قاموس الأعلام

تأليف : شمس الدين سامي فراشري

رفع محمود العثماني

قاموس الأعلام

تأليف : شمس الدين سامي فراشري

رفع محمود العثماني

Fraschery, Chems ed-din Samy bey, 1850-1904

(Kamus ul-a'lam

vol. 5

قاموس الاعلام

تاریخ وجغرافیا لغاتنی وتعبیر اصحله کافهٔ اسماء خاصه‌یی جامعدر

(تاریخه متعلق : کافهٔ اقوام واجمله انبیا، خلفا، صحابه، تابعین، رجال حدیث، ملوک ، امرا ، وزرا ، حکام ، حکما، علما، فقها، اولیا، مشایخ ، ادبا، شعرا ، اطبا ، مورخین، سیاحین، اصحاب هنر، اشخاص موهومهٔ اساطیر و الحاصل شرق وغربه وازمنهٔ قدیمه وجدیده‌یه عائد کافهٔ مشاهیرک اسملرینی، ترجمهٔ حاللرینی وآثار وتألیفاتنك تعریفنی ؛ جغرافیایه متعلق: کرهٔ ارضك منقسم بولندیغی قطعات وممالك وولاك، دکیزلر، بوغازلر، آطه‌لر، طاغلر، نهرلر، کوللر ایله اووه‌لرك، کرك اسکی کرك یکی قصبه‌لرله بیوجك قریه‌لرك اسملرینی، موقعلرینی، طول وعرضلرینی احوال تاریخیه وطبیعیه‌لرینی ، اهالیلرینك مقدارینی، باشلیجه محصولات واخراجاتلرینی والحاصل تفصیلات ممکنه‌یی شامل وحروف هجا صره‌سیله مرتبدر.)

محرری : ش. سامی صاحب وطابعی : مهران

DICTIONNAIRE UNIVERSEL D'HISTOIRE ET DE GÉOGRAPHIE

PAR

CH. SAMY-BEY FRASCHERY

EDITEUR MIHRAN

TOME CINQUIÈME

CONSTANTINOPLE
Imprimerie MIHRAN — Rue de la S. Porte N 7.
1896

بشنجی جلد

معارف نظارت جلیله‌سی طرفندن تقدیر وتحسین اولنه‌رق طبع اولنمشدر.

استانبول
(مهران) مطبعه‌سی — باب عالی جاده‌سنده نومرو ۷
۱۳۱٤


مهران مطبعه‌سی
باب عالی جاده‌سنده نومرو ۷
MIHRAN
Imprimeur

قاموس الاعلام

تاريخ وجغرافيا لغاتى وتعبير اصحله كافهٔ اسماء خاصه‌يى جامعدر

(باب العين — فصل الميم الخ .)

عماد (مير —) اعاظم خطاطيندن وسادات حسينيه‌دن اولوب، قزوينليدر. وطننده عيساى رنك نكاردن ومالك ديلميدن تلمذ ايتدكدن صكره، تبريزه عزيمتله، ملا محمد حسيندن وباباشاه اصفهانيدن مشق آلمش، وعلى واضع ايله ميرعلى كاتب و قبة الكتاب كبى مشاهير خطاطينك آثارينى تتبع ايده‌رك، استعداد طبيعيسى وكثرت نوغلى قوتيله جمله‌سنه تفوق ايتمشدى . تبريزدن روم جهتنه وبعده هرات وخراسانه سياحت ايدوب، قزوينه عودت، و ١٠٠٨ تاريخنده اصفهانه انتقال ايتمش؛ واوراده ملوك صفويه‌نك التفات واحسانلرينه نائل اولمش ايدى. كنديسى شيعيلك وسنيلك نامليله بين الاسلام واقع اولان اختلافك رفعى فكر ومسلكنده بولنمغله، خصماسى كنديسنه شاه عباس يانده سعايت ايتدكلرندن، وذاتا شاه عباس على رضاى عباسى‌يه زياده حرمت ايتمكله، صاحب ترجمه قيصقانوب، شاه مشاراليه حقنده سردجه بعض اشعار سويلمش اولديغندن، ١٠٢٤ تاريخنده، احبابندن برينك ضيافتنه كيدركن، بعض اوباش يديله قتل اولنمشدر. وفاتنده ٦٣ ياشنده ايدى. استانبولده شهيد على پاشا كتبخانه‌سنده صاحب ترجمه‌نك خطيله محرر مولانا جامينك «تحفة الاحرار»ى موجوددر. طبيعت شعريه‌سى دخى وار ايدى.

عمادالدوله (ابوالحسن على بن بويه) آل بويه دولتنك مؤسسى وبرنجى علمدارى اولوب، بويه اسمنده ديلمى بربالقجينك اوچ اوغلندن بيوكيدر . ديكر ايكيسى ركن الدوله حسن ومعزالدوله احمددر. صاحب ترجمه برادرليله برابر مرداويجك خدمتنده بولنوب، كرخ حكومتنه تعيين اولنمشيدى. مرداويجك اصفهانده قتلى وقوعنده صاحب ترجمه عراق وفارس وديلمى ضبط ايله، ٣٢١ تاريخنده اعلان سلطنت ايدوب، عمادالدوله لقبيله تلقب ايتمش؛ و ١٧ سنه‌يه قريب مدت سلطنت سوردكدن صكره، ٣٣٨ ده شيرازده وفات ايتمشدر. اولادى اولمديغندن، وفاتنده برادرى ركن الدوله حسنله بالاتفاق بونك اوغلى عضدالدوله‌يى شيراز تختنده براقمش؛ وبرادرلرى بغدادده ميرالامرالق واصفهانده واليلك ايتمشلردر. عمادالدوله‌نك وفاتنده سنى ٥٧ ايدى.

عماد الدين (ملك عزيز — وملك صالح —) [«عزيز» و «صالح» ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.]

عمادالدين فرس شعراسندن اوچ ذاتك اسميدر:

برنجيسى (خواف) ه تابع (زورن) قصبه‌سندن اولوب، شاه سنجرك معاصرى وطغانشاهك مداحى ايدى. ٧٩١ تاريخنده وفات ايتمشدر . شو برايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

شكفته چون كل نوروز روز عيد آن ماه
ببنده خانه خراميد با مداد بيكاه
زجاى جسته وسويش دويده برپايش
چه بو سها كه زدم لا اله الا الله

— ايكنجيسى غزنينلى اولوب، بعضلرك ظننجه حكيم سنائى معاصرلرندن مختارينك اوغلى، وديكرلرك اعتقادنجه عمادئ شهريارينك عينيدر. شو رباعى اونكدر:

چون چهره کشود صبح کافور عذار
شد نوش لبم زخواب نوشین بیدار
کفتم که بیار بوسه کفتا که بکیر
کفتم که بکیر باده کفتا که بیار

— اوچنجیسی طوس ساداتندن اولوب، مخلصی موسویدر. شو بیت اونکدر:

یار کفت ازغیر ما پوشان نظر کفتم بچشم
وآنکهی دزدیده درما می نکر کفتم بچشم

— هندستان شعراسندن دخی برعمادالدین اولوب، «کلدسته» عنوانیله براثرك صاحبیدر. ١٠٧٥ ده وفات ایتمشدر.

عمادالدین بن المشطوب [«ابن المشطوب» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عمادالدین بن یونس (ابو حامد محمد) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، فقه واصول وخلافده زماننك فریدی ایدی. اقطار بعیده‌دن درسنه طلبه کلوب، بونلر میاننده برچوق مشاهیر یتشمشدر. اربلده دنیایه کلوب، پدرندن تحصیل ایتدکدن صکره، بغداده عزیمتله، مدرسهٔ نظامیه‌ده اکمال تحصیل ایتمش؛ وبعده، موصله عودتله، برقاچ مدرسه‌ده تدریسله وتألیف کتبله اشتغال ایدرك، «المحیط» عنوانیله بیوك ومکمل برکتاب وسائر برخیلی آثار یازمش؛ وغزالینك «وجیز» ینی شرح ایتمش ایدی. نورالدین آرسلانشاهك زماننده قدر واعتباری زیاده اولوب، مشارالیه طرفندن مکرراً سفارتله بغداده کوندرلمش؛ وحضور خلیفه‌ده مباحثه ایتمشدی. بر آره‌لق موصلده قاضی اولمش؛ وحاکم مشارالیهك وفاتندن صکره دخی اوغلی ملك قاهر مسعودك عندنده قدر واعتباری زیاده بولنمشدر. ٦٠٨ تاریخنده موصلده وفات ایتمشدر. عائله‌سی افرادندن دها برقاچ مشاهیر یتشمشدر.

عمادالدین دنیسری (ابو عبدالله محمد بن القاضی الخطیب تقی الدین عباس) مشاهیر اطبای اسلامدن وفقهاء شافعیه وادبا وشعرادن اولوب، ٦٠٥ تاریخنده دنیسر قصبه‌سنده طوغمش؛ وفنون طبیه ایله علوم شرعیه وادبیه‌یی بعدالتحصیل، دیار مصره سیاحت، وبعده شامه عودتله، دمشقده بعض ملوکك خدمتنده و (بیمارستان کبیر نوری) طبابتنده بولنمشدر. ابن ابی اصیبعه «طبقات الاطبا» سنده بوذاتله ٦٦٧ ده دمشقده کوریشدیکنی بیانله، وفرت ذکاسنی، حسن اخلاقنی وهرعلمده‌کی مهارت ومعلوماتنی مدح ایدیور. «المقالة المرشدة فی درج الادویة المفردة»، «کتاب نظم الترياق الفاروق»، «کتاب فی المترودیطوس»، «کتاب فی تقدمة المعرفة لابقراط» و «ارجوزة» عنوانلریله بش کتابی ومرتب دیوان اشعاری واردر. شو برایکی بیت اونکدر:

بالله یا قارئا شعری وسامعه
اسبل علیه رداء الحلم والکرم
واستر بفضلك ما تلقاه من ذللی
فان علی قد اثری من العدم

عمادالدین زنکی (بن آقسنقر) موصل وحلبده حکومت سورن اتابکان دولتنك مؤسسی وبرنجی حکمداری اولوب، عن اصل دولت سلجوقیه امراسندن اولدیغی حالده، ٥٢١ تاریخنده سلطان محمود بن محمد بن ملکشاه سلجوقی طرفندن بغداد وموصل حکومتنه تعیین اولنمش؛ وبرمدت صکره حلبی دخی ضبط ایتمش ایدی. ٥٢٤ ده دمشق قربنده اهل صلیبله محاربه ایدوب، غالب کلدیکی کبی، ٥٢٨ ده دخی رها یعنی اورفه‌یی بونلرك الندن تخلیص، و ٥٣٤ ده دیاربکری دخی ضبط ایتمش؛ وبووجهله اکتساب قوت ایدوب، قلمروی دائره‌سنی توسیع ایتمکله، ١٩ سنه مستقل برحالده حکومت سوردکدن صکره، ٥٤٠ تاریخنده جعبرقلعه‌سنی محاصره ایله مشغول ایکن وفات ایتمشدر. کندیسندن صکره ملکی ایکی‌یه تقسیم اولنه‌رق، بیوك اوغلی نورالدین محمود حلبی وبعده دمشقی پایتخت اتخاذ ایتمش؛ و ایکنجی اوغلی سیف الدین غازی دیاربکر وموصلده حکومت سوروب، وفاتنده برادری قطب الدین مودود خلفی اولمشدر. دمشق وحلبده‌کی حکومت چوق سورمیوب، منقرض اولمش ایسه‌ده، موصلده‌کی شعبه مغوللرك خروجنه‌دك دوام ایتمشدر.

عمادالدین کاتب (ابو عبدالله محمد بن صفی الدین ابی الفرج محمد الاصبهانی) اعاظم علما وادبای اسلامدن وفقهاء شافعیه‌دن اولوب، ٥١٩ تاریخنده اصفهانده طوغمش؛ وکوچك یاشده ایکن بغداده انتقال ایدرك، مشهور مدرسهٔ نظامیه‌ده فقه وحدیث وعلوم ادبیه‌یی تحصیل

ایندکدن صکره، وزیر عون الدین یحیی بن هبیره یه انتسابله، بصره وبعده واسط ناظرلغنه تعیین اولنمش؛ ووزیر مشارالیهك وفاتنده حامیسز قالوب، پریشان حال اولمغله ۵۶۲ تاریخنده دمشق شامه کیدەرك، اوراده حکم سورمکده اولان ملك عادل نورالدین محمودبن عمادالدین زنکینك متولیٔ اموری قاضی کمال الدین ابوالفضل بن الشهر زوری ایله وامیر کبیر نجم الدین ایوبله کسب معارفه ایتمش؛ وقاضیٔ مشارالیه علم وفضلنی تقدیر ایتدیکی کبی، صلاح الدین ایوبینك پدری اولان امیر مشارالیه دخی تکریتده صاحب ترجمەنك عمی عزیزی طانیمش اولدیغندن، بونلرك فوق العاده التفات ومعاونتلرینه مظهر اولمش؛ وقاضیٔ مشارالیهك توصیه وتقدیمیله، ملك عادلك منشیسی اولوب، عربی وفارسی انشاده آز زمان ظرفنده کسب ممارسه واشتهار ایتمش ایدی. بو آرەده امیر کبیرك اوغلی صلاح الدین ایوبی ایله بینلرنده بیوك برمحبت ومخالصت حاصل اولمشدی. ملك عادلك عنندنده قدری کوندن کونه برتر اولوب، محرم اسراری اولمش؛ وخلیفه مستنجدك زماننده سفارت مخصوصه ایله بغداده اعزام اولنەرق، عودتنده کندی اسمنه اضافتله مدرسهٔ عماد تسمیه اولنان مدرسەنك مدرسلکی دخی عهدەسنه تفویض اولنمش؛ و ۵۶۸ تاریخنده اشراف دیوانه یعنی مجلس خاصه داخل اولمش ایدی. ملك عادلك وفاتنەدك بو وجهله دولت واعتبارده بولنوب، اوغلی ملك صالح تخت نشین اولنجه، خصما ورقباسی بونك صباوتندن استفاده ایله، علیهنده تزویرنه باشلادقلرندن، عمادالدین نائل اولدیغی جاه ودولتی ترکله، بغداده عزیمت ایتمش ایسەده، موصله وصولنده آغر واوزون برخستەلغه دوچار اولمغله، اوراده اقامت ایتمکده ایکن، مصرده دولته نائل اولمش اولان سلطان صلاح الدین ایوبینك شامی استیلایه کلدیکنی خبر آلمغله، ۵۷۰ تاریخنده اوطرفه عودت ایدوب، برخیلی وقت سلطان مشار-الیهك مسافر خاصی اولەرق، سفرلرنده معیتنده بولنمش؛ وبعده وزیر ومعتمدی ومشاورخاصی اولوب، سلطان مشارالیهك وفاتنەدك بوحالده قالدقدن صکره، مشارالیهك وفاتنده ینه حامیسز قالمش؛ وکوشهٔ انزوایه چکیلوب، تألیفاتله مشغول اولدیغی حالده، ۵۹۷ تاریخنده دمشقده وفات ایدەرك، مقابر صوفیەده دفن اولنمشدر. سادەجه کاتب اصفهانی وابن اخی العزیز دینمکله دخی معروفدر. صلاح الدین ایوبی وسائر اکابر زمانی حقنده برچوق قصاید ومدایحی وآنف الذکر قاضیٔ فاضل ایله برچوق مکاتبات بلیغه وملاطفات نکته آمیزی واردر. درت جلد اوزره مرتب دیوان اشعاری ومفرداتی حاوی بردیوانیله دیوان مراسلاتی یعنی مجموعهٔ منشآتی مرتبدر. بوندن ماعدا بروجه آتی بك قیمتدار ونافع تألیفاتی واردر: «خریدة القصر وجریدة العصر» که ثعالبینك «یتیمة-الدهر» ینك ذیلنك ذیلی اولوب، ۵۰۰ تاریخندن ۵۷۲ تاریخنەدك ظهور ایدن شعرانك تراجم احوال وبعض اشعارینی حاوی واون جلددن مرکبدر؛ «البرق الشامی» که کندی ترجمهٔ حالنی وملك عادل نورالدین محمود ایله صلاح الدین ایوبینك احوالنی وبونك فتوحاتنی حاکی اولوب، یدی جلددن مرکبدر؛ «کتاب الفتح القدسی فی الفتح القدسی» که صلاح الدین ایوبینك قدسی اهل صلیبك الندن صورت ضبطنی مبین اولوب، ایکی جلد اوزرەدر؛ «کتاب السیل علی الذیل» که مذکور «خریدة القصر» ینك ذیلیدر؛ «کتاب نصرة الفترة وعصرة القطرة فی اخبار الدولة السلجوقیة» که ملوك سلجوقیەنك مکمل تاریخیدر. صاحب ترجمه ایله قاضی فاضلك وفرت ذکا وبهرهٔ ادبیلرینه دلالت ایتمك اوزره، شو فقرەنك ایرادی کافیدر: عماد اسب سوار کیتمکده اولان قاضی فاضله: «سرفلا کبابك الفرس» دیوب، قاضی فاضل بداهةً «دام علا العماد» دیه جواب ویرمش، که بو جملەلرك ایکیسیده یوقاریدن وآشاغیدن قرائت اولنور. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندن اولوب، وفاتندن اول خستە ایکن زیارتنه کیدنلردن برینه خطاباً سویلنمشدر:

انا ضیف بربعکم   این این المضیف
انکرتنی معارفی   مات من کنت اعرف

عمادالملك [«عمادشاه» مادەسنه مراجعت بیوریله.]

عماد زوزنی ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، امام غزالینك معاصرلرندندر. امام مشارالیهك اشارتیله ترك آلایش دنیا ایدوب، طریق زهد وتصوفه سلوك ایتمش اولدیغی مرویدر. امامك مجلسنه دخولی استیذان

معرضنده سویلمش اولدیغی شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

خردرا دوش میگفتم که این کهنه جهان از کی
شد از غوغای شیطان وز سوید ای هوا خالی
خرد کفتا عجب دارم که میدانی ومیپرسی
بعهد علم غزالی بعهد علم غزالی

عماد شاه (فتح الله —) دکنده دولت عماد شاهینک مؤسسی اولوب، عن اصل برهمی المذهب اولدیغی حالده، برار حاکمی خان جهانک الینه اسیر دوشوب، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ ومحمد شاه بهمنینک خدمتنه کیروب، خواجه محمود کاوانک دلالتیله عمادالملک عنوانیله برار والی و قوماندانی اولمشیدی. محمود شاه بهمنینک جلوسنده وزارته تعیین اولنوب، بعده نظردن دوشمکله، ٨٩٠ تاریخنده براره چکیلوب، اعلان استقلال ایدهرک، (الیچبور)ی پایتخت اتخاذ ایتمشدی. ٩١٩ ده وفات ایدوب، اوغلی علاءالدین عماد شاه خلفی اولمشدر. بعده بونک اوغلی دریا عماد شاه واوندن صکره برهان عماد شاه حکومت سوروب، بونک وزیری طفیل خان حکومتی ضبط ایتمش؛ و ٩٧٦ ده دولت عماد شاهی منقرض اولمشدر.

عماد فقیه (خواجه —) ایران مشاهیر شعراسندن وعلما ومشایخندن اولوب، کرمانلیدر. وطننده خانقاهی وخیلی مریدانی وار ایدی. آل مظفردن شاه شجاعک زماننده یاشایوب، خواجه حافظ شیرازینک معاصرلرندندر. «محبتنامه» و «محنتنامه» عنوانلریله ایکی منظومهسی وسائر مثنویاتی وروایته کوره اون ایکی بیک بیته بالغ اشعاری واردر. ٧٧٣ ده وفات ایدوب، خانقاهی خطیرهسنده مدفوندر. شو بیت جملهٔ اشعار عارفانهسندندر:

کردر جهان دلی زتو حرم نمیشود
باری چنان مکن که شود خاطری حزین

عماد کاتب وعماد کرمانی [«عمادالدین کاتب» و «عماد فقیه» مادهلرینه مراجعت.]

عمادالدین الله (عزالملوک ابوکالیجار مرزبان) [«مرزبان» مادهسنه مراجعت بیوریله.]

عمادلو ایران شعراسندن وخواجه شمس الدین محمدک معاصرلرندندر.

عمادی ایران شعراسندن اولوب، (ری) شهرنده نشأت ایتمشدر. دولت سلجوقیه امراسندن اولوب، طغرل بن آرسلانک مداحی وسید حسن غزنوی ایله اوحدالدین انورینک ممدوحی بولنمش؛ و ٥٨٧ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

مرا از شکستن چنان درد ناید
که از ناکسان خواستن مومیایی

— عمادی مخلصیله متخلص غزنینلی برشاعر دخی بولندیغی مرویدر.

عمادی (محمد امین) ایرانک مشاهیر خطاطیندندن اولوب، خطاط شهیر میر عمادک تورونی وشاه عباسک حافظ کتبی ایدی. خطی جدینک خطندن فرق اولنمیهجق درجهده ایدی. ١١٢٠ تاریخنده ٤٥ یاشنده اصفهانده وفات ایتمشدر.

عمادیه وان ولایتنک حکاری سنجاغنده ولایت وسنجاغک منتهای جنوبنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، وانک ١٥٠ کیلومتره جنوبنده وموصلک ٨٠ کیلومتره شمالنده، کوزل ومنبت بر وادینک اوستنده کائن مستحکم برتپهنک اوزرندهواقعدر. ٥٠٠٠ اهالیسی اولوب، ١٩٠٠ ی یهودی، ٦٠٠ ی کلدانی وقصوری، اکثریت اوزره کرد اولمق اوزره، مسلمدر. سکسان دکانی حاوی برچارشیسی ومشهور باغ وباغچهلری واردر. قلعهسی قدیم اولوب، دولت اتابکیه مؤسسی عمادالدین زنکی طرفندن بنا ونامنه نسبتله تسمیه اولنمشدر. مع هذا الیوم معمور اولوب، اوچ قپوسی واردر. یازین هواسی پک صیجاق اولمغله، اکثر اهالیسی باغلره چیقار. قیشین ایسه ملایم وپک لطیفدر.

— عمادیه قضاسی شمال غربی جهتندن بیت الشباب، شمالاً چال، شمال شرقی جهتندن اورامر، شرقاً شمیدان قضالریله، جنوباً وجنوب غربی جهتندن دخی موصل ولایتیله محاطدر. اراضیسی عارضهلی اولوب، زاب اعلایه وطوغریدن دجله ایرماغنه دوکیلور برقاچ چایی وخیلی اورمانلری واردر. قضا ٥ ناحیه و ٣٦٦ قریهیی حاوی اولوب، ٢٣٩٤٠ اهالیسی واردر، که بومقدارک نصفندن زیادهسی کرد وسنی اولوب، قصوری کلدانی، نسطوری، یهودی ویزیدیدن مرکبدر. طاغلرینک اکثری اورمانلرله مستور اولدیغی کبی، وادیلریله اووهلری دخی خیلی منبت

اولوب، بغدای، آرپه، مصر، داری، پرنج وسائر محصولاتی واردر. زیتون، طوت، بادم، شفتالی، زردالی، نار، اریك، آرمود، الما وسائر میوه‌لریله اوزومی دخی چوق وپك مقبولدر. توتون ویاموق محصولاتی‌ده چوقدر. فضلهٔ محصولاتی باش قلعه‌یه نقل اولنه‌رق، اورادن ایرانه وروسیه‌یه سوق اولنور. علی‌الخصوص قورو اوزومیله توتونی وبالی ایرانده پك مقبولدر.

عمار بن علی {مشاهیر کحالین اسلامدن اولوب، موصللیدر. کحالقده مهارت فوق‌العاده‌سی وار ایدی. ملوك فاطمیه‌دن حاکم بامرالله زماننده برمدت مصرده اقامت ایتمشدی. مشارالیهك نامنه «کتاب‌المنتخب فی علم‌العین وعللها ومداواتها بالادویه والحدید» عنوانیله کوزل برکتاب یازمشدی.

عمار بن یاسر {(ابوالیقظان — بن عامر المذحجی العنسی) قدمای صحابه‌دن اولوب، پدری ووالده‌سیله برابر اك اول اسلامه کلنلردندر. کندیسی قدم اسلامجه صحابه‌نك اوتوزنجیسیدر. صهیب بن سنانله برابر اسلامه کلمشدر. پدری یاسر من اصل یمنلی اولوب، مکهٔ مکرمه‌یه ورودله، ابوحذیفه‌نك بر جاریه‌سنی تزوج ایده‌رك، صاحب ترجمه بوازدواجدن تولد ایتمشدر. کندیسی وپدر ووالده‌سی اسلاملرندن طولایی پك چوق عذاب وجفا کوروب، حتی کرها فخر کائنات (صلعم) افندمزك علیهنده ادارهٔ لسانله قریشك آلههٔ کاذبه‌سنی تصدیق ایتمکه مجبور اولمش؛ وبونی جانب نبوی‌یه نقل ایتدکده، اواثناده قلبنك نصل بولدیغنی سؤال بیورلمغله، قلبده اطمئنان برکمال ایدی جوابنی ویرمش؛ وبونك اوزرینه حقنده «من کفر بالله من بعد ایمانه الا من اکره وقلبه مطمئن بالایمان» آیت کریمه‌سی نازل اولمشدر. والده‌سی عذاب تحتنده جان ویرمشدر. فضائلی چوق اولوب، حقنده برقاچ حدیث شریف وارد اولمشدر. «من عادی عماراً عاداه الله ومن ابغض عماراً ابغضه‌الله» حدیث شریفی اوجمله‌دندر. معیت حضرت نبویده مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایدوب، بدر واحد وخندق غزالرنده وسائر غزواتله رضوان بیعتنده بولنمشدر. مدینهٔ منوره‌یه وصولنی متعاقب حضرت نبی ذی شان (صلعم) افندمز ایچون برعبادت واستراحت محلنه لزوم اولدیغنی بیانله، اسلامده برنجی اوله‌رق مسجد بناسنه تشبث ایدن عمار بن یاسر اولوب، مسجد قبایی کندیسی یاپمشدر. مسیلمةالکذابه قارشی یمامه وقعه‌سنده دخی بولنوب، بومحاربه‌ده برقولاغی کسیله‌رك، قانلری آقمقده اولدیغی حالده، بر قیانك اوزرینه چیقوب، عسکر مسلمینی حربه تشویق ایدر، وکندیسی هجومدن کری طورمازدی. نوبت خلافت فاروق اعظمه کلنجه، صاحب ترجمه کوفه والیلکنه نصب بیورلمش؛ وبعدالعزل حضرت علی (رضه) افندمزه انتساب ایده‌رك، جمل وصفین محاربه‌لرنده معیت جناب مرتضویده بولنمش؛ وحله صفین محاربه‌سنده طقسان درت یاشنده اولدیغی حالده، شیرانه حمله‌لر ایده‌رك، واکثر صحابه کندیسنه تابع اوله‌رق، شهید اولنجه‌یه قدر مجاهده ایتمشدر. فخر کائنات (صلعم) افندمز کندیسنه «ابشر عمار تقتلك الفئة الباغیة» بیورمش اولمغله، بوحدیث شریف جمله‌جه معلوم اولدیغندن، جناب عمارك شهادتی معاویه ایله طرفدارانك بغینده شبهه براقمامغله، اووقته قدر جمل وصفین محاربه‌لرنده حاضر بولنوب‌ده سلاح استعمال ایتمین حزیمه بن ثابت حضرتلری سل سیف ایدوب، شهید اولنجه‌یه قدر قلیج چالمش؛ وعمرو بن العاص بیله: کاشکه یکرمی سنه اول اوله ایدم‌ده بوکونی کورمیه ایدم، دیمش ایدی. حضرت علی (رضه) جناب عماری اثوابیله وشرط شهدا اوزره بلا غسل دفن ایدوب، جنازه نمازینی کندیلری قیلمشلردر. اوزون بویلی، بغدای رنکلی، آق صقاللی وباشنك تپه‌سی قیلسز نورانی برپیر روشن ضمیر ایدی. کندیسندن بر خیلی احادیث شریفه مروی اولوب، علی بن ابی طالب، ابن عباس وسائر صحابه ایله اوغلی محمد ومحمد بن الحنفیه وسائر تابعین کندیلرندن روایت ایتمشلردر.

عُماره {صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، اك مشهورلری عم جناب نبوی حضرت حمزه بن عبدالمطلب (رضه) ك اوغلیدر، که برادری یعلی ایله برابر رحلت حضرت رسالتپناهیده کوچك یاشده ایدیلر. ذریتلری قالمامشدر.

عماره {بصره ولایتنده وبصره‌نك ١٧٠ وقرنه‌نك ١٠٠ کیلو متره شمال غربیسنده وبغدادك ٣٠٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده

اوله‌رق دجله‌نك ساحل شرقیسنده واقع همنامی اولان سنجاغك مركزی بر قصبه اولوب، ٩٥٠٠ اهالیسی، اوچ جامع شریفی، بر رشدیه ایله ٦ اسلام و ٤ غیر مسلم صبیان مكتبی و بر اوفق چارشیسیله خیلی تجارتی واردر. اهالیسنك قسم كلیسی سنی وشیعی اوله‌رق مسلم اولوب، ٦٠٠ قتولیك، ١٠٠٠ صابئین و ٩٠٠ موسوی دخی واردر. پك یكی بر قصبه اولوب، یقین وقتلره كلنجه‌یه قدر اورالری عربان عشایرینك جولانكاهی ایكن، بوندن اوتوز بش سنه اول اوراله‌جه اجرا اولنان اصلاحات صره‌سنده الیوم قصبه‌نك بولندیغی موقعده بر قشله انشا ایله، بر مقدار عسكر اقامه ایدلمش؛ ودرعقب بغداد وبصره‌دن بعض تجار واصناف وسائر اهالی طوپلانوب، بر قصبه تشكیل ایتمش؛ وبصره‌نك بغداددن تفریقنده متصرفلق مركزی اتخاذ اولنمشدر. — عماره قضاسی همنامی اولان سنجاغك مركز قضاسی اولوب، لوانك شمال غربی قسمندن عبارتدر. اراضیسی دوز اولوب، اسقا اولنه‌بیلن یرلری منبتدر. مرعالری چوقدر. امام علی الشرقی وامام علی الغربی ناحیه‌لرینی حاوی اولوب، ٤١٠٠٠ اهالیسی واردر، كه بونلرك مركزده بولنان ٢٥٠٠ نفوس غیر مسلمه‌دن ماعداسی مسلم وینه مركزده موجود ٥٤٠٠ سنیدن ماعداسی كاملا شیعی المذهبدر. خیمه نشین عشایری دخی اولوب، اك جمعیتلیسی بنی لام عشیرتیدر.

عماره { سنجاغی. بصره ولایتنی تركیب ایدن درت سنجاغك بری اولوب، ولایتك شمال شرق كوشه‌سنده ودجله‌نك ایكی جهتنده واقعدر. شمال شرق جهتندن وشرقاً حدود ایرانیه ایله، شمال غربی جهتندن بغداد ولایتنك مركز سنجاغیله، غرب جنوبی جهتندن منتفك سنجاغیله، جنوباً بصره مركز سنجاغیله محاط ومحدوددر. مركزی همنامی اولان آنف البیان عماره قصبه‌سیدر. سنجاق: عماره، شطره، زبیر ودوریج اسملریله ٤ قضادن مركب اولوب، ١٥٠٠٠٠ اهالیسی واردر، كه باشلیجه مركزده بولنان ٢٩٠٠ صابئین ویهودی وقتولیكدن ماعداسی كاملاً مسلم وبونلرك ٦٠٥٠ سی سنی وقصوری شیعیدر. اهالیسی زراعت وحیواناتله مشغول اولوب، اكثری عشیرتلره منقسم ایسه‌ده، كوچبه حالنده یاشامیوب، ساكندرلر. ومع هذا ینه سنجاق داخلنده اكثریا محل دكیشدیررلر. بو عشایرك باشلیجه‌لری: بنی لام، البودراج، السوید، البو محمد، السودان والازرج عشیرتلری اولوب، شعبه‌لره منقسمدرلر. اراضیسی دوز اولوب، دجله ایرماغی شمال غربیدن جنوب شرقیه طوغری سنجاغی اورته‌دن شق ایدر؛ وشرق طرفنده حدود ایرانیه‌یی تشكیل ایدن طاغلردن بر چوق چایلر كلوب، ایرماغه دوكلدیكی كبی، غرب طرفنده دخی دجله‌یی فراته ربط ایدر بر قاچ جدولی واردر.

طوپراغی پك منبت اولوب، اروا اولنه‌بیلن یرلرده برنج، بغدای، آرپه، مصر، داری، سوسام، ماش، پاموق، كتان، آفیون وسائره‌دن خیلی محصولاتی واردر. خرما، پورتقال، لیمون، قایصی، الما، آیوه، نار، انجیر، اوزوم، طوت وسائر میوه‌لری‌ده چوقدر. حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، درون لواده سنوی ٦٠٠٠٠ صیغیر، ٤٠٠٠٠ مانده، ٢٠٠٠٠ آت، ٣٠٠٠٠ اشك، ٣٠٠٠٠ دوه و ٣٠٠٠٠٠ قیون كه جمعاً ٤٨٠٠٠٠ حیوان یتیشدیریلیر. بو جهتجه دوریج قضاسی برنجی، شطره ایكنجی وعماره قضاسی اوچنجی درجه‌ده‌در. اك ایی قیونلری بنی لام عشیرتنك كیلر اولوب، بونلرك یموشاق وایجه یپاغیلریله یاغلری وجودی دینلن دوه‌لریله رستاقیه تعبیر اولنان اینكلری تجارتده پك مقبولدر. اینكلری موصل طریقیله مصره قدر سوق اولنور. كرك محصولات ارضیه‌دن وكرك حیوانات محصولی اولان یاغ، یپاغی ودری ایله صاغ حیوانلردن خیلی مقدار بغداد وبصره طریقیله اخراج اولنیور.

وقتیله بو یرلر اورمانلرله مستور ایكن، شمدیكی اورمانلری معموره‌لره قریب اولان خرمالقلرله بعض بطاقلقلر جوارنده اوفق تفك آغاج كومه‌لرندن عبارتدر. هنوز كشف اولنمش هیچ بر معدنی دخی یوقدر. حیوانات وحشیه‌سی‌ده آز وباشلیجه تیلكی، چقال وطوموزدن عبارت اولوب، وقتیله بولنان آرسلان جنسندن اثر قالمامشدر. سنجاق داخلنده طوزی حاوی اوچ كول بولنوب، خیلی طوز چیقار. صنایع محلیه حصیر وقایق كبی شیلر اعمالیله قیوجیلغه متعلق معمولاتدن وسائر حوائج ضروریه‌یه عائد عادی بعض ایشلردن عبارتدر. دجله وادیسی قربلرنده بر خیلی بطاقلقلر وسازلقلر بولنیور، كه هوایی عفو-

نقلدیروب، صیتمه‌یی وبعض علل ساریه‌یی تولید ایدرلر. بوبطاقلقلردن اوزاق یرلرده وازآن جمله عماره قصبه‌سنده هوا صیجاق ایسه‌ده، صاغلامدر.

عمارة الیمنی {(ابو محمد نجم الدین — بن ابی الحسن علی) مشاهیر شعرادن وفقهاء شافعیه‌دن اولوب، یمنك تهامه‌سنده واقع (مرطان) قصبه‌سنده تولد، و ٥٣١ تاریخنده زبید شهرینه انتقال ایدوب، اوراده درت سنه قدر علم فقه ایله اشتغال ایتمش؛ و ٥٤٩ ده ایفای حج ایدوب، مکه حاکمی قاسم بن هاشم بن فلیته طرفندن سفارتله مصره اعزام اولنه‌رق، سلطان مصر بولنان فائز بن ظافر فاطمی ایله وزیری صالح بن رزیکی بعض قصائدله مدح ایتمکله، التفات واحسانلرینه نائل اولمش؛ ومکه‌یه واورادن زبیده عودت ایدوب، ایرتسی سنه‌ینه قاسم طرفندن مأموریت مخصوصه ایله مصره اعزام اولندقده، قاهره‌ده اختیار اقامت ایتمش ایدی. فاطمیونك حکومتی زائل اولوب، سلطان صلاح الدین ایوبی مصرده حکم سورمکه باشلاینجه، بونی واقربا وامراسنی دخی قصاید بلیغه ایله مدح ایدرك، احسانلرینه نائل اولمش ایدی. «کتاب اخبار الیمن» عنوانیله خطهٔ یمانیه‌نك تاریخنی و «النکت المصریة فی اخبار الوزراء المصریة» عنوانیله دیگر بر گوزل کتابی و دیوان اشعاریله سائر بعض آثاری واردر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعاریندندر:

اذا لم یسالمك الزمان فحارب
وباعد اذا لم تنتفع بالاقارب
ولا تحتقر کید الضعیف فربما
تموت الافاعی من سموم العقارب الخ

عمالقه {(Amalécites) عرب اقوام قدیمه‌سندن اولوب، حجازك شمالنده وفلسطینك جنوبنده ساکن ایدیلر. ظن اولندیغنه گوره بنی اسرائیلك بالستاندن ارض مقدسه وصوللرندن اول فلسطینك دخی صاحبلری واهالیسی بونلر ایدی. بونلر وادیٔ شرك وکفرده ثابت بولندقلرندن، بنی اسرائیل ایله کندیلری آره‌سنده من القدیم منافرت وخصومت اکسیك اولمازدی. پك ایری بویلی وقوت وجسارت صاحبلری اولمغله مشهور ایدیلر. فرعونلر زماننده برآره‌لق مصری ضبط ایله مصر قدیم تاریخنده (هیکسوس) اسم غریبیله یاد اولنان عربلرك دخی عمالقه‌دن اولملری محتملدر.

عُمان {جزیرة العربك جنوب غربی گوشه‌سنده بیوك بر خطه ومستقل بر حکومت اسلامیه اولوب، حکومت مذکوره مسقط امامتی نامیله دخی معروفدر.

موقعی، حدود و مساحه‌سی. — عمان خطه‌سی شمال شرقی‌یه طوغری ممتد غیر منتظم بر مستطیل شکلنده اولوب، الك شمال شرقی اوجی ایرانك کرمان خطه‌سی ساحلنه وبر گورفزك ایچنه طوغری ممتد بر برون تشکیل ایده‌رك، بحر فارسی بحر عماندن آییریور، وبو آره‌ده هرمز بوغازی تحصل ایدیور. بو وجهله عمان خطه وامامتی شمالاً بحر فارسله یعنی بصره کورفزیله، جنوب شرقی جهتندن دخی بحر عمانله محاطدر. قره‌دن بحر فارس ساحلنده بصره ولایتنك نجد سنجاغی یعنی الحسا خطه‌سیله وبحر عمان ساحلنده حضرموت خطهٔ مستقله‌سیله محدود اولوب، ایچ طرفی ایسه دهنا صحرای واسعه‌سنه ملاصق اولمغله، او طرفدن غیر معیندر. اصل معمور ومضبوط یرلری سواحلی وسواحله قریب محللری اولوب، ساحلدن چوله قدر اولان معمور یرلرینك گنیش محلنده وسعتی ١٤٠ کیلومتره‌دن زیاده دکلدر. سواحلی بحرین جزیره‌سنك قارشیسنده وقطر شبه جزیره‌سنك اوسط طرفنده‌کی گورفزك ایچندن حضرموت حدودنده‌کی (مربط) اسکله‌سنه دك ٢٢٠٠ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، بحر فارسده (بحر البنات) اسمیله واسع بر گورفز تشکیل ایدیور؛ عمان گورفزنده‌کی سواحلی دوز اولوب، مرکزی اولان مسقط شهر واسکله‌سی دخی بونده‌در؛ بحر عمانده‌کی سواحلی ایسه خیلی گیرینتلی چیقینتیلی ایسه‌ده، لیمان واسکله‌لری یوق گبیدر. خوریان موریان قویی و جزیره‌لری انکلیزلرك تحت اشغالنده بولنیور. اصل عمان خطه‌سی عمان گورفزی سواحلنده‌کی یر اولوب، دهنا بریه‌سنك شمال وجنوبنده بحر فارسده وبحر عمانده‌کی طار ساحللر ایسه ادارهٔ عمانه یعنی مسقط امامتنه ملحقدر. الك شمالی نقطه‌سی یعنی هرمز بوغازنی تشکیل ایدن برونك اوجی ٢٥°٢٥´ والك جنوبیسی یعنی مربط اسکله‌سنك آلت طرفی ١٦°٥٥ عرض شمالیده، الك شرقی نقطه‌سی یعنی رأس الحاد

نقطه‌سی ٥٧°٢٠′ واك غربیسی ٤٧°٢٠′ طول شرقیده واقعدر.

حال طبیعیسی، جبالی. — اصل عمانده یعنی هرمز بوغازندن رأس الحاده قدر اوزانان ساحل بوینجه بر سلسلهٔ جبال ممتد اولوب، جبال الفلوح اسمیله معروفدر. بو سلسله‌نك اتكلری مسقطك جنوبنده پك دیك اوله‌رق ساحله اینوب، امواج بحرك جریانیله چپلاق وقیالق بر ساحل تشكیل ایدر. مسقطك شمالنده ایسه طاغلرك اتكلری بر سطح مائل تشكیل ایدوب، ساحل بحر ایله جبال آره‌سنده ٣٠ ایله ٦٥ كیلومتره آره‌لرنده بر وسعتده وباطنه اسمیله بر تهامه حاصل اولور، كه یمن وحجاز تهامه‌سنه مشابه اولمیوب، بعض میاه جاریه‌سی واردر، وخیلی معموردر؛ مع هذا هواسی پك صیجاقدر. مسقطك جنوبنده جبال مذكوره‌نك ارتفاعی ١٠٠٠ متره‌یی متجاوز اولمیوب، شهر مذكورك شمالنده ایسه ٢٠٠٠ متره‌یی متجاوزدر، واك یوكسك ذروه‌سی ٣٠١٨ متره‌یه بالغ اولوب، قیشین قار ایله مستور بولنور. مذكور سلسله‌نك باطنه‌نك اك واسع محلنك غربنده بولنان قسمی اورمانلرله مستور اولوب، الجبل الاخضر اسمیله یاد اولنور. بو سلسلهٔ جبال بر قاچ صره‌دن مركب اولوب، غربه طوغری بر قاچ قول اوزانیر، وآره‌لرنده منبت وهواسی معتدل برطاقم وادیلر بولنور، كه وقتیله عمانك باشلیجه معموره‌لری اورالرده ایدی. سلسلهٔ جبالك ذروه‌لرندن غرب طرفنده‌كی دهنا صحراسی كوز كوره‌بیلدیكی قدر پایانسز بر قوم دریاسی صورتنده كورینوب، یقین محللرنده مسكون بعض واحلری واردر. كرك ساحلده‌كی باطنه‌ده وكرك سلسلهٔ جبالك غرب جهتنده خرما آغاجلری پك چوق ومیوه‌لری مشهوردر. اهالیسی موجود صولری (فلج) تعبیر ایتدكلری جدوللر وسدلر وبندلر واسطه‌سیله حسن استعمال واداره ایدوب، سقی اراضی قوتیله خیلی محصولات آلیرلر.

اقلیم وهواسی، محصولات ومعادن وحیواناتی. — عمان خطه‌سی مدار سرطانك تحتنده بولنمغله، عرضاً حجازه معادل ایسه‌ده، بحر محیط هندینك تأثیراتنه تابع اولوب، كانونلرده جبالك شرق اتكلرنده وسواحلده كلیتلی یاغمور یاغار. آنجق سلسلهٔ مذكوره‌نك صیرتی بلوطلرك دها ایلری كچمسنه مانع اولمغله، سلسلهٔ جبالك غرب جهتنده هوا قیشین دخی پك یابس ویازین پك صیجاقدر. وادیلرده ایسه نباتاتك چوقلغی لزومندن زیاده رطوبت حفظ ایدوب، هواجه وخامتی موجب اولور. مسقطده یازین میزان الحراره ٤٠ درجه‌یه قدر چیقار. سواحلك طوپراغی پك ایی دكل ایسه‌ده، سلسلهٔ جبال اتكلرینك ووادیلرینك طوپراغی سیل ویا قیو صوییله اروا اولندقده خیلی محصولات ویرر. برنجی محصولی خرما اولوب، ایكنجی درجه‌ده بغدای، مصر، آرپه، داری، یونجه، چویت وممالك حاره‌یه مخصوص میوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. پاموق پك كوزل یتیشه‌بیلیرسه‌ده، زرعی عادت اولمامشدر. قهوه‌سنك جنسی یمنككندن دون اولوب، شكر قامشی‌ده عادیدر. جبل اخضرك اتكلرنده كلیتلی باغلر بولنوب، كوزل اوزوملر حاصل اولور، وشراب یاپیلیر. باطنه‌ده خرمالقلردن بشقه بر خیلی اورمانلر دخی بولنوب، میشه، چنار وبنق آغاجلری یتیشیر وابنیه وسفائن اعمالنده قوللانیله‌جق كراسته كسیلیر. معادنی وعلی الخصوص دمیر وقورشون معدنلری چوق اولوب، وقتیله اخراج اولندقلری بعض آثاردن استدلال اولنیورسه‌ده، شمدیكی حالده یالكز باقیر معدنی چیقارلمقده‌در. كوكورد دخی بر قاچ محلده چیقاریلوب، اهالی طرفندن باروت اعمالنده قوللانیلیر. قیا طوزی دخی بر قاچ محلده بولنوب، اخراج اولنیور. بحرینده او قدر استفاده‌لی اولان اینجی صیدی عمانده بولنمیوب، سواحله طالغه‌لرك آتدقلری خیلی مقدار كهربا اهالی طرفندن طوپلانیلیر. آتلری نجدككیلر قدر ایی دكل ایسه‌ده، هجین دوه‌لری مشهوردر. صیغیرلری دخی آز ایسه‌ده، جنسلری مقبولدر. قیون وكچیلری پك چوقدر. مسقط مركب واسترلری مشهور ایسه‌ده، یرلی اولمیوب، ایران وبلوجستاندن كتیریلیر. سواحلده بالیغی پك چوق وپك لذیذ اولوب، كلیتلی مقدارده قورودیله‌رق هنده وآوسترالیه‌یه قدر كوندریلیر. بعض دفعه اوقدر چوق بالیق چیقار، كه اینكلرینه یدیرمكه وكوبره یرینه تارله‌لرینه آتمغه مجبور اولورلر. حیوانات وحشیه‌سی چقال، تیلكی، طاوشان، غزال، وطاغلرده صیرتلان، كوچك بر جنس قپلان، طوموز، طاغ كچیسی وسائره‌دن

عبارتدر. جغرافیون عرب آثارنده میمونلرینك دخی کثرتندن بحث اولنور.

اصول اداره‌سی، تقسیمات ملکیه‌سی، مقدار اهالیسی. — عمان خطه‌سی مسقطده مقیم برامامك تحت حکمنده اولوب، مملکتك عسکریله بحریه‌سی ومالیه‌سی ومأمورین اداره‌نك عزل ونصبی امامه عائد ایسه‌ده، امور عدلیه‌ده قاضیلر مستقل اولدقلری کبی، هر قصبه ویا مملکتك ادارهٔ داخلیه‌سی دخی محلی شیخ ویا رئیسنه عائد اولوب، امام بونلرك برینی عزل ایتدیکی وقت، خلفنی ینه او عائله‌نك افرادی ایچندن انتخاب ایتمك مجبوریتنده‌در. وارداتی باشلیجه کمرك وسائر بعض رسومات ایله حکومت مرکزیه‌یه عائد اولان بعض انحصارلردن عبارت اولوب، ٢٧ ملیون فرانقه بالغ اولور، یعنی بر ملیون انکلیز لیراسندن زیاده‌در. اهالیسنك مقدارینه نسبتله یوز بیك عسکر چیقاره‌بیله‌جك برحالده ایکن، سلاح آلتنده طوتدیغی عسکرك مقداری بش آلتیوز کشیدن زیاده اولمیوب، بونلرك ده چوغی ایرانی وبلوجدر. عمانك اهالیسی اسکیدن بری کمیجیلکه آلیشیق اولوب، هنده، آفریقانك سواحل شرقیه‌سنه وجاوه، سوماتره، مداغسقار جزایرینه قدر ایشلر خیلی کمیلری وار ایسه‌ده، مقدارینه دسترس اولنه‌مدی. بوندن مقدم زنکبار دخی مسقط امامنك تحت اداره‌سنده بولنوب، عمانلیلر اوراسنی مهجر اتخاذ ایتمشلردی؛ واورادن آفریقای وسطینك ایچلرینه صوقیلوب، اجرای تجارت ایتمکده‌لر ایکن، بعده امامك برادری اورانك مستقل حاکمی اولمش؛ وعاقبت بسبتون استقلالنی غائب ایدوب، عالم اسلام ایچون بر پارلاق استقبالی وبك چوق اهمیتی اولان اوکوزل مملکت آوروپالیلرك ید ضبطنه کچمشدر. بوندن اول بحر فارسده هرمز وکیش وبحرین جزیره‌لریله فارس ومکرانك برمقدار ساحلی وعدن کورفزنده سقطره آطه‌سی دخی عمانك ایکن، بونلر دخی الندن چیقمشدر.

شمدیکی حالده عمان ادارهٔ ٩ دائره‌یه منقسم اولوب، بونلرك مساحهٔ سطحیه‌لریله معموره‌لرینك ونفوسلرینك مقداری بروجه آتیدر:

	مربع کیلومتره	معموره	اهالی
قطر	٤٣ ٥٠٠	٣٥	١٠٠ ٠٠٠
شرجه	٨ ٦٤٥	٣٠	٨٠ ٠٠٠
رؤوس الجبل	٣ ٥٧٩	٦٠	٧٨ ٠٠٠
باطنه	١٣ ٢١٥	٧٥	٦٥٠ ٠٠٠
جبل احضر، مسقط	٣٤ ٠٢٩	٦٥	٥٠٠ ٠٠٠
ظهیره	١٧ ١٢٥	٣٠	٣٠ ٠٠٠
سور	١٠ ٩٥٨	٣٠	٧٠ ٠٠٠
جیلان	٧٩ ٤٠١	٤٠	٩٠ ٠٠٠
ظفار	٠٠ ٠٠٠	٠٠	١٠ ٠٠٠
جمعاً	٢١٠ ٤٥٢	٣٦٥	١٦٠٨ ٠٠٠

عمان کورفزنده مسقط، سور، مطره، سیب، برکه، سوق، صحار وشیناس؛ بصره کورفزنده البیضا، وکره، سباره؛ ساحل جنوبیده دخی مربط اسملریله ١٢ اسکله‌سی واردر. داخلده‌کی قصبه‌لرینك ایسه باشلیجه‌لری (نسوه) و (رستاق) اولوب، سائرلری بیوك قریه‌لر حالنده‌در.

اهالیسی ایکی صنف اولوب، عشیرت حالنده وخیمه نشین اوله‌رق یاشایانلری سیما واخلاق واطوارجه خالص عرب یعنی بنی اسماعیلدن عرب مستعربه، ومتمکن اولانلری عمانی نامیله عرب عاربه‌دن یعنی اولاد قحطاندن قالمه‌در. بو ایکنجی صنف هندلیلر وسائر اقوامله دخی قاریشه‌رق، سیمالری بر آز دکیشمشدر، ولسانلری ده فرقلیجه‌در. ظفرده یعنی ساحل جنوبیده‌کیلر ایسه حضر موتك دخی بعض یرلرنده سویلنیان و(عقیلی) دینلن اصلی مجهول بر لسانله متکلمدرلر. عمانده آفریقای شرقیدن نقل اولنمش، وکوله‌لکدن اطلاق اولنمش بر چوق زنجیلر دخی بولنوب، بونلر عموم اهالینك بر ربعنی تشکیل ایدرلر. عمانلیلر اوته‌دن بری خوارج مذهبنك اباضیه شعبه‌سنی محافظه ایتمشلردر. کندیلری کوزل وتمیزکیندکلریله، خانه‌لرینك اوج درت قاتلی وبك تمیز وقوللانیشلی اولمسیله، طور ومعامله‌لرینك نزاکت وظرافتیله، نهایت درجه‌ده اولان مهمان نوازلقلریله والحاصل تمدنه اولان استعدادلریله سائر عربلردن فرق وتمییز اولنورلر.

احوال تاریخیه‌سی. — عمانك اهالیسی تا وقت سعادتده اسلامه کلوب، آنجق بعده مرکز خلافت دمشق وبغداده نقل اولنجه، عمان بعید ومنفرد بر حالده قالوب، وقوعات جاریه‌یه بك قاریشمامش اولد -

يغندن، تواريخ اسلامده عمان اسمنه پك نادر تصادف اولنور. آكلاشلديغنه كوره، او وقتلرده خارجيلر بو خطهٔ بعيده ومنفرده‌يه چكيله‌رك، بر نوع استقلال ايله كنـدى حاللرنده ياشـامشلردر. آنجق عمانك بو طرفده وبرآنه قدر اهميتى اولمامش ايسه، بحراً اهميتى او قدر بيوك اولوب، قرون وسطـاده، كيمـه‌نك خبرى اولمقسزين، دين اسلامى جاوه وسوماتره وسائر جزاير بحر محيطه وآفريقانك سواحل شرقيه‌سنه قدر نشر وتوسيع ايدن وملاييـلرله زنجيلرك طمارلرينـه عرب قانى قاريشـديران عمان عربلريدر؛ چونكه كنـديلرى كميجيلكده پك ماهر اولوب، مملكتلرى بحر محيطك بر اوجنده بولنمـله، اورادن بحر محيطه طالوب، دائما تجارتله اشتغال ايده‌كلمشلردر.

پورتكيزليلر عربلرك تحت تحكمندن قورتلوب‌ده، بونلردن آلمش اولدقلرى درس اوزرينـه، اوزاق دكيزلرده كشفيات وفتوحاتله اوغراشدقلرى صره‌لرده عمـانه دخى مسلط اولوب، مسقط وسائر اسكله‌لرينى بر خيلى وقت تحت حكملرنده طوتمشلر؛ وهر نه قدر قانونى سلطان سليمان خان دورنده وبعده عثمانلى دونمـاسى بر ايكى دفعـه اورالرده پورتكيز دونمـاسـنه غلبه چالمش ايسه‌ده، هرنصلسه عمانك ادارهٔ عثمانيه آلتنه آلنمـسى دوشونلميه‌رك، پورتكيزليلر چكلدكدن صكره عمان ينـه اسكى حالنده يعنى بر طاقم مشـايخ واثمـه‌نك اللرنده قالمشـدر. يوقاريده ديديكمز كبى، عمانك هربر جهت وقصبه‌سى بر شيخك تحت حكمنده اولوب، مسقط امامنـك بو شيخلرك اوزرينـه دائما حكم ونفوذى بولنمشدر.

١١٦٣ تاريخنـده عمـان ايچون بردور ترقى آچيلوب، تاريخ مذكورده مسقط امامتنه كچن سيد احمد بن سعيد امامتك حدودينى شمالاً بصره كور-فزنده الحسـايه قدر توسيع ايده‌رك، قطر شـبه جزيره‌سـنى واينجى صيديله شهرت واهميتى اولان بحرين آطه‌سنى دخى تحت اداره‌سنه آلمش؛ وسواحل جنوبيه‌ده حدودينى حضر موته قدر توسيع ايدوب، ظفر خطه‌سنى‌ده ضبط ايتمش؛ وداخلاً صلح واسايش وانتظامى تقرر ايتديرمشـيدى. ١٢٢١ تاريخنده امامته كچن تورونى سيد سعيد عمانك موقعاً استقبالى قوهٔ بحريه‌سـنه مربوط اولديغنى درك ايله، بوجهته حصر همت ايدوب، اوروپا طرزجديدنده ٣٠ فرقتين انشـا ايتديره‌رك، طوپلرله تجهيز؛ وهرمز بوغازى جوارلرنده‌كى جزاير وسواحلك تركنه ايران وبلوجستان حكومتلرينى مجبور ايتديكى كبى، سـقطره جزيره‌سنى وزنكبار آطه وسواحلنى دخى ضبط ايده‌رك، امامتنى عادتا بر دولت بحريه حالنـه قويوب، كرك بصره كورفزنده وكرك بحر محيط هنـديده كسب قوت ايتمشدى. كنديسـندن اول عمانه مسـلط اولوب، اهاليسنه صورتا وهابيلكى وحكومته جزيه اعطاسنى قبول ايتديرمش اولان عبدالوهابك وفاتى اوزرينه، سيد سعيد ذاتاً بوتسلطدن قورتلمش؛ ودونماسيله ايدنديكى يرلرى بالـذ ت زيارت ايدوب، تجـارت بحريه‌نك ترقيسى يوللرينى آچمشـدى. مسـاعدات ترقى پرورانه‌سـندن بالاستفاده، هندسـتان وايران وجاوه وسـائر طرفلردن برچوق تجار طوپلانوب، مسقط وسـائر عمان اسكله‌لرنده بيوك تجارتخانه‌لر آچمش؛ وبووجهله عمـان مملكتى هند، جزاير بحر محيط، آفريقا، ايران، بصره ومصر آره‌سنده اجرا اولنان تجارتك مركزى حكمنه كچمشـيدى. آنجق سيد سعيد وفاتنه يقين بومساعيسنى كاملاً امحا ايده‌جك بر حركتده بولنوب، ممالكنى اوچ اوغلنه تقسـيم ايتمش؛ وحصه‌سنه زنكبار دوشن سيد مجيد آفريقاده مستقلاً حكومت سـورمكه باشلاديغى حالده، برى عمانك قسم شماليسنى وديكرى جهت جنوبيه‌سنى آلان برادرلرى طفيل ايله امجد بينلرنده نزاع ومحـاربه‌يه طوتيشوب، بومقـاسمه ونفاق دولتك ضعفنى انتـاج ايتمش؛ وعبدالوهابك اوغلى بوحالدن بالاسـتفاده، يكيدن عمانه مسلط اولوب، جزيه‌يه ربط ايتمشدى. نهايت عمانك ايكى پارچه‌سى برلشوب، ينه برحكومت تشـكيل ايتمش، ووهابيلرك جزيه‌سـندن قورتلمش ايسه‌ده، امام دونمـاسـنك قسم كليسنى صاتمغه مجبور اولوب، مملكت اهميت تجاريه‌سنى وثروت وسـامانى غائب ايتمشدر.

عَمّان { شامده بلقاء خطه‌سنك مركزى بولنمش بر شهر قديم اولوب، اليـوم خراب } ايسـه‌ده، مشهود اولان آثار جسيمهٔ مصنعه‌سى معموريت قديمه‌سنه شاهددر. سلطك ٢٨ كيلومتره شرق جنوبيسنده وقلعةالزرقانك ١٨ كيلومتره جنوب غربيسنده واقعدر. اسـكى زمانلرده بيوك ومشهور

برشهر اولوب، کتب بنی اسرائیلده (رباط عمون) اسمیله مذکوردر. ماکدونیالیلر طرفندن برقات دها اعمار وتوسیع اولنەرق، (فیلادلفیا) تسمیه اولنمشدی. روماليلر زماننده ينه بواسمی محافظه ايدوب، بونلر طرفندن اليوم خرابه‌لری موجود برطاقم جسيم تیاترولر ومعبدلر وسائر ابنیهٔ مصنعه انشا اولنمشدی. یاننده نهر عمان اسمیله برچای آقوب، خرابه‌لرك برقسمی بونهرك ایکی کنارنده وبرطاقمی اوستنده‌کی تپه‌ده وبرسور خرابه‌سی داخلنده‌در. اوائل دور اسلامده دخی معمور اولوب، بعض آثار اسلامیه. سی‌ده موجوددر.

عمان دکزی {(بحر عمان Mer d'Oman (بحر محیط هندینك شمال غربی قسمندن عبارت بیوك برکورفز صورتنده واسعجه بردکیز اولوب، جنوب جهتی آچیق اولدیغی حالده، شمال شرقی جهتندن هندستانك سواحل غربیه‌سیله، شمالاً بلوجستان وایران یعنی مکران سواحلیله، شمال غربی جهتندن جزیرة العربك سواحل جنوبیه‌سیله یعنی عمان وحضرموتله، غرباً دخی آفریقانك سومالی سواحلیله محاطدر. بحر عمانك غرب جهتنده عدن کورفزی بولنوب، اورادن باب‌المندب بوغازندن بحر احمره کیرلدیکی کبی، شمال غربی قسمنده دخی (عمان کورفزی) بولنوب، اورادن هرمز بوغازندن بحر فارسه یعنی بصره کورفزینه کیریلیر. بووجهله بحر عمان باشلیجه جزیرة العرب ایله هند آره‌سنده واقع اولوب، ملحقاتی اولان بحر احمر وبحر فارس واسطه‌سیله یمن، حبش، حجاز، مصر، عراق وایران سواحل واسکله‌لرینه دخی حاکم اولملغله، اسکیدن بری اهمیت تجاریه‌سیله مشهوردر. مذکورملحقاتیله برابرجزیرة العربی احاطه ایتدیکندن، اساساً عرب دکیزی عد اولنوب، جزیرة العربك‌ده اوطرفده اسکله‌لری وکمیجی اهالیسی اولان بری عمان خطه‌سی اولدیغندن، بوخطه‌نك اسمیله شهرت بولمشدر. اصل بحر عمان تقریباً ٢٥° عرض شمالیدن ١٠° عرض شمالی‌یه قدر ممتد اولوب، بوایکنجی خط عرضینك خارجی بحرمحیط هندی عد اولنیور. سه‌ده، اسکیدن بحر عمانك درجهٔ وسعتی ومسماسنك حدود جغرافیه‌سی پك‌ده معلوم ومحدود اولمدیغندن، بحر عمان پایانسز بردکز عد اولنور، واسمی بحر محیط معناسیله استعمال اولنوردی. بحر عمانك تابع اولدیغی بحر محیط هندی قطب منجمد جنوبی‌یه قدر ممتد اولوب، اوجهتدن حائل اوله‌جق قره‌سی بولنمدیغندن، کرهٔ ارضك نصف جنوبیسنده قیش اولدیغی موسمده وعلی الخصوص شتاء جنوبینك مبدئی اولان نیسان ومایس آیلرنده بحر عمانده بیوك فرطونه وقاصیرغه‌لر اولور. قیشین ایسه پك ساکندر. بحر عمان تابعلریله برابر اسکیدن بری اینجی و صدف و تجارت و ثروت مخرجی عد اولنه کلمشدر.

عمان کورفزی {(Golfe d'Oman) هر نه قدر بو تعبیری مادهٔ آتفه‌ده بیان اولنان بحر عمان برینه قوللانانلر وار ایسه‌ده، اصل عمان کورفزی بحر عمانك شمال غربی قسمنده برکورفزدر، که عمان خطه‌سیله ایرانك مکران خطه‌سی سواحلی آره‌سنده اوجی سیوری ویوقاری دونمش بر آیاق قابی شکلنده غرب شمالی‌یه طوغری ممتد اولوب، منتهای غرب شمالیسنده واقع هرمز بوغازندن بحر فارسه یعنی بصره کورفزیله اختلاط ایدر. بحر احمره کوره عدن کورفزی نصل ایسه، بحر فارسه کوره‌ده عمان کورفزی عین حال وموقعده‌در. عمان کورفزینك آغزی عمان خطه‌سنك (الرأس الحاد) دینلن برونیله ایران وبلوجستان خط حدودی آره‌سنده اولوب، تقریباً ٢٥٠ کیلومتره وسعتنده‌در. ایچریسی طارلشوب، ٢٠٠ کیلومتره‌یه اینر. سواحل شمالیه‌سی خفیف صورتده محدب وسواحل جنوبیه‌سی مقعردر. ایران سواحلنده اهمیتلی بر اسکله‌سی یوغیسه‌ده، عمان ساحلنده مسقط، برکه، صحار، شیناص وفرجه اسکله‌لری بولنوب، بونلرك آز چوق اهمیت وتجارت بحریه‌لری واردر.

عمایم {مشاهیر محدثاتدن عالمه بر قادین اولوب، شریف نسابه لقبیله ملقب مولانا حسام الدین حسن بن محمد الحسنینك قیزیدر. امام سیوطی صاحبهٔ ترجمه‌دن استماع حدیث ایتمشدر.

عمتا {شامده طبریه ایله عمان آره‌سنده وایکیسندن ده ١٢ فرسخلق مسافه‌ده بر قریه اولوب، عشرهٔ مبشره‌دن ابو عبیده بن الجراح (رضه) ك تربه‌سنی حاوی اولملغله مشهوردر.

عمر {(ابو حفص — بن الخطاب بن نفیل بن عبد العزی بن رباح بن عبد الله بن

قرط بن رزاح بن عدی بن کعب بن لؤی القرشی العدوی) کبار صحابه‌دن وعشرهٔ مبشره‌دن اولوب، خلیفهٔ ثانیٔ جناب نبویدر. نسبی طقوز بطن یوقاریده یعنی کعب بن لؤیده نسب پاك جناب نبوی ایله برلشیر. والده‌سی حنتمه بنت هاشم بن المغیره المخزومیه اولوب، ابو جهلك عم زاده‌سی وبرروایتده همشیره‌سی ایدی. وقعهٔ فیلدن ١٣ سنه صکره وهجرت نبویه‌دن ٤٠ سنه اول دنیایه کلوب، زمان جاهلیتده اشراف قریشدن معدود وایفای سفارت ومفاخراته جواب اعطاسنه مأمور ایدی. فخر کائنات (صلعم) افندمزه نبوت کلدیکنده، ابتدای امرده عمر نبی ذیشانك ومسلمینك پك علیهنده بولنمش ایکن، بعثتك آلتنجی سنه‌سی ارککلر بیننده قرقنجی وبر روایتده قرق بشنجی اوله‌رق، اسلامه کلوب، بو ذاتك اهتداسیله دین اسلام ظاهره چیقمشدر. حضرت عمرك سبب اسلامی مختلف صورتده روایت اولنوب، هر حالده الینه کچن ویاکندیسندن اول اسلامه کلمش اولان همشیره‌سنك النده بولدیغی مصحف شریفدن بر صحیفه‌ده «سبح لله مافی السموات» سورهٔ شریفه‌سنی اوقومغله، بردن بره قلبنه هدایت کلوب، طوغریجه نزد جناب نبوی‌یه کیده‌رك، اسلامی قبول ایتمش؛ وسائر مسلمین کبی اسلامندن طولایی عذاب کورمك آرزوسیله، ابتدا دایسی ابو جهله وبعده بتون کفار قریشه اسلامنی کندیسی تبلیغ واعلان ایتمش ایدی. رسول الله (صلعم) افندمزك بوندن اولجه «اللهم اعز الاسلام بعمر بن الخطاب» دیه‌دعا ایتمش اولدقلری مرویدر. فخرکائنات (صلعم) افندمزك معیتنده مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایدوب، سائر صحابه مکه‌دن خفیاً چیقدقلری حالده، حضرت مشارالیه مسلح اوله‌رق علناً چیقمش؛ ونبی ذیشانك اوکنجه مدینه‌یه داخل اولوب، رسالتپناه افندمزك ورودلرینی تبشیر ایتمشدر. بدر، احد، خندق، خیبر، مکه، حنین غزالرنده وسائر غزواتده رضوان‌بیعتنده حاضر بولنمش؛ وکفار قریشه اولان شدتنی اظهارله، شیرانه حرب ایدوب، احد وقعه‌سنده معیت حضرت نبویده صوك درجه‌یه قدر ثبات ایتمشدر. حقی باطلدن تفریقده قوهٔ خارق العاده‌سی وکمال عدالت وحقانیتی سببیله جانب نبویدن (فاروق) لقب شرف افزاسیله تلقیب بیورلمشدر.

ارتحال حضرت نبویده جناب عمر (رضه) حضرت ابابکر صدیق (رضه) ك مقام خلافته کچمسنه جهد وغیرت ایدوب، وفاق واتفاقك محافظه‌سنه موفق اولمش، واك اول کندیسی خلیفهٔ مشارالیهه بیعت ایتمشدر. حضرت صدیق اکبرك مدت خلافتلرنده فاروق اعظم هر برایشده معاونتدن کری طورمیوب، اهل رده‌نك تنکیلنده ورومله قارشی شام جهتنه عسکر سوقنده پك چوق خدمتی اولمشدر.

حضرت ابابکر (رضه) ارتحالندن اول کبار صحابهٔ کرامله بعدالاستشاره حضرت عمر (رضه) ی خلافته تعیین ایتمش اولمغله، ١٣ نجی سال هجرینك جمادی الاخری شهرینك اون آلتنجی کونی مقام خلافت اسلامیه‌یه قعودله، خلیفهٔ ثانیٔ رسول الله (صلعم) اولمش؛ وبرنجی اوله‌رق (امیرالمؤمنین) لقبیله تلقب ایلمشدر.

حضرت عمرك زمان خلافتلرنده فتح وممالك اسلامه‌ضم اولنان یرلرك وسعتی اوقدر آز زمان ظرفنده حصوله کلمسی داخل حوصلهٔ امکان اولمیه‌جق درجه‌ده‌در. ابتدا ابوعبیده بن الجراح وخالد بن ولید (رضهما) قیادتلریله شامده باشلانمش اولان فتوحاته دوام بیوریله‌رق، شام وفلسطین تماماً فتح اولنمش؛ وروملرك کلیتلی عسکرینه غلبه چالنمش؛ وفلسطینك فتحنی متعاقب حضرت فاروق اعظم بالذات قدسه عزیمت بیوره‌رق، عدالت وحقانیتی واحوال فقر اشتمالیله عالمی حیران ایتمشدی. بر طرفدن دخی سعد بن ابی وقاص (رضه) ك قیادتیله اووقت دنیانك اك قوتلی دولتلرندن اولان ایرانه قارشی عسکر سوق اولنه‌رق، قادسیه مظفریت عظیمه‌سی اوزرینه، دولت مذکوره‌یه غلبه چالنمغله، ممالك ایران بر بر فتح اولنه‌رق، جرجان وجیحون وادیلرینه قدر اولان بلاد واسعه خلافت اسلامیه دائره‌سنه ادخال اولنمشدی. جزیره وموصل ودیاربکر جهتلری دخی خالد بن ولید وعیاض بن غنم وسائر مجاهدین اسلام معرفتیله فتح اولندیغی کبی، مصر وبرقه وطرابلس غرب‌ده عمرو بن العاص یدیله ضبط اولنمشدر.

فاروق اعظم ممالك اسلامیه‌یی جزیرة العربه منحصر بولمشیکن اجرای خلافت ایتدیکی اون سنه ظرفنده بروجه مذکور شام، فلسطین، عراق، جزیره، بتون ممالك ایران، مصر، برقه وطرابلس غرب

قتح اولنەرق، خلافت اسلامیەنك حدودی جیحون وادیسندن افریقیە (یعنی تونس) ە قدر توسعلە، پك بیوك بردولت حالنە کچمش؛ وبصره وکوفە شهرلری بنا وورت بیکدن زیادە جامع ومسجد تأسیس اولنمشدر. یزید بن ابی سفیاندن صکره برادری معاویە بن ابی سفیان جانب فاروقیدن شام والیلکنە تعیین بیورلمش؛ وحضرت فاروق مدینەدە جناب مرتضایی توکیل ایدەرك، بالذات شامی زیارت، ومدت خلافتندە هر سنە مکۀ مکرمەیە عزیمتلە ایفای حج شریف ایتمشدر.

اون بچق سنەایلە یدی کون اووقتەقدردنیادەمثلی کورلەمش برعدالت وحقانیتلە اجرای خلافت وحکومت ایدوب، ٢٣ سال هجرینك ذی الحجەسی اواخرندە صباح نمازینە کیدرکن مغیرە بن شعبەنك کولەسی ابو لؤلؤ فیروز نام خبیث طرفندن مبارك قارننە بچاقلە اوریلەرق، مجروح اولمش؛ وبکرمی درت ساعت صکره تسلیم روح ایدوب، روضۀ مطهرەدە حضرت ابا بکر صدیق (رضه)ك یانلرندە دفن اولنمشدر.

حضرت عمر (رضه) طریق عدل وحقانیتدن سرمو انحراف ایتمز وامور عبادە موکل بیوك وکوچك کافۀ عمال ومأمورینی طریق عدل وانصافدە طوتمغە مقتدر، جری، عابد، زاهد، فوق العادە مرحمتلی، متواضع، فقر وفاقە ایلە مفتخر برذات ایدی. همت وعدالتی ثمرەسیلە خلافت اسلامیەاوقدر توسع ایتمش، واوقدر معمور یرلر ضبط اولنەرق، واردات وغنائم تصورك مافوقندە چوغالمش ایکن، حضرت عمر ینە بر پلاس پارە ایلە وبر پارچە آرپە اکمکیلە قناعت ایدەرك، پك فقیرانە یاشامقدن وازکچمەمشدی. قدسە کیدرکن کولەسیلە مناوبۀ بینوب، کاه دوەنك اوکندە یایە یورویەرك، وکاه اوت وآرپەسنی دخی حامل اولان دوەنك اوستندە بولنەرق، قدسە بو حالدە کیرمش؛ وقوت ومکنتی عالمی دیترتمکدە اولان خلیفۀ اسلامی کورمك اوزره استقبالە چیقمش اولان خلق وبتون عالمی حیرتدە براقشدی. عدالتی بر درجەدە ایدی، کە کندی اوغللرندن بری تأدیب شرعی یی موجب بر حرکتدە بولنمغلە، ضرب اولنمسنی امر ایدوب، اصحاب کرامك توسط والتماسلریلە برابر، بردکنك اکسیك اورلمسنە بیلە رضا ویرمیەرك، اوغلنك بوندن متأثراً وفاتی دخی تأسفنی موجب اولمش ایسەدە، ندامتنی دعوت ایتمەمشیدی. ادارۀ اموردەکی اقتداری بردرجەدە ایدی کە فخر کائنات (صلعم) افندمزك ارتحالی حس ایتدیرمیوب، کندیسی صاغ اولدقجە اسلام امور ومصالحی اصلا سکتەدار اولمامش، وبلکە کیتدکجە اصلاح وترقی ایتمشدر. حقندە پك چوق احادیث شریفۀ نبویە صادر اولوب، «ماطلعت الشمس علی رجل خیراً من عمر» و «لوکان بعدی نبی لکان عمر بن الخطاب» حدیث شریفلری قدرومنزلتنی ارائەیە کافیدر. مناقبی جلدلر طولدیرەجق درجەدر. اصحابە درجەلرینە کورە معاملە ایدوب، اصحاب بدری سائرلرینە وبونلر میانندەدە هاشمیلری تقدیم ایدر، وجناب مرتضایی جلەدن مقدم طوتەرق، معضلات اموردە کندیلریلە استشارە ایدردی. حقندەکی حدیث شریفلرك اکثری حضرت علی (رضه) دن مروی اولدیغی حالدە، حضرت مشارالیە طرفدارلق ادعاسندە بولنانلرك حضرت عمر (رضه)ە بغض وخصومت کوسترملری شبهەسز حضرت مرتضانك روحنی خشنود ایتمیەجك حرکاتك اشدیدر. ارتحالندە ٦٣ یاشندە ایدی.

حضرت عمر (رضه) کندیلرندن صکره عشرۀ مبشرەدن اولان علی، عثمان، طلحە، زبیر، سعد بن وقاص، عبدالرحمن بن عوف (رضهم) حضراتندن برینك خلافتە انتخابنی وکندی اوغلی عبدالله (رضه)ك دخی انتخابدە رأیی اولوب، انتخاب اولنمغە حقی اولمامسنی وصیت ایتمشدر. اولادینك اشهر وافضلی مشارالیە عبدالله اولوب، فضائلی ترجمۀ حالندە ذکر اولنمشدر. قیزی حفصە (رضها) ازواج مطهرۀ جناب نبویدندر.

عمر { صحابۀ کرامدن جناب فاروقدن بشقە برقاچ ذاتك اسمی اولوب، الك معروفلری بروجە آتیدر: (ابوحفص عمر بن ابی سلمة القرشی المخزومی) کە بدر ووالدەسنك حبشە هجرت ایتمش اولملریلە، اوراده دنیایە کلوب، بدرینك وفاتندن صکره والدەسی ازواج مطهرۀ جناب نبوی زمرەسنە داخل اولمغلە، فخر کائنات (صلعم) افندمزك اوکی اوغللریدر. ارتحال حضرت نبویدە طقوز یاشندە

اولوب، بعض احاديث شريفه روايت ايتمشدر. جمل وقعه‌سنده معيت حضرت مرتضويده اولوب، بعده خليفهٔ مشاراليه جانبندن بحرين وفارس واليلكنه تعيين بيورلمش؛ وعبدالملك بن مروان زماننده ٨٣ تاريخنده مدينه‌ده وفات ايتمشدر. — (عمر بن عكرمه) كه ابوجهلك تورونى اولوب، يرموك وبر روايتده اجنادين محاربه‌سنده شهيد اولمشدر. — (عمر بن مالك القرشى الزهرى) كه خلافت جناب فاروقيده دمشق فتحنده حاضر بولنمش؛ وامر خليفه ايله ابوعبيده بن الجراح (رضه) طرفندن اهل جزيره‌يه قارشى سوق اولنه‌رق، قرقيسيايى صلحاً ضبط ايتمشدى.

عمر {(ميرزا —) جلال الدين اميرانشاهك اولادندن اولوب، پدرينك شعورينه خلل كلديكنده، جدى امير تيمورك فرمانيله آذربيجان حكومتنه نصب اولنمشدى. جدينك وفاتندن صكره برادرى ابوبكر ميرزا ايله محاربه ايدوب، مغلوب اولمغله، عمى شاهرخ نزدينه قاچمش؛ وبرمدت صكره بوكا قارشى عصيان ايتمكله، ايتديكى محاربه‌ده مجروح واسير اولوب، جريحه‌سندن متأثراً ٨٠٩ تاريخنده وفات ايتمشدر.

عمر {[«حسام الدين عمر» ماده‌سنه مراجعت بيورليه.]

عمر {(ابوحفص — المرتضى بن يوسف بن ابراهيم) مغربده حكومت سورن موحدين دولتنك اون ايكنجى حكمدارى اولوب، اون طقوز سنه‌يه قريب مدت حكومت سورمش؛ و ٦٦٤ تاريخنده بنى مرينله ايتديكى محاربه‌ده مغلوب اولمغله، فرار ايدوب، خائن ابودبوسك يانه كوتورلدكده قتل اولنمشدر.

عمر {بنى حفص ملوكندن ايكى كشينك اسميدر. [«ابوحفص» ماده‌لرينه مراجعت.]

عمر {(تاج الدين — بن مسعود) مشاهير شعراء ايراندن وعلمادن اولوب، قليج طمغاج خانك مداحلرندن بولنمش؛ وعرفئ شيرازى ايله صحبت ايتمشدر. شو رباعى اونكدر:

جورى كه بدين دل شده پيوست رود
زان طرهٔ جعد ونركس مست رود
از پاى رود آدمئ بندهٔ تو
روزى كه ترا ببيند از دست رود

عمران {حضرت موسى وهارون (عما) ايله همشيره‌لرى مريمك پدرى اولوب، بومناسبتله مشاراليهمه آل عمران ديرلر.

عمران {صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمى اولوب، اك معروفلرى بروجه آتيدر: (ابو نجيد عمران بن حصين الخزاعى الكعبى) كه خيبر فتحى سنه‌سى اسلامه كلوب، اوندن صكره‌كى غزواتده معيت نبويده بولنمش؛ وحضرت عمر (رضه) جانبندن تعليم فقه ايچون بصره‌يه اعزام بيورلمش؛ وفضلاى صحابه‌دن اولوب، عبدالله بن عامر طرفندن شهر مذكور قاضيلغنه نصب اولنمش؛ وبعده استعفا ايدوب، ٥٢ تاريخنده وفات ايتمش؛ وذريتى اوراده قالمش ايدى. حسن بصرى وابن سيرين كنديسندن روايت ايتمشلردر. — (عمران بن طلحة القرشى التيمى) كه عشرهٔ مبشره‌دن حضرت طلحه (رضه) نك اوغلى اولوب، عهد جناب نبويده دنيايه كلمش؛ وجمل وقعه‌سندن صكره بصره‌يه عزيمتله، جناب حيدردن پدرينك املاكنى ايستيوب آلمش ايدى. اولاد واحفادى وار ايديسه‌ده، منقرض اولوب، ذريتى قالمامشدر.

عمران {يمن ولايتنك صنعا سنجاغنده ومركز ولايتك شمالنده برقصبه اولوب، مركزى اولان عمران قصبه‌سى صنعادن ١٠ ساعتلق مسافه‌ده وبر اووه‌نك وسطنده واقعدر. عمران قضاسى جنوباً صنعا، غرباً حجه قضالريله، شمالاً وشرقاً دخى اراضئ غير مضبوطه ايله محاطدر. اراضيسى طاغلق اولوب، جبال سرا اوزرنده بولنمغله، مياه جاريه‌سى قسماً بحر احمره وقسماً داخلى چوله طوغرى آقار. هواسى معتدلدر. محصولاتى آز مقدارده بغداى ايله آرپه، دوره، بقله وسائر حبوباتله اوزوم، بادم، زردالى وسائر ميوه‌لردن عبارتدر. قهوه‌سى پك آزدر. قيونلرى ايرى اولوب، آنجق اتلرى لذتسزدر.

عمران الاسرائيلى {(حكيم اوحدالدين — بن صدقه) مشاهير اطبا وحكماى عربدن اولوب، ٥٦١ تاريخنده دمشقده طوغمش؛ وپدرى دخى مشاهير اطبادن بولنمش ايدى. اجراى طبابتده فوق العاده مهارتى اولمغله، ملوك واكابر عندنده قدر واعتبارى پك

زیاده اولوب، لزومی تقدیرنده جلب اولنوردیسه‌ده، هیچ برینك خدمتنه دخول واختصاص ایتمیوب، ملك عادل ابوبکر بن ایوب وملك ناصر داود بن الملك المعظم کندیسنه کلیتلی تخصیصات تکلیف ایتدکلری حالده، بنه خدمتلرینه دخولی قبول ایتمه‌مش؛ ودمشقده بیمارستان کبیرده اجرای طبابتله مشغول اولوب، محیر عقول بعض مداواته موفق اولمش ایدی. حمص ملکنه مداوات ایتمك اوزره جلب ایدلش اولدیغی حالده، ٦٣٧ تاریخنده شهر مذکورده وفات ایتمشدر.

عمر بك { اونجی قرن هجری عثمانلی شعرا. سندن اولوب، خیالی بکك اوغلیدر. زمانه کوشهٔ قناعتنه چکلمش ایکن، آرناؤد احمد پاشانك مسند صدارته کچمسی اوزرینه، منسوبنی جهتیله، معیتنه آلنه‌رق، برچوق حاللرده آتش غضبنی اطفایه وحرکات شدت کارانه‌سنی تعدیله چالیشمش؛ وبعده بعض دفتردارلقلرده بولنمشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

هب سیل سرشکن یولکه ایلسون ایثار
ای دوست بنم دیدهٔ غم دیده ده نم وار

عمر بن ثابت الثمانینی { (ابوالقاسم) مشاهیر ادبادن اولوب ابن جنینك «لمع» و «مکودی» سنی شرح ایتمشدر. کرخده ابوالقاسم بن برهانله معارضه‌لری اولوردی.

عمر بن حفص { (بن برتق) مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، قیروانه سیاحتله برمدت ابوجعفر بن الجزارك یاننده قالمش؛ واورادن اندلسه کچه‌رك، ملك ناصرك وبعده نجم بن طرفه‌نك خدمت طبابتنده بولنمش؛ و «زاد المسافر» کتابنی اندلسه ادخال ونشر ایتمشدر.

عمر بن الخطاب { [«عمر» ماده‌لرینك برنجیسنه مراجعت.]

عمر بن شبه { (ابو زید — بن رابطه النمیری) مشاهیر مورخین وقراءدن اولوب، بصره‌لیدر. وبصره‌نك مکمل تاریخنی یازمشدر. ١٧٣ تاریخنده طوغوب، ٢٦٣ سنه‌سنده (سرمن رأی) ده وفات ایتمشدر.

عمر بن عبدالعزیز { (امیر المؤمنین ابو حفص — بن مروان بن الحکم الاموی) خلفای امویه‌نك سکزنجیسی وآب روینی اولوب، والده‌سی ام عاصم بنت عاصم بن عمر بن الخطاب (رضه) اولمغله، والده طرفندن جناب فاروق اعظمك حفید زاده‌سیدر. مصر والیلکنده بولنمش اولان پدری عبدالعزیز بن مروان دخی سائر بنی امیه وآل مروانك خلافنه اوله‌رق عدل وانصاف ودیانتله متصف برذات ایدی. عمر بن عبدالعزیز ٦٠ سال هجریسنده یعنی معاویه‌نك وفاتی سنه‌سی مدینهٔ منوره‌ده دنیایه کلوب، پدریله برابر مصره کیتمش؛ وبعده تحصیل علوم وتفقه ایچون پدری طرفندن مدینه‌یه کوندریله‌رك، انس بن مالك وعبدالله بن جعفر بن ابی طالب وسعید بن المسیب وسائر معاصرینیله صحبت وتلمذیلرندن استماع احادیث شریفه ایتمشدر. پدرینك وفاتنده عمی عبدالملك بن مروان، تخت حکومتده ایکن، کندیسنی دمشق شامه جلبله، قیزی فاطمه‌یی تزویج ایده‌رك، کندیسنی داماد ایتمش؛ وبونك زماننده وافر نعمت وثروته نائل اولوب، طبیعتنده مرکوز اولان سماحت ومروتی اجرا ایتمکه باشلامشیدی. ٩٩ تاریخنده عم زاده‌سی سلیمان بن عبدالملكك وفاتی اوزرینه مقام خلافته کچنجه، خلفای راشدین (رضهم) مسلکنه سلوکله، اجرای عدل وداد ایده‌رك، بحق عمر ثانی دینلمکه کسب استحقاق ایتمشدر. بنی امیه تا معاویه زماننده خطبه‌ده حضرت علی (رضه) افندمزه لعنت اوقومغی عادت ایتمش اولدقلری حالده، صاحب ترجمه مقام خلافته کچنجه، الك اول بوعادتی رفع ایله، عالم اسلامی بویله برشیندن قورتارمش؛ واهل بیت نبی حقنده حرمت وتعظیمده قصور ایتمه‌مشدر. بومعاملات دیانتکارانه‌سی بنی امیه‌یی دلکیر ایدوب، ایکی سنه ایله بش بچق آی خلافتدن صکره، ١٠١ تاریخنده دیر سمعانده برکوله‌سی بدیله تسمیم ایتمشلردر. ارتحالنده سنی ٤١ ایدی. بیاض چهره‌لی، اینجه ونازك یوزلی، نحیف بدنلی، چقور کوزلی، کوزل صقاللی، ملیح وسویملی برذات ایدی. آتلره وبینجیلکه زیاده مراق اولوب، کنجلکنده آتدن بری آلننه تکمه اورمش اولمغله، یاره‌سنك اثری قالمش؛ وبوسببله (اشج بنی امیه) لقبیله تلقیب اولنمشدی. صحابه‌دن انس بن مالك (رضه) دیمشدرکه: امامت ایتمه‌ده فخر کائنات (صلم) افندمزه عمر بن عبدالعزیزدن زیاده بکزه‌ین کیمسه کورمدم. صحیفه قصبه‌سنی بنا وملاطیه‌یی روملردن

بوز بيك اسير مقابلنده مبايعه ايتمشدر. مناقبى پك چوق اولوب، ابن الجوزى مشار ليهك مناقبنى جمع ايده‌رك، بيوك برجلد يازمشدر.

عمر بن عبدالعزيز { [«ابوالحفص شطرنجى» ماده‌سنه مراجعت.]

عمر بن يونس { (بن احمد الحرانى) اندلس مشاهير اطباسندن اولوب، برادرى احمد بن يونس ايله برابر شرقه رحلتله، بغداده داخل اولمش؛ واوراده ثابت بن سنان بن ثابت بن قره‌دن جالينوسك كتب طبيه‌سنى اوقويوب، كوز امراضى عمليا‌تنده ابن وصيفدن استفاده ايتمش؛ و ٣٠١ تاريخنده اندلسه رجعتله، مستنصر باللهك حسن قبول والتفاتنه مظهر اوله‌رق، خدمت طبابتنه كيرمش؛ وزهراده اسكان اولنمشلردى. كوز خسته‌لقلرنى ايى ايتمه‌ده مهارتلرى پك چوق اولوب، كنديسى چوق ياشامامش ايسه‌ده، برادرى احمد خيلى وقت معمر اوله‌رق، اكتساب شهرت ايتمشدر.

عمر پاشا { (فرنك —) متأخرين مشيران دولت عثمانيه‌دن اولوب، من اصل آوستريانك خرواتستان اهاليسندن اولديغى حالده، دولت عثمانيه‌نك خدمت عسكريه‌سنه كيرمش؛ واهتدا ايتمش ايدى. قابليت واستعداد طبيعيسى واقتدار عسكريسى اقتضاسنجه قطع مراتب ايده‌رك، مشيريت رتبه‌سنى احراز ايتمش؛ ودور سلطان عبدالعزيز خانيده خيلى وقت سردار بولنوب، ظهور ايدن مسائلك جمله‌سنده ابراز آثار اقتدار ايتمش؛ وعساكر عثمانيه‌نك تنسيق وتنظيمنده پك چوق خدمتى كورلمشدر. ١٢٨٠ تاريخلرنده وفات ايتمشدر.

عمر پاشا { (ويربونلى —) آرناودلقده برات سنجاق وقضاسنده كائن ويربون قريه‌سندن اولوب، عسكرلكله مصره كيتمش؛ واوراده قطع مراتب ايده‌رك، محمد على پاشانك مصر واليلكنده دخى ميرميرانلق رتبه‌سيله معيتنده بولنمش؛ وبعده پاشاى مشاراليه ايله بوزيشه‌رك، يانيه‌يه عزيمتله، تپه‌دلنلى على پاشانك خدمتنه كيرمش؛ و على پاشا فرمانلى اولديغنده، بونى دخى تركله، على پاشانك اوزرينه كوندريلن خورشيد پاشا ايله برلشمش؛ وعلى پاشادن صكره ١٢٣٧ تاريخنده رتبهٔ وزارتله يانيه واليسى اولوب، درت سنه بومأموريتده قالمشدر. اوغللرى حسين وقهرمان پاشالر براتده وسائر الويه‌ده متصرفلق ايتمشلردر. شمديكى برات بكلرى صاحب ترجمه‌نك احفاد ومتعلقاتندندر.

عمر حسام الدين افندى { [«حسام الدين افندى» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عمر خلوصى افندى { [«صمانى زاده» ماده‌سنه مراجعت.]

عمر خيّام { (شيخ — بن محمد) مشاهير شعراى ايراندن وعلما وحكمادن اولوب، حكمت وهيئت وسائر فنونده يدطولى صاحبى ايدى. استراباد مضافاتندن دهستانه تابع فيروز ناحيه‌سنك (دهك) قريه‌سنده دنيايه كلوب، حكيم سنائينك استادى اولان شيخ الاسلام ناصرالدين محمد منصوردن وسائر عصرى مشاهيرندن تحصيل ايتمش؛ وكنجلكنده اكثريا بلخده، بعده نيشاپورده امرار عمر ايتمشدر. مدرسهٔ نظاميه صاحبى وزير شهير نظام الملك وملاحدهٔ اسماعيليه‌نك باشى اولان حسن صباح يانته كيده‌رك، مطلوبلرى سؤال اولندقده، حسن صباح خدمته كيرمك آرزوسنى بيان ايتمكله، همدان واليلكنه تعيين اولنمش؛ وعمر خيام بقيهٔ عمرينى نيشاپورده كچيرمك اوزره معيشتنه مدار اوله‌جق جزئى برمعاش طلبيله قناعت ايتمشدى. عمرنده تأهل ايتميوب، ايامنى مطالعه ايله واشتغالات ذهنيه ايله كچيرمشدر. ملوك واكابر زمانى عندنده قدر واعتبارى زياده اولوب، على الخصوص سلطان سنجر سلجوقى كنديسنى كندى تختى يانده بر كرسيهٔ مخصوصه اوتورته‌رق، صحبت ايدردى. مناهيدن پكده مجتنب اولمديغى حالده، كنديسندن بعض احوال فوق العاده منقولدر. اشعارى رباعياتدن عبارت اولوب، بونلرك اكثرى حقايق عليه‌يه وحكمت واخلاقه متعلقدر. بونلرك بعضلرنده افكار متعصبينه قارشى برطاقم تنقيدات وتعريضات مستهزيانه مندرج اولوب، صحبتنده دخى بومسلك وطريقى التزام ايتديكندن، بعض آوروپاليلر كنديسنه شرقك وولترى ديمشلردر. رباعياتى انكليزجه‌يه وسائر آوروپا لسانلرينه ترجمه ونشر اولنمشدر. عصرمز ادباسندن معلم فيضى بعض منتخباتنى تركجه ترجمه‌سيله برابر شهرمزده نشر ايتمشدر. ٥١٥ ده ويرروايتده ٥١٧ ده نيشاپورده وفات ايتمشدر. شورباعى اونكدر:

کر کوهر طاعت نسفتم هرکز
ور کردکنه زرخ نرفتم هرکز
نومید نیم زبارکاه کرمت
زیراکه یکیرا دو نکفتم هرکز

عمر دده { ومر سکینی . شیخ بیرام ولی مریداننددن اولوب، شیخ مشار. الیهك وفاتنده آق شمس‌الدین خلفی اولمش ایسه‌ده، قطبیت صاحب ترجه‌یه انتقال ایتمشدر. بروسه‌لی اولوب، ٩٢٦ تاریخنده وفات ایتمش، وکوینکده دفن اولنمشدر.

عمر سهلان ساوجی { [«قاضی‌میر» ماده. سنه مراجعت .]

عمر شیخ { (معزالدین —) تیمورلنکك اوچنجی اوغلی اولوب، جها . نکیر مشارالیه آل مظفری اصفهان قربنده قتل واستیصال ایتدکده، فارس حکومتنی صاحب ترجه‌یه ویرمشیدی . بر سنه صکره یعنی ٧٩٩ تاریخنده پدریله کوریشمك اوزره، دیاربکر طرفنه کیتمکده ایکن، اثنای راهده کردستانده قتل اولنمش؛ ونعشی ماوراءالنهره نقل ایله، (کش) قصبه‌سنده قبهٔ خضراده دفن اولنمشدر. بش اولادی اولوب، بونلردن بایقرانك نورونی سلطان حسین سلطنته نائل اولمشدر.

عمر شیخ { (میرزا — بن سلطان ابی سعید بن میرزا محمد بن جلال‌الدین امیرانشاه بن تیمور) تیمورلنکك احفادندن اولوب، هندستان دولت تیموریه‌سنی تأسیس ایدن بابرك پدریدر. ٨٦٠ تاریخنده سمرقندده طوغوب، پدرینك سلطنتی زماننده فرغانه واندجان والیلکنه نصب اولنمش؛ و ٨٧٣ ده واقع اولان پدرینك وفاتندن صکره دخی بوحکومتده قالوب، ٢٦ سنه بالاستقلال اجرای حاکمیتدن صکره ٨٩٩ ده ٣٩ یاشنده وفات ایتمشدر.

عمرو { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، اك معروفلری بروجه آتیدر: (عمرو بن ابی اثاثه) که حبشه هجرت ایدنلردن اولوب، والده‌سی طرفندن عمرو بن العاصك برادریدر. — (ابوامیه عمرو بن امیة‌الکنانی‌الضمری) که قدمادن اولوب، حبشه هجرت ایتمشیدی. بدرواحد غزالرندن صکره حبشدن مدینه‌یه کلوب، بئر معونه غزاسنده حاضر بولنمشدر. برروایتده‌ده بدر واحد غزالرنده مشرکین میاننده بولنمش؛ وبعده اسلامه کلمشدر . جانب نبویدن سفارتله اطرافه اعزام بیوریلوب، نجاشی‌یی دین اسلامه دعوت، وام حبیبه بنت ابی سفیانی نبی ذی شان ایچون طلب ایتمکه کوندریلن دخی بوذاتدر . — (عمرو بن الاهتم‌التمیمی) که طقوزنجی سال هجریده قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبویه‌یی کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وبعده (سجاح) ادعای نبوت ایتدیکنده کندیسنه تبعیت ایدنلردن بولنمش ایسه‌ده، ینه اسلامه رجوع ایتمشدر. شعرادن اولوب، شو بیتلر جملهٔ اشعارندندر :

ذرینی فان البخل یا ام هاشم
لصالح اخلاق الرجال سروق
لعمرك ماضاقت بلاد باهلها
ولکن اخلاق الرجال تضیق

— (عمرو بن الجموح الانصاری السلمی) که انصارك اك صکره ایمانه کلنی اولوب، زیاده طوپال اولدیغندن، بدر غزاسنه کیتمسنه اولادی مانع اولمش ایسه‌ده، احد محاربه‌سنه کیتمسنه مانع اوله‌میوب، اذن رسول‌الله (صلعم) ایله کیتمش؛ وشهید اولوب، انیشته‌سی وجابرك پدری اولان عبدالله ایله برمزاره دفن اولنمشدر. — (عمرو بن الحارث بن ابی ضرار الخزاعی المصطلقی) که ازواج مطهره‌دن جویره بنت الحارثك برادری وفخر کائنات (صلعم) افندمزك قاینی اولوب، ترکهٔ جناب نبوی حقنده روایتی واردر. — (ابوسعید عمرو بن حریث القرشی المخزومی) که خالد بن ولید (رضه) ایله ابوجهلك اقرباسندن اولوب، رحلت جناب نبویده اون ایکی یاشنده ایدی . بعده کوفه‌ده ساکن اولمش؛ وکلیتلی ثروت وسامانه نائل اولمشیدی . قادسیه محاربه‌سنده بولنوب، مجروح اولمشیدی . ٨٥ تاریخنده وفات ایتمشدر . — (ابو الضحاك عمرو بن حزم الانصاری الخزرجی النجاری) که خندق غزاسنده واوندن صکره‌کی غزواتده حاضر بولنوب، ١٧ یاشنده ایکن، جانب نبویدن اهل نجرانه والی اعزام بیورلمش؛ و ٥٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. یزیدی ولی عهد ایتمك ایستدیکنده معاویه‌یه قارشی شدتلی لسان قوللانمش ایدی . — (عمرو بن الحمق الخزاعی) که حدیبیه وقعه‌سندن صکره نزد حضرت نبویه‌یه هجرتله، برچوق احادیث شریفه ضبط، وبعده مصره واورادن کوفه‌یه انتقال ایتمش

ایدی . یوم‌الدار دینلان شهادت عثمان (رضه) وقعه‌سنده حاضر بولنوب، خلیفهٔ مشارالیهك خانه‌سنه داخل اولان درت کشینك بری بولنمش ؛ وبعده جناب مرتضایه انتسابله ، جمل وصفین ونهروان محاربه‌لرنده معیتلرنده بولنمش ؛ ومؤخراً حجر بن عدی‌یه یاردیم ایدوب ، اصحابندن اولمش؛ وصکره زیادك قورقوسندن موصل جهتنه قاچوب، برمغاره‌یی مسکن اتخاذ ایتمش ایدی . برمدت صکره معاویه موصل عاملندن عمرو بن الحمق طلب ایتمکله، مغاره‌سنده آرادقلرنده بریلانك صوقمسیله وفات ایتمش اولدیغنی کوروب، باشنی قطع وشامه ارسال ایتمشلردر. اسلامده ال اول کله‌سی آلنان بوذاتدر. موصلك خارجنده قبری زیارتکاه اولوب ، سیف‌الدوله‌نك برادری سعید بن حمدان طرفندن تربه‌سی انشا اولنمش؛ وبو تربه‌نك انشاسندن طولایی سنیلرله شیعیلر بیننده منازعه ظهور ایتمشدی . — (عمرو بن سعید بن العاص بن امیة القرشی الاموی) که خالد بن ولید حضرتلرینك همشیره زاده‌سی اولوب ، برادری خالدله برابر حبشه وبعده مدینه‌یه هجرت ایتمش؛ وخلافت جناب صدیقده اجنادین محاربه‌سنده شهید اولمشدر . — (ابوالاعور عمرو بن سفیان السلمی) که صحبتی مختلف فیه اولوب، بعده معاویه‌نك خواص اصحابندن اولمش؛ وصفین محاربه‌سنده عسکری ترتیب وتعبیه ایدن کندیسی بولنمشدر. — (عمرو بن شاس الاسدی) که شعرادن اولوب، حجاج بن یوسفك معیتنده بولنمش اولان عرارك پدریدر. برسببدن طولایی حضرت علی (رضه) دن شکایت ایتمش اولمغله، مسجد نبوی‌یه دخولنده فخر کائنات (صلعم) افندمز: «یاعمرو والله لقد آذیتنی» بیورمش؛ وعمرو انکار ایدنجه : «بلی من آذی علیاً فقد آذانی» بیورمش ایدی . — (عمرو بن العاص) [«عمرو بن العاص» ماده‌سنه مراجعت .] — (ابو نجیح عمرو بن عبسة السلمی) که جاهلیتده بتلرك عبادتی علیهنده بولنمغله ، مکه‌ده عبادت اصنامی منع ایدر بر نبی ظهورینی خبر آلوب ، مکهٔ مکرمه‌یه کیده‌رك ، فخر کائنات (صلعم) افندمزی کیجه کوره‌بیلمش؛ ویانلرنده قالمق ایستمش ایسه‌ده، دین اسلامك اظهارنده کلمسی امر بیورلمغله ، مملکتنه عودت، وبعده مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایدوب ، مؤخراً شامده ساکن اولمش؛ وروایت احادیث شریفه ایتمشدر. — (ابو ثور عمرو بن معدی کرب الزبیدی المذحجی) که سعدالعشیره قومنه منسوب اولدیغی حالده ، مراد قبیله‌سنه نازل اولمش ، وبونلرك مبعوثلری میاننده نزد جناب نبوی‌یه کلوب ، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وارتحال حضرت رسالتپناهیده اسود عنسی ایله ارتداد ایدوب ، جانب صدیق اکبردن اعزام بیورلمش اولان خالد بن سعید بن العاص ایله محاربه ایتمش ایسه‌ده ، مشارالیه جانب خلیفه‌دن امداد کلدیکنی آکلاینجه ، اسلامه رجوعله ، مهاجر بن ابی امیه‌یه تسلیم اولنمش ؛ ومربوطاً حضور خلیفه‌یه کوتوریله‌رك، توبه ایتمکله، مملکتنه اعاده بیورلمش؛ وبعده مدینه‌یه کلوب، جانب صدیقیدن شام فتوحنه اعزام بیوریله‌رق، یرموك غزاسنده حاضر بولنمش؛ وعهد جناب فاروقیده، سعدابن ابی وقاصك معیتنده اولمق اوزره ، عراقه اعزام بیوریله‌رق ، قادسیه محاربه‌سنده شهید اولمش، وبر روایتده صوسزلقدن وفات ایتمشدر . بعضلری‌ده ۲۱ تاریخنده نهاوند محاربه‌سنی کوردکدن صکره (روده) قریه‌سنده وفات ایتدیکنی بیان ایتمشلردر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شو قطعه جملهٔ اشعارندندر :

امن ریحانة الداعی السمیع
یؤرقنی واصحابی هجوع
اذا لم تستطع شیئاً فدعه
وجاوزه الی ما تستطیع

عمرو { بواسمله یمنده‌کی تبابعه‌دن بر، حیره ملوکندن اوچ ، جرهم ملوکندن ایکی وکنده ملوکندن بر حکمدار کلمشدر.

عمرو بن العاص { (ابو عبدالله بن وائل بن هاشم بن سعید بن سهم بن عمرو بن هصیص بن کعب بن لؤی القرشی السهمی) صحابه‌دن اولوب، قبل الاسلام کفار قریش طرفندن حبشه‌ده‌کی مهاجرین اسلامی تسلیم ایتمسی تکلیف ایچون، نجاشینك یاننه کوندرلمش؛ ونجاشی بوتکلیفی رد ایتدکدن بشقه ، فخر کائنات (صلعم) افندمزك نبوتنی تصدیق ایله، کندیسنك بوتکلیفنی تعییب ایتدیکندن ، عمرو بن العاص حبشه‌ده ایکن اسلامه کلوب ، اورادن مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایتمش ؛ وبر روایتده سکزنجی سال هجریده وفتح مکه‌دن آلتی آی مقدم اسلامه کلمشدر. خالد بن

وليد وعثمان بن طلحة العبدرى ايله برلكده مدينهٔ منوره يه كيده رك ، كچمش حركاتى عفو بيورلمق رجاسيله اهتدا ايتمشدر. متعاقباً جانب نبويدن بر سريه ايله پدرينك دايیلرى اولان بلى بن عمرو بن الحاف قبيله سنه قارشى اعزام بيورلمه رق ، ذات السلاسل موقعنه وارنجه، استمداد ايتمكله، ابوعبيده بن الجراحك تحت قيادتنده وحضرت ابوبكر وعمر (رضى الله عنهما) دخى داخل اولمق اوزره قدماى مهاجريندن مركب بر سريه امداده اعزام بيورلمشدى . بعده صاحب ترجمه عمانه عامل اولوب، ارتحال جناب نبوى يه دك اوراده قالمش؛ وجناب صديقك زماننده شام فتوحنه مأمور اولوب، خلافت جناب فاروقيده فلسطين واليلكنه نصب، وبعده خطهٔ مصريه نك فتحنه مأمور بيورلمش ايدى . مصرى فتح ايتمكله، اورانك واليلكنه تعيين اولندقدن صكره، عزل اولنمغله، فلسطينه چكيلوب، آره صره مدينه يه كيدر ، وحضرت عثمانه اولان دلكيرلكنى اظهار ايدوب ، طعن ايدردى . حضرت عثمانك شهادتندن صكره ، شامده معاويه نك يانينه كيدوب، بونك حضرت على (رضى الله عنه) ه قارشى اولان كين وغرضنى تشديد ومخاصماتنه معاونت ايتمش؛ وصفين محاربه سنده برلكده بولنوب، بعده معاويه طرفندن حكم نصب اولنه رق ، حضرت حيدرك حكمى اولان موسى الاشعرى يى اغفال ايتمشدر. جانب مرتضويدن مصر واليسى بولنان محمد بن ابى بكر (رضها) يى اخراجله مصرى تحت اداره سنه آلمغه معاويه طرفندن مأمور اولوب، آخر عمرينه دك بوواليلكده قالمش؛ و ٤٣ نجى سال هجريده وفات ايتمشدر. اوغلى عبدالله خلفى اولمش ايسه ده، متعاقباً معاويه اونى عزل ايدوب، كندى برادرى عتبه بن ابى سفيانى نصب ايتمشدى . عمرو بن العاص قيصه بويلى، جسور، دهاندن عداولنه جق درجه ده ذكى واونسبتده حيله كار، فصيح اللسان وشاعر ايدى .

عمرو بن العبد { [« طرفه » ماده سنه مراجعت .]

عمرو بن عثمان { [« سيبويه » ماده سنه مراجعت .]

عمرو بن عمرو الكندى { مؤلفيندن اولوب ، « فضائل مصر » عنوانيله براثر معتبرى واردر.

عمرو بن كلثوم { « معلقات سبعه » صاحبلرى اولان شعراى سبعهٔ عربك يدنجيسيدر.

عمرو بن ليث صفار { دولت صفاريه نك ايكنجى حكمدارى اولوب، مؤسس دولت اولان برادرى يعقوب بن ليثك وفاتى اوزرينه ، ٢٦٥ تاريخنده تخت موروثنه جلوسله، ٢٣ سنه حكومت سوره رك، خراسان، غزنين، سيستان، كرمان، مازندران، فارس وعراق عجمه يعنى بتون ايران ايله افغانستانه حاكم اولديغى وبغدادده خطبه ده خليفه دن صكره كندى نامنى اوقوتديرمغه باشلامش ايكن، قناعت ايتميوب، خوزستان ايله عراق عربى دخى ضبط ايتمك اوزره، عسكر سوق ايتمش اولديغندن، خليفه معتضد ماوراء النهر واليسى بولنان امير اسماعيل سامانى يه فرمان ارساليله، امداده دعوت ايتمش؛ اسماعيل سامانى اون ايكى بيك سوارى ايله كلوب ، صاحب ترجمه نك سكسان بيك سواريسى وار ايكن ، حربه باشلايه جقلرى زمان عمروك آتى اوركوب، كنديسنى اسماعيل سامانينك اردوسى ايچنه كوتورمكله، بلا حرب اسير دوشمش ، وعسكرى طاغلمشدر . عمرو بن ليث بغداده كوتوريله رك ، ايكى سنه محبوس قالدقدن صكره، ٢٨٩ تاريخنده معتضد خليفه نك وفاتى كونى اعدام اولنمش؛ وبرروايتده اوچ كون يمكسز اونوديلوب، آجلقدن وفات ايتمشدر . بركوزى كور ، غدار وخونخوار بر آدم ايدى . شيرازده جامع عتيق ديمكله معروف بيوك جامع شريف بونك بنا كرده سى ايدى . تورونى طاهر سيستانده بر آز مدت حكومت سورمش ايسه ده، اجدادينك دولتنى احيايه موفق اوله ميوب، صفاريلرك ملكى سامانيلرك الينه كچمشدر.

عمروى { اونجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن اولوب، اسمى (عمرو) در. آرقداشى زيد ايله برابر مولانا عبدالكريمك كوله لرى اولوب، ايكيسى ده شاعر اولمش ايدى. اشعارى ساده لكن اولدقجه سليس ومعنيداردر. شو بيت اونكدر :

سودم يوزمى پايكه باغ ارمكده
رفعتله باشم طوبى يه ايردى قدمكده

عمره { صحابياتدن بر قاچ خاتونك اسمى اولوب، از آن جمله (عمره بنت معاوية).

الکندیه) نك جانب نبویدن تزوج بیورلدیغی، وآنجق نزد نبویلرینه کتیرلنجه‌یه قدر رحلت جناب رسالتپناهی وقوع بولدیغی مرویدر.

عمره بنت النعمان { صحابه‌دن نعمان بن بشیرك قیزی اولوب، وقعهٔ دلسوز کربلایه ذی مدخل اولان بنی امیه طرفدارانندن انتقام آلمغی وظیفه ایدنمش اولان مشهور مختار بن ابی عبیدة الثقفینك زوجه‌سی ایدی. مصعب بن الزبیر مختاری قتل ایتدکدن صکره، زوجه‌لرینی اله کچیروب، بونلردن ام ثابت بن سمره‌یه مختار حقنده‌کی فکرینی صوردقده، مطلوبنه کوره جواب ویرمش ایسه‌ده، صاحب ترجمه مختارك لهنده ادارهٔ لسان ایتمکله، مصعب برادری عبدالله بن زبیره بوقادینك مختارك نبوتنه قائل اولدیغنی یازه‌رق، قتلی امرینی بالاستحصال، وحشیانه بر صورتده اعدام ایتدیرمشدر.

عمعق { (مولانا —) مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، بخارالیدر. ترکستان خانی مرشد خانك منظوری وملك الشعراسی ایدی. بتون ماوراءالنهر شعراسی کندیسنی استاد ورئیس طانیوب یالکز خانك باش خاتوننك مداحی اولان رشیدی عمعقه رقابت ایدردی. ایکی بحر اوزره اوقونه‌بیله‌جك صورتده بر «یوسف وزلیخا» منظومه‌سی یازمشدر، که اك مقبول آثار ادبیه‌دندر. یوز یاشلرینه قدر یاشایوب، ٥٤٠ تاریخندن صکره وفات ایتمشدر. مرثیه سویله‌ده دخی مهارتی اولوب، سلطان سنجر سلجوقینك زیاده سودیکی قیزی ماه ملك خاتون وفات ایتدکده، پادشاه مشارالیه مرثیه سویلتمك اوزره، عمعقی دعوت ایتمش ایسه‌ده، اووقت پك اختیار وکوزلری کورمز اولدیغندن، بیان اعتذارله برابر، بر مرثیه یازوب، اوغلی حمیدی ایله کوندرمشیدی. شو ایکی بیت اوقصیده‌سندندر:

هنکام آنکه کل دمد از صحن بوستان
رفت آن کل شکفته ودرخاك شد نهان
هنکام آنکه شاخ شجر نم کشد زابر
بی آب ماند نرکس آن تازه بوستان

عمواس { فلسطینده رمله‌دن ٨ میللك مسافه‌ده وقدس طریقنده بر ناحیه اولوب، عهد جناب فاروقیده ١٨ نجی سال هجریده وقوع بولان طاعون ابتدا بوناحیه‌ده ظهور ایتمکله، طاعون عمواس دینمکله مشهوردر. بوطاعوندن فتوح شامله مشغول اولان عساکر مسلمیندن یکرمی بش بیك کشی تلف اولوب، ابو عبیدة الجراح (رضه) ایله یزید بن ابی سفیان، معاذ بن جبل، فضل بن العباس وسائر صحابه‌دن برچوق ذوات دخی بومرضه طوتیلوب وفات ایتمشلردر.

عموجه زاده { [«حسین پاشا» ماده‌سنه مراجعت.]

عموریه { (Amorium) آناطولیده ازمنهٔ قدیمه‌ده (غالاتیه) دینلن آنقره جهتنده خیانه اووه‌سنك غربنده وسقاریه کنارنده برشهر اولوب، روماليلردن صکره خیلی اهمیت آلمش، واوجهتلرك مرکز تجارتی اولمش ایدی. بو مناسبتله شرقیون عموریه‌یی روملرك مرکز وپایتختی ظن ایدوب، مثلا شاهنامه‌ده فلیب واسکندرك دخی پایتختلری عموریه نامیله یاد اولنور. بعده خراب اولوب، نام ونشانی قالمامشدر. خلفای عباسیه‌دن معتصم ٢٢٣ تاریخ هجریسنده بوشهری فتح ایتمشدی.

عمیدالملك الکندری { (ابو نصر محمد بن منصور) سلاطین سلجوقیه‌دن طغرل بکك وزیری اولوب، ادبیات وکتابته‌کی اقتداری وسخاوت وکرم وسائر فضائلی سببیله پادشاه مشارالیهك توجهنی قزانمش؛ بیوك بردولت وثروته نائل اولمشیدی. دولت سلجوقیه‌ده اك اول وزیر اولان بوذاتدر. دائره‌سی مرجع علما وشعرا اولوب، شعرا ومعاصرینی مدحنده برچوق قصیده‌لر سویلمشلردر. شافعیلرك ورافضی واشعریلرك پك علیهنده اولوب، آلب ارسلانك زماننده رافضیلره منبرلرده لعنت اوقوتمق ایچون، پادشاه مشارالیهك فرمانینی استحصال ایتمش؛ وبونك ایچون خراساندن برچوق ائمه وعلما ترك وطن ایده‌رك، حجاز وسائر جهاته هجرت ایتمشلر ایدی. طغرل بکك وفاتندن صکره تخته کچن مشارالیه آلب ارسلان کندیسنی وزارتده ابقا ایتمش ایسه‌ده، بعده خوارزمشاهك قیزینی طلب ایتمك ایچون خوارزمه کوندردیکی حالده، صاحب ترجمه‌نك قیزی کندی نفسیچون طلب ایتدیکی شیوع بولمش؛ واثنای عودتنده بوشایعه‌یی خبر آلمغله مدار عفو وتکذیب اولمق اوزره، صقالنی تراش وخایه‌لرینی قطع ایتمش؛ وبر روایتده آلب آرسلان طرفندن بوجزایه دوچار وبعده عزل اولنه‌رق،

برنه مشهور نظام‌الملك تعيين اولنمش؛ وبونك اصيله صاحب ترجمه حبس، و٤٥٦ تاريخنده اعدام اولنمشدر. قتلنده قرق ياشلرنده ايدی.

عمير { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، اك معروفلری بروجه آتيدر: (عمير بن‌سعد الانصاری الاوسی) كه زهاد وفضلای صحابه‌دن اولوب، بدرغزاسنده حاضر بولنمش؛ وخلافت جناب فاروقيده شام فتوحاتنه اعزام بيوريله‌رق، فلسطينده ساكن اولمش؛ وبرچوق احاديث شريفه روايت ايتمشدر؛ جناب فاروقيدن حمص حاملككنه نصب بيورلمشيدی. صدق واستقامتی سببيله خليفهٔ مشاراليه نزدنده اعتباری زياده ايدی. — (عمير بن ابی وقاص القرشی الزهری) عشرهٔ مبشره‌دن سعد بن ابی وقاص حضرتلرينك برادری اولوب، بدرغزاسنه گيتمك ايستديكنده، اون آلتی ياشنده اولمغله، جناب نبويدن استصغار بيورلمش ايسه‌ده، آغلامغه باشلاديغندن، نهايت مساعده بيوريلوب، بومحاربه‌ده شهيد اولمشدر. — (ابواميه عمير بن وهب القرشی الجمحی) كه اشراف وشجعان قريشدن اولوب، صفوان بن اميه‌نك عم زاده‌سيدر. بدرده مشركين ميانندده بولنوب، حضرت نبی ذيشانه ومسلمينه اولان شدت بغض وخصومتنی اظهار ايله، كفاری تشويق وتهييج ايدردی. بو محاربه‌ده اوغلی وهب اسير دوشمكله، مكه‌يه كيتدكدن صكره، اوغلنی فديه ايله آلمق بهانه‌سيله مدينه‌يه كيدوب، رسول الله (صلی الله تعالی عليه وسلم) افندمزی شهيد ايتمكی عم زاده‌سی مرقوم صفوانه وعد ايتمش؛ ويلنمش وسم سورلمش برقليج آلوب، مدينه‌يه ورود ايتمكله. حضرت عمر (رضه) طرفندن طانيلوب، جانب نبويه خبر ويرلمكله، حضورينه چاغرلدقده، مقصدينی انكارله، اوغلنی قورتارمغه كلديكنی سويلمش ايسه‌ده، جانب نبويدن صفوانله شويله برمقاوله‌ده بولنديغی بيوريلنجه، درحال اسلامه كلوب، شهادت كتيرمش؛ وقريشی دين حقه دعوت ايچون، مكه‌يه عودته رخصت ايستيوب، فی‌الواقع برقاچ كشينك اهتداسنه واسطه اولمشدر.

عميق { حلب ولايتنك مركز قضاسنده بر اووه اولوب، حاوی اولديغی قريه‌لر برناحيه صورتنده اداره اولنور.

عنان { عباسيلر زماننده يتيشن شاعره‌لردن اولوب، ناطفی اسمنده برينك جاريه‌سی ايدی. ابونواسله برچوق مشاعره وملاطفه‌لری واردر. هارون الرشيد كنديسنه طالب اولوب، افنديسی يوز بيك ديناردن آشاغی‌يه راضی اولمامش؛ وبعده خليفهٔ مشاراليه كنديسنی ورثه‌سندن چوق دها اوجوز صاتين آلمش ايدی. شو بيت جملهٔ اشعارندندر:

كتمت هواهم فی الصدر منی
ولكن الدموع علی نمت

عنايت { ايران شعراسندن ايكی كشينك مخلصيدر:

برنجيسی (عناية الله) من اصل ديلملی اولوب، بخاراده نشو ونما بولمشدر. شو بيت اونكدر:

خواهم كه نالهٔ برسانم بكوش يار
ازضعف چون كنم كه بجايی نميرسد

— ايكنجيسی (ميرزا —) من اصل اصفهانلی اولوب، هندستانده نشوونما بولمشدر. شو بيت اونكدر:

عقده‌های مشكل ازطول امل پيدا شود
كی كره دركار افتد رشتهٔ كوتا هرا

عناية‌الله { اونجی قرن هجری شعرا وعلماسندن اولوب، قدر چلبينك اوغلی وصاحب تذكره قنالی زاده‌نك دايیسی ايدی. طريق قضايه سالك اولوب، جزايرده قاضيلق ايتدكدن صكره، اثنای عودتنده فرنك قورصانلرينك الينه اسير دوشمش؛ وقورتلدقدن صكره، ينه اوطرفه ميل ايدوب، تلمسان قاضيسی اولمشيدی. شوقطعه هنكام اسارتنده سويلديكی اشعارندندر:

ييله ويردی خرمن صبر وقرارم حاصلی
يينه كرداب غمه آتدی فلك فلك تنی
ای عنايت قول ايكن بركافره عشق ايله‌دل
كافره قول ايتدی دوران بودل لايعقلی

عنبسة الفيل { (بن معدان المهری) قدمای نحويوندن وعلم نحوك واضعلرندن اولوب، ابو الاسود الدؤلينك تلامذه‌سندندر. برنجی قرن هجريده بصره‌ده ياشايوب، جريرله معاصر ايدی، وشاعر موی‌اليهك صاحب ترجمه حقنده بعض ابياتی واردر.

عنتر { جاهليت دورينك عرب قهرمان وشعراسندن اولوب، معشوقه‌سی اولان عم‌زاده‌سی آبله‌يی تزوج ايده‌بيلمك ايچون برچوق

خارق العاده ایشلره کیریشه‌رك، ودفعاتله حیاتی تهلکه‌یه قویه‌رق، مرامنه نائل اوله‌جغی وقت هجرت نبویه‌دن یدی سنه مقدم بر دشمنی طرفندن قتل اولنمشدر. بشنجی قرن هجری ادباسندن مؤیدبن الصایغ بونك حکایه‌سنی مفصل صورتده یازوب، کوزل بر اثر ادبی وجوده کتیرمشدر، که اخیراً برقاچ جلد اوزره بیروتده طبع ونشر اولنمشدر.

عنتره بن شداد { شعرای جاهلیتدن او. لوب، مشهور معلقات سبعه‌دن برینك صاحبیدر.

عنتری { (ابو المؤید محمد بن المجلی الجزری) مشاهیر اطبا وادبای اسلامدن او. لوب، کرك فنون طبیه وحکمتده وکرك علوم ادبیه‌ده ید طولی صاحبی ایدی. ادیب وشاعر وفیلسوف بر ذات ایدی. عمادالدین زنکی زماننده جزیره‌ده یاشا. مشدر. اوغلی مؤیدالدینه خطاباً حکمت واخلاق وطب وحفظ صحته دائر نصیحت آمیز برچوق اقوال واشعار حکیمانه‌سی واردر. دیوان اشعارندن بشقه بروجه آتی تألیفاتك صاحبیدر: «نور المجتنی من روض الندماء»، «تذکار الفضلاء الحکماء ونزهة الحیاة الدنیا»، «کتاب الاقراباذین»، «رسالة الشعری الیمانیة الی الشعری الشامیة»، «رسالة حرکة العالم»، «رسالة الفرق مابین الدهر والزمان والکفر والایمان»، «رسالة العشق الالهی والطبیعی».
شو ایکی بیت جمله اشعارندندر:

من لزم الصمت اکتسی هیبة
تخفی عن الناس مساویه
لسان من یعقل فی قلبه
وقلب من یجهل فی فیه

عندل { حضرموت ساحلنده بیوك بر قصبه اولوب، جیقان صدفنك کثرتیله مشهور اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

عندلیبی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعرا. سندن ایکی کشینك مخلصی اولوب، بری استانبوللی ودیکری قسطمونیلیدر. شو بیت برنجیسنکدر:

نه صفا صفه‌سی وار کوشهٔ میخانه کبی
نه مصاحب بولنور باده وپیمانه کبی

عنزه { الیوم موجود وجزیره ایله عراق وشام جهتلرینه مسلط اولان عرب عشا. برینك اك جمعیتلی واك قوتلیلرندن اولوب، یالکز شمر عشیرتندن دوندرلر. بونلر باشلیجه جزیره‌ده موصل ایله زور آره‌لرنده وبریة الشامك شمال جهتنده جولان ایدوب، اکثریا شمر عشیرتیله مخا. صماتده بولنورلر. وطن اصلیلری اولان نجدده وحجازك خیبر جهتنده دخی بولنورلر. اصلری قبل الاسلام یمامه‌ده ساکن بولنمش اولان ربیعه قبیله‌سی اولدیغی مظنون اولوب، کندیلری دخی بو ادعاده بولنیورلر. یالکز نجدده‌کی عنزه قبیله‌سی وهابیلر مسئله‌سنده ۲۷۰۰ عسکر چیقاروب ایچلرندن ۱۲۰۰ ی سواری ایدی. جزیره وبریة الشامده‌کیلر تخمیناً ۳۵۰۰۰۰ نفوس واده‌لرنده اولوب، یازین شام، حلب وسائر شهر وقصبه‌لره تقرب ایتدکاری حالده، قیشین چولك ایچنه چکیلیرلر؛ بعضاً عراق جهتنه دخی کچرلر. سائر عشایر کبی آت، دوه، قیون وسائر حیوانات سوریلریله یاشایوب، بینیجیلکده مهارتلری مشهوردر. اسمر چهره‌لی، چقور کوزلی، آز صقاللی واوزون صاچلی آدملر اولوب، صاچلرینی اورمك عادتلریدر. قاریلری خیلی بیاض وکوزلدر.

عنصری { (ابو القاسم حسن بن احمد) قدمای شعرای ایراندن اولوب، بلخلیدر. سلطان محمود سبکتکینه انتساب ومحبت وتوجهنی تحصیل ایدوب، ملك الشعراسی اولمشیدی. پادشاه مشارالیهه تقدیم اولنه‌جق اشعار وآثار ادبیه ابتدا صاحب ترجمه‌نك نظرندن کچوب، بونك معرفتیله تقدیم اولندیغندن، کندیسی مرجع شعرا وادبا او. لوب، برقاچ یوز شاعر معیتنده بولنوردی. فراوان ثروت وسامانه وجاه واقتدارده مالك اولمشیدی. اکثر اشعاری سلطان مشارالیهك وخاندانك مدحنه دائر اولوب، «وامق وعذراء» عنوانلی بر منظومه دخی یازمش ایسه‌ده، نسخه‌سی نایابدر. ۴۳۱ تاریخنده غزنینده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت جمله اشعارندندر:

چهار وقتش پیشهٔ چهار کار بود
کسی ندید ونبینندش از چهار جدا
بوقت قوت رحم وبوقت ذلت عفو
بوقت تنکی بخشش بوقت عهد وفا

عنقا { (حسین —) اونجی قرن هجری شعرا. سندن اولوب، عن اصل شیرازلی اولدیغی حالده، دیار رومه هجرتله استانبولده توطن ایتمشدی. تذکره‌صاحبی قنالی زاده کندیسیله وبدرله

محبت ومودتی بیان ایدیور. فارسی وترکی اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

رقیب زاغ نیلر کلشن کویکده ای غنچه
خصوصا اول برك عنقا اوله مرغ خوش الحانی

عنوان (محمد رضا) ایران شعراسندن اولوب، تبریزلیدر. شو بیت اونکدر:

بیاکه بیتو ز سرمایهٔ حیات مرا
بدیده مانده نکاهی وبرزبان سخنی

عنه بغداد ولایت وسنجاغنده وبغدادك ٢٥٠ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق فراتك ساحل یمین یعنی جنوبیسنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ اهالیسی، اون جامع شریفی، بر کوچك حاوراسی، فراتك ایچنده واقع بر کوچك آطه‌نك اوزرنده قدیم وخراب بر قلعه‌سی، باغچه‌لری وبز معمولاتی واردر. بو قصبه فرات بوینجه ٦ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ممتد بر تك سوقاقدن عبارت اولوب، خانه‌لری بربرلرندن آیری وبر ویا ایکی قاتلی وسردابلی اولدقلری حالده، آرقه‌لرنده برطرفدن ساحل نهره ودیکرطرفدن چوله‌قدر ممتد باغچه‌لری واردر. اهالیسندن یالکز یکرمیسی یهودی اولوب، قصوری کاملاً مسلم وعربدر. قصبه‌نك برآز آشاغیسنده وفراتك اوبر یاقه‌سنده رومالیلرجه (آناتو) اسمیله معروف مدینهٔ قدیمه‌نك خرابه‌لری کوریلیور، که بو اسمك‌ده (عنه) اسم عربیسندن غلط اولدیغی آکلاشیلیور.

— عنه قضاسی بغداد ولایت وسنجاغنك منتهای غرب شمالیسنده وفراتك ایکی جهتنده واقع اولوب، شمالاً وشمال شرق جهتندن موصل ولایتیله، شرق جنوبی جهتندن دیلم قضاسیله، جنوب غربی جهتندن چول ایله، غرباً دخی زور مستقل متصرفلغیله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی تقریبا ١٥٠٠٠ مربع کیلومتره اولوب، اراضیٔ مزروعه‌سی ٧٥٠ فدان یعنی ٢٠٦٧٧ یکی دونمدر. فراتك قربنده واقع اولوب، طولابله اروا اولنان یرلرندن بشقه، نهردن اوزاق ویاغمور صوینه محتاج اراضیٔ مزروعه‌سی دخی واردر. اوتوز یکی دونم قدر خرمالغی دخی اولوب، اوچ بیك خرما آغاجی بولنیور. محصولاتی بغدای، آرپه، سیسام، پاموق ایله زردالی، اریك، نار، انجیر وآز مقدارده پورتقال ایله سائر میوه وسبزه‌لردن عبارتدر. اهالیسی ١٥٠٠٠ نفوس

رادەلرنده اولوب، مرکزده‌کی ٢٠ یهودیدن ماعداسی کاملاً مسلم وعربدر. اهالیسی باشلیجه زراعتله مشغول اولوب، بغدادك بتون سقالری دخی عنه‌لیدر. حیوانات اهلیه‌سنك سنوی تولداتی تقریبا ٤٥٠٠ صیغیر، ٧٠٠ مانده، ٢٥٠٠ آت، ٦٥٠٠ مرکب، ٢٠٠٠ دوه، ٩٠٠٠٠ قیون و١٠٠ کچیدن عبارتدر. بو قضا جزیره خطه‌سی داخلنده اولوب، معموریته استعدادی زیاده‌در.

عوادر یمنده جند بلده‌سنك شرق جهتنده بر قصبه اولوب، فقهادن عبد الله بن زید الویقی بوقصبه‌ده یکی بر مذهب اظهار ایله، تارك صلاة حقنده پك شدتلی ومتعصبانه معامله‌ده بولنور؛ واهالیی دخی کندینه تابع ایده‌رك، اجرای تعصب ایدر ایدی. نهایت معز فاطمی عسکر کوندروب، کندیسنی استیصال ایتمشدر.

عواصم حلب ایله آنطاکیه آره‌سنده وآنطاکیه‌نك جوارلرنده‌کی یرلرك اسمی اولوب، مرکزی آنطاکیه قصبه‌سیدر. بعضلری آطنه وسیس طرفلرینی دخی عواصم مسماسنه ادخال ایدرلر. عربلر زماننده روملرك حدودینه قریب ومستحکم یرلر اولمغله، وجه تسمیه‌سی بودر.

عوام (ابن خویلد الزهری) عشرهٔ مبشره‌دن زبیر (رضه)ك پدری وام المسلمین حضرت خدیجة الکبری (رضها)نك برادری اولوب، شرکده وفات ایتمشدر. — (عوام بن جهیل المسامی) صحابه‌دن اولوب، یمنلیدر. روایته کوره بر بتخانه‌ده خدمت اصنامله مشغول ایکن، هاتفدن ایشیتدیکی بر اخطار وتنبیه اوزرینه، فخر کائنات (صلی الله تعالی علیه وسلم) افندمزك خدمتنه واصل اولمق اوزره جیقوب، همدان وفدینه التحاق ایله، مدینهٔ منوره‌یه کلمش؛ وشرف اسلامله مشرف اولدقدن صکره، جانب نبویدن کسر اصنامه مأمور اولمش ایدی.

عورتا نابلس قربنده بر کوچك قصبه اولوب، عزیر (عم)ك قبرینی وروایته کوره یتمش نبینك قبورینی حاوی اولدیغی «معجم البلدان»ده مسطوردر.

عورتحصاری سلانیك ولایت وسنجاغنده وسلانیكك شمالنده بر قضا اولوب، شرقا لنغظه قضاسیله وسیروز سنجاغیله،

شمالاً نیورو حصار وطویران، غرباً یکیجه واردار،
جنوباً دخی نفس سلانیك قضالریله محاط ومحدوددر.
مرکزی سلانیکك ٨ ساعت شمالنده واقع (قلقش)
قصبه‌سیدر. شرقدن غربه وسعتی ١٩ وشمالدن جنوبه
١٢ ساعتلك مسافه‌دن عبارتدر. ملحق اولان قره
طاغ وکوکلی ناحیه‌لریله برابر ١٤١ قریه‌یی حاوی
اولوب، ٤١٨٦٠ اهالیسی واردر. بو مقدارك
٣٠٣٠٠ ی اسلام، ٢٦٧٤٠ اورتودوقس وقتولیك
مذهبلرینه منقسم بلغار، ١٩٢٠ سی روم، ٢٩٠٠ ی
ده اسلام وخرستیان اوله‌رق چنکانه‌در. (بو رقملر
کوکلی ناحیه‌سی دخی عورتحصارینه ملحق اولدیغی
زمانه کوره اولوب، شمدی ایسه ناحیهٔ مذکوره
آیریجه بر قضا اتخاذ اولندیغندن، بو مقداردن خیلی
تنزیل اولنمق اقتضا ایدرسه‌ده، بر یکی استاتستیقه
دسترس اوله‌مدق.) اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق
اولوب، شمال جهتنده غربدن شرقه ممتد اولان قو.
ریشه بالقانی قضانك جهت جنوبیه‌سنه قدر بر طاقم
شعبه‌لر اوزادیر. بو شعبه‌لرك آره‌لرنده بر طاقم
نهرلر ودره‌لر آقوب، اك بیوکی (غالیك) نهریدرکه
قضانك اکثر میاه جاریه‌سنی جمع ایله، جنوبه طو.
غری آقه‌رق، سلانیك کورفزینه دوکیلور. آرجون
واکشی صو چایلری دخی قضانك قسم غربیسنده
آماتووه کولنه دوکیلورلر. واردار ایرماغی دخی
قضانك حدود غربیه‌سنی تشکیل ایدر. بو وجهله
اراضیسی طاغلق اولمغله برابر، منبت یرلری دخی
چوق اولوب، بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، مصر،
سیسام وسائر حبوباتله، پاموق، آفیون، توتون وسا.
ئره یه متعلق خیلی محصولات آلنیر. باغلری دخی
چوق اولوب، سنوی اوتوز بیك قیه قدر شراب
یاپیلیر. آریلریله ایپك بوجکلری اولوب، بال وایپك
قوزه‌سی چیقار. حیوانات اهلیه‌سی صیغیر، قیون،
کچی، بیکیر، دوه وسائره‌دن عبارت اولوب، خیلی
مقدار یباغی وقیل ودری وسائره چیقار. اهالی
قضا طوقومه وکلیم، یالکز بزی، آلاجه، کوملکلك،
پیشکیر کبی بعض منسوجاتله معمولات سائرهٔ عادیه
یاپارلر. محصولات ارضیه‌دن وحیوانات محصولندن
سنوی ایکی بیك لیرالق اخراجات اولیور.

عوزیا { یهود ملوکنك اونجیسی اولوب، قبل المیلاد ٨٠٨ تاریخندن ٨٥٦
تاریخنه‌دك ٤٨ سنه حکومت سورمش؛ وآخر
عمرنده عبدهٔ اصنامدن اولمش ایدی.

عوف { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، اك معروفلری (ابو عباد عوف بن
اثاثه بن عباد بن المطلب بن عبدمناف بن قصی)درکه
والده‌سی حضرت ابا بکر صدیق (رضه)ك تیزه‌سی
ریطه بنت صخرك قیزی سلمی ایدی. حضرت عایشه
(رضها) حقنده‌کی افتراده ذی‌مدخل اولوب، حضرت
صدیق اکبر اوندن اولی کندیسنه حسب‌القرابه نفقه
ویرمکده ایکن، بو وقعه اوزرینه، نفقه‌سنی کسمش؛
«ولا یأتل اولو الفضل منکم والسعة ان یأتوا اولی
القربی والمساکین والمهاجرین فی سبیل الله» آیت
کریمه‌سی نازل اولنجه، کمافی السابق نفقه‌سنی ویرمکه
دوام ایتمشلردی. صاحب ترجمه بدر غزاسنده وبعده
معیت حضرت مرتضویده صفین محاربه‌سنده بولنمشدر.

عون { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمی اولوب، بری جعفر طیار بن ابی طالب (رضه)ك
ودیکری عم جناب نبوی حضرت عباس (رضه)ك
اوغلیدر. برنجیسی تستر غزاسنده شهید اولمشدر.

عون الدین بن هبیره { [«ابن هبیره» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عونی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن ایکی کشینك مخلصیدر:
بری بروسه‌ده ایوب افندی زاویه‌سی شیخی او.
لوب، ١١٥٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. شیخانه
اشعاری واردر. شو مقطع بر نعت شریفندندر:

یتر عزت بو عونی دردمنده
حبیب حضرتك چاك رهیدر

— دیکری ینه بروسه‌لی اولوب، (یاغجی زاده)
دینمکله معروفدر. ١٢٤٢ تاریخنده وفات ایتمشدر.
شو بیت اونکدر:

مقصد اصول عشق ایسه قانون سینه‌ده
مضراب آهی اورر رك خانه برر برر

عویف { (بن الاضبط الدیلی) صحابه‌دن اولوب، غزاء حدیبیه سنه‌سی اسلا.
مه کلمش؛ وحضرت رسول الله (صلی الله تعالی علیه
وسلم) افندمز عمرة القضایه عزیمتلرنده کندیسنی
مدینه‌ده استخلاف بیورمشلردی.

عویم { (بن ساعدة الانصاری الاوسی) خیار صحابه‌دن اولوب، عقبه بیعتلرنده

وبدر، احد، خندق غزالرنده وسائر غزواتده حاضر
بولنمش؛ وخلافت جناب فاروقیده ٦٥ یاشنده ارتحال
ایتمشدر. حضرت عمر (رضه)ك بو ذاتك قبری او-
زرنده طورەرق « یوزنده‌کی انسانلرك هیچ بری بو
قبرك صاحبندن ایی اولمق ادعاسنده بولنه‌ماز؛ زیرا
رسول الله (صلی الله تعالی علیه سلم) افندمز هیچ بر
سنجاق دیکمدی، که عویم اونك سایه‌سی آلتنده
بولنمسون» بیورمش اولدقلری صاحب ترجمه‌نك قیزی
عیده طرفندن مرویدر. — (ابو نعیم عویم) دخی
صحابه‌دن وبنی سعد بن هذیلدندر.

عهدی { اوننجی قرن هجری شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی ادرنه‌لی اولوب، سلطان بایزید خان ثانی
زماننده دیوان کتابندن وخطاطلرندن ایدی. شو
بیت اونکدر:

قنده وارەم سایهٔ سرو بلندم وار ایکن
کیمه قول اولەم سنك کبی افندم وار ایکن

ایکنجیسی (علی —) ینه ادرنه‌لی اولوب، یلدیرم
شیخی اوغلی دینمکله معروف ایدی. طریق علمه
سالك ایدی. اشعاری عادیدر. شو بیت اونکدر:

دود آهم بنی کوینه ایلتمز اولدی
جنته قویماز ایمش کشی‌یی قاره عملی

— اوچنجیسی (احمد —) بغدادلی اولوب،
شعرای مجیدیندندر. خیلی وقت درسعادتده بولنمشدر.
زماننك شعراسی تراجم احوالنی جامع بر تذکرة
الشعراسی واردر. شو بیت اونکدر:

عهدی دیار رومه کلوب ایده‌لی نظر
کورنمز اولدی کوزمه ملك عجیم بنم

عهدی { فرس شعراسندن دخی درت کشینك مخلصیدر:

برنجیسی من اصل تورانلی اولوب، کوب آباده
نشأت ایتمش؛ وسلطان ابراهیم میرزایه انتساب ایتمش
ایدی. ائمهٔ اثنا عشر حقنده نعوت وقصایدی واردر.
شو بیت اونکدر:

نباشد قطرهٔ خون بر کنار چشم کریانم
که بهر دیدنت از کوشهٔ دل کرد سربیرون

— ایکنجیسی قزوینلی اولوب، فن طبه دخی
انتسابی اولمغله، حکیم عهدی دینمکله معروف ایدی.
شاه عباسك اطباسندن ایدی. شو بیت اونکدر:

بیارمن سخن از حال زار من مکنید
باین بهانه تکلم بیار من مکنید

— اوچنجیسی ساره‌لی اولوب، شاه طهماسب
ماضی زماننده یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

رفته رفته از کفم آن زلف شبکون میرود
دوستان رحمی که کار از دست بیرون میرود

— دردنجیسی (لا عهدی نا کوی) ایرانلی او-
لوب، بعده کابله عزیمتله احمد خان کیلانی‌یه انتساب
ایتمشیدی. نستعلیق خطی کوزل یازاردی. ٩٦٥ده
وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

زبان از سوز دل شد همچو آتش دردهان من
مکن ای مدعی کاری که افتی بر زبان من

عیاش { (ابو عبد الرحمن یاخود ابو عبد الله — بن ابی ربیعه عمرو بن المغیرة
المخزومی) صحابه‌دن اولوب، ابو جهلك عم زاده‌سی
و والده‌سی طرفندن برادریدر. اکیدن اسلامه
کلوب، حبشه هجرت ایتمش؛ واوراده عبد الله اسمنده
بر اوغلی دنیایه کلمش ایدی. بعده مکه‌یه عودت
ایدوب، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ایله برلکده
مدینه‌یه هجرت ایتمشدر. والده‌سی طرفندن برادرلری
اولان ابو جهل ایله حارث مدینهٔ منوره‌یه کیدوب،
کندیسنی والده‌سی ایستدیکنی بیانله، اغفال ایده‌رك،
مکه‌یه آلمش، واوراده باغلایوب، حبس ایتمشلر ایدی.
بعده جانب نبویدن تخلیص بیوریله‌رق، یرموك غزا-
سنده شهید اولمش؛ وبر روایتده مکه‌ده وفات
ایتمشدر. اوغللری عبدالله وحارث کندیسندن روایت
ایتمشلردر. — (عیاش بن ابی ثور) دخی صحابه‌دن او-
لوب، جانب فاروقیدن بحرین والیلکنه تعیین
اولنمشدی.

عیاض { (قاضی ابو الفضل بن موسی الحصبی السبتی) مشاهیر علمادن اولوب، فقه
وحدیث وتاریخ و ادبیاتده عصرینك فریدی ایدی.
٤٧٦ تاریخنده مغربك سبته قصبه‌سنده طوغمش؛
وممالکتنده وقرطبه‌ده تحصیل علوم وفنون ایدوب،
حفظ وجمع احادیث شریفه‌ده زیاده اهتمام ایتمشیدی.
خیلی وقت سبته‌ده وبعده غرناطه‌ده قاضیلق ایدوب،
قاضی عنوانیله شهرت بولمشدر. علم حدیثده صحیح
مسلمه «کتاب الاکمال» عنوانیله مکمل بر شرح
یازدیغی کبی، غریب الحدیث حقنده «مشارق
الانوار» عنوانیله پك معتبر بر کتاب یازمشدر.
«التنبیهات» عنوانیله مشهور بر اثری دخی واردر.
٥٤٤ تاریخنده مراکشده وفات ایتمشدر. طبیعت

شعریه‌سی دخی اولوب، کوزل اشعاری واردر. شو ایکی بیت او جمله‌دندر:

انظر الی الزرع وخاماته
تحکی وقدماست امام الریاح
کتیبة خضراء مهزومة
شقائق النعمان فیها جراح

عیاض بن غنم { (بن زهیر بن ابی شداد بن ربیعه بن هلال القرشی

الفهری) صحابه‌دن وغزاة مسلمیندن اولوب، ابو عبیده بن الجراح (رضه) ک اقرباسندن وبر روایتده اوکی اوغلی ایدی. حدیبیه غزاسندن اولجه اسلامه کلوب، غزاء مذکورده حاضر بولنمش؛ و بعده مشارالیه ابو عبیده بن الجراح معیتنده فتوح شامده بولنوب، جزیره‌نک فتحنه مأمور اولمش؛ وخطهٔ مذکوره‌نک بعض یرلرینی حرباً وبعضلرینی صلحاً فتح ایتمشدر. ابو عبیده (رضه) وفاتنده یرینه صاحب ترجه‌یی ترک وتعیین ایدوب، حضرت عمر (رضه) دخی تصدیق ایتمکله، آخر عمرینه‌دک شام وجزیره‌ده والیلک وقوماندانلق ایدوب، یکرمنجی سال هجریده ۶۰ یاشنده اولدیغی حالده، اوراده ارتحال ایتمشدر. صالح وفاضل وکرم وسخاوت صاحبی اولوب، اثنای سفرده دائما زادینی آرقداشلریله مقاسمه ایتمک عادتی اولدیغندن (زاد الرکب) لقبیله شهرت بولمشدر. — صحابه میانندن (عیاض بن زهیر) اسمیله بری دخی مذکور، اولوب، بعضلری عیاض بن غنمک عمی اولدیغنی وبدر واحد غزالرنده بولنوب، مدینه‌ده وفات ایتدیکنی بیان، وبعضلری عیاض بن غنمک عینی اولوب، جدینه نسبتله عیاض بن زهیر دینلدیکنی التزام ایتمشلردر. — عیاض اسمیله صحابه‌دن دیکر بر قاچ ذات دها واردر.

عیانی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعرا سندن اوچ کشینک مخلصیدر:

برنجیسی (سلیمان —) مناسترلی اولوب، طریق علمه سالک ایدی. کنج یاشنده وفات ایتمشدر. شو مقطع اونکدر:

ای عیانی دل پژمرده‌می احیا ایتدی
توله کر یاره دیسه‌م وار ایسه عیسی سنسک

— ایکنجیسی (مظفر —) حلب مفتیسنک اوغلی اولوب، طریق علمه سالک ایدی. شو مقطع اونکدر:

بکمدن دلدن خیال ناوک مژکان دخی
بشقه بر سودایه صالدی زلف مشک افشان دخی

— اوچنجیسی بروسه‌لی اولوب، شو بیت اونکدر:

دلی قالدی ای پری آشفته حالک اولمیه
یا غم زلفکله بردم پایمالک اولمیه

— فرس شعراسندن دخی بر عیانی اولوب، ینه شعرادن ملا رفیعینک اوغلیدر. شو بیت اونکدر:

فصاد چوزدنیشترم درتب هجران
آتش‌زدکم سرزد ودرنیشتر آویخت

عیسی { (بن مریم) انبیای مرسلیندن اولوب، هجرت نبویه‌دن سنهٔ شمسیه حسابیله

۶۲۲ ییل اول فلسطینک بیت‌لحم قصبه‌سنده دنیایه کلمشدر. والده‌سی حضرت مریم (عم) سلیمان بن داود (عم) نسلندن پاکیزه وصالحه بر قیز اولوب، ینه نسل مذکوردن یوسف نجاره نشانلی اولدیغی حالده، هنوز ارکک کورمه‌دن، بحکمة الله تعالی وجبرائیلک نفخیله حامل قالمش؛ ویهودیلر بونی خبر آلنجه، حضرت مریمک سوزینه اینانمیوب، علیهنه قالقیشه‌رق، علایم بکارتنی کوردکاری حالده، ینه کندیلرینه قناعت کامه مشدی. نشانلیسی یوسف ابتدا مشارالیهایی ترک ایتمک ایستمش ایسه‌ده، بعده، حقیقت حاله واقف اولمغله، بالعکس کندیسنی حمایه وتصاحبه باشلامش؛ وحضرت عیسی (عم) برخرما آغاجنک آلتنده، وانجیله کوره بر آخورک یملکنده، تولد ایتمشدر. تولدنده یکیدن یهودیلر طرفندن حضرت مریم حقنده تضییقاته باشلانمغله، حضرت مشارالیها طفل شیرخوار اولان اوغلنه اشارت ایدوب، حضرت عیسی بالذات جواب ویره‌رک، ایلک معجزه‌سنی بویولده ابغا ایتمشدر. انجیلده مذکور اولدیغنه کوره، اووقت یهود دولتنده حکمفرما اولان هروده بعض منجملر او سنه کتب سماویهٔ بنی اسرائیلده مذکور مسیحک تولد ایده‌جکنی خبر ویرمش اولدقلرندن، ملک مذکور او سنه طوغان چوجقلری آرایوب هلاک ایتمکله، یوسف نجار حضرت مریم وحضرت عیسی (عم)ی آله‌رق، مصره عزیمت ایتمش؛ وجناب مسیح اون یاشنه کلنجه‌یه قدر مصرده اقامت ایده‌رک، بعده ینه برلکده فلسطینه عودتله، ناصره قصبه‌سنده اقامت ایتمشلردی. اون اوچ یاشنده ایکن نبوته نائل اولدیغی مروی ایسه‌ده، ۳۰ یاشنده اعلان نبوتله دعوته باشلایوب، حضرت یحیی بن زکریا (عم) له کوریشمش؛ وحواریون نامیله معروف اون ایکی تلامذه ویا اصحاب ایدینوب، بونلرله بر

اكده فلسطينده شهردن شهره كزەرك، خلقى طريق حقه دعوت، وبرچوق معجزەلر ارائه ايتمشدى. خستەلرى وبرص علتنه مبتلا اولانلرى ايى ايتمك الك صيق اجرا ايتديكى معجزەلردن اولوب، احياى اموات ايتديكى دخى منقولدر. اوچ سنه بوحال ايله اجراى نبوت ايتدكدن صكره، يهوديلر روما دولتى طرفندن قدسده والى بولنان (پونس پيلات) ى حضرت عيسانك روما دولتى عليهنده بولنديغنه وفلسطينده يكى بر حكومت تأسيسنه چاليشديغنه قانديروب، كنديلرينك دينلرى عليهنده بولنديغندن دخى شكايت ايتمكله، اصحاب عيسى (عليه السلام)دن الدەايتمش اولدقلرى يهودانك دلالتيله حضرت مسيحى توقيف ايتدكلرنده، والئ موىاليه محاكەسنى يهوديلرك رؤساء روحانيەلرينه ومجلس مذهبيلرينه حواله ايتمكله بونلر، حق نبويلرنده انواع اشكنجەلرله اعدام حكمنى ويرمشلردر. بزجه بونلر حكمى اجرايه موفق اولەميوب، نظرلرنده حضرت عيسى كبى تمثل ايدن مرقوم يهودا ويا كندى ايچلرندن برينى صلب ايتدكلرى حالده، حق جل وعلا حضرتلرى جناب مسيحى سمايه رفع ايتمشدر؛ واو وقتدن برى سماده بولنقده اولوب، قيامتده بره نزول ايدەرك، دجالى امحا ايدەجكدر. رفعنده ۳۳ ياشنده ايدى. خرستيانلرك اعتقادينه كوره ايسه حضرت عيسى ويرلن حكم موجبجه صلب ودفن اولنەرق، بعده ديريلوب، سمايه عروج ايتمش. يهوديلر حضرت مريم وعيسى (عليه السلام) حقلرنده افترادە بولندقلرى كبى، خرستيانلر دخى الوهيتنه وحاشا ابن الله اولديغنه معتقد اولوب، متأخرين ملاحدەنك بعضلرىدە نبى مشار اليهك بسبتون وجودينى ودنيايه كلديكنى انكارله، هند براهمەسنك ينه تثليث قاعدەسنه مستند اولان (ويشنو قريشنا) معبود موهومنك اسمنى حواريونك (يسوس قريستوس). تحويل ايله، بوحكايەيى ايجاد ايتدكلرينى ادعا ايدييورلر.

حضرت عيسانك رفعندن صكره حواريون وبونلره تابع پاولوس كبى بعض ذوات دنيانك هر طرفنه طاغيلوب، مختلف صورتده ضبط ايتدكلرى انجيلى نشر ايله، خلقى دين عيسايه دعوت ايدرلردى. آنجق حضرت عيسى يكى شريعت وضع ايتميوب، انجيل دخى احكامى حاوى اولمديغندن، ونبى مشار اليه آنجق يهوديلرى احكام توراته مغاير حركتلرندن وبعض معاملات تعصبكارانەدن منع ايله قناعت ايتديكندن، دين عيسى او زمانلرده يك ساده ووحدانيت قاعدەسى اوزرينه مؤسس ايدى. بر چوق سنەلر صكره ازنيقده وسائر طرفلرده انعقاد ايدن مجالس روحانيه شمديكى خرستيانلق دينينك اصول واحكامنى وضع ايتمشلردر. بناءً عليه، خرستيانلق حضرت عيسى (عليه السلام)ه منسوب ايسەده، نبى مشاراليه بو دينك واضعى دكلدر.

عيسى { ملوك فاطميەنك اون اوچنجيسيدر. [«فايز بنصرالله» مادەسنه مراجعت.]

عيسى { مشاهير اطباى عربدن اولوب، خلفاى عباسيەدن قاهر باللهك طبيبى ومنظور ومعتمدى ايدى. ۲۷۱ ده طوغوب، ۳۵۸ ده بغدادده وفات ايتمشدر.

عيسى { اوننجى قرن هجرى اثناسندن اولوب، علوم حكميه وفن طبه دخى وقوفى اولمغله، حكيم عيسى افندى عنوانيله معروف اولوب، ادرنەده واستانبولده بيمارستان طبيبى بولنمشدر.

عيسى { ايران شعراسندن ايكى كشينك اسميدر:

برنجيسى (عيسى مسيح) شيراز خرده فروشانندن اولوب، امى برآدم ايدى. شو بيت اونكدر:

در روز كار حق نمك كم نميشود
چيفى هنوز ياد زفغفور ميكند

— ايكنجيسى (امير —) يزدلى اولوب، بر آرەلق هندستانه سياحت ايتمشيدى. شو بيت اونكدر:

ما چون جرس بناله وفرياد زنده ايم
هركز سر بريدهٔ من بى فغان نبود

عيسى بن اسحق { [«ابو على بن زرعه» مادەسنه مراجعت.]

عيسى بن البطريق { مشاهير اطباى عربدن اولوب، مصرده اجراى طبابت ايدردى. نصرانى المذهب اولوب، سالف الترجمه سعد بن البطريقك برادريدر.

عيسى بن حكم { مشاهير اطبادن اولوب، دمشقليدر. مسيح دينكله دخى معروفدر. هارون الرشيدك زماننده بر حيات اولوب، مداواة ايچون دفعتله بغداده كيتمشدى. طبدەكى معلوماتى وطبابتدەكى مهارتى حقنده برچوق

نوادر منقولدر. «الكناش الكبير» عنوانيله بيوك ومعتبر بر تأليفى و«كتاب منافع الحيوان» عنوانيله بر اثرى واردر.

عيسى بن سنجر { [«حاجرى» مادهسنه مراجعت بيوريله.]

عيسى بن شهلا { مشاهير اطباى عربدن اولوب، نصرانى المذهب ايدى. مشهور جورجس بن جبريلك تلميذى اولوب، بونك طرفندن كندى اختيارلغنده خليفه ابو جعفر منصورك طبابتنده براغلمش ايكن، حرص وطمع ايدوب، راهبلردن كليسا تزييناتنه وارنجهيه قدر آلمغه باشلاديغندن، خليفهٔ مشاراليه كنديسنى طرد وتبعيد ايتمشدى.

عيسى بن عبد العزيز { [«جزولى» مادهسنه مراجعت.]

عيسى بن على { دولت عباسيهنك اوائلنده يتيشن مشاهير اطباى سريانيهدن اولوب، علم حكمتده دخى يد طولاسى وار ايدى. خليفه معتمد على اللهك خدمت طبابتنده بولنمشدر. «كتاب المنافع التى تستفاد من اعضاء الحيوان» و«كتاب السموم» عنوانلريله ايكى تأليفى واردر.

عيسى بن عمر { (ابو سليمان ويا ابو عمرو — الثقفى) مشاهير ادبا وقراءدن اولوب، علم نحوك واضعلرندندر. ابو الاسود الدؤلى صاحب ترجهدن اول اوعلمده كتاب يازمش ايسهده، بونك كتابى يالكز فاعل ومفعول بابلرينى حاوى اولوب، حالبوكه صاحب ترجه بو علمى ابواب وفصوله تقسيمله ترتيب ايتمشدر. قرائتى عبد الله بن اسحق وعبدالله بن كثير وابن محيص وحسن بصريدن اخذ ايدوب، بوعلمده كنديته مخصوص برطريق آچمشدر. خليل بن احمد واصمعى وسائر مشاهير كنديسندن روايت ايتمشدر. مشهور سيبويه نحوده شاكردانندندر. الفاظ غريبه استعمال ايتمك مراق اولوب، حتى بركون ضيق صدردن سوقاغه دوشوب، اطرافنه برچوق خلق طوپلانمغله، عقلى باشنه كلوب، بونلرى كورنجه: «مالكم تكأكأتم على تكأكؤكم على ذى جنة افرنقعوا عنى» ديديكى مشهوردر. كنديسنه امانت براغلمش اولان بعض اثوابدن طولايى عراق اميرى يوسف بن هبيره طرفندن بصرهدن آياغنده برانغه ايله جلب اولنهرق، قيرباجله ضرب ايدلديكنده، جانى آجيسيله دخى تعبيرات غريبهيى اونوتميهرق: «ايها الامير والله ان كانت الا اثيابا فى اسيفاط قبضها عشاروك» ديمش. مذكور علته بو ضربك سببيله اوغرامش اولديغى كنديسندن مرويدر. بصره عاملى كنديسنى عراق اميرينه كوندرمك اوزره، دميرجى كتيرتوب، آياغنه برانغه اوردېرمقده ايكن، تسلئ خاطر ايچون «امير سزى اوغللرينك تربيهسيچون ايستيور» ديجه، عيسى بن عمر: «فما بالها لقيد اذن» ديمش؛ وبوسوز بصرهده ضرب مثل قالمش ايدى. صاحب ترجهنك خالد بن وليد (رضى الله عنه) ك كولهسى اولوب، بنى ثقيف عندنده ساكن اولديغيچون ثقفى دينلديكى مرويدر. نحوده «الاكمال» و«الجامع» عنوانلريله ايكى تأليفى اولوب، شاكردى اولان سيبويهك بوعلمده يازديغى كتاب مشهورك عيسى بن عمرك تأليف كردهسى اولان اشبو جامعك تفصيل واكمال اولنمشى اولديغى مرويدر. ١٤٩ تاريخنده ابو جعفر منصورك عهد خلافتنده وفات ايتمشدر.

عيسى بن ماسه { اوائل خلافت عباسيهده يتيشن اطباى سريانيهدن اولوب، لسان عربيده بروجه آتى كتب طبيهيى يازمشدر: «كتاب قوى الاغذية»، «كتاب من لا يحضره الطبيب»، «مسائل فى النسل والذرية»، «كتاب الرويا يخبر فيه بالسبب الذى امتنع به من معالجة الحوامل»، «كتاب فى طلوع الكواكب التى ذكرها ابقراط»، «كتاب فى الفصد والحجامة»، «رسالة فى استعمال الحمام».

عيسى بن مريم { [«عيسى» مادهلرينك برنجيسنه مراجعت.]

عيسى بن محمد { [«ضياء الدين هكارى» مادهسنه مراجعت].

عيسى بن الملك العادل { [«معظم (ملك —)» مادهسنه مراجعت بيوريله.]

عيسى بن موسى { خلفاى عباسيهنك برنجيسى اولان ابو العباس سفاحك تورونى اولوب، خليفهٔ مشار اليه طرفندن برادرى ابوجعفر منصوردن صكره ايكنجى ولى عهد اتخاذ اولنمش ايسهده، منصور برادرينك

بو بابده‌کی وصیتنی اجرا ایتمیوب، کندی اوغلی مهدی‌یی ولیعهد اتخاذ ایتمشدر. منصورك وفاتنده کوفه‌ده اعلان حکومت و تحصن ایدوب، عم‌زاده‌سی مهدی ایله محاربه ایتدکده مغلوب اولمشدر. عمی منصورك زماننده قیام ایتمش اولان محمد بن عبدالله بن حسن بن علی بن ابی طالب (رضهم) ایله محاربه‌یه مأمور اولمش؛ وبعده بغدادك انشا و مرکز خلافت اتخاذنده، کوفه عاملکنه نصب اولنمش ایدی.

عیسی پاشا { اوننجی قرن هجری امرا وعلماسندن اولوب، وزیر ابراهیم پاشانك اوغلیدر. تحصیل علوم ومعارف ایدوب، استانبولده و ادرنه‌ده بعض مدارسده مدرسلك ایتدکدن صکره، باب عالیده توقیعی دیوان همایون اولمش؛ وبعده شام امیر الامراسی اولوب، اوراده وفات ایتمشدر.

عیسی چلبی { یلدیرم سلطان بایزید خانك اولادندن اولوب، تیمور واقعه‌سنی تعقیب ایدن فترت زماننده بروسه ایله حوالیسنه مستولی اولمشیدی. چلبی سلطان محمد خان حضرتلری ممالك عثمانیه‌یی جمع ایله یکیدن احیای دولته کیریشدیکنده، صاحب ترجمه قارشی طوروب، ایتدیکی محاربه‌ده اسکیشهرده مقتول اولمشدر.

عیسی الرقی { مشاهیر اطبادن اولوب، تفلیسی لقبیله دخی مشهوردر. سیف الدوله بن حمدانك خدمت طبابتنده بولنمش؛ ولسان سریانیدن عربی‌یه برخیلی کتب طبیه وسائره ترجمه ایتمشدر.

عیشی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، بغدادلیدر. شو بیت اونکدر:

عید اولدی اویمك استرین اول مهلقا الن
اویمش دکل اگرچه گدا پادشا الن

— قزوینلی بر عیشی دخی وار ایدی، که نسلنی سببیله درسعادته هجرت ایدوب، دیوان همایونه کاتب اولمشیدی.

— ایرانلی دیکر بر عیشی دخی اولوب، ابتدا مخلصی محنتی ایکن، هندستانه سیاحتله اکبر شاهك برچوق لطف و احسانلرینه مظهر اوله‌رق مخلصی عیشی‌یه تحویل اولنمشدی. شو بیت اونکدر:

زمین عدم شود ار درکتابت فضلش
بخشك ساختن صفحه خاك بر دارند

— هندستان اکابرندن لکهنولی طالب علیخانك دخی مخلصیدر. ۱۲۴۰ ده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

عیشی بشکیب این همه بیتابی چیست
بگریستی آنچنان که دشمن بگریست
گویند که بعد مرگ امید وصلست
چندی بامید مرگ هم باید زیست

— «هفت اختر» عنوانیله برمنظومه یازمش اولان دیکر بر عیشی دخی ۱۰۸۶ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عیص { حضرت اسحاقك حضرت یعقوبله توأم طوغمش اوغلی اولوب، کتب بنی اسرائیلده اساء وادوم اسملریله مذکوردر.

عین اکبر { مشایخ خلوتیه‌دن وشیخ مصرینك مریدانندن اولوب، بروسه‌لیدر. شمائل شریفی ترکجه نظم ایتمشدر. ۱۱۳۴ ده وفات ایتمشدر.

عین البقر { عکا قربنده بر موقع اولوب، حضرت آدم (عم) بری حرث ایتدیکی اینکی اوراده بولدیغی متواتر اولمغله، اسلام وخرستیان ویهودیلرجه زیارتگاه اولدیغی وقربنده حضرت علی (رضه) ك مقامی بولندیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

عین التمر { کوفه‌نك غرب جهتنده وانبار قربنده قدیم بر قصبه اولوب، خلافت جناب صدیقیده ۱۲ نجی سال هجریده خالد بن ولید (رضه) یدیله فتح اولنمشدر. خرماسنك کثرتی ونفاستی ایله مشهور ایدی. الیوم خرابدر.

عین التین { فلسطینده طبریه کولی کنارنده بر موقع اولوب کتب بنی اسرائیلده مذکور اولان کفرناحوم قصبه‌سی ویرانه‌لرینی حاویدر.

عین الجالوت { فلسطینده نابلس قربنده بر کوچك قصبه اولوب، فرنکلرك النه دوشمش ایکن، ۵۷۹ تاریخنده صلاح الدین ایوبی طرفندن استخلاص اولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

عین القضاة { (ابو الفضائل عبد الله) مشاهیر محققین وشعرادن اولوب، همدانلیدر. حجة الاسلام غزالی ایله صحبت ایتمش؛ و ۵۳۳ تاریخنده رحمت حقه پیوسته اولمشدر. بعض

تأليفات ورسائل وسائر آثارى واردر. شو رباعى جملهٔ اشعارندندر:

تا بادل من عشق تو آميخته شد
صد فتنه وآشوب بر انگيخته شد
از خنجر آبدار آتش بارت
تا چشم زدم خون دلم ريخته شد

عين بصل { [«ابراهيم حرانى» مادهسنه مراجعت بيوريله.]

عينتاب { حلب ولايت وسنجاغنده وحلبك ١٣٢ كيلومتره شمال غربيسنده اولهرق، ٣٧°٨′ عرض شمالى ايله ٣٥°٢′ طول شرقيده واقع قضا مركزى برشهر اولوب، ٤٣١٥٠ اهاليسى، ٣٦ جامع شريفى، ٥٧ مسجدى، ٢١ مدرسهسى، بر كتبخانهسى، بر رشديه وبر ايتام ايله ٢٠ ابتدائيه مكتبى، ٧، تكيهسى آمريقا پروتستان ميسيونرلرينك بر جسيم مكتبى، بر حاورهسى، ١٣ حمامى، ٣١ خانى، ٣١ فرونى، ٢٢٩٩ دكان ومغازهسى، ٤ بدستانى، ٢٢١٥ بز والاجه وعبا دستگاهى، ٤٥ بوياخانه و٦ ياغخانهسى، ١٠ معصرهسى، ١ بخار و١١ عادى دكرمنى، ٨ مسكرات فابريقهسى وه صابونخانهسى واردر. حلب، اورفه، مرعش واسكندرونه ايله خيلى ايشلك تجارتى واردر. ابنيهسى كوزل وسوقاقلرى اولدقجه كنكيش وتميز اولوب، اطرافى زيتونلق وباغ وباغچهلرله محاط كوزل بر تپهنك اوزرنده واقع اولمغله، كرك خارجاً وكرك داخلاً منظرهسى پك كوزلدر. شهردن اوچ ساعتلق مسافهده جريان ايدن ساجور نهرندن بر جدول شهره آقيديلهرق خانه وحماملره صو ويريلر. قضانك فضلهٔ محصولات ارضيهسيله ميوهلرى وشهرده اعمال اولنان سختيان، آلاجه، عبا، داماسقو تقليدى دوشمهلك، بز، قناويه، صنداليه، صابون وسائره اطرافدهكى قضالره ومصر واناطوليه وآوروپايه اخراج اولنور. شهرده باشليجه تركجه تكلم اولنوب، عربى دخى بيلنير. بو شهر يكى اولوب، فتوح اسلامده ذكر اولنميور. ياقوت حموى (عين تاب) اسميله حلب ايله آنطاكيه آرهسنده برقلعهٔ حصينه اولديغنى واسكيدن (دلوك) اسميله معروف بولنديغنى اهميتسز برصورتده بيان ايديور.

— عينتاب قضاسى حلب سنجاغنك منتهاى شمالنده واقع اولوب، جنوب شرقى جهتندن منبج، جنوباً الباب وكليس قضالريله، غرباً آطنه ولايتيله، شمالاً مرعش، شرقاً دخى اورفه سنجاقلريله محاط ومحدوددر. قضا ٨ ناحيه و٣٤٦ قريهيى حاوى اولوب، ٨٦٩٨٨ اهاليسى واردركه بو مقدارك ٦٥٠٨٥ ى مسلم، ٢١٠٤٦ سى جماعات مختلفهيه منقسم خرستيان و٨٥٧ سى اسرائيليدر. اراضيسى آز عارضهلى وكوزل تپهلرى حاوى اولوب، طوپراغى پك منبتدر. غرب وشمال جهتلرنده آطنه ولايتى ومرعش سنجاغى حدودندهكى طاغلرك بعض اتكلرى قضا داخلنده ممتد اولور. بونلردن بر قاچ نهر نبعان ايدوب، بونلرك باشليجهلرى فراته دوكيلن آنف الذكر (ساجور)، حلبك ايچندن كچن (قويق) وآنطاكيه قربندهكى آق دكيز كولنه دوكيلن عفرين نهرلريدر. محصولات ارضيهسى ذخائر متنوعهايله، توتون، پاموق، اوزوم، زيتون وسائر ميوه وسبزهلرك انواعندن عبارتدر. قورو اوزومدن خيلى اخراجات اولور. پاموق ايپلكندن ياپيلان منسوجاتله زيتون ياغى ورااقى اخراجاتىده اهميتليدر. درون قضاده باشليجه اهل صليب زمانلرندن قالمه بر قلعه خرابهلرى وزيارتگاه بعض مراقد مباركه بولنمقدهدر. قضا اهاليسى لسان عربى ايله متكلم اولوب، يالكز مركز قضاده تركجه تكلم اولنور.

عين زربى { آطنه ولايتنك قوزان سنجاغنده اليوم (آنازاروه) اسميله معروف قصبهنك اسم اصلى عربيسى اولوب، مذكور (آنازاروه) وآوروپا تواريخنجه مضبوط اولان (آنازاربه) اسملرينك بوندن غلط اولديغى آكلاشيلير. چونكه بو قصبه ميلاددن اولجه آوغستوس طرفندن تأسيس اولندقده (قيصريه) تسميه اولنوب، بعده هارون الرشيد زماننده ١٩٠ تاريخ هجريسنده ابوسليمان التركى يديله ضبط اولنهرق، آكلاشلديغنه كوره اووقت (عين زربى) تسميه اولنمش؛ وبعده روملرك الينه كچوب، خراب اولمش؛ ومؤخراً سيف الدوله بن حمدان يكيدن ضبط ايدوب، اعمارينه اوچ مليون درهم صرف ايتمش؛ واهل صليب زمانلرنده ايادئ مسلميندن چيقوب، ابن ليون حكومتنك مركزى اولمشدى. نهايت خراب اولوب، شمديكى حالده ويرانهلرله محاط بيوجك برقريه حالندهدر. برچوق مشاهير اسلامك مسقط رأسى بولنمشدر.
[«آنازاربه» مادهسنه دخى مراجعت بيوريله.]

عین شمس { مصر قدیمك شمسك عبادتنه مخصوص جسیم عبادتخانه‌سیله مشهور بر شهر قدیمك اسم عربیسی اولوب، اسکی مصریون عندنده (اون) ویونانیلر عندنده (هلیوپولیس) اسمیله معروف ایدی. بو شهرك خرابه‌لری الیوم قاهره‌نك ۱۱ کیلومتره شمال شرقیسنده ومطریه قریه‌سی قربنده موجود اولوب، برقاچ مسله وسائر آثاری جامعدر. فرعون موسانك محلی اولدیغی مظنوندر. [«هلیوپولیس» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عینی { (بدرالدین محمود بن احمد بن موسی) مشاهیر علمادن وفقهاء حنفیه‌دن اولوب، مصرده قاضیلق ایتمش؛ وجامع ازهر قربنده بر مدرسه وکتبخانه یاپدیروب، تدریس وتألیفله مشغول بولنمشدر. وفاتی ۷۶۲ده واقع اولمشدر. بخاری شریفه دیگر بعض متون مشهوره‌یی شرح ایتدکدن بشقه، «طبقات الحنفیة» عنوانیله فقهاء حنفیه‌نك تراجم احوالنی جامع برکتابی، وبر «طبقات الشعرا»‌سی واردر. ابن عساکرك مشهور تاریخ دمشقنی دخی اختصار ایتمش؛ ومکمل برتاریخ کتابی دخی یازمشدر.

عینی { (حسن افندی) متأخرین علما وشعراء عثمانیه‌دن اولوب، عینتابلیدر. باب عالیده عربی وفارسی خواجه‌سی ایدی. ۱۲۵۴ تاریخنده وفات ایتمشدر. بر دیوان اشعاری و«نظم جواهر» عنوانیله بر لغت منظومه‌سی واردر. شو ایکی بیت اونکدر:

پیچ وتاب خط وگیسو ایله یاندم بو گیجه
عالم خوابده اوشدی باشمه مار ایله مور
دل هوا و هوسه اویدی جهانه گلدی
ایتدی عینی وطندن بنی بو دار ایله دور

عینی { (عبد القیوم) ایران شعراسندن اولوب، فراهانیدر. هندستانه سیاحتله، بنگاله حاکمی قاسم خانك عندنده قدری برتر اولمشیدی. شو رباعی اونکدر:

دل دشمن جان بود هلاکش کردم
وز خنجر آه چاك چاکش کردم
از خون جگر شستم وپاکش کردم
در مشهد آرزو بخاکش کردم

عیینه { (ابو مالك بن حصن الفزاری) صحابه‌دن ومؤلفة قلوبدن اولوب، فتح مکه‌دن صکره اسلامه گلمش؛ وحنین وطائف غزالرنده حاضر بولنمشدر. ارتحال حضرت نبویدن صکره دعوای نبوت ایدن طلیحة الاسدی‌یه تابع اولوب، عسکر مسلمینه قارشی محاربه ایتدکده اسیر طوتیله‌رق، حضور جناب صدیق اکبره گتیریلنجه، یکیدن اهتدا ایتمش؛ وحضرت عثمان (رضه)‌ك زمان خلافتنه دك برحیات بولنمشدر.

(حرف العینك صوکی)

غ

غابرووه (Gabrova) بلغارستانك طرنووه سنجاغنده وطرنووه‌نك ٣٧ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق مشهور شبقه بوغازى قربنده وطونه‌يه تابع (يانتره) نهرى اوزرنده برقصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى، برقاچ كليساسى، شياق تزكاهلرى وبچاقچيلق وقوندره‌جيلغه متعلق معمولاتى واردر. بلغار لساننده تدريساته مخصوص اوله‌رق الك اول كشاد اولنان مكتب ١٨٣٥ تاريخ ميلاديسنده بوقصبه‌ده آچلمشدر.

غابون (Gabon) آفريقاى غربيده فرانسه مستعمراتندن بر بر اولوب، كينه كورفزنده ١°. عرض شماليدن ٥٠´ ١° عرض جنوبى‌يه قدر ساحل بوينجه ممتد اولور. فرانسزلر ابتدا بونى ضبط ايتدكدن صكره، مرور زمانله دائرهٔ نفوذلرينى شمال وجنوب وشرقه طوغرى توسيع ايله، شرقاً قونغو نهر عظيمنك مجراسنه دك اولان اراضئ غير مضبوطه‌يى اسماً اولسون تحت تابعيتلرينه آلدقلرندن، بومجموعه «فرانسز قونغوسى» نامنى ويرمشلردر. بناءً عليه، بز دخى بوبابده ويره‌جكمز تفصيلاتى «قونغو (فرانسز قونغوسى)» ماده‌سنه تعليق ايدرز.

غابه اورمان ديمك اولان بو اسم مدينهٔ منوره‌نك شمالنده وبر منزللك مسافه‌ده واقع برمحله علم اولمشدر، كه اوراده اهل مدينه‌نك املاكى اولوب، حضرت زبير (رضى الله عنه) ك ده املاكى وار ايدى. بومحله تشريف نبوى واقع اولوب، رسول الله (صلعم) افندمزه مخصوص منبر دخى ياپلمشدى.

غاپ (Gap) فرانسه‌نك جنوب شرقى ايالاتندن «بوقارى آلپ» ايالتنك مركزى برقصبه اولوب، پارسك ٧٣٤ كيلومتره جنوب شرقيسنده واقعدر. ٦١١٠ اهاليسى، بربيوك جدولى، مربى ومربيه‌لر يتيشديرمكه مخصوص مكتبلريله سائر مكاتبى، ١٥٠٠٠ جلدى حاوى كتبخانه‌سى، زراعت جمعيتى ومياه معدنيه‌سى واردر.

غات طرابلس غرب ولايتنك فزان سنجاغنده مركز لوا اولان مرزوقك ٣٩٥ كيلومتره غرب جنوبيسنده وغدامسك ٥٨٢ كيلومتره جنوبنده اوله‌رق ٣٧´ ٢٤° عرض شمالى و ٣٠˝ ٥٧´ ٧° طول شرقيده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهاليسى، برقاچ جامع شريفى، سور وقلعه‌سى، بيوك تجارتى وسنه‌ده بركره قوريلور بيوك بازارى واردر. قصبه بر تپه‌نك شمال غربى اتكنده واقع اولوب، برقسمى سورك ايچنده وبرقسمى ده خارجده متفرق محلات صورتنده‌در. غات جوارلريله برابر برواح صورتنده اولوب، هرطرفى چول ايله محاطدر. بو واحده صو بول اولوب، بعض يرلرده بر ايكى قولاج قازيلنجه صو چيقار. خرما آغاجلرى چوق اولوب، ديكر بعض اشجارى وجزئى مزروعاتى واردر. ملحقاتندن غاتك ١٠ كيلومتره جنوبنده واقع (بركه) قصبه‌سى صوينك واشجار ونباتاتنك كثرتيله جالب نظر وبك فرحفزا بر يردر. غات سودانك وبتون آفريقاى وسطينك جسيم ومهم بر مخزن تجارتى اولوب، سودان وتمبكتو ايله طرابلس غرب آره‌سنده ايشلين كاروانلرك ممرى اوزرنده بولنمغله، آفريقاى وسطيدن طرابلس اسكله‌سنه ايندريلن مواد تجاريه ابتدا غاته جمع وبو اسكله‌دن آفريقاى وسطى‌يه كيدن آوروپا امتعه‌سى غاتدن هرطرفه تقسيم وارسال اولنور. اهاليسى اكثريت اوزره بربر وقسماً عرب اولوب، تجارتله مشغولدرلر. لسان محلى بربرجه اولوب،

عربی دخی تکلم اولنور. اوتەدن بری مستقلاً اداره اولنقده ایکن، حکم سورن عائله افرادی بیننده اکسیک اولمیان تفرقه ونفاق اوزرینه، دفعاتله طرابلس غرب والیلکی واسطەسیله خلافت اسلامیه‌یه دخالت اولنمش؛ ونهایت ١٢٩٢ تاریخنده مصطفی عاصم پاشانک والیلکی زماننده برمقدار عسکر ورقاچ طوپ کوندریلەرک، اهالینک آرزوسی وجمله، قصبه ملحقات وجوارلریله برابر ادارۀ عثمانیه دائرەسنه ادخال، وفزان سنجاغنه ملحق برقضا اتخاذ اولنمشدر. صحرای کبیرده تجارت وسیاست نقطۀ نظرنجه اولان اهمیتنه کوره آیریجه برسنجاق اتخاذ اولنمغه شایاندر. قضانک دائرەسی واحه منحصر قالمیوب، چولک ایچنده خیلی اوزاقده بولنان بر طاقم واحلری وتوارق بربرلرینک جولانکاهلرینی دخی جامع اولمغله، بروجه آتی سکز ناحیه‌یه منقسمدر: سین، سمنو، هون، زله، قطرون، الوادی الغربی، الوادی الشرقی، الصفرة، الشرقیه.

غات { (Ghâtes) هندستانده دکن خطەسنک ایکی طرفنده ممتد ایکی سلسلۀ جبالدر. [«کات» مادەسنه مراجعت بیورلیه.]

غاتشید { (Gateshead) انکلترەنک دورهام ایالتنده ودورهامک ٢١ کیلومتره شمالنده و(تینه) نهرینک ساحل یمیننده اولەرق (نوقاستل) شهرینک قارشیسنده برقصبه اولوب، ٤٧٨١٠ اهالیسی وجام فابریقەلریله دمیرخانەلری واردر. نوقاستلک بر محلەسی حکمنده اولوب، برکوپری ایله بینلرنده اختلاط اولنور.

غاچقو { (Gatzko) هرسکده تربینک ٥٥ کیلو متره شمال شرقیسنده وقره طاغ حدودی قربنده اولەرق نارنته نهرینه تابع (فراشانیچه) چایی وادیسنده مستحکم برقصبەدر.

غاچینه { (Gatchina) روسیەنک پترسبورغ ایالتنده وپترسبورغک ٤٥ کیلومتره جنوبنده برقصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی، ایمپراطوره مخصوص سرایی، باغچوانلق مکتبیله کورلره مخصوص مکتبی وسوقاقده آتلش چوجقلره مخصوص بقیمخانەسی واردر.

غار { مغاره دیمک اولان بو اسم علم مقامنده اولەرق ایکی مغاره‌یه اطلاق اولنور: بری فخر کائنات (صلعم) افندمزک قبل النبوه چکیلوب عبادت وخلوت بیوردقلری مغارەدر، که مکۀ مکرمه جوارنده جبل حراده واقع ایدی. — دیکری مکۀ مکرمەدن مدینۀ منوره‌یه هجرت نبویلرنده حضرت ابابکر صدیق (رضه) ایله برلکده تعقیبات قریشدن صاقلاندقلری مغارەدر، که ینه مکه قربنده جبل ثورده ایدی. بو مناسبتله جناب صدیق اکبره صاحب الغار ویار غار دیرلر.

غارامانت { (Caramantes) اسکی رومالیلر بو اسمی فزانده ساکن بولنمش بربر اقوامندن بر قومه ویررلردی. بونلرک مرکزلری (غارامه) اسمیله برقصبه اولوب، بوقصبه‌یه نسبتله کندیلرینی بو اسمله تسمیه ایدرلردی. مذکور قصبه الیوم (جرمه) اسمیله وادیء غربی ناحیەسنده بر قریه صورتنده موجود اولوب، رومالیلردن قالمه بعض آثاری واردر.

غارامه { یاخود جرمه (Garama) قدیماً افریقانک فزان مملکتنده بولنمش بر قصبه اولوب، بربرلرک اک معمور برلرندن ایدی. ساحل ایله سودان آرەسنده اجرا اولنان تجارتک مرکزی ایدی. رومالیلرک او جهتده وقوف و معاملاتلری بو قصبه‌یه قدر واردیردی. الیوم جرمه اسمیله وادیء غربی ناحیەسنده بر قریه حالندەدر.

غارتوق { یاخود غارتوغ ویاغارتوپ (Gar-tok, Gartog, Cartope) چینه تابع تبت مملکتنک قسم غربیسنده (غناری خورسوم) ایالتنده هیمالایه جبالنک بر وادیسنده و ٤٥٩٠ مترەلک ارتفاعده اولەرق ٣١° ٤٤′ ٤″ عرض شمالی ایله ٧٨° ٣′ ١٨″ طول شرقیده برشهرودها طوغریسی بر بازار محلی اولوب، هرسنه اغستوس وایلولده قوریلان بازار موسمندەچیندن، ترکستاندن، افغانستاندن، ایراندن وهندن بیوک کاروانلر کلەرک، محدود اولان کارکیر ابنیەنک اطرافنده خیمەلرینی قورمغله، چادیردن جسیم بر شهر تشکیل ایدرلر. ارتفاعی سببیله قیشین قابل سکنی اولمیوب، اولانجه اهالی دائمەسی دخی آلچق یرلره اینرلر.

غارد { (Gard) فرانسەنک قسم جنوبیسنده رونه ایرماغنه تابع بر نهر اولوب،

(سونه) طاغلرندن نبعان ایدن (غاردون دانه‌وز) ایله (غاردون داله) چایلرینك برلشمه‌سندن بالتشکل، شرق جنوبی‌یه طوغری ٦ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (بوکر) ایله (آرامون) قصبه‌لری آره‌سنده مذکور ایرماغه دوکیلور. (نیم) شهرینك ٨ کیلومتره شمالنده بو نهرك اوزرنده رومالیلردن قالمه بیوك بر کوپری واردر.

غارد { ایالتی (Dép. du Gard) فرانسه‌نك ایالات جنوبیه‌سندن اولوب، جنوباً آق دکیزله، جنوب شرقی جهتندن (رونه آغزی)، شرقاً (ووقلوزه)، شمالاً (آردش)، شمال غربی جهتندن (لوزه)، غرباً (آویرون)، غرب جنوبی جهتندن دخی (هرولت) ایالتلریله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٩٩٧ مربع کیلومتره اولوب، ٤٢٣٨٠٤ اهالیسی واردر. مرکزی (نیم) شهریدر. شمال غربی حدودنده (سونه) طاغلری بولنوب، اتکلری ایالتك ایچنده ممتد اولور. مذکور طاغلردن اوچ نهر نبعان ایدوب، غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری ایالتی شق واروا ایدرلر. بونلردن اك جنوبده بولنان (ویدورله) طوغریدن طوغری‌یه آق دکیزه، واورته‌دکی آقوب ایالته نامنی ویرن (غارد) ایله (سزه) نهرلری (رونه) ایرماغنه دوکیلور. مذکور ایرماق ایالتك حدود شرقیه‌سنی وبوکا تابع (آردش) نهری ده شمال شرقی حدودینی آیریور. اراضیسی قسماً منبت وقسماً شوره‌زار حالنده اولوب، هواسی صحیجه ایسه‌ده، پك سریع التحول وروزکارلری پك شدتلیدر. ذخایری آز ایسه‌ده، باغلریله زیتون، طوت وسائر میوه‌دار آغاجلری چوق اولوب، شرابی وقونیاغی مقبولدر. صیغیرلری کوچك اولوب، قیونلری چوقدر. ایپك بوجکلری بتیشدیریلوب، خیلی ایپك قوزه‌سی چیقار. معادنه متعلق کومور، قورشون، چنقو، منغانز، آنتیموان، مرمر، آلچی، آشی بویه‌سی، چنتو وسائره بولنور. معمولات صناعیه‌سی: ایپك وپاموق منسوجاتله مسکرات، صابون وسائره‌دن عبارتدر. ایالت ٤ قضایه منقسم اولوب، ٤٠ ناحیه و٣٤٨ دائره‌یی حاویدر.

غاردافویی { یاخود غوآردافویی (Gardafui, Guardafui) آفریقا قطعه‌سنك منتهای شرقنده وعدن کورفزینك مدخلنده اوله‌رق بربره خطه‌سنك اوجنده بر بورون اولوب، عربلرجه (رأس عسیر) اسمیله معروفدر. بو بورونه آفریقانك اك شرق نقطه‌سی نظریله باقیله‌کلمش ایسه‌ده، بونك ١٠٠ کیلومتره جنوبنده واقع واوروپالیلرجه (اورفویی) عربلرجه (حرد حفون) اسمیله معروف دیکر بر بورون بوندن بر دقیقه ایله بر قاچ ثانیه دها شرقیدر. غاردافویی بورونی ١٥° ٤٧′ ١٦″ عرض شمالی ایله ٤٨° ٥٩′ ٢٣″ طول شرقیده واقعدر. غاردافویی اسمی دخی عربیدن مأخوذ اولوب، جغرافیون عرب آثارنده (جرد حفون) اسمنه تصادف اولنور ایسه‌ده، جرد حفون بروجه مذکور بونك جنوبنده واقع دیکر بر بوروندر.

غاردلکن { (Gardelgen) پروسیه‌نك صاقسه ایالتنده (ماغدبورغ) سنجاغنه تابع وماغدبورغك ٥٠ کیلومتره شمال غربیسنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٣٩٠ اهالیسی وچوخه ایله یوك منسوجات فابریقه‌لری واردر.

غارده { (Garda) ایتالیانك وندیك ایالتنده ووندیكك شمال غربیسنده اوله‌رق آلپ جبالنك جنوبنده بر کول اولوب، بویی ٣٨ وانی ١٦ کیلومتره‌در. بالیغی چوق اولوب، کنارنده واقع همنامی اولان قریه‌نك اهالیسی بالیقچیلقله مشغولدر. کولك ایچنده ایشلر بر خیلی سفائن واردر.

غارسن دو تاسی { (Garcin de Tassi) فرانسه مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ١٧٩٤ تاریخنده طوغمش، و١٨٧٨ ده وفات ایتمشدر. عربی وفارسی وهند لسانلرینه آشنا اولوب، دین اسلامك شرائط وفرائضنه دائر مکمل بر کتابله هند ادبیاتنه وایران شعراسنك آثار تصوفیه‌سنه متعلق بر تألیف یازمش، وهند لساندن بعض کتابلر ترجمه ایلمشدر.

غارسیلازو { یاخود غارسیاس لازو (Garcilazo, Garcias Lazo) اسپانیانك اك مشهور شاعرلرندن اولوب، ١٥٠٠ تاریخنده تولدده طوغمش؛ و١٥٣٦ ده (موی) محاربه‌سنده مقتول اولمشدر. شارل کنتك خدمتنده بولنمشدر. بر چوق قصائد وغزلیات وسائر اشعاری

اولوب. لسانی ساده وسلیس و مضمونلری حزن انکیزدر. بوسببه مبنی اسپانیانك پترارقی لقبنه مظهر اولمشدر.

غارسیلازو دلاوغا (Garcilazo de la Vega) اسپانیا مشاهیر مورخیننده ن اولوب، پدری آمریقای جنوبیده قوزقو والیسی بولنمشدی، ووالده سی پرونك قبل الکشف حکمدارلری بولنمش اولان (اینقه) خاندانه منسوب ایدی. اینقه‌لرك، وپرونك مکمل صورتده تاریخلرینی یازمشدر. آثاری اکثر آوروپا لسانلرینه ترجمه اولنمشدر. کندیسی ١٥٣٠ تاریخنده قوزقوده طوغوب، ١٥٦٨ ده وفات ایتمشدر.

غارونه (Garonne) فرانسه‌نك جنوب غربیسنده بر نهر اولوب، پیرنه سلسلهٔ جبالنك اسپانیایه تابع (آرتیغ) بوغازنده نبعاله، ٤٨ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، فرانسه‌یه دخول ایدوب، یوقاری غارونه، تارنه مع غارونه، لوت مع غارونه وژیرونده ایالتلرینی شق، وصولدن ژرسی، صاغدن دخی آریاژه، تارن ولوت چایلرینی اخذ ایده‌رك، ٦٧٥ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (بك دامبز) موقعنده (دوودونیه) نهریله برلشه‌رك، ژیرونده ایرماغنی تشکیل ایدر. غارونه (پیرنه) سلسلهٔ جبالی قسم شرقیسنك و(سونه) ایله (ماسیف سنترال) جبالنك اکثر میاهنی جامع واسع بر نهر اولوب، بر چوق شهر وقصبه‌لرك ایچندن کچر، که بونلرك ده اك بیوك ومعروفلری یوقاریده (تولوزه) وآشاغیده (بوردو) شهرلریدر. بحر محیط اطلاسینك مدوجزری بونهرك منصبندن ١٣٠ کیلومتره یوقاری‌یه قدر تأثیر ایدر. تولوزه شهرندن ٢ کیلومتره آشاغیده بو نهره منتهی اولان جنوب جدولی بو نهرك مجراسیله آق دکیز آره‌سنده بر طریق اختلاط پیدا ایدوب، بحر محیط آطلاسی ایله بحر سفید آره‌سنده بر سیر سفاین یولی تشکیل ایدیور.

غارونه یوقاری — ایالتی (Dép de la Haute Garonne) فرانسه‌نك جنوب غربی ایالاتندن اولوب، جنوباً اسپانیا حدودیله، جنوب شرقی جهتندن آریاژه، شرقاً تارن، شمالاً تارن مع غارونه، غرب شمالی جهتندن ژرسی، غرباً دخی یوقاری پیرنه ایالتلریله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٧١٧ مربع کیلومتره اولوب، ٤٧٧ ٧٣٠ اهالیسی واردر. مرکزی (تولوزه) شهریدر. قسم جنوبیسی پیرنه طاغلرینك اتکلرندن عبارت اولوب، کرك او جهتده وکرك جهت شمالیه‌سنده چوق اورمانلری واردر. اراضیسی طاغلق ایسه‌ده، وادیلری اراضئ منبته‌یی وکورل چایرلری حاویدر. محصولاتی حبوبات متنوعه ایله کتان، کابتلی کستانه وسائر میوه‌لردن عبارتدر. بیکیر، صیغیر، قیون، استر وپك مقبول طاوق وسائره‌دن عبارت حیوانات اهلیه‌سی وباقیر، قورشون، آنتیمون، چنقو، پیسموت، مرمر وانواع مختلفه‌دن طاش ابنیه‌سی ومیاه معدنیه‌سی واردر. شرابلری پك مقبولدر. معمولات صناعیه‌سی مسکرات، جام، پاموق منسوجات، تل وسائره‌دن عبارتدر. تجارتی خیلی ایشلکدر. ایالت ٤ قضایه منقسم اولوب، ٣٩ ناحیه و٥٢٥ دائره‌یی حاویدر.

غارونه [«تارن مع غارونه» و«لوت مع غارونه» ماده‌لرینه مراجعت.]

غاروویلاس (Garrovillas) اسپانیانك قاسرس ایالتنده وقاسرسك ١٩ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (تاج) ایرماغنك ساحل یمنی قربنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٦٠٠ اهالیسی وعبافابریقه‌لریله دباغخانه‌لری ودمیرخانه‌لری واردر.

غاریبالدی (G. Garibaldi) — جوزه ایتالیا دولتنك توحید وتشکیلنه اك زیاده غیرت وخدمت ایدن اوج ذاتك بری اولوب، سردارلقده‌کی مهارت فوق العاده‌سیله مشهوردر. ١٨٠٧ تاریخنده (نیسه) شهرنده طوغوب، ابتدا کمیجیلکه سلوك، بر قاچ سنه آق دکیزده و قره دکیزده سیاحت ایتمش؛ و ١٨٣٢ ده (ماچینی) نك «کنج ایتالیا» نامیله تشکیل ایتدیکی جمعیته داخل اولوب، متعاقباً توقیفنه تشبث اولنمغله، تونسه قاچوب، اورا حکومتنك خدمتنه کیرمش؛ و ١٨٣٦ ده آمریقای جنوبی‌یه کچوب، اوراده وقوع بولان بر محاربه‌ده اسیر دوشمش ایسه‌ده، فرار ایدوب، یکیدن سلاحه صارلمش؛ وایکنجی دفعه اسیر دوشدکدن بر مدت صکره سبیلی تخلیه اولنه‌رق،

فرانسه ایله انکلتره‌نك مداخله‌سنه‌دك محاربه ایتمش ایدی. بعده اوروغوای مملکتنه کچوب، اورانك حکومتنی غصب ایتمش اولان (روزاس). قارشی قیام ایدن اهالی‌یه معاونتله (مونته‌ویدئو) ده جنرالق عنوانی احراز ایتمش؛ و ۱۸۴۸ ده وطننه دعوت اولنه‌رق، تیرولده آوستریایه قارشی بر فرقه تشکیل ایله، میلان شهرینی دولت مشار الیهادن بعد الاستخلاص، رومادە تشکل ایدن حکومتی مدافعه‌یه کیدوب، اورایه فرانسز عسکری کیردکدن صکره، ارباب قیامه قارشی اولان حرکاتك غایه‌سنی کوره‌رك، یکیدن ترك وطنله، آمریقایه کچوب، برمدت نویورقده صنعتله بعدالاشتغال، قالیفورنیه‌یه واورادن چینه کیده‌رك، نهایت (پرو) یه کیدوب، اورانك عموم عسکرینه سردار تعیین اولنمش؛ و ۱۸۵۹ ده، ینه ایتالیانك توحید واستقلالنه خدمت ایتمك املیله، وطننه عودتله، پیامونته قرالنك خدمتنه کیروب، آلپ آوجیلری نامیله تشکیل ایتدیکی فرقه ایله آوستریایه قارشی حرکات عسکریه‌یه باشلایه‌رق، (ویلافرانقه) معاهده‌سنده ترك سلاحه مجبور اولمشدی. او صره‌ده ساووآ ایالتیله نیسه شهرینك فرانسه‌یه ترکی علیهنده پروتستو ایدوب، بو سببدن خدمت عسکریه‌دن دخی استعفا ایتمشدر.

۱۸۶۰ ده سیجلیه حکومت موقته‌سنك ریاستنه انتخاب اولنمش؛ واورادن ایتالیایه کچه‌رك، بتون جنوبی ایتالیایی بلاحرب ضبطله، ناپولی‌یه داخل اولمش؛ وسیجلیه‌نك ایتالیا قراللغنه الحاق حقنده بتون اهالینك رأیلرینی طوپلایه‌رق، بو جهتجه ایتالیانك توحیدینی تأمین ایتمش اولمق فکریله، امور سیاسیه‌دن موقتاً کف یدله، (قاپررا) یه چکلمش ایدی. ایرتسی سنه روما ایله ونديکك تخلیصی مقصدیله متشکل جمعیتك ابرامی اوزرینه، ینه ایشه قاریشوب، ایکی بیك کشی ایله سیجلیه‌یه عزیمت ایتدیکی حالده، قاتانیه‌ده دخولنه ممانعت اولنه‌رق، قالابریایه عودت ایتمش؛ و (رجو) یه دخولنه دخی (چالدینی) طرفندن ممانعت اولنه‌رق، وقوع بولان محاربه‌ده آیاغندن مجروح اولمغله، تسلیمه مجبور اولوب، جریحه‌دن خیلی وقت خسته یاتمش، وآیاغنك کسلمسنه دخی قرار ویرلمش ایکن، بر طبیبك مهارتی سایه‌سنده قورتلمشدی. ناپولی قرالنك عفو عمومیسنی قبول ایتمیوب، یکیدن قاپررایه چکلمش ایدی. ۱۸۶۴ ده ناپولی شهری طرفندن ایتالیا مجلسنه انتخاب اولنوب، عموم ایتالیا فرانق ماسونلری طرفندن دخی رئیس طانینمش ایدی. ۱۸۶۶ ده ویقتور امانوئلك ونديکی ضبطنه معاونت ایتدکدن صکره، رومایه قارشی عسکر سوق ایتمش ایسه‌ده، پاپانك عسکرینه فرانسز عسکری یاردیم ایتدیکندن، موفق اوله‌میوب، مجلسدن دخی بالاستعفا، یکیدن قاپررایی مسکن اتخاذ ایتمشدی.

۱۸۷۰ ده فرانسه‌نك مغلوبیتی اوزرینه غامبتانك تشکیل ایتدیکی مدافعهٔ ملیه هیئتنه برقاچ بیك کوکللی ایله امداده کیدوب، شرق اردوسنده خدمت ایتمش؛ وورسایلده اجتماع ایدن فرانسز مجلس عمومیسنه انتخاب اولنه‌رق، کسوهٔ مخصوصه‌سی اولان قیرمزی کوملکیله حاضر بولنمش؛ وآنجق جزایر مسلمانلرینك حقوقنه اشتراکنی تکلیف ومدافعه ایدوب، بو فکرینك ترویجنه کیدلمدیکنی کورنجه، استعفا ایده‌رك، قاپررایه عودت ایتمشدی.

۱۸۷۴ ده روما شهری اهالیسی طرفندن انتخاب اولنه‌رق، خدمات واقعه‌سنه مکافاةً یوز بیك فرانقلق تخصیصاته دخی نائل اولمشدی. تاریخ مذکوردن اعتباراً یالکز ایتالیانك توحید واستقلالی نمایشلرینه قاریشه‌رق، منزویانه بر عمر سوروب، ۱۸۸۲ تاریخنده وفات ایتمشدر. غاریبالدی محبت وحمیت وطنیه ایله وبو اغورده‌کی جسارت وفداکارلغیله مشهور اولوب، قتولیك مذهبنه وطائفهٔ رهبانه قارشی اولان کین وخصومتی ده محبت وطنیه‌سی درجه‌سنده ایدی. یالکز ایتالیانلرك دکل سائر اقوام وامملك دخی ترقیسنه یاردیم وخدمت ایتمکه هر بار مهیا ایدی. ابتدا زوجه‌سی واونك ۱۸۴۹ ده واقع وفاتندن صکره اوغلی مینوتی ایله قیزی ترزینه افکار وتشبثاتنه پك چوق معاونت ایتمشلردر. قوهٔ قلمیه‌سی دخی اولوب، تاریخه مستند برقاچ حکایه ایله سرکذشتنك بعض وقایعنی قلمه آلمشدر.

اواخر عمرنده قزیله برابر اوکوز آرابه‌سنه راکباً ایتالیانك هر طرفنه بر وداع سیاحتی ایدوب، هر اوغرادیغی یرده اهالی اوکوزلری چیقاره‌رق، اوزون مسافه‌لرده کمال تعظیمله آرابه‌سنی چکرلردی.

غاریق (Garrick) انکلتره‌نك اك مشهور آقتورلرندن اولوب، ۱۷۱۶ تا

تاريخنده (هرفورد)ده طوغمش؛ و ١٧٧٩ ده وفات ايتمشدر. اجدادى عن اصل فرانسز اولوب، پروتستان مذهبنى قبول ايتدكلرندن طولايى انكلتره يه هجرته مجبور اولمشلردى. صنعتنده كى مهارت فوق العاده سيله بيوك بر شهرت قزانوب، كندى باشنه بر تياترو آچمش؛ واوچ بچق مليون فرانقلق بر ثروت قزاندقدن صكره، صنعتنى ترك ايدوب، چكلمش ايدى. تياترويه متعلق بر قاچ معتبر اثرى دخى واردر.

غازان خان (بن آرغون خان بن هلاكو خان بن تولى بن چنكيز خان) ايرانده حكومت سورن ملوك ايلخانيه نك يدنجيسى اولوب، بدرينك زمان حكومتنده، اون اوچ ياشنده اولديغى حالده، خراسان واليسى اولمش؛ واوراده علما وفضلاى اسلاميه اختلاط ايدوب، ادبيات وعلوم اسلاميه يى اوكرنمكله، اطمئنان قلبله دين اسلامى قبول ايدوب، ٦٩٤ تاريخنده كنديسى اسلامنى اظهار ايله، محمود خان اسمنى اختيار ايتديكى كبى، امرا وتوابعنى دخى دين اسلامه ادخال ايله، اجدادينك تختنده جالس اولان بدرينك عم زاده سى بايدو خانه قارشى عسكر سوق ايدرك، نخجوان قربنده بونك مغلوب ومقتول اولمسى اوزرينه، كنديسى تخت سلطنته كچوب، طقوز سنه اجراى حكومت ايتدكدن صكره، ٧٠٣ تاريخنده ٣٣ ياشنده اولديغى حالده، قزوين جوارنده وفات ايتمش؛ ونعشى تبريزه نقل اولنه رق، استحضار ايتمش اولديغى (شنب غازان) كنبدى ايچنده دفن اولنمشدر. عدل وحقانيت وفضائل ايله متصف بر ذات اولوب، سادات وشرفا وعلمايه حرمتى زياده ايدى. بوندن صكره ملوك ايلخانيه اسلامده ثبات ايدوب، برادرى سلطان محمد خدابنده خلف اولمش؛ وبعده بونك اوغلى سلطان ابو سعيد حكم سوروب، بونكله سلاله ايلخانيه ختام بولمشدر.

غازه (Gaza) آفريقاى جنوبينك قسم شرقيسنده بر ير اولوب، پورتكيز مستعمراتندن اولان موسامبيقدن معدود ايسه ده، حقيقتده مستقل بر حكومت اولوب، (زامبز) ايرماغى مجراسندن انكلتره نك تحت حمايه سنده بولنان (زولولاند) مملكتنه قدر ممتد اولور. بو مملكت واسعه بعض يرلرده بحر محيط هندى ساحلنه قدر اينيورسه ده، بعض يرلرده دخى ساحل پورتكيزلرك النده اولوب، ايچريسى غازه حكومتنه تابعدر. غرباً آفريقانك ايچلرينه طوغرى خيلى ممتد اولوب، ينه انكليزلرك اسماً تحت حمايه سنده بولنان (ماتبله) حكومتيله محدوددر. قسم شماليسى طاغلق واورمانلق اولوب، اورالردن بر قاچ نهر نبعانله مملكتى شق ايدر. قسم جنوبيسى ايسه چول حالنده اولوب، آنجق حيوانانه يارار بعض اوتلرى و بر طاقم اشجارى حاويدر. اهاليسى زولو وبازوتولره مشابه يعنى آفريقاى جنوبى زنجيلرندن اولوب، اقوام وقبائل مختلفه يه منقسمدرلر. اكثرى چوبانلقله ياشايوب، كلينلى صيغير وقيون سوريلرى واردر. زراعتله اشتغال ايدنلرى دخى اولوب، ذخاير، لخنه، موس، پورتقال، ليمون وسائره يتيشديررلر. پورتقال وليمون آغاجلرينك بو مملكته عربلر طرفندن نقل وادخال اولنديغى مظنون اولوب، وقتيله مسلمانلرك تحت حكم ونفوذنده بولنمش اولديغنه دلالت ايدر بعض علامانه تصادف اولنور. مركزى ٢٥° ٢٠′ عرض جنوبى ايله ٣٠° ١٠′ طول شرقيده واقع (چانچان) قصبه سيدر.

غازى (معلوم اولديغى اوزره فتح وغزايه موفق اولان سلاطين وامراى اسلامه مخصوص اولان بو عنوان موصل ملوك اتابكيه سندن سيف الدين بن عماد الدين زنكى وسيف الدين بن قطب الدين مودود بن عماد الدين زنكى ايله بنى ايوبدن ملك ظاهر ابو الفتح غياث الدين بن صلاح الدين يوسفه علم اولمشدر. [«سيف الدين غازى» و«ظاهر (ملك —)» ماده لرينه مراجعت بيوريله].

غازى آباد (هندستانك شمال غربى ايالا لاتنده (ميرات) ايالتنده وميراتك ٤٥ كيلومتره جنوب غربيسنده اولەرق لاهوردن اله آباده كيدن دميريول خطنك دهلى خطيله برلشديكى محلده بر قصبه اولوب، ٧٣٦٥ اهاليسى واردر.

غازيپور (هندستانك شمال غربى ايالاتندن بنارس ايالتنده وبنارسك ٧٤ كيلومتره شمال شرقيسنده كنك ايرماغنك صول كنارنده واقع سنجاق مركزى برشهر اولوب، ٥٨٨٠٥ اهاليسى، كوزل بر سرايى وديكر ابنيهٔ مصنعه سى واردر. — سنجاغنك مساحهٔ سطحيه سى ٥٦١٥

مربع کیلومترہ اولوب، ١ ٣٤٥ ٥٧٠ اهالیسی واردر، که هر مربع کیلومترہ باشنه ٢٤٠ نفوس دوشر.

غازی حسن پاشا { [«جزایرلی حسن پاشا» مادەسنه مراجعت بیوریله.]

غازی کرای خان { قریم خانلرندن ایکی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی دولت کرای خانك اوغلی اولوب، بیوك برادری محمد کرایك خانلغی زمانندە معیتندە ایران سفرینه کیدەرك، خان مشارالیه بلا اذن عودت ایتدیکنده، کندیسی معیتیله ثبات ایدەرك، شرق سرعسکری عثمان پاشانك معیتندە قالمش؛ واثنای حربدە ایرانیلرك الینه اسیر دوشوب، یدی سنه محبوس قالدقدن صکره، بر طریقله فرار ایدەرك، دردولته وصولی دیکر برادری اسلام کرای خانك وفاتی هنکامنه تصادف ایتمکله، ٩٩٦ تاریخنده قریم خانلغنه تعیین اولنەرق، برادری فتح کرایی قالغایلق ودیکر برادری عادل کرایك اوغلی بخت کرایی نورالدینلك منصبنه نصب ایتمش ایدی. بعده سلطان محمد خان ثالث حضرتلرینك اکری سفرنده تاتار عسکرینك باشنده بولنان قالغای فتح کرایك حسن خدمتی کورلمکله، صدر اعظم سنان پاشانك سوقیله قریم خانلغنه تعیین اولنوب، صاحب ترجمه انفصال ایتمکله، سینوبه عزیمت ایتمش ایسەدە، متعاقباً سنان پاشا عزل اولنەرق، سلفی ابراهیم پاشا مسند صدارته عودت ایدنجه، غازی کرای یکیدن خانلق مقامنه اعاده اولنەرق، جانب قریمه عودت ایتمش؛ وبو صرەدە قالغایلق ونورالدینلك منصبلرینی صیق صیق تبدیل وخاندانی افرادندن بعضلرینی اعدام واهالیه برطاقم یکی تکلیفات طرح ایدەرك، عمومك خشنودسزلغنی موجب اولمش ایسەدە، محاربات واقعەدە بیوك خدمتلر ایتمکه موفق اولدیغندن، سلستره سنجاغی آرپەلق نامیله کندیسنه توجیه، وجب خرجلغی نامیله اوتوز بیك آلتون تخصیص اولنمش ایدی. اموال غنایمله (غازیکرمان) اسمیله متین بر قلعه یاپدیرمشدی. ١٠١٦ تاریخنده ٥٥ یاشنده ایکن طاعوندن وفات ایدوب، باغچه سرایده پدرینك تربەسنده مدفوندر. دفعهٔ اولاده سکز سنه ایله اون آی ودفعهٔ ثانیەدە اون بر سنه اوچ آی که جمعاً یکرمی سنه ایله برآی خانلق ایتمشدر. عالم وادیب وشاعر بر ذات اولوب، السنهٔ ثلثەدە اشعار ومنشآتی واردر. علم هیئته وموسیقی‌یه دخی انتسابی اولوب، برخیلی بستەلری موجوددر. جسارت وبسالتی دخی درجهٔ نهایەدە اولوب، آنجق خونخوارلغی وحفظ جاه ایچون سفك دمادن احتراز ایتمدیکی دخی غیر منکردر. شو مطلع جملهٔ اشعارندندر:

رایته میل ایدرز قامت دلجو یرینه
طوغه دل باغلامشز کاکل خوش بو یرینه

— ایکنجیسی الحاج سلیم کرای خانك اوغلی اولوب، برادری دولت کرای خانك ایلك خانلغنده نورالدینلك منصبنه وچرکس نظامنه تعیین اولنمش ایکن، توقای قبیلەسنی کندینه تابع ایدەرك، خان مشارالیه قارشی عصیان ایدوب، مغلوب اولدقده دامن عفوه صاریلەرق، روم ایلنده اقامتنه مساعده اولنمش؛ وادرنه‌یه وصولنده، بر قاچ کون قپوآرەسنده محبوس قالدقدن صکره، ردوسه نفی ایدلمش ایدی. بعده عفو اولنەرق، ١١١٦ تاریخنده دولت کرای خانك یرینه قریم خانی اولمش؛ و١١١٨ تاریخنده درسعادته جلب اولنان باش آغاسنك بعض افاداتی اوزرینه عزل اولنەرق، روم ایلنده قرین آباددە اقامت ایتمکده ایکن، ١١٢٠ تاریخنده ٣٦ یاشنده طاعوندن وفات ایدوب، یانبولی جامعی خطیرەسنده مدفوندر. کرم وسخاوتله مشهور ایدی.

غازیه خاتون { ملوك ایوبیەدن ملك کاملك قیزی وحماده حکومت سورن ملك مظفر محمودك زوجەسی اولوب، زوجنك وفاتنده وارثی اولان اوغلی ملك منصور صبی بولنمغله، بر مدت صاحبهٔ ترجمه نائبهٔ سلطنت بولنمش؛ و ٦٥٦ تاریخنده وفات ایتمشدر.

غاسپزیه { (Gaspésie) آمریقای شمالیدە انکلترەیه تابع دومینیون قطعەسنك کبك خطەسنده و(سنت لوران) بحراسنك جنوبنده اولەرق یکی برونسویق خطەسنه متصل بیوجك بر شبه جزیره اولوب، شمالاً مذکور سنت لوران ایرماغنك منصبنده تشکیل ایتدیکی خلیجله، شرقاً (سنت لوران) کورفزیله، جنوباً «صیجاقلر قویی» دینلن بر خلیجله، جنوب غربی جهتندن دخی یکی برونسویقله محاطدر. بویی ٢٨٠ واك کنیشی برنده

اکی ١٤٥ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٥٠٠٠ مربع کیلومتره‌دن زیاده‌در. باشلیجه سواحلی مسکون اولوب، اکثر اهالیسی بالیقجی وکمیجیدر. آنجق ایچ طرفلری دخی کوندن کونه اسکان اولنمقده وبالطه کورمه‌مش اورمانلری آچیلوب تارلیه چوریلمکده‌در. بویوک طاغلری اولوب، الك بیوکنك ١٢١١ متره ارتفاعی واردر. بو طاغلرك شمالی مائله‌لری پك دیك وصوثوق اولوب، جنوبی اتکلری زراعته دها الویریشلی دره وبایرلری حاویدر. ١٨٥١ تاریخنده اهالیسی ٢١٧٤٨ کشیدن عبارت اولوب، ١٨٧١ده ٤٦٥٢٠ مقدارینه بالغ اولمشدی. او وقتدن بری تضاعف ایتمش اولسه کرکدر.

غاسپه (Gaspé) مادهٔ آنفه‌ده بیان اولنان غاسپه شبه جزیره‌سنك اوجنده قره‌نك ایچنه درین کیرمش بر قوی وبونك مدخلنده بر بوروندر.

غاسقوناده (Gasconade) آمریقه‌ای شمالینك ممالك مجتمعه‌سنده میسوری جمهوریتنده (میسیسیپی) ایرماغنه تابع (میسوری) نهر عظیمنه دوکیلور بر چای اولوب، جمهوریت مذکوره‌نك جهت جنوبیه‌سنده نبعانله شماله وبعده شمال شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، ٣٠٠ کیلومتره‌لك جریاندن و(اوزاژه) ایله دیکر بر قاچ چاینك صولرینی طوپلادقدن صکره، (جفرسون سیتی) قصبه‌سنك ٥٥ کیلومتره آشاغیسنده یعنی شرقنده و(سنت لوئی) شهرینك ١١٠ کیلومتره غربنده مذکور میسوری نهرینه دوکیلور. بتون مجراسنك اطرافی اورمانلرله مستور کوزل تپه‌لردن عبارت اولمغله، بونهر واسطه‌سیله کلیتلی کراسته صالری ایندیریلیر. واپورلر منصبندن ٩٥ کیلومتره یوقاری‌یه قدر ایشلر.

غاسقونیه (Gascogne) فرانسه‌نك تقسیمات سابقه‌سنده جنوب غربی خطه‌لرندن بر خطه اولوب، غرباً بحر محیط آتلانتیکك غاسقونیه کورفزیله، جنوباً پیرنه سلسلهٔ جبالیله یعنی اسپانیا حدودیله و(بارن) خطه‌سیله، شرقاً فوآولانکدوق، شمالاً دخی (کویانه) خطه‌لریله محدوددر. حدود شرقیه وشمالیه‌سی غارونه مجراسندن عبارت اولمیوب، شرق جهتنده مجرای مذکورك اوته‌سنده وجهت شمالیه‌ده بریسنده بولنوردی. تقسیمات جدیده‌ده یوقاری پیرنه، ژرسی، لانده ایالتلریله آشاغی پیرنه، غارونه، لوت مع غارونه وتارن مع غارونه ایالتلرینك بر قسمی بو خطه‌نك اراضیسندن تشکیل اولنمشدر. مرکزی (اوش) شهری ایدی. الیوم (باسق) ووقتیله واسقون دینلن قوم عن اصل اسپانیاده ساکن ایکن، آلتنجی قرن میلادی اواسطنده غوتلر طرفندن صیقیشدیریلوب، پیرنه سلسلهٔ جبالنی تجاوزله، فرانسه‌نك بو جهتنه یرلشمش اولدقلرندن، بونلرك اسمنه نسبتله بو خطه واسقونیه وقرب مخرج مناسبتیله غاسقونیه تسمیه اولنمشدر. بونلر بورغونیه وآوستراسیا قراللری طرفندن مغلوب اولمغله، غاسقونیه (آکیتانه) دوقه‌لغنه الحاق اولنمش، وبعده آیریجه بر دوقه‌لق صورتنه کیروب جهاز صورتیله بر آره‌لق فرانسه قراللغنه و١١٥٢ تاریخ میلادیسنده انکلتره‌یه تابع اولمش؛ و١٤٥٣ تاریخنده‌دك انکلیزلرك النده قالوب، تاریخ مذکورده قطعیاً فرانسه‌یه الحاق، وشمالنده بولنان کویانه ایله برلشدیریله‌رك، ایکیسی بر ایالت اتخاذ اولنمش ایدی. غاسقونیه‌نك مساحهٔ سطحیه‌سی تخمیناً ٢٦٥٢٠ مربع کیلومتره اولوب، ١٣ دائره‌یه یعنی قضا ویا سنجاغه منقسم ایدی. جنوب وشرق جهتلری طاغلق اولوب، پیرنه سلسلهٔ جبالنك اتکلری وشعبه‌لری ممتد اولور. غرب وشمال طرفلرینه کیدلدکجه، اراضی کسب انحطاط ایدوب، غرب شمالی قسمی (لانده) دینلن وفرانسه‌نك تمامه‌سی حکمنده اولان آلچق وقوملق بر یردن عبارتدر. غارونه نهری حدود شرقیه‌سنده جریان ایدوب، خطه‌نك قسم شرقیسنك میاه جاریه‌سی بو نهره منصب اولیورسه‌ده، اصل غاسقونیه‌نك ایرماغی (آدور) اولوب، قسم اعظمنك صولرینی جمع ایدر. (لیژه) نهرینك‌ده منابعی غاسقونیه داخلنده اولوب، سواحلنده طوغریدن طوغری‌یه دکیزه دوکیلور بعض کوچك چایلری‌ده واردر. کرك پیرنه‌ده وکرك لانده‌ده بر خیلی کوللری وار ایسه‌ده، پك کوچك اولوب، یالکز ساحل قربنده قازو، بیسقاراس، اوریان، ژولیان وسوستون کوللری خیلی بیوکدر. اراضیسی پك منبت اولوب، علی الخصوص (آدور) وادیسی اسکیدن بری جدوللرله اعمار اولنمغله، فرانسه‌نك

اك محصولدار يريدر. باشليجه محصولاتى ذخائر متنوعه ايله حيواناته ويريلن نباتات اولوب، طاغلرنده اودون وكراسته يه يارار چام، ميشه وسائر آغاجلر بولنديغى كبى، آلچق يرلرده دخى مراتقوزلقده مستعمل نواق وچشير آغاجلرى وسواحلده قطران چامى وپلاموط ميشه سى بولنور. باغلرى دخى چوق اولوب، كليتلى شراب وقونياق چيقار. حيوانات اهليه نى وعلى الخصوص صيغير، قيون وآتلرى چوق وجنسلرى ايى اولوب، متعدد حارالرنده سوارى عسكريچون وياريش ايچون آتلر يتيشديريلير. معادنى آز اولوب، آنجق پيرنه طاغلرنده مشهور مرمرلرى وكوزل طاشلريله آلچى وسائره بولنور. معدن صولرى پك چوقدر. صنايع محليه پك ايلرى' وليوب، غاسقونيه ليلر چاليشقان آدملر ايسه ده، اكثرى مملكتلرنده طورميوب، پارسده وفرانسه نك سائر بيوك شهرلريله جزايرده چاليشيرلر، ويا آمريقا وسائر بلاد بعيده يه هجرت ايدرلر. يالكز (بانيره دوبيغوره) شهرينك مرمردن معمولاتى مشهوردر. ادبى فرانسز لسانى كوندن كونه تعمم ايتمكده ايسه ده، اهالى مختلف غلط لسانلرله متكلمدرلر. غاسقونيه ليلر جسور، شن، مهمان نواز وسماحتلى آدملر ايسه ده، يلانجيلق وتفاخرلرده شهرتلرى واردر. اهالينك بر قسمى اولان باسقلر، كه پيرنه جهتنده ساكن اولوب، كيتدكجه مقدارلرى آزالمقده در، آريالرك هجرتندن اول آوروپا قطعه سنده ساكن بولنمش اقوام منقرضه نك بقية السيوفيدر.

غاسقونيه كورفزى { (Golfe de Gascogne) بحر محيط آطلاسينك فرانسه نك سواحل غربيه سيله اسپانيانك سواحل شماليه سى آره سنده اولان قسمنه ويريلن اسمدر. دكيز دينله جك درجه ده واسع اولان بو كورفز برمثلث شكلنده اولوب، زاويه سنك برجهتنده بولنان غاسقونيه خطه سنك اسمنه اضافتله ياد اولنور. بو مثلثك اسپانيا سواحلندن عبارت اولان بر ضلعى همان مستقيم وفرانسه سواحلى تشكيل ايدن ضلع ديكرى منحنى ومقعر صورتنده در.

غاسندى { (Gassendi) فرانسه مشاهير حكماسندن اولوب، ١٥٩٢ تاريخنده (شانترسيه) ده طوغمش؛ و١٦٦٥ ده پارسده وفات ايتمشدر. پك كوچك ياشندن ابراز لياقت ايدوب، ١٦ ياشنده ايكن پارسده منطق و٢١ ياشنده حكمت وعقائد معلمى اولمش ايدى. فلسفه، علوم رياضيه، هيئت، حكمت طبيعيه، تاريخ وسائر علومدن بهره سى اولوب، اك زياده فلسفه ايله اشتغال ايتمشدر. اك اول آرسطونك اصول فلسفه سنه اعتراض ايدنلردن اولوب، ابيقورك فلسفه سنى ترجيح ايدردى. بو بابده بر قاچ كتاب يازمش، وكنديسنه مخصوص بر اصول فلسفه وضع ايتمشدر. معاصرلرى اولان غاليله، كبلر، پاسقال وسائر حكما ايله مكاتباتى و (دقارت)ه قارشى اعتراضلرى واردر. هيئته دائر بر قاچ تأليفى وبو فنده بعض مهم كشفياتى واردر. كليات آثارى ٦ جلده طبع اولنمشدر.

غافق { اندلسده فحص البلوط اعمالندن مستحكم بر قصبه اولوب، غافقى لقبيله ملقب بعض علماء اسلامك مسقط رأسى بولنمشدر.

غافقى { (ابو جعفر احمد بن محمد بن السيد) اندلس مشاهير اطبا وحكماسندن اولوب، ادويهٔ مفرده ده يعنى علم نباتات طبيه ده زماننك فريدى ايدى. علم مذكورده «كتاب الادوية المفردة» عنوانيله بر تأليف معتبرى واردر، كه بونده اولا ديسقوريدس ايله جالينوسك ذكر ايتدكلرى ادويه و بعده متأخرينك يعنى اطباى اسلامك علاوه ايلدكلرى ادويه صراحتله بيان اولنمغله، بو كتاب عموم اطبا ايچون مرجع يرينه كچمشيدى.

غافل { (ملك خسرو) ايران شعراسندن اولوب، سيستانليدر. شو رباعى اونكدر:

غافل نشوى ازين دومعنى غافل
سرمايهٔ مرد زين دو كردد حاصل
زين راهنمايان بيكى شو قائل
يا عقل درست يا جنون كامل

— هندستانك اكره شهرندن دخى بو مخلصله متخلص بر شاعر اولوب، غافل اكبر آبادى ديمكله معروفدر.

غافلا { (محمد تقى طالقانى) ايران شعراسندن اولوب، شاه عباس ثانى زماننده ياشامشدر. شو بيت اونكدر:

زشوق نامه نویسم زرشك پاره کنم
دلی که نیست تسلی درو چه چاره کنم

غال { (Gails) ازمنۀ قدیمه‌ده فرانسه ایله آوروپانك اوكا قريب محللرنده ساكن } بولنمش بيوك بر قومك اسمی اولوب، بونلره (كالت) یاخود (جلت) دخی دیرلردی، و برظنه کوره كلتلر بونلرك بر شعبه‌سی ایدی. [«كلت» و «غالیا» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

غال { سنت — (St. Gall) خرستیانلرك عزیزلرندن ایکی کشی اولوب، بری } ایرلانده‌لی اولدیغی حالده، ۸۰۰ تاریخنده استادی اولان سنت قولومبانك معیتنده فرانسه‌یه کچه‌رك، بعده اسویچره‌یه چکلمش؛ وقونستانسه کولی قربنده کندی اسمیله تسمیه اولنان بر مناستر تأسیس ایدوب، ٦٤٦ ده اوراده وفات ایتمشدر. تشرین اولك ١٦ سنده یورطیسی اجرا اولنور. — دیکری ٤٨٩ ده طوغوب، ٥٥٤ ده وفات ایتمشدر. قلرمونت پسقپوسی ایدی. علم وزهدیله شهرت بولوب، آوستراسیا قرالی برنجی تیری طرفندن سراینه جلب اولنمشدی. تموزك برنده یورطیسی اجرا اولنور.

غال { (Fr. Jos. Gall) مشاهیر طبیعیوندن اولوب، مبحث القحف دینلان علمك } موجدیدر. ١٧٥٨ تاریخنده باده بیوك دوقه‌لغنك (تیفنبرون) قصبه‌سنده طوغمش؛ و ١٨٢٨ ده پارس قربنده (مونترور) ده وفات ایتمشدر. ١٧٨٥ تاریخنده ویانه‌ده طبابت شهادتنامه‌سنی آلوب، اجرای طبابتله اشتغال ایتمکله برابر، موجدی اولدیغی فن ایله اوغراشمغه، و ١٧٩٦ ده بو فنده عمومی درسلر ویرمکه باشلامشیدی. افکار وکشفیات فنیه‌سی آوستریاده حکم سورن تعصبله قابل توفیق اولمیوب، اعتراضاته اوغرادیغندن، ١٨٠٧ ده ویانه‌یی ترکله، پارسه کیدوب، مأمولی مافوقنده حسن قبوله مظهر اولدیغندن، ١٨١٩ ده فرانسه تبعه‌لکنی وفرانسز جنسیتنی قبول ایتمشدی. پارسده دخی مبحث القحف حقنده عمومی درسلر ویرمکه وتجارب وتحریات فنیه اجرا ایتمکله اشتغال ایدوب، عمومیت اوزره اعصابك وعلی الخصوص دماغك وظائف واحوال تشریحیه‌سنه دائر بر قاچ کتاب یازمشدر. میدانه قویدیغی فنك له وعلیهنده برچوق شیلر یازیلوب، او وقتلرده بر میدان مباحثات آچلمشیدی. بوکونکی کونده بوفنك صحت وحقیقتی نا قابل انکار اولوب، او وقتدن بری غاله تابع اولمش وتحقیقات فنیه‌یی دها ایلری سورمش علما یتیشمشدر.

غال { (Galles) ویکی — ویکی جنوبی —. [«والس» ماده‌لرینه مراجعت.]

غالا { (Gallas) آفریقای شرقیده بیوك بر قوم اولوب، اصل حبشك جنوبنده } بولنیورسه‌ده، اورادن آفریقانك ایچلرینه طوغری یاییلوب، سودانده وحتی سودان غربیده دخی غالا افرادینه تصادف اولنور. اصل غالالرك یری حبشك جنوبنده اولوب، شمالاً حبشله وشرقاً سومالی یرلریله محدوددر. جنوباً زنکبار حدودینه ونیانزه کولنه، غرباً دخی نیلك منابعنه قدر ممتد اولور. غالالر ممالکی ١٣° عرض شمالیدن ٤° عرض جنوبی‌یه و ٣١° دن ٤١° طول شرقی‌یه قدر ممتد اولوب، مساحۀ سطحیه‌سی تقریباً وتخمیناً ٧١٦٠٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٧ ویا ٨ ملیوندر. بو واسع یرلرك احوالی مجهول ایسه‌ده، میاه جاریه‌سی نیل ابیضه طوغری آقدیغنه باقیلیرسه، خیلی مرتفع وبناءً علیه هواسی معتدل اوله‌جغی آکلاشیلیر.

غالالر سیاه اولمدقلری حالده، زیاده اسمر اولوب، سیمالرنده باقیر رنکنه مائل بر قیرمزیلق بولنیور. آنجق بو رنکلریله برابر بونلر زنجی اولمیوب، سیما وبدنجه قافقاس جنسنه مشابهدرلر. سیمالری دوزکون، آلنلری یوکسك وواسع، کوزلری ایری، برونلری دوز وانجه، طوداقلری انجه، دیشلری منتظم وکوچك، بویلری اوزون وقد وقامتلری موزوندر. الحاصل غالالر آفریقانك الکوزل جنسی اولوب، ارککلری نیزه‌لکده وقارغی وقالقان استعمالنده‌کی مهارتلریله وشجاعت وجسارتلریله مشهوردر. صاچلری قیوریق ایسه‌ده، اوزون اولوب، اوموزلری اوزرینه دوشر، وحرب زمانلرنده اوفق اوفق اورکولر صورتنده اوررلر. لسانلری آهنکلی ولطیف اولوب، اکثر افرادی طلاقت وفصاحته مالکدرلر. غالا اسمی کندی لسانلرنده مهاجر وفاتح دیمك اولوب، کندیلرینه

بو اسمى دخى ويريورلرسه‌ده ، كنديلرنجه اصل اسملرى (اورما) در. بونلرك قسم اعظمى چوبانلقله وحيواناتله مشغول اولوب، بر مقدارلرى‌ده زراعتله اشتغال ايدرلر. يالكز حبش داخلنده‌كيلرك بعضيسى خرستيان اولوب ، قصورى كاملاً مسلمدر؛ وحتى آفريقانك ايچ طرفلرينه و سودان غربى و جنوبى‌يه طوغرى ياييلانلرى اوراره نشر اسلام ايتمشلردر . كنديلرى برچوق قبائله منقسم اولوب، هر قبيله‌نك بر مجلس منتخبى و بو مجلس طرفندن تعيين اولنمش بر شيخى واردر. بوشيخلر بهر سنه تبديل وتجديد اولنورلر. مجلس اعضاسى ايسه اون آلتى سنه‌ده بر دكيشيرلر. قبائل بينلرنده دائمى صورتده حرب وجدالده بولنوب ، بربرلرندن و سودان زنجيلرندن كوله وجاريه‌لر آلوب صاتارلر .

غالاپاغو { (Galapagos) بحر محيط معتدلده خط استوانك آلتنده وآمريقاى جنوبيده‌كى (اقوآدور) جمهوريتى ساحلنك ١٠٠٠ كيلومتره غربنده جمهوريت مذكوره‌يه تابع بر طاقم آطه‌لر اولوب، ٩١° ٤٠′ ايله ٩٤° ٢٠′ طول غربى آره‌سنده بولنيورلر. بونلرك بشى بيوجك اولوب، خط استوا ايله ١° عرض جنوبى آره‌سنده واقعدرلر. كوچكلرندن اوچى ١ درجه‌سنك جنوبنده وايكيسى خط استوانك شمالنده‌در. ديكرلرى پك كوچك وبعضلرى عادتا بيوك قيالردن عبارتدر. بو آطه‌لر بربرلرندن سيركجه اولوب، ٦٧٥٠٠ كيلومتره‌لك بر مسافه‌ده طاغنيق ايسه‌لرده، جمله‌سنك مجموعاً مساحهٔ سطحيه‌لرى بروجه آتى يالكز ٧٤٠٠ مربع كيلومتره‌در:

آلبارله	آطه‌سى	٤٢٧٥	مربع كيلومتره
ايندقاتيغابل	»	١٠٢٠	» »
ناربوروغ	»	٦٥٠	» »
جامس سانتياغو	»	٥٧٠	» »
چاتام	»	٤٣٠	» »
قلوريانه	»	١٣٥	» »
ديكر جزاير صغيره		٣٢٠	» »
جمعاً		٧٤٠٠	» »

بو آطه‌لرك اراضيسى كاملاً بركانى اولوب، يوكسك طاغلرينك تپه‌لرنده بركان آغزلرى كورينيور . بركان آغزلرينك مجموعى ٢٠٠٠ عددينه قريب اولوب ، آلبارله‌ده اولان اك يوكسككى ١٥٣٠ متره ارتفاعى واردر. طوپراقلرى غيرمنبت ونباتلرى پك آز اولوب ، جمله‌سنك قابل زراعت اراضيسى آنجق آلتى يدى يوز مربع كيلومتره‌يه بالغ اولور . حيوانلرى دخى آز اولوب ، اصل يرلى اوله‌رق بر قاچ جنس قوشيله بر متره بوينده بر جنس كرتنكله‌لرى وآلتى يدى يوز كيلويه قدر ثقلتى اولان جسيم قاپلومباغه‌لرى واردر. اسملرى دخى اسپانيول لساننده «قاپلومباغه آطه‌لرى» معناسنى افاده ايدر. طاغلرنده كميجيلر طرفندن براغيلوب وحشى حالنه كچمش اينك، بيكير، اشك، طوموز، كچى، كوپك وكدى كبى حيوانات دخى بولنور . قوشلرى اوراره مخصوص اولوب، هيچ بر يرك كيلرينه بكزه‌مز. بو آطه‌لرجنوبدن كلن صوئوق برآقنديك آلتنده بولنمغله، هوالرى عرضنك اقتضاسى نسبتنده دكلدر . ياغمورلرى پك سيرك وآزدر. بو آطه‌لر خالى اولوب ، اقوآدور جمهوريتى ١٨٣٢ تاريخنده بونلرى تحت تابعيتنه آلديغنده ، اسكان و اعمار تشبثنده بولنه‌رق، اوچ درت يوز مهاجر نقل ايتمش ايسه‌ده، بونلر درعقب طاغلمش؛ و بعده بوجزايرى منفا اتخاذ ايده‌رك، مجرملرله اسكان تشبثنده بولنمش ايسه‌ده، بو تشبث دخى مثمر اوله‌مامشدر.

غالاراته { (Gallarate) ايتاليانك ميلان ايالتنده وميلانك ٤١ كيلومتره شمال غربيسنده ودمير يول خطنك تشعب نقطه‌سنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ٥٠٤٠ اهاليسى وپاموق وكتن منسوجاتى واردر.

غالاشيلس { (Galashils) اسقوچيه‌نك جنوب جهتنده و(سلكيرق)ك ٧ كيلومتره شمالنده اوله‌رق (غالاواتر) نهرينك ايكى كنارنده واقع وبر طرفى (سلكيرق) ديكرى‌ده (روقسبورغ) قونتلغنه تابع بر قصبه اولوب، ١٠٣١٠ اهاليسى ويوك قاشلرنسجنه مخصوص بيوك فابريقه‌لرى واردر.

غالان { (Ant. Galland) فرانسه مشاهير مستشرقيننده اولوب، ١٦٤٦ تاريخنده (رولو) ده طوغمش؛ و١٧١٥ ده وفات ايتمشدر. سفير معيتيله استانبوله كلوب، بر مدت قالمش؛ وبعده شرقه ايكى سياحت دها ايدوب، لسان عربى ويونانيده‌كى معلوماتنى توسيع ايتمش؛ وفرانسه قرالنك آنتيقه‌جيسى ناميله بر چوق آثار عتيقه

طوپلامش ایدی. فرانسه‌یه عودتنده آقادمیا اعضالغنه وبعده فرانسه مکتبنده لسان عربی معلملکنه تعیین اولنمشدی. «الف لیلة ولیلة» کتاب مشهورینی بعض حکایاتك واشعارك طیبه وکوزل بر افاده ایله فرانسزجه‌یه ترجمه ایتدیکی کبی، لقمان حکیمك امثالنی و«کلیله ودمنه» کتابنی وبر امثال وحکایات مجموعه‌سنی دخی ترجمه ایدوب، بو ترجمه‌لری وعلی الخصوص بیك بر کیجه‌نككی موجب شهرتی اولمشدر.

غالب { مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، خلفای عباسیه‌دن متوکل وموفق ومعتضدك خدمت طبابتنده بولنمش وبك چوق انعام واحسانلرینه نائل اولمش ایدی. معتضدك زماننده وفات ایدوب، اوغلی ابو عثمان سعید یرینه کچمش ایدی.

غالب { هندستانك متأخرین شعراسندن درت کشینك تخلصیدر.

غالبا { (Galba) روما ایمپراطورلرندن اولوب، (تیبر)ك زماننده ۳۰ تاریخ میلادیسنده قونسلوس اولدقدن صکره، جرمانیه عسکرینه قوماندان اولمش؛ وقلودك زماننده افریقیه ونرونك زماننده اسپانیا والیلکنه نصب اولنمشدی. نرون بونك اقتدار وفضائلندن وهمناك اولوب، وجودینی قالدیرمق تشبثاتنده ایکن، کندیسی دها اول طاورانوب، ۶۸ تاریخ میلادیسنده رفع لوای عصیانله، اسپانیاده ایمپراطورلغنی اعلان ایتمش؛ ومتعاقباً بتون روما ممالکنجه ایمپراطورلغی تصدیق اولنمش ایسه‌ده، مجازاتده کوستردیکی شدت ایله بخل وخستی کندیسنی توجه عمومیدن دوشورمکله، کندیسنی ولیعهد تعیننه موفق اوله‌میان (اوتون) بو حالدن بالاستفاده، کندیسنی وآخرت اولادی بولنان پیزونی قتل ایده‌رك، کندی ایمپراطورلغنی اعلان ایتمشدر. غالبا یالکز سکز آی ایمپراطورلق ایتمشدر.

— دیکر بر غالبا دخی رومالیلرجه نطق پردازلقله مشهور اولوب، (لوزیتانیا) یعنی پورتکیز والیسی ایکن، قبل المیلاد ۱۶۱ تاریخنده مغلوب اولدیغی حالده، عقد مصالحه بهانه‌سیله غالبلری بر یره جلبله، پوصیدن قتل ایتدیککندن، بو معاملهٔ خاینانه‌سندن طولایی مجازات کورمك اوزره، رومایه جلب اولندقده، فصاحت وطلاقت لسانیله کندینی قورتارمشدی.

غالب بك { صدر اسبق ادهم پاشا مرحومك ایکنجی اوغلی اولوب، السنه وادبیات شرقیه ایله فرانسز لسانی وفنون جدیده‌یی بعد التحصیل، باب عالی قلملرینه دوام ایده‌رك، شورای دولت معاونلکنه وبعده تنظیمات دائره‌سی اعضالغنه تعیین بیورلمش؛ وبرقاچ سنه بو مأموریتده قالدقدن صکره، کرید والی مشاورلکنه نصب اولنه‌رق، ذاتاً نحیف المزاج اولمغله، خسته عودت ایدوب، ۱۳۱۳ تاریخنده کنج یاشنده ارتحال ایتمشدر. ادیب ومنشی وتاریخ وعلم آثار عتیقه‌یه واقف اولوب، مسکوکات سلجوقیه وعثمانیه‌یه دائر قیمتدار بر اثری واردر. پك نازك وخیرخواه بر ذات ایدی.

غالب بن عبد القدوس { [«ابو الهندی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غالب پاشا { (محمد سعید —) دور سلطان محمود خان ثانیده مسند صدارت عظمایه کچن وزرادن اولوب، صدارت مکتوبی قلمی باش خلیفه‌سی بولنمش اولان سید احمد افندینك اوغلیدر. ۱۱۷۷ ده درسعادتده دنیایه کلوب، قلم مذکوره داخل اولمش؛ و ۱۲۰۲ ده اردوی همایون معیتنده بولنه‌رق، خواجکانلق رتبه‌سنی احراز ایتمش؛ و ۲۱۰ ده قلم مذکور سر خلیفه‌لکنه نصب اولنمش ایدی. ۲۱۲ ده آمدئ دیوان همایون اولوب، ۲۱۶ ده سفارتله فرانسه‌یه عزیمت ایتمش؛ وعودتنده بیوك تذکره‌جی و ۲۲۱ ده رئیس الکتاب اولوب، ۲۲۲ ده اردوی همایونله طونه‌یه کیدوب، عقد متارکه‌یه مأمور اولمش؛ واوراده ایکن مأموریتی نشانجیلغه تحویل اولنه‌رق، عودتنده ینه رئیس الکتاب اولوب، خدمت سفریه ایله مشغول اولمش؛ و ۲۲۶ ده صدراعظم کتخداسی اولوب، ۲۹ ده ثالثاً رئیس الکتاب اولدقدن صکره، ینه اوسنه عزل وکوتاهیه‌یه نفی ومتعاقباً عفو اولنه‌رق، رتبهٔ وزارتله بولی وویرانشهر وبعده صره‌سیله سیواس، نیکده ویکیشهر، آنقره وکنغری، بولی و قسطمونی سنجاقلرینه نصب اولنمش؛ ونهایت

خداوندكار و قوجه ايلى واليلكيله برابر بحر سياه بوغازى محافظلغى مأموريتيله درسعادته جلب اولنمش؛ و وصولنى متعاقب ١٢٣٩ ده مهر صدارت عهده‌سنه توديع اولنمشدر. طقوز آى بو مقام عاليده قالدقدن صكره، بعض مرتبه امتزاجسزلغندن طولايى عزل، و وزارتى رفع اولنه‌رق، كليبولى‌يه و بعده مغنيسايه نفى اولنمش؛ و بعده برائتى ظاهر اولمغله، وزارتى اعاده اولنه‌رق، ارضروم ايالتنه ومتعاقباً شرق سرعسكرلكنه نصب اولنه‌رق، اوچ سنه قدر بو مأموريتده قالدقدن صكره، روسيه سفرى آچلدقده، مصالحه طرفنى التزام ايتديكندن، عزل وبكيدن وزارتى رفع اولنه‌رق، باليكسرى‌يه نفى اولنمش؛ و ١٢٤٤ تاريخنده، ٦٩ ياشنده اولديغى حالده، اوراده وفات ايتمشدر. منشى و شاعر وحسن خطه مالك اولمغله برابر، او وقته كوره امور اجنبيه‌يه آشنا سخى و رحيم بر ذات ايدى.

غالب پاشا } (عبدالحليم —) متأخرين شعراء عثمانيه‌دن اولوب، آناطولى تركلرينك قبا لسان وشيوه‌سنى تقليداً لطائف وهزليات قبيلندن بر طاقم اشعار نظم ايتديكندن، (ترك غالب) ديمكله متعارفدر. استانبوللى اولوب، ماليه مكتوبى قلمندن نشأتله، بعض وزرا وكبرانك كتابتلرنده بولندقدن صكره، آنقره دفتردارلغنه وبعده باطوم وصكره طرنوى قائممقاملغنه نصب اولنه‌رق، ١٢٦٩ تاريخنده ميرميرانلق رتبه‌سنه نائل اولمشيدى. لطائف وهزلياتى كتابمزه ناقابل نقل اولديغى كبى، منظورمز اولان بر غزلده او وقتك موده‌سى اوزره «اولور عالم بويا» كبى طاتسز ومناسبتسز بر تعبيرك هر بيتده تكررندن عبارت اولمغله، اشعارندن برشى ذكر ايده‌مدك.

غالب دده } (شيخ محمد اسعد —) متأخرين شعراء عثمانيه‌نك سرافرازاننددن وطريقت مولويه مشايخندن اولوب، غلطه مولويخانه‌سى پوست‌نشينى ايدى. كتبه‌دن مصطفى رشيد افنديننك اوغلى اولوب، ١١٧١ تاريخنده درسعادتده طوغمش؛ وبر مدت ديوان همايون قلمنه دوامدن صكره، طريقت مذكوره‌يه انتسابله، قونيه‌يه عزيمت ايده‌رك، اوراده واستانبولده يكى‌قپو مولويخانه‌سنده چله‌سنى اكمال ايتمش؛ ومرور زمانله مشيخت مذكوره‌يه نائل اولمش ايدى. ١٢١٣ تاريخنده ارتحال ايتمشدر. اشعارى متين اولوب، مرتب ديوانى وديكر بعض آثارى واردر. شو مقطع جمله اشعارندندر:

كيم قادر علاج ايلمكه حكم قدردر
تاريخى ايمش غالب‌زارك اثر عشق

غالريوس } (Galère, Galèrius) روما ايمپراطورلرندن اولوب، داچيا يعنى رومانيه‌ده دنيايه كلمشدر. ابتداى حالنده چوبان ايكن، بعده عسكر يازيلوب، جسارت وشجاعتى سايه‌سنده قوماندان اولمش؛ وايمپراطور ديوقلتيان طرفندن اخرت اولادلغنه ودامادلغه قبول اولنه‌رق، ٢٩٢ تاريخ ميلاديسنده قونستانس قلور ايله برابر قيصرلغه تعيين اولنمش؛ و ٢٩٦ ده ايران شاهى نرسى‌يه قارشى عسكر سوقنه مأمور اولوب، ابتدا مغلوب اولمش ايسه‌ده، بعده غلبه چاله‌رق، ايران شاهنى طلب مصالحه‌يه مجبور ايتمشدى. ٣٠٥ تاريخنده مرقوم قونستانس ايله بالاتفاق ديوقلتيان ايله ماقسيميانى ايمپراطورلقدن فراغت ايتمكه تهديداتله اجبار ايده‌رك، دولتى الده ايتمش؛ ورفيقى قونستانس متعاقباً وفات ايتمكله، غالريوس بونك اوغلى قسطنطينى صورتا تشريك ايتمش ايسه‌ده، بوكا يالكز قيصر عنوانى ويروب، كنديسى آوغستوس عنوانيله ايمپراطورلغنى اعلان ايتمشدى. ماقسانس اسمنده برى ايتاليا‌ده اعلان سلطنت ايتمكله، غالريوس بوكا قارشى سوق عسكر ايتديكنده مغلوب اولوب، داچيانك (ساردیقه) قصبه‌سنه چكلمش؛ واوراده ٣١١ تاريخنده بر يارەدن وفات ايتمشدر. خرستيانلره قارشى پك شدتلى بغض وخصومتى اولوب، ديوقلتيانى خرستيانلرك تعقيباتى حقنده امر ويرمكه اجبار ايتديكى كبى، كندى زماننده دخى بونلره قارشى شدت كوسترمشدر.

غالغو } (Galego) اسپانيانك هوئسقه وساراغوسه ايالتلرنده بر نهردر، كه پيرنه طاغلرينك (سالنت) بوغازنده نبعانله، جنوبه طوغرى جريان ايده‌رك، سالنت وديكر بعض قصبه‌لرك ايچندن كچدكدن وبر طاقم منبت يرلر اروا ايتدكدن صكره، بر آره‌لق غربه وبعده ينه جنوبه دونه‌رك، ساراغوسه اووه‌سنى بعد الاروا بو شهرك اوكنده صول كنارندن

(ابره) ایرماغنه دوکیلور. مجراسی ١٧٥ کیلومترو طولنده‌در.

غالقوس { ریو — یاخود ریو دالوس — Rio Gallego , Rio de los } (Gallegos) آمریقای جنوبیده پاتاغونیه خطه‌سنك منتهای جنوبنده بر ایرماق اولوب، ٥١°٥٢′ عرض جنوبیده جدول صورتنده برطاقم چایلردن بالتشکل، شرقه طوغری جریانله، همنامی اولان درین برخلیج تشکیل ایده‌رك، بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور. بزم صوك بهار موسمنه تصادف ایدن ایلك‌بهارده ویازك ابتدالرنده صوبی پك چوق اولوب، یازك حیوانله وحتی یایا دخی کچیله‌جك درجه‌ده آزالیر. قیشین منجمد اولوب، بوزلرك اوزرینه کچیلیر.

غاللا { (Galélas) بحر محیط کبیر جزایرندن (جلولو) جزیره‌سنك شمالنده ساکن } برقوم اولوب، کمیجیلکده ماهر وجسور آدملر اولمغله، کمیلرله دکیزده کزوب، آطه‌لره چیقه‌رق، کیك وطوموز وسواحلده بالیق آولارلر، واتلری قورودوب، بوتجارتله یاشارلر. اوزون بویلی، ایری وکوزل آدملردر.

غالنه { (Galena) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك ایلینوا جمهوریتنده واسپر- } ینغفیلدك ٣٠٥ کیلومترو شمال غربیسنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك کنارنده وبونك میسیسیپی ایرمافنه دوکلدیکی محلدن ١٠ کیلومترو یوقاریده واقع برقصبه اولوب، ٧٠٢٠ اهالیسی، جوارلرنده سیملی قورشون وباقرمعدنلری، ماکینه وسائره فابریقه‌لری، متعدد دمیر یوللری وایشلك تجارتی واردر. سیملی قورشوندن سنوی آلتی یدی ملیون فرانق قیمتنده معدن چیقار.

غالوانی { (Galvani) مشاهیر طبیعیوندن اولوب، کندی اسمنه نسبتله غالوا- } نیسمه تسمیه اولنان الکتریق اصولنك موجد وکاشفیدر. ١٧٣٧ تاریخنده ایتالیانك بولونیه شهرنده طوغمش، و١٧٩٨ده وفات ایتمشدر. ١٧٦٢ده بولونیه دار الفنوننده تشریح معلمی اولوب، بعده بعض اسباب سیاسیه‌دن طولایی عزل اولنه‌رق، بقیهٔ عمرینی حکمت طبیعیه والکتریق وغالوانیسمه‌یه دائر تدقیقات وتألیفاته اسرار ایتمشدر. بولونیه جمعیت علیه‌سی صاحب ترجمه‌نك آثارینی جمع ونشر ایتمشدر.

غالوای { (Galway) ایرلانده‌نك (قوناخت) ایالتنده ودوبلینك ١٨٣ کیلومترو } غربنده وهمنامی اولان کورفزك ایچنده اوله‌رق (قوریب) کولی آیاغنك منصبنده واقع قونتلق مرکزی برقصبه اولوب، ١٥٦٠٠ اهالیسی، اسپانیا اصولنده طار وپیس سوقاقلری، یالکز بربکی محله‌سی، صاغلام وایشلك لیمانی وصید ماهی‌یه مخصوص سفائنی واردر. خیلی اسکی برقصبه‌در. — غالوای قونتلغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٣٣٨ مربع کیلومترو اولوب، ٢٤٨٤٦٠ اهالیسی واردر.

غالوس { قورنلیوس — (C. Gallus) اسکی روما شعرا وسردارلرندن اولوب، } میلاد عیسی (عم) دن ٩٦ سنه اول (قوروم یولی) قصبه‌سنده طوغمش؛ واسکندریه محاربه‌سنده اوقتاوه بیوك خدمتلر ایتمکله، بونك طرفندن مصر والیلکنه تعیین اولنمش ایدی. سوء استعمالاتنده بولندیغندن، عزل وجزای نقدی ونفی ایله علیهنه حکم اولنه‌رق، قبل المیلاد ٢٦ سنه اول اتلاف نفس ایتمشدر. بعض قصائد واشعاری واردر. ویرجیل ایله حقوق اولوب، ویرجیلك کندیسنه خطاباً برقصیده‌سی واردر.

غالوس { ویبیوس تربونیانوس — (V. T. Gallus) روما سردارلرندن او- } لوب، میسیا یعنی صربستان جهتی قوماندانی ایکن، ایمپراطور دچیوسی غوتلره قارشی اولان سفرنده قتل ایتدیره‌رك، ٢٥١ تاریخ میلادیسنده کندی ایمپراطورلغنی اعلان ایتمش؛ وابتدا مقتول ایمپراطورك اوغلنی حکومته تشریك ایلمش ایسه‌ده، متعاقباً بونی‌ده قتل ایتدیره‌رك، یرینه کندی اوغلی وولوسیانی کچیرمش؛ وغوتلرله اتفاق ایدوب، خرستیانلری زجر وتعقیب ایتمشدر. حکومتی غصب ایدن امیلیانه قارشی سوق عسکر ایتمك اوزره ایکن، ٢٥٣ تاریخنده (اومبریا) ده کندی عسکری طرفندن قتل اولنمشدر.

غالوس { فلاویوس قسطنطینوس — (F. C. Gallus) روما ایمپراطورلرندن } قسطنطینك اوغلی وبولیانوسك برادری اولوب، ٣٥١ تاریخنده ایکنجی قونستانس طرفندن قیصر عنوانیله شرق حکومتنه نصب اولنمش؛ وایرانیلرله ابتدیکی محاربه‌لرده غالب اولمش ایسه‌ده، قوتی

سؤ استعمال ایده‌رك، سوریه وآنطاکیه اعیانندن برچوق آدم‌لری بلاسبب اعدام ایتدیکندن، ایمپراطور طرفندن جلبله، بالمحاکمه، ۳۰۴ ده اعدام اولنمشدر.

غالوستون (Galveston) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك جهت جنوبیه‌سندن (تکزاس) حکومتنده ومکسیقه کورفزی ایچنده همنامی اولان قویك مدخلنده واقع اوزون وطار بر آطه‌نك شرق شمالی کوشه‌سنده اوله‌رق ″۱۱ ′۱۸ °۲۳ عرض شمالی ایله ″۲۲ ′۸ °۹۷ طول غربیده واقع قونتلق مرکزی برقصبه اولوب، ۱۳۸۲۰ اهالیسی، بر کوپری ایله قره‌یه مربوط دمیر یول خطی، صاغلام وآنجق صیغجه لیمانی وپك ایشلك تجارتی واردر. سوقاقلری بیوك آغاجلرله کولکه‌لی اولدیغی کبی، خانه‌لری ده باغچه‌لرله محاط اولوب، هواسی صاغلامدر.

— غالوستون آطه‌سی ۰ ه کیلومتره اوزون وآلچق اولوب، او صره‌ده‌کی آطه‌لرك جمله‌سی کبی، طالغه‌لرك سوروب بریکدیردکلری قوملردن متشکلدر.

— غالوستون قویی (ترینیق) نهرینك منصبنده واقع بیوك بر قوی اولوب، ایچنده دیکر بر طاقم قویلر دخی تشکل ایتمکله، کمیلرك بارینمه‌سنه پك الویریشلی ایسه‌ده، مدخلی صیغدر.

غاله بوآنت دو غاله (Pointe de Galle) سرندیب جزیره‌سنك جنوب غربی کوشه‌سنده وقولومبونك ۱۱۰ کیلومتره جنوبنده ″۲۵ ′۱ °٦ عرض شمالی ایله ″۲۳ ′۵۲ °۷۷ طول شرقیده بر شهر واسکله اولوب، ۴۷۹۵۵ اهالیسی وهندستان وآوستراليا وچین وجاپونله ایشلك تجارتی واردر. لیمانی طار وقیالر وصیغلرله مملو اولوب، سفاینك دخولی کوج اولدیغی حالده، اهمیت موقعیه‌سی حسبیله سفائن تجاریه‌نك مراکزندن معدوددر. پورتکیزلیلرك اورالرده حکم سوردکلری زمانلرده تأسیسی مظنوندر. اورمانلق بر یرده واقع اولوب، آوروپالیلر سورك ایچنده ویرلیلر اطرافنده باغچه‌لرله محاط کوشکلرده ساکندرلر. تجارتی مسقطدن کلمش عربلرله پارسیلرك یعنی زردشتیلرك النده‌در. هواسی پك صاغلام اولوب، آنجق یاغمورلری زیاده‌در.

غالیا یاخود غول (Gaule, Gallia) اسکی یونانیلرورومالیلرك فرانسه‌یه ویردکلری اسم اولوب، آنجق غالیا مسماسی بلجیقه‌یی ورین ایرماغی مجراسنه قدراولان یرلری دخی جامع اولمغله، شرقاً وشرق شمالی جهتندن آلپ سلسلهٔ جبالیله ورین مجراسیله محدود عد اولندیغندن، شمدیکی فرانسه‌دن دها کنیش ایدی. رومالیلرك النه کچدکدن صکره، حدودی تقسیمات ملکیه وسیاسیه‌یه کوره دکیشه‌رك، بر آره‌اق ایتالیانك قسم شمالیسنه دخی غالیا اسمی ویرلمش، وتفریق ایچون بوکا (غالیا چیزالپینه) یعنی آلپ سلسلهٔ جبالنك بریسنده‌کی غالیا وفرانسه‌یه (غالیا ترانسالپینه) یعنی آلپك اوته‌سنده‌کی غالیا دینیلیردی. هر حالده بو اسم اورانك اهالئ قدیمه‌سی اولان (غال) ونام دیکرله (کلت) قومنه نسبت بیان ایدوب، هر نقدر ممالك واسعهٔ مذکوره‌نك شمال شرقی جهتنده بلجلر کبی جرمان جنسیتنه منسوب بعض اقوام صغیره، وجنوب جهتنده اسپانیانك (ایبر) لریله همجنس بعض اهالی ایله سواحل بحر سفیدده مارسلیه کبی بعض قصبه‌لر تأسیس ایتمش اولان یونان مهاجرلری دخی بولنبوردیسه‌ده، اهالینك قسم اعظمی غال اقوامندن ایدی.

غاللر یعنی کلتلر آسیادن الك اول آوروپایه کچن اقوام آریانیه‌دن اولوب، کندیلرندن صکره کلن قافله‌لر یعنی ایلیریانلر وغوتلر واسلاولر طرفندن تعقیب اولنه‌رق، آوروپانك غرب طرفنه قدر کیتمشلردی. اورالرده نیم‌وحشی برحالده یاشایوب، میلاد عیسادن ۵۸۷ سنه اوله کلنجه‌یه قدر تاریخجه اسملری مجهول ایکن، تاریخ مذکوردن اعتباراً شمال شرقیدن تجاوزاته باشلایان جرمان اقوامی طرفندن صیقیشدیریله‌رق، آلپ طاغلرینی تجاوزله، ایتالیانك شمال طرفلرینه صوقلمغه وبعضلری یونانه وکوچك آسیایه قدر یاییلوب، الیوم آنقره ولایتنی تشکیل ایدن یرلرده کلیتله یرلشه‌رك، کندی اسملرینه نسبتله (غالاتیا) تسمیه اولنان واسع بر یر ایدنمشلردی. غاللر او صره‌لرده جسارتلریله شهرت بولوب، رومالیلرله دفعاتله چارپیشمشلردی. رومالیلر قوت بولدقدن صکره برچوق زمان سورن محاربات کثیره نتیجه‌سنده قبل المیلاد ۱٦۳ تاریخنده غالیا چیزالپینه‌یی یعنی ایتالیانك شمالنی غاللرك الندن ضبط ایتدکلری کبی، ۱۲۱ تاریخنده دخی غالیاترانسالپینه‌نك یعنی اصل فرانسه‌نك جنوب شرقی قسمنی فتح ایدوب، ایالت معناسیله (پرووانسه) تسمیه ایتمشلردی، که الیوم بو اسمله

ياد اولنور. نهايت قبل الميلاد ٥٨ تاريخندن ٥٠ تاريخنه‌دك ٨ سنه ظرفنده مشهور يوليوس قيصر غاليانك هر طرفنى ضبط، وروما ممالكنه الحاق ايتمشدى. بشنجى قرن ميلادى اواخرينه‌دك غاليا روماليلرك النده قالوب، بعده جرمانيه‌دن تجاوز ايدن فرانقلرك النه كچمكله، غاليا اسمى متروك قالوب، بو قومك اسمنه نسبتله فرانسه تسميه اولنمشدر.

غاللر كنديلرينه مخصوص برلسانله متكلم اولوب، بو لسانك سائر السنهٔ آريانيه ايله مناسبت ومشابهتى دركاردر. فرانسه‌ده برتانيه خطه‌سنك بعض طرفلرنده وانكلتره‌نك (غال) ياخود (والس) خطه‌سيله اسقوچيا وايرلانده طاغلرنده‌كى اهالى اسكى غاللردن قالمه اولوب، اسكى لسانلرينى محافظه ايتمكده‌درلر. اسكى غاللرك لسانى بونلرك لسانندن وتواريخده بالمناسبه مذكور بعض كلمه‌لردن استدلال اولنوب، بوقسه يازى وكتابلرى اولمديغندن، لسان مذكوردن اثر قالمامشدر. هر نه قدر شمديكى فرانسزلر اسكى غاللرله لاتينلر وفرانقلرك امتزاج واختلاطندن تولد وتحصل ايتمشلرسه‌ده، شمديكى لسانلرينك قسم اعظمى لاتينجه‌دن غلط اولوب، غال لساندن قالمه كلمه‌لرى آزدر.

غاللر جنكاور برقوم اولوب، دائمى صورتده غارغيلر وقالقانلرله وباقيردن قبا قليجلرله مسلح كزر، وتيمار اصولنده اداره اولنوب، زراع طاقمى اصحاب تيمار اولان جنكاورلرك اسير وملكلرى حكمنده بولنور ايدى. (درويد) تعبير اولنان برمذهب مخصوصلرى اولوب، علائم طبيعته اينانير، وبر طاقم قبا بتلره انسان ذبح ايدرلردى. راهبلرينك قوت ونفوذى دخى زياده اولوب، بونلر سحاراق، اوفوروكجيلك وطبيبلك دخى ايدرلردى. نيم وحشى برحالده ياشايوب، معبدلرى وحكومت محللرى اورمانلردن عبارت ايدى؛ وحيوانلره برر پوستكى قويوب اكرسز واوزنكيسز بينرلردى. [«فرانسه» ماده‌سنه دخى مراجعت بيوريله.]

غاليانوس (Gallien, Gallianus) روما ايمپراطورلرندن اولوب، والريانوسك اوغليدر. ٢٣٢ تاريخ ميلاديسنده طوغوب پدرى طرفندن حكومته تشريك اولنمشدى. ٢٦٠ تاريخنده پدرى ايران شاهى شاپور ايله ايتديكى محاربه‌ده اسير دوشديكى حالده، صاحب ترجمه كنديسنى قورتارمغه اصلا تشبث ايتميوب، مستقلاً كندى ايمپراطورلغنى اعلان ايتمش؛ وذوق وسفاهته طالمش ايدى. اقوام وحشيه غاليايه ويونان ايله ممالك شرقيه‌يه تجاوز ايتدكلرى كبى، والى وقوماندانلرندن دخى اوتوز كشى آيرى آيرى اعلان استقلال ايتمشلردى. بونلردن بر ايكيسنى مغلوب ايدوب، برينى‌ده ميلانده محاصره ايتمكده ايكن، ٢٦٨ تاريخنده كندى ضابطاننده برى طرفندن قتل اولنمشدر.

غاليپولى (Gallipoli) ايتاليانك اوترانته خطه‌سنده (لچه) ايالتنده ولچه‌نك ٣٧ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق تارنته كورفزى ساحلنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ٧٥٨٠ اهاليسى، كليتلى زيتون ياغى اخراجاتى وصيد ماهيسى واردر. قصبه برآطه‌نك اوزرنده اولوب، ١٢ كزلى بركوپرى ايله قره‌يه مربوطدر. اسكى برقصبه اولوب، زمان قديمده يونان مهاجرلرى طرفندن بنا اولنمشدر. — [«كليبولى» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

غاليچ (Galitch) روسيه‌نك قوستورومه ايالتنده وقوستورومه‌نك ١٢٩ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق همنامى اولان كولك شرق جنوبى ساحلنده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٥٦٢٠ اهاليسى واردر. — غاليچ كولى ٥٧ مربع كيلومتره وسعتنده اولوب، وولغه‌يه تابع اولان (قوستورومه) نهرينه دوكيلور برآياغى واردر. بوكولك باليغى پك چوقدر.

غاليچه اسپانيوللرجه غاليچيا وعربلرجه جليقه (Galice, Galicia) اسپانيانك شمال غربى كوشه‌سنده واقع بيوك بر خطه‌سى اولوب، غرباً وشمالاً بحر محيط آطلاسى ايله، شرقاً آستوريا خطه‌سيله وملغاليون قراللغيله، جنوباً دخى پورتكيز حدوديله محدوددر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٢٩٣٧٧ مربع كيلومتره واهاليسى ١٨٥٠٠٠٠ كشيدر. شمديكى تقسيمات ملكيه‌ده غاليچه آيريجه بر دائره تشكيل ايتميوب، وقتيله غاليچه ايالتنى تشكيل ايدن مملكت شمديكى حالده: قورونيه، پونتودره، لوغو واورونسه اسملريله درت ايالته منقسمدر. غاليچه‌نك سواحلى چوق اولمغله برابر، پك كيرنتيلى چيقنتيلى اولوب، بر ~ ق درين وطولاشقلى قويلرى وصاغلام ليمانلرى واردر. اراضيسى طاغلق ايسه‌ده،

طاغلرینك اكثری قابل سكنی اولەمیەجق درجەلردە مرتفع اولمیوب، یالكز لئونك حدودندەكی طاغلری سنەنك اكثر آیلرندە قارلری محافظه ایدەجك درجەدە یوكسكدر. بوطرفلردە اورمانلری چوق اولوب، میشه پلاموطلری وكستانەلریله برچوق طوموز سوریلری بسلنیر. میاه جاریەسی چوق اولوب، (مینیو) ایرماغی شمال جهتندە نبعانله، جنوبه طوغری آقەرق، خطەنك اكثر میاهنی جمع ایتدكدن صكره، لئوندن كلن (سیت) نهریله برلشوب، غالیچیه ایله پورتكیز آرەسندە بر بیوك خلیج تشكیل ایدەرك، بحر محیطه دوكیلور. سواحل قربندە، نبعان ایدن بر چوق كوچك نهرلر دخی طوغریدن طوغری‌یه بحر مذكوره منصب اولور. طاغلری آرەسندە كوزل وادیلری وار ایسەدە، بونلرك كلیتلی وسعتی زراعته الویرەجك درجەدە اولمدیغندن، محصولات زرعیەسی درجۀ كفایەدە دكلدر. مینیو ایرماغنك وادیسی كنیش ایسەدە، زراعتدن زیادە مرعایه الویریشلیدر. مع هذا غالیچیه اسپانیانك هریرندن زیادە مسكون اولوب، الك زیادە سواحله قریب اولان یرلری وكوچك نهرلرینك وادیلری معموردر. طاغلق اولان ایچ طرفلرینك اهالیسی ایسه مملكتلرندە بسلنەمیوب، اسپانیا وپورتكیزك بیوك شهرلرینه وحتی برازیلیایه قدر اختیار غربت ایدرلر.

غالیچیەلیلر اسكیدن بری آریجه بر حالدە یاشایوب، اسپانیادە حكم سورن اقوام مختلفه ایله چوق اختلاط ایتمەمش، وحتی عربلرك زماننده دخی بر درجەیه قدر استقلاللرینی محافظه ایتمشلردر. اخلاق وعادات قدیمەلرینی محافظه خصوصندە دخی متعصب اولوب، تمدنەیك آرزو واهتمامك كوسترمیورلر. كندیلری جسور، مستقیم ومهمان نواز آدملر اولوب، آنجق بو وجهله عالمدن آیری یاشامەلری سائقەسیله قرون وسطانك درەبكلك اصولی اوراده یقین وقتلره كلنجه‌یه قدر مرعی قالوب، كویلیلر ایشلدكلری اراضینك صاحبلری دكلیدی. غالیچیەلیلركدە، بو حالدە یاشایان سائر اقوامك اولدیغی كبی، قیصقانجلق، آرزوی انتقام وافكار جدیدەیه مخالفت كبی بعض قصورلری واردر. لسانلری قباجه اولوب، اسپانیولجەدن زیادە پورتكیزجەیه مشابهدر؛ وقطالان لسانی كبی آریجه برلاتین لسانی عد اولنەبیلیر. آنجق كندی لسانلرندە ادبیاتلری اولمیوب، اسپانیانك لسان ادبیسندە یعنی قاستیلان لساننده اوقویوب یازارلر.

غالیچیا (Galicie) آوستریا ومجارستان دولتنه تابع بیوك بر خطه اولوب قارپات سلسلهٔ جبالنك خارجندە یعنی شمال شرقیسندە برهلال صورتندە ممتد اولور. جنوب غربی جهتندن مجارستانله، جنوب شرق طرفندن ینه آوستریانك بوقووینه خطه‌سیله، شرقاً روسیەنك پودولیه خطه‌سیله، شرق شمالی جهتندن ینه روسیەنك وولهینیه خطه‌سیله، شمالاً لهستانله، غرباً دخی آوستریایه تابع سیلزیا خطه‌سیله محدود اولوب، تقریباً °٤٨ ایله ٤٠' °٥٠ عرض شمالی و ٤٠' °١٦ ایله °٢٤ طول شرقی آرەلرندە ممتد اولور. شرقدن غربه بویی قوش اوچشی حسابیله ٥٤٠ كیلومتره اولوب، اك قسم غربیسندە ٦٠ ایله ٧٥ كیلومتره آرەلرندە ایسەدە، شرقه طوغری كیدلدكجه كنیشلیوب ٢٠٠ كیلومترەیه قدر چیقار. مساحهٔ سطحیەسی ٧٨ ٤٧٧ مربع كیلومتره واهالیسی ٦ ٠٨٨ ٥١٠ كشیدر. مجارستاندن‌صكره دولتك الك بیوك خطه‌سی اولوب، الك زیادە مسكونلرندندر.

غالیچیا خطه‌سی آوستریا ومجارستانی شرقاً وشمال شرقی جهتندن طبیعی برسور صورتندە احاطه ایدن قارپاط سلسله‌سنك خارجندە اولوب، موقع جغرافی وطبیعت اراضیجه سلسلهٔ مذكورەدن چین‌حدودندەكی آلتون طاغه قدر ممتد اولان واسع اووەلردن عد اولنەبیله‌جكندن، آوستریا ومجارستان دولتنه مربوطیتی صرف سیاسی وغیر طبیعیدر. جنوب غربی جهتندە سلسلهٔ مذكورەنك اتكلری ممتد اولوب، سائر طرفلرندە آنجق حس اولنه‌بیله‌جك بعض ارتفاعلر وآلچق تپه‌لر بولنیور. مع‌هذا وسطی ارتفاعی ٢٥٠ كیلومترەدن آشاغی اولمیوب، شمال وجنوب شرق جهتلرندەكی یرلرك آلچقلغنه كوره غالیچیا اراضیسی برتقسیم میاه خطی تشكیل ایتمكله، مركزی اولان لمبرغ شهرندن یوقاری اولان یرلرندە میاه جاریەسی (ویستوله) ایرماغی واسطه‌سیله بالطیق دكزینه واورادن آشاغی اولان یرلرك صولریدە دنیستر وپروت واسطه‌سیله قره دكزه اینر. ویستولەیه منصب

اولان انهارك باشليجه‌لری: سوله، اسقاوه، رابه، دونايك، قوبه ويسلوقه وهپسنك بيوكی اولان سان نهرلريدر. دنيستر ايرماغی ايسه غاليچيانك قسم شرقيسنی اورته‌سندن شق ايدوب، صاغ وصولندن برچوق چايلر آليور، كه بونلرك باشليجه‌لری صولدن يعنی شمالدن: زلوته‌ليپا، استريپا، سرت وپودورچه؛ صاغدن دخی: استری، اسويقه، لومنيقه، وسائره‌در. سرته طابع اولان (چرموس) نهری‌ده بوقووينه ايله غاليچيا آره‌سنده خط حدودی تشكيل ايديور.

طوپراغی پك منبت ومحصولدار اولوب، عموم اراضيسنك يوزده ٤٦سی مزروع ٢٤ی اورمان، ٢٤ی مرعی وچاير وپالكز يوزده ٦ سی اراضیء خاليه‌در. اووه‌لرنده وعلی‌الخصوص شمال‌شرقی جهتنده ذخاير حاصل اولوب، باشليجه جنسلری: چاودار، آرپه، يولاف، مصر وسائره‌در. قارپات اتكلرنده‌ده اك زياده كتن وتوتون حاصل اولور. بركتلی سنه‌لرده ذخاير آرتوب، وسائط نقليه نقصانندن اسپيرتو اخراجنده استعمال اولنور؛ وبركتسز سنه‌لرده احتياجات محليه‌يه يتيشمز. زراعتك ترقيسيچون چاليشير جمعيتلر وارايسه‌ده، برطاقم مرابحه‌جيلردخی اراضی‌يی چفتجيلرك اللرندن چيقارمغه چاليشوب، موفق اوليورلر. ويستوله ودينستر نهرلری غاليچيا اورمانلرندن وانجيغ وهوجه بكه كراسته صاللری ايندیريرلر. حيوانات اهليه‌سی وعلی‌الخصوص صيغيرلری چوق اولوب، اهاليسی روسيه ورومانيه‌دن دخی طانه‌لر جلبله بسلدكدن صكره آوروپايه اخراج ايدرلر. معادنجه برنجی درجه‌ده قياطوزی اولوب، آوستريا ومجارستان دولتنده چيقان طوزك نصفندن زياده‌سی بو خطه‌ده چيقار. طاش ياغی، دمير، چنقو، قورشون، كوكورد وقارپات اتكلرنده آلتون توزی دخی چيقار. صنايع محليه پك كری اولوب، مع‌هذا كليتله حاصل اولان كتن وكنوبردن بعض منسوجاتله سختيان، مسكرات پنجاردن شكر وسائره اعمال اولنور. تجارتی باشليجه محصولات زرعيه وحيوانات ايله سائر حاصلات محليه‌نك اخراجندن عبارتدر. هوجه پك وياشدن بالطيق دكيزی سواحلنه قدر اخيراً تمديد اولنان دمير يول خطنك غاليچيانك اورته‌سندن كچمسی بو مملكتك اهميت تجاريه‌سنی آرتيرمشدر.

هواسی اعتدالسز اولوب، يازين زياده صيجاق وقيشين پك صوغوق اولور. ياز ايله قيش هوالری آره‌سنده ٦٠ درجه فرق اولوب، قيشين اوچ آيی متمادياً صولر منجمد حالنده بولنور. ياغمورلری پك چوقدر.

اهاليسی نصفيت اوزره اهلی وروتندن مركب اولوب، لهليلر باشليجه شمال غربی وروتنلر جنوب غربی قسمنده ساكندرلر. روتن دينلن قوم روسلرك بر جنسی اولوب، كوچك روسيه‌نك اهاليسيدر. و«قيرمزی روس» دينلكه دخی معروفدرلر. بونلردن بشقه ياريم مليوندن زياده يهودی و ١٥٠٠٠ قدر آلمان واردر. اسلاو جنسيتنه منسوب اولان لهليلر وروتنلر آز چوق بربرلرينه مشابه اولوب، هله آشاغی صنفلری اكثريت اوزره معارفدن بيخبر، تنبل وعشرته مبتلا آدملردر. كرك بونلر وكرك يهوديلر اوست وباشلرينك پيسلكيله مشهور اولوب، مسكنلری وياشايشلری دخی حفظ صحت قواعدينه بسبتون مخالف اولديغندن، واورتودوقس مذهبنده اولانلر اكثر اياملرينی پرهيزله كچيردكلرندن، جمله‌سی ضعيف وقانسز آدملردر. مع‌هذا غاليچيانك عموم اهاليسی سنه‌دن سنه‌يه چوغالمقده اولوب، هله يهوديلر پك زياده تكثر ايتمكده واكثر شهر وقصبه‌لرده امور تجاريه وصرافيه‌يی يد انحصارلرينه آلمقده‌درلر. اهالينك جهالتندن وعشرته اولان ابتلاسندن بالاستفاده اراضيلرينی اللرندن آلمق طمعنه دوشمش مرابحه‌جيلر دخی چوقدر. اكثر اراضی لهلی زادكاننك چفتلكلری اولوب، بونلر سائر اهاليدن فرقلی اوله‌رق، آلافرانغه بر عمر سوررلر، واهالی بيننده معارف ومدنيتی نشره چاليشيرلر. لهليلرك لسانلری وادبيات مليه‌لری دها مساعد ومكمل اولديغندن، بوجهتدن روتنلردن برآز دها ايلريدرلر. لهليلر قتوليك وروتنلر اورتودوقسدرلر.

آوستريا ومجارستانك سائر خطه‌لری كبی غاليچيانك دخی مختاريت اداره‌سی اولوب، كنديته مخصوص (ديت)ی يعنی مجلس مبعوثانی ومأمورين ملكيه‌نك وظائفنه نظارت ايدر برمجلس اداره‌سی واردر. مجلس مبعوثانی ١٥٠ اعضادن مركبدر. ويانه‌نك عمومی مجلس مبعوثاننه دخی غاليچيادن ٣٨ مبعوث كونديريلير. مركز اداره‌سی (لمبرغ) شهری اولوب، مملكت ٧٤

قضايه منقسمدر. غاليچيانك ٨٥ شهر وقصبه‌سى ٢٣٤ بازارى و ٦٢٧١ قريه‌سى واردر. يوز بيكدن زياده اهاليسى اولان لمبرغدن صكره الك بيوك شهر وقصبه‌لرى قراقوويه، برودى، تارنوف، تارنوپول، قوتوميا، استانيسلاووف، سامبور، دروهوبيچ، پرزميسلدر. غاليچيا بربريله هيچ بر اشتراك ومناسبتى اولميان ايكى مملكتدن مركب اولوب، غرب شمالى قسمى لهستانك وشرق جنوبى قسمى كوچك روسيه‌نك برپارچه‌سيدر. بو ايكنجى قسم دفعاتله كوچك روسيه پرنسلرندن لهستان قراللرينه وبونلردن ينه كوچك روسيه پرنسلرينه گچه‌رك، برآره‌لق مجارستان قرالى طرفندن دخى ضبط اولنمشدى. لهستان قراللغنك مقاسمه‌سنده آوستريانك حصه‌سنه دوشوب، ١٨٤٨ تاريخنده اولجه مستقل وبيطرف بر جمهوريت حالنه قونمش اولان قراقوويه دوقه‌لغى دخى غاليچيايه الحاق اولنمشدر. ايمپراطور ايكنجى ژوزف بو مملكته بر نظام مخصوص ويروب، لمبرغ دارالفنوننى دخى تأسيس، ومملكتك تمدن وترقيسنه خدمت ايتمشدر.

غاليچين { (Galitzin) روسيه كبراسندن اولوب، ١٦٣٣ تاريخنده طوغمش و ١٦٨٠ ده ايمپراطور فدورآلكسيوويچك باش وكيلى اولمش؛ وبو ايمپراطورى زادكانلق عنوانلرينى لغو ايتمكه تشويق ايلمش ايدى. بعده نائبهٔ حكومت صوفيه‌نك محبتنه مظهر اولوب، بونك زماننده بيوك بر نفوذ واقتدار قزانمش؛ ولهليلرله صلح ايدوب، قريم خانلرينك تجاوزاتنه دخى برسد چكمش ايدى. ١٦٨٩ ده نائبهٔ حكومتله برلكده وارث حكومتك قتلنه قصد ايتمكله اتهام اولنه‌رق، نفى اولنمش؛ و ١٧١٣ ده موسقوه‌نك بر مناسترنده وفات ايتمشدر. بونك نسلندن روسيه‌ده بر چوق رجال گلمشدر.

غاليله { وايتاليانجه غاليلئو غاليلى (Galilée, Galileo Galilei) اعاظم منجميندن اولوب، هيئت جديده‌نك موجدلرندندر. ١٥٦٤ تاريخنده (پيزه) شهرنده طوغوب، زادكاندن فقير بر عائله‌يه منسوب ايدى. پدرى طرفندن فن طب تحصيلنه سوق اولنمش ايسه‌ده، علوم رياضيه‌يه اولان ميل طبيعيسنه تابع اوله‌رق، فن طبى ترك‌له، علوم مذكوره‌نك تحصيلنه قويله‌رق، او درجه‌ده ايلريلمش، كه ٢٢ ياشنده ايكن، مديچيس خاندانينك حمايه‌سيله پيزه دارالفنوننك علوم رياضيه معلمكنه نصب اولنمش ايدى. علوم طبيعيه‌ده‌كى افكارى پيزه‌ده حكم سورن تعصبله توافق ايتميوب، تعريضات وتهديداته دوچار اولديغندن، ١٥٩٢ تاريخنده معلمكدن استعفا ايله، (پادووه) شهرينه كيدوب، حسن قبوله مظهر واورانك دارالفنوننده معلم اولمشدى. كشفيات فنيه‌سنك اكثرينى بو شهرده ايتمشدر. يكرمى سنه اوراده معلمك ايتدكدن صكره، طوسقانه قرالى ايكنجى قوزمه‌نك دعوتيله فلورانسه‌يه كيدوب، مشاراليهك پك چوق التفات وانعاملرينه نائل اولدقدن صكره، قوپرنيكك مذهبنه توفيقاً شمسك ثابت اولديغنه وكرهٔ ارضك حركتنه دائر بر كتاب نشر ايتمكله، روما انكيزيسيونى طرفندن جلب اولنه‌رق، بو فكره ايناندقدن واز گچديكنه دائر رسماً كليساده كنديسنه يمين ايتديرلمش؛ ومع هذا مؤبداً حبسله محكوم اولوب، ٧٠ ياشنده اولديغى حالده، زندانه قونمش؛ وبر روايتده يالكز محفوظيت تحتنده ياشاديلوب، فيمابعد بر شى يازمامغه اجبار ايدلمش ايدى. ٧٤ ياشنده ايكن كوزلرينه عما طارى اولوب، دورت سنه صكره ١٦٤٢ تاريخنده وفات ايتمشدر. كليساده كرهٔ ارضك دونديكنه ايناندمديغنه يمين ايدركن بواشبه «مع هذا اودونيور» «E pur si muove» ديديكى مشهوردر. غاليله‌نك حكمت طبيعيه‌ده بر چوق كشفياتى اولوب، على الخصوص ثقلت قانونيله رقاصك، بر نوع ميزان الحرارة‌نك وكندى ناميله معروف بر دوربينك موجديدر. بو دوربين واسطه‌سيله مشتريك پيكلرينى كشف ايدوب، هيئت جديده‌يه بر يكى جيغير آچان دها بر چوق كشفياته موفق اولمشدر. آثارينك بعضيسى لاتين وبعضيسى ايتاليان لساننده اولوب، ٢٠ جلد اوزره نشر اولنمشدر.

غاليله { ياخود جليله (Galilée) كتب عبرانيه‌ده فلسطينك قسم شماليسنه يعنى طبريه جهتنه ويريلن اسمدر.

غالينوس { (Galien, Galenus) [«جالينوس» ماده‌سنه مراجعت.]

غاما { واسقوده — [«واسقوده غاما» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

غامبتا (لئون — (L. Gambetta) فرانسه‌نك اك بیوك رجالندن اولوب، حمیت وطن‌پرورلكیله ونطق وخطبه‌لرینك تأثیر وقوتیله مشهوردر. ١٨٣٨ تاریخنده (قاهور) شهرنده طوغوب، تجارتله كچینیر بر عائله‌یه منسوب ایدی. اكمال تحصیلدن صكره پارسده دعوی وكالتی ایدوب، بر قاچ سیاسی دعوایی فوق العاده بر فصاحت وطلاقتله مدافعه ایده‌رك، بیوك برشهرت قزانمشیدی. ١٨٦٩ تاریخنده مخالفین فرقه‌سی طرفندن وكالةً تنظیمات مجلسی اعضالغنه نصب اولنه‌رق، اوراده دخی نطقلرینك متانت وتأثیر فوق العاده‌سیله انظار دقتی جلب ایتمشدی. ١٨٧٠ سنه‌سی ایلولك دردنده فرانسه مغلوب واوچنجی ناپولیون اسیر اولدقده، حكومت موقته اعضالغنه انتخاب اولنه‌رق، داخلیه نظارتنی درعهده ایتدكدن صكره، (تور) ده تشكیل اولنان قوهٔ مدافعه‌یی تنظیم ایچون، تشرین اولك ٨ نده تحت محاصره‌ده بولنان پارس شهرندن بالونله چیقوب، اوراده خارق العاده برفعالیتله اهالینك عروق حمیتنی تهییج ایده‌رك، ودرت آی متمادیاً خواب و راحتنی تركله، داخلیه وحربیه ومالیه نظارتلرینی ید اقتدارینه آله‌رق، بر استقراض عقدینه وكلیتلی كوكلی عسكری جمع وسوقنه موفق اولمش؛ وصوك درجه‌یه قدر مقاومت ومدافعه فكرینی التزام ایتمشدی. برمجلس عمومینك انتخابنه قرار ویرلدكده، ایمپراطورلق طرفدارلرینك بو انتخابدن مستثنی طوتلمسی فكرنده بولنمش ایسه‌ده، پارسده بولنان رفقاسندن توكیل اولنان موسیو (ژول سیمون) ك بو مجلسك عمومی اولمسی حقنده‌كی فكری غلبه چالمغله، غامبتا النده بولنان نظارتلری ترك ایده‌رك، اجتماع ایدن مجلسده فرانسه‌نك طقوز ایالتی طرفندن مبعوث انتخاب اولنمشدی. ١٨٧١ سنه‌سی ماردینك ١٨ نده بر طاقم شورش ظهور ایدنجه، فرانسه‌یی تركله، اسپانیانك (سنت سباستیان) قصبه‌سنه چكلمش؛ ومذكور وقعه باصلدقدن صكره فرانسه‌یه عودت ایلمش ایدی. ١٨٧٦ ده مجلس مبعوثان اعضالغنه انتخاب اولنه‌رق، حكومته بك چوق اصلاحات ونظامات قبول ایتدیرمكه موفق اولمش؛ وهیئت رهبانیه‌نك نفوذ وامتیازاتنه قارشی بك شدتلی نطقلر ایراد ایتمشدی. ایكی سنه مجلس مذكورك ریاستنده بولنمشدر. بر قاچ دفعه كندیسنه تكلیف اولنان قابنتو تشكیلنی رد ایتمش ایكن، ١٨٨١ سنه‌سی اواخرنده قبوله مجبور اولوب، باش وكیل اولمش ایسه‌ده، ٨٢ سنه‌سی اوائلنده مجلس مبعوثانه قبول ایتدیرمه‌مدیكی بر تكلیفدن طولایی استعفا ایتمش؛ وسنهٔ مذكوره كانون اولنك ٣١ نجی (ونی، قضاءً آلمش اولدیغی بر یاره‌دن متأثراً، ٤٤ یاشنده وفات ایتمشدر. جنازه‌سی حكومتك مصارفیله وفوق العاده بر رسم وآلایله قالدیرلمشدر. نطقلری اون بیوك جلد اوزره جمع ونشر اولنمشدر.

غامبیه (Gambie) آفریقای غربیده بر نهردر، كه (فوته جالو) مملكت اسلامیه‌سنده تقریباً ١٠°٢٣′ عرض شمالی ایله ١٣°٣٨′ طول غربیده اوچ درت بیك متره ارتفاعی اولان وتپه‌لری بعض موسملرده قارله مستور بولنان بر طاغدن نبعانله، ابتدا شمال غربی‌یه وبعده غربه طوغری آقه‌رق، تقریباً ١٧٠٠ كیلومتره‌لك جریاندن صكره، برقاچ قوله منقسم اولدیغی حالده، بحر محیط آطلاسی‌یه دوكیلور. مجراسنك قسم اعلاسی هنوز مجهول اولوب، قسم اسفلنده انكلیزلر اونه‌دن بری برطاقم تجارتخانه‌لر اتخاذ ایتمكله، نهرك آشاغی مجراسنجه ممتد طار واوزون بر انكلیز مهجری تشكل ایدیور. ایكی جهتنده‌كی یرلر ایسه اسماً فرانسه‌یه تابع وسنغال نهریله بو نهرك اسملرینك تركیبندن متشكل بر اسم مركبله (سنغامبیه) تسمیه اولنان فرانسز مهجری حدودینه داخلدر. غامبیه نهرینك یوقاریلرده بر قولی واسطه‌سیله سنغال ایرماغیله اختلاط ایتدیكی مظنوندر. — انكلیزلرك بو نهرك مجراسی اوزرنده تأسیس ایتدكلری تجارتخانه‌لرله انكلیز بیراغی آلتنده بولنان یرلرك مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٥ مربع كیلومتره‌دن عبارت اولوب، ١٤١٩٠ اهالیسی واردر، كه بونلرك ایچنده‌ده یالكز ٥٦ آوروپالی بولنیور. بو تجارتخانه‌لرك اك اهمیتلیسی نهرك منصبنده بولنان (باتورست) قصبه‌سی اولوب، اوراده عموم آفریقای غربی انكلیز مستملكاتی والیسنك تحت امرنده بولنان بر انكلیز مأموری اقامت وبر مجلس منتخب معاونتیله

اداره‌ٔ مملکت ایدر . محصولاتی : پرنج ، بغدای ، چاودار، آمریقان فستیغی وسائره‌دن عبارت اولوب، مذکور فستیق ایله بال مومی ودریدن خیلی اخراجاتی اولور. اهالی کندیلریچون بز وباصمه کبی بعض منسوجات یاپارلر، وقیوجیلقده‌ده مهارتلری واردر. هواسی پك آغیر وهله آوروپالیلر ایچون مهلکدر.

غامبیه { آطه‌لری (Iles Gambier) بحر محیط کبیرك پولینسیا قسمنده وعمان مدار جدی آلتنده فرانسه‌یه تابع بر طاقم کوچك آطه‌لر اولوب،(مانغاروه)اسم اصلیسیله دخی معروفدرلر. ٢٣°١ ایله ١٤´٢٣° عرض جنوبی آره‌سنده و١٣٧° طول غربیده واقع اولوب، بشی بیوجك وقصوری کوچك ،چوق آطه‌لردن عبارت اوله‌رق، اراضی‌ٔ مرجانیه‌دن و القلرله محاطدر. مساحه‌ٔ سطحیه‌لری ٢٦ مربع کیلومتره اولوب ، یالکز ٩٥٠ اهالیسی واردر . آکثر آغاجی وهندستان جوزی آغاجی کبی بعض اشجاری ومرعالری واردر. اما لینك مدار معیشتلری باشلیجه مذکور ایکی جنس آغاجك میوه‌لریله بالیقدن عبارتدر. آوروپالیلرك دخولندن اول فاره‌لری پك چوق اولوب،اوروپالیلر بونلرك حقندن کلمك ایچون کدی‌یی ادخال ایتمشلردر. کرك کدیلر وکرك ینه آوروپالیلرك ادخال ایتدکلری کچیلر وسائر حیوانات اهلیه زیاده چوغالوب، نیم وحشی حالنه کچمشلردر. اهالی قیرمزی‌یه مائل اسمر رنکلی، باصیق برونلی، دوز وباشه یاپیشیق صاچلی جرکین آدملر اولوب، سیما ولسانجه یکی زلانده‌نك (ماؤری) لریله واخلاق وعاداتجه تاهیق وسائر اوجوارلرده‌کی آطه‌لر اهالیسیله مناسبت ومشابهتلری واردر . کشفلرنده اهالیسی انسان اتی یمکه مألوف اولوب، بعده بوعادت مکروهه‌دن واز کچمشلردر. بوآطه‌لر ١٧٩٧ تاریخنده قپودان (ویلسون) طرفندن کشف اولنه‌رق، انکلتره بحریوننده آمیرال(غامبیه)نك اسمیله تسمیه اولنمشلردر .

غامد { یمن ولایتنك عسیر سنجاغنده وسنجاغك منتهای شمال شرقیسنده بر قضا اولوب، جنوباً بنی شهر، غرباً قنفده قضالریله، شمالاً خطهٔ حجازیه ایله، شرقاً دخی اراضی‌ٔ غیر مضبوطه ایله محاطدر. سرا سلسله‌ٔ جبالنك مائله‌ٔ شرقیه‌سنده واقع اولوب، اراضیسی خیلی مرتفع اولمغله، هواسی معتدل ومیاه‌جاریه‌سی چوق‌اولوب، انهاری چوله طوغری آقار. محصولاتی عسیر قطعه‌سنك سائرطرفلرنده‌کیلره مشابه اولوب، تفصیل احوالنه‌ده دسترس اولنه‌مدی.

غاند { (Gand) بلجیقه‌ده شرق فلاندره ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، بروکسلك ٤٩ کیلومتره شمال غربیسنده واسقو ایرماغیله لیس نهرینك ودیکر بر قاچ نهرك محل اجتماعنده واقعدر. بیوك وکوزل بر شهر اولوب، ١٥٣٧٤٠ اهالیسی، . استحکاماتی، دار الفنونی، مکتب اعدادیسی، صنایع نفیسه آقادمیاسی، بیوك کتبخانه‌سی، موزه‌سی، جمعیات علمیه‌سی، بیوك وپك کوزل بر حوضی، اطرافنده واسع باغچه‌لری، متعدد مصنع کلیساسیله پك کوزل وبیوك ابنیه‌ٔ عمومیه وخصوصیه‌سی، بز،ایپلك، باصمه وسائره فابریقه‌لری وایشلك تجارتی واردر. پك اسکی بر شهر اولوب، بر چوق وقوعات تاریخیه‌یه میدان اولمش، وبرخیلی مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. ایچندن آقان انهار شهری ٣٦ آطه‌یه تقسیم ایدوب، آره‌لرنده ٣٠٠ کوپری ایله اختلاط اولنیور.

غاندو { (Gando) سودان غربیده برمملکت اولوب، ٧° عرض شمالیدن ١٤° ویا ١٥° عرض شمالی‌یه و٣° طول غربیدن ٥° طول شرقی‌یه قدر ممتد اولور . نیجر ایرماغی بو مملکتك ایچنده شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، بیك کیلومتره‌لك مسافه قطع ایدر، غاندونك قسم جنوبیسنده (قواری) نهریله برلشیر . مملکتك مساحه‌ٔ سطحیه‌سی ٢١٣٦٤٠ مربع کیلومتره واهالیسی تقریباً ٥٨٠٠٠٠٠ نفوسدن عبارتدر . مرکزی همنامی اولان غاندو شهریدر. هواسی، عرضی مقتضاسنجه، صیجاق ایسه‌ده ، یاغمورلری چوق اولمغله ، اراضیسی اشجار ونباتاتله مستور اولوب، بوحال حرارتك تأثیرینی تهوین ایدر. محصولاتی چوق اولوب، احتیاجات محلیه‌یه لازم اولان صنایع دخی خیلی ایلری ومنتشردر. اهالیسی زنجی اولوب، کافه‌سی دین اسلامه متدیندرلر. قوم حاکم اولوب

آفریقانك شمال شرقی جهتلرندن کلمش اولان فولا (ویا فلاح)لر قویو اسمر رنکنده وصرق قافقاسی سیماسنده اولوب، بونلر یقین وقتلرده اورایه کله‌رك، اهالیء اصلیه اولان زنجیلره دین اسلامی قبول ایتدیرمش؛ وبیوجك دولتلر تشکیل ایتمشلردر. بو دولتلرك اك بیوکلرندن بری (سوقوتو) دولتی ایدی، که بونك حاکملرندن عثمان ذا القدیه وفاتندن اول ممالکنی ورثه‌سی بیننده تقسیم ایتدیکی صره‌ده غاندو‌یی‌ده برادری عبد الهه براقشدی. او وقت غاندو شمدیکینك بر قاچ مثلی نسبتنده بیوك اولوب، غرب جهتنده‌کی غورمه وجنوب جهتنده‌کی یوروما ونوبه دخی داخل، وجنوبا حدودی (داهومی) و (تنین) کبی کینه کورفزی سواحلنده بولنان ممالکه متصل ایدی. اورالری سیر وتعریف ایدن سیاح (بارت) اك زماننده حکومت سورمکده اولان مذکور عبد الهك تورونی خلیل علم وتقوی ایله مشغول اولوب، اصول سیاسته پك واقف اولمدیغندن، مذکور مملکتلرك رئیسلری روابط تابعیتی پك کوشتمش اولدقلری کبی؛ کندیسی دخی سوقوتو حاکمنه جزیه‌کذار اولمش؛ وبو وجهله تدریجا اسکی حالنه دونمك یولنی طوتمش ایدی.

— غاندو شهری آنفاً بیان اولنان مملکتك مرکزی اولوب، (کبی) خطه‌سنده ونیجر ایرماغنه تابع (غولبین سوقوتو) نهرینه دوکیلان بر چایك اوزرنده واقع بر شهردر. اطرافی چایرلر و اشجارله مستور تپه‌لرله محاط اولوب، کوزل بر منظره‌سی واردر. موس آغاجلری پك چوقدر. اطرافنده‌کی باغچه‌لرده کلیتلی وغایتله کوزل صوغان حاصل اولور. ایچنده پك مقبول بر جنس بز ایله زنه اسمیله معروف قادینلره مخصوص پك اینجه برنوع زار اعمال اولنور.

غاندی { (Gandi) سودان وسطینك سوقوتو مملکتنده وسوقوتو شهرینك ۵۲ کیلومتره غرب جنوبیسنده ونیجر ایرماغنه تابع (غولبین بافوره) نهری اوزرنده سورله وایکی خندقله محاط برقصبه‌در. بوقصبه یکی اولوب، قربنده اسکیسنك خرابه‌لری کورینور. اطرافی اشجار ومزروعاتله ویاموق تارله‌لریله محاطدر.

غاندیا { (Gandia) اسپانیانك والنسه (بلنسیه) ایالتنده و والنسه‌نك ۶۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق ساحلدن ۳ کیلومتره‌لك مسافه‌ده و (سرپس) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۶۵۰۰ اهالیسی، سوری، ۵ قپوسی، بر قاچ مصنع کلیساسی، اطرافنده منبت بر اووه‌سی وایشلك تجارتی واردر. برنج اکلدیکی ایچون هواسی آغیرجه‌در. عربلر زماننده کلیتلی شکر قامشی حاصل اولوردی.

غانژ { (Gange) هندستانده‌کی کنك ایرماغنه آوروپالیلرك ویردکلری اسمیدر. [«کنك» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غانسه { (Ganéça) هند برهمنلرینك آلههٔ کاذبه‌سندن اولوب، ذکاوت، حکمت وافور مربیسی وعلوم ریاضیه‌نك موجد وحامیسی زعم اولنور. فیل قفالی، بیوك قارنلی، قیصه بجاقلی وبرفاره‌یه بینمش صورتنده تصویر، وبر ایشه تشبثلرنده، سنه باشنده، صلح تقررنده وسائر خصوصاتده کندیسندن استمداد ایدرلر.

غانوس { یاخود غنوز (Ganos) ادرنه ولایتنك کلیبولی سنجاغنه تابع مرفته قضاسنده ومرمره دکیزی ساحلنده اوله‌رق کلیبولینك ۶۵ کیلومتره شرق شمالیسنده ناحیه مرکزی برکوچك قصبه اولوب، ناحیه‌سی قصبه ایله ۳ قریه‌دن عبارتدر. پك اسکی بر قصبه‌نك اسکله قسمی اولوب، اصل قصبه غرب جهتنده واقع بر قیانك اوزرنده ایدی. خرابه‌لری الیوم موجوددر.

غانیمد { (Ganymède) اساطیر یونانیه‌ده (تروآ) حکمدارلرندن (تروس) ك اوغلی اولوب، حسن و جمالده بیهمتا اولمغله، کویا ژوپیتره منسوب قره قوش طرفندن قالدیریلوب، سمایه نقل اولنمش؛ و (هبه) نك یرینه آلهه‌نك ساقیسی اولمش ایدی. کویا بعده بر برج سمایه تحویل اولنه‌رق، دلو برجنه اسمی ویرلمشدر.

غانیه { (Gagnier) فرانسه مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ۱۶۷۰ تاریخنده پارسده طوغمش، و ۱۷۴۰ ده وفات ایتمشدر. السنهٔ شرقیه‌یی تحصیلدن صکره راهب اولوب، بر مناستره داخل اولمش ایسه‌ده، بعده مناستری ترکله، انکلتره‌یه کچوب، پروتستان اولمش، وتأهل ایتمش ایدی. اوقسفورد دار الفنوننده السنهٔ شرقیه معلمی

اولوب، سير نبي (صلى الله عليه وسلم) ى وابو الفدانك جغرافياسنى عربيدن ويوسف بن غوريونك تاريخنى عبرانيجه‌دن لاتينجه‌يه ترجمه ايتمشدر .

غاياق { (Gaillac) فرانسه‌نك (تارن) ايالتنده و (آلبى) نك ٢٣ كيلومتره غربنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٨١٢٤ اهاليسى، داخلى مكتبى وبعض فابريقه‌لرى واردر.

غائته { (Gaete) ايتاليانك ملغا ناپولى قراللغنده (تره دى لابوره) ايالتنده وناپولينك ٧٠ كيلومتره غرب شماليسنده اوله‌رق ساحل بحرده بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهاليسى، استحكاماتى، واسع وصاغلام ليمانى، مصنع بر كليساسى، بر قاچ قلعه‌سى، وبر چوق آثار عتيقه‌سى واردر. پك قديم بر قصبه اولوب، بر چوق وقايع تاريخيه‌نك محل جريانى بولنمش؛ وقرون وسطاده پاپايه تابع آريجه دوقه‌لر طرفندن اداره اولنمشدر .

غايسين { (Gaïcin) روسيه‌نك پودوليه ايالتنده وقامنيچه‌نك ٢١٨ كيلومتره شرقنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهاليسى واردر.

غاينسبوروغ { (Gainsborough) انكلتره‌نك (لينقولن) ايالتنده ومركز ايالتك ٢٥ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق (ترنت) نهرى اوزرنده بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهاليسى واردر .

غاية المنى { اندلسك اك مشهور اديبه‌لرندن اولوب، معتصم بن صمادحك جاريه‌سى ايدى .

غبار { (ميرزا ابو تراب بن النفات خان اصفهانى) هندستان شعراسندن اولوب، عالمكير شاه زماننده گجرات وقايع نويسلكنه مأمور اولمشيدى. جعفر اسمنده بر شاعرك هجوينه جوابا سويلديكى شو رباعى جمله اشعارندندر :

كوينـد كه هجو كرد مارا جـعفر
شيرين ولطيف همچو شهد وشكر
صد شكر كه آنچه عيب مابود غبار
امروز براى ديكرى كشته هنر

غبارى { قدماى شعراء عثمانيه‌دن ايكى ذاتك مخلصيدر :

برنجيسى (عبدالرحمن) قره‌مانده‌كى آقسراى قصبه‌سندن اولوب، ابتدا طريق علميه سلوك ايتمشيكن، بعده طريقت نقشبنديه‌يه انتسابله، درويشلكه دوشوب، ترك دنيا حقنده بر چوق اشعار سويلمش؛ و ٩٤٤ تاريخنده جانب حجازه عزيمتله، بر خيلى وقت مجاور اولدقدن صكره، عودتنده سلطان بايزيد خانك شهزاده‌لرندن برينه معلم تعيين اولنمش؛ و وقعهٔ بايزيد خانيده يكى حصار قلعه‌سنده حبس اولنمش ايسه‌ده، مؤخراً عفو بيوريله‌رق، مكهٔ مكرمه‌ده اقامت ايتمك اوزره، وظيفه‌يه نائل اولمش؛ وقافله قاضيلغنه دخى نصب بيورلمش ايدى. بو مأموريتى استحصال ايچون تقديم ايتديكى عرضحالك باشنه :

يېلدم آنى كيم ايمش محمله قاضى اولسون

مصراعى تحرير بيورلمغله، صاحب ترجمه دخى بالبداهه شو مصراعى سويليوب، تقديم ايتمشدى :

شويله خدمت ايده‌يم قافله راضى اولسون

اشعارى سليس واستادانه‌در .

— ايكنجيسى (عبدالرحمن) مشاهير خطاطيندن اولوب، ٩٧٤ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو قطعه جمله اشعارندندر :

اى غبارى بو جهان ايچره بنم
كيسه اشعارمه توز قونديره‌مز
مكر اول كاتب مستعجل كيم
خط وشعرم قوريينجه طوره‌مز

غبارى { (سيد قاسم —) مشاهير خطاطيندن اولوب ، دياربكرليدر. بر پرنج دانه‌سى اوزرينه غبارى خطله اخلاص شريف يازار ايدى . سلطان احمد جامع شريفنك جلى خطلرى بو ذاتكدر.

غبارى { (قاسم) ايران شعراسندن اولوب، ابتدا بقاللقله مشغول ايدى . شو رباعى اونكدر :

هر كس كه بعشق آشنا ميكردد
با محنت ودرد مبتلا ميكردد
در دائرهٔ عشق هر آنكوره يافت
پركار صفت كرد بلا ميكردد

— غبارىٔ اردستانى اسميله ديكر بر شاعر دخى واردر .

غدامس { (Ghadamès) طرابلس غرب ولايتنك جبل غربى سنجاغنده

ولايتك منتهای غربنده اوله‌رق طرابلسك ٤٩٥ كيلومتره غرب جنوبيسنده و ٣٠° ٧′ ٤٨″ عرض شمالی ايله ٥٣′ ٦° طول شرقيده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٧٠٠٠ اهاليسی وسودانله وطرابلس غربله بك ايشلك تجارتی واردر. هر طرفدن چول ايله محاط اكی وبوبی بر بچق كيلومتره راده‌لرنده منبت بر واحه‌ك اوزرنده واقع اولوب، اطرافنده خرمالقلری وميوه وسبزه باغچه‌لری واردر. سوقاقلری كرله مستور اولوب، آيدنلق آله‌جق باجه‌لری دخی سيرك اولمغله، قرا كلقجه وسربندر. بوسوقاقلرك اوستنده آچيق اوله‌رق فوقانی برايكنجی طاقم سوقاقلر بولنمغله، باشلجه قادينلره مخصوص اولان بو ايكنجی سوقاقلردن تراچه‌لردن اوله‌ كيدرلر. قصبه‌نك اورته‌سنده ٣٠ درجهٔ حرارتده بول بر صو نبعان ايدوب، ازمنهٔ قديمه‌دن قالمه بيوك بر حوضه طولار؛ وصو بوللری واسطه‌سيله قصبه‌يه طاغلدقدن‌صكره، فضله‌سی باغچه‌لرك سقی وارواسنده قوللانيلير. چولك اورته‌سنده غدامسك من القديم معموريتی ادامه ايدن بو صودر. قيولری دخی واردر. جوارلرنده بر مقدار آربه، بغدای وداری حاصل‌اولور. قصبه‌نك بولنديغی واحی ٦ كيلومتره‌لك محيط دائره‌سی اولان بر سور احاطه ايدوب، بو سور قصبه‌يی محافظه ايده بيله‌جك حالده دكل ايسه‌ده، بولنديغی حاله خرابيتده دخی باغچه‌لری روزكارك سوروكلديكی چولك متحرك قوملرندن محافظه‌يه يارايور. اهاليسی بربر وعربدن مركب اولوب، آزاد اولمش كوله وخلادقلردن متشكل سياه وملزلری‌ده چوقدر. غدامسليلرك همان جمله‌سی سودان تجارتيله مشغول اولوب، چادكولی اطرافنه وتمبكتويه كاروانلرله كيدوب كلكارندن، هپسی عربی و بربر وسودان لسانلرينه آشنادرلر، وقصبه‌ده بو لسانلرك جمله‌سی تكلم اولنور. كنديلری مالكی المذهب اولوب، خوارج عباديه‌دن قالمه بعض اعتقادلری دخی واردر. غدامس طرابلس غرب حدودندن جزايرك جنوبنه طوغری چولده منتشر اولان تواركلرده مركز مرجعی اولمغله، بك ايشلك بازاری واردر، واهاليسنك اكثری ارباب ثروتدن وتجارنده بك ماهر اولوب، طرابلس غرب اسكله‌سيله سودان وتمبكتو آرالرنده منتظم صورتده كاروانلر ايشلديرلر؛ وتونس، جزاير، مصر وسائر بلاده دخی كيدوب، اجرای تجارت ايدرلر. الحاصل غدامس ايله غات سودان تجارتنك باشلجه مركزلری اولوب، آفريقای شماليك اك مهم نقطه‌لرندندر.

غدامس بك اسكی اولوب، نه وقت وكيملر طرفندن بنا اولنديغی معلوم دكلدر. آفريقای شماليدن بحث ايدن تاريخلرك اك اسكيلرنده غدامس نامی موجوددر. روماليلر بو قصبه‌يی ضبط ايدوب، تاريخلرنده (كيداموس) اسميله ياد ايدرلر. بونلر قصبه‌يی خيلی اعمار وتزيين دخی ايتمشلردی. حتی مذكور حوض دخی روماليلرك جملهٔ آثارندندر. ابو الفدا وابن خلدون وسائر مورخين وجغرافيون اسلام دخی غدامسك اهميت تجاريه‌سندن بحث، وسودان غربی وصحرای كبير حجاجنك اك مهم منازلندن اولديغی ذكر ايديورلر.

غرابوو (Grabow) پروسيه‌نك پومرانيه ايالتنده (استتين) سنجاغنده واستتينك ٢ كيلومتره شمال شرقيسنده و (اودر) ك صول كنارنده بر قصبه اولوب، ١٢٤٠ اهاليسی وبحريه وانشاآت بحريه مكتبی واردر.

— مكلنبورغ اشوارين بيوك دوقه‌لغنده اسواربنغ ايالتنده و ٤٠ كيلومتره جنوبنده اوله‌رق (الده) نهری اوزرنده دخی بو اسمله برقصبه اولوب، ٤٢٠٠ اهاليسی واردر.

غراتيانوس (Gratien, Gratianus) روما غرب ايمپراطورلرندن اولوب، ٣٥٩ تاريخ ميلاديسنده (سيرميوم) قصبه‌سنده طوغمش؛ و٣٦٧ده پدری برنجی والنتيانوس طرفندن برادری ايكنجی والنتيانوسله برابر حكومته تشريك اولنه‌رق، ٣٦٥ مستقلاً ايمپراطور اولمشدر. آلمانلرله غوتلرك هجوملرينه مقاومت ايتمش؛ و ٣٧٩ده قسطنطينيه ايمپراطورلغی منحل قالمغله، سردارلرندن تئودوسيوسی اوراده نصب و اقعاد ايلمشدی. كنديسی خرستيان اولوب، روماليلرك دين قديمنه خصومتی اولمغله، تبعه‌سنك خصومتنه مظهر اولوب، ٣٨٣ تاريخنده ماقسيم برتانيه‌ده اعلان حكومت ايدنجه، اخذ وتوقيف اولنه‌رق، ليون قربنده قتل اولنمشدر.

غراج (Gratz) آوستریا ومجارستان دولتنه تابع (استیریه) خطه‌سنك مرکزی برشهر اولوب، ویانه‌نك ١٨٠ کیلومتره جنوب غربیسنده و(مور) نهری اوزرنده‌واقع و ١١٨٥٤٠ اهالیبی جامعدر. کوزل بر شهر اولوب، قلعه‌سی، دار الفنونی، ١٠٠٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، تاریخ طبیعی موزه‌سی، رصدخانه‌سی وسائر مؤسسات علمیه وخیریه‌سیله برچوق معابدی وسائر ابنیهٔ مصنعه‌سی، ایپك و پاموق منسوجات ایله طبق، چوخه وسائره فابریقه‌لری وپك ایشلك تجارتی واردر.

غرادیسقه (Gradisca) بوسنه‌ده صاوه نهرینك ساحل یمیننده واسکی غرادیسقه‌نك قارشیسنده برقصبه اولوب، ١٧٠٠ اهالیسی واردر.

— اسکی غرادیسقه آوستریا و مجارستانك اسقلاوونیه ایالتنده وپوزغه‌نك ٤٠ کیلومتره غربنده اوله‌رق، صاوه‌نك ساحل یسارنده واقع اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی واردر.

غرازالما (Grazalema) اسپانیاده آندالوسیا خطه‌سنك قادیس ایالتنده وقادیسك ٩ کیلومتره شرق شمالیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٨٠٥٠ اهالیسی وچوخه فابریقه‌لری واردر.

غراسه (Grasse) فرانسه‌نك «بحری آلپ» ایالتنده وساحل بحردن ١٥ کیلومتره‌لك مسافه‌ده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٣٠٨٧ اهالیسی، داخلی مکتبی، طار سوقاقلری، کوزل تفرجگاهلری وزیتون یاغی، صابون، عطریات وسائره اخراجاتی واردر.

غراسیوزه (Graciosa) بحرمحیط آطلاسیده واقع وپورتکیز دولتنه تابع اولان (آسور) جزایرندن بری اولوب، (ترسایره) جزیره‌سنك ٤٥ کیلومتره شمال شرقیسنده بولنیور. جزایر مذکوره‌نك اك کوچکی اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه بویی ١٣ واك کنیش یرنده اکی ٨ کیلومتره‌در. جزایر مذکوره‌نك اك منبتی واك لطیفی اولوب، اسمی دخی لطافتنه دلالت ایدیور. اورمانلری آزدر. اهالیسی ١٢٠٠٠ کشی اولوب، ٣ کوچك قصبه ایله ایکی قریه‌ده ساکندرلر. بو اوچ قصبه‌نك باشلیجه‌سی اولان (سانته قروز) ٣٩°٥′١٣″ عرض شمالی ایله ٣٠°٢١′٤″ طول غربیده واقعدر. اهالیسی چالیشقان اولوب، بز وشیاق کبی بعض شیلر دخی اعمال ایدرلر.

غراکوس (Gacchus) اسکی روما مشاهیر رؤساسندن اولوب، تیبریوسك کوچك برادریدر. قبل المیلاد ١٢٦ تاریخنده رومادن تبعید مقصدیله سناتو طرفندن ساردنیه اداره‌سنه مأمور اولوب، ١٢٣ تاریخنده رومایه عودتنده اهالی طرفندن (تریبون) تعبیر ایتدکلری ریاسته انتخاب، وایرتسی سنه دخی ابقا اولنه‌رق، بو ایکی سنه‌لك ریاستی زماننده زراعه بر طاقم نظامات وضع، و رومایی تزیین ایتمش؛ وفقرای اهالیبی کچیندیرمك ایچون بر طاقم مهاجرلر ترتیب ایدوب، برقافله‌یی دخی بالذات قرتاجه سوق ایلمش ایدی. بعده سناتو اعضاسنك حیل ودسائسیله ریاستدن تبعید اولندقده بونلره قارشی بر طرف پیدا ایدوب، قونسلوس بولنان اوپیموس ایله محاربه‌یه طوتیشمش؛ وکندیسنك طرفی سلاحسز بولنمغله، مغلوب اولوب، دیانه معبدینه وبعده براورمانه‌قاچش؛ واوراده اوپیموسك امریله قتل اولنمش؛ وبرروایتده کندیسی کندینی برکوله‌یه قتل ایتدیرمشدر. وفاتی قبل المیلاد ١٢١ تاریخنده واقع اولمشدر.

غرامپیان (Grampians) اسقوچیاده بر سلسلهٔ جبالدر، که مملکت مذکوره‌یی جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه شق ایدوب، بحرمحیط آطلاسی ساحلنده (قانتیر) شبه جزیره‌سندن باشلایه‌رق، بحر شمالی ساحلنده (کیزد) بورننه منتهی اولور. بویی ٤٠٠ کیلومتره اولوب، اك یوکسك زروه‌سی ١٣٦٤ متره ارتفاعنده‌در. بو سلسله اسقوچیایی ایکی‌یه تقسیم ایدوب، شمالده‌کینه (هیغلاند) یعنی یوکسك یر، وجنوبده‌کی قسمنده (لوولاند) یعنی آلچق یر نامی ویریلیر.

غرامون (Grammont) بلجیقه‌نك شرق فلاندره ایالتنده و(دندر) نهری اوزرنده اوله‌رق (اوله‌نارد) ك ٣١ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع مستحکم برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی وبز، دانتله، خالی، توتون وسائره فابریقه‌لری واردر.

غراموس (Gramos) آرناؤدلقده بر طاغدر، كه مناستر ولايتنك كوريجه سنجاغنده قولونيه ايله كسريه قضالری آره‌سنده شمالدن جنوبه ممتد اولوب، شمالاً (موراوه) اسميله كوريجه قصبه‌سنك اوستنه قدر اوزانير؛ وجنوباً يانيه ولايتنه داخل اولوب، قونيچه قصبه‌سنك اوستنده (پاپينغو) طاغيله ودها يوقاريده (پندوس) سلسله‌سيله برلشور. اڭ يوكسك ذروه‌سی ٢٠٧٤ متره ارتفاعنده‌در.

غرامی (محمد) اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، قره‌فريه‌ليدر. قاضيلقده كزر، و رمل ايله كشف خفايا ادعاسنده بولنوردی. اشعاری ساده‌در. شو بيت اونكدر:

قاپوبی ديوار ايدوب ارباب عشقه نازدن
كندونی بر كوشه ايلر كوستر آچمازدن

غران (Gran) مجارستانده بر نهردر، كه (كومور) ايالتنده نبعانله ٢٦٠ كيلومتره‌لك جريانندن صكره، همنامی اولان قصبه‌نك قارشيسنده طونه‌يه دوكيلور.

غران (Gran) مجارستانده بوده‌نك ٤٥ كيلومتره شمال غربيسنده همنامی اولان نهرك طونه‌يه منصب اولديغی محلده واقع همنامی اولان ايالتك مركزی بر قصبه اولوب، ١٣٠٠٠ اهاليسی، مصنع بر كليساسی، راهبلر طرفندن اداره اولنور مكتبی، چوخه و سائره فابريقه‌لری و مياه معدنيه‌سی واردر. ١٠٤٠ تاريخ ميلاديسنده يعنی ٩٥٠ تاريخ هجريسنده وقانونی سلطان سليمان خان زماننده عثمانليلر طرفندن ضبط اولنه‌رق، ١٦٨٣ تاريخنه دك ١٤٣ سنه ادارۀ عثمانيه‌ده بولنمشدر. ١٨١٨ده قصبه‌نك بر قسمی يانغيندن خراب اولمشدی. (اوسترغون) اسميله دخی معروف اولوب، تواريخ عثمانيه‌ده بو اسمله ياد اولنور. — ايالتی پشته ايالتنك شمال غربيسنده واقع اولوب، بويی ٤٩ واكی ٣٦ كيلومتره واهاليسی تقريباً ١٠٠٠٠٠ كشيدر.

غراناده (Granada) آمريقای وسطينك نيقاراغوآ حكومتنده همنامی اولان بر كولك جوارنده ونيقاراغوآ كولنك ساحل غربيسنده بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهاليسی وچويد، قيرمز، باقر، شكر وسائره اخراجاتی واردر. ١٥٢٣ تاريخنده تأسيس اولنمشدر.

غرانت (Grant) آوستراليانك جنوب شرق جهتنده و (ياس) بوغازی ساحلنده بر ير اولوب، ١٣٨°١٥′دن ١٤٤°٢′ طول شرقی‌يه قدر ممتد اولور.

غرانتهام (Grantham) انكلتره‌نك لنقولن قونتلغنده ولنقولنك ٣٥ كيلومتره جنوبنده اوله‌رق (ترنت) نهرينه منتهی اولان بر جدولك اوزرنده بر قصبه اولوب، ٩٠٠٠ اهاليسی ومشهور (نيوتون) ك منشئی بولنمش اولان بر مكتبی واردر. آت وقوشی مسابقه‌لری مشهوردر.

غراند باسن (Grand Bassin) يعنی «بيوك حوضه» آمريقای شماليده ممالك مجتمعه‌نك قسم غربيسنده واسع بر ير اولوب، (اوتاه) نك حكومتنی قسم غربيسيله (نواده) جمهوريتنی شاملدر. مساحۀ سطحيه‌سی ٨٠٠٠٠٠ مربع كيلومتره‌دن زياده حذای بحردن ارتفاعی حد وسطی اوزره ١٥٠٠٠ متره اولوب، شرقاً (واهساچ) وغرباً (سير انواده) جبالیله مسدود اولمغله، هيچ بر طرفه جريانی يوقدر، ومياه جاريه‌سی بعض كوللره دوكيلور، ويا چوللده قورور. آسيانك چوللرينه مشابه اولوب، اراضيسی شوره‌زار وكوللری طوزليدر. شمال شرقی كوشه‌سنده «بيوك طوزلی كول» اسميله واسع بر كولی واردر. بحر محيط اطلاسی ساحلندن بحر محيط معتدل ساحلنه‌دك ممتد اولان بيوك دمير يول خطی بو يرك قسم شماليسنی شق ايده‌رك، بونده ٩٠٠ كيلومتره‌لك مسافه قطع ايدر.

غراند راپيد (Grand Rapids) آمريقای شماليده ممالك مجتمعه‌نك حكومات شماليه‌سندن (ميشيغان) حكومتنده وميشيغان شبه جزيره‌سنده (غراند ريور) اوزرنده وبو نهرك ميشيغان كولنده اولان منصبندن ٤٠ كيلومتره يوقاريده بر قصبه اولوب، ١٦٥١٠ اهاليسی واردر. اسكله‌دن بو قصبه‌يه قدر ممتد اولان دمير يول خطی اورادن يدی شعبه‌يه منقسم اولمغله، بيوك بر تجارتك مركزيدر. مذكور شلا-

له‌نك صوبی بر چوق ماکینه‌لر چویروب، کراسته وسرمر فابریقه‌لریله دمیرخانه‌لری چوقدر.

غراند ریور (Grand River) یعنی «بیوك نهر». بو اسمله آمریقای شمالیده درت نهر واردر:

برنجیسی انکلتره‌یه تابع دومینیون قطعه‌سنك قناده خطه‌سنده واقع اونتاریو ایالتنده (هورون) ایله (اونتاریو) کوللری آره‌سنده نبعانله، جنوبه وبعده شرق جنوبی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، بر قاچ قصبه‌نك ایچندن بعد المرور، (اریه) کولنه دوکیلور. مجراسی ۲۰۰ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، نصف اسفلی سیر سفائنه صالحدر. منصبنده کوزل بر لیمان تشکیل ایدیور. منصبندن بر آز یوقاری بو نهردن صنعی بر جدول آیریله‌رق، ۳۴ کیلومتره طولنده اولدیغی حالده، اونتاریو کولنه منتهی اولیور؛ وایکی کول آره‌سنده بر سیر سفائن طریقی تشکیل ایدیور.

— ایکنجیسی ممالك مجتمعه‌نك حکومات مرکزیه‌سندن (یووه) حکومتنده ایکی منبعدن نبعانله بعد الاجتماع جنوب شرقی‌یه طوغری آقار، و(میسوری) جهوریتنه کیروب، ۲۷۵ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (بروتسویق) قصبه‌سنده (میسوری) نهر عظیمنه دوکیلور. تابعلری متعدد وصوبی چوقدر.

— اوچنجیسی ممالك مجتمعه‌نك قسم شمالیسنده میشیغان حکومتنده وکوللرك آره‌سنده تشکل ایدن میشیغان شبه جزیره‌سی واسعه‌سنده (اریه) کولی قربنده نبعانله، غربه طوغری جریان ایده‌رك، منبت و اورمانلق یرلر آره‌سنده ۲۵۰ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، میشیغان کولنه دوکیلور. منصبنده واسع بر لیمان تشکیل ایدوب، اوراده (غراند هاون) اسمیله ایشلك بر اسکله واردر، و واپورلر اورادن (غراند راپید) قصبه‌سنه قدر چیقار، اوراده‌کی شلاله سفائنك دها یوقاری‌یه چیقمسنه مانع ایسه‌ده، نهردن ومتعدد اولان تابعلرندن اورایه کلیتلی کراسته ایندیریلیر.

— دردنجیسی ممالك مجتمعه‌نك جماهیر غربیه‌سندن (قولورادو) جهوریتنده «قیالی طاغلر» سلسله جبالندن نبعانله، غربه وبعده غرب جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، وصاغ وصولدن خیلی بیوك بر قاچ نهرك صولرینی اخذ ایله، ۴۰۰ کیلومتره‌دن زیاده مسافه قطع ایتدکدن صکره، (قولورادو) ایرماغنه دوکیلور. مجراسنك بر قسمی آمریقاده امثالی چوق اولان و (قانون) اسمیله یاد اولنان ایکی طرفی دیوارکبی دیك ودرین بر صندیق صورتنده‌در.

غراند ریویر (Grande Rivière) یعنی «بیوك نهر». قناده‌لیلرك (اوتاوه) نهرینه ویردکلری اسمدر. [«اوتاوه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غراند قومبه (Grand-Combe) فرانسه‌نك (غارده) ایالتنده و (آله)نك ۱۶ کیلومتره شمال شرقیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۱۰۰۰ اهالیسی وبیوك کومور معدنی واردر.

غراندلاق (Grand Lac) یعنی «بیوك کول». بو اسمله آمریقای شمالینك (دومینیون) قطعه‌سنده بر قاچ کول وار ایسه‌ده، چوغنك یالکز اسمی بیوك اولوب، الك مهملری (یکی برونسویق) خطه‌سنده واقع اولانیدر، که سیر سفائنه صالح بر آیاغی اولوب، ایچنه ینه سیر سفائنه صالح بر قاچ نهر دوکیلور؛ وکنارنده اهمیتلی کومور معدنلری وایچنده کلیتلی بالیق بولنیور.

غرانده [«ریوغرانده» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

غران ساسو (Gran-Sasso) ایتالیانك ملغا ناپولی قراللغنده و(آقویلا)نك ۱۷ کیلومتره شمال شرقیسنده آپنین سلسله جبالنك الك یوکسك ذروه‌سی اولان بر طاغ اولوب، ۲۹۸۰ متره ارتفاعی واردر.

غرانویل (Granville) فرانسه‌نك (مانشه) ایالتنده، و(آورانش)ك ۲۶ کیلومتره شمال غربیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ۱۲۵۲۷ اهالیسی، صاغلام وآنجق مدخلی مخاطره‌لی لیمانی، کوزل ریحتمی، استحکاماتی، بحریه مکتبی، ترسانه‌سی، طوز دپولری، استریدیه صیدی وایشلك تجارتی واردر.

غرانیق (Granique) بیغا سنجاغنده واقع اولوب، مرمره دکیزینه دوکیلن چاك چاینك اسم قدیمیدر. مجراسنك قربنده (کیزیق)

شهر قديمی بولنمغله، اهميتی اولوب، بيوك اسكندر ايران عسكريله برنجی محاربه‌سنی بو نهرك كنارنده ايده‌رك، غلبه‌يی قزانديغی كبی، روما سردارلرندن (لوسولوس) دخی اوراده مهردادی مغلوب ايتمشدی.

غراوسند { (Gravesend) انكلتره‌نك (كنت) ايالتنده ولوندره‌نك ٣٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده بر قصبه واسكله اولوب، ٢١٥٠٠ اهاليسی، ايشلك ليمانی، ترسانه‌سی، دكيز حماملری وبيوك تجارتی واردر.

غراولينه { (Gravelines) فرانسه‌نك (نورد) ايالتنده و(دونكرق)ك ١٨ كيلومتره غرب جنوبيسنده ناحيه مركزی بر قصبه واسكله اولوب، ٧٥٠٠ اهاليسی، قومله طولمش ليمانی، ترسانه‌سی، عسكری خسته‌خانه‌سی وصيد ماهی‌يه مخصوص سفائنی واردر.

غراوينه { (Gravina) ايتاليانك ملغا ناپولی قراللغنده (باری) ايالتنده و(باری)نك ٥٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهاليسی واردر. وقتيله دوقه‌لق صورتنده اداره اولنوردی.

غراهامستوون { (Graham's Town) اميد برونده (با.تورست)ك ٣٥ كيلومتره شمال غربيسنده شرق قضالری رئيسنك مركزی برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهاليسی واردر.

غرای { (Gray) فرانسه‌نك «بوقاری ساؤنه» ايالتنده و(وزول)ك ٥٦ كيلومتره شمال غربيسنده قضا مركزی بر قصبه واسكله اولوب، ٧٤٠٠ اهاليسی، ايشلك ليمانی، دمير يولی، كوزل بر كوپريسی، اسكی قلعه‌سی، قشله‌لری، بيوك بر دكرمنی، سفائن اعمالنه مخصوص دستكاهلری وداخلی مكتبی واردر.

غرايج { (Greiz) آلمانياده (رايس غرايج) برنسلكنك مركزی برقصبه اولوب، لايپسيغك ٩٠ كيلومتره جنوب غربيسنده و(السترلانق) نهری اوزرنده واقعدر. ٧٠٠٠ اهاليسی، برنسه مخصوص سرايی، كوزل بر اورمانی ومنسوجات فابريقه‌لری واردر.

غرايفسوالد { (Graifswald) پروسيه‌نك پومرانيه خطه‌سنده و(ريق) نهری اوزرنده اوله‌رق بالطيق دكيزی ساحلندن ١٦ كيلومتره ايچريده و(استرالزوند)ك ٢٨ كيلومتره جنوب شرقيسنده سنجاق مركزی بر قصبه اولوب، ١٨٠٠٠ اهاليسی، مشهور دار الفنونی، بيوك كتبخانه‌سی، نباتات باغچه‌سی، سفائن اعمالنه مخصوص دستكاهلری، پك ايشلك تجارتی واسپيرتو وحبوبات ياغی كبی محصولات صناعيه‌سی واردر.

غرب { آفريقا قطعه‌سی سواحل شماليه‌سنك غرب جهتنده‌كی بربر ممالكنه ويريلن اسم اولوب، مغرب اسميله مترادفدر. [«مغرب» ماده‌سنه مراجعت بيورله.]

غرب { (الغرب) مغرب اقصانك يعنی فاس ومراكش دولتنك منقسم بولنديغی ايالاتك بری اولوب، سبته بوغازندن بدأ ايله، بحر محيط آطلاسی سواحلی بوينجه (سبو) واديسنه دك ممتد اولور. اراضيسی مرتفعجه اولوب، درن جبالندن اينن برچوق چايلرله اروا اولنور. ايكی دائره‌يه منقسم اولوب، قسم شماليسنك اهاليسی اكثريت اوزره بربر وايچلرندن چوغی ماوی كوزلی وصاری صاچليدر؛ قسم جنوبيسنككيلر ايسه عرب اولوب، اسمر سيمالی واكثريت اوزره خيمه‌نشيندر. طوپراغی منبت اولوب، ذخايره متعلق محصولاتی چوقدر. قيونلريله سائر حيواناتی دخی چوق اولوب، خيلی يوك اخراج اولنور. منظار آغاجلری‌ده واردر. مساحهٔ سطحيه‌سيله مقدار اهاليسنه دائر بر قيده دسترس اوله‌مدق.

غربی { [«جبل غربی» ماده‌سنه مراجعت بيورله.]

غربی { (الوادی الغربی) طرابلس غرب ولايتنك فزان سنجاغنده برناحيه‌در، كه مركز لوا اولان مرزوقك ١٠٤ كيلومتره شمال غربيسندن باشلايه‌رق غرب جنوبی‌يه طوغری ولايتك حدودی خارجنه قدر ممتد اولور بر وادی اولوب، يوقاری طرفلرنده ١١ قريه‌سی واردر، كه هربری خرمالقله محاطدر. اك بيوكلری ومركزلری تكريت قريه‌سيدر. (جرمه) قريه‌سی دخی وقتيله

فزانك مركزى بولنمش و روماليلرجه (غارامه) اسميله معروف اولان برقصبه‌نك بقيه‌سى حكمنده اولوب، اطرافنده برطاقم ويرانه‌لر ورومائيلردن قالمه بر هيكل موجوددر. روماليلرك آفريقاده آياق باصدقلرى يرلرك اك جنوبيسى بوراسى اولديغى ظن اولنيور. اووقتلرده بوقصبه شمديكى غات وغدامس كبى سودان تجارتنك برمهم موقعى ايدى. وادئ غربى اهاليسى توارق وعرب وسودانيلردن مركبدر.

غربيه { خطهٔ مصريه‌نك منقسم اولديغى مديريتلرك برى اولوب، نيلك سقى وارووا ايتديكى داليه‌نك يعنى قوهٔ انباتيه‌سيله مشهور عالم اولان شمالى واسع اووه‌نك و مصرك سواحل شماليه‌سنك قسم وسطى واعظمندن عبارت اولديغى حالده، نيلك اك باشلى ايكى قولى يعنى رشيد قوليله دمياط قولى آره‌لرنده بولنيور. شمالاً آق دكيزله، شرقاً دقهليه، جنوباً منوفيه، غرباً دخى بحيره مديريتلريله محدوددر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٦٣٩ مربع كيلومتره واهاليسى برمليون نفوسه قريبدر. مركزى طنطا شهريدر. اراضيسى نيلك برچوق جدوللريله اروا اولنه‌رق، كاملاً مزروع ومتصل برتارله حكمنده‌در. محصولاتى: پاموق، برنج، شكر قامشى، سيسام، يونجه، بغداى، مصر بغدايى، آرپه، بقله، مرجمك، نخود، كتن، كنوير، صوغان، توتون وسبزه وميوه‌لرك انواعندن عبارتدر. صيغير، مانده، آت، دوه، مركب، استر، قيون وكچى كبى حيوانات اهليه‌سى دخى چوق او- لوب، هان‌جمله‌سنك جنسى پك ايبدر. اسكندريه‌دن و دمياطدن قاهره‌يه كيدن دمير يول خطلرى بو مديريتى‌شق ايتدكلرى كبى، برچوق شعبه‌لرى دخى مديريتك هرطرفى آره‌لرنده اختلاطى تسهيل ايدر؛ ونيلك قوللرى وجدوللرى‌ده بو بابده برقات دها سهولت ايراث ايدر. مديريتك سواحلنده اهميتلى براسكله اولميوب، مخرجلرى دمياط ورشيد واسكندريه در. بومديريتك ٣٦ شهر وقصبه‌سى وبيك بشيوزه قريب قريه ومزرعه‌سى اولوب، ١١ مركز يعنى قضايه منقسمدر.

غُرجستان { جغرافيون اسلام آثارنده بو اسم افغانستانده هرات ايله كابل آره‌سنده طاغلق برناحيهٔ واسعه‌يه ويريليوردى. بو مملكت متانت وصعوبت محليه‌سى حسبيله اسكيدن مستثنى بر صورتده و(شار) تعبير ايتدكلرى كندى رؤسالرى معرفتيله اداره اولنوردى.

غرچيا { (Grèce, Græcia) لاتينه‌لرك يونانه ويردكلرى اسم اولوب، اليوم دخى آوروپاليلر خطهٔ مذكوره‌يه بو اسمى ويونانيلره (غرك) اسمنى ويررلر. [«يونان» ماده‌سنه مراجعت.]

غردوس { سيرا ده — (Sierra de Gredos) اسپانياده دوئرو ايله تاج ايرماقلرينك حوضه‌لرينى بربرندن آيرير بر سلسلهٔ جبال اولوب، غربدن شرقه ممتد اولور، بويى ٩٠ كيلومتره‌دور.

غرزان { بتليس ولايتنك سعرد سنجاغنده وسنجاغك منتهاى شمال غربيسنده بر قضا اولوب، شرقاً شروان، شرق جنوبى جهتندن نفس سعرد، جنوباً رضوان قضالريله، غرباً دياربكر ولايتيله، شمالاً دخى لنج وبتليس سنجاقلريله محاطدر. قضا ١٣٨ قريه‌دن مركب اولوب، يرلى وسيار بر قاچ كرد عشيرتى دخى واردر. اهالئ مسكونه‌سى ١٣٠٠٠ نفوسدن عبارت اولوب، ثلثانى كرد ومسلم وقصورى ارمنى، سريانى ويزيديدن مركبدر: كرد عشيرتلرى خلق بوتمداده داخل دكلدر. بوعشيرتلرك باشليجه‌لرى: پيختار، عليكان، رشكونان، بوران، ملكشيان‌عشيرتلريدر. مركز قضا (يدو) قريه‌سيدر. باشور وخطو اسملريله ايكى نهر قضانى شمالدن جنوبه شق ايدر، وبر خيلى چاى ودره دخى بونلره دو- كيلور. اراضيسى عارضه‌ليجه ايسه‌ده، دوز ومثبت اووه و واديلرى دخى چوقدر. هواسى صحباجقه اولوب، قيشين بعضا قار ياغارسه‌ده، دوام ايتمز؛ وبناءً عليه كرد عشيرتلرينك چوغى بو قضاده قيشى كچيروب، يازين سوريلرينى موش يايلالرينه سوق ايدرلر. محصولاتى حبوبات وذخاير متنوعه ايله اوزوم وميوه وسبزه‌لرك انواعندن وتوتون وسائره‌دن عبارت اولوب، خيلى مقدار بال، يباغى و تفتيك دخى چيقار. معمولات صناعيه‌سى كليم، كچه، خالى، عبا وحوايج محليه‌يه كوره سائر مصنوعاتدن عبارتدر. درون قضاده ١٤ جامع ومسجد وبرخيلى قلاع ومدن قديمه ويرانه‌لرى بولنوب، زيارت قريه‌سنده

ویس القرانی حضرتلرینك مقامی بیوك زیارتكاهدر، ولایتنده معمور بر خانقاه واردر. مركز قضایه ایكی ساعتلق مسافه‌ده (ارزن) اسمیله اسكی بر شهرك خرابه‌لری مشهود اولوب، قضانك اسمی دخی بوندن غلط اولدیغی مظنوندر. (كولاماسیان) قریه‌سنده كوكوردلی بر قاپلیجه و (دوق) قریه‌سنده شكل وموقعی مخوف بر مغاره بولنوب، درونده صویی فایتله صوتوق بر حوض واردر. قضا داخلنده ملقان وصلحه اسملریله ایكی بیوك وبر قاچ كوچك عملده سنوی اوتوز بیك لیرالق طوز چیقار. اورمانلری چوغجه اولوب، ایچلرنده بعض حیوانات وحشیه بولنور.

غرغوآر { سنت — (St. Grégoire) بو اسمله خرستیانلرك بش عزیزلری واردر:

برنجیسی (تاوماتورغوس) یعنی «صاحب كرامات» لقبیله معروف اولوب، (نئو قیصریه) یعنی نیكساره‌ده طوغمش؛ ودین عیسوی‌یی بعدالقبول ۲۴۰ تاریخ میلادیسنده وطننده پسقپوس اولمش؛ وتحت اداره‌سنده بولنان مملكت اهالیسنك همان جمله‌سنه خرستیانلغی قبول ایتدیرمش ایدی. ایمپراطور دقیوسك زماننده تعقیب اولنه‌رق، اعدامه سوق اولنوركن كرامتله قورتلمش؛ و ۲۶٤ ویا ۲۷۰ ده وفات ایتمشدر. تشرین ثانینك ۱۷ سنده یورطیسی اجرا اولنور. بعض آثار قلمیه‌سی جمع ونشر اولنمشدر. سنت باسیل بونك بر چوق كراماتنی نقل ایدیور.

— ایكنجیسی Illuminateur یعنی «ملهم» لقبیله ملقب اولوب، ۲۵۷ تاریخ میلادیسنده طوغمش، و ۳۳۱ ده وفات ایتمشدر. اشكانیان خاندانه منسوب بر پرنسك اوغلی اولدیغی حالده، خرستیانلغی قبول ایله ارمنیلری دین عیسوی‌یه دعوت، وحقی حاكملری اولان تیردادی دخی بو دینه ادخال ایتمش؛ و او جهتله ایلك پسقپوسی و پطریقی اولمشدر. ۳۱۹ تاریخنده مرقوم تیردادك معیتنده رومایه كیدوب، ایمپراطور قسطنطینك حسن قبولنه مظهر اولمشدی. ارمنی لساننده بعض ادعیه ومقالاتی اولوب، ارمنیلر طرفندن آیین صره‌سنده قرائت اولنور.

— اوچنجیسی (تئولوجیان) یعنی «عقائدی» لقبیله ملقب اولوب، ۳۲۸ تاریخ میلادیسنده آناطولینك قپادوقیا خطهٔ قدیمه‌سنده (نازیانزه) شهر قدیمنده طوغمش؛ و فلسطینك قیساریه شهرنده واسكندریه‌ده تحصیل ایتدكدن صكره، همشهریسی اولان سنت باسیل ایله برابر آتنه‌یه كیدوب، اكمال تحصیل ایتمش؛ و وطننده بعض خدمات روحانیه‌ده بولندقدن صكره، قسطنطینیه‌یه كیدوب، نشر مذهبله اوغراشمش؛ وازنیق مجلس روحانیسنك مقرراتی تأكید وترویجه چالیشمش ایدی. ایمپراطور تئو- دوسیوس طرفندن قسطنطینیه باش پسقپوسلغنه نصب اولنه‌رق، بر مجلس روحانی‌یه دخی بو نصبی تصدیق ایتدیرمك ایستمش ایسه‌ده، مصر پسقپوسلری تصدیق ایتمدكلرندن، كندیسی منصبنی تركله، وطننه چكیلوب، بقیهٔ عمرنی ریاضتله كچیرمش؛ و وعظ ونصیحته دائر بر چوق مقالات فصیحه براقمشدر. وفاتی ۳۸۹ تاریخنده اولوب، مایسك ۹ نده یور- طیسی اجرا اولنور.

— دردنجیسی سنت باسیلك برادری اولوب، ۳۳۰ تاریخلرنده سیواسده طوغمش، و قپادوقیا خطه‌سنك (نیسا) شهرنده پسقپوس اولمش ایدی. آریانوس مذهبنه تابع خرستیانلر طرفندن پسقپوسلغی تركه مجبور اولوب، ایمپراطور والنسك وفاتندن صكره اعاده اولنمش؛ و ۳۷۹ ده آنطاكیه و ۳۸۱ ده قسطنطینیه مجلس روحانیلرنده بولنوب، ۳۹۶ تا- ریخلرنده وفات ایتمشدر. یورطیسی مارتك ۹ نده اجرا اولنور. عقاید وپند ونصیحته دائر بر خیلی تألیفات ومقالاتی واردر.

— بشنجیسی (فلورنتیوس غرغوریوس) ۵۳۰ تاریخنده فرانسه‌نك (اوورنیه) خطه‌سنده طوغمش، و ۵۹۳ ده وفات ایتمشدر. ۵۷۳ ده (تور) پسقپوسی اولوب، تعقیب اولنان خرستیانلری مدا- فعه‌ده بیوك بر غیرت كوسترمشدر. فرانقلر بیننده خرستیانلغك صورت انتشاری تاریخنی اون جلد اوزره یازوب، فرانسه تاریخنجه پك مهم بر اثر براقمشدر. تشرین ثانینك ۱۷ سنده یورطیسی اجرا اولنور.

غرغوآر { (Grégoire) بو اسمله ۱٦ پاپا كلمشدر:

برنجیسی اعزه‌دن معدود وبیوك عنوانیله ممتاز اولوب، ۵٤۰ تاریخ میلادیسنده رومه‌ده طوغمش، و ٦۰٤ ده وفات ایتمشدر. كندیسی بیوك بر فامیلیایه

منسوب ثروت وسامان واقتدار صاحبی اولوب، رو-
ماده (پرتور) اولمش ایکن، طریق رهبانه دخول
ایله، ٥٩٠ تاریخنده پاپا انتخاب اولنمش؛ واو وقت
ایتالیاده حکم سورن لومباردلره خرستیانلغی قبول
ایتدیردیکی کبی، آریانوسك مذهبنه تابع اولان
غوتلری قتولیکلکه ارجاع، وبیوك برتانیه‌یه دخی
خرستیانلغی نشر ایتمشدر. برچوق آیینلر ونظاملر
وضع، ومناسترلر تأسیس ایدوب، راهبلره پك صیقی
ریاضت تعیین ایتمش؛ ومذهبه متعلق بعض آثار
براقمشدر. سوق تعصبله مشرکلردن قالمه برچوق
کتابلری احراق وبعض آثار مصنعه‌یی امحا ایلدیکی
مرویدر. مارتك ١٢ سنده وایلولك ٣ نده یورطیسی
اجرا ایدرلر.

— ایکنجیسی بنه امزه‌دن معدود وبنه رو-
مالی اولوب، ٧١٥ تاریخنده پاپا انتخاب اولنه‌رق،
بت‌شکنلره قارشی بر مجلس روحانی عقد، وآلمانیه‌ده
خرستیانلغی نشر ایتمك ایچون سنت بونیفاسی امزام
ایتمشدی. ٧٣١ ده وفات ایدوب، شباطك ٢ سنده
یورطیسی اجرا اولنور.

— اوچنجیسی سریانی الاصل اولوب، ایکنجی
غرغوآرك وفاتنده ٧٣١ ده پاپا انتخاب اولنمش؛
ولومباردلره وبت شکنلره قارشی طورمغله امرار
اوقات ایدوب، ٧٤١ ده وفات ایتمشدر. محب فقرا
لقبنه مظهر اولمشدی.

— دردنجیسی روما بطریقلرندن یعنی رؤسا-
سندن برینك اوغلی اولوب، ٨٢٧ ده انتخاب اولنمش،
و٨٤٤ ده وفات ایتمشدر. فرانسه قرالی (لویی دبونر)
ایله اوغللری میانه‌سنده‌کی اختلافی رفع ایله مصالحه
ایتدیرمك ایچون، فرانسه‌یه کیتمش ایسه‌ده، موفق
اوله‌میوب، اوغللرینه حق ویره‌رك عودت ایتمشدی.

— بشنجیسی (برونون) ایمپراطور اوچنجی
اوتونك یکنی اولوب، ٩٩٦ ده انتخاب اولنمش؛ وفرقهٔ
مخالفین طرفندن انتخاب اولنه‌رق، اون آلتنجی ژان
نامنی آلمش اولان (فیلاغات)ی ایمپراطورك عسکریله
رومادن طرد ایتمش؛ وبرنجی درجه اقرباسندن
(برته)یی تزوج ایتمش اولان فرانسه قرالی (روبرت)ی
بو زوجه‌سنی تطلیق ایله یدی سنه‌لك ریاضته اجبار
ایلمشدی. ٩٩٩ تاریخنده وفات ایتمشدر.

— آلتنجیسی (ژن غراتیان) رومالی اولوب،
١٠٤٤ ده انتخاب اولنمش؛ وعین وقتده فرقهٔ مخا-
لفین طرفندن دیکر اوچ قاردینال دخی انتخاب او-
لنه‌رق، پاپالق اموری پك قاریشمش اولدیغی حالده،
کندیسی رقیبلرینه غلبه چاله‌رق، اعادهٔ اسایش
وانتظامه مقتدر اولمش ایسه‌ده، ایمپراطور اوچنجی
هنری ایله بعض قردینالرك انتریقه‌لرندن عاجز قا-
لوب، ١٠٤٦ ده استعفا ایتمشدر.

— فرقهٔ مخالفین طرفندن انتخاب اولنمش دیکر
بر آلتنجی غرغوآر دخی واردر. [«لیون» ماده‌سنه
مراجعت بیوریله.]

٭— یدنجیسی اك مشهورلری اولوب، امزه‌دن
معدوددر. اصل اسمی (هیلدبراند) اولوب، ١٠٧٣ ده
پاپا انتخاب اولنمش؛ وراهبلرك اولنه‌مسی حقنده شدتلی
برنظام وضعیله کندی اقتدارینی امور ملکیه وسیا-
سیه‌یه دخی تعمیم وحکمدارلرك وظائفنه مداخله
ایتمکه قالقیشمش؛ واووقته قدر حکمدارلر پسقپوسلره
واسع املاك تخصیص ایتدکاری جهتله، بونلری
کندیلری عزل ونصب ایتدکاری حالده، صاحب
ترجیه پسقپوسلرك عزل ونصبی حقوقنی کندینه حصر
ایتمك ایستدیکندن، آلمانیا ایمپراطورلرندن دردنجی
هنری ایله برچوق وقت اوغراشمش؛ ونهایت حکمدار
١٠٧٧ ده بوحقدن واز کچمکله برابر کمال تذلل ایله
پاپانك آیاغنه کیدوب، استعفای قصور ایتمش، وکلیسا-
دن مطرودیتی حکمنی فسخ ایتدیرمش ایسه‌ده،
١٠٨٠ ده (کیبرت) اسمنده برینی اوچنجی (قلمان)
اسمیله پاپا طانیوب، صاحب ترجیه‌یه قارشی رومایه
عسکر سوق ایتمکله، غرغوآر قلابره‌ده حکم سورن
نورماندیه‌لی (روبرت کیسقارد) دن استمداد ایدوب،
بونك عسکری کندیسنی پاپالغه اعاده ایده‌بیلمش
ایسه‌ده، رومالی قان ایچنده براقدقلرندن، عودتلرنده
کندیلریله برابر کیتمکه مجبور اولوب، ١٠٨٥ ده
سالرنه‌ده وفات ایتمشدر. بعض آثار قلمیه‌سی واردر.
مایسك ٢٥ نده یورطیسنی اجرا ایدرلر.

— سکزنجیسی (آلبرت دوسپیناکیو) ١١٨٨
ده انتخاب اولنوب، یالکز ایکی آی پاپالق ایتمشدر.

— طقوزنجیسی اوچنجی اینوسانك یکنی او-
لوب، ١٢٢٧ ده انتخاب اولنمش؛ واهل اسلامه

قارشی بریکی اهل صلیب سفری آچوب، ایکنجی فردریقی ابتدا بو سفره کیتمك ایستمدیکی ایچون ، وثانیا مسلمانلرله عقد مصالحه ایتدیکیچون ، ایکی دفعه کلیسادن طرد ایتمش؛ وبونك طرفندن دفعاتله رومایی ترکله فراره مجبور ایدلمش؛ و۱۲٤۱ تاریخنده یوز یاشنده وفات ایتمشدر.

— اوتنجیسی (تیبوت ویسقونتی) ۱۲۷۱ تاریخنده انتخاب اولنمش؛ و۱۲۷٤ده لیونده برمجلس تشکیل ایدوب، بو مجلسده آوروپا حکمدارلرینك وبعض آسیا خرستیان جماعتنك وکیللری دخی حاضر بولندیغی حالده، قتولیك ایله روم مذهبلرینك توحیدی، فلسطینه امداد ارسالی ، و رهبانه نظامات وضعی مسئله‌لری موقع تذکره قونیله‌رق، بو اوچ مسئله‌دن یالکز اوچنجیسی اجرا اولنه‌بیلمشدر. ۱۲۸٦ده وفات ایتمشدر.

— اون برنجیسی (پیرروژه دوبوفور) آلتنجی قلمانك یکنی اولوب، ۱۳۳۲ تاریخنده لیموژ قربنده طوغمش ، و ۱۳۷۰ده انتخاب اولنه‌رق ، ابتدا آوینیونده پاپالق ایتمش ؛ وبعده رومالیلرك ابرامی اوزرینه ، پاپالق کرسیسنی رومایه اعاده ایده‌رك ، ۱۳۷۸ده وفات ایتمشدر.

— اون ایکنجیسی (آنجلو قوراریو) وندیك زادکانندن برعائله‌یه منسوب اولوب، شهر مذکورك بطریقی ایکن، ۱٤۰٦ تاریخنده پاپا انتخاب اولنمش؛ واو صره‌ده پاپالق ایکی‌یه آیریله‌رق ، بری رومادہ ودیکری آوینیونده اقامت ایتدیکی حالده ، صاحب ترجمه، رقیبی اولان اون اوچنجی بنوآ دخی راضی اولدیغی حالده، ایکیسی بردن استعفا ایدوب، برتك پاپا انتخاب اولنمسنی تکلیف ایتمش ایسه‌ده ، بعده هر ایکیسی استعفاده تردد ایتدکلرندن، قاردینالل (پیزه)ده برمجلس عمومی عقد ایده‌رك، ایکیسنی عزل ایله، بشنجی آلکساندری انتخاب ایتمشلردر. صاحب ترجمه ۱٤۱۷ تاریخنده ۹۱ یاشنده وفات ایتمشدر.

— اون اوچنجیسی (بوئون قومپانیی) ۱۵۷۲ده انتخاب اولنه‌رق ، اسپانیا ایله بالاتفاق عثمانلیلره قارشی برقوهٔ عسکریه ترتیب ایتمکه چالیشمش ایسه‌ده، مقتدر اوله‌مامش ؛ وپروتستانلره قارشی اوچنجی هنری‌یه آقچه وعسکرله امداد ایتمشدر. بو پاپانك اك زیاده بادیٔ شهرتی سنهٔ رومیه‌یی تصحیح ایله الیوم سنهٔ افرنجیه نامیله معروف تقویم صحیحی قبول ایلمسیدر. ۱۵۸۵ تاریخنده ۸۳ یاشنده وفات ایتمشدر. علم حقوقه آشنا اولوب ، وقتیله وطنی اولان (بولونیه) ده حقوق معلمی بولنمشدی . صنایعه دخی مراق اولوب ، روما شهرینی بعض ابنیهٔ مصنعه ایله تزیین ایتمشدی.

— اون دردنجیسی (نیقوله اسفوندراتو) ۱۵۹۰ده انتخاب اولنه‌رق، یالکز اون آی پاپالق ایتمشدر. فرانسه قرالی دردنجی هنری‌یی وفرانسه پروتستانلرینی کلیسادن طردله ، پروتستانلره قارشی اولان هیئت اتفاقیه‌یه امداد کوندرمشیدی.

— اون بشنجیسی (آلکساندرو لودوویزی) بولونیه‌لی اولوب ، اوراده پسقپوس ایکن، ۱٦۲۱ده ٦۷ یاشنده پاپا انتخاب اولنمش ؛ و رومادہ پروپاغانده یعنی نشر مذهب مکتبنی تأسیس ایله، انکیزیسیونك مهتمی اولان (اینیاس دولویوله) نك عزیزلکنه قرار ویرمش، وآلمانیه ایمپراطورینه پروتستانلره قارشی امداد ایتمشدر. ۱٦۳۱ تاریخنده وفات ایتمشدر.

— اون آلتنجیسی (ماورو قاپلاری) ۱۸۳۱ تاریخنده انتخاب اولنه‌رق ، کندیسی عالم برآدم اولمغله، پاپالغی ساده‌لشدیرمکه چالیشمش ایسه‌ده، رومادہ بر اختلال ظهور ایدوب، باصدیرمق ایچون، آوستریادن استمداد ایتمش، وفرانسزلرك آنقونه‌یی اشغال ایتملرینه سبب اولمشدر. میسیونرلری تصاحب ایدوب ، آمریقا و سائر بلاد بعیده‌ده بر چوق پسقپوسلقلر تشکیل ایتمشدی . ۱۸٤٦ده وفات ایتمشدر .

غرغوآر { آبه — (l'Abbé Grégoire) فرانسه مشاهیر سیاسیون ومؤلفیندن اولوب، ۱۷۵۰ ده لونویل قربنده طوغمش، و ۱۸۳۱ ده وفات ایتمشدر. کندیسی طائفهٔ رهبانه منسوب اولدیغی حالده ، ۱۷۸۹ ده پارسده اجتماع ایدن مجلس عمومی‌یه لیون هیئت رهبانیه‌سی طرفندن وکیل انتخاب اولنه‌رق، رؤساء روحانیه‌نك تحدید اقتداریله پروتستانلرك و یهودیلرك توسیع حقوقنه وبوکا مماثل افکار حریت پرورانه‌یه دائر نطقلر ایراد ایدوب، او تاریخدن اعتباراً افکار جدیده‌نك اك غیرتلی مدافعه‌کارلرندن بولنمش؛ وبر چوق مجالس

منتخبه‌ده ونهایت سناتو اعضالغنده بولنه‌رق، انجمن كبیر معارف اعضالغنه دخی انتخاب اولنمشیدی . مجالسده‌كی نطقلریله وتألیفات عدیده‌سیله رؤسای روحانیه‌نك و افكار عتیقه اصحابنك خصومتنی قزانوب، وفاتنده پارس باش پسقپوسی جنازه‌سنك آیین مذهبی ایله قالدیرلمسنی منع ایتمش ایسه‌ده ، همفكر وهممسلكلری اولان اهالیدن یكرمی بیك كشی تابوتنی كمال تعظیمله اوموزلرینه آلوب ، آلایله مدفننه نقل ایتمشلردر. آثاری متعدد جلدلر تشكیل ایدوب، پك متین ومقبولدر.

غرغوراس { نیكفور — (N. Grégoras) روم مشاهیر مورخیننـدن اولوب ، ١٢٩٥ تاریخ میلادیسنده قره دكیز اركلیسنده طوغمش، و ١٣٦٥ ده وفات ایتمشدر . قسطنطینیه‌ده عمومی درسلر ویروب، حلقهٔ تدریسنه بر چوق طلبه طوپلامش؛ وایمپراطور آندرونیقك توجهنی قزانمش ایدی. بر چوق آثار براقوب ، اك مشهور وقیمتداری قسطنطینیه تاریخیـدر، كه ٣٨ كتاب ویا فصلدن مركب اولوب، دفعاتله طبع، وآوروپا لسانلرینه ترجمه اولنمشدر.

غرناده { وعربلر عندنده غرناطه (Grenade, Granada) اسپانیانك ممالك جنوبیه‌سندن آندالوسیا خطه‌سنده ومادریدك دمیر یول خطیله ٦٩٦ كیلومتره جنوبنده اوله‌رق (نواده) طاغنك اتكنده و(وادی الكبیر) ایرماغنه تابع (شنیل) نهرینك شمالنده وبونهره دوكیلن دارو (وعربلرجه حداره) چاینك ایكی كنارنده واقع ایالت مركزی بر شهر اولوب، ٧٦١١٠ اهالیسی، دار الفنونی، رسم موزه‌سی، متعدد كتبخانه‌لری، بیوك بركلیساسیله بوكا مربوط ٥٦ متره یوكسكلكنده برچاك قله‌سی وعربلردن قالمه برطاقم آثار عتیقه‌سی وعلی الخصوص صناعت معماریه‌سیله مشهور عالم اولان وعربلرك ترقیاتنه بر نمونه حكمنده بولنان (الحمرا) اسمیله واسع بر سرایی واردر. شهر اوچ تپه‌نك اتكلرنده واقع اولوب، بو اوچ تپـه خانه‌لرله مزین اولدقلری حالده یارلمش بر ناره بكزدكلرندن، شهر اسپانیول لساننده نار دیمك اولان بو اسمله تسمیه اولنمشدر. اصل غرناده شهرك قسم غربیسی اولوب، جنوب جهتنده‌كی محله‌سی (آنتقوئروئلا) وشمال شرق قسمی دخی (البایسین) اسملریله تفریق اولنور. دارو نهریله آیرلمش اولان بو صوك قسمی البیضا عرب مهاجرلریله اسكان ایدلمش اولدیغندن، اسمی (البیضائیین) دن غلطدر. اطرافنـده دها بر طاقم متفرق محله‌لری وباغ وباغچه‌لر آره‌سنده كوشكلری واردر . سوقاقلری پك طـار وطولاشیقلی اولوب ، یالكز یكی تنظیم اولنمش بعض كنیش جاده‌لری وشهرك ایچنده برقاچ واسع میدانی واردر. بو میدانلرك اك بیـوكی (پلازه دل تریومفو) در، كه شهرك شمالنده واسع بر مستطیلدر. خانه‌لرینك اكثری الیوم عرب طرزنده اولوب، واسع اوطه‌لرینك داخلدن فرحفزا باغچـه‌لره پنجره‌لری واردر . سـوقاقلری كوزل قالدیرملرله دوشنمش اولوب، بعضلرینـك مرمر دوشه‌لی یایا قالدیرملری‌ده واردر. وادی‌یه قریب اولان آشـاغی قسمنك سوقاقلری دهـا كنیش و خانه‌لری طرز جدید اوزره‌در.

الحمرا دارو (حداره) مجراسیله البایسین (البیضائیین) محله‌سی آره‌سنده‌كی تپه‌یی ضبط ایدوب، برجلر وقله‌لرله مجهز بر سورله محاطدر. بو سورك ایچنـده مسلمانلردن قالمه اولان كوشكلری، باغچه‌لری، ساله‌لری، حولیلری، فسقیه وشادروانلری، چشمه‌لری، رنكارنك مرمرلردن یاپلمش كمر وقبه‌لری وهر نوع تزییناتی برر برر تعریف ایچون مستقلاً بیوك برجلد كتاب یازمق اقتضـا ایدر . اورته‌سـنده (القصبه) اسمیله بر ایچ قلعـه واردر. الحمراده‌كی آثار عربك بر طاقمی‌ده خراب حالنده اولوب، بعض یرلری بسبتون خالیدر. مشهور شارل كینت الحمرا ایچنـده یكی بر سرای یاپدیرمغه باشلامش ایسه‌ده، ناتمام براقلشدر. شهرك شرق طرفنده (لوس مولینوس) یعنی دكرمنلر اسمیله معروف بر باروده عرب حكمدارلرینك صیفیه‌سی بولنمش اولان (انرالیف) اسمیله دیكر بر سرای بولنوب ، نهایت درجه‌ده كوزل باغچه‌لر، فسقیه‌لر، چاغلایانلر وحوضلرله محاط ومزیندر.

جنوب جهتنده بولنـوب اكثریا تپـه‌لری قارله مستور اولان نواده طاغلریله شرق وشمال جهتنده‌كی چیلاق طاغلرك ماثی رنكی وبوطاغلرده‌كی قیالر وشهرك آلتنده غربه طوغری كوز كوره‌بیلدیكی قدر ممتـد اولان (وغا) اووه‌سنك زمردین رنكی وبواووه‌نك اورته‌سندن چكن شنیل نهریله تابعلری اولان متعدد

جابلرك مجرالری و آره‌لرنده عربلرك آچمش اولدقلری قنالر فوق العاده كوزل بر منظره ابراز ایدوب، مله شهرك اوستنده‌كی تپه‌لردن باقلدقده دنیاده امثالی نابود اولدیغی كوریلور. یازین اسپانیانك هر طرفی حرارتدن یانمش حالنه كلدیكی وقت، غرناده جوارلری صولرینك كثرتی سایه‌سنده ینه زمرد كیدر. عربلر بو لطافتی تقدیر ایدوب، شعراسنك غرناطه حقنده پك چوق شوق‌انكیز وحسرت آمیز قصیده‌لری واردر.

روایته كوره، الك اول فنیكه مهاجرلری الیوم (تورس برمیاس) یعنی «قیرمزی قله‌لر» نامیله معروف تپه‌ده (قرناطه) اسمیله برقصبه تأسیس ایدوب، بعده (ایبر) قومی بونك جوارنده (ایلیبریس) اسمیله دیكر برقصبه یاپمشلردی، كه بعده رومالیلرك مهجری اولمشدی. واندالر وغوتلر زماننده بوقصبه‌لرك ایكیسی‌ده خراب اولوب، اندلس اهل اسلامك الینه كچدكدن صكره، ملوك امویه زماننده عربلر شمدیكی شهری مجدداً تأسیس، وقرناطه اسمنی غرناطه ویا افرناطه صورتنده احیا ایتمشلردر. مرابطین وموحدین دولتلری زماننده غرناطه بیوك برمعموریت پیدا ایدوب، اهالیسی ٤٢٠٠٠٠ نفوسه بالغ اولمشدی. بنی احمر زماننده برقات دها كسب معموریت ایدوب، خرستیانلرك الینه كچن دیكر اسپانیا شهرلرندن قاچان برچوق اهالیٔ اسلامیه دخی بورایه جمع اولمشیدی. بو شهر اسپانیاده الك صكره‌یه قدر مسلمانلرك النده قالوب، نهایت فردیناندو ایله ایزابلا مناقشات داخلیه‌یی سررشته اتخاذ ایده‌رك، ١٤٩٢ تاریخنده یعنی آمریقانك كشفی سنه‌سی بو شهری دخی ضبط ایتمشلردر. اووقتدن بری غرناده كوندن كونه تدنیده بولنمشدر. عربلر غرناطه‌نك مركزی بولندیغی خطه وایالته (البیره) نامنی ویره‌لردی؛ آنجق بعض جغرافیون عربك غرناطه‌نك (البیره) دن ٤ فرسخلق مسافه‌ده بولندیغنی بیان ایتدكلرینه باقیلیرسه، (البیره) نك (ایلیبریس) دن محرف اولدیغی و قصبه‌دن خطه‌یه تعمیم ایدلدیكی آكلاشیلیر.

— غرناده ایالتی اسپانیانك ایالات جنوبیه‌سندن اولوب، آندالوسیا خطه‌سنك منقسم اولدیغی سكز ایالتك بریدر. جنوباً آق دكیزله، شرقاً المریه، شمال شرقی جهتندن مرسیه والبسیطه، شمالاً جیان، شمال غربی جهتندن قوردووه (قرطبه)، غرباً دخی مالقه ایالتلریله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٢٧٨٨ مربع كیلومتره واهالیسی ٤٧٧٧٢٠ كشیدر. ١٣ قضایه منقسم اولوب، ٢٠٩ ناحیه‌یی حاویدر. بو ایالت آندالوسیا خطه‌سنك وبتون اسپانیانك بلكه‌ده كافهٔ آوروپانك الك كوزل یری اولوب، اسپانیانك الك مرتفع طاغی اولان (سیرا نواده) بونده‌در، كه ذروه‌سنك ٣٥٥٤ متره ارتفاعی واردر. دیكر مرتفع وصرب طاغلری دخی واردر، كه عرب اهل اسلامی حكومتلرینی فوت ایتدكدن صكره دخی بوطاغلرده خیلی وقت ثبات واسپانیوللره مقاومت ایتمشلردر. بوطاغلردن برچوق نهرلر اینوب، اووه‌لرینی اروا ایده‌رك، بو ایالتك مشهور طراوتنی ادامه وقوهٔ انباتیه‌سنی تزیید ایدرلر. میاه جاریه‌سنك همان جمله‌سی بحر محیط آطلاسی‌یه تابع اولان (وادی الكبیر)ه دوكیلوب، بونلرك الك بیوك واك كوزلی (شنیل) نهریدر. شرق وجنوب جهتلرنده بعض كوچك نهرلری دخی آق دكیزه دوكیلور. محصولاتی پك چوق اولوب، فن زراعته اهمیت ویرلمدیكی حالده، طوپراق وهواسنك مساعده‌سی وصولرینك كثرتی سایه‌سنده آوروپا محصولاتنك اكثریله برابر شكر قامشی كبی ممالك حاره‌یه مخصوص بعض محصولات یتیشیر. ذخایر متنوعه‌دن بشقه پاموق، كتان، زیتون، طوت، اوزوم ومیوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. معادنی پك چوق ایسه‌ده، شمدیكی حالده پك آزی اخراج اولنمقده‌در. میاه معدنیه‌سی وانواع امراضه نافع (الحما) یعنی الحمام اسمیله معروف ایلیجه وقابلیجه‌لری پك چوقدر. عربلرك زماننده معادنی كلیتله اخراج اولندیغی كبی، ایپك وكتان منسوجاتیله شكر وزیتون یاغی وسائر معمولات ومحصولاتی پك چوق بولنمش ایكن، شمدیكی حالده صنایعی پك كری، ویوللرك فقدانیله سواحلك صرپلغندن طولایی تجارتی پك طورغوندر. معارفی دخی پك دوندر. اهالیسنده عرب جنسیتنك آثاری مشهود اولوب، ذكاوتده، جسارتده، تمادح وتفخرده، مهماننوازلقده وسائر خصوصاتده عربلره

بکزرلر. سویلدکلری لسانده دخی عربیدن مأخوذ پك چوق کلمات واردر. بو ایالتك محال مسکونه‌سیله مواقعندن اکثری الیوم عربی اسملرله مسمادر.

غرناده { یاخود غرانادہ (Grenada, Granada) آمریقاده انکلتره دولتنه تابع اولان کوچك (آنتیل) جزایرندن بری اولوب، ٥٨′ ١١° ایله ٣٠′ ١٢° عرض شمالی و ٤٠′ ٦٣° ایله ٥٦′ ٦٣° طول غربی آره‌سنده واقعدر. بوی ٣٨ وعرض وسطیسی ١٥ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٤٤ وکندیسنه ملحق اولان (غرنادین) تعبیر اولنان کوچك آطه‌لرله برابر ٤٥٠ کیلومتره اولوب، تقریباً ٥٠٠٠٠ اهالیسی واردر. اراضیسی طاغلق اولوب، اك یوکسك ذروه‌سی ١٠٤٦ متره ارتفاعنده‌در. اراضیسی پك منبت ومحصولدار اولوب، حبوبات متنوعه ایله قاقائو، قهوه وشکر حاصل اولور، وخیلی روم دخی یاپیلیر. سواحلی پك گیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، ساحل غربیسنده گوزل بر لیمانی و(جورجتوون) اسمیله بر اسکله‌سی واردر. اهالیسنك قسم کلیسی زنجی وملز اولوب، آوروپالیلری پك آزدر. حرارتی زیاده اولمیوب، یاغمورلری دخی صیق ایسه‌ده، هواسی آغیرجه‌در. اخراجات وادخالات سنویه‌سی اوچر بچق ملیون فرانق راده‌لرنده‌در. بو آطه‌یی قریستوف قولومب طرفندن ١٤٩٨ده کشف اولنه‌رق، ١٦٥٠ده بر طاقم فرانسزلر دخول ایله، یرلی اهالیسی اولان (قرئب)لری اتلاف ایتمشلردی. ١٦٧٤ده فرانسه‌یه تابع اولوب، ١٧٨٣ده انکلیزلر طرفندن ضبط اولنمشدر.

غرناده { یکی — (Nouvelle-Grenade) آمریقای جنوبینك شمال غربی کوشه‌سنده واقع (قولومبیا) جمهوریتنك سابقیدر. [« قولومبیا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غرنادینه { (Grenadines) آنتیل جزایرندن آنف البیان غرناده آطه‌سنك شمالنده بر صره جزایر صغیره اولوب، مذکور آطه‌یه ملحق وانکلتره‌یه تابعدرلر. مجموعنك مساحهٔ سطحیه‌لری ٦٠٠ مربع کیلومتره اولوب، تقریباً ١٠٠٠٠ اهالی ایله مسکوندرلر.

غرناطه { (یاخود اغرناطه) عربلرك اندلسده یعنی اسپانیاده‌کی غرناده شهرینه ویردکلری اسمدر. [« غرناده » ماده‌سنه مراجعت.]

غرنله { (Grenelle) فرانسه‌نك سینه ایالتنده وسینه نهرینك صول کنارنده بر قصبه اولوب، ١٨٦٠ تاریخنده پارسه الحاق اولنمشدر. اثنای الحاقنده ١٥٠٠٠ اهالیسی وبعض فابریقه‌لریله دمیرخانه‌لری وار ایدی. پارسه صو ویرر ٥٤٧ متره درین وصویی حذای زمیندن ٣٣ متره یوقاری‌یه چیقاریر بر آرتزیان قویوسی واردر.

غرنوبله { (Grenoble) فرانسه‌ده (ایزره) ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، پارسك ٥٥٨ کیلومتره جنوب شرقیسنده و(ایزره) ایله (دراق) نهرلرینك نقطهٔ تلاقیسنده واقعدر. مواقع حربیه‌دن قول اردو مرکزی بر شهر اولوب، ٤٥٤٢٦ اهالیسی، بیوك استحکاماتی، آقادمیاسی، حقوق، طب و طوبجیلق مکتبلری، مکتب اعدادیسی، فنون وادبیات درسخانه‌سی، متعدد جمعیات علمیه‌سی، کتبخانه‌سی، موزه‌سی، کوزل رسمخانه‌لری، قوت طرز معماریسنده بیوك بر کلیساسی، بر کوزل چشمه‌یی حاوی واسع بر میدانی و ١٢٠٠٠ عمله قوللانیر جسیم قانت فابریقه‌لری واردر. بو شهر روماليلر طرفندن تأسیس و (رقوله) تسمیه اولنوب، ایمپراطور غراتیانوس طرفندن توسیع وتزیین اولنمغله، بونك اسمنه نسبتله (غراتیانوپولیس) تسمیه اولنمشدر. شمدیکی اسمی بوندن غلطدر. قرون وسطاده (دوفینه) نك مرکزی بولنمشدر.

غرنیطوف { مغرب اقصاده بحر محیط آطلاسی ساحلنده وسلانك آلت طرفنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان، وبوندن آشاغی معموره اولمدیغنی علاوه ایدیور.

غروتیوس { (Grotius) فلنكك اك بیوك علما وحکماسندن اولوب، ١٥٨٣ تاریخنده (موندن) قصبه‌سنده طوغمش؛ وصغر سننده خارق العاده بر استعداد وذکاوت کوستره‌رك، سکز یاشنده ایکن لاتین لسانده شعر سویلمشدر. اون بش یاشنده ایکن، سفیر معیتنده فرانسه‌یه کیدوب، دوردنجی هنرینك نظر دقتنی جلب ایتمشدی. فلنکه عودتنده بر مدت آووقاتلقله مشغول اولوب، فوق‌العاده قبول عامه‌یه مظهر اولان لاتینجه بعض اشعار ایله کندیسنی اك بیوك علما

صرەسنە یچیرن تدقیقات علمیەیە متعلق اهمیتلی بعض آثار نشر ایتمشدر. ١٦٠١ تاریخندە فلمنك وقعه‌نویسلکنە نصب اولنەرق، مکمل بر تاریخ یازمش؛ وبعض مهم مأموریتلردە دخی بولنەرق، ١٦٠٧دە مجلس عمومی اعضالغنە انتخاب اولنمشدی. بعدە تشکل ایدن بعض فرقەلرە قاریشمقلە، ١٦١٩ دە مؤبداً حبس ایلە واملاکنك مصادرەسیلە محکوم اولوب، ایکی سنە محبوس قالدقدن صکرە، زوجەسی طرفندن برکتاب صندیغنە وضعلە قاچیریلوب، فرانسەیە کچەرك، اون اوچنجی لویی طرفندن حسن قبول، وکندیسنە معاش تخصیص اولنمشدی. ١٦٣١دە وطننە عودتە چالیشمش ایسەدە، مساعدە اولنمدیغندن، اسوج قرالیچەسی (قریستینە) نك دعوتنە اجابت ایدوب، بونك طرفندن فرانسەیە سفیر کوندرلمش؛ واون سنە بو منصبدە قالدقدن صکرە، (ریشلیو) و (مازارن) ایلە بوزشدیغندن، استعفا ایدوب، کمی ایلە اسوجە کیتمکدە ایکن، بر فرطونەیە طوتیلەرق، خستەلنمکلە، دانچیغە چیقوب، روستوغە نقل اولندقدە، ١٦٤٦ تاریخندە وفات ایتمشدر. تاریخە، یونان ولاتین ادبیاتنە، تراجم احوالە، عقایدە وسائر علومە دائر مطالعات وتحقیقات مکملەیی حاوی برچوق آثاری اولوب، جملەسی پك مهم ومعتبردر. وولتر وروسو وسائر حکما غرونیوسك مطالعاتنە اهمیت ویرمشلردر.

غرودك { (Grodek) آوستریا ومجارستان دولتنك غالیچیا خطەسندە، لمبرغ سنجاغندە ولمبرغك ١٦ کیلومترە غرب جنوبیسندە اولەرق همنامی اولان کول ایلە (لوبینغ) کولی آرەسندە قضا مرکزی بر قصبە اولوب، ٨٩١٠ اهالیسی وکتان تجارتی واردر. لمبرغە سبزە، ترەیاغی وبالیق بو قصبەدن کیدر.

غرودنچ { (Grodenz) پروسیەنك «غربی پروسیە» ایالتندە (ماربنوردر) سنجاغندە ومرکز لوانك ٥٠ کیلومترە جنوب غربیسندە اولەرق (ویستولە) نهرینك صاغ کنارندە قضا مرکزی بر قصبە اولوب، ١٦٦١٥ اهالیسی، چوخە وآرابە فابریقەلری وخارجدە برقلعەسی واردر.

غرودنو { (Grodno) روسیەنك لهستان جهتندە پترسبورغك ٩٧٢ و (ویلنا) نك ١٢٠ کیلومترە غرب جنوبیسندە اولەرق (نیامن) نهرینك صاغ کنارندە ایالت مرکزی بر شهر اولوب، ٣١٠٥٠ اهالیسی، وارشووەدن پترسبورغە کیدن دمیر یولك اوزرندە موقعی، بعض فابریقەلری وایشلك تجارتی واردر. شهر اوفق وآلچاق خانەلری حاوی اولوب، منظرەسی پك عادیدر. بر محلەسی مسلم تاتارلرلە مسکوندر.

— غرودنو ایالتی شمالاً ویلنا وسووالکی، شرقاً مینسك، جنوباً وولنیە ایالتلریلە، غرباً دخی لهستانلە محاط اولوب، ٣٠َ ٥١° ایلە ٥٤° عرض شمالی و ١٠َ ٢٠° ایلە ٣٥َ ٢٣° طول شرقی آرەلرندە ممتد اولور. مساحۀ سطحیەسی ٣٨٧٥٩ مربع کیلومترە اولوب، ١٠٠٨٥٢٠ اهالیسی واردر. اراضیسی دوز وطوپراغی قوملق و بالچیق اولوب، قوۀ انباتیەجە روسیەدە اوچنجی درجەدەدر. جنوب جهتندە بطاقلقلری چوقدر. اورمان ومرعالری‌دە زیادەدر. هواسی رطوبتلی واکثریا بلوطلیدر. اورمانلرینك چوغی چاملق اولوب، میشە، دیش بوداق، اخلامور وسائر آغاجلری‌دە واردر. بواورمانلردە کیك، طوموز، قورد و بیزون دینلن یبانی اوکوز بولنوب، بو حیوانك امثالی بشقە یردە بولنمدیغیچون، صیدی قطعیاً ممنوع ایسەدە، قورتلر مقدارینی کوندن کونە آزالتمقدەدر. طوپراغنك قنالغیلە برابر، زراعتە اهمیت ویرلوب، خیلی مقدار حبوبات ایلە کتان، کنوبر وپتاتس حاصل اولور. چایرلری‌دە چوق اولوب، حیوانات اهلیەسی وعلی‌الخصوص بیاغیلری اینجە قیونلری چوقدر. ایالتك ٨٠٠٠ مقدارندە اولان تاتار اهالئ اسلامیەسی باشلیجە صوغان یتیشدرمکلە مشغولدر. صنایع خیلی ایلری اولوب، چوخە وسائر یوك قماشلرلە سختیان، اسپیرتو، طوغلە، کرمیت، ایپ، بافیر اوانی، کبرج وسائرە باشلیجە محصولات صناعیەسندندر. اهالیسی روس، لیتوآن، لهلی، آلمان، تاتار وسائرەدن مرکبدر. ایالتك ٢٥ شهر وقصبەسی، ٨٢ بیوك و ٤٠٠٠ کوچك قریەسی واردر. ایالت ٩ قضایە منقسمدر. معارف پك کری اولوب، ٢٧٠ نفوسە آنجق بر مکتب شاکردی دوشر.

غروده { آرناؤدلقدە اشقودرەیە ملحق مالیسیا یعنی طاغلی ناحیەلرندن

بر ناحیه اولوب، قلنتی ناحیه‌سیله بودغوریجه آره‌سنده وقره طاغ حدودی اوزرنده واقعدر. (قافقاسیه) طاغنك جنوبی مائله‌سنده وبوطاغك ذروه‌سیله (چیونه) نهرینك مجراسی آره‌سنده واقع اولوب، اهالیسی اسلام وقتولیکدن مرکب اوله‌رق جنکاور آدملردر.

غروزی { ایران شعراسندن اولوب، کاشانلیدر. شو بیت اونکدر:

بگذار که پنهان بود این راز جگر سوز
انکار که گفتیم ودل چند شکستیم

غروشی { (Grouchy) فرانسه مشیرا. نندن اولوب، نورمانده زادکا. نندن بر عائله‌یه منسوب اولدیغی حالده، ۱۷۶۶ ده پارسده طوغمش، و ۱۸۴۷ ده وفات ایتمشدر. ۱۷۸۹ ده خاصه اردوسنده ملازم ثانی اولدیغی حالده، افکار جدیده‌یه تابع اولوب، واقع اولان محاربه‌لرده اظهار شجاعت ایتمکله، قطع مراتب ایده‌رك، ۱۷۹۳ ده میرلوا اولمش ایکن، زادکانك عدم استخدامنه قرار ویرلدکده، رتبه‌سی رفع اولنمش ایسه‌ده، نفرلکله یکیدن عسکره کیروب، مؤخراً رتبه‌سنی استردادده موفق اولمش؛ و ۱۷۹۸ ده بر مفرزهٔ عسکریه ایله ایتالیایه سوق اولنه‌رق، سار. دنیه قرالنی استعفایه مجبور، وپیامونته‌یی فرانسه‌یه الحاق ایتمشدی. بوناپارتك معیتنده هان کافهٔ محاربا. تنده بولنوب، اثبات لیاقت ایتمش؛ ویالکز (نووی) محاربه‌سنده ۱۴ یاره آلمش ایدی. یوز کونلك وقوعاتنده آنغولم دوقه‌سنه قارشی حرب ایدوب، بونی اسیر ایتمکله، بوناپارت طرفندن عهده‌سنه مشیریت رتبه‌سی توجیه اولنمشدی. بعده بلچیقه‌ده بولنوب، ۳۰۰۰۰ کشی ایله (بلوخر) ی تعقیب ایتمکده ایکن، (واترلو) محاربهٔ مشهوره‌سی وقوع بولوب، بوناپارت کندیسنك محتاج ومنتظر بولندیغی، وکندیسی طوپلك سسنی ایشیتدیکی حالده، امر آلمدیغیچون امداده کیتمیوب، ایمپراطورك محوینه سبب اولمشدر. بوناپارتدن صکره تأسس ایدن حکومت کندیسنك مشیریتنی تصدیق ایتمیوب، آنجق ۱۸۳۱ ده مشیریتی تصدیق اولنمش، واعیان مجلسنه انتخاب ایدلمش ایدی. واترلوده‌کی حرکتنی حقلی کوسترمك اوزره بعض رسائل ایله دیکر بعض آثاری واردر. ایکی اوغلی اولوب، فرانسز عسکرنده فریقلك رتبه‌سنه نائل اولمشلردر.

غرونبرغ { (Grunberg) پروسیه‌نك سیلزیه ایالتنده ولینیچك ۹۰ کیلومتره شمال غربیسنده مستحکم بر قصبه اولوب، ۱۲۵۰۰ اهالیسی، دیلسز وصاغرلره مخصوص مکتبی وچوخه، باصمه، حصیر شاپقه، توتون وسائره فابریقه‌لریله اطرافنده باغ وباغچه‌لری واردر.

غرونینکه { (Groningue) فلمنکده آمستردامك ۱۵۰ کیلومتره شمال شرقیسنده (هونسه) نهری اوزرنده وبو نهرك منصبندن ۲۰ کیلومتره یوقاریده همنامی اولان ایالتك مرکزی برشهر اولوب، ۴۳۲۳۵ اهالیسی، متعدد جدوللری، بیوك کمیلرك‌ده دخولنه مساعد لیمانی، بری بك مصنع اولمق اوزره، ۱۸ کوپریسی، کذلك بری جسیم ومصنع اولمق اوزره، ۱۲ کلیسا. سی، خندقلرله محاط استحکاماتی، دار الفنونی، تاریخ طبیعی موزه‌سی، تشریح کیمیا وحکمت طبیعیه عملیات خانه‌لری، فن معماری وهیکلتراشی آقادمیاسی، دیلسز وصاغرلره مخصوص مکتبیله بحریه ولاتین لسانی مکتبلری، نباتات باغچه‌سی، بیوك کتبخانه‌سی، متعدد جمعیات علمیه وخیریه‌سی، تجار کمیلری انشاسنه مخصوص دستکاهلری، بز وبوکلی قماش فابریقه‌لری، بك ایشلك تجارتی وسنه‌ده اوچ بازاری واردر. قرون وسطاده بیوك ومشهور بر شهر اولوب، بر خیلی مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر.

— غرونینکه ایالتی فلمنکك منتهای شمال غربیسنده واقع اولوب، جنوباً درنته، غرباً فریزه ایالتلریله، شمالاً بحر شمالی ایله، شرقاً دخی آلمانیه‌نك هانووره مملکتیله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۲۹۸ مربع کیلومتره اولوب، ۲۵۲۵۹۰ اهالیسی واردر. اراضیسی بك آلچق اولوب، دکیز صولرینك تجاوزینه قارشی متین سدلر یاپلمشلردر. باشلیجه نهری (هونسه) اولوب، مرکز ایالتنده (اوده آآ) نهریله برلشه‌رك، بیوك سفاینكده دخولنه مساعد اولان (ریدیپ) ایرماغنی تشکیل ایدیور. سیر سفائنه صالح صنعی جدوللری بك چوقدر. سواحلنك منتهای شرقنده (امس) ایرماغنك منصبنده بولنان (دولار) ومنتهای غربنده (لاوا.

ورزه) کورفزلری بولنیور. دوکیان قوملردن دکیز
کیتدکجه چکلمکده و سواحل اوزاعقده اولوب ،
اپلرده قره‌یه بیتشه‌جکلری آکلاشیلان بعض جزایر
دخی میدانه چیقمقده‌در. شرق جنوبی قسمی بطاقلق
اولوب، آنجق صولری خندقلر واسطه‌سیله (آآ)
نهرینه اساله اولنمقده‌در. اراضیسی زراعته پك
الوریشلی دکل ایسه‌ده ، ترقیات فنیه سایه‌سنده
ذخایر متنوعه ایله کتن ، بتاتس ، یاغ اخراجنه
یارایان حبوبات وسائره‌دن خیلی محصولات آلنیر.
مرعا وچایرلری چوق اولوب ، اهالینك باشلیجه
مشغولیتی حیوان بتیشدیرمك ایشیدر. پنیر ویاغی
مشهوردر. اورمانلری پك آز اولوب، بطاقلقلرده
چوروموش نباتاتدن عبارت اولان (تورب) دینلن
بر جنس طوپراق محروقات احتیاجنی دفع ایدر .

بو ایالت اقتدار بشرك ترقیات فنیه سایه‌سنده
واقدام وغیرت قوتیله نه‌لره قدر واصل اوله‌بیله‌جکنه
بر مثال ونمونه‌در. بو بر ایکی اوچ عصر اول ناقابل
سکنی وخالی بر یر اولوب، بطاقلقلردن ایچنه کیریله‌
من، وطورغون صولرده‌طوران قورباغه‌لرك سسندن
بشقه بر شی ایشیدیله‌من ، و بر طاقم بیانی صو
قوشلرندن بشقه بر شی کوریله‌مزدی. نه بر چفتچی
بو استعدادسز طوپراغه بر قازمه اورمق، ونه‌ده بر
چوبان بوشوره‌زار یرلره سوریسنی صوقمق تشبثنده
بولنوردی. بوکون ایسه بهر مربع کیلومتره‌سنه
١١٠ اهالی دوشوب کوندن کونه دخی چوغالمقده‌در.
علی العموم کویلیلرك واسع ، هوادار وکوزل
تقسیم اولنمش خانه‌لری، مسکنلرینك اطرافنده کوزل
چایر وباغچه‌لری، بو چایرلرده اوتلار دلبر دیه‌جك
شایان ایتکرلیه کوزل آتلری ، قیولرینك اوکنده
الك یکی اصولده واك مکمل آلات زرعیه‌لری
واردر. غرونینکنك الك کوچك کویلرنده بیله عمومی
کتبخانه‌لر، تاریخ طبیعی وآثار عتیقه موزه‌لری ونبا-
تات باغچه‌لری کوریلیور؛ بوترقیاتك اسبابندن بری‌ده
کندیلرینه مخصوص اولان اراضی نظامنامه‌سیدر .
شویله‌که: اراضی اصحابی محدود ومعین بر اجاره آلوب
هیچ بر ایشه قاریشه‌مازلر، وبو اجاره‌یی آرتیرمق ویا
مستأجری تبدیل ایتمك حقنی حائز دکللردر. مستأ-
جرلر اراضی‌یی ایشلمه حقنی ورثه‌لرینه ترك ویا بشقه-
لرینه فروخت ایده‌بیلیرلر. یالکز بو حقك انتقال
وفراغنده اراضی اصحابی ایکی سنه‌لك اجاره مقدارنده
بر رسم آلیرلر.

غرویره { (Gruyères) اسویچره‌نك فریبورغ ناحیه‌سنده وفریبور-
غك ٢٠ کیلومتره جنوبنده قضا مرکزی بر قصبه
اولوب، ١١٠٠ اهالیسی، اسکی غرویره قونتلرینه
مخصوص بولنمش بر قلعه وسرایی وهرطرفه اخراج
اولنان مشهور پنیری واردر.

غروئنلاند { یاخود غرونلاند (Groen-land, Grönland) آمریقا-
نك منتهای شمال شرقیسنده واقع بر یردر، که اساسی
قطب شمالی بوزلری آلتنده مستور اولدیغی حالده،
آمریقا ایله آوروپا آره‌سنده بیوك بر شبه جزیره
صورتنده جنوبه طوغری ممتد اولور.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — غروئنلاندك
حدود شمالیهٔ مجهوله‌سی بحر منجمد شمالی ایله محدود
اولدیغی حالده ، بحر محیط آطلاسی ایچنه طوغری
ممتد اولوب، شرق وجنوب وغرب جنوبی سواحلی
بحر محیط مذکورله محدوددر. حدود شرقیه‌سی
ایسه ینه بحرمحیط آطلاسی‌یه مربوط داویس بوغازی،
بافن قویی، اسمیث بوغازی، قانه قویی، کندی بوغا-
زی، هال قویی ونهایت روزون بوغازی تحدید
ایدیور. بو جهتدن ٨٢°٣٠' عرض شمالی‌یه قدر
کیدیله‌بیلوب ، سواحل غربیه‌سی کاملاً وسواحل
شمالیه‌سنك برقسمی کشف وتعیین اولنمشدر. شرق
طرفنده ایسه بوزلر سیر سفائنه دها زیاده مانع
اولوب، ٧٧° عرض شمالیده واقع (بیسمارق) برونندن
یوقاری‌یه چیقیله‌مامشدر. سواحل شمالیه‌نك منکشف
اولان صوك نقطه‌سندن اشبو بیسمارق برونه قدر
اولان اراضی مجهوله خط مستقیم اوزره تقریباً
٩٠٠ کیلومتره طولنده‌در. ٧° عرض شمالی‌یه
قدر کنیشلکی بر وتقریباً ١٠٠٠ کیلومتره اکنده
اولوب، اورادن آشاغی‌یه کیتدکجه طارلاشه‌رق،
تام ٦٠° عرض شمالیده (قراول) برونده منتهی او-
لور . منتهای شمالیسی ٨٢° عرض شمالیده فرض
اولندیغی حالده، شمالدن جنوبه بویی تقریباً ٢٤٢٠
کیلومتره‌در . بو حساب اوزره مساحهٔ سطحیه‌سی
٢١٦٩٧٥٠ مربع کیلومتره اولوب ، یازین بوز-

لردن قورتلان ودانیمارقه‌یه تابع اولان قابل سکنی یرلری تقریبا ۸۸۱۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده‌در. بونك اهالیسی ۹۵۳۰ کشیدن عبارت اولوب، بوزلرده یاشایان ۵۰۰ قدر اسکیمو دخی علاوه اولنورسه، مجموع اهالیسی آنجق ۱۰۰۰۰ کشی‌یه بالغ اولور. غروننلاندك اکثر سواحلی مکشوف اولمغله، آطه اولمسی ویاخود هنوز کشف اولنمامش منجمد بوغازلرله بربرلرندن آیرلمش بر قاچ آطه‌دن مرکب بولنمسی محتملدر.

احوال طبیعیه‌سی، سواحل وجزایری. — سواحل شرقیه‌سی دکیزك ایچنه چیقمش قیالق وصرپ برونلرله قره‌لرك ایچنه کیرمش پك طولاشیقلی کورفزلردن وسواحلك اوکنه سرپلمش بر چوق قیالردن عبارت اولوب، بو قیالق وصرب ساحللر پك یوکسك اولمغله، بو جهتدن سفائنك تقربی پك زور وپك مخاطره‌لی اولدیغندن، آوروپا سفائنی یالکز سواحل غربیه‌سنه یناشه‌بیلمش، ویالکز بو سواحلك قسم جنوبیسنده دانیمارقه‌لیلر بر طاقم کوچك مهجرلر تأسیس ایده‌بیلمشلردر. آنجق بو سواحلدن دخی ایچری‌یه طوغری سیاحت ایدیله‌میوب، سرمدی بوزلر وقارلر غروننلاندك ایچ طرفنك کشفنه مانع اولدیغندن، هنوز احوال اراضیسی مجهولدر. شمالدن جنوبه برسلسلهٔ جبال ممتد اولوب، ایکی مائله تشکیل ایتدیکی تخمین اولنمش ایسه‌ده، بو تخمین‌ده فرضیات حکمنده قالمشدر. مع‌هذا بعض مرتفع یرلری بولندیغی وبونلردن سواحله قریب اولانلردن اسویچره‌نك بوز دره‌لرینه مشابه بعض دره‌لر اینوب، بعضا بو دره‌لردن دکیزه جسیم بوز کتله‌لری دوشدیکی کورلمشدر. سواحلك بعض یرلرنده‌ده بوزلرك آلتندن دکیزه صولر دوکیلوب، بونلرك انهار اولمسی محتملدر. سواحل اوکنده بر چوق آطه‌لری بولنوب، اك بیوکلری ساحل غربیسنده دیسقو (۷۷۸۶ مربع کیلومتره)، وساحل شرقیسنده لیوربول (۲۷۷۵ م ك)، قلاورینغ (۱۳۷۱ م ك)، قوهن (۶۳۹ م ك)، شانون (۱۰۹۰ م ك) وقولدوی (۴۷۴ م ك) آطه‌لریدر.

اقلیم وهواسی. — غروننلاندك درجهٔ عرضی هواسنك نه حالده اوله‌جغنی آکلاتمغه کافیدر. اك صیجاق یری اولان قسم جنوبیسنده اك صیجاق موسمی اولان اغستوس آینده حرارت ۲۴ درجه‌یه قدر چیقارسه‌ده، ۱۰ درجه‌دن آشاغی ایندیکی دخی اولور. ایلول وتشرین‌اولده هوا کیتدکجه صوغویوب، تشرین ثانیده قیش باشلار؛ وبوموسمده متمادیا صفردن آشاغی قالوب، تحت الصفر ۲۰ درکه‌یه قدر اینر. نیسانده صفردن یوقاری ۱۵ درجه‌یه قدرچیقارسه‌ده، تحولاتی چوق اولوب، ینه صفردن آشاغی‌یه اینر. قارلر حزیرانده اریمکه باشلایوب، تموزده بسبتون قالقار. مملکتك دها شمالی یرلرنده یازلر دها قیصه وقیشلر دها شدتلی اولوب، دانیمارقه‌لیلرك تأسیس ایتدکلری اسکه‌لرك اك شمالیسی اولان و°۷۳ عرض شمالیده بولنان (اوپرناولیق)ده صوغوق زور طیانیله‌بیله‌جك بر حالده‌در. دها اوته‌ده اسمیت وکندی بوغازلرنده قار وبوزلر سرمدی اولوب، برودت تحت الصفر ۴۰ و۵۰ درکه‌ده بولنور؛ وآرتق اوورالرده انسان و حیوان یاشامسی محال حکمنه کچوب، یالکز اسرار طبیعتی کشف ایله انسانیته خدمت ایتمك آرزوسنده بولنان غیرتلی سیاحلر جانلرینی تهلکه‌یه قویه‌رق وعادتا اولومله پنجه‌لشه‌رك، او دهشتلی یرلره قدر صوقیلورلر. برودته یکپاره بوزلر، پك شدتلی بوره‌لر وفرطونه‌لر، وبدن انسانه ایکنه‌لر باتار کبی بر حال حس ایتدیرن پك کثیف سیسلر منضم اولورسه، غروننلاند وجوارلری هواسنك درجهٔ دهشتی آکلاشیله‌بیلیر. سنه‌نك بر قسمی دائمی کیجه حالنده اولوب، دائمی بر قرانلق حکم سورر؛ وبوموسمده یالکز فجر شمالی آره صره لمعه‌پاش اولوب، کفنه بورلمش کبی کورینن او قارلی وخالی یرلری دهشت انکیز بر ضیای احمرله تنویر ایدر.

نباتات وحیواناتی. — غروننلاندك طوپراغی قاردن قورتلیجه یعنی تموزده انواع نباتات وچیچکلر ظهور ایدرسه‌ده، اوموسمده اکثریا حکم سورن قوراقلق و متعاقباً عودت ایدن صوغوق بونلرك بیومسنه مساعده ایتمز. مع‌هذا آوروپا مهاجرلری بعض سبزه‌لرله برمقدار یر الماسی وآرپه یتیشدیررلر. حیوانات محلیه بیاض طاوشان، قرمزی تیلکی، رن دینلن صیغین جنسی، پك ایری ویرتیجی اولان بیاض آیی، قیزاق چکمه‌ده قوللانیلان کوپك، و(آنافروش)

دینلن کدی‌یه مشابه بر ییرتجی حیواندن عبارتدر. آوروپالیلر برمقدار صیغیر وقیون دخی ادخال ایتمشلردر. قوشلری وعلی الخصوص قره قوش، آق بابا، شاهین، قارغه کبی ییرتجی جنسلری چوقدر. دکیزلرنده بالیقلرك انواعی وبالینه ودکیز آیسی کبی جسیم حیوانات بحریه‌سی چوقدر. بعض محللرنده کور معدنی ومرمر وسائره بولنوب، کور اخراج ومحروقاتده استعمال اولنور.

اهالیسی.— غروئنلاندك دانیمارقه‌لیلر طرفندن اسکان واعمار اولنان بری ساحل غربیسنده اولوب، منتهای جنوبنده‌کی (قراول) بروننده ۷۳° عرض شمالی‌یه قدر ۱۳ درجهٔ جغرافیه‌ده ممتد اولور. ایکی سنجاغه منقسم اولوب، جنوب جهتنده‌کی ۵، وشمال طرفنده‌کی ۷ قضایه منقسمدر. برنجیسنك مرکزی (غودتاب)، وایکنجیسنك‌کی (دیسقو) آطه‌سنك ساحل جنوبیسنده واقع (غودهاون) اسکله‌لریدر. هر قضانك مرکزی دخی برکوچك اسکله‌نك اطرافنده برقاچ خانه‌دن عبارتدر. اك مسکون بری اك جنوبده‌کی (بولیانس هاب) قضاسی اولوب، شماله طوغری چیقلدقجه اهالی سیرکلشوب، معموریت آزالیر. اون بیکه قریب اولان مجموع اهالیسندن یالکز ۲۳۶ سی خالص دانیمارقه‌لی اولوب، قصوری یرلی ویا یرلی ایله دانیمارقه‌لیلردن متولد ملزدر. اهالیٔ اصلیه آمریقانك اقطار قطبیه‌سنده منتشر اولان اسکیمو جنسینه منسوب اولوب، بونلر دانیمارقه‌لیلرك اعمار ایتدکلری یرلرك خارجنده دخی بولنمغله، شمالاً ۸۲ درجه‌یه قدر آثارینه تصادف اولنمش؛ وسواحل شرقیه‌ده دخی ۷۳ درجه جوارلرنده کورلمشلردر. بونلر سائر همجنسلری کبی پك ساکن ومطیع اولوب، آنجق تنبل وایلریسنی دوشونمز آدملردر. اوست وباشلری پك پسدر؛ ودائما بالینه ودکیز آیسی اتی ویاغنی یمکدن بدنلری دخی پك فنا قوقار. آوجیلق وبالیقچیلقله مشغول اولوب، بوصنعتده ودریدن برنوع خفیف قایق یاپوب کورك چکمکده بیوك مهارتلری واردر. ایچریده‌کینك تویی ایچری‌یه ودیشاریده‌کینك دیشاری‌یه چویرلمش ایکی قات دریدن اثواب کیبرلر. بعض ادوات واسلحه اعمالنده‌کی مهارتلری دخی استعداد طبیعیلرینه دلالت ایدر. دانیمارقه‌لیلرله برابر ساکن اولانلرینه پروتستان دینی قبول ایتدیریلوب، دیکرلری سائر اسکیمولر کبی جن وپریلره طاپارلر.

تجارتی.— غروئنلاندك تجارتی بوندن مقدم صرف دانیمارقه دولتی طرفندن اجرا اولنوب، ۱۲ کمی بوکا تخصیص اولنمشدی؛ وبونلر غروئنلاند اهالیسیچون ذخیره وسائر مالزمه‌یی کوتوروب، عودتلرنده تیلکی پوستی، دکیز آیسی دریسی، بالیق یاغی، طون یاغی، بالینه کیکی وسائر محصولات محلیه‌یی وپورسلین اعمالنده مستعمل قریولیت دینلن برجنس طوپراغی دانیمارقه‌یه نقل ایدرلردی. مؤخراً تجار سفائننه دخی مساعده اولنوب، هر طرفدن بعض سفائن کیدوب کله‌رك، اجرای تجارت ایدرلر.

احوال تاریخیه‌سی.— غروئنلاندك کشفی آمریقانك کشفندن چوق دها اسکی اولوب، بو یر تا اونجی قرن میلادی اواخرندن (ایسلانده) لیلرك معلومی ایدی. ابتدا فرطونه‌یه اوغرامش ایسلانده‌لی برکمیجی غروئنلانده دوشوب، عودتنده همشهریلرینه خبر ویرمکله او تاریخدن اعتباراً ایسلانده‌لیلر وبعده نوروجلیلر درت یوز سنه قدر غروئنلانده کیدوب کلمکده ایدیلر. بعده هر نصلسه اونودیلوب، برخیلی وقت اسمی بیله ایشیدلمز اولدقدن صکره، نهایت اون آلتنجی قرن میلادیده دانیمار بحریونی طرفندن یکیدن کشف اولنوب، اون سکزنجی قرن میلادی اواسطنده دولت مشارالیها طرفندن سواحل غربیه‌سنده بعض کوچك اسکله‌لر انشاسیله اعمار واسکانه تشبث اولنمش؛ وآنجق اقلیم وهوا واراضیسنك استعدادی اولمدیغندن، بو اسکله‌لر آنجق یوقاریده صاییلان بش اون قلم مواد تجاریه‌نك اخراجنه مخصوص قالوب، برکونه ترقیات کوریله‌مه‌مشدر. او وقتلردن بری کرك دانیمارقه وکرك اسوج نوروج وآلمانیا وانکلتره طرفندن دفعاتله کمیلر وفنی هیئتلر وسیاحلر کوندریله‌رك، غروئنلاند سواحلنده تحریات فنیه اجرا اولنمشدر.

غزی { (محمد مؤمن) ایران شعراسندن اولوب، فیروزآبادلی اولدیغی حالده، شیرازده نشو ونما بولمشدر. آلتیوز بیتی حاوی مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

مرا نخواهد اما زرشك این که مباد
کند اسیر مرا دیکری رها نکند

غریان { طرابلس غرب ولایت وسنجاغنده / وطرابلسك جنوب غربیسنده برقضا اولوب، همنامی اولان مرتفعجه برطاغ قضایی غربدن شرقه شق ایتمكله، ایكی طرفنده‌كی مائله‌لری خیلی منبت ومحصولدار اولدیغی كبی، بوطاغدن اینن برقاج چای دخی جفاره اووه‌سنی اروا ایدر. مركزی وادی الرمانه‌نك یوقاریلرنده و بش آلتیوز متره ارتفاعنده اوله‌رق طرابلسك ٨٠ كیلومتره جنوبنده واقع قصر غریاندر. بو قضا ولایتك اك منبت ومحصولدار یری اولوب، بغدای، آرپه، صفران، زیتون وسائره حاصل اولور. پاموق همان آغاج جسامتنده اولوب، برقاج سنه طیاندیغی مجرب اولدیغی كبی، بوكا مماثل انواع محصولات وبرمكه دخی اراضی واقلیمك استعدادی وار ایسه‌ده، اهالی زراعته آلیشمامشلردر. قضا خیلی مسكون ایسه‌ده، اهالینك وحتی قضایی تركیب ایدن قرانك بیله مقدارینه دائر برمعلوماته دسترس اوله‌مدق.

غریب { (شاه ـ میرزا) ایران شعراسندن / اولوب، سلطان حسین بایقرانك احفادندندر. شو بیت اونكدر:

نی غبارست كه ازدامن صحرا برخاست
كه زمین هم بتماشای توازجا برخاست

— هندستان شعراسندن دخی ایكی كشینك مخلصی اولوب، بری شیخ ناصرالدین دهلوی ودیگری سید كریم الله بلكرامیدر. برنجیسنك فارسی مرتب دیوانی واردر.

غریبی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعرا. / سندن اولوب، واردار یكیجه‌سندندر. طریق علی‌یه سلوك ایدوب، بعده طریقت مولویه‌یه انتسابله، سیاحته چیقه‌رق، بر مدت دور بلاد ایتدكدن صكره، ٩٠٤ تاریخنده استانبوله دخولنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

دیدم كه درد هجر دلك چاره‌سی نه‌در
دیدی طبیب وصلت آكا چاره سینه‌در

غریبی { ایران شعراسندن اولوب، سیاحت / طریقیله هندستانه كیده‌رك همایون شاهك ملازملری سلكنه كیرمشیدی. شو بیت اونكدر:

دل زچاك سینه میخواهد كه بیند روی دوست
مرهم ای مشفق منه بر سینهٔ افكارما

غریبی { (چلبی السید ابوبكر ـ افندی) قونیه / چلبیلرندن اولوب، پدری الحاج چلبی عارف افندیدن صكره ١١٥٩ تاریخنده آستانهٔ حضرت مولویده مقام ارشاده گچمش، و ١١٩٩ ده ارتحال ایتمشدر. شو مطلع اونكدر:

تار زلفك دل آواره‌یه زنجیر ایتدم
احسن وجهله دیوانه‌یه تدبیر ایتدم

غریت غریمسبی { (Great Grimsby) / انكلتره‌نك (لینقولن) قونتلغنده ولینقولنك ٤٨ كیلومتره شمال شرقیسنده و (هومبر) نهرینك منصبنده بر قصبه اولوب، ٢٠٢٥٠ اهالیسی، دمیر یولی، سفائن انشاسنه مخصوص دستگاهلری، خلاط فابریقه‌لری، كراسته، معدن كوری وبالیق اخراجاتی، صاغلام لیمانی وبك ایشلك تجارت بحریه‌سی واردر.

غریزون { ناحیه‌سی (Canton des Gri- / اسویچره جماهیر متفقه‌سنی sons) تركیب ایدن نواحینك بری اولوب، اسویچره‌نك منتهای شرق جنوبیسنده واقعدر. هر طرفدن طاغ صیرتلرندن عبارت حدود طبیعیه ایله محاط اولوب، شمالاً سنت غال و فلاریس، غرباً اوری وتسین ناحیه‌لریله، جنوباً ایتالیانك لومباردیا، شرقاً دخی آوستریانك تیرول خطه‌لریله محدوددر. ٤٦° ١٩′ ایله ٤٧° ٥′ عرض شمالی و ٦° ١٩′ ایله ٨° ٨′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شرقدن غربه بویی قوش اوچشی حسابیله تقریباً ١٤٠ كیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٧١٨٥ مربع كیلومتره اولوب، اسویچره‌نك اك بیوك ناحیه‌سی اولمغله، برسدسندن زیاده‌در. آنجق اهالیسی او نسبتده اولمیوب، بتون اسویچره اهالیسینك ٢٩ ده بری نسبتنده‌در. بو ناحیه ٩٣٥١٠ اهالی ایله مسكون اولوب، بهر مربع كیلومتره باشنه آنجق ١٣ كشی دوشر. اهالی مذكوره‌دن ٤٠٠٠٠ ی قتولیك و ٥٣٥١٠ ی پروتستاندر. اهالینك نصفنه قریب مقداری یعنی (رین) حوضه‌سنده وشمال جهتنده ساكن اولانلری آلمان، آدریاتیق دكیزی مائله‌سنده ساكن اولان بر سبعی ایتالیان لسانلریله وقصوری رومانش دینلن لاتینجه‌دن بوزوق برلسان ایله متكلمدرلر. اراضیسی طاغلق وپك مرتفع وصرپ اولوب، آلپ سلسلهٔ جبالنك (سنت غوتارد) ذروه‌سندن آیریلان

ایكی شعبه یعنی (آلپ ده فلاریس) و (آلپ رتیق) شعبه‌لری غرب جنوبیسدن شرق شمالی‌یه طوغری اوزانه‌رق، غریزون ناحیه‌سنی شق ایدرلر؛ وایكنجیسی شمالی وجنوبی اوله‌رق ایكی قوله آیریله‌رق، جنوبی قولی قسماً ایتالیا حدودینی تفریق ایدر. بو طاغلرك اك یوكسك ذروه‌لرینك ارتفاعی ٣٦٨٠ و ٣٠٠٠ ایله ٣٥٠٠ متره آره‌لرنده‌در. بوز دره‌لری دخی چوقدر. طاغلرك آره‌لرنده اووه بولنمیوب، آقان انهارك وادیلری‌ده طار واوزوندر. ذكر اولنان ایكی سلسلهٔ جبالك آره‌سنده رن ایرماغنك بو قاری منابعنی تشكیل ایدن بر چوق چایلر آقدیغی كبی، ایكنجی سلسله‌نك ایكی قولی آره‌سنده‌ده طونه تابعلرندن (این) نهری آقار؛ ومنتهای غرب جنوبی كوشه‌سنك میاه جاریه‌سی (پو) ایرماغی واسطه‌سیله آدریاتیق دكیزینه دوكیلور. بو وجهله بو ناحیه شمال دكیزی وقره دكیز وآق دكیز مائله‌لرینك نقطهٔ اجتماعنده بولنوب، آوروپانك اك یوكسك تقسیم میاه خطلرینی حاویدر. هواسی بالطبع صوغوق وسرت ایسه‌ده، اسویچره‌نك سائر طاغلق جهتلرینه نسبةً معتدلجه‌در. اراضیسنك آنجق یكرمیده بری قابل زراعت اولوب، محصولاتی احتیاجات محلیه‌نك نصفنه بیله كفایت ایتمز. رن وادیسنك آشاغی طرفلرنده اوزوم دخی یتیشیر. اراضیسنك برخیلی اورمانلرله مستور اولوب، بعض طرفلرنده كیندجه آزالقده‌در. حیوانات اهلیه‌سی ٨٦٠٠٠ صیغیر، ٧٥٠٠٠ قیون، ٥٠٠٠٠ كچی، ٢٠٠٠٠ طوموز وایكی اوچ بیك بیكیردن عبارتدر. طاغلرنده آیی، كیك، قره‌جه، طاوشان وسائر آو حیواناتی دخی بولنور. قره قوشلری پك بیوك اولوب، دیكر یرتیجی قوشلری‌ده چوقدر. انهارنده چوق بالیق بولنور. هر نوع معادن موجود ایسه‌ده، هیچ بری اهمیتله ایشله‌نه‌جك قدر بول دكلدر. صنایعی پك ایلری اولمیوب، یالكز بعض یوك وایپك منسوجاتله صماندن اورمه شیلر واجزای كیمیویه ایله توتون وقونیاق فابریقه‌لری واردر. باشلیجه سرمایهٔ تجارتی پنیر، یاغ، دری، دمیر، اودون، كمور، قوری یمش وسائره‌در. اراضیسنك حالی دمیر یوللر تمدیدینه مساعد اولمیوب، زوریخدن كلن خط ناحیه‌نك مركزی اولان (قوآره) یه قدر تمدید اولنه بیلمشدر. حكومتی جمهوریت مفرطه اولوب، ٦٥ اعضادن مركب بر مبعوثان و ٣ اعضادن مركب دائمی بر اجراآت مجلسی واردر. ١٨ یاشنی طولدیرمش كافهٔ افراد اهالی انتخاب ایتمك و ٢١ یاشنی كچمكین اولانلر انتخاب اولنمق حقنی حائزدر. بو ناحیه ١٤ قضایه منقسم اولوب، ٣٩ دائرهٔ انتخابیه و ٢٣٢ قریه‌یی حاویدر. مركزی اولان (قوآره) دن بشقه قصبه‌سی اولمیوب قضا مركزلری بیوجك قریه‌لردن عبارتدر.

غریقا (Griquas) آفریقای جنوبیده فلمنك مهاجرلرندن عبارت اولان (بویر) لرك (هوتنتوت) جنسیتنه منسوب یرلی سیاه قاریلرله ازدواجلرندن متولد بر قوم اولوب، بونلر امید برونك انكلیزلر طرفندن ضبط اولنمسی اوزرینه، شماله طوغری چكیلوب، قرن حاضر میلادی‌نك اوائلنده، خیلی كثرتلی اولدقلری حالده، امید برونك ایكی اوچ یوز كیلومتره شمالنده واقع (روكولده) طاغلرنده تمكن ایتمشلردی. بعده اوراسنی دخی تركله، (اورانژ) ایرماغنی تجاوز ایده‌رك، بر طاقملری (غریقالاندوست) یعنی غربی غریقالر مملكتی دینلن بری مكان اتخاذ ایتمش؛ ودیكرلری (اورانژ) مملكتنه كیرمشلر ایسه‌ده، بویرلرده دخی كندیلرینی راحت براقمدقلرندن، شرقه طوغری ایلریلیوب، زولولر مملكتی ایچنده (غریقالاند اسْت) یعنی شرق غریقالر مملكتی دینلن یرده توطن ایلمشلردر. سیماجه آوروپالیدن زیاده هوتنتوتلره مشابه اولوب، ساكن وچالیشقان آدملردر.

غریقالاند (Griqualand) آفریقای جنوبیده انكلیزلرك امید برونی مهجرنده و (اورانژ) حكومتنك غرب وشرقنده ایكی یر اولوب، برینه (غریقالاندوست) یعنی «غربی غریقالر مملكتی» ودیكرینه (غریقالاند است) یعنی «شرق غریقالر مملكتی» نامی ویریلیور. ایكیسی‌ده آنفاً بیان اولنان غریقالرله مسكون اولوب، بونلر امید برونی ضبط ایدن انكلیزلردن اورایه قاچمش ایكن، ١٨٧٩ تاریخنده انكلیزلر بو ایكی یری دخی ضبط، وامید برونی مستعمره‌سنه الحاق ایتمشلردر. غربیسنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٥٣٠٠ مربع كیلومتره واهالیسی ٤٥٢٧٥ كشی؛ وشرقیسنك مساحهٔ سطحیه‌سی

٧٥٣٣ مربع كيلومتره واهاليسى ٣١٠٠٠ كشيدر. غربيسنده كليتلى الماس معدنلرى بولنور.

غريما { (Grimma) صاقسه قراللغنك لايپسيغ ايالتنده وليپسيغك ٢٦ كيلو. متره جنوب شرقيسنده و (البه) ايرماغنه تابع (مولده) نهرى اوزرنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٧٢٧٥ اهاليسى، دمير يولى، اسكى برسرايى وچوخه وفانله فابريقه لرى واردر.

غريمسل { (Grimsel) اسويچره ده (برنه) ايله (واله) ناحيه لرى آره سنده وآلپ جبالنده بر بوغاز وچيد اولوب، ٢٨٧٨ متره ارتفاعنده واقعدر. قارلرده قالان يولجيلرك امدادينه يتيشمك وظيفه سيله موظف راهبلره مخصوص بر مناسترى وجوارلرنده بلورلرى واردر.

غرين بى { (Green-Bay) يعنى « يشيل قوى » آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه نك (ويسقونسن) حكومتنده وميشيغان كولنك شرق جهتنده شمال شرقيدن جنوب غربى يه طوغرى ممتد طار واوزون بر قوى اولوب، بويى ١٨٠ واكى ١٥ ايله ٣٠ كيلومتره آره سنده در. كولدن اوزون برشبه جزيره ايله وبر صره آطه لرله آيريلوب، قسم اعظمى ويسقونسن وآغزى ميشيغان حكومتى داخلنده در. درينلكى ١٠٠ متره يه قدر بالغ اولور. ايچنه بر قاچ نهر دوكيلور.

— مذكور كورفزك منتهاى جنوبنده ينه بو اسمله مسمى قضا مركزى بر قصبه واسكله بولنوب، ١٠٠٠٠ اهاليسى وكراسته اخراجاتى واردر. ليمانى صاغلام ايسه ده مدخلى صيغدر. اهاليسنك نصفى قناده دن كچمش فرانسز مهاجرلرى اولوب، قصبه ده فرانسزجه وانكليزجه تكلم اولنور.

غرين ريور { (Green-River) يعنى « يشيل ايرماق » آمريقاى شمالينك ممالك مجتمعه سنده بو اسمله ايكى نهر بولنوب، برى (كنتوكى) حكومتنده جريانله، «ميسيسيپى» ايرماغنه تابع (اوهيو) نهرينه دوكيلور. مجراسى ٤٠٠ كيلومتره طولنده اولوب، قوراقلق موسمنده آشاغيكى ١٠٠ وياغمورلو موسمنده بندلر واسطه سيله ٢٧٥ كيلومتره لكى سير سفائنه صالحدر.

— ديكرى ممالك مذكوره نك غرب جهتنده (قولورادو) ايرماغنى تركيب ايدن ايكى نهرك برى اولوب، قيالى طاغلر سلسله سنك (فرمونت) طاغنده نبعانله جنوبه طوغرى جريان ايده رك، (ويومينغ) و(اوتاه) اراضيسنى شق ايله، بحر محيط اطلاسيدن بحر محيط معتدله ممتد اولان بيوك دمير يول خطى آلتندن كچدكدن و ٨٠٠ كيلومتره لك مسافه قطع ايتدكدن صكره، (قولورادو) حكومتى ايچنده (غراند ريور) ايله برلشه رك، قولورادو ايرماغنى تشكيل ايدر. حوضه سى ١٧٥٠٠٠ مربع كيلومتره وسعتنده اولوب، چول حالنده بر يردر، وصوينك اطرافه هيچ فائده سى اولماز.

غرينوق { (Greenock) اسقوچيانك (رنفرو) قونتلغنده وغلاسقووك ٣٦ كيلومتره غرب شماليسنده اوله رق (قليده) خليجنك صول كنارنده بر شهر واسكله اولوب، ٥٧٨٢٠ اهاليسى، بيوك وصاغلام ليمانى، فنارى، جسيم واپورلر امرارنه مخصوص دستكاه وحوضلرى، دمير خانه لرى، متنوع ماكينه لرله سفائنه مخصوص يلكن بزى وخلاط، يوك قاشلر، شكر، كاغد، حصير شابقه، مرانفوزلغه متعلق مواد مختلفه وسائره فابريقه لرى، پك ايشلك تجارت بحريه سى وواپور ماكينه سنى اكمال وتطبيق ايدن وبو شهرده نشأت ايتمش اولان (جامس وات) ك هيكلى واردر.

غرينويچ { (Greenwich) قطب جنوبيده «يكى شتلاند» جزايرندن برى اولوب، (ليوينغستون) ايله «قرال جورج» آطه لرى آره سنده ٣٠′ ٦٢° عرض جنوبى ايله ٢٠′ ٥٧° طول غربيده واقعدر. كوزل بر ليمانى واردر.

غرينويچ { (Greenwich) انكلتره نك (كنت) قونتلغنده ولوندره كوپريسنك ٥ كيلومتره شرق جنوبيسنده و (تاميسه) نهرينك صاغ كنارنده ٣٨″ ٢٨′ ٥١° عرض شمالى ايله ١٤″ ٢٠′ ٢° طول غربيده بر شهر اولوب، ٤٠٤١٠ اهاليسى، بيوك بحريۀ عسكريه مكتبى، انكلتره نك مشاهير بحريونيله اسفار بحريه سنه متعلق رسملرله آثار نفيسه يه مخصوص موزه سى، بيوك رصدخانه سى وبوكا مربوط مكمل كتبخانه سيله پك چوق آلات وادوات رصديه سى واردر. انكليزلر

طول جغرافینك مبدئی غرینویچ رصدخانه‌سنك کنبدندن اعتبار ایدیورلر .

غرینویچ { (Greenwich) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (قونکتیقوت) حکومتنده (فیرفلد) قونتلغنده وهارتفوردك ۱۲۵ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق ساحل بحرده و (نیویورق) حکومتنك حدودی اتصالنده واقع بر قصبه اولوب، ۷۶۵۰ اهالیسی ونیویورق اهالیسنك تفرجگاهی حکمنده بولنان کوزل باغچه‌لری واردر.

غریوس { (Greaves) انکلتره‌نك مشاهیر مستشرقیننده اولوب، ۱۶۰۲ تاریخنده (قولتور) ده طوغمش، و ۱۶۵۲ ده وفات ایتمشدر. ابتدا لوندره‌نك (غرشام) وبعده (اوقسفورد) مکتبنده هندسه وهیئت علملرینی تدریس ایدوب، ۱۶۳۷ ده مصره عزیمتله، ال یازیسیله محرر بر چوق کتب وآثار عتیقه جمع ایده‌رك، عودتنده اوقسفورد دار الفنونی هیئت معلملکنه نصب، و ۱۶۴۸ ده قرال طرفدارلغندن طولایی عزل اولنمش ایدی. آثار عتیقهٔ مصریه‌یه ولاتین وفارسی لسانلرینه دائر بر قاچ کتاب یازمش؛ وعلوم ریاضیه وهیئت وجغرافیایه متعلق السنهٔ شرقیه‌دن بر قاچ کتاب ترجمه ایتمشدر.

غزّال { رئیس المعتزله اولان مشهور واصل بن عطانك لقبیدر. [« واصل بن عطا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غزاله { مشاهیر نسادن اولوب، شبیب خارجینك زوجه‌سیدر. حجاج بن یوسف زوجنی قتل ایتدکدن صکره، صاحبهٔ ترجمه قیام ایدوب، بر سنه حجاجه قارشی طورمشدر.

غزالی { (حجة الاسلام زین الدین ابوحامد محمد بن محمد بن محمد بن احمد الطوسی) اعاظم علمای اسلامدن واکابر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، ۴۵۰ تاریخنده خراسانده طوس شهری جوارنده (غزاله) قریه‌سنده طوغمشدر. ابتدا طوسده احمد الرازکانیدن وبعده نیساپورده امام الحرمین ابوالمعالی الجوینیدن تحصیل علوم ایده‌رك، استادینك حیاتنده کسب شهرت و تألیفه مباشرت ایتمکله، مشارالیه طرفندن تحسین وتشویق اولنمش؛ واستادینك وفاتنده نیساپوری ترکله، (سرمن رأی) یه عزیمت ایده‌رك، وزیر نظام الملك ایله کوریشمش؛ ومشارالیهك اکرام وتعظیمنه مظهر اولوب، حضورنده مشاهیر علما ایله ایتدیکی مباحثات علمیه‌ده جمله‌سنه تفوقله، درجهٔ علم وکمالنی اثبات ایتدیکندن، ۴۸۴ تاریخنده بغدادده مدرسهٔ نظامیه‌نك بر مدرسلکنه نصب اولنه‌رق، درت سنه تدریس علوم ایله، کسب اشتهار ایتدکدن صکره، ۴۸۸ ده کافهٔ مشاغلنی ترکله، بر مدت کوشهٔ زهد وتقوایه چکلمش؛ وبعده جانب حجازه عزیمتله، ایفای حج شریف ایدوب، عودتنده بر زمان دمشق شامده جامع امیه‌نك غرب جهتنده‌کی مدرسه‌ده تدریسله بعد الاشتغال، بیت مقدسه عزیمتله، عبادتله وزیارت مشاهدله وقت کچیرمش؛ واورادن اسکندریه‌یه کیدوب، بر مدت قالدقدن صکره، سلطان یوسف بن تاشفینك دعوتی اوزرینه، مغربه کیتمك اوزره کمی‌یه بینمش ایسه‌ده، اثنای راهده سلطان مشارالیهك وفاتی خبرینی آلمغله، یاری یولدن دونوب، وطننه عودت ایتمش ایدی. طوسده بر مدت تدریس و تألیفله اشتغال ایدوب، بعده نیساپورده مدرسهٔ نظامیه مدرسلکنی قبول ایتمسنه ابرام اولنمغله، اورایه عزیمته مجبور اولمش؛ ونهایت بونیده ترك و وطننه عودتله، منسوب بولندیغی طریق صوفیونه مخصوص بر خانقاه ویاننده بر مدرسه اتخاذ ایدوب، بقیهٔ عمرینی عبادت وارشاد وتدریسله کچیرمش؛ و ۵۰۵ تاریخنده ۵۵ یاشنده ارتحال ایتمشدر. تألیفاتی چوق اولوب، اك مشهورلری بروجه آتیدر: « احیاء علوم الدین »، فقهده « البسیط »، « الوسیط »، « الوجیز »، « الخلاصة »، « المستصفی »، جدلده « المحل »، « المنتحل »، « تهافت الفلاسفة »، « محك النظر »، « معیار العلم »، « المقاصد »، « المضنون به علی غیر اهله »، « المقصد الاسنی فی شرح اسماء الحسنی »، « مشکاة الانوار »، « المنقذ من الضلال »، « حقیقة القولین » وسائره. کندیسی صوفیون مسلکنده بولنمغله، فلاسفه‌نك افکارینی رد و جرح یولنده مذکور « تهافت الفلاسفه » کتابنی یازمش؛ ومعاصری بولنان مشهور ابن رشد اندلسدن بوکا جواباً

«تهافت تهافت الفلاسفة للغزالی» عنوانیله بر کتاب تألیف ایده‌رك، اقصای شرقده ظهور ایدن بر اثره اقصای غربدن جواب ویرمشدی. امام غزالینك عربی وفارسی بعض اشعاری‌ده منقول اولوب، شو قطعه او جمله‌دندر:

هبنی صبوت کما ترون بز عمکم
وحظیت منه بلثم خد ازهر
انی اعتزلت فلا تلوموا انه
اضحی یقابلنی بوجه اشعری

وفاتنده شاعرك بری شو بیتی سویلمشدر:

نصیب حجة اسلام ازین سرای سپنج
حیات پنجه وپنج و ممات پانصد وپنج

غزالی { (ابو الفتوح مجدالدین احمد بن محمد بن محمد بن احمد) مشاهیر علما وفقهاء شافعیه‌دن اولوب، آنف الترجمه امام غزالینك برادریدر. قوهٔ ناطقه‌سی وحسن منظره‌سی اولمغله، وعظی پك مؤثر اولوب، اك زیاده وعظیله شهرت بولمشدر. برادری امام مشارالیه بغداد نظامیه‌سندن چکیلوب، اختیار انزوا ایتدیکنده، صاحب ترجمه نیابةً مدرسهٔ مذکوره‌ده تدریسله اشتغال ایتمشدی. برادرینك «احیاء علوم الدین» کتاب مشهورینی «لباب الاحیاء» عنوانیله بر جلد اوزره اختصار ایتمشدی. «الذخیره فی علم البصیرة» عنوانیله بر تألیفی دخی واردر. بونك دخی طریق صوفیونه انتسابی وعزلت وانقطاعه میلی وار ایدی. بر خیلی مدت دخی سیاحت ودور بلاد ایده‌رك، ٥٢٠ تاریخنده (قزوین) ده وفات ایتمشدر.

غزالی { ایران شعراسندن ایکی کشینك مخلصیدر:
برنجیسی (مولانا —) مشهدلی اولوب، ٩٣٠ تاریخنده طوغمش؛ وهندستانه سیاحتله، جانپور حاکمی خان زمان علی قلی خانك خدمتنه کیره‌رك، بونك نامنه «نقش بدیع» عنوانیله بر منظومه یازوب، هر بیتیچون بر آلتون جائزه آلمش ایدی. حاکم مشار الیه اکبر شاهله ایتدیکی محاربه‌ده قتل اولندقده، مولانا غزالی شاه مشارالیهك الینه چکوب، تقدیر والتفاتنه نائل وحتی ملك الشعرا عنوانته دخی مظهر اولمش، و بو عنوانه استحقاقنی اثبات ایتمشدر. اکبر شاهك معیتنده کجرات قطعه‌سنه کیدوب، ٩٨٠ تاریخنده اوراده وفات ایتمش، واحمد آباده دفن اولنمشدر. مرتب دیوانی و «رشحات الحیات»، «کتاب الاسرار» و «مرآت الکائنات» عنوانلریله اوچ منظومه‌سی که جمعاً قرق اللی بیك بیته بالغ اشعاری واردر. شو رباعی اونکدر:

در کعبه اگر دل سوی غیر است ترا
طاعت زنار وکعبه دیر است ترا
ور دردل بحق است وساکن بتکده‌ئی
خوش باش که عاقبت بخیر است ترا

— ایکنجیسی هراتلی اولوب، حیدر کلیچه‌نك شاگردیدر. بو دخی هندستانه سیاحت ایدوب، مخلص اشتراکی سببیله آنف الترجمه مولانا غزالی‌یه صاتاشمق ایستمش ایدی. شوخ مشرب بر آدم ایدی. شو بیت اونکدر:

اودر اندیشه که چون خون غزالی ریزد
من در اندیشه که اندیشهٔ دیگر نکند

غزالی { [«جانبرد غزالی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غزالی زاده { (مولانا عبدالله افندی) علمای عثمانیه‌دن اولوب، حجة الاسلام امام غزالینك نسلندندر. محشیٔ تفسیر بیضاوی عبدالله افندیدن و بعده طاشکپری زاده مصلح الدین افندیدن اخذ علوم ایدوب، بعض مدارسده مدرسلك وبعض قضالرده قاضیلق ایده‌رك، حقانیت واستقامتیله شهرت بولدیغندن، مصر اوقاف مفتشلگنه نصب اولنوب، اورانك اوقافنی حال تذبذبدن قورتارمش؛ وعودتنده ابا ایوب وغلطه قاضیلغنه نصب اولنمش؛ وصدراعظم رستم پاشانك دلالتیله خیلی احسان والتفاته نائل اولمش ایدی. وزیر مشارالیهك وفاتنده تقاعد اولوب، ٩٧٧ ده وفات ایتمشدر. اسماء حسنایه بر شرح یازمشدر.

غزنویلر { مرکز حکومتلری غزنه شهری بولنمش اولان آل سبکتکینه ویریلن اسمدر. [«سبکتکین» ماده‌سنه مراجعت.]

غزنه { یاخود غزنین. افغانستانده کابلك ١٣٥ کیلومتره جنوب غربیسنده و (غوالکوه) ك بر وادیسنده اوله‌رق (آب ایستاده)

کوله دوکیلن بر نهرك وادیسنده و ۳۴ َ ۳۳ ° عرض شمالی ایله ۵۸ َ ۶۵ ° طول شرقیده واقع ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، تقریباً ۱۰۰۰۰ اهالیسی واردر. موقعی حذای بحردن ۲۳۵۰ متره مرتفع اولوب، قیشلری پك شدتلیدر. موقعی پك متین اولدیغی کبی، استحکاماتی دخی صاغلامدر. مع هذا انکلیزلر ۱۸۴۲ و ۱۸۸۰ تاریخلرنده ضبطنه مقتدر اولوب، بعض استحکاماتی هدم ایتمشلردر. بو قصبه یدی سکز یوز سنه‌لك اولوب، آل سبکتکینك پایتختی بولنمش اولان اسکی غزنه‌نك ایسه شمدیکی قصبه‌نك ۵ کیلومتره شمال شرقیسنده خرابه‌لری مشهود و سلطان محمود سبکتکینك تربه‌سی دخی اوراده موجوددر. یاقوت حموی شهرك اصل اسمی (غزنین) اولوب، بین العوام غزنه دینلدیکنی وبعضاً معرب اوله‌رق (جزنه) صورتنده استعمال اولندیغنی بیان ایده‌رك، بیوك بر شهر اولدیغنی ومشاهیر علمادن حسابیز ذواتك مسقط رأسی بولندیغنی‌ده علاوه ایدیور. سلطان محمود سبکتکین زماننده غزنه‌ده بیك جامع ومدرسه بولندیغی مرویدر.

غزنین { افغانستانده‌کی غزنه قصبه‌سنك اسم اصلیسیدر. [ماده آنفه‌یه مر.]

غزوان { طائفك اوستنده و غرب جهتنده بر طاغ اولوب، بلده مذکوره بونك اتکنده واقعدر. — هرانده دخی بو اسمله بر محله وار ایدی.

غزه { فلسطین خطه‌سنده و قدس شریف سنجاغنده قدسك تقریباً ۹۰ کیلومتره جنوب غربیسنده وعریشك ینه ۹۰ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق ۱۵ َ ۲۹ َ ۳۱ ° عرض شمالی ایله ۵ َ ۷ َ ۳۲ ° طول شرقیده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، یالکز ایکی اوچ یوزی خرستیان اولمق اوزره، ۱۶۰۰۰ اهالیسی واردر. قصبه قومدن ایکی تپه‌نك آره‌سنده واقع اولوب، دکیزدن درت بش کیلومتره‌لك مسافه‌ده‌در. بربرلرندن آیری ومتفرق اولان محله‌لری بر تپه‌نك اطرافنده اولوب، تپه‌نك اوستنده پك قدیم و کلیسادن مبدل بر جامع شریف بولنیور، که سکز کوشه‌لی مصنع مناره‌سی اوزاقدن کورینور. کرك بوتپه‌ده وکرك جوارنده‌کی دیکر تپه‌لرده و علی الخصوص « تل العجیل » دینلنی ایچنده بر چوق آثار عتیقه بولنوب، مصنع برمشتری هیکلی دخی چیقمشدر. غزه پك قدیم اولوب، حضرت ابراهیمك زماننده اول موجود بولنمش اولدیغی توراتده مذکوردر. بیوك اسکندر غزه‌نك محاصره‌سیله درت آی اوغراشوب، مجروح دخی اولدقدن صکره، کوج حال ایله فتح ایده بیلمشیدی. بطالسه ایله سلفکیلر آره‌سنده وقوع بولان محاربانده دفعاتله خراب اولوب، ینه اعمار اولنمشدی. فتوح شام صره‌سنده ایادی مسلمینه کچوب، بر چوق مشاهیرك وحتی امام شافعی (رضه) بو قصبه‌ده تولد ایتمشدر. جد حضرت نبوی هاشم بن عبد منافك غزه‌ده وفات ایتمش اولدیغی ومرقدی اوراده بولندیغی مرویدر. اهل صلیب زماننده بر چوق محاربانه میدان اولوب، دفعاتله ضبط واسترداد، واستحکاماتی هدم اولنمغله، الیوم استحکاماتدن خالیدر. — قضاسی ۷۱ قریه‌دن مرکبدر.

— افریقیه‌ده قیرواندن اوچ کونلك مسافه‌ده بو اسمله بر قصبه دها بولندیغنی ابو عبید البکری « معجم » نده بیان ایدیور.

غزی { (ابو اسحق ابراهیم بن عثمان) مشاهیر شعرا و فضلادن اولوب، غزه‌ده طوغمش، و ۵۲۴ تاریخنده مرودن بلخه کیدرکن، طقسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، اثنای راهده وفات ایدوب، بلخه نقل ایله، اوراده دفن اولنمشدر. شو بر ایکی بیت جمله اشعارندندر :

ان یکرهوا نظم القریض فعذرهم
باد کما شیة الرداء المعلوم
هم محرمون عن المناقب والعلی
و الشعر طیب لا یحل لمحرم

غزیله { یاخود غزیه. صحابیاتدن اولوب، (ام الشریك) کنیه‌سیله وکندیسی فخر کائنات (صلعم) افندمزه هبه ایدوب ازواج مطهره‌لری زمره‌سنه داخل اولمغی آرزو ایتمش اولمسیله مشهوره‌در. کندیسندن بعض احادیث شریفه منقولدر.

غسان { ازد قبیله‌لرندن بر عرب قبیله‌سی اولوب، اصلی یمندن اولدیغی حالده، کثرت میاهیله معروف (غسان) اسمنده بر محله‌ده توطن

اتمکله، بو اسمله تسمیه اولنمشدی. بو قبیله‌دن جاهلیتده شام جهتنده حکم سورن غسانیلر خاندانی یتیشدیکی کبی، دور اسلامده دخی غسانی نسبتیله معروف بعض مشاهیر ظهور اتمشدر.

غسانی { (القاضی الرشید ابو الحسین احمد بن القاضی الرشید ابی الحسن علی بن الزبیر) مشاهیر علما و شعرادن اولوب، مرتب دیوان اشعاری و مشاهیر فضلانك تراجمنی جامع «کتاب الجنان و ریاض الاذهان» عنوانیله بر تألیفی واردر. علوم ادبیه وشرعیه وریاضیه‌ده یدطولی صاحبی اولوب، ملوك فاطمیه‌نك اخیری وشاورك وزارتی زماننده مصرده مسند وجاهه نائل اولمش؛ وسفارتله یمنه اعزام اولنه‌رق، اوراده بعض اعیانی مدح اتمکله، شاور بونی خبر آلدیغندن، وبر روایتده اسد الدین شیرکوهه میلنی بیلدیکندن، مالملکنی بعد المصادره، مصره عودتنده ٥٦٣ تاریخنده کندیسنی ظلماً قتل واعدام اتمشدر. بك اسمر ایدی؛ شو ایکی بیت جمله اشعارندندر:

اذاما نبت بالحر دار یودها
ولم یرتحل عنها فلیس بذی حزم
وهبه بها صبا الم یدر انه
سیزعجه منها الحمام علی رغم

— بونك برادری (القاضی مهذب الدین ابو محمد الحسن الغسانی) علمده صاحب ترجمه‌دن دون ایدیسه‌ده، شعرده اوندن اقدم اولوب، شو ایکی بیت جمله اشعارندندر.

وتری المجرة و النجوم کأنما
تسقی الریاض بجدول ملآن
ولولم تکن نهرا لما عامت بها
ابدا نجوم الحوت والسرطان

غسانی { (ابو علی الحسین بن محمد بن احمد الجیانی الاندلسی) مشاهیر محدثین وادبادن اولوب، اندلسك جیان خطه‌سنده ٤٢٧ تاریخنده طوغمش؛ وقرطبه‌ده تدریس وافاده ایله مشغول اولوب، علم حدیثده «تقیید المهمل» عنوانیله بر اثر معتبر یازمشدر. علم انسابده معلوماتی وحسن خطی دخی وارایدی. ٤٩٨ تاریخنده وفات اتمشدر.

غسانیلر { روم قیصرلرینه تابع اوله‌رق دمشق شامده حکم سورمش عرب طوائف ملوکندن اولوب، عن اصل یمندن کله وازد قبائلندن غسان قبیله‌سنه منسوب ایدیلر. بونلرك برنجیلری جفنه بن عمرو بن عامر اولوب، جمله‌سی یکرمی یدی کشیدرلر. اسلامدن درتیوز سنه اول ظهور ایدوب، حضرت عمر (رضه) ك زمان خلافتنه دك حکم سورمشلردر. اسملری بروجه آتیدر: جفنه، عمرو، ثعلبه، حارث، جبله، حارث، منذر، نعمان، جبله، ایهم، منذر، جفنه، نعماز، نعمان، جبله، نعمان، حارث، نعمان، منذر، عمرو، حجر، حارث، جبله، حارث، نعمان، ایهم، منذر، جبله. اکثری دین عیسایه تابع اولوب، اخیرلری اولان جبله خلافت جناب فاروقیده اسلامه کلمش؛ وبرچوق توابعیله حجه کیدوب، اثنای طوافده اوکنه کچن بر آدمه طوقات آتمغله، عدالت جناب فاروقی‌یه دوچار اولوب، حقنده مجازات ترتیب اولنجه، وبوکا قارشی حدت ایتدیکنده، اسلامده حقوقده اشخاص بیننده فرق وتفاوت اولمیه‌رق، حضور محکمه‌ده جمله‌نك مساوی بولندیغنی آکلاینجه، قیصرك یانینه قاچوب، تنصر اتمش ایدی. او اثناده ایسه شام خطه‌سی کاملاً فتح اولندیغندن، بونکله غسانیلر سلاله‌سی منقرض اولمشدر.

غسانیه { اندلسك اك مشهور ادبیه‌لرندن اولوب، بجانه مملکتندن اولمغله، (الغسانیة البجانیة) دیمکله معروفه‌در. شو قطعه جمله اشعارندندر:

عهدتم و العیش فی ظل وصلهم
انیق وروض الوصل اخضرفینان
لیالی سعد لایخاف علی الهوی
عتاب ولایخشی علی‌الوصل هجران

غصایری { یاخود عضایری، مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، (ری) شهرنده نشأت اتمش؛ وسلطان امین الدوله‌نك خدمتنده بولنوب، بك چوق انعام واحسانلرینه مظهر اولمشیدی. شو بر ایکی بیت مشار الیهك مدحنده سویلدیکی بر قصیده‌سندندر:

صواب کردکه پیدا نکرد هردوجهان
یکانه ایزد دادار بی نظیر وهمال
وکرنه هردو جهانرا کف تو بخشیدی
امید بنده نماندی بایزد متعال

غضنفر { ایران شعراسندن اولوب، قم شهرینه تابع (کلجار) قریه‌سندن اولدیغی حالده، کاشانده اقامت ایدردی. اواخر عمرنده کوز-

لرينه مماطارى اولديغى حالده، ينه تدريسله مشغول اولوردى. شو بيت اونكدر:

دلم پرآتش وچشمم پرآب شد هردو
دوخانه وقف توكردم خراب شد هردو

غفارى { (قاضى محمد —) ايران مشاهير شعراسندن اولوب، نظم ونثرده وهزلياتده مهارتى وار ايدى. برمدت (رى) مملكتنده قاضى اولوب، ٩٣٢ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

چومن ديوانهٔ هركز قدم دردشت غم ننهاد
درآن وادى كه من سرمى نهم مجنون قدم ننهاد

غفيره { (بنت رباح الحبشيه) صحابياتدن اولوب، مؤذن حضرت نبوى بلال حبشى (رضه)ك همشيره‌سيدر. خالد اسمنده بر برادرلرى دخى وار ايدى.

غلاته { (Galatée) اساطير يونانيه‌ده بو اسمله بر برى ذكر اولنيور، كه (تريوس) ايله (دوريس)ك قيزى اولوب، كويا كنديسنه (پوليفم) اسمنده بر جن و (آكيس) اسمنده كوزل بر دليقانلى عاشق اولمغله، بونى ترجيح ايتديكندن، مذكور جن بو عاشقى جسيم بر قيا ايله اتلاف ايتمش.
— كلتلر يعنى اسكى غاللر حكمدارلرندن برينك دخى بو اسمده بر قيزى اولوب، كويا قهرمان موهوم (هركول)ه تعشق ايتمكله، بوندن (غلاتس) اسمنده بر اوغلى اولمش.

غلاتيا { (Galatie) آناطوليده آنقره ايله بوزغاد وكنغرى سنجاقلرندن عبارت خطه‌نك اسم قديمى اولوب، فرانسه اهالئ قديمه‌سى اولان (غال)لردن بر طائفه‌نك ميلاددن ٢٧٨ سنه اول اورايه هجرت وتوطن ايتملرى مناسبتيله بو اسمله تسميه اولنمشدى. شمالاً (بيتينيا) و (پافلاغونيا)، غرباً (فريجيا)، شرقاً (پونتوس)، جنوباً دخى (ليقاؤنيا) و (قپادوقيا) خطه‌لريله محدود ايدى. مذكور غاللر بر طاقم يونانيلرله برلكده اوله‌رق، سوريه حكمدارى آنتيوخسه قارشى بيتنيا حكمدارى برنجى نيقوميدك امدادينه كلش اولمغله، بونك طرفندن كنديلرينه مذكور خطه‌ده بر مقدار ير ويرلمش؛ وكنديلرى اطرافه تجاوزله، خطهٔ مذكوره‌نك بتونى ضبط ايتمشلردى. بعده سوريه حكمدارى بيوك آنتيوخسك اتفاقنه كيرمكله، روماليلرله ايتدكلرى محاربه‌ده قبل الميلاد ١٩٠ تاريخنده مذكور آنتيوخس منهزماً مغلوب اولدقدن صكره، بونلر دخى مغلوب اولوب، ميلاددن ٢٥ سنه اول آوغستوس غلاتيايى قطعياً روما دولتنه الحاق ايتمشدى. غلاتيا اهاليسى اوچ قومه منقسم اولوب، شرق جهتنده كيلره (تروقم)، جنوب غربى طرفنده كيلره (توليستوبوى)، شمال غربى جهتنده كيلره‌ده (توقتوساج) نامى ويريليردى. مركزلرى او وقت (آنكوره) دينلن آنقره ويا انكورى شهرى ايدى. رومانك صوك ايمپراطورلرى زماننده غلاتيا ايكى دائره‌يه تقسيم اولنوب، برنجيسنك مركزى آنقره وايكنجيسنككى (پسينونته) شهرى ايدى. غالاتلر مستقل بولندقجه، منقسم بولندقلرى اوچ قومدن بهرينك درت رئيس منتخبى وار ايدى، وسپاهى اصولنده اداره اولنوب، جوارلرنده‌كى حكمدارلرك اجرت مقابلنده عسكرلك خدمتلرنده بولنورلردى. ميلادك دردنجى قرننه دك لسان واخلاقلرينى محافظه ايتمشلردى.

غلاچ { (Glatz) پروسيه‌نك (سيلزيا) خطه و ايالتنده (برسلاو) سنجاغنده و (برسلاو)ك ٧٧ كيلومتره جنوب غربيسنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ١٣٠٠٠ اهاليسى، بوك وايپك منسوجاتله بز، باصمه، صابون فابريقه‌لرى ودباغخانه‌لرى واردر. ملغا بر قونتانك مركزى اولوب، تقريباً يوز بيك اهاليسى اولان بو قونتلق برسلاو سنجاغنك ايكى قضاسنى تشكيل ايتمشدر.

غلاريس { (Glaris) اسويچره‌ده (برنه)نك ٢١٥ كيلومتره شرقنده و (لينت) نهرى اوزرنده همنامى اولان ناحيه يعنى جمهوريتك مركزى بر قصبه اولوب، ٥٠٢٠ اهاليسى، كنيش وكوزل سوقاقلرى، قتوليك و پروتستانلره مخصوص ايكى قسمه آيرلمش مصنع كليساسى، بر اسكى برخسته‌خانه‌سى، چوخه، باصمه وايپك منسوجات فابريقه‌لرى ومقبول بر جنس پينير اخراجاتى واردر. ١٨٦١ده قصبه‌نك قسم كليسى محترق اولمشدى.

غلاريس { (Canton de Glaris) ناحيه‌سى اسويچره جماهير متفقه‌سى تركيب ايدن ٢٢ ناحيه‌نك برى اولوب، مملكت مذكوره‌نك قسم وسطيسنده ′٥١ °٤٦ ايله ′١٣ °٤٧ عرض

شمالی و ٣٠′ ٦° ایله ٥٧′ ٦° طول شرقی آره‌لرنده ممتداوله‌رق، شمالاً وشرقاً سنت‌غال، جنوباً غریزون، جنوب غربی جهتندن اوری، غرباً دخی اشویچ ناحیه‌لریله محاط ومحدوددر. شمالدن جنوبه اولان طول اعظمی ٤٥ کیلومتره، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٩١ مربع کیلومتره واهالیسی ٣٦١٨٠ کشیدن عبارتدر. اهالیسی کاملاً آلمان واکثری پروتستان اولوب، یالکز ٥٨٠٠ ی قتولیکدر. (غلاریس آلپی) نامیله غربدن شرقه ممتد اولان وبو ناحیه‌یی غریزون ناحیه‌سندن آیران سلسلهٔ جبال بو ناحیه‌نك ایچنده اك وشعبه‌لرینی تمدید ایتمکله، اراضیسی طاغلق وعارضه‌لی اولوب، یالکز (لینت) وادیسنك آشاغی طرفی بطاقلق بر اوفق اووه تشکیل ایدیور. طاغلرینك اك یوکسکی ٣٦٢٣ متره ارتفاعنده‌در. میاه جاریه‌سی مذکور (لینت) نهرینه طوپلانوب، (زوریخ) کولنه واورادن (رین) ایرماغنه دوکیلور. ناحیه‌نك اورته‌لرینه قدر کیرن بوز دره‌لرینك تأثیریله هواسی پك صوغوق ایسه‌ده، قیشلری پك اوزون اولمیوب، بهارده اسندوس روزکاری قارلری اریدیر، وحبوبات ومیوه‌لری وقتیله یتیشدیریر. محصولاتی احتیاجات محلیه‌یه غیرکافی اولوب، اوزوم ومیوه‌لری زیاده‌جه‌در. مرعالری چوق اولوب، ٩٠٠٠ صیغیر، ١١٠٠٠ قیون، ٦٠٠٠ کچی، ٤٠٠٠ طوموز و ٣٠٠ بیکیرلری واردر. اورمانلری چوق ایدیسه‌ده، صیقیجه وقوع بولان یانغینلردن خراب اولمشدر. معادنی چوق ایسه‌ده، اخراجلری مشکل اولوب، یالکز مرمر وآرتوآز دینلن یازی طاشی اوجاقلری ایشلنیور. میاه معدنیه‌سی وایلیجه‌لری چوقدر. اهالیسنك آوجیلقده‌کی مهارتندن طولایی حیوانات وحشیه‌سی پك آزالمشدر. طاغلرده برجنس چای ایله سائر نباتات طبیه وعطریات اخراجنه یارار چیچکلر چوقدر. صنایع خیلی ایلری اولوب، پاموق ایپلیکله بز، باصمه، کاغد، اجزاء کیمیویه وسائره فابریقه‌لری واردر. بر جنس اوتله یشیل رنکنی آلان (شاپزنکیر) اسمله مقبول بر جنس پینیر اعمال وکلیتله اخراج اولنور. تجارتی ایشلکدر. مرکزه قدر بر دمیریولی اولوب، سائر طرفلرنده محلك صربلغی مکمل یوللر انشاسنه مانع اولمشدر. اصول اداره‌سی حکومت مفرطه‌دن عبارت اولوب، اهالی بالاجتماع مجلس عمومی‌یی انتخاب، وبو مجلس ایکی مجلس دائمی ایله بش سنه ایچون بر رئیس نصب ایدر.

غلاسقوو (Glascow) اسقوچیانك اك بیوك شهرلرندن برشهر واسکله اولوب، ادیمبورغك ٧٦ کیلومتره غرب جنوبیسنده (قلیده) نهری اوزرنده ومنصبندن ٤٠ کیلومتره یوقاریده اوله‌رق ٥٢′ ٥٥° عرض شمالی ایله ٤″ ٣٦′ ٦° طول غربیده واقعدر. نهر مذکورك ایکی طرفنده واقع اولمغله، نصفی (لانارق) ونصف دیکری (رنفرو) ایالتنه ملحقدر. اك مصنع ومزین ابنیه و مؤسساتی نهرك صول کنارنده‌کی قسمنده ایسه‌ده، صاغ کنارنده‌کی قسمی دها بیوك اولوب، فابریقه‌لرله تجاوت محلری بوطرفده‌در. جسیم برشهر اولوب، ٥٨٠٠٠٠ اهالیسی، نهرك ایکی جهتنده ٥ کیلومتره‌لك مسافه‌ده کوزل ریختملری وآره‌لرنده متعدد کوپریلری، قتولیکلره مخصوص جسیم برکلیساسی، بیك شاکردی اولان بیوك واسکی دار الفنونی، ایکی واسع کتبخانه‌سی، موزه‌سی، متعدد فنون نمونه‌خانه وعملیات‌خانه‌لری، شاکردانی ایکی بیکی متجاوز اولوب مدار معیشتلری اوله‌جق برر ایشله اشتغاللرینه وقت براغیلان جسیم بر مستمعین مکتبی، اطرافنده وحتی شهرك اراضیسنده بیله دمیر وکومور معدنلری، پك چوق دمیرخانه‌لری، پاموق ایپلیك، بز، باصمه، فانیله وسائر یوك وپاموقله یوك قاریشیق منسوجات، انواع ماکینه‌لر، دمیر یول ماکینه وواغونلریله سائر مالزمه‌سی، اسپیرتو وسائره فابریقه‌لریله سفائن اعمالنه مخصوص دستکاه وحوضلری واردر. بوندن یکرمی بش سنه اول غلاسقوویك فابریقه‌لری ١٢١٣ وبونلرده چالیشان عمله ١١٤٨٦٤ مقدارینه بالغ اولوردی. او وقتدن بری دها خیلی تکثر وتزاید ایتمش اوله‌جغنده شبهه یوقدر. ایکی عصر اول (قلیده) نهرینك یتاغی پك سطحی اولوب، سیرسفائنه صالح اولمدقدن بشقه، دکیزك مدی حالنده صولری اطرافه یاییلوب، هوایی زهرلین بر طاقم متعفن بطاقلقلر تشکیل ایتدیکی حالده، اووقتدن بری یاپیلان سدلر وریختملرله یتاغنك مکرراً طراغه‌سی اوزرینه، بوکونکی کونده اك جسیم واپور وکمیلر غلاسقوویك ریختملرینه یناشیر، وشهرك محصولات صناعیه‌سیله طولوب، آوروپانك هرطرفنه وهنده، آوسترالیایه والحاصل دنیانك هرطرفنه کیدرلر.

غلاسقوو اهالى وقومپانيه‌لرينك مالى اوله‌رق بوندن يكرمى سنه اول موجود سفائن ١٠٨٨ يلكن كيبى و٥٣٢ واپوردن عبارت ايدى. غلاسقوو بك اسكى برشهر ايسه‌ده، قرن سابق ميلادى اواسطنده آنجق ١٨٠٠٠ اهاليسى وار ايدى. قرن حاضرده بيومكه باشلايوب، كوندن كونه بيومكده‌در.

غلاص { (Galatz) رومانيانك بغدان خطه‌سنده ياشك ١٨٥ كيلومتره جنوبنده وبكرشك دمير يول خطيله ٢٦٩ كيلومتره شرق شماليسنده اوله‌رق طونه‌نك ساحل يسارنده وسرت نهرينك بو ايرماغه دوكلديكى محلده تجارتكاه بر شهر واسكله اولوب، تقريباً ٨٠٠٠٠ اهاليسى، دمير وبافير دوكمخانه‌لرى، موم وصابون فابريقه‌لرى، داخلى مكتب اعداديسيله تجارت مكتبى، طونه‌ده صاغلام وبيوك سفائنك دخولنه مساعد ليمانى وبك ايشلك تجارتى واردر.

غلافقه { يمن ساحلنده برقصبه اولوب، زبيدك اسكله‌سى اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

غلام { (Galam) سودان غربيده سنغال ايله (فالمه) نهرلرينك ملتقاسنده و(سنت لويى) اسكله‌سنك ٧٠٠ كيلومتره شرقنده بر بر اولوب، مركزى (باقل) قصبه‌سيدر. او جهتك مركز تجارتى اولوب، فيل ديشى، صمغ، آلتون توزى وآمريقان فستيغى اخراجاتى واردر. فرانسه مستعمراتندن معدوددر.

غلام حسين خان { (نواب سيد — طباطبائى) هندستان امرا وساداة وشعراسندن اولوب، ١١٩٤ تاريخنده «سير المتأخرين» عنوانيله بركتاب يازمشدر، كه مصطفى اسمنده برفرانسز مهتدى و(بلفور) اسمنده بر انكليز طرفندن انكليزجه‌يه ترجمه اولنمشدر. «بشائر الامامه» عنوانيله بر منظومه‌سى دخى واردر.

— ديكر بر غلام حسين خان دخى ١١٩٥ تاريخلرنده «رياض السلاطين» عنوانيله، فارسى لسانده بنكاله تاريخنى يازمشدر.

غلام على { هندستان مؤرخيندن اولوب، «شاه عالم نامه» عنوانيله شاه عالمك احوالنى يازمش؛ و١٢٢١ده وفات ايتمشدر.
— [«آزاد» ماده‌سنده مراجعت بيوريله.]

غلام على خان { هندستان شعراسندن اولوب، سير نبى (صلعم) واحوال ائمه حقنده شاه عالمكيرك نامنه «لمعة الطاهرين» عنوانيله بر منظومه يازمشدر.

غلام محمد { هندستانك جنوب جهتلرنده حكم سورن مشهور تيپو سلطانك اوغلى اولوب، بر مدت مقاومتدن صكره انكليزلرك اليته اسير دوشمش؛ و١٢٨٨ده كلكته‌ده ٧٨ ياشنده وفات ايتمشدر.

غلامى { اوتنجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن اولوب، طريق قضايه سالك ايدى. شو بيت اونكدر:

آشنالق بومى اى كعبهٔ بيكانه نواز
ايل اوپه صاقى الك بزدر وديوار الكك

غلامى { (مولانا سعيد) ايران شعراسندن اولوب، شو بيت اونكدر:

غلام خويشتنم خوانده ماه رخسارى
سياه بختى من كرد عاقبت كارى

غلطه { پايتخت دولت عثمانيه اولان استانبول شهرينك بر بيوك محله‌سى اولوب، نفس استانبولك قارشيسنده وشمال جهتنده واقع اولمغله، آره‌لرنده كاغدخانه خليجى بولنيور. نفس استانبوله ايكى كوپرى ايله مربوطدر. غلطه برتپه‌نك جنوب غربى اتكنده وتپه‌نك آلتنده‌كى دوز محلده اولوب، شمال جهتنده بك اوغلى محله‌سى بولنور. اكثر خانه‌لرى كاركير ومجدد اولمغله، دكيزدن منظره‌سى پك كوزل ايسه‌ده، سوقاقلرينك اكثرى اليوم طار وطولاشيقلى اولمغله، داخلاً اوقدر كوزل دكلدر. غلطه تجارت محلى اولوب، على الخصوص آوروپا تجارتى باشلجه بو محلده اجرا اولنور. غلطه ايمپراطور يوستينيانوس طرفندن قسطنطينيه‌يه ربط والحاق اولنه‌رق، ١٢١٦ تاريخ ميلاديسنده جنويزلردن بر فرقهٔ مهاجرين غلطه‌يى اشغال ايله، آيريجه بر قصبه صورتنه قويوب، قسطنطينيه‌يه قارشى رقابته چاليشيرلردى. سلطان محمد خان ثانى حضرتلرى استانبولدن اول غلطه‌يى فتح ايتدكده، جنويزلرك حكمى منقضى اولمش ايسه‌ده، ينه غلطه فرنك محله‌سى قالوب، اجنبيلر اوراده اسكان وتجارت ايده‌كلمشلردر. اليوم متصرفلق مركزى ومكتب سلطانينك بولنديغى محلك غلطه سرايى دينلديكنه باقيليرسه، او وقتلرده

غلطه اسمنك یوقاریلره قدر شمولی اولوب، شمدی بك اوغلی دینلن محله‌نك ده اشاغی طرفی غلطه دینلیردی. اون اوچنجی قرن میلادیده جنویزلر طرفندن بنا اولنمش یوکسك بر قله‌سی واردر، که الیوم یانغین قله‌سیدر. ابنیهٔ سائره‌سنك اك جسیمی اخیراً انشا اولنان عثمانلی بانقه‌سی دائره‌سیدر. آشاغیسنده وقتیله عربلر طرفندن بامعاهده یاپدیرلمش و الیوم عرب جامعی دینمکله معروف بر جامع شریف واردر. سائر جوامعنك اك بیوکی یکی جامعدر. متعدد کلیسالری دخی واردر. غلطه اسمی لسان رومیده سوت کارخانه‌سی دیمك اولوب، اول امرده استانبوله سوت ویرمك اوزره اینك وقیون بسلر برقاچ قلبه‌دن عبارت برکوی حالنده بولنمش اولمسی محتملدر.

غلنان (Glénans) فرانسه‌نك ساحل غربیسی قارشیسنده و ۲۱ کیلومتره آچیقده ۹ کوچك آطه اولوب، حربجه موقعلرینك اهمیتنه مبنی، اك بیوکلری اوزرنده فرانسه دولتی بعض استحکامات انشا ایتمشدر.

غلوچستر (Gloucester) انکلتره‌نك غرب جهتنده ولوندره‌نك ۱٦۵ غرب شمالیسنده اوله‌رق (سورت) نهرینك صول کنارنده قونتلق مرکزی برقصبه اولوب، ۱۸۳۵۰ اهالیسی، نهرده ٤۰۰ طونیلاته‌لغه قدر سفائنی آلیر لیمانی، سیر سفائنه صالح بر جدولی، جوارنده چوخه و دمیر یول واغونی فابریقه‌لری وذخیره اخراجاتی واردر.

غلوس (Volo) یونانده تسالیه‌نك باشلیجه اسکله‌سی بر قصبه اولوب، همنامی اولان کورفزك منتهای شمالنده بر قویك ایچنده و یکیشهرك ۵۰ کیلومتره شرق جنوبیسنده واقع و ٤۰۰۰ اهالیلی بی جامعدر. لیمانی صاغلام اولمغله، تجارتکاه بر اسکله اولوب، یونانه الحاقندن صکره غلوسدن بدأ ایله بری یکیشهره و دیکری ترحاله وقلاباقه‌یه قدر ایکی دمیر یول خطی تمدید اولنمشدر. هواسی یازین زیاده‌جه صیجاقدر. پك اسکی برقصبه اولوب، اسم قدیمی (پاغاسه) وبر احتماله کوره (یولقوس) ایدی.

— غلوس کورفزی ۳۹°۵′ ایله ۳۹°۲۵′ عرض شمالی و ۲۰°۲٦′ ایله ۲۰°۵۳′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شرق طرفنده آطه‌لر دکیزندن طاغلق بر اوزون شبه جزیره ایله آیرلمشدر، که عقرب قویروغی شکلنده غربه طوغری دونوب، برطرفدن (فتیوتیده) خطه‌سی ساحلیله وبرطرفدن دخی اغریبوز جزیره‌سنك ساحل شمالیسیله (تریکری) اسمیله ایکی قوللی بر بوغاز تشکیل ایده‌رك، غلوس کورفزینی قپار. بو بوغازدن کیرلدکدن صکره صاغ قولده ینه (تریکری) اسمیله بر آطه وکورفزك سواحلنده برچوق کوچك قویلر بولنیور.

غلوقستاد (Glückstadt) پروسیه‌نك اشلسویغ هولستاین خطه‌سنده واشلسویغ سنجاغنك (ایچهوئه) قضاسنده اوله‌رق (البه) ایرماغنك صاغ کنارنده بر قصبه و اسکله اولوب، ۵۰۳۰ اهالیسی، دمیر یولی، صید ماهیسی و سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری واردر. هامبورغك اسکله‌سی حکمنده اولوب، وقتیله اهمیت تجاریه‌سی زیاده ایدیسه‌ده، بعده اهمال اولنمشدر.

غلوقنر (Glockner) آوستریا ومجارستان دولتنك تیرول خطه‌سنده آلپ طاغلرینك (هوه‌تاورن) سلسله‌سنده برطاغ اولوب، ۳۷۹۹ متره ارتفاعی اولمغله، بیوك غلوقنر معناسیله (غروس غلوقنر) دخی دینلیر. جنوبی اتکلرندن آقان میاه جاریه‌سی (دراوه)، وشمالی اتکلرندن آقانلری (سالچه) چایی واسطه‌سیله (این) نهرینه، که هر ایکی جهتدن طونه‌یه دوکیلور، صرپ وغریب الشکل بر طاغ اولوب، جنوبی مائله‌سنده ۱۰ کیلومتره بویی اولان (پاسترچه) بوز دره‌سی بولنیور.

غلومن (Glommen) نوروجده بر ایرماقدر، که اسقاندیناو شبه جزیره‌سنك اك بیوك نهری اولوب، (تروندهیم) ایالتنده (اورسوند) کولندن خروجله، ابتدا جنوب غربیه، و(فولا) نهریله برلشدکدن صکره، جنوب شرقیه جریان ایده‌رك، (قریستیانیا) شهری قربنده اسکی بتاغنی ترکله، بردن بره غربه دونوب، اك بیوك تابعی اولان و (میوسق) کولنك اباغی بولنان (وورمن) نهرینی آله‌رق، قریستیانیا خلیجندن بر طاقم آلچق تپه‌لرله آیرلمش اولدیغی حالده، ساحل ایله متوازیاً جریان، وبو جریاننده ۲۱ متره ارتفاعی اولان (سارپس‌فوس) شلاله‌سنی تشکیل ایتدکدن صکره،

ایکی قوله آیریله‌رق، (اسقاکرراق) دکیزینه دو. کیلور. مجراسنك طولی ۵۶۷ کیلومتره وحوضه‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۰۴۰۰ مربع کیلومتره‌در. مذکور شلاله‌ده ثانیه‌ده ۸۰۰ مکعب متره صو دوکوب، اوستنده بر دمیریول کوپریسی دخی بولنمغله، منظره‌سی شایان تماشادر.

غلیقون { (Glycon) یونان قدیم مشاهیر هیکلتراشانندن اولوب، هرکولك مشهور بر هیکلنك صانعیدر. آوغستوسك زماننده ایتالیایه سیاحت ایتدیکی مظنوندر.

غمدان { یمنده صنعا قربنده تابعه‌دن قالمه جسیم وپك مصنع برسرای اولوب، مرمر ستون ودوشمه‌لرایله، مرمردن آرسلان شکلنده هیکللرله وکیجه بنان مشعله‌لردن اوزاقدن شمشك چاقرکبی کورنمسیله مشهور ایدی. حضرت عثمان (رضی الله عنه) زماننده تخریب اولنوب، انقاضنده «بونی تخریب ایدن قتل اولنور» مآلنده برکتابه بولندیغی مرویدر.

غمی { اعاظم علمای اسلامدن مشهور فناری‌نك شمرده قوللاندیغی مخلصدر. علامهٔ مشارالیهك ترجمهٔ حالی «فناری» ماده‌سنده کله‌جکدن، شوراجقده یالکز اشعار ترکیه وفارسیه‌سندن بر بیت ایرادیله اکتفا ایده‌جکز:

ای غمی ناله وزار ایله اولورسه‌ك یریدر
سکا کیم دیدی‌که هر برکوزله یار اوله‌سك

—

تاکه کفتی مبرنه بر خاك پایم ای غمی
آنچنان شادم‌که هرکز پای ننهم بر زمین

— ینه اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن دیکر برغمی دخی بولنوب، قونیه‌لی واسمی محموددر. شامده زعامتله مشغول ایدی. شو ترجیع اونکدر:

مدد اللهی سورسه‌ك مدد ای یار دیدم
وعدهٔ وصله خلاف ایله زنهار دیدم

غمیصاء { مکهٔ مکرمه قربنده برمحل اولوب، بنی حذیمه‌نك مسکنی ایدی. فتح مکه سنه‌سی خالد بن ولید (رضه) بو محلده غزا صره‌سنده برآز شدت کوستردیکندن، فخر کائنات (صلی الله علیه وسلم) افندمز «اللهم انی ابرأ الیه مما صنع خالد» بیورمش؛ وحضرت علی (رضه) افندمزی اعزام بیوره‌رق، بنی حذیمه‌نك کوکللرینی آلدیرمشلردی.

غمیصاء { یاخود رمیصاء. صحابیاتدن انس بن مالك (رضه) ك والده‌سی اولان (ام سلیم بنت ملحان) ك اسمیدر. مالکك وفاتندن صکره ابو طلحه‌یه واروب، وفاتنه‌دك بونك نکاحنده بولنمشدر. — بناءً علیه، عمرو بن حزم طرفندن اوچ طلاقله تطلیق اولنوب‌ده بشقه‌سنه نکاح اولندقدن صکره، قبل الدخول مفارقت وقوع بوله‌رق، زوج اولنه رجوع ایچون، جناب نبویدن استیذان ایتدکده «لاحتی یذوق الآخر من عسیلتك وتذوق من عسیلته» حدیث شریفنك وارد اولدیغی (غمیصاء الانصاریه) بشقه‌در.

غناج { ماوراء النهرده شاش ناحیه‌سنده بر قصبه‌جق اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

غنائی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (علی) استانبوللی اولوب، وزیر ثانی پیاله پاشانك کاتبی بولنمش؛ و بعده زعامته وخیلی ثروته نائل اولمش ایدی. شو بیت اونکدر:

ای لاله خدکل ایله لیعه تشبیه ایده‌م سنی
سن پادشاه عالم او درویش کلشنی

— ایکنجیسی (محمد) ایراندن کلمش اولان (اولاما) پاشا زاده‌لردن اسکندر بکك اوغلی اولوب، بودخی زعامت اصحابندن ایدی. شو بیت اونکدر:

دکلدر خط‌که اطراف لب جانانه کلمشدر
جناب خضردر کیم چشمهٔ حیوانه کلمشدر

غندجان { فارسده صوبی قیت بر بوغازده بر قصبه اولوب، دشت بارین ناحیه‌سنك مرکزی ایدی. سجاده وپرده ودوشمه‌لك کبی منسوجاتی مشهور اولوب، هر طرفه سوق واخراج اولنوردی. بر چوق مشاهیر علما وادبانك دخی مسقط رأسی بولنوب، تألیفات صاحبی اولان ابو محمد حسن الاعرابی الاسود بو جمله‌ندر.

غنزن { ولهجه غنزنه (Gnezen, Gnezna) پروسیه‌نك (پوزن) ایالتنده (برومبرغ) سنجاغنه ملحق وبرومبرغك ۷۲ کیلومتره جنوب غربیسنده واوچ کولك آره‌سنده واقع بر قصبه اولوب، ۱۱۲۰۰ اهالیسی، بیوك برکلیساسی وچوخه وبز فابریقه‌لری واردر. وقتیله بیوك لهستان قراللغنك مرکزی ایدی.

غنی { (مولانا عبد الغنی) مشاهیر علما وشعراء عثمانیه‌دن اولوب، بولی سنجاغنده‌کی کرده قصبه‌سندندر. طریق علمه سلوك ایله چیوی زاده‌یه دانشمند اولمشیدی. بعده بعض مدرسلکلرده بولنوب، مدرسهٔ سلیمانیه‌دن شام وبعده قاهره قاضیلغنه نصب اولنمش؛ واو صره‌ده ایفای حج وزیارت روضهٔ مطهره ایده‌رك، عودتنده ایکی دفعه استانبول قاضیسی اولمشیدی. حاشیهٔ تجریده بر حاشیه‌سی وبعض اشعار و لمتاآتی واردر. اشعار ترکیه وفارسیه‌سندن برر بیت ایرادیله اکتفا اولندی:

طالعمدر باکه کون کوسترمین دود ایچره آه
آسمانی بر بلادر عاشقه دود سیاه

—

حباب آسا نرفت از سر هوای جام جم بیرون
از آن از بزم‌می هرکز نخواهم زد قدم بیرون

غنی { فرس شعراسندن ایکی کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (میر عبدالغنی) ایرانك قم شهری مضافاتندن (تفرش) ساداتندن وقرن سابق شعراسندن اولوب، کنجلکده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

غمری بره وفا نشستیم عبث
دل جز تو بدیکری نه بستیم عبث
درپیش تو قدر هرسکی پیش از ماست
ما این همه استخوان شکستیم عبث

— ایکنجیسی (میرزا محمد طاهر) کشمیرلی اولوب، مرتب دیوانی واردر. شیخ محسن فانینك شاکرداندن اولوب، هنوز کنج ایکن کسب شهرت ایتمکله، دهلی حکمداری عالمکیر طرفندن طلب اولنمش ایسه‌ده، کیده‌میوب، ١٠٧٩ ده کشمیرده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

قاصد چه احتیاج که طومار روزکار
چون باز شد رسد بدرازیٔ کوی او

غنیمت { (محمد اکرم) هندستان شعراسندن اولوب، عالمکیر شاه زماننده یاشامش، وبر دیوان ایله «نیرنك عشق» عنوانیله بر منظومه براقمشدر.

غوآ { (Goa) هندستانك ساحل غربیسنده پورتکیز مستملکاتنك مرکزی بر قصبه اولوب، بمبایك ٣٣٠ کیلومتره جنوبنده (منداوی) ایله (مرمغون) نهرلرینك منصبلری آره‌سنده تشکل ایدن بر آطه اوزرنده و ١٥° ٣٠′ عرض شمالی ایله ٣٥′ ٧١° طول شرقیده واقع وتقریباً ١٥٠٠٠ اهالی‌یی جامعدر. صاغلام لیمانی وکوزل ریختملری وار ایسه‌ده، هواسی پك آغر اولدیغندن، اسکی اهمیتدن دوشمشدر. اصل هندلیلرك اسکی شهری خراب اولدیغی کبی، پورتکیزلیلرك هندستانه ایلك دخوللرنده یعنی ١٥١٠ تاریخنده تأسیس ایتدکلری شهر دخی خراب اولوب، ویرانه‌لری شمدیکی شهردن ٨ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقعدر. شمدیکی غوآ ١٧٦٥ تاریخنده تأسیس اولنمشدر. متعدد کلیسالری واردر. — غوآ ملحقاتی پورتکیز دولتنك هندستانده‌کی مستملکاتنك اك بیوکی اولوب، ٣٢٧٠ مربع کیلومتره مساحهٔ سطحیه‌سی و ٣٩٢٦٠٤ اهالیسی واردر. ساحل بوینجه بویی ١٥٠ وایچری‌یه طوغری (کات) سلسلهٔ جبالنك صیرتنه قدر اولان وسطی اکی ٥٠ کیلومتره‌در. یالکز غرباً دکیزله وسائر طرفلردن بمبای اداره‌سنه ملحق انکلیز مستملکاتیله محدوددر. سواحلی بطاقلق اولوب، او جهتده هواسی پك وخیم ایسه‌ده، ایچ طرفلری مرتفع اولوب، اورمانلری و میاه جاریه‌سی واردر. باشلیجه محصولاتی پرنج وپاموقدر. اهالیسی پورتکیزلیلرله هندلیلر اختلاطندن متولد ملز بر خلقدن ویا قتولیك مذهبنی قبول ایتمش یرلیلردن عبارت اولوب، چالیشقان وساکن آدملردر.

— بو اسمله (سلب) جزیره‌سنده فلمنکه تابع بر حکومت اسلامیه‌نك مرکزی اولان بر قصبه وبیرمانك (آراقان) ایالتنده بر اسکله بولنیور.

غوآپوره { (Guaporé) ونام دیکرله ایتنز (Itenez) برازیلیا ایله بولیویا حدودنده آقار بر نهر اولوب، برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك (مانوغروسو) جمهوریتنده ١٤° ٤٠′ عرض جنوبی ایله ٦١° ٥١′ طول غربیده نبعانله، جنوبه طوغری جریان ایده‌رك، بو استقامتده ١٠٠ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، غربه وبعده غرب شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، مذکور حکومت داخلنده جمعاً ٢٧٥ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، ماتوغروسوایله بولیویا حدودینی تشکیل ایدن (ربووردە) ایله برلشه‌رك، ١١٠٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده دها مملکتین مذکورتین حدودینی تفریق ایدر؛ و ١١° ٥٧′ عرض جنوبی ایله ٦٧° ٣٠′ طول غربیده

(آمازون) ایرماغنه تابع (مادیره) نهرینك ایکی قو-
لندن بری اولان (مامورە) جاینه دوکیلور. هر وقت
صوبی آز ایسەده، یاغمور و قارلرمی موسملرنده
صوبی پك زیاده چوغالوب، اکثریا اطرافی باصار.
بو موسملرده ثانیەده ٧٠٠٠ مکعب متره صودوكر.
حوضەسی ٥٠٠٠٠ مربع کیلومتره وسعتندەدر.

غوآتماله (Guatémala) آمریقەای وسطی یی ترکیب ایدن بش جمهو-
ریتك الك مهمیدر.

موقع وحدود ومساحەسی. — غوآتماله مذکور
بش جمهوریتك الك شمالیسی اولوب، بحر محیط آطلاسی یه
ملحق آنتیل دکیزندەکی هونندوراس کورفزندن بحر
محیط معتدله قدر ممتد اولور. بو ایکنجی دکیزدەکی
سواحلی دها زیاده اولوب، مذکور کورفزدەکی
سواحلنك چوغنی انکلترەیه تابع هوندوراس مملکتی
ضبط ایتمشدر. مع هذا سواحلده یالکز بعض تجارتکاه
اسکلەلری اولوب، اصل مسکون یرلری ایچ طرفدەکی
مرتفع یرلردر. شمالاً وغرباً مکسیقا ممالکیله، جنوب
غربی جهتندن بحر محیط معتدل ایله، جنوب شرقی
طرفندن سالوادور وهوندوراس جمهوریتلریله، شرقاً
دخی هوندوراس کورفزو مهجریله محاط ومحدوداولوب،
کرك مکسیقه وکرك مهجر مذکور طرفندن حدودینك
اکثری موهوم وغیر معین خطوط مستقیمەدن عبارتدر.
شرقدن غربه یعنی هوندوراس کورفزنده واقع
(نینتو) نهری منصبندن مکسیقه حدودینه قدر
طول اعظمی قوش اوچشی حسابیله ٤٢٠ و ایکی
دکیز آرەسندەکی الك طار مسافەسی ٢٧٥ کیلو-
متره اولوب، ١٤٥٢٠٠٠ اهالیسی واردر، که
بهر مربع کیلومتره باشنه ١٢ کشی دوشر. بحر
محیط معتدل ساحلنده وسالوادور خط حدودنده
اولان الك جنوبی نقطەسی ′١٣°٣٨ و الك شمالی
نقطەسی دخی مکسیقه حدودنده ′١٧°٥٠ عرض
شمالیده واقع اولوب، ′٩٠°٣٧ ایله ′٩٤°٤٢
طول غربی آرەلرنده ممتد اولور.

حال طبیعیسی، جبال وانهار وسواحلی. —
بحر محیط معتدلدەکی سواحلی دوز وقوملق اولوب،
بونك ایلریسنده بعض اورمانلر، اورمانلرك آرقەسنده
تدریجاً کسب ارتفاع ایدر تپەلر وتپەلرك آرقەسنده
دخی مرتفع برطاقم ذروەلر وینار طاغلر کوریلور.
بوطاغلر شرق جهتنده آنجق ٥٠٠ متره ارتفاعنده
ایکن، مملکتك وسطلرنده ١٥٠٠ وحدود غربیه-
سنده ٢٥٠٠ مترەیه قدر ارتفاع کسب ایدرلر.
ساحلدەکی اووەنك وسعتی دخی اوستندەکی طاغك
ارتفاعیله متناسبدر. نهرلرك ایندیردیکی قوملر
ساحلك اوکنده برطاقم سدلر تشکیل ایله، دکیزدن
منحول بعض کوللر حاصل ایدر. مذکور سلسلهٔ
جبالك شمالنده غوآتماله اراضیسی مرتفع اولەرق
دوام ایدوب، ینار طاغلری ایسه بولندقلری
سلسلهٔ جبالدن چوق دها یوقاری یه قالقەرق،
الك یوکسکلری اولان (قونئو) نك ٤٢٥٠، آقا
تنانغونك ٤١٥٠، آغوآنك ٤١٢٠، تاپامولقونك
٣٥٤٠، سانته ماریانك ٣٥٠٠، سروقوشمادونك
٣١٠٩ متره ارتفاعی واردر. بوبرکانلرك چوغی اسکی
ووقتیله سونمش ایسەده، ٢٠ قدر یکیلری دخی
واردر، که وقت وقت آتولر پوسکوردورلر. بونلر-
دن بعضلرینك یوقاریلری قارله وآشاغیلری اور-
مانلرله مستور اولوب، شایان تماشا منظرەلر ابراز
ایدرلر. اشبو برکانلر صرەسندن باشلایەرق شماله
طوغری برطاقم طاغ قول وشعبەلری ممتد اولور،
و اراضی پك جزئی بر میلانله تدریجاً کسب انحطاط
ایدەرك، مرتفع بر یر تشکیل ایدیور. بعده (سیرا
مادره) و (سیره شاما) اسملریله ایکی سلسلهٔ جبال
اوزانوب، بونلرك شمالنده اراضی بردن برە تبدیل
شکل ایله، برطاقم تپەلر وکوللری حاوی واسع بر
اووه صورتنی آلیر، که بو صورت مکسیقەیه تابع
اولان (یوقاتان) شبه جزیرهٔ عظیمەسنده دخی دوام
ایدوب، سواحله قدر ممتد اولور.

غوآتمالەنك میاه جاریەسی چوق اولوب، بحر
محیط معتدله دوکیلنلری، مسافەنك آزلغی ویاغمور-
لرك ندرتی حسبیله، قیصه وصولری آز ایسەده،
جریانلری شدتلی وسیل کبیدر. بحر محیط آطلاسی
مائلەسنده بولنانلری ایسه اوزون، تابعلری چوق
وحوضەلرینك یاغمورلری چوق اولمغله، بونلر بیوك
ایرماقلر حالندەدر. هوندوراس کورفزینه دوکیلن
(موتاغوآ) نهرینك مجراسی ٥٠٥ کیلومتره اوزونلغنده
ایسەده، تابعلری آز اولدیغندن، یالکز آشاغیکی
٢٠٠ کیلومترەلکی کوچك کمیلرك سیرینه صالحدر.
ینه مذکور کورفزه دوکیلن (پولوشیق) نهرینك

ایسه ٥ مجراسی یالکز ٢٥٠ کیلومتره اوزونلغنده ایسه‌ده، (ایزابال) کولی ایچندن کچمکله، دها بیوك کمیلرك سیرینه مساعددر. غوآتماله‌نك اك بیوك ایرماغی (اوزوماچینته) اولوب، بونك مجراسنك یالکز یوقاری قسمی غوآتماله داخلنده بولنیور، وبو ایرماغی تشکیل ایدن (لاقاندوتس)، (ریودلاپاسیون) و(سان پدرو) نهرلری حکومتك قسم اعظمی اولان بتون شمال وغرب جهتنك صولرینی جمع ایله، خالی وتنها اراضئ واسعه ایچنده جریان ایدرلر؛ ومکسیقه‌حکومات متفقه‌سی حدودی قربنده برلشه‌رك، مکسیقه کورفزینك (قامپشه) قوینه دوکیلور. بحر محیط معتدله دوکیلن انهارینك هیچ بری سیر سفائنه صالح اولمیوب. بونلرك باشلیجه‌لری: غوآفلات، میشاتویه، (سان پترو مارتیر) قربنده ٦٠ متره ارتفاعنده کوزل بر شلاله تشکیل ایدن (آماتیتلان)، سان سالوادوردن غوآتماله‌یه کیدن طریق اوزرنده ١١ کمرلی کوزل برکوپریسی اولان (ریودلوس اسقلاووس) وسائره‌در.

کوللری دخی چوق اولوب، اك بیوکلری: هوندوراس کورفزی قربنده اولان آنف البیان (ایزابال) کولیله سلسلهٔ جبالك اوزرنده واقع (آتیتلار) وشمال جهتنده بولنان (ایتزا) کوللریدر.

غوآتماله‌نك بحرمحیط معتدله‌دکی سواحلی دوز وقوملق اولوب، اورایه دوکیلن انهار منصبلری اوکنده قومدن سدلر وبوسدلرله سواحل آره‌سنده برطاقم بطاقلقلر تشکیل ایتدکلرندن، بو جهتدن هیچ برصاغلام لیمانی یوقدر. بوجهتده (سان ژوزه ده غوآتماله) و(شامپریقو) اسملریله ایکی اسکله بولنوب، ایکی قیصه دمیر یولك باشلریدر. هوندوراس کورفزنده‌کی ساحلی ایسه پك آز اولوب، اوراده (آماتیق) قوبی نامیله درین برقوی وبونك ایچنده بر قاچ لیمان وار ایسه‌ده، صولری صیغ اولوب، بیوك سفائنك دخولنه مساعد دکلدر. بو جهتده باشلیجه اسکله‌سی (تونتاس) قصبه‌سی اولوب، آنجق ایچ طرفلره دمیر یول ایله مربوط دکلدر.

اقلیم وهواسی. — غوآتماله‌نك هواسی مختلف ومتنوع اولوب، اراضیسنك ارتفاعنه ومیلانه تابعدر. هواجه اك ایی جهتی شرقدن غربه ممتد اولان سلسلهٔ جبالك صرتلری وسلسله‌نك ایکی صره‌سی آره‌سنده‌کی مرتفع یرلریدر. اورالرده هوا معتدل وحتی غرب جهتنده (آلتوس) تعبیر اولنان مرتفع یرلرده صوئوق اولوب، درجهٔ عرضنك خلافنه اوله‌رق قیشین قار دخی یاغار، ویازین میزان الحراره ٣٢ درجه‌یی تجاوز ایتمز. بحر محیط متعدل مائله‌سنده آشاغی‌یه ایندکجه وعلی‌الخصوص مملکتك تمامه‌سی دیمك اولان منحط اووه‌ده وساحلده ایسه یاغمورلر پك سیرك وهوا قورو وصیجاق اولوب، علل ساریه‌سی چوقدر. سلسلهٔ جبالك شمال جهتنده اولوب بحر محیط آطلاسی‌یه تابع اولان یرلرك وادیلریله یاصیق یرلرنده ایسه هوا صیجاق ورطوبتلی اولوب، آوروپا مهاجرلری حقنده مهلك خسته‌لقلری مولددر. نهایت متموج وواسع بر اووه‌دن عبارت اولان قسم شمالیسنك هواسی یوقاتان شبه جزیره‌سنك‌کی کبی صیجاق ویابس اولوب، کسب عمرانه پك‌ده مستعد دکلدر. اورمانلرك قطع واتلافی مملکتك هواجه اك ایی یرلرینك دخی هواسی‌کوندن کونه بوزمقده اولوب، مرکزی‌اولان غوآتماله شهرنده بیله فصول اربعه اسکی کبی حکملرینی اجرا ایتمه‌مکه وسواحلده‌کی خسته‌لقلر اوراده دخی ظهور ایتمکه باشلامش اولدیغندن، ساحل ایله شهر آره‌سنده (اوقالیپتوس) آغاجلری غرس ایله، اورومانلر حصولنه چالیشلمقده‌در.

محصولات ومعادنی. — طوپراغی عمومیت اوزره منبت اولوب، مصر، بغدای، پك ایی پرنج، سبزه‌لرك انواعی وممالك حاره‌یه مخصوص مختلف میوه‌لر حاصل اولور؛ آنجق طرق ومعابرك فقدانی زراعتك ترقیسنه مانع اولمقده‌در. باشلیجه اخراجاتی: قهوه، قرمز، قاقائو، توتون، شکر، وانیله، پاموق، چیوید وسائره‌در. بعض ابیکخانه‌لری‌ده واردر. معادنی: دمیر، کوکورد، باقیر وقورشوندن عبارت اولوب، (موتاغوآ) وادیسنده آلتونی حاوی قوملر و(ایزابال) جهتنده آز مقدارده آلتون معدنی بولنیور. مرمر اوجاقلری‌ده چوقدر.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — هر نه قدر غوآتماله‌ده قوم حاکم اسپانیوللر ولسان رسمی اسپانیولجه ایسه‌ده، اهالینك ثلثاندن زیاده‌سی اسکی یرلی آمریقالیلردن اولوب، آزتك، قولتك ومایه جنسیتلرینه منسوبدرلر. بونلر بو اوج شعبه‌یه منقسم ٢٦ لسانله متکلم واقوام وقبائل مختلفه‌یه متفرقدرلر.

آمریقانك كشفنی متعاقب اسپانیوللرك دخولنده بونلر مملكتك مرتفع محللرنده اوچ درت دولت تشكیل ایدەرك، اولدقجه مدنیته مالك ایدیلر؛ وبعض شهر-لری اوچ درت یوز بیك اهالیی جامع بولندیغنه باقیلیرسه، خیلی كثرتلی وجمعیتلی اولوب، مقدارلری برقاچ ملیونه بالغ اولوردی. اسپانیوللر، آمریقانك سائر طرفلرنده دخی یاپدقلری كبی، بو بیچارەلرك بر طاقمنی قتل عام ایدوب، شهرلرینی دخی هدم وتخریب ایتمكله، قالانلری‌ده اورمانلره چكیلەرك، ومدنیتلرینی غائب ایدەرك، نیم وحشی بر حالده یاشامغه مجبور اولمشلردر. بر طرفدن اصحاب اراضیدن بر طرفدن تجار وسرمایەجیلردن واسپانیول جنسیتنه منسوب اهالی طرفندن حقارت كوریورلر. بو سببه مبنی بیچارەلر دائما محزون و مكدر طوروب یوزلری كولمز، واسپانیوللره بر وجهله ایصینەمیورلر. آیری كویلرده ساكن اولوب، مع هذا بونلرك كویلری اورمانلر ایچنده وكوزل یرلرده بولنمغله، اسپانیوللرك ساكن اولدقلری توزلی طوپراقلی كوی وقصبەلردن ایيدر. وقتیله آفریقادن اسارتله كتیریلوب، الیوم اسماً حر بولنان زنجیلر دخی بو حالده بولنوب، بو اوچ جنس اهالی آرەسنده وفاق ومحبت یرینه خصومت ومنافرت حكمفرما اولدیغندن، غوآتماله‌ده جدی ترقیات ممكن اولەمیور؛ واكثریتده بولنان مغدورینك بر كون غلبه چالمسیله صلح محلینك خلل پذیر اولمسندن قورقلیور. اسپانیوللرله یرلیلر وزنجیلر اختلاط وامتزاجندن اهالی بیننده مختلف ملز صنفلر دخی تحصل ایتمشدر. عمومیت اوزره غوآتماله‌نك اهالیسی كیندیكجه چوغالمقده اولوب، كثرت نفوسجه بو جمهوریت (سالوادور) حكومتندن صكره اولەرق آمریقای وسطینك ایكنجیسیدر. دین رسمی قتولیكلك ایسەده، یرلیلرك اكثری الیوم اسكی دینلرینی محافظه ایتمكدەدرلر.

تقسیمات ملكیەسی. — غوآتماله‌نك مركزی همنامی اولان شهر اولوب، مملكت ٢٢ ایالته منقسمدر. بو ایالاتك ایكیسی كوردیكمز استاتستیقدن (كه ١٨٧٦ استاتستیقیدر) صكره تشكیل اولنمغله، بونلرك نفوسلری دیكرلری عددینه داخلدر. ایالاتك نفوسلری ومركزلری بروجه آتیدر:

ایالت	نفوس	مركزی	نفوس
غوآتماله	١٠٠٠٠٠	غوآتماله	٧٠٠٠٠
زاقاتپكز	٤٨٠٠٠	آنتیغوا غوآتماله	١٥٠٠٠
آماتیتلان	٣٨٠٠٠	آماتیتلان	١٤٠٠٠
اسكوئینتلا	٣٠٠٠٠	اسكوئینتلا	١٠٠٠٠
شیالتنانغو	٦٠٠٠٠	شیالتنانغو	٦٣٠٠
سولولا	٨٠٠٠٠	سولولا	١٥٠٠٠
توتونیقاپام	١١٤٥٠٠	توتونیقاپام	٢٥٠٠٠
كیشه	٧٥٥٠٠	سانتا قروزدل كیشه	٦٣٠٠
كزالتنانغو	٩٤٥٠٠	كزالتنانغو	٢٢٠٠٠
سوشیتپكز	٦٩٠٠٠	مازاتنانغو	١١٥٠٠
هوئه هوئه تنانغو	٩٠٠٠٠	هوئه هوئه تنانغو	١٦٠٠٠
سان مارقوس	١٠٠٠٠٠	سان مارقوس	١٢٦٠٠
پتن	١٤٠٠٠	فلورس	٢٢٠٠
وراپاز	١٠٠٠٠٠	سالامه	٨٠٠٠
ایزاپال	٣٤٠٠	ایزاپال	٧٥٠
شیكیموله	٧٠٠٠٠	شیكیموله	١٢٠٠٠
زاقاپه	٢٨٠٠٠	زاقاپه	٤٠٠٠
ژالاپه	٨٦٠٠	ژالاپه	٤٠٠٠
زولتیاپه	٣٨٠٠٠	زولتیاپه	٧٠٠٠
سانته روزه	٣٨٥٠٠	قوآپنیكیلان	٥٠٠٠
رتالهولو		رتالهولو	
آلته وراپاز		قوبان	

آنجق بو استاتستیق اسكیجه اولمغله، او وقتدن بری اهالیده یوزده اوتوز قدر تزاید واردر.

اصول ادارەسی، قوۀ مالیه وعسكریەسی. — غوآتماله حكومتی آلتی سنه مدتله طوغریدن طوغری‌یه اهالی طرفندن انتخاب اولنور بر رئیس ایله درت سنه مدتله انتخاب اولنور ٦٩ اعضادن مركب مجلس مبعوثان واعضاسنك نصفی مجلس مبعوثاندن انتخاب نصف دیكری‌ده رئیس حكومت طرفندن تعیین اولنور ١٣ اعضادن مركب بر شورای دولتی واردر. انتخاب طوغریدن طوغری‌یه اولوب، ٢١ یاشنی كچكین اهالینك جملەسی انتخاب حقی حائزدرلر. وارداتی، مصارفندن آز فضله اولمق اوزره، تقریباً ٢٣ ملیون فرانقه یعنی برملیون عثمانلی لیراسنه بالغ اولور. عساكر نظامیەسی ٣٠٠٠ وعساكر ملیەسی ١٠٠٠٠٠ كشی رادەلرنده اولوب، سنوی دولته ٥٠ بزودن زیاده ویركی ویرنلرله بیوك مأموریتلرده بولنانلردن ماعدا كافۀ اهالی ١٨ یاشندن ٢٥ یاشنه‌دك عسكرلك ایتمك مجبوریتنده‌در.

معارف و صنایع و تجارتی. — غوآتماله‌ده معارف كوندن كونه ترقی ایتمكده اولوب، ١٨٧١

تاریخنده ٢٠٨ ذکور مکاتبیله ٦١٣٠ شاگردان و ٤٥ اناث مکتبیله ١٩٤٤ طالبات وار ایکن، ١٨٧٨ ده عموم مکاتبك عددی ٧٠٢ و طلبه‌سی ٣٥٣١٥ مقدارینه بالغ اولمشدی. او وقتدن بری دخی بو نسبتده تزاید حاصل اولمش اوله‌جغی شبهه‌سزدر. تجارتی دخی خیلی ایشلك اولوب، اخراجاتی ادخالاتندن زیاده اولمغله، ثروت محلیه گیتدکجه آرتمقده‌در. ادخالاتی ٧٨٤٠٠٠٠ و اخراجاتی ١٤٤٠٢٠٠٠ دولار راده‌لرنده‌در. اخراجاتنك باشلیجه قسمی قهوه اولوب، سنوی ١٢ ملیون دولار قیمتنده قهوه چیقار. ایکنجی درجه‌ده‌کی اخراجاتی قرمز، چیوید، دری، بوکدن معمول قبامنسوجات، کراسته و سائره‌دن عبارتدر. صنایع محلیه باشلیجه بوکدن منسوجات اعمالندن عبارت اولوب، بوکسك محللرنده‌کی قیون سوریلرینك یوکندن یرلیلر آمریقای وسطینك هر طرفنده مستعمل بعض قبا شیلر نسج ایدرلر. یوللرك فقدانی تجارتك زیاده توسعنه واراضینك صربلغی یوللر انشاسنه مانع اولیورسه‌ده، بحر محیط معتدلده‌کی سان ژوزه‌ده غوآتماله اسکله‌سندن غوآتماله شهرینه قدر تمدید ایدلمش اولان دمیر یول خطی اورادن آنتیل دکیزی ساحلنه طوغری اوزادلمقده اولوب، (متاغوآ) نهرینك سیر سفائنه صالح نقطه‌سنه قدر ایصال، وبو وجهله ایکی دکیز آره‌سنده مواردات تسهیل اولنمشدر. شامپریقو اسکله‌سندن ایچری‌یه طوغری دخی برخط تمدید اولنمقده‌در. تجارتنك قسم اعظمی بحرمحیط معتدلده‌کی اسکله‌لردن اجرا اولنوب، برنجی درجه‌ده انکلتره وایکنجی درجه‌ده ممالك مجتمعه ایله اخذ وعطا ایدرلر.

احوال تاریخیه‌سی. — اون اوچنجی قرن میلادیدن بری غوآتماله جهتلرینی ضبط ایتمش اولان کیشه، قاشیکل وزوتوژیل دولتلری بینلرنده منازعه ومحاربه ایله مشغول ایکن، ١٥٢٤ تاریخنده اسپانیوللر مملکته داخل اولوب، بونلرك باشلری بولنان (پدرو ده آلوارادو) کیشه‌لرك حکمداری بولنان (تقونه اومام) ی معیتنده‌کی برقاچ یوز بیك عسکریله مغلوب وکندیسنی کندی یدیله قتل ایده‌رك، (ساماله) نهری کوللرجه قاندن قیرمزی آقه‌جق درجه‌ده آدم اولدیرمش؛ و قاشیکل دولتی طوبراغنه صلحاً کیروب، (آغوآ) برکانینك آلتنده غوآتماله شهرینی تأسیس؛ و بعده بونلردن ترتیب ایتدیکی عسکرله برابر قاشیکللره قارشی یوریوب، آتیتلان کولی جهتلرینی ضبط ایتمش ایدی. غوآتماله‌نك شمال جهتلرنده بولنان اقوام دخی بربرینی متعاقب مغلوب اولوب، یالکز (ورایاز) جهتنده‌کیلر استقلاللرینی محافظه ایده بیلمشلر، وحالا ایتمکده‌درلر. اسپانیوللر بیچاره یرلیلر حقنده پك غدار ومرحمتسز طاوراندوب، مال وملکلرینی ضبط ایتدکدن صکره، کمال ظلم وتعصبلرندن کندیلرینی جبراً واپتیز ایتمکله برابر، تحت اسارته آلوب، حیوان کبی بدنلرینك بر طرفنی قیزغین دمیرله داغلایه‌رق، تمغا اوروررلردی. بیچاره آدملر کمال مأیوسیتلرندن، ذریتلری منقرض اولسون دیه، قاریلرینه تقرب ایتمه‌مك درجه‌سنه قدر وارمشلر ایدی.

اسپانیانك تحت تابعیتنده بولندقجه، غوآتماله مکسیقه‌نك شیاپاس وسوقونوسقو حکومتلرینی و (شیریکی) قوینه‌دك بتون آمریقای وسطی‌یی دخی شامل اوله‌رق، رسماً یکی اسپانیا خدیویتنه تابع ایدیسه‌ده، طوغریدن طوغری‌یه مادریددن نصب اولنان و والیلك وقوماندانلق وظائفنی جامع اولان برآمرك تحت اداره‌سنده بولنمغله، قراللق نامیله یاد اولنوردی.

اوچ عصر بو حال محکومیتده قالدقدن صکره، ١٨٢١ تاریخنده غوآتماله‌لیلر مکسیقه‌لیلرك اثرینه تبعیتله، اعلان استقلال ایدوب، بر مدت مکسیقه ایمپراطورلغنه تابع اولدقدن صکره، ١٨٢٣ ده بسبتون مستقل اولوب، آمریقای وسطینك سائر طرفلریله برلکده برهیئت متفقة حکومت تشکیل ایتمش؛ ومدنی تأهله مساعده اولنه‌رق، بعض قوانین وضع اولنمغله، او وقته‌دك مملکتی اداره ایدن زادکان ورؤساء روحانیه بو حالدن ممنون اولمیوب، برطاقم اختلالر ترتیب ایتمش؛ ویرلیلر دخی بو هرج ومرجدن بالاستفاده، اخذ انتقامه قالقیشمغله، ١٨٣٨ ده بونلر (رافائل قاررا) اسمنده بر رئیسلرینك قوماندہ‌سیله غوآتماله‌یی ضبط ایتمش؛ و اجنبیلری یعنی اسپانیوللری اخراج ایتمشلرسه‌ده، قتل ویغما کبی بر حرکتده بولنمیوب، مرقوم قاررا ذکاوت طبیعیه‌سیله

زادكان ورهبان طاقملرينك طرفنى طوتەرق، بونلر طرفندن رئيس‌طانيمشدى. ١٨٤٠ تاريخنده قاررا غوآتماله شهرى ايچنده آمريقاى وسطى رئيس جنرال مورازانى مغلوب ايدوب، وسماً رئيس ديكتاتور اولمشدى. ١٨٦٣ ده قاررا سالوا. دوره هجوم ايدوب، ابتدا مغلوب اولمش ايسه‌ده، بعده نيقاراغوآ وقوسته‌ريقا ايله بالاتفاق مملكت مذكوره‌يى ضبط ايتمشدى. ١٨٧١ ده يكيدن برشورش ظهور ايدوب، قاررانك خلفى (سرنا) ايله جزويتلر طرد، وسربستئ مذهبيه اعلان اولنمشدر. ١٨٧٩ ده قانون اساسيلرينى تعديل ايدوب، زادكان ورؤساء روحانيه‌نك نفوذلرينى بسبتون كسر ايله، شمديكى قانون اساسى‌يى تأسيس ايتمشلردر.

غوآتماله (Guatémala) آمريقاى وسطيده آنف البيان همنامى اولان حكومتك مركزى برشهر اولوب، سلسلهٔ جبالك اوستنده وبحر محيط آطلاسى ايله بحر محيط معتدل مائله‌لرينك محل اجتماعنده يعنى تقسيم مياه خطنده اوله‌رق، ١٥٠٠ مترەلك ارتفاعده و بحر محيط معتدل ساحلندن ٨٠ كيلومتره بعدنده هوندوراس كورفزندن ايسه بونك اوچ مثلى مسافه‌ده ″٣٠ ′٣٧ °١٤ عرض شمالى ايله ′٥١ °٩٢ طول غربيده واقعدر. اهاليسى ٧٠٠٠٠ رادەلرنده اولوب، اسپانيول وملز وصرف برليدن مركبدر. شهر تماميله اسپانيول اصولنده اولوب، هر سوقاقده بر ويا برقاچ كليساسى وهر سوقاق باشنده بر مادونه‌سى يعنى حضرت مريمله عيسانك مصور بتى واردر. صولرى پك چوق اولوب، حتى هر خانه‌نك ماء جاريسى واردر، و فضله‌سى سوقاقلرده آقار. اولرك خصوصى باغچه‌لرى وار ايسه‌ده، شهرك باغچه وتفرجگاهلرى و ميدانلرى اولميوب، اطراف وجوارلرى دخى نباتاتدن خالى وبايمش حكمنده‌در. مع هذا استقلالندن برى اعمار وتزيينه صرف همت اولنه‌رق، اليوم دار الفنونى، بيوك بركتبخانه‌سى، موزه‌سى، فنون طبيعيه وسائره نمونه خانه‌لرى، وقتيله جزويتلرك اداره‌سنده بولنمش بيوك بر مكتبيله بوكا ملحق كتبخانه‌سى، وقتيله يكرمى بش بيك اسير استخدام ايتمش اولان بيوك برخسته‌خانه‌سى، صنايع مكتبى، دار المعلمينى، بانقه‌سى، بيوك بر تياتروسى، طباق وچينى ايله بعض منسوجات فابريقه‌لرى واردر. اطرافنده اسكى برليلرك مسكنلرى اولان صماندن قلبه‌لرى وملزلره مخصوص كويلرى بولنيور. هواسى معتدل اولوب، قيشين نهايت صفردن يوقارى ٥ درجه‌يه قدر اينر، و يازين ٣٠ درجه‌دن يوقارى چيقماز. ياغمور موسمى نيساندن تشرين اوله قدر دوام ايدوب، الك زياده تموزده ياغار. بو شهر اوچ دفعه تأسيس اولنوب، ١٥٢٤ تاريخنده مملكتك فاتحى اولان پدرو دالوارادو شهرى آغوآ ركاننك شمالى اتكنده وشمديكينك ٦٠ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق شمدى (چوداد ويا) دينلن محلده تأسيس ايتمش ايكن، ١٥٤١ ده بركاندن چيقان صو شهرى تخريب ايتمكله، اونك ٥ كيلومتره شمال شرقيسنده وشمديكى (آنتيغوآ غوآتماله) يعنى اسكى غوآتماله محلنده تأسيس اولنمش؛ و ١٧٧٣ ده بوده زلزله‌دن خراب اولمغله، ٣٠ كيلومتره شرق شماليسنده شمديكى شهر بنا، و (غوآ. تماله نوئوه) يعنى يكى غوآتماله تسميه اولنمشدر.

غوآتماله آنتيغوآ (ياخود آنتيغوآ غوآ. تماله) يعنى «اسكى غوآتماله» آمريقاى وسطينك غوآتماله حكومتنده وغوآتماله‌نك ٣٠ كيلومتره غرب جنوبيسنده و (پنساتيود) نهرى اوزرنده اوله‌رق ١٥١٦ مترەلك ارتفاعده ايالت مركزى بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهاليسى، چوق مياه جاريه‌سى، حتى دائما زمردين باغچه وچمنلرى، پك كوزل منظره‌سى ولطيف وصاغلام هواسى واردر. مادهٔ آنفه‌ده بيان اولنديغى اوزره، ١٧٧٣ ده زلزله‌دن خراب اولوب، ٩٠٠ كشى انقاضى آلتنده قالمش ايدى.

غوآتوزو (Guatusos) ونام ديكرله پرانزو (Pranzos) آمريقاى وسطيده قوسته‌ريقه حكومتنك شمال جهتنده و نيقاراغوآ كولنك سواحل جنوبيه‌سيله (ريوفريو) نهرى واديسنده ساكن آمريقا اقوام اصليه‌سندن برقوم اولوب، اليوم استقلاللرينى ولسان واخلاقلرينى محافظه ايتمكده‌درلر.

غوآجابه (Guajaba) قوبه جزيره‌سنك شمال شرقى ساحلى قارشيسنده

واقع بر صره جزایرك اك شرقیسی اولوب، بویی ۱۵ واکی ۵ ایله ۷ کیلومتره آره‌سنده‌در.

غوآجیر { یاخود غوآجیره شبه جزیره‌سی Penensule de Guajire, Guajira } آمریقای جنوبینك ساحل شمالیسنده قولومبیا ایله ونزوئلا آره‌سنده بیوجك بر شبه جزیره اولوب، جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری ممتد اولور. اوجنده واقع (غالیناس) برونی ۳۴′ ۱۲° عرض شمالی ایله ۷۴° طول غربیده واقع اولوب، آمریقای جنوبینك اك شمالی نقطه‌سیدر. بو شبه جزیره (ماراقایبو) ونام دیگرله ونزوئلا کورفزینی قپایوب، ساحل شرقیسنده (قالابوزو) قویی دخی تشکل ایدیور. بویی تقریباً ۲۲۰ کیلومتره اولوب، ۶۰ کیلومتره اکنده بر برزخله قره‌یه مربوطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۴ ایله ۱۵ بیك مربع کیلومتره آره‌سنده‌در. اورته‌سنده (ماقوبیره) اسمیله بر طاغ بولنوب، بر طاقم آلچق تپه‌لر واسطه‌سیله (آند) سلسله‌سنك (اوقانیه) شعبه‌سنه مربوطدر. سائر طرفلری آلچق وقوملق اولوب، بر طاقم بطاقلقلری ودیکنلی چالیلر اورمانلرینی حاویدر؛ وياغمورلر موسمنده بعض جهتلرینی صو باصار. ونزوئلا حکومتی بو شبه جزیره‌نك نصف شرقیسنی کندی حدودی داخلنده عد ایدوب، قولومبیا حکومتی‌ده بتوننی ایدنمك ایستیورسه‌ده، حقیقتده بو شبه جزیره (غوآجیر) تسمیه اولنان وبر حال بدویتده یاشایان بر قوم قدیم ایله مسکون ومستقلدر. غوآجیرلر اوتوز قرق بیك کشی راده‌لرنده اولوب، حرکاه وسوریلریله وبالیقجیلق، اودونجیلق وکورجیلکله شبه جزیره‌ده جولان ایدرلر، وقولومبیانك (ربوشیشا) قصبه‌سنه بالیق، قابلومباغه، باصدیرمه، طوز، کور، اودون، حیوانات، دری وسائره کوتوروب، محتاج اولدقلری امتعه وارزاقله مبادله ایدرلر. کندیلری اوزون بویلی، تندرست، جست وچالاك، کوزل اندام وچهره‌لی آدملر اولوب، لسان وعادات وقیافت قدیمه‌لرینی محافظه ایتمکده‌درلر. شبه جزیره‌نك اکثر سواحلی قیالق وقیالرله محاط اولوب، سفائن حقنده مخاطره‌لیدر. شمال غربی ساحلنده (باهیا هونده) و (پورته) اسملریله ایکی صاغلام لیمان وار ایسه‌ده، جوارلرنده ثروت ومعموریته نائل یرلر بولنمدیغندن، بو لیمانلر شمدیلك یالکز قاچاقچی کیلرینه ملجأ اولمغه یارایور.

غوآدارامه { (Guadarrama) عربی (وادی الرمل) دن غلطدر. } اسپانیانك یکی قستیله خطه‌سنده تاج ایرماغنه تابع بر نهر اولوب، مادرید ایالتنده همنامی اولان سلسلهٔ جبالدن نبعانله، جنوبه طوغری جریان ایده‌رك، تولده ایالتنه دخول ایدر؛ وبعده غرب جنوبی‌یه دونه‌رك، ۱۲۵ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، تولده شهرینك آلت طرفنده صاغ کنارندن (تاج) ایرماغنه دوکیلور.

غوآدارامه { سلسلهٔ جبالی (Sierra de Guadarrama) } اسپانیانك وسطلرنده بر سلسلهٔ جبالدر که اسکی ویکی قستیله خطه‌لری آره‌سنده غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری ممتد اولور؛ وغرباً (سیرافردوس) سلسله‌سندن (البرکه) نهرینه چکید ویرن بر بوغازله آیرلمشدر. (دورو) ایله (تاج) حوضه‌لری آره‌سنده‌کی جبالك اك یوکسکی مذکور غردوس وایکنجیسی اشبو غوآدرامه سلسله‌سیدر. سلسله‌نك اتکلری هر ایکی طرفدن دیکجه اولوب، آنجق شمال جهتنده‌کی اسکی قستیله‌نك اراضیسی دها یوکسك اولمله، اوطرفده‌کی اتکلری دها قیصه‌در. اساسی غرانیت طاشندن عبارت اولوب، اك یوکسك محلی اولان (پنیالاره) ذروه‌سنك ۲۴۰۵ متره ارتفاعی واردر. ۲۰۰۰ متره‌دن یوکسك دها بر چوق ذروه‌لری و ۱۵۰۰ متره‌دن یوکسك بوغاز وکچیدلری واردر. صیرتی وهله ذروه‌لری سنه‌ده بر قاچ آی قار ایله مستور بولنور. مادریدن ایالات شمالیه وغربیه‌یه کیدن دمیر یول خطی بو سلسله‌نك آلتندن تونل ایله کچر. خیلی اورمانلری واردر. شمال وجنوب اتکلرندن برچوق چایلر اینوب، برنجیلری (دورو) وایکنجیلری (تاج) ایرماغنه دوکیلور. ۴۱° عرض شمالی خط موهومی بو سلسله‌نك اورته‌سندن کچر. اوزرنده خیلی آو حیوانانی بولنور.

غوآدالاجاره { Guadaljaara, Guadalaxara) عربی (وادی الحجاره) دن غلطدر. } اسپانیانك یکی قستیله خطه‌سنده ومادریدك ۵۶ کیلومتره شمال شرقیسنده وتاج ایر-

مافنه تابع (جارامه) نهرینه دوکیلن (هنارس) چاینك صول کنارنده واقع ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ٨٦٠٠ اهالیسی، عسکری هندسه خانه‌سی، کتبخانه‌سی، موزه‌سی، برقاچ کلیساسی، بر ایکی اسکی سرایی، رومالیلردن قاله بر صو یولی، صوف وفانله فابریقه‌لری، قوتقوردیا اسمیله برتفرجکاهی واطرافنده باغلریله زیتونلقلری واردر. اسم قدیمی (آریاق) اولوب، عربلر فتح ایتدکلرنده (وادی الحجاره) تسمیه ایتمشلردر. — غوآدالاجاره ایالتی یکی قاستیله خطه‌سنك شمال شرقی کوشه‌سندن عبارت اولوب، غرباً مادرید، جنوباً قونقه، شرقاً تروئل وسراقوسه، شمالاً سوریا، شمال غربی جهتندنده سغوویا ایالتلریله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٢٦١١ مربع کیلومتره اولوب، ٢٠١٢٨٨ اهالیسی واردر. شمال وشرق جهتلری طاغلق اولوب، اورته وجنوب وغرب جهتلری یوکسك اووه‌لردن عبارتدر. مذکور طاغلر (غوآدرامه) سلسله‌سنه مربوط اولوب، بوطاغلردن ابن جارامه، هنارس وتاجونه نهرلری ایالتك شمال غربی قسمنی شق ایله، تاج ایرماغنه دوکلك اوزره، مادرید ایالتنه کیررلر. مذکور ایرماق، دخی ایالتك حدود شرقیه‌سنده‌کی طاغلردن نبعانله، (غالو) نهرینی دخی اخذ ایله، ایالتك قسم جنوبیسنده بر بیوك قوس تشکیل ایدر. اراضیسنك ارتفاعی حسبیله قیشین، علی الخصوص طاغلق یرلرنده، هوا پك صوتوق، وجنوبه ناظر اولسندن طولایی، یازین پك صیجاقدر. اراضیسی وعلی الخصوص (آلقاریه) اووه‌سندن معدود اولان قسم جنوبیسی خیلی منبت اولوب، کلیتلی ذخیره حاصل اولور. باغلریله زیتونلکلری آزدر. مرعالری چوق اولوب، خیلی سوریلری واردر. اهالیسی چالیشقان وقناعتکار آدملر اولوب، باشلیجه چفتجیلك وچوبانلقله کچینیرلر، وزیتون کسیمی موسمنده آندالوسیایه کیدوب، باغ فابریقه‌لرنده ایشلرلر. دمیر معدنلری چوق اولوب، اهالینك برقسمی ده بو معدنلرده ایشلرلر. کومش وباقیر وکوور معدنلری ده واردر. ایکی قابلیجه‌سی مشهوردر. صنایع کری اولوب، یالکز بعض یوك منسوجاتله کتن وکنویر بزی وبر ایکی جام وکاغد فابریقه‌سی واردر. ایالت ٩ قضایه منقسم اولوب، ٣٩٩ ناحیه ودائرهٔ بلدیه‌سی واردر.

غوآدالاجاره (Guadalajara, Guadalaxara) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنده (جالیسقو) حکومتنك مرکزی بر شهر اولوب، مکسیقونك ٤٦٠ کیلومتره غرب شمالیسنده، (ریو غرانده‌ده سانتیاغو) مجراسی قربنده، ١٥٦٧ مترەلك ارتفاعده و ٢١°٩′ عرض شمالی ایله ١٠٥° ٥′ ٢٢″ طول غربیده واقعدر. مکسیقه‌نك اك معتنا شهرلرندن اولوب، ٩٥٠٠٠ اهالیسی، کنیش یوللری، بر بیوك وعزین ودیکر برقاچ کلیساسیله مناسترلری، دار الفنونی، رسم آقادمیاسی، خسته‌خانه‌سی، فقیرخانه‌سی، یتیم خانه‌سی، بیوك برتیاتروسی، مکسیقه‌نك سائر طرفلرنده ممنوع اولان بوغا کورشنه مخصوص جانبازخانه‌سی، بیوك ضربخانه‌سی، سراجلقه متعلق معمولاتیله چینی، کاغد، شکرله وسائره فابریقه‌لری واردر. جوارلرنده ساکن اولان اصل یرلیلر تخته اوزرینه اویمه‌لرك انواعنی یاپوب، شهرده صاتارلر. هواسی معتدل اولوب، میزان الحراره نهایت ٢٩° درجه‌یه قدر چیقار، وتحت الصفر ٥° درکه‌یه قدر اینر. قیشین زیاده قیراغی یاغار. هوانك قوراقلغی نباتاتك بحق نشو ونما بولمسنه مانع اولور.

غوآدالاویار (Guadalaviar) عربی (الوادی الابیض) دن غلطدر. اسپانیانك شرق جهتنده بر ایرماقدر، که آراغون خطه‌سنك (تروئل) ایالتنده و (تاج) ایرماغنك منابعی قربنده نبعانله، ابتدا شرقه طوغری جریان ایدەرك، (تروئل) قصبه‌سنه واصل اولنجه، (آلفامبره) نهریله برلشوب، بونك مجراسنه تابع اولور؛ وجنوبه طوغری دونوب، والنسیا (یعنی بلنسیه) خطه‌ و ایالتنه دخول ایله، دها آشاغیده شرق جنوبی‌یه طوغری دونەرك، والنسیا شهری یاننده آق دکیزه دوکیلور. مجراسی تقریباً ٣٠٠ کیلومتره طولنده اولوب، یوقاری طرفلری پك درین وبرطاقم طار بوغازلردن عبارت اولدیغی حالده، والنسیا اووه‌سنه دوشنجه، بونك اراضیسنی سقی واحیا ایدر. حوضه‌سی ٨٠٠٠ مربع کیلومتره وسعتنده‌در. مجراسنك اورته طرفلرنده (ریو بلانقو) وآشاغی طرفلرنده (توریا) اسملریله دخی معروفدر.

غوآدالفئو { (Guadálfeo) عربی (وادی الافعی) دن غلطدر. اسپانیاده آندالوسیا خطه‌سنك غرناده ایالتنده بر نهردر، كه (سیرا نواده) دینلن قارلی طاغلردن نبعانله آق دكیزه دوكیلور. مجراسی قیصه ایسه‌ده، صوبی چوقدر.

غوآدالقازار { (Guadalcazar) عربی (وادی القصر) دن غلط اولوب، اسپانیانك بر محلنه تقلیداً اسپانیوللر طرفندن وضع اولنمشدر. مكسیقه حكومات متفقه‌سندن (سان لویی پوتوزی) جمهوریتنده و(سان لویی پوتوزی) نك ٦٥ كیلومتره شمال‌شرقیسنده اوله‌رق ١٦٤٠ متره‌لك رتفاعده بر قصبه اولوب، ٩٠٠٠ اهالیسی، وقتیله پك زنكین بولنان كومش معدنلریله جیوه معدنی واردر.

غوآدالقنار { (Guadalcanar) بحر محیط كبیرده واقع (سالومون) جزایرندن بری اولوب، (مالایته) جزیره‌سنك ٦٠ كیلومتره جنوب‌شرقیسنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٥٠٠ مربع كیلومتره اولوب، ٢٦٠٠ متره‌یه قدر مرتفع طاغلری والآن آتش‌افشان بر بركانی واردر.

غوآدالقنال { (Guadalcanal) اسپانیاده آندالوسیا خطه‌سنك سویله (یعنی اشبیلیه) ایالتنده و ایالتك منتهای شمالنده اوله‌رق (سیرا مورنا) سلسلهٔ جبالنك یوكسك بروادیسنده (قزاله) قضاسنه تابع وقزاله‌نك ٢٠ كیلومتره شمالنده واقع بر قصبه اولوب، ٧٤٠٥ اهالیسی، مشهور شرابیله زیتون یاغی، دمیر یولی ووقتیله پك زنكین اولوب شمدی متروك بولنان سیملی قورشون معدنی واردر.

غوآدالكیویر { (Guadalquivir) عربی (الوادی الكبیر) دن غلطدر. اسپانیانك اك بیوك ایرماقلرندن اولوب، مملكت مذكوره‌نك قسم جنوبیسنی یعنی آندالوسیا خطه‌سنی شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه طوغری شق ایله، بحر محیط آطلاسینك (قادیس) كورفزینه دوكیلور. جائن (یاخود جیان) ایله مورسیا ایالتلری حدودنده و (اوبده) نك ٢٤ كیلومتره شرق جنوبیسنده (سیرا دل‌پوزو) طاغنك شمالی اتكلرندن نبعانله، ابتدا شمال شرقی‌یه ودرعقب دونوب جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، (اوبده) قربنده صولدن كلدیكندن چوق دها بیوك ودها اوزون اولان (غوآدیانه مینور) نهرینی اخذ ایدر؛ وبونهری وعلی الخصوص دها آشاغیده (غوآدالیمار) نهرینی آلدقدن صكره، صولرینك براقلغی غائب ایده‌رك، آز چوق جنوبه میلانله غربه طوغری جریان ایدر؛ و (غوآدالبولون) نهرینی دخی بعد الاخذ، وقتیله اندلس حكومت اسلامیه‌سنك كرسی حكومتی بولنمش اولان قرطبه (ویا قوردووه) شهرینه واصل اولور. منابعی حذای بحردن ٤٨١ متره یوكسك اولوب، قرطبه‌ده یتاغی آنجق ١٠٤ متره ارتفاعنده‌در. اووراره قدر مجراسی شمالاً (سیرا مورنه) سلسلهٔ جبالیله وجنوباً مختلف طاغلرله محاط واسع بر وادینك ایچنده اولوب، كندیسنك سقی و احیا ایتدیكی یرلرده قورو ویانمش اووه‌لر وكاه كاه زیتون آغاجلریله مستور تپه‌لردن عبارت اولمغله، مذكور طاغلردن كلن واكثری خیلی اوزون اولان تابعلری عادی وقتلرده پك آز صو كتیروب، بعضاً بسبتون قورورلر. بناءً علیه غوآدالكیویر (شنیل) ایله برلشمزدن اول ثانیه‌ده آنجق ٢٨ مكعب متره صو دوكر. قرطبه‌دن آشاغی غرناطه‌دن كلن وشعرای عرب بیننده لطافتیله مشهور اولان (شنیل) نهرینی آلوب، بونهر قوراقلق موسمنده دخی ثانیه‌ده ١٢ مكعب متره صو علاوه ایتدیكی كبی، صاغ وصولدن دیكر برقاچ نهرك دخی صولرینی جمع ایله، تدریجاً جنوبه طوغری دونوب، سویله (عربلرك مشهور اشبیلیه‌سی) شهرینه كیرر. بوشهرك اوستنده یتاغی ١٥٠ ایله ٢٠٠ متره آره‌سنده بركنیشلكده‌در. سویله‌نك آلتنده دكیزك مد وجزری حس اولنمغه باشلار؛ وایكیوز طونیلاته‌دن آشاغی استیعاب ایدن كمیلر بوشهره قدر سیر ایدیور. سویله‌دن آشاغی نهر جنوب غربی‌یه طوغری آقوب، منصبندن ٦٠ كیلومتره یوقاریده اوچ قوله آیریله‌رق، (مایور) و(مینور) یعنی « بیوك » و« كوچك » اسملریله ایكی آطه واطرافده برطاقم بطاقلقلر تشكیل ایتدكدن صكره، ینه برلشوب، قادیسك شمالنده (سان‌لوقار) قصبه‌سی یاننده بحر محیط آطلاسی‌یه دوكیلور. منصبنده قوم سدلری ودها یوقاریده بطاقلقلر وسازلقلر بولنوب، سیر سفائنجه بو نهر عظیمدن بحق استفاده اولنمسنه مانع اولمقده‌در. بو بطاقلقلرده

اسپانیولرك وحشیانه كورشلرده قوللاندقلری برطاقم وحشی بوغالر یتیشیر.

غوآدالوپه { (Guadalope) اسپانیاده آرا. غون خطه‌سنك (تروئل) خطه. سنده برنهردر، كه شرقه بعده شرق شمالی‌یه ونهایت شماله طوغری آقه‌رق، ۱۵۰ كیلومتره‌لك جریاندن ویولنده‌كی اووه‌لری اروا ایتدكدن صكره، (ابره) ایرماغنه دوكیلور.

غوآدالوپه { سیراده — (Siera de Gua-dalupe) اسپانیانك استرمادو. ره خطه‌سنده برسلسلهٔ جبالدر، كه شرقدن غربه ممتد اولوب، برطرفدن تولده وبرطرفدن دخی پورتكیز طاغلریله كسب التصاق ایدر. شمالنده‌كی (تاج) ایرماغیله جنوبنده واقع غوآدیانه ایرماغی حوضه‌لری آره‌سنده حائل اولوب، شمالی اتكلرندن آقان صولری تاجه، وجنوبی اتكلرندن آقانلری غوآدیانه‌یه دو. كیلور. الڭ بوكسك ذروه‌سی ۱۵۵۸ متره ارتفاعنده‌در.

غوآدالوپه { (Guadalupe) آمریقه‌ی شمالیده ممالك مجتمعه نك (تكزاس) حكومتنده بر نهردر، كه غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، تقریباً ۵۰۰ كیلومتره‌لك جریاندن صكره مكسیقه كورفزنده (سنت آنطونیو) نهرینك خلیجنه دوكیلور.

غوآدالوپه { (Guadalupe) مكسیقه‌ده قالیفورنیه شبه جزیره‌سنك ساحل غربیسی قارشیسنده و ۲۶۰ كیلومتره آچیقده اوله‌رق ۲۹° عرض شمالیده طاغلق برآطه اولوب، شمالدن جنوبه بویی ۲۸ كیلومتره‌در.

غوآدالهورسه { (Guadalhorce) اسپا. نیانك آندالوسیا خطه. سنده بركوچك ایرماقدر، كه غرناده ایالتنده (سیراده الحما) سلسله‌سنك (آلازورس) بوغازنده و ۲۱۳۵ متره‌لك ارتفاعده نبعانله، مالقه ایالتنه داخل اولوب، ابتدا غربه وبعده جنوبه طوغری شایان تماشا برطاقم طاغلر و بوغازلر آره‌سندن جریانله مالقه‌نك جنوب غربیسنده بحر سفیده دوكیلور. مجراسی ۱۲۵ كیلو. متره طولنده‌در. سقی اراضی‌یه بحق یارامق ایچون مصرفلی جدوللره محتاج اولوب، شمدیكی حالده طغیانلرندن منبعث خسارلری فائده‌سندن زیاده‌در.

اسمی (وادی الحرث) اسم عربیسندن غلط اولدیغنه باقیلیرسه، حكومت اسلامیه زماننده صویندن زرا. عتجه دها زیاده استفاده ایدلمكده بولنمش اولدیغی آكلاشیلیر.

غوآدالیمار { (Guadalimar) عربی (الوادی الاحمر) یاخود (وادی الحمار) دن غلطدر. اسپانیانك آندالوسیا خطه‌سنده بر نهردر، كه (البسیطه) ایالتنده (سیرا القازار) سلسلهٔ جبالندن نبعانله، بو سلسله‌یی (سیرا سغوره) سلسله‌سندن تفریق ایده‌رك، (جائن) ایالتنه بالدخول، جنوب غربی‌یه طوغری آقار؛ وغوآدارمنا، غوآدالن و غوآرزاس چایلرینی اخذ ایده‌رك (جبلكینتو) قربنده صاغدن غوآدالكیویره دوكیلور. مجراسی ۱۵۰ كیلومتره طولنده‌در. كرك كندیسی وكرك تابعلری (سیرامورنه) سلسلهٔ جبالنك بعض بوغاز. لرندن كچرلر.

غوآدلوپه { (Guadeloupe) آمریقاده‌كی كوچك آنتیل جزایرینك الڭ بیوكی اولوب، ۱۵° ۵۷′ ایله ۱۶° ۳۱′ عرض شمالی و ۶۳° ۳۲′ ایله ۶۴° ۹′ طول غربی آره. لرنده ممتد اولور. نفس غوآردلوپه ایله (غراندتر) یعنی «ارض كبیر» اسملریله ایكی جزیره‌دن مركب اولوب، آره‌لری (ریویر ساله) یعنی «طوزلی چای» اسمیله درت بش كیلومتره اوزون، یوز یوز اللی متره كنیش ودرت بش متره درین طبیعی برقنال ایله آیرلمشدر. اصل غوآدلوپه شمالدن جنوبه ممتد غیر منتظم برمستطیل صورتنده اولوب، طاغلق ومرتفع برآطه‌در. قسم شمالیسنده شرقه طوغری ممتد بر چیقندیسی واردر، كه ایكیزی حكمنده اولان (غراندتر)ك منتهای غربیله تماس ایده‌جك كبی اولوب، آره‌لرنده مذكور قنال تشكل ایدر. بریكی جزیره ایسه غربدن شرقه ممتد اولوب، منتهای شرقنده (پوآنت ده شاتو) اسمیله سیوری بر برون تشكیل ایدر؛ وشماله طوغری همان كندیسی قدر بر شبه جزیره اوزادیر. بو دخی عارضه‌لی ایسه‌ده، اوته‌كینه نسبةً دوز اولوب، ارتفاعلری یوز متره‌یه قدر تپه‌لردن عبارتدر. حالبوكه اصل غوآدلوپه‌نك الڭ مرتفع طاغی ۱۴۸۴ متره‌یه بالغ اولیور. اصل غوآدلوپه‌نك شمالدن جنوبه بویی ۴۶ وشرقدن غربه

غوآدالفئو { (Guadalfeo) عربی (وادی الافعی) دن غلطدر. اسپانیاده
آندالوسیا خطه‌سنك غرناده ایالتنده بر نهردر، كه
(سیرا نواده) دینلن قارلی طاغلردن نبعانله آق دكیزه
دوكیلور. مجراسی قیصه ایسه‌ده، صوبی چوقدر.

غوآدالقازار { (Guadalcazar) عربی (وادی القصر) دن غلط او.
لوب، اسپانیانك بر محلنه تقلیداً اسپانیوللر طرفندن
وضع اولنمشدر. مكسیقه حكومات متفقه‌سندن (سان
لویی پوتوزی) جمهوریتنده و(سان لویی پوتوزی) نك
٦٥ كیلومتره شمال‌شرقیسنده اوله‌رق ١٦٤٠ متره‌لك
ارتفاعده بر قصبه اولوب، ٩٠٠٠ اهالیسی،
وقتیله پك زنكین بولنان كومش معدنلریله جیوه
معدنی واردر.

غوآدالقنار { (Guadalcanar) بحر محیط كبیرده واقع (سالومون)
جزایرندن بری اولوب، (مالايته) جزیره‌سنك ٦٠
كیلومتره جنوب‌شرقیسنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی
٦٥٠٠ مربع كیلومتره اولوب، ٢٦٠٠ متره‌یه قدر
مرتفع طاغلری والآن آتش‌افشان بر بركانی واردر.

غوآدالقنال { (Guadalcanal) اسپانیاده آندالوسیا خطه‌سنك سویله
(یعنی اشبیلیه) ایالتنده و ایالتك منتهای شمالنده اوله.
رق (سیرا مورنا) سلسلهٔ جبالنك یوكسك بر وادیسنده
(قزاله) قضاسنه تابع وقزاله‌نك ٢٠ كیلومتره شمالنده
واقع بر قصبه اولوب، ٧٤٠٠ اهالیسی، مشهور
شرابیله زیتون یاغی، دمیر یولی ووقتیله پك زنكین
اولوب شمدی متروك بولنان سیملی قورشون معدنی
واردر.

غوآدالكبیر { (Guadalquivir) عربی (الوادی الكبیر) دن
غلطدر. اسپانیانك اك بیوك ایرماقلرندن اولوب،
مملكت مذكوره‌نك قسم جنوبیسنی یعنی آندالوسیا
خطه‌سنی شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه طوغری
شق ایله، بحر محیط آطلاسینك (قادیس) كورفزینه
دوكیلور. جائن (یاخود جیان) ایله مورسیا ایالتلری
حدودنده و (اوبده) نك ٢٤ كیلومتره شرق جنو.
بیسنده (سیرا دل‌پوزو) طاغنك شمالی اتكلرندن
نبعانله، ابتدا شمال شرقی‌یه ودرعقب دونوب جنوب
غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، (اوبده) قربنده
صولدن كندیندن چوق دها بیوك ودها اوزون
اولان (غوآدیانه مینور) نهرینی اخذ ایدر؛ وبونهری
وعلی الخصوص دها آشاغیده (غوآدالیمار) نهرینی
آلدقدن صكره، صولرینك براقلغی غائب ایده‌رك،
آز چوق جنوبه میلانله غربه طوغری جریان ایدر؛
و(غوآدالبولون) نهرینی دخی بعد الاخذ، وقتیله
اندلس حكومت اسلامیه‌سنك كرسیٔ حكومتی بولنمش
اولان قرطبه (ویا قوردووه) شهرینه واصل اولور.
منابعی حذای بحردن ٤٨١ متره یوكسك اولوب،
قرطبه‌ده یتاغی آنجق ١٠٤ متره ارتفاعنده‌در.
اوراره قدر مجراسی شمالاً (سیرا مورنه) سلسلهٔ جبالیله
وجنوباً مختلف طاغلرله محاط واسع بر وادینك ایچنده
اولوب، كندیسنك سقی و احیا ایتدیكی یرلرده قورو
ویابانمش اوولر وكاه كاه زیتون آغاجلریله مستور
تپه‌لردن عبارت اولمغله، مذكور طاغلردن كلن
واكثری خیلی اوزون اولان تابعلری عادی وقتلرده
پك آز صو كتیروب، بعضاً بسبتون قورورلر.
بناءً علیه غوآدالكبیر (شنیل) ایله برلشمزدن اول
ثانیه‌ده آنجق ٢٨ مكعب متره صو دوكر. قرطبه‌دن
آشاغی غرناطه‌دن كچن وشعرای عرب یننده لطافتیله
مشهور اولان (شنیل) نهرینی آلوب، بونهر قوراقلق
موسمنده دخی ثانیه‌ده ١٢ مكعب متره صو علاوه
ایتدیكی كبی، صاغ وصولدن دیكر برقاچ نهرك دخی
صولرینی جمع ایله، تدریجاً جنوبه طوغری دونوب،
سویله (عربلرك مشهور اشبیلیه‌سی) شهرینه كیرر.
بوشهرك اوسنده یتاغی ١٥٠ ایله ٢٠٠ متره آره.
سنده بركنیشلكده‌در. سویله‌نك آلتنده دكیزك مد
وجزری حس اولنمغه باشلار؛ وایكیوز طونیلاه‌دن
آشاغی استیعاب ایدن كمیلر بوشهره قدر سیر ایدیور.
سویله‌دن آشاغی نهر جنوب غربی‌یه طوغری آقوب،
منصبندن ٦٠ كیلومتره یوقاریده اوچ قوله آیریله‌رق،
(مایور) و(مینور) یعنی «بیوك» و«كوچك» اسملریله
ایكی آطه واطرافده برطاقم بطاقلقلر تشكیل ایتدكدن
صكره، ینه برلشوب، قادیسك شمالنده (سان‌لوقار)
قصبه‌سی یاننده بحر محیط آطلاسی‌یه دوكیلور.
منصبنده قوم سدلری ودها یوقاریده بطاقلقلر وساز.
لقلر بولنوب، سیر سفائنجه بو نهر عظیمدن بحق
استفاده اولنمسنه مانع اولمقده‌در. بو بطاقلقلرده

اسپانیولرك وحشیانه كورشلرده قوللاندقلری برطاقم وحشی بوغالر یتیشیر.

غوآدالوپه (Guadalope) اسپانیاده آراغون خطه‌سنك (تروئل) خطه‌سنده برنهردر، كه شرقه بعده شرق شمالی‌یه ونهایت شماله طوغری آقه‌رق، ۱۵۰ كیلومتره‌لك جریاندن وبولنده‌كی اووه‌لری اروا ایتدكدن صكره، (ابره) ایرماغنه دوكیلور.

غوآدالوپه سیراده — (Siera de Guadalupe) اسپانیانك استرمادوره خطه‌سنده برسلسلهٔ جبالدر، كه شرقدن غربه ممتد اولوب، برطرفدن توله‌ده وبرطرفدن دخی پورتكیز طاغلریله كسب التصاق ایدر. شمالنده‌كی (تاج) ایرماغیله جنوبنده واقع غوآدیانه ایرماغی حوضه‌لری آره‌سنده حائل اولوب، شمالی اتكلرندن آقان صولری تاجه، وجنوبی اتكلرندن آقانلری غوآدیانه‌یه دوكیلور. الڭ یوكسك ذروه‌سی ۱۵۵۸ متره ارتفاعنده‌در.

غوآدالوپه (Guadalupe) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (تكزاس) حكومتنده بر نهردر، كه غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، تقریباً ۵۰۰ كیلومتره‌لك جریاندن صكره مكسیقه كورفزنده (سنت آنطونیو) نهرینك خلیجنه دوكیلور.

غوآدالوپه (Guadalupe) مكسیقه‌ده قالیفورنیه شبه جزیره‌سنك ساحل غربیسی قارشیسنده و ۲۶۰ كیلومتره آچیقده اوله‌رق ۲۹° عرض شمالیده طاغلق برآطه اولوب، شمالدن جنوبه بویی ۲۸ كیلومتره‌در.

غوآدالهورسه (Guadalhorce) اسپانیانك آندالوسیا خطه‌سنده بركوچك ایرمقدر، كه غرناده ایالتنده (سیراده الحما) سلسله‌سنك (آلازوروس) بوغازنده و ۲۱۳۵ متره‌لك ارتفاعده نبعانله، مالغه ایالتنه داخل اولوب، ابتدا غربه وبعده جنوبه طوغری شایان تماشا برطاقم طاغلر و بوغازلر آره‌سندن جریانله مالغه‌نك جنوب غربیسنده بحر سفیده دوكیلور. مجراسی ۱۲۵ كیلومتره طولنده‌در. سقی اراضی‌یه بحق یارامق ایچون مصرفلی جدوللره محتاج اولوب، شمدیكی حالده طغیانلرندن منبعث خسارلری فائده‌سندن زیاده‌در.

اسمی (وادی الحرث) اسم عربیسندن غلط اولدیغنه باقیلیرسه، حكومت اسلامیه زماننده صوییندن زراعتچه دها زیاده استفاده ایدلمكده بولنمش اولدیغی آكلاشیلیر.

غوآدالیمار (Guadalimar) عربی (الوادی الاحمر) یاخود (وادی الحمار) دن غلطدر. اسپانیانك آندالوسیا خطه‌سنده بر نهردر، كه (البسیطه) ایالتنده (سیرا القازار) سلسلهٔ جبالندن نبعانله، بو سلسله‌یی (سیرا سفوره) سلسله‌سندن تفریق ایده‌رك، (جائن) ایالتنه بالدخول، جنوب غربی‌یه طوغری آقار؛ وغوآدارمنا، غوآدالن و غوآربزاس چایلرینی اخذ ایده‌رك (جبلكینتو) قربنده صاغدن غوآدالكیویره دوكیلور. مجراسی ۱۵۰ كیلومتره طولنده‌در. كرك كندیسی وكرك تابعلری (سیرامورنه) سلسلهٔ جبالنك بعض بوغازلرندن كچرلر.

غوآدلوپه (Guadeloupe) آمریقاده‌كی كوچك آنتل جزایرینك الڭ بیوكی اولوب، ۱۵° ۵۷′ ایله ۱۶° ۳۱′ عرض شمالی و ۶۳° ۳۲′ ایله ۶۴° ۹′ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولور. نفس غوآدلوپه ایله (غراندتر) یعنی «ارض كبیر» اسملریله ایكی جزیره‌دن مركب اولوب، آره‌لری (ریویر ساله) یعنی «طوزلی چای» اسمیله درت بش كیلومتره اوزون، یوز یوز اللی متره كنیش ودرت بش متره درین طبیعی برقنال ایله آیرلمشدر. اصل غوآدلوپه شمالدن جنوبه ممتد غیر منتظم برمستطیل صورتنده اولوب، طاغلق ومرتفع برآطه‌در. قسم شمالیسنده شرقه طوغری ممتد بر چیقندیسی واردر، كه ایكیزی حكمنده اولان (غراندتر)ك منتهای غربیله تماس ایده‌جك كبی اولوب، آره‌لرنده مذكور قنال تشكل ایدر. بریكی جزیره ایسه غربدن شرقه ممتد اولوب، منتهای شرقنده (پوآنت ده شاتو) اسمیله سیوری بر برون تشكیل ایدر؛ وشماله طوغری همان كندیسی قدر بر شبه جزیره اوزادیر. بودخی طارضه‌لی ایسه‌ده، اوته‌كینه نسبةً دوز اولوب، ارتفاعلری یوز متره‌یه قدر تپه‌لردن عبارتدر. حالبوكه اصل غوآدلوپه‌نك الڭ مرتفع طاغی ۱۴۸۴ متره‌یه بالغ اولیور. اصل غوآدلوپه‌نك شمالدن جنوبه بویی ۴۶ وشرقدن غربه

اکی ٢٣ و (غراندتر) ك شمالدن جنوبه اولان طول اعظمی ٣٤ کیلومتره اولوب، ایکیسنك مساحهٔ سطحیه‌سی ١٦٠٢ مربع کیلومتره‌در. بو جزیره‌یه ملحق (ماریه‌غالانته) اسمیله بیوجك و (ایل‌ده‌سنت)، (دزیراده) و (پتیت‌تر) اسملریله بر قاچ کوچك آطه دخی بولنیور. بونلره واوزاقده بولنوب فرانسه‌یه تابعیتلری جهتیله ادارهٔ بونلره ملحق اولان (سنت مارتن) ایله برابر مساحهٔ سطحیه‌لری ١٨٦٨ مربع کیلومتره‌یه بالغ اولور. مرکزلری نفس غوآدلوپه‌نك جنوب غربی ساحلنده واقع (باس‌تر) قصبه‌سیدر. نفس غوآدلوپه آطه‌سنك طاغلری واراضیسی برکانی اولوب، شرقه طوغری اولان اتکلری دها واسع ومیلانلری دها آز اولوب، سواحل شرقیه وشمالیه‌سنه اینن انهاری خیلی اوزون وبیوك وسواحل غربیه‌سنه اینلری قیصه‌در. معدن صولری ومیاه حاره‌سی ده چوقدر. غراندترك ایسه انهاری پك قیصه وآز صولی اولوب، آنجق قیو صولری پك یقین اولوب، آججه ایسه‌ده، حیواناتك وحین حاجتده انسانلرك دخی شربنه صالحدر. ساحللری اراضئ مرجانیه‌دن عبارت قیالرله مسدود اولوب، اکثر طرفلری سفائنك یناشمسنه مساعد دکلدر. هواسی صیجاق و رطوبتی زیاده اولوب، مع هذا اکثر طرفلرنده صاغلامدر. یالکز بعض طرفلرنده صیتمه‌لر وباغرصاق خسته‌لقلری حکم سورر. باشلیجه محصولاتی: شکر قامشیله پك مقبول قهوه، قاقائو، مانیوق، وانیله، آناناس، باموق وسائره‌دن عبارتدر. سنوی اللی ملیون کیلو قدر شکر وخیلی روم وسائره چیقار. قهوه‌سی مارتنیق قهوه‌سی نامیله صاتیلیور. شکر وروم وسائره اعمالنه مخصوص انهارك صوییله وبخارله ایشلر فابریقه‌لری واردر. حیوانات اهلیه‌سی ٦٠٠٠٠ رأس راده‌لرنده‌در. تجارتی خیلی ایشلك اولوب، اخراجاتی ادخالاتندن چوق زیاده‌در. فرانسه‌دن کوندریلن بر والی بر مجلس اداره معاونتیله ادارهٔ مملکت ایدوب، اهالیدن منتخب ٣٦ اعضادن مرکب بر مجلس وبو مجلس طرفندن تعیین اولنور ٧ اعضادن مرکب دائمی بر قومیسیونی واردر. پارس سناتوسنه‌ده بر کشی انتخاب وارسال ایتمك حقنی حائزدر. آطه وملحقاتی ٣ قضا، ١١ ناحیه و٣٣ دائرهٔ بلدیه‌یه منقسم اولوب، هر دائره‌نك منتخب مجلس بلدیسی واردر. ملحقاتیله برابر اهالیسی ١٨٣٢٥٣ کشی اولوب، فرانسز مهاجرلریله زنجیلر وسائره‌دن مرکبدر. آطه‌نك اهالئ اصلیه‌سی اولان (قرائب) لر ایسه وقتیله اسپانیوللر طرفندن امحا اولنمشلردر. غوآدلوپه ١٤٩٣ تاریخنده قریستوف قولومب طرفندن کشف اولنوب، تقریبا ١٥٠ سنه صکره فرانسزلر طرفندن اسکان واعمارینه تشبث اولنمش؛ وبر قاچ دفعه انکلیزلرك ضبطنه کچمشدر.

غوآدواس (Guaduas) امریقای جنوبیده قولومبیا حکومتنك (قوندینامارقه) ایالتنده و (بوغوته) نك ٨٠ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق همنای اولان چایك منابعی قربنده بر قصبه اولوب، ٨٥٣٠ اهالیسی، پك صاغلام و لطیف هواسی، قابلیجه‌لری، کور ونفط معدنلری، شکر قامشیله قهوه محصولاتی وصنعی چایرلرله تفرجکاهلری واردر.

غوآدیانه (Guadiana) عربی (وادی آنه) دن غلط اولوب، اصل اسمی (آنه) در. اسپانیا وپورتکیزك اك بیوك ایرماقلرندن اولوب، اسپانیای وسطینك (لامانشه) خطه‌سنده ١٤ منبعدن نبعانله، (چوداد رآله) ایالتنده ابتدا غربه وبعده شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق، استرومادوره خطه‌سنك (باداخوز) ایالتنه کیردکدن صکره غرب جنوبی‌یه وبعده غربه طوغری جریانله، باداخوز شهری کنارندن بعد المرور، پورتکیز حدودینه واصل اولور؛ وجنوبه طوغری دونه‌رك، ٥١ کیلومتره‌لك مسافه‌ده دولتین آره‌سنده خط حدودی تشکیل ایتدکدن صکره، پورتکیز طوپراغنه کیرر؛ واوراده دخی ١٢٥ کیلومتره‌لك مسافه بعد القطع، یکیدن حدوده وصول ایله، منصبنه قدر ٤٣ کیلومتره‌لك مسافه‌ده دخی خط حدودی تشکیل ایدر؛ وسان آنطونیو ایله (آیامونته) قصبه‌لری آره‌سنده بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور. مجراسی ٦٥٠ واك اوزون تابعی اولان زانقاره‌نك منبعندن ٨٠٠ کیلومتره اولوب، تابعلری دخی چوق ایسه‌ده، حوضه‌سی اسپانیانك اك قورو وباغموری آز یرلرندن اولدیغنه بناءً، صویی آز اولوب، مجراسنك یالکز

آشاغیکی ٦٠ کیلومترەلکی کوچك وە ٤٠ کیلومترە‌لکی بیوجك کمیلر ایچون سیر سفائنه صالحدر.

غوآدیس { اسپانیاده آندالوسیا (Guadix) خطه‌سنك غرناطه ایالتنده وغرناطه‌دەنك ٦١ کیلومترە شرق شمالیسنده اولەرق (سیرانواده) سلسله‌سنك شمالی مائله‌سنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١١٨٠٠ اهالیسی، مشهور شرابی، اطرافنده کولدن قورودلمش بك منبت اراضیسی والقصبه اسمیله عربلردن قالمه برقلعه‌سی واردر.

غوآرانی { آمریقای جنوبینك (Guaranis) اقوام اصلیه‌سنك اك بیوکلرندن اولوب، الیوم افرادی، قبائل مختلفه‌یه منقسم اولەرق، مختلف اسملرله برازیلیانك هرطرفنده وبولیویا ایله آرژانتینك بعض طرفلرنده وپاراغوآیده بولنورلر. بونلرك بعضلری الیوم اسکی لسان وعادتلرینی محافظه ایتمکده وبعضلری پورتکیز ویا اسپانیول لسان وعاداتیله متکلم ومتخلق اولمقده‌در. بعضلری‌ده پورتکیز یا اسپانیول ویا زنجی جنسیتلریله اختلاط وامتزاج ایدوب، بو اختلاطدن متولد آیریجه جنسیتلر تشکیل ایتمکده‌درلر. خالص اسکی حاللرنده قالانلری اسمر وصاری‌یه مائل بکزلی ومغول چهره‌سنه مشابه چهره‌لی اولوب، ساکن وچالیشقان آدملردر. مؤنثلری ایسه کوزل سیما واندامل وبك فعال وغیرتلی کورینورلر. غوآرانی لسانی برازیلیاده وجوارلرنده آوروپا مهاجرلریله اصل برلیلر آره‌سنده واسطۀ تعاطئ افکار اولوب، اورالرجه لسان عمومی حکمنه کچمشدر.

غوآراؤنو { آمریقای جنوبیده (Guaraunos) ونزوئلا حکومتنك قسم شرقیسنده و(اورنوق) ایرماغنك منصبنده تشکیل ایتدیکی واسع دالیه‌ده ساکن آمریقا اقوام اصلیه‌سندن برقوم اولوب، اوراده مخصوص وهندستان جوزینه مشابه برآغاجك میوه‌لریله وآوجیلق ویا بالیقچیلقله یاشارلر؛ ونهرك طغیاننده قازقلر اوزرنده ویا مذکور آغاجك طاللرنده برافەلر وقلبه‌لر یاپوب، بارینیرلر. آغاج کوتوکلرندن قایق یاپمقده دخی ماهردرلر.

غوآردافویی { [«غاردافویی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غوآرده { پورتکیزك یوقاری (Guarda) بیره ایالتنده ولیسبونه‌نك ٣٣٦ کیلومترە شمال شرقیسنده اولەرق ١٠٣٩ مترە ارتفاعنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٥٢٨٥ اهالیسی، چوخه دستکاهلری وتیشین بك صوغوق یازین‌ده زیاده صیجاق هواسی واردر.

غوآستاله { ایتالیانك (رجیو) (Guastalla) ایالتنده ورجیونك ٢٧ کیلومترە شمالنده اولەرق (پو) ایرماغنك ساحل یمیننده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٨٢١٠ اهالیسی، دباغخانه‌لری وابریشیم وبز فابریقه‌لری واردر. وقتیله مستقل بردوقه‌لغك مرکزی ایدی.

غوآلغوآی { آمریقای جنوبیده (Gualeguay) آرژانتین حکومتنك (انتره‌ریوس) ایالتنده وقونسپسیون دل اوروغوآیك ١٢٥ کیلومترە جنوب غربیسنده اولەرق همنامی اولان نهرك ساحل یمیننده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ٧٢٣٥ اهالیسی و(پورتو ویزو) اسکله‌سنه قدر ٤٠ کیلومترە طولنده دمیر یولی واردر.

غوآلغوآیشو { آرژانتین (Gualeguaychu) حکومتنك (انتره‌ریوس) ایالتنده وقونسپسیون دل اوروغوآیك ٧٠ کیلومترە جنوب غربیسنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ١١٥٢٠ اهالیسی، اطرافنده کلیتلی قیون وصیغیرلری وباصدیرمه وددری اخراجاتی واردر.

غوآم { یاخود غوآهام ویا غوآجام (Guam, Guaham, Guajam) بحر محیط کبیرده واقع (ماریانه) جزایر مجتمعه‌سنك اك بیوکی واك جنوبیسی اولوب، جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری بویی ٤٥ واکی ٥ ایله ١٦ کیلومترە آره‌سنده‌در. مساحۀ سطحیه‌سی تقریباً ٥١٤ مربع کیلومترە‌در. اراضیسی شمال جهتنده خیلی منبتدر. سواحلی قیالرله محاطدر. بو جزایرك تابع بولندقلری اسپانیا دولتی طرفندن منصوب متصرفك اقامت ایتدیکی (اغانا) قصبه‌سی آطه‌نك شمال شرق ساحلنده ١٣°٢٤′٣٧″ عرض شمالی ایله ١٤٢°١٦′٣٠″ طول شرقیده واقع و ٤٠٥٠ اهالیلی جامعدر. کرك بونك وکرك جنوب شرق ساحلنده بولنان (اوماله) قصبه‌سنك لیمانلری بك صاغلامدر. محصو-

لاتی: پرنج، شکر، قاقائو، چوید وسائره دن عبارتدر. جزیره نك اهالیسی ۷۰۰۰ کشی راده لرنده در.

غوآمو (Guamo) امریقای جنوبیده قولومبیا حکومتنك (تولیما) ایالتنده و(نیوه)نك ۱۰۰ کیلومتره شمالنده اوله رق (ماغدالنه) نك ساحل یسارنده بر قصبه اولوب، ۹۱۹۵ اهالیسی واطرافنده کوزل مرعالری واردر.

غوآناجای (Guanajay) آنتیل جزایر کبیره سندن اسپانیایه تابع (قوبه) جزیره سنك غرب جهتنده و(هاوانه) نك ۳٤ کیلومتره غرب جنوبیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی وکلیتلی قهوه محصولاتی واردر.

غوآناجوآتو (Guanajuato) مکسیقه حکومات متفقه سندن بری اولوب، ممالك مذکوره نك وسطلرنده ومرتفع جهتنده واقع اولدیغی حالده، جنوباً میشوآقان، غرباً جالیسقو، شمال غربی جهتندن زاقاتقاس، شمالاً سالویی پوتوزی، شرقاً دخی قوئرتارو جمهوریتلریله محاط ومحدوددر. ۲۰° ایله ۲۲° عرض شمالی و ۲۰′ ۱۰۲° ایله ٤٠′ ۱۰۳° طول غربی آره لرنده ممتد اولوب، غیرمنتظم برمربع شکلنی ابراز ایدر. شمالدن جنوبه بویی ۲۰۰ وشرقدن غربه اکی ۱۸۰ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه سی ۲۸٤٦۲ مربع کیلومتره و اهالیسی ۱۰۰۷۱۱٦ کشیدر. مرکزی همنامی اولان شهردر. (سیراغوآناجوآتو) اسمیله بر سلسلهٔ جبال بو حکومتی جنوب شرقیسندن شمال غربی یه طوغری شق ایدوب، اك مرتفع ذروه سی ۳۰۷۵ متره ارتفاعنه قدر چیقار. منتهای شمال شرقیسنده (سیراغورده) اسمیله دیکر بر سلسله یکر. مملکتك دوز یرلری دخی حذای بحردن آشاغی یوقاری ۲۰۰۰ متره یوکسکدر. جنوب جهتنده (واله ده سانتیاغو) دینلن منبت بر اووه نك اطرافنده غریب الشکل یدی برکان بردائره تشکیل ایدوب، بونلردن ایکیسنك آغزلری صو ایله طولودر. باشلیجه نهری قسم جنوبیسنی شق ایدن (لرما) نهریدر، که اوچ چایك صولرینی آلوب، بحر محیط معتدله طوغری کیدر. سائر انهاری پك کوچکدر. اراضیسی منبت اولوب، علی الخصوص قوهٔ انباتیه لری مشهور بر قاچ واسع اووه سی واردر. باشلیجه محصولاتی: مصر، بغدای، بقله، نخود، شکر قامشی، بوبر، آمریقان فستیغی، قاربوز وسائره در. اوزوم یتیشه جك قدر اولوب، زیتون آغاجلری دخی یکی ادخال اولنمشدر. الما، انجیر، طاتلی لیمون وسائر میوه لر دخی حاصل اولور. صنایع محلیه چوخه وعبا ایله معمولات سراجیه وچینی یه متعلق شیلر اعمالندن عبارتدر. معادنی پك چوق اولوب، اك مبذولی کومشدر. آلتون، باقیر وقورشون دخی بولنور. سنوی تقریباً ۳۰ ملیون فرانق قیمتنده معادن چیقاریلیر. برقاچ یرنده میاه معدنیهٔ جاریه سی واردر. اهالیسنك یالکز بر ربعی صرف اسپانیول و قصورینك قسم اعظمی ملز یعنی اسپانیول ایله یرلیدن متولد ومتباقیسی صرف یرلیدر. یرلیلر باشلیجه (اوتومی) قومنه منسوب اولوب، کندی لسانلریله متکلمدرلر. بو حکومت درت قضایه منقسم اولوب، ۱۳ قصبه سی و ۲۰۵ بیوك قریه سی واردر. سائر اهالی چفتلك حکمنده کوچك کویلرده یاشارلر.

غوآناجوآتو (Guanajuato) مکسیقه ممالك مجتمعه سنده ومکسیقونك ۲٦٠ کیلومتره شمال غربیسنده طاغلر آره سنده وهمنامی اولان چایك اوزرنده اوله رق ۲۱° عرض شمالی ایله ۱۵′ ۱۰۳° طول غربیده و ۲۰۳۱ متره ارتفاعنده واقع همنامی اولان آنف البیان حکومتك مرکزی بر شهر اولوب، ٦۳۰۰۰ اهالیسی، خارجدن شایان تصور منظره سی، طاروپك سوقاقلری، درت بش قاتلی خانه لری، دار الفنونی، ضربخانه سی ومعادنك ایشلنمسنه مخصوص فابریقه لری واردر.

غوآنش (Guanches) قناریه آطه لرینك یعنی جزایر خالداتك اهالیٔ قدیمه سی اولوب، بونلر اون بشنجی قرن میلادیده وطنلرینی استیلا ایدن اسپانیوللرله ایتدکلری محاربه لرده محو وتلف اولمشلر، ظن اولنیورسه ده، اختلاطدن بعید اولان طاغلرده چوبانلقله یاشایان اهالینك غوآنشلرك احفادی اولدقلرنده شبهه یوقدر. بوندن ماعدا جزایر مذکوره نك شمدیکی اهالیسی اسپانیول لسانیله متکلم ایسه لرده، خالص اسپانیول اولمدقلری سیما وبدنلرندن آکلاشیلوب، قوم حاکم ایله قوم محکومك اختلاطندن

متولد ملز بر قوم اولدقلری نمایاندر . غوآنشلرك برر اقوامندن بولنمش اولدقلری ، وعلی الخصوص مغرب اقصاده درن جبالی اوزرنده یاشایان (ایمازغ) بربرلریله قرابتلری بولندیغی بر چوق آثار ایله مستباندر . وقتیله اولولرینی تحنیط ایدوب ، اسکی مصریلرکبی مومیا حالنه قومق عادتلری ایدی . هر حالده اسپانیوللر هر برده اجرا ایتدکلری معاملات ظالمانه‌لریله بونلرك چوغنی امحا ایدوب ، قالانلره دخی قتولیك مذهبیله برابر اسپانیول لسانی قبول ایتدیردکلرندن ، اسکی غوآنشلر قومیت وجنسیت اعتباریله بوكون منقرض عد اولنوب ، اختلاطدن اوزاق اوله‌رق طاغلرده چوبانلقله یاشایان احفادلری دخی غلط بر اسپانیولجه ایله متکلمدرلر .

غوآنه (Guanas) آمریقای جنوبیده برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك (ماتوغروسو) حکومتنده و (پاراغوآی) نهرینك کنارلریله شاقو صحراسنك بعض جهتلرنده متمکن آمریقا اقوام اصلیه‌سندن بر قومدر . بونلرك بر طاقمی نیم متمدن بر حالده اولوب ، اراضی‌یی ایشلمکده عمله‌لك ایدرلر . قیز چوجقلرینی طوغار طوغماز اولدیرمك عادات جاهلانه‌لری جمله‌سندندر .

غوآیاکیل (Guayaquil) آمریقای جنوبینك (اقوآدور) حکومتنده و (کیتو) نك ٢٦٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (داؤل) ایله (باباهویو) نهرلرینك برلشمسندن حاصل اولان غوآیاکیل نهری اوزرنده وبو نهرك منصبندن ١٦٠ کیلومتره یوقاریده ″٢٤ ′١٢ °٢ عرض جنوبی ایله ″٣٤ ′١١ °٨٢ طول غربیسنده واقع ایالت مرکزی برشهر واسکله اولوب ، ٤٥٠٠٠ اهالیسی ، کوزل ریختملری ، ایشلك لیمانی ، خارجدن شایان تماشا منظره‌سی ، زمردکبی چایرلر واورمانلرله محاط جوارلری وایشلك تجارتی واردر . خانه‌لری اخشاب وسوقاقلری طار وغیرمنتظم اولوب ، یالکز ریختمه یقین بر ایکی کنیش ومنتظم سوقاغی واردر . مع‌هذا غوآیاکیل کیتودن صکره اقوآدورك ایکنجی شهریدر .

غوآیاکیل کورفزی (Golfe de Guayaquil) آمریقای جنوبینك بحر محیط معتدل سواحلنده‌کی کورفزلرك الك بیوکی اولوب ، اقوآدور حکومتنك قسم جنوبیسنده واقعدر . °٢ ایله ٤ عرض جنوبی اره‌لرنده ممتد اولوب ، ساحل جنوبیسی (پرو) حکومتنه عائددر . بوکورفزك ایکی اوجنده‌کی بورنلر امریقای جنوبینك الك غربی نقطه‌لریدر . آغزی ٢٢٥ کیلومتره وسعتنده اولوب ، بحری‌یه کیدلدکجه طارلاشه‌رق ، (پوناس) آطه‌سنك ارقه‌سنده (غوآیاکیل) نهری خلیجنه کیریلیر .

غوآیره (یاخود غران سالتو ده غوآیره Guayra, Gran Salto de Guayra) امریقای جنوبیده (پارانا) ایرماغنك (پاراغوآی) حکومتنك شمال شرقی کوشه‌سنده تشکیل ایتدیکی بیوك بر شلاله اولوب ، ″٣٨ ′٤ ٢٤ عرض جنوبیده واقعدر . نهر مذکور بو موقعده ، ٢١ قوله منقسم اولدیغی حالده ، برنعل شکلنی تشکیل ایده‌جك صورتده ١٧ متره‌لك ارتفاعدن دوشوب ، آشاغی‌یه دوشدیکنده ٦٠ متره کنیش برتك شلاله تشکیل ایدر . نهرك فیضاننده مذکور قوللر برلشیر .

غوآیره (یاخود لا غوآیره Guaira, la Guayra) آمریقای جنوبیده ونزوئلا ممالك مجتمعه‌سنك (غوزمان بلانقو) حکومتنده و (قاراقاس) ك ١٠ کیلومتره شمال غربیسنده آنتیل دکیزنده بر قصبه واسکله اولوب ، ٧٨٤٠ اهالیسی ، آچیق لیمانی ، بك صرب موقعی و زیاده صیجاق هواسی واردر .

غوایقورو (Guaycurus) آمریقای جنوبیده بیوك شاقو صحراسنك (پاراغوآی) ایرماغیله تابعی (پیلقومایو) نهری اره‌سنده واقع وپاراغوآی حکومتنه تابع قسمنده ساکن آمریقا اقوام اصلیه‌سندن بر قومدر .

غوآیماس (یاخود سان جوزه ده غوآیماس Guaymas, San José de Guaymas) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنك (سونوره) حکومتنده و (اورس) ك ١٦٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق قالیفورنیه کورفزنده وهمنامی اولان نهرك منصبنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ٦٠٠٠ اهالیسی ، صاغلام وایشلك لیمانی و (قولورادو) ایرماغی مجراسنده واقع (فوریوما) یه قدر دمیر یولی واردر . اطرافی طاشلق و نباتاتدن خالی اولوب ، معدنی آکدیریور .

غواصی (عز لدین) مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، یزدلیدر. شاه طهماسب صفوی زماننده یاشایوب، ۹۶۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. مناقب ائمه حقنده یوز بیك بیت سویلمش اولدیغی مرویدر. «روضة الشهدا» اسمیله بر منظومه‌سی واردر. کلیله ودمنه حکایهٔ مشهوره‌سنی وطبه متعلق اولان «ذخیرهٔ خوارزمشاهی»یی سلك نظمه چکمش ودیکر برطاقم منظومه‌لردخی براقشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

کرنه مردم به سرکوی تو ام اشك برد
عاشقیها کنم آنجا که فلك رشك برد

غوبر (Gôber) سودان وسطیده حوضه مملکتنك شمال جهتنده بر بر اولوب، مرکزی مرادی قصبه‌سیدر.

غوبن (Guben) پروسیه‌نك براندبورغ ایالتنده (فرانقفورت سور اودر) سنجاغنده ومرکز لوانك ۵۰ کیلومتره جنوبنده (اودر) ایرماغنه تابع (نایسه) نهری اوزرنده وایکی دمیریول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقع برقصبه اولوب، ۲۴۷۰۰ اهالیسی، مشهور چوخه وایپلیك فابریقه‌لری وباقیر دوکمخانه‌لری واردر.

غوبی ونام دیکرله شامو (Gobi, Chamo) مغولستانده بیوك بر چول اولوب، ترکستان شرقیده خوتن ویارقند جوارلرندن باشلایه‌رق مانچوریه طاغلرینه قدر ممتد اولور. بووجهله تقریبا ۷۵° دن ۱۱۵° طول شرقی‌یه قدر ٤٠ درجهٔ جغرافیه‌ده غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه اوزانان بو واسع چول اورته طرفلرنده برآز منقطع اولوب، ایکی‌یه منقسم بولنور، که قسم غربیسنه (تاقله ماقان) وشرقیسنه (قالبین غوبی) دخی دیرلر. عرضی دخی ٤٠٠ کیلومتره‌دن آشاغی دکلدر. بوآسیا صحرای کبیرینك زمینی قیرمزی‌یه مائل چاقل طاشندن ودها بیوجك طاشلردن وبعض یرلرده صاری قوم ویا قرمزیمتراق بالچیقدن عبارت اولوب، صودن محروم ونباتاتدن خالیدر. یك سیرك یرلرنده بعض طورغون وطوزلی صولری یاخود آجی صو قیولری واردر. بعض طرفلرنده چالیمسی بعض نباتلر وبرجنس پلین ایله دوه‌لرك یدکلری بر نوع طوزلی دیکن چیقار. یازین حرارتی تحمل اولنه‌میه‌جق درجه‌ده اولدیغی کبی، قیشین‌ده قطبلره مخصوص بر برودت حکم سوروب، بعضا قار پارچه‌لرینی حاوی شدتلی روزکارلر اسر. مع‌هذا بو دهشتلی چولك ایچنده دخی جولان ایدر بعض مغول کوچبه‌لری بولنور، وکاروان یوللری واردر. چینلیلر کاروان یوللرنده منزللر ترتیب ایدوب، چولك شدائدینی ممکن مرتبه‌ده تهوینه چالیشمشلردر. بو چولك موقعی مرتفع اولوب، اك آلچق یرلرینك حذای بحردن یدی سکز واکثر طرفلرینك تقریبا بیك بشیوز متره ارتفاعلری واردر. بو چولك زمیننده وکنارلرنده کوریلن بعض علامتدن استدلال ایدلدیکنه کوره، وقتیله آسیا قطعه‌سنك اورته‌سنده داخلی وواسع بر دکیز بولنمش اولدیغنه علم الارض علماسی متفقدرلر.

غوبیل (Gaubil) فرانسه مشاهیر مستشرقیننددن وجزویت پاپاسلرندن اولوب، ۱۶۸۹ تاریخنده (غایاق) ده طوغمش؛ و۱۷۲۳ ده چینه کوندریله‌رك، چین ومانچو لسانلرینی مکمل صورتده اوکرنه‌رك، چین حکمدارینك باش ترجمانی اولمش ایدی. ۱۷۵۹ ده پکینده وفات ایتمشدر. چینه متعلق بر خیلی کتابلر تحریر وترجمه ایتمش؛ وچنکیز خان ایله سلاله‌سنك دخی تاریخنی یازمشدر.

غوبیو (Gubio) ایتالیانك اومبریا خطه‌سنده (پروزه) ایالت وقضاسنده وپروزه‌نك ۳۹ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۵۳۰۰ اهالیسی، مشهور قابلیجه‌لری وجوارلرنده شایان تماشا موقعلری واردر.

غوت (Goths) جرمان اقوامندن برقوم ویاخود اسکی جرمانلردن عبارت بر طائفه اولوب، ابتدا (ویستوله) مجراسنده یعنی لهستانده وپروسیه‌نك شرق طرفلرنده ساکن ایکن، بعده اسقاندیناویا یعنی اسوج ونوروج طرفلرینه قدر یاییلوب، او جهتلرده‌کی فینو آترله سائر تاتار اقوامنی یوسکورده‌رك، یرلرینی ضبط ایتمشلردی. میلاد عیسی (علیه السلام) دن اوچ عصر اول اوراده منحصر ایکن، بعده جنوبه طوغری اینه‌رك، (تیسه) نهرینه قدر یایلمش؛ و(اوستروغوت) یعنی «شرق غوتلری»، (وزیغوت) یعنی «غرب غوتلری»، (جپید) وسائره اوله‌رق بر قاچ طاقه منقسم اولمشلردی. اوچنجی قرن میلادیده دفعاتله طونه‌یی وقره دکیزی کچه‌رك، قسطنطینیه

ايمپراطورلرينى جزيه اعطاسنه مجبور، وجوارلرينى وآناطوليى دخى يغما ايتمشلردى. دردنجى قرن ميلاديده حكمدارلرى (هرماناريق)ك زماننده قوتلرى درجۀ قصوايه واروب، قره دكيزدن بالطيق دكيزينه و(دون) نهرندن (تيسه) نهرينه قدر اولان يرلرى كاملاً تحت حكملرنده ايدى. او صرەده اقوام تاتا. رەدن (هون)لر چيقوب، بونلرك قوتنى ازاله ايتمكله، بر طاقلرى يعنى اوستروغوتلر ناچار هونلره تابع اولمش؛ وزيغوتلر ايسه طونەيى تجاوزله، ميسيا (يعنى صربيه وبلغارستان) طرفلرنده اقامته مساعده آلمش؛ وبعده ايمپراطورلرك ضعفنى كورە. رك تراكيه وماكدونيه جهتلرينه تجاوزه باشلامش؛ ونهايت رئيسلرى بولنان برنجى آلاريق سردارلق عنوانيله ايليريا محافظلغنى استحصال ايدوب، اورادن ايتاليايه مسلط اولەرق، بشنجى قرن ميلادى اوائلنده دفعاتله رومايى يغما ايتمش؛ و بونك برادرى وخلفى (آتولف) غاليانك جنوبيله اسپانياده وزيغوتلر دولتنى تأسيس ايتمشدر. اوستروغوتلر ايسه هونلرك حكمدارى (آتيلا) نك وفاتنده، پانونيه و تراكيه جهتلرنده اقامته مساعده آلمش؛ و بعده ايتاليايه كچوب، اوراده اوستروغوتلر دولتنى تشكيل ايتمشلردر. [«اوستروغوت» و «وزيغوت» مادەلرينه مراجعت.] غوتلر او زمانلرده خروج ايدن اقوام وحشيەنك اك معقول ومستعدلرى اولوب، قسطنطينك زماننده خرستيانلغى وبعده آريوسك مذهبنى قبول ايتمشلردى.

غوتارد { سنت — (St. Gotard) خرستيا. نلرك عزيزلرندن اولوب، باويرەده طوغمش؛ و١٠٢١دن ١٠٣٨ تاريخنەدك هيلدسهايم پسقپوسى اولوب، برچوق مناسترلر تأسيس ايتمشدر. مايسك ٤ نده يورطيسى اجرا اولنور. — [«سنت غوتارد» مادەسنده مراجعت بيورله.]

غوتلاند { (Gotland) بالطيق دكيزنده اسوجك (قالمار) ايالتى قارشيسنده وساحلدن ٨٠ كيلومترە وسعتنده برقنال ايله آيرلمش بر جزيره اولوب، جنوبدن شماله ′٥٥ °٥٦ ايله °٥٨ عرض شمالى آرەلرنده ممتد اولور. بويى ١٢٠ واك كنيش برنده اكى ٥٠ كيلومترەدر. شمالى او. جنده (فارو) ودها ايلريده (غوتسقه ساندون) اسملريله ايكى كوچك آطه بولنيور. مذكور ايكى كوچك آطه ايله برابر بر سنجاق اتخاذ اولنوب، مساحۀ سطحيەسى ٣١١٦ مربع كيلومترە و اهاليسى ٥٥٠٠٠ كشيدر. مركزى ساحل غربيسنده واقع (ويسبى) قصبەسيدر. طوپراغى كلسى اولوب، ٦٠ مترەيه قدر مرتفع تپەلرى، بر طاقم كوللرى وبر قاچ نهرى واردر. تپەلرينك برنده برچوق غريب مغا. رەلر بولنيور. وقتيله اورمانلرله مستور ايكن، زياده اتلاف اولنديغندن، شمدى اودون قطعنك منعنه لزوم كورلمشدر. محصولاتى حبوبات متنوعه ايله سبزەدن عبارتدر. حيوانات اهليەسى زيادەجەدر. همان دائما قيرده ياشايان نيم وحشى بر جنس آتلرى‌ده واردر باشليجه اخراجاتى: باصديرمه، قورى باليق، طون ياغى، سبزه، قطران وسائرەدر. وقتيله تجارتى پك زياده ايكن، شمدى دوشمشدر. طوپراغنده بعض آثار عتيقه بولنيور.

غوتنبورغ { [«كوتنبورغ» مادەسنه مرا. جعت بيورله.]

غوته { (Gotha) آلمانياى وسطيده (ساقسه قوبورغ غوته) دوقەلغنك مركزى واك مهم شهرى اولوب، قوبورغك ٧٢ كيلومترە شمال غربيسنده و (وسر) ايرماغى حوضەسنده (لينه) چايى اوزرنده وبر قاچ دمير يول خطنك نقطۀ تقا. طعنده اولەرق ″٥ ′٥٦ °٥٠ عرض شمالى ايله °٢٢ ′٢٤ طول شرقيده واقعدر. علوم ومعارفيله مشهور بر شهر اولوب، ٢٩١٣٤ اهاليسى، مكمل رصد. خانەسى، بيوك بر جمعيت جغرافيەسى، اك مكمل خريطه وآطلاسلرك ومشهور غوته سالنامۀ عموميسنك طبع اولنديغى واسع ومكمل مطبعەسى، بيوك وقيمتدار آثارى حاوى كتبخانەسى، نباتات باغچەسى، متعدد مكتبلريله مؤسسات خيريەسى، اطرافنده كوزل كوشكلريله باغچەلرى، اولولرك احراقنه وكوللرينك دفننه مخصوص مزارستانى، دميرخانەلرى، ايپك قماشلرله پانيسقه، بويەلى كاغد، چينى، بويا، شكر، آلات هندسيه وموسيقيه ومرانغوزلغه متعلق مشهور معمولات فابريقەلرى واردر.

غوتيا { (Gothie) اسوجك قسم جنوبيسنك اسم قديميدر. [«كوتالاند» مادە. سنه مراجعت.] — غوتيا جدولى (Canal de Go-

thie) اسوجده استوقهولمدن گوتبورغه گیدن واوراده بولنان بیوك گوللری بربرینه ربط ایدن جدولك اسمیدر. بو جدول ۱۸۳۲ ده اکمال او- لنمشدر. — غوتیا دکیزی (Mer Gothique) اسمی دخی بعضاً بالطیق دکیزینه ویریلیر.

غوتیه { تئوفیل — (Théophile Gautier) فرانسهنك اعاظم ادباسندن اولوب، ۱۸۰۸ ده (تاربه) ده طوغمش، و ۱۸۷۲ ده وفات ایتمشدر. ابتدا رساملق اوگرنمکه باشلایوب، بعده بو صنعتی ترکله، ادبیاته قویلهرق، (رومانتیسم) تعبیر اولنان اصول جدیدهنك الك خواهشلی طرفدار- لری زمرهسنه داخل اولمش؛ و ۱۸۳۰ تاریخندن نشریاته باشلایوب، برطاقم اشعارله بر چوق تیاترو وحکایه کتابلری میدانه قویهرق، کسب شهرت ایتمشدی. غزتهلرده وموقوت مجموعهلرده دخی تیاترو کتابلرینك تنقیدینه وسائر مباحث ادبیهیه دائر بر چوق مقالات نشر ایتمشدی، که محاکاتك اصابتیله مشهور اولوب، آیریجه دخی جمع ونشر اولنمشدر. آثاری حسن تصویر وانتظام عبارهجه مشهور وپك مقبولدر.

غوث اعظم { مشاهیر اولیاء اللهدن عبد- القادر گیلانی حضرتلرینه وسائر بعض ذواته ویریلن عنواندر.

غوث عالم { (محمد گوالیری) هندستانك اعاظم مشایخندن ومظنهٔ کرامدن بر ذات اولوب، شیخ فرید الدین عطارك نسلندن اولدیغی مرویدر. ۹۷۰ تاریخنده وفات ایدوب، (غازیپور) ده ظهورآباد نام محلده مدفوندر. هند- لیلرك بو ذات حقنده اعتقاد بلیغلری اولوب، تربهسی زیارتگاهدر. «الجواهر الخمسه» و «گلزار ابرار» عنوانلریله ایکی تألیفی اولوب، ایکنجیسی هندستان مشاهیر صوفیونك تراجم احوالنی جامعدر.

غودارد { سنت — (St. Godard) قتولیکلرك عزیزلرندن اولوب، آلتنجی قرن میلا- دیده (روئن) پسقپوسی بولنمش؛ واوجهتده خرستیانلغی نشر ایدوب، ۵۱۱ ده انعقاد ایدن (اورلیان) مجلس روحانیسنده بولنمش؛ و ۵۳۰ ده وفات ایتمشدر. حزیرانك ۸ نده یورطیسی اجرا اولنور.

غوداوری { یاخود گوداوری (Godavery) هندستان وسطنده بیوك بر ایرماقدر، که هندك سواحل غربیهسنه متوازیاً ممتد اولان (گات) سلسلهٔ جبالندن ۵۸′ ۱۹° عرض شمالی ایله ۱۰′ ۷۱° طول شرقیده نبعان ایدوب، شرقه طوغری جریانله، نظام حکومت اسلامیهسی اراضیسنه داخل اولهرق، مملکت مذکورهنك قسم شمالیسنی شق ایله، صولدن (پورنه) و صاغدن (مانجیره) نهرلرینی وسائر برچوق چایلر اخذ ایدهرك، نظامك حدود شرقیهسنه واصل اولنجه، منبعندن ۱۰۶۵ کیلومتره آشاغیده و منصبندن ۳۲۰ کیلو- متره یوقاریده نظامك حدود شمالیهسنی آیرهرق وبرچوق انهارك صولرینی طوپلایهرق گلن (پرانهیتا) نهر عظیمی دخی اخذ ایله، جنوب شرقیه طوغری دونر، وینه شمالدن گلن دیگر برقاچ بیوك نهر اخذیله، نظامك شرق شمالی حدودینی آیردقدن صکره، دکن ممالك مرتفعهسنی ترکله، طار بربوغازدن شدتله آشاغی اینوب، ساحل بوینجه ممتد اولان اوومیه دوشنجه، یتاغی زیاده توسع ایدر، وایکی قوله آیریلهرق، بیوکی شرقه طوغری جریانله، فرانسهنك (یاناؤن) معبرینی اروا ایدر، ودیگری جنوبه طوغری آقهرق، (مااپولام) قصبهسی یاننده بنگاله کورفزینه دوکیلور. مجراسی پك طولاشیقلی اولوب، قطع ایتدیکی مسافه یالکز ۷۵۰ کیلومترهلك برایکن، ۱۴۳۷ مترهیه بالغ اولور. حوضهسی ۲۹۰۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، پاموق وسائر محصو- لاتیله گور معدنلری چوقدر. انگلیز حکومتی بو نهر عظیمی سیر سفائنه صالح اولهجق حاله گتیرمکه پك چوق جهد ایتمش ایسهده، اوچ یرنده شلالهلری بولندیغندن، کشادی ممکن اولهمامشدر. صولری سقی اراضیده قوللانیلوب، بوندن اول خالی وبطال اولان برچوق اراضی جدوللر واسطهسیله اعمار اولنمشدر.

غودبرت { (Godebert) لومباردلرك حکمدارلرندن اولوب، ۶۶۱ تاریخ میلادیسنده پدری (آریبرت) ه خلف اولمش؛ وبرادری (برتاریت) ی حکومته تشریك ایدهرك، (پاویه) یی مرکز اتخاذ ایتمش ایدی. بعده بینلرنده منازعه ظهور ایدوب، غودبرت (بنوان) دوقهسی

(غرجوآلد) ی امداده دعوت ایتمش ایسه‌ده، مرقوم بونلرك تفرقه‌سندن بالاستفاده، ۶۶۲ ده کندی حکمدارلغنی اعلان ایتمش ایدی.

غودونوف { بوریس — (Boris Godounof) روسیه چارلرندن اولوب، من اصل تاتار اولدیغی حالده، ۱۵۹۸ دن ۱۶۰۵ تاریخنه‌دك حکومت سورمشدر. همشیره‌سی (ایرنه) چار (فدور ایوانوویچ) ه وارمغله، بو قرابته بناءً کندیسی کسب نفوذ ایتمش ایدی.

غوده { (Gouda, Ter-Gouw) ونام دیکرله ترغوو) فلمنکك جنوبی هولانده ایالتنده وروتردامك ۱۸ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (ربن) ایله (موزه) آره‌سنده‌کی جدولك و (غووه) ایله (ایسل) نهرلری اوزرنده بر قصبه اولوب، ۱۷۰۰۰ اهالیسی، پك چوق صولری، اطرافنده کوزل باغچه وچایرلری، متعدد مکتبلریله مؤسسات خیریه‌سی، مصنع کلیسالری، مشهور پنیری وطوغله ولوله فابریقه‌لری واردر.

غور { جزیرة العربده (غورالتهامه) تهامه‌نك آشاغی طرفلرینه وصحرای کبیرده وسائر جهتلرده دخی بعض منحط یرلره اطلاق اولنور. — (غور اردن) دخی شام ایله قدس آره‌سنده اردن یعنی شریعه نهرینك وادیسندن عبارت یره اطلاق اولنوردی، که وخامت هواسیله وشکرقامشی محصولاتیله مشهور ایدی.

غور { افغانستانده هرات ایله غزنه آره‌سنده طاغلق وصرب ومتین بر یر اولوب، مرکزی (فیروزکوی) قلعه‌سی ایدی. آنی البیان غوریان سلاله‌سنك منشئیدر.

غوراره { یاخود غراره (Gourara) صحرای کبیرك شمال جهتنده وجزایرك جنوبنده بیوك بر واح اولوب، ۲۸° ۵۰′ ایله ۲۹° ۵۰′ عرض شمالی و ۱° ۱۵′ ایله ۱° ۴۵′ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولور. همنامی اولان کولك اطرافنده وشمال وشرق جهتنده اولوب، ۹۰ قدر قریه‌سی ومرکزلری اولان (تیمومین) اسمنده بر قصبه‌سی واردر. اهالیسی زناطه قبیله‌سنه منسوب بربرلر وعربلردن مرکب اولوب، جمله‌سی دین اسلامله متدیندرلر. محصولاتی برنجی درجه‌ده خرما وایکنجی درجه‌ده آربه، بغدای، داری، نخود، فصولیه، سبزه‌لرك انواعی، اوزوم، انجیر، بادم، نار وسائر میوه‌لرله پاموق، قنه، آناسون وسائره‌دن عبارتدر. بربرلر کچی ومرکب وعربلر قیون، دوه وآت یتیشدیررلر. کویلرك اکثری برجلری حاوی سورلرله محاطدر. ابن خلدون بو یرك معموریتندن بحث ایدر. مقدما اهالیسی مراکش حاکمنه تابع ایدیلرسه‌ده، بعده تابعیت روابطی کوشیوب، شمدیکی حالده مستقل بولنیورلر. جزایرك فرانسز حکومتی کندی طرفنه چکمکه چالیشیور. — غوراره کولنك شمالدن جنوبه بویی ۱۲۰ واك کنیش یرنده اك ۴۰ کیلومتره اولوب، صویی طوزلیدر.

غورانی { (امام ابو القاسم عبدالرحمن بن محمد المروزی) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، «اسرار الفقه» و «الابانة فی الفقه الشافعی» عنوانلریله ایکی اثر براقمش؛ و ۴۶۱ ده وفات ایتمشدر.

غورچاقوف { آلکساندر — (A. Gortschakoff) روسیه‌نك اك مشهور دیپلوماتلرندن اولوب، ۱۷۹۸ ده طوغمش؛ واستوتغارد وویانه‌ده ایلچیلك ایتدکدن صکره، ۱۸۵۷ دن ۱۸۶۷ یه قدر اون سنه خارجیه ناظری و ۱۸۶۱ دن ۱۸۸۱ تاریخنه‌دك باش وکیل بولنه‌رق، برلین قونغره‌سنده دخی روسیه طرفندن مرخصلك ایتمش؛ ونهایت شیخوختندن طولایی کوشهٔ استراحته چکیلوب، ۱۸۸۳ ده وفات ایتمشدر.
— (میشل غورچاقوف) آنف الترجمه‌نك عم زاده‌سی اولوب، روسیه‌نك مشهور جنراللرندندر. ۱۸۶۱ ده فوت اولمشدر.

غوردیان { (Gordien) روما ایمپراطورلرندن اوچ کشینك اسمیدر:
برنجیسی «قدیم» و «آفریقالی» لقبیله ملقب اولوب، ۱۵۷ تاریخ میلادیسنده رومادە طوغمش؛ وآفریقاده قوماندان اولوب، ۸۰ یاشنده اولدیغی حالده، ۲۳۷ تاریخنده عسکر طرفندن، آرزوسی خلافنه اوله‌رق، ایمپراطورلغه انتخاب اولنوب، اوغلیله مشترکاً آلتی هفته حکم سوردکدن صکره، اوغلنك (قاپلیان) طرفندن قتل اولندیغنی ایشیدنجه، کندی بوغازینی صیقه‌رق اتلاف نفس ایتمشدر.

— ایکنجیسی برنجیسنك اوغلی اولوب، آنفاً بیان اولندیغی اوزره، آلتی هفته پدریله مشترکاً حکم سوردکدن صکره، قارتاجه قاپلیانله ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر.

— اوچنجیسی برنجیسنك قیزینك اوغلی اولوب، ۲۳۸ تاریخنده ۱۳ یاشنده ایکن، تخته اقعاد اولنمش؛ و ۲٤٤ ده ایران شاهی شاپورله ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر.

غوردیانه { یاخود کردیه (Gordyène) کردستانك شمال جهتنه یعنی وان وبتلیس ودرسم جهتلرینه یونان قدیم جغرافیونی طرفندن ویریلن اسمدر.

غوردیوس { (Gordius) کرمیان جهتندن عبارت اولان فریجیا خطهٔ قدیمه‌سنك حکمداری اولوب، کندیسی من اصل کویلی بر چفتجی اولدیغی حالده، کاهن الك اول مشترینك معبدینه کیره‌جك آدمك محل بولنان حکمدارلغنه انتخابنی خبر ویرمش اولدیغندن، تصادفاً صاحب ترجمه معبد مذکوره کیرمکله، خطهٔ مذکوره‌نك مرکزی اولان (غوردیوم) شهرنده تخته اقعاد اولنمش. اوغلی (میداس) بو خبری آلنجه سورمکده اولدیغی آرابه‌یی معبد مذکوره وقف ایتمش؛ وبو آرابه معبدك ستوننه اوسته‌لقلی بردوکومله باغلانوب، بو دوکومی چوزه بیلنك بتون آسیا حکمداری اوله‌جغنی ینه کاهن خبر ویرمشیدی. بیوك اسکندر غوردیومدن کچرکن بودوکومی حلدن عاجز قالوب، قلیجیله اوره‌رق کسمشیدی.

غوردیوم { (Gordium) آناطولیده‌کی کرمیاندن عبارت اولان فریجیا خطهٔ قدیمه‌سنك الك بیوك معموره‌لرندن بر شهر قدیم اولوب، غالاتیه حدودنده وسقاریه نهری کنارنده واقع ایدی. مشترینك عبادتنه مخصوص معبدنده‌کی حلی مشکل دوکومیله مشهور ایدی. [مادهٔ آنفه‌یه مراجعت بیوریله].

غورس { مورخین عرب اسقلبیوس ایله بقراط آره‌سنده‌کی مدتده ظهور ایدن اطبای یونان بیننده بواسمده برینی دخی ذکر ایدوب، الك اول تجربه‌یه تطبیق حرکت ایدن بوذات اولدیغنی بیان ایدیورلر.

غوره { آرناودلقده مناستر ولایتنك کوریجه سنجاغنده وکوریجه قصبه‌سنك شمال غربیسنده بر بر اولوب، اهالیسی همان کافةً مسلم وجسارتلریله مشهور، والماسی کوزلدر.

غوره { (Gorée) آفریقای غربیده سنغامبیا ساحلی قارشیسنده ویشیل برونك ۳ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق ۱٤°٤۰′ عرض شمالی ایله ۱۹°٤۵′ طول غربیده واقع وفرانسه دولتنه تابع برکوچك آطه اولوب، قسم اعظمی همنامی اولان قصبه اشغال ایدیور. اهالیسی ۳۰۰۰ راده‌لرنده اولوب، سنت میشل اسمیله بر قلعه‌سی وضمغ، فیل دیشی وآلتون توزی تجارتی واردر. برایلر هنددنده اسمی (بیر) اولوب، ۱٦۱۹ ده آطه‌یی کشف وضبط ایدن فلمنکیلر بو اسمله تسمیه ایتمشلردر.

غوری { (Gori) قافقاسیه‌نك تفلیس ایالتنده وتفلیسك ۹۳ کیلومتره شمال غربیسنده وکور نهری کنارنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۵۱۸۰ اهالیسی واردر. قصبه وقضانك اهالیسی کرجی واوست قوملرینه منسوب اولوب، چوق حیوانات واوزوم ایله میوه‌لر یتیشدیریرلر.

غوریان { غوریلر دولتی خراسان وافغانستان وهندستان طرفلرنده حکومت سورمش بردولت اسلامیه اولوب، ۵٤۵ تاریخندن ٦۰۷ تاریخنه‌دك ٦۲ سنه دوام ایدوب، سلطنتلرینی اوج اقباله ایصال ایدن دردنجیلری اولان شهاب الدین غوریدر. الك اول دولته نائل اولان علاء الدین حسن بن حسین بن سامدر. مرقوم سام غور مملکتی حاکمی بولنمش اولان (سوری) نك تورونی اولوب، جدی سلطان محمود غزنوی طرفندن مغلوب ومقتول اولدقده، پدری هندستانه قاچمش؛ وکندیسی اوراده دنیایه کلوب، تجارتله مشغول ایکن، کمیسی قیریلوب، مغروق اولمغله، اوغلی حسین ساحل سلامته چیقه‌رق، خرسز ظنیله بر خیلی مدت محبوس قالدقدن صکره، غزنویلردن سلطان ابراهیمه چاته‌رق، اقرباسندن بر خاتون تزوج ایتمش، وحاجبلری زمره‌سنه داخل اولمش ایدی. بعده سلطان مسعود غزنوی طرفندن غور حکومتنه نصب او-

لرق، وفاتنده اوغلی علاءالدین حسن خلف اولمش؛ وبونك زماننده غزنويلر دولتنك قوتنه خلل كلدكله، مومىاليه خروج ايدوب، غزنه‌يى وخراسانك بعض طرفلرينى ضبط ايله، ٥٤٥ده نامنه خطبه اوقوده‌رق، دولت غوريانى تأسيس، وهراتى پايتخت اتخاذ ايتمشدى. اوغلى وخلفى سيف‌الدين بلخى دخى ممالكنه ضم ايتمشدى. بونك خلفى وعم زاده‌سى غياث‌الدين محمد پايتختى غزنه‌يه نقل ايدوب، خراسانك مرو ونيشابور جهتلرينى دخى ضبط ايتمشدى. بونك برادرى وخلفى شهاب‌الدين ابو المظفر خوارزمشا- هله مصالحه ايدوب، خراسانى مقاسمه ايتدكدن صكره، غزاى هنده عزم ايدوب، هندستانك قسم شماليسنى فتح ايله، غوريان دولتى حدودينى پك زياده توسيعه موفق اولمشدى. غوريلرك اسملريله تاريخ جلوسلرى بروجه آتيدر :

علاء الدين حسن بن حسين بن سام	٥٤٥
سيف الدين محمد بن علاءالدين	٥٥١
غياث‌الدين محمد بن سام بن حسين بن سام	٥٥٨
شهاب‌الدين ابو المظفر بن سام	٥٩٨
محمود بن غياث‌الدين	٦٠٢
الى	٦٠٩

غوريسنكار (Gaorisankar) هندستان ايله تبت آره‌سنده اولان (هيمالايا) سلسلهٔ جبالنك اك مرتفع ذروه‌سى وبتون كرهٔ ارضك اك يوكسك نقطه‌سى اولوب، ٨٨٨٩ متره ارتفاعى واردر. تپه‌سنه چيقلمسى محال اولان بو جبل عالى هندستانك شمالنده واقع (نپال) مملكت مستقله‌سيله تبت حدودنده واقع اولوب، ذروه‌سى ١٢″ ٥٠′ ٢٧° عرض شمالى ايله ٣٨′ ٨٤° طول شرقيده واقعدر. بو طاغك ارتفاعى ١٨٥٥ تاريخنده انكليز ميرالاى (اورست) طرفندن تقدير وتعيين اولنمشدر. كرهٔ ارضده غوريسنكار طاغندن صكره ارتفاعده ايكنجى قره‌قوروم طاغنك (دپسنك) ذروه‌سى اولوب، ٨٧١٩ متره ارتفاعى واردر. ينه (هيمالايه) سلسله‌سنك (كينتشلينغ جينغا) ذروه‌سى خيلى وقت ارضك اك يوكسك ذروه‌سى عد اولنمش ايسه ده، ارتفاعى ٨٥٨٢ متره‌دن عبارتدر. آمريقاى جنو- بيده‌كى (آند) سلسله‌سنك اك يوكسك ذروه‌لرندن اولان (آقوراغوآ) نك‌ده ٦٨٣٤ متره ارتفاعى واردر.

غوزو ياخود قوجو (Gozzo) آق‌دكيزده مالطه آطه‌سنه ملحق ومالطه‌نك شمال غربيسنده واقع بر كوچك آطه اولوب، شمال شرقيدن جنوب غربيه بويى ١٤ واكى ٧ كيلو- متره‌در. مساحهٔ سطحيه‌سى ٩٥ مربع كيلومتره او- لوب، ملحق اولان (قومينو) آطه‌جغيله برابر ١٧٤٠٠ اهاليسى واردر. منتهاى جنوبنده (رأس القلعه) اسميله بر بورون تشكيل ايدر. اهاليسى مالطه‌لر كبى غلط بر لسان عربى ايله متكلمدرلر. باغچه‌لريله چمنلرى چوق اولوب، بر مقدار بغداى ايله ميوه‌لرك انواعى حاصل اولور. اسم قديمى (غاولوس) اولوب، فنيكه- ليلر زماننده قالمه بر قلعه‌سى‌ده واردر.

غوژون (Goujon) فرانسه‌نك اك مشهور هيكلتراش ومعمارلرندن اولوب، ١٥١٠ده طوغمش، و١٥٧٢ده وفات ايتمشدر. قرون وسطى اصولنى ابطال ايله اسكى يونان وروما اصولنى احيا ايده‌رك، بو صنعتلرك بر طرز جديده ترقيسنه سبب اولمشدر. پروتستان مذهبنه تابع اولوب، سنت بارتلمى قتل عام مشهورنده، ايش با- شنده ايكن، اتلاف اولنديغى مرويدر.

غوسپورت (Gosport) انكلتره‌نك (هانتس) قونتلغنده وينچسترك ٣٢ كيلومتره جنوب شرقيسنده ولوندره‌نك ١٠٦ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق پورچموت خليجنك مدخلنده بر قصبه اولوب، ٧٤٢٠ اهاليسى وبرچوق فابريقه‌لرى واردر. پورچموتك بر محله‌سى حكمنده‌در.

غوستوار (Gustivar) آرناودلقده قوصوه ولايتنك پرزرين سنجاغنه تابع قالقاندلن قضاسنده وقالقاندلنك ٤٨ كيلومتره جنوب غربيسنده ودبره‌نك ٥٥ كيلومتره شمال شرقيسنده شار طاغنك شرق اتكنده و (واردار) نهرى اوزرنده ناحيه مركزى بر قصبه اولوب، ٣٥٠٠ اهاليسى واردر.

غوسلار (Goslar) پروسيه‌نك (هانووره) ايالتنده (هيلدسهايم) سنجاغنك (ليبنبورغ) قضاسنده وليبنبورغك ١٢ كيلومتره جنوبنده بر قصبه اولوب، ٩٨٣٠ اهاليسى، اسكيدن

قاله بعض قلاع وابنیه‌سی وكار قدیم طرز ومنظره‌سی واردر.

غوسینه { (Goussinié) آرناوودلقده قره طاغ حدودی قربنده قوصوه ولایتنك ایپك سنجاغنده ایپكك ٣٠ كیلومتره غرب جنوبیسنده، یاقووه‌نك ٤٨ كیلومتره غرب شمالیسنده واشقودره‌نك ٦٥ كیلومتره شرق شمالیسنده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی، ایكی جامع شریفی، ٥٠ قدر دكاندن عبارت چارشیسی و سنه‌ده بركره تشرین اولده قوریلور بیوك بنایری واردر. جنوب وغرب جهتنده‌كی یوكسك طاغلردن ایتن برچوق دره‌لر غوسینه‌نك قربنده برلشه‌رك، لیم نهرینی تشكیل ایدرلر. خانه‌لری سیرك واخشاب اولوب، باغچه‌لرله محاط اولدیغندن، قصبه پك بیوك كورینور. اهالیسندن یالكز اللی خانه‌سی خاقی خرستیان وقصوری كاملاً آرناوود جنسیتنه منسوب مسلمدر.

— غوسینه قضاسی قوصوه ولایتنك منتهای غرب شمالیسنده واقع اولوب، غرب جنوبی جهتندن اشقودره ولایتیله، جنوب شرق طرفندن مناستر ولایتنه ملحق پرزرین سنجاغنك یاقووه قضاسیله، شرقاً نفس ایپك سنجاغیله، شمالاً برانه قضاسیله، شمال غربی جهتندن دخی قره‌طاغ حدودیله محدوددر. بو قضا همان هر طرفدن بر تقسیم میاه خطی تشكیل ایدن یوكسك طاغلرله آیرلمش اولوب، بو طاغلردن ایتن صولر (لیم) نهرینی تشكیل ایدرلر، كه ابتدا شرق شمالی‌یه وبعده شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق، (درینه) نهری واسطه‌سیله طونه‌یه دوكلك اوزره، قره طاغه واورادن بوسنه‌یه كیرر. مذكور طاغلرك اتكلری كوزل مرعالرله مستور اولوب، نهرك مجراسی بوینجه ممتد اولان طار واوزون اووه‌ده و دره وبایرلرده قابل زراعت اراضیسی ده چوقدر. بناءً علیه قضانك ذخایره متعلق محصولاتی احتیاجات محلیه‌یه مع زیادة كافی اولدیغی كبی، خیلی حیواناتی دخی واردر، و یاقوه طاغلیلری دخی اكثریا سوریلرینی بو قضانك مرعالرنده بسلرلر. برخیلی مقدار پتاتس دخی زرع اولنور. صیغیر، قیون، دری، یوك، یاغ وپنیر اخراجاتی واردر. اورمانلری ده چوق اولوب، كراسته‌لك كوزل آغاجلری وار ایسه‌ده، یول فقداننده استفاده اولنه میور. قضانك غوسینه‌دن بشقه پلاوه اسمیله بر قصبه‌سی واردر، كه لیم نهری اوكنده آچیلوب، كنیشجه بر كول تشكیل ایدر. بو كولده خیلی بالیق چیقار. قضاء مذكور قصبه ایله ٩ قریه‌دن مركب اولوب، ١٠٠٠٠ قدر اهالیسی واردر، كه جمله‌سی مسلم وآرناوود وجسارت وشجاعتله مشهوردرلر. قضا داخلنده ٩ جامع شریف، ٢٢١ دكان ومغازه و ٨ مكتب واردر. بو قضانك برلین قونغره‌سی طرفندن قره طاغه تركنه قرار ویرلمش ایسه‌ده، اهالیسنك ممانعت ومقاومتی اوزرینه، تسلیمی ممكن اوله‌میوب، بوكا بدل اولكونك تركنه قرار ویرلمش؛ و اوراناك‌ده ضبطنه قره طاغلیلر مقتدر اوله‌میوب، متوفی مشیر درویش پاشا سلاحه صارلمش اولان اهالیسنی حرباً وجبراً قره‌طاغه تسلیم ایتمشدر.

غوشفنج { خوارزمده یعنی شمدیكی خیوه خانلغنده جرجانیه‌دن ٢٠ فرسخلق مسافه‌ده معمور وكوزل بر قصبه اولدیغی، و ٦١٦ تاریخنده كندیسی بو حالده كوروب تاتارلرك دخولندن صكره نه حال كسب ایتدیكنی بیله‌مدیكنی یاقوت حموی «معجم» نده بیان ایدیور.

غوشو { (Gauchos) آمریقای جنوبیده برازیلیا ایله اوروغای وآرژنتین حكومتلرینك واسع اووه‌لرنده ساكن وپورتكیز ویا اسپانیول مهاجرلریله یرلی قاریلر ازدواجندن متولد آدملره ویریلن اسمدر. بونلر او واسع ویوكسك اوتلی اووه‌لرده نیم وحشی برحالده صیغیر وآت یتیشدیرمكله مشغول اولوب، پك توانا واری آدملردر.

غوطة دمشق { شامده دمشق شهرینك شرقنده ممتد اولان واسع واكثر طرفلردن طاغلرله محاط نهایت درجه‌ده منبت وكوزل ومیاه جاریهٔ كثیره ایله اسقا اولنان اووه‌یه ویریلن اسمدر. بو اووه الیوم باغ وباغچه‌لردن عبارت اولدیغی كبی، دمشقك مركز خلافت وبعده كرسئ علم ومدنیت بولندیغی واهالیسنك بر قاچ یوز بیكه بالغ اولدیغی زمانلرده غوطهٔ دمشق بر یوزنده جنتدن بر نمونه حكمنده ایدی. عربلر بیننده بر یوزنده‌كی جنتلرك درت اولدیغی مشهور اولوب، بونلرك برنجیسی اشبو غوطهٔ دمشق، ایكنجیسی بخارا ایله سمرقند آره‌سنده‌وزرافشان وادیسندن عبارت اولان صغد، اوچنجیسی بصره قربنده‌كی ابله (ا) ودردنجیسی

فارسده‌کی شعب بوان ایدی. غوطهٔ دمشقك وقتیله معمور وبیوك قریه‌لری چوق اولوب، اورالردن بك چوق علما وسائر مشاهیر اسلام یتیشمشدر.

غوغ { وماغوغ ودها طوغریسی جوج وماجوج (Cog, Magog) [«یأجوج» و«مأجوج» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

غوغول { (Gogol) روسیه‌نك اك مشهور محررلرندن اولوب، روسلرك بعض مساوئ اخلاق وعاداتنی اصلاح نیتیله تصویر ایدر بر طاقم حکایه وتیاتروکتابلری یازه‌رق اکتساب شهرت ایتمش؛ واصول اداره‌نك‌ده بعض سوء استعمالاتی میدانه قویدیغندن، بر مدت وطننی ترکله، رومایه چکلمکه مجبور اولمش؛ و وطننه عودتندن صکره ۱۸۴۷ ده بر نوع قره سودایه مبتلا اولوب، هنوز نشر اولنمامش آثارینی یاقمش؛ و ۱۸۵۲ ده ظن اولندیغنه کوره، اتلاف نفس ایده‌رك، وفات ایتمشدر. ۱۸۰۸ده طوغمشیدی. تألیفاتنك اکثری آوروپا لسانلرینه ترجمه اولنمشدر. روس ادبیاتنك مجددلرندندر.

غولبورن { (Goulburn) آوستralیانك ویقتوریه حکومتنده بر نهردر، که (دیویدینغ رانجه) سلسلهٔ جبالندن نبعانله، ابتدا شرق شمالی‌یه وبعده غرب شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، ۴۲۰ کیلومترهٔ لك بك طولاشیقلی بر جریاندن صکره، (مورای) ایرماغنه دوکیلور. مجراسی ۱۷۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، منبت وکوزل ایشلنمش یرلردن عبارتدر. — ینه آوستralیانك یکی جنوبی والس حکومتنده دخی بو اسمله بر نهر واردر.

غولبورن { (Goulburn) آوستralیانك یکی جنوبی والس حکومتنده، (سیدنی) نك ۲۰۰ کیلومتره جنوب غربیسنده وسیدنیدن ملبورنه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده و۶۴۵ متره ارتفاعنده اوله‌رق کوزل و منبت بر وادیده واقع ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ۴۴۵۵ اهالیسی، کوزل منظره‌سی و ایشلك تجارتی واردر. سبب تأسیسی اولان آلتون معدنلری متروکدر.

غولته { (Goulette) تونسك اسکله‌سی اولان حلق الوادی قصبه‌سنه فرنکلر طرفندن ویریلان اسمدر. [«حلق الوادی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غولدبرغ { (Goldberg) پروسیه‌نك سیلزیا خطه‌سنده (لیغنیچ) سنجاغنده ولینیجك ۱۷ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۶۴۷۰ اهالیسی و بیوك منسوجات واییلك فابریقه‌لریله بویاخانه‌لری واردر.

غولدسمایت { (Goldsmith) انکلتره‌نك اك مشهور ادباسندن اولوب، ۱۷۲۸ تاریخنده ایرلانده‌ده طوغمش، و۱۷۷۴ده وفات ایتمشدر. ابوینی طرفندن رهبانلغه سوق اولنمش ایسه‌ده، بو مسلکی ترکله، ادیمبورغه کیدوب، فن طبك تحصیلنه قویلمش؛ وبعده داینلرك تضییقندن بو شهری ترکله، برچوق وقت مجرد فلاوته چاله‌رق قزانه بیلدیکی آقچه ایله فلمنك، فرانسه، آلمانیه واسویچره‌ده سیاحت ایدوب، ۱۷۵۸ ده انکلتره‌یه عودتله، نشر آثاره باشلایه‌رق، بیوك بر شهرت وخیلی ثروت قزانمش ایسه‌ده، مسرفلکندن خیرکوره‌میوب نهایت بر حزن و مراقه مبتلا اولوب، کنج یاشنده وفات ایتمشدر. آثاری بر چوق حکایه کتابلریله انکلتره وروما ویونان تاریخلرینه دائر تألیفات مقبوله‌دن عبارتدر.

غولدقوست { (Gold-Coast) یعنی «آلتون ساحل». [«آلتون ساحل» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غولغوته { یاخود جلجته (Golgotha) قدس شریفك غرب جهتنده وقتیله مجرملرك اعدامنه مخصوص بولنمش بر تپه اولوب، حضرت عیسی (عم) ك دخی اوراده خاچه کرلمش اولدیغی خرستیانلرك جملهٔ معتقداتندندر.

غولف استریم { (Gulf-Stream) بحر محیط آطلاسینك بیوك بر آقندیسیدر، که مکسیقه کورفزندن خروجله آمریقای شمالینك سواحل شرقیه‌سی بوینجه شمال شرقی‌یه طوغری چیقه‌رق، (ترنو) جزیره‌سی حذاسینه واصل اولنجه، شرقه یعنی آوروپایه طوغری دونر، و ایکی قوله آیریلوب، بری انکلتره ونوروج سواحلیله ایسلانده جزیره‌سی آره‌سنده قطب شمالی‌یه طوغری چیقار؛ و دیکری غاسقونیه کورفزینه

كيروب، فرانسه واسپانيا وپورتكيز سواحلنی طولاً شرق، جنوبه طوغری دوزر. بو آقندينك مبدئی خط استوايه قريب اولمغله، صوبی صيجاق وزياده طوزلی وقويو ماوی رنكنده‌در. مكسيقه كورفزندن يعنی فلوريده بوغازندن خروجنده اكی اللی ايله سكسان كيلومتره آره‌سنده، درينلكی ٦٧٠ متره وسرعتی ساعتده ٦½ كيلومتره اولوب، حرارتی ٣٠ درجه‌در. بعده يلپازه كبی قوللره آيريله‌رق، حرارت وسرعتی كيتدكجه آزالير، وغرابندن اوله‌رق بو قوللردن بعضلری ديكرلرندن دها صيجاق ودها سريع الجرياندر. بو آقندينك سببی خط استوايه قريب اولان دكيزلر صولرينك حرارت شمسدن ايصينوب توسع ايتدكجه قطبلرك صوغوق ومنجمد صولرينه طوغری يايلق استعداد طبيعيسندن ايلری كلوب، اوروپای غربينك اصل معموريت وتمدنه مستعد اوله‌جق بر هوايه مالك اولمسنی موجب اولان بو آقنديدر؛ زيرا بونك صيجاق صولری آوروپای غربينك سواحلنه اوردقجه، وبونكله برابر كيدن صيجاق وبخارلی هوا بو مملكتلره چوقدقجه، عرضك اقتضاسی اولان برودتی قيروب، نباتات ومحصولاته تازه جان ويرر. انكلتره وفلنك وآلمانيه ممالكنك او عرضده بولنان روسيه وسيبريه وآمريقای شمالی ممالكندن هواجه اولان فرق كليسی وانكلترهنك سيسلرله دائما زمرد آباد چايرلری بو آقندينك تأثيرندندر. بو آقنديی اون آلتنجی قرن ميلاديده جيلبرت كشف ايدوب، قرن حاضرده دخی (موری) بو بابده تحقيقات فنيه اجرا ايتمشدر.

غوله { (Goole) انكلترهنك يورق قونتلغنده ويورقك ٣٢ كيلومتره شرق جنوبيسنده (اوس) ايله (دون) نهرلرينك ملتقاسنده بر قصبه اولوب، ٧٦٨٠ اهاليسی، نهرده كوچك كميلرك دخولنه مساعد ليمانی وايشلك تجارتی واردر.

غوليات { (Goliath) اجنبيلرك جالوته ويردكلری اسمدر. [«جالوت» ماده‌سنه مراجعت بيوريله].

غوليوس { (Golius) فلنكك مشاهير مستشرقيندن اولوب، ١٥٩٦ ده (لاهای) ده طوغمش، و١٦٦٧ ده وفات ايتمشدر. ١٦٢٢ ده سفارتله مراكشه كيدوب، مودتنده عربی معلمكنه نصب اولنمش؛ ١٢٢٥ دن ٢٩ تاريخنه‌دك شام وجزيرة العرب وممالك عثمانيه‌ده سياحت ايتمشدر. عربيدن لاتينجه‌يه مفصل بر لغت كتابی يازمش؛ وعربشاهك تيمورلنك تاريخنی وسائر بعض آثار عربيه‌يی لاتينجه‌يه ترجمه ايتمشدر.

غومرا { (Gomera) اسپانيايه تابع قناريه آطه‌لرندن يعنی جزاير خالداتدن بری اولوب، تنريف جزيره‌سنك جنوب غربی ساحلی قارشيسنده واقع وساحل مذكوردن ٢٧ كيلومتره كنيش بر بوغازله آيرلمشدر. بر قطع ناقص شكلنده اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سی ٣٧٨ مربع كيلومتره واهاليسی ١٢٠٠٠ كشيدر. اراضيسی بركانی وعارضه‌لی اولوب، اك يوكسك ذروه‌سی ١٣٤٠ متره ارتفاعنده‌در. سواحلی ديك وصرب اولوب، بعض يرلرنده بر قاچ يوز متره يوكسك قيالردن عبارتدر. مياه جاريه‌سی چوق اولوب، طاغلری طاغلانله ودوز يرلری خرما آغاجلريله مستوردر. طوپراغی زراعته پك مساعد ايسه‌ده، اهاليسی تنبل وجاهلدر. حيواناتی زياده‌در. بر مقدار بتاته اخراج اولنور. ونتيله يتيشديريلن قامش شكری، ايپك قوزه‌سی وقرمز شمدی متروكدر. مركزی ساحل شرقيسنده واقع و ١٠٠٠ اهاليلی جامع (سان سباستيان ده غومرا) اولوب، صاغلام ليمانی واردر. آطه‌نك ديكر بعض صاغلام قويلری‌ده واردر.

غونا { (Gona, Gona-koua) ياخود غوناقوآ (آفريقای جنوبيده انكلترهنك مستعمرلرنده ملز برقوم اولوب، قافر ايله هوتنتوت جنسيتلرينك اختلاطندن متولد اولدقلری مظنوندر.

غونايو { (Les Gonaïves) آمريقانك آنتيل جزائر كبيره‌سندن (هايتی) جزيره‌سنك مستقل اولان قسم غربيسنده وساحل غربيده‌كی همنامی اولان قويك ايچنده برقصبه واسكله اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسی وكوزل ليمانی واردر.

غونتران { (Gontran) فرانسه قراللرندن برنجی (قلوتر)ك ايكنجی اوغلی اولوب، ٥٦١ تاريخ ميلاديسنده حصه‌سنه بورغونيه واورليان حكومتی دوشمشيدی. برادرلری بيننده ظهور ايدن اختلافاتی تسويه ايله، لومباردلری مغلوب ايدوب، تجاوزلرينه برسد چكمش ايدی. برادرلرينك

وفاتنده یکنلرینك حقوقنی مدافعه، وکندی ملکنی ایکنجی شیلدبرته ترك ایتمشدی. ٥٩٣ ده وفات ایدوب، اعزه‌دن عداولنمغله، مارتك ٢٨ نده یورطیسی اجرا اولنور.

غوندار (Gondar) حبشك وسطلرنده یته غوندار ویا امهاره دینلن خطه‌نك مرکزی بر قصبه اولوب، ١٢° ٣٤′ عرض شمالی ایله ٣٥° ١٠′ طول شرقیده واقعدر. وقتیله بیوك بر شهر اولوب، ٥٠٠٠٠ اهالیسی وار ایکن، شمدی ١٠٠٠٠ اهالیسی، متعدد کلیسالری ونجاشی‌یه مخصوص بولنمش خراب بر سرایی واردر.

غوندبود (Gondebaude) بورغونیه قراللرندن اولوب، پدری غوندیوقك وفاتنده ٤٦٣ ده یالکز جنوب جهتی حصه‌سنه دوشمش ایسه‌ده، بعده الکانی رین مجراسندن آق دکیز ساحلنه و آلپ سلسله‌سندن یوقاری لوآره‌یه قدر توسیع ایتمشدی. برادرلرندن برینك دامادی اولان (قلوویس) صاحب ترجمه‌یی مغلوب ایدوب، ذاهب بولندیغی (آریوس)ك مذهبنی ترکله قتولیك اولمق شرطیله مصالحه ایتمشدی. غوندبود بر قانون مخصوص وضع، و ٥١٦ ده وفات ایتمشدر.

غوندریق (Gonderic) واندالرك حکمدارلرندن اولوب، میلادك ٤٠٦ تاریخندن ٤٢٧ تاریخنه‌دك حکم سورمشدر.

غوندمار (Gondemar) بورغونیه قراللرندن ایکی کشینك اسمیدر:

برنجیسی قوندیوقك اوغلی وغوندبودك برادری اولوب، ٤٦٣ ده پدرینك وفاتنده فرانسه‌ده‌کی ویانه جهتی حصه‌سنه دوشمش ایدی.

— ایکنجیسی مذکور غوندبودك ایکنجی اوغلی اولوب، ٥٢٤ ده بیوك برادری سجیسموندده خلف اولمش؛ واوسنه فرانقلری مغلوب ایده‌رك، حکمدارلری اولان قلودومیری قتل ایتمش؛ وتئودوریقه بر قاچ قصبه ترك ایله، ایتالیا ایله مصالحه ایده‌رك، بر مدت ممالکنی محافظه ایده‌بیلمش ایسه‌ده، ٥٣٤ ده قلوویس طرفندن مغلوب اولوب، الکاسی فرانسه‌یه الحاق اولنمش؛ وکندیسی ٥٤١ ده وفات ایتمشدر.

غوندیکر (Gondicaire) بورغونلرك ایلك حکمداری اولوب، ٤٠٦ تاریخ میلادیسنده غالیا یعنی اسکی فرانسه‌یه دخول ایله رین مجراسندن آلپ سلسله‌سنه قدر اولان قسم شرقیسنی ضبط ایده‌رك، ابتدا رومالیلره اظهار مطاوعت ایتمش؛ وصکره بر آره‌لق عصیان ایتمش ایسه‌ده، مغلوب اولدقدن صکره، یکیدن عرض اطاعت ایدوب، بونلرك معیتنده (آتیلا) یه قارشی حرب ایتمش؛ و ٤٣٦ ده رین وادیسنده هونلرله ایتدیکی محاربه‌ده قتل اولنوب، اوغلی غوندیوق خلفی اولمش ایدی.

غوندیوق (Gondioc) بورغونلرك ایکنجی حکمداری اولوب، آنف‌الترجمه قوندیکرك اوغلیدر. ٤٣٦ ده پدرینه خلف اولوب، ممالکنی توسیع ایله ٤٦٣ تاریخنه‌دك حکم سورمش؛ ووفاتنده ممالکنی درت اوغلنه تقسیم ایتمش ایدی.

غووان (Govan) اسقوچیه‌نك (لانارق) قونتلغنده وغلاسقووك ٥ کیلومتره غربنده (کاوین) ایله (قلیده) نهرلرینك ملتقاسنده بر قصبه اولوب، ١٩١٨٠ اهالیسی، سفائن امحالنه مخصوص دستکاهلری، اون دکرمنلری، کاغد، پاموق منسوجات، باصمه وایپك قماشلر فابریقه‌لری وبیوك بر ایپکخانه‌سی واردر. اسقوچیه‌نك الك اسکی قصبه‌سیدر.

غویاز (Goyaz, یاخود ویلاوآ ده غویاز Villa-Boa-de Goyaz) برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنده همنامی اولان جمهوریتك مرکزی بر قصبه اولوب، ریو ده‌یانیرونك ١٠٥٠ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق ١٦° ٢٠′ عرض جنوبی ایله ٥٢° ٥٤′ ٣٠″ طول غربیده واقع و ٨٠٠ اهالیبی جامعدر. آراغوآنی ایرماغنه تابع (ورملو) نهری قصبه‌نك ایچندن کچوب، یازین آنجق قصبه‌یه کفایت ایده‌جك قدر صو آقیتدیغی حالده، قیشین قصبه‌نك اطرافنی صو باصار. سوقاقلری کنیش ایسه‌ده، غیر منتظم وقالدیرمسزدر. کوندوزین هوا پك صیجاق وکیجه پك سرین اولدیغندن، خسته‌لقلری چوقدر.

غویاز (Goyaz) برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنی ترکیب ایدن یکرمی حکومتك بری اولوب، فرانسه‌نك بر بچغی وسعتنده اوله‌رق، شرقاً پارانان، تابتینغه ومانغا بیراس سلاسل جبالیله غرباً ریوغرانده وریوآروغاینه مجرالری آره‌سنده غیر منتظم ومستطیل شکلنده اوله‌رق جنوبدن شماله

اوزانه‌رق، ومنتهای شمالنده سیوریلنه‌رك، تو.
قانتین ایرماغنك پك اوزون اولان خلیجی منتهاسنه
واصل اولور. ۱۰′ ۶° ایله ۲۰′ ۲۰° عرض جنوبی
و ۴۸° ایله ۵۴° طول غربی آره‌لرنده ممتداولوب،
بویی ۱۴ واكی ٤ درجهٔ جغرافیه‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی
۷۴۷۳۱۱ مربع كیلومتره اولوب، اهالیسی ایسه
آنجق ۲۱۱۷۲۱ كشیدر، كه بهر درت مربع
كیلومترهیه بر كشیدن آز زیاده دوشیور. شمال
غربی جهتندن فراؤپارا، شمال شرق طرفندن
پاراناؤ وپیاؤهی، شرقاً باهیا ومیناس جرائس،
جنوب شرقی طرفندن ینه میناس جرائس، جنوب
غربی جهتندن وغرباً دخی ماتوغروسو حكومتلریله
محاط ومحدوددر. حدود شرقیه‌سنده بروجه مذكور
بربرینی متعاقب برقاج سلسلهٔ جبال اوزانوب، برا-
زیلیانك اولدقجه معموریت ومدنیته استعداد كوسترن
قسم غربیسی بو قابلیتدن دها جوق وقت ایچون
محروم كورینن قسم غربیسندن آیرر بر خط فاصل
حكمنده‌در. بو سلسله‌لردن بشقه جمهوریتك قسم
جنوبیسنده (بیرنه) اسمیله ارتفاعلری ۳۰۰۰ مترهیه
قریب اولان برصره طاغلر بولنوب، برازیلیانك شمالی
مائله‌سی جنوبی مائله‌سندن آیریور. بوطاغلرك جنوبی
اتكلرندن اینن بر چوق نهرلر (پارانه) ایرماغنه
دوكلك اوزره جنوبه طوغری آقدیغی حالده، ینه
مذكور طاغلرك شمالی اتكلرندن اینن صولر شماله
طوغری جریانله آمازون ایرماغنك منصبی قربنده
دوكیلن (توقانتین) ایرماغنی واوكاتابع اولان آراغوآی
نهر عظیمنی تشكیل ایدیور. توقانتین ایرماغی بووجهله
غویاز حكومتنده نبعان وتشكل ایدوب، مملكتك
اورته‌سندن جنوبدن شماله طوغری آقار، ونهایت
جمهوریتك شمال شرق حدودینی تشكیل ایدر. آرا-
غوآی ایسه حكومتك حدود شرقیه‌سنی تشكیل
ایده‌رك، ینه شماله طوغری آقار، ومملكتك اورته-
لرنده شرقه طوغری بر قول آیره‌رق، بعده بو ایكی
قول برلشمكله، (باناماال) اسمیله پورتكیز دولتی
وسعتنده بر جزیره تشكیل ایدرلر. نهایت غویازك
منتهای شمالنده توقانتین ایرماغنه دوكیلور. اراضیسی
قسم شرقیسنده عمومیت اوزره طاشلق وچاقیللق
ایسه‌ده، قسم غربیسی اوزون اوتلرله مستور اولوب،
حیوانات بتیشدیرمكه پك الویریشلیدر. طاغلرنده
اورمانلری وكراسته ومرانغوزلغه وبویاجیلغه الویریشلی
آغاجلرك انواعیله نباتات طبیه‌سی دخی چوق ایسه‌ده،
هنوز اخراج اولنه‌میور. اهالیسی ذاتاً پك آزمقدارده
اولمغله برابر پك‌ده چالیشقان اولمدقلرندن زراعت پك
كری اولوب، یالكز احتیاجات محلیه‌یه كوره حبوبات
وسائره زرع اولنور. انواع معادنی وعلی الخصوص
آلتون، الماس وبلوری چوق ایسه‌ده، هیچ بری
اخراج اولنمیور. پورتكیز مهاجرلری وقتیله آلتون
وقیمتلی طاشلر تحری ایدوب، بونلری بولمقده ویا
چیقارمقده قوللاندقلری بیچاره پرلیلری اتلاف ویا
اسیر ایده‌رك، اللرنده‌كی معدنلری قاپمغله انواع مظالم
مدهشه اجرا ایتدكدن صكره، شمدی او واسع ارا-
ضینك صاحبسز قالدیغنی كوره‌رك، واعمارینه مقتدر
اوله‌میه‌رق، عجز وحیرتله باقه قالمقده‌درلر. باشلیجه
اخراجاتی شكر قامشی، آناناس، پاموق، توتون، بعض
حیوانات وسائره‌در.

غویانه { یاخود كویانه (Guyane) آمریقای جنوبینك شمال شرق جهتنده بیوك
بر یر اولوب، بش دولت بیننده منقسمدر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — غویانه بحر محیط
آطلاسی ساحلنده (اورنوق) منصبندن آمازون
منصبنه‌دك ممتد اولوب، قره‌دن بو ایكی عظیم ایرماغك
وآمازونه تابع (ریونغرو) نهر كبیرینك مجرالریله
آیرلشدر. ریونغرو ایله اورنوقك بعض تابعلرینك
منابعی بربرلرینه پك قریب اولدیغندن، بو وجهله
غویانه همان هر طرفندن صو ایله محاط بر عظیم جزیره
حكمنده‌در. بحر محیط آطلاسیده مذكور منصبلرك
آره‌سنده‌كی سواحلی ۱۸۰۰ كیلومترهدن زیاده
اولوب، اورنوق منصبنك جنوبی ساحلنده واقع الك
شمالی نقطه‌سی اولان (موقوموقو) برونی ۴۵′ ۸°
عرض شمالیده وریونغرونك آمازونه دوكلدیكی محلده
واقع الك جنوبی نقطه‌سی ۳۰′ ۳° عرض جنوبیده
كائن اولمغله، غویانه خط استوانك آلتنده بولنیور.
الك شرق نقطه‌سی آمازونك منصبنك شمالنده ۱۷′ ۵۲°
طول غربیده واقع (رازو دونورت) یعنی برونی
والك غربی یری (اورنوق) ایله (غوآویاری) نهرلرینك
۴۰′ ۷۰° طول غربیده واقع ملتقاسیدر. شرق
جنوبیدن غرب شمالی‌یه طوغری ممتد بیضی الشكل
بر مملكت واسعه اولوب، بویی ۲۰ واكی حد وسطی

اوزره ١٠ درجۀ جغرافیه‌در،كه فرانسه‌نك درت مثلی دیمكدر. شرق شمالی جهتندن بحر محیط آطلاسی ایله، شمالاً وغرباً ونزوئلا ایله، جنوباً دخی برازیلیا ایله محاطدر.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری. — غربدن شرقه یك طولاشیقلی بر صورتده ممتد اولان بر صره طاغلر غویانه‌نك اورته‌سنده برتقسیم میاه خطی تشكیل ایدوب، بو طاغلرك جنوبی اتكلرندن نبعان ایله جنوبه طوغری آقان نهرلر آمازون ایرماغنه دوكیلور. شمالی اتكلرندن آقان صولر ایسه مملكتك نصف غربیسنده (اورنوق) ایرماغنه منصب اولور، ونصف شرقیسنده ایسه طوغریدن طوغری‌یه بحر محیطه دوكیلور نسبةً كوچك بر قاچ ایرماق تشكیل ایدر.

تقسیمات سیاسیه‌سی. — غویانه‌نك تقسیمات طبیعیه‌سی تقسیمات سیاسیه‌سنه اساس اولوب، آمازون حوضه‌سی داخلنده وخط استوانك ایكی طرفنده بولنان نصف جنوبیسی برازیلیایه تابعدر، و برازیلیا ممالك مجتمعه‌سندن آمازوناس ایله غراؤپارا حكومتلری بیننده منقسمدر. مائلاً شمالیه‌ده قالان نصف دیكرینك ایسه (اورنوق) حوضه‌سنه داخل اولان نصف غربیسی یعنی بتوننك بر ربعی (ونزوئلا) حكومتنه تابع اولوب، درت بش ایالت تشكیل ایدیور. بحر محیط آطلاسی ساحلی بوینجه اوزانان وصولری طوغریدن طوغری‌یه بحر مذكوره دوكیلن ربع دیكری ایسه انكلتره، فلمنك وفرانسه دولتلری بیننده منقسم اولوب، اوچ مهجر تشكیل ایدیور. برازیلیایه و ونزوئلایه تابع اولان غویانه‌نك اوچ ربعندن برازیلیا و ونزوئلا ماده‌لرنده بحث اولنوب، بوراده یالكز بروجه مذكور الآن آوروپا دولتلری بیننده منقسم اولان ربع باقیسندن بحث ایده‌جكز.

غویانه مهجرلری (Guyane Coloniale) آنفا بیان اولندیغی اوزره، آوروپا دول ثلثه‌سی بیننده منقسم اولان غویانه مهجرلرینك حدود جنوبیه‌سی تقسیم میاه خطیله آیرلمش اولوب، آنجق شرق وغرب حدودی هنوز منازع فیهدر. اورته‌ده بولنان فلمنك غویانه‌سی حدود اختلافندن بری ایسه‌ده، شرق جهتنده بولنان فرانسز وغرب طرفنده واقع انكلیز غویانه‌لرینك مختلف فیه یرلری خیلی بیوكدر. فرانسزلر حدودی آمازون منصبنك اوست طرفنه دوكیلن (آراغوآری) مجراسنه قدر سورمك ایستدكلری حالده، برازیلیا ممالك مجتمعه‌سی اورادن چوق یوقاری اولان (اویاپوق) نهرینی خط حدود عد ایدیور. منازع فیه اولان بو یر ایسه فرانسز غویانه‌سنك منازعه‌سز اولان قسمی قدر بیوكدر. انكلیزلر دخی كندی مهجرلرینی اورنوق منصبنه قدر توسیع ادعاسنده بولندقلری حالده، ونزوئلا حكومتی (اسكیبو) نهری مجراسنی خط حدود اعتبار ایتمك ایستیور.

غویانه مهجرلرینك اراضیسی ساحله متوازیاً اوچ منطقه تشكیل ایدوب، برنجیسی ساحل بوینجه ممتد اولان دوز وآلچق اووه‌در، كه نهرلرك دوكدكلری قوملردن كیتدكجه دكیزك ایچنه اوزانوب، توسع ایتمكده‌در. ایكنجیسی بو اووه‌نك منتهاسنده بولنان تپه‌لر وجزئیجه مرتفع یرلر منطقه‌سیدر، كه بو تپه‌لر اشجار ونباتاتله مستور اولوب، آنجق چایلر كنارلرینك طوپراغی سوروكلمكله، بعض طرفلری كیتدكجه صربلاشمقده‌در. بو تپه‌لرك اوسته‌نده یعنی جنوبنده مهجرلرك حدودینی تشكیل ایدن طاغلر منطقه‌سیدر، كه بو طاغلر دخی برتقسیم میاه خطی تشكیل ایتدكلری حالده، ارتفاعلری ٣٥٠ مترودن زیاده اولمیوب، تپه‌لری غرانیتدن عبارت واتكلری بالطه كورمه‌مش واسع اورمانلرله مستوردر. بو اورمانلر صرتك او بر طرفنده دخی برازیلیانك هنوز مجهول اراضیٔ واسعه‌سنده الی ماشاء الله ممتد اولورلر. اووه منطقه‌سنك اكی اللی ایله یوز كیلومتره آره‌سنده اولوب، طوپراغی مائیتراق بالچیقدن عبارتدر. مهجرلرك اك معمور ومسكون جهتی اوراسیدر. هواسی صیجاق وآغر اولوب، میزان الحراره نادراً ٢٠ درجه‌دن آشاغی اینر، وچوق دفعه ٣٥ درجه‌دن یوقاری چیقار. ایكی یاغمور وایكی قوراقلق موسمی اولوب، یاغمور موسملرینك بری مایس ابتداسندن تموزك نهایتنه‌دك سورر، ودیكری كانونلرله شباطده اولور. قوراقلق دخی ایلك وصوك بهارلرده حكم سورر. سواحله قریب یرلرده وانهارك منصبلرنده صیتمه‌لر چوق وصاری صیتمه علت مدهشه‌سی كثیر الوقوعدر. دها مرتفع یرلرده هوا دها صاغلام ایسه‌ده، زراعت ایشلری اهالینی آلچق یرلرده اسكانه جلب ایدوب، مرتفع یرلری همان خالیدر. هله آوروپالیلر اوهوالرله

امتزاج ایده‌مدکلرندن، آنجق اوتوز قرق نفوسده
بر آوروپالی بولنور، واکثر عمله زنجی و چینلیدن
عبارتدر. نباتاتی وعلی الخصوص اشجاری پك چوق
وپك متنوع اولوب، کراسته‌یه، مرانقوزلغه وطاو.
شانلغه یارار مختلف الوان آبنوس وآقاژوکبی بزجه
اسملری دخی مجهول پك چوق اشجارله بویاجیلقده
ومیوه ویا یاپراق وقبوقلرندن بعض یاغلر وعطریات
اخراج اولنور ویا ضمغلری آلنیر وصنایع وطبده
استعمال اولنور حسابسز آغاجلری واردر. اکمك
یرینه مستعمل بیوك بر میوه ایله سوده مشابه بر
مایع ویرر ایکی جنس آغاجی‌ده واردر، که انسان
ایچون زحمتسز وحاضر ایکی مدار معیشت اوله بیلیر.
اشجار مختلفه‌سندن پك چوق اخراجات اولیور.
حیواناتی دخی چوق اولوب، ژاغار دینلن آمریقا
قاپلانیله تاپیر دینلن طوموزه مشابه بر حیوان،
میمونلرك انواعی، حشرات وییلانلرك انواعی، قره
ودکیز قاپلومباغه‌لری، پاپاغانلرك انواعی، سینك
قوشلری وسائر طیورك اجناسی، انهارده بالیقلرك
انواعی ویوزکیلویه قدرکلن بر نوع ییلان بالیغی،
سیوری سینك وسائر حشرات مضره بولنور. بو
حشراتدن برجنسی یمورطه‌سنی انسانك طیرناغی آلتنه
ودیکر بر جنسی برون دلیکلرنده براقوب، بو یمور.
طه‌دن چیقان قوردلر انسانی اتلاف ایدنجه‌یه قدر
اتلرینی یرلر.

اون آلتنجی قرن میلادی اوائلنده اسپانیوللر
دفعاتله غویانه‌یی ضبط واعمار اتمکه کیدوب، ١٥٨١
تاریخنده فلمنکلیلر دخی سواحلك بعض طرفلرینه
بناشمشلر؛ ودرعقب اسپانیوللرله یرلیلر طرفندن طرد
واخراج اولنمشلرسه‌ده، ١٥٩٦ ده یکیدن کیدوب،
«یکی زلانده» تسمیه ایتدکلری بر مهجر تأسیس
ایتمشلردی. اون یدنجی قرن اوائلنده فرانسزلر دخی
ساحلده غویانه قصبه‌سنی بنا ایدوب، بعده الرندن
چیقان قناده‌یه بدل غویانه‌ده بیوك بر مهجر تأسیسنه
چالیشمشلرسه‌ده، نقل ایتدکلری اون بش بیك کشیدن
اون اوچ بیکی تلف اولمغله، مقصدلرینه نائل اوله‌ما.
مشلردی. بو صوك ایکی قرن ظرفنده اسپانیوللر،
پورتکیزلیلر، فلمنکلیلر، فرانسزلر، انکلیزلر، یرلیلر
وزنجی کوله‌لر آره‌سنده لاینقطع محاربه ومنازعه‌لر
وقوع بولوب، فرانسه‌نك انقلابات داخلیه‌سی صره‌سنده
انکلتره بتون سواحلی ضبط ایتمش ایسه‌ده، ١٨١٧
تاریخنده عقد اولنان بر معاهده ایله شمدیکی تقسیم
تقرر ایتمشدر.

عموم غویانه مهجرلری حقنده بوقدر معلومات
عمومیه ویردکدن صکره، اوچ مهجردن بهرینك
دخی زیرده تعریفنه کیریشه‌جکز.

غویانه { انکلیز — سی آنغلاً } (Guyane Anglaise, British Guiana)
بیان اولنان اوچ آوروپا مهجرینك اك غربیسی او.
لوب، وقتیله (دمراره) اسمیله معروف ایدی.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — بو مهجر
حقنده انکلیز مدعیاتیله ونزوئلا وبرازیلیا مدعیاتی
آره‌سنده بیوك بر فرق اولوب، انکلتره دولتی
(اورنوق) ایرماغنك منصبنی حدود عد ایتدیکی
حالده، ونزوئلا حکومتی (اسکیبو) وبوکا تابع
(روپونونی) نهرلری مجراسنه قدر اولان یرلری
یعنی مملکتك همان نصفی مقدارینی تملك ادعاسنده‌در.
کذلك برازیلیا ممالك مجتمعه‌سی تقسیم میاه خطنه قدر
قناعت ایتمیوب، مذکور (اسکیبو) نهرینك صوك
تابعی (سیپارونی) مجراسنه‌دك اولان قسم جنوبیسنی
تملك ایستیور. انکلیزلرك اعتبار رسمیسنه کوره،
بو مهجرك مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٢١ ٢٤٣ ونزوئلا
ایله برازیلیانك مدعالرنجه یالکز ٥١ ٨٥٧ مربع
کیلومتره‌دن عبارتدر. برنجی تقدیرده انکلیز غویانه‌سی
اوچ مهجرك اك بیوکی وایکنجی تقدیرده اك کوچکیدر.
هرحالده شمالاً بحر محیط آطلاسی ایله، غرباً ونزوئلا،
جنوباً برازیلیا، شرقاً دخی فلمنك غویانه‌سیله
محدوددر.

حال طبیعیسی، انهاری. — طبیعت اراضیسیله
اووه وتپه وطاغلرندن ماده آنفه‌ده بحث اولندیغندن،
بوراده یالکز انهارینی ذکر ایده‌جکز. خیلی بیوك
بر قاچ ایرماق انکلیز غویانه‌سنك منازع فیه اولمیان
قسمنده اوزون ودرین خلیجلر تشکیل ایده‌رك بحر
محیطه دوکیلور. بونلرك اك بیوکی (اسکیبو) ایرما.
غیدر، که حدود جنوبیه‌ده‌کی ارتفاعلردن نبعانله، شماله
طوغری آقه‌رق، صولدن حدود شرقیه‌ده‌کی طاغلردن
ومنازع فیه یرلردن کلن بش آلتی بیوك وبر چوق
کوچك نهرلرك صولرینی جمع ایله آغزی ٣٠ کیلومتره
کنیش وآنجق اورمانلرله مستور بر طاقم آطه‌لرله

محدود بر خلیجدن دکیزه دوکیلور. بونك کنیشلکی ۱۲۰ کیلومتره یوقاری‌یه قدر دوام ایدر. ایکنجیسی (دمراره) ایرماغیدر، که خلیجی ۲ کیلومتره کنیشلکنده ایسه‌ده، خیلی بیوك کمیلر مجراسنك آغزندن ۱۵۰ کیلومتره یوقاری‌یه قدر چیقار. اوچنجیسی (بربیسه) نهریدر، که آغزی ۵ کیلومتره وسعتنده اولوب، بیوك کمیلر ۷۵ وکوچکلری ۲۰۰ کیلومتره یوقاری‌یه قدر چیقار. دردنجیسی حدود شرقیه‌سنی آیران (قورنتین) ایرماغیدر، که بیوکلکده ایکنجی اولوب، آغزی ۱۵ کیلومتره وسعتنده‌در، وبیوك کمیلر ۵۰ کیلومتره یوقاری‌یه قدر چیقار. انهار مذکوره‌نك آشاغیلری متعدد جدوللر وبختملرله اعمار اولنه‌رق، فائده‌لری تعمیم وتکثیر اولنمشدر. بو نهرلر پك کوزل طرق تجارت ووسائط نقلیه تشکیل ایدوب، مملکتك طوپراغنك قوهٔ انباتیه‌سیله منابع طبیعیهٔ ثروتنه منضم اولنجه، بو یرك استقبالنی تأمینه کافیدر. ونزوئلا حدودینك منتهاسنده (رورایما) طاغی بولنیور، که ۲۲۵۰ متره ارتفاعنده اولوب، اتکلرندن اینن صولر بر طرفدن اسکیبو، برطرفدن اورنوق وبر طرفدن‌ده آمازون ایرماقلرینه کیدر.

زراعتی، صنایع وتجارتی. — الك برنجی محصولاتی شکر قامشی، قهوه، پاموق، برنج اولوب، کرك بونلرك استحصالی وشکر، روم وسائره اخراجیچون وکرك اورمانلرنده قطع ونقل اولنان قیمتلی آغاجلرك ایشلدلمسیچون سواحلده وانهارك کنارلرنده انکلیزلر برچوق فابریقه‌لر تأسیس ایله، اوواسنی‌ده بر ایکنجی انکلتره صورتنه قویمشلردر. اوزون اوتلری حاوی واسع اووه‌لرنده خیلی مقدار صیغیر وآت یتیشدیریلیر. طاتلی بتاته، مصر، موس وسائر بعض حبوبات دخی احتیاجات محلیه‌یه کوره زرع اولنور. سنوی اخراجاتی ۶۳ وادخالاتی ۵۴ ملیون فرانق راده‌لرنده اولوب، تجارتی برنجی درجه‌ده انکلتره وایکنجی درجه‌ده ممالك مجتمعه ایله اولور.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — انکلتره بو مهجری ضبط ایتدیکنده یعنی ۱۸۱۲ تاریخنده اهالیٔ محلیه بر قاچ بیك آوروپا مهاجری طرفندن حیوان کبی چالیشدیریلان ۱۰۰۰۰۰ زنجی اسراسندن عبارت ایدی. انکلیزلر ۱۸۳۸ تاریخنده اساری لغو ایتمشلردر. شمدیکی حالده اهالیسی ۲۸۴۸۷۷ کشی اولوب، آنجق اونده بری آوروپالی وبونلرکده چوغی پورتکیزلی وقصوری یرلی، زنجی، ملز، چینلی، هندلی وسائره‌در.

اصول اداره‌سی، تقسیماتی. — بو مهجر: اسکیبو، دمراره وبربیسه اسملریله اوچ قونتاق یعنی سنجاغه منقسم اولوب، مرکزی (جورجتوون) شهریدر، که ۵۰۰۰۰ قدر اهالینی جامعدر. بوندن بشقه یالکز بر قصبه‌سی واردر، که بربیسه سنجاغنك مرکزی اولان (نیوآمستردام) قصبه‌سی اولوب، یدی سکز بیك اهالیسی واردر. انکلتره طرفندن نصب اولنمش بر والی بشی اهالیدن منتخب ودردی والی طرفندن منصوب طقوز اعضادن مرکب برمجلس اداره‌نك استشاره‌سیله ادارهٔ مملکت ایدوب، ینه اهالیدن منتخب برمالیه وبودجه قومیسیونی‌ده واردر. اکثر نظاماتی فلمنکلیلردن قالمه اولوب، بعض جهتلری تعدیل اولنمشدر. واردات ومصارفی اون ملیون فرانق راده‌لرنده اولوب، باشلیجه وارداتی ادخالاتدن آلنان کمرکدن عبارتدر. مکتبلری چوق اولوب، دارالمعلمین، یتیم خانه‌سی، فقیرخانه‌سی، مسکین‌خانه‌سی، تیمارخانه‌سی، خسته‌خانه‌سی وایچریده بر حبسخانهٔ عمومیسی واردر. عساکر موظفه‌سی زنجیلردن مرکب اوچیوز نفردن عبارت اولوب، عساکر ملیه‌سی‌ده واردر.

غویانه (فلمنك — سی) (Guyane Hollandaise) غویانه مهجرلرینك اورته‌ده بولنانی اولوب، سورینام (Surinam) اسمیله دخی معروفدر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — فلمنك دولتنك غویانه‌ده‌کی مهجری غرباً (قورنتین) مجراسندن شرقاً (مارونی) مجراسنه وشمالاً ساحل بحردن جنوباً تقسیم میاه خطنه‌دك ممتد اولوب، شرقاً فرانسز، غرباً انکلیز غویانه‌لریله، شمالاً بحر محیط آطلاسی ایله، جنوباً دخی برازیلیا ممالك مجتمعه‌سیله محدوددر. برازیلیا جهتندن حدودی پك ده معین اولمیوب، فرضیدر. ۶° ایله ۱°۳۰′ عرض شمالی و ۵۵°۵۰′ ایله ۵۹°۵۰′ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بویی تقریباً ۵۰۰ وشرقدن غربه وسطی اکی ۳۵ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی

١٠٠ ١٢٩ مربع كيلومتره اولوب، ٧١٠٠٠ اهاليسى واردر.

حال طبيعيسى، جبال وانهارى. — فلمنك غويانه‌سى احوال اراضيجه انكليز غويانه‌سنه مشابه اولوب، آنجق ساحل بونجه ممتد اولان اووه بوراده دها آلچق اولمغله، دكيزك مدى حالنده انهار صولرينك كرى‌يه تپمسندن اكثر يرلرى صو آلتنده وبطاقلق حالنده بولنور؛ وييقلمش آغاجلرله مملو اولوب، مليونلرله صو قوشلرى چامورلرده ينكچ وقورباغه طوپلار؛ وهواده بلوط كبى سيورى سينكلر اوچشور. بو آلچق اووه‌نك آرقه‌سنده‌كى تپه‌لر ايسه انكليز غويانه‌سنك كيلردن مرتفعجه وكوزلدر. مملكتك ايكى طرفنده حدودينى تحديد ايدن (قورنتين) و(ماروى) ايرماقلرندن بشقه مهجرك اورته‌لرنده دخى برقاچ ايرماق بولنوب، جمله‌سنك اك بيوكى بو مملكته اسمنى دخى ويرن (سورينام) ايرماغيدر. نهرلرينك جمله‌سى جنوبدن شماله اينوب، آنجق حدودده كيلردن ماعداسى اووه‌يه دوشدكدن صكره، غربه طوغرى دونرلر. بو انهارك جمله‌سى كنيش وصولرى چوق اولوب، آشاغى طرفلرى ايكى اوچ كيلومتره وسعتنده‌در؛ وشلاله‌لرك مانع اولمدقلرى يرلرده مختلف جسامتده كيلر خيلى يوقارى‌يه قدر چيقار. بوكبى عملياتده آليشيق وپك ماهر اولان فلمنكليلر بو مجرالرك آره‌سنده جدوللر دخى آچوب، طرق بحريه‌يى تكثير ايتمشلرسه‌ده، آلچق اووه‌نك بطاقلقلرينى قوروتمغه موفق اوله‌مامشلردر. سورينام مجراسى اوزرنده بولنان مركزى (پاراماريبو) نك اوكنده يوزلرجه سفائن استيعابنه كافى ليمان وكوزل ريختملر واردر. مملكتك ياغمورلرى پك چوق اولمغله، نهرلرينك صويى هيچ بر وقت آزالماز.

محصولات وزراعتى. — فلمنك غويانه‌سنك معمور يرلرى انهارك وبونلر بيننده‌كى جدوللرك كنارلرندن عبارت اولوب، باشليجه محصولاتى شكر قامشى، قاقائو، قهوه وپاموقدر. مقدما بو يردن سنوى سكز اون مليون كيلويه قريب شكر چيقمقده ايكن، بعده وقوع بولان محاربات داخليه وزنجى كوله‌لرك حريتلرينى استرداد ايچون بر عصر سورن اختلاللر ونهايت بو صوك زمانلرده بعض انهارينك صولرنده كوزل آلتون ريزه‌لرى كشف اولنمغله، اكثر عمله‌نك زراعتى ترك ايدوب، آلتون اخراجنه طمع ايتملرى زراعتك كلى تدنيسنى موجب اولمش؛ وهله قهوه محصولى احتياجات محليه نسبتنده يتيشمكه باشلايوب، پاموق دخى جزئيات مقدارنده قالمشدر. زنجى وچينلى عمله استخدامى ايچون بيوك سرمايه‌لرك فقدانى واوروپا مهاجرلرينك مملكتك صيجاق وآغر هواسيله امتزاج ايده‌مه‌مسى، بو مهجرك اعمار وترقيسنه مانع اولمقده‌در. وسائط تجارت واختلاط طرق مائيه‌دن عبارت اولوب، نهرلرده وجدوللرده كمى وماعونه وصندال موارده اولنيور.

اهاليسى. — وسعت اراضيسنه كوره پك جزئى اولان اهاليسنك قسم كليسى زنجى اولوب، اوروپا مهاجرلرى آنجق بيك كشى راده‌لرنده‌در. اسكى يرليلر دخى بو مقداردن آشاغيدر. زنجيلر زنكبار طرفلرندن منقول اولوب، چاليشقان وعقل سليم صاحبلريدر. ١٨٣٦ ده حريتلرينى استرداد ايدوب، ايشلدكلرى يرلرك واوتورقلرى خانه‌لرك صاحبلرى اولمشلردر. اوروپاليلرك اراضيسنى دخى اجرتله ايشلرلر. آغاجلر آلتنده كوزل اخشاب خانه‌لرى ومزروعاته محاط كويلرى واردر. بر طاقلرى‌ده نيم مستقل بر حالده وكندى رئيسلرينك تحت اداره‌سنده اورمانلرك كنارلرنده ياشايوب، باشليجه كراسته قطعيله كچينيرلر. بونلره «اورمان زنجيلرى» معناسيله (بوش نكر) نامى ويريليور. اوروپاليلر باشليجه فلمنك لسانيله وزنجيلر انكليز، پورتكيز، فلمنك وزنجى لسانلرندن مركب غلط بر لسانله متكلمدرلر.

اصول اداره‌سى. — بو مهجر فلمنك دولتى طرفندن تعيين اولنان بر والى وبر مكتوبجى وبر حاكم ايله اهاليدن ٦ سنه مدتله انتخاب اولنان ٩ اعضادن مركب بر مجلس اداره معرفتيله اداره اولنور. مجلس اداره ايله والى آره‌سنده اختلاف ظهورنده والى، لاهايده‌كى مستعمرات نظارتنه جواب ويرمك ومسئوليتى اوزرينه آلمق شرطيله، حركت ايدر. برقاچ قضايه منقسم اولوب، مركزى ٢٤٠٠٠ اهالى‌يى جامع اولان (پاراماريبو) اسكله‌سيدر.

غويانه { فرانسزسى (Guyane Française) غويانه مهجرلرينك اك شرقيسيدر.

موقعى، حدود ومساحه‌سى. — هر نه قدر

فرانسه‌نك مدعیاتی آرافوآری مجراسنه قدر اولوب، مملکتك برمثلی دخی کندی تابعی عد ایتمك ایستور. سه‌ده، رسماً ومتفقاً طانیتمش اولان فرانسز مهجری (اویوبوق) نهری مجراسنه‌دك اولوب، بو نهر شرق جنوبی جهتندن برازیلیا حدودینی آییریور. جنوباً دخی تقسیم میاه خطیله برازیلیادن وغرباً (مارونی) مجراسیله فلمنك غویانه‌سندن آیرلمشدر. شمال شرق طرفی دخی بحر محیط آطلاسی ایله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٨ ٩٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٩ ٧٦٩ کشیدر.

حال طبیعیسی، انهاری. — بو مهجرك دخی اراضیسی دیکر ایکیسنك کینه مشابه اولوب، هنوز مجهول حالنده اولان قسم جنوبیسی طاغلق واورمانلق، قسم وسطیسی اوزون اوتلرله مستور و بعض اورمانلری حاوی مرعالق، ساحل جهتی دخی بطاقلقدر. فرانسز حکومتی بو بطاقلقلری قوروتمغه و خندقلر وجدوللر آچمغه دخی همت ایتمدیکندن، آوروپا مهاجرلریچون واسع بر مزارستان اولمغله شهرت بولان غویانه‌نك اصل بو جهتیدر، که بطاقلقلرك عفونتی هوایی تسمیم ایدوب، ناقابل اسکان بر حاله قویبور. فضله اوله‌رق، فرانسز غویانه‌سنك سواحلی دخی بك صیغ اولوب، آمازون نهر عظیمنك متصل دوکدیکی قوملر قعر بحری طولدیرمش اولمغله، بش متره‌لك عمق بولمق ایچون اون اون بش کیلومتره آچلمق اقتضا ایدر. سواحلك اوکنده بر طاقم قیالق وقوملق آطه‌جقلر دخی بولنیور. حدودینی تحدید ایدن مذکور ایکی ایرماغك آره‌سنده بر قاچ ایرماغی و بونلره دوکیلور چایلری اولوب، بو ایرماقلرك باشلیجه‌لری شرقدن باشلایه‌رق: آپاراغوآ، سینا ماری و مانا نهرلریدر. بو ایرماقلرك یالکز آشاغیکی ٨٠ ویا ١٠٠ کیلومتره‌لك یرلری سیر سفائنه صالحدر. جنوب جهتنده‌کی تقسیم میاه خطنك اك یوکسك محللری ٤٠٠ متره ارتفاعنده‌در.

اقلیم و هواسی. — اك صیجاق هواسی تموز واغستوس ایله ایلول وتشرین اولده اولوب، میزان الحراره ٣٥ درجه‌یی کچر؛ اك سرین موسمی دخی کانونلرله شباط ومارتده اولوب، بو موسمده چوق یاغمور یاغار، ومع هذا میزان الحراره ٢٢ درجه‌دن آشاغی اینمز.

زراعتی، محصولات ومنابع ثروتی. — فرانسز غویانه‌سنك (آپورو آغ) وادیسنده بولنان بر مقدار آلتون معدنی اهالی وعمله‌یی زراعتدن آییره‌رق، آلتون تحریسنه دوشورمش اولمغله، هوانك آغیرلغنه واهالینك آزلغنه منضم اوله‌رق، بو مهجرك فقر وتدنیسنی موجب اولمشدر. باطله کورمه‌مش اورمانلرنده کراسته وبویاجیلغه ومرانغوزلق وطاوشانلغه یارار بك چوق اشجار وار ایسه‌ده، ینه چالیشه‌جق قوللرك فقدانندن بك آز استفاده اولنیور. یالکز نیم مستقل بر حالده اورمانلرده یاشایان زنجیلر مارونی نهریله کراسته ایندیروب، بونلر دخی فلمنك غویانه‌سی اسکله‌لرینه کوتوروورلر. زراعتی بك جزئی اولوب، باشلیجه محصولاتی: شکر قامشی، قهوه، قاقاو، بهارات متنوعه و جزئی پاموق وپرنجدن عبارتدر. اوزون اوتلرله مستور واسع اووه‌لرنده نیم وحشی حالنده صالمه حیوانات بولنوب، خیلی مقدار دری وسائر محصولات حیوانیه اخراج اولنور. آلتون معدنلرندن بعض سنه‌لر درت بش ملیون فرانق قیمتنده معدن چیقار.

اهالیسی. — اهالیسنك قسم اعظمی زنجی وملز اولوب، اسکی یرلیلر بقیه‌سی دخی ٢٥٠٠ نفوسه قریبدر. آوروپالی مهاجرلرك مقداری آنجق ١١٥٠ کشی‌یه بالغ اولور. قصوری عمله‌لك ایتمك اوزره سوق وادخال اولنمش هندلی، چینلی وسائره‌در.

اصول اداره‌سی. — مرکزی ٨٠٠٠ اهالی‌یی جامع (قاینه) اسکله‌سی اولوب، ١٤ ناحیه‌یه منقسمدر. پارسدن کوندریلن بر والی بر مجلس اداره و ١٦ مبعوثدن مرکب بر مجلس منتخب معاونتیله ادارهٔ مملکت ایدر. بر محکمهٔ استینافی‌ده واردر. بو مهجر فرانسه مجلس مبعوثانه بر مبعوث کوندرمك حقنی حائزدر. راهب وراهبه‌لر طرفندن اداره اولنور ذکور واناثه مخصوص ایکی داخلی مکتبیله بر مکتب صنایعی وایکی مکتب ابتدائیسی، اوچ خسته‌خانه‌سی وبر مسکینخانه‌سی واردر.

غیاث { ایران شعراسندن درت کشینك مخلصیدر:

برنجیسی یزدلی اولوب، نقاشلقله مشغول ایدی. شو رباعی اونکدر:

بیچاره کسی که شهر یزدش وطن است
بیچاره تر آن که نقش بندیش فن است
زین هردو بتر کسی که زاهل سخن است
ناچار کسی که هرسه دارد چومن است

— ایلنجیسی (غیاث الدین محمد کجمی) شاه طهماسبك دفترداری امیربیكك برادری ایدی. شو بیت اونكدر:

خموشیم شب هجران زبیوفائی نیست
که نالهرا بلبم قوت رسائی نیست

— اوچنجیسی (مولانا غیاث الدین) امیر برهان ابرقوهینك برادری ایدی. شو بیت اونكدر:

در سرم باز آتشی از عشق آن دلبر کرفت
باز عشق کرمیٔ دیرینه ام از سر کرفت

— دردنجیسی (مولانا —) مشهدلی اولوب، بویاجیلقله مشغول ایدی. شو رباعی اونكدر:

خوبان که زجام حسن مستند همه
هر عهد که بستند شکستند همه
با عاشق خویش آشنایی نکنند
بیکانه ویکانه پرستند همه

غیاث الدین { (سلطان —) خوارزمشاهان سلاله‌سنك سكزنجی حكمداری اولوب، بدری سلطان قطب الدین محمد زماننده کرمان والیسی ایدی. بدری چنكیزك اوكندن فرار ایدوب، وفات ایتدكدن صكره، صاحب ترجمه کرمانه عودت ایتمك ایستمش ایسه‌ده، دخول ایده‌میوب، فارس جهتلرینی تخریبه قویلمشیدی. برادری جلال الدین هندن عودت ایتدكده، غیاث الدین ابتدا عرض اطاعت ایتمش ایسه‌ده، بعده طغیان ایله، کرمانه کیده‌رك، براق حاجب طرفندن استقبال اولنمش؛ ونهایت اوراده مسموماً وفات ایدوب، ملكی برادری جلال الدینك الینه كچمش ایدی.

غیاث الدین { کرت ملوکندن ایکی حکمدارك اسمیدر:

برنجیسی ملوك مذكورەنك دردنجیسی اولوب، رکن الدینك اوغلی ودولت مذكورەنك مؤسسی اولان شمس الدین محمدك طورونیدر. ۷۰۶ تاریخنده، برادری ملك فخر الدینك وفاتی اوزرینه، الجایتو خان فرمانیله غور و خراسان امیری اولمشیدی. ۷۲۱ تاریخنده ایفای حج شریف ایچون، حجازه واروب، عودتنده سلطانیه‌یه اوغرایه‌رق، سلطان ابو سعید خان و امیر چوبان طرفندن رعایت کورمشدی. بعده امیر چوبان سلطان ابو سعید خاندن فرار ایتدیكنده، صاحب ترجمه‌یه التجا ایتدیكی حالده، خیانت ایدوب، کندیسنی اوغلی هلو خانله برابر قتل ایده‌رك، نعشلرینی سلطان ابو سعیده کوندرمشدی. اوتوز ایکی سنه حکومت سوروب، ۷۲۹ تاریخنده وفات ایتمشدر. اوغللری شمس الدین وحافظ ومعز الدین ابو الحسین صره ایله حکومت سورمشلردر:

— ایكنجیسی (غیاث الدین پیر علی) ملوك کرتك سكزنجی واخیری اولوب معز الدین ابو الحسن محمد بن غیاث الدینك اوغلیدر. ۷۷۱ تاریخنده بدرینه خلف اولوب، ۱۲ سنه حكومت سوردكدن صكره، تیمورلنك خروج ایتدكده، هراتده تحصن ایدوب، بر خیلی وقت مقاومت ایتمش ایسه‌ده، نهایت بو جهانكیرك الینه كچوب، اقربا و تعلقاتیله برابر اسیراً ماوراء النهره کوندرلمش؛ واوراده اعدام اولنه‌رق، بونكله کرت دولتی منقرض اولمشدر.

غیاث الدین { (محمد — بن جلال الدین) اون اوچنجی قرن هجری هندستان مشاهیر علما وشعراسندن اولوب، ۱۲۴۲ تاریخنده « غیاث اللغه » عنوانیله فارسی بر لغت کتابی یازمشدر. « مفتاح الکنوز »، « شرح سکندرنامه » و « نسخهٔ باغ و بهار » عنوانلریله اوچ منظومه‌سی وبر چوق قصائد و سائر اشعاری واردر. هندك مصطفی آباد قصبه‌سنده یاشامشدر.

غیاث الدین { (میر — بن میر صدر الدین) ایران مشاهیر شعرا و حکماسندن وشیراز ساداتندن اولوب، فلسفه وعلوم مختلفه‌یه متعلق بعض آثاری وخیلی اشعاری واردر. شو قطعه اونكدر:

کرفتم که خود مرك لذت ندارد
نه کسرا خلاصی دهد جاودانی
اکر قلبتان نیست از قلبتانان
وکر قلبتا نست از قلبتانی

غیاث الدین بلبان { دهلی حکمدارلرندن اولوب، عن اصل سلطان التمشك رجالندن ایكن، بعده دامادی اولمشیدی. مشارالیهك وفاتیله اوغلی ناصر الدین محمودك جلوسنده بونك وزیری اولمش؛ و ۶۶۴ تاریخنده بونك وفاتی اوزرینه، تختی ضبط ایده‌رك ۲۰ سنه حکومت سوردكدن صكره، ۶۸۵ ده

٨٠ ياشلرنده وفات ايدوب، تورونی معزالدين كيقباد بن بغرا خان خلفی اولمشدی.

غياث الدين بن حميدالدين {[«خواندمير» مادهسنه مراجعت بيورله.]

غياث الدين بهمنی {هندستانك جنوبندهكی دكن قطعهسنده حكم سورن بهمنیان دولتی ملوكندن اولوب، سلطان محمود شاه اولك بيوك اوغليدر. ٧٩٩ تاريخنده، پدرينك وفاتی اوزرينه، پدری ياشنده ايكن، تخته چيقوب، ايكی آی صكره، ترك كولهلرندن وزير اتخاذ ايتمش اولديغی (لاچين) طرفندن اسقاط، وكوزلری چيقارلهرق بر قلعهيه حبس، وعمی شمس الدين اقعاد اولنمشدی.

غياث الدين پوربی {هندستانده بنكاله ملوكندن اولوب، ٧٧٥ تاريخنده پدری سكندر پوربی‌يه خلف اولمش؛ وبدی سنه حكومت سوردكدن صكره، وفات ايدوب، اوغلی سلطان السلاطين يرينه چكمشدی.

غياث الدين تغلق {هندستانده دهلی شهرنده حكومت سورن تغلق شاهان سلالهسندن ايكی حكمدارك اسميدر:

برنجيسی سلالهٔ مذكورهنك برنجی حكمداری اولوب، پدری تغلق سلطان غياث الدين بلبانك كولهسی ايكن، صاحب ترجمه ٧٢١ تاريخنده خسرو شاهی قتل ايله، حكومتی ضبط ايتمش؛ واوچ بچق سنه حكومت سوردكدن صكره، ٧٢٥ ده مقتولاً وفات ايدوب، اوغلی محمد شاه تغلق خلفی اولمشدر. شاعر شهير خسرو دهلوی صاحب ترجمهنك معاصری اولوب، احسانلرينه نائل اولمش؛ و «تغلق نامه» عنوانيله منظوم تاريخنی يازمشدر.

— ايكنجيسی ملوك مذكورهنك بشنجيسی اولان فتح خانك اوغلی وفيروز شاهك تورونيدر. ٧٩٠ تاريخنده جدينك وفاتی اوزرينه، دهلی تختنه چيقوب، سفاهته طالهرق، امور دولتی اهمال ايتديكندن، آلتی آی صكره كنديسی اسقاط، وعم زادهسی ابو بكر تغلق شاه بن ظفرخانی اقعاد ايتمشلردی.

غياث الدين جهانكير {[«جهانكير» مادهسنه مراجعت بيورله.]

غياث الدين چلبی {سلطان بايزيد خان ثانی دوری علماسندن اولوب، مشهور آق شمس الدينك برادر زادهسيدر. خواجه زاده وخيالی كبی عصری مشاهير علماسندن تحصيل ايدوب، درسعادت وبروسه وادرنهده بعض مدارسده مدرسلك ايتدكدن صكره، آماسيهده تدريس وافتا ايله مشغول ايكن، ٩٢٧ تاريخنده وفات ايتمشدر. طريق صوفيونه دخی انتسابی وار ايدی. علوم متداولهده بر قاچ رساله يازمشدر. (پاشا چلبی) ديمكله دخی معروفدر.

غياث الدين خلجی {هندستانك كجرات خطهسنده حكومت سورن خلجی سلالهسی ملوكندن اولوب، ٨٧٢ تاريخنده پدری سلطان محمود خلجی‌يه خلف اولمش؛ و ٩٠٦ تاريخنده ايكی اوغلنك منازعاتی آرهسنده وفات ايدوب، ظنه كوره تسميم اولنمشدی.

غياث الدين غوری {غوريان سلالهسندن بابا اوغل ايكی حكمدارك اسميدر:

برنجيسی (محمد) ملوك مذكورهنك اوچنجيسی اولوب، بهاء الدين سامك اوغلی و مؤسس دولت علاء الدين حسينك يكنيدر. ٥٥٢ تاريخنده برادری سيف الدين محمده خلف اولوب، هرات تختنه جلوس، و برادری شهاب الدين ابو المظفری غزنه واليلكنه نصب ايتمشدی. بو ذات برادری نامنه خراسانی وهندك بعض طرفلرينی ضبط ايتمشدی. غياث الدين ٤٧ سنه حكومت سوردكدن صكره ٥٩٩ ده وفات ايدوب، برادری مشاراليه شهاب الدين خلفی اولمشدر.

— ايكنجيسی (محمود) برنجيسينك اوغلی و سلالهنك صوك حكمداری اولوب، ٦٠٢ تاريخنده عمی شهاب الدين ابو المظفره خلف اولمش؛ وكنديسی عاجز وغير مقتدر بر آدم اولمغله، هراتله اكتفا ايدوب، غزنهيی تاج الدين ايلدكزه ويرمش؛ و سائر امراسی دخی بر بر طرفده اعلان استقلال ايتمكله، ٦٠٧ تاريخنده قتل اولنهرق، بونكله غوريان دولتی منقرض اولمشدر.

غیاث الدین کیخسرو { رومده یعنی قونیه وآناطو. لیده حکومت سورن ملوك سلجوقیه‌دن اوچ ذاتك اسمیدر :

برنجیسی سلالهٔ مذکوره‌نك آلتنجی حکمداری اولوب ، عز الدین قلیج آرسلانك اوغلی و ولی عهدی اولمغله، ۵۷۸ تاریخنده، پدرینك وفاتی اوزرینه، تخته جلوس ایتمش ایسه‌ده ، بر بچق سنه صکره بیوك برادری رکن الدین سلیمان شاه قیام ایده‌رك، صاحب ترجه مقاومت ایده‌میوب، قسطنطینیه‌یه قاچمش؛ و۲۳ سنه صکره۶۰۳ تاریخنده، برادرینك وقوع وفاتی اوزرینه، ملك موروثنی استردادایدوب، بو دفعه دخی آلتی سنه حکم سوردکدن صکره، ۶۰۹ تاریخنده لاذقیه‌ده اهل صلیبه قارشی حرب ایدرکن شهید اولمشدر .

— ایکنجیسی روم سلاجقه‌سنك اون برنجیسی اولوب، برنجی غیاث الدین کیخسروك تورونیدر . ۶۳۶ تاریخنده پدری علاء الدین کیقباده خلف اولوب، او صره‌ده مغوللر خروج ایتمش اولمغله ، کندیسی یتمش بیك عسکرله قرق بیك مغول طرفندن مغلوب اولمش؛ وسکز سنه اسماً حکمدارلق ایدوب، ۶۱۴ تاریخنده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی ملوك مذکوره‌نك اون اوچنجیسی اولوب ، ایکنجینك تورونیدر . ۶۶۴ تاریخنده، پدری رکن الدین سلیمانك قتلی اوزرینه، اباقا خان فرمانیله مسند حکومته کچیریلوب، اون سنه اسماً حکمدارلق ایتدکدن صکره، ۶۸۲ ده کیخاتو خان فرمانیله قتل اولنمشدر.

غیاث الدین محمد { [« غیاث الدین غوری » و « محمد سلجوقی » ماده. لرینه مراجعت بیوریله .]

غیاث الدین محمود { [« غیاث الدین غوری » ماده‌سنه مراجعت .]

غیاث الدین مسعود { قونیه وآناطو. لیده حکم سورن سلاجقهٔ رومك اون دردنجی حکمداری اولوب ، عز الدین کیکاوسك اوغلی و غیاث الدین کیخسرو ثانینك تورونیدر . پدری قریمه قاچمش اولمغله ، اوراده وفات ایتدیکنده، صاحب ترجه سینوب طریقیله آذربیجانه کچوب، اباقا خانه التجا ایتمش؛ وبر مدت صکره ۶۸۲ ده آرغون خانك فرمانیله عم زاده‌سی غیاث الدین کیخسرو ثالثك یرینه روم حکومتنه نصب اولنه‌رق، ۱۴ سنه اسماً حکومت سوردکدن صکره، ۶۹۷ ده وفات ایتمشدر.

غیاث حلوایی { مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، عن اصل شیرازلی اولدیغی حالده، اصفهانه کیده‌رك، بر وقت اوراده یاشامش؛ و اواخر عمرنده کوزلرینه عماطاری اولمش ایدی . شو بیت اونکدر :

خوشم بشورش محشرکه کس نخواهد دید
که کرد من ز کدام آستانه بر خیزد

غیاثی { ایران شعراسندن اولوب، استرابادلیدر . اکثر عمرینی سیاحتله کچیرمشدر . شو بیت اونکدر:

شر مسارم زرفیق شب هجران تا کی
او کریبان مرا دوزد ومن پاره کنم

غیرت { فرس متأخرین شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (میرزا جعفر) اصفهان ساداتندن اولوب، شو بیت اونکدر :

افسوس‌که تا بوی کلی بود بکلشن
صیاد نیاویخت بکلشن قفس ما

— ایکنجیسی (خواجه عبد اللطیف خان بن خواجه ابو الفتح خان) شیخ افضل ثابت اله آبادینك شاکردی اولوب، شو رباعی اونکدر:

هر جا یاری وآشنایی ست ترا
دریاب‌که خضر رهنمایی ست ترا
ضایع نبود بخلق احسان کردن
هر دست کرفتهٔ عصایی ست ترا

هندستان کبرا و ادباسندن « جهانکیرنامه » عنوانیله بر اثرك صاحبی اولان بر غیرت خان دخی واردر. بونك عینی اولمق احتمالی واردر .

غیرتی { (محمد عاقل) کشمیر شعراسندن اولوب، دهلی حکمدارلرندن شاه محمدك زماننده یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

بی مژدهٔ وصال نخیزد شهید عشق
صد بارکر فرشتهٔ رحمت ندا کند

غیلان { (بن سلمة الثقفی) صحابه‌دن ورؤساء بنی ثقیفدن اولوب، طائفك قعندن

صكره اسلامه كلمش؛ وجاهليتده اون زوجه سی اولمغله، ایچلرندن دردینی انتخاب ایدوب، آلتیسنی تطلیق ایتمکه جانب حضرت نبویدن مأمور بیورلمشیدی. کسری ایله ملاقاة ایتدیکی وحکمدار مشارالیه ایله بعض ماجرالری مرویدر. اواخر خلافت جناب فاروقیده وفات ایتمشدر. — بو اسمله صحابه‌دن دیکر ایکی ذات دخی اولوب، بری رسول الله (صلی الله علیه وسلم) افندمزك آزادلیلرندن ایدی.

غیلان { (ابو الحرث ذوالرمه — بن عقبه) مشاهیر شعراء عربدن اولوب، فرزدقك معاصری ایدی. (میه بنت مقاتل بن طلبه المنقری) یه عاشق اولمغله، اکثر اشعاری بومحبوبه‌سی حقنده‌در. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

اذا هبت الارواح من نحو جانب
به اهل می هاج قلبي هبوبها
هوى تذرف العينان منه وانما
هوى كل نفسى اين حل حبيبها

غیور { (نواب اشجع الدوله غیور جنك بهادر) هندستان کبرا وشعراسندن اولوب، ١١٤٥ ده طوغمشیدی. نسلی حضرت اویس القرانی یه منتهی اولدیغی مرویدر. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

سحر چو برق بت سرخ پوش رفت وکذشت
بیك کرشمهٔ او عقل وهوش رفت وکذشت
طریق عشق زیروانه می توان آموخت
که سوخت جان عزیز وخموش رفت وکذشت

غیوری { (وردی جان بیك بن علی قلی بیك) فرس شعراسندن اولوب، عن اصل اترا کدن اولدیغی حالده، کابلده طوغمش؛ وهندستانه عزیمتله اکبر شاهه انتساب ایدوب، معیتنده بر محاربه‌ده مقتول اولمشدر. شو بیت اونکدر:

شر می بارد زابر تیغش
اینست نشان قاتل من

(حرف الغینك صوکی)

ف

(باب الفاء ـ فصل الالف الخ.)

فابريانو (Fabriano) ايتاليانك (ماچراته) ايالتنده وماچراته‌نك ٤٠ كيلومتره غربنده اوله‌رق جاتو نهری اوزرنده بر قصبه او. لوب، ١٦٠٠٠ اهاليسی واردر.

فابريچيوس (Fabricius) روما سردار. لرندن اولوب، صدق واستقا. متيله مشهوردر. ميلاد عيسى (عم) دن ٢٨٢ سنه اول قونسلوس اولوب، سامنيتلرله سائر بعض اقوامی مغلوب ايتمش؛ وايكی سنه صكره آرناؤدلق حكمداری مشهور پيروس ايله عقد مصالحه‌يه مأمور اولوب، بونك هدايasنی قبول ايتمه‌مش؛ وپيروس بونك فضائل اخلاقنه اوقدر اعتماد ايتمش، كه روماليلردن طوتمش اولديغی اسرايی ايستديكی فديه‌لر ويرلديكی تقديرده، اعاده اولنمق شرطيله، كنديسنه بلا تأ. مينات تسليم ايتمش ايدی. حقيقةً پيروسك تكليف ايتديكی فديه‌لری روماليلر استكثار ايتمكله، صاحب ترجمه سوزنده طوروب، اسرايی پيروسه اعاده ايتمشدی. قبل الميلاد ٢٧٨ تاريخنده ثانياً قونسلوس اولوب، ينه پيروس ايله مكالمه‌يه مأمور اولمش؛ وپيروس بونك خاطريچون رومالی اسرايی بلا فديه كنديسنه اعاده ايتمشدی. ميلاددن ٢٧٥ سنه اول وفات ايدوب، جنازه‌سی قالديرله‌جق قدر آقچه‌سی ظهور ايتمديكندن، حكومت جنازه‌سنی قالديرمغه وقزينه بر مقدار جهاز ويرمكه مجبور اولمش ايدی.

فابيان سنت ـــ (St. Fabien) قاتوليكلرك عزيزلرندن اولوب، ميلادك ٢٣٦ تاريخندن ٢٥٠ تاريخنه‌دك پاپالق ايتمش؛ وايمپراطور (دچيوس)ك تعقيباتی صره‌سنده قتل اولنمشدر. كانون ثانينك ٣٠ نده يورطيسی اجرا اولنور.

فابيوس (Fabius) رومامشاهيررجالندن بر قاچ ذاتك اسمی اولوب، اك مشهورلری (فابيوس ماقسيموس) در، كه قبل الميلاد ٢٣٣ ايله ٢٠٩ تاريخلری آره‌سنده بش دفعه قونسلوس اولوب، مشهور آنيبال ايله اوغراشمش؛ وحربك آفريقايه نقلنی تكليف ايدن اسكيپيونك بو فكری عليهنده بولنوب، بونك اجراسندن اولجه اوله‌رق، ٢٠٥ تاريخنده وفات ايتمشدر.

فابيول سنت ـــ (St. Fabiole) قتوليكلرك عزيزلرندن اولوب، رومانك بيوك برعائله‌سنه منسوب اولديغی حالده، مالملكنی فقرايه تصدق، وبر خسته‌خانه تأسيسيله اراضیٔ مقدسه‌يی زيارت، و ٤٠٠ تاريخ ميلاديسنده وفات ايتمشدر. كانون اولك ٢٧ سنده يورطيسنی اجرا ايدرلر.

فاتح فتوحاته موفق اولان سلاطين وامرای اسلامه اطلاق اولنان بو اسم اك زياده سلاطين عظام عثمانيه‌دن استانبولی يعنی قسطنطينيه بلدهٔ شهيره‌سنی فتحه موفق اولان سلطان محمد خان ثانی حضرتلرينه تخصيص اولنه‌رق، بلدهٔ مذكوره‌ده بنا كرده‌سی اولان بيوك جامع شريف وبوكا ملحق محله دخی فاتح ناميله معروفدر. [«محمد خان ثانی» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

فاتح افندی متأخرين شعراء عثمانيه‌دن اولوب، عن اصل شروانلی اولديغی حالده، درسعادته ورودله، برمدت مدرسه نشين اولدقدن صكره، ديوان همايون قلمنه كيره‌رك خواجكانلق رتبه‌سنه نائل اولمش؛ وبعده جانب مصره كيدوب، ١٢٥٠ تاريخلرنده اوراده وفات ايتمشدر. شو مقطع اونكدر:

مطلع اولدم كه فاتح دفتر آ فاقده
لفظ بی‌معنی كبی قالمش سيمای مرحمت

فاتسه { طربزون ولايتنك جانيك سنجاغنده وصامسونك ١١٠ كيلومتره شرقنده طربزونك‌ده ٢٠٠ كيلومتره غربنده اوله‌رق قره دكز ساحلنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ قدر اهاليسى، ايكى جامع شريفى، بر مدرسه‌سى بر رشديه وايكى ابتدائى ايله روملره مخصوص دخى بر ذكور وبر اناث مكتبى، بر حمامى و٦ چشمه‌سى واردر. هواسى آغيرجه ايسه‌ده، اطرافنده كوزل باغچه‌لرى واردر. اسكى بر قصبه اولوب، اسم قديمى (فاتيسانه) در. جوارلرنده بعض ويرانه‌لر بولنيور.

— فاتسه قضاسى جانيك سنجاغنك منتهاى شرقنده واقع اولوب، شرقاً اونيه، غرباً طربزون سنجاغنه تابع اردو قضالريله، جنوباً سيواس ولايتيله، شمالاً ده قره دكزله محاط ومحدوددر. شمالدن جنوبه بويى تقريباً ٤٠ وشرقدن غربه اكى ٣٠ كيلومتره اولوب، ٨٤ قريه‌يى و٣٠٣٥٠ اهاليى جامعدر. اهاليسنك يالكز ١٦٥٢ سى روم و٨٠٢ سى ارمنى اولوب، قصورى كاملاً مسلمدر. اراضيسى قسم جنوبيسنده طاغلق اولوب، ساحله طوغرى ممتد طاغلر ووادى واووه‌لر تشكيل ايديور. بر قاچ نهر حدود جنوبيه‌سنده‌كى طاغلردن اينوب، شماله طوغرى آقار. بونلرك اك بيوكى حدود شرقيه‌سى قربنده جريان ومركز قضا قربنده دكيزه انصباب ايدن (بولامان) چاييدر. طوپراغى اولدقجه منبت اولوب، بغداى، آرپه، چاودار، مصر، فصوليه، كنوير، كتن وساره ايله ميوه وسبزه‌لرك انواعى وعلى‌الخصوص جوز وفندق حاصل اولور. برمقدار بال وبال مومى ايله اودون وييمورطه وساره اخراج اولنور. صيجاق بر معدن صويى اولوب، بعض امراضه نافعدر.

فاتك { (امير ابو شجاع — المجنون) مصر امراسندن ومشاهير شجعاندن اولوب، رومى‌الاصل بر كوله ايكن، صغر سننده فلسطينده تربيه اولنمش ومصر حاكمى اخشيد طرفندن رمله‌ده افنديسندن جبراً اخذ واعتاق اولنه‌رق، مشهور كافور اسودله برابر مشاراليهك خدمتنده بولنمش ايدى. اخشيدك وفاتيله اوغللرينك زمان حكومتلرنده كافور مدبر امور اولمغله، صاحب ترجمه، اسكى آرقداشنك تحت حكمنده بولنمامق ايچون، اخشيدك كنديسنه مالكانه ويرمش اولديغى فيومه چكلمش ايسه‌ده، اورانك هواسيله امتزاج ايده‌ميوب، خسته‌لانجه، تداوى ايچون مصره عودته مجبور اولمش؛ و٣٥٠ تاريخنده وفات ايتمشدر. وفرت شجاعتندن طولايى مجنون لقبيله تلقب اولنمش، وسخاوت وكرمده دخى شهرت شايعه صاحبى بولنمشدر.

خسته‌لغى اثناسنده كافور اسودك مسافرى بولنان شاعر شهير ابوالطيب متنبى ايله كوريشوب، كنديسنه بر چوق احسانلر ايتمش؛ ومتنبى بونك حقنده برچوق مدحيه‌لر ووفاتنده مرثيه‌لر سويلمشدر.

فاتوهيوه { (Fatou-Hiva) بحر محيط كبيرك پولينسيا قسمنده واقع (ماركيزه) جزاير مجتمعه‌سنك اك جنوبيسى اولوب، ″٠٠ ′٢٥ °١٠ عرض جنوبى ايله ″٥ ′١ °١٤١ طول غربيده واقعدر. ذروه‌سى ١١٢٠ متره ارتفاعنده اولان بر طاغى واردر. ١٨٧٥ ده ١٢٠٠ اهاليسى وار ايكن، او وقتدن برى نفوسى چوق تدنى ايتمشدر.

فاتيقو { ونام ديكرله قوكى (Fatiko, Koki) خديويت مصريه‌نك مقدما آفريقانك خط استوانك آلتنده‌كى قسمنده ضبط ايتمش اولديغى يرلردن اولوب، (آلبرت نيانزه) كولى ساحل شماليسنك ٧٠ كيلومتره شمال شرقيسنده ′٢ °٣ عرض شمالى ايله ′١٧ °٣٠ طول شرقيده واقعدر. اراضيسى حد وسطى اوزره حذاى بحردن ١٢٠٠ متره يوكسك اولوب، طاغلرى، اورمانلرى وبك چوق مياه جاريه‌سى اولمغله، هواسى نسبةً سرين ومنظره‌سى بك كوزلدر. اهاليسى ناموسلى وچاليشقان آدملر اولوب، اركككرى اوموزلرينه بر حيوان دريسى آتارلر، وقادينلرى همان چيلاق كزوب، صاچلرينى كوزل اشكالده دوزلتيرلر.

فاتيو { (Fatio) مشاهير مهندسين ومنجميندن اولوب، ١٦٦٤ ده اسويچره‌نك (اوود) ناحيه‌سنده (نيون) قصبه‌سى قربنده (دويلر) قريه‌سنده طوغمش، و١٧٥٣ ده وفات ايتمشدر. عن اصل ايتاليان برعائله‌يه منسوب اولوب، كنجلكندن لوندره‌ده اختيار اقامتله، ٢٤ ياشنده ايكن، اورا جمعيت علميه‌سى اعضالغنه نصب اولنمشدى. شمسك كرهٔ ارضدن بعدى وزحلك حلقه‌لرى حقنده بعض

تحقیقات فنیه‌ده بولنمش؛ ودوربین ورصده متعلق بعض کشفیات مهمه‌یه موفق اولمشیدی.

فاچان { یاخود فوچان (Fa-Tchan, Fou-Tchan) چینك قسم جنوبیسنده (قوآنغ قونغ) ایالتنده وقانتونك ١٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (سی‌کانغ) نهرینك منصبنه قریب آیرلدیغی قوللرك بری اوزرنده واقع بیوك بر شهر اولوب، ٤٠٠٠٠٠ اهالیسی، بك ایشلك تجارتی وبچاق وچلنکیرلکه متعلق معمولاتی واردر. نهرك ایکی کنارنده ٢ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولوب، نهر واسطه‌سیله قانتونله وبعض جدوللردن‌ده دکزله اختلاطی واردر.

فاخته { صحابیاندن درت خاتون اولوب، بری حضرت علی‌المرتضی (رضه)‌ك لابوین همشیره‌سی اولان ام هانیدر. [«ام هانی» ماده‌سنه مراجعت.] ایکنجیسی فخر کائنات (صلعم) افندمزك تیزه‌لری اولان (فاخته بنت عمرو الزهریه)، اوچنجیسی خالد بن ولید (رضه)‌ك همشیره‌سی ودردنجیسی (فاخته بنت‌الاسودالقرشیة الاسدیه)‌در.

فاخر { (ملا —) ایران شعراسندن اولوب، بهبهانلیدر. شو بیت اونکدر:

باغ از سراب غیر بر افروختی چرا
ما را بآتش دگری سوختی چرا

فاخری { (ابو المفاخر) ایران شعراسندن اولوب، سلطان غیاث‌الدین محمد بن ملکشاه سلجوقی زماننده یاشامشدر. شو برایکی بیت جمله اشعارندندر:

بال مرصع بسوخت مرغ ملمع بدن
اشك زلیخا بریخت یوسف گل پیرهن
زهره چو خاتون صبح خنده ربادر نقاب
ماه چو طاوس سبز جلوه کنان درچمن

فادیف { (Fadéief) بحر منجمد شمالیسنده یکی سیبریه جزائر مجتمعه‌سنی ترکیب ایدن اوچ بیوك آطه‌نك بری اولوب، یکی سیبریه جزیره‌سنك غربنده واقع واوندن ١٦ کیلومتره کنیشلکنده بر بوغازله آیرلمشدر. بویی ١٥٠ کیلومتره‌دن زیاده وانکی ٥٠ ایله ٦٠ کیلومتره آره‌سنده‌در. همان مدور الشکل اولوب، شمال غربی‌یه طوغری اوزانیر بر شبه جزیره‌سی واردر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٢٩٢ مربع کیلومتره‌در. عمراندن عاری وخالیدر. ١٨٠٩ ده کشف اولنه‌رق، کاشفی اسمیله تسمیه اولنمشدر.

فاراب { ترکستانده سیحون نهرینك و(شاش) خطه‌سنك اوته‌سنده یعنی شمالنده وبلاساغون قربنده بر ناحیه اولوب، طول وعرضی برکوناك یولدن آز اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. حکیم شهیر آتی الترجمه ابو نصر فارابی ایله علم لغتده «صحاح» کتاب مشهورینك صاحبی (اسماعیل بن حماد الجوهری) نك وطنیدر. اصل ایچندن کچن نهرك اسمی اولدیغی مظنوندر. بعضلری‌ده قصبه عد ایتمشلردر. بعده (اطرار) تسمیه اولنمشدی.

فارابی { (ابو نصر محمد بن طرخان بن اوزلغ) اعاظم حکماء اسلامدن اولوب، ترك جنسیتنه منسوب اولدیغی حالده، آنف البیان فاراب خطه‌سنده طوغمش؛ واوراده علوم ابتدائیه‌یی تحصیل ایله ایرانك بعض طرفلرینه گیده‌رك فارسی لسانی ودیکر بر قاچ لسان اوکرنمش؛ ونهایت بغداده داخل اولوب، لسان عربی‌یی اوراده تعلم ایتمش؛ وبعده علوم حکمیه‌نك تحصیلنه قویله‌رق، (ابو بشر متی بن یونس) دن علم منطقی اوکرندکدن صکره، حرانه عزیمتله، حکیم (یوحنا بن حیلان) دن دخی بر مدت فن مذکورده درس آلمش؛ وبعده بغداده عودتله، علوم حکمیه وریاضیه وسائره‌نك تحصیلنه وآرسطونك کتبنی تتبعه باشلایه‌رق، کیجه وکوندوز توغل ایله، علوم مذکوره‌ده وموسیقیده دخی زمانك فریدی اولمش؛ واو وقته قدر بین الاسلام حکمت وفلسفه‌ده کیمسه‌نك واره‌مدیغی درجاته واصل اولوب، تدریس وتألیفه مباشرت ایتمش ایدی. فن طبك دخی نظریاتنی اوکرنوب، آنجق تطبیقاتیله اجرای طبابته میل ایتمه‌مشیدی. بعده مصره گیدوب، بر مدت اوراده اقامتدن صکره، شامه عودتله، سیف الدوله بن حمدانك مجلسنده شام علماسیله مباحثه‌یه گیریشه‌رك، جمله‌سنی مغلوب ایتمش؛ وبونلرك هپسی فضل وکمال ووسعت معلوماتنی آکلانجه، مباحثه‌یی ترکله، همان حقه قلم آلوب، سویلدکارینی یازه‌رق استفاده‌یه باشلامشلردی. مشارالیه سیف الدوله فارابی حقنده پك چوق اکرام وتعظیم ایدوب، کلیتلی احسانلر وتخصیصات ایتمك ایستمش ایسه‌ده، کندیسی پك ساده بر صورتده یاشایوب، دارات واسرافی سومدیکندن، آنجق کونده

دوت درهمله قناعت ایده‌رك، بشقه بر شی قبول ایتمامش؛ وبقیهٔ عمرینی بو حال ایله دمشقده‌چیروب، ٣٣٩ تاریخنده، سکسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده وفات ایتمش؛ وجنازه نمازی مشارالیه سیف الدوله طرفندن قلنه‌رق، باب‌الصغیر خارجنده دفن اولنمشدر. اختلاطدن مجتنب اولوب، اکثریا صو کنارنده ویا آغاجلر آلتنده تنها اوتوره‌رق، تألیفاتنی یازارمش. دفترلره یازمیوب، اوراق پریشان اوزرینه یازمق عادتی اولدیغندن، تألیفاتنده بعض نقصان برلره تصادف اولنور. یتمش لسان بیلدیکی منقول ایسه‌ده، بونده مبالغه اولوب، هر حالده اووقت ممالك اسلامیه‌ده سویلنیلن لسانلرك اکثرینه آشنا ایمش. موسیقیده قانون دینلن آلتی ویا دیکر بر آلت اختراع ایتمش اولدیغی دخی مرویدر. تألیفاتنده حکیم کندینك غفلت ایتدیکی برچوق موادی علاوه و تصحیح ایتمش؛ وابن سینا دخی باشلیجه فارابینك آثارندن استفاده ایتمشدر. آوروپاجه آلفارابوس (Alfarabus) اسمیله معروفدر. تألیفاتی بروجه آتیدر: «کتاب فی احصاء العلوم والتعریف»، «کتاب اغراض فلسفة افلاطون وارسطوطالیس»، «السیاسة المدنیة»، «السیرة الفاضلة»، «شرح کتاب المجسطی لبطلیوس»، «شرح کتاب البرهان لارسطوطالیس»، «شرح کتاب الخطابة لارسطوطالیس»، «شرح المقالة الثانیة من کتاب الجدول لارسطوطالیس»، «شرح کتاب المغالطة لارسطوطالیس»، «شرح کتاب القیاس لارسطوطالیس»، «شرح کتاب باریمینیاس لا- رسطوطالیس»، «شرح کتاب المقولات لارسطو- طالیس»، «کتاب المختصر الکبیر فی المنطق»، «کتاب المختصر الصغیر فی المنطق»، «کتاب المختصر الاوسط فی القیاس»، «کتاب التوطئة فی المنطق»، «شرح کتاب ایساغوجی لفر فوریوس»، «املاء فی معانی ایساغوجی»، «کتاب القیاس الصغیر»، «احصاء القضایا والقیاسات التی تستعمل علی العموم فی جمیع الصنایع القیاسیة»، «کتاب شروط القیاس»، «کتاب البرهان»، «کتاب الجدل»، «کتاب المواضع المنتزعة من المقالة الثامنة فی الجدل»، «کتاب المواضع المغلطة»، «کتاب اکتساب المقدمات»، «کلام فی المقدمات المختلطة من وجودی وضروری»، «کلام فی الخلاء»، «صدر کتاب الخطابة»، «شرح کتاب السماع الطبیعی لارسطوطالیس»، «شرح کتاب السماء والعالم لارسطوطالیس»، «شرح کتاب الآثار العلویة لارسطوطالیس»، «شرح مقالة الاسکندر الافرودیسی فی النفس»، «شرح صدر کتاب الاخلاق لارسطوطالیس»، «کتاب فی النوامیس»، «کتاب احصاء العلوم وترتیبها»، «کتاب الفلسفتین لفلاطون وارسطوطالیس»، «کتاب المدنیة الفاضله والمدنیة الجاهلة والمدنیة الفاسقة والمدنیة المبدلة والمدنیة الضالة»، «کتاب مبادی آراء المدنیة الفاضلة»، «کتاب الالفاظ والحروف»، «کتاب الموسیقی الکبیر»، «کتاب فی احصاء الایقاع»، «کلام فی النقلة مضافاً الی الایقاع»، «کلام فی الموسیقی»، «مختصر فصول فلسفیة منتزعة من کتب الفلاسفة»، «کتاب المبادی الانسانیة»، «کتاب الرد علی جالینوس فیما تأوله من کلام ارسطوطالیس علی غیر معناه»، «کتاب الرد علی بن الراوندی فی ادب الجدل»، «کتاب الرد علی یحیی النحوی فیما ردبه علی ارسطوطالیس»، «کتاب الرد علی الرازی فی العلم الالهی»، «کتاب الواحد والوحدة»، «کلام فی الحیز والمقدار»، «کتاب فی العقل صغیر»، «کتاب فی العقل کبیر»، «کلام فی معنی اسم الفلسفة»، «کتاب الموجودات المتغیرة الوجود بالکلام الطبیعی»، «کتاب شرائط البرهان»، «کلام فی شرح المغلق من مصادرة المقالة الاولی والخامسة من اوقلیدس»، «کلام فی اتفاق آراء ابقراط وافلاطون»، «رسالة فی التنبیه علی اسباب السعادة»، «کلام فی الجزء ومالایتجزأ»، «کلام فی اسم الفلسفة وسبب ظهورها واسماء المبرزین فیها وعلی من قرأمنهم»، «کلام فی الجن»، «کلام فی الجوهر»، «کتاب الفحص المدنی»، «کتاب السیاسات المدنیة» که «مبادی الموجودات» عنوا- نیله‌ده معروفدر، «کلام فی الملة والفقه مدنی»، «کلام جمع من اقاویل النبی صلی الله علیه وسلم یشیر فیه الی صناعة المنطق»، «کتاب فی الخطابة» که ٢٠ جلددن مرکب بیوك بر اثردر، «رسالة فی قود الجیوس»، «کلام فی المعایش والحروب»، «کتاب فی التأثیرات العلویة»، «مقالة فی الجهة التی یصح علیها القول باحکام النجوم»، «کتاب فی الفصول

المنتزعة للاجتماعات » ، « كتاب فى الحيل والنواميس »، « كلام فى الرؤياء » ، « كتاب فى صناعة الكتابة » ، « شرح كتاب البرهان لارسطوطاليس » ، « كلام فى العلم الالهى » ، « شرح المواضع المستغلقة من كتاب قاطيغورياس لارسطوطاليس » ، « كلام فى اعضاء الحيوان » ، « كتاب مختصر جميع الكتب المنطقية » ، « كتاب المدخل الى المنطق » ، « كتاب التوسط بين ارسطوطاليس و جالينوس » ، « كتاب غرض المقولات » ، « كلام فى الشعر والقوافى » ، « شرح كتاب العبارة لارسطوطاليس » ، « تعاليق على كتاب القياس » ، « كتاب فى القوة المتناهية وغير المتناهية » ، « تعليق فى النجوم » ، « كتاب فى الاشياء التى يحتاج ان تعلم قبل الفلسفة » ، « فصول مماجمعه من كلام القدماء » ، « كتاب فى اغراض ارسطوطاليس فى كل واحد من كتبه » ، « كتاب المقاييس » ، « مختصر كتاب الهدى » ، « كتاب فى اللغات » ، « كتاب فى الاجتماعات المدنية » ، « كلام فى ان حركة الفلك دائمة » ، « كلام فيما يصلح ان يذم المؤدب » ، « كلام فى المعاليق والجون وغير ذلك » ، « كلام فى لوازم الفلسفة » ، « مقالة فى وجوب صناعة الكيمياء والرد على مبطلها » ، « مقالة فى اغراض ارسطوطاليس فى كل مقالة من كتابه الموسوم بالحروف وهو تحقيق غرضه فى كتاب مابعد الطبيعة » ، « كتاب فى الدعاوى المنسوبة الى ارسطوطاليس فى الفلسفة مجردة من بياناتها و حججها » ، « تعليق فى الحكمة » ، « كلام فى معنى ذات وجوهر و طبيعة » ، « كتاب جوامع السياسة مختصر » ، « كتاب باريمينياس لارسطوطاليس » ، « كتاب المدخل الى الهندسة الوهمية مختصراً » ، « كتاب عيون المسائل على رأى ارسطوطاليس » ، « جوابات لمسائل سئل عنها » ، « كتاب اصناف الاشياء البسيطة التى تنقسم اليها القضايا فى جميع الصنايع القياسية » ، « جوامع كتاب النواميس لفلاطون » ، « كلام فيما قال ارسطوطاليس فى الحار » ، « تعليقات انالوطيقا الاولى لارسطوطاليس » ، « كتاب شرائط اليقين » ، « رسالة فى ماهية النفس » ، « كتاب السماع الطبيعى ».

فارادى (Faraday) انكلترەنك حكمت طبيعيه مشاهير علماسندن اولوب، علم مذكورده برچوق تدقيقات وتجارب فنيه اجراسنه وعلى الخصوص الكتريق ايله حرارته متعلق بعض كشفياته موفق اولمشدر. ١٧٩٤ ده طوغوب، ١٨٦٧ تاريخنده وفات ايتمشدر. لوندره دارالفنوننده حكمت طبيعيه وكيميا معلمى ايدى.

فاراسمان (Pharasmane) ياخود فرزمان بو اسمله ايبريا خطهٔ قديمه سنده يعنى شروانده ميلادك ايلك يدى قرنى ظرفنده يدى حكمدار كلوب، اك زياده ذكره شايان اولانى ٣٠ تاريخ ميلاديسندن ٥٤ تاريخنه دك حكم سورن برنجيسيدر، كه جزيره حاكمى مشهور مهردادك برادرى اولوب، روماليلرله بالاتفاق اشكانياندن اوجنجى اردوانه و بعده برادرى مرقوم مهردادە قارشى حرب ايتمشدر.

فاران (Pharan) سينا شبه جزيره سنده طورسينا طاغنك ١٢ كيلومتره شمالنده وقلعة النخلك ١٣٠ كيلومتره جنوب غربيسنده اولەرق وادى فيرانده اسكى بر قصبه خرابه سى اولوب، مناستر وكليسا كبى بعض ابنيه نك ستونلرينى حاويدر. خرستيانلق زماننده قالمه اولان بو آثارك دها قديم بر شهر ويرانه لرندن آلنمه انقاضله يابلمش اولديغى استدلال اولنيور. حقيقةً فاران توراتده مذكور اولوب، حضرت ابراهيم (عم عليه السلام)ك زوجه سى هاجرك فارانه چكلمش وحضرت موسى (عم عليه السلام)ك اورادن ارض مقدسك استكشافنه آدملر كوندرمش اولديغى بيان اولنيور. ياقوت حموى وسائر جغرافيون اسلامك توراتده بو اسمك مكهٔ مكرمه يه ويرلديكنى بيان ايتملرى ايسه سهوه مبنى اولسه كركدر.

فارس (فارسى پارس) ايرانك اك معمور خطه و ايالتلرندن اولوب، جنوب جهتنده واقعدر. ايرانك بحر فارسده يعنى بصره كورفزنده كى سواحلنك قسم وسطيسى وتقريباً بر ثلثى بو خطه نك اولوب، جنوب غربى جهتندن بحر مذكورله، غرباً خوزستان يعنى اهواز، شمالاً عراق عجمى، شرقاً وشرق جنوبى جهتندن ده كرمان خطه لريله محدوددر. اصل جغرافيا اصطلاحنده فارس خطه سى بحر فارس ساحلى بوينجه هرمز بوغازينه قدر ممتد اولوب، مكران ساحلنه واصل اولور، وكرمان خطه سى ايجريده قالوب، ساحلى يوق ايسه ده، ادارهٔ فارسك سواحل شرقيه سى

کرمان ایالتنه الحاق اولنمشدر. بو سببه مبنیدرکه اکثر اسلام آثار تاریخیه وجغرافیه‌سنده شوستر وبهبهان کبی خوزستان ایالتنده ولارکبی کرمان ایالتنده بولنان قصبه‌لر فارس معموره‌لرندن عد و اعتبار اولنمشدر. فارس شمالدن جنوبه ممتد غیر منتظم بر مربع شکلنده اولوب، ۳۰′ ۲۷° ایله ۴۵′ ۳۱° عرض شمالی و ۴۰′ ۴۷° ایله ۵۰′ ۵۲° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. قطری تقریباً ۴۵۰ کیلومتره و مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۳۷۶۶۰ مربع کیلومتره‌در. تا قافقاس سلسلهٔ جبالندن متسلسلاً آذربیجان، لورستان وخوزستان خطه‌لرینی شق ایدن جبال فارس خطه‌سنی دخی شمال غربیدن جنوب شرقیه شق ایده‌رك، و (کوه دنا) و (کوشنکان کوه) اسملریله وسائر اسملرله بر قاچ قوله آیریله‌رق، خطه‌نك وسطلرینه ۱۰۰۰ و ۱۵۰۰ و ۲۰۰۰ متره‌لك ارتفاعلر قزاندیریور. بو مرتفع یرلر (سردسیر) نامیله معروف اولوب، هواسی معتدلدر، واورمانلرله مستور طاغلردن، منبت و محصولدار اووه و وادیلردن وزمردین یایلالردن عبارتدر. یالکز منتهای شمال شرقی قسمی کرمان وعراق عجمی اراضیسنه مشابه اولوب، قوملق وطوزلی اووه‌لر حالنده‌در. (کرمسیر) دینلن ساحل طرفی ایسه آچیق اولوب، هواسی صیجاق وقسماً وخیمدر. مذکور طاغلرك جنوب غربی اتکلرندن اینن صولری طوغریدن طوغری‌یه بحر فارسه دوکیلور. بونلرك اك بیوکی (برستاف) نهریدر، که خطه‌نك وسطی وبتون جنوب شرقی قسمی صولرینی طوپلایه‌رق، بیدهان قربنده دکیزه منصب اولور. دکیزه دوکیلن انهارینك ایکنجیسی (سفیدرود) در، که خطه‌نك غرب جهتنده آقوب، مجراسی او قدر اوزون دکل ایسه‌ده، تابعلری چوق وصولی بول اولوب، بندربوشیر قوینك غرب جهتنده درت قوله منقسم اولدیغی حالده، بحره منصب اولور. جبال مذکوره‌نك شمال شرقی اتکلرندن اینن صولر ایسه بعض کوللره دوکیلور ویا چوللرك ایچنده قورویوب منقطع اولور. بونلرك اك بیوکی عرب جغرافیونك کافك ضمیله (کر) تسمیه ایتدکلری بندمیر نهریدر، که کوه‌دنادن کلوب، فارسك یوکسك یرلرنده خیلی طولاشدقدن وشیرازك قربنده مشهور وکناباد جانبنده آلدقدن صکره آتی الذکر نیریز کولنه دوکیلور. یاقوت حموی معجمنده فارسك انهارینی بروجه آتی تعداد ایدیور: طاب، سیرین، شاذکان، درخید، خوبکان، سکان، جرسق، اخشین، کر (کافك ضمیله)، قرواب، بیرده. کوللری‌ده چوق اولوب، اك بیوکی شیرازك شرق جهتنده واقع (بختکان) ونام دیکرله نیریز ویا دریای‌نمك کولیدر، که (نرکس) اسمیله بیوجك برآطه ایله بیوك بر شبه جزیره‌یی حاوی اولوب، بونلر کولی چوق طارلاشدیرولر. بندمیر نهری بوکوله دوکیلور. ایکنجیسی (دریای شور) دینلن کولدر. «معجم البلدان» ده بختکاندن صکره دشتاوزن، توز، جودان وجنکان اسملریله درت کول دها ذکر اولنور. ساحلده درت اسکله‌سی اولوب، اك ایشلکی (بندر بوشیر) در.

محصولات ومنابع ثروتجه فارس ایرانك اك ایی ایالتندن اولوب، هر نه قدر بوکونکی کونده اسکی معموریتنك بر عشرینه بیله نائل اولمیه‌رق، زراعت پك کریده ایسه‌ده، ینه ادارهٔ محلیه‌یه بعد الکفایه خیلی مقدار اخراجات اوله‌جق محصولاتی واردر. باشلیجه محصولاتی: ذخایر متنوعه ایله برنج، پاموق، پك کوزل و لذیذ میوه‌لرك انواعی، خرما، نهایت درجه‌ده نفیس شراب اعماله یارار اوزوم، زیتون، مشهور تنباکی وسائره‌در. کللری پك چوق و پك کوزل اولوب، کل صویی وکل یاغی اخراجیچون کلیتله یتیشدیریلیر. ایپك بوجکلری بسلنوب، خیلی مقدار ایپك چیقاریلیر؛ وقیرمز دخی چیقار. زمان معموریتندن قالمه بعض صنایع الیوم اهالینك برقسمنی اشغال ایدوب، بعض نفیس معمولات چیقار. تجارتی خیلی ایشلك اولوب، بندر بوشیر وشیرازده هندستان وسائر بلاد بعیده ایله ممالك ایران آره‌سنده برچوق مواردات تجاریه اولور.

ایرانده برکونه استاتستیق اجرا اولنمدیغندن فارسك مقدار اهالیسی حقنده تخمینی وتقریبی برشی سویلمك دخی ممکن دکلدر؛ لکن هر حالده بر ملیونی تجاوز ایتمز ظن اولنور. فارس اهالیسی ایکی‌یه منقسم اولوب، شهر وقصبه وقریه‌لرده ساکن اولان اهالی خالص ایرانی وفارسینك اك فصیح ولطیفیله

متكلمدرلر. خطه‌نك مرتفع قسمنك غرب جهتنده يعني شيراز وكازرون ايله خوزستان حدودی آره‌سنده سوريلريله مشغول اوله‌رق عشاير حالنده ياشايانلر ايسه كرد اجناسندن اولوب، فارسی‌يه شبيه غلط بر لسانله تكلم ايدرلر. بونلر (كوهاكو) و(ماسنی) اسملريله ايكی طائفه‌يه منقسم اولوب، برنجيلری ١٤٠٠٠ وايكنجيلری ٤٠٠٠ خيمه قدر تخمين اولنور. فارسك كرك مسكون وكرك خيمه نشين اهاليسی بيننده، ايرانك سائر طرفلری خلافنه اوله‌رق صاری صاچلی ومائی كوزلی افراده پك چوق تصادف اولنور. بوكونكی كونده ايرانك وبتون آسيای وسطينك لسان ادبی ورسمیسی اولان فارسی، اسمندن دخی آكلاشلديغی اوزره، اصل فارس خطه‌سنك لسانيدر. بتون ايرانه وايرانيلره اطلاق اولنان فرس والسنهٔ اجنبيه‌ده پرس وپرسيا اسملری‌ده فارسدن مأخوذ اولوب، وقتيله بو خطه‌نك بتون ايرانه سياسةً وادباً غلبه چالمسندن ايلری كلمشدر.

فارس خطه‌سی تاريخ نقطهٔ نظرندن پك اهميتلی اولوب، هر نه قدر هرات وبلخ جهتلری اقوام آريه‌نك بشيكی حكمنده ايسه‌ده، اصل ايران دولت قديمه‌سنك محل ظهور ومركزی فارس ايدی. بو خطه (مديا) حكمدارلرينك تحت تابعيتنده ايكن، حاكمی بولنان مشهور كيخسرو مديا دولتنی ودها نيجه دول وحكومتی امحا ايله بتون ايرانی وآق دكزه قدر اولان ممالك واسعه‌يی تحت حكمنه آلوب، كيانيان دولت عظيمه‌سنی تشكيل ايده‌رك، فارس خطه‌سی بتون بو ممالكه حاكم ايتمشدی. اسكندردن صكره ظهور ايدن طوائف ملوك زماننده فارس بر مدت مركزيتی غائب ايتمش ايسه‌ده، بعده ساسانيان دولتنی تأسيس ايدن آردشير بابكان دخی فارسده ظهور ايتمش؛ وفارسك مركزی اولان اصطخر شهر قديمی يكيدن ايرانك مركزی اولمشيدی. ظهور اسلامدن صكره حضرت عمر (رضی الله عنه)ك زمان خلافتنده فارسك فتحنه باشلانيله‌رق، حضرت عثمان (رضی الله عنه)ك زماننده فتوحاته دوام اولنمش؛ وباشليجه فاتحلری عثمان بن ابی العاص ايله موسی الاشعری اولمشدر. اصطخر شهر شهيری فتوحات اسلاميه صره‌سنده بعض تخريباته اوغرايه‌رق، ايكنجی درجه‌ده قالمغله، اوائل دور اسلامده شيراز شهری تأسيس اولنه‌رق، اونك يرينی طوتمشدر. آل بويه دولتنك ظهورنده شيراز مركز اتخاذ اولنه‌رق، بو دولت دورنده وعلی الخصوص عضد الدوله زماننده فارس اسكی شهرت ومعموريتنی استرداد ايتمشدی. اتابكان وآل مظفر زمانلرنده فارس كوچك وفقط مستقل بر دولت حالنده بولنوب، تيمورلنكك فتوحاتندن صكره وملوك صفويه زماننده بر ايالت حالنه ارجاع اولنمش؛ وزند دولت موقته‌سنی تشكيل ايدن كريم خان شيرازی پايتخت اتخاذ ايتمش ايسه‌ده، معتاقباً آغا محمدك يعنی قجار سلاله‌سنك الينه كچوب، بونلر طرفندن ايرانك تا اوبر اوجنده بولنان طهران شهری پايتخت اتخاذ اولنمغله، فارس او وقتدن ايرانك ايالات بعيده‌سندن مهمل بر ايالت حكمنده بولنمقده‌در.

تقسيمات جديده‌سی معلوم اولميوب، جغرافيون عرب فارسك بروجه آتی بش كوره‌يه منقسم اولديغنی بيان ايدييورلر: اصطخر، آردشير خره، دارابجرد (دارابكرد)، سابور (شابور)، قبادخره. مركزی شيراز اولوب، ديكر باشليجه شهر وقصبه‌لری: كازرون، شابور، ارجان، بندر بوشير، كنكان، مودشت، فيروزآباد، جارون، فسا، ابرقوه وسائره‌در. ياقوت حموی فارس قلاعنك بش بيكدن زياده اولوب، بعضلرينك پك متين اولديغنی بيان ايدييور.

فارس الشدياق (احمد —) عرب مشاهير محررلرندن اولوب، زمانمزده عرب ادبياتنك تجددينه وبين العرب معارف وافكار جديده‌نك نشرينه پك چوق خدمتلر ايتمشدر. جبل لبنانده دنيايه كلوب، تحصيل علم ايله ادبيات عربيه‌ده يد طولی قزاندقدن وفرانسز وانكليز لسانلرينی‌ده اوكرندكدن صكره، مالطه‌يه كيده‌رك، بر خيلی وقت اورا مكتبنده لسان عربی معلملكی ايتدكدن صكره، لوندره‌يه وبعده آمريقا ممالك مجتمعه‌سنه كيده‌رك، عمرينك قسم اعظمنی اورالرده معلملكله كچيرمش؛ وبعده استانبوله كلوب، «الجوائب» عنوانيله عربی بر غزته تأسيس ايتمش؛ ومطبعهٔ عامره‌ده طبع اولنان بعض كتب عربيه‌نك تصحيحنه مأمور اولمش ايدی. مذكور «الجوائب» غزته‌سی صرف احمد فارس افنديك اثر قلمی اولوب، فوق العاده بر فصاحتله ومتانت افكارله يازلديغندن، بتون ممالك عربيه‌ده وعلی الخصوص مصر وشام ومغرب وهند جهتلرنده

بیوك بر شهرت قزانمش؛ و بر چوق وقت نشری دوام ایدوب، هر طرفه انتشار ایتمکله، بیوك خدمتلر ایتمشدر. بو غزته‌نك حاوی اولدیغی مقالات ادبیه وفنیه وقصائد وسائر اشعاردن ماعدا احمد فارس افندی بر خیلی تألیفات نافعه‌یه دخی موفق اولمشدر. باشلیجه تألیفاتی بروجه آتیدر: «سر الیال فی القلب والابدال»، «الجاسوس علی القاموس»، «الساق علی الساق فیما هو الفاریاق»، «غنیة الطالب ومنیة الراغب فی الصرف والنحو وحروف المعانی»، «الباکورة الشهیة فی نحو اللغة الانکلیزیة»، «السند الراوی فی الصرف الفرانساوی»، «التنقیع فی علم البدیع»، «الروض الناضر فی ابیات ونوادر»، «کشف المخبا عن فنون اوروبا»، «اللفیف فی کلی فن ظریف». بونلردن بشقه یکرمی ایکی بیك بیتی حاوی دیوان اشعاری واردر. «الجوائب» غزته‌سنك مدیری بولنان اوغلی سلیم فارس افندی صاحب ترجمه‌نك مذکور غزته ایله نشر اولنان بعض اشعار وآثارینی دخی «کنز الرغائب فی منتخبات الجوائب» عنوانیله یدی جلد اوزره جمع ونشر ایتمشدر. احمد فارس افندی ۱۳۰۳ تاریخنده، ۸۰ یاشنی کچکین اولدیغی حالده، استانبولده وفات ایدوب، وصیتی اوزره جنازه‌سی بیروته نقل، واورادە دفن اولنمشدر. کندیسی او درجه‌ده علم وفضیله برابر پك متواضع، ساکن وخلوق بر ذات ایدی.

فارساله { یاخود فرساله (Farsala, Phar-sala) [«چتالجه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله».

فارسی { [«سلمان فارسی»، «ابو علی فارسی» و«عبد الغفار الفارسی» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله].

فارسی { (ضیاالدین —) مشاهر شعرا وفقهادن اولوب، ماوراء النهرك خجند قصبه‌سنده نشأت ایتمشدر. سلطان محمد ایلدکز زماننده یاشایاب، بر مدت بخاراده قاضیلق ایتمشدی. فقهده بر تألیفی وخیلی اشعاری واردر. سلمان فارسی (رضه) سلاله‌سندن اولوب، بومناسبتله فارسی تخلص ایتمشدر. اجدادی دخی ریاستده بولنمشلردی. شو ایکی بیت جمله اشعارندندر:

شب تا بروز کارمن وروز تا بشب
نالید نست از غم تو یا کریستن

کفتی زدرد من تکریستی وبرحق
فرقست ازفشاندن خون تا کریستن

فارعه { صحابیاندن بر قاچ خاتونك اسمی اولوب، الك معروفه‌لری شاعر شهیر جاهلی امیه بن ابی الصلتك همشیره‌سیدر، که عقل وادب وجمالیله مشهوره اولوب، طائف فتحنده اسلامه کلمشدر.

فارغ { ایران شعراسندن اولوب، سبزوارلیدر شو بیت اونکدر.

بصد منزل فتاده دور از خاك درت فارغ
زدور افتادکان یکبار یادی کن چه افتادست

فارغی { ایران شعراسندن بروجه آتی بش کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (شیخ ابو الوجد بن شیخ وجیه الدین) هرات مشایخندن اولوب، برادر زاده‌سی زین الدین خوافی ایله برلکده هندستانه عزیمتله هایون شاهك اکرام واحسانه نائل اولمش؛ و ۹۴۰ تاریخنده آکره‌ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

بنیاد زمن کن چو کشی شیفتکانرا
تا کشتهٔ تیغ تو نه بینم دکر انرا

— ایکنجیسی شیراز ساداتندن اولوب، نیر فتح الله شیرازینك یکنیدر. هندستانه سیاحتله، بیرامخانك اکرامنه مظهر اولمش؛ و خان مشارالیه آنی الترجه فارغی‌یه حرمة بوکامخلصنی (فائقی) یه تحویلنی تکلیف ایتمکله، صاحب ترجمه هندستانده بولندقجه بو تکلیفه توفیق حرکت ایتمش ایسه‌ده، ایرانه عودتنده ینه اسکی مخلصنی آلمش؛ وبعده ثانیاً هندستانه سیاحت ایدوب، اکبر شاهه انتساب ایتمش؛ و وفاتنه قدر اوراده قالمشدر. شو بیت اونکدر:

بشرطی فارغی در خدمت آن بت کمر بسته
که تاروز قیامت از میان زنار نکشاید

— اوچنجیسی مرعشلی اولوب، شو بیت اونکدر:

آنان که باخیال رخ یار خوکنند
مستغنی اند از آنکه دکر جستجوکنند

— دردنجیسی استر ابادلی اولوب، شو بیت اونکدر:

خواهمش از دل بیاد دیکر ان بیرون کنم
دیکری با او نمی آید بیادم چون کنم

— بشنجیسی امیر سعد الملکك اوغلی اولوب، شو بیت اونکدر:

در وفای وعده چون کوشد چومیدانکه من
میشوم راضی که بازم وعدهٔ دیکر دهد

فارقی { (خطیب ابو یحیی عبدالرحیم بن محمد بن نباتة الحذاق) [«ابن نباته» مادهسنه مراجعت.] — [«سعد الدین فارقی» مادهسنهده مراجعت بیوریله.]

فارناس { (Pharnace) قرهدکیزسواحلنده حکم سورن اشکانیان طوائف ملوکندن ایکی کشینك اسمیدر:

برنجیسی پونت یعنی طربزون جهتی ملوکندن اولوب، بشنجی مهردادك اوغلی و بیوك مهردادك جدیدر. قبل المیلاد ١٨٤ تاریخندن ١٥٧ تاریخنهدك حکم سورمشدر. سینوبی وپافلاغونیا خطهسنی (یعنی قسطمونی ولایتنی) ضبط ایتدکه، برغامه حکمداری (اومن)ك وسائر قومشولرك خصومتنی جلب ایدوب، روماللرك توسطیله بو یرلری ترکه مجبور اولمشدی. — ایکنجیسی بیوك مهردادك اوغلی اولوب، روماللره یارامق ایچون، پدرینه خیانت ایدوب، محونی موجب اولدقدن صکره، بوسفور حاکمی اولمش؛ و قیصر ایله پومپیوس بینندهکی اختلافاتك ظهورینه دکین روماللره صادق قالوب، وقعهٔ مذکورهده پدرینك ملکنی استرداده قالقیشهرق، پونت و قپادوقیه خطهلرینی ضبط، و روما سردارلرندن (دومیتیوس قالوینوس) ی مغلوب ایتمش ایسهده، قیصر اسکندریهدن عودتنده اوچ کونده کندیسنی مغلوب ایتدکه، فارناس سینوبده تسلیم اولهرق، بوسفوره عودته اجبار اولنمش؛ وبر سنه صکره تبعهسی طرفندن قتل اولنمشدر.

فارنوورت { (Farnworth) انکلترهنك لانقاستر قونتلغنده بولتونك ٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده ومانچستردن بولتونه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٣٥٥٠ اهالیسی وپاموق منسوجات اعمالنه مخصوص بیوك فابریقهلری واردر.

فارنهام { (Farnham) انکلترهنك (سوری) ایالتنده وکیلفوردك ١٤ کیلومتره غربنده اولهرق (وی) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٠٢٠٠ اهالیسی، اسکی برقلعهسی وجوارلرنده مشهور شربنجی اوتی محصولاتی واردر.

فارو { (Faro) پورتکیزك منتهای جنوبنده واقع (آلغارو) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، لیسبونهنك ٢٧٣ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولهرق بحر محیط آطلاسی ساحلنده واقعدر. ٨١٠٠ اهالیسی، قلعهسی، صیغ لیمانی وخیلی ایشلك تجارتی واردر.

فارو { برونی (Cap del Faro) سیجلیه جزیرهسنك شرق شمالی کوشهسنده و مسینه شهری اوکنده بر بورون اولوب، اوزرنده بر قلعه وبر قریه واردر. اسکیدن بر فناری ودکیز الهی زعم اولنان (نپتون) ك عبادتنه مخصوص بر معبدی وار ایدی. برونه بو اسمی ویرن واخیراً یکیدن تأسیس اولنان فناری ٣٨° ١٥′ ٥٠″ عرض شمالی ایله ١٣° ٢١′ ٢٥″ طول شرقیده واقعدر.

فارو { (Farö) بالطیق دکیزنده غوتلاند جزیرهسنك شمالنده واقع بر کوچك آطه اولوب، مساحهٔ سطحیهسی ١٣٥ مربع کیلومتره واهالیسی ١١٣٠ کشیدر. لطافت منظریله مشهور اولوب، کوزل بر لیمانی وصید ماهیسیله دکیزقوشلری آوی واردر.

فاروس { (Faros) زمان قدیمده ایکی کوچك جزیرهنك اسمی اولوب، بریسی اسکندریه شهرینك اوکنده ایدی، واوزرنده مشهور اسکندریه فناری رکز اولنهرق، ریختملرله قریهیه ربط اولنمشدی. — دیکری آدریاتیك دکیزنده واقع اولوب، الیوم (لسینه) اسمیله معروفدر. [«اسکندریه» و «لسینه» مادهلرینه مراجعت.]

فاروق { خلیفهٔ ثانی جناب نبوی حضرت عمر بن الخطاب (رضه) افندمزك لقب شریفی اولوب، حق باطلدن تفریقده وعدل وحقانیتدهکی قوهٔ فوق العادهلرندن طولایی جانب رسالتپناهیدن بو لقب مفخرت بخشا ایله تلقیب بیورلمشدر.

فارهام { (Fareham) انکلترهنك هامپشیر قونتلغنده وپورچموتك ٩ کیلومتره شمال غربیسنده اولهرق شهر مذکور ریختمنك منتهای شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ٧٠٠٠ اهالیسی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، معدن کوری تجارتی ودکیز حاملری واردر.

فارياب { (یاخود فیریاب) خراسانده بلخك قربنده وجیحون مجراسنك غربنده جوزجان اعمالندن بر قصبه اولوب، مشاهیر علمادن بر چوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر. طالقاندن ٣ وبلخدن ٢ مرحله‌لك مسافه‌ده ایدی. شمدی خراب اولسه کرکدر.

فاريابی { (ظهیرالدین —) مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، آنف البیان فارياب قصبه‌سنده نشأت ایتمشدر. رشید سمرقندینك شاکردی ومجید بیلقانی، کمال الدین نخجوانی، شرف الدین شقروه، محمد بن علی کرواج اصفهانی وجوهرئ زرکرك معاصری ایدی. وطنندن نیشاپوره کیدوب، بر مدت سلاجقه‌دن طغانشاهك خدمتنده بولنمش؛ واورادن آذربیجانه کیده‌رك قزیل آرسلان اتابك ایلدیکزه انتساب ایتمش؛ وبعده درکاه کبرایه ملازمتدن واز کچوب، کوشهٔ انزوایه چکلمش؛ و٥٩٨ تاریخنده تبریزده وفات ایتمشدر. بعض تذکره نویسلر شاعر (ظهیر الدین فاريابی) ایله حکیم (ابو نصر فارابی) بیننده تفریقه مقتدر اوله‌مامشلردر. مرتب دیوانی واردر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

تراست لعل شکر بار و درمیان کوهر
میان لعل چرا کردهٔ نهان کوهر
بخنده چون لب یاقوت رنك بکشایی
زشرم زرد شود همچو زغفران کوهر
رخم چوزر شد واز جزع دیده هرساعت
فشانم از غم آن لعل در فشان کوهر

فازانو { (Fasano) ایتالیانك باری ایالت وقضاسنده وبارینك ٥٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق ساحلدن بر آز ایچریده بر قصبه اولوب، ١٢٢٠٠ اهالیسی واردر. اسکی برقصبه اولوب، اطرافنده بعض آثار عتیقه بولنیور.

فاس { (Fez) مغرب اقصاده مراکش دولت اسلامیه‌سنك ایکنجی پایتختی ومراکشدن صکره اك بیوك شهری اولوب، مراکشك ٢٧٥ کیلومتره شمال شرقیسنده، طنجه‌نك ١٩٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده وبحر محیط آطلاسیده‌کی رباط اسکله‌سنك ١٦٠ کیلومتره شرقنده اوله‌رق ٣٤° ٦′ ٢٠″ عرض شمالی ایله ٧° ١٤′ ٣٠″ طول غربیده واقعدر. اهالیسنك مقدارینی سیاحینك بعضلری ١٥٠٠٠٠ دن زیاده کوستردکاری حالده بعضلری ٢٠٠٠٠ دن زیاده اولمدیغنی ادعا ایتمشلرسه‌ده، ١٠٠٠٠٠ راده‌لرنده اهالی‌یی جامع اولدیغی ملحوظدر. شهر کوزل بر اووه‌ده وصویی بول بر نهرك ایکی طرفنده واقع اولوب، ایکی جهتی دخی کوزل ایشلنمش و اشجارله مستور ایکی تپه‌یه طیانمشدر. شهرك زمینی حذای بحردن ٤٠٠ متره مرتفع اولوب، مذکور تپه‌لرك شهرك حذاسندن اعتباراً ٥٥٠ مترهٔ ارتفاعلری واردر. جغرافیون عربك تعریفنه کوره، نهرك بر جهتنده‌کی قسمنه (عدوة الاندلسیین) واو بر جهتنده‌کینه (عدوة القرویین) دینلوب، هر برینك اهالیسی سیما واخلاقجه دیکرندن فرقلیدرلر. نهرك صویی شهرك ایچنده بر چوق جدوللره آیریلوب، ابوعبید البکرینك روایتنه کوره وقتیله اوچیوزی متجاوز دکرمن چویرمش. بو کون دخی شهرك بر چوق چشمه‌لری وجوامع شریفه‌نك فسقیه‌لری واردر. ایکی صره سور ایله محاط اولوب، ایکی طرفنده‌کی طاغلرك تپه‌لرنده برر قلعه بولنیور. شهرك کوزل ومصنع بر قپوسی و(جامع القرویین) اسمیله بیوك، قدیم وپك مصنع بر جامع شریفیله دیکر متعدد جوامعی، جامع مذکورك اطرافنده متعدد مدرسه‌لری وپك چوق قیمتدار کتبی وبر طاقم آلات رصدیه‌یی وارض وسما کره‌لرینی حاوی واسع بر کتبخانه‌سی واردر. وقتیله فاس عالم اسلامك اك پارلاق مراکز علومندن اولوب، شمدیکی حالده دخی مدرسه‌لریله مدرسلری وطلبه‌سی چوق ایسه‌ده، اوقونان علملرك محدوددر. «روض القرطاس»ك روایتنه کوره، موحدین زماننده فاسك ٨٩٢٣٦ خانه‌سی، ١٩٠٤١ بکار اوطه‌سی، ٩٠٨٢ دکانی، ٤٦٧ خانی، ٧٨٠ جامع ومسجدی، ٩٣ حمامی ویالکز سورك ایچنده ٤٧٢ دکرمنی وار ایدی. موقعی، هواسی، اطرافنك قوهٔ انباتیه‌سیله باغ وباغچه‌لرینك ومیاه جاریه‌سنك کثرتی، اهمیت تجاریه‌سی واهالیسنك بعض صنایعه الفتی فاسك عمران وترقیسنی و دنیانك اك کوزل شهرلری صره‌سنه کچمك استعدادینی تأمینه کافی اولدیغی حالده، حیفا که ایچنه کیریلنجه، منظرهٔ خارجیه‌سنك لطافتنی دخی اونوتدیره‌جق بر حالده خرابیت وتسیب کوریلور. سوقاقلری طار، طولا-

شیقلی، قراکلق وپك پس، ابنیه‌سی زینت وصناعت معماریه‌دن عاری، جامعلرینك اکثر مناره‌لری یقیق، چینیلری دوشوکدر. چارشیسی خیلی بیوك ایسه‌ده، ینه بو حالده‌در. شهرك ایچنده ایپکدن بعض منسوجاتله یوکدن احرام وکلیم وهر یرده بو شهرك اسمیله تسمیه اولنان قیرمزی فس، مواد دباغیه ومعمولات سراجیه، طوغله، صیرلی چینی وساٸره اعمال اولنور. شمدیکی حالده شهر اسکی ویکی فاس اسملریله ایکی قسمه منقسم اولوب، آره‌لرنده بعض متفرق محله‌لر و امیره مخصوص بر سرای واردر. یهودی محله‌سی‌ده آیری اولوب، بو ملته منسوب اهالیسی ٣٠٠٠ و بر روایتده ١٠٠٠٠ کشیدر. ضربخانه‌سی‌ده اولوب، سکه ضرب اولنور.

فاس شهری ادریسیلر دولتنك مؤسسی اولان ادریس بن ادریس طرفندن ١٩٢ و ١٩٣ تاریخلرنده بنا اولنوب، برنجی سنه‌ده بنا اولنان قسمنده اندلسدن ایکنجی سنه تأسیس اولنانده ایسه قیرواندن کلن مهاجرلر اسکان اولنمغله، بر وجه مذکور برنجیسی (عدوة الاندلسیین) وایکنجیسی (عدوة القرویین) تسمیه اولنمشدی. ادریسیلر حکم سوردکجه، فاس پایتختلری اولوب، بعده نوبت حکومت مرابطینه کلنجه، بونلر، بربر قبائلنه دها یقین اولمق ایچون، دها جنوبده (مراکش) شهرینی بنا ایتمکله، بونلرك وموحدینك زماننده مرکزیتدن چیقمش ایسه‌ده، ینه علوم ومعارف وصنایع وتجارت مرکزیتنی محافظه ایدوب، پك معمور ایدی. بعده بنی مرین ینه فاسی پایتخت اتخاذ ایدوب، بونلرك بشنجیسی اولان ابو یوسف ادریسك بنا کرده‌سی اولان شهرك آلت طرفنده یعنی غربنده آیریجه بر شهر دینه‌جك قدر بیوك بر محله علاوه ایدوب، فاسی برقات دها توسیع ایتمشدی. الیوم یکی فاس دینلن قسم بوندن عبارتدر.

فاس { وادی (فاس مغرب) اقصاده آنف البیان فاس شهری اورته‌سندن کچن بر نهر اولوب، شهر مذکورك ایکی طرفنده‌کی کوزل طاغلرده ٦٠ منبعدن نبعانله، شهرك اوسطنده وایچنده بونلر برلشه‌رك، شهره بول صو ویردکدن وبرچوق دکرمنلر چویردکدن صکره، اووه‌یه چیقوب، فاسك باغچه وبوستانلریله مزروعاتنی بعدالارواء، ایکی میل آشاغیده (سبو) ایرمغنه دوکیلور.

فاس { دولتی. آفریقا قطعه‌سنك شمال غربی کوشه‌سنده واقع مغرب اقصی دولت اسلامیه‌سنه، پایتختلری اولمق مناسبتیله، مراکش وفاس دولتی نامی دخی ویریلیر. علی الخصوص دیارمزده بین العوام فاس دولتی دینمکله دها مشهوردر. [« مغرب اقصی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله].

فاسته آلاند { (Fasta-Alande) بالطیق دکیزنده (بوتنیه) کورفزی مدخلنده واقع وفینلانده‌یه تابع (آلاند) جزایرینك اك بیوکی اولوب، بویی ٤٠ و اکی ٣٥ کیلومتره‌در. سواحلی پك کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، بر چوق قوی ولیمانلری واردر. اهالیسی ١٠٠٠٠ کشی‌یه بالغ اولوب، باشلیجه قصبه‌سی (ماریهامن) در.

فاشر { سودان شرقیده دارفور مملکتنك مرکزی بر قصبه اولوب، خرطومك ٧٣٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده ١٣°٣٦′٢٧″ عرض شمالی ایله ١٣°٣′٥٢″ طول شرقیده واقع و ١٣٠٠٠ اهالیلی جامعدر. جسیم بر کوی حالنده اولوب، قرن سابقده دارفور حاکمی عبد الرحمن الرشید طرفندن تأسیس، وبعده خدیویت مصریه جانبندن ضبط اولنه‌رق، الیوم متمهدینك تحت حکمنده بولنیور.

فاشوده { سودان شرقیده نیلك باشلیجه قولی اولان بحر ابیضك تشکیل ایتدیکی بر آطه‌ده و ٩°٥٥′١٠″ عرض شمالی ایله ٢٩°٥٨′٥٥″ طول شرقیده واقع بر قصبه اولوب، مقدما خدیویت مصریه طرفندن ضبط واعمار اولنمشدی.

فاضل { ایران شعراسندن ایکی کشینك مخلصیدر.

برنجیسی (ملا —) کاشانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

برند خلق ز قطع حیات راه بسویش
دمیست عمر که طی میکنند تا سر کویش

— ایکنجیسی (میرزا محمد — بن ملا محمد باقر فائض) مازندرانلی اولوب، علی قلیخان معیتنده هندستانه کیتمش، ودهلیده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

بکوش آید فغان العطش باز از لب زخمم
مکر ان تشنه تیغی آبداری در نظر دارد

فاضل احمد پاشا [«کوپریلی زاده» ماده‌سنه مراجعت.]

فاضل بك مشاهیر شعراء عثمانیه‌دن اولوب، فلسطینك صفد قصبه‌سنده طوغمشدر. عصیان ایتمش اولان جدی طاهر عمر ١١٨٠ تاریخنده اخذ وقتل اولندقده، صاحب ترجمه قپودان دریا غازی حسن پاشانك شفاعتیله قورتاریله‌رق، درسعادته سوقله، اندرون همایونه قبول بیورلمش؛ ودور سلطان عبد الحمید خان اولده اندروندن خروجله، دور سلطان سلیم خان ثالثده خواجه‌کانلق رتبه‌سیله ردوس تولیتنه وبعده حلب دفتردارلغنه ومعادن همایون امانتنه وبوکا مماثل بعض مأموریتلره تعیین اولنمش؛ وبعده حقنده وقوع بولان بعض شکایتلر اوزرینه، ١٢١٤ ده ردوسه نفی اولنه‌رق، اوراده بر علته مبتلا اولمغله، درسعادته عودته مساعده بیوریلوب، یدی سنه اسیر فراش قالدقدن صکره، ١٢٢٥ تاریخنده وفات ایتمش؛ وجوار ابا ایوبده قزیل مسجد قبرستاننده دفن اولنمشدر. لطیف وسلیس اشعاری اولوب، مرتب دیوانی و«خوبان‌نامه» و«زنان‌نامه» عنوانلریله ایکی مشهور منظومه‌سی واردر. شو مقطع جملهٔ اشعارندندر:

عجب نولدی ینه بو فاضل پر محنت وزاره
بو ایام سرور افزاده بویله نه یمان اغلر

فاضل پاشا [«کوپریلی زاده» و«مصطفی فاضل پاشا» ماده‌لرینه مراجعت.]

فاضلة الزمان سالفة الترجمه (عائشة الباعونیه) نك لقبیدر [اسمنه مراجعت].

فاطمه (الزهراء) کریمهٔ جناب نبوی اولوب، بر روایتده بنات جناب رسالتپناهینك سناً اڭ کوچکی وبر روایتده اوچنجیلری اوله‌رق، جناب ام کلثومدن بیوك ایدی. هرحالده عقل وذکا وحسن وجمال وزهد وتقوی واخلاق حسنه‌سیله همشیره‌لرندن زیاده محبت جناب پیغمبری‌یه مظهر اولمشدی. والده‌لری خدیجة الکبری (رضها) اولوب، هجرت نبویه‌دن ١٣ سنه اول مکهٔ مکرمه‌ده دنیایه کلمش؛ هجرتك ایکنجی سنه‌سی، ١٥ یاشلرنده اولدقلری حالده، او وقت ٢١ یاشلرنده بولنان جناب مرتضایه وارمشلردر. دیکر بنات جناب نبوینك اولادی اولمیوب، اولانلر دخی کوچك یاشنده ارتحال ایتدکلرندن، نسل پاك حضرت رسالتپناهی اولاد واحفاد جناب فاطمه‌یه منحصردر. مشارالیهانك نور دیدهٔ پیغمبری اولان امام حسن وحسین ایله طفل ایکن ارتحال ایدن محسن اسمنده بر ارکك وام کلثوم وزینب اسملریله ایکی قیزکه جمعاً بش اولادی دنیایه کلمشدر. فخر کائنات (صلعم) افندمزك حضرت فاطمه حقنده‌کی شفقت ومحبتی فوق العاده اولوب، کندیسیله زوج محترملرینی وامامین حضراتلرینی مبارك عبالریله صاره‌رق، اهل بیت وآل عبا تسمیه واتخاذ بیورمشلردر. حق عالیلرنده بر چوق احادیث شریفهٔ صحیحه مروی اولوب، حضرت مریم (عم) دن صکره دنیایه کلوب کچمش قادینلرك جمله‌سندن ارجح ومقدم اولدقلری احادیث شریفه ایله مثبتدر. لونی فوق العاده بیاض وپارلاق اولوب، بو مناسبتله (زهرا) تلقیب بیورلمشدر. حسن وجماللری وعقل وذکا ودرایتلریله دیانت وتقوالری وایتام ومساکینه اولان مرحمت ورأفتی حقنده پك چوق نوادر منقولدر. الحاصل هر جهتجه پدرلری سید الثقلینه مشابه وزوج محترملرینه اویغون ولایق ایدی. حق عالیلرنده برقاچ آیت کریمه نازل اولدیغی بین المفسرین متفق علیهدر. رسالتپناه افندمزه محبت ومربوطیتی پك زیاده اولوب، ارتحال جناب نبویدن صکره کولدکلری کورلمه‌مش؛ وآنجق آلتی آی دها یاشایوب، هجرت نبویه‌نك ١١ نجی سنه‌سی رمضان شریفنك اوچنجی کونی ارتحال ایتمشدر. ابن اثیر ارتحاللرنده ٢٩ یاشلرنده اولدقلرینی بیان ایدیورسه‌ده، ازدواجلری هجرتك ایکنجی سنه‌سی اجرا اولنه‌رق ازدواجلرنده ١٥ یاشلرنده اولدقلرینی دخی مورخ مشارالیه بیان ایتدیکندن، بو حالده یکرمی درت یاشلرنده ارتحال ایتمش اولملری اقتضا ایدر. حضرت امام حسینك کریمه‌سی فاطمه‌دن تفریق ایچون (فاطمة الکبری) وسید الثقلین افندمزه نسبتله (بنت ابیها) کنیه‌سیله دخی یاد اولنورلر.

فاطمه فاطمة الزهرا (رضها) دن ماعدا صحابیاندن بو اسمله برقاچ خاتون اولوب، اڭ معروفه‌لری بروجه آتیدر: (فاطمه بنت اسد بن هاشم بن عبد مناف القرشیة الهاشمیه) که حضرت علی (رضه) افندمزله برادرلری طالب، عقیل وجعفر حضراتنك والده‌لری اولوب، مکهٔ

مكرمه‌ده اسلامه كلمش، ومعيت حضرت نبويده مدينهٔ منوره‌يه هجرت ايدوب، مدينه‌ده ارتحال ايتمشدر. —(فاطمه بنت حمزه بن عبدالمطلب القرشية الهاشمية) كه عم جناب نبوى حضرت حمزه (رضه) ك كريمه‌سى اولوب، (ام الفاضل) كنيه‌سيله معروفه‌در. —(فاطمه بنت الخطاب بن نفيل القرشية العدوية) كه امير المؤمنين حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ك همشيره‌سى وعشرهٔ مبشره‌دن سعيد بن زيدك زوجه‌سى اولوب، زوجيله برابر برادرندن اول اسلامه كلمش؛ وترجمهٔ حالرنده مصرح اولديغى اوزره، حضرت مشارالیهك اسلامنه سبب اولمشدر. —(فاطمه بنت شيبه ويا خود عتبه بن ربيعه) كه عقيل بن ابى طالبك زوجه‌سى ايدى. —(فاطمه بنت الضحاك الكلابيه) كه ازواج مطهرهٔ جناب نبويدندر. —(فاطمة ويا فاخته بنت ابى طالب) [« ام هانى » ماده‌سنه مراجعت.] —(فاطمه بنت عتبه بن ربيعة القرشية العبشمية) كه هندك همشيره‌سى ومعاويه بن ابى سفيانك تيزه‌سى اولوب، فتح مكه كونى اسلامه كلمشدر. —(فاطمه بنت قيس القرشية الفهريه) كه ضحاك بن قيسك همشيره‌سى اولوب، حضرت عمر فاروق (رضه) ك شهادتنده اصحاب شورى بونك خانه‌سنده اجتماع ومذاكره ايتمشلردى. —(فاطمه بنت المجلل القرشية العامرية) كه الك اول اسلامه كلنلردن اولوب، حبشه هجرت ايتمش؛ واوراده زوجى حاطب بن الحارث وفات ايتدكدن صكره، ايكى اوغليله مدينه‌يه دونمش ايدى. —(فاطمه بنت الوليد المخزوميه) كه خالد بن وليد (رضه) ك همشيره‌سى اولوب، عم زاده‌سى حارث بن هشامه وارمشيدى. فتح مكه كونى اسلامه كلمشدر.

فاطمه بنت عباس { (ام زينب) وفرت علم وعبادت وصلاح } حاليله مشهوره بر قادين اولوب، (رباط البغداديه) دينلن زاويه‌ده پوست نشين وعظ وارشاد اولمغله، هر دائم، طائفهٔ نسايه وعظ وتدريس وارشادده بولندقدن بشقه، بعضاً رجال جوامعنده دخى منبره چيقوب، وعظ وخطبه ايراد ايدر، وعلما ايله مباحثه‌يه كيريشير ايدى. ٧١٤ تاريخنده مصرده وفات ايتمشدر.

فاطمه بنت عبد الملك { ملوك امويه‌دن عبد الملك بن } مروانك قيزى وعمر بن عبد العزيز حضرتلرينك زوجه‌سى اولوب، صلاح حال وانصاف وقناعتده زوجنه اويغون وتابع ايدى.

فاطمة النبويه { امام حسين (رضه) ك كريمه‌لرندن اولوب، } عم زاده‌لرى حسن بن امام حسن (رضه) ه تزويج بيورلمشيدى. حسن وجمال وتربيه‌ده وزهد وتقواده جده‌سى فاطمة الزهرا (رضها) يه بكزديكى مرويدر. مصرده مدفون اولوب، تربه‌سى زيارتكاهدر.

فاطميون { (فاطميلر) مغربده وبعده مصرده وشام وحجازده حكومت سور- } مش بر دولت اسلاميه اولوب، ٢٩٧ تاريخندن ٥٦٧ تاريخنه‌دك ٢٧٠ سنه دوام ايتمشدر. بو دولتك مؤسسى عبيد الله المهدى اسمى آلان سعد اولوب، مرقوم شامك سلميه قصبه‌سنده دنيايه كلمش؛ ومحمد بن اسماعيل بن جعفر الصادقك نسلندن اولديغنى ادعا ايله خروج نيتنده بولنديغندن، خليفهٔ عباسى مكتفى بالله طرفندن دردستنه آدم كوندريلنجه، مغرب جهتنه قاچوب، سجلماسه‌ده تقرر ايتمش؛ واورانك واليسى بولنان يسع بن مدار معتضد خليفه‌نك فرمانيله كنديسنى واوغلى محمد نزارى اخذ وحبس ايتمشيدى. بعده عبدالله شيعى اسمنده برى ظهورله، يسعى قتل، وسعدى اوغليله حبسدن قورتاروب، ٢٩٧ تاريخنده سلطنت وخلافتنى اعلان ايتمشيدى. بو صره‌ده عبيدالله المهدى اسمى وامير المؤمنين عنواننى آله‌رق، سلالهٔ طاهره‌يه انتساب ادعاسنده بولنديغندن « فاطمى نسبتنى اختيار، وكنديسى افريقيه‌ده قيروان قربنده (مهديه) شهرينى تأسيس ايدوب، پايتخت اتخاذ ايتمشدى. اوغلى محمد نزار قوتلى بر دونغا پيدا ايدوب، ونديك واسكندريه‌يى اورمش؛ وآفريقاده برچوق يرلر ضبط ايدوب، مالكينى بر قات دها توسيع ايتمشدى. فقط اواخر دورنده (ابا يزيد مخلد) اسمنده بر خارجى ظهور ايدوب، قيروانى ضبط، وكنديسنى مهديه‌ده محاصره ايتمشدى. بونك اوغلى وخلفى منصور بالله اسماعيل برمدت خارجئ مرقومله اوغراشدقدن صكره غالب كلوب، ملك موروثنى تأمين ايتمشدى. دردنجيلرى اولان معزلدين الله جوهر قائد اسمنده بر سردارينى شرقه طوغرى كوندره‌رك، مصرى اخشيديلردن ضبط، وقاهره شهرينى وازهريه جامعنى

تأسیس، و قصرلر وسائر ابنیه بنا ایتدکدن صکره، معز اقربا و تعلقاتیله مصره کلهرك، قاهرهیی پایتخت اتخاذ ایتمکله، دولت فاطمیه ایچون بر دور جدید آچمشدر. بعده شام وحجاز و یمن جهتلرینی ضبط ایله، شرق وغربده حکم سورمکه باشلامش؛ و بر آرهاق دیاربکر وموصل وکوفه جهتلرینیده قبضهٔ تصرفلرینه آلمشلر ایدی. آلتنجیلری اولان حاکم بأمرالله دورندن صکره قوت وشوکتلری انحطاطه باشلایوب، شام وجزیره جهتلرندهکی یرلرك بعضیسی بغداد خلفاسنك یدینه یچمش؛ ومصرده ترك کولهلرندن مرکب عسکر بر چوق وقت زنجیلرله غاوغادن صکره غلبه چالوب، نهب وغارته قویلمغله، نیلك سد وجدوللری معطل قالدیغندن، قحط وغلا و بونك نتائجندن اولهرق وبا ظهور ایدهرك، اهالی پریشان و مملکت خراب اولوب، دولته ضعف کلی طاری اولمش؛ وکیدهرك حکمدارلر قوت ونفوذلرینی غائب ایدوب، ترك عسکری رؤساسی وزارت نامیله حکم ایتمکه باشلامشلردی. نهایت شام وفلسطین جهتلری بسبتون اللرندن چیقوب، اهل صلیب سفرلرینده آچلمغله، فرنکلر دخی اتله مصره دخول ایدهرك، مدافعهدن عاجز قالمغله، نهایت شام صاحبی نور الدین شهیددن استمداد اولنمش؛ و بونك طرفندن امراسندن اسد الدین شیرکوه ایله یکنی صلاح الدین ایوبی کوندریلهرك، ابتدا اسد الدین و بونك وفاتنده صلاح الدین مصرده وزیر اولمش ایدی. نهایت ٥٦٧ تاریخنده، فاطمیونك اون دردنجیسی اولان عاضد لدین الله بلاولد وفات ایتمکله، فاطمیون دولتی پایانه ایروب، مشارالیه صلاح الدین ایوبی تخت سلطنته جلوس ایدهرك، دولت ایوبیهیی تأسیس ایتمشدر.

یوقاریده دینلدیکی کبی، بو دولتك مؤسسی اولان عبیدالله مهدی امام جعفر صادقك نسلندن اولمق ادعاسنده بولنمغله، فاطمیون یالکز حکومت وسلطنتله قناعت ایتمیوب، خلافت دعواسنه قالقیشمش؛ ومذهب شیعییه تابع اولوب، ایکی بچق قرندن زیاده مدتده بغداد خلفاء عباسیهسنه رغماً بر خلافت ثانیهٔ شیعیه وجوده کتیرمشلردی. بونلرك آلتنجیسی اولان حاکم بامرالله حاشا حضرت علی (رضه) ك الوهیتنه اعتقاداله بر مذهب باطل میدانه قویهرق، بعده کندیسیده الوهیت دعواسنه قالقیشمش ایدی. مذهب سقیمی الیوم دروزیلر بیننده مرعیدر. فاطمیونك سیادت وشرافتلرینك اصلی اولمدیغی شونکله مثبتدر، که معزلدین الله مصره دخولنده، شرفادن ابن طباطبا شجرهٔ نسبنی صورنجه، قلیجنی قیننندن درت پارمق چیقارهرق، بنم نسبم بودر، دیمش اولدیغی مشهوردر.

فاطمیون سلالهسی ١٤ حکمداردن عبارت اولوب، اسملریله تاریخ جلوسلری بروجه آتیدر:

عبید الله المهدی	٢٩٧
قائم بامر الله محمد نزار بن المهدی	٣٢٢
منصور بالله اسمعیل بن نزار	٣٣٤
معزلدین الله معد بن اسمعیل	٣٤١
عزیز بالله بن معز	٣٦٤
حاکم بامر الله منصور بن عزیز	٣٨٥
ظاهر لاعزاز دین الله بن الحاکم	٤١١
مستنصر بالله معد بن الظاهر	٤٣٧
مستعلی بالله احمد بن المستنصر	٤٨٧
آمر باحکام الله منصور بن المستعلی	٤٩٥
حافظ لدین الله عبد المجید بن محمد بن المستنصر	٥٢٤
ظافر بالله اسمعیل بن الحافظ	٥٤٤
فائز بنصر الله عیسی بن الظافر	٥٤٩
عاضد لدین الله عبدالله بن یوسف بن الحافظ	٥٥٥
الی	٥٦٧

فاقاتاتیوه { (Facatativa) آمریقای جنوبیده قولومبیا جمهوریتنك قوندینامارقه ایالتنده و (بوغوده) نك ٣٥ کیلومتره شمال غربیسنده اولهرق ٢٦٣٠ مترهلك ارتفاعده واقع بر قصبه اولوب، ٦٢٨٠ اهالیسی واطرافنده منبت اراضیسیله کوزل چایرلری واردر، که بونلرك ایچندن همنامی اولان نهر جریان ایدر.

فاقوس { مصر خطهسنك منتهای شرقنده وشام حدودی قربنده بر قصبه اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مسطوردر.

فال { فارسك منتهای جنوب شرقیسنده وساحل بحر ایله هرمز بوغازی قربنده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

فالابه { یاخود فلبه (Falaba) آفریقای غربیده فرانسه مستملکاتندن سنغامبیانك قسم جنوبیسنده و (فریتون) ك ٣٥٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اولهرق تقریباً ٤٩´ ٩°

عرض شماليده وهمنامى اولان نهرك اوزرنده بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى واردر.

فالاريس { (Phalaris) سيچيليانك ساحل جنوبيسنده بولنمش اولان (آغريجنته) شهرنده حكم سورمش اولوب، من اصل كريدك (آستيباليه) قصبه‌سندن اولديغى حالده، تشبثات حريصانه‌سى اوزرينه، وطنندن طرد اولنمغله، شهر مذكوره كيده‌رك، ميلاددن ٥٦٦ سنه اول بر طاقم دسايسله حكومتى ضبط ايتمش؛ و ١٦ وبر روايتده ٣٠ سنه حكم سوردكدن صكره، وفات ايلمشدر. عصرى مشاهير مهندسيننده (پريل) صاحب ترجمه‌يه، مقدورينى ايچنه قويوب تدريجاً ياقق اوزره، تونجدن بوغا شكلنده بر ماكينه ياپمش؛ و فالاريس بونك ايلك تجربه‌سنى موجدينى ايچنه آتمغله اجرا ايتمش ايدى.

فالچى { ياخود فالتيچنى (Faltchi, Falti-ceni) رومانيه‌نك بغدانده واقع (سوچاوه) ايالتنده وياشك ١٠٥ كيلومتره غرب شماليسنده. وآوستريانك بوقووينه خطه‌سى حدودنده بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهاليسى وتموز آينده قوريلور بيوك بنارى واردر. بيوك پترو بو قصبه‌ده عساكر عثمانيه طرفندن صاريلوب، اسير طوتلسنه رمق قالمشيدى.

فالره { ياخود فالرو (Phalère) يونانك آتيقه خطه‌سنك ساحل جنوبيسنده و (آكينه) كورفزنده اوله‌رق پيره ليمانك شرق طرفنده و آتينه‌نك جنوبنده بر ليمان اولوب، اسكيدن برى آتنه‌نك ايكى اسكله‌سندن برى بولنمش ايسه‌ده، بعده پيره غلبه چالمشدر. ميلاددن ٤٥٨ سنه اول (كيمون) بو اسكله‌يى سورله محفوظ بر طريقله آتنه‌يه ربط ايتمشدى. شمديكى حالده ساحلنده ايكى قريه‌سى اولوب، غرب جهتنده‌كى (يكى فالره) پيره ـ آتنه‌يه كيدن دميريول خطنك موقفلرندندر. شرق جهتنده‌كى (اسكى فالره) قريه‌سى‌ده آيريجه بر دميريول خطيله آتنه‌يه مربوط اولوب، ايكيسى‌ده يازين آتنه اهاليسيچون دكيز بانيه‌سى محلريدر.

فالريه { (Faleries) ايتالياده اتروريه خطه‌ قديمه‌سنك مشهور بر بلده‌سى اولوب، اليوم (سانته ماريه دى فالارى) اسمنده بر كوچك قصبه‌در.

فالزه { (Falaise) فرانسه‌نك قالوادو ايالتنده و (قان) ك ٣٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٨٤٢٨ اهاليسى، اسكى قلعه‌سى، استحكاماتى، كوزل بر قلعه‌سى داخلى مكتبى وپاموق منسوجات فابريقه‌لريله دباغخانه‌لرى واردر.

فالستر { (Falster) دانيمارقه جزايرينك اك جنوبيلرندن اولوب، غرباً (لالاند) جزيره‌سندن جدول كبى بك طار بر بوغازله وشمالاً (سلاند) ايله (موئن) جزيره‌لرندن ديكر بر بوغازله آيرلمشدر. شرقاً وجنوباً دخى بالطبع دكيزله محاطدر. بر مثلث شكلنده اولوب، جنوبى كوشه‌سى طار و اوزون بر خرطوم صورتنى آلير. شمالدن جنوبه بويى ٤٤ وشمال طرفنده اك كنيشلكى ٣٥ كيلومتره اولوب، ٢٥٠٠٠ اهاليسى واردر. اراضيسى دوز وآچيق اولوب، اورمانلرله مستوردر، وطوپراغى منبتدر. سواحل شماليه‌سى آچيق اولوب، جنوب شرقى سواحلى يوكسك وصربدر. منظره‌سى غايت لطيف اولوب، بحق دانيمارقه‌نك باغچه‌سى تسميه اولنمشدر. غرب جهتنده‌كى بوغازينك اك طار محلنده آطه‌نك مركزى اولان (نيكيوبينغ) قصبه‌سى بولنوب، اورادن (لالاند) آطه‌سنه بر كوپرى ايله دمير يولى چكيلمشدر. مذكور قصبه‌نك ١٢٠٠ اهاليسى وقراله مخصوص كوزل بر سرايى واردر.

فالقلاند { ونام ديكرله مالوينه جزايرى (Iles Falkland, Malouines) بحر محيط آطلاسينك قسم جنوبيسنده وماجلان بوغازينك ٥٠٠ كيلومتره شرقنده °٥١ ايله °٥٥ ′٤٥ عرض جنوبى و ′٤٠ °٥٩ ايله ′٦ °٦٤ طول غربى آره‌لرنده واقع ايكى بيوك و يوزى متجاوز كوچك آطه اولوب، بيوكلرى شرقى وغربى فالقلاند اسملريله ياد اولنور. اك بيوكلرى شرقى فالقلاند اولوب، شمال شرقيدن جنوب غربيه بويى ٣٠٠ كيلومتره و وسطى اكى ١٠٠ كيلومتره‌دن زياده‌در. غربى فالقلاند شرقيسندن (فالقلاند سوند) بوغازيله آيرلمش اولديغى حالده ينه او استقامتده بويى ٢٠٠ و وسطى اكى ٦٠ كيلومتره‌در. ساحللرى يوكسك

وقيالق وبك كرتيلي چيتنيلي اولوب، او جهتده بك شدتلي اولان فرطونه‌لره قارشي سفائنك بارينمسنه الويريشلي بك چوق قوي وليمانلري واردر. شمال جهتلري طاغلق اولوب، ٧٠٠ متره ارتفاعلرينه قدر چيقار طاغلري واردر. جنوب جهتلري ايسه آلچق ودوز اولوب، حيوانات رعينه بك الويريشلي چايرلري وخدايي نابت مافدائوس وكروبزله اسقوربوت علتنه قارشي علاج يريني طوتار نباتاتي واردر. آنجق حبوبات زرعنه الويريشلي يرلري يوقدر. اهاليء اصليه‌لري اولميوب، انكلتره دولتي طرفندن ضبط اولندقدن صكره آوروپا مهاجرلريله اسكان اولنمش، واهاليلري ١٥٠٠ نفوس واده‌لرنده قالمشدر. يرلي حيوان يالكز تيلكي‌يه مشابه برجنس قورت اولوب، وقتيله كميلرك براقش اولدقلري حيوانات بك چوق تكثر ايتمشدر. يكرمي سنه اولكي استاتستيقده بوآطه‌لرده ٤٠٠٠٠ صيغير، ٦٥٠٠٠ قيون و١٥٠٠ آت وار ايدي. قابلومباغه‌لري وباليقلري‌ده چوقدر. حيوانات، دري، يوك وسائره‌دن عبارت اخراجات سنويه‌لري بر بچق مليون فرانقه قريبدر. مركزلري (استانلي پورت) اسكله‌سي اولوب، اورايه سنه‌ده اوتوز قرق كمي اوغرار. هوالري مرضلرينه كوره صوغوق اولميوب، قيشين اكثريا سيسلرله مستور اولدقلري سايه‌سنده برودتلري معتدلجه‌در. ياغمورلري چوق ايسه‌ده، اكثر صاغناق صورتنده ياغموب آقديغندن، يازين قوراقلق حكم سورر. شمال وجنوب روزكارلري بك سرتدر.

فالكيرق { (Falkirk) اسقوچيه‌نك (استرلينغ) قونتلغنده واديمبورغك ٢٩ كيلومتره غرب شماليسنده ومنبت بر واسع اووه‌نك كنارنده بر قصبه اولوب، ١١١٧٠ اهاليسي، بيوك حيوانات تجارتي، جسيم دمير خانه‌لريله معادن دوكمخانه‌لري وجوارلرنده معدنلري واردر.

فالموت { (Falmouth) انكلتره‌نك (قورنوال) قونتلغنده وبودمينك ٤٥ كيلومتره جنوب غربيسنده بر قصبه واسكله اولوب، ٥٢٩٥ اهاليسي، واسع ليماني، كوزل ريختملري وايشلك تجارتي واردر.

فالمه { (Falémé) ونام ديكرله تنه (Tenné) آفريقاي غربيده فرانسه‌نك سنغامبيا مستعمره‌سنده سنغال ايرماغنه تابع بر نهر اولوب، (فوته‌جالون) خطه‌سنك جنوب جهتنده ٤٨′ ١٠° عرض شمالي ايله ١٤° طول غربيده يوكسلن بر طاقم طاغلردن نبعان ايله، شمال غربي‌يه طوغري آقه‌رق، ٥٠٠ كيلومتره‌لك جرياندن صكره، باقل قصبه‌سنك اوست طرفنده مذكور ايرماغه دوكيلور. مجراسنك آشاغيكي ٢٠٠ كيلومتره‌لكي سنه‌ده ايكي آي كوچك كميلرك سيرينه صالح ايسه‌ده، قيالق سدلريله شلاله‌لري سائره موسملرده ودها يوقاريلرده سير سفائنه مانعدر. صولرنده آلتون توزلري بولنور. كنارلرندن بيوك كاروانلر يولي كچر. مجراسي اطرافنده‌كي يرلرك هواسي بك وخيمدر.

فالوپ { فالوپيو (Fallope, Fallopio) ايتاليانك اك مشهور جراحيندن وعلم تشريح مشاهير علماسندن اولوب، ١٥٢٣ تاريخلرنده (مودنه) ده طوغمش؛ و ١٥٦٢ ده وفات ايتمشدر. پيزه وپادووه‌ده تشريح وفن جراحي علملريني تدريس ايدوب، تشريحه متعلق بر قاچ كشفياتي اولمغله، تشريحده بعض عضولر اليوم كنديسنك اسميله ياد اولنور. بو فنلرده بر قاچ اثري واردر.

فالون { ياخود فالهون (Falun, Falhun) اسوجده استوقهولمك ٢٠٠ كيلومتره شمال غربيسنده (استوره قوپاربرغ) ايالتنك مركزي بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسي، معادن مكتبي وجوارنده دولت طرفندن اخراج اولنور بك زنكين باقير معدنلري واردر.

فاله { خوزستانده (ايذج) قربنده بر قصبه اولوب، بعض مشاهير علمانك مسقط رأسي بولنديغني ياقوت حموي بيان ايديور.

فاماتينه { (Famatina) آمريقاي جنوبيده آرجنتين حكومتنده (ريو) ايالتنك غربنده و (سان جوان) ايالتنك شرقنده اوله‌رق، ٣٥′ ٢٧° عرض جنوبيدن ٣٠′ ٣١° عرض جنوبي‌يه قدر اوزانير بر سلسله جبال اولوب، جمهوريت مذكوره‌نك (آند) طاغلرندن صكره اك يوكسك سلسله‌سي اولمغله، اك مرتفع ذروه‌لري سرمدي قارلرله مستوردر. بونلرك اك يوكسكي ٤٩٠٠ وايكنجيسي ٤٥٠٠ متره ارتفاعنده‌در.

فاماغوسته { (Famagouste) قبریس جزیره‌سنده‌کی ماغوسه قصبه‌سنك اسم اصلیسیدر. [« ماغوسه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

فاماغوریه { (Famagoria) روسیه‌ده قوبان ایالتنك طمروق قضاسنده وطومروغك ٥٥ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق (طامان) شبه جزیره‌سی اوزرنده وقره دکیز ساحلنده بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ اهالیسی وکوچك لیمانی واردر.

فامیه { [« افامیه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

فان { (Fans) آفریقای غربیده خط استوانك آلتنده وغابون مملکتنك طاغلرنده ساکن اقوام زنجیه‌دن بر قوم اولوب، ٦٠٠٠٠ نفوس قدر تخمین اولنمشلردر.

فانتی { (Fantis) آفریقای غربیده کینه کورفزینك (آلتون ساحل) مملکتنده بر قوم زنجی اولوب، نسلاً ولساناً آشانتی قومنه قریب اولدقلری حالده، بونلرك خصم جانلری اولوب، علیهلرنده انکلیزلره یاردیم ایدرلر. مرکزلری ساحلدن ١٨ متره ایچریده بولنان (آبره) قصبه‌سیدر. ساحلده‌کی (المینا) قصبه‌سی ودیکر بعض یرلر انکلیزلرك النده ایسه‌ده، ایچ طرفلرده‌کیلر همان مستقل ونیم وحشی بر حالده یاشایورلر. یرلری پك منبت ایسه‌ده، هواسی فنا وخیمدر.

فانو { (Fano) ایتالیانك وسطلرنده (پزارو مع اوربینو) ایالتنك پزارو قضاسنده وپزارونك ١٢ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق آدریاتیق دکیزی ساحلنده و(موتاورو) نهری منصبنك قربنده بر قصبه واسکله اولوب، ٦٤٤٠ اهالیسی، دمیر یولی، میدانده کوزل بر هیکل ایله مزین بر چشمه‌سی واستادانه رسملرله مزین بر کلیساسی واردر.

فانو { (Fano) یونانه تابع قورفه جزیره‌سنك شمال غربیسنده بر کوچك آطه اولوب، ٤٠٠ اهالیسی واردر.

فانو { (Fanö) دانیمارقه‌نك (یوتلاند) خطه‌سنك غربی ساحلی قارشیسنده اوله‌رق شمال دکیزنده بر کوچك آطه اولوب، طول اعظمی ١٧ کیلومتره ومساحۀ سطحیه‌سی ٥٦ مربع کیلومتره واهالیسی ٣٤٠٠ کشیدر. سواحلنده بالیق صید وسفائن اعمال اولنور. ایکی ناحیه‌یه منقسم و(ریبه) قضاسنه ملحقدر.

فانی { اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی فلبه‌لی اولوب، عیسی چلبی دینمکله معروف ایدی. تذکره صاحبی لطیفینك خواجه‌سی اولمغله، مدحنده اطرا ایتمشدر. شو بر ایکی بیت اشعارندندر:

دور لعلکده سنك میخواره برین بر حباب
باش آچیق یالین آیاق آواره بر بن بر حباب

پاك تن صافی درونز ایلرز آیینه وار
پاك چشم ایله نظر دیداره بر بن بر حباب

— ایکنجیسی (عبد الکریم) قضادن اولوب، زیرك زاده‌دن ملازم اولمش؛ وعربستانده قاضی ایکن اورالرده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

میل ایتدی رخندن دل کیسوی پریشانه
روم ایلی ترك ایتدی دوشدی عربستانه

فانی { فرس شعراسندن دخی بروجه آتی ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (خواجه احمد دهدار) من اصل شیرازلی اولوب، امیر فتح الله شیرازیدن علوم معقوله ومنقوله‌یی بعد التحصیل هندستانك دکن جهتنه عزیمتله، علی عادل شاهك حسن قبول وتوجهنه مظهر اولمش؛ وخواجه‌سی اولان امیر فتح اللهی دخی توصیه ومدح ایده‌رك، علی عادل شاهی کندیسنی دکنه جلبه مجبور ایتمش؛ واوراده دخی کندیسندن تحصیل علومه دوام ایتمش ایدی. علی عادل شاهك وفاتنده امیر فتح الله اکبر شاهك یانه کیتمش؛ وصاحب ترجمه ایسه احمدنکره کیده‌رك، برهان نظام شاهك ناظر اموری اولمش؛ واوراده شیخ حسن نجفیدن تصوفی اوکرنمش ایدی. بعده (برار) والیسی اولوب، نهایت امور سیاسیه‌دن کف بدله (سورت) مملکتنده کوشۀ عزلت وانزوایه چکلمش؛ و ١٠١٦ تاریخنده ٦٩ یاشنده وفات ایتمشدر. « کلشن راز » ی شرح و« نفحات الانس » و« رشحات » ی تحشیه ایتمش؛ و« خطبة البیان » ه‌ده بر شرح یازمشدر. مرتب

دیوان اشعاری و «هفت دلبر» عنوانیله برمنظومه‌سی واردر. شو رباعی اونکدر:

یك جرعه که از حریف مستت بر سد
بس چاشنیٔ دم الستت بر سد
این جام نهاده اند بر طاق بلند
یا بر سر خویش نه که دستت بر سد

— ایکنجیسی (محمد محسن) کشمیرلی اولوب، ملا یعقوب صرفی شاکردانندن ایدی. اکثر علومدن بهره‌سی اولوب، شهزاده دارا شکوهه انتسابله ثروت وجاهه نائل اوله‌رق، شاهجهان طرفندن اله آباد صدارتنه نصب اولنمش؛ واوراده بعض مشایخدن استفاضهٔ انوار باطنیه ایتمش ایدی. نهایت بر سببله منصب مذکوردن عزل اولنمغله، کشمیره عودت ایدوب، گوشهٔ انزوایی اختیار ایتمش؛ و ١٠٨١ ده مرحوم اولمشدر. شو بیت اونکدر:

از دیده رفته اند وبدل جا گرفته اند
خوبان با عتقاد خود از ما بریده اند

فانینغ (Faning) بحر محیط کبیرك پولینسیا قسمنده بر طاقم آلچق آطه‌لر اولوب، وسطلری ٣° ٤٨′ عرض شمالی ایله ١٩٨° ٥٢′ طول شرقیده واقعدر. بو آطه‌لر ١٧٩٨ تاریخنده آمریقا بحریوننندن فانینغ طرفندن کشف اولنوب، ١٨٦١ ده انکلیزلر بر تجارتخانه تأسیس ایتمشلردر. اهالیسی آنجق بر ایکی یوز کشیدن عبارتدر.

فاو بصره ولایت و سنجاق وقضاسنده وبصره‌نك ٧٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق شط العربك باشلیجه قوللنك منصبی صاغ کنارنده ناحیه مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، بر حکومت قوناغیله کمرك، قرانتنه، واپور آجنته‌لری کبی بر قاچ دائره‌دن واطرافده قلبه‌لردن مرکب بر عرب قریه‌سندن عبارتدر. مع هذا شط العربك مدخلنه حاکم اولمغله، اهمیت عسکریه وتجاریه‌سی پك بیوکدر. بو صوك سنه‌لرده بعض استحکامات انشاسنه تشبث اولنمشدر. هواسی پك صیجاق وآغردر. جغرافیون عرب آثارنده اسمنه تصادف اولنمدیغندن، بناسی یکی اولمغی اقتضا ایدر. — فاو ناحیه‌سی ٢٢ قریه‌دن مرکب اولوب، ٥٠٠٠٠ اهالیسی واردر، که جمله‌سی مسلم اولوب، مأمورلردن ماعداسی شیعیدر. باشلیجه محصولاتی خرما وقنه ایله کلدن عبارت اولوب، خیلی کل صویی اخراج اولنور.

فاور ژول (Jules Favre) فرانسه‌مشاهیر سیاسیوننندن اولوب، ١٨٠٩ تاریخنده لیونده طوغمشدر. علم حقوق تحصیل ایله، لیونده وبعده پاریسده دعوی وکالتلرنده بولنه‌رق، فصاحت وطلاقتیله شهرت بولمش ایدی. ١٨٤٨ تاریخنده مجلس منتخب وبعده تنظیمات مجلسی اعضاسی زمره‌سنه داخل اولوب، اوچنجی ناپولیونك حکومتك اجراآتنه قارشی طورمغه چالیشمش؛ و ١٨٧١ ده مدافعهٔ ملیه هیئتنه داخل اولوب، عهده‌سنه خارجیه نظارتی احاله اولنمش ایدی. ١٨٧١ ده آلتی ایالت طرفندن مبعوث انتخاب اولنوب، موسیو تیرك ریاستی زماننده دخی بر قاچ آی خارجیه ناظری بولنمش؛ و نهایت عائله‌جه بعض احزانه اوغرایوب، ١٨٨٠ ده وفات ایتمشدر. علوم و فنوندن دخی بهره‌سی اولوب، ١٨٦٧ ده آقادمیا اعضالغنه انتخاب اولنمشدی.

فاورسمایت (Fauresmith) آفریقای جنوبیده اورانژ جمهوریتنك اك معتنا قصبه‌لرندن اولوب، اورانژ نهری ساحل یمیننده ٥٢ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقعدر. جوارلرنده الماس اخراج اولنور.

فاورسهام (Faversham) انکلتره‌نك کنت قونتلغنده و (قانتوربری) نك ١٣ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ٧٥٠٠ اهالیسی، باروتخانه‌سی و استریدیه صیدی واردر. اسکی بر قصبه‌سیدر.

فاؤست (Faust) آوروپاده منتشر بر مصاله کوره مشهور بر منجم وکیمیاکر وسحار اولوب، اون بشنجی قرن میلادیده آلمانیانك ممالك جنوبیه‌سندن برنده طوغمش؛ وعلوم و فنونك کافه‌سنی بعد التحصیل، نجوم وکیمیا وسحر کبیلرینه اختصاص ایتمش؛ واقرباسندن برینك میراثنه قونوب، بیوك بر ثروتی اسراف ایتدکدن صکره، کویا یکرمی درت سنه شیطان کندیسنك هر آرزوسنه خدمت ایتمك شرطیله، بومدتك ختامنده جسم وجاننی شیطانه تسلیم ایتمك اوزره، ابلیسله بر مقاوله ایتمش اولدیغی مشهوردر. بو مصال بتون آوروپا لسانلرنده یازیلوب، مشهور شاعر (کوته) آلمانجه و (مارلوو) انکلیزجه اوله‌رق تیاترو هیئتنه قومشلردر.

فاؤسته { (Fausta) روم ایمپراطورلرندن قسطنطینك زوجه‌سی و ماقسیمیان هرکولك قیزی اولوب، قسطنطینك دیکر بر زوجه‌دن متولد اوغلی (قریسپوس)ه تعشق ایتمکله، بونك طرفندن تکلیف زناکارانه‌سی قبول اولنمدیغندن، قریسپوسك کندیسنك ناموسنه تعرض ایتمك ایستدیکنی بیانله، قسطنطینی قاندیره‌رق، معشوقنی قتل ایتدیرمشیدی. بعده قسطنطین حقیقت حالی و اوغلی حقنده‌کی اتهامك افترا اولدیغنی آکلایه‌رق، میلادك ٣٢٧ تاریخنده فاؤسته‌یی حمامده اتلاف ایتدیرمشدر. بو وقعه سودابه ایله سیاوش حکایه‌سنی آکدیریور.

فاؤستینه { (Faustine) روما ایمپراطورلرندن آنا قیز ایکی قادین اولوب، برنجیسی (آنطونین)ك و ایکنجیسی (مارق اورل)ك زوجه‌سی ایدی. ایکیسی دخی سفاهتده شهرت بولوب، آلوده دامن اولدقلری حالده، حیاتلرنده حرمت و اعتبار کوردکلری کبی، وفاتلرنده دخی حقلرنده او وقت مرعی اولان بر آیین مخصوصله حرمت اولنمشدی.

فاؤن { یاخود فون (Fauns) اسکی روماليلر اعتقادنده قیرلرده کزدکلری زعم اولنان برطاقم جنلر اولوب، بوینوزلی و کچی آیاقلی تصور اولنورلردی. بونلر کویا زراعت ایشلرینه قاریشوب، (ساتیر)لر قدر مضر و مدهش زعم اولنمازلردی. رئیسلرینه فاؤنوس دیرلردی.

فاؤنوس { (Faunus) اسکی روماليلر اعتقادنده قیرلر و زراعت و چوبانلق الهی زعم اولنوب، یونانیلرك (پان) دیدکلری اله موهومه معادل ایدی. کویا زوجه‌سی (فاؤنه) ومعبق اولان (فاؤن)لرله برابر قیرلرده کزردی. عن اصل انسان اولوب (پیقوس)ك اوغلی اولدیغی، ومیلاددن ١٣٠٠ سنه اول لاتیومده حکومت سوروب، ایتالیا اهالیسنه زراعتی و آلههٔ کاذبه‌نك عبادتنی اوکرتمش، و وفاتنده کندیسنی چوق سومش اولان تبعه‌سی طرفندن آلهه صره‌سنه قونمش ایدوکی ظن اولنور.

فاونیانه { (Favignana) ایتالیاده سیجلیه‌نك ساحل غربیسی قربنده و (تراپان) جزیره‌سنك جنوب غربیسنده کائن (اغاده) جزایر مجتمعه‌سنك اك بیوکی اولوب، ٣٢″ ٥٥′ ٣٧° عرض شمالیده واقعدر. بویی ١٠ و محیط دائره‌سی ٣٠ کیلومتره اولوب، اراضیسی آچقدر، ویالکز منتهای غربنده ٣٨٠ متره ارتفاعنده بر تپه و اوزرنده بوربونلر زماننده پولتیقه متهملرینه مخصوص زندان اتخاذ اولنان (سانته قاترینه) قلعه‌سی واردر. ساحل شمالیسنده ٤٠٤٤ اهالیلی حاوی (سان جاقومو) قصبه‌سی بولنوب، ملحق قراسیله برابر آطه‌نك نفوسی ٥٤٢٠ کشیدن عبارتدر. سواحلنده بر چوق قیالر و مغاره‌لر بولنوب، ایچلرنده انسانلرك حال ابتدائیسندن قالمه بر طاقم طاش سلاحلر و کمیکلر بولنمشدر. سواحلنده صید ماهیسی چوقدر. اسکی روماليلر بو جزیره قربنده قرتاج دونمه‌سنی مغلوب ایدوب، بیوك بر مظفریت قزانمشلردی.

فایا { حلب ایله منبج آره‌سنده بیوك بر قریه اولوب، باغ و باغچه‌لری چوق قرای کثیره ایله محاط اولدیغنی وبعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

فایال { (Fayal) پورتکیز دولتنه تابع آسور جزایر مجتمعه‌سنك وسطی زمره‌سنك اك غربی آطه‌سی اولوب، (پیقو) جزیره‌سنك غربنده واقعدر، و بوندن ٦ کیلومتره وسعتنده بر بوغازله آیرلمشدر. طول اعظمی ١٤ کیلومتره و مساحهٔ سطحیه‌سی ١٨٠ مربع کیلومتره اولوب، اراضیسی عارضه‌لی، مرتفع وبرکانیدر. اك یوکسك طاغی اولان (قالدیره) ١٠٢١ متره ارتفاعنده اولوب، تپه‌سی صو ایله طولمش بر سونوك برکان آغزیدر. باشلیجه محصولاتی، ذخایرایله پورتقال اولوب، وقتیله پك چوق بولنان باغلری بوزلمشدر. صوبی پك قیت اولوب، یاغمور صولرینی صهرنجلره طوپلارلر. ساحله قریب بعض قیولری ده واردر. اورمانلری یوقدر. صنایع محلیه سبت و زنبیل کبی شیلرله صماندن معمول شیلردن عبارتدر، حیواناتی چوق اولوب، ٧٠٠٠ صیغیر، ٢٤٠٠٠ قیون، ١٧٠٠ کچی و ٤٥٠٠ طوموز موجود در. ساحل شرقیسنده و اك ایی لیماننده اوله‌رق ٤٥″ ٣١′ ٣٨° عرض شمالی ایله ٤٨″ ٥٨′ ٣٠° طول غربیده واقع (هورته) قصبه‌سنك ٧٩٠٠ اهالیسی واردر. ایکنجیسی اولان فلامنفوسك ٢٨٠٠ اهالیسی اولوب، سائر اهالیسی

جنغلکرده متفرق خانه‌لرده ساکن اولمغله، قرا تشکیل ایتمیه‌رك نواحی‌یه منقسمدرلر.

فایتویل { (Fayetteville) آمریقاده ممالك مجتمعه‌نك شمالی قارولینه حکو. متنده (ویلمینغتون)ك ١٠ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (قاپ‌فیر)نهری‌اوزرنده (قومبرلاند) قونتلفنك مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٦٦ اهالیسی‌واردر. کیلرنهرده قصبه‌یه قدر چیقمغله، اسکله حالنده‌در. اطرافی چاملق اورمانرله مستور اولوب، کلیتلی کراسته و قطران اخراج اولنور.

فایرفیلد { (Fairfield) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (قونکتیقوت) حکومتنده و (نیوهاون)ك ٣٢ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (لونغ‌ایسلاند) بوغازی اوزرنده قونتلق مرکزی برقصبه اولوب، ٥٦٥٠ اهالیسی، فناری، کوزل لیمانی، سفائن اعمالنه مخصوص دستگاه‌لری و بك کوزل هواسی واردر.

فائز { (میرزا علاءالدین محمد) ایران متأخرین شعراسندن و ملوك صفویه نسلندن اولوب، شو بیت اونکدر:

عشقت چنان کداخت تنم را که آب کرد
کردی که ماند سرمهٔ چشم حباب کرد

فائز افندی { (عبدالرحیم) عثمانلی شعرا و علماسندن اولوب، ١١٠٦ تاریخنده طریق تدریسه دخول ایله، دور مدارس ایده‌رك، تدریجاً غلطه و بعده مصر مولویتنه نائل اولوب، ١١٣٨ ده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت بر غزلندندر:

فریادمز اول یارەده اغیارەده قالمز
آه دل بلبل کله‌ده خاره‌ده قالمز
اوراق کتاب املم ایتدی پریشان
جمعیت دل چرخ ستمکاره‌ده قالماز.

فائز بنصرالله { (عیسی) مصرده حکومت سورن ملوك فاطمیه‌نك اون اوچنجیسی اولوب، ٥٤٩ تاریخنده پدری ظافربالله اسماعیلك قتلنده، ٥ یاشنده اولدیغی حالده، وزیر عباس طرفندن تخته چیقاریله‌رق، آلتی بچق سنه اسماً حکمدارلق ایتدکدن صکره، ٥٥٥ تاریخنده ١١ یاشنده وفات ایتمشدر. زماننده شام جهتنده بیوك زلزله‌لر اولوب، اکثر شهر و قصبه‌لر خراب وبرچوق اهالی هلاك اولمشدی. عم زاده‌سی عاضدلدین‌الله عبدالله بن یوسف خلف اولوب، بونکله فاطمیون سلاله‌سی منقرض اولمشدر.

فائض { فرس متأخرین شعراسندن درت ذاتك تخلصیدر:

برنجیسی (ملامحمدباقر) مازندرانلی اولوب، میرزا صاحبك طرز و افاده‌سنه تابع ایدی. مسقط رأسی اولان (بارفروش) قصبه‌سندن چیقمامش، و ١١١٨ تاریخنده وفات ایتمشدر. شیخ علی حزین بونك اشعارینی مدح ایدیور. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

ماه من لطف کن ازخانه برون آی دمی
که بجان آمدم از منت دربانی چند

— ایکنجیسی (مولاناعلی) خوانسارلی اولوب، شو بیت اونکدر:

کار دلم زغم بتپیدن رسیده است
این لیم قطره خون بچکیدن رسیده است

— اوچنجیسی نهاوندلی اولوب، شو بیت اونکدر:

بروز حسرا قدر کریهٔ یاران شود پیدا
چمن چون کل کند خاصیت یاران شود پیدا

— دردنجیسی کرمانلی اولوب، اکبر شاهك نامنه دولتشاهك تذکره‌سنی نظمه چکمش؛ وشعرانی زمان ظهورلرینه کوره یدی طبقه‌یه تقسیم ایده‌رك، منظومه‌سنی یدی باب اوزره ترتیب ایتمشدر.

فایفو { (Faï - Fo) هند چینیده (آنام)ك (قوشنشین) خطه‌سنده (هوئه) نك ١٠٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ قدر اهالیسی واردر. وقتیله بك تجارتکاه ایکن، شمدی تدنیده‌در.

فائق { (مولوی غلام محمد بن مولوی غلام حسین) هندستانك متأخرین شعراسندن اولوب، نسبی شیخ کبیرالدین ترمذی‌یه منتهی اولور. جد اعلاسی تیمورلنكك معیتنده هنده کیدوب، فتوحاته موفق اولمغله، (آکره) قربنده بر منصبه نصب اولنه‌رق، نسبی اوراده بطناً بعد بطن حکومت سورمش؛ وصاحب ترجمه‌نك پدری دهلی حکومتنك تزلزلنده لکهنو قربنده (ابتهی) قصبه‌سنده توطن ایتمشدی. فائق بعض نوابلرك منشیلك کتابتنده بولنمش؛ و اکثر علومه آشنا اولوب، ادبیات فارسیه‌نك تدریسنده هندستانجه دستورالعمل اولان بر

چوق کتب تدریسیه ترتیب ایتمشدر. «مخزن الفوائد» و «انشاء فائق» عنوانلریله ایکی تألیفی و «بهارمعنی»، «شکار معنی»، «روضة الشهداء» عنوانلریله اوچ منظومه‌سی و مرتب دیوانی واردر. ١٢٤١ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت اونکدر:

لاف محبت کرکی پیدا کن اعضایی ذکر
چشمی ذکر کوشی ذکر دستی ذکر پای ذکر
لیلی قدی شیرین لبی مریم رخی عیسی‌دمی
دل‌برد واکنون بهرجان دارد تقاضایی ذکر
لب‌در فغان تن در تپش جان در قلق دل در خلش
داریم بیرون ودرون ایندا بر ایذکی ذکر

فائق افندی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن درت کشینك اسم ومخلصیدر:

برنجیسی (عمر —) شق ثالث دفترداری ایکن ١٢٤٥ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

کوی وصله لحظ جانان پروبالمدر بنم
دالدن داله قونان مرغ خیالمدر بنم

— ایکنجیسی (سلیمان —) صدارت مکتوبجیلغنده و بعض محاسبه جیلکارله جزیره نظارتنده بولنوب، ١٥٥٣ ده وفات ایتمشدر. نقله شایان اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

— اوچنجیسی (محمد —) شیخ مصطفی صفی الدین افندینك اوغلی اولوب، ١٢٣٩ ده طوغمش، وتحصیل ایله مشغول ایکن، ١٢٦١ ده وفات ایتمشدر. بر الهیسندن اولان شو ایکی بیت اونکدر:

کلستان وحدتك بلبللری
بوستان معرفت سنبللری
جمله‌سی باغ حقیقت کللری
خلوتیلر واقف عرفان اولور
هربری ملك دله سلطان اولور

— دردنجیسی (عبدالکریم —) بغدادلی اولوب، ایرانه عزیمتله، برخیلی وقت اوراده مذهبلك ایده‌رك، اشعار فارسیه سویله‌ده کسب ممارسه ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کرباری بکذرد بسرم درکه ممات
آید دوباره برتن بیجان من حیات

فائنزا { (Faenza) ایتالیانك (امیلیا) خطه‌سنده (راونه) ایالتنده و راونه‌نك ٣٧ کیلومترو جنوب غربیسنده اوله‌رق آدریاتیق دکزینه دوکیلان (لامونه) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٤٢٨٠ و ملحق محله‌لریله برابر ٣٤٠٠٠ اهالیسی، سوری، منتظم سوقاقلری، قصبه‌نك اسمندن مأخوذ (فایانسه) اسمیله وقتیله مشهور بولنمش چینی فابریقه‌سی و اطرافنده میاه معدنیه‌سی وکوکورد معدنی واردر.

فتاحی { (ملا یحیی) ایران شعراسندن اولوب، نیشابورلیدر. شاهرخ زماننده یاشایوب، ٨٥٢ ده وفات ایتمش؛ و مرتب بر دیوانله «شبستان خیال» عنوانیله بر اثر براقشدر.

فتح { (فتح علیخان) ایران شعراسندن اولوب، اصل داغستانلی اولدیغی حالده، شاه سلیمان صفوی زماننده ایرانده تقیض ایدوب، مسند صدارته نائل اولمشدر؛ و ١١٣٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

از اشك شمع ولاله ز داغ جکر غنی است
بیچاره ماکه آه نداریم در جکر

فتحا { ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. شو بیت اونکدر:

مطلب تمیز ظالم ومظلوم کردن است
زنجیر عدل بهر تماشانه بسته اند

فتح الدین { مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، ملوك ایوبیه‌دن ملك کامل وملك صالحك خدمت طبابتنده بولنمشدر. پدری (جمال الدین بن ابی الحوافر) واوغلی شهاب الدین دخی مشاهیر اطبادن بولنمشلردر.

فتح الله شیرازی { (امیر —) مشاهیر علمادن اولوب، شاه کردانندن هندستانه انتقال ایتمش اولان خواجه احمد فائینك توصیه‌سی اوزرینه، علی عادلشاه طرفندن دعوت اولنه‌رق، شیرازدن دکنه عزیمتله، حسن قبوله مظهر اولمش؛ وشاه مشارالیهك وفاتنده دهلی‌یه کیده‌رك، اکبر شاهه انتساب ایتمش ایدی. بعده کشمیره چکیلوب، ٩٩٧ ده وفات ایتمشدر.

فتح الله شیروانی { سلطان مرادخان ثانی دوری علماسندن اولوب، علوم عقلیه وشرعیه‌یی سید شریف جرجانیدن وعلوم ریاضیه وهیئتی سمرقندده قاضی‌زاده‌دن تحصیل ایله، دیار رومه انتقال ایدوب، قسطمونیده اقامت ایده‌رك تدریسله مشغول اولمش؛ وسلطان محمد ثانینك اوائل سلطنتنده اوراده وفات ایتمشدر. مواقف وچغمینی وسائر کتب علمیه‌یه شرح وحاشیه‌لری واردر.

فتح الله عماد شاه { هندستانده دكنك (برار) خطه سنده حكومت سورن عماد شاهان سلاله سنك مؤسسى اولوب، من اصل ايكنجى محمود شاه بهمنينك خدمتنده بولنمغله، خطهٔ مذكوره يه والى تعيين اولنمش؛ و ١٤٨٤ تاريخ ميلاديسنده كسب استقلال ايدوب، ١٥١٤ ده وفات ايتمشدر.

فتح الله مستوفى { (فخر الدين) سكزنجى قرن هجرى مشاهير ادبا و شعراسندن اولوب، سالف الترجه حمدالله مستوفينك برادريدر. خواجه رشيد الدين وفضل الله واوغلى غياث الدينك خدمتلرنده بولنمشدر.

فتح بن خاقان { (بن احمد بن غرطوج) خلفاء عباسيه دن متوكلك وزيرى اولوب، عالم و اديب و شاعر وجود وكرم وسخاوتله مشهور بر ذاتدر. قوناغى دائما مجمع ادبا و شعرا اولوب، اكثريا فصحاء عربى وبصره وكوفه علماسنى دخى جمع ودعوت ايدردى. علومه پك چوق محبت و مراق اولوب، على بن يحيى المنجم معرفتيله جمع وترتيب اولنمش پك واسع بر كتبخانه سى وار ايدى. متوكلك بو ذات حقنده حرمت ومحبتى پك زياده اولوب، كنديسنى يانندن آيرماز ايمش. فتحك ده مطالعهٔ كتبه او قدر مراق وار ايمش، كه خليفه برحاجت ضمننده مجلسدن قالقنجه، بر قاچ دقيقه يى بوش كچيرمه مك ايچون، جيبنده طاشيديغى بر كتابى همان آچوب اوقومغه باشلارايمش. ٢٤٧ تاريخنده متوكل ايله برلكده قتل اولنمشدر. شو بر ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

واني و اياها لكالخمر و الفتى
متى يستطع منها الزيادة يزدد
اذا زددت منها ازددت وجداً بقربها
فكيف احتراسى من هوى يتجدد

فتح بن خاقان { (ابو نصر محمد بن عبيدالله القيسى الاشبيلى) اندلس مشاهير ادباسندن اولوب، اندلس مشاهير شعراسندن بعض ذواتك تراجم واشعارينى حاوى «قلائد العقيان» عنوانيله مسجع ومصنع عباره لى بر كتابيله «مطمح الانفس و مسرح التأنس فى ملح اهل الاندلس» عنوانيله كبرى ووسطى وصغرى اوله رق اوچ نسخه اوزره بر اثرى واردر. پك چوق سفر وسياحت ايدوب، ٥٣٥ وبر روايتده ٥٢٩ تاريخنده مراكشده ياتديغى خانده مقتول بولنمشدر. ابو الحسن على بن يوسف بن تاشفينك اشارتيله قتل اولنديغى مظنوندر. اثرلرينك برنجيسى ١٢٧٧ تاريخنده تونسده طبع ونشر اولنمشدر.

فتحپور { هندستانده بو اسمله اوچ قصبه واردر:

برى اله آباد ايالتنده و اله آبادك ١١٥ كيلومتره شمال غربيسنده و كنك ايله جمنه نهرلرى آره سنده اوله رق دمير يول خطى اوزرنده واقع اولوب، ١٩٨٨٠ اهاليسى و ايشلك تجارتى واردر. سنجاق مركزى اولوب، سنجاغنك ٦٦٣٨٧٧ اهاليسى و ذخيره، پاموق، چيويد، آفيون، شكر قامشى و سائره يه متعلق پك چوق محصولاتى واردر.

— ايكنجيسى لكهنو ايالتنك برينكه سنجاغنده و مركز لوانك ٢٢ كيلومتره شمالنده واقع اولوب، ٧٤٩٥ اهاليسى واردر.

— اوچنجيسى آكره ايالاتى سنجاغنده و آكره نك ٣٧ كيلومتره غرب جنوبيسنده واقع اولوب، ٦٨٨٠ اهاليسى واردر.

فتح پورى محل { هندستان ملوكندن شاهجهانك زوجه سى اولوب، دهليده (فتح پورى مسجد) اسميله جسيم ومصنع بر جامع شريفك بانيه سيدر.

فتح حيدر { دكن ملوكندن مشهور تيپو صاحبك بيوك اوغليدر.

فتح شاه پوربى { هندستانده بنكاله ملوكندن اولوب، ٨٨٧ تاريخنده جلوس ايتمش، و ٨٩٦ ده قتل اولنمشدر.

فتح على حسينى { هندستان ادباسندن اولوب، هند شعراسندن ١٠٨ ذاتك اساميسنى و بعض اشعارينى حاوى «تذكرة الشعراء هند» عنوانيله بر كتاب تأليف ايتمشدر.

فتح عليشاه { اليوم ايرانده حكومت سورن قاجار سلاله سنك ايكنجى حكمدارى اولوب، دولت مذكوره نك مؤسسى اولان آغا محمدك برادر زاده سيدر. عمنك زمان

سلطنتنده فارس والیسی اولوب، ١٢١٢ تاریخنده، آغا محمد خانك وفاتی اوزرینه، ایران تختنه جلوس ایتمش؛ ورقیبلریله مخالفین طائفه‌سنی دفع واسکات ایتدکدن صکره، کرجستان اوزرینه عسکر سوق ایدوب، آنجق روسیه دولتی کرجیلره معاونت ایتدیکندن، اوراناك ضبطنه مقتدر اوله‌مامشدی. بعده روسیه‌یه قارشی بوناپارت ایله وصکره انکلتره ایله اتفاق ایتمش ایسه‌ده، نهایت روسیه ایله ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب اولوب، اریوان جهتلرینی غائب ایتمشدی. افغانستان ایله دخی محاربه ایدوب، هراتی ضبط ایتمش ایسه‌ده، ایکی اوغلی بیننده ظهور ایدن اختلاف محافظه‌سنه مانع اولمشدی. ٣٨ سنه حکومت سوروب، ١٢٥٠ تاریخنده وفات ایتمکله، تورونی محمد شاه بن عباس میرزا خلفی اولمشدر، که شاه سابق ناصر الدین شاهك پدریدر.

فتح کرای { قریم خانلرندن ایکی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی دولتکرای خانك اوغلی اولوب، برادری غازیکرای خانك قالغایی ایکن، قریم عسکریله سلطان محمد خان ثالثك معیتنده اکری سفرینه کیده‌رك، بو سفرده‌کی حسن خدمتیله پادشاهك نظر توجهنی وصدراعظم سنان پاشانك محبتنی قزانمغله، سفردن عودتنده ١٠٠٥ تاریخنده قریم خانلغنه نصب بیوریله‌رق، او طرفه عزیمت ایتمش؛ وسلفی عودت ایتمکده ایکن، سنان پاشا عزل اولنه‌رق، سلفی ابراهیم پاشا مسند صدارته کلمکله، بونك غازیکرای ایله حقوق سابقه‌سی اولدیغندن، ابقاسنی عرض ایده‌رك، اهالینك آرزوسنه کوره، ایکیسندن برینی قرارلاشدیرمق اوزره، چرکس متفرقه باشی خندان آغا مأمور اولمش ایسه‌ده، بو دخی غازیکرایك طرفداری بولندیغندن، اونی التزام ایدوب، بر طاقم تفرقه‌لره سببیت ویردکدن صکره، نهایت غازیکرای ابقا اولنه‌رق، صاحب ترجمه درسعادته منهی عزیمت ایکن، بعض مفسدلرك اغفالیله بیوك برادریله وداعلاشمغه کیتدیکنده، یوصیدن اوریلوب، اتلاف اولنمش؛ وطقوز اولادی دخی ذبح اولنمشدر. کریم وجسور بر ذات اولوب، وفاتنده ٣٩ یاشنده ایدی. خانلغی مدتی یالکز اوچ آیدر.

— ایکنجیسی حاجی سلیم کرای زاده دولت کرایك اوغللرندن اولوب، عمی قپلان کرایك اوچنجی دفعه‌کی خانلغنده نور الدینلك مأموریتنده اولدیغی حالده، ایران سفری آچلمغله، نادر شاهه قارشی سوق اولنان اوردوی همایونه ملحق اولمق اوزره، تاتار عسکریله کنجه‌یه عزیمت ایتمش؛ وسفردن صکره درسعادته عودت ایدوب، ایتدیکی خدمته مکافاةً ویزه سنجاغی آرپه‌لق ویریله‌رك، قریمه اعاده اولنمش؛ واورایه وصولی قالغای بولنان عادل کرایك وفاتنه تصادف ایتمکله، برینه نصب ایدلمش ایدی. ١١٤٩ تاریخنده قپلان کرای خانك برینه قریم خانی اولوب، اوصره‌ده روسلر قریمه دخول ایله قره‌صو قصبه‌سنی یاقدقلرندن، ١١٥٠ تاریخنده عزل، و ویزه‌ده (چاقللی) قریه‌سنده اقامته مأمور اولمش؛ و ١١٥٩ ده اوراده وفات ایتمشدر. خانلغنك مدتی بر سنه اولوب، وفاتنده اللی یاشنی متجاوز ایدی.

فتحی { (عثمان بك زاده علی — افندی) متأخرین علما وادباء عثمانیه‌دن اولوب، روسچقلیدر. مملکتنده و بعده درسعادتده تحصیل علم ایدوب، درسعادتده تدریسله مشغول اولمش؛ و بر مدت مکتب معارف عدلیه‌ده معلم اولوب، ١٢٦٣ ده بو مأموریتی ترکله، فاتح جامع شریفنده تفسیر شریف تدریسنه حصر اوقات ایتمشدی. «الخیر الحسن فی شرح المستشار المؤتمن» و «حلیهٔ سلطان» وحدیثه دائر «سرمایهٔ نجات» عنوانلریله اوچ تألیفی و «علم طبقات الارض» عنوانیله مطبوع بر رساله‌سی واردر.

فتنه { مشاهیر مغنیاتدن اولوب، جعفر برمکینك جاریه‌سی ایدی. حسن و جمال وعقل و ذکاسی دخی حسنه معادل اولمغله، هارون الرشید طرفندن دفعاتله طلب اولنمش ایسه‌ده، جعفر بر عذر بیانیله امتناع ایتمش؛ ونهایت برمکیلرك زوالنده خلیفهٔ مشارالیه طرفندن آلنمش ایدی. برکون امر ایتدیکی بر شرقی‌یی سویلکدن امتناع ایله اسکی افندیسنی یاد ایتدیکندن، رشید طرفندن الندەکی سازله باشنه اوریلوب اتلاف اولندیغی مرویدر.

فتوت { (ابو تراب) فرس شعراسندن اولوب، شو بیت اونکدر:

من بر همن مشرب بتخانهٔ یکرنکیم
از رك سنك صنم سازید زنار مرا

فتوی { (شیخ الاسلام میرزا نوری) فرس شعراسندن اولوب، شو بیت جمله‌ اشعارندندر:

اول ار دوزده نه جامه پرون آر سری
آن قـدر تاب ندارم که تو در باز کنی

فتوی { (Fatva) هندستانك بهار خطه‌سنده (پطنه) ایالت وسنجاغنده و پطنه‌نك ١٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق گنك ایرما. غنك ساحل جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ١١٢٩٥ اهالیسی، ایشلك تجارتی، پازاری وپاموق منسوجات دستکاهلری واردر.

فتیان الشاغوری { (شهاب بن علی بن فتیان الاسدی) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، ٥٣٠ تاریخلرنده بانیاسده طوغمش؛ و ٦١٥ تاریخنده دمشقده وفات ایتمشدر. سلطان صلاح الدین ایوبینك اقرباسندن دمشق صاحبی امیر نورالدین مودود بن المبارکه منسوب اولوب، اولادینك مربیسی ایدی. مرتب دیوان اشعاری و مفرداتدن عبارت بر کوچك دیوانی واردر. شو ایکی بیت جمله‌ اشعارندندر:

الورد بوجنتیك زاه زاهر
والسحر بمقلتیك واف وافر
والعاشق فی هواك ساه ساهر
یرجو ویخاف فهو شاك شاکر

فتیوتیده { یاخود فتیوتیس (Phthiotide, Phthiotis) تسالیه‌نك جنوبنده بر کوچك خطه اولوب، تروا محاربه‌سی زماننده مستقل بر دولت صغیره تشکیل ایدیوردی. مرکزی (فثیه) مدینهٔ قدیمه‌سی ایدی.

فتیوتیده مع فوکیده { (Phthiotide, et Phocide) یونان ایالتلرندن اولوب، شمالاً تسالیه یعنی یکیشهر و ترحاله، غرباً آقارنانیا مع اتولیا ایالتلریله، جنوباً قورنت کورفزیله وبیوتیا مع آتیقه ایالتیله، شرقاً دخی آغریبوز جزیره‌سنی قره‌دن آیران آتالانتی و زیتون کورفزلری و (اوری) و تریکری بوغازلریله و نهایت فلوس کورفزیله محاط و محدوددر. فتیوتیس، پارناسیس، لوقریس و دوریس اسملریله ٤ قضا و ٢٩ ناحیه‌یه منقسم اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٠٨٤ مربع کیلومتره و اهالیسی ١٣٦٤٧٠ کشیدر.

اراضیسی طاغلق اولوب، حدود شمالیه‌سنده (اوتریس) طاغی غربدن شرقه اوزانه‌رق ١٢٢٥ متره‌یه قدر ارتفاع کسب ایدر. بوطاغك جنوبنده زیتون کورفزینه دوکیلن (هلاده) نهری وادیسندن عبارت طار بر اووه بولنوب، بو وادینك جنوبنده شمالدن جنوبه بر طاقم طاغلر اوزانور، که باشلیجه‌لری: قاتاووتره (١٠٦٤ متره)، واردوسیا (٢٣٥٢ م)، خیونه (٢٠١٢ م) و حدود جنوبیه‌سنده مشهور پارناس و نام جدیدیله لیقوره (٢٤٥٠ م) طاغلریدر. پارناس طاغنك شمالنده توپولیاس کولنه دوکیلن (سفیسه) و نام جدیدیله (ماوروترو) نهری وادیسی دخی طار بر اووه تشکیل ایدر. بو ایکی نهردن بشقه قورنته کورفزینه دوکلك اوزره قسم جنوبیسنده (مورنوس) نهری جریان ایدر. مرکزی (زیتون) ونام دیکرله (لامیا) قصبه‌سی اولوب، ایکنجی درجه‌ده قصبه‌لری آتالانتی، سالونه وغالاقسیدی‌در. مزروعات ومحصولاتی احتیاجات محلیه درجه‌سندن دوندر.

فجره { جزیرة العربك عمان خطه‌سنده وعمانك ٢٥ کیلومتره شمال غربیسنده ساحل بحرده بر قصبه‌در.

فج زیدان { افریقیه‌ده طبنه شهری قربنده بر قصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر.

فخر الاسلام { (ابو بکر محمد بن احمد المستظهری) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، اجدادی من اصل ماوراء النهرك (شاش) خطه‌سندن اولدیغی حالده، ٤٢٩ تاریخنده میافارقینده طوغمش؛ وابتدا اوراده بعده بغدادده ابو اسحق شیرازیدن وابو نصر بن الصباغ وسائر مشاهیر عصرندن تفقه ایتدکدن صکره، ابو اسحق شیرازی ایله برلکده نیشاپوره کیده‌رك، امام الحرمینك حضورنده مباحثه‌یه کیریشمکله اثبات اهلیت ایتمش؛ و ینه بغداده عودت ایدوب، استادی ابو اسحق مشار الیهك وفاتنده فقهاء شافعیه‌نك رئیسی اولمش؛ و ٥٠٤ تاریخنده مدرسهٔ نظامیه‌ده تدریسه مأمور اولوب، وفاتنه‌دك دوام ایتمش؛ و ٥٠٧ تاریخنده بغدادده وفات ایدوب، باب شیراز مقبره‌سنده استاذ. دینك یاننده دفن اولنمشدر. فقهده بر چوق تألیفاتی اولوب، اك مشهوری «حلیة العلما» عنوانلی کتا-

بيدر، كه خليفه مستظهر باللهك نامنه يازديغنـدن، مستظهرى عنوانيله دخى معروفدر.

فخر الاسلام بزدوى { (ابو الحسن على بن محمد) مشا-
هير فقهاء حنفيه‌دن اولوب، « اصول الفقهه » و « اصول الدين » عنوانلريله ايكى كتابى، « المبسوط » عنوانيله اون جلد اوزره بر كتاب معتبرى وديگر بعض آثارى واردر. ٤٨٢ ده وفات ايتمشدر.

فخر الدوله { (ابو الحسن على بن ركن الدوله حسن بن بويه) آل بويه سلا-
له‌سنك يدنجى حكمدارى اولوب، ٣٤١ تاريخنده طوغمش؛ وپدرينك زماننده همدان حاكمى اولمش؛ وبرادرلرى عضد الدوله ومؤيد الدوله‌يه اظهار مخالفت ايدوب، طبرستان حاكميله برلكده ايتدكلرى محاربه‌ده مغلوب اولمغله، نيشابوره قاچمش ايدى. ٣٧٣ تا-ريخنده فخر الدوله‌نك وفاتى اوزرينه، تخته چيقوب، ١٤ سنه حكومت سوردكدن صكره، ٣٨٧ ده اصفهانده وفات ايتمشدر. مرحمتسز بر حكمدار ايدى. اوغلى مجد الدوله خلفى اولمشدر.

فخر الدوله { (حميد الدين) ايران شعرا وعلماسندن اولوب، من اصل
كيلانلى اولديغى حالده، هندستانه عزيمتله، اوراده عزت وجاهه نائل اولمشيدى. هزله دائر اولان شو بر ايكى بيت اونكدر:

خواجه بفزود وليكن زورم
كشت مشغول وليكن بشكم
ميز بان بود وليكن برباط
نانم آورده و ليكن بدرم

فخر الدين { كرت ملوكنك اوچنجيسى او-لوب، دولت مذكوره‌نك
مؤسسى اولان ملك شمس الدين محمدك طورونيدر. پدرى ركن الدينك زماننده يدى سنه محبوس قالوب، بعده امير نوروزك شفاعتيله چيقاريله‌رق، غازان خانك يانينه كيتمش؛ و ٦٩٥ تاريخنده ينه امير نوروزك سعييله پدرى يرينه نصب اولنه‌رق، هراتده مقام امارته كچمشيدى. بعده امير نوروز غازان خاندن متوهم اولوب، بونك يانينه التجا ايتديكنده، وفاسزلق ايدوب، اخذينه مأمور اولان امير قتلغه تسليم ايتمش؛ بعده غازان خانه عصيان ايدوب، برادرى الجايتو خانله محاربه ايتمشدى. بر قلعه‌يه چكلمش اولان پدرى زماننده اون وبعده ايكى سنه حكومت سوروب، ٦٠٦ تاريخنده وفات ايتمشدر.

فخر الدين { درزى رؤساسندن اولوب، سلطان مراد خان رابع زما-
ننده رفع لواى عصيان ايتمكله، برمدت اوغراشلدقدن صكره، اخذ ودرسعادته سوق اولنه‌رق، ١٠٤١ ده اعدام اولنمشدر.

فخر الدين { فرس شعراسندن بروجه آتى درت ذاتك اسميدر:

برنجيسى (مولانا —) مشهور حسين واعظك اوغليدر. كنديسى دخى پدرى كبى وعظ ونصيحت خصوصنده بك ماهر ايدى. ٩٣٩ تاريخنده وفات ايتمشدر. « محمود و اياز » عنوانيله بر منظومه‌سى وخيلى اشعارى واردر. شو بيت اونكدر:

باتب لعل و خط غاليه گون آمده‌ئى
عجب آراسته از خانه برون آمده‌ئى

— ايكنجيسى (مولانا —) هراتلى اولوب، سلطان سنجرك ندماسندن ايدى. شو رباعى اونكدر:

درچشم من اشك چيست سيل غم او
در تن دل وجان كيند خيل غم او
دوش آمده بود شادئ در دل من
كفتم چه كسى كفت طفيل غم او

— اوچنجيسى (— اسعد) استرابادلى اولوب، شو بيت اونكدر:

مرا مادر دعا كرده است گويى
كه از تو دور بادا آنچه جويى

— دردنجيسى (مولانا —) هندستانده ملك الشعرا عنوانى قزانمش؛ و ١١٩٩ ده وفات ايدوب، دهليده قطب الدين بختيار كاكينك دركاهى جوارنده دفن اولنمشدر. « نظام العقائد »، « رساله مرجيه » و « فخر الحسن » عنوانلى كتابلرك مؤلفيدر. اشعارينه دسترس اولنه‌مدى.

فخر الدين { (ابو المنصور عيسى بن مودود) امراى اتراكدن وادبا و شعرادن
اولوب، ٥٨٤ تاريخنده برادرلرى طرفندن قتل اولنمشدر. عربى العباره بليغ رسائلى وبرخيلى اشعارى واردر. شو ايكى بيت جمله اشعارندندر:

القبض لديك فى الهوى والبسط
يا من املى عذاره المختط
قالوا رشاد قلت مه لا تخطوا
من اين لساكن الفيافى قرط

فخر الدين آذرى { [« آذرى » مادەسنه مراجعت بيوريله.]

فخر الدين افندى { متأخرين شعراء عثمانيه‌دن ايكى ذاتك اسميدر:

برنجيسى بروسه‌لى اولوب، اشرف زاده شرف افنديك اوغليدر. ١١٢٧ تاريخنده دنيايه كلمش؛ و ١١٤٦ ده لابس خرقهٔ مشيخت اولوب، ايوب افندى و بعده امير سلطان زاويه‌سى شيخى اولمش؛ و ١١٧٦ ده وفات ايتمشدر. برمدت شريفدن اولان شو مقطع اونكدر:

صدهزاران تصليه روح شريفكه سنك
فخرئ بيچاره‌دن اى مفخر پير و جوان

— ايكنجيسى روم ايلنده‌كى شاركوينده اولوب، اوراده مشايخ خلوتيه‌سندن شيخ ذاتى افنديدن اخذ اجازتله، درسعادته كله‌رك، ١٢١٤ ده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

زهد و تقوانك حق بيلكده يوقدر مدخلى
مسجد عرفانه كل فخرى مسلمانلق بو در

فخر الدين بناكتى { مشاهير شعرا و مورخيندن اولوب، ملوك ايلخانيه‌نك اخيرى اولان سلطان ابو سعيدك زماننده ياشامش؛ وپادشاه مشاراليه ايله اجدادى اولان آل جنكيزك مفصل و مكمل تاريخنى يازه‌رق، هند و سائر ممالك و امم احوالندن دخى بحث ايتمشدر. اشعارى مقبول اولوب، شو مطلع اونكدر:

باز اين عتاب جانان با ماجز است كويى
پيمان و عهد ايشان باد و هواست كويى

فخر الدين بن تيميه { [« ابن تيميه » مادەسنه مراجعت بيوريله.]

فخر الدين پوربى { هندستانده بنكاله خطهٔ واسعه‌سنك ايلك حكمدار مسلمى اولوب، او وقته‌دك بو خطه دهلى دولتنه تابع ايكن، وصاحب ترجمه بنكاله واليسنك معيتنده بولندىغى حالده، ٧٣٩ تاريخنده حكومتى ضبط ايله، اعلان استقلال ايدوب، ايكى بچق سنه حكومت سوردكدن صكره وفات ايتمشدر؛ واولاد و احفادى برمدت حكومت سورمشلردر.

فخر الدين جهاركس { (ابو المنصور بن عبدالله الناصرى)

صلاح الدين ايوبى امراسندن اولوب، ثروت وسامانيله وكرم وسخاوتيله مشهوردر. قاهره‌ده (القيسارية الكبرى) اسميله بيوك وپك مزين بر چارشى وايچنده مصنع بر جامع يابديرمشيدى. ٦٠٨ ده دمشقده وفات ايتمشدر.

فخر الدين خالدى { علما وشعرادن اولوب، « شرح الفرائض » عنوانيله بر تأليفى واردر. اشعارنده (بهشتى) تخلص ايدردى. معين الدين جوينينك استاديدر.

فخر الدين رازى { (ابو عبدالله محمد بن عمر التيمى البكرى)

اعاظم علما وحكماء اسلامدن اولوب، قرشى النسبدر. پدرى ضياء الدين عمر دخى كنديسى كبى فصيح وبليغ وخطبه ايرادنده فوق العاده ماهر اولمغله، صاحب ترجمه (ابن الخطيب) و (ابن خطيب الرى) ديمكله دخى معروفدر. فقه، كلام، تفسير، ادبيات، حكمت، طب، علوم رياضيه و سائر علوم عقليه و نقليه‌نك جمله‌سنده يدطولى صاحبى اولوب، بحق علامه ديلمكه سزاواردر، و(شيخ الاسلام) عنوان مفخرت بخشاسنه نائل اولمشدر. ٥٤٤ تاريخنده (رى) شهرنده طوغوب، ابتدا شهر مذكورده پدرندن تحصيل علوم ايتمش؛ وپدرينك وفاتندن صكره كمال سمنانينك يانته عزيمتله، برمدت بونك حلقهٔ تدريسنه دوام ايتمش؛ وبعده وطننه عودتله، (مجد جيلى) دن قرائت علوم ايدوب، بونك تدريس ايچون مراغه‌يه دعوتنده معيتنده كيده‌رك، خيلى وقت مشاراليهدن علم كلام وحكمت درسلرى آلمغه دوام ايتمش؛ واكمال تحصيلدن صكره خوارزمه عزيمت ايدرب، اوراده علماسيله علوم مذهبيه‌يه متعلق ايتديكى مباحثه‌دن طولايى مملكتدن اخراج اولنه‌رق، ماوراء النهره كيتمش؛ و اورادن دخى بويله بر مباحثه‌دن طولايى مفارقته مجبور اولوب، (رى) ه عودت ايتمش؛ واوراده فوق العاده زنكين بر طبيب حاذق بولنمغله، وارثلرى اولان ايكى قيزينى فخر الدينك ايكى اوغلنه ويروب، متعاقباً كنديسى وفات ايدنجه، ثروت وسامانى فخر رازينك عائله‌سنه انتقال ايده‌رك، بوندن شهاب الدين غورى‌يه بر بيوك مبلغ اقراض ايتمش؛ وبعده مبلغ مذكورك استيفاسيچون غزنه‌يه كيدوب، مشاراليهك اكرام واحسانلرينه نائل اوله‌رق، ثروت وجاهى برقات دها

آرتمش؛ واورادن خراسانه عودت ايدوب، سلطان محمد خوارزمشاهه انتسابله، فوق العاده جاه ومنزلت واكرام وحرمته نائل اولمشدى. ريده وهرات و خوارزمده و سائر بولنديغى مملكتلرده تدريس وافاضه ايله مشغول اولوب، مجلس درسى مقصود طلبه وعلما اولمغله، بيك اوزاق يرلردن تشنكان علم ومعرفت كلوب، استفاده ايدرلردى. خانه سندن مدرسه يه كيدركن هر وقت ركابى اطرافنده اوچيوزى متجاوز طلبه يورووردى. وعظ وخطبه سى دخى بيك مؤثر اولوب، منبروكرسيده عربى وفارسى سويلردى. طبيعت شعريه سى دخى اولوب، بو ايكى لسانده اشعار سليسه وحكيمانه سى واردر. مطالعهٔ كتبه بر درجه ده مراق وار ايمش، كه يمك يركن مطالعه سز كچيرديكى زمانلره بيك چوق آجيديغنى هر وقت سويلرمش. ٦٠٦ تاريخنده هراتده وفات ايدوب، اورادە مدفوندر. علوم وفنون متنوعه ده بروجه آتى تأليفات جديده ومعتبره سى واردر: « مفاتيح الغيب » كه تفسير كبير ديمكله مشهور ١٣ جلددن مركب بر تفسير شريفدر، « تفسير سورة البقرة على الوجه العقلى لاالنقلى » ، « شرح وجيز الغزالى » ٣ جلد، « كتاب الطريقة العلائية فى الخلاف » ٤ جلد، « كتاب لوامع البينات فى شرح اسماء الله والصفات » ، « كتاب المحصول فى علم اصول الفقه »، « كتاب فى ابطال القياس » ، « شرح كتاب المفصل للزمخشرى فى النحو » ناتمام ، « شرح سقط الزند » ناتمام، « شرح نهج البلاغة » ناتمام، « كتاب فضائل الصحابة » ، « كتاب مناقب الشافعى » ، « كتاب نهاية العقول فى دراية الاصول » ٢ جلد، « كتاب المحصل »، « كتاب المطالب العالية » ٣ جلد ناتمام، « كتاب الاربعين فى اصول الدين » ، « كتاب المعالم » ، « كتاب تأسيس التقديس » كه ملك عادل ابو بكر بن ايوبك نامنه يازوب مقابلنده مشاراليه طرفندن كنديسنه بيك آلتون كوندرلشيدى، « كتاب القضا والقدر » ، « رسالة الحدوث » ، « كتاب تعجيز الفلاسفة » فارسى، « كتاب البراهين البهائية » فارسى، « كتاب اللطائف الغياثية » ، « كتاب شفاء العى والخلاف » ، « كتاب الخلق والبعث » ، « كتاب الخمسين فى اصول الدين » ، « كتاب عمدة النظار وزينة الافكار » ، « كتاب الاخلاق » ، « الرسالة الصاحبية » ، « الرسالة المجدية » ، « كتاب عصمة الانبياء » ، « الملخص » ، « كتاب المباحث المشرقية »، « كتاب الانارات فى شرح الاشارات » ، « شرح كتاب عيون الحكمة » ، « الرسالة الكمالية فى الحقايق الالهية » فارسى، « رسالة الجوهر الفرد » ، « كتاب الرعاية » ، « كتاب فى الرمل » ، « كتاب مصادرات اقليدس » ، « كتاب فى الهندسة » ، « كتاب نفثة المصدور » ، « كتاب فى ذم الدنيا » ، « كتاب الاختيارات العلائية » ، « كتاب فى الاختيارات السماوية » ، « كتاب احكام الاحكام » ، « كتاب الموسوم فى السر المكتوم » ، « كتاب الرياض المونقة »، « رسالة فى النفس » ، « رسالة فى النبوات » ، « كتاب الملل والنحل » ، « كتاب دنكلوشا » ، « كتاب مباحث الوجود » ، « كتاب نهاية الايجاز فى دراية الاعجاز » ، « كتاب مباحث الجدل » ، « كتاب مباحث الحدود » ، « كتاب الآيات البينات » ، « رسالة فى التنبيه على بعض الاسرار المودعة فى بعض سور القرآن العظيم » ، « كتاب الجامع الكبير » كه « كتاب الطب الكبير » ديمكله دخى معروف اولوب ناتمامدر، « كتاب فى النبض »، « شرح كليات القانون » ناتمام، « كتاب التشريح من الرأس الى الحلق » ناتمام، « كتاب الاشربة » ، « مسائل فى الطب » ، « كتاب الزبدة » ، « كتاب الفراسة » . اشعار عربيه وفارسيه سندن برر نمونه ايراد اولنور:

ارواحنا ليس تدرى اين مذهبها
وفى التراب توارى هذه الجثث
كون يرى و فساد جاء يتبعه
الله اعلم ما فى خلقه عبث

—

هرگز دل من زعلم محروم نشد
كم ماند ز اسرار كه مفهوم نشد
هفتاد ودوسال عمر حاصل كردم
معلومم شد كه هيچ معلوم نشد

فخر الدين رومى { سلطان بايزيد خان اول دورى علما

و مشايخندن اولوب، مدرنيده زهد وتقوى ايله مشغول ايدى. اجرته مقابل امامت ايدن امامل ك آرقه سنده نماز قيلماز ايمش. دعوات مأثوره حقنده مباحث دقيقه يى حاوى بر كتابى اولوب، كثرت معلوماتنه دالدر.

فخر الدين عجمی { دولت علیهٔ عثمانیه‌ده مشیخت اسلامیه

مسندینه کچن علمانك ایکنجیسی اولوب، عن اصل دیار ایراندن اولدیغی حالده، اوراده سید شریف جرجانیدن و سائر مشاهیر عصرندن بعد التحصیل، دیار رومه کله‌رك، بروسه‌ده ملافناری زاده محمد شاه افندینك معین درسی وبعده بعض مدارسده مدرس اولمش؛ و ٨٣٤ تاریخنده شیخ الاسلام بولنان شمس الدين فناری‌نك وفاتی اوزرینه، سلطان مراد خان ثانی جانبندن ادرنه‌ده مسند فتوایه نصب وبومی اوتوز آقچه وظیفه تخصیص بیورلمش ایدی. بعده وظیفه‌سنه ضم بیورلمق ایستنلدکده، بو قدری کفافنه کافی اولوب، فضله‌سی حرام اولدیغنی بیانله، قبول ایتمه‌مشیدی. سلطان مراد خان ثانی وابو الفتح سلطان محمد خان ثانی زمانلرنده ٣١ سنه امور فتوایی اداره ایدوب، ٨٦٥ ده وفات ایتمشدر. ادرنه‌ده مدفوندر. صلابت دینیه‌سی واحکام شرعیه‌یی محافظه واجراده‌کی تعصبی پك زیاده اولوب، فضل حروفینك اصحابندن الحادلرینه قناعت حاصل ایتدیکی بر قاچ کشی‌یی تعقیبله اخذ وقتل ونعشلرینی احراقده کوستردیکی غیرت، وحتی آتشه کندیسی اوفلیوب، اوفلرکن کراه اولان صقالنك طوتشدیغی مشهوردر.

فخر الدين عراقی { (شیخ — ابراهیم بن شهریار) ایران مشا-

هیر شعرا وصوفیوندن اولوب، همدانلیدر. عارفانه وعاشقانه اشعاری و «لمعات» عنوانلی بر کتابیله تصوفه متعلق دیکر بر قاچ اثری واردر. طریقه سلوکدن صکره بر جوانك جمالنه نظر ایتدیکندن، شیخی طرفندن هندستانه عزیمت وغربتله ریاضت ایتمکه مأمور اولوب، جانب هنده عازم اولمش؛ وملتانده شیخ بهاء الدين زکریانك خدمتنه واصل اولوب، بونك ارشادیله درجات عالیهٔ باطنیه‌یه نائل اولمش ایدی. یکرمی بش سنه قدر شیخ مشار الیهك خدمتنده قالدقدن وشیخك قیزینی تزوج ایدوب، کبیر الدين تسمیه ایتدیکی بر اوغلی دخی دنیایه کلدکدن صکره، وطننه عودته مأذون اولوب، عراقه و اورادن حجازه وبعده مصر و شامه کیده‌رك، ٦٨٨ وبر روایتده ٧٠٩ تاریخنده دمشقده وفات ایتمش؛ وشیخ محی الدين عربینك تربه‌سی یاننده دفن اولنمشدر.

اواخر حیاتنده هندن یاننه کلمش اولان اوغلی کبیر الدين دخی یاننده مدفوندر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعار عارفانه‌سندندر:

بعالم هر کجا رنج وبلاییست
بهم بر دند وعشقش نام کردند
چوخود کردند سرخویشتن فاش
عراقی را چرا بدنام کردند

فخر الدين مستوفی { (خواجه اوحد) مشاهیر شعراء

ایراندن اولوب، سبزوارلیدر. بیوك بر خاندانه منسوب ایدی. علوم وفنون متنوعه‌ده یدطولاسی وحسن خطده مهارتی وار ایدی. ملوك وکبرادن بر چوق هدایا آلوب، احبابه تقسیم ایدر وفقیرانه ولاابالیانه یاشارایدی. تأهل ایتمیوب، ٨٦٨ تاریخنده ٦١ یاشنده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی واردر. وفاتنده ترکه‌سی کلیتلی کتابدن عبارت بولنمشدر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

سپهر طراز کشت چو خرکاه خسروان
پرده سرای چرخ که بد عنبرین طناب
هر کوکبی نمونهٔ صفریست فی المثل
حیران شده محاسب عقل اندرین حساب

فخر الدين مسعود { (امیر — بن بهمن) ایران شعراسندن

اولوب، بر مدت کرمانده حکومت سورمشدر. شو رباعی اونکدر:

از بهر هلال عین خورشید سیاه
بر بام بر آمد وهمی کرد نگاه
هرکس بشکفت کفت سبحان الله
خورشید برآمدست و میجوید ماه

فخر الملك { (ابو غالب محمد بن علی) آل بویه دولتنك اك مشهور وزراسندن

اولوب، بهاء الدوله ابو نصر بن عضد الدوله‌یه وبونك وفاتندن صکره سلطان الدوله ابو شجاع فناخسروه وزارت ایتمشدر. عن اصل واسطلی اولوب، پدری صراف بولنمشیدی. ٣٥٤ تاریخنده طوغمشدر. نفوذ واقتداری پك زیاده اولوب، کندیسی چاشنیٔ علم وادبدن لذتیاب اولمغله، دائره‌سی مجمع علما وشعرا ایدی؛ وکرم وسخاوتی پك زیاده اولوب، کرك مدحنده قصائد سویلین شعرایه وکرك تألیفات نافعه ایله علوم ومعارفك ترقیسنه خدمت ایدن ارباب علم وعرفانه پك چوق احسانلر ایدردی. شعرادن ابن

نباته ومهیار بن مرزویه مداحلری جمله‌سندندر . (ابو بکر بن الحسن الحاسب الکرخی) دخی جبر و مقابله‌یه دائر اولان « الفخری » وحسابه متعلق « الکافی » کتابلرینی صاحب ترجمه نامنه یازوب مکافاته نائل اولمشیدی. الك نهایت مشارالیه سلطان الدوله ابو شجاع فخر الملکك صیت وشهرت واقتدار ومکنتنی چکه‌میوب، ٤٠٧ تاریخنده اهواز قربنده بر طاقده اعدام ایتدیرمش؛ ونعشنی دفن ایتدیر-میوب، کوبکار یدکدن صکره، ایرتسی سنه کیکلرینك جمیله بر مزارلغه نقل ودفننه مساعده اولنمشدی . محاسنی حقنده منقول اولان نوادر صره‌سنده مرویدر، که اختیار بر آدم حقنده قتلنی موجب اوله‌جق بر تهمت خبر ورمکله، فخر الملك بونك ورقه‌سنی اوقودقدن صکره ظهرینه: « السعایة قبیحة، وان کانت صحیحة؛ فان کنت اجریتها مجری النصح، فخسرانك فیها اکثر من الربح؛ ومعاذالله ان نقبل من مهتوك فی مستور؛ ولولاانك فی خفارة من شیبك، لقابلناك بما یشبه مقالك، ونردع به امثالك. فاکتم هذا العیب، واتق من یعلم الغیب والسلام . » عباره‌سنی یازه‌رق صاحبنه اعاده ایتمشدی.

فخر النسابیکم { هندستانده نواب شجاعت خانك زوجه‌سی اولوب، دهلیده (کشمیری بازار) ده (فخر المساجد) اسمیله بیوك ومصنع بر جامع شریفك بانیه‌سیدر .

فخری { عثمانلی شعراسندن اولوب، پدری یاوز سلطان سلیم خانك شهزاده‌لکرنده طربزونده معیتنده بولنمش اولمغله، صاحب ترجمه‌نك قانونی سلطان سلیمان خان ایله سوت برادرلکی وار ایدی. صحن مدرسی اولدقدن صکره ٩٤٥ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

جمالك مصحفن اطفال اشك چشمم ای دلبر
اوقورلر مکتب عشقکده دائم صو کبی ازبر

فخری { فرس شعراسندن بروجه زیر آتی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی کاشانلی اولوب، درویش مشربلی بر آدم ایدی. شو رباعی اونکدر:

ای جملهٔ بیکسان عالم راکس
یك جو لطف تمام عالم رابس
من بیکسم وکسی ندارم جزتو
از لطف بفریاد من بیکس رس

— ایکنجیسی (فخرالله) جرجانلی اولوب، ملوك سلجوقیه‌دن طغرل بکك مداحلرندن بولنمش؛ و ویس ورامین حکایهٔ مشهوره‌سنی سلك نظمه چکمشدر . شو بر ایکی بیت منظومهٔ مذکوره‌دندر :

بلرزم چون فرو کریم زهجران
چو کنجشکی که ترکردد زباران
کدازان شد تنم از بیم و امید
چو برف نوبهار از تاب خورشید

— اوچنجیسی سبزوارلی اولوب، مشهور حسین واعظك اوغلیدر . کندیسی دخی پدری کبی وعظله مشغول اولوب، آخر عمرینه‌دك هرات جامعنده کمال فصاحت وطلاقت لسانله اجرای وعظ ونصیحت ایدر ایدی. علم وفضلی وزهد وتقواسی مشهوردر . شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

در هر نکاهی دیده ام صد بار ازو آزارها
دکر نکاهش میکنم با آنکه دیدم بارها

— دردنجیسی (مولا فخر الدین) اصفهانلی اولوب، شو بر ایکی بیت بر غزل مستزادندندر :

رفتم بطبیب وکفتش بیمارم — درمانم چیست
وز اول شب تا بسحر بیدارم — برمن نکریست
نبضم چو طبیب دید کفت از سر لطف — کریان کریان
جز عشق نداری مرضی پندارم — کو یار توکیست

— بشنجیسی هندستانك بنارس شهرندن اولوب، جهانکیر شاهك زماننده یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

باتو هر خسته دلی راکه چو من کار افتاد
میتوان کفت که کارش بخدا افتادست

— آلتنجیسی (مولانا — بن محمد امیری) هراتلی اولوب، ایفای حجدن صکره شاه طهماسب حسینی زماننده سند جهتنه عزیمتله، اورانك حاکمی بولنان عیسی ترکخانك حسن قبولنه مظهر اولمش؛ و اونجی قرن هجری اواخرنده وفات ایتمشدر . « جواهر العجائب » عنوانیله بر تذکرة الشعراسی و « تذکرة النسا » و « تحفة الحبیب » عنوانلریله ایکی اثری واردر. اشعارینه دسترس اولنه‌مدی .

فخریه { (ام یوسف — بنت عثمان البصریه) زهد وتقواسیله شهرت بولمش بر خاتون اولوب، قرق سنه قدسده عبادتله مشغول اولمش؛ و ٧٠٣ تاریخنده مکهٔ مکرمه‌ده وفات

ايدوب، اوتەدن برى منوئ ضميرى اولديغى اوزرە، ام المؤمنين حضرت خديجة الكبرى (رضها) يانندە دفن اولنمشدر.

فدائى { (اسماعيل —) اوننجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن اولوب، حرم همايونده مستخدم ايدى. برچوق تاريخلرى وسائر اشعارى واردر. شو بيت اونكدر:

كوزم قان اولدى دستمدن اويار سيمتن كيتدى
كوكل صبر ايلە كل چونكم اولان اولدى كيدن كيتدى

فدائى { فرس شعراسندن بروجه آتى اوچ ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى (شيخ زادە — بن شمس الدين محمد) عن اصل لاهيجانلى اولوب، شيرازدە طوغمش؛ واورادە كسب كمالات ايتدكدن صكرە، شاه اسماعيل صفوى يە انتساب ايدوب، بونك طرفندن سفارتلە محمد شيبانى يانە كوندرلمش؛ وبو مأموريتى حسن ايفايە موفق اولمغلە، عودتندە حقندە شاهك توجهى مزداد اولمش؛ ونهايت ترك مناصب ايدەرك، شيرازدە كوشۀ عبادتە چكلمش ايدى. كوزل رباعيلرى وسائر اشعارى واردر. شو رباعى اونكدر:

از دار بقا فتادە در دار عذاب
آدم بهر كندم وما بهر شراب
مرغان بهشتيم عجب نيست اكر
اواز پى دانە رفت وما از پى آب

— ايكنجيسى (حاجى محمد) كرمانلى اولوب، «آتشكدە» صاحبى آذرك معاصرى ايدى وكنديسيلە كورشمشيدى. شو بيت اونكدر:

يكسان بود اكر رسدم سر بر آفتاب
تاتابدم ز بى كلهى بر سر آفتاب

— اوچنجيسى (محمود بيك) طهرانلى اولوب، تكلو عشيرتنە منسوب ايدى. شو برايكى بيت اونكدر:

اين جهانى كه درو نيست كسيرا بنياد
كهنە ديريست كه بسيار چو ما دارد ياد
اين جهانى ستكه جمشيدوفريدون ديدەاست
اين جهانى ستكه دادە ست سليمان برباد

فدر { (Feder) آلمانيە حكماسندن اولوب، ١٧٤٠ دە طوغمش، و ١٨٢١ دە وفات ايتمشدر. ارادۀ بشريە حقندە ايكى تأليفى واردر.

فَدَك { حجازدە مدينۀ منورەدن ايكى كونلك مسافەدە واقع بر قريە اولوب، وقت سعادتدە اهاليسى يهودى ايدى. يدنجى سال هجريەدە خيبر قلعەسى فتح اولنجە، فدك اهاليسى نزد جناب نبوى يە آدم كوندروب، اراضيلرينك نصفنى ترك ايتمك شرطيلە صلحاً عرض اطاعت ايتمكلە، مطلوبلرى قبول بيورليوب، اراضئ مذكورە سيد الانام افندمزك ملك خاصى اولمغلە، حاصلاتنى فقرا وابناء سبيلە تصدق ايدرلردى. ارتحاللرينە قريب حضرت فاطمە (رضها) يە هبە ايتمكلە، بعدە حضرت مشاراليها نزد جناب صديقى يە عزيمت ايدەرك، فدكى طلب بيورمش، وحضرت على (رضە) ايلە رسول الله (صلعم) افندمزك آزادليلرندن (ام ايمن) اراضئ مذكورەنك جانب نبويدن مشارالبهايە هبە بيورلديغنە شهادت ايتمشلرسەدە، شهادتدە ايكى قادين براركك يرينى طوتديغندن، شهادت كافى كورلميوب، فدك بيت المالە قالمشيدى. حضرت عمر (رضە) مقام خلافتە كچنجە، فدكى ورثۀ جناب نبوى يە اعادە بيورمش ايسەدە، حضرت عباس ايلە جناب مرتضى (رضهما) بيننده اختلاف ظهور ايتديكندن، كيمسە تصرف ايدەميوب، ينە بيت المالە قالمشيدى. معاويە حكومتە نائل اولنجە، قريۀ مذكورەيى مروان بن حكمە هبە ايتمش؛ وبونك وفاتندە اوغللرى عبد الملك ايلە عبدالعزيزە قالوب، بونلرك وفاتندن صكرە عمر بن عبدالعزيز حضرتلرى عبدالملكك حصەسنى دخى ورثەسندن صاتين آلوب، احفاد جناب فاطمەيە رد وهبە ايتمش ايسەدە، خلفى استرداد ايتمش؛ ومأمون خليفە دخى آل رسول اللهە اعادە ايتمش ايسەدە، متوكل على الله استرداد ايدوب، حاصلاتنى صدقەيە حصر ايتمشدى. مياە جاريەسى وخرمالغى چوق معمور ومنبت برقريە ايدى. خلافت جناب فاروقيدە يهوديلر جزيرة العربدن اخراج اولندقلرى صرەدە فدك اهاليسى دخى چيقوب، عهدەلرندە بولنان نصف اراضى دخى بيت المال طرفندن مبايعە اولنمشدى.

فدور { (Fedor) روسيە ايمپراطورلرندن اوچ كشينك اسميدر:

برنجيسى (روريك) سلالەسنك صوك حكمدارى اولوب، ١٥٥٧ تاريخندە طوغمش؛ و ١٥٨٤ دە

پدری دردنجی ایوانه خلف اولوب، ١٠٩٨ ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی آنفاً ذکر اولنان غودونوفك اوغلی اولوب، ١٦٠٥ ده پدرینه خلف اولمش ایسه‌ده، متعاقباً فوت اولمشدر.

— اوچنجیسی آلکسینك اوغلی ومیخائل روما. نوفك تورونی اولوب، ١٦٧٦ ده پدرینه خلف اولمش؛ وموسقوه‌یی توسیع وتزیین ایدوب، زادکانك زادکانلق براتلرینی یاقمش ایدی. ١٦٨٢ ده وفات ایدوب، کوچك برادرلری بشنجی ایوان ایله بیوك پترو مشترکاً خلفلری اولمشلردر.

فدوی (میرزا محمدحسین) ایران شعراسندن اولوب، خراسانلیدر. شو بیت اونکدر:

موج اشکم دو اگر بر چرخ دولابی کند
نسر طائر را شکار مردم آبی کند

فَرّاء (ابو زکریا یحیی بن زیاد الاسلمی الدیلمی) ائمهٔ نحاة ولغویوندن اولوب، کوفیونك رؤساسندن ایدی. نحوی ابو الحسن کسائیدن اخذ ایتمشدی. بغداده ورود ایدوب، مأمون خلیفه‌نك احسان والتفاتنه نائل اولمش؛ واوغللرینك مربیلکنه نصب اولنمش ایدی. روایته کوره خلیفهٔ مشارالیه کندیسنه نحوده برکتاب یازمسنی امر ایده‌رك، اکمال ایتمدکجه سرایدن چیقمغه براقمامش، وخدمتنه مخصوص آدملر تعیین ایدوب، هر نوع اسباب استرا. حتنی استکمال ایتدیرمش، واملا ایده‌جکنی یاز. دیرمق ایچون متعدد کاتبلر جلب ایتمش ایدی. بو وجهله یازدیره‌رق ایکی سنه‌ده «الحدود» کتابنی اکمال ایتمش؛ وچیقدقدن صکره «المعانی» کتابنی املا وتدریسه باشلامشیدی. کرك نحو ولغتده‌وکرك تفسیر وحدیث وادبیات و اشعار عربده معلومات واسعه‌سی اولمغله، حلقهٔ تدریسنه یوزلرجه طلبه جمع اولنوردی. بغدادده یاشایوب، سنه‌ده برکره کوفه‌یه عزیمتله، عائله‌سی یاننده قرق کون قاله‌رق، بر سنه‌ده قزاندیغنی افراد عائله‌سنه واقرباسنه تقسیم ایتدکدن صکره، بغداده عودت ایدردی. نهایت ٢٠٧ تاریخنده، ٦٣ یاشنده اولدیغی حالده، طریق مکه‌ده وفات ایتمشدر. مذکور ایکی کتابدن بشقه مشکل قرآن حقنده بری مفصل ودیکری مختصر ایکی کتابیله «البهاء»، «کتاب اللغات»، «کتاب المصادر فی القرآن»، «کتاب الجمع والتثنیة فی القرآن»، «کتاب الوقف والابتداء»، «کتاب المفاخر»، «کتاب آلة الکتاب»، «کتاب النوادر»، «کتاب الواو» وسائر آثاری واردر.

فرّاء (ابو محمد حسین بن مسعود البغوری) مشاهیر ادبا وعلمادن اولوب، فقه وحدیث وتفسیر وعلوم ادبیه‌ده عصرینك فریدی ایدی. قاضی حسیندن وسائر علماء عصرندن اخذ علوم ایدوب، عمرینی تدریس و تألیفله کچیرمش؛ و ٥١٠ وبر روایتده ٥١٦ تاریخنده خراسانك مرورود شهرنده وفات ایتمشدر. مسقط رأسی خراسانده مرو ایله هرات آره‌سنده واقع (بغ) ویا (بغشور) قصبه‌سیدر. تألیفاتی چوق اولوب، اك مشهورلری بروجه آتیدر: فقهده «کتاب التهذیب»، حدیثده «کتاب شرح السنة»، تفسیرده «کتاب معالم التنزیل»، «کتاب المصابیح»، «کتاب الجمع بین الصحیحین».

فرابرز کیانیاندن کیکاوسك اوغلی وسیاوشك برادری اولوب، ایران ایله توران بیننده سیاوشك قتلندن طولایی وقوع بولان محاربانده ابراز شجاعت ایدن قهرمانلر میاننده شاهنامه‌ده مذکوردر.

فرابوقای (خواجه منصور) ایران شعراسندن اولوب، طوسلیدر. شاهرخ سلطان زماننده یاشایوب، شهزاده علاء الدوله‌نك خدمتنده بولنوردی. شاهرخك وفاتندن صکره تعین ایدن (خدابداد) نام ظالم طرفندن حبس واموالی مصادره اولنمش؛ وکندیسنك بر بیت تقدیم ایتمسی اوزرینه، عذر خواه اوله‌رق، سبیلنی تخلیه ایتمش ایسه‌ده، صاحب ترجمه حبسك شدائدی تأثیریله او کیجه ٨٥٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. بعدالوفات خدا بداد صاحب تذکره دولتشاهك برادری امیر رضی الدینه خواجه منصورك حالنی صورنجه، صاحب ترجمه‌نك شو بیتنی اوقومغله جواب ویرمشیدی:

منصور زغم بمرد و وارست
از جور تو وجفای مردم

فرات (Euphrate) آسیانك اك بیوك انهارندن اولوب، قطعهٔ مذكوره‌ده‌كی ممالك عثمانیه‌نك اك بیوك ایرماغیدر. ارضروم ولایتی داخلنده نبعان ایدن ایكی نهرك اجتماعندن متشكل اولوب، بونلرك بری واك بیوكی مراد چایی ودیكری قره صودر. مراد چایی بایزید سنجاغنده روسیه وایران حدودنده‌كی طاغلردن نبعان ایدن بر قاچ چایدن تشكل ایله، غربه وبعده غرب جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، وان ولایتنك موش سنجاغنه داخل اولور، ومذكور سنجاقله كنج سنجاغنی شرقدن غربه شق ایده‌رك، معمورة العزیز ولایتنه كیرر، وخربوتك اوست طرفندن كچه‌رك، كبا معدننك اوست طرفنده قره صو ایله برلشیر. مجراسنده صاغ وصولدن بر چوق چایلر اخذ ایدر. قره صو دخی ارضرومك اوستنده‌كی طاغلردن نبعانله، شهر مذكورك شمالندن كچه‌رك، غرب جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، ارزنجان سنجاغنی دخی شق، وارزنجانك جنوبندن مرور ایدر؛ ومعمورة العزیز ولایتنه داخل اولنجه، جنوبه طوغری دونه‌رك، صاغدن (چالته) نهرینی آلدقدن صكره مذكور مراد چاییله برلشیر. بو ایكی نهر بعدالاجتماع فرات نامنی آلوب، معمورة العزیز ایله دیاربكر ولایتلری آره‌سنده كاه غربه وكاه شرقه تمایل ایله جنوبه طوغری آقه‌رق، حلب ولایتنه داخل اولور، ومرعش ایله اورفه سنجاقلری آره‌سنده غرب جنوبی‌یه طوغری بعد الجریان حلب سنجاغی داخلنده جنوبه طوغری آقمغه باشلایه‌رق، ۳۶° عرض شمالی‌یه واصل اولنجه شرقه وبعده شرق جنوبی‌یه طوغری دونر، وزور سنجاغنی دخی شق ایله جزیره‌دن كلن خابور نهرینی وسائر بعض چایلری اخذ ایتدكدن صكره، بغداد ولایتنه دخول ایله، كربلا وحله سنجاقلرینی شق، وبو آره‌ده دجله ایرماغیله بر چوق جدوللر واسطه‌سیله اختلاط ایدر، ونهایت بصره ولایتنه داخل اولنجه، شرقه طوغری دونوب، نهایت (قرنه) ده دجله ایله بالاجتماع (شط العرب) ایرماغنی تشكیل ایدر، كه بوده جنوب شرقی‌یه طوغری جریانله، بصره اوكندن بعد المرور، بر قاچ قولدن بصره كورفزینه دوكیلور. فراتك منابعی بیوك بر تقسیم میاه خطی تشكیل ایدوب، ینه او طاغلرك اوبر مائله‌سندن آقان صولر بحر خزره وقره دكیزه طوغری آقار. مراد چاینك منبعندن قرنه‌یه یعنی دجله ایله برلشه‌رك شط العربی تشكیل ایتدیكی محله قدر مجراسنك طولی ۲۷۰۰ وبصره كورفزنده‌كی منصبنه‌دك ۲۸۶۰ كیلومتره‌در. هیئده حد وسطی اوزره ثانیه‌ده ۲۰۶۵ مكعب متره صو دوكر؛ حالبوكه فراتدن قیصه وبوكا تابع عد اولنان دجله‌نك بغدادده ثانیه‌ده حد وسطی اوزره دوكدیكی صو ۴۶۰۶ مكعب متره‌یه بالغ اولور. فراتك فیضان موسمی واردر، وفیضانی نیلككی قدر دكل ایسه‌ده، ینه فیضاننده صوبی عادی وقتلرده‌كی حدادن ۴ متره یوقارییه قالقار. فیضانی منابعی جهتلرنده‌كی طاغلرده قارلرك اریمسی موسمنه متصادف اولوب، مارت آینده باشلار ومایسك اواخرینه‌قدر یوكسلمكده دوام ایدوب، شهر مذكور اواخرندن ایلول اواخرینه‌دك تدریجاً اینر. قاسمدن صكره یاغمورلرك كثرتنه كوره بر ایكنجی فیضان دخی اولورسه‌ده، برنجیسی درجه‌سنده دكلدر. مراد چاینك منابعی ۲۷۵۰ وقره صوینك‌كیلر ۲۲۰۰ متره‌لك ارتفاعلرده بولنوب، ۱۰۶۲ كیلومتره‌لك جریاندن صكره بیره‌جكده مجراسنك ارتفاعی ۱۹۱ در، كه بهر كیلومتره‌ده ۲ متره ایله ۴ سانتیمتره انحطاط ایتمش اولور. بیره‌جكدن منصبنه قدر ایسه ۱۸۰۰ كیلومتره‌لك مسافه‌ده یالكز ۱۹۱ متره كه بهر كیلومتره‌ده اون سانتیمتره‌دن آز زیاده انحطاط ایدر. فرات ودجله‌نك فیضانلرنده صولر اطرافده‌كی اووه‌لری باصمامق ایچون اسكی بابلیلر بر چوق سدلر وبو صولرله سقی اراضی ایتمك اوزره، بر چوق جدوللر وخندقلر انشا وكشاد ایتمشلردی، كه بونلر خلفاء عباسیه زماننده بر قات دها تكثیر وتعمیر اولنمشلرسه‌ده، بعده اهمال اولنوب، جمله‌سی خراب اولمشدر. فراتك سیرسفائنه صالح بر حاله وضعنه چالیشلمش ایسه‌ده، كشادی مصارف كلیه‌یه متوقف اولدیغندن، دوام اولنه‌مامشدر. فرات اسمنك عربیده طاتلی صو معناسنه كلدیكی «معجم البلدان» ده مذكور اولوب، زند لساننده واسع وعبرانیده چیچك ویا انتشار معناسنه كلدیكی دخی مروی اولمغله، اصلی مجهولدر. صوینك چبان یاپمق خاصه‌سی معلومدر.

فراته (Fratta) ایتالیاده ناپولی ایالتنك (قازوریه) قضاسنده وقازوریه‌نك

٧ كيلومتره شمالنده اوله‌رق ناپولیدن قاپوه‌یه كیدن دمیر یول خطی اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٠٥٠٠ اهالیسی وایپك معمولاتی واردر. ایتالیاده بو اسمله دیكر بر قاچ كوچك قصبه وقریه دخی بولندیغندن تفریق ایچون، بوكا (فراته ماجوره) یعنی «بیوك فراته» دخی دیرلر.

فرادیاوولو { (Fra-Diavolo) ایتالیانك قلابریا خطه‌سنده ظهور ایتمش جسور بر آدم اولوب، ابتدا خیدودلقله شهرت بولمش؛ وبعده فرانسزلرك ایتالیادن اخراجی مقصدینه خدمت ایدوب، میرالای عنوانی آلمش؛ وخیلی عسكر تداركیله، ١٧٩٩ ده ناپولی‌یی ضبط ایتمشدی. بوناپارت طرفندن (ژوزف بوناپارت) ناپولی قراللغنه نصب اولندقدن صكره دخی دفعاتله ایتالیالری بوكا قارشی آیاقلاندیروب، نهایت (سان سورینو) ده شباتلی بر مقاومتدن صكره دردست اولنه‌رق، ١٨٠٦ ده ناپولیده اعدام اولنمشدر. اصل اسمی (میكل روچا) اولوب، «شیطان‌قرداش» دیمك اولان بو لقبله تلقیب اولنمشدر.

فراره { (Ferrare) ایتالیانك امیلیه خطه‌سنده و رومانك ٣٠٠ كیلومتره شمالنده اوله‌رق (بودی وولانو) نهری اوزرنده همنامی اولان ایالتك مركزی بر شهر اولوب، ٣١١٧٠ اهالیسی، دارالفنونی، مصنع كلیسالری وبعض آثار عتیقه‌سی واردر. وقتیله (پو) ایرماغی شهرك یانندن كچمكله، بوشهر چوق دها بیوك ودها معمور ایكن، بعده نهر یتاغنی دكیشدیردیكندن، تدنی ایتمشدر. مقدما بر دوقه‌لق صورتنده اداره اولنوردی. بر چوق مشاهیرك وازآن جمله شاعر (آریوستو) نك وطنیدر. — فراره ایالتنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٦١٦ مربع كیلومتره اولوب، ٢١٥٣٧٠ اهالیسی واردر. اوچ قضایه منقسمدر.

فراری { (Ferrari) ایتالیا مشاهیرندن بر قاچ آدمك اسمی اولوب، اك معروفلری مشهور (رافائل) ك آرقداشلرندن بولنمش اولان رسام (فودنچیو فراری) در، كه ١٤٨٤ ده میلادنده طوغوب، ١٥٥٠ ده وفات ایتمشدر.

فرازر { (Fraser) آمریقای شمالیده انكلتره‌یه تابع (دومینیون) قطعه‌سنك اك بیوك نهری اولوب، قیالی طاغلرده (یلووهید) كولندن خروجله، غربه بعده غرب شمالی‌یه ونهایت جنوبه طوغری جریان، و (قانون) تعبیر اولنان صندیق كبی طار ودرین خندقلردن صوورله، بعض شلاله‌لر تشكیل، وصاغ وصولدن بر خیلی چایلر اخذ ایله، ١٣٠٠ كیلومتره‌لك جریاندن صكره، (وانقوور) جزیره‌سی قارشیسنده بر قاچ قولدن بحرمحیط معتدله منصب اولور. مجراسی قیشین طونار. منصبی قوم سدلریله مسدوددر. صولرنده بالیق چوقدر، والتون ریزه‌لری‌ده بولنور.

فرازربورغ { (Fraserburgh) اسقوچیه‌نك آبردین قونتلغنده وآبردینك ٤٥ كیلومتره شمالنده اوله‌رق بحر شمالی ساحلنده بر قصبه اولوب، ٤٢٧٠ اهالیسی، سفائن اعماله مخصوص دستكاهلری، صید ماهیسی وجوارنده دمیر معدنیله میاه معدنیه‌سی وكرج فرونلری واردر.

فراسقاتی { (Frascati) ایتالیانك روما ایالتنده وروماك ٢٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده كوزل بر موقعده واقع بر قصبه اولوب، ٦٧٧٠ اهالیسی، كوزل كوشكلری وجوارنده (توسقولوم) شهر قدیمنك خرابه‌لری واردر.

فراسی { (عبدالرحمن بن محمد) شعرادن اولوب، هجو و هزلیله شهرت بولمشدر. تونسك جوارنده كائن بنی فراس قریه‌سندن ایدی. ٤٠٨ تاریخنده سوسه شهرنده سرخوش ایكن بر طامدن دوشه‌رك، ٣٠ یاشلرنده وفات ایتمشدر. تونس قاضیسی حقنده سویلمش اولدیغی شو هجویه جمله اشعارندندر:

یقول فراسی الزمان ومازا
ل حیا لنی قوله یعدل
متی یملك الارض دجالها
فقد صار قاضینا احول

فراشر { یاخود فراشار (Frascher) آرناؤدلقده یانیه ولایتنك اوكری سنجاغنه تابع برمدی قضاسنده وبرمدینك ٣٠ كیلومتره قدر شرق شمالیسنده اوله‌رق طاغلرله محاط مرتفع بر محلده واقع ناحیه مركزی بر بیوك قریه ویا كوچك قصبه اولوب، محرر فقیرك مسقط رأسیدر. خانه‌لری و محله‌لری طاغنیق اولمغله محیط

...یدی سکز کیلومترە اولدیغی حالدە، ١٥٠٠ اهالیسی، ٣ جامع شریفی، برکلیساسی، بر ابتدائیسی و روجە واولاخجە ایچون آری مکتبی، یکرمی قدر دکاندن عبارت چارشیسی، هفتەدە برکرە صالی کونلری قوریلور خیلی ایشلك بازاری، برخانی، ٣ دکرمنی وبری بکتاشی دیکری ... طریقتە مخصوص ایکی تکیەسی واردر. اهالیسنك قسم اعظمی اسلام اولوب، قصوری آرناوود خرستیان واولاخ ایلە چنکانەدن مرکبدر. یازین هواسی سرین و صاغلام ایسەدە، قیشلری شدتلی اولوب، چوق دفعە آیلرجە یوللری قاردن مسدود ومنقطع اولور. فراشر بکلری عن اصل برات جوارندە تپورجە قضاسندن ایکن حسب الایجاب اورادن قالدیریلوب (اسناثیاقە) قریەسی مالکانە ویریلەرك اورادە اقامە ایتدیرلمش وهمشهریلك مناسبتیلە کوپریلی محمد پاشانك صدارتندە آرناوودلغە عودتە مأذون اولەرق اسناثیاقەیە بدل او وقت خرستیان کویی بولنان فراشر قریەسیلە موزاکەدە بعض قرا ویرلمش اولان (ایازبك) اسمندە برینك نسلندن اولوب، شمدیکی حالدە قرق الی خانە اولمشدر. بونلر اوتەدن بری خدمات دولتدە بولنەرق، ایچلرندن وزارت وبکلر بکیلکی ومیرمیرانلق رتبەلرینە نائل اولمش ذوات یتیشمشدر. تپەدلنلی علی پاشانك زمانەدك فراشر بکلری قوناقلرندە مخصوص خواجەلر طوتوب، اولادلرینە مکمل صورتدە عربی وفارسی اوقودورلردی. بعدە عساکر معاونە سرکردەلکی ودربند آغالغی کبی خدماتدە بولنەرق، ثروت ومعموریتلرینی محافظە ایتمشلرسەدە، اخیراً بوکبی خدماتك لغوی اوزرینە، هیچ محصولاتی اولمیان ومصارفی چوق اولان بو یردە طورەمیوب، اکثری ترك دیارلە کوریجە، مناستر، یانیە، سلانیك وسائر شهر وقصبەلرە هجرتە مجبور اولمش؛ وبناءً علیە فراشر تدنییە یوزطوتمشدر.

— فراشر ناحیەسی (طافلی) دن غلط اولەرق (دانغلی) دینلن ٢٨ قریەیی حاوی مرتفع وطاغلق بر یر اولوب، اراضیسی پك آز منبتدر. اهالیسنك قسم کلیسی مسلم اولوب، جسارت و شجاعت و وفرت ذکاوتلە متصفدرلر. اکثری غربتدە ودولت خدماتندە بولنورلر.

فراض عربلر بو نامی فراتك شرق جهتندە شام ایلە عراق و جزیرە بیننـدە حدود برینی طوتان محلە ویررلردی.

فراغە (Fraga) اسپانیانك آراغون خطەسندە (هوئسقە) ایالتندە وهوئسقەنك ١٠٧ کیلومترە جنوب شرقیسندە اولەرق (سینقە) نهرینك ساحل یسارندە بر قصبە اولوب، ٦٨٠٠ اهالیسی واردر. وقتیلە پك مستحکم ایدی. ١١٣٤ تاریخ میلادیسندە عربلر بو قصبەدە آراغون قرالی برنجی آلفونسی مغلوب ایتمشلردر. کلیساسی جامعدن مبدل اولوب، پك یوکسك اولان منارەسیدە چاك قلەسی اتخاذ اولنمشدر.

فراغی (میر) ایران شعرا وعلماسندن اولوب، سالف الترجمە فتح الله شیرازینك برادریدر. اکبر شاهك بعض فتوحاتنە تاریخلر سویلمشدر. ٩٧٠ تاریخلرندە برحیات ایدی.

فراقی اونجی قرن هجری شعراسندن اولوب، کوتاهیەلیدر. برشیخك اوغلی اولوب، ابتدا طریق تدریسە سلوك ایتمش ایکن، بعدە بدرینە خلف اولوب، کوشۀ زهد وارشادە چکلمش؛ وجامعلردە وعظ ونصیحتلە مشغول اولمشیدی. ٩٨٠ تاریخندە وفات ایتمشدر. اسکی تذکرە نویسلری ممنون ایدەمیەجك درجەدە سادە وسلیس اشعاری واردر. شو بیت او جملەدندر:

کلشنندە عالمك ایرمز بو سرە هیچ کس
زاغلر آزادە بلبللر کرفتار قفس

فراقی ایران شعراسندن اولوب، سمرقندلیدر. اکثر علومدن بهرەسی اولمغلە، ملوك معاصرینی عندندە معزز ایدی. ٩١٣ تاریخندە خراساندە وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

منم درین چمن از بلبلان زاریکی
ولی بزاریء من نیست از هزاریکی

فراقی دده عثمانلی شعراسندن اولوب، استانبوللیدر. یکیچری طائفەسنە منسوب ایکن، بعدە طریق مولویەیە انتساب ایتمشدی. ١١٥٠ تاریخندە وفات ایتمشدر.

فرامرز خرافات ایرانیەدە رستم زالك اوغلی اولمق اوزرە مذکور وآردشیر بهمن طرفندن قتل اولندیغی مرویدر.

فرامرز { رومده حکومت سورن ملوك سلجوقیه‌نك اخیری اولان علاء الدین کیقبادك پدری و ملوك مذکوره‌نك اون دردنجیسی اولان غیاث الدین مسعودك برادری اولوب، کندیسی سلطنت سورمه‌مشدر.

فرامریه { (Frameries) بلجیقه‌نك (هاینو) ایالتنده و (مونس) ك ٧ کیلو‌متره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی وکمور معدنی واردر.

فرانچه { فرانسوآ رایبولینی (F. R. Francia) ایتالیانك اك مشهور رساملرندن اولوب، ١٤٦٠ تاریخنده طوغمش؛ و ١٥٣٣ ده وفات ایتمشدر. بعض کوزل آثاری موجوددر.

فرانچه { دوقتور غاسپار رودریکز (Dr. G. R. Francia) آمریقای جنوبیده‌کی (پاراغوآی) حکومتنك مؤسسی اولوب، پدری فرانسز ووالده‌سی املزایدی. ١٧٥٨ ده (آسونسیون) ده طوغوب، ابتدا عقائد تحصیلنه قویلمش ایسه‌ده، بعده آووقاتلغه سلوك ایتمش؛ و ١٨١٠ ده اسپانیوللرك اوورالردن اخراجنده غیرت ایتمکله، پاراغوآی اهالیسی طرفندن قونسلوس نامیله ریاسته انتخاب اولنه‌رق، امور اداره‌یی تمامیله الینه آلمش؛ وهر کس حقنده شبهه وامنیتسزلك کوستروب، بر طاقم مظالمه وکیفی معاملاته باشلامش ایسه‌ده، مملکته دخی خیلی خدمت ایدوب، صنایع وتجارتك ترقیسنه سبب اولمشدر.

فرانچه { (Sierra de Francia) سلسله‌سی اسپانیانك (سالامانقه) ایالتنده بر صره طاغلر اولوب، اك یوکسك ذروه‌سی ١٧٣٤ متره ارتفاعنده‌در.

فرانزا { یاخود فرانجیس (Phranza, Phrantzès) بیزانس مورخلرندن اولوب، قسطنطنیه شهرینك ١٢٥٩ تاریخندن ١٤٧٧ تاریخنه‌دك جریان ایدن احوالنی جامع بر تاریخ یازمشدر. بعض مناصبده بولنوب، بعده اسارته دوچار اوله‌رق، نهایت قورفه‌ده بر مناستره چکیله‌رك، ١٤٨٠ ده اوراده وفات ایتمشدر.

فرانسوآ { (François) بو اسمله فرانسه‌ده ایکی قرال کلمشدر:

برنجیسی آنغولم قونتی اورلیانلی شارلك اوغلی اولوب، ١٤٩٤ ده طوغمش؛ واون ایکنجی لوینك قیزی (قلوده) یی تزوج ایتمکله، ١٥١٥ ده قاین پدرینه خلف اولوب، فرانسه تختنه چیقمش؛ ووالده‌سندن میراث عد ایتدیکی (میلانز) خطه‌سنی ضبط ایتمك اوزره، عسکر سوق ایده‌رك، بو تشبثنده موفق اولدقدن صکره، پاپا ایله عقد معاهده ایتدیکی کبی، ١٥١٩ ده دخی شارل کینت ایله (نویون) معاهده‌سنی عقد ایده‌رك، آوروپانك صلحنی تأمین ایدر کبی اولمش ایسه‌ده، بر سنه صکره شارل کینت اسپانیا قراللغنه آلمانیه ایمپراطورلغنی دخی علاوه ایده‌رك، ایمپراطورلقده ایسه فرانسوآنك دخی کوزی اولدیغندن، شارل کینته اعلان حرب ایتمش ایسه‌ده، بربرینی متعاقب بر قاچ مغلوبیته دوچار اولوب، ١٥٢٥ ده (پاویه) ده کندیسی دخی اسیر طوتیله‌رق مادریده کوتورلمش؛ وبورغونیه‌یی ترك ایتمك شرطیله سبیلی تخلیه اولنمشدی. آنجق بورغونیه‌لیلر اسپانیه‌یه تسلیم اولنمق ایستمدکلرندن، یکیدن محاربه آچیلوب، فرانسوآ تکرار دفعاتله مغلوب اولمش؛ وناپولی اوکنده عسکرینك قسم کلیسنی غائب ایدوب، ١٥٢٩ ده (قامبره) ده بورغونیه‌یی فرانسه‌یه براقان بر ایکنجی معاهده عقد ایتمشدی. ١٥٣٥ ده یکیدن ایتالیایی استیلا وساووآیی ضبط ایتمش ایسه‌ده، پرووانسه‌یه تجاوز اولندیغندن، ١٥٣٨ ده نیسه‌ده مصالحه عقدینه مجبور اولمش ایدی. شارلکینت فرانسوآنك اوغللرندن برینك میلان دوقه‌لغنه تعیینی تصدیق ایتمکی وعد ایتمش ایکن، بعده وعدینی اجرا ایتمدیکندن، ١٥٤٢ ده بر دردنجی محاربه‌یه کیریشیلوب، ١٥٤٤ تاریخنده میلان دوقه‌لغنه فرانسوآنك ایکنجی اوغلی اورلیان دوقه‌سی نصب اولنمق شرطیله، قطعیاً عقد مصالحه اولنمشدی. شارل کینته قارشی اولان محاربانده قانونی سلطان سلیمان خانك امدادینه مراجعت ایتمکله، قپودان دریا مشهور خیر الدین پاشا ١٥٤٣ ده عثمانلی دوننماسیله طولونه عزیمت ایدوب، فرانسوآیی بیوك مخاطره‌لردن قورتارمشدی. فرانسوآ محب معارف اولوب، علما وارباب هنری حمایه، وبر چوق مکاتب وسائر مؤسسات علمیه ومیری مطبعه‌یی تأسیس، وایتالیادن ماهر معمارلر و رساملر

جليله، بعض ابنيهٔ مصنعه بنا ايتمش؛ وآنجق آچديغى محاربه‌لرله واسرافاتيله خزينه‌يى رخنه‌دار، وسفاهتله نامنى لكه‌دار ايتمشدر. وفاتى ١٥٤٧ ده واقع اولمشدر.

— ايكنجيسى ايكنجى هنرى ايله قاترينه مديچيسك بيوك اوغلى اولوب، ١٥٤٤ ده طوغمش؛ و١٥٥٨ ده اسقوچيه قراليچه‌سى (ماريه استوآرت) ى تزوج ايدوب، ١٥٥٩ ده قرال اولمش؛ وياالكز بر سنه حكومت سووروب، بلا ولد وفات ايتمشدر. ضعيف وكوشك برآدم اولمغله، زوجه‌سنك طايپلرى كيزه دوقه‌لى فرانسوآ ايله لورنه دوقه‌سى شارل اداره‌ٔ امورى اللرينه آلوب، ايتدكلرى سوء استعمالاتله مذهب غاوغالرينه سببيت ويرمشلردر.

فرانسوآ { آلمانيه ايمپراطورلرندن دخى بو اسمله ايكى كشى كلمشدر:

برنجيسى لورنه دوقه‌سى ليوپولدك بيوك اوغلى اولوب، ١٧٠٨ ده طوغمش؛ و١٧٢٩ ده پدرينك يرينه لورنه دوقه‌سى اولوب، ١٧٣٥ ده مديچيس سلاله‌سنك انقراضيله منحل قالان طوسقانه دوقه‌لغنه انتقال، وبر سنه صكره آلمانيه ايمپراطورى آلتنجى شارلك قيزى (ماريه ترزه) يى تزوج ايتمش ايدى. ١٧٤٠ تاريخنده، قائن پدرينك وفاتى اوزرينه، يرينه كچمكه چاليشمش ايسه‌ده، باويره پرنسى فرانسه‌نك معاونتيله غلبه چالوب، يدنجى شارل اسميله ايمپراطور اولمش؛ وآنجق ١٧٤٥ ده ايمپراطورلغه نائل اولمش ايدى. يكرمى سنه صلح وسلمله حكومت سووروب، ١٧٦٥ ده وفات ايتمشدر. ١٦ اولاد براقوب، بونلردن ژوزف وليوپولد بربرينى متعاقب آوستريا‌ده حكومت سورمش؛ وماريه آنطوآنته فرانسه قرالى اون آلتنجى لوئى‌يه وارمشدر.

— ايكنجيسى ايكنجى ليوپولدك اوغلى وبرنجى فرانسوآنك تورونى اولوب، ١٧٦٨ ده طوغمش، و١٧٩٢ ده پدرينه خلف اولوب، آلمانيه ايمپراطورى ومجارستان وچهستان قرالى عنواننى آلمش ايدى. خاله‌سى ماريه آنطوآنته‌نك زوجيله برابر دوچار اولديغى دلاكتدن طولايى فرانسه‌يه قارشى محاربه‌يه مجبور اولوب، آنجق دفعاتله مغلوب اولمغله، ١٧٩٧ ده فلمنك ولومبارديه‌يى ترك ايتمك اوزره، (قامپوفورميو) معاهده‌سنى امضايه مجبور اولمش ايكن، بعده ينه حربه كيريشوب، (مارنغو) ده مغلوب اولمش، و ١٨٠١ ده امضاسنه مجبور اولديغى (لونويل) معاهده‌سيله (رين) نهرينك صول طرفنده‌كى ممالكنى فرانسه‌يه ترك ايتمشدى. ١٨٠٥ ده بر اوچنجى محاربه‌يه كيريشوب، الشينكن، اولم واوسترليچ محاربه‌لرنده مغلوب اولمغله، ممالكنى بردرجه دها طارلاشديران (پرسبورغ) معاهده‌سنى امضا ايتمشدر. ١٨٠٦ تاريخنده بوناپارتك رين حكومات متفقه‌سنى تشكيل ايتمسى اوزرينه، آلمانيه ايمپراطورلغندن صرف نظر ايتمكه مجبور اولوب، برنجى فرانسوآ نامى تحتنده آوستريا ايمپراطورلغيله قناعت ايتمشدى. ١٨٠٩ ده بردردنجى محاربه‌يه كيريشوب، (اكموهل) و(واغرام) ده مغلوب اولمغله، (شونبرون) معاهده‌سيله صلح ياپمش؛ وقيزى (ماريه لويزه) يى بوناپارته تزويج ايتمشدى. مع‌هذا ١٨١٣ ده بوناپارته يعنى دامادينه قارشى عقد اولنان اتفاق دولى‌يه داخل اولوب، بونك اسقاطنه جمله‌دن زياده غيرت ايتمش؛ و ١٨١٤ مقرراتيله غائب ايتمش اولديغى ممالكك چوغنى استرداد ايدوب، تاريخ وفاتى اولان ١٨٣٥ سنه‌سنه‌دك صلح واسايشله حكم سورمشدر.

فرانسوآ { سيچيليتين قراللرندن اولوب، برنجى فردينناندك اوغليدر.

١٧٧٧ ده طوغوب، پدرينك حياتنده ايكى دفعه وكيل نصب اولنمشيدى. بو وكالتلرينك برنجيسى ١٨١٢ ده لورد (بنيتنك) ك سيچيليه‌يه انكليز اصول اداره‌سنى قبول ايتديرمسى، وايكنجيسى ١٨٢٠ ده ناپولى وپالرموده اختلال ظهور ايتمسى اوزرينه واقع اولمشيدى. ١٨٢٥ ده پدرينه خلف اولوب، بش سنه سسزجه حكومت سوردكدن صكره، ١٨٣٠ ده وفات ايتمشدر. اوغلى ايكنجى فردينانده خلفى اولوب، قيزى (ماريه قريستينه) دخى ١٨٣٣ دن ١٨٤٠ تاريخنه‌دك اسپانيه‌ده نائبهٔ حكومت بولنمشدر.

فرانسوآ { سنت — (St. François) بو اسمله قتوليكلرك بروجه‌زير برقاچ عزيزلرى واردر:

برنجيسى (آسيزلى d'Assise) ديمكله معروف اولوب، ١١٨٢ تاريخنده ايتالياده اومبريا خطه‌سنك آسيزه قصبه‌سنده طوغمش، و ١٢٢٦ ده وفات ايتمشدر. پدرى زنكين بر تاجر اولوب، كنديسى

دخی تجارته سلوك ایتمك اوزره، تحصیل ایتدكدن صكره، ترك دنیا ایده‌رك، ریاضت و وعظ ونصیحته باشلامش؛ ودنیاده بر شیئه مالك اولمامق ونشر مذهب ایچون سعی وسیاحت ایتمك وظیفه‌سیله موظف اولمق اوزره، بر رهبان طریقی تأسیس ایتمشدر، كه كندی اسمنه نسبتله (فرانسیسكن) تسمیه اولنورلر. كندیسی‌ده شام و مصر طرفلرنده بر خیلی وقت سیاحت ایتمشدی. تشرین ثانینك دردنده یورطیسی اجرا اولنور. بعض تألیفاتی واردر.

— ایكنجیسی (پاوله‌لی de Paule) دیمكله معروف اولوب، ١٤١٦ تاریخنده ایتالیاده (قالا. بره) نك پاوله قصبه‌سنده طوغمش، و ١٥٠٧ ده وفات ایتمشدر. كنج ایكن آنف الترجمه سنت فرانسوایه تابع اولوب، بونك اسمیله تسمیه اولنمش؛ وبعده مملكتنده انزوایه چكیلوب، برمناستر تأسیس وبرطریق مخصوصه سوق ایتدیكی برطاقم تابعلر پیدا ایتمش‌ایدی. خسته‌لری ایی ایتدیكنه اعتقاد اولنوب، خسته بولنان اون برنجی لویی كندیسنی فرانسه‌یه جلب ایتمش ایسه‌ده، بونك وفاتنده آیین مذهبیسنی اجرا ایتمكدن بشقه بر ایشه یارامامش؛ وفیما بعد فرانسه‌ده قالوب، سكزنجی شارل ایله اون ایكنجی لویی طرفندن تصاحب وحمایه اولنمش؛ وبر چوق مناسترلر تأسیس ایتمشدی. نیسانك ٢ سنده یور. طیسی اجرا اولنور.

— اوچنجیسی (اكزاویه) لی (de Xavier) دیمكله معروف اولوب، ١٥٠٦ تاریخنده اسپانیه‌ده (پامپلونه) خطه‌سنك (اكزاویه) قصبه‌سنده طوغمش، و ١٥٥٢ ده وفات ایتمشدر. تحصیل ایچون پارسه كیدوب، جزویت طریقنك مؤسسی اولان (اینیاس دو لویوله) ایله مناسبت پیدا ایتمش؛ وطریق مذ. كوره داخل اولوب، نشر مذهب ایچون هند چینی وجاپونه كیدوب، چینه كچه‌جكی صره‌ده وفات ایتمشدر. كانون اولك اوچنده یورطیسی اجرا ایدرلر. بعض محرراتی واردر.

— دردنجیسی (ساله‌لی de Salles) دیمكله معروف اولوب، ١٥٦٧ ده ساووآده (آنسی) قربنده طوغمش، و ١٦٢٢ ده وفات ایتمشدر. ابتدا آووقاتلغه سلوك ایدوب، طریق رهبانه دخول ایله، اجرای وعظده‌كی طلاقتیله شهرت بوله‌رق، (جنو) پسقپوسی‌اولمش؛ وبر رهبان طریقی تأسیس ایتمشدی. مأموریت مخصوصه ایله دفعاتله فرانسه‌یه كوندریله‌رك، اوروا قراللرینك توجهنی قزانمشدی. كانون ثانینك ١٣ نده یورطیسی اجرا اولنور. مذهب ونصیحته دائر متعدد جلدلر تشكیل ایدر تألیفاتی واردر.

فرانسوا دو نوفشاتو (Fr. de Neuf-château) فرانسه مشاهیر محررندن وسیاسیوندن اولوب، قونت عنوانی حائز ایدی. ١٧٥٠ تاریخنده (سانفه) ده طوغوب، ١٨٢٨ ده وفات ایتمشدر. مسقط رأسی قربنده‌كی (نوفشاتو) ده تحصیل ایدوب، ١٢ یاشنده ایكن كوزل اشعار نظمنه مقتدر اولمغله، وولترك مظهر تقدیری اولمشیدی. بر طاقم مأموریتلرده بولندقدن صكره، تنظیمات مجلس منتخبی اعضالغنه وبعده كتابتنه وریاستنه نصب اولنمش‌ایدی. ١٧٩٧ تاریخنده داخلیه ناظری اولوب، بعده مارنونك برینه هیئت اداره‌یه داخل اولمش؛ و ١٧٩٨ ده بو هیئتدن چیقه‌رق، ینه داخلیه ناظری اولمش؛ وعلوم و صنایع وتجارتك ترقیسنه بیوك خدمتلر ایدوب، الك اول صنایع وتجارت وزراعت مشهرلرینی ایجاد ایدن كندیسی اولمشدر. ایمپراطورلق زماننده اعیان مجلسی اعضاسندن بولنوب، یالكز امور زراعتله مشغول اولمشدی. ١٨١٦ ده آقادمیا اعضالغنه قبول اولنمشدی. بر خیلی اشعاری وادبیات، اخلاق وزراعته متعلق بعض آثاری واردر. ١٧٩٣ ده موقع تماشایه قونان بر تیاترو كتابندن طولایی حبس اولنمشدی.

فرانسوآزه (سنته — (Ste Françoise) قتولیكلرك عزیزه‌لرندن او. لوب، ١٣٨٤ ده روماده طوغمش، و ١٤٤٠ ده وفات ایتمشدر. زوجه و والده وظائفنی حسن ایفا ایله شهرت بولوب، بعده بر قیز مناستری تأسیس ایله، رئیسه‌سی اولمش ایدی. ماردك ٩ نده یور. طیسنی اجرا ایدرلر.

فرانسوا ژوزف (جزائر مجتمعه‌سی (Archipel François Joseph) بحر منجمد شمالیده ٨٠° ایله ٨٣° عرض شمالی و ٤٨° ایله ٦٢° طول شرقی آره‌لرنده ممتد

بر طاقم آطه‌لر اولوب، ١٨٧٣ تاریخنده آوستریانك اقطار قطبیه‌ده تحریاته مأمور بحریونی طرفندن کشف، و ایمپراطورلری نامیله تسمیه اولنمشدر. آنجق فلنکلیلر بر عصر اول بو آطه‌لری کشف ایتمش اولمق ادعاسنده بولنوب، حقیقةً او وقتلرده یازلمش بر کتاب فلنك قپودانلرندن (قورنلیس رول) ك او طول وعرضده بر طاقم آطه‌لر کورمش اولدیغندن بحث ایدیور. هر حالده آوستریالیلر سنهٔ مذکوره‌ده وایرتسی سنه جزایر مذکوره حقنده تحقیقات فنیه اجرا ایتمشلردر. بو آطه‌لرك ایکیسی خیلی بیوك اولوب، غرب جهتنده‌کی (زیچی) وشرق طرفنده‌کی (ویلچك) تسمیه اولنور. آره‌لرنده (آوستریا سوند) اسمیله بر بوغاز جنوبدن شماله طوغری ممتد اولوب، صاغ وصولنده بر چوق طار و طولاشیقلی کورفزلر وخلیجلر تشکیل ایدیور. بونلرك شمالنده (اوسقار) و (پترمان) اسملریله تسمیه اولنان دیکر ایکی بیوك آطه اولوب، مذکور بوغازك ایچنده دخی حسابسز کوچك آطه‌لر بولنیور. بو جزایرك اراضیسی یوکسك وطاغلق اولوب، حد وسطی اوزره ارتفاعلری ٦٠٠ ایله ٩٠٠ متره آره‌سنده و اك یوکسك محللری ١٥٨٠ متره ارتفاعنده بولنیور. ساحللری‌ده یوکسك وقیالق اولوب، نوروجك سواحلی کبی بر چوق قیالق کیرتی وچیقنتیلری واردر. میزان الحراره حد وسطی اوزره تحت الصفر ١٦ درکه اولوب، بالطبع سنه‌نك اکثر آیلرنده قارله مستور اولمغله، یالکز بر ایکی آی آلچق یرلری قاردن خالی قالیر، واو وقت یوصون وچالی نوعندن اوفق تفك نباتاته بر طاقم چیچکلر ظهور ایدر. بوز دره‌لری‌ده چوق اولوب، بعضلری خیلی اوزون و واسعدر. سیاحلر بیاض آیی وطاوشان وتیلکی ایزلرینی کورمشلردر. سواحلنده دکیز بوغاسی وسائر بالیقلرله بر چوق صو قوشلری بولنور.

فرانسه (France) آوروپای غربیده بیوك بر بر و قوتلی بر دولت اولوب، قدیماً اهالیسی بولنمش اولان کلت اقوامندن (غال) ویا (غولوآ) قومنه نسبتله (غالیا) تسمیه اولنورکن، بعده تملکنی ضبط ایتمش اولان جرمان اقوامندن (فرانق) قومنه نسبتله (فرانسه) تسمیه اولنمشدر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — فرانسه غرباً بحر محیط آطلاسی ایله وغرب شمالی جهتندن بحر مذکوره ملحق (مانشه) دکیزیله و (پادوقاله) بوغازیله وآز بر محلده بحر شمالی ایله محدود اولوب، حدود جنوبیه‌سنك نصفی دخی آق دکیزله ونصف دیکری یعنی قسم غربیسی اسپانیا حدودیله یعنی پیرنه سلسله‌ٔ جبالیله، شرقاً ایتالیا، اسویچره وآلمانیا ایله، شمال شرقی جهتندن دخی لوکسنبورغ وبلچیقه ایله محدوددر. بو وجهله فرانسه اوچ درت دکیز آره‌سنده بولنوب، اکثر جهتلرندن صو ایله محاطدر. ٢٠′ ٤٢° ایله ٢٧″ ٥′ ٥١° عرض شمالی و ٥٦″ ٧′ ٧° طول غربی ایله ١٠″ ١١′ ٥° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، غیر منتظم بر مسدس الاضلاع شکلنی ابراز ایتدیکی حالده، شمالدن جنوبه طول اعظمی ٩٧٥، شرقدن غربه عرض اعظمی ٨٨٨ وغرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه اولان اك اوزون مسافه‌سی ١٠٨٢ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٢٨٨٧٦ مربع کیلومتره واهالیسی ٣٨٢١٨٩٠٣ کشیدر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ٧٢ کشی دوشر. بو وجهله فرانسه مسافه‌جه آوروپا قطعه‌سنك ١٩ ده بردن آزجه و نفوسجه قطعهٔ مذکوره‌نك سکزده بری اولوب، مسافه‌جه آوروپا دولنك بشنجیسی ونفوسجه دردنجیسیدر.

محیط دائره‌سی، کوچك کیرتی و چیقنتیلر حساب اولنمقسزین، ٥٢٩٠ کیلومتره اولوب، بوندن ٣١٢٠ کیلومتره‌لکی سواحلدن و ٢١٧٠ کیلومتره‌لکی حدود بریه‌دن عبارتدر. سواحلنك ١١٢٠ کیلومتره‌لکی شمال دکیزیله (پادوقاله) بوغازنده ومانشه دکیزنده، ١٣٨٥ کیلومتره‌لکی بحر محیط آطلاسیده، ٦١٥ کیلومتره‌لکی‌ده آق دکیزده‌در.

شکل طبیعیسی، طاغلری. — فرانسه‌نك اراضیسی نه اوروپای جنوبی ممالکی قدر طاغلق ونه‌ده آوروپای شمالی قدر اووه‌لق اولوب، متوسط حالده‌در. حدود جنوبیه وشرقیه‌سی ونصف جنوبیسنك وسطی قسمی طاغلق وسائر طرفلری دوز وآز عارضه‌لیدر. اك یوکسك طاغلری حدودده اولوب، جنوبده اسپانیا حدودینی پیرنه سلسله‌سی وشرقده ایتالیا حدودینی آلپ سلسله‌سی آییریور، که بو ایکی سلسله آوروپا قطعه‌سنك اك یوکسك طاغلریدر. آلپ سلسله‌سنك اوست طرفنده اسویچره حدودنده

(ژوره) ودها یوقاریده آلمانیه حدودنده (ووسژ) وبونی متعاقب (آردنه) طاغلری ممتد اولوب، بواوچ صره طاغلردن ژوره‌نك اڭ یوكسك محلی ١٧٢٤ ووسژڭ اڭ یوكسكی ١٤٢٦، آردنه‌نك‌كی‌ده آنجق ٧٠٠ متره ارتفاعنده‌در. آلپ وپیرنه طاغلری حقنده ماده مخصوصه‌لرنده تفصیلات ویرلمش اولدیغندن، بوراده تكرارینه حاجت یوقدر. ووسژ وآردنه طاغلرینه بورغونیه طاغلری كسب اتصال ایدر. اصل فرانسز طاغلری (جبال مركزیه Macif Central) دینلن طاغلردر، كه فرانسه‌نك نصف جنوبیسنده آلپ ایله پیرنه سلسله‌لری آره‌لرنده اولدقلری حالده، هر ایكی طرفدن بیوك بر وادی ایله سلسلتین مذكورتیندن آیرلمشدر، وبناءً علیه بو سلسله‌لره مربوط اولمیوب، جبال منفرده‌دن عد اولنورلر. بو طاغلر برسلسله صورتنده اوزانمیوب، مركزلری واڭ یوكسك نقطه‌لری ١٨٥٨ متره ارتفاعی اولان (پوی دو سانسی) اولدیغی حالده، اورادن هر طرفه شعاعلر صورتنده شعبه‌لر آیریلیور. بو شعبه‌لرده: قانتال، اوبراق، لوزره، سونه، مارژریده، والی، وپواره، فورز، بوژوله، شاروله، موروان، لیورادوآ، دوم، دوره، مارشه، لیموزن وسائره طاغلریدر. بونلرڭ ارتفاعلری بیڭ متره‌دن آز اولوب، تپه‌لر حالنده‌در.

یوقاریده صاییلان طاغلردن اراضی غرب وشماله طوغری تدریجاً كسب انحطاط ایدوب، واسع اووه‌لر واوفق تفك تپه‌لری حاوی آز طارضه‌لی یرلر تشكل ایدیور. یالكز منتهای شمال غربیده برتانیه ونورماندیه خطه‌لرنده بر طاقم آلچق طاغلر بولنیور. شرق وجنوب جهتلرندن ایسه جبال مركزیه بردن بره انحطاط ایدوب، رونه وادیسنه وآق‌دكز ساحلی بویجه ممتد اولان طار اووه‌یه وجنوب جدولی وادیسنه اینلیر.

انهاری. — فرانسه‌نك میاه جاریه‌سی پك چوق وهیچ بر طرفنی صوسز براقیه‌جق صورتده منقسم اولوب، قسم اعظمی بحر محیط اطلاسی، ایكنجی درجه‌ده شمال دكیزی واوچنجی درجه‌ده آق دكز مائله‌سنه تابعدر. درت بیوك ایرماق فرانسه‌یی شق ایدوب، درت واسع حوضه تشكیل ایدیور. بونلردن ایكیسی بحرمحیط آطلاسی، بری شمال دكیزی ودیكری آق دكز مائله‌سنده‌در. بو درت حوضه‌نك اڭ بیوكی وفرانسه‌نك وسطنده بولنانی (لوآره) ایرماغنك حوضه‌سیدر، كه بو ایرماق باشلیجه جبال مركزیه‌نك شمالی اتكلرندن وقسماً نورماندیه ارتفاعلرندن كلن بر چوق چایلردن بالتشكل، غرب شمالی‌یه طوغری جریانله، بحر محیط آطلاسی‌یه دوكیلور. بو ایرماغك مجراسی ١٠٠٨ كیلومتره طولنده اولوب، فیضاننده ثانیه‌ده ٨٠٠٠ وقوراقلقده ١٠٠ مكعب متره صو دوكر. ایكی موسم آره‌سنده اولان بو فرق كلی سیر سفائنڭ دائمی صورتده اجراسنه مانع وصولرڭ طغیاننی موجب اولور. حوضه‌سی ١١٥٠٠٠ مربع كیلومتره وسعتنده‌در. باشلیجه تابعلری جنوبدن: آلیه، شر، اینـدره، قروزه، ویانه؛ شمالدن دخی لوآر، سارته، ماینه نهرلریدر. بونك شمال شرقیسنده (سینه) ایرماغنك حوضه‌سی بولنیور. بو ایرماق بورغونیه تپه‌لرندن اینن برچوق نهرلردن بالتشكل، شمال غربی‌یه طوغری جریانله، پاریسڭ ایچندن بعدالمرور مانشه دكیزینه دوكیلور. مجراسی ٧٧٦ كیلومتره اولوب، فیضاننده ثانیه‌ده ٢٥٠٠ وقوراقلقده ٧٥ مكعب‌متره صو دوكر. باشلیجه تابعلری جنوبدن: آرمانسون، یونه، اوره؛ شمالدن دخی: اوبه، مارنه، اوآزه نهرلریدر. اوچنجی حوضه (رونه) حوضه‌سی اولوب، بو ایرماق اسویچره‌نك جنو كولندن كلوب، شمالدن یعنی ووسژ طاغلرندن كلن (ساؤن) ایله برلشه‌رك، جنوبه طوغری جریانله، آلپ طاغلرندن وجبال مركزیه‌دن اینن بر چوق چایلر آله‌رق، آق دكیزه دوكیلور. مجراسی ٨١٢ كیلومتره طولنده اولوب، ٥٣١ كیلومتره‌لكی فرانسه طوپراغنده‌در. قوراقلقده ثانیه‌ده ٥٥٠ وفیضاننده ٢٢٠٠ مكعب‌متره صودوكر. حوضه‌سی ٩٨٩٧٠ مربع‌كیلومتره‌وسعتنده اولوب، ٩٠٠٠٠ كیلومتره‌لكدن زیاده‌سی فرانسه‌یه تابعدر. اڭ بیوك تابعی شمالدن كلن (ساؤنه) نهری اولوب، شرقدن: ایزره، درومه، ایكو، اووزه، سارغه نهرلرنی، غربدن دخی مجرالری قیصه‌وصولری چوق سیل حالنده بعض انهار آلیر. دردنجی حوضه ژیرونده حوضه‌سی اولوب، بو ایرماق (غارونه) ایله (دوردونیه) ایرماقلرینك اجتماعندن تشكل ایدیور. غارونه‌نك تابعلرندن برطاقمی پیرنه سلسله‌سنڭ شمالی اتكلرندن وبرطاقمی جبال مركزیه‌دن كلیر، ودوردونیه دخی صرف بو جبالدن اینن انهاردن تشكل ایدر.

مجراسی ٦٥٠ کیلومتره اولوب، قوراقلقده ثانیه‌ده ٤٠ وفیضانده ١٢٠٠٠ مکعب متره صو دوکر. حوضه‌سی ٩٠٠٠٠ مربع کیلومتره وسعتنده‌در.

بو درت بیوك حوضه‌دن بشقه فرانسه‌نك ایکی کوچك حوضه‌سی دخی واردر، که ایکیسی‌ده بحر محیط آطلاسی‌یه تابع اولوب، بری پیرنه سلسله‌ٔ جبالیله ژیرونده حوضه‌سی آره‌سنده فرانسه‌نك منتهای جنوب غربی کوشه‌سنی تشکیل ایدن (آدور)؛ ودیکری ژیرونده ایله لوآره حوضه‌لری آره‌سنده بر مثلث تشکیل ایدن (شارنته) ایرماقلرینك حوضه‌لریدر. آدورك مجراسی ٣٣٠ کیلومتره وحوضه‌سی ١٧٠٠٠ مربع کیلومتره اولوب، قوراقلق زماننده ثانیه‌ده ٦٠ وفیضانده ١٥٠ مکعب متره صو دوکر. باشلیجه تابعلری: میدوزه، لی‌دو فرانس، غاو دوپو، بیدوزه وسائره‌در. شارنته‌نك مجراسی ٣٦١ کیلومتره وحوضه‌سی تقریباً ١٠٠٠٠ مربع کیلومتره اولوب، قوراقلق موسمنده ثانیه‌ده ٣٠ وفیضانده ٩٥ مکعب متره صو دوکر. باشلیجه تابعلری: تاردوآره، سونه، بوتونه وسائره‌در.

ذکر اولنان درت بیوك وایکی کوچك حوضه خارجنده فرانسه‌نك طوغریدن طوغری‌یه دکیزه ویا فرانسه‌نك خارجنده آقان (رن) ایرماغنه دوکیلور برچوق قیصه چای وایرماقلری واردر. اولاً، آق دکیز سواحلنك (رونه) منصبنك صاغ وصولنده بولنان جهتلری مذکور حوضه‌لرك هیچ برینه تابع اولمیوب، بالطبع قیصه اولان انهاری طوغریدن طوغری‌یه بحر مذکوره دوکیلور. بو انهارك باشلیجه‌لری رونه منصبنك غربنده اسپانیه حدودندن باشلایه‌رق: تش، تت، آغلی، اوربیو، ژونه، هروله، وبدوره، ویستره؛ منصب مذکورك شرقنده‌ده: آرقه، غاپو، آرژان، وار وسائره‌در. ثانیاً، فرانسه‌نك منتهای غرب شمالیسنده بولنان برتانیه ونورماندیه شبه جزیره‌لرینك صولری طوغریدن طوغری‌یه بحر محیط آطلاسی‌یه ومانشه دکیزینه دوکیلوب، بحر محیطه دوکیلنلرینك اك بیوکی (ویلنه) ایرماغیدر، که مجراسی ٢٣٠ کیلومتره اولوب، باشلیجه تابعلری: آوز، نانسه، نیریان، مو، ایله، سیشه، سمنون، شره، دون وسائره‌در. بونك غربنده بلاوه، اله، اوده ودیکر بعض قیصه ایرماقلر بولنیور. برتانیه‌نك مانشه دکیزینه دوکیلن انهاری غربدن باشلایه‌رق: کر، ژودی، تریو، آرکنون، رانسه وسلونه؛ نورماندیه‌نكده: سیه، سوله، اووه، ویره، اوره، اودون، دیوه، توکه، ریسله وسائره‌در. ثالثاً، فرانسه‌نك منتهای شمالنده بلجیقه حدودیله ساحل بحر آره‌سنده بولنان مثلث الشکل بر پارچه میاه جاریه‌سی طوغریدن طوغری‌یه مانشه وشمال دکیزلرینه دوکیلوب، بونك اك بیوك نهری (سومه) وایکنجی درجه‌ده بتونه، اوتیه، قانشه و (آآ) نهرلریدر. رابعاً، فرانسه‌نك منتهای شمال شرقیسنده واقع اولوب، (رن) ایرماغنك حوضه‌سی داخلنده بولنان یرلریدر. هر نه قدر فرانسه ١٨٧٠ محاربه‌سنده او جهتده‌کی یرلرینك چوغنی غائب ایتمش ایسه‌ده، ینه بوحوضه داخلنده خیلی اراضیسی اولوب، مذکور ایرماغه تابع (موزله) و (موزه) نهرلرینك منبعلری ومجرالرینك قسم اعلالری فرانسه داخلنده‌در. بو نهرلرك برنجیسی (ووسژه) و (مورته مع موزله) ایالتلرینی شق ایله، صاغدن والونیه، مورته، مورتانیه، سانون وصولدن مادون، رویت، اورنه و (وویغوت) چایلرینی آلدقدن و ٣١٢ کیلومتره‌لك جریاندن صکره الیوم آلمانیه‌یه تابع (لورنه) خطه‌سنه کیرر. (موزه) نهری ایسه (لانغره) طاغلرندن نبعانله، شماله وشمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق، وصاغدن (شیر) ایله (سینوآ) صولدن دخی بار، وونسه ودیکر برایکی چای اخذ ایله ٤٥٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره بلجیقه‌یه داخل اولور. بلجیقه طوپراغنده ینه فرانسه‌دن کیدن (سامبره) نهرینی دخی آلیر. رن ایرماغیله منصبی مشترك اولوب، اوکا تابع عد اولنان ومجراسنك قسم اعظمی بلجیقه‌ده بولنان (اسقو) نهرینك دخی منابعی و مجراسنك ١١٠ کیلومتره‌لکی فرانسه داخلنده‌در.

فرانسه انهارینك بیوك فیضانلری اولوب، اعماردن زیاده تخریبه میل طبیعیلری وار ایکن، و وقتیله بونلرك طاشمه‌سندن اووه‌لر بطاقلق وسازلق حالنی آلوب، بو مملکتك اکثر طرفلرینك هواسی ناقابل اسکان بر حالده بولنمش ایکن، فرانسز حکومتی کلیتلی مصرفلر اختیاریله یتاقلرینی فیضانلرینه کوره تعمیق وسدلرله تحدید ایده‌رك، مضرتلرینك اوکنی آلدقدن صکره، صولرینی سقی اراضیده استعمال

ایله برابر، اکثرینی سیر سفائنه صالح حاله قویمش، وآره‌لرینه جدوللر آچدیره‌رق، حتی مذکور حوضه‌لرك بیوك وكوچكلری آره‌سنده اختلاط حاصل ایتمش؛ وبرطرفدن بحرشمالی‌یه دوكیلن رین ایرماغیله آق دكیزه دوكیلان (رونه) ایرماغی برطرفدن موزله وموزه ایله سینه، سینه ولوآره ایله رونه ونهایت بحر محیط آطلاسی‌یه دوكیلن غارونه ایرماغیله آق دكیزه دوكیلن (اوده) نهری آره‌لرنده سیر سفائنه صالح مكمل جدوللر آچلمغله، فرانسه‌نك اطرافنده‌كی دكیزلر آره‌سنده قره‌لرك اورته‌سندن سیر سفائن طارق وجوده كتیرلمشدر.

فرانسه‌نك كوزه چارپه‌جق بیوك كوللری اولمیوب، بولنانلرینك‌ده اكثری قورودیله‌رق، اراضیء مزروعه‌یه تحویل اولنمشدر. یالكز جنوب غربی جهتنده غاسقونیه‌نك لاند. دینلن قوملق اراضیسنده ساحله قریب قارقان، لاقانو، قازو، بیسقاروسه، اوربلان، سنت ژولیان و سوستون اسملریله برصره كوللر وفرانسه‌نك وسطلرنده (سولونیه) و (برنه) خطه‌لرنده وشرق جهتنده ژوره اتكلریله ساؤنه مجراسی آره‌سنده بربرلرینه قریب برچوق كوچك كوللر بولنیور. ساووآ خطه‌سنده دخی طاغلر آره‌سنده (آنسی) و (بوژه) اسملریله ایكی كول واردر. جنوب جهتنده آق دكیز سواحلی قربنده دخی سالسه، شیران، غرویسان، قاپستانغ وسائر اسملرله ودكیز وانهار صولریله آز چوق اختلاط ایدر بعض كوللر بولنیور.

سواحل وجزایری. — فرانسه‌نك درت دكیزده‌كی سواحلنك مقدارلرینی یوقاریده بیان ایتدی ایدك. بو سواحل خیلی كیرنتیلی چیقنتیلی اولوب، برچوق كورفزلری، قویلری، لیمانلری، شبه جزیره‌لری، برونلری وساحل قارشیسنده كوچك آطه‌لری واردر. بحرشمالیده‌كی ساحلی آلچق ودوز ودكیز آز دریندر. بعده (پادوقاله) بوغازنده ساحل قیالق ودكیز دریندر. اورادن سینه خلیجنه یعنی هاوره اسكله‌سنه‌دك ساحل یوكسك وسد صورتنده اولمغله، طالغه‌لر دیبنی اویدیغجه، طوپراقلر ییقیله‌رق، ساحل كیتدكجه كرییه چكلمكده ودكیز قزانمقده‌در. بورایه قدر ساحل دوز اولوب، سینه منصبی درین برخلیج تشكیل ایتدیكی كبی، قارشیسنده نورماندیه‌نك (قوتانتن) شبه جزیره‌سی شماله طوغری اوزاندیغندن، آره‌لرنده (سینه) كورفزی نامیله واسعجه بركورفز تحصل ایدیور. بونك غربنده مذكور شبه جزیره ایله برتانیه شبه جزیره‌سی آره‌سنده (سنت مالو) كورفزی نامیله بر ایكنجی كورفز بولنیور، كه ایچنده (جرسی) و (كرنسی) اسملریله انكلتره‌یه تابع بیوجك ایكی آطه واردر. نورماندیه سواحلی مختلف اولوب، بعض طرفلری آلچق وقوملق وبعض جهتلری یوكسك وقیالقدر. برتانیه‌نك ایسه كرك مانشه دكیزنده وكرك بحر محیط آطلاسیده‌كی سواحلی قیالق وپك كیرنتیلی چیقنتیلی اولوب، قارشیسنده ینه قیالق برچوق آطه‌لر بولنیور؛ ودكیزك بوراده آقنتیسی وطالغه‌لریله مد وجزری پك شدتلی اولمغله، بو سواحل سفاین ایچون صعب التقربدر. خطهٔ مذكوره‌نك ساحل غربیسنده (درست) و (دوآرنه) كورفزلری نامیله بربرینه قریب درین ایكی كورفز آچیلیور. لوآره ایله ژیرونده منصبلری آره‌سنده ساحل آلچق وقوملق وچامورلق اولوب، بورغنوف واكیون قویلری وساحلك قارشیسنده قیالق بعض آطه‌لر بولنیور، كه اك بیوكلری: بل ایل، نوآرموتیه، یو، ره واولرون آطه‌لریدر. ژیرونده ایله آدور مجرالری آره‌سنده‌كی ساحل ایسه دوز وآلچق وقوملق اولوب، دكیزدن طار قوم سدلریله آیرلمش برطاقم طوزلی كوللری و یالكز (آرقاشون) كورفزی نامیله بركوچك كورفزی واردر. آدور مجراسندن آشاغی غاسقونیه كورفزینك بیسقایه قویی باشلایوب، اوراده پیرنه سلسلهٔ جبالنك دیك وصرب اتكلری لب دریایه قدر ایندیكندن، ساحل یوكسك وقیالق ودكیز دریندر.

فرانسه‌نك آق دكیزده‌كی سواحلنه كلنجه، بوساحل ایكی قوس شكلنده اولوب، پیرنه‌دن یعنی اسپانیه حدودندن رونه آغزینه قدر اولان نصف غربیسی قوس مقعر صورتنده اولمغله، لیون كورفزینی تشكیل ایدیور. بوكورفزك جنوب غربی قسمی قیالق وقسم شرقیسی قوملق وآلچق اولوب، بونكده برطاقم كول وبطاقلقلری واردر، وهر طرفی سیر سفائن حقنده مخاطره‌لیدر. رونه‌نك منصبنده تشكیل ایتدیكی دالیه دخی چامورلق وبطاقلق اولوب، بونك شرق جهتنده ساحلك قوس محدب

شكلنده اولان نصف ديكرى بولنيور، كه آلپ سلسلهٔ جبالى انكلرينك لب دريايه قدر امتدادندن تحصل ايدوب، قيالق وبوكسكجه وخلى كيرنتيلى چيقنتيلى اولمله، بر چوق قوى وليمانلرى واردر. فرانسه‌نك بو دكيزده برنجى اسكله‌سى اولان (مارسليه) ايله دونتماسنك مركزى بولنان (تولون) بو ساحلده‌در. بوساحلك قارشيسنده بر چوق كوچك آطه‌لر بولنيور.

فرانسه‌نك ذكر اولنان جزاير صغيره‌سندن بشقه آق دكيزده بيوك بر جزيره‌سى‌ده واردر، كه اوده ساردنيه آطه‌سيله ايتاليا سواحلى آره‌سنده بولنان وكرك موقع جغرافيجه كرك لسانجه فرانسه‌دن زياده ايتاليايه عائد اولمسى لازم كلن قورسيقه آطه‌سيدر. [«قورسيقه» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

اقليم وهواسى. — فرانسه‌نك هواسى مختلف اولوب، بو اختلاف بالكز مرضك درجات مختلفه‌سندن منبعث اولميه‌رق، اطرافنده‌كى دكيزلرك، آقنيلرك، روزكارلرك واراضى ارتفاعنك دخى هوايه تأثيرى واردر. فرانسه‌نك وسطلرنده كسب ارتفاع ايدن جبال مركزيه ايله آلپ سلسلهٔ جبالى شمال وشمال شرقى جهتلرندن اسن صوؤق روزكارلره حائل اولمله، جبال مذكوره ايله محفوظ بولنان آق دكيزمائله‌سى بالطبع فرانسه‌نك سائر جهتلرندن صيجاق وجبال مذكوره‌نك اوستنده بولنان يوكسك يرلرله بونلرك شمال شرقى جهتلرى صوغوقدر. بوندن ماعدا فرانسه‌نك غرب وغرب شمالى سواحلنى (غولف استريم) اسميله معروف اولان ومكسيقه كورفزندن كلن صيجاق آقنتى يالالاديغندن، وآقنتى ايله برابر خط استوا دكزلرندن كلن صيجاق بخارلى هوا قره‌لرك اوزرينه يايلديغندن، غربدن شرقه طوغرى دخى هوايه بيوك بر فرق واردر. بحر محيط آطلاسى ومانشه دكيزى سواحلندن تباعد ايتدكجه، هوانك برودتى آرتوب، روسيه وسيبريه‌دن كلن صوغوق روزكارلرك تأثيرى آلتنده بولنان فرانسه‌نك شرق شمالى قسمى زياده صوغوقدر. يازين حرارت جنوب شرقيدن شمال غربى‌يه طوغرى كيتدكجه تدنيده اولوب، اك صيجاق يرى نيسه جهتى واك سرين يرى پادوقاله وبرتانيه‌نك منتهاى غربيسيدر. قيشين ايسه بالعكس برودت غربدن شرقه وغرب جنوبيدن شرق شماليه طوغرى ترقيده اولوب، او موسمده اك صيجاق يرى برتانيه‌نك منتهاى غربيسى وبعده آق دكيز سواحليدر، وبو ايكى نقطه‌دن شرق وشماله طوغرى كيتدكجه صوغوق آرتار. بو وجهله قيشين فرانسه‌نك اك صوغوق يرى شرق شمالى يعنى آلمانيا حدودندن باشلايه‌رق اوورنيه خطه‌سنه يعنى جبال مركزيه صرتلرينه قدر اوزانان جهتيدر، كه بوجهتده قيشلر پك اوزون اولوب، زياده قار ياغار. عموميت اوزره فرانسه‌ده ميزان الحراره‌نك وسطى درجه‌سى ١١° وآيريجه قيشين ٥° ويازين ٢° در.

اراضيسى، محصولات ونباتات وحيواناتى، منابع ثروتى. — فرانسه‌نك هواسيله اراضيسنك ارتفاعى مختلف اولديغى كبى، نباتات ومحصولاتى دخى متنوع اولوب، آق دكيز سواحليله بوسواحله قريب محلرده زيتون وپورتقال وحتى خرما آغاجى دخى يتيشه‌رك، بو جهت آوروپاى جنوبى وبلكه آفريقاى شماليه مشابه اولديغى حالده، منتهاى شمالى وطاغلرينك بوقاريلرى اسوج ونوروج نباتاتنى حاصل ايده‌رك، آوروپاى شماليدن معدوددر. فرانسه‌نك اك اهميتلى محصولاتى ذخاير ايله اوزومدر. ذخايرك اك كليتلى وبركتلى يتيشديكى جهت فرانسه‌نك منتهاى شماليدر. اوزوم ايسه بالعكس فرانسه‌نك شمال وشمال غربى قسمنده حاصل اولميوب، لوآره ايرماغى منصبندن پارسك اوستندن كچمك اوزره بلجيقه حدودينه قدر برخط مستقيم چكيلير سه، بو خط فرانسه باغلرينك حدودينى كوستير. اك چوق اوزوم وشراب حاصل ايدن جهت ژيرونده حوضه‌سى اولوب، بو ايرماغك وبونى تركيب ايدن غارونه ودوردونيه نهرلرينك وتابعلرينك واديلرى وبوردونك شمالنده (سوره) بجراسنه‌دك اولان اووه‌لر وتپه‌لر باغلرله مستوردر. آق دكيز مائله‌سنك دخى باغلرى چوق اولوب، اورادن رونه وبعده ساؤنه واديسنى تعقيبله، شامپانيه وبورغونيه خطه‌لرينك باغلريله كسب ارتباط ايدر. بورغونيه باغلرى سينه ايرماغى وتابعلرى واديلرينى تعقيب ايده‌رك، پارسك اوست طرفنه قدر واصل اولور. لوآره ايرماغيله تابعلرينك واديلرى دخى باغلرله مستوردر. الحاصل فرانسه‌نك ذكر اولنان شمال غربى قسمندن بشقه هر طرفنك محفوظ واديلرنده وجنوبه ناظر بايرلرنده باغلر بولنوب، آنجق بوندن

یکرمی یکرمی بش سنه اول ظهور والیوم بعض جهتلرنده دوام ایدن فیلوقسرا فرانسه‌نك باغلرینی تخریب ایتمش؛ وهر نه قدر آمریقا چبوقلریله تجدید واصلاح اولنمش ایسه‌ده، بر قسمی‌ده تارلہ‌یه تحویل اولنه‌رق، شراب محصولاتی الان اسکی درجه‌سنه ارجاع اولنه‌مامشدر. حبوباتی برنجی درجه‌ده بغدای وایکنجی درجه چاودار، آرپه، یولاف، مصر وسائره‌دن عبارتدر. یاغ، شکر، بویا، اسپرتو وسائره استحصالنه یارایان وصنایعده قوللانیلان پنجار، قولزه، صفران، کوك بویا، کتن، کنویر کبی محصولاتی وپتاته وتوتون کبی حاصلاتی دخی چوقدر. میوه وسبزه‌لرك دخی انواعی حاصل اولوب، فنك زراعته تطبیقی سایه‌سنده بونلرك جنسلری تکثیر واصلاح اولنمشدر. فرانسزلرك حبوباتدن صکره اك زیاده اهمیت وردکلری شئ طبعی وصنعی چایرلر وحیوانات بسلمکه یارایان نباتات اولوب، بونلرله کلیتلی حیوانلر بتشدیررلر. هرنه‌قدر فرانسه‌ده زراعك عددی کیتدکجه آزالمقده اولوب، اکثر اهالی صنایعه میل ایتمکده ایسه‌ده، زراعت فنه تطبیقاً ومکمل آلات وماکینه‌لرله اجرا اولندیغندن، محصولات ارضیه کیتدکجه چوغالمقده‌در. اکثر اراضی ایشلینلرك مالی اولوب، بر آدمك تحت تصرفنده اراضئ واسعه یوقدر. کرا والتزامله ویا مشترکاً ایشلنن اراضی دخی اوفق پارچه‌لردن عبارتدر.

فرانسه‌نك حاوی اولدیغی ۵۳٦٤۰۸ مربع کیلومتره‌لك اراضیدن ۹٦۰۰۰ ی شهر وقصبه وابنیه عرصه‌لریله انهار یتاقندن واراضئ خالیه‌دن ۲۵۰۰۰۰ ی اراضئ مزروعه‌دن، ۲۰۰۰۰ ی باغ، ۹۰۰۰۰ ی اورمان، ۸۰۰۰۰ ی دخی مرعی وچایردر. سنوی تقریباً ۱۰۰ ملیون هکتولیتره بغدای، ۳۲ ملیون چاودار، ۱۸ ملیون آرپه، ۸۰ ملیون یولاف، ۱۰ ملیون مصر، ۱۲۵ ملیون پتاته، ۱٤٤ ملیون قنطار پنجار، ۲۰۰۰۰۰ قنطار توتون، ۳۰ ملیون هکتولیتره شراب حاصل اولور. زیتونلقلری یوز یوز اللی بیك یکی دونمدر. باغدن خالی اولان شمال غربی جهتنده کلیتلی الما آغاجلری بولنوب، میوه‌لرندن (سیدره) دیدکلری بر نوع شراب حاصل اولور. شمال وشمال شرقی جهتلرنده وبیوك شهرلرده خیلی مقدار آرپه صویی دخی اعمال اولنور.

اورمانلری باشلیجه آلپ وپیرنه سلاسل جبالنده وژوره ایله ووسژ وآردنه طاغلرنده اولوب، ژیروندہ ایرماغنك جنوبنده (لانده) دینلن قوملق اووه‌لر دخی قسماً دکیز چامی دینلن آغاجلری حاوی اورمانلقدر. اورلیان وپارس قربنده‌فونتنبلو اورمانلری‌ده خیلی واسعدر. آغاجلری: میشه، قره آغاج، دیش بوداق، کولکن، قابن، آقچه آغاج، قواق، سکود، چامك انواعی وسائره‌دن عبارتدر. یوللری مکمل اولمغله، اورمانلرندن بحق استفاده اولنوب، کراسته واودون قطع اولنور.

حیوانات اهلیه‌سی: ۳۰۰۰۰۰۰ آت، ۷۰۰۰۰۰ مرکب واستر، ۱۲۰۰۰۰۰۰ صیغیر، ۲۲۰۰۰۰۰۰ قیون، ۱۵۰۰۰۰۰ کچی، ٦۵۰۰۰۰۰ طوموز، ۱۳۰۰۰۰۰۰ آطه طاوشانی، ٦۷۰۰۰۰۰۰ طیور بیتیه وسائره‌دن عبارت اولوب، ۱٦۲۵۵۰۰ آری قوغانی‌ده واردر. ایپك بوجکلری‌ده چوق اولوب، سنوی ۹ ½ ملیون کیلو ایپك قوزه‌سی آلنیر.

معادنجه فرانسه هر یردن کری اولوب، اك زیاده بولنان دمیر وکومور معدنلری دخی مملکتده صرف اولنان مقدارك نصفنه بیله بالغ اولمیور. کومور معدنلری باشلیجه شمالده بلجیقه حدودنده، آلپ اتکلرنده ایتالیا حدودنده وجبال مرکزیه‌نك بعض جهتلرنده بولنور. آلتون، کومش، پلاتین وجیوه معدنلری قلمه آلنمیه‌جق درجه‌ده آزدر. روماليلر زماننده خیلی زنکین اولوب چیقارلمقده بولنمش اولان باقیر معدنی همان توکنمشدر؛ وچنقو، قالای، قورشون، نیکل، آنتیمون ومنغانز دخی آز مقدارده بولنور.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — فرانسه الکاسی آوروپانك اك بیوك واك متمدن امتندن فرانسزدینلن بر امتله مسکوندر. فرانسزلر لاتینجه‌دن منشعب بر لسان مخصوصله متکلم اولدقلری حالده، کندیلری لاتین جنسیتنه منسوب اولمیوب، طمارلرنده پك آز لاتین یعنی رومالی قانی بولنیور. فرانسه‌نك اك اسکی اهالیسی حقنده برکونه معلومات تاریخیه

اولیوب، قبل التاریخ اولان پك اسكی زمانلرده بربر اقوامندن اولمسی واسپانیه وپورتکیزك اهالئ قدیمه‌سی اولان (ایبر) لرله مناسبتی ملحوظ اولان بر قومله مسكون بولنمشدر، كه بونلرك حجر غیرمجلی دورندن یعنی انسانك قبا صورتده یونتلمش طاشدن معمول اسلحه وآلات قوللاندیغی وحشیلك زماننده قالمه بعض كیكلری بولنمشدر. پیرنه جهتنده بولنان باسق قومنك بو اهالئ قدیمه‌نك بقیة السیوف اولمسی محتملدر. بعده آسیای وسطیدن كروه كروه آوروپایه هجرت ایدن اقوام آریانیه‌دن (كلت) یاخود (چلت) دینلن بر بیوك قوم فرانسه‌یه واوكا جوار یرلره دخول ایله، اهالئ اصلیه‌یی كوشه وكنارلره وطاغلره پوسكورده‌رك، ویا كندیلریله امتزاج ایده‌رك، یرلرینی طوتمشلر ایدی. مؤخراً ینه اقوام آریانیه‌دن (غال) یا (غولوآ) اسمیله دیگر برقوم فرانسه‌یی استیلا ایده‌رك، كلتلرله قاریشمش؛ ودها طوغریسی غاللرله كلتلر بر اولوب، روماليلر زماننده كندیلرینه غال و غولوآ اسمی ویرلمش، ویاخود حاكم اولان صنفی بو اسمله تفریق اولنمشدر. قیصر قبل المیلاد فرانسه‌یی ضبطله، روما دولتنه الحاق ایتدكدن صكره حكومتك لسان رسمیسی اولان لاتینجه مرور زمانله وتدریجاً تعمم ایدوب، یواش یواش كلت لسانی یالكز بریتانیه كبی بعض كوشه وبوجاقلرده محافظه اولنه‌رق، سائر اهالی طرفندن اونودلمش؛ وآنجق لاتینجه دخی یوبیانجیلرك آغزینه دوشنجه، غلط سویلنمكه باشلایه‌رق، بوندن شمال جهتنده فرانسزجه وجنوب جهتنده (پرووانسال) دینلن وفرانسزجه‌دن زیاده اسپانیولجه و ایتالیانجه‌یه مشابه اولان دیگر بر لسان تولد ایتمشدر. فرانسزلر لسانی كندیلریله قرابت جنسیه‌لری اولمیان بر قومدن آلدقلری كبی، اسملرینی دخی یبانجی بر قومدن استعاره ایتمشلردر. فرانسز اسمی (فرانق) اسمندن مأخوذدر، حالبوكه فرانقلرك فرانسز اولمیوب اقوام جرمانیه‌دن اولدقلری، وآلمانیه‌دن خروجله فرانسه‌ده وجوارلرنده حكومت سوردكلری معلومدر. هر حالده فرانق قومنك حكمدارلری بو یقین زمانلره قدر فرانسه‌ده حكومت سوروب، فرانسزلشمش اولدقلرندن، بو اسم دولت وحكومتدن قوم واهالی‌یه دخی تعمیم اولنمشدر.

فرانسزلر الك اسكی اهالی ایله كلت وغال وقسماً یونانلی، رومالی، فنیكه‌لی، عبرانی، عرب، نورماند یعنی اسقاندیناو وجرمان اقوامنه منسوب افرادك اختلاط و امتزاجندن متولد ایسه‌لرده، قانلرنده جولان ایدن قانك یوزده طقسانی صرف كلت ویاغال قانی اولدیغنده شبهه یوقدر. مع هذا اقوام مذكوره ایله اولان اختلاطلری درجاتنك واقلیم و هوانك تأثیراتیله كرك رنك و سیماجه وكرك اخلاقجه بینلرنده فرق اولوب، بو فرق هر خطه وایالتده آز چوق مشهود ایسه‌ده، الك زیاده شمال ایله جنوب فرانسزلری آره‌سنده بللیدر. شمالی فرانسه اهالیسنده آلمان واسقاندیناو قانی زیاده اولوب، صاری ویا قوله صاچلی و ماوی یاخود بیاض كوزلی افراده دها زیاده تصادف اولنور؛ وبونلرك اخلاق واطوارنده دها زیاده متانت و طورغونلق كوریلور. جنوب فرانسزلری ایسه اكثریت اوزره اسمرچهره‌لی وسیاه صاچ وكوزلی اولوب، سریع التأثر وچابق جوش وخروشه كلمكه میالدر؛ وشمال فرانسزلری قدر چالیشقان ومداوم دكللردر.

قرون وسطاده فرانسزلر دخی سائر اقوام وامم كبی هویت جنسیه‌لرینك فرقنده اولمیوب، دین ومذهبدن بشقه بر شیئه اهمیت ویرمز، وكندیلرینی خرستیان وقتولیك عد ایدوب، سائر آوروپا اقوامی كبی، لاتینجه‌یی لسان رسمی اتخاذله یالان یاكلیش یازار، وسویله‌دكلری غلط لسانلرینی اصلاح وتحریره تنزل ایتمزلردی. بعده كندی لسانلرنده دخی بعض شیلر یازمق مجبوریتنده بولنوب، ایستمدكلری وفرقنده اولمدقلری حالده، كندیلرینه مخصوص بر ادبیات ظهور ایتمش؛ وادبیات میداننده شمال لسانی غلبه چالوب، جنوب فرانسزلری وسائر بعض طرفلرده كندیلرینه مخصوص لهجه وشیوه‌لری اولان فرانسزلر دخی شمال فرانسزجه‌سنی لسان ادبی اتخاذ ایده‌رك، اهالینك صنوف عالیه‌سی و بیوك شهرلرك سكانی تكلمده دخی بونی قوللانمغه وكندی لسانلرینی ترك وفراموش ایتمكه چالیشیورلر. بوندن بشقه فرانسه‌نك بعض كوشه وكنارلرنده بسبتون بشقه لسانلر دخی سویلنیور. اولا، فرانسه‌نك منتهای جنوب غربیسنده پیرنه اتكلرنده فرانسه‌نك الك اسكی اهالیسنك بقیة السیوف اولان (باسق) لر بولنیور، كه ١٢٠ ٠٠٠ كشی قدر اولوب، اسپانیه حدودینك اوته‌سنده

بولناں یاریم ملیون نفوسله برابر کندیلرینه مخصوص برلسان سویلکده، وآنجق بر طرفدن کوندن کونه فرانسزلشوب لسان اصلیلرینی اونوتمقده وبرطرفدن‌ده آمریقا وسائر طرفلره هجرت ایدوب، طاغلمقده‌درلر. ثانیاً، فرانسه‌نك منتهای شمال غربیسنده برتانیه‌نك تشکیل ایتدیکی شبه جزیره‌ده بر بچق ملیونه قریب اهالی (برتون) نامیله اسکی کلت لساننی محافظه وتکلم ایتمکده اولوب، آنجق بونلر دخی انکلتره واسقوچیه وایرلانده‌ده‌کی غالرکی کوندن کونه لسان اصلیلرینی ترکله، فرانسزلاشمقده‌درلر. ثالثاً، فرانسه‌نك حدود شمالیه‌سنده ١٦٥٠٠٠ اهالی آلمانجه‌نك بر نوعی دیمك اولان (فلاماند) یعنی فلمنك لسانیله متکلمدرلر. رابعاً، ایتالیا حدودنده ونیسه قربنده اهالینك قسم اعظمی ایتالیان لسانیله متکلم اولدقلری کبی، قورسیقه جزیره‌سنك ٢٦٠٠٠٠ نفوسدن عبارت اهالیسی‌ده بو لسانله متکلمدرلر. بوکا مقابل فرانسه‌نك خارجنده اوله‌رق بلچیقه واسویچره اهالیسنك برر قسمیله اخیراً آلمانیه‌یه الحاق اولنان (لورن)ك اکثر اهالیسی و (آلساس) اهالیسنك بر قسمی فرانسز لسانیله تکلم ایدرلر. فرانسز لسانی سهل وسلیس وادبیاتی مکمل اولوب، هر علم وفنده هر نوع افاداته مساعد اولدیغندن، عالم سیاسیده لسان عمومی اتخاذ اولنمش؛ واکثر اقوام وامملك واسطهٔ ترقی وتمدنی بولنمشدر.

فرانسه‌ده دین عمومی قتولیك مذهبی اولوب، یالکز ٦٠٠٠٠٠ قدر پروتستان و ٥٠٠٠٠ قدر اسرائیلی واردر. اسرائیلیلر آلمانیه واسپانیه وپورتکیزدن فرانسه‌یه کچمشلردر.

تقسیمات جغرافیه وملکیه‌سی. — فرانسه اسکیدن بر طاقم خطه‌لره منقسم اولوب، بونلرك بعضلری پك واسع وبعضلری پك کوچك اولدقلری حالده، چوغی نیم مستقل صورتنده دوقه‌لق وقونتلق صورتنده اداره اولنورلردی. بو خطه‌لر شمالدن باشلایه‌رق بروجه آتی ایدی: فلاندره، آرتوآس، پیقاردیه، فرانسه آطه‌سی، نورماندیه، برتانیه، منه، آنژو، تورنه، اورلیانه، بوسه، بورغونیه، شامپانیه، لوورنه، فرانشه قونته، نیورنه، بری، پوآتو، اونی، سنتونیه، آنغوموآ، لیموزن، مارشه، بوربونیه، ماقونه، اوورنیه، لیونه، ساووآ، دوفینه، ونسون، نیسه‌قونتلغی، پرووانسه، لانغدوق، کویانه، غاسقونیه، بیارن، فوآقونتلغی، روسیون. بونلردن بعضلری یعنی بیوکلری زیر وبالا ویا شرق وغربی کبی اسملرله اداره‌جه ایکی ویا زیاده قسمه منقسم ایدی.

بو خطه‌لرك اسامیسی اونودلمیوب، الیوم مستعمل ایسه‌ده، اداره‌جه بو تقسیماته رعایت اولنمیوب، فرانسه قورسیقه ایله برابر ٧٨ ایالته وهر ایالت بر قاچ قضایه، قضالر ناحیه‌لره، ناحیه‌لر دخی دوائره منقسمدر. بو وجهله قضالر ٣٦٢، ناحیه‌لر ٢٨٦٥، دوائر دخی ٣٥٩٨٩ عددینه بالغ اولور. ایالاتك چوغی ایچلرندن جریان ایدن نهرلرك ویا طاغلرك اسامیسیله مسمادر. ایالاتك اسامیسیله مساحهٔ سطحیه‌لری ومقدار نفوسلریله مرکزلری شمالدن باشلایه‌رق بروجه آتیدر:

ایالت	مساحهٔ سطحیه	نفوس	مرکز
نور (شمال)	٥ ٦٨١	١ ٦٧٠ ١٨٤	لیله
پادوقاله	٦ ٦٠٥	٨٥٣ ٥٢٦	آراس
سومه	٦ ١٦١	٥٤٨ ٩٨٢	آمیان
آشاغی سینه	٦ ٠٣٥	٨٣٣ ٣٨٦	روئن
اوآزه	٥ ٨٥٥	٤٠٣ ١٤٦	بووه
اسنه	٧ ٣٥٢	٥٥٥ ٩٢٥	لائون
آردنه	٥ ٢٣٣	٣٣٢ ٧٥٩	مزیه
مورته مع موزله	٥ ٢٣٢	٤٣١ ٦٩٣	نانسی
موزه	٦ ٢٢٨	٢٩١ ٩٧١	بارلدوق
مارنه	٨ ١٨٠	٤٢٩ ٤٩٤	شالون سورمارنه
سینه مع مارنه	٥ ٧٣٦	٣٥٥ ١٣٦	ملون
سینه	٤٧٦	٢ ٩٦١ ٠٨٩	پارس
سینه مع اوآزه	٥ ٦٠٤	٦١٨ ٠٨٩	ورسای
اوره	٥ ٩٥٨	٣٥٨ ٨٢٩	اورو
اوره مع لوآره	٥ ٨٧٤	٢٨٣ ٧١٩	شارتره
اورنه	٦ ٠٩٧	٣٦٧ ٢٤٨	آلنسون
قاوالدو	٥ ٥٢١	٤٣٧ ٢٦٧	قان
مانشه	٥ ٩٢٨	٥٢٠ ٨٦٥	سنت لو
قوت دونور (ساحل شمالی)	٦ ٨٨٦	٦٢٨ ٢٥٦	سنت بریو
فینیستر	٦ ٧٢١	٧٠٧ ٨٢٠	کیمپر
نوربیهان	٦ ٧٩٨	٥٣٥ ٢٥٦	وانه
ایله مع ویلنه	٦ ٧٢٦	٦٢١ ٣٨٤	رنه
ماینه	٥ ١٧١	٣٤٠ ٠٦٣	لاوال
سارته	٦ ٢٠٧	٤٣٦ ١١١	لمان
لوآر مع شر	٦ ٣٥١	٢٧٩ ٢١٤	بلوآ
لوآره	٦ ٧٧١	٣٧٤ ٨٧٥	اورلیان
یونه	٧ ٤٢٨	٣٥٥ ٣٦٤	اوقزره
اوبه	٦ ٠٠١	٢٥٧ ٣٧٤	ترویه
یوقاری مارنه	٦ ٢٢٠	٢٤٧ ٧٨١	شومولت
ووسژه	٥ ٨٦٤	٤١٣ ٧٠٧	اپینه
یوقاری ساؤنه	٥ ٣٤٠	٢٩٠ ٩٥٤	وزول

ایالت	مساحهٔ سطحیه	نفوس	مرکز
دوب	٥ ٢٢٨	٣١٠ ٩٦٣	بزانسون
ژوره	٤ ٩٩٤	٢٨١ ٦٨٠	لون‌لسونیه
قوتدور	٨ ٧٦١	٣٨١ ٥٧٤	ویژون
ساؤنه مع لوآره	٨ ٥٥٢	٦٢٥ ٨٨٥	ماقون
نیوره	٦ ٨١٧	٣٤٧ ٦٤٥	نورس
شر	٧ ١٩٩	٣٥٥ ٣٤٩	بورژه
آلیه	٧ ٣٠٨	٤٢٤ ٥٨٢	مولن
ایندره	٦ ٧٩٥	٢٩٦ ١٤٧	شاتورو
ایندره مع‌لوآره	٦ ١١٤	٣٤٠ ٩٢١	تور
ویانه	٦ ٩٧٠	٣٤٢ ٧٨٥	پوآتیه
منه مع‌لوآره	٧ ١٢١	٥٢٧ ٦٨٠	آنژر
آشاغی لوآره	٦ ٨٧٥	٦٤٣ ٨٨٤	نانته
واندە	٦ ٧٠٤	٤٣٤ ٨٠٨	لاروش سوریون
سوره	٦ ٠٠٠	٣٥٣ ٧٦٦	نیورت
آشاغی شارنته	٦ ٨٢٦	٤٦٢ ٨٠٣	لاروشل
شارنته	٥ ٩٤٢	٣٦٦ ٤٠٨	آنغولم
یوقاری ویانه	٥ ٥١٧	٣٦٣ ١٨٢	لیموژه
قروزه	٥ ٥٦٨	٢٨٤ ٩٤٢	کره
پوی‌ده‌دومه	٧ ٩٥١	٥٧٠ ٩٦٤	قلرمونت
لوآره	٤ ٧٦٠	٦٠٣ ٣٨٤	سنت اتیان
رونه	٢ ٧٩٠	٧٧٢ ٩١٢	لیون
ان	٥ ٧٩٩	٣٦٤ ٤٥٨	بورغ آن‌برس
ایزره	٨ ٢٨٩	٥٨١ ٦٨٠	غرنوبله
یوقاری ساووآ	٤ ٦٦٨	٢٧٥ ٠١٨	آنسی
ساووآ	٥ ٨١٠	٢٦٧ ٤٢٨	شامبری
یوقاری آلپ	٥ ٥٩٠	١٢٢ ٩٢٤	غاپ
درومه	٦ ٥٢٢	٣١٤ ٦١٥	والنسه
آردشه	٥ ٥٦٧	٣٧٥ ٤٧٢	پریواس
یوقاری لوآره	٤ ٩٦٢	٣٢٠ ٠٦٢	لپوی
لوزره	٥ ١٧٠	١٤١ ٢٦٤	منده
آویرون	٨ ٧٤٣	٤١٥ ٨٢٦	رودز
قانتال	٥ ٧٤٠	٢٤١ ٧٤٢	اوریلاق
قوزره	٨ ٧٩٩	٢٧٨ ٥٠١	توله
لوت	٥ ٢١٢	٢٧١ ٥١٤	قاهور
دوردونیه	٩ ١٨٣	٤٩٢ ٢٠٥	پریکو
ژیرونده	٩ ٧٤٠	٧٧٥ ٨٤٥	بوردو
لوت مع غارونه	٥ ٣٥٤	٣٠٧ ٤٣٧	آژن
تارن مع غارونه	٣ ٧٢٠	٢١٤ ٠٤٦	مونتوبان
ژرس	٦ ٢٨٠	٢٧٤ ٣٩١	اوش
لانده	٩ ٣٢١	٣٠٢ ٢٦٠	مونت دو مارسان
آشاغی پیرنه	٧ ٦٢٣	٤٣٢ ٩٩٩	پو
یوقاری پیرنه	٤ ٥٢٩	٢٣٤ ٨٢٥	تاربه
یوقاری غارونه	٦ ٢٩٠	٤٨١ ١٦٩	تولوزه
آریئژه	٤ ٨٩٤	٢٣٧ ٦١٩	فوآ
شرقی پیرنه	٤ ١٢٢	٢١١ ١٨٧	پرپینیان
اوده	٦ ٣١٣	٣٣٢ ٠٨٠	قارقاسونه
تارن	٥ ٧٤٢	٣٥٨ ٧٥٧	آلبی
هرولت	٦ ١٩٨	٤٣٩ ٠٤٤	مونپلیه
غارد	٥ ٨٣٦	٤١٧ ٠٩٩	نیمه
وو قلوزه	٣ ٥٤٨	٢٤١ ٧٨٧	آوینیون
رونه آغزی	٥ ١٠٥	٦٠٤ ٨٥٧	مارسلیه
وار	٦ ٠٣٦	٢٨٣ ٦٨٩	دراکنیان
آشاغی آلپ	٦ ٩٥٤	١٢٩ ٤٩٤	دینیه
بحری آلپ	٣ ٧٤٩	٢٣٨ ٠٥٧	نیسه
قورسیقه	٨ ٧٩٩	٢٧٨ ٥٠١	آیاچو
بل‌فور مستقل قضاسی	٦١٠	٧٩ ٧٥٨	بلفور

شهر وقصبه‌لری. — فرانسه باشلیجه صنایع محلی اولمغله، شهر وقصبه‌لری چوق اولوب، کیتدکجه بونلر بیومکده وچوغالمقده واهالیٔ قرا شهر وقصبه‌لره طوپلانمقده‌در. مرکز حکومتی اولان پارس شهری دنیانک اڭ بیوك شهرلرندن بری وکرهٔ ارضڭ اڭ کوزل شهری اولوب، بحق مدنیت ومعارفك مرکزی عد اولنمقده‌در. فرانسه‌نك ٣٠ ٠٠٠ دن زیاده نفوسلری اولان شهر وقصبه‌لریله مقدار نفوسلری بروجه زیردر:

پارس	٢ ٣٤٤ ٥٥٠	بزانسون	٥٦ ٥١١
لیون	٤٠١ ٩٣٠	غرنوبله	٥٢ ٤٨٤
مارسلیه	٣٧٦ ١٣٤	ورسای	٤٩ ٨٥٢
بوردو	٢٤٠ ٥٨٢	سنت دنیس	٤٨ ٠٠٩
لیله	١٨٨ ٢٧٢	سنت کنتن	٤٧ ٣٥٣
تولوزه	١٤٧ ٦١٧	تویه	٤٦ ٩٧٢
سنت اتیان	١١٧ ٨٧٥	قلرمون فران	٤٦ ٧١٨
هاوره	١١٢ ٠٧٤	بولونیه	٤٥ ٩١٦
روئن	١٠٧ ١٦٣	قان	٤٣ ٨٠٩
روبه	١٠٠ ٢٩٩	بورژه	٤٢ ٨٢٩
ریمس	٩٧ ٩٠٣	بزیه	٤٢ ٧٨٥
آمیان	٨٠ ٢٨٨	آوینیون	٤١ ٠٠٧
نانسی	٧٩ ٠٣٨	لوریان	٤٠ ٠٥٥
نیسه	٧٧ ٤٧٨	دونکرق	٣٨ ٠٢٥
آنژر	٧٣ ٠٤٤	ستە	٣٧ ٠٥٨
برست	٧٠ ٧٧٨	شربورغ	٣٧ ٠١٣
تولون	٧٠ ١٢٢	پوآتیه	٣٦ ٨٧٨
نیم	٦٩ ٨٩٨	لوالوآپره	٣٥ ٦٤٩
لیموژه	٦٨ ٤٧٧	آنغولم	٣٤ ٦٤٧
رنه	٦٦ ١٣٩	پرپینیان	٣٤ ١٨٣
دیژون	٦٠ ٨٥٥	روشفور	٣١ ٢٥٦
اورلیان	٦٠ ٨٢٦	لاوال	٣٠ ٦٢٧
تور	٥٩ ٥٨٥	پو	٣٠ ٦٢٦
قاله	٥٨ ٩٦٩	روآنه	٣٠ ٤٠٢
تورقوانغ	٥٨ ٠٠٨	بولونیه	٣٠ ٠٨٤
لمان	٥٧ ٥٩٤	دوآی	٣٠ ٠٣٠
مونپلیه	٥٦ ٧٦٥		

معارف وصنایع وتجارتی، طرق ومعابر واسباب مدنیتی. — فرانسه معارفك انتشار وتعمیمی خصوصنده آلمانیه وسائر بعض ممالك متمدنه‌دن کری اولوب، اوقوبوب یازمقدن محروم افرادی ممالك مذکوره‌دن زیاده ایسه‌ده، مکاتب وسائر مؤسسات

عليه‌سی مكمل اولوب، معارفك تعميمنه غيرت اولنمقده‌دره. بشیوز اهالیسی اولان هر قریه‌ده ویا نفوسی بو مقداره بالغ اولان برقاچ قریه‌دن مركب هردائره‌ده بری ذكور و دیكری اناثه مخصوص ایكی مكتب ابتدائی بولنیور. هر قضاده كذلك بری ذكوره ودیكری اناثه مخصوص ایكی رشدیه وهر ایالتده بر اعدادیه مكتبی، بر دارالمعلمین ورده دار المعلمات واردر. هر بش آلتی ایالت معارفجه بر دائره اعتبار اولنوب، هردائره‌نك بر دار الفنونی واردر. فرانسه ١٦ دائره‌یه منقسم اولوب، مركزده‌كیلردن بشقه ١٦ دار الفنونی واردر. ١٨٧٩ استاتستیقنده فرانسه‌ده ٨١ مكاتب اعدادیهٔ رسمیه و ٢٥٢ مكاتب رشدیه بولنوب، بونلردن بشقه ٨٠٣ مكاتب اعدادیه و رشدیهٔ خصوصیه وار ایدی، كه بونلرك ٣٠٩ ی رهبانك زیر اداره‌سنده و ٤٩٤ ی اهالینك النده ایدی. پارسده ادبیات، فنون، حقوق، طب وعقائد شعبه‌لرندن مركب بر بیوك دار الفنون ، مكاتب اعدادیه ورشدیه‌یه معلم بتیشدیرملك اوزره بر بیوك دار المعلمین ، (پولیتكنیك) اسمیله فنون مختلفه تدریسنه مخصوص بیوك برمكتب، علوم عالیه مكتب عملیسی، فرانسه مكتبی نامیله بر مكتب عالی، السنهٔ شرقیه تدریسنه مخصوص بر مكتب، صنایع مكتب مركزیسی، صنایع نفیسه مكتبی، فن معماری مكتبی، علوم سیاسیه مكتبی، معادن مكتبی وبونلر كبی علوم وفنون وصنایع مختلفه‌یه مخصوص آیری آیری مكتبلر بولندیغی كبی، ایالاتك بیوجك شهرلرنده وعلی الخصوص دارالفنون مركزلرنده دخی فنون وعلوم وصنایع مختلفه‌یه مخصوص مكتبلر وكرك پارسده، كرك طشره‌لرده مستمینه یعنی عمومه آچیق درسخانه‌لر، عملیاتخانه‌لر، نمونه خانه‌لر والحاصل تشنكان معارفك آرزو ایده‌جكلری هرنوع وسائط وسهولتلر مهیادر. پارسده شعبه‌لره منقسم بر بیوك آقادمیا یعنی انجمن معارف وآیریجه طب انجمنی بولندیغی كبی، بعض ایالات مركزلرنده ایكنجی درجه‌ده آقادمیالر واردر. پارسده بیوك بر موزه و امثالسز بر نباتات باغچه‌سی بولنیور. پارسك بیوك بر كتبخانه‌سی واردر ، كه ملیونلرله جلدلری حاوی اولوب، یالكز السنهٔ شرقیه واسلامیه‌ده‌كی كتابلری بر قاچ یوز بیك جلده بالغ اولور. حكومت مطبعه‌سی غایتله واسع ومكمل اولوب، كافهٔ السنهٔ عالمك حروفاتی ایچنده موجوددر. مكاتب عسكریه‌دن ماعدا بتون مكتبلر وموزه وكتبخانه كبی مؤسسات معارف نظارتنك تحت اداره‌سنده اولوب، بو نظارتك بر مجلسی وبر قاچ مفتشی واردر. كرك پارسده وكرك ایالاتده برچوق جمعیات علمیه و فنیه بولنوب، اكثرینك تدقیقات وكشفیات علمیه‌یی نشره مخصوص وسائل موقوته‌لری واردر.

فرانسه‌ده صنایع پك ایلری اولوب، كوندن كونه دخی ترقیده‌در . معمولاتك حسن وظرافتی خصوصنده فرانسه بتون عالمك مافوقنده اولوب، فرانسه معمولاتی هر یرده مقبولدر. ایپك منسوجات برنجی درجه‌ده اولوب، لیون شهری فابریقه‌لرینك بوجنس معمولاتندن فرانسه‌یه كلیتلی آقچه كیرر . یوك، پاموق وكتان منسوجاتده دخی فرانسه انكلتره وممالك مجتمعه‌یه ادعای رقابت ایده‌جك حالده اولوب ، هله ظرافتجه فرانسه منسوجاتی دائما فائقدر. كومش، تونج وسائر معادندن معمول آلات وادوات مختلفه‌سی دخی مقبولدر . دمیر و چلیكدن معمول موادده و علی الخصوص ماكینه ، دمیر یول لوقوموتیفیله وایلری، واپور ماكینه‌لری وسائر بوكا مماثل معمولاتده فرانسزلر انكلیزلردن كری قالمامغه چالیشمقده اولوب، داخل مملكتده استعمال اولنانلرینی كندیلری یاپدقلری كبی، خارجه دخی چیقاریرلر. محصولات ارضیه‌دن مشروبات ومأكولات متنوعه استحصال ایتمك صنعتنده فرانسزلر پك ایلری اولوب، فرانسه‌نك بو جنس معمولاتی وهله شرابلریله سائر مسكراتی مشهوردر. كلیتلی شراب، قونیاق، شامپانیه، شكر، اسپرتو، شكرله، رچل و سائره اخراج اولنور . بخاردن بشقه ماكینه چویرمكده صو وهوا دخی قوللانیلوب، چایلرك وحتی مد وجزرك دخی صولرندن استفاده اولنور . بوندن یكرمی ایكی سنه اولكی استاتستیقده عموم ماكینه‌لری قرق بیكی متجاوز ایدی. بهر سنه تقریباً ایكی بیك مقدارنده تزاید ایتدیكنه باقیلیرسه، شمدی سكسان بش بیك راده‌لرنده اولسه كركدر. ماكینه‌لر سایه‌سنده زراعت چوق قوته محتاج اولمدیغندن، اكثر اهالی صنایعه سلوك ایتمكده‌در . ماكینه‌لرله استحصال اولنان معمولات ومنسوجاتدن بشقه مجوهرات ودانتله كبی

ال ایله یاپیلیر بك قیمتدار مصنوعاتی‌ده چوقدر . صنایعك برنجی مرکزی پارس، ایکنجیسی لیون واوچنجیسی لیله شهری اولوب ، آنجق فابریقه‌دن خالی هان هیچ بر قصبه یوقدر .

محصولات ارضیه‌سنك کثرت وتنوعی وفابریقه‌لرینك چوقلغی فرانسه‌نك تجارتنك اساسی اولوب ، سواحل ولیمانلرینك وسیر سفائنه صالح انهاریله جدوللرینك ودمیر یوللرینك کثرتی دخی تجارتی تسهیل ایدر . فرانسز سفائننك کثرتی ودنیانك هر طرفنه ایشلر واپور شرکتلری برطرفدن فرانسه معمولاتی دنیانك هر طرفنه سوق، وبر طرفدن‌ده فرانسه اهالیسیله فابریقه‌لرینك محتاج اولدقلری محصولات ومموادی مملکتلرینه جلب ایتمکده‌در. فرانسه‌یه ادخال اولنان مواد ایکی نوع اولوب، بر نوعی مملکتده چیقمیان قهوه، چای، بهارات کبی شیلر، وبر طاقمی‌ده، فابریقه‌لرده بعد الاعمال چوغی یکیدن اخراج اولنمق اوزره، کیرنی بیاغی، ایبك، یلموق، دری وسائره‌در. بو سببه مبنیدر، که فرانسه‌ده ادخالات اخراجاتدن زیاده اولوب، سنوی ادخالات بش بچوق ملیار فرانقه قریب اولدیغی حالده، اخراجاتی بش ملیار فرانقدن دوندر. تجارتی برنجی درجه‌ده انکلتره ایله وبعده صره‌سیله بلجیقه، آلمانیه، ممالك مجتمعه، اسوچره، ایتالیا، روسیه، ممالك عثمانیه، اسپانیه، آمریقای جنوبی وسائره ایله اجرا اولنور.

فرانسه‌نك وسائط اختلاطیه‌سی پك چوق اولوب، کویدن کویه بیله مکمل جاده وآرابه یوللری واردر. دمیر یوللری تقریباً ۴۰۰۰۰ کیلومتره طولنده اولوب، فرانسه‌نك بو یوللره مخصوص خریطه‌سی بر بالیق آغی شکلنی کوستریر، که اك صیق جهتی شمال طرفی وعلی الخصوص پارس جوارلریدر. بودمیر یوللرك برآزی دولتك وقصوری برلی شرکتلرك النده بولنیور. بوقاریده دخی دیدیکمز کبی، انهارك اکثری سیر سفائنه صالح اوله‌جق حاله قونمش، وبینلرنده برچوق جدوللر آچیله‌رق، مختلف حوضه‌لر وماثله‌لر وحتی بتون فرانسه‌نك اورته‌سندن دکیزلر بیننده بیوك طرق مائیه حاصل اولمشدر. سیرسفائنه صالح نهرلرینك مجموع طولی ۸۴۰۰ وجدوللرك کی ۵۰۵۰ که مجموعی ۱۳۴۵۰ کیلومتره‌یه بالغ اولیور.

بوندن یدی سنه اولکی استاتستیقه کوره، فرانسه‌نك تجارته مخصوص یلکن کمیلری ۱۴۱۲۸ و واپورلری ۱۰۶۶ که مجموعی ۱۵۱۹۴ عددنده اولوب ، ۹۳۲۷۴۵ طونیلاته استیعابنده و ۸۳۰۹۸ بیکیر قوتنده‌در . مذکور استاتستیقه نظراً واپورلری سنه‌دن سنه‌یه آرتمقده ایسه‌ده، یلکن سفائنی آزالمقده‌در. فرانسه‌نك اوروپا دکیزلرنده وآمریقا، آوستralیا وآفریقای غربی وجنوبیه والحاصل دنیانك هر طرفنه ایشلر جسیم واپورلری وبیوك قومپانیه‌لری واردر. بو جهتجه ایکنجی درجه‌ده بولنور، یعنی انکلتره‌دن صکره برنجیدر .

جزایرله برابر فرانسه‌نك ۷۴۰۶ پوسته مرکزی واردر. دولتك تحت اداره‌سنده ۶۴۱۹، دمیر یوللر شرکتلرینك وسائر شرکتلرك النده دخی ۳۱۷۹ تلغرافخانه بولنوب، مجموعنك یولی ۹۶۶۳۲ وتللرینك طولی ۳۰۵۶۱ کیلومتره‌در .

فرانسه‌ده اساس اداره بلدیه اصولی اولوب، قصبه‌لر وبیوك قریه‌لر برر وکوچك قریه‌لر ایکی اوچ ویا دردی بر دائره تشکیل ایدر. بهر دائره اهالیسی دائره‌نك وسعتنه وکثرت نفوسه کوره ۱۲ ایله ۸۰ آره‌سنده برمقدارده اعضا وبر رئیس انتخاب ایدوب، رئیس والئ ایالت طرفندن بعد التصدیق، ینه منتخب بر ویا ایکی معاونه‌ده معاونتیله مجاناً دائره‌سنك ایشلرینی کورور . بر قاچ دائره بر ناحیه تشکیل ایدوب، ناحیه‌لر اداره‌دن زیاده عدلیه مرکزلریدر؛ وبهر ناحیه‌ده بر محکمهٔ صلحیه واردر. قضالر برر قائمقام ایله اداره اولنوب، بونلرك معیتنده بهر ناحیه‌دن برر کشی انتخابیله متشکل برر مجلس اداره بولنور، که سنه‌ده ایکی دفعه اجتماع ایدوب، باشلیجه ویرکیلرك طرح وتحصیلی ایشلریله اشتغال ایدر . ایالتلر برر والینك تحت اداره‌سنده اولوب، بهر ناحیه باشنه ۶ سنه مدتله انتخاب اولنمش اعضادن مرکب برر مجلس منتخبلری‌ده واردر، که بو مجلس سنه‌ده ایکی دفعه اجتماع ایدوب، ایالتك کافهٔ اموری مذاکره و واردات ومصارف محلیه حسابلرینی تدقیق ایدر . والی دخی بو مجلسده بولنمق وملاحظاتی بیان ایتمك حقنی حائز ایسه‌ده، رأی ویرمك صلاحیتی یوقدر. نواحیده‌کی صلح محکمه‌لری ۱۰۰ فرانقه قدر حقوقی

دعوالرینی كورمك وطرفینی صلحه قاندیرمغه چالیشمغله موظفدر. ایالت مركزلری دخی قضا اعتباریله بهر قضاده بر محكمهٔ ابتدائیه بولنیور، كه بر رئیس ایله اقلی ایكی اعضاء موظفه ومقداری غیر محدود اعضاء فخریه‌دن مركبدر. هر بر قاچ ایالت بر دائرهٔ عدلیه اعتبار اولنوب، بو دائره‌نك مركزنده بر محكمهٔ تمیز واردر، كه بو وجهله بتون فرانسه ۲۶ دائرهٔ عدلیه‌یه منقسم وبو قدر محكمهٔ تمیزی حاویدر.

فرانسه‌نك جزایرله برابر واردات و مصارف سنویه‌سی ½ ۱۵۸ ملیون فرانسز لیراسی راده‌لرنده اولوب، بوندن ماعدا كندی رسوم و وارداتلریله اداره اولنان بعض دوائرك‌ده واردات ومصارفی ½ ۲۲ ملیون لیرایه قریبدر.

فرانسه‌ده یكرمی یاشنی اكمال ایدن افراد سن عسكری‌یه داخل اولوب، ۳ سنه نظامیه، ۷ سنه ردیف، ۶ مستحفظ و ۹ سنه مستحفظ احتیاطی، كه جمعاً ۲۵ سنه عسكرلكله موظفدرلر. نظامیه مدتی اوقویوب یازمق بیلنلر ایچون بر، وبیلمینلر ایچون ایكی سنه‌یه دخی تنزیل اولنوب، بونلر قرعه ایله تفریق اولنور، وخانه‌لرنده بولنملرینی ایجاب ایده‌جك عذر مقبوللری اولانلره دخی تعلیملرینی اوكرندكدن صكره اذن ویریلیر. ردیف ومستحفظ سنلرنده بولنانلر دخی معین مدتلرده تعلیمه دعوت اولنورلر.

فرانسه جزایرله برابر ۱۸ دائرهٔ عسكریه وعموم فرانسه اردوسی‌ده ۱۸ قول اردویه منقسم اولوب، هر دائره‌نك عسكری او دائره‌نك قول اردوسنه منسوبدر، یعنی خدمت عسكریه‌سنی كندی مملكتنده اجرا ایدر. هر قول اردو ایكی فرقه پیاده، بر لوا سواری، بر لوا طوپجی، بر طابور استحكام، بر بلوك نقلیه وبر آلای ژاندارمه‌دن مركبدر. مستثنی اوله‌رق بعض قول اردولرك فضله‌لری‌ده واردر. كمرك و اورمان قولجیلری دخی قول اردولره مربوطدر. صلح زماننده فرانسه‌نك جزایر وتونسله برابر قوهٔ عسكریه‌سی مع امرا وضابطان ۵۳۹۰۲۷ افراد ایله ۱۲۹۰۷۶ آت واستردن مركب اولوب، افرادندن ۳۰۳۴۱ ی اركان و امرا وضابطاندر. ژاندارمه‌سی دخی ۶۵ ضابط ایله ۲۲۰۹۶ افراددن وكمرك واورمان قولجیلری ۳۰۰۰۰ كشیدن عبارتدر. حرب زماننده مجموع قوهٔ بریه‌سنك ۳۰۴۰۰۰۰ مقدارینه ابلاغی مرتبدر.

دونماسی ۳۰ برنجی وایكنجی درجه جسامتده زرهلی، ۴۹ قروآزور، ۴۱ آویزو، ۴۹ زرهلی وزرهسز طوپ چكر، ۱۶۹ تورپیوز و ۴۱ نقلیه‌دن مركبدر، آنجق بو استاتستیق آلتی یدی سنه‌لك اولوب، او وقتدن بری فرانسه‌نك سفائن حربیه‌سنی تزیید ایتمش اوله‌جغنده شبهه یوقدر. عساكر بحریه‌سی ۳۷۹۳۳ طائفه، ۱۹۲۷ امرا وضابطان، ۴۷۹۸ چرخجی وسائره ضابطان و افرادی ومع ضابطان ۴۳۰۷۸ سلاح انداز كه جمعاً ۷۸۷۳۶ كشیدن مركبدر.

مستملكاتی. — فرانسه‌نك آوروپادن بشقه كرهٔ ارضك دیگر قطعات اربعه‌سنده دخی بر چوق یرلری اولوب، بو كونكی كونده انكلتره‌دن صكره اك زیاده مستملكاته مالك وبو جهتجه اك قوتلی فرانسه دولتیدر. فلمنك ایله اسپانیه وپورتكیزك مستملكات دورلری پچمكده وآلمانیه‌نك دوری هنوز یكی باشلامقده اوله‌یغندن، انكلتره‌دن صكره بحار بعیده‌ده اك قوتلی فرانسه‌در. فرانسه‌یه تابع اولان یرلرك بر طاقمی بسبتون فرانسز اداره‌سنده، وبر طاقمی‌ده حمایه‌سی تحتنده بولنمق نامیله اسماً نیم مستقلدر. بو مستملكات ومحمیاتك اسملریله مساحهٔ سطحیه‌لری بروجه آتیدر:

مملكت	مساحهٔ سطحیه‌سی	اهالیسی
(آفریقاده)		
جزایر	۶۶۷ ۱۰۰	۳ ۸۱۷ ۳۰۳
سنغامبیا	۳۸ ۰۰۶	۱۴۶ ۵۱۸
سودان فرانسوی	۱۳۱ ۶۰۰	۲۸۳ ۶۶۰
گینه كورفزی مستملكاتی	۶۰ ۰۰۰	۷۰۰ ۰۰۰
فرانسز قونغوسی (غومبون)	۷۲۰ ۰۰۰	۵ ۰۰۰ ۰۰۰
قومور آطه‌لری	۲ ۰۶۷	۴۸ ۰۰۰
رئونیون آطه‌سی	۱ ۹۷۹	۱۷۰ ۰۰۰
عبوق اسكله‌سی	۶ ۰۰۰	۲۲ ۰۰۰
مداغسقار وملحقاتی (حمایه)	۵۹۲ ۰۰۰	۴ ۰۰۰ ۰۰۰
جمعاً آفریقاده	۲ ۲۱۸ ۷۵۲	۱۴ ۱۸۷ ۴۸۱
(آسیاده)		
هندستانده	۵۰۸	۲۷۵ ۰۰۰
قوشینشینده	۶۰ ۰۰۰	۱ ۸۰۰ ۰۰۰
قامبوج	۱۰۰ ۰۰۰	۱ ۵۰۰ ۰۰۰
آنام	۲۶۵ ۰۰۰	۵ ۰۰۰ ۰۰۰
تونكین	۱۰۵ ۰۰۰	۱۰ ۰۰۰ ۰۰۰
جمعاً آسیاده	۵۳۰ ۵۰۸	۱۸ ۵۷۵ ۰۰۰

(آمريقاده)

منت پيرومیكلون	١٢٠	٦ ٣٠٠
غوآدلوپه وملحقاتی	١ ٨٦٨	١٨٣ ٠٠٠
مارتينيق	٩٨٨	١٧٥ ٠٠٠
غويانه	٧٨ ٩٠٠	٢٩ ٧٦٧
جمعاً آمريقاده	٨١ ٨٧٦	٣٩٤ ٠٦٧

(اوقيانياده)

يكی قالدونيه وملحقاتی	٢١ ٠٠٠	٥٦ ٠٠٠
تاهيتی وجزاير سائره	٤ ٠٠٠	٣٠ ٠٠٠
جمعاً اوقيانياده	٢٥ ٠٠٠	٨٦ ٠٠٠
جمعاً يكون	٢ ٨٥٦ ١٣٦	٣٣ ٢٤٢ ٥٤٨

بومستملكاتدن هر بری حقنده كندی ماده‌سنده تفصيلات ويرله‌جكندن، بوراده تطويله حاجت يوقدر.

احوال تاريخيه‌سی. — فرانسه زمان قديمده (غاليا) اسميله معروف اولوب، غاله ويا كلت تسميه اولنان بيوك بر قوم ايله مسكون ايدی. آنجق غاليا رين نهراسندن وآلپ طاغلرندن پيرنه سلسله‌سی جبالنه‌دك ممتد اوله‌يغندن، اسكی غاليا شمديكی فرانسه‌دن دها چوق واسع اولوب، بلجيقه‌يی، فلمنك پاريسنی، آلمانيه‌نك بر آزينی واسويچره‌يی دخی شامل ايدی. غاللر اقوام آريه‌دن اولوب، اسكی جرمانلر وايليريانلرله مناسبتلری وار ايدی، وبونلردخی اونلر حكی تاريخك ضبط وتعيين ايده‌مديكی بر زمانده آسيادن آوروپايه كچه‌رك، وآوروپای غربيده بولنمش اولان اهالیٔ اصليه‌يی پيرنه طاغلرينك اوته‌سنه يوسكورده‌رك، شمدی فرانسه دينلن يرده توطن ايتمشلر ايدی. اهالیٔ اصليهٔ مذكوره‌نك (ايبر) دينلن وبربر اقوامندن اولديغی مظنون اولان برقوم قديمه منسوب بولندقلری، وپيرنه جهتنده اليوم باقی اولان (باسق) لرك بونلرك بقية السيوفی اولدقلری مظنوندر. غاللر قبائل كثيره‌يه منقسم اولوب، اك معروفلری بلج قبيله‌سی ايدی. غاللر غاليا حدودی داخلنده قالميوب، كنديلری يغماكر بر قوم اولدقلرندن، پيرنه‌يی كچه‌رك، غاليچه وپورتكيزه كچمش اولدقلری (غاليچه) و (پورتوغاليا) اسملرندن آكلاشيلبور. بر طاقلری‌ده مانشه دكيزينی كچه‌رك بيوك برتانيه (يعنی انكلتره واسقوچيه وايرلانده) يه يايلمشلردی. ميلاد عيسادن اوچ درت يوز سنه اول غاللردن ايكی فرقه رين ايرماغنی وآلپ جبالنی تجاوزله برطاقلری طونه واديسنی بالتعقيب مجارستان وبلغارستانه قدر ايلريلمش؛ وبرطاقلری ايتاليانك قسم شماليسنی ضبط واتروسقلری مغلوب ايده‌رك، روماليلرك مغلوبلره صاحب چيقمق ايستملری اوزرينه روما شهرينی دخی تخريب ايتمشلردی. بونلرك اورالرده يرلشملرندن طولايی روماليلر ايتاليانك شمالنه (غاليا چيزالپينه) يعنی آلپك بری طرفنده‌كی غاليا نامنی ويررلردی. مؤخراً غاللردن بر كروه بحراً يونانه كچوب، كنديلرينه قاتيلان بر طاقم يونان سرسريلريله برابر كوچك آسيايه تجاوزله، آنقره وكنغری جهتلرينی ضبط، واوراده توطن ايتمشلردی؛ وممليكت مذكوره بونلرك اسمنه نسبتله (غالاتيا) تسميه اولنمشدی. غاللر مدنيتدن محروم، جسور وجنكاور بر قوم اولوب، قورو ديواردن ابنيه وصمانله اورتيلی دائروی قلبه‌لر ياپار، وبرطاقلری اورمانلرده بارينيردی. طبيعت وجوسما علائم واحوالنی تجسم ايتديره‌رك، ياپدقلری قبا بر طاقم بتلره عبادت، وبونلره بعضاً انسان دخی ذبح ايدرلردی. راهبلری (درويد) دينلوب، سحر وطبابت ادعاسنده دخی بولنوردی، وبونلرك خلق اوزرينه حكم ونفوذلری زياده ايدی. غاللر بر دولت تشكيل ايتميوب، قبائله منقسم ايديلر؛ ورؤسالرندن بعضلری وقت وقت قوت پيدا ايدوب، دائرهٔ نفوذينی توسيع ايدرلرديسه‌ده، بقا بوله‌جق حكومت ودولت تأسيسنه مقتدر اوله‌مازلردی. فرانسه‌نك سواحل جنوبيه‌سنده قارتاج ويونان مهاجرلری بر طاقم قصبه‌لر وتجارتكاهلر تأسيس ايتمشلردی. قرتاجليلرك مغلوبيت واضمحلالندن صكره بونلرك مهجرلری دخی يونانيلرك الينه كچمش، وبونلر اورالرده خيلی چوغالمشلردی. مركزلری (ماساليا) ديدكلری مارسليه شهری ايدی.

نهايت ميلاد عيسی (عم) دن ١٥٤ سنه مقدم روماليلر اسپانيه طريقنی تأمين ايچون سواحل مذكوره‌ده يونان مهاجرلرينك امداديله غاليانك ضبطنه كيريشوب، ٣٣ سنه اوغراشدقدن صكره (پرووانسه) يعنی ايالت تسميه ايتدكلری قسم جنوبيسنی الده ايتمشلردی. آنجق بر طرفدن غاللرك ايكيده برده عصيانلری وبر طرفدن جرمانلرله سائر اقوامك تجاوزلری ميلاددن ٥٧ سنه مقدم روما سردارلرندن

پرووانسه والیسی بولنان مشهور (یولیوس قیصر) ی بتون غالیانك فتحنه کیریشمکه مجبور ایتمش؛ و ٥٢ تاریخنه‌دك بش سنه ظرفنده بو فتوحات اکمال اولنه‌رق، بو مملکت روما دولت عظیمه‌سی ممالکنه منضم اولمش ایدی.

غاللر روماليلرك ضبطنه كچر كچمز، استقلاللرینی وحتی جنسیتلرینی بیله اونودوب، تماميله روماليلره تابع اولمش؛ وبونلرك اخلاق وعاداتنی آله‌رق، پك آز زمانده عادتا كنديلريله قاينا شمشلردی. خرستيانلق تا ایکنجی قرن میلادیده غالیایه دخول ایدوب، دردنجی قرن میلادیده (تور) پسقپوسی بولنان سنت مارتن طرفندن مملکتك هر طرفنه نشر اولنمشدی. خرستيانلقدن صكره لاتين لسانی هم حکومت هم مذهب لسانی اولمغله، غاللر روماليلرك ضبطنه كچدكدن صكره درت بش قرن ظرفنده لسان مليلرنی بسبتون اونودوب، يالكز برتانيه جهتنده‌كی اهالی محافظه ایده بیلمش؛ و دیکرلری لاتينلاشه‌رق، غلط بر لاتينجه ایله تكلمه باشلامشلردی.

روما دولتنك انقسامنده غالیا بالطبع غرب ایمپراطورلغی حصه‌سنه دوشوب، متعاقباً آوروپايه شمال شرقیدن کروه کروه اقوام وحشیه هجومه باشلایوب، روما دولتنك اداره‌سی دخی بوزلمش اولمغله، بو مملکت سوآو، آلن، واندال وغوت کبی یغماکر اقوامدن چیکنمش؛ و بشنجی قرن میلادی اوائلنده جنوب و جنوب غربی قسمی ویزیغوتلرك، شرق جنوبی قسمی بورغونلرك، رین نهراسنك قسم اعلاسی آلمانلرك، شمال طرفی فرانقلرك، شمال غربی قسمی اسکی کالتلرك بقيه‌سی اولان برتونلرك الينه كچمش؛ و يالكز اورته طرفنك بر مقداری روماليلرك تحت اداره‌سنده قالمشیدی. اقوام جرمانيه‌دن اولوب، غالیانك قسم شمالیسنی الده ایتمش اولان فرانقلر اقوام مذکوره‌نك اك جسور وماهرلری اولمغله، کاه رومالی والیلره امداد وکاه کندیلرینه قارشی حرب ایده‌رك، دائره قوتلرینی توسیع ایدرك بتون غالیايی وبعض وقتلرده آلمانیه‌نك ده برقسمنی ضبط ایتمشلردی.

فرانقلر حکومتنك تأسسندن صكره غاليا اسمی اونوديلوب، بونلره نسبتله مملکت فرانسه تسمیه اولنمش؛ وفرانقلر مرور زمانله جرمانلقدن چیقوب، فرانسزلاشمشلردر. فرانق حکمدارلرینك برنجيسی (مرووه) عد اولنوب، ایلك سلاله‌یه بوكا نسبتله مرووینجیان نامی ویریلیورسه‌ده، اصل فرانسه‌یی تحت اداره‌سنه آله‌رق دولتی تأسیس ایدن بونك تورونی برنجی قلوويس اولوب، ابتدا خرستيانلغی قبول ایدن‌ده بودر.

آنجق قلوويسك وفاتنده اوغللری ٥١١ تاریخنده دولتی بينلرنده تقسيم ایتمكله، پارس، متز، سوآسون واورلیان حکومتلری وجوده کلوب، ٥٥٨ ده برنجی قلوتر بتون فرانقلر دولتنی بر اداره‌یه آله‌رق توحيد ایتمش ایسه‌ده، ٥٦١ دن ٦١٣ تاریخنه‌دك بينلرنده تفرقه‌لر وداخلی محاربه‌لر ظهور ایدوب، نهایت فرانسه: آوستراسیا، نوستريا، بورغونيه وآکیتانه اسملریله درت دولته منقسم اولمشدی. بونلرك اك قوتليسی آوستراسیا وایکنجی درجه‌ده نوستریاده ایدی. آوستراسیاده مرووینجیانلرك حکمی زائل اولوب، سپاهیلرك تحت تحکمنده اوله‌رق برنوع جمهوریت تأسیس ایتمش؛ و (هريستال) فاملياسنه منسوب دوقه‌لر ریاست ایتمكله باشلامشلردی. ٦٨٧ تاریخنده آوستراسیا نوستريایه غلبه چالوب، ایکیسی برلشمش؛ وآوستراسیا دوقه‌سی «سرای امینی» عنوانیله نوستريا قرالنك مدبر اموری اولمش ایدی. متعاقباً بورغونيه دخی بونلره عرض اطاعت ایتمش؛ وآکیتانه اندلسدن كچن غزاة اسلام طرفندن استيلا اولنمغله، سرای امینی بولنان شارل مارتل طرفندن تخلیص ودولت مذکوره‌یه الحاق اولنمغله، ٧٣٢ تاریخنده یکیدن بتون فرانسه اداره واحده آلتنه آلنمش ایدی. ٧٥٢ تاریخنده سرای امینی بولنان (پیپن برف) مرووینجیان سلاله‌سنه منسوب اوچنجی شیلدریقی اسقاطله، بو سلاله‌یه ختام ویره‌رك، وکندیسی تختی ضبط ایده‌رك، قارلووينجیان سلاله‌سنك برنجی حکمداری اولمشدر. بونك اوغلی مشهور شارلمان اسپانيه‌نك ایله ایتالیا وآلمانيه‌نك برقسمنی واسویچره وباویره‌یی ضبط ایده‌رك، ٨٠٠ تاریخلرنده ایکنجی غرب ایمپراطورلغی تسمیه ایتدیکی بر بیوك دولت تأسیس ایتمشدی. بو دولت آنجق

یارنم عصر قدر سوروب، بعده ورثه بیننده فرانسه ایتالیا وآلمانیه قراللقلرینه منقسم اولمش؛ وایمپراطورلق عنوانی ایتالیا وآلمانیهده حکم سورن شعبهلره و بعده آلمانیه پرنسلرینه انتقال ایتمشدر. بو انقسامدن صکره فرانسهده حکم سورن قارلووینجیان حکمدارلرینك قوت ونفوذی تدنی یه یوز طوتوب، دره بکلری حکم وقوت قزانمش؛ وبونلردن (قاپت) فاملیهسنه منسوب (اودون) اسمنده بری ۸۸۷ تاریخنده تختی ضبط ایدوب، ۸۹۳ و۹۶٦/۹۳٦ ده ایکی دفعه قارلووینجیان سلالهسی تخته اعاده اولنمش ایسهده، ۹۸۷ ده قطعیاً سقوط ایدوب، هوغ قاپت تخته تقررله، قاپتیان سلالهسی مستقل قالمشدر. بو یکی سلالهیه منسوب حکمدارلرك برنجیلری حسن اداره وتدابیر حکیمانه ایله فرانسهنك داخلی قوتنی وخارجی حکم ونفوذینی تزیید ایتمشلرسهده، بعده نسلری برچوق شعبه وقوللره منقسم اولوب، جملهسنك حکومته مداخلهلرندن بالاستفاده دره بکلرینك یکیدن حکم ونفوذلری تزاید ایدهرك، فرانسهنك بعض طرفلری وعلی الخصوص جنوبدهکی آکیتانه وغاسقونیه وسائر خطهلرمان مستقل برحاله کیرمش؛ وغرب جهتلری انکلیزلر طرفندن استیلا اولنمشدی. ۱٤۲۹ تاریخنده (ژانهدارق) اسمیله شهرت شعار برقیز ظهور ایدوب، خارق العاده بعض ادعالرله فرانسزلرك عروق حمیتنی تحریك ایدهرك، فرانسهیی ورطهٔ هلاکدن وبولندیغی حال تذبذبدن قورتارمش؛ ومتعاقباً اون برنجی لویی دره بکلرینك دائرهٔ نفوذلرینی برقات دها تحدیدله، دولتك قوتنی تزیید ایتمش ایسهده، اخلافنك وعلی الخصوص برنجی فرانسوآنك عمومی پولتیقهیه قاریشمسیله خارجی محاربهلرده افنای قوت ایتمسی وپروتستانلرله قتولیکلر آرهسنده ظهور ایدن محاربات داخلیه فرانسهیی بیوك برضعف وفتوره دوشورمش؛ وبونك نتیجهسی اولهرق، قاپتیان سلالهسنك حکم سورمکده اولان (والوآ) شعبهسی ۱۵۸۹ ده اوچنجی هنری ایله منقرض اولوب، نوبت حکومت ینه بو سلالهنك (بوربون) شعبهسنه کچمشدر. بونلرك زماننده وعلی الخصوص اون دردنجی لویی زمانلرنده فرانسهنك قوتی وآوروپاجه حکم ونفوذی زیاده آرتمش؛ واون بشنجی لویی زماننده تدبیرسزلك سائقهسیله مستملکاتجه بعض ضایعات کورلمش ایسهده، ادبیات وعلومك ترقیاتی سایهسنده فرانسه آوروپاجه مرکز معارف حکمنه کچوب، فرانسز لسانی لسان عمومی اولمشدر. و ۱۷۹۵ ده «اداره» نامیله بر هیئت حکومت تشکیل اولنمشدی. بو صرهده جنراللق رتبهسنی احرازله اقتدار عسکریسنی کوسترمش اولان ناپولیون بوناپارت ۱۷۹۹ ده قونسلوس نامیله ادارهٔ اموری الینه آلوب، ۱۸۰٤ ده ایمپراطورلغنی اعلان ایتمش؛ وفرانسهده تأمین اسایشه موفق اولمش ایسهده، بونکله قناعت ایتمیوب، جهانکیرانه فتوحاته کیریشمکله، هم بتون آوروپانك راحتنی قالدیرمغه همده فرانسزلری بیهوده یره تلف ایتدیرمکه باشلادیغندن، نهایت انکلتره، پروسیه، آوستریا وروسیه کندیسنك علیهنده اتفاق ایدوب، ۱۸۱٤ ده ناپولیونی اسقاطله، بوربون خاندانه منسوب اون سکزنجی لوییی فرانسهنك قراللق تختنه اقعاد ایتمشلردر. ناپولیون ایرتسیسنه فرانسهیه عودتله، حکومتی استرداد ایتمش ایسهده، دول مشارالیها طرفندن واترلوده مغلوب اولوب، (سانته هلنه) آطهسنه نفی اولنمشدر. اون سکزنجی لویی مشروطیتی قبول ایتمش ایسهده، خلفی اوننجی شارل بو اصولك یك علیهنده بولندیغندن، ۱۸۳۰ ده بوربون خاندانك اورلیان شعبهسنه منسوب لویی فلیپ اقعاد اولنمش؛ و ۱۸٤۸ ده جمهوریت تشکیل اولنمغله، بیوك ناپولیونك یکنی لویی ناپولیون رئیس انتخاب اولنوب، ۱۸۵۱ ده آنسزین ایمپراطورلغنی اعلانله، اوچنجی ناپولیون نامنی آلمشدر. ۱۸۷۹ ده بلاسبب پروسیهیه اعلان حرب ایدوب، کندیسی ومعینی اولان مارشال بازن کلیتلی اردولرله تسلیم اولنهرق، فرانسهیی بر بیوك ورطهیه آتمشدر. کندیسی پروسیه عسکرینك النده اسیر ایکن، فرانسزلر اعلان جمهوریت ایدوب، الیوم بو حکومت دوام ایتمکدهدر.

فرانسهده حکومت سورن حکمداران ورؤسا اسامیسیله ابتدای حکومتلری بروجه آتیدر:

۱. مرووینجیان سلالهسی

برنجی شیلدریق	٤٥٨
برنجی قلوویس	٤٨١
قلودومیر (اورلیانده)	٥١١
برنجی تیری (مجده)	٥١١
برنجی تئودبرت (مجده)	٥٣٤
تئودبالد (مجده)	٥٤٨
برنجی شیلدبرت (پارسده)	٥١١
برنجی قلوتر (سوآسونده)	٥١١
« « بتون فرانسه ده	٥٥٨
برنجی سیجبرت (اوستراسیاده)	٥٦١
ایکنجی شیلدبرت	٥٧٥
ایکنجی تئودبرت (اوستراسیاده)	٥٩٦
برنجی قاریبرت (پارسده)	٥٦١
غونتران (اورلیان وبورغونیه ده)	٥٦١
ایکنجی تیری (ابتدا اورلیان وبورغونیه ده)	٥٩٦
برنجی شیلپریق (ابتدا سوآسونده)	٥٦٧
ایکنجی قلوتر (ابتدا سوآسونده)	٥٨٤
ایکنجی قاریبرت (آکیتانده)	٦٢٨
برنجی داغوبرت	٦٢٨
ایکنجی سیجبرت (اوستراسیاده)	٦٣٨
ایکنجی قلوویس (نوستریا وبورغونیه ده)	٦٣٨
اوچنجی قلوتر (نوستریا وبورغونیه ده)	٦٥٦
ایکنجی شیلدریق (اوستراسیاده و بعده بتون فرانسه ده)	٦٧٠
ایکنجی داغوبرت (اوستراسیاده)	٦٧٤
اوچنجی تیری (ابتدا نوستریاده وبعده بتون فرانسه ده)	٦٧٩
اوچنجی قلوویس	٦٩١
اوچنجی شیلدریق	٦٩٥
اوچنجی داغوبرت	٧١١
دردنجی قلوتر	٧١٧
ایکنجی شیلپریق	٧١٥
دردنجی تیری	٧٢٠
فترت	٧٣٧ الی ٧٤٢
اوچنجی شیلدریق	٧٤٢ « ٧٥٢

٢. قارلوونجیان سلاله سی

پپین دریستال (آوستراسیا دوقه سی)	٦٨٧
تئودوآلد «	٧١٤
شارل مارتل (آوستراسیا دوقه سی)	٧١٥
قارلومان «	٧٤١
پپین برف (قارلومانله برابر بعده یالکز)	٧٤١
« (بتون فرانسه ده)	٧٥٢
قارلومان (شارلمانله برابر)	٧٦٨
شارلمان (یالکز)	٧٧١
برنجی لوبی (دبونر)	٨١٤
ایکنجی شارل (شوو)	٨٤٠
ایکنجی لوبی (بغ)	٨٧٧
اوچنجی لوبی وقارلومان	٨٧٩
قارلومان (یالکز)	٨٨٢
شیشمان شارل (ایمپراطور)	٨٨٤
اودون (قاپتیان سلاله سندن)	٨٨٧
اوچنجی شارل (ساده)	٨٩٨
برنجی روبرت (قاپتیان سلاله سندن)	٩٢٢
راؤل (قاپتیان اقرباسندن)	٩٢٣
دردنجی لوبی (دوترمر)	٩٣٦
لوتر	٩٥٤
بشنجی لوبی (فنیان)	٩٨٦

٣. قاپتیان سلاله سی

هوغ قاپت	٩٨٧
ایکنجی روبرت	٩٩٦
برنجی هنری	١٠٣١
برنجی فیلیپ	١٠٦٠
آلتنجی لوبی (شیشمان)	١١٠٨
یدنجی لوبی (گنج)	١١٣٧
ایکنجی فیلیپ (شانلی)	١١٨٠
سکزنجی لوبی (آرسلان)	١٢٢٣
طقوزنجی لوبی (سنت لوبی)	١٢٢٦

برنجی نسل یعنی فیلیپ نسلی

اوچنجی فیلیپ (جری)	١٢٧٠

برنجی شعبه

دردنجی فیلیپ (گوزل)	١٢٨٥
اوننجی لوبی (هوتن)	١٣١٤
برنجی ژان (پوستوم)	١٣١٦
بشنجی فیلیپ (طویل)	١٣١٦
دردنجی شارل (گوزل)	١٣٢٢

ایكنجی شعبه یعنی والوآ شعبه‌سی

آلتنجی فیلیپ (والوآلی) ۱۳۲۸
ایكنجی ژان (ایی) ۱۳۵۰
بشنجی شارل (حكیم) ۱۳٤

والوآ شعبه‌سنك برنجی قولی

آلتنجی شارل (سوكیلی) ۱۳۸۰
یدنجی شارل (مظفر) ۱٤۲۲
اون برنجی لویی ۱٤٦۱
سكزنجی شارل ۱٤۸۳

والوآ شعبه‌سنك ایكنجی اورلیان قولی

اون ایكنجی لویی ۱٤۹۸
برنجی فرانسوآ ۱۵۱۵
ایكنجی هنری ۱۵٤۷
ایكنجی فرانسوآ ۱۵۵۹
طقوزنجی شارل ۱۵٦۰
اوچنجی هنری ۱۵۷٤

ایكنجی نسل یعنی روبرت ویا بوربون نسلی

دردنجی هنری ۱۵۸۹
اون اوچنجی لویی (عادل) ۱٦۱۰

بوربون نسلنك برنجی شعبه‌سی

اون دردنجی لویی (بیوك) ۱٦٤۳
اون بشنجی لویی (سوكیلی) ۱۷۱۵
اون آلتنجی لویی ۱۷۷٤
اون یدنجی لویی (اسماً) ۱۷۹۳
اداره‌ٔ جمهوریه ۱۷۹۲
اداره نامیله حكومت ۱۷۹۵
قونسلوس نامیله برنجی بوناپارت ۱۷۹۹

٤ . برنجی ایمپراطورلق

بوناپارت برنجی ناپولیون ۱۸۰٤
ایكنجی ناپولیون (اسماً) ۱۸۱۵

بوربون نسلنك اعاده‌سی

اون سكزنجی لویی ۱۸۱٤

ایمپراطورلغك اعاده‌سی

برنجی ناپولیون (ثانیاً) ۱۸۱۵

بوربون نسلنك تكرار اعاده‌سی

اونجی شارل ۱۸۲٤

بوربون نسلنك ایكنجی اورلیان شعبه‌سی

لویی فیلیپ ۱۸۳۰
لویی ناپولیون بوناپارتك تحت ریاستنده
جمهوریت ۱۸٤۸

٥ . ایكنجی ایمپراطورلق

اوچنجی ناپولیون بوناپارت ۱۸۵۲

٦ . اداره‌ٔ اخیره

رئیس موسیو تیر ۱۸۷۱
« مارشال ماق ماهون ۱۸۷۳
« موسیو ژول غروی ۱۸۷۹
« موسیو سعدی قارنو ۱۸۸۸
« موسیو قازیمیر پریه ۱۸۹۵
« رئیس حاضر موسیو فلیكس فور ۱۸۹۵

فرانسه آطه‌سی { (Ile de France) { فرانسه‌نك اسكی تقسیماتنده بیوك بر خطه اولوب، شمالاً پیقاردیه، غرباً نورماندیه، جنوباً اورلیانه ونیورنه، شرقاً دخی شامپانیه خطه‌لریله محاطدر. هان هر طرفدن انهارله محاط اولدیغندن، بو اسمله تسمیه اولنمشدر. مركزی پارس شهری ایدی. شمدیكی تقسیماتده سینه ایالتیله، سینه مع اوآزه، سینه مع مارنه، اوآزه واسنه ایالتلرینك اك بیوك قسملرینی و (لوآره) ایله (نیوره) ایالتلرینك بر كوچك پارچه‌سنی حاویدر. بو خطه اسكیدن بری طوغریدن طوغری‌یه فرانسه قرالغنه تابع اولوب، یالكز قارلوونجیان سلاله‌سنك اواخر حكومتنده قسم اعظمی فرانسه دوقه‌لرینك تحت اداره‌سنده بولنمش؛ وبونلرك قراللغه كچمسیله یكیدن فرانسه قراللرینك بلا واسطه تصرفنه كیرمشدی.

فرانسه آطه‌سی { (Ile de France) { [« موریس » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

فرانشویل { (Francheville) فرانسه‌نك اك مشهور هیكلتراشلرندن اولوب، ۱۵٤۸ ده (قامبری) ده طوغمش، و۱٦۱۵ تاریخنده وفات ایتمشدر. ایتالیاده تحصیل صنعتله بر خیلی وقت اوراده قالوب، فلورانسه آقادمیاسنك اعضاسندن اولمش؛ وبعده دردنجی هنری طرفندن فرانسه‌یه دعوت اولنه‌رق، بونك واون اوچنجی

لوبینك زماننده بر طاقم مشهور هیکللر وجوده کتیرمشدر.

فرانشه قونته { (Franche-Comté) فرانسه‌نك اسکی تقسیماتنده شرق جهتنده بر بیوك خطه اولوب، شمالاً لورنه، غرباً شامپانیه وبورغونیه، جنوباً برسه خطه‌لریله، شرقاً دخی اسویچره ایله محاط ایدی. مرکزی بزانسون شهری ایدی. قسم شرقیسنده (ژوره) سلسله‌سی ممتد اولور. ساؤنه، دوب، ان نهرلریله تابعلری بو خطه داخلنده جریان ایدرلر. هواسی طاغلرده صوغوق وآچیق یرلرده اولدجه صیجاقدر. اراضیسی منبت اولوب، باغلری چوق وشرابی مشهوردر. سائر مسکراتی وپنیری دخی مقبولدر. صنایعی خیلی ایلری اولوب، ساعت فابریقه‌لری واردر. اهالیسی ذکی، چالیشقان، اداره‌لی ومهمانواز اولوب، ایچلرنده خیلی مشاهیر یتیشمشدر. شمدیکی تقسیماتده ژوره، دوب وبوقاری ساؤنه اسملریله اوچ ایالته منقسمدر. وقتیله کاه فرانسه‌یه وکاه آلمانیه وآوستریایه تابع اولوب، اونجی قرن میلادیده آیریجه بر قونتلق صورتنده اداره اولنمغه باشلامش؛ واون دردنجی لویی طرفندن فرانسز قراللغنه الحاق اولنمشدر.

فرانق { (Francs) جرمانیه اقوامندن اسکی بر قومدر، که آلمانیه‌نك غرب شمالی جهتنده وسر، رین ومابن ایرماقلرینك مجرالری آره‌سنده ساکن اولوب، هیچ بر حکومت ودولته تابع اولمقسزین کندی باشلرنده یاشادقلرندن، حر ومستقل دیمك اولان بو اسمله تسمیه اولنمشلردی. بونلرك بر طاقلری غالیانك یعنی اسکی فرانسه‌نك شمال غربی جهتنده وبعضلری‌ده رین ایرماغنك ساحل یمیننده وقولونیه شهری اطرافنده یرلشمشلردی. میلادك ۲٤۰ تاریخنده فرانق اقوامی برنوع حکومات متفقه هیئتی تشکیل ایدیورلردی. بعده رومالیلرك تحت اداره‌سنده بولنان غالیانك سائر طرفلرینه تجاوزه باشلایوب، رومالیلره قارشی برچوق محاربه‌لر ایتمش؛ وتجاوزلرنده اصرار ایدوب، مرور زمانله کسب نفوذ وقوت ایده‌رك، روما ایمپراطورلرینك اقعاد واسقاطنه دخی قاریشمغه باشلامشلردی. بشنجی قرن میلادی اوائلنده شمالدن اقوام وحشیه کروه کروه تجاوزه باشلادقلرنده، فرانقلر خیلی وقت رومالیلره صادق قالوب، اقوام مذکوره‌یه مقاومت ایتمشلرسه‌ده، نهایت روما دولتنك سقوطنه مانع اوله‌میه‌جقلرینی آکلاینجه، کندیلری دخی بر حصه قوپارمغه شتاب ایدوب، غالیانك شمالندن باشلایه‌رق، وتدریجاً آشاغی‌یه اینه‌رك، نهایت حکمدارلری (قلوویس)ك زماننده مملکت مذکوره‌نك قسم اعظمنه مالك اولمغله، برقاچ دولت تشکیل، ومتعاقباً خرستیانلغی دخی قبول ایتمشلردر. او وقتدن غالیا مملکتنه بونلرك اسمنه نسبتله (فرانسه) نامی ویرلمکه باشلامشدر. فرانقلر مرور زمانله جرمانلقدن چیقوب فرانسزلاشمشلردر. فرانسه‌ده او وقتدن بری حکم سورن قراللر فرانقلرك نسلندن اولوب، برقاچ سلاله‌یه منقسمدر. [«فرانسه» ماده‌سنك احوال تاریخیه‌سی بحثنه مراجعت.] فرانقلر اندلس حکومت اسلامیه‌سیله هم‌حدود بولندقلرندن، واهل صلیب محاربه‌لرنده دخی الك زیاده فرانسزلر کوریندکلرندن، (فرانق) اسمی (فرنك) و(افرنج) صورتنده السنهٔ شرقیه‌ده آوروپالی معناسیله مستعمل اولوب، انکلیز، آلمان، ایتالیان وسائر اوروپا اممنه مشترکاً اطلاق اولنیور؛ وبتون آوروپایه یاخود غرب وشمال قسمنه (فرنکستان) نامی ویریلیور. فرانقلر اساساً سپاهیلك صورتنده اداره اولنور یغماکر وجنکاور بر قوم اولوب، رؤسالری دره‌بکلکی ایدرلردی.

فرانق { (Franck) فلنکلی بر عائله‌در، که اعضاسندن بش مشهور رسام کلوب، اون آلتنجی قرن میلادیده (آنور) وپارسده یاشامشلردر. بعض اثرلری موزه‌لرده موجوددر.

فرانق { (Franck) مشاهیر اطبادن اولوب، ۱۷٤٥ تاریخنده باده‌نك (روتالبن) قصبه‌سنده طوغمش، و ۱۸۲۰ ده وفات ایتمشدر. کوتینکه وپاویه دار الفنونلرنده فن طب تدریسیله مشغول اولوب، بعده عسکری خسته‌خانه‌لرینی تنظیم ایچون، ویانه‌یه جلب اولنمش؛ وبیوك ناپولیون کندیسنی فرانسه‌یه جلبه چالیشمش ایسه‌ده، تکلیفاتنی رد ایتمش ایدی. فن طب وحفظ صحته دائر وعلی الخصوص معلومات طبیه‌نك تعمیمی حقنده آلمان لساننده متعدد جلدلردن مرکب مشهور تألیفاتی واردر.

فرانقفورت { (Francfort) بو اسمله آلمانیاده ایکی بیوك شهر واردر :

برنجیسی (ماین) نهری اوزرنده اولمغله، (F.-sur-le-Main) وآلمانجه (F.-am-Main) دینلوب، غربی پروسیه‌نك (هسه‌ناسو) ایالتنده، (ویسبادن) سنجاغنده وویسبادنك ۳۲ کیلومتره شرقنده اوله‌رق، مذکور نهرك رن ایرماغنه دوکلدیکی محلدن ۳۵ کیلومتره یوقاریده وایکی کنارنده، ۵۰° ۶′ ۴۳″ عرض شمالی ایله ۲۱′ ۶° طول شرقیده و بر قاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقعدر. غایتله کوزل بر محلده مؤسس مهم وتجارتگاه بر شهر اولوب، ۱۸۰۰۰۰ اهالیسی، اطرافنده مفرح تفرجگاهلر‌له باغچه وکوشکلری، نهرك اوزرنده ۱۴ کرلی و ۳۳۰ قدم طولنده کارکیر بر کوپریسی، پك ایشلك چارشیسی، متعدد مانقه‌لری، بازار وپنایرلری، قلنتیلی ذخایر تجارتی، اطرافنده پك چوق فابریقه‌لری، مکمل موزه‌سی، بیوك کتبخانه‌لری، نباتات وحیوانات باغچه‌لری، پك واسع مطبعه‌لری وکلتیلی کتابلر نشر ایدر صحافخانه‌لری، شیلر وکوته ایله فن طباعتك موجدلری اولان کوتنبرغ، فوست و شفرك وبو شهرده ظهور ایتمش سائر مشاهیرك تونجدن هیکللری، مصنع کلیسالری وبونلرك الك بیوکنده اسکی آلمانیه ایمپراطورلرینك تتویجی آیننه مخصوص منبری وجوارنده هنکام تتویجده ایمپراطورلرك کیك صیدینه مخصوص بولنمش واسع بر اورمانی واردر. وقتیله مستقلاً اداره اولنور بر شهراولوب، آلمانیه حکومات متفقه‌سی مجلس عمومیسنك دخی محل اجتماعی ایدی. پروسیه‌یه الحاقنده استحکاماتی هدم اولنمشدر. الك اول نشر اولنان یومی غزته بو شهرده چیقوب، ۱۶۲۵ تاریخندن یعنی ۲۷۲ سنه‌دن بری الیوم دوام ایتمکده‌در. اسکی بر شهر اولوب، فرانقلر زماننده قاعدهٔ حکومت بولنمش؛ وبر چوق وقایع تاریخیه‌نك محل جریانی اولمشدر.

— ایکنجیسی (اودر) ایرماغی اوزرنده واقع اولمغله، (F.-sur-Oder) وآلمانجه (F.-an-der Oder) دینلوب، وسطی پروسیه‌نك (براندبورغ) ایالتنده وبرلینك ۸۱ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق بر قاچ دمیر یول خطنك محل تقاطعنده ۵۲° ۲۲′ ۵″ عرض شمالی ایله ۱۳′ ۱۲° طول شرقیده واقعدر. سنجاق مرکزی اولوب، ۵۵۷۲۴ اهالیسی، کوزل سوقاقلر‌له ابنیه وتفرجگاهلری، اسکیدن موجود دارالفنونی (برسلاو)ه نقل اولنمش ایسه‌ده، دیکر مکمل مکتبلری، علوم وفنون جمعیتلری، نباتات باغچه‌سی، کوزل بر کتبخانه‌سی، ایشلك تجارتی، بازار وپنایرلری ومتعدد فابریقه‌لری واردر. نهر شهره قدر سیر سفائنه صالح اولمغله بو نهرك اوزرنده برلینك اسکله‌سی حکمنده اولوب، کیتدکجه اهمیتی واهالیسی چوغالمقده‌در. اسکی استحکاماتی هدم اولنه‌رق، تفرجگاهلره تحویل اولنمشدر.

فرانقفورت { (Frankfort) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه حکومات مرکزیه‌سندن کنتوکی حکومتنك مرکزی بر قصبه اولوب، کنتوکی نهری اوزرنده وبونك (اوهیو) نهرینه منصب اولدیغی محلدن ۹۶ کیلومتره یوقاریده، ۳۸° ۱۴′ عرض شمالی ایله ۸۷° طول غربیده واقع و ۵۴۰۰ اهالیلی جامعدر. غایتله کوزل بر موقعده مؤسس اولوب، قصبه‌نك اوکنده نهرك ۱۰۰ متره وسعتی اولمغله، سفائن اورایه قدر چیقار. نهرك اوزرنده بر کوپریسی واردر.

فرانقلن { بنیامن — (B. Franklin) آمریقای شمالی ممالك مجتمعه‌سنك حکیم شهیری اولوب، انکلیز جنسیتنه منسوبدر. ۱۷۰۶ تاریخ میلادیسنده ممالك مذکوره‌نك (مساچوست) حکومتنده بوستون شهرنده طوغمشدر. فقیر بر صابونجینك اوغلی اولوب، دستکاهجیلکله بر مطبعه‌یه کیرمش؛ ونظام واداره سایه‌سنده آز وقتده اولدقجه سرمایه‌یه مالك اولوب، ۱۷۲۹ ده فیلادلفیاده کندی باشنه بر مطبعه آچه‌رق، ناموسکارانه بر ثروت ایدنمشیدی. او وقتدن منافع عمومیه‌یه خدمت ایتمك هوسنه دوشوب، بر کتبخانه ایله بر جمعیت ادبیه تأسیس، ومعارفی عوام ناس بیننده تعمیم مقصدیله بر طاقم غزته‌لر ورسائل موقوته ایله سالنامه‌لر نشر ایتمش؛ وحکومتك کندیسنه اظهار افتقار ایتمسیله، ۱۷۳۶ ده پانسیلوانیه مجلس منتخبنك کاتبی اولوب، بعده اعضالغنه کچمش؛ وعساکر ملیه‌نك تشکیلی ومکاتب وخسته‌خانه‌لر تأسیسی کبی امور نافعه

وخبیره‌نك قبولنه چالیشمشدر. بو مساعیسیله برابر
فنونله دخی توغل ایدوب، الکتریقه متعلق برچوق
کشفیاته موفق اولمش؛ و ازآن جمله الکتریق ایله
یلدیرمك بر اساس اوزرینه مؤسس اولدیغنی کشف
ایدوب، پاراتونری (یعنی دافع صاعقه‌یی) و فراقلن
صوبه‌سی دینلن بر اصول تسخین ایجاد ایتمشدی.
١٧٥٣ ده پوسته مدیر عمومیسی اولوب، ١٧٥٧ ده
وطننك منافعنی مدافعه ایچون مبعوثاً لوندره‌یه
اعزام اولنه‌رق، برخیلی امتیازات استحصالنه موفق
اولمش ایسه‌ده، ١٧٧٥ ده ممالك مجتمعه‌ده انکلیز
حکومتنه قارشی قیام ظهور ایدنجه، وطننه عودته
مسارعت ایتمش؛ و وصولنده انعقاد ایدن قونغره‌یه
پانسیلوانیه طرفندن وکیل نصب اولنه‌رق، اسباب
مدافعه‌نك استحضارنده واشینغتونه یاردیم ایده‌رك،
ممالك مجتمعه‌نك تأمین استقلالنه خدمت ایتمشدر.
١٧٧٨ ده استمداد ایچون فرانسه‌یه اعزام اولنه‌رق،
حسن قبول کورمش، وهر تکلیفنی قبول ایتدیرمکه
موفق اولمشدی. ١٧٨٨ ده امور سیاسیه‌دن
چکیلوب، ایکی سنه صکره ٨٤ یاشنده وفات ایتمشدر.
وفاتنده آمریقا مجلس عمومیسی برآی وفرانسه مجلسی
اوچ کون ماتم طوتمشدر. فراقلن حکمت طبیعیه وسائر
فنونده ید طولی صاحبی اولمغله برابر امور سیاسیه‌ده
ماهر، وفرط محبت وطنیه وحمیتله متصف واخلاق
وفن ثروتده استاد اعظم اولوب، افعالی دخی اقوالنه
موافق اولدیغندن، حرکاتی عموم ایچون بر نمونهٔ
امتثال ایدی. علم اخلاقده کندینه مخصوص براصولی
وار ایدی. برکوچك چفتلکنی فنه تطبیقا ایشلده‌رك،
اهالی‌یه علمی وعملی خواجه‌لق ایدردی. الحاصل
ممالك مجتمعه تمدن وترقیسنه باشلیجه فراقلن سبب
اولمشدر. آثاری اوچ جلد اوزره جمع ونشر واکثر
السنه‌یه ترجمه اولنمشدر. اسمی ممالك مذکوره‌ده
برچوق معموره واایالتلره ویرلمشدر.

فراقلن { سیرجون — (Sir J. Franclin) انکلتره مشاهیر بحریونندن او-
لوب، ١٨٤٥ ده قطب شمالینك آمریقا جهتندن
سفائن ایچون برطریق آچمق مقصدیله کمی ایله او
جهته عزیمت ایتمش؛ وبعده کندیسندن خبر آلنه-
مدیغندن، زوجه‌سنك مراجعتی اوزرینه، متعدد
بحریون تحریسنه کوندریلوب، بونلر قطبده بر طاقم
کشفیاته موفق اولمش؛ وهودسون قورینده قپودانی
فراقلنك کمیسی انقاضنه دسترس اولنه‌رق، ١٨٤٧
تاریخندن بوزلرده تلف اولدیغی آکلاشلمشدر. لوندره
جغرافیا جمعیتی عائله‌سنه بیوك بر مکافات ویرمشدر.

فرانقور { (Francœur) فرانسه مشاهیر ریاضیونندن اولوب، ١٧٧٣ ده
پاریسده طوغمش، و ١٨٤٩ ده وفات ایتمشدر.
علوم ریاضیه وهیئته دائر وفنونك بین العوام تعمیمی
تسهیل ایده‌جك برقاچ تألیف معتبری واردر. بعض
فنون قاموسلرینك جمع وتحریرینه دخی اشتراك ایتمش؛
وعمرینی تدریس وتألیفله کچیرمشدر.

فرانقولی { (Francoli) اسپانیه‌نك قتالونیه خطه‌سنده طراغونه اسکله‌سی
قربنده آق دکیزه دوکیلور بر قیصه ایرماق اولوب،
مذکور قصبه‌یه قریب محلده صولری جدوللرله
طافیدیله‌رق، واسع بر اووه‌یی احیا ایدیور.

فرانقونیه { (Franconie, وآلمانجه فرانکن Franken) آلمانیای وسطیده
باویره قرالفنك قسم شمالیسنی تشکیل ایدن بر خطه
اولوب، آشاغی، یوقاری و وسطی فرانقونیه اسملریله
اوچ ایالته منقسمدر. شمالاً تورینکه وصاقسه،
شرقاً چهستان، جنوباً نفس باویره، غرباً دخی
وورتمبرغ ایله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی
٢٢٩٧٤ مربع کیلومترو اولوب، ١٨٨٩٧٩٧
اهالیسی واردر. شرق جهتی طاغلق اولوب، فیختلکبیرکه
ایله فرانکنوالد طاغلری ممتد اولور. تمامیله رین
ایرماغی حوضه‌سنده بولنوب، باشلیجه نهری (ماین)
ایله بوکا تابع (رنیج) و (ساله) چایلریدر. اسکی
فرانقونیه دوقه‌لقنك قسم شرقیسندن عبارتدر.
[زیاده تفصیلات ایچون «باویره» ماده‌سنه مراجعت.]

فرانقونیه { دوقه‌لغی (Duché de Franconie) اسکی آلمانیه ایمپراطور-
لغنك مرکب اولدیغی اون دائره‌نك بری اولوب، ابتدا
فرانقلرك تحت ضبطنده اولمغله، فرانسز تورینکه‌سی
وشرق فرانسه تسمیه اولنمش؛ واوننجی قرن میلادیده
دوقه‌لق صورتنده براداره‌یه تحویل اولنه‌رق،
فرانقونیه تسمیه اولنمشدی: چهستان، باویره، سوآبه،
یوقاری وآشاغی رین، یوقاری صاقسه و تورینکه

دائره‌لریله محاط ایدی. آلمانیه دوائرینك اك كوچكی ایسه‌ده، اك معمور ومعمی اولوب، بر طاقم مستقل شهر وقصبه‌لری و پسقپوسلق دائره‌لرینی دخی حاوی ایدی. مركزی (نورمبرغ) شهری ایدی. فرانقونیه دوقه‌لرندن بر قاچی آلمانیه ایمپراطوری اولمشیدی. اون اوچنجی قرن میلادی اواخرنده فرانقونیه بر چوق كوچك دره‌بكلكلرینه منقسم اولوب، بونلرك هر بری كسب استقلال ایتمكله، دوقه‌لغك یالكز اسمی قالمش؛ و بعده تورینكه ایله برلشدیریلوب، ١٥١٢ ده ایمپراطورلغه الحاق اولنمش؛ و ١٨١٤ ده بیوك ناپولیونك سقوطنده قسم شرقیسی باویره‌یه الحاق، وقسم غربیسی حكومات متجاوره بیننده مقاسمه اولنمشدر.

فرانقه‌ویلا { (Francavilla) بو اسمله ایتالیاده برقاچ قصبه اولوب، اك بیوكلری بروجه آتیدر:

(فرانقه‌ویلافونتانه) كه اوترانته ایالتنك برندیسی قضاسنده وبرندیسینك ٣٢ كیلومتره غربنده واقع اولوب، ١٧٠٠٠ اهالیسی، دباغخانه‌لری وبز، بوكلی اتكه وچوراب فابریقه‌لری واردر.

—(فرانقه‌ویلا دی سیچلیه) كه سیچلیه جزیره‌سنده مسینه ایالتنك (قاسترو رآله) قضاسنده وقاسترو رآله‌نك ٣٦ كیلومتره جنوب غربیسنده و (القنطره) نهری اوزرنده واقع اولوب، ٤٢٠٥ اهالیسی وایپك وپاموق ایپلیكخانه‌لری واردر.

فرانكر { (Franeker) فلمنكك (فریزه) ایالتنده (لیواردن) قضاسنده ولیواردنك ١٦ كیلومتره غربنده ور جدولك اوزرنده واقع بر قصبه اولوب، ٤٧٠٠ اهالیسی، ایپلیكخانه‌لری وصابون وطوغله فابریقه‌لری واردر. بو قصبه‌ده ١٥٨٥ ده تأسیس اولنمش بر دارالفنون وار ایكن، ١٨١١ ده بیوك ناپولیون طرفندن لغو اولنمشدر.

فرانكنبرغ { (Frankenberg) صاقسه قراللغنك (اسویجقاو) ایالتنده (شمنیج) قضاسنده وشمنیجك ١٣ كیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ١٠٤٦٠ اهالیسی، مصنع بر كلیساسی، ایپلیكخانه‌لری وباصمه ایله ایپكلی قاش فابریقه‌لری واردر.

فرانكنتهال { (Frankenthal) باویره‌نك رین پالاتیناتی ایالتنده رین ایرماغی ساحل یسارندن ٣ كیلومتره مسافه‌ده اسپیره قضاسنده واسپیره‌نك ٢٨ كیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ٧٨٤٠ اهالیسی وچاك وتل وساڅره فابریقه‌لری واردر.

فرانكنشتاین { (Frankenstein) پروسیه‌نك سیلزیه خطه‌سنده برسلاو سنجاغنده وبرسلاوك ٦٠ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق برقاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٧٤٨٥ اهالیسی، لنكیت معدنی، ماكینه فابریقه‌سی، بغدای وكتان وتوتون تجارتی، اسكی برقلعه خرابه‌سی وجوارنده ایكنجی فردریق طرفندن چهستانی حدودنده یاپلمش مشهور (سیلبربرغ) قلعه‌سی واردر.

فرانكنهاوزن { (Frankenhausen) آلمانیه‌ده (اشوارچبورغ رودولستاد) پرنسلكنك (اونتر هرشتافت) ایالتنده ورودولستادك ٧٦ كیلومتره شمال غربیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٥٥٠٠ اهالیسی، لنكیت معدنی، میاه معدنیه‌سی، قابلیجه‌لری وآلات موسیقیه فابریقه‌لری، بر اسكی قلعه خرابه‌لری وبیوك بر مغاره‌سی واردر.

فراؤرت { (Phraorte) اسكی یونان مورخلری آثارنده واونلردن مأخوذ اوله‌رق آوروپا تواریخنده (مدیا) مملكت قدیمه حكمدارانی صره‌سنده مذكور اولوب، (دیوكس) ك اوغلی اولدیغی، وبرچوق یرلر ضبط ایتدكدن صكره، آثوریلر طرفندن مغلوب اولوب، (كی آخار) ك كندیسنه خلف اولدیغی بیان اولنیور. ایرانیلرك كندی تاریخلرنده بو حكمدارك اسمی بولنمه یعنی بو بابده ایكی تاریخی تطبیقه موفق اوله‌مدق. توراتده (آرفاحشاد) اسمیله یاد اولنان حكمدارك عینی اولدیغی دخی ظن اولنمشدر.

فراؤشتاد { (Fraustadt) شرقی پروسیه‌نك پوزن سنجاغنده وپوزنك ٩٠ كیلومتره جنوب غربیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٦٣٩٥ اهالیسی، یوك وكتان منسوجات دستكاهلری وجوارنده‌كی تپه‌لرده یل دكرمنلری

واردر. ۱۷۰٦ تاریخنده اسوجلیلر بو قصبه‌ده روسلرله لهلیلری مغلوب ایتمشلردر. لهلیلر عندنده اسمی (وشووه) در.

فراوی { (ابو عبد الله کمال الدین محمد بن الفضل الصاعدی) مشاهیر فقها ومحدثیندن اولوب، ٤٤١ تاریخنده نیشابورده طوغمش؛ واوراده تحصیل علم ایتدکدن صکره، بغداده عزیمتله، ابو اسحق شیرازی وابو بکر بیهقی وابو القاسم قشیری وامام الحرمین‌کبی ائمه‌دن استماع ایدوب، حجازه دخی سیاحت وایفای حج ایتمش؛ وبغداد ونیشابورده وعظ وتدریس وافاده ایله اشتغال ایدوب، ٥٣٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. روایتنده امین ومعتمد اولوب، حقنده «الفراوی الف راوی» یعنی فراوی بیك راوی ذکر دیرلردی. اجدادی خوارزمك (فراو) قصبه‌جغندن اولمغله، بو نسبتله شهرت بولمشدر.

فراهان { [«فرهان» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

فرایبرغ { (Freiberg) آلمانیه‌ده صاقسه قرالغنك درسده ایالتنده وددر. سده‌نك ۳٥ کیلومتره غرب جنوبیسنده وبر قاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۲۰۳٥۰ اهالیسی، صیرمه‌لی اقمشه، چوخه، دانتله، بوك ایپلیك فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری، بویاخانه‌لری، جوارنده کومش معدنلری، مکمل بر معدنیات مکتبی وکوچك لکن مهم بر علم الارض موزه‌سی واردر. قصبه‌نك وجوارلرینك اهالیسی معدنجیلکده‌کی مهارتلریله مشهور اولوب، معادن اخراجیچون دنیانك هر طرفنه کیدرلر. علم الارضه دائر الك اولکی کشفیات دخی فرایبرغده وقوع بولمشدر.

— بو اسمله آوستریا ومجارستان دولتنك (موراویه) خطه‌سنده (نایتیچاین) سنجاغنده ونایتیچاینك ۱٥ کیلومتره شرق شمالیسنده دخی قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٩٥٠ اهالیسی، بیوك برچوخه فابریقه‌سی وبوکسك قله‌لی مصنع بر کلیساسی واردر.

فرایبورغ { (Freiburg) آلمانیه‌ده بو اسمله بر قاچ قصبه اولوب، شایان تذکار اولانی سیلزیاده برسلاو سنجاغنك (اشوایدنیج) قضاسنده واشوایدنیجك ۱۳ کیلومتره غربنده واقع اولانیدر، که ۷۸٥۰ اهالیسی ومنسوجاتله اجزاء کیمیویه فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری واردر.

فرایسینکن { یاخود فرایسینغ (Freising,) (Freisingen) باویره‌نك بو. قاری باویره ایالتنده ومونیخك ۳۰ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق طونه‌یه تابع (ایسار) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۲٥٥ اهالیسی واردر.

فرایئوالده { (Freinwalde) بروسیه‌ده براندبورغ ایالتنك بوچدام سنجاغنده وبرلینك ٥۳ کیلومتره شمال شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦۰۱۰ اهالیسی، لنکیت معدنی، قاپلیجه‌لری وقراله مخصوص بر سرایی واردر.

فَرَبْر { ماوراء النهرده جیحون ایله بخارا آره‌سنده وجیحون قربنده اسکی بر قصبه اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر.

فَرَبْری { (ابو عبد الله محمد بن یوسف) مشاهیر محدثیندن اولوب، «جامع صحیح» ی بخاری حضرتلرینك کندیسندن روایت ایدنلرك اخیریدر. ۳۲۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. آنف البیان (فربر) قصبه‌سندن ایدی.

فرتو { (Fertö) مجارستانك غرب جهتنده (لیته) ایله (باقونی) طاغلری آره‌سنده و(سوپرون) ایله (موسون) ایالتلری بیننده بر کول اولوب، شمالدن جنوبه بویی ۳۲ کیلومتره واکی ۸ ایله ۱۲ کیلومتره آره‌سنده‌در. حذاسی طونه مجراسندن ۱٥ متره آلچق اولوب، بو مجرادن بعض تپه‌لرله آیرلمش ایسه‌ده، شرق جهتنده‌کی چایرلق اووه‌نك خندقلرندن نهر مذکورك طغیاننده صولر بو کوله طولار؛ وبو سببدن بعضاً توسع ایدوبده بعض دفعه تبخراتله بسبتون قورومق [illegible]سنه کلیر.

فرته ماسه { (Ferté-Macé) فرانسه‌نك (اورنه) ایالتنده (دومفرون) قضاسنده ودومفرونك ۲۲ کیلومتره شرقنده ناحیه

مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٠٥٠ اهالیسی، ممتنا منسوجات فابریقه‌لری وصنایع اوطه‌سی واردر. — فرته اسمی دیکر اسملره اضافتله فرانسه‌ده دیکر بر قاچ کوچك قصبه وقریه‌یه‌ده علم اولمشدر.

فرتیت { دار — (Dar-Fertit) سودانك شرقیده بر بیوك خطه اولوب، ٦° ٤٠′ ایله ٨° ١٠′ عرض شمالی و ٢٣° ٣٠′ ایله ٢٤° ٥٠′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. شمال شرقی قسمنك صولری نیلك نابعلرندن بحر الغزاله، جنوب غربی جهتنك میاه جاریه‌سی قونغو ایرماغنه، منتهای غربینك صولری‌ده چاد کولنه دوکیلن (شاری) ایرماغنه دوکیلور. بو وجهله میاه جاریه‌سی آفریقانك هر طرفنه آقدقه، یوکسك بر موقعده بولندیغی آکلاشیلیور. شمالاً (دارفور) وجنوباً (نیام نیام) مملکتلریله محدوددر. اهالیسی بسبتون زنجی اولمیوب، سیاه اوله‌لقری حالده، سیمالری دوزکون وقافقاس عرقنه منسوبدر. قبائل مختلفه‌یه منقسم اولوب، جمله‌سی مسلمدرلر. نیام نیاملرله دائمی صورتده مخاصمانده بولنورلر. اسکیدن بری بر طاقم اسیرجیلر بو خطه‌ده یرلشوب، بعده نوبه‌لیلر فیل دیشی تجارتنی آچمشلردی. ١٢٩١ تاریخنده خدیویت مصریه طرفندن عسکر سوق اولنه‌رق، دارفرتیت تحت انضباطه آلنمش ایکن، متمهدینك ظهورندن صکره بو اداره منتظمه‌دن چیقوب، شمدی سائر سودان شرقی ایله برابر بونك خلفلری یدنده بولنیور.

فَرَج { (ملك ناصر ابو السعادات) مصروشامده حکومت سورن ملوك چراکسه‌نك ایکنجیسی اولوب، ملك ظاهر سیف الدین برقوقك اوغلیدر. ٨٠١ تاریخنده، پدرینك وفاتی اوزرینه، اون یاشنده ایکن، تخته چیقوب، ایکی سنه صکره حلب وشام جهتلری تیمورلنك طرفندن ضبط اولنمش؛ ومصر عسکری دهشته دوچار اولوب، قاچقله، بعده چراکسه بیننده نفاق دوشه‌رك، نهایت ٨٠٨ ده صاحب ترجمه فرار واختفا ایتدیکندن، برادری عبدالعزیز تخت مصره اقعاد اولنمش ایسه‌ده، اوچ آی صکره فرج ظهور ایدوب، تختی استرداد ایده‌رك، برادرینی قتل ایتدیرمش؛ ودها آلتی بچق ییل حکومت سوردکدن صکره، مظالم واقعه‌سندن طولایی خلق غلو ایدوب، ٨١٥ تاریخنده امراسندن شیخ نوروز ایله دمشق قربنده ایتدیکی محاربه‌ده قتل، ونعشی مزبله‌ده ترك اولنمشدی.

فَرَج { اندلسده وادی الحجاره دخی دینلن والیوم اسپانیولرجه بو اسم عربیدن غلط اوله‌رق (غوآدالاجاره) دینلن شهرك نام دیکر عربیسیدر. [« غوآدالاجاره » ماده‌سنه مراجعت.]

فرج { فارسك منتهای شرقنده بر قصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر.

فَرَج الله { عن اصل ایران شعراسندن اولوب، تبریزلی ایدی. اوراحاکمی شهزاده قاسم میرزانك کتابجیسی ایکن، بعده تجارت طریقیله استانبوله کلمش؛ و ١٢٦٨ ده وفات ایدوب، یوشع جوارنده دفن اولنمشدر. ترکجه وفرانسزجه‌یه دخی آشنا ایدی. شو مطلع اونکدر:

رخ جانانی کورمك دائما فکر و خیالمدر
سمندرتك ینار آتشده اولمق حسب حالمدر

فرجان { (تثنیه صیغه‌سیله) اوائل دور اسلامده خراسان ایله سیستانه مشترکاً ویریلن اسمدر.

فرجله { (Frégelles) ایتالیانك اسکی لاتیوم خطه‌سنده (وولسق) قومنه مخصوص بر شهر قدیم اولوب، قبل المیلاد ٤٩٥ تاریخنده رومالیلر طرفندن ضبط اولنمش؛ وبعده اهالیسی قیام ایتدیکندن، ینه قبل المیلاد ٣٢٩ و ٣١٤ تاریخلرنده یکیدن ضبط، وروما مهاجرلریله اسکان، وقبل المیلاد ١٢٥ ده تکرر ایدن عصیان اوزرینه (اوپیموس) طرفندن کاملاً تخریب ایدلمش ایدی. الیوم (چیرانو) اسمیله کوچك بر قصبه‌در.

فرجنال { (Frejenal) اسپانیه‌نك استرا مادوره خطه‌سنده (باداخوز) ایالتنده وباداخوزك ١٠٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی واسکی بر قلعه‌سی واردر.

فرح { فرس شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (فرح الله شوستری) ایرانده‌کی شوستر سمتلرندن اولوب، هندستانه رحلتله دکننك حیدرآباد

شهرنده اورا حكمدارينك التفات واحسانلرينه نائل اولمشيدی. شو بيت اونكدر:

مغان كه دانهٔ الكور آب ميسازند
ستاره ميشكنند آفتاب ميسازند

— ايكنجيسی (فرح‌الله برخی) بودخی عن‌اصل ايرانلی‌اولوب، هندستانه سياحت ايتمشيدی. بعضلری (فرج الله) يازمشلر، وبعضلری آنف الترجه فرح‌الله شوستربنك عينی اولديغنی ادعا ايتمشلردر. شو بيت جملهٔ اشعارندندر:

ای صبر بارك الله رحمت بيادیٔ تو
مارا بدست هجران بكذاشتی و رفتی

— اوچنجيسی هندستانده لاهور مضافاتندن (امن آباد) قصبه‌سندندر. شو ايكی بيت جملهٔ اشعارندندر:

سحر ديدم زبار غنچه شاخ نازكی خم شد
بياد آمد سلام يار ومن از خويشتن رفتم
رسد چون وارث ميت بماتم خانه شور افتد
قيامت رفت بروادی چو مجنون مرد ومن‌رفتم

فرح آباد { ايرانك مازندران ايالتنده وبحر خزر ساحلنده اوله‌رق (ر. فروش) ك ٣٠ كيلومتره شمال شرقيسنده و (تجان) نهری منصبنده بر قصبه واسكله اولوب، شاه عباس ماضی زماننده ٦٠٠٠٠ اهاليسی وار ايكن، شمديكی حالده يالكز بيك‌قدر نفوسی واردر. شاه مشاراليهك بر بيوك سراينك خرابه‌لری موجوددر.

فرح آباد { هندستانك آكره ايالتنده وآكره‌نك ١٤٥ كيلومتره شرقنده اوله‌رق كنك ايرماغنك ساحل يميننده بر شهر اولوب، ٧٠٠٠٠ اهاليسی، نوابلره مخصوص بيوك برسرايی، ضربخانه‌سی، ابيك وپاموق‌منسوجات دستكاهلری وكشميرله ايشلك تجارتی واردر.

فرخنكر { هندستانك دهلی‌ايالتنده ودهلينك ٥٠ كيلومتره جنوب غربيسنده كوچك بر حكومت اسلاميهٔ ممتازه‌نك مركزی بر قصبه اولوب، ١٠٧٣٠ اهاليسی واردر.

فرخار { تركستان شرقيده خطاوكاشغرجهتنده بر ولايت اولديغی وبوندن بشقه تركستانده ايكی فرخار دها بولنديغی بعض كتب فارسيه‌ده كورلمشدر.

فرخاری { قدمای شعرای فرسدن اولوب، تركی الاصلدر. امير كيكاوسك خدمتنده بولنمش؛ و «وامق وعذرا» حكايهٔ معهوره‌سنی سلك نظمه چكمشدر.

فرخ افندی { متأخرين علما وشعراء عثمانيه‌دن اولوب، قريمی الاصلدر. ١٢٥٦ تاريخنده وفات ايتمشدر. ارباب ثروتدن اولوب، بعض مبرّاتی دخی واردر. بعده ماملكی قضازده اولمشيدی. تركجه بر تفسير شريفی واردر؛ ومثنوينك يدنجی جلدينی دخی تحيفينك كينه ذيلاً ونظماً ترجمه ايتمشدر. ديكر خيلی اشعاری دخی اولديغی مروی ايسه‌ده، كنديسی‌امحا ايتمشدی.

فرخ زاد { فرس ملوك قديمه‌سندن اولوب، ساسانيان سلاله‌سنك يكرمی سكزنجی حكمداری وخسرو پرويزك اوغليدر. شيرويه‌دن صكره ظهور ايدن تشويشاتی متعاقب ايران كبراسی سلالهٔ قديمه‌يه منسوب بر حكمدار جستجوسنه قويلمغله، روم ديارنده خسرو پرويزك بر اوغلی بولنديغنی خبر آله‌رق، صاحب ترجمه‌يی جلب، وتخته اقعاد ايتمش‌اولدقلری مرويدر. فرخ‌زاد يالكز بر آی حكومت سوروب، بندكانندن بری طرفندن مسموماً وفات ايتمشدر. بونك خلفی سامانيانك اخيری اولان يزدكرددر.

فرخ‌زاد { غزنويلرك يعنی آل سبكتكين ملوكنك سكزنجيسی اولوب، ملوك مذكوره‌نك اوچنجيسی اولان مسعودك اوغلی ومؤسس دولت سلطان محمودك تورونيدر. ٤٤٤ تاريخنده عمی عبدالرشيدك وبونك قاتلی طغرلك قتلندن صكره غزنه‌ده تخته قعودله، ٦ سنه كمال عدالت ومرحمتله حكومت سوردكدن صكره، ٤٥٠ تاريخنده وفات ايتمشدر.

فرخ‌سير { (محمد) دهليده حكومت سورن ملوك تيموريه‌دن اولوب، عظيم‌الشان بن بهادر شاه اول بن‌عالمكيرشاهك اوغليدر. ١٠٩٨ تاريخنده دنيايه كلمشدر. پدری برادری جهاندار شاهله ايتديكی محاربه‌ده قتل ايدلمش‌اولمغله، جهاندارك جلوسنده صاحب ترجمه بنكاله‌يه قاچمش؛ وبعده سيد حسين علی خانك سعييله اله آبادده

عسكر ترتيب ايدوب، جهانداره قارشى ايتديكى محاربه‌ده غالب كلەرك، ١١٢٤ تاريخنده دهلى تختنه قعود ايتمش؛ و برادرى عبدالله خانى قطب الملك عنوانيله وزير و مرقوم سيد حسينى امير الامرا ايتمشيدى. آلتى سنه ايله اوچ بچق آى حكومت سوردكدن صكره، ١١٣١ تاريخنده موى اليه قطب الملك ايله ديكر بر برادرى اوزرينه خروجله كنديسنى اسقاط وحبس و بعده قتل ايتمشلردر. معهود انكليز قومپانيه‌سى اك اول بونك زماننده بعض امتيازاته نائل اولمشيدى.

فرخ فال { دهلى ملوك تيموريه‌سندن همايون شاهك اولادندن اولوب، ٩٦٢ تاريخنده كابلده طوغمشدر.

فرخنده { (مير — على خان) نظام عنوانيله هندستانك دكن جهتنده حكومت سورن ملوكدن اولوب، ١٢٥٧ تاريخنده پدرى اسكندر جاهه خلف اوله‌رق حيدرآباد تختنه قعود ايتمشدر.

فرخى { (ابو الحسن على بن قلوغ) اعاظم شعراى ايراندن و سلطان محمود غزنوينك خدمتنده بولنان شعراى سبعه‌دن اولوب، بر روايتده ترمذلى وبر روايتده سيستان ديارندندر. ايكنجى روايته كوره سيستان حاكمى امير خلفك بنده زاده‌سى اولوب، امير مشاراليهك استيصالندن صكره بر مدت بردهقانك خدمتنده بولنمش؛ وبعده بلخ حاكمى امير نصر بن ناصرك يانته كيدوب، بونك مدحنده بعض قصيده‌لر نظم ايتمكله، التفات واحساننلرينه نائل، واورادن غزنه‌يه عزيمتله، سلطان محمود سبكتكينك خواص شعراسى و عنصرينك شاكردانى زمره‌سنه داخل اولمش؛ وپادشاه مشار اليهك جوائزندن مال فراوان قزانمش ايدى. سمرقنده كيدر ايكن قطاع طريق طرفندن صويلمغله، اموال مسروقه‌سنك پادشاه مشاراليه طرفندن تضمين اولنديغى مرويدر. ديوان اشعارى ماوراء النهرده بيوك شهرت قزانمشيدى. صنايع شعره متعلق «ترجمان البلاغه» عنوانيله بر اثر معتبرى دخى واردر. شو برايكى بيت جمله اشعارندندر:

تاپرند نيلكون بر روى پوشد مرغزار
پرنيان هفت رنك اندر سر آرد كوهسار

خاكرا چون ناف آهو مشك زايد بيقياس
بيدرا چون پرطوطى برك رويد بيشمار

فرخى { اونتجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن دخى ايكى ذاتك مخلصيدر: برنجيسى صاروخان سنجاغنك آق حصار قصبه‌سندن اولوب، اوراده كتابت وتوليتله قناعت ايتمشدى. شو بر ايكى بيت اونكدر:

پادشاهم خاتم لعل در افشانكمى وار
عالمه حكم ايتمكه مهر سليمانكمى وار

خوان حسنكده نه‌دندر كوسترسك لعلكى
اى افندم بن قولكه يوقسه احسانكمى وار

— ايكنجيسى قسطمونيلى اولوب، عزلت كزين بر آدم ايدى. بين الخلق شهرت وشيوع بولمش بعض مقطعات ومطالعى واردر. شو بيت اونكدر:

عالمك چون كذران اوزره درر عيش وغمى
نى مسرور و ملول ايتميه ذوق والمى

فرد { (ابو الحسن بن شاه نعمة الله) فرس متاخرين شعراسندن اولوب، ١٢٦٥ تاريخنده وفات ايتمشدر. مرتب ديوان اشعارى واردر.

فردريچيا { (Fredericia) دانيمارقه‌نك يوتلاند خطه‌سنده وكوچك (بلت) بوغازينك مدخلنده اوله‌رق (ريبه) قصبه‌سنك ٦٠ كيلومتره شمال شرقيسنده بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى واستحكاماتى واردر.

فردريق { (Frederic) بو اسمله آلمانيه‌ده اوچ ايمپراطور كلمشدر:

برنجيسى (باربروس) يعنى قرمزى صقاللى لقبيله ملقب اولوب، سوآبه دوقه‌سى يكچشم فردريقك اوغليدر. ١١٢١ تاريخ ميلاديسنده طوغوب، ١١٥٢ ده عمى اوچنجى قونرادك وفاتى اوزرينه ايمپراطورلق تختنه كچمش؛ واهستان ايله دانيمارقه وآرله حكومتلرينى تحت اطاعتنه آلدقدن صكره، ايتاليادە بر طاقم دوقه‌لقلرى ضبط و استردادله اوغراشه‌رق، بونلرك حاميسى اولان پاپا اوچنجى آلكساندر ايله بوزشمش؛ وبونك طرفندن آفروس ايديلوب، عفوينى استحصال ايچون آياقلرينه قپانمق مجبوريتنده بولنمش؛ وبعده ١١٨٩ ده يوز بيك عسكرله اهل صليبه قاتلوب، عسكرى كاملاً تلفه،

وكنديسى سلفكه نهرنده غرق اولمشدى. اوغلى آلتنجى هنرى خلق اولمشدر.

— ايكنجيسى آلتنجى هنرينك اوغلى و برنجى فردريقك تورونى اولوب، ١١٩٧ ده پدرينه خلف اولمش ايسه‌ده، ايمپراطورلق ادعاسنده بولنان برونسويق پرنسى اوتون وسوآبه پرنسى فيليب ايله اوغراشوب، نهايت ١٢١٨ تاريخنده، براهل صليب سفرى ايتمك شرطيله، پاپا اوچنجى اينوسانك معاونتنه مظهراولمغله، صرقومانه غلبه چاله‌رق، ايمپراطورلقده تقرر ايتمش؛ وآنجق سوزنده طورمديغندن، پاپا طقوزنجى غرغوآر طرفندن آفروس اولدقدن صكره، ١٢٢٨ ده اهل صليب ايله شرقه عزيمت ايدوب، بلاحرب قدسى ملك كاملدن آله‌رق، قدس قرالى عنوانى آلمش؛ وآنجق بعض حركات مخالفه‌ده بولنمغله، پاپا طرفندن يكيدن آفروس اولوب، عودتنده ايتاليانك برقاچ جهتى عصيانده بولمغله، بو فسادلرى باصديرركن، چوق شدت كوستروب، طائفهٔ رهبان حقنده دخى بو معامله‌يى دريغ ايتمه‌مش، وكليسالرى يغما ايتديرمش ايدى. بونك اوزرينه پاپا دردنجى اينوسان طرفندن اسقاطى اعلان اولنه‌رق، تورينكه پرنسى (هنرى راسپون) ايمپراطورلغه نصب اولنمش؛ و فردريق ١٢٥٠ ده كدر ومأيوسيت وتعبندن تلف اولمشدر. ظالم وسفيه ايديسه‌ده، پك ذكى وعالم وبرقاچ لسانه آشنا اولمغله، ممالك اسلاميه‌دن كتيرمش اولديغى بر طاقم كتب عربيه‌يى وازآن جمله آرسطو وبطليوسك آثار مترجمه‌سنى لاتينجه‌يه ترجمه ايتديرمش؛ وشرقده كورديكى آثار مدنيت وعمرانى تقليده چاليشه‌رق، آوروپا مدنيتنك اويانمه‌سنه خدمت ايتمشدر. برنجى فردريق ناميله سيجيليتينك‌ده قرالى ايدى.

— اوچنجيسى «صلحپرور» لقبيله ملقب اولوب، آوستريا دوقه‌سى ارنستك اوغليدر. ١٤١٥ ده طوغوب، ابتدا بشنجى فردريق ناميله آوستريادوقه‌سى اولدقدن صكره، ١٤٤٠ ده، ايكنجى آلبرتك وفاتى اوزرينه، آلمانيه ايمپراطورلغنه انتخاب اولنه‌رق، كوشك برآدم اولمغله، مجارقرالى (مانياس‌قوورون) ك عثمانليلره قارشى طلب ايتديكى امدادى ايده‌مديكندن، موى‌اليه عثمانليلرله مصالحه ايتدكدن صكره، ويانه‌يى ضبط ايدوب، ١٤٩٠ تاريخنه‌دك بش سنه محافظه ايتديكى كبى، (شارل تمرر) دخى كنديسندن وين ممالكى اوزرينه اولان حقوق حكمرانى‌يى آلمش ايدى. مع‌هذا اوغلى ماقسيميليانه بورغونيه وارثه‌سى ماريه‌يى تزويج ايتمكله آوستريا خاندانك استقبالنى تأمين ايتمشدى. ١٤٩٣ ده وفات ايتمشدر.

— ينه آوستريا دوقه‌لرندن «كوزل» لقبيله ملقب فردريق دخى ١٣١٤ تاريخنده، يدنجى هنرينك وفاتى اوزرينه، آلمانيه ايمپراطورلغنه بعض طرفلردن انتخاب اولنمش ايسه‌ده، باويره پرنسى لويى اكثريت قزانديغندن، بينلرنده محاربه آچيلوب، ١٣٢٢ ده فردريق مغلوب واسير اولمش؛ واوچ سنه محبوس قالدقدن صكره، علناً ورسماً ايمپراطورلق ادعاسندن صرف نظر ايتمكه اجبار اولنمشدى.

فردريق { پروسيه قراللرندن دخى بو اسمله ايكى كشى كلمشدر:

برنجيسى ١٦٥٧ تاريخنده طوغوب، ١٦٨٨ ده اوچنجى فردريق ناميله پدرى فردريق ويلهلم يرينه براندبورغ پرنسى اولمش؛ وعثمانليلره قارشى واقع اولان امدادينه مكافاة، ١٧٠٢ ده ايمپراطور لئوپولد طرفندن پروسيه دوقه‌لغى قراللغه تحويل ايله، كنديسى ايلك قرالى طانيلمش ايدى. كريم وسخى وترقى‌پرور برآدم اولمغله، ارباب علم وهنرى جمع وحمايه ايده‌رك، (هاله) دارالفنوننى ورسم آقادمياسيله برلين آقادمياسنى بالتأسيس بوكا حكيم شهير ليبنيچى رئيس نصب ايتمش؛ وصنايعى پك ايلرى كوتورمش ايدى. ١٧١٣ ده وفات ايتمشدر.

— ايكنجيسى «بيوك» لقبيله ملقب اولوب، برنجى فردريق ويلهلمك اوچنجى اوغليدر. ١٧١٢ ده طوغوب، ١٧٤٠ ده پروسيه قرالى اولمش؛ واو سنه ايمپراطور آلتنجى شارلك وفاتيله قيزى ماريه ترزه‌نك آلمانيه تختنه چيقمسندن بالاستفاده، سيلزيه خطه‌سنى استيلا، وبرآره‌لق فوت ايتمش ايسه‌ده، ١٧٤٥ ده استرداد ايتمش؛ وبعده اون سنه سورن صلح واسايش اثناسنده پروسيه‌ده علوم ومعارف وتجارت وصنايعى ايلريلتمش؛ وفرانسه‌دن وولتر، ديدرو، دالمبرت وسائر حكماء عصرينى سراينه جلب ايله، حقلرنده پك چوق حرمت والتفات كوسترمش؛ وكنديسى دخى

علوم وادبياته انتسابله فرانسزلسانده منظوم ومنثور
برچوق تأليفاته موفق اولمش ايدى. پروسيه‌يه
هرجهتجه او درجه‌ده ترقى ايتديرمشدى، كه دول
متجاوره‌يى انديشه‌يه دوشورمشيدى. آوستريا دولتى
فرانسه، روسيه، ساقسه واسوج دولتلريله بالاتفاق
فردريقه اعلان حرب ايتمكله، ۱۷۵۶ ده يدى
سنه‌لك محاربه دينمكله مشهور جداله باشلانه‌رق،
خارق‌العاده مساعيسيله برابر برآره‌لق مغلوب اولمغله،
ممالكنك قسم اعظمنى غائب ايتمش ايسه‌ده، متعاقباً
۱۷۵۷ ده آوستريا و فرانسه عساكر متفقه‌سنى
مغلوب ايتمكله، غائب ايتديكى يرلرى استرداد، وسيلزيه‌يى
دخى كنديسنه ترك ايدن هوبرتسبورغ معاهده‌سنى
امضا ايتمشدى. بو اوزون محاربه‌دن صكره يكيدن
اصلاحات وترقيات داخليه ايله اوغراشمغه باشلايوب،
ممالكنه بيوك بر ثروت ورفاه قزاندرمش؛ وامور
مذهبيه‌ده مثلى نامسبوق بر بيطرفلق كوسترمشدر.
۱۷۷۲ ده آوستريا وروسيه ايله بالاتفاق لهستانك
مقاسمه‌سنه حصه‌دار اولمش؛ و ۱۷۷۸ ده ايمپراطور
ايكنجى ژوزفك باويره‌يى ضبط ايتمسنه مانع اوله‌رق،
۱۷۷۹ معاهده‌سى امضاسنه مجبور ايتمشدى. ۱۷۸۶
تاريخنه‌دك ۴٦ سنه حكومت سوردكدن صكره
۱۷۸٦ ده وفات ايتمشدر. فن حربده يك ماهر،
علوم وفنونده بهره‌دار، ادارهٔ امور دولتده واصلا-
حات وترقياته مقتدر وبحق بيوك برحكمدار اولوب،
بركوچك قرالق حالنده بولديغى مملكتنى بر بيوك
دولت حالنه قويمش؛ ومدت حكومتنده بتون آوروپا
امور عموميه‌سنده حكم ونفوذينى اجرايه مقتدر
كورنمشدر. تأليفات ومخابرات وسائر آثار قلميه‌سى
جمع و ۳۰ جلد اوزره نشر اولنمشدر. بيوك ناپوليونك
اولديغى كبى، بونك دخى برچوق نوادر و غرائب
واقوال حكيمانه‌سى واردر.

فردريق { دانيمارقه‌ده دخى بو اسمله آلتى حكمدار كلمشدر :

برنجيسى برنجى قرستيانك اوغلى اولوب، ۱۴۷۱
تاريخنده طوغمش؛ و ۱۵۲۳ ده اسقاط اولنان يكنى
ايكنجى قرستيانك يرينه دانيمارقه و نوروج قرالى
اولوب، اسوج قرالى كوستاو واسه ايله بالاتفاق
وزادكانك كوكلرينى آله‌رق، حكومتنى تامين،
والكاسنه پروتستانلغى ادخال ايتمشدى. مرقوم
ايكنجى قريستيانى وعدينه قارشى محبوس طوتمشدر.
اون سنه حكومت سوردكدن صكره ۱۵۳۳ ده
وفات ايتمشدر.

— ايكنجيسى اوچنجى قريستيانك اوغلى اولوب،
۱۵۳۴ ده طوغمش؛ و ۱۵۵۹ ده پدرى يرينه
دانيمارقه ونوروج قرالى اولوب، هولشتاين دوقه‌لريله
مقاسمه ايتديكى (ديتمارسه) يى ضبط، واسوج قرالنه
قارشى بلا سبب طول مدت محاربه ايتمشدر. علوم
ومعارفى ترقى ايتديروب، منجم شهير (تيهوبراهه) يه،
مشهور اورانينبورغ رصدخانه‌سنى تأسيس ايچون،
(هون) آطه‌سنى ترك واعطا ايتمشدى. ۲۹ سنه
حكومت سوردكدن صكره، ۱۵۸۸ ده وفات ايتمشدر.

— اوچنجيسى دردنجى قريستيانك اوغلى او-
لوب، ۱٦۰۹ ده طوغمش؛ و ۱٦۴۸ ده پدرى
يرينه دانيمارقه ونوروج قرالى اولمش؛ و ۱٦۵۸ ده
اسوج قرالى شارل كوستاو طرفندن قوپنهاغده
محاصره اولنه‌رق، آنجق اهالئ شهرك جسارتى
سايه‌سنده قورتلمشدى. بعده طائفهٔ رهبانه وزادكانك
غيرى اولان اهاليه‌يه طيانه‌رق، بيوك برقوت ونفوذ
كسبله، او وقته قدر انتخابله مشروط اولان وراثتى
كندى نسلنه حصر ايتمش؛ و ۲۲ سنه‌لك حكومتدن
صكره، ۱٦۷۰ ده وفات ايتمشدر.

— دردنجيسى بشنجى قريستيانك اوغلى اولوب،
۱٦۷۱ ده طوغمش؛ و ۱٦۹۹ ده پدرينه خلف
اولوب، اسوج قرالى اون ايكنجى شارله قارشى
روسيه ايمپراطورى برنجى پترو ايله اتفاق ايتمش
ايسه‌ده، ۱۷۰۰ ده تراوندهال معاهده‌سنى امضايه
مجبور اولمش؛ واون ايكنجى شارلك (پولتاوه) ده‌كى
مغلوبيتندن صكره فرصت بولوب، اسوجك بعض
يرلرنى ضبط ايتمش؛ و ۱۷۲۰ ده مرقوم شارلك
وقوع وفاتى اوزرينه، دانيمارقه‌يه نافع بر مصالحهٔ
قطعيه امضا ايلمش ايدى. برچوق مكاتب وسائر
مؤسسات علميه وخيريه و بعض مهاجرلر تأسيس
ايتمشدر. اوتوز بر سنه‌لك حكومتدن صكره ۱۷۳۰
تاريخنده وفات ايتمشدر.

— بشنجيسى آلتنجى قريستيانك اوغلى اولوب،
۱۷۲۳ ده طوغمش؛ و ۱۷۴٦ ده پدرينه خلف

اولوب، یکرمی سنه کمال اسایشله حکم سورمش؛ ومعارف و صنایع وتجارتك ترقیسنه چالیشوب، آمریقانك آنتیل جزایرنده وهند سواحلنده بعض مستملکات قزانمش؛ وکویلیلرك اصحاب اراضی اولان زادکانك تحت اسارتندن اخراج وتخلیصی امر مهمنه باشلایوب، بونك اکمالی اوغلی و وارثی اولان یدنجی قریستیانه براقشدی.

— آلتنجیسی یدنجی قریستیانك اوغلی اولوب، ١٧٦٨ ده طوغمش؛ و ١٧٨٤ ده عته کتیرمش اولان پدرینه وکیل اولوب، ١٨٠٨ ده اصالةً دانیمارقه ونوروج قرالی اولمش؛ ونوروجی ضبط ایتمك ایستین اسوجلیلرله محاربه ایدوب، کندیلرینی بو مقصددن واز کچیرمش ایدی. فرانسه ایله متفق اولدیغندن، ١٨١٤ده اوروپا دول متفقه‌سی فرانسه‌یی مغلوب ایتدکلرنده نوروجی دانیمارقه‌دن آیروب، اسوجه ویرمش؛ وبوکا مقابل دانیمارقه‌یه اسوجك النده بولنمش اولان پومرانیه‌یی وروکن آطه‌سنی ولاینبورغی الحاق ایتمشلردر. فردریق او تاریخدن اعتباراً معارف وصنایع وتجارت وزراعتك ترقیسنه واصلاحات داخلیه‌یه حصر همت ایدوب، ایالاتده مجالس منتخبه‌یی قبول وکشاد ایتمش؛ و ١٨٣٩ ده وفات ایدوب، عمزاده‌سی سکزنجی قریستیان خلفی اولمشدر.

فردریق { اسوج قراللرندن اولوب، ١٦٧٦ تاریخنده طوغمش؛ وابتدا (هه‌قاسل) پرنسی اولوب، ١٧١٣ ده اسوج قرالی اون ایکنجی شارلك همشیره‌سی ولیة العهدی (اولریکه) یی تزوج ایتمش؛ و ١٧١٩ ده زوجه‌سی اسوج قرالیچه‌سی اولدقدن صکره، حکومتی کندی اختیاریله زوجنه ترك ایتدکله، ١٧٢٠ ده صاحب ترجمه اسوج تختنه چیقوب، اشلسویغ دوقه‌لغنی ترك ایده‌رك دانیمارقه ایله، ولیوونیه، استونیه، اینغریه وقاریله‌یی براقه‌رق روسیه ایله مصالحه ایتمش؛ وسلفی زماننده‌کی محاربانك آچمش اولدیغی رخنه‌لری تعمیره اوغراشوب، علوم وصنایع وتجارت وزراعتك ترقیسنه چالیشمش؛ واستوقهولم آقادمیاسنی تأسیس ایلمشدر. اوتوز بر سنه حکومت سوروب، ١٧٥١ ده وفات ایتمشدر.

فردریق { سجیلیه وناپولیده دخی بو اسمله آراغون خاندانینه منسوب اوچ قرال حکم سورمشدر:

برنجیسی برادری ژاقك آراغون قرالغنه چیقمسی اوزرینه اونك طرفندن ١٢٩١ ده سجیلیه‌ده والی و وکیل براقیلوب، متعاقباً مرقوم ژاق سجیلیه‌یی ناپولی قرالی آنژولی ایکنجی شارله ترك ایتدیکنده، صاحب ترجمه پاپانك دخی او بابده‌کی امرینه عدم اطاعتله، مقاومت ایتمش؛ وسجیلیه اهالیسی ١٢٩٦ده قرالغنی اعلان ایتمشلردی. خیلی وقت ناپولی وآراغون ایله فرانسه‌نك عساکر متفقه‌سنه قارشی طیاندقدن صکره، سجیلیه قرالی دینلیوب‌ده (ترینافریه) قرالی دینلمك شرطیله حکومتی تصدیق اولنمش؛ و ترینافریه جزیره‌نك اسم قدیمی اولمغله، بو عنواندن بر شیء غائب ایتمه‌مشدی. قرق اوچ سنه حکومت سوردکدن صکره ١٣٣٧ ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی «ساده» لقبیله ملقب اولوب، برنجینك طورونیدر. ١٣٥٥ ده بیوك برادری لوئی‌یه خلف اولوب، ١٣٧٧ تاریخنه‌دك حکومت سورمش؛ و ١٣٥٦ ده مسینه وپالرمو ناپولی قرالیچه‌سی ژانه طرفندن ضبط اولنه‌رق، طقوز سنه صکره، موی الیهایه جزیه ویرمك شرطیله، بو ایکی شهری استرداد ایتمشدی.

— اوچنجیسی ١٤٩٦ تاریخنده یکنی ایکنجی فردینانده خلف اوله‌رق، سجیلیه وناپولی قرالی اولمش ایسه‌ده، درعقب فرانسه قرالی اون ایکنجی لوئی ایله کندیسنی اغفال ایدن آراغون وقاستیله قرالی فردیناند طرفندن ملکی ضبط اولنمش؛ وکندیسی فرانسه‌یه چکیلوب، قرال طرفندن (منه) قونتلغی ویریله‌رك، بعض تخصیصات دخی باغلانمشدی.

فردریق { سنت — (St. Frédéric) قتولیکلرك عزیزلرندن اولوب، ٨٢٠ دن ٨٣٨ تاریخنه‌دك (اوترخت) پسقپوسی بولنمش؛ وباویره قرالیچه‌سی (یودیت) ك حرکات سفاهتکارانه‌سنی تنقید ایتدیکیچون، بونك امریله قتل اولنمشدی. تموزك ١٨ نده یورطیسنی اجرا ایدرلر.

فردریق { یاخود فردریق سیتی (Frederick, Frederick - City) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك حکومات شرقیه‌سندن (ماریلاند) جمهوریتنده وآناپولیسك ٩٥ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق کوزل بر اووه‌ده واقع بر

قصبه اولوب، ١٠٩٠٠ اهالیسی وکلیتلی ذخایر تجارتی واردر.

فردریقتون { (Fredericton) آمریقای شمالیده انکلتره‌یه تابع دومینیون مملکت واسعه‌سنده یکی برونسویق خطه وایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، اوتاوه‌نك ١٠٠٠ کیلومتره شرقنده وهالیفاقسك ٤٠٠ کیلومتره شمال غربیسنده واقع و ٦٠٠٠ اهالیی جامعدر. سوقاقلری دوز ومنتظم برقصبه اولوب، خانه‌لری اخشاب ویالکز دار الفنون ایله حکومت قوناغی کارکیردر.

فردریقسبرغ { (Frederiksberg) دانیمارقه‌نك (سلاند) جزیره‌سنده وقوپنهاغك قارشیسنده بر قصبه اولوب، ١٦٢٨٠ اهالیسی واردر. پایتختك بر محله‌سی حکمنده‌در.

فردریقسبورغ { (Frederiksbsrg) دانیمارقه‌نك سلاند جزیره‌سنده و (السنور)ك ٢٢ کیلومتره جنوب غربیسنده برقصبه اولوب، ١٦٨٨٠ اهالیسی وقراله مخصوص بیوك ومصنع بر سرایی واردر.

فردریقسبورغ { (Frederiksborg) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك ویرجینیا حکومتنده وریچموندك ٩٠ کیلومتره شمالنده بر قصبه اولوب، ٤٠٤٠ اهالیسی وذخایر وتوتون تجارتی واردر. وقتیله بك زنکین بولنمش اولان آلتون معدنلری شمدی متروکدر. ممالك مذکوره‌نك استقلالی صره‌سنده بعض بیوك محاربه‌لره میدان اولمغله شهرت بولمشدر.

فردریقسشتاد { (Frederiksstad) نورویچك قسم جنوبیسنده قریستیانیا ایالتنك (اسمالننه) قضاسنده وقریستیانیانك ٢٢ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق (غلومن) نهرینك منصبنده بر قصبه واسکله اولوب، ٩٧٠٠ اهالیسی، ترسانه‌سی، صید ماهیسی وبك اینجك کراسته وسائره تجارتی واردر.

فردریقسهالد { (Frederikshald) نوروجك قسم جنوبیسنده قریستیانیا ایالتنده وقریستیانیانك ٩٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده (اسمالننه) قضاسنك مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ٩٩٠٥ اهالیسی، کراسته اخراجاتی، تجارت بحریه‌سی، اسکی بر قلعه‌سی وایکی مسله‌سی (یعنی دیکیلی طاشی) واردر.

فردریق کوییوم { (Frédéric Guil-laume) وآلمانجه :

فردریق ویلهلم { (F. Vilhelm) بواسمله پروسیه‌ده بش حکمدار کلمشدر :

برنجیسی برنجی فردریقك اوغلی اولوب، ١٦٨٨ تاریخنده طوغمش، و ١٧١٣ ده پدرینه خلف اولوب، پدری نه قدر کریم وترقی‌پرور ایدیسه، کندیسی او قدر خسیس ودشمن ترقی ایدی. یالکز عسکرلکه اهمیت ویروب، عمرینی قیشله‌لرده کچیرمش؛ ودنیانك هر طرفندن ایری نفرلر طوپلایوب، بونلرك تعلیمیله اوغراشمشدر. ١٧١٥ ده دانیمارقه قرالی دردنجی فردریقله بالاتفاق، اسوجه اعلان حرب ایتمکله، نتیجه‌سنده پومرانیانك برقسمنی ضبط ایتمشدی. ٢٧ سنه حکومت سوردکدن صکره، ١٧٤٠ ده وفات ایدوب، اوغلی مشهور بیوك فردریقه طولو بر خزینه وقوتلی بر عسکر براقمشدر.

— ایکنجیسی بیوك فردریقك یکنی اولوب، ١٧٤٤ ده طوغمش؛ و١٧٨٦ ده مشارالیه خلف اولوب، ذوق وصفاهته طالمغله، بتون وکلا وکبراسنی دلکیر ایتمش، وپروسیه‌نك سلفی زماننده قزانمش اولدیغی قوت ونفوذدن هیچ بر استفاده ایتمه‌مشدر. ١٧٨٧ ده دولت عثمانیه ایله روسیه آره‌سنده وقوع بولان محاربه‌ده غریب برمسلك اتخاذ ایتدیکی کبی، ١٧٩١ ده فرانسه‌یه قارشی ایتدیکی حربدن دخی مستفید اوله‌میوب، عسکری برونسویق دوقه‌سنك قوماندهسیله شامپانیه‌یه داخل اولمش، وپارسه کیرمسنه بر مانع قالمامش ایکن، بلاسبب عسکرینی کری آلمشیدی. لهستانك ایکنجی مقاسمه‌سنده روسیه ایله اویوشمش؛ و ١٧٩٥ ده فرانسه ایله اتفاق ایتمشدی. اون بر سنه حکومتدن صکره ١٧٩٧ ده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی ایکنجینك اوغلی اولوب، ١٧٧٠

تاریخنده طوغمش، و ۱۷۹۷ ده پدرینه خلف او.
لوب، عاقل ومدبر بر آدم اولمغله، ۱۸۰۶ تاریخنه‌دك فرانسه ایشلرینه مداخله ایتمیه‌رك، بیطرف قالمش ایسه‌ده، اوندن صکره روسیه طرفندن اتفاق عمومی‌یه ادخال اولنه‌رق، فرانسه‌یه اعلان خصومت ایتمکله، بیوك ناپولیون (ینا) مظفریتی اوزرینه برلینی ضبط ایتمش؛ وفردریق ویلهلم آنجق ۱۸۰۹ده پایتختنه عودت ایده بیلمشدی. محاربه‌نك تخریباتی تعمیرواصلاحه اوغراشمقده ایکن، ۱۸۱۲ و ۱۸۱۴ محاربه‌لری ممالکنك قسم اعظمنی یکیدن تخریب ایتمش؛ ونهایت (واترلو) محاربه‌سندن صکره صلح عمومی تقرر ایتمکله، صاحب ترجمه بقیهٔ عمرینی تلافیٔ مافاته واصلاحات داخلیه‌یه صرف ایده‌رك، آوروپاجه صلح واسایشك محافظه‌سنه دخی چوق یاردیمی اولمشدر. قرق اوچ سنه حکومت سوردکدن صکره ۱۸۴۰ده وفات ایتمشدر.

— دردنجیسی اوچنجینك اوغلی اولوب، ۱۷۹۵ تاریخنده طوغمش، و ۱۸۴۰ ده پدرینه خلف اولوب، زماننده پروسیه‌ده بر طاقم تمایلات وبرلینده قاریشقلق ظهور ایتمکله، اصول مشروطیتی قبوله مجبور اولمش؛ وآنجق کندیسی پك متردد وموسوس کورینوب، دفعاتله ویردیکی حقوقی استردادە چالیشمش؛ و ۱۸۵۷ ده شعورینه خلل کلمکله، ادارهٔ اموری برادری پرنس ویلهلمه ترك، و ۱۸۶۱ ده وفات ایتمشدر.

— بشنجیسی برنجی ویلهلمك اوغلی وشمدیکی ایمپراطورك پدری اولوب، ۱۸۳۱ ده طوغمش؛ وپروسیه ایله فرانسه محاربه‌سنده اوچنجی قول اردوسنك قوماندانی بولنمش؛ وبو محاربه‌ده مشیریت رتبه‌سنی احراز ایتمش ایدی. ۱۸۸۸ ده پدرینك وفاتی اوزرینه پروسیه قرالی وآلمانیه ایمپراطوری اولوب، آنجق بوغازندن خسته بولنمغله، برقاچ آی سورن مدت حکومتی تبدیل هوا ایچون کیتمش اولدیغی ایتالیاده کچیره‌رك، ینه او سنه وفات ایتمشدر. افکار وحسیات صلح پرورانه وانسانیت‌کارانه ایله متصف بر ذات ایدی. ۱۸۵۸ده انکلتره قرالیچه‌سی ویقتوریانك بیوك قیزی پرنسس ویقتوریا ایله عقد ازدواج ایتمشیدی.

فردریق هنری { وفلمنکجه فردریق هندریق (Frédéric-Henry, Frédérik-Hendrik) بحر محیط کبیرده یکی کینه جزیرهٔ کبیره‌سنك جنوب غربی ساحلی قارشیسنده سیجیلیه‌یه مشابه وهمان سیجیلیه قدر بیوك بر آطه اولوب، جنوب غربی کوشه‌سی ۸° ۲۲′ عرض جنوبی ایله ۱۳۵° ۲۰′ طول شرقیده واقعدر. یکی کینه‌دن طار واوزونجه بر بوغازله آیرلمشدر.

فردوسی { (حکیم ابوالقاسم حسن بن اسحق بن شرفشاه طوسی) ایران شعراسنك رئیس و سالاری اولوب، دنیانك اك بیوك شعراسندن معدوددر. خراسانده طوس شهری جوارنده (رزان) قریه‌سنده ۳۲۰ تاریخلرنده دنیایه کلمشدر. روایته کوره پدری طوسك خارجنده بر باغچه‌نك اعماریله مشغول اولدیغندن، فردوسی تلقیب اولنمش؛ وصاحب ترجمه دخی پدرینك لقبنی مخلص اتخاذ ایتمشدر. فردوسی اکمال تحصیلدن صکره وطننده مطالعهٔ کتبله اشتغال ایدوب، علی‌الخصوص ایران قدیم تاریخی نظر دقتنی جلب ایتمکله، «باستان» عنوانیله ایران قدیمك تواریخ وحکایات واساطیرینی حاوی بولنان کتابی ازبر ایدرجه‌سنه اوقودقدن صکره، هنوز مجوس دیننده بولنان بعض دهقانلرك ابا عن جد نقل ایتدکلری حکایاتی دخی استماعله تلذذ، واکثریا کوینك یانندن جریان ایدن بر صویك کنارنده مطالعه ایله وبعض اشعار سویلمکله توغل ایدر ایمش. بو صو یازین قورودیغندن، فردوسینك تا کوچکلکی زماننده بوکا بر سد انشاسیله صوینك اطرافده‌کی اراضی‌یی احیاده استعمالی قورونتیسی ذهننی اوغشایوب طورور ایمش. بو وجهله فردوسی بر کویده مجهول بر حالده یاشایوب طورمقده ایکن، تصادفاً طوس والیسندن بر حقسزلق کورمکله، تظلم ایچون غزنه‌یه کیدوب، پادشاه عصر اولان مشهور سلطان محمود سبکتکینه عرضحال تقدیمی وسیله‌سنك جست وجوسنده ایکن، برکون تصادفا پادشاه مشارالیهك ملك الشعراسی بولنان عنصری ایله شاکردانندن عسجدی و فرخینك مجلسنه اوغرامش؛ وبو اوچ شاعر فردوسی‌یی کویلی قیافتنده کورنجه، استثقال ایدوب، بوراسی مجلس شعرا ومیدان مشا.

عرەدر، شعرە مقتدر اولمیانلر کیرمز، یوللی افادە ایلە دفع ایتمك ایستمشلرسەدە، فردوسی شعردن جزئیجە بهرەسی اولدیغنی بیان ایدنجە، شاعرلر مشکل قافیەلی برر مصراع سویلیوب صاحب ترجەدن دردنجی مصراعی طلب ایتمشلر، کە او مصراعلر فردوسینك کی ایلە برابر شونلردر:

عنصری: چون عارض توکل نبود در کلشن
عسجدی: مانند رخت ماه نباشد روشن
فرخی: مژکانت همی کذرد از جوشن
فردوسی: مانند سنان کیو در جنك پشن

اوچ شاعر فردوسینك بر بداهە سویلدیکی بو مصراعدن شاعرلکدەکی اقتدار وقوتنی آکلایەرق، کندیسنی مجلسلرینە ادخال، وحقندە حرمت واکرام ایتدکدن ماعدا، سلطان محمود سبکتکین اوتەدن بری عنصری‌یی اسکی ملوك ایران احوال تاریخیەسنی سلك نظمە چکمکە ویا بونی یاپەجق برشاعر طلبنە تشویق واجبار ایتمکدە اولدیغندن، شاعر مشارالیە فردوسینك بو مصراعندن ایران تاریخ قدیمنە وقوفنی حس ایدەرك، بو بابدە استیضاحات لازمەدن صکرە، بو ذاتك پادشاهك آرزوسنی برینە کتیرمکە مقتدر اولە بیلەجکنی آکلایەرق، همان سلطان محمودە کیفیتی عرض ایلە، فردوسی‌یی حضورینە چیقارمش؛ وپادشاه صاحب ترجەدن وطنی اولان طوس شهری حقندە معلومات ایستیوب، مأمولندن زیادە ایران قدیم تاریخندن خبیر اولدیغنی آکلادیغی کبی، تکلیف واقعی اوزرینە، سویلدیکی اشعاری‌دە استحسان ایتمکلە، شاهنامەنك نظمنی فردوسی‌یە امر وحوالە، وکندیسنە سرایدە اوطە ومعینات تخصیص ایتمشدی. فردوسی درت سنە قدر غزنیندە سرای حکمداریدە شاهنامەنك نظمیلە مشغول اولدقدن صکرە، ینە بو نظملە اشتغال ایتمك اوزرە، رخصت آلەرق، وطننە عودت ایتمش؛ و اوتوز سنەدە آلتمش بیکدن زیادە بیتی حاوی اولان «شاهنامە»یی اکمال ایدوب، غزنەیە کوتورەرك، سلطان محمودە تقدیم ایتمشدی. پادشاه مشارالیە مقدما شاهنامەیی پك زیادە بکندیکندن، هر بیت ایچون برآلتون ویرمکی وعد ایتمش ایکن، فردوسینك غیبوبتندە بدخواهلری رافضیدر دیە سلطان محمودك نزدندە سعایت ایتملریلە، پادشاه مشار الیە سنیلکدە پك صلب ومتعصب و شیعیلرە دشمن اولدیغندن، وبر روایتدە متقربیندن حسن میمندی ویا ایاز بو قدر مبلغك بر فسانەکو شاعرە اعطاسیلە خزینەنك متضرر اولمسی جائز اولەمیەجغنی عرض ایتدیکندن، بهر بیت ایچون بردرهم کومش ویرمش؛ وفردوسی بو جائزەیی استصغار ایتمکلە، ویردکلرندە حمامدە بولندیغندن، بر ثلثنی کوتورن آدمە، بر ثلثنی حماجی‌یە وبر ثلثنی‌دە شربتجی‌یە ویرەرك، سلطان محمود حقندە پك مؤثر وسرت بر هجویە یازدقدن صکرە، اختفا، وبعدە خفیا هراتە واورادن طبرستان جهتلرینە فرار ایتمش؛ وسلطان مشارالیە علیهندە دها بر طاقم اشعار یازمق عزمندە بولنمش ایسەدە، یانلرینە التجا ایتدیکی بعض کبرا حدتنی تسکین ایلە، بو نیتدن واز کچیرمشلردی. بر روایتدە فردوسی سلطان محمودك قلمروی داخلندە بریردە امین اولەمامغلە، بغدادە قدر کلوب، خلیفۀ عباسی‌یە التجا ایتمش؛ وآنجق شاهنامە مجوس ملوکنك مدحلریلە مملو اولدیغندن، خلیفەنك بوندن ممنون اولەمامسی طبیعی اولمغلە، خلیفۀ مشارالیە نامنە یوسف وزلیخا قصەسنی نظم ایتمشدر. بر خیلی وقت صکرە نامی اونودلمغلە، وطننە عودت ایدوب، مخفیت حالندە یاشامقدە ایکن، برکون سلطان محمود غزنوی کندیسنك حالە مناسب بربیتنی ایشیدنجە، حقندە ایتمش اولدیغی معاملۀ غدریەدن پشیمان اولوب، حالنی صورمش؛ و وطنندە اولدیغنی اوکرنجە، وعد ایتمش اولدیغی آلتونلری کوندرمش ایسەدە، بو مکافاتی کوتورن مامور طوسك بر قپوسندن کیررکن، فردوسینك جنازەسی اوبر قپودن چیقیوردی. زاهدە وصالحە بر همشیرە ویا کریمەسندن بشقە وارثی اولمامغلە، آلتونلری بوکا تکلیف ایتدکلرندە، قبول ایتمیەرك، فردوسینك کنجلکندن بری کوینەدەکی درەیە بر بند یاپمق منویِ ضمیری اولدیغنی، وبو آقچە ایلە او بندی یاپارلرسە، روحنك خشنود اولەجغنی بیان ایتدیکندن، مذکور بندی انشا، وآرتان آقچە ایلە اهل سبیل ایچون بر رباط بنا ایتمشلردی. فردوسی ٤١١ وبر روایتدە ٤١٦ تاریخندە طقسان یاشلرندە وفات ایدوب، طوسك خارجندە مدفوندر.

فردوسینك «شاهنامه» سی تقلیدی ناقابل بر اثر قیمتدار اولوب، صاحبنك یونانیلرك اومیروسی، روماليلرك (ورجيل) ى، ایتالیانلرك (دانت) ى وانكلیزلرك (میلتون) ى كبی امثالی كلمز دهات شعرادن اولدیغنه بر دلیل علنیدر. او جسیم كتابك الفاظ وتعبیرات عربیه‌دن خالی صرف فارسی اولمسی آیریجه بر هنر ومعرفتدر. هله سلاستی بر راده‌در، كه هر خانغی بیتنك نثره تحویلی مراد اولنسه، حضرت استادك قوللاندیغی الفاظدن بشقه الفاظ بولمق ممكن اوله‌میوب، كندیسنك عادتا سوز سویلر كبی برسلاست طبیعیه ایله بیت سویلمش اولدیغی آكلاشیلور؛ وهیچ بر بیتنده وزن وقافیه الجاسیله غریب ویا غیر طبیعی بركلمه قوللاندیغی كورلمز. شاهنامه‌نك كشتاسب دورندن وزردشتك ظهورندن بحث ایدن بر قسمی فردوسیدن اول شاعر دقیقی طرفندن یازلمش اولدیغنی فردوسی كندیسی بیان، ودقیقینك نظمنی عیناً قبول ونقل ایدیور. كتاب مذكورك صوكنده یزدكرد زماننده عربلرك ایران اوزرینه، غلبه‌سندن بحث ایدن قسمنك‌ده اسدیٔ طوسی طرفندن نظم اولندیغی مروی ایسه‌ده، مثبت دكلدر. بعض شهنامه‌لرده فضله برطاقم بحثلردخی بولنوب، بونلر «ملحقات شهنامه» عنوانیله مطبوع شاهنامه‌لرك صوكنه علاوه اولنیورسه‌ده، فردوسینك اولمسه كركدر. شاهنامه هندستان وایرانده وآوروپاده دفعاتله طبع وتمثیل اولنه‌رق، انكلیزجه وفرانسزجه‌یه دخی ترجمه اولنمشدر. فتح بن علی البنداری الاصبهانی ملوك ایوبیه‌دن عیسی بن عادلك نامنه نثراً عربی‌یه ترجمه ایتمشدر. نمونه‌اولمق اوزره، شهنامه‌نك ابتداسنده‌كی بر ایكی بیتی ایرادله اكتفا ایده‌جكز:

بنام خداوند جان و خرد
كزین بر تر اندیشه برنكذرد
خداوند نام وخداوند جای
خداوند روزی ده رهنمای

شهنامه‌سیله یوسف وزلیخا منظومه‌سندن بشقه فردوسینك بعض اشعاری منقولدر. دیوان نظمنه رغبت ایتمه‌مش اولدیغی آكلاشیلیور. طوس علماسندن ابو القاسم كركانی فردوسی حقنده، ملوك مجوسی مدح ایتمش اولمسندن طولایی، سؤ ظنده بولنمغله، وفاتندن صكره رؤیاسنده فردوسی‌یی جنتك بر مقام عالیسنده كوره‌رك، سببنی صوردقده، توحیده سویلمش اولدیغی بر بیته مكافاةً او مقامه نائل اولدیغنی بیان ایتمش اولدیغنی مرویدر، كه او بیت شودر:

جهانرا بلندی وپستی توئی
ندانم چه‌ئی هرچه هستی توئی

فردوسی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایكی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (اوزون فردوسی) و (فردوسیٔ طویل) دینمكله شهیر اولوب، بروسه‌لیدر. تواریخ ومحاضراتده ید طولاسی اولوب، سلطان بایزید خان ثانی نامنه «شاهنامه» عنوانیله ٣٨٠ جزء اوزرینه بیوك بر منظومه نظم ایده‌رك، پادشاه مشارالیه تقدیم ایتدیكنده، اك كزیده‌لرینك انتخابیله ٨٠ جزئه تنزیلنی امر ایتمش اولدقلرندن، شاعر بوندن كوجنوب، فردوسیٔ طوسی‌یه تقلیداً برهجویه سویلدكدن صكره، خراسان طرفنه قاچمش؛ واوراده وفات ایتمشدر. اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

— ایكنجیسی موره‌ده‌كی (مزستره) قصبه‌سندن اولوب، طریق قضایه سالك ایدی. شو بیت اونكدر:

باشی نیده‌یم ویرض ایسه‌م یولكه آنی
بوینمده نیجه بر كوتوردم باركرانی

فردی { ایران شعراسندن اولوب، مشهدلیدر. شاه عباس ماضی زماننده نشأت ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

ماودل هریك مرادی از خدا میخواستیم
اوترا میخواست وما درد ترا میخواستیم

فردیناند { (Ferdinand) بو اسمله آلمانیه‌ده اوج ایمپراطور كلمشدر:

برنجیسی آوستریا باش دوقه‌سی كوزل فیلیپك اوغلی ومشهور شارل كینتك كوچك برادری اولوب، ١٥٠٣ تاریخنده اسپانیانك (الفلعه) قصبه‌سنده طوغمش؛ و١٥١٩ ده، بیوك پدرینك وفاتی اوزرینه، چهستان ومجارستان قرالی دخی اولمش؛ و١٥٣١ ده روما قرالغنه‌ده انتخاب اولنه‌رق، ١٥٥٦ ده، شارل كینتك فراغی اوزرینه، آلمانیا ایمپراطوری اولمش ایدی. پاپا دردنجی پول، كندیسنك رأینه مراجعت اولنمدیغندن، ایمپراطورلغنی تصدیق ایتمه‌مش ایسه‌ده، فردیناند بو تصدیقی لزومسز كوروب، او وقتدن بری

ايمپراطورلغك انتخابنده پاپانك رأيي استحصال اولنمامنه باشلامشدر. صلح و اسايشله حكومت سوروب، صوڭ سنه‌لرینی قتوليكلرله پروتستانلرك بینی اصلاحه صرف ايتمش؛ و ١٥٦٤ ده وفات ايتمشدر.

— ايكنجيسی برنجينك حفيد زاده‌سی اولوب، ١٥٧٨ ده طوغمش؛ و١٦١٧ ده چهستان و برسنه صكره مجارستان قرالی اولوب، ١٦١٩ ده آلمانيه ايمپراطورلغنه انتخاب اولنمشدر. پروتستانلرك بك عليهنده بولنوب، حاميلری بولنان (پالاتنيات) پرنسی بشنجی فردريقله وبعده دانيمارقه قرالی دردنجی قريستيانله خيلی وقت محاربه ايتمش؛ وبونك زماننده چهستانده اوتوز سنه‌لك محاربه‌يه سببيت ويرن برعصيان ظهور ايده‌رك، كنديسنی اوغراشديرمشيدی. ١٦٣٧ ده وفات ايتمشدر.

— اوچنجيسی ايكنجينك اوغلی اولوب، ١٦٠٨ تاريخنده طوغمش؛ و١٦٢٥ ده چهستان و١٦٢٧ ده مجارستان قرالی اولوب، ١٦٣٧ ده پدرينه وراثةً آلمانيه ايمپراطوری اولمش؛ وبودخی پدرينك باشلامش اولدیغی اوتوز سنه‌لك محاربه‌یه دواملە، فرانسه واسوجه قارشی حرب ايده‌رك، نهايت مغلوب اولمغله، آلمانيه‌ده حريت مذهبی قبوله، وبوصرانيه‌يی اسوجه، آلساس ايله بعض پسقپوسلقلری‌ده فرانسه‌يه تركه مجبور اولوب، ١٦٥٧ ده وفات ايتمشدر.

فردیناند { بو اسمله اسپانیه‌ده یدی قرال گلمشدر:

برنجيسی (ناواره) قرالی اوچنجی (سانکه) نك اوغلی اولوب، ١٠٣٤ تاريخنده پدرينك حياتنده قستيله قرالی طانينمش؛ و ١٠٣٧ ده لئون قرالغنی دخی ضبطله، توله‌ده وسويله وسراغوسه قراللرينی تحت اطاعتنه آلمش؛ وناواره قرالی بولنان برادرينی قتل ايله، ملكنی ضبط ايتمش؛ وحال تدنيده بولنان اندلس عربلرندن برچوق یرلر آلمش ايدی. ظالم وغدار برحكمدار ايدی. ملكنی اوچ اوغلی بيننه بعد التقسيم، ١٠٦٥ ده وفات ايتمشدر.

— ايكنجيسی لئون قرالی اولوب، ١١٥٧ ده پدری سكزنجی آلفونسه خلف اولمش؛ و برادری اوچنجی سانكه‌نك وفاتندن صكره، صبی بولنان اوغلی طقوزنجی آلفونسك وصيسی صفتيله قستيله‌ده دخی حكم سوروب، عربلردن برخيلی یرلر دخی ضبطله، اولكاسنی توسيع ايتمش؛ و بر اهل صليب عسكری حاضرلامقده ايكن، ١١٨٨ ده وفات ايتمشدر.

— اوچنجيسی سنت يعنی عزيز دينمكله معروف اولوب ايكنجی فردينباندك توروني و لئون قرالی طقوزنجی آلفونسك اوغليدر. ١٢٠٠ تاريخنده طوغوب، ١٢١٧ ده قستيله قرالی اولمش؛ و ١٢٣٠ تاريخنده لئون قرالغنی الحاق ايدوب، مسلمانلره قارشی برچوق محاربه‌لر ايده‌رك، قرطبه، اشبيليه، قاديس و سائر ممالكی ضبط ايتمشدی. ١٢٥٢ ده وفات ايتمشدر. پاپا اونجی قلمان طرفندن امر صره‌سنه گچيريلوب، مايسك ٣٠ نده يورطيسی اجرا ايدرلر.

— دردنجيسی «مؤخر» لقبيله ملقب اولوب، ١٢٨٥ ده سويله‌ده طوغمش؛ و١٢٩٥ ده پدری دردنجی سانكه‌يه وراثةً قستيله ولئون قرالی اولوب، ابتدا لئون وقستيله قراللقلرینی غصب ايتمك ايستين بعض اعضای خاندانيله وآراغون وپورتكيز قراللريله اوغراشمش ايسه‌ده، بعده والده‌سی (ماريه ده‌مولينه) نك تدبيريله بو غوائلی برطرف ايدوب، بو آره‌لق اولكاسنك بر قسمنی ضبط واسترداد ايتمش اولان اندلس اهل اسلامی يدندن دخی مذكور یرلری اخذ وجبل طارق ضبط ايتمشدی. ١٣١٢ ده وفات ايتمشدر. ظالم وبدسيرت ايدی.

— بشنجيسی «قتوليك» لقبيله ملقب اولوب، قستيله، آراغون، غرناطه وسيجيليه قرالی ايدی. ١٤٥٢ ده طوغوب، آراغون وسيجيليه قرالی ايكنجی جوانك اوغليدر. اون يدی ياشنده ايكن قستيله وارثه‌سی (ايزابلا) يی تزوج ايتمكله، ١٤٧٤ تاريخندن اعتباراً بوملكتده زوجه‌سی نامنه حكومت سورمكه باشلايوب، ١٤٧٩ ده پدرينك ملكنه دخی وارث اولمش؛ وهمان بتون خرستيان اسپانيه‌يی تحت حكمنه آلدقدن صكره، مسلمانلرك النده قالمش اولان غرناطه جهتنی دخی ضبطله، انكيزيسيون محكمهٔ ملعنت‌كارانه‌سنی تأسيس ايده‌رك، مسلمان ويهوديلری اسپانيه‌دن اخراج، وبر طاقملرینی محكمهٔ مذكوره‌نك مدهش اشكنجه‌لرينه تسليم ايده‌رك، تاريخده امثالی كورلمه‌مش، مظالمه ميدان ويرمشدی. قريستوف

قولومبی قبول وآمریقانك کشفنه مأمور ایشدکدن صکره، کندیسنه برظالم قزاندیران بو بیچاره‌یی مکافاة یرینه مجازاته اوغراتمشدی. ناپولی قراللغی‌ده فرانسزلردن ضبط ایتمشدی. زوجه‌سی ایزابلا وفاتنده قستیله قراللغی قیزی مجنونه ژانه‌یه براقش ایسه‌ده، بونك اوغلی دون قارلوس (که بعده شارل کینت اسمیله شهرت بولمشدر) بیوتجه‌یه قدر وصایتی زوجی صاحب ترجه‌یه حواله ایتمشدی. مرقومه ژانه‌نك زوجی آرشیدوق فیلیپ برآره‌لق بو وصایتی آلمق ایستمش ایسه‌ده، ١٥٠٦ ده مرقوم وفات ایتمکله، فردیناند رقیبسز قالوب، ١٥١٢ ده ناواره‌یی دخی ضبطله، پورتکیزدن بشقه بتون ایبریا شبه جزیره‌سنی یعنی شمدیکی اسپانیایی تحت حکمنه آلمشدی. پك حیله کار، عهدشکن و غدار برحکمدار ایدی. ١٥١٦ ده وفات ایتمشدر.

— آلتنجیسی بشنجی فیلیپك اوغلی اولوب، ١٧١٣ ده طوغمش؛ و ١٧٤٦ ده اسپانیه تختنه چیقوب، انسانیتلی وصلحپرور برآدم اولمغله، مدت حکومتنده معارفك ترقیسنه چالیشوب، برچوق مکتبلر، برقاچ دارالفنون وسنت فردیناند آقادمیاسنی تأسیس، وبرطاقم جدوللر کشاد ایتمش؛ وصنایع وتجارتی ایلریلدوب، دونمانمه‌سنی دخی توسیع واصلاح ایلمش ایدی. ١٧٥٩ ده بلاولد وفات ایدوب، برادری اوچنجی شارل خلفی اولمشدی.

— یدنجیسی دردنجی شارلك بیوك اوغلی اولوب، ١٧٨٤ ده طوغمش؛ ١٨٠٨ ده، پدرینك فراغی اوزرینه، اسپانیه قرالی اولمش ایسه‌ده، برآی صکره پدری حکومتی بونك الندن بالاسترداد، بیوك ناپولیونه تسلیم ایتمسیله، ناپولیون اسپانیه قراللغنه برادری ژوزفی نصب ایتمشدی. فردیناند ١٨١٣ تاریخنه‌دك (والنسی) ده موقوف قالوب، سنهٔ مذکوره‌ده ناپولیون طرفندن اسپانیه قراللغنه اعاده اولنمغله، مملکتنه وصولندن صکره، ١٨١٤ ده نقض عهد ایدوب، ١٨١٢ سنه‌سی اعلان اولنان مشروطیتی لغو ایتمش؛ و بونك اوزرینه اسپانیه‌ده ظهور ایدن عصیان عسکری‌یی فرانسه قرالی اون سکزنجی لوئینك امدادیله باصدیرمش؛ وآمریقاده اعلان استقلال ایتمش اولان ممالك واسعه‌سنی استردادە چالیشمش ایسه‌ده، مقتدر اوله‌مامش ایدی. اولاد ذکوری اولمدیغندن، اناثك تخته چیقمسنی منع ایدن بند قانونی‌یی لغو ایده‌رك، قیزی (ایزابلا) یی ولیة العهد وزوجه‌سی ناپولی پرنسسی قریستینه‌یی نائبة الحکومت براقوب، ١٨٣٣ ده وفات ایتمشدر.

فردیناند { پورتکیزده دخی بو اسمله بر حکمدار کلوب، غدار پدرونك اوغلیدر. ١٣٤٠ ده طوغوب، ١٣٦٧ ده پدرینه خلف اولمش؛ وقستیله قراللری ایکنجی هنری وبرنجی جوان ایله برمدت اوغراشدقدن صکره، ١٣٨٣ ده وفات ایتمشدر.

— پورتکیز پرنسلرندن دخی برنجی جوانك اوغلی بر فردیناند اولوب، ١٤٠٢ ده طوغمش؛ و ١٥ یاشنده ایکن، مسلمانلره قارشی حرب ایتمك غیرت تعصبکارانه‌سیله آفریقایه کچوب، طنجه‌یی محاصره ایتمش ایسه‌ده، اسیر دوشوب، فاسده تحت اسارتده وفات ایتمشدر. پورتکیز شعراسی بونك سرکذشتنی برطاقم کتب ادبیه‌یه سرمایه اتخاذ ایتمشلردر.

فردیناند { ناپولی وسیچیلیه‌ده دخی بو اسمله درت قرال کلمشدر:

برنجیسی آراغون خاندانته منسوب خامس آلفونسك ولدنامشروعی اولوب، ١٤٢٤ ده طوغمش؛ و ١٤٥٨ ده پدرینه وراثة ناپولی قرالی اولمش؛ وبرمدت رقیبی اولان قالابره‌لی (ژان) ایله اوغراشدقدن صکره، ظلم واعتسافله حکومت سورمکه باشلایوب، تبعه‌سی برقاچ دفعه عصیان ایتمش ایسه‌ده، جبراً اطاعته اجبار ایتمش؛ و ١٤٩٤ ده وفات ایلمشدر.

— ایکنجیسی برنجینك توروني و ایکنجی آلفونسك اوغلی اولوب، ١٤٩٥ ده پدرینك فراغی اوزرینه، ناپولی قرالی اولمش؛ واهالی پدرندن وجده‌سندن ممنون اولمدقلری کبی، بوندن دخی متنفر اولوب، فرانسه قرالی سکزنجی شارل عسکر سوق ایدنجه، جمله‌سی اوطرفه دونه‌رك، کندیسنی ترك ایتمشلر ایسه‌ده، بعده نادم اولوب، چکلمش اولدیغی (اسکیا) آطه‌سندن جلبله، تختی کندیسنه رد ایتمشلردی. ١٤٩٦ ده ٢٦ یاشنده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی اسپانیا قراللرندن قتولیك لقبیله ملقب بشنجی فردینادك عینی اولوب، ١٤٧٩ ده

سیجلیه و ١٥٠٤ ده ناپولی قرالی اولمش؛ و ١٥١٦ تاریخنه‌دك اوراده حکم سورمشدر.

— دردنجیسی دون قارلوسك اوغلی اولوب، بونك ١٧٥٩ ده اوچنجی شارل نامیله اسپانیه قرالغنه دعوتنده، ٨ یاشنده اولدیغی حالده، ناپولی قرالی اولمش؛ وجمهوریت زماننده فرانسه‌نك علیهنده بولنمغله، ١٧٩٨ ده، ناپولی‌یی غائب ایدوب، یالکز سیجلیه‌یه مالك قالمش؛ وبر سنه صکره قاردینال روفونك سعیله ناپولی‌یی استرداد ایتمش ایسه‌ده، عهدنده طورمدیغندن، ١٨٠٦ ده ناپولیون طرفندن اخراج اولنه‌رق، بونك برادری ژوزف وبعده موراث ناپولی قرالی اولمش ایدی. ١٨١٥ ده تکرار ناپولی‌یه دخی حاکم اولوب، ١٨١٢ ده اهالی‌یه ویرمش اولدیغی مشروطیت حقوقنی استرداد ایتمکله، ١٨٢٠ تاریخنده علیهنده بیوك بر اختلال ظهور ایدوب، آنجق آوستریانك امدادیله بونی باصدیرمغه موفق اوله بیلمش؛ و ١٨٢٥ ده وفات ایتمشدر. سیجلیتین قراللغی اعتباریله برنجی فردیناند عد اولنور.

— بشنجیسی سیجلیتین قراللغی اعتباریله ایکنجی فردیناند عد اولنوب، ١٨١٠ ده طوغمش؛ و ١٨٣٠ ده بدری برنجی فرانسوآیه خلف اولوب، ابتدا بعض امیدلر ویرمش ایسه‌ده، بعده تبعه‌سنه عنف وشدتله معامله ایده‌رك، عمومك بغضنی قزانمش؛ و ١٨٤٨ ده مشروطیت اعطاسنه مجبور اولمش ایسه‌ده، ایرتسی سنه کری آلوب، اهالی‌یی عصیانه مجبور ایتمش؛ وعصیانی باصدیرر‌کن او قدر شدت کوسترمش، که دول اجنبیه مداخله‌یه مجبور اولمشلر ایدی. ١٨٥٩ ده وفات ایتمشدر. اون اوغلی اولوب، بونلرك بیوکی ایك[illegible]سوآ خانی اولمش ایسه‌ده، بر سنه صکره اسقاط اولنوب، ایتالیا اتحادی اعلان اولنمشدر.

فردیناند { آوستریانك سابق ایمپراطوری اولوب، ١٧٩٣ ده ویانه‌ده طوغمش؛ و ١٨٣١ ده ساردنیه قرالی ویقتور اما. نوئلك قیزی (آنه قارولینه) ایله ازدواج ایدوب، ١٨٣٥ ده بدری برنجی فرانسوآیه خلف اولمشدر. ابتدا بدرینك مسلکنه دوامله، اداره‌ٔ اموری عمجه‌سی آرشیدوق لویی و برنس مترنیخك الینه براقه‌رق، صنایعك ترقیسنه ودمیر یوللرك تمدیدینه حصر همت ایتمش؛ و ١٨٤٨ ده ظهور ایدن اختلال اوزرینه، مترنیخدن آیریله‌رق، مشروطیت اصولنك اتخاذینه راضی اولمش ایسه‌ده، ارباب اختلاله اویو. شه‌میه‌جغنی آکلایه‌رق، وبربرینی متعاقب ویانه‌ده ظهور ایدن قاریشیقلقلردن اورکه‌رك، تاریخ مذکورده تختی یکنی فرانسوا یوسفه ترکله، فراغه مجبور اولمش؛ و ١٨٧٥ ده پراغه‌ده وفات ایتمشدر.

فرزداقلی { ایران شعراسندن اولوب، شاه طهماسب صفوی نامنه ایران تاریخنه دائر «مصطفی نامه» عنوانیله شاهنامهٔ فر. دوسی وزننده ١٠٤٠٠٠ بیتی حاوی بر بیوك منظومه‌سی وعربی وفارسی وهندی لسانلرنده یازلمش کتابلرك اسامیسنی حاوی بر کتابی واردر. مقامات حریری‌یی دخی فارسی‌یه ترجمه ایتمشدر.

فرزدق { (ابو نواس همام بن غالب بن صعصعة التمیمی) اعاظم شعراء عربدن وتابعیندن اولوب، حضرت علی (رضه) افندمزه وسائر اصحاب کرامه یتشمشدر. جریر ایله معاصر اولوب، بینلرنده برچوق مشاعره وملاطفه‌لری واردر. کوفه‌ده یاشامش، و ١١٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. دیوان اشعاری مشهوردر. اهل بیت نبوی حقنده برچوق مدایحی واردر. عبدالملك بن مروان زماننده بر سنه بونك اوغلی هشام حجه کیدوب، امام زین العابدین علی بن حسین بن علی (رضهم) دخی او سنه حجده بولنمغله، هشام حجر اسودی اوپمکه قصد ایتدیکی حالده، ازدحامدن یناشه‌میوب، بر طرفده بکلمکده ایکن، حضرت امام یناشمق ایستینجه، بتون حاضرون کمال حرمت وتعظیمله آچلدیغنی کورن عونه‌سی هشامه بو ذاتك کیم اولدیغنی صوردقلرنده، هشام تجاهل یوزندن بیلم دینجه، اوراده بولنان فرزدق بداهةً بر قصیدهٔ بلیغه سویلمشدر، که ایلك بیتلری بر وجه آتیدر:

هذا الذی تعرف البطحاء وطأته
والبیت یعرفه و الحل و الحرم
هذا ابن خیر عباد الله کلهم
هذا التقی النقی الطاهر العلم
اذا رأته قریش قال قائلها
الی مکارم هذا ینتهی الکرم الخ

بو قصیده‌سندن طولایی هشام طرفندن حبس اولنه‌رق، خیلی وقت محبوس قالمش؛ ومحبسده ایکن حضرت امام کندیسنه اون ایکی بیك درهم کو.

وندروب ، فرزدق ، بن انجه ایچون مدح ایتدم ، دیه‌رك ، قبول ایتمك ایستمه‌مش ایسه‌ده ، حضرت امام « بز ویردیکمزی کری آلماز بر خاندانه منسوبز » دیه‌رك ، قبوله مجبور ایتمشلردی .

فرژوس { (Fréjus) فرانسه‌نك (وار) ایالتنده و (دراکینیان) ك ٣٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده همنامی اولان کورفزك قربنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب ، ٣٤٠٠ اهالیسی وروماليلردن قالمه بر چوق آثار عتیقه‌سی واردر .

فرس { (پارس) دن معرب اولوب ، عربلر عندنده ایران وایرانیلره وعلی الخصوص ایران قدیمه اطلاق اولنور .

فرساله { (Pharsala) تساليه‌ده‌کی چتالجه قصبه‌سنك اسم اصلی واجنبیسیدر . [« چتالجه » ماده‌سنه مراجعت بیورله .]

فرسان { بحر احمرك قسم جنوبیسنده (جزان) اسکله‌سی قارشیسنده وجزیرة العرب ساحلندن ٤٩ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ایکی بیوجك واوك ایکی قدر کوچك آطه‌لرله برطاقم قیالر اولوب ، ٣٠′ ١٦° ایله ١٧° عرض شمالی آره‌سنده ممتد اولورلر . ساحل جهتنده بولنان وفرسان الکبیر دینلن الك بیوکلری ٤٠ کیلومتره قدر اوزون اولوب ، کوزل صو منبعلری ، خرمالقلری ، جنوب شرق کوشه‌سنده کوزل بر لیمانی و ایکی قریه‌سی واردر . فرسان الصغیر یاخود محرك دینلن ایکنجیسی برنجینك شمالنده اولوب ، بویی ٣٠ کیلومتره قدردر . ایکیسنك‌ده اهالیسی مرجان صیدیله مشغولدرلر . عن اصل فرسان تغلب قبائلندن بر قبیله‌نك اسمی اولوب ، مذکور آطه‌لرك بو قبیله افرادیله مسکون بولنمش اولدقلرینه مبنی بو اسمله تسمیه اولندقلری بعض کتب عربیه‌ده مذکوردر .

فرسنل { (Fresnel) مشاهیر حکمت شناسندن اولوب ، ١٧٨٨ ده طوغمش ، و ١٨٢٧ ده وفات ایتمشدر . ضیا وسائر حکمت طبیعیه بحثلری حقنده کشفیات مهمه‌یه موفق اولمشدر .

فرسنه آن ووآوره { (Fresne-en-Voivre) فرانسه‌نك (موزه) ایالتنده و (وردون) ك ٢١ کیلومتره جنوب شرقیسنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب ، ١٠٠٠٠ اهالیسی واردر .

فرسنه سور اسقو { (Fresne-sur-Escaut) فرانسه‌نك شمال ایالتنده و (قونده) نك ١ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب ، ٦٠٠٠ اهالیسی وکوزل معدنیله جام فابریقه‌لری واردر .

فرسی { (ابو عمرو عبدالملك بن حمید القبطی) کبار تابعیندن اولوب ، کوفه‌ده ساکن ایدی . حضرت علی (رضه) افندمزی کورمك شرفنه نائل اولمش ، وجابر بن عبد الله دن روایت ایتمشدر . ١٣٦ تاریخلرنده ، یوز یاشنی متجاوز اولدیغی حالده ، وفات ایتمشدر .

فرسی { (حسین علی شاه) هندستان شعراسندن اولوب ، کلکنده‌ده حکومت سورن سلاله قطب شاهی تاریخچه دائر « نسبت نامهٔ شهریاری » عنوانیله ١٨٠٠٠ بیتدن مرکب برمنظومه یازمشدر .

فرشاپور { (یاخود برشادور) غزنه ایله لهاور آره‌سنده ولهاوره ملحق برقصبه وناحیه اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مذکوردر .

فرشته { (محمد قاسم) هندستانك مشاهیر مورخیندن اولوب ، عن اصل استرابادلی اولدیغی حالده ، بدریله برابر هندستانك دکن جهتنه هجرتله ، احمد نکر شهرنده مرتضی نظام شاه اولك خدمتنه کیروب ، بعض مناصبه کچمش ؛ وبونك نامنه « تاریخ فرشته » دینلکله معروف مکمل بر هند تاریخی یازمشدر . شاه مشار الیهك وفاتندن صکره ٩٩٦ ده ابراهیم عادل شاه ثانینك وزیری دلاور خانك دعوتیله بیجاپوره عزیمتله ، بونك نامنه دخی « کلشن ابراهیم » و « نورس نامه » عنوانلریله ایکی کتاب یازمشدر . تاریخی وکلشن نامه‌سی هندستانده طبع ونشر ، وانکلیزجه‌یه دخی ترجمه اولنمشدر .

فرشوط { صعید مصرده جرجه‌نك ٤٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده ونیلك ساحل یساری قربنده برقصبه اولوب ، خدیویته عائد بر بیوك شکر فابریقه‌سی واردر .

فرصت (محمد بيك) ايران شعراسندن وشاه عباس ماضى امراسندن اولوب. شو بيت اونكدر :

صبح شد صبح كه تا كام تمنا بخشند
مى بما خنده بكل كريه بمينا بخشند

فرعون (Pharaon) مصر ملوك قديمه سنك عمومنه ويريلن عنوان اولوب. قرآن كريمده على الخصوص حضرت موسى (عم) ى تعقيب ودعواى الوهيت ايدنى مراد ايديلور . [« مصر » ماده سنك احوال تاريخيه سى بحثنه مراجعت بيوريله .]

فرعون كولى (شط فرعون) عرب جغرافيونى آثارنده بو اسم تونسك قسم جنوبيسنده واقع وقابس كورفزينك قربندن جزاير حدودينه قدر ممتد اولان واليوم شط الجريد ديلن واسع كوله اطلاق اولنور . شرقدن غربه بويى ۲۰۳ واكى ۴۸ كيلومتره اولوب ، درينلكى آزدر. وبعضاً بسبتون توره مق درجه سنه كلير . بعض طرفلرى بر نطرون تابوغيله مستور اولوب. بونك اوستنه قوم توبمغله. فرق اولنه ميوب، چوق دفعه انسان وحيوانلر وحتى كاروانلر دخى باتارلر. بو كولك مساحۀ سطحيه سى ۵۰۰۰۰۰ يكى دونم اولوب ، قعرى حذاى بحردن آلچق اولمغله ، قابس كورفزيله كولك آره سنده كى ۱۷ كيلومتره لك دوز وآچيق يرك حفريله كشاديله دكيزه تحويلى اوته دن برى فرانسزلرجه متصوردر . ذاتاً وقتيله كورفز بولنمش اولديغى بعض علائمدن استدلال اولنور .

فرغانه تركستانده بيوك برخطه اولوب، مقدما خوقند خانلغى اسميله مستقل برحكومت اسلاميه تشكيل ايتمكده ايكن. بوكون روسيه دولتنك آسيا قطعه سنده كى ممالكندن معدود اولوب، آيريجه برايالت صورتنده اداره اولنور . فرغانه ايالتى شمال شرقى جهتندن سميرچينسك، شمال غربى طرفندن سيردريا ياخود نفس تركستان ايالتلريله، غرب جنوبى جهتندن بخارا خانلغيله ، جنوباً پامير اراضئ مستقله سيله ، جنوب شرقى جهتندن دخى چينه تابع تركستان شرقى ايله يعنى اسكى كاشغر خانلغيله محاط و محدوددر . مساحۀ سطحيه سى ۷۳۱۱۳ مربع كيلومتره اولوب، تقريباً ۸۰۰۰۰۰ اهاليسى واردر. كه بهر مربع كيلومتره باشنه همان ۱۱ كشى دوشيور. حالبوكه جغرافيون عرب آثارنده فرغانه نك پك معمور و قراسى همان متصل اولديغى وحتى بعض قريه لرينك برمرحله سوردكلرى مذكور اولديغنه باقيليرسه، اووقتدن برى اورالرينك نه درجه لرده تدنى ايتمش اولديغى آكلاشيليور .

فرغانه نك اراضيسى مرتفع اولوب، شمال وجنوب جهتنده (الاطاغ) سلسلۀ عظيمه سنه مربوط ايكى صره طاغلر ممتد اولور، كه شمالده كينه (چوتقال) وجنوب جهتنده كينه (آلا طاغ) ديرلر . ايكنجيسنك ذروه لرى ۵۰۰۰ مترده ن يوكسكدر . بو ايكى صره طاغلرك آره سنده سيحون واديسى بولنوب، اورالرده (نارين) تسميه اولنان بو ايرماق فرغانه يى شرقدن غربه شق ايله، صاغ وصولدن برچوق چايلر آله رق، خيلى بيودكدن صكره، فرغانه دن بالخروج طاشكند اووه لرينه دوشر . فرغانه داخلنده كى تابعلرينك باشليجه لرى صاغدن : اوزون احمد وقزان صو، و صولدن : نار، قره كوليه وياصى چايلرندن متشكل قره دريا، آق بوره، اسكيجان، اسفايران، شاه مردان، سوخ و اسفاره نهرلريدر . بونلردن اكثرينك صولرى يالكز قيشين سيحونه واصل اولوب، يازين اهالى طرفندن جدوللرله سقى اراضيده قوللانيله رق، بوصولر سايه سنده مملكتك قوملق اراضيسى تارله وباغ وباغچه يه تحويل اولنمشدر. على الخصوص سيحون ايله قره دريا آره سنده واقع اولوب، (ايكى صو آره سى) تسميه اولنان بر فاصله سز بر باغچه صورتنده در . اسفاره ايله سوخ نهرلرينك آره سى بر ايكنجى قسم اراضى تشكيل ايديور، كه برنجيسى قدر كوزل دكل ايسه ده. هواسى دها معتدل اولمغله، زراعته وحيوانات يتشديرمكه دها الويريشليدر . اراضئ معموره سنك بر اوچنجى قسمى ده واردر، كه شمال وشرق وجنوب جهتنده كى طاغلرك اتكلرندن عبارت اولوب. مرعالر واورمانلرله مستوردر . بربرلرندن قوملق و طاشلق غير منبت يرلرله آيرلمش اولان بو اوچ قسم اراضيده اوچ جنس اهالى ساكن بولنيور . اوزبكلر برنجى قسمده، تاجيكلر ايكنجيسنده ، قره قيرغيزلر دخى اوچنجيسنده بولنيورلر . قره قالپاق، لولى، توروق قبائلى وسائر بعض كوچبه لر دخى سيحونك كنارلرنده وسائر بعض طرفلرده خيمه لرينى قورارلر .

فرغانه‌نك هواسی متنوع اولوب ، طاغلری قیشین قارله وایلك بهارده ویازین یاغمورلرك كثرتی سایه‌سنده اوزون اوتلرله مستور اولوب ، بورالرینك هواسی دائما آزچوق صوڭوق وبوره‌لری پك شدتلیدر. دوز وآچیق یرلرنده وعلی‌الخصوص سیحون وادیسنده یازین حرارت پك زیاده اولوب، میزان‌الحراره ٤٠ درجه‌یه‌قدر چیقدیغی کبی، قیشین دخی پك صوڭوق روزکارلر اسمكله، میزان‌الحراره تحت‌الصفر ١٥ وبعضاً ٢٠ و ٢٥ درکه‌یه‌قدر اینر. خوقندده بوحالیله‌برابر هوا پك‌ده یابسدر . طوس قصبه‌سنده یازین اسن روزکار اینجه برقوم قالدیروب، چوق دفعه کونلرجه کونش کورنمز اولور . یالکز طاغ اتكلرنده وروزکارلر تأثیرندن محفوظ وادی وبایرلرده بولنان جهتلرنده کرك یازین وکرك‌قیشین هوا معتدلجه‌اولوب، مملکتك اك کوزل ومعموریرلری‌ده اورالریدر .

سیحون وادیسی برطاقم اوزون اوتلروسازلرله مستور اولوب، سائرجهتلرینك اووه‌لرنده واراضیٔ معتدله‌سنده قواق، سکود، چنار، قره‌آغاج وسائر اشجار ایله الما ، آرمود، شفتالی، قایصی، فستیق، بادم، انجیر، نار وسائرمیوه‌آغاجلری پك‌كثرتلیدر. اون‌آلتی جنس لذیذ اوزوم ایله پك جسیم وطاتلی قاؤنلر دخی حاصل اولور . بغدای ، آرپه وسائر حبوبات‌عادیه‌دن بشقه پرنج، پاموق، قباپونجه وسائره دخی کثرتله یتیشیر . طاتلی ومغدی دانه‌لر ویرن برجنس سوپورکه اوتی دخی پك چوق اولوب، ایچنه بر سواری صاقلانه‌جق قدر اوزار . شمال جهتنده‌کی طاغلرده اوزون چام اورمانلری واردر. چایرلری‌ده چوقدر .

حیواناتی چوق وجنسلری‌کوزل اولوب، قیون وکچی واینكلری ایری وسوتلری کوزل رائحه‌لی ولذتلیدر . قره بیکیر دینلن برجنس یوکسك‌بیکیرلری اووه‌یه، واوفق جثه‌لی اولان قیرغیز بیکیرلری طاغه الویریشلیدر . قیونلری ایری قویروقلی یعنی بزم قرهمان دیدیکمز جنسه منسوبدر . طیورك وحیوانات وحشیه‌نك انواعی چوق اولوب، صو قوشلری‌ده چوقدر. طاغلرده کییکلرك‌انواعی‌بولنور. فرغانه طاغلرنده دمیر، قورشون، کومش، کوکورد، کومور، بلور وسائر معدنلر بولنیور. اندجان قضاسنده پك ایی نفت قویولری وصیجاق معدن صولری واردر .

روسلر اسکی مرکلان قصبه‌سندن ١٥ کیلومتره‌لك مسافه‌ده یکی‌مرکلان اسمیله برقصبه تأسیس ایدوب، مرکز ایالت اتخاذ. وفرغانه‌یی بروجه آتی ٧ قضا ویا سنجاغه تقسیم‌ایتمشلردر: خوقند، مرکلان، وادل، اوش، اندجان، نمنکان، طوس . وسعتجه برنجی قضاسی اندجان واهمیتجه مرکلان قضاسیدر. فرغانه‌نك باشلیجه شهروقصبه‌لریله خانه ودکان وجامع ومدرسه ومکتبلرینك عددی بروجه آتیدر :

معموره	خانه	دکان	جامع ومسجد	مدرسه‌ومکتب
خوقند	١٠٠٠٠	٢٠٠٠	٣٠٠	١٤٠
مرکلان	٦٠٠٠	١٠٠٠	٣٠٠	٩٠
اندجان	٤٠٠٠	١٠٠٠	٢٠٠	٦٦
نمنکان	٤٠٠٠	١٠٠٠	٢٥٠	١٠٥
اوزکند	١٠٠٠	١٠٠	١٠	٢٤
بالقچی	١٠٠٠	١٠٠	٥٠	١٣

فرغانه‌نك اهالیسی اوزبك، سارت، تاجیك، قیرغیز قره قالپاق وچنکانه‌دن مرکب اولوب ، روس، افغانلی، هندلی، کاشغری کبی‌بعض‌یبانجیلری‌ده واردر. اکثریت سارتلرده اولوب، بونلراوزبکلرله تاجیکلرك امتزاج وازدواجندن متولددرلر . حتی خیمه‌نشینلکدن چیقوب، یرلشن‌اوزبك‌وقیرغیزلرده بعضا بونام ویریلیر . تاجیکلرله قاریشمه‌لرندن مغولی سیمالری بردرجه‌یه قدر دوزلمشدر . تاجیکلر ایرانی‌الاصل اولوب، برطاقلری مملکتك من‌القدیم اهالیسیدر، که بونلرك ایچنده ماوی‌کوزلی وصاری‌صاچلی افراد بولنوب ، هله کستانه صاچلیلری اکثردر . تاجیکلرك برطاقمی اوزبکلرك ایراندن آلدقلری اسرا اولادندن و برطاقلری‌ده مختلف زمانلرده مملکته‌کاوب یرلشمش ایران مهاجرلری اخفادندن عبارتدر. اوزبکلرك برطاقمی‌الآن خیمه‌نشین‌اولوب، برطاقلری‌ده یرلشمشلر وزراعتله اشتغاله باشلامشلرسه‌ده، ینه اسکی‌عادتلرینی اونوده‌میوب، خانه‌لرینی انبارا‌تخاذیله باغچه‌لرنده وتارله‌لرنده قوردقلری‌خیمه‌لرده اوتورورلر. قیرغیزلر نیم وحشی وهمان مستقل برحالده طاغلرده بولنوب ، چوبانلقله وحیوانات یتشدیرمكله مشغولدرلر . ویالکز قیشین آشاغی یرلره انمکه مجبوراولورلر. بونلر پك جسور وماهر

سواریدرلر. قره‌قالپاقلر ساکن ومطیع آدملر اولوب، سیردریا وادیسنده خیمه‌لرینی قورارلر. چنکانه‌لرك برطاقمی بزده‌کیلر کبی چرکه ایله کزوب (لولی) تعبیر اولنورلر، وبرطاقملری قصبه وقریه‌لرده اسکان ودین اسلامی قبول ایدوب، (مزنك) دینلیرلر. بو اجناس مختلفه‌دن اك چالیشقانلری و اك زیاده زراعت وتجارتله اشتغال ایدنلری سارتلر وتاجیکلر ایسه‌ده؛ بونلر ناموس خصوصنده پك مبالاتلی اولیوب، اخلاقلری پك بوزوقدر، واك مبتذل خدمتلره‌ده تنزل ایدرلر. اوزبکلر بالعکس اسکی حاکمیت طورینی محافظه ایدوب، ناموس وحیثیتلرینی زیاده کوزدیرلر. عمومیت اوزره اهالی مسلم وسنی اولوب، یالکز جزئی منداره اولان روسلر خرستیاندر، وبرمندار یهودی دخی واردر. لسان محلی برنجی درجه‌ده چغتای ترکجه‌سی وایکنجی درجه‌ده فارسی اولوب، تاجیکلر فارسی قونیشورلر.

فرغانه اوائل دور اسلامده پك معموراولوب، علوم ومعارف دخی درجهٔ قصوایه واصل اولمش، واچندن پك چوق مشاهیر علما و ادبا یتیشمش ایدی. بعده چنکیز وتیمورك خروجلرنده خراب اولوب، مؤخراً اوزبکلر اورالره دخول ایله، بیوك بردولت تشکیل ایتمشلردی، که بونك انقاضندن نهایت بخارا وخیوه ایله خوقند خانلقلری قالمشیدی. خوقند خانلغی ابتدا کاشغر وپامیر حدودندن اورال کولنه قدر ممتد اولوب، بتون سیحون حوضه‌سنی شامل ایکن، روسلر ۱۸٦٤ ده بتون غرب شمالی قسمنی ضبط ایتمکله، یالکز فرغانه خطه‌سی خانك النده قالمش: وبونی‌ده ۱۸۷٦ ده روسیه دولتی ضبط ایتمشدر. فرغانه اسمی اسکی اولوب، بطلمیوسك جغرافیاسنده دخی بواسماه یاد اولنور؛ وبواسم قرون وسطاده جغرافیون اسلام طرفندن دخی محافظه اولنوب، بعده اوزبکلر زماننده اونودلدقدن صکره، اخیراً روسلر طرفندن احیا اولنه‌رق، سابق خوقند خانلغی فرغانه ایالتی تسمیه اولنمشدر.

فرغانی (احمد بن کثیر) مشاهیر منجمین و ریاضیون اسلامدن اولوب، متوکل خلیفه‌نك زماننده بغدادده بولنمشدر. اولجه مصرده (مقیاس جدید) ی انشا ایتمش؛ وموسی بن شاکرك اوغللری احمد ومحمدك سعایتیله حکیم کندی متوکلك غضبنه اوغرادیغنده، حکیم مشار الیهك باشلامش اولدیغی جعفری جدولنك اکمالی صاحب ترجمه‌یه احاله اولنمش ایسه‌ده، علمی عملده‌کی موفقیتندن زیاده اولدیغندن، یاکیلوب جدولك آغزینی آلچق یاپدیرمش اولدیغی مرویدر. هیئته متعلق معتبر براثری واردر، که ۱٦٦۹ تاریخ میلادیسنده (غولیوس) معرفتیله لاتینجه‌یه ترجمه، وبرطاقم حواشی علاوه‌سیله آمستردامده طبع ونشر اولنمشدر. آوروپاجه آلفراغان وآلفراغانیوس (Alfragan, Alfraganius) اسمیله معروفدر. مأمون خلیفه زماننده ۲۳۰ تاریخلرنده سنجار اووه‌سنده جغرافیای ریاضی و هیئت حقنده اجرا اولنان تحقیقات وتجارب فنیه هیئتنه دخی داخل بولنمش اولدیغی مرویدر.

فرفوریوس حکمای قدیمه‌دن (پورفیر) ه عربلر طرفندن ویریلن اسمدن بوذات شام ساحلنده‌کی صور قصبه‌سندن اولوب، سریانی الاصل واسم اصلیسی (مللك) ایسه‌ده، لسان یونانیده تحصیل ایدوب، تألیفاتنی‌ده بولسانده یازمشدر. ترجمهٔ عربیه‌سی مشهور ومتداول اولان « ایساغوجی » بونك جملهٔ تألیفاتندن اولوب، آرسطونك منطقنه مدخل اولمق اوزره یازمش اولدیغندن، لسان یونانیده مدخل دیمك اولان بو اسمله تسمیه ایتمشدر. وطننه نسبتله (صوری) لقبیله معروف اولوب. سهواً (ثوری) یازارلر. مفصل برتاریخ حکماسی دخی اولوب، لسان عربی‌یه ترجمه ایدلمش ایدی. [« پورفیر » ماده‌سنه‌ده مراجعت.]

فرقتی (ابوتراب بك) ایران شعراسندن وکبرادن اولوب، عن اصل انجدانلی اولدیغی حالده، کاشانده نشأت ایتمکله، کاشانی نسبتیله معروفدر. ۱۰۲٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

سیاه بختی ازین بیشتر نمی باشد
که مجلس دکران روشن از چراغ منست

فرقرات (Phérécrate) یونان قدیم مشاهیر شعراسندن اولوب، قبل المیلاد ٤۲۰ تاریخلرنده یاشامشدر. هزلیاته مائل اولوب ۱۷ مضحکه یازمش ایسه‌ده، یالکز بعض فقره‌لری بولنه بیلمشدر.

فرقی { ایران شعرا واطباسندن اولوب ، هراتلیدر . شو بیت اونکدر :

گل امید مرا طاقت شکفتن نیست
همین که غنچه شد از شبنمی فرو ریزد

فرگوزون { (Ferguson) اسقوچیه‌نك اك مشهور هیئت شناس ومهندسلرندن اولوب ، ١٧١٠ ده طوغمش ، و ١٧٧٦ ده وفات ایتمشدر . برچفتلکده قیونلری کودرکن کندی کندینه مطالعه ایله تحصیل ایتدکدن صکره ، لوندره‌یه گیده‌رك ، حکمت طبیعیه‌یه دائر عمومی درسلر ویرمکه وبرطاقم زیجلر نشر ایتمکه باشلامش ؛ وبعده برطاقم کتب مقبولهٔ فنیه یازوب ، بیوك برشهرت قزانمشدی .

فرکید { (Phérécyde) یونان حکمای قدیمه‌سندن اولوب ، مشهور فیثاغوراسك خواجه‌سیدر . قبل المیلاد ٦٠٠ تاریخلرنده شیره آطه‌سنده طوغوب ، سیسامده برمدرسه آچمشیدی . هیئت وحکمت طبیعیه‌دن بعض معلوماتی اولوب ، خسوف وکسوفدن قبل الوقوع خبر ویرردی . بقای روحه معتقد ایدی . چوق معمر اولمشدر .

— برمورخ فرکید دخی اولوب ، قبل المیلاد ٤٨٠ تاریخلرنده لریوس آطه‌سنده یاشامشدر . یازدیغی تاریخدن یالکز بعض فقره‌لر باقیدر .

فَرَما { مصرك ساحل شمالیسنده تنیس قربنده بولنمش اسکی برقصبه اولوب ، بطاقلقلرله محاط اولدیغندن ، هواسی پك آغر وآنجق خرماسیله میوه‌لری کوزل بولنمش اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر . اهل صلیب وقعه‌لرینه‌دك معمور ایدی . بعده خراب اولمشدر .

فرما { (Fermat) مشاهیر ریاضیوندن اولوب ، ١٦٠١ تاریخنده فرانسه‌نك مونتوبان قصبه‌سی قربنده طوغمش ، و ١٦٦٥ ده وفات ایتمشدر . تولوز مجلسی اعضاسندن اولوب ، اکلنجه طریقیله فنونله اشتغال ایدردی . دقارت ، پاسقال ، توریچلی وسائر مشاهیر عصریله دائما مخابره فنیه‌سی واردر . علم جبری اك اول هندسه‌یه تطبیق ایدنلردندر . علوم ریاضیه‌ده برخیلی کشفیاتی واردر . لسان یونانی قدیمه دخی وقوف تامی اولمغله ، اسکی یونان ریاضیوننك آثارنده کی نقصان عباره‌لری اکماله چالیشمشدر .

فرمو { (Fermo) ایتالیانك (آسقولی پچنو) ایالتنده ومرکز ایالتك ٤٠ کیلومتره شمال شرقیسنده وآدریاتیق ساحلندن ٧ کیلومتره ایچریده واقع برقصبه اولوب ، ٧٠٠٠ وجواریله برابر ١٥٨٦٠ اهالیسی واردر .

فرموسله { (Fermoselle) اسپانیانك لئون خطه‌سنده زاموره ایالتنك (برمیلوده سایاغو) قضاسنده و برمیلونك ٢٢ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق پورتکیز حدودی قربنده برقصبه اولوب ، ٤٤٠٠ اهالیسی واسکی برقلعه‌سی واردر .

فرموی { (Fermoy) ایرلانده‌نك مونستر ایالتنده (غورق) قونتلغنده وغورقك ٣٢ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (بلاقواتر) نهری کنارنده برقصبه اولوب ، ٧٣٩٠ اهالیسی ، دکیز حماملری وبیره وکاغد فابریقه‌لری واردر .

فرناباز { (Phernabaz) یونان قدیم مورخلرینك روایتنه کوره ، ایران دولتی طرفندن آناطولیده فریجیا یعنی کوتاهیه جهتی والیسی اولوب ، قبل المیلاد ٤١١ تاریخندن ٤٠٧ تاریخنه‌دك اسپارته ایله آتنه آره‌سنده کی محاربه‌لره قاریشه‌رق ، ابتدا اسپارته‌لیلره وبعده آتنه‌لیلره امداد ایتمشیدی .

فرناندز { (Fernandez) پورتکیز و اسپانیا بحریوندن اوچ کشینك اسمی اولوب . اوچی‌ده آفریقا وآمریقا جهتلرنده بعض کشفیاتده بولنمشلردر .

فرناندوپو { (Fernando-Po) آفریقای غربینك کینه کورفزی ایچنده (بیافره) قربنده وساحلدن ٣٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده اسپانیا دولتنه تابع برجزیره اولوب ، ٣°١٢′ ایله ٣°٤٧′ عرض شمالی و ٦°٦′ ایله ٦°٣٧′ طول شرقی آره‌سنده ممتد اولور . شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه اولان طول اعظمی ٦٠ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ٢٠٧١ مربع کیلومتره اولوب ، مذکور کورفزده‌کی آطه‌لرك اك بیوکیدر . مرکزی ساحل شمالیسنده واقع (قلارنسه) ونام دیکرله (سانته ایزابل) قریه‌سیدر . اراضیسی طاغلق اولوب ،

جهت شمالیه‌سنده بولنان اڭ مرتفع ذروه‌سی ۳۳۶۵ متره یوکسکلکنده بربرکاندر. سواحلی قیالقدر. دوز یرلری قیرمزیمتراق برطوپراقدن عبارت اولوب، اهالینك باشلیجه مدارمعیشتی اولان اوزون برجنس بناته حاصل ایدر. طاغلرینك آشاغی طرفلری کراسته وسائره‌یه الویریشلی آغاجلری حاوی اورمانلرله مستوردر. اهالیسی باقیروزیتون رنکلرینه مائل اسمر چهره‌لی ودوز صاچلی اولوب، قارشیلرنده سواحلده بولنان (فان) جنسنه مشابه واوچ لسانله متکلمدرلر. بونلر ۱٤۰۰۰ قدر تخمین اولنیورلر. هواسی پك آغیر اولدیغندن آوروپالیلر یرلشه‌مه‌مشلردر. یاغمور موسمی حزیراندن ایلوله قدر دوام ایدوب، بوموسمك عقبنده کثرت رطوبتدن صیتمه‌لر ظهور ایدر. کانونلرله شباطده قره‌دن کلن صیجاق وقوری روزکار هوایی برآز اصلاح ایدر. مارتدن حزیرانه قدر جنوب غربیدن سرتجه روزکارلر اسر. بو آطه ۱٤۸٦ تاریخنده پورتکیزلیلر طرفندن کشف اولنمشدر.

فرناندوده نورونه (Fernando de Noronha) برازیلیانك بحر محیط آطلانسیده ۵۰َ ۳° عرض جنوبی ایله ۵۳َ ٤۳َ ۳٤° طول غربیده و (سنت روقه) برونك ۳۵۰ کیلومتره شرق شمالیسنده واقع بر جزیره‌سی اولوب، بیضی الشکل اولدیغی حالده، بویی ۱۰ وعرض وسطیسی ۲ کیلومتره‌در. سواحلی قیالق وپك کیرنتیلی چیقینتیلیدر. جنوبنده دیکر برصره آطه‌لر دخی بولنوب، جمله‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۵ مربع کیلومتردر. هواسی صیجاق ایسه‌ده، پك صاغلام واراضیسی پك منبت اولوب، سنه‌ده اوچ درت دفعه محصول ویرر. محصولاتی مصر، مانیوق، شکر قامشی وسائره‌دن عبارتدر. ۲۰۰۰ اهالیی حاوی برقریه‌سی، قلعه‌سی وحبسخانهٔ عمومیسی واردر.

فرنتینو (Ferentino) ایتالیانك روما ایالتنده وروماناك ٦۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولدرق رومادن ناپولی‌یه کیدن دمیریول خطی اوزرنده برقصبه اولوب، ۸۳۶۰ اهالیسی و. قدیم (فرنتینوم) قصبه‌سنك خرابه‌لری اولنق اوزره، جسیم طاشلردن یاپلمش بعض دیوار-لری واردر. زمان قدیمده لاتین قومنك مبعوثانی بومحلده عقد مجلس ایدرلردی.

فرنده (Frendah) جزایرك وهران ایالتنده وتاهرتك ٤۰ کیلومتره جنوب غربیسنده ۱۰۵۸ متره ارتفاعنده برقصبه اولوب، فوق العاده کوزل وصاغلام هواسی، عربی وفرانسزجه تحصیلنه مخصوص مکتبی وجوارلرنده رومالیلردن قالمه ودها اسکی خرابه‌لری واردر.

فرنك (وعربی افرنج، افرنجی) السنهٔ شرقیه‌ده آوروپا خلقنه ویریلن اسم اولوب، سالف البیان (فرانق) اسمندن مأخوذدر. عربلرك فتوحاتی وآوروپا ایله مناسباته کیریشدکلری زمانلرده فرانقلر اوروپانك اڭ قوتلی دولتی اولوب، فرانسه‌دن بشقه آلمانیا وایتالیانك برر قسمی‌ده بونلرك حکمی آلتنده بولنمغله، وذاتاً اووقتلرده قومیت وجنسیته پك اهمیت ویرله‌مکله، مسلمانلر آوروپالیلرك جنسیتجه اولان مغایرتلرینك فرقنه وارمیه‌رق، عمومنه بواسمی ویرمشلردر. برنظرله باقیلیرسه، فرنك آوروپالیلرك قتولیك و پروتستان اولانلرینه اطلاق اولنوب، روسلرله‌روم، بلغار، صرب وسائر اورتودوقس اقوامه فرنك دینلمز.

فرنك محمد پاشا و فرنك عمر پاشا. [«محمد پاشا (فرنك-)» و «عمر پاشا (فرنك-)» ماده‌لرینه مراجعت.]

فرنکیس توران حکمداری افراسیابك قیزی اولوب، ایران ملوکندن کیکاوسك اوغلی سیاوش پدرینه کوجنوب، تورانه کچه‌رك، افراسیابه التجا ایتدیکنده، افراسیاب کندیسنه بو فرنکیسی تزویجله داماد ایتمشدی. بعده افراسیابك برادری کرسیوز سیاوشه قیصقانوب، برافترا ایله کندیسنی قتل ایتدیردیکنده، فرنکیس پك چوق کدر ایتمش؛ وسیاوشدن کبه قالمش اولدیغندن، مدت حملی منقضی اولنجه، برارکك چوجق طوغورمش ایدی. که بوچوجق مشهور کیخسرو اولوب، قتلنه مأمور پیران طرفندن برطاغده براغلمش، وبرچوبان طرفندن بولنوب، بیودلمش ایدی. کیخسرو ایرانیلر طرفندن بولنوب تخته

كچديكنده فرنكيسك صاغ اولوب اولديغى وعاقبت حالى معلوم دكلدر .

فرو { ياخود هيرو (Ferro, Hierro) و فرانسزجه (Izle de Fer) يعنى دمير آطه . اسپانيايه تابع قناريه آطه‌لرينك يعنى جزاير خالداتك الك غربيسى اولوب ، بر مثلث شكلنده اولديغى حالده ، جنوبى كوشه‌سى ″٣٣ ′٣٧ °٢٧ عرض شماليده واقعدر . شمالدن جنوبه بويى ٢٩ كيلومتره ومساحهٔ سطحيه‌سى ٢٧٨ مربع كيلومتره‌در . اراضيسى طاغلق اولوب ، الك يوكسك ذروه‌سنك ١٤١٥ متره ارتفاعى واردر . سواحلى ديك و صارب اولوب ، ليمان اطلاقنه شايان قويلرى يوقدر . ساحل شماليسنده (پوئرتو) يعنى ليمان دينلن اسكله‌سى آچيق برقويدن عبارتدر . اراضيسى بركانى اولوب ، حبوبات متنوعه ايله اوزوم وسائر محصولاتى واردر . اورمان وچايرلرى ده چوقدر . يالكز اوچ كوچك چايى واردر . حيوانات اهليه‌سى قيون ، كچى و صيغيردن عبارت اولوب ، آريلرى ده چوقدر . وقتيله اوچ قصبه‌سى وار ايديسه‌ده ، شمدى يالكز مركزى اولان (والورده) قصبه‌سى اولوب ، ٥٠٠٠ اهاليسى واردر .

فروان { غزنه قربنده بركوچك قصبه ايدى .

فرودنتال { (Freudenthal) آوستريا و مجارستان دولتنك سيلزيا خطه‌سنده (تروپاو) ايالتنه تابع ومركز ايالتك ٣٥ كيلومتره غرب شماليسنده واقع قضا مركزى برقصبه اولوب ، ٦٤٤٠ اهاليسى ، ايپليكخانه‌سى واجزاء كيمويه فابريقه‌سى واردر .

فرودنستاد { (Freudenstadt) آلمانيانك وورتمبرغ قراللغنده « قره اورمان » ايالتنك (روتلينكن) قضاسنده وروتلينكنك ٦٠ كيلومتره غربنده برقصبه اولوب ، ٥٣٢٥ اهاليسى ، چوخه وچيوى فابريقه‌لرى وجوارنده دولته عائد بيوك دميرخانه‌سى واردر . پك منتظم وكوزل برقصبه‌جقدر .

فروزينونه { (Frosinone) ايتاليانك روما ايالتنده ورومانك ٩٧ كيلومتره جنوب شرقيسنده اولەرق رومادن

ناپولى‌يه كيدن دميريول خطى اوزرنده قضا مركزى برقصبه اولوب ، ٧٧١٥ اهاليسى واردر .

فروغ { هندستان شعراسندن اولوب ، كشميرليدر . شاهجهان زماننده بعض مناصبده بولنوب ، شاه عالمكير زماننده ١٠٧٠ تاريخنده وفات ايتمشدر . شوبيت اونكدر :

كر دلت آرزو كند آن كهر يكانه‌را
رقص كنان باب ده همچو حباب خانه‌را

فروغى { اونجى قرن هجرى عثمانلى شعرا- سندن ايكى كيشينك مخلصيدر :

برنجيسى (احمد) بروسه‌لى اولوب ، طريق علمه سالك ايدى .

تيرينه سينه‌مى طوتارمى سپر
يوركى اولمسه دميردن اكر

— ايكنجيسى (هبةالله) ابتدا شام مفتيسى ايكن ، بعده بغداده عزيمتله ، مولانا عطاءالله افنديدن ملازم اولوب ، طريق قضايه سالك اولمشيدى . معماده مهارتى وار ايدى . شوبيت اونكدر :

نهال قد دلجويك سنك شاخ كل تردر
دهانك تازه غنچه رخلرك كلبرك غبردر

فروغى { ايران شعراسندن دخى ايكى كشينك مخلصيدر :

برنجيسى قزوينلى اولوب ، برروايتده اوراده شاه عباس ماضى زماننده عطارلقله مشغول ايدى . وبرروايتده هندستانه سياحتله ، اوراده جواهر- جيلك ايدردى . شوقطعه اونكدر :

كدام روز دل بيقرار من نكريست
كه كوه ودشت بر احوال زارمن نكريست
نشان بيكسيم بس همين كه چو مردم
بغير شمع كسى بر مزار من نكريست

— ايكنجيسى استرابادلى اولوب ، خراسانده اكمال تحصيل ايتدكدن صكره ، شاه طهماسب صفوينك خدمتنه كيرمشيدى . شوايكى بيت جملهٔ اشعارندندر .

زهى قامتت سرو كلزار عالم
كلستان حسن از جمال تو خرم
بنامم كرفتى وطن بارك الله
بچشمم نهادى قدم خير مقدم

— اوچنجيسى كشميرلى اولوب ، ١٠٧٧ تاريخنده وفات ايتمشدر .

فرول { (Ferrol) اسپانيانك غاليچه خطه‌سنده قورونيه ايالتنده و قورونيه‌نك ١٨ كيلومتره شمال شرقيسنده اولەرق

همنامی اولان خلیجك ساحل شمالیسنده برقصبه اولوب، ١٨٠٠٠ اهالیسی واردر .

فرومنتیوس (Frumence, Frumentius) خرستیانلرك عزیزلرندن اولوب. اوچنجی عصر میلادی اواخرنده ساحل شامده صور شهرنده طوغمش؛ واقرباسندن مروبیوس طرفندن تجارتله حبشه سوق اولنه‌رق، نجاشینك توجهنی قزانمش؛ واوراجه خرستیانلغی نشره باشلایوب، ٣٣١ده مصره سیاحتله، اسکندریه پطریقی طرفندن حبش پسقپوسلغنه تعیین اولنه‌رق، آقسومده اقامت، و٣٦٠ ده وفات ایتمشدر. تشرین اولك ٢٧ سنده یورطیسنی اجرا ایدرلر .

فرومه (Frome) انکلتره‌نك (سومرست) قونتلغنده و (بات)ك ١٨ کیلومتره جنوبنده برقصبه اولوب. ٨٩٦٠ اهالیسی، بیوك مکتبی، مشهور بیره فابریقه‌سی و ایپك منسوجاتله معدن دوکمخانه‌لری واردر .

فرونتون (Fronton) ایکنجی قرن میلادی لاتین خطباسندن اولوب، ایمپراطور مارق اورلك معلمی ایدی، وبونك طرفندن ١٦١ تاریخنده قونسولسلغه ترفیع اولنمشدی. بعض خطبه‌لریله آثار ادبیه‌سی و مارق اورل ایله مخابراتی موجوددر .

فرونه (Phurues) جزایر بحرسفیدده نیقاریه جزیره‌سنك جنوب جزیره‌سنك جنوب شرقیسنده، باطنوسك شمالنده وسیسامك غرب جنوبیسنده برطاقم کوچك آطه‌لر اولوب، بری بیوجك، ایکیسی کوچك ودرت بشی ده قیالردن عبارتدر .

فرونیه (Féronie) اسکی رومالیلرك معبوده‌لرندن اولوب، زراعتك وتارله‌لر بیننده‌کی حدودك الهه‌سی زعم اولنوردی. عن اصل اتروسقلرك معبوده‌سی اولوب، بونلرك مملکتنده (فرونیه فاتوم) اسمیله مشهور برمعبدی وار ایدی. راهبلری قیزغین قورلرك اوزرینه یالین آیاق باصارلردی .

فرووارد (Froward) آمریقانك جنوبینك الك جنوبی نقطه‌سی اولمق اوزره. پاتاغونیه‌نك منتهای جنوبنده وماجلان بوغازینك اورته‌سنده قیالق بربرون اولوب، ٥٣° ٥٣′ ٤٣″ عرض جنوبی و ٧٣° ٣٦′ ٤٥″ طول غربیده واقعدر .

فروه صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، الك معروفلری بروجه آتیدر :
(فروه بن عامر الجذامی) که روملر طرفندن معان حاکمی اولوب، حضور جناب نبوی‌یه بربیاض استر تقدیمیله، اسلامه تشرفنی عرض ایتمش؛ وبونك خبری روملره واصل اولنجه، کندیسنی اخذ وحبس وبعده صلب ایتمشلردی. بوحالده رؤیت شرفنه نائل اوله مامشدر. — (فروه بن عمرو الانصاری البیاضی) که عقبه وبدر واوندن صکره‌کی غزواتده حاضر بولنمش؛ وجانب نبویدن عبدالله بن مخرمة العامری ایله مواخاتی اجرا بیوریله‌رق، مدینهٔ منوره‌نك خرما محصولاتنك عشرینی طوپلامغه مأمور، وتخمیننده پك مصیب ایدی. حضرت عثمانك شهادتنه مدخلی اولدیغی روایت ضعیفه ایله مرویدر. — (فروه بن مسیك المرادی) که یمنلی اولوب، اوننجی سال هجریده نزد جناب نبوی‌یه ورودله، شرف اسلامه مشرف اولمش؛ ووطنندن عزیمتنده شو بیتلری سویلمش ایدی :

لما رأیت ملوك کنده اعرضوا
کالرجل خان الرجل عرق نسائها
یممت راحلتی اوام محمدا
ارجو فواضلها وحسن ثرائها

— (فروه بن النعمان الانصاری الخزرجی) که مالك بن النجار اولادندن اولوب، احد واوندن صکره‌کی غزواتده حاضر بولنمش؛ ویمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر .

فروئه (Féroë) واسقاندیناوجه (فراوبر) (Far Oer) بحر محیط آطلاسینك قسم شمالیسنده ایسلانده ایله شتلاند آطه‌لری آره‌سنده دانیمارقه دولتنه تابع برطاقم آطه‌لردر. ٦١° ٢٤′ ایله ٦٢° ٢٤′ عرض شمالی و ٧° ٥٥′ ایله ١٠° ٢٥′ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولان بو جزایر مجتمعه ٢٢ آطه‌دن عبارت اولوب، ١٧سی مسکوندر. مساحهٔ سطحیه‌لری تقریباً ١٣٣٠ مربع کیلومتره اولوب. یکرمی سنه اولکی استاتستیقه کوره ١١٠٠٠ نفوسلری واردر . الك بیوکلری اولان (استرومو) نك بویی ٥٠ کیلومتره‌در . اراضیلری عارضه‌لی اولوب، بعض تپه‌لری ٦٠٠ و ٨٥٠

متره ارتفاعارینه‌قدر چیقار . اورمانلری اولیوب، همان دائمی صورتده یشیل چایرلر ومرعالرله مستوردرلر. درجهٔ عرضلری پك یوقاری اولدیغی حالده، (غولف استریم) آقندیسنك صیجاق بخارلری آلتنده بولندقلرندن، یاز ایله قیش آره‌سنده هواجه اولان فرق پك آز اولوب ، قیشین میزان الحراره حد وسطی اوزره ′٥ °٧ و یازین ′٥ °٩ کوسترر . بووجهله قیشلری اولدقجه صیجاق ویازلری سریندر . هوا دائمی صورتده رطوبتلی وسیسلی اولوب ، پك آز کونش کورور . بناءً علیه بغدای یتیشه‌میوب، یالکز آرپه ویولاف حاصل اولور . لکن اهالی زراعتدن زیاده چوبانلغه میل ایدوب، خیلی مقدار خرکله وقیون یتشدیررلر . قیونلرینك یاغیسی پك یوشاقدر . بو آطه‌لر طبیعت اراضیجه وهواجه اسقوچیه‌یه و هبریده ایله اورقاده آطه‌لرینه مشابه اولدقلری حالده، جنسیت اهالیجه اسقاندیناو مملکتلرینه تابع واهالیسی نوروج لسانیله متکلم اولوب، لسان رسمی دانیمارقه لسانیدر. اهالئ مذکوره ایری بویلی وجسور آدملر اولوب، مهمانوازلقله مشهوردرلر.

فروئیلا (Froïla) اسپانیانك آستوریه و لئون جهتنده حکومت سورمش ایکی قرالك اسمیدر :

برنجیسی ٧٥٧ دن ٧٦٨ تاریخنه‌دك مذکور ایکی مملکتده حکومت سوروب، (اوویدو) شهرینی تأسیس واندلس اهل اسلامنه مقاومت ایتمش: و قتل ایتمش، اولدیغی برادرینك اخذ انتقامیچون دیکر بر برادری طرفندن اتلاف اولنمشدر .

— ایکنجیسی یالکز لئون قرالی اولوب ، ٩٢٣ تاریخنده برادری اوردونیویه خلف اولمش: ومساویسنه بناءً درعقب اسقاط اولنارق، ایرتسی سنه برصدن تلف اولمشدر .

فَرَه افغانستانك سیستان خطه‌سنده هراتك ٢١٥ کیلومتره جنوبنده وقندهارك ٤٢٥ کیلومتره غرب شمالیسنده (فردرود) اوزرنده ′٢٤ °٣٢ عرض شمالی ایله ′٤٧ °٥٩ طول شرقیده واقع مستحکم برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی واردر . پك اسکی برقصبه اولوب، اسکندر زماننده موجود ایدی . بعده خراب اولوب، سلطان محمود سبکتکین طرفندن تجدید واعمار اولنمشدر .

فره (Fré) اسکی مصریلر معبودلرندن اولوب ، شمسدن کنایه ایدی . باشنده قیرمزی ویاییشیل برتبسی طوتار بردلیقانلی صورتنده تصویر ایدرلردی .

فرهاد « فرهادوشیرین » عنوانیله مشهور اسکی برعجم حکایه‌سنك قهرمانی اولوب . کویا خسرو پرویزك معشوقه‌سی اولان شیرینك عاشق دیکری اولمغله ، رقیبی طرفندن برطاغك آرقه‌سنده حبس وبند اولنمش ؛ ومعشوقه‌سنه واصل اولمق ایچون طاغی یارمش . بناء علیه اسمی عشق وعلاقه‌سی اغورنده خارق عاده جهدلر ایدنلر حقنده ضرب اولنور مثل حکمنه کچمشدر .

فرهاد اشکانیاندن درت حکمدارك اسمیدر .

برنجیسی قبل المیلاد ١٨٢ تاریخندن ١٦٤ تاریخنه‌دك حکم سورمش ؛ ومازندران جهتنی ضبط ایتمش ایدی .

— ایکنجیسی قبل المیلاد ١٣٩ تاریخندن ١٢٧ تاریخنه دك حکم سورمش ؛ ویدنجی انطیوخس ایله حرب ایدوب ، مغلوب اولمغله ، بابل وایوان کسری وهمدانی غائب ایدوب ، خراسان جهتنه چکامش ایسه‌ده، بعده تورانیلرك امدادیله عودت ایدوب، آنطیوخسك عسکرینی محو وپریشان وکندیسنی قتل ایتمش ، وآنجق متفقلرینه قارشی معاملهٔ شکرکذاریده بولنمدیغندن ، بونلر طرفندن مغلوب اولوب . محاربه‌ده قتل اولنمشدر .

— اوچنجیسی قبل المیلاد ٧٠ دن ٦١ تاریخنه‌دك حکم سوروب ، ابتدا روماليلرله اتفاق وبعده بونلره قارشی حرب ایتمش: واوغللری مهرداد ایله ارواد طرفندن قتل اولنمشدر .

— دردنجیسی میلاددن ٣٧ سنه اول تخته قعود ایدوب . روماليلرله ایتدیکی محاربه ده موفق اولمش ایسه‌ده. تبعه‌سنك عصیانی باصدیرمقدن عاجز قالوب، تورانیلره التجا ایتمش ؛ وبونلرك امدادیله عودت ایدوب ، تختنی ضبط ایتمش اولان تیردادی قتل ایتمش ؛ وبعده روماليلره اولجه آلمش اولدیغی اسرا وسنجاق وسائردینی اعاده ایدرك ، عقد مصالحه ایتمش؛ و ٩ تاریخ میلادیسنده زوجه سیله اوغلی فرهادك طرفندن تسمیم اولنمشدر .

فرهاد پاشا سلطان محمد خان ثالث دورنده ایکی دفعه مسند صدارت عظمایه کچمش وزرادن اولوب ، آرناوود جنسینه منسوبدر. حرم همایوندن نشأت ایدوب، قوجی باشیلق ایله طشره یه چیقدقدن صکره ، سلطان مراد خان ثالث دورنده میرآخور اول وبعده یکیچری آغاسی اولمشیدی . مؤخراً روم ایلی والیسی اولوب، وزارت رابعه ایله زمرۀ وزرایه داخل اولمش؛ و۹۸۶ ده آچیلان ایران سفرینه سردارلغله گیدوب، شانلی مظفریته نائل اولمغله، عقد مصالحه ایده رك، وشاهك برادر زاده سی میرزا حیدری رهن طریقیله برابرنده آله رق، عودت ایتمشدی . ۹۹۹ تاریخنده سنان پاشانك ایکنجی عزلنده، وزیر ثانی بولنمغله، مهر صدارت عهدۀ لیاقتنه تسلیم اولنمش؛ وسکز آی امور دولتی اداره ایتدکدن صکره، عزل ومأموریت سابقه سنه اعاده اولنمشدی . ۱۰۰۳ تاریخنده سلطان محمد خان ثالث حضرتلرینك جلوسلرنده ثانیاً صدراعظم اولوب، متعاقباً افلاق سفری آچلمغله، طونه اوزرنده کوپری قوروب، محاربه یه باشلامقده ایکن، بلاموجب عزل اولندقده، خلفنی بکلمیوب، استانبول قربنده کی چفتلکنه کله رك، اختفا ایتمش؛ وبرآز مدت صکره میدانه چیقاریله رق، یدی قله یه حبس، ومتعاقباً اعدام اولنه رق، ابا ایوب انصاری (رضه) جوارنده دفن اولنمشدر . برنجی دفعه سنده ۸ وایکنجیسنده ۶ که جمعاً اون درت آی صدارت ایتمشدر . جسور ومقتدر برذات اولوب، هله ایران سفرنده کی خدمتی پك بیوکدر . همجنسی بولنان سنان پاشانك رقابتی باعث ادبار وفلاکتی اولنشدر .

فرهاد پاشا یاوز سلطان سلیم خان وقانونی سلطان سلیمان خان دورلری وزراسندن اولوب، خرواتی الاصلدر. سلطان سلیم خان مشارالیهك ایران سفری هنکامنده آناطولیده کی قزیل باشلرك تربیه سنه مأمور اولمش؛ ودور قانونیده شامده اعلان عصیان ایدن جانبرد غزالینك تنکیلنه مأمور اولوب، ۹۲۷ تاریخنده عاصیٔ مرقومی قتل ایله، شام جهتنی یکیدن فتح ایتمش؛ وپادشاهك مجارستان سفرینه عزیمتنده مهمات یوکلی اوچ بیك دوه ایله یتیشوب ، اردوی همایونه التحاق ایلمش ایدی . بعده ذوالقدریه خاندانینك اخیری اولان شهسوار بکی استیصال ایله، اوجهتده اسایشی تأمین ایتمش ایسه ده، زیاده شدت کوستردیکندن، اولنان شکایت اوزرینه، قالدیریلوب، تخصیصات وافیه ایله سمندره والیلکنه تعیین اولندیغی حالده، ینه اعتسافاتدن واز کچمدیکندن. مصاهرت شهریاری شرفنه نائل اولدیغی حالده، ۹۳۱ تاریخنده عبرةً للسائرین اعدام اولنمشدر .

فرهاد پاشا بودنجی دور سلطان سلیمان خانی وزراسندن ومشاهیر خطاطیندن اولوب، پدری مجار مهتدیلرندن ایدی. پادشاه مشارالیهك توجهنه نائل اولمغله، بونك ایچون فوق العاده اوله رق بشنجی وزارت ایجاد اولنمشدر ؛ وشهزاده سلطان محمد بن سلیمانك کریمه سی همای سلطانی تزوج شرفنه نائل اولمش ایدی . ثلث ونسخ خطلرینی قره حصاریدن تمشق ایتمشدی . برخیلی مصاحف شریفه یازوب، هدیه لرینی جنازه مصرفی اولمق اوزره حفظ ایتمشدی . ۹۸۲ ده وفات ایدوب، ابا ایوب انصاری (رضه) جوارنده مدفوندر .

فرهاد پاشا زاده (میرمصطفی) آنفاً الترجمه فرهاد پاشانك اوغلی اولوب، برادری میر احمد ایله برابر ایکیسی ده خطاطلنده کی مهارتلریله شهرت بولمشلردر . حسن خطی پدرلرندن تمشق ایتمشلردی . ابا ایوب انصاری (رضه) وسلطان سلیم خان اول تربه لرنده میر مصطفانك خطیله ایکی مصحف شریف واردر . ۱۰۲۰ ده وفات ایدوب ، فاتح جامع شریفی حوالیسنده مدفوندر .

فرهادك (Phraatace) اشکانیان ملوکندن اولوب، دردنجی فرهادك اوغلیدر . والده سیله بالاتفاق پدرینی تسمیم ایده رك، ۹ نجی سال میلادیده تخته قعود ایتمش؛ وبش سنه حکومت سوردکدن صکره، تبعه سی عصیان ایدوب؛ کندیسنی قتل ایتمشلردر .

فرهان (یاخود فراهان) ایرانده همدان قربنده طوزلی برکول اولوب، بویی واکی درت فرسخدر . یازین صویی تبخر ایتمکله، دیبنده طوز قالوب، اهالی طرفندن جمع واطرافه نقل اولنور .

فرهان (یاخود فراهان) ایرانده همدان ایله قم آره سنده برقصبه اولوب،

اوراده کثرتله نسج ودنیانك هرطرفنه اخراج اولنان خالیلریله مشهوردر .

فرهانی { (جعفر) ایران شعراسندن اولوب، آنف البیان فرهان قصبه‌سی جوارنده زراعتله مشغول اولدیغی حالده، فضلا وشعرا ایله دخی کوریشور، وشیخ سعدینك اشعارینی چوق تتبع ایدردی . نظامینك «مخزن اسرار» ینه نظیره سویلمشدر . شو برایکی بیت اومنظومه‌سندندر :

بزرکی داشت یکی تازه باغ
لاله درخشنده درو چون چراغ
سرو وکل وبید بهم برشده
نار وبه وسیب بهم درشده

فره‌جك { ادرنه ولایتنك دده آغاج سنجاق وقضاسنده ودده آغاجك ۳۰ کیلو متره شرق شمالیسنده مریچ نهرینك ساحل یمینی قربنده ودمیریول خطی اوزرنده واقع ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ٤۰۰۰ اهالیسی، ۲ جامع شریفیله برمسجدی، ٤ زاویه‌سی، سواری قشله‌سی، بر کلیساسی وبعض قلعه خرابه‌لری واردر . رومجه اسمی (ویره Vira) در . — ناحیه‌سی قصبه ایله ۹ قریه‌دن مرکبدر .

فره‌رود { افغانستانده برنهردر، که هراتك شرق جهتنده و ۳٤° عرض شمالیده (سیاه کوه) دن نبعانله، غور خطه‌سنك صرب طاغلری آره‌سنده جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، فره قصبه‌سنك یانندن کچدکدن صکره، اووه‌یه دوشر، ودها آشاغیده (لاش) قصبه‌سنك دخی یانندن بعدالمرور، سیستانك (هامون) و(نیزار) دینلن واسع کول ویابطاقلقنه دوکیلور . مجراسی ۳۵۰ کیلومتره اوزوندر . قوراقلق موسمنده همان بسبتون قوریوب، ایلك بهارده ایسه صویی پك چوقدر، وجدوللر واسطه‌سیله سقی اراضیده قوللانیلیر .

فریا { (Freya) اسکی اسقاندینا و اساطیرنده حسن وعشق الهه‌سی زعم اولنوب، قمردن کنایه ایدی . جمعه کونی بوکامخصوص عد اولنوب، بوسببه مبنی لسانلرنده (فریتاغ) تسمیه اولنور .

فریاب { بلخ قربنده‌کی فاریاب قصبه‌سنك اسم مخففیدر . [« فاریاب » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

فریاد { (سیدالفت حسین) هندستان شعرا ومشایخندن اولوب، عظیم آباد شهرنده طوغمش، وکلکته‌ده سجاده‌نشین ارشاد بولنمشدر . « دبستان اخلاق » عنوانیله بر منظومه‌سی وسائر آثار واشعاری واردر . ۱۱۹٦ تاریخلرنده برحیات ایدی . شو برایکی بیت مذکور منظومه‌سندندر :

سخن چیست از کان دل کوهری
زکنجینهٔ صنعتش جوهری
سخن بی سخن جوهری هست فرد
که یارد زماهیتش شرح کرد الخ

فریانه { افریقیه‌ده اسفاقس قربنده بیوك برقریه اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر .

فریب { ایران شعراسندن اولوب، کرمانلیدر . شاه عباس ماضی زماننده یاشامشدر . شورباعی اونکدر :

زمان زمان دلم از آه آتشین سوزد
کسی که از توشود دور اینچنین سوزد
چنان ز سوزدلم اشك حسرتم کرم است
که کربدیده کشم دست وآستین سوزد

فریبورغ { (Fribourg) اسویچره‌ده (آآر) نهرینه تابع (سارینه) چایی اوزرنده همنامی اولان ناحیه یعنی حکومتك مرکزی برقصبه اولوب، ۱۰۹۰۵ اهالیسی، برنه‌دن لوزانه‌یه کیدن دمیریول خطنده موقعی . کراسته وپنیر وحیوانات تجارتی، پك اوزون ویوکسك ایکی آصمه کوپریسی، برچوق ماکینه‌لر چویرن برصو بندی، ۳۰۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، موزه‌سی، طب وآثار عتیقه وفنون طبیعیه جمعیتلری، مکتب اعدادیسی، وحقوق مکتبی واردر .

فریبورغ { (Canton de Fribourg) ناحیه‌سی اسویچره حکومات متفقه‌سنی تشکیل ایدن نواحینك غرب جهتنده کیلردن اولوب، جنوباً وغرباً (وود) ناحیه‌سیله و(نوشاتل) کولیله، شمالاً وشرقاً دخی برنه ناحیه‌سیله محاط ومحدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۱٦٦۹ مربع کیلو متره اولوب، ۱۱۹۵۲۹ اهالیسی واردر، که بهر مربع کیلومتره‌یه ۷۲ کشی دوشیور . وسعت اراضی وکثرت نفوسجه اسویچره نواحیسنك سکزنجیسیدر . مرکزی فریبورغ قصبه‌سیدر . غرب شمالی قسمی دوز اولوب، نوشاتل وموراتکوللرینه قدر ممتد اولور اووه‌لری واردر . شرق جنوبی قسمنده ایسه آلپ جبالنك قوللری

وانکلری ممتد اولوب، ناحیه داخلنده‌کی ذروه‌لرینك الڭ بوکسکی ٢٣٨٦ متره ارتفاعی اولان (وانیل نوآر) طاغیدر . ٢٠٠٥ متره ارتفاعی اولان (مولزون) طاغنك اوستندن پك کوزل برمنظره کورنمکله ، سیاحلر اوستنه چیقمغه رغبت ایدرلر . بوطاغلرك آره‌لرنده درین وادیلر وکوزل مرعالر بولنیـور . قسم اعظمی (رین) حوضه‌سی داخلنده بولنوب، بوایرماغه تابع (آآر) نهرینه دوکیلن (سارینه) نهری (برنه) ناحیه‌سندن کلرك ، فریبورغ ناحیه‌سنی جنوبدن شماله شق، وصاغ وصولدن برقاچ چای اخذ ایدر، که بونلرك الڭ بیـوکلری (ژونیه) و (سینژینه) در . مورات کولنی شق ایدن (برویه) نهری دخی بوکولدن چیقوب (نوشاتل) کولنه دوکیلنجه‌یه قدر بوناحیه‌نك ایچنده آقار . ناحیه‌نك یالکز منتهای جنوبنده برمقداریرك صولری (جنو) کولنه دوکیلوب، اوراسی (رونه) ایرماغی حوضه‌سنه تابعدر . نوشاتل کولی جهتنده (وود) ایله فریبورغ ناحیه‌لرینك اراضیسی پك قاریشوب بربرینه کیرر . و (برنه) ناحیه‌سـنك دخی اوراده برآز یری واردر . کرك نوشاتل وکـرك (مورات) کولنك برر طرفی بوناحیه‌نك اراضیسنه ملاصقدر . غروير جهتنده ١٠٥٦ متره ارتفاعنده دخی «قره‌کول» اسمیله برکوچك کولی واردر . هواسی قسم شمالیسنده معتدل و جنوب جهتنـده صؤوق اولوب ، هرایکی طرفده‌ده صاغلامدر . معادنی اولیوب، یالکز ابنیه طاشی وآلچی‌اوجاقلری وبعض میاه معدنیه‌سی واردر . ذخایری احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایده‌جك مقدارده اولوب، میوه‌لرك انواعیله توتون، کتان و باغ اخراجنه یارایان حبوبات دخی حاصل اولور . ایکی کولك آره‌سنده باغلری‌واردر. مرعالری پك کوزل اولوب، جنسی اعلا ٥٠٠٠٠ صیغیر بسلنیر. اینکلرینك سودندن مشهور (غروير) پنیری یاپیلوب، کلیتله اخراج اولنور . بو پنیردن بشقه صنایع محلیه صمانتدن اورمه شیلرله کیراسـو وسائره اعمالندن واخراجاتی کراسته ایله حیوانات، دری، پنیر وسائره‌دن عبارتدر . نوشاتل کولنده واپورلر ایشلدیکی کبی، ایکی دمیر یول خطی دخی ناحیه‌یی شق‌ایده‌رك، تجارتی تسهیل‌ایدر. اهالیسنك قسم‌اعظمی قتولك ویالکزمورات‌کولی اطرافنده‌کیلر پروتستاندر . ثلثانی فرانسز وثلثی آلمان لسانیله متکلم اولوب ، بولسانلرك ایکیسی‌ده رسمیدر . حکومتی اصول مفرطه اولوب، اوچ سنه مدتله انتخاب اولنور یدی اعضادن مرکب برمجلس‌دائمی دخی ادارهٔ مملکت ایدر . ناحیه : برویه، غلانه، غرویره، کول، سارینه ، سینژینه و (وویسه) اسملریله یدی قضایه منقسمدر .

فریبورغ‌ایم بریسغاو { (Fribourg-im-Breisgau) آلمانیاده باده بیوك دوقه‌لغنـده قارلسروهه‌نك ١٢٠ کیلومتره‌جنوب‌غربیسنده‌و(باله)نك٥٥کیلومتره شمال شرقیسنده وقره اورمانك‌آلتنده واقع ایالت‌مرکزی برشهر اولوب، ٣٠٦٠٠ اهالیسی، اجزاء کیمیویه وکاغد غابریقه‌لری . ایپك و پاموق ایپلکخانه‌لری، دارالفنونی، ٢٥٠٠٠٠ جلدی‌حاوی کتبخانه‌سی، مصنع برکلیساسی وایشلك تجارتی‌واردر. — ایالتك مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٧٤٠ مربع‌کیلومتره واهالیسی ٤٤١ ٤٩٥ کشیدر .

فریبی { (میرزا حبیب‌الله بن‌میرزارجب‌علی) ایران‌متأخرین شعراسندن اولوب، آبا واجدادی طهرانلی اولدیغی حالده، کندیسی اصفهانده نشأت ایتمشدر . شوبیت اونکدر .

شنیدی روز وشب فریاد مارا
زبیداد و ندادی داد مارا

فریپورت { (Freeport) آمریقای‌شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (ایلینویس) حکومتنده اسپرینغفیلدك ٢٧٠ کیلومتر شمالنده و شیقاغونك ١٧٠ کیلومتره غرب شمالیسنده (استفنسون) قونتلغنك مرکزی برقصبه اولوب، ٩٠٦٠ اهالیسی واردر .

فریتاغ { (Freytag) آلمان مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ١٧٨٨ تاریخنده لونبورغده طوغمش؛ و (بون) شهرنده طول مدت السنهٔ شرقیه معلملکی ایتمشدر. عربیدن لاتینجه‌یه ٤ جلد اوزره مکمل برلغت‌کتابی یازمش، وضروب امثال عربیه‌یی دخی شرح وترجمه‌ایتمشدر. چوق معمر اولوب، یقین وقتلره‌دك برحیات‌ایدی. — بواسمده آلمانیاده دیکر برقاچ عالم‌دخی‌بولنمشدر.

فریتوون { (Freetown) آفریقای‌غربیده شمالی کینه‌نك (سیرالئونه)

نام انكليز مهجرنده وسيرالئونه نهرينك منصبى قربنده، ٣٢َ ٨ْ عرض شمالى ايله ٢٢َ ١٤ْ طول غربيده مذكور مهجرك مركزى برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهاليسى، كليساسى، تياتروسى، قيشله‌سى وزنجى چوجقلرينك تربيه‌سنه مخصوص مكتبى واردر.

فريجيا { ياخود فريكيا (Phrygie) كوچك آسيا يعنى آناطولى قطعه‌سنك تقسيمات قديمه‌سنده بربيوك خطه‌در، كه حدودى زمانه كوره دكيشوب، وقتيله غرباً آطه‌لر دكيزينه، شمالاً مرمره وقره‌دكيز سواحلنه، شرقاً دخى (آليس) يعنى قزيل ايرماق مجراسنه‌دك ممتد بولنمش ايكن، بعده كرميان دينلن كوتاهيه وقره‌حصار صاحب سنجاقلرندن عبارت قالمشيدى. بو حالده شمالاً بيتنيا، غرباً ميسيا وليديا، جنوباً پيسيديا، شرقاً دخى غالاتيا خطه‌لريله محدود ايدى. اهالئ قديمه‌سى فريج ياخود فريغ ويا فروغ تسميه اولنوب، بلاسج اقوامندن معدود ايديلر؛ وكنديلرى اورانك قديمى اهاليسى اولمق اعتقادنده ايديلرسه‌ده، روم ايلندن يعنى (تراكيا) خطهٔ قديمه‌سندن اورايه كچمش اولدقلرى مظنون، ولسان وعادات وسائره‌جه خطهٔ مذكوره ايله ماكدونيه وايليريانك اهالئ قديمه‌سيله مناسبت ومشابهتلرى اولديغى مثبتدر. فريجيانك مستقل برحكومت ودولت تشكيل ايتديكى بيلنميوب، ابتدا برچوق حكومات صغيره‌يه منقسم بولندقدن صكره، ليديا حكمدارلرينك الينه كچمش؛ وبعده كيخسرو طرفندن ضبط اولنه‌رق، ايران دولتنه، وصكره اسكندره تابع اولمش؛ وبو جهانكيردن صكره برمدت سلفكيلر، برغامه حكمدارلرينك تحت اداره‌سنده بولندقدن صكره روماليلرك يد ضبطنه كچمشيدى. روما دولتنك انقسامنده بالطبع شرق ايمپراطورلرينه دوشمش؛ ونهايت روم سلجوقيلرى طرفندن قسم اعظمى فتح، وممالك اسلاميه‌يه الحاق اولنه‌رق، بو دولتك انقراضنده اوراده كرميان خاندانى تفرد ايدوب، متعاقباً ضميمهٔ ممالك عثمانيه اولديغى حالده، برخيلى وقت عثمانليلر بيننده كرميان اسميله تسميه اولنمشدر. اهالئ قديمه‌سنك كنديلرينه مخصوص مذهبلرى اولوب، عبادتلرى رقصلر و شرقيلرله اجرا اولنوردى. آلههٔ كاذبه‌لرندن بعضيسى اسكى يونانيلر وروماليلر طرفندن دخى قبول اولنمشدى. زمان قديمده فريجياليلر جانتله مشهور ايديلرسه‌ده، صنايعده وموسيقيده‌كى مهارت واستعدادلرى‌ده غير منكردر.

فريد احول { (فريدالدين) ايران مشاهير شعراسندن اولوب، عن اصل خراسانده‌كى اسفراينندن اولديغى حالده، ساعديه زماننده اصفهانده نشأت ايتمش؛ وامام هروى و خواجه نظام الدين ابو بكرك معاصرى بولنمشدر. چرخ وكواكب حقنده برمفصل قصيدهٔ مشهوره‌سى و ٥٠٠٠ بيتى حاوى ديوانى واردر. قصيدهٔ مذكوره‌نك مطلعى شودر:

نماز شام كز امواج اين درياى دولابى
فروشد زورق زرين برآمد طشت سيمابى
راوج موج اين دريا برآمد صد هزار انجم
چو برروى محيط كل شناور حيل مرغابى

فريدافندى { (محمد بهاءالدين) متأخرين شعراء عثمانيه‌دن وموالیدن اولوب، شيخ الاسلام عاشر افنديك اوغليدر. ١٢٥٣ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو مطلع اونكدر:

كوه غربتده اولان دلده شطارت اولماز
نشئهٔ عشقسز انسانده لطافت اولماز

فريدالدين شكر كنج { هندستان مشاهير شعراسندن و مظنه‌دن اولوب، خواجه قطب الدين بختيار كاكينك مريدى وفرخ شاه كابلى نسلندن جلال الدين سليمانك اوغليدر. ٥٦٩ تاريخنده دهليده دنيايه كلوب، ٦٦٤ ده ٩٥ ياشنده ملتانده ارتحال ايتمشدر. تربه‌سى اليوم زيارتكاه اولوب، بهرسنه محرمك بشنده پك چوق زوار جمع اولنور. هندستانجه مشهور اولان شيخ نظام اوليا صاحب ترجمه‌نك جملهٔ مريداننددر. شو رباعى جملهٔ اشعار عارفانه‌سندندر:

شب نيست كه خون من غمناك نريخت
روزى نه كه آبروى من پاك نريخت
يك شربت آب خوش نخوردم همه عمر
كان نيز زره ديده بر خاك نريخت

فريدالدين عطار { [«عطار» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

فريد برغ { (Friedberg) بواسطه آلمانيه ممالكنده برقاچ قصبه اولوب، الكبيوكلرى پروسيانك براندبورغ ايالتنده فرانقفورت سنجاغنده وفرانقفورتك ٦٦ كيلومتره شمال شرقيسنده

وبرلیندن دانسیغه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده واقع اولوب، ۵۱۷۰ اهالیسی وچوخه فابریقه‌لری واردر .

فرید بك { (ابراهیم) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب ، ۱۲۵۸ تاریخنده صرهٔ همایون امانتی خدمتیله جانب حجازه عزیمتله، شامه وصولنده وفات اتمشدر . شو مطلع اونکدر :

ماهتاب رویکه دقتله چشمم قان اولور
شام وصلك عرصه‌سرکه کوشهٔ مهمان اولور

فرید پاشا { (عبدالحمید) وزرای دولت عثمانیه‌دن اولوب ، ۱۲۳۰ تاریخلرنده درسعادتده دنیایه کلمش: ودیوان همایون ومکتوبیٔ صدارت اوطه‌لرنده وبعده آمدیٔ دیوان همایون معیتنده بولنه‌رق، ۱۲۵۷ ده مابین همایون اوجنجی وبعده ایکنجی کتابتنه و ۱۲٦٤ ده رتبهٔ اولی صنف اولی ایله مابین همایون باش کتابتنه نصب بیورلمش؛ و ٦۹ ده سعید پاشانك مصر والیلکی فرمانی حاملاً جانب مصره اعزام بیوریله‌رق، مشار الیه ایله برابر عودت اتمش ایدی . ۱۲۷۱ ده رتبهٔ بالا ایله سرعسکر مستشارلغنه، و ۷۷ ده ضمیمهٔ مصارفات عسکریه نظارتنه نصب بیوریله‌رق، ۷۹ ده مجلس والای احکام عدلیه اعضالغنه نقل اولنمش؛ و ۸۰ ده اوقاف همایون نظارتنه، ۸۳ ده تکرار مجلس والا اعضالغنه و ۸٤ ده ثانیاً اوقاف همایون نظارتنه تعیین بیورلمش ایدی . ۱۲۸۵ ده شورای دولتك ابتدای تشکیلنده اعضالغنه نصب اولنه‌رق ، اون بش کون مرورنده صدارت عظمی مستشارلغنه و ۸۷ ده . بومستشارلغك لغوی اوزرینه ، مجدداً کتخدالیدلی محکمهٔ نظامیه ریاستنه و درت ماه صکره عدلیه اجرا جمعیتی ریاستنه وبش ماه صکره مجلس مخصوص وکلا اعضالغی انضمامیله والده سلطان کتخدالغنه نصب بیورلمش؛ واشبو کتخدالق خدمتی وفاتنه دك عهده‌سنده اولدیغی حالده، ۱۲۸۸ سنه‌سنده عهده‌سنه وزارت توجیهیله علاوهٔ خزینهٔ خاصه نظارتی احاله بیورلمش؛ وسنهٔ مذکوره‌ده محمود ندیم پاشادن صکره اوچ آی قدر بحریه ناظری وبعده مابین همایون مشیری اولمش ؛ و ۱۲۹۲ اوائلنده وفات ایدوب، سلطان محمود تربه‌سی خطیره‌سنده دفن اولنمشدر. عفیف ومقتدر وکاتب برذات اولوب ، خدمت دولته کیردیکی کوندن اعتباراً مدت عمرنده برکون معزول قالمامشدر .

فریدپور { هندستانده بنکاله خطه‌سنك دکه ایالتنده وکنك مجراسنك برقاچ کیلومتره جنوب غربیسنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب ، ۸۵۹۵ اهالیسی واردر . — سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٦۱۲۵ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۵۱۵۸۲۰ کشیدر.که بهرمربع کیلومتره باشنه ۲٤۷ کشی دوشر . اراضیسی آلچق و بطاقلق اولوب، کلیتلی پرنج حاصل ایدر . هواسی پك آغیردر .

فریدك { (Friedeck) آوستریا ومجارستان دولتنك سیلزیا خطه‌سنده (تشن) سنجاغنده وتشنك ۲۷ کیلومتره غرب جنوبیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۵۱۷۰ اهالیسی و بیوك ایپلیك و منسوجات فابریقه‌لری واردر .

فرید کاتب { ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، مشهور انورینك شاکردی ایدی . سلطان سنجر سلجوقینك خدمت کتابتنده بولنوب، بونك طرفندن ۵۳۵ تاریخنده مأموریت مخصوصه ایله قره خطا جانبنه اعزام اولنمشدی . شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

کنتم بدان نکار که خورشید انوری
کفتا زوی نکوترم ار بینك بنکری
کفتم مه چهار دهمی در سپهر حسن
کفتا مه مراست زهر نوع مشتری

فریدلاند { (Friedland) بواسمله آلمان ممالکنده برقاچ قصبه بولنوب، اك بیوکاری : آوستریا ومجارستان دولتنك چهستان خطه‌سنده (یونغ بوچلاو) سنجاغنده وسنجاق مرکزینك ٦۳ کیلومتره شمالنده واقع اولانیدرکه قضا مرکزی اولوب، ٤٤۸۰ اهالیسی واسپارماچت وبیوك منسوجات فابریقه‌لریله جوارنده اسکی برقلعه‌سی واردر . — آلمانیه‌ده (مکلنبورغ استرلیچ) بیوك دوقه‌لغنك (استارغارد) سنجاغنده و ۲٦ کیلومتره شمال شرقیسنده واقع فریدلاندك دخی ۵۰۸۵ اهالیسی وچوخه فابریقه‌سیله تونج دوکمخانه‌لری واردر .

فریدون { ایرانك خرافاتله ممزوج تاریخ قدیمنه کوره ، پیشدادیان سلاله

سنك بشنجی حكمداری اولوب، جمشیدك حفیدیدر. ضحاك تازینك ایرانی استیلا ایله جمشیدی قتلنده طاغلره قاچیریلوب، چوبانلر میاننده بیومش؛ و دمیرجی كاوه‌نك خروجیله ضحاكك مضمحل اولمسی اوزرینه، ایران تختنه اجلاس اولنمشیدی. فریدون ایراندن بشقه ترك وعرب بلادینی دخی ضبط ایتمش؛ واوچ اوغلی اولمغله، اختیارلغنده ممالكنی اوچه تقسیم ایده‌رك، شرق یعنی تركستان جهتلرینی (تور)ه، غرب یعنی بلاد عرب طرفلرینی (سلم) ه، اورته جهتی اولان ایرانی دخی كوچك اوغلی (ایرج) ه ویرمشیدی. تور ایله سلم ایرجك ترجیحیله مركز سلطنتده قالمسنه حسد ایدوب، بینلرنده بالاتفاق، ایرجی قتل ایده‌رك، پدرلرینك بددعاسنه دوچار اولمشلردی. بعده ایرجك تورونی (منوچهر) فریدون طرفندن ولیعهد اتخاذ اولنه‌رق، بیوك پدرینك انتقامنی آلق اوزره، سلم وتوری قتل ایتمشدی. بو حكایه‌یه كوره (ایرج) امم آریانیه‌نك، تور امم تورانیه‌نك وسلم امم سامیه‌نك جد اعلاسیدر. فریدون ایله بواوچ اوغلنك حكایه‌سی حضرت نوح ایله اوغللری سام ویافث وحام قصه‌سنی دخی آكدیریور. زند آوستاده وشهنامه‌ده فریدونك ٥٠٠ سنه حكم سوردیكی مرویدر. فریدون عدل وحقانیتك بر تمثال مجسمی اولمق اوزره یاد اولنوب، اسمی بوخصوصده ضرب مثل حكمنه كچمشدر.

متأخرین علمانك تحقیقاتنه كوره، فریدون هند برهمنیلرینك كتب مقدسهٔ قدیمه‌لرنده (تریتون) اسمیله یاد ایتدكلری ملكك عینی اولوب، بوملكك یریوزینه مسلط اولمش اولان (آزی ضحاقه) اسمنده براژدرهایه غلبه چاله‌رق، كندیسنی محو ایتمش اولدیغی مرویدر. زردشت هندستاندن ایرانه كچدیكنده، ثنائیتی قبول ایتمكله، آلههٔ كثیره‌نك وجودینه احتمال ویرمدیكندن، هندلیلرك (دیوا) دیدكلری آلهه‌یه جن معناسنی ویرمش اولدیغی كبی، (تریتون) و (آزی ضحاقه) كبی ملك واژدرهالری ده حكمداران صورتنده كوسترمكله، بواسملر فریدون وضحاك تازی صورتلرینی آلمشلردر. بناءً علیه فریدون ایله ضحاك حكایه‌سنه حقیقی وتاریخی بروقعه نظریله باقلمیوب، اساطیردن عد اولنمسی اقتضا ایدر.

فریدون بك { (احمد) مشاهیر منشیان دولت عثمانیه‌دن اولوب، دور سلطان سلیمان خان قانونیده چیوی‌زاده عبدالله چلبینك سوقیله صدر اعظم صقوللی محمد پاشایه انتساب ایده‌رك، دیوان كتابی زمره‌سنه الحاق اولنمشیدی. وزیر مشار الیهك مجارستان سفرنده سكتوار محاصره‌سنده ابراز شجاعت وجسارت ایتمكله، زعامته ودركاه عالی متفرقه‌سنه نائل اولمشیدی. ٩٨١ تاریخنده نشانجیلق منصبنه، ٩٨٤ ده سمندره وبعده كوستندیل سنجاغنه نصب بیورلمشیدی. ٩٨٩ ده ثانیاً نشانجی اولوب. بودفعه قدری بالاتر اولمشدی. ٩٩١ ده ارتحال ایدوب، ابا ایوب انصاری جوارنده تربهٔ مخصوصه‌سنده مدفوندر. عالم وادیب وشاعر بر ذات اولوب، دائره‌سی مجمع ارباب علم وهنر ایدی. «منشآت السلاطین» عنوانیله پك مهم وقیمتدار برمجموعهٔ منشآتی واردر، كه «منشآت فریدون بك» دیمكله مشهور اولوب، ١٢٦٥ تاریخنده ایكی بیوك جلد اوزره نشر اولنمشدر. حسن خطده دخی مهارتی اولوب، خطوط مختلفه‌یی كوزل یازاردی. سلطان مراد خان ثالث تخت موروثنه جلوس ایتمك اوزره مدانیه‌دن درسعادته عزیمتلرنده صاحب ترجمه‌نك زورقنه راكب اولمشلردی. اشعارندن پادشاه مشار الیهك جلوسنه سویلدیكی اشبو تاریخك ایرادیله اكتفا ایدرز:

«عطابخش» اولدی احسانه تاریخ
جلوس سلطانه «شمشیر اسلام»

فریده { عثمانلی شاعره‌لرندن اولوب، قسطمونیلی اولدیغی حالده، بعده درسعادته كلمشیدی. عصر سابق اواسطنده یاشامشدر. شو مطلع اونكدر:

فكر ایدوب بخت سیاهم قتی یاندم بوكیجه
جور دلدار ایله جانمدن اوصاندم بوكیجه

فریر { (Freyr) اسكی اسقاندیناولیلرك باشلیجه معبودلری اولان آلههٔ ثلثهٔ باطله‌لرندن بری اولوب، جوهوایه ویاغمور وروزكار وسائره‌یه حاكم زعم اولنوردی، وبرباقیشده شمسدن كنایه ایدی. محصولات وتولداتك واركلك حالتنك دخی مربیسی عد اولنه‌رق، همشیره‌سی زعم اولنان فریا ایسه دیشیلك مربیه‌سی عد اولنوردی.

فريزون { (Frisons) جرمان اقواممندن اولوب، قديماً (رين) ايله (ايه) ايرماقلرينك منصبلرى آره‌سنده شمال دكيزى سواحلى بوتجه ساكن ايديلر . بووجهله فريزونلر صاقسونلر وفرانقلرله همحدود اولوب، ميلادك ايلك قرونلرنده فرانقلرله صاقسونلر آره‌سنده وقوع بولان اوزون محاربه‌لرده فريزونلر صاقسونلرك طرفنى التزام ايتمش؛ وبعده فرانقلردن خرستيانلغى قبول ايدوب، مذهب قديملرينى محافظه‌يه چاليشان حكمدارلرى طرفندن تعقيب اولنمغله، نهايت بونلرى مملكتدن قاچيروب ، فرانقلره تسليم اولنمشلردى . قرون وسطاده صاقسونلر و فلامندلر مملكتلرينك اكثر طرفلرينه يرلشوب، خالص فريزونلر يالكز فلمنكك منتهاى شمال شرقيسيله آلمانيه‌نك منتهاى شمال غربيسنده قالمشلردر . بونلر طول مدت ديكر آلمان اقوامنه قارشى طوروب، كندى بينلرنده برنوع جمهوريت تشكيل ايتمشلردى . فريزونلر آلمان ايله اسقانديناو لسانلرى آره‌سنده برلسان مخصوصله متكلم، اوزون بويلى وصاريشين آدملردر . فلمنكليلرك چوغى دخى فريزون نسلندندر .

فريزه { (Frise) و آلمانجه فريزلاند (Friseland) فلمنك دولتنك منقسم بولنديغى اون بر ايالتك برى اولوب، شمال دكيزيله (زويدرزه) كورفزى آره‌سنده كنيش برشبه جزيره تشكيل ايتديكى حالده، شمالاً، غرباً وغرب جنوبى جهتندن دكيزله، شرقاً (غرونينكه) و (درنته)، جنوب شرقى جهتندن دخى اووريسل ايالتلريله محاطدر . ٥٢°٤٨′ ايله ٥٣°٣٠′ عرض شمالى وتقريباً ٣° ايله ٥° طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب، همان دائروى الشكل اولديغى حالده، قطرى ٦٠ ايله ٧٠ كيلومتره بيننده‌در . مساحهٔ سطحيه‌سى ٣٣٢٠ مربع كيلومتره اولوب، ٣٣٥ ٥٥٨ اهاليسى واردر . مركزى (لوواردن) اولوب، اوچ قضايه منقسمدر . بش آلتى قصبه‌سى و ٤٣ ناحيه‌سى اولوب، اكثر اهاليسى كويلرده و چفتلكلرده ساكندر . اراضيسى دوز وآچيق اولوب، حذاى بحردن جزئى فرق اولديغندن، هرطرفنده ياپلمش اولان سد وبندلر وآچلمش اولان خندقلر وجدوللرله برابر، صولرك طاشمه‌سيله، اراضى ونفوسجه كلى خسارلرك وقوعى چوقدر . مياه جاريه‌سى ده چوق اولوب ، شمال جهتنده (اوور) ايله (اه)، وسطلرنده (بورن) جنوب طرفلرنده دخى (قويندر) ايله (لينده) نهرلرى آقار . غرب جنوبى جهتنده وسائر طرفلرنده كوللرى چوق اولوب، الك بيوكلرى: فلينسه، اسلوته، تيوكه واسنيكن كوللريدر . نهرلرله كوللرك آره‌سنده هر جهتدن جدوللر آچلمش اولمغله، قره‌لرك آره‌لرنده متصل سفاين طولاشير وزمردين مرعى وچايرلرنده حسابسز قيونلر اوتلار . بو ايالت دخى، فلمنكك سائر طرفلرى كبى، طبيعتك هيچ برنعمتنه مظهر اولمديغى حالده، اهاليسنك سعى وغيرتيله دنيانك الك كوزل يرلرى صره‌سنه كچمشدر . هواسى رطوبتلى ايسه‌ده، صاغلام اولوب، يازين حرارت رطوبتى قوروده‌جق وبرچوق محصولاتك يتيشمه‌سنه مساعد اوله‌جق درجه‌ده‌در . جنوب جهتنده بغداى وسائر حبوباتله، نجار، كتن، كنوير وسبزه‌لرك انواعى حاصل اولور . شمال جهتنك ايسه قسم اعظمى مرعالق اولوب، كايتلى صيغير، قيون وآرابه آتلرى يتيشديريلير . آريلرى ده چوق اولوب، خيلى مقدار بال چيقار . شرق جهتنده بعض اورمانلر واريسه‌ده، الك زياده محروقاتده قوللانيلان شئ كوللرك ديبندن چيقاريلوب قوروديلان وچوروموش نباتاتدن عبارت اولان (تورب) دينلن برسياه چاموردر . سواحلنده چوق باليق صيد اولنور، و (زويدرزه) كورفزى كنارلرنده كهربا بولنور . صنايعى خيلى ايلرى اولوب، ايالتك اسميله مسمى انجه بزلرى مشهوردر . يالكز بزى ويوك منسوجات دخى اعمال اولنور . طوز تصفيه‌خانه‌لريله بيره واسپرتو فابريقه‌لرى وسفائن اعمالنه مخصوص دستكاهلرى ده چوقدر . پينير وساده ياغ دخى كايتله ياپيلوب، بوايكى ماده حيوانات، درى ويپاغى ايله برابر ايالتك باشليجه اخراجاتنى تشكيل ايدر . ساحل ايله قارشيسنده‌كى آطه‌لر آره‌سنده بولنان دكيز صيغ اولمغله، فريزه اهاليسى بوندن وبورايه دوكيلن قوملردن بالاستفاده، جسيم سدلر انشاسيله دكيزى اراضئ مزروعه‌يه تحويل ايتمكده خارق العاده جهدلر ايدرك، وعادتا موانع طبيعتله پنجه‌لشه‌رك، بهرسنه برقاچ بيك دونم ير قزانمقده‌درلر . فريزه‌نك اهاليسى خالص فريزون

اولوب، لسانلرینی واسکی عادات واخلاقلرینی محافظه ایتمکده‌درلر . ایچلرنده برقاچ بیوك شاعر وادیب وحکیم یتیشوب، لسانلرینی تزیین ایتمش اولدقلرندن، اولدقجه ادبیاتلری دخی واردر .

فریسینه (Freycinet) فرانسه مشاهیر بحریوننده ن اولوب، ۱۷۷۹ ده (مونتلیمار) ده طوغمش، و۱۸٤۲ ده وفات ایتمشدر . ۱۸۰۰ دن ۱۸۰٤ تاریخنه‌دك، قپودان (بودن) ك معیتنده کرهٔ ارضك اقطار جنوبیه‌سنده سیر و سیاحت ایتمش؛ و ۱۸۱۷ دن ۱۸۲۰ تاریخنه‌دك (اورانیه) واپوریله وفرقتین قپودانلغی عنوانیله دور عالم ایده‌رك، تاریخ طبیعی وهیئته ونصف کرهٔ جنوبینك مقناطیس احوالنه متعلق برچوق تحقیقات فنیه اجرا ایتمش؛ وعودتنده آقادمیا اعضالغنه نصب اولنمش‌ایدی . سیاحتنامه‌سی دولتجه طبع ونشر اولنه‌رق، ۹ بیوك جلد تشکیل ایلمشدر . — اوسترالیانك ساحل غربیسنده برقوی ایله ینه آوسترالیانك شمال غربی ساحلی قارشیسنده برقاچ کوچك آطه بونك اسمیله تسمیه اولنمشلردر .

فرّیش اندلسده فحص البلوط قربنده وقرطبه‌نك غربنده بر قصبه اولوب، اطرافنده برچوق قراسی واعلا بیاض مرمرلریله فندق وسائر اغاجلری ودمیر معدنلری اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر .

فُرَیعه صحابیاندن برقاچ خاتونك اسمی اولوب، بونلوك بری حسان بن ثابت حضرتلرینك والده‌سیدر .

فریمانتله (Fremantle) آوسترالیانك غربی مهجرنده (برت)ك ۱٤ کیلومتره جنوب غربیسنده و (اسوان ریور) نهرینك منصبنده اوله‌رق ۳۲°۳′۱۸″ عرض جنوبی ایله ۱۱۳°۲٦′۱۲″ طول شرقیده واقع برقصبه اولوب، ٤۰۰۰ اهالیسی، ۳۰۰ متره اوزونلغنده برکوپریسی، دمیر یولی وبیاغی تجارتی واردر .

فرینه (Phryné) یونان قدیمه حسن وآنیله وشوخ مشربلکیله مشهوره برقادین اولوب، قبل المیلاد دردنجی قرنده یشامشدر . مشهور هیکلتراش (براقستیل)ك معشوقه‌سی اولوب، بونك حسن وعشق الهه‌سی زعم اولنان (زهره) نامنه یاپدیغی هیکلره نمونه اتخاذ اولنمشدی . ثروتی بر درجه‌ده ایمش، که اسکندرك تخریب ایتدیکی (تیبه) شهرینی کندی مصرفیله تعمیر ایتمك ایستمشدی . دینسزلکله اتهام اولنه‌رق، خطیب (هیپرید) طرفندن قورتارلمشدی .

فرینیخوس (Phrynichus) یونان قدیم شعراسندن ایکی کشی اولوب، بری میلاد عیسادن بشیوز سنه اول یاشایوب، فاجعه‌لر یازمش؛ ودیکری آرستوفانك معاصری اولوب، بعض مضحکه‌لر براقمشدر . ایکیسنك ده آثاری نابود اولوب، یالکز بعض فقره‌لری بولنمشدر .

فریو قابو (Cabo Frio) یعنی « صوئوق برون». بری برازیلیاده (نورموزه) قوینك شرقی ساحلنده ۲۲°۰′٤۲″ عرض جنوبی ایله ٤٤°۱۷′۳۰″ طول غربیده ودیکری آفریقای جنوبینك ساحل غربیسنده وپورتکیز مستملکاتنك حدود جنوبیه‌سنده اوله‌رق ۱۸°۲۰′ عرض جنوبیده اولمق اوزره ایکی برونك اسمیدر .

فریو ریو (Rio Frio) یعنی « صوئوق چای» آمریقای وسطینك قوسته‌ریقه حکومتنده نیقارا اغورآ کولنه دوکیلور برنهر اولوب، مجراسی هنوز مجهول وغیر مکشوفدر .

فریول (Frioul) وندیك خطه‌سی آوستریانك النده ایکن ودها اول قسم شرقیسندن عبارت برایالت اولوب. مرکزی تریسته شهری ایدی .

فزادی [«اسماء بن خارجه» و«عبدالرحمن بن ابراهیم» ماده‌لرینه مراجعت.]

فَزّان آفریقای شمالیده بیوك بر خطه اولوب، طرابلس غرب ولایتنه ملحق برسنجاق تشکیل ایتمکله، آفریقا قطعه‌سنده طوغریدن طوغری‌یه تحت تابعیت عثمانیه ده بولنان ممالکندر . شمال هر طرفندن چول ایله محاط وچوللرله بر برلرندن آیرلمش برطاقم وادی وواحلردن عبارت بولندیغندن، حدودی تماميله معین اولیوب، تقریباً ۲۸° عرض شمالیدن ۲۳° عرض شمالی‌یه یعنی مدار سرطانك اوته‌سنه و ۸° طول شرقیدن و ۱٦° طول شرقی‌یه قدر ممتد اولور . بو وجهله شمالدن جنوبه اکی ٥ وشرقدن غربه بویی ۸ درجة

جغرافیه‌در . شمالاً نفس طرابلس غرب وجبل غربی سنجاقلریله وسائر طرفلردن چول ایله محدود ومحاط اولوب، غرب وغرب جنوبی جهتلرنده توارق بربرلری وجنوب وشرق جنوبی طرفلرنده زنجیلره قریب ملز قبائل جولان ایدر . مرکزی اولان مرزوق قصبه‌سی "۱٦ '۵۵ °۲۵ عرض شمالی ایله "٦ '۵۰ °۱۱ طول شرقیده اوله‌رق طرابلس غربك ۷۷۰ کیلومتره جنوبنده، غدامسك ٦۵۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده وآوجاله‌نك ۱۰۵۰ کیلو متره جنوب غربیسنده واقعدر . الك مهم وتجارتگاه معدوده‌سی ایسه منتهای غرب جنوبیسنده واقع غات قصبه‌سیدر . فزانك شمال طرفنده (الحمادة الحمراء) اسمیله غربدن شرقه طاشلق وقورو بر طاغ ممتد اولوب، بونك اوستی ۲۲۰ کیلو متره راده‌لرنده بر وسعتده‌در بونك شرقنده (الحمادة السوداء) اسمیله دیگر برصره طاغلر ممتد اولوب، فزانك شمال شرقی طرفنده دخی (هاروج) اسمیله شمالدن جنوبه برطاغ اوزانیر، که بونك قسم شمالیسی برکانی وسیاه اولوب، (الهاروج الاسود)، وقسم جنوبیسی کلسی وبیاض اولوب، (الهاروج الابیض) دینلیر. بونك جنوبنده مختلف استقامتلرده واکثری غربدن شرقه اوله‌رق برطاقم قورو وادیلر ممتد اولوب، صحرای کبیره مشابه اولان بو وادیلرك بعضنده آزچوق رطوبت اثرلری بولنمغله، برطاقلری مسکون وبر طاقلری خیمه نشین عرب وبربر قبائلنه جولانگاهدر. فزانك باشلیجه مسکون یرلری اوچ طاقم واحلردن عبارتدر. بونلرك برنجیسی والك اهمیتلیسی وسطنده‌کی طاقم اولوب، شمدیکی مرکزیله قدیماً مرکز بولنمش اولان جرمه وسائر قصبه‌لر بونده بولنیور. (الوادی الغربی) و (الوادی الشرقی) اسمیله معروف ایکی اوزون وادی الك قابل سکنی یرلریدر . ایکنجی طاقم شمال شرقی جهتنده واقع (جفره) بقعه‌سی اولوب، سکنه وزله قصبه‌لرینی حاویدر . اوچنجی طاقم منتهای جنوبده واقعدر . بونلردن بشقه منتهای جنوب غربیسنده غات واحی بولنیور، که آفریقای وسطی تجارتی نقطهٔ نظرندن جمله‌نك الك مهمی وسودان کروانلرینك الك معتنا برموقعی اولوب، بوندن ۲۳ سنه مقدم محرر فقیر ولایت غزته‌سی محررلکیله طرابلس غربده بولندیغم اثناده فزانه الحاقله، ضمیمهٔ ممالك عثمانیه اولمشدر. فزان عمومیت اوزره مرتفع بریر اولوب ، شمالده‌کی مذکور طاغلرله جنوب طرفنده‌کی حماده‌لرك آره‌سنده ممتد اولان متموج وآز عارضه‌لی یرلرك حذای بحردن اعتباراً ارتفاعی ۲۰۰ ایله ۷۵۰ متره آره‌لرنده‌در . فزانك وادیلری ذاتاً پك نادر اولان یاغمورلرده برآز صوکوروب ، سائر وقتلرده قورودر . آقارصولری پك آز اولوب، جزئیات قبیلندن اولان مزروعات قیو صولریله سقی اولنور. شرق طرفلرنده برچوق کوللر وارایسه‌ده، بونلرك جمله‌سی کوچك بطاقلقلردن عبارت اولوب، صولری املاح مختلفه‌یی حاوی وپك آجیدر .

هواسی یازین پك صیجاق ویابس اولوب ، مرزوقده میزان الحراره کولکه‌ده ٤۵ درجه‌یه قدر چیقار . قیشین شمالدن خیلی صوئوق روزکارلر اسر. یاغمورلری پك سیرك وجزئیدر . مع هذا بعض وادیلرده رطوبت اثرلری کوریلوب، برقاچ قدم قازیلنجه صو چیقار. وبوقیولرك صویله اهالی وادیلرده‌کی اراضیلرینی صولایه‌رق ، بعض محصولات آلیرلر. سطح ارض قیرمزی‌متراق اینجه برقومله مستور اولوب، یازین روزکار اسنجه، بوقوم هوایه قاریشوب، کوك یوزینی قیرمزی کوستر. فزانك محصولات ارضیه‌سی آرپه، برقاچ نوع داری وجزئی مقدار بغدایدن عبارت اولوب، آنجق اصل اهالینك مدار تعیش وتجارتلری خرمادر، که کلیتله حاصل اولوب، جنسی دخی اعلادر . حیوانات اهلیه‌سی قیون، کچی، صیغیر، دوه، بارکیر ومرکبدن عبارتدر. قیونلری قالین قویروقلی وسیاه‌متراق تویلیدر . صیغیر یالکز (وادی الشاطی) ده بولنوب، هورکوجلیدر . دوه‌لری یالکز یوك ایچون قوللانیلوب ، سوریلر تشکیل ایده‌جك مقدارده دکلدر . حیوانات وحشیه‌سی : دوه‌قوشی، جیلان، یبان صیغیری ، صیرتلان، چقال، تیلکی وسائره‌دن عبارتدر .

فزانك اهالیسی عرب ، بربر وزنجیدن مرکب اولوب، مملکتك اهالئ اصلیه‌سی اولان بربرلر اسکیدن بری زنجیلرله اختلاط وامتزاج ایتمش اولدقلری کبی ، بعد الاسلام عربلرله قاریشدقدن صکره دخی سوداندن کلیتله جاریه‌لر کتیروب ، بونلری

استفراش ایتدكلرندن، طمارلرنده‌كی زنجی قانی كیتدكجه چوغالمقده بولنمشدر. اهالیٔ مملكت ایكی طاقم اولوب، برطاقمی وادیلرده‌كی قصبه وقریه‌لرده ساكندر. وبرطاقمی‌ده خیمه نشین اوله‌رق سوریلریله وادیلر آره‌لرنده‌كی اراضیٔ خالیه‌ده جولان ایدر. ساكن اولان اهالینك پك آزی خالص عرب یابربرویازنجی اولوب اكثری بواوچ جنسك اختلاطندن متولد ملزحالنده بولنورلر. خیمه نشین اولانلرك ایسه اكثری خالص عرب وبعضلری وعلی الخصوص جنوب غربی جهتنده كیلر خالص بربر یعنی توارق طائفه‌سندندر. لسان عمومی وادبی عربی اولوب، جمله اهالی عربی بیلیرسه‌ده، ساكن اولانلرك اكثری سودانك برنوح وحوصه وتیبو لسانلرینه وبربرجه‌یه دخی آشنادرلر. فزانك مقدار اهالیسی حقنده رسمی وصاغلام بر معلومات اولمیوب، ٧٠٠٠٠ ایله ٢٠٠٠٠٠ مقدارلری آره‌سنده مختلف تخمینلر درمیان اولنمشدر. مرزوق، غات، سكنه، زله، زویله، سبحه، سمنو، قطرون وسائره اسملریله سكز اون قصبه‌سی ویوز قدر قریه‌سی واردر. اصل قصبه دینله‌بیله‌جك ایلك اوچی اولوب، دیكرلری بیوجك قریه‌لردن عبارتدر. اكثر خانه‌لری طوپراق كیرپچدن معمول قلبه حالنده‌در. لوا مركزی مرزوق اولوب، مركز ایله سكنه، شاطی وغات اسملریله ٤ قضاسی و: سین، سمنو، هون، زله، قطرون وادی غربی، وادی شرقی، حفرة السراقیه اسملریله ٨ ناحیه‌سی واردر.

فزان اسكیدن بری معلوم اولوب، میلاد عیسادن ٤٥٠ سنه اول تاریخ مشهورینی یازمش اولان (هرودوت) فزانك مركز قدیمی اولان غارامه (یعنی جرمه) قصبه‌سندن وبوكا نسبتله (غارامانت) تسمیه ایتدیكی فزانلیلردن بحث ایدر؛ و (پلین) « غارامه شهر شهیری » تعبیریله یاد ایدر. رومالیلر فزانی ضبط ایدوب، مذكور جرمه‌ده وطرابلس غربدن بوشهره قدر كیدن طریق اوزرنده الیوم باقی برطاقم آثار براقمشلردر. رومالیلر ضعفه دوچار اولدقدن صكره، بعدتی سببیله، فزان بالطبع متروك قالوب، یرلی بربررؤساسنك تحت اداره‌سنده بولنمش؛ و٤٥ سال هجریسنده (عقبه بن نافع) حضرتلری یدیله فتح اولنه‌رق، ممالك اسلامیه‌یه الحاق اولنمش ایدی. اوندن صكره فزان كاه آق دكز سواحلی بونجه ممتد اولان ممالك غربیه‌نك وعلی الخصوص طرابلسك احوال سیاسیه‌سنه تابع اولمش، وكاه اوراارینك وقوعاتندن بركنار قاله‌رق، سودان اقوامیله مناسبات سیاسیه‌ده بولنمشدر. بعده مغرب شرفاسندن برینك اوغلی سیدالمستنصر بن محمد فزانی ضبطله، سلاله‌سی (اولاد محمد) نامیله خیلی وقت حكومت سوردكدن صكره، ١٢٢٥ تاریخلرنده مغرب اوجاقلرندن طرابلس غربده حكومت سورن قرمان اوغلی امراسندن (المكنی) اولاد محمدك اخیرینی قتل ایله فزانی ضبط ایدرك، یكرمی سنه اجرای حكومت، وسودانه دفعاتله سفر ایدرك، برچوق اسرا اخذ ایتدكدن صكره، ١٢٤٥ تاریخنده عرب قبائلندن اولان سلیمان قبیله‌سنك شیخی برچوق قانلی محاربه‌دن صكره، مملكتی ضبطله، اون سنه تحت اداره سنده طوتمش؛ وبوآره‌لقده طرابلس غرب طوغریدن طوغری‌یه دولت علیه‌نك تحت اداره‌سنه آلنمغله، ١٢٥٧ تاریخنده بكر بك قومانده‌سیله سوق اولنان عسكر طرفندن فزان ضبط، وطرابلس غرب ایالتنه الحاق اولنه‌رق، برسنجاق اتخاذ اولنمشدر.

فزونی { ایران شعراسندن اوچ كشینك مخلصیدر :

برنجیسی (میرمحمد) استرابادلی اولوب، اكثر علومدن بهره‌سی وشطرنجده بیوك مهارتی وار ایدی. عاقبت مالیخولیایه دوچار اولوب، اصفهانده وفات ایتمشدر. شورباعی اونكدر :

ازضعف بردخ تونكاهم نمیرسد
وزدل بلب زبیم توآهم نمیرسد
آن تشنه لب كیاه ضعیفم كه صد بهار
برمن كذشت ونم بكیا هم نمیرسد

— ایكنجیسی (میرهاشم بن جلال نقاش) بنه استرابادلی اولوب، شو بیت اونكدر :

پروانه صفت دشمن بال وپر خویشم
پیوسته طپان برسر خاكستر خویشم

— اوچنجیسی سمنانلی اولوب، شو رباعی اونكدر :

ایدل منال چرخ بكام كسی نشد
فیروزهٔ سپهر بنام كسی نشد
كرد سرت شوم بفزونی ستم مكن
اظهار عشق كرد غلام كسی نشد

فَسا { (وفارسی بساوبساسیر) ایرانده فارس خطه‌سنك دارابجرد ناحیه‌سنده وشیرازك ١٣٦ كیلو متره جنوب شرقیسنده اوله‌رق برستاف ونام دیگرله ستاركان ایرماغنه تابع برنهرك اوزرنده واقع گوزل برقصبه اولوب، ١٨٠٠٠ اهالیسی. سور وقلعه‌سی، اطرافنده مزروعات واشجارله مستور گوزل اراضیسی، پك صاغلام هواسی وصیره‌ملی ایپك وپاموق وكتن منسوجات دستگاهلری واردر. وقتیله چوق‌دها بیوك ومعمور اولوب، فسوی وبساسیری نسبتیله معروف برچوق علما ومشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. اصطخری فسانك باغ وباغچه‌لرینی وبازارلرینی مدح ایدیور.

فساطو { طرابلس غرب ولایتنك جبل غربی سنجاغنده وطرابلسك غرب جنوبی جهتنده برقضا اولوب، جبل نفوسه‌نك (جناون) وادیسندن عبارتدر. مركزی ٢٠٠٠ قدر اهالیبی حاوی اولان (جادو) قصبه‌سیدر. قضانك اكثر اهالیسی بربر وآز مقداری عربدر. قضا داخلنده رومالیلردن قالمه بعض آثار عتیقه موجوددر.

فُسطاط { مصرده قاهره‌نك ایكی بچق كیلو متره جنوب غربیسنده ونیلك ساحل یمیننده واقع (مصرالعتیقه) قصبه‌سنك اسكی اسمیدر. بوگونكی گونده قاهره‌نك بربیوك محله واسكله‌سی حكمنده اولان بوقصبه قاهره‌دن اسكی اولوب، مصرك فتحنده وحضرت عمر بن الخطاب (رضه) زماننده فاتح مصر عمروبن‌العاص جانبندن بنا اولنمشدر. فاتح مشارالیه اوموقعده چادیرینی قورمش اولدیغندن، چادیر دیمك اولان (فسطاط) اسمی بعدالفتح اوراده بنااولنان وقاهره‌نك فتحنه‌دك خطهٔ مصریه‌نك مركزی اولان شهره علم اولمشدی. مشارالیه موقع مذكورده برجامع شریف بنا ایتمش اولدیغی كبی، بعده عباسیلر زماننده احمد بن طولون دخی بیوك برجامع شریف بنا ایتمشدی، كه الیوم موجود اولوب، قاهره‌یی تزیین ایدن الك گوزل آثاردندر. ٣٥٨ تاریخنه‌دك فسطاط مستقل بر معموره اولوب، تاریخ مذكورده جوهر قاعد طرفندن قاهره‌نك تأسیسی اوزرینه، فسطاطك اهمیتی آزالمش؛ وقاهره نك گوندن گونه توسع ایتمسی اوزرینه فسطاط بوشهر عظیمك بر محله‌سی حكمنه گچمكله، اسم قدیمی دخی اونوتیلوب، بروجه مذكور (مصرالعتیقه) یعنی «اسكی مصر» نامنی آلمشدر.

فِسنجان { فارسده برقصبه اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر.

فسونی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، صاروخانلیدر. طریق علمیه سالك ایدی. شو برایكی بیت جمله اشعارندندر:

دلا بولنمه آقوب هر یكایه آب كبی
بوزینه ورمه صقین كسه‌نك شراب كبی
چناق چناق صوكبی ایچسه قانكی هركس
جهان فانی‌یه گوز دیكمه گل حباب كبی

فسونی { ایران شعراسندن اولوب، تبریزلیدر. شوبیت اونكدر:

میرم ازحسرت ذوق‌دل آن مرغ اسیر
كز پی ریختن خون قفسش بكشایند

فسوی { (حسن) مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، فارسك فسا قصبه‌سندن نشأت ایتمش؛ وآل بویهدن بهاءالدوله بن عضدالدوله‌نك خدمت طبابتنده بولنمشدر.

فَشن { مصروسطاده بنی سویف مدیریتنده وبنی سویفك ٣٧ كیلومتره جنوبنده اوله‌رق نیلك ساحل غربیسنده ودمیر یول خطی اوزرنده قضا مركزی برقصبه اولوب، جنوب جهتنده فراعنه زماننده پك معمور بولنمش اولان (خب) شهر قدیمنك خرابه‌لری بولنیور. «معجم البلدان» ده بهنسی اعمالندن برقریه اولمق اوزره مذكوردر.

فصیحی { ایران شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی جرجانلی اولوب، امیر كیكاوس بن اسكندر قابوسك همبزمی ایدی. شو بیت قابوس خاندانی حقنده سویلدیكی اشعار جمله‌سندندر:

چه فرخ وجودی كه ازهمتش
بپرد بپای ولی نعمتش

— ایكنجیسی تبریزلی اولوب، اكثر اوقاتده فقرا ودرویشانله همبزم ایمش. شوبیت اونكدر:

بقدر طاقت خود هردلی غمی‌دارد
دل من استكه اندوه عالمی دارد

— اوچنجیسی هراتلی اولوب، مرتضی قولی خان شاملونك خدمتنده بولنمش؛ وشکسته خطنی کوزل یازمشدر. شو بیت اونکدر:

هزار بارقسم خورده امکه نام ترا
بلب نیاورم اما قسم بنام توبود

فصیحی { (علی بن ابی زید) مشاهیر ادبا ونحویوندن اولوب، استرابادلیدر. خیلی یاشلی اولدیغی حالده، عبدالقاهر جرجانیدن نحوی تعلم ایتمش؛ وبعده بغداده انتقال ایله، مشهور نظامیه مدرسه‌سنده طول مدت ادبیات درسنی ویروب، ابونزار نحوی وحیص بیص کبی شاکردان یتیشدیرمشدر. اکثر اوقاتده ثعلبك «الفصیح» کتابنی تدریس ایتدیکیچون فصیحی تلقیب اولنمشدی. بعده شیعیلکله اتهام ایله، مدرسهٔ مذکوره‌دن عزل اولنه‌رق، خانه‌سنه چکامش ایسه‌ده، طلبه‌سی خلقنك درسنه دوام ایتیوب، بونك خانه‌سنه اجتماع ایتمکه باشلامشلردی. ٥١٦ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر.

فضاء المعدن { (یاخود فضاض) مغرب اقصاده فاسك ایکی مرحله جنوبنده بربقعه اولوب، مرکزی (قلعة المهدی) در. بربر وقوعاتنده اهمیتله ذکر اولنور.

فضاله { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، الك معروفلری (فضاله بن عبیدالانصاری الاوسی) در، که بعده شامده ساکن اولوب، معاویه صفین محاربه‌سنه عزیمتنده کندیسنی شام قاضیلغنه نصب ایده‌رك: «مقصدم سنکله نارجهنمدن تستر ایتمکدر» دیمشیدی. بعده بحراً روم غزاسنه مأمور اولمش؛ ووفاتنده معاویه بالذات تابوتی آلتنه کیره‌رك، اوغلی عبدالله‌ه «اوغلم بکا یاردیم ایت زیرا بوندن صکره بونك کبیسنی قالدیره‌میه‌جقز» دیمشدی. ٥٣ تاریخنده وفات ایتمشدر. کندیسندن بعض احادیث شریفه مرویدر.

فضل { ابوعبدالله — بن العباس بن عبدالمطلب بن هاشم القرشی الهاشمی) صحابهٔ کرامدن اولوب، فخرالانبیا (صلعم) افندمزك عمزاده‌لریدر. حضرت عباس (رضه) كا اکبر اولادی اولمغله، بونك اسمیله تکنی ایدردی. والده‌سی ازواج مطهرهٔ جناب نبویدن میمونه بنت الحارثك همشیره‌سی (لبابه بنت الحارث الهلالیه) ایدی. فتح مکه‌ده وحنین غزاسیله حج وداعده معیت حضرت رسالتپناهیده بولنمش؛ وحنین انهزامنده نزد جناب نبویده ثبات ایدنلردن بولنمشدر. فخرکائنات (صلعم) افندمزك جنازه‌لری غسلنده حاضر بولنوب، حضرت علی (رضه) غسل ایدرکن صاحب ترجمه صو دوکمشدر. ١٣ نجی سال هجریده مرج الصفر ویا اجنادین وقعه‌سنده وبرروایتده ١٥ تاریخنده یرموك غزاسنده شهید اولمش، ویا ١٠ سالنده عمواس طاعوننده ارتحال ایتمشدر. حسن وجمالیله ممتاز ایدی. اولاد ذکوری قالمیوب، ام کلثوم اسمنده برقیزی قالمشدر، که امام حسن (رضه) طرفندن تزوج بیوریلوب، بعد المفارقه ابوموسی الاشعری‌یه وارمش ایدی. برادری عبدالله بن عباس (رضهما) کندیسندن روایت احادیث شریفه ایتمشدر.

فضل { خلفاء عباسیه‌دن (مطیع لامرالله) و (مسترشد بالله) ك اسمیدر. [«مطیع لامرالله» و «مسترشد بالله» ماده‌لرینه مراجعت.]

فضل { خلیفهٔ عباسی متوکل علی الله‌ك جاریه‌لرندن شاعره وادیبه ووفرت حسن وجمال ایله حسن خطه مالکه برقیز اولوب، عصرینك شعرا وبلغاسیله مشاعره‌لری وبداههٔ محیر عقول جوابلری واردر. علی بن الجهم وابودلف عجلی کندیسیله مشاعره ایدنلر جمله‌سندندر. خلفا حقنده برچوق مدحیه‌لری دخی واردر. تشیعه میلی اولوب، شیعیلرك ایشلرینی تمشیه ایچون خلفا وکبرا عندنده‌کی نفوذینی استعمال ایدردی. اکابر وشعراء عصرندن سعید بن حمیده علاقه‌سی اولوب، حقنده برچوق اشعاری وکندیسیله مشاعره‌لری واردر. ٢٦٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. علی بن الجهمك تنك قافیه‌لی اولان:

لاذ بها یستظل فیها
فلم یجد عندها ملاذا

بیتنه جواباً متوکلك اشارتیله بداهة شوقطعه‌یی سویلمشدی:

ولم یزل ضارما الیها
تظل اجفانه رذاذا
فعاتبوه فزاد عشقاً
فمات وجداً فکان ماذا

ذهنی افندی «مشاهیر النسا» سنده متوکلك

جاریه‌سی اولان فضل، سعید بن حمیدك معشوقه‌سندن بشقه عد ایده‌رك، ایکی ترجمه صورتنده یازمش ایسه‌ده، « فوات الوفیات »ده ایکیسی بر اولمق اوزره مذکوردر .

فضل الله { (مولانا) مشاهیر اطبای اسلا- مدن اولوب، تیمورلنكك طبیب مخصوصی ایدی .

فضل الله بلغرادی { مشاهیر خطاطیندن اولوب، ثلث ونسخ خطلرینی شکرالله خلیفه‌دن تمشق ایتمش ؛ وخطی استادینك کندن فرق اولنمیه‌جق درجه‌یه واردیر- مشیدی. ۹۷۰ تاریخنده یازدیغی بر «خسرو وشیرین» منظومه‌سنی کورمش اولدیغنی حبیب افندی مرحوم تذکرهٔ خطاطیننده بیان ایدیور .

فضل الله سمرقندی { مشاهیر علما وشعرا- دن اولوب، ابوحنیفهٔ ثانی دینلن فقیه ابواللیثك احفادندر . سید شریفدن تلمذ واخذ اجازت ایدوب، سمرقندده تدریسله مشغول ایدی . صاحب تذکره دولتشاه صاحب ترجمه‌دن درس آلمش اولدیغنی بیان ایدیور . سمر قندده جدینك تربه‌سی داخلنده مدفوندر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

قد چون سرو توجانست مرا بلکه روان
سویم ای سروروان شوکه فدا سازم جان

فضل برمکی { [« فضل بن یحیی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

فضل بن جریر { مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، تکریتلیدر . امیر نصیرالدوله بن مروانك خدمت طبابتنده بولنمش، وآرقداشلرندن یوحنا بن عبدالمسیحك نامنه «مقالة فی اسماء الامراض واشتقاقاتها» عنوانیله بر کتاب یازمشدر .

فضل بن الربیع { (ابوالعباس -) خلافت عباسیه مشاهیر رجا- لندن اولوب، جد اعلاسی ابوفروه کیسان حضرت عثمان بن عفان (رضه) ك آزادلیسی ایدی . پدری ربیع ابوجعفر منصورك رجالندن اولوب، صاحب ترجمه دخی هارون الرشید زماننده وقع واعتبار اصحابندن اولدیغی حالده، مسند وزارتده بولنان برمکیلر کندیسنه رعایت ایتمدکلرندن، بینلرنده رقابت ومنافرت وار ایدی . هارون الرشید برمکیلر حقنده اغبرار حاصل ایدنجه، فضل بن الربیع بو اغبراری تشدید وتهییجه چالیشه‌رق، برامکه‌نك ادبارینه خدمت ایتمش؛ وبونلرك اخیری اولان جعفر برمکی یرینه هارون الرشیده وزیر اولوب، خلیفهٔ مشار الیهك وفاتنه‌دك مسند وزارتده قالوب، بونك ارتحالنده امینك مقام خلافته جلوسنه یاردیم ایتدکدن صکره، خراسانده بولنان مأموندن متوهم اولوب، بونی ولایت عهدندن اخراجله امینك اوغلی موسایی ولی عهد اتخاذ ایتمسنه دلالت ایتمشدی . مأمون بو خبری ایشیدنجه، فضل بن سهلك تشویقیله طاهر ذوالیمینی عسکرله بغداده کوندرمکله، طاهر مشار الیهه غالب وامین مقتول اولدقده، فضل بن الربیع اختفا ایتمش، وابراهیم بن مهدینك خلافته کچمسنده میدانه چیقوب، بوکا وزیر اولمش ایسه‌ده، بونك مغلوباً فرار واختفاسی اوزرینه، کندیسی دخی اختفا ایده‌رك، طاهر ذوالیمینك توسط وشفاعتیله مأمونك عفوینه مظهر اولمش؛ وبو خلیفه‌نك زماننده منکوب قالوب، ۲۰۸ تاریخنده وفات ایتمشدر . شاعر شهیر ابو نواسك صاحب ترجمه حقنده برچوق مدحیه‌لری واردر .

فضل بن سهل { (ابوالعباس — السرخسی) خلفاء عباسیه رجالندن اولوب، عن اصل سرخس مجوسیلرندن ایکن، بر روایتده کندیسی ۱۹۰ تاریخنده خراسانده مأمونك تکلیفیله اسلامه کلمش ؛ وبر روایتده پدری سهل خلیفه مهدینك زماننده مسلمان اولمش ایدی. هر حالده کندیسی جعفر برمکینك دلالتیله هارون- الرشیدك حضورینه چیقاریله‌رق، مأمونك خدمتنه تخصیص اولنمش ؛ ومشار الیه پدرینك وفاتنده خراسانده بولنوب، برادری امین طرفندن ولایت عهدندن چیقارلدیغی خبر آلنجه، صاحب ترجمه کندیسنی امینه قارشی عسکر سوقنه تشویق ایتمش؛ وعلم نجومه دخی انتسابی وبو بابده ادعاسی بولندیغندن، موفقیتندن خبر ویرمشیدی . مأمون مقام خلافته کچنجه، کندیسنه وزارت وسردارلق ایشلرینی احاله ایتدیکندن، (ذوالریاستین) لقبیله تلقیب اولنمشدی . شیعی المذهب ایدی . کریم وسخی بر ذات اولوب، برمکیلرك طریقنه سلوك ایتمکله، مأمون کندیسندن،

متوهم اولوب ، ٢٠٢ تاريخنده طايبسی غالب واسطه‌سيله سرخس حمامنده قتل ايتديرمشدر . پدری دخی اوسنه وكنديسندن صكره وفات ايتمشدر . برادری حسن بن سهل دخی مأمون خليفه‌نك رجالندن ايدی .

فضل بن عبدالصمد الرقاشی { مشاهير شعرای عربدن اولوب ، هارون الرشيدك مداحلرندن ايسه ده ، اصل برامكه‌يه انتسابی وار ايدی . حتی برمكيلر غضبه اوغرادقلرنده ، مصلوب كورديكی جعفرك قارشيسنده طوروب ، برمرثيۀ بليغه سويلمشدی .

بونك اوزرينه حضور رشيده كوتوريله‌رك ، برمكيلردن نه كورديكی سؤال اولندقده ، بهرسنه بيك آلتون آلديغی جوابنی ويرمكله ، كنديسنه جانب خليفه‌دن سنه‌ده ايكی بيك آلتون تخصيص اولنمشدی . عن‌اصل (ری) اعجامندن اولوب ، ربيله قبيله‌سنه منسوب رقاشك آزادليسی ايدی . فحشياته ترغيب يوللی برقصيدۀ مشهوره‌سی واردر ، كه برنسخه‌لغنده وصيتنامه صورتنده ترك ايتمشدی . ابونواسله مهاجاتلری واردر .

فضل بن محمد العصبانی { مشاهير ادبا ونحويوندن اولوب ، ابوعلی الفارسينك «ايضاح» نی تحشيه ايتمش ؛ ونحوده مشهور برمقدمه يازمشدر . مشاهيردن خطيب تبريزی يحيی بن زكريا ايله ابوالقاسم حريری نحوی صاحب ترجمه‌دن اخذ وتعلم ايتمشلردر . ٤٤٤ تاريخنده وفات ايتمشدر .

فضل بن مروان { (ابوالعباس — بن ماسرخس) خلافت عباسيه رجالندن اولوب ، مأمونك اواخر عهدنده مسند وزارته نصب اولنمش ؛ و ٢١٨ تاريخنده خليفۀ مشاراليه برادری معتصم ايله برابر روم سفرنده ايكن اوراده وقوع وفاتيله ، صاحب ترجمه معتصمك نامنه بغدادده بيعت اخذ ايتمش ؛ ومعتصم بغداده دخول ايدنجه ، كنديسنی وزارتده ابقا ايدوب ، رتق وفتق اموری يدينه تسليم ايلمش ايدی . اوچ سنه بومنوال اوزره كچدكدن صكره ، معتصم كنديسندن متغير اولوب ، كنديسنی حبس واموالنی مصادره ايتمش ؛ وبش آی محبسده قالدقدن صكره ، اطلاق اولنه‌رق ، اونده اختيار عزلت ايلمش ؛ وبعده بعض خلفانك خدمتنده بولنوب ، ٢٥٠ تاريخنده وفات ايتمشدر . نصرانی الاصل اولوب ، اهتدا ايتمشيدی . برمجموعۀ منشآتی و «كتاب المشاهدات والاخبار» عنوانيله برتأليفی واردر .

فضل بن يحيی { (ابوالعباس — بن خالد البرمكی) خلافت عباسيه زماننده بربرينی متعاقب وزارت ايدن برامكه‌دن اولوب ، جعفر بن يحيانك برادريدر . جعفر انشا وكتابتده صاحب ترجمه‌دن ايلری ايديسه‌ده ، فضل سخاوكرمده جعفردن وبتون برامكه‌دن اقدم ايدی . هارون الرشيدك سوت برادری اولوب ، خليفۀ مشار اليهك والده‌سی خيزران كنديسنه امزيك ويرمش ، وخليفه يحيانك والده‌سی زبيده‌دن اممش ايدی . برادری جعفر برمكيدن اول وزارته تعيين اولنوب ، برمدت صكره خراسان واليلكنه نقل ايله ، يرينه برادری مشاراليه وزير اولمشدی . خراسانده اجرای عدل وداد ايده‌رك ، كرم وسخاوتی كوسترمش ؛ وبلخده جدلری برمكك خدمت ايتمش اولديغی (نوبهار) آتشكده‌سنی قسماً هدم ايده‌رك ، يرينه برجامع شريف بنا ايتديرمش ايدی . ١٩٣ تاريخنده هارون الرشيد برامكه‌دن متغير اولوب ، جعفری قتل ايتديردكدن صكره ، صاحب ترجمه ايله پدرلری يحيايی برلكده آله‌رق (رقه) يه كوتورمش ؛ واوراده حبس ايتديروب ، مصادره اولنان ماللرينك برقسمنی صاقلامشلر بهانه‌سيله محبسده طياق آتديره‌رق ، سبب موتلری اولمشدر . فضل ١٤٧ تاريخنده طوغمش اولمغله ، وفاتنده ٥٦ ياشنده ايدی . حقنده شعرای عصرينك پك چوق مدحيه‌لری واردر . كرم وسخاوتی حقنده منقول اولان نوادرك ايسه حد وحسابی يوقدر .

فضل حروفی { (فضل نعمتی) خراسانلی اولوب ، يدنجی قرن هجريده ظهور ايتمشدر . حروفاته برطاقم معنالر ويره‌رك ، ورمز واشارت كبی قوللانه‌رق «جاودان» عنوانيله اكلاشلماز بركتاب يازمشدر . كنديسی تكفير

اولنه‌رق، اعدام اولنمش ایسه‌ده، کتابنك نسخه‌لری قالوب، حروفیون عندنده محفوظدر .

فضل المدنیه { مشاهیر مغنیاتدن ادیبه وشاعره بر قیز اولوب، سالف الترجمه علم المدنیه ایله برلکده هارون الرشیدك سراینده تربیه اولنمش؛ وبرمدت مدینهٔ منوره‌ده اقامتله، اکتساب شهرت ایتدکدن صکره، اندلسه نقل اولنمشلردی .

فضلی { اسکی عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (ابوالفضل) مشهور ادریس بتلیسینك اوغلی اولوب، صغر سنندن بری اظهار لیاقت وکمالات ایدەرك، سلاطین ووزرا وکبرانك صحبتیله مشرف اولمشدی . عربی وفارسی وترکی ادبیاتده یدطولاسی ونوادر ومحاضراتدن پك چوق محفوظاتی اولمغله، صحبتی مطلوب ومرغوب بر مرد ظریف ایدی . طریق علمه سالك اولوب، بعض قضالرده بولندقدن صکره، طوبخانه‌ده‌کی خانه‌سنه چکیلوب، باغچه‌سی اتصالنده برمسجد ومکتب انشا ایتمش؛ وسلطان بایزید خان ثانی حضرتلرینه بعض قصائد تقدیمیله عطیه واحسانلرینه نائل اولمش ایدی . خیلی وقت معمر اولوب، ٩٨٢ تاریخنده، پیرفانی ایکن، ایفای حج شریف نیتیله جانب حجازه عزیمت ایدەرك، اثنای طریقده ارتحال ایتمشدر . السنهٔ ثلثه‌ده برخیلی اشعار رائقه‌سی، حافظ شیرازی دیوانه نظیره‌سی وسائر بعض آثار ادبیه‌سی واردر شوشعر اونکدر :

آسمانی لباسله اول ماه
کون کبی اولدی عالمه مشهور
چاك ایدوب جیب وصلی دست سحر
بنی اول مهدن ایلدی مهجور

شوبیت دخی اشعار فارسیه‌سندندر :

بربرك کل زنرکس تر آب میزنی
وز لب کلاب برشکر ناب میزنی

— ایکنجیسی استانبوللی اولوب، قره فضلی دیمکله مشهوردر . ذاتینك شاکردی اولوب، قانونی سلطان سلیمان خان شهزاده‌لرندن سلطان محمدك حیاتنده سویلمش اولدیغی برقصیده استادی معرفتیله امثالندن اول تقدیم اولنه‌رق، مظهر تقدیر اولمغله، کندیسی شهزادهٔ مشارالیهك معیتنه آلنه‌رق، مغنیسا سنجاغنه نصبنده کاتب دیوانی اولمشیدی . مشار الیهك ارتحالنده شهزاده سلطان مصطفایه وبونلرك‌ده ارتحالنده سلطان سلیمه کاتب دیوان اولمشدی . ٩٧٠ تاریخنده وفات ایتمشدر . اشعاری سلیس ومتین اولوب، «همای همایون» عنوانیله برمنظومه‌سی ودیکر برقاچ مثنویسیله کلستان سعدی طرزنده «نخلستان» عنوانلی برکتابی و«کل وبلبل» عنوانیله‌ده مشهور برمنظومه‌سی واردر . شوبیت اونکدر :

لیلینك مجنونی شیرینك دلا فریادی وار
کار عشقی باکه صورهرصنعتك استادی وار

فضلی { ایران شعراسندن اولوب، شوبیت اونکدر :

قوت کفتار هرکاهی‌که دارم یارنیست
یاردا هرکاه یابم قوت کفتار نیست

«شاه وماه» عنوانیله برمنظومه یازمش و ١٥٥١ تاریخنده وفات ایتمش برفضلی دخی واردر . بونك عینی میدر، بیلنه‌مدی .

فضلی { (فضل الله حافظ) مشاهیر خطاطین وشعرادن اولوب، توقادلی و درویش احمد توقادینك برادریدر . والده سلطان جامعنك ابتدای بناسنده امامتی وسلطان احمد جامع شریفنك خطابتی بوذاته مفوض ایدی . مجارستان سفرینه دخی کیتمشیدی . شوبیت اونکدر :

امین مجو ومکو باکسی‌که هست امین
درین زمانه مکر جبرائیل امین باشد

فضلی پاشا { دورسلطان ابراهیم خانیده ١٠٥٧ دن ١٠٥٨ تاریخنه‌دك برسنه قپودان دریا بولنمش وزرادن اولوب، برسنه اول مصاهرت پادشاهی شرفنه نائل اولمشیدی . اواثناده کریدك فتحیله‌وندیکلیلرله اوغراشلدیغندن، قپودان پاشالق مسندنده بحریه‌دن یتیشمه برذاتك بولنمسنه لزوم کورنمکله، تاریخ مذکورده عزل اولنه‌رق، وزیر ثانی اولمشیدی . بعده وندیکلیلرك دالماچیه جهتنده‌کی تجاوزلرینی حضور پادشاهیده وصدراعظم صوفی محمد پاشانك یوزینه قارشی سویلمکه جسارت ایتدیکندن، صدراعظمك انهاسیله آزاق محافظلغنه نصب اولنه‌رق، کرهاً اوطرفه اعزام اولنمش؛ وبعده طمشوار والیلکنه نصب اولنه‌رق، اورادن سلستره محافظلغنه نقل اولنمش ایدی . ١٠٦٧ تاریخنده افلاق وویووده‌سی بسارابه‌نك وقوع عصیانی اوزرینه، کندیسنك تعقیب واخذینه مأمور اولدیغی

حالده، اون‌بش کون بیهوده تدارکاتله اضاعهٔ وقت ایده‌رك، مرقومك ترانسیلوانیه‌یه فرارینه میدان ویردیکندن، وبونی دشمندن آلدیغی یکرمی بیك دوقات‌مقابلنده یاپدیغی شیوع بولوب، تاتار عسکریله کلمش اولان قالغای دخی بویله بر آدمك معیتنده حربه کیده‌میه‌جکنی اشعار ایلدیکندن، صاحب‌ترجمه ادرنه‌یه جلبله، اعدام اولنمشدر .

فضلیه { موصلك شرق جهتنده ونینوی جهتنده باغشیقایه ملحق قصبه کبی بربیوك قریه اولوب ، پازار وچارشیدی وباغ وبوستانی اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور .

فضولی { (محمدبن سلیمان) اعاظم شعرادن ارنوب. حله‌ده دنیایه کلمش ، وبغداده نشأت ایتمش اولدیغندن، بغدادی نسبتیله مشهوردر . ترکی وفارسی اشعاری اولوب، اشعار ترکیه‌ده ایکنجی علی شیرنوایی دینمکه شایسته‌در . کندینه مخصوص متین برطرز افاده‌سی واردر . قانونی سلطان سلیمان خانك فتح عراقینه عزیمتلرنده فضولی صدراعظم ابراهیم‌پاشایه واونك واسطه‌سیله درکاه پادشاهی‌یه بعض اشعار تقدیمیله، مظهرالتفات شهریاری اولوب، وقفدن توظیفی حقنده براتعالی دخی صادر اولمشدی،که اجرای احکامیچون بعده درسعادته ورودنده اوقاف مأمورینك واقع اولان معامله‌سی حقنده برمقالهٔ بلیغه‌سی مشهوردر. بلیغ برخمسه‌سی‌واردر،که‌بوندن« لیلی‌ومجنون » منظومه‌سی اك زیاده شهرت بولمشدر . مرتب دیوانی وحسین واعظك « روضة‌الشهدا » سنك ترجمه‌سی اولان اوزره « حدیقة‌السعدا » عنوانیله مشهور وپك‌مؤثر برتألیفی واردر . اهل بیت جناب نبوی‌یه اولان وفرت محبتی هراثرنده نمایاندر . ۹۷۰ تاریخنده ارتحال‌ایدوب، تربه‌سی‌حله‌ده‌زیارتکاهدر. مذکور « لیلی‌ومجنون » منظومه‌سیله ترکی دیوانی ودیکر بعض آثاری « کلیات فضولی » عنوانیله جمع وطبع ونشر اولنمشدر . ترکی وفارسی‌اشعارندن برایکیشر بیت ایراد اولنور :

هرکورن عیب ایتدی آب دیدهٔ کریانمی
ایلدم تحقیق کورمش کمسه یوق جانانمی
قنقی بتدر بیلمزم ایمانمی غارت ایدن
صندهٔ، ایمان یوق‌کسن آلدکدیم ایمانمی

تا در دلت اندیشهٔ بیداد نیاید
هرگز زمن دل شده‌ات یا دنیاید

فضه { حضرت فاطمة‌الزهرا (رضها)نك جاریه‌سی اولوب، «هل اتی علی الانسان حین من الدهر » سورهٔ شریفه‌سنك سبب نزولی اولان مشهور اطعام مسکین ویتیم واسیر فقره‌سی کندیسندن مرویدر .

فضیل بن عیاض { (ابوعلی ـ التیمی الطالقانی الفندینی) کبار اولیاءاللهدن واعاظم صوفیوندن اولوب ، ابیورد مضافاتندن (فندین) قریه‌سنده طوغمش ؛ وابیورده نشأت وتحصیل ایدوب، بعده کوفه‌یه انتقال ایلمش؛ وزهد وتقوی وارشاد وموعظه ایله اشتغال ایدوب ، بعده مکهٔ مکرمه‌یه عزیمتله، بقیهٔ عمرینی مجاورتده کچیرمش ؛ و ۱۸۷ تاریخنده وفات ایتمشدر . هارون‌الرشیدله ماجرالری‌وبرچوق کلمات عارفانه‌سیله موعظه‌لری منقولدر . بشرحافی وسری سقطی حضرتلری جملهٔ مریداننددر .

فطرت { (میرمعزالدین محمد موسوی) سادات موسویه‌دن وایران‌شعرا- سندن‌اولوب، ۱۰۵۰ تاریخنده‌ایراندن‌هنده‌رحلتله، عالمکیرشاهك دیوان خدمتنه کیره‌رك، قدری برتر اولمشیدی . «کلستان فطرت » عنوانیله برتذکرة الشعراسی ومرتب‌دیوانی واردر . ۱۱۰۰ تاریخنده وفات ایتمشدر .

فطنت { (زبیده ـــ خانم) عثمانلی شاعره . لرینك اك مشهوره سی اولوب ، ۱۱۶۱ تاریخنده شیخ‌الاسلام اولان « تهجة‌اللغات » صاحبی محمد اسعد افندینك قیزی وینه شیخ‌الاسلام بولنمش اولان محمد شریف افندینك همشیره‌سیدر . طریق‌علمی‌یه‌منسوب درویش افندی اسمنده برینه وارمشیدی . صدراعظم مشهور راغب پاشا ایله برچوق مشاعره وملاطفه‌لری اولوب، ظرافت طبعی وارتجالاً شعر سویلدکه اقتداری‌حقنده منقول‌اولان برچوق نوادردن منفهم اولور . سلطان محمود خان اول دورینه‌یتیشوب، پادشاه‌مشارالیه نامنه‌بهاریه‌سی اولدیغی کبی، سلطان عبدالحمید خان دورینه دخی یتیشوب، حمیدیه عمارتنه تاریخی واردر . ۱۱۹۴ ده ارتحال ایتمشدر . مرتب دیوانی واردر . شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارنددر :

بیلمدك ذوق وصالك چكمیه‌جه فرقتك
اولمیغه خسته قدرین بیلمز آدم صحتك
طبع نا اهله موافقدر سپهرك كردشی
عقربه واسته‌در سیر ایله چرخی ساعتك

فطین { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب ، ١١٣٥ تاریخندن ١٢٧٠ تاریخلرینه دك ظهور ایدن شعرانك واحیاناً شعر سویلمش بعض ذواتك تراجم احوالنی وبرر شعرلرینی حاوی «خاتمة الاشعار» عنوانیله سالم تذكره‌سنه ذیلاً برتذكرة الشعرا یازمشدر ،كه «تذكرهٔ فطین» دیمكله معروفدر . ١٢٧١ تاریخنده استحكام آلایلری لیطوغرافیاسنده طبع ونشر اولنمشدر . شوقطعه صاحب ترجمه‌نك كندی اثرینك طبعنه سویلدیكی تاریخیدر :

ویرر مطالعه‌سی طبع شاعرانه صفا
عجب می بوأثر نوكزرسه الدن اله
حروف جوهرایله شكر ایدوب دیدم تاریخ
فطین تذكره‌سی پك كوزل باصلدی هله

فغانی { اوتنجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایكی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی كتاب قسمندن اولوب، سلطان بایزید خان ثانی شهزاده‌لرندن سلطان عبداالهك خدمت كتابتنده بولنمش؛ وشهزادهٔ مشار الیهك ارتحالنی متعاقب، خصماسنك سعایتیله اعدام اولنمشدر . شاهنامهٔ فردوسی وزننده بر «اسكندرنامه» سی وار ایسه‌ده، شهرت بولمامشدر . اشعاری عادیدر . شو بیت اوجمله‌دندر :

یاشم مژه‌لرین چشمم طوتاردی بونجه عزتله
یولكده سائل اولمشدر بوزر شمدی غرابتله

— ایكنجیسی (رمضان افندی) طرابزونلی اولوب، درسعادته ورودله، اسكندر چلبی‌یه انتساب ایتمش؛ ورقیبلری صدر اعظم ابراهیم پاشایه دخی چاتاسون قورقوسیله، مشار الیهك نزدنده افترایه جرأتله، صاحب ترجمه سویلمشدر دیه، هجو آمیز بربیت اویدیروب، عرض ایتدكارندن، كنج یاشنده لذت حیاتدن محروم اولمشدر . شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

بوخارستان عالمده آچلمازسه كل مقصود
نه غم ای بلبل جان اشته كلزار عدم موجود

فغانی { [«بابافغانی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

فغفور { چین حكمدارلرینه ویریلن اسم اولوب، خاقاندن فرقی شودركه خاقان اكثریا مغولستان جهتنده كیلره ویامغول ومانچو جنسیتنه منسوب اولانلرینه وفغفور ایسه اصل چینده كیلره وچینلی اولانلرینه اطلاق اولنور .

فغفور { (میر —) ایران شعراسندن ولاهیجان ساداتندن اولوب ، ایرانده ایكن رسمی تخلص ایتدیكی حالده، بعده هندستانه رحلتله، سلطان پرویز بن سلطان سلیمه انتساب ایده‌رك، فغفور تخلص ایتمش؛ و١٠٢٨ ده متوفی اولمشدر. بعض تذاكرده یزدلی وطبیب اولدیغی مذكوردر. شو بیت اونكدر :

كمان رفتن جان مرا یقین كه تورفتی
نعوذ بالله اكرجان رود چنین كه تورفتی

فقیر { هندستان شعراسندن ایكی ذاتك مخلصی اولوب، بری (میر شمس الدین) دهلیده نشأت ایتمش؛ واوران ١١٧٩ ده لكهنویه رحلت ایتمشدی . مرتب دیوانی و«تصویر محبت» عنوانیله برمنظومه‌سی واردر . مفتون دخی تخلص ایدردی . — دیكری (میرنوازش علی) بلكراملی اولوب، ١١٦٧ ده وفات ایتمشدر .

فقیری { اوتنجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، قالقاندلنلیدر. بحر رجزده طوائف بشری یوللی برمنظومه‌سی وخیلی اشعاری واردر . شو بیت اونكدر :

غمازه نیجه ال دكدون كركسه برسن اول صوفی
برالده ساعد ساقی برالده ساغر باده

فقیری { ایران شعراسندن اولوب، تبریزلیدر . بعض تذاكرده حقیری دیه مذكوردر ، ویاخود اوبشقه‌در . شو بیت اونكدر :

چو تیر از دل كشم باتیر جانان جان برون آید
چوشخصی كزپی تعظیم بامهمان برون آید

فكاری { ایران شعراسندن ایكی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (قاضی احمد) سبزوارلی اولوب ، بر مدت قزوینده یاشامشدر . شو بیت اونكدر :

شبها فكاری بیش ازین درد سرمردم مده
كیرم شنید آن سنكدك تأثیر كو فریاد را

— ایكنجیسی سمرقندلی اولوب، عبدالله خان اوزبكك مداحلرندندر . شو بیت اونكدر :

سایه بزمین از قد دلدار افتاد
یا سرو سهی بدر قدم یار افتاد

فکری { اوتنجی قرن هجری عثمانلی شعرا- سندن ایکی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (ماشیزاده درویش) طریق قضایه سالك ایدی . « ابکار افکار » و « بهرام وزهره » عنوانلریله ایکی منظومه‌سی واردر . شو بیت اونکدر :

کف پای سك یاره شو دکلو کوزلرم سوردم
قبارمش کوزکوزاولمش اول کف پاسکره‌دن کوردم

ایکنجیسی بروسه‌لی اولوب، ارباب صنعتدن ایکن بعده کسب معارف وسیاحته میل ایتمشدی. شوبیت اونکدر :

پاره‌در صانماك کوریجك عارض دلداره‌ده
برالقدر کویا ظاهر اولور رخساره‌ده

فکری { ایران شعراسندن یدی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (محمد رضابیك) اصفهانلی اولوب، علم سیاقده وقوفی وار ایدی . شوبیت اونکدر :

تو همزانوی غیر ومن زغیرت
بخون دیده تازانو نشسته

— ایکنجیسی ری مضافاتندن دماوندلی اولوب، شوبیت اونکدر :

غم خودرا که باآن نرکس مستانه میکویم
رود درخواب وپندارد که من افسانه میکویم

— اوچنجیسی استرابادلی اولوب، شوبیت جملهٔ اشعارندندر :

عید ست وهرکسی بمهی شاد وخرم است
برخلق عید وبرمن غمدیده ماتم است

— دردنجیسی (ملایحیی) طالقانلی اولوب، شو بیت اونکدر :

شد زو حشت مشرب بیهای دل دیوانه ام
صورت هر آشنایی معنیٔ بیکانه ام

— بشنجیسی (میرعلی) قدسیٔ کربلائینك برادریدر. شوبیت اونکدر :

بلبلی‌دی درقفس میمرد ومی نالید زار
کای دریغ ایام عمرم درکرفتاری کذشت

— التنجیسی (نورنخشی)ری شهرندن اولوب، ابتدا میری تخلص ایدردی . هندستانك دکن جهتنه سیاحت ایدوب ، شاه طاهردن برچوق التفاتلر کوردکدن صکره وطننه عودت ایتمشدی . شوبیت اونکدر :

رخت کل کل شد ازمی ترك کشت باغ وبستان کن
بکیر آیینه دردست وتماشای کلستان کن

— یدنجیسی (جامه‌باف) لقبیله ملقب اولوب، هراتلی اولدیغی حالده، هندستانه رحلتله، تاریخ سویلمه‌ده‌کی مهارتیله اکبر شاهه انتساب ایدوب، بر طاقم رباعیات دخی سویلمش؛ و ٩٧٣ تاریخنده وفات ایتمشدر . اشعارینه دسترس اولنه‌مدی .

فکه { آطنه ولایتنك قوزان سنجاغنده وآطنه‌نك تقریباً ١٠٠ کیلومتره شمال شرقیسنده ١١٩٠ متره مرتفع برموقعده واقع قضا مرکزی برقریه اولوب، ٨٠٠ اهالیسی، بر جامعی، قدیم برکلیساسی، برقشله‌سیله برعسکری خسته‌خانه‌سی، اسکی برقلعه‌سی، ٢٠ دکانی وبرحمامی واردر .— فکه ونام دیکرله بیلان کوی قضاسی شمال شرقی جهتندن خاچین، جنوب شرقی طرفندن قارص، غرب جنوبی جهتندن سیس قضالریله، شمال غربی طرفندن دخی قونیه ولایتیله محدود اولوب، روم ناحیه‌سیله برابر ٧٦ قریه‌یی حاویدر . اهالیسی ٢٠٤٣٤ کشیدن عبارت اولوب، یالکز بشده‌بری ارمنی وارمنی پروتستانی وقصوری مسلم وترکدر . سیحان ایرماغی تابعلرندن (کوك صو) قضایی شق ایدوب، ایچنده برقاچ چای دخی آلیر. اراضیسی طاغلق وآزمنبت اولوب، محصولاتی آنجق احتیاجات محلیه‌یه کوره‌در. ١٤٠٤٠ یکی‌دونم وسعتنده اورمانلری اولوب، اشجار مختلفه بولنیورسه‌ده، وسائط نقلیه‌نك فقدانندن استفاده اولنه‌میور . متروك بر قورشون معدنیله هنوز ایشلنمه‌مش سائر بعض معدنلری ونافع برقاپلیجه‌سی دخی واردر. قیونلری چوقجه اولوب، برمقدار پیاغی اخراج اولنور . قضانك اسکی مرکزی اولان بیلان کوینده برجامع ، برمکتب وبر مدرسه بولنیور . درون قضاده برچوق خراب قلعه‌لر وسائر ویرانه‌لر بولنوب، وقتیله اوراسنك دخی دها معمور بولنمش اولدیغنه دلالت ایدیور .

فَلّاح { مصر سفلاده زراعتله مشغول اولان اهالی‌یه ویریلن اسم اولوب ، بونلر عربلرله اسکی قبطیلرك اختلاط وامتزاجندن متولد ساکن وچالیشقان آدملر اولمغله، عشیرت حالنده یاشایان عربانك هرجهتجه عکسلریدر .

فَلّاحیه { ایرانك خوزستان خطه‌سنده ومحمره‌نك ١٢ کیلو متره شمال شرقیسنده اوله‌رق بحر فارس ساحلندن سکز طقوز

كيلو متره ايچريده برقصبه اولوب، عرب اهالى ايله مسكوندر .

فلاطه { (Fellathas) [« فوله » مادهسنه مراجعت .]

فلاماند { (Flamands) فلاندره خطهسنك اهاليسى اولان وجرمان اقوامندن بونان برقومدر. [« فلاندره » مادهسنه مراجعت .]

فلامينيوس { (Flaminius) روما سردارلرندن اولوب، ميلاددن ١٩٧ سنه اول قونسلوسلق تعبير اولنان رياسته نصب اولنمش؛ وماكدونيه حكمدارى فيليب ايله يونانك (آخائيا)اتفاقنه قارشى عسكر سوق ايدهرك، قزانديغى مظفريت اوزرينه، مذكور اتفاقى اخلال ايدهرك. فيليبك يونانده كى حكم ونفوذينى كسمش؛ ورومايه عودتنده اوچ كون دوام ايدن برشنلكله استقبال اولنمش ايدى . قبل الميلاد ١٩٤ تاريخنده آنيبالك التجا ايتمش اولديغى بيتينيا حكمدارى پروسياسك نزدينه اعزام اولنهرق، بو حكمدارى آنيبالى تسليم ايتمكه قاندرمش ايسهده، آنيبال كنديني تسميم ايدهرك تسليم اولنامشدى .

فلامينيوس نپوس { (Flaminius Nepos) بودخى روما سردارلرندن اولوب، ميلاددن ٢٢٣ سنه اول قونسلوس اولمش، وغاللرى مغلوب ايتمش ايدى . ٢١٧ ده ثانياً قونسلوس اولوب، سناتونك امرينه مخالف اولهرق، آرقداشنى بكلمكسزين آنيبال ايله محاربهيه كيريشديكندن، مغلوب ومقتول اولمشدر . رومادن (آريمينوم)ه كيدن بيوك برجاده بونك انشا كردهسى اولوب، (فلامينياويا) تسميه اولنوردى .

فلامينيا { (Flaminie) روما ايمپراطورلرى زماننده ايتاليانك منقسم بولنديغى ايالتك برى اولوب، مودنه دن آدرياتيق دكيزينه قدر ممتد اولوردى، ومركزى راونه شهرى ايدى .

فلاندره { (Flandre) اوروپانك غرب شمالى جهتنده (اسقو) ايرماغنك منصبيله پادوقاله بوغازى آرهسنده بربيوك خطه اولوب. شمديكى حالده قسم اعظم وسطيسى بلجيقهيه، شمال شرقى قسمى فلمنكه، جنوب غربى قسمى دخى فرانسهيه تابعدر . اهاليسى عندنده اسمى (ولامينغ) اولوب، لسانمزده هولاندهيه ويريلن (فلمنك)اسمى بوندن مأخوذدر . بوخطه هرنقدر بووجهله اوچ دولت بيننده منقسم ايسهده، طبيعت اراضى واهاليجه بردر . بلجيقهيه تابع فلاندره شرقى وغربى اسملريله ايكى ايالته منقسم اولوب، فرانسهيه تابع قسمى (نور) يعنى « شمال » ايالتنى تشكيل ايديور، وفلمنكه تابع اولان پارچهسىده (زلانده) ايالتنك بر قسمندن عبارتدر . قرون وسطادهبرقونتلق صورتندهاداره اولنوب ، اهاليسى آوروپانك هرطرفيله وحتى قسطنطينيه ومصر وسائر اقطار شرقيه ايله تجارت ايدهرك، بيوك برثروته ونفوذ وقوته مالك ايديلر. (فلاماند) دينلن فلاندره اهاليسى جرمان اقوامندن اولوب، قرون وسطاده فرانقلرله وصاقسونلرله دخى قاريشمشلردى . لسانلرى فريزون وفلمنك لسانلرى كبى آلمانجهنك برنوعى اولوب، آيريجه ادبياتى واردر. بلجيقه وفلمنكدهكى فلاماندلر كندى لسانلرينى محافظه ايتمكده اولوب، فرانسهدهكيلر ايسه كوندن كونه بونى تركله فرانسزلاشمقده وعددلرى آزالمقدهدر. وقتيله شمال ايالتندن بشقه جواردهكى ايكى اوچ ايالتدهدخى فلاماند لسانى سويلنمكده ايكن، شمديكى حالده ايالت مذكورهنك يالكز برقسمى يعنى ١٦٥٠٠٠ اهاليسى بولسانله متكلمدرلر. فلاماندلر عموميت اوزره اوزون بويلى، ماوى كوزلى وصارى و ياخود قيرال صاچلى آدملردر .

فلاندره { (Fl. Orientale) شرقى — بلجيقه دولتنك بر ايالتى اولوب. غرباً غربى فلاندره، جنوباً هاينو ، شرقاً آنورس وبرابانت ايالتلريله، شمالاً دخى فلمنك (زلانده) ايالتيله محدوددر . مساحهٔ سطحيهسى ٣٠٠٠ مربع كيلو متره اولوب، ٩٥٨٧٥٢ اهاليسى واردر، كه بهر مربع كيلو متره باشنه ٣١٩ كشى دوشيور . ادارهٔ ملكيهجه ٦ قضا و٤٧ ناحيهيه وادارهٔ عدليهجه ٣ دائره و ٣٢ محكمهٔ صلحيه دوائرينه منقسمدر . مركزى (غاند) شهريدر . (اسقو) ايرماغى جنوبدن ايالته كيروب، مركزه واصل اولنجه، (ليس) چايني دخى اخذ ايله، شرقه طوغرى دونهرك، ايالتى شق ايتدكدن صكره، شماله طوغرى دونوب، برخيلى مسافهده ايالتك حدود

شرقیه‌سنی تشکیل ایدر . سائر میاه جاریه‌سی بونهره دوکیلور . سیر سفائنه صالح جدوللری پك چوقدر . اراضیسی غرب وشمال جهتلرنده دوز وآلچق وجنوب شرقی طرفلرنده قوملق وغیر منبت برطاقم تپه‌لری حاوی اولوب ، اهالیسنك فنه تطبیقاً سعی وغیرتی کرك بوتپه‌لری وکرك دوز یرلرینك بطاقلقلرینی کاملاً اراضئ مزروعه‌یه چویرمشدر . تارله‌لری مربع التشکل اوله‌رق اشجارله محاط وخانه‌لری آغاجلرله مستور اولدیغندن ، اوزاقدن غیر مسکون براورمان کبی کورینور . پك نفیس برجنس کتن حاصل اولوب ، کویلیلرك قادین وچوجق قسملری باشلیجه بونك احضاریله مشغول اولورلر . صنایع محلیه پك ایلری اولوب ، بزو بوك وپاموق منسوجات ، دانتله ، پاموق ایپلیك ، بیره ، مسکرات ، شکر ، طوز ، صابون ، ایپ فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری چوقدر . باشلیجه شهر وقصبه‌لری : غاند ، سنت نیقولاس ، تره‌ونده ، آلوست ، لوکرن ، اکلو ، رنه وسائره‌در .

فلاندره { غربی — (Fl. Occidentale) بلجیقه دولتنك برایالتی اولوب شمال غربی جهتندن شمال دکیزیله ، غرباً فرانسه ایله ، جنوباً ینه فرانسه ایله وهاینو ایالتیله شرقاً دخی شرقی فلاندره ایالتیله وفلمنك زلانده خطه‌سیله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٢٣٥ مربع کیلو متره اولوب ، ٧٤٦٩٢٣ اهالیسی واردر ، که بهر مربع کیلو متره باشنه ٢٣٩ کشی دوشر . ایالت ادارهٔ ملکیه‌جه ٨ قضا و ٥١ ناحیه‌یه وادارهٔ عدلیه‌جه ٤ دائره‌یه و ٣٠ محکمهٔ صلحیه دائره‌سنه منقسم اولوب ، مرکزی (بروژه) شهریدر . اراضیسی دوز وآلچق اولوب ، یالکز شرق جنوبی جهتنده بعض تپه‌لر بولنیور . سواحلی دکیزك تجاوزینه معروض ایکن ، کلیتلی مصرفلرله یاپدقلری جسیم سدلر بو تجاوزك اوکنی آلمغله برابر دکیزك خیلی یرلرینی دخی قره‌یه چویرمشلردر . اسقو ایرماغی برآز یرده حدود شرقیه‌سنی تشکیل ایتدیکی کبی ، بوکا تابع (لیس) نهری دخی قسم شرقیسنی وفرانسه‌دن کلن (ایسل) نهری‌ده قسم غربیسنی شق ایدر . سیر سفائنه صالح جدوللریله دمیر یوللری چوقدر . برمدت اول چالیلرله مستور اولان اراضیسنك چوغی آچیلوب ، زرع اولنمش ، وبرطاقمی‌ده کوزل مرعالره تحویل اولنمشدر .

هواسی پك اعتدالسز اولوب ، یازین اویله وقتی پك صیجاق اولدیغی حالده ، صباح واقشام زیاده‌جه سرین اولور .

فلانیج { (Felanitx) اسپانیه‌نك بالئار آطه‌لرندن (مایورقه) جزیره‌سنك (ماناقور) قضاسنده و (پالمه‌نك) ٥٠ کیلو متره شرق جنوبیسنده برقصبه اولوب ، ١٠٥٦٠ اهالیسی ، طار سوقاقلری واطرافنده پك چوق انجیر آغاجلری ویل دکرمنلری واردر .

فلاویان { سنت — (St. Flavien) خرستیانلرك عزیزلرندن اولوب ، ٣٨١ تاریخ میلادیسنده آنطاکیه پطریقلکنه نصب اولنمش ؛ وایمپراطور ایله ایمپراطوریچه‌نك هیکللرینی هدم ایدن اهالیی تئودوسیوسك حضورنده مدافعه وتخلیص ایتدکدن صکره ، ٤٠٤ تاریخنده وفات ایتمشدر .

— دیکر برسنت فلاویان دخی ٤٤٧ ده قسطنطینیه پطریقی اولوب ، ٤٤٩ ده افسده تلف اولنمشدر . شباطك ١٥ نده یورطیسنی اجرا ایدرلر .

فلبه { (Plovdiv وبلغارجه Philippopoli) شرق روم ایلینك مرکزی برشهر اولوب ، صوفیه‌نك ١٤٠ کیلو متره شرق جنوبیسنده واستانبولك ٣٧٣ کیلو متره غرب شمالیسنده ، مریچ نهرینك ایکی کنارنده ، غایتله منبت براووه‌نك اورته‌سنده اوله‌رق اوچ تپه‌نك اوزرنده استانبولدن اوروپایه کیدن دمیر یول خط کبیری اوزرنده و ٤٢°٣′ عرض شمالی ایله ٢٢°٣٣′ طول شرقیده واقعدر . اهالیسی ٣٣٤٤٠ کشی اولوب ، نصفی بلغار ونصف دیکری ترك ، روم ، ارمنی ویهودیدر . دمیر یول موقفندن کوپری‌یه قدر کنیش برجاده‌سی وبونك اوزرنده کوندن کونه چوغالمقده اولان کوزل برطاقم ابنیهٔ جدیده‌سی ، تپه‌نك اوزرنده اسکی برحصاری ، اوراده بربیوك جامع شریفله متعدد جوامع ومساجد وکلیسالری ، بلغار مکتب اعدادیسی ، مسلمانلره وروملره مخصوص مکاتبی ، عمومی باغچه‌سی ، ٣٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی ، کوچك برموزه‌سی ، دده‌آغاج وبورغاز اسکله‌لرینه وآوروپایه دمیر یوللری ، خیلی ایشلك تجارتی وعلی‌الخصوص ذخیره وکل صویی ویاغی اخراجاتی ، شیاق وعبا ایله دیکر منسوجات

وسائره فابریقه‌لری واردر . پك اسكی برشهر اولوب، تابلاسجلر زمانندن قالمه اولدیغی اطرافنده بولنان جسیم طاشلردن معمول خرجسز بعض دیوار بقیه‌لرندن آكلاشیلیور . بعده ماكدونیه حكمداری فیلیب طرفندن اعمار وتجدید اولنارق، بونك اسمنه نسبتله یاد اولنمشدر . ادارهٔ عثمانیه زماننده سنجاق مركزی اولوب، برلین معاهده‌سیله تشكیل اولنان شرق روم ایلی ایالت ممتازه‌سنه مركز اتخاذ اولنمشدر.

فلبه‌جك { (Philippes) سلانیك ولایتنك درامه سنجاغنده و قواله‌نك ۱۳ كیلو متره غربنده اولارق بطاقلق بر كولك كنارنده اسكی بر شهر خرابه‌لری اولوب، برطاقم دیركارله تیاترو وسائر ابنیهٔ عتیقه آثاری مشهوددر. میلاد عیسادن بیك سنه اول تأسیس اولنوب، بعده ماكدونیه حكمداری فیلیب طرفندن اعمار اولنمغله بواسمله تسمیه اولنمش؛ وبعض وقایع تاریخیه‌یه میدان اولمشدر . ایمپراطور آوغستوس زماننده زیاده توسیع وتزیین اولنه‌رق، معموریتی اوتجی قرن میلادی‌یه قدر دوام ایتمشدر. حضرت عیسانك تابعیندن پاولوس اوروپا قطعه‌سنده الك اول بوشهرده خرستیانلغی نشره باشلایوب، حبس وضرب اولنمشدی .

فلتره { (Feltre) ایتالیاده ونديك خطه‌سنك (بلونه) ایالتنده وبلونه‌نك ۲۰ كیلومتره جنوب غربیسنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ۶۵۷۰ اهالیسی وبعض كوزل ابنیه‌سی واردر . پك اسكی برقصبه‌در .

فَلَج { یمامه‌ده خرماسی چوق برقصبه اولوب، فلج الافلاج دخی دینلیردی .

فلر { (Flers) فرانسه‌ده (اورنه) ایالتنك (دومفرون) قضاسنده ودومفرونك ۲۱ كیلومتره شمال شرقیسنده ناحیه مركزی برقصبه اولوب، ۸۵۳۰ اهالیسی وبز وپیكه وسائره فابریقه‌لری واردر .

فُلس { جاهلیتده طی قبیله‌سنك عبادت ایتدكلری مشهور برصنم اولوب، طقوزنجی سال هجریده حضرت علی بن ابی طالب (رضه) جانب نبویدن یوز اللی كشی ایله اعزام بیوریله‌رق، صنم مذكوری هدم، وحارث بن ابی شمر الغسانینك بوصنمه قوشاتمش اولدیغی ایكی مشهور قلیجی اغتنام بیورمش ایدی . بوایكی قلیجدن برینی رسول‌الله (صلعم) افندمز مبارك میانلرینه قوشاندقدن صكره حضرت علی (رضه) افندمزه اعطا بیورمشلردی.

فِلَسطین { (Palestine) قدیماً غزه ایله یافه آره‌سنده وفنیكه یعنی ارض كنعانك جنوبنده وارض مقدسك غربنده ساحل بونجه اوزانان كوچك برخطه‌یه مخصوص اولان بو اسم بعده شام قطعه‌سنك بتون قسم جنوبیسنه تعمیم اولنه‌رق، فنیكه‌نك نصف جنوبیسنی وبتون ارض مقدسی وبحرلوط حوضه‌سنی احاطه ایتمشدی . رومالیلرك فتوحاتندن صكره وعربلر زماننده یعنی كتب اسلامیه ده فلسطین اسمی بوایكنجی صورتله قوللانلمشدر . بووجهله فلسطین شمالاً عكا حذاسندن وطبریه كولندن باشلایه‌رق، قلعهٔ عریشه ویرموكه قدر ۳۱° ایله ۳۳° ۲۰′ عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اوله‌رق، شرقاً بریة الشام، غرباً بحر سفید، شمالاً شام، جنوباً دخی جزیرة العربدن معدود اولان عمالقه اراضیسیله محدود ایدی . بوحدود داخلنده مساحهٔ سطحیه‌سی اوتوز بیك مربع كیلو متره‌دن زیاده‌در . شمدیكی تقسیماتده قدس مستقل متصرفلغیله بیروت ولایتنك نابلس وعكا سنجاقلرینی وسوریه ولایتندن حوران سنجاغنك قسم جنوبیسنی حاویدر. فلسطین دخی شامدن معدود ایدی . فلسطینك یالكز ساحل بونجه ممتد اولان قسم غربیسی دوز اولوب، ایچ طرفلری طاغلقدر . سواحلدن شرقه طوغری اراضی تدریجاً كسب ارتفاع ایدوب، خطه‌نك حدود شمالیه‌سندن منتهای جنوبنه‌دك ممتد اولان برصرت تشكیل ایدیور، كه قدس شهری دخی بونك اوستنده واقعدر . شرق طرفنده بوصرتك اتكلری دخی دیك اولوب، بحرلوط دینلن كول ایله بوكا منتهی اولان اردن ونام دیكرله شریعه وادیسنه اینر . بووادی ایله مذكور كولك حذاسی حذای بحردن ۴۱۹ متره آلچقدر . كرهٔ ارضده امثالی پك آز اولان بو درین وادینك شرق طرفنده اراضی بردن بره یوكسلوب، برطاقم تپه‌لر حاصل اولور، كه بونلرك اوته‌سی چولدر . اصل فلسطینك معمور یرلری

وادئ مذكورك غرب طرفنده اولان صرت اولوب، بونك شرق وغربى اتكارندن برچوق انهار نبعان وجريان ايده رك، اراضيسنى سقى واحيا ايدرلر . صرت وتپه لرينكده اكثرى اورمانلرله وزيتون آغاجلرى وباغلرله مستوردر . فلسطينك اك يوكسك طاغلرى ١٢٥٠ مترهيى تجاوز ايتميوب، اكثرى بش آلتيوز متره ارتفاعلرندهدر. هواسى مرتفع يرلرنده معتدلجه ايسهده سواحلده و(غور) تعبير اولنان بحر لوط حوضه سنده زياده جه صيجاقدر . ميزان الحرارهنك عموميت اوزره درجۀ وسطيه سى ٢٠ اولوب ، يازين ٣٠ وقيشين ١٠ در . بحر لوط اطرافنده ميزان الحراره ٢٥ درجه دن آشاغى اينمز . وقيشين ٥٤ درجه يه قدر چيقديغى اولمشدر . پورتقال، ليمون زيتون، نار وقاؤن اك زياده حاصل اولان ميوه لردن اولوب، خرما اوله ميور . بحر لوطك شرق طرفنده اولان طاغلر غرب جهتنده كى طاغلردن زياده صوئوق اولوب، اورالرده چوق ياغمور، وقيشين بعض دفعه قار دخى ياغار . كيجه ايله كوندوز آره سنده دخى هواجه چوق فرق واردر. ياغمور قيشين ياغوب ، مايسدن ايلول نهايتنه قدر ياغماز. هرنه قدر اسكيدن اورمانلرى زياده اولمغله، شمديكندن زياده ياغمور ياغديغى آكلاشيليور، وشمدى چول اولان برچوق يرلرنده معموره لر خرابه لرى بولنيور ايسه ده، جابجا موجود اولان صهريجلر وصو بندلرى خرابه لرى ازمنۀ قديمه ده دخى قوراقلقدن زحمت چكلديكنه دلالت ايديور . باشليجه محصولاتى : بغداى، آرپه، دارى، پرنج، توتون، پاموق وسائره اولوب، خيلى باغلرى دخى واردر . الما، آرمود، كراز، شفتالى، قيصى، نار، بادم، جويز، انجير، زيتون، پورتقال، ليمون وسائر ميوه لرى ده چوقدر . يافه نك پورتقالى مشهور اولوب، هر طرفه كليتله اخراج اولنور . حيوانات وحشيه سى : آيى ، صيرتلان، طوموز، چقال، كيك، قرهجه، طاغ كچيسى، جيلان وكليتلى طاوشان ايله سائره دن عبارت اولوب، وقتيله موجود بولنمش اولان آرسلاندن اثر قالمامشدر . حيوانات اهليه دن قيون وكچيلرى چوق اولوب، صيغيرلرى كوچك ايسه ده قوتليدر . آتلرينك اييلرى جزيرة-العربدن كليرسه ده ، يرلى مركبلرى ايرى وپك مقبولدر . يالكز اردن واديسنك يوقاريلرنده كوزل برجنس دوه بولنوب، سائر جهتلرنده كيلر مشقته متحمل ايسه ده، چركيندر. طيورى چوق ومتنوعدر. نهرلريله كوللرنده كى حيوانات آسيادن زياده آفريقانك كيلره مشابه اولوب، نهر زرقاده وسائر بعض انهارنده كوچك برجنس تمساح دخى بولنور .

فلسطينك ازمنۀ قديمه ده وعلى الخصوص حضرت داود وسليمان (عم) زمانلرنده اهاليسى اوچ مليون راده لرنده بولنمش ايكن، شمديكى حالده ٦٥٠٠٠٠ قدر تخمين اولنمقده در . بو اهالينك قسم اعظمى قصبه وقريه لرده ساكن وزراعت وصنعت وتجارتله مشغول وبرقسمى اردن واديسنك شرق جهتنده وبلقا طرفلرنده خيمه نشين وحيوانات يتيشديرمكله متوغلدرلر . ساكن اولانلرى مملكتك اهالئ قديمه سى اولان عبرانيلر، سريانيلر، كلدانيلر وفنيكه ليلر احفاديله جزيرة العربدن كلمش عربلرك امتزاج واختلاطندن متولد اولوب، قرون وسطاده روم، ترك وفرنك افرادى دخى ايچلرينه قاريشمشلردر . خيمه نشين اولانلرى ايسه خالص عرب بدويلرندن عبارت اولوب، بينلرنده مخاصماتده بولنور قبائله منقسمدرلر. بونلر نسل ونسبلرينى صافى اوله رق محافظه ولسان عربينك فصاحتنى وقايه ايتمش اولدقلرندن، غلط برعربجه ايله متكلم اولان اهالئ متمكنه يه نظر تحقيرله باقارلر . متمكن اهالينك ٤٠٠٠٠ ى خرستيان ٢٥٠٠٠ ى موسوى و١٥٠٠٠ ى درزى اولوب ، قصورى كاملاً مسلمدر . موسويلرك برطاقمى اسپانيه وپورتكيزدن برطاقمى ده آلمانيه ولهستاندن كلمه اولوب، خرستيانلرك برطاقمى اسكى سريانيلردن وبرطاقمى اهل صليب احفادندر . جمله سى لسان عربى ايله متكلمدر.

فلسطينك قسم اعظمى قديماً بنى اسرائيل مملكتى اولوب، بنى اسرائيل ايسه اووقتلرده يارى بدوى برحالده يشاديغندن، يالكز فنيكه ليلرك النده بولنمش اولان سواحلنك قسم شماليسنده ايشلك برتجارت اجرا اولنوردى . آنجق حضرت سليمان زماننده فنيكه دخى بنى اسرائيل دولتنه تابع اولمغله، بونلر واسطه سيله بحراً ممالك بعيده ايله مناسبات تجاريه يه كيريشيلارك، اوصره ده فلسطينك نامى طويلمش

ایدی. بعده آثوریلر دفعاتله قدسی تخریب وبنی
اسرائیلی اسارت تحتنده بابله سوق ایتدکلرندن،
فلسطین چوق تدنی ایدوب، ماکدونیه‌لیلرله روما‌لیلرك
تسلطی زمانلرنده بو تدنی دها زیاده آرتمش؛ وخر-
ستیانلقدن صکره فلسطینك هر طرفی بر زیارتکاه حکمنه
کیروك، تجارت وصنایعجه برکونه ترقی ایتمه‌مشدی.
حضرت عمر بن الخطاب (رضه) زماننده عموم شام
قطعه‌سیله برابر فلسطین دخی ضبط اولنه‌رق، اسلا-
مك ایلك بش آلتی قرننده سائر ممالك اسلامیه‌ده
اولدیغی کبی، فلسطینده دخی معارف وصنایع وتجارت
خیلی ترقی ایتمش ایکن، اوروپا خرستیانلری بیننده
تعصبك اویاندیردیغی اهل صلیب مهاجماتی برخیلی
وقت فلسطینی لاینقطع بر حرب میدانی حالنه قویمش،
ونهایت صلاح الدین ایوبی طرفندن استخلاص اولنارق،
اسایش تقرر ایدر ایتمز، مصرده بربرینی تعاقب
ایدن ممالیك اتراك وچراکسه منازعه‌لری ونهایت
تیمورلنکك خروجی یکیدن تخریباتی موجب اولمش؛
ویاوز سلطان سلیم خان مصر وشام قطعه‌لرینی فتح
وممالك عثمانیه‌یه ضم ایتدیکی زمان فلسطینی بویله
بر حال تدنیده بولمش ایدی. سواحلنده صاغلام
بر لیمانی اولمدیغی کبی، طرق ومعابری دخی پك کری
اولوب، اخیراً حیفادن قدسه قدر انشا اولنان دمیر
یول دخی همان یالکز زوارك نقلنه یارایور. قراسی
٧٥٠ راده‌لرنده اولوب، باشلیجه شهر وقصبه‌لری
بروجه آتیدر: قدس، حبرون، رمله، غزه، یافه،
حیفا، عکا، صفد، ناصره، جنین، نابلس، سلط
وسائره.

فلسینکه { (Flessingue) و فلمنکه ولیسینکن (Vlissingen)
فلمنکك زلاند ایالتنده (والخرن) جزیره‌سنك جنوبی
ساحلنده واسقو ایرماغنك برقولی اوزرنده مستحکم
برقصبه اولوب، ٩٣٣٠ اهالیسی، سوری، حین
حاجتده صو ایله طولدیریلیر خندغی، جسیم استحکاماتی،
صاغلام وواسع لیمانی، ٨٠ حرب کمیسی استیعاب
ایدر لیمان عسکریسی، کوزل ریختملری، دمیریوللری،
ممالك بعیده ایله ایشلك تجارتی، سفائن اعمالنه
مخصوص دستکاهلری، جمعیت فنیه‌سی ورصدخانه‌سی
واردر.

فلشه { لا — (La Flèche) فرانسه‌نك (سارته) ایالتنده و (مان) ك
٣٩ کیلو متره جنوب غربیسنده اوله‌رق (لوآره)
ایرماغنه تابع (لوآر) چایی اوزرنده واوچ دمیریول
خطنك نقطهٔ اجتماعنده برقصبه اولوب، ٦٩٥٠
اهالیسی، ضابطان چوجقلرینه مخصوص (برتیانه)
اسمیله مشهور بر مکتبی وبوکا مربوط ٢٠٠٠٠
جلدی حاوی کتبخانه‌سی، کاغد فابریقه‌سی ودباغخا-
نه‌لری واردر.

فلك { (شیخ فرید علی) هندستان شعرا- سندن اولوب، لکنهو مضافاتندندر.
شو بیت بر نعت شریفندندر:

حقاتوی محبوب حق برمرسلان برده سبق
ای پیشوای مرسلان مشتاق دیدار توام

فلکازه { (Felegyhaza) مجارستانك (یازیکیه مع قومانیه) ایالتنده
ویشته‌نك ١٣٣ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق
شهر مذکوردن سکدینه‌یه کیدن دمیریول خطی
اوزرنده برقصبه اولوب، ٢١٣١٥ اهالیسی ومشهور
حیوانات پازاری واردر.

فلك الدین { (حسن) لرکوچکده حکومت سورن اتابکانك سکزنجیسی
اولوب، ٦٧٧ تاریخندن اعتباراً برادری عزالدین
حسین ایله مشترکاً وبرادرینك وفاتندن صکره برآز
مدت یالکز حکم سورمشدر.

فلکی { (محمد مؤمن) مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، شیروانك شماخی قصبه-
سنده نشأت ایتمش؛ وخاقانی ایله برابر ابوالعلای
کنجوینك شاکردانندن بولنمشدر. شیروانصاحی
منوچهرك مداحلرندن بولنمش؛ و٥٧٧ تاریخنده
وفات ایتمشدر. علم هیئتدن بهره‌سی وار ایدی.
مرتب دیوانی واردر. شو بر ایکی بیت جمله‌
اشعارندندر:

خیل خزان ناکهان برسپه بهار زد
خسرو مهرکان علم برسر کوهسار زد
زاغ سیاه طیلسان خطبهٔ خسرو جهان
خواند بنامش آن زمان شاخ زرعیار زد

فلمنك { یاخود هولانده ویاندرلانده (Pays Bas, Hollande, Neder lande)
آوروپانك غرب شمالی جهتنده مستقل بر دولت تشکیل
ایدر بر مملکت اولوب، فرانسزجه ودیپلومات لسا

نده ندرلانده‌نك ترجمه‌سی اولمق اوزره (پی‌با) یعنی « ارض منحطه » تسمیه اولنور . لسانمزده مستعمل اولان فلمنك اسمی ایسه سالف‌الذکر (فلاماند) اسمندن مأخوذدر .

موقعی، حدود ومساحه‌سی .— فلمنك ٥٠°٤٥′ ایله ٥٣°٣٣′ عرض شمالی و ١°٤′ ایله ٤°٥٢′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، جنوباً بلجیقه ایله، شرقاً آلمانیه ایله، شمالاً وغرباً دخی شمال دکیزیله محاط ومحدود اولدیغی حالده، بوجهتدن انکلتره ساحلندن کمی ایله برکونلك مسافه‌ده واقعدر . براً حدودی طبیعی دکل ایسه‌ده، متین استحکاماتله ومنتهای شمالنده حرکات عسکریه‌یه غیر مساعد بر بطاقلقله محفوظدر . شمالدن جنوبه بویی ٣١٠ وشرقدن غربه عرض اعظمی ١٨٤ کیلو متره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٣٠٠٠ مربع کیلومتره و اهالیسی ٤ ٥٦٤ ٥٦٥ نفوسدن عبارتدرکه مربع کیلومتره باشنه ١٣٨ کشی دوشیور.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری .— فلمنك کرهٔ ارضك اوزرنده مستثنی برحالده اولوب، هیچ بریره بکزمز . اراضیسی پك آلچق وبعض یرلری حذای بحردن آشاغی اولوب، نهرلریله کوللری وکورفز وخلیجلری پك چوقدر . برطرفدن دکیز صولری قره‌لره یاییلوب، اك منحط یرلرینی دکیزه چویرمکه، ونهرلرك صولری یاییلوب، اووه‌لری کوللره وبطاقلقلره تحویل ایتمکه، برطرفدن دخی انهارك دوکدیکی قوملر وچامورلر صیغ دکزلرینی طولدیروب، قره‌یه چویرمکه میالدر . دنیانك سائر طرفلرنده خلقت بشردن اول وقوعی آکلاشیلان بوتبدلات عظیمه‌یه قارشی فلمنکلیلر محیرعقول صورتده جسیم ومهارت فنیه ایله مصنع سدلر وبندلر انشا ایده‌رك، دکیزك تجاوزینه وانهارك طغیانئه مقاومت ایتمکده، وکوللری یل ایله دونر طولابلرله وماکینه‌لرله قوروده‌رق اراضیٔ مزروعه‌یه تحویل ایلمکده‌درلر . طبیعتك ناقابل اسکان برحالده براقدیغی بویر بوسایه‌ده دنیانك اك معمور واك ثروتلی یری حکمنه کچوب، بهر مربع کیلو متره‌سی تقریباً ١٤٠ کشی بسلمکده وبومقدار کیتدکجه آرتمقده‌در .

فلمنکك اراضیسی حد وسطی اوزره حذای بحردن ٤٥ کیلومتره یوکسك اولوب، طاغ دینیله‌بیله‌جك هیچ بر ارتفاعی اولمدیغی حالده، جنوب وجنوب شرقی جهتلرنده ٢٠٠ متره قدر مرتفع بعض تپه‌لری واردر .

فلمنکك میاه جاریه‌سی پك چوق اولوب، اوچ بیوك ایرماغك مجرالرینك آشاغی قسملریله منصبلری بوممکتده بولنیور . بواوچ ایرماق فلمنك طوپراغنده متعدد قوللره آیرلدیغی کبی، بینلرنده متعدد جدوللرلر وکرك بوایرماقلره کرك طوغریدن طوغری‌یه دکیزه دوکیلور برچوق انهاریله بونلر وکوللریله کورفزلری ودکیز آره‌لرنده دخی طبیعی وصنعی حسابسز قناللر بولنه‌رق، بتون فلمنك طوپراغی صالمه صو ایله اروا اولنمقده بولنان برسبزه باغچه‌سنه بکزر. مذکور اوچ بیوك ایرماق : اسقو، موزه ورین ایرماقلریدر . اسقو ایرماغی بلجیقه‌دن فلمنکه داخل اولدیغنده نهردن زیاده خلیج دینه‌بیله‌جك صورتده واسع ایکی قوله انقسام ایدوب، جنوب جهتنده کینه غربی وشمال طرفنده کینه شرقی اسقو نامی ویریلیر. وآره‌لرنده (زلانده) اسمیله اوچ آطه‌دن مرکب برکنیش یربولنیور . موزه ایرماغی ینه بلجیقه‌دن کلوب، فلمنکك لیمبورغ خطه‌سنه دخول ایله، ابتدا بلجیقه وبعده آلمانیا حدودی قربنده شماله طوغری جریان، وصاغدن آلمانیادن کلن کول، کلن، روئر، اشوال ونیر چایلرینی وصولدن برقاچ کوچك چای اخذ ایتدکدن صکره ، غربه طوغری دونه‌رك ، (رین) ایرماغنك برقولی اولان (وال) نهریله برلشیر، و ١٠ کیلومتره آشاغیده ایکی قوله آیریلوب، جنوبی قولی (بینربوش) اسمیله برچوق کوچك آطه‌لری حاوی بربطاقلق بعدالتشکیل، (دونژه) نهرینی دخی اخذ ایله، (هولاندسه دیپ) اسمیله کنیش برخلیج صورتنی آله‌رق، ینه ایکی قوله آیریلیرکه جنوبیسی (قرامر) وشمالیسیٔ (هارینغولیت) تسمیه اولنه‌رق، آره‌لرنده (اوورفلاله) اسمیله بیوك برجزیره وبونك جنوبی قولیله اسقونك شمالی قولی آره‌سنده دخی (شوون) و (تولن) اسملریله ایکی بیوك وبرکوچك آطه تحصل ایدیور . موزه‌نك شمالی قولی ایسه اوچه آیریلوب ، بری جنوبه دونه‌رك (کیل) اسمیله مذکور (هولاندشه دیپ) خلیجنه ، ایکنجیسی

اسکی موزه اسمیله غربه طوغری کیده‌رك شمال دکیزینه، اوچنجیسی ایسه (رین)ك (لق) دینلن دیکر برقولیله و(ایسل) چایله برلشه‌رك، روتردام شهری ایچندن بعدالمرور، یکی موزه ویا (شور) اسمیله ایکنجی قولك اوست طرفنده ینه بحر مذ- کوره دوکیلور. موزه‌نك فلمنك داخلنده مجراسی ٢٣٩ کیلو متره طولنده‌در. رین ایرماغی فلمنکه داخل اولور اولماز ایکی قوله آیریلوب، الك بیوکی اولان جنوبی قولی (وال) اسمیله بروجه‌مذکور موزه ایله برلشیر؛ ودیکر قولی یکیدن ایکی‌یه آیریلوب، صنعی اولدیغی آکلاشیلان (ایسل) قولی شماله طوغری جریان‌وصاغدن (اوده‌ایسل)، برکل، غروتیك چایلرینی اخذ ایله (زویدرزه) کورفزینه دوکیلور. دیکری (رین) اسمنی محافظه ایله، غربه طوغری آقه‌رق، ینه ایکی‌یه انقسامله، الك بیوکی اولان (لق) قولی بروجه مذکور موزه‌نك برقولیله برلشیر؛ ودیکری یکی واسکی رین‌اسملریله ایکی‌یه آیریلوب، برنجیسی زویدرزه کورفزینه‌ودیکری شمال دکیزینه منصب‌اولور. بواوچ بیوك‌ایرماقدن بشقه‌فلمنکك شمال جهتنده‌داخل‌مملکتده ویاحدود شرقیه‌سنده نبعان ایدر برطقم انهار دخی بولنوب باشلیجه‌لری: ایسلك شمالنده اوله‌رق زویدرزه کورفزینه دوکیلن(وخت) ایله (دولات)کورفزینه دوکیلن (درنجه‌آآ) و(موسل‌آآ)وایسل‌ایله‌رین آره‌سنده رویدرزه کورفزینه دوکیلن (ام) نهر- لریدر. بوانهارآره‌سنده‌پك‌چوق جدوللرآچلمشدر.

هرنه‌قدراکثری‌قورودلمش ایسه‌ده، ینه‌فلمنکده وعلی‌الخصوص قسم شمالیسیله جنوب شرقی‌طرفنده برچوق کوللربولنوب، مجموعنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٢٩ مربع کیلو متره‌در، که بونك ١٣٥ کیلومتره لکی فریزه‌ده و ١٢٦ کیلو متره‌لکی ده شمالی هولانده‌ده‌در. هانووره حدودنده‌کی بطاقلقلردخی ١٤٠٠ مربع کیلومتره وسعتنده‌در.

سواحل وجزایری.— فلمنکك سواحلی اوچ نوع اولوب، شمالده‌کی فریزه وقرونیکه ساحلی بر برقوس مقعر صورتنده، ساحل غربینك قسم جنو- بیسی اولان زلانده ساحلی‌ده اوچ بیوك ایرماغك آغزلرنده‌کی خلیجلردن‌وبوخلیجلرله بینلرنده‌کی جدوللرك تشکیل ایتدکلری جزایردن عبارتدر. هرنه قدر انهارك کثرتی جهتیله فلمنك سواحلنك بوانهارك دوکدکلری قوملردن متشکل ودکیزك ایچنه ممتد واسع بردالیه‌دن عبارت اولمسی یك نظرده خاطره کلیرسه‌ده، حقیقت‌حال بونك‌عکسی اولوب، فلمنکك اراضیسی آلچق وشمال دکیزینك اوجهتده فر- طونه‌لریله مد وجزرینك شدتی زیاده اولدیغندن، دکیز صولری انهارك آغزلرندن مجرالرینك خیلی یوقاریلرینه قدر چیقوب، یتاقلرینی خلیجلره تحویل وساحلدن قره‌لرك ایچنه یاییلوب، برچوق یرلرینی غرق ایتمش؛ وبووجهله اون‌آلتنجی قرن میلادیدن بری اوچیوز سنه ظرفنده فلمنك ٥٨١٣ مربع کیلو متره اراضی غائب ایدوب، آنجق اهالینك سعی وغیرتی وفنك معاونتیله انشا اولنان سدلر وبندلر سایه‌سنده بو مدت ظرفنده برطرفدن‌ده ٣٠٣٥ مربع کیلومتره‌لك یردکیزدن قورتاریلوب، قره‌یه تحویل اولندیغندن، یالکز ٢٧٧٨ مربع‌کیلو متره‌لك برغائب اولمشدر. فلمنکك شمالنده واقع (دولارت) و(لاورزه‌ئه) کورفزلری آلتی‌قرن اول حاصل اولمش؛ وشمال غربی جهتنده قره‌لرك ایچنه صوقلمش اولان (زودرزه‌ئه)بیوك‌کورفزی وقتیله دکیزدن بر دیل ایله آیرلمش بیوك برکول حالنده ایکن، ١١٧٠ تاریخنده‌وقوع‌بولان شدتلی‌برفرطونه بودیلی قالدیروب، اوراسنی کورفزه تحویل ایتمشدر. کرك ساحل شمالینك وکرك بوکورفز آغزینك قارشیسنده بردیزی تشکیل ایدن آطه‌لر دخی‌وقتیله قره‌یه‌مربوط ایمشلر. بوآطه‌لر جنوب غربیدن واك بیوکلرندن باشلایه‌رق‌بروجه‌آتیدر: تکزل،ولیلاند، ترشلنیغ، آملاند، شیرمونیقوغ، بوشیلات، روتوم. بوجزایرك اهالیسی‌زراعتله، کلیتلی حیوانات‌یتشدیر- مکله وبالیقجیلقله مشغولدرلر. بیوك ایرماقلرك آغز- لرنده‌کی آطه‌لرکده باشلیجه‌لری بروجه آتی اون عدددر: بوزنبورغ، ایسلمونده، وورنه، بابیرلاند، اوورفلاکه،شوون،تولن،نورومبولاند، سودبولاند، والشرن.

اقلیم وهواسی.— فلمنکك ساحلی مکسیقه کورفزندن کلن (غولفاستریم) آقندیسنك‌تأثیری آلتنده بولنوب، صولری‌ده پك زیاده اولمغله،

هواسی معتدل ولکن پك سیسلی ورطوبتلیدر . (لاهای)ده میزان الحرارەنك درجهٔ وسطیەسی : بهارده ۱۱°، یازین ۱۹°، صوك بهارده ۱۲°، قیشین‌ده ۳° رادەلرندەدر. قسم شرقیسی دها صوئوق ایسەده، رطوبتی آز اولدیغندن، هواسی دها صاغلامدر . یاغمورلری پك چوقدر. قیشین قاروبوزلر چوق دوام ایتمز . هواسی عمومیت اوزره پك سریع التحول اولوب، کونشك اوکنه براوفق بلوط چکملە درحال تأثیرلی برصوئوق حس اولنور. بوره وفرطونەلری‌ده چوقدر. اکثریا غرب روزکاری اسر.

اراضیسی، محصولات ونباتات وحیواناتی .— فلمنکك اکثر اراضیسی قورودلمش کوللر وبطاقلقلردن ونهرلرك ایندیردکاری قوم وچامورلردن عبارت اولوب ، کول وبطاقلقلرك دیبلری ایسه ازمنهٔ قدیمەدن بری بریکوب چوروموش نباتاتدن متحصل قابل احتراق سیاه برطوپراقدن عبارتدر . بوطوپراغی وقتیله فلمنکلیلر قوراقلق موسملرنده یاقوب، کوللرك اوزرینه یاغمور یاغدقدن صکره مصر بغدایی اکرلردی . آنجق بواصولی چوقدن ترك ایدوب، بونلرك آرەلرینه خندقلر آچەرق، واراضی‌یی کوبرەلیەرك، محصولات متنوعه اکیورلر. بغدای حاصل ایدن یرلری آز اولوب، اکثر طرفلرنده بغدای بسبتون مجهول اولمغله، اهالی باشلیجه چاودار وپتاته ایله بسلنیر . کتن، کنویر، قولزه، توتون وصنایعده مستعمل سائر محصولاتی دها زیادەدر . بعض یرلرنده ساز یتیشدیریلوب، مملکتده استعمال وخارجەده اخراج اولنان برجنس حصیر اعمال اولنور . طبیعی وصنعی چایرلریله مرعالری‌ده چوقدر . ٣ ٢٩٠ ٦٨١ یکی دونمدن عبارت اولان فلمنك اراضیٔ عمومیەسندن ١٣٧ ٧٦٠ دونمی اراضیٔ مزروعه، ١ ١٣٧ ٧٤٩ دونمی چایر ومرعی، ٥٢ ١٧٦ دونمی باغچه وفدانلق، ٢٢٥ ٨٢٤ دونمی اورمان، ١ ٠١٤ ٧٤٩ دونمی اراضیٔ خالیه ایله عرصه، یول ، سد وبند وسائره، ١٣٢ ٥٨٢ دونمی‌ده نهر یتاغی وکول دیبی کبی صو ایله مستوردر . باغچوانلق فلمنکده پك ایلری اولوب ، سنبل وسائر چیچکلرك انواعیله کراز والما وسائر میوەدار اشجارك اجناسی یتیشدیریلەرك، کرك میوه وچیچکلری وکرك فدانلری لوندره پازارلرنده پك مقبولدر . بوممکلت اسکیدن بری اورمانلرله مستور بولنمش ایکن، بعده اورمانلری بسبتون محو اولمش؛ وحالبوکه طاشك دخی فقدانی اولدیغندن، کرك سد وبندلرك وکرك ابنیەنك انشاسیچون کراستەیه احتیاج کورلدیکندن، قرن حاضر میلادی اوائلندن بری اورمان یتیشدیرمکه پك زیاده غیرت اولنمقدەدر . موجود اورمانلرك آغاجلری: میشه، چام، کورکن، قواق، اخلامور وسائرەدن عبارتدر .

بوقاریکی رقملردن آکلاشلدیغی اوزره، چایرلرله مرعالر فلمنك اراضیسنك برثلثنی تشکیل ایدوب، بونلرده کوزل برجنسه منسوب وسودی چوق اینکارله قیون، آت وسائر حیوانلر یتشدیریلیر . اون ایکی سنه اولکی استاتستیقه کوره، فلمنکده ١ ٥١٠ ١٠٠ صیغیر، ٧٧٤ ١٠٠ قیون، ١٥٨ ٩٠٠ کچی، ٢٧٠ ١٠٠ آت و ٤٤٢ ٠٠٠ طوموز موجوددر. اینك وقیون سوتلرندن کلیتلی یاغ وپینیر یاپیلوب، انکلترەیه وسائر طرفلره اخراج اولنور . حیوانات وحشیەسی اولمیوب، آنجق آطه طاوشانلری پك چوقدر . آری قوغانلری چوق اولوب، خیلی بال چیقار .

معارف وصنایع وتجارتی، طرق ووسائط اختلاطی .— فلمنکده معارف خیلی ایلری اولوب ، بو مملکت علوم وفنون مختلفەده مشهور علما وموجدلر یتیشدیرمەده آوروپانك هیچ بریرندن کری قالمامشدر . لیده، اوترخت، غرونینکه وآمستردامده برر کەجمعاً درت دارالفنون بولنوب، درونلرنده ۲۰۰۰دن زیاده طلبه واردر . مکاتب ابتدائیەنك عددی درت بشیوزه قریب اولوب ، بونلره ٣٥٠ ٠٠٠ قدر ارکك و ٢٩٠ ٠٠٠ قدر قیز چوجق دوام ایدیور. اهالینك اوقویوب یازمق بیلمینلری بوندن اون سنه اول یوزده سکز رادەلرنده ایلوب، شمدی‌یه قدر دها چوق آزالمش اولەجغنده شبهه یوقدر . مکاتب اعدادیه ایله صنایع مکتبلری‌ده ١٢٠ عددنده اولوب ٩٠ ٢٢٨ شاکردانی واردر . صنایع نفیسه مکتبلری‌ده چوق اولوب، پك چوق رسام یتیشمشدر. لیده ده علوم والسنهٔ شرقیه واسلامیه دخی مکمل صورتده تدریس اولنوب ، پك چوق قیمتدار آثاری

حاوی بر کتبخانه و بعض کتب مهمهٔ عربیه وسائره نشر ایتمش بر مطبعه واردر. یالکز مکاتب ابتدائیه‌نك اداره سیچون سنوی یکرمی آلتی ملیون کسور فرانق صرف اولنور .

فلمنکده صنایع ایکنجی درجه‌ده اولوب، الك زیاده زراعته اهمیت ویریلیور. مع هذا محصولات ارضیه دن مواد مختلفه چیقارمق صنعتلری خیلی ایلری اولوب، یاغ، اسپرتو، شکر وسائره فابریقه لری چوقدر . وقتیله هولانده نك بزلری، فریزه نك چوخه لری واوترختك قطیفه لری مشهور اولوب، آوروپانك هر طرفنه چیقارلمقده ایکن، بعده انکلتره معمولاتنك رقابتنه قارشی طوره میه رق، باتمش؛ ومعهذا بوصوك سنه لرده بوصنایع یکیدن اویانوب، بز وسائر پاموق منسوجاتله چوخه، کاغد، ایپك اقمشه، چینی، صابون، بویا، چوقلاته، زراعت ماکنه لری وسائره فابریقه لری وباقیر وتونج دوکمخانه لری واردر. آمستردامده کی الماس ومجوهرات فابریقه لری مشهوردر. (مائستریخت) ده ۲۰۰۰ عمله قوللانیر بر آینه وبلور فابریقه سی واردر. سفائن اعمالی دخی فلمنکده الك زیاده ایلری کیتمش صنایعدن اولوب، هر طرفنده کمیلر انشا اولنور . معدن کموری یالکز لمبورغده بولنوب درجهٔ کافیه ده اولمدیغی کبی، سائر معادنی دخی یوق حکمنده اولدیغندن، بونلرك فقدانی فلمنکده فابریقه لرك تکثرینه مساعد دکلدر . بالیقجیلق دخی فلمنکلیلرك تعیشنه مدار اولان صنعتلرك الك مهملرندن اولوب، اهالینك بربیوك قسمی بوصنعتله کچینمکده وتازه وطوزلی اوله رق کلیتلی بالیق اخراج اولنمقده در.

تجارتی پك ایشلك اولوب، اخراجاتی حیوانات وحیوانات محصولاتیله حاصلات ارضیه ومعمولات صناعیه دن وادخالاتی مملکتده حاصل اولمیان مأکولات ایله بعض معمولات صناعیه دن عبارتدر. اخراجات سنویه سی ۲۰۸۷ وادخالاتی ۲۳۱۵ ملیون فرانغه بالغ اولور. تجارتی باشلیجه آلمانیه ، انکلتره، بلجیقه، فرانسه وسائر اوروپا دولیله وسائر قطعات ارضده کی ممالك بعیده ایله اجرا اولنور. سفائن تجاریه سی ۵۰۰ یلکن کمیسیله ۱۱۸ واپوردن عبارت اولوب، جمله سی ۶۶۱ ۷۲۳ مکعب متره استیعابنده در .

فلمنکك اصل وسائط اختلاطی سیر سفائنه صالح اولان انهار ایله جدوللری اولوب، بونلر مملکتك ایچنده آغ کبی انتشار وتقاطع ایتدیکندن قره لرك الك ایچ طرفلرنده بولنان شهر وقصبه لری دخی اسکله حالنده اولوب، جسیم کمیلر یناشیر؛ وکویلیلر بیله کوبره لرینی وسائر محتاج اولدقلری شیلری کمی ایله نقل، ومحصولاتلرینی ینه کمی ایله اخراج ایدرلر . بوطرق میاهیه پك چوق اولوب، کوندن کونه دخی تکثیر اولنمقده در. بو یوللرك کثرتندن طولایی فلمنکلیلر دمیر یوللرینی چوغالتمغه اوقدر احتیاج کورمه مشلرسه ده، ینه بر چوق خطلر انشا اولنوب، آلتی سنه اول کی استاتیقه کوره، اوترختده ۲۶۱۹ کیلومتره طولنده دمیر یول خطلری وارایدی. جدوللرك اکثری، اراضی‌یی صولرك طغیانندن محافظه ایچون اطرافدن سدلرله مسدود اولوب، بوسدلرك اوزرلرنده سرت طوغله دوشه لی شوسه لر یاپلمشدر .

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری . — فلمنکلیلر اقوام جرمانیه دن فریزون وفرانق وصاقسونلردن متولد اولوب، شمدیکی حالده هولاند، فریزون وفلاماند قوملرندن مرکبدر. فریزونلر یالکز شمال جهتنده وباشلیجه فریزه ایالتنده و فلاماندلر جنوبده بلجیقه حدودنده اولوب، اکثریت هولاند جنسیتنده در، وبوجنسیتك لسانی لسان رسمی وعمومی حکمنی آلمشدر . فلمنکجه آشاغی آلمانیه السنه‌سندن اولوب، وقتیله آلمانیه نك بتون شمال غربی جهتنده سویلنیلن آلمانجه یه قربیت و مشابهتی زیاده در . بو لسانك ادبیاتی پك ایلریدر. فلمنکجه آفریقای جنوبیده دخی امید برونی واورانژ، حکومتی اهالیسی اولان بویرلرینی ۲۵۰۰۰۰ کشی، جاوه وسائر اوجهتده کی فلمنك مستعمراتنده ۴۰۰۰۰ کشی وآمریقای جنوبیده کویانه ده کی مهاجرلرله بعض یرلیلر طرفندن سویلنمکده در. ذاتاً فلمنکجه یه قریب اولان فریزون وفلاماند لسانلری کوندن کونه قالقمقده اولوب ، فلمنکجه تعمم ایتمکده در .

فلمنك اهالیسنك ۱۵۰۰۰۰۰ قدری قتولیك، ۸۰۰۰۰ دن زیاده سی موسوی، ۲۲۰۰۰ ی مذاهب مختلفه یه منسوب و قصوری یعنی ثلثانه قریب مقداری پروتستاندر. فلمنکلیلر قرارلرنده ثابت ومتین آدملر اولوب، حرکتلرنده پك جدیدرلر. اسکی اخلاق

وعادتلرینی وحتی کویلیلر اسکی قیافتلرینی محافظه‌ده برنوع تعصب کوستریورلر .

تقسیمات ملکیه‌سی .— فلمنك ۱۱ ایالته منقسم اولوب، ایالتلر قضالره وقضالر ناحیه‌لره منقسمدر . ایالاتك اسامیسیله مساحهٔ سطحیه‌لری ومقدار نفوسلری بروجه آتیدر :

ایالت	مساحهٔ سطحیه	نفوس
شمالی برابانت	٥١٢٨	٥١٤ ٠٧٥
درنته	٢٦٦٨	١٣٢ ٤٩٥
فریزه	٣٢٢٠	٣٣٥ ٨٣٤
غرونینکه	٢٢٩٨	٢٧٥ ٣٥٦
کلدره	٥٠٨١	٥١٥ ٩٣٨
شمالی هولانده	٢٧٧٠	٨٤٤ ٤٨٨
جنوبی هولانده	٣٠٢٢	٩٦٦ ٩٩٩
لیمبورغ	٢٢٠٤	٢٥٧ ١٤٤
اووریسل	٣٣٤٥	٢٩٧ ٤٥٣
اوترخت	١٣٨٤	٢٢٤ ٠٠١
زلانده	٢٧٨٥	٢٠٠ ٧٩٢
جمعاً	٣٣٠٠٠	٤ ٥٦٤ ٥٦٥

شهروقصبه‌لری .— فلمنكك اك بیوك شهری ومرکزحقیقیسی (آمستردام) شهری ایسه‌ده، قرال اکثریا (لاهای) ده اقامت ایدوب، هردرلو ادارهٔ حکومت دخی اوراده اولور . یکرمی بیکدن زیاده اهالیسی اولان شهر وقصبه‌لری بروجه آتیدر :

آمستردام	٤١٧ ٥٢٩	مانستریخت	٣٢ ٢٢٥
روتردام	٢ ٩ ١٣٦	لئوواردە	٣٠ ٥٩٠
لاهای	١٦٠ ٥٣١	دلفت	٢٩ ٠٢٢
اوترخت	٨٦ ١١٦	بوآلدوق	٢٧ ٥٩٠
غرودینکه	٥٦ ٤١٣	اروولە	٢٦ ٧٢٦
هارلم	٥١ ٦٢٦	نیوورآمستل	٢٥ ٢٦٠
آرنهم	٥٠ ١٩٤	شیدام	٢٥ ٢٦٠
لیدەرغ	٤٣ ٥١٠	دونتر	٢٣ ٠٦٧
تیلبو	٣٤ ٤٩٢	هلدر	٢٢ ٧٣٧
دوردرخت	٣٢ ٩٣٤	پردا	٢٢ ٥٣٦
نیمکه	٣٢ ٦١٨		

اصول اداره‌سی، قوهٔ مالیه وعسکریه‌سی .— فلمنك مشروطیتله اداره اولنور برقراللق اولوب، ایکی مجلس منتخبی واردر. برنجیسی طوغریدن طوغری‌یه اهالی طرفندن انتخاب اولنمش یوزمبعوثدن مرکب اولوب، انتخاب ایتمك حقی ۲۳ یاشنی طولدرمش وانتخاب اولنمق صلاحیتی ۳۰ یاشنی اکمال ایتمش اهالی‌یه مخصوصدر. معبوثات درت سنه مدتله انتخاب اولنور. ایکنجی مجلس ۳۰ اعضادن مرکب اولوب، طقوز سنه مدتله ایالاتده‌کی مجالس منتخبه طرفندن انتخاب اولنور؛ وبهر اوچ سنه‌ده برثلثی تبدیل ایدیلیر. بهر ایالتده اهالی طرفندن منتخب برمجلس بولنوب، بومجلس اعضاسی ایچلرندن دائمی برقومیسیون انتخاب ایدرلر، که بوقومیسیون قرال طرفندن نصب اولنمش برقومیسرك تحت ریاستنده اوله‌رق اموراایالتی اداره ایدر . ناحیه‌لرده دخی کذلك برمجلس وقومیسیون اولوب بورغمستردینلن برمدیرك معیتنده ناحیه‌لرك ایشلرینی کوررولر . قضالر ایسه صرف عدلیه دائره‌لری اولوب، مجلس وقومیسیون وقومیسیرلری یوقدر، ویالکز بهر قضا مرکزنده برمحکمهٔ ابتدائیه، ناحیه‌لرده محاکم صلحیه، ایالت مرکزلرنده برمحکمهٔ استیناف وپایتختنده برمحکمهٔ تمیز بولنور .

واردات ومصارفی تقریباً ۱۳۰ ملیون فلورین یعنی تقریباً ۱۳ ملیون عثمانلی لیراسندن عبارتدر. عسکری نظامیه وکوکلی وعساکر ملیه‌دن عبارت اولوب، خدمت نظامیه‌سی بش سنه ایسه‌ده، برسنه فعلاً خدمت ایتدکدن صکره، سنه‌ده برکره آلتی هفته تعلیم ایچون طوپلانمق شرطیله، افراده اذن ویریلیر. عساکرملیه یکرمی یاشندن اللی یاشنه قدر اولوب سلاح طاشیمغه مقتدر اولان افراددن عبارتدر. کوکلیلرینك ایچنده وعلی الخصوص مستعمراتده بولنانلرده برچوق اجنبیلر دخی واردر. صلح زماننده عساکربریه‌سی ۶۵۰۰۰ راده‌رلرنده اولوب، حرب زماننده ۱۸۵۰۰۰ عسکرچیقاره بیلیر . دونمای ۲۳ زرهلی ایله ۲۶ قرآوزور، ۳۱ طوپ چکر، ۳۶ طورپیوز، ۱۵ مکتب یعنی بحریه مکتبی شاکردانك تجاربنه مخصوص وسائره‌که من حیث المجموع ۱۴۸ پاره سفائندن عبارت اولوب، بوندن بشقه مستعمراتك محافظه‌سنه مخصوص طوپلرله مجهز برخیلی واپوری ویلکن کمیسی ده واردر. عساکر بحریه‌سی: ۳ فریق و ٤ میرلوا ایله ۱۰۱۲ امرا وضابطان ومأمورین، ۶۰٤۲ طائفه و ۲۹۲۶ سلاح اندازدن عبارت اولوب، هند جزایرنده دخی اورا اهالیسندن ۱۰۶۶ طائفه‌سی واردر .

مستعمراتی .— فلمنك کوچك بردولت اولدیغی حالده، مستعمراتی خیلی واسع اولوب، آسیایه مربوط اولان بحرمحیط کبیر جزایرنده وآمریقاده برچوق مستملکاتی واردر. فلمنکلیلر قرون وسطاده تجارت بحریه ایله مشغول اولوب، هند وآمریقا وآفریقا محصولاتنی اورالرده ممالك واسعه‌یه مالك اولان

اسپانیه وپورتکیزدن آلمقده ایکن، اون آلتنجی قرن میلادی اواخرنده اسپانیه‌یه قارشی محارب بولنمغله، اوصره‌ده پورتکزه‌دخی حکمی کچن اسپانیه قرالنك فلمنك سفائنی‌کندی قلمروی اسکله‌لرینه یناشمقدن منع ایتمسی اوزرینه، فلمنك بحریونی هنده وسائر ممالك بعیده‌یه کیده‌رك، طوغریدن طوغری‌یه اویرلرله تجارت ایتمکه مجبور اولمش، واون یدنجی قرن میلادی اوائلنده «هند شرقی شرکتی» نامیله بر بحریه تجار شرکتی تشکل ایدوب، جاوه وسوماتره واوجهتده‌کی جزایر کبیره‌ده برچوق یرلر ضبط ایتدکدن صکره، «هند غربی شرکتی» نامیله بر ایکنجی شرکت دخی تشکل ایدوب، آفریقای غربیده وآمریقاده بعض یرلرالده ایتمش ایدی. بومناسبتله فلمنك بحریونی بحار بعیده‌یه سیاحت ایده‌رك، ابتدا (فلمنك جدید) تسمیه اولنان آوسترالیا قطعه‌سنی وتاسمانیه‌ویکی زلانده کبی برچوق بیوك ومهم جزایر کشف ایتمشلردر. آنجق بویرلری کندی مهاجرلریله اسکانه مقتدر اوله‌میوب، یالکز آفریقانك منتهای جنوبنده واقع امید برونی مهجرینی عادتا فلمنکلشدرمکه موفق اولمشلردی، که اورالرده یرلشن فلمنکلیلر الیوم (بویر) اسمیله معروفدرلر. فقط متعاقباً انکلیزلر دکیزده بیوك برقوته مالك اولوب، بحار بعیده‌نك هرطرفنده مستعمرات ایدنمکه قویلمغله، فلمنکلیلرك اکثر مستعمراتی سبیلی سبیسز الارندن آلوب، امید برونندن دخی علاقه‌لرینی قطع ایتمشلردر.

شمدیکی حالده فلمنکك مستعمراتی «هند شرقی» و «هند غربی» مستعمراتی نامیله ایکی‌یه منقسم اولوب، مساحهٔ سطحیه‌لریله مقدار نفوسلری بروجه آتیدر:

(هند شرقی مستعمراتی)

مستعمرات	مربع کیلومتره	نفوس
جاوه مع مادوره	١٣١ ٧٣٣	٢٢ ٨١٩ ١٧٤
سوماتره مع ریوو	٤٤٩ ٧٤٨	٣ ٦٦٦ ٨٠٠
بانقه	١٢٦٨١	٧٧ ٨٠٠
بیلیتون	٤٨٠٧	٣٨ ٢٠٠
بورنئو	٥٢٨ ٩٠٠	١ ١٦٤ ٠٠٠
سلب	١٢٠ ٩١٧	١ ١٥٤ ٠٠٠
منادو	٦٧ ٤٦٢	٥٢٨ ٩٤٤
ترناته	٤٥٢ ٩٩٦	٤٧٩ ٠٠٠
آمبوآند	٤٨ ٥٧٠	٣١٤ ٠٠٠
تیمور	٤٤ ٤٠٦	٧٦٠ ٠٠٠
بالی مع لومبوق	١٠ ٨٣١	٨٠٠ ٠٠٠
جمعاً هند شرقی	١٨٧٣ ٠٦١	٣٢ ٨٠١ ٩١٨

(هند غربی مستعمراتی)

سورینام (کویانه)	١٢٩ ١٠٠	٧٠ ٩٥١
کوراسائو وملحقاتی	١ ١٣٠	٤٥ ٧٩٩
جمعاً هند غربی	١٣٠ ٢٣٠	١١٦ ٧٥٠
جمعاً فلمنك مستعمراتی	٢٠٠٣ ٢٩١	٣٢ ٩١٨ ٦٦٨

بوجدولدن آکلاشلدیغی اوزره فلمنکك علی الخصوص هند شرقی مستعمراتی‌کندیسنك همان اون مثلی نسبتنده ایسه‌ده بهرینك محلنده دخی بیان اولندیغی اوزره، بونلرك اکثرینه فلمنکك حکمی بر تجارت انحصارندن عبارت اولوب، همان عمومیتله مسلم اولان اهالی ادارهٔ داخلیه‌جه مستقل مسلم حاکملرك تحت اداره‌لرنده بولنیور، وبعض یرلرده فلمنکك حکم ونفوذی صرف اعتباری برشیدر.

احوال تاریخیه‌سی. — روماليلرك زماننده فلمنك اقوام جرمانیه‌دن باشلیجه (باتاو) قومیله مسکون اولوب، رومالیلرجه (باتاویه) اسمیله معروف اولمشیدی. باتاولر رومالیلره قارشی خیلی مقاومت ایتمشلردی. بعده شمال جهتنده فریزونلر دخی ظهور ایتمشدی. بشنجی قرن میلادیده فرانقلر باتاولری ودها صکره فریزونلری مغلوب ایدوب، ٨٤٣ تاریخ میلادیسنده بوایکی قومك یرلری یکی تشکل ایدن آلمانیه ایمپراطورلغنه الحاق اولنمش؛ واون برنجی قرن میلادیده «اراضئ منحطه» نامنی آلان بویرلرده وجنوبی اراضئ منحطه دینلن بلجیقه‌ده برچوق دوقه‌لر وقونتلر ظهور ایدوب، بونلرك ملکلری آره‌لرنده ایمپراطورلغه مربوط بعض مستقل شهرلر دخی بولنیوردی. ١٣٨٣ تاریخنده بورغونیه دوقه‌سی جهاز صورتیله بونلردن فلاندره قونتلغنه مالك اولمغله، کندیسی و خلفلری حرباً ویا جهاز ومبایعه صورتیله بربرینی متعاقب اراضئ منحطه‌نك دیکر حکوماتنی الده ایتمش؛ و١٤٧٧ ده بورغونیه دوقه‌لرندن (جری شارل) ك قیزی ماریه آوستریالی ماقسیمیلیانه وارمغله، مملکت مذکوره جهاز طریقیله آوستریایه کچوب، ارثاً شارل کنته قالمش؛ وبوحکمدار والده‌سندن ارثاً کندوسنه انتقال ایدن اسپانیه‌یه قرال اولنجه، ١٥٤٨ ده فلمنکك هرطرفنی برحکومته جمع ایله، اسپانیه‌یه الحاق ایتمشدی. اوصره‌ده پروستانلق ظهور ایدوب، فلمنکلیلر طبعاً چالیشقان آدملر اولدقلری حالده، خلق مناسترلره جمع

ايله تنبللكه سوق ايدن قتوليكلكدن بيزار بولندقلرندن، بو مملكتده بو مذهب جديد هر يردن زياده انتشار وترقى ايتمكه باشلاينجه، شارلكنيت مذهب جديدى قبول ايدنلرى شديداً تعقيب ايدوب، خلفى ايكنجى فيليپ بيچاره فلمنكليلره انكيزيسيون محكمهٔ ملعنت كارانه‌سنى مسلط ايتمش؛ وبونك مقرراتنك اجراسنى تأمين ايچون اسپانيول عسكرى واجنبى مأمورلر كوندروب، اهاليى ايجه ازمكه قويلمش ايدى . فلمنكليلر بو حاله طيانه ميوب، اون آلتنجى قرن ميلادى اواسطنده عصيانه مجبور اولمش؛ و ٣٧ سنه پيايى حرب ايتدكدن صكره، مملكتك شمال جهتلرى استقلاله نائل اولوب، (اورانژ) خاندانه منسوب پرنس كويوم ناسوسك تحت رياستنده بر جمهوريت تشكيل ايتمشلردى . بو ذات جسارت ومهارتى سايه‌سنده پروتستانلرله قتوليكلرى وفلاماندلرله والونلرى جمع وتوحيد ايده‌رك، ١٥٧٦ ده غاند شهرينى مركز اتخاذله بر حكومات متفقه هيئتى تشكيل ايتمشدى . درعقب جنوب جهتلرينك دره‌بكلرى كويوم ناسونك نفوذينى چكه‌مه‌مكله، آره‌لرينه تفرقه دوشنجه، اسپانيه طرفندن والى بولنان آدم بوندن بالاستفاده، حكومات متفقهٔ مذكوره‌نك روابطنى قطع ايتمكله، والونلر اسپانيه‌نك اطاعتنه رجوع ايتمشلرسه‌ده، شمال جهتلرى ثبات ايدوب، « حكومات متفقهٔ سبع » ناميله بريكى جمهوريت تشكيل ايتمشلردى، كه بو حكومتلردن هولانده كرك سياسةً وكرك تجارت ثروت نقطهٔ نظرنجه جمله‌دن ايلرى بولنمغله ، بونك اسمى بتون فلمنكه دخى اطلاق وتعميم اولنمشدر . بو يكى حكومتى بربرينى متعاقب بتون آوروپا دول بحريه‌سى ونهايت ١٦٤٨ ده اسپانيه دخى تصديق ايتمشدى. بو جمهوريت مذهب اختلافاتنه اصلا رعايت ايتمديكندن، مذهبلرندن طولايى مملكتلرندن تعقيب اولنان علما وهنروران هر طرفدن اورايه التجا ايتمكله، صنايع وتجارت وكميجيلك پك چوق ترقى ايدوب، اون يدنجى قرن ميلاديده فلمنك تجارت وصنايع وثروت وقوهٔ بحريه‌جه آوروپانك برنجى دولتى حكمنه كچمشدى. لكن درعقب بعض دولتلرك وعلى الخصوص انكلتره‌نك رقابتنى جلب ايتمكله، اون سكزنجى قرن ميلاديده انكليز تجارتى وقوهٔ بحريه‌سى فلمنكك كبى محو ايتمكه باشلامش؛ وقرن مذكور اواخرنده ظهور ايدن فرانسز اختلالى بو مملكتى بسبتون باتيرمشدر. ١٧٩٥ ده فلمنك فرانسز عسكرى طرفندن استيلا اولنمش؛ ودرعقب فرانسز جمهوريتى اصولنده بر (باتاو جمهوريتى) اعلان اولنمش ايسه‌ده، ١٨٠٠ ده ينه حكومات متفقه اصولى اعاده، و ١٨٠٥ ده بتكرار بو اصول لغو ايله حكومات متفقه ايالاته تحويل اولنمش؛ وبو تبدلات آره‌سنده فلمنكك بتون مستملكاتى انكلتره‌نك يد ضبطنه كچمش؛ وحتى فلمنكك ليمان واسكله‌لرى دخى انكليز دونانماسى طرفندن آبلوقه ايدلمش ايدى . بو مشكلاته قارشى فلمنكليلر ١٨٠٦ ده ناپوليونك آرزوسنه تبعيتله، برادرى لوينك قراللغنى قبوله مجبور اولمشلردى. مرقوم لويى برادرينك النده براو بونجق اولمقدن اوصانوب، ١٨١٠ ده استعفا ايتمش؛ وفرانسز عسكرى يكيدن فلمنكى اشغال ايتمكله، بو مملكت فرانسه‌يه الحاق اولنه‌رق، طقوز ايالته تقسيم اولنمشدى. درت سنه بو حال دوام ايتدكدن صكره ١٨١٤ ده ناپوليون اسقاط اولننجه، ويانه‌ده انعقاد ايدن قونغره فلمنك وبلجيقه‌نك «اراضئ منحطه» ناميله واورانژ خاندانك تحت حكومتنده بر قراللق صورتنه وضعنه وپروسيه‌يه ترك تجويز اولنميان لوكسنبورغ دوقه‌لغنك دخى بو قراله احاله‌سنه قرار ويرمشدر. فلمنكك مستعمراتى دخى كنديسنه اعاده اولنمش ايسه‌ده، اميد بورونيله سرنديب وكويانه‌نك نصفى انكلتره‌يه قالمشدر . آنجق فلمنك ايله بلجيقه منافى متحد اولمديغندن، بو اتحاد دوام ايده‌ميوب، ١٨٣٠ ده بلجيقه‌ليلر رفع لواى استقلال ايله، آيريجه بر حكومت تشكيل ايتمش؛ ولوندره قونفرانسى بلجيقه قراللغنى تصديق ايدوب، طقوز سنه صكره فلمنك قرالى كويوم دخى تصديقه مجبور اولمشدر. بو احوال ايله برابر فلمنك ثروت ومعموريت وتجارتنى محافظه ايده بيلمشدر .

فلمنكده حكومت سورن اشخاصك اسملريله رأس حكومته كچه‌لرى تاريخلرى بروجه آتيدر :

(هولانده حاكمى وفلمنك قرالى)

اورانژ خاندانه منسوب برنجى كويوم	١٥٥٩
موريس	١٥٨٤
هنرى فردريق	١٦٢٥
ايكنجى كويوم	١٦٤٧

(جمهوريت)

رئيس جمهور ژان دوويت	١٦٥٠

(قرالغك اعادهسی)

اوچنجی کویوم	۱۶۷۲

(ثانیاً جمهوریت)

رئیس هینسیوس	۱۷۰۲

(یکیدن قراللق)

دردنجی کویوم (ابتدا فریزه حاکمی)	۱۷۴۷
بشنجی کویوم	۱۷۵۱

(باتاویا جمهوریتی)

	۱۷۹۵ الی ۱۸۰۶
رئیس شیملپنینق	۱۸۰۵ » ۱۸۰۶

(هولانده قراللغی)

لویی بوناپارت	۱۸۰۶
فرانسهیه الحاق	۱۸۱۰ الی ۱۸۱۴

(فلمنك قراللغی)

برنجی کویوم	۱۸۱۴
ایکنجی کویوم	۱۸۴۰
اوچنجی کویوم	۱۸۴۹
الیوم قرالیچه بولنان ویلهلمینه	۱۸۹۰

فلمنك جدید { یاخود یکی هولانده (Nouvelle Hollande)
[« آوسترالیا » مادهسنه مراجعت بیوریله.]

فلنبرغ { (Fellenberg) اصول تربیه ایله توغل ایدن مشاهیردن اولوب، ۱۷۷۱ ده اسویچرهنك (برنه) شهرنده طوغمش، و ۱۷۴۴ ده وفات ایتمشدر . ۱۷۹۹ ده برنه قربنده برزراعت مکتبیله فقرایه مخصوص برصنایع مکتبی، زادگانه مخصوص برمکتب وبردار المعلمین آچهرق، صنوف اهالی اولادینك تحصیل وتربیهسیله اوغراشمش؛ وبو درت مکتبله علی العموم اهالینك تمدنی تأمین ایتمك اعتقادنده بولنوب ، زراعت وصنایع مکتبلرینك عملیاتی محصولاتنك اثمانیله بو مکتبلری اداره ایدردی . کندی صاغلغنده بومکتبلر پك ایلری کیدوب، آوروپانك هرطرفندن شاکردان مهاجمه ایتمش ایسهده، وفاتندن صکره اداره ومحافظه اولنهمامشدر .

فلنسبورغ { (Flensburg) پروسیهنك اشلویغ هولستاین ایالتنده واشلویغك ۳۲ کیلومتره شمالنده وبالطیق دکزینك همنامی اولان کورفزنده قضا مرکزی برشهر اولوب، ۲۶ ۴۷۵ اهالیسی و شکر، کاغد، یاغ، آیینه، توتون وسائره فابریقهلری، ایشلك تجارتی، مکتب اعدادیسی، بحریه مکتبی، کتبخانهسی، خستهخانهسی وسائر مؤسسات علمیه وخیریهسی واردر . کوزل برشهر اولوب، کوندن کونه توسع ایتمکدهدر .

فلوپ { (Feloups) آفریقانك ساحل غربیسنده ′۳۰ °۱۲ ایله ′۳۰ °۱۳ عرض شمالی آرهلرنده ساکن اقوام زنجیهدن برقوم اولوب، نیم وحشی برحالده یاشارلر، وهمان چپلاق کزرلر. سیمالری پك سیاه وچرکیندر . اولادلرینی صاتمق جملهٔ عادات وحشیانهلرندندر .

فلّوجه { بغداد ولایت وسنجاغنده وبغدادك ۵۸ کیلومتره غربنده اولهرق فراتك ساحل یسارنده ودجلهدن فراته ممتد اولان سقلاریه جدولنك منتهاسنده واقع مستحکم برقصبه اولوب، بغدادك فراتده اسکلهسی حکمندهدر. مذکور جدول (سد نمرود) دینلن قدیم بر دیوارك بو یخه ممتد اولور . یاقوت حموی صغری وکبری یاخود علیا وسفلی اولهرق ایکی فلوجه اولدیغنی بیان ایدیور .

فلوران { (Florence Flourens) فرانسه مشاهیر ارباب فنندن اولوب، تشریح ومنافع الاعضا فنلرنده برخیلی کشفیاتی وبو علملرده بر چوق تألیفاتی واردر . ۱۷۹۴ ده طوغوب، ۱۸۶۷ ده وفات ایتمشدر .

فلورانسه { (Florence,) وایتالیانجه فیرنچه (Firence) ایتالیاده طوسقانه خطهسنك وهمنامی اولان ایالتك مرکزی برشهر اولوب، بوندن مقدم ایتالیانك پایتختی ایدی. رومانك ۲۳۵ کیلومتره شمال غربیسنده و (آرنو) نهرینك ایکی کنارنده اولهرق ″۲۲ ′۴۶ °۴۳ عرض شمالی ایله ″۱۵ ′۵۵ °۸ طول شرقیسنده واقعدر . بیوك برشهر اولوب، ۱۹۱ ۵۰۳ اهالیسی، متعدد ومختلف مکاتبی، صنایع نفیسه آقادمیاسی، قطیفه، ایپك قماشلر، مرمر وآلچی معمولاتی، مجوهرات، موسیقی آلاتی، عطریات، حصیرشاپقه، پورسلین، یوك قماشلر وسائره فابریقهلری، بش عمومی وینه عمومه آچیق برچوق خصوصی کتبخانهلری، برقاچ موزهسی، الك قیمتلی رسملر وهیکللرله مزین متعدد سرایی، برچوق مصنع کلیسالری، بیوك ابنیهسی، نهرك اوزرنده درت کوپریسی وایکی طرفنده کوزل رختملری، واسع میدانلری، مفرح تفرجگاهلری، کوزل دوشنمش وتمیز سوقاقلری، میدانلرده مصنع هیکللری وپك ایشلك تجارتی واردر. خارجاً منظرهسی پك کوزل اولوب، داخلاً ابنیهسنك جسامت وصناعتیله برابر یوزه کولر برحال وصورتی وار ایسهده، معارف وصنایع نفیسهنك مرکزی وبتون شهر عادتا برموزه حالنده بولنمغله، دنیانك هرطرفندن زوار وسیاحین سیرینه کیدرلر . اطرافندهکی اووهلر وقیرلر دخی پك کوزل ، اولوب برچوق

كوشكلرى وباغچەلرى واردر. آنجق هواسى آغيرجه ويازين پك صيجاقدر. پك قديم بر شهر اولوب، اتروسقلر طرفندن بنا اولنمش؛ وسيلانك زماننده شهرت بولمشدر. طوسقانەنك مركزى اولوب، وقوعات تاريخيەجه بوخطەيه تابع اولمش؛ وبرچوق مشاهيرك مسقط رأسى بولنمشدر. مدنيت حاضرەنك اك اول ظهور ايتديكى محللرك برىدە فلورانسەدر. ايتاليانك اتحادندن صكرە ١٨٦٥ دە پايتخت اتخاذ اولنەرق، ١٨٧٠ تاريخندن رومانك فتحنەدك قرالك مقرى بولنمشدر. — فلورانسە ايالتى ٤ قضايى حاوى اولوب، ٥٨٦١ مربع كيلو مترە وسعتندە و ٨٦٦ ٨٢٥ اهاليى جامعدر. [«طوسقانە» مادەسنەدە مراجعت بيوريلە.]

فلورس { (Flores) پورتكيزە تابع (آسور) جزايرينك اك غربيسى اولوب، اك شمالى نقطەسى ″٢٥ ′٣١ °٣٩ عرض شمالى ايلە ″٢٩ ′٣٣ °٣٣ طول غربيدە واقعدر. شمالدن جنوبە بويى ١٧ واك كنيش اكى ١٢ كيلو مترە ومساحۀ سطحيەسى ١٦٠ مربع كيلو مترەدر. اراضيسى طاغلق وسواحلى ديك اولوب، جنوب جهتندە ٩٤٢ مترە ارتفاعندە بر طاغى واردر. صولرى واورمانلرى چوق اولوب، كميلر بوايكى مادەنك اخذيچون يناشيرلر. اهاليسى ٩٠٠٠ كشى اولوب، كميجيلكلە وبعض يوك قماشلر نسجيلە مشغولدرلر. قيون، صيغير، طوموز وسائر حيوانلرى چوقدر.

فلورس { ياخود اندە ويا مانجراى (Flores, Endé, Mangeraï) آسيا جزايرندن (سوندە) جزاير مجتمعەسنك برى اولوب، سومباوەنك شرقندە وتيمورك شمال غربيسندە اولەرق °٨ ايلە °٩ عرض جنوبى و °١١٧ °٢٢ ايلە °١٢٠ ′٣٦ طول شرقى آرەلرندە ممتد اولور. شرقدن غربە بويى ٣٧٥ وعرض اعظمى ٥٥ كيلومترە اولوب، مساحۀ سطحيەسى ٢٣٠٠٠ مربع كيلومترە واهاليسى ٢٥٠٠٠ كشيدر. اطرافندەكى كوچك آطەلرلە برابر فلمنكك تيمور مستعمرەسنك براياليتى تشكيل ايديور. اراضيسى طاغلق وبركانى اولوب، طاغلرى ٣٠٠٠ مترەيە قدر يوكسلير. اورمانلرى پك آز اولوب، باقير معدنلرى واردر. باشليجە محصولاتى پرنج ومصر اولوب، صندال آغاجلرى وبيانى حالندە طارچينى واردر. كوكورد وكهرچلە دخى بولنور. ساحل شماليسندە فلمنكلى مأمورك مقرى اولان برقريەسى وساحل جنوبيسندە (اندە) اسميلە كنيش برليمانى واردر. سوندە جزايرينك اهاليسى مالايى جنسنە منسوب ايكن، بوآطەنك يالكز سواحلى بوجنس ايلە مسكون اولوب، ايچ طرفلرندە پاپو جنسيتنە منسوب سياە آدملر بولنيور. اسكى صاحبلرى اولان پورتكيزليلرك يرلى قاريلرلە اختلاطندن متولد ملز برجنس اهالى دخى واردر. — بو اسملە آمريقاى جنوبينك مختلف مملكتلرندە دخى بعض قصبەلر وآطەلر وسائرە بولنيور.

فلورنتيا { (Florentia) فلورانسەنك اسم قديميدر.

فلوروس { (Florus) روما مورخلرندن اولوب، روموملوس زماننذن آوغستوسك زماننەدك بر روما تاريخى يازمشدر. سنكلرك نسلندن اولوب، اسپانيادە طوغمش؛ ويايكنجى قرن ميلاديدە ياشاديغى مظنوندر.

فلورە { (Flore) اسكى روماليلر اساطيرندە چيچكلر الهەسى زعم اولنەرق، باشى واللرى چيچكلر ايچندە بر قيز صورتندە تصوير اولنور؛ وكيجە وقتى برطرز سفاهتكارانەدە آيينى اجرا ايديليردى. زفير يعنى باد صبانك قيزى زعم اولنوردى. عن اصل سابينلرك معبودەسى اولوب، تاتيوس طرفندن روما اساطيرينە ادخال اولنمشدى.

فلوريان { (Florian) فرانسە مشاهير ادباسندن اولوب، والدەسى اسپانيەلى وحكيم شهير وولتر پدرينك عمى ايدى. ١٧٥٥ دە غارد ايالتنك سووە قصبەسى قربندە فلوريان قوناغندە طوغوب، ابتدا (پانتيورە) دوقەسنك خدمتنە كيرمش، وبعدە بر مدت سوارى ضابطى بولنمشيدى. ١٧٨٨ دە آقادميا اعضالغنە قبول اولنمش؛ و ١٨٩٣ دە حبس اولنەرق، بر سنە صكرە ٣٨ ياشندە وفات ايتمشدر. برقاچ تياترو وحكايە كتابلرى يازوب، مشهور (دون كيشوت) حكايەسنى اسپانيولجەدن ترجمە و (غالاتە) حكايەسنى ترجمە الە برابر اكمال ايتمشدر. كليات آثارى

١٣ جلد اوزره نشر اولنمشدر . وولتر ایلك اثر-
لرینی تقدیر وكندیسنی تشویق ایتمشدی. محرر فقیر
(غالاته) سنی ١٢٩٠ تاریخلرنده تركجه‌یه ترجمه
ونشر ایتمشیدم . چوبانلرك احوالنه دائر كوزل
بر حكایه‌در . بوطرزده (استله) اسمیله بر
حكایه‌سی‌ده واردر .

فلوریان { (Florian) روما ایمپراطورلر-
ندن (تاسیت) ك برادری
اولوب، ٢٧٦ تاریخنده برادرینه خلف اولمق ادعا-
سنه قالقیشه‌رق؛ سناتویه كندینی تصدیق ایتدیرمش
ایسه‌ده، شرقده‌كی عسكر (پروبوس) ی انتخاب
ایتمش اولدقلرندن ، مرقومه قارشی عسكر سوق
ایدوب، طرسوسده‌مغلوب‌اولنجه، كندوسی‌عسكری
طرفندن قتل اولنمشدر . یالكز ایكی آی حكومت
سورمشدر .

فلوریده { (Floride) آمریقای شمالیده
ممالك مجتمعه‌نك جنوب شر-
قیسنده مكسیقه كورفزیله بحر محیط آطلاسی آره‌سنده
وقوبه جزیره‌سی قارشیسنده شمالدن جنوب شرقی‌یه
طوغری ممتد بیوك برشبه جزیره اولوب، غرب
جهتنده طار برساحل ایله برابر حكومات‌متفقه‌دن
برینی تشكیل ایدیور . ٢٥° ایله ٣١° عرض‌شمالی
و ٨٢° ٢٠' ایله ٩٠° طول غربی آره‌لرنده اولوب،
ساحل مذكور ایله برابر شمال جهتنده شرقدن
غربه مسافه‌سی ٥٨٥ وشمالدن جنوبه بویی ٥٤٠
وشمال غربیدن جنوب شرقی‌یه یعنی شبه جزیره‌نك
منتهاسنه‌دك اولان طول اعظمی‌ده تقریباً ١٠٠٠
كیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٥١ ٩٨٠ مربع
كیلومتره اولوب، ٣٩١ ٤٢٢ اهالیسی واردر .
شمالاً جورجیا وآلابامه جمهوریتلریله جنوباً وغرب
جنوبی جهتندن مكسیقه كورفزیله وفلوریده بوغازیله
شرقاً دخی بحرمحیط آطلاسی ایله محاط ومحدوددر.
اراضیسی پك آلچق وبطاقلق اولوب ، یالكز شرق
شمالی‌جهتنده حذای بحردن آنجق ٥٠ متره یوكسك
بعض تپه‌لر بولنیور . طوپراغی یكی تشكل ایتمش
اراضیء مرجانیه‌دن‌اولوب، جنوب‌جهتنده بربرلرینه
قریب‌برچوق كوچك آطه‌لری وصیغلری واردر،كه
بونلرك برآز دها كسب ارتفاع ایتمسیله قره‌یه ربط
اولنه‌جقلری وسائر طرفلرینك دخی تدریجاً بووجهله
تشكل ایتمش اوله‌جغی آكلاشیلیور . اراضینك
برقسمی بطاقلق، بر قسمی چایرلق، برقسمی اورمان-
لق وبر قسمی‌ده زراعته صالحدر . اورمانلری
مساحهٔ سطحیه‌سنك نصفنی اشغال ایدوب ، قسم
شمالیسنده چام آغاجلرینی وقسم جنوبیسنده اقالیم
حاره‌یه مخصوص اشجار مختلفه‌یی حاویدر . وقت
وقت صولرك باصدقلری یرلری خندقلرله قورود-
لدیغی تقدیرده شكر قامشی وپرنج زرعنه پك
الویریشلیدر . كوللری پك چوق اولوب، بعضلری
خیلی واسعدر . الك بیوكلری شبه جزیره‌نك قسم
جنوبیسنده واقع (اوكی چوبی) كولیدر . شبه-
جزیره‌نك شرق طرفنده‌كی ساحله‌دورت نهر شمالدن
كلوب مكسیقه كورفزینه دوكیلور. بونلر شرقدن
باشلایه‌رق: سودانی، قلینت، پی، قونیقوه‌نهرلریدر.
شبه جزیره‌ده دخی كوللرله بطاقلقلر آره‌لرنده
جریان ایده‌رك سواحلك‌هرطرفنه دوكیلور برچوق
انهار بولنوب، الك بیوكلری (سنت جون) نهریدر،كه
شماله وبعده شمال شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، واسع
بر خلیجدن بحر محیط آطلاسی‌یه منصب اولور .
اراضینك میلی اولمدیغندن، بوانهارك جریانی پك‌بطی
اولوب، مجرالرینك برچوق یرلرنده توسع ایده‌رك،
كوللر وبطاقلقلر تشكیل ایدرلر . برچوق یرلرده
صولر یردن بره یرك ایچنه باتوب ، دیكر یرلرده
دخی بیوك برقوتله یردن صولر فیشقیریر . بوكردا-
بلردن بعضلری یوزلرجه متره درینلكنده‌در .
بونلرك الك غربی (غرآت سینك) دینلنیدر، كه
٥٠٠ متره‌لك سونده‌لرله دیبی بولنمیوب ، چیقان
صولر بركول تشكیل ایدر، وماء منجمد درجه‌سنده
قالوب، ایصنماز. سواحلی ٢٠٠٠ كیلومتره‌یه قریب
اولوب ، بواوزون ساحلده آنجق بحرمحیطده‌كی
(فرناندینه) اسكله‌سیله (كی‌وست) لیمان عسكر-
یسی ومنتهای شرقنده همنامی اولان خلیجك ایچنده
واقع (پنساقوله) لیمانی بولنیور . هواسی متعدل
وصاغلام اولوب ، عرضنك اقتضاسی قدر صیجاق
دكلدر . حد وسطیسی ٢٢° ٥٠' اولوب، یاز ایله
قیش آره‌سنده ١٠ ونهایت ١١ درجه‌دن زیاده
فرق كورلمز . صولرك طوكدیغی پك نادردر .
آمریقانك سائر طرفلرندن فلوریده‌یه تبدیل هوا

ایچون کیدیلیر . چام، میشه، سروی وکراسته‌یه یارایان سائر اشجاردن ماعدا خرما ، پورتقال ، زیتون، انجیر آغاجلری دخی حاصل اولور . برنجی درجه‌ده محصولی مصر وایکنجی درجه‌ده شکر قامشی پرنج، توتون وپاموق اولوب، آنجق اراضیسنك هنوز برخمسی ایشلنه‌بیلمکده‌در . صنایع محلیه هنوز لاشیٔ حکمنده اولوب، تجارتی‌ده همحدود اولان ایکی جمهوریتـه اخراج اولنان کراسته‌دن عبارتدر . اڭ بیوك قصبه‌سی ۳۳۵۰ اهالی‌یی جامع اولان (بنساقوله) اسکله‌سی اولوب، ایکنجی درجه‌ده مرکز اداره‌سی اولان ویالکز ۲۰۰۰ اهالیسی بولنان (تالاهاسی) وبوندن کوچك اولان (کی وست سیتی)، جاقسونویل، سنت اوکوستن ، فرناندینه، کینکی ومونتیسلو قصبه‌لریدر . بحر محیط آطلاسی‌یه آچیلان سنت جون خلیجی اوزرنده واقع جاقسونویل اسکله‌سندن مرکزه قدر تقریباً ۳۰۰ کیلومتره‌لك بر دمیر یول خطی واردر . اهالیسنك قسم اعظمی آوروپا مهاجرلرندن اولوب، ۱۰۰۰۰۰ قدری زنجی و ۵۰۰ قدری‌ده اصل یرلیدر .

فلوریده اسپانیوللر طرفندن کشف اولنوب، آنجق ضبط واسکاننه رغبت اولنمامشدی. ۱۵۲۸ ده اسپانیولك بری شارل کینتدن بویری احسان آلوب، ضبطنه چالیشمش ایسه‌ده، یرلیلری اولان (سمینول) قومیناك مقاومتنه قارشی دخوله مقتدر اوله‌مامش؛ وبعده کاه فرانسزلر وکاه اسپانیوللر و انکلیزلر یناشه‌رق ، وبربرلرینی بوغازلایه‌رق، برچوق وقت کرك بونلرنده وکرك سمینوللرله قان دوکدن صکره، ۱۸۱۹ تاریخنده اسپانیوللردن ممالك مجتمعه‌یه کچه‌رك، ۱۸۴۵ ده جماهیر متفقه هیئتنـه ادخال ، و ۱۸۶۸ ده اصول اداره‌سی تنظیم اولنمشـدر . ۱۸۴۶ ده سمینوللر مملکتـدن اخراج ومیسیسیپینك اوته طرفنـه نقل اولنه‌رق، یالکز منتهای جنوبنده ۵۰۰ کشی آوله مشـغول قالمشـلردر . آنجق بونلرك یرنی طوته‌جق واو بطاقلقلرده یاشایه بیله‌جك اهالی هنوز بولنه‌مامشدر .

فلورینه (Florina) آرناوٚدلقده مناستر ولایت وسنجاغنده ومناسترك ۳۰ کیلومتره جنوبنـده و(نرچقه) طاغنك شرق اتکنده اوله‌رق وارداره تابع قره صویه دوکیلن برچایك اوزرنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب اکثری مسلم اولمق اوزره، ۱۰۰۰۰ اهالیسی، ۱ جامع شریفی، ۲ تکیه‌سی، ۱ مدرسه‌سی ۱۰ مکتب رشدیسی، ۱ مکتب ابتدائیسی، ۵ اسلام، ۲ رو و ۱ بلغار صبیان مکتبی، ۲ کلیساسی، ۳۰۰ دکا ۱۹ خانی و ۱ حمامی واردر. هواسی یازین پك کوز اولوب، قیشین برآز رطوبتلیدر. — فلورینه قضا شمالاً نفس مناستر وپرلپه قضالریله، شرقاً پر قضاسنك مورینخووه ناحیه‌سیله ، جنوباً قیالر ، غر دخی کسریه قضالریله محاط ومحدود اولوب، رودین ونوسقه ناحیه‌لریله برابر ۷۸ قریه‌یی حاوی اولد حالده ، ۴۳۳۹۷ اهالی ایله مسکوندر . مقد مذکوردن ۱۲۸۵۹ ی آرناوٚد جنسیتنـه منسو مسلم وقصوری ینـه آرناوٚد واولاخ وروم وبلغ جنسیتلرینه منسوب خرستیاندر . اراضیسی عارضه اولوب، طوپراغی خیلی منبتدر . محصولاتی : بغدا آرپه، چاودار، مصر، فصولیه، داری، نخودوسا ایله سـبزه ومیوه‌لرك انواعنـدن عبارت اولوب قاوٚنلری مشهوردر . قضا داخلنـده درت کوچ کول موجوددر .

فلوشینغ (Flushing) ممالك مجتمع نیویورق حکومتنـده ونی یورقك ۱۳ کیلومتره شرقنـده برقصبه اولوب ۶۲۲۵ اهالیسی واردر . نیویورقك بر محله حکمنـده اولوب ، شهر مذکورك سودیله سـ ومیوه‌لری بوقصبه‌دن نقل اولنـور . هله کرا چوق وپك مقبولدر .

فلی (Fly) یکی کینه جزیرهٔ کبیره‌سـ قسم جنوبیسنده برابرماقدر، که ج یره‌نك ایچ طرفلرنده‌کی طاغلردن نبعانله . جنـ وبعده جنوب غربی‌یه طوغری آقه‌رق، بربیوك د تشکیلیله (پاپوآ) کورفزینـه دوکیلور . آور سیاحیننـدن بری ۱۸۷۷ تاریخنده برکوچك واپو بونهرك منصبندن ۸۰۰ کیلومتره ایچری‌یه قدر حت ایده‌رك، ۳۰′ ۵° عرض جنوبی‌یه قدر چیقمش اورادن یوقاریسی الآن مجهولدر . کنیش و برنهر اولوب ، فیضاننـده باصدیغی منبت ارا ایچنده جریان ایدر . وادیسنك نباتات ومعادنی

قیمتلی واهالیسی چوق اولوب ، آنجق هواسنك وخامتی آوروپالیلرك یرلشمسنه مساعد دکلدر .

فلیاس { قسطمونی ولایتنده بیوجك بر ایرماق اولوب، صوغانلی صو ایله بولی چایندن تشکل ایدر . بوایکی نهردن برنجیسی آنقره ولایتیوکنغری سنجاغی حدودنده واقع آلاطاغ وایشیق طاغندن نبعان ایدن برچوق چایلردن وعلی‌الخصوص چرکش قصبه‌سی ایچندن مرور ایدن اولو صودن بالترکب ، شرقه بعده شماله ونهایت غربه طوغری دونه‌رك ، زعفرانبولیدن کلن چایی‌ده اخذ ایله، بولی سنجاغنك حمیدیه قضاسنه کیروب، دورك قربنده بولیدن طوغری شمال شرقی‌یه آقه‌رق کلن مذکور بولی چاییله برلشیر . بورادن فلیاس نامنی آله‌رق ، شماله طوغری جریانیله ، همنامی اولان اسکله یاننده قره‌دکیزه دوکیلور. اصل فلیاس اسمیله معروف یعنی دورك‌ده‌کی اجتماعندن آشاغی اولان قسمی ٦٠ کیلومتره قدر اولوب، صوغانلی صوینك باشلیجه قولی اولان اولو صو منبعندن اعتباراً مجراسی تقریباً ٣٤٠ وبولی چایی منبعندن اعتباراً ١٦٠ کیلومتره‌در. صویی جوقجه اولوب ، مجراسنك اطرافی اورمانلرله مستور اولدیغندن ، کراسته سالارینك ایندیرلمسنه یارایور، ومجراسی اوزرنده بعض حرازلر بولنوب ، بویوزدن خیلی استفاده اولنور. ــ فلیاس اسکله‌سی کوچك برقصبه ایسه‌ده، کراسته اخراجی جهتنجه اهمیتی زیاده‌در.

فلیتوود { (Fleetvood) انکلتره‌نك (لانقاستر) قونتلغنده وپرستونك ٣٠ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (ویره) خلیجنك ساحل شمالیسنده بر قصبه واسکله اولوب ، ٤٤٣٠ اهالیسی ودمیر یولی واردر .

فلیقودی { (Felicudi) ایتالیانك جنوب جهتنده واقع (لیپاری) آطه‌لرندن بری اولوب، سونمش بر برکاندن عبارتدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ١٥ مربع کیلومتره اولوب ، ٨٠٠ اهالیسی واردر .

فلیکس { (Félix) بواسمله بروجه آتی بش پاپا کلمشدر :

برنجیسی میلادك ٢٦٩ تاریخندن اعتباراً بش سنه پاپالق ایدوب، زماننده ایمپراطور اورلیان خرستیانلری تعقیب ایتمکله، کندیلرینه غیرت وتسلی ویرمش؛ ونهایت کندیسی دخی حبس اولنه‌رق، محبسده وفات ایتمکله، خرستیانلرجه اعزه صره‌سنه کچیرلمشدر . مایسك ٣٠ نده یورطیسی اجرا اولنور .

ــ ایکنجیسی روما کلیساسنك باش دیاقوسی اولوب، ٣٥٥ تاریخ میلادیسنده پاپا (لیبر) ك منفیلکی زماننده ایمپراطور قونستانس طرفندن پاپا تعیین اولنمش ایسه‌ده، اوچ سنه صکره لیبر نفیدن عودت ایتمکله، کندیسی رومادن اخراج اولنمش ایدی .

ــ اوچنجیسی ٤٨٣ تاریخنده پاپا اولوب ، ایمپراطور (زنون) ك شرق وغرب کلیسالرینك توحیدی حقنده‌کی امرنی رد ایتمش، وقسطنطینیه پسقپوسی (آقاس) ایله رفضله اتهام اولنان دیکر بعض رؤساء روحانیه‌یی مجازاته اوغراتمش؛ و٤٨٧ ده، آفریقا کلیساسی حقنده‌کی اختلافاتی بر طرف ایتمك اوزره، رومادە بر مجلس روحانی عقد ایده‌رك، ٤٩٢ ده وفات ایتمشدر .

ــ دردنجیسی تئودوریقك التماسیله ٥٢٦ ده انتخاب اولنوب ، ٥٣٠ تاریخنه‌دك عاقلانه پاپالق ایتمشدر .

ــ بشنجیسی عن‌اصل سکزنجی آمده اسمیله سادووآ دوقه‌سی اولوب، بر خیلی وقت مملکت مذکوره‌یی اداره ایتدکدن صکره، ١٤٤٠ ده (باله) مجلس روحانیسی طرفندن دیکر بر پاپایه قارشی پاپا انتخاب اولنمشدی .

فلیندرس { (Flinders) انکلتره بحریوننده اولوب ، ١٧٩٨ده قپودان (باس) ایله برابر آوستورالیایه سیاحت ایده‌رك ، قطعهٔ مذکوره ایله (وان دیمن) آره‌سنده (باس) بوغازینی کشف ایتمش ؛ وآوستورالیا ساحل جنوبیسنك ١٣٠° ایله ١٣٦° طول شرقی آره‌سنده واقع قسمی بونك اسمیله تسمیه اولنمشدر .

فم الصلح { عراق عربده واسط ایله جبل آره‌سنده بر نهر اولدیغی « معجم البلدان » ده مسطور اولوب ، دجله ایله فرات آره‌سنده‌کی جداولدن اوله‌جغی آکلاشیلیور. خریطه‌لرده اوراده اویله برنهر کورلمدیکندن ، طولوب صویی کسلمش اولمسی ملحوظدر . ایکی کنارنده برچوق قرا بولنوب ، مأمون خلیفه‌نك وزیری حسن بن

سهلك قوناغی بونهرده بولنمش ، ومأمونك اوراده بوران دختله كردكه كیرمش اولدیغیده یاقوت حموی علاوه ایدیور .

فمرن { (Femern) آلمانیانك بالطیق دكیزنده وهولستاین ساحلی قارشیسنده اشلسویغه تابع برآطه اولوب ، بویی ۲۲ واكی ۱۲ كیلو مترهدر . مركزی بورغ قصبهسیدر . آطهنك اهالیسی ۸۰۰۰ كشی اولوب ، اكثری كمیجیلكله مشغولدر .

فموند { (Fæmund) نوروجك (هامار) ایالتنده واسوج حدودی قربنده ۶۷۰ متره ارتفاعنده بر كول اولوب ، بویی ۵۸ كیلومتره ومساحهٔ سطحیهسی ۲۰۲ مربع كیلو مترهدر. (فموندالف) اسمیله منتهای جنوبندن آیاغی حكمنده اولان بر نهر چیقوب ، دیكر ایكی كولك آیاقلرینیده اخذ ایله ، جنوب شرقیبه طوغری آقهرق ، اسوجه داخل ؛ و ۳۵۰ كیلو مترهلك جریاندن صكره ، (قلار الف) اسمیله (ونر) كولنه منصب اولور .

فنا { (میرزا عبدالله) هندستان مشاهیر شعراسندن اولوب ، عالمكیرك زماننده یاشامشدر . شوبیت اونكدر :

درتمنای جفای خویش كشتن صیدرا
اختراع مهربانیهای صیاد من است

فنار { (Fanar, Phanari) تسالیاده ترحاله سنجاغنك قاردیچه قضاسنده وقاردیچهنك ۹ كیلو متره غرب شمالیسنده اولهرق آغرافه طاغنك اتكنده وصوبی كوستمه دوكیلن بطاقلق براووهنك كنارندهوغلوسدن ترحالهیه كیدن دمیریول خطی اوزرنده واقع كوچك برقصبه اولوب ، ۱۷۰۵ اهالیسی واردر. پك اسكی برقصبه اولوب، اسم قدیمی (ایثومه) در ، وبواسطه اومیروسك (ایلیاده) منظومهسنده مذكوردر . تسالیهدهكی یكیشهرهده، آناطولیدهكی یكیشهردن فرق ایچون، بوقصبهنك اسمنه برطرز سقیمده اضافتله (یكیشهر فنار) دینلمك عادت اولمشدر .

فنار { (Fanar, Phanari) استانبولده كاغد خانه خلیجنك غرب جنوبی ساحلنده بر بیوك محله اولوب ، روم پطریقخانهسنك اوراده بولنمسی مناسبتیله، وقتیله شهرك روم كبارلرینك مسكنی ایدی. اوتهدن بری بابعالی ترجمانلغی وممالكتین وویوودهلغی كبی مأموریتلر ده قوللانلمش وكندیلرینه مخصوص برطرز وروشله تمیز ایتمش اولان اسكی روم كبراسیده بومناسبتله (فناریوت) یعنی فنارلی دینمكله شهرت بولمشلردر . بوصوك زمانلرده جماعت مذكورهنك اكثر كبراسی بكاوغلنه وآطهلره وشهرك دیكر طرفلرینه نقل خانه ایتمكله، فنار تدنی ایتمش؛ وآرتق فناریوتلر قالمامشدر .

فنار باغچهسی { (Phanaraki) پایتخت دولت عثمانیهده قاضی كوینك جنوبنده وموده برونك قارشیسنده اولهرق قلامش قوینك جنوبی ساحلنده منظرهسی پك دلكشا بر مسیره اولوب ، قرهیه طار بر برزخله مربوط كوچك بر شبه جزیره صورتنده اولدیغی حالده ، جسیم آغاجلرله مستوردر . سفائن ایچون برفنار واردر . حیدر پاشادن بدأ ایدن دمیر یول خطنك برقیصه شعبهسی بوتفرجگاهه منتهی اولوب ، جمعه وپازار كونلری برقاچ قطار ایشلر .

فناری { (شمس الدین محمد بن حمزه) اعاظم علماء عثمانیهدن اولوب ، دولت عثمانیهده الك اول شیخ الاسلام اولان ذاتدر . ۷۵۱ تاریخنده فنار تسمیه اولنان برقریهده دنیایه كلوب ، مولانا علاءالدین اسود وشیخ جمال الدین آقسرایی ایله سائر علمای عصرندن اخذ علوم ایتدكدن صكره ، اكمال تحصیل ایچون جانب مصره عزیمتله ، شیخ كمال الدیندن مولانا احمدی وحاجی پاشا ایله برلكده تلمذ ایتمش؛ وعلوم شرعیه ایله هیأت وریاضیات وسائر علوم عقلیه ونقلیهده یدطولی قزاندقدن صكره، جانب رومه عودتله، یلدیرم سلطان بایزید خان وچلبی سلطان محمد خان زمانلرنده بروسهده تدریسله مشغول اولوب، برچوق طلبه یتیشدیرمش؛ وصیت وشهرتی آفاق كیر اولوب ، سلاطین وكبرا عندنده حرمت واعتباره نائل اولمش ؛ وهرطرفدن خواهشكران علم وعرفان حلقهٔ تدریسنه شتاب ایتمكه باشلامشلردی. ۸۲۲ تاریخنده اداى حج ایچون جانب حجازه عزیمت ایدوب، عودتنده مصردن كچركن، ملك مؤید طرفندن قاهرهده آلیقونهرق، برمدت اوراده تدریسله مشغول اولمش؛ وبعده چلبی سلطان محمدخان جانبندن

وقوع بولان التماس اوزرینه ، بوطرفه عودتله ، ٨٢٨ ده سلطان مراد خان ثانی جانبندن بروسه ده قاضی ومفتی انام اولمش؛ وآلتی سنه امور شرعیه یی کمال عدل وحقانیتله اداره ایده رك ، مهام امور دولتده دخی کندیسیله استشاره، ورأیندن استفاده اولنمش ایدی. برآره لق کوزلرینه عمی طاری اولمش ایکن، بعده شفایاب اولمسیله، مقام شکرانده ٨٣٣ تاریخنده شام طریقیله ثانیاً جانب حجازه عزیمتله، ادای حجدن صکره عودت ایدوب، ٨٣٤ ده ارتحال ایتمشدر . بروسه ده برجامع شریفله برمدرسه بنا ایدوب، جامع مذکورك خطیره سنده مدفوندر . وفاتنده بك چوق اموال ونقود واون بیك جلدی متجاوز کتب نفیسه ترك ایتمشیدی. فنهده «حصول البدایع فی اصول الشرایع» عنوانیله بیوك براثری ، سورهٔ فاتحه یه تفسیری، یوزعلمه متعلق مسائلدن باحث « انموزج العلوم » عنوانلی بررساله سی ومتون مشهوره یه شرح وحاشیه لری وتعلیقاتی وارایسه ده ، تدریس وقضا وافتا اموریله اشتغالی بونلردن چوغنك تبییضنه مساعده ایتمه مکله، اکثری مسوده حالنده قالمشدر . زهد وتقواسی وتصوفدن دخی بهره سی وارایدی . بعض اشعار عربیه سی ومنظوم آثاری ده واردر .

فناری { (علاءالدین علی بن یوسف بن شمس الدین) مشاهیر علماء عثمانیه دن اولوب، آنف الترجمه علامهٔ فنارینك تورونیدر . بوراده تحصیل ایتدکدن صکره، هراته واورادن بخارا وسمرقنده قدر کیده رك، اورالرك مشاهیر علماسندن اخذ واستفاده ایتمش؛ وسلطان محمد خان ثانینك اوائل سلطنتلرنده عودت ایدوب، ملا کورانینك دلالتیله التفات وانعام حضرت پادشاهی یه نائل اولهرق، بروسه ده مدرس وبعده قاضی ونهایت آناطولی قاضیعسکری اولمش؛ وسلطان بایزید خانك جلوسندن صکره روم ایلی قاضیعسکرلکنه ترفیع اولنمشدی . بعده اختیار تقاعد ایده رك، بروسه نك اوستنده طاغده انتخاب ایتدیکی برکوشهٔ انزوایه چکلمش ایدی؛ وسنه نك اوچ موسمنده وبعضاً قر باغچه یه قدر اوراده تدریسله اشتغال ایدردی. علوم شرعیه وادبیه وریاضیه ده وهیئت وسائرفنونده وتصوفده ید طولی صاحبی اولوب، آنجق تألیفاتله چوق اشتغال ایتمه مش؛ ویالکز نحوده ابن حاجبك « کافیه » سنی شرح ایتمش، وعلم حسابده برکتاب یازمشدر . ٩٠٣ تاریخنده وفات ایتمشدر .

فناری زاده { [«محی الدین افندی» ماده سنه مراجعت بیوریله .]

فنایی { مشهور علی شیرنوایینك اشعار فارسیه سنده قوللاندیغی مخلصدر .

فنایی { ایران شعراسندن بش کشینك مخلصیدر :

برنجیسی (شیخ احمد) آذربیجانده کی خلخال قصبه سندن وشیخ ابویزید خلخالی احفادندن اولوب، میر غیاث الدین منصور دشتکی شیرازیدن تلمذ ایتمش ؛ وادای حجدن صکره ، قزوینده تدریسله مشغول بولنمشدر .

افتاده بپازلف سمن سای تواز چیست
دیوانه منم سلسله درپای تواز چیست

— ایکنجیسی (آقاشاه بیکی) شاه طهماسب ماضی رجالندن ایدی . شو بیت اونکدر :

خوش آن کزوعده ات خوش حال درمحنت سرای خود
نشینم منتظر ساعت بساعت سوی در بینم

— اوچنجیسی کشمیرلی اولوب ، شو بیت اونکدر :

درراه انتظار فنایی کریست خون
چندانکه یار آمد وازخون اوکذشت

— دردنجیسی (محمد یحیی) نیشابورلی اولوب ، ٨٥٣ تاریخنده وفات ایتمشدر . « شبستان خیال » عنوانیله برمنظومه سی واردر . بعض اشعارنده ده (خماری) و (اسراری) تخلص ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

اوتیغ زند بردل آتش زده ومن
درکریه که شمشیر وی ازآب نیفتد

— بشنجیسی (ملا علی اصغر) مشهدلی اولوب ، اکبر شاه زماننده هندستانه سیاحت ایتمشدی . شو بیت اونکدر :

بمیزان نظر حسن ترا باماه سنجیدم
میان این وآن فرق اززمین تاآسمان دیدم

— التنجیسی (کمال الدین حسین) یزدلی اولوب، سلطان حسین میرزا زماننده یاشامشدر . شو بیت اونکدر :

دستم نمیرسدکه درآرم بکردنت
دست من شکسته ومسکین بدامنست

— يدنجيسى (بابافنايى) دينمكله معروف اولوب، سهواً (بابا فغانى) ماده‌سنده ذكر اولنمشدر. [اورايه مراجعت.]

فنتون { (Fenton) انكلتره‌نك (استا- فورد) قونتلغنده برقصبه اولوب، ١٠٣٠٠ اهاليسى وچينى وپورسلن فابريقه‌لرى واردر. — بواسمله ممالك مجتمعه‌نك ميشيغان جمهو- ريتنده دخى بر قصبه اولوب، سنوى تقريباً اون بيك فرانق قيمتنده يپاغى اخراجاتيله مشهوردر.

فندق زاده { (ابراهيم افندى) عثمانلى مشاهير خطاطيندن اولوب، ١١٦٥ تاريخنده وفات ايتمشدر.

فندقلى { استانبولك بوغاز ايچنده وروم ايلى ساحلنده بر محله‌سى اولوب، طوپخانه ايله قباطاش آره‌سنده واقعدر.

فنريفه { (Fenerife) مداغشقار جزيرهٔ كبيره‌سنك ساحل شرقيسنده و (فولپوآنته) نك ٤٠ كيلو متره شمالنده برقصبه واسكله اولوب، جوارلرينك پرنج محصولاتى پك چوق وپك ايى اولديغندن، هرنه قدر ليمانى صاغلام دكل ايسه‌ده، اسكله‌سى ايشلكدر.

فنس { (Fens) انكلتره‌ده قامبريج، هونتينغتوون ولينقولن قونتلغلرينك برر قسمندن عبارت واسع بربطاقلق اولوب، مسا- حهٔ سطحيه‌سى ٣٠٠٠ مربع كيلو متره‌در. بوير فلمنك اراضيسنه مشابه آلچق بريراولوب، برچوق جدوللرله قورودلمش؛ وآره‌لرنده سيرسفائن يوللرى آچلمشدر.

فنسجان { فارس خطه‌سنده برقصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

فنكه { قونيه ولايتنك تكه سنجاغنده المالى قضاسنه ملحق بر ناحيه‌نك مركزى بركوچك قصبه واسكله اولوب، الماليك ٦٥ كيلو متره جنوب شرقيسنده واقع وقصبهٔ مذ- كوره‌يه برشوسه ايله مربوطدر. اسمنه باقيليرسه، اسكى فنيكه‌ليلردن قالمه قديم برقصبه اولملق اقتضا ايدر. — ناحيه‌سى ١١ قريه‌يى حاويدر.

فنلون { (Fénelon) فرانسه‌نك اعاظم ادباسندن اولوب، زادكاندن بيوك بر خاندانه منسوب اولديغى حالده، كرسى قربنده خاندانه منسوب قوناقده ١٦٥١ تاريخنده طوغمش؛ وتا صباوتندن طريق رهبانه سلوك ايله، ١٥ ياشنده ايكن كرسئ وعظه چيقمش ايدى. پارس باش پسقپوسى طرفندن برقيز مناسترينه معلم تعيين اولنه‌رق، بومناسبتله الك مشهور آثارندن اولان «تربيهٔ بنات» كتابنى يازمش؛ ومشهور (بوسوئه) نك توصيه‌سى اوزرينه اون دردنجى لويى طرفندن اوغلى بورغونيه دوقه‌سنك مربيلكنه تعيين اولنه‌رق، بوپرنسه علوم وادبياتى اوكرتمكله برابر، فوق العاده برتربيه وحسن اخلاق درسى ونمونه‌سنى ويرمش؛ وبونك تربيه- سيچون صورت مخصوصه‌ده برقاچ كتاب وعلى الخصوص مشهور «سركذشت تلماق» ى يازمش؛ وبونى كيزلى طوتوب نشر ايتمه‌مكه قرار ويرمش ايكن، خدمتجيسى مسوداتى چاله‌رق، خبرسز نشرايتمكله، قرال بوكتابى اوقونجه، بعض احوال مخصوصه‌سنك تنقيد اولنديغنه ذاهب اوله‌رق، فنلونى توجهندن دوشورمش؛ وبونك اوزرينه صاحب ترجمه پرنسه ويرديكى تربيه‌يه مكافاةً استحصال ايتمش اولديغى (قامبره) پسقپوسلغنه چكيله‌رك، بقيهٔ عمرينى دائرهٔ روحانيه‌سى خلقنك رفاه وسعادتنه خدمت، وهروجهله معاونتلرينه شتاب ايتمك يولنه صرف ايتمش؛ و ١٧١٥ تاريخنده ٦٤ ياشنده وفات ايتمشدر. ذكر اولنان ايكى كتابدن بشقه اخلاق وادبياته دائر بر خيلى تأ- ليفات حكيمانه‌سى اولوب، متعدد جلدلر اوزره نشر اولنمشدر. «سركذشت تلماق» ى مرحوم يوسف كامل پاشا طرفندن تكلفلى صورتده واحمد وفيق پاشا مرحوم طرفندن دخى ساده برطرز افاده ايله ترجمه اولنديغى كبى، عربيه وآوروپا لسانلرينك كافه‌سنده‌ده ترجمه اولنمشدر. فنلونك طرز انشا وافا- ده‌سى پك مقبول ومستحسندر.

فنى { شعرادن اولوب، خوتين محافظى بولنمش اولان احمد عزت پاشانك اوغليدر. پدرينك وفاتندن صكره سراى همايونه آلنه‌رق، بالآخره خزينهٔ همايون كتبه‌سى سلكنه كچمش، ونهايت سلطان مصطفى خان رابعك سركاتبى اولنمش ايدى. ١٢٢٣ تاريخنده پادشاه مشاراليه وقعه‌سنده اجل قضايه اوغرامشدر. شو مقطع اونكدر:

نكاه التفات ايله كرم قيل پايمال ايتمه
سكا افتاده‌در بونجه زمان فنئ افتاده

فنیکس (Phœnix) اسکی مصریلر عندنده بر طیر موهوم اولوب، قره‌قوش بیوکلکنده تصویر ایدرلر، وحقنده برطاقم غریب اعتقاداتده بولنورلردی. آثار قدیمهٔ مصریه‌ده دائماً رسم وهیکلنه تصادف اولنور.

فنیکس جزایری (Achipel Phœnix) بحر محیط کبیرك پولنیسیا قسمنده ۵° عرض جنوبی ایله ۱° عرض شمالی و ۱۷۳° ایله ۱۷۹° طول غربی آره‌لرنده بر جزایر مجتمعه هیئتی اولوب، سکزاون جزیره‌دن مرکبدر. مساحهٔ سطحیه‌لری ۴۲ مربع کیلومتره اولوب، بالکز الك بیوکلری اولان (اندربوری) آطه‌سنده ۵۹ اهالی واردر. هوالری پك رطوبتلی اولوب، هرموسمده کلیتلی یاغمور یاغار. نباتات وحیواناتی پك آزدر. ایچلرنده بولنان بعض ابنیه آثاری وقتیله اولدقجه حضریته نائل برقوملە مسکون بولنمش اولدقلرینه دلالت ایدیور.

فنیکه (Phœnicie, Phœnicia) ازمنهٔ قدیمه‌ده شام ساحلنده بیوك بر خطه اولوب، شمدیکی بیروت ولایتنك قسم اعظمیله جبل لبنان متصرفلغی اراضیسندن عبارت ایدی. شمالاً طرطوسك برآز اوست طرفندن یعنی شمدیکی لاذقیه سنجاغی حدود جنوبیه‌سندن باشلایه‌رق، حیفایه وبلکه قیساریه‌یه یعنی عکا سنجاغنك حدود جنوبیه‌سنه قدر یعنی ۳۰′ ۳۲° ایله ۳۵° عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولوردی. غربدن شرقه اکی ایسه پك آز اولوب، صوردن یوقاری اولان قسم شمالیسی جبل لبنانك صرتنه قدر اوزانیردی؛ وقسم جنوبیسی ایسه همان ساحلدن عبارت ایدی. الك بیوك شهرلری تیر (یعنی صور) وصیدون (یعنی صیدا) اولوب، ایکنجی درجه‌ده بیروت، عکا، طرابلس، طرطوس، جبیل وسائره ایدی. فنیکه‌لیلر امم سامیه‌دن بر امت اولوب، کمیجیلکده وتجارتده فوق‌العاده مهارتلری وار ایدی. ساحللری چوق اوفغله، متعدد لیمانلری‌یایه‌رق، وجبل لبنانك اورمانلرنده کمی انشاسنه الویریشلی اشجار زیاده اولمغله، کلیتلی سفاین اعمال ایده‌رك، بحر سفیدك هرطرفنه ایشله‌مکدن بشقه، بحر محیط آطلاسی‌یه دخی چیقه‌رق، تا انکلتره واسقاندیناویه‌یه قدر کیدر، وآفریقانك سواحل غربیه‌سنی تعقیب ایده‌رك، بیوك بر تجارت ایدرلردی حتی امید برونی طولاشه‌رق بحر احمردن عودت ایتدکاری ده مرویدر. آق دکیزك هرطرفنده وعلی‌الخصوص آطه‌لرده وافریقیه ومغرب ایله اسپانیه سواحلنده بیوك مهجرلر وتجارتخانه‌لر تأسیس ایده‌رك طول مدت بتون بحر سفیدی تحت حکملرنده طوتمشلردر. بومهجرلرینك الك بیوکی اولان قارتاج، که افریقیه یعنی تونس جهتنده ایدی، اصل فنیکه‌لیلردن دها قوتلی اولوب، حتی بونلرك قوتی زائل اولدقدن صکره دخی قرتاجلیلر بر خیلی وقت دها بقا بولمش؛ ورومالیلره برچوق وقت قارشی طوروب، نهایت بونلر طرفندن امحا اولنمشلردر.

فنیکه‌لیلر اویانیق واولدقجه مدنی اولوب، مصرله وبراً بابلیلر وایرانیلر وسائر امم شرقیه ایله اختلاط ومناسباتده بولندقلرندن، تجارت ایچون کمیلریله کیتدکاری یرلره مدنیت کوتوررلردی. هله اسکی یونانیلرك تمدن وترقیاتی صرف فنیکه‌لیلر سایه‌سنده حصول بولمشدر. فنیکه‌لیلر یونانه یناشدقلرنده یونانیلر خط وقرائت وکتابت صنعتندن محروم نیم وحشی برقوم اولدقلری حالده، فنیکه‌لیلر بونلره کندی حروفلرینی ویره‌رك، لسانلرینی یازمغه وتجارت وکمیجیلکه آلیشدیرمش وسبب تمدنلری اولمشلردر. فنیکه‌لیلرك حرفلری حروف عبرانیه ایله براساسدن آیرلمش صاغدن صوله یازیلیر حروف متقطعه‌دن عبارت ایدی. یونانیلر دخی بونلری عیناً آلوب، برخیلی وقت اویله قوللاندقدن صکره، صولدن صاغه یازمغه باشلامشلردر. صنایعده دخی فنیکه‌لیلر پك ایلری اولوب، هله ارغوانی قماشلر نسج وتلوینیله جام اعمالی کندیلرینه منحصر ایدی. جامك اعمالنی بونلر ایجاد ایتمش؛ وبرچوق وقت صورت اعمالنی سر طوتمشلردی. بعل اسمنده شمسدن کنایه براله‌ه وبرطاقم الههٔ سائرهٔ موهومه‌یه عبادت ایدوب، هرشهر وقصبه‌نك ده کندینه مخصوص معبودی وار ایدی. بعلك هیکلی اوکنده انساندن قربان ایتمك واوفق چوجقلری یاقمق عادت وحشیانه‌سی ده دینلرینك مقتضیاتی جمله‌سندن ایدی.

فنیکه‌لیلر هیچ بروقت بردولت تشکیل ایده‌میوب،

هرشهر و قصبه‌نك كندينه مخصوص حكومت ويا حكمداری وار ايدی . بو حكومتلرك الك قوتليلری صور ايله صيدا اولوب ، نفوذ واقتدارده گاه بری وگاه ديكری غلبه چالاردی . يونانيلرك وبسبتون آيری بردولت تشكيل ايتمش اولان قارتاجيليلرك بحر سفيدده قوت ونفوذ وتجارتلری آرتدقچه، فنيكه‌ليلرك كی تدنی‌وتنزله يوزطوتوب، اسكندرك خروجندن صكره نامزلری ايشيدلمز اولمشدر . وقتيله فنيكه‌يی دفعاتله مصريلر وبعده آثوريلر ضبط‌ايتمشلرسه‌ده، بواستيلالر موقت‌اولوب، فنيكه‌ليلر صنعت وتجارتلری سايه‌سنده پك چابق تلافیٔ مافات ايتمشلردی . كيخسرو بتون سوريه وآناطولی ومصری ضبط ايتديكی صره‌ده فنيكه‌يی دخی ايران دولتنه الحاق ايتمش ايسه‌ده، فنيكه‌ليلر ايرانيلرك تحت اطاعتنده ايكن دخی بر درجه‌يه قدر مختاريت اداره‌يه نائل اولوب، تجارت بحريه‌لرينی محافظه ايتمشلردی . صور شهری بيوك اسكندره پك‌عنيدانه مقاومت‌ايتديكندن، بو خونريز محاربه‌ده فنيكه خيلی خراب اولمش ؛ واسكندردن صكره سلفكيلرله بطالسه آره‌سنده لاينقطع وقوع بولان محاربه‌لر صره‌سنده فنيكه‌ليلر بسبتون محو ومضمحل اولمق يولنی طوتوب، هله روماليلرك الينه كچدكدن صكره بسبتون نامزلری قالمشدر . فتوحات اسلاميه صره‌سنده فنيكه نامنه اصلا تصادف اولنميوب ، اوراسی سواحل شام اسميله ياد اولنمقده‌در . اووقت اهاليسنك دخی شام خطه‌سنك سائر اهاليسندن فرقی اولمديغی، يعنی لسانلرينی وموجوديت جنسيه‌لرينی دخی غائب ايتمش‌اولدقلری آكلاشيلور. ابتدا سريانيلشوب بعده عربلشمش اولملری وشمديكی مارونيلرله سائر اوجهت اهاليسنك فنيكه‌ليلرك نسلندن بولنملری ملحوظدر . داتاً فنيكه لسانيله سريانی وعربی يعنی السنهٔ ساميه آره‌سنده‌كی فرق پك جزئی ومشابهت پك زياده اولديغندن ، بونلردن برينك ديكرينك لسانی قبول‌ايتمسی پك‌قولای وحس اولنماز صورتده حاصل اولور .

فو { ياخود فوئه (Fo, Foé) چين شارعلرندن اولوب ، چينليلرك ظن واعتقادينه كوره ، ميلادعيسی (عم) دن بيك سنه قدر اول هندستانده بنارس ويا كشمير جهتنده ظهور ايله، بر اهما دينی تنسيق واصلاحه باشلايوب، كذب وسرقت وشرب خمری وقتل‌نفوسی منع وطهارتی امرايتمش ايدی. بونك وضع ايتديكی مذهب ميلاددن تقريباً ٢٠٠ سنه اول چينه‌ادخال اولنه‌رق، نشر اولنمغه باشلامش، وراهبلری (بونز) تسميه اولنمشدر . بوشخصك (بودا) نك كنديسی اولمق احتمالی واردر .

فوآ { (Foix) فرانسه‌ده(آرياژه) ايالتنك مركزی بر قصبه اولوب ، آرياژه نهری اوزرنده وپارسك ٧٢٢ كيلومتره جنوبنده واقع اولديغی حالده، ٦٣٦٢ اهاليسی، داخلی‌مكتب اعداديسی،دارالمعلمينی،كتبخانه‌سی، زراعت‌وصنايع جمعيتی ودمير وباقير آوانی فابريقه‌لری واردر . اسكی برقصبه اولوب، وقتيله بر قونتلغك مركزی ايدی .

فوآد پاشا { (كچه‌جی‌زاده‌محمد —)صدارت عظمی مسندينه كچمش وزراء دولت عثمانيه‌دن اولوب، شاعر شهير كچه‌جی زاده عزت ملانك اوغليدر. ١٢٣٠ تاريخنده درسعادتده دنيايه‌كلوب، پدرينك‌حياتنده طريق علمی‌يه سلوك ايله، علوم‌عربيه وادبيات فارسيه‌يی تحصيلدن‌صكره، مكتب طبيهٔ شاهانه‌يه دخول ايله، علوم حكميه وطبيه ايله برابر فرانسز لسانی دخی اوكرنه‌رك ، جراح چيقمش ؛ ويوزباشيلك رتبه‌سيله مأموراً طرابلس غربه كيتمش ايدی . ١٢٥٣ تاريخنده درسعادته عودتنده، باب عالی ترجمه قلمنك ايشلری تكثر ايتديكنه بناءً، لسان آشنا بعض مستعدان آرانديغی صره‌ده، مشار اليه دخی تبديل طريقله خواجكانلق رتبه‌سيله قلم مذكوره آلنمش؛ وكرك ادبيات شرقيه‌ده كرك فرانسز اساننده‌كی اقتدار ومهارتی حسبيله آز مدت ظرفنده قلم مذكورده مترجم اول اولمش، و١٢٥٦ تاريخنده شكيب‌افندی معيتنده لوندره سفارت سنيه‌سی سركتابتنه تعيين اولنه‌رق ، اورادن سفارتله اسپانيه وپورتكيز دولتلری‌نزدينه عزيمت‌ايدوب، ١٢٦١ده درسعادته عودتله، رتبهٔ ثانيه ايله ديوان همايون ترجمانلغی مأموريت مهمه‌سنه نصب اولنمش ؛ و١٢٦٣ ده رتبهٔ اولی صنف اوليله آمدیٔ ديوان همايون اولوب، ١٢٦٥ ده مأموريت مخصوصه ايله افلاق وبغدانه

عزيمت ايدمرك ، تسويهٔ مصلحتـه موفق اولمسى
اوزرينه، بيوك ايلچيلكله پترسبورغه اعزام بيور-
لمش؛ و١٢٦٦ ده درسعادته جلبله ، رتبهٔ بالا ايله
صدارت عظمى مستشارلغنه تعيين اولنمش؛ و١٢٦٨ ده
مأموريت مخصوصه ايله جانب مصره عزيمت ايدرك،
عودتنده خارجيه ناظرى اولمش؛ وايرتسى سنه،
روسيه مسئله‌سى مبدأنده روسيه سفيرى منجيقوفك
واقع معامله‌سى اوزرينه، استعفا ايدوب، اوصره‌ده
يانيه ويكيشهر جهتلرنده ظهور ايدن يونان اشقياسنك
تنكيلى مأموريتيله اوطرفه عزيمت ايتمش؛ وعودتنده
١٢٧١ ده مجدداً تشكيل اولنان مجلس عالئ تنظيمات
اعضالغنه نصب اولنه‌رق، بعض يكى قوانين ونظامات
واصلاحاتك تنظيم وقبولنـه ياردمى اولمغله ، سنهٔ
مذكوره ده رتبهٔ وزارتله ثانياً خارجيه نظـارتنه
ومجلس عالئ مذكور رياستنه تعيين اولنمش؛ ومتعا-
قباً رياست مذكوره‌دن و١٢٧٣ ده خارجيه نظارتندن
انفكاكى وقوع بولمغله ، مجالس عاليه‌يه مأمور اولمش
ايدى . ١٢٧٤ ده ثانياً مجلس تنظيمات رياستنه
ومتعاقباً ثالثاً خارجيه نظارتنـه تعيين بيوريله‌رق ،
نظارت مشار اليها عهده‌سنده اولديغى حالده، پارس
معاهده‌سى مكالماتنه مأمور اولمش ايدى. ١٢٧٦ ده
شامده ظهور ايدن وقعهٔ مؤلمه اوزرينـه ، ينه
خارجيـه نظـارتى عهده‌سـنده اولديغى حالده ،
مرخصيت فوق العاده ومأذونيت كامله ايله وصـفت
عسكريه علاوه‌سيله اوطرفه عزيمت ايدوب ، اعادهٔ
اسايشه موفق اولمشدى . جلوس سلطان عبدالعزيز
خانيدن صكره ١٢٧٨ ده مجلس احكام عدليه ريا-
ستنه ومتعاقباً رابعاً خارجيه نظارتنه تعيين اولنمش؛
وينه اوسنه مهر صدارت عهدهٔ استحقاقنه تفويض
بيورلمش ايدى . اون درت آيه قريب مدت امور
دولتى اداره ايتدكدن صكره . ١٢٧٩ ده عزل،
وثانياً مجلس احكام عدليه رياستنه نصب اولنه‌رق، ينه
اوسنه سرعسكرلك مسندينه نصبله برابر، ياورا كرم
عنوانى احراز ايتمش؛ ومتعاقباً ، سرعسكرلك وياور
اكرملك عهده‌سنده اولمق اوزره ثانياً صدراعظم
اولوب، بودفعه دخى اوچ سنه‌يى متجاوز زمان
امور دولتى اداره ايله، خيلى اصلاحاته موفق اولد-
قدن صكره، ١٢٨٣ ده انفصال ايده‌رك، ساحلخانه-
سنده آرام ايتمكده ايكن، جنتمكان خاقان مغفور سلطان
عبدالعزيز خان حضرتلرينك پارس سركيسنى سير
وتماشا مقصديله آوروپايه وقوع بولان سياحت همايونلر-
نده معيتلرنده بولنوب ، بوآرالق صحتى مختل اولمغله،
لاجل التداوى اوراده قالوب، تبديل هوا ايچون (نيسه)
شهرنده اقامت ايتمكده ايكن، ١٢٨٥ ده اوراده وفات
ايتمكله، نعشى درسعادته نقل اولنه‌رق، كديك پاشاده
اسكى قوناغى قارشيسنده بنا كرده‌سى اولان كوچك
بر جامع شريفك يانده تربهٔ مخصوصه‌سنه دفن اولنمشدر.
ادبيات شرقيه وغربيه‌يه واقف، تركجه شعر وانشايه
مقتدر ، نكته‌شناس وحاضرجواب بر ذات اولوب،
فرانسزجه‌يى دخى پك كوزل سويلر ايدى . وفاتنده
٥٥ ياشـنده اولديغى حالده ، مشاغل ذهنيه‌سـندن
طولايى ، نا بهنكام ضعف پيرى‌يه دوچار اولمشدى.
رشيد وعالى پاشالرله برابر عثمانلى ديپلوماتلرينك الك
بيوكلريدر . جودت پاشا مرحومله مشتركاً ايلك
دفعـه اوله‌رق « قواعد عثمانيه » عنوانيله لسـانمزك
بر صرف كتابنى ترتيب ونشر ايتمشدر ، كه شمدى‌يه
قدر بونك دها ايسى نشر اولنمدى دينسه جائزدر.

فوتونه { (Fotouna) بحر محيط معتدلك قسم جنوبيسنده واليس جزاير
مجتمعه‌سـنك جنوبنـده اوله‌رق ′١٠ °١٤ عرض
جنوبيده برطاقم آطه‌لر اولوب ، اراضيلرى بركانى
وطاغلق وكوچك قوى وليمانلرى چوقدر. بوآطه‌لرك
اهـاليسى لسـانجه و سيماجه يكى زلانده‌نك ماثورى
جنسيتنه منسوبدر .

فوتونه { (Fotouna, Fotuna) بحر محيط معتدلك قسم جنوبيسنده واقع هبريده
جزايرندن برآطه اولوب ، (اروماننغو) آطه‌سنك
جنوب غربيسنده ″٢٠ ′٣١ °١٩ عرض جنوبى
ايله ″٤ ′٥١ °١٦٧ طول شرقيـده واقعـدر .
قربنده‌كى (آلوفى) آطه‌سيله برابر مساحهٔ سطحيه‌سى
٥٥ مربع كيلومتره اولوب ، ٢٥٠٠ اهـاليسى
واردر . بونلر پولينسيا جنسيتنه منسوبدرلر . بو
جزيره مشهور قپودان قوق طرفندن كشف اولنمشدر.

فوته‌تورو { (Fouta-Toro) آفريقاى غربيده سنغال ايرماغنك صول
يعنى جنوبى ساحلنده واسعجه بر ير اولوب، ساحل
قربنده (والو) حدودندن (بوندو) مملكتنه قدر
ممتد اولور . بويى ٣٥٠ كيلومتره قـدر اولوب ،

كوشكلري وباغچەلري‌واردر. آنجق هواسي آغيرجه وبازين پك صيجاقدر. پك قديم بر شهر اولوب، اتروسقلر طرفندن بنا اولنمش؛ وسيلانك زماننده شهرت بولمشدر. طوسقانەنك مركزي اولوب، وقوعات تاريخيەجه بوخطەيه تابع اولمش؛ وبرچوق مشاهيرك مسقط رأسي بولنمشدر. مدنيت حاضرەنك الك اول ظهور ايتديكي محللرك بري‌ده فلورانسەدر. ايتاليانك اتحادندن صكره ١٨٦٥ ده پايتخت اتخاذ اولنەرق، ١٨٧٠ تاريخندن‌رومانك فتحنەدك قرالك مقري بولنمشدر. — فلورانسه ايالتي ٤ قضايي حاوي‌اولوب، ٥٨٦١ مربع كيلو متره وسعتنده و ٨٦٦ ٨٢٥ اهاليي جامعدر. [« طوسقانه » مادەسنەده مراجعت بيوريله.]

فلورس { (Flores) پورتكيزه تابع (آسور) جزايرينك الك غربيسي اولوب، الك شمالي نقطەسي ″٢٥ ′٣١ °٣٩ عرض شمالي ايله ″٢٩ ′٣٣ °٣٣ طول غربيده واقعدر. شمالدن جنوبه بويي ١٧ والك كنيش اكي ١٢ كيلو متره ومساحهٔ سطحيەسي ١٦٠ مربع كيلو مترەدر. اراضيسي طاغلق وسواحلي ديك اولوب، جنوب جهتنده ٩٤٢ متره ارتفاعنده بر طاغي واردر. صولري واورمانلري چوق اولوب، كميلر بوايكي مادەنك اخذيچون يناشيرلر. اهاليسي ٩٠٠٠ كشي اولوب، كميجيلكله وبعض يوك قماشلر نسجيله مشغولدرلر. قيون، صيغير، طوموز وسائر حيوانلري چوقدر.

فلورس { ياخود انده ويا مانجراي (Flores,Endé,Mangeraï) آسياجزايرندن(سونده)جزاير مجتمعەسنك بري‌اولوب، سومباوەنك شرقنده وتيمورك شمال‌غربيسنده اولەرق °٨ ايله °٩ عرض جنوبي و °١١٧ ٢٢ ايله °١٢٠ ′٣٦ طول شرقي آرەلرنده ممتد اولور. شرقدن غربه بويي ٣٧٥ وعرض اعظمي ٥٥ كيلومتره اولوب، مساحهٔ سطحيەسي ٢٣٠٠٠ مربع كيلومتره واهاليسي ٢٥٠٠٠ كشيدر. اطرافندەكي كوچك آطەلرله برابر فلمنكك تيمور مستعمرەسنك برايالتني تشكيل ايديور. اراضيسي طاغلق وبركاني اولوب، طاغلري ٣٠٠٠ مترەيه قدر يوكسلير. اورمانلري پك آز اولوب، باقير معدنلري واردر. باشليجه محصولاتي پرنج ومصر اولوب، صندال آغاجلري وبياني حالنده طارچيني واردر. كوكورد وكهرچله دخي بولنور. ساحل شماليسنده فلمنكلي مأمورك مقري اولان برقريەسي وساحل جنوبيسنده (انده) اسميله كنيش برليماني واردر. سونده جزايرينك اهاليسي مالايي جنسنه منسوب ايكن، بوآطەنك يالكز سواحلي بوجنس ايله مسكون اولوب، ايچ طرفلرنده پاپو جنسيتنه منسوب سياه آدملر بولنيور. اسكي صاحبلري اولان پورتكيزليلرك يرلي قاريلرله اختلاطندن متولد ملزبرجنس اهالي دخي واردر. — بواسمله آمريقاي جنوبينك مختلف‌مملكتلرنده دخي بعض قصبەلر وآطەلر وسائره بولنيور.

فلورنتيا { (Florentia) فلورانسەنك اسم قديميدر.

فلوروس { (Florus) روما مورخلرندن اولوب، رومولوس زماننده آوغستوسك زماننەدك بر روما تاريخي يازمشدر. سنكلرك‌نسلندن‌اولوب، اسپانياده طوغديني وايكنجي قرن‌ميلاديده ياشاديني مظنوندر.

فلوره { (Flore) اسكي روماليلر اساطيرنده چيچكلر الهەسي‌زعم‌اولنەرق، باشي واللري چيچكلر ايچنده بر قيز صورتنده تصوير اولنور؛ وكيجه وقتي برطرز سفاهتكارانەده آييني اجرا ايديليردي. زفير يعني باد صبانك قيزي زعم اولنوردي. عن‌اصل سابينلرك معبودەسي اولوب، تاتيوس طرفندن روما اساطيرنه ادخال اولنمشدي.

فلوريان { (Florian) فرانسه مشاهير ادباسندن‌اولوب،والدەسي‌اسپانيەلي وحكيم شهير وولتر پدرينك عمي ايدي. ١٧٥٥ده غارد ايالتنك سووه قصبەسي قربنده فلوريان قوناغنده طوغوب، ابتدا (پانتيوره) دوقەسنك خدمتنه كيرمش، وبعده بر مدت سواري ضابطي بولنمشيدي. ١٧٨٨ ده آقادميا اعضالغنه قبول اولنمش؛ و ١٨٩٣ ده حبس اولنەرق، بر سنه صكره ٣٨ ياشنده وفات ايتمشدر. برقاچ تياترو وحكايه كتابلري يازوب، مشهور (دون كيشوت) حكايەسني اسپانيولجەدن ترجمه و (غالاته) حكايەسني ترجمه ايله برابر اكمال ايتمشدر. كليات آثاري

١٣ جلد اوزره نشر اولنمشدر . وولتر ایلك اثر-
لرینی تقدیر وکندیسنی تشویق ایتمشدی. محرر فقیر
(غالاته) سنی ١٢٩٠ تاریخلرنده ترکجه‌یه ترجمه
ونشر ایتمشیدم . چوبانلرك احوالنه دائر کوزل
بر حکایه‌در . بوطرزده (استله) اسمیله بر
حکایه‌سی‌ده واردر .

فلوریان { (Florian) روما ایمپراطورلر-
ندن (تاسیت) ك برادری
اولوب، ٢٧٦ تاریخنده برادرینه خلف اولمق ادعا-
سنه قالقیشه‌رق؛ سناتویه‌کندینی تصدیق ایتدیرمش
ایسه‌ده، شرقده‌کی عسکر (پروبوس) ی انتخاب
ایتمش اولدقلرندن ، مرقومه قارشی عسکر سوق
ایدوب، طرسوسده‌مغلوب‌اولنجه،کندوسی‌عسکری
طرفندن قتل اولنمشدر . یالکز ایکی آی حکومت
سورمشدر .

فلوریده { (Floride) آمریقای شمالیده
ممالك مجتمعه‌نك جنوب شر-
قیسنده مکسیقه کورفزیله بحرمحیط آطلاسی آره‌سنده
وقوبه جزیره‌سی قارشیسنده شمالدن جنوب شرقی‌یه
طوغری ممتد بیوك برشبه جزیره اولوب، غرب
جهتنده طار برساحل ایله برابر حکومات‌متفقه‌دن
برینی تشکیل ایدیور . ٢٥° ایله ٣١° عرض‌شمالی
و ٨٢°٢٠′ ایله ٩٠° طول غربی آره‌لرنده اولوب،
ساحل مذکور ایله برابر شمال جهتنده شرقدن
غربه مسافه‌سی ٥٨٥ وشمالدن جنوبه بویی ٥٤٠
وشمال غربیدن جنوب شرقی‌یه یعنی شبه جزیره‌نك
منتهاسنه‌دك اولان طول اعظمی‌ده تقریباً ١٠٠٠
کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٥١ ٩٨٠ مربع
کیلومتره اولوب، ٤٢٢ ٣٩١ اهالیسی واردر .
شمالاً جورجیا وآلابامه جمهوریتلریله جنوباً وغرب
جنوبی جهتندن مکسیقه کورفزیله وفلوریده بوغازیله
شرقاً دخی بحرمحیط آطلاسی ایله محاط ومحدوددر.
اراضیسی پك آلچق وبطاقلق اولوب ، یالکز شرق
شمالی‌جهتنده حذای بحردن آنجق ٥٠ متره یوکسك
بعض تپه‌لر بولنیور . طوپراغی یکی تشکل ایتمش
اراضی‌مرجانیه‌دن‌اولوب، جنوب‌جهتنده بربرلرینه
قریب‌برچوق کوچك آطه‌لری وصیغلری واردر،که
بونلرك برآز دها کسب ارتفاع ایتمسیله قره‌یه ربط
اولنه‌جقلری وسائر طرفلرینك دخی تدریجاً بووجهله
تشکل ایتمش اوله‌جغی آکلاشیلیور . اراضینك
برقسمی بطاقلق، بر قسمی‌چایرلق، برقسمی اورما-
نلق وبر قسمی‌ده زراعته صالحدر . اورمانلری
مساحهٔ سطحیه‌سنك نصفنی اشغال ایدوب ، قسم
شمالیسنده چام آغاجلرینی وقسم جنوبیسنده اقالیم
حاره‌یه مخصوص اشجار مختلفه‌یی حاویدر . وقت
وقت صولرك باصدقلری یرلری خندقلرله قورود-
لدیغی تقدیرده شکر قامشی وپرنج زرعنه پك
الویریشلیدر . کوللری پك چوق اولوب، بعضلری
خیلی واسعدر . اك بیوکلری شبه جزیره‌نك قسم
جنوبیسنده واقع (اوکی چوبی) کولیدر . شبه-
جزیره‌نك شرق طرفنده‌کی ساحله‌دورت نهر شمالدن
کلوب مکسیقه کورفزینه دوکیلور. بونلر شرقدن
باشلایه‌رق: سودانی، قلینت، پی، قونیقوه‌نهرلریدر.
شبه جزیره‌ده دخی کوللرله بطاقلقلر آره‌لرنده
جریان ایده‌رك سواحلك‌هرطرفنه دوکیلور برچوق
انهار بولنوب، اك بیوکلری (سنت جون) نهریدر،که
شماله وبعده شمال شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، واسع
بر خلیجدن بحر محیط آطلاسی‌یه منصب اولور .
اراضینك میلی اولمدیغندن، بوانهارك جریانی پك‌بطی
اولوب، مجرالرینك برچوق یرلرنده توسع ایده‌رك،
کوللر وبطاقلقلر تشکیل ایدرلر . برچوق یرلرده
صولر یردن بره یرك ایچنه باتوب ، دیکر یرلرده
دخی بیوك برقوتله یردن صولر فیشقیریر . بوکردا-
بلردن بعضلری یوزلرجه متره درینلکنده‌در .
بونلرك اك غربی (غرآت سینك) دینلیدر،که
٥٠٠ متره‌لك سونده‌لرله دیبی بولنمیوب ، چیقان
صولر برکول تشکیل ایدر، وماء منجمد درجه‌سنده
قالوب، ایصنماز. سواحلی ٢٠٠٠ کیلومتره‌یه قریب
اولوب ، بواوزون ساحلده آنجق بحرمحیطده‌کی
(فرناندینه) اسکله‌سیله (کی‌وست) لیمان عسکر-
یسی ومنتهای شرقنده همنامی اولان خلیجك ایچنده
واقع (پنساقوله) لیمانی بولنیور . هواسی متعدل
وصاغلام اولوب ، عرضنك اقتضاسی قدر صیجاق
دکلدر . حد وسطیسی ٢٢°٥٠′ اولوب، یاز ایله
قیش آره‌سنده ١٠ ونهایت ١١ درجه‌دن زیاده
فرق کورلمز . صولرك طوکدیغی پك نادردر .
آمریقانك سائر طرفلرندن فلوریده‌یه تبدیل هوا

اېچون كيديلير . چام، ميشه، سروى وكراسته‌يه يارايان سائر اشجاردن ماعدا خرما ، پورتقال ، زيتون، انجير آغاجلرى دخى حاصل اولور . برنجى درجه‌ده محصولى مصر وايكنجى درجه‌ده شكر قامشى پرنج، توتون وپاموق اولوب، آنجق اراضيسنك هنوز برخمسى ايشلنه‌بيلمكده‌در . صنايع محليه هنوز لاشئ حكمنده اولوب، تجارتى‌ده همحدود اولان ايكى جمهوريته اخراج اولنان كراسته‌دن عبارتدر . الك بيوك قصبه‌سى ٣٣٥٠ اهاليلى جامع اولان (بنساقوله) اسكله‌سى اولوب، ايكنجى درجه‌ده مركز اداره‌سى اولان وياالكز ٢٠٠٠ اهاليسى بولنان (تالاهاسى) وبوندن كوچك اولان (كى وست سيتى)، جاقسونويل، سنت اوكوستن ، فرناندينه، كينكى ومونتيسلو قصبه‌لريدر . بحر محيط آطلاسى‌يه آچيلان سنت جون خليجى اوزرنده واقع جاقسونويل اسكله‌سندن مركزه قدر تقريباً ٣٠٠ كيلومتره‌لك بر دمير يول خطى واردر . اهاليسنك قسم اعظمى آوروپا مهاجرلرندن اولوب، ١٠٠٠٠٠ قدرى زنجى و ٥٠٠ قدرى‌ده اصل يرليدر .

فلوريده اسپانيوللر طرفندن كشف اولنوب، آنجق ضبط واسكانه رغبت اولنمامشدى. ١٥٢٨ ده اسپانيولك برى شارلكينتدن بويرى احسان آلوب، ضبطنه چاليشمش ايسه‌ده، يرليلرى اولان (سمينول) قومينك مقاومتنه قارشى دخوله مقتدر اوله‌مامش؛ وبعده گاه فرانسزلر وگاه اسپانيوللر و انكليزلر يناشه‌رق ، وبربرلرنى بوغازلايه‌رق، برچوق وقت كرك بونلرنده وكرك سمينوللرله قان دوكدن صكره، ١٨١٩ تاريخنده اسپانيوللردن ممالك مجتمعه‌يه كچه‌رك، ١٨٤٥ ده جماهير متفقه هيئتنه ادخال ، و ١٨٦٨ ده اصول اداره‌سى تنظيم اولنمشدر . ١٨٤٦ ده سمينوللر مملكتدن اخراج وميسيسيپينك اوته طرفنه نقل اولنه‌رق، يالكز منتهاى جنوبنده ٥٠٠ كشى آوله مشغول قالمشلردر . آنجق بونلرك يرنى طوته‌جق واو بطاقلقلرده ياشايه بيله‌جك اهالى هنوز بولنه‌مامشدر .

فلورينه (Florina) آرناؤدلقده مناستر ولايت وسنجاغنده ومناسترك ٣٠ كيلومتره جنوبنده و(نرجقه) طاغنك شرق اتكنده اوله‌رق وارداره تابع قره صويه دو برچايك اوزرنده واقع قضا مركزى برقصبه اولو اكثرى مسلم اولمق اوزره، ١٠٠٠٠ اهاليسى جامع شريفى، ٢ تكيه‌سى، ١ مدرسه‌سى ١٠ رشديسى، ١ مكتب ابتدائيسى، ٥ اسلام، ٢ و ١ بلغار صبيان مكتبى، ٢ كليساسى، ٣٠٠ د ١٩ خانى و ١ حمامى واردر. هواسى يازين پك كو اولوب، قيشين بر آز رطوبتليدر. — فلورينه قض شمالاً نفس مناستر وپرليه قضالريله، شرقاً قضاسنك مورنخووه ناحيه‌سيله ، جنوباً قيالر دخى كسريه قضالريله محاط ومحدود اولوب، رود ونوسقه ناحيه‌لريله برابر ٧٨ قريه‌يى حاوى اول حالده ، ٤٣٣٩٧ اهالى ايله مسكوندر . مق مذكوردن ١٢٨٥٩ ى آرناؤد جنسيتنه منـ مسلم وقصورى ينه آرناؤد واولاخ وروم وبلغـ جنسيتلرينه منسوب خرستيانلردر . اراضيسى عارض اولوب، طوپراغى خيلى منبتدر . محصولاتى : بغد آرپه، چاودار، مصر، فصوليه، دارى، نخودوسا ايله سبزه وميوه‌لرك انواعندن عبارت اولوب قاؤنلرى مشهوردر . قضا داخلنده درت كو كول موجوددر .

فلوشينغ (Flushing) ممالك مجتمع نيويورق حكومتنده ونـ يورقك ١٣ كيلومتره شرقنده بر قصبه اولو ٦٢٢٥ اهاليسى واردر . نيويورقك بر محا حكمنده اولوب ، شهر مذكورك سوديله سـ وميوه‌لرى بوقصبه‌دن نقل اولنور . هله كرا چوق وپك مقبولدر .

فلى (Fly) يكى گينه جزيرهٔ كبيره قسم جنوبيسنده برابرماقدر، كه يره‌نك ايچ طرفلرنده‌كى طاغلردن نبعانله، جنـ وبعده جنوب غربى‌يه طوغرى آقه‌رق، بربيوك تشكيليله (پاپوآ) كورفزينه دوكيلور . آلما سياحيندن برى ١٨٧٧ تاريخنده بركوچك وا بونهرك منصبندن ٨٠٠ كيلومتره ايچرى‌يه قدر حت ايده‌رك، ′٣٠ °٥ عرض جنوبى‌يه قدر چيقمـ اورادن يوقاريسى الآن مجهولدر . كنيش و بر نهر اولوب ، فيضاننده باصديغى منبت ا ايچنده جريان ايدر . واديسنك نباتات ومعادن

قيمتلى واهاليسى چوق اولوب ، آنجق هواسنك وخامتى آوروپاليلرك يرلشمسنه مساعد دكلدر .

فلياس { قسطمونى ولايتنده بيوجك بر ايرماق اولوب، صوغانلى صو ايله بولى چايندن تشكل ايدر . بوايكى نهردن برنجيسى آنقره ولايتى وكنغرى سنجاغى حدودنده واقع آلاطاغ وايشيق طاغندن نبعان ايدن برچوق چايلردن وعلى‌الخصوص چركش قصبه‌سى ايچندن مرور ايدن اولو صودن بالتركب ، شرقه بعده شماله ونهايت غربه طوغرى دونه‌رك ، زعفرانبوليدن كلن چاى‌ده اخذ ايله، بولى سنجاغنك حميديه قضاسنه كيروب، دورك قربنده بوليدن طوغرى شمال شرقى‌يه آقه‌رق كلن مذكور بولى چاييله برلشير . بورادن فلياس نامنى آله‌رق ، شماله طوغرى جريانيله ، همنامى اولان اسكله يانىنده قره‌دكيزه دوكيلور. اصل فلياس اسميله معروف يعنى دورك‌ده‌كى اجتماعندن آشاغى اولان قسمى ٦٠ كيلومتره قدر اولوب، صوغانلى صويك باشليجه قولى اولان اولو صو منبعندن اعتباراً مجراسى تقريباً ٣٤٠ وبولى چايى منبعندن اعتباراً ١٦٠ كيلومتره‌در. صويى چوقجه اولوب ، مجراسنك اطرافى اورمانلرله مستور اولديغندن ، كراسته ساللرينك ايندير لمسنه يارايور، ومجراسى اوزرنده بعض حرازلر بولنوب ، بويوزدن خيلى استفاده اولنور. — فلياس اسكله‌سى كوچك برقصبه ايسه‌ده، كراسته اخراجى جهتنجه اهميتى زياده‌در.

فليتوود { (Fleetvood) انكلتره‌نك (لانقاستر) قونتلغنده وپرستونك ٣٠ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق (ويره) خليجنك ساحل شماليسنده بر قصبه واسكله اولوب ، ٤٤٣٠ اهاليسى ودمير يولى واردر .

فليقودى { (Felicudi) ايتاليانك جنوب جهتنده واقع (ليپارى) آطه‌لرندن برى اولوب، سونمش بر بركاندن عبارتدر . مساحهٔ سطحيه‌سى ١٥ مربع كيلومتره اولوب ، ٨٠٠ اهاليسى واردر .

فليكس { (Felix) بواسمله بروجه آتى بش پاپا كلمشدر :

برنجيسى ميلادك ٢٦٩ تاريخندن اعتباراً بش سنه پاپالق ايدوب، زماننده ايمپراطور اورليان خرستيانلرى تعقيب ايتمكله، كنديلرينه غيرت وتسلى ويرمش؛ ونهايت كنديسى دخى حبس اولنه‌رق، محبسده وفات ايتمكله، خرستيانلرجه اعزه صره‌سنه كچيرلمشدر . مايسك ٣٠ نده يورطيسى اجرا اولنور .

— ايكنجيسى روما كليساسنك باش دياقوسى اولوب، ٣٥٥ تاريخ ميلاديسنده پاپا (ليبر) ك منفيلكى زماننده ايمپراطور قونستانس طرفندن پاپا تعيين اولنمش ايسه‌ده، اوچ سنه صكره ليبر نفيدن عودت ايتمكله، كنديسى رومادن اخراج اولنمش ايدى .

— اوچنجيسى ٤٨٣ تاريخنده پاپا اولوب ، ايمپراطور (زنون) ك شرق وغرب كليسالرينك توحيدى حقنده‌كى امرنى رد ايتمش، وقسطنطينيه پسقپوسى (آقاس) ايله رفضله اتهام اولنان ديكر بعض رؤساء روحانيه‌يى مجازاته اوغراتمش؛ و٤٨٧ ده، آفريقا كليساسى حقنده‌كى اختلافاتى بر طرف ايتمك اوزره، روماده برمجلس روحانى عقد ايده‌رك، ٤٩٢ ده وفات ايتمشدر .

— دردنجيسى تئودوريقك التماسيله ٥٢٦ ده انتخاب اولنوب ، ٥٣٠ تاريخنه‌دك عاقلانه پاپالق ايتمشدر .

— بشنجيسى عن‌اصل سكزنجى آمده اسميله سادووآ دوقه‌سى اولوب، بر خيلى وقت مملكت مذكوره‌يى اداره ايتدكدن صكره، ١٤٤٠ ده (باله) مجلس روحانيسى طرفندن ديكر بر پاپايه قارشى پاپا انتخاب اولنمشدى .

فليندرس { (Flinders) انكلتره بحريه‌سندن اولوب ، ١٧٩٨ ده قپودان (باس) ايله برابر آوستراليايه سياحت ايده‌رك ، قطعهٔ مذكوره ايله (وان ديمن) آره‌سنده (باس) بوغازينى كشف ايتمش ؛ وآوستراليا ساحل جنوبيسنك ١٣٠° ايله ١٣٦° طول شرقى آره‌سنده واقع قسمى بونك اسميله تسميه اولنمشدر .

فم‌الصلح { عراق عربده واسط ايله جبل آره‌سنده بر نهر اولديغى « معجم البلدان » ده مسطور اولوب ، دجله ايله فرات آره‌سنده‌كى جداولدن اوله‌جغى آكلاشيليور. خريطه‌لرده اوراده اويله برنهر كورلمديكندن ، طولوب صويى كسلمش اولمسى ملحوظدر . ايكى كنارنده برچوق قرا بولنوب ، مأمون خليفه‌نك وزيرى حسن بن

سهلك قوناغی بونهرده بولنمش ، ومأمونك اوراده بوران دختله كردكه كيرمش اولديغیده ياقوت حموی علاوه ايديور .

فمرن { (Femern) آلمانيانك بالطيق دكيزندهوهولستاين‌ساحلی‌قارشيسنده اشلسويغه تابع برآطه اولوب ، بويی ٢٢ واكی ١٢ كيلو مترهدر . مركزی بورغ قصبه‌سيدر . آطه‌نك اهاليسی ٨٠٠٠٠ كشی اولوب ، اكثری كميجيلكله مشغولدر .

فموند { (Fæmund) نوروجك (هامار) ايالتنده واسوج حدودی قربنده ٦٧٠ متره ارتفاعنده بر كول اولوب ، بويی ٥٨ كيلومتره ومساحهٔ سطحيه‌سی ٢٠٢ مربع كيلو مترهدر . (فموندالف) اسميله منتهای جنوبندن آياغی حكمنده اولان بر نهر چيقوب ، ديكر ايكی كولك آياقلرينیده اخذ ايله ، جنوب شرقيه طوغری آقه‌رق ، اسوجه داخل ؛ و ٣٥٠ كيلو مترهلك جرياندن صكره ، (قلار الف) اسميله (ونر) كولنه منصب اولور .

فنا { (ميرزا عبدالله) هندستان مشاهير شعراسندن اولوب ، عالمكيرك زماننده ياشامشدر . شوبيت اونكدر :

درتمنای جفای خويش‌كشتن صيدرا
اختراع مهربانيهای صياد من است

فنار { (Fanar, Phanari) تساليا ده ترحاله سنجاغنك قارديچه قضاسنده وقارديچه‌نك ٩ كيلو متره غرب شماليسنده اوله‌رق آغرافه طاغنك اتكنده وصوبی كوستمه دوكيلن بطاقلق براووه‌نك كنارنده‌وغلوسدن ترحاله‌يه كيدن دميريول خطی‌اوزرنده واقع كوچك برقصبه اولوب ، ١٧٠٥ اهاليسی واردر. پك اسكی برقصبه اولوب ، اسم قديمی (ايثومه) در ، وبواسمله اوميروسك (ايليادہ) منظومه‌سنده مذكوردر . تساليه‌ده‌كی يكيشهره‌ده ، آناطوليده‌كی يكيشهردن فرق ايچون ، بوقصبه‌نك اسمنه برطرز سقيمده اضافتله (يكيشهر فنار) دينلمك عادت اولمشدر .

فنار { (Fanar, Phanari) استانبولده كاغد خانه خليجنك غرب جنوبی ساحلنده بر بيوك محله اولوب ، روم پطريقخانه‌سنك اوراده بولنمسی مناسبتيله ، وقتيله شهرك روم كبارلرينك مسكنی ايدی . اوتهدن بری بابعالی ترجمانلغی ومملكتين ووپوودهلغی كبی مأموريتلر ده قوللانلمش وكنديلرينه‌مخصوص برطرز ورووشله‌تميز ايتمش‌اولان اسكی روم كبراسی‌ده بومناسبتله (فناريوت) يعنی فنارلی دينمكله شهرت بولمشلردر . بوصوك زمانلرده جماعت‌مذكوره‌نك اكثر كبراسی بك‌اوغلنه‌وآطه‌لره وشهرك ديكر طرفلرينه نقل خانه ايتمكله ، فنار تدنی ايتمش ؛ وآرتق فناريوتلر قالمامشدر .

فنار باغچه‌سی { (Phanaraki) پايتخت دولت عثمانيه‌ده قاضی كوينك جنوبنده‌وموده برونك‌قارشيسنده اوله‌رق قلامش‌قوينك جنوبی ساحلنده منظره‌سی پك دلكش بر مسيره اولوب ، قره‌يه طار بر برزخله مربوط كوچك بر شبه جزيره صورتنده اولديغی حالده ، جسيم آغاجلرله مستوردر . سفائن ايچون برفنار واردر . حيدر پاشادن بدأ ايدن دمير يول خطنك بر قيصه شعبه‌سی بوتفرجگاهه منتهی اولوب ، جمعه وپازار كونلری برقاچ قطار ايشلر .

فناری { (شمس‌الدين محمد بن حمزه) اعاظم علماء عثمانيه‌دن اولوب ، دولت عثمانيه‌ده الك اول شيخ‌الاسلام اولان ذاتدر . ٧٥١ تاريخنده فنار تسميه اولنان برقريه‌ده دنيايه كلوب ، مولانا علاءالدين اسود وشيخ جمال‌الدين آقسرايی‌ايله سائر علمای عصرندن اخذ علوم ايتدكدن صكره ، اكمال تحصيل ايچون جانب مصره عزيمتله ، شيخ كمال الدين‌دن مولانا احمدی وحاجی پاشا ايله برلكده تلمذ ايتمش ؛ وعلوم شرعيه ايله هيأت ورياضيات وسائر علوم‌عقليه ونقليه‌ده يدطولی قزاندقدن صكره ، جانب رومه عودتله ، يلديرم سلطان بايزيد خان وچلبی سلطان محمد خان زمانلرنده بروسه‌ده تدريسله مشغول اولوب ، برچوق طلبه يتيشديرمش ؛ وصيت وشهرتی آفاق كير اولوب ، سلاطين وكبرا عندنده حرمت واعتباره نائل اولمش ؛ وهرطرفدن خواهشكران علم‌وعرفان حلقهٔ تدريسنه شتاب‌ايتمكه باشلامشلردی . ٨٢٢ تاريخنده اداى حج ايچون‌جانب حجازه‌عزيمت ايدوب ، عودتنده مصردن كچركن ، ملك مؤيد طرفندن قاهره‌ده آليقونه‌رق ، برمدت‌اوراده تدريسله مشغول اولمش ؛ وبعده چلبی سلطان محمدخان جانبندن

وقوع بولان التماس اوزرینه ، بوطرفه عودتله ، ٨٢٨ ده سلطان مراد خان ثانی جانبندن بروسه‌ده قاضی ومفتیٔ انام اولمش؛ وآلتی سنه امور شرعیه‌یی کمال عدل وحقانیتله اداره ایده‌رك ، مهام امور دولتده دخی کندیسیله استشاره، ورأیندن استفاده اولنمش ایدی. برآره‌لق کوزلرینه عمی طاری اولمش ایکن، بعده شفایاب اولمسیله، مقام شکرانده ٨٣٣ تاریخنده شام طریقیله ثانیاً جانب حجازه عزیمتله، ادای حجدن صکره عودت ایدوب، ٨٣٤ ده ارتحال ایتمشدر. بروسه‌ده برجامع شریفله برمدرسه بنا ایدوب، جامع مذکورك خطیره‌سنده مدفوندر. وفاتنده بك چوق اموال ونقود واون بیك جلدی متجاوز کتب نفیسه ترك ایتمشیدی. فنهده «حصول البدایع فی اصول الشرایع» عنوانیله بیوك براثری ، سورهٔ فاتحه‌یه تفسیری، بوزعلمه متعلق مسائلدن باحث «انموذج العلوم» عنوانلی بررساله‌سی ومتون مشهوره‌یه شرح وحاشیه‌لری وتعلیقاتی وارایسه‌ده ، تدریس وقضا وافتا اموریله اشتغالی بونلردن چوغنك تبییضنه مساعده ایتمه‌مکله، اکثری مسوده حالنده قالمشدر . زهد وتقواسی وتصوفدن دخی بهره‌سی وارایدی. بعض اشعار عربیه‌سی ومنظوم آثاری ده واردر .

فناری { (علاء الدین علی بن یوسف بن شمس الدین) مشاهیر علماء عثمانیه‌دن اولوب، آنف الترجمه علامهٔ فنارینك تورونیدر . بوراده تحصیل ایتدکدن صکره، هراته واورادن بخارا وسمرقنده قدر کیده‌رك، اورالرك مشاهیر علماسندن اخذ واستفاده ایتمش؛ وسلطان محمد خان ثانینك اوائل سلطنتلرنده عودت ایدوب، ملا کورانینك دلالتیله التفات وانعام حضرت پادشاهی‌یه نائل اوله‌رق، بروسه‌ده مدرس وبعده قاضی ونهایت آناطولی قاضیعسکری اولمش؛ وسلطان بایزید خانك جلوسندن صکره روم ایلی قاضیعسکرلکنه ترفیع اولنمشدی . بعده اختیار تقاعد ایده‌رك، بروسه‌نك اوستنده طاغده انتخاب ایتدیکی برکوشهٔ انزوایه چکلمش ایدی؛ وسنه‌نك اوچ موسمنده وبعضاً قیز یاغنجه‌یه قدر اوراده تدریسله اشتغال ایدردی. علوم شرعیه وادبیه وریاضیه‌ده وهیئت وسائر فنونده وتصوفده ید طولی صاحبی اولوب، آنجق تألیفاتله چوق اشتغال ایتمه‌مش؛ ویالکز نحوده ابن حاجبك «کافیه» سنی شرح ایتمش، وعلم حسابده برکتاب یازمشدر . ٩٠٣ تاریخنده وفات ایتمشدر .

فناری زاده { [«محی الدین افندی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

فنائی { مشهور علی شیر نوائینك اشعار فارسیه‌سنده قوللاندیغی مخلصدر .

فنائی { ایران شعراسندن بش کشینك مخلصیدر :

برنجیسی (شیخ احمد) آذربیجانده‌کی خلخال قصبه‌سندن وشیخ ابو یزید خلخالی احفادندن اولوب، میر غیاث الدین منصور دشتکیٔ شیرازیدن تلمذ ایتمش ؛ وادای حجدن صکره ، قزوینده تدریسله مشغول بولنمشدر .

افتاده بپازلف سمن سای تواز چیست
دیوانه منم سلسله درپای تواز چیست

— ایکنجیسی (آقاشاه بیکی) شاه طهماسب ماضی رجالندن ایدی . شوبیت اونکدر :

خوش آن کزوعده‌ات خوش حال درمحنت سرای خود
نشینم منتظر ساعت بساعت سوی در بینم

— اوچنجیسی کشمیرلی اولوب ، شوبیت اونکدر :

درراه انتظار فنائی کریست خون
چندانکه یار آمد وازخون اوکذشت

— دردنجیسی (محمد یحیی) نیشاپورلی اولوب ، ٨٥٣ تاریخنده وفات ایتمشدر . « شبستان خیال » عنوانیله برمنظومه‌سی واردر . بعض اشعارنده‌ده (خماری) و (اسراری) تخلص ایتمشدر . شوبیت اونکدر :

او تیغ زند بردل آتش زده ومن
درکریه که شمشیر وی ازآب نیفتد

— بشنجیسی (ملا علی اصغر) مشهدلی اولوب ، اکبر شاه زماننده هندستانه سیاحت ایتمشدی . شو بیت اونکدر :

بمیزان نظر حسن ترا باماه سنجیدم
میان این وآن فرق اززمین تاآسمان دیدم

— التنجیسی (کمال الدین حسین) یزدلی اولوب، سلطان حسین میرزا زماننده یاشامشدر . شوبیت اونکدر :

دستم نمیرسدکه درآرم بکردنت
دست من شکستهٔ مسکین بدامنست

— يدنجيسى (بابافنايى) ديمكله معروف اولوب ، سهواً (بابا ففانى) ماده‌سنده ذكر اولنمشدر . [اورايه مراجعت .]

فنتون { (Fenton) انكلتره‌نك (استا- فورد) قونتلغنده برقصبه اولوب ، ١٠٣٠٠ اهاليسى وچينى وپورسلن فابريقه‌لرى واردر . — بواسمله ممالك مجتمعه‌نك ميشيقان جمهو- ريتنده دخى بر قصبه اولوب ، سنوى تقريباً اون بيك فرانق قيمتنده ياغى اخراجاتيله مشهوردر .

فندق زاده { (ابراهيم افندى) عثمانلى مشاهير خطاطيننددن اولوب ، ١١٦٥ تاريخنده وفات ايتمشدر .

فندقلى { استانبولك بوغاز ايچنده وروم ايلى ساحلنده بر محله‌سى اولوب ، طوپخانه ايله قباطاش آره‌سنده واقعدر .

فنريفه { (Fenrife) مداغشقار جزيرهٔ كبيره‌سنك ساحل شرقيسنده و (فولپو آنته) نك ٤٠ كيلو متره شمالنده برقصبه واسكله اولوب ، جوارلرينك پرنج محصولاتى پك چوق وپك ايى اولديغندن ، هرنه قدر ليمانى صاغلام دكل ايسه‌ده ، اسكله‌سى ايشلكدر .

فنس { (Fens) انكلتره‌ده قامبريج ، هونتينغتوون ولينقولن قونتلقلرينك برر قسمندن عبارت واسع بربطاقلق اولوب ، مسا- حهٔ سطحيه‌سى ٣٠٠٠ مربع كيلو متره‌در . بوير فلمنك اراضيسنه مشابه آلچق بريراولوب ، برچوق جدوللرله قورودلمش ؛ وآره‌لرنده سيرسفائن يوللرى آچلمشدر .

فنسجان { فارس خطه‌سنده برقصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور .

فنكه { قونيه ولايتنك تكه سنجاغنده المالى قضاسنه ملحق بر ناحيه‌نك مركزى بركوچك قصبه واسكله اولوب ، المالينك ٦٥ كيلو متره جنوب شرقيسنده واقع وقصبهٔ مذ- كوره‌يه برشوسه ايله مربوطدر . اسمنه باقيليرسه ، اسكى فنيكه‌ليلردن قالمه قديم برقصبه اولمق اقتضا ايدر . — ناحيه‌سى ١١ قريه‌يى حاويدر .

فنلون { (Fénelon) فرانسه‌نك اعاظم ادباسندن اولوب ، زادكاندن بيوك بر خاندانه منسوب اولديغى حالده ، كرسى قربنده خاندانه منسوب قوناقده ١٦٥١ تاريخنده طوغمش ؛ وتا صباوتندن طريق رهبانه سلوك ايله ، ١٥ ياشنده ايكن كرسئ وعظه چيقمش ايدى . پارس باش پسقپوسى طرفندن برقيز مناسترينه معلم تعيين اولنه‌رق ، بومناسبتله الك مشهور آثارندن اولان « تربيهٔ بنات » كتابنى يازمش ؛ ومشهور (بوسوئه) نك توصيه‌سى اوزرينه اون دردنجى لويى طرفندن اوغلى بورغونيه دوقه‌سنك مربيلكنه تعيين اولنه‌رق ، بوپرنسه علوم وادبياتى اوكرتمكله برابر ، فوق العاده برتربيه وحسن اخلاق درسى ونمونه‌سنى ويرمش ؛ وبونك تربيه- سيچون صورت مخصوصه‌ده برقاچ كتاب وعلى الخصوص مشهور « سركذشت تلماق » ى يازمش ؛ وبونى كيزلى طوتوب نشر ايتمه‌مكه قرار ويرمش ايكن ، خدمتجيسى مسوداتى چاله‌رق ، خبرسز نشر ايتمكله ، قرال بوكتابى اوقوينجه ، بعض احوال مخصوصه‌سنك تنقيد اولنديغنه ذاهب اوله‌رق ، فنلونى توجهندن دوشورمش ؛ وبونك اوزرينه صاحب ترجمه پرنسه ويرديكى تربيه‌يه مكافاةً استحصال ايتمش اولديغى (قامبره) پسقپوسلغنه چكيله‌رك ، بقيهٔ عمرينى دائرهٔ روحانيه‌سى خلقنك رفاه وسعادتنه خدمت ، وهروجهله معاونتلرينه شتاب ايتمك يولنه صرف ايتمش ؛ و ١٧١٥ تاريخنده ٦٤ ياشنده وفات ايتمشدر . ذكر اولنان ايكى كتابدن بشقه اخلاق وادبياته دائر بر خيلى تأ- ليفات حكيمانه‌سى اولوب ، متعدد جلدلر اوزره نشر اولنمشدر . « سركذشت تلماق » ى مرحوم يوسف كامل پاشا طرفندن تكلفلى صورتده واحمد وفيق پاشا مرحوم طرفندن دخى ساده برطرز افاده ايله ترجمه اولنديغى كبى ، عربى‌يه وآوروپا لسانلرينك كافه‌سنده‌ده ترجمه اولنمشدر . فنلونك طرز انشا وافا- ده‌سى پك مقبول ومستحسندر .

فنى { شعرادن اولوب ، خوتين محافظى بولنمش اولان احمد عزت پاشانك اوغليدر . پدرينك وفاتندن صكره سراى همايونه آلنه‌رق ، بالآخره خزينهٔ همايون كتبه‌سى سلكنه كچمش ، ونهايت سلطان مصطفى خان رابعك سركاتبى اولمش ايدى . ١٢٢٣ تاريخنده پادشاه مشاراليه وقعه‌سنده اجل قضايه اوغرامشدر . شو مقطع اونكدر :

نكاه التفات ايله كرم قيل پايمال ايتمه
سكا افتاده‌در بونجه زمان فنئ افتاده

فنیکس { (Phœnix) اسکی مصریلر عندنده بر طیر موهوم اولوب، قره‌قوش بیوکلکنده تصویر ایدرلر، وحقنده برطاقم غریب اعتقاداتده بولنورلردی. آثار قدیمهٔ مصریه‌ده دائما رسم وهیکلنه تصادف اولنور.

فنیکس جزایری { (Archipel Phœnix) بحر محیط کبیرك پولنیسیا قسمنده ٥° عرض جنوبی ایله ١° عرض شمالی و ١٧٣° ایله ١٧٩° طول غربی آره‌لرنده بر جزایر مجتمعه هیئتی اولوب، سکزاون جزیره‌دن مرکبدر. مساحهٔ سطحیه‌لری ٤٢ مربع کیلومتره اولوب، اکثر اك بیوکلری اولان (اندربوری) آطه‌سنده ٥٩ اهالی واردر. هوالری پك رطوبتلی اولوب، هرموسمده کلیتلی یاغمور یاغار. نباتات وحیواناتی پك آزدر. ایچلرنده بولنان بعض ابنیه آثاری وقتیله اولدقجه حضریته نائل برقومله مسکون بولنمش اولدقلرینه دلالت ایدیور.

فنیکه { (Phœnicie, Phœnicia) ازمنهٔ قدیمه‌ده شام ساحلنده بیوك بر خطه اولوب، شمدیکی بیروت ولایتنك قسم اعظمیله جبل لبنان متصرفلغی اراضیسندن عبارت ایدی. شمالاً طرطوسك برآز اوست طرفندن یعنی شمدیکی لاذقیه سنجاغی حدود جنوبیه‌سندن باشلایه‌رق، حیفایه وبلکه قیساریه‌یه یعنی عکا سنجاغنك حدود جنوبیه‌سنه قدر یعنی ٣٢° ٣٠′ ایله ٣٥° عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولوردی. غربدن شرقه اکی ایسه پك آز اولوب، صوردن یوقاری اولان قسم شمالیسی جبل لبنانك صرتنه قدر اوزانیردی؛ وقسم جنوبیسی ایسه همان ساحلدن عبارت ایدی. اك بیوك شهرلری تیر (یعنی صور) وصیدون (یعنی صیدا) اولوب، ایکنجی درجه‌ده بیروت، عکا، طرابلس، طرطوس، جبیل وسائره ایدی. فنیکه‌لیلر امم سامیه‌دن بر امت اولوب، کمیجیلکده وتجارتده فوق‌العاده مهارتلری وار ایدی. ساحللری چوق اونغله، متعدد لیمانلر یاپه‌رق، وجبل لبنانك اورمانلرنده کمی انشاسنه الویریشلی اشجار زیاده اولمغله، کلیتلی سفاین اعمال ایده‌رك، بحر سفیدك هرطرفنه ایشلمه‌کدن بشقه، بحر محیط آطلاسی‌یه دخی چیقه‌رق، تا انکلتره واسقاندیناویه‌یه قدر کیدر، وآفریقانك سواحل غربیه‌سنی تعقیب ایده‌رك، بیوك بر تجارت ایدرلردی حتی امید برونی طولاشه‌رق بحر احمردن عودت ایتدکاری ده مرویدر. آق دکیزك هرطرفنده وعلی‌الخصوص آطه‌لرده وافریقیه ومغرب ایله اسپانیه سواحلنده بیوك مهجرلر وتجارتخانه‌لر تأسیس ایده‌رك طول مدت بتون بحر سفیدی تحت حکملرنده طوتمشلردر. بومهجرلرینك اك بیوکی اولان قارتاج، که افریقیه یعنی تونس جهتنده ایدی، اصل فنیکه‌لیلردن دها قوتلی اولوب، حتی بونلرك قوتی زائل اولدقدن صکره دخی قرتاجلیلر بر خیلی وقت دها بقا بولمش؛ وروما‌لیلره برچوق وقت قارشی طوروب، نهایت بونلر طرفندن امحا اولنمشلردر.

فنیکه‌لیلر اویانیق واولدقجه مدنی اولوب، مصرله وبراً بابلیلر وایرانیلر وسائر امم شرقیه ایله اختلاط ومناسباتده بولندقلرندن، تجارت ایچون کمیلریله کیتدکاری یرلره مدنیت کوتوررلردی. حاله اسکی یونانیلرك تمدن وترقیاتی صرف فنیکه‌لیلر سایه‌سنده حصول بولمشدر. فنیکه‌لیلر یونانه یناشدقلرنده یونانلیلر خط وقرائت وکتابت صنعتندن محروم نیم وحشی برقوم اولدقلری حالده، فنیکه‌لیلر بونلره کندی حروفلرینی ویره‌رك، لسانلرینی یازمغه وتجارت وکمیجیلکه آلیشدیرمش وسبب تمدنلری اولمشلردر. فنیکه‌لیلرك حرفلری حروف عبرانیه ایله براساسدن آیرلمش صاغدن صوله یازیلیر حروف متقطعه‌دن عبارت ایدی. یونانیلر دخی بونلری عیناً آلوب، برخیلی وقت اویله قوللاندقدن صکره، صولدن صاغه یازمغه باشلامشلردر. صنایعده دخی فنیکه‌لیلر پك ایلری اولوب، حاله ارغوانی قماشلر نسج وتلوینیله جام اعمالی کندیلرینه منحصر ایدی. جامك اعمالنی بونلر ایجاد ایتمش؛ وبرچوق وقت صورت اعمالنی سر طوتمشلردی. بعل اسمنده شمسدن کنایه برالهه وبرطاقم الههٔ سائرهٔ موهومه‌یه عبادت ایدوب، هرشهر وقصبه‌نك ده کندینه مخصوص معبودی وارایدی. بعلك هیکلی اوکنده انساندن قربان ایتمك واوفق چوجقلری یاقمق عادت وحشیانه‌سی ده دینلرینك مقتضیاتی جمله‌سندن ایدی.

فنیکه‌لیلر هیچ بروقت بردولت تشکیل ایده‌میوب،

هرشهر و قصبه‌نك كندينه مخصوص حكومت ويا حكمدارى وار ايدى . بو حكومتلرك الك قوتليلرى صور ايله صيدا اولوب ، نفوذ واقتدارده كاه برى وكاه ديكرى غلبه چالاردى . يونانيلرك وبسبتون آيرى بردولت تشكيل ايتمش اولان قارتاجليلرك بحر سفيده قوت ونفوذ وتجارتلرى آرتدقجه، فنيكه‌ليلرك كى تدنى وتنزله يوزطوتوب، اسكندرك خروجندن صكره نام‌لرى ايشيدلمز اولمشدر . وقتيله فنيكه‌يى دفعاتله مصرليلر وبعده آثوريلر ضبط ايتمشلرسه‌ده، بواستيلالر موقت‌اولوب، فنيكه‌ليلر صنعت وتجارتلرى سايه‌سنده پك چابق تلافئ مافات ايتمشلردى . كيخسرو بتون سوريه وآناطولى ومصرى ضبط ايتديكى صره‌ده فنيكه‌يى دخى ايران دولتنه الحاق ايتمش ايسه‌ده، فنيكه‌ليلر ايرانيلرك تحت اطاعتنده ايكن دخى بر درجه‌يه قدر مختاريت اداره‌يه نائل اولوب، تجارت بحريه‌لرينى محافظه ايتمشلردى . صور شهرى بيوك اسكندره پك‌عنيدانه مقاومت‌ايتديكندن، بو خونريز محاربه‌ده فنيكه خيلى خراب اولمش ؛ واسكندردن صكره سلفكيلرله بطالسه آره‌سنده لاينقطع وقوع بولان محاربه‌لر صره‌سنده فنيكه‌ليلر بسبتون محو ومضمحل اولمق يولنى طوتوب، هله روماليلرك النيه كچدكدن صكره بسبتون نام‌لرى قالمشدر . فتوحات اسلاميه صره‌سنده فنيكه نامنه اصلا تصادف اولنميوب ، اوراسى سواحل شام اسميله ياد اولنمقده‌در . اووقت اهاليسنك دخى شام خطه‌سنك سائر اهاليسندن فرق اولمديغى، يعنى لسانلرينى وموجوديت جنسيه‌لرينى دخى غائب ايتمش‌اولدقلرى آكلاشيلور. ابتدا سريانيلشوب بعده عربلشمش اولملرى وشمديكى مارونيلرله سائر اوجهت اهاليسنك فنيكه‌ليلرك نسلندن بولنملرى ملحوظدر . داتاً فنيكه لسانيله سريانى وعربى يعنى السنهٔ ساميه آره‌سنده‌كى فرق پك جزئى ومشابهت پك زياده اولديغندن ، بونلردن برينك ديكرينك لسانى قبول‌ايتمسى پك‌قولاى وحس اولنماز صورتده حاصل اولور .

فو { ياخود فوئه (Fo, Foé) چين شارعلرندن اولوب ، چينليلرك ظن واعتقادينه كوره ، ميلادعيسى (عم) دن بيك سنه قدر اول هندستانده بنارس ويا كشمير جهتنده ظهور ايله، براهما دينى تنسيق واصلاحه باشلايوب، كذب وسرقت وشرب خمرى وقتل‌نفوسى منع وطهارتى امر ايتمش ايدى. بونك وضع ايتديكى مذهب ميلاددن تقريباً ٢٠٠ سنه اول چينه‌ادخال اولنه‌رق، نشر اولنمغه باشلامش، وراهبلرى (بونز) تسميه اولنمشدر . بوشخصك (بودا) نك كنديسى اولمق احتمالى واردر .

فوآ { (Foix) فرانسه‌ده(آرياژه) ايالتنك مركزى برقصبه اولوب ، آرياژه نهرى اوزرنده وپارسك ٧٢٢ كيلومتره جنوبنده واقع اولديغى حالده، ٦٣٦٢ اهاليسى، داخلى‌مكتب اعداديسى، دارالمعلمينى، كتبخانه‌سى، زراعت‌وصنايع جمعيتى ودمير وباقير آوانى فابريقه‌لرى واردر . اسكى برقصبه اولوب، وقتيله بر قونتلغك مركزى ايدى .

فؤاد پاشا { (كچه‌جى‌زاده محمد —) صدارت عظمى مسندينه كچمش وزراء دولت عثمانيه‌دن اولوب، شاعر شهير كچه‌جى زاده عزت ملانك اوغليدر. ١٢٣٠ تاريخنده درسعادتده دنيايه كلوب، پدرينك حياتنده طريق علميه‌يه سلوك ايله، علوم عربيه وادبيات فارسيه‌يى تحصيلدن صكره، مكتب طبيهٔ شاهانه‌يه دخول ايله، علوم حكميه وطبيه ايله برابر فرانسز لسانى دخى اوكرنه‌رك ، جراح چيقمش ؛ ويوزباشيلك رتبه‌سيله مأموراً طرابلس غربه كيتمش ايدى . ١٢٥٣ تاريخنده درسعادته عودتنده، باب عالى ترجمه قلمنك ايشلرى تكثر ايتديكنه بناءً، لسان آشنا بعض مستعدان آرانديغى صره‌ده، مشار اليه دخى تبديل طريقله خواجكانلق رتبه‌سيله قلم مذكوره آلنمش؛ وكرك ادبيات شرقيه‌ده كرك فرانسز لساننده‌كى اقتدار ومهارتى حسبيله آز مدت ظرفنده قلم مذكورده مترجم اول اولمش، و١٢٥٦ تاريخنده شكيب‌افندى معيتنده لوندره سفارت سنيه‌سى سركتابتنه تعيين اولنه‌رق ، اورادن سفارتله اسپانيه وپورتكيز دولتلرى نزدينه عزيمت‌ايدوب، ١٢٦١ ده درسعادته عودتله، رتبهٔ ثانيه ايله ديوان همايون ترجمانلغى مأموريت مهمه‌سنه نصب اولنمش ؛ و١٢٦٣ ده رتبهٔ اولى صنف اوليله آمدئ ديوان همايون اولوب، ١٢٦٥ ده مأموريت مخصوصه ايله افلاق وبغدانه

عزيمت ايدەرك ، تسويهٔ مصلحتـه موفق اولمسی اوزرينه، بيوك ايلچيلكله پترسبورغه اعزام بيورلمش؛ و١٢٦٦ ده درسعادته جلبله ، رتبهٔ بالا ايله صدارتعظمی مستشارلغنه تعيين اولنمش؛ و١٢٦٨ ده مأموريت مخصوصه ايله جانب مصره عزيمت ايدەرك، عودتنده خارجيه ناظری اولمش؛ وايرتسی سنه، روسيه مسئلەسی مبدأنده روسيه سفيری منجيقوفك واقع معاملەسی اوزرينه، استعفا ايدوب، اوصرەده يانيه ويكيشهر جهتلرنده ظهور ايدن يونان اشقياسنك تنكيلی مأموريتيله اوطرفه عزيمت ايتمش؛ وعودتنده ١٢٧١ ده مجدداً تشكيل اولنان مجلس عالیٔ تنظيمات اعضالغنه نصب اولنەرق، بعض يكی قوانين ونظامات واصلاحاتك تنظيم وقبولنـه ياردمی اولمغله ، سنهٔ مذكورەده رتبهٔ وزارتله ثانيـاً خارجيه نظـارتنه ومجلس عالیٔ مذكور رياستنه تعيين اولنمش؛ ومتعاقباً رياست مذكورەدن و١٢٧٣ ده خارجيه نظارتندن انفكاكی وقوع بولمغله ، مجالس عاليەيه مأمور اولمش ايدی . ١٢٧٤ ده ثانياً مجلس تنـظيمات رياسـتنه ومتعاقباً ثالثاً خارجيه نظارتنـه تعيين بيوريلەرق ، نظارت مشار اليها عهدەسنده اولديغی حالده، پارس معاهدەسی مكالماتنه مأمور اولمش ايدی. ١٢٧٦ ده شامده ظهور ايدن وقعـهٔ مؤلمه اوزرينـه ، ينه خارجيـه نظـارتی عهدەسـنده اولديغی حالده ، مرخصيت فوق العاده ومأذونيت كامله ايله وصـفت عسكريه علاوەسيله اوطرفه عزيمت ايدوب ، اعادهٔ اسايشه موفق اولمشدی . جلوس سلطان عبدالعزيز خانيدن صكره ١٢٧٨ ده مجلس احكام عدليه رياستنه ومتعاقباً رابعاً خارجيه نظارتنه تعيين اولنمش؛ وينه اوسنه مهر صدارت عهدهٔ استحقاقنه تفويض بيورلمش ايدی . اون درت آيه قريب مدت امور دولتی اداره ايتدكدن صكره ، ١٢٧٩ ده عزل، وثانياً مجلس احكام عدليه رياستنه نصب اولنەرق، ينه اوسنه سرعسكرلك مسندينه نصبله برابر، ياورا كرم عنوانی احراز ايتمش؛ ومتعاقباً ، سرعسكرلك وياور اكرملك عهدەسنده اولمق اوزره ثانياً صدراعظم اولوب، بودفعـه دخی اوچ سـنەيی متجاوز زمان امور دولتی اداره ايله ، خيلی اصلاحاته موفق اولدقدن صكره، ١٢٨٣ ده انفصال ايدەرك ، ساحلخانەسنده آرام ايتمكده ايكن، جنتمكان خاقان مغفور سلطان عبدالعزيز خان حضرتلرينك پارس سركيسـنی سير وتماشا مقصديله آوروپايه وقوع بولان سياحت همايونلرنده معيتلرنده بولنوب ، بو آرالق صحتی مختل اولمغله، لاجل التداوی اورادە قالوب، تبديل هوا ايچون (نيسه) شهرنده اقامت ايتمكده ايكن، ١٢٨٥ ده اورادە وفات ايتمكله، نعشی درسعادته نقل اولنەرق، كديك پاشاده اسكی قوناغی قارشيسنده بنا كردەسی اولان كوچك بر جامع شريفك يانندە تربهٔ مخصوصەسنه دفن اولنمشدر. ادبيات شرقيه وغربيەيه واقف، تركجه شعروانشايه مقتدر ، نكتەشناس وحاضرجواب بر ذات اولوب، فرانسزجەيی دخی پك كوزل سويلرايدی . وفاتنده ٥٥ ياشـنده اولديغی حالده ، مشاغل ذهنيەسـندن طولايی ، نابهنكام ضعف پيری‌يه دوچار اولمشدی. رشيد وعالی پاشالرله برابر عثمانلی ديپلوماتلرينك الك بيوكلريدر . جودت پاشـا مرحومله مشتركاً ايلك دفعـه اولەرق « قواعد عثمانيه » عنوانيله لسـانمزك بر صرف كتابنی ترتيب ونشر ايتمشدر ، كه شمدی‌يه قدر بونك دها ايیسی نشر اولنمدی دينسه جائزدر.

فوتونه (Fotouna) بحر محيط معتـدلك قسم جنوبيسـنده واليس جزاير مجتمعەسـنك جنوبنـده اولەرق ١٤° ١٠′ عرض جنوبيده برطاقم آطەلر اولوب ، اراضيلری بركانی وطاغلق وكوچك قوی وليمانلری چوقدر. بو آطەلرك اهـاليسی لسـانجه و سيماجه يكی زلاندەنك مائوری جنسيتنه منسوبدر .

فوتونه (Fotouna, Fotuna) بحرمحيط معتدلك قسم جنوبيسنده واقع هبريده جزايرندن برآطه اولوب ، (اروماننو) آطەسنك جنوب غربيسنده ١٩° ٣١′ ٢٠″ عرض جنوبی ايله ١٦٧° ٥١′ ٤″ طول شرقيـده واقعـدر . قربندەكی (آلوفی) آطەسيله برابر مساحهٔ سطحيەسی ٥٥ مربع كيلومتره اولوب ، ٢٥٠٠ اهـاليسی واردر . بونلر پولينسيا جنسيتنه منسوبدرلر . بو جزيره مشهور قپودان قوق طرفندن كشف اولنمشدر.

فوتەتورو (Fouta-Toro) آفريقـای غربيده سنغال ايرماغنك صول يعنی جنوبی ساحلنده واسعجه بر ير اولوب، ساحل قربنده (والو) حدودندن (بوندو) مملكتنه قدر ممتد اولور . بويی ٣٥٠ كيلومتره قـدر اولوب ،

تقريباً ٣٠٠٠٠ اهالى ايله مسكوندر . قوم حاكم (فولا) لر اولوب ، بونلردن عبدالقادر اسمنده برذات يقين زمانلرده اهالئ اصليه سى اولان زنجيلرى دين اسلامه ادخال ايله ، برحكومت اسلاميه تشكيل اتمشدر . رؤسادن منتخب برامام واسطه سيله اداره اولنور . اهالى فولالرله يرلى زنجيلردن متولد و ملز اولوب ، آوروپاليلرجه « ايكى رنكلى » معناسيله (توقولور) اسميله معروفدرلر . نهر كنارلرنده وسائر طرفلرده برقاچ تجارتكاه قصبه لرى واردر . قرق سنه اولره كلنجه يه قدر فرانسه نك سنغامبيا مهجرى واليسى ، فوته توروده اجراى تجارته مأذون اولمق ايچون ، امامنه جزيه اعطاسنه مجبور ايكن ، بعده بونى قالديروب ، شمديكى حالده فرانسه دولتى مملكتده ادعاى حاكميت اتمكده ايسه ده ، حقيقتده هيچ بر حكمى يوقدر .

فوته جالون { (Fouta-Djalon) آفريقاى غربيده فرانسه يه تابع « جنوب انهارى » ساحلنك ايچ طرفنده مرتفع وواسع بريرر اولوب ، نيجر ، سنغال ، غامبى كبى آفريقاى غربينك الك بيوك انهارى اورادن نبعان ايدر . قسم شماليسنده غرباً پورتكيز دولتنك النده و « پورتكيز كينه سى » دينلن ساحل ايله همحدوددر . ١٠° ايله ١٢° ٣٠′ عرض شمالى آره لرنده ممتد اولور . قوم حاكم فولالر اولوب ، اهالى بونلرله يرلى زنجيلردن مركب اولدقلرى حالده ، آفريقاى غربينك الك مستعد اهاليسيدر . جمله سى دين اسلامله متدين اولوب ، (الامام) عنوانيله بر رئيسلرى واردر ، كه مملكتك جهت جنوبيه سنده واقع (تمبو) قصبه سنده اقامت ايدر . لابه وفوقومبه قصبه لرى ايكنجى درجه ده در . اراضيسى پك منبت ومحصولدار اولوب ، كليتلى پاموق حاصل اولور ، وجسيم پورتقال آغاجلرى واردر . دمير وآلتون معدنلرى چوق اولوب ، اهالى سيللرك سوروكلديكى آلتون ريزه لرينى طوپلارلر . يوكدن بعض قبا منسوجاتله پاموقدن بز واحتياجلرينه كوره مختلف آلات و اوانى اعمالنه مقتدر اولوب ، تمبكتو و سودان وسطى يه قدر دخى كيره رك ، تجارت ايدرلر . بوندن بر بچق عصر اول فولالر بو مملكتده دين اسلامى ادخال ونشر ايده رك ، ١٢٠٠ تاريخلرنده سيدى ابراهيم اسمنده برذات شمديكى حكومتى تأسيس اتمشدر .

فوتيوس { (Photius) بيزانس مشاهير محررينندن اولوب ، سفارتله ايرانه عزيمت وعودتندن صكره ، ايمپراطور ميخالك باش كاتبى ايكن ، ٨٥٧ تاريخ ميلاديسنده ، طريق رهبانه منسوب اولمديغى حالده ، يكدن قسطنطينيه روم پطريقلكنه نصب اولنمش ؛ وبعض تشبثات فوق العاده سندن طولايى پاپا برنجى نيقولا طرفندن عقد اولنان برمجلس روحانينك قراريله لعنتلمه اولنمش ؛ وبوكا قارشى كنديسى دخى برمجلس روحانى عقديله پاپانك تلعيننه قرار ويرديرمش ؛ و او وقتدن برى قتوليكلرله اورتودوقسلرك آره سى آچلمشدر . ايمپراطور ماكدونيه لى واسيل فوتيوسك سلفنى پطريقلكه اعاده اتمش ايسه ده ، بونك وفاتنده فوتيوس ثانياً پطريق نصب اولنه رق ، اسكى حركاتى تكرار اتمه مك شرطيله پاپا طرفندن دخى تصديق اولنمش ايسه ده ، سوزنده طورمديغيچون ، يكيدن تلعين اولنوب ، نهايت فيلسوف ليون طرفندن عزل وآناطولى يه نفى اولنه رق ، ٨٩١ تاريخنده بر مناسترده وفات اتمشدر . علم و مطالعه سى زياده اولوب ، مذهبه متعلق اولان تأليفات عديده سندن بشقه ، يونان قديم مؤلفلرينك آثارندن برطاقم فقره لرى حاوى (ميريوبيبلون) اسميله برمجموعه سى واردر ، كه آثار مذكوره نك متنلرى نابود اولديغندن ، موجود اولان بوفقره لر مراقليلرى عندنده پك قيمتداردر .

فوجتين { آيدين ولايتنك ازمير سنجاغنده وازمير كورفزى مدخلنك ساحل شماليسنده برقضا اولوب ، فوچه ايله يكيجه فوچه يى (ويا فوچهٔ عتيق ايله فوچهٔ جديدى) حاوى اولديغيچون ، بواسمله تسميه اولنمشدر . قضا اراضيسى برشبه جزيره حالنده اولوب ، شرقاً منمن قضاسيله وسائر جهات ثلثه دن دكيزله يعنى شمالاً چاندارلى كورفزيله ، غرباً آطه لر دكيزيله ، جنوباً دخى ازمير كورفزيله محاطدر . اراضيسى عارضه ليدر . كديز چاينك بر قولى قضانك جنوب شرقى قسمنى شق ايده رك ، ازمير كورفزينه دوكيلور . يكيجه فوچه

ناحیه‌سیله‌برابر ۱۵ قریه و ۲ قصبه‌یی حاوی‌اولوب، ۲۰۵۱٤ اهالیسی واردر .

فوجه { (Foggia) ایتالیانك قاپیتاناته خطه‌سنده‌وناپولینك ۱۹۷ کیلومتره شرق شمالیسنده همنامی اولان ایالتك مرکزی برشهر اولوب، ۳٤۱۸۰ اهالیسی، کتبخانه‌سی ، مکتب اعدادیسی وذخیره وحیوانات تجارتی واردر .

فوجی { (ملامقیم)ایران‌شعراسندن‌اولوب، نیشابورلیدر . هندستانه رحلتله، شاهجهانك مظهر التفاتی اولمش، وبرمدت بنکاله‌ده شاه مشارالیهك‌اوغلی شاه شجاعك‌معیتنده بولنمشدر. برخیلی وقت هندستانده قالدقدن صکره ، ۱۰٦۰ تاریخلرنده وطننه عودتله، اوراده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی واردر . شو بیت اونکدر :

جهانی مختصر خواهم که در وی
همین جای من و جای تو باشد

فوچه { (Fotcha) هرسکده موستارك ۷۵ کیلومتره شرقنده و درینه نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی و ۱۲ جامع شریفی واردر .

فوچه { (یاخود اسکی‌فوچه، فوچهٔ‌عتیق) آیدین ولایتنك ازمیر سنجاغنده وازمیرك ۵۰ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق‌ازمیر کورفزی مدخلنك ساحل شمالیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۶۰۰۰ قدر اهالیسی، کوزل‌لیمانی وخیلی تجارتی واردر . اسکی برقصبه اولوب ، اسم قدیمی (فوقایه Phokaïa) در. قضا داخلنده‌وشمال جهتنده ناحیه مرکزی اولان یکیجه فوچه بولنمغله، قفاسنه (فوجتین) دیرلر .

فوچه { (یکیجه ، فوچهٔ جدید) آیدین ولایتنك ازمیرسنجاغنه‌ملحق‌فوجتین قضاسنده واسکی فوچه‌نك شمالنده ناحیه مرکزی‌بر قصبه اولوب، ۵۱۰۰ اهالیسی‌واردر.— ناحیه‌سی نصبه ایله ٥ قریه‌دن مرکبدر .

فوچئو { (Fou-Tcheou) چینك شرق جنوبی جهتنده (سیهو) ایرماغنك صول کنارنده ومنصبندن ۳۲ کیلومتره یوقاریده ، ۵ ۲٦° عرض شمالی ایله ۱ ′ ۱۱۷° طول شرقیده (فوکان) ایالتنك مرکزی بیوك برشهر اولوب ، ۶۰۰۰۰۰ و برروایتده برملیون اهالیسی، چینن علومنه‌مخصوص مکاتبی، خیلی صنایعی ، ایپك‌وپاموق منسوجاتیله کاغدخانه‌لری ، ایشلك تجارتی ، کلیتلی چای‌اخراجاتی ، پك‌اوزون برکوپریسی‌واطرافنده جدوللرله سقی اولنور پك منبت اراضیسی واردر . اهالیسنك برقسمی نهرك اوزرنده کمیلرده‌ساکندر. بوشهرده بعض آوروپا تجاری دخی بولنیور. چینك شرق جهتنده دخی بو اسمله بر شهر واردر .

فورانی { (ابوالقسم عبدالرحمن بن‌محمدالمروزی) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب ، علوم شرعیه‌ده عصرینك فریدی ایدی . ففهی ابو بکر القفال الشاشیدن اخذ ایدوب ، کندیسندن دخی پك چوق ذوات اخذ و استفاده ایتمشلردر. «کتاب‌الابانة» عنوانیله‌مشهور برکتابله سائر بعض آثار جدیده‌سی واردر . ٤٦١ تاریخنده ۷۳ یاشلرنده مروده وفات ایتمشدر .

فورباخ { (Forbach) آلساس لورنده (میچ)ك ٦۲ کیلومتره شرق شمالیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٤۷۳٥ اهالیسی وجوارلرنده کلیتلی کومور معدنلری واردر. ۱۸۷۰ محاربه‌سنده‌فرانسزلرك ایلك مغلوبیتی‌بوراده وقوع بولمشدر .

فورباس { (Phorbas) اساطیریونانیه‌ده بو اسمله ایکی شخص موهوم واردر : بری آرغوس حکمدارینك اوغلی‌اولوب، کویا ردوس جزیره‌سنه مسلط اولان بر اژدرهایی قتل‌ایتمش؛ وبو اژدرها ایله برابرسمایه نقل‌اولنه‌رق بر برج تشکیل ایتمش. ـ دیکری پك‌زورلی وغدار برآدم‌اولوب، «دلف» معبدی‌طریقنده طوره‌رق، کلن کچنلری‌کندیسیله کولشمکه مجبور ایدر، ومغلوب ایتدکدن‌صکره، اشکنجه‌لرك انواعیله‌تلف‌ایلرمش. نهایت «آپولون» بر پهلوان قیافتنه کیروب ، بو غداری اتلاف ایتمش .

فورت { « Forth » اسقوچیه ده بر ایرماقدر، که « استرلینغ » ایالتنده نبعانله ، « لینلیتغو » ایله «فیفه» ایالتلری آره‌سنده جریان ایدرك ، همنامی اولان خلیجه منصب‌اولور. مجراسی ۲۳۰ کیلومتره طولنده‌در . (قلیده) نهریله برقنال واسطه‌سیله اختلاط ایدیور .

فورت (Fürth) باويره نك وسطى فرانقونيه ايالتنده و (آنسپاخ)ك ٣٨ كيلومتره شمال شرقيسنده قضا مركزى برشهر اولوب ، ٢٧ ٣٦٠ اهاليسى ، آينه ، يوك وايپك منسوجات ايله قيومجيلغه متعلق مواد وآلات رياضيه فابريقه‌لرى ويك ايشلك تجارتى واردر . اهاليسنك قسم اعظمى موسوى اولوب ، تجارت و صنايع بونلرك النده در ، و متعدد مكتبلرى يله خاوره‌لرى واردر . — ينه باويره‌نك يوقارى پالاتينات ايالتنده دخى بو اسمله برقصبه اولوب ، ٣٣٥٠ اهاليسى واردر .

فورتاونتوره (Fortaventure) اسپانيايه تابع قناريه آطه‌لرينك يعنى جزاير خالداتك شرق جهتنده بولنانلرندن برى اولوب ، (لانزاروته) آطه‌سنك جنوب غربيسنده واقعدر . شمالدن جنوبه بويى ١٠٠ واك كنيش يرنده اكى ٢٤ كيلومتره اولوب ، يانده‌كى (لوبوس) آطه‌سيله برلكده مساحهٔ سطحيه‌سى ١٧٢٠ مربع كيلومتره واهاليسى ١١ ٠٠٠ كشيدر . اراضيسى طاغلق و بركانى اولوب ، اك يوكسك يرى ٨٥٥ متره ارتفاعنده‌در . ياغمورى پك آز اولديغندن ، يالكز برمقدارى ايشلنوب ، اكثر اراضيسى خاليدر . باشليجه قصبه‌سى (پوئرتو ده قابراس) در .

فورتواينه (Fort-wayne) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه‌نك (ايند يانه) حكومتنده و (ايندياناپوليس) ك ١٨٠ كيلومتره شمال شرقيسنده و (اريه) كولنه دوكيلن (مومى) نهرينى تشكيل ايدن ايكى چايك نقطهٔ تلاقيسنده (آلنى) قونتلغنك مركزى بر قصبه اولوب ، ١٧ ٧٢٠ اهاليسى ، متعدد دمير يوللرى وجدول واسطه‌سيله (اوهيو) و (ميسيسيپى) انهاريله اختلاطى واردر .

فورتونه (Fortuna) اسپانيه ده (مورسيه) ايالتنك (سيزه) قضاسنده وسيزه‌نك ٢٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده بر قصبه اولوب ، ٥٥٠٠ اهاليسى و قربنده ايليجه‌لرى واردر .

فورتونه (Iles-Fortunées) [«خالدات» و«قناريه» ماده‌لرينه مراجعت .]

فورده فرانسه (Fort-de-France) يعنى «فرانسه قلعه‌سى» فرانسه‌يه تابع آنتيل جزايرندن (مارتينيق) جزيره‌سنك ساحل غربيسنده مركز حكومت اولان برقصبه اولوب ، ١٣ ٣٠٠ اهاليسى ، صاغلام ليمانى ، دونغماجه اهميتى و شكر فابريقه‌لريله خيلى اخراجاتى واردر . ايمپراطوريچه (ژوزفينه) نك محل ولادتى اولوب ، بر ميداننده هيكلى مركوزدر .

فورز (Forez) فرانسه‌نك اسكى بر خطه‌سى اولوب ، شمديكى لوآره ايالتيله يوقارى لوآره و (پوى‌دودوم) ايالتلرينك برر قسمندن عبارت ايدى . مركزى (اور) شهرى ايدى . برخيلى وقت قونتلق صورتنده اداره اولنمشدى . — بو خطه داخلنده بولنان بر صره طاغلرله قورودلمش كولدن عبارت براووه‌يه ولوآره ايرماغنك ١٢٦ كيلومتره طولنده اولان بر بيوك جدولنه دخى فورز طاغلرى ، اووه‌سى وقنالى نامى ويريلير .

فورست (Forst) پروسيه‌ده براندبورغ ايالتنك فرانقفورت سنجاغنه تابع (سوراوا) قضاسنده و مركز قضانك ٣٨ كيلومتره غرب شماليسنده اوله‌رق (اودر) ايرماغنه تابع (نايسه) چايى اوزرنده برقصبه اولوب ، ١٤ ١٣٠ اهاليسى ، بيوك بر حيوانات بازارى وچوخه ايله يوك ايپليك فابريقه‌لرى واردر .

فورست والتر — (W. Forst) اسويچره‌يه استقلالى قزاندير انلرك برى اولوب ، مشهور كويي‌يوم تلك قاينپدريدر . (اورى) ناحيه‌سنك (آلتورف) قصبه‌سى قربنده طوغوب ، ١٣١٧ تاريخنده وفات ايتمشدر .

فورستر ژان راينولد — (J. R. Forster) مشاهير سياحين وطبيعيوندن اولوب ، ١٧٢٩ ده پروسيه‌نك (ديرشاؤ) قصبه‌سنده طوغمش ؛ و بر مدت روسيه خدمتنده بولندقدن صكره ، انكلتره‌يه كچوب ، لسان تدريسيله اشتغاله باشلامش ؛ و ١٧٧٢ تاريخنده مشهور قپودان قوقك معيتنده تاريخ طبيعى‌يه متعلق تحقيقات

مأموریتله دور عالمه گیدوب ، ایده جکی تحقیقاته دائر برکونه نشریاتده بولنمامغه سوز ویرمش ایکن، سیاحتنامه سنی نشر ایتدیکندن ، انکلتره یی ترکه مجبور اولەرق ، پروسیه یه عودتله ، هالەده تاریخ طبیعی معلمی اولمش ؛ و ١٧٩٨ ده اورادە وفات ایتمشدر . مذکور سیاحتندەکی مشهودات وتحقیقات فنیەسنه و تاریخ طبیعی یه متعلق آلمان و انکلیز لسانلرنده برقاچ معتبر تألیفی واردر .

— بونك اوغلی (ژان ژورژ آدام فورستر) دخی قپودان قوقك سیاحتنده پدریله برابر بولنوب، مذکور سیاحتك تفصیلاتی انکلیزجه وآلمانجه نشر ایتمش ؛ وکرهٔ ارضك احوال طبیعیه ومعنویه سنه دائر ٦ جلد اوزره برکتاب یازمشدر. ١٧٩٤ ده پارسده وفات ایتمشدر .

فورستر { ژورژ — (G. Forster) انکلتره مشاهیر سیاحیندن اولوب، السنهٔ شرقیه یی مکمل صورتده اوکرندکدن صکره، بنکاله ایله ایران آره سنده طول مدت سیاحت ایلمش ؛ و ١٧٩٢ ده الهآباده وفات ایتمشدر . اساطیر هندیه یه دائر معتبر بر تألیفی واردر .

فورستنبرغ { (Fürstenberg) آلمانیه نك سوآبه خطه سنده وقتیله بر قونتلق وبعده پرنسلك اولوب، مرکزی همنامی اولان برقریه اولدیغی حالده ، دائره سی تقریباً ١٠٠ ٠٠٠ اهالی یی جامع ایدی . پرنسلرینك خاندانی الیوم موجود در .

فورستنوالده { (Fürstenwalde) پروسیه ده براندبورغ ایالتك فرانقفورت سنجاغنه تابع (لبوس) قضاسنده ولبوسك ٣٢ کیلومتره غرب جنوبیسنده اولەرق برلیندن فرانقفورته کیدن دمیر یول خطی اوزرنده برقصبه اولوب ، ٩٦٨٠ اهالیسی ، چوقه فابریقه لری وجوارلرنده کمور معدنلری واردر .

فورشامبولت { (Fourchambault) فرانسه نك (نیوره) ایالتنده و« نورس » ك ٧ کیلومتره شمال غربیسنده و (لوآره) نك ساحل یمیننده بر قصبه اولوب ، ٥٨٨٥ اهالیسی ، میاه معدنیه سی وجسیم دمیرخانه ودوکمخانه لری واردر. بوفابریقه لرده ٥٠٠٠ قدر عمله استخدام اولنەرق ، سنوی قرق ملیون کیلودن زیاده دمیر معمولاتی چیقار .

فورفار { (Forfar) اسقوچیه ده ادینبور-غك ٩٣ کیلومتره شمال شرقیسنده وبرچوق دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده همنامی اولان ایالتك مرکزی برقصبه اولوب، ١١ ٠٣٠ اهالیسی ، بز فابریقه لری وابنیه طاشلری واردر . قصبه قورودلمش اوچ کولك اورته سنده بولنوب، وقتیله بونلردن برینك کنارنده یالکز بر کوشك وار ایدی ، که ١٥٠٧ تاریخنده اوچنجی ملقولم ایلك دفعه اولەرق پارلمنتویی بو کوشکده جمع ایتمشدر.— فورفار ایالتی اسقوچیه نك شرق جهتنده وشمال دکیزی ساحلنده اولوب، مساحهٔ سطحیه سی ٢٣٠٦ مربع کیلومتره و اهالیسی ٢٥٧ ٥٧٠ کشیدر . شمال وغرب جهتلری طاغلق و ساحل طرفی دوز اولوب ، بر خیلی انهاری واردر . آلچق طرفلرنده بغدای حاصل اولور . ایالتك هرطرفنده وکویلرده دخی بزك انواعی نسج و اعمال اولنور .

فورقروا { (Fourcroy) فرانسه نك الك مشهور کیمیاکرلرندن اولوب، ١٧٥٥ ده پارسده طوغمش، و ١٨٠٩ ده وفات ایتمشدر . فن کیمیایه متعلق برخیلی کشفیاتی وبرچوق تألیفاتی اولدقدن ماعدا، بیوك ناپولیون زماننده برآره لق معارف مدیر عمومیسی بولنوب، برچوق مکتبلر کشاد ، نشر معارف ایچون بعض نظامات نافعه وضع وطب وحقوق مکتبلرینی اصلاح ایتمشدی . « فلسفهٔ کیمیویه » عنوانلی اثری مشهور اولوب، آوروپانك هان هرلسانه ترجمه اولنمشدر.

فورلی { (Forli) ایتالیانك (امیلیا) خطه سنده وروماناك ٢٧٠ کیلومتره شمال شرقیسنده همنامی اولان ایالتك مرکزی برشهر اولوب، ٣٨ ٤٨٠ اهالیسی واردر . — فورلی ایالتنك مساحهٔ سطحیه سی ١٨٦٢ مربع کیلومتره اولوب، ٢٣٤ ٠٠٠ اهالیسی واردر . ٣ قضایه منقسم اولوب، ٤٠ ناحیه یی شاملدر .

فورمنتره { (Formentera) اسپانیه نك (بالئار) جزایرندن (پیتیوزه) آطه لرینك الك کوچکی اولوب، ٣٨°٤٠′ عرض

شمالی ایله ٤٨ُ °٠ طول غربیده واقعدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٩٦ مربع کیلومتره اولوب ، ٢٠٠٠ قدر اهالیسی وخیلی مقدار بغدای محصولاتی واردر.

فورموز (Formoze) پاپالردن اولوب، ٨٩١ دن ٨٩٦ تاریخنه دك پاپالق ایتمش ؛ و قسطنطینیه پطریقی فوتیوسی‌تلعین ایدوب، اسپولته دوقه‌سی (لامبرت) ی آلمانیه ایمپراطورلغنه‌نصب، وبعده جرمانیه‌قرالی(آرنول)ی بونك یرینه تعیین ایتمش ایدی . آلتنجی (اتیان) بونك میتنی مزاردن اخراجله، بعدالمحاکمه باشنی جلاده کسدیره‌رك، بدنی (تیبر) نهرینه آتمشدر.

فورموزه (Formose) وچینجه (تای وان Thai-Wan) چینك شرق جنوبی ساحلی قارشیسنده و بحر چینیده بیوك بر جزیره اولوب ، ٢٢° ایله ٢٠ُ ٢٥° عرض شمالی و ٤٧ُ ١١٧° ایله ٤٢ُ ١١٩° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور . شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه طوغری بویی ٤٠٠ کیلومتره ووسطی اکی ١٠٠ ایله ١٢٠ کیلومتره آره‌سنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٨٨٠٣ مربع کیلومتره در . اهالیسی اوچ ملیوندن زیاده‌جه تخمین اولنیور . برسلسلهٔ جبال آطه‌نك بوینجه اوزانوب، ذروه‌لرنده برچوق برکانلری دخی واردر . بو سلسله‌نك الك یوکسك ذروه سی ٣٦٠٠ متره ارتفاعی اولان (سیلویا) طاغیدر . بوطاغلرك هرایکی طرفندن برطاقم انهار نبعان ایدوب، آطه‌نك سواحل‌شرقیه وغربیه‌سنه ایتزلر. مسافه‌نك آزلغی جهتیله بونلردن هیچ بری انهار عظیمه‌دن معدود دکلدر . ساحل بوینجه ایکی طرفدن آز چوق کنیش اووه‌لر ممتد اولوب ، بعده تدریجاً جبالك اتکلرینه چیقیلیر . الك مسکون یرلری اووه‌لری وآلچق یرلری اولوب، طاغلری اورمانلرله مستور و نیم وحشی بر جنس اهالی ایله مسکوندر . سواحل شرقیه سی هنوز تمامیله معلوم اولمیوب، سواحل غربیه‌سنده برخیلی لیمانلری وار ایسه‌ده، سیل‌حالنده اینوب پك چوق قوم وچامور ایندیرن انهاری بونلری کیتدکجه طولدیرمقده، وبوسایه‌ده ساحل کیتدکجه‌اوزانه‌رق، دکیزدن بر قزانمقده‌در .

هواسی خیلی صیجاق اولوب، میزان‌الحراره‌نك وسطی درجه‌سی ٢٠ در. تشرین‌اولدن‌مایسه قدر شمال شرقی ومایسدن تشرین اوله قدر جنوب غربی روزکاری اسر . جاپونیه سواحلندن کلن (قوروسیوو) آقندیسی هواسنی دائما رطوبتلی طوتمغله، علی‌الخصوص قسم‌شمالیسنده پك‌چوق‌یاغمور یاغار. قسم شمالیسنده قیشین، وقسم‌جنوبیسنده یازین یاغمور یاغار . اراضیسی پك منبت اولوب، کلیتلی پرنج، مصر، داری وسائر حبوباتله برجنس‌طاتلی پتاته حاصل اولور. قسم جنوبیسنده شکر قامشی وجهت شمالیه‌سنده کافور وهرطرفنده چای، بوبر، طارچین، توتون ، صبر و سائره یتیشیر . طاغلره چیقلدقجه نباتاتك انواعی وقوتی آرتوب، ممالك حاره ومعتدله‌یه‌مخصوص پك‌چوق‌اشجار بولنور. کوکورد وکمور معدنلریله طاش یاغی بولنیور . قیون وکچی وآت کبی حیوانلری وحتی چینده کلیتلی بولنان طوموزلر دخی پك آز اولوب، اهالی یوك وبینك حیوانی اوله‌رق اوکوزلری قوللانیرلر . حیوانات وحشیه‌دن میمونلرله کیکاری کیتدکجه چوغالمقده اولوب،سوری‌ایله کزرلر. جزیره‌نك ایچ‌طرفلرنده وطاغلرده ساکن اهالیسی‌وحشی برحالده یاشایوب، قبائل مختلفه‌یه منقسمدرلر . بونلرك ملایی عرقنه منسوب بولندقلری مظنوندر. سواحلده‌کیلر ایسه چینلیدر . چینلیلرله یرلیلر آره‌سنده (هاقه) دینیلیر ملز بر قوم‌بولنیور ،که چینلیلرك‌یرلی‌قادینلرله ازدواجندن‌متولددرلر. یرلیلر سواحله هیئتله‌ومسلح اوله‌رق اینوب ، چینلیلرله تجارت ایدرلرسه‌ده ، بونلره قارشی کین‌وخصومتلری پك بیوك اولوب، چینلیلر جزیره‌نك ایچ طرفلرینه صوقلمغه هیچ بر وقت‌جسارت ایده‌مزلر. محصولاتنك کثرتی‌مناسبتیله فورموزه جزیره‌سنده بیوك‌برتجارت اجرااولنوب، خیلی اخراجات وقوع بولور. آوروپا تجاری یالکز غرب جنوبی ساحلنده‌کی (تای وان) ایله (تاقو) وشمال شرقی ساحلنده‌کی (که‌لونغ) ایله(تان‌شوی) اسکله‌لرینه یناشوب، اجرای تجارت ایدرلر .

بو جزیره چینك (فوکیان) ایالتنه ملحق بر متصرفلق صورتنده اداره اولنه‌رق ، مرکز اداره‌سی (تای وان) شهریدر. جزیره ٦ قضایه منقسمدر . مرکزینك ١٢٠٠٠٠ و بر روایتده

٧٠٠٠٠ اهالیسی اولوب، اوندن صکره باشلیجه معموره‌لری: تام سوی، که‌لونغ، قاکی، جانغ هوآ، توك شام، مان کیا، بانفه وسائره‌در. طرق ومعابری پك کوتیدر .

بوجزیره‌نك چینلیلر وبرلیلر عنـدنده اسمی (تای‌وان) اولوب پورتکیزلیلر طرفندن (شکلی کوزل) معناسیله فورموزه تسمیه اولنمشدر . بوجزیره‌یه چینلیلر ١٤٣٠ تاریخ میلادیسنده کیدوب، اون آلتنجی قرن میلادیده پورتکیز بحریونی جزیره‌یی سیروزیارت ایتمشلر؛ واون یدنجی قرن میلادی اوائلنده جاپونیه‌لیلرله فلمنکلیلر سواحلنده بعض مهجرلر تأسیس ایلمشلردی . ١٦٦١ تاریخنده (قوقسینغه) اسمنده چینلی برقورصان فورموزه‌یی کاملاً ضبطله ٢٢ سنه تحت حکمنده طوتدقدن صکره، ١٦٨٣ ده چین دولتی فلمنکلیلرك دخی امدادیله جزیره‌یی تحت اداره‌سنه آلمشدر .

فورمونت { (Fourmont) فرانسه مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ١٦٨٣ ده (هربلی) ده طوغمش، و ١٧٤٥ ده پارسده وفات ایتمشدر . همان بتون آوروپا وآسیا لسانلرینه آشنا اولوب، ١٧١٥ ده فرانسه مکتبنده عربی معلمی اولمش، وآقادمیا اعضالغنه‌ده نصب اولنمش ایدی . چین لسانی دخی تحصیل ایدوب، یکرمی سنه‌لك سعینك ثمره‌سی اولملق اوزره، بولسانك صرف کتابنی نشر ایتمش؛ وبرلغت کتابنك ترتیبنه ده تشبث ایتمش ایسه‌ده، اکمالنه موفق اوله‌مامشدر .

— برادری (میشل فورمونت) دخی مستشرقیندن اولوب فرانسز مکتبنده سریانی وحبش لسانلرینی تدریس ایتمش؛ واون بشنجی لویی طرفندن شرقه اعزام اولنه‌رق، بعض خطوط قدیمه جمعنه موفق اولمشدر . ١٦٩٠ ده طوغوب، ١٧٤٦ ده وفات ایتمشدر .

فورمیا { (Formia) ایتالیانك (ترادی - لابوره) ایالتنده (غائته) قضاسنده وغائته‌نك ٧ کیلو متره شمال شرقیسنده اوله‌رق غائته کورفزینك ساحل شمالیسنده برقصبه اولوب، ٩١٥٠ اهالیسی وکوزل منظره‌سی واردر .

فورمیغاس { (Formigas) برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك (میناس جرائس) جمهوریتنده و(اوروپرتو) نك ٣٧٠ کیلو متره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی، دری، حیوانات وکهرجله اخراجاتی وجوارلرنده کلیتلی کهرجله ایله نسلی منقطع حیوانات قدیمه انقاضنی حاوی غریب مغاره‌لری واردر .

فورمیه { (Fourmies) فرانسه‌نك (نور) یعنی «شمال» ایالتنده (آوسنه) قضاسنك «ترلون» ناحیه‌سنده وترلونك ٩ کیلومتره جنوب غربیسنده برقصبه اولوب، ٨١٥٠ اهالیسی، دمیرمعدنی، دمیرخانه‌لری، اسکیدن بری موجود جام فابریقه‌سی، یوك وپاموق و ایپك ایپلیکخانه‌لری ومرمر یجقی خانه‌لری واردر .

فورن { (Furens) فرانسه‌نك (لوآره) ایالتنده (لوآره) ایرماغنه تابع برنهر اولوب، مجراسنك بویی آنجق قرق اللی کیلو متره ایسه‌ده، جسیم بندلرله صویی بریکدیریلوب، مجراسی اوزرنده اولان (سنت اتیان) شهری ایچنده وجوارنده پك چوق ماکینه‌لر چویرمسیله مشهوردر.

فورنس { (Fornes) انکلتره‌نك شمال غربی جهتنده و (لانقاستر) ایالتی داخلنده برکوچك خطه اولوب، صنایعنك ترقیاتیله وفابریقه‌لرینك کثرتیله مشهوردر .

فورنو { (Furneaux,) ونام دیکرله فلیندر (Flinders) آوسترالیانك منتهای جنوب شرقیسیله تاسمانیا آره‌سنده‌کی (باس) بوغازینك جنوب شرقی جهتنده برصره آطه‌لر اولوب، (فلیندر) و(قاب بارن) اسملریله ایکی بیوك، (قلارکه) اسمیله براوروتانجه وبرچوق کوچك آطه‌دن مرکبدر. بیوکلری طاغلق وآلچق یرلری قوملق اولوب، اك بویوك تپه‌لری ٧٦٠ متره‌یه قدر چیقار. اورمانلری آزدر . اك بیوکلری اولان (فلیندر) ك بویی ٧٥ واکی ١٦ کیلومتره‌در .

فورنه { (Furnes) بلجیقه‌نك غربی فلاندره ایالتنده و(بروژه) نك ٤٣ کیلو متره جنوب غربیسنده اوله‌رق ساحل ایله فرانسه حدودی قربنده وبرچوق جدوللرك اورته‌سنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٤٩٣٠ اهالیسی، دباغخانه‌لری، کتن منسوجات فابریقه‌سی وحیواناتله ساده باغ وحبوبات تجارتی واردر .

فوروم (Forum) روماشهرینك وسطنده بولنمش واسع برمیدان اولوب، ازمنهٔ قدیمه‌ده نطق ایرادینه مخصوص برکرسی‌ایله وبرچوق‌هیکللر، مسله‌لر، ستونلر وسائره ایله مزین ومصنع معابد وسائر ابنیه ایله محاط ایدی . قرون وسطاده صیغیر پازاری اتخاذ اولنمشدی . بیوك ناپولیون رومایی استیلا ایتدیکنده، بو میدانی تطهیر ایدوب، برچوق آثار عتیقه میدانه چیقارمش؛ واووقتدن بری تحریاتده دوام اولنمشدر .

فوروم (Forum) بو اسم «میدان» و «بازار» معناسیله دیکر اسامی‌یه مضاف اوله‌رق اسکی رومالیلرعندنده بروجه آتی برچوق معموره‌لرك اسامیسنی تشکیل ایدیور : فوروم آپپی اومبریاده، الیوم (سان دونزنو) . — فوروم آلینی، غالیا چیزالپینه‌ده، الیوم (فراره) . — فوروم بوپیلی، غالیاچیزالپینه‌ده، الیوم (فورلیمپوپولی) . — فوروم دیوغونتوروم، غالیاده، الیوم (قرما) . — فوروم سفوسیا ووروم، غالیانك‌لیونزه خطه‌سنده، الیوم (فور) . — فوروم سمپرونی، اومبریاده، الیوم (فوسومبرونه) . — فوروم غالوروم ، غالیاچیزالپینه‌ده مودنه قربنده، الیوم (سان‌دونینو) یاخود (قاستل فرانقو) . — فوروم قلودیی، آلپ سلسلهٔ جبالنده غالیا جهتنده ، الیوم (مونتیه‌آن تارانتز) . — فوروم قورنلیی، غالیا چیزالپینه‌ده ، الیوم (ایموله) . — فوروم‌لیوپی، غالیاچیزالپینه‌ده، الیوم (فورلی) . — فوروم نرونیس ، غالیانك ناربونزه خطه‌سنده، الیوم (لودوه) . — فوروم نوووم، غالیاچیزالپینه‌ده، الیوم (فورنو) . — فوروم وولفانی، قامپانیه‌ده ، الیوم (سولفاتاره) . — فوروم‌یولیی، وندیکده ، الیوم (چیویداله‌دی‌فریولی) وغالیانك ناربونزه خطه‌سنده، الیوم (فرژو) .

فورونئوس (Phoroneus) یونان‌قدیمك (آرغوس) شهرنده میلاد عیسادن ۱۹۰۰ سنه‌اول حکم‌سورمش برحکمدار اولوب، اسمنه نظراً مصردن اوروپایه هجرت ایتمش، وفراعنه‌دن بولنمش اولملیدر .

فوره (Fure) فرانسه‌نك (ایزره) ایالتنده وایزره ایرماغنه تابع برنهر اولوب، مجراسنك طولی آنجق ۴۰ کیلومتره اولدیغی حالده، بندلر یاردیمیله پك‌چوق ماکینه‌لرك تحریکنه یارار .

فوره‌نوآر وآلمانجه اشوارچوالد (Forêt-Noire, Schwarzwald) یعنی «قره اورمان» ، آلمانیه‌نك غرب‌جهتنده‌اورمانلرله مستور بر سلسلهٔ جبال اولوب، وورتمبرغ‌قراللغیله باده بیوك دوقه‌لغنده (رین) مجراسنه متوازیاً جنوبدن شماله اوزانیر . بویی ۲۶۰ واکی ۵۰ کیلومتره اولوب ، سنه‌ده سکز آی قار یاغمغله ، هواسی صوئوق وسرتدر. طونه ایرماغیله (رین) ایرماغنك برقاچ تابعی بو سلسله‌دن نبعان ایدیور . دمیر، باقیر، کومش وقورشون معدنلری واردر .

— وورتمبرغ قراللغنك برایالتی دخی بو اسمله مسمی اولوب ، بویی ۱۰۰ و اکی ۹۵ کیلومتره و اهالیسی ۴۵۵۰۰۰ کشیدر. مرکزی (روتلینکن) شهریدر .

فوری (مولانا احمد بن عبدالله) اونجی قرن هجری شعراسندن اولوب ، آرناؤد جنسیتنه منسوبدر. چوجق‌ایکن، خرستیان اولدیغی‌حالده، غزات الینه اسیر دوشوب، الدن اله صاتیله‌رق، استعداد طبیعیسیله تحصیل علم ایتمش ؛ وعالم معناده محی‌الدین عربی حضرتلری طرفندن کندیسنه تلقین دین اولنه‌رق، اهتدا ایلمش‌ایدی. بعده طریق‌علمی‌یه‌سلوکله، بعض مدرسه‌لرده مدرس اولمش؛ ومعیت سلطان سلیمانیده نخجوان سفرینه دخی کیتمش ایدی . نهایت شام مفتیسی اولوب ، ۹۷۸ ده اوراده وفات ایتمشدر . شعر و انشاسی وعلوم متداوله‌یه وقوفی اولوب ، « دررغرر » حاشیه‌سی وسائر کتب تدریسیه‌یه تعلیقاتی والسنهٔ ثلثهٔ اسلامیه‌ده کوزل اشعاری واردر . قانونی سلطان سلیمان خانك دیوانی جمع و ترتیب ایدن دخی بو ذاتدر . مرتب دیوانی واردر . شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

دنیادن مرده‌لری صاعقه عبور ایلدیلر
یاتدیلر آرقه‌لری اوزره حضور ایلدیلر

فوریه (Furies) اسکی یونان و روما اساطیرنده کنهکارلری تعذیبه‌موکل زعم اولونور برطاقم پریلر ایدی. بواسمك «پری» اسم فارسیسیله لفظاً و معناً مناسبتی درکاردر .

فوزارو { (Fusaro) ایتالیاده ناپولینك ١٩ كیلومتره غرب جنوبیسنده بر كوچك كولدر .

فوژادوسنت‌فوند { (Faujas de Saint-fond) علم الارضك مؤسسلرندن اولوب، ١٧٥٠ تاریخنده فرانسه‌نك مونتلیمار قصبه‌سنده طوغمش، و ١٨١٩ ده وفات ایتمشدر. برکانلره ومعادن وسائره‌یه متعلق بر خیلی کشفیاتی واردر .

فوژره { (Fougères) فرانسه‌نك (ایله مع ویلنه) ایالتنده و (رنه) نك ٤٨ کیلومتره‌شمال‌شرقیسنده قضامرکزی برقصبه‌اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی ، داخلی مکتب اعدادیسی ، غریب تفرجکاهلری، براسکی‌قلعه خرابه‌لری، یلکن بزی وشاپقه وفانیله فابریقه‌لری ودباغخانه‌لریله بویا خانه‌لری واردر .

فوژرول‌لکلیز { (Fougerolles-L'église) فرانسه‌نك یوقاری ساؤنه ایالتنده و(لوره) نك ٢٦ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، ٥٥٠٠ اهالیسی وکیراسو اخراجاتی واردر .

فوسانو { (Fossano) ایتالیا نك پیامونته خطه سنده و(قونی) نك ١٩ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق استوده قربنده برقصبه اولوب، ١٦٠٠٠ اهالیسی ، استحکاماتی وترسانه‌سی واردر .

فوست { (Fust) فن طباعتك ایجادی وقبولنه خدمت ایدن اوچ ذاتك بری اولوب، کوتمبرغ وشوفر ایله برلکده بوایشه چالیشمشدر . کندیسی زنکین برقویمجی اولوب ، ١٤٥٠ تاریخنده اصل طباعتك موجدی اولان کوتمبرغ ایله عقد شرکتله، ابتدا آغاجدن لوحه‌لر وبعده متحرك حرفلر حك‌ایده‌رك، محصول‌سعیلرینی میدانه وضع، یعنی بر انجیل طبع ایتمشلردی. بعده اصل‌موجد اولان کوتمبرغدن آیریله‌رق، شوفرایله عقد شرکت ، وبونی داماد ایتمش‌ایدی. بوایکنجی شرکت‌دخی زبور ودیکر بعض کتب نشر ایتمشدر. فوست ١٤٦٦ ده پارسه کیدوب ، ظن اولندیغنه کوره، اوراده وبادن وفات ایتمشدر .

فوسومبرونه { (Fossombrone) ایتالیانك وسطلرنده و (اورین) ك ١٣ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب ، ٨٥٠٠ اهالیسی و ایپك تجارتی واردر . اسکی برقصبه اولوب، میلاددن ٢٠٧ سنه اول قرتاجلی (آسدروبعل) بوراده مغلوب اولمشدی. اسم‌قدیمی « فوروم سمپرونی » در .

فوسیله { (Monts Faucilles) (فرانسه‌ده (ووسژ) سلسله‌سنه مربوط بر طاغ اولوب، قوس‌شکلنده شرقدن‌غربه اوزانه‌رق، موزه و موسل حوضه‌لرینی ساؤنه حوضه‌سندن آییریور .

فوسینیی { (Faucigny) ملغا ساردنیه قراللغنك بر ایالتی اولوب ، شمدیکی حالده یاریسی فرانسه نك یوقاری ساووآ ایالتنه ویاریسی ایتالیانك جنوه ایالتنه ملحقدر . بویی ٦٠ و اکی ٣١ کیلومتره‌اولوب، ١٠٠٠٠٠ اهالیسی وار ایدی. طاغلق بر یر اولوب، مرکزی (بونویله) ایدی . وقتیله بر بارونلق صورتنده اداره اولنوب، ١٢٣٣ ده جهازطریقیله(ساووآ) قونتلغنه الحاق اولنمش؛ و ١٨١٥ ده اسویچره‌نك بیطرفلغی امتیازینه اشتراك ایتمشدی . ١٨٦٠ ده اسویچره‌نك اعتراضاتیله برابر، قسم‌اعظمی فرانسه‌یه الحاق اولنمشدر .

فوسی‌یامه { (Foussi-Yama) جاپونك اك یوکسك طاغی اولوب ، نیپون جزیره‌سنك وسطلرنده واقعدر. سونمش بر برکان‌اولوب، ذروه‌سی ٣٧٥٠ متره ارتفاعنده‌در. اتکاری غایتله کوزل اولوب، ارتفاعه کوره‌مختلف نباتات طبقه‌لرینی حاویدر .

فوش { (Fauche) فرانسه مشاهیرمستشرقیندن‌اولوب،١٧٩٧ده‌طوغمش، و ١٨٩٦ ده وفات ایتمشدر . سانسکری لساننه آشنا اولوب، برنجی اوله‌رق « رامایانه » منظومهٔ مشهوره‌سنی ٩ جلدده و « مهابراته » منظومه‌سنك قسم اعظمنی ٧ جلدده ترجمه ونشر ایتمشدر .

فوشان { (Fou-Chan) چینك جنوب جهتنده واقع (قوآنغ تونغ) ایالتنده وقانتونك ٣٥ کیلومتره جنوب غربیسنده

بیوك برشهراولوب، تقریباً ۴۰۰۰۰۰ اهالیسی، ایپك وپاموق منسوجاتی، چینی معمولاتی وپك ایشلمك تجارتی واردر .

فوشنج { (وفارسی بوشنك) هراتدن ۱۰ فرسخلق مسافه‌ده اشجاروفواکهی چوق بر وادی درونده بر کوچك قصبه اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر. هرات شهرینه میوه وسبزه وسائره اورادن کلیرمش .

فوغاراش { (Fogarach) مجارستانك ترانسیلوانیه (یعنی اردل) خطه‌سنده و (قرونستاد) ك ۴۹ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (آلوته) نهری اوزرنده بر قصبه‌اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی، کوزل بر کوپریسی واسکی برقلعه‌سی واردر .

فوغو { (Fogo) آفریقانك ساحل غربیسی قارشیسنده پورتکیزه تابع « یشیل برون » جزایرندن بری اولوب، سانتیاغو آطه‌سنك غرب جهتنده واقعدر. محیط دائره‌سی ۶۰ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۴۴۲ مربع کیلومتره اولوب، ۱۱۰۰۰ اهالیسی واردر . الك ایی لیمانی اولان (نوساسنوره دالوز) ۱۴°۵۳′ عرض شمالی ایله ۲۶°۵۸′۵۷″ طول غربیده واقعدر . ۲۷۰۰ متره ارتفاعنده بر برکانی واردر، که اللی سنه اول آتشلر پوسکورور دی . هواسی غایتله صاغلام اولوب، هله سل رئه علتنه مبتلا اولانلره چوق ایی کلیر. آنجق قوراقلقلری صیقجه‌در . طوپراغی پك منبت اولوب ، توتون ومصر ایله آوروپانك بتون میوه وسبزه‌لری حاصل اولور . کوکورد، نشادور وسائر املاح ایله سونکر طاشی وسوزکی طاشی وسائره بولنور .

فوقاس { (Phocas) قسطنطنیه روم ایمپراطورلرندن اولوب، ۶۰۲ تاریخ میلادیسنده طونه‌نك شمالنده مقیم عسکر طرفندن ایمپراطورلغی اعلان اولنمش ایدی . بعض قوانین ونظامات ترجمه ایتدیرمشدی .

فوقس { (Fox) انکلتره‌نك الك بیوك خطیبلرندن و رجالندن اولوب، ۱۷۴۸ ده لوندره‌ده طوغمش، و ۱۸۰۶ ده وفات ایتمشدر. سربستی طرفنی التزام ایدوب، برقاچ دفعه خارجیه ناظری اولمش ؛ و (پیت) ك مسلکنه قارشی پارلمنتوده شدتلی مخالفتلرده بولنمشدی . علی‌الخصوص فرانسه جمهوریتی وآمریقانك استقلالی حقنده مخالف بر مسلك طوتوب ، شدتله التزام ومدافعه ایتمشدی .

فوقشانی { (Fokchani) رومانیه‌نك افلاق قسمنده وبکرشك ۱۳۰ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (میلفوو) نهرینك ساحل یمیننده بر قصبه‌اولوب، ۲۰۰۰۰ اهالیسی واردر .

فوقوق { (Phou-Quôc) سیام کورفزینك جنوب شرقی قسمنده واقع وفرانسه مستعمراتندن قوشنشین حکومتنه تابع بر جزیره اولوب، مثلث الشکل اولدیغی حالده، بویی ۵۰ واکی ۲۶ کیلومتره‌در . مساحهٔ سطحیه‌سی ۸۰۰ مربع کیلومتره اولوب، یالکز ۲۰۰۰ اهالیسی واردر .

فوقوئوقه { (Foukouoka) جاپونیه‌نك (کیوسو) جزیره‌سنده ، توکیونك ۸۹۰ کیلومتره غرب جنوبیسنده و ناغاساکینك ۱۰۰ کیلومتره شمال شرقیسنده وبرخلیجك ایچنده واقع بر شهر اولوب، تقریباً ۳۵۰۰۰ اهالیسی واردر .

فوقوئی { (Foukoui) جاپونیه‌ده نیپون جزیره‌سنك (ایشنیقاوه) ایالتنده و(آسووه) نهری اوزرنده برشهراولوب، ۳۹۷۸۵ اهالیسی واردر .

فوکان { (Fou-kian) چینك ساحل شرقیسنده بر ایالت اولوب، شمالاً (چه‌کان) غرباً (کان سی) ، جنوباً دخی (قوآنغ تونغ) ایالتلریله محاط و محدوددر . شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه بویی ۴۰۰ و اکی ۲۰۰ کیلومتره قدر اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی، فورموزه جزیره‌سی داخل اولمدیغی حالده ، ۱۱۸۰۰۰ مربع کیلومتره و اهالیسی ۲۲۸۰۰۰۰۰ کشیدر . مرکزی (فوچئو) شهریدر . اوچ ملیون اهالیی جا

اولان (فورموزه) جزیره‌سیله برابر ١٠ سنجاغه منقسمدر. بو ایالتك اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، ایالتك حدود غربیه و شمالیه سنده نبعانله شرق جنوبی‌یه طوغری جریان ایدر برچوق انهاری واردر. بونلرك الك بیوكی مركزی قربنده منصب اولان (سی‌هو) ونام دیكرله (مین‌كان) نهریدر. (هیامن) جزیره‌سنده واقع (آموی) اسكله‌سی بو ایالته ملحق اولوب، بونكله مركز حكومته اوروپا تجارینك تقربنه چین دولتی طرفندن مساعده اولنمشدر. هواسی زیاده‌جه صیجاق ایسه‌ده ، صاغلامدر . اراضیسی حد ذاتنده پك منبت دكل ایسه‌ده، پك كوزل ایشلنوب ، حتی الك صرب طاغلرك اتكلری دخی سدلرله تارلایه تحویل اولنمشدر . هله جدوللر وسدلر واسطه‌سیله صولامه اصولی اوقدر ایلری كوتورلمشدر، كه الك یوكسكده بولنان اراضی دخی اروادن محروم براغلمامشدر. باشلیجه محصولاتی : پرنج ، بغدای ، شكر قامشی، چای، توتون، پاموق ومیوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارت اولوب ، هله پورتقاللری پك چوقدر. سائر حیوانات اهلیه‌سی آز ایسه‌ده ، طوموزلریله طیور بیتیه‌سی پك چوقدر. اهالی كثرتله ایپك بوجكی یتیشدیرر ، و بالقجیلق دخی الك باشلی مدار معیشتلریدر. اورمانلری چوق اولوب، محروقات وكراسته احتیاجاتنه تقابل ایدر. طاغلرنده كومش وآلتون معدنلری وار ایسه‌ده، اخراجلری ممنوع اولوب ، یالكز دمیر ، قلای ، جیوه وبعض ذی قیمت طاشلر چیقاریلر. صنایع خیلی ایلری اولوب، ایپك و پاموقدن غایتله كوزل وظریف قماشلر، دمیر وچلیكدن انواع آلات وادوات، كاغد، جام ، سفائن وسائره اعمال اولنور . چینلیلر بو معمولاتی كندیلری جاپونیه‌یه ، آنامه ، سیامه، جاوه‌یه ، سوماتره‌یه، فیلیپینه جزایرینه وسائر جهاته كوتوروب، مقابلنده محتاج اولدقلری موادی كتیررلر. تجارتلری پك ایشلكدر . اهالیسی پك چالیشقان وجسور آدملر اولوب، تجارتله وایشجیلكله دنیانك هر طرفنه كیدرلر سه‌ده، بر یرده یرلشمیوب، سرمایه ایندكدن صكره ، مملكتلرینه عودتله، اوراده تأهل ایدرلر. ٦٠٠٠٠٠ اهالی‌یی جامع اولان مركزندن بشقه بر قاچ جسیم شهری اولوب ، چان چئونك ١٠٠٠٠٠٠ ، آموی‌ك ٣٠٠٠٠٠ ، لین‌ فونك ٢٥٠٠٠٠ ، یون پینك ٢٠٠٠٠٠ ، آنهایك ٦٠٠٠٠٠ اهالیسی واردر .

فوكیده { (Phocide) یونان قدیمك برخطه‌سی اولوب، شرقاً بیوتیا ، شمال شرقی جهتندن لوقریده ، غرباً اتولیا خطه‌لریله ، جنوباً دخی قورنته كورفزیله محاط ایدی. مركزی والك محكم شهری (الاتیا) ایدی . داخلنده بولنان ویونان قدیمك الك مشهور معبدینی حاوی اولان (دلفی) قصبه‌سی ایسه مستقل بر حكومت حالنده بولنیوردی. اراضیسی طاغلق وآز منبت اولوب ، اهالیسی فقیر اولدقلری حالده جسارتله مشهور ایدیلر. ایكی دفعه دلفی معبدینی یغما ایدوب، سائر یونانیلرك خصومتنی جلب ایتمش ؛ وبرنجیسنده مقاومت ایده‌بیلمشلر دیسه‌ده، ایكنجیسنده ماكدونیه حكمداری ایكنجی فیلیب اوزرلرینه یورودیكندن ، مغلوب اولوب، آمفیقتریون مجلسنه دخولدن منع اولنمشلردی. الیوم دوریده ولوقریده خطه‌لریله برلشدیریله‌رك ، فتیوتیده مع فوكیده اسمیله بر ایالت اتخاذ اولنمشدر. [« فتیوتیده مع فوكیده » ماده‌سنه مراجعت .]

فوكیون { (Phocion) یونان قدیمده آتنه حكومتنك الك مشهور سردار وخطیبلرندن اولوب، میلاد عیسادن ٤٠٠ سنه اول طوغمش؛ وافلاطون واكسنوقراتدن فلسفه‌یی تحصیل ایدوب، بعده عسكرلكه سلوك ایتمشیدی . بعض محاربات‌ده ابراز اهلیت ایلمشدی. ماكدونیه حكمداری فیلیپك آتنه‌لیلرك تحت اتفاق ویا حمایه‌سنده بولنان بعض یرلره تجاوزنده خطیب شهیر (دموستن) آتنه‌لیلری تهییج ایتدیكی حالده، فوكیون اعتدالی و عاقلانه حركتی توصیه‌دن كری طورمدیغندن ، خلقك سوء ظننه مظهر اولمش ایسه‌ده ، ایجابنده ینه عسكرك قوماندهسی كندیسنه احاله اولنوردی . فیلیپك وفاتندن صكره، صلح ومسالمتی تكلیف ایچون، اسكندرك نزدینه كوندریله‌رك ، مشارالیهك توجهنی قزانمش؛ وحتی اسكندر كندیسنی كندی خدمتنه آلمق ایستمش ایسه‌ده ، فوكیون بو بابده‌كی تكلیفاتی عالی جنابانه رد ایتمشدی. اسكندرك وفاتندن صكره آتنه‌لیلرك ماكدونیه‌لیلره قارشی حرب ایتملری فكره‌رینه

مانع اولمق ایستمش ایسه‌ده، سوزی دیكلنلمیوب، ۸۰ یاشنی متجاوز اولدیغی حالده ، ینه قوماندہ كندیسنه احاله اولنمش ؛ وآتینه ساحلنده ماكدونیه‌لیلری مغلوب ایتمش‌ایسه‌ده ، پیره‌نك ضبطنه مانع اوله‌مدیغندن ، عوامك سوء ظننه دوچاراولوب ، آتنه‌نك‌ضبطندن‌صكره، غالب‌اولان (پولیسپرخون)ك تكلیفیله آتنه‌لیلر طرفندن اعدامنه حكم اولنه‌رق ، قبل‌المیلاد ۳۱۷ تاریخنده كندیسنه زهرایچیرلمشدر.

فوكیه { (Phocée) آسیای صغیر ساحلنده وازمیر كوزفزی مدخلنده برشهر قدیم اولوب، الیوم (فوچه) تسمیه اولنان قصبه‌در. بوشهر برآتنه‌لینك ریاستیله كلمش فوكیده مهاجرلری طرفندن تأسیس اولنمغله، بو اسمله تسمیه، ویونیه حكومات متفقه‌سی هیئتنه ادخال اولنمش ایدی . ناوستام ولامبتره اسملریله ایكی لیمانی وار ایدی . بوشهرك اهالیء قدیمه‌سی تجارت بحریه‌ده پك قوتلی اولوب، غالیا و اسپانیه سواحلنده برچوق مهجرلر تأسیس ایتمشلردی . ماسالیه یعنی مارسلیه شهری دخی بونلرك تأسیس كرده سی ایدی . كیخسروك سردارلرندن بری بو شهری محاصره ایتدیكنده، اكثر اهالیسی مهجرلرندن قورسیقه جزیره سنده واقع (آلالیه) شهرینه هجرت ایتمشلردی .

فول { یاخو پهول (Phul) آثور حكمدارلرندن اولوب ، (ساردانا بعل) ك اوغلیدر . پدرینك سقوطنده یالكز نینوی‌یی محافظه ایدوب ، بعده صور وصیدا ایله دمشقی ضبط ایتمش؛ و بنی اسرائیله دخی مسلط اولوب، بونلرك حاكمی بولنان‌مناهم بیك تالانته‌قارشی صلحه‌موفق‌اولمشدی. قبل‌المیلاد ۷۵۹ دن ۷٤۲ تاریخنه دك ۱۷ سنه حكم سورمشدر .

فول { یاخود فولا (Foul, Foula) اسقوچیه‌نك شمالنده‌واقع‌شتلاندجزایرندن بركوچك‌آطه اولوب، بویی ۳۲۲۰ و اكی ۲٤۰۰ متره‌در . طاغلق و ساحلی پك صرب اولوب ، اطرافنده دكیز دائما متموج بولنور . سواحلنده پك چوق طیور بولنوب، بونلرك یمورطه‌ویاوریلری طوپلایان‌آوجیلر كندیلرینی‌قیالردن‌ایپله‌صارقیدیرلر. آطه‌نك ۲٦۰ اهالیسی واردر .

فولا { یاخودفوله، فولاته، پول(Foulahs, Foulatas, Pouls) سودان غربی ووسطیده چاد كولندن بحرمحیط آطلاسی‌ساحلنه‌دك منتشر ونیل مجراسنه‌دك بعض‌شعبه‌لری بولنور بیوك برقوم اولوب ، بو یرلرك اكثرنده و هله سنغال و نیجر ایرماقلری حوضه‌لرنده فولالر قوم حاكم حالنده بولنمقده ، وحكومت بونلرك النده بولنوب ، اصل یرلی‌اهالی‌اولان‌زنجیلر بونلره تبعیت‌ایتمكده‌در. فولالر زنجی اولمیوب، قافقاس عرقنه منسوبدرلر . هر نه قدر رنكلری آز چوق اسمر و باقیر رنكنه چالار ایسه‌ده، سیمالری‌دوزكون، صاچلری‌یوشاق واوزون، طوداقلری اینجه ، برونلری‌دوز، آلنلری كنیش وقدوقامتلری موزوندر . كندیلری جسور وجنكاور آدملردر . جمله سی دین اسلامله متدین اولوب، صلابت دینیه‌لری‌ده كالده اولمغله ، زنجیلر بیننده دین اسلامی نشر ایتمكی وظیفه اتخاذ ایده‌رك، بو صوك زمانلرده بحر محیط آطلاسی سواحلنه وقونغو وادیسنه‌دك نشر اسلام ایتمشلردر . قرن سابقده سودان غربیده برقاچ بیوك دولت تأسیس ایدوب، بونلرك‌ك بیوكی (سوقوتو) حكومتی‌ایدی. بو دولت ورثه بیننده انقسام ایتمش ایسه ده ، كرك بونك پارچه‌لری وكرك سائر كوچك فولا دولتلری الیوم بولنمقده‌در . فولالر بربرلری مافوقنده عد اولنور صنوفه منقسمدرلر. بعضلری خالص‌الجنس اولوب،بعضلری‌ایسه فولالرك زنجیه‌لرله ازدواجندن متولد ملزدرلر، وبونلرك صور ودرجات مختلفه‌سی واردر. چونكه فولالر، كندی جنسیتلرینه اصالت ویردكلری‌یچون ، قیزلرینی زنجیلره ویرمزلرسه‌ده ، كندیلری زنجیه جاریه‌لر استفراش ایدرلر .

فولالر عن اصل كوجبه برقوم‌اولوب، ابتدا مغرب‌اقصانك جنوب‌جهتلرنده ساكن بولنمش‌ایكن، خیلی اسكی بر زمانلرده جنوبه وبعده شرقه‌طوغری یاییله‌رق، سودانك هر طرفنی قاپلامش، واستعداد طبیعیلری حسبیله، زنجیلره تفوق ایتمش اولدقلری آكلاشیلیور. آنجق حكومته نائل اولوب سودان جنوبی‌یه و بحر محیط آطلاسی‌یه طوغری فتوحاته كیریشمه لری یكی اولوب ، قرن سابق اوائلنده (عثمان دان فودیه) اسمنده بری مشرك زنجیلر بیننده نشراسلام مقصدیله خروج‌ایده‌رك ، صكری

(سوقوتو) شهری اولمق اوزره، بر بیوك دولت تأسیس ایتدکدن صکره، اولادی بیننده تقسیم ایتمکله، قوتی کسبر ایتمش ایسه ده، مرکزده خلفی اولان اوغلی (محمد بلو) دخی خیلی قوتلی ایدی. بعده سنغال وادیسنده عبدالکریم ودها بریده شیخ عمر اسمنده ایکی کشی ظهور ایدوب، بونلر دخی خیلی فتوحات ایتمشلر سه ده، سطوتلری حیاتلریله محدود قالمشدر. هرحالده فولالر زنجیلره نسبةً مدنی وادارەیه مقتدر اولوب، صلابت تامه ایله تعقیب ایتدکلری شعر اسلامله برابر سودانك مهما امکن دائرۀ مدنیت ومعموریته کیرمسنه خدمت ایتمکده، وکیتدکجه دائرۀ نفوذلرینی جنوبه یعنی قونغو وکینه یه طوغری توسیع ایلمکده درلر.

فولتون { (Fulton) فن میخانیکی مشاهیر علماسندن واعاظم اصحاب اختراعدن اولوب، ١٧٦٥ تاریخنده ممالك مجتمعه ده پانسیلوانیه نك (لینله برتین) قصبه سنده طوغمش، و ١٨١٥ ده وفات ایتمشدر. برچوق ماکینه لر ایجاد ایتدکدن صکره فرانسه ده مارکی دو (ژوفروی) لك ایجاد ایتمش اولدیغی واپوری اکمال ایله، عملیاتی اجرا ایده رك، بو بیوك ایجادی قوه دن فعله چیقارمشدر. مملکتنده انهارده ایشلمك اوزره، واپورلر اعمالنه مأمور اولوب، بر بیوك ثروت قزانمش؛ ومنسوب اولدیغی فنه دائر برقاچ اثر براقمشدر.

فولدوار { (Foldoar) مجارستانك تولنه ایالتنده و سیمولتورنانك ٣٥ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله رق طونه اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی، طوز دپوزیتوسی وواپور اسکله سی واردر.

فولده { (Fulda) غربی پروسیه ده (هسه ناسو) ایالتنك قاسل سنجاغنده و قاسلك ٨٧ کیلومتره جنوبنده اوله رق همنامی اولان نهرك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠٧٥٠ اهالیسی وپاموق منسوجاتله موم، آلات موسیقیه، ساخته چیچك وسائره فابریقه لری واردر.

فولده { (Fulda) غربی پروسیه نك (هسه) خطه سنده برچایدر، که (رونکبیرکه) طاغندن نبعان ایله، شمالدن جنوبه آقه رق، ١٩٥ کیلومتره لك جریاندن صکره (ورا) چاییله برلشه رك، (وسر) ایرماغنی تشکیل ایدر. آشاغی طرفی سیرسفائنه صالحدر.

فولغاندروس { (Pholegandros) یونانك کیقلاده جزایرندن کوچك برآطه اولوب، تابع اولدیغی (میلو) جزیره سنك ٢٧ کیلومتره شرقنده واقعدر. مساحۀ سطحیه سی ٣٢ مربع کیلومتره اولوب، یالکز برقریه سی و ١٠٥٠ اهالیسی واردر.

فولقستونه { (Folkstone) انکلتره نك (کنت) ایالتنده و (دوره) نك ١٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده برقصبه واسکله اولوب، ١٢٧٠٠ اهالیسی، ایشلك تجارت بحریه سی ودکیز بانیه لری واردر.

فولویوس فلاقوس { (Fulvius Flaccus) روما رؤساسندن اولوب، میلاددن ١٢٥ سنه اول قونسلوسلغه کچدیکنده، غراقلرك تشبثاتنه یاردیم ایتمش؛ وزراعت قوانینی اجرا ایدوب، ایتالیاده ساکن اقوامك جمله سی حقوق مدنیه دن مستفید ایتمك ایستمش ایدی. قبل المیلاد ١٢١ تاریخنده قونسلوس اوپیموس طرفندن قراقوس ایله برابر محاکمه یه دعوت اولندقده، استنطاقه جواب اعطاسندن استنکاف ایله، (آونتین) طاغنه چکامش ایسه ده، تعقیب اولنه رق، اوغلیله برابر قتل اولنمشدی.

فولویوس نوبیلیور { (Fulvius Nobilior) روما مشاهیرندن اولوب، میلاددن ١٩٦ سنه اول اسپانیه والیسی اولدیغی حالده، او وقته دك ضبطی محال ظن اولنان تولده بی فتح ایتمش؛ و ١٨٩ ده قونسلوس اولوب، یونانه سفر ایده رك، اتولیه لیلری تحت اطاعته آلمش، وآمبراکیا وکفالونیه یی ضبط ایتمش ایدی.

فولویه { (Fuloie) اسکی روما مشاهیرندن قلودیوسك زوجه سی اولوب، بونك قتلندن صکره مارق آنطوآنه وارمش؛ و بونك دسایسنه ومظالمنه اشتراك ایتمشیدی. زوجی قیصرك قاتللریله محاربه ایتمکده ایکن، فولویه رومده بالاستقلال اجرای حکم ایتمش؛ وقیزی قلودیه یی تطلیق ایدن اوقتاودن انتقام آلمق ایچون، قاینیله بالاشتراك، بیوك بر فتنه اویاندیرمش؛ و نهایت

رومايي تركه مجبور اولدقده ، پروزه ده قپانوب ، بر اوزون مدت طيانديقدن صكره ، قبل الميلاد ٤١ تاريخنده آجلقدن تسليمه مجبور اولمشيدي . بعده قوجه‌سيله كوريشمك اوزره، آتنه يه كيتمش ؛ و بونك قليوپاتره‌يه اولان عشق وعلاقه‌سندن حاصل اولان قيصقانجلق سبب موتي اولمشدر .

فوله { فلسطينده بر قصبه اولديغني ياقوت حموي بيان ايديور .

فولهام { (Fulham) انكلتره‌نك (ميدلسكس) ايالتنده و لوندره‌نك ٩ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق (تاميزه) نهرينك ساحل يسارنده بيوك بر قريه اولوب، ١٧٠٠٠ اهاليسي، كوزل بر سرايي وبعض صيفيه‌لري واردر .

فولهورن { (Faulhorn) اسويچره‌ده برنه نك ٥٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده و(غرنيدوال) واديسيله (بريئز) كولي آره‌سنده برطاغ اولوب، ٢٧٥٣ متره ارتفاعي واردر. تپه‌سندن ٣٠ متره آشاغيده برمسافرخانه واردر ، كه اوروپانك موقعاً الك يوكسك بناسيدر .

فولينيو { (Foligno) ايتاليانك پروزه ايالتنده و پروزه‌نك ٤٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده برقصبه‌اولوب، ٨٤٧٠ اهاليسي، دباغخانه‌لري وموم فابريقه‌سي واردر .

فوماي { (Fumay) فرانسه‌ده آردونه ايالتنك (روقروآ) قضاسنده ومركز قضانك ١٧ كيلومتره شمال شرقيسنده ناحيه مركزي برقصبه‌اولوب، ٤٦٩٠ اهاليسي، آردوآز اوجاقلري و دوكمخانه‌لري واردر .

فونتنبلو { (Fontainebleau) فرانسه نك سينه معمارنه ايالتنده (ملون)ك ١٦ كيلومتره جنوب شرقيسنده و پارسدن ليونه كيدن دمير يول خطي اوزرنده اوله‌رق پارسدن ٥٩ كيلومتره‌لك مسافه‌ده قضا مركزي بر قصبه اولوب، ١١ ٩٣٩ اهاليسي، غايتله مصنع ومزين بر بيوك سرايي و اطرافنده واسع وشايان تماشا بر اورماني، طوپچي‌واستحكام عملياتنه‌مخصوص عسكري مكتبي، داخلي مكتب اعداديسي، كتبخانه‌سي، پياده و سواري قشله‌لري، چيني وپورسلن فابريقه سي و جوارلرنده حاصل اولور پك مقبول اوزومي واردر .

فونتنل { (Fontenelle) فرانسه نك الك بيوك علما ومحررلرندن اولوب، ١٦٥٧ ده (روئن) ده طوغمش، و١٧٥٧ ده تام يوز ياشنده پارسده وفات ايتمشدر . والده سي شاعر شهير (قورني) لك قيزي ايدي . هنوز ١٤ ياشنده ايكن بعض كوزل اشعار نشر ايتمكله شهرت قزانوب ، آقادميانك بر مكافاتني قزانمش ايدي . بعده بر طاقم تياترو و حكايه كتابلري و « مكالمهٔ موتى » عنوانيله معنالى بركتاب يازمش ؛ و دها صكره فنونك بين العوام تعممنه خدمت ايده‌جك كتابلر تحريرينه حصرهمت ايدوب، برچوق تأليفات براقمشدر. « مسكون عالملرك كثرتي » عنوانلي كتابي بو قبيلدن اولان آثارينك الك مشهوريدر. آقادميا اعضالغنه دخي انتخاب اولنمش؛ وآقادميانك تاريخني يازمشدر . كليات آثاري جمع اولنه‌رق، متعدد جلدلر تشكيل ايتمشدر .

فونتن‌لوك { (Fontaine l'Evèque) بلجيقه ده (هاينو) ايالتنك (شارلروآ) قضاسنده و ١٠ كيلومتره غربنده برقصبه اولوب، ٥٠٣٠ اهاليسي وطاش اوجاقلريله چيوي وآلات رياضيه فابريقه‌سي واردر .

فونتني لقونت { (Fontenay-le-Conte) فرانسه نك (وانده) ايالتنده و (بوربون وانده) نك ٥٦ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق وانده نهري اوزرنده واقع قضا مركزي بر قصبه اولوب ، ٨٤٥٣ اهاليسي، داخلي مكتبي، مشهور برچشمه‌سي وشاپقه ايله بز وايپ فابريقه‌لري واردر .

فوندولاق { (Fond-du-Lac) آمريقاي شماليده ممالك مجتمعه نك (ويسقونسن) حكومتنده (وينباغو) كولي كنارنده وماديسونك ١٠٠ كيلومتره شمال شرقيسنده سنجاق مركزي برقصبه اولوب، ١٨٠٠٠ اهاليسي، ماكينه، صابون و سائره فابريقه‌لري وكوللردن وميسيسيپي ايرماغنه اولان جدوللدن ايشلك تجارتي واردر .

فوندي { (Fondi) ايتاليانك (تره‌دي‌لاوره) ايالتنده (غائته) قضاسنده و ٢٢ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق ساحل بحردن

٥ كيلومتره ايچريده بر قصبه اولوب، ٦٧٤٠ اهاليسی ومشهور شرابی واردر .

فوندی { كورفزی (Baie de Fundy) آمريقای شماليك ساحل شرقيسنده وبحر محيط آطلاسيده بر بيوك كورفز اولوب، انكلتره‌يه تابع دومينيونه مربوط يكی برونسويق ايله يكی اسقوچيه خطه‌لری آره‌سنده جنوب غربيدن شمال شرقی‌يه طوغری ممتد اولور. ٤٤° ايله ٣٠′ ٤٥° عرض شمالی آره‌لرنده اوزانوب، بويی ٢٠٠ كيلومتره واكی ٤٠ ايله ٦٠ كيلومتره آره‌سنده‌در.

فونزه { (Funsa) ونام ديكرله بوغوته (Bogota) آمريقای جنوبيده قولومبيه حكومتنك (قونديناماركه) ايالتنده (ماغداله‌نه) ايرماغنه تابع برنهر اولوب، مجراسی ٢٥٠ كيلومتره‌در. (تكنداما) شلاله‌سی ناميله مشهور برشلاله‌سی واردركه ١٤٦ متره‌لك ارتفاعدن دوشمسيله حاصل اولور. — نهرمذكورك اوزرنده و ٢٥٧٨ متره‌لك ارتفاعده بو اسمله برقصبه دخی واردركه شمديكی حالده يالكز ٢٨٥٠ اهاليسی وار ايسه‌ده، وقتيله يوز بيكه قريب نفوسله‌مسكون ايدی .

فونسقه { (Fonseca) آمريقای وسطينك ساحل غربيسنده وبحر محيط معتدلده بر كورفز اولوب، جنوباً نيقاراغوا، شرقاً شمالی جهتندن هوندوراس، شمال غربی طرفندن دخی سالوادور حكومتلری اراضيسيله محاط اولديغی حالده، غرب جنوبی‌يه طوغری آچيقدر . ١٣° عرض شمالی ايله ٩٠° طول غربی خطلری بو كورفزده تقاطع ايدر . بويی ٧٠ و اكی ٣٠ ومحيط دائره‌سی ١٦٠ كيلومتره‌در. ذاتاً كورفزك بتونی واسع بر ليمان ديمك اولدقدن بشقه، كرك سواحلنده وكرك ايچنده‌كی متعدد آطه‌لرده صاغلام وكوزل متعدد ليمانلری واردر. مدخلنك ايكی طرفنده برر و ايچنده‌كی آطه‌لرك برنده دخی بر بركان بولنيور .

فونشال { (Funchal) پورتكيزه تابع (مادره) جزيره‌سنك ساحل جنوبيسنده جزيرهٔ مذكوره ايله جزاير ملحقه‌سنك مركزی برقصبه‌واسكله‌اولوب، ٢٠٦٠٥ اهاليسی، صاغلام و ورم علتنه مبتلا اولانلره نافع هواسی و يك ايشلك تجارت بحريه‌سی واردر .

فونغ‌تين { (Foung-Tien) چينك مانچوريا قطعه‌سنده بيوك، منتظم وسور و برجلرله محاط بر شهر اولوب، مانچولر عندنده (موقدم) و برليلر عندنده (شن ياتغ) اسملريله دخی معروفدر .

فونغ هوآنغ چينغ { (Foung-Houang-Tching) چينك (لائوتونغ) ايالتنده و (قوره) حدودی قربنده سورله محاط بر قصبه اولوب، ٢٠٠٠٠ اهاليسی واردر .

فونفكيرخن { (Fünfkirchen) يعنی « بش كليسا » مجارستانده (بارانيه) ايالتك مركزی بر شهر اولوب، بوده‌نك ١٧٥ كيلومتره جنوب غربيسنده واقعدر. ٢٠٠٠٠ اهاليسی، آقادمياسی، مكتب اعداديسی، كوزل شرابی، جوارنده كمور معدنی و ايشلك تجارتی واردر. ١٥٤٣ تاريخنده دولت عثمانيه‌نك يدضبطنه كچوب، ١٤٣ سنه تحت ادارهٔ عثمانيه‌ده بولنمشدر .

فونكه { اندلسده بر قصبه اولوب، بعض مشاهير علماء اسلامك وطنی بولنمش اولديغنی ياقوت حموی بيان ايديور .

فونيا { (Phonia) يونانك موره شبه جزيره سنده واقع آرغوليده مع قورنتيا ايالتنده و ايالتك منتهای غربنده بر كول اولوب، بويی ٩ و اكی ٨ كيلومتره‌در. طاغلرله محاط اولوب، شمالدن برچای كلدرك ايچنه دوكيلور. ساحل شماليسی قربنده بو اسمله بيوك برقريه دخی واردر .

فونينغ { (Fou-Ning) چينك شرق جنوبی ساحلنده واقع (فوكان) ايالتنده و (فوچئو) نك ١٣٠ كيلومتره شمال شرقيسنده سنجاق مركزی بر بيوك شهر واسكله‌در. — ينه چينك (پچيلی) ايالتنده و پكينك ٢٦٥ كيلومتره شرقنده دخی بو اسمله بر شهر واردر .

فوه { مصرده نيلك ساحلنده ورشيدك ٢٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق ساحل بحردن بش آلتی فرسخلق مسافه‌ده بر كوچك

قصبه اولوب، بز و سختیان وفس کبی معمولاتی واردر .

فوهر (Foeher) شمال دکیزنده اشلسو- یغك ساحل غربیسی قارشیسنده بر آطه اولوب ، بویی ١٢ و اکی ٨ کیلومتره اولدیغی حالده ، ٦٦٠٠ اهالی ایله مسکوندر . مرکزی (ویق) قصبه‌سیدر .

فوهی (Fohi) چینك اسکی بر حکمدار وشارعی اولوب ، میلاد عیسادن ٢٩٥٠ ویا ٣٣٠٠ سنه اول ظهور ایتمش اولدیغی و برالهك عبادتیله ازدواجی وآوجیلق و بالقجیلق و موسیقی ویازی کبی شیلری ایجاد ایتمش ایدوکی منقولدر .

فوئگو (Fuego) آمریقای وسطینك غوآتماله حکومتنده وغوآتماله شهرینك ٤٠ کیلومتره جنوب غربیسنده و صو پوسکورتن (آغوآ) برکانك غربنده بر ینارطاغ اولوب، ٤٢٥٠ متره ارتفاعی واردر . ذروه‌سی ١٤° ٢٧′ ٢٥″ عرض شمالی ایله ٩٣° ١٣′ ٤٥″ طول غربیده واقعدر .

فوئنته (Fuente) اسپانیه‌ده بو اسمله برقاچ قصبه بولنوب، باشلیجه‌لری: بادلیوز ایالتنده زافره قضاسنده و ١٢ کیلومتره شمال غربیسنده واقع و ٦١٠٠ اهالیی جامع اولان (فوئنته دل مائستره) ایله ینه مذکور ایالتده واقع و ٤٥٠٠ اهالیی جامع اولان قضا مرکزی (فوئنته ده قانتوس) در .

فهرج فارس ایله اصفهان آره‌سنده واقع وفارسدن معدود اوله‌رق اصطخر اعمالندن بر قصبه اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مذکوردر .

فهلفهره مکران خطه سنده مشهور بر قصبه ایدی .

فهمی (محمد) شعراء عثمانیه‌دن اولوب ، صاحب تذکره قنالی زاده حسن چلبینك کوچك برادریدر. طریق تدریسه سلوك ایدوب ، برچوق مدرسه‌لرده مدرس بولنمش ؛ و ١٠٠٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

شکست ایتدی لب لعلك صفای جام جمشیدی
رخك یانده صورت بولدی مرآت اسکندر

فهمی ایران شعراسندن اوچ کشینك مخلصیدر :

برنجیسی (مولانا صدرالدین محمد) کرمانلی اولوب، ملوك صفویه‌دن شاه محمدك رجالندن ایدی. تبریزك عثمانلی اردوسی طرفندن محاصره‌سی اثناسنده و ٩٩٣ تاریخنده شهر مذکور قلعه‌سنده وفات ایتمشدر. « صورت ومعنی » عنوانیله بر منظومه‌سی وخیلی غزلیات و قصائدی واردر . شو رباعی اونکدر :

این مغبچه کوشد آتش افروز کنشت
آتش زده در خرمن صد حور سرشت
حوران همه هیزم کش آتشکده اش
رضوان همه شاخ طوبی آرد ز بهشت

— ایکنجیسی (ری) مضافاتندن اولوب ، شو بیت اونکدر :

که بر احوال زار من نکریست
که بر احوال زار من نکریست

— اوچنجیسی کاشانلی اولوب، مرتب دیوانی و بر خیلی هجویه‌لری وارایسه‌ده، علمدن بهره‌سی آز اولدیغندن ، اشعاری عیبدن خالی دکلدر. شو بیت اونکدر :

سوی خودم چه خوانی از من چو عارداری
بکذار تا بمیرم با من چه کار داری

فهمی افندی [« حسن فهمی افندی » ماده‌سنه مراجعت .]

فهیم افندی (خواجه سلیمان —) متأخرین شعرادن اولوب، ١٢٠٣ تاریخنده استانبولده طوغمش؛ ودیوان همایونده وبعده روم ایلنده قائممقاملق کبی بعض مأموریتلرده استخدام اوله‌رق، بالآخره خانه‌سنده لسان فارسی تدریسیله مشغول ایکن، ١٢٦٢ ده وفات ایتمشدر . دولتشاهك مشهور تذکرة الشعرا. سنی طی واختصار طریقیله ترکجه‌یه ترجمه ایده‌رك ، « سفینة الشعرا » تسمیه ایتمشدر .

فیا (Feia) آمریقای جنوبیده برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك (ریوژانیرو) حکو- متنده قامپوسك ٢٠ کیلومتره جنوبنده وبحرمحیط آطلاسی ساحلی قربنده کنیش وصیغ بر کول اولوب، دکیزدن آیرلمش اولدیغی آکلاشیلیور . مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٠٠ مربع کیلومتره اولوب، برنهرك

موني آلير و جوارنده كي سائر كوللرله اختلاط ايدر . باليغي پك چوقدر .

فياض { (ملا عبدالرزاق) ايران شعراسندن اولوب ، لاهيجانليدر، و اكثريا قمده اقامت ايتمشدر. اكثر علوم وفنونه واقف اولوب، ملوك صفويه‌دن شاه عباس ثاني نامنه «گوهر مراد» عنوانيله مشهور بر تأليفي واون ايكي بيك بيتي حاوي ديوان اشعاري واردر . ١٠٧٢ تاريخلرنده وفات ايتمشدر. شو رباعي اونكدر :

وقتست كه ترك پير واستاد دهيم
آموختها را همه از ياد دهيم
باجام مى دو ساله در ميكدها
ناموس هزار ساله برباد دهيم

فيپا { (Fipa) آفريقاى وسطيده (تانغانيقه) كولنك ساحل شرقيسنده بر خطه اولوب، ٧° ايله ٧°٥٨′ عرض جنوبى آره‌سنده ممتد اولور، وشرقدن غربه اكى ١٠٠ كيلومتره قدردر. كولك ايچنده كي آطه‌لرك برقاچي‌ده بوخطه‌يه تابعدر . شرق جهتى دوز وغرب طرفى طاغلق و اورمانلقدر. پرنج وپاموق اكلمكسزين يتيشير . فيل وسائر آو حيواناتي چوقدر. حيوانات اهليه‌دن الك زياده بولنانى كچيدر. اهاليسى ساكن ومونس آدملردر . زنگبار عربلرى (قلنيه) قريه‌سنده بر تجارتگاه تأسيس ايدوب، اورادن زنگباره كاروانلر ايشلديرلر .

فيثاغورس { ياخود فوثاغوراس — (Pythagore, Πυθαγόρας)
يونان قديم اعاظم حكماسندن اولوب، ميلاد عيسادن ٦٠٨ و برروايتده ٥٧٢ سنه اول سيسام آطه‌سنده دنيايه گلمشدر. وطننده (فركيد) دن تحصيل ايتد- كدن صكره ، مصره سياحتله ، اورا حكماسنك اسرارينه وآسيا امم مختلفه‌سنك مذاهب فلسفه‌سنه كسب وقوف ايتمش؛ وقبل الميلاد ٥٤٠ ياخود ٥٣٢ تاريخنده ايتاليايه گچوب، (قروتونه) شهرنده ايتاليا مدرسه‌سى (Ecole italique) اسميله شهرت بولان بر مدرسۀ مخصوصه گشاديله، هرطرفدن تهاجم ايدن طلبه‌يه فلسفه‌سنى تدريسه باشلامشيدى . فيثا- غورس علم وعملى جمع ايده‌رك ، كنديسنه مخصوص اعتقادات واسلوب تعيشى وار ايدى؛ و طلبه‌سنى درسدن اول رياضته سوق ايدوب، كندى اسلوبنده ياشامغه وحتى اوزون مدتله سكوته آليشديرردى. تلامذه‌سى مريدانى حكمنده اولوب ، كنديسنه اعتقادلرى بر درجه‌ده ايدى ، كه «استاد سويلدى» سوزى هر دليل وحجتدن قوتلى عد اولنوردى . ارضك كروينه، روحك بقاسنه ، آخرتجه مكافاة ومجازاته و بونكله برابر تناسخه ، و روحك اعمال صالحه و رياضتله درجه درجه ترقى ايده‌رك سعادت ابديه‌يه نائل، وسيئات وفسق و فجورله دركه دركه تدنى ايده‌رك عذاب جهنمه دوچار اولديغنه اينانيرـ دى. هندليلردن مأخوذ اولان تناسخ اعتقادندن طولايى اونلر كبى حيوان اتى يمكدن اجتناب ايدر، وتلامذه‌سنه‌ده ات يمكى منع ايلرايدى. اعداد وارقامه خارق العاده بر حكم وقوت ويره‌رك ، عالمده مبدأ و اساس وحدانيت اولديغنى قبول ايدردى. تأليفا- تندن هيچ برى موجود اولمديغندن، افكار حكيمانه‌سيله اصول فلسفه‌سى تماميله معلوم اوله‌ميوب ، ذكر اولنان جهتلرى مسموعات و مرويات قبيلندندر . قبل الميلاد ٥٠٩ و بر روايتده ٤٧٢ تاريخنده يوز ياشلرنده اولديغى حالده (متاپونته) شهرنده كنديسيله تلامذه‌سى عليهنده ظهور ايدن بر فتنه اثناسنده قتل اولنديغى مرويدر. علماى عرب فيثاغورسك بروجه آتى برقاچ تأليفاتنى تعداد ايديورلرسه‌ده . بو تأليفاتك زمانلرنده موجود و عربي‌يه مترجم مى بوقسه ياالكز اسملرى مى منقول اولديغى كسديريله‌مدى: «كتاب الارثماطيقى» ، «كتاب الالواح» ، «كتاب فى النوم واليقظه» ، «كتاب فى كيفية النفس والجسد»، «رسالة الى متمرد سقليه» ، «الرسالة الذهبية» ، «رسالة الى سقايس فى استخراج المعانى» ، «رسالة فى السياسة العقلية» ، «رسالة الى ميمدوسيوس» .

فيجى { ياخود ويتى (Fidji, Viti) بحر محيط كبيرك پولينسيا قسمنده انكلتره دولتنه تابع بر طاقم جزاير اولوب ، يكى زلانده‌نك ١٧٧٥ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق، ١٥°٤٢′ ايله ١٩°٤٨′ عرض جنوبى و ١٧٧°٨′ ايله ١٧٨°٢٩′ طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولدقلرى حالده ، تشكيل ايتدكلرى دائره‌نك قطرى ٥٥٠ ايله ٦٦٠ كيلومتره آره‌سنده‌در . مجموعنك مساحۀ سطحيه‌سى ٢٠ ٨٠٦ مربع كيلومتره اولوب ، ١١٩٣٧٠ اهالى ايله مسكوندرلر. نفوس مذكوره‌دن

یالکز ١٣٧٠ ی آورو پالی و قصوری یرلیدر . جزایر مذکوره‌نك ایکیسی یعنی (ویتی لوو) ایله (وانوآلوو) بیوك وقصوری کوچك اوله‌رق ، مجموعی ٢٢٥ آطه‌دن عبارتدر ، که ایچلرندن ٨٠ ی مسکون وقصوری خالیدر. کوچکلرینك اك بیوکلری: قاداوو ، تاویونی ، قورو، نایرای، غاؤ، اووالاؤ، یادوآ، یاساوه، وانوآبالوو، لاکبه و سائره در . بیوکلرندن برنجیسنك بویی ١٤٥ و اکی ٩٠ ، وایکنجیسنك بویی ١٦٠ و اکی ٤٠ کیلومتره‌در . بونلرك ١٢٠٠ متره‌یه قدر مرتفع طاغلری وخیلی نهرلری اولوب ، بعضلری سیر سفائنه صالحدر . کویلرینك اکثری انهارك کنارلرنده اولوب، ساز و قامش و صماندن یاپلمش و یاپراقلرله اورتلمش قلبه‌لردن مرکبدر. ساحللری یوکسك وصرب وقیالر وصیغلرله محاط اولدیغندن، بو جزایر آره سنده سیر سفائن پك مخاطره‌لیدر .

فیجی جزایرینك بولندقلری درجهٔ عرضك ایجاب ایتدیردیکی حرارت ملتم روزکارلریله وهر موسمده اکسیك اولمیان یاغمورلرك کثرتیله تعدیل اولنه‌رق ، هوالری معتدلجه وپك صاغلام وهرنوع نباتاتك یتیشمه‌سنه مساعددر . شمال‌غربی جهتنده‌کی آطه‌لرده بولنان واسع اورمانلرده کراسته یه یارار اشجارك انواعی بولندیغی کبی، هندستان جوزی ، موس، اکمك آغاجی، پورتقال ، لیمون، تمر هندی وسائر اشجارمثمره ایله قهوه، شکرقامشی، توتون، مصر، طاتلی پتاته ، پاموق و سائره حاصل اولور . نباتات طبیه‌لریله عطریاتلری دخی چوقدر. حیوانات اهلیه‌ووحشیه‌لری پك آزاولوب، قیونلره یارایه‌جق اینجه اوتلری یوغیسه‌ده ، کچی وصیغیرلره الویریشلی مرعالری اولدیغندن ، بو ایکی جنس حیوانك ادخالی ممکندر. سواحل و انهارنده بالیقلری چوقدر . معدنلری پك آز اولوب ، یالکز آنتیمون و نیکل وباقیر معدنلری بولنمش ایسه‌ده، اخراجلری مصارفنه تقابل ایده‌میه‌جك درجه‌ده‌در. اکثر طاغلری برکانی اولوب، میاه معدنیه‌لری چوقدر .

فیجی جزایرینك اهالیسی ملانسیا نك اهالیٔ اصلیه‌سی اولان پاپو و یا ماؤری ایله پولینسیالیلر و یا مالایلیلردن و علی‌الخصوص (تونغا) جزایری اهالیسندن مرکب اولوب، بو ایکی جنس هم آیری وهمده قاریشیق وملزحالنده بولنیور. رنکلری قوروم رنکنه مشابه یعنی صاری یه مائل سیاه ؛ صاچلری اوزون وقیویرجق ، صقاللری کمراه ، برونلری یاصی وباصیق، آغزلری بیوك، طوداقلری قالین، یناق کمیکلری چیقندیلی وبدنلری خیلی ایری و توانادر . ذکاوتلری پك کری اولمیوب ، خیلی صنعتلی آلات وادوات وآوانی اعمال ایدرلر؛ وآوروپا میسیونرلرینك کندیلرینه اوکرتدکلری لاتین حروفیله لسانلرینی اوقویوب یازمغه آلیشمشلردر. کشفلرنده انسان اتی یدکلری محقق اولوب، الیوم بو عادت مستکره‌دن بسبتون واز کچمه‌مشلردر . و االرینه فرصت کچدکجه، همجنسلرینك اتندن ضیافت ایتمکه شتاب ایدرلر. کندیلری جسور اولدقلری حالده ، غدار ومرحمتسزدرلر. فیجیلیلر اساساً مستقل صورتده اداره اولنوب، هرقریه‌نك ارثی بر رئیسی وهر بر قاچ قریه‌دن مرکب ناحیه‌نك ینه ارثی بر مدیری وهر جزیره نك فعلاً مستقل بر حاکمی واردر . آنجق بو حکمدارلرك جمله سی اسماً (ویتی‌لوو) جزیره‌سنك حکمدارینی طانیرلر . کوی رئیسلرینك کوی اختیارلرندن مرکب مجلس مشورتلری اولدیغی کبی، برناحیه‌ده‌کی قرا رؤساسی دخی ناحیه‌مدیرینك، وناحیه مدیرلری جزیره حاکمنك تحت ریاستنده اجتماعله عقدمجلس ایده‌رك ، مملکتك امور وخصوصاتی تذکر ایدرلر . آوسترالیاده‌کی انکلیزلردن بعض آدملر فیجی جزایرینه یناشه‌رق، برطاقم اراضی وحتی بعض جزایرك بتون اراضیسنی مبایعه ایله ، سائر آطه‌لردن عمله کتیره‌رك ، بو یرلری ایشلتمکه باشلامش ، و بو خصوصی تصرفلره مرور زمانله سیاسی رنکی ویریله‌رك ، ١٨٧٤ تاریخ میلادیسنده جزایر مذکوره‌نك جمله‌سنه انکلیز سنجاغی چکلمش؛ وکمرك دائره‌لری تأسیسیله اهالیدن ویرکی آلنمغه باشلامشدر. جزایرك وارداتی سنه‌دن سنه‌یه آرته‌رق، بریچق ملیون فرانغی کچمشدر . آنجق اهالی اسکی رؤساسنی محافظه ایدوب ، حقیقتده ینه مستقل بر صورتده اداره اولنمقده ، و هله بیوك جزایرك ایچ طرفلری الیوم برحال مجهولیتده یاشامقده درلر . اونبر پروتستان و برقتولیك میسیونری اهالی بیننده خرستیانلغی نشر ایتمکه چالیشیورلر.

فيجى جزايرى ابتدا ١٦٤٣ ده فلمنكلى قپودان تاسمان طرفندن كشف اولنه‌رق، ١٧٧٤ ده انكليز قپودان قوق وبعده دها بشقه‌لرى طرفندن زيارت، واحوالارى تحقيق و تدقيق اولنمشدر.

فيچبورغ { (Fitchburg) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه نك مساچوست حكومتنده (وورچستر) ايالتنده و بوستونك ٧٠ كيلومتره شمال غربيسنده برقصبه اولوب، ١٢٢٣٠ اهاليسى و يوك و پاموق ايپليك ايله كاغد، پيانو، ماكينه وسائره فابريقه‌لرى واردر.

فيچروى { (Fitzroy) آوستراليانك ويقتوريا مهجرنده (ملبورن) شهرى اتصالنده برقصبه اولوب، ١٧٠٠٠ اهاليسى، متعدد فابريقه‌لرى و واسع بر دوحه سى واردر. شهر مذكورك برمحله‌سى حكمنده‌در.

فيچروى { (Fitzroy) بواسمله آوسترالياده ايكى نهر واردر: برى غربى آوستراليادة اولوب، قطعهٔ مذكوره‌نك غرب شمالى ساحلنده واقع (كينغ سوند) خليجنه دوكيلور. سياحيندن برى بو نهرى منصبندن ٤٠٠ كيلومتره يوقارى‌يه قدر تعقيب ايده‌رك، ١٧°٤٢′ عرض جنوبى ايله ١٢٣°٥٠′ طول شرقى نقطه‌سنه واصل اولدقدن صكره، بونهرى تركيب ايدن ايكى قولدن شرق جهتنده كينى دها ١٦٠ كيلومتره يوقارى يه قدر تعقيب ايدوب، بونك حوضه‌سنى ويقتوريا حوضه‌سندن آييران تقسيم مياه خطنه واصل اولمشدر. — ديكرى آوستراليانك شمال شرقى جهتنده كى (قوينسلاند) مهجرنده اولوب، جنوبدن كلن (داوسون) ايله شمالدن كلن (ماكنزيه) چايلرندن بالتركب، (روقهامپتون) قصبه‌سندن بعدالمرور، ٢٣°٣٥′ عرض جنوبيده (كپل) قوينه دوكيلور.

فيد { جزيرة العربك شمر خطه‌سنده ومكهٔ مكرمه ايله عراق آره‌سنده‌كى طريق حجاجك وسطنده اولرق خيلك ٨٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده و نجد حدودى قربنده اوله‌رق جبل سلمه‌نك اتكنده برقصبه اولوب، بر واديڭك ايچنده بولنغله، قيولرينك صويله اروا اولنان باغچه‌لرنده خرما، قايسى، شفتالى آغاجلريله قاوون، قباق، مصر و سائره حاصل اولور. اهاليسنك باشليجه مدار معيشتى حجاجه صاتمق اوزره ادخار ايتدكلرى ذخاير وسائره‌دن عبارتدر. حجاج فضله اشيالرينى فيد اهاليسنه امانت ايدوب، عودتلرنده آليرلر.

فيدنه { (Fidènes) ايتاليادة سابين قوم قديمنه مخصوص بر شهر قديم اولوب، ميلاددن ٤٢٥ سنه اول روماليلر طرفندن ضبط واسكان اولنمش، وميلادك ٢٦ نجى سالنده تياتروسى ييقيلوب، انقاضى آلتنده ٢٠٠٠٠ كشى قالمش ايدى. اليوم (قاستل جوبيلئو) قربنده بعض ويرانه‌لرى موجوددر.

فيدون { (Phidon) قبل الميلاد ٨٦٠ تاريخلرنده يونانك آرغوس شهرنده حكمدار اولوب، ترازوبى و كومش مسكوكاتى ايجاد ايتمش اولديغى مرويدر.

فيدياس { (Phidias) يونان قديمك الك بيوك هيكلتراشى اولوب، قبل الميلاد ٤٩٨ تاريخلرنده آتيقه ده طوغمش، و ٤٣١ ده وفات ايتمشدر. عقل وحكمت الهه‌سى وآتنه شهرينك حاميه سى زعم اولنان (آتنه) ونام ديكرله مينروه‌نك اوچ هيكلنى و دها برطاقم هيكللر اعمال ايتدكدن صكره، آتنه‌نك تزييناتنه نظارت ايتمكه مأمور اولوب، مشهور پريقلسك معاونتيله شهر مذكورى غايت مصنع هيكللرله طوناتمش؛ وعلى الخصوص آتنه‌نك فيل ديشيله آلتوندن بر مشهور هيكلنى ياپمش؛ وبعده اليده‌يه كيده‌رك، مشهور اولمپ اويونلرى محلنده مشترينك جسيم بر هيكلنى ياپمغله مشغول ايكن، آتنه‌نك هيكلنى ياپمق ايچون كنديسنه تسليم اولنان آلتونى سوء استعمال ايتمش اولمغله اتهام اولنه‌رق، بو بابده برائتنى اثبات ايتمش ايسه‌ده، بو الههٔ كاذبه نك سبرنده كنديسنك و پريقلسك رسملرينى ياپمش اولمسى بر حرمتسزلك عد اولنه‌رق، توقيف اولنمش؛ ومحاكمه‌سنه شروع اولنمازدن اول محبسده وفات ايتمشدر.

فير { اندلسده برقصبه اولديغى «معجم البلدان» ده مسطوردر.

فيراندو { (Firando) جاپونيه‌نك اكسيمو جزيره‌سنك ساحل جنوبيسى

قربنده بر کوچك آطه و قصبه اولوب، ١٦٠٩ تاریخنده فلمنکلیلر طرفندن ضبط، و ١٦٤٠ ده جاپونیه‌لیلر طرفندن استرداد اولنمشدر .

فیرموس { (Firmus) رومامسردارلرندن اولوب، شامك سلفکیه قصبه‌سنده طوغمش؛ و ٢٧٣ تاریخ میلادیسنده مصرده ایمپراطورلغنی اعلان ایده‌رك، زنوبیه‌نك انتقامنی آلمغه چالیشیرکن، آورلیان طرفندن اخذ وگرفت وصلب اولنمشدر .

فیرموس { (Firmus) مغرب اقصی بربرلری سردارلرندن اولوب، ٣٧٠ تاریخنده ایکنجی والنتنیانه قارشی عصیان ایتمش؛ وبرقاچ محاربه قزاندقدن صکره، مغلوب اولوب، اتلاف نفسه مجبور اولمشدر .

فیرنچه { (Firenze) فلورانسه شهرینك ایتالیانجه اسمیدر .

فیروز { ایرانده حکومت‌سورن اشکانیان ملوکنك اونجیسی اولوب، هرمزك اوغلیدر. میلادك ٤٠ نجی سنه سی رومادن منفی اولان (لابیانوس) ایله بالاتفاق، قراتی تجاوزله، آنطوآنك سرداری دچیدیوسی کاملاً مغلوب وقتل نفسه مجبور ایتمش؛ وایکی سنه صکره (ونتیدیوس) طرفندن مغلوب ومحاربه‌ده مقتول اولمشدر. رومالیلر عندنده (پاقوروس) اسمیله معروفدر .

— تواریخ اجنبیه‌ده اشکانیاندن دیکر برفیروز دخی مذکوراولوب، ٩٠ تاریخ میلادیسنده جلوس، وروما سردارلرندن (ترایان) ه قارشی (داچیا) حکمدارایله اتفاق ایتمش اولدیغی، وعلوم و صنایعی حمایه ایدوب، پایتختی اولان طیسفون شهرینی تزیین ایلمش ایدوکی مرویدر .

فیروز { باخودپیروز — (Pérosès) ایرانده حکومت سورن ساسانیانك اون یدنجی حکمداری اولوب، ایکنجی یزدکردك اوغلیدر. کوچك برادری هرمزدن صکره ٤٥٧ تاریخ میلادیسنده تخته قعودله، ٣١ سنه حکومت سوردکدن صکره، ٤٨٨ تاریخنده بر محاربه‌ده مقتول اولمشدر. زماننده یدی سنه قحط وغلا ووبا حکم سورمشدی .

فیروز { (ابوعبدالله — الدیلمی) صحابه‌دن اولوب، عن اصل ایرانلی اولدیغی حالده، یمنده ساکن اولمغله، حمیری نسبتیله معروفدر. حبش نجاشیسنك همشیره‌زاده‌سی اولدیغی ده مرویدر. نزد جناب نبوی یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و ارتحال رسالتپناهیدن اولجه، زادویه وقیس بن المکشوحله بالاتفاق، یمنده ادعای نبوت ایدن اسود عنسی‌یی قتل ایتمشدر . حضرت عثمان (رضه) ك زمان خلافتنده وفات ایتمشدر .

فیروز { (ملا — بن کاوس) مشاهیر شعراء فرسدن وبمبای زردشتیلرندن اولوب، برمدت ایرانده سیروسیاحت ایتدکدن صکره، هندستانه عودتله، انکلیز مأمورینی عندنده قدر واعتباری زیاده بولنمش؛ و قرال جورجك نامنه « جارجنامه » عنوانیله شاهنامهٔ فردوسی بحرنده قرق بیك بیتی حاوی بر منظومه یازمشدر. ١٢٤٩ تاریخنده وفات ایتمشدر .

فیروزآباد { ایرانك فارس خطه سنده و شیرازك ١٠٠ کیلومتره جنوبنده و پرستاف نهری اوزرنده اسکی بر شهر اولوب، شمدیکی حالده یالکز ٢٠٠ نفوسی حاوی برقریه حالنده ایسه‌ده، وقتیله بیوك ومعموراولوب، مشاهیر علمادن برچوق ذواتك وازآنجمله «قاموس» صاحبی مجدالدین ابوطاهر محمد بن یعقوب فیروزآبادینك وطنی بولنمشدر. برچوق آثار عتیقه‌سی وحتی بر بیوك آتشکده ویرانه‌سی واردر . اسم قدیمی (خوز) ویا (کور) اولوب، آل بویهدن عضدالدوله طرفندن فیروز آباد تسمیه اولنمشدر .

فیروزآباد { هندستانك (اکره) ایالت وسنجاغنده و اکره‌نك ٤٠ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (جنه) نهرینك ساحل یسارنده ودهلیدن اله‌آباده کیدن دمیر یول خطی اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٤٢٥٥ اهالیسی واردر .

فیروزآبادی { (مجدالدین ابوطاهر محمد بن یعقوب بن محمد) مشاهیر علمای لغتدن اولوب، مشهور ومتداول اولان « قاموس » ك مؤلفیدر. نسبی ابو اسحق شیرازی‌یه و بر روایتده جناب ابوبکر صدیق (رضه) ه منتهی

اولور. ٧٢٩ تاریخنده دنیایه کلوب، مملکتنده تحصیل علم ایتدکدن صکره، دور بلاد ایدەرك، مشاهیر علمای عصرندن فقه وحدیث وتفسیر وسائر علومی استکمال ایتمش؛ و بو طرفه دخی کلەرك، یلدیرم سلطان بایزید خان حضرتلرینك و تیمورك التفات واحسانلرینه نائل اولمش ایدی. بعده یمن جهته کیدەرك، زبیده ده قاضی ایکن، ٨١٦ تاریخنده ٨٧ یاشنده وفات ایدوب، شیخ اسماعیل جبرتینك تربەسنه دفن اولنمشدر. وسعت قریحەسی وکثرت مستحضراتی اولوب، علوم مختلفەده قرق متجاوز تألیفاتی واردر. لغتده «القاموس المحیط» تسمیه ایتدیکی کتابك اصلی «اللامع المعلم العجاب الجامع بین المحکم والعباب» عنوانیله ٦٠ جلد اوزره اولوب، بعده ایکی جلده اختصار ایتمش اولدیغی وحتی زبید کتبخانەسنده مفصلنك برنسخەسی بولندیغی مرویدر. بوندن بشقه بر تفسیر شریفیله بخاری شریفه ومشارقه شرحلری وسائر تألیفاتی واردر. قاموسی سلطان محمود خان ثانی دوری علماسندن عاصم افندی طرفندن ترکجه یه ترجمه، و بعض ذوات طرفندن عربی اولەرق شرح اولنمشدر. شرحلرینك اکملی اولان «تاج العروس من جواهر القاموس» اخیراً غازی احمد مختار پاشا حضرتلرینك همت و مصارفیله قاهرەده اون بیوك جلد اوزره نشر اولنمشدر.

فیروز پور { هندستانك لاهور ایالتنده ولاهورك ٧٨ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٢٠٥٩٥ اهالیسی، متین وشایان تماشا قلعەسی واهمیت تجاریەسی واردر. جوارنده کی (فیروز شاه) قریەسنده ١٨٤٥ تاریخنده سیخلرله انکلیزلر بیننده بیوك بر محاربه وقوع بولمشدر. ـــ قضاسی سرهندك بر قسمندن عبارت اولوب، مساحهٔ سطحیەسی ٧٠٩٤ مربع کیلومتره واهالیسی ٥٤٩ ٢٥٥ کشیدر.
ـــ دهلی ایالتنك (کورکاو) قضاسنده وکورکاوك ٩٨ کیلومتره جنوبنده دخی بو اسمله برقصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی وجوارنده دمیر معدنی واردر.

فیروز خسرو شاه { (الملك الرحیم) (ابو نصر) آل بویهك اون آلتنجی و صوك حکمداری اولوب، ٤٤٠ تاریخنده پدری عماد الدین اللهك وفاتی اوزرینه، بغدادده امیرالامرا اولمش؛ و ٤٤٧ ده سلطان طغرل سلجوقی بغداده دخولنده، استقبالنه چیقمش ایکن، اخذ واصفهان قربنده طبرك قلعەسنه حبس اولنەرق، اوراده وفات ایتمشدر. برادرلری ملك ابو منصور و ابو علی فارسده سلجوقیلرك تحت اطاعتنده اولەرق برآز مدت دها حکم سورمشلردر. ـــ [«جلال الدوله» مادەسنه دخی مراجعت.]

فیروز سابور { انبار قصبه سیله ملحقاتنه ایرانیلرجه ویریلن اسم اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر.

فیروز شاه { هندده حکومت سورن غوریلردن اولوب، شمس ـ الدین التمشك اوغلیدر. ٦٣٣ تاریخنده پدرینه خلف اولوب، لهو ولعب وسفاهته دوشکون اولمغله، امور دولت والدەسنك الندە قالمش؛ و بو ایسه اورتاقلرندن انتقام آلمق هوسنه دوشوب، اوکی اوغللرندن برینی قتل ایتمکله، رجال دولت بالاتفاق، کندیسنی اسقاط، وهمشیرەسی رضیه سلطانی اقعاد ایتمشلردی.

فیروز شاه { دهلی حکمدارانندن اولوب، سلیم شاهك اوغلیدر. ٩٦١ تاریخنده، ١٢ یاشنده اولدیغی حالده، پدرینه خلف اولوب، اوچ آی حکومت سوردکدن صکره، دایسی مبارك خان صاحب ترجمه یی قتل ایله، تختی ضبط ایتمشدی.

فیروز شاه { دهلی حکمدار اخیری بهادر شاه ثانینك اولادندن اولوب، ١٨٥٧ تاریخ میلادیسنده انکلیز حکومتنه قارشی ظهور ایدن قیامده ذی مدخل بولنمش؛ و بعده انکلیز حکومتی طرفندن تخصیصاته نائل اولمش ایدی.

فیروز شاه { هندستانده بیوك برجد ـ ولدر، که کنك ایرماغنه تابع جنه نهر کبیرینك صاغ کنارندن ٣٠°٢٠′ عرض شمالی ایله ٧٥°١٨′ طول شرقیده آقریلوب، سرهند خطەسی داخلنده غرب جنوبی یه طوغری ٢٤٠ کیلومترەلك مسافەده حصاره قدر واصل اولور، وبونك اوتەسنده قوملرده غائب اولور.

مجراسنك اورته‌سنده بو جدولدن شرق جنوبی یه طوغری ١٤٠ کیلومتره اوزون برشعبه آیریلوب، دهلی قربنده ینه جمنه نهرینه واصل اولور. گچدیکی یرلری اروا واحیا ایدن بوبیوك جدول آنی الترجمه فیروز شاه تغلقك انشا کرده سی اولوب ، آنجق مرور زمانله مجراسی قومله طولمش اولدیغندن ، انکلیزلر تطهیر ایتمشلردر .

فیروز شاه بهمنی { هندستانك دکن خطه‌سنده حکومت سورن بهمنی سلاله‌سی ملوکندن اولوب ، سلطان داود شاهك اوغلیدر . ٨٠٠ تاریخنده سلطان شمس الدینی اسقاطله تخته قعود ایدوب ، برادری احمد خانی خان خانان عنوانیله امیرالامرا ایتمش ؛ وبهمنی دولتنك فروشکوهنی اوج بالایه ایصال ایده‌رك ، ٢٥ سنه حکومت سوردکدن صکره ، مشارالیه برادر یی خلف براقه‌رق ، ٨٢٥ ده وفات ایتمشدر .

فیروز شاه پوربی { (ملك عادل) بنکا- له‌ده حکم سورن پوربی ملوکندن اولوب، عن اصل حبشی کوله‌لردن ایکن، ٨٩٦ تاریخنده حکومته نائل اولمش؛ والیوم لکهنو دینلن غور شهرینی اعمار وتزیین ایتمشدر. یالکز اوچ سنه حکومت سوروب، ٨٩٩ ده وفات ایتمشدر .

فیروز شاه تغلق { دهلیده حکم سورن تغلق سلاله‌سندن بر حکمدار اولوب، سلطان غیاث الدین تغلقك برادری سپهسالار رجبك اوغلیدر . عم زاده‌سی سلطان محمد تغلقك وفاتی اوزرینه، ٧٥٢ تاریخنده دهلی تختنه کچوب، کمال عدالت ودرایتله ادارهٔ مملکتله ، برچوق جدوللر وقلعه‌لر وسائر اسباب عمران وجوده کتیرمش؛ و ٧٨٦ تاریخنده اوغلی ناصرالدین محمده تختی ترکله، اختیار فراغت ایتمش ایسه‌ده، موی الیه سفاهته دوشکون اولدیغندن ، متعاقباً ادارهٔ اموری ینه کندی الینه آلمغه مجبور اولمش ؛ و ٧٩٠ تاریخنده ٨٠ یاشنده وفات ایتمشدر . ایکی تورونی بربرینی متعاقب تخته قعود ایتمشلرسه‌ده ، ایکیسی ده اسقاط اولنه‌رق ، ینه اوسنه حکومتی موی الیه ناصرالدین محمد ضبط ایتمشدی. فیروز شاهك اقتدار ادبیسی دخی اولوب، «فتوحات فیروزشاهی» عنوانیله بر تألیفی واردر .

فیروز شاه خلجی { (جلال الدین — بن قائم خان) دهلی حکمدارلرندن اولوب، ٦٨٨ تاریخنده ، سلطان معزالدین کیقبادك قتلی اوزرینه، تخته قعودله ، ٨ سنه حکومت سوردکدن صکره ، یکنی و دامادی بولنان اله آباد والیسی علاءالدین اعلان عصیانله تختی ضبط ، وکندیسنی برقلعه‌یه حبس ایتمشدی. فیروز شاه خلجیان سلاله‌سنك مؤسسی اولوب، ایکنجیسی مرقوم علاءالدین ، اوچنجیسی شهاب الدین عمر ، دردنجی و اخیری مبارك خاندر . بو سلاله ترك جنسیته منسوب ایدی . بونلردن صکره نوبت حکومت تغلق شاهان سلاله‌سنه کچمشدی .

فیروز قباد { دربند قربنده اسکی برقصبه اولوب، ساسانیاندن نوشر- وانك پدری قبادك بنا کرده‌سی ایدی .

فیروز کوه { هرات ایله غزنه آره‌سنده غورشستان جبالنده متین ومستحکم برقلعه وطبرستانده دنباوند قربنده دیکر بر استحکام ایدی .

فیریاب { خراسانده بربلده اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمش اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر .

فیژاق { (Figeac) فرانسه‌نك (لوت) ایالتنده و قاهورك ٥٠ کیلومتره شمال شرقیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ٧٣٣٣ اهالیسی، مکتب اعدادیسی، زراعت جمعیتی و بز دستکاهلری واردر .

فیشابور { موصل ملحقاتندن جزیرهٔ ابن عمر یعنی (جزره) قربنده برکوچك قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

فیشت { یاخود فیخت (Fichte) آلمانیه مشاهیر حکماسندن اولوب ، ١٧٦٢ ده رامنوده طوغمش، و١٨١٤ ده برلینده وفات ایتمشدر. قانت ایله کسب مناسبت ایتمشدی . ابتدا (ینا) دارالفنونده فلسفه معلمی اولوب، بعده دینسزلکله اتهام اولنه‌رق ، شهر مذکوری ترکله ، برلینه چکیله‌رك، اوردا دارالفنونده معلم اولمشیدی،

فرانسزلرك آلمانيه‌یی استیلالرنده ، خلقك عروق حمیتنی تهییج ایده‌جك بلیغ نطقلر ایراد ایده‌رك ، وطننه خدمت ایتمشدی . قانتك اصول فلسفه‌سنی اکال ایچون ، کندینه مخصوص بر اصول اتخاذ ایدوب ، تدریجاً پانتئیسم دینلن اصول تصوفه صاپمشیدی . کلیات آثاری سکز اون جلد اوزره جمع ونشر اولنمشدر .

فیش ریور { (Fish-River) یعنی «بالیق چایی » بو اسمله اوچ نهر واردر :

برنجیسی آفریقای جنوبیده ′١٢°٢٣ عرض جنوبیده واقع (کیفوآپ) طاغندن نبعانله ، ابتدا جنوب غربی‌یه وبعده غربه طوغری آقه‌رق ، ′٤٠°٢٦ عرض جنوبیده بحر محیط آطلاسینك (آنغره پکنه) قوینه دوکیلور .

— ایکنجیسی امید برونی مهجرنده اولوب ، بر خیلی وقت مهجر مذکورك کافرستان جهتندن حدودینی تشکیل ایتمشدر . (اشتوویرکه) سلسله‌سنك شرق شعبه‌سی اولان (ایزبرغ) طاغندن نبعانله ، ٣٥٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره ، ′٣٠ °٣٣ عرض جنوبی ایله ″٥٠ ′٣٩ °٢٤ طول شرقیده بحر محیط هندی‌یه دوکیلور . تابعلری چوقدر .

— اوچنجیسی آفریقای جنوبینك غربی جهتده (ناماقا) مملکتنده اولوب ، برلیلر طرفندن (آؤب) تسمیه اولنور . ′٤٢ °٢٢ عرض جنوبی ایله ′٥٦ °١٤ طول شرقیده (آواس) طاغندن نبعانله ، جنوبه طوغری ٦٥٣ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (اورانژ) ایرماغنه دوکیلور .

فیلشه { مصرك غربیه نواحیسندن بر کوچك قصبه اولدیغی « معجم البلدان » ده مسطوردر .

فیض { بصره‌ده شط العربك قوللرندن بر نهردر . — بصره‌نك بونهره قریب اولان بر محله‌سنده بو اسم ویریلیردی .

فیض { (الفیض) جزایرك قسطنطینه ایالتنده وبسکره‌نك ٨٠ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق صحرای کبیرده قورومش کولدن مبدل بر یر اولوب ، یاغمورلر زماننده وادی العربدن اینن سیللر طرفندن باصیلیر . طوپراغی پك منبت اولوب ، اوراسی تقدیرنده چوق محصولات ویردیکندن ، واهالیسی سبق ایدن قیاملری اوزرینه فرانسز حکومتی طرفندن اورادن نفی ایدلمش اولدیغندن ، فرانسز حکومتی اوراسنی اعمار ایچون بر شرکت عقدینه چالیشمقده‌در .

فیض { (ملا محسن) ایران مشاهیر شعرا وعلماسندن اولوب ، کاشانلیدر . تفسیر وحدیث وتصوف وسائر علوم عقلیه ونقلیه‌ده ید طولی صاحبی اولغله ، حکمتله تصوفی وعقلیاتله نقلیاتی مزج ایده‌رك ، بر خیلی تألیفات میدانه قویمشدر . « آصفی » و « صافی » عنوانلریله ایکی تفسیرشریفیله حدیثه متعلق « مفاتیح » و « وافی » عنوانلریله ایکی اثری واخلاقه دائر « الحجة البیضاء » عنوانیله بر کتابی وسائر آثاری واردر . ملوك صفویه‌دن شاه عباس ثانی زماننده یاشایوب ، بونك اعزاز والتفاتنه مظهر اولمشیدی . شو بیت جمله اشعارندندر :

ازان ز صحبت یاران کشیده دامانم
که صحبت دگری میکشد گریبانم

— هندستان شعراسندن فارسی واردو لسانلرنده اشعار سویلمش بر قاچ کشینك دخی مخلصیدر . بونلردن بری ١٢٦٣ تاریخنده « روضة الفیض » عنوانیله بر منظومه یازمشدر .

فیض آباد { هندستانك اود خطه‌سنده ولکهنونك ١٤٢ کیلومتره شرقنده اوله‌رق کنك ایرماغنه تابع (کوکره) نهری اوزرنده ایالت مرکزی بر شهر اولوب ، ٣٧ ٨٠٥ اهالیسی ، بر قاچ سرایی ، بیوك بازاری وجوارنده (اودیه) شهر قدیمنك خرابه‌لری واردر . — ایالتنك مساحهٔ سطحیه‌سی ١٩ ٨٦٨ مربع کیلومتره واهالیسی ٣ ٣٧٩ ٩٩٢ کشیدر .

فیض آباد { آسیای وسطیده الیوم افغانستانه ملحق اولان بدخشان خطه‌سنك مرکزی برقصبه اولوب ، بیوك بازاری ، قلعه‌سی و ٥٠٠ قدر خانه‌سی واردر . قرن سابق اوائلنده قوندوز خانی طرفندن تخریب اولنمشدیسه‌ده ، یکیدن اعمار اولنمشدر . ′٢ °٣٧ عرض شمالی ایله ′١٦ °٦٨ طول شرقیده واقعدر .

فیض آباد { چینه تابع ترکستان شرقیده کاشغره تابع وکاشغرك ٨٥ کیلومتره شرقنده و ٣٩° ٢٠′ ٢٥″ عرض شمالی ایله ٧٤° ٢٥′ ٥٥″ طول شرقیده واقع بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ قدر اهالیسی واردر.

فیض الله افندی { (جامع الریاستین شهید السید —)
سلطان سلیمان خان ثانی واحمد خان ثانی دورلرنده ایکی دفعه مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچمش علماء عثمانیه‌دن اولوب، ارضروملی ومشهور شمس الدین تبریزی حضرتلرینك نسلندندر. مملکتنده تحصیل علم ایتدکدن صکره، درسعادته کله‌رك، ١٠٧٤ تاریخلرنده خواجه وانی افندی‌یه داماد اولمشیدی. ١٠٧٨ ده ایفای حج شریف ایچون جانب حجازه عزیمتله، عودتنده. موکب همایون یکیشهرده بولنمغله، اورایه اوغرایه‌رق، قائن پدری طرفندن حضور حضرت پادشاهی‌یه چیقارلمش، و ١٠٨٠ ده شهزاده سلطان مصطفی خان ثانینك خواجه‌سی و ١٠٨١ ده مدرس اولمش؛ و ١٠٨٩ ده شهزاده سلطان احمدك تعلیمنه مأمور اولوب، ١٠٩٧ ده روم ایلی قاضیعسکری و برسنه صکره نقیب الاشراف اولدقدن صکره، ١٠٩٩ ده سلطان سلیمان خان ثانینك جلوسنی متعاقب مسند مشیخت اسلامیه‌یه نصب اولنه‌رق، ١٨ کون صکره، زوربالرله مناسبتی اولمق تهمتیله عزل، و ارضرومه نفی اولنمشدی. سلطان مصطفی خان ثانینك جلوسنی متعاقب، معلملك حقنه بناءً، درسعادته جلبله، ١١٠٦ تاریخنده ادرنه‌ده، ثانیاً شیخ الاسلام اولوب، سکز بچق سنه‌یه قریب مدت امور فتوایی اداره ایتدکدن صکره، اولاد واقرباسنی آز مدت ظرفنده پك بیوك رتبه ومنصبلره ایصال ایده‌رك، مستحقینك حقنی ابطال ایتمش؛ وحتی بیوك اوغلنه، کندیسندن صکره قائم مقامی اولمق اوزره، مثلی نامسبوق بر صورتله مشیخت اسلامیه پایه‌سنی ویردیرمش اولمغله، طائفهٔ علمایی وعمومی دلگیر ایتمش اولدیغندن، ١١١٥ تاریخنده ظهور ایدن فتنه‌ده ارباب فساد کندیسیله اولادینك کندیلرینه تسلیم اولنملرینه اصرار ایتدکلرندن، ناچار آرزولرینه موافقت اولنه‌رق، درت اوغلیله برابر، صفت علمیه‌لری بعد الرفع، بداشقیایه تسلیم اولنمغله، ادرنه‌ده شهید اولمشدر. عالم برذات اولوب، فتاویسی، «نصیحة الملوك» عنوانیله بر کتابی، تفسیر بیضاوی‌یه حاشیه‌لری، شرح عقایده تعلیقاتلری وسائر تألیفاتی واردر. خیرات ومبراتی دخی چوق اولوب، ارضرومده برجامع ومدرسه ودارالقراء، شامده بر دارالحدیث، مدینهٔ منوره‌ده برمدرسه، استانبولده دخی بر مدرسه وکتبخانه و مکتب یاپدیرمشدر. حسن خطیله دخی مشهوردر.

فیض الله افندی { (ابوسعید زاده —) دور سلطان احمد خان
ثانیده ایکی دفعه مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچمش علمادن اولوب، شیخ الاسلام ابو سعید افندینك اوغلیدر. ١٠٤٠ تاریخنده دنیایه کلوب، اون بش یاشنده ایکن مهرماه سلطان مدرسه‌سی مدرسی اولمش، ویکرمی بش یاشنده استانبول پایه‌سنی احراز ایله، متعاقباً روم ایلی پایه‌سیله غلطه و ١٠٦٥ ده استانبول قاضیلغنه نصب اولنمش؛ وینه او سنه عزل اولنه‌رق، اون اوچ سنه معزول قالدقدن صکره، ١٠٧٧ ده آناطولی و ١٠٩٧ ده روم ایلی قاضیعسکری و ١١٠١ تاریخنده شیخ الاسلام اولمشدر. بر سنه ایله طقوز آی وسکز کون مسند فتواده قالدقدن صکره، تهورطبعی حسبیله، حضور همایونده صدراعظم آرابه‌جی علی پاشایی تکذیب ایله ناسزا بعض سوزلر سویلدیکندن، ١١٠٣ ده عزل اولنه‌رق، بوزجه آطه‌یه نفینه فرمان پادشاهی صادر اولمشیکن، خلفی چتالجه‌لی علی افندینك شفاعتیله فندقلیده‌کی یالیسنده اقامتنه مساعده بیورلمش؛ وسنهٔ مذکوره‌ده، علی افندینك وفاتی اوزرینه، ثانیاً شیخ الاسلام اولوب، ایکی سنه ایله ایکی بچق آیه قریب مدت امور فتوایی اداره ایتدکدن صکره، بودفعه دخی صدر اعظم سورمه‌لی علی پاشا ایله کچینه‌مدیکندن، ١١٠٥ ده عزل وساقزه نفی اولنمش؛ وساقز حادثه‌سنده قابقله چشمه‌یه کچمش؛ و منفاسی مصره تحویل اولنمش ایدی. بر مدت صکره عفو و اطلاق اولنه‌رق، فندقلیده اقامت ایتمکده ایکن، ١١١٠ سنه‌سنده وفات ایتمشدر. اکثر علوم وفنونه وحتی علم هیئت ونجومه دخی آشنا وشعر و انشایه مقتدر ایدی.

فیض الله افندی { (داماد زاده —) [«داماد زاده» ماده‌سنه مراجعت.]

فيض الله انجو { (مير —) سكزنجى قرن هجرى مشاهير علما وشعراسندن اولوب، هندستانك دكن خطه سنده قرن مذكور اواخرنده حكومت سورن سلطان محمود بهمنى دولتنده قاضى ايدى .

فيض پور { هندستانك بمباى اداره سنه تابع (دكن) ايالتنده كندش قضاسنه تابع و ٢١° ١١′ عرض شماليده واقع برقصبه اولوب، ٨٣٦٥ اهاليسى واردر .

فيضى { اوتنجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن اوچ ذاتك مخلصيدر :

برنجيسى (حسين —) صاحب تذكره قنالى زاده حسن چلبينك كوچك برادرى اولوب، طريق قضايه سالك ايدى. شو بيت اونكدر :

اسرار لبك جانده نيجه دل ايده پنهان
شمشير نفاقيله عدو چالمه ده حيران

— ايكنجيسى ارباب زعامتدن اولوب، ويانه نك محاصره سى سفرنده كندى كوله لرى النده شهيد اولمشدر. شو بيت اونكدر :

قبرم اوستنده سمندندن اينوب اول مه ديدى
ظلم ايله اولمشدى نور ايندى اومسكين اوستنه

— اوچنجيسى (عبدالله —) طورسون زاده بقاينك اوغلى اولوب، طريق تدريسه سالك ايدى . شو بيت اونكدر :

لحجه رهكذرندن او شاه خوبانم
دريچهٔ لبه كلدى سيرايچون جانم

فيضى { هندستان مشاهير شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر :

برنجيسى (شيخ فيضى) بر روايتده دكنلى و بر روايتده آكره لى اولوب، مشهور اكبرشاهك منظورى بولنمش، وملك الشعرا عنواننه نائل اولمش ايدى . پدرى شيخ مبارك وبرادرى شيخ ابوالفضل دخى مشاهيردن ايدى . ٩٥٤ تاريخنده دنيايه كلمش؛ وضيق صدره مبتلا اولوب، ١٠٠٤ تاريخنده آكره ده وفات ايتمشدر . سانسكرى لسانه آشنا اولوب، مسلمانلردن اك اول هندولرك فلسفه وادبياته واقف اولان بو ذاندر. تاريخ و ادبيات وسائر علومده وفلسفه وطبده دخى يدطولى صاحبى ايدى . لسان فارسيده برچوق اشعار ومنظومه لرى، بعض تأليفات منثوره سى و سانسكرى لساننده ترجمه لرى واردر . « سواطع الالهام » عنوانيله بر تفسير شريفى، « مواردالكلام » عنوانيله بر تأليفى، (مهابراته) دن مترجم « نال دامان » عنوانلى بر منظومه سى، ينه سانسكرى لساندن مترجم « بيجا كنيتا » و « ليلاواتى » عنوانلريله ايكى رساله سى و خمسهٔ نظامى يه تقليداً : « مركز ادوار »، « سليمان و بلقيس »، « هفت كشور »، « اكبرنامه » ومذكور « نال دامان » عنوانلريله بش مثنويسى، برمجموعهٔ منشآتى، مرتب ديوانى و سائر آثارى واردر . كليات آثارى ١٠١ كتابه بالغ اولديغى مرويدر . اواخر عمرنده (فياض) دخى تخلص ايدردى . سانسكرى لسانه وقوفى و فلسفه وطبله توغلى بين الجهلا بطلان عقيده ايله اشتهار ينه سبب اولمشدى . شو بيت جملهٔ اشعارندندر :

تو اى كبوتر بام حرم چه ميدانى
چكيدن دل مرغان رشته بر پا را

— ايكنجيسى (شيخ اله داد سهرندى) ينه اكبر شاه دورى شعرا و علماسندن اولوب، علم لغتده « مدارالافاضل » عنوانيله بر تأليفى واردر . شو بيت اونكدر :

كشم خط بر رخ زرد از سرشك لاله كون خود
باين رنك آشكارا ميكنم درد درون خود

— اوچنجيسى ترتبلى اولوب، اكبر شاه زماننده هندستانه رحلتله، هندك هرطرفنى كزمش، و شاه مشار اليهك التفاتنه مظهر اولمش، وشيخ فيضى فياض ايله كوريشمش ايدى. حسن خطى دخى وار ايدى . شو بيت اونكدر :

شرح جفاى دوست نه بهر شكايت است
مقصود ذكر دوست دكر ها حكايت است

فيغاليه { (Phigalie) يونانك آرقاديه خطه سنده قديمى بر شهر خرابه سى اولوب، شمسدن كنايه اولان آپولونك عبادتنه مخصوص برمعبدينك خرابه لرى موجود ايسه ده، اك كوزل آثارى لوندره موزه سنه نقل اولنمشدر.

فيق { (ياخود افيق) شامده دمشق ايله طبريه آره سنده وطبريه كولنك ساحل شرقيسندن ٢٣ كيلومترهلك مسافه ده برقصبه اولوب، كليسادن مبدل و پك قديم ستونلرى حاوى بر جامع شريفى واردر .

— جوارنده بولنوب، اردن يعنى شريعه واديسنه كيرمك ايچون كچيلن بوغازه ده (عقبة فيق) ديرلر .

فيكيرا (Figueira) پورتكيز مشاهير بحريونندن اولوب، ١٥١٠ تاريخنده دولت مشاراليها نامنه سوماتره جزيره‌سنى ضبط ايتمشدى .

فيكيراس (Figuiésas, Figueras) اسپا- نيانك بارسلونه ايالتنده وجيرونه‌نك ٣٧ كيلومتره شمال شرقيسنده بر قصبه اولوب، ٨٤٠٠ اهاليسى، مستحكم قلعه‌سى ، قيشله‌لرى ، باروتخانه‌سى وسائر مؤسسات عسكريه‌سى واردر .

فيل خوارزم خطه‌سنك مركزى بر شهر اولوب ، بعده (منصوره) و نهايت «كركنج» تسميه اولنمشدى .

فيلات آرناؤدلغك چاملق خطه‌سنده ويانيه ولايت وسنجاغنده اوله‌رق يانيه‌نك ٤٥ كيلومتره غربنده وقورفه جزيره‌سى قارشيسنده اسكله‌سى بولنان صياده‌نك ١٥ كيلومتره شرق شما- ليسنده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب، همان جمله‌سى مسلم اولمق اوزره ، ٥٠٠٠ اهاليسى ورشديه مكتبى واردر . ـــ فيلات قضاسى جنوباً پروزه ، شمالاً ارگرى سنجاقلريله ، شرقاً نفس يانيه قضاسيله، غرباً دخى ساحل بحرله محاط و محدود اولوب ، فيلات قصبه‌سيله ٦٨ قريه‌دن مركب و ٢٤١٧٩ اهالى ايله مسكوندر . اراضيسى عارضه‌لى ايسه‌ده، زيتون وبادم آغاجلريله و سائر اشجارله مستور گوزل تپه‌لرى ومنبت واديلرى واردر . هواسى پك ملايم اولوب، قيشلامق ايچون يوكسك يرلردن اورالره خيلى قيون اينر . آنجق امر زراعت پك مهمل اولوب، طوپراق وهوانك استعدادى نسبتنده استفاده اولنه‌ميور . حتى زيتون آغاجلرينك چوغى يبانى حالنده اولوب، آشيلرينه همت ايدن يوقدر. اهالىٔ قضا اكثريت اوزره مسلم وجمله‌سى آرناؤد اولوب، وفرت ذكاوت وشجاعتله مشهور ايسه‌لرده، زراعت و حيوانات ايشلرينه آرزو و مهارتلرى يوقدر .

فيلادلف (Philadelphe) يعنى «محب الاخ» . [«آتال» و «بطلميوس» ماده‌لرينك ايكنجى فقره‌لرينه مراجعت .]

فيلادلفيا (Philadelphie) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه‌نك پانسيلوا- نيه حكومتنده ، واشينغتونك ٢٠٠ كيلومتره شمال شرقيسنده ، نيويورقك ١٣٠ كيلومتره جنوب غربيسنده ، شويلكيل ايله دلاوار نهرلرينك ملتقا- سندن ٨ و بو نهرك بحر محيط آطلاسيده‌كى منصبندن ١٦٠ كيلومتره يوقاريده اوله‌رق ٣٩°٥٦′٥٣″ عرض شمالى ايله ٧٧°٢٩′١٧″ طول غربيسنده بر بيوك شهر اولوب ، ١١٠٠٠٠٠ اهاليسى ، دارالفنونى، فنون طبيعيه وصنايع نفيسه‌يه مخصوص آيرى آيرى آقادميالرى، واسع كتبخانهٔ عموميسى وديگر متعدد دارالكتبى، متعدد موزه‌لرى، بيوك دوائر رسميه ابنيه‌سى، مصنع كليسا و تياترولرى ، پك چوق مؤسسات علميه وخيريه‌سى ، معادن ، منسوجات، ماكينه، شكر، موم وسائره فابريقه‌لرى وپك ايشلك تجارتى واردر. فيلادلفيا ذكر اولنان ايكى نهرك آره‌سنده وقسماً شويلكيلك اوبرياقه‌سنده يايقين بر صورتده دلاوار نهرى بو نجه ٣٥ كيلو متره‌لك محلده ممتد اولور ، وشرقدن غربه اكى ١٨ كيلومتره‌دن آشاغى دكلدر . ايكى نهر آره‌سنده اون بش يكرمى متره وسعتنده ١٠ سوقاق اوزانوب، اوبر استقامتده‌ده ٢٥ سوقاق اوزانه‌رق ، شهره بر سطرنج شكلنى ويريور . شهرك اورته‌سندن برى عرضاً وبرى طولاً ايكى واسع جاده اوزانوب ، شهرى ٤ بيوك محله‌يه تقسيم ايديور . خانه‌لرى عموميت اوزره ايكى قاتلى اولوب، بعضلرينك گوزل دمير پارمقلقلرله محاط كوچك باغچه‌لرى واردر . يالكز ابنيهٔ رسميه وعموميه بيوك ويوكسك اولوب، عادى اولردن فرق اولنورلر. فيلادلفيا كثرت نفوس واهميت تجاريه وسائره‌جه، نيويورق و شيقاغودن صكره اوله‌رق ، ممالك مجتمعه نك اوچنجى شهرى اولديغى حالده ، ايچنده بر سكوت وسكونت حكمفرما اولوب ، نيويورقده‌كى ازدحام گورلميور ؛ و هر عائله‌نك كنديسنه مخصوص خانه‌سى اولوب، اجناس مختلفه‌دن برچوق اهالى ايله مسكون هوتللرى وكرا- خانه‌لرى يوقدر .

فيلادلفيا اون يدنجى قرن ميلادى اواخرنده (پن) طرفندن صلحاً و نقداً يرليلردن مبايعه اولنان اراضيده تأسيس اولنوب، ١٧٠٠ تاريخنده عادتا قصبه حالنه گلمش؛ وممالك مجتمعه انكلتره‌نك تحت اداره‌سنده بولندقجه ، او جهتك الك بيوك معموره‌سى و مهجرك مركزى بولنمشيدى . الك اول ممالك مجتمعه‌نك استقلالى بو شهرده اعلان اولنمش، و برنجى دفعه مجلس عمومى اوراده اجتماع

ایتمش ایدی . اون سکزنجی عصرك نهایتنه‌دك بتون ممالك مجتمعه و پانسیلوانیه حکومتنك مرکزی بولنوب، ۱۸۰۰ده ممالك مجتمعه مرکزیتی واشینغتونه وپانسیلوانیه مرکزیتی‌ده هاریسبورغه نقل اولنمغله، مرکزیتدن محروم بولنان واو وقت آنجق ۲۱۷۶۷ اهالیسی بولنان فیلادلفیا برآز مدت تدنی ایتمش ایسه‌ده ، بعده کوندن کونه اهالیسی و تجارت وصنایعی آرتوب ، موقعی دخی مساعد اولمغله ، شمدیکی درجه‌یی بولمش، وکیتدکجه توسع ایتمکده‌در. هواسی قیشین پك صوئوق و یازین پك صیجاق اولوب، مع‌هذا صاغلامدر .

فیلادلفیا { (Philadelphie) آناطولیده آیدین ولایتنده کائن آلا شهر قصبه‌سنك اسم قدیمیدر. [« آلا شهر » ماده‌سنه مراجعت .]

فیلادلفیا { (Filadelfia) ایتالیانك قلابره اولتریوره ایالتنده ونیقاسترونك ۱۹ کیلومتره جنوبنده بر قصبه اولوب، ۳۲۰۰ اهالیسی واردر .

فیلاق { (Phillack) انکلتره‌نك (قورنوال) ایالتنده وبودمینك ۷۵ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق بحر محیط آطلاسی ساحلنده‌کی (سنت ایو) قویی ایچنده بر قصبه واسکله اولوب، ۴۲۲۵ اهالیسی وجوارنده باقیر معدنی واردر .

فیلان { شرواننده باب‌الابواب قربنده بر قصبه وناحیه اولدیغی، واهالیسنك دین عیسوی‌ایله متدین مستقل برقوم تشکیل ایدوب، رئیسلرینه « فیلانشاه » دینلدیکی « معجم‌البلدان »ده مذکوردر .

فیلتروس { (Philétère , Philætèrus) برغمه حکومت قدیمه‌سنك مؤسسی اولوب ، کندیسی پافلاغونیه‌لی بر طواشی اولدیغی حالده ، لیسیماق طرفندن برغمه والیلکنه نصب اولنمغله ، قبل المیلاد ۲۸۳ تاریخنده اورانك حکومتنی ید استقلاله آله‌رق ، یکرمی سنه حکومت سورمش؛ وآنجق کندیسی حکمدار نامنی آلمیوب، یکنی وخلفی (اومن) بو عنوانی آلمشدر .

فیلدینغ { (Fielding) انکلتره مشاهیر حکایه نویسانندن اولوب ، ۱۷۰۷ده (شارپهام‌پارق)ده طوغمش، و ۱۷۵۴ده وفات ایتمشدر . بر چوق حکایه وتیاترو کتابلری براقمشدر .

فیلقوس { فیلیپوس اسم یونانیسنك معربی اولان (فیلفوس) دن غلط اولوب، شاهنامه‌ده وسائر کتب شرقیه‌ده اسکندر ذوالقرنینك پدرینه ویریلن اسمدر [« فیلیپ » ماده‌سنه مراجعت .]

فیلمون { (Philémon) یونان قدیم مضحکه نویس شعراسندن اولوب ، میلاددن ۳۲۰ سنه اول کیلیکیانك (سولس) قصبه‌سنده طوغمش ؛ و ۹۷ یاشنده ایکن، چوق کوله‌دن قاتلوب وفات ایتمشدر. سکسان‌قدر مضحکه یازمش ایسه‌ده، یالکز بعض فقره‌لری بولنه‌بیلمشدر.

فی لوآن تو { (Fei-Louan-Tou) چینك شرق جنوبی ساحلنده و (فوکان) ایالتنك قسم شمالیسنده اوله‌رق، چین دکیزنده بر قویدر ، که بویی ۱۲۰ واکی ۴۰ کیلومتره قدر اولوب ، هر روزکاردن مصون، درین وطبیعی مستحکم طاغلق برونلر وآطه‌لرله محفوظ بولنمغله، دنیانك الك برنجی لیمان عسکریسی اولوب ، جسیم دونتمالرك محافظه‌سنه یارایه‌بیلمك استعدادینی حائزدر .

فیلوپیمون { (Philopœmon) یونان‌قدیمك الك مشهور سردارلرندن اولوب، میلاد عیسادن ۲۵۲ سنه اول آرقادیانك (مغالو پولیس) قصبه‌سنده طوغمش ؛ وآخائیا اتفاقی عسکرنده خدمت ایدوب، بو اتفاقه قارشی بولنان اتولیه‌لیلره وبعده اسپارته‌لیلرله مسینه‌لیلره قارشی بر چوق محاربه‌لر ایده‌رك ، اسپارته حکمداری (ماخانیداس) ی کندی الیله قتل ، وخلفی (نابیس) ی اتفاقه کیرمکه اجبار ایتمش ایدی . بعده مسینه‌لیلرك آرقادیایه تجاوزلرینه قارشی عسکر سوق ایدوب، دشمنك کثرتندن طولایی، مغلوب اوله‌رق اسیر دوشمکله، مسینه‌لیلرك قائدی (دینوقرات) طرفندن قبل المیلاد ۱۸۳ تاریخنده تسمیم اولنمشدر . یونان قدیمك الك صوك یتیشدیردیکی آدم عد اولنوب، بونك وفاتیله یونان قدیمك دور مدنیتی منقرض اولمشدر .

فیلوتاس { (Philotas) پدری (پارمنیون) ایله برابر اسکندرك منظوری اولوب، رقیبلری حسدلرندن کندیسنی حکمدار

مشارالیهه سوء قصد نیتنده بولنمغله اتهام ایتملریله ، تحت استنطاقه آلندقده ، دشمنلرینك دیدكلرینی تصدیق ایتمكله، ناحق یره اعدامنه حكم اولنه‌رق، رجم اولنمشدر .

فیلودم (Philodème) یونان قدیم حكما.سندن اولوب، اپیقورك مذهبنه تابع ایدی . میلاد عیسادن اول كی قرنده سوریه‌ده طوغوب ، رومایه انتقال ایله ، تدریس وتألیفله اوغراشمشدر . منطق واخلاق وسائره‌یه دائر یازوب ، آثارینك پالكز بعض فقره‌لری بولنمشدر.

فیلورینه [« فلورینه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

فیلوسترات (Philostrate) یونان قدیم منطقیون و مورخلرندن اولوب، برروایتده لمنی آطه‌سنده وبر روایتده آتنه‌ده طوغمش؛ واوچنجی قرن میلادیده رومادە تدریسله مشغول بولنمشدر . منطقه وتراجم احوال وسائره‌یه دائر بر قاچ اثری واردر .

فیلوقتیت (Philoctète) اساطیر یونانیه‌ده تسالیه اقوامندن برینك حكمدارینك اوغلی اولوب، قهرمان مشهور (هركول) ك رفیقی ایدی . كویا هركول وفاتنده بر مشهور اژدرهانك قانیله تسمیم ایدلمش اولان اوقلرینی بوكا تسلیم ایدوب، بر یره كومه‌سنی وكیمسه‌یه كوسترمه‌سنی تنبیه ایتمشدی . بعده یونانیلر تروآ محاربه‌سنه كیتدكلرنده ، بو اوقلری اله كچیرمدكجه، غالب اوله‌میه‌جقلرینی كاهن بیان ایتمكله ، فیلوقتیتی صیقیشدیردقلرنده ، بو دخی ناچار قالوب ، اوقلری صاقلامش اولدیغی یره آیاغیله اوره‌رق كوسترمش ؛ واوقلری بالاستصحاب تروآیه عزیمت ایتمش ایسه‌ده، بونلرك بری آیاغنك اوزرینه دوشمكله، بر یاره آچلمش؛ وبو یاره او درجه ده تعفن ایتمش، كه آرقداشلری رایحهٔ كریهه‌سنه طیانه‌میه‌رق ، كندیسنی لمنی جزیره.سنه چیقارمغه مجبور اولمشلر . اون سنه صكره یونانیلر ، تروآ محاربه‌سنه ختام ویره‌بیلمك ایچون، هركولك اوقلرینه احتیاج كوروب ، اولیس ایله نئوپتولموسی لمنی‌یه اعزام ایده‌رك ، فیلوقتیتی آرامغه مجبور اولمش؛ و (ماخاؤن) ایله (پودالیر) كند.یسنك یاره‌سنی اپی ایده‌رك ، برلكده تروآیه كوتورمشلر. تروآدن عودتنده كویا قلابریه‌یه‌كوچوب، (پتیلیه) ایله (توریوم) شهرلرینی تأسیس ایتمش.

فیلوقسن (Philoxène) یونان قدیم شعراسندن اولوب . قبل المیلاد دردنجی قرنده سیچلیه‌نك سیراقوسه شهرنده یاشا.مشدر . اورانك حكمدار ظالمی مشهور نیسك (دیونیسیوسك) سویلدیكی اشعارك ماهیتی حقنده فكرینی آچیقدن بیان ایتدیكندن طولایی ، حبس اولنمش؛ وبرمدت صكره ، ظالم مرقومك دیكر بر منظومه‌سی حقنده بیان فكر ایتمك اوزره، سبیلی تخلیه اولنه‌رق، مذكور منظومه‌یی كورنجه: « بنی محبسه كوتورسونلر» دیمش، ودنیسك بونكته‌دن خوشلا.نوب، كندیسنی عفو ایتمش اولدیغی مشهوردر .

فیلوقسن یاخود قسنیاس (Philoxène, Xénaias) یعقوبیون مذهبنه تابع سریانی مؤلفلرندن اولوب . اهوازده دنیایه كلمش ؛ و ٤٨٥ تاریخ میلادیسنده سوریه‌نك (براپولیس) شهری‌پسقپوسی اولوب، خالكیدونه مجلس روحانیسی مقرراتنك علیهنده بولندیغندن ، ٥١٨ تاریخنده ایمپراطور یوستنیانوس طرفندن كنغری‌یه نفی، و ٥٢٢ ده اوراده اتلاف اولنمشدر. اناجیل اربعه‌یی لسان سریانی‌یه ترجمه ایتمشدر . یعقوبیون عندنده شهدا واعزه‌دن معدوددر .

فیلولاؤس (Philolaüs) یونان قدیمك فیثاغوراسك مذهب فلسفیسنه منسوب حكماسندن اولوب، حكیم مشارالیهك فكر ومسلكنه دائر الك زیاده تفصیلات ویرن تلامذه.سندندر . طبیعت ، عالم وروح حقنده برر تألیفی واردر ، كه افلاطون طرفندن پك زیاده تقدیر اولنوردی . آثار موجوده‌سی ناتمامدر . كرهٔ ارضك غربدن شرقه طوغری برنوع حركتی الك اول حس ایدن بو ذات اولدیغی مروی اولوب ، كندیسنه اصول جدیدهٔ هیئتك كاشف اولی نظریله باقانلر دخی واردر . قبل المیلاد ٥٠٠ تاریخلرنده (قروتونه) ویا (تارنته) ده طوغوب ، ٤٢٠ تاریخلرنده وفات ایتمشدر .

فیلومیتور (Philométor) یعنی « محب الام » آلتنجی بطلمیوس

ايله اوچنجى آتالك لقبيدر . [« بطلميوس » و « آتال » ماده‌لرينه مراجعت .]

فيلون (Philon) بو اسمله مشاهيردن درت كشى واردر :

برنجيسى بيزانتيونلى اولوب ، معمارلقده وفن جر اثقالده كى مهارتيله مشهوردر . ميلاد عيسادن ايكى قرن اول ياشايوب ، ردوس و اسكندريه‌يه سياحت ايتمش ؛ وفن معمارى‌يه و جر اثقاله دائر برقاچ كتاب يازمش ايسه‌ده ، يالكز بعض فقره‌لرى بولنه‌بيلمشدر .

— ايكنجيسى لاريسه (يعنى يكيشهر) لى دينمكله معروف حكمادن اولوب ، قبل الميلاد ١١٠ تاريخندن ٨٨ تاريخنه دك آتنه‌ده « يكى آقادميا » مدرسه‌سنى اداره ايتمش ؛ ومهردادك يونانى استيلاسنده ، رومايه نقل مكان ايدوب ، مشهور چيچرون جملهٔ تلامذه‌سندن بولنمشدر .

— اوچنجيسى عبرانى اولوب ، افلاطونك مذهب فلسفه‌سنه تابع حكمادن ايدى . ميلاددن ٣٠ سنه اول اسكندريه‌ده طوغوب ، كهنه طريقنه سالك اولديغى حالده ، حكماى يونانك آثارينى تتبع ايله (افلاطون عبرانى) لقبيله شهرت بولمشيدى . عقائد موسويه‌يه وفلسفه وتاريخه متعلق يونانىٔ قديم لساننده برقاچ تأليفى واردر . ٤٠ تاريخ ميلاديسنده قدس اهاليسى طرفندن مبعوثاً رومايه كوندرلمش ؛ وبو سفرينك تفصيلاتنى يازمشدر . تاريخ وفاتى معلوم دكلدر .

— دردنجيسى (بيبلوس) يعنى جبله مدينهٔ قديمه‌سندن اولوب ، ادبيات وتاريخه دائر بعض آثارى واردر . (سانخونياتون) طرفندن يازلمش فنيكه‌ليلرك تاريخنى دخى ترجمه ايتمشديسه‌ده ، بونك يالكز بعض پارچه‌لرى بولنه‌بيلمشدر .

فيله (Philæ) صعيد مصر منتهاى جنوبنده ونوبيه حدودنده اوله‌رق نيلك ايلك شلاله‌لرى قربنده ونيلك ايچنده بر جزيره اولوب ، اسوانك ٤ كيلومتره جنوبنده واقعدر . بر چوق خرابه‌لرى وآثار عتيقه‌سى اولوب ، على الخصوص (ايزيس) و (اوزيريس) ايله (تيفون) ك عبادتنه مخصوص معبدلرك ويرانه‌لرى موجوددر . [« اسوان » ماده‌سنه‌ده مراجعت .]

فيلى ايرانك لورستان خطه‌سنده بيوك بر قوم اولوب ، (پيش كوه) و(پشت كوه) اسملريله ايكى شعبه‌يه منقسمدر .

فيلياتره (Philiatra) يونانك موره شبه جزيره‌سنده (مسينيه) ايالتنك (تريفيليا) قضاسنده و (كيپاريسيه) نك ١٣ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق ساحل بحردن بر كيلومتره ايچريده بر قصبه اولوب ، ٤١٨٥ اهاليسى وقصبه‌يى احاطه وستر ايدن زيتون وليمون آغاجلريله پك چوق قورى اوزوم يتشديرر باغلرى واردر .

فيليپ ياخود فليپ (Philippe) اسكى ماكدونيه حكمدارلرندن بش كشينك اسميدر :

— برنجيسى قبل الميلاد ٦٠٩ تاريخندن ٥٧٦ تاريخنه‌دك حكم سورمشدر .

— ايكنجيسى الك مشهورلرى اولوب ، بيوك اسكندرك پدريدر . اوچنجى آمينتاسك اوچنجى اوغلى اولوب ، ميلاد عيسادن ٣٨٣ سنه اول طوغمش ؛ و ، ماكدونيه‌ده ظهور ايتمش اولان فتنه وفسادى باصديرمق ايچون ، مملكت مذكوره‌يه جلب ايدلمش اولان (پلوپيداس) طرفندن رهن طريقيله يونانك تبه شهرينه كوندريله‌رك ، (اپامينونداس) ك خانه‌سنده تربيه اولنمشدى . برادرى اوچنجى پرديقاسك وفاتنده ٣٦٠ تاريخنده فيليپ تبه‌دن فرارله ، ماكدونيه‌يه داخل اولوب ، ابتدا يكنى آمينتاسك وصيسى وبعده حكمدار مستقل صفتيله حكم سورمكه باشلامش ؛ ومنتظم ومعلم بر اردو يتشديروب ، اولا داخل مملكتده اسايش وامنيتى تقرير ، وثانياً ايليريا ، پتونيا ، تراكى وسائر جهتلرده بر خيلى يرلر ضبط ايله ، مركز حكومتى (پلا) شهرينه نقل ايتمش ايدى . قبل الميلاد ٣٥٦ تاريخنده (اپير) يعنى طوسقه‌لق حكمدارينك قيزى (اولمپياس) ى تزوج ايله ، بو صهريتله قوتى بر قات دها تزييد ايتدكدن صكره ، يونانى مطمح نظر ايدرك ، حكومات يونانيه‌نك الك قوتليسى اولان آتنه حكومتنى ضعيفلاتمق ايچون ، بو حكومتك تحت اتفاق ويا حمايه‌سنده بولنان اوته‌ده بريده واقع بعض يرلرى

بربرینی متعاقب ضبط ایتمکه باشلامش؛ وتسالیالیلری تحت حمایه‌سنه آله‌رق، ترموپیل بوغازندن کچمکه چالیشمش ایسه‌ده، بوکا مقتدر اوله‌مامش؛ و(اوبیا) جزیره‌سنی ضبط ایتمك اوزره اولان تشبثنه دخی موفق اوله‌مامش ایسه‌ده، (اولینته) یی ضبط ایتمش؛ وکویا جد اعلاسنك یوناندن ماکدونیه‌یه هجرت ایتمش اولدیغنی ادعا ایله، بو تأویله استناداً یونانیلره مخصوص اولان (اولیمپ) اویونلرینه وبوکا مشابه آیینلره داخل اولمش؛ ویونانك ضبطنه حاضرلانمغله برابر، ایلیر وتراکیه قارشی دخی عسکر سوق ایتمشدی. بعده بر اختلال داخلی‌یی باصدیرمق، وعندلرنده اماکن مقدسه‌دن عد اولنان یرلری تحقیر ایدنلری تربیه ایتمك بهانه‌سیله یونانه عسکرسوق ایده‌رك، ٣٣٨ تاریخنده بیوتیاوآتیقایی ضبط ایتمش؛ وخرونیه محاربه‌سنده آتنه‌لیلرله تبه‌لیلری مغلوب ایده‌رك، یونانك استقلالنی صارصیتمش ایدی. آنجق بو غالبیتدن استفاده خصوصنده استعجال ایتمیوب، ایرانه قارشی تصارلادیغی بیوك بر سفره حاضرلانمق اوزره، ماکدونیه‌یه عودت ایتمش ایسه‌ده، بو تدارکاتده ایکن، تطلیق ایتمش اولدیغی اسکندرك والده‌سی مرقومه (اولیمپیاس) طرفندن قونمش اولدیغی مظنون بولنان وظاهراً بر حکم قانونیدن دلکیر اولان ماکدونیه رؤساسندن (پاوسانیاس) طرفندن ٣٣٦ تاریخنده قتل اولنمشدر. ٢٤ سنه حکومت سورمش؛ واوغلی اسکندر ذو القرنین خلفی اولمشدر. دیپلوماتلق دینلن علم سیاسیده ازمنهٔ قدیمه‌ده صاحب ترجمه‌دن ماهر کیمسه بولنمامشدر. جسارت ودرایتنه دائما حیله وخدعه‌یی دخی مزج ایدردی. خطیب شهیر (دموستن) فیلیپك آتنه‌لیلره قارشی اولان نیات وتشبثاتی درمیان ایده‌رك، همشهریلرینی بوحکمداره قارشی تشویق وتشجیعده بولنمشدر.

— اوچنجیسی (آریداوٴس) لقبیله ملقبدر. [«اریداوٴس» ماده‌سنه مراجعت.]

— دردنجیسی قساندرك اوغلی اولوب، قبل‌المیلاد ٢٩٨ تاریخنده پدرینه خلف اولمشدر.

— بشنجیسی دمتریوسك اوغلی اولوب، میلاددن ٢٢١ سنه اول، ١٥ یاشنده ایکن، عمی (آنتیغون دوسون) ه خلف اوله‌رق، ماکدونیه تختنه اوتورمش؛ و یونانده تشکل ایتمش اولان ایکی هیئت متفقه‌دن آخائیا اتفاقیله برلشه‌رك، اتولیا هیئت متفقه‌سنی دفعاتله مغلوب ایتمش؛ و قوت وغالبیتندن بالاستفاده، بتون یونانی ید ضبطنه آلمش ایدی. وصیسی بولنان یونانلی (آراتوس) کندیسنی یونانه مسلط اولمقدن‌واز کچیرمکه چالیشمش‌ایسه‌ده، مقتدر اوله‌میوب، حتی بو طرفدارلغندن طولایی کندیسنی تسمیم ایتدیرمش اولدیغی ده مرویدر. روماليلرك دخی علیهنده بولنه‌رق، آنیبال‌ایله اتفاق ایتمش ایسه‌ده، بر ایکی‌دفعه مغلوب اولدقدن‌صکره، سناتونك آرزوسی خارجنه چیقمامغه، و روماليلرك متفقلری بولنان یونانیلرله ردوس وبرغامه حکومتلرینه طوقنمامغه مجبور اولمش؛ ونهایت روماليلرك کثرت مدعیاتندن بیزار اولوب، آنیبالك وسوریه حاکمی آنطیوخسك تکلیفاتی اوزرینه، یکیدن‌حربه حاضرلانمقده ایکن، قبل‌المیلاد ١٧٨ تاریخنده وفات ایتمشدر. ولد مشروعنی اساسسز بر شبهه اوزرینه اتلاف ایتمش اولدیغندن، ولدنامشروعی (پرسیوس) خلفی اولمشدر. اسکندردن‌صکره‌کی فیلیپلر اعتباریله بوکا اوچنجی فیلیپ دخی دیرلر.

فیلیپ (Philippe) سوریه‌ده حکومت سورن طوائف ملوکدن اولوب، یدنجی آنطیوخس غریپوسك اوغلیدر. میلاددن ٩٥ سنه اول برادری آلتنجی سلفقوسه خلف اولوب، حق وراثت ادعاسنده بولنان اونجی‌واون برنجی و اون ایکنجی آنطیوخسلره قارشی محاربه ایله مشغول اولمش؛ وبر دفعه اسقاط اولندقدن صکره، تختی استرداد ایتمش ایسه‌ده، تبعه‌سی محاربات داخلیه‌دن بیزار اولوب، ٨٠ تاریخنده کندیسنی قطعیاً اسقاط وطردله، اشکانیان شعباتی ملوکندن (تیغران) ی جلب ایتمشلردی. ٥٧ تاریخنده وفات ایتمشدر.

فیلیپ (Philippe) روماليلرك تحت‌اطاعتنده اوله‌رق قدسده حکومت سورن ملوکدن اولوب، بیوك هرودك اوغلیدر. پدری عندنده افکار مخالفه ایله اتهام اولنه‌رق،

عندالمحاكمه تبرئهٔ ذمت ایتمش؛ وپدرینك وفاتنده ، خاندانك حقوقنی مدافعه ایچون ، رومایه کیدوب، میلاد عیسانك برنجی سنه‌سی پدرینك یرینه نصب اولنمشدی . عاقلانه و عادلانه حکومت سوره‌رك ، (بیت سعید) قصبه‌سنی توسیع وتزیین‌ایله آغستوسك قیزی نامنه (یولیا) تسمیه ایتدیکی کبی، (بانیاس) قصبه‌سنی‌دخی بیوده‌رك (قیصریه) ویا (قیساریه) تسمیه ایتمشدی . ٣٣ تاریخ میلادیسنه دك حکم سوروب، وفاتنده قدس جهتی دخی سوریه (یعنی شام) ایالتنه الحاق اولنمشدی .

فیلیپ { عرب — (Philippe l'Arabe) روما ایمپراطورلرندن اولوب ، الیوم اسکی شام دینلن (بصری) قصبه سنده دنیایه کلمشدر . پدری عربان مشایخندن ایدی . روما عسکرینه کیروب، جسارت واقتداریله الك بیوك رتبه‌یه واصل‌اولمش؛ وایرانیلره قارشی‌اولان محاربانده مظفراولدقدن‌صکره، عسکرینی‌قاندیره‌رق، میلادك ٢٤٤ تاریخنده کندینی ایمپراطور اعلان ایتدیرمشیدی . جزیره‌یی ترك ایده‌رك ایرانیلرله مصالحه ایتدکدن ، و طونه‌یی تجاوز ایتمش اولان بعض اقوام وحشیه‌یه قارشی یوریوب، بونلری ده دفع ایتدکدن‌صکره، ٢٤٧ تاریخنده رومایه‌داخل اولوب، بوشهرك تأسیسنك بیکنجی‌سنه‌سی‌مناسبتیله فوق‌العاده برطاقم شنلکلر ترتیب ایتمش؛ وحکیمانه بعض قوانین ونظامات وضع ایلمش ایسه ده ، سردارلرینك هر بری بر طرفده اعلان استقلال ایدوب ، بونلره قارشی کوندردیکی (دقیوس) دخی اونلره امتثال ایتمکله، ٢٤٩ تاریخنده فیلیپ (وروئه) ده مغلوب اولوب ، محاربه ده قتل اولنمشدر . خرستیان اولوب، دینی کیزلی‌طوتدیغی مظنوندر .

فیلیپ { (Philippe) فرانسه قراللرندن بو اسمله بروجه آتی آلتی قرال کلمشدر :

برنجیسی برنجی هنرینك اوغلی اولوب ، ١٠٥٢ تاریخنده طوغمش، و ١٠٦٠ تاریخنده، طابیسی فلاندره قونتی بودوآنك وصایتیله تخت مورونه کچوب، یدی‌سنه صکره وصیسنك وفاتنده ورثه‌سی بیننده ظهور ایدن منازعاته قاریشمق ایستمش ایسه ده ، مغلوب اولمش ؛ وفرانسه‌نك بعض طرفلرنده حکم سورن قونت و دوقه‌لرله بر خیلی وقت اوغراشمش؛ ونهایت قاریسنی تطلیق ایله آنژو قونتنك قاریسنی قاچیروب تزوج ایتدیکندن ، پاپا طرفندن آفروسه دوچار اولوب ، تبعه‌سی عندنده نفوذ واعتبارینی غائب ایتدیکندن، اوغلی شیشمان لوئی‌یی حکومته تشریك ایتمکه مجبور اولمش؛ و ١١٠٨ ده وفات ایتمشدر .

— ایکنجیسی ، آغستوس آینده طوغمش اولمغله ، (فیلیپ اوکوست) تسمیه اولنه‌رق ، یدنجی لوئینك اوغلیدر . ١١٨٠ تاریخنده، ١٥ یاشنده ایکن ، پدرینه خلف اولوب ، یهودیلری تعقیب ایده‌رك ، کلیتلی ثروته مالك اولدقدن صکره ، فرانسه‌نك بعض بیوك دره بکلریله و علی‌الخصوص فلاندره قونتیله و بورغونیه دوقه‌سیله‌اوغراشمش؛ وانکلتره قرالی ایکنجی هنری ایله محاربه‌ایدوب ، اوغللرینی علیهنه قالدیرمش ؛ وبونك‌وفاتنده اوغلی (ریشار کوردولیون) ایله بالاتفاق ، قدسی صلاح‌الدین ایوبیدن استرداد مقصدیله، بر اوچنجی اهل صلیب محاربه‌سنی آچمش ایسه‌ده ، سیچلیه یه واصل اولنجه ، آره‌لرنده تفرقه ظهور ایدوب ، فیلیپ عکانك ضبطنده بولندقدن صکره ، فرانسه‌یه عودتله ، انکلتره قرالنك برادری اراضیسز ژان ایله برلشه‌رك ، انکلیز حکومتنه بر چوق غوائل چیقارمش ؛ و شارلك وفاتیله مرقوم ژان انکلتره قرالی اولدقدن صکره ، بونك دخی علیهنده بر طاقم دسایس چویروب ، انکلتره‌نك فرانسه طوپراغنده‌کی ممالکنی ضبط ایتمش؛ و برآره‌لق کندی اوغلی سکزنجی لوئی‌یی انکلتره قراللغنه کچیرمش ایسه‌ده ، نهایت‌طوتدیره‌میوب، انکلتره‌دن صرف‌نظرله، فرانسه‌نك بعض قونتلق ودوقه‌لقلرینی ضبط والتحاق ایده‌رك، فرانسه‌نك توحیدینه‌خدمت ایتدکدن صکره ، ١٢٢٣ تاریخنده وفات ایتمشدر. علوم وصنایعك ترقیاتنه خیلی‌خدمت ایدوب، پارس شهرینی دخی تزیین ایتمشدی .

— اوچنجیسی « جری » لقبیله ملقب اولوب، طقوزنجی لوئینك اوغلیدر . ١٢٤٥ تاریخنده طوغوب، سکزنجی اهل صلیب سفرنده پدرینك

معیتنده بولنه‌رق ، ١٢٧٠ ده افریقیه ساحلنده پدرینك وفاتی اوزرینه، فرانسه قرالی اولوب ، تونس حاکمیله عقد مصالحه‌دن صکره ، فرانسه‌یه عودتله، فرانسه حکومات صغیره‌سندن بر خیلیسنی مبایعه ووراثت طریقیله وسائر صورله التحاق ایده‌رك ، فرانسه اتحادینه خدمت ایلمش؛ ومشهور «سیچلیه ایکندیلری» دینلن جنایت عمومیه‌نك مرتب ومشوقی اولان آراغون قرالی اوچنجی پدرویه قارشی اعلان حرب ایدوب، قاتالونیه‌نك بر قسمنی ضبط ایلمش؛ واو صره‌ده ١٢٨٥ ده وفات ایتمشدر .

— دردنجیسی «کوزل» انبیله ملقب اولوب، اوچنجی فیلیپك اوغلیدر . ١٢٨٥ تاریخنده، ١٧ یاشنده ایکن، پدرینه خلف اولوب، آراغون قرالنه قارشی اولان محاربه‌یه دوام ، و ١٢٩١ ده عقد مصالحهٔ ایتدکدن صکره، فلاندره قونتنه معاونت ایدن انکلتره قرالی برنجی ادوآرده اعلان حرب ایده‌رك، قزاندیغی غالبیت اوزرینه، فلاندره قونتلغنی فرانسه‌یه الحاق ، وانکلتره قرالی اوغلی ایکنجی ادوآره فرانسه قرالنك قیزی ایزابله‌یی آلمغه اجبار ایتمشدی . اوندن صکره آوروپا دولتلرینك امور سیاسیه‌سنه دخی مداخله ایتمك ایستین پاپا سکزنجی بونیفاس ایله اوغراشمغه باشلایوب ، پاپانك آفروسلرینه قارشی فرانسه‌ده بر مجلس عمومی انتخابیله پاپانك حقسزلغنه وارباب جنایاتدن اولدیغنه وهر حالده فرانسه‌نك امور داخلیهٔ سیاسیه‌سنه قاریشمغه حق اولمدیغنه قرار ویردیرمش؛ وآنجق پاپا ینه آفروسدن واز کچمدیکندن ، عاقبت رومایه بر طاقم آدملر ارسالیله پاپایی طوتدیروب ، الك شدتلی عقوباتله معذب ایتمشدی . بعده مرقوم بونیفاسك یرینه کچن اون برنجی (بنوآ) نك وفاتنده آوینیونده بر فرانسز پاپا انتخاب ایتدیروب، بوکا (تامپلیه) دینلن طریق رهبانی لغو ایتدیرمکله ، بو طریقه منسوب مناسترلرك ایدنمش اولدقلری کلیتلی ثروتلری مصادره ایتدیکی کبی ، یهودیلری دخی تعقیب ایده‌رك ، برچوق آقچه‌لرینی آلمش؛ وبر طاقم فاحش ویرکیلر طرح ومسکوکاته قیمت حقیقیه‌لرندن پك زیاده قیئات وضع ایتمش ایدی . بو دخی فرانسه‌یه برچوق دره بکلکلر ضم ایده‌رك ، شورای دولت ودیوان محاسبات کبادی کبی بعض اصلاحات دخی اجرا ایتمشدر .

— بشنجیسی «اوزون» لقبیله ملقب اولوب، دردنجی فیلیپك ایکنجی اوغلیدر . بیوك برادری اونجی لوینك ١٣١٦ تاریخنده وفات ایتمسیله، کبه قالان قاریسندن طوغان چوجغك یاشامامسی ، وقیز اولادینك تخته کچمسنك جواز وعدم جوازی حقنده برچوق منازعات جریاندن صکره ، صاحب ترجه قرال اولوب ، ١٣٢٠ ده فلاماندلرله صلح ایتمش؛ وبعض اصلاحات داخلیه‌ده دخی بولنمش ایسه‌ده، کندیسی متعصب و افکار باطله اصحابندن اولدیغندن ، یهودیلره واعتقادلرنده بهانه بولنان آدملره قارشی تعقیبات و زجریات اجراسنده انکیزیسیون محاکم ملعنت کارانه‌سنه سر بستیٔ تام ویرمش؛ و ١٣٢٢ ده بلا ولد وفات ایتمکله ، برادری دردنجی شارل خلف اولمشدر .

— آلتنجیسی (والوآ) لقبیله ملقب اولوب، فرانسه خاندان قرالیسنك والوآ قولنه منسوب ایدی. اوچنجی فیلیپك طورونی اولوب، ١٢٩٣ ده طوغمش؛ ودردنجی شارلك وفاتنده حامل بولنان زوجه‌سنك وضع حمله‌دك ، نائب حکومت نصب اولنوب ، طوغان چوجق قیز اولمغله ، ١٣٢٨ ده کندی قراللغنی اعلان ایتمشدی . انکلتره قرالی اوچنجی ادوآرد والده‌سی ایزابله‌دن دردنجی فیلیپك طورونی اولدیغندن ، وراثت ادعاسیله میدانه چیقوب ، آلمانیه ایمپراطوریله وفلاماندلرله بالاتفاق، فرانسه‌یه تجاوز ایتمش؛ وبو وجهله یوز سنه‌لك محاربه دینمکله مشهور اولان وقوعات بربرینی تعاقبه باشلایوب، صاحب ترجمه‌نك زماننده انکلیزلر فرانسه طوپراغنده برچوق تخریبات اجرا ایتدکلری کبی ، کندیسی دخی ویرکیلری آرتیرمغه مجبور اولمش؛ ووبا علتی دخی ظهور ایدوب، اهالی بی برقات دها دوچار مصائب ایتمشدی . یکرمی‌ایکی سنه حکم سوردکدن صکره، ١٣٥٠ ده وفات ایتمشدر .

فیلیپ } سوآبه‌لی (Philippe de Souabe) آلمانیا ایمپراطورلرندن اولوب ، فردریق باربروسك ایکنجی اوغلیدر .

١١٧٨ تاریخنده طوغوب پدرینك وفاتنده سوآبه ایله طوسقانه‌یه وارث اولمش؛ وبرادری آلتنجی هنرینك وفاتنده ١٢٠٦ ده آلمانیه ایمپراطورلغنه کچمش ایدی. رقیبلرندن زوهرنیکنلی (برتولد)ك حقوقنی اشترا، وبرونسویقلی اوتونی مغلوب ایده‌رك، ایکی سنه حکومت سوردکدن صکره، ١٢٠٨ده قتل اولنمغله، مرقوم اوتون خلفی اولمشدر.

فیلیپ { (Philippe) اسپانیه حکمدارلرندن بو اسمله بش کشی کلمشدر:

برنجیسی «کوزل» لقبیله ملقب اولوب، اسپانیه‌ده حکومت سورن آوستریا سلاله‌سنك مؤسسیدر. آلمانیه ایمپراطوری ماقسیمیلیان ایله بورغونیه‌لی ماریه‌نك اوغلی اولوب، ابتدا آوستریا آرشیدوقه‌سی عنوانی حائز ایکن، ١٤٨٢ ده والده‌سندن وراثةً فلمنك قرالی اولمش؛ و١٤٩٦ده فردیناند ایله ایزابلانك قیزی مجنونه ژانه‌یی تزوج ایتمکله، اسپانیه تختنه وراثت حق قزانمش ایدی. ١٥٠٤ تاریخنده، ایزابلانك وفاتی اوزرینه، فردینانك موانع ودسایسیله برابر، قاستیله قراللغی اعلان اولنه‌رق، اهالینك توجهنی قزانمق ایچون، انکیزیسیونك مظالمنه برحد قویمش ایسه‌ده، اسپانیول مأمورینی عزل ایله، یرلرینه فلمنکلی نصب ایتدیکندن، وسفاهته پك دوشکون اولمسیله، قیصقانجلغندن عقلنه خلل کلمش اولان زوجه‌سی ژانه‌یی مجنونه‌در دیه قپاتمق ایستدیکندن، آرزوایتدیکی توجه عمومی‌یی قزانه‌مامش، و ١٥٠٦ تاریخنده، ٢٨ یاشنده اولدیغی حالده، سفاهتدن هلاك اولمشدر. شارل کینت وفردیناند اسملریله ایکی اوغلی اولوب، ایکیسی‌ده اسپانیه قرالی وآلمانیه ایمپراطوری اولمشلردر.

— ایکنجیسی شارل کینتك اوغلی وبرنجی فیلیپك torونی اولوب، ١٥٢٧ تاریخنده طوغمش؛ و ١٥٤٠ ده میلان دوقه‌سی اولوب، پدرینك وقوع عزلی اوزرینه، ١٥٥٤ ده ناپولی وسیچلیه، ١٥٥٥ ده فلمنك و ١٥٥٦ ده اسپانیه قرالی اولمش؛ و ١٥٥٤ ده خصمی بولنان انکلتره قرالیچه‌سی ماریه‌یی تزوج ایتمش ایسه‌ده، انکلتره‌جه برکونه حکم ونفوذ قزانه‌مامش ایدی. قتولیکلکده تعصبی زیاده اولمغله، پروتستانلغك پك علیهنده بولنوب، فلمنك وانکلتره وفرانسه‌ده پروتستانلرك تعقیبنه یاردیم ایتدیکی کبی، اسپانیاده دخی انکیزیسیون محاکم ابلیسانه‌سنه زیاده قوت ویروب، قالمش اولان اهل اسلامی دخی قاچیرمش ایدی. فرانسه تختنه کندی قیزی ایزابلایی اوتورتمق مقصدیله، فرانسه‌ده برطاقم داخلی فسادلر چیقارتمش ایسه‌ده، نهایت موفق اوله‌میوب، مصالحه ایتمکه مجبور اولمش، وایکنجی هنرینك قیزی الیزابتی تزوج ایلمش ایدی. انکلتره‌یه قارشی تجهیز ایتمش اولدیغی جسیم دونماسی‌ده برشدتلی فرطونه‌یه طوتیلوب محو اولمش ایدی. بونك زماننده اسپانیه‌نك آمریقاده وجزایر بحر محیطده‌کی مستعمراتی پك کلیتلی واردات ویرمکه باشلامش ایسه‌ده، ایکنجی فیلیپ بو وارداتك جمله‌سنی بتون عالمه حاکم اولمق خلیای خامی اغورینه صرف ایده‌رك، وفاتنده خزینه‌یی بوم‌بوش براقمش‌ایدی. پورتکیزده‌حکمدارلق ایدن قاردینال هنرینك وفاتنده، پورتکیزلیلرك و فرانسه‌نك ممانعتیله برابر، پورتکیزی دخی تحت حکمنه آلمشیدی. آنجق فلمنکه انکیزیسیون‌محاکمنی ادخال ایتمك ایستدیکندن، اوراده بر بیوك اختلال ظهور ایدوب، فلمنکك بسبتون تحت حکمندن چیقمسنی موجب اولمشدر. ١٥٩٨ تاریخنده وفات ایتمشدر. هرنه‌قدر قتولیکلر، تعصبنه‌مبنی، کندیسنی مدح ایدیورلرسه‌ده، ظالم و غدار و امنیتسز بر حکمدار اولدیغی متفق علیه اولوب، حتی کندی اولادندن دون قارلوسی‌ده کندیسی قتل‌ایتدیرمش اولدیغی مظنوندر.

— اوچنجیسی ایکنجی فیلیپك اوغلی‌اولوب، ١٥٩٨ دن ١٦٢١ تاریخنه دك ٢٣ سنه حکم سورمشدر. کوشك‌وخجسته‌مزاج برحکمداراولمغله، امور اداره‌یی وزیری بولنان (لرمه) دوقه‌سنك الینه براقمشدی. ١٦٠٤ ده انکلتره ایله مصالحه، وفلمنکله ١٢ سنه‌لك متارکه عقد ایتمش؛ و فرانسه قرالی اون اوچنجی‌لویی‌یه قیزینی ویره‌رك، فرانسه ایله دخی مصالحه ایتمش‌ایدی. تنصره مجبور اولمش اولان عربلرك دخی قیامندن متوهم اولدیغندن، ١٦٠٩ ده بونلرك جمله‌سنی اسپانیه دن اخراج

ایتمكله، مملكتی ارباب حرفت وصنعتدن تهی براقمش؛ ومسكوكاتجه ظهور ایدن تشویشات دخی بسبتون فقر وضرورت عمومیه‌یی انتاج ایتمشدی. بونك زماننده آوروپاده اوتوز سنه‌لك محاربه دیمكله مشهور وقوعات ظهور ایدوب، اوچنجی فیلیپ آوستریا طرفنی التزام ایتمكله، بو محاربات دخی اسپانیه‌نك خرابیتنی آرتیرمشدر.

— دردنجیسی اوچنجی فیلیپك اوغلی اولوب، ١٦٢١ ده، ١٦ یاشنده ایكن، پدرینه خلف اولمش؛ وبوده سلفی كبی كوشك واقتدارسز اولمغله، امور اداره‌یی باش وكیلی بولنان (اولیوارس) قونتنك النه براقمشیدی. فلمنكله تكرار محاربه‌یه كیریشوب، ابتدا قزانمش ایسه ده، بعده مغلوب اولوب، مملكت مذكوره‌نك استقلالنی طانیمغه، وفلاندره‌نك بعض یرلریله آلساسی فرانسه‌یه ترك ایتمكه مجبور اولمش؛ وپورتكیز استرداد استقلال ایتدیكی كبی، قتالونیه دخی فرانسه‌یه التحاق ایتمش؛ وناپولینك دخی فرانسه‌نك الندن چیقمسنه بر رمق قالمش ایدی. نهایت قیزی ماریه ترزه‌یی اون دردنجی لوییه تزویج ایده‌رك، فرانسه ایله اتفاقنی تأكید ایتمش؛ و ٤٥ سنه بووجهله حكومت سور- دكدن صكره، ١٦٦٥ ده وفات ایتمشدر.

— بشنجیسی اسپانیه ده حكومت سورن بوربون سلاله‌سنك مؤسسی اولوب، ١٦٨٣ ده طوغمشدر. فرانسه حكمدار زاده‌لرندن لوینك اوغلی و اون دردنجی لوینك تورونی اولوب، ابتدا آنژو دوقه‌سی عنواننی حائز بولنمش؛ و ١٧٠٠ تاریخنده دردنجی فیلیپك اوغلی ایكنجی شارلك وصیتیله اسپانیه تختنه دعوت اولنه‌رق، بلا مخالفت تخت مذكوره قعود ایتمش؛ وتبعه‌سنه كندینی سو- دیرمش ایسه ده، آوستریالی آرشیدوق آلبرتك ادعای وراثته قالقیشمسیله، اون دردنجی لوینك قوت ونفوذندن توهم ایدن اكثر اوروپا دولتلری بونك طرفنی التزام ایتملری «اسپانیه وراثتی محارباتی» نامیله معروف محاربه‌لره سببیت ویرمش؛ وبو محا- ربه‌لرده فرانسه ایله اسپانیه عسكری آوستریا وانكلتره وپروسیه و فلمنك عسكرینه قارشی طورمغه مجبور اولمغله، ابتدا بونلرك غلبه چالمسی اوزرینه، بشنجی فیلیپ اسپانیه‌یی تركه مجبور اولمش ایسه ده، بعده فرانسزلرله اسپانیوللرك بربرینی تعاقب ایدن غالبیتلری اوزرینه، فیلیپ ینه اسپانیه تختنه عودت ایتمش؛ ونهایت فرانسه تختنه وراثت حقنی غائب ایتمك، جبرالتار ومینورقه‌یی انكلتره‌یه، سیچلیه‌یی ساووآ دوقه‌سنه، ناپولی، میلان، ساردنیه وفلمنكی آوستریایه ترك ایتمك شرطلریله، بشنجی فیلیپك اسپانیه قراللغی تصدیق اولنمشدی. بشنجی فیلیپ كوشك بر آدم اولمغله، حكم و نفوذی ابتدا پرنسس (اورسین) ه و بعده ایكنجی قاریسی الیزابته فارنزه‌یه وباش وكیلی (آلبرونی) یه ترك ایده‌رك، مرقوم ایسه اسپانیه‌یی بتون آوروپایه حاكم ایتمك خلیاسیله، برطاقم تشبثات جسیمه‌یه تصدی ایدوب، فرانسه و انكلتره وآوستریایه بردن اعلان حرب ایتمش ایسه ده، درعقب فیلیپ بونك وخامتنی آكلا- یه‌رق، باش وكیلنی عزل ایله، ایشدن چكیله‌رك، ١٧٢٤ ده تختی اوغلی لوییه‌تركله، اعتزال ایتمش؛ وآنجق یدی آی صكره بواوغلی وفات ایتمكله، بتكرار اداره‌یی النه آلوب، بو دفعه فرانسه ایله بوزیشه‌رق، آوستریا ایله عقد اتفاق ایتمش؛ و بو سایه‌ده طوسقانه و پارمه و بلزانسه دوقه‌لقلرینی اوغلنه قزاندیروب، بعده فرانسه ایله برلشه‌رك، ١٧٣٨ ده ویانه معاهده‌سیله سیچلیتین قراللغنی اوغلی دون قارلوسه ویردیرمش؛ وبعده انكلتره ایله وآوستریا ایله محاربه‌یه كیریشوب، اوصره‌ده ١٧٤٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. اوغلی آلتنجی فردیناند خانی اولمشدر. بشنجی فلیپ اسپانیایی طوتمش اولدیغی طریق تدنیدن قورتارمغه چالیشوب، ادارهٔ ملكیه‌جه وعدلیه‌جه بر چوق اصلاحات اجرا ایتمش، وفنون ومعارف وصنایع وتجارتك ترقیاتنه سعی ایدوب، مادریدده بیوك كتبخانه‌یی وادبیات وتاریخ وصنایع نفیسه آقادمیالرینی تأسیس ایلمشدر.

فیلیپ (Philippe) بیوك اسكندرك طبیبی اولوب حكمدار مشارالیه كیدنوس نهرنده بیقانمقدن خسته اولدیغنده، بونك طرفندن تداوی اولنمشدی. حقنده اسكندرك بر درجه‌ده اعتمادی وار ایدی، كه كندیسنك ایران شاهیله مخابره ومناسبتی اولدیغی خبر ویردكلری

حالده ، ينه اونك حاضرلامش اولديغى بر شربتى بلا تدقيق وامتحان چوپروب ايچمشدى .

فيليپ { سلانيكلى — (Philippe de Thessalonique) يونان قديم شهرلرندن اولوب، تروا وترايان زمانلرنده ياشامش اولديغى مظنوندر. بعض تاريخلرى و (آنتولوچيا) يعنى «مجموعة الازهار» عنوانيله جمع ايتمش اولديغى مجموعهٔ اشعاريله مشهوردر .

فيليپ { سنت — (St. Philippe) حضرت عيسى (عم)ك اصحابى اولان ١٢ حواريونك برى اولوب، (بيت سعيد) ده طوغمش؛ والك اول نبى مشارإليه انتساب ايدنلردن اولوب ، حضرت مسيحك رفعندن صكره ، آناطولينك فريجيا خطه‌سنه كيده‌رك ، اجراى وعظ ونصيحتله مشغول اولمش؛ وميلادك ٨٠ تاريخلرنده ، پك ياشلى اولديغى حالده ، اوراده وفات ايتمشدر . مايسك برنجى كونى يورطيسى اجرا اولنور .

— ديكر بر سنت فيليپ دخى حضرت عيسى (عم) ك رفعندن صكره حواريون طرفندن نشر مذهب واجراى وعظ ونصيحت ايچون انتخاب اولنان يدى شاكردك برى اولوب، ساماريه جهتنده اجراى وعظ ونصيحت ايتمش؛ و ٧٠ تاريخنده فلسطينك قيساريه شهرنده وفات ايتمشدر . يورطيسى حزيرانك ٦ سنده اجرا اولنور .

فيليپسبورغ { (Philipsbourg) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه‌نك (نيويرسى) جمهوريتنده (وارن) قونتلغنده وآلبانينك ٢٤٥ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق، (دلاواره) نهرى اوزرنده واقع بر قصبه اولوب، ٧٨١٠ اهاليسى، معدن دوكمخانه‌لرى وجوارنده دمير معدنلرى واردر .

فيليپوپولى { (Philippopoli) [«فلبه» ماده‌سنه مراجعت .]

فيليپوپوليس { (Philippopolis) فلسطينده ماوراى اردنده ودمشقك ٧٥ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق حوران طاغنك اتكنده اسكى بر شهر خرابه‌سى اولوب، صهريجلر ، ستونلر ، سرايلر وسائر ابنيهٔ مصنعه ويرانه‌لرينى حاويدر . ماكدونيه‌ليلر ويا روماليلر زماننده تأسيس اولنه‌رق ، وقتيله پك معمور بولنمشدر .

فيليپويل { (Pqilippeville) جزايرك قسنطينه ايالتنده وقسنطينه‌نك ٦٧ كيلومتره شمال شرقيسنده وهمنامى اولان كورفزك ايچنده قضا مركزى بر قصبه واسكله اولوب، ١٧٦٩٣ اهاليسى، اطرافنده كوزل باغ وباغچه‌لرى، دباغخانه‌لرى، حبوبات مختلفه‌دن اسپيرتو چيقارمغه مخصوص تقطيرخانه‌لرى ، تياتروسى ، موزه‌سى ، جوارلرنده دمير معدنلرى ، ارزاقدن كتيرلمش ماء جاريسى وصنعى ليمانيله ريختمى واردر. بو قصبه قرق اللى سنه اول فرانسزلر طرفندن اسكى بر شهرك خرابه‌لرى اوزرنده بنا اولنه‌رق، اهاليسنك قسم اعظمى آوروپاليدر .

فيليپه { (Philippes) ياخود :

فيليپى { (Philippi) ماكدونيه‌نك منتهاى شرقنده وتراكى حدودنده بر شهر قديم اولوب ، وقتيله تراكيدن معدود و (داتوس) و (قرنيدس) اسملريله معروف ايكن، بيوك اسكندرك پدرى ايكنجى فيليپ بونى ضبط وتحكيمله، كندى اسميله تسميه ايتمشدى . خيلى وقت بيوك ومشهور بر شهر اولوب، خرستيانلغك الك اول داخل اولديغى يرلردندر. روما سردارلرندن آنطوآن ايله اوقتاو بو شهرده بروتوس ايله قاسيوسى بيوك بر مغلوبيته دوچار ايتمكله ، روما جمهوريتنى للابد رفع ايتمشلردر . اون برنجى قرن ميلاديه قدر قائم اولوب، بعده خراب اولمشدر. خرابه‌لرى (فلبه‌جك) نامله قواله‌نك ١٣ كيلومتره غربنده موجود اولوب ، بر چوق ستونلر ايله قلعه وابنيهٔ عظيمه ويرانه‌لرينى حاويدر .

فيليپيق { (Philippique) قسطنطينيه روم ايمپراطورلرندن اولوب ، ارمنى‌الاصلدر. كنديسنه منجمك برى حكمدار اوله‌جغنى سويلمش اولمغله ، كنديسى دخى بونى اشاعه ايتديكندن ، اوچنجى تيبر طرفندن كفالونيه آطه‌سنه و بعده ايكنجى يوستنيانوس طرفندن خرسونه نفى اولنمش؛ واوراده برطاقم ارباب عصيان طرفندن ايمپراطورلغى اعلان اولنه‌رق، ٧١١ تاريخنده بلا

حرب قسطنطينيه يه داخل اولمش ؛ وآنجق ظالم و بدكردار برآدم اولديغندن ، ايكى سنه صكره اسقاط اولنه‌رق، كوزلرينه ميل چكلمش؛ و نفيه كوندريله‌رك، سفالتدن هلاك اولمشدر .

فيليپينه { (Philippines) آسيا قطعه سنه ملحق اوله‌رق بحر محيط كبيرده } بولنان ملايى جزايرندن برجزاير مجتمعه هيئتيدر،كه ملايى جزايرينك منتهاى شمال‌شرقيسنده و(بورنئو) جزيرۀ كبيره‌سنك شرق شماليسنده واقع اولوب ، شرقاً و شمالاً بحر محيط معتدل ايله ، غرباً چين دكيزيله، جنوباً‌دخى جولو وسلب‌دكيزلريله محاطدر. ٤° ايله ٣٠′ ٢١° عرض شمالى و ٣٠′ ١١٤° ايله ١٥′ ١٢٤° طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب ، ايكيسى پك بيوك ، اون قدرى ايكنجى درجه‌ده وقصورى كوچك اولمق اوزره ، بيك قدر آطه‌دن مركبدر. پك كوچك وايصسز اولانلريله قيالردن عبارت اولانلرى داخل حساب دكلدر . فيليپينه جزايرى اوچ عصردن برى اسپانيه‌نك تحت‌اداره‌سنده اولوب ، دولت مذكوره‌نك الك كوزل مستملكاتندن ايسه ده ، اسپانيه‌نك حكم ونفوذى جزاير مذكوره‌نك هرطرفنده جارى اولميوب ، شمديكى حالده ده اهالى اسپانيه حكومتنه قارشى قيامده بولنيورلر .

تقسيماتى. — فيليپينه آطه لرندن ايكيسى پك بيوك ، اونى ايكنجى درجه‌ده و قصورى درجات مختلفه‌ده كوچكدرلر. بيوكلرينك برنجيسى‌والك‌مهمى شمال جهتنده بولنان (لوسون) جزيره سيدر ، كه جزاير مذكوره نك مركزى اولان (مانيله) شهرى‌ده‌اونده‌در. ايكنجيسى منتهاى جنوب‌شرقيده واقع (مينداناؤ) جزيره‌سيدر. مذكور اون ايكى جزيره‌نك اساميسيله مساحۀ سطحيه‌لرى بروجه آتيدر :

جزيره	مربع كيلومتره
لوسون	١٠٥ ٩١٩
مينداناؤ	٩٦ ٣١٠
سامار	١٣ ٣٨٦
نفروس	١٢ ٠٩٨
پاناى	١٢ ٠٠٤
پالوآن	١١ ٨٥٥
منندورو	١٠ ١٩٢
ليته	٧ ٠٣٧
سيو	٤ ٦٩٧
بوهول	٣ ٨٧٦
ماسباته	٣ ١٣٨
قاتاندوانس	١ ٧٥١

بتون فيليپينه جزايرينك مساحۀ سطحيه‌سى ٢٩٦ ١٨٢ مربع كيلومتره اولوب، تقريباً وتخميناً ٧٠٠٠ ٠٠٠ اهالى‌ايله‌مسكوندرلر. جزاير مذكوره ادارةً بروجه‌آتى ٥ قسمه منقسمدرلر :

	مربع كيلومتره
لوسون ومنيدورو ايله جزاير ملحقه‌سى	١٢٤ ٢٣٦
ويسايا جزايرى	٥٦ ١٢٦
پالاوان وجزاير ملحقه‌سى	١٤ ١٢٣
مينداناؤ وجزاير ملحقه‌سى	٩٩ ٢٥١
جولو جزايرى	٢ ٢٥٦

حال طبيعيلرى، سواحل وجبال‌وانهارى .— فيليپينه آطه‌لرى هرطرفدن درين دكيزلرله محاط اولوب، ساحللرينه قريب محللرده بش وآلتى بيك متره يه قدر درينلكلره تصادف اولنور . يالكز جنوب وجنوب غربى جهتلرندن آطه‌لرله مملو اوچ صره صيغلر واردر ،كه بونلر جزاير مذكوره‌نك وقتيله بورنئو و سلب آطه‌لرينه مربوط بولنمش اولدقلرينه دلالت‌ايديور. اراضيلرى طاغلق‌اولوب، برسلسلۀ جبال شمالدن جنوبه طوغرى امتداد وشعبات متعدده‌يه انقسام ايده‌رك، آطه‌لرده‌ظهور، وآطه‌لر آره‌سنده حذاى بحرك آلتنده دوام ايدر. بوجبالك اساسى بركانى اولوب، ذروه‌لرينك‌جمله‌سى برر ينار طاغدر ؛ بعضلرى آز و يا چوق زماندن برى سونمشدر، و بعضلرى اليوم آتش افشاندر . الك طاغلق اولان لوسون آطه‌سنك تپه‌لرى ٢٥٠٠ متره‌يه قدر يوكسلك اولوب ، بتون جزايرك الك يوكسك طاغى اولان و (ميندناؤ) جزيره‌سنك منتهاى جنوبنده بولنان (آپو) بركانك ايسه ٣١٤٣ متره ارتفاعى واردر . فيليپينه جزايرينك اووه‌لرى طاغلرك آره‌سنده و نهرلرك منصبلرينه قريب ايندير‌دكلرى قوملردن متشكل يرلردن‌عبارت اولوب، سائر طرفلرى عارضه‌ليدر. ينارطاغلرينك آثارندن اولمق اوزره ، برچوق مغاره‌لرى، درين چقورلرى، املاح مختلفه‌يى حاوى كوللرى واردر. حركت ارض دخى پك صيق وشدتله وقوع بوليور. سواحلى‌پك‌كيرنتيلى‌چيقنتيلى‌اولوب،على‌الخصوص

بیوك آطه‌لرك قوی وكورفزلری وجزایر آره‌لرنده بوغازلری پك چوق ایسه ده ، سواحل اراضئ مرجانیه‌دن عبارت اولوب، سطح بحرك اوستنده وآلتنده قیالرله محاط اولدقلرندن ، وبرطاقم سرعتلی وشدتلی آقنتیلر وحتی مدوجزر دخی اوقدر بوغازلر وكورفزلرك آره‌لرنده طولاشدقجه، برطاقم آنافورلر دخی تولید ایله، غریب استقامتلر وصورتلره آله‌رق، بعض یرلرده ساعتده ١٥ میل قطع ایتدكلرندن ، بوجزایر آره‌سنده سیر سفائن پك مشكل و هله یلكن كمیلریچون پك مخاطره‌لیدر .

آطه‌لرده بیوك انهار آرانمق اقتضا ایتمزایسه‌ده لوسون ایله میندانائو جزیره‌لرینك خیلی بیوك ایر- ماقلری واردر. الك بیوكلری لوسونك وسطلرنده نبعانله شماله طوغری آقه‌رق ٣٥٠ كیلومتره‌لك جریاندن صكره ساحل شمالیسنه دوكیلن (قاغایان) نهریدر،كه بوكا اسپانیوللر (تاجو) و(ریوغرانده) دخی دیرلر . ایكنجیسی ینه جزیرۀ مذكوره‌نك وسطلرندن نبعانله جنوبه طوغری آقه‌رق (مانیله) كورفزینه دوكیلن (پامپانغان) نهریدر . جزیرۀ مذكوره‌نك ساحل غربیسنده (لینغاین) كورفزینه دوكیلن (آنیو) نهری آلتون ریزه‌لرینی حاوی اولمغله مشهوردر. واسع بر طاتلی صوكولنك آیاغی اولوب، مانیله شهری‌ایچندن كچه‌رك مانیله‌كورفزینه دوكیلن (پاسیغ) ایرماغنك مجراسی ٢٠ كیلومتره ایسه‌ده، صوبی چوقدر . میندانائو جزیره‌سنك الك بیوك نهری ساحل شمالیسنه دوكیلن (آغوسان) ونام دیكرله (بوتوآن) نهریدر،كه مجراسنك آشاغی یوز كیلومتره‌لكی سیر سفائنه صالحدر. (ریوغرانده ده میندانائو) دینلن دیكر بر نهر دخی جزیره‌نك وسطلرنده بر بیوك كولدن خروجله دیكر بر قاچ كولك آیاقلرینی دخی جمع‌ایده‌رك ، جزیره‌نك جنوب غربی جهتنده كی (ایلانو) كورفزینه دوكیلور . بو ایكی‌جزیره‌نك دها برقاچر نهری‌وكوچكلرینك‌ده بعض‌قیصه انهاری‌واردر. كوللری‌ده چوق‌اولوب، الك بیوكلری لوسون جزیره‌سنده مانیله شهری قر- بنده‌كی (بی) كولیله میندانائو آطه‌سنده كی(لاناؤ) و (بوآیان) وسائره‌در .

اقلیم وهواسی. — بوآطه‌لرك هواسی معتدل اولوب، میزان‌الحراره اكثریا ٣٣ ایله ١٩ آره- لرنده بولنور . فصول اربعه‌سی اولمیوب ، یالكز یاغمور و قوراقلق موسملری واردر . شورای غربیدركه جزایرمذكوره‌نك جمله‌سی شمالدن جنوبه اوزانمش طاغلرله ایكی‌مائله‌یه منقسم‌اولدقلری‌حالده، یاغمور موسملری هر بر مائله ایچون آیریدر. الك كوچك آطه‌نك بیله غرب جنوبی مائله‌سنده یاغمور موسمی‌حكم‌سورركن، دیكرمائله‌سی‌قوراق بولنور. غرب جنوبی مائله‌سنده یاغمور موسمی حزیران ابتداسندن تشرین ثانی‌یه قدر دوام ایدر. الك‌سرین موسمی كانونلرده والك صیجاغی مارت و نیسان ایله مایسده‌در . تساوئ لیل و نهاری وعلی‌الخصوص صوك بهارده‌كینی تعقیب ایدن بر ایكی آیده پك شدتلی ودهشتلی فرطونه‌لر وبوره‌لر اولوب، سفائنجه بر چوق خسارات اولدقدن بشقه، قره‌ده‌دخی پك چوق تخریباتی موجب اولور . جزایرك هواسی عمومیت اوزره صاغلام ایسه‌ده ، نوبتلی صیتمه‌لرله دیزانتری وفقر الدم خسته‌لقلری زیاده‌جه‌در . سل الرئیه، سراجه وبرص علتلری‌ده صیقجه‌در .

نباتات وحیوانات ومنابع ثروتی . — نباتات واشجارجه فیلیپینه جزایری بر طرفدن سوماتره وجاوه وسائر ملایی جزایرینه وبر طرفدن‌ده اوقیانیا وآوسترالیایه مشابه اولوب ، جنوبدن شماله وساحلدن یوكسك طاغلره طوغری برآز فرق واختلافله بو آطه‌لرده اشجار ونباتاتك انواعی حاصل اولور. هنوز آچلمامش یرلری‌بالطه‌كورمه‌مش پك واسع‌اورمانلرله مستوراولوب، اشجارك پك‌چوق‌نوع وجنسلری بولنور، وبعضلری خارق العاده صورتده یوكسك اولور . بو اشجارك ایچنده كراسته‌یه ، سفائن اعمالنه، مرانغوزلغه ، طاوشانلغه ، بویاجیلغه وسائر صنایعه پك الویریشلیلری واردر . اوتلری وچایرلری دخی چوقدر . الحاصل كرك طوپراق وكرك اقلیم وهوا پك صیق وبیوك اشجار ونباتات یتیشدیرمكه مساعددر . مزروعاته كلنجه ، الك برنجی محصولات پرنج اولوب، ٩٠ قدر نوعی وپك مقبوللری زرع اولنه‌رق ، اهالینك باشلیجه مدار معیشتی پرنجدر . شكر قامشی دخی كثرتله حاصل اولور . توتون محصولاتی دخی چوق اولوب ،

فیلیپینه توتونی هوان توتوندن کری قالماز ، وهر نه قدر برآز دها سرت ایسه‌ده ، رایحه‌سی پك کوزل اولمغله ، مقبول اولوب ، قیبلمشی اوروپایه وفرنك چیغاره‌لری آمریقایه کثرتله اخراج اولنور. قهوه وپاموق دخی کثرتله حاصل اولوب ، کیتدکجه دخی تکثیراولنمقده‌در. هرنه‌قدر اهالی تنبل‌اولمغله، احتیاجلری درجه‌سندن زیاده اکمکه سعی ایتمیور، وپك کار قدیم آلات زرعیه قوللانیورلرسه‌ده ، اسپانیول حکومتی زراعتی تسهیل وتعمیم ایده‌جك هر نوع مساعدات وفداکارلقلری ارائه ایتدیکندن، اهالی اویاندقچه ، طبیعتك هر صورتله نعمت واحسانلرینه نائل اولان بو جزایرده محصولات وثروت ومعموریتك ترقی ایده‌جکنده شبهه یوقدر. میوه‌لری دخی پك چوق وپك لذیذ اولوب ، خرما، موس وهندستان جوزی وسائر اقالیم حاره میوه‌لریله پورتقال ولیمون وسائر اقالیم معتدله میوه‌لرینك انواعی حاصل اولور. کنویر وساز قبیلندن کرك حصیر وایپ وخلاط اعماله وکرك کتن کبی منسوجات نسجنه یارار نباتات انواعی دخی چوق اولوب ، بونلر کرك صاف وکرك ایپکله قاریشیق اوله‌رق قوللانلمق اوزره ، آوروپا فابریقه‌لرندن طلب اولنمغله ، کیتدکجه اخراجلری چوغالمقده‌در. الحاصل فیلیپینه جزایرینك اخراجاتندن چوغی خدایی نابت اولوب ، زرع ایله حاصل اولانلری دخی جزئی املك ومصرفله یتشدیریلور. آنجق شمدی‌یه قدر موقع استفاده‌یه موضوع یرلری سواحله وبیوك انهاره قریب یرلری اولوب ، ایچ طرفلری هنوز تمامیله مضبوط اولمامغله برابر ، وسائط نقلیه‌لری دخی اولمدیغندن، اورالردن هنوز هیچ بر استفاده اولنه‌مامقده‌در . حتی کوچك آطه‌لرك بیله ایچلری بو حالده‌در .

حیواناتجه جاوه وبورنئو وسائر ملائی جزایرندن فرق شودر ، که فیلیپینه آطه‌لرنده فیل، کرکدان، آیی، قپلان ، اورانغ اوتانغ وسائر جسیم ووحشی حیوانلردن اثر کورلیوب، حیوانات مضره ییلان ایله تمساحدن عبارتدر. میمونلرك انواعی ومینداناؤ جزیره‌سنده (جیبون) دینلن بشری‌الشکل بیوك نسناس دخی بولنور. مسك کدیلری وحشرات یین حیوانات انواعیله یراصه‌لر و کرپیلری چوقدر . مانده یبانی حالنده بولنوب ، علی‌الخصوص لوسون ومینداناؤ جزیره‌لرینك واسع‌اورمانلری بوحیواندن سوریلرله مملودر. اوفق برجنس کیکله پك کوزل برنوع غزال دخی بولنور . طیوری پك چوق وانواعی نهایت‌درجه‌ده کوزل‌اولوب، علی‌الخصوص طاوق وخروسلری امثالسزدر. سواحلده و کول و نهرلرنده بالیقلرك انواع کثیره‌سی پك کثرت اوزره بولنوب، علی‌الخصوص طاتلی صولرده ییلان بالیقلرینك انواعی‌موجوددر. حتی بونلردن برجنسی چایرلره چیقوب اوت یر وآغاجلره دخی صاریلیر. کرك قره وکرك دکیز قاپلوباغه‌لری چوق‌اولوب ، برجنسنك باغه‌سی پك مقبولدر. استریدیه و صدف انواعی چوق اولوب ، جولو دکیزنده چوق اینجی صید ایدرلر ، وپنجره جامی مقامنده مستعمل برنوع صدف دخی بولنور. یبانی حالنده آریلری پك‌چوق اولوب، اورمانلرده کلیتلی بال وبال‌مومی بولنه‌رق، طوپلانیلیر. اوروجك وقرق‌آیاق‌کبی حشراتلری‌ده چوقدر .

حیوانات اهلیه‌سنك برنجیسی مانده اولوب ، کرك صبان سورمکده وکرك آرابه چکمکده وحتی بینك حیوانی اوله‌رق قوللانیلیر. بیکیر جنسی‌اسپانیه‌دن ادخال اولنه‌رق ، جنسی کوچك ایسه‌ده ، قوتلی وآتشلیدر . صیغیرلری دخی خارجدن کلمه ایسه‌ده ، خیلی چوغالوب، حتی یبان حالنده اورمانلرده کزرسوریلری‌ده واردر. قیونلری آوروپادن کلمه اولوب، آز واهمیتسزدر. طوموزلری وکوپك وکدیلری چوقدر . طاوق و اوردکلری ده چوق اولوب، خروسلری‌دوودیرمك عادتی اسپانیوللردن اورا اهالیسنه‌ده کچمشدر .

معادنجه بوآطه‌لرده هنوز کشفیات مهمه وفنیه اجرا اولنمامش ایسه‌ده ، آلتون معدنی هرطرفلرنده‌موجوداولدیغی انهارك صولرنده‌بولنان‌ریزه‌لردن وبعض قیالرده‌کوریلن طمارلردن آکلاشیلیور . مع هذا چیقاریلامی‌لاشی حکمنده‌در . دمیر، باقیر، کوکورد ، جیوه ، کمور وسائر معادن دخی پك جزئی صورتده واصول قدیمه‌ده چیقارلمقده‌در . ذی قیمت احجارك انواعیله مرمر ، یشم ، ابنیه

طاشنك انواعی، آلچی، كيرچ طاشی وسائر ابنيه‌يه
يارايه‌جق مواد دخی كثرت اوزره بولنور .

اهاليسی، جنسيت ولسان ومذهبلری . — فيليپينه
جزايرينك اهاليسی باشليجه اوچ جنسيتدن مركبدر .
الك اسكی اهاليسی (نغريتو) ديدكلری ملانسيا زنجيلری
جنسيتنه منسوب اولوب، بعده پولينسيانك بياض
واولدقجه دوزكون سيمالی اهاليسندن بورنئونك
(داياق)لريله مناسبتی اولان برقوم كلارك، سواحلی
ودوز يرلری ضبط ايتمكله، نغريتولر آطه‌لرك ايچ
طرفلرينه وطاغلره چكلمش؛ وبعده بتون بحر محيط
جزايرينی استيلا ايدن ملايبيلر كلوب، پولينسياليلری
دخی ايچريلره طوغری پوسكورده‌رك، سواحلی
وآطه‌لرك دوز يرلرينی ضبط ايتمشلردر . نغريتولر
بتون فيليپينه جزايرنده اون ايله يكرمی بيك آره‌لرنده
تخمين اولنوب، بونلرك ده كيتدكجه عددلری آزالمقده‌در . پولينسياليلر دخی جمعاً اوچ درت يوز بيك
نفوسدن زياده اولميوب، بونلرك ده عددی كيتدكجه
تنزل ايتمكده‌در . بوايكی جنس اهالی هنوز وحشی
برحالده ياشايوب، حضريت ومدنيته استعداد كوسترمه‌مكده‌درلر . يالكز ملايبيلرله قاريشه‌رق اسلام
وياقتوليك مذهبنی قبول ايدنلر تبديل طريق معيشت
ايدرلر . قالان اهالئ اصليه يعنی تخميناً سكز بچق
مليونی ملايی جنسيتنه منسوب اولوب، بونلر پك
ماهر كميجی وتجارت وزراعتله مشغول چاليشقان
وذكی آدملر اولديغندن، بتون بحر محيط كبير
جزايرنده اولدقلری كبی، بو آطه‌لرده دخی تفرد
ايتمشلردر . بونلر بيننده دين اسلام دخول ايله بر
سرعت فوق العاده ايله انتشار ايتمكده اولديغی زمانده
اسپانيوللر آطه‌لره ياناشوب، استيلا ايتدكلری يرلرده
همان انكيزيسيون محاكمنی تأسيس ايله، اهاليی جبراً
وانواع مظالم وتضييقاتله قتوليك ايتمكه باشلامشلر؛
وهرنه‌قدر مسلم اولان ملايبيلره حكملرينی كچيره‌ميوب،
بونلرك اكثری الی يومنا هذا مستقل برحالده ياشامقده ايسه‌لرده، هنوز حال جاهليتده بولنان ملايبيلرك
چوغنی صورتا اولسون قتوليك ايتدكلرندن، بو
آطه‌لرده دين اسلام سائر اوجوارلرده‌كی جزايرده
ايتديكی ترقيی ايده‌ميوب، همان يالكز (پالوآن)
جزيرهٔ طويله‌سيله جولو جزايرينه وميندانائو جزيرهٔ
كبيره‌سنك جنوب وغرب جهتلرينه منحصر قالمش؛
واسپانيوللرك استاتستيقلرينه كوره، اهالئ مسلمه‌نك
مقداری يارم مليونی تجاوز ايده‌مه‌مشدر . فيليپينه
جزايرنده يرلشمكسزين وبكار اوله‌رق تجارتله مشغول
اولان چينليلر ٥٠٠٠٠ واسپانيوللرله سائر اوروپاليلر دخی آنجق ١٥٠٠٠ نفوس راده‌لرنده‌در .

درجهٔ مدنيتلری، صنايع وتجارتلری . — فيليپينه
آطه‌لرينك اهاليسی اقصای شرقده‌كی اقوامك الك
متمدنلری والك راحت ياشايانلری اولوب، اسپانيوللر
بيوك سرمايه‌لر وضعيله واسع چفتلكلر تأسيس
وبيكلرجه عمله استخدامله برسرمايه‌دارلك استفاده‌سی
بولنه كيتميوب، اهاليی كندی ايشلرنده سربست
براقش اولدقلرندن، هرعائله‌نك خانه‌سی اطرافنده
كوزل آغاجلر وچيچكلری حاوی باغچه‌سی وپرنج،
پتاته، توتون وسائره تارله‌لری اولوب، كندی
معيشتنی چيقاردقدن صكره فضله‌سنی صاتار؛ وبو
فضله‌لرك مجموعی الدن اله كچه‌رك فيليپينه جزايرينك
اخراجاتی تشكيل ايدر . خانه‌لری ايكی متره‌يوكسك
ديركلر اوزرينه مبنی اولوب، داخللری اويمه‌لی
تخته‌لرله وكوزل مفروشاتله مزين ونهايت درجه‌ده
تميز وهوادارادر . اسكی دينلرنده ثابت اولان
ملايبيلر هندجه‌دن مأخوذ حروفله لسانلرينی يازيورلرسه‌ده، بوحروفك قرائت وكتابتی زور اولديغندن،
قتوليك اولانلری لاتين حروفنی قبول ايتمشلر،
واكثری اسپانيول لسانني دخی اوكرنمشلردر .
مسلمانلر ايسه لسانلرينی خط عربی ايله تحرير
ايدرلر .

صنايع محليه احتياجات اهالی‌يه كوره اولوب،
بوقاريده ذكر اولنان بعض الياف نباتيه‌دن معمول برطاقم
منسوجاتله حصير، شابقه وچيغاره‌دن بشقه بو آطه‌لردن
بركونه مصنوعات چيقميوب، اخراجاتی محصولات
ارضيه ومواد طبيعيه‌دن عبارتدر . اهالينك تنبللكله
وعلی الخصوص قتوليك اولانلرينك مذهب رسم
وآيينلريله اويونه وچالغی‌يه ميللری زياده اولديغندن،
احتياجات محليه‌يه كوره اولان صنايعك ده چوغی
چينليلرك النده‌در . مع هذا سراجلق، قيومجيلق،
آغاج وفيل ديشی اوزرينه اويماجيلق كبی صنعتلر
خيلی ايلريلمشدر . اسپانيوللر يقين وقتلره كلنجه‌يه‌دك،

بو آطه‌لرك تجارتی كندیلرینه حصر ایدوب ، مانیله شهرندن بشقه هیچ بر اسكله نك ممالك اجنبیه ایله تجارت اجراسنه مساعده‌سی اولمدیغندن ، و بر طاقم انحصارلر وآغر رسملر موضوع اولدیغندن، جزایر مذكوره‌نك ثروت طبیعیه‌سندن هیچ بر استفاده اولنمازدی؛ لكن اخیراً تجارت سربست براغیلوب، انحصارلر ورسملر قالدیرلمش، وكمرك تعرفه‌لری پك چوق تنزیل ایدلمش اولمغله ، تجارت كوندن كونه ترقی ایتمكه باشلامشدر . آنجق ایچ طرفلرنده دمیر یوللر یوق حكمنده اولدیغی كبی ، شوسه‌لر دخی مفقود اولدیغندن، منتظم صورتده ایشلمكه باشلایان متعدد واپورلردن دخی بحقیله استفاده اولنه‌میور . مع هذا سنوی اخراجاتی تقریباً ١٢٥ و ادخالاتی ١٠٣ ملیون فرانغه بالغ اولیور . مانیله‌ده برچوق مؤسسات علمیه بولنوب، سائر طرفلرده‌كی مكاتب ابتدائیه معلم ومعلمه‌لرینك دخی اسپانیولجه اوقویوب یازمق بیلملری شرطدر .

اصول اداره‌سی، قوۀ مالیه وعسكریه‌سی. ــ فیلیپینه جزایری اوچ ایالت اعتبار اولنه‌رق، مركز عمومیلری اولان مانیله شهرنده بر والیٔ عمومی بولنیور. ایالتك برنجیسی لوسون جزیره‌سیله ملحقاتندن، ایكنجیسی میندانائو ایله ملحقاتندن، اوچنجیسی بو ایكی بیوك جزیره آره‌سنده‌كی ویسان جزایرندن عبارتدر . میقرونسیانك اوزاق جهتلرنده بولنان ماریانه، قارولینه و پالاؤس آطه‌لری دخی ادارۀ فیلیپینه جزایرینه ملحق عد اولنیورلرسه ده ، بو آطه‌لرك چوغی یالكز اسماً اسپانیه‌یه تابعدر. مذكور اوچ ایالتك بهری متعدد قضالره منقسم اولوب ، بونلرك بعضلری ادارۀ ملكیه وبعضلری ادارۀ عسكریه آلتنده‌در. قضالر نواحی‌یه منقسم اولوب ، ناحیه مدیرلرینی اهالی انتخاب ایدرلر ، و بو مدیرلر ضبط وربط وتحصیلاتله ومحاكم صلحیه ریاستیله مكلفدرلر. واردات ومصارف سنویه ٥٥ ملیون فرانق راده‌لرنده اولوب، مصارفك ایچنده اسپانیه‌نك چین وجاپونیه ده‌كی سفارت و شهبندرلكلری مصارفی دخی بولنیور . عسكری اسپانیه دن كوندریلن ١٥٠٠ طوپچی افرادیله ضابطانی اسپانیول و نفراتی یرلی ٣٧٨٠ پیاده و ٣٥٠٠ ژاندارمه دن عبارتدر . ٢٢٠٠ كمرك مأمورین و خدمه‌سی ده واردر . بحریه‌سی ٢ فرقتین ایله ٦ آویزو و ١٦ طوپ چكردن عبارت اولوب ، ایچلرنده ٢٠٠٠ افراد بحریه بولنور .

احوال تاریخیه‌سی. ــ فیلیپینه جزایری ١٥٢١ تاریخنده مشهور قپودان ماجلان طرفندن كشف اولنوب ، اون آلتنجی قرن میلادی اواسطنده ایكنجی فیلیپك قراللغی زماننده اسپانیه بیراغی ركز اولنمش، وقرالك اسمنه نسبتله فیلیپینه تسمیه اولنمشلردر. لوسون جزیره‌سنده تأسس ایتمش اولان حكومات اسلامیه اسپانیه دونماسنه مقاومت ایده‌میوب، اطاعته مجبور اولمشلرسه‌ده، جنوب جهتنده‌كی مسلم ملاییلر دها جمعیتلی وقوتلی اولوب، رام اولمامش؛ وفرصت بولدقجه ، قیام ایدوب ، اسپانیه دولتنی اوغراشدیرمشلردر. فلمنكلیلرله انكلیزلر دخی دفعاتله تعرض ایتمشلرسه‌ده، یرلشه‌مه‌مشلردر. حال واستقبال ایچون بو جزایرده اسپانیول حكومتنك رقیب وخصمی مسلمانلرك قوتی اولوب، بونلر هرنه‌قدر آزمقدارده ایسه‌لرده ، جسور وكمیجیلكده پك ماهر اولوب ، سائر اهالی كندیلرینه مقاومت اقتدارنده دكلدر . وهر وقت اطاعته حاضردرلر .

فینتیاس (Phintias) سیچلیه جزیره‌سنده (هیمره) نهری اوزرنده ومنصبی قربنده اسكی بر قصبه اولوب، الیوم (آلیقاته) اسمیله معروفدر .

فینلانده (Finlande) روسیه‌نك منتهای غربیسنده واسع بر خطه اولوب، آوستریاده مجارستانك نائل اولدیغی مختاریته قریب بر مختاریت اداره‌یه نائلدر .

حدود ومساحه‌سی . ــ شمالاً نوروجه عائد (لاپونیه) خطه‌سیله، شرقاً آرخانكل واولونغ ایالتلریله، جنوب شرقی جهتندن (لادوغه) كولیله وپترسبورغ ایالتیله، جنوباً فینلانده كورفزیله، غرباً دخی (بوتنیا) كورفزیله واسوجله محاط ومحدوددر. تقریباً ٦٠° ایله ٧٠° عرض شمالی و ١٩° ایله ٣١° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بویی ١١٠٠ كیلو متره‌دن زیاده والك كنیش یرنده اكی ٥٨٠ كیلو متره اوله‌رق، مساحۀ سطحیه‌سی ٢٧٣٦١٢

مربع کیلو متره واهالیسی ٢٣٣٨٤٠٤ کشیدر، که هر مربع کیلو متره باشنه یالکز ٧ کشی دوشیور. مرکزی (هلسینغفور) در .

شکل طبیعیسی، جبال وانهاری. — فینلانده آز ارتفاعلی بریر اولوب، شمال وغرب وجنوبه طوغری خفیف صورتده میلی اولمغله، بحر منجمد شمالی‌یه، بوتنیه کورفزینه، فینلانده کورفزینه واونغا کولنه آقار صولری یعنی درت مائله‌سی واردر . بومائله‌لر آره‌سنده تقسیم میاه خطلرینی تشکیل ایدن صیرتلر کوزله‌فرق‌اولنه‌میه‌جق‌صورتده برطاقم آلچق‌تپه‌لردن عبارت اولوب، حذای بحردن ارتفاعلری ٢٠٠ متره‌یی تجاوز ایتمز . یالکز شمالده نوروج حدودنده بحر منجمد شمالی مائله‌سنی آیران (سوؤله‌سلکه) تپه‌لرینك ارتفاعی ٧١٥ متره‌یه قدر بالغ اولور . اراضیسنك اساسی غرانیت‌اولوب، بربرلریله‌اکثریا ارتباط واختلاطلری اولان پك چوق کوللر وبطاقلقلری واردر .

میاه‌جاریه‌سی‌دخی چوق‌اولوب، بروجه‌مذکور اوچ جهتنده‌کی دکیز وکورفز وکوللره منصب‌اولان انهارینك‌چوغی کوللرك‌ایچندن کچر، یاخود کوللردن چیقار ویا کوللره منتهی اولور . بوانهارك بحر منجمد شمالی‌یه دوکیلنلر دن باشلیجه‌لری نوروج حدودینی آیران (تانا الف) ایله (اناره) کولندن چیقان (پاسویغ) نهریدر . بوتنیه کورفزینه دوکیلنلرینك الك بیوکلری : اسوج حدودینی آییران (تورنه الف) ایله اوکا پك یقین محله منصب اولان (کمی یوکی) ایرماغیدر ، که (اوناس یوکی) و (کیتینن) نهرلرینی دخی آله‌رق، فینلانده‌نك اصل لاپونیه‌دن معدود قسم شمالیسنك اکثر میاهنی جمع ایدر . اورادن جنوبه طوغری مره ایله : سیمویوکی، ایبویوکی،اولیا، سوقویوکی، پیهایوکی ودهااوفق‌برقاچ نهر و ١٧٠ کولك‌صولرینی جمع ایدن (قومو) نهری مذکور بوتنیه کورفزینه دوکیلور . بونلردن (اولیا) نهری همنامی اولان کولك آیاغیدر، ومذکور کوله دیکر برقاچ کولك صولری دوکیلور . فینلانده کورفزینه دوکیلن انهارك الك بیوکی (کیمنه) در، که برچوق‌کوللرك صولرینی طوپلایه‌رق ٣٠٠ کیلومتره‌لك پك طولا۔ شیقلی برمجراسی‌واردر. لادوغه‌کولنه‌ده (ووؤقسن) نهری دوکیلور ، که فینلانده کوللرینك الك بیوکی اولان (سایما) نك آیاغی اولوب، مذکور کولدن آیرلدیغنده (ایماتره) اسمیله کورلدیسی‌چوق‌کوزل برشلاله تشکیل ایدر .

فینلانده قدر کوللری چوق‌دنیاده هیچ بریر اولمیوب ، سنت میشل ایالتنك مساحهٔ سطحیه سنك نصفندن‌زیاده‌سی کوللرله مستوردر. حدودنده‌بولنان اونغا کولندن‌صکره الك بیوك کولی (سایما) اولوب، بوکول جوارنده‌کی کوچك‌کوللرله واونلرله‌اختلاط ایتدیکی نهرلر وجدوللرله برابر ١٧٦٠ مربع‌کیلو‌متره‌لك مساحه اورتیور. مذکور کولدن صکره : پیهلاوسی،لاؤوسی،اوریوسی، پیهاسلقه،پیلسیاروی، قولاوسی، انووسی، پایانه‌کوللریله‌مملکتك‌وسطلرنده ذکری سبق‌ایدن (اولیا) دها یوقاریده (کیتقه) و (سیمو یاروی) و الك شمالده (اناره) کولی بولنیور .

فینلانده‌نك‌سواحلی، اسوجك‌کیلرکبی، کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، برچوق‌قوی وخلیجلریله‌برونلری وساحلك قارشیسنده برطاقم قیالقلری وآطه‌لری واردر. بوآطه‌لرك الك مهملری: بوتنیه کورفزینك وسطلرنده بولنان (قوارکن) جزایریله مذکور کورفزك مدخلنده واقع (آلاند) جزایریدر .

اقلیم وهواسی . — فینلانده‌نك هواسی پك سرت اولوب ، دائرهٔ انجماد داخلنده بولنان قسم شمالیسندن بشقه ، قسم جنوبیسنده دخی قیش‌تشرین اول اواسطندن مایسه قدر یدی آی سورر ؛ وبو موسمده برودت پك‌شدتلی اولدیغی کبی، یازین‌دخی هوا بالعکس پك صیجاق وزیاده یابسدر. مع‌هذا هواسی صاغلام اولوب ، یالکز بعض بطاقلقلرك جوارلری یازین‌صیتمه‌لیدر. اورمانلرك قطعی‌برودتی تعدیل ایتمش ایسه‌ده ، هوایی دها سریع التحول برحاله قویوب، شمال شرق روزکارلرینك تأثیرینه سپر اوله‌جق برحائل قالمامشدر .

نباتات وحیواناتی، محصولات‌ومنابع‌ثروتی. — فینلانده‌نك اراضیسی اساساً غرانیت قیالرندن عبارت اولوب، سطحی‌اکثرطرفلرنده قوم وطاشلرله‌وبعض برلرده باتاقلقله مستور اولمغله، یالکز ٨١٥٤ مربع

کیلومترہ لك محلی زراعته الویریشلی و ٢٩ ٠٨٦ مربع کیلومترہ لکیدہ چایرلقدر. اراضینك بو عدم استعدادینه واقلیم وهوانك عدم مساعدهسنه اهالیسنك زراعتده اصول قدیمه‌دن آیرلماموق تعصبی دخی منضم اولدیغی حالده ، ینه مملکتك باشلیجه منبع ثروتی واهالیسنك مدار معیشتی زراعتدر. بغدای پك آز یتیشیورسه‌ده ، آرپه، چاودار ویولاف زیاده‌حاصل اولور. بیزلیه، تورپ، کتن، کنویر وتوتون دخی جمله محصولاتندندر. نباتاتی پك کوشك اولوب ، میشه آغاجی یالکز جنوب غربی جهتنده بولنور . کرازو والما آغاجلری‌ده جنوب جهتنده میوه ویروب، دها شمالده یالکز چیچك ویررلر. دها شمالده آنجق چام آغاجلری بولنوب، بونلر دخی پك بیوك اولماز. نهایت شمال جهتنده سیبریه‌نك توندره‌لری کورینوب، یازین تك توك بعض قبا اوتلر و موقت چیچکلرله یامری یومری چالیلره تصادف اولنور ؛ و قیشین اورته‌لق قارله مستور اولوب، حیاتدن اثر کورنمز. هوانك رطوبتی واکثریا سیسلی اولمسی اورمانلرله چایرلره دائما طراوت ویرمکله هرنه قدر اوتلری قبا ایسه‌ده ، خیلی حیوانات اهلیه یتیشدیریلوب ، آتلری، کوچك اولدقلری حالده، قوتلی وجفاکشدر. صیغیرلری جنوب جهتلرنده کلیتلی اولوب ، شمال طرفلرنده ایسه اقطار شمالیه‌نك دوه‌سی حکمنده اولان (رن) دینلن صیغین کثرتله بولنیور . آو حیوانلری دخی اورمانلرنده چوق اولوب، دریلری کورك اعماله یارایان حیوانات مختلفه‌سی‌ده چوقدر. کرك سواحلی وکرك کول ونهرلری بالیغك انواعیله مملو اولوب، بالیقچیلق فینلاندیه‌لیلرك اك باشلی مدار تعیشلرندندر .

معادنی چوق ایسه‌ده، هوانك سرتلکی ویوللرك فقدانی اخراجلرینه مانع اولوب، یالکز دمیر معدنی کلیتله وایکنجی درجه‌ده باقیر، قلای، قورشون ، چنقو وبرمقدار آلتون چیقارلمقده‌در . (ایوالو) نهرینك صولرنده دخی آلتون ریزه‌لری بولنور .

صنایع وتجارتی.— صنایع هنوز کری‌اولوب ، بتون فینلانده‌نك فابریقه‌لری ٥٠٠ عددینی وبونلرده چالیشان عمله‌نك مقداری ١٥٠٠٠ ی تجاوز ایتمیور. باشلیجه مصنوعاتی: ایپلیك، یوك وپاموق منسوجات، شکر، موم، صابون، کاغد، توتون واویونجق اولوب، بونلر دخی داخل مملکتده صرف اولنه‌رق، معمولاتجه اخراجاتی یوقدر . باشلیجه اخراجاتی : کراسته، اودون، قطران، بالیق، سوت، یاغ، پنیر، خام دمیر، آت، صیغیر وسائره‌دن عبارتدر . اخراجاتی ١٠٥ وادخالاتی ١٥٠ ملیون فرانغه‌بالغ اولور . تجارتی برنجی درجه‌ده روسیه ایله وایکنجی درجه‌ده انکلتره وآلمانیه وسائر یرلرله‌در . پترسبورغدن کلن دمیریول خطی فینلانده‌نك جنوب وغرب جهتلرنده اوزانه‌رق، واسکله‌لره برقاچ قول اوزاته‌رق، ٦٥° عرض شمالیده و (اولیا) نهری منصبنده کائن (اولیابورغ) اسکله‌سنه قدر واصل اولیورسه‌ده، هنوز فینلانده ایله اسوج دمیریوللری کسب ارتباط ایتمه‌مشدر . اك زیاده تجارتی تسهیل ایدن واپورلر اولوب، کرك اسکله‌لری بیننده وکرك کوللرده ونهر وجدوللرده منتظم صورتده واپورلر ایشلر. شوسه‌لری هنوز آز ایسه‌ده، پك منتظم وصاغلامدر . سفائن تجاریه‌سی ٢٣٥ ١٦١ طونیلاته استیعابنده ١٧٩٩ یلکن‌کمیسیله ١٧ ٤٥٤ طونیلاته استیعابنده ٣٣٦ واپوردن عبارتدر .

تقسیماتی، شهر وقصبه‌لری.— فینلانده اسوجلیلرك النده ایکن، پترسبورغ شهرینك بولندیغی موقع ایله جوارلرینی دخی شامل اولدیغی حالده، بروجه آتی ٦ ایالته منقسم ایدی : ١، لاپمارق که شمالده‌کی لاپون اراضیسندن عبارت ایدی؛ ٢، شرقی بوتنیه که بوتنیه کورفزی سواحلنك قسم شمالیسندن عبارت اولوب، اسوجه‌کی غربی بوتنیه‌نك قارشیسنده ایدی؛ ٣، نفس فیلانده که بوتنیه ایله فینلانده کورفزلری آره‌سنده‌کی کوشه‌دن عبارت ایدی؛ ٤، تاواستهوس که اورته طرفی ایدی ؛ ٥، اینغریه که جنوب شرقی قسمنی وپترسبورغ اراضیسنی حاوی ایدی؛ ٦، قارلیه که قسم شرقیسندن عبارت ایدی . بو اساس الیوم مستعمل ایسه‌ده، فینلانده روسیه دولتنك النه کچدکدن صکره وسعتلری ومقدار نفوسلری بروجه آتی اولان ٨ ایالته تقسیم اولنمشدر :

ایالت	مربع کیلومترہ	اهالی
ویبورغ	٤٣ ٠٥٦	٣٤٠ ٦٨٠
قوئوپیو	٤٢ ٧٣١	٢٨٤ ٨٤٧
سنت میکل	٢٢ ٨٤١	١٧٧ ٨٥٣

نیلاند	١١ ٨٧٢	٢٣٧ ٠٢١
تاواستهوس	٢١ ٥٨٥	٢٥٤ ١٣٤
آبوبیورنبورغ	٢٤ ١٧١	٣٩١ ٤٣٩
واسه	٤١ ٧١٢	٤١١ ٠٨٩
اولیابورغ	١٦٥ ٦٤٤	٢٤١ ٣٤١

ایالات قضالره منقسم اولوب، قضالری ٥١ عددندەدر . قضالر دخی ناحیەلره منقسم اولوب، ناحیەلر اهالیدن منتخب مجلسلرله وجانب حکومتدن منصوب برر مدیرله اداره اولنور .

مرکزی اولان هلسینغفورسك ٦٥٥٣٥ ، آبو شهرینك ٣١٦٧١ ، تامرفورسك ٢٠٤٨٥ ، ویبورغك ٢٠٣٤٨ ، اولیابورغك ١٠٥٩٢ اهالیسی واردر .

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری . — فینلاندەنك اهالیسی روسلرله اسقاندیناولرك اورتەسندە اولوب، بو ایکی جنسیتك گاه برینه وگاه دیگرینه تابع اولەگلدکلری حالده، بونلرك هیچ بریله مناسبت وقرابت جنسیەلری اولمیوب، عرق تورانی‌یەمنسوب فینوآجنسیتنه منسوبدرلر ؛ وبرنجی درجەدەلاپونلر وساموییدلرله،ایکنجی درجەدخی مجارلروتاتارلروسائر اقوام تورانیه ایله مناسبتلری واردر. فینلاندەلیلرك وعلی‌الخصوص بو مملکتك جنوب غربی جهتنده واقع اولان نفس فینلاندەدە ساکن اولانی وسائر فینوآلرك جملەسندن زیاده نسللرینی محافظه ایتمش اولان (تاواست) لرك سیمالرنده وبدنلرینك‌شکلنده مغول عرقنه مخصوص علائم موجود اولوب ، یناق کمیکلری چیقنتیلی، باشلری یووارلاق و کوچك ، آغزلری بیوك ، صقاللری سیرك ، بویلری قیصه وکمیکلری قالین‌اولدیغی کبی ، خلقاً دخی بتون‌اقوام تورانیه افرادی‌کبی آغر وکولمزچهرەلی، تلاشسز، هرایشی قدره حواله ایدر ومع هذا چالیشقان ونامـوسلی آدملردر . یالگز کوزلریله‌صاچلرینك‌رنگی، سائر اقوامله اختلاطلرندن‌می، یوقسه اقلیم وهوانك اقتضاسندن‌می، هرنەدن‌ایسه، عرق تورانینك‌خلافنه اولەرق ، اکثریت اوزره کستانه وصاری و بعضاً بسبتون آچیق اولور. فینلاندەلیلر ٥ قسمه منقسم اولوب. الك خالصلری‌اولان مذکور (تاواست)لرك شمالنده بوتنیه کورفزی ساحلنده (قواق) و یا (قیان) لر، الك شمالده (لاپون) لر، شرق‌جهتنده قارلیانلر ، جنوب شرقی جهتنده ده (اینغر) لر بولنیور. بو بش قومك سویلدکلری لسانلر بیننده بر درجەیه قدر فرق وارایسەده، جملەسی برلسانك شعبەلری اولوب ، بربرلریله پك ایی آکلاشیلیرلر . سیماجه مغول عرقنـه الك آز بکزینلری قارلیانلر اولوب، بونلرك بورون وآغز وکوزلری دوزکون اولدیغی کبی، بویلری‌دخی اوزون وقامتلری‌اولدقجه لوندانەدر .

فینلاندەلیلر اسکیدن اسوجلیلرك تحکم سیاسی وادبیلری آلتنـده بولنوب، اسوج لسانـنده تعلیم و تعلم ایدرلردیسـه ده ، بر عصردن بری کنـدی لسانلرینی ایلریلتمك قیدینه دوشوب ، برطاقم‌اسکی شعرلرینی جمع ، وبر خیلی غزتەلر و ادبی رسائل موقوته نشر ایتمش ؛ و مکتبلرده تدریسی کنـدی لسانلرینه چویرمشلردر. لسانلری آهنگلی و شعره مسـاعد اولوب ، کندیلرینـك دخی شـاعرلـکه استعدادلری واردر . فینلاندەده نشر اولنـان ٥٥ غزته ورسائل موقوتەدن ٢٥ ی اسوج و ٣٠ ی فینلانده لسـانـنده چیقیور .

فینلاندەلیلر سائر فینوآلرله برابر یقین وقتلره گلنجه یه قـدر مشرك اولوب ، اون ایکنجی قرن میلادیده اسوج قراللرندن (اریق) بونلری جبراً خرستیان ایتمش ایسەده ، پك طاغنیق برحالده یاشادقلرندن، خرستیانلق عقائدی کندیلرینه اوکرەدیلەمیوب، بونلر بو دینی جدیدن اوکرنەبیلدکلری آز شیلری اسکی اعتقادلریله برلشدیرەرك ، الیـوم اعتقادات قدیمەلرندن بسبتون واز کچەمەمشلردر . بعده اسـوجلیلرله برابر پروتستان اولمشلردر . رسماً پروتستانلقدن بشقه مذهب طانیمیورلرسەده ، ٣٧١٤٠ کشی روسـلرك اورتودوقس مذهبنـه تابعـدر . ٥٦٦ قتولیك و ٥٠٠ یهودی دخی واردر .

فینلاندەنك یالگز جنوب غربی گوشه سی زیادەجه مسکون اولوب ، اوراده مربع کیلومتره باشنه ١٦ کشی دوشرسەده ، شمال جهتنده آنجق مربع کیلومتره باشنه ١ ودیگر طرفلرده ٧ و ٨ کشی دوشیور . مع‌هذا فینلانده اوعرضده بولنان برلرك ، الك صوئوغی‌اولدیغی‌حالده، الك زیاده مسکونیدر . بو مملکت یوز سنەدن بری غوائل‌ووقوعات

سياسيه‌دن سالم اوله‌رق راحت ياشامسى و زراعت وتجارت ومعارف و مدنيتك ترقياتى سايه‌سنده ، نفوسى محير عقول بر صورتله تكثر ايتمكده‌در . ١٨٢٠ تاريخ ميلاديسندن برى يتمش بش سنه ظرفنده اهالينك مقدارى ايكى قات اولمشدر؛ حالبوكه خارجدن فينلانده‌يه كلنلر يوق حكمنده اولديغى حالده ، فينلانده‌دن پترسبورغه و روسيه‌نك سائر طرفلرينه وآمريقايه دخى برخيلى نفوس هجرت ايتمشلردر .

اصول اداره‌سى ، قوۀ ماليه وعسكريه‌سى. — فينلانده ١٨٠٩ تاريخندن برى روسيه ممالكندن معدود اولوب ، آنجق مختاريت اداره‌يه نائلدر . بيوك دوقه‌لق عنوانى حائز اولوب، روسيه ايمپراطورى فينلانده‌نك ده بيوك دوقه‌سى عد اولنيور، و هلسينغفورسده والئ عمومى وباش قوماندان صفتيله بر وكيل بولنديريور. ١٨ اعضادن مركب برسناتوسى و يا شوراى دولتى اولوب، والى وقوماندان بولنان ذات بومجلسه رياست ايدر. فينلانده مشروطيتله اداره اولنوب، درت شعبه‌يه منقسم برمجلس مبعوثانى واردر، كه نظامات وقوانينه و بودجه وسائر خصوصات مهمه‌يه قرار ويرر. مذكور شعبه‌لر زادكانه، رهبانه، شهر وقصبه‌لر اهاليسنه وكويليلره مخصوص اولوب بعضا برلكده مذاكره ايدرلرسه‌ده ، قرارلرينى آيرى آيرى ويررلر . آيريجه هيئت مديرانى اولوب، بونلر مذكور وكيل واسطه‌سيله طوغريدن طوغرى‌يه روسيه ايمپراطورينه تابع اولدقلرندن ، پترسبورغ قانبتوسى فينلانده‌نك امور داخليه‌سنه قاريشماز . واردات ومصارف سنويه‌سى ½ ٥٥ مليون فرانق راده‌لرنده اولوب، حصه‌سنه اصابت ايدن عسكر ودونتماىى دخى اداره ايتديكندن، پترسبورغ خزينۀ ماليه‌سنه برشئ كوندرمز . عساكر بريه وبحريه‌سيله دونتماسى دخى آيرى اولديغى حالده، روسيه دولتنك قوۀ بريه وبحريه‌سى ترتيباتنه داخلدر .

احوال تاريخيه‌سى. — معادنك ايجادندن اول يعنى انسانلر طاشدن اسلحه وآلات قوللاندقلرى زمانلرده، كرۀ ارضك شمالى جهتنك برودتى دورى اولمغله، فينلانده واوعرضده بولنان يرلر بوزلرك آلتنده بولنديغندن، بعده بوزلر چكيلوب، قابل سكنى برحاله كلديكنده، اك اول اسكان ايدن اهالى شمديكى فينوآلردن عبارت مى يوقسه بشقه برقوم مى بولنمش اولديغى كسديريله‌مزسه‌ده، آريا اقوامنك آسياى وسطيدن آوروپايه هجرتندن اول بوقطعه‌نك سائر طرفلرنده دخى اقوام تورانيه بولنمش اولديغى مظنون اولديغنه نظراً ، فينلانده جهتنده دخى اسكيدن فينوآلر ويا اقوام تورانيه‌دن ديكر برقوم بولنمش اولمسى ملحوظدر . هرحالده اسكان تعبيرى بوراده پك مناسب اولميوب، آسيانك اقطار شماليه‌سنده بولنان اقوام وحشيه‌نك اسكيدن برى، بوزلر مساعده ايتدكجه ، آو آولايه‌رق وباليقجيلق ايده‌رك، بوتنيه كورفزينه‌دك ايلريلمش؛ واورادن دفعاتله اسوج وپروسيه سواحلنه دخى كچه‌رك، كاه آوجيلق وباليقجيلق وكاه يغما كرلك ايتمش اولدقلرى آكلاشيليور . بوحال پك چوق زمان دوام ايدوب ، آنجق فينوآلر مرور زمانله تجاوز قوتى غائب ايده‌رك، فينلانده‌نك ساحل وكوللرنده بالق واورمانلرنده آو آولامغله قناعت ايتدكلرى حالده، روسيه‌ده‌كى اسلاولرله اسقانديناو شبه جزيره‌سنده‌كى توتونلر بونلرى راحت براقيه‌رق ، كاه بونلر وكاه اونلر فينلانده‌يه تجاوز ايتمكه باشلامشلردى. اون ايكنجى قرن ميلاديده فينلانده‌ليلر هنوز وحشيلك حالندن قورتله‌ميوب، آو وباليقله كوجبه حالنده ياشارلردى. قرن مذكورده اسوج قرالى (اريق) بونلرى جبراً خرستيان ايتمكى تصارليوب ، اوتاريخدن اعتباراً اسوجليلر ابتدا (آبو) قصبه‌سنى وبعده فينلانده‌نك اوته‌سنده بريسنده بعض قلعه‌لر تأسيس ايده‌رك، بوملكتى تحت ضبطه آلمشلر؛ و فينلانده‌ليلر اسوجليلره باقه‌رق، اونلرك طرزنده خانه‌لر وكويلر تأسيس ايله، يرلشوب، زراعتله مشغول اولمغه، وهرخصوصده اسوجليلره تابع اولمغه باشلامشلردى. اسوجليلرله روسلر آره‌سنده آره‌سى كسلمين محاربات اثناسنده، فينلانده آره‌ده بولنوب، نهايت شرق وجنوب شرقى جهتى روسلرك الينه كچمشيدى. بيوك پترو فينلانده‌نك روسيه‌يه تابع اولان اينغريه خطه‌سنده پترسبورغى تأسيسله پايتخت اتخاذ ايتدكدن صكره ، روسلر فينلانده‌يى الده ايتمك احتياجنى حس ايدوب ، نهايت ١٧٠٩ ده اسوجليلرله ايتدكلرى محاربه‌ده

قزاندقلری غالبیت اوزرینه، بوملکتی التحاق ایتمشلردر. آنجق فینلانده اسوجلیلرك النده ایکن، قرال خاندانی افرادندن بعضلرینك نامنه بیوك دوقهلق صورتنه افراغ اولنهرق، اوصورتله اداره اولنقده بولنمش اولدیغندن، روسیه ایمپراطوری دخی صورت اداره-سنه خلل کتیرمیوب، یالکز کندینی بیوك دوقه طانیتمش؛ وفینلاندهلیلرك صداقتندن ممنون اولمغله، اولدن تحت حکمنده بولنان شرق وشرق جنوبی جهتلرینی دخی فینلانده بیوك دوقهلغنه ترك ایلمشدر.

فینلانده { کورفزی (Golfe de Finlande) بالطیق دکیزینك شرق طرفنده بیوك بر کورفز اولوب، شمالاً فینلانده وجنوباً استونیه ایله الیوم پترسبورغ ایالتنی تشکیل ایدن اینغریه خطهلری آرهسنده شرقه طوغری پترسبورغه قدر اوزانیر. غربدن شرقه بویی ٤٠٠ کیلو متره اولوب، اکی ٦٠ ایله ١٢٠ کیلو متره آره-سندهدر. آغزی دها طار اولوب، ایچ طرفی توسع ایدر. صاغ وصولنده بر چوق قویلر ولیمانلر وار ایسهده، الك مهملری روسیهنك ترسانهسنی حاوی اولان قرونستاد لیمانیله استونیهنك حدود شرقیهسنده واقع (ناروه) لیمانیدر. کورفزك ایچنده بر چوق کوچك آطهلر بولنوب، الك مهمی پترسبورغك اوکنده واقع وپك متین استحکاماتله تحکیم اولنمش اولان (قرونستاد) جزیرهسیدر. بوکورفزه بر چوق نهرلر دوکیلوب الك بیوکلری: لادوغه کولنك آیاغی اولان وپترسبور-غك ایچندن کچن (نوا) نهر واسطهسیله ساحل جنوبیسنده برر کورفزه دوکیلن (لوغه) و (ناروه) نهرلریدر. پترسبورغدن بشقه کورفزك سواحلنده ویا قربنده برقاچ شهر وقصبه بولنوب، باشلیجهلری: فینلانده ساحلنده (هلسینغفورس) ایله (ویبورغ) و استونیه ساحلنده (ناروه) ایله (رول) شهرلریدر. فینلانده کورفزی قیشین طونوب، مایسك ابتدالرینهدك بوزلر دوام ایدر.

فینمارق { (Finmark) نوروجك الك شمالی ایالتی اولوب، غرباً (نوردلاند) ایالتیله، جنوباً فینلانده ایله، شرقاً روسیهنك آرخانکل ایالتیله و (وارانکر) کورفزیله، شمالاً دخی بحر منجمد شمالی ایله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیهسی ٤٧ ٤١١ مربع کیلومتره اولوب، ٢٩ ٣٣٦ اهالیسی واردر. مرکزی (قوالو) آطهسنده واقع (هامرفست) قصبهسیدر، که کرهٔ ارضك الك شمالی معمورهسیدر. بو ایالت ٦٨°٣٠′ ایله ٧١° عرض شمالی آرهلرنده ممتد اولوب، هواسی عرضنك اقتضا ایتدیکی قدر صوئوق دکلدر. مایسك اواخرندن حزیرانك اواسطنه دك بو ایالتده کونش باتمیوب، یدی هفتهلق بر کون اولدیغی کبی، کانون اولده دخی بوقدر مدت کونش کورنمیوب، اوزون بر کیجه اولور. طاغلق بر یر اولوب، ساحلنك کیرنتی وچیقنتیلری وساحلك قارشیسنده بر چوق آطهلری واردر. جنوب جهتنك آلچق یرلرنده بر مقدار آرپه ایله پتاته وبرنوع فرنك اوزومی حاصل اولور، وقیون، صیغیر وآت دخی بولنور. شمال جهتنده یالکز رن حیوانی بولنوب، کوپکلر دخی قیزاغه قوشیلیر. اصل بو یرك محصولی بالیق اولوب، اهالیسی باشلیجه بالیقجیلقله کچندیکی کبی، یاز مو-سمنده سائر طرفلردن دخی صید کمیلری کلوب، بهر سنه بش آلتی ملیون فرانق قیمتنده مورینه بالیغی طوتیلور. اهالیسی لاپون، نوروجلی وفینلاندهدن کلمه قوان قوملرندن مرکب اولوب، جملهسی پروتستان مذهبنه تابعدر.

فینوآ { (Finnois) آسیانك شمال غربی جهتیله آوروپانك شمال شرقی طرفنده منتشر بولنان آلتون طاغ عرقنه منسوب یعنی امم تورانیهدن معدود برطاقم اقوامك اسم عمومیسیدر. هرنه قدر مجارلر و اسکی بلغارلر دخی فینوآ اقوا-مندن معدود ایسهده، بوکونکی کونده فینوآ اسمی یالکز وجه مذکور اوزره اقطار شمالیه قربنده بولنان اقوامه اطلاق اولنور. بونلر آوروپاده نوروجك شمال غربی سواحلندن باشلایهرق، روسیهده فینلانده واستونیه ولیوونیه وقورلانده خطهلرنده یعنی بالطیق دکیزینك سواحل شرقیهسنده وروسیهنك منتهای شمالیله شمال شرقی جهتنده یعنی (پچوره) و (قامه) حوضهلرنده واورال سلسلهٔ جبالنك نصف شمالیسنك ایکی مائلهسیله سیبریهده (اوبی) حوضهسنك نصف شمالیسنده و تونغوسقه ملتقاسندن آشاغی اولهرق (ینیسی) ایرماغنك ایکی طرفنده تا (قاتانغه) مجراسنه قدر منتشر اولوب، ساکن بولندقلری یرلر ١٢° دن ١١٢° طول

شرقی‌یه قدر ١٠٠ درجهٔ جغرافیه‌لك محلده ممتد اولور، وعرضلری دخی آوروپاده ١٠ و آسیاده ٢٠ درجه‌دن آشاغی دکلدر . بو اقوامك مجموع افرادی درت ونهایت درت بچق ملیونه بالغ اولوب، قسم اعظمی واك مدنیلری فینلانده ایله روسیه‌نك بالطیق ایالاتنده ساکن اولانلریدر. روسیه‌نك شمالنده وسیبریه‌ده بولنانلری ایسه سنه‌نك اکثر آیلرنده قارلر و بوزلرله مستور توندره‌لرده ساکن و یا اورالرده بالیق وآو آرقه‌سنده طولاشیر و رن سوریلریله قونوب کوچر نیم وحشی قبائلدن عبارتدر، که بونلر پك سیرك و نفوسلری آزدر . فینوآ اسمنك جمع ایتدیکی اقوام : لاپون، فینلانده‌لی، استونیان، لیوونیان، ساموید، ووتیاق ، پرمیاق، چرمیس، چوواش، موردون، ووغول، اوستیاق وسائره‌دن عبارتدر .

اشبو فینوآ اقوامنك مغول عرقنه منسوب اولوب اقوام تورانیه‌دن بولندقلرینه کرك شکل وسیمالری وکرك سویلدکلری لسانلر شاهددر. اقوام مذکوره‌نك سویلدکلری لسانلر بیننده پك چوق مشابهت ومناسبت بولنوب ، بر لسانك شعباتندن عبارت بولندقلری محققدر . مجارجه ایله اولان مشابهتلری دها آز ایسه‌ده، مجارجه‌نك‌ده بو اصلدن منشعب بولندیغنده شبهه یوقدر . بلغارلره کلنجه ، بونلر دخی بو نسلدن متولد ایسه‌لرده ، چوقدن اسلاولاشوب، لسان اصلیلرینی ترك ایتمش اولدقلرندن، شمدیکی حالده ، فینوآ اقوامندن معدود دکللردر . فینوآلرك لسانجه ترکلر و تاتارلرله اولان مشابهتلری ایکنجی، ومغوللر ومانچولرله اولان مناسبتلری ده اوچنجی درجه‌ده‌در. فینوآ اقوامندن یالکز فینلانده‌لیلرله روسیه‌نك بالطیق ایالاتنده ساکن اولان استوآنلر ولیولر مدنیته و لسانلری ادبیاته نائل اولوب ، سائرلری هنوز نیم وحشی بر حالده بولنیورلر .

فینوآلر وقتیله دها جنوبی یرلرده بولنوب ، منشألری آلتون طاغ اتکاری اولدیغی کبی، ایکنجی وطنلری‌ده اورال سلسلهٔ جبالنك اتکلری اولدیغی حالده، اورادن روسیه‌نك وسطلرینه وشماله طوغری یایلمش، وبرطاقلری (هون) و(آوار) وسائر اسملرله مختلف زمانلرده سیل بلا کبی غربه طوغری آقین ایده‌رك، برقاچ نوبتده آوروپایی دیترتمشلردر. بعده شرق طرفندن ترك وتاتارلر وجنوب وغرب جهتندن اسلاولر وتوتونلر طرفندن تضییق اولنه‌رق، اقطار شمالیه‌نك بوزلرنده ملجأ آرامغه مجبور اولمشلردر.

فینیستره { (Finistère) فرانسه‌نك منتهای غربنده و برتانیه شبه جزیره‌سنك اوجنده برایالات اولوب، شرقاً «ساحل شمالی» وموربیهان ایالتلریله، شمالاً مانشه دکیزیله، غرباً وجنوباً دخی بحر محیط آطلاسی ایله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٩٣٤ مربع کیلو متره اولوب، ٧٠٧٨٠٠ اهالیسی واردر . اراضیسی عارضه‌لی اولوب، (آره) طاغی و « قره‌طاغ » اسملریله ایکی طاغ شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه طوغری ممتد اولورسه‌ده، برنجیسنك ارتفاعی ٣٩٠ وایکنجیسنككی ٣٢٥ متره‌یی تجاوز ایتمز . انهاری قیصه اولوب، باشلیجه‌لری : لانیه، آون، اودت، اولنه، الورن وپنزه نهرلریدر . سواحلی پك کیرنتیلی چیقنتیلی اولوب، برچوق قوی وکورفز ولیمانلریله برون وشبه جزیره‌لری واردر . ساحل غربیسنده (برست) و(دوآرتنز) کورفزلری آره‌لرنده اوزون برشبه جزیره ایله آیرلمش اولدقلری حالده قره‌نك ایچنه خیلی کیریور . ساحل مذکور قارشیسنده کاش (اوئسان) جزیره‌سیله برقاچ کوچك آطه دخی بو ایالته ملحقدر. هواسی معتدل ورطبدر . طوپراغی منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله سبزه ومیوه‌لرك انواعی وتوتون وسائره حاصل اولور . برقاچ اورمانی وپك کوزل مرعالری اولوب، ایکی جنس آت ایله قیون وطوموز وسائر حیوانات یتیشدیریلیر. سیملی قورشون، کمور معدنی وبیلکی طاشیله ایکی جنس مرمری واردر . صنایعی خیلی ایلری اولوب. بز، کاغد، ایپ، توتون وسائره فابریقه‌لری چوقدر . اك بیوك شهری (برست) اسکله‌سی ایسه‌ده، مرکزی (کیمپر) قصبه‌سی اولوب، ایالت ٥ قضایه منقسم و٤٣ ناحیه ایله ٢٨٧ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر.

فینیستره { برونی (Cap Phinistère) اسپانیه‌نك منتهای شمال غربیسنده وغالیچه خطه‌سنده بربرون اولوب، ″٤٥ ′٥٢ °٤٢ عرض شمالی ایله ″٤٣ ′٣٥ °١١ طول غربیده

واقعدر . بوبرونده بیوك برفنارركز اولنمشدر .
— انكلترەنك منتهای غرب جنوبیسنده و (قورنوآی) شبه جزیرەسنك اوجنده دخی بر برون اولوب، انكلیزجه (لاندسی‌اند) دینلیر .

فئودوسیه { (Féodosia) روسیه‌ده قریم شبه جزیرەسنك جنوب شرقی كوشەسنده واقع (كفه) قصبەسنك اسمیدر . [«كفه» مادەسنه مراجعت .]

فیّوم { مصر وسطاده ونیلك جهت غربیسنده برمدیریت اولوب ، شرقاً وجنوباً بنی‌سویف مدیریتیله، غرباً چول ایله و(بحیرهٔ قارون) دینلن واسع كول ایله، شمالا دخی جیزه مدیریتیله محاط ومحدوددر . شرق جهتندن مبدأ حدودی نیلك ساحل یسارندن بش التی كیلو مترەلك مسافەده ومركزی اولان مدینةالفیوم قاهرەنك ۱۱۰ كیلو مترە جنوب غربیسنده واقعدر . ۲۹°۵′ ایله ۲۹°۲۸′ عرض شمالی آرەسنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۲۷۴ مربع كیلو مترە یعنی ۲۳۵ ۹۰۸ فدان واهالیسی ۲۲۸۷۰۹ كشیدر . اراضیسی همان هر طرفدن مرتفعجه تپەلر وچوللرله محاط بروادیدن عبارت اولوب، شرق طرفندن (لاهون) بوغازندن كیریلیر . بحر یوسف نامیله نیلدن آیریلان پك اسكی برجدول جنوبدن كلەرك، بومدیریته دخول ایله، غربه طوغری دونەرك، مركزی اولان مدینةالفیومك ایچندن كچدكدن صكره، برچوق جدوللره آیریله‌رق، فیوم اراضیسنی سقی وارووا ایدر . وقتیله اراضیسنك هر طرفی صو آلتنده ومعمور ایكن ، شمدیكی حالده غرب جهتندەكی كنارلری قوملرك آلتنده قالوب ، قابلیت زرعیه‌سنی غائب ایتمشدر . طوپراغی پك منبت اولوب، پرنج، آرپه، چاودار، كتن، دوره، چیوید وآز مقدارده پاموق وشكر قامشی حاصل اولور . خرما وزیتونلری دخی چوق اولوب، بعض باغلری ده واردر . كللری چوق ومشهور اولوب، خیلی مقدار كل‌صویی ویاغی چیقاریلیر . اخیراً صنعی چایرلر یتیشدیریلوب، بونلرده بیاغیسی پك انجه ویموشاق برجنس قیون رعی اولنور . آتلری كوچك وعادیدر ، ودوەلری خارجدن كلیر . بومدیریتك صنایعی پك ایلری اولوب، كتن وپاموق محصولاتیله قیونلردن آلنان یپاغی تمامیله محلنده صرف اولنەرق، پك مقبول كتن بزلری وپك ظریف شاللرله عادی بزلر وقبا یوك منسوجات اعمال اولنور . كل‌صویی اخراجی دخی صنایع محلیەنك الك مهملرندندر : وادیٔ نیلی تعقیب ایدن دمیریول خط كبیرندن بر شعبه آیریلوب، مدینةالفیومه منتهی اولمغله، مدیریتك تجارتی تسهیل ایدر . بوخطه قدیمدن بری معمور اولوب، ازمنهٔ قدیمەده جسیم شهر وقصبەلری وسائر آثار عمرانی اولمغله، هر جهتنده آثار عتیقه واسكی ابنیه وویرانەلری بولنور . مذكور بحر یوسف واسطەسیله نیلك فضلهٔ میاهنی جمع وادخارله، حین حاجتده استعمال ایتمك اوزره ، آثار قدیمەده (موریس) اسمیله یاد اولنان واسع حوض دخی بومدیریتده وقدیماً (قرودیلوپولیس) یعنی «مدینةالتمساح» دینلن مدینةالفیوم قربنده ایدی . ابتدا بوحوض مذكور بركهٔ قارونك عینی ظن اولنمش ایسەده، بعض محققلر بونك ممكن اوله‌میه‌جغنی دركله ، تحریات اجرا ایدەرك ، حوض قدیمك موقعنی وآثارینی بولمشلردر . (فیوم) اسمی لسان قبطده دكیز وكول دیمك اولمغله، بحیرهٔ قارونه وبالتعمیم بوخطه‌یه دخی اطلاق اولنمشدر. حرف تعریفله برابر (الفیوم)ك (الف یوم)دن غلط اولدیغی وبو اسمك حضرت یوسف (عم) زمانندن قالمه اولدیغی وهمدر. زیرا اوزمانلرده مصرده عربجه سویلنمزدی ، ونبی مشارالیهك لسانی ده عربی دكل ایدی . [مركزیچون «مدینةالفیوم» مادەسنه مراجعت بیوریله .]

فیومه { (Fioume, Rieka) واسلاوجه ریقه آوستریا ومجارستان دولتنده مجارستانه تابع وآدریاتیق دكیزینك (قارنرو) كورفزی منتهاسنده اولەرق (آغرام)ك ۱۸۵ كیلو مترە غرب جنوبیسنده و(فیوماره) نهری منصبنده برقصبه وسربست اسكله اولوب، ۱۷۸۸۵ اهالیسی، مصنع كلیسالری، كوزل ریختملری، صنایع وتجارت اوطه‌سی، بانقه‌سی، مكمل برمكتب اعدادیسیله بحریه وتجارت وعسكری مكتبی، كاغد، توتون، یلكن بزی، بیره وسائره فابریقەلرله دباغخانەلری، متعدد دكرمنلری، تورپیلو فابریقه‌سی، سیغوریطه شركتی وسائر مؤسسات نافعه‌سیله پك ایشلك تجارتی واردر . میاه جاریه‌سی وكوزل چشمەلرله مرمردن حوضلری پك چوقدر.

اسکی برقصبه اولوب، اسم قدیمی (ترساتیقه)در . قصبه اسکی ویکی اوله‌رق ایکی قسمه منقسم اولوب، کذلك اسکی ویکی اوله‌رق ایکی لیمانی واردر. قصبه‌ده برنجی درجه‌ده ایتالیان وایکنجی درجه خروات لسانی قوللانیلیر . یالکز قصبه واسکله مجارستانه عائد اولوب، ینه فیومه اسمیله مسمی ایالتی ایسه خرواتستانه ملحقدر .

— فیومه ایالتی شرق جنوبی جهتندن نفس خرواتستانله، شمالاً آوستریانك قارنیوله خطه‌سیله غرباً ایستریا ایله، غرب جنوبی جهتندن دخی قارنرو کورفزیله محاط اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٦٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٨٧٦٩٠ کشیدر .

فیونیه { (Fionie) دانیمارقه جزایرینك جسامتجه ایکنجیسی اولوب، جزایر مذکوره‌نك اك بیوکی اولان (سلاند) ایله دانیمارقه‌نك قره‌سی اولان (یوتلاند)وآلمانیه‌یه تابع (اشلسویغ) خطه‌لری آره‌سنده واقعدر . شرقاً سلاندن (بیوك بلت)، غرباً یوتلاند واشلسویغدن (کوچك بلت) بوغازلریله آیرلمش اولدیغی حالده، شمالا (قاتغات) وجنوباً بالطیق دکیزلریله وهمان هر طرفدن برطاقم کوچك آطه‌لرله محاطدر . ٨° طول شرقی خطی اورته‌سندن، و٥٥° عرض شمالی خطی‌ده ساحل جنوبیسی قربندن کچر. غیر منتظم صورتده بیضی - الشکل اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه اولان بویی ٧٠ کیلومتره‌در . شمال وغرب جهتلری دوز و چبلاق ایسه‌ده ، جنوب شرقی قسمی عارضه‌لی واورمانلرله مستور اولوب، شایان تصویر موقعلری حاویدر. طوپراغی پك منبت و نهایت درجه‌ده کوزل ایشلنمش اولمغله، بحق دانیمارقه‌نك باغچه‌سی تسمیه اولنمشدر. سواحلنده برچوق قویلری اولوب، اك بیوکی شمال شرقی ساحلنده‌کی (اودنسه) کورفزیدر. آطه ایکی ایالته منقسم اولوب، شمالنده‌کینك مرکزی مذکور کورفزك ایچ طرفنده بر نهرك اوزرنده واقع (اودنسه) ، وجنوبده‌کینك مرکزی‌ده ساحل جنوبیسنده واقع (اسوندبورغ) قصبه‌لریدر. دیکر باشلیجه معموره‌لری : ساحل شرقیسنده واقع (نیبورغ) ، ساحل جنوبیسنده کائن (فابورغ) ساحل غربیسنده‌کی (آسنس) ، شمال غربی کوشه‌سنده بولنان (میدلفارت) و (استروب) ایله ساحل شمالیسنده واقع (بوکنسه) قصبه‌لریدر . اودنسه‌دن تشعب ایدن دمیریول خطلری بواسکله‌لره منتهی اولوب، جمله‌سی بربرلریله اختلاطده بولندیریورلر. اك بیوك نهری جزیره‌نك جنوب جهتنده نبعانله مرکزندن بعدالمرور همنامی اولان کورفزه دوکیلن (اودنسه آ آ) نهریدر . آطه‌نك مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٤٠٦ مربع کیلومتره اولوب، ٢٥٠٠٠٠ اهالیسی واردر . هواسی رطوبتلیدر . باشلیجه محصولاتی : حبوبات متنوعه ایله کتن . کنویر ، شرنجی اوتی، کیمیون وسائره‌دن عبارتدر . اهالی خیلی آتلر یتیشدیریرلر. آریلری‌ده چوق اولوب ، بال چیقار . کیرچ وابنیه طاشلریله آلچی و سائره بولنور. بالیغی چوقدر . صنایعی جزئیات قبیلندن اولوب. تجارتی‌ده آزدر. جنوبنده واقع (لانکلاند) جزیرهٔ طویله‌سیله سائر کوچك آطه‌لر دخی ادارة بوکا ملحقدر .

(حرف الفانك صوکی)

ق

(باب القاف — فصل الالف الخ .)

قاب { نوبه‌ده دنقله‌نك غرب جهتنده وسا-
حل نیلدن قرق اللی کیلومتره لك
مسافه‌ده چول اورته‌سنده برصره واحلردر ، که
شمالدن جنوبه ۱۷۰ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ممتد
اولور. موقعلری نیلك حذاسندن آلچق اولمغله ،
جدوللر واسطه‌سیله اروا اولندقلرندن ، معمور
ومسکوندرلر. وقتیله عمرانلری واهالیسی دهازیاده
ایدی . — بونلرك غربنده و ۲۴۰ کیلومتره‌لك
مسافه‌ده (قاب الکبیر) اسمیله دیکر برصره واحلر
دخی واردر. ایکی طاقمی‌ده (کبابیش) دینلن نوبه
قبیله‌سیله مسکوندر .

قاب { صعید مصرده نیلك ساحل یسارنده
و (اسنه) نك ۲۹ کیلومتره جنوب
شرقیسنده بر قریه اولوب ، قبطیلرجه (نخب)
ویونانیلرجه (التیه) اسمیله معروف مدینهٔ قدیمه‌نك
خرابه‌لری اوزرنده واقع اولمغله ، بر خیلی آثار
عتیقه‌سی وبعض اسکی مزارلری حاوی مغاره‌لری
واردر .

قابرال { (Cabral) پورتکیز مشاهیر بحر-
یوندن اولوب ، ۱۵۰۰ تاریخنده
قرال امانوئل طرفندن هند شرقی کشفیاتنه مأمور
اولمغله ، نامساعد هوالردن سوق اولنه‌رق ، برازیلیا
ساحلنه دوشمش ؛ وبوممالکی کشف ایتدکدن صکره ،
هند جنوبیه کیدوب ، (قوشین) و(قنانور) حکمدار-
لریله عقد اتفاق ایده‌رك ، ۱۵۰۱ ده اموال کثیره
ایله پورتکیزه عودت ایتمش ایدی .

قابره { (Cabrera) اسپانیه نك بالئار
جزائرندن اولوب ، مایورقه‌نك
جنوبنده واقعدر . بویی ۱۳ واکی ٤ کیلومتره
اولوب ، اهالیسی آزدر. براستحکامله محفوظ صاغلام
برلیمانی واردر. وقتیله کچیلری چوق بولنمش اولد-
یغندن ، بوحیوانه دلالت ایدن بواسمله تسمیه اولنمشدر.

قابره { (Cabra) اسپانیه‌نك قرطبه ایالتنده
و قرطبه نك ۷۵ کیلومتره جنوب
شرقیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ۱۱۰۰۰
اهالیسی وجامعدن مبدل مصنع برکلیساسی واردر.
صولری غرناطه نك مشهور شنیل نهرینه دوکیلور
کوزل بر وادیده واقع اولوب ، اطرافنده باغلری
چوق وشرابی مشهوردر .

قابزه { (Cabeza) اسپانیاده باداپوز ایالتنك
(قاستوئره) قضاسنده و۳۷ کیلو-
متره شرقنده اوله‌رق باداپوزدن چودادرآله کیدن
دمیر یول خطی اوزرنده بر قصبه اولوب ، ۶۰۰۰
اهالیسی واردر .

قابس { (Gabès) تونسك جنوب شرقی
جهتنده تونس شهرینك ۳۰۰
کیلومتره جنوبنده وقابس کورفزینك ایچنده اوله‌رق
(وادی قابس) اوزرنده ومنصبندن برآز یوقا-
ریده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۲۰۰۰۰
اهالیسی ، باغ وباغچه‌لری ، طوت ، زیتون ، پورتقال ،
لیمون وموز اشجاریله شکر قامشی و ایشلك تجارتی
واردر. مذکور نهرك صویی کوزل و صوئوق
اولوب ، باغچه‌لرینی اروا ایدر . پك اسکی بر قصبه
اولوب ، اسم قدیمی (تاقاپه) در . دور اسلامدن
صکره دخی پك معمور اولوب ، سوری و حین
حاجتده صو ایله طولدار خندقی وبیوك بر فناری
وار ایدی .

قابس برزخی { (Isthme de Gabès)
قابس کورفزیله تونسك
جنوبنده بولنان و سطحلری حذای بحردن آلچق
اولان شط فجیج وشط جرید آره‌سنده قوملق بر
مسافه اولوب ، ٤٥ متره قدر ارتفاعی واردر . بو

برزخك كشادى تقديرنده مذكور كوللرك دكيزه
تحويليله تا جزايرك ايچ طرفلرينه قدر سفاينله سير
ايتمك ممكن اوله‌جقدر .

قابس كورفزى { (Golfe de Cabès) تونسك جنوب شرقى
ساحلنده آچيقجه بر كورفز اولوب، ايچنده بولنان
قصبه‌نك اسميله مسمى و (كوچك سرت) ديمكله
دخى معروفدر. شمال جهتنده قرقنه وجنوب جهتنده
جربه آطه‌لرى بولنيور .

قابل { (Caïn) حضرت آدم ايله حضرت
حوانك اولادندن اولوب، حضرت
حوا هربطننده برى اركك وديكرى قيز اولمق اوزره،
ايكى ايكيز طوغورمغله، بر بطندن طوغان قيزى ديكر
بطندن متولد اركككه ويرمكارى حالده، قابل ايله
برلكده طوغان قيز پك كوزل اولديغندن، قابل
بونك ديكر بطندن متولد برادرى هابله ويرلسنه
قيصقانديغندن، وبر روايتده هابل چوبان اولوب،
الك ايى قيونلرى قربان ايتديكى حالده، قابل چفتچى
اولوب، محصولاتنك آنجق فضله‌سنى رضاى الهى‌يه
حصر ايتمكله، هابلك تقدمه‌لرينك دها مقبوله كچديكنه
حسد ايتديكندن، هابلى قتل ايتمش؛ وير يوزنده
برنجى دفعه اوله‌رق وقوع بولان بو جنايتدن طولايى
پدرينك بد دعاسنه ولعنة اللهه اوغرايوب، يريوزنده
سرسرى كزمكله محكوم اولمش؛ ونسلى عبادت
اوثانه صاپمشدر .

قابل { هندستان شعراسندن و عبدالقادر
بيدل شاكردانندن اولوب، ابتدا
(صنعت) تخلص ايدردى . ١١٤٠ تاريخنده وفات
ايتمشدر. شو بيت اونكدر :

من از ساقى نه مى نه شيشه ونى جام ميخواهم
كزك ورى ز چشم مست او بادام ميخواهم

قابله { يمنده صنعانك شرق جهتنده بر ناحيه
اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور .

قابلى { اونجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن
وارباب تصوفدن اولوب، استانبولده
ملا كورانى محله‌سندندر. شو بيت اونكدر :

دون كيجه خال رخك شوقينه كرم اولوب چراغ
ياقدى اى مهپاره ايشقلر كبى باشنه داغ

قابنده { (Cabenda, Cabinda) آفريقا-
نك ساحل غربيسنده قونغو
ابرماغى منصبنك ٦٥ كيلومتره شمالنده و '٤٠ °٥
عرض جنوبيده برقصبه و اسكله اولوب، سكز اون
بيك اهاليسى وبونلر بيننده خيلى كميجيله صنعتكارى
واردر .

قابوت { قابوتو (Cabot, Cabotto) ونديك
مشاهير بحريوندن اولوب، يدنجى
هنرى زماننده بريستولده يرلشمش؛ وبوحكمدارى
آمريقانك شمال غربى جهتندن هندك اقطار شرقيه‌سنه
كيتمك ممكن اوله‌جغنه قانديردرق، ١٤٩٧ تاريخنده
برقاچ كمى ايله او طرفه سياحت ايتمش؛ وبوزلرك
ممانعتيله مأمول ايتديكى طريقى بوله‌مامش ايسه‌ده
(ترنو) آطه‌سنى و قناده و لابرادورى كشف
ايتمشدر . — اوغلى سباستيان غابوت دخى مشاهير
بحريوندن اولوب، برازيليا ولاپلاته جهتلرنده برخيلى
كشفياته موفق اولمش؛ وبو دخى قطب شماليك
غرب جهتنه كوندريلن بر هيئت سياحينه داخل
بولنمشدر .

قابوس { (امير شمس المعالى ابوالحسن بن
ابى طاهر وشمكير الجيلى) جرجان
ورى وطبرستان جهتلرنده حكومت سورن وشمكير
ملوكندن اولوب، نسبى كيخسرو زماننده كيلان
حاكمى بولنمش اولان ارغشه منتهى اولديغى مرويدر.
جامع سيف وقلم اولوب، كرك سطوت وشكيمه‌ده
كرك كرم واحسانده وكرك ادبيات عربيه وفارسيه‌ده
وحسن خطده زمانك فريدى ايدى. ٣٨٨ تاريخنده
پدرينه خلف اولوب، ١٥ سنه حكومت سوردكدن
صكره، مجازاتده كوستردبكى شدتدن طولايى امراسى
اتفاق ايده‌رك، اوغلى منوچهرى موقع حكومته
كتيرمك ايستملريله، موى اليه منوچهر كنديسنى
استعفا ايتمكه قانديرمش؛ وبووجهله امير قابوس بر
قلعه‌ده اختيار عزلت ايده‌رك، ٤٠٣ تاريخنده
اوراده وفات ايتمش، وجرجانده دفن اولنمشدر .
اوغلى منوچهر زماننده مملكت سلطان محمود سبكتكينك
الينه كچمش ايسه‌ده، ينه واليلكى كنديسنده وبعده
نسلنده قالمشدر . امير قابوس عالم و اديب بر ذات
اولوب، عربى و فارسى اشعارى وبر خيلى تأليفاتى
واردر . «كمال البلاغه» عنوانلى رساله جملهٔ تأ-
ليفاتندندر. مشهور صاحب بن عبادك صاحب ترجمه‌نك
خطنى كوردكجه : « هذا خط قابوس ام جناح طاوس،

دعك عادتی اولدیغی مشهوردر . شو برایکی بیت
اشعار عربیه‌سندندر :

قل للذی بصروف الدهر عیرنا
هل حارب الدهر الا من له خطر
اما تری البحر یعلو فوقه جیف
و تستقر باقصی قعره الدرر

شورباعی‌ده اشعار فارسیه‌سی جمله‌سندندر :

شش چیز در آن زلف تو دارد مسکن
پیچ وگره و تاب و خم و بند و شکن
شش چیز دگر در دل من کرده وطن
عشق و غم و محنت و الم و رنج وحزن

قاپ { (Cap) [« امیدبرونی ».ماده‌سنه مراجعت بیورله .]

قاپادوکیه { یاخود قپادوقیه (Cappadoce, Cappadocia) آسیای صغیریعنی آناطولی قطعه‌سنك تقسیمات قدیمه‌سنده بربیوك خطه اولوب، سیواس ولایتیله مرعش، قیصریه، نیکده، قیرشهر ویوزغاد سنجاقلرندن عبارت ایدی. بووجهله نفس اناطولینك قسم غربیسنك جهت وسطیه‌سندن عبارت اولوب ، جنوباً سوریه وکیلکیا ، غرب جنوبی جهتندن لیقاوُنیه، غرباً فریجیا ، غرب شمالی طرفندن غالاتیه، شمالاً پونت خطه‌لریله، شرقاً دخی فرات وادیسیله محاط ایدی . مرکزی قدیماً (مازاقه) دینلن قیصریه شهری ایدی . اسکندردن اول پونت خطه‌سی یعنی طربزون ولایتی دخی قاپادوکیه‌دن معدود اولوب، شمالاً قره‌دکیزه‌قدر ممتد اولوردی. ذاتاً اراضیسی قزیل ایرماق ویشیل ایرماق حوضه‌لرندن عبارت اولمغله، تماميله قره‌دکیز مائله‌سنده ایدی . اقوام آریانیه‌دن اولدقلری ملحوظ اولان اهالی قدیمه‌سی بدناً وعقلاً قبا وآغر وبرطاقم اعتقادات باطله‌یه تابع متعصب آدملر اولمغله مشهور ایدیلر . مذهبلری صابئین مذهبنه شبیه اولوب ، اجرام سماییه‌یه عبادت ایتمکله برابر ، آتشه دخی مقدس نظریله باقوب ، ایچنده دائمی صورتده آتش یانار (قومانه) اسمیله مشهور برمعبدلری وار ایدی . بوندن آکلاشلدیغنه کوره مذهبجه دخی ایرانیلرله مناسبتلری وار ایدی . سوری وخرکله‌لری چوق وآتلری مشهور ایدی . ابتدا مستقل ویاییم مستقل برلی حاکملرك تحت اداره‌سنده بولنوب، کیخسرو طرفندن ایران دولتنه الحاق، وبعده بیوك اسکندر طرفندن ضبط اولنمش ایدی . قبل المیلاد ٣١٢ تاریخنده قاپادوکیه‌لیلر استقلاللرینی استرداد ایدوب، اوچ یوز سنه قدر مستقلاً اداره اولنمش؛ وبوآره‌ده (آریارات) اسمیله اون و(آریوبارزان) اسمیله‌ده اوچ حکمدار حکم سورمشلردر . سکزنجی آریاراتك پونت حکمداری مهرداد طرفندن مغلوب اولمسیله، قپادوکیه مهردادك ضبطنه کچوب، بونك روماليلر طرفندن مغلوب اولمسی قپادوکیه‌نك دخی رومادولتنه الحاقنی انتاج ایتمش ایسه‌ده ، بوخطه‌یه مختاریت اداره‌سنی محافظه ایتمش؛ ونهایت تیبرك زماننده و ١٧ نجی سال میلادیده (آرخلاوُس) ك وفاتی اوزرینه بسبتون برروما ایالتنه قلب اولنمشدی . روما دولتنك انقسامنده بالطبع شرق ایمپراطورلرنه دوشوب ، ١٠١٧ تاریخ میلادیسنده سلچوقیلرك ید ضبطنه کچمکله، هجرت ایدن ترك وتاتار عشایری اهالی اصلیه ایله برلشه‌رك، وبونلر دخی دین اسلامی قبول ایده‌رك، جمله‌سی ترکلشمش؛ ولسان قدیملرینی اونودوب ، ترکجه لسانله تکلمه باشلامشلردر . اهالی حاضره‌نك عرق قافقاسی‌یه منسوب سیمالری اهالی قدیمه‌نك ترکارله اختلاط ایده‌رك ترکلشمش احفادندن بولندقلرینه دلالت ایتدیکی کبی ، مسلمانلرله خرستیانلرك دخی برجنسه منسوب بولندقلری سیما ولسان وسائر احواللرندن آکلاشلدیغی حالده، خرستیانلری مجرد مذهبلری سائقه‌سیله ارمنی جماعتنه التحاق ایتمشلردر. سلچوقیلرك انقراضنده اوراده‌ده دخی برطاقم حکومات صغیره تشکل ایدوب، نهایت ٨٠٠ تاریخلرنده یلدیرم سلطان بایزید خان دورنده ممالك عثمانیه‌یه ضم والحاق اولنمشدر . عرب جغرافیونی (قباذق) صورتنده ضبط ایتمشلردر .

قاپاوُنیق { (Kapaonik) صربیه‌نك اسکی حدودنده وموراوه نهرینی ترکیب ایدن صرب موراوه‌سیله بلغار موراوه‌سی وادیلری آره‌سنده قورو وجبلاق برطاغ اولوب ، دزوه‌سنك ١٨٩٢ متره ارتفاعی واطرافه واسع وکوزل منظره‌سی واردر .

قاپ برتون { (Cap-Breton) آمریقای شمالینك انکلتره‌یه تابع دومینیون قطعه‌سنك یکی اسقوچیه خطه‌سنه ملحق وسنت لوران کورفزی داخلنده واقع بیوك برآطه

اولوب ، یکی اسقوچیه ساحلندن طار بر بوغازله آیرلمشدر . شمالدن جنوبه بویی ۱۶۰ واک کنیش برنده اکی ۱۳۵ کیلو متره اولوب، منتهای جنوب شرقیسنده واقع اولان وآطه‌یه بو اسمی قزاندیران (برتون) برونی ″۱۴ ′۵۷ °۴۵ عرض شمالی ایله ″۱۲ ′۷ °۶۲ طول غربیده واقعدر . جنوب جهتنده ایکی طار بوغازدن دکیز آطه‌نك ایچنه کیروب، بربری آرقه‌سنده ایکی واسع ودرین قوی تشکیل ایدر، وبونك شمال طرفندن دخی برمدخلی واردر . بو وجهله آطه ایکی‌یه منقسم اولوب، اك کوچکی اولان قسم شرقیسنك اراضیسی آلچق وهواسی دها معتدل اولدیغی کبی، واسع کمور معدنلرینی دخی حاوی اولمغله، اك معمور یریدر، ومرکزی اولان (سیدنی) قصبه‌جکی‌ده اوراده‌در . قسم غربیسی دها مرتفع وصوتوق اولوب، ایچ طرفلری هنوز مجهولدر . اطرافنده‌کی کوچك آطه‌لرله برابر مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۱۲۰۰ مربع کیلو متره اولوب، اهالیسی هنوز ۱۰۰۰۰۰ کشی‌یه بالغ اولمامشدر . کموردن بشقه دمیر وآلتون معدنلریله آلچی، یازی طاشی، مرمر وسائره اوجاقلری، سفائن کراسته‌سنه یارار آغاجلری حاوی واسع اورمانلری، مملحه‌لری وپك چوق بالغی واردر . هواسی سرت ، بلوطلی وسریع التحول ایسه‌ده، قره‌نك کندن اهوندر . آنجق طوپراغی پك سرت وغیر منبت اولمغله ، اهالیسنك معیشتنه کافی ذخائر حاصل ایده‌مز. اهالیسنك قسم اعظمی اسقوچیه‌لی وغائلیق جنسیتنه منسوب اولوب، قصوری ایرلانده‌لی، انکلیز وفرانسزدر .

قاپت { (Capet) فرانسه حکمدارلرندن اوچنجی سلاله‌نك مؤسسی وبرنجی حکمداری اولان (هوغ) ك مخلصی اولوب، بوکا نسبتله سلالهٔ مذکوره‌یه (قاپتیان) اسمی ویرلمشدر. [«هوغ قاپت» ماده‌سنه مراجعت .]

قاپتوون { (Cape-Town) [«امید برونی» شهری ماده‌سنه مراجعت .]

قاپتیان { (Capétiens) فرانسه‌ده حکومت سورن حکمدارلرك اوچنجی سلاله‌سی اولوب، برنجیلری اولان هوغ قاپته نسبتله بو اسمله تسمیه اولنمشلردر . بونلر (قارلووژنیان) سلاله‌سندن صکره حکومت سوروب، اوچ شعبه‌یه منقسمدرلر: برنجی شعبه‌سی اصل قاپتیان سلاله‌سیدر که هوغ قاپتدن آلتنجی فیلیپه قدر ۹۸۷ دن ۱۳۲۸ تاریخنه دك ۳۴۱ سنه حکومت سورن ۱۵ قرالدن عبارتدر. بو اون بش قرال : هوغ قاپت، روبرت، سنت لویی، برنجی هنری، برنجی فیلیپ، شیشمان لویی، یدنجی لویی، فیلیپ اوکوست، سکزنجی لویی، سنت لویی، جری فیلیپ، کوزل فیلیپ، لویی هوتن، برنجی ژان، اوزون فیلیپ وکوزل شارلدر . ایکنجی شعبه‌سی (والوآ) واوچنجیسی (بوربون) شعبه‌لریدر . [«والوآ» و « بوربون » ایله « فرانسه » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله .]

قاپرایه { (Capraja) ایتالیانك جنوه ایالتنه ملحق بر کوچك آطه‌سیدر که قورسیقه‌نك منتهای شمالیسنده‌کی برونك ۲۸ کیلو متره شرقنده وطوسقانه ساحلنك ۵۰ کیلومتره آچیغنده واقع اولوب، محیط دائره‌سی ۲۲ کیلومتره واهالیسی ۸۰۰ کشیدن عبارتدر . اراضیسی برکانی وصرب اولوب، یالکز شرق جهتنده بر آز دوز یری وهمنامی اولان براسکله‌سیله لیمان وقلعه‌سی واردر . طوپراغی آز منبت اولوب ، اهالیسی کمیجیلك وبالیقجیلقله یاشار .

قاپرونچه { (Kaproncza) آوستریا ومجارستان دولتنك خرواتستان مع اسلاوونیه ایالتنده وپشته‌دن فیومه‌یه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده اوله‌رق همنامی اولان چایك کنارنده واقع برقصبه اولوب، ۶۰۳۰ اهالیسی واردر .

قاپری { یاخود قاپره (Capri, Caprée) ایتالیانك ناپولی کورفزینك منتهای جنوبنده واقع بر جزیره‌سی اولوب ، مرکزی ″۳۵ ′۳۱ °۴۰ عرض شمالی ایله ″۲۰ ′۵۴ °۱۱ طول شرقیده واقعدر . محیط دائره‌سی ۱۵ کیلو متره اولوب ، باشلیجه کمیجی وبالیقجی اوله‌رق ۲۴۰۰ اهالیسی واردر . ناپولی ایالتنك قاستلاماره قضاسنه ملحقدر . ایسکیا آطه‌سیله برابر ناپولی کورفزینی جنوبدن قپار . سواحلی قیالقدر . اك یوکسك نقطه‌سی ۵۸۵ متره ارتفاعنده‌در . محصولات زرعیه‌سی اهالیسنه کفایت ایتمزسه‌ده ، طوت، فرنك انجیری، پورتقال، لیمون، زیتون وسائر میوه‌دار آغاجلریله باغلری چوقدر. بیلدیرجینی پك

جوق اولوب، آغله طوتارلر. هواسی قیشین پك ملایم و لطیفدر. قاپری وآنا قاپری اسملریله ایکی کوچك قصبه‌سی واردر. آوغستوس و تیبر زمانلرندن قالمه جسیم سرایلر خرابه‌لریله سائر آثار عتیقه‌سی وبرغریب مغاره‌سی دخی واردر.

قاپقوست (Cape-Coast) آفریقای غربینك گینه کورفزنده واقع آلتون ساحل دینلن انکلیز مهجرینك سابق مرکزی برقصبه اولوب، فانتی جنسیتنه منسوب ۱۶۰۰۰ قدر زنجی اهالیسی، آوروپالیلره مخصوص باغچه‌لرله محاط بعض کوزل خانه‌لری وبر قلعه‌سی واردر. هواسی پك وخیم اولدیغندن، انکلیزلر اخیراً مرکزینی (آقره) یه نقل ایتمشلردر.

قاپل (Qu'appelle) آمریقای شمالیده دومینیونك قناده مملکتنه تابع (آسینیبویه) ایالتنده برنهردرکه ایالت مذکوره‌نك قسم شرقیسنده برچوق چایلرك اجتماعندن تحصل ایله، شرقه طوغری جریان ایده‌رك، مانیتوبه ایالتنه کیردکدن صکره، (آسینیبوآنه) نهرینه، بوده (وینیبك) کولنه واورادن خروجنده نلسون ایرماغنی بالتشکیل، هودسون کورفزینه دوکیلور. مجراسی ۴۳۵ کیلومتره اوزون اولوب، وادیسی چایرلرله محاطدر.

قاپو (Capoue, Capua) یاخود قاپوآ ایتالیاده (ترەدی لابور) ایالتنك قازرته قضاسنده و قازرته نك ۱۱ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق رومادن ناپولی‌یه کیدن دمیریول خطی اوزرنده مشهور برقصبه اولوب، ۱۱۲۰۰ اهالیسی، استحکاماتی، ایچندن کچن (وولتورنه) نهری اوزرنده کوزل برکوپریسی، مصنع کلیسالریله سائر کوزل ابنیه‌سی، ایکی کوزل میدانی، بر قاچ چشمه‌سی وصنایع و تجارتی واردر. اطرافنده‌کی اراضی پك منبت و محصولداردر. — قدیماً بیوك ومشهور اولان (قاپوآ) شهری شمدیکی قصبه‌نك ۴ کیلومتره جنوب شرقیسنده بولنمش اولمغله، اوراده بعض خرابه‌لری موجوددر. اکثر انقاضی بکی قصبه‌نك تأسیسنه قوللانلمشدر.

قاپوآس (Kapouas) بورنئو جزیرهٔ کبیره‌سنده بربیوك ایرماقدرکه جزیره‌نك وسطلرنده بولنان یوکسك طاغلردن نبعان ایله، غربه طوغری آقه‌رق وبرچوق چایلرك صولرینی طوپلایه‌رق، خط مستقیم حسابیله تقریباً ۶۰۰ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، برقاچ آغزدن دکیزه منصب اولور.

قاپودیستریه (Capo d'Istria) آوستریا ومجارستان دولتنك ایستریه ایالتنده و تریسته‌نك ۱۸ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق تریسته کورفزی داخلنده واقع و قره‌یه برکوپری ایله مربوط برآطه‌نك اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۷۵۴۰ اهالیسی، مصنع برکلیساسی، کوزل تیاتروسی، مکتب اعدادیسی، دیکر برقاچ مکتبیله سائر مؤسسات خیریه‌سی، قربنده مملحه‌سی وزیتون یاغیله شراب، بالیق وسائره تجارتی واردر.

قاپودیستریه قونتی (Capo d'Istria Iean conte de) سیاسیوندن اولوب، عن اصل قاپودیستریه‌لی بر عائله‌یه منسوب اولدیغی حالده، ۱۷۷۶ تاریخنده قورفه آطه‌سنده طوغمش؛ وکنج ایکن روسیه‌نك خدمتنه کیروب، ایمپراطور آلکساندر طرفندن جزایر سبعه‌نك اداره‌سنی تنظیمه مأمور اولمش ایدی. ۱۸۰۲ دن ۱۸۰۷ تاریخنه‌دك بو ایشده بولنوب، ۱۸۱۵ ده پارس معاهده‌سنی امضا ایتمك اوزره، روسیه طرفندن مرخص تعیین اولنمش؛ و ۱۸۱۶ دن ۱۸۲۲ تاریخنه‌دك روسیه‌نك خارجیه ناظری بولنمشدر. یونان اختلالنده یونانلیلری زیاده التزام ایتمکله، یونانلر ۱۸۲۷ ده بر حکومت موقته تأسیسنه مقتدر اولنجه، ریاست حکومتی کندیسنه تکلیف ایتمشلر؛ وصاحب ترجمه درت سنه بو حکومتله اوغراشدقدن صکره، روسیه طرفدارلغیله اتهام اولنه‌رق، حسب الایجاب حبس ایتدیرمش اولدیغی پترو ماورو میخالینك برادریله اوغلی طرفندن ۱۸۳۱ ده قتل اولنمشدر.

قاپور (Cap-vert) [«یشیل برون» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قاپوش (Kapos) مجارستانك (سوموکی) و(تولنه) ایالتلرنده جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری جریان ایدر برچای اولوب،

١٥٠ كيلومترهلك جريانله، (قاپوشوار) قصبه‌سی ايچندن كچدكدن صكره، طونه‌نك صاغ قول تابعلرندن (ساروبچ) نهرينه دوكيلور .

قاپوشوار { (Kaposvar) مجارستانك جنوب غربی جهتنده وپشته‌نك ١٦٠ كيلو متره جنوب غربيسنده اوله‌رق قاپوش چايی اوزرنده (سوموكی) ايالتنك مركزی برقصبه اولوب، ٩٥٧٠ اهاليسی واطرافنده كوزل باغلری واردر .

قاپ‌هايتين { (Cap-Haïtien) آنتيل جزايرندن (هايتی) جزيرهٔ كبيره‌سنك ساحل شماليسنده كنيش ومنبت براووه‌نك مدخلنده برقصبه واسكله اولوب، ١٢٠٠٠ اهاليسی وبعض بيوك ابنيه‌سيله كوزل ليمانی واردر . فرانسزلر طرفندن تأسيس اولنه‌رق، ابتدا (قاپ فرانسز) تسميه اولنمش؛ وبعده عصيان ايدن زنجيلرك الينه كچوب، (قاپ‌هنری) اسمنی آلمش ايدی .

قاپيتاناته { (Capitanate) ايتاليانك ايالات جنوبيه‌سندن اولوب، ملغاناپولی قراللغنده وآدرياتيق دكيزی ساحلنده واقع اولديغی حالده، شمالاً بحر مذكوره، شرقاً باری وبازيليقاته‌، جنوباً پرنچيپاتو اولتريوره، غرباً دخی موليزه وبنونت ايالتلريله محاط ومحدوددر . مساحهٔ سطحيه‌سی ٧٦٥٢ مربع كيلو متره اولوب، ٣٢٢٧٥٨ اهالی ايله مسكوندر . اراضيسی دوز وآز عارضه‌لی اولوب، يالكز (غارغانو) اسميله ١٦٥٠ متره ارتفاعی اولان برطاغی واردر . آپنين سلسله‌سی اتكلرندن اينن برقاچ نهر ايالتی شق ايله آدرياتيق دكيزينه دوكيلور. بونلردن (فورتوره) ايله (اوفانتو) حدودينی تحديد، وقاندلارو، سروابو وقاراپلو ايچندن جريان ايدر. سواحلی دوز وآلچق اولوب ، بعض بطاقلقلری وممله‌لری واردر . ساحلك قربنده آطه‌لری اولميوب، اون آلتی اون سكز كيلو متره آچيقلرنده بولنان (پيانوزه) و(تريستی) آطه‌لری بوايالته ملحقدر . اووه‌لری قوملق اولوب ، مرعی كبی قوللانيلير ، واايالات متجاوره‌دن كليتلی قيون سوريلری اوراره سوق ورعی اولنور. طاغلرينك طوپراغی كلسی ايسه‌ده منبت اولوب، اشجار مختلفه‌يی حاوی اورمانلری واردر . باشليجه محصولاتی حبوبات ، ميوه، اوزوم، توتون، ميان‌اوتی وسائره اولوب، شرابلری مشهوردر . هيچ بربيوك ليمانی وايشلك اسكله‌سی اولميوب، باشليجه ذخيره، پياغی وپنيردن عبارت اولان تجارتی فوجه‌ده اجرا اولنور . ايالت اوچ قضايه منقسم اولوب، ٥٣ ناحيه‌يی حاويدر. مركزی (فوجه) قصبه‌سيدر .

قاپيتول { (Capitole) اسكی روما شهرينك اورته‌سنده واقع برتپه‌نك اوزرنده برقلعه وايچنده ابوالآلهه زعم ايتدكلری مشترينك عبادتنه مخصوص بيوك برمعبد ايله برچوق خزائن وسائره وار ايدی . — ديكر بعض بيوك شهرلركده بوكا مشابه محل وقلعه‌لرينه بواسم ويرلمشدر .

قاپيلا { (Kapila) هندحكماسندن (سانكيا) تعبير اولنان ومادبون مذهبندن عبارت اولان برمذهب فلسفينك موجديدر . بو مذهبی مبين ٧٢ بيتی حاوی برمنظومه‌سی موجوددر. ترجمهٔ حالنه دائر صاغلام برشئ بيلنميوب، برشخص موهوم اولمسی‌ده ملحوظدر . طقوزنجی ويا اون برنجی قرن ميلاديده ياشامش اولديغی‌ده مظنوندر.

قاتارو { (Cattaro, Kotor) اسلاوجه قوتور دالماچيه‌نك قسم جنوبيسنده راغوزه‌نك ٧٠ كيلو متره جنوب شرقيسنده وقره طاغك ساحل طبيعيسنده متشكل كورفزك ايچنده قضا مركزی برقصبه واسكله اولوب ، جسيم ومحكم استحكاماتی واردر . اهاليسی خروات ايسه‌ده، لسان تجارتی ايتاليانجه‌در .

قاتارو كورفزی { (Bouches de Cattaro) آدرياتيق دكيزينك ساحل شرقيسنده ودالماچيه‌نك منتهای جنوبنده اوله‌رق قره طاغك اوكنده قره‌لرك ايچنه زياده كيرمش طولاشيقلی بركوچك كورفز اولوب، مدخلی راغوزه‌نك ٤٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده ومركزی ٢٧َ ٤٢° عرض شماليده واقعدر . ايچدن ايچه وبربرندن طار بوغازلرله كچيلير درت حوضدن مركب اولوب ، مدخلندن منتهاسنده‌كی قاتارو قصبه‌سنه‌دك طولی ٣١ كيلومتره‌در . مدخلنده اولان برنجی بوغازی ٢٨٠٠، ايكنجيسی ٨٠٠ متره كنيشلكنده واوچنجيسی دها طاردر . بوبوغازلرمتين استحكاملرله تحكيم اولنمشدر. بوغازلرك وكورفزك سواحلی واطرافی اورمانلرله

مستور اولوب، شايان تصوير برمنظره ابرازايدر .

قاتالونيه { ياخود قطالونيه (Catalogne) اسپانيه‌نك شرق شمالی کوشه‌سنده بيوك برخطه اولوب، متلث الشكل اولديغی حالده، شمالاً پيرنه‌سلسله‌ٔ جبالنك قسم شرقيسيله فرانسه‌دن آيرلشدر؛ شرقاً وشرق جنوبی جهتندن ٤٠٠ كيلو متره‌لك مسافه‌ده بحرسفيدله محاطدر، غرباً آراغون خطه‌سيله محدود اولوب، بوجهتدن حدودينك قسم اعظمی (البه) ايرماغنه تابع (سكره) نهرينه‌دوكيلن (نوكرا ريباغورازان) چايله آيرلشدر؛ جنوباً دخی والنسه خطه‌سيله محدوددر . مساحهٔ سطحيه‌سی ٣٢٣٣٠ مربع كيلومتره اولوب، ١٧٥٠٠٠٠ اهاليسی واردر. بارسلونه، تاراغونه، لريده‌وجيرونه اسملريله درت اياله منقسم اولوب ، برنجيسنك ٧٦٣٠٠٠ اهاليسی واردر ؛ ومقدار عموميسنك متباقيسی اولان برمليونه قريب اهاليسی ديكر اوچ ولايته همان متساوياً منقسمدر . قسم غربيسنی تشكيل ايدن لريده اياتی جمله‌سندن واسع ايسه‌ده، بارسلونه جمله‌سندن زياده معمور ومسكوندر . اراضيسی عموميت اوزره طاغلق وعارضه‌لی اولوب، يالكز درت كنيش اووه‌سی واردر . حدود شماليه‌سنی تشكيل ايدن پيرنه سلسله‌سنك بوجهتده‌كی قسمی مرتفع وصرب اولوب، ارتفاعی ٢٠٠٠ ايله ٣٤٠٠ متره آره‌سنده‌در، وبوغاز وگچيدلری سيرك ويك صعب-المروردر . وسطلرنده‌كی (مونتسرات) طاغی مشهور ايسه‌ده، ارتفاعی ١٢٣١ متره‌دن عبارتدر. بوخطه ٤٠° ٣٠' ايله ٤٢° ٣٠' عرض شمالی آره‌سنده ممتد اولوب، ايتاليانك وسطلريله هم اقليم اولديغی حالده مجرد اراضيسنك ارتفاعندن طولايی هواسی عرضنك اقتضاسندن چوق دها صوغوقدر. يالكز سواحليله آلچق واديلرنده بحرسفيد هواسی حكم سورروب، اورالرده زيتون، پورتقال، ليمون آغاجلری مثمر اولور، وخرما آغاجی دخی يتيشوب آنجق ميوه ويرمز . پرنج دخی حاصل اولور . اقاليم معتدله‌نك كافهٔ اشجار ومحصولاتی يتيشوب، منظار ميشه‌لری ده چوقدر . طوپراغی خيلی منبت اولوب، سقی واروا اصولی دخی مكمل واهاليسی پك چاليشقان اولديغندن، حبوبات متنوعه ايله ميوه‌لرك اعلالری وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. حيوانات اهليه‌سی وعلی الخصوص قيونلری دخی چوقدر . يالكز اورمانلرك سوء استعماله اوغرايوب تلف اولمسی واكثر جبالنك چپلاق قالمسی بوممكت ايچون برآفتدر . هرنه‌قدر (ابره) ايرماغی قاتالونيه‌نك يالكز جنوبی كوشه‌سنی شق ايدرسه‌ده، بوخطه‌نك نصفندن زياده‌سی بوايرماغك حوضه‌سی داخلنده بولنوب، اكثرمياه جاريه‌سی سكره، نوكره، پالارزه وريباغورزانه نهرلری واسطه‌سيله بوايرماغه دوكيلور؛ وبونهارك جمله‌سی پيرنه سلسله‌سندن انبعاثكله، صولری بول اولوب، مجرالری اطرافنده‌كی اراضيی سقی واحيا ايدرلر. طوغريدن طوغری‌يه بحر سفيده دوكيلن انهاری ده شمالدن باشلايه‌رق: موغه، فلوويه، ترد رو، ريوتورديره، بزوسی، لوبرغات، غايه، فرانقولی وسنيه نهرلری اولوب، بونلر دخی سقی اراضی‌يه يارايورلر .

قاتالان ديمكله معروف اولان قاتالونيه اهاليسی جسور، فعال وچاليشقان آدملر اولوب، وقتيله معاش مقابلنده عسكرلك ايتمك اوزره ، دنيانك هرطرفنه كيدرلردی . شمدی دخی تجارت وصنعتله مادريده واسپانيه‌نك سائر طرفلريله آمريقايه وسائر طرفلره غربت وهجرت ايدنلری چوقدر. اكثريت اوزره اورته بويلی، اسمرجه چهره‌لی، قره‌ويا كستانه صاچ وكوزلی آدملردر. طوروافاده‌لری سرتجه اولوب، آنجق تربيه ايله تعديل اولنور. سويلدكلری (قاتالان) لسانی اسپانيه‌نك لسان عموميسی وادبيسی اولان (قاستيلان) لسانندن چوق فرقلی اولوب، لاتينجه‌دن متولد السنه‌دن اولمق اوزره، آيريجه وباشلی باشنه برلسان عد اولنه‌بيلير. حتی اسپانيولجه‌دن زياده فرانسه‌نك جنوب جهتنده سويلنيلن (پرووانسال) لسانه مشابهدر. قاتالونيه‌دن بشقه (والنسه) خطه‌سنده، بالئار جزايرنده وفرانسه‌نك شرق پيرنه ايالتنك بعض طرفلرنده تكلم اولنان ووقتيله آراغون خطه‌سنده‌دخی سويلنمكده بولنمش اولان بو لسان اليوم اوچ مليون نفوس طرفندن تكلم اولنقده اولوب، هرنه قدر كيتدكجه دائره‌سی طارلاشمقده ورسميتی حائز اولان قاستيلان لسانی تعمم ايتمكده ايسه‌ده ، قاتالان لسانی دخی ادبيات مخصوصه‌يه مالك اولوب ، هله بوصوك

زمانلرده قاتالانلر کندی لسانلرینی محافظه وادبیات ملیه‌لرینی ارقا ایتمك، وعادتا دیکر اسپانیوللره بیانجی نظریله باقوب، کندی جنسیت و لسانلرینی آیرمق آرزو وتشبثاتی پك ایلری کوتورمشلردر . حتی صرف ادبی صورتنده باشلایان بو تشبثات تدریجاً بر سیاسی رنك آلدرق ، بونلر دخی پورتکیز کبی آیریجه بر هیئت تشکیلی هوسنه دوشمشلردر . لسانلرنده اشعار وکتب ادبیه‌لری و غزته ورسائل موقوته‌لری اولوب، بونلری کیتدکجه چوغالتمقده درلر. ذاتاً قاتالانلر اسکیدن بری استقلال ومختاریت اداره‌یه آلیشمش اولدقلرندن ، تابعیت ومحکومیت کندیلرینه آغر وطبیعتلرینه ناملایم کلیور .

قاتالونیه روماليلر زماننده (تاراقونزه) یه ملحق اولوب، بشنجی قرن میلادی اوائلنده جرمانیه اقوام وحشیه سی طرفندن اشغال اولنمغله ، سکزنجی قرن میلادی اوائلنه دك ، اسپانیه‌نك سائر طرفلریله برابر ویسیغوتلرك تحت حکمنده قالمش؛ و ٧١٢ تاریخ میلادیسنده اهل اسلام طرفندن فتح اولنه‌رق، اندلسه الحاق اولنمشدی. ٧٨٠ تاریخلرنده بارسلونه شهرینه قدر اولان قسم شمالیسی شارلمان طرفندن ضبط اولنه‌رق ، فرانق دولتنك بر ایالتی حکمنه قونمش ایسه‌ده ، اصل ادارهٔ مملکت بر طاقم دره بکلرینك الینه کچوب ، بونلرك الك قوتليسی بارسلونه قونتلری اولمش ایدی. مرور زمانله کسب استقلال ایدن بو قونتلردن بشنجی (رایموند) آراغون قراللغنك وارثه‌سنی تزوج ایتمکله ، ١١٣٧ ده آراغون قرالی اولمش؛ واو تاریخدن اعتباراً قاتا-لونیه آراغون قراللغنه ملحق اولوب ، ١٤٧٤ ده آراغون قرالی فردیناند قاستیله قرالیچه سی ایزابله ایله عقد ازدواج ایتدکدن صکره ، غرناطه حکومت اسلامیه‌سنه ده ختام ویرمکله، بتون اسپانیه برقراللق صورتنه کیردیکنده ، قاتالونیه برایالت حالنده قالمش ایسه‌ده ، برخیلی امتیازات وبرنوع مختاریت اداره محافظه ایتمشدی . نهایت بوربون خاندانی اسپانیه تختنه کچنجه، قاتالانلر عصیان ایتمکله ، مغلوبیتلرنده امتیازات قدیمه‌لرینی غائب ایدوب، اسپانیه‌نك سائر طرفلری کبی اداره اولنمق اوزره، بروجه مذکور ٤ ایالته تقسیم اولنمشدر .

قاتامارقه { (Catamarca) آمریقای جنوبیده آرژنتین جمهوریتنك غرب شمالی جهتنده‌کی ایالاتندن اولوب ، غرباً وغرب شمالی طرفندن شیلی حدودینی آیران قوردیلره سلسلهٔ جبالیله ، شمالاً سالته ، شرقاً توقومان وسانتیاغو ، جنوباً دخی قوردوبه و ریئویه ایالتلریله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ١٠٩٢٤٧ مربع کیلومتره اولوب، اهالیسی ١١٠٠٠٠ نفوسدن عبارتدر. مرکزی قاتامارقه ویا (سان فرناندو ده قاتامارقه) قصبه‌سی اولوب ، ٩ سنجاق ویا قضایه منقسمدر. اراضیسی طاغلق ومرتفع اولوب، غرب جهتنده (آند) و شرق طرفنده (آقونکیا) سلسله‌لرینك اتك و قوللری ممتد اولور . یالکز منتهای شمال شرقیسنده (سالادو) نهرینه دوکیلور برچایی اولوب، سائر میاه جاریه‌سی سقی اراضیده صرف واستهلاك اولنور کوچك چایلردن عبارتدر. جهت وسطیه وجنوبیه‌سنده واسع طوزلی چوللری ده واردر. معادنی پك چوق ایسه ده ، الآن یالکز بر باقیر معدنی ایشلنمکده اولوب، بوندن پك چوق استفاده اولنیور . باغلری چوق اولوب ، کوزل شرابلر اعمال، وکلیتلی قوری انجیر اخراج اولنور. تجارتی الك زیاده شیلی وبولیویه ایله اولوب،اخراجاتی قیون، صیغیر، یوك حیواناتی،انجیر،شراب وسائره‌دن عبارتدر. اهالیسی اسپانیوللرله یرلیلردن متولد ملز اولوب ، اسپانیول لسانیله متکلمدرلر . کیشوآ لسان اصلیسی آرتق ایشیدلمز اولمشدر . مرکزی (بوئنوس آیرس) شهرینه بردمیر یول خطیله مربوطدر .

قاتانجارو { (Catanzaro) ایتالیانك جهت جنوبیه‌سنده ایکنجی (قالابره اولتریوره) ایالتنك مرکزی برقصبه اولوب، ناپولینك ٣٧٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده و (اسکیلاچه) کورفزندن ٩ کیلومتره ایچریده بر تپه‌نك اوزرنده واقعدر. ١٦٧٠٠ اهالیسی، فنون آقادمیاسی ، داخلی مکتب اعدادیسی، رهبانه مخصوص مدرسه‌سی، ایپك قماشلرله قطیفه وچوخه فابریقه‌لری ، شراب وزیتون یاغی تجارتی و بر اسکی سرایی واردر .

قاتانیه { یاخود قطانیه (Catane, Catania) ایتالیاده سیچلیه جزیره‌سنك ساحل

برقیسنده ومسینه‌نك ٨٤ كیلومتره جنوب غربیسنده شاوله‌رق مشهور (اتنا) برکانك اتكنده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ١٠٩ ٦٨٧ اهالیسی، دارالفنونی، صنایع نفیسه مکتبی، موزه‌سی، بیوك کتبخانه‌سی، پاموق وکتن وایپك منسوجات فابریقه‌لری، کهربا معمولاتی، مرمر، کراسته، زیتون یاغی، بال مومی، دری، پیاغی، ذخیره، شراب و سائره تجارتی واردر. لیمانی کوچکدر. موقعی بر سطح مائلدن عبارت اولوب، ساحلدن اتنه تپه‌سنه طوغری بر ساعت سورر کنیش وطوغری برجاده‌سی واردر. پك اسکی برشهر اولوب، میلاد عیسی (عم) دن ٧٠٠ سنه اول یونان مهاجرلری طرفندن تأسیس اولنمشدر. برآره‌لق قرتاجلیلرك ضبطنه کچمشیدی. سیچلیه جزیره‌سیله برابر بنی اغلب طرفندن فتح اولنه‌رق، عصرلرجه ممالك اسلامیه‌دن معدود بولنمشدر. عربلر عندنده قطانیه ویا قطالیه اسمیله معروفدر. اتنا مناسبتیله دفعاتله حرکت ارضدن خراب اولمشدر.

قاتاوبه (Catawba) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك شمالی و جنوبی قارولینه جمهوریتلرنده بر نهردر، که (آلفانی) سلسلهٔ جبالنك الك یوکسکی اولان (بلاق دومه) طاغندن نبعانله، شرقه وبعده جنوبه طوغری ٤٠٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، (ساالوده) نهریله برلشه‌رك، (سانتی) ایرماغنی تشکیل ایدر. — اسکیدن اورالرده بو اسمله برقوم بولنوب، بعده محو اولمشدر.

قاتاؤنیه (Cataonie) آسیای صغیر یعنی آناطولی قطعه‌سنك تقسیمات قدیمه‌سنده برکوچك خطه اولوب، کیلیکیا ایله قاپادوکیه آره‌سنده واقع واکثریا قاپادوکیه‌یه ملحق ایدی. قوزان ومرعش جهتلرندن عبارت اولوب، مرکزی (قومانه) یعنی البستان قصبه‌سی ایدی.

قاترینبورغ [« یقاترینبورغ » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قاترینه (Catherine) بو اسمله روسیه‌ده ایکی ایمپراطوریچه کلمشدر:

برنجیسی فقیر بر عائله‌یه منسوب اولوب، ١٦٨٢ ده لیوونیه‌ده طوغمش؛ واسوجلی برنفره وارمش اولدیغی حالده، ١٧٠٢ ده ماریتنبورغك ضبطنده روس عسکری الینه اسیردوشوب، حسن وجمالیله پرنس منجیقوفك وبعده ایمپراطور بیوك پترونك نظردقت ومحبتنی جلب ایتمش؛ و ١٧١١ ده دولت عثمانیه‌یه قارشی محاربه‌یه کیریشن بیوك پترونك رفاقتنده بولنوب، روسیه اردوسی بروت وادیسنده محصور برحالده قالمش ایکن، قاترینه کافهٔ مجوهراتنی فدا ایده‌رك، کندیسنی بولندیغی مخاطره‌دن قورتارمشیدی. بیوك پترودن صورت غیر مشروعه‌ده برقاچ اولادی اولدقدن صکره، رسماً تزوج اولنه‌رق، ١٧٢٤ ده ایمپراطوریچه‌لغی اعلان اولنمش؛ وبرسنه صکره بیوك پترونك وقوع وفاتی اوزرینه، روسیه تختنه قعود ایدوب، زوجنك باشلامش اولدیغی اصلاحات و ترقیاته دوام ایتمش ایسه‌ده، سفاهته طالوب، دوستی اولان منجیقوفه بیوك بر نفوذ واقتدار قزاندیرمش ایدی. یالکز ایکی سنه حکم سوروب، ١٧٢٧ تاریخنده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی (آنهالت زربست) پرنسنك قیزی اولوب، ١٧٢٩ ده (استتین) ده طوغمش؛ و ١٧٤٥ ده، آرزوسی خلافنه اوله‌رق، خاله‌سی بولنان روسیه ایمپراطوریچه‌سی الیزابتك ولیعهد اتخاذ ایتمش اولدیغی (هولستاین غوتورپ) دوقوسنه وارمش ایدی. مومی الیه اوچنجی پترو نامیله روسیه ایمپراطوری اولدقدن صکره، قاترینه‌یی تطلیق وحبس ایله تهدید ایتدیکندن، روسلرك توجه ومحبتنی قزانمش اولان صاحبهٔ ترجمه ١٧٦٢ ده مومی الیهی اسقاط ایله، کندیسی موسقوه‌ده کمال طنطنه ایله تخته قعود، ودوستی بولنمش اولان (استانیسلاس پویناتووسکی)یی لهستان تختنه اقعاد ایتمش ایدی. متعاقباً قریمی وآزاق قلاعیله اسماعیلی ضبط ایتمش؛ و ١٧٧٢ ده پروسیه وآوستریا ایله لهستانك مقاسمه‌سنی قرارلاشدیروب، پولوچق وموهیلف ایالتلرینی اخذ ایلمش؛ و ١٧٧٤ ده قاینارجه معاهده‌سنی عقدایله، جنوبه طوغری توسیع حدود ایده‌رك، قره دکیزه حاکم اولمش ایدی. داخلاً برطاقم اصلاحات اساسیه اجراسیله زراعت وصنایع وعلوم وفنونك ترقیاتنه بیوك خدمتلر ایتمش؛ وولتر ودالمبر کبی مشاهیر حکما ایله مخابراتده بولنه‌رق، (دیدرو)یی سراینه جلب ایلمش ایدی.

١٧٩٣ و ٩٥ ده لهستانده‌یکیدن مقاسمه‌ده بولنوب، بودولتك قالان یرلرینی دخی ضبط ایتمش ؛ ودیکر برطاقم فتوحاته حاضرلانقده ایکن، ١٧٩٦ ده فجأة وفات ایتمشدر. عالمه وادیبه برقادین اولوب، وولتره والمانیه حکماسندن (غریم) ه اولان مکتوبلری جمع ونشر اولندیغی کبی، برطقم تذاکری وبرایکی تیاترو رساله‌سیله سائر بعض آثاری دخی واردر .

قاترینه { سنته — (Ste.Catherine) بو اسمله خرستیانلرك ایکی عزیزه‌لری واردر:

برنجیسی دردنجی قرن میلادی اوائلنده اسکندریه‌ده یاشایوب، عالمه برقیز اولمغله، کندیسنی قبول ایتمش اولدیغی دین عیسادن چویرمك ایچون پدری طرفندن مأمور اولان حکمادن برقاچ ذاتی ادله ایله اقناع ایده‌رك، بودینه ادخال ایتمش، ونهایت قتل ایدلمش اولدیغی مرویدر . تشرین ثانینك ٢٥ نده یورطیسی اجرا اولنور .

— ایکنجیسی ایتالیانك سینه شهرندن اولوب، ١٣٤٧ ده طوغمش ؛ و ٢٠ یاشنده ایکن راهبه اولوب، برطاقم کرامات وکشفیات والهامات ادعاسنده بولنه‌رق، تصوفه دائر بعض کتابلر دخی یازمش ؛ و ١٣٨٠ ده وفات ایتمشدر . نیسانك ٣٠ نده یورطیسی اجرا اولنور .

قاترینه { مدیجیسلی — (Catherine de Médicis) فرانسه قرالیچه‌لرندن اولوب، اوربن دوقه‌سی ایکنجی لوران دومدیچیسك قیزی وفرانسه قرالی ایکنجی هنرینك زوجه‌سی ایدی . زوجی وبیوك اوغلی وفات ایتدکدن صکره، ایکنجی اوغلی طقوزنجی شارلك صباوتی حسبیله وصیه ونائبهٔ حکومت اولمش؛ وحیل ودسایسه میلانی اولمغله، قتولیك وپروتستان تبعه‌سنك آره‌سنه نفاق صوقوب، ١٥٧٢ ده مشهور سنت بارتلمی قتل عامنه سببیت ویرمش؛ وبعده اوغلیله بوزیشوب، اوچنجی هنری زماننده دخی هیچ برنفوذ واهمیتی اولمامشدی. آنجق صنایعه مراقلی اولوب، ایتالیادن جلب ایتدیکی معمارلر ورسامل معرفتیله برچوق ابنیهٔ مصنعه وازآن جمله (تویری) سراینی بنا ایتمش ایدی . ١٥٨٩ ده وفات ایتمشدر .

قاترینه { (Catherine) بو اسمله انکلتره‌ده دخی اوچ قرالیچه کلمشدر :

برنجیسی فرانسه قرالی آلتنجی شارلك قیزی وانکلتره قرالی بشنجی هنرینك زوجه‌سی ایدی . ١٤٠١ ده طوغوب، ١٤٣٨ ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی آراغون قرالی فردیناند ایله قستیله قرالیچه‌سی ایزابله‌نك قیزی اولوب، ١٥٠١ ده انکلتره قرالی یدنجی هنرینك اوغلی آرتوره، وبونك وفاتی اوزرینه، ١٥٠٩ ده برادری سکزنجی هنری‌یه وارمش؛ و ١٨ سنه برلکده یاشادقدن صکره، تطلیق اولنه‌رق، (کیمبولتون) قلعه‌سنه حبس اولنمش؛ و ١٥٣٦ ده اوراده وفات ایتمشدر . پاپا تطلیقنه مساعده ایتمدیکیچون، صاحبهٔ ترجمه‌نك تطلیقی انکلتره‌ده پروتستانلغك قبولنه سبب اولمشدر .

— اوچنجیسی پورتکیز قرالی دردنجی ژانك قیزی اولوب، انکلتره قراللرندن ایکنجی شارله وارمش؛ وبونك وفاتندن صکره پورتکیزه عودت ایدوب، ١٧٠٤ ده برادری دون پدرونك خسته‌لغنده نائبهٔ حکومت اولمش ایدی .

قاترمر { اتیان مارق — (Étien Marc Quatremère) فرانسه مشاهیر مستشرقیوندن اولوب، ١٧٨٢ ده طوغمش، و ١٨٥٧ ده وفات ایتمشدر . فرانسه مکتبنده عبرانی و سریانی لسانلری معلمی اولوب، استادی مشهور سیلوستر دوساسینك وفاتنده السنهٔ شرقیه مکتبنده دخی فارسی معلمی اولمشدی . لسان قبطی ایله مصرك احوال جغرافیه و تاریخیه‌سنه دائر برچوق تحریرات وکشفیات استادانه‌سی والسنهٔ شرقیه‌ده بعض لغتلریله سائر آثاری واردر . رشیدالدینك مغول تاریخی فارسیدن ومقریزینك مصر تاریخی و ابن خلدونك مقدمه‌سنی عربیدن فرانسزجه‌یه ترجمه ایتمشدر . نبطیلر حقنده دخی برطاقم تحقیقات وتتبعاتی واردر.

قاتغات { (Kattegat) شرقاً اسوج ایله غرباً دانیمارقه‌نك قره‌قسمی اولان یوتلاند آره‌سنده بردکیز اولوب، شمالاً اسقاکراك بوغازندن شمال دکیزیله وجنوباً دانیمارقه آطه‌لرینك تشکیل ایتدکلری سوند ، بیوك بلت وکوچك بلت بوغازلرندن بالطیق دکیزیله اختلاط ایدر . ایچنده دانیمارقه‌یه عائد (لسو) ، آنهولت و (سامسو) اسملریله اوچ آطه واردر . شمالدن جنوبه بویی ٢٤٠ والك کنیش یرنده اکی ١٤٠ کیلومتره اولوب،

دریکلی ٦٠ متره‌یی تجاوز ایتمز. دانیمارقه جهتنده‌کی سواحلی دوز و آلچق واسوج طرفنده‌کیلر یوکسك قیالق ویك کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، اورادن برچوق نهرلر دوکیلور .

قاتله { (Katla) ایسلانده‌نك اك جنوبی برکانی اولوب ، هقله برکانك ٦٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقعدر . فورانلری صیق اولوب، اکثریا کول وصو پوسکورور .

قاتورشه { (Catorche) مکسیقه‌نك (سان لوپی پوتوزی) ایالتنده و ٢٣٠ کیلومتره شمالنده برقصبه اولوب، پك زنکین اولان کموش معدنیله مشهوردر. بو معدن وقتیله سنوی یکرمی ملیون فرانق قیمتنده کوله ویرمشدر .

قاتوقامبرزی { (Cateau Cambrésis) فرانسه‌ده نور ایالتنك (قامبره) قضاسنده وقامبره‌نك ٢٥ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق پارسدن بروکسله کیدن دمیر یول خطی اوزرنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ٩٥٠٠ اهالیسی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، باقر دوکمخانه‌سی وسائر فابریقه‌لری واردر .

قاتولیقه { (Cattolica) سیلجیه‌نك جرجنتی ایالتنده وجرجنتینك ٢٧ کیلو متره شمال غربیسنده اوله‌رق (پلاتانی) نهری اوزرنده وساحلدن ٨ کیلومتره ایچریده برقصبه اولوب، ٦٣٨٠ اهالیسی وکوکرد معدنی واردر .

قاتون { (Caton) بواسمله اسکی روما مشاهیرندن ایکی ذات کلمشدر :

برنجیسی «قدیم» لقبیله تفریق اولنه‌رق، مکارم اخلاقیله ومتانت طبع ورأییله مشهوردر . میلاد عیسی (عم) دن ٢٣٤ سنه اول دنیایه کلوب ، ایکنجی قارتاج محاربه‌سنده (قابیوس ماقسیموس)ك معیتنده بولنمش؛ وبعده سارد نیه‌یه والی تعیین اولنه‌رق، بوجزیره‌نك هنوز رومالیلره تابع اولمیان اطرافنی دخی ضبط ایتمش؛ وقبل المیلاد ١٩٥ تاریخنده اسپانیه ومتعاقباً یونان قونسلوسی نصب اولنه‌رق، مأموریتنده موفق اولمغله ، رومایه عودتنده پارلاق بر استقباله نائل اولمش ایدی . سکزسنه صکره (سانسور) تعبیر اولنان مسنده نصب اولنه‌رق، التزام عدل وحقانیتده ضرب مثل حکمنه کچن برغیرت فوق العاده کوسترمش؛ وبونك اوزرینه رومالیلر کندیسنك هیکلنی یاپدیروب، آلتنه « اخلاق عمومیه‌یی اصلاح ایدن قاتون » مآلنی یازدیرمشلردی . قارتاجیلرك رومایه غلبه‌سندن پك زیاده قورقدیغندن، اواخر عمرنده ایراد ایتدیکی نطقلرك صوکنده « قارتاجی محو ایتملی » عباره‌سنی تکرار ایتمکی عادت ایدنمشیدی. کافهٔ علوم فنونه واقف اولوب، آنجق بعض فنون یونانیه‌نك رومایه ادخالی مضر عدایدرمش . عمرینی تحصیل ایله کچیروب، حتی ٨٠ یاشنده ایکن لسان یونانی‌یی اوکرندیکی مرویدر . قبل المیلاد ١٤٩ تاریخنده ٨٥ یاشنده وفات ایتمشدر . آثارندن یالکز بررساله ایله بعض فقره‌لر باقیدر .

— ایکنجیسی برنجینك حفیدزاده‌سی اولوب، «اوتیقه‌لی» لقبیله ملقبدر . قبل المیلاد ٩٣ تاریخنده طوغوب ، هنوز چوجق ایکن بیوك برجسارت آثارینی ابرازله، غصب حقوق حکمرانی تشبثاتنده بولنانلره قارشی وطننك استقلالی مدافعه‌یه چالیشمش، ویولیوس قیصره قارشی پومپیوس ایله برلشه‌رك، دراجده قیصرك عسکرینه برقاچ دفعه غلبه چالمش؛ وچتالجه مغلوبیتیله پومپیوسك هلاکنی خبر آلنجه، بونك عسکرینك بقیة السیوفنی جمع ایله ، آفریقایه کچه‌رك، اوراده قیصره قارشی مقاومت ایدن (متلوس اسکیپیون) ایله برلشمش؛ ومتعاقباً بونك دخی مغلوبیتنی کورنجه، تحت اسارتده یاشامقدن ایسه اولومی احتیارله، اوتیقه قصبه‌سنه قپانه‌رق، اوراده افلاطونك بقای روح حقنده‌کی تألیفنی تکرار علی التکرار اوقودقدن صکره، اتلاف نفس ایتمشدر .

— بواسمله رومالی ایکی شاعر دخی اولوب ، بری (والریوس قاتون) سیلا زماننده ودیکری (دیونیسیوس قاتون) اوچنجی قرن میلادیده یاشامشدر. برر اثرلری موجوددر .

قاتون { یاخود خاتون ویاقادین (Katoun) چینك غرب شمالی جهتنده ترکستان شرقی ایله جونغاریه آره‌سنده واقع (تیان شان) سلسلهٔ جبالنك قسم شرقیسی اولوب، ٨٢° ایله ٨٤° طول شرقی آره‌سنده ممتد اولور . ارتفاعی ٥٠٠٠ متره راده‌لرنده اولوب ، کچیله‌جك بوغازی اولدیغی

بیلنمیور. دزوه‌لری سرمدی قارلرله مستوراولوب، بوزدره‌لری واتکلرنده برطاقم کوللری واردر .

قاتون { یاخود خاتون یعنی قادین(Katoun) سیبریه‌ده (اوبی) ایرماغنی تشکیل ایدن ایکی نهرك بری اولوب ، چین حدودنده (بیالوخه)نك جنوبنده آلتون طاغدن نبعانله،ابتدا غربه طوغری آقه‌رق، (آرغوت) چاینی آلدقدن صکره ، شمال غربی‌یه طوغری دونر . مجراسی ۶۷۰ کیلو متره طولنده اولوب، برچوق تابعلری واردر، که الك بیوکلری حوضه‌سنك شرق جنوبی جهتندن کلن (چویه) چاییدر .

قاتونغه { (Katounga) سودان وسطینك (غاندو)مملکتنده ونیجرایرماغنك ساحل یمینی‌قربنده‌برقصبه‌اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی واردر .

قاتوویچ { (Kattowitz) پروسیه‌ده سیلزیه ایالتنك (اوپلن) سنجاغنده واوپلنك ۹۵ کیلو متره جنوب شرقیسنده اوله‌رق برقاچ دمیریول خطنك نقطهٔ تقاطعنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۲۶۲۵ اهالیسی، چنقووآنترا-سیت معدنلری،دمیرخانه‌لری وواغون‌وسائردمیریول لوازمی فابریقه‌لری‌واردر .

قاتی کورکان { روسیه‌یه تابع ترکستان ایالتنك‌زرافشان‌سنجاغنده وسمرقندك ۱۶۰ کیلو متره‌غرب جنوبیسنده اوله‌رق زرافشان‌نهرینك ساحل‌یسارنده قضا مرکزی‌مستحکم برقصبه اولوب، ۴٤۲۵ اهالیسی واردر .

قاتیلینا { (Catilina) روما مشاهیرندن شریر بر آدم اولوب، سیلانك مظالمنه آلت ومعین‌اولمش؛ وبعده قونسلوس اولمق هوسنه دوشوب، موفق اوله‌مدیغندن ، کندیسنه ترجیح اولنان رقیبلرینی قتل ایتمکه قالقیشمش ؛ ومشهور چیچرون بونیات‌وتشبثاتی حضور محکمه‌ده علناً اثبات ایتمکله، رومادن اتروریه‌یه قاچه‌رق ، باشنه طوپلادیغی طرفکیرانیله وطنی علیهنه سلاحه صارلمش ایسه‌ده ، مغلوب اولوب، قبل‌المیلاد ۶۲ سنه‌سنده قتل اولنمشدر .

قاجار { ایرانك شمال جهتنده استراباد ایله ری وطبرستان نواحیسنده بولنور برترکمن اواوسی یعنی بیوك عشیرتی اولوب، الیوم ایرانده حکم سورن سلالهٔ شاهان بوعشیرته‌منسوب اولمغله، بواسمله یاداولنمقده‌در . عشیرت مذکوره رؤساسندن محمد حسن نادر شاهدن صکره ایرانده ظهور ایدن قارغاشقلرصره‌سنده خیلی نفوذ واقتدار قزانوب، حکومتی الده‌ایتمکه چالیشانلرك بری‌اولمش ایدی . بونك اوغلی آغا محمد زند خاندانیله برچوق وقت‌اوغراشمش، ونهایت‌غالب کلکله، تدریجاً بتون ایرانی اله کتیره‌رك، عشیرتنه وطرفدارلرینه قریب اولمق ملاحظه‌سیله، اووقت کوچك برقصبه حالنده بولنان طهرانی پایتخت اتخاذ ایتمش؛ وفتنه وشورشه ختام ویره‌رك ، یکی بر دولت تأسیس ایتمشدر . قاجار دولتی ۱۲۱۰ تاریخنده تأسس ایدوب، یوز بش سنه‌دن‌بری دوام ایتمکده‌در . بوسلاله زماننده ایران یالکز روسیه ایله برقاچ دفعه حرب ایدوب، قافقاس جهتنده بعض یرلر غائب‌ایتمش؛ وخراسانك برقسمی اولان هرات جهتنك التحاقنه چوق غیرت اولنه‌رق، برآره‌لق ضبط اولنمش‌ایسه‌ده، اجنبیلرك مداخله‌سیله ترك‌اولنمشدر . آوروپا اصول اداره‌سنه تقلیداً بعض‌تشکیلات واصلاحات‌دخی اجرااولنه‌رق، بر مقدار منتظم عسکر ترتیب اولنمش ؛ وآوروپا دولتیله‌مناسبات سیاسیه‌یه‌کیریشلمشدر. قاجارسلاله‌سنه منسوب ایران شاهلرینك اسملریله تاریخ جلوسلری بروجه آتیدر :

آقا محمد خان	۱۲۱۰
یکنی فتح علی شاه	۱۲۱۲
محمد شاه بن عباس میرزا بن فتح علی	۱۲۴۸
ناصرالدین شاه بن محمد	۱۲۶٤
مظفرالدین شاه بن ناصرالدین	۱۳۱٤

— قاجار عشیرتی پك بیوك ویدی‌قوله منقسم براولوس اولوب ، چنکیز خانك خروجنده وطن اصلیسنی ترکله ، غربه طوغری ایلریلیه‌رك ، شام وآناطولی‌یه قدر یایلمشلردی . بعده شاه اسماعیل صفوینك تأسسنه خدمت و معاونت ایتدکلرندن ، شاه مشارالیهك بونلرك برطاقنی بلادقافقاسده کنجه جهتنده ، برطاقلرینی مرو طرفنده و بر طاقنی‌ده استراباد جوارلرنده یرلشدیره‌رك ، اورالردن تجاوزی ملحوظ اولان دشمنلره قارشی کندیلرینی سپر اتخاذ ایتمشدی . بونلردن کنجه ومرو جهتلر-

ندەكیلر اهالیٔ محلیه ایله اختلاط ایدەرك قاریشمشلر سەدە، اك كلیتلی اولەرق استراباد جهتندە بولنانلری هیئت اصلیەلرندە قالوب، آقا محمد خان دخی بونلردە ظهور ایتمشدر.

قاجامارقه (Caxamarca, Cajamarca) پرونك شمال جهتندە (آند) سلسلهٔ جبالنك شرقی اتكندە ٢٨٦٠ مترە ارتفاعندە و ٣٨َ ٨ْ ٧ عرض جنوبی ایله ٣٧ً ٥٥َ ٨٠ْ طول غربیدە ایالت مركزی بر شهر اولوب، ٢٤٠٠٠ اهالیسی، بحر محیط معتدلدە و ١٨٢ كیلومترەلك مسافەدە بولنان اسكلەسی (پاقاسمایو) یە قدر دمیر یولی، یوك و پاموق منسوجاتلە حصیر شاپقەدن عبارت معمولاتی، جوارندە مشهور قاپلیجەلرلە غریب بر مغارەسی واسكی اینەلردن قالە بعض آثاری واردر. اینەلرك حكمدار اخیری اولان (آتاهوآلپه) بوشهردە اسپانیوللر طرفندن وحشیانە قتل اولنوب، سرایتك خرابەلری و حتی اوزرندە اعدام اولندیغی بیوك بر طاش دخی موجود در. منتظم وسوقاقلری كنیش اولوب، هواسی صوئوق و صاغلام اولمغلە، اهالیسندن یوز یاشلرینە قدر یاشایانلری چوقدر. اهالیسی شولو قوم اصلیسنە منسوب و بونلرلە اسپانیوللرك ازدواجندن متولد مثرلردر. — ایالتی یوز بیكی متجاوز اهالیی جامع اولوب، آلتون وكومش معدنلری وپاموق محصولاتی واردر.

قاجیاس (Caxias, Cachias) (یاخود قاشیاس) برازیلیا ممالك مجتمعەسنك (مارانیو) حكومتندە و (ایتاپیقورو) نهرینك ساحل یمیننده اولەرق بونهرك منصبندن ٣٦٠ كیلومترە یوقاریدە برقصبە اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی و (ترزینە) یە قدر دمیر یولی واردر. جوارلرینك اهالیسی پاموق زرعیلە و حیوانات یتیشدیرمكلە مشغولدرلر.

قاچینز (Katchinzes) سیبریەنك جهت جنوبیەسندە (ینیسی) ایالتنك (مینوجینسك) سنجاغندە و (ینیسی) ایرماغنك یوقاری قسمنك صاغ طرفندە بولنور برتاتار اولوسی اولوب، تقریباً ٧٠٠٠ نفوسدن عبارتدر. هر نە قدر صورتا خرستیانلغی قبول ایتمشلرسەدە، اسكی اعتقادلرندن‌دە واز كچەمیوب، غریب اعتقادلری واردر.

قاداموستو (Cada-Mosto) وندیكمشاهیر بحریوننده اولوب، پورتكیز قرالنك خدمتنە دخول ایلە، ١٤٥٥ و ١٤٥٦ تاریخلرندە آفریقانك سواحل غربیەسنە سیاحت ایدەرك، سنغال وغامبیه وادیلرینی تعقیب وتحقیق، و یشیل برون آطەلرندن برقاچنی كشف ایتمش؛ وعودتندە سیاحتنامەسنی یازمشدر.

قادر فرس شعراسندن بروجه آتی ایكی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (وزیر خان بن محمد طاهرخان) عن اصل مشهدلی اولوب، جد اعلاسی چنكیز خانك كاتب دیوانی بولنمش؛ وكندیسی دهلی ملوك تیموریەسندن عالمكیر و بهادر شاهك خدمتندە بولنوب، فرخ سیرك زمانندە دخی یتیشمش؛ و اختیارلغندە اكبرآباددەكی باغنە چكیلوب، ١١٣٥ دە وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

دل را چە دهی بیهودە قادر بنكویان
زین چشم سیاهان نبود چشم وفائی

— ایكنجیسی (میرزا عبدالقادر) تون قصبەسندن اولوب، مثنوی نظمندە مهارتی وار ایدی. «محاربهٔ قندهار وایران» عنوانیلە بر منظومەسی واردر. شو بیت برمثنویسنك مبدأندندر:

ستایش سزاوار آن سروریست
كه فرد ست ودستور این دفتریست

قادربالله (احمد بن اسحق بن المقتدر بالله جعفر) خلفاء عباسیەنك یكرمی بشنجیسی اولوب، ٣٣٦ تاریخندە طوغمش؛ وپدری خلافتە نائل اولەمدیغی حالدە، كندیسی ٣٨١ تاریخندە عم زادەسی طایع بالله عبدالكریمك اسقاطی اوزرینە، بغدادە تخت خلافتە جلوسلە، ٤٤ سنە و ٨ آی اجرای خلافتدن صكرە، ٤٢٢ تاریخندە وفات ایدوب، بغدادە مدفوندر. سلطان محمود غزنوینك بتون مدت سلطنتندە مقام خلافتدە بوذات بولنمشدر، اوغلی قائم بامرالله عبدالله خلفی اولوب، اونك دخی مدت خلافتی چوق سورمشدر.

قادری (عبدالقادر) اونجی قرن هجری علما وشعراسندن اولوب، صاحب

تذکره قنالی زاده‌نك جد مادریسی اولمغله، عربی وفارسی ادبیاتنده‌کی معلوماتنك وصفنده اطرا ایتمشدر. بعض قاضیلقلرده بولنوب، ٩٤٠ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر :

نیجه بر صبر ایده‌یم تیر بلا زخمنه بن
برج ایسه دخی یقلالی اولو بدر بدنم

قادری { سالف‌الترجمه (شیخ عبدالقادر بداؤنی) نك شعرده قوللاندیغی مخلصدر. شو بیت اونکدر :

بصد امید قاصد میفرستم سوی آن بدخو
معاذالله از آن ساعت کزو نومید برکردد

— هندستانك (پانی‌پت) قصبه‌سندن دیکر برشاعرك دخی مخلصی اولوب، شو رباعی اونکدر :

جهان چیست ماتم سرایی درد
نشسته دوسه ماتمی رو برو
جکر پارهٔ چند برخوان او
جکر خوردهٔ چند مهمان او

قادس { (Cadix, Cadiz) اسپانیه‌نك قسم جنوبیسندن عبارت اولان(آندالوسیه) خطه‌سنده وبحر محیط آطلاسینك قادس کورفزی داخلنده اولدرق قره‌دن طار بر بوغازله آیرلمش (لئون) جزیره‌سنك ساحل شمالیسنده‌ایالات مرکزی برشهراولوب، ٧١ ٩١٥ اهالیسی، سربست لیمانی، کنیش ومنتظم ریختمی، ترسانه‌سی، بحریه‌یه مخصوص رصدخانه‌سی، رسم آقادمیاسی، فن‌جراحی مکتبیله سائر مکاتبی، عسکری خسته‌خانه‌سی، بیوك بردارالعجزه‌سی، مصنع کلیسالری، تیاتروسی، بوغا کورشنه مخصوص جانباز خانه‌سی، ایشلك تجارتی وجسیم استحکاماتی واردر. جزیره‌نك بربرونی اوزرنده مؤسس اولمغله، همان هرطرفدن دکیزله محاط اولوب، منظره‌سی پك کوزل وسوقاقلری کنیش وتمیزدر. فابریقه‌لری‌ده چوق‌اولوب، یوك وایپك وکتن وپاموقدن منسوجات مختلفه ایله طاوشانلغه وقیوجیلغه‌متعلق‌مواد متنوعه وغ‌انت‌وسائره اعمال اولنور. صویی اولمیوب، صهرنج صولرندن وقارشیسنده‌بولنان(سانته‌ماریه) اسکله‌سندن‌فوچیلرله نقل اولنان صودن ایچیلیر. جغرافیون عربك‌تعریفنه کوره، اندلس‌حکومت اسلامیه‌سی‌زماننده‌تحت‌البحر برصویولی اولوب، قره‌دن کلن کوزل برصو شهرك هرطرفنه آقارمش. اووقتلرده کافهٔ اهالیسی مسلم اولمغله مسلمانلرك اندلسدن اخراجنده، بوشهرخالی قالوب، بعده قستیله مهاجرلریله اسکان اولنمشدر. پك اسکی برشهر اولوب، میلاد عیسی (عم) دن ١١٠٠ سنه‌اول فنیکه‌لیلرطرفندن تأسیس اولندیغی مرویدر. هواسی پك صاغلام ولطیف اولوب، یازین ٢٢ درجه‌دن زیاده صیجاق اولمدیغی کبی، قیشین‌ده ٦ درجه‌دن آشاغی اینمز. عربلر زماننده برچوق مشاهیر اسلامك‌وطنی اولوب، ادیب‌وسیاح شهیر ابن بشکوال دخی بورالی ایدی.

— قادس ایالتی اسپانیه‌نك اك جنوبی یری اولوب، سبته بوغازی‌اوزرنده واقع اولمغله، شرقاً مالقه، شمالاً سویله (یعنی‌اشبیلیه) ایالتلریله، غرباً بحرمحیط اطلاسی ایله، جنوباً سبته‌بوغازیله، جنوب شرقی‌طرفندن دخی آق دکیزله‌محاطدر. قارشیسنده آفریقا ساحلنده واقع سبته قصبه‌سی وجوارلریله برابر مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٢٧٦ مربع کیلو متره اولوب، ٤٢٩ ٨٧٢ اهالیسی واردر. اراضیسی طاغلق اولوب، علی‌الخصوص شرق شمالی جهتنده یوکسك طاغلری واردر. میاه جاریه‌سی دخی‌چوق اولوب، غوآدالکیویر (الوادی‌الکبیر) ایرماغنك قسم اسفلی غرب شمالی حدودینی و(غوآدیارو)نهری حدود شرقیه‌سنك برقسمنی تشکیل ایتدیکی کبی، (غوآداته) ایله (بارباته) ایرماقلری‌ده ایالت‌داخلنده نبعان‌ایله، برچوق جایلرك‌صولرینی جمع‌ایده‌رك‌بحرمحیطه دوکیلورلر. بونلرك‌ایکنجیسی(لاغونه‌دلاجانده)اسمیله بیوجك برکول دخی تشکیل ایدر. طوپراغی منبت ایسه‌ده، عارضه‌لی‌اولمسی‌سقی اراضی‌یه‌مستعد اولمدیغندن، محصولات زرعیه‌سی چوق دکلدر. سبزه ومیوه‌لری چوق و پك لذیذ اولوب، زیتون آغاجلری پك زیاده‌در. قیون وصیغیر وسائر حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، خیلی مقدار بال وبال موموده‌چیقار. معادنی چوق ایسه‌ده، اخراج اولنانلری پك‌آزدر. اورمانلری بیهوده اتلاف اولنمشدر. صنایعی پك ایلری اولمیوب، قبا منسوجاتله سختیان و سائره اعمالندن عبارتدر. هواسی ملایم وصاغلام اولوب، آنجق بطاقلری بولنان بعض طرفلری صحت‌دن سالم دکلدر. ایالت ١٢ قضایه منقسمدر.

قادسیه { عراق عربده کوفه‌نك ١٥ فرسخ جنوب غربیسنده مستحکم اسکی

برقصبه اولوب، الیوم خرابدر. بو قصبه عمر بن الخطاب (رضه) زماننده ١٦ نجی سال هجریده سعد ابن وقاص (رضه) ك تحت قیادتنده بولنان عساکر مسلمینك ایران عسکرینه قارشی قزاندقلری غالبیت قطعیه ایله مشهوردر. موقع مذکورده درت کون محاربه اولوب، برنجیسنه (یوم ارماث)، ایکنجیسنه (یوم اغوات)، اوچنجیسنه (یوم عماس)، دردنجیسنه‌ده (یوم قادسیه) دینور. بو دردنجی محاربه‌ده عساکر ایرانیه‌نك قائدی رستم قتل، وعسکری پریشان اولمغله، آرتق ایرانیلر مقاومت ایده‌میوب، اوکون ایرانه فتح اولنمش نظریله باقلمشدر. قادسیه چوق وقت معمور قالیوب، تا دردنجی قرن هجریده خراب بولندیغی مسعودینك تعریفندن آکلاشیلیور. معهذا بعض مشاهیر علما ومحدثینك مسقط رأسی بولنمشدر.

— دجله‌نك ساحل یسارنده سامرانك ١٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده وبغدادك ١٤٠ کیلومتره شمال غربیسنده دخی بو اسمله برکوچك قصبه بولنمش، وبودخی وقتیله خراب اولمشدر. بعض مورخین بونی فتح عظیم مذکورك محلی ظن ایدرك، یا کلمشلردر.

قادموس (Cadmus) یونانیلرك اساطیرله ممزوج تاریخ قدیمنه کوره، فنیکه حکمداری (آجنور) ك اوغلی اولوب، کویا بوالآلهه زعم اولنان مشتری طرفندن قاچیریلان همشیره‌سی آوروپایی بولمق ایچون، پدری طرفندن آق دکیزه چیقاریلوب، بولمغه موفق اوله‌مینجه، یونان ساحلنه تقربله، بئوتیه‌ده توطن ایدرك، میلاد عیسی (عم) دن ١٥٨٠ سنه اول (قادمیه) قصبه‌سنی تأسیس ایتمش، که بوقصبه بعده توسیع اولنمغله (تبه) تسمیه اولنمشدر. فنیکه‌دن یونانه خطی نقل ویونانیلره اوقویوب یازمق صنعتنی تعلیم ایتمشدر. روش حالدن آکلاشلدیغنه کوره او تاریخلرده فنیکه‌لیلر آق دکیزك هر طرفنه و تا اسپانیه و فرانسه سواحلنه قدر کیدوب، مهجرلر وتجارتکاهلر تأسیس ایتدکلری صره‌ده، بر فرقه‌لری‌ده یونانه یناشه‌رق، اوراده بر و بلکه بر قاچ مهجر تأسیس ایتمش: وآنجق بورانك اهالیسی چکیلوب یری بوش براقه‌جقلرینه بویکی اهالی ایله قاریشه‌رق، مدنیتده کندیلرندن چوق ایلری بولنان فنیکه‌لیلردن خطی‌ودها برچوق شیلر اوکرنمشلردر. قادموس اشبو فنیکه مهاجرلرینك رئیسی اوله‌بیلیردی. یونان لساننده، سائر السنهٔ آریانیه‌نك خلافنده اوله‌رق، السنهٔ سامیه‌دن مأخوذ وعربی‌یه مشابه برچوق کلمه‌لر بولنمسی یونانیلرك او وقتلرده فنیکه‌لیلرله اولان بو اختلاطلرینه شاهددر. هله حروف یونانیه‌نك خط فنیکیدن مأخوذ اولدیغی کرك اسملرندن و کرك شکللرندن آشکار اولوب، ذاتاً ابتدای امرده یونانیلر دخی صاغدن صوله یازارلردی.

قادموس میلتلی — (Cadmus de Milet) یونان قدیم مورخلرندن اولوب، میلاددن آلتنجی قرن اول یونانیلرك آناطولی ساحلنده‌کی مهجرلرندن (میلت) شهر قدیمنده یاشامش؛ وشهر مذکور ایله اوجهتده‌کی یونان مهجرلرینك تاریخنی یازمشدر. بو تاریخك یالکز بعض فقره‌لری بولنه‌بیلمشدر. الك اول نثراً تاریخ یازان بو ذاتدر.

قادمیه (Cadmée) یونان قدیمك بئوتیه خطه‌سنده کائن (تبه) شهر شهیرینك الك اسکی اسمی اولوب، بانیسی اولان فنیکه‌لی قادموسك اسمنه نسبتله وضع اولنمشدر. قادمیه قلعه درونده بولنوب، بعده اطرافنده واروشلر تشکیلیله، شهر توسیع و (تبه) تسمیه اولندقده، قادمیه قلعه درونده‌کی قسمدن عبارت قالمشیدی.

قادن (Kaaden) آوستریا ومجارستان دولتنك چهستان خطه‌سنده (ساز) ایالتنده وسازك ٢٠ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق (البه) ایرماغنه تابع (اکر) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٦٣٣٠ اهالیسی وکمور معدنی واردر.

قادوسی (Cadussi) ونام دیکرله کیل (Gelae) بحر خزرك جنوب غربی ساحلنده وشمدیکی کیلان خطه‌سنده برقوم اولدیغی اسکی یونان کتابلرنده محرر اولوب، ایکنجی اسملرینك (کیلان) اسم حاضریله مناسبتی عیاندر. ذاتاً اورانك اهالیسی کندی باشنه برقوم اولوب، شمدی دخی لسان مخصوصلری واردر.

قادوم { (Cadom) روسیه‌نك وسطلرنده تامبوف ایالتنك (تمنیقوف) قضاسنده وتمنیقوفك ٤٧ كیلومتره غربنده بر قصبه اولوب، ٧١٠٥ اهالیسی واردر. تاتارلر طرفندن بنا اولنمشدر. روسلر ١٢٠٩ تاریخ میلادیسنده بو قصبه‌ده اسكی بلغارلری مغلوب ایتمشلردر.

قادینجق آنا { طریقت بكتاشیه منتسبینك اعتقاد وروایتنه كوره، حاجی بكتاش ولی حضرتلرینك كراماتی كورمكله، حضرت مشار الیهك خدمتنه حصر وجود ایتمش صالحه برقادین اولوب، مشار الیهك برونندن آقان قانی ایچمكله حامل قالمش؛ وقیر شهرینه تابع حاجی بكتاشده‌كی چلبیلر بوندن تسلسل ایتمش. صاحبهٔ ترجمه‌نك ولی مشار الیهك نكاحلی زوجه‌سی اولمسی احتمالی عقله دها ملایمدر.

قار { آلفونس — (Alph. Karr) فرانسه مشاهیر ادبا وحكایه نویسانندن اولوب، ١٨٠٨ تاریخنده پاریسده طوغمشدر. بر پیانوجینك اوغلیدر. بوربون مكتبنده پارلاق برصورتده تحصیل ایتدكدن صكره، برقاچ سنه پاریس جوارنده والده‌سیله مجهول برحالده یاشامش؛ برآره‌لق مذكور مكتبده معلملك ایتمش؛ وبعده فیغارو غزته‌سنه یازی یازمغه باشلایوب، تدریجاً بوغزته‌نك باش محرری اولمشیدی. غزته‌جیلق ایتمكله برابر رومانتیسم اصولنده برقاچ حكایه كتابی نشر ایده‌رك، آثاری فوق العاده مقبوله كچمكله، كسب شهرت ایتمش؛ وفیغارو وسائر غزته‌لرده (كپ) عنوانیله تنقیداتی حاوی واكلنجه‌لی برطاقم تفرقه‌لر نشر ایده‌رك، بونكله شهرتی تضاعف ایتمشدی. برخیلی وقت پاریسی تركله، (نیسه) یه چكلمش؛ واوراده مراق اولان باغچوانلغه ساوكله، فدان وچیچك یتیشدیره‌رك، تجارته قویلمش ایدی. مع هذا حكایه كتابلری تحریرندن هیچ بروقت واز كچمیوب، بوقبیلدن پك چوق كتابلری واردر.

قارابوبو { (Carabobo) آمریقای جنوبیده ونزوئلا ممالك مجتمعه‌سنی تركیب ایدن حكومات متفقه‌نك بری اولوب، شمالاً آنتیل جزایریله، شرقاً (قاراقاس)، جنوباً (وارنیاس)، غرباً دخی (باركیسیمتو) و(قورو) جمهوریتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٢١ ٥٢٨ مربع كیلو متره اولوب، ١٩٨ ٠٢١ اهالیسی واردر. مركزی (والنسیه) قصبه‌سیدر. — اصل بواسم مذكور والنسیه قصبه‌سنك ١٣ كیلو متره جنوب غربیسنده واقع برتپه وقریه‌نك اسمیدركه اورالرینه استقلالی قزاندیران (بولیوار) ١٨٢١ تاریخنده بوموقعده اسپانیه جنراللرینی بیوك برمغلوبیته دوچار ایتمشدر.

قاراچف { (Karatchef) روسیه‌نك وسطلرنده واقع (اورل) ایالتنده واورلك ٧٥ كیلومتره غربنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ١١٣٢٠ اهالیسی وكنویر ویاغ اخراجاتی واردر.

قاراره { (Carrare) ایتالیانك طوسقانه خطه‌سنده (ماسه) ایالت وقضاسنده وماسه‌نك ٥ كیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق ساحلدن آز مسافه ایچریده بر قصبه اولوب، ١٠ ٨٥٠ اهالیسی، اطرافنده غایتله نفیس وبتون عالمده مشهور مرمری، هیكلتراشلغه مخصوص مكتبی ومصنع كلیسالریله سائر ابنیه‌سی واردر. شرقی طرفنده ٧٠٠ متره یوكسك و ٨ كیلومتره اوزون برطاغ بولنوب، تكمیل مرمردن عبارتدر. بوطاغده ٧٠ مرمر اوجاغی ایشلنمكده اولوب، بونلرك ٧ سندن هیكل اعمالنه یارار انفس مرمر چیقار. قاراره‌نك مرمرلری آمریقایه وهندستانه قدر كیدوب، سنوی آشاغی یوقاری درت ملیون فرانقلق مرمر اخراج اولنور. بو قصبه بر چوق هیكلتراشلر یتیشدیرمشدر.

قاراقاس { (Caracas) آمریقای جنوبیده (ونزوئلا) ممالك مجتمعه‌سنك مركز عمومیسی برشهر اولوب، ساحله قدر ممتد بر بایرده واسكله‌سی اولان (غوآیره) دن ٢٠ كیلومتره یوقاریده اوله‌رق ٥٠″ ٣٠′ ١٠° عرض شمالی ایله ٢٥′ ٦٩° طول غربیده واقعدر. ٧٢ ٤٢٩ اهالیسی، كنیش ودوز سوقاقلری، دارالفنونی وقهوه وقاقاو اخراجاتی واردر. مشهور بولیوارك وطنیدر. — قاراقاس جمهوریتی آنتیل دكیزی ساحلنده ممتد اولوب، شمالاً مذكور دكیزله، شرقاً بارسلونه، جنوباً غوآریقو، غرباً دخی قارابوبو جمهوریتلریله محاط اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٧٠٠٠ مربع كیلو متره واهالیسی ٣٦٥ ٠٠٠ كشیدر.

قاراقالا (Caracalla) روما ايمپراطورلرندن اولوب، (سپتيم سور)ك اوغليدر. ١٨٨ تاريخ ميلاديسندهليونده طوغوب، ٢١١ ده برادری (جتا) ايلهبرابر تختهقعود ايتمش ايسهده، متعاقبا برادرينی والدهسنك قوجاغنده اتلاف، وبتون طرفدارلرينی اعدام ايتمش؛ وجزئی برسببله اسكندريه شهرينی يغما ايتديروب، پك چوق مظالم اجرا ايتدكدنصكره، ٢١٧ تاريخنده (ماقرن) يديله قتل اولنمشدر. بيوك اسكندری تقليده چاليشوب، كولنج حركاتده بولنمش؛ وجرمانيه وايرانه قارشی ايتديكی محاربهلرده مغلوب اولديغی حالده، جرمانيه وايران فاتحی عنوان كاذبيله افتخار ايدرمش.

قاراقه (Caraca) اسپانيهنك جنوبنده قاديس كورفزينك ساحل شرقيسی قربنده بركوچك آطه اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسی، ترسانهسی ويلكن بزی فابريقهسی واردر.

قاراواجو (Caravaggio) ايتاليانك لومبارديه خطهسنده (برغامه) ايالتك ترويليو قضاسنده وترويليونك ٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده بر قصبه اولوب، ٥٨٨٠ اهاليسی واردر. بو اقبله ملقب بر قاچ مشهور شاعرك مسقط رأسيدر.

قاراواساره (Karavassara) [«كروانسرای» مادهسنه مراجعت.]

قاراواقه (Caravaca) اسپانيهنك (مورسيه) ايالتنده ومورسيهنك ٨٥ كيلو متره غربنده اولهرق سفوره ايرماغنه تابع همنامی اولان نهرك اوزرنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ٧٠٠٠ اهاليسی وكاغد، صابون، زيتون ياغی، اسپرتو وبوك منسوجات فابريقهلريله دباغخانه وبويا خانهلری واردر.

قارائب ياخودقريب (Caraïbes, Caribes) آمريقانك اثنای كشفنده آنتيل جزايريله آمريقای جنوبينك سواحل شماليهسنده بولنمش بربيوك قوم اولوب، انسان اتی يمك عادت مكروههلريله مشهوردرلر. بعده اوراله هجرت ايدن اسپانيوللر وسائر آوروپاليلر طرفندن اتلاف اولنهرق، شمديكی حالده مذكور آطهلرده افرادلری قالمامش كبيدر. آمريقای جنوبينك سواحل شماليهسنده و (اورنوق) ايرماغی واديلرنده ايسه بو قومه منسوب بعض قبائلك بقيةالسيوفی بولنوب، مختلف اسملرله ياد اولنورلر. قرائبلر اوزون بويلی، باقير رنكنه چالار اسمرجه چهرهلی، خفيف صورتده غاغا برونلی، متناسب الاعضا، توانا وجسور آدملر ايدی. بعده زنجيلرله اختلاطلرندن ملز برقوم دخی ظهور ايتمشدی. انكليزلر آنتيل جزايريله دكزينه دخی بعضا قارائب آطهلری وقارائب دكيزی ديرلر.

قارپات (Carpathes) آوروپای شرقيده بر بيوك سلسلهٔ جبالدر، كه مجارستان ايله ترانسيلوانيه اطرافنده بيوك بر نصف دائره تشكيل ايدوب، شمال غربی ايله شمال وشرق ايله جنوب شرقی طرفلرندن مجارستان قراللغنك حدودينی تشكيل ايدهرك، بونی موراويه، سيلزيه، غاليچيا، بوقووين، بغدان وافلاقدن آييرير؛ ودمير قپو اوكنده طونه ساحلنه منتهی اوليور. ويانهنك شمال شرقی جهتنده اولان مبدأندن منتهاسنهدك بوبی ١٤٥٠ كيلو متره اولوب، ٣٠´ ٤٤° ايله ٣٠´ ٤٩° عرض شمالی و ٤٠´ ١٤° ايله ٢٤° طول شرقی آرهلرنده ممتد اولور، و ٢٢٠٠٠٠ مربع كيلو مترهلك ير طوتار. تشكيل ايتديكی نصف دائرهنك ايچ طرفنه طوغری آقان صولرينك جملهسيله جنوب وشرق جهتلرينك مائلهٔ خارجيهسندن آقان صولری كاملاً طونهيه دوكيلور. شرق شمالی جهتندن آقانلری (دنيستر) ايرماغی واسطهسيله ينه قره دكيزه، وشمال جهتنك مائلهٔ خارجيهسندن آقانلری ايسه (ويستوله) و (اودر) ايرماقلری واسطهسيله بالطبع دكيزينه دوكيلور. قارپات سلسلهٔ جبالی ايكی قسمدن عبارتدر: برنجيسی منتهای شمال غربيسنده واقع (تاتره) طاغلريدر،

يوكسك ، صرب وتپه‌لری قارله مستور اولوب ، اڭ يوكسك ذروه‌سی ٢٦٥٩ متره ارتفاعنده‌در. ايكنجيسی شرق جنوبی جهتنده ترانسيلوانيه خطه‌سنی احاطه ايدن اصل (قارپات) طاغلريدر، كه بغدان حدودنده ٢٧٢٠ و افلاق حدودنده ٢٦٥٠ متره‌يه قدر ارتفاعلری واردر. قارپات سلسله‌سنك ايكی اوجنده بولنان بو ايكی يوكسك طاغلرك آره‌سنده مجارستان ايله سيلزيه بيننده قوس شكلنده برصره طاغلر ممتد اولوب ، بوايكی طاقم طاغلری بر برينه ربط ايدر . بو رابطه بر قوس شكلنده اولوب ، ٢٠٠ كيلو متره‌لك محلده ممتد اولور، وارتفاعی نهايت ٧٥٠ متره‌يی تجاوز ايتميوب ، همان هرطرفی اورمانلرله مستوردر. مذكور ايكی طاقم يوكسك طاغلر ايچری يه يعنی مجارستانه طوغری برچوق قوللر واتكلر اوزاده‌رق، ترانسيلوانيه‌يی ومجارستانك شمال غربی قسمنی طاغلق يرلر حالنه قويبورلر؛ و بونلرك صوك اتكلر يله مذكور قوس آره‌سنده طونه مجراسنه قدر ممتد اولان وبرچوق انهارك يتاقلرينی حاوی بولنان مجارستان صحرای واسعی بولنيور. قارپات سلسله‌سنك ايكی اوجنده بولنان مذكور يوكسك طاغلر غرانيت وپورفير كبی تشكلات قديمه احجارندن وآره‌لرنده‌كی قوس ايسه اراضئ كلسيه‌دن عبارتدر.

قارپاتوس { (Carpathos) [« كربه » ماده‌سنه مراجعت.]

قارپاس { (Carpassia) قبريسك ساحل شماليسنده صور و بعده قبريس حكمداری پيكماليون طرفندن تأسيس اولنمش قديم بر قصبه اولوب ، شمديكی حالده بر قريه حالنده‌در.

قارپاسوس { (Karpasos) قبريس جزيره‌سنك شمال شرقی كوشه‌سنده اوزون وطار شبه جزيره‌نك اسمی اولوب، وقتيله (اوليمپ) تسميه اولنان برطاغدن عبارتدر . بويی ٧٥ كيلو متره اولوب ، اڭ يوكسك محلی ٦٣٤ متره ارتفاعنده‌در.

قارپنتاريه { (Carpentarie) آوستراليا قطعه‌سنك اڭ بيوك كورفزی اولوب ، قطعهٔ مذكوره‌نك شمالنده (يورق) شبه جزيره‌سيله (آرنهم) خطه‌سی آره‌سنده بولنيور. شمالدن جنوبه بويی ٧٨٠ وشرقدن غربه اكی ٦٧٥ كيلو متره‌در. ساحل غربيسی قربنده (غروت) اسميله بر بيوك وبرقاچ كوچك آطه بولنديغی كبی، دها ايچريده (سيرادواردپلو جزايری) اسميله برطاقم جزاير مجتمعه واڭ ايچريده (ولسلی) اسميله بربيوك وبر ايكی كوچك آطه بولنيور . ساحل غربيسی قوملق و سواحل شرقيه‌سی پك منبتدر. بوكورفزه شرق وجنوب شرقی جهتندن بر چوق انهار دوكيلوب ، اڭ بيوكاری: فلندرس، وون ديمن، ميچل وسائره‌در. سواحل شرقيه وجنوبيه‌سی (قوينسلاند) حكومتنه تابع وسواحل غربيه‌سی جنوبی آوستراليه‌دن معدود اولان اراضئ شماليه‌دندر . قسم شرقيسی دها معمور اولوب، انهارك منصب ومجرالرنده بعض مهجرلر تأسيس اولنمشدر.

قارپنترا { (Carpentras) فرانسه‌نك (ووقلوزه) ايالتنده و (آوينيون) ك ٢٤ كيلو متره شرق شماليسنده قضا مركزی برقصبه‌اولوب، ١٠٥٢٤ اهاليسی، برقاچ فابريقه‌سی ، ايشلك تجارتی ، اسكی بر صو بندی، اطرافنده منبت اراضيسی وكوزل صيفيه‌لر يله تفرجكاهلری و بعض آثار عتيقه و ابنيهٔ مصنعه‌سی واردر .

قارپنشی { (Karpenesi) يونانك (اتوليامع آقارنانيا) ايالتنده وكروانسرايك تقريباً ٥٠ كيلومتره شرقنده اوله‌رق(آسپروپوتامو) ايرماغنه تابع همنامی اولان چايك اوزرنده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب ، مشهور (مارقو بوچاری) نك قتل اولنديغی محلدر.

قارپو { (Carpeaux) فرانسه مشاهير هيكلتراشاندن اولوب، ١٨٢٧ ده طوغمش، و ١٨٧٥ ده وفات ايتمشدر. برچوق آثار براقشدر.

قاربوز چایی { آناطولیده قونیه ولایتنك آنطالیه سنجاغنده بر نهردر، که کوك طاغندن نبعان ایله جنوبه طوغری جریان ایدەرك، علائیه‌نك غرب طرفنده آنطالیه کورفزینه دوکیلور.

قاربوزلی { آیدین ولایت وسنجاغنك چینه قضاسنده وچینه‌نك تقریباً ۲۰ کیلومتره غربنده وچینه نهرینه دوکیلور بر چایك اوزرنده ناحیه مرکزی بر کوچك قصبه‌در. — ناحیه‌سی قضانك قسم غربیسندن عبارت اولوب، ۲۲ قریه‌دن مرکب و ۵۴۸۵ اهالیبی جامعدر.

قاربوقرات { (Carpocrate) خرستیانلقده برمذهب مخصوص صاحبی اولوب، ایکنجی قرن میلادیده اسکندریه‌ده ظهور ایتمشدر. حضرت عیسایه اسناد ایتدکلری الوهیتی انکار ایله، لذائذ جسمانیه‌نك روحه و آخرته تعلق ایتمدیکنی التزام ایدر، وسحره‌ده ایناینر ایدی.

قارپی { (Carpi) ایتالیاده امیلیه خطه‌سنك (مودنه) ایالت وقضاسنده و مودنه‌نك ۱۳ کیلومتره شمالنده برقصبه اولوب، ۵۱۱۰ اهالیسی واردر.

قارتاج { (Carthage) ، اسکی یونانیلر عندنده قارخدون (Carchédon) وعربلرجه (قرطاجنه) فنیکه‌لیلرك ازمنهٔ قدیمه‌ده آق دکیز سواحلنده تأسیس ایتدکلری مهجرلرك اك بیوکی اولوب، ابتدا بر شهردن عبارت ایکن، بعده توسیع دائرهٔ نفوذ وحکومت ایده‌رك، بیوك برخطه وقوتلی بردولت اولمش ایدی.

قارتاج شهری آفریقانك ساحل شمالیسنده الیوم تونس واو وقت قارتاج کورفزی دینلن کورفزك ایچنده وتونسك اسکله‌سی اولان (حلق الوادی) قصبه‌سنك شمالنده اوله‌رق سبخة الروان ایله تونس کولی آره‌سنده واقع ایدی. شهر اوچ قسمدن عبارت اولوب، بری قلعه درونده اولمغله بورسه (ویاخود برج) وبری (مغاره) تسمیه اولنوردی. اوچنجیسی اسکله‌سندن عبارت اولوب، اصل تجارت محلی اوراسی ایدی. بری سفائن تجاریه ودیکری سفائن حربیه یه مخصوص اولمق اوزره، ایکی لیمانی وار ایدی. ایکنجیسی (قوطون) اسمیله معروف ایدی. بو شهر میلاد عیسادن ۸۶۰ ویا ۸۸۰ سنه اول (صور) رؤساسندن (دیدون) طرفندن تأسیس، وفنیکه مهاجرلریله اسکان اولنه‌رق، بونلرك تجارت بحریه‌ده‌کی مهارت وقوتلری سایه‌سنده آز زمان ظرفنده دنیانك اك بیوك شهرلری صره‌سنه کچمش؛ ومرمردن جسیم ومصنع ابنیه وسائر آثارله تزیین اولنمش؛ وایچنده علوم ومعارف وصنایع وتجارت پك چوق ترقی ایتمش ایدی. روماليلرله قارتاجليلر آره‌سنده وقوع بولان محاربات عظیمه نتیجه‌سنده وقبل المیلاد ۱۴۶ تاریخنده قارتاج شهری روما سردارلرندن (اسکیپیون) طرفندن یغما واحراق اولنه‌رق، بعده قیصر طرفندن اسکی شهرك قربنده یکیدن بواسطه برشهر تأسیس اولنوب، اشبو یکی قارتاج دخی آز وقت ظرفنده آفریقانك اك بیوك شهری حکمنه کچمش ایسه‌ده، بعده واندالرك الینه کچنجه خرابه یوز طوتمشدی. نهایت عبد الملك بن مروانك زمان حکومتنده افریقیه والیسی بولنان حسان بن النعمان الازدی شهری ضبط ایتدکدن صکره، اهالیسی عصیان ایتدکلری جهتله، ۷۰ نجی سال هجریده قارتاجی بسبتون تخریب ایتمش؛ واووقتدن بری بوشهر بردها اعمار اولنه‌میوب، انقاضی تونس شهرینك واوندن اول مسلمانلر طرفندن افریقیه‌ده تأسیس اولنان شهر وقصبه‌لرك ابنیه‌سنده استعمال اولنمشدر. جغرافیون عرب قارتاج شهر قدیمنك صویی تاقیروان جهتلرندن کتیریله‌رك، طاغلر آره‌لرنده یوکسك قنطره‌لرله کچیرلمش اولدیغنی وبوعظیم صو یولنك اکثر طرفلری باقی اولوب انظار ناظرینه حیرت ویردیکنی بیان ایدیورلر. قارتاجك خرابه‌لری تونسك ۱۶ کیلومتره شمال غربیسنده موجود در.

قارتاج { جمهوریتی (Rép. Carthaginensis) فنیکه‌لیلرك زمان قدیمده تأسیس ایتدکلری مهجرلرك اك بیوکی اولوب، قارتاجلیلر کیده‌رك آق دکیز سواحلنده کندیلرینه مخصوص مهجرلر تأسیس، ودائرهٔ حکومت وتجارتلرینی توسیع ایده‌رك، اصل فنیکه‌لیلره غلبه چالمش؛ وعلی الخصوص فنیکه‌لیلر استقلاللرینی غائب ایدوب، قوتدن دوشدکدن صکره، قارتاجلیلر تجارت

بحریه‌ده اونلرك یرینی طوتمشلردی. مركزلری مادهٔ آنفه‌ده بیان اولنان (قارتاج) شهری اولوب، اورادن شرقاً طرابلس غربك سواحلی بو ینجه برقه قربنه وغرباً دخی سبته بوغازینك خارجنه‌دك توسیع حدودله، بحر محیط آطلاسیده جزایر خالدات یعنی قاناریه آطه‌لریله آق دڭیزده بالذات جزایرینی و سیجیلیه و ساردنیه و قورسیقه جزیره‌لرینك بر قسمیله اسپانیه‌نك سواحل جنوبیه‌سنی ضبط ایتمشلر ایدی . بو وجهله بحراً او وقتك اڭ قوتلی دولتی حکمنه کچمش اولان قارتاج جمهوریتی سیجیلیه‌ده روما دولتیله مناسباته کیریشوب، روماليلر بوقوتلی رقیبلرك آوروپایه تجاوزینه نظر بیقیدی ایله باقه‌مدقلرندن ، قبل المیلاد ۲۶۴ تاریخندن اعتباراً قارتاج ایله روما جمهوریتلری آره‌سنده مخاصماته بدأ اوله‌رق، بینلرنده فنیکه‌دن مشتق اوله‌رق (پون) دخی دینلن قارتاجلیلره نسبتله (پونیق) دینمکله مشهور اوچ بیوك محاربه وقوع بولمشدر . بو محاربانك برنجیسی تاریخ مذکوردن ۲۴۲ تاریخنه‌دك ۲۲ سنه سوروب، بونك نتیجه‌سنده قارتاجلیلر سیجیلیه‌دن کف ید ایتمکه مجبور اولمش؛ ینه قبل المیلاد ۲۱۹ دن ۲۰۲ تاریخنه‌دك ۱۷ سنه دوام ایدن ایکنجی پونیق محاربه‌سی ، قارتاج سرداری آنیبالك مظفریتلریله وایتالیایه تجاوزیله برابر، قارتاجلیلره اسپانیاده‌کی ممالکی فوت ایتدیرمش؛ ونهایت ۱۴۹ دن ۱۴۶ یه قدر ۳ سنه سورن اوچنجی پونیق محاربه‌سی آفریقا طوپراغنده وقوع بولوب، قارتاج جمهوریتنك محوینی انتاج ایتمشدر .

قارتاجلیلر قوم حاکم اولوب، حکم سوردکاری یرلرك اصل اهالیسی بربر وسائره‌دن عبارت اولمغله ، مغلوب اولدقدن صکره بر دها نامری ایشیدلمیوب، روماليلرك حکومتی زمانلرنده بوقومك قالان افرادی قوم حاکم ایله ویرلی بربرلرله خلط اولنه‌رق ، عربلر اورالری فتحلرنده قارتاجلیلردن اثر بولمامشلردر. لسان ودین ومذهبجه فنیکه‌لیلردن فرقلری اولمیوب ، بونلر دخی بعله ومولوخ ، استارته، ملقارت (ملك الارض) اسملریله سیاراتدن کنایه برطاقم آلههٔ کاذبه‌یه عبادت ، ومصائب زماننده بونلرك صنملری اوکنده چوجقلرینی ذبح واحراق ایدرلردی . کمیجیلکده وتجارتده‌کی مهارت وملکه‌لری وسعی وغیرتلری سایه‌سنده بیوك ثروتلره وخیلی مدنیته نائل اولمشلردی .

علوم وفنون وصنایعده دخی خیلی ترقی ایتمش اولدقلری آکلاشیلیورسه‌ده ، موجود اثرلری برطاقم مدالیه‌لر وآثار معماریه‌ده محکوك بعض یازیلردن عبارتدر. بونلر دخی فنیکه خطنی استعمال ایدرلردی. حکومتلری اشراف واغنیانك نفوذی آلتنده بولنور بر نوع جمهوریت اولوب، ایکی رئیس ایله اوچیوزی متجاوز اعضادن مركب برهیئت اعیان طرفندن اداره اولنور ، وبالکز رئیسلرله مجلس آره‌سنده اتفاق حاصل اوله‌مدیغی تقدیرده ومهم ایشلرده عوام اهالینك دخی رأینه مراجعت ایدیلیردی . قوم حاکم افرادینك قلتی حسبیله عسکرلری معاشله یازلمش اجناس مختلفه‌دن مركب ایدی. ایچلرنده خیلی بیوك آدملر یتیشوب کمیجیلکده (هانون) وسردارلقده آمیلقار بارقه آسدروبعل وآنیبعل کسب اشتهار ایتمشدر .

قارتاجنه { وعربلرجه قرطاجنه (Carthagène) اسپانیه‌نك مورسیه ایالتنده ومورسیه‌نك ۶۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق آق دڭیز ساحلنده قضا مرکزی بر شهر واسکله اولوب ، ۴۳۱۵۰ اهالیسی ، واسع استحکامات جسیمه ایله محفوظ عسکری لیمانی ، نباتات باغچه‌سی ، ترسانه وطوبخانه‌سی وبعض معادنك اذابه‌سنه مخصوص فابریقه‌لری واردر. صنایع وتجارتی کریدر. قارتاج جنرالرندن آسدروبعل طرفندن بنا اولنوب روماليلرجه (قارتاغو نووه) یعنی « یکی قارتاج » تسمیه اولنوردی .

قارتاجنه { (Cartagena) آمریقای جنوبینك قولومبیه جمهوریتنده (بولیوار) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب بوغوته‌نك ۱۱۰۰ کیلومتره شمالنده وقره‌یه کوپری ایله مربوط برآطه‌نك اوزرنده واقعدر وقتیله خیلی بیوك ایکن، هواسنك وخامتندن ناشی اهمیتدن دوشوب شمدیکی حالده ۶۰۰

...الیسی، صاغلام لیمانی، جسیم استحکاماتی وخراب ...بنابله سائر ابنیهٔ جسیمه‌سی واردر .

قارتاجو { (Cartaxo) پورتکیزك (سانتارم) ایالتنده وسانتارمك ١٢ کیلومتره جنوب غربیسنده برقصبه اولوب، ٥١٨٠ اهالیسی ومشهور شرابی واردر .

قارتاغو { (Cartago) آمریقای وسطی جماهیر متفقه‌سندن (قوسته‌ریقه) جمهوریتنده و (سان جوزه) نك ٢٢ کیلومتره جنوب شرقیسنده ایالت مرکزی برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی واردر . آمریقایه کوره اسکی بر قصبه اولوب، وقتیله قوسته‌ریقه‌نك مرکزی اولمغله، ٣٠٠٠٠ اهالیسی وار ایدی .

قارتایه { (Cartaya) اسپانیه‌نك آندالوسیه خطه‌سنده هوئلوه ایالت وقضاسنده وهوئلوه‌نك ٢٠ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه واسکله اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی وکوچك لیمانی واردر .

قارتره { (Carteret) انکلتره مشاهیر بحریوننده اولوب ، ١٧٦٦ تاریخندن ١٧٦٩ تاریخنه‌دك قپودان والیس معیتنده کرهٔ ارضك قسم جنوبیسنده اجرای سیاحتله، برخیلی آطه‌لر کشف ایتمشدر .

قارتلیه { (Cartellier) فرانسه مشاهیر هیکلتراشاننده اولوب، ١٧٥٧ تاریخنده پارسده طوغمش، و ١٨٣١ ده وفات ایتمشدر . صنایع نفیسه آقادمیاسی اعضاسندن وفن معماری مکتبی معلملرندن ایدی . بر خیلی آثاری واردر .

قارتنه { (Cartena) مغربده جزایرقربنده واقع (تنس) قصبه‌سنك اسم قدیمی اولوب، آغوستوس زماننده روما مهاجرلریله اسکان اولنمشدی .

قارتوریغت { (Carwright) انکلتره مشاهیر میخانیکیوننده اولوب، ١٧٤٣ ده طوغمش، و ١٨٢٤ ده وفات ایتمشدر . بری طوقومغه ودیکری یوك اکریمکه مخصوص اوله‌رق ایکی ماکنه ایجاد ایتمکله، پارلمنتو طرفندن کندیسنه اون بیك انکلیز لیراسی مکافاة ویرلمشدر. بعض اشعاریله سائر آثار ادبیه‌سی‌ده واردر .

قارتیا { (Carteia) اسپانیه‌نك ساحل جنوبیسنده قارتاجلیلرك تأسیس ایتدکلری اسکی قصبه‌لردن اولوب، بر روایته جزیرة الخضراء وبراحتماله جبل طارق قصبه‌سنك یرنده ایدی .

قارتیه { (Cartier) فرانسه مشاهیر بحریوننده اولوب، ١٤٩٤ ده سنت‌مالوده طوغمش، و ١٥٥٤ ده وفات ایتمشدر. اون التنجی قرن میلادی اواسطنده آمریقانك اقطار شمالیه‌سنه اوچ سیاحت ایدوب ، برچوق کشفیات جغرافیه‌یه موفق اولمشدر .

قاردوق { (Carduques, Carduchi) اسکی یونان مورخلرینك (کرد) قومنه ویردکلری اسمدر. اسکندردن اول اوجهتلری کزمش اولان اکسنوفون وان، بتلیس، موش ودرسم طرفلرینی بوقومله مسکون کوردیکنی بیان ایدیور .

قاردون { (Cardonne) فرانسه مشاهیر مستشرقیننده اولوب، ١٧٢٠ تاریخنده پارسده طوغمش، و ١٧٨٣ ده وفات ایتمشدر. یکرمی سنه شرقده طوروب، عودتنده ترکی وفارسی معلمی وبعده قرالك السنهٔ شرقیه ترجمانی اولمشیدی. آفریقا ایله اسپانیه‌نك عربلر زماننده‌کی تاریخنی وادبیات شرقیه‌یه دائر بعض مطالعات نشر ایتمشدر .

قاردیچه { (Karditza) تسالیه‌ده ترحاله‌نك ٢٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده وکوسته‌یه تابع قالیجی چایی اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ٤٥٠٥ اهالیسی واردر .

قاردیف { (Cardiff) انکلتره‌ده (والس) خطه‌سنك (غلامورغان) ایالتنده و(تاف) نهرینك منصبندن آز یوقاریده اوله‌رق صول کنارنده ولوندره‌نك ٢٤١ کیلومتره غربنده برشهر اولوب، ١٣٠٠٠٠ اهالیسی ، مشهور وواسع کومور معدنلری ، اسکله‌سیله دمیر یول ایله وبر جدول ایله اختلاطی

ويك ايشلك تجارتي واردر. مذكور كوراخراجاتي
سنوي بر قاچ مليون طونيلاتهيه بالغ اولوب ،
كيتدكجه دخي آرتمقده وشهرك اهميت تجاريهسي
چوغالمقدهدر .

قارديه { (Cardie) كليبولي شبه
جزيرهسنك ساحل خارجيسنده
ساروز كورفزنده وبولاير قربنده و بقله برونك
يانـنده اسكي بر قصبه اولوب ، شمديكي حالده
كوچك برقريه حالندهدر. آتنهليلر طرفندن ضبط
وتوسيع واعمار اولندقدن صكره ، ماكدونيه
حكمداري فيليپك يد ضبطنه كچمش؛ واسكندردن
صكرهكي هرج ومرج اثناسنده خراب اولمشدر.

قارست { ياخود قارسو (Karst, Carso)
آوستريا ومجارستان دولتنك
قارنيوله ايله ايستريه خطهلري آرهسنده بر
طاغدر، كه شمال غربيدن جنوب شرقييه طوغري
ممتد اولهرق ، تريسته و فيومهنك اوستندن
كچدكدن صكره ، ساحل بحر بوينجه اوزانوب ،
دالماچيه طاغلرينه اولاشير. شمال غربي جهتندن
آلپ سلاسلندن (تريغلاو) سلسلهسنه مربوطدر.
وقتيله اورمانلرله مستور ايكن ، شمدي اكثر
جهتلري چيلاق وطاشلقدر.

قارشديران { ادرنه ولايتنده قرق كليسا
سنجاغنك لوله برغوس
قضاسنده ولوله برغوسك ٢٠ كيلو متره شرق
جنوبيسنده ناحيه مركزي بر قصبه اولوب ،
ناحيهسي ٩ قريهدن مركبدر.

قارشي { بخارا خانلغنك بخارادن صكره
اك بيوك و معمور شهري
اولوب ، كتب اسلاميهده (نسف) و (نخشب)
اسملريله معروفدر . بخارانك ١٥٠ كيلومتره
جنوب شرقيسنده وجيحونه واصل اولمهدن چولده
نابديد اولان قارشي نهريني تشكيل ايدن ايكي
چايك محل اجتماعي قربنده واقعدر . بيوجك
وكوزل بر شهر اولوب ، ٢٥٠٠٠ اهاليسي ،
قالديرمله دوشنمش تميز سوقاقلري ، نهرك ايكي
كنارنده باغچه وتفرجكاهلري، اطرافنده سوري،
قلعهسي، ايشلك تجارتي ، قما ، بيچاق، قليچ وسائر
اسلحه ايله ظريف ابريقلر وكومش قاقه آواني
نحاسيه وسائره معمولاتي ، جوارلرنده كليتلي
توتون و سائر محصولات يتيشدبرر اراضي
منبتهسي، اوزبك خانلرندن بري طرفندن تأسيس
اولنمش كوزل برسرايي واون كيلو متره غربنده
تيمورلنكك اك سوديكي اقامتكاهلرندن بولنمش
اولان (زنجي سراي) ك خرابهلري واردر .
بخارا خانلغنك ايكنجي پايتختي حكمنده اولوب ،
خان بعضا بوشهرده اقامت ايدر.

قارص { روسيهيه تابع بلاد قافقاسيده
آلكساندروپولك ٧٠ كيلومتره
غرب جنوبيسنده وارضرومك ٢٠٠ كيلومتره
شرق شماليسنده اولهرق آرپه چاينه تابع قارص
صويي اوزرنده و ١٩٠٥ متره ارتفاعي اولان
قيالق و صرب بر بوغازده واقع ايالت مركزي
مستحكم بر قصبه اولوب ، ٣٦٧٠ اهاليسي ،
موقعنك اهميت عسكريهسي ، جسيم استحكاماتي
ومحلنك صربلغي وقيشلرينك شدت وامتداديله
برابر خيلي ايشلك تجارتي واردر. پك اسكي بر
قصبه اولوب ، بطليوسك كتابنده (خورسه)
اسميله ياد اولنور . جغرافيون عرب آثارنده
(قرص) املاسيله محرردر . اك اول سلجوقيلر
طرفندن ممالك اسلاميهيه الحاق اولنهرق ، بعده
مغوللرك وصكره ايرانيلرك الينه كچوب، چالديران
مظفريتنده ضميمهٔ ممالك عثمانيه اولمش ؛ وقرن
حاضر ميلادي ظرفنده وقوع بولان روسيه
محاربهلرنده عثمانليلرك قارصدهكي مقاومتلري
شهرت بولمشدر. مسئلهٔ اخيرهده روسلرك ضبطنه
كچمشدر.

— قارص ايالتي غرب شمالي طرفندن قوتايس،
شمالا تفليس ، شرقا اريوان ايالتلريله ، جنوبا
وجنوب غربي جهتندن دخي حدود عثمانيه ايله
محدود اولوب ، مساحهٔ سطحيهسي ١٨٥٨٦
مربع كيلو متره واهاليسي ١٤٥٤١٠ كشيدر.
اهالئ اسلاميهسنك كليتله ممالك عثمانيهيه هجرت
ايتملريله برابر شمديكي اهاليسنك يوزده ٦٢ سي
مسلم اولوب ، ترك ، تركمان ، قرهقالپاق ، كرد
وسائرهدن عبارتدر. يوزده ٣٨ يده خرستيان
اولوب، ارمني، روس، روم وسائرهدن مركبدر.
روسيهيه التحاقندن بري ٦٠٨٧٠ اهالئ اسلاميه

لكق ترکله ممالك عثمانيه يه هجرت ايتدكلرى سلده، يرلرينه يالكز ٢٧١٠٠ خرستيان لشدر. بو وجهله مملكتك اهاليسى كيتدكجه آزالمقده‌در. ايالت: قارص، اردهان، اولتى وطاشتيناق اسملريله ٤ قضايه منقسمدر.

قارغوان { خلاط ايله قارص آره‌سنده برقصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

قارغه‌لق { چينه تابع تركستان شرقينك يارقند قضاسنده و يارقندك ٦٠ كيلومتره جنوبنده اوله‌رق ١٤٧٠ متره‌لك ارتفاعده وبر چايك اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهاليسى، خيلى ايشلك تجارتى، اهميت عسكريه‌سى واوراجه خام ديمكله معروف اقمشه والبسه معمولاتى واردر.

قارقاجنته { (Carcagente) اسپانيه‌ده والنسه (يعنى بلنسيه) ايالتنك السيره قضاسنده والسيره‌نك ٣ كيلومتره جنوبنده وبلنسيه‌نك ٤٠ كيلو متره جنوب غربيسنده بر قصبه اولوب، ٨٥٠٠ اهاليسى، عربلردن قالمه چينيلرله مزين ابنيه‌سى، چوخه و ايپك قماش دستگاهلرى واطرافنده جدوللرله اروا اولنور منبت اراضيسى واردر.

قارقاسونه { (Carcassonne) فرانسه‌نك ايالات جنوبيه‌سندن (اوده) ايالتنك مركزى برشهر اولوب، تولوزه‌نك ٩١ كيلو متره جنوب شرقيسنده و (اوده) نهرى اوزرنده واقعدر. يك اسكى برشهر اولوب، اسكى ويكى اوله‌رق ايكى قسمدن مركب اولديغى حالده، ٢٣٦٠٠ اهاليسى، اسكيدن برى اعمال اولنمقده اولان چوخه دستگاهلرى، كتبخانه‌سى، موزه‌سى، شراب و قونياق وميوه اخراجاتى وجوارلرنده مهم اوجاقلرى واردر. اندلس فاتحى موسى بن نصير بوشهرى ضبط ايدوب، ٧٢٤ تاريخ ميلاديسندن ٧٥٢ تاريخنه‌دك ٢٨ سنه ممالك اسلاميه‌دن معدود بولنمش؛ وبعده قصير پيين طرفندن استرداد اولنمشدر. عربلرجه (قرقشونه) اسميله معروفدر.

قارلسباد { (Carlsbad) چهستان خطه‌سنده و پراغه‌نك ١١٢ كيلو متره غرب شماليسنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٧٢٧٥ اهاليسى واردر. كوكوردلى ويك نافع قابليجه‌لريله مشهور اولوب، دنيانك هر طرفندن خسته‌لر مراجعت ايدر.

قارلسبورغ { (Carlsburg) و مجارجه (قاروليفهروار) مجارستانك ترانسيلوانيه يعنى اردل خطه‌سنده (اونتر-ويسنبورغ) ايالتنك مركزى برقصبه اولوب، (تيسه) يه تابع (ماروس) نهرى اوزرنده واقع و ٧٩٠٥ اهالى‌يى جامعدر. باروتخانه وكاغدخانه‌سى واردر.

قارلستاد { (Carlstad) اسوجك وسطلرنده واستوقهولمك ٣٠٠ كيلو متره غربنده اوله‌رق (ورنن) كولى كنارنده و (قلارالف) نهرينك منصبنده ايالت مركزى برقصبه اولوب، ٥٤٣٣ اهاليسى، رصدخانه‌سى، تاريخ طبيعى نمونه خانه‌سى و نهرك اوزرنده يك مصنع بر كاركير كوپريسى واردر. — ايالتى ١٦٨٨٦ مربع كيلو متره وسعتنده اولوب، ٢٦٦٤٠٠ اهاليسى واردر. اراضيسى طاغلق اولوب، اورمانلرى ودمير معدنلرى چوقدر.

قارلستاد { (Carlstadt) ياخود قارلووچ (Carlovec) آوستريا ومجارستان دولتنك خرواتستان ايالتنده و آغرامك ٥٠ كيلو متره جنوب غربيسنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٥١٧٥ اهاليسى، استحكاماتى وايشلك تجارتى واردر.

قارلسروهه { (Carlsruhe) آلمانياى جنوبيده باده بيوك دوقه‌لغنك مركزى برشهر اولوب، ٤٩° ٠′ ٥٠″ عرض شمالى ايله ٦° ٤′ ٢١″ طول شرقيده واقعدر. منتظم وكوزل برشهر اولوب، ٧٣٤٧٠ اهاليسى، دارالفنونى، صنايع نفيسه مكتبى، وسطنده برنسه مخصوص ساده ولكن يك كوزل بر سرايى، كوزل باغچه‌لرى، جوارنده واسع اورمانى، غايتله كوزل منظره‌سى، نباتات باغچه‌سى، موزه‌سى، تاريخ طبيعى نمونه‌خانه‌سى، يوز بيكدن

زیاده جلدی حاوی کتبخانه‌سی، تیاتروسی، دمیر وسائر معادن دوکمخانه‌لری، توتون، منسوجات، اجزاء کیمیویه وسائره فابریقه‌لری ویك ایشلك تجارتی واردر. یکی بر شهر اولوب، ۱۷۱۵ تاریخنده پك دلنشین بر صورتده بنا اولنمشدر. سوقاقلری واسع ودوز اولوب، جله‌سی برنسك سرایی اطرافنده‌کی میدانه منتهی اولیور.

قارلسقرونه { (Carlscrona) اسوجك قسم جنوبیسنده (غوته لاند) خطه‌سنده واستوقهولمك ۳۰۵ کیلو متره جنوب غربیسنده ایالت مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ۱۶۸۸۰ اهالیسی، واسع ویك صاغلام عسکری لیمانی، ترسانه‌سی، سفاین اعمالیجون مکمل حوض ودستگاهلری، ایشلك تجارتی ومصنع ابنیهٔ عمومیه وخصوصیه‌سی واردر. قصبه بش کوچك آطه ایله بر طاقم قیالرك اوزرینه مؤسس اولوب، بونلر کرك بینلرنده وکرك قره‌یه کوپریلرله مربوطدر. اسوجده کارکیر ابنیه‌لی اولمغله مستثنی بر حالده اولوب، منظره‌سی پك کوزلدر. — قارلسقرونه ایالتی ۳۰۱۴ مربع کیلو متره وسعتنده اولوب، ۱۳۰۹۲۱ اهالیسی واردر. اراضیسی دوز وآلچق اولوب، ۱۱۹ کوچك کولی واردر. اکثر اراضیسی مرعالق اولوب، آتلر یتیشدیریلیر. اورمانلری‌ده چوقدر.

قارلق طاغ { روم ایلنده ادرنه ایالتنده کوملجنه سنجاغنده وکوملجنه نك شمال غربیسنده برطاغ اولوب، شرقدن غربه تقریباً ۲۵ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولور. دسپوط طاغی سلسله‌سنك مابعدی حکمنده ایسه‌ده، غرباً وشمالاً قره چای ایله تابعلرینك مجراریله وشرقاً وجنوباً قره‌جه صو مجراسیله سائر طاغلردن آیرلمش منفرد صورتنده کورینور. اك یوکسك ذروه‌سی ۱۹۰۰ متره ارتفاعنده‌در.

قارلق طاغ { منغولستانك قسم غربیسنده (تیان شان) سلسلهٔ جبالنك منتهای شرقیسندن عبارت برطاغ اولوب، (قوشتی دابان) بوغازینك اوته‌سنده غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری ۹۱°۳۰′ ایله ۹۳° طول شرقی آره‌سنده ممتد اولور. اسمندن دخی آکلاشلدیغی اوزره، ذروه‌لری سرمدی قارلرله مستوردر. منتهای شرق جنوبیسنده (اومیرواتدور) ذروه‌سی چوله ناظر اولوب، اوته‌سنده یوز کیلومتره‌لك محلده دخی بوطاغك مابعدی حکمنده برطاقم تپه‌لر بولنیور. مذکور (قوشتی دابان) بوغازندن ۲۰ کیلومتره قدر ایلریده (بلو) اسمیله بر دیکر بوغاز بولنیور.

قارلو { (Carlo) [«شارل» ماده‌لرینه مراجعت.]

قارلو { (Karlö) بوتنیه کورفزنده و فینلانده ساحلی قارشیسنده اوله‌رق اولیابورغك لیمانی قارشیسنده بر آطه اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۶۴ مربع کیلومتره‌در. ینه بواسمله بر قریه‌سیله دیکر برقاچ کویلری واردر.

قارلوته { (Carlotta) اسپانیاده قوردوبه (یعنی قرطبه) نك ۲۵ کیلومتره جنوب غربیسنده و (سیرامورنه) سلسلهٔ جبالنده اجنبی مهاجرلرله مسکون برقصبه اولوب، اکثری فرانسز وساووآکی اولمق اوزره، ۴۰۰۰ اهالیسی واردر.

قارلوس { دون — (Don Carlos) اسپانیه‌ده بو اسمله خاندان حکمداری‌یه منسوب درت کشی کلوب، دردی دخی حکومت دعواسنده بولنه‌رق، بر چوق وقوعاته سببیت ویردکلری حالده، هیچ بری حکومته نائل اوله‌مامشدر:

برنجیسی آراغون پرنسی ژان ایله ناوار قرالیچه‌سی بلانشه‌نك اوغلی اولوب، ۱۴۲۰ تاریخنده طوغمش؛ و ۱۴۴۱ تاریخنده، والده‌سنك وفاتی اوزرینه، تخته چیقمسی اقتضا ایدرکن، پدری حقنی غصب ایتدیکندن، سلاحه صارلمش ایسه‌ده، مغلوب اولوب، حقوقندن واز کچمکله، حبسدن قورتله‌بیلمش؛ وآنجق ۱۴۵۵ ده یکیدن قیام ایتمکله، تکرار مغلوب اولدیغنده، طایسی بولنان ناپولی قرالی آلفونسه التجا ایتمش؛ ومتعاقباً بونك وقوع وفاتیله حامیسز قالوب، ایکنجی زوجه‌سی (ژانه) طرفندن تشویق اولنان پدری طرفندن ۱۴۶۰ ده خائنانه توقیف اولنمش ایسه‌ده، بو توقیف

اهالینك قیامنی دعوت ایتدیكندن ، پدری كندیسنی ولیعهد طانیمغه ، وقارپسنك كندی اوغلنه آلتق ایستدیكی قستیله وارثه‌سی (ایزابله) ایله ازدواجنه رضا ویرمكه مجبور اولمش ایسه‌ده، زوجه‌سی هم تختی هم قیزی كندی اوغلنه تأمین ایچون، ١٤٦١ ده صاحب ترجمه‌یی تسمیم ایتمشدر. دون قارلوس مقتدر و عالم بر آدم اولوب ، آرسطونك اخلاق كتابنی ترجمه وناوارە حكمدارلرینك تاریخنی تحریر ایتمشدر.

— ایكنجیسی اسپانیه قرالی ایكنجی فیلیپ ایله پورتكیزلی ماریه‌نك اوغلی اولوب ، ١٥٤٤ ده طوغمش ؛ وفرانسه قرالی ایكنجی هنرینك قیزی (الیزابته) یی تزوج ایده‌جك ایكن ، ایكنجی قاریسندن طول قالان پدری مومی‌الیهایی كندیسی تزوج ایتمش؛ وبعده ایمپراطور ماقسیمیلیانك قیزینی تزوج ایتمی تقرر ایتدیكی حالده ، پدری بوكاده مانع اولمش ؛ و ١٥٦٤ ده یكنلری رودولف ایله ارنستی اسپانیه‌یه جلب ایدوب، اوغلی صاحب ترجمه‌نك عدم اهلیتی ادعاسیله ، بونلری وارث ایتمك ایستدیكندن ، دون قارلوس بوندن دلكیر اولوب ، پدرینه قارشی عصیان ایتمش اولان فلمنكلیلرله مخابره‌یه كیریشمش ایسه‌ده ، پدری خبر آلوب ، كندیسنی بالتوقیف ، انكیزیسیونك پنجهٔ مجازاتنه تسلیم ایتمش؛ و ١٥٦٨ ده اشكنجه آلتده ویا مسموماً وفات ایتمشدر. ادبا وشعرادن برقاچ ذات بونك ترجمهٔ حالنی فاجعه صورتنده یازمشلردر.

— اوچنجیسی اسپانیه ده حكومت سورن بوربون خاندانه منسوب اولوب ، دردنجی شارلك اوغلی ویدنجی فردیناندك برادریدر. ١٧٨٨ ده طوغوب، ١٨٥٥ ده وفات ایتمشدر. ١٨٠٨ ده بیوك ناپولیون اسپانیه‌یی ضبط ایتدیكنده ، پدر وبرادریله برابرحقوق حكومتدن كف‌ید ایتمكه اجبار اولنمش ؛ و ١٨١٤ ده ، ناپولیونك سقوطی اوزرینه ، مادریده كیروب ، تجدداته مخالف بولنان فرقه‌نك رئیسی اولمش ایدی. برادری فردیناندك بربرینی متعاقب تزوج ایتدیكی اوچ قاریدن اولادی اولمدیغندن، وراثت كندیسنه عائد ایكن ، اونك دردنجی قاریسندن ایكی قیزی اولمغله، بونلرك بیوكی اولان (ایزابله) یی قانون وراثتك خلافنه اوله‌رق ١٨٣٠ ده ولیة‌العهد اتخاذ ایتدیكندن ، دون قارلوس پروتستو ایده‌رك، اسپانیه‌دن چیقمش؛ و ١٨٣٤ ده ، برادرینك وفاتی اوزرینه ، اسپانیه قرالی عنواننی آلوب، سلاح بدست اوله‌رق، اسپانیه‌یه كیرمش؛ وبرچوق وقت محاربه‌دن‌صكره ١٨٣٩ ده مغلوب اولوب ، فرانسه‌یه قاچمش ؛ واوراده بر مدت (بورژه) قلعه‌سنده موقوف قالدقدن صكره، ١٨٥٥ ده تریسته‌ده وفات ایتمشدر . اوغلی قونت (مونتمولن) دخی حكومت ادعاسنده بولنمشدر.

— دردنجیسی بونك تورونی اولوب، ایزابله‌نك سقوطندن صكره ١٨٧٢ و ١٨٧٣ ده قرال آمده‌یه وجمهوریته قارشی طرفدارلریله خیلی محاربه‌لر ایده‌رك ، سنه‌لرجه اسپانیه‌نك اسایشنی اخلال ایتمش؛ ونهایت موفق اوله‌میه‌جغنی آكلایوب ، كوشهٔ سكوته چكلمشدر.

قارلومان (Carloman) فرانق حكمدارلری سلاله‌سندن درت كشینك اسمیدر :

برنجیسی شارل مارتلك اوغلی وقصیر پپینك برادری اولوب ، ٧٤١ تاریخنده حصه‌سنه آوستراسیا ، سوآبه وتورینكه دوشمكله، بویرلری مستقلاً اداره ایتمش ایسه ده ، قرال عنواننی آلمامش ؛ ومتمادیاً آلمانلره ، باویره‌لیلره ، صاقسونلره وآكیتانه‌لیلره قارشی حرب ایدوب، جمله‌سنه غالب كلمش ایسه‌ده ، فتور كتیرمكله ، ٧٤٧ تاریخنده ملكنی برادرینه ترك ایده‌رك ، (مونت قوسن) مناسترینه چكلمش؛ و ٧٥٦ ده وفات ایتمشدر .

— ایكنجیسی قصیر (پپین)ك اوغلی ومشهور شارلمانك برادری اولوب ، ٧٥١ ده طوغمش ؛ و ٧٦٨ ده آوستراسیا ایله بورغونیه‌یه واكیتانه‌نك برقسمنه قرال اولوب ، ٧٧١ ده وفات ایتمش ؛ وملكی برادرینه قالمش ایدی.

— اوچنجیسی (لویی‌بغ) ك اوغلی واوچنجی لویینك برادری اولوب ، ٨٧٩ ده آكیتانه ایله بورغونیه‌نك برقسمنه قرال اولمش؛ و ٨٨٢ ده،

 ق ا ر

طوموز آونده قضاءً آلدیغی جریحه‌دن متأثراً وفات ایتمشدر.

— دردنجیسی (لویی جرمانیق) ك اوغلی اولوب، ۸۷۶ ده پدرینك ملك موروثنی برادرلری لویی وشارل ایله مقاسمه ایده‌رك، باویره وبر آره‌لق ایتالیا قرالی اولمش؛ و ۸۸۰ ده وفات ایدوب، یدی سنه صکره آلمانیه ایمپراطورلغنه انتخاب اولنان (آرنول) اسمنده بر ولد نامشروع براقشدر.

قارلوو { (Carlow) ایرلانده‌نك (لینستر) ایالتنده و (دوبلین) ك ۹۰ کیلو متره جنوب غربیسنده اوله‌رق (باروو) نهری اوزرنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ۷۲۶۵ اهالیسی وخراب بر قلعه‌سیله تیمارخانه‌سی وبرآز تجارتی واردر.

قارلووه { (Karlovo) شرق روم ایلینك فلبه سنجاغنده و فلبه‌نك ۵۲ کیلو متره شمالنده وماریچه‌یه تابع (سوشیچه) چایی اوزرنده اوله‌رق زمرد آسا بروادی ایچنده برقصبه اولوب، ۹۰۰۰ قدر اهالیسی، ۷ جامع شریفی، ۲ کلیساسی، بلغارلره مخصوص مکتب رشدیسی، شیاق فابریقه ودستگاهلری وجوارنده درت کوکوردلی قاپلیجه‌سی واردر.

قارلوویچ { (Carlovitz) آوستریا ومجارستان دولتنك (اسلاوونیه) ایالتنده و (پتروارادین) ك ۱۵ کیلو متره جنوب شرقیسنده اوله‌رق طونه‌نك ساحل یمیننده بر قصبه اولوب، ۴۴۲۰ اهالیسی، واپور اسکله‌سی ومشهور باغلری واردر. آوستریاده‌کی اورتودوقس صربلیلرك بطریقی بو قصبه‌ده اقامت ایدر. ۱۶۹۹ تاریخ میلادیسنده مجارستانك آوستریایه ترکنی تصدیق ایدن معاهده بوراده امضا اولنمشدر.

قارلووینجیان { (Carlovingiens) فرانق حکمدارلرینك ایکنجی سلاله‌سی اولوب، مرووینجیان سلاله‌سندن صکره سکزنجی وطقوزنجی واوننجی قرن میلادیده فرانسه‌ده وآلمانیه وایتالیه‌ده حکم سورمشلردر. بوسلاله‌نك رئیسی (شارل مارتل) اولوب، بونك اسمنه نسبتله (چونکه قارلو ایله شارل بردر) تسمیه اولنمشلردر. مرقوم ارثاً مرووینجیان سلاله‌سنه منسوب فرانق حکمدارلرینك (مردوپاله) عنوانیله مدیر اموری اولوب، سلالهٔ مذکوره‌نك ضعف وتسیبه دوچار اولمسی اوزرینه، امور حکومتی بسبتون ید استقلالنه آلمش؛ وفرانسه‌نك جنوب جهتنده فتوحات ایتمکده اولان غزاة اسلامه بر سد مقاومت چکمکه مقتدر اولدیغندن، نفوذ واقتداری زیاده اولمغله، حکومتی بسبتون ضبط ایده‌رك، مرووینجیان سلاله‌سنه ختام ویرمشدر. بو سلاله‌دن ممالك مذکوره‌ده حکم سورنلرك اسامیسیله تاریخ قعودلری بروجه آتیدر :

فرانسه قراللغنده

شارل مارتل	۷۱۵	اوچنجی لویی وقارلومان	۸۷۹
قصیر پپین	۷۵۲	شیشمان شارل	۸۸٤
شارلمان	۷٦۸	ساده شارل	۸۹۳
لویی دبونر	۸۱٤	دکیز آشیریلی لویی	۹۳٦
طاسلاق شارل	۸٤۰	لوتر	۹۵٤
لویی بغ	۸۷۷	خیلاز بشنجی لویی	۹۸٦
		الی	۹۸۷

آلمانیه ایمپراطورلغنده

شارلمان	۸۰۰	کوی دوسپولت	۸۸۹
لویی دبونر	۸۱٤	لامبرت	۸۹٤
لوتر	۸۱۷	قارینتیه‌لی آرنول	۸۹٦
ایکنجی لویی	۸٤۹	لویی بن بوزون	۹۰۱
طاسلاق شارل	۸۷٦	برنجر	۹۰٦
شیشمان شارل	۸۸۰	الی	۹۲٤

آلمانیه قراللغنده

شارلمان	۸۰۰	شیشمان شارل	۸۸۲
لویی دبونر	۸٤۱	قارینتیه‌لی آرنول	۸۸۷
ایکنجی لویی	۸٤۰	چوجق لویی	۸۹۹
کنج لویی	۸۷٦	الی	۹۱۱

ایتالیا قراللغنده

شارلمان	۷۷٤	کوی	۸۸۱
پپین	۷۸۱	برنجر	۸۸۸
برنارد	۸۱۲	لامبرت	۸۹٤
لویی دبونر	۸۱۸	لویی بن بوزون	۹۰۰
لوتر	۸۲۰	ثانیاً برنجر	۹۰۵
ایکنجی لویی	۸۵۵	پرووانسه‌لی هوغ	۹۲٦
طاسلاق شارل	۸۷۵	لوتر	۹٤۵
شیشمان شارل	۸۷۹	ایکنجی برنجر وآدالبرت	۹۵۰
		الی	۹٦۱

بوجدولدن آ كلاشلدیغی اوزره، قارلووینجیان سلاله‌سی حکمدارلرندن بعضلری عین زمانده ویا مختلف وقتلرده مذکور مملکتلرك برقاچنده ویا جمله‌سنده حکم سورمشلردر. جمله‌سنك الك بیوکی اولان شارلمان فرانسه وآلمانیه وایتالیه قرالی اولوب، آلمانیه ایمپراطورلغی عنوانی دخی کندیسی ایجاد واخذ ایتمکله، بتون آوروپای وسطینك حکمداری اولمشیدی. فرانسه‌ده بوسلاله‌دن صکره حکومت (قاپتیان) سلاله‌سنه کچمشدر. آلمانیه ایمپراطورلغی بونلردن صکره صاقسه وفرانقونیه خاندانلرینه کچمش. والك صکره انقراض بولان ایتالیه قراللغی ایمپراطوربیوك اوتون طرفندن آلمانیه ایمپراطورلغنه الحاق اولنمشدر.

قارلیسله (Carlisle) انکلتره‌نك قسم شمالیسنده ولوندره‌نك ٤٨٤ کیلومتره شمال غربیسنده و (ادن) نهری اوزرنده واقع (کومبرلاند) ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، ٣١٠٥٠ اهالیسی، پاموق، کتن، یوك وایپك منسوجات فابریقه‌لری، اسکی قلعه‌سی و مصنع کلیساسی واردر. پك اسکی بر شهر اولوب، روماللیر زماندن اول موجود ایدی.

قارلیسله (Carlisle) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (پانسیلوانیه) جمهوریتنده و (هاریسبورغ) ك ٢٩ کیلومتره غرب جنوبیسنده (لومبرلاند) سنجاغنك مرکزی برقصبه اولوب، ٦٦٥٠ اهالیسی و (دیکینسون مکتبی) دینمکله مشهور اسکی برمکتبی واردر.

قارلیه (Carélie) روسیه‌ده فیلانده‌نك جنوب شرق قسمنه ویریلان اسم اولوب، قارلیان دینلن اهالیسی فینلانده‌لیلردن آز فرقلیدر. بونلر وقتیله آرخانکله وشمالی آق دکیزه قدر منتشر اولوب، پترسبورغك مؤسس اولدیغی محل ایله جوارلری دخی بونلرله مسکون ایدی. قرون سالفه‌ده برچوق افرادلری روسیه‌نك سائر طرفلرینه هجرت ایدوب، مرور زمانله روسلاشمشلردر. فینلانده‌ده‌کی قارلیانلر ٨٣٠٠٠٠ مقدارنده اولوب، خطهٔ ممتازهٔ مذکوره خارجنده کیلرله برابر برملیونه بالغ اولورلر. [« فینلانده » ماده‌سنه دخی مراجعت.]

قارمانیوله (Carmagnole) ایتالیانك پیامونته خطه‌سنده وتورینونك ٢٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی وکتن وکنویردن منسوجات دستکاهلری واردر. اون بشنجی قرن میلادیده میلان دوقه‌سی وونديك جمهوریتی خدمت عسکریه‌لرنده شهرت قزانان (فرانچسقو قارامانیوله) نك وطنیدر.

قارمن (Carmen) مکسیقه‌ده (یوقاتان) ك جنوب غربی ساحلی قارشیسنده برآطه اولوب، ینه بو اسمله برکوچك قصبه‌سی و ٣٠٠٠ اهالیسی واردر. — قالیفورنیه کورفزنده دخی بو اسمله بر آطه بولنوب، اورته‌سنده برکول واردر.

قارمو (Carmaux) فرانسه‌نك (تارن) ایالتنده (آلبی) قضاسنك (مونستیه) ناحیه‌سنده و مونستیه‌نك ٧ کیلومتره جنوب شرقیسنده بیوك برقریه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی وپك واسع کومور معدنلری واردر.

قارن یاخود قاریان (Karên, Karyan) هند چینینك قسم غربیسنده یعنی سیام و برمان و آراقان مملکتلرنده و تاتاسر یم وآسامه قدر اولان ممالکك طاغلق یرلرنده مستقل ونیم وحشی صورتده یاشار برقوم اولوب، افرادی بر ملیونی متجاوز اولدیغی تخمین اولنور ایسه‌ده، یالکز انکلتره‌یه تابع اولان یرلرده‌کیلر یاریم ملیونی متجاوز اولدقلرینه باقیلیرسه، دها زیاده اولملری محتملدر.

قارنرو (Quarnero) آدریاتیق دکیزینك قسم شمالیسنده بر کورفز اولوب، ایستریه شبه جزیره‌سیله دالماچیه ساحلی آره‌سنده واقعدر. جنوبدن شماله بویی ٨٦ ومدخلنده اکی ٧٦ کیلومتره اولوب، منتهای شمالنده (فیومه) لیمانی بولنیور. ایچنده برقاچ آطه بولنوب، بونلردن (خرسو) ایله (ولیا) خیلی بیوکدر، وآره‌لرنده برطاقم بوغازلر تشکل ایدر، که بونلرك الك مهمی مذکور ایکی جزیره ایله دیکر بعض جزائر صغیره آره‌سنده اولان (قارنرولو) بوغازی اولوب، ١٨٠ متره عمقی

واردر. فيومه ليمانه كيدوب كلن سفائن بوبوغازدن كچرلر. سواحليله جزايرينك اهاليسى پك ماهر كميجى وباليقجيدرلر.

قارنو {لازار نيقوله ماركريت — (L. N. M. Carnot) فرانسه مشاهير رجالندن اولوب، ١٧٥٣ تاريخنده (قوت دور) ايالتنك (نولى) قصبه‌سنده طوغمش، و ١٨٢٣ ده وفات ايتمشدر. فرانسه اختلال كبيرنده استحكام آلايى يوز باشيلردن اولديغى حالده، افكار جديده‌يه تابع اولوب، ١٧٩١ ده تنظيم قوانين مجلسى منتخبى و ١٧٩٢ده مقاولهٔ عموميه مجلسى اعضالغنه انتخاب اولنمش؛ وعسكرى قوميسيونى اعضاسندن بولنوب، برچوق تنسيقات و ترتيبات عسكريه‌يه خدمت ومعاونتى اولمشدى. ١٧٩٣ ده «سلامت عموميه» قوميسيونى اعضالغنه نصب اولنه‌رق، ينه صرف اصلاحات عسكريه ايله اوغراشمش؛ و ١٧٩٥ده مديران حكومت هيئتنه داخل اولوب، (باراس) ه مخالف رأيده بولنمغله، متهمين دفترينه قيد اولنه‌رق، آلمانيه‌يه قاچه‌بيلمش ايدى. ناپوليون قونسلوس عنوانيله ايلك دفعه رئيس حكومت اولدقده، پارسه دعوت اولنه‌رق، حربيه نظارتنه تعيين اولنمشدى. ١٨٠٢ ده مبعوث اولوب، قيد حيات شرطيله قونسلوس نصبنه و بعده ايمپراطورلغك تأسسنه قارشى رأى ويرمش؛ وروسيه سفرينه دك امور حكومتدن اوزاق طوردقدن صكره، او اثناده ينه خدمت عسكريه‌يه دخول ايله (آنور) شهرى محافظه‌سنه مأمور اولوب، امر قطعى آلدقجه بوموقعى ترك وتسليم ايتمه‌مشدى. يوز كونلك حكومت اثناسنده داخليه ناظرى اولوب، ناپوليونك ايكنجى فراغتنده حكومت موقته هيئتنه داخل اولمش، وبوربون خاندانىنك عودتنده فرانسه‌دن نفى اولنه‌رق، وارسوويه‌يه وبعده ماغدبورغه چكلمش؛ واوراده بقيهٔ عمرينى مطالعه وتحريرله كچيرمشدر. علوم رياضيه وعسكريه‌يه وجر اثقال واخلاق وسياسيانه دائر برقاچ تأليفى واردر.

قارنو {لازار هيپوليتا — (L. H. Carnot) فرانسه مشاهير سياسيوننن اولوب، آنف الترجمه‌نك اوغليدر. ١٨٠١ ده طوغوب، پدرى معيتنده لهستان وآلمانيا منفالرنده بولنه‌رق، پك چوق استفاده ايتمش؛ وپدرينك وفاتندن صكره پارسه عودتله، ابتدا آووقاتلقه سلوك ايتمش ايسه‌ده، بعده فلسفه وعلوم سياسيه‌يه ميل ايتمكله، غزته‌لره ورسائل موقوته‌يه يازديغى مقالات مهمه ايله كسب شهرت ايده‌رك، ١٨٣٩ و ٤٢ و ٤٦ تاريخلرنده مبعوث انتخاب اولنوب، صول جناحه انتساب ايتمشدى. بعده معارف ناظرى اولوب، تحصيلك مجبورى ومجاناً اولمسيله مكاتب ابتدائيه‌ده زراعت درسلرى ويرلمسى ومعلملرك تأمين استقبالى وعمومى درسلر كشادى كبى برچوق اصلاحات ترقى پرورانه‌يه موفق اولمش؛ وبوندن طولايى عزل اولنه‌رق، ينه مجلس مبعوثانده جمهوريت طرفنى التزام ايتمش؛ واوچنجى ناپوليونك ايمپراطورلغى زماننده برقاچ دفعه مبعوث انتخاب اولنمش ايسه‌ده، طلب اولنان يولده يمين ايتمديكيچون، مجلس مبعوثانده بولنه‌مامش؛ وناپوليونك سقوطندن صكره سناتو اعضالغنه انتخاب اولنه‌رق، ينه صول طرفى التزامده ثبات ايتمشدر.

قارنو {سعدى — (Sadi Carnot) فرانسه رئيس جمهور اسبقى اولوب، آنف الترجمه‌نك اوغليدر. ١٨٣٧ تاريخنده (ليموژه) ده طوغوب، (پوليتكنيك) ديلن فنون مكتبنده وبعده مهندسخانه‌ده تحصيل ايله، مهندس چيقوب، امور نافعه نظارتنده طرق ومعابر مجلسنده ايكنجى كاتب، صكره (آنس)ده مهندس اولمش ايدى. ١٨٧١ده (آشاغى سينه) واليلكنه وايالات مذكوره ايله (اوره) و(قالوادو) ايالتلرنده مدافعهٔ مليه اسبابنك تهيئه‌سى قوميسرلكنه نصب اولنه‌رق، ابراز غيرت ورويت ايتمش؛ وبنه اوسنه (قوت دور) ايالتى طرفندن مبعوث انتخاب اولنه‌رق، جمهوريتك تأسسنه خدمت ايده‌جك هرنوع تدابير وتشبثاته ياردم ايتمش ايدى. ١٨٨٧ تاريخنده موسيو غروينك عزلى اوزرينه رئيس جمهورا انتخاب اولنه‌رق، فرانسه‌نك هروجهله ترقياتنه بيوك خدمتلر ايتمش؛ وعمومك محبتنى قزانمش ايكن، ١٨٩٤ تاريخنده برسرسرى

ايتاليان طرفندن قتل اولنمشدر . ترجمه وتأليف اولەرق برقاچ اثرى واردر .

قارنياد { (Carneade) يونان قديم حكماسندن اولوب، كنديسنه مخصوص برفلسفەسى وار ايدى. ميلاددن ٢١٥ سنه اول برقەنك قيروان قديم شهرنده طوغوب، آتنەده اوچنجى آقادميا ناميله برمدرسه آچشيدى. قبل الميلاد ١٥٥ تاريخنده آتنەليلر طرفندن برهيئتله برابر مبعوثاً رومايه كوندرلشدى .

قاروره { (Carora) ونزوئلا ممالك مجتمعه سنك (باركيزيمتو) جمهوريتنده وباركيزيمتونك ٩٢ كيلو متره غرب جنوبيسنده اولەرق (توقويو) ايرماغنه تابع (موروه) نهرى اوزرنده برقصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى وضمغ ايله درى تجارتى واردر .

قاروژ { ياخود قاروجو (Carouge, Caroggio) اسويچرەنك جنو ناحيەسنده وجنوك بركيلومتره جنوبنده اولەرق (آروه) نهرى اوزرنده برقصبه اولوب، ٥٨٧٠ اهاليسى واردر. جنوك برمحلەسى حكمندەدر.

قاروس { (Carus) روما ايمپراطورلرندن اولوب، ٢٨١ تاريخ ميلاديسنده (پروبوس) ك وفاتى اوزرينه، عسكر طرفندن ايمپراطورلغه انتخاب اولنمش؛ وايليريادە سارماتلرى مغلوب ايتمش؛ وجزيره خطەسيله سلفكيه ومدايني ضبط ايتمش؛ وبوصوك محاربەده وفات ايدوب، قيصر عنوانى ويرمش اولديغى اوغللرى (قارين) و (نومريان) خلفلرى اولمشدر .

قارولى { (Karoly) مجارستانك شرق جهتنده (ساتمار) سنجاغنده و(ساتمارنمتى) نك ٣٦ كيلو متره غرب جنوبيسنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ١٢٥٢٥ اهاليسى وكوزل باغلرى واردر.

قارولى فهروار { (Karoly-Fehervrr) [« قارلسبورغ » مادەسنه مراجعت .]

قارولينه { (Iles Carolines) آطەلرى بحر محيط كبيرك ميقرونسيا قسمنده برچوق جزاير صغيره هيئت مجموعەسى اولوب، اسپانيه مستعمراتندن معدوددر. جزاير مذكوره ١٣٥° ايله ١٦١° طول شرقى آرەلرنده ٢٦ درجۀ جغرافيەده و ٥° ايله ١٠° عرض شمالى آرەسنده ممتد اولور. الك غربى جزيرەسى اولان (نغولى) ونام ديكرله (ماتلوتاس) جزيرەسى (فيليپينه) جزايرينك ١٣٠٠ كيلومتره شرقندەدر. بونلرك غرب جهتنده واقع (پالاواس) وشمال طرفنده بولنان (ماريانه) جزاير مجتمعەلرينى دخى بعضاً قارولينه جزايرندن عد ايدرلر . اصل قارولينه آطەلرى بشيوزى متجاوز اولوب، الك بيوكلرى اولان(پوناپى) جزيرەسى دائرەوى الشكل اولديغى حالده قطرى ٢٠ كيلومترەيى تجاوز ايتمز. ديكر برقاچىده بوكا قريب اولوب، قصورى بسبتون كوچك واكثرى خاليدر. يالكز مذكور پوناپى ايله (والان) و (هوغولو) آطەلرينك اراضيسى يوكسكجه اولوب، سائرلرى آلچق وحذاى بحره قريب قيالرله محاط اراضئ مرجانيەدن عبارتدر. برقاچ طاقمه منقسم اولوب، بهر طاقمنك بررئيسى واردر؛ واسپانيەيه تابع اولدقلرى حالده، يالكز غربى ووسطى طاقملرى اون حكومت قدر تشكيل ايدوب، بونلر كنديلرينى مستقل طانيرلر. هواجه جزاير مذكورەنك جملەسى پك لطيف اولوب، اقليمك حرارتى دائمى صورتده اسن ملتملر وموسم روزكارلريله تعديل اولنور . آنجق يازين ياغمورلرى چوق اولوب، بعضا كونلرجه متمادياً ياغمور ياغار؛ وسائر موسملرده دخى ياغمورسز نادراً برهفته كچر. بو جزايرك جملەسى وهله اراضيلرى يوكسكجه اولانلرى اشجار ونباتات كوناكون ايله مستور اولوب، ساحلدن تپەلرينەدك منتظم برباغچه صورتنى ابراز ايدرلر؛ وآغاجلرى حقيقةً يالكز برعددى برباغچەيه زينت ورونق ويرەبيلەجك شكل وصورتدەدر. اهالينك معيشتى موس واكمك آغاجى وقوقه كبى خدايى نابت اشجارك ميوەلرندن عبارتدر.

قارولينه جزايرينك مجموعاً مساحۀ سطحيەلرى ١٤٥٠ مربع كيلو متره اولوب، ٣٦٠٠٠ اهالى ايله مسكوندرلر. بواهالى پولينسيا جنسيتنه منسوب اولوب، رنكلرى زيادەجه اسمر دينلەجك

صورتده ، سیمالری منتظم، کوزلری اری وسیاه، برونلری دوز ، آغزلری اوفق، دیشلری بیاض، قدوقامتلری موزون ، صاچ وصقاللری دوز وچوقدر. الحاصل متناسب الاعضا ، لطیف ، ذکی ومونس آدملر اولوب ، آوروپا لسانلرینی چابق اوکرنیرلر. اقلیم وهوانک اقتضاسنجه کندیلری همان چیلاق کزوب ، ارککلری اویلش آغاچ کوتوکندن عبارت قایقلرله دکیزلرده کزمک وحرب وبالیقچیلق وقادینلری حصیر وبعض الیافدن بر طاقم منسوجات یاپمق کبی ایشلرله مشغول اولورلر.

قارولینه { (Caroline) آمریقای شمالیده ممالک مجتمعه‌نک قسم شرقیسنک } آلغانی سلسلهٔ جبالیله بحر محیط آطلاسی ساحلی آره‌سنده بیوک برخطه اولوب، بروجه‌آتی شمالی وجنوبی قارولینه اسملریله ایکی جمهوریته منقسمدر:

قارولینه { شمالی—(C. du Nord, North Carolina) آمریقای شمالیده } ممالک مجتمعه‌یی ترکیب ایدن جمهوریتلرک بری اولوب ، شمالاً ویرجینیه ، غرباً تنسه ، جنوباً جنوبی قارولینه جمهوریتلریله، شرقاً دخی بحرمحیط آطلاسی ایله محدود اولدیغی حالده ، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۳۵ ۳۲۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۱ ۶۱۷ ۹۴۷ کشیدر. قسم غربیسی طاغلق ومرتفع اولوب ، آلغانی سلسلهٔ جبالنک ذروه واتک وتوللری اوزانیر ، واک یوکسک محللری ۱۹۷۴ مترهیه بالغ اولور. بومنطقه‌نک شرق جهتنده تپه‌لر ومعتدل ارتفاعلر منطقه‌سی بولنور، که خطه‌نک اک منبت واک ایی اروا اولنور اراضیسنی حاویدر. بونک شرقنده چام اورمانلرینی حاوی اووه منطقه‌سی وبونک شرقنده بطاقلقلری وکورفز وخلیجلری حاوی اولان ساحل منطقه‌سی بولنیور. سواحلی قوملق وانهارک دوکدکلری قوملردن برطاقم قوم سدلریله انکیندن آیرلمش اولوب ، سفاینک تقربنه الویریشلی دکلدر. بوحال وساحل ایله چاملق منطقه‌لرینک زراعته عدم استعدادی بو جمهوریتک ترقیاتنه مانع اولمشدر. مع هذا طاغلرنده آلتون، باقیر، دمیروسائر معدنلری چوق اولوب، قالیفورنیه‌نک کشفندن اول دنیانک اک زنکین آلتون معدنلری بونلر ایدی. انهارینک همان جمله‌سی غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق انکیندن طار قوم سدلریله آیرلمش اولان مذکور کوللره دوکیلور. بونلرک باشلیجه‌لری : چووان، روآنوکه، پامپلیقو، نوزه قاپو فیرریور وقاتاوبه نهرلریدر. بونلردن صوک ایکی نهرک مجرالرینک یالکز قسم اعلاسی شمالی قارولینه داخلنده‌در. هواسی قیشین معتدل اولوب ، آز قار یاغار؛ صوک بهارلری پک کوزلدر ؛ یالکز یازین صیجاق زیاده‌جه‌در. تحولات هوائیه‌سی پک صیقدر . مع هذا هواسی پک صاغلام اولوب ، یالکز سواحله قریب بعض یرلری صیتمه‌لیدر . محصولات ارضیه‌سی حبوبات متنوعه ایله توتون، کنویر، پاموق، پرنج، چیویت وسائره‌دن عبارتدر. حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب ، یباغیسی مرینوسلرکندن اینجه ودها صیق برجنس قویون یتیشدیریلیر. طاغلرنده کیک ، یبان اوکوزی ، آیی، قورت وسائر حیوانات وحشیه واردر . چینغراقلی ییلانلری‌ده چوقدر . انهارک منصبلرنده وکوللرده آمریقا تمساحی بولنور. روآنوکه نهرنده پک لذیذ بر جنس بالیق کلیتله صید اولنور . صنایعی پک ایلری اولمیوب، یالکز دمیرخانه‌لری چوقجه‌در . تجارتی خیلی ایلری اولوب، دمیر یوللری وسیر سفائنه صالح انهاریله جدوللری متعدددر. باشلیجه اسکله‌لری : ادنتون، قامدن، واشینغتون ، نیوبرنه ، ویلمینغتون وپلیموتدر . اخراجاتی : حیوانات، قطران، کراسته، مصر، پاموق ، توتون ، پرنج ، بال مومی وسائره‌دن عبارتدر . اکثر اهالیسی ایرلانده‌لی وانکلیز، مجموعنک برثلثی زنجی، ۱۲۵۰ قدری اصل یرلی و ۳۵۰۰۰ قدری سائر آوروپا اقوامنه منسوبدر. مرکزی اولان (بالیغ) کوچک برقصبه اولوب، اک بیوک معموره‌سی (ویلمینغتون) در. برمجلس مبعوثانیله برهیئت اعیانی اولوب، بونلر برلکده بالانعقاد برسنه مدتله بررئیس ویا والی ومجلس اداره‌نک اعضالرینی انتخاب ایدرلر .

قارولینه { جنوبی — (C. du Sud, South C.) آمریقای } شمالیده کی ممالک مجتمعه دولت عظیمه‌سنی ترکیب

ابدن جمهوریتلرك بری اولوب ، مثلث الشکل اولدیغی حالده، رأس زاویه‌سی آلغانی سلسله‌سنك قسم جنوبیسنده واساسی بحر محیط آطلاسی ساحلنده در. شمالاً شمالی قارولینه، غرب جنوبی جهتدن جورجیا جمهوریتلریله ، شرق جنوبی جهتدن دخی بحر محیط مذکورله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۹۱۷۰ مربع کیلومتره اولوب، ۱۱۵۱۱۵۰ اهالیسی واردر. تقریباً °۳۲ ایله °۳۵ عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولوب، همان اورته‌سنده بولنان مرکزی (قولومبیه) ′۱۵°۳۸ طول غربیده واقعدر. آلغانی جبالنه یالکز بر کوشه‌سی تماس ایتمکله، چوق طاغلی اولمیوب، قسم غربیسی منبت تپه‌لردن ، قسم وسطیسی چاملق اورمانلردن وساحل طرفی بطاقلق اووه‌لر دن عبارتدر. سواحلی قارشیسنده بر چوق آطه‌لر بولنیور، که پك مقبول بر جنس پاموق حاصل ایتمکله مشهور درلر. پرنج محصولاتی پك چوق اولوب، ممالك مجتمعه‌دن چیقان پرنجك نصفندن زیاده‌سی بوجمهوریتده حاصل اولور . اهالیسنك نصفنه قریب مقداری زنجی اولوب ، آوروپا مهاجرلرینك برقسمی فرانسزدر . انهارینك جمله‌سی غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری آقوب، بر قاچی شمالی قارولینه‌دن کلیر. بونلرك باشلیجه‌لری : غریت بدی ، بلاق ریور ، ساتی ، ادیستو وسادانه نهرلریدر . الك بیوك شهری واك ایشلك اسکله‌سی (چارلستون) در. هواسی قیشین معتدل وایلك وصوك بهارلرده پك کوزل ایسه‌ده ، یازین زیاده صیجاقدر ، وتحولاتی پك صیقدر . یاغمور موسمی حزیراندن ایلوله قدر دوام ایدوب، ایلولده خسته‌لقلری زیاده‌در . ساحله قریب طرفلری صیتمه‌لی اولوب ، صاری صیتمه دخی بعضاً ظهور ایدر . دمیر معدنلری چوق وجنسی پك ایی اولدیغی کبی ، باقیر ، قورشون وسائر معدنلریله احجارك انواعی بولنور. اورمانلری چوق اولوب، باشلیجه چام آغاجلرینی حاویدر . کیك ، قورت ، آیی ، تیلکی وسائر حیوانات وحشیه‌سیله یبانی حالنده هندی وکوکرجینلری چوقدر . آمریقایه مخصوص تمساح وییلانلرك انواعیله مضر حشراتی‌ده زیاده در . انهاری بالیقله طولودر . بوکسك محللرنده بغدایله توتون وکنویر، اورته طرفلرنده مصر ایله سائر بعض حبوبات وآلچق طرفلرنده پرنج وپاموق زرع اولنور. چیویت وشکر قامشی دخی بعض محللرنده حاصل اولور. قویونلری پك چوقدر. معمولات صناعیه‌سی دمیر وچلیکه متعلق شیلرله یوکدن قبا منسوجات ، ایپ وخلاط، کاغد، باروت وسائره‌در . اخراجاتی باشلیجه پرنج، پاموق وتوتوندر. مملکتك کشفنده اقوام اصلیه‌دن ۲۸ قوم ایله مسکون اولوب ، بونلرك چوغی آلغانی سلسله‌سنك اوته‌سنه کچه‌رك طاغلمش ویا محو اولمش، ویالکز (قاتاوابه) قومی مملکتده قالمشدر. بر مجلس مبعوثانیله برهیئت اعیانی اولوب، ایکیسی بالاجتماع بر سنه مدتله بر رئیس انتخاب ایدرلر ، که برمجلس اداره ایله بالاستشاره ادارهٔ مملکت ایدر .

قارون { کثرت مال وثروتیله وخستیله مشهور برشخص اولوب، حضرت موسی (عم)ك معاصری وبرروایتده خصمی ایدی. ابتدای حالنده پك فقیر اولوب ، نبی مشارالیهك دلالتیله کیمیایه آشنا اوله‌رق ،کلیتلی ثروته نائل اولدیغی حالده ، اعطاسی حضرت موسی (عم) طرفندن تکلیف اولنان عشری ویرمك ایستمدیکندن ، مشارالیهك بدعاسیله کندیسی و اموال و ثروتی یرك ایچنه باتمش . توراتده (قوره) اسمیله مذکوردر .

قارون { (Carron) اسقوچیه‌نك (استرلینغ) ایالتنده و (فالکیرق) ك ۳ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قریه اولوب ، ۳۰۰۰ عمله قوللانان بیوك بر دمیرخانه‌سیله مشهوردر .

قارون اپینای { (Carvin Épinay) فرانسه‌نك شمالنده پادوقاله ایالتنك بتونه قضاسنده و بتونه‌نك ۳۰ کیلومتره شرق جنوبیسنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب ، ۷۰۲۵ اهالیسی ، کومور معدنی ، دمیر دوکمخانه‌سی ، شکر ، اسپرتو ، کتن ایپلك وتول فابریقه‌لری واردر .

قارونی { (Caroni) آمریقای جنوبینك وتزوئله جمهوریتنده بربیوك نهر

اولوب ، (اورتوق) ایرماغنك اك بیوك تابعلرندندر. (پاقارائیما) سلسلهٔ جبالندن نبعانله ، جنوبدن شماله طوغری آقه‌رق ، تقریباً ٦٠٠ کیلو مترەلك جریاندن صکره ، (چوداد بولیوار) قصبه‌سندن ١٣٠ کیلو متره آشاغیده مذکور ایرماغه دوکیلور . جریانی پك سرعتلی اولوب ، یتاغنده بر چوق آطه‌لر وقیالر بولنیور . اوچ شلاله‌سی وبش یرده پك اینیشلی وسرعتلی آقنتیلری اولمغله ، سیر سفائنه صالح دکلدر . تابعلرینك اك بیوکی (پاغوآ) نهریدر.

قاره { (Karree) آفریقانك منتهای جنوبنده امید برونی مهجرنده برسلسلهٔ جبالدر، که شرقدن غربه ٣٠٠ کیلو مترەلك محلده ممتد اولوب، ذروه‌لری ١٦٨٠ و ١٩٧٠ مترەیه قدر چیقیورسه‌ده ، بولندیغی موقع مرتفع اولدیغندن ، اوقدر یوکسك کورنمیور . شمالی اتکلرندن آقان صولر وادیلرده قوروب ، اورانژ ایرماغنه واصل اولماز. — مهجر مذکورك غرب جهتنده دخی بو اسمله بر طاغ بولنوب ، شمال غربیدن جنوب شرقیه طوغری ٨٠ کیلومترەلك محلده اوزانیر.

قاری { (ابو محمد جعفر بن احمد السراج البغدادی) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب ، حدیث وسائر علومده دخی ید طولی صاحبی ایدی. ٤١٧ تاریخنده بغدادده طوغوب، ٥٠٠ ده وفات ایتمشدر . « مصارع العشاق » عنوانیله برکتابی وسائر تألیفات غریبه‌سی وخیلی اشعاری واردر. شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

بان الخلیط فادمعی — وجداً علیهم تستهل
وحدابهم حادی الفراق — عن المنازل فاستقلوا
قل للذین ترحلوا — عن ناظری والقلب حلوا
ما ضرهم لو انهلوا — من ماء وصلهم وعلوا

قاری { [« علی قاری » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قاریانده { (Caryande) آناطولیده منتشا سنجاغندن عبارت بولنمش اولان (قاریه) خطهٔ قدیمه‌سی ساحلنده قدیمی بر قصبه اولوب، الیوم خرابدر .

قاریزال { (Carrizal) آمریقای جنوبیده شیلی جمهوریتنك قسم شمالیسنده واقع آتاقامه خطه‌سنده و (قوپیاپو) نك ١١٠ کیلومتره جنوب غربیسنده (تریوینه) ایالتنك مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ٧٠٠٠ اهالیسی وجوارنده پك زنکین باقیر معدنی واردر .

قاریق { (Carriche) ایرلانده‌ده مونستر ایالتنك (تیپراری) سنجاغنده و (تلومل) ك ٢٠ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (بارو) ایرماغنه تابع (سویر) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ٨٤٥٠ اهالیسی، یوك منسوجاتی، دباغخانه‌لری وحبوباتله ساده یاغ تجارتی واردر. — بو اسمله ینه ایرلانده‌ده دیکر برکوچك قصبه و برناحیه واسقوچیه‌ده‌ده برناحیه بولندیغندن ، برنجیسی نهرینه اضافتله تفریق اولنور .

قاریقال { (Carical, Karical) هندستانك قسم جنوبیسنك ساحل شرقیسنده یعنی (قوروماندل) خطه‌سنده فرانسه‌یه تابع برقصبه وکوچك مهجر اولوب، (پوندیشری) نك ١١٤ کیلومتره جنوبنده ودکنك اك بیوك انهارندن (کاوری) نك قوللرندن برینك منصبنده ١٠°٥٥′ عرض شمالی ایله ٧٧°٣٢′٤٦″ طول شرقیده واقعدر. قصبه وقتیله خیلی بیوك وسورله محاط ایکن ، شمدی اهمیتسز وسوری خرابدر . مهجر ١٣٥ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب ، ٩٢٤٤٥ اهالیسی واردر. ٥ قضایه منقسم اولوب، ١٠٠ قریه‌یی حاویدر . یرلیلر پاموق وایپکدن بعض منسوجات اعمال ایدرلر. اخراجات وادخالات سنویه‌سی برلکده ٧ ملیون فرانق راده‌لرنده‌در .

قاریماته { (Karimata) آسیایه ملحق جزایر بحر محیطدن بورنئو جزیرهٔ کبیره‌سنك غرب جنوبی ساحلی قارشیسنده وچین دکیزیله جاوه دکیزی آره‌سنده‌کی بوغازده برطاقم کوچك آطه‌لر اولوب، مجموعنك مساحهٔ سطحیه‌سی ١٤٩ مربع کیلومتره واهالیسی آنجق ٥٠٠ کشیدر . اك بیوکلری اولان (قاریماته) جزیره‌سی ١°٣٦′ عرض جنوبی ایله ١٠٦°٤٠′ طول شرقیده واقعدر. آطه‌لر ١٠٠ قدر اولوب، شایان تماشا منظره‌لریله وهوالرینك پك لطیف وصاغلام اولمسیله مشهوردرلر . دمیر ، قلای

وآنتیمون معدنلری، کوزل قوقولی مختلف آغاجلری وبال مومیله مرجان وصدف کبی اخراجاتلری واردر . — بولندقلری بوغازه دخی (قاریماته بوغازی) نامی ویریلیر .

قاریمون { (Karimon) سوماتره جزیرهٔ کبیره‌سنك ساحل شرقیسنده وملاقه بوغازینك مدخل جنوبیسنده بیوك وکوچك قاریمون اسملریله ایکی آطه اولوب ، برلکده مساحهٔ سطحیه‌لری ۱۲۱ مربع کیلو متره‌در .

قاریمون جاوه { (Karimon-Djava) جاوه جزیرهٔ کبیره‌سنك ساحل شمالیسنده واقع (جاپاره) قصبه‌سنك ۵۰ کیلو متره قدر آچیقلرنده اوچ بیوجك وبرقاچ کوچك آطه اولوب ، برلکده مساحهٔ سطحیه‌لری ۵۵ مربع کیلو متره‌در . وقتیله قورسانلر ملجئی ایدیلر .

قارینتیه { (Carinthie) آوستریا ومجارستان دولتنك غرب جنوبی جهتده برخطه وایالت اولوب ، غرباً تیرول ، شمالاً سالسبورغ ، شمال شرق جهتندن وشرقاً استیریه ، جنوباً قارنیوله خطه‌لریله ، جنوب غربی جهتندن‌ده ایتالیا حدودیله محدوددر . مستطیل الشکل بر یر اولوب ، شرقدن غربه بویی ۱۷۰ وانی ۵۰ ایله ۶۰ کیلو متره آره‌سنده‌در . ۱۰°۲۰' ایله ۱۲°۴۰' طول شرقی و ۴۶°۲۵' ایله ۴۷° عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۰۳۳۳ مربع کیلو متره واهالیسی ۳۶۱۰۰۸ کشیدر . آلپ جبالنك (قارنیق) تعبیر اولنان سلسله‌سی شمال غربی طرفندن بوخطه‌یه داخل اولوب ، شرقه طوغری اوزانه‌رق ، ایالتك ایچنده برچوق قوللر وشعبه‌لر اوزاتمغله ، خطه‌نك اراضیسی طاغلقدر . طونه‌نك اك بیوك تابعلرندن اولان (دراوه) نهری قارینتیه‌یی غربدن شرقه بوینه یاروب ، صولدن مذکور سلسله‌دن اینن برچوق چایلر وصاغدن (غایل) نهرینی آلیر . برچوق کوللری‌ده اولوب ، باشلیجه‌لری : مولستد ، اوسیاخ و (وورت) کوللریدر . هواسی صاغلام ایسه‌ده ، صوئوق وسریع التحولدر . اراضیسنك قوهٔ انباتیه‌سی آز اولوب ، آنجق یدیده بری قابل زراعت واقسام سائره‌سی اراضئ خالیه ایله اورمان ومرعادن عبارتدر . واسعجه وادیلرنده بغدای ، داری ، مصر وطاغلرده آرپه وچاودار حاصل اولوب ، بعض جهتلرنده اوزوم وسائر میوه‌لر دخی حاصل اولورسه‌ده ، بو محصولاتك جمله‌سی احتیاجات محلیه‌یه غیر کافیدر . بر مقدار کتان وکنویر دخی حاصل اولور . حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب ، قیونلرینك بیاغیسی مقبولدر . اهالیسی آری واپك بوجکی دخی یتیشدیروب ، خیلی مقدار بال وقوزه آلیرلر . اورمانلری چوق وصیق اولوب ، ایچلرنده آیی وقره‌جه ایله سائر حیوانات وحشیه بولنور . معادنی چوق اولوب ، کلیتلی دمیر ، کومش ، سیملی قورشون وپك مقبول خالص قورشون ایله باقیر ، بیسموت وسائر معدنلر اخراج اولنور . مرمر اوجاقلری‌ده چوقدر . صنایع محلیه دمیرجیلکله اسلحه ، تنکه‌دن معمول شیلر وموادّ دباغیه‌دن عبارت اولوب ، تجارتی دخی باشلیجه محصولات ارضیه ایله معادن وحیواناته متعلقدر . اهالیسنك بشده اوچی آلمان وقصوری اسلاو اولوب ، بونلر استیریه اسلاولرینك لسانیله متکلمدرلر . ایچلرنده یالکز ۲۰۰۰۰ پروتستان بولنوب ، قصوری کاملاً قتولیکدر . ایالت ۸ قضایه و ۲۸۱ ناحیه‌یه منقسم اولوب ، مرکزی (قلاکنفورت) قصبه‌سیدر . ایالت داخلنده ۱۱ قصبه و ۲۵ پازارلی وچارشیلی بیوك قریه ایله ۲۷۸۳ کوی بولنیور . ویانه‌دن تریسته‌یه کیدن دمیر یول خطی قارینتیه‌یی عرضا ودیکر برخط طولاً شق ایدوب ، بعض شعبه‌لری دخی واردر . بو خطه ازمنهٔ قدیمه‌ده (قارینت) دینلن براسلاو قومیله مسکون اولوب ، بعده آلمانلر داخل اولمشلردر . اونجی قرن میلادیده برآره‌لق مستقل بر دوقه‌لق صورتنده اداره اولندقدن صکره ، آوستریایه تابع اولمشدر .

قارینوس { (Carin, Carinus) روما ایمپراطورلرندن اولوب ، ۲۸۳ تاریخ میلادیسنده کوچك برادری (نومریان) ایله مشترکاً پدری (قاروس) ه

خلف اولمش ؛ وحصه‌سنه ایتالیا ، ایلیریا ، غالیا ، اسپانیه وآفریقا دوشمش ایدی . سفیه بر آدم اولوب ، آنجق جسور اولمغله ، حکومت دعواسنه قالقیشان پولیانوسی ورونه‌ده کلیاً مغلوب ایتدیکی کبی ، دیکر مدعیٔ حکومت دیوقلتیانه دخی غالب کلمش ایسه‌ده ، بعده بونك طرفندن مسیاده مغلوب ، و ٢٨٥ ده مقتول اولمشدر.

قارینی { (Carini) سیجیلیه‌نك پالرمو ایالتنده وپالرمونك ١٧ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه اولوب ، ٧٠٠٠ اهالیسی وقلعه‌سی واردر.

قاریڭیان { (Carignan) ایتالیاده پیامونته خطه‌سنك (تورینو) ایالتنده وتورینونك ٢٠ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (پو) ایرماغنك ساحل جنوبیسده بر قصبه اولوب ، ٧٢٥٠ اهالیسی ، اسکی سوری وکوزل برمیدانی واردر. ابرشمی ولیبون قبوغندن رجلی مشهوردر. الیوم ایتالیاده حکم سورن ساووآ خاندان حکمدا ریسنك اجدادی ابتدا بو قصبه‌نك پرنسلری بولنمشلردر .

قاریه { (Carie) آسیای صغیرك تقسیمات قدیمه‌سنده شبه جزیره‌نك غرب جنوبی کوشه‌سنده واقع بر خطه اولوب ، الیوم منتشا سنجاغنی تشکیل ایدن یردن عبارت اولدیغی حالده ، غرباً وجنوباً دکیزله ، شرقاً (پیسیدیه) و (کیلیکیه)، شمالاً دخی (لیدیه) خطه‌لریله محدود ایدی . باشلیجه معموره‌لری : هالیقارناسه (بودروم) ، میلت ، قنیده ، قاونه ، آلاباندە وآلینده ایدی . اسکیدن یونانیلر قاریه اهالیسنه باربار یعنی یونانینك غیری واجنبی نظریله باقارلردی . فنیکه‌لیلر قاریه سواحلنده بر طاقم مهجرلر تأسیس ایتمشلردی ، که بهری بر بیوك قوهٔ بحریه یه مالك اولمشدی . بعده یونانك یونیان ودوریان جنسلرندن بعض مهاجرلر قاریه‌یه کلوب ، سواحلنده یرلشمشلردی . کیخسرو بو مملکتی ضبطله ایران دولتنه الحاقنده مشهور (ماوسول) ایله ملکه (آرتمیسه) کبی بعض یرلی حکمدارلری تحت اطاعتنه آلمغله قناعت ایتمشدی.

بعده اسکندر طرفندن ضبط اولنه‌رق ، ملوك طوائف کش مکشلرندن صکره روماليلرك ، بر آره‌لق عربلرك ، دها صکره سلجوقیلرك الینه کچمش؛ و دولت سلجوقیه‌نك انقراضنده منتشا بکلرینك تحت اداره‌سنده قالوب ، متعاقباً ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولندقدن صکره دخی منتشا اسمنی محافظه ایتمشدر . قاریه اسمی ایسه قرون اولادن بری اونودلمشدر . [« منتشا » ماده‌سنه ده مراجعت بیوریله.]

قازال ماجوره { (Casal Maggiore) ایتالیاده پیامونته خطه‌سنك (قرمونه) ایالتنده وقرمونه‌نك ٣٩ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق (پو) ایرماغنك ساحل شمالیسنده بر قصبه اولوب ، ٤٢٦٥ اهالیسی ، صاقسی ، جام ، اجزاء کیمیویه وسائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری واطرافنده‌کی باغلردن یاپیلان کلیتلی شراب اخراجاتی واردر .

قازال مونتفراتو { Casal Montfer-) rato) ایتالیه‌ده پیامونته خطه‌سنك (آلکساندریه) ایالتنده وآلکساندریه‌نك ٣٣ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (پو) ایرماغنك ساحل یسارنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ١٧ ١٠٠ اهالیسی، واسع سوقاق ومیدانلری ، مصنع برکلیساسی ، برچوق مشهور رسملری حاوی بر سرایی، یوکسك برساعت قله‌سی ، عمومی باغچه‌سی ، تیاتروسی، ایکی خسته‌خانه‌سی، یتیمخانه‌سی، مکتبی، کتبخانه‌سی وسائر مؤسسات علمیه وخیریه‌سیله برقاچ فابریقه‌سی وایشلك تجارتی واردر .

قازامانسه { (Cazamance) آفریقای غربیده فرانسه‌نك سنغامبیا مهجرنده ″٢ ′٣٥ °١٢ عرض شمالی ایله ″١٠ ′٨ °١٩ طول غربیده بحر محیط آطلاسی‌یه منصب اولور برایرماق اولوب ، منصبندن یوقاری سیر سفائنه صالح اولان ٣٠٠ کیلومتره‌لك مجراسی کشف اولنمش ، واوست طرفی مجهول قالمش ایسه‌ده ، فوته‌جالون طاغلرندن نبعان ایتدیکی مظنوندر . مجراسی اوزرنده پورتکیزلیلرله فرانسزلرك بر ایکیشر تجارتخانه‌لری واردر .

قازرته { (Caserte) ايتاليانك جنوب جهتنده ناپولينك ٢٤ كيلومتره شمال شرقيسنده (ترادى لابور) ايالتنك مركزى بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهاليسى، ايپك منسوجات دستگاهلرى، زراعت وصنايع مكتبلرى وبيوك بر سرايله بوكا مربوط واسع باغچه‌سى واردر.

قاز طاغى { آناطولينك غرب شمالى كوشه‌سنده ادرميد كور- فزينك شمالنده منفرد بر طاغ اولوب، اتكلرى اورمانلرله مستوردر. غرب شمالى اتكنده مشهور تروآ شهر قديمنك خرابه‌لرى بولنوب، جبل مذكورك اسم قديمى (ايدا) در.

قازورله { (Cazorla) اسپانيه‌ده جائنك ٥٥ كيلومتره شمال شرقيسنده همنامى برطاغك اتكلرله محاط برقصبه اولوب، ٧٠٠٠ اهاليسى واردر.

قازير { (Kazyr) سيبريه‌نك (ينيسيسك) ايالتنده بر نهر در، كه چين حدودنده نبعانله، تاتارله مسكون يرلر ايچنده ٢١٥ كيلومتره جرياندن صكره، ديگر انهارله برلشه‌رك، (ينيسى) ايرماغنه تابع (توبه) نهرينى تشكيل ايدر.

قازيرى { (Casiri) مشاهير مستشرقيندن اولوب، ١٧١٠ ده طرابلس شامده طوغمش، و ١٧٩١ ده مادريدده وفات ايتمشدر. مارونيت پاپاسلرندن اولديغى حالده، اسپانيايه انتقال ايله، مادريد كتبخانه‌سنه مأمور وآقاديميا اعضالغنه قبول اولنمش؛ وبعده اسكوريال كتبخانهٔ مشهورى حافظ كتبى اولوب، بوكتبخانه‌ده‌كى كتب عربيه‌نك تفصيلاتلى وشرحلى بردفترينى لاتين لساننده ترتيبله ١٧٧٠ ده ايكى بيوك جلد اوزره مادريدده نشر ايتمشدر.

قازيلينوم { (Casilinum) ايتاليه‌نك قامپانيه خطه‌سنده وقاپوه‌نك قارشيسنده بولنمش بر اسكى شهر اولوب، قبل الميلاد ٢١٦ تاريخنده قارتاج سردارى مشهور آنيبال بو شهرك جوارنده فابيوس طرفندن بر بوغازده صيقيشديرلمغله، بر سورى اوكوزلرك باشلرينه برر بز صاروب طوتيشديره‌رق، ايلرى‌يه سوروب، روماليلرى دوچار دهشت و انهزام، وشهرى ضبط ايتمشدى.

قازيم { (Kazym) سيبريه‌نك غرب جهتنده (توبولسق) ايالتنك (برزوف) قضا سنده‌بر نهردر، كه (تورم نور) كولندن چيقوب غربه طوغرى آقه‌رق، اوزون اوتلرله مستور بطاقلى اووه‌لرك ايچنده ٣٠٠ كيلومتره‌لك جرياندن صكره، برزوفك قصبه‌سنك اوست طرفنده (اوبى) ايرماغنه دوكيلور. مجراسى اطرافنده آو وباليقله ورن سوريلريله ياشار (اوستياق) قبيله‌لرى قونوب كوچر.

قازيمير { (Casimir) بواسمله لهستانده بش قرال كلمشدر:

برنجيسى «صلحپرور» لقبيله ملقب اولوب، ١٠٣٧ تاريخنده پدرى ايكنجى (مزيسلاس) ه خلف اولمش؛ وبش سنه والده‌سنك وصايتى تحتنده قرال بولندقدن صكره فرانسه‌يه كيدرك، قلونى مناسترنده راهب اولمش ايدى. آنجق لهليلر بر چوق فتنه ونفاقلره دوچار اولدقلرندن، كنديسنى دعوتله، پاپادن راهبلكى ترك ايتمسنه وتزوجنه مساعده استحصال ايتمشلردى. بونك اوزرينه لهستانه عودتله، روسيه بيوك دوقه‌سى (ياروسلاو) ك قيزينى تزوج ايتمش؛ وسيلزيه‌يى ضبطله، پروسيه وپومرانيه‌يى دائرهٔ اطاعته آلمش؛ وحكيمانه ادارهٔ ملك ايدوب، ١٠٥٨ ده وفات ايتمشدر.

— ايكنجيسى «عادل» لقبيله ملقب اولوب، اوچنجى بولسلاسك اوغليدر. ١١١٧ ده طوغوب، ١١٧٧ ده برادرى ميسيسلاسه خلف اولمش؛ و ١٧ سنه مملكتى حسن اداره، وجمله‌يى ممنون ايتدكدن صكره، ١١٩٤ ده وفات ايتمشدر.

— اوچنجيسى «بيوك» لقبيله ملقب اولوب، ١٣٠٩ ده طوغمش، و ١٣٣٣ ده پدرى ولاديسلاس لوكتكه خلف اولوب، چهستان قرالنى مغلوب ايتمش، وروسيه‌نك ده بر قسمنى ضبط ايلمش ايدى. بر طاقم نظامات وقوانين وضع

ومكتبلر، دارالفنونلر، خستەخانەلر وسائرمؤسسات تأسيس ايتمش ؛ و (استر) اسمندە بر يهودى معشوقەسنك رجاسى اوزرينە يهودى تبعەسنە برچوق امتيازات ويرمش ايدى . ١٣٧٠ دە وفات ايدوب، بونكلە (پياست) سلالەسى ختام بولمشدر .

— دردنجيسى بشنجى ولاديسلاسك اوغلى اولوب، ليتوآنيە بيوك دوقەسى ايكن، ١٤٤٥ دە لهستان قراللغنە دعوت اولنمش؛ وتوتونيق شواليەلرينك پروسيەدە ايدنمش اولدقلرى يرلرى ضبط ايتدكدن صكرە، مجارلر وتاتارلرە قارشى بعض غالبيتلر قزانمش ايدى . مملكتندە لاتين لساننك استعمالنى مجبورى حالنە قومشيدى . ١٤٩٢ دە وفات ايتمشدر .

— بشنجيسى اوچنجى سجيسموندك اوغلى ويدنجى ولاديسلاسك برادرى اولوب، جزويت طريق رهبانە سلوكلە ، قاردينال اولمش ايكن ، ١٦٤٨ دە برادرينك وفاتى اوزرينە، قراللغە انتخاب اولنەرق ، برادرينك طول زوجەسنى تزوج ايچون پاپادن مساعدە استحصال ايتمشدى . اسوج قرالى شارل كوستاو طرفندن وارسوويەدە مغلوب اولمش ايسەدە، بعدە غالب كلوب ، كنديسنى مملكتندن چيقارمش ؛ وجنراللرندن (سوبيسكى) تاتارلرى مغلوب ايتمشدى. ١٦٧٧ دە، زوجەسنك وقوع وفاتى اوزرينە، دنيادن بيزار اولوب، فراغ ايدەرك، فرانسەدە بر مناسترە چكلمش؛ و ١٦٧٢ دە وفات ايتمشدر .

قاسالى { (Kassali) آفريقاى وسطيسنك (اورووا) مملكتندە وتانغانيقە كولنك غرب جهتندە بركول اولوب، ٨° ايلە ٩° عرض جنوبى و ٢٣° ١٠′ ايلە ٢٤° ٢٥′ طول شرقى آرەلرندە ممتد اولور. قونغو ايرماغنە تابع (قاموروندو) نهرينك ياتلسندن متشكلدر.

قاسان { (ياخود كاسان) تركستانك فرغانە خطەسندە وخوقندك ٨٥ كيلومترە شمال شرقيسندە اولەرق سيحونە دوكيلن همنامى بر چايك اوزرندە بر قصبە اولوب ، ١٠٠٠٠ اهاليسى، مصنع بر جامع شريفى ، پك ايشلك چارشيسى ، اوستندە برقلعەسى، اطرافندە منبت وكوزل اراضيسى وجوارندە (صدپير) اسميلە بعض مشاهيرك مراقدينى حاوى بر مزارستانى واردر . پك اسكى بر قصبە اولوب، بر چوق مشاهير علمانك منشئى بولنمشدر . ياقوت حموى كندى زماننده تركلرك غلبەسيلە خراب اولديغنى بيان ايتديكنە باقيلىرسە ، بعدە يكيدن اعمار اولنديغى آكلاشيلور. شمديكى اهاليسى ايرانك جهت شماليەسندن منتقل تاجيك جنسيتنە منسوب اولوب، لسان فارسى ايلە متكلمدرلر .

قاساندر { (Cassandre, Cassander) اسكندردن صكرە ظهور ايدن طوائف ملوكدن اولوب ، آنتيپاترك اوغليدر . قبل الميلاد ٣٥٤ دە طوغوب، ٣١٩ دە پدرينك وفاتى اوزرينە، ماكدونيەيى ضبطلە، اسكندرك والدەسى اولمپيايى وزوجەسى روشن بنت دارا ايلە اوغلى آلكساندرى قتل ايتدكدن صكرە، جهانكير مشارإليهك همشيرەسى (تسالونيكە) يى تزوجلە، قبل الميلاد ٣١١ دە حكمدارلغنى اعلان ايتمش ؛ وآنتيغونە قارشى بطليوس وليسياخوس ايلە بالاتفاق، اوچى برلكدە ٣٠١ تاريخندە ايپسوس مظفريتنە نائل اولمغلە ، بونك نتيجەسى اولەرق، يونانك قسم اعظمنى دخى ماكدونيەيە الحاق ايتمشدى . ميلاددن ٢٩٨ سنە اول وفات ايتمشدر .

قاساندره { (Cassandre, Alexandra) ياخود آلكساندره اساطير يونانيەيە كورە ، تروآ حكمدارى پريامك قيزى اولوب ، كويا شمسدن كنايە اولان (آپولون) كنديسنە تعشق ايتمكلە، وصالنە مقابل هرايستديكنى ويرەجكنى وعد ايتمش؛ وقاساندرە استقبالدن خبر ويرمك قوتى ايستيوب، استحصال ايتدكدن صكرە، ينە وصالدن امتناع ايتمكلە، آپولون بونك ويرەجكى خبرلرە كيمسەنك ايناناماسنى تقدير ايتمش؛ وبووجهلە يونانيلرك تروآيە ادخال ايتمك ايستدكلرى تختەدن آتك قبولنە مانع اولمق ايستديكى حالدە ، كيمسە سوزينى دكلەمەمش ؛ وشهر فتح وضبط اولندقدە (پالاس) ك معبدينە التجا ايتمش ايسەدە، اورادە

(اتلاس) طرفندن تجاوزه دوچار اولوب ، يونانيلرك اسارتنه و (آغاممنون) ك حصه سنه دوشمش ؛ وبونك طرفندن يونانه نقل اولنه‌رق ، مرقومله برابر زوجه‌سی طرفندن قتل ايتديرلمش.

قاساندريه (Cassandria)[«پوتيده» و «كسنديره» ماده‌لرينه مراجعت بيوريله .]

قاسپه (Caspe) اسپانيه‌ده آراغون خطه‌سنك ساراغوسه ايالتنده وساراغوسه‌نك ١٠٦ كيلومتره جنوب شرقيسنده و (غوآدلوپه) نهرينك صول كنارنده و (ابره) ايرماغنه اولان منصبي قربنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ٩٤٠٠ اهاليسی واطرافنده چوق باغلريله زيتونلقلری واردر .

قاسپيان (Mer Caspienne) اجنبيلر طرفندن بحر خزره ويريلن اسمدر. [« خزر » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قاستاليه (Castalie) يونان قديمك (فوكيده) خطه‌سنده وپارناسوس طاغنك اتكنده برچشمه اولوب، اساطيرده (موسه) دينلن شعر وادبيات وصنايع نفيسه پريلرينه منسوب عد ، وصويندن ايچنلرك شاعر اولدقلرينه اعتقاد اولنوردی.

قاسترو (Castro) ايتاليانك (اوترانته) ايالتنده و (غاليپولی) نك ٤٢ كيلو متره جنوب شرقيسنده اوله‌رق آدرياتيق دكيزی ساحلنده بر قصبه اولوب ، ٧٨٥٠ اهاليسی واردر.

قاسترو (Castro) آمريقای جنوبيده برازيليا ممالك مجتمعه سنك (ساؤپاولو) جمهوريتنده و (ساؤپاولو) نك ٣٢٠ كيلو متره غرب جنوبيسنده بر قصبه اولوب ، ٧٠٠٠ اهاليسی واردر.

قاسترو (Castro) ساقز ومدللی جزيره‌لرينك مركزلری اولان مدللی وساقز قصبه‌لرينه وآطه‌لرده قلعه درونده اولان ديكر بعض قصبه‌لره يرليلر طرفندن « قلعه » ديمك اولان بواسم ويرلمكده‌در.

قاستروجوانی (Castrogiovanni) سيجيليه‌ده قالتا نيزته ايالتنك (پياچه آرمرينه) قضاسنده ومركز قضانك ٢٨ كيلو متره شمالنده برقصبه اولوب ، ١٤٥١٠ اهاليسی ، برقاچ كليساسی ، اطرافنده منبت اووه‌لری ، كوكوردلی قابليجه‌لری وبهر سنه قوريلوب برقاچ كون سورر بيوك پناياری واردر. آطه‌نك اورته‌لرنده يوكسك بر موقعده بولنمغله قيشلری زياده‌جه سرتدر . (انا) شهر قديمنك موقعنده مؤسس اولوب، شهر مذكورده اكينلرك الهه‌سی زعم اولنان (سرس) عبادتنه مخصوص مشهور برمعبد وار ايدی ، كه بعض آثار باقيه‌سی قصبه‌نك بيوك كليساسنده مشهوددر.

قاسترو وירينه (Castro Vireyna) آمريقای جنوبيده پروجمهوريتنك (هوآنقاوليقه) ايالتنده وهوآنقوليقه‌نك ١١٠ كيلومتره جنوب غربيسنده و(آند) سلسلهٔ جبالی اوزرنده سنجاق مركزی برقصبه اولوب ، ٧٠٠٠ اهاليسی و وقتيله پك زنكين ايكن شمدی قسماً متروك كومش معدنلری واردر .

قاسترووﻳلاری (Castrovillari) ايتاليانك قالابره چيتريوره ايالتنده وقوزانجه‌نك ٧٤ كيلومتره شمالنده قضا مركزی بر قصبه اولوب ، ٩٤٠٠ اهاليسی ، مقبول شرابی ، ميوه‌لری وكثرتلی طوت آغاجلری واردر .

قاستره (Castra) لاتينجه اردوكاه ديمك اولان بو اسم زمان قديمده بعض معموره‌لره علم اولمشيدی . از آن جمله : (قاستره آلاته) اسقوچيه‌نك مركزی اولان ادنبورغك اسم قديميدر . — (قاستره لچيليه) اسپانيه‌ده‌كی (قاسرس) قصبه‌سيدر . — (قاستره قورنليه) افريقيه يعنی تونسك ساحل شماليسنده ايدی . — (قاستره راپيده) جزايرده‌كی (قليعه) قصبه‌سنك اسم قديميدر .

قاستره (Castres) فرانسه‌نك (تارن) ايالتنده و(آلبی)نك ٤٢ كيلومتره جنوبنده اوله‌رق (تارن) نهرينه تابع (آغوت) چايی اوزرنده واقع قضا مركزی برقصبه اولوب، ١٦٤٦٠ اهاليسی، طوپجی مكتبی، داخلی مكتب

اعدادیسی، ١٠٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، زراعت وصنایع اوطه‌لری، علوم وفنون جمعیتی، منسوجات مختلفه وکاغد فابریقه‌لریله بویاخانه‌لری، نهرك اوزرنده ایکی کوزل کوپریسی و مفرح بر تفرجکاهی واردر. اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (قاستروم) در.

قاستری { (Kastri) یونانك موره شبه جزیره‌سنده واقع (آرقادیا) ایالتنك (کینوریه) قضاسنده و(آیوس پتروس)ك ٤ کیلومتره شمالنده بر قصبه اولوب، ٤٤٦٥ اهالیسی واردر.

قاستریوت { (Castriot) مشهور آرناؤد اسکندر بکك و منسوب اولدیغی عائله لقبیدر. [«اسکندر بك» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قاستلاماره { (Castellamaré) ایتالیانك ناپولی ایالتنده وناپولینك ٢٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق ناپولی کورفزینك منتهای شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٨٣٠٥ اهالیسی، قایقجه‌لری، ایپك وپاموق منسوجات معمولاتی، سفائن اعماله مخصوص دستکاهلری و خیلی ایشلك تجارت بحریه‌سی واردر. (استابیه) شهر قدیمنك خرابه‌لری محلنده مؤسس اولوب، شهر مذکور (پومپی) و (هرکولانوم) ایله برلکده (وزوو) برکانك سیلابی آلتنده قاله‌رق، خراب اولمشدی. حکیم شهیر پلین قدیم (یعنی بلیناس حکیم) بوشهرك جوارنده برکانك احوالنی تحقیقله اوغراشیرکن تلف اولمشدر. سیجلیه‌ده‌کی قاستلاماره‌دن تفریق ایچون بوکا (قاستلاماره دی ستابیه) دیرلر.

— سیجلیه‌ده (ترابانی) ایالتنك (آلقامو) قضاسنده وآلقامونك ٧ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق همنامی اولان کورفزك ایچنده دخی بو اسمله بر قصبه اولوب، ١١٢٨٠ اهالیسی، شراب ومیوه تجارتی وقربنده (سجسته) مدینهٔ قدیمه‌سنك خرابه‌لری واردر. برنجیسندن تفریق ایچون بوکا (قاستلاماره‌دل غولفو) دیرلر.

— ینه ایتالیاده (آبروچه‌اولترپوره) ایالتنده (پنه) قضاسنده و پنه‌نك ٢٠ کیلو متره شرق شمالیسنده اوله‌رق (سالینو) نهرینك صاغ کناری قربنده وآدریاتیق دکزنده‌کی منصبندن ٥ کیلومتره یوقاریده دخی بو اسمله ٥٣٦٠ اهالیلی جامع بر قصبه بولنوب، تفریق ایچون (قاستلاماره آد پانیقو) دینلیر.

قاستلانته { (Castellaneta) ایتالیاده (اوترانته) ایالتنك (تارنته) قضاسنده وتارنته‌نك ٣٦ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق تارنته کورفزینه دوکیلن (لاتو) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب، ٧٠٨٠ اهالیسی وپاموق محصولاتی واردر.

قاستل ترمینی { (Castel Termini) سیجلیه‌ده جرجنتی ایالتنك (بیوونه) قضاسنده و بیوونه‌نك ٢٧ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ٨١٨٥ اهالیسی واردر.

قاستلتون { (Castleton) انکلتره‌نك (لانقاستر) ایالتنده و(روچداله) نك ١ ½ کیلومتره جنوب شرقیسنده ٣١٣٤٤ اهالیلی جامع برقصبه اولوب، روچداله نك برمحله‌سی حکمنده‌در. منسوجات فابریقه‌لری چوقدر.

قاستل سارازن { (Castel-Sarrasin) فرانسه‌نك (تارن مع غارونه) ایالتنده و(مونتوبان)ك ٢١ کیلومتره غربنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٥١٤ اهالیسی وبعض فابریقه‌لری واردر. اسمی «عرب قلعه‌سی» معناسنی افاده ایدیورسه‌ده، (قاستروم سروچیوم) اسم قدیمندن غلط اولدیغی مظنوندر.

قاستلمن { (Castlemaine) آوسترالیانك (ویقتوریه) مستعمره‌سنده (ملبورن)ك ١٢٤ کیلومتره شمال غربیسنده (تالبوت) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ٧٥٠٠ اهالیسی، دمیریول موقفی، جوارلرنده آلتون معدنلری، دمیرخانه‌لری وماکنه فابریقه‌لری واردر.

قاستلنوداری { (Castelnaudary) فرانسه‌نك (اوده) ایالتنده وقارقاسونه‌نك ٣٠ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق جنوب جدولی اوزرنده واقع قضا مرکزی

برقصبه اولوب، ٩٣٣٠ اهالیسی، مذکور جدولده لیمانی، چینی وصاقسی ایله قبا چوقه وسائره فابریقه‌لری واردر.

قاستلوبرانقو { (Castello Branco) یعنی «آق حصار» } پورتکیزك (بیرا) ایالتنده ولیسبونه‌نك ٢٢٩ کیلومتره شمال شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٥٨٠ اهالیسی، اسکی سور وقلعه‌سی، ایپلك معمولاتی وشراب وقونیاق تجارتی واردر.

قاستلوترانو { (Castelvetrano) سیجیلیاده (ترا پانی) } ایالتنك (مازاره دل‌والو) قضاسنده و ٢١ کیلو متره شرقنده برقصبه اولوب، ٩٥٠٠ اهالیسی، ایپك وکتان وپاموق منسوجاتی، مشهور شرابی وزیتون یاغی محصولاتی واردر.

قاستلوریزو { (Castellorizo) [«میس» ماده‌سنه مراجعت.] }

قاستلون‌دلاپلانه { (Castellon de la Plana) اسپانیانك } والنسه خطه‌سنده ووالنسه‌نك ٩٦ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق آق دکیز ساحلندن ٦ کیلومتره ایچریده همنامی اولان ایالتك مرکزی بر قصبه اولوب، ٢٠٠٠٠ اهالیسی، کتان وکنوبردن بعض منسوجاتله ایپ وخلاط فابریقه‌لری، جوارلرنده عربلردن قالمه مصنع جدوللرله اروا اولنور منبت اووه‌لری وپك ایشلك حبوبات تجارتی واردر. عربلر مذکور اووه‌لرك ارواسنده آوروپاجه کشفندن ٨٠٠ سنه اول سیفون اصولنی استعمال ایتمش اولدقلرندن بو اصولك عربلرجه اسکیدن معلوم بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور.

— قاستلون‌دلاپلانه ایالتی والنسه (یعنی بلنسیه) خطه‌سنك منقسم بولندیغی اوچ ایالتك اك شمالیسی واسپانیه‌یی ترکیب ایدن ٤٩ ایالتك بری اولوب، شمالاً قاتالونیه خطه‌سنك (تاراغونه) وآراغون خطه‌سنك (تروئل) ایالتلریله، غرباً ینه مذکور تروئل ایالتیله، جنوباً والنسه ایالتیله، شرقاً وشرق جنوبی جهتندن دخی آق‌دکیزله محاط ومحدوددر. ساحلی پك دوز اولوب، آنجق صنعی لیمانلری واردر. شمالدن جنوبه بویی ١٢٠ کیلومتره‌واکی بونك نصفی قدر اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٣٣٦ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٢٢ ٢٩٦ کشیدر. اراضیسی وعلی الخصوص غرب وشمال غربی جهتلری پك طاغلق وقیالق اولوب، یالکز مرکزی اطرافنده واسع ومنبت براووه‌وسیله سائر طرفلرده بعض طار اووه‌لری ومنبت وادیلری واردر. اورمانلری اتلاف ایدلمش اولمغله، یالکز بعض چاملقلری قالوب، اکثر طرفلری چیلاقدر. طاغلری سنه‌نك اکثر آیلرنده قارله مستور اولدیغندن، میاه جاریه‌سی چوق اولوب، اك بیوك نهری (تروئل) ایالتندن کلن ومرکز ایالتك اطرافنده‌کی واسع اووه‌یی اروا ایدن (میجارس) نهریدر، که صولدن (ریوده ویلاهرموزه) ایله (مونلئو) چایلرینی دخی آلیر. بونك جنوبنده جریان ایدوب مجراسی اطرافنی اروا ایدن (پالانسیا) ایرماغنك ایسه منصبی (والنسه) ایالتی داخلنده‌در. قسم شمالیسنك صولرینی طوپلایان (برغانتس) نهری دخی شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق، (ابره) ایرماغنه تابع (غوآدالون) نهرینه دوکلك اوزره، آراغون خطه‌سنه کیرر. بوایالتده‌کی بتون انهارك صولری عربلردن قالمه مکمل بندلر وسدلر واسطه‌سیله اداره اولنه‌رق، سقی اراضیده استعمال اولنور. اهالیسنك باشلیجه مشغولیتی زراعت اولوب، آنجق طاغلق اولان غرب وغرب شمالی جهتلرنده اراضی وهوا غیر مساعد اولمغله، یالکز جنوب جهتیله ساحل طرفلرنده حبوبات متنوعه ایله آق دکیز سواحلنه مخصوص میوه‌لرك انواعی حاصل اولور. خرما آغاجی دخی یتیشوب، آنجق میوه ویرمز. یوللرك فقدانی زراعتك ترقیسنه مانع اولوب، یالکز ساحل بوینجه تمدید اولنان دمیر یول خطی بعض تسهیلاتی موجب اولمقده‌در. کومش، باقیر، دمیر، تورشون، قوبالت، کور وسائر معادنی چوق ایسه‌ده، اخراج اولنانلری پك آزدر. بعض دمیر وباقیر دوکمخانه‌لری واردر. مختلف معدن‌صولری وایلیجه‌لری‌ده چوق ایسه‌ده، طرق وسائر تسهیلاتك فقدانندن طولایی بحق استفاده اولنه‌میور. صنایع محلیه بعض منسوجات ایله کاغد،

جینی وکرەیت کبی شیلردن عبارتدر . تجارتی محصولات ارضیه نك اخراجیله معمولات صناعیه وسائره ادخالندن‌عبارت اولوب ، اولدقجه کریدر . اهالیٔ ایالت قاتالان لسانیله متکلم اولوب ، اخلاق و اطوار وقیافتجه قربیتلرینه کوره ، والنسه‌لیلره ، آراغونلره وقاتالانلره مشابهدرلر . ایالت ۱۰ قضایه منقسمدر .

قاستور { (Castor) یونان‌قدیم اساطیرنده برقهرمان اولوب ، کویا (لده) اسمنده حسنی بر قادینك زوجی (تیندار) دن متولد اوغلی ومرقومه‌نك (ژوپیتر) دن متولد (پولوقس) ك برادری ایدی. کویا (پولوقس)ك پدرینه اولان رجاسی اوزرینه اونك نائل اولدیغی حیات سرمدی ایکی برادر آره‌سنده تقسیم اولنمش ؛ ونهایت ایکیسی‌ده بر نجمه تحویل اولنه‌رق ، جوزا برجنی تشکیل ایتمشلردر . پهلوانلره کمیجیلرك حامیلری زعم اولنورلردی.

قاستور ایرماغی { Rivière aux-Castors) آمریقای شمالیده انکلتره‌یه تابع (دومینیون) قطعهٔ واسعه‌سنده (هودسون) کورفزینه منصب اولان (چورچیل) ایرماغنك قسم اعلاسنه ویریلن اسمدر .

قاستوردکیزی { (Mer des Castors) بهرنك‌دکیزینك قیچاتقه شبه جزیره‌سنك سواحل شرقیه‌سی اوکنده بولنان قسمنه ویریلن اسمدر.

قاستورکورفزی { (Baie des Castors) آمریقای‌شمالینك منتهای شمال غربیسنده واقع (آلیاسقه) شبه جزیره‌سنك جنوب شرقیسنده واقع بر قوی اولوب ، آغزی ۳۰ کیلو متره وسعتنده‌در.

قاستوریه { (Castoria) [« کسریه » مادەسنه مراجعت .]

قاستیله { (Castille) وعربلرجه (قشتاله) اسپانیه‌نك بتون قسم وسطیسیله قسم شمالیسنك بر پارچه‌سندن عبارت بیوك بر خطه اولوب ، اورته‌سنده غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه اوزانان غوآدارامه (یعنی وادی‌الرمل) سلسلهٔ جبالیله ایکی‌یه آیرلدیغندن ، قسم شمالیسنه اسکی وقسم جنوبیسنه یکی قاستیله نامی ویریلیور.

اسکی قاستیله جنوب‌شرقی جهتندن یکی قاستیله ، شرقاً آراغون ، شرق شمالی طرفندن ناواره وبیسقایه خطه‌لریله ، شمالاً غاسقونیه کورفزیله ، شمال غربی طرفندن آستوریه ، غرباً دخی لئون واسترمادوره خطه‌لریله محاط ومحدوددر . جهت جنوبیه‌سنده اولان مذکور سلسله‌نك اکثریا قارله مستور بولنان تپه‌لری ۲٤۰۰ مترەیه قدر چیقوب ، خطه‌نك شرق و شمال جهتلرنده بوندن آز آلچق طاغلر بولنمغله ، خطه اراضیسی قسم اعظمی مرتفع برحوضه‌دن عبارت اولوب ، هر طرفدن این انهارکثیره بالاجتماع، غربه طوغری آقان (دورو) ایرماغنی تشکیل ایدرلر . بو وجهله اسکی قاستیله باشلیجه دورو حوضه‌سنك یوقاری جهتندن عبارت اولوب ، یالکز شمال شرقی کوشه‌سی (ابره) ایرماغی حوضه‌سنك اك یوقاری قسمنی ومنتهای شمالیسی اوجهتده‌کی طاغلرك بحر محیط اطلاسی‌یه (یعنی غاسقونیه کورفزینه) این مائله‌یی حاویدر . اسکی قاستیله‌نك مرکزی (بورغوس) شهری ایدی.

یکی قاستیله دخی شمالاً وشمال غربی جهتندن اسکی قاستیله ایله ، غرباً استرمادوره ، جنوباً مانشه و بونك التحاقندن صکره آندالوسیه (یعنی قرطبه وجاین) ، شرق جنوبی طرفندن مورسیه ، شرقاً والنسه ، شرق شمالی جهتندن‌ده آراغون خطه‌لریله محاط ایدی . بودخی هان هرطرفدن طاغلرله محاط مرتفع بریر اولوب ، قسم شمالیسی تاج ، قسم جنوبیسی غوآدیانه، شرق جنوبی قسمی‌ده جوقار ایرماقلری حوضه‌لرینك یوقاری طرفلرندن عبارت ایدی . اسپانیه‌نك شمدیکی پایتختی اولان مادرید شهری دخی بوخطه داخلنده ایسه‌ده ، اسکی مرکزی تولده (یعنی طلیطله) شهری ایدی .

بوایکی خطه برلکده ۱۳۰ ۰۰۰ مربع کیلو متره وسعتنده‌اولوب، اسپانیه‌نك ربعندن زیاده‌در. شمدیکی حالده اهالیسی اوچ ملیوندن زیاده‌در. قاستیله‌نك اراضیسی یوکسك وچرکین منظره‌لی اولوب، یازین هواسی صیجاق وپك یابس وقیشین

بك سرتدر . مع هذا موسمنده ياغمور ياغديغى قدیرده اووه‌لری پك منبت اولوب، كليتلى ذخيره حاصل اولور . عموميت اوزره اسپانيه اهاليسى مربع كيلومتره باشنه ۳۳ كشى نسبتنده ايكن ، قاستيله‌ده مربع كيلو متره باشنه آنجق ۲۳ كشى دوشيور . بونكله برابر قاستيله ، اسپانيه‌نك وسطنده بولنمق واسكيدن برى پايتختلرى اوراده بولنمش اولمق حسبيله ، اسپانيه‌نك سائر طرفلرينه غلبه چالوب، لسانى بتون اسپانيه‌جه لسان ادبى ورسمى اتخاذ اولنمش ، وآمريقانك پك واسع اقطارنده دخى نشراولنمشدر. اسكى قاستيله بربچق مليوندن آزجه نفوسى حاوى اولديغى حالده يدى، ويكى قاستيله بربچق مليوندن زياده‌جه نفوسى حاوى اولديغى حالده بش ايالته منقسم اولوب ، ايالات مذكوره بروجه آتيدر :

اسكى قاستيله:
- اويلا
- بورغوس
- لوغرونيو
- پالنجيه
- سانتاندر
- سغوويه
- سوريه

يكى قاستيله:
- چوداد رآل
- قونقه
- غوآدالاجاره
- مادريد
- تولده

روما دولتنك انقراضندن صكره قاستيله اسپانيه‌نك سائرطرفلريله برابر آلن، ويسيغوت وسوآو كبى جرمانيه‌دن چيقمش وغوت اسم عموميسيله شهرت بولمش اقوام وحشيه‌نك ضبطنه كچوب ، ۷۱۱ تاريخ ميلاديسنده غزاة اسلام طرفندن فتح اولنمغله، بر چوق وقت بنى اميه وسائر اندلس حكومات اسلاميه‌سى النده قالدقدن صكره ، اسكى قاستيله‌نك بعض طرفلرنده « حاكم » عنوانيله ممتاز وآز چوق مستقل بر طاقم بكلر ظهور ايتمش ؛ وبونلرك حكم ونفوذلرى كيتدكجه آرته‌رق ، ۹۲۳ تاريخ ميلاديسنده ايچلرندن برينه قاستيله قونتى عنوانى ويرلوب ، بو عنوان ۱۰۲۸ ده قراللغه تحويل اولنمشدى . قاستيله قراللغى كاه لئونله برلشه‌رك وكاه آيريله‌رق، وكيتدكجه توسيع دائره ايدوب ، يكى قاستيله ايله دخى برلشه‌رك ، نهايت آراغون ايله دخى برلشدكدن صكره، قوت بولوب ، غرناطه وحواليسيله قناعت ايتمش اولان حكومت اسلاميه‌يه ۱٤۹۲ ده ختام ويرمكله ، بتون اسپانيه‌يى احاطه ايتمش ؛ واووقتدن قاستيلان اسمى اسپانيول لفظيله مترادف حكمنه كچمشدر .

بتون اسپانيه‌نك توحيدندن اول قاستيله‌ده قرال عنوانيله حكومت سورنلرك اساميسيله مبدأ حكومتلرى بروجه آتيدر :

(ناواره خاندانى)

برنجى فرديناند	۱۰۳٤
ايكنجى سانكه	۱۰٦٥
لئونلى آلتنجى آلفونس	۱۰۷۲
اوراقه وآراغونلى يدنجى الفونس	۱۱۰۹

(بورغونيه خاندانى)

سكزنجى آلفونس	۱۱۲٦
اوچنجى سانكه وايكنجى فرديناند	۱۱۵۷
طقوزنجى آلفونس	۱۱۵۸
برنجى هنرى	۱۲۱٤
اوچنجى فرديناند	۱۲۱۷
اونجى آلفونس	۱۲۵۲
دردنجى سانكه	۱۲۸٤
دردنجى فرديناند	۱۲۹۵
اون برنجى آلفونس	۱۳۱۲
پدرو	۱۳۵۰

(ترانستاماره خاندانى)

ايكنجى هنرى	۱۳٦۹
برنجى ژان	۱۳۷۹
اوچنجى هنرى	۱۳۹۰
ايكنجى ژان	۱٤۰٦
دردنجى هنرى	۱٤۵۳
برنجى ايزابلا وزوجى فرديناند قتوليك	۱٤۷٤
اسپانيه‌نك توحيدى	۱۵۱٦

قاستيليونه (Castiglione) ايتاليادە لومبارديه خطه‌سنك (برشيه) ايالتنده وبرشيه‌نك ۲۲ كيلو متره جنوب شرقيسنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ۵۰۰۰ اهاليسى واردر. بيوك ناپوليون بوقصبه‌ده آوستريا عسكرينى مغلوب ايتمشدى. — بو اسمله ايتاليادە ديگر بر چوق كوچك قصبه‌لر دخى بولنوب، بولندقلرى خطه‌نك اسمنه اضافتله تفريق اولنورلر.

قاسده (Kaseda) جاپونيه‌ده (كوسو) جزيره‌سنك (ساچون) ايالتنده ساحل غربى قربنده و ۲۵′ ۳۱° عرض شماليده برشهر اولوب، ۳۱ ۵۹۵ اهاليسى واردر .

قاسرس (Caceres) اسپانيه‌نك استرمادوره خطه‌سنده ومادريدك ۲۷۱ كيلومتره غرب جنوبيسنده ايالت مركزى برقصبه اولوب، ۱۲۰۰۰ اهاليسى، عربلردن قالمه بعض بيوك ابنيه‌سى وبرجسيم هيكلى حاوى برواسع ميدانى واردر . قصبه‌نك اسكى قسمى وقلعه‌سى برتپه‌نك اوزرنده اولوب، يكيسى تپه‌نك اتكنده نصف دائره شكلنده‌در .

— قاسرس ايالتى استرمادوره خطه‌سنك نصف شماليسندن عبارت اولوب ، شمالاً سالامانقه، شمال شرقى طرفندن آويله ، شرقا

تولـده ، جنـوباً بادايوز ايالتـلريله ، غرباً دخی
پورتكيز حدوديله محدوددر . مسـاحهٔ سطحيه‌سی
١٩ ٨٦٣ مربع كيلومتره اولوب، ٧٩٣ ٣٣٩
اهاليسی واردر. ايالت ١٣ قضايه منقسم اولوب،
٢٢٤ ناحيه‌يی حاويدر. شمال جهتنده غردوس وغاته،
جنوب جهتنده دخی غوآدالوپه وسان پدرو سلاسل
جبالی ممتد اولوب ، بونلرك اتكلری وشعبه‌لری
ايالتك اورته‌سنه طوغری ممتد اولمغله ، اراضيسی
طـاغلقدر . ايالتـك اورته‌سـندن شرقدن غربه
(تاج) ايرماغی آقوب، مذكور سلسـله‌لردن
اينن چايلری دخی طـوپلار . نهر مذكورك ايالتی
ايكی‌يه بولوب، نصف شماليسی دها مرتفع ودها
طاغلق ايسه‌ده، اكثر طرفلری اورمانلرله مستور،
ومياه جاريه‌سی وباغلريله ميوه‌دار آغاجلری دهـا
چوقدر ؛ نصف جنـوبيسی ايسه دهـا باصيق
اولديغی حالده ، اكثر طرفلری چيلاق وحزين
منظره‌لی اولوب ، آنجـق اراضئ مزروعـه‌سی
وحبوبات محصـولاتی دها زياده‌در . شمـالده‌كی
طاغلرك ذروه‌لری همان سرمدی قارلرله مستور
اولوب، اك يوكسكی ٢٦٥٠ متره ارتفاعنده‌در .
جنوبده‌كيلردن اك مرتفعی ايسـه ١٥٥٩ متره
يوكسكدر . شمالدن اينن انهـارك اك بيـوكلری
آويلا ايالتندن كلن (تيتار) ايله سالامانقه ايالتندن
كلن (آلاغون) نهرلريدر . بونلرك ايكنجيسی
(القنطره) دينمكله مشهور كوپرينـك اوست
طرفنده تاج ايرماغنه دوكيلور. جنوبدن اينلرك
اك بيوكلری‌ده (آلمونته) و (سالور) در .
هواسی ارتفاعه تابع ايسـه‌ده ، يازين عموميت
اوزره پك صيجـاق وقيشين اولدقجه ملايمدر .
حتی بعض محفوظ دره ووادیلرنده پورتقال وليمون
واكثر يابرلرنده زيتون آغاجلری كوزل ميوه‌لر
ويرر . آنجـق هوا پك سريع التحول اولوب،
كوندوز ايله كيجه آره‌سـنده‌كی فرق دخی زياده
اولديغنـدن ، اكثر طرفلرنده نوبتـلی صيتمـه‌لر
اكسيك اولماز . طوپراغی پك منبت ايسـه‌ده ،
اراضی اغنيانك مالی اولوب، كويليلر كونده‌لكجی
اولدقلرندن ، وهر ايكی طرف اصلاح اراضی‌يه
چاليشميوب، آز زحمتله استفاده‌يه چاليشدقلرندن،
زراعت پك مهمـلدر ؛ واكثر اراضی مرعی كبی
قوللانيلوب، قيون، صيغير وخركلـه‌لريله طوموز
سوريلری پك چوقدر. معادن واحجارك اكثری
موجود ايسه‌ده ، اخراج اولنانلری پك آزدر .
مياه معدنيه‌سی وايليجه‌لری‌ده چوق اولوب ، اك
مشهورلری (بانيـوس) و (بروزاس) در.
صنايع محليه پك كری اولوب ، يوكدن بعض قبا
منسـوجاتله معمولات دباغيه وصـابون وچناق
چوملك كبی شيلر اعمـالندن عبارتدر . تجارت
ومعارف دخی پك كريدر . اهاليسندن پورتكيز
حدودنده قچاقچيلق ايدنلر پك چوقدر . اهاليسی
پك فقـير اولـدقلری حالده ، عمـوميت اوزره
مهمانپرور، جسور وناموسلی آدملردر .

قاسرس نوئوا { (Caceres Nueva) فيليپينه جزايرينك اك
بيوك اولان لوسون جزيره‌سنك جنوب جهتنده
ومانيـله‌نك ٢٨٠ كيـلومتره جنوب شرقيسـنده
اوله‌رق (ناغه) نهری اوزرنده و بونك (سان
ميكل) قوينده‌كی منصبندن ١٥ كيلومتره‌يوقاريده
واقع ايالت مركزی منتظم بر قصبه اولوب ،
١٢٠٠٠ اهاليسی واردر .

قاسقاد رانجه { (Cascade Range) يعنی «شلاله‌لر سلسله‌سی»
آمريقای شماليـنك سـاحل غربيسی بوينجه شمالدن
جنوبه ممتد برسلسـلهٔ جبال اولوب ، سـاحلدن
آشاغی يوقاری ٢٠٠ كيلومتره ايچريده اوزانيور.
ممالك مجتمعه داخلنده ٤١° ايله ٤٢° عرض شمالی
آره‌لرنده و (شاسته) طاغنك شمالنده (سيرانواده)
يعنی « قارلی طـاغلر » سلسله‌سندن (قلامات)
واديسيله آيريلوب ، شمـاله طوغری اوزانير ؛
واورغون جمهوريتی ايچنده ′٤٥°٤٥ عرض شمـا
ليده (قولومبيا) ونام ديكرله (اورغون) ايرماغنه
كچيـد ويره‌جـك صـورتده اكيلوب ، بر بوغاز
تشكيل ايتدكدن صكره ، ينـه يوكسـلوب ،
(واشينغتون) جمهوريتی شق ايله ، ٤٩° عرض
شمـاليده انكلتره‌يه تابع (دومينيون) حدودينـه
واصل اولور. دومينيون داخلنده سلسلهٔ مذكوره
غربه برآز ميلاله شماله طوغری اوزانه‌رق ٦٠°
عرض شمالی‌يه قدر واصـل اولور . اك يوكسك
ذروه‌لری ممالك مجتمعـه‌ده اولوب ، بونلرك اك
يوكسكی ٤٣٩٢ متره ارتفاعی اولان (تاشومه)

ذروه‌سیدر. دومینیونده‌کی تپه‌لری ایسه ۲۲۰۰ متره‌یی تجاوز ایتمز. هر ایکی مائله‌سندن برچوق نهرلر اینوب، غرب طرفندن ایننلر طوغریدن بحر محیط معتدله و شرق طرفندن ایننلر بحر مذکوره منصب مذکور (قولومبیا) ایله (فراسر) ایرماقلرینه وبعض کوللره دوکیلور .

قاسقاسکیه { (Kaskaskia) آمریقای شمالیده ممالک مجتمعه‌نك ایلینویس جمهوریتنده بر نهردر، که (اسپرینغفلید) ك تقریباً ۷۰ کیلومتره شرق شمالیسنده نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری آقه‌رق، (میسیسیپی) ایرماغنه تقرب، و ۲۰ کیلومتره قدر نهر مذکورله متوازیاً جریان ایده‌رك، ۴۰۰ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، همنامی اولان قصبه‌نك یاننده صولدن نهر مذکوره منصب اولور. مجراسنك بتونی سیر سفائنه صالح اولوب، اطرافی منبت و محصولدار و کمور معدنلرینی حاوی معمور یرلردن عبارتدر. مجراسی اوزرنده برچوق قصبه‌لر بولنیور. صاغ وصولدن برچوق چایلر آلیر.

قاسل { (Cassel) آلمانیه‌نك غرب جهتنده وبرلینك ۳۷۸ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (وسر) ایرماغنه تابع (فولده) نهری اوزرنده وشایان تصور تپه‌لرله محاط کوزل بر وادی ایچنده (هسه) ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، ۷۲ ۴۶۱ اهالیسی، مکتب اعدادیسی، صنایع مکتبی، دارالمعلمینی، ۱۰۰۰۰۰ ی متجاوز جلدی حاوی کتبخانه‌سی، موزه‌سی، رصدخانه‌سی، تاریخ طبیعی نمونه‌خانه‌سی، تیمارخانه‌سی، متعدد جمعیات علمیه‌سی، برقاج مصنع سرایی وسائر ابنیهٔ عالیه‌سی، نهرك اوزرنده کوزل برکارکیر کوپریسی، متعدد میدانلری وهیکللری، واسع ومنتظم سوقاقلری، خارجده کوزل کوشك وباغچه‌لری وسائر آثار عمرانی واردر. شهر اوچ قسمدن مرکب اولوب، برینه اسکی، برینه یوقاری یکی ودیکرینه آشاغی یکی قاسل نامی ویریلیور. شهرك ۴ کیلومتره غربنده (ویلهلمسهوهه) سرای مشهوری بولنیور.

قاسل { (Cassel) فرانسه‌نك (نور) یعنی شمال ایالتنده (هازبروق) قضاسنده وهازبروقك ۱۴ کیلومتره شمالنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۴۲۶۰ اهالیسی، صابون، دانتله، چوراب و سائره فابریقه‌لری وحیوانات تجارتی واردر.

قاسم { فخر کائنات (صلی الله علیه وسلم) افندمزك اولاد ذکورینك برنجیسی اولوب، حضرت خدیجه (رضها) دن طوغمش؛ وکوچك یاشده اوائل نزول وحیده مکهٔ مکرمه‌ده ارتحال ایتمشدر. ارتحالنده‌کی سنی حقنده اختلاف اولوب، بعضلری یدی کونلك وبعضلری بر ایکی ویا زیاده یاشنده وفات ایتدیکنی روایت ایتمشلردر. رسول الله (صلی الله علیه وسلم) افندمز بونك اسمیله (ابوالقاسم) تکنی بیورمشلردر.

— صحابه‌دن دخی بو اسمله برقاج ذات مذکوردر.

قاسم { ایران شعراسندن بروجه آتی برقاج ذاتك اسم ومخلصیدر:

برنجیسی قاسم جنابذی، که اعاظم ساداتدن عالم وفاضل برذات اولوب، شاه اسماعیل صفوی زماننده یاشامش؛ وشاه مشارالیهدن چوق التفات وانعام کورمش ایدی. «شاهنامه»، «شاهرخ نامه»، «لیلی ومجنون»، «خسرو وشیرین»، «کوی وچوکان» عنوانلریله منظومه‌لری وسائر مثنویاتی واردر. شو بیت «لیلی ومجنون» منظومه‌سندندر:

شد ساعد سیم نازنینش
چون نال قلم درآستینش

— ایکنجیسی (میر ابو القاسم فندرسکی) استرآباد مضافاتندن (فندرسك) قریه‌سندن اولوب، علوم حکمیه‌ده عصرینك فریدی ایدی. ایران وهندستانده سیاحت ایدوب، سلاطین وامرا طرفندن اکرام وتعظیم کورمش؛ ومع هذا درویشانه یاشایشدن واز کچمه‌مش ایدی. علوم حکمیه‌یه دائر برقاج رساله‌سی واز آن جمله «رسالهٔ صناعیه» عنوانیله بر اثری وبعض اشعاری واردر. شو برقاج بیت اونکدر:

چرخ با این اختران نغز وخوش زیبا ستی
صورتی در زیر دارد هرچه در بالا ستی
صورت زیرین اگر با نردبان معرفت
جانب بالا رود با اصل خود یکتاستی
این سخنرا در نیابد هیچ فهم ظاهری
گر ابونصر ستی وگر بوعلی سینا ستی

— اوچنجیسی (میر ابوالقاسم) فارسده‌کی بیضاء شهرندن ایدی. شو بیت اونکدر :

روشن دل از محبت شاه ولایتم
در نجف شود زصفا سنك تربتم

— دردنجی (میر محمد) ری قصبه‌سندن اولوب ، اکبر شاه زماننده هندستانه رحلتله، شاه مشارالیهك نوازشنه نائل اولدقدن صکره ، وطننه عودت ایتمشدی . شو بیت اونکدر :

هیچ جا خاطر شوریده‌ام آرام ندید
همه آفاق مگر بهر دل من قفس است

— بشنجیسی کاشانلی اولوب، اهلِ شیرازی ایله مناسبتی وار ایدی . شو بیت اونکدر :

آن راکه ردکنیم شود رد کائنات
مردود بارگاه دل ما کسی مباد

— آلتنجیسی (سید قاسم علی) هندستانده سید غوث گوالیاری اولادندن اولوب ، انکلیز حکومتی طرفندن فرخ آباده مأمور بولنیوردی. شو برایکی بیت اونکدر :

دل می طپد اوخبر ندارد
عشقم اثری مگر ندارد
آن کیست درین زمان‌که قاسم
سر دارد و درد سر ندارد

— یدنجیسی (سراج‌الدین) خوشگو شعرادن اولوب، شو بیت اونکدر :

آمدی میخواستم عرض تمنایی کنم
شوق چندان شدهجوم آورکه گویائی نماند

قاسم آباد { ایرانك خراسان ایالتنده ومشهدك شمال غربیسنده (هریرود) ه تابع (کشف رود) ك نبعان ایتدیکی بطاقلق قربنده و (طوس) شهر شهیر- ینك خرابه‌لری یاننده بر قصبه اولوب، ایرانك الك مقبول دوه‌لرینی یتیشدیرر برکرد عشیرتیله مسکوندر .

— ینه ایرانك مازندران ایالتنده وبرفروشك ۲۵۵ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق بحر خزر ساحلنده دخی بواسمله برقصبه واسکله واردر .

قاسم آرسلان { ایران شعراسندن مشهدلی اولوب، هندستانه سیاحتله اکبر شاهك اکرامنه مظهر اولمش، و ۹۹۵ ده وفات ایتمشدر . مرتب دیوانی وار ایمش . اشعارینه دسترس اوله‌مدق .

قاسم آمدی { اون برنجی قرن هجری علماسندن و مشاهیر خطاطیندن اولوب ، وطنی اولان دیاربکردن درسعادته ورودله ، طریق علمیه‌ده طی مراتب ایدوب، استانبول پایه‌سنه نائل اولمش، و۱۲۰٤ ده وفات ایتمشدر . بر برنج دانه‌سی اوزرینه خط غبارین ایله اخلاص شریف یازدیغندن، (غباری) لقبیله مشهوردر . سیادت دعواسنده ایدیسه‌ده، نسبی مجهولدر .

قاسم اکبر آبادی { هندستان شعرا- سندن اولوب ، آکره‌ده نشأت ایتمش ؛ وافغانستان حاکمی دوست محمد خانك اوغلی اکبر خان نامنه « ظفر- نامهٔ اکبر خانی » عنوانیله فارسی بر منظومه یازمشدر ، که بونده انکلیزلرك کابل سفرندن‌دخی بحث ایدیور . بو منظومه‌یی ۱۲٦۰ ده اکمال ایتمشدر . اشعارینه دسترس اوله‌مدی .

قاسم انوار { (سید صفی‌الدین) مشاهیر شعرادن واعاظم صوفیوندن اولوب ، تبریزده نشأت ایتمش ؛ وشیخ صدرالدین اردبیلی‌یه انتسابله ، طریق تصوفه داخل اولدقدن صکره ، گیلان و قزوین جهتلرینه عزیمتله ، عبادت وریاضت وارشادله اشتغال ایتمش؛ وبعده خراسان و هراته واروب ، اوراده اکابرك کندیسنك صحبتنه زیاده میل ورغبت ایتملری برلی علما ومشایخك حدتنی موجب اولوب ، شهر مذکورده حکم سورمکده اولان شاهرخ سلطانی کندیسندن وهمه صوقغله ، هراتی ترك ایتمی طولابیسیله کندیسنه تکلیف اولنمش ایسه‌ده ، دیار مسلمیندن تبعیدی موجب اوله‌جق برحرکتده بولنمدم دیه‌رك، حرکتدن امتناع ایتمش؛ وشاهرخ جبر استعمالنه راضی اولمدیغندن ، نهایت شهزاده بایسنغر صاحب ترجه نك یاننه کیده‌رك ، شیخ

كنديسنك هراتدن اخراجى مسئله‌سنه نقل كلام ايدنجه ، بايسنغر : سز نيچون كندى سوزكزله عمل ايتميورسكز ديه‌رك سيدك شو بيتنى اوقومش :

قاسم سخن كوتاه كن بر خيز وعزم راه كن
شكر بر طوطى فكن مردار پيش كركسان

قاسم بونى ايشيدنجه ، بر شئ سويلكسزين ، همان حاضرلنوب ، هراتدن چيقمش ؛ وبر مدت بلخ وسمرقندده اكلندكدن صكره ، بتكرار هراته كلوب ، برخيلى وقت اقامت ايتمش ؛ وبعده وطننه عودت ايتمك اوزره ، يوله چيقوب ، اثناى راهده جام قربنده (خرجرد) قريه‌سنده برباغه اوغرامغله ، آب وهوا وموقعنى زياده بكنديكندن ، صاحب باغله اويوشوب ، برمدت اوراده قالمغه قرار ويرمش ؛ ومريدانى كنديسنه او باغى صاتين آلوب ، بر مسكن دخى بنا ايتديرملريله ، بقيهٔ عمرنى اوراده كچيروب ، ٧٣٥ تاريخنده اوراده وفات ايتمش ؛ وباغك ايچنده دفن اولنوب ، بعده عليشير نوايى مرقدى اوزرينه مكمل برتربه بنا ايلمشدر . «انيس العاشقين» عنوانيله مختصر برمنظومه‌سى وخيلى اشعار عارفانه‌سى واردر . شو مطلع اوجمله‌دندر :

رنديم وعاشقيم جانسوز وجامه چاك
با دولت غم تو زفكر جهان چه باك

قاسم بازار { هندستانك بنكاله خطه‌سنده راجشاهى ايالتنك مرشد آباد سنجاغنده ومرشد آبادك اتصالنده برقصبه ودها طوغريسى شهر مذكورك برمحله‌سى اولوب ، ٣٣٦٠ اهاليسى واردر ، وايپك منسوجاتيله مشهوردر .

قاسم بريد { هندستانك دكن خطه‌سنده بريد شاهان دولتنك مؤسسى اولوب ، عن اصل برترك ويا كرجى كوله ايكن ، دكن حاكمى محمود شاه ثانينك وزيرى اولمش ؛ ورتق وفتق امورى الينه آلوب ، نهايت ٨٩٨ تاريخنده اعلان استقلال ايلمش ايدى . اون ايكى سنه حكومت سوروب ، ٩١٠ ده وفات ايتمشدر . اوغلى امير بريد احمد آبادى دخى محمود شاهدن اخذ ايله ، مركز اتخاذ ايتمش ؛ وبونك اوغلى بريد شاه عنوانى آلمشدر . قاسم بريدك نسلندن كنديسيله برابر يدى كشى حكم سورمشدر .

قاسم بريد ثانى { آنفاً بيان اولنان بريد شاهان دولتنك بشنجى حكمدارى اولوب ، ٩٧٧ تاريخنده احمد آباد بيدار تختنده برادرى ابراهيم بريد شاهه خلف اولمش ؛ واوچ سنه حكومت سوردكدن صكره ، وفات ايدوب ، اوغلى على بريد شاه ثانى خلفى اولمشدر .

قاسم بك { قرەمان اوغللرينك اخيرى اولوب ، ديار قرەمانك تختندن صكره ابوالفتح سلطان محمد خان ثانى زماننده عصيان ايتمكله ، صدر اعظم اسحق پاشا عسكر سوق ايدوب ، كنديسنى مغلوب ومملكتى يكيدن ضبط ايتديكى حالده ، ونديك دونانماسنه التجا ايتمش ؛ وسلطان بايزيد خان زماننده يكيدن عصيان ايدوب ، سلطان جم دخى معاونت ايتمش ؛ ونهايت ٨٨٨ تاريخنده وفات ايدوب ، بونكله قرەمان اوغللرى سلاله‌سى منقرض اولمشدر .

قاسم بن الحسين { (ابوشجاع بن الطوابقى) مشاهير شعرادن اولوب ، بغدادلى اولديغى حالده ، موصل وديار بكر طرفلرينه سياحتله ، ملوك واصرايى مدح ايلمش ؛ و ٥٧٦ تاريخنده وفات ايتمشدر . شو برايكى بيت اونكدر :

قدمت تهز قوامها يوم النقا
فتساقطت خجلاً غصون البان
وبكت فجاذبها البكاء بمقلتى
فتمثل الانسان فى انسان
واحبكم واحب حبى فيكم
واجل قدركم على انسانى

قاسم بن سلام { (ابو عبيد) مشاهير علما وادبادن اولوب ، فقه وحديث وتفسير وادبياتده عصرينك فريدى ايدى . پدرى هراتده رومى الجنس بركوله اولوب ، صاحب ترجمه اوراده طوغمش ؛ وافنديسنك اوغليله برلكده اوراده تحصيل ايدوب ، بعده عراقه

ورودله ، ابو زيد انصارى ، ابو عبيده معمر بن۔ المثنى ، اصمعى ، ابن الاعرابى ، كسائى وفراء كبى مشاهيردن تحصيل ادب ايتمش ؛ وبعده تدريس وتأليفه باشلايوب ، يازديغى كتابلره مقابل عبدالله بن طاهر طرفندن بيوك جائزه‌لره ومقنن معاشه نائل اولمشيدى. ٢١٩ تاريخنده ايفاى حج ايچون حجازه كيدوب، كورديكى بر رؤيا اوزرينه اوراده قالمش ؛ و ٢٢٢ ويا ٢٢٣ ده مكۀ مكرمه‌ده وبر روايتده مدينۀ منوره‌ده وفات ايتمشدر. يكرميدن زياده تأليفات مهمه ومعتبره‌سى اولوب ، باشليجه‌لرى : « الغريب المصنف » ، « الأمثال » ، « معانى الشعر » ، « المقصور والممدود » ، « المذكر والمؤنث » ، « كتاب النسب » ، « كتاب الاحداث » ، « ادب القاضى » ، « عدد آى القرآن والايمان والنذور والحيض » ، « كتاب الاموال » وسائره‌در.

طرسوسده اون آلتى سنه قاضيلق ايتمش اولديغى دخى مرويدر .

قاسم بن محمد { (بن ابى بكر الصديق رضيهم) كبار تابعيندن ومدينۀ منوره‌ده ظهور ايدن فقهاء سبعه‌دن اولوب، صحابۀ كرامدن برچوق ذواته يتيشه‌رك، كنديلرندن روايت ايتمش؛ وكنديسندن دخى كبار تابعيندن برچوق ذوات روايت ايتمشلردر . تقوى وورعده دخى زمانينك فريدى ايدى . والده‌سى يزدجردك قيزى اولمغله، امام زين العابدين (رضه) حضرتلريله تيزه زاده ايديلر. ١٠١ ويا ١٠٢ تاريخنده مكه ايله مدينه آره‌سنده واقع (قديد) قريه‌سنده وفات ايتمشدر. وفاتنده يتمش ياشلرنده ايدى .

قاسم بن محمد { (علم الدين ابو محمد بن العدل بهاءالدين البرزالى الاشبيلى) مشاهير علمادن وائمه‌دن اولوب ، ٦٦٥ تاريخنده اندلسك اشبيليه شهرنده طوغمش؛ واوراده تحصيل علوم ايدوب ، استماع حديث ايچون ، دور بلاد ايده‌رك ، شام وحلب وحجازه قدر كلمش ؛ وبعض مدارسده تدريس وافاده ايله وتأليف وتصنيف ايله امرار اوقات ايدوب، ٧٣٦ تاريخنده ٧٤ ياشنده وفات ايتمشدر. حديثه دائر اولان تأليفاتندن بشقه، ابن شامه‌نك تاريخنه ذيل اولمق اوزره ، بش جلد اوزوره بر تاريخ يازمشدر. كندى خطيله برچوق كتابلر يازمش ، وبرچوق مجلدات دخى طوپلامش اولمغله ، وفاتنده وقف ايتمشدر .

قاسم پاشا { (كوزلجه —) قانونى سلطان سليمان خان دورى وزراسندن اولوب ، ٩٢٩ تاريخنده مصر واليسى اولمش ايسه‌ده، عقيبنده احمد پاشانك تعيينى لازم كلمكله، صاحب ترجمه درسعادته عودت ايتمش ؛ واحمد پاشانك وقوع بولان خيانتى اوزرينه ، سنۀ مزبوره‌ده ثانياً والئ مصر اولوب ، بودفعه يدى آى واليلك ايتمش ايسه‌ده ، احوال مصر پك قاريشيق اولديغندن ، صدر اعظم ابراهيم پاشانك بالذات عزيمتى اقتضا ايدوب، قاسم پاشا قالديرلمش؛ ودرسعادته عودتندن صكره وزير ثانى اولوب ، سلطان سليمان خانك مجارستان سفرينه عزيمتلرنده قائمقام اولمش ؛ و بعده موره واليسى اولوب ، ناپوليده ونديكليلرله خيلى وقت اوغراشمشدر . ترسانه‌نك اوست طرفنده‌كى قاسم پاشا محلۀ كبيره‌سى بونك اسميله تسميه اولنمشدر .

— ينه قانونى سلطان سليمان خان دورى وزراسندن ديكر بر قاسم پاشا دخى واردر ، كه پادشاه مشاراليهك ،مغنيسا متصرفلغنده معيتلرنده دفتردار اولوب ، جلوس همايونلرينى متعاقب وزارت پايه‌سيله قدرى برتر اولمش ؛ وبرچوق خدماتدن صكره ، آرزوسى اوزرينه ، مستوفى معاش ايله تقاعد اولنمش ايدى .

قاسم ديوانه { او ايكنجى قرن هجرى ايران شعراسندن اولوب، ديوانى وار ايمش.

قاسم شيرازى { ايران شعراسندن اولوب ، تيمورلنكك فتوحاتنى مبين « تمورنامه » عنوانيله برمنظومه‌سى واردر .

قاسم شيرازى { ايران مشاهير خطاطين وشعراسندن اولوب ، رساملقده دخى مهارتى وارايدى. قوۀ حافظه‌سى پك زياده اولوب، براوقويشده اوتوز بيتى حفظ

ابتدیکی مرویدر. ٩٤٧ ده وفات ایتمشدر . شاه شجاع نسلندن اولدیغنی ادعا ایدرمش.

قاسم علی { ایران شعراسندن اولوب ، طوسلیدر. شوبیت اونکدر:

چو توبی نبوده هرکز بوفا ومهربانی
بتوهیچ کس نماند توبهیچ کس نمانی

قاسم غباری { [« غباری » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قاسم قادری { (شیخ —) هندستانك مشاهیر مشایخندن اولوب، تربه‌سی (جونار) ده زیارتگاه انام واتصالنده‌کی خانقاه بك معموردر. قاسم سلیمانی دخی دیمکله معروفدر. اوغلی بالاپیر دخی مظنه‌دن اولوب، قنوجده مدفوندر .

قاسم کاهی { (مولانا ابوالقاسم نجم الدین کابلی) ایران مشاهیر شعراسندن ومولانا عبد الرحمن جامینك شاکردانندن اولوب، پدری امیر تیمورك اردوسی میننده بولنمش؛ وکندیسی کابلده طوغمشدر . هایون شاهك برادری میرزا کامرانك معیتنده حجه کیدوب، هراته عودتله، میرزای مشارالیهك وفاتندن صکره، ٩٦٤ تاریخنده هندستانه رحلتله، اکبر شاه زماننده برمدت بنارسده وبعده آکره‌ده اقامت ایده‌رك، ٩٨٨ تاریخنده، ١١٠ یاشنده اولدیغی حالده ، اوراده وفات ایتمشدر . شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

بزن بر سینهٔ من خنجری چند
زرحمت بر دلم بکشادری چند
وفا ناید دلا از تنك چشمان
مسلمانی مجو از کافری چند

قاسموف { (Kasimof) روسیه‌نك وسطلرنده واقع (ریازان) ایالتنده وریازانك ١١٥ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (وولغا) یه تابع (اوقه) نهرینك صول کنارنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١٤١٠٠ اهالیسی ، دباغخانه‌لری ، ایپ ، کچی بلندن جول وقویون دریسندن کورك معمولاتی واردر. اون‌دردنجی قرن میلادیده (غورودج) اسمیله تأسیس اولنوب ، ١٤٥٢ ده تاتار رؤساسندن قاسم‌خانه ترك اولنمغله، بونك طرفندن تشکیل اولنان خانلغه مرکز اتخاذ اولنمشدی . او وقتدن قالمه بعض جوامع شریفه وسائر مؤسسات اسلامیه خرابه‌لری واردر. اهالیسی تاتاری الاصل اولوب، برمحله‌سی الیوم اهالیٔ اسلامیه ایله مسکوندر . قضاسنك ١٢٦٠٠٠ اهالیسی اولوب، ٥٠٠٠ دن زیاده‌سی مسلمدر .

قاسمی { ایران شعراسندن بروجه‌آتی بر قاچ ذاتك مخلصیدر :

— برنجیسی قاسمیٔ جنابذی‌که « قاسم » ماده‌سنده ذکر اولندی .

— ایکنجیسی صاحب تونی،که عن‌اصل هراتلی ایکن، (تون) قصبه‌سنه انتقال، واوراده وفات ایتمشدر . طقوزنجی قرن هجریده یاشامشدر . درویش مشربلی بر شاعر ماهر ایدی. (تون) فارسیده کلخان دیمك اولدیغندن ، شو بیتی قصبهٔ مذکوره‌یه هجرتی حقنده سویلمشدر :

از همت بلند نباشد که قاسمی
شهر هری کزارد وقانع بتون شود

— اوچنجیسی (مولانا مجد الدین) خراسانده‌کی خواف قصبه‌سندن اولوب، ابتدا هراتده اقامت، بعده سیستانه عزیمتله ، فره‌ده وفات ایتمشدر . شیخ سعدیٔ شیرازینك کلستانی طرزنده « روضة الخلد » عنوانیله برکتاب یازمشدر . شو رباعی اونکدر :

پیوسته بیاد لعل شیرین فریاد
میکرد زتلخکامیٔ خود فریاد
جان داد نیافت کان دل از شیرین
شیرین میکفت وجان شیرین میداد

— دردنجیسی عن اصل اردستانلی اولوب ، اصفهانده وفات ایتمشدر. شوبیت اونکدر :

خوش آن غضب که همان لحظه بیکناهیٔ من
شود عیان ودرآیی بعذر خواهیٔ من

— بشنجیسی (شیخ ابوالقاسم بن ابی حامد) کازرونلی اولوب، ملامیرزاجانك شاکردانندندر. شوبیت اونکدر.

زاجزای وجودم هریکی درد دکر دارد
طبیب دردمند ازمن کدامین‌درد بردارد

قاسه { وآلمانجه قاشاو (Kassa, Kaschau) مجارستانك شمال جهتنده وپشته‌نك تقریباً ٢٠٠ کیلومتره شمال شرقیسنده (آباؤی تورنه) ایالتنك مرکزی برشهراولوب، ٢٦١٠٠

اهالیسی ، آقادمیاسی ، قتولیك پاپاسلرینه مخصوص مدرسه‌سی، حقوق مکتبی وسائر مکاتب عالیه‌سی، کتبخانه‌سی ، تجارت اوطه‌سی ، تیاتروسی ، متعدد مصنع کلیسالری ، ایچ یاغی ، کاغد ، باروت ، چوخه وسائره فابریقه‌لری ولهستانله ایشلك تجارتی واردر.

قاسیتریده { (Cassitrides) « قلای آطه‌لری » دیمك اولان

بو اسم یونان قدیم جغرافیونی طرفندن آوروپانك غرب شمالی طرفلرنده برطاقم جزایره ویرلمشدر، که بو آطه‌لره ابتدا فنیکه‌لیلر ، بعده قارتاجلیلر ونهایت رومالیلر یناشوب ، قلای اخراج ایتمشلردر . انکلتره‌نك جنوب غربی کوشه‌سی قارشیسنده (سورلینکه) آطه‌لری اولدقلری مظنون ایسه‌ده ، بونلرده شمدیکی حالده مذکور معدندن اثر یوقدر.

قاسیکاره { (Cassiquiaré) آمریقای جنوبیه‌ده (ونزوئله) نك جهت

جنوبیه‌سنده برنهر ودها طوغریسی طبیعی برجدول اولوب ، (اورنوق) ایرماغندن منبعندن تقریباً ۳۰۰ کیلومتره آشاغیده برقول صورتنده آیریله‌رق (آمازون) ایرماغنه تابع (ریونغرو) نهر عظیمنه دوکیلور . بو ایکی جسیم ایرماق آره‌سنده کوزل برطریق اختلاط آچوب ، درینلکی دخی حد وسطی اوزره ۱۰ متره قدر ایسه‌ده ، هر موسمده سیر سفائنه صالح دکلدر .

قاسینو { و نام دیکرله سان جرمانو (Cassino, San Germano)

ایتالیانك جنوب جهتنده ترەدی‌لابور ایالتنك سوره ایالتنده وسوره‌نك ۴۲ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب ، ۵۴۷۰ اهالیسی واوسطنده کی طاغده سنت بنوا طرفندن آپولونك عبادتنه مخصوص برمعبد خرابه‌لری یرینه یاپلمش مشهور برمناستری واردر.

قاسینی { (Cassini) مشاهیر هیئت شناساندن اولوب ۱۶۲۵ ده

نیسه جوارنده طوغمش ؛ وبولونیه دارالفنوننده هیئت معلمی اولوب، بولونیه سناتوسی وپاپا طرفندن بعض فنی و سیاسی مأموریتلره تعیین اولندقدن صکره، فرانسه‌یه جلب اولنه‌رق، پارسده یرلشمش؛ ومشتری وزحلك بر چوق پیکلرینی کشف ایله، مشتری ومریخ وزهره‌نك کندی محورلری اوزرینه اولان حرکتلرینی تعیین ایتمش ؛ و برطاقم ازیاج ایله هیئته متعلق بعض آثار معتبره براقمشدر . ۱۷۱۲ ده ۸۷ یاشنده وفات ایتمشدر. — اوغلی وتورونی دخی علم هیئته انتسابله فرانسه رصدخانه‌سنك اکمالنه وممالکت مذکوره‌نك طول وعرضلرینی تعیینله خریطه‌سنك اتمامنه دخی خدمت ایتمشلردر .

قاسیوس { (Cassius) اسکی روما مشاهیرندن اوچ ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (قاسیوس ویسلینوس) اوچ دفعه قونسلوس اولوب، بعض غالبیتلرده نائل اولدقدن صکره، کندیسی زادکاندن اولدیغی حالده، اراضئ مضبوطه‌نك عوام اهالی ایله متساویاً تقسیمنی تکلیف ایتدیکیچون ، سناتو طرفندن اتهام اولنه‌رق ، میلاددن ۴۸۶ سنه اول (تارپلیان) قیاسندن اوچوریله‌رق ، اتلاف اولنمشدر .

— ایکنجیسی (قاسیوس اوتکینوس) سردارلردن اولوب ، قراسوس ایرانیلره مغلوب اولدقده ، کندیسی سوریه‌یی محافظه ایده‌بیلمش ایدی . بعده پومپیوس ایله قیصر آره‌سنده ظهور ایدن محاربهٔ داخلیه‌ده برنجینك طرفنی التزام ایدوب ، قیصرك الینه اسیر دوشدیکی حالده ، عفو اولنمش ایکن ، صکره بروتوسك همشیره‌سنی تزوجله ، بونکله ودیکر بعض آدملرله بالاتفاق ، قیصری قتل ایتمش ؛ و بعده افریقه‌یه کچمش ایسه‌ده ، اوراده طیانه‌میوب ، آسیایه مروراله، اوراده کلیتلی عسکر تدارك ایده‌رك ، ماکدونیه‌ده بروتوس ایله برلشمش ؛ وقبل المیلاد ۴۲ تاریخنده فلیه‌جك اووه‌سنده آنتوآن ایله اوقتاوك عسکریله محاربه ایدوب ، مغلوب اولنجه، کندینی اتلاف ایتمشدر . کندیسنه روما مشاهیرینك اخیری نظریله باقیلیور .

— اوچنجیسی (آویدیوس قاسیوس) یینه سردارلردن اولوب ، مارق اورل طرفندن سوریه‌ده‌کی اوردونك قیادتنه تعیین اولنمغله، ۱۶۳

تاریخ میلادیسنده ایران عسکرینه غالب گلنجه ، کسب غرور ایدوب ، ۱۷۵ ده اردوسنه کندینی ایمپراطور طانیتمش ایسه‌ده ، اوچ آی صکره وفات ایتمشدر .

قاسیوپه { (Cassiopée) اساطیر یونانیه‌یه کوره کویا حبش حکمداری (کفیا) نك زوجه‌سی اولوب ، (تیریده) تعبیر اولنان دکیز پریلرینه قارشی حسن وجمالده ادعای رقابته قالقیشدیغندن ، دکیز الهی زعم اولنان (نپتون) غضبه کلوب ، دکیزدن بر طاقم جانورلر اخراجیله مرقومه‌نك ملکنی تخریب ، وکندیسی قیزی (آندرومده) یی دخی بو جانورلره آتمغه مجبور ایتمش ؛ وبعده کندیسی کویا بر برج سمایه تحویل اولنمش ، که برجیدر .

قاسیون { (Casius Mons) دمشق شامك اوستنده یعنی غربنده ممتد اولان برطاغ اولوب ، مقامات ومقابر صلحاسی ومغاره وسائر غرایبی چوق اولمغله ، اسکیدن بری نظر قدسیتله باقلمقده‌در .

قاش { قونیه ولایتنك تکه سنجاغنده وآنطالیه‌نك ۶۲ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق اورمانله مستور تپه‌لرله محاط براووه‌ده ودمیر صویك کنارنده کائن قضا مرکزی برکوچك قصبه اولوب ، ۲۰۰۰ اهالیسی ، ۱۰ جامع ومسجدی و ٤ مکتب ابتدائیسی واردر . — قاش قضاسی ولایت وسنجاغك منتهای غرب جنوبیسنده مثلث الشکل بریر اولوب ، شرق شمالی جهتندن ینه اوسنجاغك المالی قضاسیله ، غرباً آیدین ولایتنك منتشا سنجاغیله ، جنوباً دخی آق دکیزله محاطدر . قضا ۶۵ قریه‌یی حاوی اولوب ، ٤٢٢٨ ی ترکجه لسانیله متکلم روم (؟) وقصوری کاملاً مسلم اولمق اوزره ، ۳۹۰۰۰ اهالیسی واردر . اراضیسی ۷٤۸ ۶۵۰ دونمدن عبارت اولوب ، نصفی مزروع ونصف دیکری غیر مزروعدر . قضانك شمال وشرق طرفلری طاغلق اولوب ، اکثر طرفلری اورمانلرله مستوردر . اورته طرفی ایسه واسع بر اووه تشکیل ایدوب ، ایچندن دمیر صو نهریله دیکر برقاچ چای آقار . هواسی معتدل وصاغلام وطوپراغی منبت اولوب ، بغدای ، آرپه ، چاودار ، مصر ، نخود وسائر حبوبانله میوه‌لرك انواعی حاصل اولور . اهالئ اسلامیه‌سی زراعتله وخرستیانلری تجارت وصنعتله اشتغال ایدر . اخراجاتی (قالیماکی) اسکله‌سندن و (میره) لیماننندن چیقوب ، اورالره ایکی هفته‌ده بر انکلیز واپوری دخی یناشیر . اهالیسی بیننده (صاری کچیلی) ، (حساملی) و (طاغلی) عشیرتلری دخی بولنوب ، بونلر الآن خیمه نشین وحیوانات یتیشدیرمکله مشغولدرلر .

قاش { (Cach) چینك شمال جهتنده واقع قولجه ایالتنده بالقاش کولنه‌دوکیلان (ایلی) ایرماغنه تابع برنهر اولوب ، تیان شان سلسله‌سنه مربوط خاتون طاغندن نبعانله ، غربه طوغری منبت وکوزل مرعالری حاوی بروادی ایچنده آقه‌رق ، ۲۵۵ کیلو متره‌لك جریاندن صکره ، قولجه‌نك ٤٨ کیلومتره جنوب شرقیسنده مذکور ایرماغه دوکیلور .

قاش { افغانستانده سیستانك شرق جهتنده وقندهارك ۲۷۵ کیلومتره‌غربنده اوله‌رق هلمند ایرماغنه تابع (قاشرود) نهرینك صول کنارنده قضا مرکزی بر قصبه‌در .

قاشان { ایرانده‌کی کاشان شهرینك اسم معربیدر . [«کاشان» ماده‌سنه مراجعت .]

قاشاو { (Kaschau) [«قاسه» ماده‌سنه مراجعت .]

قاشرود { افغانستانده برنهردر ، که کوه سیاهك جنوبی مائله‌سندن نبعانله ، جنوبه و بعده جنوب غربی‌یه طوغری آقه‌رق ، قاش قصبه‌سنه واصل اولدقدن صکره غربه طوغری دونر ، وهلمند ایرماغنه دوکلدکدن صکره . اونکله برابر سیستانك (نیزار) بطاقلغنده نابدید اولور . مجراسی تقریباً ۵۰۰ کیلومتره اوزونلغنده‌در .

قاشل { (Cashel) ایرلانده‌ده مونستر ایالتنك (تیپراری) سنجاغنده وقلونملك ۲۱ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب ، ۸۲۵۰ اهالیسی ووقتیله مونستر دولتنك مرکزی بولنمش اولمغله ، بعض ابنیه وآثارعتیقه‌سی واردر .

قاشوط { (Kaso) جزایر بحر سفیدك منتهای جنوبنده و (كریه) جزیره‌سیله كریدك (سیدرو) برونی آره‌سنده بر آطه اولوب، ردوس سنجاغنه ملحق برقضا تشكیل ایدیور . كریدك مذكور برونك ۵۰ كیلومتره شرقنده و ۱۵َ ۳۵° عرض شمالی ایله ۲۵° طول شرقیده واقع اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ۱۰۰ مربع كیلومتره واهالیسی ۸۵۰۰ كشیدر. بونلردن یالكز ۱۰۰ ی مسلم وقصوری روم اولوب ، باشلیجه كمیجیلكله مشغولدرلر . سواحلی قیالرله محاط اولوب ، لیماننك آغزی دخی طار ومخاطره‌لیدر . بوآطه ازمنهٔ قدیمه‌ده یالكز بالیله مشهور ایدی . بعده قورصانلر ملجئ اولمشیدی . قرون وسطاده هونلردن وسائر اقوام وحشیه‌نك هجوملرندن ترك وطن ایدن بر طاقم آرناؤدلر بو جزیره‌یه هجرت ایده‌رك ، ابتدكاری تجارت بحریه ایله آطه‌یی خیلی اعمار ایتمشلر ایسه‌ده ، یونان اختلالی صره‌سنده بونلر طاغیلوب ، بعده روم اهالی ایله اسكان اولنمشدر .

قاشوئیره { (Cachoeira) آمریقای جنوبیده برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك (باهیا) جهوریتنده وباهیه‌نك ۱۰۰ كیلومتره شمال غربیسنده وهمنامی برنهرك اوزرنده قضا مركزی بر قصبه اولوب ، ۱۵۰۰۰ اهالیسی وپك مقبول توتونیله جوارلرنده حاصل اولان قهوه ، پاموق ومیوه تجارتی واردر .

— ینه برازیلیانك (ریوغرانده دوسول) جهوریتنده و(یاقوشی) نهرینك سیر سفائنه صالح اولان قسمنك منتهاسنده دخی بو اسمله بر قصبه اولوب ، ۴۰۰۰ اهالیسی و ایشلك تجارتی واردر .

قاشیره { (Kachira) روسیه‌نك (توله) ایالتنده توله‌نك ۸۰ كیلومتره شمال شرقیسنده و (اوقه) نهری اوزرنده قضا مركزی بر قصبه اولوب ، ۵۰۰۰ اهالیسی ، دباغخانه‌لری وبال مومی اخراجاتی واردر .

قاشین { (Kachin) روسیه‌نك (تور) ایالتنده و (تور)ك ۱۳۵ كیلو متره شرق شمالیسنده (وولغه) ایرماغنه تابع بر چایك اوزرنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ۵۷۵۰ اهالیسی واردر.

قاضی { (ابو طالب محمود بن علی التمیمی الاصفهانی) مشاهیر فقهادن اولوب، الك زیاده علم اخلاقده شهرت بولمش ؛ وبو علمده «التعلیقة» عنوانیله مشهور بر كتاب تألیف ایتمشدر. اصفهانده خیلی وقت خطیب اولوب ، ۵۸۵ تاریخنده وفات ایتمشدر .

قاضی { ایران شعراسندن درت كشینك مخلصیدر :

برنجیسی (قاضی راضی بن قاضی مسعود) كه اكثر علومده ید طولی صاحبی اولوب، هندستانه رحلتله ، اكبر شاهك احسانته نائل اوله‌رق ، وطننه عودت ایتمشدی . شو بیت اونكدر :

برمن شب هجران تو رحمتكه چون شمع
میسوزم وجان میدهم وچاره ندارم

— ایكنجیسی (عبدالله رازی) فضلادن اولوب ، (ری) قاضیلغنده امرار عمر ایتمشدر. شو بیت اونكدر :

دوروز شدكه وفا میكند نمیدانم
كه تاچه مصلحت آن شوخ بیوفا دیده

— اوچنجیسی قزوینلی اولوب ، مملكتنده قاضی ایدی . شو بیت اونكدر :

حسن‌تو ز خط رتبهٔ اعجاز كرفته
انجام تو كیفیت آغاز كرفته

— دردنجیسی (محمد معصوم) شوستر قاضیسی ایدی. شوبیت اونكدر :

كیرم‌كه در لباس توان كرد عاشقی
دیوانكی چه‌كونه توان درلباس‌كرد

قاضی احمد { مشاهیر خطاطیندن اولوب، مولوی درویش علیدن اجازت آلمش؛ ویكرمی قدر مصاحف شریفه ایله بخاریٔ شریف، مصابیح ومشارق كبی بیوك كتابلر وبرچوق دلائل خیرات یازمش ؛ و ۱۱۴۱ ده وفات ایتمشدر .

قاضی اعز { [« ابن قلاقس » ماده‌سنه مراجعت.]

قاضی القضاة { (ذوالفنون شهاب الدین احمد بن الخلیل بن سعادة الخوبی) مشاهیر علما وفقهادن اولوب ، اكثر علومدن بهره‌سی وطبیعت شعریه‌سی وار ایدی .

بدری شامده قاضی القضاة اولوب ، کندیسی ٦٢٦ تاریخنده دمشقده طوغمش ؛ واوراده تحصیل علوم ایتدکدن صکره ، مصره عزیمتله ، بعض قاضیلقلرده بولنمش ؛ وبعده وطننه دعوت اولنەرق ، قاضی القضاة اولمش ؛ وپك چوق خلق کندیسندن مستفید اولدقلری کبی ، کندیسی دخی آخر عمرینەدك تحصیل علمدن فارغ اولمیوب ، یکرمی علی حاوی بیوك برکتاب تألیف ، وبرچوق کتب مشهورەیی شرح ویا نظمه تحویل ایلشدر. ٦٩٣ تاریخنده دمشقده وفات ایتمشدر. شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

اما سواك فبابه لا اطرق
حسبی کریم جوده متدفق
ما ان یخاف بطل بابك واقف
ظمأ وبحر نداك طام مغدق

قاضی أیاس { (ابو واثله ایاس بن معاویه بن قره بن ایاس بن هلال المزنی) عقل وذکاده وفصاحت وسرعت انتقالده اسمی ضرب مثل حکمنه کچمش برذات اولوب ، جد اعلاسی ایاس بن هلال صحابەدن ایدی. فقه وحدیثده دخی اعلم زمان اولوب ، عمر بن عبدالعزیزك زمان خلافتنده بصره قاضیسی اولشیدی . وفرت فراست وسرعت انتقالی حقنده خوارق عاده قبیلندن بر چوق امثال ونوادر منقولدر .

قاضیٔ باقلانی { [« ابو بکر باقلانی » مادەسنه مراجعت .]

قاضیٔ بغداد { (قوام الدین یوسف) مشاهیر علمادن اولوب ، عن اصل شیرازلی اولدیغی حالده ، فتحندن اول طول مدت بغداد قاضیسی بولنمش ؛ وابن اردبیل فتنەسنده ماردینه و بر مدت صکره درسعادته رحلت ایدەرك ، سلطان بایزید خان طرفندن بعض مدارسه نصب اولنمش ؛ وسلطان سلیم خانك اوائل سلطنتنده ارتحال ایتمشدر . « تجرید » ایله « نهج البلاغه » یی شرح ، ومقدمات تفسیری حاوی برکتاب تألیف ایتمشدر . بعض حواشی دخی یازمش ایسەده ، وفاتنده اولادی کوچك یاشده بولندقلرندن حفظ اولنەمامشدر .

قاضی حسین { (ابو علی بن محمد المروروذی) مشاهیر فقهاء شافعیەدن اولوب ، امام الحرمین وغزالی کبی کبار علمانك تألیفاتنده کمال شهرتندن القاضی دیه ذکر اولنور . طول مدت تدریس وافاده ایله مشغول اولمش ؛ وفقهده « التعلیقه » عنوانیله برکتاب وسائر بعض آثار براقشدر. ٤٦٢ تاریخنده مرورود ده وفات ایتمشدر.

قاضی رشید الدین { (ابو حفص عمر بن مظفر الفهری) مشاهیر شعرا وکتابدن اولوب ، مصر و شامده خدمات دیوانیەده بولنمش ؛ وملوك واکابر زمانی حقنده بر چوق مدحیەلر سویلمشدر . ٦٣٨ تاریخنده ٧٥ یاشنده وفات ایتمشدر . شو قطعه جملهٔ اشعارندندر :

لاصنام الزمان عبدت دهراً
وقد اسلمت واتسع المضیق
فما منهم بغوث اقول هذا
ولکن کل من فیهم یعوق

قاضی زاده { (احمد شمس الدین افندی) دور سلطان مراد خان ثالثده مشیخت اسلامیه مسندینه واصل اولان علمادن اولوب ، ٩١٨ تاریخنده دنیایه کلمش ؛ وعلی الاصول تحصیل علم ایله دور مدارس ایدەرك ، چوی زاده وابو السعود افندی کبی مشاهیر عصرندن استماع علوم ایتدکدن صکره ، ٩٦٣ حلب قاضیسی اولمش ؛ وبر مدت متقاعد اولدقدن صکره مفتش و ٩٧١ ده استانبول قاضیسی ، ٩٧٤ ده روم ایلی قاضیعسکری اولمش ؛ وصدر اعظم محمد پاشا ایله بینلرنده برودت حاصل اولمغله ، ادرنەیه هجرته مجبور اولوب ، اورا دارالحدیثنده تدریسله مشغول ایکن ، اوغلنك وقوع وفاتی اوزرینه ، درسعادته عودت ایدوب ، اوصرەده جلوس ایدن سلطان مراد ثالثك التفاتنه مظهر اولەرق ، سلیمانیه دارالحدیثنه نقل بیورلمش ؛ و٩٨٣ ده ثانیاً صدر روم ایلی اولوب ، ٩٨٥ ده مقام فتوایه ارتقا اولنمش ؛ وایکی بچق سنه امور فتوایی بعدالاداره ، ٩٨٨ ده ارتحال ایتمشدر . عالم و عادل بر ذات اولوب ، « هدایه » یه شرحی

و سائر کتب علمیه‌یه حاشیه‌لری وتعلیقاتی و بعض
مبراتی‌ده واردر . قاضیعسکرلرك روم‌ایلی وآناطولی
بکلربکلرینه تقدمنه وسائر بعض مراسمده حرمتلرینه
سبب اولمشدر .

قاضی زاده { (محمد طاهر افندی) دور سلطان محمود خان ثانیده
مسند فتوایه واصل اولان علمادن اولوب ، قضاتدن
توقادلی عمر افندینك اوغلیدر . ١١٦٤ تاریخنده
دنیایه کلوب ، تحصیل علم ایتدکدن صکره ، طریق
قضایه سلوکله ، آناطولی وروم ایلنده بر چوق
قضالرده بولندقدن صکره ، ١٢٣٣ ده استانبول
قاضیسی ، ١٢٤٠ ده آناطولی قاضیعسکری
اولوب ، ١٢٤١ ده مسند فتوایه ارتقا اولنمش ؛
وطائفهٔ باغیه‌نك الغاسنه فتوی ویروب ، مظهر
التفات واحسان اولمش ایدی . ایکی بچق سنه امور
فتوایی اداره ایتدکدن صکره ، ضعف پیریسنه
مبنی ، مستوفی معاشله تقاعد اولنمش ، و١٢٥٤ ده
وفات ایتمشدر . طرق اثنا عشره دائر « نوریه »
عنوانیله بر رساله‌سی وبر قادریه تکیه‌سیله دیکر
بعض اوقافی واردر .

قاضی زاده { (قاسم افندی) ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی دورینك
مشاهیر علماسندن اولوب ، پادشاه مشارالیهك
التفاتنه مظهر اولمش ، وحضورلرنده علمای معا .
صرینیله دفعاتله مباحثه ایتمشدر . پدری قسطمونیده
قاضی وکندیسی استانبوله جلب اولنمازدن اول
تیره ده مدرس ایدی . درسعادته ورودنده
مدارس ثماندن برینه مدرس وبعده بروسه‌ده
قاضی اولمش ایدی . سلطان بایزید خانك جلوسنده
ثانیاً بروسه قضاسنه نصب اولنوب ، قبول ایتمه‌مش
ایسه‌ده ، جبراً کوندریله‌رك ، ٨٨٩ تاریخنده
اوراده وفات ایتمشدر . علوم ریاضیه‌یه دخی وقوفی
وار ایدی . کنجلکنده سمرقنده سیاحتله ، اولغ
بکك مدرسهٔ مشهوره‌سنده تحصیل علوم وفنون
ایتمش اولدیغی مظنون اولوب ، اوراجه (قاضی
زادهٔ رومی) دینمکله شهرت بولمشیدی .

قاضی زاده { (ظهیر الدین اردبیلی) مشاهیر علمادن اولوب ،
بلاد عجمده تحصیل علوم ایتدکدن صکره ،
تبریزده تدریسله مشغول ایکن ، یاوز سلطان سلیم
خان حضرتلری شهر مذکوری فتح ایتدیکنده ،
کندیسنی معیتلرنده آله‌رق ، درسعادته کتیرمش ،
ووظیفه تخصیص ایتمشلر ایدی . بعده مصره کیدوب ،
اوراده عصیان وادعای سلطنت ایدن خائن احمد
پاشایه تابع اولدیغندن ، ٩٣٠ تاریخنده اونکله
قتل اولنمشدر . شعر وانشاده مهارتی وحسن خطی
دخی وار ایدی . ابن خلکانك مشهور « وفیات
الاعیان » نی فارسی‌یه ترجمه ایتمشدر .

قاضی شریح { (ابوامیه — بن الحرث الکندی) کبار تابعیندن
اولوب ، جاهلیت زماننه یتیشمش ؛ وعهد خلافت
جناب فاروقیده کوفه قاضیسی اولوب ، طول
مدت کمال عدالتله قاضیلق ایتمش ؛ وحضرت علی
(رضه) زمان خلافتلرنده بونك حضورنده بر ذمی ایله
مرافعه اولنمش ایدی . فقهده‌کی وثوق ومعلوماتیله
برابر شعری ومزاح و لطایفی دخی وار ایدی .
حقنده بر چوق نوادر منقولدر . ٨٧ تاریخنده
١٢٠ یاشلرنده وفات ایتمشدر .

قاضی عیاض { (ابوالفضل — بن موسی الیحصبی) مشاهیر محدثین
وادبادن اولوب ، ٤٧٦ تاریخنده سبته قصبه‌سنده
طوغمش ؛ واندلسه کچه‌رك ، قرطبه‌ده وسائر
مراکز علومده تحصیل علم واستماع احادیث شریفه
ایتمش ؛ وطول مدت سبته‌ده وبر آره‌لق‌ده
غرناطه‌ده قاضیلق ایدوب ، نهایت مراکشه رحلتله ،
٥٤٤ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر . مسلمك
کتابنه « کتاب الاکمال » عنوانیله بر شرح
یازدیغی کبی ، ینه حدیثده « انوار المشارق »
عنوانیله بر کتاب یازمش ؛ وحدیث ام زرعی
شرح ایله ، « التنبیهات » عنوانیله غریب حدیث
حقنده بر کتاب تألیف ایتمش ، وسائر کتب مفیده
دخی براقشدر . بر چوق اشعاری دخی اولوب ،
شو ایکی بیت او جمله‌دندر :

انظر الی الزرع وخاماته
تحکی وقد ماست امام الریاح
کتیبة خضراء مهزومة
شقایق النعمان فیها جراح

قاضی کویی { استانبول قارشیسنده واستانبول بوغازینك

مرمره‌نك مدخلنك جنوبی کوشه‌سنده بر بلده اولوب، اسکداره تابع و پایتختدن معدود در. شمال شرق جهتنده حیدر پاشا وغرب جنوبی طرفنده مهردار وموده محله‌لری بولنوب، آرقه‌سنده چاملیجه تپه‌لرینك اتکارنده ومرمره ساحلنه‌دك اوزانان دوز یرلرده قزیل طوپراق، آجی بادم، ارن کویی وسائره باغلریله کوشکلری بولنيور. قاضی‌کوینك دائرۀ بلدیه‌سنه تابع اولان بو ملحقاتیله برابر اهالیسی ٥٠٠٠٠ دن زیاده اولوب، علی الخصوص موده ایله مذکور ملحقاتنك اعتدال ولطافت هواسیله منظره‌لرینك دلکشالغی سایه‌سنده کوندن کونده مقدار اهالی ومعموریتی آرتمقده‌در. استانبول ایله قاضی کویی وحیدرپاشا وموده وسائر اسکله‌لری آره‌سنده هر ساعت واپورلر ایشلدیکی کبی آناطولی دمیر یولنك دخی مبدئی حیدر پاشاده اولمغله، بو یول اسکله ایله ملحقاتی آره‌سنده هر ساعت اختلاطه واسطه اولیور. — قاضی کویی پك اسکی اولوب، میلاد عیسادن ٦٧٦ سنه اول یونانك (مغاره) خطه‌سندن بر طاقم مهاجرلر اورایه هجرت، و (بیزانسه) نك تأسیسندن ١٧ سنه اول وضع اساس ایده‌رك، (قارخدون) اسمیله بر قصبه تشکیل ایتمشلردی، که بونك اهالیسی کندی کندیلرینه اداره اولنوب، استانبول بوغازینك جنوب شرق ساحلنده بولنان یرلری دخی تصرف ایتمشلردی. بعده ایران‌شاهی اسفندیارك یدضبطنه کچوب، اسکندرك خروج و وفاتندن صکره (بیتنیا) دولتنه تابع اولمش؛ و بر آره‌اق مهردادك ضبطنه کچدکدن صکره، نیقومدیا (یعنی ازمید) معاهده‌سیله رومالیلره ترك اولنمشدی. میلادك ٤٥١ تاریخنده بوقصبه‌ده بربیوك مجلس روحانی عقد اولنه‌رق، (اوتیخی) مذهبنك بطلانه قرار ویرمشدی. خرستیانلقدن اول قارخیدونده شمسدن کنایه اولان (آپولون) ك عبادتنه مخصوص بیوك برمعبد بولندیغی کبی، حیدرپاشا چایرنده دخی عشق الهه‌سی زعم اولنان زهره آیيننه مخصوص برمعبد وار ایدی. بونلرك وسائر ابنیۀ عتیقه‌نك انقاضی بیزانس ایمپراطورلری زماننده قسطنطینیه معبد وسرایلرینك بناسنه قوللانلمق اوزره قالدیرلمشدی. استانبولك فتحنده قارخیدون قصبه‌سی خراب اولوب، بعده هرنه سببه مبنی ایسه، قاضی کویی اسمیله بعض کبرا صفینه‌لرینی حاوی کوچك برکوی صورتنه کیروب، یقین وقته کلنجه‌یه قدر او حالده قالمش ایکن، بوصوك وقتلرده بردن بره توسع وفوق‌العاده کسب عمران ایتمکه باشلامش؛ وهله موده جهتی الك زیاده اجنبیلرك رغبتی قزانمشدر.

قاضی کویی { بو اسمله بلغارستانده وادرنه ولایتنده درت بش کوچك قصبه ویا بیوك قریه واردر.

قاضی کویی { آیدین ولایتنك دکزلی سنجاغنده ودکزلی ایله سرای کویی آره‌سنده اوله‌رق مندرس نهرینك جنوبی ساحلنده بر قصبه اولوب، جمله‌سی مسلم اولمق اوزره، ٤٠٠٠ اهالیسی و آلاجه دستکاهلری واردر.

قاضیمیر { [«حسین قاضیمیر» ماده‌سنه مراجعت.]

قاضیٔ هروی { (ابو عاصم محمد بن احمد العبادی) مشاهیر علما وفقهای شافعیه‌دن اولوب، ٣٧٥ تاریخنده هراتده‌طوغمش؛ واوراده‌وبعده‌نیسابورده‌مشاهیر علمای عصرندن تحصیل علم ایتدکدن صکره، بر چوق وقت سیاحتله اکمال تحصیل ایتمش؛ وبرچوق طلبه یتشدیردکدن صکره، ٤٥٨ ده وفات ایتمشدر. «ادب القضاة»، «الهادی»، «المبسوط»، «طبقات الفقهاء» کتب معتبره‌سی جملۀ تألیفاتندندر.

قاطول { سامرا قربنده دجله‌دن آیریلیر بر جدول اولوب، بر طاقم اراضیٔ واسعه سقی ایتمك اوزره، هارون الرشید طرفندن حفر ایدلمش؛ وباشنده (ابوالجند) اسمیله بر قصر یاپلمش ایدی. — بونك اوست طرفنده وقادسیه قربنده دخی نوشیروانك یاپدیرمش اولدیغی (القاطول الکسروی) اسمیله دیکر بر جدول اولوب، نهروانه منتهی اولوردی.

قاعون { اندلسده دانیه قربنده یوکسك بر طاغ اولوب، ایکی کونلك مسافه‌دن کوزکدیکنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

قاغایان { (Cagayan) فیلیپینه جزایرینك اك بیوكی اولان (لوسون) جزیره‌سنك قسم شمالیسنده برایرماقدر، كه جزیرهٔ مذكوره‌نك اك بیوك نهری اولوب، جنوبدن شماله جریان ایدر. مجراسی اطرافنده بولنان ایالته دخی بو اسم ویریلیر. — جزایر مذكوره‌دن میندانائو جزیرهٔ كبیره‌سنك اسپانیه‌یه تابع قسمنده برقصبه وینه جزایر مذكوره‌نك جنوب جهتنده برقاچ كوچك آطه دخی بواسمله یاد اولنور.

قاغو { (Kago) ژاپونیه‌نك كوسو جزیرهٔ كبیره‌سنده (ساچومه) ایالتنده وقاغوسیمه‌نك ٤٢ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق ساحل جنوبینك بر قوینده واقع بر شهر اولوب، ٢٤٠٠٠ اهالیسی واردر.

قاغوسیمه { (Kagosima) ژاپونیه‌نك (كوسو) جزیرهٔ كبیره‌سنده توكیونك ١٠٠ كیلومتره جنوب غربیسنده و (ناغاساكی) نك ١٥٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق همنامی اولان كورفزك ایچنده ٣٥′ ٣١° عرض شمالیده واقع ایالت مركزی بر شهر اولوب، ٥٤٣١٥ اهالیسی وچینی، اسلحه وپاموق ایپلك فابریقه‌لری واردر. وقتیله دها بیوك اولوب، ١٨٦٣ ده انكلیز دونانماسی طرفندن طوپه طوتیله‌رق، احراق اولنمشدی. — ایالتك ١٢٩٠٢٨١ اهالیسی واردر.

قاغوسیمه كورفزی { (Baie de Kagosima) ژاپونیه‌ده (كوسو) جزیره‌سنك ساحل جنوبیسنده قره‌لرك ایچنه درین كیرمش بركورفز اولوب، جنوبدن شماله طوغری یعنی آغزندن منتهاسنه‌دك بویی ٨٠ وشرقدن غربه اكی ١٠ ایله ١٨ كیلومتره آره‌سنده‌در. كورفزك اورته‌سنده وقاغوسیمه شهرینك قارشیسنده (ساقوره) جزیره‌سی بولنیور، كه قطری سكز اون كیلومتره اولمق اوزره، دائروی الشكل اولوب، اورته‌سنده (میتا كه) اسمیله سونمش بربركانی واردر، كه اتكلری پورتقال آغاجلریله مستوردر. بو آطه‌نك ایچ طرفنده كورفز دها محفوظدر. كورفزك سواحلی اشجار ونباتاتله مستور كوزل تپه‌لردن عبارت اولوب، صولری سواحلده بیله پك دریندر.

قاف { (جبل قاف، قاف طاغی) یوكسك واوزون بر طاغ اولدیغی معلوم اولوب آنجق، محلنك تعیيننده اختلافات كثیره وقوع بولمغله، افسانه پرستان بوبابده برچوق مصالار ایجاد ایتمشلردر. اسمندن وتعریفندن آكلاشلدیغنه كوره، برصورت مبهمه وموهومه‌ده ذكر اولنان بوطاغ (قافقاس) سلسلهٔ جبالندن بشقه برشی دكلدر. قافقاس سلسلهٔ جبالنك بر اوجی بحرخزرك ساحل جنوبیسنی تعقیب ایده‌رك، (البرز) جبل مشهوری دخی بوكا مربوط اولدیغندن، الك اول (كوه‌قاف) ایران اساطیرنده مذكور اولوب، سیمرغ طیر موهومنك مكانی زعم اولنوردی. آسیای غربیده قافقاس سلسلهٔ جبالنك اهمیتی معلوم اولمغله، بوطاغ حقنده ایرانیلرك اساطیری سائر اوجهت امنه دخی سرایت ایدوب نیجه غریب اعتقادلر تولید ایتمشدر.

قافر { (Cafres, Cafrerie) وقافرریه [«كافر» و«كافرستان» ماده‌لرینه مراجعت.]

قاف زاده { اون برنجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن وقضاتدن اولوب، برتذكرة الشعراسی واردر. ١٠٢١ تاریخنده وفات ایتمشدر.

قافقاس { (Caucase) آسیا ایله آوروپا آره‌سنده برجدار یرینی طوتمق اوزره، قره دكیزدن بحر خزره ممتد بیوك بر سلسلهٔ جبال اولوب، قره دكیزده كرچ بوغازی قربنده آنابه‌نك اوستندن باشلایه‌رق، غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری اوزانمغله، بحرخزر ساحلنده باكویه قدر ممتد اولور. بویی تقریباً ١٢٠٠ كیلومتره اولوب، اورته جهتنده یعنی (داریال) بوغازی جوارنده وسطی صورتده اكی ٩٠ كیلومتره ایسه‌ده، بونك صاغ وصول جهتنده وسعتی آرتوب، مثلا (البرز) طاغنك بولندیغی محلده اكی ٢٠٠ كیلومتره‌دن آشاغی دكلدر. یرلیلر یعنی تاتارلر، كرجیلر وسائر اهالیٔ محلیه

بوسلسله‌یه (یالبوز) نامنی ویررلر . ترکجه‌ده (قاف طاغی) دخی دیرلر . قافقاس سلسلهٔ جبالی بر تك صره صورتنده اوزانمیوب، اکثر یرلرنده متوازیاً اوزانیر بر قاچ شعبه‌یه انقسام ایدر . بوشعبه‌لر بر چوق یرلرده برلشوب ، برصره دوکوملر تشکیل ایتدکدن صکره ، ینه آیریله‌رق ، بر طاقم قپالی حوضه‌لر تشکیل ایدرلر ، که بونلرك ده جبالك اتکلرندن آقوب طوپلانان صولرك جریانه یول ویره‌جك برر مخرجلری واردر . بو حال قافقاس سلسلهٔ جبالنه مخصوصدر. الك یوکسك محلی (قوبان) ایله (ترك) منابعی آره‌سنده و ٤٣°٢١′ عرض شمالی ایله ٤٠°٦′ طول شرقیده واقع (البرز) جبل مشهوری اولوب ، ٥٦٦٥ متره ارتفاعی واردر. سونمش بربرکاندن عبارت اولان بوطاغك تپه‌سی آت نعلی شکلنده اولوب ، اسکی برکانك آغزینی آکدیریور. ایکنجی درجه‌ده‌کی ذروه‌سی وسطنده ومذکور داریال بوغازینك غرب جهتنده واقع (قازبك) طاغی اولوب ، ٥٠٦٥ متره ارتفاعی واردر . کرك بو ایکی جسیم طاغك صرب و دهشت انگیز یاماجلری وکرك آره‌لرنده اوزانان صرتك دستره‌نك دیشلرینه مشابه ذروه‌لری سرمدی قارلرله مستور اولوب، سلسله‌نك سائر طرفلرنده‌کی تپه‌لر وصرتلر دخی ابدی انسان آیاغنك باصمدیغی یرلر ایسه‌ده ، بونلرك غریب شکللرینی ودهشت نما عظمتلرینی سیر ایده‌بیلمك ایچون پك مرتفع محللره، وآلپ سلسلهٔ جبالنده ١٠٠٠ متره‌لك ارتفاعلره قدر اینن بوز دره‌لرینی کورمك ایچون قافقاس جبالنده ٢٠٠٠ و ٢٥٠٠ متره‌دن یوقاری ارتفاعلره قدر چیقمق ایجاب ایتدیکندن، قافقاس جبالنك غرابت وعظمتی بردن بره کوزه چارپمیور.

قافقاس سلسله‌سی طولاً اوچ قسمه منقسمدر : برنجی قسمی آناپه‌دن قوبان منابعنه‌دك قره دکیز ساحلی بوینجه ممتد اولان قسم غربیسیدر، که ٤٣٠ کیلومتره اوزون اولوب، صرتی قره‌دکیز ساحلندن ١٠ ونهایت ٤٠ کیلومتره اوزاق اولدیغی حالده ، جنوب غربی اتکلری دکیزه قدر اوزانه‌رق، آبازه مملکتنی تشکیل ایدر؛ وشمال شرقی اتکلری قوبان وادیسنه وآزاق دکیزیله روسیه‌یه طوغری ممتد اولان واسع اووه‌لره اینر . بوقسم شرق جنوبی‌یه طوغری اوزاندقچه ، ارتفاعی آرتوب ، ساحل بحردن ٤٠ کیلومتره ایچریده اولان (اوشتك) تپه‌سنك ٤٥٧٥ متره ارتفاعی واردر . بونك قارشیسنده سلسله‌نك شمالده بر ایکنجی صرتی متوازیاً اوزانمغه باشلایوب ، (قره یایله) نامیله البرز جبلنه واصل اولور . بو ایکنجی صرتك بر چوق بوغازلری اولوب ، اصل قافقاس صرتندن اینن صولره کچید ویریور . اصل قافقاس سلسله‌سنك دخی بو قسمده بعض بوغاز وکچیدلری وار ایسه‌ده ، بونلرك هیچ بری آرابه وطوب کچمسنه مساعد دکلدر .

ایکنجی قسمی قوبان منبعندن (باربالو) طاغنه قدر اوزانان قسم وسطی اولوب ، بویی ٣٠٠ کیلومتره‌در ، والبرز وقازبك طاغلرینی یعنی سلسله‌نك الك یوکسك یرلرینی حاویدر. بو قسمده سلسله‌نك اصل صرتندن بشقه متوازیاً اوزانیر اوچ صرتی دخی اولوب ، بو صرتلری بربرینه ربط ایدر بعض شعبه‌لری واردر . غرائبدن اوله‌رق البرز وقازبك کبی الك مرتفع ذروه‌لری ده بو ایکنجی صرتلرده بولنیور . مذکور ایکی طاغدن بشقه اواوخول ، طونغوز ، اوردم ، قحطان طاغی ، دیك طاغ ، آغشتن کبی برچوق مرتفع ذروه‌لری واردر. بوقسمك‌ده برقاچ کچیدی اولوب، الك صاغلامی (داریال) بوغازیدر ، که الك یوکسك یری ٢٤٢٧ متره ارتفاعنده اولوب ، روسلر طرفندن سوق الجیش طریقی اتخاذ اولنمشدر . قافقاسك اشبو قسم وسطیسندن برقاچ قول آیریلوب، جنوبه طوغری اوزانیر . بونلرك چوغی (کور) ایرماغنه تابع انهارك وادیلری اره‌سنده اوزانه‌رق، مذکور ایرماغك وادیسنه منتهی اولور . یالکز (قازبك) طاغندن آیریلوب، غرب جنوبی‌یه طوغری ممتد اولان برقول ماوراء قافقاس طاغلرینه یعنی کوچك قافقاس سلسله‌سنه اولاشوب ، قره دکیز مائله‌سنی بحر خزر مائله‌سندن آیریور . بوطاغك الك یوکسك ذروه‌سی ١٩٢٦ متره ارتفاعنده‌در.

اوچنجی قسم (بار بالو) طاغندن بحر خزر ساحلنه‌دك اوزانان قسم شرقیسی اولوب . ٤٣٠

كيلو متره بويى واردر . مذكور طاغدن صارى طاغه قدر جنوبه پك آز ميل ايله شرقه طوغرى اوزانه‌رق ، مبدأنده (آندى) اسميله شرق شمالى يه طوغرى (لزكى) مملكتى ايچندن بر قول اوزاتديغى كبى ، منتهاسنده دخى مذكور صارى طاغدن (دربند) ، يعنى باب الابوابه منتهى اولمق اوزره ، شرقه طوغرى داغستانك ايچندن برايكنجى قول اوزاتيور . بو ايكى قول ايله بونلرك صالدقلرى شعبه واتكلر داغستانه طاغلق وپك عارضه‌لى بريرحالنى كسب ايتديريور . ٣٦٦٢ متره ارتفاعى اولان مذكور صارى طاغدن قافقاس سلسله‌سى جنوبه و بعده جنوب شرق يه طوغرى دونه‌رك ، وكيتدكجه ارتفاعى آزاله‌رق ، باكو شبه جزيره‌سنده بر صره تپه‌لر صورتنده ساحل بحره واصل اولور .

قافقاس سلسلهٔ جبالنك صرت وذروه‌لرى سرمدى قارلره مستور واتكلرى صرب و بعض يرلرده اورمانلرله مزيندر . هرنه قدر شمالى مائله‌سنك قول وشعبه‌لرى دها چوق واتكلرينك ميلانى دها آز ايسه‌ده ، اوجهتدن حذاى بحردن پك آز فرقلرى اولان آلچق اووه‌لره ايندكيندن ، سلسلهٔ جبال جسيم بر ديوار كبى كورينور . جنوبى مائله‌سى ايسه دها ديك وقول وشعبه‌لرى دها آز ايسه ده ، ارتفاعلرى ٢٠٠٠ متره‌دن آشاغى اوليان واديلره و يوكسك يرلره ايندكيندن ، قافقاس سلسله‌سنك درجهٔ ارتفاعى اوقدر كوزه چارپماز .

اراضيسى صرت وتپه‌لرده غرانيت ودها آشاغيده پورفيرك انواعيله سائر احجار واتربه‌دن واك آلچق اتكلرنده اراضئ مترسبه‌دن عبارت اولوب ، كومش ، قورشون ، دمير ، باقير وسائر معدنلرى و باكو جهتنده نفط قويولرى چوقدر .

شمالى مائله‌سنده (البرز) وجنوبى مائله‌سنده (قازبك) طاغلرى برر تقسيم مياه خطى تشكيل ايده‌رك ، شمالاً البرز طاغنك غرب جهتنده قافقاس سلسله‌سندن اينن صولرك جمله‌سى بالتجمع (قوبان) ايرماغنى تشكيل ايدرلر ، كه آزاق دكيزينه دوكيلور . البرزك شرق جهتنده (آندى) شعبه‌سنك منتهاسنه‌دك قافقاسك شمالى اتكلرندن اينن مياه جاريه بالاجتماع بحرخزره دوكيلن (ترك) ايرماغنى تشكيل ايدرلر. قسم شرقيسنك شمال شرق اتكلرندن اينن صولر دخى ينه بحر خزره منصب (صولاق) ايرماغنى تشكيل ايدرلر ، وبرطاقلرى طوغريدن طوغرى يه بحر مذكوره دوكيلور. جنوبى مائله‌سنك ايسه قسم اعظمنك يعنى (قازبك) طاغنك شرقنده‌كى طرفنك بتون مياه جاريه‌سى بحر خزره منصب (كور) ايرماغنه ومذكور طاغك غرب جهتنده‌كى طرفنك صولرى بحر سياهه منصب (ريون) ايرماغنه و يا طوغريدن طوغرى‌يه بحر مذكوره دوكيلور .

قافقاس { كوچك ياخود آشاغى — Petit Caucase, Caucase Inférieur) روسيه‌نك ماوراء قافقاس مملكتنده وقافقاس سلسله‌سنك جنوبنده اوله‌رق عثمانلى وايران حدودى قربنده بولنان طاغلره و يريلن اسم اولوب، بوطاغلر، برسلسله وياصرت تشكيل ايتمكسزين ، برطرفدن (سورام) طاغى واسطه‌سيله قافقاس سلسله‌سنه وبرطرفدن دخى ارضروم طاغلرينه وآناطولينك (طاوروس) جبالنه مربوطدر . بو طاغلر باشليجه كور ايله آراس واديلرى آره‌سنده اولوب ، الك يوكسكلرى اولان (الاكوز) ك ٤٠٠٠ متره ارتفاعى واردر . احوال اراضى ومعادن و اورمان وسائر احوالجه بونلرك دخى اصل قافقاس سلسله‌سندن فرقلرى يوق كبيدر .

قافقاسيه { ياخود بلادقافقاس — (Caucasie, Pays du Caucase) آسيا ايله آوروپا آره‌سنده وقره دكيزله بحر خزر بيننده روسيه دولتنه تابع بيوك بر ير اولوب، ١٠ ايالت ايله بر مستقل سنجاقدن عبارت اولديغى حالده ، بركونه امتيازاتى حائز اولمقسزين برادارهٔ واحده آلتنده وآيريجه اوله‌رق ، بروالئ عمومينك تحت اداره‌سنده بولنور. قافقاسيه مادون قافقاس (Cicaucasie) وماوراء قافقاس (Transcaucasie) اسملريله ايكى‌يه منقسم اولوب، بوايكى قسمك آره‌سنده

قافقاس سلسلهٔ جبالی ممتد اولمغله، برنجی قسمی آوروپا وایکنجیسی آسیا قطعه‌سندن معدوددر.

حدود ومساحه‌سی. — قافقاسیه شمالاً (بیا) وصاری‌قامش نهر وبطاقلقلریله روسیه‌نك (دون) واژدرخان ایالتلرندن آیرلمش اولدیغی حالده، شرقاً بحر خزرله، جنوباً ایران وممالك عثمانیه ایله، غرباً دخی قره‌دکیز وآزاق دکیزیله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٧٢ ٥٥٤ مربع کیلومتره اولوب، ٧ ٣٠٠ ٠٠٠ اهالیسی واردر.

شکل طبیعیسی، جبال وانهاری. — قافقاسیه غیر منتظم بر معین شکلنده اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه اولان طول اعظمی قوش اوچشی حسابیله ١٢٠٠ واك طار محلنده یعنی ٤٢° عرض شمالیده بونی ایله دربند آره‌سنده اکی ٥٣٥ کیلومتره‌در. قافقاس سلسلهٔ جبالی بو مملکتك اورته‌سندن کچوب، مملکتی هرجهتجه بربرینه اصلا بکزه‌مز ومخالف ایکی قسمه آیریور. سلسلهٔ مذکوره‌نك شمالنده دوز وآلچق وطوزلی بطاقلقلری حاوی برطاقم اووه‌لر ممتد اولدیغی حالده، جنوبنده بوسلسله‌نك قارشیسنده بوندن آلچق لکن ینه خیلی مرتفع دیکر برطاقم طاغلر یوکسلوب، ایکیسی آره‌سنده ٢٠٠٠ متره ارتفاعلری اولان برطاقم وادیلر بولنور. سلسله‌نك شمالنده‌کی یرلر روسیه‌نك ودشت قپچاقك مرعالق اووه‌لرندن معدود اولدیغی حالده، ماوراء قافقاس بك عارضه‌لی ومرتفع بریر اولوب، بربرلرینه کرفت صرب وبوکسك طاغلری حاویدر. بومملکتك طاغلری آنفاً «قافقاس» و «کوچك قافقاس» ماده‌لرنده بیان اولندیغندن، تکرارینه حاجت یوقدر. انهارینه کلنجه، طاغلرك ارتفاعی وسرمدی قارلرله مستورلغی بالطبع میاه جاریه‌نك کثرتنی منتج اولوب، کرك قافقاس سلسله‌سندن وکرك دیکر طاغلردن برچوق انهار آقوب، مملکتك ایکی طرفنده‌کی دکیزلره دوکیلور. قافقاسیه انهارینك الك بیوکی (کور) ایرماغیدر، که قافقاس سلسله‌سنك جنوبی اتکلریله کوچك قافقاسدن اینن برچوق انهاردن بالتشکل، بوایکی طاقم طاغلرك آره‌سنی آیران مرتفع وبك کنیش بروادینك ایچنده شرق جنوبی‌یه طوغری جریانله، قره‌باغ اووه‌سنه دوشدکدن صکره، ارضروم جوارندن کلن وبر بیوك مسافه‌ده ایران حدودینی آیروب صاغ وصولدن برچوق چایلر آلان (آراس) نهریله برلشه‌رك، قزیل آغاج قوینك اوست طرفنده بحر خزره دوکیلور. بووجهله ماوراء قافقاسك قسم اعظمی کور ایرماغی حوضه‌سندن عبارت اولوب، بحر خزر مائله‌سنده واقعدر. یالکز (قوتاییس) ایالتیله قره‌دکیز مستقل سنجاغی قره‌دکیز مائله‌سنده بولنوب، مذکور ایالتده چوروك صو و (ریون) ایرماقلری وکرك ایالت مذکوره‌ده کرك سنجاقده برچوق کوچك نهرلر دخی بحر مذکوره منصب اولور. ماورای قافقاس قسمی ایسه ایکی مائله آره‌سنده همان متساویاً منقسم اولوب، نصف شرقیسینك صولری بحر خزره ونصف غربیسنك کیلر آزاق دکیزینه دوکیلور. برنجی مائله‌نك الك بیوك نهری (ترك) ایرماغیدر، که قافقاس سلسله‌سندن وبونك برقولی اولان (آندی) طاغندن اینن بك چوق چایلردن بالتشکل، شرق وشرق شمالی‌یه طوغری جریانله (قیزلر) قصبه‌سی یاننده برچوق قوللره آیریله‌رق بحر خزره دوکیلور. بوندن بشقه داغستانده بحر مذکوره دوکیلور برچوق نهرلر بولنوب، الك بیوکلری شمال جهتنده‌کی (صولاق) ایرماغیدر. قسم غربیسنك میاه کثیره‌سی ایسه بالتجمع (قوبان) ایرماغنی تشکیل ایدیور. بوندن بشقه مملکتك شمال جهتنده اووه‌ده‌کی اوفق تفك تپه‌لردن نبعان ایدن برطاقم چایلر بعض کوللر وبطاقلقلر تشکیل ایده‌رك، آزاق دکیزینه دوکیلور. بونلرك الك بیوکی (بیا) ایله (مانیچ) نهرلری اولوب، بو ایکنجیسی قافقاسیه‌نك حدود شمالیه‌سی بوینجه بحر خزره طوغری اوزانان (صاری قامش) بطاقلقلریله برلشیر، و بوکاده برچوق چایلر دوکیلور. جهت شمالیه‌ده‌کی مذکور بطاقلقلردن بشقه، قافقاسیه‌نك بیوك وکوچك بر قاچ کولی اولوب، الك بیوکی اریوان ایالتنده‌کی (کوکچه) ونام دیکرله (سوانغه) کولیدر، که ١٣٩٣ مربع کیلومتره مساحهٔ سطحیه‌سی واردر. ایکنجی درجه‌ده باکو ایالتنده وقره باغده واقع

(محمود چالاسی) نام جفته کوللرله قارص ایالتنده واقع (چالدیر) وتفلیس ایالتنده کائن (خوزاپان) و (توپوراوان) کوللر یله دیکر بر قاچ کوچك کوللر .

طبیعت اراضیسی ، نباتات و حیواناتی ، محصولات ومنابع ثروتی . — نباتات ومحصولاتجه قافقاس سلسله‌سنك شمالنده‌کی یرلرك بوسلسله‌نك جنوبنده‌کی ماوراء قافقاسدن چوق فرق اولوب، برنجیسی غیرمنبت وآنجق مرعاکبی قوللانیلان طوزلی اووه‌لردن عبارتدر . ماوراء قافقاس ایسه نباتات ومحصولاتجه دنیانك اك زنکین یرلرندن معدود اولوب ، حتی میوه‌دار آغاجلرله حبوباتدن اکثرینك اورالردن آوروپایه نقل اولندیغی بعض دلائل ایله مظنوندر . بوجهتجه اراضیء مذکوره ارتفاعه واقلیم وهوانك مساعده‌سنه کوره بش طبقه‌یه منقسمدر . برنجی طبقه‌سی بیك متره‌دن آلچق اولان یرلردر، که پاموق، پرنج ، طوت و بویایه یارار نباتات یتیشیر ، و باغلری چوق اولوب، پك ایی محصول ویرر . بیك ایله بیك بشیوز متره آره‌لرنده بر ارتفاعده بولنان ایکنجی طبقه‌نك هواسی معتدل اولوب، بویرلرده باغچه‌لر واشجار مثمره‌نك انواعیله بغدای ، داری ویاغ اخراجنه یارایان حبوبات متنوعه حاصل اولور ، ومیوه‌لری پك لذیذدر . بیك بشیوزایله ایکی بیك متره آره‌سنده بر ارتفاعده بولنان یرلرك هواسی سرین اولوب ، بو طبقه‌ده اورمانلر چوقدر ، وآرپه، چاودار، یولاف ایله بهارده اکیلن بغدای حاصل اولور . اورمانلرنده آوروپا قطعه‌سنده یتیشن اشجارك جمله‌سی بولنور. ایکی بیك متره‌دن یوکسك یرلرده چام آغاجلریله اکری بوکری بعض جوجه آغاجلر بولنوب ، بونلر ٢٧٠٠ متره‌لك ارتفاعلره قدر چیقار . اوندن یوقاری یالکز اوتلر ومرعالر بولنوب ، نهایت ٤٠٠٠ متره‌لك ارتفاعی متجاوز اولان طاغلر سرمدی قارلرله مستوردر . اراضیسنك اکثری صرب وقیالق وپك یوکسك اولدیغی کبی، بعض جهتلرنده وعلی‌الخصوص شرق طرفلرنده دخی اکثریا قوراقلق حکم سوردیکندن ، زراعته الویرشلی یرلری نسبةً آزدر، وزراعت هنوز اصول قدیمه اوزره ونقصان آلاتله اجرا اولنمقده‌در .

حیوانات اهلیه‌سی قیون ، کچی ، صیغیر ، خرکله وسائره‌دن عبارت اولوب، شمالی اووه‌لرنده دها زیاده‌در. طاغلرده آوروپا قطعه‌سنك حیوانات وحشیه‌سی بولنور . قافقاس سلسله‌سنده وسائر طاغلرده کومش ، قورشون ، دمیر، باقیر وسائر معدنلر بولنیورسه‌ده، هنوزپك آزی چیقارلمقده‌در. باکو جهتنده اسکیدن بری معروف نفط قویولری بولنوب ، بونلرك بری طوتیشدیریلوب دائمی صورتده یانمغله، وقتیله زردشتیلر طرفندن آتشکده اتخاذ اولنمشدی . اورالرده کلیتلی غاز دخی چیقار.

اقلیم وهواسی . — قافقاسیه‌نك هواسنده اصلا اعتدال اولمیوب، یازلری پك صیجاق وقیشلری زیاده صوغوق اولدیغی کبی ، کوندوز ایله کیجه آره‌سنده دخی بیوك برفرق واردر. غرب جهتنك یاغمورلری پك چوق اولدیغی حالده ، شرق وجنوب جهتلرنده اکثریا قوراقلق حکم سورر . مع هذا ارتفاعك درجاتی ودره و بایرلرك وضعیتی هوایی تعدیل ایتدیکه یارار. اکثر طرفلرنده قیشلری اوزون وپك شدتلی اولوب ، صولر طوکار .

تقسیماتی ، شهر وقصبه‌لری . — قافقاسیه ، دردی سلسلهٔ جبالك شمالنده وقصوری ماوراء قافقاسده اولمق اوزره، اون ایالت وبرمستقل سنجاغه منقسم اولوب، بونلرك اسامیسیله مساحهٔ سطحیه ومقدار نفوسلری ومرکزلری بروجه آتیدر :

ایالت	مربع کیلومتره	نفوس	مرکزی
(قافقاسك شمالنده)			
قوبان	٩٤ ٣٧٦	١ ٢٤١ ٣٦٣	یقاترینودار
استاوروپول	٦٠ ٥٩٦	٦٥٧ ٥٥٤	استاوروپول
ترك	٦٩ ٤٦٧	٦٩٢ ٤٩٤	ولادوسلاو
داغستان	٢٩ ٧٦٢	٥٩٢ ٥٢٣	دمیرخانشورا
(ماورای قافقاسده)			
باکو	٣٩ ٣٠٦	٧٣٥ ٣٦٠	باکو
یلیساوتوپول	٤٤ ١٣٦	٧٢٩ ٨٧٦	یلیساوتوپول
اریوان	٢٧ ٨٣٠	٦٦٧ ٤٦٤	اریوان
تفلیس	٤٤ ٦٠٧	٨٥٩ ٧٦٢	تفلیس
قارص	١٨ ٦٤٧	١٦٢ ٦٦٥	قارص
قوتاییس	٣٦ ٣٧٨	٩٢٢ ٥٦٤	قوتاییس
قره‌دکیز سنجاغی	٧ ٣٤٧	٢٢ ٣٩٩	نوووروسیسك

مرکز عمومیسی تفلیس شهریدر. یکرمی بیکدن

زیاده نفوسی اولان شهر وقصبه‌لری‌ده بروجه آتیدر :

تفلیس	٧٩٥٥١	شوشه	٢٦٨٠٦
باکو	٤٥٦٧٩	ییسلق	٢٥٩١٥
یقاترینودار	٣٩٦١٠	نوخه	٢٥٧٥٧
استاوروپول	٣٦٦٥١	آلکساندروپول	٢٢٦٧٠
ولادیقافقاس	٣٣٩٨١	یلیساوتوپول	٢٠٢٩٤
شماخی	٢٨٥٤٥	قوتاییس	٢٠٢٢٧
مایقوب	٢٧٩٢٥		

صنایع وتجارتی ، وسائط اختلاطی .— صنایع محلیه خالی وسجاده وسائر بعض منسوجاتله بعض اسلحه وسائره اعمالندن عبارت اولوب ، بعض نفیس معمولات چیقارسه‌ده ، بونلر ال ایشی اولوب ، جزئیات قبیلندندر . اخراجاتی باشلیجه نفط وغاز ایله کراسته‌دن عبارتدر . آنجق آسیا ایله آوروپا آره‌سنده برطریق تجارت اولمغله ، ترانسیت تجارتی خیلی ایشلکدر . قره دکیزده پوتی وباطوم اسکله‌لرندن بدأ ایله بحر خزرده باکو اسکله‌سنه منتهی اولان دمیریول خطی بو تجارتی تسهیل ایدر. روسیه‌نك ایچندن کلن بر خط دخی قافقاس سلسله‌سنك شمالی اتکنده بولنان (ولادیقافقاس) شهرینه واصل اولوب ، قره دکیز ساحلنده‌کی (نوووروسیسکی) اسکله‌سنه بر قول دخی اوزادیر .

اهالیسی ، جنسیت ولسان ومذهبلری .— قافقاسیه‌نك اهالیسی پك مختلف الجنس اولوب ، بو مملکتده ٧٠ دن زیاده لسان سویلندیکی مرویدر . آسیا ایله آوروپا آره‌سنده بر ممر اولمغله، تاریخك ضبط ایده‌مدیکی پك اسکی زمانلرده آسیادن آوروپایه هجرت ایدن اقوام مختلفه‌دن اوراده قالمش برر مقدارلری احفادندن اولدقلری مظنوندر. حتی بعض لسانلرك یالکز برایکی کویده سویلندکلری کورلمشدر . بوکبی استثنالردن صرف نظر اولندیغی حالده ، الیوم قافقاسیه‌ده ساکن اهالی بروجه آتی اوچ زمره‌یه تقسیم اولنه‌بیلیرلر : اولا اصل قافقاس زمره‌سی ، ثانیا اقوام تورانیه‌دن اولان ترك وتاتار ومغوللر، ثالثاً اقوام آریه‌دن اولان روسلرله ارمنیلر وایرانیلر وسائره .

اصل قافقاس زمره‌سی بر چوق اقوام واجناسدن مرکب اولوب ، بونلرك باشلیجه‌لری بروجه آتیدر : اولا چرکسلر ، که قوبان ایالتنده وترك ایالتنك قسم غربیسنده یعنی قافقاس سلسله‌سی قسم غربیسنك شمالی اتکلرنده ساکن اولوب، سلسلهٔ مذکوره‌نك قره دکیزه اینن غرب جنوبی اتکلرنده ساکن آبازه‌لر وداغستانك یوقاری جهتنده ساکن چچنلرله برابر بر قوم عد اولنه‌بیلیرلر . بونلر طول مدت روسیه‌یه مقاومت ایتدکدن صکره ، قرن حاضر میلادی اواسطنده مغلوب اولدقلرنده ، بر ملیونه قریب نفوسلری ممالك عثمانیه‌یه هجرت ایتمکله ، شمدیکی حالده مملکتلرنده موجود بولنانلری یارم ملیوندن زیاده‌جه‌در . ثانیاً داغستانك اهالیٔ اصلیه‌سی اولوب شمدیکی حالده یوقاری جهتنده ساکن بولنان لزکیلر، که ٦٥٠٠٠٠ کشی راده‌لرنده‌در. ثالثاً سلسلهٔ جبالك جنوبنده کور وریون حوضه‌لرنده ساکن اولان کرجیلرله جنسیت ولسانجه بونلره قریب اولان منکرلی وایمرت وسائر اقوام که بر ملیونه قریب نفوسدن عبارتدرلر . رابعاً ترك ایرماغنك منابعنده ساکن و ٢٧٠٠٠ نفوسدن عبارت اولان (اوست) لرله یالکز ٦٠٠٠ نفوسه بالغ اولان (سوآنت) قومی . باطوم جهتنده ساکن بولنان لازلر دخی جنسیتجه قافقاس اقوامندن ایسه‌لرده ، لسان مخصوصلرینی اونودوب ، الیوم لسان ترکی ایله متکلمدرلر .

اقوام تورانیه‌دن بولنان ترك وتاتارلرله ترکلشمش مغوللر قافقاسیه‌ده کثرتلی اولوب ، بو مملکتك بتون شمال شرقی قسمیله داغستانك آشاغی جهتی وعلی العموم بحر خزر سواحلی وبتون قسم جنوبیسی ترك اهالی ایله مسکوندر . بونلرك مجموعی بریچوق ملیوندن زیاده‌در .

اقوام آریه‌دن ارمنیلر قافقاسیه‌نك جنوب جهتنده وعلی الخصوص اریوان وتفلیس ایالتلرنده ترکلر وکرجیلرله قاریشیق اوله‌رق بولنوب، مقدارلری ٧٢٠٠٠٠ کشی‌یه بالغ اولور . روسلر ایسه باشلیجه قافقاسیه‌نك شمال غربی جهتنده و بحر خزرك بعض سواحلیله تجارتکاه شهر وقصبه‌لرده بولنوب ، بر بچق ملیوندن زیاده‌یه بالغ اولمشلردر . بونلردن ماعدا آز مقدارده

روم، آلمان، یهودی، چنکانه وساٸره دخی واردر.

اقوام مذکوره‌دن چرکسلر، آبازه‌لر، چچنلر، لزکیلر، کرجیلرك برقسمی، لازلر وبتون ترکلرله تاتارلر دین اسلامله متدین اولوب، یالکز کرجیلرك برقسمیله ارمنیلر وروسلر خرستیاندر. بو وجهله قافقاسیه اهالیٔ عمومیه‌سنك ثلثانی مسلم وآنجق برثلثی خرستیان وساٸره‌در. اهالینك مقداری کیتدکجه آزلمقده ایسه‌ده، بو تزاید الك زیاده مملکته هجرت ایدن روسلر وارمنیلرده اولوب، اهالیٔ اسلامیه‌دن خارجه هجرت ایدنلرك یرینی بونلر طوتمقده‌در.

احوال تاریخیه‌سی. — قافقاس اسکیدن بری معروف اولوب، کرك عبرانیلر کتابلرنده وکرك اساطیر یونانیه وایرانیه‌ده مذکوردر. آنجق بومملکتك احوالی مجهول قالوب، ایکنجی قرن میلادی اواٸلنده قافقاسیانك شرق جهتنده اولان (آلبانیا) یعنی داغستان روما دولتی طانیدیغی کبی، غرب جهتنده اولان ایبریایی دخی (ترایان) تحت اطاعته آلمشدیسه‌ده، بو مملکتلرك حکمدارلرینی امحا ایتمه‌مشدی. بعده رومالیلرله ایرانك اشکانیان دولتی آره‌سنده قافقاسیه حقنده برچوق وقت رقابت منازعه‌لری حکم سوروب، ایرانده نوبت حکومت ساسانیانه کلنجه، بونلر رومالیلرك قافقاسیه‌ده حکم ونفوذلرینی امحا ایله، باب الابوابی فوق العاده صورتده تحکیم ایده‌رك، کرجیلرك وساٸر قافقاسیه اقوامنك رؤسا وحکمدارلرینی تحت اطاعتلرینه آلمشلردی. او وقتدن بلاد مذکوره‌ده زردشت آیینی دخی ادخال اولنه‌رق، شروانك نفط قیولرندن آتشکده‌لر اتخاذ اولنمشدی. ظهور اسلامدن صکره عربلر باب الابوابی ضبط ایله، بحر خزرك شمال وغرب جهتلرنده بولنان خزرلرله وساٸر ترك اقوامیله محاربه‌یه کیریشمشلر دیسه‌ده، قافقاسك صرب محللرنده ساکن بولنان کرجیلر وچرکسلر وساٸر طاغلیلرله اوغراشمیوب، علی الخصوص دولت حالنده بولنان کرجستانی طانیمش، وکندی آمریتلرینی بونلره طانیتمشلردی. چنکیز وتیمورك خروجلرنده قافقاسیه‌نك طاغلق ومرتفع محللرنده بولنان اقوام ینه استقلاللرینی محافظه ایده‌بیلمشلر ایسه‌ده، آلچق یرلرنده ترك وتاتار اهالی چوغالوب، علی الخصوص شمال جهتنده قپچاق دولتنك تشکلی قافقاسیه اهالیسنی بسبتون اقوام تورانیه اوره‌سنده براقشیدی. بر طرفدن بونلر وبر طرفدن دخی آق قیونلی وقره قویونلی امراسی قافقاسیه‌یی وهله کرجستانی هدف غزا وغنیمت عد ایدوب، بونلردن صکره ملوك صفویه دخی چوق وقت اوغراشمش؛ ونهایت بونلر شروانده تأسس ایتمش اولان دولت اسلامیه‌یی استیصال ایدوب، قافقاس سلسلهٔ جبالنك جنوبنده‌کی یرلرك چوغنی الده ایتمشلردی. یالکز کرجستان، دفعاتله پایمال اولمغله برابر، بر درجه‌یه قدر استقلالنی محافظه ایده بیلمشدی. چالدیران مظفریتی واونی متعاقب ایرانیلره قارشی عثمانلیلرك واقع اولان محارباتی بلاد قافقاسك عثمانلیلرله ایرانیلر بیننده انقسامنی وبو ایکی دولتدن کاه برینك وکاه دیکرینك نفوذ وقوتنك اورالرده تزایدینی منتج اولمش؛ ودشت قپچاق دولت تاتاریه‌سنك وارثی اولان قریم خانلغی قافقاس سلسله‌سنك شمالنده‌کی یرلره وعلی الخصوص قبارده وچرکسستانه حاکم اولوب، بحر خزر جهتنده‌کی یرلرده قزان واژدرخان خانلقلرینه تابع اولمشدی. روسیه دولتی کسب قوت وتوسیع ممالك ایتمکه باشلاینجه، اون سکزنجی قرن میلادیده ابتدا برر برر وجودلرینی قالدیردیغی مذکور خانلقلرله برابر قافقاسیه‌نك شمالنده‌کی یرلری التحاق ایتدکدن صکره، ایرانه قارشی کرجیلری حمایه ومدافعه ایتمکی وسیله اتخاذ ایده‌رك، علی الخصوص ملوك صفویه‌نك انقراضیله ایرانك بر حال تذبذبده بولندیغی زماندن بالاستفاده، بحر خزر ساحلنجه کور منصبنه وقره باغه قدر اینمکه فرصت بولمش؛ وکرجستان قراللرینك اخیری بلا خلف وفاتنده مملکتی روسیه‌یه ترك ایتمکله، اوراسنی دخی التحاق ایتمش؛ وبعده چرکسلرله طول مدت اوغراشدقدن صکره، عصر حاضر میلادینك اواسطنده چرکسستانی دخی ضبطله، قافقاس سلسله‌سنك ایکی طرفنه مالك اولدقدن صکره، دولت عثمانیه ایله ایتدیکی محاربه‌لرك نتیجه‌لرنده‌ده

جنوبه طوغری برقات دها توسیع حدود ایدەرك ، شمدیکی قافقاسیه بلادینی وجوده کتیرمشدر .

قاقامو (Caccamo) سیجیلیەدە پالرمو ایالتنك (ترمینی) قضاسندە و ترمینینك ٩ کیلومترە جنوب غربیسندە بر قصبه اولوب، ٧٢٣٥ اهالیسی واردر .

قاکو (Kaagö) بحر منجمد شمالیدە نوروجك (ترمو) ایالت شمالیەسنه تابع و ٧٠° عرض شمالیدە واقع بر آطه اولوب، شرقندن غربه بویی ١٨ واکی ١٢ کیلومترەدر . (آرنو) و (لوکن) آطەلرندن (قاغ سوند) بوغازیله آیرلمشدر .

قالابار (Calabar) آفریقای غربیدە کینه کورفزی کوشەسنك شمالی ساحلندە (قامرون) جبل مشهوریله (نیجر) ایرماغنك منصبی آرەسندە بر مقدار ساحلك وبو ساحله منصب اولان برایرماغك اسمیدر. بو ایرماق شمال شرق طرفندن کلوب، کنارلری زیادە مسکون اولدیغی معلوم ایسەدە، مجراسنك قسم اعظمی هنوز کشف اولنمامشدر. ساحل مذکورك هواسی پك آغیر واراضیسی باصیق اولوب ، هنوز وحشی حالندە یاشار زنجی اهالی ایله مسکوندر. آوروپا بحریونی وقتیله اسیر تجارتی ایچون بو ساحله یناشوب ، شمدیکی حالدە دخی بالکز اوراله مخصوص برنوع یاغ اخراجاتیله سفائنی جلب ایدر . مایسدن تشرین اوله قدر یاغمورلر موسمی سوروب، علی الخصوص تموز وآغستوسدە زیادە صیجاق اولور ؛ تشرین اولدن نیسانه قدر ایسه قوراقلق حکم سوروب بو موسمدە هوا نسبةً سریندر . بو ساحلك غرب جهتندە دیکر بر نهرك منصبی بولنوب ، بر چوق وقت قالابار نهرینك برقولی ظن اولنمغله، اصل قالابار نهرینه اسکی وبوکا یکی قالابار نامی ویرلمش ایسەدە ، نهایت یکی قالابارك نیجر ایرماغنك برقولی اولدیغی کشف وتحقیق اولنمشدر . قالابار ساحلنك اسکی قالابار مجراسنەدك اولان قسم شرقیسی آلمانیەنك قامرون مهجرندن وقسم غربیسی انکلترە مستعمراتندن عد واعتبار اولنمقدەدر .

قالاباقه (Kalabaka) — یاخود قلاباقه تسالیەنك ترحاله سنجاغندە ترحالەنك ٢٠ کیلومترە شمال غربیسندە اولەرق کوستم مجراسنك صرب وقیالق بوغازندە قضا مرکزی بیوك برقریه اولوب، ١٠٢٠ اهالیسی واردر. قریەنك اوستندەکی مرتفع وصرب قیالرك اوزرندە برطاقم مردیونلرله کوج چیقیله بیلیر بر طاقم مناسترلر واردر، که (متئور) مناسترلری دینمکله معروفدرلر .

قالابره (Calabre, Calabria) — یاخود قالابریا ایتالیانك منتهای جنوبندە مسینه بوغازینەدك ممتد اولان برشبه جزیرەدن عبارت بیوك برخطه اولوب، شرقاً (تارنته) کورفزیله ویونان دکیزیله ، جنوباً آق دکیزله ، غرباً مسینه بوغازیله و (تیرنیان) دکیزیله، شمالاً دخی باسیلیقاته خطه سیله محاط ومحدود در . ٣٧° ٥٠′ ایله ٤٠° ٥′ عرض شمالی آرەسندە ممتد اولوب، ١٤° طول شرق درجەسی اورتەسندن کچر. شمالدن جنوبه بویی ٢٥٠ واکی ٢٠ ایله ٩٠ کیلومترە آرەلرندە اولوب، مساحهٔ سطحیەسی ١٧٢٥٧ مربع کیلومترە و اهالیسی ١٣٠٩٥٥٤ کشیدر ، که بهر مربع کیلومترە باشنه ٨٦ کشی دوشیور . شرق شمالی جهتندەکی تارنته کورفزندن بشقه یونان دکیزندە (اسکیلاچه) اسمیله بر وتیرنیان دکیزندە (جویا) و (سانته اوفمیا) اسملریله ایکی قویی واردر. آپنین سلسلهٔ جبالنك غربی قولی قالابرەیه داخل اولوب، ابتدا ساحل غربی بوینجه اوزانیرسەدە، بعدە شرقه طوغری انعطافله ، مملکتك وسطندە جنوبه طوغری ممتد اولوب، مسینه بوغازینه قدر واصل اولور . بو طاغك بر چوق قوللری واتکلری ایکی طرفدن سواحله قدر ممتد اولوب ، آرەلرندە بر چوق وادیلر واووەلر دخی واردر . طاغلردن اکثرینك یوقاریلری کستانه آغاجی وسائر اشجار اورمانلریله وآشاغیلری باغلر و زیتونلقلرله مستور در . طاغلرك قیالق وصرب یرلری دخی چوقدر. بو طاغلرك ایکی جهتندن بر چوق نهرلر آقوب ، الك بیوکلری تارنته کورفزینه دوکیلن (قراتی) ایله یونان دکیزینه منصب اولان (نتو) نهرلریدر.

طاغلرك يوقارى طرفلرى تشرين ثانيدن نيسان ابتداسنه‌دك قارله مستور اولوب، مرتفع محللرينك قيشلرى صوغوق وسرتدر. يازين ايسه طاغلرده وياله‌لرده هوا سرين وپك صاغلام ايسه‌ده، اووه‌لرده وباصيق يرلرده صيجاق زياده اولوب، طوپراقلر چاتلار، وصيتمه‌لر حكم سورمكه باشلايوب، اهالينك اكثرى ياله‌لره چكيلير. صوك بهارده بر ايكى ياغمور ياغاريا‌غماز، اورته‌لق يشيللك وچيچكلرله اورتنوب، بر ايكنجى بهار اولمغله، اهالى ياله‌لردن اينر؛ وقيشـين الچق يرلرده هوا پك ملايم اولور. هوانك بوحالى هرنوع محصولاتك يتيشمه‌سنه مساعد اولوب، حبوبات متنوعه‌ايله پك مقبول شرابلر وصيرنجلرده محافظه اولنه‌جق درجه‌ده كليتلى وايى زيتون ياغلرى حاصل اولور. پاموق يتيشديكى كبى خيلى مقدار قوزه دخى چيقاريلوب، پاموق وايپكدن بعض منسوجات طوقنور. يازلق مرعالريله قيشله‌لرى پك ايى اولديغندن، قيون وصيغير سوريلرى پك چوق اولديغى كبى، خركه‌لرى‌ده چوق اولوب، مخصوص بسلدكلرى آيغيرلر واسطه‌سيله جنسلرينى كيتدكجه اصلاح ايتمكده، وكوزل استرلر دخى يتيشديرمكده‌درلر. طاغلرده يبانى مانده‌لر وسائر آو حيوانلرى چوق اولديغى كبى، سواحلنك باليغى‌ده بولدر. آلتون، كومش، باقير، دمير، قورشون، مرمر، آلچى، بلور، قياطوزى، كوكورد وسائر معدنلرى چوق ايسه‌ده، پك آزى اخراج اولنمقده‌در. خطه‌نك هيچ برصاغلام ليمانى وبيوك اسكله‌سى يوغيسه‌ده، محصولات ارضيه‌دن وخصوصيله زيتون ياغندن خيلى اخراجاتى واردر. قالابره‌ليلر اورته بويلى، متناسب الاعضا وذكى آدملر اولوب، آنجق كنديلرنده آرزوى انتقام زياده اولديغندن، اكثريا منفرد صورتده ياشار ومسلح كزرلر؛ وبناءً عليه شركتلر وصنايع وتجارت هيئتلرى تشكيلنه وزراعتك ترقيسنه خدمت ايده‌ميوب، اكثر اراضينك اغنيانك تحت تصرفنده بولنمسيله سائر اهالينك ايشجيلك وچفتجيلك ايتمكه مجبور اولملرى دخى زراعتك ترقياتنه ومملكتك تزايد معموريتنه مانع اولمقده‌در. اهاليسندن يوز اللى بيكدن زياده مقدارى آرناؤد جنسيتنه واورتودوقس مذهبنه تابع اولوب، بونلر اسكندر بكك مغلوبيت ووفاتندن صكره اوروپايه كچمش؛ وبعض طرفلرنده مستقل قريه وناحيه‌لر دخى تشكيل ايده‌رك، لسان واخلاق مليه‌لرينى محافظه ايتمشلردر.

قالابره اسكى زمانده سائر جنوبى ايتاليا ايله برابر يونان مهاجرلريله اسكان اولنوب، بعده روماليلر طرفندن ضبط اولنمش، وظهوراسلامدن صكره عربلرك الينه كچوب، (قلوريه) اسميله خيلى وقت ممالك اسلاميه‌دن بولندقدن صكره، نورمانلر طرفندن ضبط اولنه‌رق، ناپولى قراللغنه الحاق اولنمش ايدى. شمديكى حالده (قالابره اولتريوره) وبرنجى وايكنجى (قالابره چيتريوره) اسملريله ٣ ايالته منقسم اولوب، برنجيسى قسم جنوبيسندن، ايكنجيسى قسم شماليسندن واوچنجيسى ده‌قسم وسطيسندن عبارتدر. برنجيسنك مساحهٔ سطحيه‌سى ٣٩٤٢ مربع كيلومترو واهاليسى تقريباً ٣٨٠٠٠٠ كشى اولوب، مركزى (رجو) شهريدر، و٣ قضايه منقسم اولوب، ١٠٨ ناحيه‌يى حاويدر. — ايكنجيسنك مساحهٔ سطحيه‌سى ٧٣٥٨ مربع كيلو متره واهاليسى تقريباً ٤٧٥٠٠٠ كشى اولوب، مركزى (قوزنجه) در، و ٤ قضايه منقسم اولوب، ١٥١ ناحيه‌سى واردر. — اوچنجيسنك مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٩٧٥ مربع كيلو متره‌واهاليسى تقريباً ٤٢٠٠٠٠ كشى اولوب، مركزى (قاتانجارو) قصبه‌سيدر، و ٤ قضايه منقسم اولوب، ١٥٢ ناحيه‌يى حاويدر. بو اوچ ايالت مركزلرينك اسملريله دخى تسميه اولنور.

قالابوزو (Calabozo) آمريقاى جنوبيده ونزوئلانك (غوآريقو) ايالتنده و (قاراقاس)ك ١٩٠ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق (اورنوق) ايرماغنه تابع (غوآريقو) نهرينك صول كنارنده ٨°٥٦′٨″ عرض شمالى ايله ٧٠°١٠′٤٠″ طول غربيده واقع برقصبه اولوب، ٥٦٢٠ اهاليسى و، اورنوق مجراسيله ساحل آره‌سنده وحيوانات يتيشديرمكه پك الويريشلى واسع بر اووه‌نك اورته‌سنده بولنمسى حسبيله، اهميت تجاريه‌سى واردر.

قالاتابلوته (Calatabellota) «قلعة البلوط» اسم عربيسندن

غلطدر. سیجلیه‌نك جرجنتی ایالتنده و (شیاقه) نك ۱۰ كیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك كنارنده بر قصبه اولوب، ۵۱۰۰ اهالیسی واردر. اون برنجی قرن میلادیده نورماندلر قرالی روجر بوراده عساكر مسلمینه غلبه چالمشدی. اسكی برقصبه اولوب، اسم قدیمی (تریوقاله) در.

قالاتاجیرونه { (Calatagirone) « قلعة جیرونه » اسم عربیسندن غلطدر. سیجلیه‌نك قاتانیه ایالتنده وقاتانیه‌نك ۶۰ كیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ۲۶۰۰۰ اهالیسی وایشلك تجارتی واردر. عربلر طرفندن تحكیم واعمار اولنه‌رق، بعده جنویزلرك ضبطنه كچمشیدی.

قالاتافیمی { (Calatafimi) عربی « قلعة فیمی » دن غلطدر. سیجلیه‌نك ترایانی ایالتنده و ترایانینك ۳۵ كیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (سجسته) شهر قدیمنك خرابه‌لری جوارنده برقصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی واردر. ۱۸۶۰ تاریخ میلادیسنده غاریبالدی بوموقعده ناپولی قرالنك عسكرینی مغلوب وپریشان ایتمشدر.

قالاتانیزته { (Calatanisetta) عربی « قلعة نیزته » دن غلطدر. سیجلیه جزیره‌سنده پالرمونك ۱۰۶ كیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (سالسو) نهری اوزرنده همنامی اولان ایالتك مركزی برشهر اولوب، ۲۶۵۰۰ اهالیسی وجوارنده كوكورد معدنلری واردر.

قالاتایود { (Calatayud) « قلعة ایوب » اسم عربیسندن غلطدر. اسپانیه‌نك آراغون خطه‌سنده (ساراغوسه) ایالتنده وساراغوسه‌نك ۹۷ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (ابره) ایرماغنه تابع (جالون) نهری اوزرنده واقع بر قصبه اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی، عربلردن قالمه استحكاماتی، جامع شریفدن مبدل مصنع بركلیساسی، جوارنده غریب برطاقم مغاره‌لری واطرافنده پك منبت اووه‌سی واردر. بوقصبه اسكی بیلیلیس (وعربلرجه لبله) خرابه‌لری قربنده غزاة مسلمیندن (ایوب) طرفندن بنا اولنمشدر.

قالاتراوه { (Calatrava) اسپانیه‌ده یكی قاستیله خطه سنك چوداد ریال ایالت وقضاسنده اسكی بر مستحكم قصبه اولوب، الیوم خرابدر، واسمی اطرافنده‌كی كوزل مرعالره قالمشدر. اسپانیه قرالی بوقلعه‌یی مسلمانلردن آلدقدن صكره، محافظه‌سنی برطاقم شوالیه‌لره حواله ایتمشیدی، كه بونلر (قالاتراوه شوالیه‌لری) اسمیله برطریق مخصوص تأسیس ایتمشلردی.

قالاچ { (Kalatch) روسیه‌نك وسطلرنده (وورونژا) ایالتنك (بوهوچار) قضاسنده وبوهوچارك ۷۰ كیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (دون) ایرماغنه تابع (پودغورنایه) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ۱۳۰۰۰ اهالیسی وباشلیجه حیوانات تجارتی اجرا اولنان بیوك بر پنایری واردر.

قالار { (Kalar) سیبریه‌نك (یاقوتسق) ایالتنه ملحق (اولكمینسك) قضاسنده (لنا) ایرماغنه تابع (ویتیم) نهرینه دوكیلور برچای اولوب، طار وطولاشیقلی اولان مجراسی ۵۰۰ كیلو متره اوزوندر.

قالاس { (Calas) تولوزه تجارندن بر آدم اولوب، كندیسی پروتستان اولدیغی حالده، قتولیك مذهبنی قبول ایتمش اولان اوغلنك اوینك اوكنده مصلوب بولنمسی اوزرینه، قتولیك متعصبینی طرفندن اوغلنك قاتلی اولمغله اتهام، واشكنجه‌لرله اعدام اولندقدن صكره، زوجه‌سی دخی توقیف اولنمغله، حكیم شهیر وولتر بوعائله‌نك آووقاتلغنی التزام ایده‌رك، سنه‌لرجه بو مظلومینی ظلم واقعه قارشی مدافعه‌یه حصر اوقات ایتمش؛ وبوایشه اودرجه‌ده اهمیت ویرمش ایدی، كه اوصره‌ده پارسده‌كی احباسندن برینه كوندردیكی مكتوبده « بودهشتلی جنایتدن صكره پارسده كولوب اكلننلر وارمیدر؟ » دیه یازمشیدی.

قالافات { (Calafat) رومانیه‌نك افلاقده واقع قرایووه ایالتنده وقرایووه‌نك ۸۰ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق طونه اوزرنده وودینك قارشیسنده بر قصبه اولوب، ۳۰۰۰ اهالیسی ولیمانی واردر، ۱۸۵۱ تاریخ میلادیسنده عثمانلیلر بو موقعده روسلره قارشی بیوك برمظفریته نائل اولمشلردر.

قالاماته } (Calamata) يونانده موره شبه جزيره‌سنك (مسينيا) ايالتده و (قورون) كورفزينه دوكيلن (ندون) نهری اوزرنده و منصبندن برآز يوقاريده قضا مركزی بر قصبه اولوب ، ۴۰۰۰ اهاليسی ، كوزل باغچه‌لری ، زيتون ياغی وانجير اخراجاتی وكوزل ريختمی وار ايسه‌ده ، ليمانی يوقدر . اسكی (قالامه) شهری بوقصبه‌نك قربنده واقع (قالامی) قريه‌سی محلنده ايدی .

قالامازو } (Kalamazoo) آمريقای شماليده ممالك مجتمعه‌نك ميشيغان جمهوريتنده همنامی اولان بيوك كوله دوكيلور برنهر اولوب ، جمهوريت مذكوره‌نك جنوبنده نبعانله ، غرب شمالی‌يه طوغری آقار . مجراسی ۳۲۰ كيلو متره اوزون ومنصبی ۱۰۰ متره كنيش اولوب ، سير سفائنه صالحدر . مجراسی اوزرنده برقاچ شهر وقصبه اولوب ، بردميريول خطی دخی مجراسی بوينجه اوزانير .

قالامازو } (Kalamazoo) آمريقای شماليده ممالك مجتمعه‌نك ميشيغان جمهوريتنده (لانغسينغ) ك ۹۶ كيلو متره جنوب غربيسنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك صول كنارنده برقصبه اولوب ، ۱۳۵۵۰ اهاليسی ، بيوك حبوبات تجارتی ، انواع منسوجات فابريقه‌لری ، داخلی مكتبی وتيمارخانه‌سی واردر . اطرافی پك محصولدار اولمغله ، كيتدكجه بيومكده‌در .

قالاماكی } (Kalamaki) نفس يونان ايله موره شبه جزيره‌سی آره‌سنده‌كی قورنت برزخنك ساحل شرقيسنده بر قريه اولوب ، برزخ مذكورك حفرندن اول اسكله‌سی ايدی . جدولك كشادندن صكره اهميتی آرتمش ايسه‌ده ، جنوب جهتنده (استميا) يعنی « برزخ » اسميله يكی برقصبه تأسيس اولنديغندن ، بو قصبهٔ جديده بيودكجه قالاماكی‌يی دخی احاطه ايده‌جكدر .

قالامو } (Calamo) يونانك جزايرسبعه‌سندن آيه‌ماوره جزيره‌سنك جنوب شرقيسنده وآقارنانيه ساحلی قربنده بركوچك آطه اولوب ، بويی ۱۲ واكی ۳ كيلو متره‌در . اراضيسی طاغلق ايسه‌ده ، باغلر وزيتون آغاجلريله مستور اولوب ، ايی بر ليمانی واردر . جنوبنده‌كی (قاستو) آطه‌سيله برابر كفالونيه‌يه تابعدر .

قالامه } (Kalama) آرناوودلغك جنوب جهتنده برنهردر ، كه (نمرچقه) طاغنك منتهای جنوبيسنك غربی اتكندن نبعانله ، جنوب غربی‌يه جريان ايده‌رك ، صولدن تحت‌الارض يانيه كولنك آياغی اولديغی ظن اولنان ولچيشته ، دها آشاغيده صاغدن لونغوويچه ، وتكرار صولدن دوقسوره چايلرينی آلدقدن صكره ، غربه طوغری دونر ، وفيلات ايله آيدونات آره‌سنده بالمرور ، قورفه جزيره‌سنك قسم جنوبيسی قارشيسنده آدرياتيق دكيزينه منصب اولور . اسم قديمی يونان جغرافيونی آثارنده (تيامیس) صورتنده محرر اولوب ، آرناوودلغك او جهتنه ويريلن (چام) اسميله مناسبتی ظاهردر . برلين قونفره‌سی بونهرك مجراسنی يونان حدودندن اولمق اوزره تعيين ايتمش ايسه‌ده ، حدود طبيعيه وعسكريه‌دن اولمديغی كبی ، جنسيت اهالی اساسنه دخی مستند اولميوب ، هر ايكی طرفی آرناوودلرله مسكون اولديغندن ، بوقرارك حقسزلغی بعده آكلانديغله‌رق ، اجراسندن صرف‌نظر اولنمشدر . مجراسنك طولی تقريباً ۱۳۰ كيلو متره‌در .

قالاميانه } جزايری (Calamianes) اسپانيه‌يه‌تابع فيليپينه جزايرندن (ميندورو) جزيره‌سنك جنوب غربيسنده و (پالاوان) جزيره‌سنك منتهای شماليسی قارشيسنده بر طاقم آطه‌لر اولوب ، قالاميان ، بوسوآغان ولينااقاپان اسملريله اوچ بيوك وبرقاچ كوچك آطه‌دن مركبدر . ۱۲° عرض شمالی و ۱۲° طول شرقی خطلری اورته‌لرندن كچره‌ك بيوكلری (بوسوآغان) جزيره‌سيدر . بونك جنوبنده‌واقع قالاميان‌جزيره‌سنك بويی ۶۰ واكی ۳۰ كيلو متره‌در . جمله‌سی پالاوان جزيره‌سنك بر پارچه‌سيله برقضا اعتبار اولنه‌رق ، اوچ لسانله متكلم ۱۷۰۰۰ اهالی‌يی حاويدرلر .

قالاميته { (Calamita) قريمده اسكى بر قصبه اولوب، موقعنده اليوم (آلمه) اسميله بر قريه واردر. [«آلمه» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

قالانتان { ياخود كلنتن (Calantan) مالاقه شبه جزيره‌سنك ساحل شرقيسنده همنامى اولان نهرك منصبنده و ٦° ١٥′ عرض شماليده، سيام دولتنه تابع بركوچك حكومت اسلاميه‌نك مركزى بر قصبه اولوب، حكومت مذكوره قصبه‌نك ايكى جهتنده ٥٠ كيلو مترەلك مسافه‌يه وداخلاً جبالك صرتنه قدر ممتد اولديغى حالده، ٥٠٠٠٠ اهاليى جامعدر. طوپراغى منبت اولوب، قهوه، پرنج، بوبر وسائر محصولاتى واردر. كابتلى قالاى وبرمقدار آلتون دخى چيقار.

قالانوس { ياخود كلنوس (Calanus) هندك حكماى كلبيوننندن اولوب، بيوك اسكندرك هند سفرنده بوجهانكيره انتسابله، معيتنده ايرانك فسا شهرينه وصولنده، بر طاقم امراضه دوچار اولمغله، ٨٣ ياشنده اولديغى حالده، اودوندن بر استيفك اوزرينه چيقەرق، اسكندرك عسكرى قارشيسنده كنديني احراق ايتمشدى. اسكندره بر سوپايه جكك وارميدر؟ ديه سؤال اولندقده «اوچ آى صكره بابلده كنديسيله كوريشه‌جكم» ديديكى وتام اوچ آى صكره اسكندرك بابلده وفات ايتديكى مرويدر.

قالاوريته { (Calavryta) يونانده موره شبه جزيره‌سنك (اليده مع آخائيا) ايالتنده وپاتراسك ٣٧ كيلو متره جنوب شرقيسنده اوله‌رق مرتفع بر محلده واقع قضا مركزى بر كوچك قصبه اولوب، ١٢٠٦ تاريخندن اعتباراً اوچيوز سنه قدر بر فرانسز عائله‌سنك تحت حكمنده اوله‌رق بر بارونلق صورتنده اداره اولنمشدر.

قالاوريه { (Calauria) موره شبه جزيره‌سنك ساحل شرقيسى قارشيسنده واقع (پوروس) جزيره‌سنك اسم قديميدر.

قالاهارى { (Kalahari) آفريقاى جنوبيده واسع بر براولوب، ٢١° ايله ٢٨° عرض جنوبى آره‌سنده (اوراژ) ايرماغى مجراسندن (نغامى) كولنه‌دك ممتد اولور. بو وجهله جنوبدن شماله بويى ٩٠٠ كيلو متره اولوب، شرقاً وغرباً تقسيم مياه خطلرى تشكيل ايدن برطاقم تپه‌لرله آيرلمشدر؛ چونكه قالاهارى هيچ برطرفدن ميلانى ومياه جاريه‌سيچون جريانى اولمامغله سچيلوب، جنوبى بر صحراى كبير حكمنده‌در. حدودى تماميله معين اولمديغندن مساحهٔ سطحيه‌سنى بعضلرى ٥٠٠ ٦٨٧ ويا ٩٢٨ ٧١٥ وبعضلرى ٠٠٠ ٢٨٥ ١ مربع كيلو متره اعتبار ايتمشلردر. هرنه‌قدر شمالدن جنوبه برآز ميلى اولوب، اوراژ مجراسنه منتهى اولور (هيغاب) اسميله بيوك بر واديسى وارايسه‌ده، كرك بووادينك كنديسى وكرك بوكا منتهى اولان اوپ، نوسوب، مواوپو وقورامان واديلرى هيچ بروقت صولرينى مذكور ايرماغه قدر ايندريه‌ميوب، ياغمور سيللرندن حاصل اولان صولرى دخى يولده قورويه‌رق، بر طاقم طوزلى كوللر وبطاقلقلر تشكيل ايدرلر كه بونلرده آز مدتده قورويوب، طوزلرى ميدانده قالير. يالكز شمال جهتنده مذكور نغامى ايله نتروه، ماقاريقارى وديكر بر قاچ كول صورت دائمه‌ده صولرينى محافظه ايدوب، ناته وزوغه نهرلريله اومارامبه وادئ كبيرى بونلره منصب ومنتهى اولورلر. سياحيندن بعض ارباب فنك تحقيقنه كوره، قالاهارى مقدما مياه جاريه‌سى وكوللرى واورمانلرى چوق معمور بر ير ايكن، بعده بعض تبدلات ارضيه‌نك ظهورى واورمانلرك اتلافى اوزرينه، صولر ونباتات چكيلوب، صحراى كبير حالنده بر چول صورتنده قالمشدر. بو تبدل يقين وقتلرده وقوع بولوب، قورومش اولان كول ونهرلرك يتاقلرنده حيوانات مائيه كميكلرى طوريورمش.

مع هذا قالاهارى بسبتون صحراى كبيره مقيس اولميوب، چاليلر وبعض آغاجلرله وحيواناته الويريشلى اوتلرله مستور يرلرى واردر؛ وهله كانون ثانيدن مايسه قدر سورن ياغمور موسمنده

اكثر يرلری زمرد كبی اولور. چوق صویه محتاج اولمیان بعض غزال انواعی سوریلرله طولاشدقلری كبی، صانساره مشابه حیواناتی ده چوقدر. اهالیسی (بوشمان) و(باقالاهاری) اسملریله ایكی جنسیته منسوب اولوب، باشلیجه آوله وبعض كوكلر ویبانی میوه‌لرله بسلنیرلر؛ وخالص كوجبه حالنده یاشایوب، حیوانات اهلیه‌لری بیله یوقدر. حالبوكه بركت حیوانات بسلمكه استعداد وقابلیتی واردر. بعض طرفلرنده باقیر، كمور وحتی آلتون معدنلری بولنیور.

قالاهوره { (Calahorra) اسپانیه‌ده اسكی قاستیله‌نك لوغرونیو ایالتنده ولوغرونیونك ٢٠ كیلو متره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ٦ ٥٠٠ اهالیسی ویك اسكی بركلیساسی واردر. عربلر (قلهره) دیرلردی.

قالائو { (Callao) آمریقای جنوبیده (پرو) جمهوریتنده و(لیما)نك ١٤ كیلو متره غربنده بحر محیط معتدل ساحلنده برقویك ایچنده واقع ایالت مركزی برقصبه واسكله اولوب، ٢٠ ٠٠٠ اهالیسی واردر. پرونك اك ایشلك اسكله‌سی اولوب، صاغلام لیمانی، كوزل ریختمی، بیوك تجارتی وبعض استحكاماتی واردر. هر طرفدن لیما ایالتیله محاط بر كوچك ایالتك مركزیدر.

قالبه { (Calbe) پروسیه‌ده صاقسه ایالتنك (ماغدبورغ) سنجاغنده وماغدبورغك ٢٧ كیلو متره جنوب شرقیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٨ ٦٢٠ اهالیسی وكاغد، شكر وبیوك وكتان قاشلر فابریقه‌لری واردر. اطرافنده طوز وكمور معدنلری وبنجار محصولاتی چوقدر. بو اسمله دیكر بر كوچك قصبه دخی بولندیغندن، تفریق ایچون بوكا اوزرنده بولندیغی ساله نهرندن طولایی (قالبه آندرساله) ودیكرینه (قالبه‌ آندرمیلده) دخی دیرلر.

قالپه { (Calpé) اسپانیه‌نك سبته بوغازنده بولنمش اسكی برقصبه‌سی ایدی.

قالتاجیرونه { (Caltagirone) عربی (قلعهٔ جیرونه) دن غلطدر. سیجلیه‌نك قاتانیه ایالتنده وقاتانیه‌نك ٦٣ كیلو متره جنوب غربیسنده بركوپری ایله مربوط ایكی تپه‌نك اوزرنده قضا مركزی برشهر اولوب، ٢٢ ٦٤٠ اهالیسی، كوزل ابنیه‌سی، ایپك فابریقه‌لری واطرافنده منبت اراضیسی واردر.

قالتانیزته { (Caltanisetta) عربی (قلعهٔ نیزته) دن غلطدر. سیجلیه‌ده پالرمونك ٩٦ كیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (سالسو) نهری اوزرنده ایالت مركزی بر شهر اولوب، ٢١ ٤٦٥ اهالیسی، اطرافنده باغ وباغچه‌لری ومعدن صولری واردر.

— قالتانیزته ایالتی سیجلیه جزیره‌سنك قسم وسطیسندن عبارت اولوب، شمالاً پالرمو، شرقاً قاتانیه، جنوب شرقی جهتندن سیراقوسه ایالتلریله، جنوباً دكیزله، غرباً دخی جیرجنتی ایالتیله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٣ ٧٦٨ مربع كیلو متره واهالیسی ٢٦٣ ٠٠٠ كشیدر. اراضیسی شمال جهتنده طاغلق، وسطلرنده عارضه‌لی وجنوب جهتنده دوز ویك منبت اولوب، ذخیره وزیتون محصولاتی چوقدر. باشلیجه نهری (سالسو) در. ایالت ٣ قضایه منقسمدر.

قالخاس { (Calchas) یونان قدیمك مشهور تروآ سفری مصاللرنده مذكور بر شخصدر. كه آلههٔ كاذبه‌لرینه قربان كسمكله مأمور اولوب، كویا غائبدن خبر ویرردی. حتی تروآ محاربه‌سنك اون سنه سوره‌جكنی، و (آغاممنون) قیزی (ایفیجنیه) یی قربان ایتمدكجه... قردن كنایه اولان دیانه‌یه قربان ایتمدكجه، یونان دونماسنك (آولیده) لیماننده چیقه‌میه‌جغنی خبر ویرمش ایمش. بوصنمده (موپسوس) ك كندیسنه تقدم ایتدیكنی كورنجه، قولوفون آطه‌سنده قهرندن هلاك اولمش.

قالدرون دلابارقه { (Calderon de la-Barca) اسپانیه‌نك اك مشهور فاجعه نویس شعراسندن اولوب، ١٦٠٠ ده مادریدده طوغمش، و ١٦٨١ ده وفات ایتمشدر. بر وقت عسكرلك ایتمش؛ واللی یاشندن صكره طریق رهبانه كیروب، اوندن صكره آنجق مذهبه متعلق اشعار سویلشدر.

قالدونیه { (Calédonie) اسقوچیه‌نك اسم قدیمیدر. [« اسقوچیه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قالدونیه { یکی — (Novella C., New) آمریقای شمالیده (Caledonia)
انکلتره‌یه تابع دومینیون قطعه‌سنك منتهای غربنده بحر محیط معتدل سواحلیله قیالی طاغلر سلسله‌سی آره‌سنده واقع (انکلیز قولومبیه‌سی) خطهٔ واسعه‌سنك اسکی اسمی اولوب، ١٨٥٨ تاریخندن بری استعمالدن ساقط اولمشدر. [« قولومبیه » ماده‌سنه مراجعت.]

قالدونیه { یکی — (Nouvelle Calédonie) بحر محیط کبیر جزایرندن اولوب،
اطرافنده‌کی (لوآیونه) جزایری وسائر کوچك آطه‌لرله برابر فرانسه‌یه تابعدر. آوسترالیا ایله یکی زلانده ویکی کهنه آره‌لرنده واقع اولوب، طار واوزون برقطع ناقص شکلنده شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری ″٣٠ ′٣ °٢٠ ایله ′٢٤ °٢٢ عرض جنوبی و ′٤٠ °١٦١ ایله ′٤٣ °١٦٤ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. بوینی قوش اوچشی حسابیله ٤٠٠ ووسطی اکی ٥٥ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ١٨٠٠٠ وملحقاتیله برابر ٢١٠٠٠ مربع کیلومتره‌در. اراضیسی طاغلق اولوب، بوینجه برسلسلهٔ جبال اوزانیرکه اك مرتفع یری اولان وجنوب جهتنده بولنان (هومبولد) طاغنك ١٦٣٤ متره ارتفاعی واردر. برخیلی انهاری وار ایسه‌ده، مجرالری بالطبع قیصه اولوب، اك اوزونی اولان وشمال جهتنده آقان (ویاهوت) ایرماغنك مجراسی ٢٠٠ کیلومتره طولنده‌در. سواحلنك آچیقلرنده تشکلات مرجانیه‌دن برصره قیالر بولنوب، بونلرله ساحل آره‌سنده دکیز دائما ساکن بولنمغله، صاغلام برسیر سفائن طریق تشکیل ایدیور. کرك غرب وکرك شرق سواحلنده بر قاچ قصبه واسکله‌سی اولوب، مرکزی اولان (نومیا) قصبه‌سی‌ده ساحل غربینك قسم جنوبیسنده واقعدر. هواسی معتدل وطوپراغی پك منبت اولوب، اقالیم حاره محصولاتیله برابر آوروپانك هر نوع سبزه‌سی بیتشه‌بیلیر. حیوانات مختلفه بسلمکه دخی استعدادی اولوب، اون سنه مقدم حیوانات موجوده‌سی ١٣٤٠٠٠ رأسه بالغ اولور، وخیلی باصدیرمه چیقاردی. آلتون، آنتیمون، قروم وعلی الخصوص نیکل ایله سائر معدنلری پك چوقدر. آنجق فرانسزلر بو جزیره‌یی باشلیجه منفا اتخاذ ایده‌رك، مجرملرله اسکان ایتمکده اولدقلرندن، منابع ثروتندن بحق استفاده اولنه میور. آوروپالی اهالیسی ١٨٠٠٠ اولوب، نصفی مجرملردن مرکبدر. یرلی اهالیسی اولان (قناق) لر ایسه کوندن کونه آزاله‌رق، انقراض بولمقده‌درلر. فرانسزلرك دخولنده بونلر ٧٠٠٠٠ نفوسدن زیاده ایکن، شمدی ٢٠٠٠٠ دن آزدر. بونلر اولدقجه ذکی ایسه‌لرده، پك وحشی، حیله‌کار، کیندار وسرکش آدملر اولوب، اولدیردکلری خصملرینك اتی دخی یدکلری محققدر. مرکزی اولان (نومیا) نك ٤٦٠٠ اهالیسی وپك صاغلام لیمانی واردر. بوجزیره ١٧٧٤ تاریخنده مشهور قپودان (قوق) طرفندن کشف اولنوب، ١٨٥٣ ده فرانسه طرفندن استیلا، و١٨٦٤ ده اطرافنده‌کی آطه‌لر دخی الحاق اولنمشدر.

قالدونیه جدولی { (Canal Calédonien,) (Caledonian Canal)
اسقوچیه‌ده بیوك برجدولدرکه مملکت مذکوره‌نك شرق شمالیسنده واقع (موری) کورفزندن ایرلانده‌نك قارشیسنده‌کی (لورن) کورفزینه قدر ١٠٠ کیلومترهلك محلده ممتد اولوب، شمال دکیزیله بحر محیط آطلاسی آره‌سنده اسقوچیه‌نك اورته‌سندن برطریق بحری تشکیل ایدیور. نس، اویج ولوچی کوللری ایچندن کچوب، بوینك نصفندن زیاده‌سی مذکور کوللردن عبارتدر. ٣٢ طوپی حامل فرقتینلر کچمسنه مساعد اولان بو جدول ١٨٠٥ ده باشلانوب، ١٨٤٧ تاریخنده اکمال اولنمشدر.

قالغان { (Kalgân) چینك شرق شمالی جهتنده واقع (پچیلی) ایالتنده
وپکینك ١٧٥ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (یانغ هو) ایرماغنه تابع (چینغ هو) نهری اوزرنده ومغولستان حدودیله مشهور برسدك قربنده برشهر اولوب، ٧٠٠٠٠ وبر روایتده ٢٠٠٠٠٠ اهالیسی واردر. اهالیسنك جله‌سی جنسیتجه چینلی ایسه‌ده، برخیلی مقداری مسلمدر. شهر قیالق طاغلرله محاط اولوب، یالکز جنوب

جهتندن برمدخلی واردر، که اوده آچیلوب قپانیر برقپو حالنه قونمشدر. بعض پروتستان میسیونرلریله روس تجاری بولنیور . سدك یاننده متعدد قشلەلری واماکن عسکریەسی واردر . روسیه ایله پك ایشلك چای تجارتی واردر . اطرافنده پك زنکین کمور معدنلری بولنوب، اهالی طرفندن اخراج ومحروقات یرینه استعمال اولنمقدەدر .

قالغویف { یاخود قولغویف — (Kalgou ief) بحر منجمد شمالیده (قاین) شبه جزیرەسنك ١٢٠ کیلومتره شمال شرقیسنده و ٦٥° عرض شمالی ایله ٤٦° ٣٠' طول شرقیده روسیەنك آرخانکل ایالتنه ملحق برجزیره اولوب، شمالدن جنوبه اولان طول اعظمی ٨٦ ومحیط دائرەسی ٢٠٥ کیلومترەدر . اراضیسی قیالق تپەلردن وآنجق وصولاق اووەلردن عبارت اولوب، یازین دخی طوپراغنك یالکز ایکی قدم عمقندەکی سطحی اریمکله، نباتاتی آز واشجاری چالی واوت حالنده قالوب، هیچ بری ثمره ویرمدیکنه اهالئ دائمەسی اولمیوب، یازین آوجیلر وبالیقچیلر طولاشەرق، پوستلری کورك اعمالنه یارار حیوانات مختلفه ایله طیور وبالیق صید ایدرلر .

قالق { (Kalk) پروسیەنك (رین) ایالتنده (قولونیه) سنجاغنده و (دایچ)ك ٢ کیلومتره شرقنده برقصبه اولوب، ٩٦٦٠ اهالیسی، دمیرخانەلری، دوکمخانەلری، اجزاء کیمیویه وماکینه انواعی فابریقەلری و ١٧٠٠ عمله استخدام اولنور جسیم بر دمیریول ادواتی فابریقەسی واردر .

قالقاندلن { (Tétovo) آرناؤدلقده قوصوه ولایتنك پرزرین سنجاغنده وپرزرینك ٣٣ کیلومتره شرق جنوبیسنده وشار طاغنك شرق اتکنده اولەرق واردارە تابع برچایك ایکی کنارنده ووارداره مجراسی قربنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی، غایتله صاغلام ولطیف هواسی، کوزل صولری وامثالسز الما وسائر نفیس میوەلری واردر . اهالیسنك قسم کلیسی مسلم اولوب، ترکجه وآرناؤدجه تکلم ایدرلر . آز مقدارده اولان خرستیانلرینك دخی قتولیك بولنانلری آرناؤددر، واورتودوقس اولانلری کلیسا ومکتب قوتیله اسلاوجه تکلمه آلیشمشلردر. آرناؤدلر واسلاولر بیننده (تتووه) اسمیله معروفدر .

— قالقاندلن قضاسی غرباً لومه، شمال غربی جهتندن نفس پرزرین، شمال شرقی جهتندن وشرقاً نفس اسکوب قضالریله، جنوباً دخی مناستر ولایتنك قرچوه قضاسیله محاط ومحدوددر . جنوب جهتنده بولنان غستوار ناحیەسیله برابر ١٦١ قریەدن مرکب اولوب، تخمیناً ٤٠٠٠٠ اهالیسی واردر، که اکثریت اوزره مسلم وآرناؤد اولوب، جسارت وشجاعتلریله مشهوردرلر . اراضیسی شار سلسلەسیله (سولوپك) طاغی آرەسنده جنوب غربیدن شمال شرقیه طوغری ممتد اولان واردار وادیسندن ومذکور طاغلرك اتکلرندن عبارت اولوب، یوکسك طرفلری میشه وسائر آغاجلری حاوی اورمانلرله، طاغ اتکلری میوەدار آغاجلر وباغلرله مستوردر . مجرای نهرك ایکی طرفنده ممتد اولان اووه دخی کلیتلی ذخائر حاصل ایدر .

قالقوته { [« کلکوته » ماده سنه مراجعت بیوریله .]

قالمار { (Calmar) اسوجك جنوب جهتنده همنامی اولان بوغازك غربی ساحلنده و (اولاند) جزیرەسنك قارشیسنده اولەرق استوقهولمك ٣٠٠ کیلومتره جنوب غربیسنده ایالت مرکزی برقصبه اولوب، ٩٤٢٠ اهالیسی، کوزل لیمانی وایشلك تجارتی واردر . قصبەنك باشلیجه قسمی برآطه اوزرنده وسائر محلەلری لیمانك اطرافنده ساحلده مؤسسدر .

— قالمار ایالتی کوتالاند خطەسنك اقسامندن اولوب، بالطیق دکیزی ساحلی بوینجه ١٥° ٣٠' ایله ١٧° ١٠' عرض شمالی آرەسنده ممتداولور؛ وشمالاً اوستروغوتیه، غرباً یونکوپنیغ وقرونوبرغ، جنوباً دخی قاراسقرونه ایالتلریله محدوددر . ملحقاتندن اولان (اولاند) جزیرۀ طوبلەسیله برابر مساحۀ سطحیەسی ١١٥١٣ مربع کیلومتره اولوب، ٢٣٨٤٠٠ اهالیسی واردر. شمال غربی جهتنده برقاچ تپه بولنوب، سائر طرفلری دوز

وآلچق وكوللرى چوقدر. اهاليسى باشليجه زراعتله ومحلى تجارتيله اشتغال ايدرلر .

قالمبرغ (Callemberg) مشاهير مستشرقيندن وپروتستان مذهبى رؤساسندن اولوب، ١٦٩٤ ده (صاقسه‌غوته)ده طوغمش و ١٧٦٠ ده وفات ايتمشدر . هاله دارالفنوننده معلم ايدى. ممالك شرقيه‌يه كوندريله‌جك ميسيونرلر ايچون برمكتب وپروتستانلغى قبول ايدنلره لازم اولان كتبك طبعيچون عربى وعبرانى حروفنى حاوى برمطبعه تأسيس ايتمشدى. «لسان عربينك قواعد ابتدائيه‌سى» ، «دين اسلامك مشاهير مؤلفينى» و «كتب عربيه‌نك اسامى وتعريفى» عنوانلريله لاتين لساننده اوچ تأليفى وسائر بعض آثارى واردر .

قالموق (Kalmouks) مغول جنسيتنك شعبه‌لرندن بر قوم اولوب ، مغولستانك غرب شمالى وغرب وجنوبى جهتلرندن ونفس چين وتبت حدودندن روسيه‌نك وولغه و (دون) ايرماقلرى مجرالرينه‌دك اولان اراضئ واسعه‌ده طاغنيق برحالده ياشايورلر . خوشوت، طورغوت ، چونقار ودربت اسملريله درت طاقمه منقسم اولوب، بينلرنده لسانجه وسائر احوالجه بردرجه‌يه قدر فرق وارايسه‌ده، هربرطاقمى آيرى بولنميوب، اكثر برلرده مختلف طاقملردن اولوسلر بولنيور . بولندقلرى محل اعتباريله دخى قالموقلر بروجه‌آتى اوچ بلوكه منقسمدرلر : برنجى بلوك آوروپا قطعه‌سنده روسيه‌نك اژدرخان ايالتيله دون قزاقلرى اراضيسى واستاوروپول ايالتلرينك بر ر قسمنده يعنى وولغه ايله دون مجرالرى آره‌سنده وقسماً بو مجرالرك اوته‌لرنده بولنوب، خوشوت، طورغوت و دربت طاقملرينه منسوبدرلر. بونلر ١٦٠٠٠٠ مقدارنده درلر. ايكنجى بلوك چينك شمال غربى حدودى داخلنده بولنان چونغاريه خطهٔ واسعه سنده وتركستان شرقيده‌كى (تيان شان) سلسلهٔ جباليله مغولستانك غرب شمالى جهتنده واقع اويسانور ، قيرغيز نور، آبريق نور، قره اوسونور ودورغه‌نور كوللرى آره‌لرنده وقولجه جوارلريله روسيه حدودى داخلنده اوله‌رق تومسق وسميپالاتينسك ايالتلرنده بولنيورلر . بونلردن روسيه حدودى داخلنده بولنانلرى ٤٤٨٠٠ مقدارنده اولوب ، چين حدودى داخلنده اولانلرى ده ٦٧٠٠٠ قدر تخمين اولنيور. بونلر دخى باشليجه طورغوت وچونغار ودربت طاقملرينه منسوب اولوب ، تلنغوت ويالنكيت دينلن برشعبه‌لرى دخى كندى لسانى اونودوب ، تركلشمشدر . (توره) تسميه اولنان ديكر بر قبيله ايسه عن اصل ترك ايكن، قالموق لسانى قبول ايدوب ، بونلرك ايچنه قاريشمشدر. اوچنجى بلوك ، ينه مذكور اوچ طاقمه منسوب اولوسلردن مركب اولديغى حالده ، تركستان شرقى ايله تبت ونفس چين آره‌سنده واقع (قوقونور) و (چايدام) اراضئ واسعه‌سنده ونفس مغولستانك غرب جنوبى كوشه‌سنده واقع (آلاشان) چولنده بولنوب ، تبتك جنوب شرقى جهتنده و (لهاسه) ايله (نانچو) شهرلرى آره‌سنده دخى منفرد بركوچك فرقه‌لرى بولنيور. بواوچنجى بلوكك افرادى ١٠٠٠٠٠ نفوسدن آز تخمين اولنمقده ايسه‌ده ، بوتخمينك مقدار حقيقينك پك مادوننده اولديغى مظنوندر . الحاصل بتون قالموقلرك مقدارى بش آلتى يوز بيك تخمين اولنوب، آنجق برمليونى متجاوز اولسه‌لركركدر.

قالموقلر سيماجه خالص مغول اولوب، يوزلرى ياصى، قفالرى يووارلاق، بكزلرى صارى‌واسمر، يناق كميكلرى چيقيق ، برونلرى ياصى، آغزلرى اوفق ، طوداقلرى اينجه، كوزلرى طارو اوجلرى يوقارى‌يه مائل اوله‌رق اوست قپاقلرى شيشكينجه صقل و بييقلرى سيرك ودوز ، بويلرى اورته وانداملرى قالينجه وقبادر. مع هذا قاريلرى‌پك‌ده حسن واطافتدن عارى دكللردر. جمله‌سى كوچبه حالنده ياشايوب، استوانى الشكل چركه‌لرده اقامت ايدرلر. بينلرنده قرابت ومناسبتلرى اولانلر چركه‌لرينى بر آره‌ده قووروب بر « اويماق » وبرلكده قاچوب كوچن بر قاچ اويماق بر «اولوس» تشكيل ايدرلر . تعيشلرى صرف حيواناتدن اولوب ، قويون، صيغير ، آت و دوه سوريلرى واردر . قيصراق سودندن يابدقلرى «قوميس»ى چوق قوللاندقلرى كبى ، سودتدن برنوع اسپيرتو دخى چيقاروب ، ايچرلر ، واو سودك تورتيسندن بر

نوع پنیر یاپارلر . حیوانلرینك تویلرندن قاریلری البسه وچرکه‌لریچون بر نوع کچه و بعض منسوجات یاپارلر . قالموقلر ساکن ومطیع آدملر ایسه‌ده ، پك تنبل وحیله‌کار آدملر اولوب، تمیزلکه‌ده اصلا مراقلری یوقدر . اویماقلرك واولوسلرك رئیسلری اولوب ، چین دولتی اولوس رئیسلرینی طانیر ، و ویرکی‌یی اونلردن آلیرسه‌ده ، روسیه دولتی یالکز اویماق رئیسلرینی کوی مختاری صورتنده براقوب، اولوس رئیسلرینی قالدیرمش، واویماقلری طوغریدن طوغری‌یه حکومت محلیه‌یی طانیمغه اجبار ایتمشدر . قالموقلر دخی مغوللر کبی بودا مذهبنك لامه شعبه‌سنه تابع اولوب ، صنوف متعدده‌دن مرکب رهبان طائفه‌لری ومتعدد چرکه‌لردن متشکل مناسترلری واردر . راهبلرینك نفوذلری چوق اولوب ، طبابت وسحراق ادعاسنده دخی بولنیورلر . لسانلری مغولجه‌یه مشابه ویقین اولوب ، کندیلرینه مخصوص ادبیاتلری ومغولجه واویغورجه کبی سریانیجه‌دن مأخوذ خطلری واردر . آنجق کندی لسانلرنده وکندی خطلریله یالکز « یانور » ویا « بهادر » دیدکلری قهرمانلرینك فتوحات وسرکذشتلرینی حاکی بر طاقم شرقیلر ومنظومه‌لر یازوب، کتب دینیه‌لرینی راهبلری تیبت لسانده وتیبت خطیله یازوب اوقورلر . راهبلر بت و صنملرینی یاپمق ایچون برآز رسم وهیکلتراشلق دخی اوکرنیرلر .

قالموقلر اون‌آلتنجی قرن میلادیده دیکر بعض مغول اقوامی طرفندن مغولستاندن اخراج اولنه‌رق، غرب شمالی‌یه طوغری هجرت ایده‌رك، برطاقلری روسیانك اوته‌لرینه دك کلمش؛ وبعده بونلرك برمقداری چونغاریه طرفنه عودت ایتمش ایدیلر . الحاصل ، او وقتدن سائر مغوللردن آیریلوب، رئیسلرندن (بهادر قوفناییشی) چونغاریه دولتنی تأسیس ایتمشدی، که یوز سنه قدر دوام ایدوب، برآره‌لق اخلافی ترکستان شرقی‌یی وحتی ماوراء النهری وسمرقند وبخارایی دخی ضبط ایتمش؛ وقالموقلری زراعت وصنایعه آلیشدیرمش ایدیلر. بعده بو دولتك انقراضی اوزرینه، قالموقلر بردرجه‌یه قدر استقلال اوزره یاشایه‌بیلمك ایچون، ینه بدویت حالنه رجوع ایتمشلردر. روسلر وپروتستان میسیونرلری کندیلرینه خرستیانلغی قبول ایتدیرمکه چوق جهد ایتمشلرسه‌ده ، موفق اوله‌مامشلردر .

قالو (Calw) آلمانیه‌ده (وورتمبرغ) ك «قره اورمان» ایالتنده (توبینکن)ك ۳۲ کیلومتره شمال غربیسنده چاملق اورمانلرله مستور بر کوزل بوغازده واقع بر قصبه اولوب، ۵۶۰۰ اهالیسی، اسکی قونتلرینه مخصوص بولنمش بر شهرك خرابه‌لری وچوخه ایله یوك منسوجات فابریقه‌لری واردر .

قالوادو (Calvados) فرانسه‌نك شمال غربی جهتنده ومانشه دکیزی ساحلنده اوله‌رق اسکی نورماندیه خطه‌سنده بر ایالتی اولوب، شمالاً بحر مذکورله، شرقاً اوره، جنوباً اورنه ، غرباً دخی مانشه ایالتلری‌ایله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۶۹۲ مربع کیلومتره و اهالیسی ۴۳۷ ۲۶۷ کشیدر . مرکزی (قان) شهریدر. اراضیسی دوز وآلچق اولوب، یالکز جنوب جهتنده بعض تپه‌لری واردر . میاه جاریه‌سی چوق اولوب ، باشلیجه انهاری : توقه، دریوه، درومه، اوره، اودون وسائره‌در. ساحلی دوز اولوب ، سینه کورفزینك ایچنی تشکیل ایدر. اراضیسی منبت اولوب، حبوبات ، کتن، کنویر وسائر محصولاتله بر نوع شراب اعمالنه یارار المالری پك کلیتله حاصل اولور. شرق وغرب وشمال جهتلرنده بعض اورمانلری واردر. مرعالری چوق وایی اولوب ، قویون ، صیغیر وآتلری چوق وجنسلری پك اییدر. ساده یاغی پك مقبول اولوب ، بال اخراجاتی دخی واردر. کمور معدنلریله ، مرمر ، قالدیرم طاشی وسائره اوجاقلری ومیاه معدنیه‌سی چوقدر . صنایعی خیلی ایلری اولوب ، بز وبیوك منسوجاتله چوراب کبی شیلر وبچاق فابریقه‌لری چوقدر . ممالك اجنبیه ایله تجارتی پك ایشلکدر . پارسده ایشلنن دیوارجیلرله طاشجیلرك چوغی بوایالتدندر. ایالت ٦ قضایه منقسم اولوب ، ۳۸ ناحیه ایله ۷٦۵ دائره‌یی حاویدر. اصل بواسم ایالتك ساحلی بوینجه ممتد اولان برصره قیالرك اولوب، آلتنجی

قرن میلادی اواخرنده بوقیالر ، چاروپ قیریلان اسپانیانك (قالوادوس) سفینهٔ حربیه سنك اسمیله تسمیه اولنمشدر .

قالوغه { (Kalouga) روسیه‌نك وسطلرنده موسقووه‌نك ۱۶۰ کیلومتره جنوب غربیسنده و (اوقه) نك ساحل یسارنده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ۴۹ ۸۱۵ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی ، مکتب صنایعی وسائر متعدد مکاتبیله دارالعجزه سی ، طوپخانه سی ، باروتخانه سی ، دباغخانه‌لری ، کورك فابریقه‌لری وایشلك تجارتی واردر.

— قالوغه ایالتی شمالاً موسقووه، شرقاً توله، جنوباً اورل ، غرباً دخی اسمولنسك ایالتلریله محاط اولوب ، مساحهٔ سطحیه سی ۳۰ ۹۲۹ مربع کیلومتره واهالیسی ۱ ۲۰۹ ۲۲۵ کشیدر. اهالیسنك قسم کلیسی روس و اورتودوقس اولوب، یالکز ۱۲۸۵ قارلیان، ۳۸۷ قتولیك، ۵۰۷ یهودی و ۶۳ مسلم بولنیور . اراضیسی دوز وآز منبت اولوب، مع هذا نصفندن زیاده سی مزروع ایسه‌ده ، حاصل اولان بغدای احتیاج محلیه کفایت ایتمز. آرپه، چاودار، یولاف ومصر ایله کتن وکنویر دخی اکیلوب ، بوصوك ایکی محصولك یاغی محلنده صرف والیافی کویلی قادینلر طرفندن بز اعمالنه استعمال اولنور . اورمانلری اراضینك بر ربعنی اشغال ایدوب، کراسته واودون وکور اخراج اولندقدن بشقه ، تخته‌دن برطاقم آوانی وادوات دخی یاپیلیر. حیوانات اهلیه سی آز اولوب ، یالکز بر قاچ حاراسی اولمغله ، کوزل قوشی حیوانلری یتیشدیریلیر. کور، دمیر و سائر معدنلری چوق ایسه‌ده ، هنوز بك آزی چیقارلمقده‌در . صنایع محلیه خیلی ایلری اولوب، متعدد دمیرخانه‌لر وچوخه وسائر منسوجات فابریقه‌لری واردر . وولغه ایرماغنه تابع (اوقه) نهری ایالتی شق ایدوب ، (اوغره) نهری دخی ایالتك جنوب جهتندن کله‌رك ، بونهره منصب اولور . بردمیر یول خطی ایالتی شق ایدوب ، مرکزی ایچندن کچر. تجارتی بك ایشلك وبازار وپنایرلری چوقدر . ایالت ۱۱ قضایه منقسم اولوب، ۱۵ قصبه ، ۵۷۱ قریه و ۳۶۰۱ چفتلك وسائره‌یی حاویدر.

قالوفر { (Kalofer) شرقی روم ایلینك فلبه سنجاغنده وفلبه‌نك ۵۰ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق طونجه نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی، هراوده کثرتله آقار صویی، خانه‌لرك اطرافنده باغچه‌لری ومشهور غیطان ومندرلك دستکاهلری واردر . ادارهٔ عثمانیه زماننده پك معمور اولوب ، ۱۵ ۰۰۰ اهالیسی وار ایکن ، محاربهٔ زائله زماننده خراب اولمشدر .

قالوقسه { (Kalocsa) مجارستانك پشته ایالتنده وپشته‌نك ۱۱۰ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق طونه‌نك صول کنارنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۵ ۷۹۰ اهالیسی واردر .

قالون { (Calvin, Calvain) پروتستانلغك ایکنجی رئیس ومؤسسی اولوب، کندی اسمنه نسبتله (قالونیسم) دنیلن مذهب مخصوصك واضعیدر. ۱۵۰۹ تاریخنده فرانسه‌ده پیقاردیه خطه سنك (نوآیون) قصبه سنده طوغمش؛ و ۱۵٦٤ ده وفات ایتمشدر . طریق رهبانه کیرمك اوزره تحصیل ایتمش‌ایسه‌ده، بعده بو طریقی ترکله ، علم حقوقه انتساب ایده‌رك ، اورلیانده وبعده بورژه‌ده بوفنی تحصیل ایتمشدی. پروتستانلغك موجدی اولان (لوتر) ك بعض طرفدارلریله کسب‌مناسبت ایده‌رك، اساساً بومذهبی قبول ایتمش؛ و ۱۵۳۲ تاریخندن اعتباراً پارسده بوبابده‌کی افکارینی نشر ایتمکه باشلامش ایدی . بوندن طولایی حبس ایله تهدید اولنه‌رق ، ابتدا (آنغولم) ه وبعده (نراق) ده پروتستانلرك حامیه سی اولان (ناواره‌لی مارکیرته) نك یاننه قاچمش ؛ ونهایت فرانسه‌یی ترکه مجبور اولوب ، اسویچره‌نك (باله) شهرینه چکلمش ایدی . بو شهرده ۱۵۳۵ تاریخنده « اساس دین عیسوی » عنوانیله لاتینجه برکتاب نشر ایدوب، فرانسزجه‌یه دخی ترجمه ایتمش ؛ وبو کتاب فرانسز پروتستانلرینك عقائد اساسیه سی حکمنه کچمشدر. ۱۵۳٦ تاریخنده پرتستانلغك حکم سورمکده اولدیغی (جنو) شهرنده عقائد معلمی نصب اولنوب ، آنجق مذهب جدیدده زیاده شدت

وتعصب کوستردیکندن ، ایکی سنه صکره شهر
مذکوردن نفی اولنمغله ، استراسبورغه کیدوب،
مذهب جدیدك نشرینه قویلمش ؛ و ١٥٤١ ده
یکیدن جنوه جلب اولنه‌رق ، فیما بعد شهر
مذکورده بیوك برنفوذ واقتدار قزانمش ایدی .
امور مذهبیه حقنده‌کی رأی وقرارلرینی مجلس
عمومی‌یه قبول واجرا ایتدیرر ، ومذهبله برابر
اخلاقی دخی اصلاح وتنسیق ایتمك ادعاسنده
بولنوردی . شدت وتعصبی بر درجه‌یه قدر
سورمش،که تثلیث مسئله‌سنه اعتراض ایتدیکیچون
ایتالیالی (جنتیلی) یی و (سروت) اسمنده برینی
حیاً احراق ایتدیره‌رك ، بریکی انکیزیسیون ایجاد
ایتمشدی. پروتستانلقده (لوتر) دن دها ایلری
کیدوب ، رؤسای روحانیه‌نك لزومنی بسبتون
انکار، وجسمانی شیلره‌عبادت وحرمتی بسبتون‌رد
ومنع ایله ، عزیزلری وبعض آیینلری والوهیتك
تجلیسنی طانیمازدی. قدرخصوصنده جبریه‌یه تقربله
اراده جزئیه‌یه ایناماازدی . مذهب حقنده لاتینجه
وفرانسزجه برچوق تألیفاتی واردر .

قاله { (Le Calle) جزایرك قسنطینه
ایالتنده قسنطینه‌نك ١٨٠ کیلومتره
شرق شمالیسنده وتونس حدودی قربنده قوملق
بردیل ایله قره‌یه مربوط قیالق بر برون اوزرنده
واقع ناحیه مرکزی برقصبه واسکله اولوب،
٤٥٠٠ اهالیسی واردر،که بونلرك ١٥٠٠ قدری
مسلم وقصوری آوروپالی وعلی الخصوص ایتالیان
اولوب، مرجان صیدیله مشغولدرلر . اطرافی پك
منبت اولوب، منظار میشه‌سی‌وسائر اشجاریله بعض
معادنی‌ده وار ایسه‌ده ، اهالیسی مرجان اخراجیله
مشغول اولدقلرندن، بومنابع ثروتندن‌استفاده‌اولنه‌
میور. اطرافنده‌بولنان‌کوللردن‌طولایی هواسی‌ده
آغیرجه‌در. اسکی برمعموره‌اولوب، آنجق‌اسکیسی
شمدیکندن برقاچ میلك مسافه‌ده ایدی. ادریسی
(مرسی الجون) وبکری (مرسی‌الخرز) اسمیله
یاد ایده‌رك ، قورصانلر ملجئی اولدیغنی بیان
ایدیورلر. لیمانی صیغ ومدخلی مخاطره‌لیدر .

قاله { (Calais) فرانسه‌نك شمال غربیسنده
(پادوقاله) ایالتنك (بولونیه) قضا-
سنده وبولونیه‌نك ٤٠ کیلومتره شمال شرقیسنده
وفرانسه ایله انکلتره آره‌سنده‌کی (پادوقاله)
بوغازی اوزره ناحیه مرکزی مستحکم برقصبه
واسکله اولوب، ١٢٨٤٣ ، وسورك خارجنده
بولنان (سنت پیرله‌قاله) ایله برابر ٣٣٠٠٠ دن
زیاده اهالیسی، کوزل ابنیه‌سی، ایشلك تجارتی،
مورنه صیدیچون آمریقایه وسائر اقطار بعیده‌یه
کیدر سفائنی وبعض صنایعی واردر . فرانسه‌نك
انکلتره‌یه اك یقین اسکله‌سی اولوب، انکلتره‌نك
(دووره) اسکله‌سندن ٣٠ کیلو متره عرضنده
بربوغازله آیرلمشدر،که واپورلر بو مسافه‌یی ایکی
ساعتده قطع ایدر .

قالی { (ابوعلی اسماعیل بن‌القاسم) مشاهیر
ادبادن وائمهٔ لغتدن اولوب، ٢٨٨
تاریخنده دیار بکرك (منازجرد) قصبه‌سنده
طوغمش؛ و٣٠٣ تاریخنده بغداده متهیئ عزیمت
اولوب ، ایکی سنه موصلده اقامتله ، ابو یعلیدن
استماع احادیث شریفه ایتدکدن صکره، ٣٠٥ ده
بغداده مواصلت ایده‌رك، ابوبکر بن دریدالازدی،
ابوبکر بن‌الانباری، نفطویه ودرستویه کبی اعاظم
علمادن تحصیل علم‌وادب ایده‌رك، نحوده بصریون
مذهبنه تابع اولمشدی. ٣٢٨ تاریخنه‌دك بغدادده
اقامتله، افاده واستفاده ایتدکدن صکره، سیاحته
چیقه‌رق، ٣٣٠ تاریخنده اندلسده قرطبه شهرینه
واصل اولمش ؛ واوراده توطنله بقیهٔ عمرینی
تدریس وتألیفله کچیره‌رك ، ٣٥٦ تاریخنده
قرطبه ده وفات ایتمشدر . لغتده « البارع »
عنوانیله وحروف هجا ترتیبیله ١٠٠٠٠ صحیفه‌دن
مرکب بیوك برکتابی و « الامالی » ، « کتاب
المقصور والممدود » ، « کتاب فی الابل ونتاجها »،
« کتاب فی حلی الانسان والخیل وشیاتها » ، « کتاب
فعلت وافعلت » ، « کتاب مقاتل الفرسان » ،
« شرح القصائدالمعلقات » وسائر آثاری واردر.
جد اعلاسی سلطان عبدالملك بن مروانك آزادلیسی
ایدی. کندیسی (قالیقلا) شهری تجاریله برلکده
بغداده واصل اولدیغندن ، شهر مذکوره نسبتله
(قالی) تلقیب اولنمشدر .

قالیاری { (Cagliari) ایتالیایه‌تابع‌ساردنیه
جزیره‌سنك ساحل جنوبیسنده
همنامی اولان قویك ایچنده ایالت مرکزی برشهر

اولوب، ٢٩٩٠٥ اهالیسی، صاغلام وواسع لیمانی، کوزل ریختمی، استحکاماتی، کتبخانه‌سی، دارالفنونی، موزه‌سی، بیوك تیاتروسی، برسرایی وسائر ابنیهٔ مصنعه‌سی، کوزل منظره‌سی، صاغلام هواسی، اطرافنده بعض آثار عتیقه وخرابه‌لری واردر. جزیرهٔ مذکوره‌نك اك بیوك معموره‌سیدر. پك اسکی اولوب، (پولاس) اسمیله قارتاجلیلر طرفندن تأسیس اولنمشدی.

— قالیاری ایالتی ساردنیه‌نك قسم جنوبیسندن عبارت اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٣٥٣٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٣٩٢٢٠٨ کشیدر. شمال غربی وجنوب شرقی طرفلری طاغلق اولوب، آره‌لرنده (قامپیدانو) اسمیله واسع براووه (مانو) نهریله اروا اولنور. اهالیسی زراعتله، حیوانات بیتشدیرمکله وبالیقجیلق وآوجیلقله اشتغال ایدرلر. دمیر وسیملی قورشون ایله مرمری چوقدر. ایالت ٤ قضایه منقسمدر.

قالیپ (Calippe) یونان قدیم مشاهیر منجمیندن اولوب، (کیزیق) ده ظهور ایتمش؛ وآتنه‌یه انتقال ایله، قبل المیلاد ٣٣١ تاریخنده ٧٦ سنه‌لك شمس وقمرك حرکاتنی مبین برزیج ترتیب ایلمشدر، که بو مدت «قالیپ دوری» دینمکله شهرت بولمشدر. بعده اسکندره انتسابله، بونك معیتنده آسیایه سفر ایده‌رك، کلدانیلرك صرف شمسی اولان زیجلری یرینه کندی زیجنی قبول ایتدیرمشدی.

قالیپسو (Calypso) اساطیر قدیمهٔ یونانیه‌ده کویا (اوقیانوس) ویا (آطلاس) ایله (تتس) ك قیزی دکیز پریسی اولوب، (اوجیجیا) جزیره‌سنده اقامت ایدردی. تروا محاربه‌سی قهرمانلرندن (اولیس) فرطونه‌دن بو آطه‌یه آتلمغله، بو پری بونك محبتنی جلب ایدوب، یدی سنه یاننده توقیف اولنمش؛ ونهایت مشترینك امریله قالیپسوی ترك ایدوب، زوجه‌سی (پناوپه) نك یاننه عودت ایتمشدی.

قالیپولیس (Callipolis) [«کلیبولی» و «غالیبولی» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

قالیداسا یاخود کلیدسه — (Kalidasa) هندك مشاهیر شعراسندن اولوب، ظن اولندیغنه کوره، میلادك برنجی ویا ایکنجی قرننده یاشامش؛ وبرطاقم منظومه‌لر وسائر اشعار یازمشدر. آثاری فرانسزجه‌یه وسائر آوروپا لسانلرینه ترجمه وسانسکری لساننده‌کی اصللری دخی طبع ونشر اولنمشدر.

قالیروئه (Callirhoë) «کوزل جریان» دیمك اولان بواسم یونان قدیم اساطیرنده بعض پریلره ویرلدیکی کبی، ماکدونیه‌لیلرك فتوحاتنده (ادسه) تسمیه اولنان اورفه ونام دیکرله (رها) قصبه‌سنه دخی، میاه جاریه‌سنك لطافتندن طولایی، بو اسم ویرلمشیدی.

قالیستن (Callisthène) یونان قدیم حکماسندن اولوب، آرسطونك یکننك اوغلی وشاکردی ایدی. قبل المیلاد ٣٦٥ تاریخلرنده (اولیته) ده طوغوب، اسکندرك معیتده آسیا سفرنده بولنمش؛ وبابلدن آرسطویه ایکی بیك سنه‌لك زیجلر وسائر هیئته متعلق معلومات کوندرمش ایدی. اخلاقجه متانت وتعصبی اولوب، اسکندرك بعض جوشقونجه حرکاتنی وعلی الخصوص الوهیت دعواسنی تقبیح ایتدیکندن، بر دمیر قفسه حبس، وبعده بلخده اعدام اولندیغی مرویدر. بو سفردن اول بریونان تاریخی ودیکر بعض آثار یازمش ایسه‌ده، محو اولمش؛ وسفر اثناسنده یازدیغی اسکندر تاریخندن یالکز بعض فقره‌لر بولنمشدر.

قالیستو (Calisto) یونان قدیم اساطیرنده کویا (آرقادیا) حکمداری (لیقائون) ك قیزی اولوب، قمردن کنایه اولان (دیانه) نك معیتنده‌کی پریلر زمره‌سنه داخل اولدیغی حالده، مشتری دیانه‌نك صورتنه کیروب، کندیسنی باشدن چیقارمغله، بوندن (آرقاس) اسمنده بر اوغلی اولمش. دیانه بونی آکلاینجه، کندیسنی معیتندن قوومش؛ ومشترینك زوجه‌سی (یونون) کندیسنی آیی‌یه تحویل ایله، اوغلیله برابر شماله وضع ایتمش اولمغله، دب اکبر ودب اصغر جملهٔ کوکبیه‌لرینی تشکیل ایتمشلر.

قالیش (Kalisch, Kalisc) روسیه‌یه تابع لهستانده پروسیه حدودی

قربنده وواوسوویه‌نك ٢٥٤ كیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق (اودر) ایرماغنه تابع (پروسنه) نهرینك برجزیره‌سنده ایالت مركزی برقصبه اولوب ، ١٨٨٠٠ اهالیسی ، متعدد مؤسسات علیه‌سی ، دباغخانه‌لری ، چوخه وسائره فابریقه‌لری ، ایشلك بازار وپنایرلری وكوزل سوقاقلری واردر .

— قالیش ایالتی اخیراً وارسوویه ایالتندن آیریله‌رق ، لهستانك منتهای غربندن عبارتدر . شمال شرق جهتندن وارسوویه ، جنوب شرق طرفندن پیوترقوف ایالتلریله ، غرباً وغرب شمالی طرفندن دخی پروسیه حدودیله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ١١٢٧٣ مربع كیلو متره اولوب ، ٨٢٣٦٤٠ اهالیسی واردر . ایالت ٥ قضایه منقسمدر .

قالیغولا { (Caligula) رومانك اوچنجی ایمپراطوری اولوب ، جرما- نیقوس ایله آغریپینه‌نك اوغلی و ایمپراطور (تیبر)ك یكنی اوغلیدر . بو ایمپراطور طرفندن اولادلغه قبول اولنه‌رق ، ٣٧ نجی سال میلادیده ، ٢٥ یاشنده ایكن ، كندیسنه خلف اولمش ایدی .

قالیفورنیه { (Californie) آمریقای شمالینك ساحل غربیسنده ٢٣° ایله ٤٢° عرض شمالی آره‌سنده ممتد اوزون وطار بر بر اولوب ، قسم شمالیسی یوقاری ویا یكی قالیفورنیا ویا ساده‌جه قالیفورنیه وقسم جنوبیسی آشاغی ویا اسكی قالیفورنیه اسمیله معروف ، ورنجیسی ممالك مجتمعه‌یه ، ایكنجیسی ده مكسیقه‌یه تابعدر . وقتیله ایكیسی برلكده اسپانیه مستعمراتندن ایدی .

قالیفورنیه { یوقاری ویا یكی — (Haute C., Nouvelle C.) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌یی تشكیل ایدن جمهوریتلرك بری اولوب ، قالیفورنیه خطهٔ عظیمه‌سنك قسم شمالیسندن عبارتدر . ممالك مذكوره‌نك منتهای غربنده واقع اولوب ، شمالاً اوریغون ، شرقاً نواده وآریزونه جمهوریتلریله ، جنوباً مكسیقه ممالك محتمعه‌سیله ، غرباً دخی بحر محیط معتدل ایله محدوددر . ساحل بوینجه شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه بویی ١٢٠٠ وساحلدن ایچری‌یه طوغری وسطی صورتده اكی ٣٧٠ كیلومتره اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ٤١٠١٤٠ مربع كیلومتره واهالیسی تقریباً ١٥٠٠٠٠٠ كشیدر . اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق وعارضه‌لی ایسه‌ده ، واسع اووه‌لری دخی واردر . ایكی بیوك سلسلهٔ جبال مملكتی طولاً شق ایدوب ، ایكیسی دخی قالیفورنیه نك اوست طرفنده بولنان (قاسقاد رانجه) سلسله‌سنه مربوطدرلر . بوایكی سلسله‌نك برنجیسی واك بیوكی (سیرا نواده) یعنی « قارلی طاغلر » در ، كه قالیفورنیه‌نك حدود شمالیه‌سنده ٤٤٠٣ متره ارتفاعی اولان (شاسته) طاغندن بدأ ایله ، (ساقرامنتو) نهرینه كچید ویردكدن صكره ، جنوب شرقی‌یه طوغری اوزانوب ، نهایت ٣٥٥ عرض شمالیده غربه طوغری برقوس تشكیل ایده‌رك ، (پینوس) طاغنده دیكر سلسله ایله برلشیر . اك یوكسك ذروه‌سی جنوب جهتنده واقع (ویتنی) طاغی اولوب ، ٤٥١١ متره ارتفاعی واردر . بوسلسله‌نك برطاقم شعبه وقوللری اولوب ، اك مهملری شمالده‌كی مذكور شاسته طاغندن آیریله‌رق ساحل بوینجه سان فرانسیسقو كورفزی قربنه قدر ممتد اولانیدر ، كه اك یوكسك محلی (سنتاجون) طاغیدر . ایكنجی سلسله سانفرا نسیسقو شهرینك مؤسس بولندیغی بروندن باشلایه‌رق ساحل بوینجه مكسیقه حدودینه قدر ممتد اولان (قوست رانجه) یعنی « ساحل سلسله‌سی » در ، كه اك مرتفع تپه‌لرینه‌دك چام اورمانلریله مستور در . نواده سلسله‌سیله اشبو ساحل طاغلری آره‌سنده واسع بر وادی آچیلوب ، بونك نصف شمالیسنده (ساقرامنتو) نهری شمالدن جنوبه ، وقسم جنوبیسنده (سنت جوآكن)

نهری جنوبدن شماله طوغری آقه‌رق ، ایکیسی ده سان‌فرانسیسقو خلیجنه دوکیلور. کرك نواده سلسله سنك غربی اتكلرندن وکرك ساحل سلسله‌لرینك شرقی مائله‌لرندن اینن چایلرك جمله‌سی بوایکی ایرماغه دوکیلوب ، بوداخلی وادینك میاه جاریه‌سی بول ونباتات محصولاتی چوقدر . ساحل سلسله لرینك غربی مائله‌سندن آقان قیصه نهرلرایسه طوغریدن طوغری‌یه دکیزه دوکیلور . نواده سلسله‌سنك شرقی مائله‌سنده یاغمورلر سیرك وموجود اولان انهارك صولری آزاولوب، برطاقم کوللر وبطاقلقلر تشکیل ایده‌رك ، یولده قورور . بناءً علیه ، جمهوریتك شرق جهتی اوقدر منبت وقابل عمران اولمیوب ، علی‌الخصوص شرق جنوبی جهتنده (موهلده) اسمیله واسع برچول بولنور .

قالیفورنیه‌نك هواسی لطیف وپك صاغلام ایسه‌ده ، یازین زیاده‌جه صیجاق اولور . تشرین ثانیدن‌مایس ابتداسنه‌دك یاغمور موسمی اولوب ، بوموسمده اورته‌لق چایر وچیچکارله اورتیلیر . هله مارت‌ونیسانی پك کوزلدر . آنجق مرکزی‌اولان سان فرانسیسقو وجوارلرنده یازین پك شدتلی بر روزکار اسوب اینجه قوملری هوایه قالدیرمغله ، اوراده‌یاز همان مفقود اولوب ، اك کوزل‌موسمی صوك بهاریله‌قیشیدر؛ چونکه بوموسملرده روزکار اسمز .

اراضیسی پك منبت ومحصولدار اولوب ، اونه‌دن‌بری اورا اهالیسنك بتون دقتلرینی کثرتلی اولان آلتون معدنیله معادن سائره‌سی جلب ایتدیکندن ، یالکنز بر مقدار پتاته اکمکله اکتفاایده کلمش ایکن ، نهایت اراضیسنك فوق‌العاده اولان قوت انباتیه‌سنی وزراعتك هر معدندن استفاده‌لی بر منبع ثروت اولدیغنی آکلایه‌رق، اوتوز قرق‌سنه‌دن‌بری قالیفورنیه‌لیلر اقالیم معتدله وحاره محصولاتندن پك چوق شیلر اکمکه باشلامش ، وجمله‌سنك فوق‌العاده محصول ویردکارینی کورمشلردر . شمدیکی‌حالده محصولاتی : پك مقبول برجنس بغدایله حبوبات سائره ، پاموق ، چوید ، پورتقال ، موز ، آناناس وسائر میوه‌لرك انواعیله اوزومك اعلا-سندن عبارتدر . شرابی نیویورقده وسائر شهرلرده پك مقبول اولمغله ، باغلری کیتدکجه چوغالمقده ، وطوت آغاجلری دخی یتشدیریلوب، ایپك چیقارلمقده‌در . هله‌میوه‌لرك کثرت ولذتی خصوصنده قالیفورنیه بتون آمریقانك برنجی یری عداولنمغه شایاندر . حیوانات یتشدیرمك خصوصنده‌ده بو صوك زمانلرده چوق اهمیت ویرلمکده، واخراج اولنان یاغی شهرت بولوب، هرسنه مقداری تضاعف درجه‌سنده آرتمقده‌در .

معادنجه قالیفورنیه دنیانك اك زنکین یری اولوب ، قیالرك ایچنده‌کی آلتون طمارلرندن بشقه (پلاسر) تعبیر ایتدکلری بعض یرلرده آلتون مرور زمانله صولردن نقل اولنه‌رق ، سطح ارضده طوریوردی . بوآلتونك جمعی مصرفسز وزحمتسز اولدیغندن ، بوندن اللی سنه اول قالیفورنیه وحشی یرلیلرك جولانکاهی اولوب ، هرنوع آثار عمراندن عاری بریرایکن ، بوثروتنك کشفی اوزرینه ، هرطرفدن آدملر قوشیشوب ، صرف بومعدنك جمعنه صرف مساعی اولنمش ، واحتیاجات ضروریه‌لری اوزاقدن کتیریلوب پك بهالی آلنوب صاتلمقده ایکن ، هیچ کیمسه بشقه ایشله اوغراشمغی دوشونمه‌مش ؛ و ١٨٥٣ تاریخنده چیقاریلان آلتون ٣٢٥ ملیون فرانق قیمتنه واصل اولمش ایدی . آنجق میدانده اولان بوآلتونلر بیتوب، طاش طمارلرنده کیلرك اخراجنه نوبت کلنجه ، بوکاتشبث ایچون بیوك سرمایه‌لره لزوم اولدیغندن، معدنجیلردن اکثری زراعت وتجارت وحیوانات یتیشدیرمك کبی ایشلره صاپمغله، ایشته اوتاریخدن اعتباراً قالیفورنیه‌نك اعمارینه ، ویول ، کوپری دکرمن کبی اك ابتدائی احتیاجلردن باشلایه‌رق ، هرشیئك مجدداً انشا وایجادینه باشلانمش ؛ و اوتوز قرق سنه ظرفنده اك معمور واك مدنی ممالك حالنه کلمشدر . آلتوندن بشقه کومش ، جیوه ، قورشون ، باقیر وسائر معادنله کهرچله ، طوز ، مرمر ، آلچی وسائره کثرتله بولنمقده‌در .

قالیفورنیه‌نك آلچق یرلرندن هنوز آچلمامش اولانلرنده برطاقم چالیلرله قیصه برنوع آت کستانه‌سی ومیوه‌سندن یرلیلرك برنوع ایچکی چیقار-

دقلری بر چالی ایله تماسی انسانك بدننه چبانلر چیقاران وبریاپراغنك آغزه قونمسی انسانی زهرلین بر نوع سملی آغاج بولنیور. یوکسك طاغلرده ایسه کراستهیه الویریشلی جسیم میشه وچام آغاجلریله سائر اشجار و ۱۲۰ مترهیه قدر اوزانیر برنوع آغاج بولنور. حیوانات محلیهیه گلنجه: بونلر پك آز اولوب، طاوشان وآطه طاوشانی انواعیله ککلیك، سولون وسائر طیور کبی آو حیوانلرندن وچنغراقلی ییلان وزهرلی اورومجك کبی بعض حشراتدن عبارتدر. وقتیله کثرتله بولنان بوز وکول رنکلی آییلرله کومشی تیلکیلر، یبانی بوغالر وقراجه انواعی نواده سلسلهسنك اورمانلرینه چکلمشلردر.

صنایع کوندن کونه ایلریلمکده اولوب، الك برنجی درجهده یوك منسوجات فابریقهلریدر. ایپك و پاموق منسوجاتده یکی باشلانمشدر. سانفرانسیسقووده پك متین ماکینهلر اعمال اولنور. معمولات دباغیه دخی کیتدکجه آرتمقدهدر. قالیفورنیه بحر محیط معتدلك الك بیوك والك صاغلام لیمانی اولان سانفرانسیسقویه مالك اولوب، چین وجاپون وآوستترالیه ایله مقنن مواورداتی اولدیغی کبی، بحرمحیط آطلاسی سواحلندن وممالك مجتمعهنك هرطرفندن کلن برقاچ دمیریول خطنك دخی نقطهٔ مقصودی اولمغله، بیوك برتجارت اجرا اولنمقده، وکیتدکجه ایلریلمکدهدر. معادن و محصولات ارضیهیه متعلق سنوی اخراجاتی یارم ملیار فرانقی تجاوز ایتمکدهدر.

اهالیسنك قسم کلیسی آوروپالی وعلی الخصوص انکلیز اولوب، چینلیلر دخی کلیتلی ایسهلرده، بونلر یالکز عملهلك ایدوب، بر مقدار سرمایه ایدندکدن صکره، مملکتلرینه عودت ایدرلر، وقالیفورنیهده یرلشمزلر. اصل یرلی اولان آمریقالیلر ایسه، قطعهٔ مذکوره اهالیٔ اصلیهسنك الك آشاغی درکهده بولنانلرندن اولوب، استعداد وقابلیتجه پك کری اولدقلری حالده، بیچارهلر طاغلره وچوللره طوغری پوسکوردیلوب، کیتدکجه مقدارلری آزالمقدهدر. الك بیوك شهری مذکور سانفرانسیسقو اولوب، ایکنجی مرکز ادارهسی اولان ساقرامنتو وبعده ماریسویل واستوقتون شهرلریدر.

قالیفورنیه { اسکی ویاآشاغی — (Vielle C., Basse C.) قالیفورنیه

خطهٔ عظیمهسنك اوزون و طار برشبه جزیرهدن عبارت اولان قسم جنوبیسندن عبارت اولوب، مکسیقهنك منتهای شمال غربیسنه مربوطدر. مکسیقهنك ممالك مجتمعهسنی تشکیل ایدن جمهوریتلرك بری اولوب، الك آز معمور ومسکونیدر. شمال غربیدن جنوب شرقیه طوغری ′۳۲°۳۲ ایله ′۲۵°۲۲ عرض شمالی آرهلرنده ممتد اولوب، بویی ۱۲۷۵ کیلومتره واکی ۱۵۰ ایله ۷۰ کیلومتره آرهلرندهدر. مساحهٔ سطحیهسی ۱۴۳ ۶۹۲ مربع کیلومتره اولوب، یالکز ۳۱ ۱۶۷ اهالیسی واردر، که بونلرك چوغی اصل یرلی اقوام افرادیله اسپانیوللرك ازدواجندن متولد ملز آدملردر. غرباً وجنوباً بحر محیط معتدل ایله، شرقاً قالیفورنیه کورفزیله وآز محلده (قولورادو) مجراسیله، شمالاً دخی ممالك مجتمعهنك قالیفورنیه جمهوریتیله محاط اولوب، شرق طرفندن قارشیسنده سونوره و سینالوآ جمهوریتلری بولنیور.

یوقاری قالیفورنیهدهکی ساحل سلسلهسنه مربوط برصره طاغلر آشاغی قالیفورنیهنك یعنی شبهجزیرهنك بوینجه ممتد اولوب، صاغ وصوله دخی بعض قوللر وشعبهلر صالیورلر. بونلرك الك یوکسك محلی شمال جهتنده واقع اولوب ۳۰۸۶ متره ارتفاعی اولان (سالاماهوس) طاغی اولوب، ایکنجیسیده جنوب طرفنده واقع اولان و ۱۵۰۰ متره یوکسك بولنان (دومه) طاغیدر. سائر طرفلری بوندن آلچقدر. ساحل شرقیده طاغ اتکلری لب دریایه قدر واصل اولوب، غرب ساحلنده و ایچ طرفلرینك بعض جهتلرنده ایسه قوملق وطاشلق بعض دوز یرلر ممتد اولور. یاغمورلری پك سیرك اولمغله، میاه جاریهسیده نادر اولوب، اکثر طرفلری چول حالندهدر. جزئی صو نبعان ایدن یرلرینكده چوغی طاشلق وقیااق اولوب، قوهٔ انباتیهیه مالك اولان طوپراقلی محللرنده ایسه میاه جاریهنك فقدانی واردر. اراضیٔ منبته ایله صویك جمع اولدیغی جزئی یرلر اسکیدن بری میسیونرلر طرفندن مرکز اتخاذ اولنهرق، اورالری کسب عمرانه باشلامشدر. بناءً علیه،

آشاغی قالیفورنیه‌ده ذکره شایان هیچ بر نهر یوقدر. سواحلنك ایکی طرفی خیلی گیرنتیلی چیقنتیلی اولوب، قوی و کورفز و برونلری چوق ایسه‌ده، قویلرینك چوغی صیغ بطاقلقلردن عبارتدر. سواحلی قارشیلرنده برطاقم آطه‌لری اولوب، کورفزده کیلرینك باشلیجه‌لری شمالدن باشلایه‌رق: آنجل دلاغوآرده، قارمن، سانته قاتلینه، سانته‌قروز، سان‌جوزف، اسپیریتوسانتو، سرالبو؛ بحر محیطده دخی سانته‌مارغریته وچدروس آطه‌لریدر.

آشاغی قالیفورنیه صوسز وقورو بربر اولمغله، نباتاتی سیرك اولوب، اکثر طرفلرنده مکسیقه جهتلرینه مخصوص اولان و منظره‌سی دهشت انکیز اولان (قاقتوس) تعبیر اولنان یاپراقسز آغاجلرك انواعی حاصل و بعضلری پك یوکسك اولور. جنوب جهتنك برآز صولی اولان طرفلرنده قوقه، موز، زیتون وسائر اقالیم حاره آغاجلری و ساحل شرقیسنده تربنتین آغاجلری بولنور؛ واروا اولنه‌بیلن یرلرنده شکر قامشی، قهوه، پاموق، قاقائو، آناناس، مصر وحتی اوزوم دخی یتیشدیریله‌بیلیر. بوشبه جزیره‌نك کندینه مخصوص بعض حیوانلری اولوب، برنجیسی اسپانیوللرك یبانی قویون تسمیه ایتدکلری بوینوزلی بر حیواندر. آمریقا طوموزی دینلن حیوان دخی سوریلرله کزر. بر نوع آیی ایله آمریقا قپلانی دخی بولنور. قوشلرك انواعی وعلی‌الخصوص سینك قوشلری چوقدر. چنغراقلی ییلان، عقرب، قرق‌آیاق، جسیم اوروبجك کبی حشراتی ده کثرتلیدر. معادنی چوق اولوب، درنیوز قدر آلتون، کومش، باقیر، قورشون وجیوه معدنلری وار ایسه‌ده، پك آزی چیقارلمش ویا چیقارلمقده‌در. قارمن جزیره‌سنده برقاچ قدم عمقنده طوزله طولو برکول بولنوب، بوندن اخراج اولنان طوز بتون مکسیقه‌یی اداره ایدیور. سواحل جنوبیه‌سنده کلیتلی مرجان وسونکر دخی چیقاریلیر. مملکت بش قضایه منقسم اولوب، مرکزی اولان وساحل شرقینك قسم جنوبیسنده بولنان (لاپاز)ك ٦٠٠٠ اهالیسی واردر. قصبه دینله‌بیله‌جك دیکر معموره‌لری (اورتو) و (تودوس سانتوس) در.

قالیفورنیه کورفزی (Golf de Cal.) و نام دیکرله قورتس دکیزی ویاقیزل دکیز (Mar de Cortès, Mar Vermejo) بحر محیط معتدلك آمریقای شمالی ساحلنده قالیفورنیه شبه جزیرهٔ طویله‌سیله مکسیقه‌نك سینالوآ وسونورا جمهوریتلری آره‌سنده تشکیل ایلدیکی اوزون وطار بربیوك کورفز اولوب، مدار جدیدن یعنی ۲۳°۳۰′ عرض شمالیدن قولورادو منصبنه یعنی ۳۱°۳۷′ عرض شمالی یه قدر جنوب شرقیدن شمال غربی یه ممتد اولور. بویی ۸ درجهٔ جغرافیه‌دن زیاده اولوب، اکی ۱۲۰ ایله ۲۲۰ کیلو متره آره‌سنده‌در. اك کنیش یری مدخلنده‌در. قیشین اکثریا شمال ویازین جنوب روزکارلری اسر. سواحل غربیه‌سی دها دربن اولوب، او جهتده سیر سفائن دها قولایدر، وقوی ولیمانلری چوقدر. ساحل شرقیسنك اك ایی لیمانی (غوآیوناس) اسکله‌سیدر، که بر دمیر یول خطنك منتهاسیدر. قسم جنوبیسنده (لاپاز) قوینده وجوارنده‌کی آطه‌لرده کلیتلی صدف وانجی ایله مرجان وسونکر صید اولنور. مادهٔ آنفه‌ده تعداد اولنان آطه‌لردن بشقه (سونوره) ساحلی قربنده دخی (تیبوروس) اسمیله برآطه‌سی واردر، که جمله‌نك اك بیوکیدر.

قالیقرات (Callicrate) یونان قدیمده آتنه‌نك اك مشهور معمارلرندن اولوب، قبل المیلاد ٤٣٠ تاریخلرنده پریقلسك امریله (ایقتینوس) ایله برابر مشهور (پارتنون) بناسنی تأسیس و مشهور هیکلتراش فیدیاس بونی تزیین ایتمش ایدی.

قالیقلا ارمینیه خطهٔ قدیمه‌سنده اسکی بر شهر اولوب، خلافت عباسیه زماننده خطهٔ مذکوره‌نك مرکزی ایدی. جسیم وبعض آثار غریبه‌یی حاوی برکلیساسی وار ایدی. الیوم خرابدر. بو شهرده پك کوزل خالیلر اعمال اولندیغندن، بومعمولات شهرك اسمنه نسبتله (قالی) دینلوب، الیوم لسانمزده مستعمل اولان قالیچه وخالی اسملری بوندن مأخوذدر.

قاليقوت { ياخود كليكوت (Calicut) هندستانك ساحل غربيسنده مدراس ادارەسنده ومدراسك ٥٢٠ كيلو متره جنوب غربيسنده "١٠'١٥°١٠ عرض شمالى ايله "٥١'٢٥°٧٥ طول شرقيده ملابار ايالتنك مركزى بر شهر اولوب ، ٦٥ ٧١٠ اهاليسى وليمانسز آچيق اسكلەسى واردر . اون بشنجى قرن ميلادى اواخرنده پورتكيزليلرك ضبطنه كچوب ، بعده بونلر طرفندن احراق ، ومؤخراً تيپو صاحب طرفندن فتح اولنمش، ونهايت ١٧٩٢ ده انكليزلره تسليم اولنمشدر .

قاليكست { (Calixte) بو اسمله اوچ پاپا كلمشدر :

برنجيسى ٢١٩ تاريخنده انتخاب اولنوب ، ٢٢٣ ده قتل اولنەرق، اعزه صرەسنه كچيرلمشدر. بعض پرهيزلرك واضعى اولديغى مظنوندر. تشرين اولك ١٤ نده يورطيسى اجرا ايدرلر .

— ايكنجيسى بورغونيه قونتى بيوك كويومك اوغلى اولوب، ويانه پسقپوسى ايكن، ١١١٩ ده قلوينده انتخاب اولنەرق، ١١٢٠ ده رومايه دخول ايله ، رقيبى اولان سكزنجى غرغوارى طوتوب ، بر مناستره حبس ، وبعض مسائل روحانيه حل ، وبر مجلس عمومى عقد ايتدكدن صكره، ١١٢٤ ده وفات ايتمشدر .

— اوچنجيسى جنايتلريله مشهور اولان بورجيا فاميلياسنه منسوب اولوب ، اسم اصليسى آلفونس بورجيادر . ١٣٧٧ ده اسپانيەنك (جانيوه) قصبەسنده طوغوب ، ١٤٥٥ ده پاپا انتخاب اولنمش ، واوروپالى عثمانليلره قارشى بر اهل صليب محاربەسنه قانديرمغه چالشمش ايسەده، مقتدر اولەميوب ، ١٤٥٨ ده وفات ايتمشدر .

قاليماخوس { ياخود قاليماق (Callimaque, Callimachus) يونان قديم مشهور معمارلرندن اولوب ، ميلادعيسا (عليه السلام)دن بش ويا آلتى قرن اول قورنته ده ياشامش ، وقورنته اصول معماريسنى وضع ايتمشدر .

— بو اسمله يونان قديم شعرا وادباسندن برى دخى اولوب ، ميلادعيسا (عليه السلام) دن ٣٠٠ سنه اول يونان مهجرلرندن برقه ده كائن قيروان قديم شهرنده طوغمش ، آتنه قربنده (الوسيس) مدرسەسنده ادبيات تدريسيله مشغول ايكن ، بطليوس فيلادلفوس طرفندن اسكندريه يه جلب اولنەرق ، (موسيون) تعبير اولنان مدرسەده ادبيات يونانيه درسى ويرمش ؛ وردوسلى آپولونيوس جملهٔ تلامذەسندن بولنمشدر . تاريخ وصرف وادبياته دائر بعض كتابلرله برخيلى اشعار براقمش ايسەده، آثارينك يالكز بعض پارچەلرى بولنەبيلمشدر.

قالينوس { (Callinus) يونان قديمك الك اسكى شعراسندن اولوب ، ميلاددن سكز قرن اول افس (يعنى اياثلوغ) شهر قديمنده ياشامشدر. آثارينك يالكز بعض فقرەلرى موجوددر .

قاليڤيقوم { (Callinicum) رقه شهرينك اسماء قديمەسندن اولوب ، بوكا (نيكفوروم) دخى ديرلردى .

قاليڤيقوس { (Callinicus) يدنجى قرن ميلادى روم معمارلرندن اولوب، مصرك (اليوپوليس) يعنى عين‌الشمس شهر قديمنده طوغمش؛ وروايته كوره منجنيقله دشمنك اوزرينه آتش آتمق اصولنى ايجاد ايدەرك ، ايمپراطور قسطنطين پوغوناته صاتمش ؛ وبودخى ٦٧٣ تاريخنده بونكله كيزيق اوكنده اسلام دونانماسنى ياقمش ايدى. بو آتشك صورت احداث ورميى سر قالوب بيلنەمەمشدر.

قاليوپه { (Calliope) اساطير يونانيەده (موسه) تعبير اولنان شعر وادبيات وموسيقى وصنايع نفيسه پريلرندن اولوب، قهرمانلقه متعلق اشعارايله فصاحت وبلاغتك حاميه‌سى عد اولنور؛ وباشى برآلتون تاجله مكلل برالنده بربورى وبرالنده يازلمش برقصيده طوتار مردانه طورلى بر قيز صورتنده تصوير ايديليردى . ابو الالهه زعم اولنان مشترى ايله قوهٔ حافظه‌دن كنايه اولان (منموسينى) نام پرينك قيزى زعم اولنوردى .

قام { (Cam) پورتكيز مشاهير بحريوندن اولوب ١٤٨٤ ده بشنجى آلفونس طرفندن آفريقا سواحل غربيەسنده كشفياته مأمور

اولنله ، قونغو ایرماغنی کشف ایتمش ؛ و ٢٢° عرض جنوبی‌یه قدر گیتمش ایدی .

قاماچینزی (Kamatchinzi) سیبریه‌نك جنوب جهتنده و (ینیسی) ایرماغی منابعنده ساکن بر کوچك قومدر ، که عن اصل (ساموید) اجناسندن اولدیغی حالده ، ترکجه لسانیله متکلمدر.

قامارغه (La Camargue) فرانسه‌نك ساحل جنوبیسنده (رونه) ایرماغنك دالیه‌سنده ونهرمذکورك الك باشلی ایکی قولی آره‌سنده برآطه اولوب، اراضیسنك آنجق برخمسی مزروع وقصوری بطاقلقدن عبارتدر . هواسی پك آغیردر . اوزرنده خیلی حیوانات بسلنیر .

قامارینه (Camarine) سیجلیه‌نك غرب جنوبی ساحلنده اسکی برقصبه اولوب، الیوم (توره‌دی قامارینه) اسمیله برقریه حالنده‌در .

قامبره (Cambrai) فرانسه‌نك (نور) یعنی « شمال » ایالتنده ولیله‌نك ٧٢ کیلو متره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (اسقو) ایرماغی کنارنده و (سنت کینتن) جدولی باشنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٢٢٩٠٠ اهالیسی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، قلعه‌سی، مشهور بزلیله پاتیسقه، ایپك قماش، شکر وسائره فابریقه‌لری واردر .

قامبریا (Cambria) انکلتره‌ده‌کی (والس) مملکتنك اسکی روماليلر عندنده‌کی اسم قدیمیدر .

قامبریج (Cambridje) انکلتره‌ده لوندره‌نك ٩٢ کیلومتره شمالنده قونتلق یعنی ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٣٠١٨٠ اهالیسی، مشهور دارالفنونی، ١٧ مکتبی، ١٤٠٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی ، موزه‌سی، نباتات باغچه‌سی ورصدخانه‌سی واردر.

— قامبریج قونتلغی انکلتره‌نك ساحل شرقیسنده اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ٢١١٩ مربع کیلو متره واهالیسی تقریباً ٢٠٠٠٠٠ کشیدر . (اوزه) نهری اورته‌سندن کچوب ، جنوب جهتنده‌کی یرلری آز حارضه‌لی وشمالده‌کیلر آلچق وبطاقلقدر . اراضیسنك بر ثلثی مزروع ، بر ثلثی مرعی وبرثلثی‌ده اراضیٔ خالیه‌دندر . ساده یاغی مشهوردر .

قامبوج (Cambodje) هند چینیده فرانسه‌نك تحت حمایه‌سنده بولنور برمملکت اولوب، شمال غربی جهتندن وشمالاً سیام دولت مستقله‌سی حدودیله ، شرقاً ینه فرانسه‌نك حمایه‌سی آلتنده بولنان (آنام) ایله ، جنوب شرقی طرفندن قوشنشین ایله ، جنوب غربی جهتندن دخی سیام کورفزیله محاط اولدیغی حالده ، ١٠°٣٠′ ایله ١٣°٣٠′ عرض شمالی و ١٠١°٣٠′ ایله ١٠٤° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه اولان طول اعظمی ٥٠٠ وعرض وسطیسی ٢٢٥ کیلو متره‌در . مساحهٔ سطحیه‌سی تخمیناً ١٠٠٠٠٠ مربع کیلو متره اولوب ، ٨١٤٧٥٤ اهالیسی واردر . شمال غربی وغرب حدودیله هنوز غیر معین ونیم مجهول اولان جهت شرقیه‌سنده اورمانلرله مستور بر قاچ صره طاغلری و ایچ طرفلرینك دخی اوته‌سنده بریسنده بعض منفرد تپه وارتفاعلری اولوب، سائر طرفلری ومملکتك قسم اعظمی دوز وآلچق اووه‌لردن عبارتدر . شمال غربی جهتنده سیام حدودینه قدر ممتد (تونله‌ساپ) اسمیله واسع برکولی اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٤٠٠ مربع کیلو متره‌در . مذکور طاغلردن بوکوله ودکیزه دوکلك اوزره بعض چایلر آقیورسه‌ده ، اصل مملکت (مقونغ) نهر عظیمی حوضه‌سنده بولنوب ، بونهر تا چین حدودندن کله‌رك، بر بیوك مسافه‌ده سیام ایله تونکین وآنام حدودینی آیردقدن، وبرخیلی یرده سیامك (لائوس) اراضیسی ایچنده آقدقدن، وبواراضیٔ واسعه‌نك بر چوق انهارینی طوپلادقدن صکره ، غایتله کنیش وسرعتلی وشدتلی اوله‌رق ، بر طاقم شلاله‌لر واینیشلی آقنتیلرله قامبوجه داخل اولور؛ وابتدا جنوبه، بعده غربه ونهایت غرب جنوبی‌یه طوغری جریانله ، (پنوم پنه) شهرینه واصل اولنجه ، بر طرفدن شماله طوغری مذکور (تونله ساپ) کولنه برقول کوندریر، وبرطرفدذده

کندیسی ایکی قوله آیریلوب، قسم اعظمی شرقده وقسم اصغری غربده اوله‌رق ، ایکیسی متوازیاً جنوبه طوغری آقه‌رق، قوشنشینه داخل اولور؛ واوراده جنوب شرقی‌یه طوغری جریانله، برچوق قوللره آیریله‌رق، بر بیوك دالیه بالتشكیل، چین دکیزینه دوکیلور. بونهر عظیم تشرین اولدن مایسه قدر سورن قوراقلق زماننده یتاغی ایچنده محصور اولوب، یالکز مد وجزرك تأثیریله بعض تبدلاته اوغرار. بوجمله‌دن اوله‌رق، مذکور کوله کیدن قولی مد حالنده نهردن کوله ، وجزر حالنده کولدن نهره آقه‌رق، بر جدول یرینی طوتار . حزیراندن ایلوله قدر دوام ایدن فیضان موسمنده ایسه نهرك صولری اوقدر چوغالیر، که یتاغك ایکی طرفنده بولنان جزئی ارتفاعلری آشه‌رق، آلچق اووه‌لری باصار؛ وهرطرف بردکیز حالنه کچوب، یوقاریده ذکر اولنان منفرد تپه‌لر وارتفاعلر آز چوق کنیش آطه‌لر کبی قالیر. بووجهله برآی اول کویلینك آرابه یوروتدیکی یرلرده برآی صکره قایقجی قایق وصال یوزدیرر . قوراقلق زماننده دخی بواووه‌لرك اك آلچق یرلرنده صولر قالوب ، بر طاقم کوللر وبطاقلق وسازلقلر تشکیل ایله ، هوایی اخلال ایدرلر .

قامبوجه‌ده یوقاریده دینلدیکی کبی بر قوراقلق وبریاغمور موسمی اولوب ، هواسی دائما صیجاق ورطوبتلی اولمغله ، پك آغیر واجنبیلر حقنده مهلك اولوب، صیتمه‌لری وفقرالدمی چوقدر. قوهٔ انباتیه ومحصولاتجه اراضیسی بش طبقه‌یه تقسیم ایتمشلردر : برنجیسی واك محصولداری مذکور ایرماغك ایکی کنارنده وقوللری آره‌سنده بولنان مرتفعجه یرلردر، که کلیتلی پاموق ، چیوید ، توتون، طرت آغاجی وسائره حاصل ایدر . معموره‌لرله مسکنلرك اکثری بو طبقه‌ده وکمیلرله برطریق موارده تشکیل ایدن انهارك کنارلرنده بولنیور. ایکنجی طبقه برنجیسنك آرقه‌سنده بولنان وهمان دائما صو آلتنده بولنان آلچق یرلردر، که طورغون صولری حاوی اولوب ، مجرای نهرك صاغ طرفنده بو طبقه زیاده‌جه توسعله ، (تونله ساپ) کولی کنارلرینه قدر واصل اولور . بو طبقه‌ده باشلیجه سیسام اکیلیر وشفتالی آغاجیله نیلوفر کثرتلی اولور. اوچنجی طبقه ایکنجینك دها ایلریسنده بولنان و یالکز فیضان میاه موسمنده صو ایله اورتیلوب ، طورغون صولری اولمیان یرلردر، که باشلیجه پرنج ایله قاؤون قارپوز وسائره حاصل ایدر. دردنجیسی فیضان صولرینك نادراً باصدقلری مرتفع یرلر اولوب ، بونده باغ چیقارمغه یارار ثمره‌لر ویرن اشجار مختلفه حاصل اولور. بو طبقه‌نك اورمانلرنده یانغینلر پك صیق وقوع بولیور . بشنجی طبقه دها یوکسك طاغلردر، که (کوته) دینلن ضمغ ایله وانیله وسائره بولنور . بووجهله مملکتك محصولاتی پك متنوع وپك چوق ایسه‌ده ، اهالیسی اراضینك وسعتیله متناسب مقدارده اولمدقدن بشقه ، کندیلری جاهل وتنبل آدملر اولدقلرندن ، آنجق احتیاج ضروریلرینه کوره اکوب بیچرلر؛ ویالکز بر مقدار پاموق وچیوید ایله ایپك قوزه‌سی اخراج ایدرلر . اورمانلرنده بولنان اشجار پك مختلف وقیمتلی اولوب ، بعضلرندن ضمغلرك انواعی وقاوچوق وسائره چیقار، بعضلری بویاجیلقده قوللانیلیر، وبعضلری‌ده کراسته‌یه الویریشلیدر. طاغلرنده خدایی نابت قیمتلی نباتات دخی چوقدر. آنجق یوللرك وطرق ومعابر وسائر وسائطك فقداننده بونلرك‌ده همان هیچ برندن استفاده اولنه‌میور. مرکزی اولان (پنوم پنه) شهریله اسکله‌سی اولان (قامپوت) ده باشلیجه چینلی تجارك سعی وتوسطیله رچینه ، باغه ، فیل دیشی، کرکدان بوینوزی، یبانی مانده بوینوز ودریسی ، قورو بالیق، یبانی‌مانده وفیل باصدیرمه‌سی وسائره تجارتی اجرا اولنیورسه‌ده ، بونلر نسبة جزئی شیلردر. مذکور بیوك کولده‌کلیتلی بالیق چیقوب، قورودیلور . بو بالیقدن سنوی سکز اون ملیون فرانقلق اخراجات اولیور. دمیر معدنی پك چوق وجنسی پك ایی ایسه‌ده ، یالکز کولك غرب جهتنده بولنان بر قبیله اصول قدیمه ایله جزئی مقدار چیقاریرلر . آلتون وسیملی قورشون ایله باقیر معدنلری دخی واردر . اورمانلرنده فیل، کرکدان، قپلان، یبانی بوغا، یبانی مانده وکوچك

آو حیوانلری چوقدر. نهرلرده تمساح وصو قوشلرینك انواعی بولنور. ییلان وسائر حشرات دخی وار ایسه‌ده، اك زیاده انسانی راحتسز ایدن سیوری سینکلریدر. سولوك دخی صولرده وقره‌ده بیله کثرتله بولنور. حیوانات اهلیه‌دن توشومده وصیان چکمه‌ده اك زیاده قوللانیلان مانده‌در. آتلری آز وپك کوچکدر. فیل یالکز اغنیا طرفندن بینك وقوشوم حیوانی کبی قوللانیلیر.

قامبوج اهالیسی (خمیر) اسمنده برقوم اولوب، سائر هندچینی اهالیسی کبی تیبت ومغول جنسیتلرینه منسوب وبودا دینیله متدیندرلر. یوز بیك قدر چینلی و برقاچ بیك ملایی دخی بولنیور. مذکور (خمیر) قومندن قامبوجك خارجنده یعنی سیام وقوشنشینده وآنامده دخی برخیلی مقدار اهالی بولنیور. قامبوج بر حکمدارك تحت حکمنده اولوب، بونك طرفندن منصوب بش وکلا ایله اداره اولنور، وهربری بونلرك برینه منسوب عد اولنمق اوزره، بش خطه‌یه منقسم عد اولنور ایسه‌ده، بوتقسیم اعتباری اولوب، اصل اداره‌جه مملکت ٥٦ ایالته منقسمدر. قامبوج دواتی وقتیله چوق دها بیوك اولوب، قرن حاضر میلادی اوائلنده شمال جهتندن اك اهمیتلی ایکی ایالتی سیام، وجنوب جهتنده برخیلی برلری قوشنشین طرفندن ضبط اولنمغله، قامبوج حکمداری، قالان برلرینی محافظه ایچون، ١٨٦٤ فرانسه‌نك حمایه‌سی تحتنه کیرمشدر.

قامبورن { (Camborne) انکلتره‌نك (قورنوال) ایالتنده و (بودمین) ك ٦٤ کیلومتره جنوب غربیسنده برقصبه اولوب، ٧٧٦٠ اهالیسی وباقیر، قورشون وقلای معدنلری واردر.

قامبیس { (Cambyse) بو اسمله یونان قدیم مورخلری ایران قدیمك کیانیان سلاله‌سنده ایکی حکمدار کوستریورلر:

برنجیسی جهانکیر شهیر کیروس (کیخسرو؟)ك پدری اولوب، کندیسی فارس حکمداری اولدیغی حالده، مدیا دولتنه تابع ایدی، ومدیا حکمداری (آستیاغ)ك قیزی (مندانه) یی تزوج ایتمش؛ وبو ازدواجدن تولد ایدن (کیروس) حقنده آستیاغ کندیسی حقنده مضر برروئیا کورمش اولمغله، بو چوجغی اتلاف ایتدیرمك اوزره، وزیرینه ویرمش ایکن، بووزیر چوجغی برچوبانه ویروب، کیروس طاغده بیودکدن صکره، ابتدا پدرینك میراثنه وارث اولوب، بعده مدیایی واووقت معلوم اولان اکثر برلری ضبط ایتمشدی. یونانیلرك بوروایاتی ایرانك معلوم اولان تاریخنه تطبیق ایتمکه قالقیشدیغمزده، بوحکایه‌نك اك زیاده سیاوش وافراسیاب وکیخسرو حکایه‌سنه بکزدیکنی کوریورز. افراسیاب ایله آستیاغك براولدیغنی وایرانیلرك توران اسمیله مدیا دولتنی مراد ایتدکارینی فرض ایتسه‌ك، قامبیس دخی سیاوش ویاخود حکم سورمین سیاوشك ذکر اولنماسیله، کیکاوس اولمسی اقتضا ایدر. واقعا (کاوس) ایله (قامبیس) ویاخود (قامویس) اسملری بیننده مشابهت وار ایسه‌ده، (آستیاغ) ایله (افراسیاب) اسملری پك‌ده بر برینه بکزمیور. مدیانك ایسه قدیما ترکلرك حکمی آلتنده بولندیغی، وآثار قدیمه‌ده یان یانه یازیلی بولنان اوچ لساندن بری آثوری، بری ایرانی، قدیم واوچنجیسی تورانی یعنی ترکی اولدیغی آثار عتیقه علماسنجه دخی مظنوندر. برطرفدن‌ده (آستیاغ) اسمی (آژی داهاقه) یعنی (ضحاك تازی) اسمنه پك مشابهدر؛ کیروس حقنده‌کی حکایه‌ده فریدونك حکایه‌سنه بکزمز دکلدر؛ بوحالده قامبیس جمشید اولمق اقتضا ایدر. لکن جمشید وفریدون وضحاك حکایه‌سنك هند اساطیرندن مأخوذ خرافاتدن عبارت اولدیغنی «فریدون» و «ضحاك» ماده‌لرنده بیان ایتدیکمزدن، بو احتماله پك‌ده اهمیت ویرمك ایستمیورز.

— ایکنجی قامبیس ایسه (کیروس)ك اوغلی وخلفی کبی کوستریلوب، قبل المیلاد ٥٣٠ دن ٥٢٢ تاریخنه‌دك حکم سوردیکی، ومصری فتح ایتدکدن صکره، نوبه وحبش چوللرنده مغلوب وعسکری قیتلغه دوچار اولمغله، مصره عودتنده، حدتندن برطاقم معابد وسائره امحا واتلاف ایتدیکی، و ایرانده تختنی دوزمه برآدم ضبط

ايتمكله، اوكا قارشى منتهى عزيمت اولديغى حالده، حيوانه بينركن آياغنده حاصل اولان بر يارەدن متأثراً وفات ايتديكى روايت اولنيور. ايران تواريخنده مصرى ضبط ايدن كيخسروك پدرى (كاوس) اولديغى، وكيخسروك اوغلى اولميوب، پدرينك عم زادەسى (لهراسب) ى كنديسنه خلف ايتديكى ذكر اولنيور. بناءً عليه تطبيق مشكلدر.

قامبينغ (Cambing) آسيانك بحر محيط كبيرەكى (سونده) جزايرندن (تيمور) جزيرەسنه مربوط وبونكله برابر پورتكيز دولتنه تابع بر جزيره اولوب، جزيرهٔ مذكورەنك منتهاى شرقنده وتيمورك شمالنده اولەرق ′١٨ °٨ عرض جنوبيده واقعدر. طول اعظمى ٢٠ كيلومترەدن زياده دكلدر.

قامپانه (Campana) اسپانيەده سويله ايالتنك (قارمونه) قضاسنده وقارمونەنك ١٩ كيلومتره شمال شرقيسنده برقصبه اولوب، ٦٦٠٠ اهاليسى واردر.

قامپانيه (Campanie) ايتاليانك اسكى تقسيماتنده غرب جنوبى جهتنده بيوك برخطه اولوب، شمالاً لاتيوم، شمال شرقى طرفندن وقتيله (سامنيوم) وبعده (آبروچه) و (موليزه) دينلان خطەلرله، جنوب شرقى طرفندن وقتيله (لوقانيا) و بعده (باسيليقاته) خطەسيله، جنوب غربى جهتندن دخى (تيرنيان) دكيزيله محاط ايدى. اووەلق، كوزل ايشلنمش و باغ و باغچەلرى چوق اولمغله، «اووه» ديمك اولان بواسمله تسميه اولنمش؛ وايتاليانك باغچەسى نامنى آلمش ايدى. باشليجه معمورەلرى قاپووه، ناپولى، پومپى وسائره ايدى. بوخطه قديماً پلاسج اقوامندن (اوپيق) اسمنده بر قومله مسكون اولوب، بعده ينه پلاسجلردن اتروسقلر قامپانيەيى ضبطله اون ايكى جمهوريت تشكيل ايتمشلردى. مؤخراً سامنيتلر ونهايت لاتينلر ضبط ايتمشلردى. روما اغنياسى قامپانيەيى كوشكلر وباغچەلرله طولديرمشلردى. اليوم: ترادى لاووررو، ناپولى، بنوات، پرنچيپاتو اولتريوره و پرنچيپاتو چيتريوره اسملريله ٥ ايالته منقسمدر.

قامپانيه (Campanha) برازيليا ممالك مجتمعه سنك ميناس جرائس جمهوريتنده و (اورويرتو) نك ٢٣٠ كيلو متره جنوب غربيسنده و (ريووردە) نهرى اوزرنده سنجاق مركزى برقصبه اولوب، ٦٦٠٠ اهاليسى وجوارنده بيقاربونات دوسودى حاوى مشهور معدن صولرى واردر.

قامپانيەدى روما (Campagne de Rome) ايتاليانك غرب طرفنده روما شهرينك اطرافنده بر ير اولوب، اسكى لاتيوم خطەسيله اترورييەنك بر پارچەسندن عبارتدر. باشليجه تيبر مجراسنك جنوبنده وآپنين سلسلهٔ جباليله دكيز آرەسنده واقعدر. اسكى روماليلر زماننده پك معمور ومزين اولان بو ير شمديكى حالده نهرك تشكيل ايتديكى بطاقلقلرك توليد ايتدكلرى صيتمەلر ووخامت هوا سببيله خالى وخراب اولوب، يالكز بر طاقم مانده چوبانلرينك جولانكاهيدر.

قامپبل (Campbell) بحر محيط كبيرده يكى زلاندەنك ٦٣٩ كيلو متره جنوبنده ′٣٦ °٥٢ عرض جنوبى ايله ″٢٠ ′٥٣ °١٦٦ طول شرقيده خالى برجزيره اولوب، ١٨٧٤ ده زهرەنك شمسك اوكندن كچديكنى تماشا ايچون بونده بررصدخانه تأسيس اولنمشدى.

قامپبلتوون (Campbeltown) اسقوچيەنك آرجيل قونتلغنده وقانتير شبه جزيرەسنك ساحل جنوبيسنده برقصبه واسكله اولوب، ٦٦٩٠ اهاليسى ومنسوجات ومسكرات فابريقەلريله صيد ماهيسى واردر.

قامپش (Campêche) مكسيقەنك (يوقاتان) خطهٔ جنوبيەسنده ومريدەنك ١٦٠ كيلو متره جنوب غربيسنده همنامى اولان ايالتك مركزى بر قصبه واسكله اولوب، ١٥٠٠٠ اهاليسى وكوچك لكن صاغلام ليمانى واردر.

قامپن (Kampen) فلمنك يوقارى ايسل ايالتنده وايسل نهرينك منصبى قربنده مستحكم بر قصبه اولوب، ١٦٨٠٠ اهاليسى، ٢٥٦ متره اوزونلغنده بر كوپريسى،

عمارلغه مخصوص مكتبي وخيلي فابريقه‌لري واردر .

قامپوباسو { (Campobasso) ايتاليانك مانى ناپولى قراللغنده رومانك ١٨٢ كيلو متره شرق جنوبيسنده وناپولينك ٨٤ كيلو متره شمال شرقيسنده (موليزه) ايالتنك مركزى بر قصبه اولوب، ١٢ ٨٨٠ اهاليسى واسلحه وبيچاق فابريقه‌لرى واردر .

قامپوت { (Campôt) هند چينيده قامبوج دولتنده و (پنوم پنه) نك ١٥٠ كيلو متره جنوب شرقيسنده اوله‌رق همنامى اولان نهرك كنارنده برقصبه وايشلك اسكله اولوب، باشليجه چينليلرله مسكوندر .

قامپوس { (Campos) برازيليا ممالك مجتمعه‌سنك ريو يانيرو جمهوريتنده (پارانه دوسود) نهرينك ساحل يميننده وبو نهرك بحر محيط آطلاسى يه دوكلديكى محلدن تقريباً ٦٠ كيلو متره يوقاريده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ١٩ ٥٢٠ اهاليسى واطرافنده شكرقامشى، پاموق، قهوه، پرنج وسائره‌دن كليتلى محصولات ويرر منبت براووه‌سى واردر . شكرى مشهوردر .

— اسپانيه‌نك باليار جزايرندن مايورقه جزيره‌سنده وپالمه‌نك ٣٥ كيلو متره جنوب شرقيسنده دخى بواسمله بر قصبه اولوب، ٤ ٠٠٠ اهاليسى وجوارنده قابليجه‌لرى واردر .

قامپولونغو { (Campu-Lungu) رومانيه نك افلاق خطه‌سنده وبكرشك ٥٠ كيلو متره شمال غربيسنده اوله‌رق قارپات جبالنك اتكنده (موچل) ايالتنك مركزى بر قصبه اولوب، ٩ ٨٩٠ اهاليسى وجوارنده روماليلردن قالمه آثار عتيقه‌سى واردر. پك اسكى برقصبه اولوب، وقتيله افلاقك مركزى ايدى .

قامته { (Camela) برازيليا ممالك مجتمعه‌سنك (پارا) جمهوريتنده و (پارا) نك ١٥٠ كيلومتره جنوب غربيسنده او محلده ٨ كيلومتره وسعتى اولان (توقانتين) نهرينك صاغ ساحلنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ٢٠ ٠٠٠ اهاليسى وقاقائو وقاؤچوق وسائره‌يه متعلق ايشلك تجارتى واردر . نهر مذكورده بيوك كميلر بو قصبه‌يه وكوچكلرى ٢٠٠ كيلومتره دها يوقارى‌يه قدر چيقار .

قامجيق صويى { بلغارستانده وارنه نك ١٨ كيلومتره جنوبنده قره دكيزه دوكيلور برنهر اولوب، بالقان سلسله‌ء جبالنك ايكى مائله‌سندن اينن ايكى چايدن مركبدر. شمالى مائله‌دن اينه عقللى قامجيق وجنوبى مائله‌دن يعنى شرقى رزم ايليدن كلنه دلى قامجيق ديرلر . بونهر امينه طاغنى اصل بالقان سلسله‌سندن آيريور. مجراسى يالكز قرق كيلومتره طولنده ايسه‌ده ، صويى چوق اولوب، برخيلى چامور دخى اينديرر.

قامچاتقه { (Kamtchatka) سيبريه‌نك منتهاى شرقنده ساحل ايالتنه ملحق بيوك برشبه جزيره اولوب، بهرنك دكيزيله اوخوچق دكزى آره‌سنده برعدسه شكلنده اوله‌رق شمالدن جنوبه اوزانير . تقريباً ٥٠° ايله ٦٠° عرض شمالى و ١٥٠° ايله ١٦٠° طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولور . منتهاسى اولان (لوپاتقه) برونى قارشيسنده‌كى بر صره آطه‌لر ژاپونيه نكدر . مساحهٔ سطحيه‌سى ٢٧٠ ٤٨٣ مربع كيلومتره اولوب، فرانسه‌نك نصفندن بيوك اولديغى حالده، آنجق ١٠ ٠٠٠ اهاليسى واردر ، كه بوده هواسنك شدت برودتندن واراضيسنك عدم استعدادندن ايلرى كلير . بر صره طاغلر قره‌دن كلوب، شبه جزيره‌نك اورته‌لرنده ايكى شعبه‌يه انقسام‌له، هر برى برساحل قربنده اوزانه‌رق، شرقيسى لوپاتقه برونه‌واصل اولور . بو طاغلر بركانى الاصل اولوب ، الآن آره صره پارلار اون ايكى ووقتيله سونمش يكرمى بر بركانلرى واردر . بونلردن الك يوكسكى اولان (قلوچوسك) لك ٤٨٠٤ متره ارتفاعى واردر . بوطاغلرك ايكى طرفندن برچوق نهرلر اينوب، الك بيوكلرى ايكى شعبه‌نك آره‌سنده نبعانله شماله وبعده شرقه طوغرى آقه‌رق بهرنك دكيزينه دوكيلان (قامچاتقه) ايرماغيدر، كه مجراسى ٥٠٠ كيلومتره طولنده‌در. اوخوچق دكيزينه دوكيلنلرينكده الك بيوكى (بولچايه) اولوب ، ٢٠٠ كيلومتره‌لك مجراسى واردر . سواحل غربيه‌سى

دوز اولوب، سواحل شرقیه‌سنده، ینارطاغلرندن اینن لاولر برچوق چیقنتیلر تشکیل ایتمکله، برطاقم قویلر وکورفزلر وجوده کلمشدر، که بونلرك الك معتناسی (آواچه) قویی اولوب، سان فرانسیسقو وریو یانیرو قویلرینه ادعای رقابت ایده بیله‌جك حالده‌در .

اراضیسی طاغلرده قیالق وآلچق یرلرده قوملق وبالچیق اولوب ، الك زیاده زراعته الویریشلی مذکور قامچاتقه وادیسیدر . وقتسز سیس وقراغیلری چوق اولدیغندن ، بغدای یتیشه‌میوب ، باشلیجه محصولاتی چاودار ایله کنودردر. طاغلری اورمانلرله مستور اولوب ، یوکسك آغاجلری وبونلرك آلتنده بربچق متره‌یه قدر اوزانیر وسنه‌ده اوچ دفعه کسیله بیلیر اوتلری واردر . سواحل قربنده آنجق چالی قبیلندن اکری بوکری بعض آغاجلری بولنیور. جنوب جهتی صولاق اولوب، شمالی سیبریه‌نك توندره‌لرینی آکدیرر . باقیر ، دمیر، کوکورد معدنلری ومیاه معدنیه‌سی چوقدر. زلزله‌لری صیقجه‌در . ماموت دینلن جسیم فیل ایله سائر حیوانات منقرضه مستحاثه‌لری کثرتله بولنور . هواسی عرضنك اقتضاسندن زیاده صوئوق اولوب ، سواحل شرقیه‌سنده یازین وسطی اوله‌رق میزان الحراره + ١٠° وقیشین —٢٠° کوستریر. سواحل غربیه‌سنده ایسه قیشین اوچ آی جیوه منجمد بولنور. قار ایسه بالعکس سواحل شرقیه‌ده زیاده اولوب ، چوق دفعه خانه‌لرك طاملرندن یوقاری چیقار . یالکز ایکی سلسلهٔ جبالك آره‌سنده‌کی وادیده هوا نسبةً ملایمجه‌در . اهالی اصل یرلی اولان (قامچادال) ایله چوجی اقوامندن (قوریاق) وتونغوز اقوامندن (لاموت) قوملرندن وبرمقدار یاقوت، تاتار وروسدن مرکب اولوب ، یرلیلرك اکثری بالیقچیلق وآوجیلقله یاشارلر . کویلر اوچر دردر خانه‌دن عبارت اولوب، بعضلری‌ده خیمه‌نشیندر . صورتا خرستیانلغی قبول ایتمشلرسه‌ده، اسکی عادت واعتقادلرینی‌ده ترك ایتمه‌مشلردر. مرکزی مذکور (آواچه) قوینده واقع (پتروپاولوسکی) اسکله‌سی اولوب ، بعض استحکاماتی واردر . روسلر اون یدنجی قرن میلادی اواخرنده بو شبه جزیره‌یه داخل اولمشلردر .

قامچادال (Kamtchadales) آنف البیان قامچاتقه شبه جزیره‌نك اهالیسندن بر قوم اولوب ، شبه جزیره‌نك وسطی وغربی جهتنده ساکندرلر . بونلری بعضلری مغول وبعضلری اسکیمو جنسندن عد ایتمشلرسه‌ده، ایکیسندن‌ده فرقلیدرلر . هر حالده تاتار چهره‌لی وقیصه بویلی اولوب ، آنجق پك چرکین دکلدرلر ، وقاریلری بیننده کوزللری ده واردر. مذهب آینلرینی قوجه قاریلری اجرا ایدر. ناموس خصوصنده مبالاتلری یوقدر. قیشین یرده قازلمش ویازین قازیقلر اوزرینه طوردیرلمش قلبه‌لرده اوتوروررلر . کندیلری اوچ درت بیك نفوسدن عبارتدرلر . لسانلری هیچ بر لسانه بکزمیوب ، همان بر قاچ یوز کلمه‌دن عبارتدر . روسلرك ورودندن اول معادندن خبرلری یوغیدی.

قامرون (Cameroun) آفریقانك ساحل غربیسنده کینه کورفزی زاویه‌سنده (بیافره) قوینده وفرناندوپو جزیره‌سنك قارشیسنده بیوك ومرتفع بر طاغ اولوب، اتکلری ایکی طرفدن برر خلیجله آیرلمش کنیشجه بر شبه جزیره‌یی طولدیرمرق ، ساحل بحره قدر اوزانیر؛ وتپه‌سی دکیزدن پك عظمتلی کوریلور . سونمش بربرکان اولوب ، حتی تپه‌سنده آغزی هنوز تماما سونمه‌مش اولدیغی مرویدر . الك یوکسك تپه‌سی ٤١٩٤ متره ارتفاعنده اولوب ، یوقاری طرفلرینه قار دخی یاغارسه‌ده ، چوق طورماز. ١٧٧٤ متره ارتفاعنده برایکنجی تپه‌سی دخی واردر . — مذکور شبه جزیره‌نك شرق جنوبی جهتنده‌کی خلیجه‌ده قامرون نامی ویریلوب ، بوکا شمالدن ، شمال شرقیدن وشرقدن کلن بر قاچ نهر دوکیلور . کمیلر بو خلیجك ایچنده ٤٨ متره یوقاری‌یه قدر چیقه‌بیلیرلر .

— آلمانیه دولتی بو صوك سنه‌لرده بیافره قوینده (قادابار) منصبندن فرانسه‌نك قونغو مهجری حدودینه اولان ساحلی وجبل مذکوری، داخلاً آداماوه‌یه و سائر اقطار مجهوله‌یه قدر

عمته اولمق اوزره، مهجر اتخاذ ایدەرك، قامرون تسمیه ، وهمنامی اولان خلیجك اوزرینه تأسیس ایتدیکی تجارتکاهی کوندردیکی قومیسره مقام ومرکز اتخاذ ایتمشدر. بو مهجرك مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۰۰۰۰۰ مربع کیلومتره و اهالیسی ۵۰۰۰۰۰ کشی اعتبار اولنور .

قامرینو { (Camerino) ایتالیای وسطینك مارشه خطه‌سنده (ماچراته) ایالتنده وماچراته‌نك ۳۷ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۷۰۰۰ اهالیسی ، دارالفنونی ، مشترینك عبادتخانه‌سندن مبدل اسکی بر کلیساسی وچوخه وایپکلی قاشلر فابریقه‌لری واردر . اسکی برشهر اولوب، قدیماً (قامرینوم) اسمیله (اومبریه) خطه‌سنه منسوب ایدی .

قامش کورفزی { قریم شبه جزیره‌سی ساحلنده وسیواستپولك قربنده وجنوبنده بر قوی اولوب ، مشهور سیواستپول محاربه‌سنده فرانسز عسکری بوراده اقامت ایتمکله، مرسای عسکری وبرقصبه تأسیس ایتمشلردی .

قامنچ { (Kamentz) روسیه‌نك جنوب غربی جهتنده پترسبورغك ۱۵۶۰ وکیفك ۴۴۰ کیلومتره جنوب غربیسنده ودنیستره تابع (اسموتریش) نهری اوزرنده (پوله‌ولیه) ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب ، ۲۲۶۱۰ اهالیسی، نهرك اوبر طرفنده بولنان اسکی محله‌یه بر صو یولیله ارتباطی وقلعه ایله بیننده عثمانلیلر طرفندن تأسیس اولنمش مصنع بر کپریسی واردر .

قامنیستیکیا { (Kamenistiquia) آمریقای شمالیده دومینیون مملکت واسعه‌سنك اونتاریو خطه‌سنده(سوپریور) کولنه دوکیلور بر نهر اولوب ، مجراسی ۵۰۰ کیلومتره‌دن اوزوندر . اورمانلرله مستور بر بطاقلقده نبعان ایدوب ، جنوبه طوغری جریان، وبر قاچ کولك ایچندن مرور ایدر .

قاموئن { (Camoëns) پورتکیزك اك بیوك شعراسندن اولوب، ۱۷۱۵ ده طوغمش ؛ و ۱۵۷۹ ده وفات ایتمشدر . پورتکیزلیلرك فتوحاتی وواسقودی غامه‌نك، کشفیاتی حاکی اوله‌رق (اوس لوسیادوس) یعنی« پورتکیزلیلر » عنوانیله مشهور برمنظومه‌سی واردر .

قامه { (Camma) آنقره جهتندن عبارت اولان غالاتیا خطهٔ قدیمه‌سنده حسن وآنیله مشهوره بر قادین اولوب ، روما کبراسندن (سیناتوس) ه وارمش ایدی. غالاتیا برنسی (سینوریقس) بو قادینه تمشق ایتمکله ، کندیسی تزوج ایتمك ایچون ، قوجه‌سنی قتل ایتدیرمش ؛ وقامه بونك تکلیفنی صورتا قبول ایدوب، دیانه معبدنده رسم تزوج اجرا اولنورکن، حاضرلامش اولدیغی زهرلی برمشروبدن کندیسی ایچوب ، مرقومه‌ده ایچرمکله ، ایکیسی درحال جانسز دوشمشلردی. بووقعه دفعاتله فاجعه صورتنده سلك نظمه چکلمشدر .

قامه { (Kama) روسیه‌ده وولغا ایرماغنه تابع بربیوك نهر اولوب، (ویاتقه) ایالتنك شرق طرفنده نبعانله ، شماله بعده شرقه وصکره جنوبه طوغری آقه‌رق، وصاغ وصولدن برقاچ چای آله‌رق، (پرم) شهری اوکنه کلنجه، اورال سلسلهٔ جبالندن کلن (چوسووایه) نهریله برلشه‌رك، غربه وغرب جنوبی‌یه طوغری دونر، وخیلی مسافه‌ده و یاتقه ایله پرم و بعده ویاتقه ایله اوفه ایالتلری حدودینی آیردقدن صکره ، قزان ایالتنه کیرر؛ وقزان شهرینك آلت طرفنده وولغا ایرماغنه دوکیلور . مجراسی ۱۲۸۰ کیلو متره اوزون وحوضه‌سی ۵۲۴۷۵۷ مربع کیلو متره‌در .

قامهل { سنده منصوره‌نك ۸ و بر روایتده برمرحله اوته‌سنده بر قصبه اولوب ، اهالیٔ مسلمه‌سیچون بر مسجد جامعی اولدیغی بعض جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر .

دقلری بر چالی ایله تماسی انسانك بدننه چبانلر
چیقاران وبر یاپراغنك آغزه قونمسی انسانی زهرلین
بر نوع سملی آغاج بولنیور. یوکسك طاغلرده ایسه
کراستهیه الویریشلی جسیم میشه وچام آغاجلریله
سائر اشجار و ١٢٠ مترهیه قدر اوزانیر برنوع آغاج
بولنور. حیوانات محلیهیه گلنجه: بونلر پك آزاولوب،
طاوشان وآطه طاوشانی انواعیله ککلیك، سولون
وسائر طیور کبی آو حیوانلرندن وچنغراقلی ییلان
وزهرلی اوروبجك کبی بعض حشراتدن عبارتدر.
وقتیله کثرتله بولنان بوز وکول رنکلی آییلرله
کومشی تیلکیلر، یبانی بوغالر وقراجه انواعی
نوادهء سلسلهسنك اورمانلرینه چکلمشلردر.

صنایع کوندن کونه ایلریلهمکده اولوب، الك
برنجی درجهده یوك منسوجات فابریقهلریدر. ایپك
و پاموق منسوجاتهده یکی باشلانمشدر. سان-
فرانسیسقوده پك متین ماکینهلر اعمال اولنور.
معمولات دباغیه دخی کیتدکجه آرتمقدهدر.
قالیفورنیه بحر محیط معتدلك الك بیوك والك صاغلام
لیمانی اولان سانفرانسیسقویه مالك اولوب، چین
وجاپون وآوستورالیه ایله مقنن مورداتی اولدیغی
کبی، بحرمحیط آطلاسی سواحلندن وممالك مجتمعهنك
هرطرفندن کلن برقاچ دمیریول خطنك دخی نقطهء
مقصودی اولمغله، بیوك برتجارت اجرا اولنمقده،
وکیتدکجه ایلریلمکدهدر. معادن و محصولات
ارضیهیه متعلق سنوی اخراجاتی یارم ملیار فرانغی
تجاوز ایتمکدهدر.

اهالیسنك قسم کلیسی آوروپالی وعلی الخصوص
انکلیز اولوب، چینلیلر دخی کلیتلی ایسهلرده،
بونلر یالکز عملهلك ایدوب، بر مقدار سرمایه
ایندکدن صکره، مملکتلرینه عودت ایدرلر،
وقالیفورنیهده یرلشمزلر. اصل یرلی اولان آمریقا-
لیلر ایسه، قطعهء مذکوره اهالیء اصلیهسنك الك
آشاغی درکهده بولنانلرندن اولوب، استعداد
وقابلیتجه پك کری اولدقلری حالده، بیچارهلر
طاغلره وچوللره طوغری پوسکوردیلوب، کیتدکجه
مقدارلری آزالمقدهدر. الك بیوك شهری مذکور
سانفرانسیسقو اولوب، ایکنجی مرکز ادارهسی
اولان ساقرامنتو وبعده ماریسویل واستوقتون
شهرلریدر.

قالیفورنیه { اسکی ویا آشاغی — (Vielle (C., Basse C.) قالیفورنیه
خطهء عظیمهسنك اوزون و طار برشبه جزیرهدن
عبارت اولان قسم جنوبیسندن عبارت اولوب،
مکسیقهنك منتهای شمال غربیسنه مربوطدر.
مکسیقهنك ممالك مجتمعهسنی تشکیل ایدن جمهوریتلرك
بری اولوب، الك آز معمور ومسکونیدر. شمال
غربیدن جنوب شرقیه طوغری ′٣٢°٣٢ ایله
′٢٢°٢٥ عرض شمالی آرهلرنده ممتد اولوب،
بویی ١٢٧٥ کیلومتره واکی ١٥٠ ایله ٧٠ کیلو-
متره آرهلرندهدر. مساحهء سطحیهسی ١٤٣ ٦٩٢
مربع کیلومتره اولوب، یالکز ٣١ ١٦٧ اهالیسی
واردر، که بونلرك چوغی اصل یرلی اقوام افرادیله
اسپانیوللرك ازدواجندن متولد ملز آدملردر.
غرباً وجنوباً بحر محیط معتدل ایله، شرقاً قالیفور-
نیه کورفزیله وآز محلده (قولورادو) مجراسیله،
شمالاً دخی ممالك مجتمعهنك قالیفورنیه جمهوریتیله
محاط اولوب، شرق طرفندن قارشیسنده سونوره
و سینالوآ جمهوریتلری بولنیور.

یوقاری قالیفورنیهدهکی ساحل سلسلهسنه مربوط
برصره طاغلر آشاغی قالیفورنیهنك یعنی شبهجزیره-
نك بوینجه ممتد اولوب، صاغ وصوله دخی بعض
قوللر وشعبهلر صالیورلر. بونلرك الك یوکسك محلی
شمال جهتندهواقع اولوب ٣٠٨٦ متره ارتفاعی
اولان (سالاماهوس) طاغی اولوب، ایکنجیسی-
ده جنوب طرفندهواقع اولان و ١٥٠٠ متره
یوکسك بولنان (دومه) طاغیدر. سائر طرفلری
بوندن آلچقدر. ساحل شرقیده طاغ اتکلری
لب دریایه قدر واصل اولوب، غرب ساحلنده
وایچ طرفلرینك بعض جهتلرنده ایسه قوملق
وطاشلق بعض دوز یرلر ممتد اولور. یاغمورلری
پك سیرك اولمغله، میاه جاریهسیده نادر اولوب،
اکثر طرفلری چول حالندهدر. جزئی صو نبعان
ایدن یرلرینكده چوغی طاشلق وقیاقلق اولوب،
قوهء انباتیهیه مالك اولان طوپراقلی محللرنده ایسه
میاه جاریهنك فقدانی واردر. اراضیء منبته ایله
صویك جمع اولدیغی جزئی یرلر اسکیدن بری
میسیونرلر طرفندن مرکز اتخاذ اولنهرق،
اوورالری کسب عمرانه باشلامشدر. بناءً علیه،

آشاغی قالیفورنیه‌ده ذکره شایان هیچ بر نهر یوقدر. سواحلنك ایکی طرفی خیلی گیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، قوی وکورفز و برونلری چوق ایسه‌ده، قویلرینك چوغی صیغ بطاقلقلردن عبارتدر. سواحلی قارشیلرنده برطاقم آطه‌لری اولوب، کورفزده‌کیلرینك باشلیجه‌لری شمالدن باشلایه‌رق: آنجل دلاغوآرده، قارمن، سانته قاتلینه، سانته‌قروز، سان‌جوزف، اسپیریتوسانتو، سرالبو؛ بحر محیطده دخی سانته‌مارغریته وچدروس آطه‌لریدر.

آشاغی قالیفورنیه صوسز وقورو بربر اولمغله، نباتاتی سیرك اولوب، اکثر طرفلرنده مکسیقه جهتلرینه مخصوص اولان و منظره‌سی دهشت انگیز اولان (قاقتوس) تعبیر اولنان یاپراقسز آغاجلرك انواعی حاصل و بعضلری پك یوکسك اولور. جنوب جهتنك برآز صوبی اولان طرفلرنده قوقه، موز، زیتون وسائر اقالیم حاره آغاجلری و ساحل شرقیسنده تربنتین آغاجلری بولنور؛ وارروا اولنه‌بیلن یرلرنده شکر قامشی، قهوه، پاموق، قاقائو، آناناس، مصر وحتی اوزوم دخی یتیشدیریله‌بیلیر. بوشبه جزیره‌نك کندینه مخصوص بعض حیوانلری اولوب، برنجیسی اسپانیوللرك یبانی قویون تسمیه ایتدکلری بوینوزلی بر حیواندر. آمریقا طوموزی دینلن حیوان دخی سوریلرله گزر. بر نوع آیی ایله آمریقا قپلانی دخی بولنور. قوشلرك انواعی وعلی‌الخصوص سینك قوشلری چوقدر. چنغراقلی ییلان، عقرب، قرق‌آیاق، جسیم اوروموجك کبی حشراتی ده کثرتلیدر. معادنی چوق اولوب، درنیوز قدر آلتون، کومش، باقیر، قورشون وجیوه معدنلری وار ایسه‌ده، پك آزی چیقارلمش ویا چیقارلمقده‌در. قارمن جزیره‌سنده برقاچ قدم عمقنده طوزله طولو برکول بولنوب، بوندن اخراج اولنان طوز بتون مکسیقه‌یی اداره ایدیور. سواحل جنوبیه‌سنده کلیتلی مرجان وسونکر دخی چیقاریلیر. مملکت بش قضایه منقسم اولوب، مرکزی اولان وساحل شرقینك قسم جنوبیسنده بولنان (لاپاز)ك ۶۰۰۰ اهالیسی واردر. قصبه دینله‌بیله‌جك دیگر معموره‌لری (اورتو) و (تودوس سانتوس) در.

قالیفورنیه کورفزی { (Golf de Cal.) و نام دیگرله قورتس دکیزی ویاقیزل دکیز (Mar de Cortès, Mar Vermejo) بحر محیط معتدلك آمریقای شمالی ساحلنده قالیفورنیه شبه جزیره‌سی طوبله‌سیله مکسیقه‌نك سینالوآ وسونورا جمهوریتلری آره‌سنده تشکیل ایلدیکی اوزون وطار بربیوك کورفز اولوب، مدار جدیدن یعنی ۲۳°۳۰′ عرض شمالیدن قولورادو منصبنه یعنی ۳۱°۳۷′ عرض شمالی‌یه قدر جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه ممتد اولور. بویی ۸ درجهٔ جغرافیه‌دن زیاده اولوب، اکی ۱۲۰ ایله ۲۲۰ کیلو متره آره‌سنده‌در. اك گنیش یری مدخلنده‌در. قیشین اکثریا شمال ویازین جنوب روزگارلری اسر. سواحل غربیه‌سی دها درین اولوب، او جهتده سیر سفائن دها قولایدر، وقوی ولیمانلری چوقدر. ساحل شرقیسنك اك ایی لیمانی (غوآیوناس) اسکله‌سیدر، که بر دمیر یول خطنك منتهاسیدر. قسم جنوبیسنده (لاپاز) قوینده وجوارنده‌کی آطه‌لرده کلیتلی صدف وانجی ایله مرجان وسونکر صید اولنور. مادهٔ آنفه‌ده تعداد اولنان آطه‌لردن بشقه (سونوره) ساحلی قربنده دخی (تیبوروس) اسمیله برآطه‌سی واردر، که جمله‌نك اك بیوکیدر.

قالیقرات { (Callicrate) یونان قدیمده آتنه‌نك اك مشهور معمارلرندن اولوب، قبل‌المیلاد ۴۳۰ تاریخلرنده بریقلسك امریله (ایقتینوس) ایله برابر مشهور (پارتنون) بناسنی تأسیس و مشهور هیکلتراش فیدیاس بونی تزیین ایتمش ایدی.

قالیقلا { ارمینیه خطهٔ قدیمه‌سنده اسکی بر شهر اولوب، خلافت عباسیه زماننده خطهٔ مذکوره‌نك مرکزی ایدی. جسیم وبعض آثار غریبه‌یی حاوی برکلیساسی وار ایدی. الیوم خرابدر. بو شهرده پك گوزل خالیلر اعمال اولندیغندن، بومعمولات شهرك اسمنه نسبتله (قالی) دینلوب، الیوم لسانمزده مستعمل اولان قالیچه وخالی اسملری بوندن مأخوذدر.

قاليقوت { ياخود كليكوت (Calicut) هندستانك ساحل غربيسنده مدراس ادارەسندە ومدراسك ٥٢٠ كيلو مترە جنوب غربيسندە "١٠ '١٥ °١٠ عرض شمالى ايلە "٥١ '٢٠ °٧٥ طول شرقيدە ملابار ايالتنك مركزى بر شهر اولوب ، ٦٥٧١٠ اهاليسى وليمانسز آچيق اسكلەسى واردر . اون بشنجى قرن ميلادى اواخرندە پورتكيزليلرك ضبطنە كچوب ، بعدە بونلر طرفندن احراق ، ومؤخراً تيپو صاحب طرفندن فتح اولنمش، ونهايت ١٧٩٢ دە انكليزلرە تسليم اولنمشدر .

قاليكست { (Calixte) بو اسملە اوچ پاپا كلمشدر :

برنجيسى ٢١٩ تاريخندە انتخاب اولنوب ، ٢٢٣ دە قتل اولنەرق، اعزە صرەسنە كچيرلمشدر. بعض پرهيزلرك واضعى اولديغى مظنوندر. تشرين اولك ١٤ ندە يورطيسنى اجرا ايدرلر .

— ايكنجيسى بورغونيە قونتى بيوك كوييومك اوغلى اولوب، ويانە پسقپوسى ايكن، ١١١٩ دە قلونيدە انتخاب اولنەرق، ١١٢٠ دە رومايە دخول ايلە ، رقيبى اولان سكزنجى غرغوارى طوتوب ، بر مناسترە حبس ، وبعض مسائل روحانيە حل ، وبرمجلس عمومى عقد ايتدكدنصكرە، ١١٢٤ دە وفات ايتمشدر .

— اوچنجيسى جنايتلريلە مشهور اولان بورجيا فاملياسنە منسوب اولوب ، اسم اصليسى آلفونس بورجيادر . ١٣٧٧ دە اسپانيەنك (جانيوه) قصبەسندە طوغوب ، ١٤٥٥ دە پاپا انتخاب اولنمش ، واوروپايى عثمانليلرە قارشى بر اهل صليب محاربەسنە قانديرمغە چالشمش ايسەدە، مقتدر اولەميوب ، ١٤٥٨ دە وفات ايتمشدر .

قاليماخوس { ياخود قاليماق (Callimaque, Callimachus) يونان قديم مشهور معمارلرندن اولوب ، ميلادعيسا (عليە السلام)دن بش ويا آلتى قرن اول قورنتەدە ياشامش ، وقورنتە اصول معماريسنى وضع ايتمشدر .

— بو اسملە يونان قديم شعرا وادباسندن بريدخى اولوب ، ميلادعيسا (عليە السلام) دن ٣٠٠ سنە اول يونان مهجرلرندن برقە دە كائن قيروان قديم شهرندە طوغمش ، آتنە قربندە (الوسيس) مدرسەسندە ادبيات تدريسيلە مشغول ايكن ، بطلميوس فيلادلفوس طرفندن اسكندريەيە جلب اولنەرق ، (موسيون) تعبير اولنان مدرسەدە ادبيات يونانيە درسى ويرمش ؛ وردوسلى آپولونيوس جملە تلامذەسندن بولنمشدر . تاريخ وصرف وادبياتە دائر بعض كتابلرلە برخيلى اشعار براقمش ايسەدە، آثارينك يالكز بعض پارچەلرى بولنەبيلمشدر.

قالينوس { (Callinus) يونان قديمك اك اسكى شعراسندن اولوب ، ميلاددن سكز قرن اول افس (يعنى اياثلوغ) شهر قديمندە ياشامشدر. آثارينك يالكز بعض فقرەلرى موجوددر .

قالينيقوم { (Callinicum) رقە شهرينك اسماء قديمەسندن اولوب ، بوكا (نيكفوروم) دخى ديرلردى .

قالينيقوس { (Callinicus) يدنجى قرن ميلادى روم معمارلرندن اولوب، مصرك (اليوپوليس) يعنى عين الشمس شهر قديمندە طوغمش؛ وروايتەكورە منجنيقلە دشمنك اوزرينە آتش آتمق اصولنى ايجاد ايدەرك ، ايمپراطور قسطنطين پوغوناتە صاتمش ؛ وبودخى ٦٧٣ تاريخندە بونكلە كيزيق اوكندە اسلام دونانماسنى ياقمش ايدى. بو آتشك صورت احداث ورميى سر قالوب بيلنەمەمشدر.

قاليوپە { (Calliope) اساطير يونانيەدە (موسە) تعبير اولنان شعر وادبيات وموسيقى وصنايع نفيسە پريلرندن اولوب، قهرمانلرە متعلق اشعارايلە فصاحت وبلاغتك حاميەسى عد اولنور؛ وباشى برآلتون تاجلە مكلل برالندە بربورى وبرالندە يازلمش برقصيدە طوتار مردانە طورلى بر قيز صورتندە تصوير ايديليردى . ابو الالهە زعم اولنان مشترى ايلە قوۂ حافظەدن كنايە اولان (منموسينى) نام پريسنك قيزى زعم اولنوردى .

قام { (Cain) پورتكيز مشاهير بحريوندن اولوب ١٤٨٤ دە بشنجى آلفونس طرفندن آفريقا سواحل غربيەسندە كشفياتە مأمور

اولمله ، قونغو ایرماغنی کشف ایتمش ؛ و ۲۲° عرض جنوبی‌یه قدر کیتمش ایدی .

قاماچینزی (Kamatchinzi) سیبریه‌نك جنوب جهتنده و (ینیسی) ایرماغی منابعنده ساکن بر کوچك قومدر ، که عن اصل (ساموید) اجناسندن اولدیغی حالده ، ترکجه لسانیله متکلمدر .

قامارغه (La Camargue) فرانسه‌نك ساحل جنوبیسنده (رونه) ایرماغنك دالیه‌سنده ونهر مذکورك اك باشلی ایکی قولی آره‌سنده بر آطه اولوب ، اراضیسنك آنجق برخمسی مزروع وقصوری بطاقلقدن عبارتدر . هواسی پك آغیردر . اوزرنده خیلی حیوانات بسلنیر .

قامارینه (Camarine) سیجلیه‌نك غرب جنوبی ساحلنده اسکی برقصبه اولوب ، الیوم (توره‌دی قامارینه) اسمیله برقریه حالنده‌در .

قامبره (Cambrai) فرانسه‌نك (نور) یعنی « شمال » ایالتنده ولیله‌نك ۷۲ کیلو متره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (اسقو) ایرماغی کنارنده و (سنت کینتن) جدولی باشنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ۲۲ ۹۰۰ اهالیسی ، داخلی مکتبی ، کتبخانه‌سی ، قلعه‌سی ، مشهور بزلریله پاتیسته ، ایپك قماش ، شکر وسائره فابریقه‌لری واردر .

قامبریا (Cambria) انکلتره‌ده‌کی (والس) مملکتنك اسکی رومالیلر عندنده‌کی اسم قدیمیدر .

قامبریج (Cambridje) انکلتره‌ده لوندره‌نك ۹۲ کیلو متره شمالنده قونتلق یعنی ایالت مرکزی برشهر اولوب ، ۳۰ ۱۸۰ اهالیسی ، مشهور دارالفنونی ، ۱۷ مکتبی ، ۱٤۰ ۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی ، موزه‌سی ، نباتات باغچه‌سی ورصدخانه‌سی واردر .

— قامبریج قونتلغی انکلتره‌نك ساحل شرقیسنده اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۱۱۹ مربع کیلو متره واهالیسی تقریباً ۲۰۰ ۰۰۰ کشیدر . (اوزه) نهری اورته‌سندن کچوب ، جنوب جهتنده‌کی یرلری آز عارضه‌لی وشمالده‌کیلر آلچق وبطاقلقدر . اراضیسنك بر ثلثی مزروع ، بر ثلثی مرعی وبرثلثی‌ده اراضی خالیه‌دندر . ساده یاغی مشهوردر .

قامبوج (Cambodje) هند چینیده فرانسه‌نك تحت حمایه‌سنده بولنور برمملکت اولوب ، شمال غربی جهتندن وشمالاً سیام دولت مستقله‌سی حدودیله ، شرقاً ینه فرانسه‌نك حمایه‌سی آلتنده بولنان (آنام) ایله ، جنوب شرقی طرفندن قوشنشین ایله ، جنوب غربی جهتندن دخی سیام کورفزیله محاط اولدیغی حالده ، ۱۰°۳۰′ ایله ۱۳°۳۰′ عرض شمالی و ۱۰۱°۳۰′ ایله ۱۰٤° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور . جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه اولان طول اعظمی ۵۰۰ وعرض وسطیسی ۲۲۵ کیلو متره‌در . مساحهٔ سطحیه‌سی تخمیناً ۱۰۰ ۰۰۰ مربع کیلو متره اولوب ، ۸۱٤ ۷۵٤ اهالیسی واردر . شمال غربی وغرب حدودیله هنوز غیر معین ونیم مجهول اولان جهت شرقیه‌سنده اورمانلرله مستور بر قاچ صره طاغلری و ایچ طرفلرینك دخی اوته‌سنده بریسنده بعض منفرد تپه وارتفاعلری اولوب ، سائر طرفلری ومملکتك قسم اعظمی دوز وآلچق اووه‌لردن عبارتدر . شمال غربی جهتنده سیام حدودینه قدر ممتد (تونله‌ساپ) اسمیله واسع برکولی اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ۲ ٤۰۰ مربع کیلو متره‌در . مذکور طاغلردن بوکوله ودکیزه دوکلك اوزره بعض چایلر آقیورسه‌ده ، اصل مملکت (مقونغ) نهر عظیمی حوضه‌سنده بولنوب ، بونهر تا چین حدودندن کله‌رك ، بر بیوك مسافه‌ده سیام ایله تونکین وآنام حدودینی آیردقدن ، وبرخیلی یرده سیامك (لائوس) اراضیسی ایچنده آقدقدن ، وبو اراضی واسعه‌نك بر چوق انهارینی طوپلادقدن صکره ، غایتله کنیش وسرعتلی وشدتلی اوله‌رق ، بر طاقم شلاله‌لر واینیشلی آقنتیلرله قامبوجه داخل اولور ؛ وابتدا جنوبه ، بعده غربه ونهایت غرب جنوبی‌یه طوغری جریانله ، (پنوم پنه) شهرینه واصل اولنجه ، بر طرفدن شماله طوغری مذکور (تونله ساپ) کولنه برقول کوندریر ، وبرطرفدن‌ده

کندیسی ایکی قوله آیریلوب، قسم اعظمی شرقده وقسم اصغری غربده اوله‌رق، ایکیسی متوازیاً جنوبه طوغری آقه‌رق، قوشنشینه داخل اولور؛ واوراده جنوب شرقی‌یه طوغری جریانله، برچوق قوللره آیریله‌رق، بر بیوك داليه بالتشکیل، چین دکیزینه دوکیلور. بونهر عظیم تشرین اولدن مایسه قدر سورن قوراقلق زماننده یتاغی ایچنده محصور اولوب، یالکز مد وجزرك تأثیریله بعض تبدلاته اوغرار. بوجهله‌دن اوله‌رق، مذکور کوله کیدن قولی مد حالنده نهردن کوله، وجزر حالنده کولدن نهره آقه‌رق، بر جدول یرینی طوتار. حزیراندن ایلوله قدر دوام ایدن فیضان موسمنده ایسه نهرك صولری اوقدر چوغالیرکه یتاغك ایکی طرفنده بولنان جزئی ارتفاعلری آشه‌رق، آلچق اووه‌لری باصار؛ وهرطرف بردکیز حالنه کچوب، بوقاریده ذکر اولنان منفرد تپه‌لر وارتفاعلر آز چوق کنیش آطه‌لر کبی قالیر. بووجهله برآی اول کویلینك آرابه یوروتدیکی یرلرده برآی صکره قایقجی قایق وصال یوزدیرر. قوراقلق زماننده دخی بواووه‌لرك اك آلچق یرلرنده صولر قالوب، بر طاقم کوللر وبطاقلق وسازلقلر تشکیل ایله، هوایی اخلال ایدرلر.

قامبوجه‌ده یوقاریده دینلدیکی کبی بر قوراقلق وبریاغمور موسمی اولوب، هواسی دائماً صیجاق ورطوبتلی اولمغله، پك آغیر واجنبیلر حقنده مهلك اولوب، صیتمه‌لری وفقرالدمی چوقدر. قوهٔ انباتیه ومحصولاتجه اراضیسی بش طبقه‌یه تقسیم ایتمشلردر: برنجیسی واك محصولداری مذکور ایرماغك ایکی کنارنده وقوللری آره‌سنده بولنان مرتفعجه یرلردرکه کلیتلی پاموق، چیوید، توتون، طرت آغاجی وسائره حاصل ایدر. معموره‌لرله مسکنلرك اکثری بو طبقه‌ده وکمیلرله برطریق مواردة تشکیل ایدن انهارك کنارلرنده بولنیور. ایکنجی طبقه برنجیسنك آرقه‌سنده بولنان وهمان دائماً صو آلتنده بولنان آلچق یرلردرکه طورغون صولری حاوی اولوب، مجرای نهرك صاغ طرفنده بو طبقه زیاده‌جه توسعله، (تونله ساپ) کولی کنارلرینه قدر واصل اولور. بو طبقه‌ده باشلیجه سیسام اکیلیر وشفتالی آغاجیله نیلوفر کثرتلی اولور. اوچنجی طبقه ایکنجینك دها ایلریسنده بولنان ویالکز فیضان میاه موسمنده صو ایله اورتیلوب، طورغون صولری اولمیان یرلردرکه باشلیجه پرنج ایله قاوون قاربوز وسائره حاصل ایدر. دردنجیسی فیضان صولرینك نادراً باصدقلری مرتفع یرلر اولوب، بونده یاغ چیقاریجه یارار ثمره‌لر ویرن اشجار مختلفه حاصل اولور. بوطبقه‌نك اورمانلرنده یانغینلر پك صیق وقوع بولیور. بشنجی طبقه دها یوکسك طاغلر - درکه (کوته) دینلن صمغ ایله وانیله وسائره بولنور. بووجهله مملکتك محصولاتی پك متنوع وپك چوق ایسه‌ده، اهالیسی اراضینك وسعتیله متناسب مقدارده اولمدقدن بشقه، کندیلری جاهل وتنبل آدملر اولدقلرندن، آنجق احتیاج ضروریلرینه کوره اکوب بیچرلر؛ ویالکز بر مقدار پاموق وچیوید ایله ایپك قوزه‌سی اخراج ایدرلر. اورمانلرنده بولنان اشجار پك مختلف وقیمتلی اولوب، بعضلرندن صمغلرك انواعی وقاوچوق وسائره چیقار، بعضلری بویاجیلقده قوللانیلیر، وبعضلریده کراسته‌یه الویریشلیدر. طاغلرنده خدایی نابت قیمتلی نباتات دخی چوقدر. آنجق قوللرك وطرق ومعابر وسائر وسائطك فقداننده بونلرکده همان هیچ برندن استفاده اولنه‌میور. مرکزی اولان (پنوم پنه) شهریله اسکله‌سی اولان (قامپوت) ده باشلیجه چینلی تجارك سعی وتوسطیله رچینه، باغه، فیل دیشی، کرکدان بوینوزی، یبانی مانده بوینوز ودریسی، قورو بالیق، یبانی‌مانده وفیل باصدیرمه‌سی وسائره تجارتی اجرا اولنیورسه‌ده، بونلر نسبةً جزئی شیلردر. مذکور بیوك کولده کلیتلی بالیق چیقوب، قورودیلیور. بو بالیقدن سنوی سکز اون ملیون فرانقلق اخراجات اولیور. دمیر معدنی پك چوق وجنسی پك ایی ایسه‌ده، یالکز کولك غرب جهتنده بولنان بر قبیله اصول قدیمه ایله جزئی مقدار چیقاریرلر. آلتون وسیملی قورشون ایله باقیر معدنلری دخی واردر. اورمانلرنده فیل، کرکدان، قپلان، یبانی بوغا، یبانی مانده وکوچك

آو حیوانلری چوقدر . نهرلرده تمساح وصو قوشلرینك انواعی بولنور . ییلان وسائر حشرات دخی وار ایسه‌ده ، اك زیاده انسانی راحتسز ایدن سیوری سینكلردر. سولوك دخی صولرده وقره‌ده بیله كثرتله بولنور . حیوانات اهلیه‌دن قوشومده وصبان چكمه‌ده اك زیاده قوللانیلان ماندەدر. آتلری آز وپك كوچكدر. فیل یالكز اغنیا طرفندن بینك وقوشوم حیوانی كبی قوللانیلیر .

قامبوج اهالیسی (خمیر) اسمنده برقوم اولوب، سائر هندچینی اهالیسی كبی تبیت ومغول جنسیتلرینه منسوب وبودا دینیله متدیندرلر . یوز بیك قدر چینلی و برقاج بیك ملایی دخی بولنیور . مذكور (خمیر) قومندن قامبوجك خارجنده یعنی سیام وقوشنشینده وآنامده دخی برخیلی مقدار اهالی بولنیور . قامبوج بر حكمدارك تحت حكمنده اولوب ، بونك طرفندن منصوب بش وكلا ایله اداره اولنور ، وهربری بونلرك برینه منسوب عد اولنمق اوزره، بش خطه‌یه منقسم عد اولنور ایسه‌ده ، بوتقسیم اعتباری اولوب، اصل اداره‌جه مملكت ٥٦ ایالته منقسمدر . قامبوج دولتی وقتیله چوق دها بیوك اولوب ، قرن حاضر میلادی اوائلنده شمال جهتندن اك اهمیتلی ایكی ایالتی سیام ، وجنوب جهتنده برخیلی یرلری قوشنشین طرفندن ضبط اولنمغله، قامبوج حكمداری، قالان یرلرینی محافظه ایچون، ١٨٦٤ فرانسه‌نك حمایه‌سی تحته كیرمشدر .

قامبورن { (Camborne) انكلتره‌نك (قورنوال) ایالتنده و (بودمین) ك ٦٤ كیلومتره جنوب غربیسنده برقصبه اولوب، ٧٧٦٠ اهالیسی وباقیر، قورشون وقلای معدنلری واردر .

قامبیس { (Cambyse) بو اسمله یونان قدیم مورخلری ایران قدیمك كیانیان سلاله‌سنده ایكی حكمدار كوستریورلر :

برنجیسی جهانكیر شهیر كیروس (كیخسرو؟)ك پدری اولوب، كندیسی فارس حكمداری اولدیغی حالده، مدیا دولتنه تابع ایدی، ومدیا حكمداری (آستیاغ)ك قیزی (مندانه) یی تزوج ایتمش ؛ وبو ازدواجدن تولد ایدن (كیروس) حقنده آستیاغ كندیسی حقنده مضر برروئیا كورمش اولمغله ، بو چوجغی اتلاف ایتدیرمك اوزره ، وزیرینه ویرمش ایكن، بووزیر چوجغی برچوبانه ویروب، كیروس طاغده بیودكدن صكره، ابتدا پدرینك میراثنه وارث اولوب ، بعده مدیایی واووقت معلوم اولان اكثر یرلری ضبط ایتمشدی. یونانیلرك بو روایتی ایرانك معلوم اولان تاریخنه تطبیق ایتمكه قالقیشدیغمزده، بوحكایه‌نك اك زیاده سیاوش وافراسیاب وكیخسرو حكایه‌سنه بكزدیكنی كورپورز . افراسیاب ایله آستیاغك براولدیغنی وایرانیلرك توران اسمیله مدیا دولتنی مراد ایتدكلرینی فرض ایتسه‌ك ، قامبیس دخی سیاوش ویاخود حكم سورمین سیاوشك ذكر اولنمامسیله، كیكاوس اولمسی اقتضا ایدر . واقعا (كاوس) ایله (قامبیس) ویاخود (قامویس) اسملری بیننده مشابهت وار ایسه‌ده ، (آستیاغ) ایله (افراسیاب) اسملری پك‌ده بر برینه بكزمیور. مدیانك ایسه قدیما تركلرك حكمی آلتنده بولندیغی، وآثار قدیمه‌ده یان یانه یازیلی بولنان اوچ لساندن بری آثوری ، بری ایرانی، قدیم واوچنجیسی تورانی یعنی تركی اولدیغی آثار عتیقه علماسنجه دخی مظنوندر . برطرفندن‌ده (آستیاغ) اسمی (آژی داهاقه) یعنی (ضحاك تازی) اسمنه پك مشابهدر؛ كیروس حقنده‌كی حكایه‌ده فریدونك حكایه‌سنه بكزمز دكلدر ؛ بوحالده قامبیس جمشید اولمق اقتضا ایدر . لكن جمشید وفریدون وضحاك حكایه‌سنك هند اساطیرندن مأخوذ خرافاتدن عبارت اولدیغنی « فریدون » و « ضحاك » ماده- لرنده بیان ایتدیكمزدن، بو احتماله پك‌ده اهمیت ویرمك ایستمیورز .

— ایكنجی قامبیس ایسه (كیروس)ك اوغلی وخلفی كبی كوستریلوب ، قبل المیلاد ٥٣٠ دن ٥٢٢ تاریخنه‌دك حكم سوردیكی، ومصری فتح ایتدكدن صكره ، نوبه وحبش چوللرنده مغلوب وعسكری قیتلنه دوچار اولمغله، مصره عودتنده، حدتندن بر طاقم معابد وسائره امحا واتلاف ایتدیكی ، و ایرانده تختنی دوزمه بر آدم ضبط

ایتمکله، اوکا قارشی منتهیٔ عزیمت اولدیغی حالده، حیوانه بینرکن آیاغنده حاصل اولان بر یارەدن متأثراً وفات ایتدیکی روایت اولنیور. ایران تواریخنده مصری ضبط ایدن کیخسروك پدری (کاوس) اولدیغی، وکیخسروك اوغلی اولمیوب، پدرینك عم زادەسی (لهراسب) ی کندیسنه خلف ایتدیکی ذکر اولنیور. بناءً علیه تطبیقی مشکلدر.

قامبینغ (Cambing) آسیانك بحر محیط کبیردەکی (سونده) جزایرندن (تیمور) جزیرەسنه مربوط و بونکله برابر پورتکیز دولتنه تابع بر جزیره اولوب، جزیرهٔ مذکورەنك منتهای شرقنده وتیمورك شمالنده اولەرق ′١٨ °٨ عرض جنوبیده واقعدر. طول اعظمی ٢٠ کیلومترەدن زیاده دکلدر.

قامپانه (Campana) اسپانیەده سویله ایالتنك (قارمونه) قضاسنده وقارمونەنك ١٩ کیلومتره شمال شرقیسنده برقصبه اولوب، ٦٦٠٠ اهالیسی واردر.

قامپانیه (Campanie) ایتالیانك اسکی تقسیماتنده غرب جنوبی جهتنده بیوك برخطه اولوب، شمالاً لاتیوم، شمال شرقی طرفندن وقتیله (سامنیوم) وبعده (آبروچه) و (مولیزه) دینان خطەلرله، جنوب شرقی طرفندن وقتیله (لوقانیا) و بعده (باسیلیقانه) خطەسیله، جنوب غربی جهتندن دخی (تیرنیان) دکیزیله محاط ایدی. اووەلق، کوزل ایشلنمش و باغ و باغچەلری چوق اولمغله، «اووه» دیمك اولان بواسمله تسمیه اولنمش؛ وایتالیانك باغچەسی نامنی آلمش ایدی. باشلیجه معمورەلری قاپووه، ناپولی، پومپی وسائره ایدی. بوخطه قدیماً پلاسج اقواممندن (اوپیق) اسمنده بر قومله مسکون اولوب، بعده ینه پلاسجلردن اتروسقلر قامپانیەیی ضبطله اون ایکی جمهوریت تشکیل ایتمشلردی. مؤخراً سامنیتلر ونهایت لاتینلر ضبط ایتمشلردی. روما اغنیاسی قامپانیەیی کوشکلر وباغچەلرله طولدیرمشلردی. الیوم: ترادی لاوورو، ناپولی، بنوات، پرنچیپاتو اولتریوره و پرنچیپاتو چیتریوره اسملریله ٥ ایالته منقسمدر.

قامپانیه (Campanha) برازیلیا ممالك مجتمعه سنك میناس جرائس جمهوریتنده و (اوروپرتو) نك ٢٣٠ کیلو متره جنوب غربیسنده و (ریوورده) نهری اوزرنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ٦٦٠٠ اهالیسی وجوارنده بیقاربونات دوسودی حاوی مشهور معدن صولری واردر.

قامپانیەدی روما (Campagne de Rome) ایتالیانك غرب طرفنده روما شهرینك اطرافنده بر یر اولوب، اسکی لاتیوم خطەسیله اترور یەنك بر پارچەسندن عبارتدر. باشلیجه تیبر مجراسنك جنوبنده وآپنین سلسلهٔ جبالیله دکیز آرەسنده واقعدر. اسکی رومالیلر زماننده پك معمور ومزین اولان بو یر شمدیکی حالده نهرك تشکیل ایتدیکی بطاقلقلرك تولید ایتدکاری صیتمەلر ووخامت هوا سببیله خالی وخراب اولوب، یالکز بر طاقم مانده چوبانلرینك جولانکاهیدر.

قامپبل (Campbell) بحر محیط کبیرده یکی زلاندەنك ٦٣٩ کیلو متره جنوبنده ′٣٦ °٥٢ عرض جنوبی ایله ″٢٠ ′٥٣ °١٦٦ طول شرقیده خالی برجزیره اولوب، ١٨٧٤ ده زهرەنك شمسك اوکندن کچدیکنی تماشا ایچون بونده بررصدخانه تأسیس اولنمشدی.

قامپبلتوون (Campbeltown) اسقوچیەنك آرجیل قونتلغنده وقانتیر شبه جزیرەسنك ساحل جنوبیسنده برقصبه واسکله اولوب، ٦٦٩٠ اهالیسی ومنسوجات ومسکرات فابریقەلریله صید ماهیسی واردر.

قامپش (Campêche) مکسیقەنك (یوقاتان) خطهٔ جنوبیەسنده ومریدەنك ١٦٠ کیلو متره جنوب غربیسنده همنامی اولان ایالتك مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی وکوچك لکن صاغلام لیمانی واردر.

قامپن (Kampen) فلمنکك یوقاری ایسل ایالتنده وایسل نهرینك منصبی قربنده مستحکم بر قصبه اولوب، ١٦٨٠٠ اهالیسی، ٢٥٦ متره اوزونلغنده بر کوپریسی،

معمارانه مخصوص مکتبی وخیلی فابریقه‌لری واردر .

قامپوباسو { (Campobasso) ایتالیانك مانی ناپولی قراللغنده رومانك ١٨٢ کیلو متره شرق جنوبیسنده وناپولینك ٨٤ کیلو متره شمال شرقیسنده (مولیزه) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ١٢ ٨٨٠ اهالیسی واسلحه وبیچاق فابریقه‌لری واردر .

قامپوت { (Campôt) هند چینیده قامبوج دولتنده و (پنوم پنه) نك ١٥٠ کیلو متره جنوب شرقیسنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك کنارنده برقصبه وایشلك اسکله اولوب، باشلیجه چینلیلرله مسکوندر .

قامپوس { (Campos) برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك ریو یانیرو جمهوریتنده (پارانه دوسود) نهرینك ساحل یمیننده وبو نهرك بحر محیط آطلاسی‌یه دوکلدیکی محلدن تقریباً ٦٠ کیلو متره یوقاریده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٩ ٥٢٠ اهالیسی واطرافنده شکرقامشی، پاموق، قهوه، پرنج وساژه‌دن کلیتلی محصولات ویرر منبت براووه‌سی واردر . شکری مشهوردر .

— اسپانیه‌نك بالیار جزایرندن مایورقه جزیره‌سنده و پالمه‌نك ٣٥ کیلو متره جنوب شرقیسنده دخی بو اسمله بر قصبه اولوب، ٤ ٠٠٠ اهالیسی وجوارنده قاپلیجه‌لری واردر .

قامپولونغو { (Campu-Lungu) رومانیه نك افلاق خطه‌سنده وبکرشك ٥٠ کیلو متره شمال غربیسنده اوله‌رق قارپات جبالنك اتکنده (موجل) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ٩ ٨٩٠ اهالیسی وجوارنده روماليلردن قالمه آثار عتیقه‌سی واردر . پك اسکی برقصبه اولوب، وقتیله افلاقك مرکزی ایدی .

قامته { (Cameta) برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك (پارا) جمهوریتنده و (پارا) نك ١٥٠ کیلومتره جنوب غربیسنده او محلده ٨ کیلومتره وسعتی اولان (توقانتین) نهرینك صاغ ساحلنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٢٠ ٠٠٠ اهالیسی وقاقائو وقاؤچوق وساژه‌یه متعلق ایشلك تجارتی واردر . نهر مذکورده بیوك کمیلر بو قصبه‌یه وکوچکلری ٢٠٠ کیلومتره دها یوقاری‌یه قدر چیقار .

قامجیق صویی { بلغارستانده وارنه نك ١٨ کیلومتره جنوبنده قره دکیزه دوکیلور برنهر اولوب، بالقان سلسله جبالنك ایکی مائله‌سندن اینن ایکی چایدن مرکبدر. شمالی مائله‌دن اینه عقللی قامجیق وجنوبی مائله‌دن یعنی شرقی روم ایلیدن کلنه دلی قامجیق دیرلر . بونهر امینه طاغی اصل بالقان سلسله‌سندن آیریور. مجراسی یالکز قرق کیلومتره طولنده ایسه‌ده ، صویی چوق اولوب، برخیلی چامور دخی ایندیرر.

قامچاتقه { (Kamtchatka) سیبریه‌نك منتهای شرقنده ساحل ایالتنه ملحق بیوك برشبه جزیره اولوب، بهرنك دکیزیله اوخوچق دکزی آره‌سنده برعدسه شکلنده اوله‌رق شمالدن جنوبه اوزانیر . تقریباً °٥٠ ایله °٦٠ عرض شمالی و °١٥٠ ایله °١٦٠ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور . منتهاسی اولان (لوپاتقه) برونی قارشیسنده‌کی بر صره آطه‌لر جاپونیه نکدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٧٠ ٤٨٣ مربع کیلومتره اولوب، فرانسه‌نك نصفندن بیوك اولدیغی حالده، آنجق ١٠ ٠٠٠ اهالیسی واردر، که بوده هواسنك شدت برودتندن واراضیسنك عدم استعدادندن ایلری کلیر . بر صره طاغلر قره‌دن کلوب، شبه جزیره‌نك اورته‌لرنده ایکی شعبه‌یه انقسام‌اله، هر بری برساحل قربنده اوزانه‌رق، شرقیسی لوپاتقه برونه‌واصل اولور . بو طاغلر برکانی الاصل اولوب ، الآن آره صره پارلار اون ایکی ووقتیله سونمش یکرمی بر برکانلری واردر . بونلردن اك یوکسکی اولان (قلوچوسك) ك ٤٨٠٤ متره ارتفاعی واردر . بوطاغلرك ایکی طرفندن برچوق نهرلر اینوب، اك بیوکلری ایکی شعبه‌نك آره‌سنده نبعانله شماله وبعده شرقه طوغری آقه‌رق بهرنك دکیزینه دوکیلان (قامچاتقه) ایرماغیدر، که مجراسی ٥٠٠ کیلومتره طولنده‌در. اوخوچق دکیزینه دوکیلنلرینك‌ده اك بیوکی (بولچایه) اولوب ، ٢٠٠ کیلومتره‌لك مجراسی واردر . سواحل غربیه‌سی

دوز اولوب، سواحل شرقیه‌سنده، ینارطاغلرندن ایکی لاولر برچوق چیقنتیلر تشکیل ایتمکله، برطاقم قویلر وکورفزلر وجوده کلمشدر ،که بونلرك اك معتناسی (آواچه) قویی اولوب، سان فرانسیسقو وریو یانیرو قویلرینه ادعای رقابت ایده بیله‌جك حالده‌در .

اراضیسی طاغلرده قیالق وآلچق یرلرده‌قوملق وباتلجیق اولوب ، اك زیاده زراعته الویریشلی مذکور قامچاتقه وادیسیدر . وقتسز سیس وقراغیلری چوق اولدیغندن ، بغدای یتیشه‌میوب ، باشلیجه محصولاتی چاودار ایله کنوبردر. طاغلری اورمانلرله مستور اولوب ، یوکسك آغاچلری وبونلرك آلتنده بربچق متره‌یه قدر اوزانیر وسنه‌ده اوچ دفعه کسیله بیلیر اوتلری واردر . سواحل قربنده آنجق چالی قبیلندن اکری بوکری بعض آغاجلری بولنیور. جنوب جهتی صولاق اولوب، شمالی سیبریه‌نك توندره‌لرینی آکدیرر . باقیر ، دمیر، کوکورد معدنلری ومیاه معدنیه‌سی چوقدر. زلزله‌لری صیقجه‌در . ماموت دینلن جسیم فیل ایله سائر حیوانات منقرضه مستحاثه‌لری کثرتله بولنور . هواسی عرضنك اقتضاسندن زیاده صوغوق اولوب ، سواحل شرقیه‌سنده یازین وسطی اوله‌رق میزان الحراره + ١٠° وقیشین — ٢٠° کوستریر. سواحل غربیه‌سنده ایسه قیشین اوچ آی جیوه منجمد بولنور. قار ایسه بالعکس سواحل شرقیه‌ده زیاده اولوب ، چوق دفعه خانه‌لرك طاملرندن یوقاری چیقار . یالکز ایکی سلسلهٔ جبالك آره‌سنده‌کی وادیده هوا نسبةً ملایمجه‌در . اهالی اصل یرلی اولان (قامچادال) ایله چوجی اقوامندن (قوریاق) وتونغوز اقوامندن (لاموت) قوملرندن وبرمقدار یاقوت، تاتار وروسدن مرکب اولوب ، یرلیلرك اکثری بالیقجیلق وآوجیلقله یاشارلر . کویلر اوچر دردر خانه‌دن عبارت اولوب، بعضلری‌ده خیمه‌نشیندر . صورتا خرستیانلغی قبول ایتمشلرسه‌ده، اسکی عادت واعتقادلرینی‌ده ترك ایتمه‌مشلردر. مرکزی مذکور (آواچه) قوینده واقع (پتروپاولوسکی) اسکله‌سی اولوب ، بعض استحکاماتی واردر . روسلر اون یدنجی قرن میلادی اواخرنده بو شبه جزیره‌یه داخل اولمشلردر .

قامچادال { (Kamtchadales) آنف البیان قامچاتقه شبه جزیره‌نك اهالیسندن بر قوم اولوب ، شبه جزیره‌نك وسطی وغربی جهتنده ساکندرلر . بونلری بعضلری مغول وبعضلری اسکیمو جنسندن عد ایتمشلرسه‌ده، ایکیسندن‌ده فرقلیدرلر . هر حالده تاتار چهره‌لی وقیصه بویلی اولوب ، آنجق پك چرکین دکللردر ، وقاریلری بیننده کوزللری ده واردر. مذهب آیینلرینی قوجه قاریلری اجرا ایدر. ناموس خصوصنده مبالاتلری یوقدر. قیشین یرده قازلمش ویازین قازیقلر اوزرینه طوردیرلمش قلبه‌لرده اوتوررلر . کندیلری اوچ درت بیك نفوسدن عبارتدرلر . لسانلری هیچ بر لسانه بکزمیوب ، همان بر قاچ یوز کلمه‌دن عبارتدر . روسلرك ورودندن اول معادندن خبرلری یوغیدی.

قامرون { (Cameroun) آفریقانك ساحل غربیسنده کینه کورفزی زاویه‌سنده (بیافره) قوینده وفرناندوپو جزیره‌سنك قارشیسنده بیوك ومرتفع بر طاغ اولوب، اتکلری ایکی طرفدن برر خلیجله آیرلمش کنیشجه بر شبه جزیره‌یی طولدیره‌رق ، ساحل بحره قدر اوزانیر؛ وتپه‌سی دکیزدن پك عظمتلی کوریلور . سونمش بربرکان اولوب ، حتی تپه‌سنده آغزی هنوز تمامیله سونمه‌مش اولدیغی مرویدر . اك یوکسك تپه‌سی ٤١٩٤ متره ارتفاعنده اولوب ، یوقاری طرفلرینه قار دخی یاغارسه‌ده ، چوق طورماز. ١٧٧٤ متره ارتفاعنده برایکنجی تپه‌سی دخی واردر . — مذکور شبه جزیره‌نك شرق جنوبی جهتنده‌کی خلیجه‌ده قامرون نامی ویریلوب ، بوکا شمالدن ، شمال شرقیدن وشرقدن کلن بر قاچ نهر دوکیلور . کیلر بو خلیجك ایچنده ٤٨ متره یوقاری‌یه قدر چیقه‌بیلیرلر .

— آلمانیه دولتی بو صوك سنه‌لرده بیافره قوینده (قادابار) منصبندن فرانسه‌نك قونغو مهجری حدودینه اولان ساحلی وجبل مذکوری، داخلاً آداماوه‌یه و سائر اقطار مجهوله‌یه قدر

اولق اوزره، مهجر اتخاذ ايده‌رك، قامرون تسميه، وهمنامى اولان خليجك اوزرينه تأسيس ايتديكى تجارتگاهى كوندرديكى قوميسره مقام ومركز اتخاذ ايتمشدر. بو مهجرك مساحهٔ سطحيه‌سى ٣٠٠٠٠٠ مربع كيلومتره و اهاليسى ٥٠٠٠٠٠ كشى اعتبار اولنور.

قامرينو { (Camerino) ايتاليانك وسطينك مارشه خطه‌سنده (ماجراته) ايالتنده وماجراته‌نك ٣٧ كيلومتره جنوب غربينده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٧٠٠٠ اهاليسى، دارالفنونى، مشترينك عبادتخانه‌سندن مبدل اسكى بر كليساسى وچوخه وايپكلى قماشلر فابريقه‌لرى واردر. اسكى برشهر اولوب، قديماً (قامرينوم) اسميله (اومبريه) خطه‌سنه منسوب ايدى.

قامش كورفزى { قريم شبه جزيره‌سى ساحلنده وسيواستپولك قربنده وجنوبنده بر قوى اولوب، مشهور سيواستپول محاربه‌سنده فرانسز عسكرى بوراده اقامت ايتمكله، مرساى عسكرى وبرقصبه تأسيس ايتمشلردى.

قامنچ { (Kamentz) روسيه‌نك جنوب غربى جهتنده پترسبورغك ١٥٦٠ وكيفك ٤٤٠ كيلومتره جنوب غربيسنده ودنيستره تابع (اسموتريش) نهرى اوزرنده (پوله‌وايه) ايالتنك مركزى بر شهر اولوب، ٢٢٦١٠ اهاليسى، نهرك اوبر طرفنده بولنان اسكى محله‌يه بر صو يوليله ارتباطى وقلعه ايله بيننده عثمانليلر طرفندن تأسيس اولنمش مصنع بر كپريسى واردر.

قامنيستيكيا { (Kamenistiquia) آمريقاى شماليده دومينيون مملكت واسعه‌سنك اونتاريو خطه‌سنده (سوپريور) كولنه دوكيلور بر نهر اولوب، مجراسى ٥٠٠ كيلومتره‌دن اوزوندر. اورمانلرله مستور بر بطاقلقده نبعان ايدوب، جنوبه طوغرى جريان، وبر قاچ كولك ايچندن مرور ايدر.

قاموئن { (Camoëns) پورتكيزك اك بيوك شعراسندن اولوب، ١٧١٥ ده طوغمش؛ و ١٥٧٩ ده وفات ايتمشدر. پورتكيزليلرك فتوحاتى وواسقودى غامه‌نك كشفياتى حاكى اوله‌رق (اوس لوسيادوس) يعنى «پورتكيزليلر» عنوانيله مشهور برمنظومه‌سى واردر.

قامه { (Camma) آنقره جهتندن عبارت اولان غالاتيا خطهٔ قديمه‌سنده حسن وآنيله مشهوره بر قادين اولوب، روما كبراسندن (سيناتوس) ه وارمش ايدى. غالاتيا برنسى (سينوريقس) بو قادينه تعشق ايتمكله، كنديسى تزوج ايتمك ايچون، قوجه‌سنى قتل ايتديرمش؛ وقامه بونك تكليفنى صورتا قبول ايدوب، ديانه معبدنده رسم تزوج اجرا اولنوركن، حاضرلامش اولديغى زهرلى برمشروبدن كنديسى ايچوب، مرقومه‌ده ايچرمكله، ايكيسى درحال جانسز دوشمشلردى. بووقعه دفعاتله فاجعه صورتنده سلك نظمه چكلمشدر.

قامه { (Kama) روسيه‌ده وولغا ايرماغنه تابع بربيوك نهر اولوب، (وياتقه) ايالتنك شرق طرفنده نبعانله، شماله بعده شرقه وصكره جنوبه طوغرى آقه‌رق، وصاغ وصولدن برقاچ چاى آله‌رق، (پرم) شهرى اوكنه كلنجه، اورال سلسلهٔ جبالندن كلن (چوسووايه) نهريله برلشه‌رك، غربه وغرب جنوبى‌يه طوغرى دونر، وخيلى مسافه‌ده وياتقه ايله پرم و بعده وياتقه ايله اوفه ايالتلرى حدودينى آيردقدن صكره، قزان ايالتنه كيرر؛ وقزان شهرينك آلت طرفنده وولغا ايرماغنه دوكيلور. مجراسى ١٢٨٠ كيلو متره اوزون وحوضه‌سى ٥٢٤٧٥٧ مربع كيلو متره‌در.

قامهل { سنده منصوره‌نك ٨ و بر روايتده برمرحله اوته‌سنده بر قصبه اولوب، اهالئ مسلمه‌سيچون بر مسجد جامعى اولديغى بعض جغرافيون عرب آثارنده مذكوردر.

قاميره { ياخود قاميروس (Camire, Camirus) ردوس جزيره‌سنك ساحل غربيسنده بر قصبه ايدی .

قامين { (Kammin) پروسيه‌ده پومرانيه خطه‌سنك (استتين) سنجاغنده واستتينك ٦١ كيلومتره شمالنده قضا مركزی بر قصبه اولوب ، ٥٨٥٥ اهاليسی وايچندن آقان نهر واسطه‌سيله استتين شهريله وبالطيق ساحليله سير سفائن مورادتی واردر .

قان { (Caen) فرانسه‌نك شمال غربی جهتنده وپارسك ٢٣٩ كيلومتره غرب شماليسنده اوله‌رق (اورنه) ايرماغی اوزرنده وبونك مانشه دكيزنده‌كی منصبندن ١٨ كيلومتره يوقاريده و(اودون) نهرينك ملتقاسنده (قالوادو) ايالتنك مركزی كوزل برشهر اولوب ، ٤٣٨٠٩ اهاليسی ، قلعه‌سی ، ليمانی ، آقادمياسی ، ادبيات وفنون وحقوق مكاتب عاليه‌سی ، داخلی مكتب اعداديسی ، دارالمعلمينی ، هندسهٔ مائيه مكتبی ، صاغر وديلسزلره مخصوص مكتبی ، موسيقی تعليمخانه‌سی ، ٥٠٠٠٠ جلدی حاوی كتبخانه‌سی ، رسم موزه‌سی ، تاريخ طبيعی نمونه‌خانه‌سی ، نباتات باغچه‌سی ، متعدد جمعيات علميه وفنيه‌سی ، بورسه‌سی ، تجارت اوطه‌سی ، بانقه شعبه‌سی ، تول ، دانتله ، باصمه ، كاغد ، صابون و سائره فابريقه‌لريله دمير وباقير دوكمخانه‌لری ، سفائن اعمالنه مخصوص دستكاهلری وايشلك تجارتی واردر . نهر مذكورده ٢٠٠ طونيلاته‌لغه قدر كيلر شهرك اوكنه قدر چيقار . پك تميز وكوزل ابنيه‌لی بر شهردر .

قان { (Kan) سيبريه‌ده (ينيسيق) ايالتنك (قانسق) قضاسنده (ينيسی) ايرماغنه تابع بر نهر اولوب ، (ساپان) طاغلرنده بر قاچ كولدن نبعان ايله ، شماله وبعده شمال غربی‌يه طوغری آقه‌رق ، ٥٣٠ كيلومتره‌لك جرياندن صكره ، صاغ كنارندن مذكور ايرماغه دوكيلور . هر نه قدر سرعتلی جريانلری چوق ايسه‌ده ، سير سفائنه صالحدر . مجراسنك قسم اعلاسی اورمانلق وقسم اسفلی دوز ومنبتدر . حوضه‌سی ترك وساموييد اقواميله مسكوندر . منابعنده آلتون معدنلری بولنيور .

قاناده { (Canada) آمريقای شماليك انكلتره‌يه تابع دومينيون ممالك مجتمعه‌سنك الك معمور ومتمدن اولان شرق جنوبی قسمنك اسمی اولوب ، ممالك واسعهٔ مذكوره‌يه دخی (دومينيون اوف قاناده) يعنی « قاناده ممالكی » نامی ويرلمش ؛ و اختصاراً دومينيون ديمكله شهرت بولمشدر. قاناده ممالك مذكوره‌نك (اونتاريو) و (كبك) حكومتلرندن عبارت اولوب، بونلره يوقاری وآشاغی قاناده نامی دخی ويرلمشدر . قاناده سنت لوران ايرماغيله بونك بربرينی متعاقب شقی ايتديكی جسيم كوللرك شمالی حوضه‌سندن وهودسون كورفزينك منتهای جنوبيسی مائله‌سندن عبارت اولوب، جنوباً ممالك مجتمعه حدوديله ، غرباً دردست اسكان واعمار اولان غرب شمالی اقطار واسعه‌سيله ، شمالاً هودسون كورفزيله ولابرادور خطه‌سيله ، شرقاً دخی بحر محيط آطلاسی ايله محاط ومحدوددر . الك شمالی نقطه‌سی ٥٢° واك جنوبيسی ٤٢° عرض شماليده اولوب ، طولاً ١٥′ ٥٩° ايله ٩٣° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولور. اكی ١٥١ ايله ٥٥٠ كيلومتره آره‌لرنده وبويی ٢٣٥٠ كيلومتره اولوب ، مساحهٔ سطحيه‌سی ٤٠٠ ٦١٦ ٤ مربع كيلومتره‌واهاليسی ٥٧٥ ٣٦١ كشيدر. قسم اعظمی هنوز بالطه كورمه‌مش اورمانلرله مستوراولوب، مثمر آغاجلريله حبوبات وسائر محصولاتی دخی چوقدر. اراضيسی آز عارضه‌لی وطالغه‌لی‌اولوب، طاغ دينله‌جك ارتفاعلری يوقدر. انهاری چوق اولوب ، بعضلرينك صولری زياده‌در . بونلرك بعضيسی كوللره وبر طاقمی سنت لوران ايرماغنه دوكيلور . حدود جنوبيه‌سنده اولان بيوك كوللردن يعنی سوپريور، هورون، اريه واونتاريو كوللرندن بشقه داخل مملكتده بر چوق كوللر بولوب، بونلرك اكثری انهارك مجرالرنده‌تصادف ايتدكلری چقور يرلره بايلمسندن متشكلدر . بونلرك الك بيوكلری اونتاريو حكومتنده‌كی « اورمانلر كولی » ايله نيپيغون وكبك حكومتنده‌كی ميستاسينی وآوانسيبی كوللريدر. هواسی عموميت اوزره سرت اولوب، آشاغی قاناده ده صفردن

ﻲ ٤٤ درکه‌یه قدر اینر، ویازین ٣٥ درجه‌یه قدر چیقار . یوقاری قاناده‌نك هواسی دها معتدل اولوب، صفردن آشاغی ویوقاری اوله‌رق ٢٨ درکه وددرجه‌یی کچمز. ایلك وصوك بهاراولمیوب، طوغریدن طوغری‌یه قیشدن یازه ویازدن قیشه کچیلیر. آشاغی قاناده‌ده یدی آی متمادیا اورته‌لق قارله مستور اولور؛ یوقاری قاناده ده ایسه قار برقاچ هفته‌دن زیاده برده قالماز. مع هذا قیشین دخی قاناده‌نك هر طرفنده اکثریا کوك یوزی براق وهوا آچیق اولور . قاناده‌ده آوروپانك هر نوع محصول ومیوه‌سی وحیواناتی یتیشدیرلشدر . کیتدکجه آزالمقده اولان حیوانات وحشیه‌سی باشلیجه پوستلری کورك اعمالنه یارایان تیلکی ، طاوشان ، قاستور وسائره انواعندن وطیور مختلفه‌دن عبارتدر. معادنی وعلی‌الخصوص دمیر وباقیری وصومی وسائر احجار واتربهٔ لازمه‌نك انواعی دخی چوقدر . عمومیت اوزره اهالیسنك برثلثنه قریب مقداری وآشاغی قاناده اهالیسنك قسم کلیسی، فرانسز وقتولیك اولوب ، اورایه مخصوص بر نوع فرانسزجه ایله متکلم ، وقصوری باشلیجه انکلیز واسقوچیه‌لی وایرلانده‌لیدر . اصل یرلیلر آنجق یکرمی بیك کشی قدر اولوب، اورمانلرده یاشارلر . معارف وصنایع کوندن کونه ترقی ایتمکده‌در. قاناده اون آلتنجی قرن میلادی اواسطنده وبرنجی فرانسوا زماننده کشف وفرانسه نامنه ضبط اولنه‌رق، فرانسزلر طرفندن اعمار واسکان وکبك شهری تأسیس اولنمشدی. انکلیزلر برچوق محارباتدن صکره ١٧٦٠ ده مملکتی ضبط ایدوب ، او وقت تحت اداره‌لرنده بولنان آمریقای شمالینك سائرطرفلریله برلشدیرمش ؛ وبعده منتهای شمال وغربه قدر توسیع ایتمشلردر . ممالك مجتمعه‌نك استقلال محاربه‌سنده قاناده‌لیلر دخی انکلیزلرك تحت‌حکمندن چیقمق ایچون جهد ایتمشلرسه‌ده، موفق اوله‌میوب، آنجق ادارهٔ مختاریه، ودها طوغریسی ، سیاسهٔ انکلتره‌یه مربوط اولدقلری حالده ، ادارهٔ داخلیه جه عادتا استقلاله نائل اولمشلردر .
[« دومینیو » و « اونتاریو » ایله « کبك » ماده‌لرینه‌ده مراجعت بیوریله .]

قانارس (Kanaris) یونان جدید مشاهیر بحریونندن اولوب ، ١٧٩٢ تاریخنده ساقز جوارنده (ایصاره) آطه‌سنده طوغمش؛ و ١٨٧٧ ده وفات ایتمشدر. برکوچك یلکن کمیسی قپودانی اولوب، یونان دولتنك تأسسندن صکره کمی وبعده فیلو قپودانی اولوب، برقاچ دفعه بحریه ناظری ووفاتنه قریب باش وکیل دخی اولمشیدی .

قاناریه آطه‌لری (Iles Canaries) آفریقانك ساحل غربیسی قارشیسنده اسپانیه دولتنه تابع برطاقم جزایر مجتمعه اولوب، ٢٧°٣٠′ ایله ٢٩°٣٠′ عرض شمالی و ١٥°٣٧′ ایله ٢٠°٣٠′ طول غربی آره‌لرنده ٥٥٦ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولورلر. الك قربی آفریقا ساحلندن ٩٠ والك بعیدی ٣٠٠ کیلومتره اوزاقدر . اسکی روماللیلر عندنده (فورتوناته) وعربلرجه (جزایرخالدات) اسمیله معروف اولوب ، مبدأ طول ارض اعتبار اولنورلردی . یدی بیوك ومسکون وآلتی کوچك وخالی آطه‌دن عبارت اولوب ، بیوکلری شرقدن باشلایه‌رق : لانزاروته ، فورتاوانتوره ، غران قاناریه، تنریفه، غومرا، پالمه‌وهیرو (یاخود دمیر آطه‌سی) در . کوچکلری‌ده : آلغرانزه ، غراسیوزه ، مونتانه قلاره، غربی قیا ، شرقی قیا و اوبوس آطه‌لریدر . مجموعنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٢٧٣ مربع کیلومتره اولوب ، ٢٩١ ٦٢٥ اهالیسی واردر . اداره‌جه برایالت اتخاذ اولنوب، مرکزی تنریفه آطه‌سنده (سانته قروزده سانتیاغو) والك بیوك معموره‌سی پالمه‌جزیره‌سنده‌کی دیکر (سانته قروز) شهریدر .

قاناریه آطه‌لرینك اراضیسی برکانی اولوب ، طاغلق وصربدر ، واکثرینك تپه‌لری الیوم مشتعل اولوب ، کاه کاه آتش افشان اولورلر .

بوذروه‌لرك اك يوكسكى اولان (تنريفه) بركانك ٣٧١٥ متره ارتفاعى اولوب، بلوطلرله مستور اولمديغى وقت ١٦٥ كيلومتره‌لك مسافه‌دن كوريلور. ساحللرى ديك وتقريبى مشكل وقويلرى صيغ اولوب، اك ايى ليمانى (غران قاناريه) جزيره‌سنده‌كى (پالماس) ليمانيدر. عرضلرى اقتضاسنجه هوالرى صيجاقجه اولوب، آنجق اراضينك ارتفاعى وصورت وضعيتى حرارتى تعديل ايتمكله، بو جزايرده آوروپاى جنوبينك كافهٔ اشجار ومحصولاتى واقاليم حاره‌نك خرما وموز كبى بعض اشجار واثمارينى حاويدر. طوپراغى پك منبت ومحصولدار ايسه‌ده، مياه جاريه‌لرى وياغمورلرى سيرك اولديغندن، آنجق ارواسى ممكن اولان يرلرده كليتلى محصولات ويررلر. ايلك بهارلرى پك كوزل اولوب، يازك اوائلنده دخى هوا سرينجه ايسه‌ده، يازك اواخريله صوك بهارده حرارتلرى زياده در. تشرين اولدن شمال روزكارلرى اسمكه وياغمورلر ياغمغه باشلار. آطه‌لرك باشليجه محصولات واخراجاتى: شراب، زيتون ياغى، بغداى، آرپه، توتون، رچينه، ممالك معتدله وحاره ميوه‌لرى وكليتلى قرميز وبالقدن عبارتدر. هرنوع حيوانات اهليه‌لرى وارايسه‌ده، اك چوق بولنانى كچى جنسى اولوب. قاناريه كچيسى جيلان كبى خفيف الحركه وسوت واتى لذيذ وقيللى يموشاق اولمغله، اهالينك تعيش وتلبسنه چوق خدمت ايدر. اشك جنسى پك چوق اولوب، حتى طاغلرده صاحبسز ويبانى حالنده كزر سوريلرى واردر. دوه دخى بولنيور. قوشلرى پك چوق ومتنوع اولوب، جزايرك اسميله قاناريه تسميه اولنان معروف صارى وكوزل قوش دخى بو آطه‌لردن چيقمشدر. اون بشنجى قرن ميلاديده اسپانيوللر بو آطه‌لرى استيلا ايتدكلرى وقت، اوسطلرنده بولدقلرى غوآنش قومى، كه بربر اقوامندندر، وبونلر ميانده خيلى كليتلى بولنان عربلر اسپانيوللرك مظالم معتاده وتعصبنه تحمل ايده‌ميوب، آزمدتده جزايرى تركله، طاغلمش، وقالان جزئى مقدارلرى يكى كلن اهاليله قاريشمشلردر. وقتيله شكرقاشى دخى يتيشديروب، آفريقادن آلدقلرى زنجى اسراسنى استخدام ايتمكله، اسپانيول اهالينك طمارلرينه زنجى قانى دخى قاريشمشدر. اهالئ جديده‌ٔ بيننده بر طاقم نورماندلر دخى بولنوب، بونلر جنسيتلرينى دها خالص اوله‌رق محافظه ايتمشلردر. قاناريه جزايرى اهاليسى چاليشقان آدملر اولوب، اكثرى آمريقايه وسائر محال بعيده‌يه قدر تغرب ايده‌رك چاليشيرلر.

قانازاوه (Kanazava) جاپونيه‌ده نيپون جزيرهٔ كبيره‌سنك وسطلرنده (قاغا) ايالتنده و (توكيو) نك ٣٠٠ كيلومتره غرب شماليسنده وساحلدن ٨ كيلومتره‌لك مسافه‌ده واقع برشهر اولوب، ١٠٧ ٦٢٠ اهاليسى وتونج اوانى ايله كوزل پورسلين وايپك قاشلر وسائره فابريقه‌لرى واردر، كه بونلرك اكثرى بخارله چويريلير.

قاناق (Kanaks, Kanaques) بحرمحيط كبيرجزايرينك اهالئ اصليه‌سندن پولينسيا جنسيتنه منسوب اولانلرينك اسم عموميسى اولوب، آوروپاليلر طرفندن جزاير مذكوره اهالئ اصليه‌سنك جمله‌سنه دخى اطلاق وتعميم اولنمشدر.

قانامينه (Canamina) آفريقاى غربيده داهومى مملكتنده بر قصبه اولوب، بش اون بيك اهاليسى واردر. الآن مشرك بولنان مملكتك زنجى اهاليسنك بهرسنه انساندن كليتلى قربانلر كسملرى عادت وحشيانه‌سى بو قصبه‌ده اجرا اولنور.

قاناوها (Kanawha) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه‌نك شرق جهتنده ميسيسيپى ايرماغنه تابع اوهيو نهر عظيمنه دوكيلور بر نهر اولوب، آلغانى سلسلهٔ جبالنك غربى مائله‌سندن اينن وبرى شماله ديكرى جنوبه طوغرى آقه‌رق غربى ويرجينيا داخلنده برلشن ايكى چايدن يعنى (نيوريور) ايله (غرينبرير) نهرلرندن بالتشكل، غرب شماليه طوغرى جريانله، حكومت مذكوره‌نك غربى حدودنده اوهيو نهرينه دوكيلور. اك اوزونى اولان (نيوريور) ك منبعندن اعتباراً مجراسى ٦٥٠ كيلومتره اوزونلغنده اولوب، آشاغى ١٦٠ كيلومتره‌لكى سير سفائنه صالحدر. دها يوقاريلرى ايسه طار وغريب بوغازلردن

سرعتلی اینیشلردن وشلالەلردن عبارت اولوب ، مجراسنك غرابتیله مشهوردر. حوضەسی ٢٠٠٠٠ مربع کیلومترە وسعتندە اولوب ، ٨٢٨٠٠٠ اهالی ایلە مسکوندر . — ینە غربی ویرجینیا دە اوهیویە تابع «کوچك قاناوها» اسمندە مجراسی ٢٨٠ کیلومترە اوزون بر نهر دخی بولنمغلە ، تفریق ایچون برنجیسنە «بیوك قاناوها» دخی دیرلر.

قانت { (Kant) آلمانیەنك اك بیوك حکماسندن اولوب، ١٧٧٤ تاریخندە کونیکسبرغدە طوغمش، و١٨٠٤ دە ینە شهر مذکوردە وفات ایتمشدر. بر سراجك اوغلی اولوب، شهر مذکوردە تحصیل ایلە، ١٥ سنە دارالفنوندە مذاکرەجیلك ایتدکدن صکرە ، ١٧٧٠ دە منطق و فلسفە معلمی ، ١٧٨٦ دە مذکور دارالفنوندە درس ناظری اولمش ، ١٨٨٧ دە برلین آقادمیاسی اعضالغنە قبول اولنمش ایدی . فلسفەدە برمذهب مخصوص ایجاد ایدوب، اوتەدن بری حکمانك قبول ایتدکلری موادی ایکی یەتقسیم ایتمشدر ،کە بونلرك بری تجربە ایلە تحقق ایدن ، وایکنجیسی مجرد انسانك ذهن وفکریلە تصور ایتدیکی موادەدر . ایکنجی طاقە صرف موهوم وخیالی نظریلە باقوب اهمیت ویرمەمش ؛ وآنجق فلسفەدە اولان بو مذهبنی اخلاقە دخی تعمیم ایتمیوب ، علم اخلاقدە معنویات وتصوراتە دخی اهمیت ویرمشدر . فلسفەیە وعلوم وفنون مختلفەیە دائر برچوق کتابلر یازمشدر . بعض آثاری پاپا طرفندن منع اولنمشدی .

قانتابر { (Cantabres) اسپانیانك شمال جهتندە ابرە ایرماغنك منابعندە ساکن بولنمش بر قوم قدیم اولوب ، مملکت مذکورەدە رومالیلرە اك زیادە مقاومت ایدنلر بونلر اولمش ؛ وآنجق میلاددن ٢٥ سنە اول (آغریپا) طرفندن مغلوب اولمشلردر. (باسق) قومنك اجدادندن عبارت اولدقلری مظنوندر .

قانتاقوزن { (Cantacuzène) قسطنطنیە حکمدارلری خاندانلرندن بری اولوب، بوخاندانلرن (یانی قانتاقوزن) ١٣٤٧ دن ١٣٥٥ تاریخنە، واوغلی (ماتیوقانتاقوزن) تاریخ مذکوردن ١٣٥٦ تاریخنە دك روم ایمپراطوری اولمش؛ وخاندان مذکور یقین وقتلرە کلنجەیە قدر باقی اولوب ، افرادندن برقاچی جانب باب عالیدن افلاق وبغدان بکلکنە نصب اولنمشدی .

قانتال { (Cantal) فرانسەنك جنوب جهتندەکی طاغلردن بر کوچك سلسلە اولوب ، مرکزی اولان اصل قانتال طاغنك محیط دائرەسی ١٣٠ کیلومترە و ارتفاعی ١٨٥٨ مترە در .

قانتال { ایالتی (Dép. du Cantal) فرانسە ایالاتندن اولوب ، شمالاً پوی دودوم ، شرقاً لوزره ویوقاری لوآره ، جنوباً آویرون ، غرباً دخی قوررزه واوت ایالتلریلە محدوددر. مساحۀ سطحیەسی ٥٧٧٥ مربع کیلومترە و اهالیسی ٢٤١٧٤٢ کشیدن عبارتدر . مرکزی (اوریلاق) شهریدر . اراضیسی طاغلق اولوب ، برچوق انهاری واردر. بغدای محصولاتی آز اولوب، باشلیجە آرپە، چاودار، یولاف، پتاتە ،کتن ، کنویر ،کستانە و سائرە حاصل اولور. مرعالری چوق اولوب، اوورنیە پینیری دینمکلە مشهور بر پینیر چیقار . صنایع وتجارتی محدوددر . اهالیسی مملکتدە کچینەمیوب، اختیار غربتە مجبور اولورلر . ایالت ٤ قضایە منقسم اولوب، ٢٣ ناحیە و٢٦٤ دائرۀ بلدیەیی حاویدر.

قانتربوری { یاخود قانتوربری (Canterbury, Cantorbéry) انکلترەنك کنت قونتلغندە ولوندرەنك ٨٩ کیلومترە شرقندە اولەرق (استور) نهرینك ایکی کنارندە واقع برشهر اولوب، ٢١٠٠٠ اهالیسی، بعض فابریقەلری وخیلی ایشلك تجارتی واردر .

قانتمیر { (Cantemir) بغدان بکلرندن اولوب ، ١٦٣٠ دە مملکت مذکورەدە طوغمش؛ وسلطان محمد خان رابعك لهستانە قارشی اولان سفرندە ١٦٧٤ تاریخ میلادیسندە دنیستر ایلە پروت آرەسندە حدود عثمانیەیی محافظەدە ابراز غیرت ایتمشدی. اوصرەدە بغدان بکی بولنان دیمتری قانتاقوزن صاحب ترجمەیی سرعسکر سلیمان پاشا نزدندە خیانتلە اتهام

ایتمش ایسه‌ده، کندیسی تبرئهٔ ذمت ایتدیکندن ، خصمی یرینه بغدان بکلکنه نصب اولنمش ؛ ووفاتنه دك یعنی ۱۶۸۵ دن ۱۶۹۳ تاریخنه‌دك بومنصبده قالمش ایدی .

— اوغلی دیمتری قانتمیر ۱۶۷۳ ده طوغوب، ۱۷۲۳ ده وفات ایتمشدر . پدرینك خدمات مسبوقه‌سنه مكافاةً اونك یرینه بغدان بكلكنه نصب اولنمش ایسه‌ده ، بیوك پترونك دولت عثمانیه‌یه اعلان حربنده ۱۷۱۰ تاریخنده اوطرفه دونوب، روسیه‌یه قاچمش ؛ واوراده کندیسنه پرنسلك عنوانی وبرچوق اراضی ویرلمش ایدی. السنهٔ شرقیه وغربیه‌دن اون برلسانه آشنا عالم بر آدم اولمغله ، لاتین لساننده دولت عثمانیه‌نك تاریخنی ، آلمان لساننده دین اسلامك اصولنی ، داچیا یعنی رومانیه‌نك اسكی ویكی تاریخنی وسائر بعض آثار یازمشدر ،كه اكثری انكلیز وفرانسز لسانلرینه دخی ترجمه اولنوب ، پك معتبردر. — بونك اوغلی‌ده روس لساننده بعض آثار براقمشدر.

قانتون { (Canton) واصل چینجه قوآنغ چئوفو (Kouang-Tchcou-Fou) چینك جنوب جهتنده (چوكانغ) نهرینك (چوكانغ) قولی ساحل شمالیسنده ونهر مذكورك قانتون قوینده اولان منصبندن ۶۰ كیلومتره بوقاریده "۹ '۸ °۲۳ عرض شمالی ایله "۳۰ '۵۶ °۱۱۰ طول شرقیده (قوآنغ تونغ) ایالتنك مركزی بربیوك شهراولوب، برملیوندن زیاده اهالیسی واردر . سفائن شهرك اوكنه قدر چیقوب، اهالیسنك برقسمی‌ده نهرده كیلر ودوبه‌لر ایچنده ساكندر. هرنه‌قدر اسكیدن بری اجنبیلره آچیق براسكله ایسه‌ده، تماماً چین‌طرز واصولنده برشهردر . شهر اوچ قسمدن مركب اولوب، برقسمی سور ایچنده‌در،كه دوائر حكومتله كبار واغنیاخانه‌لری اوراده‌در . بر قسمی اسكی شهر واوچنجیسی یكی شهردر . یوز قدر خانه‌یی حاوی بر فرنك محله‌سی وشهرك خارجنده صیفیه وكوشكلری دخی واردر . سوقاقلرینك اكثری ایكی متره طارلغنده اولوب، بونلرك بعض محللرنده كیجه‌لری قپانیر قپولری واردر. سوقاقلرك اوستنده طامدن طامه اوزانمش تخته كوپریلر بولنوب ، بونلرك بعضلری اوزرینه قره‌قول قله‌لری بولنیور؛ وبوقله‌لرده كیجه نوبت بكلینلر تنبلك وبوری چاله‌رق، بربرلریله مخابره ایدرلر . تجارتی پك ایشلك اولوب ، چارشیسی چینی ارباب هنرینك محصول سعی واقداملری اولان ظریف وپك قیمتدار آثار مختلفه ایله وتحف متنوعه ایله مالامالدر. اخراجاتی باشلیجه ایپك وچایدن عبارت اولمق اوزره سنوی ۱۵۰ وادخالاتی ۱۰۰ ملیون فرانق راده‌لرنده‌در . بو رقملر صرف آوروپا ایله اولان تجارتنه عائد اولوب، تجارت داخلیه‌سی واوجوارلرده‌كی برلرله اولان مبادلاتی بوحسابه داخل دكلدر . قانتون وجوارلرنده ، اصل چینلی اولمق اوزره ، بر خیلی اهالیٔ اسلامیه دخی بولنوب ، بونلر وقت سعادتده اورایه كیتمش صحابه‌دن برذاتك دعوتیله تااووقتدن اسلامه كلمش اولمق اعتقادنده‌درلر . مشارالیهك تربه‌سی دخی قانتونده موجود اولوب، اورا مسلمانلری بیننده بر زیارتكاه عظیمدر . قانتونك هواسی معتدل اولوب ، یازین میزان الحراره ۲۸ درجه‌یی كچمز وقیشین نادراً قار یاغار .

قانتون { (Canton) انكلتره‌ده والس خطه‌سنك (غلامورغان) قونتلغنده وقاردیفك ۲ كیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (تاف) منصبی قربنده برقصبه اولوب، ۷۰۶۰ اهالیسی واردر .

— آمریقای شمالی ممالك مجتمعه‌سنده دخی بواسمله برقاچ قصبه بولنوب، اك بیوكی (اوهیو) جمهوریتنده بولنانیدر ،كه (استارق) قونتلغنك مركزی اولوب، ۸۶۵۰ اهالیسی وجوارلرنده حبوبات محصولاتی پك چوق منبت براووه‌سی وكمور معدنی واردر .

قانتون قویی { (Baie de C.) چینك ساحل جنوبیسنده(په‌كانغ) ایرماغی دالیه‌سنك شرق طرفنده طار واوزون بر قوی اولوب ، منتهای شمالیسنده نهر مذكورك قانتون شهری یانندن كچن (چوكانغ) قولی دوكیلور . قویك جنوبدن شماله بویی ۶۷ ووسطی اكی ۲۷ كیلومتره‌در . '۱۵ °۲۲ ایله

٢٤°٥′ عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولور . مدخلنده بر قاچ آطه بولنوب ، بونلردن شرق جهتنده بولنان بری اوزرنده مشهور (هونغ‌قونغ) شهری وغرب جهتنده کیلرك برنده (ماقاو) اسکه‌سی بولنیور . قویك صولری صیغجه‌در .

قانتیر { (Cantyre) اسقوچیه‌نك ساحل غربیسنده (آرجیل) قونتلغنك } منتهای جنوبنده اوزون وطاغلق بر شبه جزیره اولوب ، قره‌یه ١٦٠٠ متره کنیشلکنده بر برزخله مربوطدر . اهالیسی بویلرینك اوزونلغیله مشهوردرلر .

قانتیلانه { (Cantillana) اسپانیه‌نك آندالوسیه خطه‌سنده سویله } یعنی (اشبیلیه) ایالتنك (لورادلریو) قضاسنده و ٢٥ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق غوآدالکویر یعنی (الوادی الکبیر) اوزرنده برقصبه اولوب ، ٥٠٠٠ اهالیسی واردر .

قان‌چئو { (Kan-Tscou) چینك غرب جهتنده (قان صو) ایالتنده } و (لان‌چئو) نك ٤٠٠ کیلومتره شمال غربیسنده ومشهور سدك خرابه‌لری قربنده اوله‌رق (چقور غوبی) چولنده ناپدید اولان (سان تاهو) ایرماغنی تشکیل ایدن (نی شوبی) و (ساشوبی) نهرلرینك محل تلاقیسنده واقع سورله محاط برشهر اولوب ، ١٥٠٠٠٠ اهالیسی وبعض جسیم معبدلریله واسع حوضلری وقواق وقره آغاج وسائر اشجاری حاوی باغچه‌لری واردر .

— بو اسمله ینه چینك (کانغ سی) ایالتنده و (نان‌چانغ) ك ٣١٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده ٢٥°٥٢′٤٨″ عرض شمالی ایله ١١٢°٢٦′٣٦″ طول شرقیده وبر نهرك اوزرنده دخی سنجاق مرکزی برشهر اولوب ، خیلی تجارتی واردر .

قاندالاقشا { (Kandalakcha) بحر منجمد شمالیده‌کی آق دکیزده } (قوله) شبه جزیره‌سیله آرخانکل ایالتنك (کم) قضاسی آره‌سنده برقوی اولوب ، غرب شمالی‌یه طوغری ٢٠٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده قره‌لرك ایچنه کیرر ، ومدخلنده وسعتی ٨٥ کیلومتره‌در . منتهاسی ٦٧°٧′٤٣″ عرض شمالی ایله ٣٠°٦′٢″ طول شرقیده واقعدر . ساحل جنوبیسنده برچوق قویلر واردر ، و برطاقم کنیش کوللرك آیاقلری اولان برقاچ نهر دوکیلور .

قانداول { (Candaule) آیدین جهتندن عبارت اولان لیدیه خطهٔ } قدیمه‌سنك هرکول سلاله‌سندن زعم اولنان ملوکنك اخیری اولوب ، قبل المیلاد ٧٣٥ تاریخندن ٧٠٨ تاریخنه‌دك حکم سورمشدر . زوجه‌سنك حسن وآنه حیران اولوب ، وزیری بولنان جیجی یاخود کیکی‌یه زوجه‌سنی چیپلاق کوسترمك اوزره ، کندیسنی اوطه‌سنده صاقلامش اولمغله ، زوجه‌سی بونی حس ایده‌رك ، ناموسنی یرینه کتیرمك اوزره ، مرقوم جیجی‌یی زوجنی اتلافله کندیسنی تزوج ایتمکه اجبار ، وتخته اقعاد ایتمشدی .

قانداوو { (Kandavou) بحر محیط کبیرده‌کی (فیجی) جزایرینك بری اولوب ، } (ویتی لوو) آطه‌سنك جنوبنده واقعدر . طار بر برزخله مربوط ایکی قسمدن مرکب اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٣٥ مربع کیلومتره واهالیسی ١٠٠٠٠ کشیدر .

قاندول { (De Candolle) مشاهیر نباتیوندن اولوب ، ١٧٧٨ ده جنوه‌ده } طوغمش ، و ١٨٤١ ده وفات ایتمشدر . خیلی وقت فرانسه‌ده قالوب ، زراعت ونباتات فنلرنده بیوك خدمتلر ایتدکدن صکره ، مملکتنه عودت ایدوب ، کشفیات وتحقیقات فنیه‌سنی متضمن برچوق کتابلر نشر ایتمشدر .

قانساس { (Kansas) آمریقای شمالی ممالك مجتمعه‌سنك وسطلرنده } میسیسیپی ایرماغنه تابع (میسوری) نهر عظیمنه دوکیلور بیوك برنهر اولوب ، قولورادو جمهوریتنده قیالی طاغلرك اتکلری آلتنده بولنان مرتفع اووه‌لرده برقاچ منبعدن نبعانله ، غربه طوغری آقه‌رق ، همنامی اولان جمهوریته داخل اولور ؛ وبونی غربدن شرقه بوینه شق ایده‌رك ، شرق شمالی حدودنده میسوری‌یه دوکیلور . برچوق تابعلری اولوب ، بونلرك الك بیوکی برقاچ نهرك اجتماعندن تشکل ایدن وشمال غربیدن کلن (ریوبلیقان ریور) در . مجراسی ١٠٠٠ کیلو

مترەدن اوزون اولوب ، حوضەسی ۱۴۰۰۰۰ مربع کیلومترە وسعتندە و ۵۷۷۰۰۰ نفوسلە مسکوندر. تابعلرینك چوغی یازین قوروديغندن، یالکز ایلك بهار فیضانلرندە آشاغی قسمندە سیر سفائن ممکندر .

قانساس { (Kansas) آمریقای شمالی ممالك مجتمعەسنی ترکیب ایدن جماهیرك وسطندە بولنانلرندن بری اولوب، ایچندن جریان ایدن آنف البیان نهرك اسمیلە مسمادر . شرقدن غربە ممتد بر مستطیل شکلندە اولوب ، یالکز شرق شمالی کوشەسی میسوری مجراسیلە و سائر طرفلری خطوط مستقیمهٔ مفروضە ایلە محدود در . شمالاً تراسقە ، غرباً قولورادو جمهوریتلریلە ، جنوباً اراضیٔ مشترکە واینديان اراضیسیلە ، غرباً دخی میسوری جمهوریتیلە محاطدر . °۳۷ ایلە °۴۰ عرض شمالی و°۹۴ ایلە ۱۰۲ طول غربی آرەلرندە ممتد اولور . مساحهٔ سطحیەسی ۲۱۲۵۸۰ مربع کیلومترە اولوب ، ۱۴۲۷۰۹۶ اهالیسی واردر. مرکزی قانساس نهری اوزرندە واقع (توپقە) قصبەسیدر . اراضیسی جزئی صورتدە غربدن شرقە میلانلە دوز بر اووەدن عبارت اولوب ، یالکز یوزدە بش بچغی اورمانلە وقصوری اوزون اوتلرلە وآچیلان یرلردە بغدای، مصر ویا سوپورکە اوتی ایلە مستور اولمغلە، هر طرفی پایانسز بریشیللك دکیزی صورتی ابراز ایدر . یالکز شرق طرفی وباشلیجە انهارك کنارلری قصبە وکویلرلە وآغاج باغچەلری وتارلەلرلە اعمار واسکان اولنوب ، غرب جهتی بسبتون خالیدر ؛ ویالکز او پایانسز چایرلرك اوزون اوزون اوتلرینە آتش دوشدیکی وقت یانغیندن قاچان کلیتلی یبان صیغیری سوریلری بسبتون بوش اولمدقلرینی کوسترر. مع هذا ایکی دمیر یول خطی او تنها یرلرك ایچندن کچەرك ، جمهوریتك اراضیسنی بویدن بویە شق ایدیور. میاه جاریەسی چوق اولوب ، شمال جهتندەکیلر مذکور (قانساس) نهرینە وجنوب طرفندەکیلر طوغریدن طوغری‌یە میسیسیپی ایرماغنە تابع (آرقانساس) نهرینە دوکیلور . هواسی یازین و صوك بهاردە زیادە صیجاق وقیشین وایلك بهاردە زیادەصووق اولوب ، شرق طرفندن یازین یاغمور قیشین قار چوق یاغارسەدە، غربە طوغری کیدلدکجە هوانك یبوستی آرتار . بو مملکت یقین وقتلرە کلنجەیە قدر بسبتون خالی ومجهول اولوب ، ۱۸۶۰دە جمهوریت صورتندە ادارە اولنمغە باشلامش ؛ و او وقتدن بری کوندن کونە اهالی ومعموریتی تزاید‌ە اولوب، کیتدکجە غربە طوغری ایلرلمکدە بولنمشدر. مرکزی اولان (توپقە)نك ۲۵۰۰۰دن زیادە اهالیسی اولوب ، ۵۰۰۰دن زیادە نفوسی اولان قصبەلری ۱۰ عددینی متجاوزدر . بر دارالفنونی، برزراعت مکتبی، صاغرودیلسزلرە وکورلرە مخصوص آیری آیری مکتبلری ودیکر ۶۶۲۰ مکتبی واردر .

قانساس سیتی { (Kansas-City) آمریقای شمالیدە ممالك مجتمعەنك میسوری جمهوریتندە (جاقسون) قونتلغندە و (جفرسون سیتی)نك ۲۲۰ کیلومترە غرب شمالیسندە اولەرق (میسوری) نهرینك صاغ کنارندە و (قانساس) نهرینك میسوری‌یە دوکلدیکی محلك آلت طرفندە ۱۳ دمیر یول خطنك نقطهٔ اجتماعندە برشهر اولوب، ۱۳۲۷۱۶ اهالیسی ، پك ایشلك تجارتی وکلیتلی طوموز وصیغیر باصدیرمەسی اخراجاتی واردر . بو شهر یکرمی سنە ظرفندە بو حالە کلوب ، کوندن کونە دخی ترقی ایتمکدەدر .

قان‌صو { (Kan-Sou) چینك غرب جهتندە واسع برایالت اولوب، ایکی قسمدن مرکبدر . قسم شرقیسی نفس چینە مربوط اولوب ، شرقاً (شن‌سی) ، جنوباً (سەچوئن) ایالتلریلە، غرباً مغولستان غربی ونام‌دیکر (قوقونور) خطهٔ واسعەسیلە ، شمالاً دخی مغولستانلە محدود اولدیغی حالدە ، شمال غربی جهتندە مغولستانك ایکی قسمی آرەسندە ۱۳۰ کیلومترە اکدە بر برزخلە ایالتك قسم غربیسنە تلاقی ایدر . قسم غربیسی شمال شرق جهتندن مغولستانلە، شمال غربی طرفندن روسیە حدودیلە یعنی ترکستانلە ، غرباً افغانستانلە ، جنوباً دخی کشمیر ، تبت ومذکور (قوقونور) خطەسیلە

محدود اولوب ، تركستان شرق ، ايلى وچونغار ريه‌يى دخى حاويدر . ايالتك قسم شرقيسى ٩٢٣ ٢٧٦ وقسم غربيسى تقريباً ٤٠٠ ٠٠٠ مربع كيلومتره وسعتنده اولوب ، يالكز برمليون قدرى قسم غربيسنده اولمق اوزره ، ٩ ٢٨٥ ٣٧٥ اهاليسى واردر . بوندن يكرمى بش سنه اول بو ايالتده كثرت اوزره بولنان اهالئ اسلاميه‌نك واقع اولان قيامندن اول اهالى شمديكى مقدارك ايكى مثلندن زياده ايكن ، او قيام آره‌سنده وقوع بولان تلفاتدن وقيامى باصدران ايكن چينليلرك ايتدكلرى قتل عاملردن بو درجه‌يه اينمشدر . ايالت ٨ سنجاغه منقسمدر . مركزى اولان وشرق قسمنده بولنان (لان چئو) شهرينك يارىم مليون اهاليسى واردر . طبيعت اراضيجه بو ايالتك ايكى قسمى بسبتون بربرينه مخالف اولوب ، قسم شرقيسى طاغلق وعارضه‌ليدر ؛ وانهارى چوق اولوب ، چينك (هو آنغ هو) نهر عظيمنه دوكيلورلر . بو قسمك وادى وبايرلرى اشجار ونباتات ومزروعاتله مستور اولوب ، اهاليسى چوقدر . قسم غربيسى ايسه مغولستان چوللرندن معدود اولوب ، يالكز غرب وغرب شمالى حدودى جهتلرنده يوكسك طاغلرى واردر . وبو طاغلردن اينن آز صولر دخى چولده قورورلر . شمال غربى طرفنده (تيان شان) سلسلهٔ مشهوره‌سى ، غرب جنوبى جهتنده هيمالايا سلسله‌سنه مربوط (قره قوروم) طاغلرى وجنوب طرفنده ده آلتون طاغ سلسله‌سى اوزانير . انهارينك الك بيوكى (تاريم) در ، كه تركستان شرقيى اروا ايدن چايلرك اجتماعندن بالتشكل ، شرق وشرق جنوبى‌يه طوغرى آقه‌رق ، چولك ايچنده (لوب نور) كولنه دوكيلور . قسم شرقينك هواسى معتدل ونباتات وحيواناتى چوق اولوب ، مسك آهوسى وصولونك انواعى بولنور . دمير ، آلتون ، كومش وباقير معدنلرى هر طرفنده موجوددر . اهاليسى تانغوت ، تاتار ، مغول ، قالموق وچينليدن مركب اولوب ، برقسم عظيمى دين اسلامله متدين وقصورى بوداولامه مذهبلرينه تابعدر . آسياى وسطى وروسيه حدودينه قريبتى مناسبتيله ايالتك اهميت تجاريه‌سى زياده‌در .

قانصو { (ملك ظاهر) مصرده حكومت سورن غلامان چراكسه‌نك اون طقوزنجيسى اولوب ، ملك ناصر ابو السعادات محمد بن قايتباينك طايسى اولمغله ، موى اليهدن صكره ، ٩٠٤ تاريخنده ، همشيره‌سنك اقداميله ، حكومته كچمش ايسه‌ده ، چركستاندن يكى كلوب ، لسان واحوال مملكته واقف اولمديغندن ، چوق وقت موقع اقتدارده قاله‌ميوب ، ٩٠٥ اواخرينه قدر حكومت ايده‌بيلمشدر .

قانصوه غورى { (ملك اشرف) مصرده حكومت سورن غلامان چراكسه‌نك يكرمى ايكنجيسى اولوب ، ٩٠٦ تاريخنده ، طفانبايدن صكره موقع اقتداره كلمش ؛ واون آلتى سنه‌يه قريب مدت ادارهٔ امور ايدوب ، قاهره‌ده بر جامع شريف ، جده شهرينه بر سور ومكهٔ مكرمه‌ده بر چوق آثار خيريه انشاسنه موفق اولمشدى . ياوز سلطان سليم خانك شاه اسماعيل صفوى‌يه قارشى اولان سفرنده شاه مشار اليهه اظهار ميلان ايتمكله ، پادشاه مشار اليه چالديران غزاسندن عودتلرنده ، ٩٢٢ تاريخنده ، شامده عسكرله قارشيسنه چيقمغه جسارت ايده‌رك ، مرج دابق نام محلده عسكرى مغلوب وپريشان وكنديسى مقتول اولمش ؛ ودرحال ملك اشرف طومانباى خلف اولمش ايسه‌ده ، صولت سلطان سليم خانى‌يه قارشى طوره‌ميوب ، بونكله مماليك چراكسه دولتى منقرض اولمش ؛ ومصر وشام وحجاز دولت عثمانيه‌نك يد ضبطنه كچمشدر .

قانع { فرس شعراسندن ايكى كشينك مخلصيدر :

— برنجيسى (آقاسيب) كاشانلى اولوب ، اصفهانده ياشامشدر . شو بيت اونكدر :

بد گهر را جامهٔ زر اعتبارى ميشود
خس چوشد روشن ز آتش لاله‌زارى ميشود

— ايكنجيسى (مير فدا حسين) هندستانده لكهنو شهرندن اولوب ، شهزاده بابر بهادرك خواجه‌سى ايدى . ١٢٩٣ ده كلكته‌ده وفات

اتمشدر. مرتب دیوان اشعاری ومنثور ومنظوم خیلی آثاری اولوب، شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

در بحر سخن طبع روانی دارم
دلسوز نوا حزین فغانی دارم
المنة لله که در گلشن نظم
چون بلبل خوش لهجه زبانی دارم

قانعی { (میر سیدعلی) ایران شعراسندن اولوب، کاشانلی اولدیغی حالده، اصفهانده امرار عمر ایتمشدر. شورباعی اونکدر:

دوریست که گر جاهل وبیباک افتی
به زانکه خرد منـد بادراک افتی
گر همچو کمان کجی زدست ندهند
ورراست روی چوتیر برخاک افتی

قانغارو { (Kangaroo) آوستـرالیانك ساحل جنوبیسی قارشیسنده جنوبی آوستـرالیا حکومتنه ملحق برآطه اولوب، (سنت وینسن) کورفزی مدخلنده واقع اولدیغی حالده، شرقاً (حرویس) برونندن (باقستر) کچیدیله وشمالاً (یورق) شبه جزیره‌سندن (اینوستیغاتور) بوغازیله آیرلمشدر. شرقدن غربه بویی ۱۴۰ واك گنیش یرنده اکی ۵۵ کیلومتره‌در. اراضیسی قوملق وقورو اولوب، یاغمورلری سیرك ومیاه جاریه‌سی مفقود اولدیغندن، همان خالی قالوب، یالکز برقاچ یوز اهالیسی واردر. وقتیله (قانغورو) دینلن حیوانله مملو اولوب، بونك اسمیله تسمیه اولنمش ایکن، شمدی بوحیواندن دخی اثر قالمامشدر. یالکز سواحلنده بالنه وآیی بالیغی صید اولنور.

قانف { (Kanef) روسیه‌نك کیف ایالتنده وکیفك ۱۰۵ کیلو متره جنوب شرقیسنده (دنیپر) نهرینك صاغ کنارنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۸۳۲۵ اهالیسی واردر.

قانقاله { (Cancale) فرانسه‌نك شمال غربی ساحلنده (ایله مع ویلنه) ایالتنك سنت مالو قضاسنده و ۱۴ کیلومتره شرق شمالیسنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ۶۶۵۰ اهالیسی، دکیز حماملری، گمی انشاسنه مخصوص دستگاهلری ومشهور استریدیه‌سی واردر.

قانلیجه { استانبولده بوغازایچنك آناطولی ساحلنده یالیلردن عبارت برقریه اولوب، آناطولی حصاریله چبوقلی آره‌سنده وبویاجی کویك قارشیسنده واقع واسکدار متصرفلغنه تابع طقوزنجی دائرهٔ بلدیه‌یه داخلدر.

قانم { (Kanem) آفریقای وسطیده سودان شرقینك بیوك بر مملکتی اولوب، چاد کولنك شمال وشمال شرقی سواحلندن باشلایه‌رق، اوجهته طوغری ممتد اولور. جنوباً مذکور کول ایله بورنو وباگرمی مملکتلرندن وشرقاً بوکوله منتهی اولان (بحرالغزال) وادیسیله (ودای) دن آیرلمشدر. شمالا (تیبو) قبائلی یرلریله محدود اولوب، فزان طریقیله طرابلس غربدن بورنویه گیدن کاروان یولی قانمك حدود غربیه‌سی داخلندن گچر. تقریباً ۱۴° ایله ۱۶° عرض شمالی و ۱۲° ایله ۱۴° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، آز عارضه‌لی لکن خرمالق ومزروع برچوق وادیلری حاوی بربردر. اودیهٔ مذکوره‌نك اك بیوکی حدود شرقیه‌سنده‌کی مذکور (بحرالغزال) در. شمدیکی حالده مرکزی کولك ساحل شرقیسندن ۶۰ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقع (ماعو) قصبه‌سی اولوب، وقتیله کولك شمال غربی گوشه‌سنده واقع (یمیه) قصبه‌سی ایدی.

قانم قرون وسطاده خیلی اهمیتلی اولوب، دردنجی قرن هجریده دین اسلام بومملکته ادخال، واهالیسی طرفندن قبول اولنجه، قانم حاکملری بتون سودانه وصحرای کبیر قبائلنه شریعت محمدیه‌یی قبول ایتدیرمکی وظیفه ایدینه‌رك، بوقوتله دائرهٔ نفوذ وحکومتلرینی تافزان ومصر ونوبه حدودینه‌دك توسیع ایتمشلردی؛ و بورنو دخی تحت حکملرنده بولنان ممالك جمله‌سندن ایدی. آنجق یدنجی قرن هجریده قانم دولتی تفرقه وتشتته دوشوب، قوتنی غائب ایتمکله، اوصره‌ده هرطرف آیرلدیغی کبی، بورنو دخی کسب استقلال ایتمش؛ وگیده‌رك قانم مملکتی دخی تحت اطاعتنه آلمش ایدی. قانمك مرعالری چوق اولوب، بورنو وودای اهالیسیله طرابلس غربك شرق جهتندن اوراره هجرت ایتمش عربلر سوریلرینی سوق ایدرلو. قانمك مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۰۰۰۰ ایله ۸۰۰۰۰ مربع کیلو

متره آره‌لرنده بر وسعتده اولوب ، یالکز کوله قریب اولان یرلری اهالیٔ دائمه ایله مسکون ومزروعدر. سائر طرفلری قویون ودوه وخرکله سوریلریله کزر عشایر جولانکاهیدر. اهالیٔ ساکنه‌سی ۱۰۰۰۰۰ راده‌لرنده تخمین اولنور. بونلرك عن‌اصل شمال جهتندن واغلب احتماله کوره (تیبو) و (بورنو) قبائلندن اورالره هجرت ایتمش اولدقلری مظنون اولوب ، رنکلری سیاه ایسه‌ده ، سیماجه کندیلری زنجی عرقنه منسوب دکلدرلر . مع هذا زنجیه‌لر تزوج واستفراش ایتمك طریقیله طمارلرینه زنجی قانی دخی قاریشمش اولدیغی آکلاشیلیور . عشایرینك ایسه بر طاقمی عرب وبرطاقمی بربر وسائره اولوب، اك غلبه‌لکلیلری (اولاد سلیمان) قبیله‌سیدر .

قانو { سباستیان دل — (S. del Cano) اسپانیه مشاهیر بحریوننده اولوب، ماجلان معیتنده کشفیاتده بولنمش؛ و ۱۵۲۱ ده ویقتوریا کمیسیله مستقلاً بحر محیط کبیره سیاحت ایدرك ، آمبوآن ، سولور وتیمور آطه‌لرینی کشف، وامید برونی دور ایدرك، ۱۵۲۲ ده، برنجی اوله‌رق ، دور عالمه موفق اولمق شرفیله وطننه عودت ایتمشدی. ۱۵۲۶ ده، هندشرقیه برایکنجی سیاحت اجرا ایتمکده ایکن ، وفات ایتمشدر .

قانو { آلونزو — (A. Cano) اسپانیه‌نك اك مشهور رسام ومعمار وهیکلترا- شلرندن اولوب، ۱۶۰۱ ده غرناطه‌ده طوغمش، و ۱۶۶۷ ده وفات ایتمشدر . اسپانیه‌ده برچوق آثار ماهرانه‌سی واردر. بحق « اسپانیه‌نك میکل آنجلوسی » تسمیه اولنمشدر .

قانو { (Kano) سودان وسطیده (سوقوتو) حکومتنك (حوصه) خطه‌سنده و چاد کولنه منتهی بر وادی اوزرنده تجارتکاه وبیوك برشهر اولوب، اوتوز قرق بیك اهالیسی اوتوز کیلو متره طولنده برسوری وخیلی صنایعی واردر . سودانك اکثر قصبه‌لری کبی صمان قلبه‌لرندن مرکب واسع برکوی حالنده اولیوب ، کرك سوری وکرك خانه‌لری کارکیردر، وتمبکتودن صکره آفریقای وسطینك اك معمور واك تجارتکاه شهری اولوب ، هر طرفله مناسبات تجاریه‌سی واردر . تجارتنك قسم اعظمی عربلرك النده‌در . شهر مذکور ′۵۹°۱۱ عرض شمالی ایله ″۵۰′۲۱ ٦ طول شرقیده واقعدر. — بوشهره ملحق اولان جوارلری پك منبت اولوب ، بغدای محصولاتی ومرعالری پك چوقدر . سودانك اك معمور یری اولوب ، مرکزندن بشقه سورله محاط ۲۷ قصبه‌سی و ۳۰۰۰۰۰ حر اهالیسیله اوقدرده اسراسی واردر . منسوجات اعمالنده وبونلری بویامه‌ده اهالیسنك بیوك مهارتی واردر. قانو حاکمی، سوقوتو حکمدارینه تابع اولدیغی حالده، ۲۰۰۰۰ پیاده و ۷۰۰۰ سواری عسکری چیقارمغه مقتدردر .

قانوپه { (Canope) اسکی مصریلر عندنده صو الهی زعم اولنوب ، انسان ویا حیوان باشلی برکوپ صورتنده تصویر اولنوردی .

قانوپه { یاخود قانوپوس — (Canope, Canopus) مصر سفلاده اسکندریه ایله بوتو آره‌سنده وبوکا نسبتله (قانوپیق) دینلن نیلك بر قولی اوزرنده قدیم بر شهر اولوب، (سراپیس) و (قانوپه) نك عبادتنه مخصوص جسیم معبدلری وار ایدی . خرابه‌لری بحیره مدیریتنده ابو قیر قصبه‌سی اطرافنده مشهوددر .

قانوت { یاخود قنوت— (Canut, Knut) دانیمارقه حکمدارلرندن بو اسمله آلتی کشی کلمشدر :

برنجیسی اختیار غورمك اوغلی اولوب ، ۸٦۳ دن ۸۷۳ تاریخ میلادیسنه‌دك پدریله مشترکاً حکم سوردیکی ، وپدرندن اول وفات ایتدیکی مظنوندر .

— ایکنجیسی « بیوك » عنوانی حائز اولوب، ۱۰۱٤ تاریخنده دانیمارقه تختنه اوتورمش ؛ وپدری (سوئنون) ك ضبط ایتمش اولدیغی انکلتره قراللغی دخی سلاح بدست اوله‌رق طاب ایتمکله ، اورا حکمداری بولنان (ادموند) له بر مدت محاربه ایتدکدن صکره ، انکلتره قسم جنوبیسنی مومی‌الیهه ترکله، قسم شمالیسیله قناعت ایتمکه راضی اولمش ؛ وآنجق متعاقباً مرقوم

ادموند وفات ایتمکله ، صاحب ترجمه بتون انکلتره‌یی وبعده اسقوچیه‌یی واسوجدن نوروجی دخی ضبط ایتمش؛ و ١٠٣٦ ده وفات ایلشدر. انکلتره قرالی صفتیله (برنجی قانوت) عد اولنور.

— اوچنجیسی ایکنجینك اوغلی اولوب ، « جری قانوت » معناسیله (هاردی قانوت) واختصاراً (هارد قنوت) دیمکله مشهوردر . پدرینك وفاتنده ارثاً یالکز دانیمارقه حکمداری اولوب، انکلتره قراللغی برادری (هارولد) ه قالمش ایسه‌ده ، انکلیز ایکی قرداش بیننده فساد دوشمه‌مك ایچون ، انکلتره‌نك یالکز تامیسه نهرینك شمالنده‌کی قسمنی مرقوم هارولده ونهر مذکورك جنوبنده‌کی قسمنی صاحب ترجمه‌یه ویرمشلر ؛ وآنجق هارولد راضی اولیوب ، انکلتره‌نك بتوننی ضبط ایتدیکندن، قانوت محاربه‌یه طوتیشمش ؛ واوصره‌ده هارولد وفات ایتمکله ، قانوت بتون انکلتره‌یی ضبط ایتمش؛ وبش سنه ظلم واعتسافله حکومت سوردکدن صکره، ١٠٤١ ده فجأةً وفات ایتمشدر . انکلتره قراللغی اعتباریله ایکنجی قانوت دنیلوب ، انکلتره‌ده حکم سورن دانیمارقه قراللرینك اخیریدر .

— دردنجیسی ایکنجی سوئنونك اوغلی اولوب، دانیمارقه‌لیلر عندنده اعزه‌دن معدوددر . ١٠٨٠ تاریخنده برادری هارولده خلف اولوب ، مملکتنده اسایشی اعاده وقورصانلری دفع ومنع ایله پروسیه‌لیلرك تجاوزاتنه قارشی طورمش ، وقورلانده‌یی ضبط ایتمش ایدی . ١٠٨٦ ده وفات ایتمشدر .

— بشنجیسی دردنجی قانوتك برادری اریقك اوغلی اولوب ، ١١٤٧ تاریخنده پدرینه خلف اولمش ، واقرباسندن ادعای وراثت ایدن (سوئنون) ایله خیلی وقت اوغراشدقدن صکره ١١٥٦ ده صلح ایدوب ، بو مناسبتله ویردیکی ضیافتده مرقوم طرفندن قتل اولنمشدر .

— آلتنجیسی برنجی والدمارك اوغلی اولوب، ١١٨٢ ده پدرینه خلف اولمش؛ وبشنجی قانوتك اوغلی هارولدك آیاقلاندیرمش اولدیغی اسقانیه - لیلری تحت اطاعته آلمش ؛ ومکلنبورغ ایله لونیه‌یی و هولستاینی ضبط ایتمشدر . ١٢٠٢ تاریخنده وفات ایتمشدر . دوری دانیمارقه ایچون بر قوت وترقی دوری اولوب ، او وقتدن بری دانیمارقه قراللرینه « واندالار قرالی » عنوانی دخی ویرلمکده‌در.

قانوت { (Canut) اسوج قرالی اولوب، طقوزنجی اریقك اوغلی اولمغله ، (اریقسون) دیمکله دخی معروفدر . ١١٦٨ تاریخنده اسورکر نسلندن (شارل) دن صکره، اسوج تختنی ضبط ایتمش؛ وبر وقت بعض مدعیلرله اوغراشدقدن صکره ، اسایشله اداره مملکت ایده‌رك ، زراعتك ترقیسنه خدمت ایتمشدر. بقیهٔ عمرینی راهب قیافتنده عبادت ورياضتله کچیرمش؛ وشارلك اوغلی دارنی حکومت اتخاذ ایتمش ایدی. ١١٩٩ ده وفات ایتمشدر.

قانوری { (Ranoûri) سودان وسطیده بورنو مملکتنده ساکن برقوم اولوب، کندیلری شمالدن اوراده هجرت ایتمش اولدقلری اعتقادنده‌درلر ؛ وقانم وتیبو اهالیسیله لسانجه مناسبتلری واردر . اك اول اسلامه کلن اقوام زنجیه‌دن اولمغله ، سودانجه اوته‌دن بری اهمیتلی بر موقع اتخاذ ایتمشلردر . ذکاوت واستعدادجه پك ایلری دکلرسه‌ده ، اطاعت وانقیادلری زیاده اولمسی سایه‌سنده بورنو حکومتی اسکیدن بری استقلالنی وقوت ونفوذینی محافظه ایتمکده‌در .

قانوزه { (Canosa) ایتالیانك باری ایالتنده وبارینك ٦٨ کیلو متره غربنده بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی و جوارنده آثار عتیقه‌سی واردر .

قانه { (Cannes) فرانسه‌نك بحری آلپ ایالتنده وغراسه‌نك ١٧ کیلو متره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (ناپوله) کورفزنده ناحیه مرکزی برقصبه‌واسکله اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی ، کوزل منظره‌سی، لطیف هواسی وشراب ، زیتون یاغی ، چیچك صویی وصابون اخراجاتی واردر .

قانه (Cannes, Cannæ) ایتالیانك آپولیه خطهٔ قدیمه‌سنده قاپیتاناته ایالتنده وبارلته‌نك ١١ کیلومتره جنوب غربیسنده اسکی برقصبه اولوب، قارتاجلی آنیبال میلاددن ٢١٦ سنه اول اوراده (واروون) ك تحت قیادتنده اولان روما عسکرینی کلیاً مغلوب وپریشان ایتمش؛ وپاولوس امیلیوس دخی ٥٠٠٠٠ عسکرله بو محاربه‌ده تلف اولمش ایدی .

قانیاپوسقاو (Caniaphuscaw) آمریقای شمالیده دومینیون قطعهٔ واسعه‌سنك (لابرادور) خطه‌سنده وبوشبه جزیره‌نك وسطلرنده برکول اولوب، منتهای شمالیسی ٥٥° عرض شمالی‌یه تقرب ایدر. بویی ١٢٠ کیلومتره قدر واکی ١٢ ایله ٦٠ کیلومتره آره‌لرنده‌در . اورمانلرله مستور تپه‌لرله محاطدر . — ینه بو اسمله ویا (قوهسان) اسمیله برنهر بوکولك شمالی کوشه‌سندن چیقه‌رق، شماله طوغری بوزلی اوولرك ایچنده آلتی یدی یوز کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره ، (هودسون) بوغازینه آچیلان (اونغاوه) کورفزینه دوکیلور.

قانیبال (Cannibales) آمریقای وسطی جهتلرنده ساکن بولنمش اولان (قارائب) قوم اصلیسنك اسم عامیانه‌سی اولوب، (مردخوار) معناسیله استعمال اولنور . [« قارائب » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قانیجه یاخود قانیسه ویا قانیشه — (Kanisza, Kanischa) مجارستانك زاله ایالتنده و (زاله اکرسك) ك ٥٠ کیلومتره جنوبنده وپشته‌دن ویانه‌یه کیدن دمیر یول خطندن آغرام شعبه‌سنك آیرلدیغی محلده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١٨٤٠٠ اهالیسی وطوغله فابریقه‌لریله حیوانات تجارتی واردر . بو اسمله دیکر ایکی قصبه دخی بولندیغندن، تفریق ایچون، بوکا (ناکی قانیجه) وآلمانجه (غروس قانیشه) دیرلر . سلطان ابراهیم خان زماننده ١٠٨٢ تاریخنده فتح، وممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمش ایدی .

— (اوقانیجه) وآلمانجه (آلت قانیشه) یاخود (مجار قانیشه) دخی مجارستانك (باش بودروغ) ایالتنده و (زنته) نك ١٦ کیلومتره شمالنده اوله‌رق طونه‌یه تابع (تیسه) نهرینك صاغ کنارنده برقصبه اولوب، ١٣٠٧٠ اهالیسی واردر .

— (توروك قانیجه) دخی مجارستانك (تورونتال) ایالتنده و (ناکی کیکینده) نك ٣٨ کیلومتره شمال غربیسنده وتیسه نهرینك صول کنارنده اوله‌رق (اوقانیجه) نك قارشیسنده برقصبه اولوب، ٣٣٣٥ اهالیسی واردر .

قانیسه [« قانیجه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قانیش اندلسده سرقسطه اعمالندن برحصن اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

قانیشه [« قانیجه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قانیغو (Canigou) فرانسه‌نك جنوبنده « شرقی پیرنه » ایالتنده پیرنه سلسلهٔ جبالنه مربوط برطاغ اولوب، پراده‌نك ١٠ کیلومتره شرقنده واقعدر . ذروه‌سنك ٢٧٨٥ متره ارتفاعی واردر .

قانیقاتی (Canicati) سیجیلیه‌نك جرجنتی ایالت وقضاسنده وجرجنتینك ٣٨ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (نارو) نهرینك قیالرله محاط طار وادیسنده برقصبه اولوب، ٢٠٩١٠ اهالیسی وکوکرد معدنی واردر .

قانین (Kanin) بحر منجمد شمالیده روسیه‌نك آرخانکل ایالتنده شماله طوغری ممتد برشبه جزیره اولوب، غرب طرفنده شمالی آق دکیزك مدخلی وجهت شرقیه‌سنده (چسقایه) کورفزی بولنیور. منتهای شمال غربیسنده بولنان (قانین) برونی ٦٨°٣٩′١٢″ عرض شمالی ایله ٤١°١١′٥٤″ طول شرقیده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٠٤٣٠ مربع کیلومتره اولوب، اهالیسی ساموید جنسیتنه منسوب اوله‌رق ٢٠٠٠ کشیدن آشاغیدر . اراضیسی آلچق وبطاقاق اولوب، برچوق کوللری وبعض قومملق تپه‌لری واردر . بعض نفط قویولری وباقیر

معدنلری بولنور . برزخنده وقتیله سیر سفائنه صالح طبیعی بر جدول وار ایدیسه‌ده ، شمدی بطاقلق حالنه کچمشدر .

قانینغ { (Canning) انکلتره مشاهیر سیاسیوننڭدن اولوب، ١٧٧٠ ده لوندره‌ده طوغمش، و ١٨٢٧ ده وفات ایتمشدر. ١٦ یاشنده ایکن (میقروقوسم) یعنی « کوچك جهان » عنوانیله ادبی برغزته نشرینه باشلایوب، ١٧٩٣ده عوام قاره‌سنه مبعوث انتخاب اولنمش؛ وفصاحت وبلاغتیله جلب انظار دقت ایتمش ایدی. قابنتو رئیسی (پیت) ك طرفنی التزام ایتمکله ، ١٧٩٦ ده مستشار و ١٨٠٧ ده خارجیه ناظری اولمش ؛ وقونهاغی طوپه طوتمق امر ناحقنی ویرمش ایدی . ١٨٠٩ ده رفقاسندن بریله ایتدیکی دوولو اوزرینه، استعفایه مجبور اولمش؛ و ١٨٢٢ ده ثانیاً خارجیه ناظری و ١٨٢٧ ده باش وکیل اولوب ، بودفعه حریتپروران طرفنه تمایل ایله، ایرلانده قتولیکلرینه بعض امتیازات ویرمش؛ وانکلتره‌یی «اتفاق مقدس» دن آیرمش؛ ویونانك استقلالنه باشلیجه سبب اولمشدر . طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب ، « یونانك محکومیتی » عنوانیله برمنظومه‌سی واردر .

قانینه { (Kanina) آرناؤدلقده یانیه ولایتنه ملحق برات سنجاغنك آولونیه‌قضاسنده وآولونیه‌نك ٥ کیلومتره‌جنوبنده دکیزه ناظر بربایرده واقع بیوك برقریه اولوب ، ٤٥٠٠ اهالیسی وکوزل هواسی واردر. آولونیه بکلرینك وطن اصلیسیدر .

قاو { صعیدمصرده نیلك ساحل شرقیسنده واخمیمك آلت طرفنده برقریه‌اولوب، قربنده قاو اسمیله دیکر برقریه بولندیغنی، وبونك اوکنده نیلك ایکی‌یه آیریلوب دها آشاغیده برلشدیکنی یاقوت حموی بیان ایدیور . شمدیکی خریطه‌لرده و (ویون دوسنت مارتن) ك جغرافیا لغتنده سیوطك ٥٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده ونیلك صاغ کنارنده (قاو الکبیر) اسمیله برقریه مذکور اولوب ، (آنتئو پولیس) شهر قدیمنك خرابه‌لری یاننده بولندیغی ، وآنجق ١٨٢٣ تاریخ میلادیسنده خرابه‌لرله برابر نیل طرفندن آلنوب کوتورلدیکی، ویالکز شمال جهتنده قیابه اویلمش بر طاقم مزارلر قالدیغی بیان اولنیور . یاقوتك ذکر ایتدیکی (قاو) ده بواولسه کرکدر.

قاوالیری { (Cavalieri) مشاهیر ریاضیوندن اولوب، ١٥٩٨ ده میلانده طوغمش، و ١٦٤٧ ده وفات ایتمشدر . غالیله‌نك احبابندن اولوب، اونك توصیه‌سیله بولونیه‌ده علوم ریاضیه معلمکنه نصب اولنمشدی. علوم ریاضیه‌ده بر چوق کشفیاتی وبعض تألیفاتی واردر .

قاوایون { (Cavaillon) فرانسه‌نك (ووقلوزه) ایالتنده و (آوینیون) ك ٢٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (دورانسه) نهری اوزرنده ناحیه‌مرکزی برقصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی، اسکی برطاق ظفرخرابه‌سی وپك چوق میوه محصولاتی واردر.

قاورد { (بن جغری بك بن میکائل بن سلجوق) کرمانده حکومت سورن ملوك سلجوقیه‌نك برنجیسی و بودولتك مؤسسی اولوب ، ایران ملوك سلجوقیه‌سنك برنجیسی اولان عمی طغرل بك طرفندن ٤٣٣ تاریخنده کرمان وطبس حاکمی اولمش؛ و٤٥٥ده فارسی دخی ضبط والحاق ایلمش ایدی . سلاجقهٔ ایرانك ایکنجیسی اولان برادری آلپ آرسلان وفات‌ایدوب، اوغلی‌ملکشاه تخته‌جلوس‌ایتدیکنده، صاحب ترجه وراثته دعوای استحقاق ایده‌رك ، حقنی طلب ایچون عسکر سوق ایتمکله ، ٤٦٥ ده مغلوب واسیر اولوب، ملکشاهك محبسنده مسموماً وفات ایتمشدر . سلاله‌سندن کندیسیله برابر ١١ کشی کرمانده حکومت سورمشلردر .

قاوقه { (Cauca) اسپانیه‌نك (تاراقونزه) خطه‌سنده اسکی برقصبه ایدی.

قاوقه { (Cauca) آمریقای جنوبیه‌ده قولومبیا جمهوریتنده بربیوك نهردر ، که (آند) سلسلهٔ جبالنده (اقوآدور) حدودنده نبعانله ، شماله طوغری آقه‌رق، ٨٠٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (مومپوقس) ایرماغنه دوکیلور .

قاونوس { (Caunus) منتشا سنجاغندن عبارت بولنمش اولان (قاريه) خطهٔ قديمه‌سنده اسكى برقصبه اولوب، شمديكى (كويجكز) دن عبارت اولديغى مظنوندر .

قاوِنياق { (Cavaignac) فرانسه‌نك اك مشهور جنراللرندن اولوب، ١٨٠٢ ده پارسده طوغمش، و ١٨٥٧ ده وفات ايتمشدر. جزايرلى امير عبدالقادره قارشى خيلى ثبات كوسترمش؛ واوراده ميرلوا اولوب، خيلى وقت جزاير واليسى دخى بولنمشدى. ١٨٤٨ ده فرانسه‌يه چوق خدمتلر ايدوب، حكومت موقته رئيسى اولمش ورياسته دخى نامزد اولانلردن بولنمشدى. ١٨٥٢ ده اوچنجى ناپوليون ايمپرا-طورلغنى اعلان ايتديكنده، استعفا ايدوب، (سارته) ايالتنده قوناغنه چكيله‌رك، اختيار عزلت ايتمشدى .

قاوور { (Cavour) ايتاليانك پيامونته خطه‌سنده تورينو ايالتنك (پنيرول) قضاسنده و ١٢ كيلومتره جنوبنده برقصبه اولوب، ٥٧٠٠ اهاليسى ودباغخانه‌لريله ايپك وبز فابريقه‌لرى واردر .

قاوور { (Cavour) ايتاليانك مشاهير سياسيوننددن اولوب، ١٨١٠ تاريخنده (تورينو) ده طوغمش، و ١٨٦١ ده وفات ايتمشدر. ابتدا عسكر اولوب، بعده غزته جيلغه سلوكله، ١٨٤٧ تاريخنده (ريزورجيمنتو) اسميله برغزته چيقارمغه باشلامش‌ايدى. ١٨٤٩ ده مبعوث انتخاب اولنوب، متعاقباً تجارت ناظرى اولمش، وبعده علاوة ماليه نظارتى دخى درعهده ايدوب، ١٨٥٢ ده باش وكالته ترفيع اولنمشدى. وفاتنه دك بو مقامده قالوب، داخلاً ثابت برمسلك اتخاذ ايتمكله برابر، خارجاً ابراز جرأت ايده‌رك، فرانسه ايله بالاتفاق، آوستريايه اعلان حرب ايتمش؛ وايتاليا اتحادينه خدمت ايدوب، كوچك ساردنيه قراللغنى دول معظمه‌دن معدود بر ايتاليا دولتنه تحويل ايتمشدر. ماچينى وغاريبالدى ايله برابر ايتاليا اتحادينى حصوله كتيرن رجال ثلثه‌نك بريدر .

قاوه { (Cava) ايتاليادە سالرنه ايالتنده وسالرنه‌نك ٧ كيلومتره شمال غربيسنده وشهرمذكوردن ناپولى‌يه كيدن دميريول خطى اوزرنده اوله‌رق (فنستره) طاغنك كوزل بر واديسنده بر قصبه اولوب، ٥٧٢٥ اهاليسى وچوخه، ايپك، بز وتوتون فابريقه‌لرى واردر.

قاويته { (Cavite) فيليپينه جزايرندن لوسون آطه‌سنده ومانيله‌نك ١٣ كيلومتره جنوب غربيسنده ايالت مركزى برقصبه واسكله اولوب، ١٥٠٠٠ اهاليسى وعسكرى ليمانى واردر، فرطونه‌لى هوالرده مانيله‌نك اوكنده بارينه‌ميان سفائن تجاريه دخى بوليمانه التجا ايدرلر.

قاهايان { (Kahayan) بورنئو جزيرهٔ كبيره‌سنك جنوب جهتنده بر ايرماقدر، كه (دوسون) طاغندن نبعانله، جنوب غربى‌يه طوغرى، ابتدا طاغلر آره‌سنده وبعده واسع اووه‌لرده آقه‌رق، ٤٠٠ كيلومتره‌لك جرياندن صكره، همنامى اولان قصبه‌نك ٢٠ كيلومتره آشاغيسنده جاوه دكزينه دوكيلور.

قاهر بالله { (بن المعتضد بن الموفق بن المتوكل بن المعتصم بن هارون الرشيد) خلفاء عباسيه‌نك اون طقوزنجيسى اولوب، ٣٢٠ تاريخنده، مسند خلافته اقعاد اولنه‌رق، يالكز ١٧ آى حكومت سوردكدن صكره، اختيار عزلت ايدوب، ٣٣٨ ده وفات ايتمشدر .

قاهره { (Le Caire) ياخود المصر القاهره خطهٔ مصريه‌نك مركزى اولان بيوك ومشهور برشهر اولوب، مجراى نيلك ١٨٠٠ متره شرقنده و نهر مذكورك محل تشعبندن ٢٥ كيلومتره يوقاريده اوله‌رق، اسكندريه ودمياط و رشيددن يعنى ساحل بحردن ٢٠٠ كيلومتره يوقاريده ٣٠° ٢′ ١٧″ عرض شمالى ايله ٢٨°٥٣′٥٨″ طول شرقيده واقعدر. اهاليسى ٤٠٠ ٥٧٦ مقدارنده اولوب، بتون آفريقا قطعه‌سنك اك بيوك وممالك عثمانيه‌نك استانبولدن صكره ايكنجى شهريدر. شهر شرقاً (جبل مقطم)ك اتكنده بولنوب جنوباً وشرقاً سورله وبرجلرله

محاطدر ، ومنتهای شرق جنوبیسنده بر قلعه‌سی واونك اوستنده‌كی تپه‌ده دخی محمد علی پاشا مرحومك یاپدیرمش اولدیغی بر استحكامی واردر . آنجق سائر طرفلردن سور یقلمش اولدیغی كبی ، موجود اولدیغی طرفلرده دخی شهرك توسعیله سورك خارجنده دخی خانه‌لر ومحله‌لر یاپلمشدر . جنوب جهتنده فسطاط ویا مصرالعتیقه دینلن اسكی مصر، غرب جهتنده بولاق وشمال طرفنده‌عباسیه بولنوب، مقدمااصل شهر ایله بواوچ قسم آره‌سنده خالی یرلر وار ایدیسه‌ده ، بوبوشلقلر كوندن كونه خانه‌لرله طولوب ، آره‌لرنده اتصال حاصل اولمقده‌در . بتون شهر جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه ممتد برمستطیل شكلنده اولوب ، بویی ٤ واكی ٢ كیلومتره‌در . نیلدن آیرلمش بر شعبه (خلیج مصر) اسمیله جنوبدن شماله شهری طولاً قطع وایكی مساوی قسمه تفریق ایدیور . قسم شرقیسی باشلیجه ابنیه وآثار قدیمه‌یی وقسم‌غربیسی ابنیهٔ جدیده‌یی حاویدر . قسم شرقیده شمال شرقی كوشه‌سنده‌كی حسینیه قپوسندن جنوبده‌كی باب سعادته‌دك برجاده وبوكا متوازیاً خلیج مذكور كنارنجه ممتد بر ایكنجی جاده بولنیور . قسم غربیده ایسه غربدن شرقه ممتد یكی وواسع برطاقم جاده‌لر آچیلوب ، بونلرك باشلیجه‌لری السكة الجدیدة ، شارع الموسكی وشارع محمد علی كبی جاده‌لردر،كه قسم‌شرقی‌یی دخی عرضاً شق ایدرلر. یكی جاده‌لرك جمله‌سی آز چوق دوز وكنیش وایكی طرفدن آغاجلرله مظلل ایسه‌ده، اسكیلری طار وطولاشیقلی وقسماً قالدیرمسز اولوب، یازین توز وقیشین چامور چوق اولور. شهرك اوزبكیه، بركة الفیل، رمیله وقره میدان اسملریله درت‌واسع میدانی اولوب ، بونلرك اك كوزلی واك مزین تفرجكاه اتخاذ اولنانی اوزبكیه‌در،كه فرنك محله‌سی واك مزین ابنیهٔ جدیده بونك اطرافنده اولوب، ایچنده محمد علی وابراهیم پاشالرك تونجدن‌هیكللری دخی ركز اولنمشدر .

قاهره‌نك موجود اولان‌سورده ٧١ قپوسی، اوچ درت یوز جوامع و مساجدی ، ٣٠ قدر كلیساسی ، ١٠ حاوره‌سی ، ١٣٠٠ خانی، ٧٠ حمامی، جوامع شریفه اتصاللرنده متعددكتبخانه‌سی، بولاقده مصر آثار عتیقه‌سنی حاوی كوزل بر موزه‌سی ، انجمن دانشی ، مصر جغرافیاسنك ترقیاتنه مخصوص جمعیت‌علمیه‌سی، بیوك برتیاتروسی، بولاقده وقتیله قیمتدار كتب طبعنه موفق اولمش حكومته عائد بیوك بر مطبعه‌سی وسائر مؤسساتی واردر . جوامع شریفه‌سنك اك اسكیسی اولان وفسطاطده بولنان عمرو بن‌العاص جامعی خرابه یوز طوتمش اولدیغی كبی، قدمده بونك ایكنجیسی اولان جامع ابن طولون دخی خرابدر . معمور اولان جوامع شریفه‌سنك اك بیوكی قاهره ایله برابر تأسیس اولنان (جامع ازهر) در،كه اتصالنده بولنان مدرسه‌لریله مشهور اولوب، بونده افادهٔ علوم اسلامیه ایدن مدرسلرك حلقهٔ تدریسنده دائمی صورتده بیكلرجه طلبه بولنیور . بوندن‌صكره (جامع قلاوون) ، قلعه دروننده كائن (جامع‌الناصری) ومحمد علی جامعی ، قلعه قربنده واقع سلطان حسن جامعی ، جامع‌المؤید ، جامع‌الغوری وسائره ذكره شایاندر . جامع‌الحاكم خراب اولمش، وجامع‌الزاهر انبار اتخاذ اولنمشدر. جنوب شرقی كوشه‌سنده واقع قلعه‌سی سلطان صلاح‌الدین ایوبی طرفندن بنا اولنوب ، ایچنده سلطان مشار الیه نسبتله (بئر یوسف) اسمیله مسمی غریب برقویو بولنیور.

قاهره‌نك نیلده ایكی اسكله‌سی اولوب، شمال جهتنده‌كی بولاق اسكله‌سنه اسكندریه و سائر سواحل ایله مصر سفلادن وجنوبده‌كی مصرالعتیقه اسكله‌سنده‌ده صعید مصردن كلن سفائن یناشیر. بولاقك قارشیسنده مجرای نیلده (جزیرة بولاق) ومصرالعتیقه‌نك قارشیسنده (جزیرة الروضه) بولنوب، بونده نیلك مقیاسی بولنیور . قاهره‌نك چارشی وبازارلری بیوك وتجارتی پك ایشلكدر. اطرافنده باغچه‌لری وتفرجكاهلری چوق اولوب ، بونلرده پورتقال، لیمون، موز، خرما ، زیتون ، نار وسائر میوه آغاجلریله اشجار سائره‌نك انواعی یاز قیش یاپراقلرینی‌محافظه ایدرلر. شهرك برساعت آلتنده نیلك صاغ كنارنده واقع (شبره) مسیره‌سی دخی ذكره شایان اولوب ، شهره كولكه‌لی كوزل بریول ایله مربوطدر .

ابنیهٔ جدیده‌سیله و یکی آچیلان جاده‌لرله برابر قاهره عمومیت اوزره شرق وعرب طرز واصولنی محافظه ایتمکده‌در . اکثر خانه‌لرك باغچه‌لری دخی اولدیغی حالده ، ایچلری قسوتدن خالی دکلدر . بولاق وفسطاطله برابر ۱۲ قسمه منقسم اولوب ، هربرقسم متعدد (حاره) یعنی محله‌لری حاویدر، که بونلرك وقتیله کیجه قپانیر قپولری‌ده وار ایدی . محله وسوقاقلر آره‌لرنده الیوم برچوق خرابه‌لره تصادف اولنور . داخلنده وجوارلرنده صحابه‌دن وسائر اعاظم اسلامدن بر چوق ذواتك تربه ومقاملری بولنوب، زیارتکاهلری پك چوقدر.

قاهره صرف اسلام شهری اولوب، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ك زمان خلافتنده عمرو بن العاص فتح مصره مأمور اولدیغنده، اومحلده بولنمش اولان (بابلیون) قلعه‌سنی محاصره ایتمکله، قارشیسنده چادیرلرینی واردوکاهنی قورمش؛ ومحاصره اثناسنده اسمنه نسبتله یاد اولنان جامع شریفی بنا ایتدیره‌رك ، یکی برشهر اساسنی وضع ایتمش ؛ وبونی اردوکاه ویا خیمه‌کاه معناسیله (فسطاط) تسمیه ایتمشدی. فسطاط خلفاء راشدین وبنی امیه وبنی عباس زمانلرنده خطهٔ مصریه‌نك مرکز ومقر حکومتی قالوب ، بنی طولون واخشیدیلرك زمان امارتلرنده خیلی توسیع واعمار دخی اولنمشیدی . ۳۵۸ تاریخ هجریسنده مغربده ظهور ایدن فاطمیوندن معزلدین‌الله جانبندن مصرك فتحنه سوق اولنان اردونك قائدی بولنان جوهر خطهٔ مصریه‌یی ضبط ایدنجه، فسطاطك شمالنده جامع ازهرینك وحکمدار مشارالیه ایچون ایکی سرای ایله سائر ابنیه‌نك انشاسنه مباشرت ایده‌رك ، قوهٔ قاهره‌سنی ایماءً ، قاهره تسمیه ایتدیکی شهر جدیدك اساسنی وضع ایتمش ؛ و ۳۶۲ تاریخنده ابنیهٔ لازمه اکمال اولنمغله ، معزلدین‌الله قاهره‌یه انتقال ایله ، فاطمیون بو شهری پایتخت اتخاذ ایلمشلردر . برخیلی وقت قاهره آیری وفسطاط آیری برر شهر عد اولنمشلرسه‌ده، ایکیسی‌ده برسور ایچنه آلنه‌رق، قاهره‌نك توسعیله آره‌لرنده‌کی مسافه دخی کیتدکجه آزالمغله، کیده‌رك فسطاط قاهره‌نك برقسمی حکمنه کچمشدر . قاهره‌نك الك اول اعمار اولنان جهتی بین القصرین دینلن محلی اولوب، اصل (مدینه) اسمی اوراسنه ویریلیردی . فاطمیوندن نوبت حکومت ایوبیلره کلنجه ، صلاح‌الدین ایوبی شهرك طوغله‌دن اولان سورینی هدم ایله، طاشدن دها متین صورتده یکیدن بنا، وقلعه‌یی ودروننده‌کی جامع ناصری‌یی دخی تأسیس، ونیجه ابنیه وسائره ایله شهری توسیع وتزیین ایتمش ؛ وکرك بونك خلفلری کرك اوندن صکره حکومت سورن ممالیك اتراك وچراکسه دخی جوامع ومدارس وسائره علاوه‌سیله قاهره‌نك بیومسنه خدمت ایتمشلردر. یاوز سلطان سلیم خان زماننده خطهٔ مصریه ممالك عثمانیه‌یه ضم والحاق اولنجه ، قاهره مرکزیتی غائب ایدوب، بالطبع تدنی‌یه یوز طوتمش ؛ وشهر ایله نیل کناری آره‌سنده‌کی یرلر بطاقلق حالنه کچوب، پك صیق ظهور ایدن وبا وسائر علل ساریه اهالیسنی خیلی تناقصه اوغراتمش ایکن ، خطهٔ مصریه‌نك محیی ومجددی اولان محمد علی پاشا مرحوم کرك هواسنی تصفیه وکرك معموریتنی تزیید ایده‌جك برچوق عملیات وانشاآت وتأسیساته تشبثله ، اخلافی وعلی الخصوص خدیو اسبق اسماعیل پاشا مرحوم بویولده دوام ایده‌رك ، قاهره‌یی شمدیکی حاله کتیرمشلردر. ترقیات برطرفدن دخی دوام ایتمکده اولوب، یکرمی بش سنه‌دن‌بری اهالیسی تضاعف ایتمشدر، وکیتدکجه دخی تزاید ایتمکده‌در. لسانمزده ، شام ودیار بکر ایچون دخی اولدیغی کبی ، خطه‌نك اسمی شهره ویریلوب ، قاهره‌یه بین‌العوام (مصر) نامی ویرلمکده‌در. فرنکلرایسه (قاهره) دن غلط اوله‌رق (قایرو) و (کر) دیورلر .

قاهلن کبیرکه } آوستریاده برطاغدر، که (Kahlengebirge) آلپ سلاسل جبالنك (نوریق) شعبه‌سندن آیریله‌رق ، ویانه‌نك جنوب غربیسنده طونه‌یه طوغری ۱۰۰ کیلومترهلك محلده ممتد اولور . ویانه‌نك اورمانی وقاهلنبرغ ایله یوسفبرغ تپه‌لری دخی بوطاغه مربوطدر .

قاهور (Cahors) فرانسەدە پارسك ٥٦٠ كیلومترە جنوبندەو(لوت) نهری اوزرندە (لوت) ایالتنك مركزی بر قصبە اولوب، ١٣٨٤٦ اهالیسی، داخلی مكتب اعدادیسی، ایكی كتبخانەسی، پك اسكی بر كلیساسی، رومالیلردن قالمە خرابەلری وچوخە، شراب وقونیاق اخراجاتی واردر.

قاهولو (Cahulu) رومانیەنك بغدان مملكتندە و (پروت) نهری ساحل یسارینك قربندە اولەرق طونە ساحلی قربندە همنامی اولان بطاقلق بر كول تشكیل ایدن برچایك اوزرندە واقع بر قصبە اولوب، ٦٨٧٥ اهالیسی واردر.

قایاتامبو یاخود قاجاتامبو(Cajatambo) آمریقای جنوبیدە پرو جمهوریتنك (آنقاخس) ایالتندە و (هوآراس) ك ١٤٠ كیلومترە جنوب شرقیسندە اولەرق (آند) سلسلهٔ جبالنك پك مرتفع اولان غربی بر وادیسندە واقع قضا مركزی بر قصبە اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی، قرن سابقدە چوق محصول ویرمش بر آلتون معدنی وكور معدنلری واردر.

قایامبە (Cayamba) آمریقای جنوبینك اقوآدور جمهوریتندە وكیتونك ٩٥ كیلومترە شرق شمالیسندە وخط استوا قربندە بركانی الاصل مرتفع برطاغ اولوب، (سیمبورازو) دن صكرە (آند) سلسلهٔ جبالنك اك مرتفع تپەسیدر، و ٥٨٦٤ مترە ارتفاعی واردر. (قایامبە اورقو) دخی دیرلر. — بو اسملە برازیلیادە (آمازون) ایرماغنە تابع بر چای دخی اولوب، مجراسی ٢٤٥ كیلو مترە اوزونلغندەدر.

قایتبای [«اشرف (ملك—)» مادەسنك سكزنجی فقرەسنە مراجعت بیوریلە.]

قای چئو (Kaï- Tcheou) چیندە مانچوریەنك (لیائوتونغ) ایالتندە و (موقدن) ك ١٨٥ كیلومترە جنوب غربیسندە اولەرق (لیائوتونغ) كورفزینك ساحل شرقیسندە برشهر واسكلە اولوب، كوزل منظرەسی، تمیز سوقاقلری وخیلی ایشلك تجارتی واردر.

قایستر یاخود قایستروس (Caystre, Caystros) آیدینەدە كی كوچك مندرسك اسم قدیمی اولوب، ازمنهٔ قدیمەدە كنارلرندە بولنان یبانی قوغولرك كثرتیلە مشهور ایدی.

قایسرسبرغ (Kaïsersberg) آلساس لورندە قولمارك ١٥ كیلو مترە شمال غربیسندە و (وایس) نهری اوزرندە برقصبە اولوب، ٨٣٨٣ اهالیسی وایپلیك وبز فابریقەلریلە مقبول شرابی واردر.

قایسرسلاوترن (Kaïserslautern) باویرەنك رین ایالتندە و (اسپیره) نك ٤٩ كیلو مترە شمال غربیسندە اولەرق (لاوترن) نهری اوزرندە بر شهر اولوب، ٢٢٣٠٠ اهالیسی، سوری، مكتب اعدادیسی، دارالمعلمینی و چوراب، بیرە وسائرە فابریقەلری واردر.

قایف (Caïphe) یهود كاهنلرندن اولوب، حضرت عیسی (عم)ی اعدامله محكوم ایتمش؛ وحواریونی توقیف ایتدیروب، بونلردن شمعون (پطروس) ویوحنایی ضرب ایتدیرمشدی. بعده روما طرفندن شام والیسی بولنان (ویتلیوس) جانبندن عزل اولنمغله، ٣٥ تاریخ میلادیسندە اتلاف نفس ایتمشدر.

قای فونغ (Kaï-Foung) چینك وسطلرندە پكینك ٦٧٥ كیلو مترە جنوب غربیسندە و (هوآنغ هو) نهری ساحل یمیننە ١٥ كیلو مترەلك مسافەدە پك تجارتكاه بر شهر اولوب، ١٠٠٠٠٠ دن زیادە اهالیسی واردر. چین داخلندە باشلیجە بوشهردە یهودیلر بولنوب، قیومجیلق وصرافلق وسائرە ایلە اشتغال ایدرلر. نهر مذكورك صولری چوق دفعە سد وبندلری ییقەرق شهرك ضروراتی وبعضا ابنیەسنی دخی تخریب ایدر.

قایق (Caïque) برغمە قربندن كچەرك چاندارلی قوینە دوكیلن باقر چاینك اسم قدیمیدر.

قایق آطەلری (Caïques) آنتیل جزایرندن (جامایقە) جزیرهٔ

گیره‌سنك شمال جهتنده واقع (لوقایه) جزایر مجتمعه‌سنده برطاقم کوچك آطه‌لر اولوب، ٢٠° ایله ٢١° عرض شمالی و ٧٣° ایله ′٧٤°٤٧ طول غربی آره‌لرنده واقعدر . همان جمله‌سی زنجی اولمق اوزره، ١٢٠٠ اهالی ایله مسکوندرلر . الك بیوکلری اولان (بیوك قایق) ك بویی ٥٣ واکی ٦ کیلو مترەدر .

قائلی { ایران شعراسندن اولوب، ترشیز- لیدر. برتذکرةالشعراسی واردر. ٩٥٥ تاریخنده وفات ایتمشدر .

قایماز { (ابو منصور مجاهدالدین — بن عبدالله الزینی) ملوك اتابکیه وزراسندن اولوب، عن اصل سجستانلی اولدیغی حالده، اربل صاحبی ملك معظم مظفرالدینك پدری ابو سعید علی بن بکتکینك ازادلیسی ایدی. ٥٥٩ تاریخنده ملك مشار الیه طرفندن اولادینك اتا بکلکنه نصب اولنه‌رق ، درایت ورویتنه بناءً رتق وفتق امور ید اقتدارینه تفویض اولنمش؛ و اجرای عدالت و حقانیتله شهرت بولوب، اربلده برمدرسه وبر خانقاه دخی بنا ایله، کلیتلی اوقاف ترك وتخصیص ایتمشدی. ٥٧١ ده موصله گیدوب، اورانك صاحبی اتابك سیف‌الدین غازی بن مودود کندیسنی وزارتنده استخدام، وبتون امور اداره‌یی ید کفایتنه احاله ایتمشدی. اوراده دخی شهرك خارجنده بیوك بر جامع شریف ومدرسه وخانقاه ایله یتیملر ایچون برمکتب ودجله اوزرنده برکوپری انشا ایتدیرمش؛ ومبرات مذکوره‌یه اوقاف کافیه تخصیص المش ایدی. معاصرلری بولنان ملوك واکابرله مخابراتی اولوب، (مجدالدین ابوالسعادات مبارك بن‌الاثیرالجزری) صاحب ترجمه‌نك کتابتنده استخدام اولنمشدی . ادبیات و اشعاره مراق وتقدیره اقتداری اولوب، زمانی شعراسی کندیسنی برچوق قصیده‌لرله مدح، وبعض علما بونك نامنه کتب مشهوره تألیف ایتمش؛ وجائزه واحسانلرینه نائل اولمشلردی. سیف‌الدین غازی وفات ایدوب، برادری عزالدین مسعود جلوس ایتدیکنده ، خصماسی حقنده سعایت ایتمکله ، ٥٨٩ ده توقیف اولنمش ایسه‌ده ، عندالتحقیق تبرئهٔ ذمت ایدوب، آخر عمرینه‌دك وزارتده ابقا اولنمش؛ و ٥٩٥ ده موصل قلعه‌سنده وفات ایتمشدر .

قایمان { آطه‌لری — (Caïmans) آنتیل دکیزنده (قوبه) جزیرهٔ کبیره‌سنك جنوبنده اوچ آطه اولوب، (بیوك قایمان) دینلن بیوکلری آچیقده ′٢٢°١٩ عرض شمالی ایله ٨٣° ′٤٠ طول غربیده و(کوچك قایمان) ایله (قایمان براق) آطه‌لری بربرینه قریب اوله‌رق بیوکنك ١٢٠ کیلومتره شرق شمالیسنده واقعدرلر. اوچنك مجموعاً مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٨٤ مربع کیلو متره واهالیسی ٢٤٠٠ کشیدر . هوالری صاغلام اولوب، اهالیسی چوق یاشار. — بواسطه آمریقای وسطینك هوندوراس جمهوریتی ساحل شرقیسنك آچیقلرنده دخی برقاچ آطه واردر .

قائم بامرالله { (ابو جعفر عبدالله بن القادر بالله احمد) خلفاء عباسیه‌نك یکرمی آلتنجیسی اولوب ، ٤٢٢ تاریخنده ٣٠ یاشنده‌ایکن، پدرینه خلف اولمش؛ و ٤٤ سنه ایله ٨ آی حکومت سوردکدن‌صکره، ٤٦٧ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر . بونك زماننده‌ملوك فاطمیه‌دن مستنصربالله بغدادی‌وبتون عراق‌عربی ضبط ایده‌رك، شهر مذکورده کندی نامنه خطبه اوقوتمغله، صاحب ترجمه فرار ایتمش؛ وبرسنه صکره ملوك سلجوقیه‌دن طغرل بکك امدادیله بغدادی استرداداً‌ایتمش‌ایسه‌ده،سلجوقیلره منتدار قالوب، طغرل بکك وبعده آلپ آرسلانك ونهایت ملکشاهك رأییله حرکت ایتمك مجبوریتنده بولنمش ایدی. وفاتنده ملکشاه وزیری مشهور نظام الملکی کوندروب ، تورونی مقتدی بالله عبداللهی اقعاد ایتمشدی .

قائم بامرالله { (ابوالقاسم محمد نزار بن عبدالله المهدی) مغربده ظهور ایدن فاطمیونك ایکنجیسی اولوب ، پدری مهدینك زماننده ولایت عهدله کندیسنه بیعت اولنمش ؛ و پدری طرفندن عسکرله ایکی دفعه مصرك ضبطنه اعزام اولنه‌رق ، برنجی دفعه‌سنده

٣٠١ تاریخنده خلیفهٔ عباسی مقتدرك مصرده‌کی والیسنی قاچیروب، خطهٔ مصریه‌یی تمامیله تحت ضبطنه آلمش ایسه‌ده، مونس‌الخادم قومانده‌سیله بغداددن کوندریلن عساکر وفیره ایله محاربه‌یه کیریشدکده، عسکرنده وبا وغلا ظهور ایتمکله، افریقیه‌یه رجعته مجبور اولمش ایدی. ٣٢٢ تاریخنده پدرینه خلف اولوب، ایرتسی سنه دونما ایله آق دکیزه چیقه‌رق، جنووه وساردنیه‌یی غارت ایتمش؛ وبعده جانب مصره عسکر کوندروب، اسکندریه‌یی فتح ایلمش ایدی. اواخر عهدنده (ابویزید مخلد) نام خارجی خروج ایدوب، قیروانی واکثر ممالکنی استیلا ایتمکله، صاحب ترجمه مهدیه‌ده محصور قالوب، تحت محاصره‌ده ایکن، ٣٣٥ تاریخنده وفات ایتمشدر. مدت حکومتی اون ایکی بچق سنه‌در. اوغلی منصور بالله اسماعیل خانی اولمشدر.

قائمکنج (Kaïmgandj) هندستانك شمال جهتنده اکره ایالتنك فرخ آباد سنجاغنده وفرخ آبادك ٣٠ کیلومتره شمال غربیسنده وکنك ایرماغنه تابع (کنك نادی) نهری اوزرنده اوله‌رق (دوآب) اسمیله معروف پك منبت برواديده واقع برقصبه اولوب، ١٠٣٢٥ اهالیسی وپنبه محصولاتی واردر.

قائمنی (Kaïméni) یونانك کیقلاده جزایرندن (سانتورین) جزیره‌سنك غرب جهتنده تشکیل ایتدیکی کورفزك ایچنده بواسمله اوچ کوچك آطه بولنوب، برینه (مغالی قائمنی) یعنی «بیوك یانمش»، برینه (میقرا قائمنی) یعنی «کوچك یانمش» وبرینه‌ده (نیا قائمنی) یعنی «یکی یانمش» اسملری ویریلیور. بونلر تبدلات برکانیه ایله ازمنهٔ تاریخیه‌ده ظهور وتشکل ایتمش اولدقلرندن، علم‌الارض نقطهٔ نظرنجه اهمیتلری زیاده‌در.

قاین ایرانده خراسانك جنوب جهتنده کوهستان (ومستعربی قهستان) خطه‌سنده (برجند)ك ٧٦ کیلو متره شمالنده و ٩٠٠ متره‌لك ارتفاعده برقصبه اولوب، وقتیله قهستانك مرکزی ایکن، شمدی برجند مرکز اولوب، قاینك شامل اولدیغی ٨٠٠٠ خانه‌دن یالکز ١٥٠٠ ی مسکوندر؛ ووقتیله جوارلرنده کلیتلی ایپك وصفران چیقمقده ایکن، برقاچ سنه متمادیاً دوام ایدن قوراقلقدن طوت آغاجلری قورومش، وصفران زرعی دخی ترك اولنمشدر. قاین پك اسکی اولوب، قبل‌الاسلام دها معمور ایدی.

قاینارجه بلغارستانده سلستره‌نك ٧٠ کیلومتره جنوبنده برکوچك قصبه اولوب، سلطان عبدالحمید خان اول ایله ایکنجی قاترینه زمانلرنده ١٧٧٤ تاریخ میلادیسنده دولت عثمانیه ایله روسیه آره‌سنده عقد اولنان معاهده‌نك محل امضاسی اولمغله مشهوردر.

قاینسق (Kaïnsk) سیبریه‌نك (تومسق) ایالتنده وتومسقك ٤٣٠ کیلومتره غربنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٦٧٠ اهالیسی واهمیتلی کورك تجارتی واردر.

قاینه (Cayenne) آمریقای جنوبیده فرانسه غویانه‌سنك مرکزی بر قصبه اولوب، همنامی اولان ایرماغك منصبنده ینه همنامی اولان کوچك بر آطه‌نك اوزرنده واقعدر. صیغنجه‌لیمانی، قلعه‌سی، ٨٠٠٠ اهالیسی، داخلی مکتبی، نباتات باغچه‌سی وتجارت انبارلری واردر. هواسی پك صیجاق ایسه‌ده، اطرافنده‌کی بطاقلقلرك آچلمسیله تصحیح اولنمشدر.

قایور (Cayor) آفریقای غربیده سنغال نهرینك منصبندن یشیل برونه قدر وساحلدن شمال جهتنده ١٠٠ وجنوب جهتنده ٣٠ کیلومتره ایچری‌یه قدر ممتد برخطه اولوب، ساحل بوینجه طولی ١٦٠ کیلومتره قدردر. اهالیسی ٢٠٠٠٠٠ کشی راده‌لرنده اولوب، یولوف جنسیتنه منسوب وشمال جهتنده جمله‌سی مسلم، جنوب قسمنده ایسه برطاقی الآن مشرکدر. اسماً فرانسه مستعمراتندن معدود ایسه‌ده، حقیقتده برحکومت مستقلهٔ اسلامیه النده اولوب، یالکز سواحلده بعض نقطه‌لر فرانسزلرك ضبطنده

بولنیور . محصولاتی داری ، مصر ، پاموق ، جیوید ، آمریقان فستیغی وسائره‌در .

قائوقو (kaoko) آفریقای جنوبینك ساحل غربیسنده (کوتنه) منصبندن (والفیش) قوینه قدر یعنی ۱۸°۳۰′ ایله ۲۲°۳۰′ عرض جنوبی آره‌لرنده ولب دریادن ساحل ایله متوازیاً اوزانان طاغلر سلسله‌سنه دك ممتد اولور بر خطه اولوب ، میاه جاریه‌سی چوق اولمغله ، اراضیسی سق اولنور ، ویالکز دکیز کنارلری قوملق وغیر منبتدر . وقتیله ۸۰۰۰۰ قدر اهالیسی وار ایکن ، اخیراً اکثری ایچ طرفلره چکیلوب طاغلمشلردر .

قُبا ماوراء النهرده فرغانه‌یه ملحق بر قصبه اولوب ، مشاهیر صوفیوندن ابو اسحاق ابراهیم القبائی وسائر مشاهیر علمانك مسقط رأس بولنمشدر . سلطان محمود سبکتکین زماننده بو قصبه وملحقاتنده (بیغو بن طغان) حکم سوروب ، عدل وحقانیتله شهرت بولمشدر . مغول فتنه‌سنده خراب اولمشدر .

قُبا مکهٔ مکرمه ایله مدینهٔ منوره آره‌سنده مدینه‌دن ایکی میل بعدنده بیوك بر قریه اولوب ، هجرت اثناسنده بعض صحابه طرفندن بنا اولنمش مشهور بر مسجدی وار ایدی ، که ایچنده فخر الرسل (صلی الله علیه وسلم) افندمز نماز قیلمشلردی ، وفضائلی حقنده بعض احادیث شریفه منقولدر .

قِباب «قبه‌لر» معناسیله سمرقند ونیسابورده برر بیوك محله اولوب ، مشاهیر علمادن بعض ذوات بونلره نسبتله تلقب ایتمشلردر . — قباب الحین دخی بغداد قربنده وخراسان طریقنده بر قریه ایدی .

قُباد ملوك ایراندن ساسانیان سلاله‌سنك اون طقوزنجی حکمداری اولوب ، برنجی فیروزك اوغلی وپلاشك برادری وخلفیدر . ۴۹۱ تاریخ میلادیسنده تخته چیقوب ، (مزدك) نیشابوری طرفندن اغفال اولنمغله ، بونك اشتراك اموال وازدواجی مروج مذهب زندقه‌سنی قبول وترویج ایتدیکیچون ، ۴۹۸ ده اسقاط وحبس اولنمش ایسه‌ده ، درت سنه صکره همشیره‌سنك سعیله یکیدن اقعاد اولنمش ، وروم ایمپراطوری آناستاس ایله جزیره جهتنده ایتدیکی محاربه‌ده غالب کلمش ایسه‌ده ، بعده (بلیزار) طرفندن مغلوب اولمش ایدی . ۴۳ سنه حکومت سوروب ، ۵۳۱ ده وفات ایتمش ؛ واوغلی مشهور نوشیروان عادل خلفی اولمشدر . قبادك قلمروی بولنمش اولان ممالکده بر چوق ابنیه وسائر آثاری واردر . روم تواریخنده (قبادس Cabadès) اسمیله مذکوردر .

قباد خرّه فارسده بر ناحیه اولوب ، ساسانیاندن قباده منسوب ایدی .

قبادیان بخارا خانلغنك حصار ایالتنده وحصارك ۱۲۵ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق جیحونه تابع (کافرنکان) نهری اوزرنده وبونك منصبندن ۶۰ کیلومتره یوقاریده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، تاجیك واوزبك اهالی ایله مسکوندر . جوارلرنده چوق ایپك قوزه‌سی چیقار .

قُباذق آناطولیده‌کی (قاپادوقیه) خطهٔ قدیمه‌سنك بعض عرب کتب جغرافیه‌سنده کوریلان اسمیدر .

قبارطای (Kabarda) قافقاس سلسلهٔ جبالنك وسطی قسمی شمالنده و (ترك) ایالتنك غرب جنوبی قسمنده اوله‌رق سلسلهٔ مذکوره مرتیله (ترك) مجراسی آره‌سنده بر خطه اولوب ، البرز جبلنك شرق طرفنده بولنیور . بو خطه ۹۸۲۲ مربع کیلو متره وسعتنده اولوب ، بیوك وکوچك قبارطای اسملریله ایکی قسمه منقسمدر . برنجی قسمی قافقاس سلسلهٔ جبالنك اتکلرنده واقع اولوب ، طاغلق اولان اراضیسنك وادی وبایرلری ، ترك ایرماغنه منصب اولمق اوزره ، اورادن آقان حسابسز چایلرله اروا اولنور ، واراضیسی دنیانك الك منبت یرلرندندر . کوچك قبارطای ایسه ترك ایرماغنك ابتدا شمال غربی‌یه وبعده شرقه طوغری اولان جریاننده تشکیل ایتدیکی زاویه داخلنده

اولوب، غربدن شرقه ممتد ایکی صره تپه‌لری واردر، و اراضیسی قورو ویالکز مرعالغه الویریشلیدر. قبارطای اهالیسی چرکس اولوب، لسان وسیما و اخلاقجه چرکسلردن فرقلری یوغیسه‌ده، کندیلری اقوام تورانیه‌دن خزرلرك احفادی اولمق ورؤسالری قریشی‌الاصل بولنمق ادعاسنده‌درلر. قبارطاك اهالیسی ۴۷۰۰۰ کشیدن عبارت اولوب، ۳۲۳۰۰ ی چرکس، ۱۰۰۰۰ ی تاتار و ۴۷۰۰ ی روس، آلمان، یهودی وسائره‌در. برخیلی وقت قریم خانلرینك تحت حکمنده بولندقدن‌صکره، روسیه‌نك ضبطنه کچمشلردر. هرنه قدر قبارطای چرکسلری جسارتده سائر همجنسلرندن کری قالمیورلرسه‌ده، موقعلری مدافعه‌یه اوقدر الویریشلی اولمدیغندن، سائرلرندن اول مملکتلری روسیه‌یه الحاق اولنمش؛ واوصره‌ده اکثری ممالك عثمانیه‌یه هجرت ایدوبه طاغلمشلردر. قبارطای چرکسلرینك زراعته میل والفتلری اولمیوب، چوبانلق اخلاق استقلال پرستانه‌لرینه دها موافق کلدیکندن، یرلری پك منبت اولانلر دخی اغنام وخرکله‌لر ایله کزرلر. نشانلیلرینی قاپمق عادتی الآن اجرا ایدرلر. قبیله‌لرینك خارجنده، یاقه‌یی اله ویرمه‌مك شرطیله، حیوان خرسزلغی عندلرنده معیوب دکلدر.

قباره { (Kabara) سودان غربیده نیجرك ساحل شمالیسنده وتمبکتوتك ۱۰ کیلو متره جنوبنده بر قصبه اولوب، تمبکتونك نهر مذکورده اسکله‌سیدر.

قباغان { (Cabagan) اسپانیه‌یه تابع فیلیپینه جزایرندن (لوسون) جزیره‌سنك شمال شرقی ساحلنده برقصبه اولوب، ۱۱۰۰۰ اهالیسی واردر.

قبان { آذربیجانده تبریز قربنده وتبریز ایله بیلقان آره‌سنده برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

قبایی { (رکن الدین) مشاهیر شعراء ایراندن اولوب، عن اصل ماوراءالنهرده‌کی (قبا) شهرندن اولدیغی حالده، اصفهانه سیاحتله بدرالدین جاجرمی ایله مشاعره‌ده بولنمشدر. کندیسی اثیرالدین اومانینك شاکردی و پور بهاء جامینك استادیدر. شو بر ایکی بیت خواجه عزالدین طاهره خطاباً سویلمش اولدیغی بر قصیده‌سندندر:

چه شد امسال آخر ای مخدوم
که من رنج دیدهٔ مظلوم
بعد ده سال حق بدین دولت
کشتم ازهر مراد دل محروم

قبجاطه { اندلسده جیان اعمالندن برقصبه وقلعه اولدیغی «معجم البلدان»ده مسطوردر.

قبذاق { اندلسده قرطبه نواحیسنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

قبر ابراهیم { فلسطینده‌کی حبرون ونام دیکرله خلیل‌الرحمن قصبه‌سنه ویریلن اسامیدندر. [«حبرون» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قبره { اندلسده قرطبه اعمالنه متصل منبت ومحصولدار بریر اولوب، بر خیلی نواحی ومعموره‌لری حاوی اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر.

قبرس { وعربجه قبرس (Chypre, Κύπρος) بحرسفیدك اك بیوك آطه‌لرندن اولوب، بحر مذکورك منتهای شرقنده وآناطولی ایله شام‌ساحلی‌قارشیسنده واقع اولدیغی حالده، آناطولی‌یه ملحق عد اولنور. ساحل‌شمالیسی آناطولینك ایچ ایل ساحلندن ۷۵ واك شرق نقطه‌سی شام ساحلندن ۹۳ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقعدر. غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری غیر منتظم برمستطیل صورتنده ممتد اولوب، منتهای شرق شمالیسی اوزون وطار برشبه جزیره صورتنده اسکندرون کورفزینه طوغری اوزانیر. بو شبه جزیره‌نك اوجنده اولان (آی آندریا) برونی ۳۵°۴۹′۴۲″ عرض شمالی ایله ۳۲°۱۵′۲۰″ طول شرقیده، اك غربی نقطه‌سی اولان اپیفانیو برونی ۳۵°۰۶′ عرض شمالی ایله ۲۹°۵۳′ طول شرقیده، اك جنوبی نقطه‌سی اولان (غاوانه) برونی‌ده ۳۴°۲۰′۱۸″ عرض شمالی ایله ۳۰°۴۲′ طول شرقیده واقعدر. مذکور اپیفانیو برونندن

آی آندریا برونه قدر اولان طول اعظمی قوش اوچشی حسابیله ٢٢٠ کیلومتره ووسطلرنده اکی ٦٠ ایله ٨٠ کیلومتره آره‌سنده‌در . مساحهٔ سطحیه‌سی ٩٦١٠ مربع کیلومتره اولوب ، ٢٠٩ ٢٩١ اهالیسی واردر .

قبریس جزیره‌سنده ایکی طاقم طاغلر واردر . بری واك بیوکی جنوب غربی جهتنده اولوب ، آطه‌نك اورته‌لرینه وشرق طرفنه قدر اتکلری وشعبه‌لری اوزانیر. بوکا (اولیمپ) نامی‌ویریلوب ، اك بیوکنك ذروه‌سی (ثروآدوس) اسمیله ١٨٨٥ وبر تخمینده ٢٠٠٨ متره ارتفاعنده‌در . دیکری جزیره‌نك ساحل شمالیسی بوینجه (آی آندریا) برونه قدر ممتد اولوب ، بونك ارتفاعی ٧٠٧ متره‌یی تجاوز ایتمیور . بو ایکی صره طاغلرك آره‌سنده جزیره‌نك اورته‌سنده شرقدن غربه کنیش براووه ممتد اولور، که وقتیله بتونی برتك تارله کبی سراسر مزروع اولوب ، دنیانك ذخیره‌سنی حاصل ایتمکده بولنمش ایکن ، شمدی قیشین چامور ویازین توز دریاسی کسیلوب ، قسم اعظمی دیکن وچالیدن بشقه برشی حاصل ایتمز . اولیمپوس طاغلرینك جنوبی اتکلری آلتنده‌سواحل جنوبیه‌یه طوغری ممتد اولان اووه‌لر دخی همان بو حالده‌در . اك بیوك نهری اولیمپوس طاغنك شمالی اتکلرندن اینه‌رك ، مرکزی اولان لفقوشه شهری ایچندن مرور ، ومذکور اووه‌یی شق ایتدکدن صکره ، ساحل شرقیده ماغوسه‌نك اوست طرفنده دکیزه منصب اولور . جبال مذکوره‌نك شمال غربی وجنوبی اتکلرندن دخی برچوق نهرلر آقار . بوانهارك هیچ بری سیر سفائنه صالح اولمیوب، اکثرینك صولری تبخردن آشاغی ایندکجه آزالیر .

قبریسك هواسی عمومیت اوزره صیجاق اولوب ، علی الخصوص اولیمپوس طاغلرینك جنوبنده‌کی یرلر ، لدوسه وشام ومصردن کلن صیجاق روزکارلره معروض اولدیغندن ، دها صیجاقدر . جبال مذکوره‌نك شمال مائله‌سی ایسه پویرازه معروض اولدیغندن، هواسی سرینددر . بوجهتك اورمانلری دخی زیاده‌جه‌در . هرنه‌قدر تشرین ثانیدن شباطه قدر قبریسجه یاغمور موسمی حکم سوریورسه‌ده ، قوراقلق چوق دفعه آطه‌یه مسلط اولوب، چکرکه دخی اکا رفاقت ایدر .

قبریسك هرنوع محصولاته استعدادی اولوب ، آنجق اهالیسنك وسعت اراضی‌یه نسبةً آزلغی واورمانلرینك اتلافی اسکی منبتلکنه خلل کتیرمشدر. مع‌هذا طوپراغنك استعدادی ومصر وشام وآناطولی آره‌سنده‌کی موقع ووضعیتی جهتیله جزئی برهمتله ینه اسکی حالنه ارجاعی ممکندر . حبوبات متنوعه‌دن بشقه قبریسده پاموق، زیتون، خروب ، اوزوم ، کوك بویا ومیوه وسبزه‌لرك انواعی یتیشیر. میوه‌لرینك لذتی وچیچکلرینك رنك وقوقوسی پك کوزلدر . اوزومه‌دن یاپیلان شرابلر اسکیدن‌بری دنیانك هرطرفنده شهرت بولمشدر. باقر معدنی چوق اولوب ، جزیره‌نك اسمی دخی بو معدنه دلالت ایدر . آلتون ، دمیر ، توتیا معدنلری وطاغلرنده ذی‌قیمت احجار دخی وقتیله کثرتله چیقاردی . شمدی هپسی متروکدر . اسکیدن قویونلری چوق اولوب ، کلیتلی یپاغی چیقمقده ایکن، شمدیکی حالده حیوانات اهلیه‌سی آز اولوب ، یالکز استرلری ایری وقوتلیدر . بعض طاغلرنده یبانی طوموز ایله قره‌جه سیرك اوله‌رق بولنیور .

اهالیسنك ثلثانی خرستیان وبر ثلثی اسلام اولوب ، خرستیانلری اکثریت اوزره روم ومسلمانلری ترکدر. بناءً علیه جزیره‌ده ایکی لسان سویلنوب ، روملرك‌ده چوغی ترکجه ومسلمانلرك بعضیسی رومجه بیلیرلر . معموریتی زمانلرنده یعنی ازمنهٔ قدیمه‌ده قبریسك ایکی ملیوندن زیاده اهالیسی اولدیغی محقق اولوب ، اهل صلیب محارباتی اثناسنده دخی نفوسی ٦٠٠٠٠٠ دن آشاغی دکلدی . بعده ١٠٨٠٠٠ مقدارینه‌دك تنزل ایتمش ایسه‌ده ، بو صوك زمانلرده ینه تزاید باشلایوب ، بونك همان ایکی مثلنه بالغ اولمشدر .

قبریسك اك بیوك قصبه‌سی ومرکزی وسطلرنده بولنان لفقوشه (ویا نیقوسیه) قصبه‌سی اولوب ، سواحلنده برقاچ قصبه واسکله‌سی وار ایسه‌ده، هیچ برینك صاغلام وواسع لیمانی یوقدر، شمدیکی حالده اسکله‌سی جنوب شرقی ساحلنده‌واقع

طوزله (ویا لارناقه) قصبه‌سیدر. بونك جوارنده اسکی فنیکه‌لیلرك بناکرده‌سی اولان (کیتیم) مدینهٔ قدیمه‌سنك خرابه‌لری بولنیور . ساحل شرقیسنده ماغوسه (یاخود فاماغوسه) قصبه‌سی بولنوب، جنویز وونديكليلرله لوزينيانلر زمانلرنده جسیم استحکاماتی وطولمش برکوچك لیمانی واردر. بونك شمالنده ونهرك منصبنده روماليلر زماننده معمور بولنمش (قوستانچ) قصبه‌سنك خرابه‌لری طوریور . ساحل جنوبیسنده بولنان (لیماسون) اسکله‌سی‌ده اولدقجه ایشلکدر . بونك جوارنده قدیماً پك معمور وعشق‌الهه‌سنك عبادتنه مخصوص معبدیله واکلنجه‌لی بنایرلیله مشهور بولنمش اولان (آماتونته) قصبه‌سنك خرابه‌لری موجوددر . ساحل غربینك منتهای جنوبنده دخی (باف) قصبه‌جغی بولنیور، که قدیما (پافوس) اسمیله بودخی زهره‌نك عبادات ومراسم عشق آلودیله مشهورایدی. ساحل شمالیسنده بولنمش (کرینیا) شهر قدیمی دخی شمدیکی حالده ۳۰ قدر خانه‌یی واطرافنده برچوق خرابه‌لری حاوی برقریه حالنده‌در .

قبریس جزیره‌سی اسکیدن اقوام آریه‌دن مجهول برقومله مسکون اولوب، فنیکه‌لیلر دخی بعض سواحلنده برطاقم قصبه‌لر ومهجرلر اویاندیرمشلردی. مصر فراعنه‌سندن (آماسیس) میلاددن ۵۵۰ سنه اول جزیره‌یی ضبط ایتدیکنده ۹ حکومته منقسم بولمشیدی . بعده کیخسرورك خروجیله قبریس ایرانه الحاق اولنه‌رق، اوصره‌ده ودها اول برچوق یونانیلر دخی جزیره‌یه هجرتله، بعض طرفلرینه یرلشمشلردی. اسکندرك خروجندن صکره قبریسه یونان مهاجرتلری چوغالوب، مصر بطالسه‌سی یدنده ایکن ، بسبتون یونانلاشمش ایدی . بعده میلاددن ۵۸ سنه اول روماليلرك ضبطنه کچوب ، روما دولتنك انقسامنده شرق ایمپراطورلغنه دوشمش ؛ واکثریا خاندان ایمپراطوری‌یه منسوب محافظلر اداره‌سنده بولنمش ایدی . بونلردن برنجی (قومنوس) اعلان استقلال ایتمکله ، نسلی اهل صلیب زمانه قدر قبریسده مستقلاً حکم سورمشلردر . اهل صلیب دورنده انکلتره قرالی (ریشار) ۱۱۹۱ تاریخ میلادیسنده قبریسی ضبط ایدوب، قدسدن اخراج ایدلمش اولان فرانسز (لوزینیان) ی قبریس قراللغنه نصب ایتمش؛ وبونك سلاله‌سندن (ژاق) ۱۴۷۳ ده بلاولد وفات ایتمکله، زوجه‌سی ونديكلي اولدیغندن ، ونديكليلر بو مناسبتدن بالاستفاده ، جزیره‌یی تحت اداره‌لرینه آلمشلر ایدی. ۹۷۸ تاریخ هجریسنده وسلطان سلیم خان ثانی دورنده ماغوسه‌نك ۱۱ آیلق محاصره ومقاومتندن صکره قبریس تمامیله فتح ، وممالك عثمانیه‌یه ضم والحاق اولنمشدر. اووقتدن محافظلق ومستقل متصرفلق صورتنده اداره اولنوب، محمد علی پاشا زماننده برآره‌لق اداره‌سی مصره ترك اولنمش ایسه‌ده، بعده شام وآطنه ایله برابر استرداد اولنه‌رق، ولایت اصولی اتخاذنده جزایر بحرسفید ولایتنه ملحق برمتصرفلق اتخاذ اولنمش؛ وبرلین معاهده‌سندن صکره ۱۲۹۵ تاریخنده انکلتره ایله عقد اولنان معاهده‌ده اداره‌سی موقتاً دولت مشار الیهایه ترك اولنمش ایسه‌ده ، قاضیسی واوقاف مفتشی ینه درسعادتدن نصب اولنوب ، اداره‌ٔ داخلیه‌سی مصارفی بعدالتنزیل قالان فضله‌ٔ واردات دخی دولت عثمانیه‌یه عائددر .

قبرسلی محمدپاشا { دورسلطان‌عبدالمجید وعبدالعزیز خانیده

اوچ دفعه مسند صدارت عظمایه کچمش وزرای دولت علیه‌دن اولوب، ۱۲۲۸ تاریخنده قبریسده دنیایه کلمش؛ وسن رشده وصولنده درسعادته کلوب، خزینه کتخداسی بولنان عمی محمد امین افندینك دلالتیله اندرون همایونه آلنه‌رق، خزینه اوطه‌سنه چراغ بیورلمش ایدی. ۱۲۴۴ تاریخنده عساکرمنتظمه‌نك یکی تشکیلنده‌خاصه آلاینده یکدن یوزباشی تعیین اولنوب، ۱۲۴۸ ده لاجل‌التحصیل آورووپایه کوندریله‌رك ، لوندره سفارتنه تعیین ایدلمش اولان نامق پاشا مرحومك معیتنده پارسه عزیمت ایتمش ؛ وایکی سنه پارسده وبرآز مدت لوندره‌ده قالدقدن صکره ، درسعادته کله‌رك ، قول آغاسی ومتعاقباً بیکباشی اولدقدن صکره، اکمال تحصیل واوراده بولنان عثمانلی شاکردانه نظارت ایتمك اوزره، یکیدن پارسه اعزام اولنوب،

جلوس سلطان عبدالمجيد خانيده درسعادته عودت ايدەرك ، ميرالايلقله طوپخانه‌يه مأمور اولمش ؛ وبرمدت صكره مير اواللقله طوپخانه مجلسى وبعده دارشوراى عسكرى مجلسنه نصب ، و بر آره‌لق عساكر رديفه جمى ايچون سينوب وآنقره وقسطمونى جهتلرينه اعزام اولنمشدى. ١٢٥٩ تاريخنده لسان آشنا وامور اداره‌يه واقف اولمسى حسبيله ملكيه سلكنه نقلنه لزوم كوريله‌رك ، رتبه‌سى ميرالامرالغه تحويل ايله ، عكا محافظلغنه ، بعده قدس شريف متصرفلغنه نصب ، و ١٢٦٢ ده رتبه‌سى مير ميرانلغه ترفيع اولنمشدى. ١٢٦٣ ده بلغراد محافظى ، و ٦٤ ده ترحاله متصرفى اولمش ايسه‌ده ، بو ايكنجى مأموريتنه متهى عزيمت ايكن ، رتبهٔ ساميهٔ وزارتله لوندره سفارتنه نصب اولنه‌رق ، اوراده ايكن ، تبدل ايدن فلمنك قرالنى تبريكه دخى مأمور اولنمشيدى . ١٢٦٧ ده مأذوناً درسعادته كلوب ، ظهور ايدن حادثه‌يى باصديرمق اوزره ، حلب واليلكنه نصب اولنمش ؛ وبعده كريد واليلكنه نصب اولنمق اوزره ، درسعادته دعوت اولندقده ، بو منصب جديددن استعفا ايدوب ، عربستان اردوى همايونى مشيرلكنه نصبله مسلك قديمنه ارجاع اولنمش؛ و ٦٩ ده ادرنه واليلكنه تحويل مأموريت ايدوب ، ١٢٧٠ ده قپودان دريا اولمش؛ وينه اوسنه مسند صدارت عظمايه چكمشدر . آلتى آى بو مقامده قالدقدن صكره ، عزل اولنه‌رق ، ١٢٧١ ده مجلس عالئ تنظيمات رياستنه نصب اولنمش؛ وروسيه محاربه‌سى عقبنده صدر اعظم بولنان عالى پاشانك مرخص صفتيله پارس قونغره‌سنه عزيمتنده قائممقاملق ايتمش؛ وبعدالمصالحه روسيه ايمپراطور جديدينى تبريك ايچون پترسبورغه اعزام اولنه‌رق ، ١٢٧٣ ده مجالس عاليه‌يه و ٧٤ ده ثانياً مجلس تنظيمات رياستنه ، و ١٢٧٥ ده ثانياً مقام قپودانى‌يه تعيين اولنمش ؛ وينه او سنه عزل ايله مجالس عاليه‌يه مأمور اولمش ، وبرمدت دخى معزول قالمش ايدى. ١٢٧٦ ده ثانياً صدراعظم اولوب ، ايكى آى ايله سكزكون صكره عزل ، وينه سنهٔ مذكوره‌ده ثالثاً مسند صدارت عظمى عهده‌سنه تفويض اولنمش؛ وروم ايلى جهتنه تفتيشه چيقوب ، بو قطعه‌نك اكثر جهتلرينى دور ايله سلانيكدن بحراً عودت ايتمش؛ و ١٢٧٧ ده وقوع بولان جلوس عبدالعزيز خانيده مسند صدارتده ابقا بيوريله‌رق ، ١٢٧٨ ده عزل ، وادرنه واليلكنه نصب اولنوب ، اوچ سنه اوراده قالدقدن صكره ، درسعادته عودتله ، مستوفى معاشله برمدت قوناغنده استراحت ايتمش ؛ و ١٢٨٢ ده مجلس خاص وكلايه وبعده مجلس عالئ خزائن رياستنه ، و ٨٣ ده مجلس والاى احكام عدليه رياستنه نصب بيورلمش ؛ و ١٢٨ ده وفات ايدوب ، سلطان محمود خان تربه‌سى جوارنده دفن اولنمشدر. — شوكت پاشا اسميله خيرالخلف بر اوغلى وارايدى ، كه فريقلك رتبه‌سنه نائل اولوب ، اشقودره واليسى ايكن ، نهرده مغروقاً وفات ايتمشدر .

قُبط } ياخود قفط (Coptes) لسان عربيده اسم جمع اولوب ، مفردينه قبطى وقفطى دينير. مصرك اهالئ قديمه‌سنه وبونلرك بقيه‌سى اوله‌رق مصرده اليوم خرستيان دينننده قالمش اولان بر صنف اهالى‌يه ويريلن اسم اولوب ، بو اسمك خطهٔ مصريه‌يه يونانيلر ورومالیلر طرفندن ويريلن (اكوپت) ياخود (اغوپت) اسميله مشابهت ومناسبتى ميدانده‌در . اسكى مصريلرك كندى كنديلرينه ويردكلرى اسم مجهولز ايسه‌ده ، يونانيلرله رومالیلر مذكور اسمى كنديلرندن ايشيتمش اوله‌جقلرى كبى ، عربلر دخى اشبو (قبط) ويا (قفط) اسمنى اونلردن اخذ ايتمش اوله‌جقلرنده شبهه اولمديغندن ، اسكى مصريلرك كندى قوملرينه ويردكلرى اسمك ده بلكه جزئى بر تلفظ فرقيله بوندن عبارت اوله‌جنى آكلاشيليور . قبط قومى يعنى اسكى مصريلر امم ساميه‌دن اولوب ، لسانلرينك عربى وسريانى وسائر السنهٔ ساميه ايله مشابهت ومقارنتى آشكاردر . بناءً عليه ، عموميت اوزره امم ساميه حقنده پيدا ايتديكمز فكر مخصوصمزى بوراده دخى تكرار ايله ، قبطيلرك دخى پك اسكى بر زمانده جزيرة العربدن نيل واديسنه چكمش اوله‌جقلرينى التزام ايدرز. لسان قبطى سائر السنهٔ ساميه‌نك بربرلرينه اوله‌دقلرى قدر بو لسانلره قريب اولميوب ،

آره‌لرنده‌كی فرقك زياده‌جه اولمسی ايسه ياقبطيلرك سائر امم ساميه‌دن آيرلدقلری وتعبير آخرله جزيرة العربدن هجرت ايتدكلری زمانك پك اسكی اولمسندن، وياخود بونلرك وادیٔ نيلده بولدقلری اهالیٔ قديمه ايله اختلاط ايده‌رك اونلرك لسانندن دخی استعاره ايتمش اولمرندن ايلری كلسه كركدر. ساميونك ورودندن اول مصرده بولنمش اولان قوم قديمك اقوام بربريه‌دن اولمسی دخی محتملدر. قبطيلرك تاريخك ضبط ايده‌مديكی پك اسكی برزمانده بردن ويا قافله‌قافله اوله‌رق واقع اولان هجرت ابتدائيه‌لرندن صكره بو هجرت ايكی دفعه دها تكرر ايتمشدركه بونلرك برنجيسی مصر قديم تاريخنده (هيكسوس) اسميله ياد اولنان ومصرده حكومتی ضبط ايدن عرب فاتحلرينك دخولی، وايكنجيسی ظهور اسلامی متعاقب مصرك عربلر طرفندن فتح واستيلاسيله آز مدت ظرفنده همان بسبتون عربلشمسيدر. معلوم اولان بو ايكی هجرت واستيلا تاريخك ضبط ايده‌مديكی پك اسكی برهجرت قديمه‌نك وقوعنه دخی مثال وشاهد عد اولنه‌رق، قبطيلرك جزيرة العربدن وادیٔ نيله كچمش اوله‌جقلرينه حكم ايتمه‌مزی انتاج ايديور.

هرحالده، مصرك ممالك اسلاميه دائره‌سنه دخولی صره‌سنده واونی متعاقب ادوارده جزيرة العربدن مصره هجرت ايدن خلق اوقدر چوغالمش، كه اسكی مصريلر بونلرك ايچنده محو اولوب، ذاتاً بونلر دخی دين اسلامی قبول ايتمكله، بينلرنده حائل قالمديغندن، آز مدت ظرفنده همان بتون اهالیٔ مصر عربلشوب، يالكز خرستيان دينده ثبات ايدنلر لسان قديملرينی محافظه ايتمكله، قبط اسمی بونلره منحصر قالمشدر. آنجق مرور زمانله بونلر دخی، اقليتلری جهتيله، لسانلرينی اونودوب، بو كونكی كونده جمله‌سی عربجه تكلم ايتمكده، ويالكز معابدده رؤساء روحانيه‌لری لسان قبطيی استعمال ايتمكده‌درلر. بو لسانك آثار عتيقه‌ده كوريلن اسكی مصريلر لساندن چوق فرق اولمديغی محققدر. مصرده اليوم موجود قبطيلرك مقداری ياريم ميليوندن آز اولوب، بونلرك ده سائر مصريلردن فرقلری آنجق مذهب مغايرتيدر. مملكتمزده چنكانه‌لره قبطی اسمی ويرلسی ايسه آنجق بونلرك وطن اصليلری اولان هندن بو طرفلره هجرتلرنده مصردن كچمه‌لريله مصرلی ظن اولنملرندن ايلری كلوب، آوروپانك جنوب وغرب جهتلرنده دخی بو معنايه دلالت ايدر اسملرله ياد اولنمقده‌درلر.

قِبط } [« قفط » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

قَبق } عرب جغرافيونك قافقاس سلسلهٔ جباله ويردكلری اسمدر. هرنه‌قدر (قاف) اسمی عن اصل بو سلسله‌يه مخصوص اولوب، (قافقاس) اسمی دخی بوندن مأخوذ ايسه‌ده، كوه قاف حقنده پك چوق خرافات تداول ايتديكندن، ارباب فن بو اسمدن تباعدله، يونانيدن تحريفاً (قبق) اسمنی استعماله مجبور اولمشلردر.

قَبلاء قاآن } ملوك جنكيزيه‌نك بشنجيسی وچينده حكومت سورن سلالهٔ جنكيزيه‌نك برنجيسی اولوب، تولی خانك اوغلی وجنكيز خانك تورونيدر. برادری منكوقاآن فرمانيله مغولستان وخطاوختن حاكمی اولوب، ٦٥٨ تاريخ هجريسنده برادرينك وقوع وفاتی خبر آلنجه، تخت سلطنته جلوس، وكليتلی بر عسكرله چينك اوزرينه هجوم ايدوب، بر سنه ظرفنده چينك قسم شماليسنی ضبط ايله پكينده تخت نشين اولمش؛ وبعده تدريجاً جنوبه طوغری توسيع فتوحاته، يكرمی سنه ظرفنده بتون چين وقوره‌يی وهندچينی‌يی تحت اطاعتنه آلمش؛ وممالكنی مالاقه بوغازندن آناطولی‌يه قدر توسيع ايده‌رك، هندستان وجزيرة العربدن بشقه همان بتون آسيا قطعه‌سنی ضبط ايتمش ايدی. آسيای غربيده يعنی ايران جهتنده حكم سورن برادری هلاكو خان دخی بونك حكمی آلتنده اولوب، فرمانيله حركت ايدردی. اوتوز بش سنه حكومت سوردكدن صكره، ٦٩٣ تاريخنده وفات ايتمشدر. بوندن صكره هلاكو خان نسلی آسيای غربيده كسب استقلال ايدوب، ايلخانيان دولتنی تشكيل ايتدكلری كبی، قبلاء قاآن نسلی دخی يالكز چين ومغولستانده حكم سورمشدر. ملوك ايلخانيه مدنيت اسلاميه‌يه محكوم اولوب، عاقبت دين اسلامی دخی قبول ايتدكلری كبی، قبلاء قاآن واولاد

واحفادی دخی چینلیلرك مدنیتنه تابع اولوب، هرایکی طرف مغوللق خشونتندن قورتلمشلردی. علی‌الخصوص قبلاء قاآن چین ممالك واسعه‌سیله ممالك اسلامیه‌نك اکثرینه حکم فرما اولمق مناسبتیله، ممالك اسلامیه‌دن برچوق علما وارباب فن‌ده آلوب چینه کوتورمکله، چینده علوم وفنونك انتشار وترقیسنه خدمت ایتمشدر.

قَبَله { بحرخزرك ساحل شمالیسنده وشروان ایله داغستان آره‌سنده بولنان دربند قربنده برمدینهٔ قدیمه اولوب، نوشروانك پدری قبادك بنا کرده‌سی اولدیغی مظنوندر.

قَبَلیّه { مدینهٔ منوره ایله ینبع آره‌سنده‌کی سراة سلسلهٔ جبالنك مدینه جهتنده‌کی مائله‌سنه ویریلن اسمدر.

قبولی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی سیروزلی اولوب، طریق علمه سالك ایدی. شو بیت اونکدر:

واری برعاشق دروننده غمکله داغی یوق
دوستم ارباب عشقك ایچلرنده صاغی یوق

— ایکنجیسی کوتاهیه‌لی اولوب، بودخی طریق علمه سالك ایدی. شوبیت اونکدر:

بوقدر کناه اوغمزه‌سی خونیده بنده‌ر
شاهم صوچ اولدورنده دکلدر اولنده‌در

قبولی { ایران شعراسندن اولوب، فقیر برآدم ایدی. بر اقشام بعض احباسنه «بن یارین اوله‌جکم، تجهیز وتکفینم ایچون آقچه‌م بوقدر، صباح کلك، دیوان اشعارمی آلوب، امیرعلیشیر نوائی‌یه کوتورك، بنی سادات مزارستانه دفن ایتدیرمسی حقنده‌کی رجامی تبلیغ ایدك» دیمش؛ وحقیقةً ایرتسی کون کندیسنی اولو بولوب، دیوانی، وصیتی اوزره، مشار الیه علیشیر نوائی‌یه کوتوردکلرنده، آچیلوب، شو مقطعنه تصادف اولنمش:

اکر قبول توکردم قبولی ام ورنه
بهر دری کون چومن ناقبول نتوان یافت

قبیحه { خلفاء عباسیه‌دن متوکلك رومیه برجاریهٔ ام الولدی اولوب، اوغلی معتزك والده‌سیدر. کمال حسنندن طولایی، تسمیه بالنقیض اوله‌رق، خلیفهٔ مشارالیه جانبندن قبیحه تسمیه اولنمشدی. اوغلی خلیفه آقچه‌یه لزوم کورلمکله، صاحبهٔ ترجمه‌دن استقراض ایتمك ایستمش، وموی الیهانك کلیتلی اموال ونقودی اولدیغی حالده، امساك ایلمشدر. کندیسی برمدت مکه‌ده اقامت، وبعده سامرایه عودت ایده‌رك، ۲٦٤ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر.

قبیر { وقبیره — (Cabires, Cabira) [«کبیر» و «کبیره» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

قپچاق { ترك اقواممندن برقوم اولوب، عن اصل اورال سلسلهٔ جبالیله وولغا مجراسی آره‌لرنده ساکن بولنمش اولدیغندن، اورالرینه یعنی روسیه‌نك شرق جنوبی جهتلرینه (دشت قپچاق) نامی ویرلمشدی. بوقوم تبدلات وتحولات سیاسیه‌ده سائر اقوامله قاریشمش، وهرطرفه طاغلمش اولمغله، الیوم سیبریه‌نك غرب جنوبی جهتلرنده قیرقیزلر میاننده وخیوه وبخارا وخوقند خانلقلرنده بعض قبائلی بولنمقده‌در.

قپچاق { (دشت —) مادهٔ آنفه‌ده بیان اولندیغی اوزره عن اصل روسیه‌نك جنوب شرقیسنده اورال سلسلهٔ جبالیله وولغا مجراسی آره‌سنده اولان یرلره ویریلن اسم اولوب، چنکیز خان اورالرینی ضبط ایتدیکنده، اداره‌سنی اکبر اولادی اولان جوجی خانه ویرمشیدی. موی الیه وبعده اولاد واحفادی شمال وغربه طوغری توسیع حدودله روسیه‌نك برخیلی یرلرینی ضبط ایده‌رك، (دشت قپچاق) دولتنی تشکیل ایتمشلردی، که قبلاء قاآندن صکره کسب استقلال ایتمشدی. بودولت اون بشنجی قرن میلادی اواسطنده جوجی خانك احفادی بیننده مقاسمه اولنوب، بش خانلق وجوده کلمشیدی: برنجیسی نفس قپچاق خانلغی، که اورال‌ایله وولغا آره‌سنده اولوب، مرکزی وولغا اوزرنده‌کی (سرای) شهری ایدی؛ ایکنجیسی قزان خانلغی، که بونك شمالنده اولوب، مرکزی قزان

شهری ایدی ؛ اوچنجیسی اژدرهان خانلغی ، که وولغا ایله دون ایرماقلری وقافقاس سلسلهٔ جبالی آره‌سنده ممتد اولوردی ؛ دردنجیسی نوغای خانلغی ، که دون ایله دنیستر مجرالری آره‌سنده وقره دکیزله آزاق دکیزی سواحلنده ایدی ؛ بشنجیسی قریم خانلغی ، که قریم شبه جزیره‌سندن عبارت ایدی . جوجی خانك احفادی وعسکر وتوابعلری وقتیله دین اسلامی قبول ایتمش اولدقلرندن، بوخانلقلر حکومات اسلامیه‌دن معدود ایدی . آنجق بوبش خانلق بیننده رقابت ونفاق ومخاصمات اکسیك اولمدیغندن، روسیه پرنسلری بوتفرقه‌دن بالاستفاده ، کندیلرینی ایکیده برده تاتارلرك پایمال خیولی اولمقدن قورتاردقدن صکره ، بو خانلرك بعضلریله برلشه‌رك ، دیکرلرینی محو ایتمکه چالیشمش ؛ وبو وجهله برر برر جمله‌سنك وجود- لرینی قالدیره‌رق ، مملکتلرینی روسیه دولتنه الحاق ایتمشلردر . اولا روسیه چاری اوچنجی ایوان نوغای خانیله برلشه‌رك ، مجرد نوغایلرك امدادیله ١٤٨١ تاریخ میلادیسنده قپچاق خانلغنی امحا ایتمشدر. اوندن اول ١٤٧٤ قریم خانی روسیه‌یه جزیه‌کذار اولمش ایسه‌ده ، متعاقباً دولت عثمانیه- نك تحت حمایه وتابعیتنه کیرمکله بو جزیه‌دن قور- تلمشدی . قزان خانلغی ١٥٥٢ تاریخنده واژدر- هان خانلغی دخی ایکی سنه صکره روسیه‌یه الحاق اولنمشدر . نوغای خانلغی اون سکزنجی قرن میلادیده وقریم خانلغی دخی اونی متعاقب ١٧٨٤ ده روسیه ممالکنه ضم اولنه‌رق، بو وجهله دشت قپچاق دولت چنکیزیه‌سی واوندن متفرع اولان روسیه اسلام خانلقلری منقرض اولمشلردر. آنجق بو خانلرك حکم سورمش اولدقلری یرلرك الیوم اهالیسنك قسم کلیسی مسلم وترکدر .

قپلان کرای { قریم خانلرندن ایکی ذاتك اسمیدر :

برنجیسی الحاج سلیم کرای خانك اوغلی اولوب ، پدری ردوسده منفی ایکن ، ١٠٩١ تاریخنده جزیرهٔ مذکوره‌ده دنیایه کلمش ؛ وپدرینك دردنجی دفعه خانلغنده نورالدینلك وغازی کرای خانك زماننده قلغایلق منصبنه نائل اولمشیدی . ١١١٨ ده قریم خانلغنه نصب اولنه‌رق ، بر سنه ایله اون آی خانلق ایتدکدن صکره ، قبارطای چراکسه‌سنه مغلوب اولمسی اوزرینه ، ١١٢٠ تاریخنده عزل ایله، ردوسه نفی اولنمش؛ و ١١٢٥ ده دولت کرای خاندن صکره ثانیاً قریم خانی اولوب ، خوتین قلعه‌سی انشاسنه مأمور، وبعده نمچه سفرینه دعوت اولنمش ایکن، بلغراده‌وصولی اردوی همایونك مشتایه عودتنه تصادف ایتمسیله، بوکیجکمسی موجب عزلی اولمش ؛ وبو وجهله بو دفعه دخی اوچ سنه سکز آی خانلق ایتدکدن صکره ، ١١٢٨ ده کلیبولیده اقامته مأمور ، وبعده چفتلکنده‌ومؤخراً بروسه‌ده اسکانه مأذون اولمشیدی . ١١٤٣ ده ظهور ایدن فتنه اوزرینه رأیندن استفاده اولنمق اوزره ، دارالسعاده آغاسی بشیر آغانك دلالتیله ، درسعادته جلب اولنه‌رق ، تنکیل اشقیا خصوصنده خدمتی کور- لمکله ، سنهٔ مذکوره‌ده ثالثاً مسند خانی‌یه اعاده اولنه‌رق ، بودفعه دخی آلتی سنه خانلق‌ایتدکدن صکره ، روسلرك قریمه تجاوزیله مملکتی احراق وتخریب ایتملری اوزرینه، کندیسی علت نقریسه مبتلا اولدیغندن ، رکوب ونزوله مقتدر برینك مسند خانیده بولنمسنه لزوم کوریله‌رك ، ١١٤٩ ده عزل ایله ، ساقز جزیره‌سنده اقامته مأمور اولمش ؛ وبر آره‌لق منفاسی کلیبولی‌یه تحویل اولنوب، تکرار ساقزه اعاده اولنمش؛ و١١٥١ ده عفو اولنمش ایسه‌ده، فرمانك وصولندن‌اول اوراده وفات ایدوب ، وصیتی اوزره چشمه‌ده دفن اولنمشدر .

— ایکنجیسی برنجینك تورونی وسلیم کرای خان ثانینك اوغلی اولوب ، آرسلان کرای وقریم کرای خانلرك دفعهٔ ثانیه‌لرنده نورالدینلك مسندنده بولنمش؛ و ١١٨٣ ده قریم خانلغنه نصب‌اولنمش؛ وروسیه سفری هنکامی اولمغله ، عساکر تاتارله بوجاغه یعنی بسارابیه‌یه کیده‌رك ، مقاومته جهد وغیرت ایتمش ایسه‌ده، دشمنك کثرتنه مبنی انهزامه دوچار اولوب ، بندر وکلی قلعه‌لری روسیه‌لینك الینه کچمش ؛ واوجانبدن مدافعه ممکن اوله‌میه- جغنی درك ایله ، اوزی جانبنه الفرار ایله ، قریمه وصولنده روسلرك معیتده بولنان قالموق‌طائفه‌سنی

قبریق وتوبان طرفنه اصرار ایتمکه چالیشمقده ایکن ، روایته کوره مصارف سفریه اولەرق او صرەدە اعطاسی ممکن اولەمیەجق مبالغ کلیه طلبنده بولندیغندن طولایی ، ١١٨٤ دە عزل ودرسعادته جلب اولنەرق ، چفتلکنده اقامته مأذون اولمش ؛ وبر سنه صکره ، ٣٢ یاشنده ایکن ، اورادە طاعوندن وفات ایتمشدر. خانانی مدتی اون بر آیدر .

قپلان مصطفی پاشا { سلطان محمدخان رابع دوری رجالندن اولوب ، مجارستان محاربەسندە کوستردیکی غیرت وشجاعت اوزرینه، صدراعظم کوپریلی احمد فاضل پاشانك همشیرەسی کندیسنه تزویج اولنمش ؛ ودرسعادته عودتنده ١٠٧٦ تاریخنده قپودان دریا اولوب ، دونمای همایونله کرید صولرینه عزیمتله، طول مدت وندیك وسائر آوروپا دولی دونمالریله حرب ایدەرك ، بر قاچ کمی و بر چوق اسرا طوتمش ؛ وحانیه وقندیه وسائر قلاعك فتحنه کلی یاردیمی اولمشدی . اویله مهم برزمانده آلتی سنه‌یی متجاوز مدت مسند قپودانیده قالوب ، بعده اردوی همایونله لهستان سفرینه کیدەرك ، قریم خانیله برابر لمبرغك فتحنه موفق اولمش؛ وختام سفردە دیاربکر والیلکنه نصب اولنمشدی . ١٠٨٣ دە روسیه محاربەسنده بولنوب ، کلیتلی دشمن عسکرینه قارشی تصادف ایتمکله ، برقاچ یرندن مجروح اولمش؛ و ١٠٩٠ تاریخنده ثانیاً قپودان دریا اولوب، برسنه صکره دونمایله کزمکده ایکن، ازمیردە وفات ایتمشدر.

قپو طاغی { مرمره دکیزینك ساحل جنوبیسنده آناطولی‌یه طار بر برزخله مربوط برشبه جزیره اولوب، مرمره جزیرەسنك جنوب شرقی جهتنده اردك ایله باندیرمه کورفزلری آرەسنده ممتد اولور. جنوب غربی ساحلده اردك قصبەسی وبرزخك بر آز جنوبنده (کیزیق) شهر قدیم مشهورینك خرابەلری اوزرنده (ایدینجك) قریەسی بولنیور. زمان قدیمده مذکور برزخ آچیق یعنی بوغاز اولوب ، (کیزیقی) تسمیه اولنان بوشبه جزیره آطه حالنده ایدی . بعده بوغازده بر کوپری یاپیلوب، کوپرینك اطرافنه تدریجاً قوملر بریکمکله، آطه قرەیه کسب ارتباط ایتمشدر . اسمندن دخی آکلاشلدیغی اوزره، بوشبه جزیره طاغلق اولوب، اتکلری طاغلرله مستوردر ، واردکده کلیتلی شراب ورواق یاپیلیر .

قتاده { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، الك معروفی (ابو عمرو قتادە بن النعمان الانصاری الاوسی الظفری) در ، که والدەسی طرفندن ابو سعید الخدرینك برادری اولوب ، عقبه وبدر واحد غزالرنده وسائر غزواتده حاضر بولنمش ؛ واحد محاربەسنده بر کوزی مجروح اولوب ، یناغی اوزرینه دوشمش ایکن ، جانب نبویدن ید مبارکلریله یرینه وضع بیوریلەرق ، دیکرندن فرق اولنمیەجق صورتده التیام پذیر اولمشیدی . فضلاء صحابەدن اولوب، فتح مکه کونی بنی ظفر رایتنی حامل ایدی . ٢٣ تاریخنده ٦٥ یاشنده مدینهٔ منورەدە ارتحال ایدوب، جنازه نمازینی فاروق اعظم (رضه) قیلمشدر . برخیلی احادیث شریفه‌نك راویسیدر . مشاهیر محدثین ونسابیندن عاصم بن عمرو بن قتاده بوذاتك طورونیدر .

قتادة الاکمه { (ابوالخطاب — بن دعامة الدوسی) کبار تابعیندن اولوب ، علم انسابده وحدیث واشعار واخبار عربده عصرینك فریدی ایدی . هجرت نبویه‌نك ٦٠ نجی سالنده طوغوب، بصرەدە یاشامش؛ و ١٧٧ تاریخنده واسطده وفات ایتمشدر .

قتاغان { اوزبك قومنك بر شعبەسی اولوب ، قندوز وبلخ جهتلرنده وبخارا خانلغنك بعض طرفلرنده ساکندرلر . سیمالری تمامیله مغول عرقنه موافق اولوب ، لسان ترکی ایله متکلم وسنی المذهبدرلر . زراعت وتجارتله اشتغال ایدرلر . مقدارلری ٢٢٠٠٠٠ کشی قدر تخمین اولنیور .

قتاغوم { (Katâgoum) سودان وسطیده سوقوتو ادارهٔ زنجیه‌سنه تابع بر کوچك حکومتك مرکزی مستحکم بر قصبه اولوب . (قانو) نك ٢١٦ کیلومتره شرق شمالیسنده وبورنو حدودی قربنده واقع و ٨٠٠٠ اهالی‌یی جامعدر .

قتالی { (محمود پهلوان) مشاهیر شعراء ایراندن اولوب ، خوارزمده کی (اورکنج) قصبه سندن ایدی . اوائل حالنده پهلوانلقله وقوه بازوسیله مفتخر اولوب ، بعده طریق تصوفه سلوکله ، ریاضته قویلەرق ، ضعف بدن استحصالی قیدینه دوشمشیدی . «کنز الحقایق» عنوانیله بر مثنویسی واردر . شو رباعی جمله اشعارندندر .

کر مرد رهی بره باید داشت
خودرانکه از هزارچه باید داشت
درخانهٔ دوستان چو محرم کشتی
دست ودل ودیده رانکه باید داشت

قترین { (Katérini) سلانیك ولایت وسنجاغنده وسلانیك کورفزینك ساحل غربیسی قربنده اولەرق سلانیکك ٥٠ کیلومتره جنوب غربیسنده اولیمبوس طاغنك اتکنده وساحلدن ٥ کیلومتره ایچریده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ٣٠٠٠ اهالیسی ، ٢ جامع شریفی ، ٢ کلیساسی ، بر اسلام وایکی روم مکتب ابتدائیسی ، ٢٥٦ دکان ومغازەسی ، قشلەسی وعسکری خستەخانەسی واردر . — قترین قضاسی سلانیك ولایتنك منتهای غرب جنوبیسنده اولوب ، شرقاً سلانیك کورفزیله ، شمالاً نفس سلانیك وقرەفریه قضالریله ، غرباً مناستر ولایتنك سرفیجه سنجاغیله ، جنوباً دخی حدود یونانیه ایله محدود اولدیغی حالده ، کلندر ولنجوز ناحیەلریله برابر ٧٢ قریەیی جامعدر . قسم اعظمی اولیمبوس طاغنك اتکلری ضبط ایتمکله ، اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب ، یالکز ساحله قریب یرلری اووەدر . کوستم نهری حدود جنوبیەسنی تحدید ایدوب ، اولیمبوسدن اینن بر چوق کوچك چایلر دخی طوغریدن طوغری یه دکیزه دوکیلور . قسم جنوبیسنده طاغ اتکلری ساحله قدر اورمانلرله مستوردر . محصولاتی حبوبات متنوعه ایله میوه وسبزەلرك انواعندن عبارتدر . باغلری چوق اولوب ، خیلی شراب اخراج اولنور . طوت آغاجلری ده تکثیر اولنوب ، ایپك قوزەسی چیقاریلیر . اغنام وسائر حیواناتی ده زیادەجەدر . اهالیسی ٤٠٠٠٠ رادەلرنده اولوب ، قسم اعظمی روم وقصوری مسلمدر . قضانك واردات سنویەسی ٢٥٠٠٠ ایرایی متجاوزدر .

قتسیاس { (Ctésias) یونان قدیم اطباسندن واسقلبیوس فاملیاسندن اولوب ، آناطولی ساحلندەکی (قنیده) شهر قدیمنده دنیایه کلمش ؛ وقبل المیلاد ٤١٦ تاریخلرنده ایرانه کیدەرك ، اون یدی سنه آردشیر بهمن درازدستك خدمت طبابتنده بولنمش ؛ وعودتنده ایران وهندك تاریخنی یازمش ایدی . بو تاریخك یالکز بعض قسملری موجوددر .

قتسیبیوس { (Ctésibius) یونان قدیمك جراثقال مشاهیر علماسندن اولوب ، قبل المیلاد ١٣٠ تاریخلرنده اسکندریەده یاشامش ؛ والیوم مستعمل اولان طلومبه اصولیله دیکر بعض ماکینەلر ایجاد ایتمش ایدی . (هرون)ك استادی وبەکده پدریدر .

قتسیفون { یاخود اکتسیفون (Ctésiphon) [«طیسیفون» مادەسنه مراجعت بیوریله .]

قتلغ خان { [«براق حاجب» مادەسنه مراجعت بیوریله .]

قتلغ نکار خانم { جنکیز خان سلالەسندن محمود خانك همشیرەسی ومغولستان حکمداری یونس خانك قیزی اولوب ، سلالهٔ تیموریەدن عمر شیخ میرزانك زوجەسی ودهلیده حکومت سورن بابر شاهك والدەسیدر . ٩١١ تاریخنده کابلده وفات ایتمشدر .

قتلمش { (یاخود قطلمش بن اسرائیل بن سلجوق) ملوك سلجوقیەنك جدیدر . عم زادەسی طغرل بك طرفندن جزیره والیلکنه نصب اولنوب ، بعده عصیان ایتمکله ، اوزرینه سوق اولنان عسکر طرفندن مغلوب اولوب ، جزیرة العربه قاچمش ، وطغرل بکك وفاتنده ظهور ایدوب ، آلب آرسلانه قارشی ادعای وراثت ایتمکله ، ایتدیکی محاربەده مغلوب ومقتول اولمشدی . اوغلی سلیمان بن قتلمش ابتدا ملکشاهك فرمانیله روم حکومتنه نصب اولنەرق ، بعده کسب استقلال ایتمکله ، سلاجقهٔ رومك برنجیسی اولمشدر .

قتلی { مشاهیر شعراء ایراندن اولوب ، بخارالیدر . اوزبك خانلرندن عبد

العزيز خانه انتسابی اولوب ، پك چوق انعام واحسانلرينه نائل اولمشدی . شو بيت اونكدر .

شب خيال زلف او هوش از من بيدل ربود
درس چون مشكل فتد بی فهم را خواب آورد

قُتُنده { اندلسده سرقسطه حدودنده بر قصبه اولوب ، ٥٠٥ تاريخ هجريسنده اوراده علی بن يوسف بن تاشفين ايله فرنكلر بيننده شدتلی بر محاربه وقوع بولمش ؛ واندلسده‌كی محدثينك امامی اولان (قاضی ابو علی حسين بن محمد بن فيره) بو محاربه‌ده شهيد اولمشدر .

قُتَيبه بن مسلم { (الامير — الباهلی) مشاهير غزاة اسلامدن اولوب ، عبدالملك بن مروان زماننده عراقين حاكمی حجاج بن يوسف طرفندن ابتدا (ری) امارتنه نصب اولنمش ؛ ويزيد بن المهلبدن صكره ٨٦ تاريخنده خراسان دخی عهده‌سنه احاله اولنمش ايدی . كنديسی جسور وغيور بر ذات اولمغله ، خوارزم وماوراء النهر جانبلرينه عسكر سوق ايده‌رك ، آز زمان ظرفنده خوارزم وبخارا وسمرقندی ووليد بن عبدالملك اواخر سلطنتنده ٩٥ تاريخنده فرغانه‌يی دخی فتح وممالك اسلاميه‌يه ضم ايتمشدی . وليد وفات ايدوب ، برادری سليمان جلوس ايدنجه ، صاحب ترجمه‌نك مشاراليه ايله آره‌سی بوزوق اولديغندن ، قورقوسندن اعلان عصيان ايتمش ايسه‌ده ، بو حركتنده كيمسه كنديسنه تابع اولميوب ، علی الخصوص اولجه تميم رياستندن عزل ايتمش اولديغی (ابو المطرف وكيع بن حسان الغدانی) عسكری خفياً قتيبه‌نك عليهنه تشويق ايتمكله ، ٩٦ نجی سال هجريده قتيبه‌يی خاندانندن منسوب اون بر كشی ايله برابر فرغانه‌ده قتل ايتمشلردر . ٤٩ تاريخنده تولد ايتمشدی . پدری مسلم يزيد بن معاويه‌نك متعينان رجالندن ايدی .

قتيل { (ميرزا محمد حسن) هندستان شعراسندن اولوب ، عن اصل برهمنی المذهب اولديغی حالده ، دهليده نشأت ايتمش ؛ وبعده اهتدا ايدوب ، لكنهويه هجرتله ، نواب غازی الدين حيدره انتساب ايتمش ؛ و ١٢٣٢ ده اوراده وفات ايتمشدر . فارسی واردو لساننده بر چوق اشعاری و «شجرة الامانی» و «چهارشربت» عنوانلريله ايكی منظومه‌سيله « نهر الفصاحه » عنوانيله بر قواعد فارسيه‌سی ومرتب ديوانی واردر .

قُتَيله { (بنت قيس بن معدی كرب الكنديه) اشعث بن قيسك همشيره‌سی اولوب ، فخر كائنات (صلی الله عليه وسلم) افندمزك اوننجی سال هجريده كنديسنی تنكح بيورمشلرسه‌ده ، او آره‌لق ارتحال جناب نبوی وقوع بولمغله ، دخوله وحتی رؤيت رسالتپناهی‌يه نائل اوله‌مامشدی . بعده برادريله برابر ارتداد ايدوب ، يكيدن اسلامه كلديكنده ، عكرمه بن ابی جهله وارمش ، وحضرت ابابكر صديق (رضی الله عنه) ايكيسنه دخی جزا ايتمك ايستمشلر ايسه‌ده ، حضرت عمر (رضی الله عنه) دخول وقوع بولمديغندن ، امهات المؤمنيندن اولميوب ، آخره وارمه‌سنده بأس اولمديغنی بيان بيورمشلردی . — بنی عامر بن لؤی‌دن (قتيله بنت سعد) دخی حضرت ابوبكر صديق (رضی الله عنه) ك ازواجندن اولوب ، عبدالله واسمانك والده‌سيدر . — (قتيله بنت النضر بن الحارث القرشية العبدريه) وقت سعادت شاعره‌لرندن اولوب ، پدری نضر بن الحارث بدر غزاسنده مشركين ميانده بولنمغله ، اسير دوشوب قتل اولندقده ، قتيله شو بيتله باشلايان مرثيه‌يی سويليه‌رك ، تأثر جناب نبوی‌يی موجب اولمشيدی :

يا راكبا ان الاثيل مظنة
من صبح خامسة وانت موفق

قُثَم { (بن العباس بن عبدالمطلب بن هاشم القرشی الهاشمی) فخر كائنات (صلی الله عليه وسلم) افندمزك عمزاده‌سی اولوب ، حضرت علی بن ابی طالب (رضی الله عنه) ك زمان خلافتنده مكه وبر روايتده مدينه واليسی بولنمش ؛ ومعاويه زماننده سعيد بن عثمان بن عفان معيتنده سمرقنده كيدوب ، اوراده شهيد اولمشدر . جناب رسالتپناهی‌يه مشابهتی اولديغی مرويدر .

قچانيق { آرناؤدلقده قوصوه ولايتنك اسكوب سنجاق و قضاسنده واسكوبك ٣٥ كيلومتره شمال غربيسنده مدافعه‌يه

يك الويريشلى وطبيعى مستحكم بر بوغاز اولوب ، شار طاغيله قره طاغك آره‌سنده تشكل ايديور ؛ وايچندن واردارك صوك تابعلرندن (لپناچ) چايى آقيور ، وسلانيكدن مترويچه‌يه كيدن دميريول خطى كچيور . — بوغازك شمالى مدخلنده ومذكور لپناچ ايله (نرودیمقه) چايلرينك ملتقاسنده بو اسمله بر قريه دخى بولنوب ، مذكور دميريول خطنك برموقفى وقربنده اسكى بر قلعه خرابه‌لرى واردر . قرية مذكوره‌ده بوغازك ارتفاعى ٥٢٥ متره اولوب ، جنوبه طوغرى كسب انحطاط ايده‌رك ، اسكوب اووه‌سنه وواردار واديسنه اينلير .

قحطان { بابل جهتندن جزيرة العربه هجرتله خطهٔ يمانيه‌ده حكومت تأسيس ايدنلرك برنجيسى اولديغى مروى اولوب ، احفاد نوحدن اولديغى مظنوندر . كنديسندن صكره يعرب بعده عبدالشمس وبوندن صكره حمير حكم سوروب ، بوندن صكره‌كيلرينه بوكا نسبتله حميريلر نامى ويرلمشدر .

قحفازى { (نجم الدين ابوالحسن على بن داود) مشاهير ادبادن وفقهاء شافعيه‌دن اولوب ، دمشق شامده افاده وتدريسله مشغول ايدى . ٦٦٨ ده طوغوب ، ٧٤٤ ده وفات ايتمشدر . (قلوب) اسمنده بر جاريه حقنده سويلديكى شو قطعه جملهٔ اشعارندندر :

عابنى فى حبكم عاذل
يزعم نصحى وهو فيه كذوب
وقال ماقلبك اذكره لى
فقلت فى قلبى المعنى قلوب

قدامه { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمى اولوب ، الك معروفى (ابو عمرو قدامه بن مظعون القرشى الجمحى) در ، كه عثمان بن مظعونك برادرى وام المؤمنين حفصه ايله عبدالله بن عمر بن الخطاب (رضهم) ك دايىسى ايدى . الك اول اسلامه كلنلردن اولوب ، برادرلرى عثمان وعبدالله ايله برابر حبشه هجرت ايتمش ؛ وبدر واحد غزالريله سائر غزواتده حاضر بولنمشدر . عهد خلافت

فاروقيده بحرين واليسى اولمشيدى . ٣٦ سال هجريسنده ٦٨ ياشنده وفات ايتمشدر .

قدرت { هندستان شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر :

برنجيسى (شاه قدرة الله دهلوى) ١١٩١ تاريخنده مرشد آباده طوغمش ؛ ودهلیده امرار ايام ايدوب ، ١٢٠٥ ده ينه مرشد آبادده وفات ايتمشدر . يكرمى بيك بيتى حاوى مرتب ديوان اشعارى و « نتائج الافكار » عنوانيله بر منظومه‌سى واردر .

— ايكنجيسى (شيخ قدرة الله) بهوپال حاكمنك منشيسى اولوب ، ١٢٨٠ تاريخلرينه دك بر حيات ايدى . بروجه آتى منظوم ومنثور تأليفاتى واردر : (منظوم) « ديوان قدرت » ، « اكوان قدرت » ، « كلزار قدرت » ، « ازهار قدرت » ، « مجراى قدرت » ، « تماشاى قدرت » ، « كيمياى قدرت » ، (منثور) « عجايبات قدرت » ، « مجربات قدرت » ، « رقعات قدرت » ، « حكايات قدرت » .

قدرخان { سلطان محمود سبكتكين زماننده خوتن حاكمى اولوب ، فن موسيقى‌يه آشنا اولديغى وشعرايه پك چوق احسانلر ايتديكى مرويدر .

قدرى { سلطان سليمان خان دورنده شيخ الاسلام بولنان حميدى عبدالقادر چلبينك شعرده قوللانديغى مخلصدر .
[« عبدالقادر چلبى » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قدرى { ايران شعراسندن اولوب ، شيرازليدر . تجاردن اولمغله ، تجارتله دكن جانبنه كيده‌رك ، عودتنده كمينك باتمسيله غرق اولمشدر . شو بيت اونكدر :

چو شمع سوخت سراپاى من ز شعلهٔ شوق
هنوز سوز دلم را نتيجه پيدا نيست

قدرى پاشا { (جنانى زاده) پادشاه دوران سلطان عبدالحميد خان ثانى افندمز حضرتلرينك دور سلطنتلرنده باش وكالت مسند جليلنه كچمش وزراى دولت عثمانيه‌دن اولوب ، ١٢٤٩ تاريخنده عينتابده دنيايه كلمشدر . پدرى قبريس متصرفى اسحاق

پاشا عینتاب نقیب الاشرافی امین افندینك اوغلی وقاموس مترجمی وقعه نویس عاصم افندی مرحومك برادری ایدی . جد اعلالری شیخ سمرقندی ایدی . صاحب ترجمه ١٢٦٦ ده عینتابده نفوس مفیدلکنه وبعده دیکر بعض مأموریتلره نصب اولنه‌رق ، قپوجی باشیلق رتبه‌سنی احراز ایتمش ؛ و ١٢٧٤ ده درسعادته کله‌رك، باب عالی ترجمه اوطه‌سی خلفالغنه وبعده مجلس عالیٔ تنظیمات مترجملکنه تعیین اولنمش ؛ وصدراعظم قبریسلی محمد پاشانك روم‌ایلی‌یی تفتیشه عزیمتنده معیتنده بولنوب ، عودتنده ١٢٧٧ ده رتبهٔ ثانیه ایله کرید ولایتی قپو کتخدالغنه نصب اولنمشدی . ١٢٨٠ ده مجلس تجارت بحریه ریاستنه ، ٨١ ده اولی ثانیسی رتبه‌سیله پوسته نظارتنه، برمدت صکره مجلس خزائن باش‌کتابتنه، ٨٢ ده مجلس احکام عدلیه قوانین ونظامات دائره‌سی باش کتابتنه ، ٨٤ ده رتبهٔ اولی صنف اولی ایله مجلس ادارهٔ بحریه ریاستنه ، ٨٥ ده شورای دولت اعضالغنه تعیین ، وینه او سنه مأموریت فوق‌العاده ایله بغداده وحدود ایرانیه‌یه اعزام اولنمش ایدی . ١٢٨٦ ده شورای دولت اعضالغی ینه عهده‌سنده اولمق اوزره ، آلتنجی دائرهٔ بلدیه ریاستنه تعیین اولنوب ، بعد العزل ایکی سنه مأموریتسز قالدقدن صکره ، ٨٨ ده نافعه ایکنجی وبعده برنجی مستشارلغنه ، ٨٩ ده ثانیاً آلتنجی دائرهٔ بلدیه ریاستنه، وینه اوسنه رتبهٔ بالا ایله ثانیاً نافعه مستشارلغنه نصب‌اولنمش؛ و١٢٩٠ ده شهر امینی ، ٩١ ده نافعه ناظری ، ٩٢ ده بحریه مستشاری ، ٩٣ ده ثانیاً شهر امینی وبعده شورای دولت رئیسی اولمش وعهده‌سنه رتبهٔ وزارت توجیه بیورلمش ایدی . ینه او سنه سیواس ومتعاقباً بغداد والیسی اولوب، ٩٥ ده بغدادن جلبله داخلیه نظارت جلیله‌سنه وینه اوسنه تجارت وزراعت ومعادن نظارتنه تعیین اولندقدن صکره، ١٢٩٦ ده باش وکالت مسند جلیله‌نه کچوب، برمدت بومقام‌عالیده‌قالدقدن‌صکره، ادرنه والیلکنه نصب بیوریله‌رق ، ١٣٠٠ تاریخنده اوراده ارتحال ایتمش ، وسزایی درکاهی جوارنده دفن اولنمشدر . عربی و فارسی‌یی وعلوم وادبیات اسلامیه‌یی وطننده تحصیل‌ایدوب، درسعادته ورودندن صکره فرانسز و انکلیز لسانلرینی وفنون جدیده‌یی دخی اوکرنمش، عالم، ادیب، ترقی‌پرور ومستقیم بر ذات ایدی .

قدری پاشا { (محمد —) عصر سلطان سلیم خان ثالثده قپودان دریا مسندینه کچن وزرادن اولوب، صوفیه‌لیدر. عجم‌سی دونمای همایونده قپودان بولندیغی‌جهتله کندیسی درسعادته ورودنده سفن همایونده نفر یازیله‌رق، اللی درت سنه‌ده دونماده ایفای‌خدمتله قطع مراتب ایدوب ، قپودانه رتبه‌سنی احراز ایتمشدی . ١٢١٨ تاریخنده قپودان‌دریا اولوب، برسنه بو مقامده قالدقدن صکره ، عزل وبروسه‌یه نفی اولنمش ؛ وبربچق سنه صکره وزارتی‌اعاده ایله کرید والیلکنه نصب اولنمش ؛ وبش سنه قدر بو والیلکده قالدقدن صکره ، اختیارلغنه بناءً عفوینی وبروسه‌ده اقامتنی استرحام ایتمکله ، مستوفی معاشله تقاعد اولنه‌رق ، اون بش سنه مدت شهر مذکورده کوشه‌کزین عزلت‌اولدقدن صکره، ١٢٣٩ ده، طقسان یاشنی متجاوزاولدیغی حالده، اوراده وفات ایتمشدر .

قدس { (Jerusalem) فلسطین خطه‌سنك وهمنامی اولان مستقل متصرفلغك مرکزی مشهور بر شهر اولوب ، عربیده (میمك فتحی ودالك‌کسریله) مقدس یاخود (البیت‌المقدس) وقدیماً (ایلیا) اسمیله معروفدر . عبرانیجه اسمی (یروسالم) یاخود (اورشلم)در. آق دکیز ساحلنده اسکله‌سی اولان یافه‌نك ٦٢ کیلومتره شرقنده وبحر لوط ساحلنك ٣٨ کیلومتره غربنده‌طاغلق ومرتفع بر محلده و ″٣٠ ′٤٦ °٣٥ عرض شمالی ایله ″٥٢ ′٥٢ °٣٢ طول شرقیده واقعدر . جنوبدن شماله مائل بر بایرده اولوب ، منتهای شمالیسنده بر اووه بولنیور . شهر غیر منتظم بر مستطیل شکلنده اولوب، بر ساعتده دوراولنور ١٣ متره ارتفاعنده و ١ متره ثخننده برسورله محاطدر؛ و ، ایکیسی مسدود اولمق اوزره، یدی قپوسی واوچ بیوك جاده‌سی واردر . باشلیجه درت محله‌یه منقسم اولوب ، شمال شرقی جهتنده

ایله ویا خدیویت مصریه حدودیله محدود در . نفس قدس ایله یافه ، غزه وخلیل الرحمن اسملریله درت قضادن مرکب اولوب ، ٤٢٨ قریه‌یی حاویدر. مملکتك احوال سائره‌سندن «فلسطین» ماده‌سنده بحث اولندیغندن ، تکرارینه حاجت اولمیوب ، مادهٔ مذکوره‌یه مراجعت بیورلمق اقتضا ایدر .

قُدْس { نجد ایله حجاز آره‌سنده مزینه قبیله‌سنه مخصوص ایکی یوکسك طاغ اولوب، برینه (قدس الابیض) ودیکرینه (قدس الاسود) دینلیر. مرعالری چوق اولوب، قبیلهٔ مذکوره‌نك قیون وخرکه‌لری واردر .

قَدَس { حمص قربنده بر قصبه اولوب ، شرحبیل بن حسنه طرفندن فتح اولندیغی کتب فتوحده مذکوردر . قربنده بر کول اولوب، بحیرهٔ قدس دینمکله معروفدر .

قدسی { (عرب زاده محمد چلبی) اونجی قرن هجری علما وشعراسندن اولوب، برچوق مدرسلکلرده بولندقدن وبرآره‌لق منکوب ومنفی بولندقدن صکره، مصر مولویتنه تعیین اولنوب ، کیدرایکن کمی باتمغله ، مغروقاً وفات ایتمشدر. شوایکی بیت اونکدر :

هنوز داخی آنا رحمنده ایکن
نه قانلر یوتدروبدر بکا دوران
طوغلدن دائم آغلامقدر ایشی
دخی کولدرمدی برلحظه برآن

قدسی { ایران شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (حاجی محمد خان) طوسلی اولوب، وطنندن دلکیر اولمغله، هندستانه رحلت ایده‌رك، شاهجهانك احسان والتفاتنه وملك الشعرا عنوانته نائل اولمش ؛ و ١٠٥٥ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر . « ظفرنامه » عنوانیله حکمدار مشارالیهك فتوحاتی حاکی بر مثنویسی ومرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر :

اینجا غم محبت آنجا سزای عصیان
آسایش دوکیتی برما حرام کردند

— ایکنجیسی (میرحسین کربلائی)، پدری کربلالی اولدیغی حالده ، سبزوارده طوغمش ؛ وهراته رحلتله ، اورا حاکمی محمد خانك مظهر احسانی اولمش ایدی . شو بیت اونکدر :

سیاه روزم وحال مراکسی داند
که درفراق تویکشب بحال من باشد

— اوچنجیسی هراتلی اولوب ، شو بیت اونکدر :

ای که منعم میکنی از دیدن آن کلعذار
حالت دلرا نمیدانی مرا معذور دار

قدوری { (ابو الحسین احمد بن محمد) اعاظم فقهاء حنفیه‌دن اولوب، زماننده فقهاء حنفیه‌نك رئیسی ایدی . فقهاء شافعیه رؤساسندن ابوحامد اسفرائنی ایله معارضه‌لری اولمشدر. تاریخ بغداد صاحبی ابوبکر الخطیب صاحب ترجمه‌دن استماع وروایت احادیث شریفه ایتمشدر . ٣٦٢ تاریخنده بغدادده طوغوب، ٤٢٨ ده ینه اوراده وفات ایتمشدر . فقهده کندی اسمنه اضافتله مشهور اولان « المختصر » عنوانیله برکتاب معتبری وسائر بعض تألیفاتی واردر .

قدیمی { ایران شعراسندن اولوب ، رساملقده‌کی مهارتیله دخی مشهور ایدی . کیلانلیدر. شو بیت اونکدر :

دیده ام رویی وعاشق شده جایی عجبی
رخ نموده ست مرا باز بلایی عجبی

قرا { (Kra) مالاقه شبه جزیره‌سنی هند چینی برینه ربط ایدر بر برزخ اولوب، ١٠° ایله ١١° عرض شمالی آره‌سنده واقعدر، واکی ٧٠ کیلومتره‌در. انکلتره‌نك هند مستملکاتی بوبرزخه قدر ممتد اولوب ، برزخك ساحل غربیسی انکلتره‌یه وساحل شرقیسی سیام دولتنه تابعدر. ایکیسی آره‌سنده‌کی حدود قربنده وسیام طوپراغنده بواسمله برقصبه دخی واردر . ساحل غربیسی آلچق و بطاقلق اولوب ، قارشیسنده (مارکی) جزایر مجتمعه‌سی بولنیور . بوجهتده بر قاچ قوی ولیمانی واردر . ساحل شرقیسی قربنده شمالدن جنوبه برصره طاغلر ممتد اولور . برزخك اهالیسی ٢٠٠٠٠ کشی قدر اولوب، سیاملی وملایی وچینلیدن مرکبدر. بوبرزخك کشادی دفعاتله تصور اولنمشدر .

قراتر { (Crater) بیوك اسکندرك سردارلرندن اولوب، پروانز لسان قوللاغسیله برابر، جهانکیر مشارالیهك وفتنه‌دك

اسلام محله‌سی وبونده حکومت قوناغیله مشهور مسجد اقصی وصخرهٔ مقدسه بولنیور. شمال غربی کوشه‌سنده خرستیان محله‌سی اولوب، بونده (قامه) تعبیر اولنان وزعم نصارایه کوره حضرت عیسی (علیه السلام)ك مرقدینی حاوی اولان بیوك کلیسا ایله جماعات مختلفه‌یه مخصوص متعدد معبد ومناسترلر واردر . سورك خارجنده دخی روسلره وسائر جماعاته مخصوص ابنیه ودوائر بولنوب ، آیریجه بر محله تشکل ایتمشدر . جنوب غربی کوشه‌سنده ارمنی وجنوب شرقی طرفنده یهودی محله‌سی بولنیور . اهالیسی ٤٣٠٠٠ راده‌لرنده اولوب، نصفنه قریب مقداری اسلام وعرب، برثلثه قریب مقداری یهودی وقصوری یرلی واجنبی مختلف ملتلره منسوب خرستیانلردن عبارتدر . کرك داخل شهرده وکرك جوارلرنده زیارتکاهلری وانبیاء بنی اسرائیلك احوال ووقایعنك یادکارلرینی حاوی مقاماتی پك چوقدر . قدس کرك اسلامده وکرك موسویلر وعیسویلر عندنده مقدس بر شهر عد اولندیغندن ، دنیانك هر طرفندن زوار تهاجم ایدوب ، اهالیسی باشلیجه زوارك اخذ واعطاسیله وبونلرك مملکتده براقدقلری آقچه ایله کچینیرلر . قدسك نه وقت وکیملر طرفندن بنا اولندیغی معلوم اولمیوب ، آنجق اسکیدن بری بنی اسرائیلك مرکزی اولان (سالم) یاخود (سلم) شهرینك عینی اولدیغی مظنوندر . بعده کنعانیون اوورالرینی ضبط ایدوب ، شمدیکی شهرك اوستنده واقع (صهیون) تپه‌سنده (یبوس) اسمیله بر قصبه تأسیس ایتمشلردی. حضرت داود (علیه السلام) میلاد عیسی (علیه السلام) دن ١٠٤٩ سنه اول ملك وسلطنته نائل اولدیغنده ، کنعانیلری یبوسدن اخراجله ، شهری ضبط وبرسورله احاطه ایتمشدی. خلفی حضرت سلیمان (علیه السلام) اصل بیت مقدس دینلن معبد مشهوری وکندینه مخصوص برسرای بنا ایده‌رك ، شهری برقات دها توسیع وتزیین ایتمشدی . او وقتدن بوشهره « مقدس » معناسیله عبرانیجه (قدیشه) نامی ویریلوب ، هرودوتك ذکر ایتدیکی (قدتیس) اسمی دخی بونك غلطیدر. آثوریلر فلسطینی ضبط ایتدکلرنده بیت مقدسی تخریب ایتمشلرسه‌ده، کیخسرو اوورالرینی تحت اطاعتنه آلنجه ، معبد مذکوری تعمیر وتجدید ایتمشدی . بیوك اسکندر دخی بنی اسرائیله برطاقم امتیازات ویرمشیدیسه‌ده ، بونك وفاتندن صکره ، قدس مصر ایله شام طوائف ملوکی آره‌سنده بولنوب، میدان حرب وجدال اولمغله ، خراب اولمش ؛ وبعده (هرود) طرفندن بیت مقدس یکیدن مطنطن صورتده بنا وشهر تعمیر اولنمش ایسه‌ده، ٧٠ تاریخ میلادیسنده (آتیتوس) بسبتون هدم وتخریب ایتمشدی. بوتخریبله قدسك موسویلره عائد معموریتی ختام بولوب، بعده قسطنطینیه روم ایمپراطورلری خرستیانلق نقطهٔ نظرندن معابدینی اعمار وشهری (ایلیا) تسمیه ایتمشلردی . قدس ١٦ نجی سال هجریده غزاة اسلام طرفندن درت دفعه محاصره اولنوب ، حضرت عمر بن الخطاب (رضی الله عنه) افندمزه تسلیم اولنمش؛ ومعبد قدیمی یرینه خلیفهٔ مشارالیه جانبندن مسجد اقصانك محلی ومحرابی تعیین بیوریله‌رق ، بعده عبدالملك بن مروان طرفندن مسجد مذکور بنا اولنمشدر. اهل صلیب کروه متعصبینی قدسی ضبط ایتدکلرنده ، شهری تخریب وغارت ایدوب ، مسجد اقصانی کلیسایه تحویل ایتمشلرسه‌ده ، بعده صلاح الدین ایوبی قدسی تخلیص، ومسجد مذکوری معبد مسلمینه ارجاع ایلمشدر . قدیما قدس چوق بیوك اولوب اوغرادیغی آفاتدن کیتدکجه تدنی ایتمکده ایکن، بوصوك زمانلرده یکیدن اهالیسی چوغاله‌رق، کسب اهمیت ایتمکه باشلامشدر . شمدیکی سوری اهل صلیبك یاپمش اولدقلری سورك تمللری اوزرینه مؤسس اولوب ، قانونی سلطان سلیمان خان جانبندن بنا اولنمشدر . هواسی یازین صیجاق قیشین اولدقجه صوئوق اولوب ، اطرافنده‌کی تپه‌لرده پورتقال ، لیمون ، خرما ، موز ، اوزوم، زیتون وسائر میوه‌لرك انواعی حاصل اولور .

قدس { متصرفلقی . شام مملکتنك قسم جنوبیسنده. فلسطین خطهٔ قدیمه‌سنك قسم اعظمندن عبارت مستقل بر متصرفلق اولوب، مرکزی اولان قدس شریفك اسمیله مسمادر . غرباً آق دکیز سواحلندن اردن (یعنی شریعه) وادیسنه وبحر احمره‌دك ممتد اولوب، شمالاً وشرقاً بیروت ولایتیله وجنوباً صحرای تیه

توجهنى غائب ايتمه‌مش ؛ ومشاراليهك وفاتندن صكره ماكدونيه وايبر قوماندانى اولوب ، قبل الميلاد ٣٢٢ تاريخنده واقع (قرانون) محاربه‌سنده قاتل پدرى بولنان آنتيپاتره ياردیم ايده‌رك ، پرديقاسى باتيرمغه سبب اولمش ؛ و ٣٢١ ده (اومن) ه قارشى ايتديكى محاربه‌ده مقتول اولمشدر .

قراتس (Cratès) يونان قديمك حكماى كلبيوننـدن اولوب ، مشهور ديوجانسك شاكردى وحكيم (زنون) ك معلمى ايدى . تيبه‌لى اولوب ، قبل الميلاد ٣٢٤ تاريخلرنده نشأت ايتمشدر . استادينك مسلكنى تعقيب ايچون ، بتون مالملكنى صاتوب ، اثمانى همشهريلرينه تقسيم ايتمشدى . پك چركين وقلندر مشربلى اولديغى حالده ، (هيپارخيه) اسمنده آتنه‌لى كوزل وزنكين برقادين كنديسنه علاقه ايدوب وارمش ايدى .

قراتيپ (Cratippe) يونان قديم حكماى مشائيوننـدن اولوب ، مدلليليدر . ابتدا وطننده تدريس فلسفه ايدوب ، بعده آتنه‌يه كيده‌رك ، اوراده چيچرونك اوغليله بروتوس دخى حلقهٔ تدريسنده بولنمشدى . پومپيوس فارساله (يعنى چتالجه) مغلوبيتنى متعاقب بوفيلسوفى زيارت ايدوب ، تسلياتنه مظهر اولمشيدى . تعبير رؤيا حقنده بر كتابى واردر .

قراتينوس (Cratinus) يونان قديمك مضحكه نويس شعراسندن اولوب ، ميلاددن ٥٢٥ سنه اول آتنه‌ده طوغمش ؛ و ٩٥ ياشنده وفات ايتمشدر . يازديغى طقوز قناقلى مضحكه‌لرندن يالكز بعض فقره‌لرى موجود در .

قرارى (مولا نورالدين محمد) ايران شعراسندن اولوب ، كيلانليدر . طبيب بولنان برادرى مسيح الدين ابوالفتح كيلانى ايله برلكده هندستانه رحلت ايدوب ، اكبرشاهك حسن قبولنه مظهر اولمشلردى . برمدت دخى كيلان حاكمى احمد خانك خدمتنده بولنوب ، اورانك انقلابندن صكره قزوينه انتقال ايتمشدى . شو بيت اونكدر :

من از جفاش نترسم ولى از آن ترسم
كه عمر من بجفاكردنش وفا نكند

قراسنويارسق (Krasnoïarsk) سيبريه‌نك غرب جهتنده (توبواسق)ك ٢١٠٠ كيلومتره شرقنده و (قراسنايارته) نهرينك (ينيسى) ايرماغنه دوكلديكى محلده (ينيسى) ايالتنك مركزى برقصبه اولوب ، ١٦٨٠٠ اهاليسى واطرافنده كمور ودمير وسائر معدنلرى واردر .

قراسوس (Crassus) روماليلرك اك مشهور خطبا وقانون شناسانندن اولوب ، قبل الميلاد ١٥٠ تاريخنده طوغمش ؛ و ٦٩ ده قونسلوس اولمش ايدى .

قراغويواج (Kragouïevatz) صربيه‌ده بلغرادك ١٠٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده قضا مركزى برقصبه اولوب ، ٣٦٨٥ اهاليسى وطوپخانه‌سى واردر . ميلوش طرفندن مركز اتخاذ اولنه‌رق ، ١٨٤٢ تاريخنه‌دك صربيه پرنسلرينك مقرى بولنمشدر .

قرافه مصرده قاهره‌نك خارجنده وجنوبنده برمحل اولوب ، شهر مذكورك اك بيوك مقبره‌سيدر . امام شافعى (رضه) ايله ابن طولون وسائر اعاظم ومشاهيرك تربه‌لرينى حاويدر . وقتيله معافر قومندن بو اسمله مسمى بر قبيله اوراده يعنى فسطاطك خارجنه نازل اولمغله ، قبيلهٔ مذكوره‌نك اسمنى محافظه ايتمشدر . — اسكندريه‌نك خارجنده‌دخى بواسمله برمحل واردر .

قراقاتوآ (Krakatoa) سوماتره ايله جاوه جزيره‌لرى آره‌سنده‌كى سونده بوغازنده برآطه اولوب ، شمديكى حالده شرقدن غربه بويى ٥ ½ واكى ٢ كيلومتره‌در . ١٨٨٣ تاريخنده وقوع بولان دهشتلى ياتلامه‌سندن اول بويى ٨ واكى ٥ كيلومتره ايدى . اراضيسى بركانى اولمغله ، تاريخ مذكورده بردن پاتلايوب ، جزيره‌نك نصفى هوايه اوچمش ويا صويك ايچنه باتمش ؛ وهوايه قالقان توزدن ايكى كون اورته‌لق كيجه كسيلوب ، دكيز دخى بردن بره سواحلك اوزرينه هجومله ، مذكور ايكى بيوك جزيره‌نك ايكى ساحلنده بولنان ايكى قصبه‌يى وآغاجلرى

آلوب کوتورمشدر . بوپاتلامه‌نك صداسی کرهٔ ارضك تماميله اوبر طرفنده يعنی آفريقاده بيله حس اولنمش؛ جاپونيه وجزيرة العربه قدر زلزله وقوع بولمش؛ وقالقان توزلردن کونلرجه کونشك غروبنده برقرمزيلق کورينوب، مملکتمزده دخی مشاهده اولنمش؛ وتا آوروپانك شمال جهتلرنده قارلرك اوزرينه توز ياغمشدر . تاريخ بوکبی علائم ارضيه‌نك بوندن شدتليسنی ضبط ايتمه‌مشدر .

قراقوويه (Cracovie) آوستريا ومجارستان دولتنك غاليچيا خطه‌سنده ويانه‌نك ٤٥٠ کيلومتره شمال شرقيسنده ولمبرغك ٣٥٠ کيلومتره غربنده اوله‌رق ويستوله‌نك صول يعنی شمالی کنارنده قضامرکزی برشهر اولوب، ٧٦٠٢٥ اهاليسی، کوزل تفرجکاهلريله صيفيه‌لری، نهرك اوزرنده برکوپريسی، اسکی لهستان قراللرندن وسائر مشاهيردن برقاچ کشينك مزارلرينی حاوی بيوك برکليساسيله ديکر ٤٠ کليساسی، دارالفنونی وبوکا مربوط بيوك برکتبخانه‌سيله رصد خانه‌سی ونباتات باغچه‌سی، صنايع وتجارت وصنايع نفيسه مکتبلری، داخلی مکتب اعداديسی، علوم وصنايع وزراعت وتجارت جمعيتلری، فائضسز آقچه اقراض ايدر بر امنيت صنديغی، دباغخانه‌لری، چوخه وسائره فابريقه‌لری، سنه‌ده ايکی پنايری وخيلی ايشلك تجارتی واردر. بوشهر خيلی وقت لهستان قراللغنك پايتختی بولنمش؛ ولهستانك مقاسمه‌سنده تشکيل اولنان بيطرف برجمهوريتك مرکزی اتخاذ اولنه‌رق، ١٨١٥ دن ١٨٤٧ تاريخنه‌دك بووجهله مستقل قالدقدن صکره، آوستريا ومجارستان دولتنه ترك اولنمغله، غاليچيا ايالتنه الحاق اولنمشدر. هيئت جديده‌نك موجدی اولان مشهور (قوپرنيق) دخی بوشهرده مدفوندر .

قرانون (Cranon) تساليه‌ده فارساله (يعنی چتالجه) نك شرق جهتنده اسکی بر قصبه اولوب، آتنه‌ليلر اوراده آنتيپاتر ايله قراتر طرفندن مغلوب اولمشلردی.

قرانيه (Crania) آرناؤدلغك منتهای شمال غربيسنده واشقودره کولنك غرب جنوبيسنده اخيراً قره طاغه ترك اولنمش برناحيه اولوب، بار واولکون ايله برابر مساحهٔ سطحيه‌سی ٣٧٦ مربع کيلومتره واهاليسی، همان جملةً آرناود واکثريت اوزره اسلام اولمق اوزره، ١٦٠٠٠ کشيدر . اصل قرانيه‌ليلر چاليشقان آدملر اولوب ، ايچلرنده پك ماهر باغچوانلر يتيشير .

قرانيه (Crania) تساليه‌ده ترحاله سنجاغنك قالاباقه قضاسنده وآسپرو پوتامونك صول تابعلرندن بری اوزرنده کوچك بر قصبه اولوب، ٢٤٤٥ اهاليسی واردر. قصبه وجوارلری کاملاً اولاخ اهالی ايله مسکوندر .

قرايووه (Craïova) رومانيه‌نك افلاق خطه‌سنده و بکرشك ٢٠٠ کيلومتره غربنده اوله‌رق طونه‌يه تابع (بول) نهری اوزرنده (دوليه) ايالتنك مرکزی برشهر اولوب، ٢٢٨٠٠ اهاليسی، مکتب اعداديسی، متعدد کليسا ومناسترلری وجوارنده قياطوزی معدنی واردر . وقتيله کوچك افلاقك مرکزی ايدی .

قربی (اميرشاه) اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب ، ارنيقليدر . شوبيت اونکدر :

يازه‌لی خطی وفا نقشنی کرد چمنه
مهرايدر اولدی نومهپاره جفاسن چکنه

قربی ايران شعراسندن ايکی ذاتك مخلصيدر :

برنجيسی (مولانا فتاح) شيرازلی اولوب، اکبر شاهك اواخر سلطنتنده کنج ياشنده هندستانه هجرت ايتمش؛ وجهانکيرك زماننده اوراجه بعض مأموريتلرده بولنمش، وزيارت حرمين شريفين ايتمش ايدی . ١٠٤٥ تاريخنده ٧٠ ياشلرنده وفات ايتمشدر. شو رباعی اونکدر :

بر آبله شد پای تمنای دلم
چون خانهٔ زنبور شد اعضای دلم
آغشتهٔ درد شد سراپای دلم
ايواه دلم وای دلم وای دلم

— ايکنجيسی دماوندلی اولوب ، مطالعهٔ اشعار وصحبت ياران ايله عمرينی چيرمش ساکن برآدم ايمش . شوبيت اونکدر :

ميفرستم بر اوقاصد وميکويد رشك
سبحی ساز خدايا که بمنزل نرسد

قرتال { شهرامانتنك اسكدار متصرفلغنده واسكدارك ١٩ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق مرمره دكيزى ساحلنده وازميد دمير يول خطى اوزرنده واقع قضا مركزى برقصبه اولوب، ٤٨٣٥ اهاليسى وچوق باغلريله سبزه باغچه‌لرى واردر. استانبولدن هر كون واپور كيدوب كلير. اوستنده ويارم ساعت شمالنده جيادت هواسيله مشهور (ياقه‌جق) قريه‌سى بولنوب، برخيلى كوشكلرى حاويدر. اسمى تركجه كبى كورينيورسه‌ده، (قارتالى) اسم روميسندن اختصاراً مأخوذدر. — قرتال قضاسى قوجه ايلى شبه جزيره‌سنك غرب جنوبى قسمندن عبارت اولوب، شرقاً ككبوزه، شمالاً شيله قضالريله غرباً قاضى كويى دائرهٔ بلديه‌سيله، جنوباً دخى مرمره دكيزيله محدوددر. قضا ٢٤ قريه‌دن مركبدر. پايتختك صحيفه‌لرندن معدود اولان ارن كويى وبوستانجى ومالتپه دخى بو قضايه ملحقدر.

قرچوه { (Kroutchévo) مناستر ولايت وسنجاغنده ومناسترك ٧٠ كيلومتره قدر شمال غربيسنده و (وارداره) تابع (ترسقه) نهرى مجراسنك يوقاريسنده طاغلرله محاط بر اووه‌نك كنارنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ٣٨٩٩ اهاليسى، برى ابوالفتح سلطان محمد خان ثانينك بنا كرده‌سى اولمق اوزره، ٥ جامع شريفى، ٥ تكيه‌سى، ١ مدرسه‌سى، رشديه مكتبى وبرنمونه مكتب ابتدائيسى، بربلغار كليساسى، ٤ بلغار مكتب ابتدائيسى، ١٧٠ دكانى، ٧ خانى، ١ حمامى، ١٨ فرونى وبر مملكت ساعتى واردر.

— قرچوه قضاسى مناستر سنجاغنك منتهاى شمال غربيسنده واقع اولوب، جنوباً مناستر قضاسيله، غرباً اوخرى قضاسى ودبره سنجاغيله، شمالاً وشمال شرقى طرفندن قوصوه ولايتيله، شرق جنوبى جهتندن دخى پرليه قضاسيله محدوددر. ١١٣ قريه‌دن مركب اولوب، ٣٤٢٢٢ اهاليسى واردر، كه بونلرك نصفندن زياده‌جه مقدارى بلغار، يالكز ٦٤ ى اولاخ وقصورى يعنى ١٣٥٨٦ سى اسلام وآرناوددر. واردات سنويه‌سى ٢٣٠٠٠ ليرايه قريب ومصارفات محليه‌سى ٢٠٠٠ ليرا قدردر. يالكز مركزى اطرافنده واورادن كچن نهر واديسنده برآز اووه‌لر بولنوب، سائر جهتلرى مرتفع طاغلردن عبارتدر. مذكور اووه‌لرده وقابل زراعت وادى وبايرلرنده بغداى، آرپه، مصر، چاودار، كنوير، فاصوليه وسائر حبوباتله الما، آرمود، جوز، كراز، اوزوم وسائر ميوه وسبزه‌لرك انواعى حاصل اولور. قارپوزى‌ده چوق ويك لذيذدر. طاغلرنده خيلى اورمانلرى اولوب، كراسته واودونه يارار آغاجلرى واردر. درون قضاده ٢٤ جامع شريف، ٦٤ كليسا و ٢٥٨ دكرمن موجوددر. اهالى پاموقدن بز، فانله چوراب، شياق، فانله وسائره اعمال ايدرلر. مرعالرى چوق اولمغله، اهالى خيلى قويون وسائر حيوانات اهليه بسليوب، جيقاردقلرى ساده ياغ پك نفيس ومقبولدر. مركز قضا مركز ولايته برشوسه ايله مربوطدر.

قردو { (Crédo) فرانسه ايله اسويچره آره‌سنده‌كى (ژوره) سلسلهٔ جبالنه مربوط بر طاغ اولوب، ١٦٢٤ متره ارتفاعى واسويچره كوللريله سائر اطرافه كوزل منظره‌سى واردر. ليوندن غرنوبله‌يه كيدن دمير يول خطى بو طاغك آلتنده ٣٩٠٠ متره اوزون بر توئلدن كچر.

قرست { (Crest) فرانسه‌نك (درومه) ايالتنده و (ديه) نك ٣٩ كيلومتره غربنده اوله‌رق درومه نهرى اوزرنده ناحيه مركزى برقصبه اولوب، ٥٤٠٠ اهاليسى ودباغخانه‌لريله يوك وپاموق و ايپك منسوجاتى واردر.

قرستماس { (Christmas) بحر محيط كبيرده ١°٤٥′ عرض شمالى ايله ١٦٠°٥′ طول شرقيده واقع بر جزيره اولوب، محيط دائره‌سى ٩٠ كيلومتره‌دور. ١٧٧٧ ده مشهور قپودان قوق طرفندن مولد عيسى (عليه السلام) كونى كشف اولنمغله، بو معنايى افاده ايدن بو اسمله تسميه اولنمشدر.

قرستوف { (St. Christophe) سنت — خرستيانلرك عزيزلرندن اولوب، سوريه ويا فلسطينده نشأت ايتمش؛ ودچيوس زماننده ميلادك ٢٥٠ تاريخلرنده

آناطوليده قتل اولنمشدر . ترجمهٔ حالی مجهول اولمغله، حقنده برچوق خرافات شیوع بولمشدر . تموزك ٢٥ نده يورطيسنى اجرا ايدرلر .

قرستوف { (Christophe) قسطنطينيه روم ايمپراطورلرندن اولوب، برنجى رومانك اوغليدر. ٩١٩ تاريخنده پدرى طرفندن برادرلرى استفان وسكزنجى قسطنطين ايله برابر حكومته تشريك اولنمش ؛ و ٩٣١ ده وفات ايتمشدر .

قرستوف { (Christophe) دانيمارقه قراللرندن بروجه آتى اوچ كشينك اسميدر : برنجيسى ايكنجى والدمارك اوغليدر . ١٢٥٢ ده برادرى (آبل) ه خلف اولوب ، يدى سنه دولتنك پسقپوسلريله اوغراشدقدن صكره ، ١٢٥٩ ده وفات ايتمشدر.
— ايكنجيسى يدنجى اريقك اوغلى اولوب ، ١٣٢٠ ده برادرى سكزنجى اريقه خلف اولمش؛ وخيانت ومظالميله تبعه‌سنى دلگير ايدوب، ١٣٢٦ ده اسقاط اولنمش ؛ ومؤخراً مملكتنك برقسمنى ضبط ايتمش ايسه‌ده ، نفرت عموميه‌يه مظهر اولوب ، كليسادن دخى طرد واخراج اولنه‌رق ، ١٣٣٤ ده وفات ايتمشدر . اوغلى دردنجى والدمار ١٣٤٠ ده تخته قعود ايتمشدر .
— اوچنجيسى باويره قرالى ژانك اوغلى وطقوزنجى اريقك يكنى اولوب ، ١٤٤٠ ده دانيمارقه ، ١٤٤١ ده اسوج و ١٤٤٢ ده نوروج قراللغنه انتخاب اولنه‌رق ، بو اوچ مملكتى توحيدله، بعض نظامات وضع ايتمش؛ و ١٤٤٨ ده وفات ايتمشدر .

قرستوف قولومب { [« قولومب » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قرستيان { (Christian) دانيمارقه قراللرندن بو اسمله سكز كشى گلمشدر : برنجيسى ١٤٤٨ تاريخنده پدرى باويره‌لى قرستوفه خلف اوله‌رق دانيمارقه قرالى اولدقدن صكره ، ١٤٤٩ ده نوروج و ١٤٥٠ ده اسوج قراللغنه دخى انتخاب اولنمش ايسه‌ده ، اسوجده فعلاً حكمى اوليوب ، ١٤٦٣ ده (شارل قانوتسون) طرفندن اسوج قراللغندن بسبتون اسقاط اولنه‌رق ، دانيمارقه‌يه چكلمش ؛ و والده‌سندن ارثاً شلسويغ ايله هولستانيه دخى مالك اولمش ايدى .
— ايكنجيسى « ظالم » لقبيله ملقب اولوب ، ١٥١٣ ده پدرى (ژان) ه دانيمارقه قراللغنده خلف اولدقدن صكره، ١٥٢٠ ده اسوج قراللغنه دخى انتخاب اولنمش ايسه‌ده ، ظلم و سفاهتيله اسوجليلرك نفرتى قزانوب، ١٥٢٣ ده (كوستاو-واسه) نك تشويقيله اسقاط اولنمش، واوسنه دانيمارقه قراللغى دخى غائب ايتمش؛ و ١٥٣٢ ده استرداد حكومته چاليشمش ايسه‌ده ، مقتدر اوله‌ميوب ، ١٥٥٩ ده محبسده وفات ايتمشدر .
— اوچنجيسى برنجى فردريقك اوغلى وخلفى اولوب، ١٥٣٩ دن ١٥٥٩ تاريخنه‌دك حكم سورمش ؛ ومملكتنه پروتستانلغى ادخال ايله ، قتوليك پسقپوسلرينى حبس ايتمش؛ وعلوم وفنون وصنايعك ترقيسنه چوق خدمت ايلمشدر .
— دردنجيسى ١٥٨٨ ده پدرى ايكنجى فردريقه خلف اولوب، اسوجليلره قارشى بروقت محاربه ايتمش؛ وپروتستان پرنسلرى اتفاقنك رئيسى طانيلمش ايدى . هرنه قدر ايتديكى محاربه‌لرك چوغنده مغلوب اولمش ايسه‌ده، ماهربرقوماندان شهرتى قزانمش؛ وتجارت وصنايع ومعموريتك ترقيسنه خدمت ايدوب ، قرستيانيا ،قرستيانستاد وقرستيانسانه كبى برچوق يكى شهر وقصبه‌لر دخى تأسيس ايتمش؛ و ١٦٤٨ ده وفات ايلمشدر.
— بشنجيسى دردنجينك تورونى اولوب ، ١٦٧٠ ده پدرى اوچنجى فردريقه خلف اولمش؛ و ١٦٧٣ ده اون دردنجى لوئى‌يه قارشى فلمنكليلرله عقد اتفاق ايتمش ، واسوجليلره قارشى حرب ايدوب ، پومرانيه‌يى آلمش ايسه‌ده ، ١٦٧٩ مصالحه‌سنده كرى ويرمكه مجبور اولمشدى . دانيمارقه دولتنده اليوم مستعمل بر طاقم نظامات وضع ايتمش؛ و ١٦٩٩ ده وفات ايتمشدر .
— آلتنجيسى ١٧٣٠ ده پدرى دردنجى فردريقه خلف اولوب . صلح وآسايشى محافظه ، وحريق زده اولان قوپنهاغ شهرينى يكيدن اعمار ايتمش؛ و ١٧٤٦ ده متوفى اولمشدر .

— يدنجيسی ١٧٦٦ تاريخنده پدری بشنجی فردريقه خلف اولوب ، انكلتره قرالی اوچنجی جورجك همشيره‌سی (قارولينه ماتيلده) يی تزوج ايتمش ؛ وطبيبی (استروئنس) ی باش وكيل ايدوب، بسبتون امورحكومتی بونك الينه براقمش؛ بعده بونی عزل وقتل ايدوب ، امور حكومتی والده‌سی برو نسويقلی (ژوليه‌ماريه) نك الينه تسليم ايتمشدی . ١٨٠٧ ده انكليزلر قوپنهاغی طوپه طوتمغله ، كنديسی قاچوب ، هولستاينك (رندسبورغ) قصبه‌سنه اختفا، وبرسنه صكره اوراده وفات ايتمشدر . ذاتاً اواخر عمرنده عته كتيرمشيدی .

— سكزنجيسی ولی عهد فردريقك اوغلی اولوب، ١٨١٤ تاريخنده نوروج واليسی اولديغی حالده ، بو مملكتی دانيمارقه‌دن فك ايله اسوجه ربط ايتمك ايستين دول متفقه‌يه قارشی مقاومت ايتمش ايسه‌ده ، برناردوتك قوهٔ زائده‌سنه قارشی موفق اوله‌ميوب ، چكلمكه مجبور اولمش ؛ و ١٨٩٣ ده ، عم زاده‌سی آلتنجی فردريقك وفاتی اوزرينه ، دانيمارقه تختنه چيقوب ، بر چوق اصلاحات وتنظيمات اجرا ايله ، علوم وصنايعك ترقيسنه خدمت ايتمشدر. بونك اواخر حكومتنده دانيمارقه‌نك اشلسويغ ايله هولستاينده‌كی حقوق مسئله‌سی درميان اولنه‌رق، اوزون برمحاربه انتاج ايتمشدر. ١٨٤٨ ده وفات ايلمشدر .

قرستيانساند (Christiansand) نوروجك (سوندنفيلد) ايالتنده ′٨°٥٨ عرض شمالی ايله ′٣٤°٥ طول شرقيده بر قصبه واسكله اولوب ، ١٢٥٤٠ اهاليسی، بيوك ومصنع بركليساسی، سفائن اعمالنه مخصوص دستگاهلری ، يلكن بزی فابريقه‌لری ، دباغخانه‌لری وكراسته تجارتی واردر .

قرستيانستاد (Christianstad) اسوجك اسقانيه خطه‌سنده (هلغا) نهری اوزرنده وبونهرك بالطيق دكيزنده‌كی منصبی قربنده همنامی اولان ايالتك مركزی بر قصبه واسكله اولوب، ١٠٦٧٠ اهاليسی، استحكاماتی، برقاچ فابريقه‌سی وبك ايشلك تجارتی واردر .

قرستيانستاد (Christiansta:l) آمريقاده‌كی آنتيل جزايرندن دانيمارقه‌نك ضبطنده بولنان (سنت قروا) جزيره‌سنك ساحل شماليسنده اوجهته‌كی دانيمارقه مستملكاتنك مركزی بر قصبه و اسكله اولوب ، ٥٠٠٠ اهاليسی وصاغلام ليمانی واردر .

قرستيانيا (Christiania) نوروجك پايتختی اولوب ، مملكت مذكوره‌نك منتهای جنوب شرقيسنده استوقهولمك ٥٠٠ كيلومتره غربنده وبك اوزون بر خليجك منتهاسنده اوله‌رق ″٤٤′٥٤°٥٩ عرض شمالی ايله ″١٥′١٣°٨ طول شرقيده واقعدر . بيوك وكوزل برشهر اولوب ، ١٤٨٣٢٠ اهاليسی ، دوز وكنيش سوقاقلری، ايكی سرايی، دارالفنونی، كتبخانه‌سی ، شمال آنتيقه‌لرينه مخصوص موزه‌سی، نباتات باغچه‌سی ، مكتب عسكريسی ، بانقه‌سی وسائر مؤسساتی ، جاده‌لرده وتفرجگاهلرده پك چوق اشجاری واردر . شهرك مركزی وساحله قريب اولان باشليجه يرلری كاركير وكوزل اولوب، كوشه وكنارلرنده‌كی محله‌لری اليوم اخشاب وسوقاقلری طار وقالديرمسزدر . فابريقه‌لری پك آز وتجارتی‌ده ايكنجی درجه‌ده‌در .

قرستينه (Ste. Christine) سنته — خرستيانلرك عزيزه‌لرندن اولوب، طوسقانه‌ده بر شهرك متصرفنك قيزی اولديغی حالده ، خرستيانلغی قبول ايتمش اولديغيچون ، ديوقليتيان زماننده قتل اولنمشدر. تموزك ٢٤نده يورطيسی اجرا ايدرلر .

قرستينه (Christine) فرانسه قرالی دردنجی هنری ايله مديجيسلی ماريه‌نك قيزی اولوب ، ١٦٠٦ ده طوغمش ، و ١٦٦٣ ده وفات ايتمشدر. ١٦١٩ ده ساووآ دوقه‌سی ويقتور آمدءيه واروب ، ١٦٣٧ ده طول قالمش ؛ واوغلی ايكنجی شارل امانوئلك صباوتی زماننده نائبهٔ حكومت اولوب، كمال متانت وتدبيرله ادارهٔ امور ايتمش ؛ وادعای حق نيابت ايدن قاينی پرنس توماسی بو دعوادن ال چكمكه مجبور ايلمشدی .

قرستينه (Christine) اسوج قراليچه‌سی اولوب ، ١٦٢٦ ده

طوتمش ؛ و ١٦٣٢ ده (لوچن) محاربه‌سنده قتل اولنان پدری كوستاو آدولفك يرينه قرالیچه اولوب ، ١٦٤٤ ده وصایتدن قورتلمش ؛ وبش سنه مدبر وعاقل بر باش وكيلك معاونتيله پك عاقلانه حكومت سورمش ايسه‌ده ، بعده بونی عزل ايله ايشلری بر طاقم اخلاقسز آدملرك الينه براقديغندن ، سوء اداره آثاری هر طرفدن رونما اولمغله ، ١٦٥٤ ده فراغت ايتمكه مجبور اولوب ، حكومتی عم زاده‌سی شارل كوستاوه ترك ايتمش ؛ وقتوليك مذهبنی دخی قبول ايله ، سير وسياحته چيقمش ؛ وبر مدت فرانسه‌ده امرار ايام ايدوب ، اورادە دوستی بولنان سايسی (مونالدشی) نك قتلی تمتيله لكه‌دار اولمش ؛ وبعده رومايه كيدوب ، ١٦٨٩ ده اورادە وفات ايتمشدر. اكثر علوم وفنونه واقفه اولوب ، حكومتی زماننده سرايتی مجمع علما وهنروران ايتمش ، وبوميانده دقارتی دخی جلب ايلمش ايدی.

قرسپی { (Crespi) بو اسمله اون يدنجی واون سكزنجی قرن ميلاديده جله‌سی بر عائله‌يه منسوب اولمق اوزره ، ميلانده وبولونيه‌ده برقاچ مشهور رسام ظهور ايتمشدر.

قرسوس { (Crésus) ليديه خطهٔ قديمه‌سنك صوك حكمداری اولوب ، كثرت مال وثروتيله مشهوردر . پامفيليا و ميسيا وفريجيايی دخی ضبط ايدوب ، (آليس) ايرماغنه يعنی قيزيل ايرماغه قدر توسيع حدود ايتمشدی . پايتختی اولان (ساردس) شهر قديمی مجمع حكما وهنروران اولمشيدی. بوميانده آتنه واضع قانونی (سولون) ساردسه دخولنده قرسوس كنديسنه خزينه‌لرينی واموالنی كوستره‌رك ، « بندن بختيار دنياده كيمسه كوردك می » ديه صورديغنده ، سولون «بن كيمسه‌نك صوكنی كورمه‌دن بختيارلغنه حكم ايده‌مم » ديمش. چوق كچمه‌دن ايرانده جهانكير شهير كيخسرو ظهور ايتمكله ، قرسوس بوكاقارشی آثوريلرك امدادينه كيده‌رك ، (تيمبره) محاربه‌سنده مغلوب اولوب ، متعاقباً ساردس شهرنده محاصره اولنمش ؛ ونهايت شهر ضبط اولنمغله ، كنديسی دخی قبل الميلاد ٥٤٨ تاريخنده اسير دوشمشيدی. كيخسرو قرسوسك احراقنی امر ايتمكله ، اودونلر حاضرلنوب ، كنديسی اورته‌يه اوتورديله‌رق ، اودونه آتش ويرلدكده ، قرسوس بلا اختيار « سولون! سولون! سولون! » ديه باغرديغندن ، كيخسرو مراق ايدوب ، نه سويلديكنی صورمش ؛ وسولونك كنديسنه سويلمش اولديغی سوزی خبر آلنجه ، اعدامندن واز كچوب ، عمرينی باغشلامشدی .

قرشوه { (Krouchévo) مناستر ولايت وسنجاق وقضاسنده ومناسترك تقريباً ٤٠ كيلومتره شمالنده اوله‌رق مناستر اووه‌سنك منتهای شمال غربيسنده‌كی طاغك اوزرنده ناحيه مركزی برقصبه اولوب، ٩٧٢٤ اهاليسی ، كليساسی ، ٧ مكتبی، ٢٣٥ دكانی، ٧ خانی، ٣٥ فرونی ، بر ساعت قله‌سی ويازين پك لطيف آب وهوای واردر. قصبه يكی اولوب، سكسان سنه اول كوچك برقريه حالنده ايدی . اكثر اهاليسی اولاخدر . — قرشوه ناحيه‌سی مركزی اولان قصبه ايله ٩ قريه‌دن مركب اولوب، ١١ ٢٨٣ اهاليسی واردر، كه بونلردن ٥٣٠٥ ی اولاخ ، ٥٨٣٨ ی بلغار وياالكز ١٤٠ ی اسلامدر. اراضيسی طاغلق ومرتفع اولوب، محصولاتی احتياجات محليه‌يه كفايت ايتمز، واكثر اهاليسی مصر ورومانيا وسائر طرفلرده تجارتله اشتغال ايدرلر. قادينلر انجه ويومشاق يوك چوراب اورر، وولنجه وفانله كبی بعض شيلر نسج ايدرلر. داخل ناحيه‌ده ١ جامع ، ٦ كليسا، ١٠ مكتب و١٩ دكرمن موجوددر. اورمانلريله مرعالری وقيونلری چوقجه‌در .

قرطاجنه { افريقيه‌ده‌كی مشهور قارتاج شهر قديمنك واسپانيه‌ده‌كی قارتاجنه‌نك عربلر عندنده مستعمل اسم مشتركيدر. [« قارتاج » و« قارتاجنه » ماده‌لرينه مراجعت بيوريله .]

قُرطُبَه { اسپانيه‌نك آنداالوسيا خطه‌سنده واقع (قوردوبه) شهرينه عربلر طرفندن ويريلن اسمدر . [« قوردوبه » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قَرطَمه { اندلسده ربه اعمالندن بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

قرقشونه { فرانسه‌نك (قارقاسونه) شهرینه عربلرك ویردكلری اسمدر . موسی بن نصیرك قیادتیله اندلسی فتح ایدن غزاة مسلمینك اورایه قدر ایلریلمش اولدقلری معلومدر .

قرق‌كلیسا { ادرنه ولایتنده وادرنه‌نك ۵۳ كیلو متره شرقنده اوله‌رق استرانجه سلسلهٔ جبالنه مربوط برطاقم تپه‌لرك غربی اتكلرنده واقع لوا مركزی بر قصبه اولوب، ۱۶۰۰۰ اهالیسی، بری سلطان بایزید خانك وبری خضر بكك بنا كرده‌سی، اولق اوزره ۸ جامع شریفی، ۲ تكیه‌سی، مكتب اعدادیسی، ۵ اسلام ومتعدد روم وبلغار ویهودی مكاتب ابتدائیه‌سی، شیاق وفانیله وچول كبی یوك منسوجات دستگاهلری وشراب وقونیاق عمل خانه‌لری واردر .

— قرق‌كلیسا قضاسی لوانك منتهای شمال غربیسنده اولوب، شمالاً وغرباً لوانك حدودیله، جنوباً بابای عتیق واوله برغوس، شرقاً دخی ویزه وطرنوی قضالریله محاط ومحدوددر. اسكوب، قواقلی، اسكی پولوس، قوبوه، بیكار حصار، قوجغاز اسملریله ۶ ناحیه ایله ۵۷ قریه‌دن مركبدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، استرانجه سلسلهٔ جبالی اتكلریله بوطاغلردن وقوجه‌بالقاندن اینوب، تكه دره‌سنه واركنه نهرینه دوكیلن چایلرك دره‌لرندن عبارتدر . اراضیسی منبت ومحصولدار اولوب، ذخایر متنوعه ایله اوزومی چوقدر .

قرق‌كلیسا { سنجاغی . ادرنه ولایتنی تركیب ایدن آلتی سنجاغك بری واك شرق شمالیسی اولوب، مركزینك اسمیله مسمادر. شرقاً چتالجه سنجاغیله وقره‌دكیزله، شمالاً شرق روم ایلی حدودیله، غرباً ادرنه، جنوباً دخی تكفور طاغی سنجاقلریله محاط ومحدوددر . ۷ قضا و ۲۲ ناحیه‌یه منقسم و ۲۴۱ قریه‌یی حاوی اولوب، ۱۳۸۶۷۸ اهالیسی واردر. اهالی همان متساویاً اسلام وروم وبلغاردن مركب اولوب، برمقدار یهودی وچنكانه وسائره دخی واردر . قوجه بالقانك نسبةً آلچق اولان قسم شرقیسی وامینه طاغی حدود شمالیه‌سنی تشكیل ایتدیكی كبی، استرانجه سلسلهٔ جبالی‌ده لوا داخلنده شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری ممتد اولوب، سنجاغك اراضیسنی ایكی مائله‌یه تقسیم ایدیور . بری قره‌دكیز مائله‌سیدر، كه مذكور طاغلرك ساحل بحره قدر ممتد اولان اتكلریله قوللرینی وطوغریدن طوغری‌یه بحر مذكوره دوكیلن انهارك وادیلرینی حاوی اولوب، طونوی، اختیه پولی، ویزه ومدیه قضالرندن مركبدر . ایكنجیسی آطه‌لر دكیزی مائله‌سیدر، كه استرانجه وبالقانك غربی وجنوبی اتكلرینی حاوی اولوب، اركنه وبوكا تابع تپه دره‌سی مجرالرینه‌دك جنوب غربی‌یه طوغری مائل اراضیدن عبارتدر ، وبتون میاه جاریه‌سی نهر مذكور واسطه‌سیله (مریچ) ایرماغنه دوكیلور . بومائله نفس قرق‌كلیسا ایله لوله برغوس وبابای عتیق قضالرندن مركبدر .

بووجهله لوانك اراضیسی مختلف اولوب، یوكسك طاغلری وزراعته الویریشلی بایر ودره‌لریله اووه‌لری دخی واردر . میاه جاریه‌سی پك چوق ایسه‌ده، اكثری كوچك وپالكز قیشین آقار دره‌لردن عبارتدر . الك بیوكلری حدود جنوبیه‌سنی تشكیل ایدن (اركنه) نهریله قسم غربیسنده شمالدن جنوبه اینوب اركنه‌یه دوكیلن تپه دره‌سیدر. استرانجه طاغلرینك اكثر طرفلری اورمانلرله مستور ایسه‌ده، كراسته‌یه الویریشلی بیوك آغاجلری اولمیوب، باشلیجه اودون وكموره یارار كوچك آغاجلری حاویدر . مرعالری چوق اولوب، اهالیسی خیلی حیوانات بسلرلر. اراضیسی باغه پك الویریشلی اولوب، كایتلی اوزوم حاصل اولور ، وشراب اعمال واخراج اولنور. محصولاتی بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، مصر، داری، مرجك، فصولیه، بقله، سپوركه تخمی، كتن، كنویر، توتون وسائره ایله میوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر . طوت آغاجلری‌ده چوق اولوب، خیلی مقدار ایپك قوزه‌سی چیقاریلیر . حیواناتنك كثرتی جهتیله خیلی مقدار یپاغی،

ع ومختلف پینیرلر دخی اخراج اولنور . لوانك مختلف محللرنده باقر، قورشون، كومش، دمیر وسائر معدنلر بولندیغی مظنون ایسه‌ده، الیوم هیچ بری چیقارلامقده‌در . آلچی ولوله‌جی چاموری وسائره اوجاقلری دخی واردر. داخل لواده ٣١٣ ٥٧٦ قیون، ١٧٥ ٩٤٧ كچی، ٨١ ٧٣١ صیغیر، ١٧ ٤٦٠ طوموز، ٨٧١٠ بیكیر، ٢٠٣٠ استر و ٣٠٠ مركب موجوددر. لوا درونـنده ٨٣ جامع ومسجد، ٢٣ مدرسه وتكیه وزاویه، ١٢٨ كلیسا ومناستر، ٣ حاوره، ١١٦ اسلام و ٨٥ ملل سائره مكتبی، ٤ خسته خانه، ٦ تخته بیچیدی، ٣١٩٧ دكان ومغازه، ١٦٧ خان، ٣١٣ دكرمن، ٩ فابریقه، ١٠٧ فرون، ٨ حمام و ١٠٥ چشمه وسبیل بولنیور . لوانك واردات سنویه‌سی ١٣٠٠٠٠ لیرایی متجاوزدر .

قَرقَنّه { (Kerkenah) تونسك ساحل شرقیسنده سفاقسك قارشیسنده ایكی جزیره اولوب، ٣٤° ٣٥′ ایله ٣٤° ٥٠′ عرض شمالی آره‌سنده ممتد اولورلر . بونلرله ساحل آره‌سنده‌كی بوغاز پك صیغدر . ایكی جزیره‌نك غرب جهتنده بولنانی، كه (الغربی) اسمیله معروفدر، سفاقسك ٢٥ واك بیوكی اولان (الشرقی) ٤٠ كیلو متره شرقنده واقعدر . بیوكنك بویی ٢٥ كیلو متره واكی ٧ ایله ٨ كیلو متره آره‌سنده‌در. اورته‌سنده (سبخة الملح) و (سبخة الرمله) اسملریله صیغ وصویی طوزلی بركول واردر . جزیره‌نك اوستنده ٩ كوی بولنور . رومالیلردن قالمه بر چوق خرابه‌لر وصهرنجلر وایكی جزیره‌یی بربرینه ربط ایدن كارگیر بركوپرینك آیاقلری موجوددر. كوچكنك بویی ١٦ واك كنیش یرنده ایكی ٦ كیلو متره اولوب، بونكده اورته‌سنده بر طوزلی كولی و (ملیته) اسمیله یالكز بر قریه‌سی واردر . بو ایكی جزیره‌نك خرما آغاجلری چوق ایسه‌ده، میوه‌لری كوچك وعادیدر . زیتون آغاجلری وباغلری‌ده واردر. چوق قوملق اولمیان یرلری مزروع اولوب، آرپه، بغدای، مرجمك وسائره حاصل اولور . میاه جاریه‌لری اولمیوب، قیو صویله اداره اولنورلر . حلفا اوتی دخی چوق حاصل اولوب، اهالیسی بوندن حصیر وسپت كبی شیلر یاپارلر. ایكی آطه‌نك اهالیسی ٣٠٠٠ ایله ١٠٠٠٠ آره‌لرنده تخمین اولنوب، جمله‌سی عرب ومسلمدرلر . زراعت ورعی اغنامله وكمیجیلك، بالیقچیلق، كبی اعمالی، سونكر اخراجی كبی ایشلرله كچینیرلر .

قُرقوب { واسط ایله بصره واهواز آره‌سنده اسكی برقصبه اولوب، كسكر اعمالندن معدود ایدی .

قَرقُونس { قبریس جزیره‌سنده برقصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده محرردر .

قَرقیسیا { جزیره‌ده دیرك ٣٥ كیلومتره جنوب شرقیسنده فراتك ساحل یسارنده وخابورك ملتقاسنده اسكی برقصبه اولوب، الیوم خرابدر، وخرابه‌لری اوزرنده (ابوسرای) اسمیله برقریه بولنیور . قدیم برقصبه اولوب، قبل الاسلام (كیركسیون) اسمیله معروف ایدی. جزیره‌نك فاتحی عیاض بن غنم ١٩ نجی سال هجریده حبیب بن مسلمة الفهری یی قیرقیسیایه اعزام ایدرك، شهری صلحاً ضبط ایتمشدی . اوائل دور اسلامده معمور اولوب، بعده خراب اولمشدر .

قرقیه { اندلسده لبله نواحیسندن بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان»ده مسطوردر .

قُرْلُون { صقلیه (یعنی سیجیلیه) جزیره‌سی ساحلنده برقصبه اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور.

قرمان { [«قرهمان» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قرمس { (Krems) آوستریا ومجارستان دولتنك آشاغی آوستریا خطه‌سنده وویانه‌نك ٧٥ كیلومتره غرب شمالیسنده اولهرق طونه‌نك ساحل یسارنده وهمنامی اولان چایك بونهره دوكلدیكی محلده واقع برقصبه‌اولوب، ١١٠٤٠ اهالیسی وایپك قاشلرله قطیفه ودوكمه فابریقه‌لری واردر .

قرمسیر { (Kremsier) آوستریا ومجارستانك (موراویه) خطه‌سنك (هرادیش) سنجاغنده و ٢٤ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق طونه‌یه تابع (مارشه) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١١٨١٥ اهالیسی وپسقپوسك صیفیه‌سنده عمومه آچیق کتبخانه‌سی واردر .

قرمطی { (ابوعلی حسن بن احمد) قرامطه اسمیله دردنجی قرن هجریده ظهورله بر خیلی وقت اورته‌لغی قاریشدیران طائفه‌نك رئیسی اولوب ، احساء جهتنده دنیایه کلمش؛ واورادن حوزستانه کیدوب، بعده کوفه جوارلرینه کله‌رك ، فوق العاده برزهد وتقوی اظهاریله، هرکسی یانینه جلب ایتدن صکره، اکثر مناهئ شرعیه‌یی اباحه ایده‌رك ، برمذهب جدید تلقیننه، وخلقی بنی عباسدن تبریدله، آل‌رسول‌الله (صلی الله علیه وسلم) دن برینه بیعته دعوت ایتمکه باشلامشدی . کیده‌رك تکثیر توابعیله ، عراق عربده عصیان ایده‌رك ، بصره وکوفه‌یی ضبط ایتمش؛ وبعده مصر عسکرینه غلبه چالوب، دمشقی آلمش ؛ وحجازه کیدوب، حجاج مسلمینی منع وقتل ایتدکدن صکره، حجر اسودی دخی کعبهٔ شریفه‌دن چیقاروب، برابرنده بصره‌یه نقل ایتمش ایدی . بونك خلفلری دخی (قرامطه) اسمیله برخیلی وقت بصره وبحرین ایله عراق جهتلرنده حکم سوروب ، خلفای عباسیه‌یی اوغراشدیردقدن صکره ، ٣٧٢ تاریخنده محو ومضمحل اولمشلردر .

قرمنچ { (Krementz) روسیه‌نك (وولهنیه) ایالتنده و (ژیتومیر) ك ٢٠٥ کیلومتره غربنده برقصبه اولوب، ٥٩٠٠ اهالیسی وقلعه‌سی واردر .

قرمنچوغ { (Krementchoug) روسیه‌نك (پولتاوه ایالتنده و ١٢٠ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (دنیپر) نهرینك ساحل یسارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ٤٦٦٠٠ اهالیسی ، نهر مذکورده لیمانی وپك ایشلك تجارتی واردر .

قرمنیج { (Kremnitz) مجارستانك (بارس) ایالتنده و (شمنیج) ك ٣٦ کیلومتره شمالنده برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی ، اسکی برقلعه‌سی ، ضربخانه‌سی ومعادن اداره‌سی واردر .

قرمونه { (Carmona) اسپانیه‌نك سویله (یعنی اشبیلیه) ایالتنده وسویله‌نك ٣٨ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق نظارتی کوزل برتپه‌نك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ١٥٠٠٠ اهالیسی ، مشهور باغلری وتپه‌سنده عربلردن قالمه خراب برقلعه‌سی واردر. حکومت اسلامیه زماننده دها بیوك ومعمور اولوب، مشاهیر علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسی واندلس طوائف ملوکی زماننده خیلی وقت برحکومت مستقلهٔ اسلامیه‌نك مرکزی بولنمشدر . بعض کتب عربیه‌ده (قرمونیه) صورتنده مضبوطدر .

قرمونه { (Crémone) ایتالیانك لومباردیه خطه‌سنده میلانك ٦٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (پو) ایرماغی اوزرنده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٣٠٩٢٠ اهالیسی، سوری، کوزل میدانلری ، کنیش سوقاقلری ، بیوك سرایلری ، کوزل ابنیه‌سی ، ١٢١ متره ارتفاعنده برقله‌سی، متعدد ومصنع کلیسالری، داخلی وخارجی مکتب اعدادیسی، ارکك وقیزلره مخصوص آیری آیری یتیمخانه‌لری، خسته‌خانه‌لری، قشله‌لری وچوخه ایله سائر منسوجات وشکرله فابریقه‌لری واردر . کمانلری دخی مشهوردر .

قرمه { (Crema) ایتالیاده لومباردیه خطه‌سنك قرمونه ایالتنده وقرمونه‌نك ٤٣ کیلو متره شمال غربیسنده (آدا) یه تابع (سریو) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٨٧٥٥ اهالیسی وایپك منسوجاته دانتله، شاپقه وسائره فابریقه‌لری واردر.

قرمیسین { ایرانده‌کی کرمانشاه شهرینك اسم معربیدر. [« کرمانشاه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قرمیسینی { (ابوالحسن علی بن هارون بن نصر) مشاهیر نحویوندن اولوب، علی بن سلیمان الاحفشدن اخذ ایتمشدر. ٢٩٠ تاریخنده طوغوب ، ٣٧١ ده وفات ایتمشدر .

قرنق صعيد مصرده (قنا) مديريتنده وقنانك ٥٥ كيلو متره جنوب شرقيسنده اولەرق نيلك ساحل يميندن ٥٠٠ مترەلك مسافەده بر قريه اولوب ، اطرافنده (تيبه) شهر قديمنك خرابەلری و ايچلرنده بر چوق آثار عتيقه بولنمسيله مشهوردر .

قرنيده ماكدونيەدەكی قيليپه (يعنی قلبەجك) شهر قديمنك اك اسكی اسميدر .

قَرنين سيستانده بر كوچك قصبه اولوب ، ملوك صفاريەنك منشئيدر .

قرو آتيا (Croatie) [« خرواتستان » مادەسنه مراجعت بيوريله .]

قرواش (امير ابوالمنيع معتمدالدوله — بن مقلدالعقيلی) موصل حاكمی اولوب ، مصردەكی فاطميوندن حاكمك نامنه خطبه اوقودقدن صكره ، عباسيلر طرفنه دونوب ، قادرك نامنه اوقوديغندن ، مصر صاحبی عسكر سوقيله ، موصلی ضبط ، وخانەسنی غارت ايدوب ، ايكيوز بيك آلتونی اخذ ايتمش ؛ وبونك اوزرينه صاحب ترجمه دبيس بن صدقەدن استمداد ايدوب ، ايكيسی برلكده مصر عسكرينی مغلوب ورجعته مجبور ايتمشلردی . ايكی همشيره بردن تزوج ايتمش اولديغندن ، شريعته مغاير اولان بوحركتندن نفرت عموميەيی قزانمش : ونهايت برادر زادەسی زعيم الدوله بركه خروج ايدوب ، كنديسنی اخذ وحبس ايتمش ؛ وچوق چكمەدن ديكر برادر زادەسی ابوالمعالی قريش بن بدران چيقوب ، ملكی ضبط ، وعمی صاحب ترجمەيی محبسدن چيقاروب اعدام ايتمش ؛ وبر روايتده ٤٤٤ تاريخنده محبسده وفات ايتمشدر . مدت حكومتی ٥٠ سنەدر . جسور وشاعر بر ذات اولوب ، شو ايكی بيت جملهٔ اشعارندندر :

لله در النائبات فانها
صدأ اللئام وصيقل الاحرار
ما كنت الا زبرة فطبقنی
سيفاً فاطلق صرفهن غراری

قروتوشين (Krotoschin) پروسيەنك (پوزن) ايالت وسنجاغنده وپوزنك ٨٦ كيلومتره جنوب شرقيسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب ، ٨٢٩٠ اهاليسی ، چوخه وبز فابريقەلری وتوتون ايله بياغی وكورك تجارتی واردر .

قروچناخ (Kreutznach) پروسيەنك رين ايالتنده (مانيسه) نك ٣٠ كيلومتره جنوب غربيسنده و(ناخه) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب ، ١٣ ٨٠٠ اهاليسی وتوتون ، صابون ، شكر فابريقەلريله دباغخانەلری واردر . جوارنده واسع طوزمعدنی ومعدن صولری بولنيور .

قروزت (Crozet) بحر محيط هنديك قسم جنوبيسنده ′٣٠°٤٦ عرض جنوبی ايله °٦٠ طول شرقيده واقع درت كوچك آطه اولوب ، آوستراليايه كيدوب كلن سفائن طريقی اوزرنده بولنمغله ، اكثريا اوجوارلرده قضازده اولان كميلردن قورتلانلر بو آطەلره التجا ايدرلر ؛ وانكليز واپورلری بو بيچارەلری آلوب قورتارمق ايچون ، بو آطەلره اوغرارلر .

قروزوت (Creuzot) فرانسەده (ساؤنه مع لوآره) ايالتنك (اوتون) قضاسنده واوتونك ٣٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده ناحيه مركزی بر قصبه اولوب ، ١٥ ١٠٥ اهاليسی ، واسع كمور معدنی وجسيم دميرخانەلريله دوكمخانەلری واردر .

قروزه (Creuse) فرانسەنك وسطلرنده ولوآره حوضەسنك قسم جنوبيسنده برنهردر ، كه (ميلەواش) بايلەسندن نبعانله ، شمال غربيیه طوغری جريان وهمنامی اولان ايالتله (ايندره) ايالتنی شق ايدەرك ، ٢٣٥ كيلومترەلك جرياندن صكره ، صاغ كنارندن (ويانه) نهرينه دوكيلور .

قروزه ايالتی — (Dép. de Creuse) فرانسەنك ايالات وسطيەسندن اولوب ، ايچندن جريان ايدن نهرك اسميله مسمادر . شرقاً آليه وپوی دودروم ، جنوباً قورزه ، غرباً ويانه ، شمالاً دخی ايندره وشر ايالتلريله محدود اولوب ، مساحهٔ سطحيەسی ٥٦٠٥ مربع كيلومتره واهاليسی ٢٨٤ ٩٤٢ كشيدر . اراضيسی عارضەلی اولوب ، علی الخصوص جنوب وشرق شمالی طرفلری پك طاغلقدر . مع هذا ٩٥٠ مترەيی

متجاوز طاغلری یوقدر . قسم غربی ووسطیسنده وادیلریله اووه‌لری دها کنیش واراضیسی دها منبتدر . قروزه نهری ایالتی اورته‌سندن شق ایتدیکی کبی ، (شر) نهری دخی قسم شرقیسنده جریان ایدوب، حدود شرقیه‌سنك برقسمنی تحدید ایدیور . غرب جنوبی جهتنده (قوربون) وبونك شمالنده (غارتمیه) نهرلری آقیور. شمال جهتنده‌ده قروزه‌یه تابع کوچك قروزه نهری شرقدن غربه جریان ایدر . بونلرك توابعی‌ده اولوب ، میاه جاریه‌سی چوقدر . اراضیسنك قوهٔ انباتیه‌سی پك آز اولوب، بغدای محصولاتی جزئی وباشلیجه حاصلاتی : چاودار ، مصر ، پتاته وسبزه ومیوه ایله سائره‌دن عبارتدر. باغلری یوقدر. مرعالری چوق اولوب ، قویون وکچی ایله طوموزلری کثرتلیدر . آریلری‌ده چوق اولوب ، خیلی بال چیقار. سولوکلری چوق بعض کوللری واردر . معمولات صناعیه‌سی دمیره متعلق شیلرله خالی ، کاغد ومواد دباغیه‌دن عبارتدر. اهالیسنك برقسمی دولکرلك ودیوارجیلق صنعتلریله دیار آخرده یاشارلر. ایالت ٤ قضایه منقسم اولوب، ٢٥ ناحیه و ٢٦٣ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر .

قروشواچ (Krouchevatz) نام دیکرله (آلاجه حصار) صربیه‌ده بلغرادك ١٥٠ کیلو متره جنوبنده ونیشك ٥٤ کیلو متره غرب شمالیسنده وصرب موراوه‌سنك ساحل یمینی یمنی جنوبیسی قربنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب ، ٣١٦٠ اهالیسی، مصنع براسکی کلیساسی واسکی صرب قراللری سراینك ویرانه‌سی واردر . ١٣٨٩ تاریخ میلادیسنه‌دك صربیه قراللرینك مقری بولنمش؛ وصربلیلرك عصیانی صره‌سنده خراب اولمشدر . ــ سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٦٧٧ مربع کیلومتره واهالیسی ٦٨ ٠ ٧٨ کشیدر .

قروقودیلوپولیس (Crocodilopolis) یعنی «مدینة التمساح». مصرده (مدینة الفیوم)ه و(اتریب) قصبه‌سنه بطالسه زماننده ویریلن اسم یونانیدر .

قرولت یاخود قرفلد (Crevelt, Crefeld) پروسیه‌نك رین ایالتنده (دوسلدورف) قضاسنده ودوسلدورفك ٢١ کیلومتره غربنده اوله‌رق کوزل ومنبت براووه‌ده ورینك ساحل یسارندن ٦ کیلومتره‌لك مسافه‌ده قضا مرکزی برشهراولوب، ١٠٥ ٣٧١ اهالیسی، کنیش ودوز سوقاقلری، آغاجلر وهیکللرله مزین میدانلری، بیوك برمکتب اعدادیسی ، صنایع مکتبی ومکاتب سائره‌سی ، خسته خانه‌سی، فقرا وایتامه مخصوص مؤسسات خیریه‌سی، ایپك قاشلرله قطیفه وباصمه فابریقه‌لری، بویاخانه‌لری، اجزاء کیمیویه، توتون، قیوجیلغه دائر شیلر فابریقه‌لری ، دمیرخانه ودوکمخانه‌لری ، سبزه وفدان وچیچك یتیشدیرر واسع باغچه‌لری وپك ایشلك تجارتی واردر .

قروماو (Krumau) آوستریا ومجارستان دولتنده چهستانك (بودوایس) سنجاغنده و ٢٢ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (البه) ایرماغنه تابع (مولداوا) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٧٦٦٠ اهالیسی ، کتن ایپلیکخانه‌لری وچوقه وکاغد فابریقه‌لری واردر .

قروموِل (O. Cromwell) انکلتره مشاهیر سیاسیوننده اولوب، ١٥٩٩ تاریخنده (هونتینفتون) قونتلغنده دنیایه کلمشدر . کنج ایکن (پوریتان) مذهبنی قبول ایدوب، ابتدا اورادن افکار اعتراضیه وتجددکارانه‌یه سلوك ایتمشدی. بوفکر ومسلکندن طولایی تعقیب اولنه‌رق ، آمریقایه متهیئ عزیمت ایکن، قرالك امریله حرکتدن منع ایدلمش؛ و ١٦٤٠ تاریخنده قامبریج دارالفنونی طرفندن « اوزون پارلمنتو » دینلن مجلسه مبعوث انتخاب اولنمش؛ واوراده پاپا وقرال طرفدارلرینه قارشی قوللاندیغی شدت لسانله جالب انظار دقت اولمش ایدی . مجلس مذکور ایله قرال بیننده‌کی مناسبات داخلی حربی انتاج ایتدیکنده، قروموِل کندی مصارفیله برآلای ترتیب ایدوب، ابراز جسارت ومهارت ایتمش ایسه‌ده ، بعض حرکات اعتساف کارانه‌ده دخی بولنمش ایدی. متعاقباً سواری میرلوا وکیلی تعیین اولنه‌رق ، ١٦٤٤ ده (مارستون مور) و ١٦٤٥ ده (ناسبی) مظفریتلرینی قزانمش ؛

وجهله قرالاق طرفدارلرينك مغلوب بيتنى وبيچاره برنجى شارلك محوينى موجب اولمشدى . اووقت امور حكومتى كنديسى الينه آلمغى تصارليوب ، عسكرى كنديته جلب، وپارلمنتويى ممانعت ومخالفت ايده‌بيله‌جك آدملردن تطهير ايده‌رك ، قالان طرفدارلرينك اعانه‌سيله ١٦٥٣ سنه‌سى « حامى » عنوانيله رئيس حكومت نصب اولنه‌رق ، بر طور مستبدانه‌ده حكم سورمكه باشلامش ؛ واقتداردن تهى اولمديغندن ، نظامات وقوانينى بحق اجرا ايله، محاكمه ارباب معلومات واستقامتدن آدملر تعيين ايتمش؛ وتجارتى ايلريلتمش؛ واسقوچيه ايله ايرلانده‌يى بسبتون انكلتره‌نك حكمى آلتنه آلمش ؛ واسپانيه‌دن جامايقه‌يى ضبطله ، قلمنكك قوهٔ بحريه‌سنه غلبه چالمش ؛ والحاصل انكلتره‌نك داخلاً وخارجاً ترقى واستفاده‌سنه خدمت ايتمشدر. همان كافهٔ دول كنديسنك حكومتنى تصديقله، اتفاقنه مائل اولمشلردى. بش سنه بووجهله حكم سوردكدن صكره ١٦٥٨ ده وفات ايتمشدر . — اوغلى ريشار قروموِل ينه « حامى » عنوانيله خلفى اولمش ايسه‌ده ، كوشك برآدم اولديغندن، برقاچ آى مرورنده، بركورلتى ظهورى وايكنجى شارلك تقربى خبرى اوزرينه، ١٦٥٩ ده استعفا ايدوب ، بقيهٔ عمرنى عزلت وانزواده كچيرمش؛ و ١٧١٢ ده وفات ايتمشدر.

قرونستاد (Cronstadt) روسيه‌نك پترسبورغ ايالتنده وپترسبورغك ٣٠ كيلو متره غربنده اولرق فينلانده كورفزينك منتهاسنده واقع برآطه اوزرنده مستحكم بر شهر اولوب ، ٤٨ ٢٧٦ اهاليسى، جسيم ومتين استحكاماتى، برى سفائن تجاريه‌يه ، برى دونمايه وبرى‌ده انشاآت بحريه‌يه مخصوص اولمق اوزره ، اوچ واسع وصاغلام ليمانى واردر. پترسبورغك مدخلنده بولنمغله، اهميت عسكريه‌سى پك زياده اولوب، روسيه دولتنك ترسانه‌سى‌دخى بو شهرده‌در. ١٧١٠ ده بيوك پترو طرفندن تأسيس اولنه‌رق ، كيتدكجه توسيع وتحكيم اولنمقده‌در .

قرونستاد وماجارجه براسو (Kronstadt,) (Brasso) آوستريا ومجارستان دولتنك ترانسيلوانيه يعنى اردل خطه‌سنده و هرمانستادك ١١٥ كيلو متره شرقنده اوله‌رق آلوته‌يه تابع (بوزن) نهرى اوزرنده ايالت مركزى برشهر اولوب، ٢٩ ٠٨٥ اهاليسى ، برقاچ مكتبى ، دباغخانه‌لرى وافلاقله ايشلك تجارتى واردر . — ايالتنك مساحهٔ سطحيه‌سى ١٧٩٧ مربع كيلو متره واهاليسى ٨٣ ٩٣٠ كشى اولوب، رومان، مجار وآلماندن مركبدر.

قرونغ قاؤ (Kroung-Kao) سيامده (بانقوق) ك ٦٥ كيلو متره شمالنده و (منام) ايرماغنك صول كنارنده اوله‌رق ١٤°٢٠′ عرض شمالى ايله ٩٨°١٣′ طول شرقيده برشهر اولوب، ٥٠ ٠٠٠ اهاليسى واردر. لاؤس خطهٔ واسعه‌سنك مركز تجارتيدر. اهاليسنك بربيوك قسمى نهر مذكورده واورايه منصب اولمق اوزره شهرك اورته‌سندن كچن (سوهى) نهرنده كميلر ودوبه‌لرده اقامت ايدرلر .

قرونوبرغ (Kronoberg) اسوچك قسم جنوبيسنده بر ايالت اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ٩٩٩٧ مربع كيلومتره واهاليسى ١٦٩ ٧٣٥ كشيدر . اراضيسى منبت ومرعالرى چوق ايسه‌ده ، كوللرى پك زياده اولوب، بربيوك قسمنى اشغال ايديورلر. مركزى (وقزيو) قصبه‌سى اولوب ، قربنده ايالته بو نامى قزانديران (قرونوبرغ) سراپى خرابه‌لرى بولنيور.

قرويدون (Croydon) انكلتره‌نك (سورى) قونتلغنده (كيلدفورد) ك ٣٥ كيلومتره شرق شماليسنده ولوندره كوپريسنك ١٦ كيلومتره جنوبنده بر شهر اولوب ، ١٠٢ ٦٩٧ اهاليسى ، ذخاير ، شربتجى اوتى وحيوانات تجارتى، اسكى بركليساسيله پسقپوسلره مخصوص سرايى، اسكى برخسته‌خانه‌سى وبعض فابريقه‌لرى واردر . يقين وقتلره كلنجه‌يه قدر كوچك برقصبه ايكن، دمير يول ايله لوندره‌دن اوچ چاريك ساعتده واراديغى جهتله ، انكلتره پايتختى تجارندن بر چوق آدملر اوراده صيفيه‌لر ايدنمكله ، كوندن كونه بيومكده‌در .

قرويه { (Kroïa) آرناوودلقده‌کی آقچه حصارقصبه‌سنك اسم اصلیٔ محلیسی اولوب ، آرناوود لساننده « چشمه » دیمکدر . [« آقچه حصار » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قره { (Kara) روسیه‌نك منتهای شمال شرقیسنده بر نهردر ، که اورال سلسلهٔ جبالنك قسم شمالیسنده سلسلهٔ مذکوره‌نك شرق مائله‌سنده بر کولدن خروجله ، شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق ، سلسله‌نك بر بوغازندن مرورله ، مائلهٔ غربیه‌سنه کچر؛ وآوروپا ایله آسیا قطعه‌لری آره‌سنده خط حدود یرینی طوتان ٢٦٦ کیلو . متره‌لك مجرادن صکره ، بحر منجمد شمالینك (قره دکیزی) دینلن قسمنك (قره) قوینه دوکیلور . باشلیجه تابعی اولان (سیلووه) نهری ملتقاسندن آشاغی مجراسی سیرسفائنه صالحدر . اسمنك « سیاه » معناسیله ترکجه اولمسی ملحوظدر .

قره { دکیزی (Mer de Kara) بحر منجمد شمالینك بر قسمی اولوب ، غرباً وشمال غربی جهتندن (نووایا زملیا) و (وایغاچ) آطه‌لریله ، جنوباً آوروپا روسیه‌سنك منتهای شمال شرقیسی ساحلیله ، شرقاً سیبریه‌نك (يالمال) شبه جزیره‌سیله محاط وشمال شرقی طرفندن آچیقدر . مذکور ایکی جزیره‌نك آره‌سنده (قره بوغازی) اسمیله بر بوغازدن بودکیزه کیریلیر . وایغاچ آطه‌سیله ساحل آره‌سنده دها طار بر بوغاز دخی واردر . شمالدن جنوبه بویی ٧٧٥ واکی ٤٤٠ کیلومتره‌در . منتهای شرق جنوبیسی کیتدکجه طارلاشه‌رق ، آوروپا ایله آسیا آره‌سنده ینه (قره) اسمیله اوزون برقوی تشکیل ایدیور . قره دکیزی یالکز حزیراندن ایلوله قدر اوچ آی بوزلردن خالی قالوب ، او موسمده بالیقجی کمیلری دخول ایده‌بیلیر .

قره آرسلان صويی { قونیه‌نك حمید سنجاغنده بر نهردر ، که سلطان طاغندن اینن بر قاچ چایك اجتماعندن بالتشکل ، اکردیر کولنه دوکیلور .

قره آغاج { قونیه ولایتنك حمید سنجاغنده واسپارطه‌نك ٩٠ کیلو . متره غرب شمالیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ٥٠٠٠ قدر اهالیسی ، بر قاچ جامع ومسجد ومدرسه‌سی ، رشدیه مکتبی وکتبخانه‌سی واردر . طحین حلواسی مشهوردر .

— قره آغاج قضاسی جنوباً اکردیر قضاسیله ، غرباً اکردیر کولیله ، شمالاً یلواچ قضاسیله ، شرقاً دخی قونیه سنجاغیله محدود اولدیغی حالده ، غرب جهتنده بولنان آفشار ناحیه‌سیله برابر ٤٦ قریه‌یی حاوی و ، جمله‌سی مسلم اولمق اوزره ١٩ ٦٨٣ اهالی ایله مسکوندر . اراضیسی منبت اولوب ، حبوبات متنوعه ایله آفیون ، خشخاش ، اوزوم ومیوه و سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور . آفشار ناحیه‌سنده لوله‌طاشی معدنی دخی بولنیور . حیوانات اهلیه‌سی آز اولوب ، ٩٢٠٠ قیون ، ١٣ ٧٠٠ کچی ، ٣٨٤٢ صیغیر و سائره‌دن عبارتدر . مرکز قضاده وبعض قراده ایپلیك وکتندن بز وآلاجه نسج اولنور .

قره آغاج { (غربی —) آیدین ولایتنك دکیزلی سنجاغنده وسنجاغك منتهای شرق جنوبیسنده برقضا اولوب ، شمالاً نفس دکیزلی ، غرباً طواس قضالریله ، جنوباً منتشا سنجاغیله ، شرقاً دخی قونیه ولایتیله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٨٠ مربع کیلومتره اولوب ، بونك نصفی طاغلق اراضیٔ خالیه ، بربربعی اراضیٔ مزروعه ، برربعنه قریب مقداری اورمان و٥٠ مربع کیلومتره‌لکی‌ده چایردر . اهالیسی ٣٦ ٤٥٢ کشی اولوب ، یالکز ٣٩٠ ی ترکجه لسانله متکلم روم (؟) وقصوری کاملاً مسلمدر . ایرله‌ناحیه‌سیله برابر ٨٦ قریه‌دن مرکب اولوب ، مرکزی ١٢٠٠ اهالیلی جامع آجی بادم قریه‌سیدر . شمال غربی جهتنده خوناس طاغی وشمال شرق طرفنده قونیه ولایتی حدودنده قره آغاج طاغی بولنوب ، بو طاغدن آیریلان ایکی قول جنوب غربی‌یه طوغری اوزانه‌رق ، آره‌لرنده ٢٠ کیلومتره قدر وسعتنده براووه تحصل ایدیور ، که قضانك اك منبت یری اوواسی اولوب ، کویلرینك اکثری اوواده‌در . باشلیجه محصولاتی ذخایر متنوعه ایله اوزوم ، زیتون وسائر میوه‌لردن وتوتوندن عبارتدر . حیوانات اهلیه‌سی وعلی الخصوص کچیلری چوق اولوب ، سنوی حیوانات اهلیه‌سنك تولداتی

۰۰۰ ۱۲۰ رأس رادەلرندەدر. مركز قضاده برشديه وبرابتدائيه مكتبی واردر. يوللرى هنوز يك كريدر.

قره آرسلان (عماد الدين بن داود بن سقمان بن ارتق) بنى ارتقدن اولوب، آمد شهرينك صاحبى ايكن، صلاح الدين ايوبى كنديسنه غلبه چالەرق، شهر مذكورى ضبط ايتمشدى.

قره آصماق سلانيك ولايت وسنجاغنده برنهردر، كه يكيجه كولنك ايچندن مروزله، منصبندن ۱۰ كيلومتره يوقاريده واردار ايرماغنه دوكيلور. مجراسى ۸۰ كيلو متره طولنده در. اسم قديمى (ليدياس) در. وقتيله كولك اورتەسنه دك تطهير اولنەرق، سير سفائنه صالح ايدى.

قره آمد اليوم بولنديغى خطەنك اسميله ديار بكر دينلن آمد شهرينه، ابنيەسنك سياه طاشدن معمول اولمسيله خارجدن ابراز ايتديكى رنكدن طولايى، ويريلن اسمدر. [« آمد » و « ديار بكر » مادەلرينه مراجعت بيوريله.]

قره ابراهيم پاشا [« ابراهيم پاشا (قره —) » مادەسنه مراجعت بيوريله.]

قره احمد پاشا [« احمد پاشا (قره—) » مادەسنه مراجعت بيوريله.]

قرة العين خلفاء عباسيەدن قائم بامرالله‌ك جاريەسى ومقتدى بالله‌ك والدەسى اولوب، چوق وقت معمر اولمش؛ وزوجيله اوغلى مشاراليهمادن بشقه تورونى مستظهر واونك اوغلى مسترشدك دخى عهد خلافتلرينه يتيشمش؛ وبغدادده وحرمينده برچوق خيرات ومبرات براقمشدر. اصل اسمى (ارجوان) در.

قره باغ قافقاسيەدە كور ايله آراس مجرالرى واريوان ايالتى آرەسنده برخطه اولوب، ۱۸۱۳ تاريخ ميلاديسندە ايراندن روسيەيه كچمش؛ وليساوتوپول قضاسنه ملحق (شوشه) قضاسنى تشكيل ايتمشدر. مساحهٔ سطحيەسى ۱۸۰۰۰ مربع كيلومتره اولوب، ۲۵۰۰۰۰ اهاليسى واردر. اهاليسنك نصفى آذربايجان تركلرندن اولوب، نصف ديكرى ايرانى، ارمنى وروسدن مركبدر. بو خطەنك اسم فارسيسى (اران) در. اراضيسى طاغلق اولوب، عموميت اوزره طاغلرى شمال غربيدن جنوب شرقيه طوغرى اوزانير. سرمدى قارلرله مستور اوچ يوكسك طاغى اولوب، بونلردن قامش طاغنك ۳۷۴۰ و قپوجق طاغنك ۳۷۱۵ متره ارتفاعى واردر. باير ووادیلرى سياه وپك منبت بر طوپراقدن عبارت اولدقلرندن، مملكتك اسمى بوندن ايلرى كليور. يوكسك يرلرينك نباتاتى آوروپا طاغلرينك كينه مشابهدر. صرب يرلرده كچى كبى طيرمانير بر جنس آتلرى واردر. حشرات مضرەسى چوقدر.

قره باغلى سليمان پاشا سلطان عثمان خان ثالث و مصطفى خان ثالث دورلرنده اوچ دفعه قپودان پاشا اولمشدر. سلطان عثمان خان مشاراليهك جلوسلرى سنەسى ۱۱۶۸ دە امراى بحريەدن ايكن، رتبهٔ ميرميرانى ايله قپودان دريا اولمش؛ وآق دكيزده دشمن سفائنندن بعض غنائمه موفق اولمغله، ۱۱۶۹ دە رتبهٔ وزارتله تلطيف اولنمشدى. ۱۱۷۰ دە انفصال ايدوب، ۱۱۷۱ دە كل احمد پاشا زادە على پاشانك اوستنه ثانياً قپودان دريا اولمش؛ ۱۱۷۳ دە عزل اولوب، ۱۱۷۶ دە سنك مصطفى پاشانك اوستنه ثالثاً مسند قپودانىيە نصب اولنمش؛ و ۱۱۷۷ دە عزل اولنەرق، مملكتى اولان قره باغه عزيمتله اورادە وفات ايتمشدر.

قره باغى (مولانا محيى الدين محمد) قانونى سلطان سليمان خان دورى مشاهير علماسندن اولوب، قرەباغ خطەسندن اولمغله، ايرانده تحصيل علوم ايتدكدن صكره، درسعادته ورودله، بعض مدارسه ونهايت ازنيق مدرسەسى مدرسلكنه تعيين اولنەرق، ۹۴۲ تاريخنده اورادە وفات ايتمشدر، علوم عقليه ونقليەيه واقف اولوب، محاضراته دائر « جالب السرور » عنوانيله بر كتابى، كشافه وتفسير بيضاوىيه وتلويح وهدايەيه تعليقاتى، شرح الوقايەيه

حواشيسى وجلال الدين دوانينك «اثبات الواجب» كتابنه شرحى واردر .

قره برون { آناطولينك ساحل غربيسنده ازمير كورفزينك مدخلنده وسافز جزيره سنك قارشيسنده جنوب شرقيدن شمال غربى يه طوغرى ممتد اوزون برشبه جزيره يه وبونك اوجنده كى برونه ويريلن اسمدر . شبه جزيره نفس ازمير قضاسنه تابع برناحيه اتخاذ اولنوب ، ٢٢ قريه دن مركبدر . — سلانيك كورفزنده سلانيك قويى مدخلنك ساحل شرقيسنده ووارداد منصبنك قارشيسنده دخى بواسمله بربرون واردر .

قره بل { آناطوليده سيواس ولايتنك شرق جهتنده برطاغدر ، كه سيواس شهرينك شرق جنوبيسندن باشلايه رق شمال شرقى يه وارضروم ولايتى حدودينه طوغرى ممتد اولور . بو طاغ قزيل ايرماق حوضه سنى فرات حوضه سندن آيروب ، شرق جنوبى اتكلرندن آقان صولر فراته دوكيليور ؛ وغرب شمالى اتكلرندن اينن صولر ايسه قزيل ايرماغى تشكيل ايديور . اك يوكسك ذروه سى حذاى بحردن ١٧٦٤ متره ارتفاعنده ايسه ده ، اطرافنده كى يوكسك اووه لردن آنجق ٢٥٠ ونهايت ٣٠٠ متره مرتفعدر .

قره بوران { تركستان شرقيده تارم نهرينك دوكلديكى بركول اولوب ، نهر مذكور بوكولدن چيقه رق ، بونك شرق طرفنده بولنان (لوب نور) كولنه دوكيلور . بو ايكى كول بربرينه قريب اولمغله ، (لوب نور) ماده سنده دها زياده تفصيلات ويريله جكدر .

قره بوره { روسيه يه تابع تركستانده (تيان شان) سلسلهٔ عظيمه سنك (الاطاغ) شعبه سنه مربوط (اورتاق طاغى) نك منتهاى غربى قسمى اولوب ، سرمدى قارلرله مستور ذروه لرى واردر . ينه قره بوره اسميله بربوغازى واردر ، كه ٣٣٥٥ متره ارتفاعى اولوب ، اولدقجه امين بر گچيددر .

قره بوغاز { بحر خزرك ساحل شرقيسنده روسيه نك ماوراى خزر ايالتنده وتركمنلر مملكتنده يعنى اسكى خوارزم ديارنده بيوك وصيغ بركورفز اولوب ، اتكيندن برقوم سديله آيرلمشدر ؛ وبوسدك اورته طرفلرنده اصل قره بوغاز دينلن بر طار گچيد واردر . شمالدن جنوبه بويى ١٦٠ وجنوب جهتنده اولان عرض اعظمى ١٤٠ كيلومتره اولوب ، مساحهٔ سطحيه سى ١٦٠٠٠ مربع كيلومتره در . وسطى درينلكى ٤ ايله ١٢ متره آره سنده در . اطرافنده ساكن بولنان تركمنلر قره بوغاز اسمنى يالكز بوغازينه حصر ايدوب ، كورفزه (قول دريا) و (آجى قوسار) ديرلر . مذكور بوغاز موسمه كوره ٢٠٠ ايله ٨٠٠ متره آره سنده بركنيشلكده اولوب ، ٤١° ٤′ ١٣″ عرض شماليده واقعدر . مدخلنده درينلكى آنجق بر متره اولمغله ، يالكز آلتى دوز واپورلر كورفزه كيره بيلير . بوبوغازدن كورفزك ايچنه طوغرى دائمى صورتده برآقنتى جريان ايدوب ، بونك سرعت عاديه سى ساعتده بش آلتى كيلومتره اولديغى حالده ، غرب روزكارى اسديكى وقت آزاليرسه ده ، هيچ بروقت ٣ كيلومتره دن آشاغى دوشمز . شمدى يه قدر هيچ بر آنافور كشف اولنمديغندن ، ووقتيله ظن اولنديغى كبى ، اورته طرفلرنده بحر فارسه چيقه جق تحت الارض بريول بولنمق فكرى دخى باطل اولديغندن ، دائمى صورتده بحر خزردن بوكورفزه كيرن صولرك تبخرله زائل اولديغى آكلاشلمشدر . حقيقةً تبخرات پك چوق اولوب ، كورفز دائمى صورتده سيس وبخارله مستور بولنور ؛ وطوزيله سائر املاحى كيتدكجه چوغالمقده اولوب ، ديبنده ترسب ايتمكده . وايچنده هيچ بر باليق و سائر حيوان ياشايه مامقده در . حتى اتكيندن كيرن باليقلرك دخى درت بش كون ظرفنده كوزلرى كور اولديغى مجربدر . سواحلنده ده هيچ بر نبات بيتميور . بوتبخراتك دواميله بركون بوغازى قپايوب كورفزك مرور زمانله بر طوز چولنه دونه جكى محتملدر . شرق جهتنده ايكى كوچك آطه بولنيور .

قره بيكار { قونيه ولايت وسنجاغنده وقونيه نك ٩٤ كيلومتره شرقنده وقره جه طاغك جنوبى اتكنده اوله رق واسع براووه نك كنارنده قضا مركزى برقصبه اولوب ، ٤٠٠٠ قدر اهاليسى ، سلطان سليم خانك بناكرده سى اولان ايكى مناره لى بر جامع

شريفى، رشديه مكتبى، ٣٤ دكانى، برشادروانى، ٢ چشمه‌سى واردر. — قره بيكار قضاسى غرباً نفس قونيه ، جنوباً قرمان ، شرق جنوبى طرفندن اركلى، شمالاً اسبكسان قضالريله ، شمال شرقى طرفندن دخى نيكده سنجاغيله محاط اولوب، ٣٤ قريه و ٢٥٩٢٧ اهاليى جامعدر. اهاليسنك جمله‌سى مسلمدر. اراضيسى دوز اولوب، مذكور قره‌جه طاغندن بشقه جبالى يوقدر. مياه جاريه‌سى پك آزدر. محصولات ارضيه‌سى بغداى، آربه، چاودار، بورچق وسائر حبوباتله جهرى وكيمون وسائره‌دن عبارتدر. قيونلرى زياده‌جه اولوب، ملفا خوطمش ناحيه‌سنده هررأسى ايكى اوچ بيك غروش ايدر كوزل دوه‌لر يتشير. قضا داخلنده اعلا خالى وسجاده وكليم اعمال اولنور. درون قضاده ٣٢ جامع ومسجد موجوددر. مركز قضانك شمال شرقيسنده سونمش بر اسكى بركانك آغزى بولنمش اولديغى آكلاشيلان تقريباً ٢٠٠ متره عمق وطولاً وعرضاً ياريم ساعتلق وسعتى اولان بر مملحه بولنوب، كليتلى طوز اخراج اولنور. بو مملحه برتپه‌نك اوزرنده بولنوب، برطاقم كوللرله محاطدر .

قره‌تكين { آسياى وسطيده بخارا خانلغنك شرق شمالى جهتنده وزر افشان جبالنك جنوبنده اوله‌رق قزيل صو واديسنده برخطه اولوب، شرقاً روسيه‌نك اخيراً الحاق ايتديكى (ترانسالاى) اراضيسيله ، شمالاً سمرقند ايالتنك زرافشان خطه‌سيله، غرباً كلاب، جنوباً دخى درواز خطه‌لريله محاطدر. ٣٨°٤٥′ ايله ٣٩°٤٠′ عرض شمالى و ٦٧°٣٠′ ايله ٦٩°٢٠′ طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب، طول اعظمى ٢٥٠ وعرض وسطيسى ٨٠ كيلو متره ومساحهٔ سطحيه‌سى ٢١٥٣٥ مربع كيلو متره‌در. وسطى ارتفاعى ٢٠٠٠ متره اولوب، اراضيسى پك يوكسك وشايان تماشا مواقع ومناظرى حاويدر. آشاغى جهتنده (سرخ آب) ديلان مذكور قزيل صو مملكتى اورته‌سندن شق ايدوب، ايكى طرفندن برچوق چايلر آلير، بونلرك چوغى جريانلرنده برطاقم كوزل شلاله‌لر تشكيل ايدر. اهاليسى خيلى كثرتلى اولوب، ١٠٠٠٠٠ راده‌لرنده تخمين اولنمقده‌در. بونلردن يالكز ١٥٠٠٠ قدرى قيرغيز وخيمه نشين اولوب، سائرلرى فارسى لسانيله متكلم (كلچه) تعبير اولنان قومى تشكيل ايديورلر، كه بونلردن اسلامله متدين اولدقلرى حالده، اسكى زردشت دينندن دخى برچوق عادات محافظه ايتمشلردر. بونلر ذكى وچاليشقان آدملر اولوب، مملكتلرنده يوكدن بعض مقبول منسوجات نسجيله ودميرجيلك ونهرلرك قوملرندن آلتون چيقارمق كبى ايشلرله مشغول اولدقلرى كبى، ايلچيلك وتجارتله بخارايه، فرغانه‌يه وتا كاشغره قدر كيدرلر. قره‌تكينك قيشلرى اوزون وسرت اولوب، تشرين اول ابتداسندن مايسك اواسطنه‌دك ممتد اولور، وبرقاچ متره قارياغوب، مملكتك اطرافنده‌كى طاغلرك بوغازلرى ويوللرى قپانير. مع هذا اراضيسى پك منبت اولوب، زراعته زياده اهميت ويرلديكندن، حاصل اولان بغداى وسائر ذخاير مملكتى اداره ايتدكدن صكره اطرافنده‌كى ممالكه‌ده اخراج اولنور. ميوه‌دار آغاجلرى وورمانلرى‌ده چوقدر. مرعالرى پك كوزل اولوب، كچى، قيون، صيغير ، خركله وسائر حيوانات اهليه‌لرى‌ده چوقدر. طاغلرده آيى، تيلكى وسائر حيوانات وحشيه چوق اولوب، اهالى دريلرندن تجارت ايدرلر. يبانى جوزلرى چوق اولوب، تنويراتده قوللانمق اوزره ، كليتلى جوز ياغى چيقاريرلر . مركزى (كرم) قصبه‌سى اولوب، بخارا خاننه تابع وشاه عنوانى حائز يرلى وارثى برامير تحت اداره‌سنده‌در .

قره‌جه احمد { سلطان اورخان غازى دورى مشايخندن برذات اولوب، ديار عجمده امرادن برينك اوغلى اولديغى حالده ، جذبه‌يه مظهر اولمغله ، ترك دار وديار ايده‌رك ، روم جانبنه كلمش؛ واقحصار قربنده اختيار مسكن ايتمش. قبرى اوراده زيارتكاهدر .

قره‌جه احمد { اون برنجى قرن هجرى علماسندن اولوب ، حميد ايلنده دنيايه كلمش ؛ ودرسعادته كله‌رك ، دور مدارسله طشره‌لرده فتوى وقضا مأموريتلريله

طولاشدقدن صکره ، قدس قاضیسی اولوب، ١٠٢٤ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر .

اسکدارده‌کی (قره‌جه احمد) قبرستاننك بوایکی ذاتدن برینه‌می یوقسه بواسمده دیکر برذاته‌می منسوب اولدیغی تحقیق اولنه‌مدی.

قره‌جه طاغ { دیاربکرك غرب جهتنده فرات ایله دجله مجرالری آره‌سنده‌کی اك طار بر زخده شمالدن جنوبه طوغری ممتد برطاغ اولوب ، اورفه ایله ماردین آره‌سنده وخابوره تابع (چرچوب) نهرینی تشکیل ایدن ایکی چایك آره‌سنده جزیره اووه‌سنه منتهی اولور . برکانی الاصل برطاغ اولوب ، سیاه بازالتدن عبارتدر. قیالری واوچورومهلری چوق اولوب، یانلرندن آقان صولر برطاقم طار بوغازلر تشکیل ایدیور، که قره آمد (یعنی دیاربکر) شهری دخی بونلردن برینك اتکنده مبنیدر .

قره‌جه طاغ { شرق روم ایلنده فلبه‌نك شمال شرق جهتنده بر طاغدر ، که قوجه بالقانله متوازیاً غربدن شرقه ممتد اولوب، سلسلهٔ عظیمهٔ مذکوره‌دن طونجه‌نك منابعنی حاوی اولان قالوفر اووه‌سیله آیرلمشدر. غرباً مریجه تابع کوك صو وادیسیله اورته طاغدن آیرلمش اولوب ، غربدن شرقه بویی ١١٥ کیلومتره‌در . شرق جهتنده‌کی اتك وقوللری اسکی زاغره‌نك اوستنه قدر واصل اولور . اك یوکسك ذروه‌سی ١١٠٠ متره ارتفاعنده‌اولوب، سائر طرفلرینك ارتفاعی یدی سکز یوز متره‌یی تجاوز ایتمز . اتکلری هرطرفدن سطح مائل تشکیل ایدر . قزانلغك مشهور کل باغچه‌لری دخی بو طاغك اتکلرنده‌در .

قره‌جه‌طاغ { (Karatch-Taou) ترکستانده چینك ایچندن کلن (تیان شان) سلسلهٔ عظیمه‌سنك منتهای غربیسنی تشکیل ایدر برطاغ اولوب، طاشکندك جنوبنه‌دك شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه طوغری اوزانیر، وبعده سمرقنده طوغری دونر. اکثر طرفلرینك ارتفاعی ٤٠٠٠ متره راده‌لرنده ایسه‌ده ، اك یوکسك ذروه‌لری ٦٠٠٠ متره‌یه قدر چیقار . اورته طرفندن (صاکسار) اسمیله برقول آیریلوب ، شمال غربی‌یه طوغری اوزانیر؛ وینه بواسمله مسمی براووه‌نك حدود شمالیه‌سنی تشکیل ایدر . سیحون حوضه‌سنی جیحونه تابع زرافشان حوضه سندن آیریور . بر قاچ بوغاز وکچیدی اولوب ، اك مشهوری طاشکند ایله سمرقند آره‌سنده‌کی (ییلان اوتی) ونام دیکرله (تیمورلنك قپوسی) دینلن بوغازدر .

قره‌جه فوچه { آیدین ولایتنك ازمیر سنجاغنده واقع (فوجتین) قضاسنك مرکزی برقصبه واسکله‌در . [«فوچه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قره‌جه ویران { قسطمونی ولایتنده کنغری سنجاغنك چرکش قضاسنده وچرکشك ٣٥ کیلومتره شرقنده ناحیه مرکزی بیوك بر قریه اولوب، ناحیه‌سی ٤٤ قریه‌یی ونافع برمعدن صویی حاویدر .

قره‌چارنویان { چنکیز خانك وزیری ودامادی ایدی .

قره‌چای { روسیه‌یه تابع قافقاسیه‌نك باکو ایالتنده برنهردر، که بابا طاغندن نبعانله، شرق شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، ١٠٠ کیلومتره لك جریاندن صکره بحر خزره منصب اولور .

قره‌چلبی‌زاده { [« عبدالعزیز افندی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قره‌چولان { کردستانده موصل ولایتنك سلیمانیه سنجاغنده وسلیمانیه‌نك ٢٥ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق حدود ایرانیه قربنده اسکی بر قصبه اولوب ، مقدما اوجهت کردلرینك مرکزلری ایکن ، قرن سابقده سلیمانیه‌نك تأسیسی اوزرینه ، ترك اولنه‌رق، خراب اولمشدر .

قره حصار { آناطولیده وترکجه تکلم اولنان سائر یرلرده بر چوق معموره‌لرك اسمی اولوب شایان ذکر اولانلری آتیاً بیان اولنور :

قره حصار { (دوه‌لو —) [«دوه‌لو» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قره‌حصارشرقی { (وبین العوام شابین قره حصار) سیواس

ولايتنده وسيواسك تقريباً ١٦٠ كيلومتره شمال شرقيسنده وقره دكيزده اسكله‌سی اولان كيره‌سو. نك ٨٢ كيلو متره جنوب شرقيسنده اوله‌رق كلكيت حوضه‌سنك يوقاری جهتنده ١٥٠٠ مترەدن زياده ارتفاعی اولان يوكسك بر يرده ٤٠°١٢′ عرض شمالی ايله ٣٦°٦′ طول شرقيده واقع لوا مركزی بر قصبه اولوب ، ١١٧٠٠ اهاليسی، اوستنده سياه طاشدن معمول اسكی بر قلعه‌سی وبونك درونده يوكسك برقيانك اوزرنده اليوم سلاحخانه اتخاذ اولنان اسكی بر سرايی وقيانك ايچنه اويلمش ٤٠ باصمقله اينلير غريب بر قيوسی، ١٥ جامع شريفی، ٥ مسجدی ، ٣ مدرسه‌سی، ٤ كليساسی، بر رشديه و ١٥ اسلام و ٤ خرستيان ابتدائی مكتبی، ٤ حمامی، ٨ خانی، ٧٥٣ دكانی ، ايپليك چتاری وخاولی وچارشف دستگاهلری ، بر اون فابريقه‌سی ، هفته‌ده بر قوربلور بازاری و اولدقجه تجارتی واردر . كيره‌سون اسكله‌سندن كلن بر شوسه قصبه‌نك ايچندن كچه‌رك سيواس شهرينه واورادن ملاطيه‌يه طوغری اوزانير . مذكور قلعه طربزونده حكومت سورن بيزانس دولتی شعبه‌سی زماننده ياپلمشدر . قصبه‌نك دها اسكی اولوب ، روما سردارلرندن پومپيوسك مهرداده قارشی قازانديغی مظفريتك يادينه (نيقوپوليس) يعنی « مدينة الظفر » ناميله تأسيس ايتمش اولديغی قصبه نك عينی اولديغی مظنون ايسه‌ده، بوظن اثبات اولنه‌مامشدر . قصبه‌نك ابتدا قلعه درونده بولنوب ، بعده آشاغی‌يه ايندرلمش اولديغی‌ده مرويدر . قصبه بر سطح مائلده بولنمغله خانه‌لرك باصلمش طوپراقدن اولان طاملری اوست طرفدن يرله برابردر . يالكز شمال شرق جهتنده يكی ياپيلان خرستيان محله سنده قابل سكنی خانه‌لر بولنيور . جوامع شريفه‌سندن بری مملكتك فاتحی بولنان ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی حضرتلرينك بنا كرده‌سيدر . طربزون روم ايمپراطورلرندن قره‌حصار اوزون حسنك ضبطنه كچمش ؛ و ٨٦٠ تاريخ هجريسنده فتح اولنه‌رق، ضميمهٔ ممالك عثمانيه اولمشدر . (شابين قره‌حصار) دينلمسی جوارلرنده شاب معدننك كثرتله بولنمسنه مبنيدر .

— قره حصار شرقی قضاسی همنامی اولان لوانك مركز قضاسی اولوب ، شرقاً آلوجره ، جنوباً صو شهری ، غرباً قويلحصار قضالريله ، شمالاً دخی طربزون ولايتيله محدوددر . مركزدن اداره اولنور ٦ ناحيه ايله برابر ١١٠ قريه‌يی و ٢٥٩٤٤ اهاليی جامعدر. اهاليسندن ٨٤٠٠ كشی مذاهب ثلثه‌يه منقسم ارمنی وروم اولوب، قصوری كاملاً مسلمدر. اراضيسی عارضه‌لی واورته حالده منبت اولوب ، محصولاتی ذخاير متنوعه ايله توتون وميوه و سبزه‌لرك انواعندن عبارتدر . يالكز بركتلی سنه‌لرده ذخايرندن اخراجات وقوع بولوب ، بعض سنه‌لرده احتياجات محليه‌يه دخی كفايت ايتمز . بر مقدار ايپك قوزه‌سی‌ده چيقار . حيوانات اهليه‌سی قيون ، كچی ، صيغير ويوك حيوانلرندن عبارتدر . قضا داخلنده ايشلنمكده اولان ايكی سيملی قورشون ، ايكی كور ودرت شاب معدنی بولنوب ، خيلی حاصلات ويرمكده‌در . آلتی كوچك كول دخی بولنوب، جمله‌سنده باليق بولنيور. اورمانلری ده چوق اولوب، اشجار متنوعه‌سی واردر .

قره حصار شرقی { سنجاغی . سيواس ولايتنی تركيب ايدن درت سنجاغك بری اولوب، ولايتك شمال شرق كوشه‌سندن عبارتدر. جنوباً سيواس، غرباً توقاد سنجاقلريله ، شمالاً طربزون ، شرقاً دخی ينه طربزون وارضروم ولايتلريله محدوددر . حدود شماليه‌سی (كومبل) وحدود جنوبيه‌سی (كوسه طاغی) صيرتلريله آيريلوب ، بتون سنجاغك اراضيسی يوكسك و واسع بر وادی تشكيل ايديور، كه بو واديك ايچنده يشيل ايرماغك باشليجه قولی اولان (كلكيت) نهری ارضروم ولايتندن كله‌رك ، سنجاغی شرقدن غربه شق ، وصاغ وصولدن مذكور طاغلرك داخلی اتكلرندن اينن برچوق چايلر اخذ ، وراست كلديكی دوز وباصيق يرلری اروا ايده‌رك، توقاد سنجاغنه كچر. بوسنجاق ٣٩°٤٩′ ايله ٤٠°٤٠′ عرض شمالی و ٣٤°٥٦′ ايله ٣٦°٣٦′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد

اولوب، مساحۀ سطحیه‌سی ٩٨٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی تقریباً وتخمیناً ١٥٠٠٠٠ کشیدر، که بونلرك ٣٠٠٠٠ قدری مذاهب ثلثه‌یه منقسم ارمنی، ٢٠٠٠٠ قدری ترکجه لسانله متکلم روم (؟) وقصوری مسلمدر. اهالیٔ مسلمه‌سنك ثلثاننـدن زیاده‌سی سنی وبر ثلثه قریب مقداری قزیل باشدر. سنجاق: قره حصار، آلوجره، صو شهری، قویلحصار وحمیدیه اسملریله ٥ قضایه منقسم اولوب، ٣٦ ناحیه و ٥٤٦ قریه‌یی حاویدر. اراضیسی عارضه‌لی واورته حالده منبت اولوب، برنجی درجه‌ده محصولی بغدای وبونك برربعی درجه‌سنده اوله‌رق آرپه وبعده داری نخود، مرجمك، چاودار، فاصولیه، یولاف، بقله، مصر، اوزوم، الما، آرمود، بامیه وسائر میوه و سبزه‌لرك انواعیله توتون، چریش، آنیسون و سائره‌دن عبارتدر. خیلی قورو اوزوم، شراب وپکمز ایله بال، بال مومی وتفتیك دخی چیقار. اورمانلری چوق اولوب، بحق باقلمدقلری وهر وقت چوبانلر طرفندن احراق اولندقلری حالده، ینه‌طاغلرك اکثری اورمانلرله مستوردر؛ وهر نوع کراسته‌یه الویریشلی پك یوکسك چام، میشه وسائر آغاجلری واردر. مرعالری وحیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، سنوی حیوانات تولداتی: برملیونی متجاوز قویون وکچی، ٣٤٠٠٠ صیغیر، ١٧٠٠٠ بیکر و ٨٠٠٠ مرکبدن عبارتدر. حیوانات وحشیه‌سی آیی، طوموز، قورت، تیلکی، کییك، قره‌جه، طاغ کچیسی، یبانی کدی وسائره‌در. معادنجه قره حصار شرقی سنجاغی پك زنکین اولوب، آنجق چیقاریلانلری پك جزئیدر. اك باشلیجه‌لری مرکز لوانك اطرافنده بولنان پك واسع شاب معدنلریله دردست اعمال اولان ایکی و متروك بولنان دیکر ایکی سیملی قورشون وباقیر، لنکیت، قیا طوزی وسائر معدنلر بولنیور. آنجق معادن جوارلرنده‌کی اورمانلرك آز مدت ظرفنده استهلاکیله بعده محروقاتك فقدانی و یوللرك عدم انتظامی معادنك اخراجندن استفاده ایتدیرمیه‌جك حالده‌در. لوا مرکزینی اسکله‌سی اولان کیره‌سونه ومرکزولایته ربط ایده‌جك صورتده بر شوسه یاپیلوب، سنجاغی شمالدن جنوبه شق ایتدیکی کبی، دیکر بعض شوسه‌لر دخی یاپلقده ایسه‌ده، اراضیسنك پك طاغلق وعارضه‌لی اولمسی بو یوللرك تکثیرینه وحسن حالده محافظه‌سنه مانع اولمقده اولوب، وسائط نقلیه‌جه اولان مشکلاتك اوکی آلنه‌ما- مقده‌در. سنجاغك محصولات ارضیه، کراسته، معادن، حیوانات اهلیه ووحشیه دریلری، یاغ، پنیر، ایچ یاغی، یباغی، تفتیك، بال، بال مومی، حیوانات، چتاری، کلیم و سائره اوله‌رق سنوی تقریباً ٨٠٠٠٠ ایرا قیمتنده اخراجاتی وآنجق ٢٢٠٠٠ لیرا قیمتنده ادخالاتی واردر. وارداتی ٩٠٠٠٠ لیرا وارده‌لرنده‌در. مرتفع محللرینك قیشلری پك شدتلی اولدیغی کبی، یازین دخی هواسی زیاده صیجاقدر. موقعلری چوق دها آلچق اولوب‌ده وضعیتلری دها موافق اولان بعض وادیلرنده ایسه کرك یازین وکرك قیشین هوا دها معتدل اولوب، اوراده میوه‌لرك انواعی حاصل اولور.

قره حصار صاحب (وبین العوام آفیون قره حصاری) خداوندکار ولایتنده بروسه‌نك ٢٢٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده وازمیرك ٣١٠ کیلومتره شرقنده ٣٨° ٤٤′ عرض شمالی ایله ٢٨° ٥′ طول شرقیده حذای بحردن ١١٠٠ کیلومتره ارتفاعی اولان بر اووه‌ده وبو اووه‌دن ٤٠٠ متره یوکسك اولان استوانی بر سیاه قیانك آلتنده واقع لوا مرکزی برقصبه اولوب، ١٧٤٣٦ اهالیسی، مذکور قیانك اوزرنده خراب بر قلعه‌سی وبونك ایچنـده قیانك ایچنه اویولمش ایکی بیوك صهرنجیله دیکر بعض آثاری، ١٠ جامعی، ٢ مسجدی، ٣ مدرسه‌سی، ٢ کتبخانه‌سی، ٢ کلیساسی، اعدادیه ورشدیه وذکور واناثه مخصوص ابتدائیه مکتبلریله برقاچ صبیان وآیریجه خرستیان مکتبلری، ٧٠ خانی، ١٠٨١ دکانی وازمیرله خیلی تجارتی واردر. قصبه‌نك ایچندن کچن (آقار چای) ك جریانی سرعتلی وصویی پك صاف ولذیذدر. اهالیسنك ٤٦١٢ سی ارمنی، ٢١٨ ی روم وقصوری مسلم اولوب، جمله‌سی لسان عثمانی ایله متکلمدرلر. خانه‌لری کربیجدن و اوستلری باصلمش طوپراقله

مستور اولوب ، منظره‌سی حزن انگیز وهواسی یازین پك صیجاق و قیشین زیاده صوؤقدر . اطرافنده‌کی اووه‌لر پك منبت ایسه‌ده ، اشجاری اولمیوب ، کورینن طاغلر دخی چپلاق اولمغله ، یازین اورته‌لق پك چابق صاراریر، وقیشین اکثریا قار وبوزله مستور بولنور . حیدر پاشادن قونیه‌یه کیدن دمیر یول خطی قره‌حصاردن کچدیکی کبی ، ازمیرخطنك دخی آلاشهر ودینار شعبه‌لری قریباً بوقصبه‌ده برلشه‌جکلردن ، قره‌حصار صاحبك کیتدکجه کسب اهمیت وعمران ایده‌جکنده شبهه یوقدر. قصبه داخلنده قیومجیلغه متعلق قفسکاری بعض معمولاتله تل قاقه‌لی باستون وسائره اعمال اولنور. جوارلرنده کلیتلی آفیون حاصل اولمسی قصبه‌نك سائر قره‌حصارلردن تفریق ایچون آفیون قره‌حصاری تسمیه‌سنه سبب اولمشدر. قره حصار پك اسکی برقصبه اولوب، یونانیلره قارشی تروآلیلرك امدادینه کلمش اولان بر طاقم ماکدونیه‌لیلر طرفندن سوناده (Synada) اسمیله تأسیس ایدلمش اولدیغی مظنوندر. زمان قدیمده جوارلرنده چیقان نفیس مرمرله مشهور اولوب، آیاصوفیه ستونلرندن برقاچی‌ده اورانك مرمرندن معمولدر. اون ایکنجی قرن میلادیده روم سلجوقیلرینك ضبطنه کچوب، بونلر طرفندن (قره‌حصار) تسمیه اولنمش؛ ودولت سلجوقیه‌نك انقراضنده کرمیان امراسنه قالمش ایسه‌ده ، چوق کچمه‌دن کرمیان دیارندن بالتفریق ، دولت عثمانیه‌یه الحاق اولنمشدی .

— قره‌حصار صاحب قضاسی همنامی اولان سنجاغك مرکز قضاسی اولوب، شرقاً عزیزیه وبولوادین قضالریله، جنوباً قونیه ولایتیله، غرب جنوبی طرفندن صندقلی قضاسیله ، شمالاً وشمال غربی جهتندن‌ده کوتاهیه سنجاغیله محدوددر. قضا ١٣٨ قریه‌یی حاوی اولوب، ٧٧ ٤٣٦ اهالی‌ایله مسکوندر، که بونلرك‌ده یالکز مرکزده بولنان برمقدار ارمنی ورومدن ماعداسی کاملاً مسلم وترکدر . اراضیسی عارضه‌لی وخیلی یوکسك اولوب، طوپراغی منبت واورمان ومرعالری‌ده چوقدر . باشلیجه میاه جاریه‌سی مرکزدن کچن آقار چای ایله اوکا تابع برقاچ دره‌دن عبارت اولوب، بعض قراسنك قیوصوبندن بشقه صولری یوقدر . محصولاتی حبوبات متنوعه ایله آفیون ، کتن، مازی، جهری وسائره‌دن عبارت اولوب، حیوانات اهلیه‌سی‌ده چوق اولمغله ، خیلی مقدار یباغی، تفتیك ، دری وسائر محصولات حیوانیه دخی چیقار. مرکزدن اوچ بچق ساعتلق مسافه‌ده اکشی صو اسمیله برمعدن صویی وقازلی کول نامیله برایلیجه بولنیور. مرکزدن بش ساعتلق مسافه‌ده (ایسجه قره حصار) نامیله برشهر قدیم خرابه‌سی واردر. طاغلرده آیی، قورت ، طوموز، تیلکی، کیك، قره‌جه، طاوشان، ککلیك، طوی، اوردك وسائر حیوانات وطیور کثرتله بولنیور .

قره‌حصار صاحب { سنجاغی. خداوندکار ولایتنی ترکیب ایدن بش سنجاغك بری واك جنوب شرقیسی اولوب، شمالاً وشمال غربی جهتندن کوتاهیه سنجاغیله غرباً آیدین ، جنوباً وجنوب شرقی طرفندن قونیه ، شرقی شمالی جهتندن‌ده آنقره ولایتلریله محاطدر. ٣٧°٤٠′ ایله ٣٨°٢٠′ عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولوب، ٢٨° طول شرقی خطی همان اورته‌سندن کچر. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٦ ٧٠٠ مربع کیلو متره اولوب، ٢٥٦ ٩٦١ اهالیسی واردر، که بونلردن ٥ ٠٤٠ ی ارمنی و ٢١ ی روم اولوب ، قصوری کاملاً مسلم وترکدر . سنجاق : قره‌حصار، بولوادین، عزیزیه وصندقلی اسملریله ٤ قضایه منقسم اولوب، ٥ ناحیه‌و ٤٣٧ قریه‌یی حاویدر. اراضیسی طاغلق ومرتفع اولوب، سنجاغك شرق جهتنده امیر طاغی، جنوب طرفنده سلطان طاغی ، غرب طرفنده دخی آلتی پارمق ایله میمون طاغی بولنیور . آناطولینك غرب جهتنك اك مرتفع یری اولدیغی، صولرینك هر طرفه آقسندن وقره دکیز وآطه‌لر دکیزی مائله‌لریله قونیه جهتنده‌کی حوضهٔ داخلیه‌ده اراضیسی بولنمسیله آکلاشیلیور . حقیقةً آناطولینك اك بیوك صولرندن اولان سقاریه و بیوك مندرس ایرماقلرینك منابعی بو سنجاقده اولوب ، لوانك شرق شمالی قسمی سقاریه ، وغرب جنوبی جهتی مندرس حوضه سی داخلنده بولنیور ؛ وقسم وسطی و جنوبیسنك صولری قونیه ولایتی

حدودنده و داخلنده‌كی كوللره منتهی اولور . ذكر اولنان طاغلرك آره‌سنده وانهار مذكوره واديلرنده مرتفع ولكن پك منبت بر طاقم واسع اووه‌لر بولنوب ، بونلرده ذخائر متنوعه وعلى الخصوص جنسی پك مقبول كليتلی بغدای ايله آفيون ، اوزوم ، پاموق ، بقله ، نخود ، فاصوليه ، كتن ، سيسام ، كنوير ، زيتون ، انجير ، كستانه ، جوز ، پلاموط وسائر ميوه‌لر وقره توتون ديلن بر نوع عادی توتون وسائره حاصل اولور . بغدای محصولات سنويه‌سی ٣ مليون، آربه ٧٨٠٠٠٠، چاودار ١٦٠٠٠٠، مصر ٩٥٠٠٠ ، داری ٩٠٠٠٠ يكی كيله راده‌لرنده‌در . آفيون محصولات سنويه‌سی ٢٥٠٠٠٠ ، تازه اوزوم ١ مليون ، قورو اوزوم ٦٠٠٠٠ ، سائر ميوه‌لر ٢ مليون ، پلاموط ٥ مليون ، كستانه وجوز يارمشر مليون قيه‌يه بالغ اولور. بوندن بشقه خيلی مقدار پياغی وتفتيك ايله ايپك، بال، بال مومی وسائره دخی چيقوب ، بونلرك همان جمله‌سی ازمير اسكله‌سنه ايندير يلير . داخل لواده مجموعی ٣٧٥١ مربع كيلومتره وسعتنده ١٤ اورمان بولنوب . چام وميشه ايله سائر اشجاری حاوی اولمغله ، محلنده استعمال اولنمق اوزره، خيلی كراسته واودون قطع وكور اعمال اولنور. معادنه دائر هنوز كشفيات وتحريات اجرا اولنمامش ايسه‌ده ، يوقاريده ذكر اولنان مرمر اوجاقلری ، كه مركز لوانك ٣٠ كيلومتره شمال شرقيسنده واقعدر، وسائط نقليه‌نك اكمالنده دنياده امثالی بولنميان انفس و اعلا سماق مرمرنى اخراجيله بر بيوك منبع ثروت يرينه كچه‌بيلير . صنايع محليه خالی وكليم نسجيله مركز لواده ياپيلان كار قديم اسلحه وتلكاری شيلردن عبارت اولوب ، خالی اعمالی على الخصوص بو لوا دينده كيتدكجه ترقی ايتمكده، و سنجاغك پياغيسنك نفاستیده بو صنعتك ترقيسنه ياردیم ايتمكده‌در . هواسی عموميت اوزره صاغلام ايسه‌ده ، اكثر طرفلرنده يازين پك صيجاق وقيشين همان هر يرده زياده صووقدر. يالكز مندرسك توسعله بطاقلق تشكيل ايتديكی بعض يرلرده هوا صيتمه‌ليدر . بو بطاقلقلرك تطهيری هوايی اصلاح ايتمكله برابر ، بو سنجاغه برخيلی اراضئ مزروعه دخی قزانديره‌جقدر. داخل لواده جمعاً ٢٧٦ مدارس ومكاتب مختلفه بولنوب ، ٣٦٩٠ طلبه وشاكردان دوام ايديور .

قره حصاری { (مولانا شمس الدين احمد) اعاظم خطاطيندن اولوب، صوفی يحيادن واسدالله كرمانيدن تمشق ايتمش ؛ وثلثده ومثنا تعبير اولنان خط جليده بی‌مانند بولنمشدر. سلطان بايزيد خان ثانی دورينه يتيشمش اولديغی مروی اولوب، ٩٦٣ تاريخنده وفات ايتمشدر. سليمانيه جامع شريفنك طاق كبيرنده وبياله پاشا جامع شريفيله معمار سنانك مرقد وسبيلنده خطلری واردر . سودلیجه‌ده جعفرآباد تكيه‌سی اوكنده واقع كندی مرقدی طاشنده‌كی خط دخی كنديسنكدر . آياصوفيه كتبخانه‌سنده يازيسيله نفيس بر انعام شريف موجوددر . كوله‌سی و شاكردی اولان حسين چلبيدن بشقه كنديسنی تقليد ايده‌بيلن يوقدر . شاعرك بری ديمشدر كه :

يازينك قره حصاريدر آغاردان يوزينی

قره خطای { [« خطا » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قره خليل { (چندرلی —) [«خيرالدين پاشا » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قره داود { (بن كمال) قانونی سلطان سليمان خان دوری علماسندن اولوب، ٩٤٨ ده وفات ايتمشدر . معاملاته دائر كنديسنك اسميله شهرت بولمش بر كتابی واردر.

قره دريا { آسيای وسطيده روسيه‌يه تابع تركستانده سيحون ايرماغنه دوكيلور بر نهر اولوب ، نمنكان قصبه‌سی قربنده مذكور ايرماغه دوكيلور . سيحون اورادن يوقاری محلنجه (نارين) اسميله ياد اولنديغی حالده، بو نهرله برلشدكدن صكره (سيردريا) اسمنی آلير. قره دريا فرغانه وآلای ايله صويق طاغ جبالنك نقطهٔ تلاقيسنده نبعان ايدن (قره قولجه) و(تار) چايلرندن بالتشكل، تقريباً ٢ كيلومتره وسعتی اولديغی حالده ، فرغانه واديسنده غربه طوغری آقوب ، صويی برچوق جدوللرله

اطرافه اساله اولنه‌رق ، يولى اوزرنده بولنان بر چوق اراضى‌يى سقى واروا ايدر .

قره دكيز { (Mer Noire) آوروپانك منتهاى شرق جنوبيسيله آسيانك غرب شماليسى آره‌سنده داخلى بر دكيز اولوب. استانبول بوغازيله مرمره دكيزى وقلعهٔ سلطانيه بوغازى طريقيله آق دكيزله اختلاط ايدر . ٤٠° ٥٦′ ايله ٤٦° ٣٦′ عرض شمالى و ٢٥° ١′ ايله ٣٩° ٢٨′ طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب ، شرقدن غربه بويى ١١٨٧ وغرب جهتنده شمالدن جنوبه اولان عرض اعظمى ٦١٣ كيلومتره ومساحهٔ سطحيه‌سى ٣٨٢ ٨٤٣ مربع كيلومتره‌در . منتهاى شرق شماليسنده وقريم شبه جزيره‌سنك اوته‌سنده واقع اولوب كرچ بوغازيله آيرلمش اولان آزاق دكيزى دخى بو حسابه داخلدر . اصل قره دكيز ، اوكچه‌سى غرب جنوبيده ، اوجى شرقده وآغزى شمالده اولمق اوزره ، براقاريين شكلنى ابراز ايدر . سواحلى ٤٩١٤ كيلومتره طولنده اولوب ، استانبول بوغازندن كرچ بوغازينه‌دك اولان جنوب وشرق سواحلى يعنى ٢٠٤٨ كيلومتره‌لكى آسيا وينه مذكور ايكى بوغازك آره‌سنده غرب وشمال سواحلى يعنى ٢٨٦٦ كيلومتره‌لكى آوروپا قطعه‌سنه عائددر . سواحل جنوبيه‌سيله ساحل غربيسنك قسم جنوبيسى دولت عثمانيه‌نك ، ساحل غربينك قسم شماليسى بلغارستان ورومانيه‌نك ، ساحل شمالى وشرقيسى دخى روسيه‌نك النده‌در . روسيه دولتى شمديكى حالده سواحل مذكوره‌نك يوزده اللى بش حصه‌سنه مالكدر . آزاق دكيزينى آيران وساحل غربيسنده « اولو دكيز » اسميله بر كورفز تشكيل ايدن قريم شبه جزيره‌سى مستثنى اولديغى حالده، قره دكيزك كيرتى وچيقنتيلرى چوق اوليوب ، يالكز ساحل شماليك قسم غربيسنده‌كى هوجه بك كورفزى ذكره شاياندر . آسيا قطعه‌سنه عائد سواحل لب دريايه قدر اينن جبال اتكلرندن عبارت اولوب، يالكز چوروك صو ايله يشيل ايرماق، قزيل ايرماق وسقاريه ايرماقلرى جبال مذكوره‌نك آره‌سندن يول بوله‌رق ، قره دكيزه دوكيلور . آوروپا قطعه‌سنه عائد سواحلك ايسه ايكى اوجى برطرفدن استرانجه وبرطرفدن قريمك يايله طاغلرينك اتكلرندن عبارت اولوب ، قسم وسطيسى دوز وواسع اووه‌لرك لب دريايه قدر اوزانديغنى كوستريرر . بوقسمده طونه ، دنيستر ودنيپر كبى اوچ جسيم ايرماق كنيش آغزلر ودالياه‌لر تشكيل ايده‌رك، دكيزه دوشر .

قره دكيزك اكثر طرفلرنده تا ساحلك يانند يوز متره‌دن زياده درينلكى اولوب ، انكينه طوغرى آچلدقجه ، درينلك زياده‌لشمكله ، بعض يرلرده ساحلدن ٦٠ كيلومتره‌لك مسافه‌لرده ١٢٠٠ و ١٢٠ كيلومتره‌لك مسافه‌ده ١٨٠٠ متره‌دن زياده عمق واردر . يالكز آزاق دكيزى وقريم شبه جزيره‌سنك اوجيله برغوس كورفزى آره‌سنه برخط چكلديكى حالده بو خطك شمالنده قالان شمال غربى كوشه‌سى بيوك انهارك دوكدكلرى قوم وچامورلرله طوله‌رق صيغجه‌در . قره دكيزك برخاصه‌سى ده آطه‌سزلغى اولوب ، طونه منصبنك قارشيسنده بولنان (ييلان آطه‌سى) له اوچاقوفك ١٤ كيلومتره غرب جنوبيسنده بولنان (برزان) وآناطولينك قوجه ايلى ساحلى قربنده‌كى (كفكن) آطه‌لرندن بشقه هيچ بر جزيره‌سى يوقدر ، وبواوچ آطه دخى قاله آلنميه‌جق درجه‌ده كوچك واهميتسزدر . قره دكيز تقريباً ايكى بچق مليون مربع كيلومتره وسعتنده اراضينك صولرينى جمع ايدوب على الخصوص آوروپا ساحلندن دوكيلن طونه ، دنيستر ، بوغ ، دنيپر ودون ايرماقلرى ايلك بهارده قيشدن بريكمش قار وبوزلرك اريمسندن پك كليتلى صولر دوكمكله ، دكيزك تبخراتى بوكا تقابل ايده‌مديكندن، فضله‌سى استانبول بوغازندن مرمره واسطه‌سيله آق دكيزه دوكيله‌رك ، دائمى صورتده بر آقنتى ياپيور . انهارك دوكدكلرى طاتلى صولرك كثرتندن طولايى قره دكيزك صويى آق دكيزك كندن چوق دها طاتلى ودها خفيفدر . مع هذا آقنتى دائما قره دكيزدن آق دكيزه وقوع بولمه ، مرور زمانله قره دكيزك صويى بسبتون طاتلى اولمق اقتضا ايده‌جكندن ، آق دكيزدن قره دكيزه دخى آنافور ودريندن آقنتى وقوعى شبهه‌سزدر . ذاتاً

استانبول بوغازنده بوحال دخی حس ومشاهده اولنیور . بوندن ماعدا استانبول بوغازندن کچمك اوزره کلن آقنتینك بتـوتی بوغاز آلمدیغنـدن ، بر قسمی روم ایلی وآناطـولی ساحللری بوینجه کری دونر؛ وبووجهله قره‌دکیزك بتون سـواحلی بوینجـه دائمی صورتده بر دوران حاصل اولور . روزکارلری وبوره‌لری دخی پك سرت وشدتلی اولوب، هرلسانده اسکیدن بری « قره دکیز » معناسنی افاده ایدر اسملرله تسمیه اولنمسی بوسببه مبنیدر؛ یوقسه صویی، آز طوزلی اولدیغنـدن ، هردکیزك کندن آچیق رنکده‌در. اسکی یونانیـلر بو دکیزه اصل (پونتوس) نامنی ویروب، بو حالنه بناءً « غریب نانواز » معناسیله (آقسنوس) صفتنی دخی علاوه ، و بعده حسن تعبیر وتفأل صورتیله بوصفتی « مهماننواز » معناسیله (اوقسنوس) ه تحویل ایتمشلردی. (ملاس) یعنی « قره » صفتیله دخی یاد ایدرلردی . عرب جغرافیونی (پونتوس) اسمنی نقطه‌لرك تقدیم و تأخیریله (نبطش) و (بنطش) صـورتلرنده استعمال ایتمشلردر . جنوب وجنوب غربی روزکارلری بحر مذکورك جنوب شرقی، واصل بوره دینلن شمال شرقی روزکاری دخی جنوب وجنوب غربی جهتنده شدتلرینی اجرا ایدرلر .

ازمنهٔ قدیمه‌ده آق دکیزك هرطرفنده مهاجرلر وتجارتکاهلر آچوب، بحر محیط آطلاسی‌یه دخی چیقان فنیکه‌لیلر هرنصلسه قره‌دکیزه چوق یناشمامشلردی. بودکیزده الك اول سیروسیاحت وتجارت ایدنلر یونانیلردر . تا اومیروسـك زماننده کرك نفس یوناندن وکرك آناطولینك سواحل غربیه‌سیله جزایر بحر سـفیدده تأسس ایتمش اولان یونان مهاجرلرندن بر طـاقم کمیجیلر داردانل وبوسـفور بوغازلرندن صوره‌رله، قره‌دکیزك سواحلنده برطاقم مهاجرلر وتجارتکاهلر تأسیس ایتمکه باشـلامش؛ وقره‌دکیزله آزاق دکیزی آره‌سنده‌کی (کرچ) بوغازینـه دخی اهمیت ویره‌رك، ینه (بوسفور) نامیله تسمیـه ایتـدکلری بو بوغازده (تانایس) اسمیله بر شهر بنا ایتمشلردی. تا او وقتلردن قره دکیزك اوجهتی بغدای وسـائر ذخایر اخراجاتیـله وسواحل جنوبیه‌سی ایسه میوه وسائرمحصولاتلریله شهرت بولمشـدی . ماکدونیه‌لی فیلیپك زماننده قره دکیزك یونانیـلر واسطه‌سیله اجرا اولنان تجارتی اوج کماله واصل اولمشدی . بعده آسیادن آوروپایه مهاجرت ویا آقین ایدن اقوام مختلفه‌نك قره‌دکیزك سـواحل شمالیه‌سـنی تعقیب ایده‌رك کچمسی تجارت وامنیته مانع اولوب، نهایت آلتنجی قرن میلادیده قسطنطینیه روم ایمپراطورلری کرچ بوغازینی ضبطله ، اسکی تجارتی احیا ایتمکه چالیشمشلرسـه‌ده ، اوصره‌ده اوجهتلرده کسب قوت ایدن ترك اقوامنـدن (خزر) لر رومله غلبه چالمشلردی. خلفای عباسیه زماننده آوروپانك اوجهتلریله آسیانك ممالك متمدنهٔ اسلامیه‌سی آره‌سنده اجرا اولنان تجارت براً وبحر خزر واسطه‌سیله اجرا اولندیغندن، قره‌دکیز طریقی خیلی وقت اهمیتسز قالدقدن صکره ، ونديك وجنوه جمهوریتلری بحر مذکورك بوغاز وساحللرنده برچوق نقاط مهمهٔ تجاریه الده ایدوب ، اجرای تجارته باشـلامشلردیسه ده ، چنکیز و تیمـورلنكك خروجلرندن صکره روسیه‌نك جنوب وشرق جهتلرنده تشکل ایدن تاتارخانلقلری ونهایت بوغازلری وقره‌دکیزك سواحل جنوبیه وغربیه‌سنی ضبط ایدن دولت عثمانیـه مذکور ایکی جمهوریتك قره دکیزده‌کی مناسبتلرینه ختام ویرمشـلردر . چوق کچمه‌دن قره دکیزك سـواحل شرقیـه‌سی وکفـه وآزاق دخی دولت عثمانیـه‌یه کچوب ، سـواحل شمالیه‌یه حکم ایدن قریم خانلرینـك‌ده بو دولتك تحت تابعیتنه کیرمسیله ، قره‌دکیز دائراً مادار بر عثمانلی دکیزی اولمشدی. اون‌یدنجی قرن میلادی نهایتنده بیوك پترو آزاق دکیزك سـاحلنه مالك اولمغله، روسیه دولتی قره دکیزه اشتراك ایدوب ، ایکنجی قاترینـه زماننده قریم و بسـارابیه‌یی دخی الحاق ایتمکله ، بتون سـواحل شمالیه‌یه ونهایت ماورای قافقاسـده‌کی فتوحات تدریجیه‌سیله بحر مذکور سـواحلنك نصفندن زیاده‌جه‌سـنه مالك اولمش ایسه ده ، قپولری حکمنـده اولان بوغازلر دولت عثمانیـه‌نك النده بولنمغله ، دولت مشارالیهانك بودکیزده‌کی حصه‌سی دها اهمیتلیدر . برلین معاهده‌سیله رومانیه دولتی دوبریجه ساحلنه

مالك اولمغله ، دولت عثمانیه وروسیه‌دن صكره بودولت صغیره دخی قره‌دكیزه حصه‌دار اولمشدر.

قره دكیز بتون آوروپا روسیه‌سیله بلاد قافقاسك وآناطولینك وبلغارستان ورومانیه‌نك مخرجی اولدقدن بشقه ، قربیتی جهتیله ایرانك ، پوتی و باطومدن باكویه اولان دمیر یول خطی مناسبتیله، آسیای وسطینك وطونه واسطه‌سیله مجارستان وآوستریا ایله بتون آوروپای وسطینك مخرجیدر. كرك طونه وكرك روسیه‌ده‌كی بیوك ایرماقلر تا یوقاریلره قدر سیر سفائنه صالح اولمغله، بوانهارك جمله‌سی برر تجارت اولوغی اولدیغی كبی، سواحلنده برقاچ بیوك اسكله‌سی ده واردر . بونلرك باشلیجه‌لری : روسیه‌ده هوجه بك ، سیواستوپول؛ بلاد قافقاسده پوتی، باطوم؛ آناطولیده طربزون ، كیرسون، صامسون، سینوب؛ روم‌ایلنده برغوس، وارنه؛ دوبریجه‌ده كوستنجه وسائره‌در. قره‌دكیز سواحلنده ساكن بولنان اقوامدن اك زیاده كمیجیلكه استعداد و مهارتی اولانلر جنوب شرقی سواحلنده ساكن لازلر اولوب، بونلر قره‌دكیزك نهنكلری دینلكه سزادر .

قره دولتكرای { دولت كرای اسمیله مسمی قریم خانلرینك اوچنجیسیدر. [« دولتكرای » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قره‌سی { اصلی (قره عیسی) اولان بو اسم آناطولینك غرب جهتنده برخطه‌یه علم اولمشدر، كه بیغا، صاروخن، كرمیان وخداوندكار خطه‌لریله محاط اولوب ، مرمره دكیزنده قپو طاغی جوارنده وآطه‌لر دكیزنده مدللی قارشیسنده ادرمید كورفزنده برر مقدار ساحللری واردر . همان تمامیله (میسیا) خطهٔ قدیمه‌سنه معادلدر . قره‌سی برقاچ سنه اول بیغا ایله برلشدیریله‌رك آیریجه برولایت اتخاذ اولنمش ایسه‌ده ، ینه سنجاغه ارجاع وخداوندكار ولایتنه الحاق اولنه‌رق، الیوم بوحالده بولنیور .

قره‌سی سنجاغی خداوندكار ولایتی تركیب ایدن بش سنجاغك بری واك غربیسی اولوب ، شمالاً مرمره دكیزیله، شمال غربی جهتندن بیغا مستقل متصرفلغیله ، غرباً آطه‌لر دكیزیله ، جنوباً آیدین ولایتیله ، شرقاً دخی كوتاهیه وبروسه سنجاقلریله محدوددر. مرمره دكیزنده‌كی مرمره جزیره‌سیله امیرعلی، پاشا لیمانی وافسیا آطه‌لری دخی بوسنجاغه ملحقدر. ٣٩° ٥' ایله ٤٠° ٤٠' عرض شمالی و ٢٤° ١٥' ایله ٢٦° ٢٥' طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٠٠ ١٥ مربع كیلو متره واهالیسی ٦٧٧ ٣٣٩ كشیدر . اراضیسی خیلی عارضه‌لی اولوب، مرمره ساحلنه قریب اولان یرلری دوز و اووه‌لق ایسه‌ده ، حدود غربیه‌سنده قازطاغی، حدود جنوبیه‌سنده ماداراس وزنجیرلی ، حدود شرقیه‌سنده چتال طاغ واورته طرفلرنده بعض منفرد طاغلر بولنیور. میاه جاریه‌سی چوق اولوب ، اك بیوك نهری (صو صغیرلی) نهریدر، كه سماو دره‌سی وقره دره اسملریله كوتاهیه سنجاغنك سماو قضاسنده ایكی محلدن نبعانله، صندیرغی قضاسنه بالدخول ، شرقدن غربه وبعده جنوبدن شماله جریان ایده‌رك ، بیغادیچ بعده بالیكسری ونهایت باندیرمه قضالرینه كیردكدن صكره ، بروسه سنجاغنك میخالیج قضاسنه دخول ایله ، نیلوفر نهریله بعدالاجتماع مرمره دكیزینه دوكیلور ؛ وفیضانی زماننده میخالیج كولیله دخی قاریشیر. ایكنجیسی (مانیاس) چاییدر، كه بالیكسری قضاسنك جنوبنده نبعانله، شمال شرقی‌یه طوغری جریان، وباندیرمه قضاسنه دخول ایده‌رك ، همنامی اولان كوله دوكیلور . اوچنجیسی بونك غرب جهتنده وسنجاغك حدود غربیه‌سی قربنده ینه جنوبدن شماله جریان ایدن (قوجه چای) ونام دیكرله (كونان چایی) در، كه ادرمید وكونان قضالرینی شق ایتدكدن صكره ، بیغا سنجاغنه دخول ایله ، اردك كورفزینه دوكیلور. بو وجهله سنجاغك قسم اعظمی مرمره مائله‌سنده بولنوب یالكز ادرمید كورفزینك اطرافنده اولان ادرمید قضاسنك قسم غربیسیله كمر وآیوالق قضالرنده جریان ایدن بر طاقم كوچك دره‌لر آطه‌لر دكیزینك مذكور كورفزینه دوكیلور . مرمره ساحلی قربنده باندیرمه قضاسنده (مانیاس) اسمیله واسع بركول بولنیور. آطه‌لر دكیزنده‌كی ساحلی مدللی، آطه‌سی

قارشیسنده برکورفز تشکیل ایتدیکی کبی، مرمره دکیزنده دخی ایلری‌یه کیتدکجه توسع ایدن قپو طاغی شبه جزیره‌سی شرق جهتنده باندیرمه وصول طرفنده اردك کورفزلرینی تشکیل ایدیور.

اراضیسی منبت ومحصولدار اولوب . باشلیجه محصولاتی بغدای، آرپه، چاودار. یولاف، مصر، داری، سیسام وسائر حبوباتله پاموق ، آفیون، کتن ، کنویر ، توتون، بقله ، نخود ، فاصولیه ، مرجمك و سائر سبزه‌لرك انواعی ایله اوزوم ، زیتون، انجیر، کستانه، جوز وسائر میوه‌لرحاصل اولور ؛ وخیلی شراب ، زیتون یاغی ، قورو اوزوم، راقی، پلاموط ، ایپك قوزه‌سی ، بال ، بال مومی وسائره اخراج اولنور. یالکز باندیرمه واردك جهتی اوزوم اخراجات سنویه‌سی ١٥ ، وشراب اخراجاتی ٨ ملیون، راقی اخراجاتی دخی ٤٠٠ ٠٠٠ کیلویی متجاوزدر . اورمانلری پك چوق اولوب، دولت طرفندن اداره اولنانلرینك عددی ٢٣٣٧ مربع کیلومتره وسعتنده در . بونلرده میشه، چام، دیش بوداق وسائر آغاجلر بولنه‌رق ، محلنده صرف اولنان کراسته ایله ترسانه‌ده قوللانیلان بعض آغاجلر واودون قطع اولنور. طرق ومعابرك فقداننده طولایی هنوز استعمال اولنه‌میان اورمانلری دخی پك چوق اولوب، بعضلری ایچلرینه کیریله‌میه‌جك درجه‌ده صیق واشجار مختلفه‌یی حاویدر . بونلرك تازه بوداقلری کچیلر ایچون قوللانلدیغی کبی، کویلیلر طرفندن اودون وکمور قطع واعمالنه وتخته‌دن انواع آلات وادوات یاپمغه قوللانیلیر؛ وپلاموط، میشه قبوغی ، قطران و سائره دخی اخراج اولنور. یالکز بالیکسری قضاسنده بولنان وبری ٥ ٠٠٠ دیکری ٣ ٠٠٠ یکی دونم وسعتنده اولان ایکی اورماندن کلیتلی پلاموط چیقار . معادنجه بوسنجاق ممالك عثمانیه‌نك هر طرفندن زیاده زنکین اولوب . بر چوق یرلرنده سیملی قورشون، بوراقس ، باقیر ، کمور، قروم، مغنزیا وسائر معدن بولنمشدر؛ وبرطاقلری چیقارلمقده‌در. معدن صولری و امراض مختلفه‌یه نافع ایلیجه‌لری چوق اولوب ، آنجق اکثری ابنیه‌دن خالی واستعماله غیر صالحدر . آیوه‌لق قضاسنده بر محلحه بولنوب ، سنوی ایکی بچوق ملیون کیلو قدر طوز ویرر. حیوانات اهلیه‌سندن اك چوق بولنانلری صیغیر وایکنجی درجه‌ده قویون، کچی وسائره‌دن عبارت اولوب ، تولدات سنویه‌سی ٢٠٠ ٠٠٠ صیغیر ، ٤٤٢ ٥٠٠ قویون ، ١٢٣ ٢٠٠ کچی ، ١٨٢ ٣٠٠ تفتیك کچیسی، ٣٥ ٠٠٠ بکیر واستر و ٣ ٠٠٠ دوه‌دن عبارتدر. قویونلرك سودندن محلنده صرف اولنور بر جنس پینیر یاپیلوب . ایپك سودندن چیقاریلان یاغ ایله مانده سودندن یاپیلان قیماق باشلیجه استانبوله نقل اولنور . یپاغی وتفتیك دخی اوروپایه اخراج اولنور . اورمانلری وطاغلری یبانی حیوانلرله مملو اولوب ، آیی، قورد. طوموز تیلکی ، بر نوع کوجك پارس، وشق ، چقال، صرتلان، یبانی کدی ، پورسوق ، صو سموری ، کیك، یبانی کچی، قره‌جه، کلیتلی طاوشان، طیورك انواعی وعلی الخصوص سولون، ککلیك، بیلدیرجین، چوللق، یبانی قاز واوردك وهندی وسائره بولنور.

قره‌سی سنجاغی معارفجه ایلریده‌در ، دنیله‌مز سه‌ده، سائر یرلره نسبةً کرك اسکیدن موجود مدرسه‌لری وکرك مکاتب جدیده‌سی چوق اولوب. یالکز مرکز لوا اولان بالیکسری شهرنده ١٥ مدرسه، برمکتب اعدادی ، برمکتب رشدی، مدرسهٔ ادبیه عنوانیله برخصوصی مکتب، ٤ مکتب ابتدائی و ٢ کتبخانه موجوددر. بتون سنجاقده‌کی مکاتبك عددی ٣٦٦ یه وبونلره دوام ایدن شاکردان وطالبات تقریباً ١٠ ٠٠٠ مقدارینه بالغ اولیور. صنایع محلیه ایپلیکدن بز ، ایپکدن قماش ، یوکدن عبا وسائره ایله خالی ، کلیم نسجیله معمولات دباغیه ، صابون وسائره اعمالندن وحرازودکرمن وزیتون یاغی وشراب فابریقه‌لریله محصولات ارضیه‌یی قوللانان صنایعدن عبارت اولوب، بونلرك چیقاردقلری شیلر دخی محصولات ارضیه ایله برلشه‌رك، بونلرك هنوز پك کری اولمسیله برابر، خیلی ایشلك بر تجارته میدان ویریورلر . تجارتی آطه‌لر دکیزنده ایوالق وچای آغزی ومرمره‌ده اردك وباندیرمه اسکله‌لرندن اجرا اولنوب ، سنوی تقریباً بریچق ملیون عثمانلی لیراسی قیمتنده اخراجات و بونك آنجق آلتیده بری نسبتنده

ادخالات وقوع بولیور . باندیرمه‌دن بدأ ایله بالیکسریدن کچه‌رك ادرمید کورفزینه منتهی اولان برتك شوسه مرکز لوابی ایکی جهتده‌کی اسکله‌لره ربط ایدر . یالکز مرمره ساحلی قربنده واقع مانیاس کولنك قیشین صولری طاشوب ، یازین چکلکله ، بعض بطاقلقلر قالدیغی کبی ، ادرمید کورفزنده دخی بعض بطاقلقلر بولنوب ، بوایکی یرده بعضاً صیتمه‌لر حکم سوریور سه‌ده ، لوانك سائرهرطرفنده هوا پك صاغلام ومعتدل وصولری لطیف وخوشگوار در . اهالیٔ اودن یالکز ۸۰۰۰۰ قدری روم ، ۸۵۰۰ ی ارمنی ، ۱۵۰۰ ی بلغار، ۵۰۰ ی اسرائیلی وقصوری کاملاً مسلمدر . روملر باشلیجه باندیرمه واردك ایله آیوه‌لق وادرمیده‌ده بولنوب ، داخلده بولنانلری ترکجه لسانله متکلمدرلر. ارمنیلر یالکز قصبه‌لرده بولنوب ، بونلر دخی لسان ترکی ایله متکلمدرلر .

قره‌سی سنجاغی بروجه آتی ۹ قضایه منقسم اولوب، ۱۳ ناحیه و ۹۴۳ قریه‌یی حاویدر :

قضا	نواحی	قرا
بالیکسری	بالیه ، ایورندی، کیره‌سون، کبسود ، فرط ، بلاط	۴۲۳
آیوه‌لق		۴۱
کمر ادرمید		۴۱
ادرمید	امرود آباد ، آونیه	۱۲۳
اردك	قپوطاغی، پاشا لیمانی، مرمره	۳۴
باندیرمه	ایدنجك ، مانیاس	۸۹
کونان		۷۳
بیغادیج		۵۱
صندیرغی		۶۸
		۹۴۳

قره شهر { چینه تابع ترکستان شرقیده (قورله) نك ۵۰ کیلومتره شمال شرقیسنده وباغراچ کولنه دوکیلن (خیدو) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، مقدما خیلی معمور وبیوك ایکن ، شمدیکی حالده قالوق وسائره‌دن درمه چاتمه ۱۵۰۰ اهالیسی واردر .

قره صو { بو اسم روم‌ایلنده درت بیوك نهره ویریلیور :

برنجیسی واك بیوکی بلغارستانك کوستندیل قضاسنده وصربیه حدودی قربنده نبعانله جنوب، وجنوب شرقی یه طوغری جریان ایده‌رك ، صاغ وصولدن برقاچ دره آلدقدن ، و (ریلو) طاغنك غربی اتکنی طولاشدقدن صکره، سلانیك ولایتنه دخول ایله، جمعه، ملنیك وتیمور حصاری صولنده براقه‌رق ، جنوبه طوغری اینوب ، سیروز اووه‌سنه دوشنجه، شرق جنوبی‌یه‌طوغری دونر ؛ وسیروزك آلت طرفنده (تخیانوس) اسمیله اوزون برکول ودها طوغریسی بطاقلق تشکیل ایدر ؛ ونهایت ینه طوپلانه‌رق (رندینه) کورفزینه دوکیلور . مجراسی تقریباً وتخمیناً ۲۵۰ کیلومتره طولنده اولوب ، صاغ وصولدن برچوق تابعلری واردر، که باشلیجه‌لری صاغدن آلدیغی (استرومجه) ایله مذکور تخیانوس کولنه دوکیلن ودرامه جهتنك صولرینی کوتورن (آنکیسته) نهرلریدر . اسم قدیمی (استریمنون) اولوب ، شمدی دخی (استرومه) اسمیله‌ده یاد اولنور .

— ایکنجیسی سلانیك ولایتنده بلغارستان ایله شرقی‌روم‌ایلی حدودینی تشکیل‌ایدن دسپوط‌طاغی اتکلرندن نبعان ایدن برچوق چایلردن بالتشکل، جنوبه طوغری جریانله، (نوره قوب) قربندن بعدالمرور ، شرق جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك ، مذکور دسپوط سلسله‌سیله بوز طاغی آره‌سندن کچر ؛ واسکیجه ایله یکیجه‌یی صولده ، قواله‌یی صاغده براقه‌رق ، توتون محصولاتیله مشهور اولان واسع برواد‌یی اروا ایده‌رك ، طاشوز جزیره‌سی قارشیسنك برآز شرقنده آطه‌لر دکیزینه دوکیلور. مجراسی ۲۳۰ کیلومتره طولنده‌اولوب، ذکره شایان تابعی یوقدر. اسم قدیمی (نستوس) اولوب، شمدی دخی بوندن غلط اوله‌رق (مستا) ده دیرلر.

— اوچنجیسی (کوچك قره صو) دینمکله معروف اولوب، مناستر ولایتنده کسریه قصبه‌سی قربنده برچوق دره‌لرك اجتماعندن بالتشکل ، جنوب شرقی‌یه طوغری آقار ؛ وکرینه نهریله

برلشدكدن صكره، شرقه وبعده شرق شمالی‌یه طوغری دونه‌رك ، سرفیجه‌نك شمالندن مرور، وقره‌فریه قربنه وصول ایتدكدن صكره ، شرقه طوغری دونوب، واردار منصبنك آلت طرفنده بر قاچ آغزدن دكیزه دوكیلور. مجراسی تقریباً ٢٠٠ كیلومتره طولنده اولوب، لسان محلیده اسمی (ایستریچه) در.

— دردنجیسی (واردار) ایرماغنه تابع اولوب، مناستر ولایت وسنجاغنك قرشووه ناحیه‌سی طاغلرندن اینن بر چوق دره‌لردن بالتشكل ، جنوب شرقی‌یه طوغری جریانله، مناستر اووه‌سنی شق وارووا ایتدكدن صكره، فلورینه قضاسی جهتندن كلن برچوق صولری دخی اخذ ایله ، شرقه وبعده شمال شرقی‌یه طوغری دونه‌رك ، ولایت مذكوره‌نك (مورنخووه) ناحیه‌سنی شق ایدر؛ وبعده سلانیك ولایتنه كیروب، (تكوش) قضاسنی‌ده شق ایده‌رك، وارداره دوكیلور . مجراسنك طولی ٨٠ كیلومتره قدردر.

قره صو { آناطولیده دخی بو اسمله بر قاچ نهر اولوب ، الك شایان ذكر اولانلری بر وجه آتیدر :

برنجیسی فراتی تشكیل ایدن باشلیجه ایكی قولك بری اولان قره صو ، كه ارضرومك شمالنده واقع كوك طاغندن واوجوارده‌كی سائر طاغلردن اینن برچوق چایلردن بالتشكل، پك طولاشیقلی برطریقله غرب جنوبی‌یه طوغری آقار، وارزنجانك جنوب جهتندن وكاخك شمالندن كچه‌رك، اكینه وارمه‌دن دیوریكیدن كلن چالطه نهرینی آلیر؛ وبردن بره تبدیل استقامتله ، جنوبه طوغری دونر؛ ونهایت كبان معدننك اوست طرفنده شرقدن كلن مراد چاییله برلشه‌رك، فرات ایرماغنی تشكیل ایدر. مذكور مراد نهرینه شرق وقره‌صویه غربی فرات دخی دیرلر. مجراسنك طولی ٣٥٠ كیلومتره‌دن زیاده‌در .

— ایكنجیسی سیواسك عزیزیه قضاسنده خنزیر طاغندن نبعانله . غربه طوغری جریان ایده‌رك، قیصریه سنجاغنه كیرر؛ وارجیاس طاغندن اینن برچوق چایلر دخی اخذ ایله ، قیصریه‌نك شمالندن ، كچه‌رك ، تقریباً ١٥٠ كیلو متره‌لك جریاندن صكره قزیل ایرماغه دوكیلور .

قره‌صو { ایرانك آذربیجان خطه‌سنده دخی بو اسمله برنهر واردر، كه (سوالان) جبل منفردینك جنوبی اتكلرندن نبعانله ، جنوب شرقی‌یه و بعده شرق شمالی‌یه طوغری آقه‌رق ، اردبیلك اوكندن كچدكدن، وكیلان حدودی طاغلرندن كلن صولری دخی طوپلادقدن صكره ، غرب شمالی‌یه و بعده غرب جنوبی‌یه طوغری جریانله . مذكور سوالان طاغنك اطرافنه برنصف دائره چیزدكدن، وجنوب وشرق وشمال اتكلرندن اینن صولری طوپلادقدن صكره، شماله طوغری دونوب، برطاقم بوغازلرك ایچندن كچه‌رك ، مغان اووه‌سنه دوشر ، وروسیه حدودی قارشیسنده (آراس) نهرینه دوكیلور. مجراسی تقریباً ٣٥٠ كیلومتره طولنده‌در .

قره‌صو { قریمده برنهردر، كه شبه جزیرهٔ مذكوره‌نك جنوبنده بولنان یایله طاغلرندن نبعان ایدن بر چوق چایلردن بالتشكل ، شمال شرقی‌یه طوغری جریانله ، آزاق دكیزینه دوكیلور. قریمك الك بیوك نهری اولوب قره‌صو بازاری دخی كنارنده واقعدر .

قره صو بازاری { قریم شبه جزیره‌سنك ایچ طرفنده روسیه‌نك تاوریده ایالتنه ملحق سیمفروپول قضاسنده و سیمفروپولك ٤٥ كیلو متره شرق شمالیسنده بر قصبه اولوب ، ١٥٠٠٠ اهالیسی ، ١٨ جامع شریفی، ٣ كلیساسی، حماملری، چارشیسی، آت وسائر حیوانات تجارتی ، معمولات سراجیه‌سی وعبا وكچه وسائره معمولاتی واردر. اسكی قریم خانلرینك اقامتگاهلرندن ایدی .

قره‌طاش { آطنه ولایتی ساحلنده و اسكندرون كورفزی مدخلنك غربنده بر برون اولوب، جیحان نهرینك منصبنه قریب آیرلدیغی ایكی قولك آره‌سنده واقعدر . وقتیله آطه اولوب، مذكور ایرماغك دوكتیسندن قره‌یه كسب التصاق ایتمش اولدیغی مظنوندر . جوارلری مركز ولایته مربوط بر ناحیه اعتبار اولنوب، ٧٢ قریه‌دن مركبدر .

قره‌طاش { ازمیر شهرینك همان اتصالنده وغرب جنوبیسنده بر قریه اولوب، شهر مذكورك تفرجگاهلرندن معدوددر.

قره‌طاغ { فرنكجه مونته‌نغرو واسلاوجه چرناغوره (Montenegro, Zernagora) بالقان شبه جزیره‌سنك قسم غربیسنده مستقل پرنسلك صورتنده اداره اولنور طاغلق بریر اولوب، ٤١°٥٣′٣٥″ ایله ٤٣°٢٦′ عرض شمالی و ١٦°٧′ ایله ١٧°٤٥′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. اخیراً آرناؤدلقدن فك ایله الحاق اولنان وبار ایله اولكون اسكله‌لرینی حاوی اولان عارتی بر پارچه ساحلدن آدریاتیق دكیزیله اختلاط ایدوب، اصل قره‌طاغ ساحلی ایسه دالماچیه‌یه ملحق اوله‌رق آوستریانك یدنده بولنیور.

حدود ومساحه‌سی. — شمدیكی حالنده قره‌طاغ جنوباً آرناؤدلقله، شرقاً یكی بازارله، شمالاً هرسكله، غرباً دخی دالماچیه ایله ومذكور ساحلده آدریاتیق دكیزیله محاط ومحدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٤٧٥ مربع كیلومتره واهالیسی ٢٧٢٠٠٠ كشیدر. اهالیسی ایچنده یالكز مسئلهٔ اخیره‌ده ترك اولنان یرلرده ساكن ١٠٠٠٠ قدر اسلام وایكی اوچ بیك قتولیك بولنوب، قصوری اسلاو واورتودوقسدر.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری. — قره‌طاغ، اسمندن دخی آكلاشلدیغی اوزره، عمومیت اوزره طاغلق وصرب بریر اولوب، آنجق طبیعت اراضیجه ایكی‌یه آیریله‌بیلیر. تانیكشیق جوارندن كله‌رك قره‌طاغی شق ایله اشقودره كولنه دوكیلن (زته) نهری بوممكتی مختلف ایكی قسمه آیریور. غرب جهتنده قالان قسمی، كه نفس قره‌طاغدر، كلسی وقورو قیادن عبارت اولوب، قیالر یكی بالمش بربنانك طاشلری كبی بربری اوستنه آتلمش وچوغی یكی قیرلمش كبی دیك وكسكین كوشه‌لیدر. بو قیالق طاغلر ١٧٠٠ متره ارتفاعلرینه قدر چیقارلر. بو جهتك اصلا میاه جاریه‌سی وحتی قیناق وچشمه‌لری بیله اولمیوب، ایچیلن صو تكمیل صهرنجلردندر. یالكز یاغمور یاغدیغنده طاشلرك آره‌لرنده برر سیل آقار. اشجاری دخی اولمیوب، یالكز قیالرك آره‌لرنده پك سیرك اوله‌رق اكری بوكری بعض چالیلر بیتیور. وادئ مذكورك شرق جهتنده‌كی قسمی ایسه (برده) اسمیله معروف اولوب، بودخی صرب وطاغلق ایسه ده. طاغلری اوقدر طاشلق اولمیوب، طوپراغی، اورمانلری وچای ووادیلری دخی واردر. برده طاغلرینك الك بیوكی (موراچقه) اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه ممتد اولور. بونك منتهای جنوب شرقیسنده ٢٤٣٦ متره ارتفاعی اولان وتا اوزاقدن كورینن (لوم) طاغی بولنیور. قره‌طاغك شرق و شرق شمالی قسمی و باشلیجه ضمائم اخیره‌سی (صاوه) وطونه واسطه‌سیله قره‌دكیزه، وسائر طرفلری اشقودره كولی وبویانه واسطه‌سیله آدریاتیق دكیزی مائله‌سنده بولنیور. الك بیوك نهری (موراچه) دركه برده‌نك ذكر اولنان (موراچقه) طاغنك غرب جنوبی اتكلرندن اینن برچوق چایلردن بالتشكل، جنوبه وبعده جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایدر، وصاغدن (زته) نهریله برلشوب، بعده پودغوریچه‌نك شمالندن مرورله، اووه‌ده صولدن آرناؤدلق حدودندن كلن (زم) چایی دخی آلدقدن صكره، اشقودره كولنه دوكیلور. بوكا تابع اولان (زته) نهرینه كلنجه، نیكشیقك شرق جنوبنده‌كی طاغلردن نبعانله، ابتدا شمال غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، (اسلانه) كولنه كیردكدن صكره، اورادن چیقه‌رق، جنوب وجنوب شرقی‌یه طوغری جریانله، اشپوزی‌یه واصل اولور، وپودغوریچه‌نك اوست طرفنده موراچه‌یه دوكیلور. طونه‌یه تابع اولان انهارك الك بیوكلری (درینه) نهرینك ایكی قولی اولان (پیوه) ایله (تاره) اولوب، بونلرك برنجیسی ینه موراچقه طاغلرندن وموراچه ایله زته منابعی قربنده نبعانله، شمال غربی‌یه بعده شمال شرقی‌یه ونهایت شماله طوغری آقه‌رق، قره‌طاغ حدودینك منتهای شمالنده‌كی زاویه‌دن طیشاری چیقار. تاره ایسه (واصوایچ) و (قولاشین) ناحیه‌لری دره‌لرندن بالتشكل طاشلیجه حذاسنده. قره طاغ

حدودینه واصل اولور، وشمال غربی‌یه طوغری خط حدودی تعقیب ایده‌رك ، مذکور کوشه‌ده وقره طاغ حدودی خارجنده پیوه ایله برلشه‌رك، درینه نهرینی تشکیل ایدر . (لیم) نهرینه گلنجه ، بونهر غوسینه‌نك اوکندن و پلاوه گولندن کچدکدن صکره ، قره طاغه کیروب، آز برمسافه قطعندن صکره ، ینه حدودی کچه‌رك ، یکیپازاره کیرر. اشقودره گولنك شمدیکی حالده نصفنه قریب مقداری قره طاغه عائد اولدقدن بشقه مذکور (اسلانه) گولی وموراچه‌نك فضلهٔ میاهندن تشکل ایدن (غورینه بلاتو) گوللری بولنیور .

محصولات وحیوانات ومنابع ثروتی . — قره طاغك محصولاتی پك آز واهالیسنك احتیاجاتنه غیر کافی اولوب ، باشلیجه زته وادیسیله برده‌نك بعض محللرنده واشقودره گولنه قریب یرلرده یتیشدیریلن مصردن عبارتدر . ینه زته وادیسنده بعض باغلر بولنوب ، بر مقدار شراب یاپیلیر ، و (بیلوپاولیچ) ده برآز توتون حاصل اولور . برده‌دکی اورمانلرده چام وآق کورکن آغاجلری بولنوب ، بونلرك قطع واخراجندن خیلی استفاده اولنه‌بیلیردیسه‌ده، طرق موجوده‌سی بوکا مساعد دکلدر . اهالی قیون وکچی یتیشدیرمکه غیرت ایدوب، یپاغی وقیللرندن کویلیلر کندی اثوابلرینی تهیئه ایدرلر؛ وسوتلرندن پینیر یاپوب، خارجه‌ده چیقاریرلر. برمقدار باصدیرمه اخراجاتی ده‌واردر، ریقه نهرنده صاردلیه‌دن بیوجك بر جنس بالیق کلیتله چیقوب ، قوریدیله‌رق ، ایتالیا وتریسته ودالماچیه‌یه اخراج اولنور. سائر نهرلرله گوللرده بالیغی چوقدر . معادنجه شمدی‌یه قدر جدی تحریات اجرا اولنه‌میوب ، یالکز برده‌ده برکور معدنی بولندیغی آکلاشلمش ؛ واخیراً اولکون جوارنده خیلی زنکین برکور معدنی بولنمشدر . هر حالده قره طاغ محصولات ومنابع ثروتیله اهالیسنی بسلیه‌میوب ، ارککلرینك اکثری طاشجیلق ، قالدیرمجیلق ، قیوجیلق ، رنجبرلك ویساقجیلق کبی ایشلرله استانبولده وآوستریانك بعض طرفلرنده وحتی اسکندریه ده وسان فرانسیسقوده بیله چالیشمغه؛ وقزاندقلری آقچه ایله چولوق چوجقلرینك مدار معیشتنی اشقودره‌دن تدارك وجاب ایتمکه مجبوردرلر . قادینلری پك چالیشقان اولوب ، کندیلرینك وارککلرینك ملبوساتی کندیلری نسج ایتدکدن بشقه ، اولانجه زراعت ایشلری دخی بونلره محولدر ؛ واون وطوز وسائر مالزمه‌لرینی اکثریا تا اشقودره‌دن آرقه‌لرنده طاشیرلر . حربه دخی ارککلرله برابر کیدوب ، مجروح ومقتوللرینی قالدیررلر .

جنسیت ولسان ومذهبلری . — قره طاغلیلر جنوبی اسلاولردن صرب جنسیتنه منسوب اولوب، آنجق جثه وقامتجه وحتی بعض عادات واخلاقجه دخی اسلاولردن زیاده آرناؤدلره مشابهتلری واردر . بوده شوندن ایلری کلیور : کرك قره طاغلیلر وکرك بوشناقلر وهرسکلیلر ودالماتلر صرف اسلاو اولمیوب، اسلاو ایله آرناؤد جنسیتلرینك اختلاط وامتزاجندن متولددرلر؛ زیرا یدنجی قرن میلادیده اسلاولر اوجهتلره کلوب یرلشدکلرنده، پروزه وسلانیك کورفزندن تریسته جوارلرینه قدر (ایلیریا) دنیلن قطعه‌نك بتونی آرناؤدلق وآرناؤد اهالی ایله مسکون ایدی. هر نه قدر اسلاولر کلیتلی اولوب ، مقاومت ایده‌مه‌مکله ، بر طاقلری طاغلمش ، ویا شمدیکی آرناؤدلغه چکلمش اولملری ملحوظ ایسه‌ده، برخیلی مقدارینك دخی قالوب، یکی کلن اهالی ایله قاریشمش اولملری دخی طبیعیدر . هر حالده ، الیوم قره‌طاغلیلرك صربلیلرله بوشناقلردن جنسیتجه برفرقلری اولمیوب، عین لساننه متکلمدرلر . موقعلری اقتضاسنجه کندیلری جسور وجنکاور آدملردر . جمله‌سی اورتودوقس مذهبنه تابعدرلر . یالکز اخیراً آرناؤدلق جهتندن الحاق اولنان یرلرده جنسیتجه آرناؤد ومذهبجه مسلم بر خیلی اهالی بولنوب، هله اولکونك اهالیسی کاملاً آرناؤد ومسلمدر . ادبیاتلری صربلیلرله مشترك اولوب ، سائر اورتودوقس اسلاولر کبی لسانلرینی (کیریل) حروفیله یازارلر .

اصول اداره‌سی، قوهٔ مالیه وعسکریه‌سی.— قره‌طاغ براین معاهده‌سندن بری کسب استقلال ایتمش بر پرنسلك صورتنده اداره اولنوب، پرنسلك ارثاً واکبر اولاده انتقالاً (پتروویچ

نیفوس) عائله‌سنك افراد ذکورینه منحصردر . پرنس بش کشیدن مرکب برهیئت وکلا تعیین ایدر . کندیسی دخی (سناتو) اسمیله برمجلس استشاره‌یه ریاست ایدر . ادارهٔ ملکیه وعدلیه‌سی پك ساده وقوانین ونظاماتی پك شدتلیدر . مملکت ١٥ ناحیه‌یه منقسم اولوب ، هربر ناحیه برقاچ قپودانلغه منقسم وهربر قپودانلق برقاچ چته‌یی حاویدر . بو اسملردن دخی آکلاشلدیغی کبی ، اداره‌سی وتقسیماتی دخی ادارهٔ عسکریه وسپاهیانه تقسیماتدن عبارت اولوب ، ناحیه مدیرلری هم قوماندان هم ملکیه مأموری همده حاکم وظائفنی ایفا ایدرلر . هرقره‌طاغلی اون بش یاشندن آلتمش یاشنه‌دك عسکر اولوب ، حرب زماننده جمله‌سی ذاتاً باشلرنده بولنان قوماندانلر وقپودانلر قیادتیله سوق ، وخارجده بولنانلرده همان جلب اولنورلر . بووجهله ٣٦ ٠٠٠ عسکر قدر چیقاره‌بیلیر . واردات سنویه‌سی ٦٠٠ ٠٠٠ فلورین یعنی تقریباً ٦٠ ٠٠٠ عثمانلی لیراسی اولوب ، بونك برسدسی پرنسك تخصیصاتنی تشکیل ایدیور . قتارودن چتینه‌یه قدر طولاشه‌رق چیقار بر آرابه یولی اولوب ، واردات مساعده ایتدکجه سائر قصبه‌لری آره‌سنه دخی آرابه ایشلر شوسه‌لر انشاسنه غیرت اولنمقده‌در . مکاتبك تکثیریله معارفك ترقیسنه دخی چوق همت اولنمقده‌در . چتینه‌ده برمطبعه بولنوب ، برغزته دخی نشر اولنیور . اخراجاتی سنوی ٥ ملیونه بالغ اولور .

تقسیمات ملکیه‌سی ، معموره‌لری . — قره‌طاغك منقسم بولندیغی ١٥ ناحیه‌نك اسامیسیله مساحهٔ سطحیه ونفوسلری بروجه آتیدر :

(نواحئ قدیمه)

		مربع کیلومترو	اهالی
نفس قره‌طاغ	قاتونسقه	١١٨٧	٤٨ ٠٠٠
	آرونیچه	٢٠٩	١٥ ٠٠٠
	ریقه	٢٠٧	١٨ ٥٠٠
	لیشانسقه	١٣٢	١٠ ٠٠٠
برده	بیلوپاولیچ	٥٧٠	٢٤ ٠٠٠
	پیپرسقه	٩٤٥	٢٧ ٥٠٠
	موراچقه	٩١٥	١٨ ٥٠٠
	واسویویچقه	٥٣٢	١٨ ٥٠٠
جمعاً نواحئ قدیمه		٤٦٩٧	١٨٠ ٠٠٠

(نواحئ ملحقه)

هرسکدن	بانیانی وبوبین	٥٦٨	١٠ ٠٠٠
	نیکشیق بدوغه	٥٣٧	١٠ ٠٠٠
	پیوه	٨١٢	١٦ ٠٠٠
	دروبویاق وپیرا	٦٧٤	١٢ ٠٠٠
	قولاشین وسارانجی	٤٣٢	٦ ٠٠٠
آرناؤدلقدن	پودغوریچه واشپوزی	٣٧٩	٢٢ ٠٠٠
	قرانیه بار واولکون	٣٧٦	١٦ ٠٠٠
جمعاً نواحئ ملحقه		٣٧٧٨	٩٢ ٠٠٠
جمعاً قره‌طاغ		٨٤٧٥	٢٧٢ ٠٠٠

قره‌طاغك نفوسی تخمینی وتقریبی اولدیغندن ، بوجدولده ٢٧٢ ٠٠٠ کوسترلمش ایسه‌ده ، اکثر استاتستیقلرده ٢٣٦ ٠٠٠ وحتی بعضلرنده ٢٠٠ ٠٠٠ دن زیاده ویرلمه‌مکده‌در .

مرکزی اولان چتینه بر قریه اولوب ، قره‌طاغك الیوم حاوی اولدیغی برقاچ قصبه برلین معاهده‌سندن صکره قزاندیغی یرلرده‌در . بیکدن زیاده نفوسلری اولان قصبه وقریه‌لری مقدار نفوسلریله برابر بروجه آتیدر :

پودغوریچه	٤٠٠٠	چتینه	١٢٠٠
نیکشیق	٣٠٠٠	نیفوش	١٢٠٠
اولکون	٢٠٠٠	اشپوزی	١٠٠٠
بار	١٥٠٠	دانیلووغراد	١٠٠٠
قولاشین	١٥٠٠		

احوال تاریخیه‌سی — قره‌طاغ اسکیدن ایلیریا وبعده یکی اپیردن معدود اولوب ، آرناؤدلغك برجزئی حکمنده ایدی . یدنجی قرن میلادیده ایمپراطور هراقلیوسك زماننده صربلیلر اوجهتلره جلب واسکان اولندقلری صره‌ده ، قره‌طاغ دخی بونلرك برطاقی طرفندن وطن اتخاذ اولنمش ؛ وبونلر محلنده بولدقلری اهالئ قدیمه یعنی آرناؤدلرله اختلاط وامتزاج ایتمشلردر . قوصوه بوزغونلغنده اطرافه طاغیلان صربلیلرکده برطاقی قره طاغی مدافعه‌یه صالح بر یر کوره‌رك ، اورایه چکلمش اولسه‌لر کرکدر . او تاریخلرده یعنی اون دردنجی قرن میلادیده قره طاغ وندیك جمهوریتنك تحت تابعیتنده بولنوب ، بعده اون بشنجی قرن میلادیده ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمشدی . آنجق موقعنك صربلغی وحاصلات فقدانی حسبیله کرك وندیك جمهوریتی وکرك باب عالی قره طاغی رسماً وسیاسةً ممالکندن عد ایتمکله اکتفا ایدوب ، ادارهٔ

داخلیه‌سنه پك‌ده قاریشمامشلردی . باب‌عالی جزئی ومقطوع بر ویركی‌یه مقابل قره طاغ مدیریتنی یرلی رؤسایه احاله ایتمشدی. الحاصل اووقتلرده قره‌طاغ الیوم اشقودره ولایتنده میردیته قضاسنك بولندیغی حالده بولنیوردی . قره‌طاغ پرنسلرندن (یورکی چرنویویچ) ١٥١٦ تاریخنده استعفا ایدوب ، اداره‌یی متره‌پولیده ترك ایتمكله ، او تاریخدن اعتباراً قره طاغ (ولادیقه) تعبیر اولنان متره‌پولیدلر طرفندن اداره اولنه گلمش ؛ و ١٦٩٧ تاریخندن اعتباراً ولادیقه‌لق (نیقوچ) فاملیاسنه منحصر قالمش ایدی . بو ولادیقه‌لردن ١٧٨٢ دن ١٨٣٠ تاریخنه‌دك حكم سورن برنجی پترو پك شدتلی بر طاقم نظامات وضع وشدیداً اجرا ایتمكله ، حیدودلغك وسائر جنایاتك اوكنی آله‌رق، قره‌طاغی ملجأ اشقیا اولمقدن قورتارمش؛ وبونك خلفی ایكنجی پترودن صكره ١٨٥١ ده ولادیقه اولان (دانیلو) متره‌پولیدلك وظیفه وكسوه‌سنی دیكرینه تركله ، كندیسی (كنز) یعنی پرنس عنوانی آلوب، كندینی آوروپایه دخی طانیتدیرمش؛ و ١٨٦٠ ده قضاءً مقتول اولوب، یكنی اولان شمدیكی پرنس نیقوله خلفی اولمشدر. ١٨٦٢ و ٦٣ ده دولت عثمانیه‌یه قارشی طول مدت محاربه ایدوب ، برشی قزانه‌مامش ؛ و ١٨٧٦ ده هرسك عصیاننه اشتراك ایدوب ، صربیه ایله برابر دولت متبوعه سنه اعلان حرب ایتمش ایسه‌ده ، ینه مغلوب اولمش ؛ وبعده ١٨٧٧ ده روسیه‌نك اعلان حرب ایتمسندن بالاستفاده ، بتكرار میدان حربه آتلمش یسه‌ده ، بو دفعه دخی كلیاً مغلوب . وقره طاغ پایمال عساكر عثمانیه اولدیغی حالده ، برلین قونفره‌سی بوكوچك پرنسلكه هم مملكتنك نصفنه معادل یرلر ویرمش، همده بسبتون استقلال قزاندیرمشدر . الحاق اولنان یرلردن چوغنك اهالیسی قره طاغلیلرله همجنس وهممذهب اولمدقلرندن ، قره طاغلیلر بو یرلری آلمغه مقتدر اوله‌میوب ، نهایت غوسینه وپلاوه‌یه بدل آوروپا دولی اولكونك تسلیمنی تنسیب ایتدكاری حالده، اونك‌ده استیلاسنه مقتدر اوله‌میوب ، عاقبت بیچاره اهالیسی قوهٔ جبریه استعمالیله قره‌طاغه تسلیم اولنمشلردر. آنجق یكیدن آیرلمق ایچون دخی فرصت ووسیله‌یه منتظردرلر .

قره‌طاغ قوصوه‌ده اسكوبك شمال شرقی جهتنده برطاغدر، كه قچانیق بوغازنده شار طاغنك منتهاسی قارشیسندن باشلایه‌رق، كیلان ایله قومانووه آره‌سنده صربیه حدودینه طوغری ممتد اولور . اك یوكسك ذروه‌سی ١٤٥٢ متره ارتفاعنده در . صربیه‌یه كیرن موراوه نهرینك منابعی بوطاغك اتكلرنده‌در.

قره طاغ قونیه ولایت وسنجاغنك قره‌مان قضاسنده و بوغا سلسلهٔ جبالنك شمالنده منفرد برطاغ اولوب ، شرقدن غربه ممتد اولور . ذروه‌سی ٢٤٠٠ متره ارتفاعنده‌در .

قره‌طاغ ایرانك آذربیجان خطه‌سنده برطاغ اولوب ، روسیه حدودی قربنده وآراس نهرینك جنوبنده بونهرك مجراسیله متوازیاً قوس صورتنده شرقدن غربه ممتد وشرق جهتنده (سوالان) جبلنه مربوطدر. شمالی اتكلرندن اینن چایلر آراس نهرینه، وجنوبی اتكلرندن ایننلرك شرق جهتنده‌كیلری بحر خزره منصب قره صویه، وغرب جهتنده‌كیلری تبریزدن مروروله ارمیه گولنه دوكیلن (آجی چای) ه منصب اولورلر .

— خراسانده مشهدك شرق شمالی جهتنده ممتد اولان (كلستان) سلسلهٔ جبالك منتهی قسمنه دخی قره‌طاغ اسمی ویریلیر .

قره‌طاغ روسیه‌نك النده بولنان تركستانده چینك ایچندن گلن (تیان شان) سلسلهٔ عظیمه‌سی شعبه‌لرندن برطاغ اولوب، شمال غربی‌یه طوغری ممتد اولور . عمومیت اوزره ارتفاعی ٢٠٠٠ متره اولوب، بعض ذروه‌لری ٢١٣٥ متره‌یه قدر چیقار . بو طاغك كمور ، دمیر، باقیر وسیملی قورشون معدنلرینك كثرتندن طولایی اهمیتی زیاده‌در .

قره طاغ (یاخود قره اوتاغ) بخارا خانلغنك حصار ایالتنده و حصارك ٢٥ كیلو متره شمال غربیسنده اوله‌رق (سرخان) نهری وادیسنك یوقاری جهتنده برقصبه‌در .

قره‌طوه { (Karatova) قوصوه ولايتنك اسكوب سنجاغنده واسكوبك

۷۰ كيلومتره شرق شماليسنده اوله‌رق (واردار)ه تابع اكرى دره‌يه دوكيلن بر چاى اوزرنده ويوكسك طاغلر اتكنده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب، ۷۰۰۰ قدر اهاليسى، ۵ جامع شريفى، برمدرسه‌سى، بر رشديه وايكى ابتدائيه ايله خرستيانلره مخصوص ديكر برابتدائيه مكتبى، بركليساسى، چالار ساعتى، بر حمامى، ۸۰۰ قدر دكانى و قصبه‌نك ايچنـدن كچن دره‌نك اوزرنده دباغخانه‌لريله بويا خانه‌لرى، دكرمنلرى، كوپريلرى وباقيرجيلغه متعلق معمولاتى واردر.

— قره‌طوه قضاسى شمالاً اكرى پلنقه، غرباً قومانووه، جنوباً اشتب وقوچانه قضالريله، شرقا دخى بلغارستان حدوديله و سلانيك ولايتنك سيروز سنجاغيله محاط ومحدود اولديغى حالده، ۴۲ قريه‌يى حاويدر. اراضيسى طاغلق و پك عارضه‌لى اولوب، مياه جاريه‌سى چوقدر. اراضئ مزروعه‌سى‌ده ضررسز اولوب، حبوبات متنوعه ايله ميوه و سبزه‌لرك انواعى وهله ميوه‌لرك پك لذيذلرى حاصل اولور. صنايع محليه باشليجه دباغلق وموتابلق اولوب، قادينلر ال دستكاهلرنده شياق دخى اعمال وتلوين ايده‌رك، اثوابلرنده قوللانيرلر. اورمان ومرعالرى‌ده چوق اولوب، حيوانات اهليه‌سى وعلى‌الخصوص قويون وكچى ايله صيغيرلرى‌ده زياده‌جه‌در. بوقضاده معادن جوق اولوب، كومش، قورشون، كوكورد، زرنيخ وسائر معدنلر كشف اولنمش ايسه ده، هنوز هيچ برى چيقارلمامقده‌در. يالكز بر دكرمن طاشى اوجاغى ايشلدلمكده‌در.

قره عثمان { آق قيونلى دولتنك مؤسسى اولان اوزون حسنك جدى

اولوب، تيمورلنكك خروجنده ديار بكر واليسى ايدى؛ وكنديسنه عرض اطاعت ايدوب، روم سفرنده معيتنده كلمشيدى. بعده قره قيونليدن اسكندر ميرزا شاهرخدن قاچه‌رق، اوطرفه كلدبكنده، ديار بكر حدودنده كنديسيله محاربه‌يه طوتيشه‌رق، كنـديسى ارضروم خندغنه آتارق ويا قضاءً دوشه‌رك، ۸۳۸ ده تلف اولمشدر.

مقدما سيواس صاحبى قاضى برهان‌الدين ايله اوغلى ابوالعباس وشام وحلب صاحبى ملك عادل ايله ماردين حاكمى ملك ساحر عيسايى قتل ايتمش اولديغندن، سر مقطوعى بونلرك حاميسى اولان مصر سلطانه كوندريله‌رك، كونلرجه باب زويله‌ده آصيلى براغلشيدى. خونخوارلغنه بناءً (قره يولق) ياخود (قره سلوك) لقبيله ملقب ايدى.

قره على { خداوندكار غازى دورنده فتوحات وخدمات كثيره‌يه

موفق اولان غازى تيمورطاشك پدرى اولوب، سلطان اورخان غازينك برنجى سنهٔ سلطنتنده هركه وجوارلرينى فتح ايتمشدى.

قره عيسالو { آطنه ولايت وسنجاغنده وآطنه‌نك شمال غربيسنده

واقع بر قضا اولوب، مركزى ۵۰۰ اهاليلى جامع (جيجه‌لى) قريه‌سيدر. شمالاً قونيه ولايتيله، شرقاً وجنوباً نفس آطنه مركز قضاسيله، غرباً دخى طرسوس قضاسيله محاط ومحدوددر. قضا ۸۸ قريه‌دن مركب اولوب، همان جمله‌سى مسلم اولمق اوزره، ۲۲۱۸۵ اهاليسى واردر. قسم شماليسى طاغلق اولوب، قونيه ولايتى حدودنده بوغا سلسلهٔ جبالى ممتد اولور. اورادن جنوبه طوغرى اراضئ قضا كيتدكجه آلچالوب، قسم جنوبيسى اووه‌لقدر. مذكور طاغلردن سيحان ايرماغنه منصب اولمق اوزره، چكيدصو وقورشون صويى شمالدن جنوب شرقيه طوغرى آقه‌رق، اراضيسنى سقى وارواايدرلر. طوپراغى پك منبت اولوب، ذخاير متنوعه ايله برابر كليتلى باموق وسيسام وميوه وسبزه‌لرك انواعى حاصل اولور. داخل قضاده واقع قزيل طاغ ياياله‌سى آطنه شهرى اهاليسنك صيفيه‌لرندندر. اهالئ قضا بز وآلاجه وعبا كبى شيلر نسج ايدر. درون قضاده ۲۷ جامع، ۱۰ مسجد، ۴۰ مدرسه، ۱ كليسا، ۳۰ صبيان مكتبى، ۱۲ خان، ۴۵ دكرمن، ۳۰ دكان، ۵ فرون وسائره موجوددر.

قره فريه { (Veria) سلانيك ولايت وسنجاغنده وسلانيكك ۶۰

كيلومتره غرب جنوبيسنده واينجه قره صويه

تابع (انادره) نك اوزرنده اوله‌رق اورمانلرله مستور برطاغك شرق اتكنده وسلانیكه قدر ممتد اولان واسع براووه‌نك كنارنده واقع قضا مركزی بركوزل قصبه اولوب، ٨٥٨٨ اهالیسی، ١٩ جامع ومسجدی، ٢ مدرسه‌سی، یالكز بشی معمور وقصوری خراب ومسدود اولمق اوزره ، ٦٠ كلیساسی، ٤ تكیه‌سی ، برشدیه ایله بری اناث وبشی ذكوره مخصوص ٦ مكتب ابتدائیسی، ٥ خرستیان مكتبی ، ایكی قشله‌سی ، برعسكری خسته‌خانه‌سی ، صو ایله دوندیریلیر ٤ اون فابریقه‌سی ، وقتیله كلیتلیجه یاپلمقده بولنمش اولان خاولی وپیشكیر وحمام طاقمی واییك منسوجات دستكاهلری وباغ وباغچه‌لریله تفرجكاهلری واردر .

— قره فریه قضاسی سلانیك ولایت وسنجاغنك غرب جنوبی جهتنده واقع اولوب ، غرباً مناستر ولایتیله ، شمالاً و ودینه ، شمال شرق جهتندن یكیجه، شرق جنوبی طرفندن دخی قترین قضالریله محاط ومحدوددر . اغستوس ناحیه‌سیله برابر ٤٥ قریه‌دن مركب اولوب ، ٢٢٩٨٣ اهالیسی واردر . اهالیسنك برثلثی روم، برربعی اسلام ، ٢٥٠٠ قدری اولاخ ، ٢٠٠٠ قدری بلغار و ١٥٠٠ قدری‌ده چنكانه‌در . قضانك غرب وجنوب جهتلری طاغلق اولوب ، شمالاً واردار وادیسنه وشرقاً سلانیك كورفزی ساحلنه‌دك واسع اووه‌لر ممتد اولور. غرب جهتنده مناستر ولایتی خط حدودنده (آغستوس) طاغی بولنیور . اینجه قره صو نهری سرفیجه جهتندن كله‌رك ، جنوب غربی كوشه‌سنده بر بوغازدن قضایه داخل اولور، قضانك جنوب وغربنده‌كی طاغلردن اینن برچوق چایلری اخذ ایله، اووه‌لرینی اروا ایدر . طوپراغی پك منبت ومحصولدار اولوب، بغدای، چاودار، آرپه، یولاف، داری، مصر، بورچق، نخود، فاصولیه وسائر حبوباتله پاموق ، كتن ، توتون ، سیسام، اوزوم، ومیوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور . اوزومدن خیلی مقدار شراب دخی اعمال اولنوب، آغستوس شرابی مشهوردر . طوت آغاجلری ده یتیشدیریلوب ، چیقاریلان قوزه‌نك مقداری كیتدكجه آرتمقده‌در . آریلری‌ده چوقجه اولوب ، خیلی بال وبال مومی چیقار . اورمان ومرعالری وحیوانات اهلیه‌سی دخی چوق اولوب، قویونلرك یوكندن چوراب وولنجه وساره وچیلرك قیلندن چول وچوال كبی شیلر یاپیلیر . داخل قضاده بررشدیه ایله جماعات مختلفه‌یه منسوب ٣١ ذكور و ٣ اناث ابتدائی مكتبی موجوددر. قضا داخلنده (نیشی) اسمیله بركول بولنوب، ایچنده سازان، یابین ویلان بالیقلری صید اولنور .

قره قاش { چینه تابع تركستان شرقیده (تاریم) ایرماغنه تابع (ختن دریا) یه صولدن دوكیلور برنهر اولوب ، كشمیر حدودی داخلنده (قره قروم) جبالندن نبعانله، شماله طوغری جریان ایده‌رك ، چین حدودینی كچدكدن‌صكره ، غربه دونر،و برخیلی مسافه‌ده بواستقامتی محافظه ایتدكدن‌صكره برچید بولوب، شماله طوغری دونر ، وبعده شرقه طوغری آقه‌رق ، ختن دریایه ٥٠ كیلومترویه قدر تقرب ایدنجه ، بونكله متوازیاً شمال شرقیه طوغری جریانله، ختنك حذاسندن برآز آشاغیده همنامی اولان قصبه‌نك اوكندن مروراله، ختندن ١٤٠ كیلومتره آشاغیده ختن دریایه دوكیلور. مجراسنك بویی ٥٧٥ كیلومتره قدردر .

قره قاش { چینه تابع تركستان شرقیده وختنك ٥٠ كیلومتره غرب جنوبیسنده وهمنامی اولان آنفالیان نهرك اوزرنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ٧٠٠٠ قدر اهالیسی واردر. خانه‌لری نهرك ایكی ساحلنده طاغنیق برحالده‌در .

قره‌قال { (Karakal) رومانیه‌نك افلاق مملكتنده وبكرشك ١٣٤ كیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق (آلوته) نهرینك صول كنارنده برقصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی واردر .

قره‌قالپاق { ترك اولوسلرندن بر بیوك اولوس اولوب، خوارزم واژدرهان جهتلرنده قیرغیزلرله تركنلر آره‌سنده بولنیورلر. سیبریه‌نك توبولسق ایالتنده، زرافشان وادیسنده، فرغانه خطه‌سنده وسائر جهتلرده

دخی (سارت) لر وسائر اقوامله قاریشیق یاشایورلر. عن اصل خیمه نشین ایسه‌لرده، شمدیکی حالده اکثری وعلی الخصوص طاغنیق بر حالده بولنانلری ساکن وزراعت ایشلریله مشغولدرلر. جیحونك آشاغی مجراسی اطرافنده‌کی نملی چوللرده اك غلبه‌لکلی اولوب، ٥٢٠٠٠ نفوسه بالغ اولورلر. یالکز خیوه خانلغنده بولنانلر ١٢٥ ٠٠٠ قدر تخمین اولنوب، مجموعی ٢٠٠ ٠٠٠ ی متجاوز اولسه‌لر کرکدر. کندیلری ایری وزورلی آدملر اولوب، یوزلری یاصی، کوزلری بیوك، برونلری قیصه، چکه‌لری کنیش، اللری بیوکدر. مع هذا قاریلری اوجه‌تجه اك کوزللردن صاییلیر.

قره قوروم { مغول دولت جنکیزیه سنك پایتختی بولنمش برشهر قدیم اولوب، الیوم خرابدر. چینلیلرجه (خولین) یاخود (خورین) اسمیله معروف اولان بوشهر اویغور حکمدارلرندن بوقوخان طرفندن سکزنجی قرن میلادیده تأسیس اولنمش؛ وچنکیز خان اردوسنك خیمه‌لرینی بوشهرك خارجنده قورمغله، مغوللرجه (قره قوروم) اسمیله شهرت بولوب، تورونی قبلاء قاآن طرفندن پایتخت اتخاذ اولنمشیدی. قره‌قورومك معموریت دوری اووقت آچیلوب، اصل مغولره مخصوص قسم وسطیسنده پك چوق بتخانه‌لر وسرایلر، چینایلره مخصوص قسمنده برچوق بودا معبدلری واسلام محلاتی جامع جهتنده دخی متعدد جوامع ومساجد وپك ایشلك برچارشی وبازار وارایدی. بوشهر مغوللرك شوکت وشانیله برابر نابدید اولوب، یقین وقته کلنجه‌یه قدر محلی دخی معلوم دکلیدی. اخیراً بعض سیاحلر طرفندن ″٢٤ ′٣٢ °٤٧ عرض شمالی ایله °١٠١ طول شرقیده و(اوکی نور) کولیله (اورخون) نهری قربنده خرابه‌لری کشف اولنمشدر.

قره قوروم { (نام دیکرله موزطاغی) آسیای وسطیده تبتك حدود غربیه‌سندن پامیر خطه‌سنه‌دك کشمیرك شرق جهتنده جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه ممتد برطاغ اولوب، کرهٔ ارضك هیمالایه سلسله‌سنده‌کی (غاورسنکار) دن صکره ارتفاعجه ایکنجی طاغیدر. واك یوکسك ذروه‌سی اولان (داپسنك)ك ٨٥٩٦ متره ارتفاعی اولمغله، مذکور غاورسنکاردن یالکز ٢٢٠ متره آلچقدر. پك یوکسك بوغازلری واوزون بوز دره‌لری اولوب، اتکلرنده ساکن اولان ترك اهالی بومناسبتله بوطاغه «بوز طاغی» معناسیله (موز طاغی) دخی دیرلر. هرنه‌قدر بوطاغك هر ایکی طرفی دخی انکلتره‌نك هند الکاسندن معدود ایسه‌ده، هیمالایه سلسلهٔ عظیمه‌سنك اوست طرفی حکمنده اولان بوجبل عظیم هرجهتجه فرقلی ومتباین ایکی عالم آره‌سنده برخط فاصل اولوب، شمال شرق اتکلرندن اینن صولر تاریم ایرماغنی تشکیل ایده‌رك، مغولستان چوللرنده‌کی کوللره منتهی اولدیغی حالده، جنوب غربی اتکلرندن ایننلری بحر عمانه دوکیلن (سند) ایرماغنی تشکیل ایدرلر. کذلك شمال شرقی اتکلرنده‌کی اهالی ترك جنسیتنه منسوب اولدقلری حالده، جنوب غربی اتکلرنده‌کیلر آریا عرقنه منسوب هندیلردن معدود کشمیریدرلر. بویی ٧٥٠ متره واکی وسطی صورتده ١٥٠ کیلو متره‌در. ′٣٣ °٣٥ عرض شمالی ایله ′٥٨ °٧٧ طول شرقیده ینه (قره قوروم) اسمیله بر بوغازی واردرکه ٥٦٣٩ متره ارتفاعی اولوب، هند ایله ترکستان شرقی آره‌سنده برکاروان یولی تشکیل ایدیور.

قره قوش { (ابوسعید بهاءالدین بن عبدالله الاسدی) صلاح الدین ایوبینك وبرروایتده عمی اسدالدین شیرکوهك کوله‌سی اولوب، صلاح الدین سلطنته نائل اولدقده، کندیسنی دائره مدیری ایتمش؛ وقاهره‌دن غیبوبتلری صره‌سنده دفعاتله وکیل براقمش؛ وحقنده اعتماد وامنیتی اولمغله، برچوق خدمات مهمه‌ده استخدام ایتمش ایدی. حتی عکایی فرنکلردن استخلاص ایتدیکنده، اداره ومحافظه‌سنی صاحب ترجمه یه احاله ایتمشدی. بعده فرنکلر عکایی استرداد ایتدکلرنده، قره قوش اللرینه اسیر دوشوب، اون بیك آلتون فدیه ایله کندینی قورتاره‌رق، ٥٨٨ ده صلاح الدینك یانینه عودت ایتمش؛ وبرآره‌لق شام بقایاسنك تحصیلنه مامور

اولمش ایدی . عالی همت وغیور برآدم اولوب، قاهره‌نك سوری وقلعة الجبل دینلن قلعه ایله جیزه‌ده اهرام طریقنده‌کی کوپریلر ورباط وخان وسبیل کبی اعمارات و خیراتی چوقدر . آنجق روایته کوره کندیسی امی اولمغله، قوانین واحکام شرعیه‌یه واقف اولمیوب، عندی حکملر ویرر، ودیدیکنی اجرا ایتدیررمش. حتی ونظامه مغایر خود سرانه حکملره الی یومنا هذا « حکم قره قوشی » دینمك اوندن قالمشدر . حتی اسعد بن مماتی صاحب ترجمه‌نك بو قبیلدن اولان حکملرینی جمع ایله « الفاشوش فی احکام قره‌قوش » عنوانیله بر رساله یازمشدر . ٥٩٧ تاریخنده قاهره‌ده وفات ایتمشدر .

قره قوم { بو اسمله ترکستانده ایکی یر واردر :

برنجیسی واك بیوکی خوارزمده یعنی الیوم روسیه‌یه تابع (ماوراء خزر) ایالتنده وخیوه خانلغنده مثلث‌الشکل واسع بر یر اولوب، شمالاً اوست یورت چولیله وخیوه‌نك معمور قسمیله ، شمال شرق جهتندن جیحونك مجراسیله ، جنوب شرق طرفندن (مرو) اراضیء معموره‌سیله ، جنوباً وجنوب غربی جهتندن تکه ترکمنلری طاغلریله محاطدر . بویی ١٠٠٠ واکی ٥٠٠ کیلومتره‌در. اسمندن دخی آکلاشلدیغی اوزره ، طوپراغی سیاه ومتحرك برقومدن عبارت اولوب، اکر صویی اوله ایدی ، دنیانك اك منبت یری اوله‌جق ایکن، یاغمورلرك ندرتندن وآقارصولرك فقداننده‌ن، قوملر روزکارله تحریك اولنه‌رق ، متحرك برطاقم صرتلر وتپه‌لر تشکیل ایدیور . پك سیرك اولان قویولری دخی پك درین وصولری آجی اولمغله ، کاروانلر بو چولك ایچنه صوقلمغه جسارت ایده‌مزلر . بو قوملرك آره‌لرنده مختلف کنیشلکده برطاقم چقورلر بولنوب ، بعضلری طوزله وبعضلری طوزلی صولر وچامورلرله مملو ویا قامشلرله مستوردر . کرك قوملر ایچنده وکرك بو چقورلرده حیوانات بحریه آثاری بولنوب . وقتیله بحرخزرك اورالره قدر ممتد بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور .

— ایکنجیسی آرال کولنك شمال شرق ساحلندن وسیحون ایرماغنك مجراسندن (چالقر دکیز) کولنه قدر ممتد اولوب ، سیر دریا ایالتنك طورغای قضاسنه ملحقدر . بویی ٣٧٥ واکی ١٤٠ کیلومتره اولوب ، متحرك ومیدیه واستریدیه قبیلندن حیوانات بحریه قبوقلریله مملو برقومدن عبارتدر . جنوب شرقیدن شمالی غربی‌یه طوغری برتموج صورتی کوستروب ، سکز اون متره یوکسکلکنده تپه صره‌لری وخندق کبی چقورلری واردر . صویی اصلا اولمیوب، یالکز بعض طرفلرنده کوجبه قیرغیزلرك حیوانانی بسلیه‌جك قدر اوت ویامری یومری بعض چاللیلر بیتر .

قره‌قیونلی { تیمورلنکك خروجی زمانلرنده ظهور ایدن ترکمن دولتلرندن بری اولوب ، مؤسسی قره یوسف ترکماندر . بونك اجدادی بغدادده حکومت سورن ملوك ایلکانیه امراسندن اولوب ، پدری قره محمد قزینی ملوك مذکوره‌دن سلطان احمده تزویج ایتمکله ، قره قیونلی ترکمن عشیرتنك رئیسی اولمشیدی . قره محمد عشیرتنك منتشر بولندیغی آذربیجان ووان جهتلرنده کسب قوت ونفوذ ایده‌رك، همان مستقل برحکومت تأسیس ایتمش؛ واوغلی قره یوسف، تیمورك خروجندن حاصل اولان هرج ومرجدن بالاستفاده ، بغدادی سلطان احمد ایلکانی الندن ضبطله ، قره قیونلی دولتنی تأسیس ایتمش ؛ وآنجق متعاقباً بغداد خارجنده امیرانشاه بن تیمورله ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب اولوب، مصره قاچمش ایدی . تیمورك وفاتندن صکره ٨٠٩ ده مصردن عودتله . تبریز خارجنده امیر انشاهی قتل واوغلی ابابکری فراره مجبور ایده‌رك. تبریزه دخول ، وبعده اوزرینه کلن سلطان احمد ایلکانی‌یی دخی قتل ، وشروان شاهی ابراهیمی اخذ ایده‌رك، آذربیجان وعراق عرب وقزوین وساوه جهتلرینه حاکم اولمشدی. کندیسندن صکره اوغلی امیر اسکندر، بعده دیکر اوغلی میرزا جهانشاه وبوندن صکره بونك اوغلی حسن علی حکم سورمش ؛ وبونك زماننده ملکی اوزون حسن طرفندن ضبط اولنه‌رق ، آق قیونلی دولتنه کچمکله، قره قیونلی

دولتی منقرض اولمشدر . قره قیونلی حکمدارلری درت کشی اولوب، مدت حکومتلری ٦٣ سنه‌در. حکمدارلرك تاریخ جلوسلری بروجه آتیدر :

قره یوسف بن قره محمد	٨٠٩
امیر اسکندر بن قره یوسف	٨٢٣
میرزا جهانشاه بن قره یوسف	٨٣٩
حسن علی بن جهانشاه	٨٧٢ الی ٨١٣

قره کلیسا | ارضروم ولایتنك بایزید سنجاغنده وبایزیدك ٩٠ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق ارضرومدن بایزیده کیدن طریقك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه‌در. — قضاسی شرقاً وجنوباً دیادین، غرباً وغرب شمالی طرفندن آلشکرد قضالریله، شمالاً دخی روسیه حدودیله محدوددر. بلوك باشی، منکسر وطاشلی چای اسملریله ٣ ناحیه‌یه منقسم اولوب، ٥٦ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ٧٤٢١ نفوسدن عبارت اولوب، ٢٠٩٦ سی ارمنی، ١٤٢ سی یبانجی وقصوری ترك وکرد اوله‌رق مسلمدر. اراضیسنك قوهٔ انباتیه‌سی متوسط حالده اولوب، اولدقجه اورمان ومرعالری دخی واردر. محصولاتی حبوبات وذخایر متنوعه ایله سبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر. حیوانات اهلیه‌دن خیلی مقدار قیون، کچی، صیغیر وسائر حیوانلری واردر. درون قضاده ٣ جامع، ٧ کلیسا ومناستر، ٢ صبیان مکتبی، ٤٢ خان، ٨٣ دکان، ١ فرون، ٣٠ دکرمن، ؛ چشمه و ٤٠ کوپری واردر. معمولات محلیه کلیم، کچه وجورابدن عبارتدر.

قره کوز | خیال نامیله عثمانلیلرده اوته‌دن بری اوینادلمسی معتاد اولان معهود کولکه اویوننده کوستریلن الك باشلی ایکی شخصدن بری اولوب، دیکرینه‌ده حاجی اوحد نامی ویریلیور. قره کوز امی وجاهل برشخصدن کنایه اولوب، اکثریا چنکانه صورتنده تصویر اولنور. حتی امی جهلده ضرب مثل حکمنده کچوب، «اجهل من قره کوز» دیرلر.

قره کوز پاشا | سلطان بایزید خان ثانی دوری رجالندن ایکی ذات اولوب، بری آناطولی بکلربکیسی ایکن، اوراده شاه اسماعیل صفوینك طرفدارلغنی غیرتیله وشاه قولی نامیله ظهور ایتمش وشیطان قولی نامیله شهرت بولمش اولان شقینك شهزاده قورقودك اشیاسنی غصب ایتمسی اوزرینه، شقیٔ مرقومه قارشی عسکر سوق ایتدیکنده، مغلوب والنده اسیر اولوب، قازیغه کچیریله‌رك اعدام اولنمشدی. — دیکری قرەمان والیسی اولوب، آطنه جهتنده مصر عسکرینك ید ضبطنه کچمش اولان بعض قلاعك استخلاصنه مأمور اولمغله، بو مأموریتده موفق اولدقدن صکره، عساکر مصریه‌یه قارشی دوام محاربه‌یه هرسك زاده احمد پاشا مأمور اولوب، کندیسی انك معیتنه ویرلمکله، قیصقاندیغندن، بالالتزام فرار ایده‌رك، مغلوبیته سبب اولدیغندن، ٨٩٤ ده درسعادته جلب اولنه‌رق، اعدام اولنمشدر.

قره کول | بو اسمله آسیای وسطیده بر قاچ کول بولنوب، باشلیجه‌لری بروجه آتیدر :

برنجیسی ترکستانك روسیه‌یه تابع سیردریا ایالتنك شمال جهتنده وآق قوم چولی اورته‌سنده واقع اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٦٢٧ مربع کیلومتره ایسه‌ده، درینلکی آز اولوب، بعض محللری برطاقم املاحله مستور بطاقلق حالنده‌در. جنوب شرقیدن کلن (تالاس) نهری بوکوله دوکیلورسه‌ده، صویی دائما کوله واصل اوله‌ماز.

— ایکنجیسی پامیر خطه‌سندن فك ایله روسیه دولتی طرفندن فرغانه ایالتنه الحاق و «آلاطاغنك اوته‌سی» معناسیله (ترانسالای) تسمیه اولنان خطه‌نك شرق جهتنده اولوب، تقریباً ٤٠٠٠ متره‌لك ارتفاعده واورته‌سی ٣٩° عرض شمالی ایله ٧١° ٥′ طول شرقیده واقعدر. شمالدن جنوبه بویی ٢٥ واکی ٢٠ مربع کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٠٠ کیلومتره‌در. وقتیله چوق دها کنیش اولوب، جوارنده‌کی برقاچ کوچك کول ایله متصل بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور.

— اوچنجیسی بخارا خانلغنده وبخارانك جنوب غربی جهتنده اوله‌رق وجیحونك ساحل شمالیسندن ٣٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقعدر. مذکور ایرماقدن چول ایله آیرلمش اولوب، زرافشان

نهری بقیهٔ میاهنك چقور بر محلده بریكمسندن تشكل ایدیور .

— دردنجیسی چینه تابع تركستان شرقینك حدود غربیه‌سی قربنده و (تاغارمه) طاغنك اتكنده اولوب ، ظن اولندیغنه كوره ، فضلهٔ میاهی (یكی حصار) چایی واسطه‌سیله كاشغر نهرینه دوكیلور . بوكا كوچك قره كول دخی دیرلر .

قره كول { بخارا خانلغنده وبخارانك ٦٠ كیلومتره غرب جنوبیسنده زرافشان نهرینك بواسمله بر بطاقلق تشكیل ایده‌رك نابدید اولدیغی محلده واقع بر قصبه اولوب . قرن حاضر میلادی اوائلنده ٣٠٠٠٠ اهالیسی وار ایدیسه‌ده ، چولك او جهتلرده كیتدكجه اراضیٔ معموره‌یه غلبه چالمسیله، بوكونكی كونده بومقدارك برخمسنی دخی حاوی اولمسه كركدر .

قره كول { تركستانده روسیه‌نك (سمیرچنسك) ایالتنده (ورنی)نك ١٦٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده و (ایسیق كول)ك جنوب شرقی كوشه‌سندن ١٦ كیلومتره‌لك مسافه‌ده واقع قضا مركزی بر قصبه‌اولوب، روسیه دولتی طرفندن قزاق مهاجرلرینك اسكاننه تخصیص اولنمغله ، كیتدكجه اهالیسی وتجارتی چوغالمقده‌در .

قره‌لوم { [« لوم » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قره‌مان { قونیه ولایت و سنجاغنده وقونیه‌نك ٧٥ كیلومتره جنوب شرقیسنده (تاوروس) سلسلهٔ جبالنك الك شمالی اتكلری آلتنده وآق كوله دوكیلن كوك صو مجراسی قربنده قضا مركزی بر قصبه اولوب ، ٧٥٠٠ اهالیسی ، خراب بر قلعه‌سی ، قره‌مان اوغللرندن قالمه غایتله مصنع برجامع شریفیله خراب اولدیغی حالده برچوق آثار مصنعه‌سی باقی اولان امیر موسی جامعی ودیكر برجامع شریفیله متعدد مدرسه‌لری، اولدقجه ایشلك چارشیسی وپاموقدن بز وآلاجه ایله سائره دستكاهلریله دباغخانه‌لری واردر . موقعی حذای بحردن ١٢٦٠ متره یوكسك اولوب ، اطرافی غایتله منبت ومحصولدار واسع اووه‌لردن عبارت وخانه‌لری دخی باغچه‌لرله محاط اولمغله ، منظره‌سی پك كوزل ایسه‌ده ، اهالیسنك نظافت وطهارته مراعاتلری و حسن طبیعتلری اولمدیغندن ، بریكن مزبله وچركابلردن بعض خسته‌لقلر تولد ایدوب، یازین حرارت دخی زیاده اولمغله ، هواسی پك صاغلام دكلدر. قیشین ایسه اوچ آیدن زیاده زمینی قارله مستور قالیر . تجارتی واخراجات وادخالاتی ، قربیت مناسبتیله ، سلفكه ومرسین اسكله‌لریله اجرا اولنوب ، آنجق یوللرك حال حاضری تجارتنك ترقیسنه مانع اولمقده در . قره‌مان پك اسكی اولوب ، اسم قدیمی (لارنده) در . شمدی دخی لسان رسمیده لارنده اسمی‌ده محافظه ایتمكده ایسه‌ده ، دولت سلجوقیه‌نك انقراضنده اوراده تشكل وبرخیلی‌وقت دوام ایدن قره‌مان اوغللری طرفندن مركز اتخاذ اولنمغله ، او وقتدن بری بو خاندانك اسمیله تسمیه اولنمقده‌در . مذكور امیر موسی جامع شریفی ستونلرندن بعضلری اسكی لارنده شهری بتخانه‌لرندن قالمه‌در .

— قره‌مان قضاسی‌قونیه ولایتی‌مركز سنجاغنك قسم جنوبیسنده واقع اولوب ، غرباً بوزقیر ، شمالاً نفس قونیه وقره بیكار ، شرقاً اركلی قضالریله ، جنوباً دخی آطنه ولایتنك ایچ ایل سنجاغیله‌محاط ومحدوددر . قسم جنوبیسی ولایتك حدودینی آیران واوجهتنده (آلاطاغ) دینلن تاوروس یاخود بوغا سلسلهٔ جبالنك شمالی اتكلرندن عبارت‌اوله‌رق طاغلق‌وسائرطرفلری تا آناطولینك اورته‌لرینه قدر ممتد اولان واسع اووه‌لردن عبارتدر. یالكز مركز قضانك شمالنده (قره‌طاغ) اسمیله منفرد بر طاغ دخی بولنور . آلاطاغ اتكلرندن اینن برقاچ چای برلشه‌رك ، كوك صو اسمیله بر نهر تشكیل ایدرلر، كه قضانك جنوب غربیدن شمال‌شرقیه طوغری شق ایدرك، اركلی قضاسنه كیرر ، واركلی قصبه‌سی قربنده آق كوله دوكیلور . بوصولر قضانك برخیلی اراضیسنی سقی ایدر . طوپراغی منبت اولوب ، بغدای ، آرپه ، چاودار ، مصر ، داری وسائر حبوبات متنوعه ایله كوك بویا ، جهری، پاموق ، آفیون ، وسبزه ومیوه‌لرك انواعندن خیلی محصولات حاصل اولور . سیاه وقرمزی اوزومیله كشنش‌اوزومی

چوق اولوب ، بر خیلی مقداری قورودیلەرق اخراج اولنور . حیوانات اهلیەسی وعلی‌الخصوص قیونلری چوق اولوب ، یوکلرندن کلیم وسجاده وسائره نسج ایدرلر . دباغلق وسراجلغه متعلق شیلر دخی یاپیلیر ، وبزر وسیسام یاغی چیقاریلیر . قضا آلاطاغ وغفرباد ناحیەلریله برابر ٨٤ قریەدن مرکب اولوب ، ٢٨٤٩٣ اهالیسی واردر ، که ٥٠٠ قدری ارمنی و ٥٠ قدری روم اولوب ، قصوری کاملاً مسلمدر . درون قضاده ٢١ جامع شریف ، ١٠٥ مسجد ، ٢١ مدرسه ، ١ کتبخانه ، ١٥ مکاتب اسلامیه ، ٢ ارمنی و ١ روم مکتبی ، ١ ارمنی و ١ روم کلیساسی ، ٨ حمام ، ٤ خان ، ٥٤٥ دکان ومغازه ، ٤٥ دکرمن ، ٥ دباغخانه ، ١٠ یاغخانه و ٢ کرمید خانه موجوددر . قره طاغك اتکلرنده وسائر بعض طرفلرنده برطاقم آثار عتیقه بولنیور .

قرەمان { روم سلجوقیلرینك انقراضنده بودولتك انقاضی اوزرنده تشکل ایدن دول صغیرەنك آل عثماندن صکره اك بیوك وقوتلیسی اولوب ، دولت سلجوقیەنك مرکزی بولنمش اولان قونیه جهتنده ودولت منقرضەنك ناقلبکاهنده تأسسی باعث اهمیت اولمشیدی . بودولتك مؤسسی اولان (قرەمان) ك پدری (نور صوفی) ارمنیدن دونمه بر شیخ اولوب ، آماسیەده طریقتی اکتساب جاه ودولته وسیله اتخاذ ایدن مشایخدن بابا الیاسك مریدی اولمش ؛ وبونك قتلندن صکره طریقتی نشر وترویج ایتمکی وظیفه اتخاذ ایدرك ، قونیه‌یه ورودله مریدلرینی چوغالتمغه باشلامش ایدی . حتی ملوك سلجوقیەدن سلطنت سورمکده اولان علاءالدین ثانی دخی نور صوفی‌یه اعتقاد تامله معتقد اولوب ، اوغلی قرەمانه همشیرەسنی تزویج ایله میرآخورلق خدمتنه نصب ایتمشدی . نور صوفی بو وجهله اوغلنك استقبالنی تأمین ایتدکدن صکره ، سلفکه جوارلرینه چکیلوب ، روم ایمپراطورلرینك ضبطنده بولنان بواسکلەنك محافظیله مناسبات دوستانه پیدا ایدەرك ، حیله ایله قلعه‌یی ضبط ایتمش ؛ وعلاءالدین بونك محافظلغنی اوغلی قرەمانه توجیه ، ومتعاقبا لارنده قصبه‌سنی واوجوارلری دخی علاوه ایلمش ایدی .

قرەمان ارمناکی دخی ضبطله ، لارنده‌یی مرکز حکومت اتخاذ ، وکندی اسمیله تسمیه ایدەرك ، عادتا برحکومت قورمشیدی . علاءالدین غازان خانك عسکری الینه اسیر دوشدیکنده ، قرەمان ، قریمده وفات ایتمش اولان سلاجقۀ رومدن عزالدینك اوغلی اولدیغنی ادعا ایلدیکی (جمری) اسمنده مجهول الاحوال برشخصی قونیه تختنه اجلاس ایتمك بهانەسیله شهر مذکوری ضبط ایتمش ایسەده ، مغول حکمداری طرفندن ، علاءالدینك اوغلی غیاث‌الدینی اجلاس ایتمك اوزره ، شمس‌الدین جوینی عسکرله اعزام اولنەرق ، واقع اولان محاربەده قرەمان وملتزمی اولان جمری قتل اولنمش ، وقرەمانك محمود اسمنده هنوز بشیکده بر اوغلندن بشقه کیمسەسی قالمامش ایدی . دولت سلجوقیەنك بسبتون انقراضنده قرەمان اوغلی محمود سن بلوغه واصل اولمغله ، بدرالدین عنوانیله ارمناکده تأسیس حکومت ایتمش ؛ ووفاتنده یخشی بك وسلیمان بك اسملریله ایکی اوغل براقمشدر . وارث ملك قرەمان اولان یخشی بکك زمانی دخی سکونتله کچوب ، بونك اوغلی وخلفی اولان علاءالدین دولت عثمانیەنك کیتدکجه توسیع ممالك وتکثیر شان وشوکت ایتدیکنه نظر حسد ورقابتله باقەرق ، خداوندکار غازی‌یه آناطولیده برطاقم مشکلات چیقارمغه وبعض ترکمان وتاتار عشیرتلرینی عصیانه تشویق ایتمکه باشلامش ایسەده ، پادشاه مشارالیهك بو مشکلاتك کافەسنه غلبه چالدیغنی کورنجه ، مدارایه مجبور اولوب ، پادشاهك کریمەسی نفیسه سلطانی تزوجله مصاهرت شرفنه دخی نائل اولمش ایدی . آنجق ینه فرصت انتظارنده بولنوب ، ٦٨٧ تاریخنده وزیر خیرالدین پاشانك وفاتیله یرینه کچن اوغلی علی پاشانك کنجلك وتجربەسزلکندن و پادشاهك روم ایلنده مشغولیتدن استفاده ایتمکی فرصت اتخاذ ایله ، طورغود ، وارسق ، بایبورد وسائر عشایری آیاقلاندیرەرق ، اعلان حرب ایتمشدی . سلطان مراد حضرتلری همان روم ایلی بکلر بکیسی تیمور طاش پاشایی عساکر کافیه ایله مقابلەیه مأمور

ایدوب، کندیلری دخی بالذات کوتاهیه‌یه عزیمت ایتمش؛ واو صره‌ده مصر سلطانی برطاقم هدایا ایله سفرای مخصوصه اعزام ایده‌رك ، پادشاهك محبت واتفاقنی آرزو ایتمکله، علاءالدین ایکی آتش آره‌سنده قالمقدن قورقوب ، همان ابراز ندامتله، صلح طلبنه شتاب ایتمش ایسه‌ده ، صدر اعظم علی پاشا بو تکلیفنی رد ایله محاربه‌یه باشلامش ؛ علاءالدین ایلك محاربه‌ده مغلوب اولوب ، تیمور طاشك اوکندن فرار ایتمکله ، قونیه قلعه‌سنه قپانوب ، مصالحه‌نك استرحامیچون زوجه‌سی نفیسه سلطانی پدر بزرکوارلری نزدینه کوندرمش ؛ وپادشاه مجرد کریمه‌سنك خاطریچون مطلوبنی اصغا بیورمش ایدی . علاءالدین بو وجهله نائل اولدیغی مصالحه‌نك قیمتنی بیلمیه‌رك ، ییلدیرم سلطان بایزید خان زماننده یکیدن نقض عهدله حمید ایلنه تجاوز ایتدیکندن ، اوزرینه سفر همایون وقوع بولوب ، قونیه ونیکده واقسرای جهتلری فتح واداره‌لری تیمور طاش پاشایه احاله اولنه‌رق ، قره‌مان اوغلی علاء الدین لارنده‌یه چکلمش ؛ وواقع اولان دخالت واسترحامی اوزرینه لارنده وطاش ایلی جهتی کندیسنه ترك اولنمشدی . چوق کچمه‌دن یکیدن نقض عهدله تیمور طاش پاشایی طوتوب حبس ایده‌رك قونیه‌یی ضبط ایتمش ؛ و پادشاهك غضبنی جلب ایتدیکنی آکلاینجه، نادم اولوب ، پاشای مشارالیهی تخلیه ایده‌رك . انواع اکراملرله وکندی ایلچیسنه ترفیقاً استعفای قصور ایچون نزد پادشاهی‌یه کوندرمش ایسه‌ده، آرتق بو دفعه سوزینه اعتماد اولنمیوب، اوغلی محمدبك ایله برابر اسیر طوتیله‌رق، بروسه‌یه سوق اولنمش؛ واوغلی حبس اولوب، کندیسی تیمورطاش پاشایه تسلیم اولنمغله ، بونك طرفندن اخذ ثار مقامنده قتل اولنمشدر. بووجهله قره‌مان اوغللری حکومتنه ختام ویریله‌رك ، قره‌مان ایلی ضمیمۀ ممالك عثمانیه اولمش ایکن، تیمورلنك بروسه‌یه مستولی اولدقده، مرقوم محمد بکی محبسدن اخراجله ، قونیه حکومتنه اعاده ایتمشدی . فترت زماننده شهزاده‌لر بیننده وقوع بولان منازعاته مومی الیه محمد بك دخی بعض مرتبه مداخله‌سی اولمشدی . امر سلطنت چلبی سلطان محمد خانده تقرر ایتدیکنده، ٨١٤ تاریخنده قره‌مان اوغلیله محاربه وقوع بولوب، مومی الیه محمد بك عثمانلی عسکری الینه اسیر دوشمش ؛ وبردها نقض عهد ایتمه‌مك شرطیله سبیلی تخلیه اولنمشدی . بعده برادری علی بك مصر سلطاننه التجا ایده‌رك ، اورادن آلدیغی عسکرله برادری اوزرینه کلمش؛ واو صره‌ده محمد بك ذوالقدریه‌ده ناصرالدین طرفندن طوتیله‌رق. مصره سوق اولنمغله، اوراده موقوف قالوب، برادری علی بك مصر حکومتنك حمایه‌سیله قره‌مان ایلنده حکم سورمکه باشلامش ایدی . امیر ططر مصر تختنه کچنجه، محمدبکی حبسدن چیقاروب، قره‌مان حکومتنه اعاده ایتمشدی. سلطان مراد ثانی حضرتلری روم ایلنده مشغول ایکن ، محمد بك انطالیه‌یی محاصره ایدوب ، محافظی بولنان حمزه بکك قلعه‌دن آتدیغی منجنیك برمیاتنك اصابتیله تلف اولمشدر. اوغلی ابراهیم بك اسلافی کبی کاه اطاعت وانقیاد وکاه عصیان اوزره اولوب، سلطان مراد خان ثانی حضرتلرینك همشیره‌سنی تزوجله، مصاهرت پادشاهی شرفنه دخی نائل اولمشیدی . آنجق قونیه وآقشهر ونیکده جهتلری چوقدن ممالك عثمانیه عدادینه داخل اولوب ، قره‌مان اوغللرینك اسکیدن حمید ایلنه اولان تسلطلری آنطالیه جهتنه دونمش؛ وفرصت بولدقچه اوطرفه تجاوزه باشلامشلردی .ابراهیم بکك همشیرۀ مرادخانیدن آلتی اوغلی اولدیغی حالده، برجاریه‌دن متولد اولان دیکر اوغلی اسحاق بکی ولیعهد اتخاذ ایتمش اولمغله، ٨٥٩ تاریخنده واقع اولان وفاتنده مومی الیه اسحاق بك خانی اولنجه، برادرلری دربار سلطان محمد خانی‌یه التجا ایتدکلرندن ، بونلرك بیوکی اولان احمد بك عثمانلی عسکریله کیدوب، واقع اولان محاربه‌ده اسحاق بك مغلوباً بغداده فرار ایتمکله، احمد بك امیر قره‌مان اولمش ؛ وبرمدت صکره بودخی وادی عصیانه سلوك ایله غضب پادشاهی‌یه مظهر اولدیغندن ، ٨٧١ ده رفع اولنه‌رق ، قره‌مان ایلی قطعیاً ممالك عثمانیه‌یه الحاق، ووالیلکی شهزاده مصطفایه احاله اولنمش ایدی .

بووجهله آل قرهمان دولتی ۷۰۰ تاریخندن ۸۷۱ تاریخنهدك ۱۷۱ سنه دوام ایدوب، بروجه آتی آلتی کشی حکم سورمشلردر :

۱	قرهمان بن نورصوفی		۷۰۰
۲	محمودبك بن قرهمان	قرن ثامن داخلنده	
۳	یخشی بك بن محمود		
٤	علاءالدین بن یخشی		
۵	محمد بك بن علاءالدین		۸۰٤
٦	ابراهیم بك بن محمد		۸۱۹
۷	اسحاق بك بن ابراهیم		۸۵۹
۸	احمد بك بن ابراهیم		۸٦۰ الی ۸۷۱

قرهمان ایلی { (Caramanie) آناطولینك قسم وسطیسنك جنوب جهتنه ویریلن اسم اولوب، قونیه، نیکده وایچ ایل سنجاقلرندن عبارتدر. بوخطه دولت سلجوقیه‌نك انقراضنده کسب استقلال ایله اوراده حکومت سورن قرهمان اوغللری خاندانك اسمیله مسمادر. حکومت مذکورهنك ابتدای تشکلنده لارنده قصبه‌سی مرکزی اولوب، بعده قونیه‌یی مرکز اتخاذ ایتمشلر سه‌ده، بالآخره ینه قونیه‌یی ترکه مجبور اولوب، لارنده‌یه چکلمشلردر. بناءعلیه شمدی دخی قرهمان ایلنك مرکزی لارنده عد اولنوب، بوقصبه قرهمان دخی تسمیه اولنمقده‌در .

قره محمد { (بن تورهمش بن بیرام خواجه) قره قیونلی دولتنك مؤسسی اولان قره یوسفك پدری اولوب، ایلکانیاندن سلطان احمدك رجالندن ایدی. حکمدار مشارالیهه قیزینی تزویج ایتمکله، عنندنده قدری برتر اولوب، قره قیونلی عشیرتنك ریاستی کندیسنه تفویض اولنمش؛ واوغلی بالآخره بوریاستی حکومته تحویل ایلمشدر .

قره محمد پاشا { کوچك حسین پاشانك کتخداسی اولوب، عصر سلطان محمود خان ثانیده ۱۲۲۵ ده قپودان دریا اولمش؛ وبش آی بومقامده قالوب، وفات ایتمشدر .

قره محمود پاشا { [« اشقودره‌لی » ماده‌سنه مراجعت .]

قره مرسل { سلطان عثمان غازی حضرتلری رجالندن (آقچه قوجه) نك رفقاسندن اولوب، ازمید کورفزنده بعض فتوحاته موفق اولمغله، برطاقم سفائن مهیا بولندیروب، او سواحلك محافظه‌سنه آماده بولنمق شرطیله، اورالری کندیسنه مالکانه ویرلمش؛ وحتی قوللاندیغی سفائنك جنسنه قره مرسل اسمی علم اولمش ایدی .

قره مرسل { ازمید کورفزینك ساحل جنوبیسنده و هرکه‌نك قارشیسنده قضا مرکزی برکوچك قصبه واسکله اولوب، ۳۰۰۰ قدر اهالیسی، برمقدار تجارتی، چوخه وقازمیر وسائره اعمالنه مخصوص بیوك بر فابریقه‌سی وجوارلرنده کوزل میوه‌لری واردر. دورسلطان عثمان غازیده ۷۲٤ تاریخنده آقچه قوجه رفقاسندن قره مرسل معرفتیله فتح اولنه‌رق، فاتح مشارالیهه مالکانه ویرلمش اولمغله، کندیسنك اسمیله تسمیه اولنمشدر. فتحدن اولکی اسمی معلوم اوله‌مدی. — قره مرسل قضاسی ازمید مستقل متصرفلغنه ملحق وبوزبورون شبه جزیره‌سنك شمالی مائله‌سندن عبارت اولوب، یالووه ناحیه‌سیله برابر ۷۰ قریه‌دن مرکبدر. اولدقجه محصولاتی، کوزل مرعالری ومشهور میوه‌لری واردر.

قره مصطفی پاشا { سلطان مراد خان رابع وابراهیم خان دورلرنده صدارت عظمی مسندینه نائل اولان وزرادن اولوب، آرناؤد جنسیتنه منسوبدر. کنج ایکن درسعادته کله‌رك، اوجاق آغالرندن قره حسن آغایه انتساب ایتمش؛ وبعدالتربیه بکتاشیان اوجاغنه چراغ اولمش؛ وتیر اندازلقده‌کی مهارت فوق العاده‌سیله چورباجیلق رتبه‌سنی احراز ایدوب، کیده‌رك قول کتخداسی وسکبان باشی اولمشیدی. روان سفرنده یکیچری آغاسی اولوب، بوطائفه‌نك سرکشلرینی تربیه ایله، اوجاغه فوق العاده برنظام وانتظام ویره‌رك، مأمولك مافوقنده خدمت کورمکله، درسعادته عودتنده ۱۰٤۵ ده قپودان دریا اولوب، بحریه اوجاغنده دخی مستحق تربیه اولانلری جزایه چارپدیره‌رق، فوق العاده شدت ابرازیله، امور ترسانه‌یی اصلاح ایتمش ایدی. بغداد سفرینه عزیمت همایون اولدقده، قائممقاملقله قدری برتر

اولوب، معیت همایونده کیتمش؛ واثنای محاربه‌ده طیار محمد پاشا شهید اولنجه، ١٠٤٨ ده مسند صدارت عظمی کندیسنه احاله بیورلمش ایدی . سفرك ختامیله عودت همایون وقوعنده صاحب ترجمه شاه ایرانله عقد معاهده ایچون بغداده قالوب، ١٠٤٩ ده درسعادته عودت ایتمش؛ و او سنه سلطان ابراهیم خانك جلوسلری وقوع بولوب، مسند صدارت عظماده ابقا اولنمغله، طریق بغی شقاوتده بولنان وامور دولتی رخنه‌دار ایدن بعض کبرانك حقندن کلدکدن صکره، مسکوکاتك قدر واعتبارینی تصحیح، وامور مالیه‌یی اصلاح ایدوب، علی‌العموم تبعه‌یی تحریر ایله، ویرکی طرح ایده‌رك، بردرجه‌یه قدر قیل وقالی موجب اولمش ایسه‌ده، خزینهٔ دولتی حال تذبذبدن قورتاره‌رق، دولته بیوك براعتبار مالی قزاندرمش ایدی . بوکبی اصلاحاتنه مانع اولان برطاقم اشرانك حقندن کله‌رك، ایستدیکی کبی تصرف واداره‌یه مقتدر اولمشیکن، جنجی خواجه اسمیله ظهور ایدن برافسونجینك حیل ودسایسنه غلبه ایده‌میوب، بونك دام تذویرینه دوشه‌رك، بش سنه ایله اوچ آیلق صدارتدن صکره، ١٠٥٣ ده قتل واعدام اولنمش؛ وجسدی پارمق قپوده بنا کرده‌سی اولان مدرسه جوارنده دفن اولنمشدر . تیر اندازلقده‌کی مهارتندن طولایی (کمانکش مصطفی پاشا) دینمکله دخی معروفدر .

— مرزیفونی مقتول مصطفی پاشانك دخی اجنبیلرجه شهرتی (قره‌مصطفی) در. [«مصطفی پاشا (مرزیفونی ـ) » ماده‌سنه مراجعت .

قره یوسف { قره قیونلی دولتنك مؤسسی اولوب، سالف الترجمه قره محمد ترکمانك اوغلیدر . پدری سلطان احمد ایلکانی رجالندن اولوب، کندیسی اقبال دولتی او خانداندن قزانمش، وآناطولیده امارته نائل اولمش ایکن، تیمورلنکك آناطولی‌یه خروجنده، اورادن دونوب، سلطان احمد مشار الیهدن بغدادی ضبط ایتمش؛ وتیمور زاده امیرانشاه ایله بغداد خارجنده ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب اولوب، مصره قاچمش ایدی . تیمورك اشعاری اوزرینه مصرده حبس اولنوب، جهانکیر مشار الیهك وفاتنده سبیلی تخلیه اولنمغله، تبریز قربنه کیده‌رك، ٩٠٧ تاریخنده امیرانشاه واوغلی ابوبکر ایله محاربه ایده‌رك، امیرانشاهی قتل وتبریزی ضبط ایتمش؛ و ٩١٣ ده اوستنه کلن سلطان احمد ایلکانی ایله محاربه ایدوب، اونی دخی قتل ایتمکله، آذربیجان وعراق عربده مستقل قالمش؛ و ٩١٥ ده حاکم شروان شیخ ابراهیمی اخذ ثار مقصدیله قتل ایده‌رك، قزوین وسلطانیه جهتلرینی دخی الحاق ایتمش؛ و ٩٢٣ ده خراساندن اوستنه کلن شاهرخ سلطانك مقابله‌سنه کیدرکن، اثنای راهده اوجان ییلاقنده اجل موعودیله وفات ایتمشدر .

قره یوصو { مغول لساننده «قره‌صو» دیمك اولان بواسم (مقونغ) ایرماغنك یوقاری قسمنه ومغولستانك شمال غربی جهتنده واقع (قوبدو) چولنده ٤٨° ٣٠′ عرض شمالی ایله ٩٠° طول شرقیده و ١١٧١ متره‌لك ارتفاعده واقع برکوله ویریلیور . بوکولك بویی ٦٥ واکی ٢٧ کیلومتره اولوب، آیاغی حکمنده اولان (چون خاریغ) نهری (قیرغیزنور) کولنه دوکلمکله، بوایکی کول اره‌سنده اختلاط حاصل اولور . منتهای شمالنده (آق بیش) اسمیله برآطه وساحل جنوبیسنده ینه (قره‌یوصو) اسمیله برقریه بولنیور .

قره یولق { [«قره عثمان» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قری { (Creil) فرانسه‌ده (اوآزه) ایالتنك (سنلیس) قضاسنده ومرکز قضانك ١١ کیلومتره شمالنده اوله‌رق اوآزه نهری اوزرنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ٥٧٥٧ اهالیسی، نفیس صاقسونیه فابریقه‌لری وجوارنده یاپی طاشی اوجاقلری واردر .

قُرَیبه { جزیرة‌العربك جنوبنده حضرموتك (وادی دوان) جهتنده برقصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی واردر. هنوزیالکز برسیاح طرفندن زیارت اولنوب، احوالی تمامیله معلوم دکلدر .

قریتان { وقریتین (تثنیه صیغه‌سیله) مکهٔ مکرمه ایله طائفدن کنایه اولوب، آیت کریمه‌ده دخی بومعنا ایله مستعملدر. — بصره طریق حججنده دخی بو اسمله بر محل وحمص اعمالندن بر بیوك قریه وار ایدی .

قریتولاؤس { (Critolaus) یونان قدیم حکمـاء مشائیوننددن اولوب، آتنه‌لیلر طرفندن قارنیاد ودیوجانیوسله برابر مبعوثاً رومایه کوندرلشیدی .

قریتون { (Criton) حکیم شهیر سقراطك شاکردانندن واحباسندن اولوب، اصحاب ثروتدن اولمغله، مبالغ کلیه فدا ایده‌رك ، استادینی کرفتار اولدیغی محبسدن واعدام جزاسندن قورتارمق یولنی بولمش ایسه‌ده، حکیم مشار الیه بویله غیر مشروع برطریقله قورتارلق تکلیفنی قبول ایتدیرمکه موفق اوله‌مامش ؛ واعدامی ساعتنه‌دك زندانده یانندن آیرلمامشیدی . آرقداشی افلاطون قریتونك اوصره‌ده سقراطله واقع اولان مکالمه‌سنی ضبط ایدوب، بونده حکیمك بقای روح حقنده اولان افکارنی دخی درج ایتمشدر . قریتون کندیسی دخی استادیله واقع اولان مکالمه‌لرینی ضبط وتحریر ایتمش ایسه‌ده ، نسخه‌سی بولنه‌مامشدر . میلاد عیسادن ۳۸۰ سنه اول وفات ایتمشدر.

قریتیاس { (Critias) سقراطك شاکردانندن اولدیغی حالده، آتنه‌لیلر طرفندن وطنندن نفی اولنمش؛ وقبل المیلاد ۴۰۴ سنه‌سنده آتنه‌نك اسپارته‌لیلر طرفندن ضبطنده بوشهرك اداره‌سنه مأمور اولان اوتوزکشینك بری اولوب، مدت حکومتنده پك چوق مظالم اجرا، ومجرد ثروتلرینی ضبط ایچون برچوق آدملری اعدام ایتمش؛ و (ترانسیبولوس) منفیلرك باشنه کچوب، بوظالملرك اوزرینه هجوم ایتدیکنده ، قریتیاس ایلك محاربه‌ده مقتول اولمشدر . کندیسی شاعر ونطوق اولوب ، آثارینك بعض فقره‌لری بولنمشدر .

قریسپوس { (Crispus) ایمپرا طور قسطنطینك اوغلی اولوب ، ۳۱۷ تاریخنده پدری طرفندن قیصرلق مأموریتنه نصب اولنمش؛ و (لیجینیوس) ه قارشی برمحاربهٔ بحریه قزانمش ایدی . اوکی والده‌سی (فاؤسته) کندیسنه تعشق ایتمکله، تکلیف جنایتکارانه‌سنی کندیسنه قبول ایتدیره‌مدیکندن ، حقنده افترا ایدوب، قسطنطین بوتذویره قاپیله‌رق، ۳۲۶ ده اوغلنی اعدام ایتمشدر .

قُرَیش { حجازده عرب مستعربه‌دن برقوم اولوب ، حضرت اسماعیل بن ابراهیم (علیهما السلام) نسلندن اولدیغی مرویدر. قریش قبیله‌سی برچوق بطون واقسامه منقسم اولوب ، کندی رؤسالری معرفتیله اداره اولنوردی . رؤسالرندن قصی بن کلاب کعبة الله نظارت وخدمت ایتمك وظیفه‌سنی درعهده ایده‌رك ، بیت اللهك خدمتنه بل باغلامغله ، بوجهتجه قریش کافهٔ اقوام وقبائل عربدن زیاده شهرت واعتبار بولوب، فخر کائنات (صلی الله تعالی علیه وسلم) افندمزك قبیلهٔ قریشده ظهوری دخی قریشك نام وشهرتی برقات دها آرتیرمغه سبب اولمشدر . آنجق صنادید قریش حضرت رسول الله (صلی الله تعالی علیه وسلم) افندمز حضرتلرینه اودرجه‌ده بغض وکین کوسترمشلر، که قریشك نسل پاك نبوی یه اساس اولمسی شرفنی بیله منکسف ایتمك درجه‌سنه کلوب، ابتدای ظهور اسلامده مجرد کفار قریشك اسلامه قارشی اولان شدت کین وغضبندن بحث اولنوردی . نهایت فتح مکه ده قریشیلرك چوغی طوعاً وبرطاقی کرهاً ویاتألیف قلوبله جمله‌سی دین اسلامه دخول ایتمشلردر . قریش قومی برچوق قبائل وشعباته منقسم اولوب، اولا اباطح، ظواهر، احلاف ومطیبون اسملریله درت طاقمه آیرلشلردی . اباطح : بنی عبد مناف، بنی عبدالدار ، بنی عبدالعزی ، بنی زهره ، بنی مخزوم ، بنی تیم ، بن مره ، بنی جمع ، بنی سهم ، بنی عدل ، بنی عتیك ؛ ظواهر : بنی محارب، بنی الحرث بن فهر، بنی الادرم بن غالب، بنی هصیص؛ احلاف : بنی عبدالدار ، بنی سهم ، بنی جمع، بنی عدی، بنی مخزوم ؛ مطیبون دخی : بنی عبد مناف، بنی اسد ، بنی زهره، بنی تیم، بنی الحرث قبائلنه منقسم ایدیلر .

قریشنه [«کریشنه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قریشیه جزیره‌ده جزیرهٔ ابن عمر قربنده بیوك برقریه اولوب، المالرینك نفاستیله واهالیسنك عسکرلکده‌کی مهارت وجسارتیله مشهور اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

قریق (Kriks) آمریقای شمالی اقوام اصلیه‌سندن بربیوك قوم اولوب، ممالك مجتمعه‌نك (جورجیا) ایله (آلابامه) جمهوریتلری آره‌لرنده ساکندرلر. بونلر وقتیله پك کثرتلی اولوب، ۱۸۳۵ دن ۱۸۳۹ تاریخنه‌دك درت سنه پیاپی ممالك مجتمعه عسکریله مردانه محاربه ایده‌رك، قسم کلیلری تلف اولمشدر. الیوم موجود اولانلردن یوقاری جهتده ساکن اولانلری خیلی تمدن ایدوب، کندی لسانلرنده مکتبلر آچمشلر؛ واووه‌ده ساکن اولانلری ایسه حال بدویتده قالمشلردر.

قریم (Crimée) وروسجه (Krym) روسیه‌نك جنوبنده قره دکیزله آزاق دکیزی آره‌سنده بیوك برشبه جزیره اولوب، ۳۰ کیلومتره اوزون و ۹ کیلومتره کنیش اولان (پرقوپ) برزخیله قره‌یه مربوطدر، وقره‌نك برپارچه‌سیله برابر روسیه‌نك (تاوریده) ایالتنی تشکیل ایدیور.

شکل طبیعیسی، حدود ومساحه‌سی. — قریم شبه جزیره‌سی غیر منتظم بر رباعی الاضلاع شکلنی ابراز ایدوب، درت کوشه‌سندن بری قره‌یه مربوط اولدیغی حالده، بری غربه طوغری اوزانه‌رق، (طرخانقوت) برونده منتهی اولور، بری جنوبه طوغری سواستوپولك ایلریسنه قدر واریر، دردنجیسی شرقه طوغری برشبه جزیره صورتنده اوزانه‌رق، قافقاس سلسلهٔ جبالنك غربه طوغری اوزاندیغی برونه تقربله (کرج) بوغازینی تشکیل ایدر، وآزاق دکیزینی قره دکیزدن آیریر. ۴۴°۲۵′ ایله ۴۶°۱۰′ عرض شمالی و ۳۰°۱۰′ ایله ۳۴°۲۰′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۵ ۵۹۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۳۶۸ ۷۹۷ کشیدر.

سواحلی، جبال وانهاری. — قریمك سواحلی دائراً مادار تقریباً ۱۰۰۰ کیلومتره طولنده اولوب، خیلی کیرنتیلی چیقنتیلی اولمغله، برچوق برون وقویلری وآز چوق صاغلام لیمان واسکله‌لری واردر. آزاق دکیزنده‌کی سواحلی آلچق وچبلاق اولوب، کرج شبه جزیره‌سنك برزخنده‌کی (آرابات) قصبه‌سندن روسیه ساحلنده‌کی (کنیچسك) قصبه‌سنك اوکنه‌دك ساحلك آچیقلرنده برسهم یعنی طار برقوم سدی ممتد اولور؛ وپرقوپ برزخنه‌دك اوزانان (سیواش) ویا «بحر منتن» نامیله معروف صیغ وپك کیرنتیلی چیقنتیلی برکوچك دکیزی آزاق دکیزندن آیرر. کرج بوغازینك یکی قلعه اوکنده اکی ۱۵ کیلومتره ایسه‌ده، سفائنك مرورینه مساعد بری آنجق ۶ کیلومتره اکنده‌در. بوغازك ایچنده ساحل غربه طوغری اویله‌رق (کرج) کورفز ولیمانی تشکیل ایتدکدن صکره، (تاقله) برونندن غربه طوغری دونوب، کرج شبه جزیره‌سی برزخنك ساحل جنوبیسنده (کفه) کورفزینی تشکیل ایدیور. اورادن ساحل غرب جنوبی‌یه طوغری اوزانه‌رق، یایله طاغی سلسله‌سنك لب دریایه قدر این اتکلرندن عبارت اولمغله، اکثر یرلری طاشلق وبرونلری چوقدر. بو برونلرك باشلیجه‌لری: قره‌طاغ، میغانوم، آیو طاغی وآیتودور برونلری اولوب، صوداق، آلوشته ویالته قویلرینی تشکیل ایدرلر. آیتودور برونندن صکره ساحل غربه طوغری اوزانوب، بسبتون دیك وصرب اولور. بعده شمال غربی‌یه طوغری دونه‌رك، کوزلکیله مشهور اولان (بلاقلاوه) قوینی و (خرسونس) برونی، واورادن بردن شرقه دونه‌رك، ۶ کیلومتره قره‌لرك ایچنه کیرمش اولان سواستوپول لیمانی تشکیل ایدر. اورادن ساحل آلچالوب، شماله وبعده غرب شمالی‌یه دونه‌رك، (اوپاتوریه) کورفزینی تشکیل ایله، بو کورفزك زاویه‌سنده واقع همنامی اولان اسکله‌دن بشقه معموره‌سی ولیمانی اولمقسزین طرخانقوت برونه واصل اولور؛ واورادن شرق

شمالی‌یه طوغری دونوب، پرقوپ برزخنه‌دك آق مسجد وصاری بلاط اسملریله ایکی کوچك اسکله‌دن بشقه معموره‌سی یوقدر. بوجمله قریم سواحلنك اك کوزل ومعمور جهتی کفه ایله سواستوپول آره‌سنده و یایله طاغلرینك آلتنده اولان قسم جنوبیسیدر.

قریم شبه جزیره‌سنك یالکز جنوب شرق ساحلی بوینجه برصره طاغلر ممتد اولوب، بوطاغلر (یایله طاغی) اسمیله معروف اولدیغی حالده، شرق وغربی اوله‌رق ایکی قسمه منقسمدر، و ایکیسنك آره‌سنده (چادر طاغی) اسمیله منفرد بر طاغ بولنیور، که اك یوکسکلری اولوب، ١٥٦٠ متره ارتفاعی واردر. اساساً برصره‌دن عبارت اولان وکفه‌یه قدر اوزانوب، اورادن شرقاً کرچ شبه جزیره‌سنده‌کی برصره آلچق تپه‌لر وکرچ بوغازنده تحت البحر دوام ایدن صرت واسطه‌سیله قافقاس سلسلهٔ جبالنه کسب التصاق ایدن اشبو یایله طاغنك تپه‌لری قبوی ودوز واتکلری سطح مائل صورتنده اولوب، اشجار ونباتاتله مستوردر؛ وعلی الخصوص جبالك صرتلریله لب دریا آره‌سنده بش آلتی کیلو-متره وسعتنده اوله‌رق اوزانان سطح مائل بحق قریمك وبتون روسیه ممالکنك باغچه‌سی دنیلمکه سزاواردر. داخلی مائله‌سنده ایچری‌یه طوغری بعض قوللر دخی اوزانه‌رق، آقان انهارك حوضه-لرنی تفریق ایدرلر. شبه جزیره‌نك سائر طرفلری ایسه کاملاً دوز وآلچق اولوب، بشقه عارضه‌لری یوقدر.

انهاری چوق ایسه‌ده، هیچ بری سیر سفائنه وحتی صال یوزدیرمکه بیله صالح اولمیوب، همان جمله‌سی فیضانلری موسملرینك خارجنده کچید ویررلر. انهار موجوده‌دن ١٤ ی قره دکیز و بشی سیواش دکیزینه دوکیلور. جمله‌سنك اك بیوکی سیواش دکیزینه دوکیلن (صالغیر) نهریدر، که چادر طاغنك برمغاره‌سندن چیقوب، شماله وبعده شرقه طوغری آقه‌رق ینه یایله طاغلرندن اینن جورونچو، زوویه، بوزلیجه وبیوك قره‌صو چایلرینی دخی آلیر. مجراسی ١٥٠ کیلومتره اولوب، اکی آنجق ١٢ متره ودرینلکی عادی وقتلرده ٢ قدمدر. قره دکیزه دوکیلنلری ینه یایله طاغلرینك شمال غربی اتکلرندن اینوب، شبه جزیره‌نك ساحل غربیسندن دکیزه دوکیلور. بونلرك باشلیجه‌لری شمالدن باشلایه‌رق: بولغاناق، آلمه، قاچه، بلبك وچرنایه‌در.

کوللری پك چوق اولوب، عددلری درت‌یوزه قریب ایسه‌ده، جمله‌سی کوچك وصولری طوزلیدر. باشلیجه اوچ طاقم اولوب، کرچ، پرقوپ واوپاتوریه جهتی کوللریدر. اك بیوکلری پرقوپ جهتنده‌کیلر اولوب، بونلردن (کانسقونه) کولی پك بیاض وخفیف برطوز ویرر، و(استاروئه) کولندن‌دخی صلاموره‌ده مستعمل کوزل برطوز چیقار.

اقلیم و هواسی — عمومیت اوزره قریمك هواسی لطیف و صاغلام اولوب، یالکز زیاده آلچق اولان بعض یرلری صیتمه‌لیدر. وقتیله سیواش دکیزینك قوراقلق موسمنده چکلدکجه هوانی بوزدیغی ظن اولنمش، وبوندن طولایی بحرمنتن تسمیه اولنمش ایسه‌ده، بحرمذکوردن یود وفلور تبخراتی قالقدیغی وبونك ایسه هوانی اصلاحه چوق یاردیمی اولدیغی بوکون تبین ایتمشدر. مرکزی اولان سیمفروپولده یازین میزان الحراره حد وسطی اوزره صفردن یوقاری ٨ درجه ایله ٥ دقیقه وقیشین تحت الصفر ٩ درکه، وساحلده اولان سواستوپولده یازین فوق الصفر ٩ درجه ٤ دقیقه وقیشین تحت الصفر ٢ درکه کوسترر.

احوال اراضیسی، محصولات وحیوانات ومنابع ثروتی — قریمك اراضیسی ایکی صنفدر. برنجی صنفی آلچق ودوز یرلری، وایکنجیسی طاغلق وعارضه‌لی جهتیدر. برنجی صنفنك طوپراغی مختلف رنکارده طوزلی بالچیقدن عبارت اولوب، زراعته غیر مساعد ایسه‌ده، معادنی ومرمر، آلچی و سائره اوجاقلریله طوزی چوقدر. بو صنف اراضی قریمك منقسم بولندیغی ٥ قضا ویا (سنجاق) دن پرقوپ واوپاتوریه قضالرینك بتونیله سیمفروپول وکفه قضالرینك برر قسمندن، وایکنجی صنف ایسه یالته قضاسیله کفه وسیمفروپول قضالرینك قسم متباقیسندن عبارتدر. برنجی صنف اراضینك شرق شمالی‌یه یعنی سیواش دکیزینه طوغری آنجق حس اولنور

برخفيف ميلانى واردر. ايكنجى صنف اراضينك قوۀ انبانيه‌سى پك زياده اولوب ، طاغلرك تپه‌لريله اتكلرى باشليجه كوركن ، ميشه وچام آغاجلرينى حاوى صيق اورمانلرله مستوردر . قره آغاج ، ديش بوداق ، قاين ، آقچه آغاجلريله يبان حالنده ميوه آغاجلرينك انواعى دخى بولنور. طاغ اتكلرينك ساحله قريب اولان آلچق طرفلرنده طاقلان ، انجير ، نار ، فستق ، طوت ، چنار وقدرت حلواسى آغاجلرى وباغچه‌لرده مانوليه ، سنبل ، زردالى ، شفتالى ، آرمود ، الما وسائر ميوه‌دار اشجار يتيشير . باغلرى‌ده چوق اولوب ، مملكتـه مخصوص ٥٠ نوع اوزومى واردر . نباتات صناعيه وطبيه‌دن توتون ، صفران ، كوك بويا، خشخاش وسائره حاصل اولور . دوز اراضيده اهالى باشليجه حيوانات يتيشديرمكله مشغول اولوب ، كليتلى صيغير ومانده ايله قويون ، ايكى اوركوجلى دوه وسائره بسلرلر . صيغيرلرى مملكتمزده دخى قريم ديشانى ايرى وسودى چوق جنسه منسوب اولوب ، قويونلرى روس وقره‌مان جنسلريله برابر قرن حاضر ميلادى ابتداسندن برى ادخال اولنان مرينوس جنسندن مركبدر . آزاق دكيزى وكرچ شبه جزيره‌سى سواحلنده كليتلى باليق صيد اولنوب ، قورودبله‌رق ويا طوزلنه‌رق اخراج اولنور .

صنايع وتجارتى . — روسيه‌نك ضبطنه كچه‌لى قريم صنايع وتجارتجه چوق غائب ايدوب ، وقتيله كليتله يابلمقده بولنمش اولان سختيان ، مشين، قليج وبيچاق ، قبا بز ، كچه ، صابون وسائر معمولات شمدى آز مقدارده يابلمقده‌در . بوندن برقرن اوله كنجه‌يه قدر سواحلنده‌كى اسكله‌لرك جمله‌سى برر ايشلك تجارتكاه ايكن ، شمدى تجارت چوق تدنى ايدوب ، اليوم اخراجاتى : طوز ، بغداى ، شراب ، بال ، بال مومى ، درى ، سختيان ، يباغى ، كچى ودوه قيلى وسائره‌دن عبارتدر . بيوك ليمان عسكرى اولان سواستوپولدن صكره باشليجه ليمانلرى : ساحل غربيده اوپاتوريه ونام ديكرله قوسلوف ، ساحل جنوبيده بالاقلاوه وكفه وآزاق دكيزى بوغازنده كرچ اسكله‌لريدر.

قريمك وبتون ايالتك مركزى اولان (سيمفروپول) شهرى قسم جنوبينك مركزنده اولوب ، سواحلده‌كى اسكله‌لرله كوزل شوسه‌لرله اختلاط ايدر . بردمير يول خطى دخى روسيه‌نك ايچندن كله‌رك ، وسيواش دكيزنده بر آطه ايله صيغ بوغازلرك اوستندن كوپريلرله شبه جزيره‌يه كيره‌رك ، سيمفروپولدن مرورله ، سواستوپوله منتهى اولور .

تقسيمات ملكيه‌سى ، شهر وقصبه‌لرى . — تاوريده ايالتنك منقسم بولنديغى ٨ قضادن ٥ ى يعنى پرقوپ ، اوپاتوريه ، سيمفروپول ، يالته وكفه قضالرى قريم شبه جزيره‌سنده اولوب ، بونلرك مركزلرى وهمناملرى اولان قصبه‌لرله يوقاريده صاييلان اسكله‌لر باشليجه معموره‌لريدر . آنجق تاريخجه روسيه‌نك اك اهميتلى يرى اولوب كرك قديما يونانيلر زماننده كرك قرون وسطاده تاتار خانلرى زماننده اهميت مخصوصه‌يى حائز بولنمش برچوق اسكى قصبه‌لرى‌ده واردر ، كه شمديكى حالده بركونه اهميتى حائز اولمدقلرى حالده ، احوال ماضيه‌لرى جهتيله جلب نظر دقت ايديورلر. شبه جزيره‌يه نامنى ويرن قريم ، خانلرك مقرى بولنمش اولان باغچه سراى ، آق مسجد ، قره صو بازارى وسائره بوجمله‌دندر .

اهاليسى ، جنسيت و لسان و مذهبلرى . — قريمك اساسلى اهاليسى تاتار اولوب ، ديكر بش جنس اهالى دخى بولنيور ، كه بونلرده : روس، ارمنى ، آلمان واسرائيلى جنسلريدر . تاتارلردن اووه‌لرده ساكن اولانلر صرف نوغاى تركلرندن اولوب ، خالص تاتار سيماسنى محافظه ايتمشلرسه‌ده، طاغلق يرلرده ساكن اولانلر رومدن وسائر جنسيتلردن مهتدى افرادله قاريشه‌رق ، سيمالرى خيليدن خيلى‌يه دوزلمشدر. عموميت اوزره تاتارلر پك چاليشقان وناموسلى آدملردر. روسلر كيتدكجه چوغالمقده‌در . آلمانلر زراعتله ، روملرله ارمنيلر ويهوديلر صنعت وتجارتله مشغولدرلر. اسرائيليلر يالكز توراته اينانوب ، تفسيرلرينه وسائر كتب مذهبيه‌يه اينانميان (قرائين) مذهبنه تابعدرلر.

احوال تاريخيه‌سى. — قريم اك اول يونانيلر طرفندن (تاوريده) ياخود (خرسونس تاوريق) يعنى « بوغا شبه جزيره‌سى » ناميله طانيلوب ،

بواسم صیغیرلرینك كثرتندن طولایی ویرلمش اولسه كركدر . میلاد عیسی (علیه‌السلام) دن آلتی قرن اول ازمیر سواحلیله قارشیسنده‌كی جزایر بحر سفیددن عبارت اولان (یونیه) یونانیلری كمیجیلكله قریم سواحلنه یناشوب ، اووقت كرهٔ ارضك اقصای شمالی ظن اولنان اویرلری توطن وتجارته پك الویریشلی كوردكلرندن، سواحل جنوبیه‌سنده برطاقم تجارتخانه‌لر تأسیس ایتمشلردی ، كه بونلر مرور زماناه بیویه‌رك، عادتا قصبه‌لر حالنه كچمشیدی. بوقبیلدن اوله‌رق وجوده كلن قصبه‌لرك الك اسكیلری : كرچدن عبارت اولان پانتیقاپیه، كفه‌دن عبارت اولان تئودوسیه وسواستوپول قربنده بولنمش اولان خرسون قصبه‌لری ایدی . كرچ بوغازینه دخی طارلنی وصیغلغی حسبیله، « صیغیركچیدی» معناسیله، (بوسفور) نامی‌ویرلمشیدی . مذكور پانتیقاپیه قصبه‌سنك بوغازك اوزرنده اولان موقعی تجارتجه دها مهم اولوب ، بومعموره تدریجاً قریمك مركزی حكمنه كچمش، واوراده «بوسفور دولتی » نامیله بر دولت تشكل ایتمش ایدی . قریمك اصل یرلی اهالیسی متقدمینك (اسكیت) تعبیر ایتدكلری وتاتار می یوقسه اسلاومی اولدقلری مختلف فیه اولان مبهم برقومدن عبارت ایدیلر . تاتار اولملری احتماله دها قریب اولان اسكیتلر یونان مهاجرلریله اختلاط ایتدكلرندن‌می، یوقسه اكثریت وقوتله غلبه ایتدكلرندن می ، هرنه‌دن ایسه ، اشبو بوسفور دولتی حكمدارلری آره‌سنده‌اسكیت جنسیتنه منسوب برقاچ حكمدار دخی حكم سورمشیدی . میلاد عیسادن اولكی قرنده مشهور مهرداد بوسفور دولتنی ضبط ایدوب، روماليلره قارشی اولان بیوك محاربه‌ده مغلوب اولدیغنده ، اورایه چكلمش، وقبل‌المیلاد ٦٥ تاریخنده اوراده وفات ایتمش ایدی . برنجی قرن میلادیده (الان) وایكنجی واوچنجی‌قرنده (غوت) قوملری بوسفور دولتنی ضبط ایتمشلر ایسه‌ده، استقلالنی محافظه ایتمشلردی . میلادك ٣٠٠ تاریخلرنده غوتلرك حكومتی زماننده خرستیانلق قریم شبه‌جزیره‌سنه ادخال‌اولنمشدی. ٣٧٥ تاریخنده (هون) لر غوتلرك حكومتنه ختام ویرمشلرسه‌ده، غوتلرك برطاقمی قریمك طاغلق جهتنده قالمشلردی . هونلردن صكره ینه اقوام تاتاریه‌دن (اونغر) لر بشنجی و (خزر) لر یدنجی قرن میلادیده قریمی وقره دكیزك سواحل شمالیه‌سنی ضبط ایتمشلردی . خزرلر اورالرده طول مدت حكم سررمكله ، مملكته (خزریه) نامی ویرلمشیدی . چنكیز خانك خروجندن‌صكره، مغول دولتنك انقسامنده تشكل ایدن (دشت قپچاق) دولتی قریمه وقره دكیزك سواحل شمالیه‌سنه دخی حكمفرما اولوب ، بودولتك دولت اسلامیه‌یه انقلابیله یدی خانلغه انقسامنده قریم ایله جوارلری بوخانلقلردن برینی تشكیل ایتمش ؛ وقوم حاكم اولان نوغای تاتارلری مملكتك سابق صاحبلری اولان خزر والان وغوت قوملری بقایاسیله قاریشه‌رق ، جمله‌سی قریم تاتارلری دیدیكمز برقوم حالنه كیرمشلردر . قریم خانلری مذكور یدی خانلغك الك قوتلیلرندن اولوب ، برچوق وقت روسلری جزیه‌لری تحتنده‌طوتمش؛ واووقتلرده قوتلی بردولت حالنده بولنان لهلیلره دخی میدان اوقویه‌رق، دفعاتله كندیلرینی مغلوب ایتمش ؛ وبوجاق (یعنی بساربیه) وبغدان طرفلرینی دخی ضبطله ، شماله طوغری توسیع ممالك ایتمشلر ایدی . ونديكلیلر قسطنطینیه روم ایمپراطورلرینك معاونتیله قریم سواحلنه یناشه‌رق برطاقم تجارتخانه‌لر آچمش ؛ وبعده جنویزلر ونديكليلری اخراجله ، قریم تاتارلرینك حمایه‌سیله تجارتلرینی ضبط ایده‌رك ، كفه اسكله‌سنی بیوك بر تجارتكاه ومستحكم بر استنادكاه حالنه قویمشلردی . خانلرك جنویزلره ایتدكلری مساعدات اهالینك خشنودسزلغنی جلب ایتمكله ، تاتارلر اوصره‌ده استانبولی فتح ایدن سلطان محمد خان ثانی حضرتلرینه مراجعت واستمداد ایتدكلرندن، ٨٨٠ تاریخنده دونمای همایون سوقیله ، كفه ومنكوب قلعه‌لری وكرچ بوغازی ضبط اولنه‌رق، جنویزلر قریمدن اخراج اولنمش؛ وقریم خانلری دولت عثمانیه‌نك تحت تابعیتنه كیرمك مجبوریتنده بولنمشلردی .

اوتاریخدن اعتباراً قریم وتوابعی ممالك ممتازهٔ عثمانیه‌دن معدود اولوب ، خانلق منحل اولدقچه ، خاندان خانی‌یه منسوب بری فرمان عالی ایله خان

نصب اولنور ؛ وقریم خانلری سفر وقوعنده عسکر تاتارله اردوی همایون معیتنه کیدر ایدی. آنجق خاندان خانی‌یه منسوب افرادك چوغالمسیله، آره‌لرنده تفرقه وفساد اکسیك اولمدیغندن، وهر طرفك درسعادتده حامیسی وخصمی بولندیغندن، کیتدکجه خانلرجه تبدلات صیقلاشوب ، بینلرنده نفاق ومخاصمات وقتل واعدام کبی حرکات وحشیانه دخی اکسیك اولمدیغندن، قریملیلر اوقوت ونفوذ دورلرندن برکونه استفادهٔ مادیه واساسیه ایده‌مه‌مش ؛ وخاندان خانینك موقع اقتدارده بولنمیان افرادیله معزول خانلری اکثریا عمرلرینی منفالرده کچیرمشلردر. خانك معیتنده (قالغای) و(نورالدین) عنوانلریله ایکی بیوك منصب بولنه‌رق ، بونلره دخی خاندان خانی‌یه منسوب ذوات تعیین ، وخانلر دکیشدکجه، بونلر دخی تبدیل اولنوردی. دولت عثمانیه‌یه عرض اطاعت اولندقده (منکلی کرای) قریم خانی اولوب ، بوذاتك نسبی بروجه آتی اون بطنده چنکیز خانه واصل اولور : منکلی کرای ، بن حاجی کرای، بن غیاث‌الدین ساطان ، بن تاش تیمورجاناسی، بن تولاتیمور، بن کنجك، بن دوکتمور، بن توقاتمر، بن جوجی، بن چنکیز. مذکور منکلی کرایدن اعتباراً دولت عثمانیه‌نك فرمانیله نصب اولنان خانلر قرق اوچ کشی اولوب . بونلرك اکثری بر قاچر دفعه مسند خانی‌یه کچمش اولدقلرندن، تاریخ نصبلرینی بیان ایتمیه‌رك، یالکز اسملرینی بروجه آتی تعداد ایدرز :

منکلی کرای	اسلام کرای	سلامت کرای ثانی
محمد کرای	عادل کرای	سلیم کرای ثانی
سعادت کرای	حاجی سلیم کرای	آرسلان کرای
صاحب کرای	مراد کرای	حلیم کرای
دولت کرای	حاجی کرای	قریم کرای
سمین محمد کرای ثانی	اعور سعادت کرای ثانی	سلیم کرای ثالث
اسلام کرای	صفا کرای	مقصود کرای
غازی کرای	دولت کرای ثانی	دولت کرای رابع
فتح کرای	غازی کرای ثانی	قپلان کرای ثانی
سلامت کرای	قپلان کرای	صاحب کرای ثانی
جانب کرای	قره دولت کرای ثالث	شاهین کرای
محمد کرای ثالث	سعادت کرای ثانی	بهادر کرای
عنایت کرای	منکلی کرای ثانی	شهباز کرای
رزمی بهادر کرای	فتح کرای ثانی	بخت کرای
محمد کرای رابع		

روسیه دولتی قوت بولدقجه ، قره دکیزه مالك اولمق اوزره ، قریم خانلغنی ضبط ایتمك احتیاجنی درك ایله، بوکا وار قوتنی صرف ایده‌رك، وسیله جستجوسنده ایکن ، ینه خاندان خانی افرادی بیننده‌کی نفاق ومحاسده نتایجندن اولمق اوزره ، یوقاریده صاییلان خانلرك قرنجیسی اولان شاهین کرای روسیه‌یه التجا ایتمکله ، روسیه دولتی مداخله‌یه وسیله بولوب ، ١٧٧٤ ده کوچك قاینارجه معاهده‌سیله قریم خانلرینك استقلال وبیطرفلغنی باب‌عالی‌یه تصدیق ایتدیرمش؛ وطقوز سنه صکره ١١٩٨ تاریخ هجریسنده روسیه دولتی خانلرك حکومتنه بسبتون ختام ویروب، قریمی کندی ممالکنه الحاق ایتمشدر. بهادر کرای شاهین کرایك فرارنده وایکی خانلغی آره‌سنده بر مدت حکومت سورمشیدی. شهباز کرای وبخت کرای بافرمان عالی خانلق مسندینه نصب اولنمشلرسه‌ده، حرب زمانی اولمغله، اردوکاهده بولنوب، قریمه دخول ایده‌مه‌مشلردر. قریمك روسیه‌یه الحاقندن صکره، اهالیسی اولان تاتارلرك برقسم عظیمی ممالك عثمانیه‌یه وعلی‌الخصوص دوبریجه جهتنه هجرت ایتمشلردر .

قریم { (اسکی — ونام دیکرله صلقات) قریم شبه جزیره‌سنده وتاوریده ایالتنك کفه قضاسنده اوله‌رق کفه‌نك ٢٣ کیلو متره غربنده وقره دکیزه دوکیلن (چوروك صو) چایی اوزرنده برقصبه اولوب، ٣٠٠٠ اهالیسی وصرف بیاض مرمر ایله قرمزی صماقیدن انشا اولنمش آلتیوز سنه‌لك پك مصنع بر جامع شریفی واردر. قریم خانلرینك اك اول مرکزی بوراسی اولدیغندن ، بونك اسمی شبه جزیره‌یه وبتون خانلغه دخی اطلاق اولنمشدر .

قریم کرای { قریم خانلرندن اولوب ، الحاج سلیم کرایك تورونی ودولت کرایك اوغلیدر . برادری آرسلان کرایك برنجی خانلغنده نورالدینلك منصبنده بولندقدن صکره ، استعفا ایدوب، برغوس جوارنده‌کی چفتلکنه چکلمش ایکن، ١١٧٢ تاریخنده مسند خانی‌یه نصب اولنمش؛ و ١١٧٨ ده رکاب همایونه دعوت وسیله‌سیله ، درسعادته جلب وردوسه

نی اولنمش ؛ و ١١٨٠ ده برادرینك التماسیله تفیدن بالتخلیص ، چفتلكنده اقامتنه مساعده بیورلمش؛ و ١١٨٢ ده درسعادته جلبله ، ثانیاً مسند خانی یه نصب اولنه‌رق ، روسیه سفری هنكامی اولمغله، كندیسی بوجاق جهتنده‌كی تاتارلرله وقالغای بولنان برادر زاده‌سی مسعود كرای قریم تاتارلریله روس دیارینه الغار ایده‌رك، فراوان غنایم واسرا اخذیله ، عودتندن صكره ، سنهٔ مذبوره‌ده وفات ایتمشدر . جسور، حریص شهرت وشان ، ذوق واكلنجه‌یه مجبور ودبدبه وطنطنه‌یه مائل اولوب ، (دلی خان) دینمكله شهرت بولمشیدی. باغچه‌سرایده (دلارا) اسمیله برجامعی، قوشان قصبه‌سنده دیكر بر جامع شریفی ومتعدد چشمه‌لری ، باغچه‌سرای جوارنده خانلره مخصوص (اشلمه باغچه) اسمیله غایتله مزین سرای وباغچه‌سی وسائر آثاری واردر .

قریمی (عبدالله افندی) مشاهیر خطاطیندن اولوب ، ٩٩٩ ده وفات ایتمشدر . خارج سور استانبولده وامیر بخاری جوارنده كوردیكی برروٴیا اوزرینه حیاتنده تهیئه ایتمش اولدیغی مزارینك طاشنده‌كی « قد طوی طوامیر الاعمال ونسخ اساطیر الامال بالاجال » عباره‌سی كندی خطیله محرر اولوب ، حتی تاریخنك‌ده (٩٩) رقمنی كندیسی یازوب، برینی‌ده شاكردانمز یازسون دیمش اولدیغی مشهوردر .

قرین آباد شرقی روم ایلینك برغوس سنجاغنده وبرغوسك ٤٥ كیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق بالقان سلسله‌سنك برشعبه‌سی اوزرنده وطونجه‌یه دوكیلن (اینجه صو) قربنده ناحیه مركزی بر قصبه اولوب، نصفندن زیاده‌سی مسلم وقصوری بلغار، اسرائیلی وچنكانه اولمق اوزره، ٥٠٠٠ اهالیسی، هر سنه ایلك بهارده قوریلور پنایری ، عبا دستكاهلری وقیون اخراجاتی واردر .

قریو (Krio) آناطولینك ساحل غربیسنده استانكوی كورفزیله سومبكی كورفزی آره‌سنده دكیزك ایچنه طوغری زیاده اوزانیر بر بروندر .

قرئوزه (Creüse) تروآ حكمداری پریامك قیزی و (انئوس) ك زوجه‌سی اولوب، تروآنك غارتی اثناسنده‌زوجیله قاچاركن نابدید اولمش .

قَرْیه « كوی » دیمك اولان بو اسم مكهٔ مكرمه‌یه دخی علم اولوب ، آیت كریمه‌ده بومعنی ایله وارد اولمشدر .

قُرَیّه بغداده ایكی بیوك محله‌نك اسمی اولوب، بری حریم دار الخلافه‌ده ، ودیكری مدرسهٔ نظامیه چارشیسی قارشیسنده ایدی. — مدینهٔ منوره جوارنده ویمامه‌ده دخی بر قریه‌نك اسمی ایدی .

قَزّاز (ابو عبدالله بن جعفر التمیمی) مشاهیر علما وادبادن اولوب، ملوك فاطمیه‌دن عزیز بن معزك زماننده قیروانده یاشامش؛ و ٤١٢ تاریخنده شهر مذكورده ٧٠ یاشلرنده وفات ایتمشدر . نحو ولغت وادبیاتده ید طولی صاحبی اولوب ، طبیعت شعریه‌سی دخی وار ایدی. « الجامع » عنوانیله لغتده بیوك بر كتابی ، نحوده « المفترق » عنوانیله مفصل برتألیفی ، « المعترض » عنوانیله برتصنیفی وسائر آثاری واردر . شو ایكی بیت جمله اشعارندندر :

اضمروا لی وداً ولا تظهروه
یهده منكم الی الضمیر
ما ابالی اذا بلغت رضاكم
فی هواكم لای حال اصیر

قزاسلاو وآلمانجه چاسلاو (Czalau, Tchaslau) آوستریانك چهستان خطه‌سنده پراغه ایالتنده وپراغه‌نك ٧٢ كیلومتره شرق جنوبیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی واردر .

قزان (Kazan) روسیه‌ده پترسبورغك ١٢٠٠ كیلومتره شرق‌جنوبیسنده وموسقوه‌نك ٧٢٥ كیلومتره شرقنده اوله‌رق صولدن وولغایه دوكیلن (قزانسقه) چایی اوزرنده و وولغا كنارندن ٥ كیلومتره‌لك مسافه‌ده ٥٥°٤٧′٢٤″ عرض شمالی ایله ٤٦°٤٧′٤″ طول شرقیده واقع ایالت مركزی برشهر اولوب، ١٣٩ ٩١٥ اهالیسی ، دارالفنونی ، ٩١٠٠٠

جلدی حاوی کتبخانه‌سی، رصدخانه‌سی، تشریح وکیمیا عملخانه‌لری، تاریخ طبیعی نمونه‌خانه‌سی، ایکی ذکور وبر اناث مکتب اعدادیسیله اناثه مخصوص بر مکتب عالیسی، متعدد مدرسه‌لریله مکاتب ابتدائیهٔ اسلامیه‌سی، ٤٦ کلیساسی، ١٢ جامع شریفی، کتب ترکیه طبعنه مخصوص حروف عربیه‌یی حاوی بر مطبعه‌سی، شهرك مسلمانلری عندنده معزز بر اسکی قلعه‌سی، بر چوق دباغخانه‌لری، بویاخانه‌لری، ایچ یاغی وبال مومی واسیارماچت تصفیه خانه‌لری، صابون، بیره ومسکرات فابریقه‌لری، بعض منسوجات دستکاهلری واسلحه فابریقه‌لری، دمیر وباقیر دوکمخانه‌لری وپك ایشلك تجارتی واردر. بیوك فابریقه‌لری ١٠٠ عددنده اولوب، ایچلرنده ٣٧٠٠ عمله چالیشیر، وسنوی ٥٣ ملیون فرانقلق معمولات چیقار. تجارت وصنایعدن قزانده سنوی ٢٣٢ ملیون فرانق استفاده اولنور. یازین نهرلرك صویی آزالمغله، تجارت سکته‌دار اولورسه‌ده، ایلك بهارده، هواسی پك لطیف اولمغله برابر، نهرلر دخی طاشوب، کمیلر فابریقه‌لرك ودکانلرك اوکنده‌دمیر آتدقلرندن، اوموسمده پك چوق آلیش ویریش اولور.

قزان شهری اون دردنجی قرن میلادیده بایدوخان ویا اخلافندن بری طرفندن شمدیکی موقعنك ١٤ و برظنه کوره ٢٨ کیلومتره شمال شرقیسنده بنا اولنوب، قرن مذکور اواخرنده روسیه بیوك دوقه‌سی واسیل دیمتریویچ طرفندن تخریب اولنمش؛ وقرق سنه صکره دشت قپچاق خانی طرفندن وولغا مجراسی قربنده یعنی شمدیکی موقعنده تأسیس اولنوب، آوروپا ایله آسیا آره‌سنده بیوك بر تجارت مرکزی اولمش ایدی. دشت قپچاق دولتنك انقسامنده قزان بو بیوك دولتك انقاضندن تشکل ایدن بش خانلقدن برینك مرکزی اولمش؛ وقزان تاتارلری بر چوق وقت روسلرله اوغراشدقدن صکره، نهایت ١٥٥٢ تاریخ میلادیسنده قزان شهری وخانلغی روسلرك ید ضبطنه کچمشدر. شهر بر چوق وقت دها صرف تاتار واسلام شهری حالنده قالوب، نهایت اون آلتنجی قرن میلادی اواخرنده ایمپراطورك برامر رسمیسیله مسلمانلر شهرك ایچندن اخراج، وجامعلری احراق اولنه‌رق، شمدیکی حالده اهالئ شهرك برثمنی راده‌لرنده اولان مسلمانلر (قبان) کولنك شمال غربی جهتنده آیریجه بر محله تشکیل ایتمشلردر. شهرك قسم اعظمی اخشاب خانه‌لی وصیقندیلی اولوب، یالکز کبار واغنیایه مخصوص اولان یوقاری قسمنده کارکیر خانه‌لر وکنیش وقالدیرملی سوقاقلر بولنیور.

— قزان ایالتی شمالاً ویاتقه، شرقاً اوفه، جنوباً سماره وسیمبیرسك، غرباً دخی نیژنی نووغورود ایالتلریله محدود اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٣ ٧١٦ مربع کیلومتره واهالیسی ٢ ١٦٢ ٣٣٩ کشیدر. اراضیسی غرب وشمال جهتلرنده آز عارضه‌لی وجنوب شرق طرفلرنده وانهارك مجرالری قربنده دوزوآلچقدر. (وولغا) ایرماغی ایالته غربدن کیروب، اورته‌سنده بولنان قزان شهرینه قدر شرقه طوغری آقدقدن صکره، جنوبه طوغری دونوب، بوایکنجی استقامتنك وسطلرنده شرقه کلن (قامه) نهرینی آلیر. حدود غربیه‌سنده (سوره) نهری جنوبه و (وتلوغه) شمالدن کله‌رك، وولغایه دوکیلورلر. بو وجهله ایالتك بتون میاه جاریه‌سی وولغا ایرماغنه واراضیسی بحر خزر مائله‌سنه تابعدر. کوللری چوق اولوب، ٤٠٠ عددینه قریب ایسه‌ده، جمله‌سی کوچکدر. اراضیسنك نصفندن زیاده‌سی اورمانلرله مستور اولوب، سفائن اعمالنه یارار کراسته قطع اولنور. اراضیسنك یوزده قرقی مزروع اولوب، برنجی درجه‌ده آربه وچاودار وایکنجی درجه‌ده بغدای، داری، مصر، کتن، کنویر، خشخاش، سبزه وسائره حاصل اولور. چایرلری یوزده یدی نسبتنده ایسه‌ده، حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، بر ملیوندن زیاده قویون، ٣٦٠٠٠٠ صیغیر، ٤٢٧٠٠٠ خرکله، ١٩٢٠٠٠ طوموز و ٤٦٠٠٠ کچی بولنیور. طیوری وآریلری ده چوقدر. هواسی پك سرت اولوب، قیشلری اوزون وقار وبوزلری چوقدر. صنایع وتجارتی

بك ايلری اولوب، آغاجدن مواد مختلفه يابدقلری كبی، قادينلری كتن وبوكدن انواع منسوجات اعمال ايدرلر . دباغخانه‌لری ، صابون ، ياغ ، اسپرتو وسائره فابريقه‌لری‌ده چوقدر . اهاليسنك همان نصفی روس ونصف ديكری تاتار وچوواش، چرميس ، دودياق وسائر اقوام تورانيه‌دن اولوب ، بونلردن يارم مليونی متجاوز اولان تاتارلر مسلم وسنی ، وسائرلری اساساً بتپرست ايسه‌ده، بونلر ميانده روسلر خرستيانلغی دخی ادخال ونشر ايتمشلردر . ايالت ١٢ قضايه منقسم اولوب، ١٣ شهر وقصبه‌سی، ١٧ بيوك قريه‌سی، ٣٣١ كليسالی كويی و ٣٣٥٢ كوچك كوی وچفتلكی حاويدر .

قزان { ياخود قزغان وبلغارجه قوتل (Kotel) شرق روم ايلينك اسليميه سنجاغنده واسليميه‌نك ٢٥ كيلومتره شمال شرقيسنده ودلی قامچيك منابعی قربنده اوله‌رق كوچك بالقان اتكنده ناحيه مركزی برقصبه اولوب ، ٥٠٠٠ اهاليسی وبعض منسوجاتی واردر .

قزانلق { شرق روم ايلينك اسكی زاغره سنجاغنده واسكی زاغره‌نك ٢٨ كيلو متره شمال غربيسنده وطونجه‌نك ساحل شماليسی قربنده اوله‌رق شبقه بوغازينه قريب غايتله كوزل برواديده واقع قضا مركزی برقصبه اولوب ، ٢٠٠٠٠ قدر اهاليسی ، ١٦ جامعی، ٤ كليساسی ، بلغارلرك ذكور واناثه مخصوص آيری آيری مكتبلری، برقيز مناستری وقصبه‌نك قارشيسنده قره‌جه طاغك اتكلرنده پك واسع كل باغچه‌لريله سنوی تقريباً ١٠٠٠ قيه كل ياغی اخراجاتی واردر . بوحال وقوعات اخيره‌دن اول اولوب، بلغار عصيانی وروسيه محاربه‌سی اثناسنده قزانلق چوق خساره اوغرامش، ونفوس عموميه‌سنك نصفندن زياده‌سنی تشكيل ايدن اهالیٔ اسلاميه‌سنك چوغی مهاجرت ايتمشدر .

قزدار { (ياخود قصدار) سجستان ايله سند ومكران آره‌سنده يعنی بلوجستان جهتنده برقصبه اولديغی جغرافيون عرب آثارنده مسطوردر .

قزرنوويچ { (Czernovicz) آوستريا ومجارستان دولتنده (بوقووينه) خطه‌سنك مركزی برشهر اولوب، پروت نهرينك ساحل يميننده واقع و ٣٤٠٠٠ اهاليی جامعدر . آوستريا‌ده اورتودوقس خرستيانلرينك پطريقخانه‌سی بوشهرده اولوب، برمكتب عاليسی وقيوجيلق وجواهرجيلغه متعلق معمولاتی واردر .

قزرنی جورج { [« قره‌يوركی » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قزوين { ايرانك عراق عجمی ايالتنده وطهرانك ١٥٠ كيلومتره غرب شماليسنده (البرز) سلسلهٔ جبالی اتكنده وابهر روده دوكيلان برچايك منبعنده وطهراندن تبريزه كيدن طريقك اوزرنده ٣٦°١٥'٢" عرض شمالی ايله ٤٧°٤٢'١٨" طول شرقيده برشهر اولوب، ٤٥٠٠٠ اهاليسی، هارون الرشيدك بناكرده‌سی اولان مصنع برجامع شريفيله، خارجاً غايت كوزل چينيلرله قاپلانمش مكعب الشكل برجامع شريفی وسائر جوامع ومساجدی، خرابه يوز طوتمش اسكی برسرايی واوكنده اشجارله مظلل برميدانی، پك ايشلك تجارتی وبيوك بازار وچارشيلری، اطرافنده شهرك وقتيله چوق دها بيوك بولنمش اولديغنه دلالت ايدر واسع مزارستانلری وايچلرنده بعض مشاهير مراقدی ، پك لذيذ اوزوم ويرر باغلريله فستق، قاربوز وسائر كوزل ميوه‌لری واردر . بر طرفدن آذربيجان وشروان وممالك عثمانيه، بر طرفدن بحر خزر اسكله‌لری وبرطرفدن دخی فارس وهندستان وسائر جهاتدن كلن كروان طريقلرينك مجمعی بر نقطه‌ده واقع اولمغله، اهميت تجاريه‌یی اولوب، اهاليسی عموميت اوزره زنكين وجسور آدملردر. آنجق موقعنك ارتفاعی حسبيله هواسی سرت وسريع التحول اولوب، صويی‌ده پك قيت اولمغله، اكثريا صهرنج صويی استعمال ايدرلر؛ وبناءً عليه (انبارآب) تعبير ايتدكلری پك كنيش صهرنجلری واردر . ايرانيلر شاپور ذو الاكتافك ويا بهرام‌لردن برينك بناكرده‌سی اولديغنه ذاهب

ایسه‌لرده، بطلمیوسك كتابنده (قسابینه) اسمیله مذكور اولدیغنه باقیلیرسه، چوق دها اسكی اولوب، اسكندردن اول موجود بولنمش اولدیغی آكلاشیلیر . اصل اسم فارسیسی (كزاوین) اولوب، قزوین بونك معربیدر . قزوینده ایپك منسوجات، خالی وپاموقدن بز نسج واعمال اولنور .

قزوینی { (زكریا بن محمد بن محمود) مشاهیر علمادن اولوب، جغرافیا وهیئت وتاریخ طبیعی‌یه متعلق غرائب احوالی حاوی « عجائب المخلوقات » عنوانیله عربی العباره مشهور برتألیفی واردر، كه آلمانیاده طبع ونشر، واكثر آوروپا السنه‌سنه ترجمه اولنمشدر . قزوینده دنیایه كلوب، كتاب مذكوری ٧٦٤ ده اكمال ایتمشدر.

قزوینی { (حكیم شاه محمد) مشاهیر علما واطبادن اولوب، وطن اصلیسی اولان قزوین علماسندن وبعده ملا جلال الدین دوانیدن تحصیل علوم عقلیه ونقلیه ایتدكدن صكره، مكهٔ مكرمه‌یه عزیمتله، مجاورت ایتمكده ایكن، سلطان بایزید خان ثانی حضرتلری جانبندن درسعادته جلب بیوریله‌رق، وظیفه تعیین اولنمش؛ وسلطان سلیم خانك جلوسلرنده دها زیاده تقرب و التفات بولوب، معیتلرنده سفر ایتمش؛ وسلطان سلیمان خان زماننده وفات ایلمشدر . سورهٔ نحلدن آخر قرآنه‌دك برتفسیر شریفیله «كتاب ربط السور والایات» عنوانیله بركتابی، خواجه زاده‌نك «تهافت»نه حاشیه‌لری، دوانینك «شرح عقاید»نه حواشیسی، ایساغوجی‌یه، كافیه‌یه، طبده موجزه شرحلری واردر . دمیرینك «حیاة الحیوان» نی دخی فارسی‌یه ترجمه ایتمشدر .

قزیل { چینه تابع تركستان شرقیده یكی حصار قضاسنده ویكی حصارك ٤٥ كیلومتره شرق جنوبیسنده، اوله‌رق، كاشغردن یارقنده كیدن طریق اوزرنده بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی ویرلیلر طرفندن چیقاریلان دمیر معدنی واردر. طوپراغنك رنكندن طولایی بویله تسمیه اولنمشدر .

قزیل آرت { (یاخود قزیل یارت) آسیای وسطیده پامیر خطه‌سنك شرق جهتنده جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه ممتد بر سلسلهٔ جبال اولوب، اك یوكسك ذروه‌سی ٦٨٧٢ متره ارتفاعنده‌در . بونك آلت طرفی حكمنده اولان (چیچكلك) طاغنكده ٤٧٨٠ متره ارتفاعی واردر . (كوه بلور) ك عینی اولمسی محتملدر .

قزیل آرسلان { آذربایجانده امارت و حكومت سورن اتابكان اوجنجیسی اولوب، سلالهٔ مذكوره‌نك بانیسی اولان شمس الدین اتابك ایلدكزك ایكنجی اوغلیدر . ٥٨١ تاریخنده، بیوك برادری جهان پهلوان اتابك محمدك وفاتی اوزرینه، مسند امارته كچوب، سلفلری رتق وفتق اموری بسبتون اللرینه آلمش وسلجوقیلرك النده بر حكم براقامش اولدقلری حالده، بونك زماننده سلطان طغرل سلجوقی امور حكومتی كندی الینه آلمغه قالقیشوب، صاحب ترجمه‌یی موقع اقتداردن دوشورمكه چالیشمغله، بینلرنده محاربه ظهور ایدوب، ابتدا سلطان طغرل غالب كلمش ایسه‌ده، بعده مغلوب اولمغله، قزیل آرسلان كندیسنی (كرم) قلعه‌سنه حبس ایدوب، یرینه تخت سلطنته جلوس ایتمش؛ و٦ سنه حكومت سوردكدن صكره، ٥٨٧ ده یتاغنده مقتول بولنمشدر .

قزیل آطه‌لر { استانبول جوارنده ومرمره دكیزنده‌كی آطه‌لره وقتیله ویریلن اسمدر . [«آطه‌لر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قزیل آغاج { بحرخزرك ساحل غربیسنده، روسیه نك باكو ایالتنده همنامی اولان قویك مدخلنده بركوچك قصبه واسكله اولوب، صید ماهیسنك كثرتیله مشهوردر .

قزیل اوزن { (ونام دیكرله سفید رود) ایرانك غرب شمالی جهتنده برایرماقدر، كه آردلان خطه‌سنده نبعانله، ابتدا شماله طوغری آقه‌رق عراق عجمینك ایچندن مروروله، آذربیجانه دخول وصاغدن سنجان رود وصولدن قره كول چایلرینی اخذ ایتدكدن صكره، بردن بره جنوب شرقی‌یه طوغری دونه‌رك، ینه عراق عجمی داخلنده البرز سلسلهٔ جبالنك جنوبی

[..] زنجانك اوسـتنده‌كى طاغلر آره‌سـنده [..]وادينك ايچنـده آقار؛ وبعـده شرقدن كلن ماهرودى اخذ ايله، بردن بره شمال شرقى‌يه [ط]وغرى دونوب، طاغلر آره‌سنده طار بربوغازدن منجيل ايله رودبار آره‌سنده واقع كارگير بركوپر-[و]نك آلتندن مروراً، كيلان خطه‌سنه كيرر؛ [ب]ونك شرق طرفنده كندى دوكديكى قوملردن [د]كيزك ايچنه ٢٥ كيلومتره اوزانمش بربوروندن [بر] خزره منصب اولور. صويى زياده ايسه‌ده، [د]رينلكى آز اولديغندن، سير سفائنه صالح اوله‌جق [ح]اله قونمسيون شمدى‌يه قدر اولان تشبثلر مثمر [ا]وله‌مامشدر.

قزيل ايرماق { آناطولينك اك بيـوك ايرماغى اولوب، فيضانى زمانده سوروكلديكى چامورلردن آلديغى قيرمزى‌يه مائل صاريمتراق رنكندن طولايى بو اسمله تسميه اولنمشدر. اسم قديمى (هاليس) در. سيواس ولايتنك حدود شرقيه‌سى قربنده قره‌بل ايله كوسه طاغ اتكلرنده نبعـانله، غرب جنوبى‌يه طوغرى نفس سيواس سنجاغنك وسـطندن جريان ايدر؛ وسيواس شهرى اوكندن مرور ايده‌رك، صاغ وصولدن برچوق چايلر آلدقدنصكره، آنقره ولايتنك قيصريه سنجاغنه داخل اولور؛ واوراده دخى صولدن قره صويى اخذ ايله، قونيـه ولايتى حدودينه واصل اولنجه، تبديل استقامت ايده‌رك، ولايت مذكـوره ايله آنقره ولايتنك قير شهرى سنجاغى آره‌سنده غرب شمالى‌يه طوغرى آقار؛ وبو قسمنده دخى جهتيندن برقاچ چاى بمدالاخذ، قونيـه ولايتى حـدودينى تركله، آنقره ولايتى داخلنـده ونفس آنقره ايله قير شهرى سنجاقلرى آره‌سـنده جنوبدن شمـاله طوغرى آقـه‌رق، قسطمونى ولايتى حدودينه واصل اولور؛ واورادن شرق شمالى‌يه طوغرى دونوب، ولايت مذكـوره ايله آنقره ولايتنك قير شهرى وبعـده چوروم سنجاقلرى آره‌سـنده آقه‌رق، ينه جهتيندن بر چوق چاى وعلى‌الخصوص صاغدن تابعلرينك اك بيـوكى اولان دليجه ايرماغى اخذ ايدر. نهـايت يكيدن سيواس ولايتنه دونوب، آماسيه سنجاغنه دخول ايله، شماله وبعـده شمال غربى‌يه طوغرى دونه‌رك، بو سنجـاق داخلنـده بر قوس ياپدقدن صكره، بتكرار قسطمونى ولايتى حدودينه واصل اولوب، بو ولايتله سيواس وبعده سـيواس ايله طربزون ولايـتلرى آره‌سنده شرق شمالى‌يه طوغرى آقار؛ ونهايت طربزون ولايتنك جانيك سنجـاغى ايچنه دخول ايله شماله طوغرى دونه‌رك، دكيزك ايچنه طوغرى اوزانمش اولديغى بر داليه ايچندن قره دكيزه منصب اولور. بو وجهله آناطولينك شرق شمالى قسمنده بيوك برقوس تشكيل ايدوب، منبعيله منصبى آره‌سنده وترقوس ٢٥٠ كيلومتره قدر اولديغى حالده، ايرماغك مجراسى، كوچك كيرنتى وچيقنتيلرى محسوب اولـمديغى حالده، ٨٠٠ كيلومتره طولنده‌در. كچديكى يرلر اراضئ مرتفعه‌دن عبارت اولمغله، طربزون ولايتى حدودينه واصل اولنجه، پك سرعتلى اينيشلردن ايندكندن، سير سفائنجه استفاده اولنه‌ميور.

قزيل باش { بو اسم عن‌اصل ايرانده دولت صفويه‌نك تأسسنه خدمت ايدن برصنف عسكره وبو عسكرى تشكيل ايدن ترك وتركمان قبيله‌لرينه ويرلمشيدى. بو اسم دخى عساكر مذكوره‌نك باشلرينـه قيرمزى صـاريق كيملرندن ايلرى كلوب، بورنك‌ده صفين محاربه-سنده معيت جنـاب مرتضويه‌ده‌كى عسكره تقليداً انتخاب اولنمشدى. شمديكى ايران خاندان حكمرا-نيسنك منسوب اولديغى قاچار قبيله‌سى دخى قزيل باش عدادينه داخل ايدى. چالديران محاربه‌سنده واونى متعـاقب ملوك صـفويه ايله دولت عثمانيـه آره‌سـنده وقوع بولان محاربات اثناسـنده قزيل باش اسمى شيعى معناسـيله استعمال اولنـه‌رق، آناطولينك شرق شمالى جهتنده وعلى الخصوص ارضروم، سيواس، معمورة العزيز ولايتلرنده بولنان شيعى المذهب اهـالى‌يه دخى ويرلمشـدر. بونلره اشتراك ازواج كبى زنادقه‌يه مخصوص بعض اعتقاد وآيينلر دخى اسناد اولنيورسـه‌ده، صحتى شبهه‌ليـدر. بونلرك عـددى ٢٥٠٠٠٠ ايله ٤٠٠٠٠٠ آره‌لرنده تخمين اولنيور. افغانستانده دخى قزيل باش اسميله بر صنف اهالى بولنوب، بونلر دخى شيعى المذهبـدر؛ وعن اصـل ترك وتركمن اولـوب، نادر شـاه طرفنـدن اوراله

سوق و اسکان اولنمشدر . افغانستانده‌کی قزیل باشلرك چوغی کابلده وهراتده اولوب ، جمله‌سی ۷۵۰۰۰ ی متجاوز دکلدر . اصل لسانلری ترکجه اولوب ، فارسی، دخی قونیشورلر .

قزیلجه طوزله { آیواجق قصبه‌سنك اسکی اسمیدر. [«آیواجق» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قزیل دلی چای { ادرنه ولایتنده بر نهردر ، که ردوپ شعباتندن قوجه یایله طاغندن نبعان‌اله ، شمال شرقی‌یه وبعده شرقه طوغری جریان ایدرك ، دیمتوقه‌نك آلت طرفنده مریچ ایرماغنه دوکیلور.

قزیل صو { آسیای وسطیده (پامیر) مملکتنك اخیراً روسیه‌نك ضبطنه کچن (ماوراء آلای) خطه‌سنده (قزیل آرت) بوغازندن نبعان ایدر ایکی نهرك اسمیدر . بونلرك بری شرقه طوغری آقوب ، دها آشاغیده (کاشغردریا) اسمنی آله‌رق ، (تاریم) ایرماغنه دوکیلور. دیکری غربه طوغری آقوب، دها آشاغیده (سرخ آب) اسم فارسیسیله جیحونه منصب اولور .

قزیل طاغ { روسیه‌نك قارص ایالتنده و قارصك ٤٠ کیلومتره شمالنده آرپه چایله کور ایرماغی منابعی آره‌سنده برکانی الاصل بر طاغ اولوب ، ۳۱٤۰ متره ارتفاعی واردر .

قزیل عورت { ماورای بحر خزرده وقره قوم چولی قربنده اوله‌رق (آخال تکه) ترکمانلری مملکتنده بر قصبه اولوب، ۳۵۰۰ اهالئ اسلامیه‌سی و ۳۰۰ روس محافظه عسکری واردر .

قزیل قوم { آسیای وسطیده روسیه‌یه تابع ترکستانده جیحون ایله سیحون مجرالری وقره طاغ انکلریله آرال کولی آره‌سنده ممتد بر چول اولوب، شرقدن غربه بویی تقریباً ٦۰۰ واکی ۳۵۰ کیلو متره‌دردر . وقتیله دکیز دیبی بولنمش اولدیغی بولنان حیوانات بحریه مستحاثه‌لرندن آکلاشیلیور. قیرمزی برقومله مستور اولوب ، پك سیرك بعض چالیلردن بشقه نباتاتی یوغیسه‌ده ، اکثر یرلرنده ایکی اوچ متره قازیلنجه ایچیله بیلیر صو چیقار .

قسطا بن لوقا { خلفاء عباسیه زماننده یتیشن مشاهیر اطبادن اولوب، بعلبکلی ورومی‌الاصل ایدی. لسان یونانی‌یی ایی بیلدیکی کبی، سریانی وعربی لسانلرینی دخی فصیح صورتده یازه‌رق، برچوق کتب طبیه وسائره‌یی یونانیدن وسریانیدن ترجمه ، وبشقه‌لرینك ترجمه‌لرینی دخی تصحیح ایتمش؛ وکندیلکندن دخی برچوق کتابلر تألیف ایلمشدر. طبدن بشقه هندسه‌ده وسائر علوم ریاضیه‌ده وفلسفه وهیئتده دخی ید طولی صاحبی ایدی . مقتدر بالله‌ك زماننده بغدادده بولنوب ، بعده بعض رؤساء نصرانیه‌نك دعوتی اوزرینه، ارمینیه‌یه عزیمتله، اوراده وفات ایتمشدر. باشلیجه تألیفاتی بروجه آتیدر : «کتاب فی اوجاع النقرس » ، «کتاب فی الروائح وعللها » ، باهك اسباب واحوالی حقنده ابومحمد حسن بن مخلد خطاباً سؤال جواب صورتنده بر رساله، «کتاب فی الاعداء » ، ابن مدبره خطاباً یازدیغی «کتاب جامع فی الدخول الی علم الطب » ، «کتاب فی النبیذ وشربه فی الولائم » ، «کتاب فی الاسطقسات » ، «کتاب فی السهر » ، «کتاب فی العطش » ، «کتاب فی القوة والضعف » ، «کتاب فی الاغذیة علی طریق القوانین الکلیة » ، «کتاب فی النبض و معرفة الحمیات و ضروب البحرانات » ، «کتاب فی علة الموت فجأة »، «کتاب فی معرفة الخدر وانواعه وعلله واسبابه وعلاجه » ، «کتاب فی ایام البحران فی الامراض الحادة » ، «کتاب فی الاخلاط الاربعة وماتشترك فیه » ، «کتاب فی الکبد وخلقتها وما یعرض فیها من الامراض » ، « رسالة فی المروحة واسباب الریح » ، «کتاب فی مراتب قراءة الکتب الطبیة » ، «کتاب فی تدبیر الابدان فی سفر الحج »، «کتاب فی دفع ضرر السموم »، «کتاب فی المدخل الی علم الهندسة » ، «کتاب آداب الفلاسفة » ، «کتاب فی الفرق بین الحیوان الناطق وغیر الناطق «کتاب فی تولد الشعر » ، «کتاب فی الفرق بین النفس والروح » ، «کتاب فی الحیوان الناطق » ، «کتاب فی الجزء الذی لایتجزأ »، «کتاب فی حرکة الشریان »، «کتاب فی النوم والرؤیاء »، «کتاب

فى العضو الرئيس من البدن » ، « كتاب فى البلغم » ، « كتاب فى الدم » ، « كتاب فى المرة الصفراء » ، « كتاب فى المرة السوداء »، « كتاب فى شكل الكرة والاسطوانة » ، « كتاب فى الهيئة وتركيب الافلاك »، « كتاب فى حساب التلاقى على جهة الجبر والمقابلة » ، « كتاب فى ترجمة ديوفنطس فى الجبر والمقابلة » ، « كتاب فى العمل بالكرة الكبيرة النجومية » ، « كتاب فى عمل الآلة التى ترسم عليها الجوامع وتعمل منها النتائج »، « كتاب فى المتعة »، « كتاب فى المرايا المحرقة » ، « كتاب فى الاوزان والمكاييل » ، « كتاب السياسة » ، « كتاب العلة فى اسوداد الحيش وتغيره من الرش » ، « كتاب الفرسطون » ، « كتاب فى الاستدلال بالنظر الى اصناف البول » ، « كتاب المدخل الى المنطق » ، « كتاب شرح مذهب اليونانيين » ، « رسالة فى الخضاب »، « كتاب فى شكوك كتاب اقليدس »، « كتاب الفصد »، « كتاب المدخل الى علم النجوم »، « كتاب الحمام »، تاريخه دائر « كتاب الفردوس »، « رسالة فى استخراج مسائل عدديات من المقالة الثالثة من اقليدس » ، « تفسير ثلاث مقالات ونصف من كتاب ديوفنطس فى المسائل العددية »، « كتاب فى عبارة كتب المنطق » ، « كتاب فى البحار » ، « مسائل فى الحدود على رأى الفلسفة » .

قَسطُرّه { اندلسده جيان اعمالندن بر قصبه اولدینی « معجم البلدان » ده مسطوردر .

قَسطَلانى { (احمد بن على) مصر مشاهیر علماسندن اولوب، سیر نبوى حقنده « المواهب اللدنیه » عنوانلى كتاب مشهور ایله « فتح الدانى » عنوانلى اثرك صاحبیدر. ٩٢٣ تاریخنده وفات ایتمشدر .

قَسطَلّه { اندلسده برقصبه اولوب، دراج قسطلى وسائر مشاهیرك مسقط رأسى بولنمشدر .

قسطلى { (ابوعمر احمد بن احمد) اندلس مشاهیر ادبا وشعراسندن اولوب، جد اعلاسنه نسبتله (ابن دراج) دینمكله دخى معروفدر . آنف البیان قسطله قصبه سنده ٣٤٧ تاریخنده دنیایه كلمش، و ٤٢١ ده وفات ایتمشدر . شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

ان كان واديك ممنوعا فموعدنا
وادى الكرى فلعلى فيه القاله

قسطمونى { آناطولینك شمال غربى قسمنده، استانبولك ٤٠٠ كیلومتره شرقنده، قره‌دكیزده اسكله‌سى اولان اینه‌بولینك ٦٥ كیلومتره جنوبنده وقزیل ایرماغه تابع كوك ایرماغك ساحل یمینى قربنده اوله‌رق بونهره دوكیلن برچایك اوزرنده ″١٠ ′٢٣ °٤١ عرض شمالى ایله ″٢٢ ′٢٤ °٣٢ طول شرقیده و ٨٥٠ كیلو متره‌لك ارتفاعنده واقع همنامى اولان ولایتك مركزى برشهر اولوب، ٢٥ ٥٩٤ اهالیسى، ٦٣ جامع ومسجدى ، ٢ كلیساسى، ١٧ مدرسه‌سى ، ٤ كتبخانه‌سى، ١٢ تكیه‌سى، متعدد تربه وزیارتكاهى، مكتب اعدادئ ملكیسى، رشدیهٔ عسكریه‌سى ، اناث رشدیه‌سى ، دارالمعلمین صبیانى ، ذكور واناث ایچون یكى اصول اوزره یدى مكتب ابتدائیسى ومتعدد مكاتب صبیانى، برمكتب صنایعى، روملره مخصوص ذكور واناث ایچون برر وارمنیلرك برمكتبى، ایكى خسته‌خانه‌سى، قشله ودبویلرى ، خراب بر قلعه‌سى ، ١٩١٩ دكان ومغازه‌سى، ٤٥ خانى، ١٥ حمامى ، ٢ عمارتى، بدستانى، ٢٨ فرونى ، ٣ صو دكرمنى، متعدد دباغخانه‌سى، ٤ كره‌میدخانه‌سى ، برساعت قله‌سى وسائر مؤسساتى واردر. شهرك اوچ طرفى طاغلرله محاط اولوب ، شمال جهتى آچیقدر . خانه‌لرینك اكثرى طاغ وتپه‌لرك اتكلرنده اولمغله، خارجاً منظره‌سى ضررسز ایسه‌ده، سوقاقلرى طار وطولاشیقلى واولرى اخشاب اولمغله، داخلاً برحسنى یوقدر . ایچندن كچن چایك بعض یرلرنده ریختملر یاپلشدر ، واوسندن ١٢ كوپرى ایله كچیلیر. چایك صویندن بشقه برقاچ صولر دها اساله ایدیله‌رك، شادروانلر وچشمه‌لر یاپلمشدر . جوامع شریفه‌سنك اك بیوك ومصنعلرى: نصرالله قاضى، اتابك، طوپچى اوغلى ، سنان بك، یعقوب اغا (اسفندیار زاده‌لردن) اسماعیل بك جامعلریدر . شهر ٣٤ محله‌یه منقسمدر . داخل وخارجنده بر چوق باغچه‌لر بولنوب، مشهور اولان عریانى

سوق و اسکان اولنمشدر . افغانستانده‌کی قزیل باشلرك چوغی کابلده وهراتده اولوب ، جمله‌سی ۷۵۰۰۰ ی متجاوز دکلدر . اصل لسانلری ترکجه اولوب ، فارسی ، دخی قونیشورلر .

قزیلجه طوزله { آیواجق قصبه‌سنك اسکی اسمیدر. [«آیواجق» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قزیل دلی چای { ادرنه ولایتنده بر نهردر ، که ردوپ شعباتندن قوجه یایله طاغندن نبعانله ، شمال شرقی‌یه وبعده شرقه طوغری جریان ایده‌رك ، دیمتوقه‌نك آلت طرفنده مریج ایرماغنه دوکیلور.

قزیل صو { آسیای وسطیده (پامیر) مملکتنك اخیراً روسیه‌نك ضبطنه کچن (ماوراء آلای) خطه‌سنده (قزیل آرت) بوغازندن نبعان ایدر ایکی نهرك اسمیدر . بونلرك بری شرقه طوغری آقوب ، دها آشاغیده (کاشغردریا) اسمنی آله‌رق ، (تاریم) ایرماغنه دوکیلور. دیکری غربه طوغری آقوب، دها آشاغیده (سرخ آب) اسم فارسیسیله جیحونه منصب اولور .

قزیل طاغ { روسیه‌نك قارص ایالتنده و قارصك ٤٠ کیلومتره شمالنده آرپه چایله کور ایرماغی منابعی آره‌سنده برکانی الاصل بر طاغ اولوب ، ۳۱٤۰ متره ارتفاعی واردر .

قزیل عورت { ماورای بحر خزرده وقره‌قوم چولی قربنده اوله‌رق (آخال تکه) ترکمانلری مملکتنده بر قصبه اولوب، ۳۰۰۰ اهالیٔ اسلامیه‌سی و ۳۰۰ روس محافظه عسکری واردر .

قزیل قوم { آسیای وسطیده روسیه‌یه تابع ترکستانده جیحون ایله سیحون مجرالری وقره طاغ اتکریله آرال کولی آره‌سنده ممتد بر چول اولوب، شرقدن غربه بویی تقریباً ٦۰۰ واکی ۳۵۰ کیلو متره‌در . وقتیله دکیز دیبی بولنمش اولدیغی بولنان حیوانات بحریه مستحاثه‌لرندن آکلاشیلیور. قیرمزی برقومله مستور اولوب ، پك سیرك بعض چالیلردن بشقه نباتاتی یوغیسه‌ده ، اکثر یرلرنده ایکی اوچ متره قازیلنجه ایچیله بیلیر صو چیقار .

قسطا بن لوقا { خلفاء عباسیه زماننده یتیشن مشاهیر اطبادن اولوب، بعلبکلی وروم‌ی‌الاصل ایدی. لسان یونانی‌یی ایی بیلدیکی کبی، سریانی وعربی لسانلرینی دخی فصیح صورتده یازه‌رق، برچوق کتب‌طبیه وسائره‌یی یونانیدن وسریانیدن ترجمه ، وبشقه‌لرینك ترجمه‌لرینی دخی تصحیح ایتمش؛ وکندیلکندن دخی برچوق کتابلر تألیف ایلمشدر. طبدن بشقه هندسه‌ده وسائر علوم ریاضیه‌ده وفلسفه وهیئتده دخی ید طولی صاحبی ایدی . مقتدر باللهك زماننده بغدادده بولنوب ، بعده بعض رؤساء نصرانیه‌نك دعوتی اوزرینه، ارمینیه‌یه عزیمتله، اوراده وفات ایتمشدر. باشلیجه تألیفاتی بروجه آتیدر : «کتاب فی اوجاع النقرس » ، «کتاب فی الروائح و عللها » ، باهك اسباب واحوالی حقنده ابومحمد حسن بن مخلده خطاباً سؤال جواب صورتنده بر رساله، «کتاب فی الاعداء » ، ابن مدبره خطاباً یازدیغی «کتاب جامع فی الدخول الی علم الطب » ، «کتاب فی النبیذ وشربه فی الولائم » ، «کتاب فی الاسطقسات » ، «کتاب فی السهر » ، «کتاب فی العطش » ، «کتاب فی القوة والضعف » ، «کتاب فی الاغذیة علی طریق القوانین الکلیة » ، «کتاب فی النبض و معرفة الحمیات وضروب البحرانات » ، «کتاب فی علة الموت فجأة » ، «کتاب فی معرفة الخدر وانواعه وعلله واسبابه وعلاجه » ، «کتاب فی ایام البحران فی الامراض الحادة » ، «کتاب فی الاخلاط الاربعة وماتشترك فیه » ، «کتاب فی الکبد وخلقتها وما یعرض فیها من الامراض » ، «رسالة فی المروحة واسباب الریح » ، «کتاب فی مراتب قراءة الکتب الطبیة » ، «کتاب فی تدبیر الابدان فی سفر الحج »، «کتاب فی دفع ضرر السموم »، «کتاب فی المدخل الی علم الهندسة » ، «کتاب آداب الفلاسفة » ، «کتاب فی الفرق بین الحیوان الناطق وغیر الناطق «کتاب فی تولد الشعر » ، «کتاب فی الفرق بین النفس والروح » ، «کتاب فی الحیوان الناطق » ، «کتاب فی الجزء الذی لایتجزأ »، «کتاب فی حرکة الشریان »، «کتاب فی النوم والرؤیاء »، «کتاب

فى العضو الرئيس من البدن »، «كتاب فى البلغم »، «كتاب فى الدم »، «كتاب فى المرة الصفراء »، «كتاب فى المرة السوداء »، «كتاب فى شكل الكرة والاسطوانة »، «كتاب فى الهيئة وتركيب الافلاك »، «كتاب فى حساب التلاق على جهة الجبر والمقابلة »، «كتاب فى ترجمة ديوفنطس فى الجبر والمقابلة »، «كتاب فى العمل بالكرة الكبيرة النجومية »، «كتاب فى عمل الآلة التى ترسم عليها الجوامع وتعمل منها النتائج »، «كتاب فى المتعة »، «كتاب فى المرايا المحرقة »، «كتاب فى الاوزان والمكاييل »، «كتاب السياسة »، «كتاب العلة فى اسوداد الحبش وتغيره من الرش »، «كتاب الفرسطون »، «كتاب فى الاستدلال بالنظر الى اصناف البول »، «كتاب المدخل الى المنطق »، «كتاب شرح مذهب اليونانيين »، «رسالة فى الخضاب »، «كتاب فى شكوك كتاب اقليدس »، «كتاب الفصد »، «كتاب المدخل الى علم النجوم »، «كتاب الحمام »، تاريخه دائر «كتاب الفردوس »، «رسالة فى استخراج مسائل عدديات من المقالة الثالثة من اقليدس »، «تفسير ثلاث مقالات ونصف من كتاب ديوفنطس فى المسائل العددية »، «كتاب فى عبارة كتب المنطق »، «كتاب فى البحار »، «مسائل فى الحدود على رأى الفلسفة ».

قَسطُرّه { اندلسده جيان اعمالندن بر قصبه اولديغى « معجم البلدان » ده مسطوردر .

قَسطَلانى { (احمد بن على) مصر مشاهير علماسندن اولوب، سير نبوى حقنده « المواهب اللدنيه » عنوانلى كتاب مشهور ايله « فتح الدانى » عنوانلى اثرك صاحبيدر. ٩٢٣ تاريخنده وفات ايتمشدر .

قَسطَلّه { اندلسده برقصبه اولوب، دراج قسطلى وسائر مشاهيرك مسقط رأسى بولنمشدر .

قسطلى { (ابوعمر احمدبن احمد) اندلس مشاهير ادبا وشعراسندن اولوب، جد اعلاسنه نسبتله (ابن دراج) ديمكله دخى معروفدر . آنف البيان قسطله قصبه سنده ٣٤٧ تاريخنده دنيايه كلمش، و ٤٢١ ده وفات ايتمشدر . شوبيت جمله اشعارندندر :

ان كان واديك ممنوعا فموعدنا
وادى الكرى فلعلى فيه القالة

قسطمونى { آناطولينك شمال غربى قسمنده، استانبولك ٤٠٠ كيلومتره شرقنده، قره‌دكيزده اسكله‌سى اولان اينه‌بولينك ٦٥ كيلومتره جنوبنده وقزيل ايرماغه تابع كوك ايرماغك ساحل يمينى قربنده اوله‌رق بونهره دوكيلن برچايك اوزرنده ″١٠ ′٢٣ °٤١ عرض شمالى ايله ″٢٢ ′٢٤ °٣٢ طول شرقيده و ٨٥٠ كيلو متره‌لك ارتفاعنده واقع همنامى اولان ولايتك مركزى برشهراولوب، ٢٥٥٩٤ اهاليسى، ٦٣ جامع ومسجدى ، ٢ كليساسى، ١٧ مدرسه‌سى ، ٤ كتبخانه‌سى، ١٢ تكيه‌سى، متعدد تربه وزيارتكاهى، مكتب اعدادئ ملكيسى، رشديهٔ عسكريه‌سى ، اناث رشديه‌سى ، دارالمعلمين صبيانى ، ذكور واناث ايچون بكى اصول اوزره يدى مكتب ابتدائيسى ومتعدد مكاتب صبيانى، برمكتب صنايعى، روملره مخصوص ذكور واناث ايچون برر وارمنيلرك برمكتبى، ايكى خسته‌خانه‌سى، قشله ودبويلرى ، خراب بر قلعه‌سى ، ١٩١٩ دكان ومغازه‌سى، ٤٥ خانى، ١٥ حمامى ، ٢ عمارتى، بدستانى، ٢٨ فرونى ، ٣ صو دكرمنى، متعدد دباغخانه‌سى، ٤ كره‌ميدخانه‌سى ، برساعت قله‌سى وسائر مؤسساتى واردر. شهرك اوچ طرفى طاغلرله محاط اولوب ، شمال جهتى آچيقدر . خانه‌لرينك اكثرى طاغ وتپه‌لرك اتكلرنده اولمغله، خارجاً منظره‌سى ضررسز ايسه‌ده، سوقاقلرى طار وطولاشيقلى واولرى اخشاب اولمغله، داخلاً برحسنى يوقدر . ايچندن كچن چايك بعض يرلرنده ريختملر ياپلمشدر ، واوستندن ١٢ كوپرى ايله كچيلير. چايك صوبندن بشقه برقاچ صولر دها اساله ايديله‌رك، شادروانلر وچشمه‌لر ياپلمشدر . جوامع شريفه‌سنك الك بيوك ومصنعلرى: نصرالله قاضى، اتابك، طوبچى اوغلى ، سنان بك، يعقوب اغا (اسفنديار زاده‌لردن) اسماعيل بك جامعلريدر . شهر ٣٤ محله‌يه منقسمدر . داخل وخارجنده بر چوق باغچه‌لر بولنوب، مشهور اولان عريانى

اریکیله مسکت المایی وسبزه‌لرك انواعی یتیشد . یریلیر . هواسی قیشین زیاده‌جه صوغوق ویازین صیجاق اولوب، اساساً صاغلام ایسه‌ده، بعض صیتمه‌لری‌ده واردر . اهالیسندن یالکز ٧٢٧ روم و١٠٦ ارمنی اولوب، قصوری کاملاً مسلم وجمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر . شهرده باقیر-جیلق صنعتی خیلی ایلری اولوب، هرنه‌قدر اسکی قدر کثرتلی چیقمیور سه‌ده، طرز جدید اوزره کوزل آوانی یاپلمقده‌در . دوشمه‌لك، یتاقلق، چارشافلق، پشکیر، حمام طاقمی، یرلی بز، یلکن بزی کبی منسوجات دخی اوته‌دن بری یاپلمقده اولوب، اخیراً قازمیر وفانیله کبی یوك منسوجات اعمالنه دخی باشلامشلردر . قیوجیلق ودمیرجیلکه متعلق شیلرله معمولات دباغیه دخی خیلی ایلریدر. باشلیجه تجارتنی تشکیل ایدن اخراجاتی ایسه کندیر، اورغان، تفتیك وقوری عریاقی اریکیدر . بوشهر اسکی قسطنطینیه ایمپراطورلرندن (قومننوس) لرك زماننده تأسیس اولنوب، قلعه‌سی اوووقتدن قالمه‌در. اسمی دخی قاسترا قومننی (Castra Comneni) یعنی « قومننوس قلعه‌سی » تعبیرندن غلط اولدیغی مظنوندر . ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی جانبندن اسفندیار اوغللرندن ضبطله ضمیمهٔ ممالك عثمانیه اولمشدر . ادارهٔ عثمانیه زماننده معارفجه خیلی ایلری بولنوب، برچوق علما وشعرانك منشئی بولنمشدر .

— قسطمونی قضاسی همنامی اولان ولایت وسنجاغك مرکز قضاسی اولوب، شهرایله ٤ ناحیه‌یه منقسم و ٢٣٧ قریه‌دن مرکبدر . بویی تقریباً ٧٣ واکی ٣٠ کیلومتره واراضیسی ٤٧٠ ٢٧٧ دونم اولدیغی حالده، شرقاً طاشکوپری وطوسیه، جنوباً ینه طوسیه وآراج، غرباً ینه آراج وطاطای، شمالاً دخی اینه بولی وطاشکوپری قضالریله محدوددر . اهالیسی ٥٧ ٧٤٤ کشیدر. اراضیسی منبت اولوب، بغدایك انواعیله آرپه، یولاف، مصر، بورچق، مرجك، نخود، فاصولیه وسائر حبوباتله آفیون واریك، الما، آرمود، جوز، جیلك کبی میوه‌لرله سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور . اوزوم یتیشمیور . اورمانلری سکز بیوك ومتعدد کوچك پارچه‌دن عبارت اولوب، میشه، صاری وقره چام، کورکن، کوکنار، قواق وسائر اشجاری حاویدر . محلنده استعمال اولنمق اوزره، کراسته واودون کسیلیر. مرعالری چوق اولوب، حیوانات اهلیه‌سی : قیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر، آت، استر، مرکب وسائره‌دن عبارت اولوب، جمله‌سنك جنسلری کوچکدر . قیون وکچیلرینك سودی پك آز اولدیغندن، یالکز یباغی وقیللریچون بسلرلر . شهردن بشقه قضانك درت ناحیه‌سنده ١٦٢ جامع ومسجد ٥٠٨٠ دکان ومغازه، ٧ حمام، ١ مدرسه، ١ کتبخانه، ١٩٤ صبیان مکتبی، ٢٨٧ صودکرمنی و٢٨ کرمیدخانه موجوددر .

قسطمونی { ولایتی . آناطولینك قره دکیز ساحلنده‌کی ایکی ولایتك بری وغرب جهتنده بولنانی اولوب، شمالاً بحر مذکورله، شرقاً طربزون وسیواس، جنوباً آنقره وآز محلده خداوندکار ولایتلریله ، غرباً دخی ازمید مستقل متصرفلغیله یعنی قوجه ایلی ایله محاط ومحدوددر . طربزون ولایتی سواحلی بر قوس مقعر تشکیل ایتدیکی حالده، قسطمونی ولایتنك سواحلی بر قوس محدب شکلنی ابراز ایدوب، منتهای شرقنده سینوبك بولندیغی بیوك بربرون اوزانیور، که بونك غربی کوشه‌سی اولان (اینجه برون) آناطولینك اك شمالی نقطه‌سیدر. شرقدن غربه بویی قوش اوچشی حسابیله ٣٥٠ ووسطی اکی ١٥٠ کیلو متره اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ٥٣ ٦٥٩ مربع کیلو متره واهالیسی ٩٨٠ ٠٢٤ کشیدر ،که بومقداردن ١٥ ٩٧٢ ی روم و ٥ ٩٠٦ ی ارمنی اولوب ، قصوری کاملاً مسلم وجمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر .

اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ومرتفع اولوب، غربدن باشلایه‌رق عباس طاغی، الا طاغ، ایشیق طاغی وایلغاز طاغی ولایتك بوینجه برسلسلهٔ جبال وبرتقسیم میاه خطی تشکیل ایدرلر. بونلردن الاطاغك ٢٥٠٠ وایلغازطاغنك ٢٢٠٠ متره ارتفاعی واردر . بو طاغلرك بعض قسملری محللرنجه بشقه اسملرله دخی یاداولنور. بوسلسله‌نك شمالنده بونلره آز چوق مربوط ایکنجی درجه‌ده

برطاقم طاغلر بولنیور، که باشلیجه‌لری ینه غربدن باشلایه‌رق بروجه آتیدر : کوپك طاغی ، قره طاغ، ارن طاغی، دره فندق طاغی، دوراند طاغی، آروند طاغی، کورن طاغی، کره‌طاغلری، صاری قواق طاغی ، کراز طاغی، الك طاغی، الاکوز طاغی، قطران طاغی. سلسلهٔ مذکوره‌نك جنوبنده وولایتك جنوب شرق جهتنده دخی کوسه طاغی، الماطاغی وقباق طاغی بولنیور. بو طاغلر بربرلرینه طوغری وتا ساحله‌دك قوللر واتکلر اوزاده‌رق ، آره‌لرنده آنجق آز چوق کنیش دره‌لر ووادیلر تشکیل ایدیور ؛ یوقسه بحق اووه دنیله‌جك قسطمونی ولایتنك همان هیچ بر یری یوقدر .

ولایتك میاه جاریه‌سی چوق اولوب، بر طاقمی جبال مذکوره‌دن نبعانله طوغریدن طوغری قره دکیزه وبرطاقمی ولایتك اطرافنی طولاشان قزیل ایرماق وسقاریه ایرماقلرینه دوکیلور . بو ایکی ایرماقدن قزیل ایرماق جنوبدن کلوب، ولایتك حدود جنوبیه‌سنك اورته‌سنه کلنجه، شرق شمالی‌یه طوغری دونه‌رك، برخیلی مسافه‌ده ولایتك حدود جنوبیه‌سنی وبعده حدود شرقیه‌سنك بر قسمنی تحدید ایله ، طربزون ولایتنه دخول ایدر . قزیل ایرماق ولایتك حدود جنوبیه‌سنده‌کی جریانده کنغری سنجاغیله طوسیه قضاسنك میاه جاریه‌سی اولان بر چوق کوچك چایلر وحدود شرقیه‌ده جریانده دورك چایی ایله کوك ایرماق اسملریله بیوجك ایکی نهر آلیر . بووجهله ولایتك بتون شرق‌جنوبی قسمی یعنی بتون کنغری‌سنجاغیله قسطمونی وسینوب سنجاقلرینك نصفلری قزیل ایرماق حوضه‌سی داخلنده بولنیور . سقاریه ایرماغی ایسه ولایتك یالکز حدود جنوبیه‌سنك منتهای غربی قسمنی تحدید، یعنی خداوندکار ولایتیله قسطمونی ولایتی آره‌سنده اولان حدودی تشکیل ایدوب، بولی سنجاغنك منتهای جنوب غربیسی میاه جاریه‌سنی آلیر . طوغریدن طوغری‌یه قره دکیزه دوکیلن انهارینك الك بیوکی وصال یوزدیروب کراسته ایندیرمکه مساعد اولمسیله الك مهمی (فیلیاس) نهریدر، که غرب جنوبیدن کلن بولی چاییله شرقدن کلن صوفانلی صودن بالتشکل، شماله طوغری جریانله، همنامی اولان اسکله‌ده دکیزه دوکیلور. فیلیاس نهرینك حوضه‌سی ولایتك نصفنه قریب مقدارندن عبارت اولوب ، بولی سنجاغنك قسم اعظمیله قسطمونی سنجاغنك نصفنی ضبط ایدیور. بونك شرق طرفنده بارطین واونك شرقنده دورکانی چایلری دخی اولدقجه اهمیتلیدر. ساحله قریب طاغلردن نبعانله دکیزه دوکیلور بر چوق کوچك نهرلری دها واردر . بر خیلی کوللری وارایسه‌ده، هپسی کوچکدر .

طوپراغی پك منبت اولوب ، اکثر طرفلرنده صو آلتنده دخی بولنمغله ، قسطمونی ولایتی آناطولینك الکزنکین ولایاتندن معدوددر. آنجق اراضیسی پك عارضه‌لی اولمسیله طرق ومعابری هنوز درجهٔ لزومندن پك کری اولدیغندن، یالکز دکیزه قریب اولان یرلرندن اخراجات اوله‌بیلیور.

محصولات ارضیه‌سی : بغدایك پك کوزل اجناس مختلفه‌سیله آرپه، چاودار، یولاف ، مصر، بورجق، مرجمك، نخود، فاصولیه وسائر حبوباتله کتان، کنویر، پاموق، پرنج، توتون، آفیون، جهری، الما، آرمود، اریك، جوز، کستانه‌وسائر میوه‌لرك انواعندن وسبزه‌دن عبارتدر . اورمانجه قسطمونی ولایتی آناطولینك وبلکه بتون ممالك عثمانیه‌نك الك زنکین یری اولوب، اکثر طاغلری کوزل اورمانلرله مستور ومیشه، چام، کوکنار ، قواق ، کورکن، قاین ، قره آغاج وسائر اشجار انواعنی حاویدر . بواورمانلردن ولایت داخلنده استعمال اولنان کراسته واودون قطع اولندقدن صکره، وسائط نقلیه‌سی مساعد اولان جهتلردن وعلی‌الخصوص فلیاس نهرینك مجراسی قربنده بولنان یرلردن قره دکیز اسکله‌لرینه خیلی کراسته دخی ایندیریلیر . صو ایله چوریلیر بر چوق خزارلری دخی واردر . معادنی چوق اولمق اقتضا ایدرسه‌ده، اخراج اولنانلری پك آزاولوب، ٤ کمور، ١ قروم ، ١ باقر معدنلری امتیازی ویرلمش؛ ونیکل، منغانز، قروم، باقیر، دمیر، آرسنیق، آنتیمون وسیملی قورشون اوله‌رق ١٣ محلده معادن تحریسیچون رخصت اعطا اولنمشدر.

کنغری سنجاغنك نفس کنغری

قضاسنده بر بيوك مملحه اولوب، خيلى مقدار طوز چيقار . مرعالرى چوق وگوزل وصولرى بول ايسه‌ده، حيوانات اهليه‌سى كوچك جثه‌لى وآز سوتلى اولوب، جنسلرى اصلاحه محتاجدر. الڭزياده بولنانلرقيون، كچى، تفتيك كچيسى، صيغير، آت، استر ومركبدر. قيون وكچيلرينك سودى پك آز وهمان ياورولرينه كفايت ايده‌جك مقدارده اولوب، يالڭز ياغى وقيلندن واينك ومانده‌لرك سوت وياغ وپينيرندن استفاده اولنور . ولايتك اكثر طرفلرنده پاموق وكتندن بز، دوشمه‌لك، يلكن بزى، آلاجه، مانوسه، اورغان وسائره نسج اولنه‌رق، اهالئ محليه طرفلرندن استعمال، وبرآز مقدارى‌ده اخراج اولنور . زراعت، معادن، اورمان وحيوانات شعبه‌لرنجه قسطمونينك استعداد طبيعيسى فوق العاده اولديغى حالده، اشبو اركان اربعهٔ ثروتك هيچ برندن بحق استفاده اولنه‌ميوب، بونلردن استفاده‌نك تأمينى ايچون يوللر وليمانلر انشاسيله زراعت مكتبلرينك تأسيس وتكثيرى واهالينك شركتلر تشكيلنه تشويق وترغيبى اقتضا ايدر . مملكته آقچه دخولنى جالب اولان اخراجاتنك باشليجه قسمى : كراسته، اورغان، تفتيك، يپاغى، منسوجات مختلفه، ذخاير، قورى وتازه ميوه‌لرك انواعى وسائره‌دن عبارتدر . ولايتك واردات سنويه‌سى ٤٠٠٠٠٠ عثمانلى ليراسى راده‌لرنده اولوب، مصارف محليه بونك برربعنه بالغ اوله‌ماز .

قسطمونى ولايتى : قسطمونى، بولى، كنغرى وسينوب اسملريله ٤ سنجاغه منقسم اولوب، آشاغيده‌كى جدولده كوسترلديكى وجهله، ٢١ قضا و٢٧ ناحيه ايله ٣٧٠٤ قريه‌يى حاويدر . ولايت داخلنده ٣٠٥٩ جامع ومسجد، ١٦٨ تكيه وزاويه، ٣٨ كليسا ومناستر، ١٣٧ مدرسه وكتبخانه، ٣٠٧٠ مكتب، ٧ عمارت، ٩ خسته خانه، ١٣٥٨١ دكان ومغازه وقهوه، ٤٦٧ خان، ١٠٢ حمام، ٤٨٢٩ خزار ودكرمن، ١٣٦ فابريقه، ٢٠٥٤٦ باغ، ٤٥٠٣٠ باغچه، ٢٤٥٤٠ اورمان، ٢٨٣٦ مرعى، ٤٨٠٣ چاير موجوددر .

باشليجه اسكله‌لرى : سينوب، كرزه، اينه‌بولى، قره‌آغاج، آماصره، بارطين، فيلياس، زونغولداق، اركلى، وآقچه حصار اولوب، آنجق صاغلام وكنيش ليمانلرى اولمامغله، بو اسكله‌لرك همان جمله‌سى صنعى ليمانلره محتاجدر .

ولايتك تقسيمات ملكيه‌سى ونواحينك حاوى اولدقلرى قرانك مقدارى بروجه آتيدر :

سنجاق	قضا	ناحيه	مقدار قرا
قسطمونى	قسطمونى	دوركانى	٤٤
		كول	٥٩
		قوزيقه	٦١
		آق قيا	٧٣
	اينه بولى	اينه بولى	٤٣
		كوره	١٤١
		ابانه	٨٤
	زغفرانبولى	زغفرانبولى	١٠٦
		آقطاش	٣٥
		افلانى	٣٥
		اولوس	٦٧
	طاشكوپرى	طاشكوپرى	١٣٠
		كوكچه آغاج	٣٣
	طاطاى	طاطاى	٧٢
		ازطواى	٧٥
	جيده	جيده	٧٥
		خوش آلاى	٨٨
	طوسيه		٣٩
	آراج	آراج	٧٢
		مركوزه	٤٥
		اكدير	٥٣
بولى	بولى		١٩٠
	اركلى		١٤٨
	بارطين	بارطين	١٣٢
		آماصرى	٩٢
	كرده	كرده	٨٧
		چغامنكن	٨٦
	كوينك		٧٨
	دوزجه	دوزجه	١٣٥
		آقچه شهر	٣٢
	حميديه	حميديه	٦٥
		چهارشنبه	١٠٨
	مدرنى		١٤٢

سنجاق	قضا	ناحیه	مقدار قرا
کنغری	کنغری	کنغری	٧٧
		قوجحصار	٥٠
		شعبان اوزی	٤٦
		توخت	٣٥
	چرکش	چرکش	٣٦
		قره‌جه ویران	٥٦
		اووه‌جق	٦٩
		بایندر	٤٧
سینوب	سینوب	سینوب	٧٢
		کرزه	٧٢
	بوی آباد	بوی آباد	١٧٢
		طوراغان	٩٣
	عیانجق	عیانجق	٨٦
		چاکلی مع آق قیا	٤٥

[ولایتك احوال تاریخیه‌سیچون اسم قدیمی اولان « پافلاغونیا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قسطمونی } سنجاغی . همنامی اولان آنف البیان ولایتك مرکز سنجاغی اولوب ، ولایت مذکوره‌یی ترکیب ایدن درت سنجاغك اك بیوکیدر . وسطده اولوب ، شرقاً سینوب ، جنوباً کنغری ، غرباً بولی سنجاقلریله ، شمالاً دخی قره‌دکیزله محاطدر . یوقاریکی جدولدن آکلاشلدیغی اوزره ، ٧ قضا و ٢٠ ناحیه‌یه منقسم اولوب ، ١٤١٠ قریه‌یی حاویدر . اراضیسی ٤ ٢١٦ ٨٠٩ دونمدن عبارت اولوب ، ٦٩٧ ٣٦٣ اهالیسی واردر . واردات سنویه‌سی ١٤٠ ٠٠٠ ومصارف محلیه ٤٠ ٠٠٠ لیرا راده‌لرنده‌در . طبیعت اراضی ومحصولات وتقسیمات ملکیه‌سی حقنده ماده‌ٔ آنفه‌ده‌کی تفصیلاته علاوه اولنه‌جق برشیٔ یوقدر .

قسطنطین } (Constantin) قسطنطینیه‌ده حکومت سورن روما شرق ایمپراطورلرندن یعنی بیزانتیون ملوکندن بروجه آتی ١٢ کشینك اسمیدر :

برنجیسی « بیوك » عنوانیله معنون (فلاویوس والریوس آورلیوس قلاودیوس) در، که قونستانس قلور ایله هلنه‌نك اوغلی اولوب ، میلادك ٢٧٤ تاریخنده داردانیه‌نك (نایسه) شهرنده یعنی الیوم صربیه‌ده بولنان نیش بلده‌سنده دنیایه کلمش ؛ ودیوقلتیان ایله عسکرك محبتنی قزانوب ، ٣٠٦ تاریخنده ، بدرینك وفاتی اوزرینه ، بیوك برتانیه اوردوسی طرفندن کندیسنه (آوغستوس) عنوانی ویرلمش ایدی . غالیا یعنی فرانسه جهتنده اعادهٔ اسایشه موفق اولدقدن صکره ، کندیسنی قتل ایتدیرمك ایستمش اولان قاین پدرینی تلف ایتدیرمش ؛ وبعده ایتالیا وآفریقایی ظلم ایله ازمکده اولان ماقسیمیان اوغلی (ماقسنس) ه قارشی عسکر سوق ایده‌رك ، کویا هواده نوردن برچلیپا رسمی واطرافنده آتشین خط ایله « بو علامتله غالب کله‌جکسك » عباره‌سنی کورمکله ، بیراغنه خاچ رسمنی ترسیم ایده‌رك ، مرقومه غالب کلمش ؛ وظالم مومی‌الیه ٣١٢ تاریخنده (تیبر) نهرنده مغروقاً وفات ایتمش ایدی . بووجهله ایتالیا وآفریقایه مالك اولدقدن صکره ، اعادهٔ اسایش واجرای عدالته حصر همت ایدوب ، خرستیانلره قارشی اولان تعقیباته ختام ویرمش ؛ و٣١٣ ده کندیسی خرستیان اولمغله برابر ، بودینی دولتجه رسماً قبول ایتمش ؛ و٣١٥ ده شرق ایمپراطوری (لیچینیوس) ه اعلان حرب ایدوب ، پانونیا وتراکیه‌ده ایکی غالبیته نائل اولمغله ، پانونیا ، داچیا ، ایلیریا ویونان جهتلرینی ضبط ایتمشدی . ٣٢٣ ده بورقیبنه قارشی ادرنه واسکدارغالبیتلرینه دخی نائل اولوب ، قالان ممالکنی ده آلمش ؛ وبو وجهله بتون روما دولتنه مالك اولنجه ، بعض قوانین ونظامات وضعنه باشلامش ؛ وخرستیانلغی توحید ایچون ، ٣٢٥ ده ازنیقده بر بیوك مجلس روحانی عقد ایله ، خرستیانلقده برمذهب مخصوص صاحبی اولان (آریوس) ی کلیسادن طرد وتلعین ایتدیرمش ، وتابعلرینی نفی ایتمش ایدی . بعده زوجه‌سی (فاؤسته) نك افتراسیله اوغلی (قریسپوس) ی بغیرحق اعدام ایتمش ؛ وزوجه‌سنك افتراسنی آکلاینجه ، اونی دخی قتل ایتدیرمش ایدی . ٣٣٠ تاریخنده (بیزانس) قصبه‌سنی پایتخت اتخاذ ایده‌رك ، بوقصبه‌یی توسیع وتزیین ، وکندی اسمنه اضافتله قونستانتینوپولیس یعنی

قسطنطینیه تسمیه ایتمشدی. ٣٣٧ ده وفات ایدوب، ملکنی قسطنطین، قونستانس وقونستان اسملریله مسمی اوچ اوغلنه ویکنلری (دلماس) و (آنیبالیان) ه براقشدر .

— ایکنجیسی « کنج » لقبیله ملقب اولوب ، برنجینک بیوك اوغلیدر . ٣١٦ تاریخنده (آرله) ده طوغوب ، پدرینك وفاتنده حصه‌سنه غالیا (یعنی فرانسه) و اسپانیا ایله بیوك برتانیه دوشمش ایسه‌ده، بونکله قناعت ایتمیوب، برادری قونستانك حصه‌سنی دخی ضبط ایتمك اوزره ، ایتالیا یه عسکرله دخولنده ٣٤٠ تاریخنده (آکیله) ده مغلوب ومقتول اولمشدر .

— اوچنجیسی (پوغونات) یعنی « صقاللی » لقبیله ملقب اولوب ، ٦٦٨ تاریخ میلادیسنده پدری ایکنجی قونستانك وفاتنده ، برادرلری تیبر وهراقلیوس ایله مشترکاً شرق ایمپراطوری اولمش؛ عربلره قارشی حرب ایتمش؛ ٦٨٠ ده قسطنطینیه‌ده برمجلس روحانی عقد ایتدیرمش ؛ ونهایت ایکی برادرینی قتل ایدوب ، نفرت عمومیه‌یی جلب ایتدکدن صکره ، ٦٨٥ ده وفات ایتمشدر .

— دردنجیسی (قوپرونیم) لقبیله ملقب اولوب ٧٤١ ده پدری (لئون ایزوریان) ه خلف اولمش؛ وبت شکنلر مذهبنه تابع اولوب، بتلره عبادت ایدن سائر خرستیانلری تعقیب ایتمش ؛ و ٧٥٥ ده بلغارلره قارشی ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر .

— بشنجیسی دردنجی لئون ایله (ایرنه) نك اوغلی اولوب، ٧٨٠ تاریخنده واقع پدرینك وفاتنده، ١٠ یاشنده اولدیغی حالده، والده‌سنك وصایتیله تخته قعود ایتمش ؛ واون سنه صکره اداره‌ٔ اموری الینه آلمش ایسه‌ده ، درعقب والده‌سی حکومتی ضبطله، صاحب ترجمه‌نك کوزلرینه میل چکدیرمش؛ وبیچاره بونك تأثیریله ٧٩٧ ده وفات ایتمشدر .

— آلتنجیسی ماکدونیه‌لی واسیلك اوغلی اولوب، ٨٦٨ ده پدری طرفندن آوغستوس تعیین اولنمش؛ وپدرینك حیاتنده ٨٧٧ ده وفات ایتمشدر .

— یدنجیسی (پورفیروجنت) لقبیله ملقب اولوب، فیلسوف لئونك اوغلیدر. ٩٠١ ده طوغوب ، ١١ یاشنده ایکن، والده‌سی (زوئه) نك وصایتیله تخته چیقمش؛ ٩١٩ ده اسقاط اولنمش؛ و ٩٤٥ ده ثانیاً تخته چیقوب، ٩٥٩ ده، ظن اولندیغنه کوره، اوغلی رومان طرفندن مسموماً وفات ایتمشدر. عالم برآدم اولوب، اداره‌ٔ ملك حقنده برکتابله تاریخه دائر بعض آثار براقشدر .

— سکزنجیسی برنجی رومانك اوغلی اولوب، ٩١٩ دن ٩٤٥ تاریخنه‌دك پدریله وایکی برادریله مشترکاً حکم سورمشدر .

— طقوزنجیسی ایکنجی رومانك اوغلی اولوب، ٩٧٦ ده یانی زیمیسکیسه برادری ایکنجی واسیل ایله مشترکاً خلف اولمش ؛ و ١٠٢٥ تاریخنه‌دك حکم برادرینك النده اولوب، تاریخ مذکورده برادری وفات ایتمکله، منفرداً حکم سورمکه باشلامش ایسه‌ده، حسن اداره‌یه موفق اوله‌مامش؛ و ١٠٢٨ ده وفات ایتمشدر .

— اوننجیسی (مونوماق) یعنی « پهلوان » لقبیله ملقب اولوب، ١٠٤٢ ده اوچنجی رومانك طول زوجه‌سی (زوئه) نك سعیله تخته چکمش؛ وسفاهته دوشکون اولمغله، سلجوقیلر ممالکنك برچوق طرفلرینی ضبط ایتمش، وپچنکلر صربیه‌یه داخل اولمشدی . ١٠٥٤ ده وفات ایتمشدر .

— اون برنجیسی (دوقاس) دیمکله معروف اولوب، آندرونیق اسمنده برشخصك اوغلی اولدیغی حالده، (ایساق قومننوس) طرفندن اوغللغه قبول اولنمش؛ و ١٠٥٩ ده بوکا خلف اولوب، ١٠٦٧ ده ٦٠ یاشنده وفات ایتمشدر . بونك زماننده اسکیتلر ممالکنی غارت ایتمش؛ ونورمانلر قالابره‌یی ضبط ایتمشلردی .

— اون ایکنجیسی (دراقوسس) لقبیله ملقب اولوب، قسطنطینیه روم ایمپراطورلرینك اخیریدر. ایکنجی مانوئل پالئولوغك اوغلی اولوب، ١٤٠٣ تاریخنده طوغمش ؛ ١٤٤٨ ده برادری یانی پالئولوغه خلف اولمش ؛ و ١٤٥٣ ده سلطان محمد خان ثانینك سوق ایلدیکی اردو

طرفندن استانبولده محاصره اولنه‌رق، محاربه‌ده مقتول اولمش؛ وبونکله روما دولتی ختام بولوب، قسطنطنیه شهری پایتخت دولت عثمانیه اولمشدر.

قسطنطین بو اسمله دیکر بری دخی عادی برنفر ایکن، ٤٠٧ تاریخ میلادیسنده بیوك برتانیه اردوسی طرفندن ایمپراطورلغه انتخاب اولنمش؛ و (آرله) ده برلشوب، غالبیتلریله برمدت مقامنی محافظه ایله، ایمپراطور (هونوریوس) ه دخی حکمنی طانیتدیرمش ایسه‌ده، ٤١١ تاریخنده هونوریوس کندیسنی (آرله) ده محاصره ایدوب، تسلیمه مجبور ایتمش؛ واله کچیرنجه قتل ائلمش ایدی. بو اسمله مسمی ایمپراطورلر عدادینه داخل دکل ایسه‌ده، بعضلری کندیسنه اوچنجی قسطنطین نامنی ویرمشلردر.

قسطنطین پاپالردن اولوب، ٧٠٨ ده انتخاب اولنمش، و ٧١٥ ده وفات ایتمشدر. سریانی الاصلدر.

— پاپا اوچنجی اتیانك زماننده دخی بو اسمله بری پاپالق ادعاسنده اولوب، ٧٦٧ تاریخنده برنجی (پاولو) نك وفاتنده واتیقانی ضبط ایتمش؛ و ٧٦٩ ده کوزلرینه میل چکلدکدن صکره، طرد واخراج اولنه‌رق، برمناستره چکیلوب وفات ایتمشدر.

قسطنطنیه (Constantinople) استانبول شهر شهیرینك اسم اصلیسیدر. [«استانبول» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قسطنطنیه روم ایمپراطورلغی. [«بیزانتیون» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قَسطون حلب جوارنده برقلعه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

قَسطیله اندلسده بیره خطه‌سنده دمشق شامه بکزر انهار واشجاری چوق بربلده اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

(قاستلو) اسمیله معروف کوچك قصبه‌لردن بری اولسه کرکدر. — ابن حوقل آفریقاده زاب کبیر جهتنده بلاد جریدده بو اسمله برقصبه بولندیغنی دخی بیان ایدیورسه‌ده، بکرینك تعریفندن آکلاشلدیغنه کوره، اوراجه بو اسم ناحیه‌نك اولوب، قصبه‌سنه (توزر) دینلیر. [«توزر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قُسّ الناطف کوفه جوارنده فراتك ساحل شرقیسنده برمحل اولوب، قارشیسنده (مروحه) موضعی بولنیوردی. بومحلده خلافت جناب فاروقیده ١٣ سال هجریه‌ده عساکر مسلمین ایله ایران عسکری بیننده برمحاربه وقوع بولوب، مسلمانلر ابوعبید بن مسعود الثقفینك تحت قیادتنده ایدی. مشار الیه ایرانیلرك تکلیفی اوزرینه نهری تجاوزله قس الناطفده حرب ایتمکی قبول ایدوب، معیتنك رأیی خلافنه اوله‌رق، تجاوز ایتمکله، کندیسی شهید اولدیغی کبی، معیتندن دخی ٤٠٠٠ کشی مغروقاً ومقتولاً شهید اولمشدی.

قُسَنطانه اندلسده دانیه اعمالندن غریب برحصن وقصبه اولوب، بنی مجاهد العامری وزراسندن ابو الولید بن خمیس القسنطانینك مسقط رأسی بولنمشدر.

قُسَنطینه یاخود قسنطینیه (Constantine) جزایرده جزایر شهرینك ٤٣٩ کیلو متره شرقنده واسکله‌سی اولان فیلیپویلك ٨٧ کیلو متره جنوب غربیسنده ٣٦°٢٢'٢١" عرض شمالی ایله ٤°١٦'٣٦" طول شرقیده واقع ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٤٥٠٠٠ اهالیسی، اون اوچ جامع شریفی، قوماندان دائره‌سی اتخاذ اولنان حکومت اسلامیه زمانندن قالمه پك مصنع برسرایی، مکتب اعدادیسی، متعدد مدرسه‌لری، موزه‌سی، آثار عتیقه جمعیتی، تجارت اوطه‌سی، تیاتروسی، بانقه‌سی، خسته‌خانه‌سی وسائر مؤسساتی واردر. شهر مربع الشکل ویوکسك بر قیانك اوزرنده مؤسس اولوب، اوچ جهتی درین بردره ایله محاط ویالکز جنوب غربی طرفندن طاغه مربوطدر. مذکور دره‌نك جنوبی کوشه‌سنده درینلکی ٦٠ متره ایسه‌ده، شهرك موقعی کیتدکجه کسب ارتفاع ایتمکله، (القصبه) تعبیر اولنان قلعه‌سنك بولندیغی شمالی کوشه‌سنده درینلکی ٢٠٠ متره‌یه بالغ اولور. جنوبدن کلن (وادی الرمل) نهری بو دره‌نك ایچنده آقار. دره‌نك اوستنده ایکی کوپری بولنوب، (القنطره) دینمکله معروف اولان

بری متین وکوزلدر. بوندن بشقه نهرك اوزرنده قیادن اویلمش درت طبیعی کوپریسی دخی واردر. جامعلرندن برینك مناره‌سی سکز ضلعلی اولوب، ٢٥ متره یوکسکدر . شهرك خارجنده دخی صیفیه‌لری حاوی برقاچ محله واردر . روماليلر قسنطینه‌یه خیلی اوزاقدن صو کتیرمشلردیسه‌ده، یاپمش اولدقلری صو بندلری خرابه حالنده بولنیور . اخیراً فرانسزلر مقدار کافی صو آقیتمشلردر . وادی الرمل صویی دخی آریقلرله یوکسلدیله‌رك ، پك بیوك بردکرمن چویرر . شهرك جوارنده کوکوردلی وچایکلی میاه معدنیه چیقوب ، مکمل قابلیجه‌لری واردر . اهالی اسکیدن بری معمولات دباغیه و سراجیه ایله احرام و برنوس وکلیم کبی منسوجات یاپارلر . قسنطینه پك اسکی بر شهر اولوب ، فنیکه‌لیلر زماننده (کرته) اسمیله معروف ایدی . بعده خراب اولوب، روما ایمپراطورلرندن قسطنطینیه‌نك بانیسی اولان بیوك قسطنطین زماننده یکیدن بنا وتعمیر اولنمغله، بونك اسمنه نسبتله (قونستانتینه) تسمیه اولنمش ؛ وعربلرك السنه کچنجه ، بو اسم قسنطینه صورتنده ضبط اولنمشدر . اسکله‌سی اولان فیلیپویله وجزایر وتونسه وبیسکره‌یه دمیر یول خطلریله مربوط اولوب ، تجارتی خیلی ایشلکدر .

قسنطینه { ایالتی . جزایرك فرانسه‌نك اداره‌سنه کچدکدن صکره تقسیم اولندیغی اوچ ایالتك بری واك شرقیسی اولوب، دیکر ایکیسی نفس جزایر ووهران ایالتلریدر. قسنطینه ایالتی غرباً جزایر ایالتیله، جنوباً صحرای کبیرله، شرقاً تونس امارتیله ، شمالاً دخی آق دکیزله محاطدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ١٩١ ٥٢٧ مربع کیلو متره واهالیسی ١ ٥٦١ ٤٨٨ کشی اولوب، بونلر میاننده‌کی فرانسزلرله سائر اجنبیلر آنجق ١٠٠ ٠٠٠ ویرلی یهودیلر ١٠ ٠٠٠ راده‌لرنده اولمغله، بریچق ملیونه قریب اولان دیکر اهالیسی عرب وبربردن مرکب مسلمدرلر. ساحلی تقریباً ٣٧٤ کیلو متره طولنده اولوب، بجایه ، فیلیپویل و بونه کورفزلری اسملریله اوچ کورفزی وباشلیجه بش اسکله‌سی واردر . اراضیسی عموم جزایرك کینه توفیقاً اوچ طبقه تشکیل ایدوب ، ساحل، تل وصحرا طبقه‌لری شمالدن جنوبه بربرینی تعقیب ایدر . ساحله قریب اولان یرلری آز چوق عارضه‌لی وانواع نباتات ومحصولاته مساعددر . ایکنجی طبقه‌یی تشکیل ایدن جبال جهتلری مرتفع وسرت هوالی اولوب ، حلفه اوتلرینك کثرتله بیتدیکی یردر . صحرا جهتی ایسه خرما آغاجلرینی حاوی وبرمقدار آربه وسائره حاصل ایدر واحلرله صوسز چوللردن عبارتدر . اك یوکسك جبالی (اورس) طاغلریدر ، که آق دکیز مائله‌سنی صحرای کبیر جهتنده‌کی کوللر مائله‌سندن آیریور . بوسلسله‌نك اك یوکسك ذروه‌سی اولان (شلیه) طاغی بتون جزایرك اك یوکسك نقطه‌سی اولوب، ٢٣٢٨ متره ارتفاعی واردر . بوسلسله ایله ساحل آره‌سنده بینلرنده بیوك انهارك واديلرله آیرلمش برایکنجی صره طاغلر بولنوب ، بونلردن (بابور) طاغنك ٢٠٠٠ ودیکرلرینك دخی ١٨٠٠ متره واوندن آشاغی ارتفاعلری واردر. میاه جاریه‌سی چوق اولوب، آق دکیزه دوکیلنلرندن اوچی بیوکدرکه بونلر دخی غربدن باشلایه‌رق وادی الساحل ، الوادی الکبیر و وادی سیوس‌در. شرق جهتنك میاهندن چوغی‌ده تونسه کیروب، مجرده ایرماغنه دوکیلور. جنوبه طوغری آقان صولری یالکز یاغمور موسملرنده آقوب ، برطاقم کوللره دوکلدیکندن ، بونلر میاننده بیوك ایرماق یوقدر . مذکور کوللرك اك بیوکلری بربرینه مربوط اولان (شط مروان) و (شط ملکیر) در، که دها کوچك برصره کوللر وبطاقلقلرله تونسك جنوبنده‌کی (شط الجرید) ایله اختلاط ایدوب ، بونلرك موقعلری سطح بحردن آلچق اولمغله ، قابس کورفزندن برجدول حفریله دکیزه تحویللری ممکندر . ایالتك غرب جهتنده (شط الهذن) اسمیله دیکر بربیوك کول واردر، که هر طرفدن طاغلرله محاط اولوب، بونلردن وعلی الخصوص شمال طرفنده‌کی جبال هدنه‌دن اینن برچوق انهارك صولرینی جمع ایدر. (اورس) سلسله‌سیله شمالده‌کی جبال آره‌سنده واقع تلال قسمنده دخی برچوق

انهار بولنوب، اك بيوكلرى : شط الطرف، شط الكليف ، شط مروری ، شط الصابون ، شط البيضاء وسائره‌در. بونه اسكله‌سی قربنده (فزاره) اسميله بيوجك بركول واردر . هواسی جزايرك سائر طرفلرندن دها معتدل وطوپراغی دهامساعد اولغله ، ٦٠٠ ايله ١٣٠٠ متره‌لك ارتفاعلری آره‌لرنده بولنان جهتلرنده بغدای وسائر ذخاير بك ايی يتيشير. اورمانلری هرنه‌قدر وقتيله اتلاف اولنمش ايسه‌ده، فرانسز حكومتی يكيدن اورمانلر يتيشديرمكه چوق‌جهد ايدوب، بتون اورمانلرينك مساحهٔ سطحيه‌سی برمليون يكی دونمدن زياده‌در. مملكتك كرك محصولات ارضيه وكرك حيوانات وسائره‌جه ثروتنك تزايدی اهاليسنك تكثيريله وسعت واستعدادی نسبتنده اسكانه متوقفدر . بوايالتده دخی جزايرك بعض طرفلرنده اولديغی كبی ايكی درلو اداره اولوب، بعض يرلری ادارهٔ ملكيه وبعضلری ادارهٔ عسكريه تحتنده بولنيور . تماميله انضباط آلتنه آلنوب يرلی وآوروپالی اهالی ايله مسكون اولان يرلری مأمورين ملكيه ايله اداره اولنه‌رق ، ٦ قضا ايله ٦٧ ناحيه‌يه منقسمدر. صرف اهالئ مسلمه ايله مسكون اولوب هنوز تماميله رام‌اولميان يرلری ايسه ادارهٔ عسكريه تحتنده اولوب، ٤ قضا ايله ٢١ ناحيه‌يی حاويدر. بوايكنجی قسم كرك وسعت اراضيجه وكرك نفوسجه دها زياده‌در .

قسونغراد (Csongrad) مجارستانده همنامی اولان ايالتده وسجدينك ٦٠ كيلومتره شمالنده اوله‌رق (تيسه) نهری اوزرنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ١٧ ٣٥٠ اهاليسی واردر .

— قسونغراد ايالتنك مساحهٔ سطحيه‌سی ٣٤١٠ مربع كيلومتره واهاليسی ٢٠٧ ٥٨٥ كشی اولوب ، مركزی (سجدين) در . اراضيسی آلچق وبطاقلقلی اولوب ، هواسی آغير لكن محصولاتی چوقدر .

قسيم الدوله [« آق سنقر » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قُشْبره اندلسده طليطله مضافاتندن بر قصبه اولديغی وبعض مشاهير علمانك منشئی بولنديغی « معجم البلدان » ده مسطوردر .

قَشتاله عربلرك اندلسده يعنی اسپانياده‌كی قاستيله خطهٔ واسعه‌سنه ويردكلری اسمدر . [«قاستيله» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

قَشتَلیون اندلسده شنتبريه اعمالندن بر حصن اولديغی جغرافيون عرب آثارنده محرردر .

قِشمير كشميرك معربيدر . [« كشمير » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قَصّاب (سعيد) ايران شعراسندن اولوب ، كاشانليدر . شو ايكی بيت جملهٔ اشعارندندر :

قطرهٔ تا ازمی شوق توباشد در اياغ
كافريم ار آرزوی جام جم داريم ما
هست تا اشك ندامت ايمنيم ازسوختن
يم زاتش نيست تادرديده نم داريم ما

قَصّبات مغربده بلاد بربردن بر قصبه اولديغنی ياقوت حموی بيان ايديور .

قصبه [« طورغودلی » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]— خداوندكار ولايتنك قره حصارصاحب سنجاق وقضاسنده وقره حصارك ٢٥ كيلومتره جنوبنده دخی بر كوچك قصبه‌در . — قونيه ولايتنك قونيه سنجاغنه تابع قره‌مان قضاسنده وتكه سنجاغنك الماللو قضاسنده دخی بواسمله ايكی كوچك قصبه ويا بيوك قريه واردر. — عرب ممالكنده بواسم شهرلرك حصار ايچنده اولان قسملرينه وايچ قلعه‌لرينه ويريلير .

قصر بلاد عربده برچوق قصبه‌لره وعلی الخصوص چول ايچنده‌كی واحه‌لرده بولنان قلاعه وآز چوق مستحكم معموره‌لره وبعض بلدان عتيقه خرابه‌لرينه ويريلن اسم اولوب ، بعضلری قصر كلمه‌سنك بشقه بر اسمه اضافتيله وبعضلری ساده (القصر) دينلمكله معروفدر . — اك معروفی مصرك بحريه واحه‌سنده وابو جرجه‌نك ٢٠٠ كيلومتره غربنده واقع و ٣٥٠٠ اهاليی جامع اولانيدر ، كه روماليلر زماندن قالمه بعض خرابه‌لری واطرافنده پورتقال نار، موز وزيتون آغاجلرينی حاوی باغچه‌لريله باغلری واردر .

قصر شیرین { ایرانك آردلان یاخود کردستان ایالتنده وکرمانشاهك ١٦٠ کیلومترو غربنده اوله‌رق حدود عثمانیه قربنده ودیاله نهرینه تابع حلوان نهری اوزرنده و حلوان خرابه‌لرینك غربنده برقصبه اولوب، اطرافده ساسانیاندن قالمه برچوق خرابه‌لری وبعض ابنیهٔ مصنعه وهیکل وسائر آثاری واردر .

قصر عبد الکریم { سبته قربنده و اندلسده‌کی جزیرة الخضراء قارشیسنده برقصبه اولوب، شمدیکی حالده (القصر الصغیر) دینلیر .

قصر العقبه { [« عقبه » ماده سنه مراجعت بیوریله .]

قصر الفلوس { مغربده (یعنی جزایرده) وهران قربنده برقصبه ایدی .

قصر قارون { مصرك فیوم مدیریتنده ومدینة الفیومك ٤٧ کیلومتره غربنده برکهٔ قارونك ساحل غربیسندن ٢ کیلومتره‌لك مسافه‌ده برویرانه اولوب، اسکی مصریلردن ورومالیلردن قالمه ایکی معبدك خرابه‌لری واردر . اطرافی وقتیله باغ و باغچه‌لرله مستور اولوب ، الیوم عربلر کوکارینی اخراج ایدرلر .

قصر قیروان { افریقیه‌ده قیروانك ٤ میل جنوبنده برشهر اولوب، بیوك جامع شریفی، دائروی الشکل ٧ قاتلی وچوق ستونلی برصومعه‌سی، بیوك چارشیسی وچوق حاملریله صهریجلری وار ایدی . جوارنده (رصافه) اسمیله برقصبه دخی وار ایدی. ایکیسی برلکده خراب اولوب، انقاضلریله (رقاده) شهری یاپلمشدی . قصر قیروان ١٨٤ تاریخنده ابراهیم بن اغلب طرفندن تأسیس اولنوب، بنی اغلب طرفندن کرسیٔ حکومت اتخاذ اولنمشدی .

قصر کبیر { (القصر الکبیر) مغرب اقصاده(العریش)اسکله‌سنك ٤٥ کیلومتره شرق جنوبیسنده وطنجه‌نك ١٠٠ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (وادی القوس) ك ساحل شمالیسنده بر شهر اولوب، ٢٥٠٠٠ اهالیسی، متعدد مصنع وظریف مناره‌لی جوامع شریفه‌سی، کوزل منظره‌سی و مشهور پورتقال وزیتونی واردر. اسکی برشهراولوب، رومالیلرجه (اوپیدوم نوووم) اسمیله معروف ایدی . بوشهر ایله عریش اسکله‌سی آره‌سنده‌کی اووه‌ده ١٥٧٨ تاریخ میلادیسنده مغرب مسلمانلری پورتکیزلیلری کلیاً منهزم وپریشان‌ایدوب، قراللری(سباستیان)ی دخی قتل ایتمشلردر .

قصر کنکور { همدان ایله قرمیسین (یعنی کرمانشاه) آره‌سنده برقصبه ویا همدان ایله دینور بیننده برناحیه اولوب، برچوق مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. عربیده (قصر اللصوص) دخی دینلیردی . قصر شیرین ایله براولدیغی دخی مروی ومظنوندر .

قصر الملح { کرمانده بر قصبه اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مذکوردر .

قصر نمرود { بغداد ولایت وسنجاغنده و بغدادك ٣٠ کیلومتره غربنده ٤٠ متره ارتفاعی اولان برتپه اولوب، اسکی کلدانیلردن قالمه خرابه‌لری حاویدر .

قصریانه { صقلیه (یعنی سیجلیه) آطه‌سنده برطاغك اتکنده واقع بیوك برشهر اولدیغی کتب عربیه‌ده مذکور اولوب، شمدی ایتالیانجه قاسترو جووانی دینلن قصبه اولدیغی اکلاشیلیور .

قصرین { (یعنی ایکی کوشك) قاهرهٔ مصرده ملوك فاطمیه طرفندن یاپلمش ایکی بیوك ومصنع سرای اولوب، بری چارشینك صاغنده ودیکری صولنده بولنیوردی؛ وقاهره‌نك ایکی سرای آره‌سنده‌کی قسمنه (بین القصرین) نامی ویریلیردی .

قصی { قریشدن‌هاشمیلرله امویلرك برلشدکلری عبد منافك پدری اولوب، فخر کائنات (صلعم) افندمزك بشنجی بطنده جدلریدر .

قُصَیر { بحر احمرك ساحل غربیسنده صعید مصرك قنا مدیریتنده وقنانك ١٩٢ کیلومتره شرقنده برقصبه واسکله اولوب، ١٥٠٠ اهالیسی، ٤ جامع شریفی ، طار لکن دوز وطوغری سوقاقلری واورته جسامتده

سفائنك دخولنه مساعد طبيعى ليمانى واردر . سويش جدولنك كشادندن اول مصراسكله‌لرندن اولوب، مصرايله حجاز آره‌سنده ايشلك برتجارتك محل اجراسى ايدى . اووقت اهاليسى ٨٠٠٠ ى متجاوز ايدى. سور ينك خارجنده وغرب شمالى جهتنده ياوز سلطان سليم خانك بنا كرده‌سى اولان برقلعه‌سى‌واردر. — وقت سعادتده بواسمله ويا (قصير موسى) اسميله معروف بولنمش اولان قصبه‌نك خرابه‌لرى شمديكينك ٦ كيلو متره شمالنده‌در .

قَصيم { جزيرة العربك وسطلرنده بريرر اولوب ، غرباً حجازله ، شمالاً شمر ايله ، شرقاً نجد ايله ؛ جنوباً دخى دهنا جوليله محاطدر . ايكى‌يه منقسم اولوب، آلچق ودوز اولان جنوب قسمى نجد حكومتنه تابع مشايخى معرفتيله اداره اولنور . يوكسكجه اولان شمال قسمى ايسه شمر امارتنه تابعدر . برنجيسى مدينهٔ منوره قربنده‌كى (منيفه) و (دمار) تپه‌لرندن تويق جبالنه‌دك ٢٠٠ كيلو متره‌لك محلده ممتد اولوب، اكى ١٠٠ كيلو متره راده‌لرنده‌در. اسمى « منبت قوملق ير » ديمك اولمغله، مسماسى دخى بوكا ماصدق اولوب ، درت بش قصبه‌سى، اللى آلتمش بيوك قريه‌سى وپك چوق كوچك كويلرى واردر . طوپراق بر ايكى متره حفر اولنمغله ، هريرنده صو چيقوب، قويولرى چوقدر ، واراضيسى سقى اولنه‌رق ، هرطرفى زرع اولنور، وخيلى ذخاير ايله اوزوم، زيتون، قيصى، نار، قاٌون ، قارپوز وسائر ميوه‌لر وبر مقدار پاموق وسائره حاصل اولور . خرما ايسه محصولاتنك الك بولى وجزيرة العربده يتيشن اجناسنك الك ايسيدر . قصبه‌لريله قريه‌لرى بيننده يوللر آغ كبى اولوب ، خيلى تجارت دخى اجرا اولنور. عموميت اوزره اراضيسى دوز ايسه‌ده، اوتوز قرق متره ارتفاعنده بعض تپه لرى دخى واردر. كه اورايه مخصوص وياپراقلرى دوه‌لرى بلكه ميوه‌لرى دخى دباغته يارار بعض كوچك آغاجلرله مستور اولوب ، مملكته كوزل بر منظره پيدا ايتديرر . مسكون اولان اهاليسى بعض سياحلر طرفندن ٣٠٠٠٠٠ راده‌لرنده تخمين اولنوب، بونلردن بشقه بعض خيمه‌نشين عشيرتلرى‌ده واردر .

يوكسك اولان قسم شماليسى ايسه برنجيسندن ٥٠ متره قدر مرتفع لكن ينه دوز بريرر اولوب، بونك دخى قويوصولرى پك بول اولدقدن بشقه، ياغمور موسملرنده آقار بعض واديلرى و ياغمور صولرينى يازك اورته‌لرينه قدر محافظه ايدر بعض چقور يرلرى واردر . بونك دخى اراضيسى منبت اولوب ، ذخاير وميوه‌لرك انواعى وكليتلى خرما يتيشدكدن بشقه، طوپراغى اكثر موسملرده زمرد كبى اوتلرله وتپه‌لرى طلح، نبق، سدر كبى اشجارله مستور اولوب، قويون ودوه سوريلرى چوقدر . قرق قدر كويلرى و ٣٠٠٠٠ قدر اهاليسى اولوب، خيلى واسع اولان اراضيسنك بوندن چوق زياده اهالى بسلمكه استعدادى واردر . قصيم اهاليسى نجد وشمرده‌كيلر قدر تناسب اعضا و حسن اندامه مالك دكللرسه‌ده ، اونلردن دها چاليشقان ودها ساكن آدملردر . آنجق حسب‌القربيه حجازليلرك حيله و منفعت پرستلك كبى خصايصى دخى كنديلرينه تأثير ايتمشدر . وقتيله شام ايله خيلى تجارت ايتمكده وبوندن چوق مستفيد اولمقده بولنمش ايكن ، وهابيلك تعصبى بو اختلاط ومناسبتلرينه ختام ويرمشدر .

قصيمليلر خيلى وقت نجد وشمر جهتلرينه دخى حاكم اولوب، دائرهٔ حكم ونفوذلرينى يمن حدودينه‌دك توسيع ايتمش ايكن ؛ بعده بو يرلرى غائب ايده‌رك ، كندى باشلرينه قالمش؛ ونهايت وهابيلر طرفندن رام ايديله‌رك ، نجد امامنه تابع اولمغه مجبور اولمشلردى . مصرلى ابراهيم پاشا وهابيلره قارشى عسكر سوق ايتديكنده، قصيمليلر عساكر عثمانيه ايله برلشه‌رك ، وهابيلره قارشى يوريمشلرسه‌ده ، بعده دها مستقل ياشايه‌بيلمك اميديله، وهابيلرله برلشه‌رك، نجده تابع اولمشلر؛ وآنجق وهابيلرك تحكمنه تحمل ايده‌مدكلرندن ، بو يقين زمانلرده شمالده‌كيلر شمر شيخنه عرض اطاعت ايتمش ؛ و جنوبده‌كيلر دخى ينه نجده تابع اولمق شرطيله برنوع ادارهٔ مختاره‌يه نائل اولوب، مشايخ محليه‌دن مركب بر هيئت متفقه

تشكيل ايتمشلردر. براداره منتظمه تحتنه آلنسه‌لر، كرك مملكتلری وكرك كندیلری خیلی تمدن وترقی‌یه مستعددرلر.

قُضاعی { [« ابو عبدالله قضاعی » و « ابن الابار » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله .]

قضیب البان { خلافت عباسیه زماننده یتیشن مشاهیر مغنیاتدن شاعره برقیز اولوب، تجاردن ابوالحسن اسمنده برینك جاریه‌سی ایدی، وهارون الرشیدك حضورنده تغنی ایتمش اولدیغی مرویدر. شو قطعه بداهةً سویلدیكی اشعار جمله‌سندندر:

یا مقیماً لدی الزمان بقلبی
وبعید بشخصه عن عیانی
انت روحی اذكنت لست اراها
وهی ادنی الی من كل دان

قطالیه { (یاخود قطانیه) عربلرك صقلیه (یعنی سیجیلیه) جزیره‌سنده كی (قاتانیه) شهرینه ویردكلری اسمدر. [«قاتانیه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قَطام { (بنت سخنه) كوفه اهالیسندن وخوارجدن برخاتون اولوب، حسن وجمال وذكاوتیله مشهوره ایدی . پدر وبرادری نهروانده خوارج میاننده مقتول اولمغله، حضرت علی المرتضی (رضه) ه كین باغلایوب، كندیسنه طالب اولان عبدالرحمن ابن ملجمه، كابین اولمق ارزره، ایستدیكی تكالیف میاننده حضرت علینك قتلنی دخی شرط قومش ایدی .

قطب الدین ازنیقی { سلطان بایزید خان اول دوری مشاهیر مشایخ وعلماسندن اولوب، علوم شرعیه وتصوفده ید طولا صاحبی ایدی . ازنیقده دنیایه كلوب، ٨٢١ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر . صلاته متعلق مسائل شرعیه‌یی حاوی بركتابی واردر . تیمورلنك ایله كوریشوب، كندیسنه طوغری وآجی بعض سوزلر سویلدیكی مرویدر.

قطب الدین ایبك { دهلیده حكومت سورن سلاله‌ٔ غوریه دولتنك مؤسسی اولوب، كندیسی مشهور شهاب الدین غورینك كوله‌لرندن تركی الاصل برآدم ایكن، مشارالیهك هندستان سفرنده آجمیر راجه‌سنه غلبه وملكنی ضبط ایتمسی اوزرینه، ٥٨٨ تاریخنده صاحب ترجمه ممالك مفتوحه‌یه والی تعیین اولنمش؛ ومیرات ودهلی‌یی دخی ضبطله، الكاسنی بنكاله‌یه قدر توسیع ایتدیكندن، شهاب الدین غورینك وفاتنده ٦٠٢ تاریخنده خلفی غیاث الدین محمود طرفندن كندیسنه برتاج وتخت ایله برابر سلطان عنوانی ویرلمش؛ وقطب الدین اوسنه اعلان سلطنت ایدوب، ٥ سنه حكومت سوردكدن صكره، ٦٠٧ ده لاهورده آتندن دوشوب، وفات ایتمش؛ واوغلنی آرامشاه خلفی اولمشدر . دهلینك اك بیوك جوامعندن اولان (جامع مسجد) ی بتخانه‌دن معبد مسلمینه تحویل ایله (قوة الاسلام) تسمیه ایدن بوذات اولوب، بعده شمس الدین آلتمش ایله علاء الدین خلجی توسیع وتزیین ایتمشلردر. دهلیده حكومت سورن سلاله‌سی ذوات آتیه‌دن مركبدر:

١	قطب الدین ایبك	٦٠٢
٢	آرامشاه	٦٠٧
٣	شمس الدین آلتمش	٦٠٧
٤	ركن الدین فیروز بن آلتمش	٦٣٣
٥	سلطان رضیه بنت آلتمش	٦٣٤
٦	بهرام شاه بن آلتمش	٦٣٧
٧	علاء الدین مسعود بن فیروز	٦٣٩
٨	ناصر الدین محمود بن آلتمش	٦٤٤
٩	غیاث الدین بلبان بندهٔ آلتمش	٦٦٣
١٠	كیقباد حفید آلتمش	٦٨٥
١١	جلال الدین فیروز شاه خلجی	٦٨٨

(كه سلالهٔ خلجیه‌نك باشیدر .)

قطب الدین بختیار { (خواجه — كاكی) هندستانك كبار مشایخندن وشعرادن اولوب، عن اصل ایرانك اندجان جهتندن اولدیغی حالده، ٦٣٣ تاریخنده دهلیده وفات ایتمشدر . تربه‌سی زیارتكاه انامدر. شیخ فرید الدین شكر كنج جملهٔ تلامذه‌سندن ایدی. مرتب دیوانی واردر .

قطب الدین خوارزمشاه { (محمد بن نوشتكین) خوارزمشاهان سلاله‌سنك برنجیسی وبودولتك مؤسسی

اولوب، پدری ملکشاه سلجوقی کوله‌لرندن ایکن، خوارزم والیلکنه نصب اولنمش، و ۴۹۱ تاریخنده اونك وفاتی اوزرینه، صاحب ترجمه اونك یرینه سلطان سنجرك منشوریله والی خوارزم اولمش ایدی. کندیسی حسن اخلاق ایله متصف اولمغله، نعمته قارشی شکر گذارلقده مبالغه ایدوب، دولت سلجوقیه‌نك اطاعتندن ذره‌جه آیرلمدیغندن، سلطان سنجر مشار الیه طرفندن کندیسنه (خوارزمشاه) عنوانی و (قطب الدین) لقبی ویرلمشیدی. اوتوزسنه حکومت سوردکدن صکره، ینه سلطان سنجر زماننده ۵۲۱ تاریخنده وفات ایتمشدر. تورونی خوارزمشاه ایل آرسلان بسبتون استقلال قزانمشدر. [«خوارزمشاهیان» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قطب الدین شارعی { (عمر بن عوض بن قلیله) شعرا-

دن اولوب، ۷۰۰ تاریخندن صکره‌جه وفات ایتمشدر. شو قطعه اشعارندندر:

ایا سائراً فی قفر عمر بقاسی فی السری حزناً وسهلا
بلغت نقا المشیب وجزت عنه وما بعد النقا الا المصلی

قطب الدین شاهجهان { کرمانده حکومت سورن قره

ختائیان سلاله‌سنك سکزنجی وصوك حکمداری اولوب، سلطان جلال الدین سیورغمشك اوغلیدر. ۷۰۳ تاریخنده عم زاده‌سی مظفر الدین محمد شاهه خلف اولوب، الجایتوخان فرمانیله ایکی سنه حکومت سوردکدن صکره، عزل و اخراج اولنه‌رق، کرمان طوغریدن طوغری‌یه مغوللرك تحت اداره‌سنه آلنمشدی. کندیسی اموال کثیره صاحبی اولمغله، شیرازه چکیلوب، اوراده خیلی وقت دها یاشامش؛ وقیزینی امیر مبارز الدینه تزویج ایتمکله، شاه شجاع وشاه محمود وسلطان احمد بوندن متولد اولمشلردر.

قطب الدین عبدالکریم { (بن عبد النور)

بخاری شریف شارحلرندن اولوب، خطط مصریه‌نك دخی تاریخنی یازمش؛ و۷۳۳ تاریخنده وفات ایتمشدر.

قطب الدین علامه { مشاهیر علمادن اولوب، شیخ

سعدی شیرازی ایله معاصر بولنمش؛ و ۷۱۰ تاریخنده تبریزده وفات ایتمشدر. «تحفهٔ شاهی» عنوانیله برأثری و «کلیات قانون» ایله «مفتاح العلوم» ه شرحلری واردر.

قطب الدین قسطلانی { (محمد بن احمد) مصر مشاهیر

علماسندن و شعرادن اولوب، قاهره‌ده حدیث تدریسیله مشغول بولنمش؛ و۶۸۶ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

اذا کان انسی فی التزامی لخلوتی
وقلبی عن کل البریة خالی
فما خرنی من کان لی الدهر قالیا
وما سرنی من کان فیّ موالی

قطب الدین محمد { خوارزمشاهیان سلاله‌سنه منسوب

ایکی حکمدارك اسمی اولوب، برنجیسی «قطب الدین خوارزمشاه» ماده‌سنده ذکر اولنمشدر. ایکنجیسی ملوك مذکوره‌نك آلتنجیسی اولوب، سلطان تکشك اوغلیدر. ۵۹۶ تاریخنده، پدرینك وفاتی اوزرینه، تخت موروثنه جلوسله، خراسان، زابلستان، ماوراء النهر، عراق وفارس جهتلرینی تمامیله تحت اطاعتنه آله‌رق، خوارزمشاهیان دولتنی چوق توسیع وقوتنی تزیید ایتمش ایسه‌ده، ۲۱ سنه حکومت سوردکدن صکره، چنکیز خان خروج ایدوب، صاحب ترجمه مغول عسکرینه قارشی طوره‌مامغله، فرار ایده‌رك، بحر خزرده آبسکون آطه‌سنه چکلمش، واوراده وفات ایتمشدر. اوچ اوغلی دخی برر مدت حکومت سوره‌رك، ملك موروثلرینی مغوللرك الندن قورتارمغه چالیشمشلرسه‌ده، مقتدر اوله‌مدقلرندن، بونکله خوارزمشاهان دولتنه ختام بولمش نظریله باقیله‌بیلیر.

قطب الدین محمد { (بن حمید تاینکو) کرمانده مغوللرك

تحت اطاعتنده اوله‌رق حکومت سورن قره‌ختائیان سلاله‌سنك اوچنجی حکمداری اولوب، عم زاده‌سی رکن الدین مبارکدن صکره ۶۵۰ تاریخنده منکوقاآن فرمانیله موقع اقتداره گلمش؛ واجرای عدل وحقانیتله برچوق ابنیهٔ خیریه تأسیس ایده‌رك، ۵ سنه حکومت سوردکدن صکره ۶۵۵ده وفات ایتمشدر.

قضاسنده بر بیوك مملحه اولوب، خیلی مقدار طوز چیقار . مرعالری چوق وکوزل وصولری بول ایسه‌ده، حیوانات اهلیه‌سی کوچك جثه‌لی وآز سوتلی اولوب، جنسلری اصلاحه محتاجدر. الكزیاده بولنانلر قیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر، آت، استر ومرکبدر. قیون وکچیلرینك سودی پك آز وهمان یاورولرینه کفایت ایده‌جك مقدارده اولوب، یالکز یاغی وقیلندن واینك وماندەلرك سوت ویاغ وپنیرندن استفاده اولنور . ولایتك اکثر طرفلرنده پاموق وکتندن بز، دوشمه‌لك، یلکن بزی، آلاجه، مانوسه، اورغان وسائره نسج اولنه‌رق، اهالئ محلیه طرفلرندن استعمال، وبر آز مقداری‌ده اخراج اولنور . زراعت، معادن، اورمان وحیوانات شعبه‌لرنجه قسطمونینك استعداد طبیعیسی فوق العاده اولدیغی حالده، اشبو ارکان اربعهٔ ثروتك هیچ برندن بحق استفاده اولنه‌میوب، بونلردن استفاده‌نك تأمینی ایچون یوللر ولیمانلر انشاسیله زراعت مکتبلرینك تأسیس وتکثیری واهالینك شرکتلر تشکیلنه تشویق وترغیبی اقتضا ایدر . مملکته آقچه دخولنی جالب اولان اخراجاتنك باشلیجه قسمی : کراسته، اورغان، تفتیك، بیاغی، منسوجات مختلفه، ذخایر، قوری وتازه میوه‌لرك انواعی وسائره‌دن عبارتدر . ولایتك واردات سنویه‌سی ٤٠٠٠٠٠ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده اولوب، مصارف محلیه بونك بربعنه بالغ اوله‌ماز .

قسطمونی ولایتی : قسطمونی، بولی، کنغری وسینوب اسملریله ٤ سنجاغه منقسم اولوب، آشاغیده‌کی جدولده کوستردیکی وجهله، ٢١ قضا و٢٧ ناحیه ایله ٣٧٠٤ قریه‌یی حاویدر . ولایت داخلنده ٣٠٥٩ جامع ومسجد، ١٦٨ تکیه وزاویه، ٣٨ کلیسا ومناستر، ١٣٧ مدرسه وکتبخانه، ٣٠٧٠ مکتب، ٧ عمارت، ٩ خسته خانه، ١٣٥٨١ دکان ومغازه وقهوه، ٤٦٧ خان، ١٠٢ حمام، ٤٨٢٩ خزارودکرمن، ١٣٦ فابریقه، ٢٠٥٤٦ باغ، ٤٥٠٣٠ باغچه، ٢٤٥٤٠ اورمان، ٢٨٣٦ مرعی، ٤٨٠٣ چایر موجوددر .

باشلیجه اسکله‌لری : سینوب، کرزه، اینه‌بولی، قره آغاج، آماصره، بارطین، فیلیاس، زونغولداق، ارکلی، وآقچه حصار اولوب، آنجق صاغلام وکنیش لیمانلری اولمامغله، بو اسکله‌لرك همان جمله‌سی صنعی لیمانلره محتاجدر .

ولایتك تقسیمات ملکیه‌سی ونواحینك حاوی اولدقلری قرانك مقداری بروجه آتیدر :

سنجاق	قضا	ناحیه	مقدار قرا
قسطمونی	قسطمونی	دورکانی	٤٤
		کول	٥٩
		قوزیقه	٦١
		آق قیا	٧٣
	اینه بولی	اینه‌بولی	٤٣
		کوره	١٤١
		ابانه	٨٤
	زغفرانبولی	زغفرانبولی	١٠٦
		آقطاش	٢٥
		افلانی	٣٥
		اولوس	٦٧
	طاشکوپری	طاشکوپری	١٣٠
		کوکجه آغاج	٣٣
	طاطای	طاطای	٧٢
		ازطوای	٧٥
	جیده	جیده	٧٥
		خوش آلای	٨٨
	طوسیه		٣٩
	آراج	آراج	٧٢
		مرکوزه	٤٥
		اکدیر	٥٣
بولی	بولی		١٩٠
	ارکلی		١٤٨
	بارطین	بارطین	١٣٢
		آماصری	٩٢
	کرده	کرده	٨٧
		چفامنکن	٨٦
	کوینك		٧٨
	دوزجه	دوزجه	١٣٥
		آقچه شهر	٣٢
	حمیدیه	حمیدیه	٦٥
		چهارشنبه	١٠٨
	مدرنی		١٤٢

قضا	ناحیه	مقدار قرا
کنغری	کنغری	۷۷
	قوجحصار	۵۰
	شعبان اوزی	٤٦
	توخت	۳۵
چرکش	چرکش	۳٦
	قره‌جه ویران	٥٦
	اووه‌جق	٦۹
	بایندر	٤۷
سینوب	سینوب	۷۲
	کرزه	۷۲
بوی آباد	بوی آباد	۱۷۲
	طوراغان	۹۳
عیانجق	عیانجق	۸٦
	جاکلی مع آق قیا	٤٥

[ولایتك احوال تاریخیه‌سیچون اسم قدیمی اولان « پافلاغونیا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قسطمونی { سنجاغی . همنامی اولان آنف البیان ولایتك مرکز سنجاغی اولوب ، ولایت مذکوره‌یی ترکیب ایدن درت سنجاغك الك بیوکیدر . وسطده اولوب ، شرقاً سینوب ، جنوباً کنغری ، غرباً بولی سنجاقلریله ، شمالاً دخی قره‌دکیزله محاطدر . یوقاریکی جدولدن آکلاشلدیغی اوزره ، ۷ قضا و ۲۰ ناحیه‌یه منقسم اولوب ، ۱٤۱۰ قریه‌یی حاویدر . اراضیسی ۹ ۸۰۹ ۲۱٦ ٤ دونمدن عبارت اولوب ، ٦۹۷ ۳٦۳ اهالیسی واردر . واردات سنویه‌سی ۱٤۰ ۰۰۰ ومصارف محلیه ٤۰ ۰۰۰ لیرا راده‌لرنده‌در . طبیعت اراضی ومحصولات وتقسیمات ملکیه‌سی حقنده ماده‌ٔ آنفه‌ده‌کی تفصیلاته علاوه اولنه‌جق برشیٔ یوقدر .

قسطنطین { (Constantin) قسطنطینیه‌ده حکومت سورن روما شرق ایمپراطورلرندن یعنی بیزانتیون ملوکنـدن بروجه آتی ۱۲ کشینك اسمیدر :

برنجیسی « بیوك » عنوانیله معنون (فلاویوس والریوس آورلیوس قلاودیوس) درکه قونستانس قلور ایله هلنه‌نك اوغلی اولوب ، میلادك ۲۷٤ تاریخنده داردانیه‌نك (نایسه) شهرنده یعنی الیوم صربیه‌ده بولنان نیش بلده‌سنده دنیایه کلمش ؛ ودیوقلتیان ایله عسکرك محبتنی قزانوب ، ۳۰٦ تاریخنده ، پدرینك وفاتی اوزرینه ، بیوك برتانیه اردوسی طرفندن کندیسنه (آوغستوس) عنوانی ویرلمش ایدی . غالبا یعنی فرانسه جهتنده اعادهٔ اسایشه موفق اولدقدن صکره ، کندیسنی قتل ایتدیرمك ایستمش اولان قاین پدرینی تلف ایتدیرمش ؛ وبعده ایتالیا وآفریقایی ظلم ایله ازمکده اولان ماقسیمیان اوغلی (ماقسنس) ه قارشی عسکر سوق ایده‌رك ، کویا هواده نوردن برچلیپا رسمی واطرافنده آتشین خط ایله « بو علامتله غالب کله‌جکسك » عباره‌سنی کورمکله ، بیراغنه خاچ رسمی ترسیم ایده‌رك ، مرقومه غالب کلمش ؛ وظالم مومی الیه ۳۱۲ تاریخنده (تیبر) نهرنده مغروقاً وفات ایتمش ایدی . بو وجهله ایتالیا وآفریقایه مالك اولدقدن صکره ، اعادهٔ اسایش واجرای عدالته حصر همت ایدوب ، خرستیانلره قارشی اولان تعقیباته ختام ویرمش ؛ و۳۱۳ ده کندیسی خرستیان اولمغله برابر ، بو دینی دولتجه رسماً قبول ایتمش ؛ و۳۱۵ ده شرق ایمپراطوری (لیسینیوس) ه اعلان حرب ایدوب ، پانونیا وتراکیه‌ده ایکی غالبیته نائل اولمغله ، پانونیا ، داچیا ، ایلیریا ویونان جهتلرینی ضبط ایتمشدی . ۳۲۳ ده بورقیبنه قارشی ادرنه واسکدارغالبیتلرینه دخی نائل اولـوب ، قالان ممالکنی ده آلمش ؛ وبو وجهله بتون روما دولتنه مالك اولنجه ، بعض قوانین ونظامات وضعنه باشلامش ؛ وخرستیانلغی توحید ایچون ، ۳۲۵ ده ازنیقده بر بیوك مجلس روحانی عقد ایله ، خرستیانلقده برمذهب مخصوص صاحبی اولان (آریوس) ی کلیسادن طرد وتلعین ایتدیرمش ، وتابعلرینی نفی ایتمش ایدی . بعده زوجه‌سی (فاؤسته) نك افتراسیله اوغلی (قریسپوس) ی بغیرحق اعدام ایتمش ؛ وزوجه‌سنك افتراسنی آکلاینجه ، اونی دخی قتل ایتدیرمش ایدی . ۳۳۰ تاریخنده (بیزانس) قصبه‌سنی پایتخت اتخاذ ایده‌رك ، بوقصبه‌یی توسیع وتزیین ، وکندی اسمنه اضافتله قونستانتینوپولیس یعنی

جلدی حاوی کتبخانه‌سی، رصدخانه‌سی، تشریح وکیمیا عملخانه‌لری، تاریخ طبیعی نمونه‌خانه‌سی، ایکی ذکور و بر اناث مکتب اعدادیسیله اناثه مخصوص بر مکتب عالیسی، متعدد مدرسه‌لریله مکاتب ابتدائیهٔ اسلامیه‌سی، ٤٦ کلیساسی، ١٢ جامع شریفی، کتب ترکیه طبعنه مخصوص حروف عربیه‌یی حاوی بر مطبعه‌سی، شهرك مسلمانلری عندنده معزز بر اسکی قلعه‌سی، بر چوق دباغخانه‌لری، بویاخانه‌لری، ایپ یاغی وبال مومی واسیارماجت تصفیه خانه‌لری، صابون، بیره ومسکرات فابریقه‌لری، بعض منسوجات دستکاهلری واسلحه فابریقه‌لری، دمیر وباقیر دوکمخانه‌لری وپك ایشلك تجارتی واردر. بیوك فابریقه‌لری ١٠٠ عددنده اولوب، ایچلرنده ٣٧٠٠ عمله چالیشیر، وسنوی ٥٣ ملیون فرانقلق معمولات چیقار. تجارت وصنایعدن قزانده سنوی ٢٣٢ ملیون فرانق استفاده اولنور. یازین نهرلرك صویی آزالمغله، تجارت سکته‌دار اولورسه‌ده، ایلك بهارده، هواسی پك لطیف اولمغله برابر، نهرلر دخی طاشوب، کمیلر فابریقه‌لرك ودکانلرك اوکنده‌دمیر آتدقلرندن، اوموسمده پك چوق آلیش ویریش اولور.

قزان شهری اون دردنجی قرن میلادیده بایدوخان ویا اخلافندن بری طرفندن شمدیکی موقعنك ١٤ و برظنه کوره ٢٨ کیلومتره شمال شرقیسنده بنا اولنوب، قرن مذکور اواخرنده روسیه بیوك دوقه‌سی واسیل دیمتریویچ طرفندن تخریب اولنمش؛ وقرق سنه صکره دشت قبچاق خانی طرفندن وولغا مجراسی قربنده یعنی شمدیکی موقعنده تأسیس اولنوب، آوروپا ایله آسیا آره‌سنده بیوك برتجارت مرکزی اولمش ایدی. دشت قبچاق دولتنك انقسامنده قزان بو بیوك دولتك انقاضندن تشکل ایدن بش خانلقدن برینك مرکزی اولمش؛ وقزان تاتارلری برچوق وقت روسلرله اوغراشدقدن صکره، نهایت ١٥٥٢ تاریخ میلادیسنده قزان شهری وخانلغی روسلرك ید ضبطنه کچمشدر. شهر بر چوق وقت دها صرف تاتار واسلام شهری حالنده قالوب، نهایت اون آلتنجی قرن میلادی اواخرنده ایمپراطورك برامر رسمیسیله مسلمانلر شهرك ایچندن اخراج، وجامعلری احراق اولنه‌رق، شمدیکی حالده اهالیٔ شهرك برثمنی واده‌لرنده اولان مسلمانلر (قبان) کولنك شمال غربی جهتنده آیریجه برمحله تشکیل ایتمشلردر. شهرك قسم اعظمی اخشاب خانه‌لی وصیقندیلی اولوب، یالکز کبار واغنیایه مخصوص اولان یوقاری قسمنده کارکیر خانه‌لر وکنیش وقالدیرملی سوقاقلر بولنیور.

— قزان ایالتی شمالاً ویاتقه، شرقاً اوفه، جنوباً سماره وسیمبیرسك، غرباً دخی نیژنی نووغورود ایالتلریله محدود اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٣ ٧١٦ مربع کیلومتره واهالیسی ٢ ١٦٢ ٣٣٩ کشیدر. اراضیسی غرب وشمال جهتلرنده آز عارضه‌لی وجنوب شرق طرفلرنده وانهارك مجرالری قربنده دوزوآلچقدر. (وولغا) ایرماغی ایالتك غربدن کیروب، اورته‌سنده بولنان قزان شهرینه قدر شرقه طوغری آقدقدن صکره، جنوبه طوغری دونوب، بوایکنجی استقامتنك وسطلرنده شرقه کلن (قامه) نهرینی آلیر. حدود غربیه‌سنده (سوره) نهری جنوبه و (وتلوغه) شمالدن کله‌رك، وولغایه دوکیلورلر. بو وجهله ایالتك بتون میاه جاریه‌سی وولغا ایرماغنه واراضیسی بحر خزر مائله‌سنه تابعدر. کوللری چوق اولوب، ٤٠٠ عددینه قریب ایسه‌ده، جمله‌سی کوچکدر. اراضیسنك نصفندن زیاده‌سی اورمانلرله مستور اولوب، سفائن اعمالنه یارار کراسته قطع اولنور. اراضیسنك یوزده قرقی مزروع اولوب، برنجی درجه‌ده آربه وچاودار وایکنجی درجه‌ده بغدای، داری، مصر، کتن، کنویر، خشخاش، سبزه وسائره حاصل اولور. چایرلری یوزده یدی نسبتنده ایسه‌ده، حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، بر ملیوندن زیاده قویون، ٣٦٠٠٠٠ صیغیر، ٤٢٧٠٠٠ خرکله، ١٩٢٠٠٠ طوموز و ٤٦٠٠٠ کچی بولنیور. طیوری وآریلری ده چوقدر. هواسی پك سرت اولوب، قیشلری اوزون وقار وبوزلری چوقدر. صنایع وتجارتی

…ه ایلری اولوب، آغاجدن مواد مختلفه یاپدقلری گبی، قادینلری کتن ویوکدن انواع منسوجات اعمال ایدرلر. دباغخانه‌لری، صابون، یاغ، اسپرتو وسائره فابریقه‌لری‌ده چوقدر. اهالیسنك …مان نصفی روس ونصف دیگری تاتار وچوواش، چرمیس، دودیاق وسائر اقوام تورانیه‌دن اولوب، بونلردن یاریم ملیونی متجاوز اولان تاتارلر مسلم وسنی، وسائرلری اساساً بتپرست ایسه‌ده، بونلر میاننده روسلر خرستیانلغی دخی ادخال ونشر ایتمشلردر. ایالت ۱۲ قضایه منقسم اولوب، ۱۳ شهر وقصبه‌سی، ۱۷ بیوك قریه‌سی، ۳۳۱ کلیسالی کویی و ۳۳۵۲ کوچك کوی وچفتلکی حاویدر.

قزان { یاخود قزغان وبلغارجه قوتل (Kotel) شرق روم ایلینك اسلیمیه سنجاغنده واسلیمیه‌نك ۲۵ کیلومتره شمال شرقیسنده ودلی قامچیغك منابعی قربنده اوله‌رق کوچك بالقان اتکنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی وبعض منسوجاتی واردر.

قزانلق { شرق روم ایلینك اسکی زاغره سنجاغنده واسکی زاغره‌نك ۲۸ کیلو متره شمال غربیسنده وطونجه‌نك ساحل شمالیسی قربنده اوله‌رق شبقه بوغازینه قریب غایتله گوزل برواديده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۲۰۰۰۰ قدر اهالیسی، ۱۶ جامعی، ٤ کلیساسی، بلغارلرك ذکور واناثه مخصوص آیری آیری مکتبلری، برقیز مناستری وقصبه‌نك قارشیسنده قره‌جه طاغك اتکلرنده پك واسع گل باغچه‌لریله سنوی تقریباً ۱۰۰۰ قیه گل یاغی اخراجاتی واردر. بوحال وقوعات اخیره‌دن اول اولوب، بلغار عصیانی وروسیه محاربه‌سی اثناسنده قزانلق چوق خساره اوغرامش، ونفوس عمومیه‌سنك نصفندن زیاده‌سنی تشکیل ایدن اهالیٔ اسلامیه‌سنك چوغی مهاجرت ایتمشدر.

قزدار { (یاخود قصدار) سجستان ایله سند ومکران آره‌سنده یعنی بلوجستان جهتنده برقصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر.

قزرنوویچ { (Czernovicz) آوستریا ومجارستان دولتنده (بوقووینه) خطه‌سنك مرکزی برشهر اولوب، پروت نهرینك ساحل یمیننده واقع و ۳٤۰۰۰ اهالیی جامعدر. آوستریاده اورتودوقس خرستیانلرینك پطریقخانه‌سی بوشهرده اولوب، برمکتب عالیسی وقیومجیلق وجواهرجیلغه متعلق معمولاتی واردر.

قزرنی جورج { [«قره‌یورکی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قَزْوین { ایرانك عراق عجمی ایالتنده وطهرانك ۱۵۰ کیلومتره غرب شمالیسنده (البرز) سلسلهٔ جبالی اتکنده وابهر روده دوکیلان برچایك منبعنده وطهراندن تبریزه گیدن طریقك اوزرنده ۳٦°۱۵′۲″ عرض شمالی ایله ٤۷°٤۲′۱۸″ طول شرقیده بر شهر اولوب، ٤٥۰۰۰ اهالیسی، هارون الرشیدك بناکرده‌سی اولان مصنع برجامع شریفیله، خارجاً غایت گوزل چینیلرله قاپلانمش مکعب الشکل برجامع شریفی وسائر جوامع ومساجدی، خرابه یوز طوتمش اسکی بر سرایی واوکنده اشجارله مظلل برمیدانی، پك ایشلك تجارتی وبیوك بازار وچارشیلری، اطرافنده شهرك وقتیله چوق دها بیوك بولنمش اولدیغنه دلالت ایدر واسع مزارستانلری وایچلرنده بعض مشاهیر مراقدی، پك لذیذ اوزوم ویرر باغلریله فستق، قاربوز وسائر گوزل میوه‌لری واردر. بر طرفدن آذربیجان وشروان وممالك عثمانیه، بر طرفدن بحر خزر اسکله‌لری وبرطرفدن دخی فارس وهندستان وسائر جهاتدن گلن کروان طریقلرینك مجمعی بر نقطه‌ده واقع اولمغله، اهمیت تجاریه‌یی اولوب، اهالیسی عمومیت اوزره زنگین وجسور آدملردر. آنجق موقعنك ارتفاعی حسبیله هواسی سرت وسریع التحول اولوب، صوییده پك قیت اولمغله، اکثریا صهرنج صویی استعمال ایدرلر؛ وبناءً علیه (انبارآب) تعبیر ایتدکلری پك گنیش صهرنجلری واردر. ایرانیلر شاپور ذو الاکتافك ویا بهراملردن برینك بناکرده‌سی اولدیغنه ذاهب

ایسه‌لرده، بطلیموسك کتابنده (قساپینه) اسمیله مذکور اولدیغنه باقیلیرسه، چوق دها اسکی اولوب، اسکندردن اول موجود بولنمش اولدیغی آکلاشیلیر . اصل اسم فارسیسی (کزاوین) اولوب، قزوین بونك معربیدر . قزوینده ایپك منسوجات، خالی وپاموقدن بز نسج واعمال اولنور .

قزوینی { (زکریا بن محمد بن محمود) مشاهیر علمادن اولوب، جغرافیا وهیئت و تاریخ طبیعی‌یه متعلق غرائب احوالی حاوی «عجائب المخلوقات» عنوانیله عربی العباره مشهور برتألیفی واردر، که آلمانیاده طبع ونشر، واکثر آوروپا السنه‌سنه ترجمه اولنمشدر . قزوینده دنیایه کلوب، کتاب مذکوری ٧٦٤ ده اکمال ایتمشدر.

قزوینی { (حکیم شاه محمد) مشاهیر علما واطبادن اولوب، وطن اصلیسی اولان قزوین علماسندن وبعده ملا جلال الدین دوانیدن تحصیل علوم عقلیه ونقلیه ایتدکدن صکره، مکهٔ مکرمه‌یه عزیمتله، مجاورت ایتمکده ایکن، سلطان بایزید خان ثانی حضرتلری جانبندن درسعادته جلب بیوریله‌رق، وظیفه تعیین اولنمش؛ وسلطان سلیم خانك جلوسلرنده دها زیاده تقرب و التفات بولوب، معیتلرنده سفر ایتمش؛ وسلطان سلیمان خان زماننده وفات ایلمشدر . سورهٔ نحلدن آخر قرآنه‌دك برتفسیر شریفیله «کتاب ربط السور والآیات» عنوانیله برکتابی، خواجه زاده‌نك «تهافت»نه حاشیه‌لری، دوانینك «شرح عقاید»نه حواشیسی، ایساغوجی‌یه، کافیه‌یه، طبده موجزه شرحلری واردر . دمیرینك «حیاة الحیوان» نی دخی فارسی‌یه ترجمه ایتمشدر .

قزیل { چینه تابع ترکستان شرقیده یکی حصار قضاسنده ویکی حصارك ٤٥ کیلومتره شرق جنوبیسنده، اوله‌رق، کاشغردن یارقنده کیدن طریق اوزرنده بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی ویرلیلر طرفندن چیقاریلان دمیر معدنی واردر. طوپراغنك رنکندن طولایی بویله تسمیه اولنمشدر .

قزیل آرت { (یاخود قزیل یارت) آسیای وسطیده پامیر خطه‌سنك شرق جهتنده جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه ممتد بر سلسلهٔ جبال اولوب، الك یوکسك ذروه‌سی ٦٨٧٢ متره ارتفاعنده‌در . بونك آلت طرفی حکمنده اولان (چیچکلك) طاغنك‌ده ٤٧٨٠ متره ارتفاعی واردر . (کوه بلور) ك عینی اولمسی محتملدر .

قزیل آرسلان { آذربایجانده امارت و حکومت سورن اتابکانك اوچنجیسی اولوب، سلالهٔ مذکوره‌نك بانیسی اولان شمس الدین اتابك ایلدکزك ایکنجی اوغلیدر . ٨٥١ تاریخنده، بیوك برادری جهان پهلوان اتابك محمدك وفاتی اوزرینه، مسند امارته چکوب، سلفلری رتق وفتق اموری بسبتون الالرینه آلمش وسلجوقیلرك النده برحکم براقامش اولدقلری حالده، بونك زماننده سلطان طغرل سلجوق امور حکومتی کندی الینه آلمغه قالقیشوب، صاحب ترجمه‌یی موقع اقتداردن دوشورمکه چالیشمغله، بینلرنده محاربه ظهور ایدوب، ابتدا سلطان طغرل غالب کلمش ایسه‌ده، بعده مغلوب اولمغله، قزیل آرسلان کندیسنی (کرم) قلعه‌سنه حبس ایدوب، یرینه تخت سلطنته جلوس ایتمش؛ و٦ سنه حکومت سوردکدن صکره، ٥٨٧ ده یتاغنده مقتول بولنمشدر .

قزیل آطه‌لر { استانبول جوارنده ومرمره دکیزنده‌کی آطه‌لره وقتیله ویریلن اسمدر . [«آطه‌لر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قزیل آغاج { بحرخزرك ساحل غربیسنده، روسیه‌نك باکو ایالتنده همنامی اولان قویك مدخلنده برکوچك قصبه واسکله اولوب، صید ماهیسنك کثرتیله مشهوردر .

قزیل اوزن { (ونام دیکرله سفید رود) ایرانك غرب شمالی جهتنده برابرماقدر، که آردلان خطه‌سنده نبعانله، ابتدا شماله طوغری آقه‌رق عراق عجمینك ایچندن مروروله، آذربیجانه دخول وصاغدن سنجان رود وصولدن قره‌کول چایلرینی اخذ ایتدکدن صکره، بردن بره جنوب شرقی‌یه طوغری دونه‌رك، ینه عراق عجمی داخلنده البرز سلسلهٔ جبالنك جنوبی

ریله زنجانك اوستنده‌كی طاغلر آره‌سنده وادیسنك ایچنده آقار؛ وبعده شرقدن كلن شاهرودی اخذ ایله، بردن بره شمال شرقی‌یه طوغری دونوب، طاغلر آره‌سنده‌طار بربوغازدن ومنجیل ایله رودبار آره‌سنده واقع كاركیر بركوپر-نك آلتندن مرورله، كیلان خطه‌سنه كیرر؛ ورشتك شرق طرفنده كندی دوكدیكی قوملردن دكیزك ایچنه ٢٥ كیلومتره اوزانمش بربوروندن خزره منصب اولور . صوبی زیاده ایسه‌ده، درینلكی آز اولدیغندن، سیر سفائنه صالح اوله‌جق ماله تونسیچون شمدی‌یه قدر اولان تشبثلر مثمر اوله‌مامشدر .

قزیل ایرماق

{ آناطولینك اك بیوك ایرماغی اولوب، فیضانی زمانده سوروكلدیكی چامورلردن آلدیغی قیرمزی‌یه مائل صاریمتراق رنكندن طولایی بو اسمله تسمیه اولنمشدر . اسم قدیمی (هالیس) در . سیواس ولایتنك حدود شرقیه‌سی قربنده قره‌بل ایله كوسه طاغ اتكلرنده نبعانله ، غرب جنوبی‌یه طوغری قس سیواس سنجاغنك وسطندن جریان ایدر؛ وسیواس شهری اوكندن مرور ایده‌رك ، صاغ وصولدن برچوق چایلر آلدقدنصكره ، آنقره ولایتنك قیصریه سنجاغنه داخل اولور ؛ واوراده دخی صولدن قره صویی اخذ ایله ، قونیه ولایتی حدودینه واصل اولنجه، تبدیل استقامت ایده‌رك، ولایت مذكوره ایله آنقره ولایتنك قیر شهری سنجاغی آره‌سنده غرب شمالی‌یه طوغری آقار ؛ وبو قسمنده دخی جهتیندن برقاچ چای بعدالاخذ، قونیه ولایتی حدودینی تركله ، آنقره ولایتی داخلنده ونفس آنقره ایله قیر شهری سنجاقلری آره‌سنده جنوبدن شماله طوغری آقه‌رق ، قسطمونی ولایتی حدودینه واصل اولور؛ واورادن شرق شمالی‌یه طوغری دونوب ، ولایت مذكوره ایله آنقره ولایتنك قیر شهری وبعده چوروم سنجاقلری آره‌سنده آقه‌رق ، ینه جهتیندن بر چوق چای وعلی‌الخصوص صاغدن تابعلرینك اك بیوكی اولان دلیجه ایرماغی اخذ ایدر . نهایت بكبدن سیواس ولایتنه دونوب ، آماسیه سنجاغنه دخول ایله ، شماله وبعده شمال غربی‌یه طوغری دونه‌رك ، بو سنجاق داخلنده بر قوس یاپدقدن صكره، بتكرار قسطمونی ولایتی حدودینه واصل اولوب ، بو ولایتله سیواس وبعده سیواس ایله طربزون ولایتلری آره‌سنده‌شرق شمالی‌یه‌طوغری آقار ؛ ونهایت طربزون ولایتنك جانیك سنجاغی ایچنه دخول ایله شماله طوغری دونه‌رك ، دكیزك ایچنه طوغری اوزانمش اولدیغی بر دالیه ایچندن قره دكیزه منصب اولور . بو وجهله آناطولینك شرق شمالی قسمنده بیوك برقوس تشكیل ایدوب، منبعیله منصبی آره‌سنده وترقوس ٢٥٠ كیلومتره قدر اولدیغی حالده ، ایرماغك مجراسی ، كوچك كیرنتی وچیقنتیلری محسوب اولمدیغی حالده ، ٨٥٠ كیلومتره طولنده‌در. كچدیكی یرلر اراضیٔ مرتفعه‌دن عبارت اولمغله، طربزون ولایتی حدودینه واصل اولنجه، پك سرعتلی اینیشلردن ایندیكندن، سیر سفائنجه استفاده اولنه‌میور .

قزیل باش

{ بواسم عن‌اصل ایرانده دولت صفویه‌نك تأسسنه خدمت ایدن برصنف عسكره وبو عسكری تشكیل ایدن ترك وتركمان قبیله‌لرینه ویرلمشیدی . بو اسم دخی عساكر مذكوره‌نك باشلرینه قیرمزی صاریق كیملرندن ایلری كلوب، بورنك‌ده صفین محاربه-سنده معیت جناب مرتضویه‌ده‌كی عسكره تقلیداً انتخاب اولنمشدی. شمدیكی ایران خاندان حكمرا-نیسنك منسوب اولدیغی قاچار قبیله‌سی دخی قزیل باش عدادینه داخل ایدی . چالدیران محاربه‌سنده واونی متعاقب ملوك صفویه ایله دولت عثمانیه آره‌سنده وقوع بولان محاربات اثناسنده قزیل باش اسمی شیعی معناسیله استعمال اولنه‌رق ، آناطولینك شرق شمالی جهتنده وعلی‌الخصوص ارضروم ، سیواس ، معمورة العزیز ولایتلرنده بولنان شیعی المذهب اهالی‌یه دخی ویرلمشدر . بونلره اشتراك ازواج كبی زنادقه‌یه مخصوص بعض اعتقاد وآیینلر دخی اسناد اولنیورسه‌ده، صحتی شبهه‌لیدر . بونلرك عددی ٢٥٠٠٠٠ ایله ٤٠٠٠٠٠ آره‌لرنده تخمین اولنیور. افغانستانده دخی قزیل باش اسمیله بر صنف اهالی بولنوب ، بونلر دخی شیعی المذهبدر ؛ وعن اصل ترك وتركمن اولوب ، نادر شاه طرفندن اورالره

سوق و اسکان اولنمشدر . افغانستانده‌کی قزیل باشلرك چوغی کابلده وهراتده اولوب ، جمله‌سی ٧٥٠٠٠ ی متجاوز دکلدردر . اصل لسانلری ترکجه اولوب ، فارسی ، دخی قونیشورلر .

قزیلجه طوزله { آیواجق قصبه‌سنك اسکی اسمیدر . [«آیواجق» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قزیل دلی چای { ادرنه ولایتنده بر نهردر ، که ردوپ شعباتندن قوجه یایله طاغندن نبعانله ، شمالشرقی‌یه وبعده شرقه طوغری جریان ایدرك ، دیمتوقه‌نك آلت طرفنده مریچ ایرماغنه دوکیلور .

قزیل صو { آسیای وسطیده (پامیر) مملکتنك اخیراً روسیه‌نك ضبطنه کچن (ماوراء آلای) خطه‌سنده (قزیل آرت) بوغازندن نبعان ایدر ایکی نهرك اسمیدر . بونلرك بری شرقه طوغری آقوب ، دها آشاغیده (کاشغردریا) اسمنی آله‌رق ، (تاریم) ایرماغنه دوکیلور . دیکری غربه طوغری آقوب ، دها آشاغیده (سرخ آب) اسم فارسیسیله جیحونه منصب اولور .

قزیل طاغ { روسیه‌نك قارص ایالتنده و قارصك ٤٠ کیلومتره شمالنده آرپه چایله کور ایرماغی منابعی آره‌سنده برکانی الاصل بر طاغ اولوب ، ٣١٤٠ متره ارتفاعی واردر .

قزیل عورت { ماورای بحر خزرده وقره قوم چولی قربنده اوله‌رق (آخال تکه) ترکمانلری مملکتنده بر قصبه اولوب ، ٣٥٠٠ اهالیٔ اسلامیه‌سی و ٣٠٠ روس محافظه عسکری واردر .

قزیل قوم { آسیای وسطیده روسیه‌یه تابع ترکستانده جیحون ایله سیحون مجرالری وقره طاغ انکلریله آرال کولی آره‌سنده ممتد بر چول اولوب ، شرقدن غربه بویی تقریباً ٦٠٠ واکی ٣٥٠ کیلو متره‌دردر . وقتیله دکیز دیبی بولنمش اولدیغی بولنان حیوانات بحریه مستحاثه‌لرندن آکلاشیلیور . قیرمزی برقومله مستور اولوب ، پك سیرك بعض چالیلردن بشقه

نباتاتی یوغیسه‌ده ، اکثر یرلرنده ایکی اوچ متره قازیلنجه ایجیله بیلیر صو چیقار .

قسطا بن لوقا { خلفاء عباسیه زماننده یتیشن مشاهیر اطبادن اولوب ، بعلبکلی وروی الاصل ایدی . لسان یونانی‌یی ایی بیلدیکی کبی ، سریانی وعربی لسانلرینی دخی فصیح صورتده یازمقله ، برچوق کتب طبیه وسائره‌یی یونانیدن وسریانیدن ترجمه ، وبشقه‌لرینك ترجمه‌لرینی دخی تصحیح ایتمش ؛ وکندیلکندن دخی برچوق کتابلر تألیف ایلمشدر . طبدن بشقه هندسه‌ده وسائر علوم ریاضیه‌ده ، وفلسفه وهیئتده دخی ید طولی صاحبی ایدی . مقتدر بالله زماننده بغداده دعوت بولنوب ، بعده بعض رؤساء نصرانیه‌نك دعوتی اوزرینه ، ارمینیه‌یه عزیمتله ، اورادە وفات ایتمشدر . باشلیجه تألیفاتی بروجه آتیدر : «کتاب فی اوجاع النقرس» ، «کتاب فی الروائح وعللها» ، باهلك اسباب واحوالی حقنده ابو محمد حسن بن مخلد خطاباً سؤال جواب صورتنده بر رساله ، «کتاب فی الاعداء» ، ابن مدبره خطاباً یازدیغی «کتاب جامع فی الدخول الی علم الطب» ، «کتاب فی النبیذ وشربه فی الولائم» ، «کتاب فی الاسطقسات» «کتاب فی السهر» ، «کتاب فی العطش» «کتاب فی القوة والضعف» ، «کتاب فی الاغذیة علی طریق القوانین الکلیة» ، «کتاب فی النبض و معرفة الحمیات و ضروب البحرانات» ، «کتاب فی علة الموت فجأة» ، «کتاب فی معرفة الخدر وانواعه وعلله واسبابه وعلاجه» ، «کتاب فی ایام البحران فی الامراض الحادة» ، «کتاب فی الاخلاط الاربعة ومانشترك فیه» ، «کتاب فی الکبد وخلقتها وما یعرض فیها من الامراض» ، «رسالة فی المروحة واسباب الریح» ، «کتاب فی مراتب قراءة الکتب الطبیة» ، «کتاب فی تدبیر الابدان فی سفر الحج» ، «کتاب فی دفع ضرر السموم» ، «کتاب فی المدخل الی علم الهندسة» ، «کتاب آداب الفلاسفة» ، «کتاب فی الفرق بین الحیوان الناطق وغیر الناطق» «کتاب فی تولد الشعر» ، «کتاب فی الفرق بین النفس والروح» ، «کتاب فی الحیوان الناطق» ، «کتاب فی الجزء الذی لا یتجزأ» ، «کتاب فی حرکة الشریان» ، «کتاب فی النوم والرؤیاء» ، «کتاب

الضوء الرئيس من البدن » ، « كتاب فى البلغم » ، « كتاب فى الدم » ، « كتاب فى المرة الصفراء » ، « كتاب فى المرة السوداء » ، « كتاب فى شكل الكرة والاسطوانة » ، « كتاب فى الهيئة وتركيب الافلاك » ، « كتاب فى حساب التلاقى على جهة الجبر والمقابلة » ، « كتاب فى ترجمة ديوفنطس فى الجبر والمقابلة » ، « كتاب فى العمل بالكرة الكبيرة النجومية » ، « كتاب فى عمل الآلة التى ترسم عليها الجوامع وتعمل منها النتائج » ، « كتاب فى المتعة » ، « كتاب فى المرايا المحرقة » ، « كتاب فى الاوزان والمكاييل » ، « كتاب السياسة » ، « كتاب العلة فى اسوداد الحيش وتغيره من الرش » ، « كتاب الفرسطون » ، « كتاب فى الاستدلال بالنظر الى اصناف البول » ، « كتاب المدخل الى المنطق » ، « كتاب شرح مذهب اليونانيين » ، « رسالة فى الخضاب » ، « كتاب فى شكوك كتاب اقليدس » ، « كتاب الفصد » ، « كتاب المدخل الى علم النجوم » ، « كتاب الحمام » ، تاريخه دائر « كتاب الفردوس » ، « رسالة فى استخراج مسائل عدديات من المقالة الثالثة من اقليدس » ، « تفسير ثلاث مقالات وصف من كتاب ديوفنطس فى المسائل العددية » ، « كتاب فى عبارة كتب المنطق » ، « كتاب فى البحار » ، « مسائل فى الحدود على رأى الفلسفة » .

قَسطُرّه { اندلسده جيان اعمالندن بر قصبه اولديغى « معجم البلدان » ده مسطوردر .

قَسطَلانى { (احمد بن على) مصر مشاهير علماسندن اولوب ، سير نبوى حقنده « المواهب اللدنيه » عنوانلى كتاب مشهور ايله « فتح الدانى » عنوانلى اثرك صاحبيدر . ٩٢٣ تاريخنده وفات ايتمشدر .

قَسطَلّه { اندلسده برقصبه اولوب ، دراج قسطلى وسائر مشاهيرك مسقط رأسى بولنمشدر .

قسطلى { (ابو عمر احمد بن احمد) اندلس مشاهير ادبا وشعراسندن اولوب ، جد اعلاسنه نسبتله (ابن دراج) ديمكله دخى معروفدر . آنف البيان قسطله قصبه سنده ٣٤٧ تاريخنده دنيايه كلمش ، و ٤٢١ ده وفات ايتمشدر . شو بيت جملهٔ اشعارندندر :

ان كان واديك ممنوعا فموعدنا
وادى الكرى فلعلى فيه القاك

قسطمونى { آناطولينك شمال غربى قسمنده ، استانبولك ٤٠٠ كيلومتره شرقنده ، قره دكيزده اسكله سى اولان اينه بولينك ٦٥ كيلومتره جنوبنده وقزيل ايرماغه تابع كوك ايرماغك ساحل يمينى قربنده اوله رق بونهره دوكيلن برچايك اوزرنده ٤١° ٢٣′ ١٠″ عرض شمالى ايله ٣٢° ٢٤′ ٢٢″ طول شرقيده و ٨٥٠ كيلو متره لك ارتفاعنده واقع همنامى اولان ولايتك مركزى برشهر اولوب ، ٢٥٥٩٤ اهاليسى ، ٦٣ جامع ومسجدى ، ٢ كليساسى ، ١٧ مدرسه سى ، ٤ كتبخانه سى ، ١٢ تكيه سى ، متعدد تربه وزيارتكاهى ، مكتب اعدادئ ملكيسى ، رشديهٔ عسكريه سى ، اناث رشديه سى ، دار المعلمين صبيانى ، ذكور واناث ايچون يكى اصول اوزره يدى مكتب ابتدائيسى ومتعدد مكاتب صبيانى ، برمكتب صنايعى ، روملره مخصوص ذكور واناث ايچون برر وارمنيلرك برمكتبى ، ايكى خستهخانه سى ، قشله ودبويلرى ، خراب بر قلعه سى ، ١٩١٩ دكان ومغازه سى ، ٤٥ خانى ، ١٥ حمامى ، ٢ عمارتى ، بدستانى ، ٢٨ فرونى ، ٣ صو دكرمنى ، متعدد دباغخانه سى ، ٤ كره ميدخانه سى ، برساعت قله سى وسائر مؤسساتى واردر . شهرك اوچ طرفى طاغلرله محاط اولوب ، شمال جهتى آچيقدر . خانه لرينك اكثرى طاغ وتپه لرك اتكلرنده اولمغله ، خارجاً منظره سى ضررسز ايسه ده ، سوقاقلرى طار وطولاشيقلى واولرى اخشاب اولمغله ، داخلاً برحسنى يوقدر . ايچندن كچن چايك بعض يرلرنده ريختملر يابلمشدر ، واوستندن ١٢ كوپرى ايله كچيليره . چايك صويندن بشقه برقاچ صولر دها اساله ايديله رك ، شادروانلر وچشمه لر يابلمشدر . جوامع شريفه سنك اك بيوك ومصنعلرى : نصرالله قاضى ، اتابك ، طوبجى اوغلى ، سنان بك ، يعقوب اغا (اسفنديار زاده لردن) اسماعيل بك جامعلريدر . شهر ٣٤ محله يه منقسمدر . داخل وخارجنده بر چوق باغچه لر بولنوب ، مشهور اولان عريانى

اربکیله مسکت الماسی وسبزه‌لرك انواعی یتیشدیـ
ریلیر . هواسی قیشین زیاده‌جه صوغوق ویازین
صیجاق اولوب، اساساً صاغلام ایسه‌ده، بعض
صیتمه‌لری‌ده واردر . اهالیسندن یالکز ٧٢٧
روم و١٠٦ ارمنی اولوب، قصوری کاملاً مسلم
وجمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر . شهرده باقیر-
جیلق صنعتی خیلی ایلری اولوب، هرنه‌قدر اسکی
قدر کثرتلی چیقمیور سه‌ده، طرز جدید اوزره
کوزل آوانی یاپلقده‌در . دوشمه‌لك، یتاقلق،
چارشافلق، پیشکیر، حمام طاقمی، یرلی بز، یلکن
بزی کبی منسوجات دخی اوته‌دن بری یاپلقده
اولوب، اخیراً قازمیر وفانیله کبی یوك منسوجات
اعماله دخی باشلامشلردر . قیوجیلق ودمیرجیلکه
متعلق شیلرله معمولات دباغیه دخی خیلی ایلریدر.
باشلیجه تجارتنی تشکیل ایدن اخراجاتی ایسه کندیر،
اورغان، تفتیك وقوری عریانی اربکیدر . بوشهر
اسکی قسطنطینیه ایمپراطورلرندن (قومننوس) لرك
زماننده تأسیس اولنوب، قلعه‌سی اووقتدن قالمه‌در.
اسمی دخی قاسترا قومننی (Castra Comneni)
یعنی « قومننوس قلعه‌سی » تعبیرندن غلط اولدیغی
مظنوندر . ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی جانبندن
اسفندیار اوغللرندن ضبطله ضمیمهٔ ممالك عثمانیه
اولمشدر . ادارهٔ عثمانیه زماننده معارفجه خیلی
ایلری بولنوب، برچوق علما وشعرانك منشئی
بولنمشدر .

— قسطمونی قضاسی همنامی اولان ولایت
وسنجاغك مرکز قضاسی اولوب، شهرایله ٤ ناحیه‌یه
منقسم و ٢٣٧ قریه‌دن مرکبدر . بویی تقریباً
٧٣ واکی ٣٥ کیلومتره واراضیسی ٢٧٧ ٤٧٠
دونم اولدیغی حالده، شرقاً طاشکوپری وطوسیه،
جنوباً ینه طوسیه وآراج، غرباً ینه آراج وطاطای،
شمالاً دخی اینه بولی وطاشکوپری قضالریله
محدوددر . اهالیسی ٧٤٤ ٥٧ کشیدر. اراضیسی
منبت اولوب، بغدایك انواعیله آرپه، یولاف،
مصر، بورچق، مرجمك، نخود، فاصولیه وسائر
حبوباتله آفیون واریك، الما، آرمود، جوز،
جیلك کبی میوه‌لرله سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور.
اوزوم یتیشمیور . اورمانلری سکز بیوك ومتعدد
کوچك پارچه‌دن عبارت اولوب، میشه، صاری
وقره چام، کورکن، کوکنار، قواق وسائر
اشجاری حاویدر . محلنده استعمال اولنمق اوزره
کراسته واودون کسیلیر. مرعالری چوق اولوب،
حیوانات اهلیه‌سی : قیون، کچی، تفتیك کچیسی،
صیغیر، آت، استر، مرکب وسائره‌دن عبارت
اولوب، جمله‌سنك جنسلری کوچکدر . قیون
وکچیلرینك سودی پك آز اولدیغندن، یالکز
یباغی وقیللریچون بسلرلر . شهردن بشقه قضانك
درت ناحیه‌سنده ١٦٢ جامع‌ومسجد ٥٠٨٠ دکان
ومغازه، ٧ حمام، ١ مدرسه، ١ کتبخانه، ١٩٤
صبیان مکتبی، ٢٨٧ صودکرمنی و٢٨ کرمیدخانه
موجوددر .

قسطمونی { ولایتی . آناطولینك قره دکیز ساحلنده‌کی ایکی ولایتك
بری وغرب جهتنده بولنانی اولوب، شمالاً بحر
مذکورله، شرقاً طربزون وسیواس، جنوباً
آنقره وآز محلده خداوندکار ولایتلریله، غرباً
دخی ازمید مستقل متصرفلغیله یعنی قوجه ایلی
ایله محاط ومحدوددر . طربزون ولایتی سواحلی
بر قوس مقعر تشکیل ایتدیکی حالده، قسطمونی
ولایتنك سواحلی بر قوس محدب شکلنی ابراز
ایدوب، منتهای شرقنده سینوبك بولندیغی بیوك
بربرون اوزانیور، که بونك غربی کوشه‌سی اولان
(اینجه برون) آناطولینك اك شمالی نقطه‌سیدر.
شرقدن غربه بویی قوش اوچشی حسابیله ٣٥٠
ووسطی اکی ١٥٠ کیلو متره اولوب، مساحهٔ
سطحیه‌سی تقریباً ٦٥٩ ٥٣ مربع کیلو متره
واهالیسی ٠٢٤ ٩٨٠ کشیدر، که بو مقداردن
١٥ ٩٧٢ ی روم و ٥٩٠٦ ی ارمنی اولوب،
قصوری کاملاً مسلم وجمله‌سی لسان ترکی ایله
متکلمدرلر .

اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ومرتفع
اولوب، غربدن باشلایه‌رق عباس طاغی، الا
طاغ، ایشیق طاغی وایلغاز طاغی ولایتك بوینجه
برسلسلهٔ جبال وبرتقسیم میاه‌خطی تشکیل ایدرلر.
بونلردن الاطاغك ٢٥٠٠ وایلغازطاغنك ٢٢٠٠
متره ارتفاعی واردر . بو طاغلرك بعض قسملری
محللرنجه بشقه اسملرله دخی یاداولنور. بوسلسله‌نك
شمالنده بونلره آز چوق مربوط ایکنجی درجه‌ده

بوطاقم طاغلر بولنیور، كه باشلیجه‌لری ینه غربدن باشلایه‌رق بروجه آتیدر : كوپك طاغی ، قره طاغ، ارن طاغی، دره فندق طاغی، دوراند طاغی، آروند طاغی، كورن طاغی، كره‌طاغلری، صاری قواق طاغی ، كراز طاغی، الك طاغی، الاكوز طاغی، قطران طاغی. سلسلهٔ مذكوره‌نك جنوبنده وولایتك جنوب شرق جهتنده دخی كوسه طاغی، الاطاغی وقباق طاغی بولنیور. بو طاغلر بربرلرینه طوغری وتا ساحله‌دك قوللر واتكلر اوزاده‌رق ، آره‌لرنده آنجق آز چوق كنیش دره‌لر ووادیلر تشكیل ایدیور ؛ یوقسه بحق اووه دنیله‌جك قسطمونی ولایتنك همان هیچ بر یری یوقدر .

ولایتك میاه جاریه‌سی چوق اولوب، بر طاقمی جبال مذكوره‌دن نبعانله طوغریدن طوغری قره دكیزه وبرطاقمی ولایتك اطرافنی طولاشان‌قزیل ایرماق وسقاریه ایرماقلرینه دوكیلور . بو ایكی ایرماقدن قزیل ایرماق جنوبدن كلوب، ولایتك حدود جنوبیه‌سنك اورته‌سنه كلنجه، شرق شمالی‌یه طوغری دونه‌رك، برخیلی مسافه‌ده ولایتك حدود جنوبیه‌سنی وبعده حدود شرقیه‌سنك بر قسمنی تحدید ایله ، طربزون ولایتنه دخول ایدر . قزیل ایرماق ولایتك حدود جنوبیه‌سنده‌كی جریانده كنغری سنجاغیله طوسیه قضاسنك میاه جاریه‌سی اولان بر چوق كوچك چایلر وحدود شرقیه‌ده جریانده دورك چایی ایله كوك ایرماق اسملریله بیوجك ایكی نهر آلیر . بووجهله ولایتك بتون شرق‌جنوبی قسمی یعنی بتون كنغری‌سنجاغیله قسطمونی وسینوب سنجاقلرینك نصفلری قزیل ایرماق حوضه‌سی داخلنده بولنیور . سقاریه ایرماغی ایسه ولایتك یالكز حدود جنوبیه‌سنك منتهای غربی قسمنی تحدید، یعنی خداوندكار ولایتیله قسطمونی ولایتی آره‌سنده اولان حدودی تشكیل ایدوب، بولی سنجاغنك منتهای جنوب غربیسی میاه‌جاریه‌سنی آلیر . طوغریدن طوغری‌یه قره دكیزه دوكیلن انهارینك اك بیوكی وصال بوزدیروب كراسته ایندیرمكه مساعد اولمسیله اك مهمی (فیلیاس) نهریدر، كه غرب جنوبیدن كلن بولی چاییله شرقدن كلن صوغانلی صودن بالتشكل، شماله طوغری جریانله، همنامی‌اولان اسكله‌ده دكیزه دوكیلور. فیلیاس نهرینك حوضه‌سی‌ولایتك نصفنه قریب مقدارندن عبارت اولوب ، بولی سنجاغنك قسم اعظمیله قسطمونی سنجاغنك نصفنی ضبط ایدیور. بونك شرق طرفنده بارطین واونك شرقنده دوركانی چایلری دخی اولدقجه اهمیتلیدر. ساحله قریب طاغلردن نبعانله دكیزه دوكیلور بر چوق كوچك نهرلری دها واردر . بر خیلی كوللری وارایسه‌ده، هپسی كوچكدر .

طوپراغی پك منبت اولوب ، اكثر طرفلرنده صو آلتنده دخی بولنمغله ، قسطمونی ولایتی آناطولینك اك‌زنكین ولایاتندن معدوددر. آنجق اراضیسی پك عارضه‌لی اولمسیله طرق ومعابری هنوز درجهٔ لزومندن پك‌كری اولدیغندن، یالكز دكیزه قریب اولان یرلرندن اخراجات اوله‌بیلیور.

محصولات ارضیه‌سی : بغدایك پك كوزل اجناس مختلفه‌سیله آرپه، چاودار، یولاف ، مصر، بورچق، مرجمك، نخود، فاصولیه وسائر حبوباتله كتان، كنویر، پاموق، پرنج، توتون، آفیون، جهری، الما، آرمود، اریك، جوز، كستانه‌وسائر میوه‌لرك انواعندن وسبزه‌دن عبارتدر . اورمانجه قسطمونی ولایتی آناطولینك وبلكه بتون ممالك عثمانیه‌نك اك زنكین یری اولوب، اكثر طاغلری كوزل اورمانلرله مستور ومیشه، چام، كوكنار ، قواق ، كوركن، قاین ، قره آغاج وسائر اشجار انواعنی حاویدر . بواورمانلردن ولایت داخلنده استعمال اولنان كراسته واودون قطع اولندقدن صكره، وسائط نقلیه‌سی مساعد اولان جهتلردن وعلی‌الخصوص فلیاس نهرینك صحراسی قربنده بولنان یرلردن قره دكز اسكله‌لرینه خیلی كراسته دخی ایندیریلیر . صو ایله چوریلیر بر چوق خزارلری دخی واردر . معادنی چوق اولمق اقتضا ایدرسه‌ده، اخراج اولنانلری پك آزاولوب، ٤ كمور، ١ قروم ، ١ باقر معدنلری امتیازی ویرلمش؛ ونیكل، منغانز، قروم، باقیر، دمیر، آرسنیق، آنتیمون وسیملی قورشون اوله‌رق ١٣ محلده معادن تحریسیچون رخصت اعطا اولنمشدر.

كنغری سنجاغنك نفس كنغری

قضاسنده بر بیوك مملحه اولوب، خیلی مقدار طوز چیقار. مرعالری چوق وکوزل وصولری بول ایسه‌ده، حیوانات اهلیه‌سی کوچك جثه‌لی وآز سوتلی اولوب، جنسلری اصلاحه محتاجدر. اك زیاده بولنانلر قیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر، آت، استر ومرکبدر. قیون وکچیلرینك سودی پك آز وهمان یاورولرینه کفایت ایده‌جك مقدارده اولوب، یالکز یپاغی وقیلندن وایننك وماننده‌لرك سوت ویاغ وپنیرندن استفاده اولنور. ولایتك اکثر طرفلرنده پاموق وکتندن بز، دوشمه‌لك، یلکن بزی، آلاجه، مانوسه، اورغان وسائره نسج اولنه‌رق، اهالیٔ محلیه طرفلرندن استعمال، وبر آز مقداری‌ده اخراج اولنور. زراعت، معادن، اورمان وحیوانات شعبه‌لرنجه قسطمونینك استعداد طبیعیسی فوق العاده اولدیغی حالده، اشبو ارکان اربعهٔ ثروتك هیچ برندن بحق استفاده اولنه‌میوب، بونلردن استفاده‌نك تأمینی ایچون یوللر ولیمانلر انشاسیله زراعت مکتبلرینك تأسیس وتکثیری واهالینك شرکتلر تشکیلنه تشویق وترغیبی اقتضا ایدر. مملکته آقچه دخولنی جالب اولان اخراجاتنك باشلیجه قسمی: کراسته، اورغان، تفتیك، یپاغی، منسوجات مختلفه، ذخایر، قوری وتازه میوه‌لرك انواعی وسائره‌دن عبارتدر. ولایتك واردات سنویه‌سی ٤٠٠٠٠٠ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده اولوب، مصارف محلیه بونك برربعنه بالغ اوله‌ماز.

قسطمونی ولایتی: قسطمونی، بولی، کنغری وسینوب اسملریله ٤ سنجاغه منقسم اولوب، آشاغیده‌کی جدولده کوستردیکی وجهله، ٢١ قضا و٢٧ ناحیه ایله ٣٧٠٤ قریه‌یی حاویدر. ولایت داخلنده ٣٠٥٩ جامع ومسجد، ١٦٨ تکیه وزاویه، ٣٨ کلیسا ومناستر، ١٣٧ مدرسه وکتبخانه، ٣٠٧٠ مکتب، ٧ عمارت، ٩ خسته‌خانه، ١٣٥٨١ دکان ومغازه وقهوه، ٤٦٧ خان، ١٠٢ حمام، ٤٨٢٩ خزار ودکرمن، ١٣٦ فابریقه، ٢٠٥٤٦ باغ، ٤٥٠٣٠ باغچه، ٢٤٥٤٠ اورمان، ٢٨٣٦ مرعی، ٤٨٠٣ چایر موجوددر.

باشلیجه اسکله‌لری: سینوب، کرزه، اینه‌بولی، قره‌آغاج، آماصره، بارطین، فیلیاس، زونغولداق، ارکلی، وآقچه حصار اولوب، آنجق صاغلام وکنیش لیمانلری اولمامغله، بو اسکله‌لرك همان جمله‌سی صنعی لیمانلره محتاجدر.

ولایتك تقسیمات ملکیه‌سی ونواحینك حاوی اولدقلری قرانك مقداری بروجه آتیدر:

سنجاق	قضا	ناحیه	مقدار قرا
قسطمونی	قسطمونی	دورکانی	٤٤
		کول	٥٩
		قوزیقه	٦١
		آق قیا	٧٣
	اینه بولی	اینه‌بولی	٤٣
		کوره	١٤١
		ابانه	٨٤
	زعفرانبولی	زعفرانبولی	١٠٦
		آقطاش	٣٥
		افلانی	٣٥
		اولوس	٦٧
	طاشکوپری	طاشکوپری	١٣٠
		کوکجه آغاج	٣٣
	طاطای	طاطای	٧٢
		ازطوای	٧٥
	جیده	جیده	٧٥
		خوش‌آلای	٨٨
	طوسیه		٣٩
	آراج	آراج	٧٢
		مرکوزه	٤٥
		اکدیر	٥٣
بولی	بولی		١٩٠
	ارکلی		١٤٨
	بارطین	بارطین	١٣٢
		آماصری	٩٢
	کرده	کرده	٨٧
		چفامنکن	٨٦
	کوینك		٧٨
	دوزجه	دوزجه	١٣٥
		آقچه شهر	٣٢
	حمیدیه	حمیدیه	٦٥
		چهارشنبه	١٠٨
	مدرنی		١٤٢

قضا	ناحیه	مقدار قرا
كنغری	كنغری	٧٧
	قوجحصار	٥٠
	شعبان اوزی	٤٦
	توخت	٣٥
چركش	چركش	٣٦
	قره‌جه ویران	٥٦
	اووه‌جق	٦٩
	بایندر	٤٧
سینوب	سینوب	٧٢
	كرزه	٧٢
بوی‌آباد	بوی‌آباد	١٧٢
	طوراغان	٩٣
عیانجق	عیانجق	٨٦
	جاكلی‌مع‌آق‌قیا	٤٥

[ولایتك احوال تاریخیه‌سیچون اسم قدیمی اولان « پافلاغونیا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قسطمونی سنجاغی . همنامی اولان آنف البیان ولایتك مركز سنجاغی اولوب ، ولایت مذكوره‌یی تركیب ایدن درت سنجاغك الك بیوكیدر . وسطده اولوب ، شرقاً سینوب ، جنوباً كنغری ، غرباً بولی سنجاقلریله ، شمالاً دخی قره‌دكیزله محاطدر . یوقاریكی جدولدن آكلاشلدیغی اوزره ، ٧ قضا و ٢٠ ناحیه‌یه منقسم اولوب ، ١٤١٠ قریه‌یی حاویدر . اراضیسی ٤ ٢١٦ ٨٠٩ دونمدن عبارت اولوب ، ٣٦٣ ٦٩٧ اهالیسی واردر . واردات سنویه‌سی ١٤٠ ٠٠٠ ومصارف محلیه ٤٠ ٠٠٠ لیرا راده‌لرنده‌در . طبیعت اراضی ومحصولات وتقسیمات ملكیه‌سی حقنده مادهٔ آنفه‌ده‌كی تفصیلاته علاوه اولنه‌جق برشی یوقدر .

قسطنطین (Constantin) قسطنطینیه‌ده حكومت سورن روما شرق ایمپراطورلرندن یعنی بیزانتیون ملوكندن بروجه آتی ١٢ كشینك اسمیدر :

برنجیسی « بیوك » عنوانیله معنون (فلاویوس والریوس آورلیوس قلاودیوس) در كه قونستانس قلور ایله هلنه‌نك اوغلی اولوب ، میلادك ٢٧٤ تاریخنده داردانیه‌نك (نایسه) شهرنده یعنی الیوم صربیه‌ده بولنان نیش بلده‌سنده دنیایه كلمش ؛ ودیوقلتیان ایله عسكرك محبتنی قزانوب ، ٣٠٦ تاریخنده ، پدرینك وفاتی اوزرینه ، بیوك برتانیه اوردوسی طرفندن كندیسنه (آوغستوس) عنوانی ویرلمش ایدی . غالیا یعنی فرانسه جهتنده اعادهٔ آسایشه موفق اولدقدن صكره ، كندیسنی قتل ایتدیرمك ایستمش اولان قاین پدرینی تلف ایتدیرمش ؛ وبعده ایتالیا وآفریقایی ظلم ایله ازمكده اولان ماقسیمیان اوغلی (ماقسنس) ه قارشی عسكر سوق ایده‌رك ، كویا هواده نوردن برچلیپا رسمی واطرافنده آتشین خط ایله « بو علامتله غالب كله‌جكسك » عباره‌سنی كورمكله ، بیراغنه خاچ رسمنی ترسیم ایده‌رك ، مرقومه غالب كلمش ؛ وظالم مومی‌الیه ٣١٢ تاریخنده (تیبر) نهرنده مغروقاً وفات ایتمش ایدی . بووجهله ایتالیا وآفریقایه مالك اولدقدن صكره ، اعادهٔ آسایش واجرای عدالته حصر همت ایدوب ، خرستیانلره قارشی اولان تعقیباته ختام ویرمش ؛ و٣١٣ ده كندیسی خرستیان اولمغله برابر ، بو دینی دولتجه رسماً قبول ایتمش ؛ و٣١٥ ده شرق ایمپراطوری (لیچینیوس) ه اعلان حرب ایدوب ، پانونیا وتراكیه‌ده ایكی غالبیته نائل اولمغله ، پانونیا ، داچیا ، ایلیریا ویونان جهتلرینی ضبط ایتمشدی . ٣٢٣ ده بورقیبنه قارشی ادرنه واسكدار غالبیتلرینه دخی نائل اولوب ، قالان ممالكنی ده آلمش ؛ وبو وجهله بتون روما دولتنه مالك اولنجه ، بعض قوانین ونظامات وضعنه باشلامش ؛ وخرستیانلغی توحید ایچون ، ٣٢٥ ده ازنیقده بر بیوك مجلس روحانی عقد ایله ، خرستیانلقده برمذهب مخصوص صاحبی اولان (آریوس) ی كلیسادن طرد وتلعین ایتدیرمش ، وتابعلرینی نفی ایتمش ایدی . بعده زوجه‌سی (فاؤسته) نك افتراسیله اوغلی (قریسپوس) ی بغیرحق اعدام ایتمش ؛ وزوجه‌سنك افتراسنی آكلاینجه ، اونی دخی قتل ایتدیرمش ایدی . ٣٣٠ تاریخنده (بیزانس) قصبه‌سنی پایتخت اتخاذ ایده‌رك ، بوقصبه‌یی توسیع وتزیین ، وكندی اسمنه اضافتله قونستانتینوپولیس یعنی

قسطنطینیه تسمیه ایتمشدی. ۳۳۷ ده وفات ایدوب، ملکنی قسطنطین، قونستانس وقونستان اسملریله مسمی اوچ اوغلنه ویکنلری (دلماس) و (آنیبالیان) ه براقشدر .

— ایکنجیسی « گنج » لقبیله ملقب اولوب ، برنجینک بیوک اوغلیدر . ۳۱٦ تاریخنده (آرله) ده طوغوب ، پدرینک وفاتنده حصه‌سنه غالیا (یعنی فرانسه) و اسپانیا ایله بیوک برتانیه دوشمش ایسه‌ده، بونکله قناعت ایتمیوب، برادری قونستانک حصه‌سنی دخی ضبط ایتمک اوزره ، ایتالیا یه عسکرله دخولنده ۳٤۰ تاریخنده (آکیله) ده مغلوب ومقتول اولمشدر .

— اوچنجیسی (پوغونات) یعنی « صقاللی » لقبیله ملقب اولوب ، ٦٦۸ تاریخ میلادیسنده پدری ایکنجی قونستانک وفاتنده ، برادرلری تیبر وهراقلیوس ایله مشترکاً شرق ایمپراطوری اولمش؛ عربلره قارشی حرب ایتمش؛ ٦۸۰ ده قسطنطینیه‌ده برمجلس روحانی عقد ایتدیرمش؛ ونهایت ایکی برادرینی قتل ایدوب ، نفرت عمومیه‌یی جلب ایتدکدن صکره ، ٦۸٥ ده وفات ایتمشدر .

— دردنجیسی (قوپرونیم) لقبیله ملقب اولوب ۷٤۱ ده پدری (لئون ایزوریان)ه خلف اولمش؛ وبت شکنلر مذهبنه تابع اولوب، بتلره عبادت ایدن سائر خرستیانلری تعقیب ایتمش؛ و ۷٥٥ ده بلغارلره قارشی ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر .

— بشنجیسی دردنجی لئون ایله (ایرنه) نک اوغلی اولوب، ۷۸۰ تاریخنده واقع پدرینک وفاتنده، ۱۰ یاشنده اولدیغی حالده، والده‌سنک وصایتیله تخته قعود ایتمش؛ واون سنه صکره اداره‌ٔ اموری الینه آلمش ایسه‌ده ، درعقب والده‌سی حکومتی ضبطله، صاحب ترجمه‌نک کوزلرینه میل چکدیرمش؛ وبیچاره بونک تأثیریله ۷۹۷ ده وفات ایتمشدر .

— آلتنجیسی ماکدونیه‌لی واسیلک اوغلی اولوب، ۸٦۸ ده پدری طرفندن آوغستوس تعیین اولنمش؛ وپدرینک حیاتنده ۸۷۷ ده وفات ایتمشدر .

— یدنجیسی (پورفیروجنت) لقبیله ملقب اولوب، فیلسوف لئونک اوغلیدر. ۹۰۱ ده طوغوب ، ۱۱ یاشنده ایکن، والده‌سی (زوئه) نک وصایتیله تخته چیقمش؛ ۹۱۹ ده اسقاط اولنمش؛ و ۹٤٥ ده ثانیاً تخته چیقوب، ۹٥۹ ده، ظن اولندیغنه کوره، اوغلی رومان طرفندن مسموماً وفات ایتمشدر. عالم برآدم اولوب، اداره‌ٔ ملك حقنده برکتابله تاریخه دائر بعض آثار براقمشدر .

— سکزنجیسی برنجی رومانک اوغلی اولوب، ۹۱۹ دن ۹٤٥ تاریخنه‌دك پدریله وایکی برادریله مشترکاً حکم سورمشدر .

— طقوزنجیسی ایکنجی رومانک اوغلی اولوب، ۹۷٦ ده یانی زیمیسکیسه برادری ایکنجی واسیل ایله مشترکاً خلف اولمش؛ و ۱۰۲٥ تاریخنه‌دك حکم برادرینک النده اولوب، تاریخ مذکورده برادری وفات ایتمکله، منفرداً حکم سورمکه باشلامش ایسه‌ده، حسن اداره‌یه موفق اوله‌مامش؛ و ۱۰۲۸ ده وفات ایتمشدر .

— اونجیسی (مونوماق) یعنی « پهلوان » لقبیله ملقب اولوب، ۱۰٤۲ ده اوچنجی رومانك طول زوجه‌سی (زوئه) نك سعیله تخته چیقمش؛ وسفاهته دوشکون اولمغله، سلجوقیلر ممالکنک برچوق طرفلرینی ضبط ایتمش، وپچنکلر صربیه‌یه داخل اولمشدی . ۱۰٥٤ ده وفات ایتمشدر .

— اون برنجیسی (دوقاس) دیمکله معروف اولوب، آندرونیق اسمنده برشخصك اوغلی اولدیغی حالده، (ایساق قومننوس) طرفندن اوغللغه قبول اولنمش؛ و ۱۰٥۹ ده بوکا خلف اولوب، ۱۰٦۷ ده ٦۰ یاشنده وفات ایتمشدر . بونك زماننده اسکیتلر ممالکنی غارت ایتمش؛ ونورماندلر قالابره‌یی ضبط ایتمشلردی .

— اون ایکنجیسی (دراقوسس) لقبیله ملقب اولوب، قسطنطینیه روم ایمپراطورلرینك اخیریدر. ایکنجی مانوئل پالئولوغك اوغلی اولوب، ۱٤۰۳ تاریخنده طوغمش ؛ ۱٤٤۸ ده برادری یانی پالئولوغه خلف اولمش ؛ و ۱٤٥۳ ده سلطان محمد خان ثانینك سوق ایلدیکی اردو

طرفندن استانبولده محاصره اولنه‌رق، محاربه‌ده مقتول اولمش؛ وبونكله روما دولتی ختام بولوب، قسطنطینیه شهری پایتخت دولت عثمانیه اولمشدر.

قسطنطین { بو اسمله دیگر بری دخی عادی برنفر ایكن، ٤٠٧ تاریخ میلادیسنده بیوك برتانیه اردوسی طرفندن ایمپراطورلغه انتخاب اولنمش؛ و(آرله)ده برلشوب، غالیتلریله برمدت مقامنی محافظه ایله، ایمپراطور (هونوریوس)ه دخی حكمنی طانیتدیرمش ایسه‌ده، ٤١١ تاریخنده هونوریوس كندیسنی (آرله) ده محاصره ایدوب، تسلیمه مجبور ایتمش؛ واله چكیرنجه قتل اتلمش ایدی. بو اسمله مسمی ایمپراطورلر عدادینه داخل دگل ایسه‌ده، بعضلری كندیسنه اوچنجی قسطنطین نامنی ویرمشلردر.

قسطنطین { پاپالردن اولوب، ٧٠٨ ده انتخاب اولنمش، و٧١٥ ده وفات ایتمشدر. سریانی الاصلدر.

— پاپا اوچنجی اتیانك زماننده دخی بو اسمله بری پاپالق ادعاسنده اولوب، ٧٦٧ تاریخنده برنجی (پاولو) نك وفاتنده واتیقانی ضبط ایتمش؛ و٧٦٩ ده كوزلرینه میل چكلدكدن صكره، طرد واخراج اولنه‌رق، برمناستره چكیلوب وفات ایتمشدر.

قسطنطینیه { (Constantinople)استانبول شهرشهیرینك اسم اصلیسیدر. [« استانبول » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قسطنطینیه { روم ایمپراطورلغی. [« بیزانتیون » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قسطون { حلب جوارنده برقلعه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

قسطیله { اندلسده بیره خطه‌سنده دمشق شامه بكزر انهار واشجاری چوق بربلده اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. (قاستلو) اسمیله معروف كوچك قصبه‌لردن بری اولسه گركدر. — ابن حوقل آفریقاده زاب كبیر جهتنده بلاد جریدده بو اسمله برقصبه بولندیغنی دخی بیان ایدیورسه‌ده، بكرینك تعریفندن آكلاشلدیغنه گوره، اوراجه بو اسم ناحیه‌نك اولوب، قصبه‌سنه (توزر) دینلیر. [« توزر » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قُسّ الناطف { كوفه جوارنده فراتك ساحل شرقیسنده برمحل اولوب، قارشیسنده (مروحه) موضعی بولنیوردی. بومحلده خلافت جناب فاروقیده ١٣ سال هجریده عساكر مسلمین ایله ایران عسكری بیننده برمحاربه وقوع بولوب، مسلمانلر ابوعبید بن مسعود الثقفینك تحت قیادتنده ایدی. مشار الیه ایرانیلرك تكلیفی اوزرینه نهری تجاوزله قس الناطفده حرب ایتمكی قبول ایدوب، معیتنك رأیی خلافنه اوله‌رق، تجاوز ایتمكله، كندیسی شهید اولدیغی كبی، معیتندن دخی ٤٠٠٠ كشی مغروقاً ومقتولاً شهید اولمشدی.

قُسَنطانه { اندلسده دانیه اعمالندن غریب برحصن وقصبه اولوب، بنی مجاهد العامری وزراسندن ابو الولید بن خمیس القسنطانینك مسقط رأسی بولنمشدر.

قُسَنطینه { یاخود قسنطینیه (Constantine) جزایرده جزایر شهرینك ٤٣٩ كیلو متره شرقنده واسكله‌سی اولان فیلیپویلك ٨٧ كیلو متره جنوب غربیسنده ″٢١′٢٢°٣٦ عرض شمالی ایله ″٣٦′١٦°٤ طول شرقیده واقع ایالات مركزی برشهر اولوب، ٤٥٠٠٠ اهالیسی، اون اوچ جامع شریفی، قوماندان دائره‌سی اتخاذ اولنان حكومت اسلامیه زماندن قالمه پك مصنع بر سرایی، مكتب اعدادیسی، متعدد مدرسه‌لری، موزه‌سی، آثار عتیقه جمعیتی، تجارت اوطه‌سی، تیاتروسی، بانقه‌سی، خسته‌خانه‌سی وسائر مؤسساتی واردر. شهر مربع الشكل ویوكسك بر فیانك اوزرنده مؤسس اولوب، اوچ جهتی درین بردره ایله محاط ویالكز جنوب غربی طرفندن طاغه مربوطدر. مذكور دره‌نك جنوبی كوشه‌سنده درینلكی ٦٠ متره ایسه‌ده، شهرك موقعی كیتدكجه كسب ارتفاع ایتمكله، (القصبه) تعبیر اولنان قلعه‌سنك بولندیغی شمالی كوشه‌سنده درینلكی ٢٠٠ متره‌یه بالغ اولور. جنوبدن كلن (وادی الرمل) نهری بو دره‌نك ایچنده آقار. دره‌نك اوسته‌نده ایكی كوپری بولنوب، (القنطره) دینمكله معروف اولان

بری متین وکوزلدر . بوندن بشقه نهرك اوزرنده
قیادن اویلمش درت طبیعی کوپریسی دخی واردر.
جامعلرندن برینك منارەسی سکز ضلعلی اولوب،
٢٥ متره یوکسکدر . شهرك خارجنده دخی
صیفیەلری حاوی برقاچ محله واردر . رومالیلر
قسنطینەیه خیلی اوزاقدن صو کتیرمشلر دیسەده،
یاپمش اولدقلری صو بندلری خرابه حالنده
بولنیور . اخیراً فرانسزلر مقدار کافی صو
آقیتمشلردر . وادی الرمل صویی دخی آریقلرله
یوکسلدیلەرك ، پك بیوك بردکرمن چویرر .
شهرك جوارنده کوکوردلی وچلیکلی میاه معدنیه
چیقوب ، مکمل قابلیجەلری واردر . اهالی
اسکیدن بری معمولات دباغیه و سراجیه ایله
احرام و برنوس وکلیم کبی منسوجات یاپارلر .
قسنطینه پك اسکی بر شهر اولوب ، فنیکەلیلر
زماننده (کرته) اسمیله معروف ایدی . بعده
خراب اولوب، روما ایمپراطورلرندن قسطنطینەنك
بانیسی اولان بیوك قسطنطین زماننده یکیدن
بنا وتعمیر اولنمغله، بونك اسمنه نسبتله (قونستانتینه)
تسمیه اولنمش ؛ وعربلرك الینه کچنجه ، بو اسم
قسنطینه صورتنده ضبط اولنمشدر . اسکله‌سی
اولان فیلیپویله وجزایر وتونسه وبیسکرەیه دمیر
یول خطلریله مربوط اولوب ، تجارتی خیلی
ایشلکدر .

قسنطینه { ایالتی . جزایرك فرانسەنك ادارەسنه کچدکدن صکره تقسیم
اولندیغی اوچ ایالتك بری واك شرقیسی اولوب،
دیکر ایکیسی نفس جزایر ووهران ایالتلریدر.
قسنطینه ایالتی غرباً جزایر ایالتیله، جنوباً صحرای
کبیرله، شرقاً تونس امارتیله ، شمالاً دخی آق
دکیزله محاطدر . مساحۀ سطحیەسی ١٩١ ٥٢٧
مربع کیلو متره واهالیسی ١ ٥٦١ ٤٨٨ کشی
اولوب، بونلر میاننده‌کی فرانسزلرله سائر اجنبیلر
آنجق ١٠٠ ٠٠٠ ویرلی یهودیلر ١٠ ٠٠٠
رادەلرنده اولمغله، بریچق ملیونه قریب اولان دیکر
اهالیسی عرب وبربردن مرکب مسلمدرلر. ساحلی
تقریباً ٣٧٤ کیلو متره طولنده اولوب، بجایه ،
فیلیپویل و بونه کورفزلری اسمیله اوچ کورفزی
وباشلیجه بش اسکله‌سی واردر . اراضیسی عموم

جزایرك کینه توفیقاً اوچ طبقه تشکیل ایدوب .
ساحل، تل وصحرا طبقەلری شمالدن جنوبه بربرینی
تعقیب ایدر . ساحله قریب اولان یرلری آز
چوق عارضەلی وانواع نباتات ومحصولاته مساعد-
در . ایکنجی طبقەیی تشکیل ایدن جبال جهتلری
مرتفع وسرت هوالی اولوب ، حلفه اوتلرینك
کثرتله بیتدیکی یردر . صحرا جهتی ایسه خرما
آغاجلرینی حاوی وبرمقدار آرپه وسائره حاصل
ایدر واحلرله صوسز چوللردن عبارتدر . اك
یوکسك جبالی (اورس) طاغلریدر ،که آق
دکیز مائلەسنی صحرای کبیر جهتنده‌کی کوللر
مائلەسندن آییریور . بوسلسلەنك اك یوکسك
ذروەسی اولان (شلیه) طاغی بتون جزایرك
اك یوکسك نقطەسی اولوب، ٢٣٢٨ متره ارتفاعی
واردر . بوسلسله ایله ساحل آرەسنده بینلرنده
بیوك انهارك وادیلریله آیرلمش برایکنجی صره
طاغلر بولنوب ، بونلردن (بابور) طاغنك
٢٠٠٠ ودیکرلرینك دخی ١٨٠٠ متره واوندن
آشاغی ارتفاعلری واردر. میاه جاریەسی چوق
اولوب، آق دکیزه دوکیلنلرندن اوچی بیوکدر،که
بونلر دخی غربدن باشلایەرق وادی الساحل ،
الوادی الکبیر و وادی سیوس‌در. شرق جهتنك
میاهندن چوغی‌ده تونسه کیروب، مجرده ایرماغنه
دوکیلور. جنوبه طوغری آقان صولری یالکز
یاغمور موسملرنده آقوب ، بر طاقم کوللره
دوکلدیکندن ، بونلر میاننده بیوك ایرماق
یوقدر . مذکور کوللرك اك بیوکلری بربرینه
مربوط اولان (شط مروان) و (شط ملکیر)
در،که دها کوچك برصره کوللر وبطاقلقلرله
تونسك جنوبنده‌کی (شط الجرید) ایله اختلاط
ایدوب ، بونلرك موقعلری سطح بحردن آلچق
اولمغله ، قابس کورفزندن برجدول حفریله دکیزه
تحویللری ممکندر . ایالتك غرب جهتنده (شط-
الهذن) اسمیله دیکر بربیوك کول واردر،که هر
طرفدن طاغلرله محاط اولوب، بونلردن وعلی الخصوص
شمال طرفنده‌کی جبال هدنه‌دن اینن برچوق انهارك
صولرینی جمع ایدر. (اورس) سلسلەسیله شمالده‌کی
جبال آرەسنده واقع تلال قسمنده دخی برچوق

انهار بولنوب، اك بيوكلری : شط الطرف، شط الكليف ، شط مروری ، شط الصابون ، شط البيضاء وساٸره‌در. بونه اسكله‌سی قربنده (فزاره) اسميله بيوجك بركول واردر . هواسی جزايرك ساٸر طرفلرندن دها معتدل وطوپراغی دهامساعد اولنغله ، ٦٠٠ ايله ١٣٠٠ متره‌لك ارتفاعلری آره‌لرنده بولنان جهتلرنده بغدای وساٸر ذخاير پك ايی يتيشير. اورمانلری هرنه‌قدر وقتيله اتلاف اولنمش ايسه‌ده، فرانسز حكومتی يكيدن اورمانلر يتيشديرمكه چوق جهد ايدوب، بتون اورمانلرينك ساحهٔ سطحيه‌سی برمليون يكی دونمدن زياده‌در. مملكتك كرك محصولات ارضيه وكرك حيوانات وساٸره‌جه ثروتنك تزايدی اهاليسنك تكثيريله وسعت واستعدادی نسبتنده اسكانه متوقفدر . بوايالتده دخی جزايرك بعض طرفلرنده اولديغی كبی ايكی درلو اداره اولوب، بعض يرلری ادارهٔ ملكيه وبعضلری ادارهٔ عسكريه تحتنده بولنيور . تماميله انضباط آلتنه آلنوب يرلی وآوروپالی اهالی ايله مسكون اولان يرلری مأمورين ملكيه ايله اداره اولنه‌رق ، ٦ قضا ايله ٦٧ ناحيه‌يه منقسمدر. صرف اهالیٔ مسلمه ايله مسكون اولوب هنوز تماميله رام اولميان يرلری ايسه ادارهٔ عسكريه تحتنده اولوب، ٤ قضا ايله ٢١ ناحيه‌يی حاويدر. بوايكنجی قسم كرك وسعت اراضيجه وكرك نفوسجه دها زياده‌در .

قسونغراد (Csongrad) مجارستانده همنامی اولان ايالتده وسجدبنك ٦٠ كيلومتره شمالنده اوله‌رق (تيسه) نهری اوزرنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ١٧ ٣٥٠ اهاليسی واردر . — قسونغراد ايالتنك مساحهٔ سطحيه‌سی ٣٤١٠ مربع كيلومتره واهاليسی ٢٠٧ ٥٨٥ كشی اولوب ، مركزی (سجدين) در . اراضيسی آلچق وبطاقلقلی اولوب ، هواسی آغير لكن محصولاتی چوقدر .

قسيم الدوله [« آق سنقر » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قشبره اندلسده طليطله مضافاتندن بر قصبه اولديغی وبعض مشاهير علماينك منشئی بولنديغی « معجم البلدان » ده مسطوردر .

قشتاله عربلرك اندلسده يعنی اسپانياده‌كی قاستيله خطهٔ واسعه‌سنه ويردكلری اسمدر . [«قاستيله» ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قشتلون اندلسده شنتبريه اعمالندن بر حصن اولديغی جغرافيون عرب آثارنده محرردر .

قشمير كشميرك معربيدر . [« كشمير » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قصاب (سعيد) ايران شعراسندن اولوب ، كاشانليدر . شو ايكی بيت جملهٔ اشعارندندر :

قطرهٔ تا ازمی شوق توباشد در اياغ
كافريم ار آرزوی جام جم داريم ما
هست تا اشك ندامت ايمنيم ازسوختن
بيم زآتش نيست تادرديده نم داريم ما

قصبات مغربده بلاد بربردن بر قصبه اولديغی ياقوت حموی بيان ايديور .

قصبه [« طورغودلی » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .] — خداوندكار ولايتنك قره حصار صاحب سنجاق وقضاسنده وقره حصارك ٢٥ كيلومتره جنوبنده دخی بر كوچك قصبه‌در . — قونيه ولايتنك قونيه سنجاغنه تابع قره‌مان قضاسنده وتكه سنجاغنك الماللو قضاسنده دخی بواسمله ايكی كوچك قصبه ويا بيوك قريه واردر . — عرب ممالكنده بواسم شهرلرك حصار ايچنده اولان قسملرينه وايچ قلعه‌لرينه ويريلير .

قصر بلاد عربده برچوق قصبه‌لره وعلی الخصوص چول ايچنده‌كی واحه‌لرده بولنان قلاعه وآز چوق مستحكم معموره‌لره وبعض بلدان عتيقه خرابه‌لرينه ويريلن اسم اولوب ، بعضلری قصر كلمه‌سنك بشقه بر اسمه اضافتيله وبعضلری ساده (القصر) دينلمكله معروفدر . — اك معروفی مصرك بحريه واحنده وابوجرجه‌نك ٢٠٠ كيلومتره غربنده واقع و ٣٥٠٠ اهالييی جامع اولانيدر ، كه روماليلر زماننده قالمه بعض خرابه‌لری واطرافنده پورتقال، نار، موز وزيتون آغاجلرينی حاوی باغچه‌لريله باغلری واردر .

قصر شيرين { ایرانك آردلان یاخود کردستان ایالتنده وکر- مانشاهك ١٦٠ کیلومترو غربنده اوله‌رق حدود عثمانیه قربنده ودیاله نهرینه تابع حلوان نهری اوزرنده و حلوان خرابه‌لرینك غربنده برقصبه اولوب، اطرافنده ساسانیاندن قالمه برچوق خرابه- لری وبعض ابنیهٔ مصنعه وهیكل وسائر آثاری واردر .

قصر عبد الكريم { سبته قربنده و اندلسده‌كی جزيرة الخضراء قارشیسنده برقصبه اولوب، شمدیكی حالده (القصر الصغیر) دینلیر .

قصر العقبه { [«عقبه» ماده سنه مراجعت بیوریله .]

قصر الفلوس { مغربده (یعنی جزایرده) وهران قربنده برقصبه ایدی .

قصر قارون { مصرك فیوم مدیریتنده ومدینة الفیومك ٤٧ کیلومتره غربنده برکهٔ قارونك ساحل غربیسندن ٢ کیلومتره‌لك مسافه‌ده بروبرانه اولوب، اسكی مصریلردن وروماليلردن قالمه ایكی معبدك خرابه- لری واردر . اطرافی وقتیله باغ و باغچه‌لرله مستور اولوب، الیوم عربلر کوکلرینی اخراج ایدرلر .

قصر قیروان { افریقیه‌ده قیروانك ٤ میل جنوبنده برشهر اولوب، بیوك جامع شریفی، دائره‌وی الشكل ٧ قاتلی وچوق ستونلی برصومعه‌سی، بیوك چارشیسی وچوق حاملریله صهرنجلری وار ایدی . جوارنده (رصافه) اسمیله برقصبه دخی وار ایدی. ایكیسی برلكده خراب اولوب، انقاضلریله (رقاده) شهری یاپلمشدی . قصر قیروان ١٨٤ تاریخنده ابراهیم بن اغلب طرفندن تأسیس اولنوب، بنی اغلب طرفندن کرسیٔ حكومت اتخاذ اولنمشدی .

قصر كبير { (القصر الكبير) مغرب اقصاده (العریش) اسكله‌سنك ٤٥ کیلومتره شرق جنوبیسنده وطنجه‌نك ١٠٠ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (وادی القوس) ك ساحل شمالیسنده بر شهر اولوب، ٢٥٠٠٠ اهالیسی، متعدد مصنع وظریف مناره‌لی جوامع شریفه‌سی، کوزل منظره‌سی و مشهور پورتقال وزیتونی واردر. اسكی برشهراولوب، روماليلرجه (اوپیدوم نوووم) اسمیله معروف ایدی . بوشهر ایله عریش اسكله‌سی آره‌سنده‌كی اووه‌ده ١٥٧٨ تاریخ میلادیسنده مغرب مسلمانلری پورتكیزلیلری كلیاً منهزم وپریشان‌ایدوب، قراللری(سباستیان)ی دخی قتل ایتمشلردر .

قصر كنكور { همدان ایله قرمیسین (یعنی کرمانشاه) آره‌سنده برقصبه ویا همدان ایله دینور بیننده برناحیه اولوب، برچوق مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. عربیده (قصر اللصوص) دخی دینلیردی . قصر شیرین ایله براولدیغی دخی مروی ومظنوندر .

قصر الملح { کرمانده برقصبه اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مذکوردر .

قصر نمرود { بغداد ولایت وسنجاغنده و بغدادك ٣٠ کیلومتره غربنده ٤٠ متره ارتفاعی اولان برتپه اولوب، اسكی کلدانیلردن قالمه خرابه‌لری حاویدر .

قصریانه { صقلیه (یعنی سیچیلیه) آطه‌سنده برطاغك اتكنده واقع بیوك برشهر اولدیغی کتب عربیه‌ده مذکور اولوب، شمدی ایتالیانجه قاسترو جووانی دینلن قصبه اولدیغی اكلاشیلیور .

قصرین { (یعنی ایكی کوشك) قاهرهٔ مصرده ملوك فاطمیه طرفندن یاپلمش ایكی بیوك ومصنع سرای اولوب، بری چارشینك صاغنده ودیكری صولنده بولنیوردی؛ وقاهره‌نك ایكی سرای آره‌سنده‌كی قسمنه (بین القصرین) نامی ویریلیردی .

قصی { قریشدن هاشمیلرله امویلرك برلشد- كلری عبد منافك پدری اولوب، فخر کائنات (صلعم) افندمزك بشنجی بطنده جدلریدر .

قُصَیر { بحر احمرك ساحل غربیسنده صعید مصرك قنا مدیریتنده وقنانك ١٩٢ کیلومتره شرقنده برقصبه واسكله اولوب، ١٥٠٠ اهالیسی، ٤ جامع شریفی ، طار لكن دوز وطوغری سوقاقلری واورته جسامتده

سفائنك دخولنه مساعد طبیعی لیمانی واردر . سویش جدولنك كشادندن اول مصراسكه‌لرندن اولوب، مصرایله حجاز آره‌سنده ایشلك برتجارتك محل اجراسی ایدی . اووقت اهالیسی ۸۰۰۰ ی متجاوز ایدی. سورینك خارجنده وغرب شمالی جهتنده یاوز سلطان سلیم خانك بنا كرده‌سی اولان برقلعه‌سی واردر. — وقت سعادتده بواسمله ویا (قصیر موسی) اسمیله معروف بولنمش اولان قصبه‌نك خرابه‌لری شمدیكنك ٦ كیلو متره شمالنده‌در .

قُصَیم { جزیرة العربك وسطلرنده بریر اولوب ، غرباً حجازله ، شمالاً شمر ایله ، شرقاً نجد ایله ؛ جنوباً دخی دهنا جولیله محاطدر . ایكی‌یه منقسم اولوب، آلچق ودوز اولان جنوب قسمی نجد حكومتنه تابع مشایخی معرفتیله اداره اولنور . یوكسكجه اولان شمال قسمی ایسه شمر امارتنه تابعدر . برنجیسی مدینهٔ منوره قربنده‌كی (منیفه) و (دمار) تپه‌لرندن تویق جبالنه‌دك ۲۰۰ كیلو متره‌لك محلده ممتد اولوب، اكی ۱۰۰ كیلو متره راده‌لرنده‌در. اسمی « منبت قوملق یر » دیمك اولمغله، مسماسی دخی بوكا ماصدق اولوب ، درت بش قصبه‌سی، اللی آلتمش بیوك قریه‌سی وپك چوق كوچك كویلری واردر . طوپراق بر ایكی متره حفر اولنمغله ، هریرنده صو چیقوب، قویولری چوقدر ، واراضیسی سقی اولنه‌رق ، هرطرفی زرع اولنور، وخیلی ذخایر ایله اوزوم، زیتون، قیصی، نار، قاون ، قارپوز وسائر میوه‌لر وبر مقدار باموق وسائره حاصل اولور . خرما ایسه محصولاتنك الك بولی وجزیرة العربده یتیشن اجناسنك الك ایسیدر . قصبه‌لریله قریه‌لری بیننده یوللر آغ كبی اولوب ، خیلی تجارت دخی اجرا اولنور. عمومیت اوزره اراضیسی دوز ایسه‌ده، اوتوز قرق متره ارتفاعنده بعض تپه لری دخی واردر. كه اورایه مخصوص ویاپراقلری دوه‌لری بسلمكه میوه‌لری دخی دباغته یارار بعض كوچك آغاجلرله مستور اولوب ، مملكته كوزل بر منظره پیدا ایتدیریر . مسكون اولان اهالیسی بعض سیاحلر طرفندن ۳۰۰۰۰۰ راده‌لرنده تخمین اولنوب، بونلردن بشقه بعض خیمه‌نشین عشیرتلری‌ده واردر .

یوكسك اولان قسم شمالیسی ایسه برنجیسندن ۵۰ متره قدر مرتفع لكن ینه دوز بریر اولوب، بونك دخی قویوصولری پك بول اولدقدن بشقه، یاغمور موسملرنده آقار بعض وادیلری و یاغمور صولرینی یازك اورته‌لرینه قدر محافظه ایدر بعض چقور یرلری واردر . بونك دخی اراضیسی منبت اولوب ، ذخایر ومیوه‌لرك انواعی وكلیتلی خرما یتیشدكدن بشقه، طوپراغی اكثر موسملرده زمرد كبی اوتلرله وتپه‌لری طلح، نبق، سدر كبی اشجارله مستور اولوب، قویون ودوه سوریلری چوقدر . قرق قدر كویلری و ۳۰۰۰۰ قدر اهالیسی اولوب، خیلی واسع اولان اراضیسنك بوندن چوق زیاده اهالی بسلمكه استعدادی واردر . قصیم اهالیسی نجد وشمرده‌كیلر قدر تناسب اعضا و حسن اندامه مالك دكلرسه‌ده ، اونلردن دها چالیشقان ودها ساكن آدملردر . آنجق حسب القربیه حجازلیلرك حیله و منفعت پرستلك كبی خصایصی دخی كندیلرینه تأثیر ایتمشدر . وقتیله شام ایله خیلی تجارت ایتمكده وبوندن چوق مستفید اولمقده بولنمش ایكن ، وهابیلك تعصبی بو اختلاط ومناسبتلرینه ختام ویرمشدر .

قصیملیلر خیلی وقت نجد وشمر جهتلرینه دخی حاكم اولوب، دائرهٔ حكم ونفوذلرینی یمن حدودینه‌دك توسیع ایتمش ایكن ، بعده بو یرلری غائب ایده‌رك ، كندی باشلرینه قالمش؛ ونهایت وهابیلر طرفندن رام ایدیله‌رك ، نجد امامنه تابع اولمغه مجبور اولمشلردی . مصرلی ابراهیم پاشا وهابیلره قارشی عسكر سوق ایتدیكنده، قصیملیلر عساكر عثمانیه ایله برلشه‌رك ، وهابیلره قارشی یوریمشلرسه‌ده ، بعده دها مستقل یاشایه‌بیلمك امیدیله، وهابیلرله برلشه‌رك، نجده تابع اولمشلر؛ وآنجق وهابیلرك تحكمنه تحمل ایده‌مدكلرندن ، بو یقین زمانلرده شمالده‌كیلر شمر شیخنه عرض اطاعت ایتمش ؛ و جنوبده‌كیلر دخی ینه نجده تابع اولمق شرطیله برنوع ادارهٔ مختاره‌یه نائل اولوب، مشایخ محلیه‌دن مركب بر هیئت متفقه

تشکیل ایتمشلردر. برادارۀ منتظمه تحتنه آلنسه‌لر، کرك مملکتلری وکرك کندیلری خیلی تمدن وترقی‌یه مستعددرلر.

قُضاعی { [« ابو عبدالله قضاعی » و « ابن‌الابار » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله .]

قضیب‌البان { خلافت عباسیه زماننده یتیشن مشاهیر مغنیاتدن شاعره برقیز اولوب، تجاردن ابوالحسن اسمنده برینك جاریه‌سی ایدی، وهارون‌الرشیدك حضورنده تغنی ایتمش اولدیغی مرویدر. شو قطعه بداهةً سویلدیکی اشعار جمله‌سندندر:

یا مقیماً لدی الزمان بقلبی
وبعیداً بشخصه عن عیانی
انت روحی اذ کنت لست اراها
وهی ادنی الی من کل دانِ

قطالیه { (یاخود قطانیه) عربلرك صقلیه (یعنی سیچلیه) جزیره‌سنده‌کی (قاتانیه) شهرینه ویردکلری اسمدر. [«قاتانیه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قَطامِ { (بنت سخنه) کوفه اهالیسندن وخوارجدن برخاتون اولوب، حسن وجمال وذکاوتیله مشهوره ایدی. پدر وبرادری نهروانده خوارج میاننده مقتول اولمغله، حضرت علی المرتضی (رضه) ه کین باغلایوب، کندیسنه طالب اولان عبدالرحمن ابن ملجمه، کابین اولمق اوزره، ایستدیکی تکالیف میاننده حضرت علینك قتلنی دخی شرط قومش ایدی.

قطب‌الدین ازنیقی { سلطان بایزید خان اول دوری مشاهیر مشایخ وعلماسندن اولوب، علوم شرعیه وتصوفده ید طولا صاحبی ایدی. ازنیقده دنیایه کلوب، ٨٢١ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. صلاته متعلق مسائل شرعیه‌یی حاوی بر کتابی واردر. تیمورلنك ایله کوریشوب، کندیسنه طوغری وآجی بعض سوزلر سویلدیکی مرویدر.

قطب‌الدین ایبك { دهلیده حکومت سورن سلالۀ غوریه دولتنك مؤسسی اولوب، کندیسی مشهور شهاب‌الدین غورینك کوله‌لرندن ترکی الاصل بر آدم ایکن، مشارالیهك هندستان سفرنده آجمیر راجه‌سنه غلبه وملکنی ضبط ایتمسی اوزرینه، ٥٨٨ تاریخنده صاحب ترجمه ممالك مفتوحه‌یه والی تعیین اولنمش؛ ومیرات ودهلی‌یی دخی ضبطله، الکاسنی بنکاله‌یه قدر توسیع ایتدیکندن، شهاب‌الدین غورینك وفاتنده ٦٠٢ تاریخنده خلفی غیاث‌الدین محمود طرفندن کندیسنه برتاج وتخت ایله برابر سلطان عنوانی ویرلمش؛ وقطب‌الدین اوسنه اعلان سلطنت ایدوب، ٥ سنه حکومت سوردکدن صکره، ٦٠٧ ده لاهورده آتندن دوشوب، وفات ایتمش؛ واوغللنی آرامشاه خلفی اولمشدر. دهلینك اك بیوك جوامعندن اولان (جامع مسجد) ی بتخانه‌دن معبد مسلمینه تحویل ایله (قوة الاسلام) تسمیه ایدن بوذات اولوب، بعده شمس‌الدین آلتمش ایله علاء‌الدین خلجی توسیع وتزیین ایتمشلردر. دهلیده حکومت سورن سلاله‌سی ذوات آتیه‌دن مرکبدر:

١	قطب الدین ایبك	٦٠٢
٢	آرامشاه	٦٠٧
٣	شمس‌الدین آلتمش	٦٠٧
٤	رکن الدین فیروز بن آلتمش	٦٣٣
٥	سلطان رضیه بنت آلتمش	٦٣٤
٦	بهرام شاه بن آلتمش	٦٣٧
٧	علاءالدین مسعود بن فیروز	٦٣٩
٨	ناصر الدین محمود بن آلتمش	٦٤٤
٩	غیاث الدین بلبان بندۀ آلتمش	٦٦٣
١٠	کیقباد حفید آلتمش	٦٨٥
١١	جلال‌الدین فیروز شاه خلجی	٦٨٨

(که سلالۀ خلجیه‌نك باشیدر .)

قطب‌الدین بختیار { (خواجه ـ کاکی) هندستانك کبار مشایخندن وشعرادن اولوب، عن اصل ایرانك اندجان جهتندن اولدیغی حالده، ٦٣٣ تاریخنده دهلیده وفات ایتمشدر. تربه‌سی زیارتکاه انامدر. شیخ فرید الدین شکر کنج جملۀ تلامذه‌سندن ایدی. مرتب دیوانی واردر.

قطب‌الدین خوارزمشاه { (محمد بن نوشتکین) خوارزمشاهان سلاله‌سنك برنجیسی وبودولتك مؤسسی

اولوب، پدری ملکشاه سلجوق کوله‌لرندن ایکن، خوارزم والیلکنه نصب اولنمش، و ۴۹۱ تاریخنده اونك وفاتی اوزرینه، صاحب ترجمه اونك یرینه سلطان سنجرك منشوریله والیٔ خوارزم اولمش ایدی . کندیسی حسن اخلاق ایله متصف اولمغله، نعمته قارشی شکر گذارلقده مبالغه ایدوب ، دولت سلجوقیه‌نك اطاعتندن ذره‌جه آیرلمدیغندن، سلطان سنجر مشار الیه طرفندن کندیسنه (خوارزمشاه) عنوانی و(قطب الدین) لقبی ویرلمشیدی. اوتوزسنه حکومت سوردکدن صکره، ینه سلطان سنجر زمانـنده ۵۲۱ تاریخنـده وفات ایتمشدر . طورونی خوارزمشاه ایل آرسلان بسبتون استقلال قزانمشدر . [« خوارزمشاهیان » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قطب الدین شارعی { (عمر بن عوض بن قلیله) شعرا-

دن اولـوب ، ۷۰۰ تاریخندن صکره جه وفات ایتمشدر . شو قطعه اشعارندندر :

ایا سائراً فی قفر عمر یقاسی فی السری حزنا وسهلا
بلغت نقا المشیب وجزت عنه وما بعد النقا الا المصلی

قطب الدین شاهجهان { کرمانده حکومت سورن قره

ختائیان سلاله‌سنك سکزنجی وصوك حکمداری اولوب، سلطان جلال الدین سیورغمشك اوغلیدر. ۷۰۳ تاریخنده عم زاده‌سی مظفرالدین محمد شاهه خلف اولـوب ، الجایتوخان فرمانیله ایکی سنه حکـومت سوردکدن صکره ، عزل واخراج اولنـه‌رق، کرمان طوغریدن طوغری‌یه مغوللرك تحت اداره‌سنه آلنمشدی . کندیسی اموال کثیره صاحبی اولمغـله، شیرازه چکیلوب ، اوراده خیلی وقت دها یاشامش؛ وقیزینی امیر مبارزالدینه تزویج ایتمکله ، شاه شجـاع وشاه محمود وسلطـان احمد بوندن متولد اولمشلردر .

قطب الدین عبدالکریم { (بن عبد النـور)

بخاریٔ شریف شـارحلرندن اولوب ، خطـهٔ مصریه‌نك دخی تاریخنی یازمش؛ و۷۳۳ تاریخنده وفات ایتمشدر .

قطب الدین علامه { مشاهیر علمادن اولـوب ، شیخ

سـعدیٔ شیرازی ایله معاصر بولنمش؛ و ۷۱۰ تاریخنده تبریزده وفات ایتمشدر . « تحفهٔ شاهی » عنوانیله برأثری و « کلیات قانون » ایله « مفتاح-العلوم » ه شرحلری واردر .

قطب الدین قسطلانی { (محمد بن احمد) مصر مشاهیر

علماسـندن و شـعرادن اولوب، قاهره‌ده حدیث تدریسیله مشغول بولنمش؛ و۶۸۶ تاریخنده وفات ایتمشدر . شوقطعه جملهٔ اشعارندندر :

اذا کان انسی فی التزامی لخلوتی
وقلبی عن کل البریة خالی
فما خرنی من کان لی الدهر قالیا
وما سرنی من کان فیّ موالی

قطب الدین محمد { خوارزمشاهـان سلاله‌سنه منسوب

ایکی حکمدارك اسمی اولوب، برنجیسی «قطب الدین خوارزمشاه» ماده‌سنده ذکراولنمشدر. ایکنجیسی ملوك مذکوره‌نك آلتنجیسی اولوب، سلطان تکشك اوغلیدر. ۵۹۶ تاریخنده، پدرینك وفاتی اوزرینه، تخت موروثنه جلوسـله ، خراسان ، زابلستان، ماوراء النهر، عراق وفارس جهتلرینی تمامیله تحت اطاعتنه آله‌رق ، خوارزمشـاهیان دولتنی چوق توسیع وقوتنی تزییـد ایتمش ایسه‌ده، ۲۱ سنه حکومت سـوردکدن صکره، چنکیز خان خروج ایدوب، صـاحب ترجمه مغول عسـکرینه قارشی طوره‌مامغله، فرار ایده‌رك، بحر خزرده آبسکون آطه‌سنه چکلمش، واوراده وفات ایتمشدر . اوچ اوغلی دخی برر مدت حکومت سـوره‌رك، ملك موروثلرینی مغوللرك الندن قورتارمغه چالیشمشلر-سه‌ده، مقتدر اوله‌مدقلرندن، بونکله خوارزمشا-هان دولتنه ختام بولمش نظریله باقیله‌بیلیر .

قطب الدین محمد { (بن حمید تابنکو) کرمانده مغـوللرك

تحت اطاعتنده اوله‌رق حکومت سورن قره‌ختائیان سلاله‌سنك اوچنجی حکمداری اولوب، عم زاده‌سی رکن الدین مبـارکدن صکره ۶۵۰ تاریخنـده منکوقاآن فرمانیله موقع اقتداره گلمش؛ واجرای عدل وحقانیتله برچوق ابنیهٔ خیریه تأسیس ایده‌رك، ۵ سنه حکومت سوردکدن صکره ۶۵۵ده وفات ایتمشدر .

قطب‌الدین مودود { موصل وشام جهتلرنده حکومت سورن اتابکان ملوکنك اوچنجیسی اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان عمادالدین زنکینك اوچنجی اوغلیدر. برادری سیف‌الدین غازینك وفاتی اوزرینه، ٥٤٤ تاریخنده شامده حکومت سورن بیوك برادری نورالدین محمودك فرمانیله موصل ودیاربکر وجزیره حاکمی اولوب، ٢١ سنه کمال عدالت وحقانیتله حکم سوردکدن صکره، ٥٦٥ ده ٤٠ یاشلرنده وفات ایتمشدر. برقاچ اوغلی اولوب، بونلردن سیف‌الدین غازی کندیسنه وعزالدین مسعود بوکا موصل حکومتنده خلف اولمش ایدی.

قطب‌الدین یزدی { (مولانا) مشاهیر خطاطیندن اولوب، بغدادده یاشامشدر. ٩٩٤ تاریخنده ٥٢ مشهور خطاطینك تراجم احوالنی شامل بررساله یازمش؛ ودفتردار عالی افندی بورساله‌یی سلطان مراد خان رابع امریله ترکجه‌یه ترجمه ایتمشدر.

قطب شاه { (سلطان قطب‌الدین بن محمد شاه) هندستانده کجرات خطه‌سی ملوکندن اولوب، ٨٥١ تاریخنده پدرینه خلف اولمش؛ و ٨ سنه اجرای حکومتدن صکره ٨٥٩ ده وفات ایتمشدر.

قطب عالم { هندستانده مظنه‌دن ایکی ذاتك لقبی اولوب، بری (سید برهان‌الدین حفید مخدوم‌جهانیان سید جلال بخاری) ٨٥٧ تاریخنده وفات ایده‌رك، کجراتده احمد آباد قربنده مدفوندر. — دیکری (شیخ نورالدین احمد) لاهورلی اولوب، ٨٤٨ ده (بهار) ده وفات ایتمشدر.

قطب عبّادی { (امیر قطب‌الدین ابو منصور مظفر بن ابی‌الحسن) مشاهیر واعظیندن و ارباب فصاحت وبلاغتدن اولوب، مرو قراسندن (سنج عباد) قریه‌سنده ٤٩١ تاریخنده طوغمش؛ وتحصیل علوم ایله، اکتساب شهرت ایتدکدن صکره، بغداده کیده‌رك، اوچ سنه وعظ ایله اشتغال ایتمش؛ وعمومك حسن قبولنه مظهر اولوب، خلیفهٔ زمان مقتفی لامرالله‌ك توجهنی دخی قزانمش؛ و جانب خلیفه‌دن ایلچیلکله خراسانه سلطان سنجر سلجوقینك نزدینه اعزام اولنوب، بعدالعوده مأموریت مخصوصه ایله خوزستانه کوندرلدیکی حالده، ٥٤٧ تاریخنده اوراده وفات ایدوب، تابوتی بغداده نقل ایله، جنیدك تربه‌سی جوارنده دفن اولنمشدی. امور دینیه‌ده مبالاتسزلغی مروی اولوب، حتی شرب خمرك اباحه‌سی حقنده بررساله‌سی وار ایمش.

قطبه { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر: (ابوالحوصله قطبه بن جزی یاخود بن قتادةالسدوسی) که نزد جناب نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و ١٢ نجی سال هجریده خالد بن ولید (رضه) ك معیتنده بولنوب، جانب مشار الیهدن بصره‌ده وکیل براغلمش، وعتبه بن غزوان نصب اولنجه‌یه قدر بصره والیلکنده قالمش ایدی. کندیسندن بعض احادیث شریفه منقولدر. — (ابو زید قطبه بن عامرالانصاری‌الخزرجی) که عقبهٔ اولی وثانیه‌ده وبدر، احد، خندق وسائر غزواتده حاضر بولنوب، احد وقعه‌سنده طقوز یاره آلمش؛ وفتح مکه محاربه‌سنده بنی سلمه رایتنی حامل بولنمشدر.

قطبی { ایران شعراسندن اولوب، خراسانك جنابد قصبه‌سندن ایدی. شو بیت اونکدر:

اکر صد ره روم از کوی اونادیده دیدارش
دکر ره باز میکردم که شاید بینم این بارش

قطر { [«سیف‌الدین قطر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قَطَر { جزیرةالعربك شرق شمالی ساحلنده وبحر فارسك جنوب غربیسنده بر شبه جزیره اولوب، بحرین ایله بحرالبنات کورفزلری آره‌سنده شماله طوغری ممتد اولور. الحسا وبحرین خطه‌لرندن عبارت اولان وبصره ولایتنه ملحق بولنان نجد سنجاغنك اك جنوبی قسمی اولوب، لواء مذکوری ترکیب ایدن اوچ قضانك بریدر، وجنوباً مسقط امامتیله همحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٣٥٠٠ مربع کیلو متره اولوب، ١٠٠٠٠٠ اهالی ایله مسکوندر. قصبه

وقریه اوله‌رق ٣٥ معموره‌سی اولوب، اکثری ساحل بحره‌در. مرکزی ساحل جنوبیسنده واقع (البداع) قصبه‌سی اولوب ، (وکره) اسمنده براسکله‌سی دخی واردر. اراضیسی قوری وصوسز اولوب، آنجق طاشلرك آره‌لرنده بعض سیرك اوتلرله اکری بوکری بر طاقم آغاجلر بیتر. قیولری پك دریندر ، وصولری ایی دکلدر. کویلرك اطرافنده اولوب ، چوق زحمتله اروا اولنان باغچه‌لری پك آز محصولات ویرر. اصل اهالینك مدار معیشتی اینجی صیدی اولوب، سواحلی قایقلرله مستوردر . بوجهتله کندیلری اولدجه ثروت صاحبی اولوب، چول بدویلرینك تجاوزندن امین اولمق ایچون، بتون قریه‌لرینی سورله احاطه وبعض اوفق قلعه‌لرله دخی تحکیم ایتمشلردر . وقتیله قطرك برنوع قرمزی قماش واثوابلری مشهور ایدی . بوشبه جزیره‌یه بعضاً بحرین نامی دخی ویریلیر. هواسی صیجاق و پك یابس اولوب، صاغلام دکلدر .

قطرالندی { مصر والیسی ابو الجیش خماروبه بن احمد بن طولونك قیزی و خلیفهٔ عباسی معتضد باللهك زوجه‌سی اولوب، اسمی (اسماء) در . حسن وجماله وعقل وذکا وادبده فریدةالعصر ایدی. کابین اوله‌رق پدری حضور خلیفه‌یه کلیتلی اموال واشیا تقدیم ایتمشدی . ٢٨٧ تاریخنده وفات ایتمشدر .

قطران { (بن منصور اجلی) ایران مشاهیر شعراسندن اولوب ، تبریزلی اولدیغی بعض تذاکرده محرر ایسه‌ده ، عن اصل ترمذلی اولوب ، تبریزده خیلی وقت اقامت ایتمش اولدیغی آکلاشیلیور . تبریزده ٤٣٨ تاریخنده ناصر خسروله کوریشمش ؛ بر مدتده بلخده بولنوب ، سلطان سنجر طرفندن بلخ حاکمی بولنان امیر قماج نامنه « قوسنامه » عنوانیله برمنظومه یازمشدر. رشیدالدین وطواط صاحب ترجمه‌نك اشعارینی زیاده تقدیر ایدرمش. کلیات اشعاری ٩٠٠٠ بیته بالغ اولیور . شو ایکی بیت برقصیده‌سندندر :

یافت زین دریا دکرباد ابر کوهر بار باد
باغ وبوستان یافت دیکر ز ابر کوهر بادباد
هرکجا کلزار بود اندر جهان کلزار شد
مرغ شب کیران سرایان برکل کلزار زار
باد بفشاند همی برسنبل وعنبر عبیر
ابر بفروزد همی برلاله وکلنار نار

قطرب { (ابو علی محمد بن المستنیر) مشاهیر ادبادن اولوب ، نحو و لغت وتفسیرده یدطولی صاحبی ایدی . بصره‌لی اولوب، سیبویه‌دن وسائر علمای بصریوندن اخذ واستفاده ایتمشدی . لغتده ایلك اول مثلثی وضع ایدن بوذاتدر. ابودلف عجلینك اولادینك مربیسی ایدی . تألیفاتی بروجه آتیدر: «کتاب معانی القرآن»، «کتاب الاشتقاق»، «کتاب القوافی»، «کتاب النوادر»، «کتاب الازمنة»، «کتاب الفرق»، «کتاب الاصوات»، «کتاب الصفات»، نحوه دائر «کتاب العلل»، «کتاب الاضداد»، «کتاب خلق الفرس»، «کتاب خلق الانسان»، «کتاب غریب الحدیث»، «کتاب الهمزة»، «کتاب فعل وافعل»، «کتاب الرد علی الملحدین فی تشابه القرآن» وسائره . ٢٠٦ تاریخنده وفات ایتمشدر . شو قطعهٔ مشهوره جملهٔ اشعارندن اولمق اوزره مذکوردر :

ان کنت لست معی فالذکر منك معی
یراك قلبی اذا ماغبت عن بصری
والعین تبصر من تهوی وتفقده
وباطن القلب لایخلو من النظر

قطربل { بغداد ایله عکبرا بیننده برقریه اولوب شرابنك نفاستیله مشهور وبغدادك نزهتکاهلرندن معدود اولمغله، شعراء عربك اشعار وغزلیاتنده ذکری چوق کچر . — دیار بکرده دخی آمد شهرینك قارشیسنده بو اسمله مسمی وینه شرابیله مشهور برقریه وار ایدی .

قطرسانیه { اندلسده اشبیلیه اعمالندن برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

قطرسی { [« نفیس قطرسی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قطری { (ابو نعامه جعونه بن الفجاءة المازنی) خوارجدن اولوب، مصعب بن الزبیرك برادری عبدالله بن الزبیرك نامنه عراق

واليسی بولنديغی زمان خروجله، خلافت دعواسنده بولنمش؛ ويكرمی سنه قدر قتال ومقاومتده دوام ايدوب، حجاج بن يوسف ثقفينك سوق ايتديكی عسكرله دفعاتله محاربه ايتمش، ونهايت ٧٨ تاريخنده سفيان بن الابرالكلبی طرفندن مغلوب و مقتول اولمش؛ وبرروايتده آتندن دوشوب، آياغی قيرلمغله، مومی اليه طرفندن كله‌سی آلنه‌رق حجاجه كوتورلشدی. عمان ايله بحرين آره‌سنده‌كی (قطر) شبه جزيره‌سندن اولوب، اورايه نسبتله قطری تلقيب اولنديغی مظنوندر.

قطز { (ملك مظفر سيف الدين المعز) مصرده حكومت سورن غلامان اتراكك اوچنجيسی اولوب، اصل اسمی محمود بن مودود اولديغی وخوارزمشاهك همشيره زاده‌سی بولنديغی كنديسندن مرويدر. ملك معز ايبككك كوله‌سی اولوب، كنديسنك و بعده اوغلی ملك منصور علينك مدبر اموری ايدی. بونك زماننده مغوللر شام جهتنه هجوم ايتمكله، صبی بولنان مومی اليهك اويله برزمانه مناسب اولمديغنی آكلايه‌رق، ٦٥٧ تاريخنده امور حكومتی كندی يدينه اخذ ايله، شامه عسكر سوق ايدوب، عموم طرفندن كنديسنه بيعت اولنمش؛ وعين جالوت نام محلده مغوللری كلياً مغلوب وپريشان ايده‌رك، مصره عودت ايتمشدی. امرادن (بيبرس) ی تاتارلرك تعقيبنه مأمور ايدوب، بو خدمته مقابل حلب واليلكنی وعد ايتمش ايكن، ولايت مذكوره‌يه ديكرينی نصب ايتمكله، كنديسنی دلكير ايتديكندن، مصره عودتنی متعاقب، مومی اليه ديكر بعض امرا ايله بالاتفاق، ٦٥٨ ده صيدكاهده كنديسنی قتل، ومصر تختنی ضبط ايتمشدر.

قُطور { ايرانك آذربيجان ايالتنده و (خوی) ك ٤٠ كيلو متره غرب جنوبيسنده وخويدن كچه‌رك آراس نهرينه دوكيلن قطور چايی اوزرنده اوله‌رق حدود عثمانيه قربنده برقصبه اولوب، مقدما ممالك عثمانيه‌دن ايكن، برلين معاهده‌سيله ايرانه ترك اولنمشدر. برلكده ترك اولنان جوارلريله برابر ٨٠٠٠ اهاليسی واردر.

قُطور { خطهٔ مصريه‌نك غربيه جهتنده بر قصبه اولديغی «معجم البلدان» ده مذكوردر.

قَطورا { حضرت ابراهيم (عم) ك هاجر وساره‌نك وفاتلرندن صكره تزوج ايتمش اولديغی بر خاتون اولمق اوزره، تواريخده مذكور اولوب، بعض اقوامك بونك اولادندن متولد اولدقلری دخی درميان اولنيور.

قَطيعه { «مالكانه» ديمك اولان بو اسم بعض اسماء خاصه‌يه اضافتله بغداد شهرينك خلافت عباسيه زماننده‌كی محله‌لرندن بر چوغنه علم اولمشدر.

قَطيف { جزيرة العربك شرق شمالی ساحلنده و بحر فارسده الحسا خطه‌سنده وبصره ولايتنك نجد سنجاغنده قضا مركزی بر قصبه واسكله اولوب، مركز لوا اولان هفوفك ١٥٠ كيلومتره شمال شرقيسنده بحرين جزيره‌سنك شمال غربيسنده كائن بر قويك ايچنده واقع و ٦٠٠٠ اهالی‌يی جامعدر. وقتيله قرامطه‌نك مركزی بولنمش اولمغله، او وقتلردن قالمه بر قلعه‌سی وسكز كيلومتره‌لك خراب بر صو يولی واردر. بولنديغی قويك ايكی اوجنده برر قلعه واوكنده (تاروت) و (سولق) اسملريله ايكی آطه بولنوب، كوزل بر ليمان ايسه‌ده، اهمال اولنوب طولمش اولديغندن، يالكز كوچك كميلرك دخولنه مساعددر. او جهتك سائر طرفلری خلافنه اوله‌رق هواسی پك رطيب اولوب، اطرافنده‌كی باغچه‌لرده ليمون وپورتقال ايله سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور، وبر مليون ايكيوز بيك خرما آغاجی واردر. اطرافنده بغدای دخی حاصل اوليورسه‌ده، اهالی عموميت اوزره هندن كلن برنجله بسلنير. هواسی صيجاق وآغيردر.— قضاسی قصبه ايله ٣٢ قريه‌دن مركب اولوب، ٩٢٠٠٠ اهاليسی واردر. اهاليسی عموميت اوزره شيعی المذهب اولوب، صنايع وتجارته استعدادلری زياده ايسه‌ده، سائر عربلرك خلافنه اوله‌رق مهماننوازلقلری يوقدر.

قعرته { ياخود كعرته — (Kaarta) سودان غربيده سنغال ايرماغنك ساحل

شمالیسیله صحرای کبیر آره‌سنده منبت بریر اولوب، قسم شرقیسی (نیجر) وساٸر طرفلری مذکور سنغال ایرماقلرینك حوضه‌سنه داخلدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٥٥٠٠ مربع کیلومتره اولوب، تقریباً ٣٠٠٠٠٠ اهالی ایله مسکوندر. اهالیسی زنجی اولوب، بامباره وسودینکه وساٸر جنسیتلره منسوبدر . قرن سابق اواسطنده (فول) قوممندن (سغو) حکمداری مشهور الحاج عمر بو مملکتی ضبطله، بتون اهالیسنی دین اسلامه ادخال ایتمشدر. شمدیکی حالده مملکتك مرکزی اولان (نیورو) قصبه‌سنده اقامت ایدن امام رسماً سغو حاکمنه تابع ایسه‌ده، حقیقتده مستقلدر . سنغالك اوبر ساحلنده حکمفرما اولان فرانسزلرك بو مملکته آیاق باصمه‌لری دخی ممنوعدر. اراضیسی پك منبت اولوب، داری، مصر، پرنج، آمریقا فستیغی، پاموق، چیوید، توتون وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور .

قعطبه { یمن ولایتنك تعز سنجاغنده وتعزك ١١٠ کیلومتره شرق شمالیسنده وعدنك ١٨٠ کیلومتره شمالنده اوله‌رق لحج امامتنك حدودی قربنده طاغلق محلده واقع قضا مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، آنجق ٦٠٠ قدر اهالیسی وصو ایله تدویر اولنور بر عسکری دکرمنی واردر . — قعطبه قضاسی یمن ولایتنك منتهای جنوب شرقیسنده اولوب، جنوباً مذکور لحج امامتیله، شرقاً حضر موتله، شمال شرقی جهتندن صنعا سنجاغنك رداع قضاسیله، شمال غربی طرفندن اب، غرباً دخی حجریه قضالریله محاط ومحدوددر . نادره، حشا ومریس اسملریله ٣ ناحیه و٥٢ قریه‌یی حاویدر. اراضیسی طاغلق ومرتفع اولوب، میاه جاریه‌سی برطرفدن تعزه طوغری بحر احمره، برطرفدن عدن کورفزینه ور طرفدن دخی حضر موته طوغری آقار . هواسی معتدل وطوپراغی منبت اولوب، کلیتلی دوره ایله آرپه، بغدای وساٸر حبوبات وآز مقدارده قهوه حاصل اولور. مرکز قضانك ایکی ساعت غربنده بعض امراضه نافع بر قاپلیجه موجوددر .

قعقاع { صحابه‌دن بر قاچ ذاتك اسمی اولوب، الك معروفلری (قعقاع بن عمر التیمی) در، که ارتحال حضرت نبویده حاضر بولنوب، قادسیه محاربه‌سنده ابراز شجاعت وجسارت ایتمش : وجمل وقعه‌سنده معیت جناب مرتضویده بولنوب، حضرت مشار الیهدن طلحه وزبیر (رضهما) یه اجرای نصایحله تکلیف صلحه مأمور اولمش؛ وساٸر محارباتده دخی معیت حیدریده بولنوب، کوفه‌ده ساکن اولمشیدی . حضرت ابا بکر صدیق (رضه) بو ذات حقنده « صوت القعقاع فی الجیش خیر من الف رجل » بیورمشدر .

قعنبی { [« عبدالله بن مسلمه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قغزمان { روسیه‌یه تابع قارص ایالتنده و قارصك ٥٠ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق آراس نهرینك صاغ کنارنده بر کوچك قصبه‌در .

قفّال { (ابوبکر عبدالله بن احمدالمروزی) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، کنجلکنده وطنی اولان مروده چلنکیرلکله مشغول ایکن، اوتوز یاشندن صکره تحصیل علمه قویلیه‌رق، فقهده زماننك فریدی اولمش؛ وتدریس و افاده‌سندن پك چوق آدملر استفاده ایدوب، طلبه‌سی میاننده شیخ ابوعلی سنجی وقاضی حسین بن محمد وامام‌الحرمینك پدری شیخ ابو محمد جوینی کبی مشاهیر علما یتیشمشدر. ابو بکر محمد بن‌الحداد المصرینك « فروعی » مکمل صورتده شرح ایتمشدر. ٤١٧ تاریخنده ٩٠ یاشلرنده سجستانده وفات ایدوب، مرقدی اوراده زیارتکاه ایدی.

قُفره { یاخود حفره (Koufra) صحرای کبیرك قسم شرقیسنده برقه ایله سودان آره‌سنده ٢٤° ایله ٢٦° عرض شمالی و ١٨°٤٠′ ایله ٢١°٤٠′ طول شرقی آره‌لرنده برصره واحه‌لر اولوب، جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری ممتد اولورلر . بونلرك الك جنوبیسی طرابلس غربك ١٣٥٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده وبنغازینك ٩٠٠ کیلو متره جنوبنده واقعدر . بو واحه‌لرك موقعلری اطرافلرنده‌کی

چولدن آیلق اولوب ، الك جنوبیسنك حذای بحردن ارتفاعی ٤٠٠ واك شمالیسنك ٢٥٠ مترەدر. مجموعنك بویی ٣٦٠ کیلو متره اولوب، مساحهٔ سطحیه لری ١٧٨٢٤ مربع کیلو مترەدر. جملەسی ٥ واح اولوب، جنوبدن باشلا- یه‌رق : کبابو، ابوسیا ، جزیره، سیفنی، تایسربو اسملریله معروفدر . اوچی یعنی برنجیسیله صوك ایکیسی بیوك ودیکرلری کوچکدر . آره‌لری چول ایله آیرلمشدر . هوالری صیجاق اولوب ، یازین میزان الحراره ٤٦ درجه‌یه قدر چیقار . یاغمورلری پك سیرك اولوب، بعض سنه‌لر بسبتون قوراقلقله کچر. آقار صولری ووادیلری اولمیوب، آنجق بعض طوزلی کوللری واردر، وایکی اوچ متره قازیلنجه هریرده صو چیقار. خرما آغاجلری برملیون قدر اولوب، آنجق پك قیصه اولور. پورتقال ، لیمون ، زیتون ، انجیر ، نار ، قیصی، شفتالی ، بادم آغاجلری وصمغ آغاجی دخی یتیشیر . بعض باغلری‌ده واردر. آرپه، بغدای، دوره وسائر حبوباتله سبزه‌لرك انواعی وقاوون ، قارپوز وسائره دخی حاصل اولور . دوه‌لری بسلکه یارایان بر طاقم قبا اوتلر وچالیلر دخی بولنور. کبابو واحنده طریق سنوسی‌یه منسوب مرابطلره مخصوص جسیم بر زاویه بولنوب ، ایچنده ٤٠٠ مرابط، برجامع شریف وبیوك بر مدرسه ومکتب بولنیور . آفریقاده نشر علوم اسلامیه خصوصنده سنوسیلرك خدمتی مسلم اولمغله، بو زاویه‌نك وجودی مذکور واحلرك اهمیت ذاتیه‌سنی بر قات دها تزیید ایدیور . اهالیسی بش آلتی بیك کشی راده‌لرنده‌وجمله‌سی بنغازی عربلرندن‌عبارتدر. مقدما بوواحلر (تیبو) جنسیتنه منسوب زنجیلرله مسکون ایکن ، بوندن ایکی قرن اول بنغازی جهتندن برطاقم عربلر هجرتله واحلرك جمله‌سنی‌ضبط ایتمشلردر. هرنه قدر آوروپا خریطه‌لرنده قفره واحلری هیچ بردولتك مالی کوسترلمیورسه‌ده، (ویون دوسنت مارتن) بونلرك اهالیسی بنغازیلی ودولت عثمانیه‌یه تابع بولندقلرینی درمیانله،ممالك عثمانیه‌دن عد اولنملری اقتضا ایتدیکنی اعتراف ایدیور . بنغازی ایله سودان طریقنك اورته‌سنده بولنملری وطوپراقلرینك منبت ومحصولدار بولنمسی‌والحاصل صحرای کبیرك اورته‌سنده واسع بر مدنیت منزلی ابراز اتلری جهتلریله ، اهمیتلری پك زیاده‌در.

قُفْس { (یاخود قفص) کرمان ومکران طاغلرنده ساکن وحشی وقطاع طریقدن برقوم اولوب، ینه‌بوحالده بولنان(بلوجی) قومیله قومشو اولدقلری جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر . باوص قومنك الیوم بلوجستانك باشلیجه اهالیسی اولان (بلوج)لرله بر اولدیغی اسملرك قربیتندن ومکانلرینك اشتراکندن اکلا- شیلوب، (قفس) قومی دخی بلکه اونلرك بر شعبه‌سی ایدی .

قَفصه { افریقیه‌ده (یعنی تونس امارتنده) وقیروانده اوچ کونلك مسافه‌ده بلاد (جرید) ده زاب کبیره ملحق کوزل بر قصبه اولدیغی، وایچنده جریان‌ایدن نهرك صولریله اروا اولنان باغچه‌لرنده پك کوزل میوه‌لر واپری دانه‌لی خرما حاصل اولوب، تا اندلسه قدر کوتو- رلدیکی جغرافیون عرب آثارنده مسطور اولوب، الیوم دخی قصبهٔ مذکوره صفاقسك ٢٠٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده و (شط الجرید) دینلن بیوك کولك ساحل شمالیسنك ٥٠ کیلو متره شمالنده موجوددر. اوست طرفنده ایکی نهر (وادی الملح) اسمیله برلشوب، قصبه‌نك غربنده برکول تشکیل ایله، (توزر) قصبه‌سنك شمالنده (شط قفصه) دینلن کوله دوکیلور .

قِفط { صعید مصرك (قنا) مدیرینده وقنانك ٢٠ کیلومتره جنوبنده و(قوص)ك ١٢ کیلومتره شمالنده اوله‌رق نیلك ساحل یمینی یعنی شرقیسی قربنده برقصبه اولوب، مصر قدیم تاریخنده (قوپتوس) اسمیله مذکوردر . بطالسه زماننده وروماليلرك اوائل حکومتنده (برنیکه) طریقیله هند تجارتنك مرکزی اولوب، پك معمور ایدی . بعده اهالیسی روما حکومتنه

[ق]ارشی عصیان ایتمکله، اوچنجی قرن میلادی اواخرنده (دیوقلتیان) زماننده روما عسکری طرفندن یغما وتخریب اولنمش ؛ وبعدالاسلام یکیدن اعمار اولنوب، برخیلی مدت (قصیر) اسکله‌سندن هند تجارتنك بر انباری حکمنده بولنمش ؛ وبعده بو اهمیت (قوس) شهرینه وازمنهٔ اخیره‌ده (قنا) یه انتقال ایتمکله ، فقط قصبه‌سی اهمیتدن دوشمشدر . مشاهیر مؤرخیندن وزیر جمال‌الدین بن‌القفطی ایله سائر مشاهیر اسلامك مسقط رأسی بولنمشدر . [« قبط » ماده‌سنده مراجعت بیوریله .]

قلاپروت { مارتن هنری (M. H. Klaproth) آلمانیا مشاهیر کیمیاگرانندن اولوب، ١٧٤٣ ده (ورنیکروده) ده طوغمش، و ١٨١٧ ده وفات ایتمشدر . برلینده کیمیا معلمی وآقادمیا اعضاسندن اولوب، بوفنده وعلی الخصوص علم معادنده پك چوق کشفیاته موفق اولمش ؛ وبرچوق کتابلر وفنی ورسائل موقوته‌ده برطاقم نافع مقالات فنیه یازمشدر .

— بونك اوغلی (ژول هنری قلاپروت) مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ١٧٨٣ ده برلینده طوغمش، و ١٨٣٥ ده پارسده وفات ایتمشدر . ١٨٠٥ ده روسیه طرفندن چینه کوندریلان هیئت سفارت معیتنه کیروب، عودتنده چین، مانچو، مغول وجاپون لسانلرنده برچوق کتب مهمه کتیرمش؛ و ١٨٠٨ دن ١٨١٠ تاریخنه‌دك روسیه حکومتی طرفندن بلاد قفقاسده تحقیقات علمیه اجراسنه مأمور اولوب، ١٨١٢ ده (ویلنه) ده آسیا لسانلری تدریسنه مأمور اولمش ایسه‌ده، اوصره‌ده آچیلان محاربه بومأموریتی اجرا ایتمسنه مانع اولمغله، ١٨١٥ ده پارسه کیده‌رك، اوراسنی وطن اتخاذ ایتمشدی. آسیانك السنه‌سنه واحوال تاریخیه‌سنه دائر برقاچ مهم اثری اولوب، قفقاسیه سیاحتنامه‌سی ده آلمانجه وبعده فرانسزجه نشر اولنمشدر .

قلاپهام { (Clapham) انکلتره‌نك (سوری) ایالتنده و (سنت پول) ك ٦ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (تامیسه) نهری ساحل یمینی قربنده ٢٧ ٣٥٠ اهالیلی جامع بر قصبه اولوب، لوندره شهری اقسامندن معدوددر .

قلاتاو { (Klattau) چهستانك (پیلسن) ایالتنده وپیلسنك ٤٢ کیلومتره جنوبنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٨٩٨٥ اهالیسی، مکتب اعدادیسی وقربنده میاه معدنیه‌سی واردر .

قلادنو { (Kladno) چهستانده پراغه ایالتنك (اسمیشوو) قضاسنده واسمیشووك ٢٢ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، ١٤ ٠٨٥ اهالیسی ، اطرافنده واسع کمور ودمیر معدنلری ، جسیم دمیر خانه‌لری وجوارنده ایمپراطورك برسرایی واردر .

قلارانسه { (Clarence) یونانده موره شبه جزیره‌سنك ساحل غربیسنده و (الیده) ایالتنده پیرغوسك ٤٠ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه واسکله اولوب، شمدیکی حالده هراهمیتدن عاری ایسه‌ده، فتوحات عثمانیه‌دن اول خیلی مهم وتجارتکاه اولوب، برچوق وقت مستقل بردوقه‌لق صورتنده اداره اولنمشدی .

قلارانسه { (Clarence) آوسترالیانك (یکی جنوبی والس) مهجرنده برنهردر، که مهجر مذکورك حدود شمالیه‌سنده نبعانله، ابتدا جنوبه وبعده شرقه طوغری آقه‌رق، طولاشیقلی برخلیجدن بحر محیط کبیره دوکیلور . همنامی اولان قصبه‌یه قدر اولان مجراسنك قسم اسفلی ٨٠٠ متره کنیشلکنده اولوب، بوقسمنده بیوجك کمیلر واوندن ٥٠ کیلومتره یوقاری‌یه دخی دها کوچکلری ایشلیه‌بیلیور . حوضه‌سی ١٠ ٧٠٠ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، منبت ومعادن وصحرالری چوق بریردر. — یکی زلانده‌ده دخی بو اسمله برنهر بولنوب ، مجراسی ٢٥٠ کیلومتره اوزوندر .

قلارکس فورق { (Clarke's Fork) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك شمال غربی جهتنده (قولومبیه) ایرماغنه تابع برنهردر، که قیالی طاغلردن اینن ایکی چایدن بالتشکل، طار ودرین برواذی ایچنده

شمال غربی‌یه طوغری جریانله (ایداهو) و (واشینغتون) جمهوریتلرینی شق ایده‌رك، ایکی کوك ایچنـدن کچدکدن صکره ، دومینیون حدودینك براز ایچریسنده صولدن مذکور قولومبیه ایرماغنـه دوکیلور . مجراسی ۷۰۰ کیلومتره‌دن اوزوندر .

قلاروس (Claros) یونیه خطهٔ قدیمه‌سنده کرید مهاجرلری طرفندن تأسیس اولنمش شهر قدیم اولوب ، شمسدن کنایه اولان (آپولون) ك عبادتنه مخصوص جسیم معبدیله وکهانتخانه‌سیله مشهور ایدی. خرابه‌لری ازمیر سنجاغنك سیوریحصار قضاسنده وساحلده واقع (زیله) قریه‌سی اطرافنده مشهوددر .

قلازومن (Clazomènes) یونیـه خطهٔ قدیمه‌سی داخلنده برشهر قدیم اولوب ، الیوم (اورله) نك بولنـدیغی موقعده واقع ایدی .

قلاقمانان (Clackmannan) اسقوچیه‌ده ادیمبورغك ۴۰ کیلومتره شمال غربیسنده قونتلق مرکزی بر قصبه اولوب ، ۸۰۰۰ اهالیسی ودمیرخانه‌لری واردر.

قلاکنفورت (Klagenfurt) آوستریا وبجارستان دولتنـده ویانه‌نك ۲۳۲ کیلومتره جنوب غربیسنده و (دراوه) یه تابع غلان نهری اوزرنده (قارینتیا) خطه وایالتنك مرکزی برقصبه اولوب، ۱۸۷۵۰ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی وبوکا مربوط کتبخانه‌سی، صاغر ودیلسزلره مخصوص مکتبی ، موزه‌سی، تاریخ محلی جمعیتی وسائر مؤسسات علمیه‌سیله چوخه وایپـك قماش وقوردله فابریقه‌لری ، مصنع کلیسالری وکوزل ابنیه‌سی واردر .

قلامات (Klamath) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك اوروغون وقالیفورنیه جمهوریتلرنده اوچ کول ایله بر نهر اولوب ، (قاسقاد رانجه) سلسله‌سی اوزرنده بولنان مذکور کوللرك بری بطاقلق ، بری بالا ودیکری زیر صفتلریله تفریق اولنور ، وبرینك فضلهٔ میاهی دیکرینه دوکیلوب، نهایت آشاغیکی کولك منتهای جنوبیندن قلامات نهری چیقه‌رق، جنوب غربی‌یه طوغری جریانله، قالیفورنیه جمهوریتنه کیرر؛ و« ساحل سلسله‌سی » دینلن جبالك بربوغازندن بعد المرور، غرب شمالی‌یه طوغری دونه‌رك، ′۳۰ °۴۱ عرض شمالیده بحر محیط معتدله دوکیلور . مجراسی ۵۰۰ کیلومتره‌دن اوزون وحوضه‌سی ۳۶۰۰۰ مربع کیلومتره ایسه‌ده، صویی آزدر .

قلامسی (Clamecey) فرانسه‌نك نیادره ایالتنده و (نور) ك ۶۸ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (یونه) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۵۰۹۲ اهالیسی ، داخلی مکتبی وزراعت جمعیتی واردر .

قلاودیوس (Claude, Claudiuse) روما ایمپراطورلرندن ایکی کشینك اسمیدر :

برنجیسی روما ایمپراطورلرینك دردنجیسی اولوب ، آلمانیـه وانکلتره‌ده‌کی فتوحاتی سببیله (جرمانیقوس) و(بریتانیقوس) لقبلریله ملقبدر. تیبرك برادری (دروسوس) ك اوغلی اولوب، میلاد عیسادن ۱۰ سنه اول طوغمش ؛ و ۴۰ تاریخ میلادیسنده، یکنی قالیغولانك قتلی اوزرینه، عسکر طرفندن ایمپراطور انتخاب اولنوب، متعاقباً تراکیـه خطه‌سی و انکلتره‌نك قسم جنوبیسی فتح اولنمش ایسه‌ده، کندیسی حکم ونفوذی زوجه‌سی (مسالینه) ایله برقاچ آزادلیسنك الینه براقوب، بونلر انواع سفاهات وسوء استعمالاتی ارتکاب ایتمشلردی . نهایت ۴۸ تاریخنده زوجه‌سنی قتل ایتمش ایسـه‌ده ، تزوج ایتدیکی یکنی (آغریپینه) دها زیاده قوت ونفوذ قزانوب ، قوجه‌سـنك اوغلنی وراثتدن تحریمله ، ایلك زوجندن اولان کندی اوغـلی (نرون) ی ولی عهد طانیتمشدی . قلاودیوس میلادك ۵۴ تاریخنده ، ظن اولندیغنه کوره ، زوجه‌سی طرفندن مسموماً وفات ایتمشـدر . غایتله کوشك واحمقجه ایدیسـه‌ده ، اقتـدار ادبیسی اولوب، کنجلکنده اتروسقلرك وقارتاجلیلرك تاریخلرینی یازمشدی .

— ایکنجیسی، غوتلره قارشی اولان فتوحاتنه مبنی ، (غوتیقوس) لقبیله ملقبدر . ۲۱۵ تاریخلرنده دالماچیـه‌ده طوغوب ، ۲۶۸ ده

...يوسك وفاتى اوزرينه، عسكر طرفندن ايمپرا-
...ورلغه انتخاب اولنمشدى. عاصى (اوروتولوس)ى
...نكيل. وسلفنك طرح ايتمش اولديغى بر طاقم
...وبركيلرى لغو، افرادن ضبط اولنمش املاكى
اعاده، و ٢٦٩ ده صربيه‌نك نيسا (يعنى نيش)
قصبه‌سنده غوتلرى مغلوب ايتمشدى. ايكى سنه
حكومت سوردكدن صكره، (پانونيه) نك
(سيرميوم) شهرنده وبادن وفات ايتمشدر.
جسارت و عدالت و مرحمتندن طولايى بحق
ايكنجى ترايان تسميه اولنمشدى.

قلاؤس (Kalaous) روسيه‌نك قافقاسيه ايالاتندن استاوروپول ايالتنده
بونهردر، كه قافقاس سلسلهٔ جبالنك شمالنده بولنان
ايكنجى درجه‌ده‌كى طاغلردن نبعان ايله، شماله
طوغرى آقەرق، اووه‌يه دوشدكدن صكره،
برقاچ قوله بالانقسام، بونلرك برقاچى، بحر خزره
منتهى اولمق اوزره، شرقه طوغرى جريان
ايدر؛ وبرقاچى آزاق دكيزينه دوكلمك اوزره،
(مانيچ) كولنه قاريشير. يالكز ايلك بهارده
قارلر اريديكنده وصوك بهار ياغمورلرى ياغديغنده
بونلرك جله‌سى آقوب، بحر سياهله بحر خزر
آره‌سنده برنوع اختلاط پيدا ايدرلر؛ وسائر
موسملرده چوغى قوملرده قورور. مجراسى
٢٥٦ كيلومتره طولنده وحوضه‌سى ١٠٤٢٤
مربع كيلو متره وسعتنده‌در.

قلاوستال (Clausthal) پروسيه ده (هانووره) ايالتنك
(هيلدسهايم) سنجاغنده وهيلدسهايمك ٦٠ كيلو-
متره جنوب شرقيسنده قضا مركزى بر قصبه
اولوب، ٩٢٠٠ اهاليسى، معادن مكتبى ومكمل
معادن نمونه خانه‌سى، اطرافنده دمير، قورشون
وكومش معدنلرى وبيوك دوكمخانه‌لرى واردر.

قلاوون (الملك المنصور ابو المعالى سيف الدين — الصالحى) مصر
وشامده حكومت سورن مماليك بحريه يعنى غلامان
تراكك يدنجيسى اولوب، عن اصل ملوك ايوبيه‌-
نك يدنجيسى اولان ملك صالح نجم الدين ايوبك
كوله‌لرندن ايدى. بيك آلتونه صاتين آلنمش
اولمغله، «الفى» لقبيله دخى ملقب ايدى. ملك
ظاهر بيبرسك اوغلى ملك سعيد ناصرالدين محمدك
اسقاطيله يدى ياشنده بولنان برادرى ملك عادل
بدرالدين سلامشك اقعادنده الك زياده اعمال نفوذ
ايدنلردن اولوب، صبى مشار اليهك وصيسى
ومدبر امورى اولمشيدى. اوچ بچق آيدن صكره
٦٧٨ ده، احوالك اهميت و وخامتى و سلامشك
صباوتى وسيله اتخاذ ايده‌رك، كندى سلطنتنى
اعلان، وولايت وسائر مهم مأموريتلردن ملك
ظاهرك كوله واعوانى قالديروب، كندى توابعنى
نصب ايتمش؛ و ٦٨٠ ده شام جهتنه تجاوز
ايدن مغوللره قارشى عسكر سوق ايده‌رك، حمص
جوارنده بيوك برمظفريته نائل اولوب، تاتارلرى
كلياً منهزم ايلمش؛ و ٦٨٤ ده اهل صليبه
محاربه‌يه طوتيشوب، مرقب وطرابلسى فتح ايله،
طرابلسك ساحل بحرده اولان استحكاماتى هدم
ايده‌رك، قصبه‌يى شمدى بولنديغى محله نقل ايتمش
ايدى. جسور، مدبر، عادل ومحب معارف بر
حكمدار اولوب، قاهره ده بين القصرينده جسيم
بر مدرسه ومثلى كورولمه‌مش بر بيمارستان يعنى
خسته‌خانه وسائر مبانئ خيريه تأسيسنه موفق
اولمشدر. ٦٨٦ ده نوبه جهتنه عسكر كوندروب،
اوراجه‌ده توسيع دائرهٔ حكومت ايتمشدى.
٦٨٩ ده اهل صليب اللرندن عكايى اخذ واسترداد
نيتيله عزم سفر ايتدكده، قاهره‌نك خارجنده
وفات ايدوب، مدرسه‌سى خطيره‌سنده دفن
اولنمشدر. اولادينك صباوتنده توابعندن اوچ
كشى دخى موقتاً حكم سورمشلرسه‌ده، اساساً
سلطنت بونك نسلنده قالوب، ايكى اوغليله سكز
تورونى وبعده اونلرك اولادى ملوك چراكسه‌نك
ظهورينه‌دك مصر وشامده حكم سورمشلردر.

قلايلى (قوز احمد پاشا) [«احمد پاشا (قلايلى قوز —)» ماده‌سنه
مراجعت بيورلمه.]

قلبر (Kléber) فرانسه‌نك الك مشهور جنراللرندن اولوب، ١٧٥٣ ده
استراسبورغ‌ده طوغمش؛ وپدرى ديوارجى
اولمغله، فن معمارى‌يى تحصيل ايتمش ايسه‌ده،
بعده عسكرلكه ميل ايده‌رك، برمدت آوستريانك

خدمت عسکریه‌سنده بولنمش ؛ و ۱۷۸۵ ده فرانسه‌یه عودتله، (بفور) ده ابنیه مفتشی اولمش، و ۱۷۹۲ ده برکوکللی طابورینه التحاق ایدوب ، متعدد محاربه‌لرده کوستردیکی جسارت واقتداره بناءً ، آز مدتده قطع مراتب ایده‌رك، میرلوالق رتبه‌سنی احراز ایتمش اولدیغی حالده ، ۱۷۹۳ ده حکومتنه قارشی قیام ایتمش اولان یکرمی بیك وانده‌لیلره قارشی درت بیك عسکرله محاربه ایدوب ، غالب کلمش ، وبو قیامی باصدیرمش ایدی . آنجق بوغالبیتدن صکره اله کچن مغلوبین حقنده اجرا اولنان شدتلی مجازاتی تقدیر ایتمدیکیچون ، نفیه کوندریلوب ، متعاقباً اقتدارینه کوریلن احتیاج اوزرینه ، جلب واعاده ایله ، فریقلك رتبه‌سنه ترفیع اولنه‌رق ، آلمانیه‌ده برچوق غالبیتلره نائل اولمش ؛ ومع هذا اووقتکی حکومتك نظر توجهنی قزانه‌مامغله ، ۱۷۹۷ ده بالاستعفا ، کوشهٔ عزلته چکلمش ایدی. بوناپارت مصر سفرینه عزیمت ایتدیکنده ، کندیسنی معیتنه آله‌رق ، مصرده فرانسزلرك غالبیتنه باشلیجه سبب اولمش ؛ و۱۷۹۹ ده بوناپارت فرانسه‌یه عودت ایتدیکنده ، کندیسنی مصرده وکیل و باش قوماندان براقمش ایدی . ۱۸۰۰ تاریخنده مصرده ظهور ایدن قیامی باصدیردقدن صکره ، بر شخص طرفندن مقتولاً وفات ایتمشدر . استراسبورغده برهیکلی رکز اولنمشدر .

قلرکنول (Clerkenwell) انکلتره‌نك میدلسکس ایالتنه ملحق و (سنت پول) کلیساسنك ۱½ کیلومتره شمالنده واقع بر قصبه اولوب ، ۶۵۳۸۰ اهالیسی وبر چوق ساعت فابریقه‌لری واردر . لوندره شهری اقسامندن معدوددر .

قلرمونت (Clermont) فرانسه‌نك (اوآزه) ایالتنده وپارسك ۶۲ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (برشه) نهرینك ساحل یميننده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۶۱۰۰ اهالیسی، داخلی مکتبی وبز فابریقه‌لری واردر . وقتیله برقونتلغك مرکزی ایدی .

قلرمونت فراند (Clermont-Ferrand) فرانسه ده پارسك ۳۸۲ کیلومترو جنوبنده (پوی دودوم) ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب ، ۴۱۸۰۰ اهالیسی ، دارالفنونی ، داخلی مکتب اعدادیسی ، اعدادیهٔ طبیه‌سی ، مکاتب ابتدائیه دارالمعلمینی، کتبخانه‌سی، متعدد جمعیات فنیه وادبیه‌سی، پاموق وکنویردن بعض منسوجات فابریقه‌لری ، دباغخانه‌لری، پنیر وشکرلمه‌لری وبر قاچ کوزل میدانی واردر .

قلرمونت لوده‌و (Clermont-Lodève) فرانسه‌ده (هرولت) ایالتنك (لودو) قضاسنده ومرکز قضانك ۱۴ کیلومتره جنوب شرقیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب ، ۶۰۰۰ اهالیسی، چوخه وقونیاق فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری واردر .

قُلزُم بحر احمرك منتهای شمال غربیسنده وسویشك قربنده قدیماً بر قصبه واسکله اولوب ، بو مناسبتله بحر احمره دخی جغرافیون عرب آثارنده (بحر قلزم) نامی ویریلیور . مذکور قصبه‌نك صویی واودونی وباغچه ومزروعاتی والحاصل هیچ برنعمت طبیعیه‌سی اولمیوب ، آنجق مصرك اسکله‌سی اولمغله ، تجارتی پك ایشلك واهالیسنك ثروت وسامانی پك زیاده اولدیغی، وحتی ایچه‌جك صویی سویش قصبه‌سندن کتیردکلری جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر. یاقوت حموی کندی زماننده یعنی یدنجی قرن هجری اوائلنده قلزمك خراب اولدیغنی ، واونك اهمیتی سویش قصبه‌سنه انتقال ایتمش ایسه‌ده ، بونك اهالیسی پك آز بولندیغنی بیان ایدیور . [بحر قلزم ایچون « بحر احمر » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قُلسانه اندلسده شذونه اعمالندن وشذونه‌دن ۲۱ فرسخلق مسافه‌ده و (بیطه) ایله (لکه) نهرلرینك مجمعنده بر ناحیه ایدی .

قُلشانه افریقیه‌ده ویا اوکا قریب بر یرده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر .

قلعه وقتیله قلایك (قلعی) دینلن الك ایی جنسنك چیقدیغی برمحل اولوب ، جغرافیون عربك بعضلری شامده بر طاغ ، بعضلری هندده برمعموره، بعضلری ده اندلسده

برقصبه اولديغنى التزامله ، موقعى حقنده بينلرنده اختلاف وقوع بولمشدر .

قلعه { (ياخود قلعة بنى رشيد) جزايرك وهران ايالتنده ومسكره‌نك ٢٨ كيلومتره شمال شرقيسنده (وادى القلعه) دينلن نهرك كنارنده وغريب الشكل برقيانك اوزرنده برقصبه اولوب ، ٣٥٦٠ اهاليسى وكليم ، احرام وحصير معمولاتى واردر . — وادى‌القلعه ياغمور موسمنده حدوسطى اوزره ثانيه‌ده ٢٢ وقوراقلق موسمنده ١٢ مكعب متره صو دوكر .

قلعة ابى‌الحسن { ساحل شامده صيدا قربنده بيوك برقلعه اولوب ، سلطان صلاح الدين ايوبى طرفندن اهل صليب الندن استخلاص اولنمشدى .

قلعة ابى طويل { افريقيه ده صنهاجه قبيله‌سنك مركزى مستحكم بر قصبه اولوب ، قيروانك خرابندن صكره اكثر اهاليسنك اورايه انتقاليله خيلى معمور وتجارتكاه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور .

قلعة ايوب { اندلسك شمال جهتنده سرقسطه‌يه ملحق بيوك بر شهر اولوب ، مشاهير علماء اسلامدن برقاچ ذاتك مسقط رأسى بولنمشدر . اليوم اسپانيوللر بواسم عربيدن غلط اوله‌رق (قالاتايود) ديرلر .

قلعة بانياس { (ياخود قلعة الصبيبه) فلسطينده نابلس سنجاغنده بانياسك ٣ كيلومتره شرق شماليسنده خراب بر قلعه اولوب ، اوجهتك خرابه‌لرينك الك كوزليدر . اوچ جهتدن اوچوروملى وقصبه‌دن ٣٠٠ متره يوكسك بر قيانك اوزرنده مؤسس اولوب ، ديوارلرى وبرج وقله‌لرى پك متيندر . اهل صليب النه سندن اولوب ، دفعاتله اخذ واسترداد اولنمغله ، بعض قپو وديوارلرنده بر طاقم خطوط عربيه‌سى دخى واردر . دمشق شام طريق اوزرنده بولنمغله ، وقتيله پك مهم عد اولنور ديسه‌ده ، ايكيوز سنه‌يى متجاوز زماندن برى متروكدر .

قلعة بُسر { افريقيه‌ده قسنطينه جوارنده‌كى مجانه اووه‌سى اوستنده وبر كومش معدنى قربنده واقع برقلعه اولوب ، عقبه بن نافع ويا موسى بن نصير طرفندن مأمور اولان بسر بن ارطاة طرفندن فتح اولنمشدى .

قلعة بنى عباس { جزايرك قسنطينه ايالتنده ومجانه اووه‌سنك اوستنده ودمير قپو دنيلن بوغازك قربنده بنى عباس قبيله‌سى بربريه‌سنك استنادگاهى اولان اسكى برقلعه اولوب ، يوللرى پك صرب ، ديك ويوكسك برطاغك اوستنده واقعدر . بنى عباس قبيله‌سى بو قلعه سايه سنده مذكور دمير قپو بوغازينه وجزاير ايله قسنطينه بيننده‌كى طريق اختلاطه حاكم بولنمشلردر . بونلردن مخرانيلر فرانسزلره طول مدت مقاومت ايتمشلردر؛ وحربده اوريلان رئيسلرى قلعه‌نك ايچنده‌كى عتيق جامع شريف حواليسنده مدفون اولوب ، مرقدلرى اورا قبائلنجه زيارتگاهدر . مادهٔ آنفه‌ده مذكور (قلعة بسر) ك بونك عينى اولماسى محتملدر .

قلعة الجص { فارسده ارجان جهتنده‌غايتله صرب ومتين برمحلده‌اولوب ، اسكى ايرانيلردن قالمه برچوق آثارى اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور .

قلعة جعبر { [« جعبر » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قلعة البيشا { جزيرة‌العربده‌عسيرك شرق جهتنده و وادى دواسيرك يوقارى طرفنده مكهٔ مكرمه‌نك تخميناً ٤٠٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده بر قصبه اولوب ، خيلى معمور واهاليسى چوق اولديغى مرويدر .

قلعة حارم { حلب ولايت و سنجاغنده وانطاكيه‌نك سراى جهتنده مركز قضا اولان حارم قصبه‌سى قربنده يوكسك واطرافه حاكم برتپه‌نك اوزرنده متين بر قلعه اولوب ، اساساً عربلر طرفندن ياپلمش ، واهل صليب طرفندن تعمير وتحكيم اولنمش ايدى . اليوم خرابدر .

قلعة الحصن { بو اسمله شام ديارنده ايكى اسكى قلعه واردر : برى دمشقك ١٠٠ كيلومتره جنوب غربيسنده وطبريه كولى اوزرنده اوچ طرفى اوچورومل ويالكز

جنوبدن طار بر یول ایله طاغه مربوط برقیاتك اوزرنده‌واقع اولوب، شمدی‌ویرانه‌حالنده اولدیغی حالده، وقتیله خیلی معمور اولدیغی آكلاشیلان برشهرك انقاضنی یعنی برچوق ستونلر، هیكللر، مزارلر وسائر آثار عتیقه‌یی حاویدر. ظن اولندیغنه كوره، قدیم مورخلر دن عبرانی یوسفك تعریف ایتدیكی جمل (Gamala) شهر قدیمنك خرابه‌سیدر، كه شهر مذكور موقعنك دوه بیونه مشابهتندن طولایی بو اسم عبرانی ایله تسمیه اولنمشدی. — دیكری حمانك ٦٠ كیلومتره جنوب غربیسنده متین برقلعه‌نك اوزرنده واقع اولوب، الیوم قائمدر. اهل صلیب وقوعاتنده شام حاكمی بولنان ذات طرفندن محافظه‌سنه برطاقم كردلر مأمور اولنمله، (حصن الاكراد) اسمیله شهرت بولمشدر. بعده اهل صلیبك الینه كچوب، بونلرجه بیوك براهمیت آلمش؛ ونهایت صلاح الدین ایوبی طرفندن استخلاص اولنمشدر. ادارۂ عثمانیه زماننده مركز قضا اتخاذ اولنوب، بعده موقعنك صربلغی سببیله ترك اولنمش ایسه‌ده، قضا ینه بو اسمله مسمی اولوب، بیروت ولایتنك طرابلس شام سنجاغنه ملحقدر.

قلعة حماد { (یاخود قلعة بنی حماد) جزایرك قسنطینه ایالتنده وجبل كانیه‌نك جنوبی اتكنده پك یوكسك وصرب وقیشین قارله مستور برموقعده واقع برقلعه‌وقصبه خرابه‌سیدر. بوقلعه وقصبه‌یی ٣٧٠ تاریخ هجریسنده حماد بن یوسف بن زیری الصنهاجی تأسیس، وتخریب ایتدیكی برقاج قصبه‌نك اهالیسنی اورایه نقل ایده‌رك، صنهاجه قبیله‌سنك قسم غربیسنه مركز اتخاذ ایتمشدی. برچوق وقت صنهاجه قبیله‌سندن بنی حمادك مركزی قالوب، خیلی توسع وكسب عمران ایتمشدی. آلتنجی قرن هجری اواسطنده موحدینك ایكنجیسی اولان یوسف بن عبدالمؤمن طرفندن تخریب اولنمشدر. شمدیكی حالده بر مناره‌سی قائم اولوب، قلعه وشهرك خرابه‌لری طوریور. آنجق یاقوت حموی تاریخ مذكوردن صكره یازدیغی حالده، خرابندن بحث ایتمیوب، یوك منسوجاتنك نفاستنی ویوك ایپلیكلرینك ابریشم كبی صیرمه ایله ایشلنه‌جك قدر انجه اولدیغنی بیان ایدیور.

قلعه‌جك { آنقره ولایت وسنجاغنده وآنقره‌نك تقریباً ٦٥ كیلومتره شرق شمالیسنده وقزیل‌ایرماق مجراسنك یارم ساعت شمال غربیسنده واقع قضا مركزی برقصبه‌اولوب، ٤٦٧٧ اهالیسی، ٥ جامع شریفی، ١٢ مسجدی، ١ كلیساسی، بر رشدیه وبر ابتدائیه ایله برقاج صبیان وبر ارمنی مكتبی، ٤ مدرسه‌سی، ٢٠٠ دكانی، ٢ خانی، ٢ حمامی وبر كارگیر كوپریسی واردر. رومالیلردن قالمه (مشران) اسمیله خراب برقلعه‌سی دخی اولوب، بو قلعه‌دن كچی چاینه‌دك تحت الارض اسكی برصویولی دخی بولنیور. قصبه ایله نهر كناری آره‌سنده نهرك صوییله اروا اولنور كوزل باغچه‌لر وباغلر بولنوب، اوزوم، ویشنه، آرمود، آیوه، طوت وسائر میوه‌لرك اعلاسی حاصل اولور. قصبه دروننده دوشمه‌لك وآلاجه نسج اولنور. هواسی معتدل وصاغلامدر.
— قلعه‌جك قضاسی آنقره سنجاغنك منتهای شرق شمالیسنده مثلث الشكل بر یردن عبارت، اولوب، غرباً چبق آباد وبالا قضالریله، جنوباً وشرقاً قیر شهری سنجاغیله، شمالاً دخی قسطمونی ولایتنك كنغری سنجاغیله محاط ومحدوددر. اراضیسی عارضه‌لیجه اولوب، قزیل ایرماق جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه‌طوغری جریانله قضایی شق ایده‌رك، صاغ وصولدن برقاج چای اخذ ایدر. قضا ایناللو باللو وقوكیزناحیه‌لریله برابر ١٤٩ قریه‌یی حاوی اولوب، ٣٥١٦٢ اهالی ایله مسكوندر، كه مركز قضاده بولنان ٤٧٩ ارمنیدن ماعداسی كاملاً مسلمدر. طوپراغی منبت اولوب، بغدای، آربه وسائر حبوباتله، پاموق، كوك بویا، جهری، آفیون وسائره حاصل اولور. مرعالری‌ده كوزل اولوب. قیون، صیغیر، كچی، تفتیك كچیسی وسائر حیواناتی واردر. سنوی اعشار بدلی تقریباً ٨٥٠٠ واغنام رسومی ٥٠٠٠ لیرایه بالغ اولور.

قلعة الربض { فلسطینده قدس شریفك ٨٠ كیلومتره شمال شرقیسنده واردنه دوكیلن وادی عجلونك یوقاری طرفنده

بوقلعه اولوب ، قیاده اویلمش برخندقله محاطدر. دیوارلری پك قالین ومتین اولوب ، صلاح‌الدین ایوبی طرفندن یاپلدیغی برلوحه‌سنده محرر ایسه‌ده، چوق دها اسکی اولوب، مشارالیه طرفندن تعمیر ایدلمش اولمسی ملحوظدر. اوستندن‌اردن وادیسنه وبحر لوطه طوغری کوزل منظره‌سی واردر.

قلعة‌الروم { [« روم قلعه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قلعهٔ سلطانیه { وبین‌العوام چناق قلعه‌سی (Dardanelles) آق دکیز بوغازی مدخلنده آناطولی ساحلنده و کلیبولینك ۳۲ کیلو متره غرب جنوبیسنده ۲۴°۳۰' عرض شمالی ایله ۴۰°۵۶' طول شرقیده بیغا مستقل سنجاغنك مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۱۰۶۲ اهالیسی، ۸ جامع شریفی ، ۳ مسجدی، جماعات مختلفه‌یه مخصوص ۴ کلیساسی، ۴ حاوره‌سی، بر رشدیه وبرابتدائیه ایله متعدد صبیان و جماعات غیر مسلمه‌یه مخصوص متعدد ابتدائی مکتبلری، ۶ حمامی، ۴ خانی، ۳ مسافرخانه‌سی، ۵۲ دکان ومغازه‌سی، بر دباغخانه‌سی، ۲ یل و بر بخار دکرمنی ، ۲۶ فرونی ، ۱۲ چناق چوملك فرونی ، ۱۳ چشمه‌سی ، اجنبیلره مخصوص بر قلوبی وجوارلرنده بوغازك مدخلنی محافظه ایدر جسیم استحکاماتیله متعدد قشله‌لری واردر. اهالیسی اسلام، روم، ارمنی ، اسرائیلی واجنبیدن مرکب اولوب، هر بر جماعتك محله‌سی آیریدر . دفعاتله حریقه اوغرایوب، بو صوك زمانلرده خیلی توسع دخی ایتمش اولدیغندن ، اکثر خانه‌لری مجدد وکارکیر اولوب ، سوقاقلری دخی دوز وکنیش ایسه‌ده ، قالدیرملی دکلدر . قصبه‌نك اطرافنده‌کی بطاقلقلر قورودلملغله، هواسی تصحیح اولنمشدر . هرکون واپورلر اوغرایوب، هر طرفله مواردانی مکمل ایسه‌ده ، تجارتی جزئیات قبیلندندر . قلعهٔ سلطانیه استحکاماتی اك اول ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی زماننده یاپیلوب، بعده کوپریلی محمد پاشا ۱۰۷۰ تاریخنده کلید بحر وسدالبحر استحکاملرینی یاپدیغی وقت قلعهٔ سلطانیه استحکامنی‌ده اونسبتده تحکیم وتقویه ایدرك ، موضعی اقتضاسنجه اوراسنی بحر سفید بوغازی استحکاماتنه مرکز اتخاذ ایتمش ؛ و او وقتدن اوراسی (قلعهٔ سلطانیه) نامیله تسمیه اولنوب، برچوق وقت قلعه‌ده اقامت ایدن محافظه عسکرندن بشقه اهالیسی یوغیکن، تدریجاً ضابطان عائله‌لرینه مخصوص خانه‌لر وکیده‌رك برطاقم دکانلر یاپیله‌رق، برقصبه هیئتنه کیرمشدر . اوروپالیلر بو قصبه‌یه بوغازه مخصوص اولان (داردانله) اسمنی ویرمشلردر .

— قلعهٔ سلطانیه قضاسی بیغا سنجاغنك مرکز قضاسی اولوب ، شمال غربی جهتندن بحر سفید بوغازیله ، جنوباً ازینه ، شرقاً بیغا ، شمالاً دخی لاپسکی قضالریله محاط ومحدود اولدیغی حالده ، ۳۹ قریه و۱۹۴۹۴ اهالیی جامعدر. اهالیسنك ۹۰۵۹ ی مسلم ، ۵۵۰۱ ی روم، ۱۸۰۵ ی اسرائیلی ، ۹۵۶ سی ارمنی، ۲۱۷۳ ی اجنبی تبعه‌سی اوله‌رق فرنك وسائره‌در . اراضیسی آز عارضه‌لی اولوب ، طاغلری تپه‌لر حالنده‌در ، وهیچ بری ۵۰۰ متره ارتفاعنی تجاوز ایتمز . میاه جاریه‌سی باشلیجه اوچ نهردن عبارت اولوب، اوچیده قضانك حدودنده نبعان ایدر . اك بیوکی اولان صاری قوجه چایی قلعهٔ سلطانیه قصبه‌سنك یاننده بوغازه منصب اولور . بوکا بر چوق دره‌لر دوکیلور . ایکنجیسی (دکرمن دره) در، که برنجینك غرب‌طرفنده کفز برونی یاننده دوکیلور. اوچنجیسی اولان اورته کچی دره سنك ایسه مجراسنك یالکز یوقاری قسمی بوقضاده اولوب، بعده ازینه قضاسنه کیرر . تارله و باغ و باغچه اوله‌رق مزروع اراضیسی ۹۳۱۷۵ و مرعی، اورمان، چایر، زیتونلق و پلاموطلق اوله‌رق اراضئ غیر مزروعه‌سی ده ۹۳۴۷۳ دونمدن عبارت اولوب، باشلیجه محصولاتی بغدای، آرپه، یولاف، چافدار، مصر، بورچق، داری، ملز و سائر حبوباتله باموق، پلاموط، زیتون وسبزه و میوه‌لرك انواعندن عبارتدر . مرکز قضانك ۲۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده برآلتون معدنی بولنوب، امتیازی برانکلیزقومپانیه‌سنه ویرلمشدر. بو معدن ازمنهٔ قدیمه ده دخی تروآلیلر طرفندن چیقارلمقده ایدی . حیواناتی ده چوقجه اولوب.

سنوی تولداتی تقریباً ۲۶۰۰۰ قویون وکچی ۴۳۰۰ صیغیر، ۱۶۵۰ مرکب، ۵۰۰ آت وسائره‌دن عبارتدر. قضا داخلنده ۲۸ جامع و مسجد، ۳۴ مکتب، ۵ تکیه، ۱ عمارت، ۱ خسته خانه، ۷۷۸ دکان ومغازه، ۴۷ فرون، ۳ خان، ۳ حمام ۳۸ دکرمن و ۲ اون فابریقه‌سی موجوددر.

قلعهٔ سمعان { حلبك ۳۰ کیلومتره غرب شمالیسنده وعفرین وادیسی اوزرنده یوکسك ودرین دره‌لرله محاط برمحلده واقع خراب برقلعه وقصبه اولوب، خرستیانلرك عزیزلرندن بشنجی قرن میلادیده یاشامش اولان مشهور (شمعون عمودی) نك سنه‌لرجه اوستنده طورمش اولدیغی ستون ایله برکلیسا ومناسترك وبعض خانه‌لرك خرابه‌لری موجود در. یاننده دیرالسمعان اسمنده بر قریه دخی واردر. سمعان اسمنك شمعوندن محرف اولدیغی آکلاشیلیور.

قلعة السنان { تونسك غرب جهتنده وجزایر حدودی قربنده موقعنك ارتفاعیله وصربلغیله مشهور براسکی قلعه‌در.

قلعة السیجار { شامده حمانك ۹ کیلومتره شمال غربیسنده عاصی نهری مجراسنك اوستنده واقع بر تپه‌نك اوزرنده اسکی برشهر وقلعه‌نك خرابه‌سیدر. بوشهر سلفقوس نیقاطور طرفندن (لاریسا) اسمیله بنا اولنمش، وبعده دور اسلامده توسیع وتجدید اولنمشدی. خرابه‌لرك اکثری عربلرك ایشی اولوب، ایچلرنده ماکدونیه‌لیلرله رومالیلردن قالمه بعض آثار دخی تصادف اولنور. خرابه‌لرك ایچنده کوچك برکوی دخی واردر.

قلعة شرغات { جزیره‌ده موصلك ۹۰ کیلومتره جنوبنده ودجله‌نك ساحل غربیسنده بر خراب قلعه اولوب، موسیو لایارد طرفندن بو موقعده بر طاقم آثار عتیقه وبر هیکل بولنمش اولمغله، نینویدن اول آثوریلرك مرکزی بولنمش اولان (آثور) شهر قدیمنك محلی اولدیغی مظنوندر. بوکا ترکجه طوپراق قلعه دخی دیرلر.

قلعهٔ شکیف { ساحل شامده صورك ۳۰ کیلومتره شرق شمالیسنده مرتفع وشرقه طوغری ناظر مشهور بر قلعه اولوب، بر خیلی وقت اهل صلیب یدنده بولنمش؛ وصلاح الدین ایوبی طرفندن استخلاص اولندقدن صکره یکیدن اونلرك الینه کچمشیدی. فرنکلر بوکا «کوزل قلعه» معناسیله (بوفور) دیرلردی.

قلعهٔ قرین { عکانك ۱۷ کیلومتره شمال شرقیسنده اهل صلیب زماننده قالمه بر قلعه خرابه‌سی اولوب، فرنکلر طرفندن (مونتفور) وآلمانجه (استارکنبرغ) تسمیه اولنوردی.

قلعهٔ کبیره { تونسك ساحل جهتنده سوسه‌نك ۱۲ کیلومتره شمال غربیسنده وادی‌لیه کنارنده برقصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی وپك مقبول برباغ ویرر کلیتلی زیتونی واردر. نهرك اوبر کنارنده ده قلعهٔ صغیره اسمیله برقلعه ومحله‌سی واردر.

قلعة مضیق { حلب ولایت وسنجاغنك جسر شغور قضاسنده واقع افامیه شهر قدیمنك خرابه‌سنه ویریلن اسمدر. [«افامیه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قلعة النجم { حلب ولایت وسنجاغنك منبج قضاسنده ومنبجدن ۴ فرسخلق محلده واقع اسکی برقلعه خرابه‌سیدر.

قلعة النخل { سینا شبه جزیره‌سنده عقبه‌نك ۱۵۰ کیلومتره غرب شمالیسنده وسویشك ۱۲۰ کیلومتره شرق جنوبیسنده ومصردن مکه‌یه کیدن طریقك اوزرنده طاشلق برقیانك اوزرنده برقلعه اولوب، ایچنده برجامع، ایکی چشمه، برقاچ خرما آغاجی وحجاجك استراحتنه مخصوص بعض کولکه‌لکلری واردر.

قلعهٔ نور { هندستانك شمال غربی جهتنده پنجابك (آمریچار) ایالتنده برقصبه اولوب، ۵۰۹۰ اهالیسی واردر. اکبر شاه بو قصبه‌ده ایکن همایون شاهك وفاتی خبر آلوب، اعلان سلطنت ایتمشدی.

قلفات { (Kalafat) رومانیه‌ده افلاقك قرایووه ایالتنده وقرایووه‌نك ۸۰

كيلومتره جنوب غربيسنده وطونه‌نك ساحل بارنده اوله‌رق ودينك قارشيسنده ناحيه مركزى برقصبه اولوب، ٣٠٠٠ اهاليسى ومهم ليمانى واردر. وقتيله انشاآت بحريه‌سيله مشهور ايدى. عثمانلى عسكرى بومحلده ١٢٦٨ ده روسيه عسكرينه قارشى شانلى برغالبيته نائل اولمشلردر.

قلفات محمد پاشا [«محمد پاشا (قلفات ـ)» ماده سنه مراجعت بيوريله.]

قلم الاندلسيه مشاهير مغنياتدن اديبه وشاعره برقيز اولوب، عن اصل اسپانيول اولديغى حالده، سبايا ميانده جاريه اولوب، شرقه نقل اولنمش؛ وبغدادده تربيه كوروب، علوم ادبيهٔ عربيه‌يى بعدالتحصيل، حجازه دخى عزيمتله، مدينهٔ منوره‌ده فن موسيقى‌يى تحصيل ايتمش؛ وصكره اندلسه اعاده اولنه‌رق، اورا ملوك امويه‌سندن عبدالرحمن ثالثه صاتلمش ايدى.

قلم الصالحيه بو دخى مشاهير مغنياتدن اديبه برقيز اولوب، امراى عباسيه‌دن صالح بن عبد الوهابك جاريه‌سى ايكن، بر بسته‌سنى ايشيدوب كنديسنه طالب اولان خليفهٔ عباسى واثق بالله‌ه اون بيك آلتون مقابلنده صاتلمش ايدى.

قلمان (Clément) اسكندريه‌لى برحكيم يونانى اولوب، ايكنجى قرن ميلاديده خرستيانلغى قبول ايتمش، وبومذهبى فلسفه‌يه تطبيقه چالشوب، بوافكارينى تدريسه مخصوص اولمق اوزره، شهر مذكورده بر مدرسه آچمشيدى. بعده بونى تركه اجبار، واسكندريه دن طرد اولنه‌رق، برمدت قپادوقيه وقدس وآنطاكيه‌ده تدريس ووعظله مشغول اولمش؛ و٢١٧ تاريخنده وفات ايتمشدر. بعض تأليفاتى موجوددر.

قلمان (Clément) بواسمله اون درت پاپا كلمشدر:

برنجيسى ميلادك ٦٧ ويا ٩١ تاريخنده پاپا اولوب، ١٠٠ تاريخنده وفات ايتمشدر. حوار-يوندن پطروسك شاكردانندن ايدى. دينندن طولايى اشكنجه تحتنده اولديكى مروى اولوب، قتوليكلر عندنده اعزه‌دن عد، وتشرين ثانينك ٢٣ نده يورطيسى اجرا اولنور. موعظه‌يه متعلق بعض آثارى واردر.

— ايكنجيسى ساقسونيه‌لى اولوب، ١٠٤٦ تاريخ ميلاديسنده قره هنرى طرفندن عقد اولنان مجلس روحانى طرفندن پاپالغه انتخاب اولنمش؛ و١٠٤٧ ده وفات ايتمشدر.

— اوچنجيسى ١١٨٧ ده انتخاب اولنوب، مسلمانلره قارشى بر اهل صليب سفرى آچمش؛ و١١٩١ ده وفات ايتمشدر.

— دردنجيسى ١٢٦٥ ده پروزه‌ده انتخاب اولنوب، ١٢٧١ ده وتيربه‌ده وفات ايتمشدر. كنديسى فرانسز اولمغله، فرانسه ايله پاپالق مقامى بيننده‌كى اختلافاتى تسويه ايتمشدر.

— بشنجيسى ١٣٠٥ ده پروزه ده انتخاب اولنوب، پاپالق مقامنى آوينيونه نقل ايتمش؛ وبو دخى فرانسز اولوب، فرانسه قرالى كوزل فيليپك ياردميله انتخاب اولنديغندن، بو قراله مساعد معامله ده بولنمش؛ و ويانه‌ده عمومى بر مجلس روحانى عقد ايدوب، برچوق نظامات وقوانين وضع ايتمشدر. ١٣١٤ تاريخنده وفات ايتمشدر. سفاهت وطمعكارلقله اتهام اولنيور.

— آلتنجيسى ينه فرانسز اولوب، ١٣٤٢ ده آوينيونده انتخاب اولنمش؛ و١٣٥٢ ده وفات ايتمشدر. رومايه نقل مقر ايتمسى تكليف ورجا اولنمش ايسه‌ده، قبول ايتمه‌مش؛ وانكلتره قرالى اوچنجى ادوآردله وآلمانيه ايمپراطورى باويره‌لى لويى ايله چوق اوغراشوب، بونك يرينه لوكسنبورغلى شارلى انتخاب ايتديرمشيدى. پك عالم وفوق العاده قوهٔ حافظه‌يه مالك ايدى.

— يدنجيسى مديچيس خاندانه منسوب اولوب، اونجى ليونك عم زاده سى ايدى. ١٥٢٣ ده پاپا انتخاب اولنوب، ١٥٣٤ ده وفات ايتمشدر. ايمپراطور شارل كينته قارشى فرانسه قرالى برنجى فرانسوآ ايله وانكلتره قرالى وايتاليا پرنسلريله كندى رياستى تحتنده بر هيئت اتفاقيه تشكيل ايتمش ايسه‌ده، باشه چيقه‌ميوب، رومادە بالمحا-صره، اسير طوتيله‌رق، ٧ آى محبوس قالدقدن

صكره، تبديل قيافتله قورتيله بيلمش؛ وموده ايله رجوعى غائب ايتمشدى. مع‌هذا خاندانى فلورانسه حكومتنه اعاده خصوصنده شارل كينتدن معاونت كورمشدى. ١٥٣٤ ده انكلتره قرالى سكزنجى هنرى‌يى، زوجه‌سنى تطليقندن طولايى، تحريم (يعنى آفوروز) ايتمكله، انكلتره‌ده پروتستا- نلغك اعلاننه سببيت ويرمشدر.

— سكزنجيسى ١٥٩٢ ده انتخاب اولنوب، ١٦٠٥ ده وفات ايتمشدر. راهبلر بيننده علومك وپرهيز وتقوانك انتشارينه خدمت ايدوب، اكثريا عفو ايله معامله ايدردى.

— طقوزنجيسى ١٦٦٧ ده انتخاب اولنوب، ١٦٦٩ ده ٧١ ياشنده وفات ايتمشدر.

— اوننجيسى ١٦٧٠ ده، ٨٠ ياشنده ايكن، پاپا انتخاب اولنوب، ١٦٧٦ ده وفات ايتمشدر. كبر سننه مبنى قاردينال انتوآن پالوچى ادارۀ امور ايدردى.

— اون برنجيسى آرناوٗد جنسيتنه منسوب اولوب، اسكندر بكدن صكره ايتاليايه هجرت ايدن آرناوٗدلردن مشهور (آلبانى) خاندانىنه منسوب ايدى. اصل اسمى (جوان فرانچسقو آلبانى) در. ١٧٠٠ تاريخنده پاپا انتخاب اولنوب، ١٧٢١ ده وفات ايتمشدر. اسپانيه وراثتى مسئله‌سنده اون‌دردنجى لويى‌يه طرفدارلق ايتمش، وسيجيليه قرالى ويقتور آمده ايله خيلى وقت اوغراشمشدر.

— اون ايكنجيسى ١٧٣٠ ده انتخاب اولنوب، ١٧٤٠ ده ٨٨ ياشنده وفات ايتمش؛ وويركيلرى تنزيل ايله محقانه حركتده بولنمشدر.

— اون‌اوچنجيسى ونديكلى اولوب، ١٧٥٨ ده انتخاب اولنمش، و١٧٦٩ ده وفات ايتمشدر. زماننده جزويتلر فرانسه، اسپانيا، پورتكيز و ناپوليدن طرد و اخراج اولنمغله، كنديلرينى حمايته چاليشمش ايسه‌ده، مقتدر اوله‌مامش؛ وپارمه دوقه‌سيله اولان منازعاتى نتيجه‌سنده آوينيون قونتلغيله بنوانت دوقه‌لغى الندن چيقمش ايدى.

— اون دردنجيسى ١٧٦٩ ده فرانسه‌نك سعييله پاپا انتخاب اولنوب، افكار صلح پرورانه صاحبى اولمغله، پارمه دوقه‌سيله اويشوب، سلفنك غائب ايتمش اولديغى آوينيون وبنوانتى استرداد ايتمش؛ وآوروپا دولتلرينك اصرارى اوزرينه جزويت طريقتنك رفع ولغوى حقنده بر قرارنامۀ رسمى اصدار ايتمشدى. چوق كچمه‌دن ١٧٧٤ ده، ظن اولنديغنه كوره، مسموماً وفات ايتمشدر.

قلمريه } اندلسده برقصبه اولوب، كندى زماننده فرنكلرك الندە بولنديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

قلمنوز } ياخود قليموز (Kalymno) جزاير بحرسفيد ولايتنك ساقز سنجاغنده واستانكوى ايله لريوز آره‌سنده اوله‌رق بودروم برونى قارشيسنده بر جزيره اولوب، آچيقده بولنان وبرناحيه صورتنده اداره اولنان آستروپاليه جزيره‌سيله برابر برقضا تشكيل ايديور. قلمنوز جزيره‌سى ساقزك ساحل جنوبيسندن ٧٦، استانكويدن ٥؛ آناطولى ساحلندن دخى ١٠ ميل بحرى بعدنده اولوب، ٦٨٦ متره ارتفاعى اولان مركزنده‌كى تپه‌سى ٣٦°٥٨′٤٨″ عرض شمالى ايله ٢٤°٣٩′٥٠″ طول شرقيده واقعدر. جنوب شرقيدن شمال غربى‌يه اولان بويى ٢٥ واكى ١٥ كيلو متره اولوب، مساحۀ سطحيه‌سى ١٠٩ مربع كيلومتره‌در. سواحلى خيلى كيرينتيلى چيقنتيلى اولوب، الك ايى ليمانى جنوب شرقى ساحلنده وهمنامى اولان قصبه‌سى اوكنده‌در. لطافتيله مشهور اولان لريوزدن طار وصيغ بر بوغازله آيرلمشدر. آستروپاليه ناحيه‌سيله برابر اهاليسى ٩٠٠٠ كشى راده‌لرنده اولوب، همان جمله‌سى روم وباشليجه سونكر صيديله مشغولدرلر. فقرا طاقمى، صرايجه جيلك بلاسيله، زنكينلره مديوندر وطالعجلق كبى تهلكه‌لى ومشقتلى بر صنعته حصر عمر ايدوب، داينلريچون چاليشيورلر؛ بونلر ايسه مارسليه وسائر آوروپا اسكله‌لريله سونكر تجارتى ايدوب، او بيچاره‌لرك صبرتندن خيلى استفاده ايديورلر. اراضيسى وقتيله اورمانلرله مستور ايكن، شمدى چبلاقدر. يالكز آلچق يرلرنده بر مقدار زيتون

وانجیر آغاجلریله باغلری واردر . آطه‌نك بالی اسکیدن بری مشهوردر . حیوانات اهلیه‌دن کچیلری وطوموزلری چوقدر.

قلمون { (القلمون) شام ساحلنده بیروت ولایتنك طرابلس شام سنجاق وقضاسنده وطرابلسك ۹ کیلومتره جنوب غربیسنده وبیروتدن طرابلسه کیدن طریق اوزرنده باغچه‌لرله محاط کوزل بر قریه اولوب ، (قالاموس) شهر قدیمی محلنده واقعدر.

قَلَمیه { آناطولینك جنوبنده وطرسوسك قربنده واسع بر خطه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده محرر اولوب ، (کیلیکیه) دن غلط اولمسی محتملدر .

قَلَنْسُوه { فلسطینده رمله قربنده بر قلعه اولوب ، مصرده طوتیلان عبدالعزیز بن مروان احفادندن برقاچ ذات اوراده قتل اولنمشلردی .

قلوبطره { مصرده حکومت سورن بطالسه‌نك ملکهٔ اخیره‌سی اولان (قلیوپاتره) نك اسم معربیدر . [« قلیوپاتره » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قلوپستوق { (Klopstock) آلمانیه‌نك اك مشهور شاعرلرندن اولوب ، ۱۷۲٤ تاریخنده صاقسه‌نك (کلدیمبورغ) قصبه‌سنده طوغمش ، و ۱۸۰۳ ده وفات ایتمشدر . سیر حضرت عیسی (عم) ی حاوی (مسیاده) یعنی « مسیح نامه » عنوانیله بیوك بر منظومه‌سی وبرچوق غزلیات وسائر اشعاری واردر .

قلوتر { (Clotaire) فرانق حکمدارلرندن درت کشینك اسمیدر :

برنجیسی قلوویسك اوغلی اولوب ، ٥١١ تاریخنده نوستریا قرالی اولدقدن صکره ، ایکی برادرینك بربرینی متعاقب وفاتلری اوزرینه ، اونلرك دخی حصه‌لرینی آله‌رق ، ٥٥٨ ده بتون فرانسه‌نك حکمداری اولمشدی . برادری قلودومیرك اوغللرینی اتلاف ایتدکدن صکره ، بو آره‌لق عصیان ایتمش اولان کندی اوغلنی دخی قتل ایتمش ؛ وفسق وسفاهته طالمش ایدی . مع هذا جسور آدم اولوب ، پیرنه‌نك اوته‌سنده بعض محاربه‌لر قزانمشدی . ٥٦١ ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی شیلپریقك اوغلی اولوب ، ٥٨٤ تاریخنده ، ٤ آیلق ایکن ، سوآسون حکومتنده پدرینه خلف اولمغله ، آوستراسیا قرالی اولان عم زاده‌سی ایکنجی شیلدبرته قارشی والده‌سی فردغونده طرفندن مدافعه اولنمش ؛ و ٦١٣ ده ، ایکنجی (تیری) نك وفاتی اوزرینه ، آوستراسیایی دخی ضبطله ، بتون فرانسه‌یی الده ایتمش ؛ و صاقسونلره قارشی حرب ایده‌رك ، دوقه‌لرینی کندی الیله تپه‌لمش ایدی . بعده مملکتنی عدالتله اداره ایده‌رك ، توسیع رفاه ومعموریتنه چالیشمش ؛ و ٦٢٨ ده وفات ایتمشدر .

— اوچنجیسی ایکنجی قلوویسك بیوك اوغلی اولوب ، ٦٥٦ تاریخنده ، ٤ یاشنده اولدیغی حالده ، والده‌سی ماتیلده‌نك وصایتی و (ابروئن) ك اتابکلکی آلتنده اسماً حکومت سورمکه باشلامش ؛ وبالآخره مرقوم (ابروئن) بسبتون حکومتی ضبط ایتمش ؛ وصاحب ترجمه ٦٧٠ تاریخنده وفات ایلمشدر .

— دردنجیسی ٧١٧ ده اتابك شارل مارتل طرفندن تخته اقعاد اولنه‌رق ، ایکی سنه صکره وفات ایتمشدر .

قلوتیلده { سنته — (Ste Clotilde) قتولیکلرك عزیزه‌لرندن اولوب ، بورغونیه قرالی شیلپریقك قیزی وفرانق حکمدارلرندن قلوویسك زوجه‌سی ایدی . زوجنه خرستیانلغی قبول ایتدیرمشیدی . بونك وفاتندن صکره اوچ اوغلی قلوتر ، قلودومیر و شیلدبرت بیننده آتش حربك اویاندیغنی کوروب ، منع ایده‌مدیکندن ، (تور) ده سنت مارتن مزاری یانته چکلمش ؛ و ٥٤٥ ده اوراده وفات ایتمشدر . حزیرانك ٣ ندە یورطیسنی اجرا ایدرلر .

قَلَوذیه { ملاطیه قربنده برحصن اولوب ، هدم اولنمش ایکن ، ابوجعفر

منصورك زماننده ۱۴۱ تاریخنده حسن بن قحطبه معرفتیله تجدید اولندیغنی یاقوت حموی بیان ایتدکدن صکره ، « مجسطی » صاحبی بطلیموسك اورایه منسوب اولدیغنی یازیور . واقعا بطلیموسه عربلر (قلودی) دیرلرسه‌ده ، بوکلمه اسم ذاتیسی اولان (قلودیوس) دن مأخوذ اولوب ، نسبت بیان ایدر لقب دکلدر . ذاتاً بطلیوس مصرده طوغمشدر . حصن مذکورك اصل اسمی ایسه (قلاودیوپولیس) اولوب ، الیسانك موقعنده بولنمش اولدیغی مظنوندر .

قلَوْرِیه { عربلرك ایتالیاده‌کی (قالابره) خطه‌سنه ویردکلری اسمدر .
[« قالابره » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قلوسترنابورغ { (Klosterneuburg) آوستریانك آشاغی آوستریا خطه‌سنده و ویانه‌نك ۱۰ کیلو متره شمالنده وطونه‌نك صاغ کنارنده بر قصبه اولوب ، ۷۳۶۵ اهالیسی ، کتبخانه‌سی ، عسکری مکتب وموزه‌سی ، مقبول شرابی ، چمنتوسی ، تل وچیوی فابریقه‌سی ، ایپلیکخانه‌سی وپك چوق آثاری حاوی مشهور برمناستری واردر .

قلولاند { (Cleveland) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (اوهیو) حکومتنده و (اریه) کولنك ساحل جنوبیسنده اوله‌رق (کویاهوغه) نهرینك منصبی اوزرنده بولنان بر تپه‌ده واقع قونتلق مرکزی بیوك بر شهر اولوب ، ۲۶۵۰۰۰ اهالیسی ، مذکور کولده کوزل لیمانی ، ذخایر وسائره‌یه متعلق ایشلك تجارتی ، دمیر دوکمخانه‌لری ، ماکینه فابریقه‌لری ، بیره‌خانه‌لری وطاش یاغی تصفیه خانه‌لری واردر . یوز سنه اول تأسیس اولنوب ، اللی سنه اول آنجق ۶۰۰۰ اهالیسی وار ایدی !

قلونمل { (Clonmel) ایرلانده‌نك جنوب جهتنده ودوبلینك ۱۶۷ کیلو متره جنوب غربیسنده اوله‌رق (سوییر) نهرینك ایکی کنارنده (تیپراری) قونتلغنك مرکزی بر قصبه اولوب ، ۱۲۸۶۵ اهالیسی ، متعدد دکرمنلری ، اون ، حبوبات ، حیوانات ، یاغ وسائره اخراجاتی وبعض پاموق منسوجات فابریقه‌لری واردر .

قلونی { (Cluny) فرانسه‌ده (ساؤنه مع لوآره) ایالتنك (ماقون) قضاسنده وماقونك ۲۳ کیلو متره شمال غربیسنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب ، ۵۰۰۰ اهالیسی ، صنایع مکتبی ، کتبخانه‌سی ، کاغد فابریقه‌سی ، دباغخانه‌لری ، دکرمنلری وبوك ایپلیکخانه‌سی واردر . وقتیله مشهور بولنمش اولان مناستری مکتب صنایع وکتبخانه اتخاذ اولنمشدر .

قلوویس { (Clovis) فرانق حکمدارلرندن بو اسمله اوچ کشی کلمشدر :
برنجیسی برنجی شیلدریقك اوغلی اولوب ، ۴۸۱ تاریخنده پدرینه خلف اولمش ؛ و۴۸۶ ده روما دولتی طرفندن (سوآسون) والیسی بولنان سیاغریوسی مغلوب ایتمکله ، بو ایالتی ، و۴۹۳ ده پاریسی دخی ضبطله ، بو شهری پایتخت اتخاذ ایده‌رك ، ملکنی توسیع ایتمش ؛ و ۴۹۶ ده آلمانلره غالب کلدکدن صکره ، زوجه‌سی قلوتیلده‌نك ابرامی اوزرینه ، ۳۰۰۰ کشی ایله برابر تنصر ایتمشدی . بعده فرانسه‌نك جنوبنه طوغری توسیع ممالك ایدوب ، ویسیغوتلر حکمداری (آلاریق) ی محاربه‌ده کندی الیله قتل ایتمسی اوزرینه ، آکیتانه‌یی دخی ضبط ایتمش ؛ وبونك اوزرینه روما ایمپراطوری آناستاس طرفندن قونسلوس و پطریق عنوانلرینه نائل اولمشدی . اواخر عمرنده وسوسه‌سنی موجب اولان رؤساسندن برقاچ کشی‌یی قتل ایتمکله ، نامنی لکه‌دار ایتمشدی . ۵۱۱ تاریخنده وفات ایدوب ، ممالکنی تیری ، قلودومیر ، شیلدبرت وقلوتر نام درت اوغلی بیننده تقسیم ایتمشدی .
— ایکنجیسی داغوبرتك ایکنجی اوغلی اولوب ، پدرندن صکره ۶۳۸ دن ۶۵۶ تاریخنه دك نوستریاده اسماً حکومت سورمشدر .
— اوچنجیسی اوچنجی تیرینك اوغلی اولوب ، ۶۹۱ تاریخنده ، ۹ یاشنده ایکن ، پدرینه خلف اولمش ، ودرت سنه حکومت بونك نامنه اولدقدن صکره ، ۶۹۵ ده وفات ایتمشدر .

قلوه { (Clève و آلمانجه Clèves) پروسیه‌نك رین ایالتنده (دوسلدورف) سنجاغنه تابع ودوسلدورفك ۸۷ کیلومتره شمال

غربیسنده و رین ایرماغنك صول کنارندن ٦ کیلومترەلك مسافەدە وفلمنك حدودی قربنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ٩٢٥٠ اهالیسی ، پاموق وکتن منسوجات ، بویالی کاغد، شاپقه ، جوراب ، توتون ، یاغ وسائره فابریقه‌لری ، دباغخانه‌لری و بویاخانه‌لری واردر . اسکی برقصبه اولوب ، پك چوق آثار عتیقه‌یی حاوی برسرایی وجوارنده ایمپراطوره مخصوص مکمل بر باغچه‌سیله برقاپلیجه‌سی واردر . وقتیله بر دوقه‌لق مرکزی ایدی . جوارلری پك فرح فزادر .

قَلهات { جزیرة العربك ساحل شرقیسنده عمان کورفزنده ومسقطك ١٢٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده شمدیکی سور قصبه‌سی جوارنده اسکی برقصبه خرابه‌سی اولوب، یاقوت حموی کندی زماننده عمانك الك ایشلك واك معمور اسکله‌سی اولدیغنی، وهند سفائنك اورایه یناشدیغنی، وکثیر المقدار اولان اهالیسنك اباضیه خوارجندن اولوب ، بو مذهبلرینی کتم واخفا ایتدکلرینی ، ویکی برقصبه اولوب ، بشنجی قرن هجریدن صکره اعمار اولندیغنی بیان ایدیور .

قَلَهُرّه { اندلسده تطیله اعمالندن بر قصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکور اولوب ، اسکی قاستیله‌نك لوغرونیو ایالتنده و (تودله) نك شمال غربیسنده واقع (قالاهوره) قصبه‌سیدر .

قلیارق { یاخود قلیارخوس (Cléarque) یونان قدیمده اسپارته قوماندانلرندن اولوب ، متفق صورتیله کوندرلدیکی حالده، بزانسه مدینهٔ قدیمه‌سنده انواع مظالم اجرا ایتدیکیچون، اعدامه محکوم اولمغله، ایرانه فرار ایدەرك ، آردشیر بهمنك آناطولی جهتنده والی بولنان برادری خسروی (؟) عصیانه قاندیرمش؛ واون بیك یونانلی عسکرله بوکا یاردم ایدوب ، مرقوم خسروك قتلندن صکره، ایران عسکرینك قوماندانی طرفندن بالاغفال ، یاننه جلب ، وقبل المیلاد ٤٠١ تاریخنده قتل اولنمش . ومعیتنده‌کی یونان‌عسکرینك قوماندەسی مشهور حکیم ومورخ (اکسنوفون) ه قالمش ایدی . اکسنوفون بو وقوعاتی ضبط وتحریر ایتمشدر .

— دیکر بر قلیارق دخی قره دکیزده هراقلیا (یعنی ارکلی) مهجرنده حکمدار اولوب ، ١٢ سنه انواع مظالم اجرا ایتدکدن صکره ، میلاددن ٣٥٢ سنه اول حکماء افلاطونیه‌دن (خیون) طرفندن قتل اولنمشدی .

قلیازمه { (Kliazma) روسیه‌ده برنهردر که موسقوه ایالتنده نبعانله ، شمال شرقیه و بعده شرقه طوغری آقه‌رق ، (ولادمیر) دن کچدکدن صکره ، (نیژنی نووغورود) ایالتنده (غورباتوف) ك آلت طرفنده (وولغه) یه تابع (قامه) نهرینه دوکیلور . مجراسی ٥٧٠ کیلومتره طولنده‌در .

قلیانت { (Cléanthe) یونان قدیم حکماء رواقیونندن اولوب، قبل المیلاد ٣٠٠ تاریخلرنده (اثولیه) نك (آسوس) قصبه‌سنده طوغمش ؛ ورواقیون مذهبنك موجدی اولان حکیم (زنون)ك تلامذه‌سی زمره‌سنه داخل اولوب، ٢٦٤ تاریخنده تدریسده خلفی اولمش‌ایدی. کندیسی فقراء صابریندن اولوب ، روایته کوره زنونك درسنه دوام ایدرکن ، معیشتنی قزانمق ایچون ، کیجه‌لری صو طاشیرمش . چوق معمر اولوب، نهایت کندی اختیاریله آچ قاله‌رق تلف اولمشدر. آثارندن ابوالآلهه زعم اولنان‌مشتری‌یه خطاباً برمناجاتی باقیدر .

قلیترونه { (Clitêroe) انکلتره‌نك لانقاستر ایالتنده ولانقاسترك ٤٣ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب ، ٨٢٠٠ اهالیسی ، بز فابریقه‌سی وکوکوردلی قاپلیجه‌سی واردر .

قلیتمنستره { (Clytemnestre) یونان قدیمده اسپارته حکمداری (تیندار) قیزی وآرغوس حکمداری (آغاممنون)ك زوجه‌سی اولوب، بونك (تروآ) سفرنده بولندیغی مدتده (اکیست) اسمنده بریله مناسبات غیر مشروعه‌ده بولنمغله ، بونکله بالاتفاق ، زوجنی عودتنده قتل ایتمش؛ وبرمدت دوستیله مشترکاً آرغوسده حکومت سوردکدن صکره، ایکیسیده آغاممنونك اوغلی (اورست) طرفندن قتل اولنمشدی . بووقعه یونان قدیم وآوروپا شعراسی طرفندن هائله صورتنده سلك نظمه چکلمشدر .

قلیج آرسلان { رومده یعنی قونیه‌ده حکومت سورن سلا- جقه‌دن اوچ ذاتك اسمیدر :

برنجیسی ملوك مذكوره‌نك اوچنجیسی اولوب ، سلیمان بن قتلمشك ایكنجی اوغلیدر ، برادری داودك وفاتنده ٥٠٠ تاریخنده تخت سلطنته چكمش؛ و ٤٠ سنه‌یه قریب مدت كمال اسایشله حكومت سوردكدن صكره ، ٥٣٩ ده خلیفهٔ عباسی مقتفی بالله‌ك دعوتیله ایران سلا- جقه‌سندن سلطان مسعوده قارشی عسكر سوق ایتمكده ایكن ، میافارقین قربنده خابور نهرنده مغروقاً وفات ایتمشدر .

— ایكنجیسی (عزالدین —) ملوك مذكوره- نك بشنجیسی اولوب ، برنجی قلیج آرسلانك تورونی ومسعود شاهك اوغلیدر. ٥٥٨ تاریخنده پدرینه خلف اولوب ، سیواس وقیصریه‌یی دانشمندیلر الندن ضبط ایتمش؛ وروم ایمپراطوریله آلمانیه ایمپراطوری فردریق باربروسه قارشی خیلی وقت حرب ایدوب ، ٢٠ سنه كمال شكوهله حكومت سوردكدن صكره ، ٥٧٨ ده وفات ایتمشدر. اون اوغلی وار ایدی.

— اوچنجیسی (عزالدین —)ملوك مذكوره‌نك سكزنجیسی اولوب، ایكنجی قلیج آرسلانك تورونی وركن الدین سلیمان شاهك اوغلیدر . ٦٠٢ تاریخنده پدرینه خلف اولمش ایسه‌ده ، صغیرالسن اولدیغندن، آلتی آی صكره اتفاق امرا ایله اسقاط اولنه‌رق ، عم زاده‌سی عزالدین كیكاوس اقعاد اولنمشدی .

قلیج علی پاشا { عثمانلی بحریوننك اك مشهورلرندن اولوب ،

سلطان سلیمان خان ثانی ومراد خان ثالث دورلرنده ١٦ سنه قپودان پاشا بولنمشدر. ابتدا اسمی (اولوج علی) اولوب ، بعض آوروپا مؤرخلری واز آن جمله هامر كندیسنك عن اصل قالابره‌لی ومهتدی اولدیغنی ، واسم اصلیسی (اوكیالی) اولوب ، اوندن غلط اوله‌رق، (اولوج علی) دینلدیكنی التزام ایتمشلرسه‌ده ، كندیسنك ترك اوغلی ترك وآناطولیلی اولوب ، (مؤذن زاده) دینمكله دخی متعارف اولدیغی معلومدر . امرای بحریه‌دن اولمغله، جزایر محافظلغنه نصب اولنه‌رق، اوراده ایكن تونسی ضبط ایتمش اولان اسپانیولری بو شهردن اخراج ، وممالكی محافظه ایده‌میه‌جك درجه‌ده ضعف وكوشكلكه دوچار اولان بنی حفص ملوكنك اخیرینی دفع ایده‌رك ، تونسی تحت ادارهٔ عثمانیه‌یه آلمش ؛ واسپانیولردن آلدیغی بیراقلرله مالطه شوالیه‌لرینك دونانماسندن ضبط ایتدیكی آلتی سفینه‌یی ، متفقلری اولان ونه‌دیكلیلره كوسترلمك اوزره تحت محاصره‌ده بولنان ماغوسه اوكنه كوندرمش ایدی . او آرالقده یعنی ٩٧٧ تاریخ هجریسنده ونه‌دیكلیلرله پاپا، اسپانیه ، مالطه وسائر دول نصرانیه بیننده عثمانلیلره قارشی براتفاق عقد اولنه‌رق ، قپودان دریا علی پاشا عثمانلی دونانماسیله آق دكیزه چیقه‌رق ، دول متفقهٔ مذكوره دونانماسنه قارشی شدتلی محاربه‌یه كیریشدیكنده، صاحب ترجمه دخی حاضر بولنوب ، قپودان پاشانك شهید ودونانمای همایونك خیلی ضایعاته دوچار اولمسی اوزرینه ، قالان سفائن عثمانیه‌یی جمع ایله، فوق العاده بر مهارت واقتدار كوستره‌رك، برقاچ شانلی غالبیته نائل اولمش؛ و برقاچ دشمن كمیسیله برچوق اسرا آله‌رق ، درسعادته كلمش ایدی . بو خدمتنه مكافاةً قپودان دریا اولوب، (اولوج) لقبی جانب سلطان سلیم خانیدن (قلیج)ه تحویل بیورلمشیدی . صدر اعظم بولنان صقوللی محمد پاشانك معاونتیله بر سنه ظرفنده دونانمای همایونی اسكی حالندن بالاتر برصورتده اكمال ایدوب ، ٩٨٢ ده بر قوهٔ مكملهٔ بحریه ایله وسرعسكر تعیین اولنان یمن فاتحی سنان پاشا ایله برلكده آق دكیزه چیقه‌رق ، تونسی استرداد ایتمش اولان اسپانیولری اورادن مقهوراً طرد واخراجله ، تونس خطه‌سنی قطعیاً ممالك عثمانیه‌یه الحاق ایتمش؛ ودول متفقه دونانماسنی برقاچ مغلوبیته اوغراده‌رق ، بر دها عثمانلی دونانماسنه قارشی چیقه‌میه‌جق حاله كتیرمش ؛ وبوموفقیات سایه- سنده ونه‌دیك جمهوریتندن برچوق یرلر ضبط اولنه‌رق ، پك فائده‌لی معاهده‌لر عقد اولنمش ایدی . او سنه جلوس ایدن سلطان مراد خان

ثالث جانبندن دخی مقامنده ابقا بیوریله‌رق ، ٩٩٠ تاریخنده فجأةً وفات ایتمشدر. کلیتلی اموال واملاك ونقود براقشدی. طوپخانه‌ده وبشکطاشده نامیله مسمی ایکی جامع شریف ایله سائر خیراتی واردر .

قلیده (Clyde) اسقوچیه‌ده برنهردر، که (غرادفورد) ك جنوبنده (الوانفود) قربنده نبعانله ، شماله وبعده غرب شمالی‌یه طوغری آقه‌رق ، غلاسقووك ایچندن کچدکدن صکره، ساحل غربیده واقع وقره‌لرك ایچنه چوق کیرمش اولان قلیده خلیجنه دوکیلور. مجراسی ١٢٨ کیلو متره طولنده‌در .

قلیس قبل الاسلام یمنه مستولی اولان حبشیلرك امیری ابرهه طرفندن صنعا قربنده یاپلمش غایتله مصنع ومزین بر معبدك اسمی اولوب ، حبشیلرك خرستیان بولندقلری معلوم اولمغله، بواسمك کلیسا دیمك اولان (اقلیسیا) اسم یونانیسندن مأخوذ اولدیغی نمایاندر . مرقوم ابرهه بو معبدی کعبهٔ معظمه‌نك یرینی طوتمق مقصدیله یاپدیرمش اولدیغی مشهور اولوب ، فیل وقعهٔ معروفه‌سی دخی بوندن تولد ایتمشدی .

قلیسوره آرناودلقده یانیه ولایتنه تابع ارکری سنجاغنك پرمدی قضاسنده وپرمدینك ١٨ کیلومتره شمال غربیسنده (ویوسه) نهری کنارنده وطار بربوغازده واقع بربیوك قریه اولوب، دشنیچه ناحیه‌سنك مرکزیدر. قربنده (ترق) اسمیله هفته‌ده بر اجتماع ایدر بازاری واردر .

قلیفتون (Clifton) انکلتره‌نك قلوجستر ایالتنده و بریستولك ٧ کیلو متره قربنده کوزل وبیوك بر قریه اولوب ، ١٢ ٤٠٠ اهالیسی ، میاه معدنیه‌سی ، معتدل وصاغلام هواسی وپك فرح فزا یرلری واردر .

قلیو (Clio) اساطیر یونانیه‌ده علوم وصنایع نفیسه مربیه‌لری زعم اولنان و (موسه) اسمیله معروف اولان طقوز پرینك بری اولوب ، فن تاریخك مربیه‌سی عد اولنور ؛ و باشنده تفنه دالرندن برتاج ، صاغ النده بر بوری وصول النده بر طومار کاغد اولدیغی حالده تصویر ایدیلیردی .

قلیوب مصر سفلانك قلیوبیه مدیریتنده وقاهره‌نك ١٧ کیلو متره جنوبنده وقاهره‌دن اسکندریه‌یه کیدن دمیریول خطی اوزرنده اوله‌رق نیلك صاغ کنارندن ٤ کیلو متره‌لك مسافه‌ده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠ کیلو متره جنوب شرقیسنده بولنمش اولان (هلیوپولیس) شهر قدیمی انقاضیله اعمار ایدلمش اولدیغندن ، اونك اسمندن غلط اولدیغی آکلاشیلان بو اسمله تسمیه اولنمشدر . وقتیله مدیریتك مرکزی بولنمغله ، مدیریت بونك اسمنه نسبتله تسمیه اولنمش ؛ و بعده (بنها) قصبه‌سی مرکز اتخاذ اولنمشدر .

قلئوبول (Cléobule) یونان حکماء سبعه سندن اولوب، ردوس جزیره‌سنده (لندوس) قصبه‌سنك حکمرانی (اواغوراس) ك اوغلی ایدی . پدرینه خلف اولدقدن صکره، مصره سیاحت ایتمشیدی . قبل المیلاد ٥٦٠ تاریخلرنده ٧٠ یاشنده وفات ایتمشدر .

قلیوبیه مصر سفلی مدیریتلرینك الك جنوبیسی والك کوچکی اولوب، جنوباً قاهره محافظلغیله ، غرباً منوفیه ، شمالاً وشمال شرقی جهتندن شرقیه مدیریتلریله ، شرقاً دخی جبل شرق ایله محاط ومحدوددر. نیل مجراسی حدود جنوبیه وغربیه‌سنی تشکیل ایدوب، بحرمویس قولی دخی قسم شرقیسنده جریان ایدر ؛ وقم بحر مویس دینلن جدول حدود شمالیه‌سنی تشکیل ایدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٧٢ ٤٠٠ فدان اولوب، ٣٧١ ٦١٠ اهالیسی واردر . طبیعت اراضی ومحصولاتجه مصر سفلانك سائر طرفلرندن فرق اولمدیغندن، « مصر » ماده‌سنه مراجعت اولنمق اقتضا ایدر . مرکزی منتهای شمالنده واقع و بالنك نفاستی حسبیله (بنها العسل) دینمکله مشهور اولان بنها قصبه‌سی اولوب، مدیریت : قلیوب، شبری ،طوخ اسملریله ٣ قضایه منقسمدر .

قلئوپاتره (Cléopâtre) بیوك اسکندرك همشیره‌سی اولوب، میلاددن ٣٣٧ سنه اول اپیر یعنی طوسقه‌لق حکمداری آلکساندره وارمش ؛ وکنج ایکن بوندن طول

قالوب، اسكندرك وفاتندن صكره، بوكا خلف اولمق حقنى قزانمق طمعيله، سردارلرينك اكثرى طرفندن طلب اولنديغى حالده، پرديقاسه وارمش؛ وبونك ده وفاتندن صكره، مصر حكمدارى بطلميوس لاغوسه وارمق اوزره ايكن، قبل الميلاد ٣٠٨ تاريخنده آنتيغون طرفندن قتل ايتديرلمشدر.

قلئوپاتره { مصر بطالسه‌سندن بطلميوس فيلاوميتورك قيزى اولوب، قبل الميلاد ١٤٩ تاريخنده آلكساندر بالايه وبعده سوريه حكمدارى دمتريوس نيقاتوره وارمش ايدى. دمتريوس اشكانيانله ايتديكى محاربه‌ده اسير دوشوب، اشكانيان حكمدارينك قيزينى تزوج ايتمكله، صاحبهٔ ترجمه قاينى آنطيوخس سيدتسه وارمش ايكن، مؤخراً دمتريوسك عودتى اوزرينه، يكيدن بوكا وارمش ايسه‌ده، متعاقباً بونى قتل ايتديره‌رك، كندى حكمدارلغنى اعلان ايتمشدى. بيوك اوغلى سلفقوس سن رشده واصل اولنجه، ادعاى حكومته قالقيشديغندن، بونى دخى قتل ايتديرمش؛ وبوجنايتى اوزرينه تبعه‌سنك تهييجنى كورنجه، ايكنجى اوغلى آنطيوخسى تخته اقعاد ايتمش ايسه‌ده، چوق كچمه‌دن بونى دخى اتلاف ايتمكه قرار ويرمش؛ وآنجق آنطيوخس خبر آلوب، والده‌سنك حاضرلامش اولديغى زهرى بوله‌رق، كنديسنه ايچيرمكله، قبل الميلاد ١٢٠ تاريخنده جزاى سزاسنى بوله‌رق، وفات ايتمشدر.

قلئوپاتره { مصر ده حكومت سورن بطالسه‌نك اخيره‌سى اولوب، حسن وآنيله شهرت بولمش برملكه‌در. بطلميوس آولتك قيزى اولوب، برادرى (بطلميوس دنيس)ه وارمش، وابتدا اونكله مشتركاً قبل الميلاد ٥٢ تاريخندن اعتباراً حكم سورمكه باشلامش؛ متعاقبا بو اشتراكدن چيقارلمش ايسه‌ده، كنديسنه تعشق ايدن مشهور قيصر طرفندن قبل الميلاد ٤٧ تاريخنده تخته اقعاد اولنمشدى. قيصرك وفاتندن صكره، بعض سؤاللر ضمننده، آنطونيوس طرفندن طرسوسه جلب اولنه‌رق، فوق العاده زينت ودبدبه ايله اورايه كيتمش؛ وآنطونيوس بوكا تعشق ايتمكله، زوجه‌سى اولان اوقتاوك همشيره‌سى اوقتاويه‌يى بالتطليق، قبل الميلاد ٣٣ تاريخنده كنديسنى تزوج، وروما ممالك شرقيه‌سندن بعض يرلر دخى كنديسنه ترك ايتمشدى. بو حركت آنطونيوس ايله اوقتاوك آره‌سنده آتش حربك اشتعالنى موجب اولوب، بينلرنده وقوع بولان (آقتيوم) محاربهٔ بحريه‌سنده قلئوپاتره دخى حاضر بولنديغى حالده، معيتنده‌كى مصر دونناسنى آله‌رق، قاچمله، آنطونيوس مغلوب وقتل نفسه مجبور اولمش؛ وصاحبهٔ ترجمه اوقتاوى دخى دام عشقه شكار ايتمكه چاليشوب، موفق اوله‌مينجه، الينه اسير دوشمه‌مك ايچون، بريلانه ممه‌سنى ايصيرته‌رق، ٣٩ ياشنده اولديغى حالده، اتلاف نفس ايتمشدر. بونكله بطالسه حكومتى ومصرك استقلالى ختام بولوب، خطهٔ مصريه روماليلرك الينه كچمشدر. بوقادينك عقل وذكاوتى دخى حسنيله متناسب ايدى.

قلئومد { (Cléomède) يونان قديم مشاهير منجميندن اولوب، ميلاددن برقرن اول ياشامش اولديغى مظنوندر. هيئته دائر يازديغى بركتابده شمسى مركز عالم اتخاذ ايتمسى شايان دقتدر.

قلئومن { (Cléomène) يونان قديمك اسپارته خطه‌سنده بو اسمله اوچ حكمدار كلمشدر: برنجيسى قبل الميلاد ٥١٩ تاريخندن ٤٩١ تاريخنه دك؛ ايكنجيسى ٣٧٠دن ٣٠٩ تاريخنه قدر؛ اوچنجيسى‌ده ٢٣٦دن ٢١٩ تاريخنه دك حكم سورمشلردر. اك مشهورلرى اولان اوچنجى قلئومن (ليقورغوس)ك قوانين ونظاماتنى يكيدن موقع اجرايه وضعله، اخلاق عموميه‌يى اسكى ساده‌لك حالنه ارجاع، ودارات وزينتى منع ايتمش؛ وآرغوسى ضبطله، مغالو پوليس شهرينى تخريب ايلمش ايسه‌ده، بونلرك رئيسلرى (آراتوس) آنتيغوندن استمداد ايتمكله، قلئومن مغلوب اولوب، استمداد ايچون مصره كيتمش؛ وبطلميوس اورجت طرفندن حسن قبول كورمش ايسه‌ده، خلفى بطلميوس فيلوپاطور كنديسنى حبس ايتمكله، محبسده مأيوسيتندن اتلاف نفس ايتمشدر.

قُم (ایرانك عراق عجمی خطه‌سنده
(طهرانك ۱۲۰ كیلومتره جنوب
غربیسنده وكاشانك ۹۰ كیلومتره شمال غربیسنده ۱۰۵۸ متره ارتفاعی اولان برمحلده واقع سنجاق مركزی برشهر اولوب ، ۲۰۰۰۰ اهالیسی، صویی صوغودو دستیلر عملخانه‌لری ، صویی پك صوغوق وطاتلی قیولری ویاقیوشگلنده صهرنجلری، پك لذیذ انجیر ، قارپوز ، نار ، فستیق وسائر میوه‌لری واردر . بوشهرده امام موسی كاظمك قیزی وامام علی رضانك همشیره‌سی سیده فاطمه (رضها) مدفونه اولمغله، مشهددن صكره ایرانده الك مقدس عد اولنان بر شهر اولوب ، تربهٔ مذكوره‌نك اطرافنده پك چوق كبار وصلحا مدفوندرلر. حتی فتح علی شاه وسائر ملوك ایرانك مدفنلری دخی اوراده‌در . وقتیله وحتی ملوك صفویه زماننده دخی پك معمور وواسع اولوب، بعده بسبتون خرابه یوز طوتمش؛ ونهایت مشارالیه فتح علیشاه طرفندن یكیدن اعمار اولنمشدر. مع‌هذا ویرانه‌لری مسكون خانه‌لرندن چوق زیاده‌در . جغرافیون اسلامك بعضلری بو شهرك مبانئ اسلامیه‌دن اولوب ، حجاج بن یوسف زماننده طلحه بن الاحوص الاشعری طرفندن بنا اولندیغنی التزام ایدیورلرسه‌ده، آكلاشلدیغنه كوره، شهر اسكی اولوب، اووقت بلكه اعمار اولنمشدر . اهالیسی اسكیدن بری شیعیلكله مشهوردر .

قُمار (هندده برمملكت اولوب، عودینك
(نفاستیله مشهوراولدیغی كتب‌عربیه‌ده
مذكوردر .

قَمَر (مشاهیر مغنیاتدن ادیبه وشاعره برقیز
(اولوب، عن اصل بغداد جاریه‌لرندن
اولدیغی حالده، اشبیلیه صاحبی ابراهیم بن حجاج اللخمی طرفندن بالاشترا، اندلسه نقل اولنمشدی. بغداد حقنده تحسری مبین اولان شو بر ایكی بیت زادهٔ طبعیدر :

آها علی بغدادها وعراقها
وظبائها والسحر فی احداقها
نفسی الفداء لها فای محاسن
فی الدهر تشرق من سنا اشراقها

قَمَر ((منشی حسن) هندستان مشاهیر
(شعراسندن اولوب، شو بیت اونكدر:

جرس آسا قمر نالان بهجر یار سركردان
لب پركف گریبان پارهٔ دیوانه میكردد

قُمُر (مصرده برقصبه اولوب، بعض مشاهیرك
(مسقط رأسی اولدیغنی یاقوت حموی
بیان ایدیورسه‌ده ، موقعنی ذكر ایتمیور . — بحر زنجك یعنی بحرمحیط هندینك اورته‌لرنده دخی بو اسمله بیوك برجزیره اولوب، متعدد قصبه‌لری وبری برینه مخالف برقاچ حاكمی بولندیغی وسواحلنده عنبر بولندیغی كبی، ایچنده (تانبل) دینان نبات دخی حاصل اولدیغی ، وبال مومی چیقدیغی دخی « معجم‌البلدان » ده مذكوردر. بحر مذكورده‌كی جزایرك اسامیسی آوروپالیلر طرفندن تغییر اولندیغندن ، بو جزیره‌نك شمدیكی اسامی‌یه كوره خانگی جزیره اولدیغنی كسدیره‌مدك .

قُمَران (بحر احمرده یمن ساحلی قربنده
(ولحیه‌نك ۳۰ كیلومتره قدر جنوب
غربیسنده اوله‌رق (الرأس الابیض) دینلن برونك قارشیسنده كوچك بر جزیره اولوب ، حدیده سنجاغنك مركز قضاسنه ملحق بر ناحیه صورتنده اداره اولنور؛ وباب المندبدن كلن حجاج ایچون قرانتنه تحفظخانه‌سی اتخاذ اولنمشدر . بویی ۲۰ واكی ۸ كیلومتره اولوب ، اراضیسی آلچق وقورودر. آنجق جنوب شرقی ساحلنده همنامی اولان قریه‌نك اوكنده پك صاغلام بر لیمانی واردر.

قمراو (حورانده بر قریه اولوب ، فقها
(و ادبادن (موسی القمراوی)
وحكمادن (نجم الدین القمراوی) نك مسقط رأسیدر .

قمری ((ابومنصورحسن بن نوح) مشاهیر
(اطباء اسلامدن اولوب، حكیم‌شهیر
ابوعلی‌ابن سینانك اواخر عمرنده درسندن استفاده ایتمش؛ وطبك علمی وعملی جهتنده فوق العاده مهارت وحذاقت حاصل ایتمش ایدی . « كتاب غنی ومنی» عنوانیله كافهٔ امراضك احوالنی واصول مداواتی مبین بیوك برتألیفی و « كتاب‌علل‌العلل » عنوانیله برائری واردر .

قمری ([« سراج الدین قمری » ماده‌سنه
(مراجعت بیوریله .]

قموله { صعيد مصرك يوقاريلرنده ونيلك ساحل غربيسنده خرما آغاجلرى ويشيللكى چوق بر قصبه‌جق اولديغنى ياقوت‌حموى بيان ايديور .

قمونيه { افريقيه‌ده قيروانك بنا اولنديغى محلده وبر روايتده سوسه‌نك موقعنده بولنمش برشهر قديم ايدى . قبل‌الاسلام خراب اولمشدى .

قمى { (قاسم بيك) ايران شعراسندن وافشار عشيرتى رؤساسندن اولوب ، شو بيت اونكدر :

نه بخانه رل قرار ونه بكوى يار كيرد
چه كنم مكر بميرم كه دلم قرار كيرد

قنا { (ياخود اقنا Kene) صعيد مصرده سيوطك ۲٦۳ و قاهره‌نك ٦٥۳ كيلومتره جنوب شرقيسنده و نيلك ساحل شرقيسنده اوله‌رق ″۳٦′٩°۲٦ عرض شمالى ايله ″۲٩′۲۰°۳۰ طول شرقيده واقع مديريت مركزى برقصبه اولوب ، ۱۵۰۰۰ اهاليسى ، متعدد جوامع شريفه‌سى ، نيلده اسكله‌سى وكرك نيلدن وكرك بحر احمرده‌ده اسكله‌سى اولان قصيردن ايشلك تجارتى ، نيل جهتندن كوزل منظره‌سى واطرافنده منبت وزمرد آسا يرلرى واردر . وادى قنا دينلن وسويشه قدر ممتد اولان واديده چيقان بر نوع طوپراقدن صو يى صوڭوتمغه مخصوص دستيلر وسائر كوزل اوانى ياپيلوب ، مصرك هر طرفنه وسائر جهتلره دخى سوق واخراج اولنور . هر نه قدر بطالسه زماننده‌كى (قنوپوليس) شهر قديمنك محلنده واقع ايسه‌ده ، بركونه آثار عتيقه‌سى يوقدر . قارشيسنده نيلك ايچنده بر جزيره بولنيور ؛ ونيلدن آيريلان بر قاچ جدول اراضيسنى سقى واحيا ايديور .

— قنا مديرتى صعيد مصرك منقسم اولديغى ۷ مديريتك برى اولوب ، شمالاً جرجا مديريتيله وجنوباً حدود محافظلغيله محدود اولديغى حالده ، چوله وشرقاً دخى بحر احمر ساحلنه دك ممتد اولور . مساحهٔ سطحيه‌سى ۸۷۰۷۵ مربع كيلومتره واهاليسى ۸۱۰۷۰۵ كشيدر . مديريت : قرشوط ، دشنا ، قنا ، قوصى ، اسنا اسملريله ۵ قضايه منقسمدر . قضا مركزلرى اولان مذكور قصبه‌لردن بشقه مديريت داخلنده (نقاده) و (اقصر) قصبه‌لرى دخى بولنوب ، اقصرك قربنده (طيبه) شهر شهير قديمنك خرابه‌لرى وبرچوق آثار عتيقه بولنيور .

قَنا { فلسطينده ناصره ايله طبريه آره‌سنده‌كى طريق اوزرنده بر قريه اولوب ، حضرت عيسى (عم) ك ايلك معجزه‌سنى اجرا ايتديكى محل اولديغى مروى ايسه‌ده ، اصل محل مذكورك عكا ايله ناصره آره‌سنده (قنا الجليل) اسميله معروف خراب بر قريه اولمسى احتماله دها قريبدر .

قنارسبوروغ { (Knaresborough) انكلتره‌نك (يورق) ايالتنده ويورقك ۲٦ كيلومتره غرب شماليسنده اوله‌رق (اوسه) يه تابع (نيد) نهرى اوزرنده واقع بر قصبه اولوب ، ۵۰٦۰ اهاليسى ، اسكى بر كليساسى ، خراب بر سرايى ، فابريقه‌لرى وجوارلرنده شايان تماشا مواقعى واردر .

قناريه { آطه‌لرى . [« قناريه » ماده سنه مراجعت بيوريله .]

قَناطِر { اندلسده روطه قربنده بر قصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور . — بو اسم بعض اسماء خاصه‌يه اضافتله بلاد عربده ديكر برطاقم محللرده‌ده علم اولمشدر .

قنالى زاده { (مولانا على چلبى بن امرالله بن عبد القادر الحميدى) مشاهير علماء عثمانيه‌دن اولوب ، ۹۱٦ تاريخنده اسپارته‌ده طوغمشدر . جدى سلطان محمد خان ثانى حضرتلرينك معلملرندن ايدى . صاحب ترجمه ، قرابتى مناسبتيله ، صدوردن قدرى افندينك دائره‌سنده تربيه اولنه‌رق ، اكمال تحصيلدن صكره ، على‌الاصول دور مدارسله ، خيلى مدت بروسه‌ده حمزه بك مدرسه‌سنده مدرسلك ايتمش ؛ وبعده شام ، مصر ، حلب ، بروسه ، ادرنه ونهايت استانبول قاضيسى و ۹۷۹ ده آناطولى قاضيعسكرى اولمش ؛ واو سنه موكب سلطان سليم خانى ايله ادرنه‌يه عزيمت ايدوب ، او اثناده مبتلا اولديغى علت نقريسك شدت شتادن كسب اشتداد ايتمسيله ، درسعادته عودتنده ، ينه اوسنه وفات ايتمشدر .

علوم شرعیه وادبیه‌ده والسنهٔ ثلثه‌ده ید طولاسی اولوب، بعض کتب علیه‌یه حواشی وتعلیقاتی، «اخلاق علائیه» عنوانیله مشهور بر کتابی والسنهٔ ثلثه‌ده کوزل اشعاری واردر. «تذکرة الشعرا» صاحبی قنالی زاده حسن چلبینك پدریدر. السنهٔ ثلثه‌ده برر شعرینك ایرادیله اکتفا اولنور:

عربی

قالوا لهیب الهوی من این جاء الی
احشاك حتی رأینا القلب وهاجا
ومادروا انه من سحر مقلته
القی سبیلا الی قلبی ومنهاجا

فارسی

بشرحهای فراوان‌که تیغ هجران کرد
بحالتیست تن من‌که شرح نتوان کرد

ترکی

هر تیر غمزه کیم قشك آتدی کمان اولوب
قالدی دل شکسته‌ده خطر نشان اولوب

قنالی زاده { (حسن چلبی) آنف الترجمه قنالی زاده علی چلبینك اوغلی اولوب، ٩٥٣ تاریخنده بروسه‌ده طوغمش؛ وطریق علمیه انتسابله. تحصیل علوم ایدوب، ابوالسعود افندی درسنه دخی دوام ایتمش؛ وعلی‌الاصول دور مدرس ایده‌رك، ٩٩٩ ده حلب، بعده مصر، ادرنه، بروسه قاضیلغنده وسائر قضالرده بولنوب، ١٠١١ تاریخنده زغره قاضیسی ایکن، بعض امراضه دوچار اولمغله، آربه‌لق صورتیله رشید قضاسنی طلب ایدوب، ١٠١٢ ده اوراده وفات ایتمشدر. بعض کتب عالیه‌یه حواشی وتعلیقاتی ومشهور بر «تذکرة الشعرا»سی واردر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

کرك سنك سیاه اولسون کرکسه اطلس ودیبا
غرض بر بالش راحت بولنقدر سر آلتنده

قنبر { حضرت علی المرتضی (رضه) افندمزك کوله‌سی اولوب، حضرت مشارالیه‌ه اولان صداقت ومحبتیله مشهوردر. زمان خلافتلرنده حاجبلری ایدی. حجاج بن یوسف زماننده شهید اولمشدر.

قنبر نیشاپوری { ایرانك طقوزنجی قرن هجری شعراسندن اولوب، سلطان بابرك مدحنده بولنمشدر. عوام ناسدن اولدیغی حالده، اشعاری پك متیندر. شو مطلع اونکدر:

این کهرها بین‌که در دریای اخضر کرده اند
زین مشاعل آتش خود بین‌که چون پرکرده اند

قَندابیل { سندده (ندهه) خطه‌سنك مرکزی بر قصبه اولوب، منصوره‌دن ٨ وملتاندن ١٠ مرحله‌لك مسافه‌ده بولندیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر.

قندهار { افغانستانده کابلك ٣٠٠ کیلومتره جنوب غربیسنده و (هندمند) ایرماغنه تابع (ارکندآب)ك ساحل یسارندن بر ساعتلق مسافه‌ده ٣١°٣٧′ عرض شمالی ایله ٦٣°٨′ طول شرقیده ومنبت بر محلده واقع ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٥٠٠٠٠ اهالیسی، خیلی صنایعی، طوپراقدن بر سور وخندغی، شهر اورته‌سنده خاچ واری تقاطع ایدن چارشی حالنده ایکی کنیش سوقاغی ومحل تقاطعلرنده (چارسوق) اسمیله مکمل برچارشیسی، وایران ایله هند آره‌سنده‌کی طریق کبیراوزرنده واقع اولمغله، بیوك اهمیت تجاریه وحربیه‌سی واردر. اسکی برشهر اولوب، میلاد عیسی (عم) دن ٣٣٠ سنه اول اسکندر ذوالقرنین طرفندن تأسیس، وآلکساندریه (یعنی اسکندریه) تسمیه اولنمشدی. دفعاتله تخریب ویکیدن اعمار اولنوب، نهایت نادرشاهه قارشی مقاومت ایتمش اولمغله، بونك طرفندن تخریب اولنه‌رق، قربنده (نادرآباد) اسمیله دیکر بر شهر تأسس ایتمش ایسه‌ده، متعاقباً افغان دولتنی تأسیس ایدن احمد شاه آبدالی نادر آبادی تخریبله، یکیدن قندهاری احیا ایدوب، (احمد شاهی) تسمیه وپایتخت اتخاذ ایتمش، وآنجق ینه اسکی اسمی غلبه چالمشدر. بووجهله قندهار خیلی وقت افغانستانك پایتختی قالمش، وبعده مرکز کابله نقل اولنمشدر. قندهار اسمی (آلکساندریه) دن محرفدر. زبانزدی (ق) و (د) ك فتحیله اولوب، یاقوت حموی ایسه بو ایکی حرفك ضمیله قید ایتمشدر. انکلیزلر ١٨٣٩ ده قندهاری ضبط ایدوب، ١٨٤٢ یه قدر تحت حکملرنده طوتمش؛ و ١٨٧٩ تاریخنده یکیدن استیلا ایتمشلردی.

قندی { اونبجی قرن هجری عثمانلی شعرا-
سندن اولوب ، بروسه‌لیدر .
تاریخ سویلمه‌ده مهارتی وار ایدی . ٩٦٢ ده وفات ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

قنده قندم دلبرا جلاب لعلك قندینه
کیم بکا قندی دیو بهتان ایدرسك هر زمان

قندی { هندستانده بنکاله (Kandi)
مملکتنك راجهای ایالتنده
ومرشدآبادك جنوب غربیسنده برقصبه اولوب ، ١٢٠١٥ اهالیسی واردر .

قندی { سرندیب جزیره‌سنده (Kandy)
قولومبونك ١١٥ کیلومتره شمال
شرقیسنده ′٢١ °٧ عرض شمالی ایله ′٢٨ °٧٨ طول شرقیده برقصبه اولوب، ١٧٤٠٥ اهالیسی واردر . طاغلرله محاط برکولك کنارنده اولوب، پك کوزل منظره‌سی واردر . قولومبویه بر دمیر یول خطیله مربوطدر .

قندیل طاغی { روسیه‌یه تابع ترکستانده
برطاغدر، که الا طاغدن
آیریله‌رق (ایلی) ایله (چو) حوضه‌لری آره‌سنده شمال غربی‌یه طوغری ممتد اولور . اك یوکسك ذروه‌سی اولان (سونوك تپه)نك ٣٠٥٠ متره ارتفاعی واردر . بوغازلری سهل المروردر.

قندیللی { استانبول بوغازینك آناطولی
ساحلنده و اسکدارك ٨ کیلو-
متره شمال شرقیسنده بر قریه اولوب ، ساحلده بر خیلی یالیلری ، ایکی سلطان سرایی ، دره‌نك ایچنده یوقاری‌یه طوغری خانه‌لری واوسطنده انکلیز وسائر آوروپالیلرله مسکون بر یوکسك محله‌سی واردر . آقندی‌یه معروض بر برونده بولنمغله ، هواسی سرت ویازین پك لطیفدر . آقندی برونك اوستنده کمیلر ایچون بر فنار وار ایسه‌ده ، اسمی بوندن ایلری کلیوب، سلطان مراد خان رابعك بومحلده پك کوزل بر باغچه‌سی وار ایدی ، که کیجه‌لری قندیللرله طونادلدیغندن، قندیللی باغچه اسمیله شهرت بولمش ؛ وکویه دخی قندیللی نامی ویرلمشدر . جامعی سلطان محمود خان اول جانبندن یاپلمشدر .

قندیه { (Candie) کرید جزیره‌سنك اك
بیوك شهری واسکیدن مرکزی
اولوب، شمدیکی حالده لوا مرکزیدر . جزیره‌نك ساحل شمالیسی وسطنده ومرکز ولایت اولان خانیه‌نك ١٣٠ کیلومتره شرقنده اوله‌رق ′٢١ °٣٥ عرض شمالی ایله ″٤٥ ′٤٧ °٢٢ طول شرقیده واقع و ، قسم اعظمی مسلم اولمق اوزره ، ١٢٠٠٠ اهالیی جامعدر . شهر مثلث الشکل بر سورله محاط اولوب ، متعدد جوامع شریفه‌یی ، ایشلك چارشی وبازاری ، صاغلام ومحفوظ لکن صیغ وقومله طولمش لیمانی ، زیتون یاغی وسائره اخراجاتی واردر . قندیه طقوزنجی قرن میلادیده کریدك (اقریطس) اسمیله عربلرك ضبطنده بولندیغی زمان (خندق) اسمیله مسلمانلر طرفندن جزیره‌نك مرکز قدیمی اولان (قنوسوس) قربنده تأسیس اولنمش ؛ وبعده کریده حاکم اولان وندیکلیلر (خندق) اسمنی (قندیه) یه تحویل ایده‌رك، مرکزیتی حسبیله، کرید جزیره‌سنه دخی بو اسمی ویرمشلردی . وندیکلیلر قندیه‌یی تحکیم ایدوب، طول مدت عثمانلی دونتماسنه مقاومت ایتمشلر ، و ١٠٠٩ تاریخ هجریسنده سلطان محمد خان ثالث دورنده فتح اولندقدن صکره ، ینه وندیکلیلرك الینه کچوب ، نهایت سلطان محمد خان رابع زماننده ١٠٨٠ تاریخنده قطعیاً ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمشدر .

قِنَّسرین { شامده حلبك ٢٥ کیلومتره
جنوب غربیسنده وقویق نهری
ساحل غربیسی قربنده بولنمش بر اسکی قصبه اولوب ، ١٧ نجی سال هجریده ابو عبیده بن الجراح (رضه) معرفتیله فتح اولنمش ؛ ودردنجی قرن هجری اواسطنده سیف الدوله بن حمدان زماننده خراب اولوب ، بر دها اعمار اولنه‌مامشدر .

قنطرة خُرَّزاد { اصفهان قربنده (ایندج)
ایله (رباط) آره‌سنده
یاغمور موسمنده صویی پك چوق وسائر وقتلرده قورو اولان بر وادینك اوزرنده عجائب عالمدن معدود مشهور برکوپری اولوب ، بویی ١٠٠٠ وارتفاعی ١٥٠ ذراع اولدیغی و دمیر وقالای وباقیردن معمول بولندیغی کتب عربیه‌ده مسطوردر. شمدی اثری اولمسه کرکدر .

قنطرة النعمان { كرمانشاه قربنده مشهور بر كوپری } اولوب ، ملوك حیره‌دن نعمان بن منذر طرفندن تأسیس ایدلمش اولدیغی مرویدر .

قنطوراء { [« قطورا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله] }

قنغال { سیواس ولایت وسنجاغنده مرکز قضاسنه ملحق و ۲۳ قریه‌دن مرکب } بر ناحیه‌نك مرکزی بر بیوك قریه اولوب ، بغداد جاده‌سی اوزرنده مرتفع بر محلده واقعدر .

قنفذ { (بن عمیر التمیمی) صحابه‌دن اولوب ، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) } جانبندن مکه والیلکنه نصب بیورلمشیدی .

قنفذه { یمن ولایتنك عسیر سنجاغنده وبحر احمر ساحلنده جده‌نك } تقریباً ۳۵۰ کیلو متره جنوب شرقیسنده و حدیده‌نك ۵۰۰ کیلومتره شمال غربیسنده عسیر خطه‌سنك اسکله‌سی وقضا مرکزی بر قصبه اولوب ، اولدجه تجارتی وار ایسه‌ده ، هواسی پك آغیردر . قضاسی ۲ ناحیه و ۵۱ قبیله‌یی حاویدر .

قنّوج { هندستانده آکره ایالتنده وفرخ آبادك ۵۰ کیلو متره جنوب } شرقیسنده اوله‌رق (کالی نادی) نهری اوزرنده وبونك گنك ایرماغنه دوکلدیکی محلدن ۸ کیلو متره‌لك مسافه‌ده بر قصبه اولوب ، ۱۷۰۹۵ اهالیسی ، اسکی برهمنی معبدلری انقاضیله یاپلمش جسیم ومصنع بر جامع شریفی و برچوق تربه‌لریله زیارتکاهلری واردر . هندك اك قدیم شهری اولوب ، وقتیله پك بیوك ایدی . سلطان محمود غزنوی طرفندن احیا اولنان بر هندو دولتنك پایتختی ایدی . پادشاه مشار الیهك فتوحاتندن بری ممالك اسلامیه عدادینه داخل اولوب ، مرکزیتی غائب ایتمکله ، تدنی ایتمشدر . اسکی شهرك خرابه‌لری شمدیکی قصبه‌نك اطرافنده بر بیوك مسافه ضبط ایدیور .

قنوسه { (Cnosse) کرید جزیره‌سنك مرکز قدیمی بر شهر عتیق } اولوب ، شمدیکی قندیه‌نك جوارنده واقع ایدی . کریدك مشهور گردابی بونك قربنده ایدی .

قنوقسویل { (Knoxville) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك } (تنسه) جمهوریتنده و (ناشویل) ك ۲۶۰ کیلو متره شرقنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب ، ۹۷۰۰ اهالیسی واردر . جمهوریت مذکوره‌نك اسکی مرکزیدر . — ممالك مذکوره‌نك سائر طرفلرنده دخی بو اسمله برقاچ کوچك قصبه واردر .

قنیده { یاخود قنیدوس (Cnide, Cnidus) آناطولینك ساحل غربیسنده } (قاریه) مملکت قدیمه‌سنك (دوریده) خطه‌سنده یعنی استانکوی ایله سومبکی آطه‌لری آره‌سنده دکیزك ایچنه اوزانان اوزون شبه جزیره‌نك اوجنده برشهر قدیم اولوب ، بعض حکمانك مسقط رأسی بولنمشدر . عشق الهه‌سی زعم اولنان زهره‌یه منسوب عد اولنوب ، بونك عبادتنه مخصوص جسیم بر معبدی وبونك نامنه مصنع برهیکلی وار ایدی .

قنیوسکوروده { (Knivskjorodde) نوروجك شمالنده واقع } (ماکرو) جزیره‌سنك ساحل شمالیسنده بربرون اولوب ، ۷۱°۱۰′۱۵″ عرض شمالیده واقع اولمغله ، آوروپا قطعه‌سنك اك شمالی نقطه‌سیدر .

قو { یاخود قوس (Ko, Kos) استانکوی جزیره‌سنك اسم اصلیسیدر . } [« استانکوی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قوآ { (Qua) آفریقای وسطیده (قونغو) ایرماغنك صول تابعلرندن (قاسایی) } نهر عظیمنك منصبنه قریب اولان قسم اسفلنه ویریلن اسم اولوب ، (استانلی پول) ك ۱۱۵ کیلومتره یوقاریسنده ۳°۱۱′ عرض جنوبی ایله ۱۳°۵۲′ طول شرقیده مذکور ایرماغه منصب اولور . اورادن ۱۲۰ کیلومتره یوقاری‌یه قدر بو اسمله یاد اولنور . منصبنده اکی ۴۱۰ متره ایسه‌ده ، عمق زیاده‌در . آنجق مجراسنك آلت طرفنده قیالروشلاله‌لری ویوقاریده قوم سدلری وبطاقلقلری اولدیغندن ، سیر سفائنه صالح دکلدر .

قو آتبریج { (Coatbridge) اسقوچیه‌نك لانارق ایالتنده ولانارقك ۳۰ کیلومتره شمال غربیسنده وغلاسقووك ۱۶ کیلومتره شرقنده بر قصبه اولوب، ۱۵۸۰۰ اهالیسی ودمیر معدنیله دمیرخانه‌لری واردر.

قو آتی { (Coati) آمریقای جنوبیده بولویه‌نك (تیتیقاقه) کولنده برکوچك آطه اولوب، آمریقانك کشفندن اول اهالئ اصلیه عندنده کونشك همشیره‌ی وزوجه‌سی زعم اولنان قمره منسوب عد اولنور، وقمرك عبادتنه مخصوص معبدلری اولوب، پك‌اوزاقلردن زیارتنه کیدیلیردی. برخیلی آثار عتیقه‌سی واردر.

قو آچئو { (Koua-Tsčou) چینك (قانسو) ایالتنده (آنسیفان) سنجاغنده و آنسیفانك ۶۰۰ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (قره نور) کولنه دوکلان بر نهرك اوزرنده بر شهر اولوب، مقدما جسیم بر شهر ایکن، اخیراً تونغانلر اختلالی اوزرینه، چینلیلر طرفندن اکثر طرفلری احراق، وهمان بتون اهالیسی قتل ایدلمش اولمغله، شمدیکی حالده خرابدر.

قو آره { (Coire) اسویچره‌ده غریزون ناحیه‌سنك مرکزی بر قصبه اولوب، (زوریخ)ك ۹٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع و ۸۰۰۰ اهالیی جامعدر. مکتب اعدادیسی، بعض بیوك ابنیه‌سی و برطاقم آثار عتیقه‌سی واردر.

قو آنتامپو { (Quantampho) آفریقانك ساحل غربیسنده یوقاری کینه‌نك آشانتی مملکتنده بربیوك قصبه اولوب، ٤۰۰۰۰ قدر اهالیسی وتمبکتو وسودان وسطی ایله خیلی ایشلك تجارتی واردر. سودان کاروانلرینك منتهی اولدقلری اسکله لرك الك ایشلکلرندندر. متعدد جوامع شریفه‌سی اولوب، یالکز بونلرله رؤسانك خانه‌لری کارکیر و سائر خانه‌لری صمان قلبه‌سی حالنده‌در.

قو آنتان { (Kouantan) سوماتره جزیره‌سنك وسطلرنده وایچ طرفنده بر حکومت اسلامیه اولوب، مرکزی (لوبو جامی) قصبه‌سیدر. اراضیسی منبت اولوب، قهوه وسائر محصولاتی چوق وتجارتی خیلی ایشلکدر. فلنمنكك حاکمیتی پك اعتباریدر.

قو آنزه { (Quanza) آفریقای غربیده پورتکیزك مستملکاتندن ع اولنان آنغوله مملکتنده برابرماقدر، که ۳°۳۲′ عرض جنوبی ایله ۱٤°٤۸′ طول شرقیده و (موزامبیق) ایرماغی منابعنك قربنده اوله‌رق ۱۶۵۰ متره ارتفاعی اولان برمحلده (موسومبو) کولندن خروجله، ابتدا شمال شرقیه، بعده شماله ونهایت غربه طوغری آقه‌رق، ۹°۱۹′ عرض جنوبیده بحر محیط اطلاسی‌یه دوکیلور. مجراسنك طولی ۹۰۰ کیلومتره‌دن زیاده‌در. مجراسنك یوقاری وآشاغی قسمی سیر سفائنه صالح اوله‌بیلیرسه‌ده، اورته جهتنده شلاله‌لری وسرعتلی آقینتیلری چوقدر.

قو آنغ تری { (Qang-tri) هندچینینك (آنام) مملکتنده و(هوئه)نك ۵۰ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه اولوب سورله محاطدر، واطرافی پك منبت ومسکون اولوب، کابتلی پاموق وسائره حاصل ایدر.

قو آنغ تونغ { (Kouang-Toung) چینك الك جنوبی ایالتی اولوب، جنوباً وجنوب شرقی جهتندن چین دکیزیله، شرق شمالی طرفندن (فوکن)، شمالا (کانغ سی) و (هونان)، شمال غربی جهتنده قوآنغ سی ایالتلریله، غرباً دخی فرانسه‌یه تابع تونکین مملکتیله محاط ومحدوددر. سواحلی ۱۳۳۰ کیلو متره اوزونلغنده اولوب، قسم غربیسی طار ایسه‌ده، قسم شرقیسی ایچری‌یه یعنی شماله طوغری خیلی توسع ایدر. سواحلی خیلی کیرینتیلی چیقینتیلی اولوب، بربرینی تعقیب ایدن کوچك قوی و برونلردن بشقه قسم غربیسنده (های‌نان) جزیرهٔ کبیره‌سی قارشیسنده اوزون برشبه جزیره اوزانیر؛ واورته طرفنده بیوجه برکورفز وخلیج قره‌لرك ایچنه خیلی درین کیروب (سی‌کانغ) ایرماغیله دیکر برایکی نهرك منصبی و مرکز ایالت اولان مشهور (قانتون) شهری

عنمی اولور . بونك مدخلنده (هونغ قونغ)
جزیره‌سیله دیكر برقاچ آطه بولنیور. ایالته ملحق
اولان مذكور (های نان) جزیره‌سیله ایالتك
مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۰۰ ۲۵۹ مربع كیلومتره
واهالیسی ۰۰۰ ۷۰۰ ۲۹ كشیدر، كه بهر مربع
كیلومتره باشنه ۱۲۳ كشی دوشمكله ، آوروپانك
هان هربرندن زیاده مسكون اولدیغی آكلاشیلیور.
بربیوك دولت وسعتنده اولان بوجسیم ایالت ۶
دائره‌یه منقسم اولوب ، ۱۵ سنجاغی حاویدر .
غرب شمالیسنده واقع (قوآنغ سی) ایالتیله
برابر ایكی « قوآنغلر » نامیله بر نوع خصوصیت
تشكیل ایدوب، ایكیسنك والئ عمومیسی قانتونده
اقامت ایدر . مركزی اولان مذكور قانتونك
بربچق میلیون اهالیسی اولدیغی كبی، سائر شهرلرندن
(قاچان)ك ۰۰۰ ۴۰۰ ، (چوكینغ)ك ۰۰۰ ۲۰۰ ،
(تونغ قونغ) ك ۰۰۰ ۱۲۰ اهالیسی واردر .
اسكله‌لرندن شاتئو و (نام دیكر اسواتوو) ،
هیونغ چئو، هوی هو، پاق هوی اسكله‌لری
آوروپا تجارتنه آچیقدر . (هونغ قونغ) جزیره-
سنی انكلیزلر و (ماقائو) قصبه‌سنی پورتكیزلیلر
اشغال ایتمشلردر .

اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب ،
بربرلرینه كرفت بر چوق طاغلر وتپه‌لر سواحله
قدر ممتد اولورلر ؛ وبونلرك آره‌لرنده وانهارك
مجرالری اوزرنده برطاقم اووه‌لر ووادی وبایرلر
دخی واردر. مع هذا طاغلرینك ارتفاعی ۱۵۰۰
متره‌یی تجاوز ایتمز . میاه جاریه‌سی پك چوق
اولوب، همان جمله‌سی سیر سفائنه صالح اولدیغی
كبی، آره‌لرنده طبیعی وصنعی بر چوق جدوللر
دخی بولنمغله ، ایالتك باشلیجه وسائط اختلاطی
اشبو طرق مائیه‌سیدر . اوچ بیوك ایرماغی
واردر . بونلرك الك بیوكی همنامی اولان ایالتدن
بتی غربدن كلن (سی كانغ) ، ایكنجیسی شرقدن
كلن (تونغ كانغ) واوچنجیسی شمالدن این (په كانغ)
ایرماغیدر . بونلرك اوچیده قانتون جوارنده
بیلرنده جدوللرله اختلاط وبر چوق قوللره
انقسام ایده‌رك، قانتون كورفزینك شمال وغربنده
بیلك دالیه‌سندن واسع بر دالیه تشكیل ایدرلر .
بر اوچ ایرماقدن بشقه سواحله قریب طاغلردن
اینه‌رك طوغریدن طوغری‌یه دكیزه منصب اولور
برچوق انهاری دخی واردر .

هواسی یازین پك صیجاق اولوب، میزان الحراره
سانتیغراد حسابیله ۵۰ درجه‌یه قدر چیقدیغی
اولور . قیشین ایسه خیلی صوئوق اولوب، بعضاً
قیراغی یاغار، وكیجه‌لرین صولرك طوندیغی اولور.
مایسدن ایلوله قدر جنوب غربی ملتملری اسوب،
كلیتلی یاغمور یاغار . تشرین اولدن نیسانه قدر
ایسه شمال شرقی روزكاری اسوب، قوراقلق حكم
سورر . یاغمور موسملرینك اواخرنده صیتمه
ودیزانتری كبی خسته‌لقلر ظهور ایدر . طاغلر-
ینك اكثری طاشلق وچپلاق ایسه‌ده، اووه‌لرله
وادیلرینك طوپراغی پك منبت اولوب ، اقلیم
وهواسنك دخی مساعده‌سیله محصولاتك انواعی
حاصل اولور . بغدایدن سنه‌ده ایكی اوچ دفعه
حاصلات آلنیورسه‌ده، ینه احتیاجات محلیه‌یه كفایت
ایتمیور . برنج دخی الك زیاده یتیشدیریلن محصو-
لاتندندر . توتون، كتن، چیوید، چای، شكر
قامشی ، زنجفیل، اقالیم معتدله وحاره‌یه مخصوص
میوه‌لرك انواعی وازان جمله اعلا پورتقال، لیمون،
موز، هندستان جوزی وسائر میوه‌لرله سبزه‌لرك
انواعی وصنایعده مستعمل یاغ وسائره ویرر بر
چوق محصولاتله نباتات طبیه وسائره وآوروپاده
صو به ایله یتیشدیریلن چیچك واشجارك انواعی
حاصل اولور . طوت آغاجلری‌ده چوق اولوب،
كلیتلی ایپك چیقاریلیر . حیواناتی هند وهند
چینینك كیلرله مشترك ایسه‌ده، فیل وكركدان كبی
حیوانات جسیمه یوقدر . قپلانلری وطیور
وحشراتك انواعی چوقدر . حیوانات اهلیه‌دن
اهالیسی باشلیجه طوموز ، صیغیر وطیور بیتیه‌یه
رغبت ایدوب ، صیغیرلری زراعتده ونقلیاتده
قوللانه‌رق، سوتلرندن استفاده ایتمكی بیلمیورلر.
آریلری‌ده چوق اولوب ، خیلی مقدار بال
چیقاریرلر . سواحلنده ونهرلرنده بالیق چوق
اولوب ، بالیقجیلق دخی مدار تعیشلرندندر .
سواحلده جسیم قاپلومباغه‌لر صید ایدوب ، باغه-
لرندن بعض شیلر اعمال ایدرلر . كلیتلی استریدیه
وبر مقدار اینجی ومرجان دخی صید ایدرلر .

معدنلری چوقدر . طاغلرنده باقیر، دمیر، جیوه، کومش، قلای وقورشون معدنلری بولنوب، اهالی طرفندن چیقاریلیور. ذی قیمت طاشلرله مرمر وکومور معدنی دخی بولنیور . صنایع محلیه کندی چیقاردقلری ایپکدن وپاموق ویوکدن اقمشه ومنسوجاتله یلکن بزلری وسائره نسجندن ، چینی وامثالی شیلرله کاغد، دمیردن انواع آلات وادوات، باغه وفیل دیشی وآبنوسدن اویمه‌لی شیلر اعمالندن، واخراجاتی محصولات ارضیه ایله اشبو معمولات صناعیه‌دن عبارتدر . اهالیسی عمومیت اوزره چینلی اولوب ، برقاچ قومه منقسمدر . طاغلرده هنوز مجهول لسان مخصوصلر یله متکلم نیم وحشی وغیر مطیع بعض اقوام دخی بولنیور. قانتون شهریله بعض ملحقاتنده ینه چینلی اوله‌رق ، خیلی اهالیٔ اسلامیه دخی بولنوب ، بونلر تاوقت سعادتده اورایه هجرت ایتمش صحابه‌دن بر ذات طرفندن دین اسلامه ادخال اولندقلری ادعاسنده بولنیورلر . حتی مشار الیه قانتونده مدفوندر . بو ایالتك اهالیسی پك چوق چالیشقان اولوب ، وطنلرنده زراعت وصنایعله مشغول اولدقدن بشقه ، جاوه وسائر جزایرله هند چینی طرفلرینه دخی کیدوب عمله‌لك ایدرلر . ایالتك تجارتی پك ایشلکدر .

بوایالته ملحق وایکی ملیون اهالی ایله مسکون اولان (های نان) جزیره‌سیجون اسمنه مراجعت اولنمق اقتضا ایدر .

قوآنغ چنغ چه { Kouang - Tcheng) (Tzé } چینك مانچو خطه‌سنده (وکیرین) ك ١١٦ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق مغولستان حدودندن ٥٥ کیلومتره‌لك مسافه‌ده و (آمور) ایرماغنه تابع سونغاری نهرینه دوکیلن (ای تونغ هو) چایی اوزرنده برشهر اولوب ، ٧٠٠٠٠ اهالیسی واردر . مغول عشیرتلرینك مرجعی اولوب، چای وچیوید وسائره‌یه متعلق ایشلك تجارتی واردر .

قو آنغ سی { (Kouang - Si) چینك ایالات جنوبیه‌سندن اولوب ، جنوباً وشرقاً قوآنغ تونغ ، شمالاً هونان وقوئی چئو، غرباً یوننان ایالتلریله ، غرب جنوبی جهتندن دخی فرانسه‌یه تابع تونکین مملکتیله محدوددر . شرقدن غربه بوبی ٧٠٠ کیلومتره اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٠٠٠٠٠ مربع کیلومتره‌واهالیسی ٥٢٠٠٠٠٠ کشیدر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ٢٦ کشی دوشیور . مرکزی (قوئی لین) شهری اولوب، ایالت ١١ سنجاق‌ایله ٥ ادارهٔ مختاره‌یه منقسمدر. اراضیسی عمومیت اوزره وعلی الخصوص غرب وشمال جهتنده طاغلق اولوب، اکثر جبالی غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری ممتد اولورلر . بوطاغلردن یالکز برینك یازین دخی ذروه‌لری قارله مستور اولوب، سائرلرینك ارتفاعی ٤٠٠ متره‌یی تجاوز ایتمز . همنامی اولان بیوك برنهر ایالتی غربدن شرقه شق ایده‌رك ، قوآنغ تونغ ایالتنه دخول ایله قانتون شهری یاننده دکیزه منصب اولور. منصبندن ٦٥٠ کیلومتره یوقاری‌یه قدر سیر سفائنه وحتی کوچك واپورلرك دخی ایشلمسنه مساعد اولان بو ایرماق ایالتك ایچنده برچوق انهار یعنی بتون ایالتك میاه جاریه‌سنی طوپلایوب ، بونلرك اك بیوكلری صاغدن (یوقوآنغ) وصولدن (لوبی) ایله (قوئی کانغ)در. اشبو نهر اخیر بر جدول واسطه‌سیله (یانغ چه) ایرماغنه تابع (کانغ کانغ) نهریله اختلاط ایدوب ، اشبو ایکی ایرماق آره‌سنده پك مهم برطریق مائی تشکیل ایدیور .

هواسی صیجاق ورطوبتلی اولوب ، سریع التحولدر. اراضیسی آزمنبت اولوب، دوز یرلری انهارك طار وادیلرندن عبارت اولمغله، علی الخصوص قسم غربیسنده قابل زراعت یرلری آزدر. برنجی محصولی پرنج اولوب، بونك فضله‌سی قوآنغ تونغ ایالتنه اخراج اولنور . ایکنجی درجه‌ده مصر وبعده بغدای ، بقله ، آمریقان فستیق وسائر حبوباتله چیوید، آنیسون، شکر قامشی ومیوه‌لرك انواعی دخی حاصل اولور. حدود غربیه‌سی قربنده خشخاش دخی اکیلوب، آفیون چیقار . طاغلری اورمانلرله مستور اولوب ، کراسته آغاجلری چوقدر . پك قیمتلی برطارچین آغاجیله ایلیکندن

برنوع اکك یاپیلان برجنس آغاج دخی بولنور . حیواناتجه هند وهند چینی‌یه مشابه اولوب ، اورمانلرنده فیل ، کرکدان ، میمونلرك انواعی، پاپاغان وسائر حیوانات کلیتله بولنور . حیوانات اهلیه‌سی میاننده ماندەلر وکوچك جثەلی بیگیرلر چوقدر . طاغلرنده آلتون ، کومش ، باقیر ، قورشون، قلای وسائر معدنلر وارایسەده ، پك آزی چیقارلمقده‌در . صنایع محلیه باشلیجه ایپك قاشلرله پاموقدن بزلر نسجندن عبارتدر . تجارتی پك کریدر. قصبەلرله دوز یرلرینك اهالیسی چینلی وطاغلق یرلرینك سکانی نیم‌وحشی اقوام مختلفه‌دن عبارتدر .

قوآنغ سی چئو (Kouang - Si - Tcheou) چینك (یونان) ایالتنده و (یونان) ك ۱۲۰ کیلومتره شرق‌جنوبیسنده ایالت مرکزی برشهردر .

قوآنغ سین (Kouang - Sin) چینك ایالات شرقیه‌سندن (کانغ سی) ایالتنده و (نانغ چانغ) ك ۲۲۰ کیلومتره شرقنده اولەرق (پویانغ) کولنه تابع (کین‌کانغ) نهری اوزرنده بیوك برشهر اولوب ، سور ایله محاطدر .

قوآنغ نام (Kouang - Nam) هند چینینك آنام مملکتنده و (هوئه) نك ۱۱۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولەرق همنامی اولان نهرك اوزرنده ایالت مرکزی برقصبه اولوب ، ۵۰۰۰ قدر اهالیسی واردر .

قوآنغ نان (Kouang - Nan) چینك (یونان) ایالتنده ویونانك ۲۸۰ کیلومتره شرق جنوبیسنده (سی کانغ) ایرماغنه تابع (یوقوانغ) نهرینك منابعی قربنده بیوك وواسع برشهردر .

قوآنغو (Quango, Couango) آفریقای غربیده بیوك بر نهردر ، که ۱۱°۳۰′ عرض جنوبی ایله ۱۶°۵۰′ طول شرقیده آفریقای جنوبینك تقسیم میاه نقاطندن بولنان و ۱۶۰۰ متره ارتفاعی اولان (موسامبه) طاغندن نبعان ایله ، غربه آزمیلانله جنوبدن شماله آقەرق ، وصولدن برقاچ نهرك صولرینی طوپلایه‌رق ، ۱۲۰۰ کیلومترەلك مسافه قطع ایتدکدن صکره ، ۳°۱۲′۳۰″ عرض جنوبی ایله ۱۵°۱۰′ طول شرقیده (قاسایی) نهریله وبراز دها آشاغیده (مفینی) ایله برلشه‌رك (قوآ) نهرینی تشکیل ایدر ، که بوده (قونغو) ایرماغنه دوکیلور . (قاسایی) نهرینه دوکلدیکی محلده اکی ۶۵۰ ودرینلکی ۳ مترەدر . مجراسنك یالکز آشاغیکی ۴۰۰ کیلومترەلك قسمی سیرسفائنه صالح اولوب ، یوقاریلرینك جریانی پك سرعتلی وشلالەلری چوقدر .

قوآنغ ین (Kouang - Yen) تونکینده (هانوی) ك ۱۱۵ کیلومتره شرقنده وساحلدن ۱۰ کیلومتره قدر ایچریده ایالت مرکزی برشهراولوب ، ۴۳۰۰۰ اهالیسی ، شهرەقدر سیرسفائنه صالح نهری ، محکم برقلعه‌سی ، اهمیت تجاریه‌سی ، قربنده کور معدنی وصاغلام هواسی واردر .

قوآهوئیلا (Coahuila) آمریقای شمالیده مکسیقه ممالك مجتمعه‌سی ترکیب ایدن جمهوریتلرك بری اولوب ، جهت شمالیه‌ده اولدیغی حالده ، شمالاً ممالك مجتمعه نك (تکزاس) جمهوریتیله ، شرقاً نوئوولئون، جنوباً سانلوئی پوتوزی وزاقاتقاس، غرباً دخی دورانغو وشیهوآهوآ جمهوریتلریله محدوددر . ۲۵° ایله ۲۹°۵۰′ عرض شمالی و ۱۰۲°۲۸′ ایله ۱۰۵°۵۷′ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۵۶ ۷۳۱ واهالیسی ۱۵۰ ۶۲۲ کشیدر . قسم اعظمی یوکسك بر یایلەدن عبارت اولوب ، ارتفاعی ۱۴۰۰ ایله ۱۳۰۰ متره آرەلرنده‌در . یالکز قسم شرقیسی بو یایلەنك مائله‌سنده واقع اولوب ، اورادن جمهوریتك حدود شمالیه‌سنی آیران (ریو غرانده دل نورته) ایرماغنه دوکلك اوزره ، برقاچ چای اینر. نصفندن زیاده اولان قسم شرقیسی کوزل، بایرلر و وادیلری حاوی اولوب، مکسیقەنك اك منبت یریدر. قسم غربیسی ایسه قورو وچول حالنده‌در . بناءً علیه مسکون

ومعمور اولان یری یالکز قسم شرقیسی اولوب، بو جهتده بزوب تالی کوزل بر جنس پاموق، اوزوم وسائر محصولات کوزل یتیشدیرلمکده، غرب شمالی جهتلرنده بولنان یرلی وحشیلر اکثریا برده هجوم ایله، اهالئ مسکونه‌یی راحت براقمدقلرندن، بو امیتسزلك اورانك بحق اسکان واعمارینه مانع اولمقده‌در. معادن موجوده‌نك اخراجی خصوصنه دخی الآن اهمیت ویرلمامشدر. مرکزی یالکز ٢٢٨٠ اهالیسی اولان ... قصبه‌سی اولوب، ٤ قضایه وهربری برقاچ ناحیه‌یه منقسمدر. ٢ قصبه‌سیله ١٤ بیوك و ٥ کوچك قریه‌سی اولوب، سائر اهالیسی چفتلکلرده ساکندر. اهالیسی ... صرف ... وخالص یرلیلر ... جنسیتلری ... ملرندر. لسان محلی وتحریری اسپانیولجه‌در.

قَوادیان { جیحون کنارنده وترمذك اوست طرفنده اوله‌رق ترمذ ایله ختل بیننده برقصبه وایالت ایدی.

قُوار { صحراء کبیرده فزان ایله سودان آره‌سنده و (تیبو) قبائلی محلنده اوله‌رق توارق بربرلرینك جولانکاهلری منتهای شرقنده و ٢٠° عرض شمالی خطنك براز جنوبنده بیوك برواح اولوب، شمالدن جنوبه بویی ٨٠ کیلو متره وانی ٨ ایله ١٠ کیلو متره آره‌سنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٧٥٠ مربع کیلومتره وحذای بحردن ارتفاعی شمال جهتنده ٣٥٠ وجنوب طرفنده ٣٠٠ متره‌در. شرق طرفنده جولدن برصره قیالرله آیرلمشدر. طوپراق بر متره قدر قازیلنجه، هر یرنده صو چیقار، وبناء علیه پك منبت اولوب، واسع بر خرما آغاجی اورمانی کبی کورینور. بعض اوفق تپه‌لری وقورو وادیلری واردر. صوینی بول اولمغله، هرنوع ذخائر وسائر محصولات یتیشه‌بیلیرسه‌ده، توارقلردن امینلری ولمدیغندن، اهالی یالکز خرما ایله اکتفا ایدرلر. طوزلی کوللری اولوب، خیلی طوز دخی چیقار. بوواح فزان وغات کاروانلرینك طریق اوزرنده بولنمغله، اهالیسی تجارتله مشغولدرلر. مملکت حاکمنك مقری غرب جهتنده بولنان (درکی) قصبه‌سی اولوب، واحك دها ایکی معموره‌سی واردر. بونلردن (شیمورن) ده برسنوسی تکیه‌سی اولوب، شیخ اهالی اوزرنده بیوك نفوذی واردر. واحك اهالیسی ٦٠٠٠ قدر اولوب، عرب وبربر وتبولردن مرکبدر. هرقریه‌نك یاننده برقلعه اولوب، تهلکه حالنده اهالی اورایه التجا ایدر.

قُواره { جزیرة العربده شمره تابع یوقاری قصیم خطه‌سنده وخیلك ٧٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق جبل سلمانك منتهی غربنده برقصبه اولوب، ٢٠٠٠ اهالیسی واردر. برماه جزیره‌ی اولوب، اشجار مثمره وارضیء مزروعه ایله محاطدر.

قَوایر { یمنده زبیده ملحق بر حصن ایدی.

قَوّاس { (جوبان بن مسعود الدنیسری - الموزی) مشاهیر شعرا واذکیا-دن اولوب، خطاط اولدیغی حالده، الك کوزل یازیلری اصللرندن فرق اولنه‌میه‌جق صورتده تقلید ایتمه‌دکی مهارتیله شهرت بولمشدر. دمشقده ... ٦٠٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

لاح الهلال ... یومیه فذکرنی
شرب ... فی یدالساق
کأن سقاه الکأس قد نقضت له
بالمیل والخمر شفاف عن الباق

قَواله { سلانیك ولایتنك درامه سنجاغنده اودرامه‌نك ٢٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده وآطه‌لر دکیزینك ساحل شمالیسنده طشوز جزیره‌سنك قرشیسنده واقع بر قوبك ایچنده قضا مرکزی بر قصبه و اسکله اولوب، ٥٣٥٧ اهالیسی، رشدیه مکتبی، محمد علی پاشا مرحوم طرفندن یاپلمش «مهندسخانهٔ خیریه» اسمیله بر مکتبی، «مدرسهٔ خیریه» اسمیله منتظم بر مدرسه‌سی، بر جامع شریفی، بر کتبخانه وعمارتخانه‌سی، دیکر ٥ جامع شریفی، ٣ تکیه‌سی، ٤ مدرسه‌سی، ٨ مسلم و ٤ غیر مسلم مکتبی، ٣ کلیساسی، ١ حاوره‌سی، قدیم بر

صو يولى ، متعدد توتون فابريقه‌لرى ، كوچك ليمانى وخيلى ايشلك تجارتى واردر . [illegible] كور مهندسخانهٔ خيريه‌ده مكاتب ابتدائيه [illegible] درسلرى تدريس اولنوب ، ١٠١ شاگردى و ٦ معلمى ومدرسهٔ خيريه‌ده دخى [illegible] طلبه و ٤ مدرس [illegible] . [illegible] حوم بو مؤسسات علميه و خير [illegible] طاشوز جزيره‌سنك [illegible] اقتضا ايتمشدر . مشاهير [illegible] كوريجه جوارنده بر كويدن [illegible] طوغمش ، ويا اوراده بر وقت [illegible] بو قصبه‌يه وطنى نظريله باقلمقدر . اوله [illegible] توتونى مشهور اولمغله ، قصبه‌نك [illegible] توتونك استحضارى اولوب ، [illegible] درت بش بيك عمله بو ايشله اشتغال ايدرلر . قصبه سورله محاط ايسه‌ده ، سورك خارجنده دخى خانه‌لر ياپيلوب ، توسع ايتمكده‌در . قواله اسكى بر قصبه اولوب ، اسم قديمى (نئاپوليس) يعنى « يكيشهر » ايدى . وقتيله (فيليپه) شهرينك اسكله‌سى ايدى . بعده روم ايمپراطورلغى زماننده پوسته يدك آتلرينه مركز اتخاذ اولنمغى منا [illegible] سبتله ، بوزوق لاتينجه‌ده « آت » ديمك اولان (قواله) اسميله تسميه اولنمشدر .

— قواله قضاسى شرقاً صارى شعبان ، شمالاً درامه ، غرباً پراوشته قضالريله ، جنوباً دخى آطه‌لر دكيزيله محاط ومحدود اولوب ، شرق شمالى جهتى طاغلق وسائر طرفلرى اووه‌در . قضا ٢٥ قريه‌يى حاوى اولوب ، ١٥٠٩٧ اهاليسى واردر ، كه بونلردن ١٢٠٧٥ ى مسلم ، ١٧٠٠ ى روم ، ١٠٧٥ ى چنكانه ، ٢١٢ سى يهودى و ٣٥ ى ارمنيدر . قابل زراعت اراضيسى تقريباً ٣٢٧٧ دونم اولوب ، باشلیجه محصولاتى : بغداى ، چاودار ، يولاف ، آرپه ، دارى ، مصر ، سيسام ، توتون ، پاموق وسائره‌دن عبارتدر . باغلرى آز اولوب ، محصولى صرف اولنان شراب دخى خارجدن كلير . مرعى وچايرلرى چوق اولوب ، قضا داخلنده ٣٥٠٠٠ قيون ، ٥٥٠٠٠ كچى ، ٩٠٠٠ صيغير ، ٩٠٠٠ دوه ، آت واستر ومركب بولنيور . [illegible] ٢٥٠٠٠ قيه ييپاغى ، ١٥٠٠٠ قيه كچى قيلى و ١٠٠٠٠ قيه طوك ياغى آلنير . صنايع [illegible] باشليجه توتونجيلكله پاموقدن بز اعمالندن عبارتدر .

قوام الدين (حاجى — حسن) فارسده حكومت سورن انجويانـدن سلطان [illegible] وزيرى اولوب ، كرم و [illegible] علم و هنره اولان حرمت واحسانيله مشهوردر . شاعر شهير حافظ شيرازى دخى جملهٔ لطف ديده‌لرندن اولوب ، ديوانـنده اسمنى دفعاتله ذكر ايدر . آل مظفر دولتنك مؤسسى اولان امير مبارز الدينك شيرازى ضبط ايلديكى صرده‌ده ٧٥٤ تاريخنده وفات ايتمشدر .

قوام الدين (خواجه — صاحب ايار) فارسده حكومت سورن آل مظفرك اك [illegible] سى اولان شاه شجاعك وزيرى اولوب ، ٧٦٤ تاريخنده شاه شجاعك امريله اعدام اولنمشدر .

قوام الدين (صاحب — حسن بر الطراح) اك مشهور شعرا و ادبادن اولوب ، اكثر علوم و فنوندن دخى بهره‌سى وار ايدى . بيوك بر عائله‌يه منسوب اولوب ، برادرى فخر الدين مظفرك تاتار عندنده قدر وپايه‌سى عالى ايدى . صاحب ترجمه مصر وشامه رحلت وبعده عراقه عودت ايتمشدى . شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر :

لقد جمعت فى وجهه لمحبه
بدائع لم يجمعن فى الشمس والبدر
حباب و خمر فى عقيق و نرجس
و آس و ريحان و ليل على فجر

قوام الدين يوسف [«قاضىٔ بغداد» مادهسنه مراجعت بيوريله .]

قوامى (ايران شعراسندن بر قاچ ذاتك مخلصيدر :

برنجيسى (ميرقوام الدين) ساداتدن واجلهٔ علماء اصفهاندن اولوب ، شاه طهماسب صفوى زماننده مسند صدارته چكمش ، و ٩٥٠ تاريخلرنده وفات ايتمشدر . شو بيت اونكدر :

روز اگر باهمنشینان غم زدل بیرون کنم
شب که غیراز غم ندارم همنشینی چون کنم

— ایکنجیسی (میر قوام الدین) شیرازلی اولوب، تقیٔ اوحدی ایله معاصر ایدی. شو بیت اونکدر :

بوقت گریه چو برهم زنیم مژگانرا
زآب چشم خجالت دهیم طوفانرا

— (قوامیٔ مطرزی) اسمنده بر شاعرک نظامیٔ گنجه‌نك برادری بولنمش اولدیغی و (مظفر قوامی) اسمیله دیگر برشاعر دخی بولندیغی بعض تذاکرده گوریلوب ، آنجق شعرلری گوریله‌مه‌مشدر .

قوانوز احمد پاشا { [« احمد پاشا (قوانوز —) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قوای { (Kaouai) هاوای ونام دیگرله ساندویچ جزایرینك غرب‌جهتنده بولنانلرینك الك بیوكی اولوب، مثلثه قریب برشكلده اولدیغی حالده ، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۴۱۸ مربع كیلومتره واهالیسی ۵۶۳۵ كشیدر. قسم غربیسی مرتفع اولوب، طاغلرینك صرب اتكلری لب‌دریایه قدر اینر . قسم شرقیسنده دخی ۲۱۰۰ متره ارتفاعی اولان (اوپاشاله) بركانی بولنوب ، آره‌لرنده آلچق بر یر بولنیور . سواحلی دوز اولوب، یالكز ساحل شمالیسنده (اوآیمئا) وساحل جنوبیسنده (هانالی) قویلری بولنیور . بویی ۴۳ واكی ۲۵ كیلومتره ایسه‌ده، اراضیسی بركانی الاصل اولوب، پك منبت اولمغله ، كلیتلی شكر قامشی واقالیم مختلفه‌ده یتیشن محصولات متنوعه حاصل اولور. مذكور بركاندن بشقه دها برقاچ ینار طاغی وارایسه‌ده ، هیچ بری شمدیكی حالده آتش افشان دگلدر. تماشایه شایان مواقعی، قیالری، مغاره‌لری ، گوزل دره‌لری، شلاله‌لری وسائر محاسن طبیعیه‌سی واردر.

قوایه { آرناؤدلقده اشقودره ولایتنك دراج سنجاغنده ودراجك ۱۷ كیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق ساحل بحردن ۸ كیلومتره‌لك مسافه‌ده ولب دریایه واشقومبی مجراسنه قدر ممتد براووه‌نك كنارنده اوله‌رق طاغ اتكنده وهمنامی برچایك اوزرنده واقع قضا مركزی برقصبه اولوب، برخمسی خرستیان اولمق اوزره، ۵۵۰۰ اهالیسی وبراوفق چارشی وبازاری واردر .

— قوایه‌قضاسی ۵۷ قریه‌دن مركب اولوب، اشقودره ولایتنك منتهای جنوب غربیسنده بولنمقله، غرباً آدریاتیق دگیزیله، شمالاً دراج ، شمال شرقی طرفندن تیران قضالریله، شرق جنوبی طرفندن مناستر ولایتنك ایلبصان سنجاغیله، جنوباً دخی یانیه ولایتنك برات سنجاغیله محدوددر . اهالیسی تقریباً ۳۰۰۰۰ كشیدن عبارت اولوب، قسم كلیسی مسلمدر . اراضیسی پك منبت ایسه‌ده، اهالیسی پك چالیشقان اولمدیغی گبی، هواسی دخی آغرجه اولدیغندن ، بحق ایشلنمیور . باشلیجه محصولاتی مصر ، پرنج ، بغدای وسائر حبوباتله زیتون وسائره‌دن عبارت اولوب، میشه وسائر آغاجلری حاوی اورمانلری واشجار مثمره‌سی دخی چوقدر .

قوبان { (Kouban) روسیه‌یه تابع قافقاسیه مملكتنده بر بیوك ایرماقدر، كه قافقاس سلسلهٔ جبالنك شمالی مائله‌سندن و (البرز) طاغنك ۴۲۴۶ متره ارتفاعی اولان بر محلندن نبعانله ، اورمانلرله مستور طار بروادی ایچنده شماله بعده شمال غربی‌یه ونهایت غربه طوغری جریان ایده‌رك ، (یقاترینودار) ی گچدكدن صكره ، ایكی قوله آیریلوب، بری (پروتوقه) اسمیله شماله طوغری دونه‌رك، (آچویف) قربنده آزاق دگیزینه ، ودیگری غربه طوغری اولان جریاننده دواملە، دها آشاغیده بتكرار ایكی قوله آیریله‌رق ، بری (طه‌رق) قویی قربنده ینه آزاق دگیزینه، ودیگری (قره قوبان) نامیله، یكی قلعه بوغازی خارجنده قره‌دگیزك (قزیل طاش) قوینه دوكیلور. مجراسی ۸۱۰ كیلومتره طولنده وحوضه‌سی ۵۵۶۵۷ مربع كیلومتره وسعتنده اولوب ، بتونی همنامی اولان ایالت داخلنده‌در . یقاترینودارده حد وسطی اوزره ثانیه‌ده ۲۵۰ مكعب متره صو دوكر . فیضانی چوق اولوب ، طاشدیغنده مجراسنك آشاغیلرنده ۲۳۰۰۰ مربع كیلومتره‌لك محلی باصار.

بناءً علیه اورالری بطاقلق وسازلق اولوب ، قورودلسی متصوردر . سیرسفائنه صالح اوله‌جق حاله وضعی خیلی مشکل اولدیغی حالده ، فوائد منتظره‌سی آزدر. تابعلری چوق اولوب، باشلیجه‌لری صولدن: تبرده، بیوك وكوچك زلنجق، اوروب، لابه ، بیلایه ، پشچنه، آفیپه ، آداغوم ، پشیخ وپسقوپ ؛ صاغدن دخی : جومرد كول، ماره، بورسوقلی ، سوپ ، خبل ، آبین وآداغومدر . ایرماغه ترکلر قوبان، نوغایلر قومان ، چرکسلر دخی « قره‌صو » معناسیله (بسیخچه) نامنی ویریورلر . اسکی یونان جغرافیونی عندنده (واردانوس) اسمیله معروف ایدی .

قوبان (Kouban) روسیه‌نك قافقاسیه مملکتنده وقافقاس سلسلهٔ جبالنك شمالنده برایالت اولوب، ایچنده نبعان وجریان ایدن آنف البیان ایرماغك اسمیله مسمادر. شمالاً دون قازاقلری اراضیسیله ، شرق شمالی طرفندن استاوروپول، شرقاً ترك ایالتلریله، جنوباً وجنوب غربی جهتندن قافقاس سلسلهٔ جبالنك صرتیله آیرلمش اولان صخوم قلعه وقره دکیز مستقل سنجاقلریله، غرباً دخی قره دکیز، یکی قلعه‌بوغازی وآزوف دکیزیله محاط ومحدوددر . ٤٣°٧′ ایله ٤٦°٤٥′ عرض شمالی و ٣٤°١٥′ ایله ٤٠°٦′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ٩٤ ٣٧٦ مربع کیلومتره واهالیسی ١ ٢٤١ ٣٦٣ کشیدر. همان اورته‌سندن جریان ایدن قوبان نهری ایالتی بسبتون مخالف ایکی قسمه آیروب، قسم جنوبیسی قافقاس سلسله‌سی اتکلرندن وسلسلهٔ مذکوره‌یه متوازیاً اوزانان قره یایله‌دن عبارت اولمغله، طاغلق واورمانلرله مستوردر ؛ وبو طاغلرك آره‌لرنده نهر مذکوره دوکیلان بر چوق چایلر آقار . بو قسمك اهالیسی مقدار عمومینك نصفندن زیاده اولوب، چرکس جنسیتنه منسوبدرلر . ایالتك قسم شمالیسی ایسه دوز وآلچق اولوب، آنجق بعض تپه‌لری وطوزلی کوللرله بطاقلقلری حاویدر . بوجهتده دخی قوبان ایرماغنه وطوغریدن طوغری‌یه آزاق دکیزینه دوکیلور بر چوق انهار واردر . بو جهتده ٧٠٠٠٠ قدر نوغای اولوب اهالیسنك مقدار متباقیسی روسیه حکومتی طرفندن نقل واسکان ایدلمش قازاقلردن وبرمقدار روم، ارمنی، یهودی وآلماندن عبارتدر . ایالتك هر ایکی قسمی زراعته او قدر الویریشلی اولمیوب ، اهالی الك زیاده حیوانات یتیشدیرمکله مشغولدرلر . مع هذا حیواناتك فیأتی دخی پك دوندر . باشلیجه اخراجاتلری یاغی ومحلنده دباغت ایتدکلری دریدن عبارتدر . مرکز ایالت (یقاترینودار) شهری اولوب، ایالت ٧ قضایه منقسمدر .

قوبان (Coban) آمریقای وسطینك غوآتماله جمهوریتنده وغوآتماله‌نك تقریباً ٢٠٠ کیلومتره شمالنده (اوراقروز) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، همان جمله‌سی اصل یرلیلردن اولمق اوزره، ١٤٠٠٠ اهالیسی واردر .

قوبچی یاخود قوباجی — (Koubetchi, Koubatchi) روسیه‌یه تابع داغستانده ودربندك ٤٩ کیلومتره شمال غربیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی، برقاچ جامع شریفی وچوخه، شال واسلحه فابریقه‌لری واردر .

قوبرین (Kobrin) روسیه‌نك غرودنو ایالتنده وغرودنونك ١٩٦ کیلومتره جنوبنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٨٧٣٠ اهالیسی واردر . اون آلتنجی قرن میلادی‌یه قدر مستقل بربرنسلکك مرکزی ایدی.

قوبلاکی (Kobelaki) روسیه‌نك پولتاوه ایالتنده وپولتاوه‌نك ٦٦ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٣١٥٠ اهالیسی، بیوك برپنایری وبز ایله یوك منسوجات فابریقه‌لری واردر .

قوبلنج (Coblentz) پروسیه‌ده وبرلینك ٦٢٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق رین ایرماغنك صول کنارنده وموزله نهرینك منصبنده رین ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب ، ٢٩٢٩٠ اهالیسی ، کوزل موقع ومنظره‌سی ، موزله نهری اوزرنده ١٤ کوزلی متین کوپریسی، رین ایرماغی اوزرنده بری دمیر یوله مخصوص ودیکری دوبه‌لر اوزرینه مبنی ایکی

كوپريسی، جسيم استحكاماتی، مكتب اعداديسی ، تياتروسی، كنيش ودوز سوقاقلری ، مكمل بر صويوليله اساله اولنان خفيف وبول صويی وشراب اخراجاتی واردر . اسكی بر شهردر . ميلاد عيسادن ۹ سنه اول (قونفلو ئنجيا) اسميله بنا اولنمشدی .

قوبنجان { فارسده بر قصبه اولديغی «معجم البلدان»ده مسطوردر.

قوبوته { (Koubota) ژاپونيه‌ده نيپون جزيره‌سنك شمال جهتنده (اوغو) ايالتنه ملحق وتوكيونك ۴۶۰ كيلومتره شمالنده واقع سنجاق مركزی بر شهر اولوب، ۳۱ ۹۳۰ اهاليسی ، اورته‌سنده باغچه‌لرله محاط بر سرايی واطرافنده چای محصولاتی واردر .

قوبورغ { (Cobourg) آلمانيانك تورنيكه خطه‌سنده (صاقسه قوبورغ غوته) دوقه‌لغنده نفس قوبورغ دوقه‌لغنك مركزی برقصبه اولوب، غوته‌نك ۱۰۳ كيلومتره جنوبنده واقع و ۱۴ ۳۹۰ اهاليی جامعدر . قصبه‌نك سوقاقلری طار اولوب، كوزل دكلسه‌ده بولنديغی واديسنك لطافتی مشهوردر . بر چوق آثار عتيقه ومعمولات نفيسهٔ صناعيه‌يی حاوی بر سرايی، بر تياتروسی ومتعدد كليسالری واردر . [دوقه‌لق ايچون «صاقسه قوبورغ غوته» ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قوبورغ { (Cobourg) آمريقای شماليده انكلتره‌يه تابع دومينيون قطعهٔ واسعه‌سنك (اونتاريو) ايالتنده و (اوتاوه) نك ۳۵۰ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق (اونتاريو) كولنك ساحل شماليسنده سنجاق مركزی بر قصبه اولوب ، ۴۴۴۰ اهاليسی، دكرمنلری ، حزارلری، دباغخانه‌لری ودار الفنونی واردر . ممالك مجتمعه‌يه قربيتی سببيله كوندن كونه ترقی وتوسع ايتمكده‌در .

قوبه { (Cuba) آمريقای وسطيده‌كی آنتيل جزايرينك اك بيوكی واك معمور و اك مسكونی اولوب، اليوم اسپانيانك تحت تابعيتنده ايسه‌ده، بوتابعيتك دها چوق دوام ايتميه‌جكی آكلاشيليور . شرق جنوبيدن غرب شماليه طوغری ممتد اوزون وبوينه نسبةً طار برآطه اولوب، ″۳۰′۴۸°۱۹ ايله ′۱۳°۲۳ عرض شمالی و ′۳۲°۷۶ ايله ′۱۹°۸۷ طول غربی آره‌لرنده وقوع اولمله، بويی ۱۲۰۰ كيلومتره واكی ۴۰ ايله ۱۶۰ كيلومتره آره‌لرنده‌در. مساحهٔ سطحيه‌سی، پينوس آطه‌سيله وسائر جزاير صغيرهٔ ملحقه سيله برابر، ۱۱۸ ۸۳۳ مربع كيلومتره و اهاليسی ۱ ۵۲۱ ۶۸۴ كشيدر . ممالك مجتمعه‌نك فلوريده شبه جزيره‌سندن ۲۳۰، مكسيقه‌نك يوقاتان خطه‌سندن ۲۰۰، انكلتره‌يه تابع باهامه جزايرندن وسطی اوله‌رق ۲۶۰ ، هايتی جزيره‌سندن ۹۰، جامايقه جزيره‌سندن ۱۴۵ كيلومتره وسعتنده دكيز قوللريله آيرلمشدر.

جزيره‌نك اك كنيش يری اولان منتهای شرق جنوبيسنده ساحل جنوبيسنه متوازياً غربدن شرقه (سيرامائستره) ياخود (سيرادل قوبره) يعنی « بافير طاغلری » اسميله بر طاغ ممتد اولوب ، اك يوكسك ذروه‌سی اولان (توركيو) نك ۲۵۶۲ متره ارتفاعی واردر . سائر طرفلرينك ارتفاعی دخی ۱۵۰۰ ايله ۲۰۰۰ متره آره سنده‌در . جزيره‌نك سائر طرفلری دوز و ۱۰۰ متره‌دن زياده ارتفاعی اولميان تپه‌لری حاوی اولوب، اكثر جهتلری چايرلق وسواحله قريب محللرنده بطاقلقدر . مياه جاريه‌سی چوق ايسه‌ده ، بالطبع پك بيوك اولميوب ، منتهای جنوبنده مذكور طاغلردن نبعانله ساحل غربيسنه دوكيلن وجمله‌سنك اك بيوكی اولان (قاتوتو) ايرماغنك آنجق ۲۰۰ كيلومتره بويی واردر . ديكرلرينك باشليجه‌لری : سازه، ساغوآ، هانيغو، آنيقو وسائره‌در . سواحلی خيلی كيرينتيلی چيقنتيلی اولوب، برچوق قويلری وبعض كوزل ليمانلری وار ايسه‌ده ، بو جزيره‌نك ايكی بيوك عيبی واردر : بری سواحلك ايكی اوچ كيلومتره‌لك آچيقلره قدر صيغ و صويك آلتنده ويا اوستنده بولنان بر چوق قيالرله مملو اوله‌رق سفائنك حركت و تقربنه الويريشلی اولماسی ، وديكری ساحله قريب يرلرك ياغمور موسملرنده صو آلتنده قالوب سائر موسملرده دخی آمد شده مانع اوله‌جق درجه ده بطاقلقلری حاوی

اولمیدر . اك كوزل لیمانی قسم غربیسنك ساحل شمالیسنده واقع وجزیرەنك مركزی اولان (هاوانه) شهرینك لیمانیدر . جزایر ملحقەسندن یالكز قسم غربیسنك ٦٠ كیلومترە قدر جنوبنده بولنان (پینوس) جزیرەسی بیوجك اولوب ، ٣١٤٥ كیلو مترەلك مساحهٔ سطحیەسی واردر . دیكرلری پك كوچك اولوب، باشلیجەلری : ساحل جنوبی قارشیسنده : سان فلیپه، قایاماس، جاردینس ؛ ساحل شمالیسی قارشیسنده دخی : قایورومانه، قراغوزو وسائرەدر .

دوز و آلچق یرلرنده هواسی پك صیجاق اولوب ، میزان الحراره ٢٠ درجەدن آشاغی اینمز . حزیران وتموز و غستوس آیلری یاغمور موسمی اولوب ، بو موسمده هوا پك صیجاق اولدیغی حالده ، هركون یاغمور دخی یاغار . تشرین اولدن شباطه قدر هوا قورو و صووقجەدر . اك كوزل موسمی ایالك بهاردر . بر مدتدن بری زراعته پك زیاده اهمیت ویرلكده ایسه ده، اهالینك وسعت اراضیه نسبةً آزلغی جهتیله اكثر اراضیسی هنوز غیر مزروع حالده اولوب ، باطه كورمه مش واسع اورمانلرندن دخی استفاده اولنەمیور . اك باشلی محصولاتی : مصر، پرنج، توتون، شكر قامشی، پاموق، قهوه، قاقائو، چیوید و سائرەدر . توتونی پك مشهور اولوب، هاوانەنك صیغارەلری هریره كیدیور . مصر سنەده ایكی دفعه اكیلوب بیچیلیر . اورمانلرنده كراستەلك اشجار مختلفەدن بشقه آقاژو و آبنوس كبی ذی قیمت آغاجلر دخی بولنیور . حیوانات اهلیەسی و علی الخصوص طوموزلری پك چوقدر . آری قوغانلریده چوق اولوب ، كلیتلی بال چیقار . طاغلرنده آلتون، باقیر، دمیر، كمور وسائر معدنلر وار ایسەده، چیقاریلانلری پك آزدر. مرمر ویازی طاشی اوجاقلری ومیاه معدنیەسیله طوزلی بطاقلقلریده چوقدر . صنایع محلیه باشلیجه شكر، قهوه، توتون وسائر محصولات ارضیەنك استحضارندن و فرنك صیغارەسی وروم اعمالیله بال مومنك تصفیەسندن عبارت اولوب اصل معمولات صناعیه فابریقەلری یوق حكمندەدر . اخراجات سنویەسی ١٤١٥ ملیون فرانق رادەلرنده اولوب ، ادخالاتی ده همان او مقداره بالغدر . تجارتنك قسم اعظمی (هاوانه) اسكلەسنده اجرا اولنوب ، اوندن صكرەكی اسكلەلری ساحل شمالیده : ماتانزاس، قاردناس ، ساغوآ ، رمدیوس ؛ ساحل جنوبیسندەده : سانتیاغوده قوبه ، ترینیداد ، سینفوئغوس اسكلەلریدر. تجارتی برنجی درجەده ممالك مجتمعه ایله وایكنجی درجەده اسپانیه ایله اولور . طرق ومعابره بو صوك زمانلرده پك چوق اعتنا اولنوب، علی‌الخصوص قسم غربیسنده دمیر یول خطلری پك چوغالەرق ، سواحل جنوبیه وشمالیەدەكی اسكلەلری داخلدەكی قصبەلره وبربرلرینه ربط ایتمشلردر . ادارەجه ایكی ایالته منقسم اولوب ، قسم غربیسندن عبارت اولان برنجی ایالتك وبتون آطەنك مركزی (هاوانه)، وقسم شرقیسندن عبارت ایكنجی ایالتك مركزی ساحل جنوبیسنده واقع (سانتیاغوده قوبه) اسكلەسیدر . وسعتجه ایكی ایالت آرەسنده چوق فرق یوغیسەده ، معموریتجه فرقلری اولوب ، سانتیاغو ایالتنك اهالیسی عموم اهالینك بربعندن آزدر . قصبه واسكلەلربله دمیر یوللری دخی آزدر .

جزیرەنك اهالئ اصلیهٔ قدیمەسی اولان (آراواقوس)لر، ساكن ومطیع آدملر اولدقلری حالده، اسپانیوللر طرفندن امحا اولنوب، هیچ برفردلری قالمامشدر . آنجق اسپانیوللرك چوغی اورایه بكار كیتدكلرندن، قادین وقیزلرینی تزوجه احتیاج كوروب، بومناسبتله، شمدیكی اهالینك طمارلرنده آراواقوس قانی دخی اكسیك دكلدر. آوروپالیلر صرف قاستیلان اولمیوب، اسپانیەنك هرطرفندن كیتمش اقوام مختلفەیه منسوب و پورتكیزلی ، باسق ، فرانسز وسائر جنسیتلردن مركب اولدقلری كبی، آفریقادن كتیریلن یوز بیكلرجه زنجی اسراسی دخی قاریشەرق، مختلف رنكلرده ملزلر وجوده كلدكدن بشقه ، آز چوق بیاض اولان اهالی دخی حقیقتده اجناس مختلفه اختلاطندن متولددرلر. زنجیلرك برقاچ یوز بیكی الآن اسارت تحتنده چالیشدیرلمقدەدر . جملەسی

اسپانیولجه‌نك بر نوع غلطیله متکلم و قتولیك دینیله متدین اولوب ، لسان رسمی وادبیلری اسپانیولجه‌در .

قوبه جزیره‌سی قریستوف قولومبك کندیسی طرفندن ١٤٩٢ ده کشف اولنوب، ١٥٠١ده ٣٠٠ کشیدن مرکب براسپانیول هیئت مهاجرینی بوجزیره‌نك ساحل شمالیسنده ابتدا (قارناس) و بعده (سنت قریستوف ده هاوانه) تسمیه ایتدکلری شمدیکی هاوانه قصبه‌سنی تأسیس ایتمشلردی . بعده چوغاله‌رق ، جزیره‌نك سائر طرفلرینی الده ایتمکه ، واهالیٔ اصلیه‌سنی اتلاف ویا آطه‌دن اخراج ایتمکه باشلامشلردی. ١٦٦٠ و ١٧٦٢ ده انکلتره جزیره‌یی ضبط ایدوب ، ١٧٦٣ ده اسپانیه‌یه اعاده ایتمش ؛ و ١٨٠٥ ده یکیدن استیلا ائلمش ایدی. قوبه‌لیلر انکلتره‌نك النده بولندقلری مدتده اسپانیوللرك وضع ایتمش اولدقلری تجارت انحصارندن قورتیلوب ، اسکله‌لرینه هردولتك سفائنی یناشمغه باشلامغله، سربست اجرای تجارت ایدوب ، استحصال ثروت ایتدکلرندن ، اسپانیه یکیدن بو جزیره‌یه مالك اولدقده ویرکی ورسومندن پك چوق مستفید اولمغه باشلامشدر . آنجق اسپانیه دولتی بو جزیره‌یی ادارهٔ عرفیه تحتنده بولندیروب ، جزیره‌ده واسع اراضی‌یه مالك اولان اسپانیول اغنیاسی دخی بیچاره اهالی‌یی حیوان کبی قوللانمقده اولدقلرندن، قوبه‌لیلر ١٨٦٩ ده عصیانه مجبور اولوب ، طقوز سنه عصیانده دوام ایتدکدن صکره ، بر طاقم مواعد کاذبه ایله ترك سلاح ایتمشلر ایسه‌ده ، چوق کچمه‌دن ینه سلاحه صارلوب، الیوم اسپانیه عسکریله اورشمقده‌درلر.

قوبه‌استارایا (Kouba-Staraïa) روسیه‌نك ماورای قافقاسده‌کی ایالاتندن باکو ایالتنده وباکونك ١٣٥ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق قافقاس شعبتندن شاه طاغك اتکنده وقودیال چایی اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، نصفندن زیاده‌سی زردشتی اولمق اوزره، ١٣٠٦٠ اهالیسی ، ایپك ویوك منسوجات دستکاهلری ودباغخانه‌لری واردر. — قضاسنك اهالیسی ١٤٥ ٧٧٨ کشی اولوب، قسم اعظمی تاتار وایرانی ولزکی اوله‌رق مسلمدر .

قوپال (Kopal) روسیه‌یه تابع ترکستانده سمیرچنسك ایالتنده ٤٤° ٨' ١٢" عرض شمالی ایله ٢٠° ٤٣' ٢٧" طول شرقیده روسلر طرفندن تأسیس اولنمش قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ ی قزاق و ٤٠٠ ی مسلم اولمق اوزره ٥٤٠٠ اهالیسی واردر. — قضاسنك اهالیسی یوز بیکه قریب اولوب ، قیرغیز وقزاقدن مرکبدر .

قوپانغ (Coupang) آسیا جزایرندن (تیمور) جزیره‌سنك جنوب غربی کوشه‌سنده برقصبه واسکله اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی وصاغلام لیمانی واردر . فلمنك مأمورینك مقریدر .

قوپاییس (Copaïs) یونانك اك بیوك کولی اولوب ، بیونیا خطه‌سنك قسم شمالیسنده واقعدر. اورته‌سی ٣٨° ٣٠' عرض شمالیده واقع اولوب، شرقه طوغری اوزانان برکورفزی آغریبوز جزیره‌سنی آیران (آتالاتی) بوغازندن یالکز ٦ ، وساحل غربیسی قورنته کورفزندن ٢٤ کیلومتره‌لك مسافه‌ده‌در . محیط دائره‌سی ٩٠ کیلومتره اولوب، قوراقلق موسمنده مساحهٔ سطحیه‌سی ١٣٠ ویاغمورلر موسمنده ٢٣٠ مربع کیلومتره در . اك درین محلنك عمقی ١٢ متره‌در . کنارلری بطاقلق وسازلق اولوب، سولوکلری چوقدر . خطهٔ مذکوره‌نك بتون قسم غربیسنك میاه جاریه‌سی بو کوله دوکیلور . فضلهٔ میاهی تحت الارض بر قاچ یولدن دکیزه دوکیلور. جوارلرینك اهالیسی آرناؤد بولندقلرندن محلنجه کوله آرناؤدجه «کول» دیمك اولان (توپیله) دن غلط اوله‌رق (توپولیاس) اسمی ویریلیور .

قوپر (Cooper) انکلتره‌نك اك مشهور جراحلرندن وتشریح علماسندن اولوب، بوفنلرده برچوق کشفیاته وبیوك عملیاته موفق اوله‌رق ، کلیتلی ثروت استحصال ایتمشدی. ١٧٦٨ ده طوغوب ١٨٤١ ده وفات ایتمشدر . — آمریقاده دخی بو اسمله مشهور بر حکایه

نویس اولوب ، ١٧٨٩ ده ممالك مجتمعه‌نك (پورلینغتون) شهرنده طوغمش ، و ١٨٥١ ده وفات ایتمشدر . ممالك مجتمعه‌نك بحریه خدمتنده بولنمش ؛ وبر خیلی وقت آوروپاده سیاحت ایتمشدر .

قوپرس قریق { (Cooper's Creek) آوسترالیاده بیوك بر نهردرکه (قوینس لاند) معبرنده ٢٥°١٠′ عرض جنوبیده برقاچ چایك اجتماعندن بالتشکل ، جنوبه وبعده غربه طوغری جریانله ، جنوبی آوسترالیه معبرینه دخول ایدر ؛ و (ایناميتقه) قصبه‌سنده ایکی قوله تشعبله ، بری جنوبه‌طوغری دونرك ، (استرزلکی) اسمیله (غرعوری) کولنه ، دیکری غرب‌شمالی‌یه وبعده غرب جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق بارقو اسمیله ، (ایره) نام بیوك کوله منصب اولور . اورانك اعمارینه خدمت ایده‌جك وسائطك باشلیجه‌لرندندر .

قوپرنیق { (Copernic) مشاهیر ریاضیون وهیئت شناساندن اولوب ، اصول جدیدهٔ هیئتك موجد وکاشفیدر . ١٤٧٣ تاریخنده پروسیه‌نك (تورن) قصبه‌سنده طوغمش ، و ١٥٤٣ ده وفات ایتمشدر . مشاهیر هیئت شناسان عصرندن استفاده ایتمك اوزره ، ایتالیایه کیدوب ، بر مدت روماده علوم ریاضیه معلملکی ایتمش ؛ وبعده وطننه عودت ایدوب ، فراینبورغده بر رتبهٔ روحانیه‌یه نائل اولمش ایدی . هیئت حقنده کندیندن اول درمیان اولنان اصوللرك جمله‌سنی نظر تدقیق و مطالعه‌دن کچیره‌رك ، نهایت کرهٔ شمسك مرکز عالم اولمسی وکرهٔ ارضك هم کندی محوری اوزرنده هم‌ده کونشك اطرافنده دونمسی وسائر سیاراتك‌ده بو حرکتده بولنملری طریقنی ترجیح واختیار ایتمش ؛ وهرنه قدر بو فکری متقدمیندن بعضیلرینك وعلی‌الخصوص (فیلولاؤس) ك آثارنده کورمش ایسه‌ده ، کندیسی دلائل مقنعه ایله اثباتنه موفق اولدیغیچون ، بو اصول جدیده‌یه بحق « قوپرنیق اصولی » دینلمشدر . او وقتك تعصبندن فکرینی نشره جسارت ایده‌میوب ، بو بابده یازدیغی کتابی اواخر عمرینه دك سر صاقلامش ؛ ونهایت (نورمبرغ) ده باصلمه ویرمکه جرأت ایدوب ، مطبوع نسخه‌سنی کوردیکی کون وفات ایتمشدر . وطننده ووارسوویه‌ده هیکلی رکز اولنمشدر .

قوپنهاغ { (Copenhague) دانیمارقه دولتنك پایتختی برشهر اولوب ، (سلاند) جزیره‌سنك ساحل شرقیسیله قارشیسنده بولنان (آماکر) جزیرهٔ صغیره‌سنك شمالی کوشه‌سنده وقاتغات ایله بالطیق دکیزلری آره‌سنده‌کی (سوند) بوغازنده و اسوج ساحلی قارشیسنده اوله‌رق ٥٥°٤٠′٥٣″ عرض شمالی ایله ١٠°١٤′٤٨″ طول شرقیده واقعدر . کوزل وبیوك برشهر اولوب ، ٣١٢ ٣٨٧ اهالیسی ، ایکی قسمی آره‌سنده‌کی بوغازده آچیلوب قپانیر ایکی کوپریسی ، اطرافنده متین سوری ودکیز صوییله طولدیریلیر خندقی ، بر قاچ قلعه‌سی ، آقادمیاسی ، دارالفنونی ، ٤٠٠٠٠٠ جلدی حاوی بر کتبخانه‌سیله ١٢٠٠٠٠ جلدی شامل دارالفنونه مربوط کتبخانه‌سی ، نباتات باغچه‌سی ، رصدخانه‌سی ، برقاچ موزه‌سی ، حربیه وبحریه وسائر مختلف مکتبلری ، متعدد جمعیات علمیه‌سی ، برقاچ خسته‌خانه ودارالعجزه وسائر مؤسسات خیریه‌سی ، باغچه‌لریله‌مشهور رسملری وسائر آثاری ، سالونلری عمومه آچیق اولان قرال سرایلری ، السنهٔ شرقیه‌یه مخصوص جمعیت ومکتبی ، متعدد مصنع کلیسالری ، سفائن تجاریه وحربیه‌یه مخصوص آیری آیری لیمان وحوض و دستکاهلری ، واسع میدانلری ، کنیش ودوز سوقاقلری وکوزل ابنیه‌سی واردر . صنایع محلیه‌سی یالکز احتیاجات محلیه‌یی کوره اولوب ، کتن و یون منسوجات ، یلکن بزی ، توتون ، غانت ، چینی و سائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری واردر . تجارتی موقع بحریسنك اهمیتی نسبتنده دکلدر . شهر اوچ قسمه منقسم اولوب ، سلاند جزیره‌سنده‌کی یکی واسکی شهر اسملریله ایکی قسمه منقسمدر ، آماکر آطه‌سنده‌کی اوچنجی قسمی تشکیل ایدیور . لکن ابنیه وسوقاقلر وسائر آثارجه بربرلرندن آز فرقلری واردر . جوارنده قرالك صیفیه‌سی اولان کوزل برسراییله اطرافنده‌عمومه آچیق باغچه‌سی وحکومته عائد برحاراسی واردر . قوپنهاغ‌یکی برشهر اولوب ،

اون‌ایکنجی قرن میلادیده تأسیس، واون دردنجی قرنده پایتخت اتخاذ اولنمشدر. دانیمارقه لساننده اسمی (کوبنهاون) اولوب، «تجار لیمانی» دیمکدر؛ آلمانلر (قوپنهاکن) دیرلر؛ لاتینجه اسمی (هافنیا) در. ابتدا بتون خانه‌لری اخشاب اولوب، قرن سابق میلادیده بربرینی متعاقب اوچ بیوك حریق وقوع بولمغله، بعده کارکیر وطرز جدید اوزره بنا اولنمشدر.

قوپنیق (Kopenick) پروسیه‌نك براندبورغ ایالتنده پوچدام سنجاغنك (تلتوو) قضاسنده وتلتوودن ۲۲ کیلومتره شرق‌شمالیسنده برقصبه اولوب، ۸۹۲۵ اهالیسی وپاموق ایپلیکی ایله کابم واجزای کیمیویه فابریقه‌لری واردر.

قوپیاپو (Copiapo) آمریقای جنوبیده (شیلی) نك شمال جهتنده (آتاقامه) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۱۴۳۰ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی، معادن مکتبی وکومش معدننك تصفیه‌سیچون متعدد فابریقه‌لری واردر.

قوت (Côte) فرانسزجه ساحل دیمك اولان بوکلمه دیکر اسملره اضافتله بعض اسماء جغرافیه تشکیل ایدیور. بونلردن (قوت‌دور) و (قوت‌دراسقلاو) ایچون «آلتون ساحل» و «اسرا ساحلی» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.

قوتانسه (Coutances) فرانسه‌نك مانشه ایالتنده و (سنت‌لو) نك ۲۸ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۸۲۰۶ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی، نباتات باغچه‌سی، بعض منسوجاتی وخیلی تجارتی واردر.

قوتاییس (Koutaïs) روسیه‌یه تابع ماوراء قافقاسده وتفلیسك ۲۴۳ کیلومتره غرب شمالیسنده وریون نهری اوزرنده همنامی اولان ایالتك مرکزی برقصبه اولوب، ۱۲۷۴۰ اهالیسی، زراعت مکتبی، ایکی عمومی باغچه‌سی، دوز وکنیش سوقاقلری، کوزل ابنیه ومغازه‌لری واطرافنده اشجار مثمره باغچه‌لریله باغلری واردر. اسکی بر قصبه اولوب، وقتیله کرجستانك مرکزی ایدی.

— قوتاییس ایالتی غرباً قره دکیزله، غرب شمالی طرفندن صخوم قلعه ادارهٔ عسکریه‌سیله، شمالاً ترك ایالتیله ویا بو ایالتی آیران قافقاس سلسلهٔ جبالی صرتیله، شرقاً تفلیس وقارص ایالتلریله، جنوباً دخی حدود عثمانیه ایله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۰۴۷۸ مربع کیلومتره اولوب، ۶۰۵۹۲۵ اهالیسی واردر. اراضیسی طاغلق اولوب، قافقاس وکوچك قافقاس سلسله‌لرینك اتك وقوللری ایالتك هر طرفنه ممتد اولور؛ وبو ایکی سلسله‌یی ربط ایله بحر خزر حوضه‌سنی قره دکیز حوضه‌سندن آیران سورام طاغلری حدود شرقیه‌سنی تشکیل ایدیور. ساحله قریب یرلرنده وطاغلری ارەلرنده بعض اووه‌لر، وادی وبایرلری دخی واردر. بتون ایالت قره دکیز مائله‌سنده اولوب، باشلیجه انهاری شمالدن باشلایرق: اینغور، ریون وچوروك صودر. الك بیوکی ایالت داخلنده نبعان ایدر، واوچنجیسی ممالك عثمانیه‌دن کیرر. طوغریدن طوغری یه دکیزه منصب اولور بعض کوچك انهارده واردر. طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، زراعت اسکی اصولده وناقص آلاتله اجرا اولنقده در. باشلیجه محصولاتی: مصر، داری، بغدی وسائر حبوباتله برمقدار پاموق وچوبید ودودلرك انواعندن عبارتدر. کومور معدنیله میاه معدنیه‌سی ونفط قویولری واردر. اورمانلری چوق ایسه‌ده استفاده اولنمیور. هواسی مختلف اولوب، یوکسك محللرنده صوغوق وصاغلام وآچیق یرلرنده معتدل ایسه‌ده، اکثر محللرنده صحیه دکلدر. قره دکیز ساحلنده پوتی وباطومدن بداً ایله باکویه منتهی اولان دمیر یول خطی ایالتی شق ایدیور. ایالت ۷ قضایه منقسمدر.

قوتبوس (Kottbus) پروسیه‌نك براندبورغ ایالتنده (اودر) اوزرنده‌کی فرانقفورت سنجاغنده وبوشهرك ۷۲ کیلومتره جنوب غربیسنده وبرقاچ دمیر یول خطلرینك محل تقاطعنده قضا مرکزی بر شهر اولوب، ۲۵۵۸۵ اهالیسی، بیوك چوخه فابریقه‌لری ولنکیت معدنی واردر.

قوت دور { (Côte d'Or) یعنی «آلتون ساحل» فرانسه‌نك وسطلرنده وساؤنه، لوآره و سینه حوضه‌لری آره‌سنده بر طاغ ودها طوغریسی مرتفعجه بر یر اولوب، الك یوكسك محلنك آنجق ٦٣٦ و سائر طرفلرینك آشاغی یوقاری ٤٠٠ متره ارتفاعی واردر. اكثر طرفلری باغلرله مستور اولوب، دمیر و كور معدنلری دخی واردر.

قوت دور { (Côte d'Or) فرانسه‌نك ایالات وسطیه‌سندن اولوب، شمالاً اوبه، شمال شرقی طرفندن یوقاری مارنه، شرقاً یوقاری ساؤنه و ژوره، جنوباً ساؤنه مع لوآره، غرباً دخی نیوره و یونه ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٧٦١ مربع كیلومتره و اهالیسی ٣٨١ ٥٧٤ كشیدر. مركزی (دیژون) شهریدر. همنامی اولان طاغلر و دها طوغریسی تپه‌لر ایچنده اولوب، موقعی پك مرتفع اولمدیغی حالده، آق دكیزه و بحر محیط آطلاسی ایله مانشه دكیزینه دوكیلن رونه، لوآره و سینه ایرماقلرینه تابع برچوق انهارك منابعی بو ایالتده اولوب، برتقسیم میاه خطی تشكیل ایدر. اراضیسی طاشلق ایسه‌ده، حبوبات و سبزه ایله میوه‌لرك انواعی وكلیتلی اوزوم حاصل اولوب، مشهور شرابلر یاپیلیر. اورمانلری چوقدر. آتلرینك جنسی كوچك ایسه‌ده، صیغیرلری چوق و ایبدر. دمیر وكور معدنلریله مرمر، آلچی، یاپی طاشی و سائره اوجاقلری چوقدر. صنایع محلیه باشلیجه دمیرجیلكه متعلق شیلرله چینی، كاغد، بز وسائره اعمالندن عبارتدر. ایالت ٤ قضایه منقسم اولوب، ٣٦ ناحیه و ٧١٧ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر.

قوت دونور { (Côtes du Nord) یعنی «سواحل شمالیه» فرانسه‌نك شمال غربی ایالاتندن اولوب، برتانیه خطهٔ قدیمه‌سنك قسم شمالیسنده ومانشه دكیزی ساحلنده‌در. شمالاً بحر مذكورله، شرقاً ایله مع ویلنه، جنوباً موربیهان، غرباً دخی فینستره ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٨٨٥ مربع كیلومتره اولوب، ٦٢٨ ٥٥٦ اهالی ایله مسكوندر. مركزی (سنت بریو) شهریدر. قسم جنوبیسنده (برتانیه طاغلری) نامیله آلچق بر طاقم طاغلر و دها طوغریسی تپه‌لر غربدن شرقه ممتد اولوب، بونلردن آقان بر طاقم كوچك چایلر اراضیسنی سق و اروا ایله مانشه دكیزینه دوكیلور. حبوبات و سائر محصولاتی وار ایسه‌ده، اكثر طرفلری اراضیٔ خالیه و چالیلق اولوب، مرعالری زیاده‌در. بر نوع شراب اعمال ایتدكلری یبان الماری‌ده چوقدر. آتلری كوچك ایسه‌ده، پك قوتلی وصیغیر وقیونلری چوق وجنسلری ایبدر. بزوسائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری چوقدر. تجارتی پك ایشلكدر. ایالت ٥ قضایه منقسم اولوب ٤٨ ناحیه و ٣٨٩ دائره‌یی حاویدر.

قوترونه { (Cotrone) ایتالیاده قالابره خطه‌سنك قاتانجارو ایالتنده وقاتانجارونك ٦٨ كیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق یونان دكیزی ساحلنده بر قصبه اولوب، ٥٧٦٠ اهالیسی، صاغلام وكنیش لیمانی و ایشلك تجارتی واردر. اسكی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (قروتونه) در. حكیم شهیر فیثاغوراس بو قصبه‌ده تدریس ایتمشدی.

قوتره { (Couterets) فرانسه‌ده «یوقاری پیرنه» ایالتنك (آرژلس) قضاسنده و ١٦ كیلومتره جنوبنده بر قریه اولوب، میاه معدنیه‌سی و قابلیجه‌لری واردر. حماملرینه سنه‌ده ١٦٠٠٠ كشی قدر كیدر.

قوتلمش { [«قطلمش» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قوتلینی اوستروف { (Kotelini-Ostrof) بحر منجمد شمالیده یكی سیبریه جزایر مجتمعه‌سنك الك بیوكی اولوب، ٣٧' ٧٤° ایله ١٠' ٧٦° عرض شمالی و ١٣٧° ایله ٢٠' ١٣٨° طول شرقی آره‌لرنده واقعدر. جنوبدن شماله بویی ١٧٠ و اكی ٩٠ كیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ٢٠٨٠٥ مربع كیلومتره‌در. اراضیسی طاغلق اولوب، ١٥ كیلومتره قطری اولان بر كولی واردر. بر قاچ نهری اولوب، الك بیوكی اولان (چاروه) نك ١٠٠ كیلومتره بویی واردر. غیر مسكون اولوب، سیبریه آوجی وبالیقجیلری مناسب موسملرده كیدوب، آوآولارلر. رن دینلن صیغین جنسیله بیاض آیی، مائی تیلكی

و طیور بحریه وبالیقلری چوقدر . ماموت دینلن منقرض الجنس جسیم فیل ایله سائر حیوانات مستحاثه‌لری‌ده چوقدر. بوجزیره ١٧٧٠ده کشف اولنمشدر .

قوتنای (Koutenay) آمریقای شمالیده انکلتره‌یه تابع دومینیون قطعه‌سنك (قولومبیا) حکومتنده (قولومبیا) ایرماغنه تابع برنهر وبونهرك شق ایتدیکی بر کولدر. نهرك مجراسی ٧٥٠ وکولك بویی ١٠٠ کیلومتره‌در.

قوتوپاقسی (Cotopaxi) آمریقای جنوبینك (اقوآدور) جمهوریتنده و کیتونك ٧٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده (آند) سلسلهٔ جبالنك الك مرتفع ذروه‌لرندن بر یانار طاغ اولوب، ٥٩٩٢ متره ارتفاعی واردر . بو برکان ١٨٥١ تاریخندن بری دفعاتله آتش افشان اولوب، هله ١٨٧٧ده‌کی پاتلامه‌سنده بتون آمریقای جنوبیی صارصان دهشتلی بر حرکت ارضی موجب اولمشیدی.

قوتوروست (Kotorost) روسیه‌نك یاروسلاو ایالتنده (وولغا) ایرماغنه تابع بر نهر اولوب، ابتدا (ساره) اسمیله آقه‌رق، (نرو) کولنه دوکیلور، وکولدن چیقدقدن صکره بواسمی آلیر. ساره منبعندن مجراسی ٢٦٧ و کولدن چیقدیغی یردن اعتباراً ١٧٠ کیلومتره اوزوندر .

قوتوس یاخود قوتیس (Cotys) تراکیه یعنی ادرنه جهتنك اسکی حکمدارلرندن بر قاچنك اسمی اولوب ، الك معروفلری ایکنجی قوتوسدر، که رومالیلره قارشی ماکدونیه حکمداری پرسیوسه امداد ایتمش ؛ وقبل المیلاد ١٦٧ده صلح طلبنه مجبور اولمشدی.

قوتی (Kouteï,Kouti) آسیا جزایرندن بورنئو جزیرهٔ کبیره‌سنده بر ایرماقدر، که (ساراواق) حکومت مستقله‌سی حدودینی آیران طاغلردن (ماهاقام) اسمیله نبعان ایدوب ، اسماً فلمنکه تابع اراضی ایچنده شرق جنوبی‌یه طوغری جریان، وصاغ وصولدن برچوق انهارایله بعض کوللرك آیاقلرینی اخذ ایده‌رك ، تنغارونغ ، سامارینده ، پالارانغ وسانغه قصبه‌لری ایچندن

بعد المرور ، بر چوق قوللره انقسامله ، بیوك بر دالیه تشکیل ایده‌رك، جزیره‌نك ساحل شرقیسنده دکیزه دوکیلور. مجراسنك بویی ٦٥٠ کیلومتره‌دن زیاده اولوب ، ٣٠٠ کیلومتره‌لکی بیوجك کمیلرك دخی سیرینه صالحدر . بو نهرك حوضه‌سی اسماً فلمنکه تابع بر حکومت اسلامیه اولوب، طاغلرنده دایاق اسمیله نیم وحشی بعض اهالی بولنیورسه‌ده، دوز یرلریله سواحلنك اهالیسی ملایی جنسنه‌منسوب مسلمانلر اولوب، پك منبت اولان اراضیسنده پرنج وسائره زرعیله وکمیجیلکله مشغولدرلر . بو مملکت ٨١٠٠٠ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب ، ٢٣٥٠٠٠ اهالیسی واردر.

قوجه ایلی آناطولینك شمال غربی کوشه‌سنده الیوم ازمید مستقل متصرفلغیله اسکدار متصرفلغنی تشکیل ایدن خطه‌نك اسمی اولوب، بیتینیه خطهٔ قدیمه‌سنك بر قسمندن عبارت اولدیغی حالده، شمالاً قره دکیزله، غرباً استانبول بوغازیله و مرمره دکیزیله، جنوباً خداوندکارله، شرقاً دخی سقاریه ایرماغی مجراسیله محدوددر. مرکزی ازمیددر . بوکونکی کونده استعمالدن ساقطدر . غازی سلطان عثمان خانك امراسندن‌اولوب، اوراری‌فتح‌ایدن‌غزاتدن برذاتك اسمیله تسمیه اولنمشدر . [تفصیل احوالیچون « ازمید » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قوجه چای بیغا سنجاغنده برنهردر،که قاز طاغی اتکلرندن نبعانله شمال شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، صاغ وصولدن بر قاچ دره اخذ ، و بیغا قصبه‌سی یانندن مرور ایتدکدن صکره، قره‌بیغانك شرق طرفنده‌مرمره‌یه دوکیلور. مجراسنك بویی ١٠٠ کیلومتره‌یه‌قریبدر. قوراقلق موسمنده صویی آز ایسه‌ده ، یاغمورلر وقارلرك اریمسی موسملرنده صویی چوق و بولانیق اولوب کچلمسی مخاطره‌لیدر . اسم قدیمی (غرانیق) اولوب ، بیوك اسکندر ایرانیلره قارشی ایلك محاربه‌سنی بو نهرك کنارنده ایتمشدی.

— آیدین ولایتنك منتشا سنجاغنده دخی بو اسمله بر نهر اولوب ، بوردور سنجاغنك جنوب جهتنده نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك ، منتشا سنجاغنه کیرر ، و بر قاچ دره‌نك

مولری طوپلایه‌رق، آق دکیزه دوکیلور. بونك دخی مجراسی ۱۰۰ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، اسم قدیمی (اکسانتوس) در.

قوجه مصطفی پاشا { سلطان بایزید خان ثانی وسلیم خانیده مسند صدارته کچمش وزرادن اولوب، افرنجی الاصل اولدیغی مرویدر. مشارالیه سلطان بایزید خانك خاص بندکانندن اولمغله، قپوجی باشی اولدیغی حالده، رومادە بولنان جم سلطانی تسمیمه مأمور اولوب، بو خدمتنه مکافاةً عودتنده رتبۀ وزارتله روم ایلی ایالتنه نصب اولنمش؛ و ۹۱۷ تاریخنده هرسك زاده احمد پاشا یرینه مسند صدارت عظمایه کچیرلمش ایدی. یاوز سلطان سلیم خانك جلوسنده ابقا اولنمش ایسه‌ده، متعاقباً شهزاده احمد خان ایله خفیاً مخابره ومناسبتی اولدیغی آکلاشلمغله، ۹۱۸ ده بروسه‌ده قتل اولنمشدر. استانبولده نامیله مسمی محله‌ده بیوك جامع شریفی و مدرسه‌سی واردر.

قوچان { ایرانك خراسان ایالتنده ومشهدك ۱۴۰ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق کلستان طاغیله الاطاغ آره‌سنده وکربان نهری اوزرنده ۱۲۵۵ متره‌لك ارتفاعده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، اکثری کرد اولمق اوزره، ۱۲۰۰۰ اهالیسی و ذخایر، حیوانات وبیاغی تجارتی واردر. جوارلری پك منبت اولوب، باغ و باغچه‌لری چوقدر. موقع عسکریسی پك مهم اولوب، نادر شاه بو قصبه‌نك محاصره‌سنده قتل اولنمشدر. قضاسنك اهالیسی یوز بیك راده‌لرنده‌در.

قوچانه { قوصوه ولایتنك اسکوب یعنی مرکز سنجاغنده و اسکوبك ۸۰ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (برغالنیچه) نهرینه تابع بر چایك اوزرنده و واسع براووه‌نك کنارنده اوله‌رق طاغ اتکنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۳۵۰۰ اهالیسی، ۳ جامع شریفی، بر کلیساسی، بر رشدیه وبر ابتدائیه ایله ایکی مسلم وبرخرستیان صبیان مکتبی، بر مدرسه‌سی، ساعت قله‌سی وجوارنده چلیکلی بر قاپلیجه‌سی واردر.

ـــ قوچانه قضاسی ولایتك منتهای شرق جنوبیسنده اولوب، غرباً وغرب شمالی جهتندن اشتب و قرطوه قضالریله، شمال شرقی طرفندن بلغارستان حدودیله، شرقاً وجنوباً دخی سلانیك ولایتیله محدوددر. پیانچه ومالش ناحیه‌لریله برابر ۹۲ قریه‌دن مرکب اولوب، ۳۷۴۳٦ اهالیسی واردر. اراضیسی یوکسك طاغلرله بونلرك آره‌لرنده بعض اووه‌لردن عبارت اولوب، عمومیت اوزره منبت ومحصولداردر. الك برنجی محصولی پرنج اولوب، اهالی بو محصولك اخراجاتندن چوق استفاده ایدرلر. مذکور برغالنیچه نهرینك اروا ایتدیکی اووه‌نك هرطرفنده پرنج زرع اولنور. سائر ذخایرله میوه وسبزه‌لرك انواعی دخی حاصل اولوب، اوزومی وقاربوزی دخی مقبولدر. پرنج تارله‌لرندن طولایی هواسی آغیرجه‌در.

قوچحصار { قونیه ولایت و سنجاغنده و قونیه‌نك ۱۴۰ کیلومتره شرق شمالیسنده قیصریه‌نك‌ده ۱۸۰ کیلومتره غربنده وهمنامی اولان واسع طوز کولنك ساحل شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۹۲٤ اهالیسی، اطرافنده کوزل باغ وباغچه‌لری وکلیم و سجاده قبیلندن معمولات صناعیه‌سی واردر.

ـــ قوچحصار قضاسی قونیه سنجاغنك منتهای شرق شمالیسنده واقع اولوب، غرب جنوبی جهتندن نفس قونیه، غرب شمالی طرفندن آقشهر قضالریله، شمالاً وشرقاً آنقره ولایتیله، جنوباً دخی نیکده سنجاغی وقره بیکار قضاسیله محدوددر. بو قضا مقدما (اسبکشان) اسمیله یاد اولنوب، مرکزی (این اوی) ایدی، وقوچحصار قصبه‌سی بو قضایه ملحق بر ناحیه‌نك مرکزی بولنوردی. اخیراً قوچحصار مرکز قضا اتخاذ اولنوب، ناحیه لغو اولنمشدر. قضا ۸۰ قریه‌یی حاوی اولوب، پك کنیش ایسه‌ده، اکثر طرفلری چول حالنده و صوسز وآغاجسز اولوب، باشلیجه کولك شرق طرفی معموردر. احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایده‌جك قدر ذخایر وسائر محصولاتیله مبذول میوه و سبزه‌لری واردر.

ـــ قوچحصار کولی ٦٤ ساعتده دور اولنه‌بیله‌جك درجه‌ده واسع اولوب، صویی پك صیغ اولمغله، یاز موسمنده تبخر ایدوب، بر طوز اووه‌سی صورتنده قالیر. بو طوز بیاض و پك

لذتلی اولمغله ، آناطولینك اکثر طرفلرینه نقل اولندیغی حالده، موجودینك آنجق یوز بیکده بری نسبتنده بر مقدار صرف اولنور.

قوچحصار { دیار بکر ولایتنك ماردین سنجاق وقضاسنده و ماردینك ١٦ کیلومتره جنوب غربیسنده ناحیه مرکزی بر قریه اولوب، وقتیله بیوجك بر قصبه بولنمش اولدیغی اطرافنده‌کی ویرانه‌لردن آکلاشیلیور. بونلر میاننده عرب آثار معماریه‌سندن مصنع بر جامع شریف خرابه‌سی دخی مشهوددر.

قوچحصار { قسطمونی ولایتنك کنغری سنجاق وقضاسنده وکنغرینك ٤٠ کیلومتره شمالنده اوله‌رق دورك چایی اوزرنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب ، ناحیه‌سی ٥٠ قریه‌دن مرکبدر.

قوچه { (Koutcha) چینه تابع ترکستان شرقینك (آق صو) سنجاغنده وآق صوینك ٢٥٤ کیلومتره شرقنده اوله‌رق بابا کوله دوکیلن (کوك صو) نهری اوزرنده ٩٧٦ متره‌لك ارتفاعده بر قصبه اولوب، ١٤٠٠٠ قدر اهالیسی واردر. موقعی تجارت وسوق الجیش نقطهٔ نظرنجه مهم اولمغله ، مقدما آتالق غازی یعقوب خان طرفندن تحکیم اولنمشدی.

قوچینغ { (Koutching) بورنئو جزیرهٔ کبیره‌سنك ساحل شمالیسنده انکلتره‌یه تابع (ساراواق) حکومت اسلامیه‌سنده ساراواق نهری منصبندن ٣٠ کیلومتره یوقاریده برقصبه واسکله اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی وایشلك تجارتی واردر. نهرك ایچنده قصبه‌نك اوکنه دك بیوك کمیلر دخی چیقار.

قودانوس { (Codanus) بالطیق دکیزینك لاتینجه اسم قدیمیدر.

قودبك { (Coudebec) فرانسه‌نك آشاغی سینه ایالتنده و سینه‌نك صاغ کنارنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك منصبنده و (ایوتوت)ك ١١ کیلومتره جنوبنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ٥٢٩٥ اهالیسی واردر. وقتیله چوق دها بیوك اولوب، خطه‌نك مرکزی ایدی، ومعمولات صناعیه‌سی مشهورایدی.

قودونیو { (Codogno) ایتالیانك لومباردیه خطه‌سنده میلان ایالتنك (لودی) قضاسنده ولودینك ٢٣ کیلومتره جنوب شرقیسنده و (پو) ایله (آدا) نهرلری آره‌سنده بر قصبه اولوب، ٨٥٩٠ اهالیسی و ایکله پینیر اخراجاتی واردر.

قوراتو { (Corato) ایتالیانك (باری) ایالتنده و باری‌نك ٤٠ کیلومتره غربنده برقصبه اولوب، ٢٦٢٢٠ اهالیسی واسکی بر مکتبی واردر.

قوراق چای { روسیه‌نك ماوراء قافقاس ایالتندن (یلیساوتوپول) ایالتنده کور ایرماغنه تابع بر نهر اولوب، عمر طاغندن نبعانله ، شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق، ١١٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره ، صاغدن مذکور ایرماغه دوکیلور.

قورانغامیت { (Corangamite) آوسترالیه‌ده (ویقتوریه)مهجرینك اك بیوك کولی اولوب ، بویی ٢٩ واکی ٧ کیلومتره‌در. قیشین خیلی توسع ایدوب، یازین طارلاشیر. یاز موسمنده صویی تبخر ایدوب ، حاوی اولدیغی طوز تبلر ایتمکله، کلیتلی طوز چیقار.

قورانه { (Koranna) آفریقای جنوبیده (هوتنتوت) اقوامندن بر قومدر.

قوربووا { (Courbevoie) فرانسه‌ده سینه ایالتنك سنت دنیس قضاسنده وسنت دنیسك ١١ کیلومتره جنوب غربیسنده و پارسدن ٨ کیلومتره‌لك مسافه‌ده اوله‌رق سینه ایرماغی اوزرنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ١١١٤٠ اهالیسی، واغون و سائره فابریقه‌لری وبعض کوشکلری واردر.

قوربی { (Corbeil) فرانسه‌نك سینه مع اوآزه ایالتنده و پارسك ٣١ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق سینه نهری اوزرنده و (اسونه) چاینك ملتقاسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٣٩٢ اهالیسی ، کتبخانه‌سی، زراعت جمعیتی، ایپلیکخانه‌لری ودکرمنلری واردر.

قوربیره { (Corbieres) فرانسه ایله اسپانیه آره‌سنده‌کی پیرنه سلسلهٔ

جاله مربوط بر طاغ اولوب ، اوده ایله شرق بزنه ایالتلرنده واقعدر . طاشلق ، چیلاق و پك صرب بر طاغدر .

قورپو { (Korpo) فینلاندەیه تابع وفینلاندنده کورفزی مدخلنده اولەرق (آبو) قصبەسنك ٥٠ کیلومتره جنوب غربیسنده واقع برآطه اولوب ، محیط دائرەسی ٣٠ کیلومترەدر . بنه بو اسمله برکوچك قصبەسی وبرقاچ قریەسی واردر .

قورتره { (Courtraie) و فلامانجه قورترخت (Kortrecht) بلجیقەنك غربی فلاندره ایالتنده و (بروژه) نك ٤٥ کیلومتره جنوبنده و اسقویه تابع (لیس) چایی اوزرنده اولەرق برقاچ دمیر یول خطنك محل تقاطعنده قضا مرکزی بر شهر اولوب ، ٢٢٩٥٠ اهالیسی ، کوزل منظرەسی ، کنیش و دوز سوقاقلری ، بز ، تولبند و سائر منسوجات مختلفه ایله صابون ، شکر ، یاغ و سائره فابریقەلری ، داخلی مکتبی ، فن معماری و رسم آقادمیاسی ، موزەسی ، کتبخانەسی ، صنایع مکتبی ، ارکك و قادینلر ایچون آیری آیری دارالعجزەلری وخستەخانەسی واردر . اسکی برشهراولوب ، رومالیلرزماننده (قورتوریاقوم) اسمیله معروف ایدی .

قورتریال { (Cortereal) پورتکیز مشاهیربحریوننددن اولوب ، ١٥٠٠ تاریخنده آمریقانك شمال جهتلرنده برچوق یرلر کشف و سیر ایتمش ؛ و ایرتسی سنه آمریقانك شمالندن آسیایه برطریق بولق امیدیله ، کمی ایله ینه اوطرفه کیدوب ، بردها کورنمەمش ؛ و ١٥٠٢ ده برادری تحریسنه کیتمش ایسەده ، اوده نابدید اولمشدر .

قورتز { (Cortez) اسپانیه مشاهیر بحریوننددن اولوب ، مکسیقەنك فاتحی و قالیفورنیەنك کاشفیدر . او جهتده اکثر یرلری صلحاً ضبط ایتمش ایکن ، اهالی حقنده اجرا ایتدیردیکی مظالم اوزرینه وقوع بولان عصیانی باصدیررکن ، پك خونریزانه معاملاتده بولنمش ؛ وشارل کینت طرفندن مکسیقه والیسی اولدقدن صکره ، اسپانیەیه جلب اولنەرق ، ١٥٤٧ ده منکوب وفقیر اولەرق وفات ایتمشدر .

قورتونه { (Cortona) ایتالیاده طوسقانه خطەسنك (آرجو) ایالتنده و آرجونك ٣٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب ، جواریله برابر ٢٦٢٦٠ اهالیسی ، اسکی بر سور و قلعەسی ، بر قاچ مصنع کلیساسی وبر چوق آثار عتیقەسی واردر .

قورته { (Corte) قورسیقه جزیرەسنك وسطلرندەوآیاچونك ٦٠ کیلومتره شمال شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ٥٧٦٢ اهالیسی ، استحکاماتی ، داخلی مکتبی ، کتبخانەسی ، زراعت جمعیتی و بعض فابریقەلری واردر .

قورَج { بغداد جوارنده برجدول اولوب ، همنامی اولان ناحیەنك اراضیسنی سقی ایچون کسری طرفندن حفر ایدلمش اولدیغنی ، وآنجق صوبی اکثریا بغدادی باصدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

قورج { (Corrège) ایتالیانك الکمشهور رسامارندن اولوب ، ١٤٩٤ ده قورجوده طوغمش ، و ١٥٣٤ ده وفات ایتمشدر . بعض آثاری موجوددر .

قورجو { (Correggio) ایتالیای شمالیده امیلیه خطەسنك رجو ایالت وقضاسنده و رجونك ١٥ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب . آنف الترجمه رسامك وطنیدر .

قورچین { (Kortchins) مغول طوائفندن اولوب ، مغولستانك شرق جهتنده ساکندرلر ، و ٢٠٠٠٠٠ کشی رادەلرنده تخمین اولنیورلر .

قوردو { (Cordoue) اسپانیه ده الیوم اسپانیوللر طرفندن (قوردووه) ویا (قوردوبه) وعربلر طرفندن (قرطبه) دینلن شهرك فرانسزجه اسمیدر . [« قوردوبه » مادەسنه مراجعت بیوریله .]

قوردوآن { (Cordouan) فرانسەنك ساحل غربیسنده (ژیرونده) ایرماغی منصبی قارشیسنده و بوردونك ١١٠ کیلومتره شمال غربیسنده بر کوچك آطه اولوب ، اوزرنده یوکسك بر قله اوزرنده بیوك بر فنار واردر .

قوردوبه . { یاخود قوردووه (Cordoba , Cordova) اسپانیه‌نك آندا-
لوسیه خطه‌سنده مادریدك ٤٤٢ كیلومتره جنوب
غربیسنده غوآدالكیویر (یعنی الوادی الكبیر)
ایرماغنك صاغ یعنی شمالی ساحلنده و (مورنه)
سلسلهٔ جبالنك برشعبه‌سی اتكنده ″١٥ ′٥٢ °٣٧
عرض شمالی ایله ′١٠ °٧ طول غربیده ایالت
مركزی قدیم ومشهور برشهر اولوب، ٥٥ ٦١٤
اهالیسی، جامع شریفدن مبدل جسیم و مصنع بر
كلیساسی، نهرك اوزرنده عربلردن قالمه ١٦ كمرلی
كوزل بركوپریسی، (پلاسه مایور) یعنی « بیوك
میدان » اسمیله واسع وكوزل برمیدانی، مذكور
كلیسانك یاننده ١٥ ٠٠٠ جلدی حاوی كتبخانه‌سی،
شهری احاطه ایدر سوری و برج و قلعه‌لری ،
اطرافنده پورتقال و نار آغاجلریله سائر اشجار
مثمره‌یی حاوی كوزل باغچه‌لری وبیوك قریه‌لری ،
عربلر زماندن قالمه برچوق ابنیهٔ مصنعه‌سیله خرابه‌لری
وسائر آثار عتیقه‌سی وسختیان ایله قیومجیلغه متعلق
معمولات وسائره فابریقه‌لری واردر .

بو شهر میلاددن ١٥٢ سنه اول رومالیلر
طرفندن بنا ویا توسیع اولنوب ، ٥٧٢ تاریخ
میلادیسنده غوتلر طرفندن ضبط اولنمش؛ ویدنجی
قرن میلادیده موسی بن نصیر و طارق بن زیاد
جانبندن فتح ایله، ممالك اسلامیه‌یه الحاق اولنه‌رق،
عربلرجه (قرطبه) اسمیله شهرت بولمشدر. دولت
امویه زماننده اندلسك یعنی اسپانیه‌نك مركزی
اتخاذ اولنه‌رق، خلافت عباسیه‌نك تأسسنده اندلسده
تشكل ایدن دولت امویه‌نك پایتختی اولمش؛ و بو
دورده قرطبه بیودكجه بیویه‌رك ، كثرت نفوسجه ،
كرك ابنیه و سائر مؤسساتنك زینت و مكملیتنجه
وكرك معارف و صنایع وسائر اسباب مدنیتجه
بغداددن صكره دنیانك ایكنجی شهری اولمشیدی.
دولت امویه زماننده قرطبه‌نك برملیوندن زیاده
اهالیسی، ٢٠٠ ٠٠٠ خانه‌سی، ٨٠ ٠٠٠ سرای
وقوناغی، ٩٠٠ حمامی، ٦٠٠ خانی ، ٣٠٠ جامع
شریفی، اطرافنده شهره مربوط ١٢ ٠٠٠ قریه‌سی
وار ایدی . علوم و فنون درجهٔ علیایه واصل
اولدیغی كبی، صنایع مختلفه دخی پك ایلری كیدوب،
هله سختیانی نفاستیله بتون عالمده مشهور ایدی .
حتی سختیانك اوجنسی حالا بوكون آوروپا لسانلرنده
شهرك اسمنه نسبتله (قوردوان) دینلیر . الیوم
(آلقازار) دینلن مشهور برقصری وارایدی، كه
كرك بناسنك بقیه‌سی وكرك باغچه‌سی ناظرینك
نظر استغرابنی جلب ایتمكده‌در . شهرك قارشیسنده
(مدینة الزهرا) اسمیله ینه شهره مربوط برقصبه
ویا محله یاپلمشیدی، كه جغرافیون و شعراء عرب
اوصافنی یازمغله بیتیره‌میورلر .

حكومت امویه منقرض اولوب ، اندلسده
طوائف ملوك ظهور ایتدیكنده، بونلرك هر بری
كندی مركزینی اعماره چالیشمغله ، مركزیت
عمومیه‌دن دوشن قرطبه كریلمكه ، واونك یرینه
اشبیلیه وغرناطه وسائر شهرلر ایلریلمكه باشلامشدی.
اندلسده دولت اسلامیه بسبتون منقرض اولوب ،
اسپانیوللر غلبه چالدقلرنده، مادریدی پایتخت اتخاذ
ایتلریله ، قوردوبه برعادی ایالت مركزی قالمش؛
وشهر اهالیسنك قسم كلیسی بولنان و ارباب فن
وحرفت دخی ایچلرندن اولان مسلمانلرك بقیة السیوفی
دخی آفریقایه كچمكه اجبار اولنمغله ، قوردوبه
دخی سائر اندلس شهرلری كبی خالی و خراب
حالنده قالوب، جهل وتعصب حكم سورمكه ، وابن
رشد كبی مشاهیر علما و حكمانك تدریس فنونله
اشتغال ایتدكلری او مصنع ابنیه‌ده انكیزیسیون
محكمهٔ دهشت نماسی اجرای خباثت ایتمكه باشلامشدی.
شمدیكی حالده اسپانیه حكومت و اهالیسنك طریق
مدنیته كیرمكه اولان سعی وغیرتلریله برابر ، قوردوبه
عربلرك زماننده‌كی قرطبه‌نك بر محله‌سی حالنه بیله
كله‌مه‌مشدر .

— قوردوبه ایالتی آندالوسیه خطه‌سنك
منقسم بولندیغی ٨ ایالتك بری اولوب، شمال شرقی
طرفندن یكی قاستیله‌نك چوداد ریال ایالتیله ، شمال
غربی جهتندن استرمادوره‌نك بادایوز ایالتیله ،
غرباً وغرب جنوبی طرفندن سویله ، جنوباً
مالقه وغرناده ، شرقاً دخی جاین ایالتلریله محاط
ومحدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ١٣ ٧٢٧ مربع
كیلومتره واهالیسی ٤٢٠ ٧٢٨ كشیدن عبارتدر .
°٣٨ عرض شمالی ایله °٧ طول غربی خطلری ایالتك
اورته‌سنده تقاطع ایدیور . غوآدالكیویر ایرماغی
ایالتی شرقدن غربه شق ایده‌رك ، ایكی‌یه تقسیم

ايديور . قسم شماليسى طاغلق اولوب ، (مورنه) سلسلهٔ جبالنى و بونك شعبه‌لرينى حاويدر . قسم جنوبيسى ايسه اووه‌لق اولوب، آنجق بعض آلچق تپه‌لرى واردر . طاغلق قسمى چبلاقجه اولوب ، مرعالرى چوق‌ايسه‌ده ، حيوانات اهليه‌سى آزدر. اووه‌لق طرفى پك منبت ايسه‌ده ، هواسى پك صيجاق ويابس اولوب، انهارى سقى اراضى‌يه‌مستعد اولمدقلرى حالده، جدول و آريقلرى يوقدر . بو اسبابه مبنى وقتيله دنيانك اك معمور برى اولان بو ايالت هر جهتجه پك كرى واهاليسى فقيردر . بو حالك دخى اهل اسلامك اندلسدن اخراجندن برى ظهورايدوب، سبب‌مجردى او ذكى‌وچاليشقان عربلرك اكسيك اولمسندن عبارت‌اولديغنى اسپانيول ارباب تحقيقى دخى تسليم ايتمكده‌در . ايالتك باشليجه محصولات‌واخراجاتى: ذخيره، زيتون‌ياغى وشرابدن عبارتدر . صنايع لاشئ حكمنده‌در . ايالت ١٦ قضا و ٧٤ ناحيه‌يه منقسمدر .

قوردوبه (Cordoba) آمريقاى جنو- بيده آرجنتين حكومتنده و بوئنوس آيرسك ٧٠٠ كيلومتره شمال‌غربيسنده ١٦° ١٩' عرض جنوبى ايله ٣١° ٢٥' طول غربيده ايالت وياحكومت مركزى برشهراولوب، ٢٤٧ ٦٦ اهاليسى ، دوز و كنيش سوقاقلرى ، مصنع‌كليسالريله‌سائرابنيه‌سى ومكمل بررصدخانه‌سى واردر ، كه كرهٔ سمانك نصف جنوبيسى نجومنك فهرستنى اكماله موفق اولمشدر .

— قوردوبه ايالتى و يا حكومتى آرجنتين حكومتى ويا ممالك مجتمعه‌سنى تركيب ايدن حكومتك وسطده‌كيلرندن اولوب ، غرباً سان لويى ايالتيله ، غرب شمالى طرفندن رئويا و قاتامارقه ايالتلرينى آيران واسع طوزلى چوللرله ، شمالاً سانتياغو ، شرقاً سانته‌فه، جنوباً دخى پامپه ايالتلريله محاطدر. مساحهٔ سطحيه‌سى رسمى استاتستيقه كوره ٢٦٧ ٢١٦ مربع كيلومتره اولوب ، ٦٠٠ ٤٢٧ اهاليسى واردر. سيرا قوردوبه اسميله اورته‌لرنده شمالدن جنوبه برصره تپه‌لر اوزانوب، بونك هرايكى طرفنده واسع اووه‌لر ممتد اوليور . قسم غربيسى طوزلى چوللردن وقسم شرقيسى اوزون و قباجه اوتلرى حاوى پاپانسز چايرلردن‌عبارتدر. احتياجات محليه‌يه كوره بعض ذخاير دخى يتيشديريليورسه‌ده، اصل مملكتك ثروتى و اهالينك مداراشتغال وتعيشى حيوانات اولوب، صيغير و قيون و سائر حيوانات اهليه‌لرى چوقدر . صنايع محليه دخى باصديرمه احضار يله دريلرك قورودلمسى و ياغيلرك تطهيرى كبى حيواناته متعلق شيلردر . دمير يوللرك تمديد و تكثيرندن برى آوروپادن مهاجرلر كيتمكده اولوب ، اهالى و معموريتى آرتمقده‌در . اهالئ اصليه‌دن همان كيمسه قالميوب، شمديكى‌اهالى‌اسپانيول واسپانيوللشمش سائر آوروپالى اولادندن مركبدر. مركزندن بشقه قصبه‌لرى آز اولوب، اهالى كويلرده ساكندر . قورشون ، كومش و باقير معدنلرى چوقجه‌در .

قوردوبه (Cordoba) مكسيقه ممالك مجتمعه سنك (وراقروز) حكومتنده و وراقروزك ١١٥ كيلومتره غربنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى واطرافنده كليتلى توتون محصولاتى واردر . وقتيله خيلى بيوك اولوب، تدنى ايتمشدر .

قوردون (Cordon) آمريقاى جنوبيده (اوروغواى) حكومتنك (مونتويدئو) ايالتنده ومونتويدئونك ١٠ كيلومتره شمال شرقيسنده برقصبه اولوب ، ٥٠٠٠ اهاليسى واردر .

قوردووه [« قوردوبه » ماده‌لرينه مراجعت بيوريله .]

قورديلره (Cordillère) اسپانيولجه ده « سلسلهٔ جبال » ديمك‌اولان بواسم (آند)ه اضافتله وكثرت‌استعماله مبنى‌ياالكز اوله‌رق دخى آمريقاى جنوبيده بحر محيط معتدل ساحلنه متوازياً ممتد اولان بيوك سلسلهٔ جباله و على‌الخصوص بو سلسله‌نك ساحله قريب اولان قولنه اطلاق اولنور . [« آند » و « آمريقا » ماده‌لرينه مراجعت بيوريله .]

قورزه (Corrèze) فرانسه‌ده‌برچايدركه همنامى‌اولان ايالتده نبعانله،غرب جنوبى‌يه طوغرى جريان‌ايدرك ، (توله)و(بريوه) قصبه‌لرى ايچندن‌بعدالمرور، دوردونيه ايالتنه‌دخول ايدر ؛ و ٩٠ كيلومتره‌لك جرياندن صكره، (دور- دونيه) نهرينه منصب اولور .

قوروزه { (Dép. de la Corrèze) ایالتی فرانسه‌نك ایالات وسطیه‌سندن اولوب، ایچندن جریان ایدن نهرك اسمیله مسمادر. شمالاً قروزه و ویانه، غرباً دوردونیه، جنوباً لوت، جنوب شرقی طرفندن قانتال، شرقاً دخی پوی دودوم ایالتلریله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۸۸۷ مربع کیلومتره و اهالیسی ۳۲۶ ٤۹٤ کشیدر. اراضیسی عارضه‌لی و علی‌الخصوص قسم شمالیسی طاغلق اولوب، طوپراغی آز منبتدر. باشلیجه محصولاتی چاودار، یولاف، آرپه، مصر، آز مقدارده بغدای و کلیتلی کستانه، جوز و سائر میوه‌لردن عبارتدر. صنعی چایرلری ده چوقدر. حیواناتی چوقجه اولوب، بیکیر واسترلرینك جنسی پك ایيدر. کمور، سیملی قورشون، باقیر معدنلریله مرمر، آلچی، یاپی طاشی و سائره اوجاقلری واردر. صنایعی دمیرجیلکله بز و دانتله و سائره اعمالندن عبارت اولوب، تجارتی پك کریدر. اهالیسندن هجرت ایدنلر و سائر یرلرده دیوارجیلق ایله کچیننلر چوقدر. ایالت ۳ قضایه منقسم اولوب، ۲۹ ناحیه و ۲۸۷ دائره‌یی حاویدر.

قورزوله { (Curzola) آدریاتیق دکزنده دالماچیه‌یه ملحق جزایرك بری اولوب، راغوزه‌نك شمال غربیسنده و (سابیونچلو) شبه جزیره‌سنك قارشیسنده واقعدر. بویی ٤۸ کیلومتره اولوب، سواحلنده برچوق قوی ولیمانلری واردر. اراضیسی طاغلق اولوب، اورمانلریله باغلری وکوزل منظره‌لری چوقدر. اهالیسی ۷۰۰۰ راده‌لرنده اولوب، مرکزی ینه بو اسمله مسمی برکوچك قصبه‌در.

قورس { حلب ولایتنده وکایسك ۲۰ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق عفرین نهرینك صاغ یعنی شمال غربی ساحلنده قدیم برقصبه اولوب، الیوم خرابدر. برطاقم ابنیهٔ جسیمه ویرانه‌لری وبعض آثار عتیقه‌سی واوریا بن حنانك قبری موجوددر. اهل صلیب وقایعی دورنه‌دك معمور اولوب، اوصره‌ده خراب اولمشدر. تواریخ اجنبیه‌ده (Chorys) اسمیله مذکوردر.

قورسق { (Koursk) روسیه‌ده موسقوه‌نك ۵۲۰ کیلومتره جنوبنده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٤۳ ۷۵۵ اهالیسی، ۲۲ کلیساسی، مکتب اعدادیسی، رهبانه مخصوص مدرسه‌سی، متعدد مکاتب سائره‌سی و طوغله، آرابه، موسیقی آلاتی، کنویردن ایپلیك، توتون و سائره فابریقه‌لریله بال مومی تصفیه‌خانه‌لری ودباغخانه‌لری واردر.

— قورسق ایالتی شمالاً اورل، شرقاً وورونژ، جنوباً خارقوف، جنوب غربی طرفندن پولتاوه، غرباً دخی جرنیقوف ایالتلریله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٦٤٥٦ مربع کیلومتره واهالیسی ۲ ۲۳۵ ۸۰٤ کشیدر. اراضیسی دوز واووه‌لق اولوب، قسم اعظمنك میاه جاریه‌سی غربه‌طوغری جریانله (دنیپر) ایرماغنه و یالکز جنوب شرقی جهتنك کیلر جنوبه طوغری آقه‌رق (دون) ایرماغنه دوکیلور. بغدای وسائره حبوباتی چوق اولوب، احتیاجات محلیه‌یه تقابل ایتدکدن صکره، کلیتلی مقدارده اخراج اولنور. اورمانلری آزدر. هواسی معتدلدر. آت جنسیله سائر حیوانلری‌ده چوقدر. آری قوغانلری پك کثرتلی اولوب، کلیتلی بال وبال مومی چیقار. صنایعی دخی پك ایلری وکیتدکجه ایلریلمکده اولوب، دمیرخانه‌لری، دوکمخانه‌لری، منسوجات مختلفه وشکر، طوغله، چینی و سائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری پك چوق وتجارتی ایشلکدر. ایالت ۱۵ قضایه منقسم اولوب، ۱۸ قصبه‌سی، ۹۳۷ بیوك و ۱ ۵٦٤ کوچك قریه‌سی و ٤۸۷ چفتلکی واردر.

قورسیقه { (Corse) بحر سفیدك الك بیوك جزایرندن اولوب، جنووه کورفزی آچیقلرنده طوسقانه‌نك قارشیسنده وساردنیه جزیره‌سنك شمالنده واقع اولمغله، موقعاً واحوال سائره‌جه ایتالیا ایله مناسبتی زیاده ایکن، بر عصردن بری فرانسه‌یه تابع اوله‌رق، بر ایالت تشکیل ایدیور. فرانسه‌نك الك قریب ساحلندن ۱۷۰ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ٤۱° ۲۱′ ایله ٤۳° ۰′ ٤۲″ عرض شمالی و ٦° ۱۱′ ٤۷″ ایله ۷° ۱۱′ ٦″ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بویی ۱۸۳ و الك کنیش محلنده اکی ۸۵ کیلومتره، مساحهٔ سطحیه‌سی ۸ ۷۲۲ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۷۸ ۵۰۰ کشیدر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ۳۲ کشی دوشیور.

اراضیسی پك عارضه‌لی و عمومیت اوزره طاغلق اولوب، پك كیرنتیلی چیقنتیلی و بر چوق قوی وبرونلری حاوی اولان سواحلك اوستنده باغلرله و زیتون، پورتقال ولیمون آغاجلریله مستور تپه‌لر، بونلرك اوستنده كستانه آغاجلرینی حاوی صیرتلر، بونلرك دها یوقاریلرنده ابدی آخور كورمه‌مش سوریلرله مملو مرعالر، بونلرك اوستنده چام و میشه آغاجلریله سائر اشجاری و چالیلق واوجوروملی یرلری حاوی یوكسك یرلر بولنیور، كه بونلر وقتیله خیدودلرك وقان دعواسندن قاچان فراریلرك ملجئی ایدی. شمالدن جنوبه‌طوغری ممتد اولان برسلسلهٔ جبال بر تقسیم میاه خطی تشكیل ایدوب، جزیره‌یی شرق وغربی اوله‌رق ایكی مائله‌یه آییرور، و بو سلسله‌نك شرق وغربه طوغری اوزانان قوللری هر مائله‌یی بر طاقم حوضه‌لره تقسیم ایدیور. سلسلهٔ مذكوره‌نك اك یوكسك ذروه‌سی وسطلرنده بولنان و ٢٦٢٥ متره ارتفاعی اولان (روتونده) طاغیدر. میاه جاریه‌سی چوق اولوب، مذكور سلسلهٔ جبالك هر ایكی طرفندن برچوق انهار وهر ایكی قولك آره‌سنده بر نهر آقیورسه‌ده، موقعك صربلغی حسبیله جمله‌سی منصبلرینه دك سیل حالنده اولوب، هیچ بری سیر سفائنه صالح اولمدیغی كبی، هیچ برینك منصبی‌ده لیمان اتخاذینه یارامیور. بوانهارك اك بیوك جزیره‌نك قسم شمالیسنك میاهنی جمع ایله ساحل شرقیسندن دكیزه دوكیلور. ساحل مذكورك وسطلرنده‌منصب اولان (تاوینیانو) و (قیوموربه) وساحل غربیده تاراوه، پرونله، غراوانه، فانغو وسائر نهرلر دخی ایكنجی درجه‌ده‌در.

هواسی مواقعك ارتفاعنه تابع اولوب، ساحلدن ٦٠٠ متره ارتفاعنه قدر اولان یرلری صیجاقدر؛ وساحل شرقیسنده اولان بعض بطاقلقلر مستثنا اولدیغی حالده، بو طبقه‌نك هواسی پك صاغلام اولوب، قار وبوز بسبتون مجهولدر. ٦٠٠دن ١٨٠٠ متره ارتفاعنه قدر اولان یرلرده مواسم اربعه حكملرینی تماميله اجرا ایدوب، اك مسكون یرلری دخی بوطبقه‌ده‌در. ١٨٠٠ متره‌دن‌یوكسك اولان یرلری یازین صوئوق وقیشین قار و بوزلرله مستور اولوب، قابل سكنی دكلدر. طوپراغی منبت وهوانك اختلافی هر نوع محصولاتك یتیشمه‌سنه مساعد ایسه‌ده، اهالیسی تنبل و قناعتكار اولدقلرندن، آنجق اراضیسنك بر خمسی ایشلنمكده و اوچ خمسی چالیلق و اورمان حالنده بولنمقده‌در. ایشلنیلن ٨٠٠٠٠ یكی دونمه اهالینك احتیاجنه كافی اوله‌جق قدر بغدای و مصر ایله سائر ذخائر حاصل اولور. بو آطه‌نك اك مبذول محصولی كستانه اولوب، هر برنده زحمتسزجه وخدایی نابت اوله‌رق یتیشن بو میوه‌یی قورووده‌رق و اوكوده‌رك لذتلی ومغذی برنوع اكمك یاپارلر، كه بو اكمكله قورو و یوان بر پینیر قورسیقه كویلیلرینك مدار تعیشیدر. كستانه‌دن صكره زیتون مبذول اولوب، جزیره‌نك زیتونلقلری ١٠٠٠٠ یكی دونمه بالغ اولور. جوز، بادم، طوت، انجیر، پورتقال، لیمون، الما، آرمود، عناب و سائر میوه‌لری‌ده چوقدر. صنعی چایرلر سنه‌ده سكز دفعه‌یه قدر بیچیلیورسه‌ده، مرعالری پك چوق اولدیغندن، اهالی بویله چایرلر زرعنه احتیاج كورمیور. بالعكس مرعالرك استعدادینه كوره حیوانات یتیشدیرمكه دخی اوزنمیوب، اسكی طرز واصولده سوریلرینی یازین مرتفع یرلره چیقاریر، وقیشین صیتمه‌لی‌ساحلره ایندیره‌رك، هم‌كندیلری هم حیوانلری تلف اولور. مرعالری ٢٥٠٠٠٠ یكی دونم‌وسعتنده اولوب، باشلیجه‌حیوانات‌اهلیه‌سی ٣٠٠٠٠٠ قیون، ٢٠٠٠٠٠ كچی و ١٠٠٠٠٠ طوموزدن عبارتدر. بیكیرلری قوتلی ایسه‌ده، پك كوچك جثه‌لیدر. بیرتیجی حیوانات وحشیه‌سی اولمیوب، یالكز تیلكی بولنیور. آو حیوانلری ایسه چوقدر. درت وبعضاً آلتی بوینوزلی برجنس یبانی قیون دخی واردر. باغلری ١٤٠٠٠ یكی دونم وسعتنده ایسه‌ده، شراب اعمالنده اهالینك مهارتی اولمیوب، یاپدقلری شرابلر بحراً نقل اولنمغه كلمز. آری قوغانلری پك چوق اولوب، خیلی‌مقدار بال وبال مومی چیقار. اورمانلری پك‌چوق‌اولوب، ١٣٠٠٠٠ یكی دونمدن زیاده اورمانلق طاغلرنده كراسته‌یه وسفائن اعمالنه مساعد اشجار مختلفه‌وار ایسه‌ده، بونلردن‌دخی‌استفاده اولنه‌میور. طاغلرنده دمیر، قورشون، كومش، باقیر، آنتیمون و سائر معادنله مرمر وسماقیلرك انواعی وپك ایی جنسلری

موجود ایسه‌ده، چیقاریلانلری آزدر. میاه‌معدنیه‌سی چوق اولوب، متعدد قابلیجه‌لری واردر.

صنایع محلیه پك ایلری دکلسه ده، محصولات زرعیه وطبیعیهٔ محلیه‌نك استحضار ینه و احتیاجات محلیه‌یه کوره خیلی صنعتلر دخی اهالی یی اشغال ایتمکده‌در. دمیرخانه، دباغخانه، حزار، دکرمن، یاغخانه، صابون، پنیر، عطریات، مقارنه، قبا چوخه وبز وسائره فابریقه‌لری متعدددر. بالقجیلق ومرجان وصدف صیدی دخی اهالینك مدار تعیش واشتغاللری جمله‌سندندر. محلنك صربلغی جهتیله طرق ومعابری نقصان اولوب، یالکز بری ساحل شرقیسی بونجه و دیکری مرکزی اولان آیاچو اسکله‌سندن اورته طرفنه طوغری ایکی دمیر یول خطی واردر. بوحال محصولات ارضیه‌سنك تکثر ورواجنه و تجارتنك ترقیسنه دخی مانع‌اولمقده‌در.

قورسیقه‌لیلر اسکیدن بری اخلاق خصوصیه‌لرینی محافظه ایده‌رك، هنوز آوروپانك دائرهٔ مدنیتندن خارج بولنمقده، و مع هذا او مدنیتك رفقاسی حالنده بولنان سفاهت وسوء اخلاقدن‌دخی سالم اولوب، مهماننوازلق، عهده وفا، ناموس، جسارت کبی فضائل ایله آوروپالیلردن آیریله‌رق، آرناؤدلره وعربلره بکزه‌مکده‌درلر. علی‌الخصوص اخذثار حسی کندیلرنده پك‌زیاده اولوب، (وندتا) تعبیر ایتدکلری قان‌دعوالری یقین وقته‌کلنجه‌یه قدر جزیره‌ده هرکون تلفاتی موجب اولمقده بولنمش، و الیوم تمامیله اوکی آلنه‌مامشدر. اوته‌دن بری ایتالیاده ساکن بولنمش اقوام احفادیله مملکتده حکم سورمش اجناس مختلفه اولادندن مرکب اولوب، غرب جنوبی جهتنده‌کیلرك طمارلرنده عرب قانی دخی بولندیغی نمایان اولمقده‌در. شمال شرق طرفنده‌کیلر ایسه ایتالیانلره دها قریبدرلر. برنوع غلط ایتالیانجه ایله متکلم اولدقلری حالده، بعضلری فرانسزلق ادعاسنده بولنمقده، وعلی‌الخصوص شهر وقصبه و اسکله‌لرده فرانسز لسانی دخی ترقی وتعمم ایتمکده‌در. معارف هنوز پك کری اولوب، اهالینك نصفندن زیاده‌سی اوقویوب یازمق بیلمز.

جزیره بر ایالت اتخاذاولنوب، ٥ قضایه‌منقسم و ٦٢ ناحیه ایله ٣٥٣ دائره‌یی شاملدر. اعیان مجلسنه ٢ اعضا ومجلس عمومی‌یه ٢ مبعوث‌کوندرمك حقنی حائزدر.

قورسیقه جزیره سی اسکی یونانیلر عندنده (کیرنوس) یاخود (قورنوس) و (تراپنه) اسملریله معروف اولوب، الك اسکی اهالیسنك اسپانیه وپورتکیز اهالیٔ قدیمه‌سیله همجنس اوله‌رق (ایبر) قومنه منسوب بولنمش اولدقلری‌مظنوندر. ابتدا فنیکه‌لیلر و بعده (فوکیه) لیلر یعنی ازمیر جوارنده‌کی فوچه اهالیٔ قدیمه‌سی بو جزیره‌ده بر طاقم مهجرلر تأسیس ایتمش؛ ومیلاد عیسادن بش قرن اول قارتاجلیلر جزیره‌یی ضبط ایلمشلردی. روماليلر قارتاجلیلرله ایتدکلری اوچ‌مشهور محاربه‌نك برنجیسنده قورسیقه‌یی ضبط ایتمشلردی. بونلرك زماننده جزیره خیلی معمور اولوب، ٣٣ قصبه‌سی و ٣٠٠٠٠٠ اهالیسی وار ایدی. بعده روم ایمپراطورلغی‌زماننده مأمورینك‌ظلمندن ودهاصکره (واندال) لرك تجاوزاتندن خرابه یوز طوتوب، عربلر آفریقا سواحلیله سیچلیه و اسپانیه‌یی فتح ایتدکدن صکره، بو جزیره‌یی کلیاً فتح‌ایتمدیلرسه‌ده، ایکیده برده سواحلنه‌یناشه‌رق، نهب‌وغارت‌ایتمکدن خالی طورمدقلرندن، قورسیقه‌لیلر قرون وسطاده باش قالدیره‌مامشلردی. اوندن صکره آوروپانك‌هر طرفیله برابر سپاهیلك وتیمار اصولنه تابع اولوب، بر چوق دره بکلکلرینه منقسم اولمشدی. ١٣٤٧ تاریخ میلادیسنده جنووه حکومتنك ضبطنه‌کچوب، بونلرك ظلم وسؤ ادارهسنه قارشی اهالیسی دفعاتله قیام ایتمش ایسه‌ده، ١٧٦٨ تاریخنه دك بو حال دوام ایدوب، تاریخ مذکورده جنووه حکومتی آطه‌یی فرانسه‌یه ترکه مجبور اولمش؛ و ١٧٩٤ده فرانسه اختلال کبیری اثناسنده انکلیزلر طرفندن اشغال اولنمش؛ و ١٨١٤ تاریخندن ١٨١٦ تاریخنه دك قورسیقه‌لیلر بوربون خانداننه قارشی عصیانده بولنوب، بعده دائرهٔ اطاعته اعاده ایله، الی یومنا هذا فرانسه‌نك تحت تابعیتنده بولنمقده‌درلر. بیوك ناپولیون‌ایله‌رجالنك چوغی قورسیقه‌لی ایدی.

قورشونجی زاده { (احمد افندی) مشاهیر خطاطیندن اولوب، استانبولده ایوب محله‌سندندر. صویولجی

زادەنك شاكردی اولوب، ١١٢١ دە وفات ایتمشدر. ایوب جامع شریفندە بولنان مصحف شریف استادی طرفندن حلول موتیلە ناتمام براغیلارق، صاحب ترجمە طرفندن اتمام اولنمشدر.

قورشونلی { (Kourchoumlie) صربیەنك یكیپازار و آرناوٗدلق حدودی قربندە نیشك غرب و لسقوواجك غرب شمالی جهتندە وموراوەیە تابع (طوبلیجە) نهری وادیلرندە بر ناحیە ومركزی اولان بیوك بر قریە اولوب، اهالیسی كاملاً آرناوٗد و مسلم وجسارتلریلە مشهور اولدقلری حالدە، برلین قونغرەسی طرفندن صربیەیە ترك اولنەرق، اهالیسی آرناوٗدلغە هجرت ایتمشلردر.

قورغوس { آطنە ولایتنك ایچ ایل سنجاغی ساحلندە وكوكصوینك منصبی قربندە بر قلعە خرابەسی اولوب، (قوریقوس) شهر قدیمنك ویرانەلریلە محاطدر. بوشهر ازمنۀ قدیمەدە پریلرە مخصوص عد اولنان غریب بر مغارەسیلە مشهور و اهل صلیب محارباتی زماننده دخی لیماننك صاغلاملغیلە معروف ایدی.

قورفە { یاخود قورفوو یاقورفوز (Corfou) آرناوٗدلق ساحلی قارشیسندە یونان دولتنە تابع بیوجك بر آطە اولوب، جزایر سبعەنك اك بیوكلرندن بری وجملەنك اك شمالیسی اولدیغی حالدە، اوترانتە بوغازینك خارجندە وایتالیا ساحلندن ١٠٠ و آرناوٗدلق ساحلندن اك یقین محلدە ٤ و اك اوزاغندە ١٢ كیلومترەلك مسافەدە واقعدر. شمالدن جنوب شرقی‌یە ممتد اوزون بر آطە اولوب، بویی ٧٠ كیلومترەدر. پك طار اولوب، یالكز منتهای شمالیسندە بر درجەیە قدر كسب وسعت ایدیور. اراضیسی عارضەلی وطاغلق اولوب، شمال غربی جهتندە بولنان و اك مرتفع نقطەسی اولان (پاندوقراتور) طاغنك ٩٠٨ مترە ارتفاعی واردر. همان هر طرفی باغلرلە وزیتون، پورتقال، لیمون آغاجلریلە مستور اولوب، شایان تصویر مواقعی واردر. درەلری چوق اولوب، هرنەقدر اكثری یازین قورورسەدە، طوپراغی منبت اولوب، كوزل دخی ایشلندیكندن، مذكور میوەلردن بشقە خیلی مقدار بغدای دخی حاصل اولور. مرمر اوجاقلری و جنسی عادی كومور معدنی واردر. هواسی یازین صیجاقجە ایسەدە، قیشین پك ملایم وصاغلام اولوب، شباط آیندن اورتەلق زمردآسا اولور، وچیچكلرك قوقوسی اورتەلغە فوق العادە بر لطافت ویرر. اهالیسی ٧٢٠٠٠ كشی رادەلرندە اولوب، اساسی روم ایسەلردە، سویلدكاری لسان ایتالیانجە ایلە قاریشیق اولوب، صرف ایتالیانجە سویلینلری دە واردر، و اخلاق و عاداتجە یونانیلردن زیادە ایتالیانلرە مشابهتلری واردر. مركزی همنامی اولان شهر اولوب، دیكر قصبەسی یوقدر. قورفە جزیرەسی بر عصردن زیادە زمان ناپولی قراللغنك تحت حكمندە بولندقدن صكرە، ١٣٨٦ تاریخندە وندیك حكومتنە تسلیم اولنمش؛ ١٧٩٧ دە فرانسە طرفندن ضبط اولنمش؛ ١٨١٤ دە برنجی ناپولیونك اسقاطندە انكلترەنك تحت حمایەسنە كیروب، ١٨٦٣ دە دولت مشارالیها طرفندن جزایر سبعەنك دیكرلریلە برابر یونانە ترك اولنمشدر. الیوم ٣ قضایە منقسم اولوب، پاقسوس ولوقادە جزیرەلریلە برابر ٥ قضادن مركب بر ایالت تشكیل ایدیوركە مساحۀ سطحیەسی ١٠٩٢ مربع كیلومترە اولوب، ١١٤٥٣٥ اهالیسی واردر.

قورفە { و رومجە كركیرا (Corfou-Kerkyra) همنامی اولان جزیرەنك ساحل شرقیسنك وسطلرندە ایالت مركزی برشهر اولوب، ٢٥٠٠٠ اهالیسی، قرالە مخصوص سرایی، قلعەسی، اسپینادە اسمندە كوزل بر میدانی، كوزل پورتقال ولیمون باغچەلری، قیشین پك لطیف هواسی، صاغلام وسربست لیمانی و ایشلك تجارتی واردر.

قورق { (Cork) ایرلاندەنك مونستر ایالتندە ودوبلینك ٢٦٥ كیلومترە جنوب غربیسندە اولەرق (لی) نهرینك منصبندە وهمنامی اولان خلیجك ایچندە قونتلق یعنی سنجاق مركزی بر شهر اولوب، ٧٨٦٤٠ و جوارلریلە برابر ١٠٠٥٢٠ اهالیسی، كوزل لیمانی، پك ایشلك تجارتی، سفائن اعمالنە مخصوص حوض ودستكاهلری، یوك منسوجات، بز، كاغد، جام وسائرە فابریقەلری، داخلی مكتب اعدادیسی، متعدد جمعیات ومؤسسات عالیە وخیریەسی و نهرك اوزرندە بر قاچ كوپریسی واردر.

— سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٧ ٤٧٢ مربع كیلومتره و اهالیسی ٥١٧ ٠٧٥ كشیدر.

قورقود { سلطان بایزید خان ثانی حضرتلرینك ایكنجی اوغلی اولوب، پدرلرینك حیاتنده تكه متصرفی ایكن ، بلا اذن مصره قاچوب، ینه آنطالیه‌یه عودت ایتمشدی . كندندن سناً كوچك اولان یاوز سلطان سلیم خانك جلوسنده طریق مخالفته بولنمغله، ٩١٩ تاریخنده اكبر اولاد بایزید خان اولان شهزاده احمده‌قارشی عسكر سوق اولنه‌رق ، بروسه‌ده بولندیغی صره‌ده اله كچیریله‌رك ، فرمان سلطان سلیم‌خانی ایله شهید اولمشدر . پك عالم ومعارفپرور برشهزاده ایدی.

قورقووادو { (Corcovado) آمریقای جنوبیه‌ده شیلی ایله آرجنتین دولتلری آره‌سنده و (آند) سلسلهٔ جبالی اوزرنده بر ینار طاغ اولوب ، ٤٣° ١٦' عرض جنوبیده واقعدر. ارتفاعی ٢ ٣٠٠ متره اولوب، دكیزدن كوزیكور.

قوركیره { (Corcyre) قورفه جزیره‌سنك اسم قدیمیدر. [«قورفه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قورلانده { (Courlande) روسیه‌نك شمال غربیسنده بالطیق ممالكندن برخطه و ایالت اولوب، ٥٥° ٤٠' ایله ٥٧° ٤٥' عرض شمالی و ١٨° ٤٥' ایله ٢٥° ١٠' طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولدیغی حالده ، غرباً وشمال غربی طرفندن بالطیق دكیزیله، شمال شرقی جهتندن ریغا كورفزیله و لیوونیه و ویتبسه ایالتلریله، جنوباً دخی قوونو ایالتیله محاط و محدود در . اوزون بر مثلث شكلنده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٧ ٢٨٦ مربع كیلومتره و اهالیسی ٦٨٢ ٧٩٢ كشیدر . اراضیسی آز متموج اولوب ، حذای بحردن ١٥٠ و نهایت ٢٠٠ متره ارتفاعی اولان بعض آلچق تپه وصرتلری واردر . شمال غربی جهتنده‌كی شبه جزیره‌سی دها آلچق اولوب ، بطاقلق واورمانلق بر اووه‌دن عبارتدر . الكبیوك نهری شمال‌شرقی حدودینی آییران (دوینه) اولوب، ایكنجی درجه‌ده بونك غرب جهتنده ینه جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری آقان (آآ) و بسبتون قسم غربیسنده ینه بو استقامتده جریان ایدن (ویندائو) نهرلریدر . ایالك ایكیسی ریغا كورفزینه واوچنجیسی طوغریدن بالطیق دكیزینه دوكیلور. حدودینك بر ربعی سواحلدن عبارت ایسه‌ده، بوندن چوق استفاده ایده‌میور ؛ چونكه دكیز پك سرت و مخاطره‌لی اولدیغی حالده، لیمانلری پك آزدر. ریغا كورفزنده‌كی ١٠٠ كیلومتره‌لك ساحلده یالكز بر ، و ٢٤٠ كیلومتره طولنده اولان بالطیق سواحلنده دخی ویندائو ، لیباو و پولانكن اسملریله یالكز اوچ لیمانی واردر . سواحلك اكثر طرفلری صیغ و قوملق سدلرله مسدوددر . كوللری پك چوق اولوب، ٣٠٠ عددینه بالغ اولیورسه‌ده، جمله‌سی كوچك اولوب، اكثرینك كوچك انهار صورتنده‌آیاقلری واردر؛ و بر طاقلری سواحلده اولوب، دكیزدن آلچق قوم سدلریله آیرلمشدر. بطاقلقلری‌ده چوق اولوب ، بو صوك زمانلرده بونلری قوروتمغه سعی اولنمقده‌در . هواسی عمومیت اوزره معتدل وصاغلام ایسه‌ده، علی الخصوص ایلك وصوك بهارده پك رطوبتلی وسیسلیدر. یازین حرارت نهایت ٢٢ درجه‌یه قدر چیقار. و قیشین تحت الصفر ١٢ درجه‌یه قدر اینر. قیشلری اوزون اولوب ، ایلولده باشلار ، ونیسانده ختام بولور. فرطونه‌لری چوقدر، اكثریا شمال وغرب روزكارلری اسر. طوپراغی اولدقجه منبت ایسه‌ده، اراضیسنك یالكز یوزده ٢٢ سی مزروع اولوب، باشلیجه چاودار، یولاف، آرپه، نخود ویر الماسیله بر مقدار كتن، كنویر وتوتون حاصل اولور. مملكتك نصفندن زیاده‌سی و علی‌الخصوص قورودیلان كول و بطاقلقلرك یرلری چایرلق اولوب، حیوانات اهلیه یتیشدیرمكه چوق سعی اولنیور؛ و هر نه‌قدر جنسلری كوچك‌ایسه‌ده، مقدارلری چوق اولوب، صیغیر وقیونلری یاریشر ملیوندن زیاده وآتلری ایكیوز بیكه قریبدر . حیوانات وحشیه‌سی‌ده باشلیجه قورت ، طوموز وبر نوع صیغیندن عبارتدر . اورمانلری اراضئ عمومیه‌سنك بر خمسنی ضبط ایدوب، شمال جهتنده قیشین یاپراقلرینی محافظه ایدن چام و امثالندن وجنوب جهتنده قیشین یاپراقلرینی دوشورن‌میشه، كوركن، سكود وسائره‌دن عبارت اولمغله ، بر

مدندن بری بونلردن قطع اولنان کراسته‌دن خیلی استفاده اولنمقده‌در. کرك سواحلنده وکرك انهارنده بالیقلری چوق اولوب، صید ماهی دخی اهالینك مدار تعیشلری اولان مشاغل جمله‌سندندر. صنایعی هنوز کری اولوب، یالکز احتیاجات محلیه‌یه کوره‌در. حبوباتدن اسپرتو و بیره ایله طوغله وکره‌میت فابریقه‌لری و دباغخانه‌لری واردر. تجارتی دخی کری اولوب، باشلیجه اسکله‌لرینی روسیه‌نك ایچ طرفلرینه ربط ایدر بر ایکی دمیر یول خطی وار ایسه‌ده، بونلرك عدم کفایتی وعلی الخصوص لیمانلرینك قیشین طوکمسی تجارتك ترقیسنه مانع اولیور. اسمی «قور مملکتی» دیمك اولوب، اهالی اصلیه‌سی اولان (قور)لر تاتار زمره‌سنه منسوب (فینوآ) جنسندن ایدیلرسه‌ده، شمدیکی حالده بونلردن اثر اولمیوب، اهالی اصلیه اسلاو جنسیتنه منسوب (لیتوآنیان) قومندندرلر. آلمان، لهلی، روس، یهودی و سائره‌دن دخی بر چوق اهالیسی واردر. شهر وقصبه‌لرینك باشلیجه اهالیسی اولان آلمانلرك همتیله معارفی روسیه‌نك سائر طرفلرندن زیاده منتشردر. بو خطه لهستانه تابع بردوقه‌لق ایکن، ۱۷۹٤ ده کندی اختیارلریله روسیه‌یه التحاق ایتمشلردر. ایالت ۱۰ قضایه منقسم اولوب، مرکزی (میتاو) در. ۱۱ شهر، ۱۳ قصبه ۳۷۰ قریه و ۱٦۲ چفتلکی حاویدر.

قورله { چینه تابع ترکستان شرقیده وکاشغرك ۵۰ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (قوروق طاغ) ك بر بوغازی قربنده و (تونغ دریا) دینلن نهرك اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٦۰۰۰ اهالیسی، سوری، طرفینی دکانلر وخانلرله مزین کنیش بر جاده‌سی، اهمیت عسکریه و تجاریه‌سی وقربنده بر قلعه‌سی واردر. قضاسنده کلیتلی پرنج وبغدایله قاوون وسائر میوه‌لر حاصل اولور.

قورلئونه { (Corleone) سیجلیه‌نك پالرمو ایالتنده و پالرمونك ٤۳ کیلومتره جنوبنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱٦۰۰۰ اهالیسی و ذی قیمت آثاری حاوی بر کلیساسی واردر.

قورنتو { (Corneto) ایتالیاده روما ایالتنك (چیویته وکیا) قضاسنده و چیویته وکیانك ۱۹ کیلومتره شمالنده بر قصبه اولوب، یازین ٤۵۰۰ وقیشین چوق زیاده اهالیسی واطرافنده اتروسقلرك آثارندن پك قدیم بر طاقم مزار وسائر آثار عتیقه‌سی واردر.

قورنته { (Corinthe) یونانده موره‌شبه جزیره‌سنك (قورنتیا مع آرغولیده) ایالتنده و آتنه‌نك ۸۰ کیلومتره غربنده اوله‌رق همنامی اولان برزخ وکورفزك قربنده وساحلدن یارم ساعتلق ایچریده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۵٤۵۰ اهالیسی واردر. قدیماً مشهور اولان اسکی قورنته شهری شمدیکی قصبه‌نك ۷ کیلومتره شمال شرقیسنده اولوب، الیوم بعض خرابه‌لری موجوددر. — اسکی قورنته شهری ملحقاتیله برابر آیریجه بر حکومت تشکیل ایدوب، مدنیت و قوۀ بریه وبحریه‌ده خیلی ایلریلمش، وبرچوق مهجرلر دخی ایدنمش ایدی. حتی فن معماریده الیوم (قورنته اصولی) نامیله معروف بر اصول مخصوصه‌سی وار ایدی. بو شهر میلاد عیسادن ۱۱۰۰ سنه اول بنا اولنمشدی.

قورنته برزخی { (Isthme de Corinthe) یونانده نفس یونانله موره شبه جزیره‌سی وقورنته ایله اکینه کورفزلری آره‌سنده بر برزخ اولوب، اخیراً حفر اولنمغله، جدول حالنه کیرمش، و بو جدول موره‌یی نفس یوناندن آیره‌رق، مذکور ایکی کورفزی ویونان ایله آطه‌لر دکیزینی بربرینه ربط ایتمشدر. برزخ شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه طوغری ممتد اولوب، بویی ۰ : واك طار محلنده اکی ۵ کیلومتره‌در. اصل برزخك شمال شرقیسنده کنیش بر برزخ بولنوب، اوراسی طاغلق اولمغله، حذای بحردن ۵۵۰ متره‌یه قدر ارتفاعی وار ایسه‌ده، اصل برزخده ارتفاع ۲٤ متره‌یه قدر اینر. بو برزخك کشادینه اسکیدن بری دفعاتله تشبث اولنمش ایکن، مظهر بدایع اولان عصرمزده موقع فعله وضعی ممکن اوله‌بیلمشدر.

قورنته کورفزی { [«لپانته کورفزی» ماده‌سنه مراجعت.]

قورنته مع آرغولیده { [«آرغولیده» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قورنليوس { (Cornelius) بو اسمله روما مشاهيرندن ايكی ذات اولوب، بری (قورنليوس نپوس) مورخ وديكری (قورنليوس سوروس) شاعر ايدی. برنجيسی ميلاد عيسادن اول كی قرنده ياشامش، وتاريخه متعلق بر چوق آثار معتبره براقمش ايسه‌ده، يالكز بر تراجم احوال كتابی ويا اونك مختصری باقيدر. — آلمانيه‌ده دخی بو اسمله بر مشهور رسام كاوب، ۱۷۸۷ده (دوسلدورف) ده طوغمش، و۱۸۶۷ده وفات ايتمشدر.

قورنليه { (Cornélie) اسكی رومه‌ده حسن اخلاقيله واولادينه ويرديكی تربيه ايله اشتهار ايتمش برقادين اولوب، آفريقا فاتحی (اسكيپيون) ك قيزی و (سمپرونيوس قراقوس)ك زوجه‌سی ايدی. كنج ايكن طول قالوب، اولادينك تربيه‌سنه حصر عمر ايتمش؛ و مصر حكمدارلرندن بطلميوس فيسقون كنديسنه طالب اولديغی حالده، كندی تعبيرنجه برروماليك طولی اولمغی يبانجی بر حكمدارك زوجه‌سی اولمغه ترجيح ايده‌رك تكليفنی رد ايلمش ايدی. مرويدركه زنكين بر قادين كنديسنه مجوهرات و زينتلرينی اوزون اوزادی‌يه كوستردكدن صكره، «هانی سنك كيلر؟» ديجه، صاحبهٔ ترجمه اوغللرينی كتيره‌رك: «ايشته بنم زينتلرم!» ديمش. حال حياتنده روماليلر كنديسنه تونجدن بر هيكل ركز ايتمشلردی.

قورنوال { و فرانسزجه قورنوآی (Cornwall, Cornouaille) انكلتره‌نك منتهای غرب جنوبيسنده كی شبه جزيره‌نك اوجندن عبارت برقونتلق يعنی ايالت اولوب، يالكز شرقاً (دوون) ايالتيله و سائر طرفلردن دكيزله محدوددر. مذكور ايالتدن اكثر مسافه‌ده (تامار) نهريله آيرلمشدر. مساحهٔ سطحيه‌سی ۳۵۸٤ مربع كيلومتره اولوب، ۳٤۰ ۳۶۲ اهالی ايله مسكوندر. سواحلی پك كيرنتيلی چيقنتيلی اولوب، قوی وليمانلری چوقدر. اراضيسی پك عارضه‌لی و چپلاق اولوب، باقير وقلای ايله سائر معادنی چوقدر. بومعدنلرده چاليشان عمله ۳۰۰۰۰ دن زياده‌در. الك برنجی محصولی پتاته‌در. سواحلنده باليغی چوقدر. ايالت ۹ قضايه منقسم اولوب، مركزی (بودمين) در.

قورنه { عراق عربده بصره ولايت وسنجاغنده و بصره‌نك ۷۵ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق دجله ايله فراتك محل تلاقيسنده و بو تلاقيدن حاصل اولان شط العربك باشنده قضا مركزی برقصبه اولوب، آنجق ۱۵۰۰ قدر اهاليسی، برجامع شريفی، برمكتبی، بر متروك حمامی و ۲۰ قدردكاندن عبارت سونوك برچارشيسی واردر. مذكور ايكی عظيم نهرك محل اجتماعنده و پك دلنشين ومهم بر نقطه‌ده واقع اولمغله، بوايكی نهرده سير سفائننك انتظامی حالنده، بيوك وتجارتكاه برشهر اولمسی اقتضا ايدن قورنه فراتده سيرسفائننك متروك اولمسنه، واهاليسنك منتفك عشيرتنه منسوب بر طاقم بدويلردن مركب بولنمسنه بناءً، بوندن آلتمش يتمش سنه اول كی اهميتی دخی غائب ايدوب، اكثر خانه‌لری قامش وچاموردن معمول عادی بر كوی حالنده قالمشدر. — قضاسی ٤ ناحيه و۲۲ قريه‌يی حاوی اولوب، اكثر اهاليسی بدويدر. طبيعت اراضی و محصولاتجه بصره سنجاغنه تابع اولمغله، «بصره» ماده‌سنه مراجعت اولنمق اقتضا ايدر.

قورنی { پير (P. Corneille) فرانسه‌نك الك بيوك هائله‌نويس شاعری اولوب، ۱۶۰۶ تاريخنده (روئن) ده طوغمش، و ۱۶۸٤ ده وفات ايتمشدر. ابتدا علم حقوقه سلوك ايدوب، بعده شاعرلكه ميل ايتمش؛ و الك اول بر طاقم مضحكه‌لر يازوب، كسب شهرت ايتمش ايسه‌ده، صكره هائله‌لر يازمغه باشلايوب، بوسلكده كيمسه طرفندن تقليد اولنه‌ميه‌جق صورتده ابراز مهارت ايتمشدر. برچوق هائله و مضحكه‌لريله سائر اشعاری واردر. — برادری (توماس قورنی) دخی بومسلكه سلوكله، برقاچ هائله وسائر تياترو رساله‌سی يازدقدن بشقه، برجغرافيا و تاريخ لغتيله آقادميانك لغتنه ده بر ذيل يازمشدر. آقادميا اعضالغنده برادرينه خلف اولمشدی. ۱۶۲۵ ده طوغوب، ۱۷۰۹ ده وفات ايتمشدر. — بواسمله اون يدنجی قرن ميلاديده فرانسه‌ده بابا اوغل اوچ مشهور رسام دخی كلشدر.

قورنی { سنت — (St. Corneille) بواسمله خرستيانلرك ايكی عزيزلری واردر: برنجيسی رومالی اولوب، شامك قيسارية قصبه‌سنده

٤٠ تاريخ ميلاديسنده خرستيانلغى قبول ايتمشدى . شباطك ٢ سنده يورطيسى اجرا اولنور . — ايكنجيسى ٢٥٠ تاريخ ميلاديسنده پاپا انتخاب اولنوب، برسنه ايله اوچ آى پاپالق ايتدكدن صكره، ايمپراطور غالوس طرفندن (جبويته‌وكيا) يه نفى اولنه‌رق، اوراده وفات ايتمشدر. ايلولك ١٦ سنده يورطيسى اجرا اولنور .

قورنيچه { (Korenicza) آوستريا ومجارستان دولتنه تابع خرواتستان مع اسلاوونيه ايالتنك (زاواليه) قضاسنده وزاواليه‌نك ١١ كيلومتره جنوب غربيسنده بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهاليسى واردر .

قورو { (Coro) آمريقاى جنوبيده ونزوئلا جمهوريتنده و (قاراقاس) ك ٤٠٠ كيلومتره قدر غرب شماليسنده وهمنامى اولان كورفز ساحلندن ٢ كيلومتره‌لك مسافه‌ده واقع (فالقون) ايالتنك مركزى برقصبه اولوب، ٨١٧٠ اهاليسى ومذكور كورفزده اولدقجه ايشلك اسكله‌سى واردر .

قورو { (Kourou) آمريقاى جنوبيده فرانسه‌يه تابع غويانه مهجرينك وسطلرنده بر ايرماقدر .

قوروتوياق { (Korotoïak) روسيه‌نك (وورونژ) ايالتنده و (وورونژ) ك ٨٧ كيلومتره جنوبنده و (دون) ايرماغنك ساحلنده اوله‌رق همنامى اولان چايك ملتقاسنده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٨٦٢٠ اهاليسى واردر .

قوروچه { (Korotcha) روسيه‌نك (قورسق) ايالتنده وقورسقك ١٥٦ كيلومتره جنوب شرقيسنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٦٥٦٥ اهاليسى و مشهور بالى واردر .

قوروزال { (Corozal) آمريقاى جنوبيده قولومبيا حكومتنك بوليوار ايالتنده وقارتاجنه‌نك ١٥٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده و مرعالق واسع بر اووه‌ده بر قصبه اولوب، ٧٠٠٠ اهاليسى و بز فابريقه‌لرى واردر. — آمريقاى وسطينك انكلتره‌يه تابع (هوندوراس) مملكتنك قسم شماليسنده و(ريوهوندو) ايله (توربور) آره‌سنده دخى بواسمله يكى برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهاليسى واردر .

قوروسيوو { (Kouro-Sivo) بربيوك آقنتيدر، كه چين دكزنده چين سواحليله فيليپينه جزايرى آره‌سنده تحصل ايدوب، شماله و بعده شمال شرقى‌يه طوغرى جريانله، جاپونيه سواحل شرقيه‌سنى يالادقدن صكره، بحر محيط معتدلك ايچنده شرقه طوغرى كيده‌رك، آمريقاى شمالى سواحلنده ايكى قوله انقسامله، برى شماله وديكرى جنوبه طوغرى كيدر. يازين جنوب غربى جهتندن اسن موسم روزكارينك يارديميله سرعتى زياده اولوب، كونده ٥٥ دن ٧٥ كيلومتره‌يه قدر وبعض محللرده ساعتده ٧ كيلومتره قطع ايدر. قيشين ايسه شمال شرقى جهتندن اسن روزكار سرعتنى آزالدير. كنيشلكى ٧٥ كيلومتره ودرينلكى ٩٠٠ متره قدر اولوب، خط استوا قربندن بدأ ايتمكله، صويى آقديغى دكيزلرك صويندن اوچ درت وشمالدن كلن ديكر آقنتيلردن سكزاون درجه صيجاقدر؛ و اكثريا ٢٣ ايله ٢٧ درجه آره‌لرنده‌در. يازين بو آقنتيدن بر قول آيريلوب، جاپونيه ايله قوره آره‌سنده اوخوجق دكيزينه و قامچاتقه شبه جزيره‌سنه طوغرى چيقيورسه‌ده، بوكا قارشى شمالدن دخى (اويه‌سيوو) اسميله صوئوق بر آقنتى ايندكندن، سواحل مذكوره‌نك هواسنه قوروسيوونك تأثيرى اوليور . رنكى قويو اولوب، بحر محيطك صولرندن فرق اولنديغندن، جاپونيه‌ليلر طرفندن « سياه آقنتى » د[illegible] اولان بواسمله تسميه اولنمشدر .

قوروق طاغ { چينه تابع تركستان شرقيده بر سلسلهٔ جبالدر، كه (تيان شان) سلسلهٔ عظيمه‌سنه متوازياً ٨٤°١٥′ دن ٩٣° طول شرقى‌يه دك غربدن شرقه طوغرى وباغراج كولنك جنوبنده ممتد اولور.

قوروقورو { (Çorocoro) آمريقاى جنوبيده (بوليويه) حكومتنك (پاز) ايالتنده و پازك ١٠٠ كيلومتره قدر جنوب غربيسنده و (تيتيقاقه) كولنك جنوبنده برقصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهاليسى وباقير وكموش معدنلرى واردر .

قوروماندل (Coromandel) هندستانك قسم جنوبيسندن عبارت اولان دكن مملكتنك ساحل شرقيسنه آوروپالیلرك ویردكلری اسمدر .

قورون یاخود قرون (Coron) یونانده مورەنك مسينيا ايالتندەوهمنامی اولان كورفزك مدخلنك غرب جهتنده اولدرق قالاماتەنك ٣٠ كيلومتره جنوب غربيسندهومدونك ٢٠ كيلومتره شرقنده بر قصبه اولوب ، شمديكی حالده ١٩٥٥ اهاليسی وار ايسەده ، ادارۀ عثمانيه زمانندەكرك بونك وكرك مدونك اهميتی زياده ايدی .

قوروين (Corvin) مجارستان قراللرندن اولوب، ژان‌هونيادك اوغليدر. ١٤٥٨ تاریخنده، ١٥ یاشنده ایكن، تخته‌چوب ، ١٤٩٠ ده وفات ایتمشدر . جسور ومعارفپرور اولوب، آوستريا، چهستان، لهستان، ترانسيلوانيه، افلاق وبغدان‌ايله مخاصماتده بولنديغی حالده، جمله‌سنه مقاومت‌ايتمش؛ وعثمانليلره‌قارشی طيانه‌بيلمش‌ايدی. برطاقم قوانين وضع، وآلمانيه ، فرانسه وايتاليادن معلملر جلب ايله ، بوده‌ده بر دارالفنون و سائر مكاتب و بر كتبخانه ايله رصدخانه تأسيس ، واصول طباعتی مملكتنه ادخال ايتمشدی .

قورونيه (Corogne) اسپانيه‌نك غاليچه خطه‌سنده و مادريدك ٦٠٨ كيلومتره غرب شماليسنده برقويك ايچنده‌واقع ايالت مركزی برشهرواسكله‌اولوب، ٣٠٠٠٠ اهاليسی، استحكاماتی، قشله‌لری، بيوك بر توتون وبرده جام فابريقه‌سی ، ايشلك ليمانی و جوارنده فنار قله‌سی اتخاذ اولنان پك قديم بر قله‌سی واردر .

— قورونيه ايالتی غاليچه خطه‌سنك منقسم اولديغی درت ايالتك بری واك شمال غربيسی اولوب، اسپانيه و پورتكيز شبه جزيره‌سنك او جهتده‌كی كوشه‌سندن عبارتدر . غرباً وشمالاً بحر محيط آطلاسی ايله ، شرقاً لوغو ، جنوباً دخی پونتودره ايالتلريله محاط و محدود اولوب، $43°$ عرض شمالی و ١١ طول غربی خطلری ايالتك ايچنده تقاطع ايديور . مساحۀ سطحيه‌سی ٧٩٠٣ مربع كيلومتره اولوب ، ٦١٣٨٨١ اهاليسی واردر . مركزی همنامی اولان شهر اولوب ، ايالت ١٤ قضا و٩٧ ناحيه‌يه منقسمدر. اراضيسی طاغلق و سواحلی پك كيرنتيلی چيقنتيلی اولوب، قوی و برونلری چوقدر . مياه جاريه‌سی چوق ايسه‌ده، چوغی قيصه چايلردن عبارت اولوب ، اك بيوكلری اورته‌سندن جريانله ساحل غربيسندن منصب اولان (تامبره) ، حدود جنوبيه‌سنی آيران (اولا) وقسم شماليسنده آقان (اون) نهرلريدر. هواسی صوغوقجه و رطوبتلی اولوب، ياغمورلری چوقدر . طوپراغی پك منبت دكلسه‌ده ، اورمان وچايرلريله اراضئ مزروعه‌سنك اختلاطندن پك نظرده پك كوزل كورينور . مع هذا اراضی چفتجيلرك مالی اولمغله، زراعته اهميت ويريلوب، اهاليسی پك صيق اولمغله برابر، احتياجات‌محليه‌دن فضله ذخاير حاصل اولوب ، بر مقداری اخراج اولنور. حيوانات اهليه‌سی چوق اولوب، باشليجه انكلتره‌يه كليتله اخراج اولنور . معادنی پك چوق ايسه‌ده ، چيقاريلانلری پك آزدر. صنايعی هنوز كری ايسه‌ده، ينه بر خيلی فابريقه‌لری واردر . اسكله‌لری چوق اولمغله، تجارتی ايشلك ايسه‌ده ، دها زياده ترقی ايتمسی ايجری‌يه طوغری دمير يوللرك تكثرينه منوطدر.

قوروو (Corvo) آسور جزايرينك اك كوچكی و اك شمال غربيسی اولوب ، فلورس جزيره‌سندن $17\frac{1}{2}$ كيلومتره اكنده بر بوغازله آيرلمشدر. اورته‌سی $39° 42'$ عرض شمالی ايله $33° 27'$ طول غربيده واقعدر. شمالدن جنوبه بويی $6\frac{1}{2}$ و اكی ٤ كيلومتره‌در. اهاليسی ١٠٠٠ كشی قدر اولوب ، زراعت وحيواناتله مشغولدرلر .

قورووی (Corvey) پروسيه‌نك وستفاليه خطه‌سنده و (مندن)ك ٦٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده و (وسر) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب ، ٦٠٠٠ اهاليسی واردر .

قوره (Corée) آسيانك منتهای شرقنده چين دولتنك مانچوريه قطعه‌سنه مربوط و رسماً چين دولتنه تابع بيوك بر شبه جزيره اولوب، حقيقتده مستقل بر دولتدر.

حدود و مساحه‌سی. — قوره شمالدن جنوبه ممتد بر شبه جزیره اولوب، شرقاً جاپون دکیزیله، جنوباً چین دکیزیله، غرباً صاری دکیزله و پچیلی کورفزیله، شمالاً مانچوریه‌نك (لائوتونغ) و (ژیرنیغ) ایالتلریله، منتهای شمال شرقیسنده بر آز یرده دخی روسیه‌نك ساحل ایالتیله محاط و محدوددر. حدود شمالیه‌سی قسم اعظمنده ایکی نهرك مجرالرندن عبارت اولوب، بو ایکی نهر بر طاغك ایکی مائله‌سندن نبعانله، بری (تومان کانغ) شرق شمالی‌یه و دیکری (یالوکانغ) غرب جنوبی‌یه طوغری آقار. بو وجهله هر طرفدن حدود طبیعیه ایله آیرلمشدر. ٣٤°٢٠′ ایله ٤٢°٣٠′ عرض شمالی و ١٢٢°١٥′ ایله ١٢٧°١٤′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، طولی ٩٠٠ و عرض وسطیسی ٢٢٠ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٢١٨٦٥٠ مربع کیلومتره اولوب، ١٠٥١٨٩٣٧ اهالیسی واردر.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری. — اراضیسی طاغلق وپك عارضه‌لی اولوب، هیچ اووه‌سی یوقدر، ویالکز طاغلری آره‌سنده آز چوق کنیش وادی وبایرلری واردر. اك بیوك طاغلری حدود شمالیه‌سی قربنده اولوب، اوراده‌کی سلسله‌نك اك یوکسك محلی اولان (پایق توسان) طاغندن بر سلسله آیریلوب، ساحل شرقیسی قربنده شبه جزیره‌نك بوتنجه جنوبه طوغری اوزانیر، وسواحل غربیه‌سنه طوغری برچوق قوللر اوزادیر. بو سلسله‌نك اك یوکسك محلی پایتختدن کچن (هانغ کانغ) نهرینك نبعان ایتدیکی محلدر. سلسلهٔ مذکوره‌نك غربی مائله‌سندن دها برچوق انهار نبعان ایدوب، شبه جزیره‌نك غربی سواحلنده‌کی قویلره دوکیلور. شرقی مائله‌سی ایسه پك دیك و آز مسافه‌لی اولدیغندن، او جهتده جریان ایدن صولر سیل حالنده قیصه انهاردن عبارتدر. سواحل غربیه وجنوبیه‌سی پك کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، قویلریله بورنلری وقارشیلرنده کوچك آطه‌لری پك چوقدر. سواحل شرقیه‌سی ایسه دها دوز اولوب، اورته‌سنده قوره کورفزی دینلن کنیش و آچیق بر کورفز وبونك اورته‌سنده روسلرك (لازارف) تسمیه ایتدکلری بر لیمان واردر. جزایرینك اك بیوکی منتهای شمالیسی قارشیسنده وآچیقلرده بولنان (قالپائرت) آطه‌سیدر. مرتفع و طاغلق بر جزیره‌در.

اقلیم وهواسی، محصولات وحیواناتی. — قوره‌نك هواسی عرضنك اقتضاسندن زیاده صوئوق اولوب، شمال جهتنده‌کی طاغلق محللرنده برودت پك شدتلی وقار وبوزلر کثرتلی اولدقدن بشقه، منتهای جنوب شرقیسنده وساحل قربنده دخی مایس آینده قار کورلمشدر. سنه‌نك یاریسی جنوب غربی ویاریسی شمال شرقی روزکاری اسوب، بو ایکنجی روزکار دوندیکی وقت یعنی آغستوس ایله ایلولك ابتدالرنده پك چوق یاغمور یاغار، و شدتلی فرطونه‌لر اولور. شمال شرقی جهتی غیر منبت ایسه‌ده، سائر طرفلرنده طوپراغی خیلی منبت اولوب، کلیتلی بغدای، پرنج، کنوبر، پاموق، توتون ومیوه و سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. طوت آغاجلری‌ده چوق اولوب، ایپك چیقار. بر آغاجدن تحته‌لره آلتون جلا ورنکنی ویرر بر نوع ورنیك چیقار. پك مقوی عد اولنان بر کوك آغرلغی نسبتنده آلتونله صاتیلیر. طاغلرده آلتون، کومش ودمیر معدنلری بولنور. حیوانات اهلیه‌سی بیکیر، صیغیر، طوموز، کچی، کوپك، کدی و طیور بیتیه‌نك انواعندن عبارت اولوب، بیکیرلری کوچك ایسه‌ده قوتلیدر. اورمانلرده صیغین، طوموز، آیی، کوچك بر جنس قاپلان وکوچك آو حیوانلریله زهرلی ییلانلر و بعض انهارده (آلیغاتور) دینلن تمساح جنسی واردر.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — قوره حقنده هنوز تحقیقات مکمله اجرا اولنمامش ایسه‌ده، اهالیسی ایکی جنسیته و حتی ایکی عرقه منسوب بولندیغی آکلاشیلیور. قسم اعظمی چینلیلر کبی مغول عرقنه منسوب اولوب، باصیق بورنلی، چیقیق یناقلی وکوسه صقاللیدر؛ برقسمی ایسه عادتا عرق قافقاسی‌یه مشابه دوز بورنلی، اوزون وطوب صقاللی و دوزکون چهره‌لی اولوب، مأمورین و زادکان وکبار اهالی بونلردندر. آکلاشلدیغنه کوره، بو ایکنجی جنس اهالی مجهول بر وقتده مجهول بریردن کلوب، شبه جزیره‌یی ضبط ایتمش،

و او وقتدن قوم حاكم حالنده قالمشدر . لسانلرى چينجه وجاپونجه‌دن فرقلى اولوب، آنجق مكتبلرنده وحكومت ايشلرنده قوللاندقلرى لسان ادبى ورسمى ينه چينجه لسانيدر،كه بونى تحصيل ايده‌رك اوكرنيرلر . مجالرى تصوير ايدن چين خطندن بشقه حروفله يازيلير عموم ايچون آيريجه برخطلرى دخى اولديغى مرويدر. دين ومذهبجه چينليلردن‌فرقلرى اولميوب ، بونلر دخى (بودا) دينته تابعدرلر ، وبونزو عنوانيله رؤساء روحانيه‌لرى واردر. چينده اولديغى كبى ، بوراده دخى رؤسا قونفوچيوسك مذهب فلسفيسنه تابعدرلر. بوندن بشقه عوام اهالينك بعضيسى مملكتـه مخصوص قبا بر مذهبـده بولنيورلر،كه بونك اساس اعتقادى هنوز معلوم دكلدر. خانه‌لرى آغاج وچاموردن و يالكز شهر وقصبه‌لرده بعضلرى طوغله‌دن اولوب، جمله‌سى بر قاتلى وصمانله مستوردر . قيافتلرى چينليلرك كبى اولوب، انتارى وخرقه كيير، و باشلرينه كنيش سيرلى برجنس شاپقه قورلر. عادتلرينك غرائبندن اوله‌رق اولولرينى سنه‌ده ايكى دفعـه يعنى ايلك وصوك بهارده دفن ايدوب، بوايكى موسم آره‌سنده اولنلر موقتاً درت قازيق اوزرينه طورديرلمش بر قلبه‌ده‌بولنديررلر. اهالى كبار وزادكان، عوام واسرا اوله‌رق اوچ صنفه منقسم اولوب ، بو اوچ صنف بيننده اختلاط و ازدواج وقوع بولماز.

صنايع وتجارتى. — قوره‌ده استعمال اولنان ايپك قماشلر و سائر سوسـه متعلق ظريف شـيلر چيندن كلوب، مملكتده پاموق وكنويردن قبا بر طاقم منسـوجاتله چينى وچناق چوملك كبى شيلر وقبا بر جنس كاغد ياپيلر. بو كاغـد پك طيانيقلى اولوب،قوره‌ليلر طرفندن هراحتياجده‌قوللانيله‌رق، بوندن شاپقه ، شمسيه وحتى بعض اثواب دخى ياپارلر. زيتون ياغنه‌باتيره‌رق‌جام‌مقامنده پنجره‌لره‌ده ياپيشديررلر، اوطه‌لرينك قپولرى دخى برچرچوه‌يه ياپيشديرلمش‌كاغددن عبارتدر. قوره‌ليلرك ياپدقلرى بو كاغد بوكبى احتياجات ايچون چينه دخى ادخال اولنور . بچـاق و قليچ كبى دميردن بعض آلات جارحـه دخى ياپارلر،كه بونلرده چينـده مقبولدر. باشليجه صنعتلرى بوندن واخراجاتلرى دخى‌بروجه مذكوركاغد ايله جزئى آلات جارحه‌دن عبارتدر. ذاتاً قوره حكومتى چين و جاپوندن پك زياده قورقوب ، بونلرك مملكته يناشماسيچون هرنوع تجارت خارجيه‌يى واهـاليتك اجنبيلرله مناسباتى شديداً واعدام جزاسيله منع ايدر . جاپونيـه‌ليلر كوچ حال ايله قوره حكمدارينى كندى تجارتلرينه اوچ اسكله تخصيص ايتمكه اجبار ايده‌بيلمشلردر . مع‌هذا ۱۸۸۲ تاريخندن برى آوروپا دول‌معظمه‌سيله و ممالك مجتمعه ايله تجارت معاهده‌لرى عقد ايتمشدر. تجارت داخليه‌لرى اولدقجه ايشلكدر.

اصول‌اداره وحكومتى، تقسيمات‌ملكيه‌سى.— اصـول اداره‌سى حكـومت مطلقـه‌دن عبـارت اولوب ، چينـه تابع ظـن اولنيورسـه ده ، بو تابعيت بهرسنه چين حكمدارينه مخصوص برهيئت سفارتله برطاقم هدايا كوندرمكدن عبارت‌اولوب، چين دولتى بو هـدايايه ويركى نامنى ويرر . ذاتاً يكرمى‌سنه‌اول ابتدا جاپونيه وبعده آوروپادولتلرى وآمريقا قوره نك استقلالنى رسماً طانيمشـلردر . عساكر منتظمه‌سى ۷۰۰۰ كشيدن عبارت‌اولوب، سائر عسكرى چينك عسكرى اصولنده‌در، والآن فتيللى تفنكلرله مسلحدر. واردات سنويه‌سى آنجق اون مليون فرانقدن عبارتدر. قوره‌ليلر چينليلردن دها جسور ومملكتلرينى مدافعـه‌يه پك الويريشـلى اولديغى حالده، اصول قديمه‌ده ثباتندن طولايى كچن سنه جاپونيه عسكرينه مقاومت‌ايده‌ميوب، پك‌قولاى مغلوب اولمش، و بتـون قوره جاپونيه‌نك ضبطنه كچمشدى . پايتختى مائلهٔ غربيه‌سى‌وسطلرنده بولنان (سئول) شهرى‌اولوب، مملكت ۸ ايالته‌منقسمدر،كه بونلرك اوچى مائلهٔ شرقيه سـنده و بشى مائلهٔ غربيه‌سنده واقعدر . ايالتلر قضالره و قضالر دخى ناحيه‌لره منقسم اولوب ، بونلرك مركز اداره‌لرى قصبه عد اولنمغله، بتون قوره‌ده ۳۶۱ قصبه وار ايسه‌ده ، بونلردن چوغنك كويدن فرقلرى‌يوقدر. پايتختنك ۲۵۰۰۰۰ اهـاليسى واردر . قـوره اسكيدن برى چين ممالكندن معـدود اولوب ، ۹۳۵ تاريخ ميلاديسنده استحصال استقلال ايتمش، و بشيوز سنه‌يه قريب‌مدت بسبتون مستقل‌بولندقدن صكره، ۱۳۹۲ ده قوره حكمدارى چين دولتى طانيه‌رق چين ايمپراطورينه تابع اولمغه مجبوراولمش ايسه‌ده ، بو تابعيت اختيارى‌اولمغله، كيتدكجه‌روابط

تابعیت ومتبوعیت کوشیوب، بسبتون اسمی واعتباری بر ارتباط حالنده قالمشدر .

قوره بوغازی { (Détroit de Corée) قوره شبه جزیره‌سنك منتهای جنوب شرقیسیله جاپونیه‌نك ساحل غربیسی آره‌سنده کنیش بر بوغاز اولوب ، اکی تقریباً ۱۷۰ کیلومتره‌در . اورته‌سنده جاپونیه‌یه تابع (جوسیما) جزیره‌سی بولنوب، بونکله قوره ساحلی آره‌سنده‌کی بوغازه یعنی قوره بوغازینك شمال غربی قسمنه (بروغتون بوغازی) دخی دیرلر .

قوری { (Corry) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك پانسیلوانیه حکومتنده (اریه) سنجاغنده و همنامی اولان کولك کنارنده اوله‌رق برقاچ دمیر یول خطنك محل التصاقنده بر قصبه اولوب، ۶۸۰۰ اهالیسی ومتعدد طاش یاغی تصفیه‌خانه‌لری واردر .

قورياق { (Koriak) سیبریه‌نك منتهای شرق شمالیسنده و قامچاتقه شبه جزیره‌سنك قسم شمالیسیله اونك شمالنده‌کی یرلرده ساکن بر قوم اولوب، شمال غربی جهتنده بولنان (چوقچی) لرله قرابت جنسیه‌لری واردر . مغول عرقنه منسوبدرلر .

قوریب لوغ { (Corrib Lough) ایرلانده‌نك (قونوخت) ایالتنده بر کول اولوب ، (لوغ نیغ) دن صکره جزیرهٔ مذکوره‌نك اك بیوك کولیدر . شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری بویی ٤٤ کیلومتره اولوب، اکی $1\frac{1}{2}$ دن ۱۰ کیلومتره‌یه قدردر . تحت‌الارض (ماسق) و (قلاره) نهری واسطه‌سیله (قلونکین) کوللرینك صولرینی آلوب ، فضلهٔ میاهی (غالوی) قوینه دوکیلور .

قوریبوت { (Coributh) لهستان قراللرندن اولوب، ۱۶۶۹ ده قازیمیره خلف اولمش؛ و ۱۶۷۳ تاریخنه‌دك حکم سورمشدر . زادکاندن بر عائله‌یه منسوب اولوب ، حکمدارلغی کرهاً قبول ایتمشدی . (سوبیسکی) نك کندیسی علیهنده قورمش اولدیغی اتفاقی کوچ حال ایله بوزمش؛ و مدت حکومتنده عثمانلیلرله تاتارلر و قزاقلر لهستانه داخل اولوب ، دولت عثمانیه ایله ۱۶۷۲ ده (بوساج) معاهده‌سنی امضایه مجبور اولمش ایدی .

قوریتیبا { (Curitiba) برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك جنوب جهتنده و (سائوپاولو) نك ٤٧٠ کیلومتره جنوب غربیسنده (پارانا) حکومتنك مرکزی بر قصبه اولوب ، ۵۰۰۰ اهالیسی و اشجار مثمره‌یی حاوی باغچه‌لری واردر .

قوریقوس { (Corycus) آطنه ولایتنك ایچ‌ایل سنجاغی ساحل شرقیسنده و سلفکه‌نك ٤٥ کیلومتره شرق شمالیسنده لاماس صوینك منصبی قربنده بولنمش برشهر قدیم اولوب، قارشیسنده‌کی بر کوچك آطه اوزرنده حالا موجود اولان بر قلعه‌سی الیوم قره حصار وقورغوس نامیله معروفدر . بوقلعه ساحلده وشهره متصل بولنمش اولان دیکر بر قلعه‌یه برکوپری ایله مربوط ایدی. بوشهر قرون وسطاده دخی موجود اولوب، اهل صلیب محارباتی زماننده قلعه‌لرینك متانتیله مشهور ایدی . ایکی لیمانی و ایشلك تجارتی وار ایدی . بعض خرابه‌لری موجوددر . قربنده ازمنهٔ قدیمه‌ده مشهور بولنمش غریب بر مغاره‌ده وار ایدی .

قوریله { (Kouriles) آسیانك منتهای شرقنده سیبریه‌یه مربوط قامچاتقه شبه جزیره‌سنك جنوبی کوشه‌سی قارشیسندن جاپونیه‌نك اك شمالی قسمی اولان (یسو) جزیره‌سنك شمال شرقی کوشه‌سنه‌دك اوخوچق دکیزیله بحر محیط معتدل آره‌سنده ممتد وجاپونیه دولتنه تابع برصره آطه‌لر اولوب ، ۴۳°۳۰′ ایله ۵۱° عرض شمالی و ۱۴۳° ایله ۱۵٤° طول شرقی آره‌لرنده ۱۲۰۰ کیلومتره‌لك محلده اوزانیرلر . بونلرك دردی بیوك، آلتیسی ایکنجی درجه‌ده و قصوری درجات مختلفه‌ده کوچك اولمق اوزره، پك کوچك و خالی اولانلری داخل حساب اولمدیغی حالده، باشلیجه‌لری ۱۶ آطه‌در. جمله‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۱٤ ۸۲٤ مربع کیلومتره‌در. اکثری ینه او استقامتده یعنی جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری اوزون وطاردر. بیوکلری جنوبدن باشلایه‌رق: قوناسیری، ایتوروپ، اوروپ، پاراموسیر؛ ایکنجی درجه‌ده کیلر:

سیقوتان ، سیموسیر ، سیاسقوتان ، خاریمقوتان ، اونهوتان، سومسو در. قوریله جزایرینك آره‌لری اکثر یرلرنده صیغلر و قیالرله مسدود ایسه ده ، بعض جهتلرنده‌ده برنچه بوغازلر تشکیل ایدرلر ؛ و بو صره‌نك ایکی طرفنده دکیز پك درین اولوب، حتی بحر محیط معتدلك ۸۶۰۶ متره‌دن عبارت اولان اك درین محلی بو جزایرك قربنده در . اراضیلری کاملاً برکانی اولوب ، ۵۲ برکان صایلمشدر، که بونلرك ۹ ی الیوم آتش افشاندر ، و دیکر ۴۳ ك ده یقینلر ده سونمش اولدقلری آکلاشیلیور. بو طاغلر خیلی یوکسك اولوب ، اك یوکسکی اولان وهمنامی برکوچك جزیره ده بولنان (آلات) برکانك ۲۱۳۰ متره ارتفاعی واردر. دیکرلرینك ارتفاعی ده ۱۰۰۰ و ۱۵۰۰ متره راده‌لرنده‌در . حرکت ارض کثیرالوقوعدر . اك جنوبده‌کی اوچ بیوك و برکوچك جزیره‌ده بعض اورمانلر وسوکود ، قواق ، کورکن ومیشه آغاجلری وتیلکی، وشق ، سمور کبی حیوانات بولنیورسه‌ده ، اوروپ آطه‌سنی کچدکدن صکره شمال جهتنده بولنانلرینك طاغلری اکثریا قارله مستور و قارسز اولدقلری وقت دخی چیلاق وسیم سیاه ویالکز ساحللری نباتاتله مستوردر. بوآطه‌لر اکثریا سیسله محاطاولوب، آره‌لرنده‌کی بوغازلردن دخی برطرفدن اوخوچق دکیزینك آقنتیلری وبر طرفدن بحر محیطك جسیم طالغه‌لری هجوم ایتدیکندن، فرطونه اکسیك اولماز . بتون جزایرك اهالیسی بیك کشی‌یه بالغ اولماز. بونلرده جاپونیه‌نك اهالئ قدیمه‌سی اولان (آینو) جنسیتنه منسوب اولوب، دری ایله کیینیر ویرك ایچنه قازدقلری مغاره‌لرده باریتیرلر . باشلیجه مدار معیشتلری‌ده بالیق و آو اتیدر .

قوریلیانو { (Corigliano) ایتالیانك قالابره خطه‌سنده قوزنجه ایالتنك (روسانو) قضاسنده و روسانونك ۱۲ کیلومتره غرب شمالیسنده و تارنته کورفزندن ۵ کیلومتره‌لك مسافه ده اوله‌رق همنامی بر چایك اوزرنده برقصبه‌اولوب، ۱۰ ۵۷۰ اهالیسی‌ودمیر یولی واردر .

قورین { جزیره‌ده برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی ذکر ایدیورسه‌ده ، محلی بیان ایتمیور .

قورینتس { (Corrientes) آمریقای جنوبینك آرجنتین حکومتنده و بوئنوس‌آیرسك تقریباً ۱۰۰۰ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (پارانه) ایرماغنك صول کناری وپاراغوآی نهریله محل تلاقیسی قربنده برتپه‌نك اوزرنده واقع ایالت مرکزی بر قصبه اولوب ، ۱۱ ۲۲۰ اهالیسی، پورتقال وخرما و انجیر آغاجلرینی حاوی باغچه‌لر وباغلرله محاط کوزل اولوری، کوزل ریختمی، بیوك ابنیهٔ امیریه وخیریه‌سی، پك ایشلك تجارتی ، سفائن اعمالنه مخصوص حوض و دستکاهلری ، دوکمخانه‌لری و باصدیرمه فابریقه‌لری واردر . ساحلدن ۱۷۰ کیلومتره یوقاری اولدیغی حالده ، نهرك قصبه‌نك اوکنده ۳۰ متره درینلکی اولمغله سفائن ریختمه قدر کیدوب یناشیرلر .

— قورینتس ایالتی آرجنتین حکومتنك اك شمال شرقی ایالتی اولوب، شرقاً اوروغوآی، شمالاً پاراغوآی ، غرباً پارانه انهار عظیمه‌سیله محاط اولدیغی حالده، یالکز منتهای شمال‌شرقی کوشه‌سیله جنوب جهتندن قره حدودیله آیرلمشدر . شرقاً برازیلیا ممالك مجتمعه‌سیله، شمالاً پاراغوآی حکومتیله، غرباً شاقو و سانته‌فه ، جنوباً دخی انتره‌ریوس ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۲۳ ۶۶۱ مربع کیلومتره اولوب، اهالیسی بوندن بش آلتی سنه اولکی استاتستیقه کوره ۲۰۰ ۰۰۰ کشیدن عبارت ایدی . اراضیسی دوز اولوب، صویی دخی بول اولمغله، طوپراغی پك منبتدر. اکثر طرفلری واسع اورمانلرله مستوردر . یالکز شمال جهتنده بعض بطاقلقلری واردر . آنجق اهالیسی ، وسعت اراضیسنه نسبةً ، پك جزئی اولدیغندن ، ایشلنن یرلری پك آزدر . اهالینك ده برنجی مشغولیتی حیوانات یتیشدیرمك ایشی اولوب، کلیتلی سوریلر بسلر، و باصدیرمه اخراج ایدرلر . اهالیسی چوغالدقجه ، پك معمور بریر اوله‌جقدر .

قورینه { (Corinne) یونان قدیمك مشهور برشاعره‌سی اولوب، بیوتیه‌نك (تاناغره) قصبه‌سنده طوغمشدر . ینه مشاهیر

نسادن (میرتیس) ك طالباتندن ایدی . شعرادن (پندار) ك رقیبه‌سی اولوب، برچوق مسابقتلرده کندیسنی گچمشیدی .

قوریولان { (Coriolan) اسکی روما سردارلرندن اولوب ، میلاد دن ٤٩٣ سنه اول (وولسق) قومیله محاربه‌ایده‌رك، (قوریوله) شهرینی ضبط ایتمکله ، بو لقبله شهرت بولمش؛ وبعده نائل‌مرام اوله‌مدیغیچون، رومالیلره قارشی افکارده بولنمغله، نفی‌اولنه‌رق، (وولسق)لره التجا ، واونلرله واروب، رومایی محاصره ایتمش؛ وآنجق والده‌سیله زوجه‌سنك رجاسی اوزرینه ، محاصره‌یی رفع ایتمشیدی . ٤٨٨ ده مقتولاً وفات ایتمشدر .

قوریوله { (Corioles) لاتیوم خطه‌سنده و رومانك ٣٦ کیلومتره جنوب غربیسنده اسکی بر شهر اولوب، (وولسق) قومنك مرکزی ایدی .

قوریه { اندلسده مارده نواحیسندن بر قصبه اولدیغی « معجم‌البلدان »ده مسطوردر .

قوز احمد پاشا { [« احمدپاشا (قوز-)» ماده‌سنه‌مراجعت.]

قوزاق { یاخودقزاق(Cosaques, Kazaks) روسیه‌ده برصنف اهالیدر ، که اساساً تاتارلردن قالمه اولوب، تاتار خانلری ودشت قبچاق دولتی زمانلرنده‌آقینجی برصنف‌عسکرایدی. اوزمانلرك قزاقلری مسلمان اولوب، تاتار، چرکس و قیرغیز افرادندن ایدیلر . بعده بونلره تقلیداً جنسیتجه ینه تاتار بر صنف خرستیان آقینجیلر تشکل ایدوب، کندیلرینه روس ، لهلی و سائر جنسیتلره منسوب افراد دخی التحاق‌ایتمش؛ وبونلر ابتدا بسبتون مستقل اولدقلری حالده ، کندی حسابلریچون آقین وچاپول ایتمکده ایدیلر. الك‌اول لهستان قراللری بونلردن‌استفاده ایتمکی‌دوشونوب، کندیلرینه (دنیپر) مجراسی‌اطرافنده یرلرویرمش، و او جهتلره یرلشنلری (زاپوروغ‌قزاقلری) نامیله شهرت بولمشلردی. کندی بینلرنده انتخاب‌ایتدکاری رئیس وقوماندانلرینه (هاتمان) و دها طوغریسی (آتامان) نامنی ویررلردی. بعده دولت‌عثمانیه‌نك او جهتده توسیع فتوحات ایتمسی اوزرینه ، اشبو زاپوروغ قوزاقلری بر مدت دولت مشارالیهانك تحت حمایه‌سنده بولنوب، بوندن طولایی روسیه ایله باب عالی آره‌سنده بعض اختلافات وقوع‌بولمشدی. نهایت روسیه‌نك حمایه‌سی آلتنه گیروب ، کندی کندیلرینه روسیه‌نك متفقلری نامنی ویررلردی . روسلر بونلرك جسارتندن و جنکاورلکلریله آقین وچاپوله اولان میل‌واستعدادلرندن استفاده امیدیله، کندیلرندن سپاهی صورتنده سواری آلایلری‌تشکیل ایده‌رك ، الك مخاطره‌لی حدودلری جوارلرنده و تا سیبریه و ترکستانك منتهالرینه‌دك سوق و اسکان ایتمشدر . بوکونکی کونده الك طوپلی بولنانلری (دون) ایرماغی مجراسنده وقوبان‌جهتنده بولنانلریدر. جمله‌سی ایکی ملیون نفوسه قریبدرلر .

قوزان { آطنه ولایتنه تابع وولایتك شمال شرقیسنده‌واقع برسنجاق‌اولوب، غرب جنوبی طرفندن نفس آطنه، جنوب شرقی جهتندن جبل برکت ، شرقاً حلب ولایتنه تابع مرعش سنجاقلریله ، شمالاً سیواس ، شمال غربی طرفندن دخی آنقره وقونیه ولایتلریله محدوددر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ایسه‌ده، زراعته پك‌الویریشلی اووه‌لری ودوز یرلری دخی‌چوقدر. سیحان ایرماغی شمالدن کلوب، سنجاغی اورته‌سندن شق ایله، اکثر میاه جاریه‌سنی جمع ایتدیکی کبی ، جیحان نهری دخی جنوب شرقی حدودینی تفریق ایله او جهتده بر قاچ چای آلیر. بو وجهله میاه جاریه‌سی چوق اولوب ، بونلر جزئی بر همتله اطرافلرنده‌کی اراضی‌یی اروا ایده‌بیلیرسه‌ده ، اهالی ذاتاً آز اولمغله‌برابر، تنبل و بر طاقملری خیمه‌نشین اولدیغندن، نه بوندن ونه‌ده طوپراغك قوهٔ انباتیه‌سندن استفاده ایتمیوب، وقتیله بر ذخیره انباری حکمنده بولنمش‌اولان اوکوزل‌یرلر قامشلق‌وچالیلق حالنه کیرمشدر. شمدیکی محصولاتی احتیاجات محلیه‌یه کوره‌در. اورمانلری‌چوق‌اولوب، چامك انواعیله، میشه، یبانی زیتون آغاجلرینی حاویدر ، طاغلرنده معادن مختلفه بولندیغی مروی ایسه‌ده، چیقار یلانی یوقدر. اهالیسی آنجق ٦٠٠٠٠ کشی اولوب ،

۰۰۰ ۳۲ ی اسلام، ۰۰۰ ۲۰ ی ارمنی و ۷۰۰۰ ی ارمنی قتولیکیدر . خیمه‌نشین عشیرتلر بو حسابه داخل دکلدر . حیواناتی چوقجه اولوب ، صیغیر وقیون وکچیلری مصر بازارلرنده مقبول اولمغله ، بونلردن بعض اخراجاتی‌واردر . مرکزی (سیس) قصبه‌سی اولوب ، سنجاق : سیس ، قارص ، فکه و حاجین اسملریله ٤ قضایه منقسم و ۳ ناحیه‌یی دخی حاویدر .

قوزقو { (Cuzco) آمریقای جنوبیده‌پرو حکومتنده ولیمانك ۸۵۰ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق آند سلسلهٔ جبالنك ۳٤٦۸ متره ارتفاعی اولان بر وادیسنده واقع ایالت مرکزی برقصبه اولوب، اکثری اصل‌یرلی اولمق اوزره ، ۱۸۳۰۰ اهالیسی، معتدل لکن سریع‌التحول هواسی ، قاقاؤ وقاوچوق و سائره تجارتی ، یوکدن قالین یورغانلرله تخته‌دن او یه لی معمولاتی واینقه‌لردن قالمه برچوق آثاری واردر. اسکی اینقه‌لرك مرکز و پایتختی اولوب، یقین وقته کلنجه‌یه قدر اللی بیکدن زیاده اهالیسی وار ایکن، کوندن‌کونه تدنی‌ایتمکده ، وکیشوآ جنسیتنه‌منسوب اولان اهالیسی آزالمقده‌در .

قوزلوف { (Kozlof) روسیه‌نك‌تامبوف ایالتنده وتامبوفك ۷۲ کیلومتره غربنده اوله‌رق موسقووه‌دن ساراتوفه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده قضا مرکزی بر شهر اولوب، ۲۵۵۲۰ اهالیسی، ایچ یاغی، موم، صابون، بیره وطوغله‌فابریقه‌لری وقربنده سنه‌ده برکره‌قوریلوب یدی کون سورن بر بیوك پنایری واردر .

قوزما { سنت — (St. Cosme) خرستیانلرك عزیزلرندن‌اولوب، جزیرة‌العربدن اولدیغی حالده، برادری (سنت دامیان) ایله‌برابر، کیلیکیاده جراحلق ایتمکده ایکن، دیوقلتیان‌زماننده ۳۰۳ تاریخنده ، عیسوی اولدقلرندن طولایی، طوتیلوب‌اتلاف‌ایدلمشلر. ایلولك ۲۷ سنده‌یورطیلرینی اجرا ایدرلر .

قوزماس { (Cosmas) اسکندریه‌لی بر تاجر اولوب، ۵۱۹ تاریخ میلادیسنده هندستانه سیاحتله، لسان یونانیده بر سیاحتنامه یازمشدر .

قوزن { ویقتور — (V. Cousin) فرانسه علمای فلسفه‌سندن اولوب ، ۱۷۹۲ ده پارسده طوغمش، و ۱۸٦۷ ده وفات ایتمشدر. برچوق وقت پارس‌مکاتبنده فلسفه‌معلملکی ایدوب، استادی (رو یه قولارد) ك مذهبنه تابع اولدقدن صکره ، آلمانیه‌یه‌سیاحت‌ایدوب، عودتنده قانت، فیخت، شلینغ و هکل کبی آلمان حکماسنك ذهابنه‌سلوك ایتدیکندن، معلملکدن عزل‌اولنه‌رق، مشیر (لانه) نك اوغلنه مربی اولمش؛ واواثناده یونان قدیم حکماسنك تألیفاتی بر طاقم حاشیه‌لرله نشر ایتمکه باشلامش؛ ومؤخراً آلمانیه‌یه برایکنجی سیاحت‌ایدوب، درسدده‌قاربوناریلردن‌ظن‌اولنه‌رق، توقیفله، آلتی آی‌برلینده محبوس‌قالمش؛ و ۱۸۲۷ده خلاص بولوب، فرانسه‌یه عودتنده ادبیات‌مکتبنده فلسفه معلمی اولوب، ویلمن وکیزو ایله آرقداش بولنمش؛ وبوویردیکی‌درسلرله بیوك برشهرت‌وشان قزانوب، ۱۸۳۰ دن صکره بربرینی‌متعاقب‌شورای دولت وهیئت اعیان اعضالغنه و بعده دارالمعلمین مدیرلکنه ودارالفنون مجلسی ومتعاقباً آقادمیا اعضالغنه نصب اولنمش ؛ و ۱۸٤۰ ده موسیو تیرك تشکیل ایتدیکی هیئت وکلایه داخل اولوب، معارف ناظری اولمش ایدی . زماننده فرانسه‌ده فلسفه‌نك الك بیوك مروج وحامیسی اولوب، تدریسات ونشریاتله برطرفدن قتولیکلرك افکار تعصبکارانه‌سنه وبر طرفدن مادیونك افکار مفرطه‌سنه مقاومت ایتمش ؛ وفلسفه‌نك تاریخیله مذاهب مختلفهٔ فلسفیه‌نك تعریف وایضاحنه دائر متعدد کتابلر و اخلاق و تربیه‌یه متعلق دخی بعض آثار نشر ایلمشدر . اواخر عمرنده اختیار عزلت ایدوب، بعض آثارینی تصحیح ویکیدن نشر ایتمکله اشتغال ایتمشدر .

قوزن { ژان — (J. Cousin) فرانسه‌نك الك‌مشهور رسام و هیکلتراشلرندن اولوب، بحق « فرانسه‌نك میکل آنجلوسی » لقبنه مظهر اولمشدر . ۱۵۰۰ تاریخنده طوغوب ، ۱۵۹۰ ده وفات ایتمش؛ و برنجی فرانسوآ ایله ایکنجی هنری وطقوزنجی شارل زمانلرنده بیوك

حرمت و اعتباره نائل اولمش ایدی . بر چوق مشهور رسم و هیکللریله صنعتنه دائر برایکی تألیفی واردر.

قوزنچك { (Kouznetzk) روسیه نك ساراتوف ایالتنده وساراتوفك ۲۴۵ کیلومتره شمال شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۷ ۴۰۰ اهالیسی، دباغخانه‌لری وکودری، غانت ومعمولات سراجیه فابریقه‌لری واردر.

— سیبریه‌نك (تومسق) ایالتنده وتومسقك ۶۷۸ کیلومتره جنوب شرقیسنده دخی بو اسمله قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۷۲۸۵ اهالیسی واردر. — بوقضاده بواسمله برطاغ دخی واردر، که آلتون طاغ سلسله‌سنه مربوط اولوب، او بی ایله ینیسی حوضه‌لری آره‌سنده جنوبدن شماله طوغری تقریباً ۵۰۰ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولور. ذروه‌لری ۱۲۰۰ و ۱۵۰۰ متره ارتفاعلرینه‌قدر یوکسلیر. آلتون ریزه‌لری چوقدر. بوکا روسلر (قوزنچك آلاطاغی) دخی دیرلر.

قوزنچه { (Cosenza) ایتالیانك قالابره خطه‌سنده و ناپولینك ۳۰۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده وساحلدن ۱۸ کیلومتره ایچریده اوله رق قراتی نهری اوزرنده (قالابره چیتریوره) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب ، ۱۶ ۰۰۰ اهالیسی، آقادمیاسی ، داخلی مکتبی ، خسته‌خانه‌سی، یتیمخانه‌سی، چینی و چاقی فابریقه‌لری وخیلی ایشلك تجارتی واردر . پك اسکی بر قصبه اولوب، بر آره‌لقده سیچیلیه‌ده حکم سورن عربلرك ضبطنده بولنمشدر .

— (قالابره چیتریوره) دخی دنیلن قوزنچه ایالتی قالابره‌نك قسم شمالیسندن عبارت اولوب ، شمالاً (بازیلیقاته) خطه وایالتیله ، جنوباً قالابره اولتریوره ونام دیکرله قاتانجارو ایالتیله، شرقاً تارنته کورفزیله، غرباً دخی تیرنیان دکیزیله محاط اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ۷ ۳۵۸ مربع کیلومتره واهالیسی ۴۷۰ ۴۴۰ کشیدر . اراضیسی غرب جهتنده طاغلق وشرق طرفنده دها دوز اولوب، اك بیوك نهری تارنته کورفزینه دوکیلن (قراتی)در. طوپراغی اولدقجه منبت اولوب، ذخیره ، کتن ، کنویر، صفران، پاموق، زیتون، اوزوم وسائر محصولاتی واردر. خیلی مقدار زیتون یاغی، شراب، ایپك و بال دخی چیقار. مرعالری کوزل وحیواناتی چوقدر. صنایعی معمولات دباغیه ایله بز، قباچوخه، پنیر وسائره اعمالندن عبارتدر ، ایالت ۴ قضایه منقسم اولوب، مرکزندن بشقه یدی سکز قصبه‌سی دخی واردر. اهالیسنك بر مقداری وقتیله هجرت ایتمش آرناؤدلردر .

قوزومل { (Cozumel) مکسیقه‌نك جنوب بنده‌کی یوقاتان مملکتنك ساحل شرقیسی قارشیسنده برآطه اولوب ، ساحلدن ۱۴ کیلومتره‌لك بر بوغازله آیرلمش اولدیغی حالده، بویی ۳۹ و اکی ۱۲ کیلومتره‌در . اهالیٔ دائمه‌سی یوقدر.

قوزه { (Couza) رومانیه مشاهیر رجالندن اولوب ، ۱۸۲۰ ده، غلاصه‌ده طوغمش، و ۱۸۷۳ ده وفات ایتمشدر . بغدان عسکرنده میرآلای ایکن ، ۱۸۵۸ ده بغدان ایله افلاقك برلشمسی اوزرینه، ایکی جهتدن دخی پرنس انتخاب ، و جانب باب عالیدن تصدیق اولنمش ؛ وسکز سنه حکومت سوردکدن صکره ، تفرقه‌لره غلبه ایده‌میوب، ۱۸۶۶ ده استعفایه مجبور اولمش؛ ویرینه شمدیکی قرال شارل هوهنزولرن کلمشدر . قوزه رومانیه‌لیلرك حسیات ملیه‌لرینی اویاندیروب، او وقته‌دك لسانلرینی اسلاو حروفیله یازمقده‌لرایکن، لاتین حروفنی قبول ایتدیرمش؛ ودها نیجه اجراآته باعث اولمش ایدی . رومانیه‌لیلر هیکلنی رکز ایتمشلردر .

قوزی چایی { آیدین ولایتنده کدیز ایرماغنه تابع بر نهردر ، که آلا شهرك اوست طرفنده بوز طاغدن نبعانله آلا شهرك قربندن کچدکدن صکره آطاله نك آلت طرفنده مذکور ایرماغه دوکیلور .

قوژانی { (یاخود قوزانه) مناسترولایتنك سرفیجه سنجاغنده وسرفیجه‌نك ۳۵ کیلومتره شمال غربیسنده مناسترك ده ۹۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده مرتفع بر محلده و انجه قره صویه دوکیلن برچایك اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، قسم کلیسی اولاخ اولمق اوزره ،

٦٥٠٨ اهالیسی، ٤٨٧ دکانی، ٢١ فرونی، ١٢ خانی ووقتیله مشهور بولنمش قالین بزایله کوملکلك بز وکلیم، سجاده وسائر منسوجات دستکاهلریله دباغخانه‌لری واردر.

— قوژانی قضاسی جنوباً نفس سرفیجه، غرباً کوریجه سنجاغنه تابع کسریه، شمالاً جمعه قضالریله، شرقاً دخی سلانیك ولایت وسنجاغنه تابع قره فریه قضاسیله محاط و محدود اولوب، ونچه ناحیه سیله برابر ٨٥ قریه‌یی حاوی و ٢٦٤١١ اهالی ایله مسکوندر، که بونلرك ١٤١١٩ ی مسلم و ١٢٣٠٢ سی، اکثریت اوزره اولاخ اولمق اوزره، خرستیاندر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ایسه‌ده، منبت وادی وبایرلری دخی اولوب، بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، مصر، بورجق وسائر حبوباتله صفران، اوزوم، بادم و سائر میوه‌لردن عبارت محصولاتی ومقبول شرابی واردر. اورمانلری آز ایسه‌ده، مرعالری کوزل اولوب، خیلی حیوانات اهلیه یتیشدیریلیر. قضا داخلنده ٤٤ جامع شریف، ٣٠ مکتب، ٣٢ تکیه وزاویه، ٩٤ کلیسا، ٦٥ دکرمن، ١٤١٤٠ باغ، ٥٤٣٧٦ تارله، ١١ چایر، ٢٣ مرعی و ٥٨ چشمه موجوددر. قضانك وارداتی ٢٠٠٠٠ و مصارف محلیه ٢٤٠٠ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در.

قوسان { واسط ایله نعمانیه بیننده فرات ایله دجله آره‌سنده‌کی جداولدن برجدول اولوب، اوزرنده متعدد قصبه‌لر بولندیغی و ناحیه‌سنه دخی بو اسم ویرلدیکی «معجم البلدان»ده مسطوردر.

قوستروآر { (Kosterôar) اسوج ساحل جنوبیسی قارشیسنده وقاتغات دکیزی مدخلنده ساحلدن ١٢ کیلومتره‌لك بر بوغازله آیرلمش بر طاقم کوچك آطه‌لر اولوب، برقاچ بالیقجی کوینی و ١٨٩٠ اهالیی جامعدرلر.

قوستروما { (Kostroma) روسیه‌ده موسقوه‌نك ٣٦٧ کیلومتره شمال شرقیسنده و وولغانك صول کنارنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك ملتقاسنده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٢٨١٤٠ اهالیسی، مکتب اعدادیسی، طائفهٔ رهبانه مخصوص مدرسه‌سی، دیکر مکاتب مختلفه‌سی، کتبخانه‌سی، تیاتروسی، بیوك برکلیساسی، ایکیسی‌ده سیر سفائنه صالح اولان مذکور ایکی نهرك ملتقاسنده کوزل لیمانی، واپور ماکینه‌لری اعمالنه مخصوص فابریقه‌سیله دوکمخانه و دمیرخانه‌لری، دباغخانه‌لری، کتن منسوجات وبز فابریقه‌لری ویك ایشلك تجارتی واردر. هرسنه بیوك پاسقالیه‌دن صکره بیوك بر پنایر قوریلوب، ١٥ کون دوام ایدر.

— قوستروما ایالتی شمالاً وولوغده، غرباً یاروسلاو، جنوباً ولادمیر ونیژنی نووغورود، شرقاً دخی ویاتقه ایالتلریله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٤١٤٩ مربع کیلومتره واهالیسی ١٣٦١٩١٥ کشیدر. اراضیسی دوز اولوب، وولغا ایرماغی غرب جنوبی قسمنی شق ایتدیکی کبی، اوستروما، اونیه و وتلوغه اسملریله اوچ نهردخی ایالتی شمالدن جنوبه شق ایده‌رك، وولغایه منصب اولورلر. ایالتك ثلثانی اورمانلرله مستور اولوب، آنجق بونلره ایی باقلمدیغندن، کوندن کونه آزالمقده‌در. هواسی پك سرت وصوغوق اولوب، اراضیسی دخی صولاق اولمغله، آنجق بر خمسی مزروع اولوب، ذخایره متعلق محصولاتی احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتمیور. باشلیجه محصولاتی کتن، کنویر و پتاته‌در. ایالت ١٢ قضایه منقسمدر. اهالیسی ایچنده بر مقدار مسلم تاتارلر دخی واردر.

— قوستروما نهری وولودغه ایالتنده نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، همنامی اولان ایالته بالدخول، ٢٥٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، همنامی اولان شهرك یاننده وولغا ایرماغنه دوکیلور.

قوسته‌ریقه { (Costa-Rica) آمریقای وسطی جماهیر متفقه‌سی هیئتنی تشکیل ایدن بش حکومتك بری واك جنوبیسی اولوب، اراضئ مسکونه واهالیسی‌الك آز اولانیدر. اسمی اسپانیول لساننده «زنکین ساحل» دیمکدر.

شکل طبیعیسی، حدود و مساحه‌سی. — قوسته‌ریقه حکومتی ایکی آمریقا آره‌سنده‌کی برزخك بر قسمی یعنی الك کنیش اولان قسم شمالیسی اولوب، برمستطیل ویا معین شکلنده شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری آنتیل دکیزیله بحر محیط معتدل آره‌سنده ممتد اولور. ٨° ایله ١١°١٦′ عرض

شمالی و ′٤٨ °٨٤ ایله ′٥ °٨٨ طول غربی آره‌لرنده اولوب، حد وسطی اوزره بویی ٣٣٠ و اکی ١٧٠ کیلومتره‌در . شمالاً جماهیر متفقهٔ مذکوره‌دن نیقا-راغوا حکومتیله، جنوب شرقی طرفندن آمریقای جنوبینك قولومبیه حکومتنك (پانامه) ایالتیله ، غرباً وغرب جنوبی جهتندن بحر محیط معتدل ایله، شرقاً وشرق شمالی طرفندن دخی آنتیل دکیزیله محاط ومحدوددر. شمال جهتندن حدودی تمامیله معین اولمیوب، قوسته‌ریقه حکومتی (نیقاراغوا) دینلن واسع کولك سواحل جنوبیه‌سنی کندینك صایدیغی حالده، نیقاراغوا حکومتی بو کولی تمامیله ملك ادعاسنده بولنه‌رق، حدودی دها جنوبه اتمك ایستیور. کولك شرق طرفنده ایسه کولك آیاغی حکمنده اولان (سنت‌جوان) مجراسی خط حدودی تشکیل ایدیور. مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٤٠٧٠ مربع کیلومتره‌اولوب، ٢٤٣٠٠٠ اهالی‌ایله‌مسکوندر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ٤ کشی دوشر.

سواحلی، جبال و انهاری .— غرب جهتنده مملکتك ایکی‌بیوك شبه جزیره‌سی‌اولوب، ایکیسی‌ده قول کبی ساحله قریب اوله‌رق ، جنوبه طوغری اوزانمغله، ایکی بیوك کورفز تشکیل ایدرلر ، که شمالیسنه (نیقویه) و جنوبیسنه (دولچه) نامی ویریلیور . بو کورفزلر ذاتاً محفوظ اولمغله برابر ایچلرنده بر قاچ لیمانی‌دخی واردر. ساحل شرقیسی دها دوز اولوب، قویلری آز اولمغله برابر، بعض قوم سدلری‌ده وار ایسه‌ده، ینه برقاچ لیمانی‌اولوب، (لیمون) شهرینك کی جمله‌دن واسع وصاغلامدر .

اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق و مرتفع اولوب، منتهای شمال غربی کوشه‌سنده نیقاراغوا کولنك غرب جهتندن کلن بر سلسلهٔ جبال جنوب شرقی‌یه طوغری ممتد اولوب ، بتون مملکتی شق ایدیور . بوسلسله‌نك قسم شمالیسی دها مرتفع‌اولوب، آتش افشان اولان ذروه‌لری ٣٠٠٠ متره‌دن یوکسکدر . بونلردن (ایرازو) برکانك ٣٥٠٧ و (توریالبه) نك ٣٤٣٥ متره ارتفاعی واردر . مملکتك وسطلرنده سلسلهٔ مذکوره کسب انحطاط ایدوب، ١٦٠٠ و ١٢٥٠ متره ارتفاعلرنده بر یایله حالنه کچر، که قوسته‌ریقه‌نك باشلیجه مسکون و معمور یری اوراسی اولوب ، مرکزی اولان (سان جوزه) شهری‌ده اوراده‌در. شهر مذکورك جنوبنده‌سلسله یکیدن‌کسب ارتفاع ایدوب، ٢٤٠٠ متره‌یی متجاوز ارتفاعلرده ذروه‌لری واردر . بونلرك اك یوکسکی اولان (پیقوبلانقو)نك ٣١٠٠ متره ارتفاعی واردر. بوسلسلهٔ جبالك صاغ وصوله طوغری بر طاقم قول وشعبه‌لری واردر.

میاه جاریه‌سی چوق ایسه‌ده ، اراضیسنك وضعیتی بونلرك برلشوب بیوك ایرماقلر تشکیل ایتملرینه مانع اولدیغندن ، چوغی سیل صورتنده وبر طاقم شلاله‌لر تشکیل ایده‌رك ، ایکی دکیزك برینه دوکیلور. بحر محیط معتدله دوکیلنلرینك اك بیوکلری (نیقویه) کورفزینه منتهی اولان (تمپیسقو) و(ریوغرانده)در. آنتیل دکیزینه منصب اولانلرینك اك مهملری‌ده (رونتازون) ایله (ماتینه)در، که بونلرك ایکنجیسی فیضاننده کلیتلی قاقاؤ محصولاتی ویرن همنامی اولان واسع بر اووه‌یی سقی و اروا ایدر. سلسلهٔ جبالك شمال جهتندن نبعان ایدن انهاردن دخی اوچی بیوك اولوب، اوجهتده کثرتله یاغان یاغمورلرك امدادیله مجرالری پك کنیش‌وسیر سفائنه صالحدر . بونلردن (ریوفریو) نیقاراغوا کولنه و (سان قارلوس) ایله (ساراپیقویی) دخی مذکور کولك آیاغی اولان وحدود شمالیه‌یی‌آیران (سان جوان) ایرماغنه دوکیله‌رك ، او دخی آنتیل دکیزینه منصب اولور.

اقلیم وهواسی، محصولات و حیوانات و منابع ثروتی .— قوسته‌ریقه‌نك هواسی ارتفاعه کوره تخلف ایدوب ، مذکور یایله‌نك اوزرنده وسطی بایر و وادیلرنده معتدلدر. مرکزی اولان (سان جوزه) ده حرارت نهایت ٣٠ درجه‌یی تجاوز ایتمز، وصفردن یوقاری‌اوله‌رق ١١ درجه‌دن‌آشاغی اینمز، که بوده دائمی بر بهار دیمکدر. آنجق آوروپالیلره بو هوا ایی کلیوب ، کوندوزین بر اویقو و اویقودن صکره بر آغرلق و سرسملك کتیرر. سواحلده‌کی آلچق اووه‌لرده ایسه هوا چوق دها صیجاق اولوب ، درجهٔ وسطیه‌سی ٢٠ ایله ٣٠ آره‌سنده‌در. یاغمورلری چوق اولوب، بحر محیط آطلاسی مائله‌سی ابدی قوراقلق کورمز ؛ و هله کانون اولدن مارده قدر هر کون یاغمور یاغار . یایله‌ده و بحر محیط معتدل مائله‌سنده ایسه تشرین

ثانیدن مایسه قدر قوراقلق حکم سوروب، بو موسمده اوتلر قورور، و اسن شمال روزکاری توزلری و طالغه‌لری قالدیرر. بوموسمده خسته‌لق دخی زیاده اولور. مایسده اورته‌لق یشیللنوب سرینلنمکه باشلار. فرطونه‌لری و زلزله‌لری‌ده چوقدر.

اراضیسی پك منبت ونباتاتی پك چوق اولوب، طاغلرینك اکثریله سواحله قریب اووه‌لری اشجار مختلفه‌یی حاوی اورمانلرله مستوردر. نباتات طبیه وسائره‌سی‌ده چوقدر. آنجق اکثر طرفلری الآن خالی ومجهولدر. شکر قامشی ایله قاقاؤ محصولات طبیعیهٔ محلیه‌دن اولوب، خدایی نابت صورتده بیتدکلری حالده، اهالی آنجق کندی احتیاجلرینه کوره شکر چیقاریرلر. الك زیاده یتشدیرمکه سعی ایتدکلری محصول قهوه اولوب، سنوی آشاغی یوقاری ٢٥ ملیون فرانق قیمتنده قهوه اخراج ایدرلر. بغدای، آرپه، مصر وسائر حبوباتله بتون آوروپا سبزه و میوه‌لری‌ده حاصل اولور. مرعالری چوق اولمغله، آوروپادن منقول اولان قویون، کچی، صیغیر، بیکیر، مرکب وسائر حیوانات اهلیه چوغالمشدر. آلتون وکومش ایله باقر معدنلری بو مملکتك برکون سعادتنی موجب اوله‌بیله‌جك قدر چوق اولدیغی کبی، دمیر وکمور معدنلری دخی بولنمشدر.

بو مملکتك نسبتسز درجه‌ده آز اولان اهالیسندن هر برینك بر مقدار اراضیسی اولوب، کلیتلی محصول آلدقلرندن، وکندیلری امور سیاسیه ایله اوغراشه‌جقلرینه زراعته و حیواناته اهمیت ویردکلرندن، جمله‌سی اهل ثروتدن اولوب، دیلنجیلك وفقیرلك کندیلرنجه مجهولدر.

صنایع وتجارتی، وسائط نقلیه‌سی. — قوسته‌ریقه‌ده صنایع همان یوق حکمنده اولوب، اهالینك بتون سعی وهمتی قهوه زرع واستحضارینه منعطفدر. بو محصول الك اول ١٨٣٢ تاریخنده بو مملکته ادخال اولنوب، اووقتدن بری چوق ترقی وانتشار ایتمشدر. تجارتی قهوه ایله سائر محصولات ارضیه‌نك اخراجیله باشلیجه انکلتره وفرانسه وممالك مجتمعه‌دن کلن معمولات صناعیه و سائره‌دن عبارت اولوب، سنوی اخراجاتی ٣٠ و ادخالاتی ١٥ ملیون فرانق قیمتلرنده‌در. قهوه‌دن صکره باشلیجه اخراجاتی: موز، شکر، مصر، قاقاؤ، وانیله، کراسته‌لك ومرانغوزلغه یارار آغاجلر، دری، باغه، آلتون وکومش کولچه‌سی وسائره‌در. الك ایشلك اسکله‌سی بحرمحیط معتدلده‌نیقویه کورفزنده‌کی (پانتارآناس) وایکنجیسی آنتیل دکیزنده‌کی (لیمون) اسکله‌سیدر. بو ایکی اسکله‌نك برندن دیکرینه قدر بر دمیر یول خطی تمدید اولنه‌رق، سان جوزه وسائر باشلیجه معموره‌لرندن کچر. ١٩٨ کیلومتره طولنده اولان بو خط بعض شعبه‌لرله برابر ٢٥٨ کیلومتره‌یه بالغ اولور. شوسه‌لری دخی مکملدر. تلغراف تللرینك بویی دخی ١٠٠٠ کیلومتره اولوب، ٤٣ تلغرافخانه‌سی واردر.

اهالیسی، جنسیت و لسان ومذهبلری. — قوسته‌ریقه اهالیسی دخی سائر او جوارلرکی کبی اسپانیول اولوب، آنجق وقتیله مملکتی ضبط ایدن اسپانیوللرك جمله‌سی ارکك اولوب، یرلی قادینلرله ازدواج ایتدکلرندن، بوکونکی احفادلری سیماسنده اصل یرلی آمریقالیلرك سیماسنی آکدیرر حاللر دخی کورلمکده‌در. قصبه‌لرك اهالیسی بر درجه‌یه قدر خالص اسپانیول ایسه‌ده، کویلیلر عادتا مللزدرلر. بونلر اسپانیول لسانیله متکلم اولوب، قتولیك دینیله متدیندرلر. خالص قالمش اصل یرلیلر ١٧٠٠٠ راده‌لرنده اولوب، ٥٠٠٠ قدری اسپانیول‌مدنیتنه تابع اولمش، وخرستیانلغی قبول ایتمشلردر. قالان ١٢٠٠ قدری اسکی حاللرنده ومتوحش برصورتده قالوب، کندیلرینه مخصوص درت بش لسانله متکلم وبر چوق قبائله منقسمدرلر. ١٢٠٠ قدر زنجی و٦٠٠ قدر چینلی عمله دخی واردر.

اصول اداره‌سی، قوهٔ مالیه و عسکریه‌سی، تقسیماتی. — قوسته‌ریقه جمهوریت صورتنده اداره اولنوب، درت سنه مدتله انتخاب اولنمش بررئیس جمهور ایله بر هیئت وکلاسی و ١٢ اعضادن مرکب بر مجلس مبعوثانی واردر. یکرمی بر یاشنی کچکین اولانلر انتخاب ایتمك حقنی حائزدرلر. یالکنز اوقویوب یازمق بیلمینلرله ایوینی طانیمیانلر و قاریلرینی و اولادلرینی ترك ایدن آدملر بو حقدن محرومدرلر. کرك مبعوثلغه وکرك وکالت مسندینه انتخاب وتعیین اولنه‌جق آدملرك ٢١ یاشنی

كچكين اولملريله برابر اقلى ١٥٠٠٠ فرانقلق ملك
وسرمايه يه مالك وياخود معلم صفتنى حائز اولملرى
شرطدر. رئيس جمهور اوله جق ذاتك ايسه ٣٠
ياشنى كچكين، متأهل واقلى ٥٠٠٠٠ فرانقلق
ملك وسرمايه يه مالك اولمسى اقتضا ايدر. جزوتيلرك
مملكته دخوللرى ممنوعدر. طوغريدن طوغرى يه
اهاليدن آلنير ويركيلرى اولميوب، وارداتى: كمرك،
انحصار، معادن وسائره دن آلنان آقچه دن عبارتدر.
واردات و مصارفى ٢٠ مليون فرانق راده لرنده در.
عساكر نظاميه سى ٦٠٠ كشيدن عبارت اولوب،
١٢٠٠٠ عساكر مليه سى ده واردر. جمهوريت:
سان جوزه، قارتاغو، آلاجوئله، هرديا وغوآنا
قاسته اسملريله ٥ ايالته منقسم اولوب، پونته آرناس
اسميله مستقل برقضايى دخى حاويدر.

احوال تاريخيه سى. — قوسته ريقه نك ساحل
شرقيسى تا ١٥٠٢ تاريخندن قريستوف قولومبك
كنديسى طرفندن كشف اولنوب، اون ايكى سنه
صكره سائر طرفلرى دخى اسپينوزه طرفندن كشف
اولنمش؛ وآز مدت ظرفنده مملكتك هر طرفى
ضبط اولنه رق، ١٥٢٠ ده سان جوزه و قارتاغو
مهجرلرى تشكيل اولنمشدى. اسپانيه نك تحت
تابعيتنده بولندقجه، غوآتماله خديويتنه ملحق
اولوب، حكم سورن اسپانيوللر يرلى آمريقاليلره
پك درشت معامله ايتدكلرندن، بونلر دفعاتله عصيان
ايده رك، اسپانيوللرى مملكتدن دفع و اخراج
ايتمشلردى. ١٨٢١ ده آمريقاى وسطى اهاليسى
عموميت اوزره قياماله، اسپانيه تابعيتندن چيقدقلرنده،
قوسته ريقه ينه آمريقا حكومت مستقله سنه تابع
قالوب، نهايت بو مملكت اهاليسى بيننده داخلى
محاربات ظهورنده، قوسته ريقه اهاليسى آيريلوب،
كندى باشلرينه برجمهوريت تشكيل ايله، ايلك دفعه
اوله رق ١٨٢٤ ده سان جوزه ده قونغره اسميله
مجلس مبعوثانى بالاجتماع، زنجيلرك اسارتى لغو ايله،
قانون اساسيسنى وضع ايتمشدى. بو جمهوريت بر
وقت آمريقاى وسطى حكومات متفقه سنه داخل
اولدقدن صكره، ١٨٣٨ ده آيريلوب، بسبتون
مستقل قالمش؛ وكچن سنه آمريقاى وسطينك ديكر
درت جمهوريتيله بالاتفاق، بينلرنده يكيدن برهيئت
متفقه تشكيل ايتمشلردر.

قوسچوسقو (Kosciuszko) لهستانك الك مشهور قهرمانلرندن
اولوب، ١٧٤٦ تاريخنده ليتوآنيه نك (سيهنوويچ)
قصبه سنده طوغمش؛ و ابتدا مشهور واشينغتونك
معيتنده آمريقاده محاربه ايتمش؛ و ١٧٨٣ ده وطننه
عودت ايدوب، روسلره قارشى ايتديكى محاربه لرله
وعلى الخصوص ١٧٩٢ ده (اوبلين) محاربه سنده
اكتساب نام وشهرت ايتمش ايكن، لهستان قرالى
استانيسلاس اوكوست مملكتى روسيه يه تسليم ايتمكى
منتج بر معاهده امضا ايتديكندن، صاحب ترجمه
ليپسيغه چكلمش؛ و ١٧٩٤ ده لهليلر قيام ايتمكله،
بتون لهليلره قوماندان اولوب، قراقوويه قربنده
روسلره غلبه چالمش ايسه ده، روسلره معين اولان
پروسيه ليلر طرفندن مغلوب اولوب، (شوقزيم) ه
چكلمكه مجبور اولمشدى. درت آى صكره روسيه نك
پك كليتلى برعسكرى طرفندن مغلوب واسير ايديلوب،
پترسبورغه سوق اولنمش؛ و ايكى سنه اوراده
موقوف قالدقدن صكره، برنجى پاولو طرفندن
سبيلى تخليه اولنه رق، بر مدت انكلتره و آمريقايه
سياحت ايتدكدن صكره، ١٧٩٨ ده پاريسه كلمش؛
وبر خيلى مدت اوراده عزلت كزين اولدقدن صكره،
١٨١٤ ده اسويچره نك (سولوزه) قصبه سنه
كيدوب، يرلشمش؛ و ١٨١٧ ده اوراده وفات
ايتمشدر. آمريقاده زنجيلر اولادينك تربيه سنه
مخصوص بر مكتب تأسيسنى وصيت ايدوب، بو
وصيتنى (جفرسون) اجرا ايله، (نوارق) ده صاحب
ترجمه نك اسميله بر مكتب كشاد ايتمشدر.

قوسقوسكى (Kooskoosky) ممالك مجتمعه نك جماهير شرقيه-
سندن ايداهو حكومتنده بر نهردر، كه قيالى طاغلر
سلسله سنك (بيترروت) شعبه سندن نبعانله، جنوبه،
بعده شمال غربى يه ونهايت غربه طوغرى آقه رق،
٣٥٠ كيلومتره لك پك طولاشيق برجرياندن صكره،
(لويستون) ده (لويس) نهرينه دوكيلور.

قوسن دو پرسوال (Coussin de-Perceval) مشا
هير مستشرقيندن اولوب، ١٧٥٩ ده فرانسه نك
(لونديديه) قصبه سنده طوغمش، و ١٨٣٥ ده
وفات ايتمشدر. طول مدت فرانسه مكتبنده عربى

معلمی وآقادمیا اعضاسندن بولنمش؛ وعربیـدن مقامات حریری ایله یونسك ازیاجنی و اهل اسلام النده ایکن سیجلیـەنك تاریخنی و « الف اللیل » ك مابعدینی عربیدن فرانسزجەیە ترجمه ایتدیکی کبی، یونانیٔ قدیم لسـانندن دخی بعض کتابلر ترجمـه ایتمشدر. ــــ اوغلی دخی مشاهیرمستشرقیندناولوب، لسان عربینك فرانسزجەده صرف و نحوینی وعرـ بلرك قبل الاسلام تاریخنی وهندولرك ادبیاتنه دائر دخی بر کتاب یازمشـدر. ١٧٩٥ ده طوغوب، ١٨٧٨ده وفات ایتمش، وبو دخی آقادمیا اعضاـ سندن بولنمشدر.

قوسنه { (Cosne) فرانسەنك (نیوره) ایالتنده و(نورس)ك ٥٣ کیلومتره شمال غربیسنده اولەرق (لوآره)نك صول کنارنده قضا مرکزی بر قصبـه اولوب، ١٨٠ اهـالیسی، داخلی مکتبی، کتبخانەسی، زراعت اوطەسی و بر خیلی فابریقەسی واردر.

قوسنیا { (جزیرة ــ) مصرده قاهره ایله اسکندریه آرەسـنده بر ناحیـه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

قوسوه { (Kosva) روسیەنك (پرم) ایاـ لتنده (قامه)یە تابع برنهراولوب، اورال سلسلهٔ جبالندنتبعانله، جنوبغربیبەطوغری ٣٠٠ کیلومترەلك مسافەده جریان ایدر. مجراسنك یاریسی سیر سفائنه صالحدر.

قوسی { مشاهیرخطاطیندن اولوب، بغدادلی ایدی. ٩٩٩ تاریخنـده وفات ایتمشدر.

ــــ ایران شعراسندن دخی بومخلصله متخلص بری اولوب، شو بیت اونکدر :

جایی که تو پی نیت کسی را گذر آنجا
از من که تواند که رساند خبر آنجا

قوش آطەسی { آیدین ولایتنـك ازمیر یعنی مرکز سنجاغنده و ازمیرك ٨ کیلومتره قدر جنوب شرقیسـنده اولەرق همنامی اولان کورفزك ایچنده وبر تپەنك اتکنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٩٠٠ اهـالیسی، ٥ جامعی، بر تکیـەسی، بری روملره و بریده ارمنیلره مخصوص ایکی کلیسـاسی، بر حاورەسی، بر مدرسەسی، بر رشدیه وبر ابتدائیه مکتبیـله روملره مخصوص ذکور واناث ایچـون آیری آیری ایکی مکتبی، بری بلدیه ودیکری روم جماعتنه مخصوص اولمق اوزره، ایکی خستەخانەسی، صاغلام لیمانی وخیلی تجارتی واردر. ازمیردن آیدینه کیدن دمیر یول خطنك آیاسلوغ موقفنه برشوسه ایله مربوطدر. السنهٔ اجنبیەده « یکی اسکله » معناـ سیله اسقاله نووه (Scala Nuova) دیرلر. قوش آطـەسی اسمی قارشیسنـده بولنـان وقوشی چوق اولان بر کوچك جزیرەدن مأخوذدر. اهالیسنك ٣٧٥١ ی مسلم، ٢٧٥٠ سی روم، ٥٩ ی ارمنی، ١٤٠ ی اسرائیلی و ٢٠٠ ی اجنبیدر.

ــــ قوش آطەسی قضاسی شمالاً نفس ازمیر، شرقاً تیره قضالریله، جنوب شرقی طرفندن آیدین سنجـاغیله، غرباً دخی آطـەلر دکیزیله محاطدر. آیاسلوغ ناحیەسیله برابر ٢٨ قریەدن مرکباولوب، نصفندن زیادەسی مسلم وقصوری روم وسائرەاولمق اوزره، ١٥٣٦٣ اهالیسیواردر. مساحهٔسطحیەسی ٦٢١ مربع کیلومتره اولوب، بونك نصفی اراضیٔ خالیەدن، برثلثیاراضیٔ مزروعەدن، ٩٦ ی مربع کیلومترەلکی اورمان و ١٠ کیلومترەلکی مرعادر. محصولاتی: بغدای، آرپه وسائرحبوباتلهاوزوم،انجیر، توتون، زیتون و سائرەدن عبارت اولوب، سنوی ٣٠٠٠٠ کیله بغـدای، ١٠٠٠٠٠ کیله آرپه، ٤٤٠٠٠ قنطار قوری اوزوم، ٥٠٠٠ قنطـار قوری انجیر، ٢٣٥٠٠٠ کیلو توتون و ٥٦٥٠٠٠ کیلو زیتون یاغی حاصـل اولور. قوری انجیرك مقدارسنویسیمقدما ٥٠٠٠٠ قنطارەبالغ اولوردی. قوشآطەسی اسکلەسندن اخراج اولنان محصولات قضـا ٧ ملیون غروشی متجـاوز یعنی ٧٠٠٠٠ لیرای عثمانی قیمتنده اولوب، ادخالاتی ایسه ٢٠٠٠٠ لیرادنآشاغیدر. قضانك وارداتسنویەسی ٢٣٠٠٠ لیرا رادەلرندەدر. قضا داخلنـده بر چوق آثار عتیقه وخرابەلر واردر.

قوشابامبه { (Cochabamba) آمریقـای جنوبینك بولیویه حکومتنده و شوکیساقەنك ١٤٥ کیلومتره شمال غربیسنده اولەرق ریوغرانده نهری اوزرنده و ٢٥٧١ مترەلك

ارتفاعده ایالت مرکزی بر شهر اولوب، ٤٠٦٨٠ اهالیسی، دار الفنونی، متعدد مکتبی، یوك وپاموق منسوجاتله صابون، موم، طوپراقدن اوانی وسائره فابریقـه‌لری و دباغخـانه‌لری واردر . هواسی پك لطیف وصاغلام اولوب، سنه‌ده طقوز آی جوده اصلا بلوط کورنمز. اطرافی پك منبت ومحصولداردر. کلیتلی پنیر یاپیلیر .

قوشجی { [« علی قوشجی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قوشنشین { (Cochinchine) هند چینینك منتهای شرقنـده بیوك بر بر اولوب، وقتیله آنام اسمیله مسمی ایدی. شمدیکی حالده بتونی فرانسه دولتنك تحت حمایه‌سنده اولدیغی حالده ، یوقاری و آشاغی قوشنشین یاخود آنام و فرانسز قوشنشینی اسملریله ایکی‌یه منقسمدر.

قوشنشین { (آنام — ی) یاخود آنام (C. Annamite, Annam) } هند چینینك منتهای شرقنده تونکینی دخی حاوی بر دولت اولوب، آنجق تونکینك فرانسزلر طرفندن ضبطی اوزرینـه ، ١٨٧٤ تاریخنـدن بری فرانسه‌نك حمایه‌سی تحتنه کیرمشدر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — اصل قوشنشین یاخود آنام قوشنشینی ویا آنام دینلن مملکت هند چینی شبه جزیره‌سنك ساحل شرقیسنده طار و اوزون بر یر اولوب ، شمالاً تونکین ، غرباً سیام وقامبوج، جنوب غربی طرفندن آشاغی قوشنشین یعنی فرانسز قوشنشینی ، جنوب شرق جهتنـدن وشرقاً دخی چین دکیزیله محدود ومحاطدر. °١٠ ′٣٠ ایله ′٤٠ °١٧ عرض شمالی و °١٠٤ ایله ′١٠ °١٠٧ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور . مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً وتخمیناً ٢٣٥٠٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی تخمینا ٦ ملیون کشیدر. سواحلی بر چوق کوچك کیرتی چیقنتیلری حاوی اولوب، بونلر داخل حساب اولمدیغی حالده، ١١٠٠ کیلومتره طولنده‌در .

حال طبیعیسی، جبال وانهاری . — اراضیسی عارضه‌لی اولوب، ساحل بونجه بر صره طاغلر ممتد اولور،که لب دریایه قدر سطح مائللر ویا باصمقلر تشکیل ایدوب، ایچ طرفه طوغری ایسه بر طـاقم قوللر ویوکسك یایله‌لر بوصرتی تعقیب ایدر. هرنه قدر بوطاغلرك ارتفاعی وسطی حالده ایسه‌ده، بوغاز وکچیـدلری خیلی صعب المروردر . مملکتده هنوز تحقیقـات فنیه اجرا اولنمدیغندن ، جبالك درجهٔ ارتفاعی وحتی اسملری بیله مجهولدر. بو طـاغلرك دکیز جهتنده‌کی مائله‌سندن بر چوق انهار نبعان ایدوب ، شـایان تصویر بایرلر و وادیلر ایچنـدن مرورله ، صـاغلام لیمانلری حاوی اولان کوزل قویلرك ایچنـه دوکیلور . بونلرك جمله‌سی قیصه واهمیتسز اولوب ، باشلیجه‌لری شمالدن باشلایه‌رق: تونکینك حدودنی آیران (جیان کیانغ) ، کرسیٔ مملکت اولان (هوئه) نك بر آز اوستنـده منصب اولان‌ترونغ تیان، سونغ وه، سونغ دالانغ، سونغ لوئونغ وسونغ قامتان نهرلریدر. جبال مذکوره‌نك داخلی مائله‌سـندن نبعان ایدن صولر ایسه دهـا اوزون ولکن دهـا سیرك بر طاقم انهار تشکیل ایدیور،که واسع یایله‌لر ایچندن غرب وغرب‌جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، قامبوج وآشاغی قوشنشینك نهر عظیمی اولان مقونغ ایرماغنه دوکیلورلر .

اقلیم وهواسی، محصولات و حیوانات ومنابع ثروتی . — هواسی بالطبع عرض و ارتفـاعه تابع اولوب، مختلف ایسـه‌ده، عمومیت اوزره صیجاق اولوب، هیچ برطرفنده قار یاغماز، وصولرطوکماز. مع‌هذا شمال جهتنده شمال روزکاری اسدیکنده برودت خیلی مؤثردر. عمومیت اوزره هوا صاغلام اولوب، یالکز بطاقلق اولان بعض محللرنده صیتمه‌لیدر. (هوئه) شهرنده قیشین میزان الحراره صفردن یوقاری نهایت ١٤ درجـه‌یه قدر اینر ، و یازین ٣٩ درجـه‌یه قدر چیقار. صوك بهـارده یاغمور کثرتله یاغوب، نهرلر طاشیر؛ و بو طغیانلر بعض خساراتی دخی موجب اولورسه‌ده، اراضینك قوهٔ انباتیه‌سنی تزیید ایدرلر. سواحلنده شمال‌شرقی موسم روزکارلری تشرین ثانیـده و جنوب غربی ملتملری دخی مایسده باشلار.

زراعته قابل ایکی نوع اراضیسی اولوب، بری سواحلده‌کی آلچق اووه‌لر ودیکری سلسلهٔ جبالك ایچ طرفلرنده‌کی یوکسـك یایله‌لردر . بو یایله‌لرك طـوپراغی منبت و هواسی پك صـاغلام اولوب، شکر قامشی، پاموق، مصر، دارچین، بوبر، چیویده

طاتلی پتاته، قوری پرنج، نخود وسائر ذی قیمت محصولاتله میوه‌لرك انواعی و علی الخصوص هندستان جوزیله بر جنس خرما حاصل اولور. چای دخی یتیشدرسه‌ده، چینك کندن دوندر. محلنجه (چای) تعبیر اولنان برنبات دخی حاصل اولور، که چوید کبی قوللانیلوب، کوزل بر زمرد رنکی ویرر. سواحلده‌کی آلچق اووه‌لرك ایسه باشلیجه محصولی اهالینك اصل مدار تعیشی اولان پرنج اولوب، سنه‌ده ایکی کره زرع اولنور. طاغلرینك اکثری اورمانلرله مستور اولوب، حاوی اولدقلری اشجار مختلفه میانسنده صندال وآبنوس آغاجلری دخی واردر. طاغلرده آلتون، کومش، باقر، دمیر، قالای، قورشون، چنقو، کمور معدنلری بولنوب، آلتونك یالکز قوملرده بولنان ریزه‌لری اهالی طرفندن طوپلانیور. طاغلرده واورمانلرده فیل، کرکدان، قپلان، طوموز، آیی، یبان مانده وصیغیری، کیك، میمونلرك انواعی وسائر حیوانات وحشیه بولنیور. حیوانات اهلیه‌دن مانده وصیغیر یالکز نقلیاتده قوللانیلوب، سوت کندیلرنجه مجهولدر. بیکیرلری کوچك و قوتسزدر. مرکزك اطرافنده بر مقدار قویون وار ایسه‌ده، یرلیلر نه اتی نه‌ده سودینی یرلر. کچی بر آز دها شایعدر. طیور بیته‌لری چوق وسواحلنده بالیق بولدر.

صنایع وتجارتی. — آناملیلرك صنعت وتجارته چوق استعدادلری اولمیوب، صنایع محلیه محصولات ارضیه‌نك استحضاریله بر مقدار ایپك اخراجی و ایپك و پاموقدن بعض منسوجات اعمالی کبی شیلردن عبارتدر. آنجق بومنسوجات چینده یاپیلانلردن چوق آشاغیدر. دمیرجیلکه وتونج اذابه‌سنه متعلق بعض مصنوعاتلری دخی وار ایسه‌ده، بونلر دخی مهارتلرینه دلالت ایتمیور. تجارت ایسه کرك داخل مملکتده وکرك خارج ایله الك زیاده چینلیلر طرفندن اجرا اولنور.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — آناملیلر هند چینی اهالیسی اولان اقوام مختلفه‌نك الك قبا وچرکینلری اولوب، سیمالری صرف مغول سیماسی، رنکلری زیاده اسمر وصاری و بدنلری بتون وقبادر. کرك قادین وکرك ارککلری صاچلرینی اوزادیرلر. دیشلرینی قرارتمق عادتلری جمله‌سندندر. لسانلری چینجه‌یه مشابه اولوب، چین خطیله یازارلر. فرانسز حکومتی لاتین حروفنی قبول ایتدیرمکه چالیشیور. مذهبلری بودا دیننك چینده صوری مذهبی اولوب، کبار طاقمی قونفوچیوسك مذهبنه تابعدر. اصل آناملیلردن بشقه برخیلی چینلی ومالایی اهالی ایله طاغلرده نیم وحشی و مستقل بر قوم واردر، که (مویس) اسمیله معروفدرلر.

اصول حکومتی، تقسیمات ملکیه‌سی. — اصول اداره‌سی حکومت مطلقه اولوب، آلتی کشیدن مرکب برهیئت وکلاسی و باش قوماندان و مفتش عمومی کبی عنوانلرله بش کشیدن مرکب بر هیئت ارکانی واردر. حکمدار معیتنده بر چوق یاوران وسائر مأمورین و محافظه‌سنه مخصوص اللی بیك عساکر موظفه واردر. حرب زماننده ایکیوز بیك عسکر چیقاره‌بیلدیکی مرویدر. مملکت اوچ قسمه منقسم اولوب، قسم شمالیسی ۳، قسم وسطیسی ٤ وقسم جنوبیسی ۲ ایالتی حاوی اولمغله، بتون مملکت ۹ ایالته منقسمدر. بو ایالتلر ساحلدن سلسلهٔ جبالك صرتنه قدر اوزانوب، جبال مذکوره‌نك ایچ طرفی ایسه غیر مضبوط برحالده بولنیور. بومملکتك اصل شهر وقصبه‌لری اولمیوب، مرکزی اولان (هوئه) حکمدارك سراییله وکلا و اعاظم دولتك قوناقلرینی حاوی بر قلعه ایله بونك اطرافنده بولنان بر قاچ قریه‌دن عبارتدر. ایالت مرکزلری دخی برر بیوك قریه‌در. آنجق قراسی وبازار محللری چوقدر.

احوال تاریخیه‌سی. — چین مورخلرینك روایتنه کوره، هند چینینك او جهتی اسکیدن نیم وحشی برطاقم اقواملە مسکون اولوب، میلاددن ۲۱٤ سنه اول چین حکمدارلرندن (چین شی لو آنغ) عسکر سوقیله، بومملکتی ضبط ایتدکدن صکره، چیندن اهالی نقل ایله، تونکینی وقوشنشینك (هوئه) موقعنه‌دك اولان قسم شمالیسنی اسکان ایتمش؛ و اهالئ قدیمه موقع مذکورك جنوب جهتنه چکیلوب، (چامپه) اسمیله معروف قالمشلر ایدی. بو مملکتك تونکینك جنوبنده‌کی قسمنه چینلیلر (قوئه‌چین‌چینغ) نامنی ویرمشلردی، که بو اسم مؤخراً فرنکلر طرفندن تحریف اولنه‌رق، (قوشنشین) صورتنی آلمشدر. بر چوق زمان چینلیلرك تحت تحکمنده قالدقدن صکره، تونکین

ايله قوشنشين ١٤٢٨ ده مختاريت اداره‌يه نائل اولوب، جنوب ديمك اولان (آنام) اسميله بر حكومت تشكيل ايتمشلردر. بعده تونكين بسبتون استقلاله نائل اولوب، بو مملكت حكمدارى ١٤٧١ ده قوشنشينى دخى ضبط ايتمكله ، اون آلتنجى قرن ميلادى‌يه‌دك قوشنشين تونكينك تحت حكمنده قالمش؛ وقرن مذكورده حاكميت قوشنشينليلره كچوب ، بونلر (چامپه) لرى دخى سواحلدن ايچرى يه طوغرى پوسكورده‌رك، تدريجاً قامبوج و آشاغى قوشنشينى دخى ضبط ايتمشلردر . ١٧٧٤ تاريخ ميلاديسنده مملكتده برانقلاب عظيم وقوع بولوب، حكمدار اسقاط اولنمش ؛ و فرومايه اوچ قرداش مملكتى ضبط، وبينلرنده تقسيم ايتمشلردى. اسقاط اولنان حكمدار اوغلى (جاؤلونغ) ى اوراده بولنان فرانسز ميسيونرلرندن برينه تسليم ايتمش اولمغله ، بونك طرفندن فرانسه‌يه كوتوريله‌رك ، فرانسه دولتيله بر مقاوله عقد ايتمش؛ و فرانسز عسكر ودوتماسنك معاونتيله پدرينك تختنى استرداد ايده‌رك ، موقع اقتدارده بولندقجه ، فرانسزلره وخرستيانلره مساعد بولنوب، زماننده خرستيانلق خيلى انتشار ايتمشدى. بونك اوغلى و تورونى ايسه فرانسزلرك نفوذندن توهمه باشلايوب ، دفعاتله ميسيونرلرى و خرستيانلرى قتل ايتديردكلرندن ، فرانسه دولتى ١٨٥٨ ده بونلرى حمايه ايچون بر فيلو كوندروب ، (تايغون) شهرينى وديكر برقاچ موقعى ضبطله ، آشاغى قوشنشينى تحت استيلايه آلمشدر. مؤخراً قامبوجى دخى تحت حمايه‌يه آلمغله، (مقونغ) ايرماغنك آشاغى قسمنه مالك اولنجه ، بو نهر واسطه‌سيله چينك ايچنه طوغرى برطريق آچمق اميديله برهيئت فنيه كوندرمكله ، بو هيئت (تونكين) ايرماغنك بو ايشه ياراييله‌جكنى كشف ايتمسى اوزرينه، آنام حكمدارى بوكا مانع اولد يغندن، فرانسزلر بوندن استفاده ايله، عسكر سوق ايده‌رك، تونكينى ضبط ايتمشلردر. بو وجهله آنام فرانسه‌نك ضبطى آلتنده بولنان آشاغى قوشنشين ايله تونكين آره‌سنده قالنجه ، تأمين استقباليچون دولت مشارٌاليهانك حمايه‌سى آلتنه كيرمكه مجبور اولوب ، ١٨٧٤ ده فرانسزلرك تكليفاتنى قبول ايتمشدر .

قوشنشين { آشاغى — ياخود فرانسزى — (Basse Cochinchine ,) (C. Française) هند چينينك منتهاى جنوب شرقيسنده برمملكت اولوب ، ١٨٦٧ تاريخندن برى تماميله فرانسه‌نك ضبطى آلتنده بولنيور .

موقعى، حدود ومساحه‌سى. — هند چينينك قسم شرقيسى اولان بيوك برشبه جزيره‌نك منتهاى جنوبيسندن عبارت اولان بومملكت جنوباً وجنوب شرقى طرفندن چين دكيزيله، شرق شمالى جهتندن يوقارى فرانسه‌نك تحت حمايه‌سنده بولنان قوشنشينك يعنى آنام مملكتنك (چامپه) خطه‌سيله ، شمالاً وشمال غربى طرفندن ينه فرانسه‌نك حمايه‌سى آلتنده بولنان قامبوج مملكتيله، غرباً دخى سيام كورفزيله محاط ومحدوددر. ٨°٢٥′ ايله ١١°٣٠′ عرض شمالى و ١٠٢°٣٠′ ايله ١٠٥°١١′ طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب، شمال شرقيدن جنوب غربى يه طوغرى بويى ٤٠٠ و وسطى اكى ١٥٠ كيلومتره‌در . مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٩٥٠٠ مربع كيلومتره اولوب ، ١٨٧٦٦٨٩ اهالى ايله مسكوندر .

شكل طبيعيسى، جبال و انهار وسواحلى .— آشاغى قوشنشين آلچق و دوز بريراولوب ، مقونغ ايرماغيله (دوتايى) نهرينك تشكيل ايتدكلرى واسع داليه‌لر قسم اعظم شرقيسنى ضبط ايتمش اولمغله ، او جهتى بو ايكى نهرك دكيزه دوكلمزدن اول آيرلدقلرى حسابسز قوللر و بونلر آره‌سنده‌كى جدوللرله برچوق آلچق وطغيان مياه مخاطره‌سنه معروض آطه‌لره منقسمدر. قسم غربيسى (قامائو) اسميله بيوك برشبه جزيره‌دن عبارت اولوب ، بونك ساحل غربيسنك قسم شماليسنده بيوجك بركورفز بولنيور . قامبوج ايله يوقارى قوشنشين يعنى آنام حدودنده‌كى طاغلردن برايكى صره تپه‌لر آشاغى قوشنشينه كيروب ، جنوبه طوغرى اوزانيورسه‌ده، بونلرك اك يوكسكى ٥٠٠ متره‌يى متجاوز دكلدر . سائر طرفلرى آلچق وانهارك ايندير دكلرى چامورلردن متشكل اراضئ مترسبه‌دن عبارتدر . باشليجه ايكى بيوك نهرى واردر، كه بونلرك برى تا چينك يونان خطه‌سندن كله‌رك سيامك حدود شرقيه‌سنى بعدالتفريق

بو دولتك لائوس مملكتنى و بعده قامبوجى شق ايله
آشاغى قوشنشينه كيرن (مقونغ) ايرماغيدر .
بو ايرماغك الك آشاغى و بناءً عليه الك كنيش قسمى
مملكتى شمال غربيدن جنوب شرقى يه طوغرى شق
ايله، مملكتك وسطنه كلنجه قوللره انقسامه باشلايوب،
نيـل كبى واسع بر داليه تشكيل ايده رك ، بونلر
بينلرنده برچوق طبيعى و صنعى جدوللرله اختلاط
ايده رك، اراضى يى برچوق آطه لره تقسيم ايديور .
مقونغ داليه سنك شرق جهتنده قوشنشينك ايكنجى
نهرى اولان (دوناى) ك داليه سى بولنيور. بونهر
مملكتك حدود شماليه سنك برآز اوته سنده قامبو-
جده نبعان ايدوب، مجراسى قيصه اولديغى حالده ،
تابعلرى وصويى پك چوق اولوب، مملكتك كرسىٔ
اداره سى اولان (سايغون) شهرينى كچدكدن صكره
پك چوق قوللره انقسامله، عادتا مقونغك داليه سندن
دها بيوك ودها واسع برداليه تشكيل ايديور ، كه
بونك ده بعض قوللرى مقونغك قوللريله برلشـه رك
بر تك داليه كبى كورينور. مملكتك قسم غربيسنى
تشكيل ايدن (قاماٌو) شبه جزيره سنده بر چوق
نهرلر نبعان و بينلرنده اختلاط ايده رك، سـواحلنه
دوكيلور. بو وجهله آشاغى قوشنشينك مياه جاريه سى
پك چوق اولوب، ايچنده انهار عادتا برآغ شكلنى
ابراز ايدر . بونهرلرك جمله سى منصبلرندن ٢٥٠
و ٢٦٠ كيلومتره يوقاريلره قدر سير سفائنه صالح
اولوب، اختلاط ومواردانه خدمت ايتدكلرى كبى،
سـائر موسملرده صـولرى برآز آجى ايسـه ده ،
فيضان مياه موسمنده صولرى طاتليلاشوب، اراضى يى
ارواايه دخى يارارلر . سواحلك قارشيسنده بر قاچ
آطه بولنوب، الك بيوكلرى (قوندور)و(پهوقوق)
آطه لر يدر .

اقليم وهـواسى . ـــ آشاغى قوشنشينك
هـواسى پك آغر اولوب ، ايكى موسمى واردر .
برى قوراقلق موسميدر ، كه تشرين اولدن مارده
قدر دوام ايدوب، بوموسمده حرارت كوندوزين
٣٥ درجه يه قدر چيقديغى حالده ، كيجه لرى ١٨
وحتى ١٧ درجـه يه قدر اينر . ياغمور موسمى
مايسدن باشلايوب ، تشرين اوله قدر دوام ايدر .
بوموسمده ياغمور كثرتله ياغوب ، فرطونه لر دخى
چوق وپك شدتلى اولور . بوموسمده ميزان الحراره
٢٠ ايله ٣٠ درجه لرى آره لرنده در . بوايكى موسم
آره سنده اولان مارت ونيسان ومايس آيلرنده
ايسـه حرارت پك زياده اولوب ، ياغمورسز كوك
كورله لرى چوق اولور ؛ وهوا پك آغير اولوب ،
برطاقم امراض جلديه ايله برابر ديزانترى وسـائر
مهلك خسته لقلر ظهور ايدر .

محصولات وحيوانات ومنابع ثروتى . ـــ محصو-
لاتجه آشاغى قوشنشينك اراضيسى اوچ طبقه يه
تقسيم اولنه بيلير : برنجيسى الك آلچق اووه لردر ، كه
پرنج ايله مزروع اولوب ، مملكتك الك برنجى محصو-
لى واهاليسنك باشليجه مدار تعيشى پرنجدر. بوطبقه-
نك مزروع اولميان يرلرى سازلق واوزون اوتلرله
مستوردر . ايكنجى طبقه سايغون شهرندن يوقارى
ونهرلرك يتاقلرندن برايكى ونهايت اوچ متره يوكسك
اولان يرلردن عبارتدر، كه بونلرده چويد ، توتون،
پاموق ، سيسام ، كنوير، انواع سبزه لر ، آمريقان
فستيغى انواعى ، شكر قامشى، مصر وسـائره ايله
طوت آغاجى، موز ، آناناس، تمرهندى كبى ميوه لر
حاصـل اولور . اوچنجى طبقه اورمانلر له مستور
اولوب، بو اورمانلرده كراسته يه و على الخصوص
سفائن اعمالنه ومرانغوزلق وطاوشانلغه يارار آغاجلر
بولنيور . باغ يبانى حالنده بولنوب ، اكشيجه بر
جنس اوزوم حاصل اولور، كه بوندن عادى شراب
ايله برجنس قونياق چيقاريرلر . الحاصل اراضيسى
پك منبت ومحصولاتى متنوع ايسه ده ، پك آز يرى
مزروع اولوب ، اكثر طرفلرى اليوم خالى
ومتروكدر .

ايچ طرفلرنده فيل وقپلان ايله سائر حيوانات
وحشيه كثرت اوزره بولنيور . بطـاقلق محللرنده
مانده لر پك بيـوك وپك آزغين اولور . صيغيرلرى
دخى بيوك وأوركوجليدر . آوروپادن ادخال اولنان
حيواناتدن كچيـلر چوغالمش ايسـه ده ، قويون خير
ايتمه مش، ومركب وبيكير دخى پك طيانه مامشدر .
يرلى بيكيرلر پك كوچـك وقوتسزدر . نهرلرنده
تمساحلر ويلان ، عقرب وسائر حشرات پك چوق
اولديغى كبى ، سينك وقارينجه كبى حيوانات معجزه
دخى پك چوقدر. اهالى ايپك بوجكى يتشديروب ،
برمقدار ايپك چيقاريرلر. سواحلده وبيوك نهرلرده

بالیغك انواعی کثرتله چیقار. واسع مملحه‌لری اولوب، سنوی ٢٣ ملیون کیلو قدر طوز چیقار.

صنایع و تجارتی، وسائط نقلیه‌سی. — آشاغی قوشنشین زراعت یری اولدیغندن، صنایعی هیچ حکمنده‌در. تجارتی باشلیجه پرنج و طوز اخراجیله مملکتده چیقمیان مواد مختلفه‌نك ادخالندن عبارت اولوب، پرنج وطوزدن صکره اخراج اولنان مواد: پاموق، بوبر، شکر، ایپك وسائره‌در. سنوی اخراجاتی ٨٨ وادخالاتی ٦٧ ملیون فرانق راده‌لرنده‌در. پرنجی یالکز سیام و آسیا جزایریله ژاپونیه‌یه گیتمیوب، آمریقا وآوروپایه دخی کلیتله اخراج اولنور. پرنج اخراجاتی سنوی تقریباً ٣٥ ملیون فرانق قیمتنده‌در. پرنجی اسکله‌سی مرکزی اولان سایغون اولوب، سیام کورفزنده بر ایکی کوچك اسکله‌سی دخی واردر. وسائط نقل واختلاطی نهاردن عبارت اولوب، مدوجذرلك دخی یاردمیله کیلر وحتی بیوجك واپورلردخی مملکتك هرطرفنه کیررلر. بوندن بشقه، فرانسزلرك دخولندن صکره شهر وقصبه‌لر بیننده مکمل آرابه شوسه‌لری دخی یاپلمشدر.

اصول اداره‌سی، تقسیماتی، شهروقصبه‌لری. — آشاغی قوشنشین قرق سنه دن بری طوغریدن طوغری‌یه فرانسه‌نك تحت اداره‌سنده اولوب، پارسدن تعیین اولنان وسایغونده اقامت ایدن ارکان بحریه‌دن برآمیرال معرفتیله اداره اولنور. مملکت: سایغون، میتو، وین لونغ، باساق اسملریله ٤ ایالته منقسم اولوب، بهر ایالت درت بش وجمعاً قوشنشین ١٧ قضایی حاویدر. مملکت ٦ شهر ایله یکرمی یکرمی بش قصبه‌یی و ٢٤٠٠ قریه‌یی شاملدر.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — قوشنشین اهالیسنك قسم اعظمی آناملی و قصورینك قسم کلیسی قامبوجلی اولوب، بونلر حقنده مادهٔ آنفه‌ده وقامبوج ماده‌سنده تفصیلات ویرلدیکندن، تکرارینه حاجت یوقدر. اهالینك بر مقداری ده ملایی، چینلی، هندلی وسائره‌در. قوشنشین اهالیسی اسکیدن بری چین مدنیتنه تابع اولوب، لسانلرینی دخی چین خطیله یازمقده ایدیسه‌لرده، فرانسز حکومتی کندیلرینه لاتین حروفنی قبول ایتدیروب، بوحروفله تدریسه مخصوص اولمق اوزره، برچوق مکتبلر کشاد، وبر طاقم کتابلر طبع ایتمشدر. کندیلری الآن اسکی مذهبلرنده یعنی بودا دیننده ثبات ایتمکده‌درلر.

احوال تاریخیه‌سی. — آشاغی قوشنشین اوته‌دن بری قامبوجه تابع ایکن، ١٦٨٩ ده آناملیلرك ضبطنه کچمشیدی. مادهٔ آنفه‌ده بیان اولنان تفصیلات اوزره، آنام دولتی فرانسه ایله معاهداته کیرشدکدن صکره، داخل مملکتده‌کی میسیونرلرله خرستیانلغی قبول ایدن اهالی حقنده اجرای مظالم ایتدیکندن، فرانسز دولتی، بونلری حمایه ایتمك بهانه‌سیله، ١٨٥٨ده برفیلو کوندروب، اووقتدن اعتباراً پارچه‌پارچه بتون آشاغی قوشنشینی ضبط ایله، کندی اداره‌سی آلتنه آلمشدر.

قوشوم (Kouchoum) روسیه‌نك اورال قزاقلری اراضیسنده برنهردرکه، اورال ایرماغنك صول کناری قربنده نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری چوراق یرلر ایچنده ١٦٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، (چالدیر) کولنه دوکیلور.

قوشیلاغرانده (Cuchilla Grande) آمریقای جنوبینك (اوروغوآی) حکومتنی شق ایدن و (قوشیلا) یعنی «بیچاق» دینلن طاغلرك اك بیوکی اولوب، شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه طوغری مملکتی شق ایله، ٣٤° عرض جنوبیده واقع اوروغوآی ایرماغنك منصبنه واصل اولور؛ و حکومتك اك بیوك نهری اولان (ریونغرو) حوضه‌سنی بحر محیط آطلاسی مائله‌سندن آیرر. برقاچ شعبه‌سی دخی اولوب، اك یوکسك محلی ٦٠٠ متره‌یی تجاوز ایتمیور.

قوشین یاخود قوچین ولسان محلیده کاچی (Cochin, Cotchin, Katchi) هندستانك مدراس اداره‌سنده ملابار ایالتنده وهندستانك ساحل غربیسنده اوله‌رق (قانیقوت)ك ١٥٣ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ١٣ ٨٤٠ اهالیسی، لیمانی و ایشلك تجارتی وار ایسه‌ده، هواسی پك آغر و امراض جلدیه‌یی مؤدیدر. وقتیله همنامی اولان حکومت ممتازه‌نك مرکزی ایدی. پورتکیزلرك، بعده فلمنکلیلرك ونهایت انکلیزلرك الینه کچمشدر.

قوشين { حكومت ممتازه‌سی (Principaute de Cochin) هندستانك (ملابار)

دیننك ساحل غربیسنده انكلتره حكومتنه تابع بریر اولوب، شمالاً وشرقاً مدراس اداره‌سیله و جنوباً (تراونقور) حكومت ممتازه سیله محدود در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٥٢٥ مربع كیلومتره اولوب، ٥٩٨٣٥٣ اهالیسی واردر، كه بونلرك ایچنده اسكیدن بری موجود برطاقم اسرائیلیلر و سریانی خرستیانلر بولنیور. ساحل طرفی آلچق اولوب، دكیزله اختلاط ایدر برطاقم كوللری وكلیتلی پرنج و بهارات محصولی واردر. ایچ طرفی ایسه طاغلق واورمانلق اولوب، قهوه محصولی‌واردر. مركزی (قوشین) دن ٦٥ كیلومتره‌لك مسافه ده بركولك ساحل شرقیسنده واقع (تریچور) شهریدر. راجه‌سی انكلتره حكومتنه‌سنوی ٢٤٠٠٠٠ روپیه یعنی ٦٠٠٠٠٠ فرانق جزیه ویرر.

قوص { صعید مصرك قنا مدیریتنده وقنانك ٢٩ كیلومتره جنوبنده اوله‌رق

نیلك ساحل یمینیله سنهور جدولی آره‌سنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ١٠٢٨٠ اهالیسی، نیلده ایشلك اسكله‌سی وخیلی تجارتی واردر. پك اسكی برقصبه اولوب، آثار عتیقهٔ مصریه‌ده (قوه‌سی) اسمیله مذكور اولدیغی حالده، بطالسه زماننده (آپولینوپولیس‌پارده) اسمیله شهرت بولمشیدی. دور اسلامده دخی صعید مصرك الك تجارتكاه بلده‌سی اولوب، نیل واسطه‌سیله تا سودان وآق دكیز و (قصیر) اسكله سی واسطه‌سیله بحر احمر و یمن وهند مواد تجاریه‌سنك محل مبادله‌نی و بو تجارتك بر بیوك انباری حكمنده ایدی. قفط قصبه‌سندن صكره اهمیت تجاریه قوصه و قوصدن صكره قنایه كچمشدر. آنجق سویش جدولنك كشادی بوطریقك اهمیتنی ازاله ایتمشدر. — قضاسی ١٣٠٠٠٠ قدر اهالی‌یی حاوی اولوب، بونلرك ١٠٠٠٠ قدری بدوی وخیمه نشیندر.

قوصَره { (یاخود قوصرا) آق دكیزده تونسك مهدیه اسكله‌سیله سیچلیه

جزیره‌سی آره‌سنده برآطه اولوب، حضرت معاویه رضی‌الله عنه زماننده غزاة مسلمین طرفندن فتح اولندیغی، وعبدالملك بن مروان زماننده خراب اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذكور اولوب، یاقوت حموی كندی‌زماننده خوارج مهدیه‌ایله مسكون‌اولدیغنی علاوه‌ایدیور. الیوم سیچلیه جزیره‌سنه ملحق وایتالیا دولتنه تابع اولان (پاندلریه) آطه‌سی اولسه‌گركدر. شكلنك معروف قوصره‌یه مشابهتدن طولایی عربلر طرفندن بواسمله تسمیه اولنمشدر.

قوصوه { اووه سی (Kossovopolié) روم‌ایلینك یعنی بالقان شبه‌جزیره‌

سنك قسم غربیسی وسطلرنده واسع ومرتفع براووه اولوب، اسمیله تسمیه اولنان ولایتده و چاتیق، پرشتنه، یكیپازار، ایپك، یاقووه وپرزرین آره‌لرنده واقعدر. حذای بحردن حد وسطی اوزره ٥٠٠ ایله ٦٠٠ متره آره‌لرنده بر ارتفاعده اولوب، میاه جاریه سی بر طرفدن (درین) واسطه‌سیله آدریاتیق دكیزینه، برطرفدن (واردار) واسطه‌سیله آطه‌لر دكیزینه، برطرفدن دخی موراوه‌یه تابع (ایبار) واسطه‌سیله طونه‌یه یعنی قره دكیزه دوكیلور، كه بوحال بالقان شبه جزیره‌سنك مرتفع بر محلنده واقع اولدیغنه دلالت ایدیور. اطرافی یوكسك طاغلرله محاط ایسه‌ده، بوطاغلر قوصووه اووه‌سی صولرینك جریاننه‌كچید ویره‌جك‌صورتده بربرلرندن آیریدر. تماميله اووه دینلمكه شایان یرلری آز اولوب، اكثر طرفلری آز چوق‌مرتفع تپه‌لردن عبارتدر. اراضیسی منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله صوثوق هوالره مخصوص میوه‌لرك انواعی وعلی‌الخصوص الما، آرمود، اریك و سائر اثمارك پك اعلالری حاصل اولور. مع هذا شمدیكی حالده اهالیٔ موجوده‌سی هر طرفنی ایشلمكه كافی اولمدیغندن، اكثر یرلری خالیدر. بواووه ایكی‌بیوك وقوعاتله شهرت‌كیر عالم اولمشدر. بو وقعه لرك برنجیسی خداوندكار سلطان‌مراد اول حضرتلرینك صربلیلره قارشی ٧٩١ تاریخ هجریسنده قزاندیغی مظفریت عظیمه ایله صرب قراللغنه ختام ویرمسی؛ و ایكنجیسی سلطان مراد خان ثانی حضرتلرینك مجار قرالی هونیادك قوماندەسی تحتنده اولان مجار، آوستریا وافلاق عساكر متفقه سنی ٨٥٢ تاریخنده كلیاً مغلوب وپریشان ایتمسیدر.

قوصوه { ولایتی. روم ایلنده‌كی ولایاتك شمال جهتنده بولنانلرندن‌اولوب،

آرناودلغك شمال شرقی قسمیله یکیپازار خطه‌سنی وماكدونیه‌نك قسم شمالیسی یعنی قدیماً (داردانیه) دینلن خطه‌یی شاملدر. قوصوه ولایتی شمالاً صربیه و بوسنه، شمال غربی طرفندن قره طاغ ایله، غرباً اشقودره، جنوب غربی جهتندن مناستر، جنوب شرقی طرفندن سلانیك ولایتلریله، شرقاً دخی بلغارستان امارتیله محدوددر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ومرتفع اولوب، آنف البیان قوصوه اووه‌سیله اسكوب اووه‌سنی حاویدر. روم ایلینك اك یوكسك طاغی اولان شار سلسله‌سی ولایتك جنوب غربی جهتندن كله‌رك شمال شرقی‌یه طوغری ممتد اولور، وقچانیق بوغازنده ختام بولوب، قارشیسنده بونك مابعدی حكمنده اولان (قره طاغ) ینه او استقامتده صربیه حدودی داخلنه قدر اوزانیر. بوندن ماعدا ولایتك حدود و كنارلرنده و علی الخصوص قره‌طاغ وصربیه ایله بلغارستان حدودنده یوكسك طاغلری واردر. بو طاغلردن بعضلری قوری وطاشلق و بر طاقمی اورمانلرله مستوردر. شار طاغنك غربی مائله‌سی نه‌قدر صرب وچپلاق ایسه، شرقی مائله‌سی اوقدر كوزل بایر و وادیلری واشجار مختلفه‌یی حاویدر. بلغارستان حدودی جهتنده‌كی طاغلرینك چوغی‌ده اورمانلیدر. میاه جاریه‌سی چوق اولوب، بوجهتجه، یوقاریده دینلدیكی كبی، ولایت اوچ حوضه‌یه منقسم و اوچ ایرماغك منابعنی شاملدر. بونلرك برنجیسی (واردار) حوضه‌سیدر، كه ولایتك بتون قسم جنوبیسندن عبارت اولوب، بو نهر شار طاغنك قسم جنوبیسی مائلهٔ شرقیه‌سندن نبعان ایله، شمال شرقی‌یه طوغری كوزل بر وادی ایچندن بالمرور، مركز ولایت اولان اسكوبه كلنجه، قوصوه اووه‌سنك جنوب جهتندن نبعان ایله قچانیق بوغازندن كچن (لپنچه) نهرینی ودیكر برچوق چایلر اخذ ایده‌رك، جنوبه طوغری دونر، وآطه‌لر دكیزینه دوكلمك اوزره، سلانیك ولایتنه كیرر. ولایت داخلنده‌كی تابعلرینك اك بیوكی بلغارستان حدودندن واكری پلانقه‌دن كلن (اكری صو) در. ایكنجیسی (موراوه) نهریدر، كه ولایتك شمال شرقی جهتی صولرینی جمع ایله صربیه‌یه داخل اولور. اوچنجیسی (ایبار) نهریدر، كه ولایتك قسم شمالیسنده جریان ایدن برچوق چایلرك اجتماعندن بالتشكل، ینه موراوه‌یه قاریشمق اوزره، صربیه‌یه كیرر. دردنجیسی درین ایرماغیدر، كه بونك مركب اولدیغی ایكی شعبه‌دن قره درین دبره سنجاغندن كله‌رك، ولایتك منتهای غربنده آق درین ایله برلشیر. وآق درین ایسه ایپك ویاقوه جهتندن كله‌رك، ولایتك بتون قسم غربیسی میاهنی طوپلار.

هواسی قیشین زیاده صوغوق ایسه‌ده، یازین پك لطیف و عمومیت اوزره صاغلام اولوب، صیتمه‌لی و بطاقلق یرلری پك آزدر. شمال وغرب جهتنده یعنی یكیپازار ایله یاقوه جهتنده و شارك غرب طرفنده اراضی عمومیت اوزره طاشلق وآز منبت ایسه‌ده، سائر طرفلری وعلی الخصوص قوصوه اووه‌سیله ولایتك جنوب شرقی جهتی پك منبتدر. محصولاتی: بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، نخود، فاصولیه وسائر حبوباتله توتون، كتن، اوزوم، سبزه و میوه‌لرك انواعندن عبارتدر. اسكوب سنجاغنده آزیجه پاموق، آفیون و پرنج دخی حاصل اولور. میوه‌لری و علی الخصوص قالفاندلن جهتنك آرناؤد الماسی دینمكله مشهور الماسی، قوصوه اووه‌سنك و یكیپازارك اشلیوه اریكی واسكوب جوارلرینك هر نوع میوه سی پك نفیسدر. قوچانه‌نك پرنجی واسكوبك فاصولیه‌سی دخی اعلادر. شمال غربی جهتنك ذخایری احتیاجات محلیه‌یه كفایت ایتمز ایسه‌ده، سائر طرفلرینك محصولاتی زیاده اولوب، خیلی مقدار اخراجاتی دخی واردر. حیوانات اهلیه‌سی دخی چوق اولوب، مرعا و یایله‌لرینك مساعده‌سیله صیغیر، قویون، كچی، خركله كبی حیواناتی كثرتلی وجنسلری پك اییاولمغله، ولایتك هر طرفندن خیلی حیوانات یتیشدیریلوب، ممالك اجنبیه‌یه اخراج اولنور. حیوانات محصولاتندن اوله‌رق یپاغی، دری، یاغ، پینیر كبی شیلر دخی احتیاجات محلیه‌دن چوق زیاده اولوب، فضله‌سی اخراج اولنور. اورمانلری پك چوق اولوب، مختلف اشجاری حاوی ایسه‌ده، یوللرك فقدانندن ومملكتك سواحلدن پك اوزاق بولنمسندن طولایی، بونلردن یالكز محلنجه اقتضا ایدن كراسته واودون قطع اولنوب، بحق استفاده اولنمیور. طاغلرده مختلف معدنلر وار ایسه‌ده، هنوز هیچ بری اخراج اولنمامقده‌در. معدن صولری و ایلیجه‌لری چوقدر. حیوانات وحشیه قورت، آیی، طوموز، تیلكی

طاوشان وسائره اولوب، آو حیواناتی‌ده چوقدر؛ ودریلرندن کورك یاپیلوب ، بوندن خیلی اخراجاتی واردر. صنایع محلیه دمیرجیلك، قیومجیلق، دباغلق، سراجلق ومنسوجات مختلفه نسجی کبی احتیاجات محلیه‌یه کوره شیلر اعمالندن عبارت اولوب ، پرزرینده دمیردن اسلحه و آلات متنوعه ایله تلکاری شیلر یاپارلر. ولایتك هر طرفنده کلیم ، سجاده ، پیشکیر ، خاولی ، بز کبی شیلر نسج اولنور.

یوقاریده دینلدیکی کبی، قوصوه ولایتی آرناوٕدلغك برقسمیله بوسنه‌نك برمقدارندن وماکدونیه‌نك اوست طرفندن مرکب اولمغله ، اهالیسی دخی اوکا کوره مختلف‌الجنسدر. ولایتك هنوز هر طرفنده تحریر اجرا اولنمدیغندن، مقدار نفوسی حقنده بر شیٔ دینله‌مز ایسه‌ده، بعض طرفلرینك پك مسکون اولدیغنه نظراً ، برملیونه قریب اولمسی ملحوظدر. قسم اعظمنك اهالیسی آرناوٕد اولوب، یالکز اسکوب سنجاغنك جنوب شرقی جهتنده مسلمانلر ترك وخرستیانلر بلغار وسائره‌در. یکیپازار خطه‌سنده دخی یکیپازار سنجاغنك اهالیسی آرناوٕد وبوشناق اوله‌رق مختلط وطاشلیجه سنجاغنك‌کیلر همان کاملاً بوشناقدر. آرناوٕدلقدن معدود اولان پرزرین ، ایپك، پرشتنه سنجاقلریله اسکوب سنجاغنك شمال و غرب طرفلرنده ایسه اکثریت اوزره اولان مسلمانلر و اورالرجه لاتین تعبیر اولنان قتولیکلر کاملاً آرناوٕد اولوب، اقلیتده بولنان اورتودوقسلرك برقسم جزئیسی بلغار ویا صربلی اوله‌رق اسلاودر، ویا مکتب وکلیسا قوتیله اسلاولاشمشدر. اسکوب و پرزرین و پرشتنه کبی بعض شهرلرده عمومیت اوزره ترکجه سویلنور. مذهبجه اهالینك اوچ ربعندن زیاده‌سی مسلم وآنجق بر ربعی خرستیان وسائره‌در.

سلانیکدن بدأ ایله صربیه‌دن آوروپایه‌کیدن دمیریول خط کبیری بوولایتك مرکز یعنی اسکوب سنجاغنی شق ایتدیکی کبی ، اسکوبدن آیریلان برشعبه‌سی دخی پرشتنه سنجاغندن بالمرور متروویچه‌یه واصل اولدیغندن، ولایتك تجارتی خیلی تسهیل ایتمش ایسه‌ده ، سائر طرق ووسائط مواردده‌سی هنوز پك کریدر.

قوصوه‌ولایتی، زیرده‌کی جدولدن آکلاشلدیغی کبی ، ٦ سنجاغه منقسم اولوب، مرکزلرله برابر ٢٧ قضا ، ١٦ ناحیه وسنجاق و قضا مرکزلری اولان شهر وقصبه‌لرله ٣١٢٠ قریه‌یی حاویدر.

سنجاق	قضا	ناحیه
اسکوب	اسکوب	
	اورخانیه	
	اشتب	برکتلی
	قوچانه	بیانجه
	عثمانیه	
	قره‌طوه	
	قومانوه	مزرعه
	رادویشته	
	پلنقه	
پرشتنه	پرشتنه	
	کیلان	
	پره‌شوه	
	ولچترین	
	متروویچه	
پرزرین	پرزرین	راخوفچه
	قالقاندلن	غستوار
	لومه	قالیس
ایپك	ایپك	
	یاقوه	
	غوسینه	
	براله	
	ترغویشته	
یکیپازار	یکیپازار	
	یکی واروش	
	قولاشین	ویرانش، مویقواج، روانه‌ریقه
	آقوه	بشتریچه، بهور، قرات، برزاوه
طاشلیجه	طاشلیجه	
	پره‌پول	پریبوی

قوصوه ولایتی روسیه محاربهٔ اخیره‌سندن اولجه ، مرکزی صوفیه اولمق و نیش و پرشتنه جهتلرینی دخی جامع بولنمق اوزره ، تشکیل اولنه‌رق محاربه‌دن صکره پرشتنه مرکز اتخاذیله یکیپازار جهتی دخی علاوه اولنمش ؛ و مؤخراً پرزرین سنجاغی دخی مناستر ولایتندن فك ایله بو ولایته الحاق، و ایپك دخی جوارلریله برسنجاق اولوب، اسکوب مرکزولایت اتخاذ اولنمشدر.

قوصی { [«ضیاءالدین قوصی» و «عبدالرحمن ابن اسنائی» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله .]

قوق { قپودان جامس — (J. Cook) انكلتره مشاهیر بحریون و سیاحیندن اولوب، ١٧٢٨ ده یورقشیر ایالتنك (مارتون) قصبه‌سنده طوغمش؛ وكندیسی بر چفتلك رنجبرینك اوغلی اولدیغی حالده ، بحریه نفری یازیلوب ، كمیجیلك ایچون لازم اولان علوم ریاضیه وهیئتی معلمسز اوله‌رق كندی كندینه اوكرنه‌رك ، تدریجاً كمی قپودانی اولمش ایدی . اوزاق دكیزلره سیاحت ایتمكه دولتی طرفندن مأمور اولوب، اوچ دفعه كرهٔ ارضی دور ایتمشدر. برنجی سیاحتی (تاهیتی) جزیره‌سندن زهره‌نك كرهٔ شمسك اوكندن مروریني سیر ومعاینه ایتمك مأموریتیله وارباب فندن (بانقس) و (سولاندر) ك رفاقتیله ١٧٦٨ تاریخنده اجرا ایدوب، بو سیاحتده یكی زلانده‌نك سواحلنی فناً تعیین، وبو اسمله معروف اولان ایكی جزیره‌نك آره‌سنده كی بوغازی (یعنی قوق بوغازینی) كشف ایتمشدر. ١٧٧٢ ده (رزولوسیون) و (آوانتور) سفینه‌لریله قطب جنوبیده قره‌لر بولنوب بولنمدیغنی كشفه مأمور اوله‌رق، اوچ سنه بحر محیط كبیرده سیاحت ایتمش؛ وقطب جنوبیده شایان اهمیت قره‌لر بولنمدیغنه كسب اطمئنان ایدوب، اثنای سیرنده یكی قالدونیه جزیره‌سنی دخی كشف ایلمشدی . ١٧٧٦ ده، آمریقانك شمالندن آوروپا ایله آسیا آره‌سنده برطریق بحری ممكن اولوب اولمیه‌جغنی تحقیق مأموریتیله ، بر اوچنجی سیاحت عظیمه یه چیقوب ، بهرنك بوغازندن بحر منجمد شمالی یه صوقلمغه زیاده جهد ایتدكدن صكره ، مأیوس اولوب، جنوبه طوغری دوندیكنده، كمیسنی تعمیر ایچون، ساندویچ جزایرندن (هاوای) جزیره‌سنه اوغرامغله، ١٧٧٩ ده بوآطه‌نك اهالئ وحشیه‌سی طرفندن پاره‌لانه‌رق وفات ایتمشدر . قپودان قوق مهالكی استخفاف ایدر جسور ومحب فنون بر آدم اولوب، كرك معیتی طائفه سنه و كرك اوغرادیغی برلرك اهالئ وحشیه‌سنه ایتدیكی معاملهٔ انسانیتكارانه ایله اقران وامثالی بیننده تمیز، وجغرافیا و سائر فنونه خیلی خدمت ایتمشدر. سیاحتنامه‌لری كندیسی و معیتی طرفندن ضبط اولنوب ، دفعاتله نشر ، والسنهٔ سائره‌یه دخی ترجمه اولنمشدر. اسمی آوستralیا وآمریقا وسائر طرفلرده برچوق یرلره علم اولمشدر.

قوق { پول دو — (Ch. Paul de Koc k) فرانسه مشاهیر حكایه‌نویسانندن اولوب، ١٧٩٤ ده (پاسی) قصبه‌سنده طوغمش، و ١٨٧١ ده وفات ایتمشدر. پدری عن اصل فلمنكلی برصراف اولوب، كندیسنك تولدندن اول‌جه اعدام اولنمش ؛ وكندیسی ١٥ یاشنده ایكن ، تجارته سلوك ایتمش ایسه‌ده ، ایكی سنه صكره بو مسلكی تركله، ادبیاته انتساب ایدوب، برقاچ تیاترو وایكیوزی متجاوز حكایه كتابی یازمشدر، كه اصل بادئ شهرتی اولان بو حكایه كتابلری اولوب ، بعضلری برآز آچیقجه ایسه‌ده ، یك اكلنجه‌لی اولمغله برابر، اخلاق عمومیه‌یی تنقید یولنده یازلدیغندن ، بحق عمومك فوق العاده مظهر رغبتی اولمشلردر .

قوق آطه‌لری { (Archipel de Cook) و نام دیكرله هروی (Hervey) بحر محیط كبیرك پولینسیا قسمنده ساموآ ایله شركت جزایر مجتمعه‌لری آره‌سنده برجزایر مجتمعه هیئتی اولوب ، باشلیجه ٩ آطه ایله برطاقم كوچك جزایردن مركب اولدیغی حالده، ′٤٨ °١٨ ایله ′٤٩ °٢١ عرض جنوبی و ′٣٨ °١٩٧ ایله ′٢٦ °٢٠٠ طول شرقی آره‌لرنده ٣٣٣ كیلومتره اوزون و ٢٨٩ كیلومتره كنیش برمحلده ممتد اولور. قابل سكنی اولانلرینك مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٠٠ مربع كیلومتره واهالیسی ٧٧٤٥ كشیدر . الك بیوكلری اولان (راروتونغه) نك بویی ٣٧ كیلومتره اولوب، دیكرلرینك بویی ١٥ كیلومتره‌یی تجاوز ایتمز . یالكز بر ایكیسی مرتفعجه اولوب ، قصوری یك آلچق و جمله سی صیغلر و قیالرله محاطدر. قپودان قوق طرفندن اوچنجی سیاحتنده یعنی ١٧٧٧ ده كشف اولنمشلردر.

قوق بوغازی { (Détroit de Cook) یكی زلانده‌نك مركب اولدیغی ایكی بیوك جزیره‌یی بربرندن آیران درین بربوغاز اولوب، بویی ٢٤٠ واكی ٨٠ كیلومتره‌در. ساحل شمالیسنده مهجرك مركزی اولان (ولینغتون) شهری و ساحل جنوبیسنده (بانهیم) قصبه‌سی بولنیور. اوندن اول یكی زلانده برتك جزیره ظن اولنوركن، بو بوغاز ١٧٧٠ تاریخنده قپودان قوق طرفندن كشف اولنمشدر.

قوقسواق { (Koksoak) آمریقای شمالیده دومینیون قطعهٔ واسعه‌سنك شمال شرقی اراضیسنده بر نهردر، که (قانیا پوسقاو) کولندن خروجله ، غیر مسکون یرلر ایچنده شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق، برچوق کوللرك آیاقلرینی دخی اخذایله، ٦٥٠ کیلومتره لك جریاندن صکره هودسون بوغازینك (اونغاوه) قوینه دوکیلور. منبعندن ١٥٠ کیلومتره آشاغیده اکی ١٥٠٠ متره ومنصبنده ٥ کیلومتره‌دردر .

قوق کورفزی { (Kook's Inlet) آمریقای شمالیده آلاسقه شبه جزیرهٔ کبیره‌سنك ساحل جنوبیسنده ٥٩° ایله ١٦′ ٦١° عرض شمالی آره‌سنده بر قویدر.

قوقله { قبریس جزیره‌سنك جنوب غربی ساحلنده واقع باف قصبه‌سنك نام دیکریدر. [«باف» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قوقو { و نام دیکرله سقوویه (Coco , Ségovia) آمریقای وسطینك (نیقاراغوآ) حکومتنده بر ایرماقدر، که بحر محیط معتدل ساحلی قربنده یعنی قونسقه کورفزینك ٥٠ کیلومتره قدر شرقنده نبعان‌ایله ، غرب شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، برمدت جریاندن صکره (هوندوراس) حکومتی حدودینه واصل اولور ؛ و او استقامتده جریاننده دوامله، ایکی حکومتك حدودینی آیره‌رق ، ٦٥٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره ، منصبنده (غراسیاس آدیوس) برونی تشکیل ایدورك ، آنتیل دکیزینه دوکیلور . منصبندن اعتباراً ٢٥٠ کیلومتره‌لك محلی درین وواپور ایشلمسنه مساعد اولوب، اوندن یوقاریسی دخی کوچك سفائنك سیرینه صالح ایسه‌ده، بر طاقم سرعتلی اینشلری واردر. منصبنده‌کی قوم سدینك دخی عمقی آنجق ایکی اوچ متره اولوب ، بیوك کمیلرك کیرمسنه مانعدر .

قوقوخوتو { (Koukou - khoto) چینك ایالات شمالیه‌سندن (شان‌سی) ایالتنده و (تای یوآن) ك ٣٢٠ کیلومتره شمالنده ٤٠°٤٨′٥″ عرض شمالی ایله ١٠٠°١٨′٣٧″ طول شرقیده بر شهر اولوب، ٢٠٠٠٠ قدر اهالیسی، مغولستان وتبت و ترکستان شرقی ایله ایشلك تجارتی ومغوللرك رؤساء روحانیه‌سنه مخصوص مدرسه‌لریله برچوق مناسترلری واردر.

قوقوزه { (Cucuse) آناطولینك قپادوقیا خطهٔ قدیمه‌سنده برقصبه اولوب، الیوم مرعش سنجاغنك زیتون قضاسنده وزیتونك ٥٠ کیلومتره شمال غربیسنده واقع (کوکسون) قریه‌سیدر .

قوقونور { (Koukou-Nor) یعنی «کوك کول» مغولستانك همنامی اولان واسع ایالتنك شرق شمالی کوشه‌سنده و چین حدودی قربنده بر بیوك کول اولوب ، اورته‌سی ٣٦°٥٨′٣″ عرض شمالی ایله ٩٧°٣٥′ طول شرقیده واقعدر . سطحی حذای بحردن ٣٠٥٠ متره مرتفع اولوب ، هرطرفدن یوکسك طاغلرله محاطدر. شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه بویی ١٠٧ و اك کنیش یرنده اکی ٦٣ متره‌در . درینلکی آز اولوب، صویی طوزلیدر، وکیتدکجه آزالوب طوزی آرتمقده‌در. ایچنده بش آطه اولوب، بری اوزرنده بر لامه مناستری واردر، که بونده اقامت ایدن لامه‌لر یالکز قیشین کول طوکدیغنده، حار جله اختلاط ایدوب ، قایق بولنمدیغندن ، سائر موسملرده اختلاطلری مفقوددر. کولك بالیغی چوق ایسه‌ده، جوارنده‌کی اهالی بالیقچیلق صنعتنی بیلمیورلر (بوخاین کول) و (خره کول) اسملریله ایکی قبه نهر ایله برطاقم دره‌لر بوکوله دوکیلور .

قوقونور { (Prov. de Koukou-Nor) ایالتی چینه تابع بر ایالت تشکیل ایدر و مغولستاندن معدود واسع بر یر اولوب شمالاً مغولستانله وترکستان شرقی‌یی‌ده حاوی اولان (قان‌سو) ایالتیله ، جنوب غربی طرفندن تبت شرقاً دخی نفس چین ایله محدوددر. منتهای غربنده بر زاویهٔ حاده تشکیل ایده‌جك صورتده شرقدن غربه ممتد اوزون بر یر اولوب ، شمالا آلتون طاغ و (نان‌شان) جبال مرتفعه‌سیله، جنوب دخی بر صره یوکسك طاغلرله آیرلمش اولدیغی حالده، جبال وانهاری نفس چینه طوغری اینیور ایچنده ممتد اولان جبال مرتفعه‌نك اك بیوکی اورته‌سنده اوزانان (قوئن لوئن) سلسله‌سیدر . احوال موقعیه وطبیعت ارضیه‌جه اوچ قسمه منقسم اولوب،

برنجیسی شرق شمالی قسمده‌کی (قوقونور) کولنك حوضه‌سی، ایکنجیسی شمال غربی جهتده‌کی (زایدام) خطه‌سی ، اوچنجیسی‌ده جنوب شرقی طرفنده‌کی (اودون توله) یایله‌سیدر . زایدام خطه‌سی حد وسطی اوزره ۲۸۰۰ متره ارتفاعی اولان بر یایله‌دن عبارت اولوب ، تیبتك ارتفاعی آلتنده بر ایکنجی باصمق تشکیل ایدیور . بر چوق طوزلی کوللری حاوی اولوب، قابل زراعت اراضیسی پك آز و معمور یرلری پك سیرکدر . قوئن لوئن سلسله‌سیله دیکر بر چوق طاغلر بوخطه‌یی شق ایدوب ، بونلرك چوغی قارله مستوردر . میاه جاریه‌سی آز و سیرك اولوب، چوراقلرده نابدید ویا کوللره منصب اولور . قوقونور حوضه‌سی هر طرفدن طاغلرله محاط اولوب ، ٥ کوله منصب اولان مذکور ایکی نهرك وسائر دره‌لرك وادیلرینی حاویدر. اودون تاله یایله‌سی ایسه ۴۵۰۰ ارتفاعلرنده یوکسك بر یر اولوب، چینك انهار عظیمه‌سندن (هوآنغ هو) نك منابعنی وبرچوق کوللری حاویدر. ۳۵° عرض شمالیدن آشاغی اولدیغی حالده، ارتفاعی حسبیله برودتی فوق‌العاده اولوب، تموزده میزان‌الحراره تحت‌الصفر ۲۵ درکه‌یه قدر اینر . مع هذا (تانغوت) جنسیتنه منسوب بر قاچ یوز اهالیسی واردر. علی‌العموم (قوقونور) مملکتنك وعلی‌الخصوص اشبو اوچنجی قسمیله جهت غربیه‌سنك هنوز هرطرفی کشف اولنمیوب ، احوالی مجهولدر . بتون او مملکت واسعه‌نك اهالیسی ۱۵۰۰۰۰ ی متجاوز اولمیوب، قالموق، تانغوت، قره‌تانغوت وسائره قبائلندن عبارت‌اولدقلری‌حالده، ۲۹ عشیرته منقسمدرلر؛ وهرقبیله نك کندی‌رئیسی اولوب ، بونلر صورتا چین دولتنی طانیورلر . اکثرااهالیسی کوچبه‌و یغما کردرلر. چینلیلر مملکتك شرق جهتنده بعض یرلره هجرت ایدوب یرلشمکه باشلامشلردر .

مغول لساننده کوله (نور) و نهره (کول) دینلدیکی آکلاشیلیور. آنجق کوك یعنی مائی دیمك اولان صفتی مغوللر دخی (قوقو) می تلفظ ایدرلر ، یوقسه (کوك) کلمه‌سی آوروپالیلر عادتلری اوزره قالینلاشدیره‌رق‌می بوحاله‌قویمشلردر؟ کسدیریله‌مدی .

قوقه { یاخودقوقاوه (Kouka, Koukaoua) سودان وسطیده چاد کولنك ساحل غربیسنده بورنو حکومتنك مرکزی بر شهر اولوب ، بری کولك کنارنده و دیکری بونك بر کیلومتره قدر غربنده اولمق اوزره ایکی قسمدن مرکب اولدیغی حالده، هر برینك آیری بررسوری وبربیوك جاده‌سی، چارشیلری، برقاچ جامع شریفی، بورنو حاکمنه‌مخصوص جسیم سرایی، تخمیناً ۶۰۰۰۰ اهالیسی وایشلك تجارتی‌واردر. آفریقای‌وسطینك الك تجارتکاه و ایشلك شهری اولوب، بازار وچارشیسنده طرابلس غرب ، فزان ، مصر ، مغرب وآفریقانك سائر هر طرفندن کلوب طوپلانمش تجار وسیاحین کوریلور . خانه‌لری سودان‌اصولی اوزره صمان قلبه‌لرندن عبارت اولمیوب ، دوولمش طوپراقدن یاپلمش و سوقاق تشکیل ایده‌جك صورتده صره‌لنمش اولدقلری حالده ، عادتا بر شهر صورتی ابراز ایدیور . سورلرك خارجنده وشهرك ایکی قسمی آره‌سنده دخی طاغنیق وسیرك برطاقم اولر واردر .

— بو اسمله چاد کولنك شرق طرفنده وقانم مملکتنده دخی بر زنجی قومی اولوب ، قاریلری ودایجه حسن ولطافتلریله مشهوردر .

قوقه آطه‌لری { (Iles Cocos) بواسم بحریون طرفندن بحر محیط هندی و بحر محیط کبیرده بر چوق منفرد ویا مجتمع آطه‌لره و یریلوب ، باشلیجه‌لری بروجه آتیدر :

بنکاله کورفزنده (آندامان) جزایرینك شمالنده برطاقم جزایر مجتمعه اولوب، الك بیوکلری اولان بیوك قوقه آطه‌سنك اورته سی ′۱۴°۶ عرض‌شمالیده واقعدر. بویی ۱۰ واکی ۳ کیلومتره اولوب، قوقه آغاجلریله مستور در .

— دهاجنوبده بحر محیط هندیده و(سونده) بوغازینك ۱۲۰۰ کیلومتره جنوب غربیسنده بر جزایر مجتمعه طاقمی اولوب ، الیوم (کیلینغ) اسمیله دها معروفدرلر [بواسمه‌مراجعت‌بیوریله.]

— بحر محیط کبیرك قسم جنوبیسنده (تونغه) جزایر مجتمعه‌سنك شمالنده دخی برآطه اولوب ، (نیوها) اسمیله دهامعروفدر. — دیکربرجزایر مجتمعه طاقمی‌ده اولوب، (مورتلوق) دخی دینلیر.

— بحر محیط معتدلك قسم شمالیسنده وآمریقا برزخنك ساحل غربیسی قارشیسنده اولەرق ١٢″ ٣٥′ ٥° عرض شمالی ایله ٣٢″ ٤٥′ ٢٧٠° طول شرقیده و غالاپاغوس جزایرینك ٨٠٠ کیلومتره شمال شرقیسنده بر آطه اولوب ، ٥٠ کیلومتره محیط دائرەسی و بالینه آوجیلرینك مراجعتگاهی اولان صاغلام برلیمانی واردر. آطەیه اسمی قزاندیران قوقه (یعنی هندستان جوزی) آغاجلرینك چوغی تلف اولمشدر .

قوکار { (Kokiar) چینه تابع ترکستان شرقینك یارقند قضاسنده و یار- قندك ١٠٥ کیلومتره جنوبنده اولەرق ١٩٦٧ متره ارتفاعی اولان بروادیده واقع برقصبەاولوب، ٥٠٠ ٥ اهالیسی وجوارنده قیلندن گوزل کشمیر شاللری یاپیلان برجنس کچیلری واردر .

قوکرموت { (Cockermauth) انکلتره نك کومبرلاند ایالتنده و (قارلیسله) نك ٤٠ کیلومتره جنوب غربیسنده اولەرق (قوکر) ایله (دروِنت) نهرلرینك محل تلاقیسنده برقصبه اولوب، ٥١١٥ اهالیسی، دمیر یول موقفی، دباغخانەلری وپوك وپاموق منسوجاتله فانیله وچوراب وسائره فابریقەلری واردر .

قوکلبورغ { (Kockelburg) آوستریا و مجارستان دولتنك (ترا- نسیلوانیه) خطەسنده و (ابسفالوه) نك ٢٤ کیلو- متره شمال غربیسنده و (قوکل) نهری اوزرنده بر کوچك قصبه اولوب ، داخل بولندیغی ایالت بونك اسمیله مسمادر .

قوکیمبو { (Coquimbo) آمریقای جنوبیده شیلی حکومتنك همنامی اولان ایالتنده ومرکز ایالت اولان (سرنا) نك ٨ کیلو- متره جنوبنده اولەرق ٥٤′ ٢٩° عرض جنوبی ایله ٣٩′ ٧٣° طول غربیده و (الکی) نهرینك دوکلدیکی برخلیجك ساحل جنوبیسنده واقع ایالت مرکزی بر قصبه اولوب ، ٧١٤٠ اهالیسی، پك صاغلام لیمانی، ایشلك تجارتی وعلی الخصوص باقر اخراجاتی واسکلەسی اولدیغی (سرنا) یه قدر دمیر یول خطی واردر. — قوکیمبو ایالتی شمالاً آتاقامه وجنوباً آقونقاغوآ ایالتلریله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیەسی ٣٣٤٢٣ مربع کیلومتره و اهالیسی ١٨٩٥٢٤ کشیدر . مرکزی (سرنا) قصبەسی اولوب، ٥ قضایه منقسمدر.

قول { (Coll) اسقوچیه‌یه تابع هبرید آطه- لرینك الك جنوبیلرندن اولوب، بویی ٢٠ ، اکی ٤ کیلومتره و اهالیسی، کافهٔ بالیقچی وغالیق لسانیله متکلم اولمق‌اوزره ٧٢٥، کشیدر.

قولا { (Kola) روسیەنك شمال غربیسنده و بحر منجمد شمالی ایله شمالی آق دکیز آرەسنده لاپونیەنك قسم شرقیسندن عبارت بر بیوك شبه جزیره اولوب ، غرب جهتندن دخی قرەدن بریرینه دوکیلور برصره گوللرله آیرلمشدر. ٦′ ٦٦° ایله ١٨′ ٦٩° عرض شمالی و ٣٠° ایله ٩′ ٣٩° طول شرقی آرەلرنده ممتد اولوب، غربدن شرقه بویی ٣٨٠ کیلومترەدر. غرب جهتی طاغلق وقیالق اولوب، الك یوکسك محلی ٩٠٠ متره ارتفا- عندەدر. شرقه طوغری اوزاندقجه، کسب انحطاط ایدر. قسم جنوبیسنده سرمدی قارلرله مملو دره- لری و چام آغاجلرینی حاوی اورمانلری واردر . گوللریله چایلری پك چوقدر . انهارینك الك بیوکی ٢٤٠ کیلومتره بویی اولان (پونوی)در. انهارینك جملەسی سنەده ٨ آی منجمد بولنور. همان‌هرطرفی خالی اولوب ، یالکز بعض سواحلنده بالیقچیلقله و رن سوریلریله کوچبه حالنده یاشار بر مقدار لاپونلر بولنیور. سواحل شمالیەسنه یازین ٣٠٠٠ قدر روس واسقاندیناو بالیقچی طوپلانوب، مورینه بالیغی وسائر اسماك صید ایدرلر. شبه جزیره آرخانگل ایالتنه ملحق بر قضا صورتنده اداره اولنوب ، مرکزی ٧٧٠ اهالیلی جامع اولان همنامی برکوچك قصبەدر .

قولات طاغی { طربزون ولایتنده بر طاغدر، کەپونت آلپلری نامیله ولایتك حدود جنوبیەسنی تحدید ایدن سلسلهٔ جباله مربوط اولوب ، طربزون ایله گومشخانه وبعده طربزون ایله جانیك سنجاقلری آرەسنده شمال غربی‌یه طوغری ممتد اولوب، تیره‌بولینك‌شرق طرفنده واقع (کرەلی) برونه منتهی اولور. الك یوکسك محلی طربزون شهرندن ٥٠ کیلومترەلك

مسافه‌ده‌اولوب، ۲۹۰۰ متره‌لك ارتفاعه‌قدر چیقار. اراضیٔ برکانیه‌دن متشکل وپك صربدر.

قولاشین { (Kolachin) اخیراً قره طاغه الحاق اولنمش قضا مرکزی بر قصبه اولوب، چتنه‌نك ٦۲ کیلومتره شمال شرقیسنده و (تاره) نهرینك منابعی قربنده واقعدر. قضاسی ٤۳۲ مربع کیلومتره‌دن عبارت اولوب، ٦۰۰۰ اهالیسی واردر.

قولاشین { (یاخود قولاشین زیر) قوصوه ولایتنك پکیپازار سنجاغنده و سنجاغك منتهای غربنده اوله‌رق قره طاغ حدودی قربنده برقضا اولوب، مرکزینك قره‌طاغه ترکی‌اوزرینه،قالان قراسندن برقضا تشکیل‌اولنه‌رق، (شاهویك)قریه‌سی مرکز اتخاذ اولنمشدر. ویرانس، موبقواچ و روانه‌ریقه ناحیه‌لریله برابر ۳۲ قریه‌دن مرکب اولوب،اراضیسنك قسم‌اعظمی‌طاغلق واور. مانلق اوله‌رق،کوزل صولری وبر مقدار اراضیٔ مزروعه‌سی‌ده‌واردر. باشلیجه محصولاتی آرپه‌ومصر ایله بر مقدار بغدای وزیاده‌جه هلده و قومپیردن عبارتدر. هواسی صاغلام و اهالیسی تندرست وجسور آدملردر. مقدار اهالیسی حقنده بر قید صحیحه دسترس اولنه‌مدی. قسم اعظمی مسلم وبوشناق لسانیله متکلمدر.

قول اوغلی { مغرب اوجاقلرنده و علی الخصوص طرابلس غربده شهرلرك اطرافنده ساکن برصنف اهالیدر،که‌اسکی یکیچری افرادینك یرلی قاریلرله ازدواجندن متولد اولوب، بونلر ویرکیدن معافیتلری مقابلنده برر حیوان بسلمکه وتحصیلدارلق وضبطیه وظائفنی ایفایه مجبوردرلر. رئیسلرینه باش آغا دیرلر.

قولبرت { (Colbert) فرانسه مشاهیر رجالندن اولوب، ۱٦۱۹ ده (ریمس) ده طوغمش، و ۱٦۸۳ ده وفات ایتمشدر. اون دردنجی لویی زماننده کندیسنه بر قاچ نظارت احاله اولنه‌رق، امور مالیه‌جه، زراعتجه،تجارتجه، قوهٔ بحریه‌جه، عدلیه‌جه،ومعارف و صنایعجه پك چوق اصلاحات اساسیه‌یه موفق اولمش؛ وشمدیکی اصول اداره‌نك اساسنی قویوب، علی‌الخصوص بودجه اصولنی کندیسی ایجاد ایتمشدر.

قولبرغ { (Colberg) پروسیه‌ده پومرانیه خطه‌سنده کوسلین سنجاغنده وکوسلینك ٤۰ کیلومتره غربنده اوله‌رق (پرسانته) نهری اوزرنده وبونك منصبندن ۳ کیلومتره یوقاریده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱٦۰۲۵ اهالیسی، بحریه‌مکتبی، مملحه‌لری، منسوجات‌مختلفه، توتون وطوغله فابریقه‌لری، دوکمخانه‌لری وایشلك تجارتی واردر.

قولبروق { (Colbrooke) انکلتره‌نك مشاهیر مستشرقیننددن اولوب، ۱۷٦۵ تاریخنده لوندره‌ده طوغمش، و۱۸۳۷ده وفات ایتمشدر. مأموریتله هندستانه کوندریلوب، کلکته‌ده عدلیه مفتشی اولمش؛ و ۳۰ سنه اوراده قالوب، السنهٔ شرقیه‌یی و علی الخصوص اسکی سانسکری لسانیله هندستانك السنهٔ جدیده‌سنی مکمل صورتده اوکرندکدن صکره، لوندره‌یه عودتله، برنجی اوله‌رق، آوروپایه هندك احوال تاریخیه و ادبیه و حکمیه‌سنی اوکرته‌جك کتب و رسائل و مقالات مهمه نشر، و لوندره‌ده‌کی مستشرقین جمعیتنی تأسیس ایتمشدر. برچوق کتب وسائر آثار شرقیه دخی جمع ایدوب، وفاتنده هندشرکتنه ترك وتبرع ایلمشدر.

قولتیس { (Colettis) یونانك استقلالنه ویونانده حکومت مشروطه‌نك تأسیسنه الك زیاده خدمت ایدنلردن اولوب، عن اصل تپه دلنلی علی پاشانك اوغلی مختار پاشانك طبیبی ایدی. تپه دلنلیلرك سقوطندن صکره یونان ارباب عصیاننه قاریشوب، حکومت موقته اعضاسندن بولنمش؛ اوتونك قراللغی زماننده بر قاچ وکالتده بولنه‌رق، برآره‌لق باش وکیل دخی اولمش؛ و ۱۸٤۸ ده وفات ایتمشدر.

قولجه { (Kouldja) چینك شمال غربی جهتنده واقع (جونغاریه) خطه‌سنده قولجه ونام دیکرله ایلی ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، بالغاش کولنه دوکیلن ایکی نهر اوزرنده ورروسیه حدودینك ٦۰ کیلومتره شرقنده واقع و ۱۲۰٦۰ اهالیلی جامعدر. سائر چین بلادی کبی مستطیل الشکل برسورله محاط اولوب، پك ایشلك بازار وچارشیسی، ایکیسی چین‌حکومتی

طرفندن یاپدیرلمش متعدد جوامع شریفه‌سیله بر ایکی بتخانه‌سی ، ایکی کلیساسی و خارجنده واسع باغچه‌لری واردر . اهالیسنك قسم اعظمی مسلم وترك وقصوری مانجو وچینلی وروس وسائره‌در.
— قولجه نام دیگرله ایلی ایالتی شمالاً وغرباً روسیه حدودیله یعنی ترکستانله، جنوباً ترکستان شرقی ایله شرق شمالی طرفندن دخی جونغاریه ایله محدود اولوب، غیرمنتظم برمثلث شکلنده‌در. مقدما بو ایالت دها بیوك اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ٧١ ٢١٣ مربع کیلومتره و اهالیسی ١٤٠٠٠٠٠ کشی ایدی. آنجق یکرمی اوتوز سنه اول چینك بتون شمال غربی قسمنده وقوع بولان قیام صره‌سنده زبونکشلکده امثالسز اولان چینلیلر دهشتلی صورتده قتل عامه باشلادقلرندن ، روسیه دولتی ١٨٧١ده مملکتی اشغاله مجبور اولمش؛ و١٨٨١ده مملکتی چینه اعاده ایتدیکنده ، ٧٠٠٠٠ اهالی ایله مسکون اولان ١١ ٢٨٨ مربع کیلومتره‌لك محلنی آلیقومشدر . اراضیسی طاغلق و یوکسك اولوب، حدود شمالیه‌سنده (الاطاغ) وحدود جنوبیه‌سنده (خان تکری) سلسلهٔ جبالی ممتد اولور، وبونلرك ذروه‌لری ٦٠٠٠ متره‌یی متجاوزدر. شرقدن غربه آقان (ایلی) ایله بونك تابعی اولان (قاش) و (تکش) نهرلری گوزل اوچ وادی تشکیل ایدیور. قسم شمالیسنده (سیران‌نور) اسمیله بیوجك بر گول واردر . هواسی معتدل واراضیسی پك منبت اولوب، بغدای، آرپه، پرنج، داری ، پاموق ، اوزوم وسائره حاصل اولور . مرعالری گوزل اولوب، قیون ، صیغیر ، خرکله، دوه وسائر حیوانات اهلیه سوریلری پك چوقدر. حیوانات وحشیه‌سی‌ده متنوعدر. طاغلرنده گومش، باقیر، دمیر، کوکورد وکلیتلی کمور ایله سائر معدنلری واردر. اهالیسی اکثریت اوزره مسلم اولوب، ترك، قیرغیز ، قالموق وسائر اجناسدن مرکبدر. وقتیله تجارتی پك ایلری ایدیسه‌ده، چین حکومتی اهالیی روسیه ایله مناسبات تجاریه‌ده بولنمقدن منع ایتدیکندن، گریلمشدر.

قولچستر { (Colchester) انکلتره‌نك (اسکس) ایالتنده ولوندره‌نك ٨٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (قولنه) نهری اوزرنده و بونك منصبندن ١١ کیلومتره یوقاریده بر شهر اولوب ، ٢٦ ٣٤٥ اهالیسی ، بیوجك گمیلرك دخولنه مساعد اولان نهرده ایشلك اسکله‌سی، ذخایر وسائره‌یه متعلق بیوك تجارتی ، اسکی اعتبارندن بر آز دوشمش ایپك قماشلری ، ٢٠٠٠ عمله استخدام ایدر بیوك برالبسه فابریقه‌سی و استحکاماتی واردر . پك اسکی بر شهر اولوب ، برچوق ابنیهٔ غریبه و آثار عتیقه‌سی واردر .

قولخیده { (Colchide) قافقاسیه‌نك غرب جهتنده الیوم قوتایی ایالتی تشکیل ایدن (ایمرتیه) ایله (منکرلیه) خطه‌لرینك یعنی باطوم وپوتی جهتلرینك اسم قدیمی اولوب، اساطیر یونانیه‌ده گویا صیرمه یپاغیلی قیونلری اولمسیله و (آرغوناوت) اسمیله معروف گیجیلرك اورایه سیاحتلریله مشهور ایدی. اهالئ قدیمه‌سی پك جسور لکن نیم وحشی ویغماگرایدیلر. یونانیلر بو خطه‌نك سواحلنده بر طاقم مهجرلر تأسیس ایتمشلردی . مشهور مهرداد بو خطه‌یی ضبط ایتمشدی. اوندن صکره رومالیلرك الینه گچوب ، پونت ایالتنه الحاق اولنمشدی . بو خطه‌نك شمدیکی اهالیسی باشلیجه لازلردن عبارت اولوب، اهالئ قدیمه‌سی‌ده بونلرك اجدادی اولمق احتمالی واردر.

قولرنه { (Coleraine) ایرلانده‌ده (اولستر) ایالتنك (لوندوندری) سنجاغنده و ٥٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (بان) نهری اوزرنده وساحلدن ٦ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقع بر قصبه اولوب، ٦٠٨٠ اهالیسی ، ایشلك تجارتی و دباغخانه‌لریله بعض فابریقه‌لری واردر.

قولره { (Cullera) اسپانیه‌ده والنسه ایالتنك (سوئقه) قضاسنده و٧ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (جوقار) نهرینك صول کنارنده و منصبی قربنده بر قصبه اولوب، ٧٨٠٠ اهالیسی ، عربلردن قالمه سور وقلعه‌سی، گوزل هواسی وپرنجله پورتقال، فستیق و سائره اخراجاتی واردر .

قولشاغوآ { (Colchagua) آمریقای جنوبیده شیلی حکومتی ایالاتندن اولوب، شمالاً سانتیاغو وجنوباً قوریقو ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٩ ٩٨٩ مربع کیلومتره واهالیسی ١٤٦٩٠٠ کشیدر . گومش و آلتون

معدنلری و یکی ایله استرلری چوقدر . مرکزی (سان فرنانده) قصبه‌سیدر .

قولم (Culm, Kulm) پروسیه‌ده غربی پروسیه ایالتنك (ماریئوردر) سنجاغنده و ٥٣ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٩٩٤٠ اهالیسی وچوخه و فانله فابریقه‌لری واردر.

قولمار (Colmar) آلساس لورنده استراسبورغك ٧٠ کیلومتره جنوب غربیسنده یوقاری آلساسك مرکزی بر شهر اولوب، ٢٣٨٠٠ اهالیسی، بعض منسوجات ایله بیره و سائره فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری، دوکمخانه‌لری و اطرافنده منبت وکوزل اراضیسی واردر .

قولمباخ (Culmbach) باویره‌نك یوقاری ماینه ایالتنده و (باویروت) ك ٢٤ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب ، ٥٠٠٠ اهالیسی و دمیر یول موقفی واردر.

قولمنار (Colmenar) اسپانیه‌نك (مالقه) ایالتنده و مالقه‌نك ٣٠ کیلومتره شمالنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٩٠٠ اهالیسی واردر . — مادرید ایالتنده دخی بری مادریدك ٤٢ کیلومتره جنوب شرقیسنده ودیکری مادریدك ٣٣ کیلومتره شمالنده اولمق اوزره، ایکی قصبه اولوب، برنجیسنك ٥٠٠٠ و ایکنجیسنك ٣٧٠٠ اهالیسی واردر . تفریق ایچون برنجیسنه (قولمنار ده اوریا) وایکنجیسنه (قولمنار ویخو) یعنی «اسکی قولمنار» دیرلر .

قولنه (Colne) انکلتره‌نك لانقاستر ایالتنده و ٤٦ کیلومتره شرق جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ٧٣٣٥ اهالیسی وبعض منسوجات فابریقه‌لری واردر .

قولو (Kolo) لهستانك (قالیش) ایالتنده قاین قضاسنده و ٢٦ کیلومتره شرقنده برقصبه اولوب، ٩٧١٠ اهالیسی واردر.

قولورادو (Colorado) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك غرب جهتنده بیوك برایرماقدر، که همنامی اولان حکومتله (اوتاه) حکومتی آره‌سنده قیالی طاغلرله (واهساچ) طاغلرندن اینن بر چوق انهاردن بالتشکل، (اوتاه) حکومتی ایچنده جنوب غربی‌یه طوغری آقه‌رق ، (آریزونه) حکومتنه دخول ایله، شرقه طوغری دونر، ومذکور حکومتك حدود غربیه‌سنه واصل اولدقدن صکره، جنوبه طوغری دونه‌رك، مذکور حکومتله (نواده) و بعده قالیفورنیه حکومتلری آره‌سنده جریان، و نهایت مکسیقه ممالکنه دخول ایدر، وبرآز آشاغیده قالیفورنیه کورفزینك منتهاسنه دوکیلور . اوفق تفك طولامباجلری داخل حساب اولنمسزین مجراسی تقریباً ١٨٠٠ کیلومتره اوزونلغنده‌در. ایرماغی تشکیل ایدن (غرین ریور) یامپاه و ریوغرانده‌دن بشقه قولورادونك بر چوق تابعلری اولوب، باشلیجه‌لری شرقدن کلن (قولورادو شیکیتو) یعنی «کوچك قولورادو»، شمالدن کلن (ویرجن) وینه شرقدن اینن (جیلا) نهرلریدر. هر نه قدر بعض قورو و یاغمورسز یرلردن کچرسه‌ده، صوبی چوقدر. مجراسنك اکثر طرفلری پك صرب اولوب، بعض محللرنده یتاغی پك درین وایکی طرفی یالچین قیا و دیم دیك اوله‌رق ١٥٠٠ متره‌یه قدر یوکسکدر .

— ینه ممالك مجتمعه‌نك (تکزاس) حکومتنده دخی بو اسمله بر ایرماق اولوب ، حکومت مذکوره‌نك غرب جهتنده (لانواستاقادو) یایله‌سندن نبعانله، حکومت مذکوره‌نك سائر انهاریله متوازیاً شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری جریان، وصاغدن (ریله‌فورق) صولدن دخی (لانو) نهرلرنی ودیکر بعض چایلر اخذ ایده‌رك ، تقریباً ١٤٠٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره ، مکسیقه کورفزینه متصل (ماتاغورده) کولنه دوکیلور . صوبی آز اولوب، یالکز یاغمور موسمنده سفاین منصبندن ٥٠٠ کیلومتره یوقاری‌یه قدر ایشلیه‌بیلیرلر .

— آمریقای وسطینك قوسته‌ریقه حکومتنده دخی بو اسمله بر نهر واردر، که (ایرازو) برکانندن نبعانله شماله طوغری آقه‌رق، ١٠°٣٠′ عرض شمالی‌یه واصل اولنجه، ایکی قوله آیریلیر . غربی قولی استقامتنده دوامله، سان جوان ایرماغنه ، و شرقی قولی شرقه‌طوغری دونوب، دها آشاغیده کندی قدر بیوك وینه قولورادو اسمیله معروف

دیکر بر نهرله بعدالاجتماع، طوغریدن آنتیل دکیزینه دوکیلور. مجراسی ١٧٠ کیلومتره طولنده‌در .

— آمریقای جنوبینك آرجنتین حکومتنده دخی بو اسمله بر ایرماق واردر، که ٣٥° عرض جنوبیده (آند) سلسلهٔ جبالنك شرقی مائله‌سندن نبعانله، جنوب شرقی‌یه طوغری آقار. بونك مجراسی الیوم مجهول اولوب، یالکز منبعندن ٢٢٨ کیلومتره آشاغی‌یه قدر سیاحك بری مجرایی تعقیب ایده بیلمشدر . مجراسنك اطرافی چپلاق و یامتش کبی برحالده‌در .

قولورادو { آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه- حکومتی (État de Colorado) نك حکومات غربیه‌سندن برحکومت اولوب، قیالی طاغلر سلسله‌سنك ایکی مائله سنده واقع و همنامی اولان ایرماغك بعض منابعنی جامعدر . حدودی اراضئ خالیه‌ده ذهناً چیزلمش خطوط مستقیمه‌دن اولوب، شرقدن غربه ممتد بر مستطیل شکلنی ابراز ایدر. شرقاً قانساس ونبراسقه، شمالاً ینه نبراسقه و ویومینغ، غرباً اوتاه، جنوباً دخی یکی مکسیقه حکومتلریله وممالك مجتمعه‌نك اراضئ مشترکه سیله محدوددر. ٣٧° ایله ٤١° عرض شمالی و ١٠٢° ایله ١٠٩° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٦٩ ١٥٠ مربع کیلومتره و اهالیسی ٤١٢ ١٩٨ کشیدر. قیالی طاغلر سلسله‌سی مملکتی شمالدن جنوبه شق ایدرکن ایکی قوله آیریلوب، بونلرك آره سنده پارق یعنی چایر اسمیله بر طاقم یایله‌لر بولنیور. مذکور طاغلرك ارتفاعی ٤٠٠٠ ایله ٤٥٠٠ متره آره‌لرنده در . مذکور طاغلرك اتکلری منتهاسنده و علی‌الخصوص شرق جهتنده برطاقم واسع اووه‌لر ممتد اولیور، که بونلرك اراضیسنك یدیده اوچی نسبتنده ایسه‌ده، شرق جهتنده‌کی واسع اووه‌نك قسم اعظمی چول حالنده اولوب ، یالکز آلتیده بری قابل زراعتدر . مایسدن تموزه قدر یاغمور موسمی سورپورسه‌ده ، سائر موسملرده قوراقلق حکم سوروب ، یاغموری پك آز اولدیغندن، اشجاری دخی یوقدر. هواسی پك صاغلام ایسه‌ده ، زیاده یابسدر . جبال مذکوره‌نك غربی مائله‌سندن قولورادویی تشکیل ایدن انهارك برقاچی نبعان ایتدیکی کبی، شرق مائله‌سندن (سوت پلاته) ایله (ریوغرانده دوسود) نهرلری ایغر . منابع ثروتی معادندن عبارت اولوب، آلتون ، کومش، باقر، قورشون، دمیر، آنتیمون و سائر معدنلرله قیا طوزی، کمور و پترولی چوقدر . زراعت دخی کوندن کونه ترقیده‌در. بحر محیط آطلاسی ساحلندن بحر محیط معتدل ساحلنه ممتد بیوك دمیر یول خطنك ایکی قولی بو حکومتك ایچندن کچه‌رك ، مکسیقه‌یه دخی برشعبه ایله مربوط اولمغله، تجارت نقطهٔ نظرندن اهمیتی زیاده‌در. مرکزی دنور قصبه‌سی اولوب، دیکر برقاچ قصبه‌سی دخی واردر .

قولوری { (Koulouri) یونانك سالامینه جزیره سنك اسم جدیدیدر .
[« سالامینه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قولوسوار { (Koloszvar) مجارستانك ترانسیلوانیه خطه‌سنده وتاکی سبنك ١٨٠ کیلومتره شمال غربیسنده قولوس سنجاغنك مرکزی بر شهر اولوب، ٢٩ ٩٢٥ اهالیسی، مکمل مکتبلری، موزه‌سی ، سوری ، قلعه‌لری، وخارجنده کوشکاری واردر. اسکی برشهر اولوب، داچیا خطهٔ قدیمه‌سنك اك مهم شهرلرندن اولان (قولوس) ك عینیدر. (وار) لفظی ایسه مجارجه‌ده حصار دیمکدر .

قولوسه { (Colosse) آسیای صغیرده فریجیا خطهٔ قدیمه‌سنك جنوب غربی کوشه‌سنده ومندرس نهری اوزرنده بربلدهٔ قدیمه اولوب ، خرستیانلغك اك اول داخل اولدیغی بلاددن ایدی . میلادك ٦٥ نجی سالنده حرکت ارضدن خراب اولمشدر. خرابه‌لری خوناسك برآز شمالنده مشاهده اولنیور .

قولوسئوم { (Colosseum, Colisée) وقولیزه روما شهرنده قدیماً پك واسع و مصنع بر تیاترو اولوب ، وسپاسیان طرفندن بناسنه بدأ و تیتوس طرفندن اتمام اولنمشدی . اوکنده نرونك جسیم برهیکلی رکز ایدلمش اولمغله، بو معنایه دلالت ایدن بواسمله تسمیه اولنمشدی. سکسان صره سی اولوب ، ٨٠ ٠٠٠ سیرجی استیعاب ایدردی . قسماً حرکت ارضدن و قسماً رومایی ضبط وغارت ایدن اقوام وحشیه طرفندن خراب اولوب، قالان ویرانه‌لری ده جسامت ومکملیتنه شاهددر .

قولوفون { (Colophon) آناطولینك ساحل غربیسنده یونیه خطهٔ قدیمه‌-
سنده وافسك (یعنی آیاسلوغك) غرب شمالیسنده اوله‌رق قوش آطه‌سی كورفزینك شمال شرقی ساحلنده بر شهر قدیم اولوب، یونان مدنیت قدیمه‌-سنك الك پارلاق مراكزندن ایدی. برچوق مشاهیرك مسقط رأسی اولوب، حتی شاعر شهیر اومیروسك‌دخی اورالی اولدیغی مرویدر. ماكدونیه حكمدارلرندن لیسیماخوس‌طرفندن تخریب اولنوب، میدانده اثری قالمامشدر. موقعی قربنده (كاور كویی) اسمیله بر روم قریه‌سی واردر.

قولومان { (Coloman) مجارستان‌قرالرندن اولوب، ١٠٩٥ دن ١١١٤ تاریخنه‌دك حكم سورمش؛ و دالماچیه‌یی مجارستانه الحاق ایتمش ایدی.

قولومب { قریستوف — (Christophe)
(Colomb) مشاهیر بحریوندن اولوب، خلقتدن بری كرهٔ ارضك نصف معلومی اهالیسنجه مجهول قالمش اولان نصف دیكرینك كاشف شهیریدر. ١٤٣٦ تاریخلرنده ایتالیانك جنوه شهرنده ویا جوارنده طوغوب. بر چوخه‌جینك اوغلی‌ایدی. علوم ریاضیه ایله هیئت، جغرافیه ونجوم علملرینی تحصیل، وكرهٔ ارضك او وقت معلوم اولان اكثر طرفلرینه بحراً اجرای سیاحت ایتدكدن صكره، آوروپانك غرب طرفنده یعنی كرهٔ ارضك او بر نصفنده اراضیٔ مجهوله بولنمق احتمالنی، و اولدیغی، یعنی نصف دیكری صرف دكیزدن عبارت اولدیغی حالده، او طریقله هند سواحلنه كیتمك امكانی تصور ایدوب، بو بابده اجرای تجربیات و تحقیقات ایچون وسائط لازمه‌یی ایدینمك ضمننده، ابتدا جنوه حكومتنه وبعده پورتكیز قرالنه مراجعت ایتمش ایسه‌ده، كندیسنه خیالات پرست برمجذوب نظریله باقیله‌رق، تكلیفی قبول اولنمدیغندن، اسپانیا قرال‌وقرالیچه‌سی فردیناند ایله ایزابلایه مراجعتـه مجبور اولوب، سكز سنه پیاپی قاندیرمغه چالیشدقدن صكره، عاقبت كندیسنه اوچ كمی تسلیم اولنه‌رق، بونلرله ١٤٩٢ سنه‌سی آغستوسنك اوچنجی كونی آندالوسیه‌نك (پالوس) اسكله‌سندن بادبان‌كشای عزیمت اولمشدی. آلتمش بش كون مجهول دكیزلرده سیاحت ایده‌رك، وكمیلر طائفه‌سنك كوستردكلری مأیوسیت ودهشت وعدم اطاعتله اوغراشوب، كوچ حال ایله یولنه دوامه قاندیره‌رق، نهایت سنهٔ مذكوره تشرین اولنك ٨ نده قره كشفنـه موفق اولمش؛ وهندك ساحل شرقیسنه واصل اولمق اعتقادیله، كشف ایتدیكی یره هند شرقی نامنی ویرمش ایدی. بو سببه مبنیدركه حالا بوكون آوروپالیلر آمریقا یرلیلرینه (هندیان) نامنی ویریورلر. الك اول كشف ایتدیكی قره (لوقای) جزایرندن بری اولوب، بوكا (سان سالوادور) نامنی ویرمش؛ و بعده قوبه و هایتی جزیره‌لرینی كشف ایدوب، (اسپانیوله) تسمیه ایتمش ایدی. ١٤٩٣ ماردنده اسپانیایه عودت ایدوب، كشف ایتدیكی یرلره خدیو تعیین اولنمش؛ و سنهٔ مذكوره ایلولنده بر ایكنجی سیاحت ایدوب، كوچك آنتیل جزایرینك چوغنی كشف، و هایتی‌آطه‌سنی ضبط ایله، (سنت دومینغ) قصبه‌سنی تأسیس ایتمشدی. ١٤٩٨ ده براوچنجی سیاحت ایدوب، آمریقای جنوبی ساحلنی كشف ایله، (اورنوق) مجراسندن (قاراقاس)ه قدر اولان یرلری كزمش؛ ونهایت ١٥٠٢ ده ایتدیكی اوچنجی وصوك سیاحتنده (درایان) كورفزینه‌قدر ایلریلمش ایدی. ایلك وایكنجی سیاحتندن‌عودتنده اسپانیاده قرال و قرالیچه طرفندن حكمدارلره مخصوص بر استقباله نائل اولدیغی حالده، معیتی حسد ایدوب، دفعاتله كندیسی علیهنه قالقیشمشلرسه‌ده، قولومب شدت و ملایمتی قاریشدیره‌رق، بونلرك عصیانلرینه غلبه چالمش؛ وقرال نزدنده اولان افترالری دفع ایده‌بیلمش ایسه‌ده، اوچنجی سیاحتنده علیهنده‌كی افترالر تأثیر ایدوب، كندیسی عزل، ویرینه نصب اولنان (بووادیلا) طرفندن زنجیربند اوله‌رق، اسپانیایه اعزام‌اولنمش؛ وچوق سورمه‌دن سبیلی تخلیه اولنمش ایسه‌ده، اسكی اعتبارینی بر دها بوله‌میوب، كشف ایتدیكی یرلره بردردنجی سیاحت ایتدكدن، و زواللی آمریقالیلرك اسپانیوللر طرفندن آوكبی تعقیب وتلف ایدلدكلرینی كوروب، بوكا كندیسی سبب اولدیغنه دلخون اوله‌رق، اسپانیایه عودتندن صكره، آرتق قرال

یوزینه باقاز اولمغله ، ١٥٠٦ تاریخنده منکوب ومأیوس اولهرق ضجرت و سفالت ایچنده تلف اولمشدر . بیچارهنك اسمی بیله کشف ایتدیکی یره ویرلیوب ، اصل قرهیی ١٤٩٩ تاریخنده رفقا۔ سندن برینك معیتنده بولنمش اولان (وسپوس آمریقان) ك کشف ایتدیکنه ذاهب اولنمغله ، بو قطعهٔ واسعهیه بونك اسمی ویرلمشدر. قولومب فن بحریده دخی بعض ترقیاته موفق اولوب ، سفینه اوزرنده طول و عرض تعیینی ایچون الك اول اسطرلاب قوللانان کندیسیدر . برادری بارتلمی قولومب دخی معیتنده بولنوب ، کندیسنه خیلی خدمت و معاونت ایتمشدر . اوغلی فرناند قولومب پدرینك ترجمهٔ حالنی یازمشدر. قریستوف قولو۔ مبك کمیکاری ١٥٣٦ ده هایتی جزیرهسنه نقل ایله ، کندی تأسیس ایتمش اولدیغی (سنت دومینغ) ده دفن ، و ١٧٩٥ ده قوبه جزیرهسنك هاوانه شهرینه نقل اولنمشدر . آمریقاده متعدد هیکللری اولدیغی کبی ، اخیراً وطنی اولان جنوهده دخی کندیسنه بر بیوك هیکل رکز اولنمشدر .

قولومبو { (Colombo) سرندیب جزیره۔ سنك مرکز ادارهسی بر شهر اولوب، جزیرهٔ مذکوره نك ساحل غربیسنده (کلانی کوکه) نهری منصبنده و ٦° ٥٧′ عرض شمالی ایله ٧٧° ٣٦′ طول شرقیده واقع و ١٠٠٢٤٠ اهالیی جامعدر. بری آوروپالیلره ودیکری یرلیلره مخصوص ایکی قسمدن مرکب اولوب، آوروپالیلره مخصوص قسمنك سوقاقلری پك واسع و دوز و ابنیهسی کوزلدر . صنعی لیمانیله رنحتمی ، ایکی کتبخانهسی، موزهسی وخارجنده مفرح کوشکلری واردر. لسان محلیده «کلانی نهرینك کچیدی» دیمك اولان (کلانی توته) دینلوب، شهرده کثرتلی بولنان و هر وقت کیدوب کلن عربلر طرفندن بو اسم (کلنبو) صورتنده تلفظ اولنهرق، ابن بطوطهنك سیاحتنده دخی بو اسمله مذکوردر . پورتکیزلیلر بو اسم عربیی کندی شیوهلرینه کوره تلفظله (قولومبو) صورتنه تحویل ایتدکلرندن ، آوروپا۔ لیلرجه بو اسمله شهرت بولمشدر .

قولومبوس { (Columbus) ممالك مجتمعه۔ ده (اوهیو) حکومتنك مرکزی برشهر اولوب، واشینغتونك ٦٤٥ کیلو۔ متره غرب شمالیسنده واوهیو نهرینه تابع (سیوتو) چایی اوزرنده واقع و ٣٢٠٠٠ اهالیی جامعدر. بر قاچ دمیر یول خطنك محل تقاطعنده اولوب ، کلیتلی ذخایر تجارتی واردر . ١٨١٢ ده بو شهرك محلی دها بالطبع کورمهمش براورمان ایدی .

— ینه ممالك مجتمعهنك (جورجیه) حکومتنده وآتلانتهنك ١٦٠ کیلومتره جنوب غربیسندهاولهرق حکومت مذکورهیی آلابامهدن آیران (قاتاهوچی) نهری اوزرنده دخی بو اسمله سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب ، ٧٤٠٠ اهالیسی ، نهر مذکور اوزرنده کوزل بر کوپریسی ، مذکور نهرك اورادهکی شلالهلری طرفندن چویریلیر متعدد فابر۔ یقهلریله دکرمنلری واوراده تقاطع ایدر برچوق دمیر یول خطلری واردر . نهر دخی منصبندن قصبهنك اوکنهدك سیرسفائنه صالح اولمغله، کوندن کونه اهالی ومعموریتی چوغالمقده اولوب، بر بیوك شهر اولمق یولنی طوتمشدر. — ممالك مجتمعه نك سائر حکومتلرنده دخی بو اسمله بر قاچ کوچك قصبه واردر .

قولومبیا { (Columbia) آمریقای شمالیده بیوك برایرماقدر [«اورغون» مادهسنه مراجعت بیوریله .]

قولومبیا { یاخود قولومبیه (Columbia, Colombie) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه نك هیئت مجموعهسنه عائد بر قضا اولوب، طوغریدن طوغرییه قونغره تعبیر اولنان مجلس عمومینك تحت ادارهسنده بولنیور . بو قضا ممالك مذکورهنك شرق شمالی قسمنده ویرجینیا ایله ماریلاند حکومتلری آرهسنده و پوتوماق نهرینك صول کنارنده واقعدر. مساحهٔ سطحیهسی ١٨٠ مربع کیلومتره اولوب ، ممالك مجتمعهنك مرکزی اولان واشینغتون ایله جورجتوون دائرهٔ بلدیهلرینی و ٢٣٠٣٩٢ اهالیی جامعدر .

قولومبیا { (Columbia) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعهنك جنوبی قارولینه حکومتنك مرکزی برقصبه اولوب، (چارلزتون) ك ٢٠٨ کیلومتره شمال غربیسنده و (بریدریور) ایله (سالوده) نك محل تلاقیسنده واقع و ١٥٠٠٠

اهالیبی جامعدر . بیوك بر پاموق فابریقه‌سی ده واردر. — بو اسمله ممالك مجتمعه‌ده دیكر برقاچ قصبه دخی بولنوب، اك بیوكی پانسیلوانیه‌حكومتنك لانقاستر سنجاغنده وهاریسبورغك ٤٥ كیلومتره جنوب شرقیسنده واقع و ٦٥٠٠ اهالیبی جامعدر.

قولومبیه (Colombie) آمریقای جنوبینك منتهای شمال غربیسنده‌برحكومت اولوب ، مقدما (یكی غرناده) اسمیله دخی معروف ایدی .

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — بو حكومت آمریقای جنوبینك شمال غربی كوشه‌سنده قسم شمالیسی غیر منتظم وصانكه قیریق برمربع تشكیل ایدوب، ایكی آمریقایی بربرینه ربط ایدن بیوك برزخك دخی دوه بیونی شكلنده اولان و اك طار بولنان قسم جنوبیسنی وجدوله تحویلی دردست اولان (پانامه) برزخنی حاویدر . بو وجهله بر اوجدن آمریقای وسطینك (قوستاریقه) حكومتنه مربوط اولدیغی حالده ، شمالاً آنتیل دكیزیله ، شرقاً ونزوئلا و برازیلیا ، جنوباً اقوآدور دولتلریله ، غرباً دخی بحر محیط معتدل ایله محاطدر. ایچ طرفلرنده حدودی تماميله معین اولمیوب، اراضیٔ واسعهٔ داخلیه دول متجاوره بیننده منازع فیها اولدیغندن، هر طرفدن درجهٔ امتدادینی تماميله تعیین ایتمك متعسر ایسه‌ده، تقریباً خط استوا جوارندن ١٢° عرض شمالی‌یه قدر و٧٢° ایله ٨٥° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولور. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٢٣٠٨٧٥ مربع كیلومتره واهالیسی ١٨٧٠ استاتستیقنه كوره ٣٣٢٠٥٣٠ كشی اولوب ، تاریخ مذكوردن بری خیلی تزاید ایتمش اوله‌جغی ملحوظدر.

حال طبیعیسی ، جبال وانهاری ، سواحل وجزایری. — قولومبیه طبیعت اراضیجه اوچ قسمه منقسم اولوب، بری آند سلسله‌سنك شعبه وقوللریله آره‌لرنده‌كی یوكسك یایله‌لردن عبارت اولان واصل یكی غرناده دینلن یردر،كه رأسی جنوبده اولمق اوزره، بر مثلث صورتنده‌در؛ ایكنجیسی بونك شرق جنوبی جهتنده واقع اولان و (لانوس) دینلن واسع اووه‌لر قسمی اولوب ، اورنوق و آمازون ایرماقلرینه تابع انهار كثیره‌نك جریانگاهیدر ؛ اوچنجیسی (پانامه) برزخی وداریان سواحلنی حاوی اولان و آمریقای وسطیدن عد اولنمسی اقتضا ایدن طار و اوزون یردر .

آمریقای جنوبی‌یی طولاً شق وبشقه اسملرله آمریقای شمالیده دخی دوام وامتداد ایدن (آند) سلسلهٔ جبالی ذاتاً بربرینه قریب ویوكسك بر یایله ایله آیرلمش ایكی صره طاغلردن مركب اولدیغی حالده، قولومبیه حكومتنه داخل اولنجه، بو ایكی قولك آره‌سی آچلمغه باشلادقدن ماعدا، بروسطی قول دخی تشكل، وبرچوق شعبه‌لره انقسام ایدیور. مملكتك غرب جهتنده بحر محیط معتدل بوینجه‌ممتد اولان وآمریقای وسطی جبالیله ارتباطی بولنان غربی قولك ارتفاع وسطیسی ٢٥٠٠ متره اولوب، اك مرتفع ذروه‌سی اولان (فرونتینو)نك ٣٤٠٠، پارامپلونك ٣٣٧٠ و سائر بعض ذروه‌لركده ٣٠٠٠ متره‌دن زیاده ارتفاعلری واردر . شرق قول شمال شرقی‌یه طوغری امتدادله یاپانسز لانوسلره طوغری میلانی آز اتكار اوزاده‌رق، مملكتی شق ایتدكدن صكره، ونزوئله حكومتنه كیرر، وآنتیل دكیزی ساحلنه واصل اولنجه، ساحل بوینجه شرقه طوغری اوزانه‌رق ، تا (ترینیداد) جزیره‌سی قارشیسنده وبحرمحیط آطلاسیده (پاریا) برونده منتهی اولور. بونك اك یوكسك محلی (نوادو ده‌سومه‌پاز) طاغیدر،كه ٤٨١٠ متره ارتفاعی اولوب، او عرضده سنه‌نك قسم اعظمنده قارله مستوردر . (قوتانغه) طاغنك دخی ٤٦٠٠ وسائر محللرینك ٤٠٠٠ دن زیاده متره ارتفاعلری واردر. بوایكی قولك آره‌سنده اولان وسطی سلسله هیسندن یوكسك وبر چوق بركانلری شامل اولدیغی حالده ، بر چوق شعبه‌لره انقسامله شماله طوغری امتداد، وكیتدكجه انحطاط ایده‌رك، نهایت اتكاری بولیوار اووه‌لرینه منتهی اولور . بونك وسطی ارتفاعی ٣٠٠٠ متره اولوب ، اك یوكسك یری اولان (هوبیلا) طاغنك ٥٧٠٠، (تولیما) بركاننك ٥٦١٦ ، (مزاده هروئو)نك ٥٥٩٠، (رویز)ك ٥٣٠٠ ، (نواده دوقویندیو) نك ٥١٥٠ و(سانته ایزابله)ك ٥١٠٠ متره ارتفاعی واردر. بونلردن بشقه بر طاقم منفرد طاغلر دخی بولنوب، بونلرك اك مهمی مملكتك شمال شرقیسنده ساحل قربنده

وسائر جبالدن واسع اووه‌لرله آیرلمش اولان (نواده دەسانته مارته) جبالیدر، که ٦٠٠٠ مترەیه قریب ارتفاعی اولوب ، قولومبیانك اك یوكسك محلیدر، وتپه‌لری سرمدی قارلر وبوزلرله مستوردر. آند سلسله‌سنك قوللری آره‌لرنده یوكسك وكنیش یایله‌لر بولنوب ، بونلرك زمینی حذای بحردن ٣٠٠٠ مترەیه قدر یوكسكدر. مملكتك اك‌معمور ومسكون قسمی‌ده بویایله‌لر اولوب، اك بیوك شهر وقصبه‌لری اورادەدر. مذكور یایله‌لر ایچنده سونمش ویاالآن آتش افشان برچوق بركانلر دخی بولنیور.

قولومبیه‌حكومتی، وضعیت طبیعیه‌سی حسبیله، بحر محیط آطلاسی‌یه معروض اولوب، یاغمورلری چوق اولدیغندن ، میاه جاریه‌سی‌ده بول اولوب، اك بیوك ایرماغی (ماغدالنه)در، كه آمازون ایله اورنوق ولاپلاته‌دن صكره آمریقای جنوبینك اك بیوك نهریدر. بو ایرماق مملكتك قسم جنوبیسنده (لاس پاپاس) طاغندن نبعانله آند سلسله‌سنك قوللری آره‌سنده‌كی یایله‌لرده شماله طوغری‌جریان، و صاغ و صولدن بر چوق نهرلر اخذ ایدەرك ، بولیوار اووه‌لرینه دوشر؛ و اوراده نواده جبال منفردەسندن اینن بر قاچ چای دخی اخذ ایله، بر طاقم بتاقلقلر تشكیل ایدر؛ وتقریباً ١٨٠٠ كیلو. مترەلك جریاندن صكره ، برقاچ آغزدن آنتیل دكیزینه دوكیلور. منبعندن ٢٠٠ كیلومتره آشاغیده كوچك سفائن ایچون، و ٧٧٥ كیلومتره آشاغیده صوك شلاله‌لرینی بعدالمرور بیوكلریچون سیره‌صالح اولوب، ١٠٠٠ كیلومترەلك مجراسنده بیوك‌كمیلر دخی سیر وحركت ایدر. بوایرماغه دوكیلن انهارك عددی ٥٠٠ ی متجاوز اولوب ، باشلیجه‌لری صاغدن : بوغون، سوغاموزو، لبریجو، ریوسزار؛ صولدن دخی (قاوقه) نهریدر، كه ١٣٥٠ كیلومتره طولنده مجراسی اولوب، قسم وسطیسی سیرسفائنه صالحدر . مذكور ماغدالنه‌دن صكره (آراتو) ایرماغیدر ، كه مملكتك غرب جهتنده آندسلسله- سنك ایكی شعبه سی آره سنده ینه جنوبدن شماله طوغری آقه‌رق ، ٧٠٠ كیلومترەلك جریاندن صكره ١٥ آغزدن (اورابه) كورفزینه‌دوكیلور. مجراسنك ٥٠٠ كیلومترەلكی بیوجك واپورلرك سیرینه صالح ایسه‌ده ، آغزلری مسدود اولوب ، دكیزله اختلاطی یوقدر. آند سلسله‌سنك اك‌شرقی قولندن نبعانله ، اورنوق وآمازون ایرماقلرینه دوكلك اوزره ، واسع و اكثر طرفلری هنوز مجهول اولان لانوسلرده شرقه و شرق شمالی‌یه طوغری‌آقان انهار دخی‌چوق اولوب،باشلیجه‌لری: قاقوئته، غوآویاره، متا ، آراوقه و سائرەدر ، كه جمله‌سی اووه‌لرك كنارندن اعتباراً سیر سفائنه صالحدر. یایله‌لرده بعض كوچك كوللر وسواحلده واسعجه برطاقم كول و بتاقلقلر واردر .

قولومبیه موقع وجبال‌وانهارجه طبیعتك نه‌قدر مساعدەسنه نائل ایسه ، سواحلجه دخی او حالده اولوب، بحر محیط آطلاسی‌یه تابع آنتیل دكیزنده ٢٢٥٠ وبحر محیط معتدلده ٢٣٩٠ كیلومتره ساحلی وهرایكی طرفده متعدد كوزل لیمانلری واردر . پانامه برزخنك ساحل شمالیسنده بولنان قویلردن (شیریكی) قوینده تقریباً ٤٠٠ و(سان بلاس) قوینده ٢٢٧ كوچك آطه‌لر بولنوب ، جمله‌سی هندستان جوزی آغاجلرندن عبارت اورمانلرله مستوردر . پانامه برزخنك جنوبنده واقع پانامه كورفزنده (قوئیبا) و (لاس‌پارلاس) اسمیله بیوجك ایكی آطه‌سی واردر . نیقاراغوآ ساحل شرقیسنك آچیقلرنده واقع (سانت آندره) ایله (پروویدنسیا) جزایر مجتمعه‌سی‌ده قولومبیه‌یه تابعدر .

اقلیم‌وهواسی. — قولومبیه خطاستوایه‌متصل اولوب، حد ذاتنده اقالیم حاره دن اولدیغی حالده، ارتفاع ووضعیت اراضیجه اولان اختلافات كثیرەسی هواسنك دخی اوكاكوره تخلفنی موجب اولیور . درت متره ارتفاعنی متجاوزاولان طاغلری‌سرمدی قارلرله مستور اولوب ، یوكسك یایله‌لرده ارتفاعه كوره درجهٔ حرارت آرته‌رق، میزان الحراره حد وسطی اوزره ١٠ ایله ٢٥ درجه آره‌لرنده بولنور. بو یایله‌لرده دائمی بربهارحكم سورر. سواحلده‌وبعض قیالی وادیلرده ایسه حرارت كولكه‌ده ٤٠ درجه‌یه قدر چیقار . قولومبیه‌ده حرارتجه مواسم اولمیوب، یالكز یاغمور موسمی واردر . بحر محیط آطلاسی مائله‌سنده واقع اولان قسم اعظمنده یاغمور موسمی

کونش ایله برابر کزوب، شمس سمت الرأسده اولدیغی وقت یاغمور کثرتله یاغار، و کوك کورلسیله قرطونه‌لر چوق اولور. بر بلوط منطقه‌سی کونش ایله برابر کزوب، ایکی یاغمور موسمی پیدا ایدر. بو ما‌ئله‌ده شمال شرقیدن اسن روزکارلر هم سرینلك هم رطوبت کتیرمکله، هوانك جیادتنه چوق خدمت ایدر. بحر محیط معتدل ما‌ئله سنده‌کی قسم اصغرنده ایسه هوا دائما راکد و پك رطوبتلی وصیجاق اولوب، انواع امراضی مولددر. پانامه برزخنك سواحلیله بولیوار و ماغدلنه ایالتلرینك آلچق و بتاقلقلری حاوی اولان بعض طرفلرنده دخی میتمه وامراض جلدیه‌نك انواعی وداءالفیل وبرص علتلری حکم سوریور. عمومیت اوزره قولومبیه‌نك هواسی صاغلام و لطیف اولدیغندن، بو مستثنی یرلرده حکم سورن امراض مذکوره دخی یالکز هوانك ایجاباتندن اولمیوب، اهالینك قواعد صحته رعایت ایتمه‌ملریله هر نصلسه بعض علل ساریه‌نك اختلاطله وارثاً قانلرینه کچمش اولمسنك ده تأثیری واردر. ایچ طرفده‌کی واسع اووه‌لرده ایسه چیچك وقزاموق علتلری هر دائم اهالینك برر مقدارینی آلوب کوتورمکده‌در.

محصولات وحیوانات ومنابع ثروتی. — قولومبیه‌ده هنوز سائر آمریقا دولنده کوریلن ترقیات حاصل اوله‌میوب، اراضیسیله اقلیم وهواسنك تخلفاتندن وبناءً علیه هر نوع محصولات یتیشدیرمکه اولان استعداد فوق‌العاده سندن بحق استفاده اولنمامقده، و حالا بوکون برنجی درجه‌ده منابع ثروتی معادندن عبارت بولنمقده‌در. حبوبات مختلفه آنجق احتیاجات داخلیه‌یه کوره اولوب، شکر قامشی، قهوه، وانیله، توتون، قرمز، جیویت، پاموق وسائر بوکبی محصولاتندن ایسه خیلی اخراجاتی دخی وار ایسه‌ده، بو بابده قومشولری اولان سائر آمریقا دولندن کری بولنمقده‌در. اورمانلری چوق اولوب، کراسته‌یه، مرانغوزلق واویمه‌جیلغه، بویاجیلغه و سائر صنعتلره یارار اشجاری و نباتات طبیه‌سی وعلی‌الخصوص قینه‌قینه قبوغی چوق اولوب، بونلردن‌ده بعض اخراجات اولیور. صیغیر وسائر حیوانات اهلیه‌سی متوسط حالده اولوب، خام وسپیلنمش خیلی دریلر دخی چیقار. معادنی چوق اولوب، برنجی درجه‌ده آلتون معدنی کرك طمار اوله‌رق وکرك قوملرده چوق بولندیغی کبی، دنیاده صرف اولنان پلاتینك همان کافه‌سیله زمردلرك اك اییلری دخی بو مملکتدن چیقار. کومش یالکز بر یرده چیقیورسه‌ده، دمیر، قورشون و کمور معدنلری هر طرفده موجوددر. قیا طوزی معدنلریده سنه‌ده درت ملیون فرانق قیمتنده حاصلات ویریور. الحاصل مملکت حد ذاتنده پك محصولدار وزنکین واهالیسی‌ده اولدجه چالیشقان ایسه‌ده، هنوز وسعت اراضیسیله متناسب صورتده مسکون اولمامسی، ومحال مسکونه‌سنك ارتفاعیله بر برلرندن بعد مسافه‌سی وآره‌لرنده وسائط نقلیه و مورداتك نقصانی الآن ترقیاتنه مانع اولمقده‌در.

صنایع وتجارتی، وسائط نقلیه‌سی. — قولومبیه‌ده صنایع الیوم پك کری اولوب، اهالیسی باشلیجه معدنك اخراجیله ومحصولات ارضیه‌نك استحضاریله مشغولدر. آنجق احتیاجات محلیه‌یه کوره بعض قبا منسوجاتله اوفق تفك صنعتلر اجرا اولنمقده‌در. معمولات قبیلندن اوله‌رق مملکتدن اخراج اولنان شیٔ یالکز (جیپجاپه) تعبیر اولنان بر نباتدن یاپدقلری حصیر شاپقه‌دن عبارت اولوب، پانامه شاپقه‌سی دینمکله معروفدر. تجارتی معادن ایله محصولات ارضیهٔ مذکوره‌نك اخراجندن ومعمولات صناعیه و سائره ادخالندن عبارت اولوب، سنوی اخراجاتی ۱۰۰ وادخالاتی ٦٥ ملیون فرانق راده‌لرنده‌در. تجارتنك آنجق اونده برقسمی بحر محیط معتدل اسکله‌لرندن اولوب، قسم کلیسی بحر محیط آطلاسی یعنی آنتیل دکیزی اسکله‌لرندن اجرا اولنور. براً دخی قومشولری اولان اقوآدور وونزوئلا حکومتلریله برآز تجارتی واردر. طرق ومعابری هنوز پك کری اولوب، پانامه برزخنده قولون ایله پانامه اسکله‌لری آره‌سنده ممالك مجتمعه‌دن برشرکت طرفندن یاپلمش ۷۷ کیلومتره طولنده بردمیریول خطی واردر. داخلده دخی ۳٤۷ کیلومتره طولنده دمیریوللر دردست انشادر. آرابه ایشلر شوسه‌لری بیله آز اولوب، نقلیات پك کوج وکلیتلی مصرفله اجرا اولنور. پانامه جدولنك کشادی ایسه نیجه زماندن بری تصورده قالدقدن صکره، بوندن مقدم

حفریاته مباشرت اولندیغی حالده دخی ، شرکتی اداره ایدنلرك معلوم اولان سؤ استعمالاتیله سکته‌دار اولمشدر.

اهالیسی ، جنسیت و لسان ومذهبلری. — قولومبیه‌نك باشلیجه مسکون یرلری یایله‌لری یعنی ٨٠٠ ایله ٣١٠٠ متره ارتفاعلری آره‌سنده اولان یرلری اولوب، سواحلی، هوانك وخامتندن طولایی، همان خالیدر؛ ویالکز تجارتگاه اولان اسکله‌لرده بالضرور تجار طائفه‌سی ومنبت اولان آلچق اووه‌لرده باشلیجه زنجیلر اسکان ایدر. شمدیکی اهالیسی اساساً اسکی یرلیلرله اسپانیوللردن و اسیر اوله‌رق آفریقادن کتیرلمش برمقدار زنجیلردن مرکب اولوب، ٤ صنفه منقسمدر؛ برنجی صنفی آز چوق خالص قالمش اولان اسپانیوللر، ایکنجیسی اسپانیول ایله یرلیلرك وبعضاً‌ده زنجیلرك اختلاط و ازدواجندن متولد ملزلر، اوچنجیسی حال اصلیلرنده قالمش یرلیلر، دردنجیسی‌ده خالص حالنده اولان زنجیلردر. خالص حالنده قالمش اولان یرلیلر ٢٠٠٠٠٠ راده‌لرنده تخمین اولنوب، بونلرك ٨٠٠٠٠ ی خرستیانلغی قبول وحکومته عرض اطاعت ایتمش، و ١٢٠٠٠٠ ی یوکسك طاغلرده، واسع اووه‌لرك منتهالرنده وهواسی آغر ساحللرده الیوم اسکی حاللرنده ومستقل وسرکش اوله‌رق طیانمقده‌در. زنجیلر خالص ویا ملز حالنده اوله‌رق سواحلده و بیوك ایرماقلرك وادیلرنده هوانك وخامتنه تحمل ایله، زراعتله مشغول اولوب، بونلر اسارتك لغوندن بری کیتدکجه آزالمقده‌در. لسان عمومی و رسمی اسپانیولجه اولوب ، یالکز خالص حالنده قالمش یرلیلر کندی لسانلریله متکلمدرلر. معارف هنوز پك کری اولوب ، حکومتك جهدیله برابر، مکتبلر لزومی درجه‌ده تکثیر اولنه‌مامشدر.

آمریقانك کشفنده قولومبیه ٨ ملیون اهالی ایله مسکون معمور بر یر ایدی. بو اهالیی تشکیل ایدن اقوامنك برنجیسی (شیبشا) قومی ایدی، که مدنیتده پرونك اینقه‌لریله مکسیقه‌نك آزتکلرندن پك‌ده کری قالمیوب ، قالدیرملی یوللر ، آصمه کوپریلر ، ستونلی معبدلر یاپمق، هیکللر تراش، منسوجات نسج، طاش اوزرینه هیروغلیف خطلر حك، اکثر معدنلری اعمال واوزان واکیال استعمال ایتمك صنعتلرینی بیلیرلردی. بونلر بر ملیوندن زیاده اولوب، مغلوب اولدقدن صکره ، اسپانیوللره قاریشوب، کندی لسانلرینی ترك وفراموش ایتمشلردر. اقوام مذکوره‌نك ایکنجیسی (غوآنه) قومی ایدی، که شیبشالرك شمالنده ساکن اولوب، اونلرقدر متمدن دکل ایدیلرسه‌ده، ذکاوتده اونلردن کری اولمیوب، ایکی اوچ آیده اسپانیولجه تکلمه آلیشدقلری مشهوردر . بونلر استقلاللرینه پك مربوط اولوب، اسپانیوللره قارشی چوق وقت مصرانه مقاومت ایتمشلر، وبقیه‌لری الیوم مستقل حالنده یاشامقده‌درلر. شیبشالرك جنوبنده‌ده (پانش) ، (پاس) و (آنداکی) قوملری بولنوب، بونلر دخی برچوق وقت اسپانیوللره مقاومت ایتمش، وبرچوق آثار براقمشلردر. نهایت ساحل جنوبیده ونزوئلا حدودنده الیوم دخی موجود اولان غوآجیرلر بولنیوردی. [«غوآجیر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

اصول اداره‌سی ، قوهٔ مالیه و عسکریه‌سی ، تقسیمات ملکیه‌سی. — قولومبیه یقین وقتلره‌کلنجه‌یه قدر حکومات متفقه صورتنده اداره اولنوب، ١٨٨٦ ده برتك حکومته تحول ایتمشدر . بر رئیس حکومت ایله سکز وکلا وبر شورای دولت طرفندن اداره اولنوب، ٣٣ اعضادن مرکب برهیئت اعیانی و٦٨ اعضادن مرکب مجلس پارلمنتوسی واردر. اعیانك ٢٧ سی ٦ سنه مدتله ایکنجی درجه‌ده و اعضا ٤ سنه مدتله برنجی درجه‌ده انتخاب اولنور. انتخاب ایتمك حقنی حائز اولمق ایچون ٢١ یاشنی اکمال ایتمش اولمق و اوقویوب یازمق بیلمك یاخود معین بر سرمایه و یا ایراده مالك بولنمق ، و اعضا اولمق ایچون ٢٥ ، اعیاندن اولمق ایچون دخی ٣٠ یاشنی اکمال ایتمش اولمق شرطدر. واردات ومصارفی ٣٠ ملیون فرانق راده‌لرنده در . حال حضرده عسکری ٥٠٠٠ کشیدن عبارت اولوب، حرب زماننده سلاح طاشیمغه مقتدر اهالینك جمله‌سی عسکردر . مرکزی بوغوته شهری اولوب، مملکت ٩ ایالته منقسمدر، که اسامیسیله مساحهٔ سطحیه‌لری ومرکزلریله مقدار نفوسلری بروجه آتیدر :

ایالت	مربع کیلومتره	اهالیسی	مرکزی	اهالیسی
آنتیوکیا	٥٩ ٠٢٥	٤٦٤ ٨٨٧	مودلین	٣٧ ٢٣٧
بولیوار	٧٠ ٠٠٠	٢٤٥ ٢٣٤	قارتاجنه	٩ ٦٨١
بویاقه	٨٦ ٣٠٠	٥١٦ ٩٤٠	تونجه	٨ ٠٠٠
قاوقه	٦٦٦ ٨٠٠	٤٦٠ ٠٧٨	پوپایان	٨ ٤٨٥
قوندینامارقه	٢٠٦ ٤٠٠	٥٣٧ ٦٥٨	بوغوتا	٩٥ ٨١٣
ماغدالنه	٦٩ ٨٠٠	١٣٧ ٣١٨	سانته‌مارته	٦ ٠٠٠
پانامه	٨٢ ٦٠٠	٢٢١ ٠٥٢	پانامه	٢٥ ٠٠٠
سانتاندر	٤٢ ٢٠٠	٤٣٢ ١٧٨	بوقامارانغه	١١ ٢٥٥
تولیما	٤٧ ٧٥٠	٣٠٥ ١٨٥	ایباغوئه	١٨ ٠٠٠
جمعاً	١ ٣٣٠ ٨٧٥	٣ ٣٢٠ ٥٣٠		

احوال تاریخیه‌سی. — قولومبیه جهتی آمر-
یقانك کشفنی متعاقب (رودریغو باستیدا) ایله
معیننده بولنان (جوان دلاقوزه) طرفندن کشف
اولنه‌رق ، (ولا) برونڭ غرب جهتنده‌کی یرلری
کزلمش ؛ و ایکی سنه صکره قریستوف قولومب
کندیسی دخی داریان کورفزینه یناشوب ، بتون
ساحل شمالیسنی کورمش ایدی . بعده ١٥٣٠
تاریخنه‌دك اسپانیوللر هر طرفدن مملکتك ایچنه
دخول ایدوب، بیچاره اهالیٔ اصلیه‌یی انواع مظالمه
دوچار، وبرطاقنی قتل، برطاقنی اسیر ایتمشلردی.
اسپانیوللر بعض وادیلری غرناطه‌نك جوارلرینه
بکزته‌رك ، بو مملکته (یکی غرناده) نامنی ویر-
مشلردی . هر طرفی ضبط ایتدکلرنده ، اوراسنی‌ده
بر ایالت ویا خدیویت اتخاذ ایدوب، تجارتنی‌بسبتون
تحت انحصاره آلمشلردی . بو حال یالکز اهالیٔ
اصلیه‌یه دکل، مملکتده یرلشمش‌اولان اسپانیوللره
دخی آغر کلوب، ١٧٨١ تاریخندن بری ایکیده
برده‌قیامه باشلامشلردی . ١٨١٠ تاریخنده‌قیام‌دها
بیوك وجدی وعمومی اولوب ، اون بر سنه پیاپی
اسپانیه عسکریله اوغراشدقدن صکره، بولیوارك
١٨١٩ ده قزاندیغی (بویاقه) غالبیتی اوزرینه
١٨٢١ ده‌مملکتك‌مختاریت‌اداره‌سی‌تأمین اولنمشدی.
آنجق او وقت قولومبیه و یا یکی غرناده شمدیکی
حدوده منحصر اولمیوب، بتون ونزوئلا واقوآدور
حکومتلرینی دخی شامل یعنی شمدیکی اراضیسنك
ایکی مثلنی جامع ایدی . یدی سنه بو حالده قالدقدن
صکره، ١٨٢٨ ده مذکور ایکی حکومت آیرلمش؛
١٨٦١ ده یکی غرناده شمدیکی ایالاتدن عبارت
طقوز کوچك حکومتدن مرکب ممالك مجتمعه
صورتنه‌قونمش؛ و ١٨٨٦ ده حکومات مذکوره
ایالاته تحول ایله، برتك حکومت صورتنده اداره
اولنمغه باشلامشدر .

قولومبیه { انکلیز — سی (Colombie
آمریقای (Britamique)

شمالیده انکلتره‌یه تابع اولان (دومینیون) ممالك
مجتمعه‌سنی ترکیب ایدن حکوماتك الڭ غربیسی
اولوب، وقتیله (یکی قالدونیه) تسمیه اولنوردی.
واسع بر یر اولوب، ٤٩° ایله ٦٠° عرض شمالی
و ١١٧° ایله ١٣٧° طول غربی آره‌لرنده ممتد
اولور. جنوباً ممالك‌مجتمعه ایله شرقاً ینه‌دومینیون
آلبرته وآتاباسقه حکومتلریله، شمالاً «شمال‌غربی»
اراضیٔ واسعه‌سیله ، غرباً دخی بحر محیط معتدل
ایله وقسم‌شمالیسنده ممالك‌مجتمعه‌نك آلاسقه اراضیسنه
تابع ساحل ایله محاط و محدوددر . حدود شمالیه
وجنوبیه‌سیله حدود شرقیه سنك نصف شمالیسی
اراضیٔ خالیه ایچنده خطوط مستقیمهٔ مفروضه‌دن
عبارت اولوب، حدود شرقیه‌سنك نصف‌جنوبیسنی
ایسه قیالی طاغلر سلسله‌سنك صرتی تشکیل‌ایدیور.
شمالدن‌جنوبه بویی ٨٠٠ کیلومتره‌دن زیاده وا کی
٦٥٠ ایله ٧٠٠ کیلومتره آره‌سنده اولوب ،
مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ٩٠٠ ٠٠٠ مربع کیلو-
متره یعنی فرانسه‌دن بیوك اولدیغی حالده، اهالیسی
١٠٠ ٠٠٠ کشی‌یه بالغ اولمیور . ساحلی پك
کیرنتیلی‌چیقنتیلی وبرچوق برون وقویلر ایله‌آطه‌لری
حاوی اولوب، قسم‌جنوبیسنده (وانقوور) اسمیله
بیوك واوزون برجزیره‌سی وقسم‌شمالیسنده قرالیچه
شارلوت جزایر مجتمعه‌سی بولنیور. انکلیز قولو-
مبیه‌سی غیر مساوی ایکی قسمدن مرکب اولوب ،
بری مذکور (وان قوور) جزیره سی ودیکری
قره جهتیدر. بونلر آیری آیری برر مهجر ایکن،
١٨٦٦ ده انکلیز قولومبیه‌سی نامیله بالتوحید ،
دومینیون حکومات مجتمعه‌سنه الحاق اولنمشلردر .
مملکت طاغلق اولوب، شمالدن جنوبه بویجه
ایکی صره طاغلر ممتد اولور . بونلرك بری ساحله
قریب اولان (قاسقاد رانجه) یعنی « شلاله‌لر سلسله-
سی » دره‌کـه ١٨٠٠ متره‌یه قدر یوکسلوب،صرب

اتكلرینی لب دریایه قدر اوزاتیر ، وجنوبه‌طوغری ممتد اولوب، ممالك مجتمعه‌یه داخل اولور. دیكری شرق جهتنده ممتداولان «قیالی‌طاغلر»سلسله‌سیدر،كه دها یوكسك و اسمندن‌ده آكلاشلدیغی اوزره،دها صرب و چتین اولوب، بوغاز وكچیدلری ٢٠٠٠ متره‌یه قریب ارتفاعلرده‌در ، و الك یوكسك محلی اولان (برون) طاغنك ٤٨٧٧ متره ارتفاعی واردر . بو ایكی صره طاغلرك آره‌سنده واسع ویوكسك بریایله اولوب، بونك ایچنده دخی مذكور طاغلرك بعض قوللری‌اوزانیر. مذكور ایكی سلسله‌دن یایله‌نك ایچنده آقان وبحرمحیط معتدله دوكلك‌ایچون برر كچید بولان انهار كثیره‌نك الك بیوكلری (فراسر) و (قولومبیا) ایرماقلریدر. بونلرك برنجیسی یایله‌نك اكثر طرفلرینی طولاشه‌رق ، حدود جنوبیه‌سنده و انقوور جزیره‌سی قارشیسنده بحر محیط معتدله دوكیلور . ایكنجیسی ایسه یایله‌نك جنوب قسمنده تحصل ایدوب ، ممالك مجتمعه‌یه داخل اولور . مملكتك قسم شمالیسی میاه جاریه‌سی شماله طوغری آقوب، بحر منجمد شمالی‌یه منصب اولان (ماكنزیه) ایرماغنه دوكیلور . یایله‌ده كوللری پك چوق ، و اكثری طار و اوزوندر.

هواسی افراط وتفریط بیننده اولوب، ایلولك ابتداسندن مایسك نهایتنه‌دك سورن قیشلری صوغوق وسرت و اوچ آی سورن یازلری دخی پك صیجاقدر. قیشین یالكز سواحلیله بعض آلچق وادیلری معتدلجه اولوب، یایله وطاغلرك هر طرفی قارلر وبوزلرله اورتیلور. ساحل بونجه ممتد اولان طاغلر بحر محیطدن كلن بلوطلری طوردیرمغله، بوطاغلرك غربی اتكلرنده یاغمور زیاده یاغوب ، سائر طرفلرده دها آز وسیرك یاغار. بو مملكت واسعه‌نك همان هر طرفی اورمانلرله مستور اولوب ، چام ، میشه، قواق، كوركن، یبانی كراز، فندق ، آردیچ وسائر آغاجلری حاویدر . ١٠٠ متره‌یی متجاوز اوزون چاملر دخی بولنیور . كراسته‌یه و سفائن اعمالنه الویریشلی اولان بو اورمانلرك آغاجلری بتون كرهٔ ارضی اداره ایده‌بیله‌جك مقدارده‌اولوب، مملكتك اعماری حالنده بر كون بوجهتدن چوق استفاده اولنه‌جغی شبهه‌سزدر. اسكان و اعماره صالح یرلری ٦٥ ، قابل زراعت اراضیسی ٤٠ و آرپه و سائر حبوباتله صنفی چایره الویریشلی اولانلری‌ده ٢٥ ملیون یكی دونم تخمین اولنمشدر . آنجق اكثر یرلری، قابل زراعت اوله‌بیلمك‌ایچون، سقی و اروا اولنمغه محتاجدر. مملكتك بر سدسی كوللر وبر خیلی مقداریده قیالر وصرب یرلرضبط اتمشدر . شمدیكی حالده برنجی محصولی پتاته ایله یرلیلرجه پك مقبول اولان صوغان كبی بر كوكدر. حیوانات وحشیه‌سی چوق اولوب ، بیاض وسیاه وبوز آیی ایله قورت، قپلان، یبانی كدی ، یبان اوكوزی و زردوا و وشق ایله پوستلری كورك اعمالنه یارایان سائر حیوانلرك انواعی و كوللرله نهرلرده و سواحلده بالیقلر پك چوقدر. شمدیكی حالده انكلیز قولومبیه‌سنك برنجی منبع ثروتی آلتون معدنی اولوب، بوذی قیمت معدنك قوملرده وسطح ارضده بولنانلری بیتمكده ایسه‌ده، قیا طمارلرنده بولنانلرك الآن اخراجنه باشلانمامشدر . كومش ، باقر، قورشون، دمیر، چنقو ، جیوه وسائر معدنلریله آلچی وسائره اوجاقلری چوقدر. كمور معدنی‌ده چوق اولوب، وانقوور جزیره‌سنده كلیت اوزره چیقارلمقده‌در .

اهالیسندن ٣٥٠٠٠ قدری قبائل و اجناس مختلفه‌یه منسوب و آز چوق وحشی حالنده یاشار اصل یرلیلردن وقصوری آوروپالی، چینلی وزنجیدن عبارتدر. بونلر كیتدكجه چوغالمقده ، وبونلر چوغالدقجه، بیچاره یرلیلر آزالمقده‌در . مملكت هنوز معموریت درجه‌سنه وارمیوب، قصبه دینله‌بیله‌جك یالكز وانقوور جزیره‌سنده بولنان ومركز حكومت اتخاذ اولنان (ویقتوریه) قصبه‌سیدر. قره جهتنده ایسه (فور) یعنی «قلعه» ویا «قله» نامیله پك سیرك بر طاقم كویلر واردر، كه باشلیجه كورك آوینك مركزلریدر. معادن قربنده دخی معدنجیلرك و الك زیاده قابل زراعت یرلرده دخی معدنجیلرله بعض زراعت خانه‌لری بولنیور. معهذا فراسر ایله قولومبیا ایرماقلری مجرالرنده‌كی قریه‌لر كیتدكجه بیومكده اولوب، هربری برقصبه اولمق استعدادینی كوستریر. انكلتره دولتنك دومینیون ممالك واسعه‌سی ایچنده بحرمحیط آطلاسی كنارندن بحرمحیط معتدل ساحلنه‌دك

تمدید ایتدیکی بیوك دمیر یول خطی انکلیز قولومبیه‌سنك قسم جنوبیسنی شق ایله، بو مملکتك منتهای جنوب غربیسنده و فراسر ایرماغی منصبنده واقع (بورار داینلت) لیمانه واصل اولور، که کنارنده (نیووستمینستر) ایله (وانقوور) اسکله‌لری بولنیور. بولیمان پك واسع وصاغلام اولوب، ایلریده بر مرکز تجارت ومعموریت اوله‌جغنده شبهه یوقدر. اوساحلده دها برچوق مکمل لیمانلر واردر. مملکت، ایکیسی وانقوور جزیره‌سنده واوچی قره‌ده اولمق اوزره، بش قضایه منقسم اولوب، انکلیز حکومتنك وکیلی مقامنده برمتصرف ایله ٥ اعضادن مرکب برمجلس اداره طرفندن اداره اولنور، و ٢٥ اعضادن مرکب بر مجلس مبعوثان خصوصیسی واردر. دومینیون مجلس عمومیسنه ٥ وهیئت اعیانه ٣ اعضا کوندرمك حقنی حائزدر.

قولومنه { (Kolomna) روسیه‌نك موسقوه ایالتنده و موسقوه‌نك ١٠٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده و (موسقووقه) ایله (اوقه) نهرلری ملتقاسنك برآز یوقاریسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٠٠ ٢٨ اهالیسی وایپك وپاموق منسوجات ایله توتون فابریقه‌لری واردر.

قولومیا { (Kolomea) آوستریانك غالیچیا خطه‌سنده ولمبرغك ١٧٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (پروت) نهرینك صول کنارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١١٠ ٢٣ اهالیسی، بیوك چینی فابریقه‌سی وکراسته ایله توتون تجارتی واردر.

قولون { (Colon) آمریقای جنوبینك قولومبیه حکومتنه تابع پانامه ایالت و برزخنك شمال شرقی ساحلنده و پانامه اسکله‌سنك ٧٧ کیلومتره شمال غربیسنده (مانزانیلو) اسمنده برکوچك آطه اوزرنده برقصبه و اسکله اولوب، ٥٠٠ ٣ اهالیسی واردر. یکی بر قصبه اولوب، اورادن پانامه‌یه قدر اولان دمیریول خطنك انشاسی صره‌سنده تأسیس اولنمشدر. دردست حفر اولان پانامه جدولنك دخی آغزنده بولنه‌جغندن، چابق بیوییه‌جکی مأمولدر.

قولوندی { (Kouloundy) سیبریه‌ده (تومسق) ایالتنك بارناؤل قضاسنده و ٢٣٢ کیلومتره جنوب غربیسنده بر آجی کول اولوب، بویی ٣٨، اکی ٢٤ کیلومتره و مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٤٦ مربع کیلومتره‌در. همنامی اولان و ٢٠٠ کیلومتره‌لك مجراسی بولنان برنهر بوکوله دوکیلور.

قولونیا دل ساقرامنتو { (Colonia del Sacramento) آمریقای جنوبینك (اوروغوآی) حکومتنده و (مونتویدئو) نك ١٤٠ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق (لاپلاته) خلیجنك ساحل شمالیسنده و بوئنوس آیرسك قارشیسنده سنجاق مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی واردر.

قولونیه { (Cologne) پروسیه‌نك رین ایالتنده و برلینك ٥٩٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده و مرکز ایالت اولان قوبلنچك ٨٥ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق رین ایرماغنك صول کنارنده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ٢٧٣ ٢٨١ اهالیسی، مکمل استحکاماتی، متعدد جسیم ومصنع معابدی، اوچ اعدادیه، برصنایع و بر تجارت مکتبی، موزه‌سی، تاریخ طبیعی نمونه‌خانه‌سی، نباتات و حیوانات باغچه‌سی، بیوك کتبخانه‌سی، طرز قدیم اوزره دائره شکلنده تیاتروسی، نهرك اوزرنده اورتیلی برکوپریسی، سربست لیمانی، پك ایشلك تجارتی، اقمشه و منسوجات مختلفه ایله توتون فابریقه‌لری و شهرك اسمنه اضافتله (قولونیه صویی) دینلکله مشهور چیچك صوینك تقطیرینه مخصوص ٤٠ فابریقه‌سی واردر. خارجدن منظره‌سی پك کوزل اولوب، آنجق داخلنك بعض طرفلرنده سوقاقلری طار و خانه‌لری اخشابدر. بو شهرده ١٢٤٨ تاریخ میلادیسنده انشاسنه بدأ اولنان جسیم کلیسا الآن اتمام اولنه‌میوب، حالا انشاآته دوام اولنمقده‌در. اهالیسنك قسم اعظمی قتولیکدر. پك اسکی بر شهر اولوب، دفعاتله پایتخت بولنمش؛ ویقین وقتلرده رین ایالتنك مرکزی ایکن، اخیراً مرکزیت قوبلنچه نقل اولنمشدر. آنجق بو حال

بیومسنه خلل کتیرمیوب، سنه‌دن سنه‌یه اهالیسی آرتمقده‌در .

قولونیه { مناستر ولایتنك کوریجه سنجاغنده و ولایتك منتهای جنوب غربیسنده برقضا اولوب ، شمالاً نفس کوریجه ، شرقاً کسریه قضالریله ، جنوباً وغرباً دخی یانیه ولایتیله محدوددر. ٥٤ قریه‌دن مرکب اولوب، ولایت سالنامه‌سنك بیانه کوره یالکز ١٥ ٣٢٥ اهالیسی واردر، که بونلرك قسم اعظمی مسلم و بر آز مقداری آرناوٗد و اولاخ اوله‌رق خرستیاندر. مرکز قضا (هرسقه) قریه‌سیدر. اراضیسی مرتفع بر یایله‌دن عبارت اولوب، طوپراغی آز منبت، ومرعایه دها الویریشلیدر . مع هذا احتیاجات محلیه یه کفایت ایده جك قدر بغدای، آرپه، مصر و سائر حبوباتله بعض میوه وسبزه‌لر حاصل اولیور . قیونلریله کچی و سائر حیواناتی زیاده‌جه اولوب، قویون سودندن معروف آرناوٗد پنیری کله‌لری یاپیلیر . اهالیسی جسارتله ومحنتکشلکله مشهوردرلر. مرکز قضاده بر رشدیه و بتون قضاده ١١ ابتدائیه مکتبی و ٤ جامع ایله ٢ تکیه موجوددر. قولونیه اسمنك لاتینجه «مهجر» دیمك اولدیغی معلوم اولمغله ، اسکی روماليلردن قالمه اوله‌جغی آکلاشیلیور، وبونلر طرفندن بومحله اهالی نقل واسکان ایدلمش اولمسی محتملدر .

قولوی { یاخود قولا (Kouloï, Koula) روسیه‌نك آرخانکل ایالت شمالیه‌سنده برنهردر، که پینغه قضاسنده نبعانله ، ابتدا شرقه طوغری آقه‌رق، (دوینه) ایرماغیله بر جدول ایله اختلاط ایتدکدن و بر قاچ چای آلوب سیر سفائنه صالح اولدقدن صکره ، شماله طوغری دونر؛ و ٣٢٠ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره ، شمالی آق دکیزك (قرن) خلیجنه دوکیلور .

قوله { مادام — (Mme Colet) فرانسه‌نك مشهور محرره‌لرندن اولوب، ١٨١٠ ده طوغمش ، و ١٨٧٦ ده وفات ایتمشدر . « او » عنوانلی اثریله شهرت بولمشدر . دائره‌سی مجمع ادبا ایدی .

قوله { آیدین ولایتنك صاروخان سنجاغنده ومغنیسانك ١٨٠ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (دوبت طاغی) دینلن سونمش بر برکانك اتکنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠٠٤١ اهالیسی، بر رشدیه وبرقاچ ابتدائیه ایله بر ایکی روم وراهبه‌لر طرفندن اداره‌اولنور اطفال‌متروکه‌یه مخصوص بر فرنك مکتبی ، جنوبه طوغری پك منبت ومحصولدار براووه‌سی، کلیم وسائره‌معمولاتی، ایشلك تجارتی، ٣٠ جامع ومسجدی، ٢ کلیساسی، ٣ حمامی، ٢ خانی، ١٥ چشمه‌سی، کنیش سوقاقلری، مجدد چارشیسی وخانه‌لرك اطرافنده‌باغچه‌لریله آغاجلری واردر. پك اسکی برقصبه اولوب، بعض آثار عتیقه‌سی وار ایسه‌ده، اسم قدیمی نه ایدوکی آکلاشیله‌مامشدر .

— قوله قضاسی شمالاً خداوندکار ولایتی وکوردوس قضاسیله، غرباً دمیرجی وکوردوس وصالحلی، جنوباً آلاشهر، شرقاً دخی اشمه‌قضالریله محدود اولوب، سلندی ومنده‌خوره ناحیه‌لریله برابر ٩٨ قریه و ٢٩١١١ اهالیی جامعدر، که بونلرك یالکز ٢١٤٤ ی جماعات مختلفه‌یه منسوب غیر مسلم و قصوری کاملاً مسلمدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ١٦٨١ مربع کیلومتره اولوب ؛ ٤٠٠ کیلومتره‌لکی اراضئ مزروعه، ١٢٥١ کیلومتره‌لکی طاغلق و اراضئ خالیه ، ٢٠ کیلومتره‌لکی مرعی و ١٠ کیلومتره‌لکی اورماندر . محصولاتی ذخایر متنوعه ایله پاموق ومیوه و سبزه‌لرك انواعندن عبارت اولوب، خیلی مقدار پلاموط دخی چیقار. قیونلری چوق اولوب ، یباغیسندن محلنده خالی وکلیم یاپلدقدن صکره بر خیلی مقداری‌ده ازمیره ایندیریله‌رك اخراج اولنور. قوله قصبه‌سی ازمیر ومغنیسادن کلن دمیر یول خطنك مواقفندن اولان الاشهره شبوسه ایله مربوط اولوب ، بو واسطه قضانك اخراجاتی وتجارتی تسهیل ایدیور. بوقضانك یباغیسی کوزل اولمغله، خالیلری دها مقبول‌اولوب، سنوی ٣٦٠٠٠ متره قدر و ٨٦٥٠٠٠ فرانق قیمتنده خالی چیقار . اکثر اراضیسی برکانی‌اولوب، ازمنهٔ قدیمه‌ده « یانمش » معناسیله (قاتا کفاومنی) تسمیه اولنوردی، وشرابنك نفاستیله مشهورایدی.

استرابون طرفندن تعريف اولنان اوچ بركان آغزى اليوم موجوددر. مركز قضا قديم اولديغى كبى، (منه) قريه‌سى دخى اسكى (موانيه)، (سلندى) قريه‌سى اسكى (سيلاندوس)، (طاوله) قريه‌سى‌ده (تاباله) مدينهٔ قديمه‌سنك محلنده واقعدر. قوله قصبه‌سى جوارنده (امير حمامى) اسميله نافع بر قابليجه موجوددر. مرمر اوجاغى حكمنده اولان (يلديز) موقعنده دخى بر چوق هيكللر وسائر آثار مشهوددر. كديز نهرى قضايى شرقدن غربه شق ايدوب، شمالدن كلن سلندى صويى دخى بوكا منصب اولور.

قولياقان { (Culiacan) مكسيقه ممالك مجتمعه‌سنده سينالوآ حكومتنك مركزى بر قصبه اولوب، مكسيقونك ١٦٤٢ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق قاليفورنيه كور. فزينه دوكيلن همنامى بر نهرك اوزرنده واقع و ١٠٠٠٠ اهاليى جامعدر.

قوليما { (Colima) مكسيقه ممالك مجتمعه‌سنك غرب جهتنده و مكسيقونك ٤٧٦ كيلومتره غربنده وبحر محيط معتدل ساحلندن ٦٥ كيلومتره‌لك مسافه‌ده همنامى اولان حكومتك مركزى بر شهر اولوب، ٢٥١٢٥ اهاليسى، باموق ايپليكخانه‌سى و اطرافنده قهوه مزروعاتى واردر.

— قوليما حكومتى مكسيقه ممالك مجتمعه‌سنى تركيب ايدن حكومتك اك كوچكلرندن اولوب، بحر محيط معتدل ساحلنده اولديغى حالده، شمالاً وشرقاً جاليسقو، شرق جنوبى طرفندن ميشوآقان حكومتلريله محدوددر. بحر مذكورده ١٦٨ كيلومتره‌لك ساحلى واردر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٤١٨ مربع كيلومتره اولوب، ٧٥٥٩١ اهاليسى واردر. اراضيسى طاغلردن و اووه‌لردن مركب اولوب، اك يوكسك طاغى ٣٣٥٠ متره ارتفاعى اولان (قوليما) بركانيدر. نهرلرينك اك بيوكى (آرمريا)در. هواسى ساحلده و اووه‌ده صيجاق اولوب، يوكسك يرلرينه چيقلدقجه سرينلشير. اقاليم حاره ومعتدله‌يه مخصوص محصولات متنوعه‌سى وطاغلرنده كومش، باقر، دمير وقورشون معدنلرى واردر.

قوليما { (Kolyma) سيبريه‌نك قسم شرقيسنده تومسق ايالتنده بر ايرماقدر، كه اوخوجق دكيزينك ساحل شماليسنده واقع (استانووى) طاغلرندن نبعان ايله، شمال شرقى‌يه طوغرى آقه‌رق، (لاودون) و (قورقودون) نهرلرينى آلدقدن صكره، شماله طوغرى دونر، وصولدن (ياساخنه) و (سيريانقه) يى‌ده آلوب، بعده ينه شمال شرقى‌يه رجوع، و (قدوتيخه) ايله (اومولوآ) نهرلرينى دخى اخذ ايله، ١٦٠٠ كيلومتره‌لك جريانندن صكره ٧٠° عرض شمالى و ١٥٩° طول شرقيده بحر منجمد شمالى‌يه دوكيلور.

قولين { (Kolin) چهستانك (اقزاسلاو) سنجاغنده و ٢٠ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق (البه) نهرينك صول كنارنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ١١٦٤٠ اهاليسى، باتيسقه ومسكرات فابريقه‌لرى وبعض اسكى ابنيه‌سى واردر. چهستانده‌كى يهوديلرك مركزى حكمنده‌در.

قوليوان { (Kolyvan) سيبريه‌نك تومسق ايالتنده و ٢٠٠ كيلومتره جنوب غربيسنده (اوبى) نهرينك وبونك توسعه‌تشكيل ايتديكى واسع كولك صول كنارنده بر قصبه اولوب، ١٢٢٥٠ اهاليسى وذخيره بازاريله صيد ماهيسى واردر.

قوم { (Kom) قره طاغ ايله ممالك عثمانيه حدودنده و پلاوه كولى حوضه‌سنك اوستنده منفرد ومرتفع برطاغ اولوب، ٢٨٥٠ متره ارتفاعى‌واردر. لدوسه معروض اولمسى جهتيله چوق قار طوتماز. — صربيه ايله قره‌طاغ حدودنده دخى بو اسمله برطاغ اولوب، ياننده‌كى همنامى بوغازك ١٩١٩ متره ارتفاعى واردر.

قوما { (Kouma) قافقاسيه‌ده برايرماقدر، كه قافقاس سلسلهٔ جبالنده البرز طاغنك شمالى اتكلرندن (سوغالش) طاغلدن نبعان ايله، قوبان و ترك ايالتلرى آره‌سنده شمال شرقى‌يه و بعده ترك ايله استاوروپول ايالتلرى بيننده شرقه طوغرى آقه‌رق، ونهايت ترك ايالتنه كيره‌رك، ٥٤٠ كيلومتره‌لك جريانندن صكره بحر خزره منصب اولور.

قوماجنه { (Comagène) مرعش جهتندن عبارت بر خطهٔ قدیمه اولوب، مرکزی (سمیساط) ایدی . میلاددن ٦٥ سنه اول بر حکومت صغیره شکلنه گیروب، بعده (اوفراتزیه) یعنی (فراتیه) نامیله روما دولتنك ایالاتی عدادینه داخل اولمشیدی .

قوماروم { (Komarom) مجارستانده پشته نك ٨٨ کیلومتره شمال غربیسنده وطونه‌نك برقولنك صول کنارنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ١٢١١٠ اهالیسی، جسیم استحکاماتی وخیلی فابریقه‌لریله ایشلك تجارتی واردر. بو قصبه ١٥٤٣ و ١٥٩٤ تاریخ میلادیسنده ایکی دفعه عثمانلیلرك ضبطنه گچمشدر .

قوماسیه { یاخود قوماسی (Coumassie, Coumassi) آفریقانك ساحل غربیسنده یوقاری گینه‌ده (آشانتی) دولت زنجیه‌سنك مرکزی بر شهر اولوب، ٦°٣٠´ عرض شمالی ایله ٤°٣٠´ طول غربیده واقعو ٧٠٠٠٠ اهالیی جامعدر. سوقاقلری واسع واشجارله مظلل اولوب، اورته‌سنده گنیش بر میدان واردر، که هفته‌ده بر بازار قوریلور. انکلیزلر ١٨٧١ ده بو شهری ضبطله، حکمدارك مقرینی احراق ایتمشلردر.

قوماکیو { (Comacchio) ایتالیانك امیلیه خطه‌سنده واقع قراره ایالتنده وقراره‌نك ٤٥ کیلومتره شرق‌جنوبیسنده اوله‌رق آدریاتیق ساحلندن ٥ کیلومتره‌لك مسافه‌ده بر بطاقلغك ایچنده واقع وبربرلرینه برچوق کوپریلرله مربوط ١٣ کوچك آطه اوزرنده مؤسس برقصبه اولوب، ٦٨٢٠ اهالیسی واردر .

قوماموتو { (Kouma moto) ژاپونیه‌ده (کیوسو) جزیره‌سنك (هیغو) ایالتنده وتوکیونك ٨٨٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده برشهر اولوب، ٤٥٨٩٥ اهالیسی واسکی استحکاماتی واردر .

قومان { (Koumanes) ترك اقوامندن بر کوچك قومدر، که اون برنجی قرن میلادی اواسطنده پچنکلری دفع ایله، روسیه‌نك جنوب جهتنه یرلشمشلردی. بعده مغوللرك اورالری استیلالرنده برطاقلری مجارستانه هجرتله ، مجارلرك ویردکلری یرلرده یرلشوب، مرور زمانله مجارلشمشلرسه‌ده ، الیوم کندیلری ومملکتلری قومان اسمیله تفریق اولنمقده‌در. برطاقلری دخی مغوللر طرفندن کوله کبی صاتیلوب، مصرده حکومته نائل اولان ممالیك اتراك دخی بونلردن ایدی .

قومانوه { قوصوه ولایتنك اسکوب سنجاغنده واسکوبك ٣٠ کیلومتره قدر شرق شمالیسنده اوله‌رق (غوله) چایی کنارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٥٠٠ اهالیسی، ٢ جامع شریفی، بررشدیه وبر ابتدائیه ایله برده خرستیان مکتبی، برمدرسه‌سی، ٢ تکیه‌سی، نهرك اوزرنده برکوپریسیله برقاچ دکرمنی وهفته‌ده بر قوریلور بازاری واردر . اسکوبدن صربیه‌یه گیدن التصاق خطی بو قصبه‌دن گچوب ، اوراده موقفی اولمغله، گیتدکجه اهمیت تجاریه‌سی آرتمقده‌در.

— قومانوه قضاسی ١٠٩ قریه‌دن مرکب اولوب، اسکوب، اشتب، قرطوه، پلنقه و پرشوه قضالریله محاطدر . اراضیسی عارضه‌لی و مختلف اولوب ، قابل زراعت منبت یرلریله مرعا و اورمانلری واردر . محصولاتی حبوبات متنوعه ایله کنویر وسیاه بر نوع عادی توتون وسبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر . حیواناتی وعلی الخصوص قویونلری چوق اولوب، پیاغی ویاغ و سائره‌دن خیلی اخراجاتی واردر. اهالیسی ٣٠٠٠٠ راده‌لرنده اولوب، قسم اعظمی مسلم وآرناود وقصوری بلغار وسائره‌در.

قومانه { (Comana) مرعش سنجاغنده‌کی البستان قصبه‌سنك اسم قدیمی اولوب، بو شهر قدیم (بلونه)نك عبادتنه مخصوص جسیم معبدیله مشهور ایدی .

قومانه { (Cumana) آمریقای جنوبینك (ونزوئلا) حکومتنده و(قاریاقو) قوینك مدخلنده ایالت مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ٩٤٣٠ اهالیسی وبك صیجاق لکن صاغلام هواسی واردر . مقدما دها بیوك اولوب، حرکت ارضدن دفعاتله منهدم اولمشدر .

قومایاغوآ { (Comayagua) آمریقای وسطیده (هوندوراس)حکومتنده وغوآتماله‌نك ٣٢٠ کیلومتره شرقنده‌اوله‌رق

منبت بر اووه ایچنده واقع ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی واردر. وقتیله حکومتك مرکزی ایدی.

قومپینیه { (Compiégne) فرانسه‌نك اوآزه ایالتنده وپارسك ۱۰۱ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۳۳۹۳ اهالیسی، گوزل بر قلعه‌سی، واسع براورمانی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی وبعض فابریقه‌لری واردر.

قومرسی { (Commercy) فرانسه‌نك موزه ایالتنده و (بارلدوق)ك ۳۹ کیلومتره شرقنده وموزه نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۵۱۵۰ اهالیسی، گوزل برقلعه‌سی ودباغخانه‌لریله متعدد فابریقه‌لری واردر.

قومس { (واصل فارسیسی کومس) ایرانك شمال جهتنده طبرستان جبالنك انکلرنده وری ایله نیسابور آره‌سنده بر خطه اولوب، مرکزی دامغان شهری اولدیغی حالده، بسطام دخی الك مشهور معموره‌لرندن‌ایدی. بعضلری سمنانی دخی بو خطه‌دن عد ایتمشلردر.

قومسان { همه‌دان‌قربنده بر ناحیه اولوب، مشاهیر علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر.

قوم طاغی { چینه تابع ترکستان شرقینك شرق جهتنده و مغولستان جهتنده (لوب نور) ایله (قره‌نور) گوللری آره‌سنده بر اووه اولوب، ایچنده یبانی حالنده دوه‌لر بولنیور.

قوم قلعه { بحر سفید بوغازینك آسیا جهتنده وقلعهٔ سلطانیه‌نك ۲۶ کیلومتره جنوب غربیسنده مندرس چایی منصبنك صول کنارنده و سد البحرك قارشیسنده مستحکم بر قصبه اولوب، ۲۰۰۰ اهالیسی واردر.

قومننوس { (Comnéne) بیزانتیون دولتنده‌مشهور برخاندان‌در، که بیوك قسطنطینك اقرباسندن برینك نسلندن اولدق ادعاسیله، حق وراثت طلبنده بولنوب، افرادندن آلتی کشی قسطنطینیه‌ده، بر کشی ارکلیده و اون کشی طربزونده حکم سورمشلردر. قسطنطینیه‌ده حکم سورنلرینك تاریخ قعود و انفصاللری بر وجه آتیدر:

ایساق قومننوس	عن	۱۰۵۷	الی	۱۰۵۹
برنجی آلکسیس‌قومننوس	»	۱۰۸۱	»	۱۱۱۸
یانی قومننوس	»	۱۱۱۸	»	۱۱۴۳
مانوئل قومننوس	»	۱۱۴۳	»	۱۱۸۰
ایکنجی‌آلکسیس‌قومننوس	»	۱۱۸۰	»	۱۱۸۳
آندرونیق قومننوس	»	۱۱۸۳	»	۱۱۸۵

بونلرك اخیری اولان آندرونیق (ایساق آنکلو) طرفندن اسقاط اولنمغله، توروني داوید بعده پافلاغونیه یعنی قسطمونی جهتی حکمداری اولوب، ارکلی‌یی مقر اتخاذ ایتمش؛ و اوچنجی آلکسیس قومننوس ۱۲۰٤ تاریخنده (پونت) دولتنی تأسیس ایدوب، نسلندن کندیسیله برابر اون کشی تاریخ مذکوردن ۱٤٦۲ تاریخنه‌دك، یعنی ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی حضرتلری اوراسنی‌ده فتح ایدنجه‌یه قدر، طربزونده حکم سورمشلردر. [بو خاندان افرادینك هر بری حقنده اسم ذاتیسی صره‌سنده معلومات لازمه ویرلمشدر.]

قومودوس { (Commode) روما ایمپراطورلرندن اولوب، مارق آورلك اوغلیدر. ۱۸۰ تاریخ میلادیسنده، ۲۰ یاشنده ایکن، پدرینه خلف اولوب، سفاهته طالمش؛ همشیره‌سنی وزوجه‌سنی قتل ایتمش ایدی. نهایت معشوقه‌سی(مارسیا)یی قتل‌ایتمك‌تشبثنده ایکن۱۹۲ تاریخنده بونك طرفندن تسمیم اولنمشدر. پك ایری وقوتلی آدم اولوب، جانبازخانه‌ده خلقك اوکنده کولشیر، وسلاحسز آدملری کندی الیله اوراده طوپوزله اولدیرمکدن خوشلانیردی.

قوموره { (Comores) آفریقانك ساحل شرقیسی قارشیسنده وبوساحل ایله مداغسقار جزیرهٔ کبیره‌سی آره‌سنده‌کی (موزامبیق) بوغازینك شمال‌جهتنده درت‌آطه‌دن مرکب بر جزایر مجتمعه هیئتی اولوب، جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری ۲٤٥ کیلومتره اوزونلغنده بر صره تشکیل ایدرلر. بو درت آطه‌نك اسملریله مساحهٔ سطحیه‌لری و نفوسلری بروجه آتیدر:

جزیره	مربع کیلومتره	اهالیسی
بیوك قوموره	١ ١٠٢	٣٥ ٠٠٠
موهلی	٢٩١	٦ ٠٠٠
آنژوآن	٣٧٥	١٢ ٠٠٠
مایوته	٣٥٦	١٢ ٠٠٠
جمعاً	٢ ١٢٤	٦٥ ٠٠٠

بو آطه‌لردن هر برینك سواحلده بر ایکیشر قصبه‌سی واردر، وکرك قصبه کرك قریه‌لری سورله محاطدر. اهالیٔ اصلیه‌لری آفریقادن کچمه زنجیلر ایسه‌ده، بوندن اوچ قرن اول بحر احمر جهتلرندن برطاقم عربلر اوطرفه کچوب، بوجزایری ضبطله، بر طاقم حکومات صغیرهٔ اسلامیه تشکیل ایتمش؛ و بولدقلری یرلی زنجیلر له عقد روابط صهریت ایدوب، قاریشه‌رق، بر قوم اولمشلردر. شمدیکی حالده جمله‌سی مسلم ولسان عربی ایله متکلمدرلر. کندیلری مونس و تجارتله مألوف آدملر اولوب، اسکله‌لرینه اوغرایان آوروپا سفاینیله اخذ و اعطا ایدرلر. بوجزیره‌لر اسماً فرانسه دولتنك مستملکاتندن معدوددر. الك بیوکنك ماء جاریسی اولمیوب، صهرنج صو یی قوللانیرلر. اورته‌سنده بر برکان اولوب، ١٨٦٥ ده دخی اشتعال علائمی کوسترمشدر.

قومورین { برونی (Cap. Comorin) هندستان شبه جزیره‌سنك منتهای جنوبنده‌کی برون اولوب، کات سلسلهٔ جبالنك اوجندن عبارت اولمغله، ساحل قربنده ١٤٠٠ متره یوکسك وانکیندن دهشتلی برصورتده مشهود بر مسله تشکیل ایدیور. ٨° ٤′ عرض شمالی و ٥١″ ١٠′ ٧٥° طول شرقیده واقعدر. بونك اساسیله لب دریا آره‌سنده ٢ کیلومتره کنیش وقوملق برمیدان ممتد اولوب، بونك برکنارنده آغاجلرله مستور برکوی و بر قلعه واردر. قدیماً بوراده (قوماری) اسمیله مشهور بر شهر و بك اوزاقلردن زیارتنه کیدیلن بر معبد وار ایدی.

قوموس { (Comus) اساطیر یونانیه‌ده سوینج، دوکون، رقص وسیوس الهی زعم اولنوب، سمیز وشادان وکللرله طونادلمش بردلیقانلی صورتنده تصویر، وکوله‌نك الهی زعم ایتدکلری (مومس) ایله ترفیق ایدرلردی.

قوموق { ترك اقوامندن کوچوك برقوم اولوب، بحر خزرك ساحل غربیسنده ترك مناصبیله دربند آره‌سنده ساکن و حیوانات یتیشدیرمکله مشغولدرلر. مقدارلری ١٥ ٠٠٠ راده‌لرنده اولوب، بولندقلری بر بطاقلق ایسه‌ده مرعالری چوق ایدر. کندیلریله برابر ٦ ٠٠٠ نوغای و ٤ ٠٠٠ چچن دخی ساکن اولوب، قضانك اهالیسی ٢٥ ٠٠٠ نفوسه بالغ اولور. جمله‌سی مسلمدر. بونلره (غازی قوموق) دخی دیرلر.

قومه { یاخود کومه (Cume, Gyme) آسیای صغیرك (آئولیا) خطهٔ قدیمه‌سنده وشمدیکی چاندارلی کورفزینك ساحل شمالیسنده اوله‌رق باقر چاینك منصبی قربنده بولنمش بر شهر قدیم اولوب، یونان قدمای شعراسندن هسیودك و بر روایتده اومیروسك دخی وطنی بولنمشدر.

— ایتالیانك قامپانیه خطه‌سی ساحلنده وناپولینك شمالنده دخی بو اسمله بر مدینهٔ قدیمه اولوب، آسیاده‌کی قومه مهاجرلری طرفندن میلاددن ١١٣٠ سنه اول تأسیس اولنمش؛ بونك اهالیسی ناپولی ایله مسینه شهرلرینی دخی بنا ایتمشلردی. میلاددن ٤١٩ سنه اول قامپانیه‌لیلرك ضبطنه کچمش، و بونلردن رومالیلره انتقال ایتمش ایدی. آنجق فرق اولنور بعض ویرانه‌لری باقیدر.

قومه { یاخود قومو (Côme, Como) ایتالیانك لومباردیه خطه‌سنده ومیلانك ٤٠ کیلومتره شمال غربیسنده و همنامی اولان کولك جنوب غربی ساحلنده ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠ ٩٣٠ و جوارلریله برابر ٢٤ ٣٥٠ اهالیسی، کنیش و دوز سوقاقلری، کوزل ابنیه‌سی، متعدد مصنع وکوزل آثاری حاوی کلیسالری، بیوك بر تیاتروسی. اطرافنده کوزل باغ وباغچه‌لریله کوشکلری، کتبخانه‌سی، تاریخ طبیعی وحکمت طبیعیه نمونه‌خانه‌لریله عملیاتخانه‌لری و ایپك اقمشه ایله صابون و سائره فابریقه‌لری

و دوكمخانه‌لری واردر. اسکی بر شهر اولوب، وقتیله بیوك و بر چوق مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر.

— قومه ایالتی اسویچره حدودینه قدر ممتد اولوب، مساحۀ سطحیه‌سی ٢٧١٧ مربع کیلومتره و اهالیسی ٤٧٧ ٦٤٠ کشیدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، پك کوزل وادی وتپه‌لری ومنبت طوپراغی واردر. باشلیجه محصولاتی ذخایر، پك لذیذ میوه‌لر، کوزل شراب وسائره اولوب، خیلی مقدار ایپك‌ده چیقار. صنایع وتجارتی پك ایلریدر. هواسی غایتله صاغلام ولطیف اولوب، یازین تبدیل هوا ایچون کیدنلر چوقدر.

— قومه کولی ایتالیانك الك کوزل کولی اولوب، آلپ طاغلرینك یوکسك اتکلری آلتنده شمالدن جنوبه ٤٢ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ممتد اولدقدن صکره، ایکی قوله آیریلوب، بری غرب جنوبی‌یه طوغری ٢٧ کیلومتره دها اوزانه‌رق قومه قصبه‌سنه منتهی اولور؛ دیکر قولی شرق جنوبی‌یه طوغری ١٨ کیلومتره ممتد اولوب، لقو قصبه‌سنه واصل اولور. اك ایسه الك کنیش یرنده ٤٦٥٠ متره‌در. بالیغی و طیور مائیه‌سی چوقدر. کنارلرنده‌کی تپه‌لرك اوزرنده بولنان باغچه‌لرله کوشکلر ومیوه وچیچکلرك لطافت ولذتی امثالسزدر.

قومی { (Koumi) یونانده آغریبوز جزیره‌سنك ساحل شرقیسنده اوله‌رق (خالکیس)ك ٥٠ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه واسکله اولوب، ٣٢٢٠ اهالیسی، لیمانی وکوزل باغچه وباغلری واردر.

قومیتان { (Comitan) مکسیقه‌نك شاپاس حکومتنده و(سان قریستووال)ك ٨٤ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق غریجالوه نهری اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی واردر. الیوم بسبتون منقرض بر قوم اصلینك مرکزی بولنمشدر.

قومیزو { (Comiso) سیجلیه‌ده سیراقوزه ایالتنك مودیقه قضاسنده ومودیقه‌نك ٣٣ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ١٦٧٠٠ اهالیسی، صابون فابریقه‌سی و «دیانه چشمه‌سی» نامیله کوزل بر چشمه‌سی واردر.

قومیشه { ایرانك عراق عجمی خطه‌سی منتهای جنوب غربیسنده واصفهان نك ١٠٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق دها آشاغیده چولده قورویان بر کوچك چایك اوزرنده و ١٧٦٩ متره ارتفاعنده بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی، زمردآسا براووه‌سی وکوزل باغ وباغچه‌لری واردر. «معجم البلدان»ده، اصفهان قراسندن اولق اوزره، بر (قومسه) مذکور اولوب، عینی اولسه کرکدر.

قوناسیری { یاخود قوناشیر (Kounasiri Kounachir) جاپونیه‌یه تابع وجاپونیه‌نك شمالنده واقع (قوریله) جزایرینك الك بیوکلرندن بری والك جنوبیسی اولوب، بویی ١١٠ کیلومتره ومساحۀ سطحیه‌سی ١٩٩٤ مربع کیلومتره‌در. جنوباً نفس جاپونیه‌نك (یزو) جزیرۀ کبیره‌سندن ٢٠ و نهایت ٣٠ کیلومتره کنیش اولان (یزو بوغازی) ایله وشمالاً (ایتوروب) آطه‌سندن (پیقو) بوغازیله آیرلمشدر. قوناسیری پك طار اولدیغی حالده، یوکسك وبرکانی الاصل طاغلری اولوب، ٢٢٥٤ متره‌یه قدر ارتفاعلری اولدیغی مرویدر. اکثریا قار و بوزلرله مستور اولوب، آنجق ٦ متره‌یه قدر یوکسلیر و اکثریا روزکاردن قیریلوب سوکیلور آغاجلری واردر. آینوس جنسیتنه منسوب بر آز اهالیسی و ساحل جنوبیسنده (توماری) اسمیله قوریله جزایرینك مرکزی بر قصبه‌سی واردر.

قونامه { یاخود بازه (Kounama, Baza) نوبه‌نك یوقاری طرفلرنده نیله تابع ومأرب وتقازه وادیلرنده ساکن بر قوم اولوب، ١٥٠٠٠٠ قدر افراددن مرکب اولدقلری حالده، الیوم دین قدیملرنده ثبات ایتمکده وزراعتله اشتغال ایلمکده‌درلر. مع هذا بوندن صکره دها چوق وقت طیانه‌میوب، دین اسلامی ولسان عربیی قبوله مجبور اوله‌جقلری آکلاشیلیور.

قونبو { (Konbo) روسیه‌نك شمالنده آرخانکل ایالتنك (قولا) شبه جزیره‌سنده بر کول اولوب، ٣٢٦ مربع کیلومتره مساحۀ

سطحیه‌سی و شمالی آق دکیزه دوکیلور آیاغی واردر.

قونت { اوکوست — (Aug. Conte) فرانسه‌نك متأخرین حکماسندن اولوب، (حکمت مثبته) مسلکنك موجدیدر. ١٧٩٨ ده مونتپلیه‌ده طوغوب، ١٨٥٧ ده پارسده وفات ایتمشدر. پولیتکنیق مکتبنده تحصیل ایتدکدن صکره، معاونلك و معلملك وظیفه‌سیله مکتب مذکورده قالوب، ابتدا سنت سیمونك مسلکنی تعقیب ایتمش ایسه‌ده، بعده بو استادندن آیریلوب، ١٨٢٤ تاریخنده «اصول سیاست مثبته» عنوانلی برتألیفله فکرومسلك مخصوصنی میدانه قویمش؛ و١٨٣٩ده نشر ایتدیکی «فلسفهٔ مثبته» عنوانلی کتابیله مسلکنی تماميله ایضاح واثبات ایتمش؛ وبعده بو بابده دها برقاچ کتاب یازوب، فلسفه‌یی فنون مثبته‌وحقیقیه‌یه تطبیق ایده‌رك، و فلسفهٔ مخصوصه‌سنه تدریجاً بر دین و مذهب جدید رنکنی ویره‌رك، «سیاست مثبته» عنوانیله یازدیغی کتابده بوکا «انسانیت مذهبی» نامنی ویرمشدر.

— (شارل قونت) اسمنده بری‌ده حقوق وعلم معاشرت بشر علماسندن اولوب، بوکا متعلق بعض مسائل مهمه حقنده یازدیغی کتابلرله شهرت بولمشدر. ١٧٨٢ ده (سنته‌امینیه) ده طوغوب، ١٨٣٧ ده وفات ایتمشدر.

قونتو { (Kounto) روسیه‌نك شمالنده آرخانکل ایالتنك (کم) قضاسنده اوچ قسمدن مرکب برکول اولوب، ٩٢١ مربع متره مساحهٔ سطحیه‌سی واردر. کم نهری اوچنی دخی شق ایدر. بوکوللرك ایچنده برچوق آطه‌لر واردر.

قون چانغ { (Koun-Tchang) چینك شمال غربی جهتنده‌کی (قانصو) ایالتنده و (لان چئو) نك ٢٠٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (هوآنغ هو) ایرماغنه تابع (هوئی هو) نهری اوزرنده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ٥٠٠٠٠ اهالیسی واردر. سوری پك واسع ایسه‌ده، تونغان قیامی صره‌سنده شهر تخریب اولندیغندن، ایچنك اکثر طرفلری خراب وخالیدر.

قوندور { (Condor) هند چینیده فرانسه‌یه تابع قوشنشینه ملحق ومقوننغ ایرماغی منصبنك آچیقلرنده ٨° عرض شمالی ایله ١٠٤° طول شرقیده واقع بر طاقم جزایر اولوب، الك بیوکنك بویی ١٦ واکی ٣ کیلومتره‌در. طاغلق، برکانی‌الاصل واورمانلرله مستور اولوب، ساحللری قیالرله محاطدر. فرانسه‌حکومتی طرفندن منفی اتخاذ اولنمغله، برمقدار عسکر اقامه اولنمشدر. باشلیجه محصوللری پرنجدر.

قوندورسه { (Condorcet) فرانسه مشاهیر مؤلفیننندن اولوب، ١٧٤٣ده ریبمونده طوغمش؛ وزادکاندن برخانه‌دانه منسوب اولوب، مارکی عنوانی حائز بولنمشدر. علوم ریاضیه‌یه انتساب ایدوب، ٢٦ یاشنده ایکن فنون آقادمیاسی اعضالغنه و بعده کتابت دائمه‌سنه نصب اولنمشدی. اوصره‌ده دالمبر، وولتر، تورغو وسائر حکما ایله عقد مناسبات ایدوب، بونلرك افکارنی قبول، و بعده فرانسه‌نك انقلاب عظیمنه خدمت ایده‌رك، (ژیروندون) لرله‌رأی‌ویرمش؛ وبونلرله برابر ١٧٩٣ تاریخنده محکوم اولوب، سکز آی احبابندن بر قادینك خانه‌سنده مختفی قالدقدن صکره، بونی ده نارینه یاقمامق ایچون طیشاری‌یه چیقوب، توقیف وحبس اولنه‌رق، ١٧٩٤ ده محبسده کندینی تسمیم ایده‌رك وفات ایتمشدر. علوم ریاضیه‌نك تطبیقاتنه و احوال نوع بشره دائر برقاچ کتابی اولوب، الك مشهور اثری «ترقیات افکار بشر» عنوانلی تألیفیدر، که احوال تاریخیه‌دن بحث ایتدیکی حالده، محبسده و یاننده مراجعت ایده‌جك هیچ برکتابی اولمدیغی حالده یازمشدر. وولتر و تورغونك ترجمهٔ حاللرینی ده یازمشدر.

قوندوز { افغانستانده کابلك ٢٧٠ کیلومتره شمالنده افغانستان امیرینه تابع بر اوزبك خاننك مرکزی بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی وآغر هواسی واردر.

— قوندوز خانلغی جیحون مجراسیله هندوکوه آره‌سنده واقع اولوب، شرقاً بدخشان، غرباً بلخ، شمالاً حصار و درواز مملکتلریله محاطدر. دوز وبطاقلق بریر اولوب، هواسی آغیر و یازین پك

صیجاق قیشین دخی پك صوئوقدر . شرق جنوبی جهتنده هندوکوهك اتکلری بولنوب، الك یوکسك محلی اولان (کوه عنبر) ك ٧٦٢ متره ارتفاعی واردر. اهالیسی ٤٠٠٠٠٠ رادهلرنده اولوب ، تاجیك واوزبکدن مرکبدر. تاجیکلر متمکن اولوب، لسان فارسی ایله متکلم، و اوزبکلر چغتایجه لسانیله متکلم وخیمهنشیندر . اوز بکلردن بری مقدما بوخانلغی تشکیل ایدوب، اخلافی افغانستان امیرینك تحت اطاعتنه کیرمکه مجبور اولمشلردر . برنجی محصولی پرنج اولوب، مرعالری‌ده چوقدر .

قوندوم { (Condom) فرانسهنك (ژرس) ایالتنده و (اوش) ك ٤٣ کیلومتره شمال غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٨٢٨٠ اهالیسی، برکوچك موزهیی‌حاوی مناستری، برقاچ فابریقهسی وایشلك تجارتی‌واردر.

قونده { (Konda) سیبریهنك توبولسق ایالتنده اوبی ایرماغنه تابع ایرتیچ نهرینه دوکیلور بر چای اولوب، مجراسی ٦٠٠ کیلومتره اوزونلغنده‌در .

قونده { (Condé) فرانسه ده « شمال » ایالتنك والنسیانه قضاسنده و وا- لنسیانهنك ١٢ کیلومتره شمال شرقیسنده اولهرق اسقونهری اوزرنده ناحیه مرکزی مستحکم برقصبه اولوب، یالکز ٢٨٢٠ اهالیسی وار ایسهده ، اسکی و مشهور بر بلده اولوب ، وقتیله پرنسلك مرکزی ایدی، و بوربون خاندانننك بر شعبهسی افرادی قونده پرنسلری عنوانیله شهرت بولمشلردر. — فرانسهده بو اسمله دها برقاچ قصبه اولوب ، الك بیوکلری قالوادو ایالتنك (ویره) قضاسنده و (ویره) نك ٢٥ کیلومتره شرقنده واقع و ٦٨٧٠ اهالی‌یی جامع اولانیدر .

قوندینا مارقه { (Condinamarca) آمریقای جنوبیده قولومبیه جمهوریتی ایالاتندن اولوب، ماباغدالنه ایرماغنك شرق جهتنده واقعدر. مساحهٔ سطحیهسی ٢٠٦٤٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٥٣٧٦٥٨ کشیدر . اصل مسکون ومعمور یرلری آند سلسلهسی یایلهلری اولوب، بوسلسلهنك شرق جهتنده اورتوق مجراسنه طو- غربی ممتد اولان یاپانسز اووهلری ایسه یالکز ١٦٠٠٠ قدر وحشی برلیلرك جولانکاهیدر . ایالتك مرکزی کرسیٔ حکومت اولان بوغوته شهریدر .

قونرادر { (Conrad) جرمانیه قراللریله آلمانیه ایمپراطورلرندن بش کشینك اسمیدر :

برنجیسی فرانقونیه دوقهسی ایکن ٩١٢ ده جرمانیه قراللغنه انتخاب اولنهرق ، قراللغی طانیمیان صاقسه وباویره دوقهلریله محاربه ایتمش؛ و ٩١٨ ده مجارلرله ایتدیکی محاربهده آلدیغی یارهدن متأثراً وفات ایتمشدر . دشمنی اولان صاقسه دوقهسی (اوتون) ك اوغلی (هنری) یی ولی عهد براقمشدی.

— ایکنجیسی (سالیق) لقبیله ملقب اولوب، فرانقونیه دوقهسی هنرینك اوغلی اولدیغی حالده ، ١٠٢٤ ده جرمانیه قراللغنه انتخاب اولنهرق، صا- قسه پرنسلریله غاوغا ایتمش ؛ وچهستان ایله مجارستان ولهستانده اعادهٔ اسایش ایتدکدن صکره، ایتالیایه سفر ایدهرك ، غالب کلسی اوزرینه ، ١٠٢٧ ده رومادهآلمانیه ایمپراطورلغنه نصب اولنمش؛و ١٠٣٩ ده اوترختده وفات ایتمشدر .

— اوچنجیسی سوآبه دوقهسی فردریقك اوغلی وایمپراطور بشنجی هنرینك همشیره زادهسی اولوب ، ایکنجی لوترك یرینه انتخاب اولنمغه چالیشمش ایسهده، موفق اولهمیوب، بونك وفاتی اوزرینه ، ١١٣٨ ده آلمانیا ایمپراطوری اولمش، ورقیبی بولنان صاقسه وباویره دوقهسی هنری ایله محاربه ایدوب، بونك یرلرینی دخی آلمش؛و ١١٤٧ ده یدنجی لویی ایله برلکده اهل صلیب محاربهسنه کیدوب ، برمدت دمشق محاصره ایتمش ایسهده ، برنتیجه استحصال ایدهمیهرك، عودت، و ١١٥٢ ده وفات ایتمشدر .

— دردنجیسی ایمپراطور ایکنجی فردریقك اوغلی وسوآبه دوقهسی اولدیغی حالده ١٢٥٠ ده ایمپراطورلغه انتخاب اولنمش ایسهده ، پاپا دردنجی اینوسان بونی تصدیق ایتمیوب ، فلمنکلی کویوم التزام ، وصاحب ترجه علیهنده براهل صلیب حربی اعلان ایتمشدی . بونك اوزرینه قونراد ، سیچلیتین قرالی اولمق ایچون ،ایتالیایه کچوب ، ناپولی وقاپووه ایله آکینویی ضبط ایتمش ایسهده ، بوفتوحاتی

صکره‌سنده ١٢٥٤ ده وفات ایتمشدر . ورائتنه کوزی اولان برادری (منفروآ) طرفندن تسمیم اولندیغی مظنوندر .

— بشنجیسی (قونرادین) دیمکله معروف اولوب ، دردنجی قونرادك اوغلیدر . پدرینك وفاتنده ٣ یاشنده اولوب ، ارثاً آلمانیه‌ایمپراطور. لغیله ناپولی وسیچلیه قرالّلغنه حق اولدیغی حالده ، محروم ایدلمش ؛ و (آنژولی شارل) دن ناپولی قراللغنی آلمق ایستدیکنده ، ١٢٦٨ ده مغلوب واسیر اولوب ، صوری برمحاکمه‌دن صکره ، ١٦ یاشنده اولدیغی حالده ، اعدام اولنمشدر .

قونسپسیون { (Concepcion) آمریقای جنوبینك شیلی حکومتنده وسانتیاغونك ٤٣٥ کیلو متره جنوب غربیسنده اوله‌رق (بیوبیو) نهرینك صاغ کنارنده‌وبحرمحیط معتدل‌ساحلنده ١٢ کیلومتره ایچریده ایالت مرکزی برقصبه اولوب ، ٢٨٠٠ ١٨ اهالیسی وداخلی‌مکتب اعدادیسی واردر .

— قونسپسیون ایالتنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٩١٥٥ مربع کیلومتره واهالیسی ٢١٥ ٢١٨ کشیدر . بغدای وسائر حبوباتیله شرابی آمریقاده برنجی اولوب ، هواسی دخی صاغلام ولیمانلری چوقدر .

— آرجنتین حکومتنك (انتریوس) ایالتنده وپارانك ٢٤٥ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق اوروغای نهرینك صول ساحلنده دخی بواسمله برقصبه اولوب ، ٦٥١٥ اهالیسی واردر . مقدما مذکور ایالتك مرکزی ایدی .

— بواسمله آمریقاده ذهابرقاچ کوچك قصبه واردر .

قونستان { (Constant) روما ایمپراطورلر. ندن بواسمله‌ایکی کشی کلمشدر :

برنجیسی بیوك قسطنطینك اوچنجی اوغلی اولوب ، ٣٣٧ تاریخ میلادیسنده‌ایکی برادری قسطنطین وقونستانس ایله برلکده پدرینه وارث اوله‌رق ، ملکك مقاسمه‌سنده کندیسنك حصه‌سنه ایتالیا ایله آفریقا دوشمش ؛ وبعده برادری قسطنطین ایله محاربه ایده‌رك ، بونك (آکیله) ده مقتول اولمسی اوزرینه ، صاحب ترجمه ٣٤٠ ده بتون غربك ایمپراطوری اولمشدر .

— ایکنجیسی شرق ایمپراطوری اولوب ایکنجی هراقلیوسك اوغلیدر . ٦٤١ تاریخنده ، هنوز ١٢ یاشنده ایکن ، تخته اقعاد اولنمش ؛ و بونك زماننده روم ایمپراطورلغنك برچوق یرلری معاویه طرفندن ضبط ایدلمش ایدی . نهایت قسطنطینیه‌یی ترکله ، سیچلیه‌ده اقامت ایتمکده ایکن ، ٦٦٨ ده وفات ایلمشدر .

قونستانتیا { (Constantia) فرانسه ده‌کی (قوتانسه) واسویچره‌ده‌کی قونستانسه شهرلرینك اسم قدیمیدر .

قونستانتین { (Constantin) [«قسطنطین» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قونستانتینوپولیس { (Constantinople) استانبولك اسم اصلی یونانیسیدر . [« قسطنطینیه » و « استانبول » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله .]

قونستانس { (Constance) روما ایمپرا. طورلرندن ایکی کشینك اسمیدر :

برنجیسی (قلور) یعنی « صاری » لقبیله ملقب اولوب ، ٢٩٢ تاریخنده ماقسیمیان طرفندن اوغلاغه قبول ، وقیصر عنوانیله غالیا و اسپانیه ایله بیوك برتانیه والیلکنه نصب اولنمش ؛ و ٢٩٢ ده قیام ایتمش اولان برتونلری‌رام ، وفرانقلری دفع ایده‌رك ، اوتون شهرینی یکیدن تأسیس ایتمش ایدی . ٣٠٥ ده غالریوس ایله برابر آوغوست عنوانی آلوب ، ملکنی رفق وملایمتله اداره ایتمش ؛ وخر. ستیانلره قارشی اولان تعقیباته ختام ویرمش ایدی . ٣٠٦ تاریخنده پیقتلرله قالدونیه‌لیلره قارشی حربه حاضرلنمقده ایکن ، یورق شهرنده وفات ایتمشدر .

— ایکنجیسی قسطنطینك ایکنجی اوغلی اولوب ، ٣٣٧ تاریخنده ، پدرینك وفاتی اوزرینه ، برادرلری ایکنجی قسطنطین و قونستان ایله مقاسمهٔ

ملك ايدەرك ، حصەسنه شرق و يونان دوشمش ؛ و برادرلرى غربده بربرينى متعاقب مقتول اولنجه، بونلرك حصه سنى غصب ايتمش اولان (مانيانس) ايله (وترانيون) ى دفع وتنكيل ايدەرك ، ٣٥٠ تاريخنده بتون روما ممالكنه صاحب اولمش ايسەدە، ٣٦١ تاريخنده وفات ايتمشدر. زمانى ايرانيلره قارشى محاربەلرله و التزام ايتديكى آريوس مذهبى اصحابيله اورتودوقسلر آرەسندەكى مجادلەلرله كچمشدر .

— ايمپراطور هونوريوسك سردارلرندن بر قونستانس دخى واردر، كه ٤١١ تاريخنده (آرله) ده تحصن ايتمش اولان غاصب قسطنطينى مغلوب ، وويسيغوتلر حكمدارى آتولفى غاليادن اخراج ايتمى اوزرينه، ايمپراطور كنديسنى ٤٢١ ده داماد وآوغوست عنوانيله تلطيف ايتديكنه بناءً ، بعض مورخلر طرفندن ايمپراطورلر صره سنه قونيلەرق ، اوچنجى قونستانس ناميله ذكر اولنمشدر .

قونستانسه { (Constance) سيجليتين قراليچەلرندن ايكى قادينك اسميدر :

برنجيسى ايكنجى روجرك قيزى اولوب ، پدرينك وفاتندن صكره دنيايه كلمش ؛ و ميراث حقنده يكنى (تانقرد) ايله منازعه ايدوب ، ١١٩٤ ده قراليچه طانينمش؛ وايمپراطور آلتنجى هنرىيه واروب ، بونك ادارەسى سيجليەليلره پك آغر كلمكله، كنديسى دخى قوجەسنه قارشى تبعەسنى مدافعەيه مجبور اولمش ؛ و ١١٩٨ ده ، اوغلى ايكنجى فردريقى پاپانك تحت وصايتنه قودقدن صكره، وفات ايتمشدر .

— ايكنجيسى منفرو آنك قيزى اولوب، ١٢٦١ ده آراغونلى اوچنجى پدرويە وارمش؛ وقوجەسنك باردييله ، مشهور سيجليه ايكنديلرى قتل عامندن صكره، آنژولى شارلدن سيجليەيى ضبط ايتمش؛ ١٢٨٣ دن ١٢٩٧ تاريخنەدك اوغللرى نامنه پالرموده حكم سورمشدر .

قونستانسه { (Constance) باده بيوك دوقەلغنده قارلسروهەنك ٣٤٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده وهمنامى اولان كولك غرب جنوبى كوشەسنده رين ايرماغنك بوكولدن چيقديغى محلده واقع قضا مركزى برقصبه اولوب ، ١٢٠٩٥ اهاليسى ، ساعت ومنسوجات فابريقەلرى وباشليجه اسويچره ايله ايشلك تجارتى واردر . برمحلەسى رينك اوبرياقەسنده واسويچره طوپراغندەدر . اسكى برقصبه اولوب ، اسم قديمى (قونستانتيا) در .

قونستانسه كولى { (Lac de Constance) و آلمانجه بودنزئه (Bodensee) اسويچره ايله آوستريا وآلمانيه آرەسنده بيوك بركول اولوب ، جنوب غربى ساحلى اسويچرەيه، شرق جنوبى ساحلى آوستريايه وسائر طرفلرى آلمانيەنك باويره ، وورتمبرغ وباده حكومتلرينه عائددر . شرق جنوبيدن غرب شمالى يه طوغرى بويى ٧٢ كيلومتره ، اكى ٢ ايله ١٤ كيلومتره آرەسنده ودرينلكى ٢١٠ ايله ٣١٥ متره بيننده در . سطحى حذاى بحردن ٣٩٨ متره يوكسكدر. مساحۀ سطحيەسى ٥٣٩٠٠ يكى دونم اولوب ، جنو كولندن آز كوچكدر . منتهاى غرب شماليسنده چتاللاشوب ، براوجى طار واوزون بركورفز صورتنده باده طوپراغى ايچنه كيرر ؛ وديكرى قونستانسه بوغازندن مرورله (اونترزئه) كولنى تشكيل ايدر . اسويچره وآوستريا جهتلرندە سواحلى طاغلق اولوب، آلمانيا طرفنده ايسه بعض تپەلرى حاوى اووەلردن عبارتدر. بوكوله برقاچ نهردوكيلوب ، الك بيوكارى (رين) ايرماغيدر ، كه اسويچرەدن كلوب ، اسويچره ايله آوستريا حدودنده جنوبدن كوله دوكيلور ، وكولى بوينەشق ايله ، قونستانسه قصبەسى اوكنده كولدن خروج ايدەرك ، غربه طوغرى آقار . كولك صويى قيشين طونماز، وبعضا شدتلى فرطونەلر دخى اولورسەده ، سير سفائنه مانع اولميوب ، برچوق واپورلر ويلكن كميلرى ايشلر .

— اميد برونده و (قابتوون) ك ١٩ كيلو متره جنوبندەدخى بواسمله بركوچك قصبه بولنوب، چبوقلرى شيرازدن نقل اولنمش مشهور باغلريله مقبول شرابلرى واردر .

قونستیتوسیون { (Constitucion) آمریقای جنوبیده شیلینك (ماؤله) ایالتنده و (والپارزو) نك ۲۶۶ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق ماؤله نهری اوزرنده ومنصبی قربنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ۶۵۴۰ اهالیسی وجوارلرنده کلیتلی قهوه محصولاتی واردر .

قونسکیه { (Conskie) روسیه‌ده لهستانك رادوم ایالتنده و رادومك ۵۵ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۴ ۲۹۰ اهالیسی واردر .

قونسوس { (Consus) اسکی رومالیلرده مشورتك الهی زعم اولنان برمعبود موهوم اولوب ، کتم اسراره دال اولمق اوزره ، ضمنك نصفنی یره کومر ، وبونك نامنه برچوق آیینلر اجرا ایدرلر ایدی .

قونسوئغره { (Consuegra) اسپانیه‌ده تولده‌ایالتنده(مادرجوس) قضاسنده ومادر جوسك ۶ کیلومتره غربنده واسکی برقلعه‌نك آلتنده برقصبه اولوب ، ۵۰۰۰ اهالیسی وروما‌لیلردن قالمه بعض آثاری واردر .

قونشاغوآ { (Conchagua) آمریقای وسطینك (سالوادور) حکومتنده و فونسقه کورفزی مدخلنك صول کنارنده بر برکان اولوب ، ۱۰۵۹ متره ارتفاعی واردر .

قونغ { (Kong) آفریقای غربیده یوقاری کینه‌نك شمالنده شرقدن غربه ممتد بر سلسلهٔ جبال اولوب، کینه سواحلنه اینن انهاری سودان غربی‌یه طوغری آقان (نیجر) حوضه‌سندن آیریور . بو طاغلر هنوز کشف اولنه‌میوب ، ۸۰۰ و نهایت ۱۰۰۰ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولدقلری مظنوندر . اسکی خریطه‌لرده پك مرتفع بر سلسله کوستریلیورسه‌ده ، بعض طرفلرینی کورن سیاحلر ۷۵۰ متره‌دن زیاده ارتفاع بولمامشلردر . بعض محللرنده آنجق برتقسیم میاه خطی تشکیل ایده‌جك صورتده آلچق‌تپه‌لردن عبارت اولمسی‌ده ملحوظدر .

— بوطاغلرك جنوبی‌اتکلرنده و(قوماسه) نك ۲۷۰ کیلومتره شمال شرقیسنده بو اسمله بر زنجی شهری اولوب، هنوز هیچ بر آوروپالی طرفندن زیارت اولنمامش ایسه ده ، پك بیوك و تجارتکاه برشهر اولدیغی مروی، و اچنده یاپیلان پاموق منسوجات سودان غربیجه پك مقبولدر .

قونغ فوچئو { (Cong - Fou - Tseu) [«قونفوچیوس» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قونغلتون { (Congleton) انکلتره‌نك‌جستر ایالتنده وماقلسفیلدك ۲۲ کیلو- متره جنوب غربیسنده برقصبه اولوب، ۱۱ ۳۵۰ اهالیسی و پاموق منسوجاتله ایپك اقمشه و قورد‌له فابریقه‌لری واردر .

قونغو { (Congo, Zaïre) یاخود زایر آفریقانك اك بیوك ایرماقلرندن اولوب ، قطعهٔ مذکوره نك خط استوا اوزرنده وخط مذکورك جنوبنده تا °۱۳ عرض جنوبی‌یه قدر اولان اراضیٔ واسعهٔ وسطیه‌سنك صولرینی جمع ایله، بحر محیط آطلاسی‌یه دوکر. بو نهر عظیم (نیاسه)کولنك غرب و (تانغانیقه) نك جنوب جهتنده واقع (بانغوئلو)کولنك جنوب غربی کوشه‌سندن (لوآپوله) اسمیله خروجله ، ابتدا غرب جنوبی‌یه ودرعقب دونوب شماله طوغری آقه‌رق ، (قازمبه) مملکتنك حدود غربیه‌سنی بعدالتشکیل ، اراضیٔ مجهوله ایچنده جریانله ، (لانجی)کولنه واصل اولور ؛ و بو کولده بر چوق انهار و علی‌الخصوص جنوب غربیدن کلن وبربرینی متعاقب بر چوق کوللرك آیاغی حکمنده اولان (لوآلامبه) بی آلدقدن صکره ، کاه شماله وکاه شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق ، صاغدن اراضیٔ مجهوله‌دن کلن بر طاقم انهار و صولدن مجراسی کندی مجراسیله متوازی‌اولان (لومانی)بی آلیر؛ واوندن‌آشاغی یتاغی پك زیاده‌توسع‌ایتدیکی، وبر چوق آطه‌لری حاوی اولدیغی حالده ، غربه طوغری آقار؛ وصاغدن (ریمبیری) و (مونغاله)بی دخی بعدالاخذ ، برقوس تشکیل ایده‌جك صورتده جنوب غربی‌یه طوغری دونر؛ وصولدن (لوپوری) و (چوآپه) نهرلرینی‌آلوب، (مانتومبه) کولیله‌ده اختلاط ایدر ، و بونك‌قارشیسنده صاغدن(اوبانکی)

نهر عظیمنی ودها آشاغیده (سانغه) و(لیقوآله)یی آلیر؛ و تدریجاً جنوبه طوغری دونوب، صولدن (موآنه یاموو) اراضیٔ واسعهٔ مجهوله سنك حسابسز انهاری اجتماعندن متشكل اولان (قوآ) نهر عظیمنی دخی اخذ ایله، دها بر خیلی مسافه‌ده فرانسز قونغوسی دینلن غامبو مهجرینك حدودینی بعدالتفریق، ینه سربست قونغو اراضیسنی شق ایله پورتكیزك (آنغوله) مهجری حدود شمالیه سنه واصل اولنجه، غربه طوغری دونوب، ٦° عرض جنوبیده كنیشجه واوزون بر خلیجدن بحر محیط آطلاسی‌یه دوكیلور. قونغو نیل و نیجردن صكره آفریقا قطعه‌سنك اوچنجی ایرماغی‌اولوب، مجراسی ٤٨٠٠ كیلومتره و حوضه سی ٢٤٧٨٠٠٠ مربع كیلومتره‌در. منصبندن ماتادی‌یه قدر ١٥٠ كیلومتره‌لكی سیر سفائنه صالح اولوب، محل مذكورده بر طاقم شلاله‌لر سفائنك دوامنه مانع اولیورسه‌ده، بو شلاله‌لردن یوقاری دخی استانلیپولدن (استانلیفالس) ه قدر اولان قسمی و تابعلریله دخی ١٥٠٠ كیلومتره محلی سیر سفائنه صالحدر. قونغونك منصبی ١٤٨٤ تاریخنده پورتكیز بحریوننددن (دیغوقام) طرفندن كشف اولنه‌رق، مجراسنك اكثر طرفلری اخیراً انكلیز سیاحیننددن لیوینغستون وقامرون و بعده استانلی طرفندن كزلمشدر.

قونغو { دولت مستقله‌سی (État Indé-pendant du Congo) آفریقای وسطیده آنف‌البیان قونغو ایرماغی حوضه‌سنك قسم اعظمنی حاوی اولمق اوزره، اخیراً آوروپا دولتك اتفاقیله تشكیل، و بلجیقه قرالنك حكمدارلغی تحتنه وضع اولنمش بیطرف بر دولت اولوب، ساحلده همنامی اولان ایرماغك منصبی شمالنده یالكز ٣٧ كیلومتره‌لك وسعتی اولدیغی حالده، ایچریلرده بو ایرماغك وبعده بوكا تابع (اوبانكی)نك مجراسی تعقیب اولنه‌رق، ٥° عرض شمالی‌یه قریب محله قدر چیقار؛ وجنوبده ٢٢° طول شرقی‌یه قدر ٦° و ٣٠′ ٦° عرض جنوبی خط مستقیمی حدود عد اولندقدن صكره، جنوبه طوغری توسع ایده‌رك، نهرك منابعنه یعنی ١٣° عرض جنوبی‌یه قدر واصل اولور. منتهای غربیسی بحر محیط آطلاسیده ١٠° طول شرقیده اولدیغی حالده، حدود شرقیه‌سی تانغانیقه كولنه یعنی ٢٨° طول شرقی‌یه قدر واریر. اكثر طرفلری هنوز غیر مكشوف اولان بو اراضیٔ واسعه‌نك مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ٢٢٤١٢٥٠ مربع كیلومتره واهالیسی ١٤٠٠٠٠٠٠ راده‌لرنده‌در. ایچلرنده آوروپالیلر ١٠٠٠ كشی قدر اولوب، بونلرك نصفی بلجیقه‌لیدر. ساحلی آلچق اولوب، لب دریادن بر آز كری چكلنجه، ٢٥٠ متره ارتفاعی اولان برسده تصادف اولنور، كه اورادن ایچری‌یه طوغری اراضی آشاغی یوقاری او ارتفاعده دوام ایده‌رك، آلچقجه بر یایله تشكیل ایدر، كه بونك اوته‌بریسنده و علی‌الخصوص منتهای شرق و جنوبنده هنوز درجهٔ ارتفاعلری مجهول برطاقم جبال بولنیور. میاه جاریه‌سی چوق اولوب، جمله‌سی قونغو ایرماغنه دوكیلور؛ و بونلرك مجرالرنده آز چوق كنیش برچوق كوللر دخی تشكل ایدیور. خط استوا ایچندن مرور ایتدیكی جهتله، هواسی بالطبع صیجاق اولوب، ساحلده رطوبتی ده زیاده اولمغله، آغر، و ایچ طرفلرده دها یابس ودها صاغلامدر. اهالیسی زنجی اولوب، اكثریت اوزره (بانتو) جنسیتنه منسوبدر. سواحله قریب اولانلری الآن بت پرست ایسه‌ده شرق و شمال طرفلرنده كیلرك اكثری مسلم اولوب، ایچلرنده زنكباردن اورالره كیرمش بیاض عربلر دخی چوقدر. اصل مركز اداره‌سی بروكسلده اولوب، محلنده بر اجرا هیئتی وقرالك وكیلی صفتیله بر والی قونغو ایرماغنك اك شمالی مجراسی اوزرنده واقع (قونغو) بلده‌سنده اقامت ایدر. ساحله‌قریب اولان (بومه)قصبه‌سی‌ده ایكنجی مركزی حكمنده در. مملكت ١١ ایالت و یا سنجاغه منقسمدر. وارداتی باشلیجه اخراجاتدن آلنان كمرك ایله سائر بعض رسومدن عبارت اولوب، یدی سكز ملیون فرانقه بالغ اولور؛ و مصارفنك برقسمی بلجیقه قرالی وخزینه سی طرفندن تسویه اولنور. اخراجاتی باشلیجه فیل دیشی، قهوه، قاؤچوق، پالمه دینلن برنوع جوز وبونك یاغی كبی شیلردن عبارت اولوب، سنه‌ده ١٤ ملیون فرانغی متجاوزدر. شمدیكی حالده وسائط اختلاطی انهاردن عبارت اولوب، برقاچ دمیر یول خطی دخی دردست

انشادر . یرلیلردن بری کوکللی ودیکری قرعه‌ایله جمع اولنور ایکی نوع عسکری واردر .

قونغو { فرانسز — سی (Congo Français) آفریقای غربیده جنوبی کینه مملکتنده فرانسه مستملکاتندن کنیش بر یر اولوب، شمالاً آلمانیه‌نك قامرون مهجریله واراضیٔ غیر مضبوطه ایله، شرقاً وجنوباً مستقل قونغوایله، غرباً دخی بحر محیط آطلاسی ایله محدوددر. حدود شرقیه‌سنی (قونغو) و دها یوقاریده بوکا تابع (اوبانکی) مجراسی تشکیل ایدوب ، آنجق جنوبا قونغونك مجراسنه قدر ممتد اولیـور . ۲° عرض شمالیدن ۵° عرض جنوبی‌یه‌و ۶° ۳۰′ دن ۱۵° ۳۰′ طول شرقی‌یه قدر اعتبـار اولنور . هنوز اکثر طرفلری مجهول و یا برایکی سیاح طرفندن کوریلوب پك سطحی صورتده معلوم اولغله ، فرانسـه‌نك بو مملکت واسعه‌یه اولان ادعای متبوعیتی ده صرف سیاست عالمنجه معتبر اولوب، محلنده ساحله قریب برقاچ نقطه‌دن بشقه بر یرده حکم و نفوذی‌اولمدیغندن، وشمدی‌یه قدر بر کونه قید و تحقیق اجرا اولنمدیغندن، مساحهٔ سطحیه‌سیله مقـدار اهالیسی حقنده‌برشی دینله‌مز؛ یالکز فرانسه‌یه‌قریب بروسعت وجسامتده اولدیغنی سویلیه‌بیلیرز. سواحلدن برآز ایچری‌یه‌کیدیلنجه، طاغلره‌تصادف‌اولنوب، بوطاغلر کیتدکجه یوکسله‌رك، نهایت داخلی مرتفع برییلایه‌یه چیقیلیر، که پایانسز بالطـه کورمه‌مش اورمانلرله مستور اولوب، میاه جاریه‌سی وکوللری دخی‌چوق واکثر یرلری حقیقةً شایان تصویردر . سنه ده ایکی یاغمور موسمی اولوب، بری شباطدن مایسـه و دیکری ایلولدن کانون اوله قدر دوام ایدر . بو ایکی موسـمده پك چوق یاغمور یاغوب، بتون نهرلری طاشیر . انهارینك اك بیوکی (اوغوئه) اولوب، اوندن صکره طوغریدن بحرمحیط آطلاسی‌یه دوکیلن نهرلری : ریوسانتوا، غابون. نغانغه. قوآلودر . شرق جهتنك صـولری ایسـه قونغو ایرماغنه دوکیلوب، بونلرك اك بیوکلری : سانغه، لیقوآله، آلیما، مبه و سـائره در . غابون نهری سـائرلرینه نسبتله کوچك ایسـه ده، منصبنده پك اوزون و بحریه‌جه پك مهم بر خلیج تشکیل ایتدیکندن، فرانسزلر اك اول اوراسنی ضبط ایدوب، ساحل شمالیسنده الیبرویل، اسمیله برقصبه تأسیس، ومهجره مرکزاتخاذ ایتمشلردر. بوسببه مبنی‌مهجرك بتونه‌ده (غابون) اسمی دخی ویریلیر . سواحلیله آلچق یرلرینك هواسی پك صیجاق وآغیر اولوب، آوروپالیلر بوهوا ایله اصلا امتزاج‌ایتمزلر؛ وصیتمه‌یه وانواع امراض جلدیه‌یه دوچاراولوب، اکثری‌آز مدتده تلف اولورلر . یوقاری طرفلرینك هواجه دهامساعد اولاسی‌مأمول ایسه‌ده، اهالی‌ایله موانست امکانی مشکوکدر . اهالیسی زنجی اولوب، اقوام و قبائل مختلفه‌یه منقسم ایسه‌ده، جمله‌سی (بانتو) جنسیتنه منسوب اولوب، لسانلری‌ده بربرینه قریب ومشابهدر .

قونغور { (Koungour) روسیه‌نك پرم، ایالتنده و پرمك ۹۴ کیلو متره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۰۸۰۵ اهالیسی، دباغخانه‌لری، قوندره و سائر مواد سراجیه ایله بخار ماکینه سی فابریقه لری، سنه‌ده بر قورولور بیوك پنایری و جوارنده ۶ کیلومتره قدرطولی‌اولان ۱۰۰ قدرغریب مغاره‌سی واردر . قضاسـنده ۲۰۰۰ تاتار اهالیٔ اسلامیه بولنیور.

قونفوچیوس { (Confucius) چینك اك مشهور حکیمی اولوب، اصل‌اسمی (قونغ فوچئو) در. میلادعیسی (عم) دن ۵۵۱ سنه اول (لو) حکومت ممتازه‌سنك برشهرنده دنیایه کلمشدر. پدری شهرمذکورك حاکمی اولوب، چین شارعلرندن (هوآنغ تی) نك نسلندن اولدیغی مرویدر. کنج‌ایکن، امور دولتده استخدام اولنوب، ۲۴ یاشـنه کلنجه، هرشیئدن الچکه‌رك، مملکتك اخلاقنی اصلاح ایتمك مقصدیله مطالعات و ملاحظاته قویلمش؛ وبو مقصدله چینك برچوق یرلرینی کزوب، برخیلی تلامذه پیدا ایلمش ایدی. عقل وحکمتنك اشتهاری اوزرینه، (لو) حکمداری‌کندیسنی نزدینه جلبله، وزیرنصب‌ایدنجه، قونفوچیـوس منویٔ ضمیرینی اجرا ایله، اخلاق عمومیه‌یی ومحاکمی اصلاح ایتمش؛ وصنایع وتجارتی خیـل ایلری‌یه کوتورمش ایسه ده ، چوق کچمه‌دن استعفا ایدوب، چکلمکه مجبور اولمش؛

ویکیدن سیاحته چیقوب ، خلقه حسن اخلاق درسلری ویرمکه، وبعده نامنی تأبید ایدن کتابلری یازمغه باشلامش ایدی . قبل المیلاد ٤٧٩ تاریخنده ٧٠ یاشنده وفات ایتمشدر. تلامذه‌سی کندیسنی پك زیاده بیوده رك، اقوال و افعالنی یازمشلردر . سلاله‌سی الی یومنا هذا چینده باقی اولوب، حرمت عمومیه‌یه وبرچوق امتیازاته نائلدرلر. قونفوچیوس عملی برفلسفه تدریس ایدوب، انسانك حسن اخلاقله وحسناتله کمال بوله بیله جکنی و انسان کاملك عالم لاهوتله مناسبتی اولدیغنی التزام ایتمکله، دیانته تعلق ایدر مسئله‌لره دخی قاریشدیغندن، فلسفه‌سی بالتدریج مذهب یرینه کچوب، حالا بوکون مذهبی باقیدر . هر نه قدر چینده و اوکا قریب ممالك کثیره ده (بودا) دیننك قبا بت پرستلك حالنی آلان بر صورتی دین عمومی حکمنده ایسه‌ده، کبار وخواص طاقمی الآن قونفوچیوسك مذهبنه تابعدرلر. تألیفاتی اخلاق وفلسفه وتاریخه دائراولوب، اکثر آوروپا السنه‌سنه ترجمه اولنمشدر . قونفوچیوس خارق‌عاده شیلردن اصلا بحث ایتمز .

قونقورد { (Concord) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (نیوهامپشیر) حکومتنك مرکزی بر قصبه اولوب ، بوستونك ١٠٠ کیلومتره شمال غربیسنده و (مریماق) نهرینك ایکی کنارنده وبرچوق دمیریول خطلرینك محل تقاطعنده واقع و ١٢٣٠٠ اهالیی جامعدر. نهرك شلاله‌سیله ایشلر برچوق فابریقه‌لری ومشهور آرابه وآلات موسیقیه‌ایله دمیره متعلق آلات وادوات متنوعه‌سی واردر. — بو اسمله ممالك مذکوره‌ده برقاچ کوچك قصبه دها واردر .

قونقورده { (Concorde) اسکی رومالیلر عندنده وفاق ومحبت الهه‌سی زعم اولنوب، رومادە بیوك برمعبدی واراید یکه سناتو دخی بعض دفعه ایچنده اجتماع ایدردی .

قونقوردیا { (Concordia) آمریقای جنوبیده آرژانتین حکومتنك انتریوس ایالتنده واوروغوآی نهری ساحل یمیننده‌ن ١ کیلومتره‌لك مسافه‌ده بر قصبه اولوب، ٥٥٠٠ اهالیسی واردر .

قونکه { اندلسده شنترین اعمالندن بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

قونکتیقوت { (Connecticut) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه نك شمال شرقی جهتنده بر نهردر ،که قانادە حدودنده نبعانله، (ورمونت) و(نیوهامپشیر) حکومتلری آره‌سنده آقه‌رق، وبعده (ماساچوست) حکومتنی وهمنامی اولان حکومتی شق ایده‌رك، جنوبه طوغری ١٥٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، (لونغ ایسلاند) قوینه دوکیلور. برقسمی سیر سفائنه صالحدر ؛ وصوبی برچوق ماکینه‌لر چویرر .

قونکتیقوت { (Conecticut) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه نك شرق شمالی جهتنده الك اول تشکل ایدن اون‌اوچ حکومات متفقه‌نك ویکی انکلتره خطه‌سنك منقسم بولندیغی آلتی حکومتك بری اولوب ، جنوباً (لونغ ایسلاند) کورفزیله، غرباً نیویورق، شمالاً ماساچوست، شرقاً دخی رود ایسلاند حکومتلریله محاط ومحدوددر. قره‌دن یعنی اوچ جهتدن حدودی خطوط مستقیمهٔ مفروضه‌دن عبارت اولوب، شرقدن غربه ممتد بر مستطیل شکلنی ابراز ایدر. ٤١° ایله ٤٢° عرض شمالی آره‌سنده واقع اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٢٩٢٥ مربع کیلومتره و اهالیسی ٨٢٠٠٠٠ کشیدر، که بونلرك ایچنده ١٠٠٠٠ قدر زنجی و ٢٥٠ قدر اصل یرلی بولنیور. همنامی اولان نهر مملکتی شمالدن جنوبه شق ایدر. اراضیسی آلچق و آز متموج اولوب ، یالکز شمال غربی کوشه‌سنده (غرین مونتن) یعنی « یشیل طاغ » سلسله‌سنك اتکلری بولنیور . هواسی هر نه قدر سریع التحول و قیشین زیاده‌جه صوئوق ایسه‌ده ، پك صاغلامدر . زراعت، معدنجیلك، صنایع مختلفه، بالیقجیلق والحاصل هرنوع عملیات پك ایلری اولوب، معمور و متمدن بر یردر . جمهوریت ٨ قونتلق یعنی سنجاغه منقسمدر . مرکزی کاه (نیوهاون) وکاه (هارتفورد) قصبه‌سیدر .

قونلیانو { (Conegliano) ایتالیاده ونديك خطه‌سنك ترویزه ایالتنده وترویزه‌نك ٢٧ کیلومتره شمالنده برقصبه اولوب ، ٥٠٠٠ اهالیسی وچوخه‌ایله ایپك قماشلر فابریقه‌لری واردر .

قونوتوپ { (Konotop) روسیه‌نك چر- نیغوف ایالتنده چرنیغوفك ۱۲۲ کیلو متره شرقنده وموسقوه‌دن کیفه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ۱۹۲۷۰ اهالیسی واردر .

قونوخت { (Connaught) ایرلانده‌نك منقسم اولدیغی درت ایالتك الك کوچکی اولوب جزیره‌نك قسم وسطیسنك غرب جهتندن عبارتدر. شبه‌جزیره‌یه مماثل بریر اولوب، اوچ جهتدن دکیزله محاط اولدیغی حالده ، شمال‌شرقی طرفندن اولستر ، شرقاً لینستر ، شرق جنوبی جهتندن دخی مونستر ایالتلریله محدوددر . شمالدن جنوبه بویی ۱۳۷ واکی ۷۰ کیلومتره اولوب ، ۱۷۶۰۰ مربع کیلو متره مساحهٔ سطحیه‌سی و ۸۴۶۰۰۰ اهالیسی واردر . اراضیسی غرب وشمال جهتنده عارضه‌لی اولوب ، طاغلری آنجق ۸۰۰ متره ارتفاعنه قدر چیقار ، واتکلرنده کوز- للکلریله عالمده مشهور کوللری واردر ، که بونلرك الك بیوکلری : قون ، ماسق ، قوریب وسائره‌در . الك بیوك نهری حدود شرقیه‌سنی آیران (شانون) نهری اولوب ، (بویله) و (سوق) نهرلری دخی بوکا دوکیلور . (مویریور) نهری (قون) کولنك آیاغی اولوب ، (قلاره) نهری دخی (قور- یب) کولنه و (دوکرته) نهری‌ده (غالوای) قوینه دوکیلور . سواحلی پك کیرنتیلی چیقنتیلی اولوب ، قره‌لرك ایچنه زیاده صوقلمش برچوق قوی وخلیجلری واردر ، که باشلیجه‌لری شمالده: (اسلیغو) و (کیلاله) : غرب شمالی جهتنده : (برودهاور) و(قلاقسود) ؛ غربده غلو ،کیلری هاون ، بیرتربوی‌بی ، کیلکران‌بی ؛ جنوب غربیده دخی (غالوای) اسمیله بیوك برکورفزدر . غلو قوینك مدخلنده (آچیل) و (قلاره)جزیره‌لری وغالوای کورفزینك آچیقلرنده (آران) جزایری بولنیور . اراضیسنك قوهٔ انباتیه‌سی پك آز اولوب ، یالکز برمقدار پتاته ایله یولاف حاصل اولور . وقتیله حکومات سبعهٔ متفقه‌نك برینی تشکیل ایدوب، الیوم ۵ قونتلق یعنی سنجاغه منقسمدر، که بونلرده: لیتریم ، اسلیغو ، مایو ، روسقومون وغالوای قونتلقلریدر . اهالیسی پك فقیر وجاهل اولوب ، یالکز ایرلانده یعنی کلت لسانیله متکلمدرلر .

قونورسانو { (Conversano) ایتالیانك باری ایالتنده وبارینك ۳۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ۱۱۰۰۰ اهالیسی واردر . اسکی اتروسقلردن قالمه قدیمی برقصبه اولوب، نورمانلر زماننده برآره‌لق برحکو- مت مستقله‌نك مرکزی اولمشدی .

قونون { (Conon) اسکی آتنه حکومتی سردارلرندن اولوب ، قبل‌المیلاد ۴۰۶ تاریخنده‌مدللی جزیره‌سنده اسپارته‌دونناسی طرفندن محاصره اولنه‌رق ، بعدالمغلوبیه قورتاره بیلدیکی ۶ کمی ایله قبریسه قاچمش ؛ وایرانیلری اسپارته‌لیلره قارشی تحریك ایدوب ، قوماندهسنه تسلیم اولنان ایران دونناسیله ۳۹۴ تاریخنده قنیده اوکنده اسپارته دونناسنی محو ایده‌رك ، کیقلاده جزایرینی آتنه حکومتنه قزاندیرمش ؛ وآتنه‌یه عودت ایدوب ، سور وقلعه‌لرینی تحکیم ایتمش‌ایدی . بعده ایران شاهی نزدنده یونه واتولیه‌یی آیاقلاندیرمغه چالیشمغله اتهام اولنه‌رق ، آسیای صغیر والیسی تیرباز طرفندن جلب وتوقیف اولنمش ایسه‌ده ، متعاقباً سبیلی تخلیه اولنه‌رق ، قبریسه چکامش ؛ و ۳۹۰ ده اوراده وفات ایتمشدر .

— بو اسمله یونان قدیم مشاهیر مهندسین ومنجمیننده دخی بری اولوب ، سیسامی اولدیغی حالده، قبل‌المیلاد ۳۰۰ تاریخندن ۲۶۰ تاریخنه‌دك اسکندریه‌ده یاشامشدر .

قونی { ایتالیانجه قونئو (Coni, Cuneo) ایتالیانك پیامونته خطه‌سنده و تو- رینونك ۸۷ کیلومتره جنوبنده ایالت مرکزی برقصبه اولوب، ۱۱۴۲۵ اهالیسی، ایپك‌قاشلرله بعض یوك منسوجات فابریقه‌لری ، ذخیره ایله ایپك وکنویره متعلق ایشلك تجارتی وسنه‌ده ایکی دفعه قوریلور پناری واردر . وقتیله پك مستحکم ایکن، اخیراً استحکاماتی هدم اولنمشدر .

— قونی ایالتك مساحهٔ سطحیه سی ۷۱۳۶ مربع کیلومتره‌اولوب، ۶۱۸۲۳۰ اهالیسی‌واردر. ۴ قضایه منقسم اولوب، ۲۶۳ ناحیه‌یی حاویدر . اراضیسی طاغلق اولوب، دکیز آلپلرینك اتکارینی

حاویدر. مرعالری چوق و کوزلدر. باشلیجه محصولاتی حبوبات متنوعه ایله کنویر، میوه وطوت اولوب، صنایعنك برنجیسی ده ایپك اخراجی وایپك، پاموق وکنویردن منسوجات اعمالیدر. بعض دمیر-خانه لری ده واردر. کومش، قورشون و دمیر معدنلریله مرمر اوجاقلری و معدن صولری ده چوقدر.

قونیاق { (Congac) فرانسه نك شارنته ایالتنده و آنغولك ٥١ کیلو-متره غربنده وشارنته نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١٣٦٨٠ اهالیسی، اسمیله مسمی و بتون عالمده مشهور مسکرات ایله فوچی وشیشه فابریقه لری وکوزل تفرجکاهلری واردر. قصبه ایله جوارلرنده سنوی ٢٠٠ ملیون فرانق قیمتنده قونیاق چیقار.

قونیبرت { (Cunibert) یاخود کونیبرت لومبارد حکمدارلرندن اولوب، ٦٧٨ تاریخ میلادیسنده پدری (پرتاریت) طرفندن حکومته تشریك اولنمش؛ و ٦٨٧ ده پدرینه خلف اولوب، ٦٩٠ ده ترنته وبرشه دوقه سی (آلاشیس) طرفندن اسقاط اولنمش ایسه ده، متعاقباً تبعه سی طرفندن دعوت اولنه رق، آلاشیسی طرد ایله، کمال آسایشله حکومت سوروب، ٧٠٠ تاریخنده وفات ایتمشدر.

قونیچ { (Konitz) پروسیه ده غربی پروسیه ایالتنك (ماریئنوردر) سنجاغنده وماریئنوردرك ٩٠ کیلومتره غربنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٩٠٩٣ اهالیسی و فورچه فابر-یقه سیله دمیر دوکمخانه لری واردر.

قونیچه { (Conitza) یانیه ولایت و سنجاغنده و یانیه نك ٥٤ کیلومتره شمالنده اوله رق (ویوسه) نهری اوزرنده و بر اووه نك کنارنده اوله رق طاغ اتکنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٥٠٠ اهالیسی واردر. اطرافنده مرعالری چوق اولوب، قیونلری کثرتلی اولمغله، مشهور آرناود پنیری اورادن چیقار. اهالیسی وفرت ذکا وفطانتله مشهوردر.

— قونیچه قضاسی جنوباً نفس یانیه قضاسیله، غرباً اورکری سنجاغیله، شمالاً لسقویك قضاسیله، شرقاً دخی مناستر ولایتیله محاط اولوب، ٣٤ قریه دن مرکب اولدیغی حالده تقریباً ٢٥٠٠٠ اهالیسی واردر، که بونلرك ده نصفی قدر مسلم و آرناود و قصوری ینه آرناود خرستیان ایله اولاخدن مرکبدر. اراضیسی طاغلق اولوب، قابل زراعت یرلری آز ایسه ده، مرعالری چوق اولوب، خیلی مقدار قیون وسائر حیواناتی واردر. قونیچه اووه سنده و ویوسه وادیسنده خیلی طوت آغاجلری ده بولنوب برمقدار ایپك چیقار. کویلرده قادینلر طرفندن یوکدن چوراب و فانله و ولنجه وسائره اعمال اولنور. ویوسه نهری قضایی شق ایدوب، درون قضاده (وویدوماتی) و (سارا-ندوپوری) چایلرینی دخی آلیر. بوقضاده فائده سی مجرب ودرجۀ حرارتی زیاده برکوکوردلی ایلیجه بولنیور. (پازاروپولو) اسمیله سنه ده برکره بر پنایر دخی قوریلوب، حیوانات ویوك معمولاتیله سائره یه دائر خیلی آلیش وریش اولور.

قونیغسبرغ { وسائره [«کونیکسبرغ» وسائره ماده لرینه مراجعت بیوریله.]

قونین { (Konin) لهستانك قالیس ایالتنده وقالیسك ٥٣ کیلومتره شمال شر-قیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٨٠١٠ اهالیسی وچوخه فابریقه لری واردر.

قونیه { آناطولینك وسطلرنده ٥٣٣ متره ارتفاعی اولان چوللیسی واسع بر اووه نك کنارنده وغرب جهتنده برکوچك کولده ختام بولان بر چایك اوزرنده اوله رق استانبولك تقریباً ٤٥٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع ولایت مرکزی مشهور برشهر اولوب، ٤٤٠٠٠ اهالیسی، ٤٤ جامع شریفی، ١٤٧ مسجدی، ٤٢ مدرسه سی، جمعاً ١٨٩٠ کتبی حاوی بش کتبخانه سی، ٢ کلیساسی، ملکیه اعدادیه سیله ذکور واناث ایچون برر رشدیه لری ومتعدد ابتدائیه و صبیان مکتبلری، ٣١٤ دکانی، ٢ بدستانی، ٧ خانی، ٨ حمامی، ٨١ چشمه سی وسلچوقیلردن قالمه جامع و سرای وقلعه و سائره کبی بر چوق ابنیۀ مصنعه خرابه لری واردر. شهر شمالدن جنوبه ممتد و ایکی اوجی سیوری اولوب، بر بالیق شکلنی ابراز

ایدیور . اورته‌سنده ایچ قلعه نامیله خراب برقلعه‌سی اولوب ، بونك ایچنده بولنمش اولان ملوك سلجوقیه سراینك بعض طرفلری الیوم باقیدر ، وصنعت ماهرانه‌لری جالب انظار دقت اولقده‌در . سلجوقیلردن قالمه جوامع شریفه‌نك الك جسیم والك مصنعی سلطان علاءالدینك جامعی اولوب اخیراً تعمیر اولنمشدر . قونیه‌نك بادیٔ شهرتی اولان اسبابك بری‌ده مولانا جلال‌الدین رومی حضرتلرینك منشئ اولمسی اولوب ، ولی مشار الیهك درون شهرده‌کی تربهٔ شریفه‌سی ودرکاهی پك معمور ومزیندر . شهرك اوچ طرفی چول حالنده قورو وخالی ایسه‌ده ، غرب جهتنده وبرساعتلق مسافه‌ده (مرام باغلری) نامیله باغ وباغچه‌لك واشجار مثمره وغیر مثمره‌یی حاوی مفرح وکوزل هوالی بریر واردر، که اهالینك صیفیه‌لرینی شامل اولوب ، اغنیا طاقمی یازین اورایه چیقار . شهرده یالکز ابنیهٔ امیریه ومعابد وسائره ایله برقاچ یوزخانه کارکیر اولوب ، دیکرلری طوپراقدن وسازله اورتیلی اولدیغندن ، شهرك خارجدن منظره‌سی کوزل دکلدر . شهر داخلنده کلیم ، خالی ، سجاده ، یوکدن عبا و قوشاق وکتن وپاموقدن بز اعماله مخصوص متعدد دستکاهلر وحکومته عائد برکهرجله ایله برتوتون فابریقه‌سی ودباغخانه‌لری واردر. قاوُن وقارپوزیله سائر میوه‌لری پك لذیذدر .

قونیه شهری پك اسکی برزمانده برطاقم یونان مهاجرلری طرفندن (دانایه) اسمیله انشا اولنه‌رق (لیقاؤنیه) خطهٔ قدیمه‌سنك مرکزی اولمشیدی . اساطیر قدیمه‌یه کوره ، کویا بوشهره بر اژدرها مسلط اولوب ، ایکیده برده هجومله ، قادین وقیزلرینی یدیکی حالده ، ژوپیترك اوغلی (پرسیوس) اژدرهایی قتل ایله، شهری بوبلادن قورتاردیغیچون، اهالیسی شهرك برقپوسی اوزرنده بونك رسمنی وضع ایتدکلرندن، «رسم» ویا «صنم» دیمك اولان (ایقون) دن مشتق اولاق اوزره، شهره (ایقونیوم) نامی ویرلمشدی . روماليلر وروملر زماننده دخی بواسمله یاد اولنوب ، بعده سلجوقیلرك ید ضبطنه کچنجه، اختصاراً قونیه تسمیه اولنمشدر. روم سلجوقیلری بوشهری پایتخت اتخاذ ایدوب ، بونلردن علاءالدین اول شهری سور وخندقله احاطه وقله وقلعه‌لرله تحکیم ایدوب ، خلفلری دخی جوامع ومدارس و سرایلر وسائر ابنیه وخیراتله قونیه‌یی زیاده توسیع وتزیین ایتمشلردی . دولت سلجوقیه زماننده قونیه شمدیکنك برقاچ مثلی بیوکلکنده ایدی . دولت سلجوقیه‌نك ختامنده قره‌مان اوغللرینك الینه کچوب ، بعده بونلرك عساکر عثمانیه‌یه مقاومتلری صره‌سنده وقوع بولان محارباتدن خیلی خراب اولمش ؛ ونهایت ممالك عثمانیه دائره‌سنه داخل اولمشدر . وآثار عتیقه‌سی زمان ایله آزالمشدر . لکن بوصوك زمانلرده بیوبوب کسب عمران ایتمکه باشلامش؛ وهله حیدرپاشا وازمیردن بدأ ایدن ایکی دمیریول خطنك اورایه منتهی اولمسی آززمان ظرفنده شهرك چوق ترقیسنی موجب اوله‌جغی طبیعی بولنمشدر .

— قونیه قضاسی سنجاغك وسطنده واسع بریر ضبط ایدوب، صودرهمی ، خاتون سرای، سعیدایلی واین اوکی ناحیه‌لریله برابر ٨٦ قریه‌دن مرکب و ٦١،٠٢٨ اهالی ایله مسکوندر . اراضیسی منبت وهواسی متعدل اولوب ، حبوبات متنوعه ایله میوه‌لرك اعلالری وآفیون ، جهری وسائره حاصل اولور .قیونلری چوق اولوب ، خیلی پیاغی اخراج اولنور .

قونیه { ولایتی. آناطولینك الك واسع ولایتی اولوب ، شبه جزیره‌نك ساحل جنوبیسندن وسطلرینه وشرق طرفلرینه قدر واصل اولور . غرباً آیدین، شمال غربی جهتندن خداوندکار، شمالاً وشمال شرقی طرفندن آنقره ، شرق جنوبی جهتندن آطنه ولایتلریله ، جنوباً دخی ینه آطنه ولایتنك ایچ ایل سنجاغیله وآق دکزله محاط ومحدوددر. تقسیمات قدیمه‌ده لیکیه‌نك برقسمیله ، پیسیدیه، لیقاؤنیه ، پامفیلیه ، الیسوریه خطه‌لرینی وقاپادوقیه خطه‌سنك برمقدارینی حاویدر . تاریخ عثمانیده اکثریا ولایت قره‌مان وقره‌مان ایلی اسملریله مذکوردر. بوولایت واسعه ٣٦° ایله ٣٩° عرض شمالی و٢٧° ایله ٣٣° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب ، مساحهٔ

سطحیه‌سی ٩١٦٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی ١٠٥٨٨٠٠٠ کشیدر، که بونلردن ٩٨٩٢٠٠ ی مسلم، ٧٣٠٠٠ ی ترکجه لسانله متکلم روم (؟)، ٩٧٠٠ ی ارمنی ، ٤٠٠ ی قتولیك ، ١٠٠ ی پروتستان ، ٦٠٠ ی اسرائیلی و ١٥٠٠٠ ی چنکانه‌در. ولایتك قسم غربیسیله حدود جنوبیه‌سی طاغلق و پك عارضه‌لی اولوب، شرق‌شمالی جهتلری حد وسطی اوزره ١٠٠٠ متره یوکسکلکنده بر یایله‌دن عبارتدر . طاوروس یعنی بوغا و غلط اوله‌رق بلغار طاغی دینلن سلسلهٔ جبال ولایتك جنوب شرقیسنده ممتد اولوب، آطنه ولایتنی آیردیغی کبی، بوز طاغ دخی حدود غربیه‌سنی یعنی منتشا سنجاغنی آیریور . غرب جهتنده تکه سنجاغنده قیزلجه طاغ ، آق طاغ ، اووه جق طاغی ، دیکر بوز طاغ ، بوردور سنجاغنده یان طاغ ، اسپارته ایله قونیه سنجاقلری آره‌سنده سلطان‌طاغی، قونیه سنجاغی داخلنده دخی شیخ طاغی، حاجی‌باباطاغی، قره طاغ ، قره‌جه طاغ و سائر بعض منفرد طاغلر بولنیور. بوغا طاغی سلسله‌سنك الك یوکسك یری ٣٤٧٧ متره ارتفاعنده اولوب ، دیکر جبالك‌کی ٢٥٠٠ متره‌دن آشاغی و یالکز شیخ طاغنك یوکسکلکی تقریباً ٣٠٠٠ متره در . ولایتك غرب جنوبی قسمنی تشکیل ایدن تکه سنجاغنك میاه جاریه‌سی آق دکیزه، و منتهای شرقنده بولنان نیکده سنجاغی قسم شمالیسنك صولری قزیل ایرماق واسطه‌سیله قره دکیزه دوکیلوب، سائر طرفلرینك یعنی نفس قونیه ایله اسپارته وبوردور سنجاقلرینك ونیکده سنجاغی نصف جنوبیسنك دکیزه مخرجلری یوقدر؛ وولایتك بو قسم اعظمی داخلی بر حوضه تشکیل ایدوب، بونك صولری کوللره دوکیلور ، ویا یولده قوملرده و بطاقلقلرده قورویوب محو اولور. آق دکیزه دوکیلن چایلرینك باشلیجه‌لری غربدن باشلایه‌رق: دمیر چایی، قوجه چای، آق صو، کوپری صویی، منوغات، قارپوز ایرماغی ، آلان صو و سائره‌در . قزیل ایرماغك تابعه‌لری کوچك برطاقم چایلردن عبارتدر . داخلی حوضه انهارینك باشلیجه‌لری‌ده : قوجحصار کولنه دوکیلن بیاض صو واین صویی، ارکلی‌کولنه دوکیلن قزیلجه صو وقره‌مان چایی، همنامی اولان کوله دوکیلن بکشهر چایی، بوردور کولنه دوکیلن کورن صو واکردیر وآقشهر کوللرینه‌دوکیلن متعددچایلردر. کوللری‌دخی چوق‌اولوب، الك بیوکلری قوچحصار کولیدر، که یازین قورویوب . پك واسع بر طوز اووه‌سی حالنده قالیر. ایکنجی درجه‌ده بکشهری واکردیر، اوچنجی درجه‌ده بوردور ، آقشهر ، بوزقیر، ودردنجی درجه‌ده خاتون سرای، ارکلی، قره‌بیکار کوللریدر .

ولایتك یایله جهتیله طاغلق محللرینك یعنی بتون شمال و شرق طرفلرینك هواسی صوئوق وقیشلری شدتلی اولوب، یالکز آق دکیز مائله‌سنده اولان تکه سنجاغنك آشاغی طرفلرنده و سواحلنده هوا قیشین معتدل و یازین خیلی صیجاقدر . یایله جهتنك هر طرفی طاغلرله محاط اولوب، بوطاغلر بلوطلری جلبله رطوبتی چکدکلرندن ، ولایتك ایچ طرفلرنده آز یاغمور یاغار ، ودائما قوراقلقدن قورقیلور. اوطرفك اورمانلری ده آز اولوب، هله نفس قونیه سنجاغنی تشکیل ایدن واسع یایله بسبتون چیلاق و اکثر طرفلری عادتا چول حالنده‌در . غرب جهتنده وعلی‌الخصوص تکه سنجاغنده‌ایسه اورمانلر پك‌چوق اولوب، استانبوله و اسکندریه‌یه نقل اولنمق اوزره ، کلیتلی کراسته قطع‌اولنه‌رق، انهار واسطه‌سیله ساحله ایندیریلیر. طوپراغی مختلف اولوب، یایله‌نك صو آلتنده بولنان یرلریله طاغلر آره‌لرنده‌کی وادی و بایرلری خیلی منبت ایسه‌ده ، زراعت هنوز طرز قدیمده اجرا اولنوب ، اهالینك مقداری دخی او قدر واسع اراضی‌یی اداره ایده‌میه‌جك درجه ده اولدیغندن وسائر موانعدن، ایشلنن یرلری پك آزدر. بتون اراضیٔ مزروعه سی ٩ ملیون اسکی دونمه بالغ اوله‌میور . الك برنجی محصولی بغدای و ایکنجی درجه‌ده آرپه، داری، ملز، مصر، یولاف، چاودار، نخود، مرجمك ، فاصولیه، آفیون ، توتون، کتن ، سیسام ، پاموق ، اوزوم ، بادم ، جوز ، فندق ، زیتون ، طوت وسائره‌در . سواحلنده پورتقال و لیمون دخی حاصل اولور . قروم ومنغانز و سائر معدنلر بولنیورسه‌ده ، چیقاریلانی یالکز بلغار(بوغا) طاغی معدنیدر، که سیملی قورشون وآلتون معدنی اولوب، حکومت طرفندن ایشلنیور؛ و ٧٣٧٨ عمله

چالیشدیریلوب، بر بچق ملیون غروشی متجاوز قیمتده معدن چیقیور، و ۴۰۰۰۰۰ غروشه قریب تمتع اولیور. قوچحصار کولنك طوزی پك نفیس و پك کلیتلی اولوب، سنوی ۱۵ ملیون قیه راده‌لرنده طوز آناطولینك اکثر طرفلرینه نقل اولندیغی حالده، موجودینك آنجق بیکده بری آلنمش اولور. قره بیکار کولندن دخی خیلی مقدار طوز چیقدیغی کبی، حاجی بکتاش نامیله نفیس بر قیا طوزی معدنی دخی واردر. ولایتك مرعالری چوق اولوب، قیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر، خرکله و سائر حیوانات اهلیه‌سی کثرتلیدر؛ وخیلی یپاغی، تفتیك، دری، یاغ وسائره اخراج‌اولنور. قیونلرینك مقداری برملیونی متجاوزدر. کوللرینك اکثرنده بالیق چوق ایسه‌ده، اهالی بوندن‌استفاده یولنی بیلمیور.

صنایع محلیه نفیس‌خالی، سجاده، کلیم، آلاجه، بز وسائره نسجیله قبا و اینجه حصیر اعمالندن و سیسام یاغیله نانه صویی و سائره اخراجندن و احتیاجات محلیه‌یه کوره اوفق تفك صنعتلردن عبارتدر. صو ایله چویریلیر برچوق دکرمنلری و تکه سنجاغنده حرازلری دخی واردر. تجارتی محصولات ارضیه ایله حیوانات و بونلرك محصولی وذکر اولنان منسوجات کبی شیلرك اخراجیله ولایتده اولنمیان مأکولات و معمولات اجنبیه نك ادخالندن عبارت اولوب، آنطالیه ایله تکه سنجاغنده‌کی سائر اسکله‌لردن وقوع بولان اخراجات سنویه برملیون عثمانلی لیراسندن زیاده‌جه و اخراجاتی بربچق ملیون‌راده‌لرنده‌در. اخراجاتك یوزده ٤٦ سی ذخیره، ۲۰ سی سیسام و ۱۷ سی کراسته‌در. آنجق اخیراً حیدر پاشا و ازمیر دمیریول خطلرینك ولایته وصول ودخولی‌ولایتك اخراجاتی آرتیره‌رق، ترقی تجارت و معموریتنه چوق خدمت ایده‌جکی شبهه‌سزدر. ولایتك دیون عمومیه و رژی ایله برابر واردات سنویه‌سی ۶۰۰۰۰۰، ومصارف محلیه ۱۱۰۰۰۰ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در. داخل‌ولایتده ۱۵۰۷ جامع شریف، ۱۱٤۱ مسجد، ٤۱۸ مدرسه، ۲٤ کتبخانه، ۱۵٦٤ مکاتب اسلامیه، ٤۷ روم و ۱۰ ارمنی مکتبی، ۵۲ روم و ۹ ارمنی کلیساسی، ۲۲ تکیه، ۱۰۱۱۲ دکان، ٦۵۵ مغازه، ۱۷۵ خان، ٦۷ حمام، ۱۰۹٦ دکرمن، ٦۰۱ یاغخانه، ۱۷۰ دباغخانه و ۵۱ کرمید فرونی موجوددر.

ولایت بروجه زیر ۵ سنجاغه منقسم اولوب، مرکزلرله برابر ۳۰ قضا، ۳۲ ناحیه ایله ۱۹۳۹ قریه‌یی حاویدر.

سنجاق	قضا	ناحیه
قونیه	قونیه	صودرهمی، خاتون سرای، سعید ایلی، این اوکی
	آقشهر	طوغان حصار، جهانبکلی
	بکشهری	قیر ایلی
	سیدی شهری	
	ایلغین	آرغید خانی
	بوزقیر	بیلوبران
	قره‌مان	آلا طاغ، عفریاد
	خادم	
	ارکلی	دیوله
	قره بیکار	
	قوچحصار	
نیکده	نیکده	مثلی، فرتك
	نوشهر	
	ارکوب	
	آقسرای	
	بور	
	معدن	
	عربسون	
حمید آباد	اسپارطه	کچیورلی
	اولوبورلی	سکرکند
	اکردیر	بارله، بادلو
	قره آغاج	افشار
	یلواج	خوبران
بوردور	بوردور	کمر، آغلاصون
	تفنی	کولحصار
تکه	آنطالیه	استانوس، سریك، میللو، قزیل قیا
	المالو	فنکه، اکدیرقاردیچ
	علائیه	دوشنبه، منوغات
	آقسکی	ابرادی
	قاش	

قونیه ولایتنك منقسم اولدیغی سنجاقلرك تقریباً

مساحهٔ سطحیه‌لریله مقدار نفوسلری دخی بروجه آتیدر :

سنجاق	مربع کیلومتره	اهالی
قونیه	۳۸ ۰۰۰	۳۲٤ ۰۰۰
تکه	۲۰ ۰۰۰	۲۲٤ ۰۰۰
نیکده	۱۹ ۰۰۰	۱۹۳ ۰۰۰
حمید آباد	۸ ۰۰۰	۱۹۲ ۰۰۰
بوردور	٦ ۰۰۰	۱۵۵ ۰۰۰
جمعاً	۹۱ ۰۰۰	۱ ۰۸۸ ۰۰۰

قونیه { سنجاغی . همنامی اولان ولایتك مرکز سنجاغی اولوب ، مادهٔ آنفه‌ده‌کی جدوللردن آکلاشلدیغی اوزره ، ولایتی ترکیب ایدن بش سنجاغك اك بیوکی اولدیغی حالده، ولایتك بتون قسم وسطیسنی ومرتفع یایله جهتنی جامعدر . اکثریاده غرب وجنوب جهتلری مسکون ومعمور اولوب ، نصفی مقدارینه قریب اولان شمال وشرق طرفی آغاجسز وصوسز برچول حکمنده‌در. مع هذا معمور ومسکون اولان یرلرینك ذخایر متنوعه ایله میوه ، آفیون ، جهری ، پاموق وسائر محصولاتی چوق ایسه‌ده ، ساحلدن بعدتی بونلردن چوغنك آنجق احتیاج محلی نسبتنده یتشدیرلمسنی منتج اولیور. هواسی صوئوق وسرتجه ایسه‌ده، پك صاغلامدر .قیشین میزان الحراره صفردن آشاغی ۸ درکه‌یه قدر اینر ، ویازین نادراً ۲٤ درجه‌دن یوقاری چیقار . سنجاغك کنارلرنده یعنی غرب وجنوب جهتلرنده اورمانلری چوق ایسه‌ده، سواحلك بعدی ووسائط نقلیه‌نك فقدانی حسبیله بویوزدن هیچ براستفاده اولنه‌میور . حیوانات اهلیه‌سی وعلی الخصوص قیونلری ولایتك سائر طرفلرندن زیاده‌در . هله یوروك عشیرتلرینك یکتا مشغولیتلری چوبانلقدر . بوسنجاغك بولندیغی محل قدیماً لیقاؤنیه وپیسیدیه اسملریله ایکی خطه‌دن عبارت وشمال شرقی کوشه‌سی قاپادوقیه‌دن معدود ایدی . اوائل دور عثمانیده دیار قرمان دینلن بردخی اصل قونیه سنجاغی ایدی . تقسیماتیله مساحه واهالیسی مادهٔ آنفه‌ده بیان اولندیغندن ، تکرارینه لزوم کورمیوب ، بوقدرله اکتفا ایدرز .

قون هوی اوئه { (Koun-Hoï-Oué) چینك (چه‌کانغ) ایالتنده (تبنغ‌بو) سنجاغنده ومرکز لوانك ٤۰ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق (هانغ‌چئو) کورفزینك جنوبی ساحلنده برقصبه اولوب ، ۲۰ ۰۰۰ قدر اهالیسی واردر .

قووان دریا { (یاخود قوغان دریا) روسیه‌یه تابع ترکستانده سیر دریا یعنی سیحون ایرماغنك برقولیدر، که روسلرك (پرووسق) قلعه‌سنده مذکور ایرماقدن آیریله‌رق ، ٥ کیلو متره قدر جنوبه طوغری کیتدکدن صکره ، ینه غربه طوغری دونه‌رك ، ٦۰ کیلومتره قدر جریاندن صکره برقاچ شعبه‌یه وبونلر دخی دها آشاغیده برطاقم قوللره بالانقسام، قامشلق کنیش براحاطه ایدر ، وبوبطاقلقلرده محو اولور . مجراسی ۳۰۰ کیلو متره اوزوندر . کنارلرنده برچوق خرابه‌لر وجدوللر آثاری بولنمغله ، وقتیله اورالرینك پك معمور ومسکون بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور .

قووانه { (Kouvana) جاپونیه‌نك (نیپون) جزیرهٔ کبیره‌سنده (میه) ایالتنده و (جو) نك ٤۰ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (اوواری) کورفزی ایچنده و (کیسوغاوه) منصبنك صاغ کنارنده برقصبه واسکله اولوب ، ۱۸ ۰٦۵ اهالیسی واردر .

قوول { (Kovel) روسیه‌نك وولینیه ایالتنده وژیتومیرك ۳۳۵ کیلومتره غرب شمالیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ۱۳ ۵۱۰ اهالیسی واردر .

قوونتری { (Coventry) انکلتره‌نك (واروریق) ایالتنده وواروریقك ۱۸ کیلومتره شمالنده اوله‌رق لوندره‌دن بیر مینغهامه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده برشهر اولوب ، ۳۷ ٦۷۰ اهالیسی ، ۳۰ ۰۰۰ عمله استخدام ایدر بیوك برقوردله‌و ۲ ۰۰۰ عمله قوللانیر مشهور برساعت فابریقه‌سی وچوخه ، فانله وسائر یوکلی منسوجات فابریقه‌لری واردر . پك اسکی برشهر اولوب ، اساساً برمناستردن عبارت ایدی ،

قوونو { (Kovno) روسیه‌نك غرب جهتنده ویترسبورغك ۸۰۹ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (نیمن) نهریله (ویلیا) نك محل تلاقیسنده وبونك ایکی کنارنده واقع ایالت مرکزی برشهر اولوب، ۵۰ ٤۹۳ اهالیسی ، ایکی

اعدادی مکتبیله متعدد مکاتب سائره‌سی ، صابون، ایپ ، چینی ، باصمه وسائره فابریقه‌لریله دباغخانه ودمیردوکمخانه‌لری، پروسیه ولهستانله ایشلك تجارتی وسنه‌ده برقوریلوب ایکی هفته سورن پنایری‌واردر. اهالیسنك بربیوك قسمی اسرائیلی و ۳۵۰ سی مسلماندر .

— قوونو ایالتی لیتوآنیه خطه‌سنده واقع اولوب ، شمالاً وشمال شرقی جهتندن قورلانده ، غرباً ینه قورلانده ایالتیله وبروسیه ایله ، جنوباً (سووالیکی) و (ویلنو) ، شرق جنوبی طرفندن دخی ینه ویلنوایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۰ ۶۴۱ مربع کیلومتره اولوب ، ۱ ۵۵۱ ۶۳۵ اهالیسی واردر . اراضیسی دوز وآلچق اولوب، ۲۵۰ متره‌یه واره‌میان بعض تپه‌لری واردر . (نیمن) ایرماغی حدود جنوبیه‌سنی آیروب، مرکز ایالت اولان (قوونو) شهرنده شرقدن کلن(ویلیا) نهری و دها آشاغیده ایالتك وسطلرندن کلن نویا، دوبیسه ودیکربرقاچ‌چای دخی بوایرماغه دوکیلور. (آ آ) ایرماغنی تشکیل ایدن برقاچ چای دخی ایالتك قسم شرقیسنده و (دینداو) ایرماغنه تابع برقاچ نهر دخی قسم غربیسنده شماله طوغری آقار؛ ایالتك قسم غربیسنده طوغریدن‌بالطیق دکیزینه‌منصب برقاچ نهری واردر . الحاصل میاه جاریه‌سی چو- قدر . طوپراغی منبت وهواسی معتدل ورطیب اولوب،اراضیسنك یوزده ۶۰ ی یعنی ۲ ۷۵۲ ۰۰۰ یکی دونمی اراضیٔ مزروعه‌دن ، یوزده ۱۴ ی اورماندن‌ویوزده ۱۳ ی چایردن‌عبارتدر. محصولات ارضیه‌سی برنجی درجه‌ده چاودار وبعده آرپه ، بغدای ، یولاف ، مصر ، پتاته ، کتن ، کنویر وسائره‌دن عبارت اولوب، پتاته وحبوباتك چوغی اسپیرتو اخراجنده قوللانیلیر . کوکورد و دمیر معدنلریله میاه معدنیه‌سی‌ده چوقدر. حیواناتی وعلی- الخصوص‌صیغیروبیکیرلریله‌قویون، کچی وطوموزلری چوق اولوب ، آنجق بیکیرلری پك عادیدر . وقتیله آیلری‌چوق‌ایدیسه‌ده، اورمانلرله برابر آزالمشدر. ۴۵۲ مربع کیلو متره وسعتنده اولان کوللرنده ونهر وساحللرنده‌کلیتلی‌بالیق صید اولنور . صنایعی هنوز کری اولوب ، آنجق اسپیرتو ومسکرات ایله طوغله وسائره چیقاریر بعض فابریقه‌لری ودباغخا- نه‌لری واردر ؛ و قادینلر احتیاجات محلیه ایچون ال ایله بعض منسوجات یاپارلر . تجارتی باشلیجه یهودیلرك النده اولوب، خرستیانلری تنبل وقیدسز آدملردر .اخراجاتی کراسته ، اودون ، ذخایر ، اسپیرتو ، دری ، یپاغی ، کتن ، طوموز قیلی وسائره‌دن عبارتدر . وقتیله (لیتوآن)لرله‌مسکون اولوب ، ۱۵۶۹ ده لهستانه الحاق اولنمش ، ولهستانك ایلك مقاسمه‌سنده بتون لیتوآنیه ایله برابر روسیه‌نك‌ضبطنه کچوب ، ۱۸۴۲ ده آیریجه برایالت اتخاذ ایدلمشدر . شمدیکی حالده دخی اها- لیسنك اوچ‌ربعی‌لیتوآن اولوب، قصوری اسرائیلی، روس ، آلمان وتاتاردر . ثلثانی قتولیك وبرثلثی پروتستان ، موسوی ، اورتودوقس ومسلماندن عبارت اولوب ، تاتارجنسیتنه منسوب اولان‌اهالیٔ اسلامیه‌سی ۶۶۵ کشیدن عبارتدر ، و ویجی قصبه- سنده برجامعلری واردر .ایالت داخلنده ۵ مکتب اعدادی وبرخیلی‌مکاتب سائره‌وارایسه‌ده، معارف پك کری اولوب ، ۲۰۰ کشیده آنجق برمکتب شاکردی بولنیور . ایالت ۷ قضایه منقسم اولوب، ۱۱ شهری ۲۴۹ قصبه وچارشیلی بیوك قریه‌سی، ۱۲۰۹ کویی و ۹۰۷۳ چفتلك ومزرعه‌سی واردر .

قووه { (Cowes) انکلتره‌نك (ویغت) آطه‌سنده و (سوتامپتون)ایالتنده اوله‌رق(نیوپورت) ك ۷ کیلو متره شمالنده‌و(مدینا) خلیجنك ایکی کنارنده برقصبه اولوب ، ۷۷۹۰ اهالیسی ، ایشلك‌لیمانی‌وجوارنده قرالیچه‌یه مخصوص برکوشکی‌واردر .

قووه { (Cove) ایرلانده‌نك(قورق)ایالتنده و (غربت‌قووه) جزیره‌سنك‌ساحل جنوبیسنده اوله‌رق (قورق) ك ۱۶ کیلومتره‌جنوب شرقیسنده برقصبه واسکله اولوب ، ۷۰۰۰ اهالیسی ،واسع لیمانی ،کوزل‌رنختملری ودکیز حماملری واردر .

قوویله { (Covilha) پورتکیزك (بیرا) ایالتنده و (غوآرده) نك ۳۵ کیلومتره غرب‌جنوبیسنده(قاستلوبرانقو) قضاسنه ملحق برقصبه اولوب ، ۸۸۴۰ اهالیسی، جوارنده ایلیجه‌لری وچوخه وسائره فابریقه‌لری واردر .

قوهاهوئیله { (Cohahüila) [«قوآهوئیله» مادەسنه مراجعت .]

قوهَذ { ری جوارنده علیا وسفلی صفتلریله ایکی بیوك قریه اولوب ، چارشیلری وخیراتی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

قوهستان { (یاخود قهستان) فارسی کو- هستاندن معرب اولوب ، خراسانك قسم شمالیسیله مازندران و طبرستان جهتلرینه ونهاوند و همدانه قدر اولان یوکسك وطاغلق یرلره و یریلن اسمدر . آنجق بو یرلرك یالکز یوکسك محللرینه تخصیص اولنمغله ، اتکلرنده بولنان معمور یرلره بو اسم اطلاق اولنمازدی . قو- هستانك اکثر اهالیسی کرد عشیرتلرندن عبارت ایدی .

قوهوئس { (Cohoes) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعەنك (نیو یورق) حکومتنده (آلبانی) قونتلغنده وآلبانینك ١٣ کیلومترە شمالنده اولەرق (هودسون) کورفزینه دوکیلن (موهاون) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ١٥ ٣٦٠ اهالیسی و چوخه ایله کاغد و سائره فابریقەلری واردر .

قُوَیق { حلب شهری ایچندن کچن نهر اولوب، عینتابك جنوبنده نبعانله، جنوبه طوغری جریان ایدەرك ، شهر مذکورك باغچەلرینی اروا ایتدکدنصکره، قنسرین خرابەلری یانندن کچەرك، (المرج الاحمر) دینلن بر بطاقلقده محو اولور . قیشین صویی چوق اولوب، بو بطاقلق برکول صورتنی آلیر؛ یازین ایسه اولانجه صویی ده باغچەلرك سقینده قوللانیلوب، یولده قورور . صویی پك لذیذ وخوشکواردر .

قویلحصار { سیواس ولایتنك قره حصار شرقی سنجاغنده وقرەحصارك ٥٥ کیلومترە غربنده اولەرق کلکیت نهرینك صاغ کنارنده بر قریه اولوب ، قدیماً (قولونیا) اسمیله بتون سنجاغی تشکیل ایدن خطەنك مرکزی مستحکم بر شهر ایدی . شمدیکی حالده خراب اولوب ، قضانك مرکزی دخی اولمدیغی حالده ، داخل اولدیغی قضا بونك اسمیله مسمادر .

— قویلحصار قضاسی شرقاً نفس قره حصار وصو شهری، غرباً حمیدیه قضالریله، جنوباً سیواس سنجاغیله ، شمالاً دخی طربزون ولایتیله محدود اولدیغی حالده ، ٩ ناحیه و ٦٩ قریه ایله ١٤٠٥٠ اهالیی جامعدر . مرکزی (میشاز) قریەسیدر. اراضیسی طاغلق و یوکسك اولوب ، اورمانلری چوق ومرعالری کوزلدر . اراضئ مزروعەسی ١٧٨ ٨٨٦ دونمدن عبارت اولوب، محصولاتی : بغدای، آرپه وسائر حبوباتله طوت، الما ، اوزوم، آرمود ، ویشنه، کراز، زردالی ، اریك و سائر میوەلرله سبزەلرك انواعندن عبارتدر . حیوانات اهلیەسی: قیون ، کچی، صیغیر و سائرەدر . قضا داخلنده بر ایکی یرده باقیر معدنی وار ایسەده ، چیقارلمامقدەدر . مرکز قضاده هفته ده بر کره بازار قوریلور . درون قضاده ٥٣ جامع و مسجد و بر رشدیه ایله ٦٥ صبیان مکتبی واردر . اها- لیسنك نصفندن زیادەسی مسلم وقصوری لسان ترکی ایله متکلم روم (؟) و مذاهب ثلثهیه منقسم ارمنیدر.

قوینستوون { (Queenstown) ایرلاندەده مونستر ایالتنك قورق سنجاغنده وقورقك ١٤ کیلومترە شرق جنوبیسنده اولەرق (غریت ایسلاند) جزیرەسنك جنوبی ساحلنده برقصبه اولوب، ٩٧٥٥ اهالیسی، کوزل لیمانی، استحکاماتی، کوزل منظرەسی، دکیزبانیەلری وکوشکلریله تفرجکاهلری واردر . وقتیله (قووه اوف قورق) اسمیله مسمی اولوب، ١٨٤٩ ده، قرالیچەنك بر زیارتی اوزرینه « قرالیچه قصبه سی » دیمك اولان بو اسمله تسمیه اولنمشدر .

— انکلیز مهجرلرنده بو اسمله برقاچ کوچك قصبه دخی واردر .

قوینسلاند { (Queensland) آوسترالیانك منقسم اولدیغی بش مهجرك بری و اك شمال شرقیسی اولوب، جنوباً جنوبی یکی والس ایله، غرباً جنوبی آوسترالیا مهجریله و بوکا ملحق اراضئ شمالیه ایله، شمالاً (قارینتاریه) کور- فزی و تورس بوغازیله شرقاً وشمال شرقیطرفندن دخی بحر محیط معتدل ایله محاط ومحدوددر. منتهای شمالیسی (یورق) اسمیله مثلث الشکل بیوك بر شبه جزیرەدن عبارت اولوب ، اوجی یکی کینەنك قار- شیسنه قدر چیقار . حدود غربیەسیله حدود

جنوبیه‌سنك قسم اعظمی خطوط مستقیمهٔ مفروضه‌دن عبارتدر . منتهای شمالیسی قارشیسنده‌كی جزایر ملحقه‌سیله برابر ١٠° عرض جنوبیدن ٢٩° عرض جنوبی‌یه و تقریباً ١٣٦° طول شرقیدن ١٥١° طول شرقی‌یه قدر ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بویی ٢٢٩٠ و ٢٥° عرض جنوبیده اولان اك كنیش یرنده اكی تقریباً ١٥٠٠ كیلومتره‌در . مساحهٔ سطحیه‌سی ١٧٣٠٧٢١ مربع كیلومتره واهالیسی تقریباً ٤٦٠٠٠٠ كشیدر .

بو مهجرك ساحل شرقیسی پك كیرینتیلی چیقنتیلی اوله‌رق جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری ممتد برقوس تشكیل ایدوب، بوساحله متوازیاً برصره طاغلر اوزانیور، كه بونلر بربرلرینه مربوط اوله‌رق مختلف استقامتلرده ممتد، و بر طاقم قول وشعبه‌لری ایچ طرفلره قدر واصل اولور . بونلر مملكتك جنوب جهتنده دها یوكسك اولوب، اك یوكسكلری ١٧٣٧ متره ارتفاعنده‌در . شماله طوغری كیدلدكجه، ارتفاعلری آزالوب، آنجق (یورق) شبه جزیره‌سنك مبدأنده یكیدن یوكسله‌رك ، ١٦٥٨ متره ارتفاعی بولور . بو طاغلرك انكلیزلر طرفندن موضوع اسامیسنی تعداده حاجت یوقدر . بو سلاسل جبالك شرقنده تا حدود غربیه‌یه قدر سطح مائل حالنده و یالكز تك توك تپه صره‌لرینی و آز یوكسك منفرد طاغلری حاوی واسع اووه‌لر ممتد اولوب، دنیانك اك كوزل مرعالرینی تشكیل ایدرلر . بو طاغلردن پك چوق انهار نبعان ایدوب، بر طاقملری سلاسل جبالك آره‌لرنده طولاشه‌رق، و برطاقم بوغازلردن كچه‌رك، بحر محیط معتدله دوكیلور؛ و برطاقملری‌ده ایچ طرفه طوغری جریانله، واسع یایله واووه‌لری شق ایده‌رك ، بحر محیط جنوبی‌یه و یا شمالده‌كی قارپنتاریه كورفزینه منتهی اولورلر . توصیف میاهجه مملكت ٤ حوضه‌یه منقسم اولوب ، برنجیسی بحر محیط معتدل مائله‌سیدر، كه سلسلهٔ جبالدن اینوب بحر مذكوره دوكیلن و نسبةً قیصه اولان انهاری جامعدر؛ ایكنجیسی قارپنتاریه كورفزی حوضه‌سیدر، كه شماله طوغری جریانله مذكور كورفزه دوكیلن انهارك حوضه‌لرندن عبارتدر ؛ اوچنجیسی (دارلینغ) نهر عظیمنه و اوندن (موری) ایرماغنه دوكلك اوزره جنوبه طوغری آقان انهارك یتاقلرینی حاوی اولان قسم جنوبیسیدر ؛ دردنجیسی دخی (ایره) كولنه دوكلك اوزره غرب جنوبی‌یه آقان انهاری جامع اولان قسم غربیسیدر. صولرینك بو وجهله هرطرفه آقمسی قوینسلاندك آوسترالیایه كوره یوكسك بر یر اولدیغنی كوستریور . برنجی مائله‌نك اك بیوك انهاری جنوبدن باشلایه‌رق : لوغان، بریسبانه، ماری، بورنت ، قولان، باقله، بونیه، قالیوپه، هیسندن بیوك اولان وماكنزیه‌ایله داوسوندن تركب ایدن (فیچروی) ، پیونیر ، بوردكین، بلیاندو، هربرت، كندی وبر قاچ قیصه چایلردن عبارتدر . ایكنجی حوضه‌ده‌كیلرك اك بیوكلری : میچل ، استاتن ریور ، وان دیمن ، نورمان، فلیندرس، لیچهارد ، آلبرت، جورجی وسائره‌در . دارلینغ نهرینك قوینسلاند مهجرنده‌كی تابعلرینك باشلیجه‌لری: قوندامینه، وارغو، ولام ، مونغاله، نبیه، پارو، بولووسائره‌در. نهایت (ایره) كولنه منتهی اولانلرینك باشلیجه‌لری : دیامانتینه ، بارقو (ونام‌دیكرله‌ویقتوریه)، هامیلتون، قاقوری، مولیغان وسائره‌در . بونلردن بشقه بو حوضه‌لرك دردنده دخی مملكتك ایچنده كوچك كوللر و بطاقلقلر تشكیل ایده‌رك هیچ بر طرفه آقمیان انهار دخی واردر .

قوینسلاندك ساحل شرقیسنك برحال مخصوصی واردر ، كه اوده ساحل قارشیسنده بوینه برصره صیغلر وقیالر بولنمسیدر . پك‌سیرك یرلرده كمیلره كچید ویرن و« بیوك سد » تعبیر اولنان بوصیغلر صره‌سی بحر محیط كبیرك جسیم طالغه‌لرینك كیرمسنه مانع اولمغله ، بوسدله ساحل آره‌سنده‌كی دكیز دائما ساكن وسیر سفائنه پك صالحدر . قیالردن بنه خالی دكل ایسه‌ده، صوبی پك براق اولدیغندن، كمیجیلر صویك ٩ متره آلتنده بولنان قیالری دخی كمینك اوستندن كوره بیلیرلر . مذكور سددن بشقه ساحلك قربنده برچوق آطه‌لر وقیالر بولنوب، بونلر ساحلك كیرنتی وچیقنتیلریله برلشه‌رك، برچوق كوزل لیمانلر تشكیل ایدیورلر . سد ایله ساحل آره‌سنده‌كی سفاین یولی برچوق فنارلرله تنویر اولنمشدر. جزایر مذكوره‌نك اك بیوكلری : حدود جنوبیه قربنده‌كی استرابروق وموررتن وشماله طوغری

صره ایله فرازر ، قورتیسی ، کومبرلاند ، هینچینبروق ، لیزارده آطه‌لری ودها برچوق آطه‌لر ومنتهای شمالنده تورس بوغازینك ایچ طرفنده مولغراو وپرنس دوغال جزیره‌لری بولنیور . قارپنتاریه کورفزینك بومهجره عائد اولان سواحل شرقیه وجنوبیه‌سی ایسه دوز اولوب ، کیرنتی وچیقنتیلری یوق کیبدر . کورفزك منتهای جنوبنده (ولسلی) جزایر مجتمعه‌سی بولنیور ، که اك بیوکلری (مورنینغتون) آطه‌سیدر .

هواسی شمالدن جنوبه وساحلدن ایچ طرفلره طوغری تخلف ایدرسه‌ده ، عمومیت اوزره معتدل وصاغلام اولوب ، عرضنك اقتضاسی درجه‌ده حرارت یوقدر . مرکزی اولان وساحلنك جنوب جهتنده بولنان (بریسبانه) ده میزان الحراره‌نك وسطی درجه‌سی ٢١ در . شماله وداخله طوغری کیدلدکجه ، بالطبع حرارت آرتار . سواحلده یاغمورلری زیاده اولوب ، ساحل بونجه ممتد اولان طاغلرك غربی مائله‌سنده وداخلی اووه‌لرده نادراً یاغمور یاغار . اورانك قیشی اولان حزیران وتموز واغستوس آیلرنده جنوب شرقیدن ، واورانك یازی اولان کانونلرله شباطده شمال غربیدن موسم روزکارلری اسر ، آوسترالیانك سائر طرفلرنده داخلی چوللردن کلن قیزغین روزکارلر بومهجرده اسمیور . اك زیاده مستولی اولان خسته‌لقلر قره جکر وباغرصاق امراضیدر .

اشجار ونباتاتی چوق ومتنوع اولوب ، آوسترالیا وهند ومالزیا نباتاتنك اکثری بوممکلتده حاصل اولور . علی الخصوص یاغموری چوق اولان ساحل جهتنده اوقالیپتوسلر ٩٠ متره قدر یوکسك اولور . حرما جنسندن اولان اشجاری شماله طوغری کیدلدکجه چوغالوب ، آقاسیا اشجارینك انواعی دخی چوقدر . آغاج ایله اوت آره‌سنده اولوب ، قالین صاپلری وبیوك یاپراقلری اولان نباتات انواعی‌ده کثیردر . مرانغوزلغه یارار اشجاری چوق اولوب ، علی الخصوص قرمیزی رنکده برنوع سدروس چوق مقبول اولمغله . نقلی قولای اولان یرلرده جنسی منقرض اوله‌جق درجه‌ده کسیلوب اخراج اولنمشدر . انهارك وادیلرنده وصو آلتنده بولنان اووه‌لرده طوپراق منبت اولوب ، هوا واقلیمك اختلافی جهتیله ممالك حاره ومعتدله محصولات مختلفه‌سی یتشدیریله بیلیر . شمدی‌یه‌قدر پتاته ، مصر ، پرنج ، قهوه ، شکر قامشی ، توتون ، پاموق ، چیویت ، قاون ، قاقاو ، اکمك آغاجی ، آراروت ، زنجفیل ، هندستان جوزی وآوروپانك اکثر میوه وسبزه‌لری یتیشدیرلمشدر . باغلر دخی یتشدیریلوب ، ایکه وشراب اعمالنه پك الویریشلی کوزل اوزوملر حاصل اولمشدر . ذخایردن صکره اك زیاده اهمیت ویریلن محصول شکر قامشی اولوب ، بونك زراعی کندیلری شکر فابریقه‌لری اداره ، ویا برقاچی برشرکت تشکیلیله برفابریقه انشا ، ویا محصوللرینی فابریقاتورلره فروخت ایدرلر . مقدما شکردن صکره پاموغه اهمیت ویریلیوردیسه‌ده ، آمریقایه قارشی رقابت ممکن اوله‌مدیغندن ، بونك یتشدیرلمسی اهمال اولنمشدر . اراضیء مزروعه‌سی ٨٥ ٠٠٠ یکی دونم قدر اولوب ، بونك ٢١ ٠٠٠ دونملکی شکر قامشی ، ٣٠ ٠٠٠ دونملکی مصر ، ٣ ٥٠٠ دونملکی بغدای تارله‌سی ٥١٠ دونملکی باغ ، ٤٠١ دونملکی پورتقال ، ٨٢٨ دونملکی موز و ٢٢٩ دونملکی‌ده آناناس باغچه‌لرندن وقالانی صنعی چایرلرله سبزه باغچه‌لرندن عبارتدر . لکن مملکتك قسم اعظمی وعلی الخصوص ایچ طرفلری مرعالق اولوب ، اهالیسی چوغالدقجه ، برنجی مدار تعیشلری اولان حیوانات اهلیه‌سی‌ده تکثر ، ایدیور . طقوزسنه اولکی استاتیقه کوره بومهجرده ١٣ ٤٤٤ ٠٠٥ قیون ، ٤ ٦٥٤ ٩٣٢ صیغیر ، ٣٢٤ ٣٢٦ خرکله ، و ٦٨ ٩٤٤ طوموز وارایدی . حیوانات وحشیه‌سی آوسترالیایه مخصوص حیوانلرك انواعیله آسیا جزایرینه وعلی الخصوص یکی کینه‌یه مخصوص بعض اجناسدن مرکب اولوب ، هله قوشلری تویلرینك کوزللکیله مشهوردر . قانغورونك انواعی وکومسلره مسلط صاکسار کبی حیوانلری‌ده چوقدر . معادنجه بوممکلت بتون آوسترالیانك اك زنکین یری اولوب ، برنجی درجه‌ده آلتون معدنلریدر . بونلرك چوغی (روقهامپتون) اسکله‌سنك ایچ طرفلرنده اولوب ، اك بیوکلری (مونت مورغان) معدنیدر . کومش ، باقیر ، قورشون ، دمیر ، قلای ، نیکل ، آنتیمون و سائر معدنلر دخی کثرت اوزره بولنوب ، بیکارجه عمله

اخراجلرینه چالیشمقده‌در . لکن مملکتك اصل ثروتی و استقبال ایچون معموریتنی تأمین ایدن کمور معدنیدر. بومهجرك کموری هربردن زیاده اولوب، شمدیکی حالده چیقاریلانی موجودینه نسبةً لا شیٔ حکمنده ایکن، ینه مملکتده کی فابریقه‌لرله معدن قالخانه‌لرینی ودمیر یول و واپورلری اداره ایدوب ، برکون بتون کرهٔ ارضك قسم جنوبیسنك کمور انباری حکمنه کچه‌جکدر .

اهالینك قسم عظیمی انکلیز اولوب ، بونلر تولداتله آرتدقدن بشقه، سنه‌دن سنه‌یه برچوق یکی مهاجرلر دخی کیدوب، یرلشمکده‌در. برقاچ بیك چینلی و بحرمحیط جزایری یرلیلرندن‌معادن‌وزراعت وسائر ایشلرده استخدام اولنمقده ایسه‌ده ، بونلر جزئی بر اجرتله چالیشوب، آوروپالی عمله‌یه ایش براقمدقلرندن ، حکومت چینلیلرله جزایر مذکوره اهالیسنك مهجره دخوللرینی منع ایتمك چاره‌لرینی دوشونمشدر . اصل یرلیلر ایسه ۲۰۰۰۰ کشی قدر تخمین‌اولنوب، ایچ‌طرفلرده کی واسع‌اووه‌لرده جولان ایدرلر. بونلر تماميله وحشی‌حالنده یاشایوب، بالیق، ییلان، بوجك کبی اللرینه کچن شیلرله وحتی لاشه ایله دخی بسلنیرلر، و بولدقلرنده آدم اتی‌دخی یرلر . هرنه‌قدرذکاوت‌فطریه‌لری اولوب،اوقویوب یازمق و بعض ایشلر وصنعتلر اوکرنمکده استعداد کوسترمشلرسه‌ده ، آوروپالیلر بو مملکته ایلك دخوللرنده کندیلرینه حیوان معامله سی ایدوب ، آو اولدیرر کبی وحتی فاره کبی استرقنین ایله دخی اتلاف‌ایتدکلرندن، امنیتلری قالمیوب، آوروپالیلردن قاچیورلر، و اللرندن کلدکجه بونلری مرحمتسزجه اولدیرمکده‌ده قصور ایتمیورلر . مع هذا بعضلری عمله و چوبان صفتیله آوروپالیلرك خدمتنه کیرر ، وقاریلری‌ده خدمتجیلك ایدرلر . آنجق مقدارلری کوندن‌کونه آزالمقده اولوب، قریباً بسبتون محو اوله‌جقلری آکلاشیلیور .

صنایع هنوز کری اولوب، محصولات ارضیه‌نك استحضاریله‌باصدیرمه، توتون، صابون‌وسائره‌یه مخصوص فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری واردر. اخراجاتی باشلیجه یپاغی، باصدیرمه ، شکر، معادن ، دری، ایچ یاغی، اینجی، صدف وسائره‌دن عبارت اولوب ، سنوی ۲۰۰ ملیون فرانغه تقرب ایدر ، واخراجاتی اوندن آشاغیدر . دمیر یوللرك ایچری‌یه طوغری تمدید و تکثیرینه حکومتجه زیاده سعی وغیرت اولنمقده اولوب ، مرکزی اولان بریسبانه اسکله‌سندن بدأ ایدن خطك برشعبه‌سی بونك‌جنوبنده جنوبی یکی والس و ویقتوریه دمیر یوللریله التصاق پیدا ایدر، و برشعبه‌سی مملکتك ایچ‌طرفنه طوغری خیلی ایلری‌یه قدر کیدر . روقهامپتون اسکله‌سندن بدأ ایدن خط دخی ایچری‌یه طوغری اوقدر ممتد اولوب ، معدن محللرینه ده شعبه‌لری واردر . توونسویل و قوقتوون اسکله‌لرندن بدأ ایدن ایکی خط دخی کیتدکجه ایلری کیتمکده‌در .

قوینسلاند دخی آوسترالیانك دیکر مهجرلری کبی ادارهٔ داخلیه‌سنده مستقل اولوب، طوغریدن طوغری‌یه لوندره قابنتوسندن منصوب بر والینك تحت اداره‌سنده‌در . حکومت طرفندن قید حیات شرطیله نصب اولنمش ۳۹ اعضادن مرکب بر هیئت اعیانیله ۵۹ کشیدن مرکب برمجلس‌مبعوثانی واردر . والی طرفندن نصب اولنور یدی مدیردن مرکب برهیئت مدیرانی اولوب ، اجرا آت بونلرك النده‌در، وبونلر مجلس مبعوثان نزدنده اجراآتدن مسئولدرلر. مملکت ۱۲ ایالته منقسم‌اولوب، بونلرك هر بری قضالره وقضالر ناحیه‌لره منقسمدر. اهالی چوغالوب، معمور یرلر توسع ایتدکجه، قضا و ناحیه‌لرك عددی آرتار. واردات ومصارف‌سنویه‌سی ۹۰ ملیون فرانقی متجاوز یعنی ٤ ملیون عثمانلی لیراسنه قریب اولوب ، باشلیجه وارداتی کمرك رسومیله اراضئ خالیه‌نك فروختندن ودمیریوللرك تمتی کبی شیلردن اولوب ، اشخاص و املاکدن چوق ویرکی آلنمیور . دائمی عسکری ۳۵۰۰ کشیدن‌عبارت‌اولوب، بونلرك ۲۰۰۰ ی‌عساکرملیه، ٤۰۰ ی کوکللی و ۱۰۰ ی نظامیه‌در . ۱۸ یاشندن ۶۰ یاشنه‌دك اولان‌ارککلرك جمله‌سی‌عساکر ملیه‌دن معدود اولوب. حین حاجتده سلاح آلتنه آلنه‌بیلیرلر . مکاتب ابتدائیه حکومتك تحت‌اداره‌سنده اولوب، مکاتب‌رشدیه‌وسائره‌نك‌ده‌حکومتدن تخصیصاتی واردر . مکاتب ابتدائیه ۶۰۰ قدر اولوب، سکز اون مکاتب رشدیه و اعدادیه دخی

واردر . بریسبانه‌ده برقاچ سنه اول بردارالفنونك تأسیسی متصور ایدی .

آوسترالیانك قوینسلاندی تشکیل ایدن سواحلی الك اول ١٧٧٠ تاریخنده قپودان قوق طرفندن کشف وتحقیق اولنوب، بعده برقاچ سیاح ایچ طرفلرینی ده کزمشلردر. ١٨٢٥ ده مجرملر ایچون برمنفا بولمق مقصدیله برمأمور مخصوص کوندریله‌رك، بریسبانه نهری منصبنی انتخاب ایتمش؛ واوسنه‌دن برایکی قافله مجرمین کوندرلمش؛ و١٨٣٩ ده‌منفی لغو اولنوب، جنوبی یکی والس مهجرینك برقضاسنی تشکیل ایدن بویر ایستین مهاجرلرك اسکانه سربست براغلمش ایدی. متعاقباً آلتون وکمور معدنلرینك کشفی اوزرینه ، مملکت شماله طوغری توسع ایدوب ، ١٨٥٩ ده اورالری یکی جنوبی والسدن بالتفریق ، آیریجه برمهجر اتخاذ اولنمشدر. تفریقنده اهالیسی ٢٥٠٠٠ کشیدن آشاغی ایدی .

قونقه { (Cuenca) اسپانیه‌نك یکی قاستیله خطه‌سنده ومادریدك ١٧٠ کیلو متره شرق جنوبیسنده اوله‌رق (جوقار) ایله (هوئقار) نهرلری ملتقاسنده صرب برقیانك اوزرنده مؤسس ایالت مرکزی برقصبه اولوب ، ٧٣٧٥ اهالیسی ، عربلردن قالمه سور وقلعه کبی آثاری ومذکور ایکی نهرك اوزرنده متعدد کوپریلریله اطرافنده منبت اووه‌لری واردر . وقتیله چوخه وقیومجیلغه متعلق موادله سائر معمولات صناعیه‌سی مشهور ایکن ، شمدی سونوك برحالده‌در .

— قونقه ایالتی یکی قاستیله خطه‌سنك شرق جنوبی قسمندن عبارت اولوب ، شمالاً غوآدا لاجاره، شمال شرقی طرفندن تروئل ، شرقاً والنسه، جنوباً آلباسته وچوداد ریال، غرباً تولده ومادرید ایالتلریله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٧١٩٣ مربع کیلومتره اولوب ، ٢٤٢٤٦٢ اهالیسی واردر. هرطرفی وعلی الخصوص شرق وشمال جهتلری پك طاغلق وغرب وجنوب جهتی مرتفع یایله‌لردن عبارت اولمغله، هروقت ارباب عصیانك ملجئی اوله کلمشدر. بحرسفیده دوکیلن (جوقار) ایرماغی ایالتك قسم شرقیسنی شق ایدوب، بوکا تابع (غوآداجائون) و (غابریل) نهرلری دخی اوجهتده آقار. بحرمحیط اطلاسی‌یه منصب اولان (تاج) ایرماغی دخی ایالتك شمال غربی جهتنده خط حدودی تشکیل ایدوب ، شمال جهتنده آقان (غوآدیله) نهرینی آلیر. جنوب شرقی طرفنده جریان ایدن (زانقاره) و (جودیله) نهرلری ایسه (غوآدیانه) ایرماغنه تابعدر ، که بوده قادیس کورفزینه دوکیلور . بووجهله ایالتك اراضیسی اوچ مختلف حوضه داخلنده بولنیور . قیشلری پك اوزون وصوئوق اولوب ، یازلری‌ده صیجاقدر . یاغمورلری آز وهواسی یابسدر . مع‌هذا هواسی صاغلامدر . قابل زراعت اراضیسی آز اولوب ، ذاتاً سیرك اولان اهالیسی باشلیجه حیواناتله اشتغال ایدرلر . طاغلرنده باقیر، دمیر ، کمور ،قورشون، آلتون ، قیاطوزی وسائر معدنلر بولنوب ، یالکز دمیر وباقیر معدنلری چیقارلقده وبرقاچ دوکمخانه ودمیرخانه بولنمقده‌در . مادریددن مرکز ایالته‌قدر بردمیریول خطی بولنوب، سائر طرق وتجارت وصنایع ومعارفی پك کریدر . ایالت ٨ قضا و ٢٨٦ ناحیه‌یه منقسمدر .

قونقه { (Cuenca) آمریقای جنوبیده اقوآدور حکومتنده و (کیتو) نك ٣٦٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق ٢٨٨٠ متره‌لك ارتفاعده واقع ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٢٥٠٠٠ اهالیسی وپك لطیف هواسی واردر . اسکی آمریقالیلرك (تومیبامبه) شهری موقعنده بولنمغله ، اطرافنده بعض آثار عتیقه‌سی واردر . — ایالتی ٢٩٢٨٨ مربع کیلو متره وسعتنده اولوب، ١٠٥٠٠٠ اهالیسی وقینه قینه ایله شکراخراجاتی واردر .

قوئن لون { (Kouen-Loun) چین دولتنك غرب جهتنده تبت ایله ترکستان شرقی آره‌سنده غربدن شرقه ممتد بیوك بر سلسلهٔ جبال اولوب ، بو ایکی خطه‌یی بربرندن آیردقدن صکره ، چینك ایچنده (هوآنغ هو) ایله (یانغ چه کانغ) ایرماقلرینك حوضه‌لری آره‌سنده شرقه طوغری ممتد اولور. ٤٢ درجهٔ جغرافیه یعنی تقریباً ٣٨٣٥ کیلومتره‌لك محلده اوزانیر . برچوق قول وشعبه‌لردن مرکب اولوب، اورته‌ده‌کی الك یوکسکی ٣٥° عرض شمالی خط موهومندن

چوق آیرلیور. هرنه‌قدر هیمالایه سلسلهٔ مشهوره‌سنك الك یوکسك ذروه‌لری بوسلسله‌نك ذروه‌لرندن یوکسك ایسه‌ده ، عمومیت اوزره حساب اولنوب، وسطی ارتفاعنه اعتبار اولنورسه ، قوئن لون سلسله‌سی هیمالایه‌دن مرتفع اولوب، وسطی‌ارتفاعی ۶۰۰۰ متره‌در .

قوئواس { (Cuevas) اسپانیه‌نك آندا- لوسیه خطه‌سنده (المریه) ایالتنك (ورا) قضاسنده و (ورا) نك ۷ کیلو- متره شمال غربیسنده اوله‌رق (المنصوره) نهری اوزرنده‌برقصبه‌اولوب، ۷۵۰۰ اهالیسی‌واطرافنده پك منبت بر اووه‌سی واردر .

— ینه آندالوسیه‌ده مالقه‌ایالتنك (آرشیدونه) قضاسنده و آرشیدونه‌نك ۱۸ کیلومتره شمالنده اوله‌رق شنیل نهری‌اوزرنده دخی بواسمله برقصبه اولوب ، ۴۰۰۰ اهالیسی‌وقربنده غریب‌مغاره‌لری واردر .

قویوتپك { (Cojutepec) آمریقای وسطینك سالوادور حکو- متنده وسان سالوادورك ۳۵ کیلومتره شرق شمالیسنده ۱۵۶۰ متره ارتفاعی‌اولان همنامی برکانك شمالی اتکنده وهمنامی برکولك قربنده بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی واردر. ۱۸۵٤ ده، سان سالوادورك زلزله‌دن خراب اولمسی اوزرینه، موقتاً مرکز حکومت اتخاذ اولنمشدی .

قویوجی مرادپاشا { سلطان احمدخان‌اول دورنده‌مسندصدارت عظمایه کچن وزرادن اولوب ، خرواتی‌الاصلدر . حرم همایونده تربیه‌اولنه‌رق ، ۹۶۵ تاریخنده‌والیٔ مصر محمود پاشایه کتخدا اولمش ، و ۹۷۵ ده وزرای مصر سلکنه التحاقله ، ۹۷۹ ده مشهور سنان پاشا معیتنده یمنك فتحنده بولنمغله ، ایکی سنه قدر یمن بکلربکیسی اولمشیدی . بعده درسعادته کله‌رك، قره‌حصارشرقی سنجاغنه وصکره دیکرسنجاقلره واوچ دفعه‌دیاربکروالیلکنه‌نصب اولنمشیدی . ایران سفرنده قرمان ایلی والیسی اولدیغی حالده ، اردوی همایونه التحاق ایده‌رك ، اسیر دوشمش ؛ وقیداسارتدن رها بولوب درسعادته عودت ایتدیکنده، قبریس‌وبعده حلب وینه دیاربکر ایالتلرینه نصب اولنمشیدی . مجارسفرنده‌دخی حاضربولنوب، حسن خدمت‌واستقامتی کورلمکله ، ۱۰۱۵ تاریخنده اردوی‌همایونه سردار اولمش ؛ وایمپراطورله عقد مصالحه ایده‌رك ، بلغراد مشتاسنه عودت‌ایتمشدی . او سنه درویش پاشا یرینه مسند صدارت‌عظمایه ارتقا اولنه‌رق، درسعادته عودتی‌متعاقب، آناطولی و عربستان جهتلرنده ظهور ایتمش اولان‌قزلباش و سائره دن بر طاقم اشقیانك دفع و تنکیلی ضمننده ، اسکدار دن اردوی همایونله عزیمت ایدوب ، جان پولاد زاده و عونه‌سنی تنکیل ایتدکدن صکره ، حلب مشتاسنه عودت ایتدکدن صکره ، ۱۰۱۷ ده اوتوز بیك کشی ایله ظهور ایدن قلندرزاده‌نك اوزرینه هجومله، بونی دخی قهر وتدمیر ایتمش؛ وهوادارلری ایرانه قاچمش ایدی . رؤساء اشقیادن طویلك برادری میمونی قره‌حصار شرقی جوارلرنده تنکیل ایدوب ، بو سفرده یوز بیکدن زیاده اشقیانك وجودینی قالدیردقدن صکره، درسعادته عودت ایده‌رك ، مظهرالتفات پادشاهی اولمشدی . ۱۰۱۸ ده ایران سفری بهانه‌سیله ، بتکرار آناطولی‌یه‌عسکر سوقیله ، ایرانه طرفدارلق ایدن قزلباش وجلالی طاقمنی تنکیله باشلایوب ، ایچ ایل متصرفی مصلی چاوشی وآیدین محصلی یوسف پاشایی دردست واعدام ایده‌رك ، بونلرك تخم فسادینی قوروتدقدن صکره ، درسعادته عودتله برآز مدت اقامتدن صکره ، ایرانه قارشی سفر آچلمغله ، اسکداردن اردوی همایونله عزیمت ایده‌رك ، برمحاربه قزاندقدن ، وایران شاهنی طلب صلحه مجبور ایتدکدن صکره ، ۱۰۲۰ ده مشتای آمدده اجل موعودیله‌وفات‌ایدوب، نعشی‌درسعادته نقل، و بناکرده‌سی اولان مدرسه‌سی خطیره‌سنده دفن اولنمشدر . مدت صدارتی ½ ٤ سنه‌اولوب، سنی طقسانه قریب ایدی . غیور و متدین برذات اولوب ، طریق نقشبندی‌یه انتسابی وار ایدی .

قویونجق { موصلك ۳ کیلومتره شرقنده بر ویرانه اولوب ، مشهور نینوی شهرقدیمنك‌مؤسس‌بولنمش‌اولدیغی‌اوچ تپه‌نك بری واك بیوکی اولدیغی حالده ، خرابه طوغله‌لرندن عبارت وبرچوق انقاضی حاویدر .

قوئیته { (Koueï-Té) چینك ایالات وسطیه‌سندن (هونان) ایالتنده و (قایفونغ) ك ۱۴۰ کیلومتره شرق جنوبیسنده واسع وپك منبت براووه‌نك ایچنده سنجاق مرکزی بر شهردر .

قوئی‌چئو { (Koueï-Tcheou) چینك ایالات غربیه‌سندن (سه‌چوآن) ایالتنده (هان قاؤ) نك ۴۵۰ کیلومتره غربنده اوله‌رق (یان چه کانغ) ایرماغنك صول کنارنده سنجاق مرکزی برشهردر . — بنه چینك یوننان خطه‌سنده وتونکین حدودی قربنده دخی بو اسمله بر شهر واردر .

قوئی‌چئو { (Koueï-Tcheou) چینك جنوب غربی ایالاتندن اولوب ، شمالاً (سه‌چوئن)، غرباً یوننان، جنوباً (قو-آنغ سی)، شرقاً دخی (هونان) ایالتلریله محاط ومحدوددر . ۲۵° ایله ۲۹° عرض شمالی آره‌لرنده اولوب ، مساحهٔ سطحیه سی ۱۷۴۰۰۰ مربع کیلومتره و اهالیسی ۷۷۰۰۰۰۰ کشیدر . ۱۳ سنجاغه منقسم اولوب ، مرکزی (قوئی یانغ) شهریدر . اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ومرتفع اولوب ، جنوب غربیدن شمال شرقی یه طوغری ممتد برقاچ صره طاغلری واردر، که بونلرك بوغاز وکچیدلری ۱۵۰۰ متره ارتفاعلرنده در . بعض جهتلری‌ده یوکسك اووه ویایله‌لردن عبارت اولوب ، اوته بریسنده منفرد تپه‌لری واردر . قسم شمالیسنك میاه جاریه‌سی شرقه طوغری آقان (یانغ چه کانغ) نهر عظیمنه، وقسم جنوبیسنك صولری دخی قانتون قربنده منصب اولان (سی کانغ) ایرماغنه دوکیلوب ، بو ایکنجی ایرماغك اصل منابعی بو ایالت داخلنده‌در ، و بر تابعی ایالتك حدود غربیه‌سنی آیریور . هواسی سرت و سریع التحول اولوب ، یازین میزان الحراره ۳۰ درجه‌یه قدر چیقار ؛ و قیشین صفره قدر اینه‌رك قار دخی یاغار . انهارینك میلانی آز اولمغله ، مجرالرنده برطاقم بطاقلقلر تشکل ایدوب ، هوانی اخلال ایدرلر . برنجی درجه‌ده محصولاتی بغدای ومصر اولوب ، چای ، توتون ، کونلك ، برچوق نباتات طبیه ، کافور آغاجی ، یاپراغی ایپك بوجکی بسلمکده مستعمل برجنس چینار ، برجنس کتن واخیراً ذرعی معتاد اولان آفیون وسائره دخی حاصل اولور . لکن مملکتك زراعتدن زیاده حیوانات بسلمکه استعداد طبیعیسی اولوب ، آتلری چینك الك کوزللرندن معدوددر . غرب جهتنده ماندهلر بیوك سوریلر تشکیل ایدر . برجنس بال مومی ویرر برنوع بوجکی‌ده اولوب ، بوموم‌دن کلیتلی اخراج اولنور. آلتون ، کومش ، جیوه، دمیر ، قلای ، قورشون ، باقیر ، کور وسائر معدنلری چوق ایسه‌ده ، یالکز باقیر وکور کلیتله اخراج اولنوب ، دمیر وجیوه‌دن دخی برمقدار چیقارلمقده‌در . دوز یرلرینك اهالیسی چینلی وطاغلرده کیلر مستقل ونیم وحشی حالنده یشایان (میاؤچه) قومنه منسوبدرلر . صنایع محلیه پك کری اولوب ، قبا برجنس کاغد اعمالیله ایپك قماشلر نسجندن عبارتدر. تجارتی دخی کری اولوب ، باشلیجه انهار طریقیله اجرا اولنورسه‌ده ، بونهرلرك جمله‌سی یالکز ایالتك حدودینه قدر سیر سفائنه صالح اولوب ، ایچری‌یه سفائن کیره‌میور . ایالتك اهالیسی آز مقدارده وتنبل آدملر اولدیغندن. منابع طبیعیهٔ ثروتدن استفاده ایده‌میوب ، ایالت داخلنده برفقر وتدنی حکم سورمکده وبعض اهالیسی ده هجرت ایتمکده‌در.

قوئی کانغ { (Koueï-Kiang) چینك ایالات جنوبیه‌سندن (قوآنغ سی) ایالتنده (سی کانغ) ایرماغنه تابع برنهر اولوب ، قوآنغ سی ایالتنك حدود شمالیه‌سنده‌کی طاغلردن نبعانله ، جنوبه طوغری جریان ایده‌رك .(اوچئوفو) شهرینك اوست طرفنده مذکور ایرماغه دوکیلور. بونهر تاچینك وسطلرنده بولنان (تونغ تینغ) کولنه دوکیلن (سیانغ کانغ) نهریله صنعی برجدول واسطه‌سیله اختلاط ایدر . منصبی قربنده اکی ۳۰۰ متره‌در .

قوئی لین { (Koueï-Lin) چینك ایالات جنوبیه‌سندن (قوآنغ سی) ایالتنك مرکزی برشهر اولوب ، آنف البیان قوئی کانغ نهری اوزرنده وبونهری (سیانغ کانغ) نهرینه ربط ایدن صنعی جدولك مبدئی قربنده وقانتونك ۴۰۰ کیلو متره شمال غربیسنده واقعدر .

قوئیمبره { (Coïmbre) پورتکیزك (بیره) خطه‌سنده ولیسبونه‌نك ۲۱۷

كيلومتره شمالنده (موندغو) نهری كنارنده وبر تپه‌نك اتكنده ايالت مركزی برقصبه اولوب ، ۱۸۱۲۰ اهاليسی ، معتدل ولطيف هواسی ، مكمل بركتبخانه ايله موزه ، رصدخانه تاريخ طبيعی نمونه خانه‌سی ، كيميا وحكمت عمليا تجربه‌خانه‌لری كبی تفرعاتی حاوی واسع بردارالفنونی ، كوزل برنباتات باغچه‌سی ، نهرك اوزرنده بركاركير ودمير يوله مخصوص بردمير كوپريسی ونهرك اوته‌سنده كوزل پورتقال باغچه‌لريله كوشكلری واردر . اسكی برشهر اولوب ، اسم قديمی (قونيمبريا) در — ايالتك مساحهٔ سطحيه‌سی ۳۸۸۳ مربع كيلومتره اولوب ، ۳۲۰۰۰۰ اهاليسی واردر . ايالت ۱۴ قضايه منقسمدر .

قوئی يانغ { (Koueï-Yang) چينك جنوب غربی ايالاتندن قوئی چئو ايالتنك مركزی برشهر اولوب ، قانتونك ۹۰۰ كيلومتره غرب شماليسنده واوچ بيوك نهرك آره‌سنده واقع اولمغله ، اهميت تجاريه‌سی واردر .

قهندز { « اسكی قلعه » ديمك اولان (كن دژ) دن معرب بولنان بو اسم برچوق قلاعه وعلی الخصوص بخارا ، سمرقند ، بلخ ونيشابور شهرلرينك قلاعنه اطلاق اولنوب ، مشاهير علمادن برچوق ذوات بونلره نسبةً (قهندزی) لقبيله معروفدرلر .

قياسی { سلطان بايزيد خان ثانی دوری شعراسندن وقضاتدن اولوب ، قسطمونيلی اولديغی حالده ، برخيلی وقت ابا ايوب انصاريده نائب بولنمشيدی .

قيالر { مناستر ولايتنك سرفيجه سنجاغنده قضا مركزی برقصبه اولوب ، جمعه وياجمعه بازاری ديمكله دخی معروفدر . [« جمعه » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قيدو { (ميرزا —) تيمورلنك حفيد زاده‌سی اولوب ، (ميرزا پير محمد بن غياث الدين بن تيمور) ك اوغليدر . پدری اصل تيمورك ولی عهدی اولديغی حالده ، سلطنته نائل اوله‌ميوب ، مقتولاً وفات ايتمكله ، صاحب ترجمه شاهرخ سلطان منشوريله بلخ وغزنه وكابل وقندهار يعنی شمديكی افغانستان حاكمی اولمشيدی . ۱۲ سنه قدر اجرای حكومتدن صكره ، شاهرخك قندهاره سفرنده ، فرار ايتمش ايسه‌ده ، متعاقباً هراتده شاهرخك نزدينه واروب ، مظهر عفو والتفاتی اولمش ايكن ، بعض مفسدلرك اغفاليله يكيدن فرار ايتديكنده ، شهزاده بايسنقر طرفندن تعقيب وتوقيفله ، شاهرخك فرمانيله هراتده اختيارالدين قلعه‌سنه حبس اولنه‌رق ، حكومتی سيوغتمش بن شاهرخه ويرلمش ايدی .

قيدی { ايران شعراسندن اولوب ، شيرازليدر . شاه طهماسب صفوی زماننده جائزه اميديله قزوينه كيدوب ، او اثناده شاه مشاراليه وفات ايتمكله ، اورادن جانب حجازه عزيمت ، و وطننه معاودت ايتمشدی . شو بيت اونكدر :

ای قدم ننهاده هركز از دل تنگم برون
حيرتی دارم كه چون در هردلی جا كرده‌ٔ

قيربون { مكران يعنی بلوجستان ساحلنك اك بيوك معموره‌سی اولديغنی ياقوت حموی بيان ايديور .

قيرجه علی { ادرنه ولايت و سنجاغنده و ادرنه‌نك ۱۲۰ كيلومتره قدر غربنده اوله‌رق آرده نهری اوزرنده قضا مركزی برقصبه اولوب ، ۲۰۰۰ قدر اهاليسی ، برجامع شريفی ، بررشديه وبری ذكور بری اناثه مخصوص ايكی ابتدائيه مكتبلری ، هفته‌ده بر قوريلور بازاری وسنه‌ده بر آچيلير حيوانات پنايری واردر . قصبه‌نك بانيسی و يا بادیٔ تسميه‌سی اولان غزاتدن قيرجه علی بابانك تربه‌سی‌ده داخل قصبه‌ده‌در .

— قيرجه علی قضاسی شرقی روم ايلی حدودينه متصل اولوب ، شمالاً ايالت ممتازهٔ مذكوره ايله ، شرقاً ينه خط امتيازله واورته كوی قضاسيله ، جنوباً و غرباً دخی دده آغاج سنجاغيله محاط ومحدوددر . فخری مديرلرله اداره اولنور ۸ ناحيه و ۹۴ قريه‌يی حاوی اولوب ، ۳۴۰۷۵ اهاليسی واردر . اهاليسی كافةً مسلم و پوماق يعنی بلغار لسانيله متكلم اولوب ، شجاعت وحميتله مشهوردرلر . اراضيسی عموميت اوزره طاغلق اولوب ، اورمانلری چوقدر . طوپراغنك قوهٔ انباتيه‌سی متوسط حالده

اولوب، باشلیجه محصولاتی: بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، داری، فصولیه، نخود، مرجمك، توتون، اوزوم ومیوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. اهالیسی آنجق چوراب، بز، تخته قاشیق کبی اوفق تفك بعض شیلر اعمال ایدرلر. طاغلرنده کمور، طاش یاغی، نفت، آنتیمون، سیملی قورشون، قیرمزی باقیر وسائر معدنلر کشف اولنمش ایسه‌ده، هنوز هیچ بری چیقارلمامقده‌در. دکرمن و یاپی طاشلری ده چیقار. قضانك واردات سنویه‌سی ۲۲۰۰۰ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در. بوقضانك شرقی روم ایلی خط امتیازی داخلنده قالمسی مقرر ایکن، اهالیسنك مقاومت ثبات کارانه‌سی اوزرینه، ادرنه ولایتنه الحاق اولنمشدر.

قیر شهری { آنقره ولایتنده وآنقره‌نك ۱۴۵ کیلومتره شرق جنو- بسنده اوله‌رق قزیل ایرماغه تابع بر چایك اوزرنده وقزیل ایرماق مجراسنك ۱۰ کیلومتره قدر شرق شمالیسنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۴۶۲ اهالیسی، ۲۵ جامع شریفی، ۱۹ مسجدی، ۴ مدرسه‌سی، بر اعدادیه وبر رشدیه ایله ایکی ابتدائیه ومتعدد صبیان مکتبلری، بر ارمنی کلیساسیله مکتبی، ۶۰۰ دکانی حاوی چارشیسی، اسکی بر بدستانی، ۱۰ خانی، زیارتکاه اولان برقاچ تر- به‌سی و برچاریك مسافه‌ده ترمه اسمیله برایلیجه‌سی واردر. جوامع شریفه‌سندن (ملك غازی) جامعی سلجوقیلر زماننده قالمه اولدیغی کبی، (خواجه‌بك) جامع شریفی جوارنده‌ده ۶۰ متره یوکسك طوغله‌دن مصنع برمناره واردر. قیزیل ایرماق اوزرنده ۱۳ کز اوزرنده کارکیر برکوپری ویاننده برخان ایله ملوك سلجوقیه‌دن کیقباداك بنا کرده‌سی برجامع شریف بولنیور. قصبه ایچنده یوك وتفتیکدن کوزل خالی وسجاده ایله دوشمه‌لك وپرده‌لك کوزل منسوجات وجوز آغاجندن قناپه وصندالیه طاقلری یاپیلیر. قصبه پك طاغنیق وخانه‌لری باغ وباغچه‌لرله محاط اولوب، بویی ۱۰ وا کی ۵ کیلومتره‌در. اوزوملیه انواع میوه‌لری بول وپك لذیذدر. قیر شهرینك سلجوقیلر زماننده بنا اولندیغی اکلاشیلوب، آنجق مزار طاشلرنده وسائر بعض طاشلرده یونان ولاتین خطلریله اسکی برطاقم یازیلر کورلدیکندن، بعض انقاضنك اوجوارلرده بولنمش برشهر قدیمدن منقول اولملری ملحوظدر.

— قیر شهری قضاسی همنامی سنجاغك مرکز قضاسی اولوب، شرقاً آوانوس، شمال شرقی جهتندن مجیدیه، شمال غربی طرفندن کسکین قضا- لریله، غرباً وجنوباً دخی قونیه ولایتیله محدود اولوب، حاجی بکتاش ناحیه‌سیله برابر ۱۵۸ قریه‌دن مرکبدر. اهالیسی ۵۲۵۵۸ کشی اولوب، یالکز ۳۷۸ ی ارمنی و ۹۴ روم وسائر جمله‌سی مسلمدر. اراضیسی منبت ومحصولدار اولوب، ذخایر ومیوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. حیوانات اهلیه‌سی ۱۱۸۶۹۶ قیون، ۱۲۶۰۴ کچی، ۲۸۱۰۷ تفتیك کچیسی، ومقادیر مختلفه‌ده صیغیر، مانده، بیکیر، استر، مرکب، دوه وسائره‌دن عبارتدر. سنوی ۲۰۰۵۰۰ قیه یپاغی، ۱۲۰۰۰ قیه‌قیل و ۸۰۰۰ قیه تفتیك آلنیر. واردات سنویه‌سی ۲۲۰۰۰ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در. بوقضا داخلنده نام عالیلریله مسمی ناحیه‌ده پیران طریقتدن عارف بالله حاجی بکتاش ولی (قدس سره) حضر- تلرینك تربهٔ شریفه‌لریله چله خانه‌لری ومریداننندن بعض ذواتك مرقدلریله مکمل ومعمور درکاه ودوا- ئری اولوب، پك اوزاقلردن زوار ترددایتمکده‌در.

قیرشهری { سنجاغی. آنقره ولایتنك منقسم بولندیغی بش سنجاغك بری اولوب، جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه وبعده شماله طوغری ممتد بردیل شکلنده اولدیغی حالده، غرباً نفس آنقره سنجاغی وقونیه ولایتیله، غرب جنوبی جهتندن وجنوباً ینه قونیه ولایتیله شرقاً قیصریه یوزغاد وچوروم سنجاقلریله، شمالاً دخی قسطمونی ولایتیله محدوددر. اراضیسی مرتفع ودوزبریایله‌دن عبارت اولوب، طاغلری یوق حکمنده‌در. یالکز شرق جهتنده (چیچك طاغی) وغرب طرفنده (دنك طاغی) اسملریله آلچق واورمانلرله مستور ایکی جبلی واردر. میاه جاریه‌سی چوق اولوب، قزیل ایرماق حدود جنوبیه وغربیه‌سیله شمال غربی طرفنی تحدیدله، سنجاغی ایکی جهتدن احاطه ایتدیکی کبی، مذکور ایرماغه تابع دلیجه ایرماق دخی حدود شرقیه- سنك قسم اعظم شمالیسنی تحدیدایده‌رك، یالکز قیصریه سنجاغندن صو مجراسیله آیرلمامشدر؛ وبوجهله

بیوك بر شبه جزیره حكمنده‌در . بو ایكی نهره دوكلك اوزره داخل لواده برچوق چایلر آقوب، اراضیسنی سقی و اروا ایدر . بو وجهله سنجاق كاملاً قره دكیز مائله‌سنده وقزیل ایرماق حوضه‌سی داخلنده بولنیور . مجیدیه قضاسنده (پنار كولی) و قیر شهر قضاسنده (دیبسز كول) اسملریله داخل لواده ایكی كول دخی بولنوب ، ایكیسی ده پك دریندر. ایكنجیسنك آیاغی‌اولان چای برچوق دكرمنلر چویرر .

قیر شهری سنجاغنك همان كافهٔ اراضیسی قابل زراعت اولوب، بتون سنجاق فاصله سز بر تارله تشكیل ایده‌جك صورتده اولدیغی‌حالده ، اهالیسنك عدم كفایتی، زراعتك اصول عتیقه‌ده و نقصان آلات وادواتله اجراسی وعلی‌الخصوص سواحلدن بعد مسافه‌سیله طرق‌ومعابر ووسائط نقلیه‌نك فقدانی اسبابندن طولایی، اراضیسنك پك آز مقداری مزروع اولوب، قسم عظیمی بطالدر. یتیشدیریلن محصولاتك باشلیجه‌لری : بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، داری، بورچاق، نخود، فاصولیه، مرجمك وسائر حبوباتله اوزوم ، الما ، آرمود ، قیصی ، شفتالی، اریك، كراز، آیوه، جوز و سائر میوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. توتون‌دخی سنجاغك هر طرفنده حاصل اولورسه‌ده ، جنسی پك ایی اولمدیغندن، رژینك تشكیلندن بری آزالمقده‌در . ذخایر و توتون ومیوه‌لرینك الك ایلیری حاجی‌بكتاش ناحیه‌سنده حاصل اولور. سنجاغك سنوی بغدای محصولاتی ۷۵۰ ۰۰۰، آرپه ۴۲۵ ۰۰۰، چاودار ۵ ۰۰۰، سائر حبوبات دخی ۳۰ ۰۰۰ كیله رادده‌لرنده‌در . اورمانلری یوقاریده ذكر اولنان ایكی قطعه‌دن عبارت اولوب ، باشلیجه اشجاری محروقات قطعنه مخصوص میشه‌در . محلنده مستعمل كراسته ایسه اوته بریده بولنان قواق و سكود آغاجلرندن قطع اولنور. كسكین‌قضاسنك (دونك) طاغنده زنكینجه برسیملی قورشون معدنی بولنوب، مقدما دولتجه اخراج اولنمقده ایكن ، اخیراً بر انكلیزه احاله اولنمشدر . دیكر كشف اولنمش‌معدنی یوقدر . (حاجی بكتاش) و (تپه‌سی دلیك) اسملریله ایكی قیا طوزی‌معدنی‌اولوب، برنجیسندن

سنوی ایكی ملیون قیه طوز چیقار، و لذتی فوق‌العاده‌در. مركز لوانك قربنده (ترمه) اسمیله معتدل حرارتده برایلیجه بولندیغی كبی ،قره‌قورت نام محلده دخی پك‌صیجاق كوكوردلی وینه مركز جوارنده چلیكلی معدن صولری بولنوب ، امراض جلدیه وعصبیه‌یه نافعدر. حیوانات اهلیه‌سی قیون، كچی، تفتیك كچیسی، صیغیر، خركله، دوه‌وسائره‌دن عبارت اولوب ، قیونلری ۲۹۰ ۰۰۰ ، تفتیك كچیلری ۲۰۰ ۰۰۰ ، عادی كچیلری ۸۰ ۰۰۰ ، صیغیرلری ۵۵ ۰۰۰، دوه‌لری ۵۰۰۰ رادده‌لرنده‌در . كوللریله نهرلرنده چوق ومختلف بالیقلر بولنیور . صنایع محلیه خالی ،كلیم ، سجاده وسائر بوكا مماثل منسوجات ایله بعض معمولات سراجیه وسائره‌دن عبارت اولوب ، خالی وكلیملر باشلیجه كرد وتركمن عشیرتلری وقادینلر طرفندن نسج اولنور ، وپك نفیسلری‌ده چیقار . تجارتی یپاغی ، تفتیك ، كچی قیلی، خالی ،كلیم ، سجاده وبرمقدار ذخیره اخراجیله معمولات مختلفهٔ صناعیه وممالكتده اولیان مأكولات‌وسائره. ادخالندن عبارت‌اولوب، مرسین وصامسون اسكله‌لرندن وبروسه ، قونیه ، قیصریه كبی بیوك شهرلرده اجرا اولنور . نقلیات دوه وبیكیرله وبعضاً اوكوز آرابه‌سیله اولیور . آرابه یوللری انشاسنه‌سی اولنمقده اولوب، آنقره‌دن قیصریه‌یه واورادن مرسین اسكله‌سنه كیدن‌شوسه سنجاغی طولاً شق ایله ، مركز لوادن كچر ، واورادن قونیه ولایتنك نوشهرینه طوغری‌برشعبه آیریلیر . دیكر برقول دخی یوزغاده طوغری آیریلوب ، صامسون اسكله‌سنه ایتر .

لوانك اهالیسی ۱۱۳ ۷۳۳ كشی اولوب ، یالكز ۹۴۹ ی ارمنی ۶۰۰ پروتستان ، ۸۹۰ ی روم وقصوری كاملاً مسلم و جمله‌سی لسان تركی ایله متكلمدر . اهالیسنك برمقداری‌ده تركمن وكردعشایرندندر . سنجاق : قیرشهری .مجیدیه، آوانوس وكسكین اسملریله ٤ قضایه منقسم اولوب، ۳ ناحیه و ۴۷۳قریه‌یی حاویدر . سنجاغك‌هواسی عمومیتله معتدل وصاغلام اولوب ، شدتلی حرارت وبرودتلرسیركدر. كویلرك وخانه‌لرك باغ وباغچه‌لرله وقواق وسكود آغاجلریله محاط بولنمسی‌ده هوانك

تصفیه‌سنی موجب اولیورسه‌ده، خانه‌لرك طوپراقدن معمول وحفظ الصحه قاعده‌سنه غیر مطابق صورتده انشاسیله سوقاقلرك طار ویازین توزلی ، قیشین چامورلی اولمسی وسائر اصول نظافته مغایر حاللر بعض محللرنده هوایی اخلال ایدیور. مرکزده بولنان اعدادیه ورشدیه‌دن بشقه سنجاق داخلنده ١٠٠ قدر ابتدائی وصبیان مکتبلری بولنوب ، بونلره ٧ ایله ١٥ یاشلری آره‌سنده ٥٤٢٠ چوجق دوام ایدیور . اهالینك آنجق بشده بری اوقویوب یازمق بیلیر .

قیرغیز { ترك اقوامندن بیوك برقوم بدوی اولوب ، آسیانك شمال غربیسنده ترکستان ایله سیبریه آره‌سنده وتعبیر آخرله ترکستانك جهت شمالیه‌سنده وترکستان شرقینك شمالنده اوله‌رق روسیه ایله چین حدودنده بولنیورلر . غرب جهتنده کیلره (قیرغیز قزاق) وچین حدودنده کیلر (قره‌قیرغیز) نامی ویریلیور . قیرغیز اسمی (قیر) کلمه‌سندن مرکب اولوب ، قیر آدمی یعنی بدوی دیمکدر ، برنجیلری یعنی قیرغیز قزاقلر روسیه‌ده‌کی وولغا مجراسندن ترکستان شرقی حدودینه‌دك کنیش واوزون برمنطقه‌ده بولنوب ، جولانکاهلری تقریباً ٢ ٥٠٠ ٠٠٠ مربع کیلومتره وسعتنده‌در. بوواسع یرلرده (الاطاغ) و (تارباغه طاغی) کبی بعض جبال بولنوب، بونلرك اتکلری قابل زراعت اولمغله، روسیه دولتی اورالره قیر غیزلری مهما امکن تحت انضباطده طوتمق ایچون ، برطاقم قزاقلر اسکان ایتمشدر . سائر طرفلری ایسه اورمانلرله میاه جاریه‌نك ندرت ویافقدانندن چول حالنده وآنجق بعض مرعالری حاوی اولوب ، قیرغیزلر اورالرده خیمه قوره‌رق طولاشیرلر . بونلر تدریجاً روسیه‌نك تابعیتی آلتنه کیروب، ١٨٦٠ تاریخنده عقداولنان پکین معاهده‌سی اوزرینه چین دولتی قیرغیزلری حمایه ادعاسندن صرف نظر ایتمشدر . قیرغیزلرك یرلری روسیه دولتنك اوجهتده تشکیل ایتمش اولدیغی ٦ ایالته یعنی غربدن باشلایه‌رق : اورالق، تورغالیق ، سیر دریا (یعنی سیحون)، آقمولینسك، سیمیا لاتینسك وسمیریچنسك ایالتلرینه تابعدر . قیرغیز اوطاننده وولغا واورالدن بشقه سیبریه‌یه طوغری آقه‌رق بحر منجمد شمالی‌یه دوکیلن انهار جسیمه‌دن توبول ، ایشیم وایرتیش نهرلری جنوبدن شماله طوغری آقه‌رق ، (اوب) ایرماغنه دوکیلورلر . آرال کولنه دوکیلن سیحون نهری دخی قیرغیزلرك ممالکی یانندن کچر . بونلردن ماعدا ایرغیز ، تورغای ، صاری صو، نوره، سلتی، چیدیرنی کبی مختلف استقامتلرده آقار برچوق انهار واردر ، که برطاقم کوچك وصیغ کوللره ویابطاقلقلره منتهی اولوب ، یاغمور یاغدیغنده خیلی صولری اولدیغی حالده، قوراقلق موسملرنده بسبتون قورورلر؛ وتشکیل ایتدکاری کوللرك ده چوغی تبخرله قورویوب، دیبلرنده بیاض برطوز طبقه‌سی قالیر .

بویرلرك هواسی افراط ایله تفریط آره‌سنده اولوب میزان الحراره یازین کولکه‌ده ٤٠ درجه‌یه قدر چیقار ، وقیشین صفردن آشاغی ٢٧ وبعضاً ٣٧ درکه‌یه قدر اینر . نباتاتی پك آز اولوب ، صوسز اولان یرلرنده چوراقلره مخصوص برطاقم طوزلی وقبا اوتلرله اکری بوکری چالی ودیکنلر وصو کنارلرنده مرعی دینله‌بیله‌جك برطاقم اوتلر وچام وقره‌اغاج ایله دیکر بعض اوفاق آغاجلر حاصل اولور. حیوانات اهلیه‌سی صیغیر، دوه، بیکیر، کچی، ایری قویروقلی قیون وسائره‌دن وحیوانات وحشیه‌سی‌ده قورت ، تیلکی، یبانی کدی، چقال ، آیی ، پورسوق ، کیرپی ، طاوشان ، کییکك انواعی ، قره‌جه وسائره‌در . طیوری وعلی الخصوص آتماجه وشاهین امثالی چوق اولوب ، بونلرله قوش آولامق قیرغیزلرك اك بیوك اکلنجه‌لریدر . دمیر، کومش ، آلتون ، باقیر وسائر معدنلردن بعض آثار کورلمش ایسه‌ده ، هنوزچیقاریلانی اولمیوب ، اهالی یالکز طوز اخراجیله مشغولدرلر .

قیرغیز قزاقلر جنسیتجه وسیما ولسانجه اترا کدن معدود اولوب، سویلدکاری لسان اساساً ترکجه اولدیغی حالده، مغولجه بعض کلماتی وبتون السنهٔ اسلامیه کبی عربی وفارسیدن مستعار تعبیراتی واردر. اوته‌دن بری مغوللرله اولان اختلاطلرندن سیمالرنده مغوللره مشابهت زیاده‌جه‌در . بونلر یاز قیش کچه‌دن چادیرلر آلتنده اقامت ایدوب، حال بدویتده یاشامقدن وازکچمزلر. جمله‌سی مسلم و سنی اولوب ، آنجق اسکی آیین وعادتلرینك دخی بعضیسنی محافظه ایله سحر ونظردن محافظه ایچون برچوق رسملر اجرا ایدرلر . هله اولولرینه عائد پك چوق رسم و آیین مخصوصلری

واردر . كنديلرى زياده‌سيله ناموسلى ، سوز وعهدلرنده ثابت‌قدم، مهمان‌نواز ووفادار آدملردر. روسيه ايله تركستان آره‌سنده كاروانلر ايشلدوب، بو اخلاقلرينه بناءً تجار طرفندن كنديلرينه امنيت واعتماد اولنور . اركك وقادينلرى بينيجيلكده پك ماهر اولوب ، آتلرى كوچك جثه‌لى ايسه ده ، آتشليدر. قاريلرى اولدقجه كوزل وسويملى ايسه‌ده، پك چابق قارتلاشيرلر. ايچلرندن برقاچ بيكى مسكون وزراعتله مشغول اولوب ، سائرلرى كوچبه‌در ؛ وخركله، قيون، دوه و سائر حيوانات سوريلريله كزرلر . زنكينلرينك يكرميشر بيك قدر قيونلرى واردر . رؤسالرينه (بيك) و بينلرنده فصل دعاوى ايدن باشلرينه (آق صقال) ديرلر . لسانلرينك اولدقجه ادبياتى دخى اولوب، اورنبورغده كنديلرينه مخصوص ولسانلرنده محرر برغزته دخى نشر اولنور .

قيرغيز قزاقلرى اولو، اورته وكاچى (يعنى كوچك) اردو و يا يوز اسملريله اوچ طائفه‌يه منقسم اولوب، الڭ آز غلبه‌لكلى اولان اولو اردو شرق جهتنده ، اورته اردو وسطلرده وطاشكند جهتنده، هپسندن غلبه‌لكلى اولان كاچى اردو دخى غرب جهتنده سيردريا و اورنبورغ ايالتلرنده بولور. ايچ اردو دينلن و اورال ايله وولغا آره‌سنده اوله‌رق آوروپا طوپراغنده ياشايان طائفه دخى كاچى اردودن معدوددرلر . بتون قيرغيزلرڭ مقدارى حقنده صاغلام بر فكر بيان ايتمك كوچ اولوب، بوبابده مختلف تخمينلرده بولنلمش ايسه‌ده، صحته الڭ يقين اولان تخمينه كوره بونلرڭ مجموعى ٣ مليونى متجاوز اولوب، بولندقلرى ايالات اعتباريله بروجه آتى منقسمدرلر :

ايالت	قيرغيز قزاغى	قره قيرغيز
اورنبورغ	٢٧ ٠٠٠	—
اژدرهان	١٢٩ ٤٦٥	—
ماوراى خزر	١٣٦ ٠٠٠	—
اورال	٤١٥ ٠٠٠	—
تورغاى	٢٦٦ ٠٠٠	—
آقمولينسك	٣٢٥ ٨١٤	—
آمودريا	٦٥ ٠٠٠	—
سميپالاتينسك	٤٧٢ ٦٥٦	—
سميرچنسك	٣١٧ ٠٠٠	١٥٨ ٠٠٠
سيردريا	٤٩٤ ٨٠٠	٣٤ ٦٠٠
فرغانه	٢٥ ٠٠٠	١٠٠ ٠٠٠
قولجه	٢٣ ٤٠٠	٦ ٥٠٠
تركستان شرقى (چين)	—	٢١ ٠٠٠
پامير (مستقل)	—	٢٠ ٨٥٠
يكون	٢ ٧٤٧ ١٣٥	٣٤٠ ٩٥٠
جمعاً يكون	٣ ٠٨٨ ٠٨٥	

قَيْرُوان { افريقيه يعنى تونس مملكتنده تونسڭ ١٦٧ كيلومتره جنوبنده و اسكله‌سى اولان سوسه‌نڭ ٥٨ كيلومتره غرب جنوبيسنده مشهور برشهر اولوب، سورڭ داخليله خارجنده‌كى محلاتده ٢٠ ٠٠٠ اهاليسى ، ٣١٢٥ متره محيط دائره‌سى و ١٠ متره ارتفاعى اولان بر سورى وهر ٢٠ متره‌ده بر برجى، ٥ قپوسى، شهرڭ بانيسى اولان عقبه بن نافع (رضه) ڭ بناكرده‌سى اولان و ٤٥٠ مرمر وسماق ستونلر اوزرينه مبنى بولنان جسيم ومصنع برجامع شريفيله ديكر ٢٠ جوامع شريفه‌سى، ٣٠ زاويه‌سى، برچوق خيرات ومبراتى، واسع وايشلك چارشيسى، پك تميز سوقاقلرى، هوادار خانه‌لرى، كوزل منظره‌سى وخالى وكليم دستكاهلريله معمولات سراجيه‌سى واردر . اطرافى قورو بر اووه‌دن عبارت اولوب، قربنده ياغمورلر موسمنده خيلى توسع ايدر بر قاچ سبخه‌سى واردر . قيروان شهرى افريقيه‌نڭ فاتحى اولان عقبه بن نافع حضرتلرى طرفندن ٥٥ تاريخ هجريسنده بنا اولنه‌رق، بتون بلاد مغربڭ مركزى اتخاذ اولنمش؛ و بعده بنى اغلبڭ و مهديه‌نڭ تأسيسنه‌دك فاطميونڭ و بعده بنى زيرينڭ پايتختى بولنمش؛ وصكره خراب اولمشيدى . ياقوت حموى كندى زماننده يعنى يدنجى قرن هجريده بسبتون خراب اولديغنى بيان ايديور . بعده يكيدن اعمار اولنوب، شمديكى حاله كلمش اولديغى آكلاشيليورسه‌ده ، بو معموريتى اسكى معموريت و وسعتنه كوره پك كرى قالديغى شبهه‌سزدر . مغربيلر طرفندن بوشهره مقدس نظريله باقيلوب، فرانسزلرڭ دخولنه‌دك ملل غير مسلمه افرادينه شهره دخول ممنوع ايدى . جغرافيون عرب قيروان اسمنڭ (كاروان) اسم فارسيسنڭ معربى اولديغنى يازيورلرسه‌ده ، برقه خطه‌سنڭ مركزى بولنمش اولان كيرنه ياخود

قورنه (Cyrène) شهرينه‌ده عربلر (قيروان قديم) ديدكلرندن ، شهر خراب مذكورك اسميله تسميه ايدلمش اولديغى آكلاشيليور .

قيروانى { (ابوالحسن على بن عبدالغنى الفهرى الحصرى) مشاهير ادبا و شعرادن اولوب ، وطنى اولان قيروانك تخريبندن صكره مائهٔ خامسه اواسطنده اندلسه رحلتله ، اورا ملوكنك التفاتنه مظهر اولمش؛ وملوك طوائفك انقراضنده طنجه‌يه انتقال ايتمش، وبرمدت دخى سبته‌ده بولنمش ايدى . قرائتده يدطولاسى اولوب، بوعلمده تدريسله اوغراشمش ؛ وقراآت مختلفه حقنده بر منظومه يازمشدر . مرتب ديوان اشعارى دخى واردر . «زهرالآداب» عنوانلى كتاب معتبرك صاحبى اولان سالف الترجمه (ابواسحاق حصرى) نك تيزه‌سى اوغليدر . ٤٨٨ تاريخنده طنجه‌ده وفات ايتمشدر . شو برايكى بيت جملهٔ اشعارندندر :

اقول له و قد حيا بكاس
لها من مسك ريقته ختام
امن خديك يعصر قال كلا
متى عصرت من الورد المدام

— [«ابن رشيق» و «ابن شرف» ماده‌لرينه‌ده مراجعت بيوريله .]

قيزلر { روسيه قافقاسيه ايالاتندن ترك ايالتنده واستاوروپولك ٤٩٠ كيلومتره شرق جنوبيسنده اوله‌رق ترك نهرينك صول كنارنده وبونك داليه‌سى مبدأنده و بحرخزر ساحلندن ٥٥ كيلومترهلك مسافه‌ده واقع قضا مركزى برقصبه اولوب، ٩٢٦٠ اهاليسى واردر . سكنه‌سى تاتار، كورجى ، ارمنى وروسدن مركبدر . باغلرى واشجار مثمره‌سى چوقدر .

قيس { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمى اولوب، الك معروفلرى بروجه آتيدر :

(قيس بن حرشة القيسى) كه قيس بن ثعلبه اولادندن اولوب، نزد حضرت نبوى‌يه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و فخر كائنات (صلعم) افندمز كنديسنه حقه مستند اولميان اوامرى ديكلمه‌مسنى تنبيه بيورمش اولدقلرندن، بعده عبيدالله بن زياد شرع شريفه وحقه مغاير اولان اوامر كيفيه‌سنى ديكلتديرمك ايستيوب، جلادك الينه تسليم ايتمك ايستدكده ، دست مناجاتى دركاه كبريايه قالديروب ، جلادك وصولندن اول تسليم روح ايتمشدر. — (قيس بن السائب بن عويمر القرشى المخزومى) كه جاهليتده فخرالرسل (صلعم) افندمزك تجارت شريكلرى بولنمش اولديغى مرويدر .

— (قيس بن سعد ابن ثابت الانصارى) كه رسول‌الله (صلعم) افندمزك علمدارلرندن ايدى .

— (ابوالفضل قيس بن سعد بن عبادة الانصارى الخزرجى) كه فضلاء صحابه‌دن و سادات و دهاة عربدن اولوب، شجاعتيله و مكايد حربيه‌ده‌كى مهارتيله وكرم و سخاوتيله دخى مشهور ايدى . ارتحال جناب نبويدن صكره حضرت على (رضه) افندمزه انتساب ايدوب، كافهٔ محارباتنده معيتلرنده بولنمش؛ و عهد خلافتلرنده مصر واليلكنه نصب بيوريله‌رق، معاويه‌نك حيل و دسايسنه مقابله‌يه اثبات اقتدار ايتمش اولديغندن ، معاويه صاحب ترجمه‌يى نزد جناب مرتضويده شبهه‌لى و كندى طرفنه مائل كبى كوسترده‌رك ، عزل ايتديرمش ايدى . اورادن مدينهٔ منوره‌يه كيدوب ، اوراده مروان بن حكم طرفندن اخافه و تهديد اولنمغله ، كوفه‌يه كيدوب، مدت حياتلرنجه حضرت مرتضانك وبعده امام حسن (رضه) ك معيتلرنده بولنمش ، وامام مشاراليهك بيعتندن صكره مدينهٔ منوره‌يه عودت ايلمش ايدى. صفين محاربه‌سنده برقصيدهٔ بليغه سويلمشيدى ، كه مبدئى شو يولده‌در :

هذا اللواء الذى كنا نحف به
مع النبى و جبريل لنا مدد
ما ضر من كانت الانصار عيبته
ان لايكون له من غيرهم احد الخ

— (ابوعلى قيس بن عاصم التميمى المنقرى) كه حلميله مشهور اولوب ، نزد جناب نبوى‌يه ورودنده حقنده « هذا سيد اهل الوبر » بيورلمشيدى . تاجاهليت زمانده شرب خمرى كندى نفسنه حرام ايدوب اجتناب ايدردى . اولادينه اولان وصيتنده برطاقم نصايح حكيمانه بيان ايتمشدر . — (قيس بن عبدالمنذر الانصارى) كه رفاعه‌نك برادرى اولوب ، بدر غزاسنده شهيد اولمش؛ وكنديسيله رفقاسى حقنده « ولا تقولوا لمن يقتل فى سبيل الله اموات » آيت كريمه‌سى نازل اولمشدر. — (قيس بن قيس) كه

معیت حضرت مرتضویده صفین محاربه سنده بولنمشدر. — (قیس بن مخرمه بن المطلب القرشی المطلبی) كه فیل وقعه‌سی یعنی مولد جناب نبوی سنه‌سی طوغمش؛ ومؤلفة قلوبدن بولنمشدر. — (قیس بن المكشوح) كه اسود عنسینك قتلنه یاردیم ایدنلردن اولوب، رؤیت نبی (صلعم) ه نائل اولوب اولمدیغی مختلف فیهدر. سعد بن ابی وقاص (رضه) معیتنده ایران سفرنده بولنوب، قادسیه و سائر محارباتده خدمتی كورلمش؛ و نهاونده نعمان بن مقرن معیتنده بولندقدن صكره، صفین محاربه‌سنده معیت جناب مرتضویده شهید اولمشدر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، دایسی بولنان عمرو بن معدی كرب ایله جاهلیتده و كرك اسلامده بینلرنده مهاجاة وقوع بولمشدر.

قیس { بحر فارسده‌كی كیش جزیره‌سنك اسم معربیدر [«كیش» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قیساریه { (Césarée) فلسطین ساحلنده یافه‌نك ۵۷ كیلومتره شمالنده اسكی ومشهور بر شهر اولوب، الیوم خرابه‌لری موجوددر. بو شهر عن اصل (سباسته) اسمیله مسمی اولوب، میلاددن ۲۵ سنه اول فلسطین حاكمی (هرود) طرفندن توسیع وتزیین اولنه‌رق، قیصر آوغستوسك نامنه نسبتله قیساریه تسمیه اولنمش؛ وقدسك (تیتوس) طرفندن محاصره سی اثناسنده بوخطه‌نك مركزی و كرسیٔ حكومتی اتخاذ ایدلمش ایدی. فتوح شام صره‌سنده معاویه بن ابی سفیان طرفندن طول مدت محاصره‌دن صكره فتح اولنمشدی. او وقت ۲۸۰۰۰۰ اهالیسی بولندیغی كتب فتوحدن آكلاشیلیور. اهل صلیب محارباتی صره‌سنده دفعاتله فرنكلرك الینه دوشوب استخلاص اولنه‌رق، خراب اولمش؛ و ملك اشرف طرفندن استحكاماتی هدم اولنمشدی. مشاهیر اسلامدن (قیسرانی) نسبتیله معروف برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر. — جغرافیون عرب‌جه آناطولیده‌كی قیصریه‌نك دخی املاسی (قیساریه) در.

— اسپانیه‌ده‌كی ساراغوسه یعنی سرقسطه، آطنه جهتنده‌كی آنازاربه، آناطولیده‌كی قیصریه، جزایرده شرشل وفلسطینده‌كی بانیاس بلده‌لرینك دخی اسم قدیملری قیساریه (Césarée) ایدی.

قیس بن ذریح { (الكنانی) مشاهیر شعرا و عشاق عربدن اولوب، حضرت امام حسن (رضه) ك سوت برادریدر. بنی كعب قبیله‌سندن (لبنی) اسمنده بر قیزه دلداده اولوب، حضرت مشارالیهك توسطلریله كندیسی تزوجه نائل اولمش ایسه‌ده، برمدت برلكده یاشادقدن صكره، اولادی اولمدیغندن، رضاسی اولقسزین، پدری موی الیهایی تطلیق ایتدیرمش؛ وآتش هجران ابتدا (لبنی) یی و متعاقباً قیسی تلف ایتمشدر. داستان محبتلری و بر بری حقنده سویلدكلری اشعار شهرت كیر اولمشدر. شو ایكی بیت (لبنی)نك مزاری اوزرینه سویلدیكی اشعاردندر:

ماتت لبنی فموتها موتی
هل تنفعن حسره علی الفوت
فسوف ابكی بكاء مكتئب
اقضی حیاة و جدا علی میت

قیس بن الملوح { (ابن مزاحم العامری) «لیلی و مجنون» عنوانیله مشهور افسانه ده مجنون اسمیله یاد اولنان عاشقك اسمی اولدیغی و بونك مخیلاتدن اولمیوب، صحیحدن بولنمش اولدیغی مرویدر. حكایه سی بر طاقم مبالغات عجمانه وخوارق عاده ایله ممزوجدر.

قیسی { [«عبدالعزیز بن السید» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قیصر { یولیوس — (Iules César) اسكی رومانك الك مشهور سردارلرندن اولوب، بعده مدبر امور صفتیله بتون امور حكومتی الینه آلمش ایدی. میلاددن ۱۰۱ سنه اول طوغوب، والده سی (ماریوس) ك همشیره‌سی ایدی. كنج ایكن، زوجه‌سی بولنان سینانك قیزینی تطلیق ایتدیرمك ایستین (سیلا) طرفندن تعقیب اولنه‌رق، بعض بیوك آدملرك حمایه‌سیله حیاتی كوج حال قورتاره‌بیلمش؛ وآناطولیده‌كی بیتنیه حكمداری (نیقومد) ك یانه التجا ایلمش ایدی. سیلانك وفاتندن صكره رومایه عودت ایدوب، ادبیات تحصیلنه قویلمش؛ وبلیغانه نطقلریله عمومك توجهنی

قزانوب، (تريبون) لرك قوتنى استرداد وماريوسك هيكللرينى يكيدن ركز ايتمشدى. اهالى يه برطاقم حقوق قزانديره رق، كندى موقعنى تأمين ايتمش؛ و قبل الميلاد ٦٠ تاريخنده اسپانيايه كوندريلوب، بعض فتوحاته موفق اولمغله، عودتنده قونسلوس تعيين اولنمش؛ ورفيقى اولان (بيبولوس) ه هيچ برنفوذ براقيه‌رق، و (پومپيوس) و (قراسوس) ايله بالاتفاق، برحكومت مثلثه تشكيل ايده‌رك، اوچى بتون امور حكومتى اللرينه آلمشلردى. ٥٨ ده بش سنه مدتله غاليا يعنى فرانسه جهتى واليلكنه نصب اولنه‌رق، بومدتك انقضاسنده مأموريتى بش سنه دها تمديد اولنمش؛ وبو اون سنه ظرفنده غاليانك هر طرفنى ضبط ايتدكدن صكره، بيوك برتانيه يه دخى داخل اولمش ايدى. پومپيوس بو موفقيتاته حسد ايدوب، مدتنك دها بروقت تمديدينه مانع اولمش؛ و قوماندانلقدن عزلنى دخى استحصال ايتمش ايدى. قيصر بوكا حدت ايدوب، عسكريله رومانك اوزرينه يورمش؛ وپومپيوس هيئت اعيانله برابر فرار ايتديكندن، قيصر قبل الميلاد ٤٩ تاريخنده بلا محاربه رومايه داخل اولوب، امور حكومتك عنانى يد استقلاله آلمش ايدى. بتون ايتاليايى غاليانه كزوب، حكومتى طانيتديردقدن صكره، اسپانيايه كچوب، اورادن دخى پومپيوسك طرفدارلرينى طرد و اخراج ايتمش؛ و پومپيوسك كنديسنى دخى تساليه‌ده تعقيب ايدوب، فارساله (يعنى جتالجه) ده قزانديغى بيوك غالبيتله كنديسنى مصره قاچمغه مجبور ايتمش ايدى. قيصر دشمنك آرقه‌سى صره مصره كچوب، اوراده كنديسنى اتلاف ايتديرمش اولان بطلميوسى موقع اقتداردن اسقاط، وقليوپاتره‌يى اونك يرينه اقعاد ايتمش؛ واورادن ٤٧ تاريخنده آسيايه كچوب، روما دولتنه قارشى حركت ايتمش اولان (پونت) حكمدارى مهردادك اوغلى فارناسى اوچ كونده مغلوب ايتمش؛ واورادن افريقه‌يه كچه‌رك، (متلوس اسكيپيون) ايله (قاتون) لك قوماندەسى آلتنده بولنان عسكره ٤٦ ده غلبه چالمش؛ واورادن اسپانيه يه مرورله، كنج پومپيوسى مونده‌ده مغلوب ايده‌رك، پومپيوس طرفنى بسبتون محو ومضمحل ايتمش ايدى.

٤٥ تاريخنده رومايه عودتنده فوق العاده براستقباله مظهر اولوب، امور دولت اون سنه مدتله يد ارادتنه تسليم اولنمش؛ وبووجهله اقتدار تامه نائل اولنجه، قوتنى حسن استعمال ايده‌رك، برچوق اصلاحات واعماراته وبرطاقم قوانين ونظامات وضعنه والى الان باقى اولان تقويم رومينك ايجادينه موفق اولمش ايدى. اقتدار سياسى وعسكريسندن بشقه ادبياتدن دخى بهره‌سى اولوب، برچوق بليغ نطقلرى وغاليا ايله جرمانيه‌يه دائر بعض معلومات تاريخيه وجغرافيه‌يى حاوى براثر معتبرى واردر.

بعده حكومت سورن (اوقتاو)، قيصرك اوغللغى اولمق مناسبتيله، قيصر عنوانى آلديغى كبى، صكره‌كى روما ايمپراطورلرى‌ده (قيصر) عنوان عموميسيله ياد اولنمش؛ وبرآره‌لق ايمپراطورلره آوغستوس دينلوب، قيصر عنوانى ايمپراطوردن صكره كلن برطاقم بيوك سردارلره وولى عهدلره ويرلمشيدى. السنهٔ شرقيه‌ده قيصر روم ايمپراطورى ديمك اولديغى كبى، آلمانلر دخى اليوم كندى ايمپراطورلرينه بوعنوانى ويرمكده‌درلر.

قيصر { اون ايكى — ، قياصرهٔ اثنا عشر (Les Douze Césars) بواسمله آنف الترجمه يوليوس قيصر ايله اوندن صكره حكومت سورن اون بركشى‌يه ويريلن عنوان اولوب بونلر دخى: آوغستوس، تيبر، قاليغولا، قلاوديوس، نرون، غالبا، اوتون، ويتليوس، وسپاسيان، تيتوس ودوميتيانده.

قيصرى { (قيصربيك) ايران شعراسندن اولوب، شيرازلى ويا احمدانيدر، وشاهجهان زماننده هندستانه سياحت ايدوب ١٠٢٢ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو رباعى جملهٔ اشعارندندر:

از وصل تو كس چو بنده مهجور مباد
كس چون من زار زنده دركور مباد
من دانم رنج دورى از خاك درت
جز چشم بد از تو هيچ كس دور مباد

قيصريه { آنقره ولايتنده وآنقره‌نك ٢٥٦ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق ارجيش طاغنك شمالى اتكنده وقزيل ايرماغه تابع قره‌صو نهرينه‌دوكيلن بركوچك چايك اوزرنده ١٠٩٥ متره‌لك ارتفاعده ٥٢″ ٤٣′ ٣٨° عرض

شمالی ایله ٣٦ً ٢َ ٣٣° طول شرقیده سنجاق مرکزی برشهر اولوب ، ٧٢ ٠٠٠ قدر اهالیسی ، ١٥٠ جامع ومسجدی ، ٣٩ مدرسه‌سی ، بررشدیه و٥٨ ابتدائیه وصبیان مکتبلری ، جمعاً ١٢٩٠ جلدی حاوی ٢ کتبخانه‌سی ، ٣١ تکیه وزاویه‌سی ، ٨ کلیساسی ، برغرباخسته‌خانه‌سی ، برکهرچله فابریقه‌سی ، ٣٧١٠ دکان ومغازه‌سی ، ١١٥ فرونی ، ٣٠ خانی ، ١١ حمامی ، متعدد مقامات وزیارتکاهلری ، شهرك اوزرنده کوزل باغ وباغچه‌لریله صیفیه‌لری واردر . چارشیسی بیوك وتجارتی اسکله‌لردن بعد مسافه‌سی ویوللرك عدم انتظامیله برابر پك ایشلك اولوب ، برطرفدن آنقره وقونیه خطلرینك اورایه‌قدر تمدیدی وبرطرفدن‌ده مرسین وصامسون اسکله‌لرینه برر دمیر یول خطیله ربطی تجارتنك پك‌زیاده ترقیسنی وشهرك معموریتنی موجب اوله‌جقدر . هواسی قیشین پك صوغوق ایسه‌ده ، یازین معتدل وصاغلامدر . آنجق خانه‌لرینك چوغی یرله برابر وحفظ الصحه قواعدینه غیر موافق اولدیغندن ، اهالیسنده روماتیسمه وبوکا مماثل رطوبتدن حاصل امراض نادر دکلدر . ارجیش طاغندن اینن صولری بول وپك لطیفدر . شهرده کلیتلی باصدیرمه وججیم ، یازمه یمنی ، اوطه دوشمه‌لری ، یورغان یوزلری ، چارشف ، خاولی وسائر بعض منسوجات وجوز آغاجندن مرانغوزلغه متعلق مواد متنوعه اعمال اولنور . اهالیسندن ٤٥ ٠٠٠ ی مسلم ، ٩٠٠٠ ی ارمنی ، ١٤ ٤٠٠ ی روم ، ٨٠٠ ی ارمنی قتولیکی و ١٢٠٠ پروتستان اولوب ، جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر . قیصریه‌لیلر ذکاوت واستعداد فوق‌العاده ایله ممتاز اولوب ، علی‌الخصوص تجارت وصنعته پك بیوك استعدادلری واردر . برطاقلری اختیار غربت ایده‌رك ، استانبولده بویاجیلق ، نقاشلق ، صیوه‌جیلق وسائر صنعتلرله مشغول اولورلر .

قیصریه پك اسکی برشهر اولوب ، ازمنهٔ قدیمه‌ده (مزاقه) اسمیله قاپادوقیه خطهٔ واسعه‌سنك مرکزی ایدی . بعده روما ایمپراطورلرندن (تیبریوس) قاپادوقیه‌یی ضبط ایتدیکنده ، شهری توسیع وتزیینله ، آوغستوس قیصرك نامنه نسبتله بوشهره قیصریه (Cæsaréa) اسمنی ویرمشیدی . اووقت شهر شمدیکی قیصریه‌نك یکرمی دقیقه قدر جنوب غربیسنده واقع تپه‌لرك اوزرنده مؤسس ایدی . میلادك ٢٦٠ تاریخلرنده ایران حکمدارلرندن شاپورذوالاکتاف قاپادوقیه‌یی ضبط ایتدیکنده شهری کاملاً تخریب ، واهالیسنی قتل عام ایتمش ایسه‌ده ، متعاقباً اسکی موقعنك یاننده یعنی تپه‌لرك آلتنده بنا اولنمش ؛ وبعده بودخی صیق صیق وقوع بولان زلزله‌لردن خراب اولوب ، سلجوقیلرك زماننده شمدیکی موقعنده مجدداً بنا اولنمشدر . بوحالده شمدیکی قیصریه صرف اسلام شهری اولوب ، کرك خراب اولان اسکی سورینك ویرانه‌لرنده وکرك الیوم باقی اولان ایچ قلعه‌ده خطوط عربیه‌دن وآثار اسلامیه‌دن بشقه هیچ برخط واثر کورلیور . شهرك اسکی موقعلرنده ، هرنه قدر شهر تجدد ایتدکجه اسکینك انقاضی یکیسنك بناسنه قوللانلدیغندن ، چوق آثار قالمامش ایسه‌ده ، خرستیانلغك اوائلندن قالمه برطاقم کلیسالر تمثالریله برچوق خرستیان مزارلری ورومالیلر زماننده قالمه برجانباز خانه وسائر بعض آثار موجوددر . شمدیکی شهرك اطرافنده سلچوقیلر دورندن قالمه برچوق آثار موجوددر . جوامع شریفه‌سنك الك اسکیسی اولوب سلچوقیلر طرفندن بنا ایدلمش اولان عرب طرزنده بیوك برجامع ایله اتصالنده‌کی مدرسه الیوم خراب اولوب ، کراسته دپوزیتوسی یرینه قوللانلمقده‌در . جوامع معموره‌سنك الك بیوکی ایچ قلعه درونده اولوب ابوالفتح سلطان محمدخان ثانینك بناکرده‌سیدر .

— قیصریه قضاسی لوانك مرکز قضاسی اولوب ، قسم شمالیسندن عبارت اولمغله ، شمالاً بوزغاد سنجاغیله ، غرباً قیرشهری سنجاغی وقونیه ولایتیله جنوباً انجه صو ودوه‌لو قضالریله ، شرقاً دخی سیواس ولایتیله محدوددر . قضا شهر ایله ١٠٢ قریه‌دن مرکب اولوب ، ١٣١ ٩٧٦ اهالیسی واردر ، که بونلرك ٨٥ ٦٠٠ ی مسلم ، ٢٨ ٧٦٧ سی ارمنی ، ١٣٢٢ سی ارمنی پروتستان ، ٧٤٤ ی ارمنی قتولیکی و ١٥ ٥٤٣ ی روم دینلیورسه‌ده ، جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدر . قضانك قسم جنوبیسی ارجیش طاغنك اتکلرندن عبارت اولوب ، شماله

طوغری کسب انحطاط ایدر ، قره‌صو وقزیل‌ایرماق
وادیلرینه طوغری واسع اووه‌لر ممتد اولور .
قزیل ایرماق شرقدن غربه طوغری جریانله قضانك
قسم شمالیسنی شق ایتدیکی کبی ، قره صو دخی بوكا
متوازیاً قضانك اورته‌سندن آقوب ، ارجیش طا-
غندن اینن برچوق چایلر آلدقدن صکره ، شمال
غربی‌یه طوغری دونه‌رك ، قزیل‌ایرماغه دوكیلور .
قیصریه شهرینك غرب جنوبی جهتنده (سازكولی) اسمیله
كنیشجه بركول بولنوب ، غرب جهتندن كلن (اینجه
صو) بوكوله دوكیلور . قضا داخلنده قزیل‌ایرماغك
اوزرنده (تك كوز) و (چوق كوز) اسملریله
كارگیر ومتین ایكی كوپری واردر . اراضیسی باشلیجه
اراضئ بركانیه‌دن اولوب ، اولدقجه منبت ومحصو-
لداردر . محصولاتی حبوبات متنوعه ایله جهری ،
كتره ، اوزوم ومیوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر .
كهرچله ایله آلچی ، سونكرطاشی وسائر احجار واتربه
كثرتله بولنوب ، معادنه دائر هنوز برشی چیقار-
لامقده‌در . قیصریه‌دن ٢ ساعتلق مسافه‌ده واقع
(حسن‌اوبه) قریه‌سنده امراض جلدیه‌یه نافع برمعدن
صویی بولندیغی كبی ، ٦ ساعتلق مسافه‌ده (یالكز
كوز) اسمیله كوكورتلی بر ایلیجه و ینه او مسا-
فه‌ده واقع (سازلق) محلنده مسهل كبی قوللانیلیر
برمعدن صویی بولنیور . قضا داخلنده ٨١ ٧٦٩
قویون ، ٢٦ ٢٢٤ عادی كچی ، ٢٠٤٩ تفتیك
كچیسی و دوه و سائر حیوانات اهلیه بولنیور .
قضانك واردات سنویه‌سی ٤٢ ٠٠٠ لیرا راده-
لرنده‌در . ملحقاتنده طلاس قصبه‌سی و كرمیر ،
اسكلت ، زنجی دره و سائر اسملرله بر قاچ بیوك
قریه‌سی و برخیلی ارمنی و روم مناسترلریله آثار
عتیقه‌یی حاوی بعض ابنیهٔ قدیمه‌سی وغریب مغاره‌لری
واردر .

قیصریه { سنجاغی . آنقره ولایتی تركیب ایدن بش سنجاغك بری اولوب ،
ولایتك منتهای جنوب شرقیسنده واقعدر . شمالاً
بوزغا سنجاغیله ، غرباً قیر شهری سنجاغی و قونیه
ولایتیله ، جنوباً ینه قونیه ، جنوب شرقی طرفندن
آطنه ، شرقاً دخی سیواس ولایتلریله محاط ومحدوددر .
سنجاق غیر منتظم بر مربع شكلنده اولوب ،
همان اورته‌سنده ٣٩٦١ متره ارتفاعی اولان
ارجیش طاغی منفرد برصورتده یوكسلیور ،
وهرطرفه اتكلرینی اوزاده‌رق ، بو اتكلرك اطرافنده
١٠٠٠ متره‌دن زیاده ارتفاعی اولان بریایله بولنیور .
بووجهله سنجاغك موقعی مرتفع اولوب ، مذكور
ارجیش طاغی سونمش بربركان اولمغله ، بتون
سنجاغك اراضیسی بركانی الاصل اولوب ، اورته
بریسنده برچوق قیالر بولنیور ؛ كویلرینك چوغی
بوقیالرك آلتنده ویاقیالرله محاط محللرده بولنمغله ،
اوزاقدن مملكت خالی كبی كورینیور . ازمنهٔ
تاریخیه‌دن بری آرجیش طاغی اشتعال آثاری
كوسترمه‌مش ایسه‌ده ، بك چوق دفعه‌لر شدتلی
زلزله‌لره سببیت ویرمشدر . بوطاغك اتكلری
وقتیله اورمانلرله مستور بولنمش ایكن ، باقلمامقدن
اتلاف اولنوب ، شمدیكی حالده همان هرطرفی
چپلاقدر . سنجاغك قسم شمالیسی قزیل ایرماق حو-
ضه‌سنده یعنی قره دكیز مائله‌سنده اولوب ، مذكور
ایرماق جهت مذكوره‌یی شرقدن غربه شق ایله ،
ارجیش طاغندن اینن صولردن متشكل قره
صویی آلیر . جنوب شرق قسمی سیحان
حوضه‌سنده و آق دكیز مائله‌سنده اولوب ،
سیحانه تابع (ظمانطه) چایی سنجاغك شرق
جنوبی حدودینی تفریق ایله ، او جهتك
بعض چایلرینی آلیر . جنوب غربی قسمنك ایسه
مخرجی اولمیوب ، میاه جاریه‌سی بعض كوللر وبطا-
قلقلر تشكیل ایدیور . سنجاق قیصریه ، اینجه صو
ودوه‌لو اسملریله ٣ قضا وكوستره وقره‌حصار اسملریله
٢ ناحیه‌یه منقسم اولوب ، ١٨١ قریه‌یی حاوی اولدیغی
حالده ٢١٠ ٧٣٢ اهالیسی واردر ، كه بونلرك
٩٠ ١٣٦ ی مسلم ، ٤٥ ٣١٨ ی ارمنی ،
١ ٥٧٥ ی ارمنی قتولیكی ، ١ ٨٠٠ ی ارمنی پرو-
تستانی ، ٢٥ ٤٤٩ ی ده روم اولوب ، جمله‌سی
لسان تركی ایله متكلمدر . و سیما واخلاق وعاداتجه
برفرقلری یوقدر . اراضیسی اولدقجه منبت اولوب ،
حبوبات متنوعه ایله جهری وسائره حاصل اولور .
اشجار مثمره‌سیله باغلری‌ده چوق اولوب ، قوری
یمش ، پستیل ، پكمز و سائره یاپیلیر . حیوانات
اهلیه‌سی قیون ، كچی ، تفتیك كچیسی ، صیغیر ،
خركله ، دوه وسائره‌دن عبارت اولوب ، متوسط

حالده‌در . صنایع محلیه باشلیجه خالی، کلیم، سجاده وسائر بعض یوك منسوجاتدن عبارتدر .

قیصریه‌لی [«احمدپاشا (قیصریه‌لی)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قین برونی ودها طوغریسی قیل برونی (Kinbourn) روسیه‌نك تاوریده ایالتنده وقره دکیز ساحلنده و (دنیبر) منصبنده‌کی خلیجی قره دکیزدن آیران اوزون وطار بر برونك منتهای غربیسنده بر قلعه ایدی ، که ۱۸۶۰ تاریخنده هدم اولنه‌رق، شمدی یرنده بر کوچك بالیقجی کویی واردر .

قیوجق آیدین ولایت وسنجاغنك نازللی قضاسنده و نازللینك شرق جهتنده مندرس ایرماغنه دوکیلن برکوچك چایك اوزرنده ناحیه مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، ۲۷۱۵ اهالیسی واردر. — ناحیه‌سی ۱۸ قریه‌دن مرکب اولوب ، ۱۲۱۰۰ اهالیسی واردر .

قیوم زاده (محمدصالح افندی) متأخرین خطاطیندن اولوب، یوزقدر مصحف شریف یازمش ؛ و ۱۲۹۳ ده وفات ایتمشدر .

(باب القافك صوكی)



کاف

باب الكاف — فصل الالف الخ

کابل (Caboul) ایران قدیمك شرق جهتنده شمدیکی افغانستانك مرکزی بر شهر اولوب ، همنامی اولان نهرك اوزرنده و ۱۹۱۷ متره ارتفاعی اولان کوزل بر موقعده اوله‌رق هراتك ۸۰۰ کیلومتره شرقنده و بلخك ۵۱۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده ۳۴°۳۰′ عرض شمالی ایله ۶۶°۶۴′ طول شرقیده واقع و ۶۰۰۰۰ اهالی‌یی جامعدر . شهر واسع بر اووه‌نك منتهای شرقنده و ایکی صره طاغلرك اولاشوب تشکیل ایتدکلری کوشه‌ده واقع اولوب ، محیط دائره‌سی بر ساعت سورر . اسکی سوری خراب اولوب ، یالکز تمللری قالمش اولمغله ، شهر آچیق ایسه‌ده ، منتهای جنوب شرقیسنده (بالاحصار) اسمیله بر ایچ قلعه واردر ، که خیلی متین ایسه‌ده ، اطرافنده‌کی تپه‌لر بوکا حاکمدر . بو ایچ قلعه آیریجه بر قصبه اولوب ، خانك سراینی ، دوائر حکومتی ، بر چارشی‌یی ، کوزل باغچه‌لری و بیك قدر خانه‌یی حاویدر . اصل شهرده ۵۰۰۰ قدر خانه بولنوب ، اطرافنده یکی تشکل ایتمش بر طاقم محله‌لر واردر ، که بونلرك بری نادر شاه طرفندن اورایه نقل اولنمش اون اون ایکی بیك قدر ایرانی و ترکمان ایله مسکون اولوب ، بونلره قزیل باش دیرلر . شهر محله‌لره و محله‌لر (کوچه) لره منقسم اولوب ، هر کوچه‌نك کیجه قپانیر قپوسی واردر . سوقاقلری طار و مظلمدر . شهرك الك کوزل اثری اولان بازاری ، که علی مردان خانك بنا کرده‌سی ایدی ، ۱۸۴۲ تاریخنده انکلیزلر طرفندن طوپه طوتیلوب ، تخریب اولنمشدر . حماملری چوقدر . شهرك ایچندن کچن نهرك اوزرنده برقاچ کوپری واردر . هندستان ایله ایران و ترکستان آره‌سنده مهم بر تجارت نقطه‌سی اولوب ، برقاچ کاروان یولنك محل اجتماعنده واقع اولمغله ، تجارتی خیلی ایشلك ایسه‌ده ، صنایع محلیه‌سی جزئیاتدن عبارتدر .

کابل شهری پك اسکی اولوب ، تا اسکندرك زماننده موجود ایدی . اسکندرك مورخلری آثارنده و بطلمیوسك جغرافیه‌سنده (قابوره) و (اورتوسپانه) اسملریله مذکوردر . آنجق اسکی شهر شمدیکینك شرق جهتنده و الیوم بکرام دینلن محلده ایدی . فردوسی شاهنامه‌سنده کابل و کابلستانی چوق ذکر ایدیور . آل سبکتکین زماننده غزنه اهمیت قزانوب ، کابل کری قالمش ایسه‌ده ، بابر کابلی پایتخت اتخاذ ایدوب ، خیلی اعمار و تزیین ایتمشدی . کندیسی‌ده اوراده مدفوندر . مؤخراً قندهار مرکزیتی قزانوب ، نهایت حکومت حاضره خانلری کابلی مقر اتخاذ ایتمکله ، یوز سنه‌یه قریب مدتدن بری بو شهر افغانستان دولتنك پایتختی بولنمقده‌در .

کابل نهری . آنف البیان شهرك ۱۰۰ قدر کیلومتره غربنده کوه بابا اتکلرندن نبعانله ، ابتدا (جوی شیر) نامیله شرقه طوغری جریان ایده‌رك ، شهرك ایچندن بعد المرور ، جنوبدن کلن (لوکار) نهرینی اخذله ، خیلی بیویه‌رك ، کابلك منبت و کوزل اووه‌سنی اروا ایدر ؛ و بعده شمالدن و هندوکوه اتکلرندن کلن (بندشیر) ایله (کوربند) چایلرینك اجتماعندن تشکل ایدن (باران) نهرینی اخذایله ، طاغلر آره‌سنه کیروب ، بعده دیکر بر اووه‌یه خروجله ، صاغدن (سرخ رود) ی وصولدن کافرستاندن کلن برقاچ نهری و علی الخصوص (خونار) نهرینی آلیر ؛ و جلال آباد اوکندن کچر ؛ نهایت خیبر بوغازندن کچوب ، هند حدودینی تجاوزله ، شمالدن کلن (سوات) نهریله برلشه‌رك ، و برقاچ قوله آیریله‌رق ، پیشاورك

اوكندن بعدالمرور ، (آتوك) شهری قارشيسنده سند ايرماغنه دوكيلور . مجراسی تقريباً ٥٠٠ كيلو متره طولنده‌در. حوضه‌سی شمالاً هندوكوه وجنوباً سفيدكوه ايله محدود اولوب ، قسم غربيسی يوكسك يايله‌لردن وقسم شرقيسی آلچق اووه‌لردن عبارت اولمغله ، مجراسی پك اينيشلی وجريانی سرعتليدر .

كابلستان { وقتيله افغانستانك شمال شرقی قسمندن عبارت ومركزی كابل بولنان واسع ومرتفع برخطه‌يه ويريلن اسم اولوب، باشليجه كابل نهری حوضه‌سندن عبارت ايدی . زابلستان‌ده بونك جنوب غربيسنده واقع اولوب ، شهنامه‌ده بو ايكی اسم اكثريا برلكده ذكر اولنيور. بعض جغرافيون بو ايكی اسمی برعد ايتمشلرسه‌ده ، شاهنامه‌ده صورت ذكرلری آيری اولدقلرينی كوستردیكی كبی، «آيين اكبری» دخی بوفكری تصديق ايديور .

كاتب { ايران شعراسندن اولوب، يزدليدر. ٩٣٠ تاريخنده لاهورده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر.

ترسم كه كند محنت هجر توهلاكم
جايی كه توهركز نبری راه بخاكم

كاتب بن وداعه { (علاء الدين علی بن المظفر الكندی الوداعی) مشاهير ادبادن اولوب ، حديث وقرائت علملرنده دخی يد طولی صاحبی ايدی . ٦٤٠ تاريخلرنده طوغوب ، ٧١٠ ده (بستانيه) ده وفات ايتمشدر . استماع احاديث شريفه ايچون سياحت ايدوب ، برمدت‌ده دمشقده اقامت ايتمشدی . شعر وانشاده مهارت تامه‌سی وحفظنده اشعار واخبار عربدن چوق معلومات ومحاضراتی وار ايدی . « التذكرة الكنديه » عنوانيله ٥٠ جلددن مركب برتأليفی اولوب، سماطيه (؟) ده كندی خط دستيله برنسخه‌سی موقوف اولديغنی ابن خلكان بيان ايديور . شيعی المذهب ايدی. شو ايكی بيت جملهٔ اشعارندندر :

من زار بابك لم يبرح جوارحه
تروی محاسن ما اوليت من منن
فالعين عن قرة والكف عن صلة
والقلب عن جابر والاذن عن حسن

كاتب چلبی { (الحاج مصطفی بن عبدالله) مشاهير علماء عثمانيه‌دن اولوب، ١٠٠٠ تاريخلرنده استانبولده برسپاهينك صلبندن دنيايه كلمش ؛ وكنديسی طريق علميه منسوب وزی علماده اولمديغی حالده ، قاضی‌زاده ، اعرج مصطفی ، كرد عبدالله ، محمد ، ولی افنديلر كبی مشاهير علمای عصری حلقهٔ تدريسلرينه دواملە ، السنهٔ ثلثه ادبياتی وفقه ، حديث ، تفسير ، منطق كبی علومی تحصيل ايله برابر ، عن اصل فلمنكلی اولوب السنهٔ شرقيه‌ده‌كی تحصيلنی اكمال ايچون استانبوله ورودله شرف اسلامله مشرف اولمش اولان برذاتدن علوم رياضيه وجغرافيه وسائر فنونی تعلم ايتمش ؛ بو وجهله علمای عثمانيه‌نك آب روينی دينله‌جك برحال مكمليته كلوب ، اسمنی تأبيد ايده‌جك پك نافع آثار براقمغه موفق اولمشدر . ١٠٣٩ تاريخنده باب عاليده‌باش مقابله‌جيلك اوطه‌سنه دخول ايله ، سلطان مراد خان رابع دورنده وقوع بولان همدان وبغداد سفرلرنده اردوی همايون معيتنده بولنمش ، واردوی همايون حلبده قيشلامقده ايكن، جانب حجازه عزيمتله ، ايفای حج شريف ايتمش ؛ وروان سفرنده‌ده حاضر بولنمش ايدی . درسعادته عودتنده مطالعه وتأليفه حصر اوقات ايدوب ، «تقويم التواريخ» عنوانيله ابتدای خلقتدن زمانه‌دك فهرست طرزنده برتاريخ عمومی ، « فذلكه » عنوانيله برقاچ سنه‌لك وقايعی حاوی برتاريخ عثمانی « تحفة الكبار فی اسفار البحار » عنوانيله دولت عثمانيه ايله دول سائره ميانده وقوع بولمش كافهٔ محاربات بحريه‌نك تاريخنی، «جهاننما» عنوانيله ممالك عثمانيه ايله آسيانك اكثر جهتلرينك جغرافيه‌سنی و«كشف الظنون عن اسامی الكتب والفنون» عنوانيله عربی العباره بر اثر قيمتدار تأليف ايتمشدر . وفاتی ١٠٦٧ تاريخنده واقع اولمشدر. آثارندن آكلاشيلان كمالاتيله برابر، رؤسه نائل اوله‌مديغی كبی، بولنديغی طريق ومسلكده دخی ترقی ايتميوب ، آخر عمرينه‌دك برمأموريتده قالمسی جای تأسف، ومع هذا علوم ومعارفله مشتغل اولوب، بشقه شيئه اهميت ويرمديكنه دليل واضحدر. مأموريتی صفتيله (كاتب چلبی) و (حاجی خليفه) اسملريله شهرت بولوب ، بزجه بو اسملرك برنجيسيله وآوروپاجه ايكنجيسينك غلطی اولان (حاجی قالفه)

اسميله معروفدر . آثارينك جملەسى كتب جديە ونافعەدن ايسەدە ، «كشف الظنون» ى حقيقةً تقدير وتقديسە سزاوار براثردر، كه اوندن اول مثلى مسبوق اولمديغى كبى ، كنديسى تحريرينە همت ايتمەمش اولە ايدى ، اوندن صكرە كيمسە طرفندن وجودە كتيرلمسى دە مأمول اولەمازدى. مملكتمزدە طباعتك يكى ايجادندە آثارينك اكثرى طبع اولندى. بنى كبى ، «كشف الظنون» ى دە بعدە مصردە واخيراً شهرمزدە طبع اولنمش ؛ و ١٨٣٥ تاريخ ميلاديسندە (ليپسيغ) دە لاتينجە ترجمەسيلە ومفصل فهرستيلە برابر ٦ بيوك جلد اوزرە نشر اولنمشدر .

كاتب زاده { (محمد رفيع افندى) مشاهير خطاطين عثمانيەدن اولوب ، خط تعليقدە عماد ثانى دينلمكە سزادر. برچوق رقعاتى ونورعثمانى وسائر خيراتدە بعض تاريخلرى واردر .

كاتب سر { (احمد بن حسن) مشاهير خطاطيندن اولوب ، سلطان احمد خان ثالث دورندە مابين همايون سركاتبى اولمشيدى. خط ثلث ونسخى كوزل يازار ايدى . تذهيبى دخى كنديسى اجرا ايتديكى برقاچ مصحف شريف يازوب، مدينهٔ منورەيە اهدا ايتمشدى. ١١٧٠ تاريخندە وفات ايتمشدر .

كاتبى { اوتنجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن درت كشينك مخلصيدر :

برنجيسى بروسەلى اولوب ، خطوط مختلفە كتابتندە مهارتى وار ايدى . اشعارى نابود اولوب، يالكز شو بيتى متد اولدر :

ينه كوردك سنى اى جام مصفى سالمه
مجلسك رونقيسك دنيادە آرت اكسلمه

— ايكنجيسى (مصطفى افندى) سينوبلى اولوب، كتابتله مشغول ايدى . لساندە لكنتى اولوب ، ٩٩٣ اولمق ايجون ، ١٠٠ عددينك علاوەسى اقتضا ايتديكنى مشعر اولان شو تاريخدە ديلندەكى نقصانى دە ايما ايتمشدر :

نوله معذور طوتسەلر ياران
خدمت سوزدە قصورم چوق
اول سببدندر كه تاريخى
سوزى بيتل ديكە يوزى يوق

— اوچنجيسى (غلطەلى سيدى على) در، كه مشاهير بحريوندن اولوب، « سيدى رئيسى » مادەسندە ترجمهٔ حالى كچمشدر .

— دردنجيسى (حسن) سراى همايوندن نشأت ايدوب، كاتب ديوان ورئيس الكتابە نائب اولمشيدى. شو رباعى جملهٔ اشعارندندر :

جهانە كلمكە عشق اولدى باعث
بنم فرهادلە مجنونلە ثالث
يولكە كاتبى خرج ايتدى وارين
غمك ييبە مكر اوندكدە وارث

كاتبى { ايران شعراسندن دخى اوچ ذاتك مخلصيدر :

برنجيسى واك مشهورى (شمس الدين محمد) ترشيزلى اولوب، ايام شبابندە نيشاپورە رحلتلە مولانا نسيميدن حسن خطى تعلم ايتمش ؛ وبعدە استادى كنديسنك شعر وخطدەكى شهرتى چكەمەمكلە، عليهندە بولنديغندن ، نيشاپورى ترك ايلە، هراتە كيدەرك ، بايسنقر ميرزايە بعض قصيدەلر سويلمش؛ واورانك شعراسى دە تزييفنە قالقيشمغلە ، شيروانە كيدوب ، ابراهيم شاه شيروانى يە انتساب ايدەرك، بونك برچوق انعام واحسانلرينە نائل اولمش ؛ وآنجق مسرف وقلندر مشرب اولمغلە، براليلە آلديغنى ديكر اليلە ويرەرك فقر وضرورتدن قورتلەمامشيدى . اورادن اسكندر بن قرەيوسف تركمانى نزدينە كيدوب، بوكا دخى بعض قصايد سويلمش ايسەدە ، تقديرينە مقتدر اولمديغندن ، كاتبى بونى هجو ايدەرك ، اصفهانە كيتمش ؛ واورادە ترك ماسوى ايدەرك ، خواجە ضياء الدينك حلقهٔ ارشادينە داخل اولمش ايدى . بعدە استراباده كيدوب ، ٨٣٩ تاريخندە وبادن وفات ايتمشدر . اشعارى متين ومقبول اولوب ، غزليات وقصائدندن بشقە « مجمع البحرين » ، « حسن وعشق » ، « ناصر ومنصور » ، « بهرام وكل اندام » عنوانلريلە درت منظومەسى واردر . سبب موتى اولان استراباد وباسى حقندە سويلديكى شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر :

ز آتش قهر وبا كرديد ويران ناكهان
استرابادى كه خاكش بود خوشبو ترزمشك
اندرو از پير و برنا هيچ كس باقى نماند
آتش اندر پيشه چون افتد نه ترماند نه خشك

— ایکنجیسی (یوسف) هراتلی اولوب ، کتابتله مشغول بولنمشدر . شوبیت اونکدر :

ای جدا کشته‌که دوری زبر همنفسان
مادرین شهر بدین‌روزوتودرشهرکسان

— اوچنجیسی نیشاپورلی اولوب ، ائمهٔ اثنا عشر حقنده برچوق قصائد ومناجاتی واردر. شو بیت اونکدر :

ای دل بغمش کی سر سودای تو دارم
پروای خودم نیست چه پروای تو دارم

کاث { خوارزمده کرکانجدن ۲۰ فرسخلق مسافه‌ده و جیحونك شرق طرفنده بیوك بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

کاخته { (Kiahhta) سیبریه‌نك شرق جهتنده ماوراء بایقال ایالتنك (ورخنه اودنیسق) قضاسنده و ۲۰۰ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق بایقال کولنه دوکیلن همنامی برچایك اوزرنده برقصبه اولوب ، نفس قصبه‌نك یالکز ۶۰۰ اهالیسی ومغازه وقیشله‌لری وارایسه‌ده، محله‌لری حکمنده اولان(اوست کاختینسقایه)ودیکر برقریه ایله برابر ۹۰۵۰ اهالیسی وچین ایله چای وسائر مواده متعلق پك ایشلك تجارتی واردر .

کاخته { معمورة‌العزیز ولایتك ملاطیه سنجاغنده وملاطیه‌نك ۶۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق فراته تابع همنامی برچایك‌اوزرنده قضامرکزی بیوك برقریه‌اولوب، ترك و کرددن مرکب ۱۳۰۰ اهالیسی ، بر جامعی و برقاچ دکانی واردر . — کاخته قضاسی شمالاً ملاطیه قضاسیله، غرباً وغرب‌جنوبی طرفندن حصن منصور قضاسیله، شرق جنوبی طرفندن دیار بکر ولایتیله، شرق‌شمالی طرفندن‌دخی خربوت سنجاغیله محدود اولوب، ۳ ناحیه‌ایله ۱٤٦ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ٤٦ ۲٦٤ کشی‌اولوب، یالکز ۳۷۰۰ ی ارمنی وقصوری مسلمدر . اهالئ مسلمه‌سندن ۵۰۰۰ ی کرد و قصوری ترکدر . اراضیسی عارضه‌لی ایسه‌ده ، پك منبت اولوب، کلیتلی ذخایر واوزوملر میوه‌لرك انواعی حاصل اولور . اهالی یازین‌خانه‌لرینی ترك ایده‌رك، یایله‌لرده‌چادیرقورارلر. حیوانات اهلیه‌سی وعلی‌الخصوص قیونلری چوق اولوب، یباغیسندن کلیم وخالی اعمال ایدرلرسه‌ده، قباجه یاپدقلرندن، آنجه طاغك کیلرقدر مقبول دکلدر . قضا داخلنده جسیم طاشلردن یاپلمش پك متین و قدیم بر کوپری ایله دیکر بعض آثار عتیقه موجوددر. داخل قضاده ۱٦ جامع شریف واردر.

کارزین { ایرانك فارس خطه‌سنده (قباذخره) ناحیه‌سنك مرکزی بر قصبه اولدیغنی اصطخری بیان ایدیور.

کاریان { فارسده مستحکم برقصبه اولوب، قلعه‌سنك هیچ بر وقت عنوة آلنه‌مدیغنی، وجسیم بر آتشکده‌سی اولوب، وقتیله مجوسیلرك پرستش ایتدکلری آتشی هر طرفه اورادن نقل ایتدکلرینی اصطخری جغرافیه‌سنده بیان ایدیور .

کازرون { ایرانك فارس‌ایالتنده وشیرازك ۹۰ کیلومتره غربنده (تنکسیر) طاغلری آلتنده وسفید روده تابع بر چایك منابعی قربنده اوله‌رق ۸۰۰ متره ارتفاعی اولان بر محلده واقع برقصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی، پك ایشلك و مشهور آت بازاری و اطرافنده کلیتلی توتون محصولاتی واردر . شمال‌جهتنده شاپورك یاپدیرمش اولدیغی (نیشاور) شهرینك خرابه‌لری موجود اولوب، الیوم (شاپور) دینمکله‌معروفدر. کازرون قلعه‌سنك مبنی‌اولدیغی قیانك‌کنارلری ودیکر برچوق قیالر بیوك بر مهارتله محکوك و منقش اولوب ، حکمدار مشارالیهك برچوق محاربه‌لرینی ، آولرینی، مجلسلرینی وسائر احوال تاریخیه‌یی مصور اولمغله ، فن آثار عتیقه نقطهٔ نظرندن کازرونك بیوك اهمیتی واردر . قرون وسطاده اهمیتی پك بیوك اولوب، شمدیکینك برقاچ مثلی وسعتنده وکوزل‌ابنیه‌وقصور وجوامع وچارشیلری حاوی‌ایدی. هواسی صاغلام و لطیفدر .

کاسان { (یاخود کاشان) ترکستانده‌سیحونك اوته‌سنده وشاشك ایلریسنده بر قصبه اولوب ، متین قلعه‌سی اولدیغی ، وقپوسی خارجنده (اخشیکث) اسمیله برنهر آقدیغنی‌یاقوت حموی بیان ایدیور .

كاشان (ومعربی قاشان) ایرانك عراق عجمی خطه‌سنده ، طهرانك ١٩٠ کیلومتره جنوبنده واصفهانك ١٥٠ کیلومتره شمالنده اوله‌رق بوایکی شهر آره‌سنده‌کی طریق اوزرنده و ١٠٩٠ متره‌لك ارتفاعده سنجاق مرکزی برشهر اولوب ، ٧٠٠٠٠ اهالیسی ، شهرك ایچندن برچوق جدوللرده آقار چایی ، منتظم ویك تمیز سوقاقلری ، ٤٧ متره یوکسك و بر طرفه مائل اسکی بر منا ـ ره‌سی ، مسجد میدان اسمیله قدیم و مصنع بر جامع شریفی ، پك بیوك وایشلك چارشیلری ، ٥٩ خانی ، ٣٤ حمامی ، ١٨ بیوك و ٩٠ کوچك جامعی ، بیوك بر مدرسه‌سی ، درت بش یوز عمله اشغال ایدر باقر معمولاتی ، اطرافنده صولری بول کوزل باغ وباغچه‌لریله منتظم یوللری وشاه عباس طرفندن یاپلمش کوزل کاروانسرایلری واردر . ذکراولنان باقر معمولاتی اویمه‌لی ومینه‌لی انواع آوانیدن عبارت اولوب ، پك کوزل ومصنع اولدقلرندن ، ایرانك هرطرفنه وخارجه دخی سوق وارسال اولنور . بوندن ماعدا ایپکدن اینجه بر طاقم قماشلر دخی یاپیلوب ، ایرانجه پك مقبولدر . آنجق بوایکی صنعت کاشانك صنایع قدیمه‌سنك بربقیهٔ قلیله‌سی اولوب ، بوندن ١٥٠ سنه اوله‌کلنجه‌یه قدر بوشهرده ایپکدن داماسقولر ، قطیفه‌لر وصیرمه‌لی آغیر قماشلر کلیتله یاپیلوب ، دنیانك هرطرفنه کوندریلیردی . بونلردن شمدی آنجق نمونه‌لك برمقدار جزئی یاپیلیر . کاشانلیلرك علوم ومعارفه دخی بیوك میل وانهماکلری اولوب ، ایچلرنده اسکیدن بری پك چوق علماوادبا وشعرا یتیشمش ، والیوم یتیشمکده‌در . برطاش مطبعه‌سی اولوب ، خیلی آثار نشر ایتمکده‌در . بوشهرك هارون‌الرشیدك زوجه‌سی زبیده طرفندن تأسیس اولندیغی مروی ایسه‌ده ، شهر اساساً قدیم اولوب ، بلکه مشارالیها طرفندن تعمیر اولنمشدر . نسبتنده (کاشی) دینلیر . سیاه وبیوك عقربلری چوقدر .

کاشغَر چینه تابع بولنان ترکستان شرقینك مرکزی برشهر اولوب ، یارقندك ١٧٠ کیلومتره شمال غربیسنده و (تاریم) ایرماغنه تابع یارقند دریایه دوکیلن قزیل صو ونام دیکرله کاشغر دریانك اوزرنده ١٢٢٠ متره ارتفاعنده و ٣٩°٢٧′٨″ عرض شمالی ایله ٧٣°٤٢′ طول شرقیده واقع و ٥٠٠٠٠ اهالیلی جامعدر . چوللرله محاط منبت ومحصولدار برموقعده وچین ایله ترکستان وافغانستان آره‌سنده جبال مرتفعه آره‌لر ـ نده‌کی بوغازلردن ایشلین برقاچ کاروان یولنك نقطهٔ اجتماعنده واقع اولمغله ، کرك تجارت وکرك سوق‌ـ الجیش نقطهٔ نظرندن اسکیدن بری بیوك اهمیتی اولوب ، اطرافنده‌کی تپه‌لر استحکاماتله تحکیم اولنمشدر . شهر ایکی قسمدن مرکب اولوب ، بری (کهنه شهر) ودیکری (یکی شهر) دینلیر ، وآره‌لرنده قزیل صو آقوب ، برکوپری ایله اختلاط اولنور . نهر مذکورك کنارلرنده (اسکی شهر) دینمکله معروف بولنان وتیمورلنك طرفندن محاصره ایدلمش اولان اسکی کاشغرك خرابه‌لری وسید جلال‌الدین ، بغدادی و حضرت پادشاه جامعلری بولنیور . شهر سور وخندقله محاط اولوب ، ایکی قپوسی وخندغك اوزرنده کوپریسی واردر ، که بونلردن شمالده کینه (صو قپوسی) وجنوبده کینه (قوم قپوسی) دیرلر . بوایکی قپو آره‌سنده‌کی جاده ایکی طرفدن دکانلرله محاط اولوب ، چارشی‌یی تشکیل ایدیور . شهرك قسم شرقیسنده آتالق غازی یعقوب بکك سرایی اولوب الیوم حکومت قوناغی بولنان بربنا ایله ینه مشارالیه طرفندن یاپلمش بیوك برکاروانسرای واردر ، که کاشغرك اك بیوك ابنیه‌سیدر . شهرك سائر ابنیه‌سی پك عادی ونظافت وطهارتدن عاریدر . کهنه شهرك ٣ کیلومتره شمالنده کوزل باغ وباغچه‌لرك اورته‌سنده ایکیوز سنه اول وفات ایتمش اولان (حضرت آفاق) ك تربه‌سی بولنیور ، که اوراجه زیارتکاه عمومی اولوب ، خارجاً مائی وبیاض چینیلرله مزین و پك مصنع بر بنادر . حولیسی داخلنده برخانقاه وبرمدرسه ایله برمسجد دخی واردر . غرب جهتنده دخی (کلباغ) اسمیله برقلعه بولنیور) یکیشهر کهنه شهرك ایچ قلعه‌سی حکمنده اولوب ، یوکسك برسورله وبرجلرله محاطدر ، ویالکز شمال جهتندن برقپوسی واردر . بونك ایچنده شمدی والینك اقامتکاهی بولنان یعقوب بکك سراییله حرم دائره‌سی وتخانه‌دن مبدل جامع مسجد اسمیله بیوك برجامع شریفله برچارشی واردر .

اسکی کاشغر ٩١٩ تاریخنده میرزا ابقر طرفندن سلطان سعیدله اولان محاربه‌سی اثناسنده تخریب اولنوب ، یرینه شمدی (کهنه شهر) دینلن قسمی

تأسيس اولنمشدی . یکیشهر دینلن ایچ قلعه ایسه
٦٠ سنه اول مملکتده حاکم بولنان چینلیلر طرفندن
بنا اولنمشدر . آتالق غازی اسمیله مشهور اولان
ومحلنده (با دولت) اسمیله یاد اولنان یعقوب بك
١٢٩٠ تاریخنده بتون ترکستان شرقی‌یی چینلیلرك
اللرندن آلەرق ، اهالی طرفندن امیر طانلدیغنده ،
کاشغری پایتخت اتخاذ ایدوب ، تزیین وتوسیع وتحکیمنه
صرف همت ایتمش ایسه‌ده ، دولتی چوق سورمیوب ،
چینلیلر یکیدن شهر ومملکتی ضبط ایتدکلرنده ، قتل
عام وتخریب کبی معاملات غدارانه وزبونکشانه‌ده
بولنمشلردر .

— کاشغر شمدیکی حالده چینه تابع ترکستان
شرقینك برسنجاغی مرکزی اولوب ، بوسنجاق :
آرتوش ، اوپال ، طاش بالق ، بشکرم ، قزیل بوی
وفیض آباد قصبه‌لرینی دخی حاوی اولوب ، ١٢٢٠٠٠
اهالی x ١٦٠٠٠ خانه‌یی حاویدر . اهالیسی
(کاشغری) اسمیله معروف واوزبکلره قریب بر
ترك جنسیتنه منسوب اولوب ، زراعت وتجارتله
مشغول چالیشقان وساکن برقومدر . بونلر ختن
جهتنه قدر منتشر اولوب ، برطاقملری اولجه چین
حکومتی طرفندن اورادن قالدیریله‌رق ، ایلی واد -
یلرنده اسکان اولنمش ؛ وبرطاقمی ده مملکتلرینك
یکیدن چینلیلرك الینه کچدیکنده طاغیلوب ، فرغانه
وطاشکنده قدر ترکستان وسطی جهتلرنده متفرق
بولنمقده‌در . اراضیسی غرب وشمال جهتلرندن
یوکسك جبال ایله محاط مرتفع اووه‌لردن عبارت
اولوب ، طوپراغی قوملق وطوز اثرلرینی دخی
حاوی ایسه‌ده ، خیلی منبتدر . جبال مذکوره‌دن
برچوق صولر اینوب ، باشلیجه انهاری : صوغون ،
صویوق یاخود طویوق ، طومان ، قزیل صو یاخود
کاشغر دریا ، یمان یار وسائره‌در . یمان یارك اطرا -
فنده‌کی اراضی‌یی سقی وارواءیه مخصوص (خان آریغی)
اسمیله بیوك برصنعی جدول‌ده واردر . زراعتی
یارقند سنجاغنك‌کی قدر ایلری دکل ایسه‌ده ، صنایعی
زیاده اولوب ، کاشغر وجوارلرنده سنوی ایکی
اوچ ملیون فرانق قیمتنده قبا بز اعمال واخراج
اولندیغی کبی ، کاشغرك خالی وکلیملری دخی مشهوردر
مرعالری چوق اولوب ، اهالی خیلی مقدار آت ،
صیغیر ، مرکب ودوه بسلرلر . آتلری قوتلی
وطیانیقلی ودوه‌لری ایکی اورکچلیدر .

کاشغر دریا { (ونام دیکرله قزیل صو)
کاشغر شهری ایچندن کچن
نهر اولوب ، پامیر خطه‌سنك اخیراً روسیه‌نك ضبطنه
کچن قسمنده و (قره‌کول) ك ١٧ کیلو متره
شمالنده (الاطاغ) اتکلرندن نبعانله ، ابتدا (کوك
چای) اسمیله شمال شرقی‌یه وبعده شرقه طوغری
جریانله ، طاغلردن اووه‌یه اینجه (قزیل صو)
نامنی آلیر ، و ٢٤ متره وسعت پیدا ایده‌رك ،
کاشغر شهری ایچندن بعدالمرور ، کاشغر دریانامیله
استقامتنده دوامله ، یارقند دریایه منصب اولور ؛
و ١٨٠ کیلو متره دها آشاغیده ختن دریا
ایله برلشه‌رك ، تاریم ایرماغنی تشکیل ایدرلر .
مجراسی ٦٠٠ کیلو متره‌دن زیاده اولوب ، قسم
اسفلنده برطاقم کوللر وسازلی بطاقلقلر تشکیل ایدر .
ایلك بهارده طاشوب ، یتاغندن ١٠٠ کیلومتره‌لك
مسافه‌یه قدر اولان یرلری باصار .

کاشف { ایران شعراسندن ایکی کشینك
مخلصی اولوب ، برنجیسی (آقا
اسماعیل بن حیدر) اصفهانلیدر . آبا واجدادی
معمارلقله ملوك صفویه‌نك خدمتنده بولنوب ، کند-
یسی دخی شاه عباس ماضی‌یه انتساب ایتمش ؛ و
هجویاتیله شهرت بولمشدر . شوربایی اونکدر :

هرجلوه که آن قد دل آرا دارد
درصفحهٔ سینه چون الف جادارد
آویخته زلف مشکبواز چپ وراست
این مصرع رنکین چه طرفه‌ها دارد

— دیکری (قاضی محمد شریف) طریق قضایه
سالك بولنمشدر . شوبیت اونکدر :

زمژکان خونین خود شرمسارم
چو صاحب مصیبت زدست حنایی

کاشف افندی { (شاطرزاده محمد امین —)
شعراء عثمانیه ومنشیاندن
اولوب ، مکتوبیٔ صدارت قلمندن یتیشه‌رك ایکی
دفعه رئیس الکتاب وصدارت عظمی کتخداسی
اولمش ؛ و ١١٨١ ده وفات ایتمشدر . شایان نقل
شعرینه دسترس اولنه‌مدی .

کاشفی { فرس شعراسندن اولوب ، بد-
خشانلی اولدیغی حالده ، ١٠٣٣

تاریخنده هندستانه سیاحت ایتمشدی . شو بیت اونکدر :

زبس که نازترا بانیاز من جنك است
میان ما وتو صحبت چو شیشه و سنك است

— [« حسین واعظ » ماده‌سنه‌ده مراجعت بیوریله .]

كاشی { (ابوالغنائم كمال الدین عبدالرزاق بن جمال الدین) مشاهیر علمادن اولوب، فقه وحدیث وسائر علومده برچوق تألیفات براقمش، و ۷۲۰ تاریخنده وفات ایتمشدر .

كاظم { [« موسی كاظم » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

كاظم { فرس شعراسندن درت ذاتك اسم ومخلصیدر :

برنجیسی (میرزا كاظم بن امینا) كاشانلی اولوب، هندستانه رحلتله، عالمگیرك منشیانی سلكنه داخل اولمش ؛ وشاه مشارالیه سلاله‌سنك « عالمگیر نامه » عنوانیله منظوم تاریخنی یازمغه باشلامش ایسه‌ده ، تطویل كلامی شاهك خوشنه كیتمیوب ، دوامندن منع اولنمشدی . شو بیت اونكدر :

نیست ازچاه زنخدان بتان قسمت ما
غیر آبی كه زحسرت بزبان میكردد

— ایكنجیسی (قم) لی اولوب ، آقا صادق صدقینك اوغلی وحكیم سعیدخانك شاكردی ایدی. شو بیت اونكدر :

یك نالۀ مستانه زجایی نشنیدیم
ویران شود آن شهركه میخانه ندارد

— اوچنجیسی (حكیم كاظم بن المجتهد حیدر علی طشتدار نجفی) كه شعرایله طبابتی جامع اولوب، حاذق الملك عنوانینه مظهر اولمش؛ و ۱۱۵۰ تاریخنده اكمال ایتدیکی « فرح نامۀ فاطمه » عنوانیله بر منظومه براقمشدر .

— دردنجیسی (مسیح البیان حكیم كاظم) ینه اطبا وشعرادن اولوب ، شاه عالمگیرك خدمتنده بولنمش؛ وجلال الدین رومی حضرتلرینك مثنویسنه تقلیداً « آینه‌خانه » « پری‌خانه »، «ملاحت احمدی» « صباحت یوسفی » ، «كل محمدی » و « اوصاف مسیحی » عنوانلی منظومه‌لری یازمشدر . ایكی اوچ دیوانی دخی واردر . ۱۰۷۷ تاریخنده وفات ایتمشدر .

كاظما { ایران شعراسندن اولوب تبریزلی اولدیغی حالده، كاشانده یاشامش، وكاشی نسبتیله اشتهار ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

این مرغ دل كه درقفس سینۀ منست
آخر مرا بخانۀ صیاد میبرد

كاظم افندی { متأخرین علماء عثمانیه‌دن و خطاطیندن اولوب، ایوبلیدر. طریق عالمیه سالك بولنمش؛ و ۱۱۳۹ ده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونكدر:

فكر سر زلفكله پریشان اولمام
هر آتش رخسار ایله سوزان اولمام
اولسه‌م ده غریق بحر اكدار
منت كش دست پست نادان اولمام

كاظم پاشا { (موسی —) متأخرین شعراء عثمانیه‌نك سرافرازی اولوب، هله مرثیه ومجوده یگانه‌ندر. آرناؤدلقده قونیچه قصبه‌سنده ۱۲۳۷ تاریخنده دنیایه كلوب، پدری حسین بكله درسعادته كله‌رك ، بر مقدار تحصیلدن صكره، دیوان همایون قلمنه، بعده مهمه اوطه‌سنه ومالیه مكتوبی قلمنه مداومت ایتمش؛ و بعده كتابتله عساكرخاصه سلكنه داخل اولوب، استعداد طبیعیسی حسبیله آز مدتده لوا كتابتنه نائل وبعده صنف حربه داخل اوله‌رق، تدریجاً فریقلك رتبۀ رفیعه‌سنی احراز ایتمش؛ و آتش زبانلکی شدتنك بعض تأثیراتنه اوغرامش ایدی. اهل بیت جناب نبوی‌یه وفرت محبتی و طریقته انتسابی اولوب ، اشعارینك برقسم مهمی نعت ومرثیه ومناجاته متعلقدر. قرن حاضر اوائلنده درسعادتده ارتحال ایتمشدر . شو قطعه جملۀ اشعارندندر :

جوش ایدوب باد محبت ایله دریای ازل
اولدی برجوهر شهد نه دورنك اوزره جلی
دیدی صرف هویت كوروب اول رنكاری
برینه نور محمد برینه نور علی

كاظمیه { بغداد ولایت و سنجاغنده و بغدادك ۱۰ كیلومتره‌قدر شمال غربیسنده اوله‌رق دجله‌نك ساحل یمیننده ۵ كیلومترەلك مسافه‌ده واقع قضا مركزی برقصبه اولوب، بیكی سنی وقصوری شیعی اولق اوزره ۶۰۰۰ اهالیسی، قصبه‌نك سبب تسمیه‌سی اولان امام موسی كاظم (رضی الله عنه)ك تربه‌سی اوزرنده بیوك وپك معمور

ومزین كنبدی ، تربه‌نك یاننده جسیم بر جامع شریفی واردر . هر طرفدن و علی الخصوص ایراندن پك چوق زوار كلوب ، تربهٔ جناب امامی زیارت ایتمكله ، كاظمیه دائمی صورتده زوار وسیاحینله مملو بولنوب، بغداده بر تراموای وبرده آرابه شوسه‌سیله مربوطدر . قصبه‌نك قارشیسنده ودجله‌نك ساحل یمیننده دخی امام اعظم حضرتلرینك تربه‌سی بولنوب؛ اوراسی ده سنیلرجه آیریجه بر زیارتكاهدر. كاظمیه زیارتكاه مناسبتیله تشكل ایتمش یكی بر قصبه‌در .

— كاظمیه قضاسی بغدادك غرب و جنوب جهتنده بولنوب ، شمالاً نفس بغداد قضاسیله ، شرقاً جزیره قضاسیله وحله سنجاغیله ، جنوباً كربلا سنجاغیله ودلیم قضاسیله، غرباً دخی ینه دلیم وسامرا قضالریله محدوددر . حدود جنوبیه‌سی فرات مجراسیله آیرلمشدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۶۰۰ مربع كیلومترو اولوب، یالكز ۵ قریه‌سی و اكثری شیعی اولمق اوزره، ۲۵۰۰۰ اهالیسی واردر. اراضیسی منبت ومحصولدار اولوب، باشلیجه محصولاتی بغدای وآرپه اوله‌رق، سنوی ۲۰ ملیون كیلویه قریب محصولات آلنیر . علی الخصوص خزینهٔ خاصه‌نك تحت اداره‌سنده اوله‌رق محمود ورضوانیه جدوللری اوزرنده بولنان یرلری پك منبتدر. حیوانات اهلیه‌سی ده چوقجه اولوب ، سنوی تولداتی : ۲۵۰۰ قیون، ۳۵۰۰ مركب، ۲۵۰۰ دوه، ۲۵۰۰ مانده ، ۱۵۰۰ صیغیر و ۱۵۰۰ بیكیردن عبارتدر. اسكی سلفكیه شهریله دها بعض مدن قدیمه‌نك خرابه‌لری داخل قضاده مشهود اولمقده‌در .

كافر (Cafres) آفریقای جنوبینك سواحل شرقیه‌سنده بولنان بیوك ویریلن اسم اولوب، بونلر (زامبز) نهر ینك برآز جنوبندن امید برونی حدو ادن آفریقانك داخلی یایله‌وچوللرینی ال صرتلرینه‌قدر ممتد اولان ارا كندرلر. بو اسم بونلره زنجبار نه یناشان واوراده وقتیله عمان عربلری طرفندن معنای معلومیله ویریلوب ، بعده پورتكیزلیلر او سواحلی كشف ایتدكلرنده عربلرك آغزندن ایشیتدكلری بو اسمی علم ظن ایده‌رك، جغرافیه اصطلاحاتی صره‌سنه ادخال ایتمشلردر . كافرلر آفریقا قطعه‌سنك خط استوانك جنوبنده منتشر بولنان (بانتو) اجناسندن اولوب، بانتولر باشلیجه اوچ طائفه منقسمدرلر ، كه بونلرده : بازوتو ، كافر و ساحلی طائفلریدر. ساحلیلر كافرلرك شمالنده یعنی زنكبار وموزامبیق جهتلرنده ، بازوتولر دخی ایچ طرفلرده بولنیورلر. یالكز آفریقانك منتهای جنوب غربیسنده بولنان (هوتنتوت)لر بانتو طائفلرندن اولمیوب ، آیری برجنسدر . كافرلر بسبتون سیاه اولمیوب، قویو باقیر رنكنده‌درلر: وهر نه‌قدر صاچلری قیویرجق ایسه‌ده ، سیما و بنیه‌لری زنجیلرككی كبی اولمیوب، برونلری دوز، طوداقلری اینجه، آغزلری كوچك و بتون اعضای بدنلری متناسب اولمغله برابر، كندیلری تندرست واوزون بویلی آدملر اولدقلرندن، بعض سیاحلر بونلری تونچدن دوكلمش مصنع هیكللره تشبیه، و هیكلتراشلره نمونه اتخاذ اولنمغه شایان عد ایتمشلردر . هر نه‌قدر پك ذكی وجسور آدملر ایسه‌ده، الآن پك وحشی برحالده یاشایورلر. اركك وقادینلری همان چیپلاق كزوب، آرقه‌لرینه كندیلری دباغت ایتدكلری برصیغیر دریسی آلیر، ویالكز عورت یرلرینی بر اوفق دری ویا بز پارچه‌سیله اورترلر. سلاحلری بیوك بر قوت ومهارتله پك اوزاغه‌قدر آتدقلری بر مزراقله بویلرنجه اوزون دریدن بر قالقان وبر طوپوزدن عبارتدر. باشلیجه اوچ طائفه‌یه منقسم اولوب، زولو، آماقوسا وفینغو نامل‌ریله معروفدرلر. بونلردن فینغولر، هر نه سببه مبنی ایسه ، بینلرنده پك محقر اولوب، اكثری اسیر وكوله كبی قوللانیلیر. لسان واحوال طبیعیه‌جه بینلرنده بر فرق اولمدقدن بشقه، (بانتو) جنسیتنك سائر طائفلریله‌ده قرابت ومشابهتلری پك چوقدر. یرلری پك منبت واووه و طاغ وبایر وتپه‌لردن مركب اوله‌رق مختلف الجنس ومیاه جاریهٔ كثیره‌یی حاوی اولمغله، جهت جنوبیه‌سنده اقالیم معتدله‌یه وشمال طرفنده اقالیم حاره‌یه مخصوص محصولاتك انواعی حاصل اوله بیلیرسه‌ده، كندیلری یالكز بر مقدار داری وتوتون اكوب

بچمکله اکتفا، وبو وظیفه‌یی‌ده قاریلرینه ترك و
تحمیل ایده‌رك ، اصل مشغولیتلری چوبانلقدن و
حیوانات سوریلری بسلمکدن عبارت اولدیغی حالده،
بووظیفه‌یی‌ده چوجقلره ترکله، کندیلری یالکز حرب
وآوله و اکثریا تنبل طوروب بول توتون ایچمکله
وقت کچیررلر. انکلیزلرك اوراره دخولندن اول
سوریلری یالکز صیغیرلردن عبارت ایکن، شمدی
قیون، کچی وخرکله سوریلری دخی پیدا ایتمشلردر.
هرنه‌قدر برخالق معنوی‌یه و یاغمور، شیمشك ،
روزکارکبی احوالك او منبعدن صدورینه اعتقاد-
لری وار ایسه‌ده برکونه عبادت وآیین مخصوصلری
اولمیوب، رؤساء روحانیه‌کبی کچینتلری بعض معا-
ملات سحریه اجرا وایجابنده قربانلر دخی ذبح
ایدرلر. قبائل متعدده‌یه منقسم اولوب، هرقبیله‌نك
کندی رئیسی واردر. بتون کافرلرك ساکن او-
لدقلری یرلرك شمالدن جنوبه بویی ٢٠٠٠ کیلو
متره و اکی ٢٠٠ ایله ٢٥٠ کیلومتره آره‌سنده-
در. پورتکیزك ادعای حاکمیتی تحتنده بولنان
موزامبیق مملکتنده یعنی شمال‌جهتنده اولان کافر-
لردن صرف‌نظر اولندیغی‌حالده ، اصل بوکون بو
اسمله تفریق اولنان و (دلاغوآ) قوینك جنوبنده
بولنان کافرلرمملکتی الیوم ایکی‌یه منقسمدر . قسم
جنوبیسی ١٨٤٧ تاریخندن بری انکلیزلرك ضبطی
آلتنده اولوب ، (انکلیز کافرستانی Cafrerie
Anglaise) دینمکله معروفدر. بونك مساحهٔ سطحیه-
سی ٦٣٥٠ مربع کیلومتره واهالیسی ١١٧١٥٥
کشیدر، که بونلرك ایچنده یالکز برقاچ بیك انکلیز
وفلمنکلی بولنوب، قصوری باشلیجه (فینغو) طا-
ئفه‌سندندر. مملکت مذکوره‌نك قسم شمالیسی ایسه
(مستقل کافرستان Cafrerie Propre) اسمیله
متعارف اولمش ایسه‌ده، بودخی ١٨٧٦ تاریخندن
بری امید برونی مهجرینه ملحق اولوب، ٨ قضایه
منقسم اولدیغی حالده، بشی انکلیز مأمورلری واوچی
کندی رؤساسی طرفندن اداره اولنیور . بونك
مساحهٔ سطحیه‌سی ٤١٠٠٠ مربع کیلومتره و
اهالیسی ٤٧٥٠٠٠ کشیدر. بو حالده (ناتال)
مهجرینك شمالنده بولنان وینه انکلیزلرك تحت‌حمایه-
سنده ایسه‌ده الیوم استقلالنی محافظه ایدن (زو-
لولاند) مملکتندن بشقه مستقل کافرستان‌یوقدر.

کافرستان { (Cafrerie) [مادهٔ آنفه‌یه مراجعت بیوریله.]

کافرستان { افغانستانك شمال‌شرقی جهتنده هندوکوه جبالنك جنوبی مائله-
سنده وکابل نهرینه تابع کونار وادیسنده واقع بر
خطه اولوب، شمال‌غربی جهتندن جبال مذکوره
صرتلریله بدخشاندن آیرلمش اولدیغی حالده، شمال
شرقی جهتندن پامیر مملکت غیر مضبوطه‌سنه طوغری
اوزانیر. غیر مضبوط وافغانستانه یالکز اسماً تابع
طاغلق و وحشی بر یر اولمغله ، نره‌لره قدر ممتد
اولدیغی تمامیله معلوم اولمیوب ، مساحهٔ سطحیه‌سنی
١٣٠٠٠ ایله ٥٠٠٠٠ مربع کیلومتره آره‌لرنده
مختلف مقدارلرده کوسترمشلردر. بعض محللری
٥٠٠٠ متره‌دك یوکسك اولمغله، قیشلری پك او-
زون و پك شدتلی اولدیغی حالده ، یازلری خیلی
صیجاق اولوب، حبوبات واوزوم ومیوه‌لرك ادرا-
کنه مساعد ایسه‌ده، اراضیسی پك منبت اولمدیغندن،
اهالینك باشلیجه مدار معیشتی کچی و صیغیر سو-
ریلریدر. سیاه تویلی اولان کچیلرك دریسندن اثواب
کییدکلری مناسبتله (سیاه‌پوش) اسمیله شهرت
بولمشلردر. بونلر اوته‌دن‌بری طاغلرنده منفرد بر
حالده یاشایوب ، اطرافله اختلاط ایتمدکلرندن ،
ممالك اسلامیه ایله محاط اولدقلری حالده، الیوم
اهتدا ایتمه‌مشلردر؛ وبو مناسبتله مملکتلری (کا-
فرستان) تسمیه اولنمشدر . بونلر ٢٠٠٠٠٠
کشی راده‌لرنده ٣ طاقه‌وبرچوق قبائله منقسمدرلر.
کندیلری اقوام آریه‌دن اولوب ، مذهبلری دخی
اسکی (ودا) اساطیرندن مأخوذدر. جن و پریلره
دخی اینانیرلر، وغریب آیینلری واردر . جنکاور
آدملر اولوب، حرب وصیدله مشغول اولورلر ؛
وبتون ایشلری قاریلرینه براقیرلر . رقصی چوق
سورلر .

کافرك { (جلال‌الدین ناصر) ایران شعرا-
سندن اولوب ، غزنه‌لیدر .
هجویاتیله شهرت بولمشدر. برنجیلك هجونده‌سویلدیکی
شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

پدرش کر بنانش دست برد
پسرش کر بخوانش در نکرد
ببرد زود دستهای پدر
بکند جست چشمهای پسر

كافور { (الخصی) مصرده حکومت سورن اخشیدیان ملوکنك دردنجیسی اولوب، عن اصل سلالهٔ مذکوره‌نك مؤسسی اولان اخشیدك ١٨ آلتونه آلنمش خادم زنجی کوله‌سی ایکن ، وفرت ذکا وفراستی حسبیله، مشار الیه طرفندن اوغللرینه وصی تعیین اولنوب، ابو جور وعلی زمانلرنده مدیرالملکاری بولنمش؛ و ٢٠ سنه بونلرك نامنه مصری حسن اداره ایتدکدن صکره؛ ٣٥٥ تاریخنده علی بن اخشیدك وفاتنده اولاد اخشیددن حکومته لایق کیمسه قالمدیغندن ، خلیفه مطیع‌لله طرفندن مصر و شام و حجاز حکومتی کندیسنه احاله اولنمش؛ وبر بچق‌سنه بالاستقلال حکومت سوروب منابرده (استاذ) عنوانیله نامی یاد اولندقدن صکره، ٣٥٦ده وفات ایتمشدر . بوندن صکره احمد بن‌علی بن‌اخشید دخی ایکی سنه قدر حکم سوروب، بعده حکومت فاطمیونك النه کچمشدر .

کافور { هندستانده دهلی حکمدارلرندن سلطان علاءالدین خلجینك خادم کوله‌سی اولوب، کندیسیله‌اولادندن صکره ٧١٦ تاریخنده جلوس ایله، بر مدت حکومت سورمشدر.

کافی { ایران شعراسندن وشاه طهماسب صفوینك‌منشیلرندن‌اولوب، اردوباد میرزالرندن ایدی. شعر وانشاده مهارتی وارایدی. شو بیت اونکدر:

برد سودای تو صبر ازدل سودایی من
کشت بی صبری من موجب رسوایی من

— هندستان شعراسندن دخی بو مخلصله متخلص و(کفایت‌علی) اسمیله‌مسمی بری‌اولوب، مراد آبادلیدر؛ شمائل شریفه‌نك ترجمه‌سی اولان اوزره « بهار خلد » عنوانیله برمنظومه یازمشدر.

کافی الکفاة { وزیرشهیر صاحب‌بن‌عبادك لقبیدر. [« ابن‌عباد » ماده‌سنه مراجعت.]

کافیه‌جی { (محی‌الدین‌محمد بن‌سلیمان) مشاهیر علمادن اولوب، ٧٨٨ تاریخنده برغمه‌ده طوغمش؛ وبوطرفده تحصیل علوم ایتدکدن صکره، دیار عجمه رحلهله، تبریزده و سائر ممالك ایرانده مشاهیر علمای عصرندن استفاده ایله، علوم عقلیه ونقلیه‌ده ید طولی قزاندقدن صکره ، دیار مصره کیدرك، قاهره‌ده تدریسله‌مشغول اولمش ؛ ومؤلف‌شهیر جلال‌الدین سیوطی دخی کندیسندن استفاده ایتمشدر. حدیث وتفسیر وفلسفه وهیئتاك زیاده اشتغال ایتدیکی علومدن ایدی . بر خیلی وقت ابن حاجبك نحوده‌کی « کافیه » سنی تدریس ایتدیکنه بناءً (کافیه‌جی) لقبیله شهرت بولمشدر. حدیث وتفسیر ونحو وسائر علومده متن وشرح و حاشیه وتعلیقات اوله‌رق برچوق تألیفاتی واردر.

کاکُدَم { مغرب اقصاده‌صحرای‌کبیر جهتنده اسکی بر قصبه اولوب ، ملثمین یعنی مرابطین ملوکنك منشئی بولنمشدر . تجاری و اسلحه وسائره صنعتکرانی چوق ایدی . اوراية مخصوص اوله‌رق لمط دینلن برجنس‌کیکك دریسی بو قصبه‌ده دوه قوشی قبوغیله دباغت‌اولنه‌رق، بهری مغربده ٣٠ آلتونه‌قدر صاتیلان پك مقبول قالقانلر یاپلدیغی کتب عربیه‌ده مسطوردر.

کالپی { (Kalpi) هندستانك شمال غربی ایالاتندن (جانسی)ایالتك(جلاؤن) سنجاغنده و ٤٠ کیلومتره شرقنده اوله‌رق کنك ایرماغنه تابع (جمنه) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٥ ٥٧٠ اهالیسی، کوزل بعض ابنیه و آثار وشکر وکاغد فابریقه‌لری واردر. اکبرشاه زماننده دها بیوك ومعموراولوب، ایالت مرکزی ایدی.

کالِف { جیحون اوزرنده و بلخدن ١٨ فرسخلق مسافه‌ده پك متین برقلعه وقصبه اولدیغنی یاقوت‌حموی بیان ایدیور.

کالیداس { (Kalidasa) هندك قدماء شعراسندن اولوب ، برنجی ویا ایکنجی قرن میلادیده یاشامش؛ وتاریخ و اساطیره دائر سانسکری لساننده بر قاچ منظومه براقشدر، که آثارمنتخبه‌دن‌معدود اولوب، اکثر اوروپا لسانلرینه ترجمه ومتنلریله‌برابر نشراولنمشدر.

کامبخش { هندستان ملوك تیموریه‌سندن عالمکیرك کوچك اوغلی‌اولوب، ١٠٧٧ تاریخنده طوغمش؛ وپدری طرفندن دکن حاکمی نصب اولنمشدی ، ١١١٩ تاریخنده

حيدرآباده وقوع بولان محاربه‌ده صاحب ترجمه مقتول اولمشدر.

كامران ميرزا { هندستانده حكومت سورن بابر شاهك اوغلى وهمايون شاهك برادری اولوب، بونك تخته جلوسنده ٩٣٧ ده كابل وقندهار و غزنه واليلكنه نصب اولنمش؛ و جانب حجازه عزيمت ، و ٩٥٦ تاريخنده اثنای راهده وفات ايتمشدر . طبيعت شعريه‌سی دخی اولوب، شو بيت جملهٔ اشعارندندر:

چشمه بر راه تو داريم شد ايامی چند
وقت آن شد كه نهی جانب ما كامی چند

كامل { فرس شعراسندن بش ذاتك مخلصيدر: برنجيسی شيرازلی اولوب شو بيت اونكدر:

مدار كرمئ بازار ما بغمزهٔ توست
دمی كه چشم تو خفته است بخت ما خفته است

— ايكنجيسی كاشانلی اولوب، صاحب تذكره مير تقئ كاشينك همشيره زاده‌سی ايدی . شو بيت اونكدر:

هر كز بسوی من نگهش جلوه كر نشد
شمشير او بخون من از ننك تر نشد

— اوچنجيسی (مصلح الدين) شيرازلی اولوب، شو بيت اونكدر:

شب فراق تو از خون ديده دامانم
جنان پرست كه نتوانم از زمين برخاست

— دردنجيسی لكهنو مضافاتندن اولوب ، انكليز حكومتنك خدمت انشاسنده بولنمش ؛ و ١٢٣٦ ده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

درچمن رفتم وسرو از قدش آورد بياد
كامل از شور دلم بپاشد دم صبح

— بشنجيسی (بهاء الدوله عبد الله خان) هندستان نوابلرندن اولوب، شو بيت جملهٔ اشعارندندر:

كذشت عمر كه كرد سر تو ميكردم
هنوز كردش من كرد خاطر تو نكشت

كامل { (ملك — ابو المعالی ناصر الدين محمد) ملوك ايوبيه‌نك بشنجيسی اولوب، دولت ايوبيه‌نك مؤسسی اولان صلاح الدين ايوبينك برادرزاده‌سيدر. ٦١٥ تاريخنده پدری ملك عادل سيف الدين ابو بكره خلف اولوب، برسنه صكره برج سلسله‌يی ودمياطی ضبط ايتمش اولان اهل صلبی بيوك بر انهزامه اوغرادوب ، غزای اكبر ايتمش؛ وفرنكلری خطهٔ مصريه‌دن مقهوراً طرد واخراج ايتدكدن صكره، شام جهتنه كچوب ، او طرفه دخی نظام ويرمش؛ وبنی ارتقدن آمد ورها جهتلرينی آلوب، اوغلی ملك معظمی دخی حجاز و يمنك ضبطنه كوندره‌رك، بونكدخی موفق اولمسيله؛ خطبه‌ده (خادم الحرمين) ديه ياد اولنمش؛ والحاصل ملك موروثنی خيلی توسيع وتأمين ايدوب ، شام جهتنه بر ايكنجی سفرنده روم سلجوقيلرينه دخی غلبه چالمش؛ و ٦٣٥ تاريخنده، ٦٠ ياشنده اولدينی حالده، دمشقده وفات ايتمشدر . فقه وحديث وادبيات وسائر علومده يد طولی صاحبی ومحب علما وحامئ معارف برذات اولمغله ، سرايی مجمع علما وادبا اولوب. كنديسی دخی هر كيجه بونلرله مباحث ومذاكرات علميه‌ده بولنوردی. بين القصرينده بر دار الحديث وسائر برچوق خيرات ومبرات انشاسنه وكليتلی اوقاف تخصيصنه موفق اولمشدر .

كامل { (ملك — شعبان) مصرده حكومت سورن غلامان اتراكك اون يدنجيسی اولوب، ملك ناصرك اوغلی وسيف الدين قلاونك تورونيدر. ٧٤٦ تاريخنده برادری ملك صالح عماد الدين اسماعيله خلف اولمش؛ وياليكز اون اوچ آی اسماً حكومت سوردكدن صكره، ٧٤٧ ده اسقاط اولنه‌رق ، ديكر برادری ناصر الدين حسن اقعاد اولنمشدی.

كامل افندی { (السيد محمد —) جنتمكان سلطان عبد الحميد خان اولك اواخر عهديله فردوس آشيان سلطان سليم خان ثالثك اوائل سلطنتلرنده مسند مشيخت اسلاميه‌ده بولنمش علماء دولت عليه‌دن اولوب، صدوردن عثمان افندينك اوغلی ووالده‌سی طرفندن شيخ الاسلام شهيد سيد فيض الله افندينك حفيدی اولدينی حالده، ١١٤١ تاريخنده دنيايه كلمش؛ وطريق تدريسه انتسابله، تحصيل علوم ايتدكدن صكره، قطع مراتب ايده‌رك، ١١٨٥ ده قدس شريف پايه‌سيله غلطه قضاسنه ، ١١٩١ ده مصر وبعده مكهٔ مكرمه مولويتنه نصبله، ايفای حج شريف ايتدكدن صكره، ١١٩٩ ده استانبول

قاضیسی و ۱۲۰۰ ده نقیب الاشراف وینه او سنه آناطولی و ۱۲۰۲ ده روم ایلی قاضیعسکری اولوب، ینه او سنه محمد مکی افندینك برنجی عزلنده مسند مشیخت اسلامیه‌یه ارتقا اولنمش؛ وبریچق سنه قدر امورفتوایی اداره‌ایتدکدن صکره، سلطان سلیم خان ثالث حضرتلرینك جلوسلرندن صکره عزل اولنه‌رق، خلفی حمیدی‌زاده مصطفی افندی شیخ الاسلام معزوللرینی تبعید ایتدیکی صره‌ده صاحب ترجمه دخی آریه‌لنی اولان کشانه اعزام اولنمش؛ ومکی افندینك ایکنجی مشیختنده عفو بیوریله‌رق، درسعادته ورودله اسکدارده‌کی یالیسنده اقامت ایتمکده ایکن، ۱۲۱۵ ده ارتحال ایتمشدر.

کامل بك { متأخرین شعرای عثمانیه‌دن اولوب، سالف الترجمه فاضل بکك برادری وشقی طاهر عمرك تورونیدر. بودخی برادریله برابر اندرون همایونه النه‌رق، کنج یاشنده وفات ایتمشدر.

کامل بن الفتح { (ظهیر الدین البارزی الضریر) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، خلیفهٔ عباسی ناصرك ندیمی ایدی. ادبیاتده واخبار اوائلده معلوماتی زیاده اولوب، شرعیاتده لاابالیلکی مرویدر. ۵۹۶ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت بر قصیده‌سندندر:

و فی الاوانس من بغداد آنسة
لها من القلب ما تهوی وتختار
سألتها نهلة من ریقها بدمی
ولیس الا خفیف الطرف سمسار

کامل پاشا { (یوسف —) عصر جنتمکان سلطان عبدالعزیزخانیده مسند صدارت عظمایه کچن وزرای دولت علیه‌دن اولوب، عن اصل عربکیرلی اولدیغی حالده، عمی کمرکجی عثمان پاشانك دائره‌سنده تربیه اولنه‌رق، مشار الیهك معیتنده کزدیکی یرلرده علمای عصرندن تحصیل علوم ایله، السنهٔ ثلثه ادبیاتنده وشعر وانشاده کسب مهارت ایتمش؛ وبرمدت دیوان همایون قلمنه دوامدن صکره ۱۲۴۹ تاریخنده جانب مصره عزیمتله، خزینهٔ مصریه کتابتنه وبعده محمدعلی پاشا مرحومك معیت دیوانه نصب اولنه‌رق، مشار الیهك توجهنی قزانمش؛ ومتعاقباً یکدن قائممقاملقله سلك عسکری‌یه دخول ایله، بش سنه ظرفنده میرلوالق رتبه‌سنه نائل اولمش؛ ۱۲۶۰ تاریخنده مأموراً درسعادته ورودنده، عهده‌سنه میرمیرانلق رتبه‌سی توجیه اولنه‌رق، مصره عودتنده، زینب خانم مرحومه ایله عقد ازدواجی اجرا اولنه‌رق، مشار الیه محمدعلی پاشایه داماد اولمش؛ وبراز وقت صعید مصرك اصوان مدیریتنده بولندقدن صکره، ۱۲۶۵ تاریخلرنده درسعادته انتقال ایدوب، آز مدت ظرفنده روم ایلی بکلربکیلکی پایه‌سیله مجلس والای احکام عدلیه ومجلس معارف اعضالغنه نصب اولنمش؛ و ۱۲۶۷ ده عهده‌سنه وزارت رتبه‌سی توجیهیله ۶۸ ده تجارت نظارتنه، ۶۹ ده مجلس والا اعضالغنه، ۲۷۰ ده ثانیاً تجارت نظارتنه، ۷۱ ده مجلس عالیٔ تنظیمات ریاستنه، وینه اوسنه مجلس والا ریاستنه تعیین اولندقدن صکره، ینه سنهٔ مذکوره‌ده عزل ایله، مجالس عالیه‌یه مأمور اولمش؛ و ۷۳ ده ثانیاً مجلس والا ریاستنه نصب اولنه‌رق، ۷۶ ده بالانفصال بر مدت استراحت ومأذوناً مصره سیاحت ایتمش؛ وعودتنده ۷۷ ده ینه مجالس عالیه‌یه مأمور اولوب ۷۸ ده مجدداً تشکیل اولنان مجلس والای احکام عدلیه ریاستنه نصب اولنان ومأموراً شامده بولنان فؤاد پاشا یرینه وکالةً وبعده ریاست مذکوره‌یه اصالةً نصب اولنمش؛ وبرنجی رتبه‌دن عثمانی نشانیله دخی تلطیف بیورلمش ایدی. ۱۲۷۹ ده مسند جلیل صدارت عظمایه کچوب، بش آی امور دولتی حسن اداره ایتدکدن صکره انفصال ایدوب، رابعاً مجلس والای احکام عدلیه ریاستنه نصب اولنمش؛ و ۲۸۲ ده مجالس عالیه‌یه مأمور بولنان محمد رشدی پاشا ایله بجایش اولنه‌رق، بر خیلی وقت بو حالده قالمش؛ و ۱۲۹۲ تاریخنده ارتحال ایدوب، رفیقهٔ محترمه‌سیله مشترکاً احیا کرده‌لری اولان غربا خسته‌خانه‌سی اتصالنده دفن اولنمشدر. بعض اشعار ومنشآتی اولوب، فنلونك مشهور تلماق سرکذشتی ترجمه‌سنی دخی بر طرز منشیانه‌ده قلمه آلمشدر. کرم واحسانی چوق، مدبر ودور اندیش بر ذات ایدی.

کامی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (احمد) ادرنه‌لی اولوب، پدری مولویخانه شیخی ومثنویخوان ایدی. طریق علمه سلوك ایله، ابوالسعود افندی وسائر مشاهیر علماء عصرندن استفاده ایتدکدن صکره، علی الاصول دور مدارس ایتمش؛ وبعض قضالرده دخی بولنمش ایدی. شعر و ادب وانشاده‌کی معلومات ومهارتی جنتمکان یاوز سلطان سلیم خان حضرتلرینك مسموعی اولمغله، صحبت حضرت پادشاهی شرفنه دخی نائل اولمشیدی. ٩٨٧ تاریخنده وفات ایتمشدر. قانونی سلطان سلیمان خانك فرمانیله امام غزالی‌نك «کیمیای سعادت» نی ترجمه‌یه باشلامش ایسه‌ده، اکمالنه موفق اوله‌مدیغی کبی، تاریخ عثمانی ومناقب علمایه دائر باشلادیغی بر کتابی دخی بیتیره‌مه‌مشدر. مصنع بعض مکاتیب ورسائلی وخیلی اشعاری واردر. شو بیت او جمله‌دندر.

چاك ایت یقا کبی گل کبی عشاق سینه‌آچ
گل بخشش ایله قوللره شاهم خزینه آچ

— ایکنجیسی مشایخدن جمال افندینك برادر زاده‌سی اولوب، طریق علمه سلوکله، ٩٥٢ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کله گوش ایتدیره‌مز یوق یره بلبل ایکلر
عشق دستانی شمدی کیم اوقور کیم دیکلر

— متأخرین شعرادن (محمد کامی افندی) دخی ادرنه‌لی اولوب، ١١٠٢ ده درسعادته ورودله، طریق علمه سلوك ایده‌رك غلطه وبغداد مولویتنه وفتوی امانتنه واوقاف همایون مفتشلکنه وبعده مصر مولویتنه نصب اولنمش؛ ومکه پایه‌سنی احرازله، ١١٣٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. «صلوة مسعودی» کتابنی ترجمه، فقهه دائر «ریاض الفاسمین» عنوانیله بر کتاب تألیف ومرتب بر دیوان اشعار ترك ایتمشدر. شو مقطع اونکدر:

شعرك موشح ایله صنایعله کامیا
ایستر ادای تازه و هم نوزمین زمان

کامی { فرس شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی سبزوارلی اولوب، مولانا عبد الرحمن جامینك صحبتنه نائل اولمش، وهراتده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

سوی گلشن رفتم از کوی تو ام آمد بیاد
روی گل دیدم گل روی تو ام آمد بیاد

— ایکنجیسی لاهیجانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

دلهای اسیران شده فرش حرم او
ای اشك روان شوکه نسوزد قدم او

— اوچنجیسی (میرزا علاء الدوله) قزوینلی اولوب. هندستانه رحلتله، اکبر شاهك خدمتنه کیرمش؛ ومشار الیهك عصری شعراسندن ٣٥٠ کیشینك تراجم احوالنی وبعض اشعارینی حاوی اوله‌رق «نفائس المآثر» عنوانیله بر تذکره یازمش؛ و ٩٨١ ده وفات ایتمشدر. شعرینه دسترس اوله‌نه‌مدی.

کانغ سو { (Kiang-Sou) چینك ایالات شرقیه‌سندن اولوب، (یانغ چه کانغ) نهر عظیمی مجرای اسفلیله منصبنك ایکی طرفنده وچین دکیزی ساحلنده واقعدر. شمالاً (شان تونغ)، شمال غربی جهتندن (هونان)، غرباً (نغان هوئی)، جنوباً (چه‌کانغ) ایالتلریله محدوددر. شمالدن جنوبه بویی تقریباً ٦٠٠ کیلومتره وشرقدن غربه اکی ١٧٠ ایله ٢٥٠ کیلو متره آره‌سنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ١٠٠٠٠٠ مربع کیلو متره اولوب، ٢١٠٠٠٠٠٠ اهالی ایله مسکوندر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ٢١٠ کشی دوشر. مرکزی ١٣٠٠٠٠ اهالی‌یی حاوی اولان (نان کینغ) شهری ایسه‌ده، ایالت داخلنده ٦٠٠٠٠ اهالیسی اولان (شانغهای)، ٥٠٠٠٠٠ اهالی‌یی جامع بولنان (سوچؤ)، ٣٦٠٠٠٠ نفوسی حاوی اولان (یانغ چئو)، و ١٧٠٠٠٠ اهالیسی بولنان (چینغ کانغ) شهرلری کبی دها بیوك معموره‌لر بولنیور. اراضیسی عمومیت اوزره دوز وآلچق اولوب، یالکز قسم جنوبیسنده بر طاقم الچق طاغلر وتپه‌لر واردر. میاه جاریه‌سی وجدوللریله کوللری چوق اولوب، جمله‌سی سیر سفائنه صالح اولمغله، مملکتك هر طرفنه کمیلر کشت وکذار ایدرلر. (یانغ چه کانغ) ایرماغی ایالتی غربدن شرقه شق ایله، برچوق قوللره وجدوللره آیریله‌رق، اوزون وطار بر خلیجه دوکلدیکی کبی، بو ایرماغی شمالده‌کی (هوآنغ هو) ایرماغنه ربط ایدن بیوك جدول دخی ایالتی جنوبدن شمالی شق ایدر. نهرك قول وجدوللریله هر طرفدن اختلاطده بولنور بر چوق کوللری دخی اولوب، الك بیوکلری ایالك

وسطلرنده‌كى (هونغ چه) و(قاؤيو) ايله جنوب جهتنده‌كى (تاى هو) كوللريدر. ساحلك قارشيسنده بر طاقم آطه‌لرى اولوب ، باشليجه‌لرى (يانغ چه كانغ) منصبى قارشيسنده و خليجك آغزنده‌بولنان (چونغ مينغ) آطه‌لريله (هوآنغ‌هو) ايرماغنك اسكى منصبى قارشيسنده‌كى (يوشو) جزيره‌سيدر. بو ايالت چينك اك منبت واك معمور يرلرندن اولوب، كثرت مياهيله برابر ، هواسى صاغلام ومعتدلدر. قورودلمش كول وبطاقلقلرى چوق اولوب، اهاليسى باشليجه بو اراضيى اعمار ايتمشلردر. برنجى درجه‌ده محصولى پرنج اولوب ، سائر حبوباتله سبزه وميوه‌لرك انواعى وعلى‌الخصوص نارك پك كوزلى وكليتلى توتون ، پاموق ، كتن وسائره حاصل اولور. چاى يالكز قسم جنوبيسنده يتيشير. ورنيك وصمغ ويرر اشجارك انواعى واردر . طوت آغاجلرى ده چوق اولوب، اهاليسى ايپك بوجكى يتيشديره‌رك، كليتلى ايپك چيقاريرلر. حيوانات اهليه‌سى ده‌چوقجه‌اولوب،سواحلده‌ونهروكوللرنده‌پك‌چوق‌باليغى‌واردر. سواحلده واسع مملحه‌لر ياپمشلردر. صنايعى پك‌ايلرى اولوب، بو ايالتك مصنوعاتى چينك سائر طرفلرنده ياپيلان امثالنه مرجحدر. باشليجه‌لرى ايپك‌قماشلره(نانكين) ديمكله شهرت بولان برنوع قماش وتخته‌دن ورنيكلى مواد مختلفه ايله پاموق وايپكدن كاغد، مركب وسائره‌دره. تجارتى پك ايشلك اولوب، باشليجه انهار وجدوللر طريقيله اجرا اولنور. اك بيوك اسكله‌لرى (چين كانغ) ايله (شانغ هاى) در. ايالت ٨ سنجاغه منقسمدر .

كانغ سى (Kiang-Si) چينك جنوب شرقى ايالاتندن برايالت اولوب، شرقاً (فوكن) و(چه‌كانغ)، شمالاً (نغان هوئى) و(هوپه)، غرباً (هونان)، جنوباً دخى (قوآنغ تونغ) ايالتلريله محاط ومحدوددر. شمالدن جنوبه بويى قوش اوچشى حسابيله ٦٠٠ كيلومتره‌اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ١٨٠٠٠٠ مربع كيلومتره و اهاليسى ٢٤٦٠٠٠٠٠ كشيدر ، كه بهر مربع كيلومتره باشنه ١٣٧ كشى دوشر. مركزى (نان چانغ فو) شهرى اولوب، ايالت ١٣ سنجاغه منقسمدر. اراضيسى وعلى‌الخصوص قسم جنوبيسى طاغلق اولوب، بتون ايالت (يانغ چه كانغ) ايرماغنه تابع (كاكانغ) نهرينك حوضه سندن عبارتدر. بو نهر ايالتك جنوب جهتنده نبعانله، شمال شرقى‌يه طوغرى اراضيسنى شق ايدوب، صاغ وصولدن بر چوق نهرلر يعنى بتون ايالتك مياه جاريه‌سنى اخذ ايتدكدن صكره، (پويانغ) كولنه كيرر؛ وبو كوله دوكيلن ديكر بر طاقم چايلرك صولريله برابر ايالتك حدود شماليه‌سندن چيقوب، مذكور ايرماغه دوكيلور. طاغلرينك بعض ذروه‌لرى ٣٠٠٠ متره ارتفاعنى متجاوزدر. هواسى‌صيجاق ورطوبتلى اولوب، بعض يرلرنده‌ده بطاقلقلردن طولايى صيتمه‌ليدر. نباتاتى اقاليم معتدله واقاليم حاره نباتاتنك اجتماعندن عبارت اولوب، محلك ارتفاعنه كوره تخلف ايدر. يوكسك يرلرنده چام آغاجنك انواعى وعلى‌الخصوص ياليديزلى ياپراقلى بر جنسى ودها آشاغيده ميشه، قاين، سكود، كستانه وسائره آغاجلرى يتيشير. آلچق يرلرده وكويلرك اطرافنده اهالى ورنيك وقوقه‌آغاجلريله برابر كافور اشجارى يتيشديررلر. اكثر طرفلرى اورمانسز اولوب، اهالى محروقات تداركنده زحمت چكرلر. باشليجه محصولاتى: پرنج، مصر، پاموق وسائره ايله اصل مملكتك منبع ثروتى اولان‌كليتلى وجنسى اعلا چايدر. جسيم حيوانات وحشيه‌منقرض اولوب، يالكز اورمانلق اولان طرفلرنده قپلان، تيلكى، طوموز، قره‌جه وسائره بولنور. حيوانات اهليه‌سى باشليجه صيغير، مانده وطوموزدن عبارتدر، انهارى باليقله طولو اولوب، اهاليسنك باليقجيلقده مهارتلرى واردر . طاغلرنده آلتون، كومش، قورشون، قلاى، دمير وسائر معدنلر بولنيورسه‌ده، پك آزى چيقارلقده‌در. صنايعى خيلى ايلرى اولوب، على‌الخصوص چينى‌يه متعلق معمولاتى چينك سائر طرفلرنده ياپيلان بو قبيلدن ذى قيمت مصنوعاتك جمله‌سنه مرجحدر. وسائطك قلتيله برابر، تجارتى خيلى ايشلك اولوب، حدود شماليه‌سنده و(يانغ چه كانغ) ايرماغى كنارنده بولنان (كيوكانغ) شهرى آوروپا تجارتنه دخى آچيقدر .

كانم { سودان وسطنده‌كی (قانم) مملكتنه عرب جغرافيونی آثارنده ويريلن اسمدر) [« قانم » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

كانی { (ابو بكر — متأخرين شعراء عثمانيه‌دن اولوب، توقادليدر. حكيم اوغلی علی پاشا اوچنجی دفعه اوله‌رق صدارته نصب اولنه‌رق كليركن كنديسنی معيتنه آله‌رق طريق خواجكانه ادخال ايتمشدی. لاابالی وقلندر مشرب برآدم اولوب، بعده طريق مولوی‌يه انتسابله، كوشهٔ انزوايه چكلمش؛ و١٢٠٦ تاريخنده وفات ايتمشدر. مرتب ديوانی، بعض منشآتی و بر طاقم هزليات ولطائفی واردر. اك زياده بو صوك نوعده مهارتی وار ايدی. شو مطلع بر نعت شريفندندر :

غبار روضه كك كحلی جلادر يا رسول الله
كوزمده خاك كويك توتيادر يا رسول الله

كانی پاشا { متأخرين وزراء عثمانيه‌دن اولوب، ابتدای حالنده مصر مأمورينندن بولنمش؛ وباب عاليجه مختلف مأموريتلرده بولنه‌رق، قطع مراتبله، تدريجاً رتبهٔ وزارته نائل اولمش؛ ورسومات امانتنده وماليه نظارتيله تقاعد صنديغی نظارتنده وسائر مأموريتلرده بولنه‌رق، احقاق حق ومحافظهٔ حقانيت خصوصنده بيوك بر استقامت وتعصب كوسترمش؛ وبولنديغی نظارتلرده فوق‌العاده حقانيت واستقامت ابرازيله، قانون و نظامی بحق مدافعه ومحافظه ايتمش؛ وقرن حاضر هجری اوائلنده ارتحال ايلمشدر .

كاوار { صحرای كبيرده فزان ايله سودان آره‌سنده وكاروان يولی اوزرنده بيوك برواحه اولوب، بو بابده ايجاب ايدن تفصيلات « قوار » ماده‌سنده ويرلديكندن، اورايه مراجعت اولنمق اقتضا ايدر. ياقوت حموی «معجم البلدان»ده بو واحك بر قاچ قصبه‌سی اولوب، مركزی (ابو البلماء) اولديغنی بيان ايديور. شمديكی خريطه‌لرده دخی (بيلما) اسميله بر قصبه محرردر .

كاوخوار { جيحونك قوللرندن اولوب ، خوارزمده برطاقم يرلر اسقا ايتديكنی ياقوت حموی بيان ايديور .

كاور طاغی { [« جبل بركت » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

كاوری { (Cavéri) هندستانده دكن قطعه‌سنك جنوب جهتنده بيوك بر ايرماق اولوب، ١٢°٢٥′ عرض شمالی ايله ٧٣°١٤′ طول شرقيده (كات) سلسلهٔ جبالندن نبعانله، شرقه طوغری جريان ايده‌رك، ميسور حكومت ممتازه‌سنك جنوبی كوشه‌سنی بر ياندن بر يانه شق ايتدكدن صكره، طوغريدن طوغری‌يه انكليز حكومتنه تابع ممالكه كيروب، جنوبه وبعده ينه شرقه طوغری دونه‌رك، بربيوك قوس تشكيل ايله، بر چوق قوللره آيريله‌رق، و واسع بر داليه تشكيل ايده‌رك، كرومندل ساحلندن بنكاله كورفزينه دوكيلور. مجراسی ٧٢٠ كيلومتره اولوب، ثلثانی ميسور خطه‌سيله كويمباتور سنجاغنك مرتفع يايله‌لرنده وبر ثلثی (تريچينوپولی) و(تانجور) سنجاقلرينك آلچق اووه‌لرنده‌در. داليه‌سنك رأسی ساحلده ١٤٥ كيلومتره‌لك مسافه‌ده اولوب، ساحلده‌كی اساسی ١٦٠ كيلومتره وسعتنده‌در. تابعلری چوق اولوب، اك بيوكلری ميسورده: هناواتی، كوبانی وچيمسكه؛ وكويمباتورده: بهاوانی، فويلار وآمراواتی‌در. ميسوردن خروجنده ايكی‌يه آيريلوب، (سيوانه ساموديره) اسميله بر جزيره بعد التشكيل بو آطه‌نك ايكی طرفنده ٦٠ متره‌لك ارتفاعدن دوشه‌رك، هندستانده كيلرك اك كوزللری اولان ايكی شلاله تشكيل ايديور . مايس وحزيرانده فيضان ايدوب، سائر وقتلرده وعلی الخصوص مارت ونيسانده صويی پك آز اولمغله برابر، ارواء اراضيده دخی قوللانلديغندن، يالكز پك كوچك واورايه مخصوص بر نوع كميلرك سيرينه صالحدر. فيضانده ثانيه‌ده ٩٠٦٠ وحد وسطی حسابيله يالكز ٤٧٨ مكعب متره صو دوكر. حوضه‌سی ٨٣٠٠٠ مربع كيلومتره‌دن زياده‌در.

كاوريپورام { (Cavéripouram) هندستانك مدراس اداره‌سنه تابع (كويمباتور) ايالتنده وكويمباتورك ١٢٨

كيلومتره شمال شرقيسنده اولەرق كاورى ايرماغنك صاغ كنارنده بر قصبه اولوب، ٦٥٣٠ اهاليسى واردر.

كاوه { ايرانك اساطير وخرافاتله ممزوج اولان تاريخ قديمنده بر دمير جيدر، كه جمشيدى قتل ايله مملكتنى ضبط ايدوب انواع مظالم اجرا ايدن (ضحاك تازى)يه قارشى قياملە، دريدن اولان اوكلكنى بيراق ايدەرك، خروج، وكنديسنه تابع اولان خلقله برابر هجوم ايدەرك، ضحاكى قتل، وجمشيدك نسلندن فريدونى تخت ايرانه اقعاد ايتمشدر. ضحاك ايله فريدون اسملرينك هند اساطيرنده موهوماتدن عبارت اولديغى « ضحاك » و« فريدون » مادەلرنده بيان ايتديكمزدن، كاوەيه صحيحدن دنيايه كلمش بر شخص نظريله باقەمايز. مع هذا بيراق كبى قوللانمش اولديغى اوكلكنك (درفش كاويانى) اسميله دولت ايرانيەده مقدس بر شى صفتيله حفظ اولنەرق، سعدبن وقاص (رضى اللەعنه) طرفندن ايرانك فتحنده، مجوهراتله مرصع اولديغى حالده، غنيمت ايدلديكى مشهوردر. كاوەنك وقعەسنى محرر فقير فاجعه يعنى تياترو رسالەسى صورتنده قلمه آلوب، « كاوه » عنوانيله ١٢٩٣ تاريخنده نشر ايتمش ايدم.

كاهون { كرمانده (سيرجان) دن ايكى مرحلەلك مسافەده بر قصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

كاهى { [« قاسم كاهى » مادەسنه مراجعت بيوريله.]

كاهه { (Gaha) هندستانك بهار خطەسنده پاطنه ايالتنده وپاطنەنك ٩٠ كيلومتره جنوبنده وكنك ايرماغنه تابع (پهالكو) نهرى اوزرنده قضا مركزى بر شهر اولوب، ٦٦٨٤٥ اهاليسى واردر. پك اسكى وهندبرهمنلرنجه مقدس عد اولنور بر شهر اولوب، بهر سنه ١٥٠٠٠ قدر زوار طوپلانەرق، نهرينك ايچنه كيررلر، و (ويشنو) نك ايزينى زيارت ايدرلر. بو ايزك اوزرنده (ويشنوپاد) اسميله بيوك ومصنع بر بتخانه واردر. بودا دخى الك اول بو شهرده ظهور واجراى وعظ ايتديكندن، مقدما بونك دينته تابع اولانلرك زيارتكاهى ايدى. برهمنيلره

مخصوص مكتب و مدرسه ومناسترلرى دخى چوقدر. اسكى شهرك قارشيسنده ونهرك صول كنارنده (صاحب كنج) اسميله انكليزلر طرفندن ياپيلمش منتظم وطرز جديد اوزره مؤسس بر يكى قسمى واردر.

كبان معدنى { معمورة العزيز ولايتنك خربوت سنجاغنده وخر- پوتك ٤٢ كيلومتره غربنده وملاطيەنك دخى او قدر شمال شرقيسنده اولەرق فرات مجراسندن ٢ كيلومترەلك مسافەده وبو نهرى تشكيل ايدن قره صو ايله مراد چاينك ملتقاسندن ١٥ كيلومتره آشاغيده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ اهاليسى، صدر اسبق يوسف ضيا پاشانك بناكر- دەسى اولان جسيم ومصنع بر جامع شريفى. ينه مشار اليهك تأسيس كردەسى اولوب، ٣٠٠ جلد كتبى حاوى كتبخانەسى، روم وارمنى كليسالرى وحمامى واردر. اسمندن دخى آكلاشلديغى اوزره، بو قصبه خيلى زنكين كومش وسيملى قورشون معدنلرى محلنده اولوب، بو معدنلر مقدما دولت طرفندن اخراج اولنمقده، ومشار اليه يوسف ضيا پاشا كبى وزرا طرفندن اداره ايدلمكده بولنمش اولمسيله، او صرەلرده قصبه ٣٠٠٠ خانه يعنى تقريباً ١٥٠٠٠ اهاليى حاوى بولنمش ايكن، بعده معدنك بطال براغلمسيله، ذاتاً ده هواسى آغر اولد- يغندن، اهاليسى طاغيلوب، شمديكى حالده كرك قصبه وكرك معدن يرى خرابەلرله مملودر. معدنك تركنى ايجاب ايدن اسبابك بريده جوارلرده‌كى اورمانلرك اتلاف اولنمسيله، محروقات قالمامسى اولوب، حالبوكه پالو وچمشكزكده كمور معدنى بولنديغى تحقق ايتمش؛ وچمشكزكده‌كى كمور معدنى مراد چاينه تابع بر نهرك اوزرنده بولنمغله، كبان معدننه نهردن مصرفسزجه نقلى ممكن اولەجغندن، كومش وكمور معدنلرى بردن احاله اولنديغى تقديرده، چوق استفادەيى موجب اولەبيلير.

—— كبان معدنى قضاسى شرقاً وشرق جنوبى طرفندن نفس خربوت يعنى مركز ولايت قضاسيله، جنوب غربى طرفندن ملاطيه سنجاغيله، غرب شمالى طرفندن عربكير قضاسيله، شمالاً دخى درسم سنجاغيله محاط ومحدود اولديغى حالده، مركزدن

اداره اولنور ٥ ناحیه و ٦١ قریه ایله ١٩٠٥٠ اهالیی حاویدر. اراضیسی خیلی منبت اولوب، حبوبات ومیوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. طوت آغاجلری چوق اولوب، مقدما خیلی ایپك چیقارلقده بولنمش ایکن، بوصنعت دخی معدنجیلکله برابر تدنی ایتمشدر.

گبر { (ونام دیکرله پارسی) ایرانیلردن اسکی زردشت دیننده ثباتله الیوم آتشپرست بولنانلره ویریلن اسم اولوب، بونلر ایرانك غزاة مسلمین طرفندن فتحندن وا کثر مجنسلرینك دین اسلامی قبول ایلملرندن صکره دخی وطنلرنده قالوب، بعده اقلیتلری حسبیله، کوردکلری حقارت اوزرینه، اکثری هندستانه وبعضلری شیروان جهتلرینه هجرت ایتمش ؛ وآز مقدارلری ایرانك اوته بریسنده وعلی الخصوص یزده وکرمانده قالمشلردر. الیوم موجود گبرلرك مقداری ١٠٠٠٠٠ نفوسی متجاوز اولیوب، ٨٥٥٠٠ قدری هندستانده، ٨٥٠٠ قدری ایرانده وقصوری قافقاسیاده وسائر طرفلرده‌در. آیین مذهبلرینی زند وپهلوی لسانلرنده اجرا ایدوب، بو لسانلری بیلیر عالم دستور و موبدلری وار ایسه‌ده، اکثری یاشادقلری مملکتك لسانیله متکلم اولوب، آتشکده لرنده اوقونان زند آوستایی آکلا - میورلر. چالیشقان وپك ناموسلی آدملر اولوب، بمبایده بانقه‌لری وبیوك تجارتکاهلری وجمعیات علمیه وخیریه‌لری واردر. زنکینلری خیراته چوق پاره صرف ایدوب، کندی ملتلرندن هیچ بر بر دیلنجی وفاحشه اولمدیغی شایان دقتدر. بوندن بر قاچ سنه اول کلنجه‌یه‌قدر بمبایده پهلوی لساننده ایکی غزته نشر ایدرلردی. مقدما شهر مذکورده پك بیوك ومصنع بر آتشکده بنا ایتمشلردر.

گبری { (ملا محمدقاسم) ایران شعراسندن اولوب ، کاشانلیدر. شو رباعی اونکدر :

گلخن نشین آتش سودا کسی مباد
سرگرم شعله‌های تمنا کسی مباد
آن را که رد کنیم شود رد کائنات
مردود بارگاه دل ما کسی مباد

گبسود { خداوندکار ولایتنك قره‌سی سنجاغی مرکز قضاسنده و بالیکسرینك ٢٥ کیلومتره شرقنده اولەرق سماو چایی اوزرنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ٣٠٠٠ اهالیسی، ٢ جامع شریفی، ٦ مسجدی، بر تکیه‌سی، ٢ خانی، بر حمامی، و ٤٠ دکانی واردر. — ناحیه‌سی ٧٥ قریه‌دن مرکب اولوب، ١١٥٩٥ اهالیسی واردر، که بونلردن یالکز ٣٢ سی خرستیان وقصوری کاملاً مسلمدر. اراضیسی تقریباً ١٩٠٠٠ یکی دونمدن عبارت اولوب، ٣٠٠٠ دونملکی چام و میشه آغاجلرینی حاوی اورمانلقدر. طوپراغی پك منبت اولوب، محصولاتی: بغدای، آرپه، مصر، سیسام، بورجق، چاودار، یولاف، پاموق، کتن، کنویر وسائره ایله میوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر.

کبك { (Quebec) آمریقای شمالیده انکلتره‌یه تابع دومینیون حکومات متفقه‌سندن همنامی اولان حکومتك مرکزی بر شهر اولوب، سنت لوران ایرماغنك صول یعنی شمالی کنارنده و دومینیونك مرکزی اولان (اوتاوه) نك ٣٨٠ ومرکز تجارت اولان (مونترآل)ك ٢٢٠ کیلومتره شمال شرقیسنده واقع اولدیغی حالده، ٦٣٠٩٠ اهالیسی، استحکاماتی، کوزل لیمانی، پك ایشلك تجارتی، بیوك دارالفنونی، دارالمعلمینی، بر قاچ آقادمیاسی، متعدد مکاتب عالیه‌سی، نمونه‌لك مکتبلری، تاریخ و ادبیات، جغرافیه، تاریخ طبیعی وسائر فنون جمعیتلری، صنایع ومالیه شرکتلری و سائر آثار عمرانی واردر. مرکزی بولندیغی حکومت مجلس مبعوثاننه ٣ وحکومات متفقه مجلس عمومیسنه دخی دیکر ٣ مبعوث انتخاب ایتمك حقنی حائزدر. وقتیله کبك سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری وکراسته تجارتیله مشهور ایدی. بو صنعت وتجارت او وقتدن بری چوق تدنی ایتمش ایسه‌ده، دیکر صنایع ایلریلیوب، برنجی درجه‌ده دباغخانه‌لریله آیاق قابی فابریقه‌لریدر. سنوی ٢١ ملیون فرانق قیمتنده آیاق قابی و ١٣ ملیون فرانق قیمتنده مواد دباغیه اخراج اولنور. دمیرخانه و دوکمخانه‌لریله انواع ماکینه‌لر وچلیکدن آلات وادوات وکاغد، چوخه، قاوچوقدن مواد مختلفه، توتون وسائره فابریقه‌لری چوقدر. قارشیسنده‌کی (لویس) قصبه‌سنه بر کوپری ایله مربوطدر. اهالیسنك ثلثانی فرانسز جنسیتنه منسوبدر. شهر ایکی قسمدن مرکب اولوب، یوقاری

قسمنك غايت دلكشا منظره‌لری و ابنیه و دوائر عمومیه‌سی واردر. واوستنده‌کی تپه‌ده برقلعه بولنیور. آشاغی قسمی ایسه تجارت وفابریقه‌لر یری اولوب، بونك سوقاقلری دها کنیش ودها منتظمدر.

کبك { (Quebec) آمریقای شمالیده انکلتره‌یه دومینیون حکومات متفقه‌سنك بری و الك شرقیسی اولوب، مرکزی اولان آنف‌البیان شهرك اسمیله تسمیه و «آشاغی قاناده» اسمیله دخی یاد اولنمقده‌در. ٥° ؛ ایله ٥٢° عرض شمالی و ٦٠° ایله ٨٢° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالاً هنوز تحت انضباطه آلنمیان «اراضیٔ شمالیه» ایله، شمال شرقی طرفندن (لابرادور) خطه‌سیله، شرقاً (ترنو) یی آیران (بل ایسله) بوغازی و (سنت لوران) کورفزیله ، شرق جنوبی طرفندن « یکی برونسویق » له وممالك مجتمعه‌نك (منه) جهوریتیله، جنوباً ینه ممالك مذکوره‌نك نیوهامپشیر ایله ورمونت ونیویورق جمهوریتلریله، شرقاً دخی (اونتاریو) حکومتیله و برآز یرده هودسون کورفزینك جامس قوییله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٠٠ ٥٠٠ مربع کیلومتره اولوب ، تقریباً ٠٠٠ ٥٨٠ ١ اهالیسی واردر ، که بهر مربع کیلومتره باشنه آنجق ٣ کشی دوشیور. بو مملکت واسعه‌یی سنت لوران نهری وخلیجی غیرمساوی ایکی قسمه تفریق ایدوب ، بونك جنوبنده‌کی قسمك آنجق بر سدسی وسعتنده اولدیغی حالده، هواسی دها معتدل و طوپراغی دها منبت اولمق سایه‌سنده، اهالیسنك نصفندن زیاده‌سی مذکور قسم اصغرنده بولنیور. آنجق قسم شمالیسنده اسکان واعماره صالح اراضیٔ واسعه بولندیغندن، اوراسنك ده مرور زمانله بو نسبتده اهالیسی چوغاله‌جغنده شبهه یوقدر. اراضیسی دخی بوتقسیمه تابع اولوب، سنت لورانك جنوبنده‌کی یرلرده (آلغانی)سلسله‌سنه منسوب طاغلر ممتد ، و بونلرك ذروه‌لری ١٠٠٠ متره ارتفاعلرینه‌قدر واصل اولور . بو یر طار واوزون اولوب، جنوب غربی جهتی معتدل ومنبت اولدیغی حالده، شمال شرقی‌یه طوغری ایلری کیدلدکجه، هوا واراضی سرتلشوب ، منتهای شمال شرقیسنی تشکیل ایدن (غاسپسین) شبه جزیره‌سی قابل سکنی اوله‌میه‌جق درجه‌ده صوئوق وقیالقدر. نهر مذکورك شمالنده‌کی قسم اعظمی ایسه عمومیت اوزره دوز اراضیٔ واسعه‌دن عبارت ایسه‌ده ، مملکتك وسطنده بونجه (لورانتیان) اسمیله برصره طاغلر ویا تپه‌لر ودها طوغریسی بر تقسیم میاه خطی تشکیل ایده‌جك صورتده آنجق ایکی اوچیوز متره مرتفع برصرت ممتد اولوب، بونك اوستنده برطاقم واسع کوللر بولنمغله، آیاقلری جنوبده‌کی سنت لوران ایرماق وخلیجنه ویا غرب شمالیده‌کی هودسون کورفزینه دوکیلور. بو صرتك اکثر طرفلری اورمانلرله مستور اولوب، یالکز ١٠٠٠ متره‌یه قریب ارتفاعی اولان جهتلری قیالق ودها آلچق جهتلری اعماره صالحدر. مذکور کوللرك الك بیوکلری غربدن باشلایه‌رق : کیباوه، آبیتیبی، مال، میستاسینی، سنت ژان، پریتیبی ، آستوریغامیتوش ، مانیقوآغان، آسوانیپی، چیچنون، وامینیقاپو وسائره‌در. نهرلرینك الك بیوکی سنت لوران ایرماغیدر ، که شق ایتدیکی کوللرك اخیری اولان (اونتاریو) کولندن بالخروج، برمدت اونتاریو حکومتیله ممالك مجتمعه آره‌سنده شمال شرقی‌یه طوغری آقدقدن صکره، کبك حکومتی ایچنه کیروب، (مونترآل) شهری یانندن کچر، وکبك شهرینه واصل اولنجه ، نهر حالندن چیقوب ، کیتدکجه توسع ایدر بر خلیج صورتنه کیرر. بو ایرماغه جنوبدن کلن انهار آز اولمغله برابر، قیصه وکوچك اولوب، شمالدن مذکور کوللردن کلنلرینك الك بیوکلری: غرب جنوبی حدودینی تشکیل ایدن (اوتاوه) و بوکا تابع قولونجه ، غاتینقاوه ، « طاوشانلرچایی » و « قزیل چای » ، سنت موریس، پریبونقه، رتسیامیتس ، اوتارده ، مویسیه، مینیان، سنت اوکوستین و سائره‌در . هودسون کورفزینه دوکیلنلری‌ده حدود شمالیه‌یی تفریق ایدن (استمن) ایله روپرت، نوتاوه، هاریقاناو وسائره‌در .

هر نه‌قدر کبك عرضجه فرانسه‌یه معادل ایسه‌ده، هواسی چوق دها صوئوق اولوب، قیشلری پك اوزون وسرتدر . کبك شهرنده یازین میزان الحراره حد وسطی اوزره ١٧. صوك بهارده ٧، ایلك بهارده ٣ درجه و قیشین تحت الصفر ١٠ درکه کوسترر. شمال شرقی‌یه طوغری کیدلدکجه ، هوانك برودت وشدتی آرتار. قیشین بتون کوللرونهرلری

طوكار. الحاصل هواجه سیبریه ونورروجه مشابهدر. هواسی اك معتدل اولان یرلرده بغدای، مصر، كتن، كنویر، توتون، اوزوم، الما، آرمود و سائر میوهلرله سبزهلرك انواعی حاصل اولور. آنجق طوپراغنك قوتی پك چابق زائل اولدیغندن، اهالی كوبرهیه اولان احتیاجلرینی آكلایهرق، وپك واسع اولان مرعا وچایرلردن استفاده ایدهرك، كلیتلی صیغیر وسائر حیوانات اهلیه بسلمكه، وبونلردن یاغ، پنیر وسائره چیقارمغه باشلامشلردر. هنوز آچلماـمش طرفلری بالطه كورمهمش اورمانلرله مستور اولوب، بتون اورمانلری ۲٤٠٠٠٠ مربع كیلو متره وسعتندهدر. آنجق اعمار و اسكان اولنان یرلرینك اكثر طرفلرنده اورمانلر نافله یره اتلاف اولندیغندن، محروقاتجه بیله زحمت چكلمكدهدر. اصل مملكتك منبع ثروتی معادن كثیرهسی اولوب، دمیر، باقیر، آلتون، نیكل، منغانز، آنتیمون، جیوه، كوكورد و سائر معدنلرله مرمر، آشی بویاسی، یازی طاشی، طاش یاغی و معدن صولرینك انواعی پك چوقدر. معادن مختلفهیی حاوی یرلری ٧٠٠٠٠٠ دونم قدر تخمین اولنیور.

اهالیسنك ثلثانندن زیادهسی عن اصل فرانسز اولوب، قناده فرانسه مستملكاتندن ایكن، هجرت وتوطن ایتمشلردر. سائرلری ایرلاندهلی، انكلیز، اسقوچیهلی، آلمان و سائر آوروپا مهاجرلرندن عبارتدر. اصل یرلیلر ٧٥٠٠ كشی رادهلرندهدر. صنایع محلیه خیلی ایلری اولوب، محصولات ارضیه ایله كراسته ومعادنك استحضار و استعمالی وبالقجیلق ومنسوجات مختلفه نسجی كبی صنعتلرله اشتغال اولنیور. تجارتی خیلی ایشلك اولوب، محصولات ارضیه، حیوانات وحیوان محصولاتی، كراسته، معادن و سائرهیه متعلق پك چوق اخراجاتی واردر. باشلیجه نهرلری سنتلوران ایرماق وخلیجندهكی اسكلهلر اولوب، اورادن بحر محیط آطلاسی یه ایندیریلهرك، آوروپایه، ویا بیوك كوللره وبونلرك جنوبی ساحللرندهكی اسكلهلره چیقاریلهرق، ممالك مجتمعهیه نقل اولنور. سنوی اخراجاتی تقریباً ۲۱۲ و ادخالاتی ۲٦۳ ملیون فرانق رادهلرندهدر.

اصول ادارهسی مشروطیت ومختاریت اساسی اوزرینه مؤسس اولوب، رأس حكومتده انكلتره دولتنك وكیلی حكمنده و (اوتاوه) دهكی والینك معیتنده بر متصرف بولنیورسهده، بونك وظیفهسی پك محدود و پك رسمی اولوب، مملكتی اداره ایدن هیئت مدیران خصوصی مجلس مبعوثانك اوكنده مسئولدر. متصرفك تحت ریاستنده اجتماع ایدن هیئت مدیراندن مركب بر مجلس ادارهسی، ۲٤ اعضادن مركب بر هیئت اعیانی و اهالی طرفندن منتخب ٦٥ مبعوثدن مركب بر مجلس مبعوثانی واردر. بو وجهله ادارهٔ داخلیهسنده بسبتون مستقل اولوب، دومینیون حكومات متفقهسنك مركزینه دخی مصالح عمومیهنك تذكریچون ٦٥ مبعوث و ۲٤ اعیان كوندرمك حقنی حائزدر. مملكت ۲٠ قونتلغه وهر بر قونتلق متعدد ناحیهلره منقسمدر. هر ناحیه اهالیدن منتخب بر مدیرله ٧ اعضادن مركب بر مجلس طرفندن اداره اولندیغی كبی، قونتلغك مركزنده دخی ینه اهالیدن منتخب بر رئیس ناحیه مدیرلرندن متشكل بر مجلسله ادارهٔ امور ایدر. امور عدلیه انكلتره دولتی طرفندن نصب اولنمش بر مفتشك تحت ادارهسنده حكومات متفقه مركزندن مأموریتلری تصدیق اولنمش ۳٠ حاكمه مفوض اولوب، بونلر قونتلغلردهكی محاكمی اداره ایدرلر؛ ومحاكم مذكوره اعضاسی محللرنده انتخاب اولنور.

كَبكَب { مكهٔ مكرمه قربنده عرفاتك آرقهسنده ایكی طاغك اسمی اولوب، ایكیسی تثنیه صیغهسیله كبكبان دینلیر.

كبود جامه { (شاه نصرالدین) مشاهیر شعرادن اولوب، استراباد ایله خوارزم آرهسنده ساكن كبود جامه اسمیله معروف بر كوچك قومك امیری اولمغله، (شاه كبود جامه) اسمیله شهرت بولمشدی. سلطان تكش بونك قتلنه برینی مأمور ایدوب كوندردیكنده، صاحب ترجمه بو مأمورك كوكلنی ایدهرك، حیاً كندیسنی حضور سلطانه سوق ایتمكه قاندیرمش؛ وتكشك حضورینه چیقدیغنده شو رباعییی سویلیوب، عفو واحسانه نائل اولمش ایدی:

من خاك تو در چشم خرد می آرم
عذرت نهیكی نهده نه صدمی آرم
سر خواسته بدست كس نتوان داد
می آیم و بر كردن خود می آرم

كبويلر { (Guebwiller) آلساس لورنده قولمارك ٢٥ كيلو متره جنوب غربيسنده و (ووستر) طاغلرينك كوزل بر بايرنده اولەرق (رين) ايرماغنه تابع (لوش) نهرى اوزرنده قضا مركزى برقصبەاولوب، ١١٤٥٥ اهاليسى، ماكينه فابريقەلرى ، بچقيخانەلرى ، يوك وپاموق ايپليكخانەلرى وايپك قوردله ايله قماش فابريقەلرى واردر.

كبير { (Cabires) اسكى يونانيلرك بو اسمله فنيكەليلردن مأخوذ برطاقم معبودلرى اولوب ، بونلرك آيينلرينى سراً اجرا ايدرلر ، و اسملرينى دخى علناً سويلمزلردى . كبيرلرك طريق عبادتنه محرم اولمق خيلى زور وبر طاقم شرائطله مشروط اولوب، بو سره ايلك داخل اولەجق آدم غريب برطاقم آيينلرلەمعبده كوتوريلەرك، اطرافنده بونلرك عبادتنه مخصوص راهبلر برطاقم جزبەانكيز رقصلر اجرا ايدرلردى. بو اسم فنيكه يعنى كنعا- نيون لساننده « بيوك » ديمك اولديغندن، « آلهۀ كبيره » معناسيله بونلره اطلاق اولنوردى . كبير- لرك عبادتى اك زياده فنيكەليلرك تقرب ايتدكلرى سمدرك وامروز آطەلرنده مرعى ايدى.

كبير { هندستان مشاهير صوفيوننده ايكى ذاتك لقبى اولوب برنجيسى سكندر شاه لودينك معاصرى بولنمش؛ وتصوفده كنديته مخصوص بر طريق جديدآچوب، پك سربست بر يول طوتمش ، وتعصبى قيرمغه سعى ايتمشدر . (رتنپول) ده مدفوندر .

— ايكنجيسى (بالاپير)و (شيخ كبير) ديمكله شهير اولوب ، ١٠٥٤ تاريخنده قنوجده وفات ايتمشدر. شهر مذكورده پك مزين اولان تربەسى زيارتكاهدر.

كبيرالدين { (بن تاج الدين عراقى) هندستانشعراسندن اولوب، دهلى حكمدارلرندن سلطان علاء الدينك زماننده ياشامش؛وبونك فتوحاتنى حاكى برمنظومه يازمشدر.

كبيره { (Cabira) سيواس شهرينك اك اسكى اسمى اولوب، بيوك شهر معناسيله اورالرينى ضبط ايتمش اقوام ساميەدن برى طرفندن وضع اولنمش؛ وبعده روماليلر زما- نده (سباسته) تسميه اولنوب، بو اسم مرور زمانله (سيواس) صورتنى آلمشدر . — جيحون قربنده دخى بو اسمله بيوك بر قريه اولوب، بعض مشاهير علمانك مسقط رأسى بولنمش اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور .

كپيد { (Gépides) آلمانلرك اسلافى اولان غوتلرك منقسم بولندقلرى اوچ طائفه- نك برى اولوب، ديكر ايكيسى يعنى اوستروغوتلرله ويزيغوتلر جنوبەطوغرى يايلەرق، ايغما كرلك وجها- نكيرلك ايتدكلرى حالده، كپيدلر ويستولەنك منابعنده وقاربات سلسلۀ جبالنك اوتەسنده قالمشلردى. اوچنجى قرن ميلادى اواسطنده بونلر آلمانيەنك شمال جهتنده ساكن بولنان (بورغوند) لرى رين واديسنه طوغرى پوسكورتەرك ، يرلرينى ضبط ايتمش؛ ومتعاقباً ايكنجى قلودك قوماندەسيله روما ممالكنه تجاوز ايدوب، بعده (هون) لر طرفندن مغلوب اولمش؛ و٤٥٣ تاريخنده، آتيلانك وفاتى اوزرينه، بونلرك بيوندروغندن قورتيلوب ، (آرداريق) ك رياستيله طونه وتيسه آرەلرنده يعنى مجارستانك غرب جهتنده يرلشمشلردى. ٥٤٨ تاريخنده قومشولرى اولان لومباردلرله محاربەيه طوتيشوب، لومباردلرى مغلوب ايتمشلرسەده، بونلرك امداده دعوت ايتدكلرى آوارلر طرفندن مغلوب وپريشان اولوب، برطاقلرى محو اولمش؛ وبر طاقلرى طاغلمشلردى.

كت { (Gètes) [« جت » ماده سنه مراجعت بيوريله .]

كتانى زاده { (على بن محمد) مشاهير خطاطيندن اولوب، پدرى كتانجيلر كتخداسى ايدى. درت بش قرآن كريم واوتوز قدر انعام وسائره يازمشدر. طغرا كشلكده مهارتى وموسيقى وكمانكشلكدن بهرەسى وار ايدى. ١١٩٢ ده وفات ايتمشدر.

كتبغا { (ملك عادل زين الدين المنصورى) مصرده حكومت سورن مماليك اتراكك اونجيسى اولوب، ملك منصور سيف الدين قلاونك كولەلرندن ايدى. عن اصل مغول افرادندن اولوب، هلاكونك عسكرى ميانده بولنمغله، عسكر مذكورك حمصده كى انهزامنده اسير آلنمش؛ وپك كنج اولمق مناسبتيله، ملك مشار اليه طرفندن تربيه اولنەرق،

دين اسلامى قبول ايلمش ايدى. افنديسنك وفاتنده اوغلى ملك اشرف صلاح الدينك زماننده اكتساب جاه ومكنت ايتمش؛ وبونك وفاتندن صكره تختنه لچين برادرى صغير السن ملك ناصر ناصر الدين محمدك وصيسى ومدبر امورى اولوب، ٦٩٤ ده لاچين و قره سنقر و سائر امرانك سعيله ، صاحب ترجه تخته اقعاد اولنمش؛ وشام جهتنه عسكر سوق ايدوب، حمصى استخلاص ايتمشدى. يسانده ايكن ، موى اليه لاچين خروجله صاحب ترجمهنك استنادكاهى اولان فتحاص وارزقى اخذ وبند ايدنجه، كتبغا كولهلرندن درت كشى ايله فرار ايدوب، دمشقه واردیغنده، اورانك واليسى كندى آدملرندن اولمغله، كنديسى وعسكرى لاچينه مخالفت ايدوب، صاحب ترجمهنك بيعتنده ثبات ايتمك ايستمشلرسهده، كتبغا رضا ويرميوب، كنديسى دخى بيعت ايتمكله، صرخد قلعهسنده اقامه اولنمش؛ وبعده ملك ناصرالدين محمد ثانياً مصر تختنه كچنجه، حما محافظلغنه نصب ايتمكله، ٧٠٢ تاريخنده اوراده وفات ايتمش؛ وجنازهسى دمشقه نقل اولنهرق، قاسيونده دفن اولنمشدر. قيصهبويلى، ضعيف، اسمر كوسه صقاللى والحاصل مغول چهرهلى برآدم اولوب، خيره مائل ايدى.

كتخدا { [« ابراهيم پاشا (كتخدا —)»، « حسين پاشا (كتخدا —)» و« محمد پاشا (كتخدا —)» مادهلرينه مراجعت.]

كتخدا زاده { (اسماعيل بن عثمان) مشاهير خطاطيندن اولوب، ١١٦١ ده وفات ايتمشدر. ابو بكر پاشا مكتبى مزارستاننده مدفون اولوب، مكتبك تاريخى كنديسنك خطيدر.

كتك { (Katek) هندستانك بنكاله دائرهسنده (اوريسا) ايالتنك مركزى بر شهر اولوب، كلكتهنك ٣٥٠ كيلومتره جنوب غربيسنده و(مهانادى) ايرماغى داليهسنك رأسنده واقع اولديغى حالده، ٥٠٠٠٠ اهاليسى ونهر بوينجه ٣ كيلومتره اوزون كوزل بر ريختمى واردر. پك كوزل و متين بر قلعهسى ده وار ايكن، انكليزلر

هدم ايدوب، يالكز آثار معماريهٔ اسلاميهنك الك كوزللرندن اولان بر قپوسنى محافظه ايتمشلردر.

كته { بروسه جوارنده برقلعهٔ منيعه اولوب، بر تكفورك النده ايكن، ٧٠٢ تاريخنده سلطان عثمان غازى حضرتلرى طرفندن فتح اولنمشدى.

كتيوار { (Kattivar) هندستانك ساحل غربيسنك قسم شماليسنده كجرات خطهسنه ملحق بيوك بر شبه جزيره اولوب، شمالاً (كچ) وجنوباً (كمباى) كورفزلرى آرهسنده، ٢٠° ٤١′ ايله ٢٣° ٨′ عرض شمالى و ٦٦° ٣٦′ ايله ٧٠° طول شرقى بيننده ممتد اولور. شرق شمالى كوشهسندن ١٠٠ كيلومتره وسعتنده آلچق وقوملق بر برزخله كجراته مربوطدر. شرقدن غربه بويى ٣٥٢ وعرض اعظمى ٢٦٤ كيلومتره اولوب، مساحهٔ سطحيهسى تقريباً ٥٧٠٠٠ مربع كيلومتره واهاليسى ٢٥٠٠٠٠٠ كشيدر. قسم شماليسى دوز وبر طاقم آلچق تپهلرله متموج بر حالده اولوب، قسم جنوبيسنده ساحله متوازياً (كيرنار) طاغلرى اوزانيور، كه الك يوكسك ذروهلرى ١١٥٠ متره ارتفاعندهدر. الك بيوك نهرلرى (بهادر) اسميله وسطلرندن نبعانله برى جنوب غربي‌يه وديكرى شرقه طوغرى آقان ايكى ايرماغى اولوب، غايتله منبت وكوزل بر كنيش اووه اروا ايدن برنجيسنك مجراسى ١٨٤ كيلومتره اوزوندر. ساترونجى، آجى وماچو اسملريله اوچ نهرى دها واردر.

بو شبه جزيره ١٨٨ حكومته منقسم اولوب، بونلردن ١٣ ى بسبتون مستقل اولدقلرى حالده، ٩٦ سى انكليز دولتنه و١٣٢ سى (جوناكر) نوابنه جزيهكذاردرلر. بونلر ٧ صنف اوزرينه مرتب اولوب، برنجى وايكنجى صنفدهكيلر ادارهٔ ملكيه وعسكريهده مستقل اولدقلرى حالده، ديكرلرينك دائرهٔ استقلاللرى كيتدكجه تحديد اولنمقدهدر. بونلر درت طاقمه منقسم اولوب، هر طاقمى انكليز حكومتى طرفندن نصب اولنان مأمورك تحت نظارتنده وجملهسى بر مفتش عموميك تحت تفتيشنده اداره اولنورلر. مذكور درت طاقمك بهرى بر

سنجاق عد اولنوب، بونلر دخی: جلاور، هلر، سورات وكوهلواردر.

بو شبه جزيره يونان قديم جغرافيونى آثارنده (ساوراستريني) وهند قديم آثارنده (سوراشتره) اسميله مذكوراولوب، جغرافيون اسلاميجه (سورات) اسميله معروفدر. شمدى ايسه بو اسم يالكز جنوب غربى قسمنه تخصيص اولنمشدر. كتيوار اسمى ايسه مؤخراً شبه جزيره‌يى استيلا ايدن بر قومه نسبتله ابتدا قسم شرقيسنه وضع اولنوب، بعده تعميم اولنمشدر. گجرات شبه جزيره‌سى دخى دينلير.

طوپراغى، برنجى درجه‌ده دكلسه‌ده، خيلى منبت اولوب، اكثر طرفلرى‌ده صو آلتنده بولنديغندن، كليتلى پاموق وذخاير حاصل اولوب، اخراج اولنمقده‌در. سنوى ويركيسى ايكى بچق مليون فرانق اولديغى حالده، اخراجاتدن مملكتـه كيرن آقچه‌نك آنجق يوزده دردى نسبتنده‌در. حكومات كثيره‌سى باشنده بولنان حاكملر اراضئ واسعه‌يه مالك اولوب، تخصيصاتلرينى اعمار مملكتلرينه صرف ايدرلر. انكليز حكومتنك دلالتيله انهارى منصبلرنده ليمانلر وريختملر واكثر معموره‌لرنده بلديه دائره‌لرى وسائر ابنيهٔ عموميه وخيريه تأسيس، ويوللر وجدوللر كشاد اولنه‌رق، كيتدكجه مملكتك معمورى‌تى آرتمقده‌در. مقبول بر جنس آت يتيشديرلديكى كبى، قيونلرى دخى پك چوق اولوب، يپاغى مملكتك الك باشلى اخراجاتندندر. دمير معدنى برچوق يرلرنده بولنيور. حيوانات وحشيه‌دن آرسلان، قپلان، غزال، طوموز، صيرتلان، قورت، چقال، يبانى كدى، تيلكى وسائره واردر. فاره‌لر بعضاً اكينلرى تخريب ايده‌جك درجه‌ده چوغالير. آثار عتيقه‌سى چوقدر. الك بيوك معموره‌لرى: جنكر، بهاونكر، جونكر، راجكوت، پورتيدر، متكرول ووارول اولوب، صوك اوچى پك ايشلك اسكله‌لردر. سواحلنده ليمانلرى چوق اولوب ٦٠ قدر صاييورلر. اون بيك فنارى‌ده واردر.

كثه { فارسده اصطخر قربنده يزد ناحيه‌سنك مركزى برقصبه اولوب، اطرافنده اورمانلريله اشجار مثمره‌يى حاوى باغچه‌لرى و بيوك بر جامعيله دميردن ايكى قپوسى وكوزل هواسى اولديغنى اصطخرى بيان ايديور.

كثير { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمى اولوب، جمله‌دن بريده عم جناب نبوى عباس بن عبدالمطلب (رضه) ك اوغليدر، كه اونجى سال هجريده وارتحال حضرت رسالتپناهيدن بر سنه اول دنيايه كلمكله، صحبتنه نائل اولانلردن عد اولنه‌ماز ايسه‌ده، منقول اولان بر روايتك صحتى تقديرنده، دها بيوك اولمسى اقتضا ايدر. كنيه‌سى ابو تمام اولوب، والده‌سى ام الولد بر جاريهٔ روميه و يا حميريه ايدى. فقها وفضلاء صحابه‌دن اولوب، اوغلى عباس كنديسندن روايت ايتمشدر.

كثيّر عزّه { (ابو صخر - بن عبدالرحمن بن ابى جمعة الاسود الخزاعى) مشاهير شعراء عربدن اولوب، عزه بنت جميله اولان عشق و علاقه‌سيله شهرت بولمش؛ واكثر اشعارى بونك حقنده سويلمشدر. دولت امويه زماننده يشايوب، عبدالملك بن مروان وعبدالعزيز بن مروان ويزيد بن الملك نزدلرينه تردد، وحقلرنده مدحيه‌لر نظم ايتديكى حالده، جناب مرتضايه فوق العاده انتساب و محبتى واهل بيت رسول الله (صلعم)ه عبوديتى پك زياده ايدى؛ و بو منسوبيتنى ملوك وامراء امويه‌دن دخى كتم واخفا ايتمزدى. معشوقه‌سيله ماجرالرى وعبدالملك وعبدالعزيزله بعض مكالمه‌لرى مشهوردر. اكثريا دمشق شامده ومصرده امرار ايام ايدوب، ١٠٥ تاريخنده مدينهٔ منوره‌ده وفات ايتمشدر. مشهور بر قصيدهٔ تائيه‌سى‌ده اولوب، شو ايكى بيت اوندندر:

وانى و تهيامى بعزة بعدما
تسليت من وجدبها وتسلت
لكا لمرتجى ظل الغمامة كلما
تبوأ منها للمقيل اضمحلت

كشرى { فرس شعراسندن اولوب، وطنى اولان بخارده تجارتله مشغول ايدى. شو رباعى جملهٔ اشعارندندر:

چون تيشه مباش جمله برخود متراش
چون رنده ز كار خويش بيبهره مباش
تعليم زاره كير در علم معاش
چيزى سوى خود ميكش وچيزى ميپاش

گجرات { (Goudjerat) هندستانك غرب جهتنده وبحر عمان ساحلنده بيوك بر خطه اولوب، شمالاً راجپوتانه، شرقاً مالوه وكنديش، جنوباً كوتكان خطه‌لريله، غرباً

دخی بحر مذکورله محاطدر. ایکی‌قسمدن عبارت اولوب، قسم غربیسی (کچ) و (کمبای) کورفزلری آره‌سنده ممتد اولان (کتیوار) شبه‌جزیره‌سندن وقسم شرقیسی اصل قره جهتندن عبارتدر. ٢٠° ایله ٢٤° ٤٥′ عرض شمالی و ٦٦° ٣٠′ ایله ٧٢° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شرقدن غربه‌بویی ٦٠٠ و اکی ٥٠٠ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٣٨ ٧٧٠ مربع کیلومتره اولوب، ٨ ٨٤٧ ٨١٠ اهالیسی واردر، که بهر مربع کیلو متره باشنه ٦٣ کشی دوشیور. هر طرفی بردرجه‌ده مسکون اولمیوب، سواحله قریب محللرنده بهر مربع کیلو متره باشنه ١٠٠ دن زیاده و بعض یرلرنده ٢٠٠ مقدارینه قریب اهالی اصابت ایتدیکی حالده، شرق وشمال جهتلرنده مقدار مذکور ٢٥ عددینه‌قدر اینر. کتیوار شبه جزیره‌سی یوقاریده آیریجه تعریف اولندیغندن، شوراجقده اصل کجراتدن بحث ایده‌جکز. خطهٔ مذکوره‌یی (ماهی) ایرماغی‌ایکی‌مختلف‌قسمه آیروب، مجراسنك‌شمالنده‌کی قسم لب دریادن حدود شرقیه‌یی تشکیل ایدن تپه‌لر صرتنه‌دك دوز وچپلاق بر اووه‌دن عبارتدر، که دها شمالده بولنان (مروار) چولنك تأثیری آلتنده بولنوب، ایچندن جریان ایدن بر قاچ نهر دخی حال ومنظره‌سنی دکیشدیره‌میور. آنجق جهت جنوبیه‌سی یعنی احمد آبادك ایچندن کچن (سبرماتی) نهری کندیسیله (ماهی) مجراسی آره‌سنده اولان اووه‌نك علی‌الخصوص ساحله قریب یرلرینی منبت ومحصولدار برحاله قویبیور، که کجراتك الك مسکون یری ده‌بوراسیدر. آنجق نهرمذکور ایله‌تابعلرینك یتاقلری پك‌درین اولدیغندن، سقی اراضی‌یه اوقدر الویریشلی‌اولمیوب، بحق استفاده‌اولنه‌میور. کجراتده بو حال‌همان عمومی اولوب، بتون نهرلری بویله‌درین خندقلر ایچنده آقار؛ ویازین صولر چکلدکده، بو خندقلر یول کبی‌قوللانیلوب، کاروانلر بونلری‌تعقیب ایدر. مذکور ماهی ایرماغی اوزون بر خلیجدن (کمبای) کورفزینه دوکلدیکی‌کبی، بونك ٦٠ کیلو متره جنوبنده تا هندك وسطلرندن کلن (نرباده) نهر عظیمی‌دخی‌ینه بویله برخلیج تشکیل ایده‌رك‌مذکور کورفزه دوکیلور. بو ایکی ایرماغك مجرالری آره‌سنده (ویندیه) جبالنه‌مربوط اوله‌رق برطاغ‌ساحله‌قدر ممتد اولدیغی کبی، نرباده مجراسنك جنوبنده دخی‌برطاغ‌اوزانوب، بعده ینه‌هندستانك وسطلرندن کلن (تپتی) ایرماغی‌آقوب، بونك‌جنوبنده (غربی کات) سلسلهٔ‌جبالی شمالدن جنوبه طوغری اوزانمغه باشلار؛ و کجرات بو سلسله ایله تحدید اولنه‌رق، بونك اتکلریله لب دریا آره‌سنده‌کی طار اووه‌دن عبارت قالدیغی‌حالده، براز دها ممتد اولوب، بعده (کونکان) خطه‌سنه کچیلیر. بو وجهله کجراتك (ماهی) مجراسنك جنوبنده‌کی قسمی عارضه‌لی وطاغ ووادیلری حاوی مختلف‌المنظره بر یردر. هواسی دخی اوکا کوره مختلف اولوب، قسم شمالیسنده پك صیجاق ویاغمورلری آز اوله‌رق، میزان‌الحراره کولکه‌ده ٤٩ درجه‌یه‌قدر چیقار؛ قسم‌جنوبیسنده ایسه هوا معتدل‌ویاغمورلری زیاده اولوب، تموزدن تشرین اوله‌قدر جنوب غربیدن اسن‌ملتملر هواسنی تعدیل ایدیورسه‌ده، صوك بهارده صیتمه‌یی تولید ایدیور. اکثر جبالی اورمانلرله مستور اولان شبه جزیره‌ده موسم یاغمورلری‌دها چوق وصیتمه‌زیاده اولوب، علی‌الخصوص اوروپالیلره هواسی‌کلمیور.

کجرات هندستانك الك منبت یرلرندن اولوب، باشلیجه محصولاتی: پرنج، پاموق، شمال جهتنده بغدای، آرپه، دارینك‌انواعی، جنوب جهتنده‌شکر قامشی، قوقه، تمرهندی، موس، آناناس، قارپوز وسائره‌در. اورمان‌اشجارندن باد یاب بانیان‌دینلن بر جنس‌آغاج پك‌جسیم اولور. معادندن الك زیاده دمیر بولنور. حیوانات اهلیه‌سی: بیکیر، مانده، اورکوجلی صیغیر، قیون، کوچك وچرکین‌برجنس مرکب وسائره‌دن عبارت اولوب، حیوانات وحشیه‌سی‌ده قپلان، پارس، صرتلان، یبانی‌کدی، یبانی‌کوپك، ماهی وسبرماتی وادیلرنده کلیتلی سوریلرله کزن کوزل برجنس غزال، وطیور ایله‌آو حیواناتنك انواعندن عبارتدر. بیوك نهرلرده تمساح دخی بولنور.

صنایع‌محلیه‌یه کلنجه مقدما کجراتده پاموقدن اینجه قماشلر کلیتاله نسج اولنمقده ایکن، بعده‌انکلتره‌دن کلان منسوجاته قارشی دوام ایده‌میوب، دستکاهلری تعطیل اولنمش: وانجق اخیراً انکلیز امتعه‌سنه قارشی اجرای رقابت مقصدیله احمد آباد وسوراتده وسائر بعض‌طرفلرده اهالی بخارله‌اداره

اولنور ماكينه‌لر جلب و فابريقه‌لر كشاد ايده‌رك، يكيدن منسوجات مذكوره اعمالنه باشلامشلردر. ذاتاً قبا بزلرله باصمه اعمالنده‌ده اوته‌دن بری دوام ايتمكده‌درلر. سوراتده ايپك قماشلر واحمد آباده‌ده كوزل خاليلر ياپيليور. تجارتی پك ايشلك اولوب، الك كاپيتلی اخراجاتی پرنج ايله پاموقدر. بمبايدن بدأ ايله دهلی‌يه طوغری كيدن بيوك دمير يول خطی كجراتی جنوبدن شماله شق ايله كتيوارك منتهاسنه‌دك بر شعبه وصاغ وصوله ديكر برقاچ قول صاله‌رق، مملكتك تجارتنی تسهيل ايديور.

كجرات تماميله انكلتره دولتنك ضبطنده اولميوب، يالكز بش سنجاغی يعنی احمدآباد، خيره، بروچ، سورات وپنج محل سنجاقلری طوغريدن طوغری‌يه انكليز حكومتنه تابعدر. بارووده‌كی مهاراجه كيكوار دخی انكليز حكومتی قدر مملكته حاكمدر، وبر طرفدن بو بر طرفدن‌ده انكليزلر توسيع دائره ايله كوچك حكومتلرك يرلرينی ضبط ايتمكه چاليشمقده‌درلر. پورتكيزليلرك دخی دامان وديوده بر مقدار يرلری واردر. كجراتك منقسم بولنديغی حكومتلرك مسافۀ سطحيه‌لريله مقدار نفوسلری دخی بروجه آتيدر :

حكومت	مربع كيلومتره	اهالى
انكلتره‌يه تابع	٢٥ ٩٠٠	٢ ٨١٠ ٥٢٥
كيكوار ممالكی	٢٠ ٧٢٠	٢ ٠٠٠ ٢٢٥
درامپور	٢ ٢٠٠	٧٤ ٥٠٠
بنسده	٣٩٠	٣٢ ١٥٥
سوچين	١ ١٦٠	١٧ ١٩٥
ناروكول	٣٧٠	٦ ٨٣٥
روا كانته	١٢ ٤٣٠	٥٠٥ ٧٣٠
كمبايه	٩٠٠	٨٤ ٤٩٥
ماهيكانته	١٠ ٣٦٠	٤٤٧ ٠٥٥
پلهنپورو جوارلری	١٢ ٤٣٠	٥٠٢ ٥٨٥
كتيوار حكوماتی	٥١ ٨٠٠	٢ ٣:٢ ٦٣٠
پورتكيز مستملكاتی	١١٠	٥٤ ٨٨٠
جمعاً كجرات	١٣٨ ٧٧٠	٨ ٨٤٧ ٨١٠

كجراتك اهالیٔ متمدنه‌سی هندولر ميانده آيريجه بر جنسيته منسوب اولوب، اسكی سانسكری لساندن مشتق و هندستان شماليده سويلنيلن اردو ويا هندستانی ايله دكنده استعمال اولنان (مهراتی) لسانلرندن فرقلی اولان (كجراتی) لسانيله متكلمدرلر. بونلرك اكثری براهما دينه تابع ومذاهب مختلفه‌يه منقسم اولوب، براهمانيلردن صكره مسلمانلر كلير، كه بونلرك‌ده قسم اعظمی شيعی المذهب اولوب، يالكز احمدآباد وسورات ايله كمبای جهتلرنده بر مقدار سنيلر بولنيور. وقتيله ايراندن هجرت ايتمش اولان كبرلر مقدارجه آز ايسه‌لرده، تجارت ومعاملات صرافيه‌نك بر قسم عظيمی بونلرك النده اولديغندن، اهميتلری واردر. بو اهالیٔ متمدنه‌دن بشقه كجراتده نيم وحشی بر حالده ياشار ويا رنجبرلك وخدمتجيلكله كچينير بر طاقم اقوام دخی واردر. دين اسلام تا سلطان محمود سبكتكين زماننده كجراته داخل اولوب، بعده اولاد تيمورك دهليده تأسيس ايتدكلری دولت اسلاميه كجراتی دخی ممالكنه ضم ايتمش؛ وبر مدت صكره بو خطه‌ده والی بولنان مظفر شاه اعلان استقلال ايله، بر مدت كجرات آيريجه بر دولت اسلاميه حالنده قالدقدن صكره، اكبر شاه يكيدن ضبط و دهلی دولتنه الحاق ايتمشيدی . دولت مشار اليهادن صكره دكندن (مهراته) دينلن براهمانيلر كجراتی ضبط ايتمش؛ وبر مدت صكره بونلر طرفندن والی بولنان شخص اعلان استقلال ايله، (كيكوار) دولتنی تشكيل ايتمشدر. انكليزلر بونی حمايه وحكومتنی تصديق ايتمشلرسه‌ده، بعده امور داخليه سنه قاريشوب، يوقاريده ذكر اولنان يرلرينی ضبط ايتمش؛ وبوكا مقابل، كنديلريچون دخی ايلريده ايدنمسی دها قولای اولمق ايچون، سائر حكومات صغيره اوزرينه بر حاكميت حق وصفتنی قزانديرمشلردر.

كجه { ياخود كج (Kejé-Kej) بلوجستانك غرب جهتنده مكران خطه‌سنك مركزی بر قصبه اولوب، كلاتك ٥٢٠ كيلومتره جنوب غربيسنده و(دشت‌خور) واديسنك يوقاری طرفنده واقع و ٠٠ ١٠٠ قدر اهاليی حاويدر. چول ايله محاط وبربرندن آيری برقاچ قريه‌نك هيئت مجموعه‌سندن عبارت اولوب، بش كيلومتره‌يه‌قدر اطراف صنعی جدوللرله اروا اولنه‌رق، اراضیٔ مزروعه‌يی وخرما باغچه‌لرينی حاويدر. هواسی يازين‌پك صيجاق وقيشين لطيفدر.

كجّه { طبرستانده بر قصبه اولوب، (كلار) دخی دينلديكنی ياقوت حموی بيان ايديور.

کچ { (Katch) هندستانك ساحل غربیسنده سند خطهٔ واسعه‌سیله کجراته تابع کتیوار شبه جزیره‌سی آره‌سنده همنامی اولان کورفزك ایچنده بیوك بر جزیره اولوب، اطرافنده بولنان کوچك اطه‌لرله برابر انکلیز حکومتنه تابع برحکومت ممتازه تشکیل ایدیور. مذکور کورفزك قسم اعظمنی ضبط ایدوب، شمال غربی جهتندن پك طار وسائر طرفلردن دها کنیش بوغازلرله سند و کجرات و و کتیواردن آیرلمشدر. بو بوغازلر (ران) اسمیله مسمی اولوب، پك صیغ اولمغله، کاه صولری چکیلوب، بطاقلق بر یر حالنده قالیر، وکاه صولری آرتوب. دکیزه تحول ایدر. بیوك جزیره ایله ملحقاتی اولان کوچکلرینك مجموعاً مساحهٔ سطحیه‌سی ١٦ ٨٥٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٤٨٧ ٣٠٥ کشیدر . قره‌دن عد اولنه بیلن وینه کچ حکومت ممتازه‌سنه عائد اولان مذکور بوغازلرك دخی مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٣ ٣٠٠ مربع کیلومتره‌در . بو بوغازلر یاغمور موسملرنده صو آلتنده قالیورسه‌ده ، اك درین محللری برمتره‌یی تجاوز ایتمدیکندن ، اهالی آت و دوه ایله بونك ایچندن کچه‌رك، سند وکجراته آمدو شد ایدرلر. قوراقلق موسملرنده‌ایسه اکثر طرفلری طوز طبقه‌لریله مستور بولنور، کرك صو وکرك طوز کونش ضیاسنك انعکاسندن کوزه پك زیاده چارپدیغندن، کوندوزین ایچندن کچمك ممکن اولمیوب، کیجه کیدوب کلیرلر. جزیره‌نك اراضیسی آز عارضه‌لی وپك منبت اولوب ، اهالیسی باشلیجه زراعتله مشغولدرلر؛ و بغدای، آرپه، داری، پاموق وسائر محصولات یتیشدیررلر . دمیر وکمور ایله شاب معدنلری چوقدر. ٣٢٧ متره ارتفاعی اولان سونمش بر برکانی اولوب، زلزله‌لری پك صیق وشدتلیدر. حیوانات اهلیه‌سی برنجی درجه‌ده دوه وایکنجی درجه‌ده صیغیر اولوب ، کلیتلی دوه واینك ومانده سوریلری واردر. مرکزی ساحل شمالیده بولنان اوزون بر کورفزك قربنده بولنان (بهوج)شهری اولوب . ساحل جنوبیسنده واقع (مانداوی) اسکله‌سی ده پك ایشلکدر. و اهالیسی کمیجیلکده ماهر اولوب، بحر فارسه وزنکباره‌قدر تجارته کیدرلر. هواسی یازین زیاده صیجاق ایسه‌ده ، صاغلام اولوب، یاغمور موسمی تموزدن تشرین اوله قدر سورر؛ ونیسان ومایسده شدتلی بوره‌لر حکم سوروب، روزکار قومولری هوایه قالدیرر. اهالیسی باشلیجه (جات) و (کول) جنسیتلرینه و زادکان صنفی (راجپوت) قومنه منسوب اولوب ، مقدار عمومیسندن ١٨٤ ٣٦٩ ی براهما مذهبنده و ١١٨ ٠٦٣ ی مسلمدر. حاکمنك عنوانی (راوا) اولوب، انکلتره‌نك حمایه‌سی تحتنده بولنیور ؛ و ١٢٠٠ نظامیه ایله ٣٠٠٠ کوکللی ودره بکلرینك چیقارمغه مجبور اولدقلری ٤٠٠٠ دوشیرمه‌دن مرکب عسکری واردر. واردات سنویه‌سی ٣½ ملیون فرانق راده‌لرنده‌در.

کچ کنداوه { یاخود کچی (Katch - Gandava , Katchî)
بلوجستانك منتهای شمال شرقیسنده بر خطه اولوب، ٢٣٠٠٠ مربع کیلومتره وسعتنده و ١٠٠ نهایت ١٥٠ متره ارتفاعنده چپلاق بر اووه‌دن عبارتدر . قسم وسطیسی عادتا چول اولوب ، شرق وغرب طرفلرندن کلن چایلر دخی بوچولده قوریه‌رق محو اولورلر. شمالاً (کوه سلیمان) ایله افغانستاندن وغرباً (براهوی) سلسله‌سیله کلات خانلغندن آیرلمش اولوب، سند وادیسنه طوغری آچیقدر؛ وکرك طبیعت اراضیجه کرك جنسیت اهالیجه هندستانه تابعدر . شمال غربی حدودنده انکلتره دولتنك تحت اداره ومحافظه‌سنده بولنان و (انکلیز بلوجستانی) دینلن خطه بولنوب ، هندستاندن قندهاره کیتمك اوزره شکار پوردن تمدید اولنان دمیر یول خطی کچ کنداوه مملکتنی جنوبدن شماله شق ایدیور. اطرافنده سوق الجیش نقطهٔ نظرندن پك مهم برطاقم بوغازلر بولنوب، انکلیزلر بونلرك اکثرنده عسکر اقامه ایتمشلردر . هواسی غایتله صیجاق اولوب، یازین هیچ برنباب حرارتنه طیانه‌ماز؛ وغربدن اسن روزکارلر چوق دفعه حیوانات وانسانلرك بیله تلفنی موجب اولور . مع هذا بلوجستانك سائر طرفلرینه نسبةً کچ کنداوه مسکون اولوب، خیلی قصبه و قریه‌لری واردر . مرکزی بولنان وبش آلتی بیك اهالی‌یی حاوی اولان کنداوه قصبه‌سندن بشقه باغ ، دادار، لهری ، کتری وناصرآباد قصبه‌لری بولنیور . اهالیسی ١٠٠ ٠٠٠ راده‌لرنده اولوب ، نصفی (جات)

جنسیتنه منسوبدر. بونلر دین اسلامله متدین اولدقلری حالده، هندستانده‌كی همجنسلرینك اخلاق وعاداتی محافظه ایدوب، پك ساكن وچالیشقان آدملردر، و باشلیجه زراعتله اشتغال ایدرلر. دیكرلری بلوج اقوامندن اولوب، خیل یعنی عشیرت حالنده یشارلر. وزراعه مسلط اولمقدن كری طورمازلر. اطرافده‌كی طاغلق یرلرك عشیرتلری دخی قیشین سوریلرینی كچ كنداوه‌یه سوق ایدوب، اوراده قیشلارلر.

كچ كورفزی { (Golfe de Katch) هندستانك ساحل غربیسنك قسم شمالیسنده سند ایله كجرات خطه‌لری و كتیوار شبه جزیره‌سی آره‌سنده همنامی اولان آنفاً البیان جزیرۀ كبیره‌یی واوكا ملحق دیكر اوچ درت آطه‌یی حاوی بر كورفز اولوب، یاغمور موسمنده صیغ بر كورفز وقوراقلقده بر طوز چولی حالنده بولنیور. شرقدن غربه بویی ٣٨٠ كیلو متره‌در. [مادۀ آنفه‌یه‌ده مراجعت بیوریله.]

كچیبورلی { قونیه ولایتنك حمیدسنجاغنده ولنوانك مركز قضاسنده اوله‌رق اسپارطه‌نك ٣٠ كیلومتره شمال غربیسنده ناحیه مركزی بر كوچك قصبه اولوب، ٢١٥٠ اهالیسی واردر. — ناحیه‌سی ٢٣ قریه‌دن مركب اولوب، ٦٠٠٠ قدر اهالیسی واردر. اراضیسی منبت اولوب، حبوبات ومیوه‌لرك انواعی حاصل اولور.

كحج { (شیخ تبریزی) مشاهیر شعرا و مشایخ ایراندن اولوب، تبریزده خانقاه نشین وسلطان اویس اوغلی سلطان حسین زمانلرنده شهرمذكورده شیخ الاسلام بولنمش؛ وتا تیمور واولاد واحفادی زمانلرینه‌دك نسلی تبریز و مضافاتنده بو صفتی ارثاً حائز بولنمشلردر. كندیسنك صلاح حالی اولوب، حقنده عمومك اعتقادی بركمال اولمغله، خانقاهی مرجع تشنگان ارشاد ایدی. عارفانه اشعاری ومرتب دیوانی واردر. شو مطلع جملۀ اشعارندندر:

مادر غمت بشادیٔ جان باز ننكریم
در عشق تو بهر دو جهان باز ننكریم

كحیل { دجله‌نك ساحل غربیسنده وتكریتك اوستنده زاب اعلا ایله زاب اسفلك منصبلری آره‌سنده اسكی بر قصبه اولوب، كندی زماننده اثری قالمامش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

كدا { مكۀ مكرمه‌نك یوقاریدن قپوسی اولوب، آشاغی جهتنده‌كی قپوسنه‌ده كافك ضمیله وقصر ایله (كدی) دیرلردی. فخر كائنات (صلعم) افندمزك فتح مكه‌ده (كدا) دن دخول و (كدی) دن خروج بیوردقلری و خالد بن ولید (رضه) ك (كدی) دن دخول ایلدكلری مروی وبو اسملر حقنده برچوق اختلافات جاری اولمشدر.

كدار { (غلام حیدرخان بن غلام حسین خان) هندستان شعرا وكبراسندن اولوب، لكهنولیدر. جنونه مبتلا اولوب، بو علتدن وفات ایتمشدر. شو رباعی اونكدر:

سینه‌را داغدار باید كرد لاله‌را شرمسار باید كرد
ابر برخاست پی می وساقی گریۀ زار زار باید كرد

كداه { (Guedah, Kaddah) ملاقه شبه جزیره‌سنده سیام دولتنه تابع بر كوچك حكومت ممتازه و بونك مركزی بر قصبه اولوب، حكومت ٥° ایله ٧° عرض شمالی آره‌سنده ممتد اولدیغی حالده، شمالاً لیغور ایالتیله، شرقاً كلنتان، پاتانی وتالونغ حكومات ممتازه‌سیله، جنوباً (پراق) دولتیله، غرباً دخی انكلتره‌یه تابع (ولسلی) ایالتیله وبنكاله كورفزیله محدوددر. حدودلرنده ١٢٠٠ و ١٨٠٠ متره ارتفاعلرنده بر طاقم طاغلر یوكسلوب، بونلرده كلیتلی قلای وآز مقدارده آلتون معدنلری بولنور. ساحل جهتی بطاقلقجه ایسه‌ده، شكر قامشی حصولنه پك مستعددر. ایچ طرفلری بالطه كورمه‌مش اورمانلرله مستوردر. ینه ساحله قریب تپه‌لرنده قرانفیل، هند جوزی وقهوه حاصل اولور. مملكت داخلنده ٣٦ نهر جریان ایدوب، آلتیسی سیرسفائنه صالحدر. اهالیسی ٦٠٠٠٠ كشی راده‌لرنده اولوب، اكثر ملائی ومسلم وقصوری سیاملیدر. مملكت ١٠٥ ناحیه‌یه منقسمدر. مركزی اولان (كداه) قصبه‌سی ساحل غربیده اولوب، یدی سكز بیك اهالیسی واردر.

كدائی { (شیخ — بن شیخ جمالیٔ كنبو) هندستان شعراسندن اولوب، دهلیده نشأت ایتمش؛ وپدریله سائر عصری علما

ومشايخندن تحصيل علوم وتنوير باطن ايدەرك ، مقام ارشادە واصل اولمش؛ و خان خانان بيرام خانك حمايەسيلە بر مقام عالى‌يە نائل اولدقدن صكرە، بونك شورشى زماننده خانەسنە چكيلوب ، اختيار عزلت، و ٩٧٦ تاريخندە ارتحال ايتمشدر . علم موسيقيدەدخى بهرەسى‌وار ايدى. شو شعر اونكدر:

كهى جان منزل غم شد كهى دل
غمت را مى برم منزل بمنزل
كدائى چون بنا كامى بر آمد
نشد كامم ز لعل يار حاصل

كَدراء { يمنده وادى سهامدە بر قصبە اولديغنى ياقوت حموى بيان‌ايديور.

كدك احمد پاشا { [« احمد پاشا (كدك —)» مادەسنە مراجعت.]

كدلينبورغ { (Quedlinburg) پروسيەنك ساقسە ايالتندە (ماغدبورغ) سنجاغنك (اشرسلبن) قضاسندە ومركز قضانك ٢١ كيلومترە غرب شماليسندە بر قصبە اولوب، ١٩٣٢٥ اهاليسى، داخلى مكتبى، دمير وباقير دوكمخانەلرى، مشهور چوخە وفانلە ايلە شكر، اجزاء كيمويە، تل، شهريە ومقارنە، طوغلە، بيرە وسائرە فابريقەلرى، دباغخانەلرى وچيچك، حبوبات، سبزە وطوموز تجارتى واردر. باغچە وفدانلقلرى مشهور اولوب، ٢٢٠٠ يكى دونم وسعتندەدر، و ١٠٠٠ كشى بو صنعتلە اشتغال ايدر.

كدوس { (ياخود كديز) آناطولينك غرب طرفندە برابرماقدر، كەخداوندكار ولايتندە كوتاهيە سنجاغنك كدوس قضاسندە مراد طاغندن نبعانلە، ابتدا غرب شمالى‌يە طوغرى آقەرق، همنامى ومركز قضا اولان كدوس قصبەسنك ٧ كيلومترە جنوبندە بوقصبەدن اينن بر كوچك چايى‌دە اخذلە، غرب جنوبى‌يە طوغرى دونەرك، آيدين ولايتنە كيرر؛ واشمە قضاسنى شق ايتدكدن صكرە، قولە قضاسنە واصل اولنجە، غرب شمالى‌يە طوغرى دونوب صاغدن سلندى چايى، وبورلى‌يە واردىغندە دميرجى چايى‌آتير؛ واورادن ينە غرب جنوبى‌يە طوغرى دونوب، صالحلى قربندە صولدن الا شهر چايى‌آلنجە، غربە طوغرى اقغە باشلايەرق، مغنيسا اووەسندە صاغدن (كوندون) وصولدن (نيف) چايلرينى اخذلە، شهر مذكورك شمالندە آقەرق، منمنە واصل اولدقدە، جنوبە طوغرى اولان مجراى قديمنى تركلە، استقامتندە دوام ايدەرك، فوچەنك جنوبندە ازمير كورفزينە دوكيلور. مجراسى تقريباً ٣٠٠ كيلومترە طولندە اولوب، ياغمورلر وقارلرك اريمسى موسملرندە فيضانە كلەرك، يتاغى اطرافندە وعلى الخصوص منصبى قربندە اولان يرلرى پك منبت اتربهٔ مترسبە ايلە طولديرر. حوضەسى خيلى واسع اولوب، صاروخان سنجاغى تماميلە بو حوضە داخلندەدر. يتاغى اطرافندەكى اووەلر پك منبت ومحصولداردر. اسم قديمى (هرموس) در .

كدوس { خداوندكار ولايتنك كوتاهيە سنجاغندە وكوتاهيەنك ٧٧ كيلومترە غرب جنوبيسندە وهمنامى اولان نهرە دوكيلن بر چايك اوزرندە قضا مركزى بر قصبە اولوب، جملەسى مسلم اولمق‌اوزرە، ٥٩٢٦ اهاليسى، نهر مذكورك اوزرندە اسكى بر كاركير كوپريسى، اسكى (قادى) ويا (كتە) قلعەسنك عينى اولديغى مظنون اولان بر قلعە خرابەسى، ٤ جامع شريفى، ٢ مدرسەسى، رشديە مكتبى، ١ عمارتى، ٢ حمامى و٢ خانى واردر. اطرافى بركانى الاصل سياه قيالردن عبارت اولمغلە، منظرەسى حزن‌انكيز ايسەدە، آب وهواسى لطيفدر. بر طرفدن مدانيە ايلە وبر طرفدن دخى ازمير ايلە تجارت ايدر.

— كدوس قضاسى كوتاهيە سنجاغنك غرب جهتندە اولوب، شمال شرقى جهتندن نفس كوتاهيە، جنوب شرقى طرفندن عشاق قضالريلە، غرب جنوبى جهتندن آيدين ولايتيلە، غرب شمالى طرفندن دخى سماو قضاسيلە محدوددر. قضا ٧٦ قريەيى حاوى اولوب، جملەسى مسلم وترك اولمق اوزرە، ٤٠٧٦٤ اهالى ايلە مسكوندر. اراضيسى كدوس نهرى حوضەسنك الك يوقارى قسمندن عبارت اولوب، نهر مذكورك واديسى پك منبت وكاملاً مزروع ومعمور اولمغلە، خيلى مقدار بغداى، آرپە، چاودار، يولاف، مصر، دارى، نخود، فاصوليە، بقلە، مرجمك، سيسام، كتن، كنوير، پاموق، آفيون، توتون، اوزوم، زيتون و سائر ميوەلرك انواعى حاصل اولور. آريلرلە ايپك بوجكلرى چوق اولوب، خيلى

بال وبال مومیله ایپك واورمان محصولندن پلاموط، وسائره دخی چیقار. اورمانلری ۹۱۷ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، آغاجلری همان صرف میشه‌دن عبارتدر. آنجق وسائط نقلیه‌نك فقداندن یالکز محلنده صرف اولنه‌جق‌قدر کراسته قطع اولنور.

کَدَج { آذربجانده برقلعه وناحیه اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

کُر { کور نهرینك جغرافیون عرب آثارنده مضبوط اسمی اولوب، (آراس) نهرینه‌ده (رس) دیرلر.

کَرابیسی { (ابو علی حسین بن علی) امام شافعی (رضه) ك اصحابندن ومشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، امام مشار الیهك مذهبنی الك زیاده حفظ وتدریس ونشر ایدن بو ذاتدر. فقه وحدیثده ید طولی صاحبی اولوب، اصول وفروع فقهه وجرح وتعدیله دائر بر چوق کتب اساسیه ومعتبره تصنیف ایتمش؛ وبر چوق خلق کندیسندن اخذ وتعلمله مستفید اولمشلردر. عن اصل کرباس صاتمقله مشغول اولدیغندن، بو کلمه‌نك صیغهٔ جمعنه نسبتله (کرابیسی) تلقیب اولنمشدی. بغدادلی اولوب، ۲۴۸ تاریخنده شهر مذکورده وفات ایتمشدر.

کرامی { (عبد الرحیم) اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، صاحب تذکره قنالی زاده‌نك عمیدر. طریق تدریسه بعد السلوك، بصرینه عارض اولان ضعف اوزرینه، طریق قضایه نقل ایده‌رك، بر قاچ یرده قاضی ومنلا بولندقدن صکره، ۹۸۲ تاریخنده قاضی بولندیغی بکشهرنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

عبرت آلدی بونجه غملرله کوروب عالم بنی
آه کیم عبرت نمای عالم ایتدی غم بنی

کرامی { ایران شعراسندن بش کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (ابو القاسم خان) اصفهانلی اولوب، (آغابابا) دیمکله مشهور ایدی. اوردن دهلی‌یه هجرت، واوراده توطن ایتمشیدی. شوبیت اونکدر:

مهرت نه بافسانه وافسون رود از دل
عشق تو محال استکه بیرون رود از دل

— ایکنجیسی اترا کدن اولوب، اسمی (الله ویردی بیك) در. شو بیت اونکدر:

نیست آن طوق که برگردن قمری پیدا ست
دست بخت سیه ماست که برگردن اوست

— اوچنجیسی تبریزلی اولوب، ملا سهوینك اوغلیدر. شو بیت اونکدر:

چو تیر غمزه نکارم بقصد جان انداخت
مرا بهسق خود باز در کمان انداخت

— دردنجیسی اترا کدن اولوب، اسمی (مهدی قلی بیك) در. کاشانده متوطن ایدی. شو بیت اونکدر:

شب چوروم بکوی او روز زنیم مدعی
همچو فلك نهان کنم آبله های پای را

— بشنجیسی ینه اترا کدن اولوب، اسمی (محمد حسین‌بیك) در. شو بیت اونکدر:

یار می آید و هنکام نثار ست مرا
یکدم ای جان گرامی بدو کارست مرا

کراند { (Guérande) فرانسه‌ده «آشاغی لوآره» آیالتنك (ساونی) قضاسنده ۴۷ کیلومتره غربنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۶۸۰۰ اهالیسی وچوخه ایله پاموق وکتن منسوجات فابریقه‌لری واردر.

کِرای { قریم خانلرینك اسملرینه علاوه اولنور بر عنوان اولوب، عن اصل بر قبیله‌نك اسمی اولدیغی حالده، سلالهٔ چنکیزیه‌دن اولدقلری معلوم اولان خانان مشار الیهمك برنجیسی (ملك حاجی کرای خان)، مذکور قبیله‌نك یاننده تربیه اولنمغله، سوت‌باباسی بولنان بربیر روشن‌ضمیرك تطییب‌خاطری مقصدیله، بو اسم عنوان مقامنده قبول اولنه‌رق، سلاله‌سنده باقی قالمشدر.

کربلا { بغداد ولایتنده وبغدادك ۹۰ کیلومتره جنوب غربیسنده‌اوله‌رق فراتك صاغ کنارندن ۲۵ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ونهر مذکوردن آیریلان بر جدولك اوزرنده واقع سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ۶۵۰۰۰ اهالیسی واردرکه بونلردن ۴۱۰۰۰ ی ایرانی و۵۰۰۰ ی هندلی اوله‌رق اجنبی وشیعی المذهب و۱۹۰۰۰ ی سنی وشیعیدن‌مرکب یرلی و۳۰۰ قدری یهودیدر. رشدیه مکتبی وبری سنیلره

۸ ی ده شیعیلره مخصوص اوله‌رق ۹ مدرسه‌سیله ۲۱ صبیان مکتبی واردر. کربلا سلطان الشهدا و نور دیدهٔ سید الانبیاء امام حسین بن علی (رضهما) افندمزك محل شهادتی اولوب، تربهٔ شریفه‌لرینی حاوی اولمق مناسبتیله زیارتگاه انام اولوب، دنیانك هر طرفندن زوار جمع اولنور؛ وعلی الخصوص شیعیلر ایچون کربلایی زیارت فرض مقامنده اولدیغی کبی، جنازه‌لری او خاك پاکه دفن ایتمك دخی ارزو اولندیغندن، ایران و هندن هر وقت کلیتلی نعشلر نقل، وتربهٔ شریفه‌نك اطرافنده‌کی سردابلرینه ویا خارجه‌کی مزارستانه دفن اولنور. بو حال ایسه شهرك جوارلرنده‌کی بطاقلقلرك نشر ایتدکلری تعفناته منضم اوله‌رق، هوایی اخلال ایتمکده ایسه‌ده، حکومت محلیه مذکور بطاقلقلری قورودرق، ومسدود خندقلری آچه‌رق هوایی اصلاحه چالیشیور. تربهٔ شریفه ومربوطاتی غایتله مزین ومکمل اولدیغی کبی، یاننده بیوك و مصنع بر جامع شریف وشهرك ایچنده دیکر متعدد جوامع و مساجد واردر. اهالئ شهر زوارك یادکار مقامنده آلوب کوتوردکلری تسبیح وقرص کبی شیلرله آیات کریمه یازیلی یازمه‌لر وسائره اعمال ایدرلر. کربلا امام همامك مشهد ومدفننك کشفی اوزرینه تربهٔ شریفه‌سی اطرافنده تکون ایتمش محدث بر شهر اولوب، دور عثمانیده وجوده کلمشدر. کوندن کونه ده توسع ایده‌رك، اهالیسی چوغالمقده، وهرسنه برابکی سوقاق ومحله ضم اولنمقده‌دیر.

اصل کربلا اسمی شهرك مبنی اولدیغی محل ایله اطرافنده‌کی اووه‌یه مخصوص اولوب، حضرت امام حسین بن علی (رضهما) بو محلده عبدالله بن زیاد طرفندن حصر وتضییق وبر صورت فجیعه‌ده شهید ایدلسیله شهرت بولمش؛ وبو وقعهٔ مؤلمه وقعهٔ دلسوز کربلا دیمکله مشهور اولمشدر. بعده شهر تأسیس اولندقده، بشقه اسم وضع اولنمیوب، بنه محلك اسمیله تسمیه اولنمشدر.

— کربلا قضاسی همنامی اولان سنجاغك مرکز قضاسی اولدیغی حالده، منتهای شمالنده واقع اولوب، شمالاً بغداد، شرقاً حله سنجاقلریله، جنوباً هندیه قضاسیله، غرباً دخی برالشام دینلن چول ایله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ۶۰۰۰ مربع کیلومتره اولوب، جولان ایدن عشایردن ماعدا اهالئ متمکنه‌سی ۹۵ ۰۰۰ کشیدر، که بونلردن ۱۰ ۰۰۰ ی سنی و ۳۰۰ ی یهودی اولوب، قصوری شیعی المذهبدر. اراضیسی حد ذاتنده پك منبت ایسه‌ده، وقتیله سقی اراضی ایچون آچلمش متعدد جدوللر مسدود اولوب، بطاقلق حالنه کیرمش اولدیغندن، هم اراضی بحقٍ ایشلنه‌میور، هم ده مذکور بطاقلقلر هوایی اخلال ایتمکده‌در. بناءً علیه خرمالق ومزروع اراضیسی آنجق ۶۲۶ مربع کیلومتره یعنی اراضئ عمومیه‌سنك همان اونده بری اولوب، قسم کلیسی بطالدر. محصولات وحیواناتی سنجاغك تعریفنده ذکر اولنور. قضا: مسیب، شفاتیه ورحالیه اسملریله اوچ ناحیه‌یی حاویدر.

کربلا { سنجاغی. بغداد ولایتی ترکیب ایدن اوچ سنجاغك بری و الك جنوب غربیسی اولوب، شمالاً نفس بغداد، شرقاً حله سنجاقلریله، جنوباً وغرباً دخی برالشام دینلن چول ایله محاطدر. ۲۳ ۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، کربلا، هندیه، نجف، زراری، بدره اسملریله ۵ قضایه منقسم و ۷ ناحیه‌یی حاویدر. ایچنده جولان ایدن خیمه‌نشین عشایردن بشقه اهالئ متمکنه‌سی تقریباً ۲۰۰ ۰۰۰ کشی اولوب، ۱۸۱ ۲۰۰ ی شیعی، ۱۸ ۰۰۰ ی سنی و ۸۰۰ اسرائیلیدر. اراضیسی دوز وآلچق اولوب، هیچ بر طاغی یوقدر. فرات ایرماغی یالکز شمال شرقی کوشه‌سنی شق ایدیورسه‌ده، بوندن آیریلان حسینیه وهندیه جدوللری سنجاغك شمال وشرق جهتلرینی سـ واروا ایدر. وقتیله جدوللری پك چوق اولوب، او جهت اراضیسنی احیا ایتمکده ایکن، بعده خراب اولمغله، بر طاقم کوللر و بطاقلقلر حاصل اولمشدر. بو کوللرك برقاچی طوزی حاوی مملحه کبی قوللانلمقده، و دیکرلرنده صو قوشلرینك انواعی وصو سموری بولنور. الیوم معمور اولان مذکور ایکی جدولدن حسینیه جدولی قانونی سلطان سلیمان خان جانبندن و دیکری هند اغنیاسندن بر صاحب خیر طرفندن کشاد اولنمشدر. سنجاق داخلنده یالکز ۵۶۹ ۳۳۶ فدانلق بر یعنی اراضئ

عمومیه‌سنك آنجق یدده بری مزروع و خرمالق اولوب، بر بچوق ملیونه قریب خرما آغاجنی حاویدر. محصولات زرعیه‌سی: آرپه، پرنج، بغدای، مصر، داری، سیسام، فاصولیه، قاون، قارپوز، پورتقال، لیمون، طاتلی لیمون، اوزوم، قایصی، نار، انجیر، طوت، بامیه وسائر سبزه‌لردن عبارتدر. خرمالقلردن بشقه اورمانی اولمدیغی کبی، طوزدن بشقه هیچ معدندن دخی اثر کورلمه‌مشدر. حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، سنوی تولداتی تقریباً ۹۲۰۰۰ صیغیر، ۳۰۰۰۰ مانده، ۲۵۰۰۰ آت، ۲۵۰۰۰ مرکب، ۲٤۰۰۰ استر، ۱۶۰۰ دوه، ۷۰۰۰۰۰ قیون و ۱۵۰۰ کچی، که جمعاً ۸۵۹۱۰۰ رأس حیوانه بالغ اولور. صنایع محلیه نجفده یپاغیدن ودوه تویندن یاپیلان عبایله زواره مخصوص اوله‌رق کربلا ونجفده یاپیلان اوفق تفك شیلردن عبارت اولوب، کربلاده خیلی مقدار پکمز دخی یاپیلیر. بغدای وآرپه احتیاجات محلیه‌یه آنجق کفایت ایده‌جك مقدارده اولوب. زوارك کثرتی حالنده حله‌دن دخی ادخال اولنور. اخراجاتی پرنج، خرما، یپاغی، دری، عبا، پکمز وسائره‌دن عبارتدر. تجارتی باشلیجه کاروانلر واسطه‌سیله بغداد له ومملکته کلوب کچن عنزه وشمر عشیرتلریله اجرا اولنور. بونلر ذخیره وسائر مالزمه‌لرینی آلوب، یپاغی، حیوان و یاغ صاتارلر. اخراجتی ادخالاتنك ایکی مثلی نسبتنده‌در. سنجاغك واردات سنویه‌سی ۵۵۰۰۰ ومصارف محلیه‌سی ۶۰۰۰ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در. مکاتب شهر و قصبه‌لرده‌کی مدرسه‌لرله بر قاچ رشدیه و صبیان مکتبلرندن عبارتدر، اکثری شیعیلره مخصوصدر. مرکز لواده امام حسین (رضه)ك تربهٔ شریفه‌سی بولندیغی کبی، نجفده دخی جناب مرتضی (رضه) افندمزك تربهٔ شریفه‌سی وشهید اولدقلری جامع شریفك خرابه‌سی وسائر زیارتکاهلر بولنوب، سنجاغك هرطرفنه زوار تردد ایتمکده، وبو یوزدن اهالی خیلی تجارت واستفاده ایلمکده‌در. کوفه شهرینك وسائر بر چوق بلاد قدیمهٔ مشهوره‌نك ویرانه‌لری بولنوب، آثار عتیقه‌سی جوقدر. هواسی عمومیت اوزره صیجاق و یالکز نجف قضاسنده صاغلامجه اولوب، سائر جهتلرده بطاقلقلردن طولایی آغر وصیتمه‌لیدر.

کربنه { یاخود کره‌بنه (Grevena) مناستر ولایتنك سرفیجه سنجاغنده و سرفیجه‌نك تقریباً ۵۰ کیلو متره غرب جنوبیسنده اوله‌رق اینجه قره صویه تابع (دوقشه) چایی اوزرنده قضا مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، ۱۵۰۰ قدر اهالیسی، ۲ جامع شریفی، بر مدرسه‌سی، بر مکتب ابتدائیسی، ٤ خرستیان مکتبی، بر کلیساسی، ۱۰۲ دکاندن عبارت چارشیسیله بازاری، ۷ خانی وبر ساعت قله‌سی واردر.

— کربنه قضاسی شرقاً قوزانه، شمالاً ناسلیچ قضالریله، غرباً یانیه ولایتیله، جنوباً دخی حدود یونانیه ایله محدود اولوب، ۸۷ قریه‌یی حاوی و ۳۳۲٤٦ اهالی ایله مسکوندر. اراضیسی طاغلق اولوب، منبت بعض وادی وبایرلری دخی واردر. محصولاتی: بغدای، آرپه، چاودار، فصولیه، نخود، اوزوم وسائره‌دن عبارتدر. قیون، کچی وسائر حیوانات اهلیه‌سی چوقجه‌در. بر قاچ اورمانی ده واردر. قضا داخلنده قادینلر طرفندن شیاق، کلیم، ولنجه، چوراب وسائره اعمال اولنور. واردات سنویه‌سی ۲٤۰۰۰ ومصارف محلیه‌سی ۳۰۰۰ لیرا راده‌لرنده‌در.

کربوغا { سلاجقهٔ ایران طرفندن موصل حاکمی اولوب، ٤۹۲ تاریخنده بر کیارق طرفندن اهل صلیبه قارشی حربه مأمور اولمغله، کلیتلی عسکرله واروب، بونلری انطاکیه‌ده محاصره ایتمش؛ و او سنه اثنای محاصره‌ده وفات ایتمشدر. — ینه امرای اترا کدن دیکر بر کربوغا دخی فلسطینده اهل صلیبه قارشی بر قاچ محاربه قزانمش؛ و بعده ۶۵۹ تاریخنده طبریه‌ده شهید اولمشدر.

کربه { ایران شعراسندن محمد مؤمن اصفهانینك مخلصیدر، که شاه سلیمان

صفوی زماننده یاشایوب، طبیعتی هزلیاته و صید طیوره مائل ایمش. شو بیت اونکدر:

میرسانم خویشتنرا کربه در بزم وصال
راه از هر کوشهٔ دیوار پیدا میکنم

کرپه { (Karpathos) جزایر بحر سفید ولایتنك رودوس سنجاغنده ورودوسك منتهای جنوبیسنك ٥٠ کیلومتره جنوب غربیسنده وکریدك شرق شمالی کوشه سنك ٧٦ کیلومتره شرق شمالیسنده واقع برآطه اولوب، ٣٥° ایله ٣٦° عرض شمالی آره لرنده شمالدن جنوبه ممتد اولور. طاروا وزون برآطه اولوب، شمالدن جنوبه بویی ٤٨ کیلو متره وانکی ٥ ایله ١٠ کیلومتره آره سنده در. اراضیسی طاغلق وقیالق اولوب، اك یوکسك محل اولان (لاستوس) طاغنك ١٢١٩ متره ارتفاعی واردر. منتهای شمالنده واقع اولوب، کندیسندن طار بر بوغازله آیرلمش اولان (ساریه) آطه جغیله برابر مساحهٔ سطحیه سی ٣٣٢ مربع کیلومتره اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی واردر. سواحلنده بر چوق قویلر ولیمانلر بولنوب اك ایلری تریستاتو، پورتوغراتو، پورتو مالو، ناتو، آغاته لیمانلریدر. هواسی عرضی اقتضاسنجه صیجاقجه ایسه ده، دکیز ملتملری اکسیك اولمدیغندن، معتدل ولطیف اولور. محصولات ارضیه سی جزئیات قبیلندن اولوب، آنجق مرعالری کوزل اولدیغندن، اهالیسی خیلی مقدار قیون، کچی وصیغیر بسلرلر. مرمرلری وسرپانتیت، دمیر وسائر بعض معدنلری واردر. آو حیوانلری وعلی الخصوص طاوشان، ککلیك وبیلدیرجینلری چوقدر. صنایع محلیه باشلیجه بالیقجیلقله سونکر ومرجان صیدندن عبارت اولوب، اهالینك بر قسمی ده معیشتلرینی غربتده آرامق مجبوریتنده درلو. بو آطه مقدما قاشوط قضاسنه تابع بر ناحیه صورتنده اداره اولنمقده ایکن، اخیراً آیریجه بر قضا اتخاذ اولنه رق، قسم جنوبیسنك ساحل غربیسنده کی مرکزیله برابر ٩ قریه دن مرکبدر. کرپه دخی جزایر متجاوره سی کبی اك اول فنیکه لیلر طرفندن اسکان واعمار اولنوب، بعده یونانیلر هجرت وتوطن ایتمش؛ و روما و بیزانس وشواله لر زمانلرنده رودوسه تابع بولنمش؛ وجزیرهٔ مذکوره ایله برابر قانونی سلطان سلیمان خان عصرنده ضمیمهٔ ممالك عثمانیه اولمشدر. بعض خرابه لری وآثار عتیقه سی واردر.

کرت { یدنجی وسکزنجی قرن هجریده ملوك ایلخانیه، صکره هرات و غور وغرجستان وسیستان جهتلرنده حکومت سورمش بر سلالهٔ امرا و ملوك اولوب، مؤسسی (شمس الدین محمد) در، که ٦٤٣ تاریخنده جد مادریسی رکن الدینه خلف اوله رق، حاکم غور اولمش؛ وبعده منکوقاآن فرمانیله هرات وسائر جهات مذکوره نك دخی اداره سی کندیسنه تفویض اولنه رق، کندیسی ٣٣ سنه حکومت سوردکدن صکره، حکومت وامارت ارثاً سلاله سنده قالوب، کندیسیله برابر آلتی کشی بو وجهله حکومت سوردکدن صکره، یدنجیلری اولان ملك معز الدین ابو الحسین محمد، ٧٣٦ تاریخنده سلطان ابو سعیدك وفاتی و دولت ایلخانیه نك ختامی اوزرینه، توسیع ملك وتکثیر قوت ومکنت ایده رك، سربدارانله ایتدیکی محاربه ده دخی غلبه چالمش؛ وبونك اوغلی دخی مستقلاً حکومت سورمکده ایکن، تیمورلنك خروج ایتمکله، بر مدت هراتده محاصره دن صکره، ٧٨٣ تاریخنده طوتیلوب، اقرباسیله برابر قتل اولنمش؛ وکرت دولتنه ختام ویرلمشدر. ملوك کرتك اسامیسیله تاریخ قعودلری بروجه آتیدر:

شمس الدین محمد	٦٤٣	
رکن الدین بن شمس الدین	٦٧٦	
فخر الدین بن رکن الدین	٦٩٤	
غیاث الدین بن رکن الدین	٧٠٦	
شمس الدین بن غیاث الدین	٧٢٩	
حافظ بن غیاث الدین	٧٣٠	
معز الدین ابو الحسن محمد بن غیاث الدین	٧٣٢	
غیاث الدین بن معز الدین	٧٧١	الی ٧٨٣

کرتارو { (Quertaro) مکسیقه نك وسطلرنده ومکسیقونك ١٧٥ کیلومتره شمال غربیسنده اوله رق ١٨٥٠ متره لك ارتفاعده و ٢٠° ٣٦′ ٣٩″ عرض شمالی ایله ١٠٢° ٣٠′ ٣٠″ طول غربیده واقع همنامی اولان حکومتك مرکزی بر شهر اولوب، ٣٦٠٠٠ اهالیسی، ایکی بیوك منسوجات قطنیه فابریقه سی، اسپانیه طرزنده ابنیه سیله کوزل سوقاق ومیدانلری، متعدد جسیم

مناسترلری، كوزل بر صو يولی وخيلی ايشلك صنايع وتجارتی واردر .

كرتارو { حكومتی (Etat de Quertaro) مكسيقه ممالك مجتمعه‌سنی تركيب ايدن حكومتلرك وسطنده ومرتفع يايله‌نك اوزرنده بولنانلرندن بری اولوب، شمالاً سان لوئی پوتوسی، شرقاً ينه سان لوئی پوتوسی، هيدالغو ومكسيقو، جنوب غربی جهتندن ميشوآقان، غرباً دخی غوآناجوآتو حكومتلريله محاط ومحدوددر . مساحهٔ سطحيه‌سی ٩٤١٦ مربع كيلومتره واهاليسی ٢٢٠٠٠٠ كشيدر. مركزی همنامی اولان شهردر. موقعنك ارتفاعی حسبيله مياه جاريه‌سنك بر طاقمی بحر محيط آطلاسی‌يه يعنی مكسيقه كورفزينه تابع (ريو سان جوان) و (پانوقو) ايرماقلرينه، بر طاقمی‌ده بحر محيط معتدله تابع (ريو غرانده ده سانتياغو) نك اوست طرفی اولان ريو (لرما) يه دوكيلور. اراضيسی وعلی الخصوص قسم شماليسی طاغلق اولوب، يوكسك طاغلرينك اتكلری كراسته قطعنه الويريشلی اورمانلرله مستور ايسه‌ده، ايكنجی درجه‌ده‌كی جبالی چبلاقدر. هواسی معتدل وصاغلامدر. طوپراغی خيلی منبت اولوب، علی الخصوص (بايو) ديلن واسع بر اووه‌نك سطحی آلتنده صويی بول اولمغله، بو حكومت بتون مكسيقه‌نك الك محصولدار يريدر. الك كليتلی محصولاتی بغدای وشكردر. كومش، جيوه، باقير، آنتيمون، دمير، بلور وسائر معدنلری چوق ايسه‌ده، چيقاريلانلری پك آزدر . حكومت ٦ قضا ويا سنجاغه منقسمدر .

كرج { عراق عجميده همدان ايله اصفهان آره‌سنده وهمداندن ٣٠ وبروجرددن ١٠ فرسخلق مسافه‌ده معمور بر قصبه اولوب، سيرك وجسيم ابنيه‌سی، اوچ چارشيسی وكثرتلی مزروعات وحيواناتی اولديغی جغرافيون اسلام آثارنده مذكور اولديغی حالده، شمديكی خريطه‌لرده بو اسمه تصادف اولنمديغندن، اليوم خراب اولسه كركدر .

كرج { عربيده اسم جنس اولوب، لسانمزده مفردی اولان (كرجی) اسمی مستعمل اولديغندن، بو اسمه مراجعت بيورلمق اقتضا ايدر .

كرجستان { ويا كورجستان (Géorgie) بلاد قافقاسده بيوك بر خطه اولوب، قافقاس سلسلهٔ جبالنك جنوبنده و بو سلسله‌نك صرتيله كوچك قفقاس ديلن قارص واريوان جبالی آره‌سنده واقع (كور) ايرماغی حوضه‌سنك قسم اعلاسندن عبارت اولديغی حالده، اكثر آوروپا جغرافيونی بو خطه‌نك حدود غربيه‌سنی قره‌دكيز ساحلنه‌دك ايندیره‌رك، منكريليه، ايمرتيه وقوريه خطه‌لرينی ولازستانی يعنی قوتايی ايالتی دخی كرجستاندن عد ايديورلر؛ حالبوكه اصل كرجستان شمديكی تفليس ايالتندن عبارت وتماميله بحر خزره مائله‌سنده واقع كور حوضه‌سنه منحصردر. هرحالده شمالاً چركستان و قبرطای، شمال شرقی جهتندن داغستان، شرق جنوبی جهتندن شيروان خطه‌لريله، جنوباً اريوان وقارص ايالتلريله، غرباً دخی قوتايی ايالتی تشكيل ايدن مذكور اوچ خطه ايله، وبونلره‌ده تعميمی حالنده قره دكيزله محاطدر. تعميمی تقديرنده شرقدن غربه بويی ٦٠٠ و وسطی اكی ٢٢٠ كيلومتره‌در. اصل كرجيلرك يری كور حوضه‌سنك نصف اعلاسی ايسه‌ده، كنديلری اورايه منحصر قاليوب، قره‌دكيز سواحلنه قدر يايلدقلری حالده، بر طرفدن دخی وطن اصليلری كنديلرينه مخصوص قاليوب، اسكيدنبری بر طاقم اقوام وقرون وسطاده كليتلی تركمان طائفه‌لری كور حوضه‌سنك يوقاری طرفلرينه دخول وتوطن ايتمشلردر. انجق بو كونكی كونده روسيه دولتی قافقاسيه‌يی بشقه اسملرله ايالاته تقسيم ايدوب، سائر خطه‌لرك اسامیٔ اصليه‌سيله برابر كرجستان اسمی دخی جغرافيا و خريطه‌لردن رفع وحك ايتديكندن ؛ وذاتاً اهالينك قسم اعظمی تركمان اولوب، بر طرفدن روسلر چوغالمقده، وكرجيلرله سائر اقوام قافقاسيه بلاد قافقاسك هرطرفنده قاريشيق بر حالده ياشامقده اولدقلرندن، آرتق (كرجستان) اسمی دخی اسكی جغرافيا اصطلاحاتی صره‌سنه كچمشدر. بناءً عليه اراضی حقنده ويره‌جكمز معلوماتی شمدی مستعمل اولان

قافقاسيه وتفليس و قوتايى ماده‌لرنده‌ويرديكمزكبى، كرجيلر حقنده ايجاب ايدن تفصيلاتى‌ده «كرجى» ماده‌سنده ويره‌جكمز جهتله بوراده زياده تطويل مقاله حاجت كورلمدى.

كرجم‌خان { (كوجنجى —) ماوراء النهرده حكومت سورن اوزبكان سلاله‌سنك ايكنجى حكمدارى اولوب ، دولت مذكوره‌نك مؤسسى اولان شيبك خانك اوغليدر . پدرى شاه اسماعيل صفوى ايله مرو قربنده ايتديكى محاربه‌ده مقتول اولنجه، ٩١٦ تاريخنده صاحب ترجمه ماوراء النهرده تختنه جلوس ايتمش؛ پدرينك بديع‌الزمان الندن ضبط ايدوب ، بعده شاه اسماعيله قاپديرمش اولديغى خراسانى استرداد ايچون اوچ دفعه عسكر سوق ايده‌رك ، بعض غلبه‌لره دخى نائل اولمش ايسه‌ده، الك نهايت صلحه راضى اوله‌رق عودته مجبور اولمش؛ وماوراءالنهرده ٢٠ سنه حكومت سوردكدن صكره، ٩٣٦ ده وفات ايتمشدر.

كرجى { ياخود كورجى (Georgiens) اقوام قافقاسيه‌دن برقوم اولوب، كنديلرينه نسبتله كرجستان دينان بالاده مذكور خطه‌ده وطاغينق اوله‌رق بلاد قافقاسده ساكن بولنيورلر. كرجيلر اسكيدن برى تناسب اعضا وحسن جماللريله و قادينلرى شيوه ونزاكتلريله اركككلرى ده شجاعت و جسارت وطور وحركت لوندانه‌لريله شهرت بولمشلردر. حقيقةً كرجيلر بو خصوصده چركسلردن دخى ايلرى اولوب، نوع بشرك الك كوزل واك مكمل جنسى عد اولنمغه شاياندرلر. آنجق بولندقلرى حال وجهالت وتدنى اوصاف حسنه‌لرينك تكمل وتظاهرينه مانع اولوب، هنرلرى دائما عيوبله قاريشيق بولنيور. كرجيلرى امم آريانيه ويا تورانيه‌دن عد ايتمكه چاليشمش بعض محققلر وار ايسه‌ده ، بونلرك درميان ايتدكلرى دلائل شايان اعتبار كورلميوب، بو خصوصده الك برنجى دليل اولان لسان حقنده تدقيقات عميقه اجراسنده بونلرك دخى، چركسلر وسائر اقوام اصليهٔ قافقاسيه كبى، اريانيلر ويا ساميلر ياخود تورانيلرله مناسبت وقرابتلرى اولمديغى، وشو قدركه كنديلرى بيننده مشابهت بولنديغندن، آريانيلرله تورانيلرك بو طرفلره تجاوزندن اول آوروپاده ساكن بولنمش بر امم قديمهٔ منقرضه زمره‌سنك بقية السيوفى اوله‌جقلرى آكلاشلمشدر. لسانلرى شمديكى حالده، ايكى‌يه تقسيم اولنه‌بيلوب، برى لسان تحريرى وادبيلرى و ديكرى تكلمده استعمال اولنانيدر. برنجيسى جمله‌ايچون بر اولوب، ايكنجيسى ايسه محلنه كوره تخالف وتغاير ايده‌رك آلتى نوعه منقسم اولمشدر. صولدن صاغه يازيلير خط مخصوصلرى اولوب، بو خط ايله كندى لسانلرنده برقاچ غزته نشر ايتمكده درلر؛ ومعارفجه پك كرى اولدقلرى حالده، ينه بعض مكتبلريله كتب تدريسيه‌لرى واردر.

تاريخ عموميده كرجيلرك اسكندر كبيردن برى اسملرى كورلمكده ايسه‌ده، كنديلرى تاريخ مليلرينى چوق دها اسكى وقتلره چيقاروب، ميلاد عيسادن ٢٦٤٠ سنه اول نمرودله معاصر اوله‌رق (ثاغارموس) اسمنده بر حكمدارلرى بولنمش اولديغنى ادعا ايديورلر. اسكندره طوعاً تابع اولوب، بوجهانكيرك وفاتندن صكره اسكى حكمدارلرى سلاله‌سندن (فرناواز) ى حكمدار انتخاب ايتمشلر ؛ وبوده مملكتى اجنبيلردن تطهير ايده‌رك، سوريه حكمدارى آنطيوخسله عقد اتفاق ايتمش؛ وبونك اخلاقندن برى مهردادله متفق اولمغله، قبل الميلاد ٦٥ تاريخنده پومپيوس طرفندن مغلوب اولوب، روماليلرك تحت تابعيتنه كيرمش ايدى. مع هذا كندى حاكملرى اولوب، قبل الميلاد ٧١ تاريخندن بعدالميلاد ٢٤٢ تاريخنه‌دك اشكانياندن بر شعبه‌نك وبعده ساسانيلرك تحت اداره‌سنده بولنمشدى. اسكى دينلرى مذهب صابئين يعنى سياراتك عبادتى ايكن، ٢٨٠ تاريخ ميلاديسنده خرستيانلغى قبول ايتمشلردى. آلتنجى قرن ميلاديده نوشيروان عادل كنديلرينك حاكملرى اولان (باقور) ى عزل ايدوب، كندى خاندانندن بريني نصب ايتدى. ظهور اسلامى متعاقب توسيع فتوحات ايدن غزاة مسلمينه كرجيلر خيلى وقت مقاومت ايتدكدن صكره، ملوك امويه‌دن مروان بن حكمك زماننده ممالك اسلاميه حدودى كور نهرينه قدر توسيع اولنه‌رق، كرجيلرك سكزنجى قرن ميلاديده كرجستان كاملاً ممالك اسلاميه دائره‌سى داخلنده قالمش ايدى. مع‌هذا كرجيلرك

خلافت اسلاميه‌يه تابع كندى پرنسلرى وار ايدى. اوننجى قرن ميلاديده دياليلر وبعده آلب ارسلان سلجوقى برمدت كرجستانى بسبتون ضبط ايدوب، مختاريت اداره‌سنى قالديرمشلر؛ و سلجوقيلردن بر خيلى اتراك كرجستانده توطن ايتمشلر ايدى. ١٠٨٩ تاريخ ميلاديسنده پرنسلرندن اوچنجى داويدخزرلرك امداديله استرداد استقلال ايتدكدن صكره ، اطرافدن خيلى يرلر ضبطله توسيع مملكت ايتمشدى. ١٢٤٨ ده كرجيلر چنكيزخانك ضبطنه كچوب ، بعده تيمورلنك طرفندن دفعاتله غارت وتخريب اولنمشدى. نهايت يكيدن باش قالديران قراللرندن برنجى آلكساندر ملكنى اوچ اوغلى بيننده تقسيم ايتمكله، زوالنى تهيئه ايتمش ؛ وآق قيونلى وقره قيونليلرك تسلطاتندن صكره ، كرجستانك شرق طرفنى شاه اسماعيل صفوى وغرب جهتنى ياوزسلطان سليم خان ضبط ايدوب، او تاريخدن اعتباراً بتون كرجستان كاه عثمانليلرك وكاه ايرانيلرك تحت تابعيتنه كچمش؛ و نهايت نادر شاه مملكتى ضبط ايتديكنده، ١٧٤٠ ده قراللرك سلاله‌سندن ايكنجى (تيمروز)ى رأس حكومته قويمش؛ وبونك خلفى هراقليوس ، ايرانك او وقتكى هرج ومرجى آره‌سنده پايمال اولمه‌مق ايچون، روسيه‌نك تحت حمايه‌سنه كيرمش؛ ومع هذا آغا محمد خان قاچار كرجستانى يغما و تفليسى تخريب ايدوب، كرجيلردن بر چوق اسرا آلمش؛ وبونك اوزرينه هراقليوسك اوغلى اون برنجى جورج وفاتندن اول ملكنى روسيه‌يه ترك ايتديكنه دائر برسند يازوب ويرمكله، ١٨٠٢ تاريخنده روسيه كرجستانه وضع يد ايتمش؛ ومع هذا كرجيلر مكرراً عصيان ايدوب، روسيه دولتى آسايشى تأمين ايله، مملكته بحق مالك اولنجه‌يه قدر چوق زحمت چكمشدر.

كرجه { خوزستانده برقصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

كرچ { (Kertch) روسيه‌نك تاوريده ايالتنده وقريم شبه جزيره‌سنك منتهاى شرقنده اوله‌رق كفه‌نك ٩٠ كيلومتره شرق شماليسنده آزاق دكيزيله قره‌دكيز آره‌سنده‌كى بوغازده واقع بر قويك ايچنده برقصبه و اسكله اولوب ، ٢٢٤٥٠ اهاليسى، عثمانليلردن قالمه متين برقلعه‌سى، واسع قيشله‌لرى، ستونلرله محاط بر ميدانه منتهى اولان برقاچ بيوك وواسع جاده‌سى، كاركير خانه‌لرى، قويك اطرافنده هلال رسمنده كوزل شكلى، خاويار وباليق و ياغ وسائره‌يه متعلق ايشلك تجارتى، جوارلرنده برطاقم اسكى خرابه‌لرى و (كوركان) اسم تركيسيله معروف برطاقم تپه‌لرى وبر كوچك موزه‌سى واردر. پك اسكى برقصبه اولوب، ميلاد عيسادن التى قرن اول (پانديقايه) اسميله (ميلت) مهاجرين يونانيه‌سى طرفندن تأسيس اولنمش؛ و مهردادك سقوطندن صكره تشكل ايدن (بوسفور) دولت صغيره‌سنك پايتختى اولوب ، او صره‌ده (بوسفور) ناميله دخى تسميه ايدلمش ايدى. ازمنۀ قديمه‌ده پك معمور وبيوك برشهر ايكن، قرون وسطاده اهاليسى اوچ درت بيكه تنزل ايده‌جك قدر تدنى ايتمشدى.

كرچ بوغازى { (Dètroit de Kertch) ونام ديكرله (يكى قلعه بوغازى) قريم شبه جزيره‌سنك منتهاى شرقيسيله قافقاس سلسلۀ جبالنك منتهاى غرب شماليسنده‌كى (طمان) شبه جزيره‌سى آره‌سنده قره دكيزله آزاق دكيزنى برلشديرر بربوغاز اولوب، قديماً استانبول بوغازينه تشبيهاً «قريم بوسفورى» اسميله ياد اولنوردى. قره دكيز جهتنده‌كى مدخلى اون بش اون آلتى كيلومتره وسعتنده اولوب ، بعده آلتى يدى كيلومتره‌يه قدر طارلاشير، وكرچ قصبه‌سنك بولنديغى قويده ٤٠ كيلومتره‌يه قدر توسع ايتدكدن صكره ، يكيدن ٦ كيلومتره‌يه قدر طارلاشه‌رق، آزاق دكيزينه قدر بو طارلقده دوام ايدر. بو ايكنجى دفعه طولاشديغى محلده آنجق ٢ متره درينلكى اولان قيالق بر سد بولنوب، بونك كچيد محلنده‌ده عمقى ٤ ½ متره‌دن زياده‌دكلدر؛ وآقنديسى اوقدر شدتليدر، كه كميجيلر چوق زحمتله كچه بيليرلر.

كرخ { عراق عرب و جزيره‌ده بو اسمله برقاچ محل بولنوب، ديكر بر محل اسمنه اضافتله بربرلرندن تفريق اولنورلردى. باشليجه‌لرى بروجه آتيدر:

(كرخ باجدا)، كه (كرخ سائر) دخى دينلوب، الك اسكى اسمى ملوك ساسانيه‌دن فيروز بن

بلاش بن قبادك اسمنه اضافتله (كرخ فيروز) ايدى. سامرا بونك قربنده بنا اولوب، بعده خراب اولمغله، كرخ سامرا باقى قالمش ايدى. مشاهير زهاددن (معروف كرخى) نك بورادن اولديغى مع الاختلاف مرويدر.

— (كرخ البصره) كه بصره جوارنده قراى عديده يى حاوى برناحيه اولوب، ابتدا پك معمور ايكن، بعده خرابه يوزطوتمشيدى. خلفاء عباسيه دن راضى ومتقى يه وزارت ايدن (قاسم بن على بن محمد الكرخى) وبرچوق مناصب عاليه ده بولنمش اولان برادريله ابنا واحفادى اورادن ايدى.

— (كرخ بغداد)، كه بغدادك سورى خارجنده ابو جعفر منصور طرفندن ياپلمش واسع واصناف تجار وصنعتكارانه كوره اقسامه منقسم بر چارشى اولوب، بعده، بغدادك توسعيله، شهرك اورته سنده قالمشيكن، مؤخراً بو شهرك خرابه يوز طوتمسيله، ينه اوزاق و ويرانه لرله محاط برمحله ده قالمش اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور. اهاليسى سنى و حنبلى المذهب ايديلر.

— (كرخ جدان)، كه عراق ايله شهرزور آره سنده وخانقين قربنده بركوچك قصبه ايدى. مشاهير علمادن برقاچ ذاتك مسقط رأسى اولوب، زاهد شهير معروف كرخينك بورادن اولديغى مرويدر. بغداد مورخ شهيرى ابو بكر الخطيب ايسه زاهد مشار اليهك (كرخ بغداد) دن اولديغنى التزام ايديور.

— (كرخ خوزستان)، كه خطهٔ مذكوره ده بر قصبه اولوب، (كرخه) ديمكله دخى معروفدر.

— (كرخ الرقه)، كه جزيره ده بر قصبه ايدى.

— (كرخ سامرا)، كه (كرخ باجدا) صره سنده ذكر اولندى.

— (كرخ ميسان)، كه سواد عراقده برناحيه اولوب، استراباد اسميله دخى معروف ايدى.

— (كرخ عبرتا)، كه نهروان نواحيسندن اولوب، نهروانك خرابندن صكره دخى معمور قالمشيدى.

كرخايا { بغداد جوارلرينى سقى وارووا ايدر وشهر بغداده دخى داخل اولوب بر چوق شعبه لره منقسم و(نهر عيسى) دن منشعب برنهر وبر جدول اولوب، بعده جدوللرى خراب اولمغله، اثرى قالمامش اولديغى «معجم البلدان» ده مسطوردر.

كرخه { ايرانك غرب جهتنده بر بيوك نهردر، كه (كوه الوند) ك جنوبنده كى طاغلردن نبعانله، نهاوند قربندن شمال غربى يه بعده غربه ونهايت جنوب غربى يه طوغرى آقه رق، كرمانشاهدن كلن چايى دخى اخذ ايله، ايران كردستاننددن كلن بيوجك بر نهرله برلشير؛ واورادن جنوب شرقى يه طوغرى جريانله، لورستان ايالتنى شق وصولدن هرم آباددن كلن وتابعلرينك الك بيوكى اولان (كشكان) نهرينى اخذ ايتدكدن صكره، خوزستان ايالتنه داخل اولانجه، دز قول حذاسنده (كارون) نهريله متوازياً آقمغه باشلار؛ وبعده غرب جنوبى يه، غربه، غرب شمالى يه ونهايت غربه طوغرى جريانله، بر نصف دائره تشكيل، وكارونله اختلاط ايدر بر چوق قوللر تمديدله بر طاقم بطاقلقلر توليد ايده رك، حدود عثمانيه يه يعنى بصره ولايتنك عماره سنجاغنه داخل اولور؛ وبطاقلق بر اووه نك ايچنده جنوب غربى يه طوغرى جريانله، قسم اعظمى دجله يه، وبر قولى جنوبه طوغرى آيريله رق قورنه نك آلت طرفنده شط العربه منصب اولور. مجراسى تقريباً ٦٠٠ كيلومتره طولنده در. شمديكى حالده سير سفائنه صالح دكلدر. مجراسى اوزرنده بيوك بر شهر بولنميوب، يالكز (رودبار) و(سوس) ايله سائر مدن قديمه نك خرابه لرى موجوددر.

كرخى { [«معروف كرخى» ماده سنه مراجعت بيوريله.]

كُرد { ممالك عثمانيه نك شرق جهتنده وايرانك حدود غربيه سنده وسائر بعض محللرنده ساكن بيوك بر قوم اولوب، آريانيلر زمره سنك ايرانى شعبه سنه منسوبدرلر. لسانلرينك فارسى ايله مناسبت ومشابهتلرى پك زياده در. آتيده كى «كردستان» ماده سنده تفصيلات ويريليور.

كُرد { فارسده بيضاء جوارنده بر قريه واصطخرينك روايتنه كوره ابرقوهدن بيوك بر قصبه ايدى.

كردر { خوارزمك اوته‌سنده ترك نوا. حیسنده بر ناحیه اولدیغی، وبونك اوته‌سنده ترکجه‌نك غیری بر لسان سویلندیکی، وکویا افراسیابك حزائنی اورایه دفن ایتمش اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکور اولوب، مشاهیر فقهاء حنفیه‌دن تألیفات عدیده صاحبی (ابو المفاخر عبد الغفور بن لقمان الکردری) نك مسقط رأسی اولدیغی دخی علاوه اولنیور.

کرد زاده { (ابراهیم افندی بن مصطفی) مشاهیر خطاطیندن وحافظ عثمان شاکرداننددن اولوب، بروسه‌لیدر. شهر مذکورده سلطان اورخان جامع شریفنك خطیبی وجامع کبیرك امامی ایدی. ١١٤٦ تاریخنده وفات ایتمشدر.

کردستان { آسیای غربیده قسم اعظمی ممالك عثمانیه‌ده وبر قسمی ایرانه تابع بیوك بر مملکت اولوب، اکثریت اوزره اهالیسی بولنان کرد قومنك اسمیله تسمیه اولنمشدر. بو اسم تقسیمات ملکیه وسیاسیه‌یه داخل اولمیوب، وقتیله بزده کردستان والیلکی وشمدی ایرانده کردستان ایالتی بو اسمله مسمی مملکتك بتوتنی احاطه ایتمدیکی کبی، کردلر دخی طاغنیق وسائر اقواملە قاریشیق بولندقلرندن، کردستانك حدودینی تمامیله تعیین ایتمك مشکلدر. آنجق تقریبی اوله‌رق دیه‌بیلیرز که: کردستان ارومیه و وان کوللرینك سواحلندن کرخه ودیاله نهرلرینك منابعنه ودجله‌نك مجراسنه‌دك ممتد اولوب، غرب شمالی‌یه طوغری جدودی دجله‌نك مجراسنی تعقیبله فراتی ترکیب ایدن قره صو مجراسنه واورادن شماله طوغری (اراس) حوضه‌سنی فرات ودجله حوضه‌سندن آیران تقسیم میاه خطنه قدر واصل اولور. بو اعتبارله ممالك عثمانیه‌ده موصل ولایتنك قسم اعظمی یعنی دجله‌نك صولنده بولنان یرلری ووان وبتلیس ولایتلریله دیاربکر ومعمورة العزیز ولایتلرینك برر پارچه‌سی ودرسم سنجاغی کردستاندن معدود اولدیغی کبی، ایرانده دخی کردستان نامیله معروف اولان ایالتله آذربیجان ایالتنك نصفی یعنی جنوب غربی قسمی کردستاندر. بو وجهله کردستان شمال شرقی جهتندن آذربیجان، شرقاً عراق عجمی، جنوباً لورستان وعراق عربی، غرب جنوبی جهتندن جزیره، غرب شمالی طرفندن دخی آناطولی ایله محدوددر. بو حدود داخلنده ٣٤° ایله ٣٩° غرض شمالی و٣٧° ایله ٤٦° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، بیوك بر مثلث ودها طوغریسی سیوری طرفی غرب شمالی‌یه طوغری دونمش بر آرمود شکلنی ابراز ایدیور. فراتی تشکیل ایتمك اوزره قره صو ایله مراد چاینك ملتقاسنده اولان اك شمال غربی نقطه‌سندن لورستانك حدودینه‌دك اولان طول اعظمی تقریباً ٩٠٠ کیلومتره وعرضی ١٠٠ ایله ٢٠٠ کیلومتره آره‌لرنده‌در.

کردستانك مدار تفریقی اهالیسنك جنسیتی اولدیغی حالده، کردلر یالکز بو مملکته منحصر اولمیوب، جزیره‌نك قسم شمالیسنده، شام وحلب جهتلرنده، آناطولینك هر طرفنده، روسیه‌یه تابع اولان ماوراء قافقاس ایالتلرنده و ایرانك هر طرفنده حتی خراسانده وافغانستانده و بلوجستانده بیله برچوق کرد عشیرتلری بولنیور. بر طرفدن دخی حدودی ذکر اولنان کردستان داخلنده عرب، ایرانی، ترك و سائر جنسیتلره منسوب اهالی واردر. یالکز اکثریته اعتبارله حدود مذکوره تعیین اولنه بیلیر. ایرانك لورستان ایالتی اهالیسی اولان لوریلرك دخی کردلرله مناسبت وقرابت جنسیه‌لری اولدیغی حالده، لسانلرنده بردرجه‌یه قدر مغایرت وبینلرنده منافرت بولندیغندن، لوریلر کندیلرینی اکراددن صایمق ایستمیورلر؛ و کردلر دخی لوریلری کندی جنسلرینه قبول ایتمکه میل کوسترمیورلر. علی العموم کردلرك مقداری ایکی بچق ملیونه قریب تخمین اولنوب، بر بچق ملیونی ممالك عثمانیه‌ده، ٧٥٠٠ ی ایرانده، ١٣٠٠٠ روسیه‌نك ماوراء قافقاس ایالاتنده، قصوری دخی افغانستان وبلوجستانده وسائر طرفلرده طاغنیق بر حالده بولنیورلر.

کردستانك هر طرفی طاغلق ومرتفع اولوب، یالکز انهارك وادیلرنده بعض طار اووه‌لری واردر. اك دوز وآچیق جهتی جنوب شرقی قسمی یعنی شهر زور و سلیمانیه سنجاقلریله ایرانده‌کی کردستان اولوب، اوجهنده طاغلر دها آچیق،

وادیلر دها کنیش واووه‌لر دها چوقدر . الك
مرتفع یرلری منتهای شمالنده بحر خزر ایله بصره
کورفزی مائله‌لری آره‌سنده بر تقسیم میاه خطی
تشکیل ایدن طاغلردر. آنجق بونلرك اورمانلر و
مرعالرله مستور کوزل یایله واتکلری وزراعته صالح
وادیلری چوقدر. ممالك عثمانیه‌ایله ایران حدودینی
تشکیل ایدن وشمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری
بر قاچ صره تشکیل ایده‌رك ممتد اولان طاغلر ایسه
مرتفع اولمغله برابر، اکثری طاشاق وچیلاقدر. قطعهٔ
مذکوره‌نك اوجهتی حقیقةً قابل سکنی اوله‌میه‌جق
درجه‌ده سرت وچتین بر یردر. قطعهٔ مذکوره‌نك
میاه جاریه‌سی چوق اولوب، فراتك الك بیوك قولی اولان
مراد چایی ودجله قطعهٔ مذکوره طاغلرندن نبعان ایتد-
کلری کبی، دجله‌یه منصب اولمق اوزره دخی شمالدن
باشلایه‌رق بطمان صویی، بتلیس وسعرد چایلری،
خابور، زاب اعلا، زاب اسفل، ادهم ودیاله نهرلری
جنوب غربی‌یه آقه‌رق مذکور ایرماغه دوکیلور؛ و
قطعهٔ مذکوره طاغلرندن اینن برچوق چایلرك صولرینی
جمع ایدرلر . ایرانده‌کی قطعهٔ مذکوره‌نك یالکز شمال
جهتنده‌کی (قطور) نهری کور واسطه‌سیله بحر
خزره منصب اولان اراس نهرینه وپك چوق اولان
انهار سائره‌سی ارومیه کولنه دوکیلور. وان کولنه
منصب اولور برخیلی انهاری دخی واردر.

قطعهٔ مذکوره عرضاً خیلی صیجاق اوله‌جق بر
درجه‌ده ایکن ، موقعنك ارتفاعندن طولایی ،
هواسی عمومیت اوزره صوئوق اولوب ، قیشلری
اوزون وپك سرتدر؛ وقار آیلرجه طاغلرینی اورتر.
یالکز دجله وادیسنه قریب اولان آلچق یرلرنده
قیشین هوا ملایم ولطیف و یازین خیلی صیجاقدر.
یوکسك یرلرینك یازین مرعالری پك کوزلدر، وبعض
طرفلری چام آغاجلرینی حاوی اورمانلقدر. دها
آلچق طرفلرنده میشه، کستانه و چنار آغاجلری
ودها آشاغیده آرپه، بغدای، کتن، کنویر ،
مصر، توتون، اوزوم ومیوه‌لرك انواعی والك آلچق
یرلرنده، پاموق، پرنج وسائره حاصل اولور . بر
نوع بودور میشه یاپراقلرندن آلنان قدرت حلواسی
شکر یرینه قوللانیلیر. کرد عشیرتلری کایتلی قیون،
آت، دوه وکچی سوریلری بسلرلر. طاغلرده آیی،
طوموز، پارس، وشاق، کیك، یبانی کچی، قره‌جه،
چقال، تیلکی وسائر حیوانات وحشیه وکوچك آو
حیوانلری کثرتله بولنور. شمال جهتنده‌کی طاغلرده
دمیر، باقیر، قورشون وسائر معدنلر بولندیغی تحقق
ایتمش ایسه‌ده، اخراج اولنانلری یوقدر. جنوب
جهتلرنده نفت وطاش یاغی بولنیور. کردلر مازی،
فیستق وباغ جیقارمغه یارار حبوبات متنوعه ایله
یباغی وتفتیك کبی محصولات اخراج ایدرلر . کردلر
اکثریت اوزره عشیرت حالنده یاشایوب ، موسمه
کوره مرعا طلبیله محل دکیشدیردکلرندن، زراعتله
پك‌ده اشتغال ایتمیوب ، باشلیجه مدار تعیشلری
حیوانات اهلیه‌لری وصنعتلری چوبانلقدر؛ قویون
وطای صاتیشندن قزاندقلری آقچه ایله کچینیرلر.
بونك ایچون قیشین کویلرنده قالوب ، خانه‌لری و
تارله‌لری وار ایسه‌ده، یازین زراعته چوق اهمیت
ویرمیوب، اکثری چادیرلرله سوریلری آرقه‌سندن
یایله‌لره چیقارلر. قطعهٔ مذکوره‌ده صنایع محلیه کلیم و
خالی ایله قبا بز وکچه قیلندن چول وسائره اعما-
لندن وتجارت محلیه ذخایر وحیوانات اخذ واعطا-
سندن عبارتدر. وسائط نقلیه دجله‌ده ایشلتدیریلن
کلکدن عبارت اولوب، بوده پك کلفتلیدر، و قیشین
اوچ آی مواردات بسبتون منقطع بولنور.

کردلرك اصل ومنشئی ونه وقتدن بری اوراللر-
ده ساکن بولندقلری تاریخجه مجهول ایسه‌ده، ازمنهٔ
قدیمه‌ده قطعهٔ مذکوره‌نك قسم جنوبیسی (آثوریه)
اسمیله معروف ایدی، وشمال شرقی جهتی (میدیه)
دن معدود ایدی . اسکی میدیه‌لیلرك جنسیتلری
مجهول اولوب، اقوام تورانیه‌دن یعنی ترك جنسندن
اولدقلری مظنون ، و آثوریلرك ایسه اقوام
سامیه‌دن بولنمش اولدقلری وکلدانیلرله قرابتلری
معلوم ومحققدر . حالبوکه کردلر اقوام آریانیه‌دن
اولوب ، ایرانیلرله پك یقین قرابتلری اولدیغی
لسانلرندن وسائر احواللرندن آکلاشیلیور . بناءً
علیه، کردلره نه میدیه‌لیلرك ونه‌ده آثوریلرك
احفادی نظریله باقیلوب، شرق جهتندن یعنی خرا-
سان و هرات طرفلرندن اوراره کلمش بر قوم
اولدقلرنده شبهه یوقدر. آنجق شمدی بولندقلری
یرلره نه وقت هجرت ایتدکلری معلوم دکلدر .

ميلاد عيسادن ٤٠١ سنه اول يعنى بوندن ايكى بيك اوچيوز سنه مقدم عسكرله او طرفه عزيمت وبعدالمغلوبيه پريشان بر حالده عودت ايتمش ، و سفرنامه‌سنى يازمش اولان يونان قديم مشاهير محررينندن (اكسنوفون) اليوم قطعهٔ مذكوره دياربكر ومعمورة العزيز وامثالى يرلرك هر طرفنده (قردوخ) تسميه ايتديكى قومه منسوب اهالى‌يه راست كلديكنى بيان ايديور . (قردوخ) اسمنك ايسه (كرد) اسمنك بريونانلى آغزنده آلديغى تبدلدن حاصل اولمش غلطى اولديغنده شبهه يوقدر. بناءً عليه ايكى بيك اوچيوز سنه اول دخى اورالرى اكرادله مسكون ايدى. بو حالده ديه بيليرز كه نينويه و دجله واديسنده شبهه‌سز بابل جهتلرندن كلمش اولان آثوريلر و ميديه‌ده يعنى آذربيجان وعراق عجمى جهتلرنده بلكه جيحون وسيحون واديلرندن كلمش اولان ميديه‌ليلر حكم سورمكده ايكن ، ينه طاغلرده كرد عشيرتلرى جولان ايده‌رك ، نيم مستقل بر حالده بولنيورلردى . نيتكيم بوكون دخى موصل و ديار بكرده عربلر تبريز و همدانده ايرانيلر بولنديغى حالده ، ايچ طرفلرى همان صرف كردلرله مسكوندر. كردلر، اقوام آريانيه‌دن اولدقلرى حالده، نه آثوريلرك ونه ميديه‌ليلرك احفادى اوله‌بيليرلر. بو خصوصده شاهد عادل عد اولنمغه شايان اولان لسانلرينه باقديغمزده، واقعا آثورى وكلدانى لسانلرندن مأخوذ اولدقلرى آكلاشيلان برچوق كلمه‌لر كوريلورسه‌ده، لسان پهلويده دخى بولنان بوكلمه‌لر آثوريلرله كلدانيلرك حكومتلرى زماننده وبونلرك مدنيتى تأثيريله قبول اولنوب، بعد الاسلام كردجه وفارسينك اخذ ايلدكلرى كلمات عربيه‌يه مماثلدر ؛ اساساً لسان ايسه فارسى‌يه مشابهدر. بو كلمه‌لرك وجودى كردلرك آثوريلرك نسلندن اولدقلرينه دكل، بلكه او وقتدن برى اورالرده ساكن بولنمش وآثوريلرله برلكده ياشامش اولدقلرينه دلالت ايديور .

كرد لسانى فارسى‌يه وبلكه اوندن زياده اسكى پهلوى‌يه مشابهدر ؛ آنجق تلفظى فارسينك كى كبى لطيف اولميوب، طاغ آدملرينه اويله بر حال بدويتده ياشايان عشايره ياقيشه‌جق صورتده سرت ودرشتدر، وبوغازدن تلفظ اولنور حرفلرى چوقدر. هر نه‌قدر كردلرك علماسى اوته‌دن برى عربى وفارسى ايله اشتغال ايدوب، كندى لسانلرينه اهميت ويرمدكلرندن، كردجه‌نك ادبياتى بولنديغى ادعا اولنه‌مازسه‌ده، اسكيدن برى بو لسانده دخى بر خيلى اشعار سويلنمشدر؛ وبو لسانك دخى فارسى كبى حروف عربيه ايله تحريرى قولاى اولديغندن، بعض ديوانلرله سائر كتب ادبيه‌لرى واردر. آوروپاليلر كردجه‌نك قواعد صرفيه‌سنى ولغتلرينى دخى مهما امكن ضبط ايتمش؛ وكندى لسانلرينه مترجم قواعد ولغت كتابلرى نشر ايلمشلرسه‌ده، السنهٔ اسلاميه‌مزده هنوز بو لسانك قواعد ولغت وادبياتنه دائر هيچ برشئ يازلمامشدر.

كردلر عموميتله جسور وجنكاور و سواريلكده پك ماهر آدملر اولدقلرى كبى، علم وتربيه ومدنيته‌ده فوق العاده استعدادلرى واردر.

(كرد) اسمنك فارسيده « يكيت، قهرمان، بهادر» معناسيله قوللانيلير بر صفت اولوب، شاهنامه‌ده بو معنا ايله پك صيق استعمال اولنديغى معلومدر. بو اسمك كردلره، جسارت طبيعيه‌لرينه بناءً، ابتدا بو معنى ايله ويريلوب، بعده علم اولديغى آكلاشيليور.

كردلر همان عموميت اوزره مسلم وسنى اولوب، اكثرى شافعى المذهبدرلر. ايچلرنده يالكز ٥٠٠٠٠ يزيدى واردر. پك آز مقدارده قزيلباش بولنيور. او موقعلرده نسطورى و كلدانى جماعتلرينه منسوب بر مقدار اهالى دخى بولنيورسه‌ده، بونلر اسكى كلدانيلرك و سريانيلرك احفادندن اولوب ، كرد جنسيتنه منسوب دكلدرلر. او جهتده بولنان بيوك شهرلر مثلا ديار بكر، موصل، بغداد ، همدان، تبريز كردستانك كنارلرنده و خارجنده تصادف ايدوب، اصل مواقع مذكوره‌نك داخلنده اولان و كردلرله مسكون معموره‌لرك باشليجه‌لرى: سليمانيه ، كركوك، رواندز ، اربل ، سعرد، بتليس، وان ، اروميه، كرمانشاه وسائره‌در.

تاريخك ضبط ايده بيلديكى زمانلرك الك اسكيسنده نينويه‌كى آثوريلرك تحت حكمنده كوريلوب، آثوريلرك ختامنده نينوى ايله برابر

ميديه حكمدارلرينك و بعده كيخسروك ضبطنه كچمشلردر. حتى كيخسروه ياردیم ايدوب ، سائر ممالكى ضبطنده عسكرك ميانـنده خدمت ايتمش اولدقلرى مرويدر. كيانيان دولتنك سقوطنده اسكندره و خلفلرى اولان ماكدونيه‌لى طوائف ملوكه، بعده اشكانيانه ونهايت ساسانيانه تابع اولوب، قادسيه مظفريتندن‌صكره، خلافت اسلاميه‌نك تحت اطاعتنه كيرمش؛ ودين اسلامى قبول ايتمشلر ايدى. خلافت عباسيه‌نك ضعفه دوچار اولمسيله ، ممالك اسلاميه‌نك هرطرفنده بر طاقم امرا وملوك ظهور ايتمكله باشلاديغى صره‌ده، كرد رؤساسندن برچوق آدملر دخى موصل و ديار بكر وجزيره جهتلرنده برر قلعه و يا مملكت اله كچيروب ، بر چوق حكومات صغيره تشكيل ايتمشلرديسه‌ده، عموم قطعهٔ مذكوره‌يى بر اداره‌يه آله‌رق، جنسيت اساسنه مستند برحكومت تشكيلنى دوشونه‌مشلردى. نهايت بوجنسيته منسوب اولان مشهور صلاح الدين ايوبى مصرده دولته نائل اولوب. كنديسى واولادى شام وحلب وحجاز ويمنده حكم سوردكلرى و اولاد واقربالرينك تحت اداره‌سنده برچوق حكومات ممتازه تشكيل ايتدكلرى وقت دخى حكم و نفوذلرى خارجنده قالمشيدى. چنكيزخروجنده دخى سائر ممالك اسلاميه كبى مغوللرك پايمال ظلم وتعديسى اولمش؛ وبعده برچوق ترك وتركمان عشيرتلرى كله‌رك. بعض طرفلرينه صوقلمش؛ وآق‌قيون قره قويونلر هرج ومرجندن وهپسنه قپاق قويان تيمورك خروجندن صكره قسم اعظمى شاه اسماعيل صفوينك الينه كچمش ايكن ، ياوز سلطان سليم خانك شاه مشار اليهك اوزرينه واقع اولان سفرنده كرد رؤساسى، سنى المذهب اولمق سائقه‌سيله، ومشهور ادريس بتليسينك سعى وهمتيله، طوغا طرف دولت عثمانيه‌يه دونوب ، او وقتدن برى قسم اعظمى دولت مشار اليهانك تحت اداره‌سنده بولنمقده، وياالكز قسم شرقيسى مؤخراً تعيين اولنان خط حدودك اوته‌سنده قالوب، مغايرت مذهبدن طولايى، ايرانيلرله بينلرنده بولنان منافرتله برابر ، ايرانك تحت حكمنده بولنمقده‌درلر.

كُرد فنّاخسرو { آل بويه‌دن عضد الدوله‌نك شيراز دن يارىم فرسخلق مسافه‌ده بنا و فوق العاده تزيين ايله اكلنجه وسفاهته تخصيص ايتمش اولديغى بر قصبه اولوب، حكمدار مشار اليهك وفاتندن صكره چوق وقت طيانه‌ميه‌رق، خراب اولمشدر.

كَرَده { قسطمونى ولايتنك بولى سنجاغنده وبولينك ٥٥ كيلومتره شرقنده قسطمونينك‌ده ١٦٠ كيلومتره غرب جنوبيسنده وصوغانلى نهرينه دوكيلور برچايك اوزرنده واقع قضا مركزى برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ قدر اهاليسى، برقاج جامع شريفيله مسجد و مدرسه‌سى ، رشديه وابتدائيه مكتبى وتفتيك وياغ وپنيره متعلق برآز تجارتى واردر.

— كرده قضاسى بولى سنجاغنك شرق جنوبى كوشه‌سنده واقع اولوب، غرباً بولى مركز قضاسيله، شمالاً حميديه قضاسيله ، شرقاً كنغرى سنجاغيله، جنوباً دخى آنقره ولايتيله محدوددر . منكسر ناحيه‌سيله برابر ١٧٣ قريه‌دن مركب اولوب ، يالكز ١٥٤ ى روم و قصورى كاملاً مسلم اولمق اوزره، ٤١ ٠٢٣ اهاليسى واردر . اراضيسى عارضه‌لى اولوب، حدود جنوبيه‌سنده الا طاغى و جهت شماليه‌سنده صورغون طاغى بولنيور، وآره‌لرنده كوزل برطاقم واديلر وبايرلرله اووه‌لر ممتد اولور. مذكور صوغانلى دره قضانك جنوب غربيدن شمال شرقيه طوغرى شق ايده‌رك ، بتون مياه جاريه‌سنى طوپلار. طوپراغى منبت اولوب، بغداى، آرپه وسائر حبوباتله ميوه وسبزه‌لرك انواعى حاصل اولور . بى‌وجك درت اورمانى اولوب ، قره و صارى چام ايله ميشه و كوكنه آغاجلرى واردر. قيون وكچى ايله تفتيك كچيسى چوق اولوب ، خيلى ياغى وتفتيك ايله ياغ وپنير چيقار. درون قضاده ٦٢ جامع ومسجد، ٦ مدرسه، ٣ حمام ، ٤٠٠ قدر دكان، ٢٠ خان، ١٠ دباغخانه ، ٣ كاركير كوپرى و ١٥٣ دكرمن موجوددر.

كَرديز { غزنه ايله هندآره‌سنده بر ايالت اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

كررو { (Guerrero) مكسيقه ممالك مجتمعه‌سنى تركيب ايدن حكوماتك بحر محيط معتدل ساحلنده بولنانلرندن برى اولوب، بحر مذكورده ٥٠٠ كيلومتره‌لك ساحلى اولديغى حالده، جنوب شرقى جهتندن وشرقاً اوآجاق، شمال غربى

جهتندن میشوآقان، شمالاً مکسیقو، موئلوس و پوئبله حکومتلریله محدوددر. شمالدن جنوبه طول اعظمی ۲۰۰ کیلومتره و مساحهٔ سطحیه‌سی ۶۶۴۷۷ مربع کیلومتره اولوب، اهالیسی ۴۰۰۰۰۰ راده‌لرنده‌در. مرکزی ۵۵۰۰ اهالیلی جامع اولان (شیلپانسینغو) قصبه‌سیدر. مکسیقه یایله‌سنک جنوبی اتکلرنده واقع اولمغله، یوقاریلرنده هواسی معتدل وساحله قریب جهتلرنده صیجاقدر. غربدن شرقه (مادره‌دل سور) اسمیله بر صره طاغلر اوزانوب، مملکتی ایکی حوضه‌یه آیریور. شمالی حوضه‌سنک صولری طوپلانه‌رق، (مکسقاله) ونام دیکرله (بالزاس) ایرماغنی تشکیل ایدرلر، که شلاله‌لری چوق اوزون ومجراسنه نسبةً صویی آز بر نهردر. جنوب جهتنک ایسه انهاری کوچک اولوب، جمله‌سی آیری آیری بحر محیطه دوکیلور. عمومیت اوزره اراضیسی طاغلق اولوب، اووه‌لری آزوطار ایسه‌ده، طوپراغی پك منبت وهرنوع محصولات ومیوه یتیشدیرمکه صالحدر. آلتون، کومش و باقیر معدنلری ده چوقدر. اهالیسی اکثریت اوزره دائرهٔ مدنیته داخل اولمش امریقالیلردن اولوب، مکسیقا لسانیله و دیکر درت لسانله متکلمدرلر. وقتیله سویلنمکده اولان باقی ۱۷ لسان ایسه منقرض اولمشدر. بو حکومت ۹ قضایه وهر قضا نواحی ودوائر بلدیه‌یه منقسمدر.

کرز { صحابه‌دن بر قاچ ذاتك اسمی اولوب، الك معروفلری (کرز بن جابر الفهری) ایله (کرز بن علقمة الخزاعی) در، که برنجیسی بعد الهجره اسلامه کلوب، سکزنجی سال هجریده فتح مکه‌ده شهید اولمشدر. بو وقعه ده خالد بن ولید حضرتلرینك معیتنده اولوب، ابو صخر حبیشی ایله برابر رفقادن آیرلمغله، ابتدا ابو صخر شهید اولوب، بعده صاحب ترجمه رفیقنك نعشنی ایکی آیاغی آره‌سنه آله‌رق شهید اولنجه‌یه قدر شو بیتی سویلیه‌رك مقاومت ایتمشدی :

قد علمت صفراء من بنی فهر
نقیة الوجه نقیة الصدر
لاضربن الیوم عن ابی صخر

— ایکنجیسی‌ده فتح مکه کونی اسلامه کلوب، چوق معمر اولمش، ومعاویه زماننده مدینه‌ده امیر بولنان مروان بن حکم طرفندن اعلام حرمی وضعنه مأمور اولمش ایدی. قبل الاسلام فخر کائنات (صلعم) افندمزك مغاره‌یه قدر مبارك ایزینی تعقیب ایدوب‌ده اوراده اوروممجك آغندن آلدانان دخی بو ایدی.

کُرزبان { (یاخود جرزبان و فارسی کرزوان) طالقان قربنده وغور جبالنه متصل بر طاغك آلتنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کَرَزه { قسطمونی ولایتنك سینوب سنجاق وقضاسنده وسینوبك ۳۳ کیلومتره جنوبنده ناحیه مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ۵۰۰۰ قدر اهالیسی، بر قاچ جامع شریفی، رشدیه وابتدائیه مکتبلری، بر مقدار تجارتی و(کرزه طاوٴغی) دینمکله مشهور برجنس مخصوصه منسوب طاوٴقلری واردر. — ناحیه‌سی ۷۲ قریه‌دن عبارتدر.

کَرَزین { حلبده نهر الجوز ایله بیره (یعنی بیره‌جك) آره‌سنده بر ناحیه اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

کُرسِیّ { طبریه جوارنده بر قریه اولوب، تخته مشابه بر محلی اولدیغی، وحضرت عیسی (عم)ك اورایه اوتوروب، حواریونی اطرافنه جمع، واورادن ایجاب ایدن محللره اعزام ایتمش ایدوکی مروی اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کرسی { (Quercy) فرانسه‌نك اسکی تقسیماتنده کویانه خطه‌سنه تابع بر بقعه اولوب، بر وقت آکیتانه حکومتنه تابع ایدی. شمدیکی تقسیماتده (لوت) ایله (تارن مع غارونه) ایالتلری بیننده منقسمدر. یوقاری وآشاغی کرسی اسملریله ایکی‌یه منقسم اولوب، برنجینك مرکزی (قاهور) وایکنجینك‌کی مونتوبان ایدی.

کرسیوز { شاهنامه‌ده افراسیابك برادری اولمق اوزره مذکور اولوب، افراسیابك ایران شهزادهٔ ملتجیسی و دامادی سیاوشه ایتدیکی التفاتی چکه‌مه‌مکله، افترا ایده‌رك، سیاوشك قتلنه وایرانیلرله تورانیلر آره‌سنده او

قدر مدت امتداد ایدن محاربات خونریزانه‌یه سبب اولدیغی مسطوردر.

کِرش { عراقده‌کی واسط شهرینك اسم دیکری اولوب، اهالیسنه مقام تحقیرده (کرشی) دیرلردی.

کرشاسب { ایران قدیمك پیشدادیان ملوکنك اون برنجی و صوك حکمداری اولمق اوزره، خرافاتله ممزوج تاریخ قدیملرنده مذکور اولوب، افراسیابدن صکره حکومته کچن (زاب) یاخود (زو)ك اوغلی وخلفی اولدیغی وبرآز مدت حکومت سوردیکی وبعده کیانیان سلاله‌سنه نوبت حکومت کلدیکی روایت اولنیور.

کَرَك { سوریه ولایتنده ودمشق شامك ٢٥٠ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق بلقا خطه‌سنده وبحر لوطه دوکیلن (وادی کرك) مجراسی قربنده اخیراً تشکیل اولنان معان سنجاغنه مرکز اتخاذ اولنمش بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی ومؤسس اولدیغی قیانك شمال غربی کوشه‌سی اوزرنده (بیرس قلعه‌سی) نامیله اسکی بر قلعه‌سی وبونك ایچنده کلیسادن مبدل خراب بر جامعی، اهل صلیبدن قالمه دیکر بر قلعه‌سیله ایچنده برچوق قیولرله صهریجلری وعربانله حیوانات وتوتون وپرنج تجارتی واردر. کرك ازمنهٔ قدیمه‌ده بیوجك بر شهر اولوب، قلعه وموقعنك متانتیله مشهور ایدی. اهل صلیب بر قلعه‌ده طول مدت مقاومت ایتمشلرسه‌ده، نهایت صلاح الدین ایوبی فتح ایتمشدی. اهالیسندن ١٨٠٠ ی خرستیان وقصوری مسلم اولوب، جمله‌سی بر حال بدویتده یاشایورلرسه‌ده، مرکز لوا اتخاذی ترقیسنی موجب اوله‌جغی مأمولدر. [سنجاغیچون «معان» ماده‌سنه مراجعت.]

کَرَك { (یاخود خرك ویا خرج) بحر فارسده بندربوشیرك ٥٥ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق شط العرب منصبنك ١٧٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده ′١٨ °٢٩ عرض شمالی ایله °٤٨ طول شرقیده واقع و ایرانك فارس ایالتنه تابع بر آطه اولوب ٥٠ مربع کیلومتره مساحهٔ سطحیه‌سی و ١٠٠٠ قدر اهالیسی واردر.

اراضیٔ مرجانیه‌دن متشکل اولوب، منبت جهتلرنده خرما وسائر میوه‌لر حاصل اولور.

کُرکان { ایرانك شمال شرقیسنده وخراسان ایله بحر خزر آره‌سنده برنهر وخطه وشهر اولوب، اسکی یونان جغرافیونی یوندن غلط اوله‌رق اوراسنه خورقانیه (Hyroanie) اسمنی ویرمشلردی. بین الاسلام معربی اولان (جرجان) اسمیله شهرت بولمشدر. [«جرجان» ماده‌سنه مراجعت.] — بری فارسده ودیکری کرمانشاه قربنده بو اسمله ایکی بیوك قریه‌ده‌خی اولوب، ایکنجیسنده بیوك بازار قورلدیغی «معجم البلدان»ده مذکوردر.

کُرکانج { خوارزم خطهٔ واسعه‌سنك مرکزی بر شهر اولوب، معربی اولان (جرجانیه) اسمیله دها معروف وصغری وکبری اوله‌رق ایکی قسمه منقسم ایدی. [«جرجانیه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کُرکانی { (ملا اوحد الدین) ایران شعراسندن اولوب، جرجانلی ایدی شو بیت اونکدر:

میان آن رخ وخورشید فرق نتوان کرد
چو سر بر آورد ازمشرق کریبانش

کرکپور { (Garakpoûr, Gorakpoûr) هندستانك (اود) خطه‌سنده بنارس ایالتنده وبنارسك ١٦٠ کیلومتره شمال شرقیسنده و(کنك) ایرماغنه تابع (کوکره) نهرینه دوکیلن (رپتی) چایی اوزرنده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ٥١ ١٢٠ اهالیسی واردر. — سنجاغی ١١ ٨٥٩ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، ٢ ٠١٩ ٣٦١ اهالیسی واردر. اراضیسی دوز وصویی چوق اولوب، طوپراغی پك منبت اولمغله، پاموق، پرنج، آرپه، چیوید، آفیون وسائره حاصل اولور. منسوجات متنوعه، شکر و سائره فابریقه‌لری و (نپال) ایله ایشلك تجارتی واردر.

کَرکَر { یاقوت حموی بو اسمله اران قربنده نوشیروانك بنا کرده‌سی بر قصبه، ملاطیه قربنده اوله‌رق ملاطیه ایله آمد

(يعنى دياربكر) آره‌سنده بر قلعه وسميساط ايله حصن زياد آره‌سنده خراب اولمش بر قلعه اولديغنى ذكر ايديور. بونلردن ايكنجيسى ملاطيه سنجاغنده وفراتك ساحل غربيسنده اليوم كوچك بر قصبه حالنده باقيدر.

كَرْكَسكوه { رى ايله قم وكاشان آره‌سنده صرب وصوسز وخيدود يتاغى بر طاغ اولديغى «معجم البلدان»ده مسطوردر.

كَرْكَلن { (Kerquelen) بحر محيط هندينك قسم جنوبيسنده ٢٠´ ٤٩° عرض جنوبى ايله ١٠´ ٦٧° طول شرقيده خالى وبوزلرله مستور بر جزيره اولوب، ١٧٧٢ تاريخنده انكليز بحريوننده كركلن طرفندن كشف، وادرت سنه صكره قپودان قوق طرفندن دخى رؤيت اولنمشدى.

كَرْكَنت { سيچيليه جزيره‌سنك ساحل جنوبيسنده‌كى (جرجنتى) قصبه‌سنك عربلرجه مستعمل اسميدر.

كَرْكوك { كردستانك موصل ولايتنده و موصلك ١٦٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده وبر صره تپه‌لرك آلتنده اوله‌رق واسع بر اووه‌نك كنارنده و (وادى ادهم) اوزرنده شهرزور سنجاغنك مركزى بر شهر اولوب، ٣٠٠٠٠ اهاليسى، قلعه‌سى، ٣٦ جامع ومسجدى، ٧ مدرسه‌سى، ١٥ تكيه وزاويه‌سى، ١٢ خانى، ١٢٨٢ مغازه و دكانى، بدستانى، ٨ حمامى، نهرك اوزرنده بر كوپريسى، بر رشديه و ١٨ صبيان مكتبى، ٣ كليساسى وبر حاوره‌سى واردر. بر تپه‌نك اوزرنده بولنان قلعه درونى ايله قلعه‌نك آلتنده‌كى محلاتدن ونهرك صاغ طرفنده‌كى قسمدن مركب اولديغى حالده، اهاليسنك اوچ ربعى كرد وقصورى ترك وعرب وسائره‌در. ٧٦٠ اسرائيلى و ٤٦٠ كلدانى دخى واردر. بر قاچ كاروان يولنك محل اجتماعنده واقع اولمغله، ايشلك تجارتى و مياه جاريه‌سى چوق اولمغله، اطرافنده باغ وباغچه‌لرى وپورتقال، ليمون، نار، خرما وسائر ميوه‌لرله محصولاتى واردر. جوارلرنده طوزلى صولرله مياه معدنيه‌سى و نفت چوقدر. شهرده بز وقماش ياپيلوب، ٢٠ دستكاهى واردر. بعض معمولات دباغيه و كنوردن ايپ دخى ياپيلير. پورتقال چيچكندن صو چيقاريلير. هواسى يازين خيلى صيجاق ايسه‌ده، صاغلام و لطيفدر. شهرده انبيادن دانيال وعزير (عم)ك مقاملرى واهل بيتدن برقاچ ذاتله بعض كبار مشايخك تربه‌لرى زيارتگاهدر. كركوك اسكى بر شهر اولوب، اسم قديمى (كركوره) در.

— كركوك قضاسى شهرزور سنجاغنك مركز قضاسى اولوب، شرقاً سليمانيه سنجاغيله، شمالاً كوى سنجاق واربل قضالريله، غرباً موصل سنجاغيله، غرب جنوبى جهتندن بغداد ولايتيله، جنوب شرقى طرفندن ده صلاحيه قضاسيله محدوددر. ملحه، طوزخورماتو، آلتون كوپرى، كيل و شوان اسملريله ٥ ناحيه وجمعاً ٣٥٢ قريه‌يى حاوى اولوب، دجله‌يه تابع شط ادهم وزاب اسفل نهرلرى وبونلره ويا طوغريدن دجله‌يه منصب برچوق چايلر قضايى شق ايدر. اراضيسى آز عارضه‌لى وقسم اعظمى دوز وواسع اووه‌لردن عبارت اولوب، طوپراغى پك منبتدر. باشليجه محصولاتى بغداى، آرپه، پرنج، توتون، اوزوم و سائر ميوه‌لردن و على الخصوص ليموندن عبارتدر. مركز قضانك شمالنده پك زنكين نفت قويولرى بولنوب، اهالى غاز كبى ياقق ايچون آليرلر. (باباكوركور) اسميله بر محلدن دخى ماويمسى بر آلو چيقار. امراض مختلفه‌يه نافع معدن صولريله طوزلى صولرى ده چوقدر. مركز قضانك جنوب غربيسنده بولنان بعض قيولر مملحه اتخاذ اولنوب، خيلى مقدار طوز چيقارلقده‌در. قويون، كچى، دوه، آت وسائر حيواناتى چوق اولوب، يباغى وكچى قيلنك چوغى محلنده كليم، عبا وسائره اعمالنه قوللانيلير.

كَرْكوبه { سجستان يعنى سيستانده برقصبه اولوب، جسيم ومجوسيلرعندنده معزز بر آتشكده‌سيله مشهور اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

كَرَم { فرس شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر: برنجيسى (مير ابوالكرم) شيرازلى اولوب، شو بيت اونكدر:

دوش چشمم عكس رو يشرا بدل جا داده بود
تا سحر كه آفتابم از نظر افتاده بود

— ایکنجیسی (منشی غلام ضامن بن منشی غلام سبحان) هندستانده شاهجهان آباد مضافاتندن (کوتانه) قصبه‌سندن اولوب، ١٢٦٥ تاریخنده بهو بالده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

بلاله رنك دهد اشك خون‌چکیدهٔ ما
بسرو سایه کند آه سرکشیدهٔ ما
زپیریم حذر ای نوجوان خوش بالا
که کار تیغ کند قامت خمیدهٔ ما

— ١١٣٥ تاریخنده «حربهٔ حیدری» عنوانیله بر منظومه یازمش کرم مخلصیله متخلص بر شاعر دخی واردر، که بو ایکینك غیری اولسه کرکدر.

کرماستی { خداوندکار ولایتنك بروسه سنجاغنده و بروسه‌نك ٦٦ کیلومتره غرب‌جنوبیسنده و آبولونیه کولنك غرب جنوبی ساحلندن ٢٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده اوله‌رق اطرانوس چایی اوزرنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، یالکز ١١٤٨ ی روم و ٨٨٧ سی ارمنی، ٨٠ ی یهودی و قصوری مسلم اولمق اوزره ، ٤٨٠٠ اهالیسی، بری مشهور لالا شاهین پاشانك بنا کرده‌سی اولمق اوزره ، ٣ جامع شریفی ، ٥ مسجدی، ینه مشار الیهك بنا کرده‌سی اولان بر مدرسه‌سی، بر رشدیه و ٨ صبیان مکتبی ، ٢ کلیساسی، ٢ حمامی، ٧ خانی، ١٨٣ دکان ومغازه‌سی، ٤ دباغخانه‌سی، ٢ بویاخانه‌سی، ٣ منسوجات دستکاهی، ٢ بخارلی و بر آتلی دکرمنی و اولدقجه تجارتی واردر.

— کرماستی قضاسی سنجاغك غرب جهتنده اولوب، شمالاً میخالیچ ، شمال شرقی طرفندن نفس بروسه، شرق جنوبی جهتندن وجنوباً اطرانوس قضالریله، غرباً دخی قره‌سی سنجاغیله محدوددر. حدود شمالیه‌سنك نصف شرقیسنی آبولونیه کولی تشکیل ایدوب، همنامی اولان قضادن کلن اطرانوس نهری کرماستی قضاسی داخلنده سنجان چایی دخی اخذ ایله، بیوك برقوس بعدالتشکیل ، مذکور کوله دوکیلور. غرب جهتنده چتال طاغ وشرق جنوبی جهتلرنده دخی کشیش طاغنه مربوط بر طاقم اتك وتپه‌لر بولنوب، چوغی کوزل اورمانلرله مستوردر . شمال طرفی ایسه دوز واووه‌لقدر.

بو اورمانلرده کراسته‌یه الویریشلی هر نوع اشجار بولنیورسه‌ده، وسائط نقلیه‌نك فقدانندن طولایی یالکز محلنده قوللانیله‌جق قدر کراسته اعمالنه مخصوص بر قاچ خراز بولنمقده‌در. قضانك مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ٨١٠٠ مربع کیلومتره اولوب، اورمانلری ١٢٤٤ مربع کیلومتره وسعتنده‌در. قضا سنجاق ناحیه‌سیله برابر ١٣٩ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ٣٨ ٥٤٤ کشی اولوب، مرکزده بولنان مذکور المقدار خرستیان ویهودیدن ماعداسی کاملاً مسلمدر. هواسی کوزل، صویی چوق وطوپراغی منبت اولوب، باشلیجه محصولاتی: بغدای، آرپه، مصر، مرجمك، بقله، چاودار، یولاف، بورجق، داری، سیسام، کنویر ، اوزوم و سائر میوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر . بادنجانی مشهوردر. طوت آغاجلری‌ده چوق اولوب، بر مقدار ایپك قوزه‌سی چیقار. صنایع محلیه برنده قوللانیلان عبا وشیاق کبی شیلر نسجیله اوفق تفك صنعتلردن عبارتدر. مرکز قضایه قریب محللرده روم ایمپراطورلغی زماننده قالمه بر قاچ اسکی قلعه بولنوب، طرز انشالرینك اطرادینه باقیلیرسه، بر وقتده و عثمانلیلرك ترقیاتنه قارشی یاپلمش اولدقلری آکلاشیلیور. قضا داخلنده بر قاچ برده کوکوردلی وسائر معدنلی قاپلیجه‌لر وصوثوق معدن صولری بولنیور. مرعالری‌ده چوق وکوزل اولوب، اهالیسی خیلی مقدار قیون ، صیغیر وسائر حیوانات بسلرلر.

کرمان { ایرانك جنوب شرقی جهتنده وطهرانك ٧٩٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق تقریباً °٣١ عرض شمالی ایله ′٢٩°٥٧ طول شرقیده و حذای بحردن ٢٠٠٠ متره‌لك ارتفاعده واقع همنامی اولان ایالتك مرکزی بر شهر اولوب، ٤١ ١٧٠ اهالیسی، قلعه‌سی، سوری، اتکنده بولندیغی تپه‌نك اوستنده خراب و اسکی بر قلعه‌سی واطرافنده وقتیله خراب اولمش ایکی شهرك خرابه‌لری واردر. کرمان خطه‌سنك مرکزی وقتیله (سیرجان) وبعده (کواشیر) اولوب، کرمان اسمیله شهری اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده کورلمدیکندن ، بو شهرك محدث

اولدیغنده شبهه یوقدر. هواسی قیشین پك صوغوق وسرت ویازین‌ده پك صیجاق ویابسدر. اكثر خانه‌لرینك هوا آلمق ایچون اوستلرنده قله‌لری واردر. مقدما بو شهرده مشهور اسلحه یاپیلمقده ایكن، شمدی بو صنعت معطل اولوب، آنجق كچی قیلیله ایپكدن قاریشیق پك قیمتدار شاللر وخالیلرله ایپك وصیرمه ایشلمه‌لی نقشلر یاپیلوب، ایرانك هر طرفنه وبندر عباس طریقیله آوروپایه دخی اخراج اولنور.

— یاقوت حموی بو اسمله غزنه‌یه ملحق وغزنه ایله هند حدودی آره‌سنده اوله‌رق غزنه‌دن درت كونلك مسافه‌ده دخی بر قصبه بولندیغنی بیان ایدیور.

كَرمان { ایرانك منتهای جنوب شرقیسنده واسع بر خطه اولوب، غرباً فارس، شمالاً عراق عجمی وخراسان، شرقاً سیستان وبلوجستان ایله، جنوباً دخی بحر فارس وهرمز بوغازی وبحر عمان ایله محاط ومحدوددر. اصل كرمان خطه‌سیله شمدیكی كرمان ایالتی آره‌سنده بر آز فرق اولوب، غرب جهتندن (یزد) شهری وجوارلری عن اصل كرمان خطه‌سندن معدود ایكن، شمدی فارس ایالتنه ملحقدر. شرق جنوبی جهتندن ایسه شمدی ایران حدودیله برابر توسع ایدوب، (مكران) خطه‌سنك بر قسمنی آلمشدر. داخلی حدودی چوللره وخالی یرلره تصادف ایتدیكندن، تماميله معین دكلدر. شمدیكی حدود داخلنده كرمان ٢٥°٤٠′ ایله ٣٢° عرض شمالی و٥١° ایله ٦١° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، الك وبویی ٨٠٠ كیلومتره راده‌لرنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٩٦١٣٥ مربع كیلومتره اعتبار اولنوب، تقریباً ٦٠٠٠٠٠ اهالیسی واردر. سكنه‌سنك قسم اعظمی ایرانی اولوب، بر مقدار بلوج وعرب دخی بولنیور.

بو خطهٔ واسعه‌نك ثلثانی چول حالنده وخالی اولوب، آنجق بر ثلثی معمور ومسكوندر. شمال جهتنده‌كی دشت لوطك نصفی كرمانك داخلنده اولدیغی كبی، طوپراغی طوزلی وصو ونباتدن بسبتون عاری دیكر چوللری ده واردر. شمال غربی جهتندن بر قاچ صره طاغلر كرمانه داخل اولوب، جنوب شرقی‌یه طوغری ممتد اولورلر. بونلرك باشلیجه‌لری: كوه پارس، جبال پارس، كوه خضر، كوه نوشادور وسائره‌در، كه الك بویوككك ذروه‌لری ٤٥٠٠ متره‌یه قدر چیقار. مملكتك اورته یریسنده دخی منفرد بر طاقم طاغلر بولنوب، باشلیجه‌لری: شرق جهتنده نهبندان، سفید كوه، بایشت، كوه برك؛ غرب جهتنده‌ده جبل بكوم، كوه مركه وسائره‌در. مذكور جبال متسلسله‌نك بعضلری بركانی الاصل اولوب، وقتیله آتش پوسكوردكلری آغزلرینك بر طاقمی الیوم مشهوددر. بو طاغلرك اكثری قیشین قارله مستور اولوب، اتكلرندن بر چوق چایلر اینیورسه‌ده، اكثری چوللرده قورویوب، مجرالری پك قیصه‌در. مع هذا جغرافیون اسلام آثارنده ٥٠ فرسخدن زیاده مجراسی اولان (زراروز) اسمیله بر نهر ذكر اولنیور. ایشته كرمانك اصل معمور ومسكون یرلری اشبو انهارك اوزرنده بولنان یرلریدر. عرب جغرافیونی كرمانك ثروت ومعموریتنی پك زیاده مدح ایدوب، میاه جاریه‌سیله جدوللرینك كثرتندن بحث ایدیورلر. آكلاشلدیغنه كوره، او وقتلرده طاغلرنده اورمانلر زیاده اولوب، دها چوق یاغمور وقار یاغدیغی جهتله، میاه جاریه‌سی دخی او نسبتده دها چوق ایدی؛ واهالیسی بو انهارك صولرینی سقی اراضیده قوللانمق ایچون جدوللر كشاد ایده‌رك، شمدی چول حالنده اولان بر چوق اورمانلری باغچه ومزرعه حالنده بولندیریورلردی. آنجق چوق سورمه‌دن، لاینقطع محاربه‌لر وتبدلات سیاسیه بو معموریتی سكته‌دار ایدوب، شمدیكی خرابیته یول آچمشلردی؛ زیرا یاقوت حموی كندی زماننده یعنی یدنجی قرن هجریده كرمانك خرابه یوز طوتمش اولدیغندن واسكی معموریتندن بحث ایدیور.

كرمانك هواسی مختلف اولوب، یوكسك محللری پك صوغوق وآلچق چوللریله سواحلی پك صیجاق اولدیغی حالده، اورته ارتفاعلرده بولنان بایر ووادیلری معتدل وپك لطیف بر هوایه مالكدرلر. صوغوق یرلرینه محلنده (سردسیر) وصیجاقلرینه (كرمسیر) دیرلر. صوآلتنده بولنان یرلرنده

كليتلى حبوبات ايله انواع ميوه‌لر وسائر بولنوب، ساحل جهتلرنده پك چوق وپك ايى خرما حاصل اولور. طاغلرنده كومش ، دمير، باقير، آلتون، شاب معدنلرى وينار طاش يعنى معدن كمورى بولنديغى بريليلر طرفندن مروى ايسه‌ده ، هنوز تحريات فنيه اجرا اولنمامشدر . ازمنهٔ سابقه‌ده كرمانده كليتلى توتيا چيقوب، هرطرفه نقل اولنوردى. كرمان اسكيدن برى بعض صنايع مخصوصه‌سيله مشهور اولوب ، اسلحه، اييك قماشلر، شال، كچه وسائره اعمالى بو جمله‌دندر. اخراجاتنك اك مهمى يپاغيدر .

كرمانك اك بيوك معموره‌لرى اولمق اوزره « معجم البلدان » ده: جيرفت، موقان ، خبيص ، بم، سيرجان، نرماسير، بردسير (ياخود كواسير ويا جواسير) صاييليور. شمديكى حالده ايسه كرماندن صكره خبيص، بكان، كروك، قوم، بم ، خانو وساحلده‌كى بندر عباس معموره‌لريدر. كرمان ايالتى بر وجه آتى ٢٣ قضايه منقسمدر، كه بونلرك بعضيسنده مذكور معموره‌لرك اسملرى كوريليور:

سيرجان	دشت آب	كوشك
شهربابك	رادر	انارباز
اسقندكه	نرمسير	خنامان
رفسنجان	جيرفت	سردويه
خبيص	بم	ارزويه
يزدسير	كوپيه	رودبار
اكته	قوبه‌نان	
لك	زرند	قرادن مركب ديكر بر قضا

كرمان { وكرمانيه (Germains, Germanie) [« جرمان » و « جرمانيه » ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.]

كرمانشاه { (ياخود كرمانشاهان ومعربى قرميسين) ايرانك غرب جهتنده وطهرانك ٤٣٠ كيلومتره غرب جنوبيسنده كردستان ايالتنك مركزى بر قصبه اولوب ، ١٢٠٠٠ اهاليسى واردر. كرمانشاه ساسانيلر زماننده بنا اولنه‌رق، فتح عليشاه زماننده كردستان واليسى بولنان شهزاده على ميرزا طرفندن پك چوق توسيع واعمار اولنمش، واهاليسى ٣٥٠٠٠ كشى‌يه بالغ اولمش؛ وهر طرفدن هنروران جلب اولنه‌رق، صنايع وتجارتى پك ايلرى‌يه كوتورلمش؛ وشهر بر چوق ابنيه وآثار ايله تزيين اولنمش ايدى. بعده تدنى‌يه يوز طوتوب ، شمدى قسم اعظمى خراب ومتروك حالنده‌در . اطرافنده‌كى اراضى پك منبت اولوب ، كليتلى ذخاير وانواع ميوه‌لر حاصل اولور. جوارلرنده‌كى كردلر كليتلى قيون بسليوب، سنوى ٧٠٠٠٠ قيون طهرانه كوندريرلر . قصبه‌نك قربنده بيستون جبلنك اتكلرنده بر قاچ اسكى مغاره بولنوب، بونلرك جدارلرنده ماهرانه نقش وحك اولنمش بر طاقم رسملرله بعض پهلوى خطلرى واردر.

كرمانشاه { كرمانده حكومت سورن ملوك سلجوقيه‌نك برنجيسى اولان قاورد بن جغرى بكك اوغللرندن اولوب ، كنديسى حكومته نائل اولمامش ايسه‌ده، اوغلى آرسلانشاه ملوك مذكوره‌نك بشنجيسى اولمش ، واوندن صكره سلطنت بونك نسلنده قالمشدر .

كرمانى { (ابو الحكم عمرو بن عبد الرحمن) مشاهير اطباء اسلامدن اولوب، علوم رياضيه و هندسه‌ده دخى زمانك فريدى ايدى. اندلسده قرطبه شهرنده دنيايه كلوب ، اوراده تحصيل علوم ايتدكدن صكره ، شرقه رحلتله، برمدت حرانده اكمال فنونله اشتغال ايتمش؛ وبعده اندلسه عودتله، سرقسطه‌ده توطن ايدوب ، ٤٥٨ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر. كى و قطع وشق و بط كبى عمليات طبيه‌ده فوق العاده مهارت وملكه‌سى اولوب، اندلسده پك چوق عملياته موفق اولمغله، اكتساب صيت وشهرت ايتمشدى.

— [« ابو سعد كرمانى » ماده‌سنه‌ده مراجعت.]

كرمانى { (امير —) مشاهير شعراى ايراندن اولوب، خواجوى كرمانينك معاصرى ايدى. كوزل غزلياتى واردر ، شو مطلع او جمله‌دندر.

بى روى دلارام دل آرام ندارد
مسكين دل آن كس كه دلارام ندارد

كرمپه برونی (Camp Carembe) آناطولينك ساحل شماليسنده وقره دكيزده بر برون اولوب، قسطمونی ولايت وسنجاغنك قضاسنده وتقريباً ٤٢°٥´ عرض شمالی ايله ٣١°٣´ طول شرقيده واقعدر.

كرمل جبل — (Carmel) فلسطينده بر طاغدر، كه ساماريه ايله جليله خطهٔ قديمه‌لری آره‌سنده جنوب شرقيدن شمال غربی‌يه طوغری ممتد اولوب، منتهاسی عكا ليمانك جنوبنده همنامی اولان برونی تشكيل ايديور، كه ٣٢°٥١´١٠" عرض شمالی ايله ٣٢°٣٧´١٨" طول شرقيده واقعدر. بو برونك اوستنده بر مناستر واردر. طاغك اك يوكسك تپه‌لری ٥٠٠ متره ارتفاعی تجاوز ايتيور. شمال شرقی اتكلری ديك وصرب اولديغی حالده. جنوب غربی اتكلری سطح مائل صورتنده اولوب، اورمانلر و كوزل چيچكلر آچار آغاجلرله مستور اولديغندن، اسكيدن بری كوزللكيله مشهوردر.

— فلسطينك جنوبنده حبرون قصبه‌سنك ٣ ساعت جنوبنده و بحر لوط ساحلنك ٨ ساعت غربنده دخی بو اسمله بر قصبه‌وار ايدی، كه اليوم ينه بو اسمله برقريه حالنده‌در.

كرمليس موصل قربنده نينوی اعمالندن بر بيوك قريه اولوب ، بازار و چارشيسی وذخاير تجارتی اولديغنی ياقوت حموی بيان ايديور.

كرمه خراسانده طبس قربنده جامع ومنبری اولان بيوك بر قريه اولديغنی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

گرمی (محمد قاسم) ايران شعراسندن اولوب، كاشانليدر. هزل واكلنجه‌يه مائل ايدی. شو رباعی اونكدر:

تنها زتو بركرد درت ميكردم
كرد دل بيدادكرت ميكردم
رنجيده ام وبطلعتت ميميرم
بيزارم وبر كرد سرت ميكردم

گرميان روم دولت سلجوقيه‌سنك ختاميله دولت عثمانيه‌نك تأسيسی صره‌لرنده آناطولينك غرب جهتنده ظهور ايدن حكومات موقته‌دن بری اولوب، تحت حكمنده بولنمش اولان يرلره، ادارهٔ عثمانيه زمانده دخی يقين وقتلره كلنجه‌يه‌قدر بو اسم ويريله كلمشدر. كرميان دياری كوتاهيه وقره حصار صاحب سنجاقلريله جوارلرندن عبارت اولوب، شمالاً قره‌سی و خداوندكار، غرباً صاروخان وآيدين و منتشا ، جنوباً حميد وقره‌مان خطه‌لريله، شرقاً دخی خيمانه اووه‌سيله وسقاريه مجراسيله محدود ايدی. كرميان بكلری سائر قومشولری كبی دولت عثمانيه‌يه قارشی چيقميوب، خوش كچينمكه چاليشمش؛ و سلاطين عظام عثمانيه دخی بونلره طوقنمامشلر ايدی. نهايت سلطان مراد خان ثانی دورنده ٨٣١ تاريخنده كرميان بكی بولنان يعقوب بك بلا ولد وفات ايدوب، با وصيتنامه ملكنی دولت عثمانيه‌يه ترك ايتمكله ، او تاريخده، كرميان دياری ضميمهٔ ممالك عثمانيه اولمشدر. مركزی كوتاهيه ايدی. بعده واليلكنه آناطولی ايالتی نامی ويريله‌رك، كرميان اسمی دولت تقسيمات رسميه‌سی جدولندن چيقمش ؛ ونهايت اصول ولايتك اتخاذنده كرميان دياری خداوندكار ولايتنه الحاق اولنه‌رق ، اسم اصليسی بسبتون متروك قالمشدر.

كرميلی چای آناطوليده يشيل ايرماغه تابع كلكيت نهرينك نام ديكريدر. [«كلكيت» ماده‌سنه مراجعت.]

كرمينيه ماوراء النهرده صغد خطه‌سنده بخارا ايله سمرقند آره‌سنده و بخارادن ١٨ فرسخلق مسافه‌ده واقع بر قصبه اولوب، مياه واشجارينك كثرتيله مشهور ايدی.

كرنبه صقليه جزيره‌سنك ساحلنده بر قصبه اولديغنی ياقوت حموی بيان ايديور.

كرنسی (Guernesey) فرانسه ايله انكلتره آره‌سنده انكلتره‌يه تابع اولان آطه‌لرك بری اولوب، جرسی آطه‌سنك شمال غربيسنده واقع وبوندن ٢٩ كيلومتره وسعتنده بر بوغازله آيرلمشدر. فرانسه ساحلنده‌كی (فلامانويل)

برونك ٤٥ كيلومتره غربنده وانكلتره ساحلنده كى (پليوت)ك ١٥٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده واقعدر . مثلث الشكل اولوب، بويى ١٤ واك كنيش يرنده اكى ٨ كيلومتره‌در . مساحهٔ سطحيه‌سى ٦٥ مربع كيلومتره اولوب، ٣٠٠٠٠ اهالى ايله مسكوندر. مركزى ساحل شرقيسنده واقع (سنت پيرپورت) در. غرب جنوبى طرفى مرتفع وقيالق اولوب، ساحلده برطاقم غريب مغاره‌لرى واردر. شمال شرقى‌يه طوغرى اراضيسى برسطح مائل تشكيل ايدر. هواسى رطيب ولطيف اولوب، پورتقال و مرسين آغاجلرى آچيقده يتيشه بيليور. چايرلرى پك چوقدر. املاك حدودلرنده‌كى قره آغاجلرايله الما آغاجلرى آطه‌يه بر اورمانلق منظره‌سنى ويريور . محصولاتى بغداى، آرپه ، بيانى الما وسائره‌دن عبارت اولوب، اينكلرى چوق وجنسلرى پك اييدر. الك اهميتلى اخراجاتى آيينه طاشلريدر . اهاليسى نورمان ايله كلت قوملرينك اختلاطندن متولد اولوب، كنديلرينه مخصوص اخلاق وعادتلرى واردر.

كرنك (Karnak) صعيد مصرك قنا مديريتنده و قنانك ٥٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق نيلك ساحل يميندن ٥٠٠ متره‌لك مسافه‌ده واقع بر قريه اولوب، طيبه شهر شهير قديمنك خرابه‌لرى اوزرنده بولنديغندن، اخيراً ميدانه چيقاريلان پك مهم آثار عتيقه‌نك محل ظهورى اولمغله شهرت بولمشدر.

كُرنك سيستان خطه‌سنده و سيستان مركزندن ٣ فرسخلق مسافه‌ده بر كوچك قصبه اولوب نزهتگاه اتخاذ اولنديغى واهاليسنك خوارجدن بولنديغى «معجم البلدان»ده مذكوردر.

كرنه اندلسده بر قصبه اولوب، بعض مشاهير اسلامك مسقط رأسى بولنديغنى ياقوت حموى بيان ايديور .

كروخ هراتدن ١٠ فرسخلق مسافه‌ده طاغلق بر محلده بر قصبه اولوب، اطرافنده باغ و باغچه و اورمانلرى چوق يرلر بولنديغنى اصطخرى بيان ايديور .

كُرون سيواس ولايت وسنجاغنده وسيواسك ١٢٠ كيلومتره جنوبنده اوله‌رق فراته تابع تحمه چاينه دوكيلن كرون صويى اوزرنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ١٢٠٠ اهاليسى، ٣ جامع شريفى، رشديه وابتدائيه مكتبيله ارمنى وپروتستانلره مخصوص ايكى مكتبى، هفته‌ده بر قوريلور بازارى وشالى، دوشمه‌لك، يورغان يوزى، شياق، چتارى وسائر يوك وپاموق منسوجات دستكاهلرى واردر . منسوجات مذكوره بو صوك سنه‌لرده چوق ترقى ايدوب، رواج بولمغله، استانبوله و سائر طرفلره اخراج اولنور. اهاليسنك ٢٥٠ سى ارمنى و ١٥٠ سى پروتستان اولوب، قصورى مسلمدر .

— كرون قضاسى لوانك جنوبنده اولوب، شرقاً دارنده، شمالاً نفس سيواس، غرباً عزيزيه قضالريله، جنوباً دخى حلب ولايتنك مرعش سنجاغيله محدوددر . قره طاوٗق، كويكوپران وتلين اسملريله ٣ ناحيه و ٤٠ قريه‌يى حاوى اولوب، ٢٠٩٢٥ ى مسلم، ٢٥٧٧ سى ارمنى، ٨٥٩ ى پروتستان، ٤٢٩ ى قتوليك و ١٩٣٢ سى روم اولمق اوزره، ٢٦٧٢٢ اهاليسى واردر . اراضيسى عارضه‌لى اولوب، آنجق اودون وكومور قطعنه يارار بعض كوچك اورمانلرى واردر . اراضئ مزروعه‌سى، ٨٧٣١ يكى دونم اولوب، ١٢١٨٠ تارله، ٣٣٧ چاير، ١٢٥٠ باغچه و ١٠٥ باغ واردر. قاوٗن وقاربوزلريله سائر ميوه وسبزه‌لرى مشهوردر. مركز قضاده نسج اولندقلرى بيان اولنان شيلر بعض كويلرده دخى ياپيلير. حيوانات اهليه‌سى : قيون، كچى، تفتيك كچيسى، صيغير، خركله وسائره‌دن عبارتدر. مركز قضادن كچن نهر مذكورده مرجانه مشابه بر الا باليق بولنور. داخل قضاده ١٢ جامع، ١١ مسجد، ٢ مدرسه، ٣٠ اسلام و ٢ خرستيان مكتبى، ٧ خان، ١ حمام، ٣٤٧ دكان، ٢٤ دكرمن، ١٠ چشمه و ٥٠٠ قدر منسوجات دستكاهى موجوددر.

كريد (Crète, Candie) آق دكيزده دولت عثمانيه‌يه تابع بيوك بر

جزیره اولوب، ۳۴° ۵۵′ ایله ۳۵° ۴۰′ عرض شمالی و ۲۱° ۱۰′ ایله ۲۴° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. شرقدن غربه‌بویی ۲۷۰ کیلومتره اولوب، اکی ۱۲ ایله ۵۵ کیلومتره آره‌لرنده‌در. مساحهٔ سطحیه سی ۸۵۸۰ مربع کیلومتره اولوب، بحرسفید جزایری میاننده سیچلیه و ساردنیه‌دن کوچك وقبریس وقورسیقه‌یه معادلدر. آطه‌لر دکیزینك جنوبنده اولوب، شرقاً قاشوط وکرپه وردوس جزیره‌لریله آناطولی ساحلنه وغرباً سریغو آطه‌سیله موره شبه جزیره‌سنك منتهای جنوبنه طوغری بر صره تشکیل ایده‌رك، آطه‌لر دکیزینی آق‌دکیزك انکینلرندن آیریور. آوروپادن معدود اولوب ، بو قطعه‌نك اك جنوبی محلیدر . اهالیسی ۱۹۲ ۲۹۴ کشی اولوب، ۴۸۷ ۸۸ سی مسلم، ۷۸۱ ۲۰۴ ی روم، ۲۵۴ ی قتولیك، ۱۷ سی پروتستان و ۶۴۶ سی اسرائیلیدر . جزیره‌نك اسم اصلیٔ یونانیسی قریتی (Κρήτη) اولوب، (کرید) اسمی بوندن مأخوذدر. عربلر ینه بو اسم یونانیسنی (اقریطس) صورتنده تعریب ایتمشلردی. فرنکلر ایسه اکثریا اسکی مرکزی و اك بیوك شهری اولان قندیه‌نك اسمیله تسمیه ایدوب، قرت (Crète) دخی دیرلر.

کریدك اراضیسی عارضه‌لی اولوب، شرقدن غربه بوینه ممتد اولان برصره طاغلر شمال وجنوبه طوغری اتکلرینی وبعض قوللرینی اوزاده‌رق، بر چوق برونلر وچیقندیلر تشکیل ایدیور، که‌سواحلك پك کیرینتیلی چیقنتیلی اولمسنی موجب اولان حالی‌ده بودر. مذکور سلسلهٔ جبال اوچ یرده زیاده ارتفاع کسب ایدوب، منفرد کبی کورینن اوچ طاغ تشکیل ایدیور، که بونلر آطه‌یی طولاً درت قسمه آیریورلر. بونلرك اك بیوکی واك مشهوری جزیره‌نك وسطنده واك کنیش یرنده بولنان (ایدا) ونام دیکرله (پسیلوریتی) طاغیدر، که ذروه‌سی ۲۴۹۷ متره یوکسك اولوب، نصف اعلاسی منفرد صورتده یوکسلمکله، منظره‌سی پك عظمتلی اولوب، اوستندن کریدك ایکی جهتنده‌کی دکیزلر و آناطولی ویونان دخی کوزیکیور. اتکلری وقوللری پك واسع اولوب، ایکی جهتدن ساحله‌قدر واصل اولور ، وشرق وغربدن آتی الذکر طاغلرك شعبه‌لریله برلشوب ، سلسلهٔ جبالی تشکیل ایدیورلر . یوقاریلری اکثر موسملرده قارله مستوردر . ایکنجیسی جزیره‌نك غرب جهتنده بولنان (آسپروونو) یعنی آق طاغ ویا اسفاکیه طاغیدر، که (ایدا) قدر یوکسك کورنمیورسه‌ده، ۲۳۷۴ متره ارتفاعی اولوب . بعض تخمین و حسابلره کوره‌ده (ایدا) دن یوکسکدر. بونك‌ده بعض قوللری ساحله واصل اولدقدن صکره، برون شکلنده دکیزك ایچنده ممتد اولورلر. بونك اکثر جهتلری پك صرب وبر طاقم غریب مغاره‌لرله چتین بوغازلری حاویدر . اوچنجیسی جزیره‌نك شرق طرفنده واقع (لاشید) طاغیدر، که شرق جهتنده (دیکته) طاغیله‌دخی مربوط اولوب، آطه‌نك منتهای شرقنه‌قدر اتکلرینی اوزادیر. بونك‌ده اك یوکسك ذروه‌سی ۲۱۵۴ متره‌یه بالغ اولیور. بو اوچ طاغك آره‌لریله منتهای شرق وغربده‌کی یرلر، ینه طاغلق وعارضه‌لی اولدقلری حالده ، نسبةً دها آلچق اولوب، بعض دوز محللری دخی واردر. طاغلرك جنوبی مائله‌سی دها دیك وصرب اولوب، شمالی اتکلری سطح مائل صورتنده ودها دوزدر. آره‌لرنده بعض طار وکوچك اووه‌لر دخی بولنوب، جزیره‌نك اك بیوك اووه‌لری جنوبده مساره وشمالده کیدونیه اووه‌لریدر. سواحلی پك کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، شمال جهتنده برقاچ بیوك کورفز وقویی واردر، که باشلیجه‌لری غربدن باشلایه‌رق: کیسامو، خانیه، سوده ، آرمیرو، قندیه ، مالیا ، میرابلا وسیتیا کورفزلریدر. ساحل جنوبیده یالکز بر بیوك کورفز واردر، که (مساره) کورفزیدر. کوچك قوی ولیمانلری ایسه حسابسز اولوب، علی الخصوص ساحل شرقی و غربیسنده زیاده‌در. برونلرینك دخی باشلیجه‌لری ساحل شمالیده غربدن باشلایه‌رق: بوزه ، اسپاده ، تریپتی ، مالقه، دراپانو، استاوروس، دیا ، خرسونیسوس ،

آى يائى، فاهرومنى، سيدرو؛ ساحل شرقيسنده : سالمونه؛ ساحل جنوبيده‌ده : غوترو ، ليتنوس ، قريو وسائره‌در . سواحلك قارشيسنده كريده ملحق برچوق كوچك آطه‌لر بولنوب، الك بيوكلرى جنوبده‌كى غاودوس، غايدورونيسى، قوفو، و شماله‌كى استانديه ، پانيساده ، الاسه وسائره‌در . جزيره‌نك وسعتى بيوك انهار جريانه مساعد اوليوب، اكثر مياه جاريه‌سى طاغلردن شمال وجنوب ساحللرينه اينن كوچك دره‌لردن وسيل صولرندن عبارت ايسه‌ده، الك واسع اولان قسم وسطيسنده يعنى (ايدا) ايله (لاشيد) طاغلرى آره‌سنده اولدقجه اوزون برقاچ نهرى‌ده واردر. بونلرك الك بيوكى (روپوتامو) در، كه لاشيد طاغلرينك غربى اتكلرندن نبعانله، مذكور سلسلهٔ جبال ايله اوراده ساحل جنوبى بونجه اوزانان قوقينه طاغى آره‌سنده آقه‌رق، وايكى طرفدن برچوق چايلر ونهايت (ايدا) طاغنك بعض چايلرينى دخى بعد الاخذ (مساره) كورفزينه دوكيلور. بونك حوضه‌سنك شمالنده دخى ميلوپوتامو، غاس، پلاتيپرامه، آمنيسوس كبى برقاچ نهر ساحل شماليه اينر . كريدك يالكز بر كولى واردر، كه رسمونك ٢٠ كيلومتره غربنده و آرميرو ساحلندن ٢ كيلومتره ايچريده واقع (خرما كولى) اولوب، بويى ايكى و انى بر كيلومتره‌در. سوده و آرميرو ايله سائر بعض سواحلك قربلرنده برطاقم بطاقلقلر بولنيور.

كريد هواجه كرهٔ ارضك الك كوزل يرلرندن اولوب، كرك ساحل واووه‌لرنده وكرك طاغلرنده هواسى پك صاغلامدر. يازين ميزان الحراره ساحلده و اووه‌لرده دخى ٣٢ درجه‌يى تجاوز ايتمز؛ و قيشين وسطى درجهٔ حرارتى ٨ در . قيشين يالكز طاغلرده قار ياغوب، آلچق طرفلرنده يالكز ايكى آى قيش اولور؛ و شباط كيرنجه اورته‌لق چيچكلرله اورتيلير. يازين ياغمور ياغميوب، صوك بهارده قيشين زياده‌جه ياغار . يازين اكثريا شمال شرقى وكيجه‌لرى جنوب شرقى، وقيشين جنوب غربى روزكارلرى اسوب ، چوق دفعه زياده شدتله هبوب ايدر. يالكز يوقاريده ذكر اولنان بطاقلقلر جوارنده يازين وصوك بهارلرده صيتمه عارض اولور. بعض طرفلرنده وعلى الخصوص شرق جهتنده مسكين على ده صيقجه كوريلور. طوپراغنك الك منبت جنسى اولان اراضئ مترسبه يعنى صولرك ايندير دكلرى موادن متشكل اراضيسى آنجق يكرميده بر نسبتنده اولوب، اكثر طرفلرى كلس وشيست ايله اراضئ بركانيه‌دن عبارتدر. طوپراغنك صوبى محافظه ايتمك خاصه‌سى اولوب، بناءً عليه قوهٔ انباتيه‌سى زياده‌در. و پيكار وقيناق وچشمه كبى صوثوق وپك لذيذ صولرى چوقدر. طوپراغك قوهٔ انباتيه‌سيله هوانك لطافتى كريده‌ده هر نوع محصولات و حتى شكر قامشى ، چيويت وقهوه بيله يتشديرمكه مساعد اولديغى حالده، زراعتك اسكى وناقص بر اصولده اجراسى واراضى اصحابنك جهالت واهالى بو قوهٔ طبيعيه‌دن پك آز استفاده اولنمسنى موجب اوليور . شمديكى حالده ذخيره‌يه متعلق محصولاتى: بغداى، چاودار، آرپه، يولاف ومصردن عبارت اولديغى حالده ، كثرت و اهميتجه جزيره حاصلاتنك بشنجى درجه‌سنده‌در . الك برنجى حاصلاتى زيتون اولوب، اكثر طرفلرى زيتون آغاجلريله مستوردر؛ وهر نه‌قدر بو اشجار دخى ايكى سنه‌ده بر محصول ويريورسه‌ده ، كايتلى زيتون ياغى چيقاريلوب ، هم محلنده تنويرات وماكولاتده قوللانيلير، هم پك چوق مقدارى اخراج و صابون اعمالنه دخى استعمال اولنور. پورتقال، ليمون، مندلينه، اوزوم، خروب وپلاموط زيتوندن صكره الك كليتلى محصولاتندر. اوزومدن خيلى مقدار شراب ياپلدقدن صكره، قورو اوزوم دخى اخراج اولنور. بغداى محصولاتى سنوى يدى سكز مليون كيلو مقدارلرنده اولوب، الك چوغى مساره اووه سنده حاصل اولور. بو محصول احتياجات محليه‌يه كفايت ايتميوب، خارجدن دخى جلب اولنور . يولاف دخى او مقدارده اولوب، آرپه ايسه يوكسك يرلرده وطاغلرك اوستنده دخى حاصل اولديغندن، دها زياده اولوب، اكثر اهالى آرپه اكمكى يير. فاصوليه ، نخود وبقله يالكز شهرلرك جوارلرنده زرع اولنور. سبزه‌لرى پك چوق اولوب ، اهالى خدايى نابت برچوق نباتات دخى طوپلايوب، زيتون ياغيله پيشيره‌رك يرلر. برومقدار پاموق وكتن ايله توتون دخى حاصل اولورسه‌ده، جنسلرى پك عادى اولوب، يالكز

رسمونك تموتونی محلنجه مقبولدر. زيتونلقلری بعض یرلرده بر قاچ کیلو متره سورر اورمانلر تشکیل ایدیور، وجنسلری پك ايي ایسه‌ده ، بونلره دخی بحق خدمت ايتمدکلرندن، هر سنه محصول ویره‌میورلر. ايي محصول ویردکلری سنه جزیره‌ده ٥٥ مليون كيلويه قدر زيتون ياغی چیقارلدیغی حالده ، ایرتسی سنه ١٢ مليونه اینر. حالبوکه ايي باقیله‌جق اولسه، هر سنه ايي محصول ویره‌جکنده شبهه یوقدر. باغلری زیتوندن صکره جزیره‌نك بر منبع ثروتی اولمق استعدادنده ایکن، بحق باقلمدیغندن، وشراب اعمالی صنعتی ايي بیلنمدیکندن، اوقدر استفاده اولنه‌میور. مع هذا سنوی ایکی بچق مليون فرانق قیمتنده شراب یاپیلوب، ثلثانی اخراج اولنور. سائر میوه‌لرك هر جنسی بر طرفنه مخصوص اولوب، الما، آرمود، جوز، بادم، کراز، آیوه وسائر میوه‌لر دخی حاصل اولور. جزیره‌نك منتهای شرقنده واقع (سیدرو) برونی قربنده خرما آغاجلری براورمان تشکیل ایدیورسه‌ده، میوه ویرمیورلر . طاغلرده چیچکلر پك چوق اولوب، بونلرك برندن (لادن) اخراج اولنور. لاشید طاغلرنده کرید اوتی دینمکله مشهور معطر بر نبات بیتر. آنجق بو چیچکلرك چوغی دیکنلی اولدیغندن، کویلیلر چیزمه ایله کزمك مجبوریتنده درلر.

کریدك اورمانلری پك قیت اولوب ، مع هذا محلنه کوره مختلف اشجاری حاوی قوریلری واردر. باشلیجه اشجاری: یبانی زيتون، پلاموط میشه‌سی، خروب، چنار، کستانه، پرنار وسائره‌در. اسفاکیه طاغلرنده فستیق آغاجلری دخی بولنور. جزیره‌نك معادنی دخی مفقود اولوب، یالکز بر ایکی یرنده لنکیت معدننندن اثرلر کورنمش ایسه‌ده. بونك دخی نه درجه‌لره قدر واردیغی معلوم دکلدر. یالکز بیلکی طاشیله آلچی ولوله‌جی چاموری بعض محللرنده موجوددر. قندیه ورسمو ایله سان نیقوله قربلرنده صوئوق وطوزلی معدن صولری بولندیغی کبی، (آنبیلوس) ده دخی پك نافع بر چلیکلی صو بو- لنیور. سواحلده بر قاچ مملحه‌سی وار ایسه‌ده ، چیقان طوز احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتمیور.

حیوانات اهلیه‌سی: قیون، کچی، آت، استر ، مرکب، صیغیر وطوموزدن عبارت اولوب، آنجق مرعا وچایرلری آز وغیر کافی اولدیغندن، صیغیرلری پك چابوق قوت ووجوددن دوشدکلری جهتله، یکیدن آناطولیدن جلبه مجبور اولدقلری کبی، قیونلری ده کوچك، یاغیلری قبا واتلری لذتسزدر. یالکز سوتلری چوق ولذیذ ایسه‌ده، یازین صیجاقدن ویبه‌جك بوله‌مامقدن سوتلری کسیلیر. آتلری دخی کوچك ایسه‌ده ، رهوان یوریمکله مشهوردرلر. استر کرید طاغلرینه پك الویریشلی بر حیوان اولوب، کثرتله قوللانیلیر. زراعت ایشلرنده دخی آت و استر و مرکبلری‌ده قوللانیرلر. قیونلری ٧٠٠ ٠٠٠ وکچیلری ٢٠٠ ٠٠٠ راده‌لرنده‌در. طاوق وهندیلری‌ده چوق اولوب، قاز و اوردك نادر بولنور. حیوانات وحشیه‌سی پك آزدر. آریلری چوقجه اولوب، خیلی مقدار بال وبالموی چیقار. هله (آقروتری) نك بالی رائحهٔ طيبه‌سیله ولذتیله مشهوردر. شهرلرك اطرافنده وسائر بعض طرفلرده طوت آغاجلری چوق ایسه‌ده، ایپك اخراجی صنعتی چوق تدنی ایتمشدر. بوده ایپك بوجکنك برلی تحملرینی استعمال ایدوب، پاستور اصولنه رعایت ایتمدکلرندن ایلری کلمشدر.

صنایع محلیه برنجی درجه‌ده زيتون یاغی اخرا- جیله صابون اعمالی اولوب، کریدك صابونی مشهور اولمغله ، قندیه ده ١٥ و حانیه و رسموده ٧ شر صابونخانه موجوددر ؛ وکلیتلی صابون یاپیلوب ، اخراج اولنور . قیونلرك یوکی محلنده استعمال اولنوب، کویلیلرك قوللاندقلری شیاق وعبا کبی قبا شیلردن ماعدا کوزل اخراملر دخی نسج اولنور. پاموقدن خاولی وپشتمال طاقلری وایپکدن بعض اینجه بزلر دخی یاپیلیر. بر قاچ دباغخانه دخی بولنوب، سختیان اعمال اولنور . حانیه‌ده ایکی دمیر دوکمخانه‌سی وبر قاچ تجار دکرمنی واردر. قیون وکچی سودندن پك لذیذ و مقبول بر نوع پینیر یاپیلیر، که کرید پینیری دینمکله معروف اولوب، سنوی ایکی مليون قیه‌دن زیاده پینیر چیقار.

جزیره‌نك تجارتی سنوی ٥٥ مليون فرانق راده‌لرنده اولوب ، ادخالات و اخراجاتی همان مساویدر. باشلیجه اخراجاتیله سنوی تقریبی قیمتلری بروجه آتیدر:

١٣ ٠٠٠ ٠٠٠	فرانق	زيتون ياغى
١ ٨٠٠ ٠٠٠	«	صابون
١ ٧٠٠ ٠٠٠	«	شراب
١ ٦٠٠ ٠٠٠	«	خروب
١ ٠٥٠ ٠٠٠	«	درى
٥٠٠ ٠٠٠	«	پورتقال، ليمون وسائره
٣٠٠ ٠٠٠	«	پلاموط
٣٠٠ ٠٠٠	«	قورى اوزوم
٢٣٠ ٠٠٠	«	بادم
٢٠٠ ٠٠٠	«	پينير
١٦٠ ٠٠٠	«	خام ايپك
٦٠ ٠٠٠	«	احرام
٦٠ ٠٠٠	«	لادن
٥٠ ٠٠٠	«	چام قبوغى
٤٠ ٠٠٠	«	...
٣٥ ٠٠٠	«	بيلكى طاشى
٣٠ ٠٠٠	«	كميك وپچاوره
٢٨ ٠٠٠	«	ايپك قوزه‌سى
٦ ٠٠٠	«	ميانه كوكى
٤ ٠٠٠	«	كريد اوتى
٢٠٠ ٠٠٠	«	مواد متنوعه

كريدك بيوك اسكله‌لرينه عثمانلى ولويد ويونان واپورلرى مقنن صورتده ايشلدكلرى كبى، برچوق اجنبى تجار واپورلرى ويلكن كميلرى ده ايشلر. كريدك تجارتى صرف بحرى اولوب، اسكله‌لردن آطه‌نك ايچ طرفنه ويا بر ساحلدن ديكر ساحله منتظم يوللر يوق حكمنده‌در. يالكز حانيه‌دن سوده‌يه قدر كوجك بر آرابه يولى بولنوب . سائر يوللرى آنجق استر يورويه بيله‌جك حالده‌در. نهرلرك اوزرنده اسكى ويكى كاركير واخشاب برچوق كوپريلر موجوددر.

كريدليلر فوق‌العاده ذكاوت واستعداده مالك اولوب، على الخصوص تجارتده بيوك مهارتلرى واردر. بوخصوصده مسلمانلر خرستيانلردن ايلرى اولوب ، جزيره‌نك اهالئ مسلمه‌سى دها چاليشقان و دها زياده تجارت و صنايعله مشغول و بناءً عليه دها زنكيندرلر؛ واملاكك چوغى مسلمانلرك النده‌در . آنجق كرك مسلمانلرى و كرك خرستيانلرى نفاق وتفرقه‌يه مائل وتعصبله متصف اولدقلرندن، اسكيدن برى بينلرنده امتزاج ايده‌مه‌مكده، وايچلرنده فساد اكسيك اولمامقده‌در. خرستيانلرى اكثريت اوزره يونان تربيه‌سنه مائل اولدقلرى حالده ، مسلمانلرى مدنيت اسلاميه وعنصر عثمانى‌يه ميالان ايدوب ، مكتبلرنده تركجه وعربى و فارسى تحصيل ايدرلر . مسلمانلرك رشديه وابتدائيه و خصوصيه اوله‌رق ١٧٣ مكتبلرى اولوب، بونلره ٦٠٢٦ شاكرد دوام ايدر. روملرك دخى ٤ اعداديه ورشديه ٢٩٢ ذكور و ١٠ اناث ابتدائيه مكتبلرى اولوب، جمله‌سنده ١٥ ٧٩٠ طالب وطالبه بولنور . قتوليكلرك ٤ مكتبيله ٣٤١ طالب وطالبه‌لرى و يهوديلرك بر مكتبلريله ٤٦ شاكردلرى واردر . بتون جزيره‌نك مكاتب مختلفه‌سى ٤٨٤ و دوام ايدن طالب وطالبه‌لر ٣٢ ٢٠٣ عددلرينه بالغ اولور. جزيره‌ده حكومته عائد برمطبعه بولنوب ، برى تركجه و ديكرى رومجه ايكى رسمى غزته چيقيور. بوندن بشقه حانيه‌ده تركجه حروفاتلى ايكى ورومجه حروفاتله بر، قنديه‌ده رومجه ايكى وتركجه بر، رسموده دخى رومجه بر كه جمعاً آطه‌ده ٨ مطبعه بولنوب، مذكور رسمى غزته‌لردن بشقه حانيه‌ده ايكى تركجه وايكى رومجه، قنديه‌ده ايكى رومجه وبر تركجه ورسموده بر رومجه ، كه جمعاً ١٠ غزته نشر اولنيور . جمعيات علميه ، مؤسسات خيريه ، تياترو وسائره كريدده مفقود اولوب، قابل اقامت مسافرخانه‌لرى دخى ٤ عددينى تجاوز ايتمديكى حالده، تنبللك وخيلازلق مركزى اولان قهوه‌لريله ميخانه‌لرى پك چوقدر.

كريد بر ولايت صورتنده اداره اولنوب ، مركزى حانيه شهرى اولديغى حالده، ولايت بروجه آتى ٥ سنجاغه منقسم و ١٧ قضا، ٥٠ ناحيه ، و١١٠٨ قريه‌يى حاويدر :

سنجاق	قضا	مقدار نواحى	مقدار قرا
حانيه	كيدونيه	٧	٦٩
	كيسامو	٦	١٦٥
	سلينه	٣	٤٨
قنديه	مالويز	٠	٦٠
	پديه	٠	٩٣
	كنوريومع پرغوليچه	٠	٧٠
	ريزومع منوفاج	٠	١٢٠
رسمو	رسمو	٠	٨٧
	ميلوپوطمو	٠	١٠٠
	آمارى	٠	٤٥
لاشيد	لاشيد	٨	٣٥
	يره‌پتره	٤	١٦
	اويانو	٣	١٦
	استيه	٥	٦٣

سنجاق	قضا	مقدار نواحی	مقدار قرا
اسفاکیه	اسفاکیه	٦	٥٦
	آپوقرون	٤	٢٣
	آی‌واسیل	٤	٤٢
جمعاً		٥٠	١١٠٨

اهالینك سنجاقلره تقسیمی بروجه‌آتیدر:

سنجاق	مسلمان	روم	قتولیك وپروتستان	یهودی	جمعاً
حانیه	٢١ ٥٩٨	٤٣ ٤٤٩	٢١٥	٥٢٥	٦٥ ٧٨٧
قندیه	٣٧ ٧٦٩	٥٥ ٢٤٤	٥٤	٥٢	٩٣ ١١٩
رسمو	١٥ ٩٤٦	٣٣ ١٠٥	٩	٣١	٤٩ ٠٩١
لاشید	١٠ ٣٦٠	٤٣ ٣٧٦	٠	٣٨	٥٣ ٧٧٤
اسفاکیه	٢ ٨١٤	٢٩ ٦٠٧	٠	٠	٣٢ ٤٢١
جمعاً	٨٨ ٤٨٧	٢٠٤ ٧٨١	٢٨٧	٦٤٦	٢٩٤ ١٩٢

کرید جزیره‌سنك اك بیوك معموره‌سی قندیه شهری اولوب، جزیره‌نك وسطنده دخی بولنمغله، اسکیدن مرکزی ایدی. بعده حانیه مرکز ولایت اتخاذ اولنمش ایسه‌ده، ینه قندیه دها بیوك و دها تجارتکاهدر. قندیه و حانیه‌دن صکره اوچنجی معموره‌سی رسمو اولوب، دیکر ایکی سنجاغك مرکزلری اولان اسفاکیه ولاشید ایله قضا مرکزلرینك چوغی‌ده اولدقجه معمور وتجارتکاه قصبه‌لردر. مع هذا کرید وقتیله شمدیکی حالندن چوق معمور واهالیسی شمدیکی مقدارك بر قاچ مثلی راده‌لرنده بولنمش اولدیغندن، قراسی آزالمش وکوچلمشدر. وندکلیلردن قالمه اولان قلعه‌لریله لیمانلرندن ورومالیلردن قالمه کوپری و صو یولی کبی بعض شیلردن بشقه آثار عتیقه‌سی یوق حکمنده‌در. جزیره‌نك ایچنده ١٧٥ جامع شریف، ١٩ تکیه ١٠٠٠ ی متجاوز کلیسا، ٣ حاوره، بلدیه دوائرینه عائد ٢ خسته‌خانه‌ایله ٤ عسکری خسته‌خانه‌سی بولنیور. ولایتك کمرك حاصلاتنك جزیره‌یه عائد نصفیله برابر واردات سنویه‌سی ١٠ ١٧٨ ٠٠٠ ومصارف محلیه‌سیله دیون فائضی و رأس المال تأدیاتی ١٢ ٨٠٧ ٤٢٩ غروشه بالغ اولوب، بودجه‌سنك ایکی بچق ملیون غروشدن زیاده آچیغی واردر.

کریدك اسکیدن بری اصل یرلی اولمق ادعاسنده بولنان بر صنف اهالیسی اولدیغی حالده، پك اسکی زمانلرده پلاسج، هلن، دوریان وفریجیان جنسیتلرینه منسوب بر چوق اقوام دخی جزیره‌یه دخول ایده‌رك، اهالیٔ اصلیه ایله قاریشمشلردی. بعده فنیکه‌لیلر جزیره‌یه یناشوب ، خرافات آمیز برروایته کوره، فنیکه‌لی برقهرمان کریدی‌اهالیسنه مسلط اولان بر طاقم جانورلردن تطهیر ایتمش؛ و فنیکه‌لیلر بو جزیره‌یی مبدأ حرکت اتخاذ ایده‌رك ، اورادن‌آفریقا سواحلنه واسپانیه‌یه تجاوز ایلمشلر ایدی. بعده (مینوس) اسمنده بر واضع قانون ظهور ایدوب، آوروپا قطعه‌سنده برنجی اوله‌رق، بر طاقم قوانین ونظامات وضع ایله ، جزیره اهالیسنی راحت براقمیان قاریه‌لی وللك قورصانلرك حقندن کلمرك، بونلری رام وکندینه متفق‌ایتمشدی. کریدك قوهٔ بحریه‌سنی وسفائنی‌ده تزیید و تقویه ایله، بتون جزایر بحر سفیده وحتی سیچلیه‌یه‌ده حاکم اولمش ؛ و آناطولی سواحلنده ده بعض مهجرلر تأسیس ایلمش ایدی. مینوسدن صکره کرید بر طاقم حکومات صغیره‌یه منقسم اولوب، قوت ومکنتنی غائب ایتمش؛ وکریدلیلر یونانیلرك نه‌ایرانیلره قارشی ونه‌ده بینلرنده اولان محاربه‌لرینه قاریشمیوب، یالکز معاشه قارشی اك زیاده ویرنك خدمت عسکریه‌سنده بولنه‌رق ، تیرکشلکده‌کی مهارتلریله شهرت بولمشلر ایدی. رومالیلر جهانکیرلکه چیقدقلرنده، سردارلرندن (قایچیلیوس متلوس) کریدلیلرك انقسام وتفرقه‌سندن بالاستفاده، جزیره‌یی قولایلقله ضبط، وبو مناسبتله (قریتیقوس) لقبیله تلقب ایتمشدی. روما دولتنك وبعده بیزانسك تحت حکومتنده ایکن، کرید شایان تذکار اوله‌جق هیچ بر وقوعاتك محل ظهوری اولمیوب ، کریدلیلر خرستیانلغك ظهور و انتشاری صره‌لرنده بو دین جدیدی قبول ایتمشلردی. برنجی قرن هجری اواسطنده ومعاویه زماننده اسلام دونغاسی کریده یناشمغه باشلایوب، دولت امویه‌نك انقراضنه‌دك واوائل دور عباسیده متعدد هجوملر وموقت فتحلر وقوع بولدقدن‌صکره، نهایت مأمون خلیفه زماننده ٢١٠ تاریخنده (ابو حفص عمر) جزیره‌یی قطعیاً فتحه موفق اولمش؛ وتاریخ مذکوردن اعتباراً ١٣٥ سنه کرید ادارهٔ اسلامیه تحتنده بولنوب، اورادن عربلر جزایر بحر سفیده ویونان وروم ایلی وآناطولی سواحلنه دخی تجاوز ایتمشلر ایدی.

بو اثناده عربلر جزيره‌نك ساحل شماليسنده واك كوزل بر يرنده (خندق) اسميله بر شهر تأسيس ايتمشلردی، كه قنديه شهری اولوب، اسم حاضری ده (خندق)دن غلطدر . ايكنجی روماتك زماننده بعده ايمپراطورلق موقعنه تصعد ايدن نيكفور فوقاس ٣٥٠ تاريخ هجريسنده قوتلی بر عسكرله هجوم ايده‌رك، خندق (يعنی قنديه) شهرينی ١٠ آيلق محاصره‌دن صكره ضبط ايتمش؛ واونی متعاقب جزيره‌نك سائر طرفلرينی‌ده اله كچيرمش ايدی . دردنجی اهل صليب سفرنده كريد (مونتفراب) ماركيسی (بونيفاس)ه ويريلوب، بوده ١٢٠٤ تاريخ ميلاديسنده مبادلةً ونديكليلره تسليم ايتمشدی. ونديكليلر جزيره‌يه مالك اولوراولماز بونی جنويزلره وناقسوس دوقه‌سی (مارق سانودو)يه قارشی مدافعه‌يه مجبور اولدقلرندن، بسبتون مالك اولمق ايچون قنديه‌يه ٥٤٠ ونديكلی عائله‌سی نقل واسكان، وكرك شهر مذكوری كرك سائر نقاط مهمه‌سنی تقويه و تحكيم ايتمشلردی. ١٠٥٥ تاريخنده جنتمكان سلطان ابراهيم خان زماننده عثمانلی دونتماسی كريده يناشوب، خانيه‌يی ٥٧ كونلك محاصره‌دن صكره فتح ، و قنديه‌يی‌ده ١٠٥٨ دن ١٠٨٠ تاريخ هجريسنه‌دك ١٢ سنه‌لك محاصره‌دن صكره ضبط ايتمشلردی. ونديكليلر سوده واسپينه‌لونغه و غرابوزه اسكله‌لرينی بر مدت دها محافظه ايدوب ، نهايت بونلری‌ده بربرر تسليمه مجبور اولمغله، بتون جزيره ممالك عثمانيه دائره‌سنه داخل اولمشدر. او وقتدن اعتباراً كريد سكون و واسايشده بولنمقده ايكن ، يونانك استقلالنی منتج اولان روم عصيانی صره‌سنده كريد خرستيانلری دخی عصيان، وبعده عصيانلرينی دفعاتله تكرير ايتمشلر ايسه‌ده، كنديلرينك و جزيره‌نك خرابيتنی موجب اولمقدن بشقه برنتيجه استحصال ايده‌مشلردر . محمد علی پاشا مرحومك زماننده اداره‌سی مصره ترك اولنه‌رق، بعده طوغريدن طوغری‌يه ادارهٔ عثمانيه‌يه اعاده اولندقده، مشار اليه طرفندن تعيين ايدلمش اولان آرناود مصطفی پاشا كريد واليلكنده ابقا اولنه‌رق، اوتوز سنه جزيره‌يی اداره ايتمش ، و (كريدلی) ديمكله شهرت بولمش ايدی . مقدما جانب دولتدن كريدليلره برخيلی امتيازات ويريلوب، برقات دها بختيارلقلرينی موجب اوله بيله‌جك بر اداره‌يه نائل اولمش ايكن، بونك دخی قيمتنی بيلميوب ، يكيدن عصيان ايتمش؛ و بلاموجب مسلم وطنداشلرينی اتلافه قالقيشوب، بينلرنده‌كی منافرتله جزيره‌يی تخريبله برابر كنديلری محو اولمشلردر. بو سطرلری يازمقده اولديغمز اشبو ١٣١٥ تاريخنده دخی كريد هرج و مرج اولوب، عصيان باصديرلمش ايسه‌ده، هنوز استراحتی بر يوله قونيله‌مامشدر.

كريدلی { مصطفی پاشا، حسين پاشا وسائره. [اسم مخصوصلرينه مراجعت بيوريله.]

كريشنا { (Krichna) هند برهمنلرينك معبودلرندن اولوب، اساساً بشر اولديغی حالده، (يخنوس) نام معبود معنويلرينك سكزنجی تجسمندن حاصل اولديغنه اينانيرلر . كويا (واسودوا) ايله زوجه‌سی (دواكی) دن متولد اولوب. چوبانلر ميانده بيومش؛ وتجارب بدنيه وحربيه‌ده كسب مهارت ايدوب، كنديسنی اتلاف ايتمك ايستين عموجه‌سی (ماتورا) حكمداری (كانسا) يی قتل ايتدكدن صكره، بونك انتقامنی آلمق ايستينلرك اتفاقنه قارشی طوره‌ميوب ، (ماتورا)يی تركله، كويا (كج) كورفزنده موجود ايكن زلزله‌دن باتمش اولان (دواروانی) جزيره‌سنی مقر اتخاذ ايتمش؛ وبعده برادری (بلاراما) ايله برابر بر چوق فتوحات ايدوب، (روكيم) اسمنده ينه بر معبوده‌نك تجسمندن حاصل كوزل بر قيزی دخی قاپه‌رق، تزوج ايتمش. كريشنانك حكايه‌لرينی حاوی (ووپادا) نام شاعرقديم طرفندن نظم اولنمش (بها كواته پورانه) اسمنده برمنظومه بولنوب، برهمنيلرك كتب مقدسه‌سندن معدوددر. هندستانده بو اسمله بر بيوك ايرماق دخی بولنديغندن ، ابتدا ايرماغك كنديسنه عبادت ايتمش اولدقلری ، وبعده بوكا بر بشريت والوهيت صفتی ويريله‌رك، حكايهٔ مذكوره ايجاد ايدلمش اوله‌جغی آكلاشيليور.

كريشنا { (Krichna) هندستانك دكن قطعه‌سنده بربيوك ايرماقدر، كه (كوداوری) ايرماغيله متوازياً واونك جنوب جهتنده غربدن شرقه آقه‌رق، قطعهٔ مذكوره‌يی عرضاً تمام بر ياندن بر يانه قطع ايديور. ١٨°١′ عرض شمالی ايله ٧١°٢١′ طول شرقيده هندستانك بحر عمانده

كى ساحل غربيسندن تقريباً ٦٥ كيلومتره ايچريده و ١٣٧٠ مترەلك ارتفاعده غربى (كات) سلسله‌سنك شرقى اتكلرندن نبعانله ، بر طاقم شلالەلر تشكيل ايدەرك، اووەيه دوشدكدن‌صكره، جنوب شرقى‌يه طوغرى آقه‌رق، (كولاپور) نهرينى و ديكر بر چوق چايلرى اخذله ، خيلى‌بيوديكى‌حالده، شرقه براز دها ميلانله ، نظام دولت‌اسلاميه‌سنك حدودينه كيرر؛ وبو مملكتك ايچنده بيوك بر شلاله دها بالتشكيل شرق شمالى‌يه و بعده ينه شرق جنوبى‌يه طوغرى دونه‌رك ، صولدن كنديسندن اوزون اولان (بهيما) ، و نظامك حدود جنوبيه‌سنه واصل اولنجه ، بو حدودى تعقيب ايدەرك كلن (تونكابهادره) نهرلرينى آلير؛ واورادن اعتباراً نظام حكومتنك خط حدودينى تعقيبله، شرق و شرق شمالى‌يه طوغرى‌آقه‌رق، وصولدن بر طاقم چايلر آله‌رق، نهايت نظام حدودينى تركله، مدراس اداره‌سنه داخل اولنجه، دكن يايله‌لرندن‌آشاغى‌يه اينوب، اووه‌يه دوشر، وجنوب شرقى‌يه طوغرى‌آقه‌رق، واسع بر داليه بالتشكيل بنكاله كورفزينه دوكيلور. منصبى (كوداورى) ايرماغنك منصبنه پك قريب اولوب ، الك يقين قوللرى بربرندن آنجق ٤٠ كيلو مترەلك دوز وآلچق بر اووه ايله آيرلمشدر؛ وسير سفائنه صالح بر جدول ايله بينلرنده اختلاط ايدرلر. مجراسى تقريباً ١٢٨٠ كيلومتره طولنده اولوب، حوضه‌سى ٢٤٠ ٠٠٠ مربع كيلومتره وسعتنده‌در. قوراقلق موسملرنده ثانيه‌ده ٣٢ و فيضاننده ٣٣ ٦٣٠ مكعب مترەصودوكر. چوق قوم وطوپراق‌سوروكليوب، داليه‌سى كيتدكجه دكيزك ايچنه طوغرى اوزانمقده‌در. يالكز منصبنه قريب بعض جدوللرى سير سفائنه صالح اولوب، يوقارى طرفلرنده‌كى شلاله‌لر وسرعتلى جريانلر بوكا مانعدر . يالكز اهالئ محليه كلك وصال ايله سير ايده‌بيليورلر. يتاغنك قسم‌اعظمى درين‌اولديغندن، سقى اراضى‌يه‌ده چوق يارامييور. مع هذا هندولر نظرنده مقدس عد اولنوب، منبعى عادتا بر معبد اتخاذ اولنه‌رق، هر وقت زوارله محاط بولنور.

كريم الدين { (ابن المعلم قاضى — بن هبة‌الله بن السديد المصرى) مشاهير وزرادن اولوب، مصرده حكومت سورن مماليك اتراكدن ملك ناصر محمد بن‌قلاوونك وزيرى ومدبر امورى ايدى. حكمدار مشاراليه رتق‌وفتق امورى صاحب ترجمه‌نك يد اقتدارينه ترك ايتمكله، كنديسى مملكتى حسن اداره‌يه و اجراى عدالته موفق اولمش؛ وكرم وسخاوت وعلو جنابله شهرت بولوب، مصرده وحجازده برچوق خيرات ومبرات ترك ايتمشدر. بعده هر نصلسه حكمدار مشاراليهك غضبنه اوغرايوب ، اسوانه تبعيد اولنمشدر . و وفاتى ٧٢٤ ده واقع اولمشدر. كرم و سخاوت و عدل وحقانيتى‌حقنده بر چوق نوادر منقولدر .

كريم خان { قرن اسبق اواخرنده ايرانده ظهور ايدن (زند) دولتك مؤسسى اولوب، كنديسى نادرشاه دولتى رجالندن اولمغله، مشاراليهك وفاتنده تأسيس ايتديكى دولتى اداره وادامه ايده‌جك وارثلرى قالمديغندن، صاحب ترجمه منسوب اولديغى زند قبيله‌سندن بر فرقهٔ عسكريه تنظيم ايدەرك، ايرانك فارس جهتنى ضبط ايتمش؛ وعادل ومتصف ومحب معارف و ترقى بر ذات اولمغله، هرج ومرجدن بيزار اولان ايرانيلر كنديسنه‌ميل‌ايتمشلرسه‌ده، خراسان جهتى نادرشاهك ورثه‌سنده وبحرخزر سواحلى جهتى قاجار قبيله‌سنك رئيسى اولان حسن خانك تحت غلبه‌سنده بولنديغندن ، يالكز فارس ايله عراق عجمك بعض طرفلرنده حكمى جارى اولمق اوزره، ١١٧٣ تاريخندن ١١٩٣ تاريخنه‌دك ٢٠ سنه حكومت سوردكدن ، و ارباب علم وهنرى يانـنه جلبله، پايتخت اتخاذ ايتديكى شيرازى خيلى توسيع وتزيين، وصنايع وتجارتى ارقا ايتدكدن صكره ، ٨٠ ياشنده وفات ايدوب، نسلندن ذكى خان و صادق خان آزر مدت و على مراد خان دخى بروقت حكم سورمشلرسه‌ده، اوصاف مطلوبه ايله متصف اوله‌مدقلرندن، نهايت وزيرلرى بولنان لطف على خان ادارهٔ امورى الينه‌آلوب، ايرانك شمال جهتلرنده كسب مكنت ايتمش اولان آقا محمد خان قاجاره قارشى بر مدت مقاومت ايده‌بيلمش ايسه‌ده ، نهايت ١٢٠٨ تاريخنده بونك دخى مغلوب اولمسيله، زند دولت موقته‌سى منقرض اولوب، بتون ايران قاجار خاندانته چكمشدر.

كرینه { (Kérynia) قبریس جزیره‌سنك ساحل شمالیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب ، لفقوشه‌نك او جهتده اسكله‌سی ایسه‌ده، اوكی صیغ وآچیق اولدیغندن، ایلریلمیوب، بالعكس اسكی حالندن دخی تدنی ایتمشدر . — قضاسنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۵۱۱ مربع كیلو. متره واهالیسی ٤٦٥ ۲۸ كشی اولوب، ۹۵۰۰ ی مسلمدر. قضا داخلنده بر چوق مدن قدیمه ویرا. نه‌لری مشهوددر .

كریون { نیلك اسكی قوللرندن برینك اسمی اولوب ، بونك كنارنده عمرو بن العاص مصرك فتحنده روم عسكریله بیوك بر محاربه‌ایده‌رك، غلبه قزانمشیدی .

كزك { سجستانده (سناروذ) ه تابع بر نهر اولدیغی « معجم البلدان » ده مسطوردر.

كزنا { آذربجانده مراغه‌دن ٦ فرسخلق مسافه‌ده برقصبه اولوب، مجوسیلره مخصوص بیوك بر آتشكده‌سی وكیخسروك بنا. كرده‌سی اولان یوكسك بر قصری اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

كزه { [« جزه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

كزریم { نابلسده طوائف یهوددن سامره طائفه‌سنك عبادتنه مخصوص بر بنا اولوب، زعملرنجه حضرت اسحق (عم) ك بو معبدده ذبحی قصد اولندیغی كتب عربیه ده مسطوردر.

كس { ماوراء النهر ده واقع (كش) قصبه سنك اسم معربیدر . — یاقوت حموی بو اسمله سند ده دخی بر قصبه اولدیغنی علاوه ایدیور .

كسانوقراطس { [« اكسنوقرات» ماده‌سنه مراجعت‌بیوریله.]

كسائی { (ابوالحسن علی‌بن حمزه) مشاهیر ادبا ونحویوندن و قراء سبعه‌دن اولوب، نحو ولغت و قرائتده زمانك امامی ایدی. عن اصل اسد قبیله‌سندن اولوب، كوفه‌یه و بعده بصره‌یه گیده‌رك، علمای عصرندن قرائت و نحوو لغت اوكرنمش؛ وبعده برمدت دها عربلرك ایچنه دونوب، بونلرك سویلدكلری لسانده‌كی فصاحت و بلاغته دقت ایده‌رك، اكمال معلومات ایتمشدی . ابو جعفرالرواسی، معاذالهراء، حمزه‌الزیات ، سلیمان بن راقم، ابوبكر بن‌عیاش، سفیان بن عینیه‌دن وسائر مشاهیردن اخذ وتعلم ایدوب، كندیسندن دخی بر چوق ذوات استفاده ایتمشلردر. مشهور (فراء) دخی جملهٔ طلبه‌سندندر . هارون الرشید طرفندن اوغلی امینك مربیلكنه نصب اولنمشدی . سیبویه ومبردله ومشاهیر فقهاء حنفیه‌دن محمد بن الحسن ایله صحبت وماجرالری واردر. ۱۸۹ و یا ۱۸۱ تا. ریخنده هارون‌الرشیدك معیتنده (ری)ده ایكن مشار الیه محمد بن‌الحسن ایله بر كونده وفات ایدوب، اوراده دفن اولنمشدر . حتی هارون الرشیدك او كون: « الیوم دفنت الفقه‌والعربیه » دیدیكی مشهور. در. كسائینك الك معروف تألیفاتی بروجه آتیدر : « كتاب معانی‌القرآن »، « كتاب‌مختصرفی‌النحو »، « كتاب‌القراآت »، « كتاب العدد » ، « كتاب مقطوع القرآن وموصوله »، « كتاب النوادر »، « كتاب‌الهجاء »، « كتاب‌المصادر » .

كسائی { (حكیم مجدالدین ابو اسحق) ایران قدماء شعرا و علماسندن و رودكینك معاصرلرندن اولوب ، مروی ایدی. تخصیص علم صرفه انتسابی وار ایدی. بر مدت آل سامان وسلاطین‌غزنین‌خدمتنده‌بولنوب، بعده تصفیهٔ درون جهتنه میل ایله، كوشهٔ قناعته چكلمشیدی. شو ایكی‌بیت جملهٔ اشعارندندر:

دستی از پرده برون آمدچون عاج سفید
كفقی ازمیغ همی تیغ زند زهره و ماه
پشت دستی بمثل چون شكم قاقم نرم
چون دم قاقم سركرده انكشت سیاه

كستل { آیدین ولایت‌وسنجاغنده‌كی نازللی قصبه‌سنك اسكی‌اسمی‌اولدیغی‌كبی، قونیه ولایتنك تكه سنجاغنده وآنطالیه‌نك شمالنده دخی بو اسمله بر كول وكنارنده برقریه و خدا. وندكار ولایت وسنجاغنده دخی بیوك بر قریه او. لوب، غازی سلطان عثمان خان طرفندن فتح او. لنمشدی. بوكا كستلك دخی دیرلر.

كسروان { جبل لبنان‌متصرفلغنده‌وبیروتك شمالنده همنامی اولان كورفزك

اطرافنده بر قضا اولوب، ١٠ ناحیه و ٢٢٦ قریه‌دن مرکب اولدیغی حالده، ٤٧٩٠ اهالیسی واردر، که بونلردن ٣٥٣٦٦ سی مارونی، ٣٤٣٦ سی متولی، ١٠٠٤ ی اورتودوقس روم، ٦٠٤ ی قتولیك روم و ٣٨٠ ی مسلمدر. مرکزی (غسیر) قریه‌سیدر. اراضیسی طاغلق ایسه‌ده، پك منبت اولوب، خیلی ذخیره وسائره حاصل اولور. باغلری‌ده چوق اولوب، شرابی مشهوردر. طوت آغاجلری کلیتلی اولوب، خیلی مقدار ایپك قوزه‌سی چیقار. بر قاچ چایی اولوب، مذکور قویه‌دوکیلور.

کسری { خسرودن معرب ویا غلط اولان بو اسم ساسانیان سلاله‌سندن اولان ایران قدیم ملوکنه وعلی الخصوص نوشیرواندن صکره کیلره تعمیم اولنوب، روم ایمپراطورلرینه قیصر وچین حکمدارلرینه فغفور و خاقان دینلدیکی کبی، بونلره دخی کسری دینلیردی.

کسریه { (Kastoria) آرناؤدلقده مناستر ولایتنك کوریجه سنجاغنده و کوریجه‌نك ٤٥ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق همنامی اولان کولك ساحل غربیسنده وکولك ایچنه اوزانمش بر شبه جزیره‌نك اوزرنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی، ٧ جامع شریفی، ٣ تکیه‌سی، ٢ مدرسه‌سی، ١ رشدیه و ٣ صبیان مکتبی، ٢ کلیساسی، بر حاوره‌سی، بر روم و بر اسرائیلی مکتبی، ٥١٢ دکانی، ٣ خانی، ٢ حمامی وساعت قله‌سی واردر. هواسی قیشین معتدل اولوب، یازین صیتمه‌لیجه‌در. قصبه‌ده کورکجیلك صنعتی پك ایلری اولوب، کلیتلی و ایی کورکلر اعمال وهر طرفه ارسال اولنور. اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (کلترون) در. اسکی سور وقلعه‌سنك بعض خرابه‌لری باقیدر. بوقصبه‌ده ترکجه، آرناؤدجه، بلغارجه، اولاخجه، رومجه و یهودیجه اوله‌رق آلتی لسان سویلنمسی غرائبدندر.

— کسریه قضاسی کوریجه سنجاغنك جنوب شرقی قسمنی تشکیل ایدوب، غرباً قولونیه، شمال غربی جهتندن نفس کوریجه قضالریله شمال شرقی طرفندن مناستر، شرق جنوبی جهتندن سرفیجه سنجاقلریله، غرب جنوبی طرفندن دخی یانیه ولایتیله محدوددر. خوروپشته، کلیسوره وبوبوچقو ناحیه‌لریله برابر ١٢٠ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ٤٥٩٩٤ کشی اولوب، نصفی بلغار و نصف دیکری اسلام وخرستیان اوله‌رق آرناؤد، اولاخ، روم و یهودیدر. اراضیسی طاغلق اولوب، غرب جهتنده (غراموس)، جنوب جهتنده [(پیندوس)، شرق طرفنده‌ده نرجقه سلسله‌لرینك اتکلری اوزانیور. بو طاغلردن اینن صولرك برطاقمی کسریه کولنه دوکیلور، وچوغی بالاجتماع، مذکور کولك آیاغنی دخی آله‌رق، اینجه قره‌صویی تشکیل ایدرلر، که سلانیك کورفزینه دوکلمك اوزره، جنوب شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، سرفیجه سنجاغنه کیرر. انهار مذکوره‌نك وادیلرنده بر خیلی منبت یرلری‌ده اولوب، حبوبات متنوعه ایله بعض میوه‌لر حاصل اولور. اولاخلر وسائر اهالی طاغلرده‌کی مرعالرده کلیتلی قیون و سائر حیوانات بسلیوب، قیشین قیشلاقلره ایندیریرلر. صنایع محلیه مرکزده‌کی کورکجیلکله یوکدن شیاق، عبا، ولنجه کبی شیلر نسجندن ویاغ وپنیرله شراب اعمالندن عبارتدر. قضانك واردات سنویه‌سی ٤٣٠٠٠ و مصارف محلیه‌سی ٣٥٠٠ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در.

— کسریه کولی غیر منتظم صورتده مدور الشکل اولوب، قطری ٩ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ٥٠٨٠ یکی دونمدر. سطحنك حذای بحردن ارتفاعی ٦٢٤ متره اولوب، اك درین محلنده عمقی ٢٤ متره‌در. اطرافدن برقاچ چای ودره بو کوله دوکیلوب، فضلهٔ میاهی جنوب غربی کوشه‌سندن چیقه‌رق، قره‌صویه دوکیلور. ساحل شرقیسی طاغ اتکلرندن عبارت اولوب، سائر جهتلری کنیشجه بر اووه ایله محاطدر. ساحل غربیسنده‌کی شبه جزیره‌نك اوزرنده کسریه قصبه‌سی بولنوب، سائر طرفلری‌ده کویلر وچفتلکلرله محاط اولدیغندن، کوزل بر منظره ابراز ایدر. صویی یوصون طوتدیغیچون شربه پك صالح دکلسه‌ده، قصبه‌نك بشقه صویی اولمیوب، بوندن ایچیلیر. بالیقلری چوق اولوب، صیدماهیدن سنوی ٨٠٠٠ لیراقدر رسم آلنیر. آنجق بالیقلرینك اتی بطئ الهضمدر.

کسکر { بصره ایله کوفه آره‌سنده بر ناحیه‌نك اسکی اسمی اولوب، مرکزی مشهور واسط قصبه‌سی و بونك بناسندن اول

(خسرو سابور) ایدی، وقتیله نهر وانه‌وبصره‌نك بولندیغی محله‌قدرممتد اولوردی. طاؤق‌وپلیچلرینك کثرتیله واوجوزلغیله مشهور ایدی.

کسکمت { (Kesckemet) مجارستانك پشته ایالتنده و پشته‌نك ۸۵ کیلومتره جنوب‌شرقیسنده اوله‌رق شهرمذکوردن سکدینه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده قضا مرکزی برشهر اولوب، ۴۴ ۸۹۰ اهالیسی ، پك بیوك حیوانات بازاری، صابون فابریقه‌لری واطرافنده کلیتلی توتون واوزوم محصولاتی واردر.

کسکیم { ارضروم‌ولایت‌وسنجاغنك‌منتهای شمالنده بر قضا اولوب ، حدود جنوبیه‌سی ارضرومك ۵۵ ، ومرکزی اولان (اوکدم) قریه‌سی ۸۲ کیلومتره شمالنده واقعدر. جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری چوروق‌صو وادیسی‌بونجه ممتد بریر اولوب، شمال‌غربی‌طرفندن طربزون ولایتیله، جنوب غربی جهتندن ارزنجان سنجاغیله، شرق جنوبی طرفندن تورتوم قضاسیله، شمالاً دخی روسیه حدودیله محدوددر. مرکزدن اداره اولنور ۱۳ ناحیه ایله ٦۱ قریه‌دن مرکب اولوب، ۲۹ ۹٦۱ اهالیسی واردر، که بونلرك‌ده ۲۳ ۹۲۹ مسلم ، ۷٦۱ ی ارمنی ، ۵۱۹۳ ی ارمنی‌قتولیکی، ۵۸ ی‌ده رومدر. اراضیسی‌طاغلق ایسه‌ده، قسم اعظمی منبت وسبزه ومیوه باغچه‌لری چوقدر. یالکز طربزون حدودینی آیران طاغلرك اتکلری طاشلق و قورودر . مذکور چوروق صو نهری قضایی بوینـه شق ایدوب ، صاغ و صولدن بر چوق چایلر اخذ ایتدکدن صکره ، روسیه حدودینه داخل اولور. محصولاتی: بغدای، آرپه، چاودار، داری ، نخود ، مرجمك، بقله ، فاصولیه، مصر، پرنج و سبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر. بر قاچ اورمانی اولوب ، مختلف اشجار یتیشیورسه‌ده وسائط نقلیه‌دن طولایی کراسته‌جه استفاده اولنه‌میور. آلچی وکرج طاشی چوق بولندیغی کبی، بعض محللرنده‌دمیر معدنی‌دخی‌بولنوب، اهالی طرفندن طرز قدیم‌اوزره چیقاریلیور. صنایع محلیـه عجم تقلیدی شال ایله مانوسه و بز وسائره نسجندن عبارتدر. قضاداخلنده ۱۵ جامع‌ومسجد، ۲ ارمنی و ۱۷ قتولیك کلیساسی، ۵ مدرسه ، ۲ ارمنی و ۱۰ قتولیك مکتبی، بر قشله وبر عسکری خسته‌خانه‌سی بولنیور.

کسکین { آنقره‌ولایتنك‌قیرشهری‌سنجاغنده برقضا اولوب ، لواء مذکورك قسم شمالیسندن عبارت اولمغله، جنوباً نفس قیر شهری، جنوب شرقی طرفندن مجیدیه قضالریله ، شرقاً چوروم‌سنجاغیله، شمالاً قسطمونی‌ولایتیله ، شمال غربی جهتندن وغرباً آنقره سنجاغیله،غرب جنوبی طرفندن‌ده قونیه ولایتیله محدوددر. واسع بر قضا اولوب ، سلمانلی ناحیه‌سیله برابر ۱۸۹ قریه‌دن مرکب اولدیغی‌حالده، ۲٦ ۱۸۱ اهالیسی واردر، که بونلردن مرکز قضا اولان معدن‌قصبه‌سنده بولنـان ۱۴۲٦ روم و ارمنیدن ماعداسی کاملاً مسلمدر. اراضیسی خفیف‌صورتده عارضه‌لی اولوب، اورمانلرله مستور بعض اوفق طاغلری و تپه‌لری واردر. قزیل ایرماق حدود غربیه وشمالیه‌سنی وبوکا تابع اولان دلیجه ایرماق دخی حدود شرقیه‌سنی تحدید ایدوب ، میاه جاریه‌سی بو ایکی نهره دوکیلور . طوپراغی پك منبت اولوب، هله باغلریله اشجار مثمره‌سی پك چوق و میوه‌سی مبذولدر . بغدای ، آرپه وسائر حبوباتله براز پاموق دخی حاصل اولور . حیوانات اهلیه‌دن ٦٦ ٦۲۰ تفتیك‌کچیسی، ۵۲ ۸۴۳ قیون، ۴۴۲۵ عادی کچی بولنوب، سنوی ۵۳ ۵۰۰ قیه تفتیك، ۲۱ ۰۰۰ قیه یاغی و ۴۳۲۰ قیه‌قیل آلنمقده‌در. قضانك ویرکی واعشار ورسوم و اغنام وارداتی ۱۱ ۳۰۰ لیرا وارده‌لرنده‌در.

کسلر { (Gessler) اون دردنجی قرن میلادی ابتدالرنده‌آوستریا دولتنك اشویچ واوری والیسی اولوب، ارتکاب ایتدیکی مظالمله اهالی‌یی عصیانه مجبور ایده‌رك، اسویچره‌نك استقلالنه سبب اولمش ؛ و ۱۳۰۸ ده مشهور (کوییوم تل) یدیله قتل اولنمشدر .

کسندره { (Kassandra) سلانیك ولایتنك‌جنوبنده‌واقع(خالکیدیق) شبه جزیره‌سنك منتهای جنوبنده اینك ممه‌سنك امزیکلری صورتنده شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری اوزانان اوچ شبه جزیره‌نك اك غربیسی

اولوب، بونکله اورته ده کی (لونغوس) شبه جزیره سی
آره سنده کی کورفزه دخی کسندیره کورفزی
دینور. شبه جزیره پك طار اولان (پناق) برزخیله
قره یه مربوط اولوب، همنامی اولان کورفزله
سلانیك کورفزی آره سنده ٥٠ کیلومتره لك مسا-
فه ده ممتد اولور. اك کنیش یری اورته سی اولوب،
اوراده غربه طوغری ینه (کسندیره برونی) نامیله
اوزون وسیوری بر برون اوزانیور. منتهای جنو-
بنده ده (پالوری) و(آی نیقوله) برونلری بولنیور.
شبه جزیره نك اسم قدیمی (پالنه) اولوب، بعده
اسکندردن صکره ماکدونیه ده حکم سورن
(قاساندر)ك الیوم (یکی کسندیره) نامیله موجود
قریه نك موقعنده اعمار ایتمش اولدیغی (قاساندریه)
قصبه سنك اسمیله تسمیه اولنمشدر. قصبهٔ مذکوره
دها اول (پونیده) تسمیه اولنوردی. شبه
جزیره نك اراضیسی طاغلق اولوب، اتکلرنده
و ساحللرنده بر قاچ قریه سی وازآن جمله غرب
جنوبی جهتنده یکی کسندیره اسمیله بیوجك بر
کویی واردر. — کسندیره کورفزی بیضی الشکل
اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقی یه بویی ٥٥
واك کنیش یرنده اکی ٢٥ کیلومتره در. شرق
جنوبی جهتنده (قولفو) اسمیله برآطه وسواحل
شرقیه سنده بر قاچ اسکله واردر.

کسندیره { سلانیك ولایت وسنجاغنده بر قضا اولوب، ولایتك منتهای
جنوبنده کی خالکیدیق شبه جزیره سنك قسم اعظمندن
عبارتدر. یالکز بو شبه جزیره نك جنوب شرقی یه
طوغری اوزاتدیغی اوچ شبه جزیره دن اك شرقیسی
اولان (آینوروز) شبه جزیره سی کسندیره یه
ملحق اولمیوب، آیریجه بر قضا اتخاذ اولنمشدر.
کسندیره قضاسی غرب شمالی طرفندن سلانیك
مرکز قضاسیله، شمالاً لنقظه، جنوب شرقی کوشه-
سنده برآز یرده آینوروز قضاریله وسائر طر-
فلردن دکیزله محاطدر. مرکزی سلانیکك ٤٨
کیلومتره شرق جنوبیسنده واقع و٢١٣٤ اهالیی
حاوی (بولیروز) قریه سیدر. قضا همنامی اولان
شبه جزیره دن عبارت کسندیره ناحیه سیله برابر
١٤٧ قریه دن مرکب اولوب، ٤٤ ٨٧٢ اهالیسی
واردر، که بونلرك ١٥ ٠٠٠ قدری مسلم وقصوری
رومدر. اراضیسی طاغلق اولوب، سواحلنده
سلانیك، کسندیره، آینوروز واورفانو کورفزلری
بولنیور؛ وبو کورفزلره دوکیلور بر قاچ کوچك
نهری واردر. کسندیره ولونغوس شبه جزیره لری
چبلاق وطاشلق ایسه ده، قضانك قره یه مربوط
طرفلری وعلی الخصوص مرکزینك جوارلری
اورمانلقدر. وضعیتی جنوبه طوغری معروض
اولدیغندن، هواسی ملایم اولوب، زیتون وطوت
آغاجلری چوقدر؛ واهالیسی ایپك بوجکی یتیشد-
یروب، قوزه چیقارمغه کیتدکجه زیاده میل واهتمام
کوسترمکده درلر. زیتونلری ایکی سنه ده برخیلی
محصول ویررلر. بغدای، آرپه، چاودار، یولاف،
بورجاق، مصر، سیسام و سائر حبوباتله پاموق،
توتون وسائره دخی حاصل اولوب، محصولات
زرعیه وبال وسائره اخراجندن سنه ده ٦٠ ٠٠٠
لیرا قدر قضایه کیرمکده در. قیون وسائر حیوانات
اهلیه سی چوقدر. باغلری ده چوق اولوب، خیلی
مقدار شراب یاپیلیر. قادینلر طرفندن بیاغی وکچی
قیلندن اولدقجه ظریف کلیملر نسج اولنور. آیاماق
قریه سنده ایلولده بر حیوان پنایری قوریلوب، ایکی
کون دوام ایدر، وخیلی آلیش ویریش اولور.
قضانك واردات سنویه سی ٤٨ ٠٠٠ عثمانلی لیراسی
راده لرنده در. بر قاچ یرنده قروم معدنی بولنوب،
بری چیقارلمقده در. آلتون وکومش وسائر معدنلر
بولندیغی دخی تحقق ایتمشدر. داخل قضاده ٤٠
اسلام و٧٦ روم مکتبی موجوددر.

گسنر { (Gesner) آلمانیه نك اك مشهور طبیعیوندن اولوب، ١٥١٦ ده
زوریخده طوغمش، و ١٥٦٥ تاریخنده وفات
ایتمشدر. پك فقیر اولدیغی حالده، تحصیل علومه
دواملە، فن طبده شهادتنامه آلمش؛ وزوریخده
تاریخ طبیعی معلمی اولمش ایدی. تدریس ایتدیکی
فنده بر چوق تدقیقات اجرا، وبعض کتابلر تحریر
ایده رك، بحق (آلمانیه نك پلینی) لقبنی آلمش
ایدی. بر علت مستولیه نك ظهورنده مصابلره باقمق
خصوصنده کوستردیکی غیرت وفدا کارلغك قربانی
اولمشدر.
— بو اسمله آلمانیه علماسندن دیکر اوچ ذات
دخی کلوب، علوم وفنونه خیلی خدمتلر ایتمشلردر.

كسوتی { ایران شعراسندن اولوب ، یزد- لیدر. وطنداشلری اولان معاصرین شعرا ایله برابر یزدك صاحبی شاه نعمة‌اللهك هجونده بولنمش؛ ومشار الیه شعرایی جمع ایله، مجازاة ایتمك ایستدیکنده، صاحب ترجمه (شاه طاهردکنی) نك بر مطلعنی بروجه آتی تضمین ایله تقدیم ایده‌رك ، جمله‌نك عفوینی موجب اولمشدی :

شاها زخانه از پی ایذای شاعران
بیرون میاکه شهرهٔ ایام میشوی
ماهجو میکنیم وتو ایذا چه فائده
ما کشته میشویم وتو بد نام میشوی

كش { (ومعربی كس) بخارا خانلغنده واقع اولوب، تیمورلنكك مسقط رأسی اولان (شهرسبز)ك اسم اصلیسیدر . [« شهر سبز » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

كشان { ادرنه ولایتنك كلیبولی سنجاغنده وكلیبولینك ٥٥ كیلومتره شمالنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی، ٤ جامع شریفی، ٤ مسجدی، متصوفین مؤلفیندن شیخ سلیمان ذاتینك ودیگر بعض ذواتك تربه‌لری، ١٥ چشمه‌سی، ٢ كلیساسی ودباغخانه وكره‌میتخانه كبی بعض عملخانه‌لری واردر.

— كشان قضاسی غرباً اینوز وایپصاله، شمالاً جسرارکنه، شرقاً معلقره قضالریله، جنوباً دخی شار- كوی قضاسیله وساروز كورفزیله محدوداولوب، فخری مدیرلرله اداره اولنور پاشا یكیت، غره‌بونه وصو- لیجه اسملریله ٣ ناحیه و ٤١ قریه‌یی حاوی اولدیغی حالده، ٢٤٨٩٤ اهالیسی واردر. اهالیسنك قسم اعظمی مسلم وترك اولوب، قصوری روم وسائره‌در اراضیسی عارضه‌لی اولوب، كوزل اووه ووادیلری دخی حاویدر. محصولاتی حبوبات متنوعه ایله سبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارت اولوب ، حیوانات اهلیه‌سی دخی چوقجه‌در . میاه جاریه‌سی غربه طوغری آقوب، صریح ایرماغنه دوكیلور. درون قضاده ٣٢ جامع ومسجد، ٢٥ كلیسا، ٥٠٢ دكان، ٦٠ مخزن، ٢ اون فابریقه‌سی، ١١٧ یل دكرمنی، ١١ طوغله وكرمیت ودستی فرونی و ٥ دباغخانه موجوددر. واردات سنویه‌سی ٢٠٠٠٠ لیرا راده‌لرنده‌در.

كشانیه { ماوراء نهرده صغد و ادیسنك شمالنده وسمرقندن ١٢ فرسخلق مسافه‌ده معمور بر قصبه اولوب، اهالیسنك ارباب ثروت وساماندن اولدیغنی ومشاهیر علمادن بعض ذواتك مسقط رأسی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

كشت { كیلانده بر قصبه اولدیغی « معجم البلدان » ده مسطوردر.

گشتاسب { ایران ملوك قدیمه‌سندن كیانیان سلاله‌سنك بشنجی حكمداری اولوب، لهراسبك اوغلی وخلفیدر. زردشت بونك زماننده ظهور ایدوب، آیین مجوسی اظهار ایتمكله، كشتاسب كندیسنی یانه جلب، ودینی قبول ایده‌رك، ایرانه، نشر وبر چوق آتشكده‌لر تأسیس ایتمشدی. توران حكمداری (ارجاسب) ایرانه تجاوزله، پدری لهراسبی قتل، وقیزلرینی تحت اسارتده تورانه نقل ایتمش اولدیغندن، كشتاسب پدرینك انتقامنی اخذ، وهمشیره‌لرینی تخلیص ایچون، قهرمانلقله مشهور اولان اوغلی اسفندیاری عساكر وفیره ایله تورانه كوندروب ، طول مدت اوراده حرب ایتمشدر. اسفندیار بو سفردن مظفراً عودتنده پدرندن تختی طلب ایتدیكندن، كشتاسب محضا اسفندیاری تلف ایتدیرمك ایچون، رستم زالی باغلایوب كتیرمك مأموریتیله سیستانه كوندرمش؛ وواقع اولان محا- ربه‌ده رستم اسفندیاری قتل ایتمشدی. كشتاسب دها بر مدت حكومت سوروب، بعده تورونی بهمنی تخته اقعادله، اختیارعزلت ایتمشدی. كشتاسبك یونان قدیم تاریخلرنده هوستاسب (Hystaspe) واسفندیارك برنجی داریوس دینلدیكی معلوم اولوب، بو حالده قبل المیلاد ٥٢٠ تاریخندن اول حكم سورمش اولدیغی آكلاشیلیور. حكیم (جاماسب) دخی بونك زماننده ایدی.

كشفرید { حلب طاغلرنده بر یر اولوب، اوراده ٥٦١ تاریخنده ادعای نبوتله بری ظهور ایتمش، وشام عسكری طرفندن قتل اولنمشدی.

كشفی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایكی ذاتك مخلصیدر :

برنجيسى ديار كرمانده كدوس قصبه‌سندن اولوب، حسبينك برادرى ايدى. شوشعر اونكدر:

دل رقيبيله كوروب سن صنمى آه ديدى
برج عقربده يينه سير ايدر اول ماه ديدى
باغ وكلشنده كوروب قامت ورفتارك سرو
بر اياغ اوزره طوروب ياريجك الله ديدى

— ايكنجيسى ادرنه‌لى اولوب، ابتدا دانشمندلكه وبعده ملك كتابته سلوك ايتمشدى. شو بيت اونكدر.

كج باقدى مكر يوزكه سن قبلهٔ جانك
چكدى كوزينه ميل مژه‌ك قبله نمانك

كشفى { هندستان شعراسندن دخى ايكى ذاتك مخلصى اولوب، برنجيسى (مير محمد صالح) جهانكير شاهك زماننده ياشامش؛ و «مجموعهٔ راز» عنوانيله ٢٧٠ بيتدن مركب بر ترجيع بند يازوب، ١٠٦٠ تاريخنده اكره‌ده وفات ايتمشدر. — ايكنجيسى (شاه محمد سلامة الله) فارسى بر ديوانك صاحبيدر، كه كنديسنك وفاتندن صكره ١٢٧٩ ده طبع ونشر اولنمشدر. اشعارلرينه دسترس اولنه‌مدى.

كشمير (Cachemire, Kachmir) { هندستانك منتهاى شمالنده وهيمالايه سلسلهٔ جبال عظيمه‌سنك غرب جهتنده انكليز حكومتنه تابع برحكومت ممتازه وواسع بر مملكت اولوب، حكومت مذكوره اصل كشميردن بشقه پنجاب وتيبتدن و سائر او جوارلردن بعض يرلرى شاملدر. بو اضافاتيله برابر كشمير ٣٢°٣٠' ايله ٣٦°٤٠' عرض شمالى و ٧١°١٠' ايله ٧٧°٤٠' طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ١٧٨ ٥٠٠ مربع كيلومترو واهاليسى ١ ٥٣٥ ٠٠٠ كشيدر. شمالاً قره قوروم و (قوئن‌لون) طاغلريله تركستان شرقيدن آيرلمش اولوب، شرقاً چينه تابع تيبتله، جنوباً انكلتره‌يه تابع پنجابله، غرباً دخى افغانستانك منتهاى شمال شرقيسنده مستقل برحالده بولنان (ياغستان) ممالكيله محدوددر.

كشميرده حكم سورن مهراجه يعنى بيوك راجه (جامو) شهرنده اقامت ايدر؛ واساساً مستقل اولوب، انكليز حكومتيله تدافعى و تعرضى اتفاق واردر. جزئى بر ويركى دخى ويريورسه‌ده، بونى يالكز (جامو) ايچون ويروب، اصل كشمير هيچ بر ويركى ايله مكلف دكلدر، وبناءً عليه مستقل عد اولنه‌بيلير. كشميرك مركزى كشمير دخى دينلن (سيرينا كار) شهريدر. اصل كشمير هر طرفدن طاغلرله محاط بيضى الشكل بر حوضه‌دن عبارت اولوب، ٣٣°١٥' ايله ٣٤°٣٥' عرض شمالى و ٧١°٥٠' ايله ٧٣°٢٠' طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولور. جنوب شرقيدن شمال غربى‌يه بويى ١٨٥ كيلومتره واكى ٨٠ ايله ١٢٠ كيلومتره آره‌سنده اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ١٠ ٠٠٠ مربع كيلومتره‌دور. بو وجهله كشمير سياسى ايله كشمير جغرافى يعنى كشمير حكومتيله كشمير خطه‌سى آره‌سنده عموم و خصوص قبيلندن بيوك بر فرق واردر. حوضه‌نك دوز اولان اورته‌سى حذاى بحردن ١٨٣٠ وپنجاب اووه‌لرندن ١٥٢٥ متره يوكسكدر. اطرافنده‌كى طاغلرك تپه‌لرى سرمدى قارلرله مستور اولوب، بونلردن نبعان ايدن بر چوق چايلر حوضه‌يى بر ياندن بر يانه شق ايدن سند ايرماغنه تابع (جلام) نهرينه دوكيلوب، بو نهر اتربهٔ مترسبه‌دن عبارت و پك منبت اولان اووه‌يى سقى واروا ايتدكدن صكره، مملكتك غرب شماليسنده واقع اولان وعادتا برتك قپوسى حكمنده بولنان (بارلوله) بوغازندن خروجله، پنجاب اووه‌لرينه اينمك اوزره، جنوب غربى‌يه طوغرى آقار. بو بوغازك وقتيله قپالى اولمسيله كشمير حوضه‌سنك كول حالنده بولنمش اولديغى افواه اهاليده متواتر اولوب، آثار ارضيه‌دن دخى بو آكلاشيليورسه‌ده، بوغازك آچلمسيله كولك نهره تحولى شبهه‌سز خلقت بشر دورندن اول وقوع بولمش برايشدر. اطرافنده‌كى طاغلرك اك يوكسكلرى شمال شرقى جهتنده‌كيلر اولوب، ٦٠٠٠ واك يوكسك ذروه‌سنك ٨١٠٥ متره ارتفاعى واردر. شمال غربى جهتنده‌كى طاغلر ٣٥٠٠ ايله ٤٠٠٠، جنوب غربى يعنى پنجاب طرفنده‌كيلر ٤٠٠٠ ايله ٥٠٠٠ متره آره‌لرنده‌در؛ وشرق جنوبى طرفنده‌كى طاغلر ٣٠٠٠ متره‌يه قدر اينر. بو طاغلرك آره‌لرنده كچيد ويرر اون اون بش بوغاز واردر. كشمير حوضه‌سنده بر چوق كوللر بولنوب، اك بيوكى (والار) كوليدر، كه جلام مجراسى اوزرنده اولوب، بويى ٣٤ واكى ١٤ كيلومتره‌در. مركزى

قربنده اولان كشمير كولنكده بويى ١٠ واكى ٦ كيلومتره‌در.

كشميرك هواسى سائر هيمالايه واديلرينك كينه معادل ايسه‌ده، غرب جهتندن كلن ياغمورلره معروض اولمسى سايه‌سنده اونلردن فرقى واردر. كانونلرله شباطده قيش شدتله حكمنى اجرا ايدوب، چوق ياغمور ياغار. يازين هوا يابس ايسه‌ده، تموز واغستوسده فرطونه‌لر كثير الوقوعدر. ايلك وصوك بهارلرده نهرلرك طغيانندن حاصل اولان بطاقلقلردن طولايى هوا صيتمه‌لى وآغردر. وقتيله اهالى انهارك كنارلرنده سدلر ياپه‌رق، بو فنالغك اوكنى آلمقده ايكن، حكومت حاضره‌نك مظالمى اكثر اهالى‌يى طاغيتمش اولمغله، اووه‌لر كيتدكجه بطاقلغه تحول ايدوب، مملكت خراب اولمقده‌در. نباتاتجه كشميرك هندك اقطار شماليه‌سندن فرقى اولوب، آلچق طرفلرنده باشليجه چنار وقواق ايله سكود آغاجى ويوكسك محللرنده چام، ميشه وقاين آغاجلرى بولنور. اووه‌ده آوروپا قطعه‌سنده يتيشن اشجار مثمره‌نك اكثرى حاصل اولوب، بونلرك بعضلرى آلچق تپه‌لرده يبانى حالنده دخى بولنيور. الك برنجى محصولى پرنج اولوب، آنجق سنه‌ده يالكز بركره محصول ويريور. سائر حبوباتله اوزوم دخى اولور. كشميرك ذروه‌لرى سرمدى قارلرله واتكلرى صيق اورمانلرله مستور جبال مرتفعه ايله محاط واشجار وازهار واثمار كونا كون ايله مزين اولان واديسى، بوكا ايين چايلرك تشكيل ايتدكلرى شلاله‌لر وچاغليلر، كوللرك سمانك رنك زمرديني عكس ايتديرر آيينه كبى سطحلرى، چايرواكينلرك بربحر اخضر كبى تموجى والحاصل هر وجهله اولان حسن ولطافت طبيعيه‌سى هند وايران شاعرلرينى وصفندن عاجز براقمش، وآوروپالى سياحلرى حيرته دوچار ايده‌كلمشدر. حيوانات وحشيه‌سى: بوز ويا سياه آيى، قورت، چقال، تيلكى، چيزكيلى بر جنس پارس، كييك، غزال، مسك آهوسى، يبانى كچى، طاوشان، ككليك، چوللق وسائر آوحيواناتندن عبارتدر. آتلرى كوچك ايسه‌ده، قوتلى وآتشلى اولوب، على الخصوص كشميرك طاغلرنده‌كى صرب يوللرده يوريمكه الويريشليدر.

مركزى اولان وكشمير دخى دينلن سرينا كار شهرندن صكره باشليجه معموره‌لرى: اسلام آباد، شاه آباد، سامپور، سوپور، بجهار، شاپيان، براموله وچيراردر. اهاليسنك قسم اعظمى مسلم اولوب، قراده اكثريت اوزره سنى وشهرلرده شيعيدر. شيعيلر باشليجه شال وسائره نسجيله وسنيلر زراعتله مشغولدرلر. اهالئ غير مسلمه‌سنك بر قسمى براهما دينته تابعدر، وبر قسمى‌ده (سيخ) طائفه‌سندن عبارتدر. كشميريلر كرك لسانجه وكرك سيماجه اطرافلرنده‌كى اقوامدن فرقليدرلر. سيمالرى دوزكون وتناسب اعضالرى مكمل اولوب، سائر هنديلردن چوق بياضدرلر؛ وايچلرنده مائى ويا يشيل كوزلى وكستانه رنكنده صقاللى آدملر چوقدر، صاچ وصقاللرى پك يومشاق وصيقدر. هله قادينلرى حسن وجماللريله بتون آسياده شهرت بولمشلردر. قيافتلرى وخانه‌لرى دخى لطيف برطرز وصورتده‌در. آنجق جسارت وشجاعتجه پك‌ده مكمل دكلدرلر. لسانلرى سانسكريدن مشتق اولديغى حالده، هندستانى (يعنى اردو) وپنجابى لسانلرندن چوق فرقليدر. كشمير اهاليسى بوندن ٧٠ سنه اول ٨٠٠ ٠٠٠ مقدارينى متجاوز ايكن، ١٢ ٠٠٠ كشينك تلفنى موجب اولان شدتلى بر حركت ارضله بونى متعاقباً ظهور ايدوب ١٠٠ ٠٠٠ كشينك تلفنى موجب اولان قولره وبعده اهالينك طاغلمسنى انتاج ايدن قيتلق وبو مصائبى تعقيب ايدن حكومت محليه مظالمى اهالى‌يى يارى يارى‌يه ايندرمش؛ وآنجق شو صوك زمانلرده يكيدن اهالى تكثره باشلامشدر.

صنايع محليه‌نك الك برنجيسى وبو مملكتك بتون عالمده شهرتنى موجب اولانى كشمير شاللرينك اعماليدر. بو شاللر حيوانات بيتيه‌لرندن اولان بر جنس كچينك قيليله تيبت ويا پاميردن جلب ايتدكلرى بر جنس يبانى كچينك قيلندن ياپيلوب، ١٠٠ ٠٠٠ قدر قادين بونلرى اكرمكله اشتغال ايدرلر. اصل كشميريلرك مهارتى بويامق خصوصنده اولوب، برقاچ رنكك مختلف صورتده جمع واختلاطندن ٦٤ رنك حاصل ايدرلر. بو شاللرك بهرى محلنده ٥ ٠٠٠ دن ١٧ ٥٠٠ فرانغه‌قدر صاتيليور. ايكنجى درجه‌ده دخى كل ياغى اولوب، مملكتده كثرتله حاصل اولان كللردن برخيلى كل ياغى اخراج ايدرلر.

كشميرك تاريخ قديمى مجهول اولوب، ميلاد عيسى (عم) دن ايكى وايكى بچق قرن اول (آسوقه) حكمدارينك جملهٔ ممالكندن بولنمش اولديغى مظنوندر . موقعنك هر طرفدن قپالى و طبيعى صورتده مستحكم اولمسى بو مملكتى سلطان محمود غزنوى وسائر غزاة اسلاميه‌نك ترقياتندن محافظه ايتمش ايسه‌ده، نهايت ٧١٥ تاريخنده شمس الدين غورى طرفندن فتح، ودين اسلام بورايه ادخال اولنه‌رق، آز مدت ظرفنده تعمم ايتمشدر. ٩٨٨ ده اكبر شاه طرفندن ضبط، وهند ممالكنه الحاق اولنمش ايكن، ١١٦٦ ده نادر شاه جانبندن اله كچيريلوب، افغانستانه علاوه اولنمشدى . ١٢٣١ تاريخنده (سيخ) قومى ديكرلرينه واكثريت اوزره بولنان مسلمانلره‌ده غلبه چاله‌رق، برحكومت تأسيس ايتمشلردر،كه بو حكومت هندستانده‌كى انكليز حكومتيله اتفاق ايده‌رك، بر مقدارده ويركى ويره‌رك، استقبالنى تأمين ايتمشدر؛ وبو قوته طيانه‌رق، مملكتده اجراى مظالمله، تخريباتى تكثير ايتمكده‌در .

كشن چند { هندستانك مشاهير شعراسندن اولوب ، (اخلاص) تخلص ايدردى. بر همنى المذهب اولوب، دهلينك بر بيوك عائله‌سنه منسوب ايدى. ١١٣٦ تاريخنده «هميشه بهار» عنوانيله بر تذكرة الشعرا يازمشدر .

كشو { (Ké-cho) [«هانوى» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

كشيش طاغى { (Olympe de Bithynie) آناطولينك غرب شمالى جهتنده وخداوندكار ولايتنك بروسه سنجاغنده وبروسه شهرينك جنوب شرقيسنده واقع يوكسك ومنفرد برطاغ اولوب، غرب شماليدن شرق جنوبى‌يه طوغرى ٤٠ كيلومتره‌لك محلده ممتد اولور. ارتفاعى تماميله معين اوليوب، ٢٥٣٠ متره تخمين اولنمشدر. اتكلرينك آشاغيلرى ميشه، كستانه، چنار، جوز وسائر آغاجلرى وكوزل مرعالرله پك چوق صولرى حاويدر. دها يوقاريلرى چام آغاجنك انواعنى حاوى اولوب، نهايت ذروه‌لرى واوستنده‌كى يايلالر سرمدى قارلرله مستوردر. استانبولدن كوزيكن بو طاغك اوستنك كوزل منظره‌سى اولوب، پايتختى وقره دكيزله مرمره وقلعهٔ سلطانيه بوغازى وسقاريه واديسى سير اولنور. اطرانوس نهرى جنوب غربى اتكلرينى طولاشه‌رق، اوجهتدن اينن چايلرى اخذ ايتديكى كبى، شرق اتكلرندن اينن صولر دخى اينه‌كول وكوك‌صو واسطه‌سيله سقاريه ايرماغنه دوكيلور. بروسه شهرى بو طاغك شمال غربى اتكنده واقع اولوب، شهرك اوستنده درجه درجه آقار صوئوق صولرى ومسيره‌لرى واردر. وقتيله مناسترلرى چوق اولديغندن، بو اسمله تسميه اولنمشدر. ازمنهٔ قديمه‌ده جانوار وسائر حيوانات وحشيه‌سيله مشهور اولوب، آوايچون كيديليردى. بعده خيدودلر ملجئى اولمشيدى. اليوم آو حيواناتى چوقدر. اوستنده نباتات طبيه‌نك انواعى دخى بولنور. اسم قديمى (اوليمپوس) اولوب، بو اسمله تساليا وقبريسده دخى بر ر طاغ بولنديغندن، بوكا (بيتينيا اوليمپوسى) ديرلردى .

كعب { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمى اولوب، آيريجه ذكر اولنه‌جق اولان (كعب بن زهير) ايله (كعب بن مالك)دن ماعدا الك معروفلرى بروجه آتيدر : (كعب بن سور الازدى) كه صحبتى مختلف فيه اولوب، خلافت جناب فاروقيده حضور خليفه‌ده بر مسئلهٔ شرعيه‌يى فصل ايتمكله، خليفهٔ مشاراليه جانبندن بصره قاضيلغنه نصب بيورلمش ؛ وخلافت ذى النورينده دخى بو مأموريتده بولنوب، جمل وقعه‌سنده حضرت عايشه (رضها) طرفنى التزام ايده‌رك، مصحف شريفى ارائه ايله خلقى حربه تشويق ايتمكده ايكن، قتل اولنمشدر. — (كعب بن عدى التنوخى) كه اهل حيره‌نك نزد نبوى‌يه كوندردكلرى هيئتدن اولوب، مدينهٔ منوره‌يه وصولنى متعاقب، رحلت جناب نبوى وقوع بولمغله، زمان خلافت صديقيده اسلامه كلمش؛ وبعده جانب فاروقيدن رسالتله مصرده‌كى مقوقسك يانه اعزام بيوريلوب، فتح مصرده حاضر بولنمش؛ وذريتى مصرده قالمش ايدى. — (ابو اليسر كعب بن عمرو الانصارى الخزرجى السلمى) كه عقبه وبدر غزالرنده بولنوب، بدر غزاسنده عسكر قريش بيننده بولنان عباس بن عبد المطلب (رضه)ى اسير طوتان بو ذاتدر. سائر غزواتده دخى معيت جناب نبويده وصفين محاربه‌سنده معيت جناب مرتضويده بولنمش؛ ٥٥ تاريخنده مدينهٔ منوره‌ده وفات ايتمشدر . — (كعب بن عميد الغفارى) كه كبار

صحابه‌دن اولوب، جانب نبویدن دفعاتله سریه‌لر باشنده غزایه گوندرلمش؛ وازآن‌جمله ۹ نجی سال هجریده شام جهتنده (ذات اصلاح) ه اعزام بیوریله‌رق ، معیتی تلف اولدیغی حالده، کندیسی قورتلمش ؛ وبر روایتده کندیسی دخی اوراده شهید اولمشدر.

کعب الاخبار { (ابو اسحاق کعب بن مانع) مشاهیر تابعیندن کثیر الروایه بر ذات اولوب، عهد حضرت نبوی‌یه یتیشمش ایسه‌ده، رؤیت شرفنه نائل اوله‌مامش؛ وبر روایتده، شرف اسلامله مشرف‌اولمق اوزره، نزد رسالتپناهی‌یه متهیء عزیمت ایکن، ارتحال‌جناب نبوی‌یی وعربك ارتدادینی خبرآلوب، کری‌دونمش؛ و خلافت جناب فاروق زماننده اسلامه کلوب، ۳۲ تاریخنده وخلافت ذی النورینده وفات‌ایتمشدر.

کعب بن زهیر { (بن ابی سلمی المزنی) صحابه‌دن ومشاهیرشعراء قریشدن اولوب، مشهور قصیدهٔ برده‌نك صاحبیدر. کندیسی برادری (بجیر) ایله قیونلرینی رعی ایتمکده ایکن، بجیر کندیسنی قیونلری یاننده ترکله، نزد جناب نبوی‌یه کیدوب، عودتنده، دین‌اسلامی قبول ایتدیکنی بیان ایتدکده، کعب تعییب‌ایده‌رك، بر طاقم اشعار سویلمکله، بو اشعار مسموع جناب نبوی‌بیورلدقده، کعبك قانی هدر بیورلمش؛ وبونك اوزرینه برادری بجیر کندیسنه کلوب اسلامله مشرف‌اولمسنی‌مکتوبله تنبیه واخطار ایتمکله، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك طائفدن عودت نبویلرینی متعاقب کعب کلوب ، مسجده داخل اولمش؛ وحضور نبویده مدح جناب رسالتپناهی‌یی متضمن نظم ایتمش اولدیغی قصیدهٔ مشهوره‌سنی اوقومغله برابر اسلامه کلمکله، جرم سابقی عفو بیورلدقدن ماعدا، فخر کائنات (صلعم) افندمز، بوقصیده‌یی کمال تقدیرلرندن، مبارك آرقه‌لرنده بولنان برده‌یی چیقاروب، کعبك آرقه‌سنه آتمش؛ وبو مناسبتله قصیدهٔ مذکوره « قصیدة البرده » عنوانیله شهرت بولمشدر . بردهٔ مبارکهٔ مذکوره‌نك بعده خلفاء امویه جانبندن کعبك ورثه‌سندن اشترا اولنه‌رق، بونلردن خلفاء عباسیه‌یه کچمش؛ وبونلرك مصرده بولنان اخیری طرفندن جنتمکان سلطان سلیم خان اوله تسلیم اولنه‌رق، الی یومناهذا مقام جلیل خلافت‌عظمانك نزد عالیسنده محفوظ بولنمش ، وبزجه (خرقهٔ شریف) دیمکله شهرت‌بولمشدر. پدری زهیر دخی مشاهیرشعرادن ومعلقات‌سبعدن برینك صاحبی‌اولوب، مبعث جناب نبویدن بر سنه مقدم وفات ایتمشدر. کعبك ایسه اونجی سال هجریده ارتحالی مرویدر. قصیدهٔ برده‌دن بشقه بر خیلی قصائد وسائراشعاری اولوب، قصیدهٔ مذکوره‌دن تبرکاً بر ایکی بیت ایراد اولنور :

بانت سعاد فقلبي اليوم متبول
متيم اثرها لم يفد مكبول
ان الرسول لسيف يستضاء به
مهند من سيوف الله مسلول
انبئت ان رسول الله او عدني
والعفو عند رسول الله مأمول

كعب بن مالك { (ابو عبدالله — بن ابي كعب الانصاري الخزرجي السلمي) صحابه وشعرادن اولوب ، عقبه بیعتنده حاضر بولنمش؛ ومدینهٔ منوره‌یه هجرت بیورلدقدن صکره، کندیسنك حضرت‌طلحه (رضه) ایله مواخاتی اجرا بیورلمشیدی. اکثر غزواتده حاضر بولنوب، یالکز بدر غزاسیله تبوك غزاسنه کیده‌مه‌مشیدی. بو ایکنجی غزایه دیکر ایکی‌ذاتله برابر شدت حرارتدن کیده‌میوب، حقلرنده « وعلی الثلاثة الذین خلفوا حتی اذا ضاقت علیهم الارض بما رحبت » آیت کریمه‌سی نازل اولمشیدی. احد وقعه‌سنده جانسپارانه حرب ایدوب، اون‌بر یاره آلمشیدی . حسان بن ثابت و عبدالله‌بن رواحه ایله برابر شعراء جناب رسالتپناهیدن اولوب ، جناب حسان قریشك نسللرینی وعبدالله بن‌رواحه کفرلرینی تعییب ایتدیکی حالده، کعب حرب ایله کندیلرینی تهدید ایدردی . کعب بن‌مالك ٤٠ سنهٔ هجریه‌سندن اولجه وفات ایتمشدر. شو ایکی‌بیت جملهٔ اشعارندر.

قضينا من تهامة كل وتر
وخيبر ثم اغمدنا السيوفا
تخبرنا ولو نطقت لقالت
قواطعهن دوساً او ثقيفا

كَعبه { قبلهٔ مقدسهٔ مسلمین اولان بیت‌الله‌الحرامك‌اسمیدر، که‌مکعب‌الشکل‌وبر روایتده مرتفع‌البنا اولدیغندن وضع اولنمشدر. کعبهٔ معظمه‌نك موقعی تا خلقت عالمدن مستثنی و معزز اولوب، حضرت آدم (عم)‌ك دخی اوراده هبوط

ايتمش اولديغى مرويدر . حضرت ابراهيم (عم) هاجر وحضرت اسماعيل (عم) ايله برلكده حجازه واردیغنده، تلقى ايلديكى امرالهى اوزرينه، وملائكه‌نك ياردیم وارائه‌سيله او موقعده كعبۀ شريفه‌يى بنا ايدوب، حضرت اسماعيل ايله برابر طواف ايتمش؛ واو وقتدن موحدين ايچون بر زيارت و عبادت محلى اولمش ايدى. بعده دين حق اونوديلوب ، خلق عبادت اوثانه صاپدقلرنده، كعبه‌يى دخى بتخانه اتخاذ ايده‌رك، صنملرله طولديرمشلرديسه‌ده، ينه طواف وسائر مناسك حجى اونوتميوب، موسم مخصوصنده جزيرة العربك هر طرفندن و حيره و ابنار و سائر جوارلردن بتون ابناى عرب ايفاى حجه كيدرلر ايدى. ابتدا كعبه‌نك اوستى آچيق اولوب ، الك اول يمنك حمير ملوكندن (تبع) اوستنى اورتمشيدى . كعبه‌نك محافظه وادارهسى اوتەدن برى قبيلۀ قريشك النده اولوب، التجا ايدنلر ايچون مأمن عد اولنور ايدى. يمنى ضبط ايدن حبشه‌دن ابرهة الاشرم خطۀ مذكوره‌ده جسيم ومزين بر معبد بنا ايده‌رك ، عربلرى اورايه ايفاى حجه دعوت ايتمش ايسه‌ده ، كيمسه اجابت ايتميوب ، كعبۀ مكرمه‌دن روكردان اولمدقلرندن، مرقوم كليتلى عسكرله وبر طاقم فيللرله كعبه‌يى تخريب ايچون، حجازه كلديكنده ، قريشيلر مقاومت ايده‌میه‌جكلرينى درك ايله، طاغلره چكلمشلر ايسه‌ده،(سورۀ فيل)ده اشارت بيورلديغى اوزره، اصحاب فيل طير ابابيل طرفندن اتلاف اولنمش ايدى. آز وقت صكره بعثدن اول وفخر كائنات (صلعم) افندمز ٣٥ ياشلرنده ايكن، بيوك بر سيل كلوب ، كعبه‌يى تخريب ايتمكله، يكيدن بناسنه بدأ اولنوب، جده‌ده قره‌يه دوشمش بيوك بر سفينه‌نك كراسته‌سى نقل، واستعمال اولنمش؛ وبو دفعه قريش سيل قورقو- سندن وايستدكلرينى كيرمكه براقوب ايستدكلرينى براقما- مق ايچون، قپوسنى يوكسك ياپمشلردى. اثناى بناده ركنك وضعنه كلدكلرنده هر قبيله كنديسى ركنى وضع ايتمك ادعاسنه قالقيشمغله ، بينلرنده غاوغا حدوث ايتمك اوزره ايكن، مسجد قپوسندن الك اول كيرنى حكم نصب ايتمكه قرار ويرمشلر ؛ والك اول باب مذكوردن دخول بيوران تصادفاً فخر كائنات (صلعم) افندمز اولمغله ، بر ثوب طلب بيوروب ، ركنى بونك اوزرينه وضع ايله، هر قبيله‌يه ثوبك بر اوجنى طوتديره‌رق، وضع ايتديرمكله، نزاعك اوكنى آلمشلردى. بو وجهله كعبۀ شريفه قپوسى يوكسك و (حجر) تعبير اولنان جدار شماليسى بنادن خارج اولديغى حالده ثانياً بنا اولنوب، وقت سعادتده بو حالده ايدى. اسلامده ابتدا بيت مقدس قبله اتخاذ اولنمش ايسه‌ده، متعاقباً كعبۀ معظمه‌نك قبله اتخاذى حقنده وحى نازل اولمشدر. هجرت نبويه‌نك اوتجى سالنده مكۀ مكرمه‌نك فتحى ميسر اولوب ، قبيلۀ قريش كاملاً دين اسلامه داخل اولدقده ، كعبۀ شريفه اوثان واصنامدن تطهير بيورلمشيدى. عبدالله بن زبير زمان خلافتنده كعبۀ شريفه‌نك قپوسنى اينديرمك، وحجرى بنانك ايچنه آلمق آرزوسنى مبين بر حديث شريفى حضرت عايشه (رضها) دن ايشيتمكله، اهل مكه‌نك تردد ومخالفتيله برابر ، بو بابده‌كى آرزوى نبوى‌يى يرينه كتيرمك مقصديله ، كعبه‌يى هدم واو يولده يكيدن انشا ايتمشدى. مشار اليه حجاج بن يوسف طرفندن مكۀ مكرمه‌ده محاصره اولنديغى وقت، كعبۀ شريفه التجا ايتمكله ، حجاج بيت اللهى منجنيك ايله ييقوب، حجرى يكيدن اسكى يرينه ارجاعله، كعبه‌يى رابعاً بنا ايتمشدر، كه الى يومنا هذا قائم اولان بو بنادر. الك اول كعبۀ شريفه‌يه ديباجدن پوشيده ياپديران مشار اليه عبدالله بن الزبير وبر روايتده يزيد بن معاويه ويا عبدالملك بن مروان‌در. بيت المالدن درون كعبه‌ده مجمر وقناديل ياقمق اصولى دخى مشار اليه عبدالله بن زبير زماننده عادت اولمشدر. حرمين خلافت عظماى اسلاميه ايله برابر سلاطين عظام عثمانيه‌يه كچه‌ليدن برى بهر سنه كعبۀ معظمه‌نك زر اندوز پوشيده‌سى جانب سلطنت سنيه- دن تجديد و نيجه تزيينات و اعمارات اجرا بيو- رلمقده‌در.

كعبۀ شريفه مسجد حرامك وسطنده اولوب، درت كوشه‌لى اولديغى حالده، بويى ٢٤ ذراع ايله بر قاريش ، واكى ٢٣ ذراع ايله بر قاريش، ارتفاعى ده ٢٧ ذراعدر. شرق جهتنده بولنان قپوسى يردن بر آدم بويى يوكسكدر. (حانك كسريله) حجر و حطيم دينلن وكعبه‌نك شمالنده بولنان مذكور ديوارك محيط دائره‌سى ٢٥ ذراعدر. قپونك يانده وآياقده طوران بر آدمك باشى حداسنده ديوارده (حجر

اسـود) دیمکله معروف برحجر سیاهی بولنیور، که اثنای طوافده حجاج طرفندن تقبیل اولنور.

کفالونیه { (Céphalonie) یونانك جزایر سبعه‌سنك الك بیوکی اولوب،

پاتراس کورفزی مدخلنك و موره شبه جزیره‌سی شمال غربی کوشه‌سنك قارشیسنده واقع وبو شبه جزیره‌دن ٣٩ کیلو متره اکنده بربوغازله آیرلمش اولدیغی حالده، ٣٨°٤′ ایله ٣٨°٢٦′ عرض شمالی و ١٨°٢′ ایله ١٨°٢٩′ طـول شرق آره‌لرنده واقعدر. شمالدن جنوبه بویی ٥٤ کیلومتره اولوب، اکی پك مختلفدر. اراضیسی طاغلق وقیالق اولوب، حتی دوز یرلری دخی طاشلقدر . دائمی صورتده جریان ایدر انهاری اولمدیغی کبی ، قایناقلری دخی آز اولدیغی حالده، خیلی محصولدار اولوب، باغلریله زیتون آغاجلری چوقدر. بغدای، آرپه، مصر ، وسائر حبوباتله هرنوع میوه‌لری دخی وارایسـه‌ده، ذخیره‌سی احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتمیور . جنوب جهتنده بولنان والك یوکسك محلی اولان (ماورو وونی) طاغنك ١٦٢٠ متره ارتفاعی واردر . اهـالیسی ٥٠٠٠٠ راده‌لرنده اولوب ، جزیره ٣ قضایه منقسم و ٢٠ ناحیه‌یی حاویدر. مرکزی اولان (آرغوستولی) قصبه‌سنك ٨٠٠٠ اهالیسی واردر. بو قصبه آطه‌نك ساحل غربیسنده اولوب ، صیغجه لکن محفوظ لیمانی واردر. بو قصبه‌نك یاننده دکیزدن ساحلك بر طاقم مغاره‌لرینه دره کبی صو کیروب، ایکی دکرمن چویرر . بو صویك تأثیریله آطه‌نك بعض طرفلرنده طوزلی صولر آقار. حرکت ارضك پك صیق وقوعی‌ده بو سببه مبنی اولسه کرکدر.

کفایت { (یوسف شاه) مشاهیر شعرا و خطاطیندن اولوب، هراتلیدر.

علیشیرنواینك منظوری ایدی. شو بیت اونکدر:

ای روشنی جمال رخت آفتابرا
وی چاشنی زلعل تو جام شرابرا

کَفَر { اهل شام لساننده قریه دیمك اولمغله، بعض اسامیٔ خاصه‌یه اضافتله بر طاقم معموره‌لره علم اولمشدر.

کَفَرْبَیّا { مصیصه قربنده و جیحان نهری ساحلنده یعنی آطنه ولایتنده بر قصبه اولوب ، وقتیله بیوك بر شهر اولدیغی و چارشیلریله سوری وقلعه‌لری بولنـدیغی و بعده خراب اولمشیکن، هارون الرشید ویا مهدی زماننده اعمارینه بدأ اولنـه‌رق ، معتصمك زمانـنـده اکمال اولندیغی یاقوت حموی بیان ایدیور. شمدی نه‌حالده بولندیغی تحقیق اولنه‌مدی.

کفرثوثا { جزیره‌ده رأس عین قربـنـده قصبه کبی بیوك برقریه‌وفلسطینده دخی برکوی اولدیغی «معجم البلدان»ده مسطوردر. برنجیسی الیوم کفرتوت اسمیله ماردین سـنجاغنده موجوددر.

کَفَر روما { حلب مضافاتندن معرة النعمان قربـنـده بر قریه اولوب ، وقتیله مشهور بر قلعه‌ایدی، که (لؤلؤ السیفی) طرفندن تخریب اولنمشدی.

کَفَرسابا { فلسطینده نابلس ایله قیساریه بیننده بر قریه اولوب، هرود طرفندن (آنتیپاتریس) اسـمیله برقصبه شکلنه قونمش ؛ و پاولوس اورایه تحت الحفظ کوتورلمش ایدی . بعده ینه قریه حالنه دونوب ، اسکی اسمنی آلمشدر.

کفرسوت { حلب اعمالندن بهسنا قربنده چارشیسی ایشلك معمور بر بر قصبه اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کفرطاب { معره ایله حلب بیننـده بر قصبـه اولوب ، صهرجلرده جمع ایتـدکلری یاغمور صـویندن بشقه صـولری اولمدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مسطور اولوب، شمدیکی حالده قریه حالنده‌در .

کَفَرکنا { فلسطینـده بر قریه اولوب ، ایچنـده حضرت یونس (عم)ك مقامی وار ایدی.

کفرلاب { ساحل شامده قیساریه قربنده کوچـك بر قصبـه اولوب ، هشام بن عبد الملك طرفندن بنا اولنمشدی .

کفرلاثا { حلب جوارنده وحلبـدن بر برکونلك مسـافه‌ده جامع ومنبری ومیاه جاریه‌سیله باغچه ونزهتکاری چوق بر قصبه اولوب، اهالیسی اسماعیلیه‌دن ایدی .

كفر مثری { شامده بر قریه اولوب ، فاتح اندلس موسی بن‌نصیرك مسقط رأسی اولمغله مشهوردر .

كفر منده { عكا ایله طبریه بیننده بر قریه اولوب، حضرت موسی (عم) ك زوجه‌سی صفورانك مرقدی واو وقتدن قالمه مشهور بر قیو وقیاسی اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مذكوردر.

كفر نبو { توراتده مذكور بر یر اولوب، حلب قربنده اولدیغی وایچنده بعض آثار عتیقه بولندیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر .

كفر نعوم { فلسطینده طبریه كولنك ساحل غربیسنده الیوم (تل هوم) دینلن موقعده بولنمش اسكی برقصبه اولوب، حضرت عیسی (عم) ك اوچ سنه قدر اوراده مكثیله اظهار معجزات واجرای دعوت ایتمش اولمسیله وحواریوندن بطرس ایله آندریانك وطنی بولنمسیله معروفدر.

كفری { (میر حسین) ایران شعراسندن و (تربت) ساداتندن اولوب، هندستانه رحلتله، خان‌خانانك مظهر التفات وحمایه‌سی اولمش؛ و١٠١٧ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

چو بوی كل بكریبان غنچه بودم كم
بصد فریب درین كلشنم صبا آورد

كفله { یاخود كفله‌بورغ (Geflé, Gefle-borg) اسوجده استوقهولمك ١٥٨ كیلومتره شمال غربیسنده و (بوتنیه) كورفزی ساحلنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك منصبنده ایالت مركزی بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی، اخشاب‌خانه‌لری، واسع وكوزل دوشنمش سوقاقلری، پك ایشلك تجارت بحریه‌سی وچوق صید ماهیسی واردر. — ایالتنك مساحهٔ سطحیه‌سی ١٩ ٨١٦ مربع كیلومتره اولوب ، ٢١٨ ٨٦٤ اهالیسی واردر.

كفوی { [« حسین چلبی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

كفه { (Caffa, Théodosia, Féodosia) روسیه‌نك تاوریده ایالتنده و قریم شبه جزیره‌سنك جنوب شرق ساحلنده همنامی اولان قویك غربی كوشه‌سنده و كرچ بوغازینك ٧٠ كیلومتره جنوبنده برقصبه واسكله اولوب ، ٨٤٨٠ اهالیسی، محفوظ وكوزل لیمانی، موزه‌سی، تحفظخانه‌سی و دری ایله یپاغی تجارتی واردر . اسم قدیمی (قافه) اولوب، كفه اسمی بوندن مأخوذدر. بعده یونانیلر تئودوسیا تسمیه ایتمشلردی . الیوم روسلر طرفندن (فئودوسیا) تسمیه اولنور . اون اوچنجی قرن میلادیده جنویزلرك الینه كچوب، ایكی عصر بونلرك ضبطنده قالمش؛ واو صره‌ده شمال كوركلریله ایران وهند امتعه‌سنك مخرجی اولوب ، بیوك بر تجارت ومعموریت قزانمش ، و اهالیسی ١٠٠ ٠٠٠ مقدارینه بالغ اولمش ایدی . وندیكلیلر ضبطنه چالیشوب، ایكی جمهوریت آره‌سنده بوندن طولایی محاربه وقوع بولمش ایدی. جنتمكان ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی بو قصبه‌یی ضبطله، ممالك عثمانیه‌یه الحاق ایتمشدی. ١٧٧٠ تاریخ میلادیسنده روسلرك ضبطنه كچمشدر.

ككبوزه { قوجه ایلینك ازمید كورفزی ساحلنده ودمیریول خطی اوزرنده بر كوچك قصبه اولوب، شهر امانتنه ملحق بر قضانك مركزیدر. قضاسی داریجه ناحیه‌سیله برابر ٤٢ قریه‌دن مركبدر. اراضیسی منبت اولوب، باشلیجه محصولاتی ذخایر متنوعه ایله اوزوم، توتون وكثرتلی سبزه ومیوه‌دن عبارتدر.

كل { (Gheel) بلجیقه‌نك آنور ایالتنده و (تورنهوت) ك ٢٠ كیلومتره جنوبنده بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی و چوخه وپاموق منسوجات فابریقه‌لری واردر. جوارلرینك اهالیسی خانه‌لرینه مختل الشعور آدملر قبول ایدوب، پك ایی باقمق قوتیله بعضلرینی ایی ایدرلر.

كلات { آسیای وسطیده بلوجستان مملكتنك مركز عمومیسی عد اولنوب ، حقیقتده مملكت مذكوره‌نك منقسم بولندیغی خانلقلردن الك بیوكنك مقریدر. شكارپورك ٢٣٠ كیلومتره غرب شمالیسنده وكنداوه جبالنك غربی مائلنده اوله‌رق ٢٠٥٧ متره‌لك ارتفاعده و ٢٩° عرض شمالی ایله ٢٠′ ٦٤° طول شرقیده واقع و ١٤ ٠٠٠ اهالیی جامعدر . ایران و افغانستان

وهند طریقلرینك محل اجتماع وتقاطعنده وسوق الجیشجه فوق العاده اهمیتی اولان بر نقطه‌ده واقع اولمغله، طبیعی وصنعی استحکاماتی واردر. آنجق ارتفاعندن طولایی هواسی پك سرت اولوب، قیشین ایکی آی متمادیاً قارآلتنده بولنور؛ وآلتنده‌کی اووه‌ده اکینلر پك کچ یتیشیر. قصبه‌نك اکثر طرفلری خراب وسوقاقلری نظافت وطهارتدن عاری اولوب، حزن انکیز بر منظره‌سی وار ایسه‌ده، قصبه‌نك اوست طرفنده بردن بره ظهور ایدن پك براق وطاتلی بر صو بلده‌نك جوارنده‌کی باغچه‌لره تازه حیات ویرمکله، بونلر پك کوزل وفرح فزادر. جوارلرنده‌کی قرا اهالیسی فارسی لسانیله متکلم وسنی المذهبدرلر. قصبه اهالیسی ایسه بلوج، افغانی، جات، براهوی، هندو وسائره‌دن مرکب اولوب، تجارت باشلیجه هندولرك النده‌در. انکلیزلرك صوك افغانستان سفرندن بری کلات عادتا هند بلادی کبی انکلتره‌نك حکم ونفوذی تحتنده بولنوب، کلات خانی انکلیز حمایه‌سی آلتنه کیرمشدر. کلات اسکی بر شهر اولوب، کتب عربیه‌ده اسمنه چوق تصادف اولنمیورسه‌ده، شاهنامه‌ده ذکری چوق کچوب، کابل ایله برلکده یاد اولنور.

— کلات خانلغی بلوجستانك شرق شمالی جهتندن وقسم اعظمندن عبارت اولوب، نفس کلات ایله شیروان، کچ کنداوه، جلاوان ولاس خطه‌لرینی جامعدر. [« بلوجستان » ماده‌سنه‌ده مراجعت بیوریله.]

کلات خلجی { (یاخود کلات کلزایی) افغانستانك وسطلرنده وقندهارك ۱۲۰ کیلومتره شمال شرقیسنده ۱۷۶۲ متره‌لك ارتفاعده اوله‌رق هند مند ایرماغنه تابع (ارکندآب) وادیسنده بر قصبه ویا قلعه اولوب، قیشله‌لری، بازاری، بر قاچ خان ومغازه‌سی واطرافنده مکمل جدوللرله اروا اولنمش وکوزل ایشلنمش منبت اراضیسیله بر چوق شهر وقصبه وقلعه خرابه‌لری واردر.

کلات نادری { ایرانك خراسان ایالتنده ومشهدك ۹۰ کیلومتره شمال شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۲۵۰۰ اهالیسی واردر. مستحکم بر یر اولوب، ایران دولتی اوراده ترکمانلره قارشی بر مقدار عسکر بولندیریور. موقعنك اهمیت عسکریه‌سی اولمغله، نادر شاه طرفندن بنا وتحکیم اولنمشدی.

کلاس { آیدین ولایتنك ازمیر یعنی مرکز سنجاغنه تابع (اوده‌مش) قضاسنده واوده‌مشك ۲۸ کیلومتره شرقنده ناحیه مرکزی بر قریه اولوب، ۳۶۲ اهالیسی واردر.

— کلاس ناحیه‌سی قضانك قسم شرقیسندن عبارت اولوب، ۲۹ قریه‌دن مرکبدر. اهالیسی ۸۰۳۲ کشی اولوب، جمله‌سی مسلمدر. اراضیسی منبت اولوب، ذخیره ومیوه وسائره‌یه متعلق خیلی محصولاتی واردر.

کلار { طبرستان طاغلرنده (ری) دن ایکی و آملدن اوچ مرحله‌لك مسافه‌ده واقع بر قصبه اولدیغی، واهالیسنك ۲۵۰ تاریخنده حسن بن زیده بیعت ایتدکلرینی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کلاع { اندلسده بطلیوس اعمالندن بر اقلیم اولدیغی « معجم البلدان » ده مذکوردر.

کُلام { طبرستان طاغلرنده کیاسره زماننده قالمه قدیم برقلعه اولوب، ملاحدهٔ اسماعیلیه‌نك الینه کچمش؛ وبعده محمد بن ملکشاه سلجوقی طرفندن ضبط وتخریب اولنمش ایدی.

کلامی { ایران شعراسندن بروجه‌آتی اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی مروی اولوب، ترجمهٔ حالی مجهول ایسه‌ده، بغداد خاتونك خاتمی حقنده بر لغزی کورلمکله، مشارالیهانك معاصری اولدیغی آکلاشیلیور. شو ایکی بیت لغز مذکوردندر:

زیب انکشت کیقباد وقباد
زینت دست شاه افریدون
چون باینجار سید کویم چیست
خاتم خاص فرخ خاتون

— ایکنجیسی اصفهانلی اولوب، عجیب القیافه ومهیب الهیکل اولدیغی حالده، خوش صحبت برآدم اولمغله، اکابرك مجلسنه مداوم ایدی شو بیت اونکدر:

خوباز كردن از غم هجر است جان ستان
فرياد از آن زمان كه بوصل تو خوكنند

— اوچنجيسى (مولانا صدر الدين محمد) فارسك لار خطه‌سندن اولوب، شوبيت اونكدر:

دلرا بروز وصلش ياد آورم شب وروز
تا كريهاى شادى راه نظر نه بندد

كلان { فرس شعراسندن ايكى ذاتك اسميدر :

برنجيسى (خواجه كلان بيك) امراى تراكدن اولوب، عن اصل اندجانلى اولديغى حالده، بابر شاهك رجالى زمره‌سنه داخل اولمغله، كابل وقندهار حكومتنه نصب اولنمش؛ وكابلده وفات ايتمشدر. فارسى وتركى اشعارى واردر. شو بيت اونكدر :

ندارم تاب ديدن پيش آن بدخو رقيبانرا
از آن بر صبح وصل او كزيدم شام هجرانرا

— ايكنجيسى (خواجه —) كرمانلى اولوب، شو بيت اونكدر :

كسى كرفته دل خويش را ز دلبر خويش
چه جورها كه نكرديم بر ستمكر خويش

كلان رود { آذربيجانده بر نهر اولديغى « معجم البلدان » ده مسطوردر.

كلاو بطره { بعض تواريخ عربيه ده (قلئوپاتره) يه ويريلن اسمدر.

كَلاه { اقصاى هندده بر مملكت اولوب، عود اخراجاتيله مشهور اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

كل بابا { ايران شعراسندن اولوب، بلخليدر. شو بيت اونكدر:

بخاك ميكده نبود نشان پاى قدح
كه خاك كشته مرا ديده در هواى قدح

— مظنه‌دن بر كل بابانك دخى پشته خارجنده تربه‌سى الى الآن موجود اولوب ، بر تربه‌دارى واردر، واورادن كلوب كچن مسلمين زيارتنه كيدرلر.

كلب حسين { (ميرزا — خان) هندستان شعراسندن اولوب، رامپور نوابى (كلب على خان) ك اوغليدر. مرتب ديوانى و« شوكت نادرى » عنوانيله بر تذكرة الشعراسى واردر. ١٢٨١ تاريخنه‌دك بر حيات ايدى .

گلبدن بيكم { بابر شاهك قيزى اولوب، حسن وجماليله وشعر و ادبياتده‌كى يد طولاسيله مشهوره‌در. شو بيت جملهٔ اشعارندندر :

هر پرى روئى كه او باعاشق خود يار نيست
تويقين ميدان كه هيچ از عمر برخوردار نيست

كلب على { ايران شعراسندن اولوب ، شاه سليمان صفوى زماننده ياشامشدر. شو بيت اونكدر:

نهال قد تو اى تازه سرو لاله عذار
صنوبريست كه دلهاى زنده آرد بار

كلبى { (ابو النصر محمد بن السائب بن بشر) مشاهير علمادن اولوب ، تفسيرده وعلم انسابده زماننك امامى ايدى. جدى بشر ايله پدرى سائب وعمليرى عبيد و عبدالرحمن جمل وصفين محاربه‌لرنده معيت جناب مرتضويده بولنمشلردر. صاحب ترجه حضرت على (رضه) ك دائما برحيات بولنديغنه وبر دها دنيايه كله‌جكنه معتقد اولان عبدالله بن سبانك اصحابندن اولوب، كنديسى‌دخى بو فكره تابع ايدى. بناءً عليه كنديسندن روايت ايدن سفيان ثورى ايله محمد بن اسحق كنديسنى (ابو النصر) كنيه‌سيله ياد ايدوب، اسمنى تصريح ايتميورلر. اوغلى هشام الكلبى مشاهير نسابوندن اولوب، « جمهرة النسب » عنوانلى كتاب مشهورك صاحبيدر . ابو النصر كلبى كوفه‌ده ياشايوب، ١٤٦ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر .

— [« غزى » و« ابن الكلبى » ماده‌لرينه‌ده مراجعت بيوريله.]

كلبيون { (Cyniques) يونان قديم حكما- سندن بر طائفه‌در، كه دنياده ثروت وسامانه ومسكن والبسه و سائره‌يه اهميت ويرميوب، جرم وجنايت قبيلندن اولميان هيچ بر شيئدن احتراز ايتمز، وبريامه‌لى خرقه ايله برطوربه وبر دكنكدن بشقه بر شيئه محتاج اولميوب، قلندرانه بر عمر سوررلردى. بونلرك رئيسى سقراطك تلامذه‌سندن (آنتيستن) اولوب، اك مشهورلرى‌ده ديوجانس (يعنى ديوژن). قراتيس ومنيپ ايدى. بعده كلبيون مذهبيله رواقيون‌مذهبى برلشمشيدى .

كلت { (Celtes) آسياى وسطيدن اك اول آوروپا جهتنه هجرت ايدن

(آریا) اقواممنك ایلك قافله‌لرندن بری اولوب، قره دکیز ساحل شمالیسنی وبعده طونه وادیسنی تعقیب ایله ایتالیانك قسم شمالیسنده، اسویچره‌ده، آوستریانك بعض جهات غربیه‌سنده واسویچره وفرانسه‌ده یرلشمش، انکلتره‌یه کچمش، وبر طاقاری‌ده پیرنه‌یی تجاوزله اسپانیاده‌کی (ایبر) لرله قاریشمش ایدی. بو وجهله آوروپانك اك غرب جهتنده بولنوب، شرق شمالی جهتندن پلاسجلرله، شمالاً (توتون) لر، شمال شرقی جهتندن اسلاولرله، جنوب غربی جهتندن‌ده (آریا) جنسندن اولمیان وبربرلرله منا. سبتلری مظنون اولان ایبرلرله همحدود ایدیلر. کلتلرك اك جمعیتلی اوله‌رق ساکن بولندقلری یرلره (غالیا) نامی ویریلوب، کندیلری دخی (غال) اسمیله‌ده یاد اولنورلردی. بعض مورخلر غاللری ویا (غولوآ) لری بشقه وکلتلری بشقه زعم ایتمشلر. سه‌ده، بونلری اك اول کوروب مملکتلرینی ده ضبط ایدن مشهور یولیوس قیصرك تحقیق وتحریرینه کوره، (کلت) تعبیری (غال) اسمنك صیغهٔ جمعندن بشقه برشیء دکلدر. حقیقة السنهٔ آریانیه‌نك اکثرنده حالا بوکون بعض اسملرك جمعی مجرد قالین فتحه (یعنی a) صداسنك اینجه فتحه (یعنی e) یه تبدیل اولسیله واوستنده‌کی حرفك‌ده اوکا کوره اینجلمسیله تشکل ایدر. ایمدی (غال) اسمنك الفی فتحه‌یه قلب اولنجه، (غ) ك ده کاف فارسی‌یه قلبی طبیعی اولوب، جمعی (کل) اولور. صوکنده‌کی (ت) نك، پلاسج لساننده دخی اولدیغی کبی، حرف تعریف اولمسی محتملدر. بو حالده کلت ایله غال وفرانسزلرك استعماله کوره (غولوآ) اسملرینك بر اولدیغی تحقق ایدیور.

آریا جنسنك منقسم بولندیغی شعبه‌لرك بهری مؤخراً برچوق قوللره آیریله‌رق، اسکی السنهٔ آریانیه‌نك هر بری آوروپا السنهٔ جدیده‌سندن بر قاچنك یعنی بر زمره وطاقمك اصل ومنشئی اولدیغی حالده، آوروپانك نصفنی ضبط ایتمش اولان کلتلرك لسانی ذریت براقمقزین منقرض اولمشدر. واقعا فرانسه‌نك برتانیه خطه‌سنده وانکلتره‌نك والس خطه‌سیله اسقوچیه وایرلانده‌ده وبعض آطه‌لرنده کلت لساندن قالمه بعض لغتلر استعمال اولنمقده ایسه‌ده، بونلری سویلین خلق پك جزئی اولوب، کوندن کونه دخی آزالمقده اولملریله، آز زمان صکره غال لسانیله متکلم هیچ بر فرد قالمیه‌جقدر. جنس وذریتجه کلتلر منقرض اولمیوب، آوروپای غربی خلقی توتون جنسیله وسائر اجناسله قاریشمش کلت احفادندن بشقه بر شیء دکللرسه‌ده، بونلرده لاتین ویا توتون اسانلری غلبه وتعمم ایدوب، مثلا فرانسزجه وانکلیزجه لسانلرنده موجود کلت لغتلری اولسه‌ده پك جزئیدر. [کلتلرك احوال مدنیه وتاریخیه سیچون «غالیا» ماده‌سنه مراجعت بیورلمق اقتضا ایدر.]

کلثم { محدثاتدن ایکی خاتون اولوب، بری (کلثم بنت محمد البعلبکیه) ۷۷۷ ده، وابن حجر عسقلانی‌یه اجازت ویرمش اولان دیکری (کلثم بنت الحافظ السلامی) ۸۰۵ ده وفات ایتمشدر.

کلثوم { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر: (ابو رهم کلثوم بن الحصین الغفاری). که مدینهٔ منوره‌یه هجرت نبویدن صکره اسلامه کلوب، بدر غزاسنده بولنه‌مامش ایسه‌ده، احد وقعه‌سنده وتحت الشجره بیعتنده حاضر بولنمش؛ واحدده بروندن مجروح اولمغله، (منحور) لقبیله تلقیب اولنمشدی. عمرة القضاءده وفتح مکه سنه‌سی مکه وطائف وحنینه تشریف نبوی بیورلدقده، جانب رسالتپناهیدن مدینه‌ده توکیل بیورلمشیدی. — (کلثوم بن هرم بن امریء القیس الانصاری الاوسی) که (قبا) ده ساکن اولوب، مکهٔ مکرمه‌دن مدینهٔ منوره‌یه واقع اولان هجرت نبویه‌ده فخر الرسل (صلعم) افندمز بو ذاتك خانه‌سنه نزول بیوره‌رق، درت کون یاننده مسافر اولمش، وقبا جامع شریفنك اساسنی وضع بیورمشلر ایدی. کلثوم بن هرم، او وقت پك یاشلی اولدیغی حالده، اسلامه کله‌رك، زمرهٔ صحابه‌یه داخل اولمش؛ وبدر غزاسندن اولجه ارتحال ایتمشدر. اصحاب رسول اللهدن اك اول وفات ایدن بو ذات اولدیغی مرویدر.

کلثوم { امام جعفر الصادق (رضه) ك حفیده‌سی اولوب، (کلثوم بنت قاسم بن محمد بن جعفر الصادق بن محمد الباقر بن علی زین العابدین بن الحسین بن علی بن ابی طالب) در. عم‌زاده‌سی (موسی بن اسماعیل بن موسی الکاظم بن جعفر الصادق) ك زوجه‌سی وجعفر بن موسانك والده‌سیدر.

زهد وتقوا سیله مشهوردر. مرقدی مصرالقاهره‌ده مقابر قریشده زیارتکاهدر.

کلثوم بن عمرو { [«عتابی» ماده سنه مراجعت بیوریله.]

کل حافظ { (محمد بن محمود) مشاهیر خطاطیندن اولوب، آثار قلمیه‌سندن آیاصوفیه محرابی اوزرنده کاشی اوزرینه بر آیة الکرسیی و بر مصحف شریفی موجوددر. ۱۰۱۰ تاریخلرنده برحیات ایدی.

کلخنی { ایران شعراسندن اولوب، (قم) لی وبابا شهیدینك همشیره زاده‌سیدر. عراق وآذربیجان و فارسده طبیعتنك سرتلکیله شهرت بولمشدر. شو بیت اونکدر:

شب بتنك از ناله ام خلق كه این فریاد چیست
زان میان یك كس نمیپرسد كه ازبیداد كیست

کلدانی { (Chaldéens) امم سامیه‌دن بری اولوب، ارض بابلده یعنی عراق عربده ساکن ایدیلر. کلدانیلر الك اول مدنیته نائل اولان امم قدیمه‌دن اولوب، هله هیئت ونجوم علملرنده پك ایلری یه وارمشلردر. کواکبك ثوابت وسیاراته تقسیمیله شمس وقمر وسیاره‌لرك حرکاتنی و بروج سماییه‌یی اول فرق وتعیین ایدنلر کلدانیلردر. بابلستانك بصره کورفزندن هندستانه بحراً قریبتی اولمغله، کلدانیلرك مدنیتی هندستاندن آلمش اوله‌جقلرنده شبهه یوقدر. هرودوت وسائر معاصرلری اولان قدمای مورخینك تعریفنه کوره، کلدانیلرك مرکزی بولنمش اولان بابل شهری غایتله مزین وپك مصنع ابنیه‌یی حاوی اولوب، بودخی بو قومك فن معماریده و سائر صنایعده دخی پك ایلری وارمش اولدقلرینه دلالت ایدیور. نمرود و بابل قله‌سی حکایه‌لری تذکاردن مستغنی اوله‌جق درجه‌ده مشهوردر. آثوریلر، که اونلر دخی امم سامیه‌دن اولوب، نینوی یعنی موصل جهتنده ساکن ایدیلر، کلدانیلر قدر مدنی دکللردیسه‌ده، حرب وقوتده بونلردن ایلری اولوب، علی الخصوص ملکه‌لری سمیرامیس زماننده بیوك بر قوت پیدا ایتمش اولدقلرندن، بابلی ضبطله، کلدانیلرك حکومت واستقلاللرینه ختام ویره‌رك، شهر مذکوری پایتخت اتخاذ ایتمشلردی. او وقتدن اعتباراً کلدانیلرله آثوریلر قاینا شوب بر قوم تشکیل ایتمش؛ و دها طوغریسی آثوریلر قوتله وکلدانیلر مدنیتله غلبه چالارق، آثوریلر قوم حاکم اولمشلرسه‌ده، کلدانیلرك لسان و مدنیتنی قبول ایده‌رك، اونلر دخی کلدانی اولمشلر ایدی. بو وجهله کلدانیلر برشیء غائب ایتمیوب، بخت نصر زماننده بیوك بر قوت استحصال، و توسیع ممالك ایده‌رك، جزیره و شام و فلسطین طرفلرینی دخی ضبط ایتمشلردی. بعده میلاد عیسادن بش یوز کسور سنه اول ایران حکمداری کیخسرو خروجله، آثور دولتنه ختام ویره‌رك، ارض بابلی وبتون آسیای غربیی ضبط ایتمکله کلدانیلر بو دفعه بسبتون تحکم آلتنده قالوب، اسکی مدنیتلرینی دخی غائب ایتمشلردی. آنجق یرلری او وقت پك معمور اولدیغندن، ایرانیلرك زماننده دخی کلدانیلر زراعت وتجارتله مشغول اولوب، ثروت وسامانه مالك ایدیلر. اسکندردن صکره ظهور ایدن طوائف ملوك زماننده وبعده ساسانیلر عهدنده کلدانیلر سریانیلرله قاریشه‌رق، لسانلرینك مشابهت وقرابتی جهتیله (نبط) اسمیله بر قوم واحد تشکیل ایتمش؛ وبر طرفدن ایرانیلرله بر طرفدن دخی عربلرله قاریشمش؛ و نهایت ظهور اسلامده ارض بابل ممالك اسلامیه دائره‌سنه داخل اولمش؛ وچوق سورمه‌دن، بو مملکتده کوفه، بصره، بغداد شهرلری تأسیس اولنه‌رق، اوراسی عرب واسلام مدنیتنك مرکزی حکمنه کچمکله، کلدانیلر دخی قبول اسلامله برابر بسبتون عربلشمشلر، یعنی عربلره قاریشوب، موجودیت قومیه‌لری منسلب اولمشدر. الیوم عراق وجزیره ودیاربکر جهتلرنده کلدانی اسمیله موجود جماعت ایسه صرف مذهبی برهیئت اولوب، خرستیانلغك نسطور طرفندن ایجاد اولنمش مذهبنه تابعدرلر. کندیلرینه مخصوص پطریقلری ورؤساء روحانیه‌لری وار ایسه‌ده، آیری لسانلری اولمیوب، عربجه ایله متکلمدرلر.

کلدانیلرك مدنیت قدیمه‌لری یالکز آثار عتیقه‌دن وروایات تاریخیه‌دن منفهم اولوب، یوقسه کندیلرینك یازلمش کتابلری بولنه‌مامشدر. لسانلری دخی یالکز بخت نصرك تحت اسارتنده بابله کوتورمش اولدیغی اسرائیلیلرك، بابلده ایکن، اوراده اوکرندکلری لسان محلی اوزرینه یازمش اولدقلری توراة وسائر کتب مقدسه‌دن عبارتدر. لسان کلدانی

مجرد بو كتابلردن منفهم اولوب، عبرانى خطيله محرر اولان بو كتابلر متن عبرانيلريله و سريانى وعربى لسانلرندهكى ترجمه‌لريله مقايسه اولندقده، بو درت لسان بيننده پك آز فرق بولنديغى، و بو فرقلك مثلا بوكون حجاز، عراق، شام، مصر ومغربده تكلم اولنان عربى لسانلرى بيننده‌كى فرقدن بيوك اولمديغى كوريليور. [« بابلستان » ماده‌سنه دخى مراجعت بيوريله.]

كلدره ياخود كلدره (Gueldre, Gelder) پروسيه‌نك رين ايالتنده و(وسل)ك ٢٤ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق (نيرس) چايى اوزرنده برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهاليسى واردر. وقتيله همنامى اولان بر دوقه‌لغك مركزى اولوب، اليوم اسكى دوقه‌لغى بنه (كلدر) ناميله فلمنكه تابع بر ايالت اولديغى حالده، مركز قديمى اولان بو قصبه پروسيه‌يه تابعدر .

كلدره ايالتى (Prov. de Gueldre) فلمنكك دواتى ايالاتندن اولوب، شمال غربى جهتندن (زويدرزه)، شمالاً (اووررايسل) ايالتلريله، شرقاً وشرق جنوبى جهتندن پروسيه حدوديله، جنوباً (ليمبورغ) وشمالى (برابانت) غرباً دخى جنوبى هولانده و (اوترخت) ايالتلريله محدوددر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٠٨١ مربع كيلو- متره اولوب، ٥٤٠٩٣٧ اهاليسى واردر. اراضيسى آلچق وقوملق اولوب، بطاقلقلرى وتورب دينلان بنار طوپراغى چوق ايسه‌ده، زراعته پك زياده دقت اولنه‌رق، فنه تطبيقاً ايشلنمكله، باغ اخراجنه بارار حبوبات وشربتجى اوتى وميوه‌لرك انواعيله سائر محصولاتى چوقدر. صنايعى وفابريقه‌لرى آز ايسه‌ده، تجارتى پك ايشلكدر.

كلرخ بيكم هندستان ملوك تيموريه‌سندن بابر شاهك كريمه‌لرندن حسن وجماليله وعلم وادبيله مشهوره بر شاعره اولوب، كلچهره اسميله دخى معروفه‌در. ١٠٠٦ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر :

هيچكه آن شوخ كلرخسار بى اغيار نيست
راست بودست آنكه در عالم كلى بيخار نيست

كلزمان (ياخود كلزمان) [« آيا سفيد » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

كلستان ايرانك منتهاى شمال شرقيسنده وخراسان ايالتنده روسيه حدو- دينه متوازياً شمال غربيدن جنوب شرقيه ممتد بر طاغ اولوب، قره طاغ اسم تركيبيله دخى معروفدر. كرك جنوب غربى وكرك شمال شرق مائله‌سندن آقان صولرك بر قسمى شمال غربيه طوغرى جريانله، بحر خزره دوكيلان (اترك) ايرماغنه و بر قسمى‌ده جنوب شرقيه طوغرى آقه‌رق، قومده نابديد اولان (هر برود) نهرينه منصب اولورلر. اسمندن آكلاشلديغى اوزره، بوطاغ اورمانلر وچچكلرله مستوردر.

— بو اسمله قره باغده دخى كورابله ارس نهرلرينك ملتقاسنده بر قريه اولوب، اوراده ١٨١٦ تاريخنده ايران ايله روسيه آره‌سنده ايرانك بلاد قافقاسدن قطعياً كف يد ايتديكنه دائر عقد اولنان معاهده ايله مشهوردر.

كلسو (Kelso) اسقوچيه‌نك روقسبورغ قونتلغنده وجدبورغك ١٣ كيلومتره شرقنده برقصبه اولوب، ٦٢٠٠ اهاليسى واردر.

كلشن هندستان شعراسندن ايكى كشينك مخلصى اولوب، ايكيسى دخى براهمه- دن ايدى:

برنجيسى (راجه جيالال بهادر) لكهنولى اولوب، اود حكمدارى محمد على شاهك منشئ ديوانى ايدى. شو بيت اونكدر:

دل بر آمد با كمند زلفش از چاه ذقن
شدبناف اكنون چه سازم چاره اين كردابرا

— ايكنجيسى (راى كلاب) بنه لكهنو مضافاتندن و ميرزا محمد حسن قتيلك شاكردانندن اولوب، اود دولتنده بيوك مناصبه كچمشيدى. بيوك بر تذكرة الشعرا ايله مرتب بر ديوان اشعار براقمشدر. شو بيت اونكدر:

آن كس‌كه از زبان تو حرف جفا شنيد
كويا پيام خضر ز آب بقا شنيد

كلشنى [« ابراهيم كلشنى » ماده‌سنه مرا- جعت بيوريله.]

كلشنى ايران شعراسندن ايكى كشينك مخلصيدر:

برنجيسى شيرازلى اولوب، سلطان محمد بكلك اوائل عهدنده ارتحال ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

تو کرفتارم و در آرزوی آزادی
از تپیدن بقفس ریخته بال وپرما

— دیکری دخی شیرازلی اولوب، جهانکیر زماننده هندستانه کیدەرك، اوراده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

شبی بیاد تو خودرا کرفته ام بیغل
هنوز بوی کلم از کنار می آید

کلعنبر { موصل ولایتنك سلیمانیه سنجاغنده و ولایت ولوانك منتهای جنوب شرقیسنده بیوك بر قضا اولوب، غرباً نفس سلیمانیه وشهربازار قضالریله وسائر جهات ثلثه‌دن ایران حدودیله محدوددر. قضایه نامی ویرن وجنتمکان قانونی سلطان سلیمان خان طرفندن بنا ایدلمش اولان کلعنبر قصبه‌سی حدود ایرانیه‌ده اولوب، قضانك مرکز حاضری ایسه ۳۰۰۰ قدر اهالیسی وجامع ومدرسه وخان وبازار کبی شیلری اولان (آلبجه) قریه‌سیدر. قضا ۴۷۳ قریه‌دن مرکب اولوب، اهالیء مسکونه‌سندن بشقه جاف عشیرتنك دخی جولانکاهیدر؛ وقضانك قائممقاملغی اکثریا بو عشیرتك رئیسنه محول بولنور. قضاسی طاغلق و حاصلاتی ذخایر ومیوه وسائره انواعندن عبارت اولوب، عشیرت خلقی بر چوق حیوانات دخی یتیشدیرر؛ وبونلرك یوك وقیلندن کلیم وعبا کبی بعض شیلر نسج ایدرلر.

کلف { وآلمانجه ولف (Guelfe, Welf) عن اصل ایتالیالی ایکن، آلمانیه‌ده برچوق اراضی‌یه مالك اولمغله، اورایه کچمش بیوك برخاندان اولوب، افرادندن بعضلری باویره پرنسلری دخی اولمش؛ وبونلرك برنجیسی اهل صلیب محاربا. تنده‌ده بولنوب، قبرسده وفات ایتمشدر.

کلف ایله سیبلین خاندانلری بینلرنده‌کی خصومت ومنافرتله اون ایکنجی واون اوچنجی واون دردنجی قرن میلادیده ایتالیا وآلمانیاده برچوق وقوعاته سببیت ویرمشلردر.

کلکته { یاخود قالقوته (Calcuta) هندستا. نك شمال شرقی جهتنده هند انکلیز ایمپراطورلغنك و بنکاله اداره‌سنك مرکزی بیوك بر شهر اولوب، کنك ایرماغنك منصبندن یوقاری منقسم اولدیغی قوللرك الك غربیسی اولان (هوکلی) نهرینك صول کنارنده وبنکاله کورفزی ساحلندن ۱۶۰ کیلومترەلك مسافه‌ده اوله‌رق ۲۲° ۱۱″ ۳۳′ عرض شمالی ایله ۴۹″ ۳۹′ ۸۳° طول شرقیده وحذای بحردن آز فرق اولان آلچق بر یرده واقعدر. نهر مذکورك کنارنجه شمالدن جنوبه ۵ کیلومترەلك محلده ممتد اولوب، نهرك کنارندن آیریلان بر محله‌سی ایکی کیلومتره دها آشاغی‌یه اوزانیر. اکی ایسه ۲ ایله ۳ کیلومتره آره‌سنده‌در. آیریجه واوزاقجه بولنان محله‌لر داخل حساب اولمقسزین، شهرك مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۱ مربع کیلومترەدر. کثرت نفوسجه بمبایدن آز کری اولوب، ۱۸۹۱ تاریخنده اجرا اولنان صوك استاتستیقده ۸۱۰۷۸۶ اهالیسی وار ایدی. شهرك اوکنده نهرك بربچق کیلومتره اکی اولوب، آنجق قوراقلق موسمنده یتاغنك بر مقداری قورو قالیر. شهر ایکی قسمدن مرکب اولوب، قره شهر دینلن قسم شمالیسی یرلیلره مخصوص اولمغله، سوقاقلری طار، غیر منتظم وچامورلیدر. قسم جنوبیسی ایسه آوروپالیلره مخصوص اولوب، واسع وکوزل دوشنمش سوقاقلری، جسیم ابنیه‌سی، مصنع دوائر رسمیه ومؤسسات علمیه وخیریه‌سی، بیوك چارشی ومخزنلریله بانقه وسائره‌سی واردر. بوقسمك جنوبنده تفرجگاه اتخاذ اولنان واسع بر میدان ایله ایکی عمومی باغچه وبر قلعه و بونلرك ده جنوبنده برچوق کوشکلر وخصوصی باغچه‌لر بولنیور. نهرك کناری بوینجه کوزل و واسع بر ریختیم ممتد اولوب، نهرك حذاسندن ۱۰ متره یوکسك اولان بو ریختیمدن محل بمحل مردیونلرله نهره اینلیر. جنوب جهتنده برقاچ حوض و بر جدولك آغزی بولنوب، کمیلر اوراده دمیر آتار. نهرك او بر یاقه‌سنده دخی ۳۰۰۰۰ اهالیسی اولان و هندك هر طرفنه منشعب دمیر یول خطلرینك مبدئی اولان (هاوره) قصبه‌سیله برقاچ بیوك قریه و سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلرله برچوق فابریقه‌لر وپك واسع اولان نباتات باغچه‌سی بولنیور. فابریقه‌لری پك چوق اولوب، هرنوع معمولات چیقار، و هله آرابه‌جیلق صنعتی پك ایلریلمشدر. تجارتی‌ده پك ایشلك اولوب، هرنه‌قدر آوروپا ایله هند آره‌سنده اجرا اولنان تجارتده سویش جدولنك کشادندن بری بمبای شهری دها ایلری کیتمش ایسه‌ده، کلکته دخی کنك حوضه‌سنك مخرجی اولمغله، کلیتلی اخراجاتك وچین وسائر اطراف

طالله بيوك بر تجارتك محليدر. فرنك قسمنده‌كى مخزنلردن بشقه قره شهر ديلن اسكى قسمنده دخى متعدد چارشيلر بولنوب، هند وچين وآوروپا امتعه‌سيله مالامالدرلر. سنوى تجارتى بر بچق مليار فرانقه قريب اولوب، تقريباً ثلثانى اخراجاته وبرثلثى ادخالاته عائددر. كيروب چيقان سفائنك عددى ١٩٠٠ عددينه ومجموع استيعابلرى ايكى مليون طونيلاتويه قريبدر.

كلكته‌نك مؤسسات علميه‌سى پك چوق اولوب، انكليز حكومتى طرفندن تأسيس اولنان دارالفنون ايله هند مأمورين ملكيه‌سنه مخصوص مكتب عاليدن بشقه اهالئ مسلمه‌نك بر چوق مكاتب ومدارسى اولوب، اردو وفارسى وعربى لسانلريله علوم اسلاميه تدريس اولنمقده، وهندولرك سانسكرى لسانتك تدريسنه مخصوص بر مكتبلريله سائر مكاتب متعدده‌لرى واردر. انكليز حكومتى كرك اسلام وكرك هندو مكتبلرينه انكليز لسانيله بو لسانده فنون جديده‌نك تدريسنى دخى قبول ايتديرمشدر. بوندن بشقه پروتستان وقتوليك ميسيونرلرى طرفندن بر چوق مكتبلر كشاد اولنمشدر. هندولر دخى ميسيونرلرك بو تشبثاتنه قارشى چاليشمه‌دن كرى قالميوب، برچوق قيز مكتبلرى آچمشلردر. جمعيات علميه وفنيه‌سى دخى چوق اولوب، الك بيوكى «آسيا جمعيتى» در، كه ممالك شرقيه‌نك وعلى الخصوص هندك السنه واديانيله احوال تاريخيه وجغرافيه‌سنه دائر تحقيقات وكشفيات اجراسنه مخصوص اولوب، ١٧٨٨ ده تأسيس اولنمشدر؛ و او وقتدن برى مقنن رسائل موقوته وبر چوق تأليفات نشر ايتمشدر. جمعيت طبيه‌سيله زراعت ونباتات وسائره جمعيتلرى وبيوك بر كتبخانه‌سى دخى واردر.

كلكته بكى بر شهر اولوب، اون يدنجى قرن ميلادى اواخرنده دهلى حكمدارى شاهجهانك بر فرمانيله اوراره داخل اولمش بر انكليز تجارشركتى طرفندن، ابتدا بر قاچ براقه‌دن عبارت اوله‌رق، تأسيس، وجوارنده بولنوب هندولرك (قالى) معبودلرينه منسوب وبو مناسبتله (قالى كاته) ديدكلكه معروف بولنان محلك اسميله تسميه اولنمش؛ وتدريجاً بيويوب، انكليزلرك الينه كچدكدن صكره، عموم هندستانك مركزى اتخاذ اولنمغله، بيوك بر شهر اولمشدر.

كلكنده { (Golconde) هندستانك دكن قطعه‌سنده واقع نظام حكومت اسلاميه‌سى داخلنده وحيدر آبادك ١١ كيلومترو قربنده بيوك بر شهر خرابه‌سى وبر قلعه‌در. بوشهر بتون دكن قطعه‌سنه حكمى جارى بولنمش اولان بر دولت اسلاميه‌نك پايتختى ايدى. ملوك اسلاميهٔ مذكوره‌نك دارات ودبدبه‌سى وخزينه‌لريله مجوهراتلرى مشهور اولوب، شمديكى حالده يالكز مصنع ومكمل اولان تربه‌لرى موجوددر.

كلكيت { (ونام ديكرله كرميلو) آناطوليده بيوك بر نهر اولوب، قره دكزه منصب يشيل ايرماغه تابعدر. كلكيت طربزون ولايتنك كوشخانه سنجاغنده همنامى اولان قضاده وچوروق صو منابعى قربنده نبعانله، غربه طوغرى آقه‌رق، شيران قضاسى‌ده بعد الشق، سيواس ولايتنه كيرر؛ وقره حصار شرقى سنجاغنى شرق جنوبيدن غرب شماليه طوغرى شق ايله، صاغ وصولدن بر قاچ چاى آلدقدن صكره، توقاد سنجاغنه كيرر؛ وبو سنجاغك قسم غربيسنده توقادصويله برلشه‌رك، يشيل ايرماغى تشكيل ايدر. مجراسنك طولى ٤٠٠ كيلومترويه قريبدر.

كلكيت { طربزون ولايتنك كوشخانه سنجاغنده سنجاغك جنوب شرق كوشه‌سندن عبارت بر قضا اولوب، شمالاً نفس كوشخانه، غرباً شيران قضالريله، جنوباً وشرقاً دخى ارضروم ولايتيله محدوددر. قضا داخلنده نبعان ايدن نهرك اسميله مسمادر. قضا ٨٥ قريه‌دن مركبدر. اراضيسى طاغلق وصرب اولوب، محصولات زرعيه‌سى آزدر. ميوه‌لرى وعلى الخصوص آرمودلرى ايبدر. حيوانات اهليه‌سى‌ده آزدر. اصل اهالينك كچنمسى مقدما اخراج اولنمقده بولنمش اولان كومش معدننك اولوب، بو معدنك تركندن برى اهالينك بر قسمى طاغلمش، و بر قسمى‌ده غربتده كچنمكه باشلامشدر. اهاليسى ٢٥٠٠٠ كشى راده‌لرنده اولوب، همان جمله‌سى مسلمدر. مركزى همنامى اولان بيوجك بر قريه‌در.

كلنار { آطنه ولايتنك ايچ ايل سنجاغنده وسنجاغك قسم جنوبيسنك وسطنده بر قضا اولوب، شرقاً سلفكه مركز قضاسيله، شمالاً موط، غرباً آنامور قضالريله، جنوباً دخى آق دكيزله محدوددر. آناى بازاريله برابر ٥٣ قريه‌دن مركب اولوب، همان جمله‌سى مسلم اولملق اوزره، ١٨١٢٠ اهاليى واردر. مركزى (كلنديز) اسكله‌سيدر. اراضيسى طاغلق وقيالق اولوب، مياه جاريه‌سى واورمانلرى چوق ايسه‌ده، قابل زراعت يرلرى آزدر. حيوانات اهليه‌سى وعلى الخصوص كچيلرى چوقدر. اهاليسنك قسم اعظمى يوروك عشايرندندر. باشليجه مدار تعيشلرى كلنديز اسكله‌سندن شام سواحليله قبريسه كيدن كراسته واودوندن و شيره وسائر طرفلره نقل اولنان پلاموط ايله ياغ وپينير وسائره‌دن عبارتدر. باغلرى‌ده چوق اولوب، خيلى پكمز چيقار.

كلنبوى { متأخرين علماء عثمانيه‌دن اولوب، كلنبه‌ليدر. علم آدابده مؤلفك اسميله معروف كوزل بر متنى واردر. ترجمهٔ حالنه دسترس اولنه‌مدى.

كلنبه { آيدين ولايتنك صاروخان سنجاغنده قرق آغاج قضاسنه تابع بر ناحيه‌نك مركزى كوچك بر قصبه اولوب، قره آغاجك شرق شماليسنده و باقر چاينك منابعى قربنده واقع و٢١٤٧ اهاليى جامعدر. — كلنبه ناحيه‌سى قضانك شمال شرق قسمندن عبارت اولوب، ٢٠ قريه و٦٢٨١ اهاليى جامعدر.

كلنديره { آطنه ولايتنك ايچ ايل سنجاغنده وسلفكه‌نك ٦٢ كيلومتره غرب جنوبيسنده واقع كلنار قضاسنك مركزى بركوچك قصبه واسكله اولوب، آنجق ٢١٠ اهاليسى، بر جامعى، بر مدرسه‌سى، بر تكيه‌سى و بر كليساسى واردر. اخراجاتى كراسته، اودون، پلاموط، ياغ، پينير، درى و سائره‌دن عبارتدر. اطرافى باغلق اولوب، كليتلى اوزوم وسائر ميوه‌لر حاصل اولور. (كلنديريس Célendéris) اسميله بر شهر قديمك موقعنده اولوب، شهر مذكورك فنيكه‌ليلر طرفندن تأسيس اولنديغى ويا دها اسكى اولديغى مظنوندر. روماليلر زماننده وبعده قرون وسطاده ونديكليلر دورنده بيوك ومعمور اولوب، شمديكى قصبه‌نك اطرافنده ودكيز قيسنده مشهود اولان خرابه‌لرى او وقتلردن قالمه‌در. بونلر ميياننده درت قپولى ايشلنمش طاشدن معمول بر بنا ايله بر قلعه، برصو يولى وطاشدن برچوق مزارلر بولنيور.

كلو اسفنديار { سربدارانك دردنجى حكمدارى اولوب، آق محمد تيمورك قتلندن صكره موقع اقتداره كلمش ايسه‌ده، رذيل ودون بر آدم اولديغندن، يالكز ١٣ آى حكومت سوردكدن صكره، ٧٤٩ ده غلو ايدن عسكر طرفندن قتل اولنمشدر.

كلو على { ايران شعراسندن اولوب، شيرازليدر. بربر ايدى. شو بيت اونكدر:

بر سينه ات ايكاش نهم سينهٔ خودرا
تادل بتو كويد غم ديرينهٔ خودرا

كله { هندده بحر عمان ايله چين آره‌سنده‌كى طريق بحرينك وسطنده وخط استوا قربنده بربوغاز اولديغنى ياقوت حموى بيان ايدوب، بو تعريفه كوره (مالاقه) بوغازى اولملق اقتضا ايدر.

كلى { [«كيليا» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

كلى { (ابو عبدالله شمس الدين محمد بن ابراهيم) مشاهير اطباى اسلامدن اولوب، پدرى عن اصل اندلسلى اولديغى حالده، شامه ورود ايتمش؛ وصاحب ترجمه دمشقده نشأت ايده‌رك، زمانى مشاهير اطباسندن فن طبى تحصيل ايتمش؛ واك زياده ابن سينانك كلياتيله اشتغال ايتديكندن، (كلى) لقبيله شهرت بولمش ايدى. ابتدا ملك اشرف موسى بن ملك عادلك خدمت طبابتنده بولنوب، بونك زماننده‌ن صكره ملك عادل نور الدين بن زنكينك تأسيس ايتديكى بيمارستان طبابتنه كيره‌رك، وفاتنه‌دك اوراده خدمت ايتمشدر.

كليب { صحابه‌دن بر قاچ ذاتك اسمى اولوب، بعض احاديث شريفه روايت ايتمشلردر.

كليبولى { (Gallipoli) ادرنه ولايتنه ملحق همنامى اولان سنجاغك مركزى بر قصبه اولوب، بحر سفيد بوغازينك

مرمره جهتندن مدخلنك ساحل شمالیسنده اوله‌رق استانبولك ٢٠٥ كیلومتره غرب جنوبیسنده وادرنه‌نك ١٤٠ كیلومتره جنوبنده واقعدر. تجارتگاه بر اسكله اولوب، ٢٠٠٠٠ اهالیسی، استحكاماتی، ایكی صنعی وبر طبیعی لیمانی، ٤ بیوك ومتعدد كوچك جوامع شریفه‌سی، بیوك و بك معمور مولویخانه‌سی ودیكر ٨ تكیه‌سی، متعدد مشاهیر مرقدیله زیارتگاهلری، برمكتب اعدادیٔ ملكیسیله ٣ ابتدائی و متعدد صبیان و٢ روم ایله بر ارمنی وبر اسرائیلی مكتبلری، بر بخار دكرمنی، ٨ یلكن بزی و٦ آلاجه دستگاهی واطرافنده باغ وباغچه‌لرله مسیره‌لری واردر. كلیبولی روم ایلنده وآوروپا قطعه‌سنده الك اول ادارهٔ عثمانیه‌یه گچن مملكت اولوب ٧٥٨ تاریخنده وجنتمكان غازی سلطان اورخان زماننده پادشاه مشار الیهك وزیری بولنان شهزاده سلیمان پاشا طرفندن فتح اولنمشدر. شهزادهٔ مشار الیه كلیبولیده مدفون اولوب، تربه‌لری یاننده برادر اكرمی خداوندكار غازی جانبندن نامنه بیوك ومصنع بر جامع شریف بنا اولنمشدر. دیگر جوامع شریفه‌نك بریده سلطان بایزید خان ثانی دورنده صدر اعظم بولنمش اولان مسیح پاشانك بنا كرده‌سیدر. یازیجی اوغلی محمد افندی وبرادری «انوار العاشقین» صاحبی احمد بی جان ایله علمادن (زین العرب) وسائر مشاهیر دخی كلیبولیده مدفوندر. چارشیسی بیوك ومعمور ایسه‌ده، خانه‌لری اخشاب وسوقاقلرینك اكثری طار وغیر منتظم اولدیغندن، قصبه‌نك منظره‌سی پك ایی دكلدر. اهالیسنك قسم كلیسی مسلم وقصوری روم، اسرائیلی ویهودیدر. بلده‌نك جنوبنده بر طاقم صنعی تپه‌جكلر بولنوب، اسكی تراكیه حكمدارلرینك تربه‌لری اولدیغی مظنوندر.

— كلیبولی قضاسی همنامی اولان لوانك مركز قضاسی اولوب، طفور، بولایر واورشه ناحیه‌لریله برابر ٢٢ قریه‌یی حاوی ٢٨٥٣٧ اهالی ایله مسكوندر. قضا كلیبولی شبه جزیره‌سنك شرق شمالی قسمندن عبارت اولوب، شمال شرقی جهتندن شاركوی، جنوب غربی جهتنده‌ده ساروز كورفزیله محدوددر. اراضیسی آز عارضه‌لی اولوب، طوپراغی منبت وذخیره، اوزوم، میوه وسائره‌دن محصولاتی چوقدر.

كلیبولی { سنجاغی ادرنه ولایتنی تركیب ایدن آلتی سنجاغك بری واك جنوبیسی اولوب، كلیبولی شبه جزیره‌سیله بوكا قریب قره پارچه‌سندن عبارتدر. شمالاً تكفور طاغی وادرنه سنجاقلریله، غرباً دده‌آغاج سنجاغی وساروز كورفزی وآطه‌لر دكیزیله، جنوب شرقی طرفندن دخی بحر سفید بوغازی ومرمره دكیزیله محاط ومحدوددر. شبه جزیره آز عارضه‌لی ایسه‌ده، سنجاغك شمالنده بولنان مرفته وشاركوی قضالرنده (میلان) طاغی وكشان قضاسنده دخی قوری طاغ اسملریله بیوجك ایكی طاغ بولنوب، اورمانلری وار ایسه‌ده، كراسته‌یه الویرشلی اشجاری اولیوب، یالكز اودون وكومور قطع واعمالنه یارار. اورشه ناحیه‌سنده ساروز كورفزینه وكشان قضاسنده مریچ ایرماغنه دوكیلور بر نهر اولوب، لوانك سائر طرفلرنده‌كی میاه جاریه كوچك دره‌لردن عبارتدر. طوپراغی منبت اولوب، آنجق قابل زراعت یرلری چوق دكلدر. باشلیجه محصولاتی: بغدای، آرپه، قزلجه، مصر، چاودار، یولاف، داری، قپلوجه، بورجق، نخود، بقله، فاصولیه، سیسام، كتن كمیون، اوزوم، بادم، جوز، زیتون، قاؤن، یاروق وسائره‌دن عبارتدر. اورمانلرندن خیلی مقدار پلاموط دخی آلنیر. حیوانات اهلیه‌دن ٩٠٠٠٠ قیون، ١٠٤٠٠٠ كچی، ٩٠٠٠ صیغیر، ١٣٥٠ آت و١٦٦٠ استر بولنور. كشان قضاسنده كومور معدنی وشاركوی قضاسنده مختلف معادن بولندیغی كشف اولنمشدر. بو قضاده كوكوردلی معدن صولری دخی بولنیور. صنایع محلیه اوزومدن شراب وپكمز اعمالیله یلكن بزی، آلاجه طوقومه، كلیم، چول وسائره نسجندن وطوغله، كره‌میت دستی، چوملك وسائره اعمالندن عبارت اولوب، طوغله وكره‌میت فابریقه‌لری الك زیاده مرفته قضاسنده بولنیور. ات صوجغی دخی یاپارلر. سنوی درت بش ملیون كیلو شراب كلیبولی سنجاغندن آوروپایه نقل اولنور. لوانك هواسی معتدل اولوب، آنجق تحولاتی چوقدر. سنجاغك مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٠٧٠٠ مربع كیلومتره اولوب، ٩١٩٠٠

اهالی ایله مسكوندر، كه بونك ٦٤٠ ٢٧ ى مسلم، ٧١٤ ٥٩ ى روم، ١٧٥٨ ى بلغار، ١٩٥٦سی موسوی و١٠٣٢ سی ارمنیدر. سنجاغك واردات سنویه‌سی ٨٠٠٠٠ لیرا واده‌لرنده‌در. لوا داخلنده ٦٧ جامع، ١٢٠ مسجد، ١٣٨ مكتب، ١٢٩ تكیه وتربه، ١ عمارت، ٢ مدرسه، ٤٥٨ چشمه وسبیل، ١ خسته‌خانه، ١٠٧ كلیسا ومناستر، ٢ حاوره، ٤١٥٨ دكان و مغازه، ٦٣ خان، ١٨ حمام، ٤٦٤ یل دكرمنی، ٢١ صو دكرمنی، ٤ اون وه یاموق فابریقه‌سی، ١٢٤ طوغله وكره‌میت فرونی وبر مملحه موجوددر. كشان وشاركوی قصبه‌لرنده بهر سنه برر بنایر وكشانده هر هفته بازار قوریلور. سنجاق نفس كلیبولی ایله اجه آباد، كشان، شاركوی ومرفته اسملریله ٥ قضا و٩ ناحیه‌یه منقسم اولوب، ١٢٦ قریه‌یی حایزدر.

كلیبولی شبه جزیره‌سی (Presqu'ile de Galli-poli) روم ایلینك (تراكیه) خطهٔ قدیمه‌سنه طار بر برزخله مربوط ومرمره‌دكیزینك منتهای غربنده بحر سفید بوغازیله ساروز كورفزی آره‌سنده شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه ممتد بر شبه جزیره اولوب، بویی ٨٥ و الك كنیش یرنده اكی ٢٧ كیلومتره قدردر. عارضه‌لی بر یر اولوب، آلچق طاغ وتپه‌لری واوفق اووه‌لری واردر. برزخك قربنده جنوب شرق ساحلنده كلیبولی قصبه‌سی، قلعهٔ سلطانیه قارشیسنده كلید بحر ومنتهای جنوب غربیسنده سد بحر استحكاماتی بولنیور. بولایر وسائر مواقعی دخی استحكامات جسیمه ایله تحكیم اولنمشدر. اوجی (اجه آباد) وبرزخ جهتنده‌كی قسمی نفس كلیبولی قضاسنی تشكیل ایتدكله، بتونی كلیبولی سنجاغنك نصفی قدردر.

كلیجرد خوزستان ایله (لر) بیننده واصفهاندن ایكی كونلك مسافه‌ده بیوك ومتین بر قلعه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

كلید بحر ادرنه ولایتنك كلیبولی سنجاغنه تابع اجه آباد قضاسنده وقلعهٔ سلطانیه‌نك قارشیسنده استحكامات جسیمه ایله مستحكم بر كوچك قصبه اولوب، قلعهٔ سلطانیه‌نك اقسامندن معدود و ادارهٔ عسكریه‌جه اورایه مربوطدر.

كلیس حلب ولایت وسنجاغنده و حلبك ٥٠ كیلومتره شمالنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٢٠٠٠٠ اهالیسی، ٣٧ جامع شریفی، ١٤ مسجدی، ٨ مدرسه‌سی، ٢٤ تكیه‌سی، ١ رشدیه و ٢٥ صبیان مكتبی، روم، ارمنی، قتولیك وپروتستان جماعتلرینه مخصوص بر كلیساسی ایله بر حاوره‌سی، ٥ حمامی، ١٥ خانی، ١٤٥٩ دكانی، ٣ بدستانی، ١٢٠ قماش دستگاهی، ٣ صابونخانه‌سی، ٥٨ زیتون و ٢٨ سیسام معصره‌سی واردر. معمور بر قصبه اولوب، صنایعی پك ایلری اولمغله، پاموقدن بز وآلاجه، بوكدزعبا وایكدن قماشلرك انواعی ومشلح وسائره نسج اولنور. اطرافی دخی پك منبت اولمغله، پك نفیس زیتون و سیسام یاغی اخراج وصابون اعمال اولنور. مشین وكاوساله وسائره دخی یاپیلیر. جغرافیون عرب آثارنده كلیس اسمنه تصادف اولنمیوب، او وقتلرده (كاز) اسمیله (عزاز) قصبه‌سی مضافاتندن بر قریه ایدی، و «معجم البلدان» ده دخی بو وجهله تعریف اولنمشدر. بعده تیمرلنكك خروجنده مذكور (عزاز) تخریب اولنمغله، طاغیلان اهالیسی (كاز) قریه‌سنه چكیله‌رك، قریهٔ مذكوره بیویوب، مرور زمانله شمدیكی معموریتی استحصال ایتمشدر. قصبه داخلنده سویلنیلن، لسان تركجه‌در.

— كلیس قضاسی شمالاً عینتاب، شرقاً ینه عینتاب وباب، جنوباً جبل سمعان وحارم قضالریله، غرباً دخی بیلاز قضاسیله وآطنه ولایتیله محدوددر. قضا: شقاغی، منبج فوقانی، موسی بكلو، عزیه، عزازفلاح، عزاز تركان وجوم اسملریله طقوز ناحیه و ٤٦٠ قریه‌یی حاوی اولوب، ٨٨٨ ٨٣ اهالی ایله مسكوندر، كه بونلرك ٥٢٠ ٧٣ سی مسلم، ٩٦٢١ ی خرستیان و ٧٤٧ سی اسرائیلدر. اراضیسی پك منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله زیتون، پاموق، پرنج، توتون، اوزوم و میوه و سبزه‌لرك انواعیله مازی وسائره حاصل اولور، كه احتیاجات محلیه‌یه تقابل ایتدكدن صكره، بر خیلی اخراجاتی‌ده واردر. میاه جاریه‌سی چوق اولوب، چایر ومرعالری چوق اولمغله، اهالی قیون، صیغیر، خركاه وسائره‌دن برچوق حیوانات بسلیوب، قضا

نك مجموع حیوانات اهلیه‌سی ۳۰۰۰۰ رأسه بالغ اولور.

كلیسا حصاری { (یاخود كونش حصاری) نیكده قصبه‌سنك جنو- بنده و ٤ ساعتلق مسافه‌ده اوله‌رق قزیلجه صویه تابع برچایك اوزرنده بر قریه اولوب ، (تیانه) شهر قدیمنك خرابه‌لری اوزرنده واقع اولمغله ، اطرافنده برچوق آثارعتیقه موجوددر.

كلیسوره { یاخود ولاخو كلیسوره (Vla-choklissoura) مناستر ولا- یتنك كوریجه سنجاغنه تابع كسریه قضاسنده وقضا- نك شرق شمالی جهتنده ناحیه مركزی بیوك بر قریه اولوب، جمله‌سی اولاخ اولمق اوزره، ۳۳٦٦ اهالیسی، ٦۳ دكانی، ۸ خانی، ٤ كلیساسی و ٥ مكتبی واردر. موقعی حذای بحردن ۱۲۱۰ متره یوكسك اولمغله، یازین هواسی پك لطیف و صوبی ایی اولوب، خانه‌لری دخی كارگیر و مفرحـدر . — ناحیه‌سی قریهٔ مذكوره ایله دیگر ٥ كویدن مركبدر. — [« قلیسوره » ماده‌سنده مراجعت.]

كلیم { ایران شعراسندن (ابو طالب همدانی) نك مخلصیدر، كه ترجمهٔ حالی « ابو طالب » ماده‌سنده سبق ایدوب ، شوراجقده بر بیتنی ایرادله اكتفا ایده‌جكز :

جز حرف عشق نیست سراسر بیان ما
چون شمع یك سخن گذرد بر زبان ما

كلیم الله { حضرت موسی (عم)ه ویریلن عنواندر.

كلیم الله { هندستانك دكن قطعه‌سنده احمد آباد بیدار شهرنده حكومت سورن بهمنیان سلاله‌سنك حكمدار اخیری اولوب، ۹۳٤ تاریخنده وزیری بولنان امیر برید طرفندن اسقاط اولنمش؛ و وزیر مرقوم كندیسی ممالكی ضبطله بریدیلر دولتنی تأسیس ایلامش ایدی.

— بو اسمله مؤلفیندن بری‌ده اولوب، « كشكول تصوف » عنوانیله صوفیونك اصطلاحاتنی جامع بر لغت كتابی یازمشدر.

كماخ { ارضروم ولایتنك ارزنجان سنجاغنده وارزنجانك ۳۸ كیلومتره غرب جنو- بیسنده اوله‌رق فراتك ایكی قولندن بری اولان قره صوبك صول یعنی جنوبی ساحلنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، اوچ درت بیك اهالیسی، اسكی بر سوری، رشدیه مكتبی و كلیم دستگاهلری واردر.

— كماخ قضاسی ارزنجان سنجاغنك منتهای جنوبنده واقع اولوب، شمال شرق جهتندن نفس ارزنجان یعنی لوا مركز قضاسیله، شمال غربی طرفندن قوری چای قضاسیله، جنوباً وجنوب شرقی وغربی طرفلرندن دخی معمورة العزیز ولایتیله محدوددر. فخری مدیرلرله اداره اولنور ۷ ناحیه و۷٥ قریه‌یی حاوی اولوب ، ۱۸۸۷۲ اهالیسی واردر، كه بونك ۱٤٥٤۷ سی مسلم، ۳٥۰۳ ی ارمنی، ۱۸۹ ی قتولیك و٦۳۳ ی پروتستاندر. اراضیسی منبت واولدقجه گوزل ایشلنمش اولوب، حبوبات متنوعه ایله سبزه ومیوه‌لرك انواعی كثرتله حاصل اولور. صنایع محلیه باشلیجه كلیم وسجاده ویوكدن چوراب والدیون اعمالیـله سائر صنایع عادیه‌دن عبارتدر. فرات (ویا قره صو) قضایی بر یاندن بر یانه شق ایدر. قضا داخلنده (كمور) دینلن وباغ وباغچه‌لرله محاط اولان بیوك بر قریه قربنده بر مملحه ایله كمور معـدنی بولنیور. درون قضاده ۳۷ جامع ومسجد، ۳ مدرسه، ۱ رشدیه، و٤۰ صبیان مكتبی، ۱۰ كلیسا و مناستر، ۲۲۰ دكان، ۷ خان، ۱ حمام، ۳ فرون و۱۰ دكرمن موجوددر.

كمال { فرس شعراسندن بش ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (امیركمال‌الدین) سیستان رؤساسندن اولوب، سلاطین عصری عندنده قدر واعتباری بركمال ایدی. شو بیت اونكدر:

از بس كه شدم همه تقاضا
از خاموشیم سؤال خیزد

— ایكنجیسی بلخلی اولوب، (سیه‌كچكول) دینمكله معروف ایدی. شو بیت اونكدر:

ای روشنی ازماه رخت دیدهٔ جانرا
برخاك نشانیده قدت سرو روانرا

— اوچنجیسی (میرزا كمال الدین) اولوب ، اصفهانه عزیمتله، تحصیل علوم ایده‌رك ، تدریسله اشتغال ایتمش؛ واواخر عمرنده گوزلرینه عمی‌طاری اولوب، اصفهانك محاصره‌سی اثناسنده وفات ایتمشدر.

كتب تدريسيه‌دن بعض تأليفاتى وبر خيلى اشعارى واردر. شو بيت اونكدر :

باجلوهٔ تو سدره وطوبى زياد رفت
ديديم قامتى كه قيامت بباد رفت

— دردنجيسى كيلانلى اولوب ، شو بيت اونكدر:

بر لب بام ازفغان من بنا كام آمدى
بر لب آمد جان‌من تا برلب بام آمدى

— بشنجيسى (مير كمال‌على) هندستانك (كيامنپور) قصبه‌سندن اولوب، «كمال حكمت» و «جهارده درود» عنوانلريله ايكى كتاب يازمش؛ و ١٢١٥ تاريخنده وفات ايتمشدر.

كمال الدين { ايران شعراسندن و فخرالملك امراسندن اولوب ، جبال حاكمى ايدى. اورانك احواليله اهاليسنك اوصافى حقنده بر قصيده‌سى واردر، كه مبدئى شودر:

كوهى كشيده سربه هم اندر آن كم كرده ره
تاريك چون جان ازكينه مكروه چون شخص از علل
در هر شكافش دوزخى دروى دمان ازهر سنخى
هر خار از آن چون ماجعى تا ساق وزانو درجدل الخ.

كمال الدين اسماعيل { (بن جمال الدين عبد الرزاق) اعاظم شعراى ايراندن اولوب، اصفهانليدر. پدرى دخى مشاهير شعرادن اولوب، آنجق صاحب ترجمه‌نك اشعارى پدرينك گفتارينه ترجيح اولنيور . هر واديده غايتله متين اشعار سويليوب ، ١٢٠٠٠ بيتى حاوى مرتب ديوانى واردر . اوكتاى قاآن بن جنكيز خانك مغول عسكريله اصفهانى ضبط وغارت ايتديكنده، صاحب ترجمه شهرك خارجنده بر زاويه‌ده منزوى بولنمغله، مغوللر اوراده برشئ مأمول ايتميه‌رك يناشمازلر ملاحظه‌سيله، اهل اصفهاندن بعض آدملر اموال و اشيالرينى اورايه نقل ايده‌رك ، زاويه‌نك يانندهٔ بولنان چقوره صاقلامشلردى . تصادفاً مغول چوجقلرندن برى طوب اويناركن ، طوبى او چقوره دوشمكله، آلمغه اينديكنده، اموال محفوظه‌يى كوروب، خبر ويرديكندن، مغوللر كيدوب، اونلرى آلدقدن صكره، دها بشقه يرده‌ده واردر، ديه‌رك، سويلتمك مقصديله، شاعرى اشكنجه آلتنده شهيد ايتمشلردر، كه بوده ٦٣٥ ده واقع اولمشدر. اوكتاى قاآنك هجومندن اول، كمال الدين اصفهانيلره بر سببدن طولايى كوجنمكله ، پك چابق تأثيرى كوريلان شو قطعه‌يى سويلمشدى:

اى خداوند هفت سياره
كافرى مان فرست خونخواره
تا در ودشت‌را چو دست كند
جوى خون آورد زجو باره
عدد مردمان بيفزايد
هر يكيرا كنند بصد پاره

كمال الدين افندى { (طاشكپرى زاده محمد بن احمد) علماى عثمانيه‌نك آب رويى اولان «شقايق نعمانيه» و «موضوعات العلوم» صاحبى ابوالخير طاشكپرى زاده‌نك اوغلى اولوب، ٩٥٩ تاريخنده دنيايه كلمش؛ وجلهٔ اساتذه‌سندن اولمق اوزره، ابوالسعود افندينك درسنه دخى مداومت ايتمش؛ وبعده على الاصول دور مدارسله، ٩٩٩ ده سلانيك وبعده اسكدار، حلب، شام، بروسه، غلطه قاضيلقلرينه نصب اولنه‌رق، ١٠١١ تاريخنده آناطولى پايه‌سى احرازله ، مكرراً بالفعل آناطولى قاضيعسكرى بولندقدن صكره، ١٠٢١ ده روم ايلى قاضيعسكرى اولمش؛ و ١٠٣٠ ده جنتمكان سلطان عثمان خان ثانينك له سفرينه عزيمتلرنده معيت شاهانه‌لرنده كيدوب، ياش شهرينه مواصلتنده خسته‌لانمغله، درسعادته عودت ايتمكده ايكن، طونه اوزرنده‌كى ايسحاقجه‌ده ارتحال ايتمش؛ ونعشى درسعادته نقل اولنه‌رق، عاشق پاشا جامعى خطيره‌سنده پدرى يانته دفن اولنمشدر. سورهٔ كهفك تفسيرينه حاشيه‌سى وهدايه اوزرينه «عده» عنوانيله بر اثرى واردر . پدرينك «موضوعات العلوم» نى و حسين واعظك رساله‌سى تركجه‌يه ترجمه ايتمشدر . «موضوعات العلوم» ى لفظاً ترجمه ايتديكندن، شيوهٔ تركيه‌سى غريب اولمشدر . بو ترجمه اخيراً «اقدام» غزته‌سى اداره‌سى طرفندن نشر اولنمش ايسه‌ده ، طاشكپرى زاده‌نك تأليف عربيه‌سنك صرف علوم و فنوندن بحث ايدر بر مختصرى واردر ، كه لسانمزك شيوهٔ حاضره‌سنه كوره ترجمه ونشر اولنه ايدى، زمانمزك احتياجات علميه‌سنه دها موافق برخدمت اولوردى . تركى وعربى اشعارى اولوب ، شعرده (كمالى) تخلص ايدردى. «تبريه» عنوانلى قصيدهٔ عربيه‌يى دخى تخميس ايتمشدر.

كمال الدين بن الزملكانى { (جمال الاسلام محمد بن على. الانصارى السماكى) مشاهير فقهاء شافعيه‌دن وادبادن اولوب، يكرمى بش ياشلرنده ايكن افتايه باشلامش؛ وشامده بعض ملوكك ديوان انشاسنده وخزانه وبيت المال وكالتنده بولنمش؛ و حلبده قاضى القضاة اولمشيدى. دمشق قاضيسى اولمق اوزره، شهر مذكوره دعوت اولنه‌رق، كيتمكده ايكن ٧٢٧ تاريخنده بلبيسده وفات ايتمشدر. ٦٦٧ ده تولد ايتمشدى. بر چوق منشآت واشعار ورسائلى اولوب، طلاق و زيارت حقنده شيخ تقى الدين بن تيميه‌يه جواباً ايكى رساله‌ٔ فقهيه‌سى و « رابع اربعة » عنوانيله منظوم ومنثور بر رساله‌سى و «منهاج»ك بر قسمنه شرحى واردر. بر خيلى وقت تدريس و افاده ايله دخى مشغول اولمشدى. «عجالة الراكب» عنوانيله كعبهٔ معظمه‌نك ذكرينى و مدح جناب نبوى‌يى متضمن مفصل بر قصيده‌سى دخى واردر، كه باشلانغيجى شودر:

اهواك يا ربة الاستار اهواك
وان تباعد عن مغناى مغناك
واعمل العيس والاشواق ترشدنى
عسى يشاهد معناك معناك

كمال الدين بن منعه { (ابو عمران موسى بن يونس) اعاظم علما وحكماء اسلامدن اولوب، علوم شرعيه وادبيه وحكميه‌ده يعنى صرف ونحوده، فقه و تفسير و حديثده، حكمت ومنطقده، طبده، علوم رياضيه‌ده، هندسه ومساحه‌ده، هيئتده وسائر علوم و فنونده عصرينك فريدى ايدى. ٥٥١ تاريخنده موصلده دنيايه كلوب، ابتدا پدرندن تحصيل علوم ايتمش؛ و ٥٧١ ده بغداده عزيمتله، مدرسهٔ نظاميه‌ده علوم وفنون متنوعه‌يى تعلم ايتدكدن صكره، موصله عودت ايلمش؛ وپدرينك وفاتندن صكره اونك يرينه كرسئ تدريسه كچوب، محل تدريسى اولان اربل صاحبى امير زين الدينك مدرسه‌سى صاحب ترجمه‌يه نسبتله (المدرسة الكمالية) اسمنى آلمش ايدى. آز زمانده صيت وشهرتى آفاق كير اولوب، هر طرفدن تشنكان ظلال علم و معرفت حلقهٔ تدريسنه طوپلانمغه، و كنديسى ٢٤ فنده تدريسله اشتغاله باشلامش ايدى. فخرالدين رازينك وحميدينك تأليفاتى موصله واصل اولدقده، علماء موجوده‌دن كيمسه آكلامغه مقتدر اوله‌مديغى حالده، صاحب ترجمه بر كيجه‌ده بونلرى كوزدن كچيرمكله، ايرتسى كوندن كافهٔ غوامضيله تدريسه باشلامشيدى. تاريخ و ادبيات واشعار و اخبار عربده دخى يد طولاسى و بوبابده بر چوق مستحضراتى وار ايدى. حتى تورات و انجيلى دخى تدقيق وشرح ايدوب، نصارا ويهود علماسنك، بو كتابلرى بحق آكلامق ايچون، صاحب ترجمه‌يه مراجعت ايتدكلرى، و بونلره كتب مذكوره‌دن درس ويروب، بونلره مخصوص اولمق اوزره، مذكور كتابلرى شرح وتحشيه ايتمش اولديغى دخى مرويدر. هله علوم رياضيه و حكميه‌ده بر كونه مشكلاته تصادف ايدنلر اوزاقدن دخى مسئله‌يى يازوب، صاحب ترجمه‌دن استيضاح ايدرلردى؛ و كنديسى مقنع وموضح جوابلر يازاردى. علوم عقليه ايله كثرت اشتغالندن طولايى اعتقادجه مدخول ايدى. ٦٣٩ تاريخنده موصلده وفات ايتمشدر. اولاد واحفادى برچوق وقت موصلده مدرسلك ايتمشلردر. تفسيره دائر «كشف المشكلات و ايضاح المعضلات»، فقهده «شرح كتاب التنبيه»، «كتاب مفردات الفاظ القانون»، «كتاب فى الاصول»، «كتاب عيون المنطق»، حكمتده «كتاب لغز»، هيئتده «كتاب الاسرار السلطانيه» وسائر تأليفاتى واردر. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

ما كنت ممن يطيع عذالى
ولا جرى هجره على بالى
حلت كما حلت غادراً وكما
ارخصت ارخصت قدرك الغالى

كمال الدين بن النبيه { (على بن محمد) مشاهير شعرا وادبادن اولوب، مصرليدر. ملوك ايوبيه‌نك مدحنده بر چوق اشعارى اولوب، ملك اشرف موسايه انتساب ايتمش، وكاتب ديوانى اولمش ايدى. بر مدت نصيبينده اقامت ايدوب، ٦١٩ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر. مرتب وبيوك ديوان اشعارى اولوب، بونك منتخبى «ايادى» نامنده پك متداول ايدى. شو بر ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

باكر صبوحك اهنى العيش باكره
فقد ترنم فوق الايك طائره
والليل تجرى الدرارى فى مجرته
كالروض تطفو على نهر ازاهره

وكوكب الصبح نجاب على يده
مخلق تملا الدنيا بشائره الخ

كمال الدين بيدار { ايران مشاهير شعرا. سندن اولوب، (رى)ك

كوهستان نواحيسندن ايدى. وزير شهيد صاحب بن عبادك اوغلى خواجه اسماعيل طرفندن تربيه اولنمش؛ وخواجه ظهير فاريابينك مدح وثناسنه مظهر اولمش ايدى. مرتب ديوانى بوغيسه‌ده، عربى وفارسى وديلمى لسانلرنده برچوق اشعارى تذكره‌لرده محرردر. شو رباعى او جمله‌دندر:

بابط ميكفت ماهيئى در تب و تاب
باشد كه بجوى رفته باز آيد آب
بط كفت چو من فديه كشتم تو كباب
دنيا پس مرك من چه دريا وچه آب

كمال الدين حسين { مشاهير خطاطيندن اولوب، هراتليدر.

يكچشم اولديغى حالده، خطوط سته‌يى وعلى الخصوص نستعليقى امثالسز صورتده يازاردى. قرآن خوانلقده دخى بيمديل ايدى. ٩٧٤ تاريخنده مشهدده وفات ايتمشدر.

كمال الدين حمصى { (ابو منصور مظفر بن على القرشى) مشا-

هير اطباء اسلامدن اولوب، ادبيات وسائر علومدن دخى بهره‌سى وار ايدى. بعد التحصيل دمشق شامده بر دكان آچوب، تجارتله مشغول اولوردى؛ وكثرت معلوماتنه بناءً ملوك واكابر طرفندن زيارت مرضايه دعوت اولنورديسه‌ده، مجاناً بافوب، صنعت طبابتله كچينمك ايستمزدى. بعده ملك عادل نور الدين بن زنكى بيمارستان كبيرى كشاد ايتديكنده، اورايه مداومتله بر مدت بنه مجاناً خستكانه باقدقدن صكره، تخصيصات تعيين اولنه‌رق، وفاته‌دك اورايه متردد بولنمش؛ و ٦١٢ تاريخنده وفات ايتمشدر. «مقالة فى الباه»، «شرح بعض كتاب العلل والاعراض لجالينوس»، «الرسالة الكاملة فى الادوية المسهلة»، «اختصار كتاب الحاوى للرازى» ناتمام، «مقالة فى الاستسقاء»، «تعاليق على الكليات من كتاب القانون»، «تعاليق فى الطب»، «تعاليق فى البول»، «اختصار كتاب المسائل لحنين بن اسحق» عنوانلريله تأليفات طبيه‌سى واردر.

كمال الدين خجندى { [«كمال خجندى» ماده‌سنه مراجعت.]

كمال الدين عبدالرزاق { (بن جلال الدين اسحق) مشاهير

علما وادبادن اولوب، ٨١٦ تاريخنده شهر مذكورده طوغمش، و ٨٨٧ ده وفات ايتمشدر. «مطلع السعدين» عنوانيله بر تاريخى و «تفسير تأويلات»، «كتاب اصطلاحات الصوفيه»، «شرح فصوص الحكم»، «شرح منازل السائرين» عنوانلريله تأليفاتى واردر.

كمال الدين قره دده { اوننجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن

اولوب، اوائل حالنده آماسيه‌ده دباغتله مشغول ايكن، بعده الفدن باشلامق اوزره، تحصيل علمه قويلمش؛ واستعداد طبيعيسى ياردميله آز مدت ظرفنده اكمال علوم متداوله ايدوب، مدرس اولمش ايدى. على الاصول دور مدارس ايدوب، ٩٦٥ تاريخنده كفه مفتيسى اولمش؛ وبعده كبر سنندن طولايى بروسه‌ده كوشهٔ انزوايه چكيلوب، ٩٧٥ده اوراده وفات ايتمشدر. تفسير وحديث وسائر علومده يدطولى صاحبى اولوب، عزينك شرحى سعد الدينه حاشيه‌سى، فقهده «وهبانيه» طرزنده برمنظومه‌سى، «طبقات النحاة»ى وعلوم مختلفه‌ده رسائل وتعليقاتى واردر.

كمال بك { اعاظم ادباى عثمانيه‌دن اولوب، بحق لسانمز ادبياتنك مجددى

وطرز جديد افاده‌نك موجد ومؤسسى عد اولنه بيلير. هرنه قدر شناسى بوطريق جديدك كشادنده كمال بكدن ايلرى كچمش ايسه‌ده، كمال بكك طرز افاده‌سنده‌كى پارلاقلق دها زياده جالب قلوب اولمغله يازدبغى شيلر ادبيات جديده‌نك رواج وانتشارينه سبب اولمش ايدى؛ بو صورتله كمال بكك ادبياتمزك تجددينه واصول كتابتمزك سهل و سليس بر اسلوب طبيعى ومعقوله دوكلسنه بك بيوك خدمتى كورلمشدر. كمال بك ١٢٥٠ تاريخلرنده درسعادتده تولد ايدوب، پدرى يكيشهرلى ووالده‌سى آرناؤدلقده‌كى قونيچه قصبه‌سندندر. او وقت موجود مكاتبده ابتدائى تحصيل ايله خصوصى درسلردن عربى وفارسى وفرانسزجه لسان وادبياتى اوكرنديكدن صكره، بر مدت باب عالى اقلامنه دوام ايتمش؛ وبعده او وقت هنوز يكى ظهور ايتمش اولان

مطبوعات عالمنه قاریشوب، نشر ایلدیکی مقاله‌لرله عمومك نظر رغبت وحیرتنی جلب ایتمش واخیراً شورای دولت اعضالغنه نصب بیورلشیدی. بعده ساقز متصرفلغنه نصب اولنه‌رق، ساقز مرکز ولایت اتخاذ اولندقده، ردوس متصرفلغنه نقل، وبعده ینه ساقزه ارجاع اولنمش؛ و ۱۳۰۵ تاریخنده جزیرهٔ مذکوره‌ده ذات الریه‌دن وفات ایتمشدر. تربه‌سی جانب پادشاهیدن صورت مکمله‌ده یاپدیرلمشدر. اشعارنده (نامق) تخلص ایدردی.

کمال بکك اك بیوك مهارت واقتداری سیاسی مقاله‌لرله تدبیر ملك حقنده‌کی بندلرده ونهایت درجه‌ده پارلاق ومتین اولان اشعارنده کورلیور. حکایه وتیاترو کتابلری یازمغه هوس ایدوب، بو قبیلدن برقاچ رساله میدانه قویمش ایسه‌ده، بونلرك ترتیبنده کمال بکك اقتدار ادبیسی نسبتنده بر مهارت کورلمیور. آثار منثوره ومنظومه‌سی مشهوره اولوب، افواه ناسده متداول اولدیغندن، نمونه ایرادینه حاجت یوقدر.

کمال پاشا { (السید احمد —) متأخرین وزرا وادباء عثمانیه‌دن اولوب، ۱۲۲۳ تاریخنده درسعادتده دنیایه کلمش؛ و بعد التحصیل ۱۲۴۱ ده دفتردار مکتوبجیسی (یعنی مکتوبیٔ مالیه) قلمنه داخل اولوب، ۱۲۴۶ ده جریده محاسبه‌سی باش کتابتنه نقل اولنمش؛ و ۱۲۵۰ ده خواجه‌لك وبرسنه صکره رابعه رتبه‌سنی احراز ایدوب، او صره‌ده جمع ایتمش اولدیغی «منتخاب شهنامه» ایله بعض قصائد فارسیه‌یی تقدیم ایتمسی اوزرینه، سفارتله ایرانه متهیٔ عزیمت اولان اسعد افندینك معیتنده باش کتابتله جانب ایرانه عزیمت ایتمش؛ و عودتنده مکتوبیٔ صدارت قلمنه نصب اولنمشدی. او صره‌ده درسعادته کلن ایران شهزاده‌لریله سفراسی معیتنه ترجمانلق ایتمکه مأمور اولمش؛ و حسب الایجاب مأموریت مخصوصه ایله ایرانه اعزام اولنمش؛ وعودتنده ۱۲۵۶ ده قلم مذکور ممیزلکنه نصب اولندقدن صکره، مأموریت مخصوصه ایله جانب مصره عزیمت ایتمش؛ و عودتنده مکتوبیٔ صدر عالی معاونلکنه نصب اولنمش؛ و ۱۲۵۹ ده عهده‌سنه رتبهٔ ثالثه وبر مدت صکره ثانیه توجیهیله مأموریت مخصوصه ایله جزره جانبنه کوندرلمش؛ وعودتنده ۱۲۶۲ ده مکاتب عمومیه نظارتنه تعیین اولنان مشارالیه اسعد افندی‌یه معاون نصب اولنمش؛ و ۱۲۶۴ ده نظارت مذکوره مدیرلکنه وینه او سنه رتبهٔ اولی ایله مکاتب عمومیه نظارتنه تعیین بیورلمش ایدی. فرانسز لسانئه دخی آشنا اولمغله، ممالك عثمانیه‌ده مکاتبی اصول جدیده‌یه تحویل ایتمك مقصدیله، آوروپاده‌کی مکاتبی مشاهده ایتمك اوزره، او طرفه اعزام بیوریله‌رق، آوروپانك اکثر طرفلرینی کزمشیدی. اوچ سنه بو نظارتده قالدقدن صکره، برلین سفارتنه نصب اولنمش؛ وطهران سفیری اولمش وعهده‌سنه رتبهٔ وزارت توجیهیله، دفعاتله معارف و اوقاف همایون ناظری اولمش؛ ونهایت هیئت اعیانه داخل اولمغله برابر، حرم همایون نظارتنه نصب اولنمش؛ وقرن سابق اواخرنده ارتحال ایلمشدر. ادبیات اسلامیه‌یه وعلی الخصوص لسان فارسی‌یه بحق واقف اولمغله برابر، معارف غربیه‌یه دخی آشنا، ادیب وشاعر وفوق العاده عفیف واهل دل بر ذات ایدی. مذکور «منتخبات شهنامه» دن بشقه بر فارسی مکالمه‌نامه‌سی وقواعد فارسیه‌یه دائر بعض رسائلیله بر خیلی اشعار وسائر آثاری واردر. ادبای عصرمزدن سعید بك افندی حضرتلرینك پدرلریدر. حسب حال کدر دیدکان اولان شو بیت مشهور جملهٔ اشعارندندر:

السانذر عمر وقوعات نیك وبد
صبر ایت کمال محنته این نیز بکذرد

کمال پاشازاده { (شمس الدین احمد بن سلیمان) مسند جلیل مشیخت اسلامیه‌یه کچن مشاهیر علماء عثمانیه‌دن اولوب، ادرنه‌لیدر. جدی امرادن اولمغله، کندیسی دخی صباوتنده مبانیٔ علومی تحصیل ایتدکدن صکره، او طریقه سلوکله، سلطان بایزید خان ثانینك بعض سفرلرنده اردوی همایون معیتنده بولنمشیدی. ذکاوت وفراست فطریه‌سی حسبیله، طریق علمینك قدر واعتبارینی آکلایه‌رق، برسفردن عودتنده خطیب زاده ومعرف زاده ومولانا کستلی کبی علمانك حلقهٔ تدریسنه دوامله، آز مدت ظرفنده تکمیل تحصیل ایده‌رك، ادرنه‌نك بعض مدارسنده تدریسه باشلامش؛ وبعده ادرنه قاضیسی و ۹۲۲ ده

آناطولی قاضیعسکری اولمش؛ و ٩٢٥ ده عزل اولنه‌رق، دارالحدیث مدرسه‌سی مدرساکی کندیسنه صدقه ویرلمش ایکن، عصر سلطان سلیمان خانیده ٩٣٢ تاریخنده شیخ الاسلام اولمش، و مفتی الثقلین عنوانی کندیلرینه تنسیب اولنمش ایدی. سکز سنه مسند مشیختده قالدقدن صکره، ٩٤٠ تاریخنده ارتحال ایدوب، احمد بخاری دامادی محمود چلبی زاویه‌سی خطیره‌سنده دفن اولنمشدر. کمال پاشازاده کرک فقه و تفسیر و حدیث و سائر علوم شرعیه‌ده و کرک السنهٔ ثلثهٔ اسلامیه ادبیاتنده ید طولی صاحبی اولوب، تمامه قریب بر تفسیر شریفله کشافه ناتمام بر حاشیه‌سی، هدایه‌یه شرحی، علم اصولده «التغییر» و «التنقیح» عنوانیله بر متنیله بر شرحی، مولانا سعدالدینک «تلویح» عنوانلی کتابنه حاشیه‌سی، علم کلامده «التجوید» و «التجرید» عنوانلریله بر متن و شرحی، علم معانیده «اصلاح المفتاح» عنوانیله بر متنی و بوکا شرحی، سیدک شرح و مفتاحنه بر حاشیه‌سی، صحیح بخاری و مشارق انواره شرحلری، «مهمات» عنوانیله فتوادن مسائل مشکله‌یی حاوی بر تألیفی و سائر رسائل و کتب علمیه‌سی واردر. بوندن بشقه شیخ سعدینک گلستانه نظیره اوله‌رق «نگارستان» عنوانیله بر کتاب، «محیط اللغه» عنوانیله عربیدن فارسی‌یه بر لغت کتابی، الفاظ مترادفهٔ فارسیه بیننده‌کی فرقلری مبین «دقایق الحقایق» عنوانیله بر کتاب، قنیرهٔ محاربه‌سنی و سائر بعض وقایع تاریخیه یازمش، و «النجوم الظاهره فی احوال المصر والقاهره» عنوانلی کتاب ایله فن طبده «رجوع الشیخ الی صباه» کتابنی ترکجه‌یه ترجمه ایتمشدر. السنهٔ ثلثه‌ده اشعاری دخی چوق اولوب، شو بیت او جمله‌دندر:

هر صداکیم ظاهر اولدی تیشهٔ استاددن
بر اثردر طاشده قالمش نالش فرهاددن

کمال خجندی (شیخ کمال الدین مسعود) اعاظم شعراء ایراندن و کبار مشایخدن اولوب، ماوراء النهرده‌کی خجند شهرنده نشأت ایتمش؛ و جانب حجازه عزیمتله، ایفای حج شریف ایتدکدن صکره، عودتنده تبریزده اختیار توطن ایلمش ایدی. دشت قپچاق حکمداری توقتمش خان تبریزی ضبط ایتدیکنده، صاحب ترجمه منکوقاآنک امریله دشت قپچاقک پایتختی اولان (سرای)ه کوندرلشدی. درت سنه اوراده اقامتدن صکره، تبریزه عودتنده سلطان حسین بن اویس جلایری طرفندن کندیسنه شهر مذکورده مکمل بر خانقاه یاپدیرلمشیدی. میرانشاه بن تیمورک صورت مخصوصه‌ده شیخ کمال خجندینک یانه کیدوب، کورشدیکی و تأدیهٔ دیونیچون کندیسنه بیک آلتون ویردیکی مرویدر. «روضة الصفا» ده شیخک جبالده (قلعهٔ سنک) دینان بر قلعه‌ده بر مدت محبوس قالدیغی بیان اولنیور. ٧٩٢ تاریخنده وفات ایدوب، تبریزده مدفوندر. پک اوزون صقاللی اولدیغی حقنده سویلنمش شو بیت لطیفه آمیزدن منفهم اولیور: (آن ملحد خجندی ریش بزرک دارد، کز غایت بزرکیش صدریش می توان کفت). مدح اکابر حقنده اصلا شعر سویلمدیکی مروی اولوب، دیوانی غزلیاتی و عارفانه اشعاری حاویدر. خواجه حافظ شیرازی ایله معاصر اولوب، بربرینه شعرلرندن کوندریر، و هر بری دیکرینی تقدیر ایدرلردی. شو بیت حقیقت شعار جملهٔ اشعار عارفانه‌سندندر:

میخروشد بحر ومیکوید بآواز بلند
هر که درماغرقه کردد عاقبت هم ماشود

کمال رئیس (مشاهیر بحریون عثمانیه‌دن اولوب، عن اصل کوله اولدیغی حالده، قپودان دریا داماد سنان پاشا طرفندن سرای همایونه تقدیم اولنمش؛ و حرم همایونده تربیه اولنه‌رق، بعده قپودانلغه سالوکله، کمیجیلکده فوق العاده بر مهارت و اقتدار قزانه‌رق، جنتمکان سلطان بایزید خان ثانی دورنده ٨٩٢ تاریخنده غرناطه بنی احمر ملوکنک اخیری اولان مولی حسنک دولت علیهٔ عثمانیه‌دن استمداد ایتمسی اوزرینه، دونغای همایون ایله اسپانیه سواحلنه اعزام اولنه‌رق، اجرای نمایش ایتمش؛ و بعده موره سواحلنده قرون و متون ایله آوارینک و ندیکلیلردن ضبطی صره‌سنده فوق العاده جسارت و یارارلق کوسترمشدی. اونبجی قرن هجری اوائلنده وفات ایتمشدر.

کمال زرد (یاخود صاری کمال) اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، برغمه‌لیدر. جنتمکان سلطان محمد خان ثانی دورنده صدر اعظم اولان محمود پاشانک

منظوری اولوب، مشار الیه طرفندن ادرنه جوارنده‌کی خاصکویده بنا اولنان مدرسه‌یه مدرس تعیین اولنمش؛ واوراده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

بلبلك فریادی خدکندر کلدن دکل
عاشقك افغانی لعلکندر ملدن دکل

کمال غیاث { مشاهیر شعراء ایراندن اولوب، شیرازلیدر. طبابتده ویا فن صیدلانیده دخی مهارتی اولوب، اجزاء طبیه فروختیله تعیش ایدردی. ابراهیم سلطان زماننده یاشامشدر. مذهب خصوصنده تعصبی اولمیوب، حکمدار مشار الیهك حنفی مذهبی ترجیح ایتدیکنه دائر اولان بر سؤالنه جواباً «سزی کورمکه کلن آدم ایچون سرایکزك فلان ویا فلان قپوسندن کیرمسنده فرق وارمیدر؟» دیمش اولدیغی مشهور و شو بر قاچ بیتده بو فکرینی مؤیددر:

الا ای در تعصب جانت رفته
کناه خلق با دیوانت رفته
ولی از ابلهی پر زرق و پر مکر
کرفتار علی ماندی و بو بکر
چه کویم کر همه زشت ار نکویند
چو نیکو بنکری جویای اویند
یقین دانم که فردا پیش حلقه
یکی کردند هفتاد و دو فرقه

کمال کحلول { شعرای ایراندن اولوب، بك چوق سیاحت ایتمش؛ وسنی طقسانی کچدکدن صکره بلخده وفات ایتمشدر. تاریخ سویلامه‌ده بیوك مهارتی وار ایدی. شو بیت اونکدر:

ای روشن از نور رخت دیدهٔ جانرا
بر خاك نشانده قد تو سرو روانرا

کمالی { (دفتردار زاده —) اونبجی قرن هجری شعراسندن اولوب، اکثر علومدن بهره‌سی و مثنوی خوانلقله شهرتی وار ایدی. بر تاریخ عمومی جمعنه تشبث ایتمش ایسه‌ده، اکماله موفق اوله‌مامشدر.

کمالی { ایران شعراسندن اولوب، سبزوارلیدر. شاه عباس ماضی‌یه منسوب اولوب، بونك محارباتنی مبین «عباس نامه» عنوانیله بر منظومه‌سی وبرچوق قصائدی واردر. ١٠٢٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت منظومهٔ مذکوره‌سندندر:

چنان تنك شد عرصهٔ دار و کیر
که چون آستین خورد صد چین نفیر
دلیران آهن قبارا شکاف
چو مقراض از فرق سرتا بناف

کمالی { (ابراهیم —) مشاهیر خطاطیندن اولوب، حسن خطی حافظ عثماندن تعلم ایتمشیدی. رضوان زاده سرایی قربنده قره کتخدا بك مکتب صبیاننده معلم اولوب، مصحف شریف استنساخ وتعلیمیله مشغول اولوردی. ١١٤٣ ده وفات ایدوب، قاسم پاشاده مدفوندر.

کمالیه { مصر شاعره‌لرندن اولوب، صلاح الدین بن ایبك صفدینك همعصرلرندن ایدی. معاصرلرندن فتح الله بن البکری‌یه خطاباً یازوب، کوندردیکی شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

سمعت من شعرك سحرا غدا
یخامر الالباب اذ ینفث
اصبح کالخمرة فی فعلها
فهو بالباب الوری یعبث

— امام سیوطینك اشیاخندن بو اسمله اوچ محدثه خاتون دخی واردر.

کمانکش احمد بك { جنتمکان قانونی سلطان سلیمان خان دورنده ٩٤٠ تاریخنده قپودان دریا اولوب، بر سنه بومقامده قالمش؛ ومشهور بارباروس خیرالدین پاشایه سلف اولمشدر. بقیهٔ احوالی معلوم اوله‌مدی.

— کمانکش علی پاشا ایچون دخی «علی پاشا (کمانکش —)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.

کمپتن { (Kempten) باویره‌نك سوآبه ایالتنده و مونیخك ١٠١ کیلو متره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ١٢٧٠٠ اهالیسی، قلعه‌سی، مکتب اعدادیسی، پاموق منسوجاتله بز فابریقه‌لری، بیرخانه‌لری و ایشلك تجارتی واردر.

کمپفر { (Kaempfer) مشاهیر سیاحین و اطبادن اولوب، ١٦٥١ ده وستفالیه‌نك (لمقو) قصبه‌سنده طوغمش؛ و١٧١٦ ده وفات ایتمشدر. کنج ایکن آوروپای شمالی‌یی

كزوب، بعده اسوج سفيری معيتنده موسقوه‌يه واصفهانه واورادن هند وچين وجاپونيه ايله جزاير بحر محيطه سياحت ايتمش؛ وآوروپايه عودتنده مفصل بر سياحتنامه نشر ايدوب، علی الخصوص جاپونيه حقنده معلومات مكمله ويرمشدر.

كمر خداوندكار ولايتنك قره‌سی سنجاغنده باليكسرينك ۸۵ كيلومتره غربنده وآيوالغك ۳۰ كيلومتره شرق شماليسنده اوله‌رق ادرميد كورفزی ساحلندن ۲ واسكله‌سی اولان آق چايدن ۵ كيلومتره‌لك مسافه‌ده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب، يالكز ۳۳۲ سی روم وقصوری مسلم وترك اولمق اوزره، ۴۱۳۲ اهاليسی، ۶ محله‌سی، ۵ جامع شريفی، بر مدرسه‌سی، بر رشديه وبرقاچ صبيان مكتبی، بر كليساسی، ۱۶۰ دكانی، ۴ خانی وكراسته، ميوه، پلاموط وسائره اخراجاتی واردر. ساحله قريب تپه‌لرده بو صوك زمانلرده بر طاقم ويرانه‌لر وآثار عتيقه كشف اولنمشدر.

— كمر قضاسی، كه اخيراً برهانيه تسميه اولنمشدر، لوانك غرب جهتنده وادرميد كورفزی ساحلنده واقع اولوب، شرقاً باليكسری مركز قضاسيله، شمالاً ادرميد قضاسيله، غرباً مذكور كورفزله، غرب جنوبی جهتندن آيوالق قضاسيله، جنوباً دخی آيدين ولايتيله محاط ومحدوددر. قضا ۴۱ قريه‌دن مركب اولوب، يالكز ۳۰۶۲ سی روم وقصوری كاملاً مسلم وترك اولمق اوزره، ۱۸ ۸۱۱ اهاليسی واردر. جنوب جهتنده بر طاقم طاغلر ممتد اولوب، سائر طرفلری آز عارضه‌ليدر. مذكور طاغدن بر قاچ چای آقوب، اراضيسنی سقی ايدر. اراضيسی منبت اولوب، بغدای، آرپه، چاودار، يولاف، بورچق، داری، نخود، بقله، بوكرلجه، مصر وسائر حبوباتله كثرتلی زيتون، اوزوم، پلاموط وسائره حاصل اولور، كه مملكتی اداره ايتدكدن صكره، خيلی مقدارلری وعلی الخصوص زيتون ياغيله شراب اخراج اولنور. اورمانلری‌ده اولوب، چام وميشه آغاجلری يتيشير. طوتلیجه قريه‌سنده اكشی بر معدن صوبی آقار. حيوانات اهليه‌سی ۲۱ ۰۰۰ قيون، ۱۷ ۰۰۰ كچی، ۳۰۰۰ صيغير، ۲۰۰۰ آت واستر ومركب و ۲۵۰ قدرده دوه ايله سائره‌دن عبارتدر. درون قضاده ۴۳ جامع، ۳ مدرسه، ۳۸ مكتب، ۳ كليسا، ۲۵۲ دكان ومغازه، ۱۵ فرون، ۴ خان، ۲ حمام، ۲۱ دكرمن، ۲ اون فابريقه‌سی موجوددر. اراضئ مزروعه وغير مزروعه‌سی ۱۰۸ ۷۸۵ دونمدر.

كمر قونيه ولايتنك بوردور سنجاق وقضاسنده وبوردورك ۴۰ كيلومتره جنوب غربيسنده ناحيه مركزی بيوك بر قريه اولوب، ناحيه‌سی ۲۲ قريه‌دن مركبدر.

كمران (جزيرة —) بحر احمرده‌كی قرون آطه‌سنك بعض كتب عربيه‌ده كوريلن املاء اصلئ عربيسيدر، [«قرون» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

كمليك خداوندكار ولايتنك بروسه سنجاغنده و بروسه‌نك ۲۰ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق مرمره دكيزينك همنامی اولان كورفزی منتهاسنده قضا مركزی برقصبه واسكله اولوب، قسم اعظمی روم اولمق اوزره، ۵۱۴۷ اهاليسی، صاغلام ليمانی، ترسانه‌يه عائد حوض ودستكاهلری، بر جامع شريفيله بر مسجدی، بر مدرسه‌سی، بر رشديه مكتبی، روملره مخصوص ذكور واناث مكتبلری، ۳ كليساسی، ۲ مناستری، متعدد آيازمه‌سی وپاموقدن بر جنس دوشمه‌لك دستكاهلری واردر. قصبه‌دن اون دقيقه‌لق مسافه‌ده صوبی معتدل حرارتده بر ايليجه اولوب، منتظم حمام و جامكانی واردر. اسكله‌نك باشليجه اخراجاتی قروم معدنی كوليجه‌لريله طوزدن وادخالاتی پترولدن عبارت اولوب، ادخالات و اخراجات اوله‌رق سنوی تجارتی ۱۷ ۰۰۰ ليرا راده‌لرنده‌در. كمليك پك اسكی بر قصبه اولوب، خرافاتده (آرغونوت) ديمكله معروف سياحين بحريه‌دن (كيوقس) طرفندن بنا اولنمش؛ وبعده ماكدونيه‌ليلردن دمتريوسك اوغلی فيليپ طرفندن تخريب، ومحلی بروسه‌نك بانيسی اولان (پروسياس)ه ترك اولنمغله، بونك طرفندن يكيدن اعمار اولنوب، روماليلرك ضبطنه كچديكنده، (پروسه آدماره) يعنی (ساحلی بروسه) تسميه اولنمشدی. شمدیكی رومجه اسمی (كيو) اولوب، بونك اسم قديميله

اولان مشابهتی درکار ایسه‌ده، ترکجه اسمنك اصلی وبونکله وجه تسمیه‌سی آکلاشیله‌مامشدر. غازی سلطان اورخان زماننده ٧٣٤ تاریخنده فتح ایله، ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمشدر.

— کملیك قضاسی بروسه سنجاغنك شمال شرقی جهتنده واقع اولوب، بوز برون شبه جزیره‌سنك جنوبی مائله‌سیله کملیك کورفزینك سواحل شمالیه وشرقیه‌سندن عبارت اولدیغی حالده، شمالاً ازمید متصرفلغنك یالوه قضاسیله، شرقاً بازارکوی وارطغرل سنجاغنه تابع یکیشهر قضالریله، جنوباً نفس بروسه قضاسیله، غرباً دخی مدانیه قضاسی وکملیك کورفزی ومرمره دکیزیله محاطدر. قضا بر ناحیه ایله ٢١ قریه‌دن مرکبدر. اهالیسی ٣٠٠٠٠ کشی راده‌لرنده اولوب، نصفنه قریب مقداری مسلم وقصوری همان مساوی مقدارلرده روم وارمنیدن مرکبدر. شمال وجنوب جهتلری طاغلق اولوب، اورته جهتی دوز اراضیدن عبارتدر. اراضیسی پك منبت اولوب، طاغلری دخی اورمانلرله مستوردر. اك برنجی محصولی زیتون اولوب، کلیتلی زیتون یاغی چیقار. اوزوم وسائر میوه‌لرك انواعیله حبوبات متنوعه دخی حاصل اولور. طوت آغاجلری‌ده چوق اولوب، اهالی طرفندن ایپك قوزه‌سی چیقاریلیور. اورمانلرنده چام، فستیق، میشه، کورکن، قره‌آغاج وسائر اشجار بولنوب، ساحله قریب اولانلرندن بر مقدار کراسته ایله کلیتلی اودون قطع، وکمور اعمال اولنه‌رق، استانبوله نقل اولنور. طاغلرده آیی، طوموز، کییك، قورت، چقال، تیلکی، قوندوز، پورسق، طاغ کدیسی، وشق وسائر حیوانات وحشیه ایله طیور صیدیه‌نك انواعی بولنور. مرعالری وحیوانات اهلیه‌سی‌ده چوقدر.

کملیك صویی { ازنیق کولنك آیاغی حکمنده بر کوچك نهر اولوب، مذکور کولك منتهای غربیندن خروجله، ١٣ کیلومتره‌لك جریاندن صکره همنامی اولان قصبه‌نك یاننده کملیك کورفزینه دوکیلور.

کملیك کورفزی { مرمره دکیزینك جنوب شرقی جهتنده شرقه طوغری ممتد بر قوی اولوب، شمالاً بوزبرون شبه جزیره‌سیله ازمید کورفزندن آیرلمشدر. غربدن شرقه بویی ٣٥ ووسطی اکی ١٠ کیلومتره‌در. منتهای شرقنده همنامی اولان قصبه ولیمان بولنوب، ساحل جنوبیسنده‌ده مدانیه اسکله‌سی بولنیور. کملیك اسکله‌سی قربنده ازنیق کولنك آیاغی اولان بر کوچك چای دکیزه منصب اولوب، اسکله ایله بو کولك ساحل غربیسی آره‌سنده ١٣ کیلومتره‌لك مسافه واردر. بو کورفزك اك صاغلام لیمانی کملیك ایسه‌ده، بروسه‌یه قربیتی جهتیله اك ایشلك اسکله‌سی مدانیه‌در. بو کورفزه اینجیر قویی دخی دیرلر.

کمندان { ایرانده‌کی (قم) شهرینك اسم قدیم فارسیسیدر.

کموش { خداوندکار ولایتنك کوتاهیه سنجاق وقضاسنده بر ناحیه اولوب، ٤٣ قریه و١٢٣٠٦ اهالیبی حاویدر. ناحیه‌نك جنوبنده‌کی کونای طاغنده کورکن آغاجلرینی حاوی جسیم اورمانلری واردر. اراضیسی منبت اولوب، اهالیسنك مدار تعیشی زراعتدر. ویشنه، کراز، آرمود، الما کبی میوه‌لری چوقدر. ناحیه‌نك وسطلرنده واقع یونجه‌لی مسیره‌سنده بعض امراضه نافع بر ایلیجه واردر. طاغلرنده آیی چوق بولنور.

کموش حاجی کویی { سیواس ولایتنك آماسیه سنجاغنده وآماسیه‌نك ٦٠ کیلومتره غربنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٢ جامعی، رشدیه مکتبی وبر قاچ دکانی واردر. قصبه‌یه بر ساعتلق مسافه‌ده بر سیملی قورشون معدنی بولنیور، که وقتیله پك زنکین اولوب، جانب دولتدن ایشلتدیرلمکده ایکن، اخیراً ترك اولنمشدر. قصبه کوپریلی محمد پاشا طرفندن اعمار اولنوب، ایکی جامعی و چشمه‌لری مشارالیهك خیراتندندر.

— کموش حاجی کویی قضاسی شرقاً مجید اوزی ومرزیفون، شمالاً حوضه، غرباً عثمانجق قضالریله، جنوباً دخی آنقره ولایتیله محدود اولدیغی حالده، ٥ ناحیه و٤٥ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ٢٤٩٥٧ کشی اولوب، ١٧٠٠٥ ی مسلم، ٧٠١٢ سی ارمنی و ٩٤٠ ی رومدر. طوپراغی پك منبت

اولوب، بغدای پك مقبول وچاودار، آرپه، بولاف، نخود وسائر حبوباتله خشخاش، جهری، کنوبر وسائره حاصل اولور. حیوانات اهلیه‌سی قیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر، خرکله وسائره‌دن عبارتدر. صنایع محلیه دوشمه‌لك طوقه ایله نعل واوزنکی کبی شیلر اعمالندن عبارتدر. قزیل ایرماق حدود غربیه‌سنی تحدید ایدوب، قضانك اراضیسنی سقی ایدن میاه جاریهٔ کثیره‌سی بو ایرماغه دوکیلور. داخل قضاده ٥ جامع، ٢٠ مسجد، ٤٩ مسلم و ٤ خرستیان مکتبی، ٤٦٠ دکان، ٥ خان، ٦ حمام وسائره موجوددر. ایکی اورمان بولنوب، قضا درونده صرف اولنمق اوزره برمقدار کراسته واودون قطع اولنور. طنقضا قریه‌سنده بعض امراضه نافع برایلیجه واردر. مرکز قضاده بهر هفته جمعه کونی بازار قوریلور.

کموشخانه { طربزون سنجاغنده وطربزونك ١٢٠ کیلومتره جنوبنده ومرتفع بر محلده واقع سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ قدر اهالیسی، جوارلرنده متروك کومش معدنلری وبعض میاه معدنیه‌سی واردر. ارتفاعی حسبیله هواسی صوقوق ایسه‌ده، صاغلامدر. — کموشخانه قضاسی لوانك شمال شرقی قسمندن عبارت اولوب، جنوباً کلکیت، جنوب غربی جهتندن شیران، شمال غربی طرفندن طورول قضالریله، شمالاً طربزون سنجاغیله، شرقاً دخی ینه طربزون سنجاغی وارضروم ولایتیله محدود اولدیغی حالده، ٢ ناحیه و ٩٩ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ٢٩٨٤٢ کشی اولوب، ٢٢٦١٦ سی مسلم و ٦٧٢٥ ی روم وارمنیدر. اراضیسی طاغلق وطاشلق اولوب، قابل زراعت یرلری آزدر. معهذا اهالیسی پك چالیشقان اولوب، طاشلرك آره‌لرنده وصرب یرلرده تارله‌لر آچه‌رق، بعض محصولات یتیشدیرمکده ایسه‌لرده، بو محصولات اهالیی بسله‌مکه کافی اولمیوب، وقتیله کوش معدنندن کچینمکده ایکن، شمدی‌ده چوغی محلنده وسائر یرلرده طاشجیلقله تعیش ایتمکده‌درلر.

کموشخانه { سنجاغی. طربزون ولایتنی ترکیب ایدن درت سنجاغك بری واك جنوبیسی اولوب، ولایت مذکوره‌ده ساحلی اولمیان یالکز بو سنجاقدر. شمالاً وشمال شرقی وغربی جهتلرندن نفس طربزون سنجاغیله، جنوب غربی طرفندن سیواس، شرق جنوبی جانبندن‌ده ارضروم ولایتلریله محدوددر. اراضیسی طاغلق ومرتفع اولوب، باشلیجه طاغلری: تپه‌بیون، مراد طاغی، البز طاغی، چمن طاغی، کاوور طاغی، نادر بابا، یالین طاغ، قرلاق طاغی وسائره‌در. قسم شمالیسنك میاه جاریه‌سی طوغریدن طوغری‌یه قره دکیزه منصب اولمق اوزره، طربزون سنجاغنه کیرر، وقسم جنوبیسنك صولری کلکیت نهرینی تشکیل ایدیور، که یشیل ایرماغه منصب اولمق اوزره، غربه طوغری جریانله، سیواس ولایتنه کیرر. هواسی صوقوق وسرت ایسه‌ده، صاغلامدر. یالکز محفوظجه بعض قوینلق یرلری معتدل هوایه مالکدر. سنجاغك یرلری اسکیدن بری کومش معدنلریله مشهور اولوب، اکثر طرفلرنده سیملی قورشون وباقر معدنلری بولنمقده‌در. بونلر وقتیله کلیتله اخراج اولنمقده ایکن، شمدی اکثری متروکدر. هله هنوز کشف اولنمامشلری پك چوق اولسه کرکدر. حیوانات اهلیه‌سی آز وباشلیجه کچیدن عبارتدر. زراعته ایسه اراضینك استعدادی اولمدیغندن، اهالینك اکثری فقر و ضرورته دوچار اولوب، ترك وطنله هجرته مجبور اولمقده‌درلر. یالکز میوه‌لری چوقجه اولوب، بونلر میاننده‌ده یالکز آرمودلری مقبولدر. صنایع محلیه وقتیله کومش و باقیرك اعمالندن عبارت ایکن، شمدی معدنلرك متروکیتی اوزرینه، او دخی اونودلمشدر. ادخالاتی ذخیره واخراجاتی آنجق کچی دریسندن عبارتدر. اورمانلری وقتیله معدنلرك اذابه‌سیچون اتلاف اولنه‌رق، پك آز یرلرنده قالانلری‌ده کوندن کونه تلف اولمقده‌در. سنجاغك روم اهالیسی اسکی یونان مهاجرلرینك احفادی اولوب، اجدادلرینك سویلمش اولدقلری یونانیٔ قدیمك بر نوع غلطیله متکلمدرلر، که بوجهتلرده تکلم اولنان رومجه‌دن چوق فرقلیدر. سنجاق: کموشخانه، طورول، کلکیت و شیران اسملریله ٤ قضایه منقسم اولوب، ٣ ناحیه ایله ٣٥١ قریه‌یی و ١٣٠٠٠٠ اهالیی حاویدر، که بونلرك ١١٨٧٧٠ ی مسلم وترك، ٩٠٠٠ ی روم،

٢٢٣٠ ى‌ده مذاهب ثلاثه‌يه منقسم ارمنيدر. قضا مركزلرى بيوجك كويلر دينله‌جك حالده و قريه‌لرى‌ده پك كوچكدر. سنجاق داخلنده ١٣١ جامع ومسجد، ٨٠ مدرسه، ٣ تكيه، ٩٥ كليسا، ٩٧ مكتب، ٢ حمام، ٣٩٢ دكرمن، ٢٧٠ خان، ١٦٠ فروز، ٧٠٤ دكان ومغازه و ١٠٣ چشمه موجوددر.

كموندن { (Gemünden) آوستريانك يوقارى آوستريا ايالتنده و (تراوْن) نهرى وكولى اوزرنده (سالچقامركوت) قضاسنك مركزى بر قصبه‌اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى‌واردر.

كنا بيكم { الك‌مشهور شاعره‌لردن اولوب، على قليخان داغستانينك قيزى واعتماد الدوله غازى الدين خان بهادرك زوجه‌سى ايدى. شو بيت اونكدر :

جكر پر سوز و دل پر خون كريبان چاك وجان بر لب
قضارا شرم مى آيد زسامانى كه من دارم

كناره { (Kanara) هندستانك‌دكن قطعه‌سى ساحل غربيسنده مدراس اداره‌سنه تابع بر خطه وسنجاق اولوب، شمالاً پورتكيزه تابع غويا خطه‌سيله و بجاپورك انكليز حكومتنه تابع قسميله، شرقاً ميسور خطه‌سيله، جنوباً مليبا مملكتيله، غرباً دخى بحر عمان ايله محدوددر. شمالدن‌جنوبه بويى ٤٠٠ واكى ١٠٠ كيلو متره‌اولوب، ٩١٨ ٣٦١ اهالى‌ايله‌مسكوندر. مركزى (منكلور) شهريدر. (كات) سلسله‌جبالى مملكتى بوينه شق ايدوب، بو سلسله‌دن بر چوق چايلر ساحله اينر. بر قاچ ليمانى واردر. طوپراغى پك منبت اولوب، پرنج، بوبر و سائر محصولاتله صندال وديكر ذى‌قيمت اشجار يتيشير. فيللرايله حيوانات وحشيه‌سى چوقدر. تجارتى پك ايشلكدر. ١٧٦٧ تاريخ ميلاديسنده ميسور حاكمى حيدر على خان بو خطه‌يى ضبط ايدوب، اهاليسنك بر مقدارينى ميسوره نقل ايتمشدى. ١٧٩٩ ده انكليز حكومتنه ترك اولنمشدر.

كناز { (ابو مرثد — بن حصين بن يربوع الغنوى) كبار صحابه‌دن اولوب، حضرت حمزه بن عبد المطلبك خليفى ايدى. اوغلى مرثدله برابر بدر غزاسنده حاضر بولنمش، وبعض احاديث شريفه روايت ايلمشدر. حضرت ابابكر صديق (رضه) زماننده ١١ نجى سال هجريده ٦٦ ياشنده ارتحال ايتمشدر.

كنانور { (Cananor) هندستانك ساحل غربيسنده همنامى اولان قويك ايچنده مدراس اداره‌سنه تابع بر شهر واسكله اولوب، ٣١٠٠٠ اهاليسى، جزيرة العرب وسوماتره وسائر طرفلرله ايشلك تجارتى وپورتكيزليلردن قالمه بركوچك قلعه‌سى واردر. وقتيله قادينلر معرفتيله اداره اولنور بركوچك دولتك مركزى اولوب، اون‌آلتنجى قرن ميلادى ابتداسنده پور. تكيزليلرك و١٦٦٤ده فلمنكليلرك ضبطنه كچمشيدى. تيپوصاحب بونلرى اخراجله، شهرى فتح ايتمشيدى. ١٧٩٩ ده انكليزلرك ضبطنه كچوب، مليبا جهتنجه دار الحرب اتخاذ اولنمشدر.

كنانى { (محمد بن ابى الفرج الصقلى) مشاهير نحاتدن اولوب، (ذكى المغربى) لقبيله مشهوردر. صقليه يعنى سيجيليه جزيره‌سنده نشأت ايدوب، ٥١٠ تاريخنده اصفهانده وفات ايتمشدر. نحو ولغت وادبيات عربيه‌ده يد طولى صاحبى ايدى.

كناهى { اوننجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن اولوب، واردار يكيجه‌سندندر، واكثر عمرينى سياحتله كچيرمشدر. شو بيت اونكدر :

تيغ سرتيزك كه ياروب سينه‌مى پيكان آرار
خضردر ظلمتده كويا چشمۀ حيوان آرار

كنبانيه { اندلسده قرطبه قربنده برناحيه اولديغى كتب عربيه‌ده مذكور اولوب بو اسمك قيروصحرا ديمك اولان (قامپانيه) دن معرب اولديغى آكلاشيليور.

كنت { (Kent) انكلتره‌نك جنوب شرقى جهتنده كائن بر ايالتى اولوب، شمالاً تاميسه نهريله، شرقاً شمال دكزيله، جنوباً پادوقاله بوغازيله، غرباً دخى (سورى) ايالتيله محدوددر. بويى ١٠٥ واكى ٤٤ كيلومتره او. لوب، ٨٨٤٠٠٠ اهاليسى واردر. اراضيسى مختلف اولوب، تاميسه مجراسى قربنده بطاقلقلرى، اورته‌لرنده منبت وادى وتپه‌لرى، وجنوب جهتنده اورمانلرى واردر. صنايعى كريدر. باشليجه

معمورەلری : مدستون، قانتوربری، دوورە ، روچستر، غرنویچ وسائرەدر .

كنت { (Kenneth) اسقوچیە قراللرندن اوچ كشی اولوب، برنجیسی ٦٠٤ تاریخ میلادیسندن ٦٠٥ تاریخنەدك ، ایكنجیسی ٨٣٣ دن ٨٥٧ یە ، اوچنجیسی‌دە ٩٧٦ دن ٩٨٤ تاریخنەدك حكم سورمشلردر . ایكنجیسی پیكتلرلە انكلیزلری اسقوچیەدن چیقاروب ، برنجی اولەرق بوممالكك هرطرفنە حاكم اولمش؛ اوچنجیسی دانیمارقەلیلرە غلبە چالوب، برطاقم قوانین‌دخی وضع ایتمشیدی.

كُنتَدە { اندلسدە بر بلدە اولوب ، بوندە ٥١٤ تاریخ هجریسندە اهل اسلاملە اسپانیوللر آرەسندە بیوك بر محاربەوقوع بولمشدی.

كنتوكی { (Kentucky) آمریقای شمالیدە ممالك مجتمعەدە بر نهردر ، كە (كومبرلاند) طاغلرندن اینن بر چوق چایلردن بالتشكل، همنامی اولان جمهوریتك اورتەسندە شمال غربی‌یە طوغری پك طولاشیقلی بر صورتدە آقەرق، تقریباً ٤٠٠ كیلومترەلك جریاندن صكرە، صولدن (اوهیو) نهرینە دوكیلور. اشاغیكی ١٠٠ كیلومترەلكی سیر سفائنە صالحدر.

كنتوكی { (Kentucky) آمریقای شمالیدە ممالك مجتمعەیی تركیب ایدن جمهوریتلرك بری اولوب ، ایچندن جریان ایدن آنف‌البیان نهرك اسمیلە تسمیە اولنمشدر . شمالاً وشمال غربی جهتندن اوهیو مجراسیلە اوهیو ، ایندیانە وایلینویس جمهوریتلرندن آیرلمش اولدیغی حالدە، غرباً غربی ویرجینیا، غرب جنوبی‌جهتندن شرقی ویرجینیا ، جنوباً تنسە، غرباً دخی‌میسوری جمهوریتلریلە محدوددر . بو صوك جمهوریتدن میسیسیپی نهر عظیمنك مجراسیلە وتنسە جمهوریتندن ایسە ١٥٠ كیلومترەلك محلدە ٣٦°٣٠′ وبعدە ٣٦°٤٠′ عرض شمالی خط مستقیم مفروضیلە آیرلمشدر. مثلثە شبیە غیر منتظم برشكلدە اولوب، شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یە بویی ٦٥٠ واكی شرق جهتندە ٣٠٠ وغرب طرفندە یالكز ٦٠ كیلومترەدر. ٣٦°٣٠′ ایلە ٣٩°١٠′ عرض شمالی و ٨٤°٢٥′ ایلە ٩١°٥٠′ طول غربی آرەلرندە ممتد اولوب، مساحۀ سطحیەسی ١٠٤٦٣٠ مربع كیلومترە واهالیسی ١٨٥٨٦٣٥ كشیدر،كە هر مربع كیلومترە باشنە ١٨ كشی دوشیور.

شرق جنوبی حدودندە كومبرلاند طاغلری ممتد اولوب، هر نە قدر بو سلسلەنك اڭ یوكسك ذروەلری ٩٠٠ مترەیی تجاوز ایتمیورسەدە، یانلرندن اینن انهار كثیرە اتكلرندە بر طاقم درین وادیلر آچمغلە، او جهتە طاغلق بر منظرەسنی قزاندیریور. حدود مذكورەدن اوهیو ومیسیسیپی یعنی شمال وغربە طوغری اراضی برسطح مائل تشكیل ایدوب، میلان پك آزاولدیغندن، بایردن زیادە اووە عد اولنە بیلیر. بو واسع اووەلر قیشین بیلە زمرد آسا چایرلرلە مستور اولوب، بهار كلنجە بو اوتلر بر مترەیە قدر اوزانەرق، تپەلری ماوی بر چیچكلە طوناندیغندن، ماوی چایرلر اسمیلە شهرت بولمشدر. بوچایرلر مملكتك ثروت طبیعیەسنی تشكیل ایدن حسابسز قیون وخركلە سوریلرینە مرعی اولیور. بونلرك آرەلرندە اوتەدە بریدە میشە آغاجلرینی حاوی بعض اورمانلر دخی واردر. بو چایرلر آچیلوب ایشلندیكی حالدە پك منبت اولوب، كلیتلی محصولات ویررلر . یالكز غرب جهتی غیر منبت عد اولنیورسەدە، بونك دخی بوحالی سائر یرلرینە نسبتلە اولوب، یوقسە بسبتون غیر منبت دكلدر. بو جهتدە نهرلر چوق دفعە یرك ایچنە طالوب، خیلی مسافەدە تحت الارض آقمغلە، یرك آلتندە بر طاقم صیچان یوللری آچیورلر،كە بونلر چوق دفعە ییقیلوب ، یریوزندە بر طاقم درین چقورلر وخندقلر براقیورلر؛ وبعضلری مرور زمانلە قورومغلە، برآلتندەكی مجرالری بر طاقم غریب مغارەلر صورتندە قالوب، مشهور ماموت مغارەسی‌كە تقریباً ٢٢٠ كیلومترە طولندە و١٢ ملیون مكعب مترە استیعابندە جسیم بر مغارەدر، بو قبیلدندر . آچیق چقورلردە بعضیسی ١٠٠٠ یكی دونم مربعی وسعتندە و سكز اون مترە درینلكندەدر. بعضلرندە ایسە ٨٠ مترە درینلكە قدر ایندیكی حالدە، دیبلری بولنەمامش؛ وبعضلرینك قعرندە صو جریان ایتدیكی كورلتیسندن آكلاشلمشدر. اعمار اولنمازدن اول بو مملكت بالطبع كورمەمش اورمانلرلە مستور اولوب، شمدی دخی

نصفی اورمانلرله مستوردر. اك منبت یرلری آچیلان چایرلری اولوب، بونلرده هر نوع ذخیره وكلیتلی توتون زرع اولنمقده‌در.

میاه جاریه‌سی چوق اولوب، میسیسیپی ایرماغی ۷۵ كیلومترهلك محلده جمهوریتك حدود غربیه‌سنی تشكیل ایتدیكی كبی، بوكا تابع اوهیو نهر عظیمی دخی ۱۰۰۰ كیلومتره‌دن زیاده مسافه‌ده كنتوكینك حدودینی تعقیب ایدر. سائر انهارینك اكثری جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری جریانله اوهیو نهرینه دوكیلورلر. بونلر شرقدن باشلایه‌رق: ساندی واوكا تابع لوییزه، ایكینغ، كنتوكی، غرین ریور، تنسه وسائره‌در. یالكز (كومبرلاند) نهری بو استقامتده جریان ایتمیوب، ابتدا غرب جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، (تنسه) جمهوریتنه كیرر؛ وبعده ینه (كنتوكی) جمهوریتنه دخول ایله تنسه نهریله متوازیاً شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق، مذكور اوهیو نهرینه دوكیلور. اوهیو ایله میسیسیپی نهرلرینك سیر سفائن ایچون دكیزدن فرقلری اولمدیغندن، كنتوكی جمهوریتی عادتا ساحلده ایمش كبی، تا مكسیقه كورفزنده‌كی یكی اورلیاندن كمیلر میسیسیپی مجراسیله كنتوكی حدودینه واصل اولورلر، ونهر مذكورله اوهیونك مجراسی بوینجه حدود غربیه وشمالیه‌سنی تعقیب ایده‌رك، منتهای شرق شمالیسنه قدر چیقار. بوندن بشقه (تنسه)نك ۵۰۰ و (كومبرلاند)ك ۳۰۰ كیلومتره‌لك محللری سیر سفائنه صالح اولمغله، بونلرك مجراسنی تعقیبله‌ده سفائن تنسه وآلابامه جمهوریتلرینه قدر چیقار. دیكر انهارك كیمی ۱۰۰ وكیمی ۵۰ كیلومتره‌لك محله قدر سیر سفائنه صالح اولوب، بو وجهله جمهوریتك داخلنده قردلر ایچنده متصل یلكنلر ووابور دومانلری طولاشه‌رق، تجارتی تسهیل وصنایع وزراعتك ترقیاتنی تزیید ایدیورلر.

كنتوكینك هواسی معتدل وپك لطیف اولوب، قیشلری ایكی ونادراً اوچ آی سورر؛ ایلك وصوك بهارلری پك كوزلدر؛ یازلری برآز صیجاق ایسه‌ده، حرارت تحمل اولنه میه‌جق واعصابه طوقنه‌جق صورتده دكلدر. مركزی اولان لوییزویلده یازین میزان الحراره‌نك حد وسطیسی ۲۳ درجه وقیشین ۲ درجه ایله ۵ دقیقه‌در. آنجق هوا سریع التحولدر. سنوی یاغان یاغمورك دخی حد وسطیسی ۱ متره ایله ۲۰ سانتیمتره‌در. طوپراغی منبت ایسه‌ده، شایع اولدیغی اوزره، ممالك مجتمعه‌نك اك منبت یری اولیوب، محصولاتك جنسنه كوره بوكا تقدم ایدن مملكتلر چوقدر. یالكز توتون محصولاتنه پك مساعد اولوب، بتون ممالك مجتمعه‌ده حاصل اولان توتونك بشده ایكیسی بو جمهوریتده حاصل وسنوی توتون محصولاتی همان یوز ملیون كیلویه بالغ اولور. بغدای، آربه، مصر، چاودار، یولاف واوت محصولاتجه سائر جمهوریتلردن درجات مختلفه‌ده كریدر. اراضیسنك آنجق نصفی مزروع اولوب، نصف دیكری هنوز آچلمامشدر. مع هذا اهالیسی باشلیجه زراعتله مشغول اولوب، اك زیاده زراعته اهمیت ویریورلر. شرق شمالی جهتنده‌كی قسم اعظمی اراضیء فحمیه‌دن عبارت اولمغله، كمور معدنی پك چوق ایسه‌ده، اخراج اولنان مقداری پك جزئیدر. قورشون، باقر، چنقو وسائر معدنلری‌ده پك بول ظن اولنمش ایسه‌ده، هنوز استفاده اولنه‌مامشدر. میاه معدنیه‌سی وامراض مختلفه‌یه نافع ایلیجه‌لری پك چوقدر. كول صولرینك تبخیریله میدانده قالمش طوزلری‌ده چوقدر. اورمانلر مملكتك یوزده ۴۹ قسمنی ستر ایدوب، آنجق چام جنسلری سیرك اولدیغندن، كراسته‌یه پك الویریشلی آغاجلری یوقدر. یوكسك اشجاردن بشقه اریك، هند اینجیری، یبان آصمه‌سی كبی آغاجلری حاوی چالیلقلری وبرچوق سازلقلری دخی واردر. حیوانات اهلیه‌یه دخی اهمیت ویریلوب، جمهوریت داخلنده، برقاچ سنه اولكی استاتستیقه كوره، بر ملیونی متجاوز قویون، ایكی ملیوندن زیاده طوموز، ۸۴۳۰۰۰ صیغیر، ۴۸۷۰۰۰ خركله وسائره واردر. آتلری قوت وسرعت حركتجه ممالك مجتمعه‌نك اك ایلریدر. صنایعی آنجق احتیاجات محلیه‌یه كوره اولوب، باشلیجه توتونك استحضاریله دكرمنجیلك، اسپیرتو اخراجی، دباغلق، معدنجیلك، باصدیرمه ورچل وسائر مأكولات استحضاری وایپلیك ایله منسوجات مختلفه اعمالی كبی شیلردن عبارتدر. وابور ایشلیه‌بیله‌جك طرق مائیه‌سی ۲۲۰۰ كیلومتره، وصندال وآلتی دوز كمیلرك ایشلیه‌بیلدیكی طرق مائیه دخی ۱۰۰۰ كیلومتره‌دن

زياده‌در. بو نهرلرده ايشلمك اوزره جمهوريتك ١٠٠ دن زياده واپورى و بر قاچ يوز يلكن كميسى واردر. بوندن بشقه دمير يول خطلرى‌ده چوق اولوب، بوندن ٢٠ سنه اول بو خطوطك مجموعى ٢٤٢٠ كيلومتره‌يه بالغ اولوردى. شمدى‌يه قدر بو مقدارك تضاعف ايتمش اوله‌جغى شبهه‌سزدر.

اهاليسى متماديا آرتمقده ايسه‌ده، بو تزايد ممالك مجتمعه‌نك سائر بعض طرفلرنده اولديغى كبى، بردن بره اوليوب، تدريجى وقوع بولمقده‌در. هر سنه‌كى تزايد ١٥٠ ٠٠٠ ايله ٢٠٠ ٠٠٠ كشى آره‌سنده‌در. قرن سابق ميلادى اواخرنده مجموع اهاليسى ٧٣٠٠٠ كشيدن عبارت ايدى. اهاليسنك بر مقدارى زنجى و اكثرى انكليز، اسقوچيه‌لى، ايرلانده‌لى وسائر آوروپا مهاجرلرندن متولد آمريقاليدر. ٤ سنه مدتله انتخاب اولنور ٣٨ اعضادن مركب بر هيئت اعيانيله ٢ سنه مدتله منتخب ١٠٠ مبعوثدن مركب بر مجلس مبعوثانى واردر. بونلر مملكتك والى و معاونيله حكام وسائر مأمورينى انتخاب ايدرلر. جمهوريت ١١٧ قونتلق يعنى سنجاق ويا قضايه منقسمدر. مملكت داخلنده ١٨٨١ سنه‌سى استاتستيقنه كوره، ٧٣٩٢ مكتب بولنوب، بونلرده ٧٧٠٦ معلم ومعلمه و ٢٩٢ ٠٠٠ شاكرد وار ايدى. شاكردانك اونده برى زنجى ايدى.

كنج { كردستانده بتليس ولايتنده وبتليسك ١١٥ كيلومتره غرب شماليسنده اوله‌رق مراد چاينه تابع همنامى بر چايك اوزرنده سنجاق مركزى برقريه اولوب، ٥٠ خانه‌سى يعنى ٢٥٠ قدر اهاليسى، حكومت قوناغى، بر جامع شريفى، رشديه و ابتدائيه مكتبلرى، بر فرونى و ١٠ دكانى واردر.

— كنج قضاسى همنامى اولان لوانك شرق شمالى قسمندن عبارت اولوب، غربا چپاقچور، جنوبا قلب قضالريله، شرقا موش سنجاغيله، شمالا دخى ارضروم ولايتيله محدوددر. حاوى اولديغى كونيك، ذكتى، بيچار ناحيه‌لريله برابر ٢١٩ قريه‌دن مركب اولوب، اهاليسى ٢٦ ٣٩٧ كشيدر، كه بونلرك ٧٩٣٠ ى ارمنى و قصورى كاملا مسلم وكرددر. اراضيسى طاغلق اولوب، شمالا ارضروم ولايتى حدودينى آيران بيك كول طاغنك اتكلرى قضانك ايچنده يايليلور. كنج نهرى قضايى شق، وبتون مياه جاريه‌سنى جمع ايده‌رك، مراد صوينه دوكلمك اوزره، چپاقچور قضاسنه كيرر. هواسى صووق وقيشلرى اوزوندر. قضا داخلنده ١٣ جامع ومسجد، ٥ مدرسه، ٤ كليسا ومناستر، ٢ قلعه خرابه‌سى، ١٣ دكان، ١١١ دكرمن، ١ فرون، ٤ كوپرى موجوددر. قضانك باشليجه حيوانات اهليه‌سى ١٧ ٧٩٠ قيون، ٤٦ ٣٣٦ كچى، ٢٨٥٠ صيغير، ١٠٠٥ ده آت واستر ومركبدن عبارتدر. قضانك سنوى واردانى آنجق ٧٠٠٠ ليرا راده‌لرنده‌در.

كنج { سنجاغى. بتليس ولايتنى تركيب ايدن درت سنجاغك برى و اك غربيسى اولوب، شرقا موش، شرق جنوبى طرفندن سعرد سنجاقلريله، جنوبا وغربا ديار بكر، شمال غربى جانبندن وشمالا دخى ارضروم ولايتلريله محدوددر. مركزى كنج قريه‌سى اولوب، كنج، چپاقچور وقلب اسملريله ٣ قضا و بونلره ملحق ٥ ناحيه ايله ٤٢٣ قريه‌يى حاويدر. اهاليسى ٦٦ ١٩٧ كشى اولوب، بونلرك ١٢ ٩٦٤ ى ارمنى، ٨٣٦ سى يزيدى وقصورى كاملا مسلم وكرددر. اراضيسى طاغلق اولوب، ارضروم حدودندن كلن بيك كول طاغلرى اتكلريله شرقدن كلن صاسون طاغلرى سنجاغك ايچنده تشعب ايدرلر. بو طاغلرك چوغى كوزل ميشه آغاچلرينى حاوى اورمانلرله مستوردر. آره‌لرنده زمرد آسا مرعالرى و كوزل اراضئ منبته‌يى شامل يايله‌لر ووادبلر دخى بولنيور. فراتك اك بيوك قوللى اولان مراد صوى سنجاغى شرقدن غربه شق ايله، شمالدن كلن و سنجاغك قسم شماليسنى شق ايدن غناق صوينى وسائر برچوق صولرينى اخذ ايدر. سنجاغك قسم جنوبيسنك مياه جاريه‌سى ايسه دجله‌يه تابع اولان وحدود جنوبيه‌سنى آيران بطمان صوينه دوكيلور. هواسى قيشين پك سرت ويازين لطيف اولوب، هرحالده پك صاغلامدر. طاغلرى سنه‌ده بش آلتى آى قارله مستور بولنور. طوپراغى اولدقجه منبت اولوب، اصل زراعته الويره‌جك واسع يرلرى يوقيسه‌ده، ميوه و سبزه‌لرى چوق وجنسلرى پك ايبدر. هله اوزوم،

زیتون و طودی پك چوقدر . بعض طرفلرنده چریش و مازی دخی حاصل اولور . ذخائری بغدای، آرپه، پرنج، داری، مرجمك، نخود و سائره‌دن عبارتدر. زیتون وشراب ایله ایپك قوزه‌سندن اخراجاتی دخی اولیور . قایصی یمشیله اریك، انجیر وسائر میوه‌لرك قورو‌یی ونار، جوز، فندق، کستنه وسائره دخی اخراج اولنور. پکمز وقورو بامیه دخی باشلیجه اخراجتندندر . آرلر قووانلری‌ده چوق اولوب ، مقبول برجنس بال کثرتله اعمال و اخراج اولنور . اورمانلر سنجاغی احاطه ایده‌جك واسع برمنطقه تشکیل ایدیورسه‌ده، طرقك فقدانندن بونلردن استفاده اولنه‌میوب ، یالکز احتیاجات محلیه ایچون کراسته واودون قطع اولنیور. سیملی قورشون وباقیر معدنلری سنجاغك برقاچ یرنده کشف اولنمش ایسه‌ده ، هیچ بری چیقارلمامقده‌در . آشی بویه‌سی‌ده چوقدر. حیوانات اهلیه‌سی وعلی‌الخصوص قیون وکچیلری چوق‌اولوب، هرسنه حلب، شام، اورفه و دیار بکر طرفلرینه سوریلرله اخراج اولنور . باشلیجه حیوانات‌وحشیه‌سی کیپك، قرمجه، تیلکی، صاکسار، یبانی‌کچی ، یبانی کدی وسائره‌در . هرنه‌قدر اصل صنایع محلیه محصولات زرعیه ایله حیوانات محصولاتینك استحضارندن یعنی زیتون یاغی، شراب ، پکمز ، پستیل، یاغ، پنیر وسائره‌اعمالندن عبارت‌ایسه‌ده، یوکدن کوزل خالیلرله سجاده‌لر وشیاق وجول‌کی شیلر دخی نسج ایدرلر. سنجاغك امور نافعه‌ومعارفی پك کری‌اولوب، یوللری یوق‌حکمنده‌در،ووسائط تعلیمیه مرکزده‌کی رشدیه مکتبیله برقاچ صبیان مکتبندن عبارتدر . ارمنیلرك دخی یالکز بر مکتبلری واردر.

کنج بسوده (Gandj Bassouda) هندستانك (مالوه) مملکتنده هر طرفدن (سندیا) حکومتی اراضیسیله محاط بر کوچك حکومت ممتازهٔ اسلامیه اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۷۶ مربع کیلومتره واهالیسی ۵۴۴۰ کشیدر.

کنجرستاق مرو ایله بادغیش آره‌سنده وهراتك شمالنده برخطه اولوب، بغشور، پنجده، بنه وکیف قصبه‌لری بونده ایدی.

کنجم (Gandjam) هندستانك ساحل شرقیسنده مدراس اداره‌سنه تابع بر یر اولوب، شمالاً بنکاله‌نك (اوریسه) خطه‌سیله، غرباً ایالات وسطیه‌دن (چانیسکر) ایالتیله، جنوباً دخی (ویزاگاپاتام) سنجاغیله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۱۵۳۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۵۲۰۰۰۰ کشیدر. ساحلی آلچق وبطاقلق اولوب، ایچ طرفلری اورمانلق وسازلقدر. هواسی پك آغیردر. مملکت ۵۴ یرلی زمیندار بیننده منقسم اولوب ، بونلر انکلیز حکومتنه مقطوع بر وبرکو ویررلر. مملکتنه اسمی قزاندیران واسکی مرکزی اولان کنجم شهری بیوك بر علت مستولیه‌دن طولایی ۱۸۱۵ تاریخنده اهالیسی طرفندن تخلیه وترك اولنه‌رق، شمدیکی مرکزی (چکاکول) شهریدر.

کنجه بلاد قافقاسدن (اران) خطهٔ قدیمه‌سنك مرکزی بر شهر اولوب ، الیوم روسلرك النده بولنمغله ، بونلر طرفندن (الیساوتوپول) تسمیه، وبو اسمله تشکیل اولنان ایالتك مرکز اتخاذ اولنمشدر. [« الیساوتوپول » ماده‌سنه مراجعت.] — لرستانده خوزستان ایله اصفهان آره‌سنده دخی بو اسمله بر ناحیه بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کنجی ایران شعراسندن اولوب، جرفادقانلیدر. شو بیت اونکدر:

کنجی ز سر نمیکذرد آب تیغ یار
من بارها کذشته ام این آب تا کلو

کندال (Kendal) انکلتره‌نك (وستمورلاند) ایالتنده ولانقاستره‌نك ۳۵ کیلومتره شمالنده بر قصبه اولوب، ۱۶۵۰۰ اهالیسی، متعدد مکتبلری، موزه‌سی، بیمارخانه‌سی، ذخایر بازاری، پاموق وبیوك منسوجات فابریقه‌لری ولانقاستره قدر صنعی بر جدولی واردر.

کندری [« عمید الملك الکندری » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کنده اك مشهور قبائل عربدن بر بیوك قبیله اولوب ، عن اصل یمندن خروج ایتمشدر.

کندی (تاج الدین ابو الیمن زید بن الحسن) مشاهیر ادبادن اولوب ، ۵۲۰ تاریخنده بغدادده دنیایه کلمش؛ واورادە تحصیله

بدأ ایله ، مشاهیر عصرندن ابو منصور جوالیق وابو السعادات بن الشجری وابو محمد بن الخشاب کبی ذواتدن استفاده ایتدکدن صکره، حلبه انتقال ایدوب، برقاچ دفعه بلاد رومه دخی سفر ایتمش؛ و بعده دمشق شامده یرلشوب، اورانك صاحبی بولنان صلاح الدین ایوبینك برادر زاده‌سی عزالدین فروخ شاهك معیتنه کیرمش؛ و بونك معیتنده مصره عزیمتله ، اورانك کتبخانه‌لرندن پك چوق استفاده ایتمش؛ و بعده دمشقه عودتله، تدریس وتألیفه حصر اوقات ایدوب، حروف هجا ترتیبیله «کتاب مشیخة» عنوانیله بر بیوك کتاب یازمشدر. ٦١٣ تاریخنده دمشقده وفات ایدوب، جبل قا-سیونده دفن اولنمشدر . شو بر ایکی بیت جمله‌ اشعارندندر:

اری المرء یهوی ان تطول حیاته
وفی طولها ارهاق ذل و زهاق
تمنیت فی عصر الشبیبة اننی
اعمر والاعمار لاشك ارزاق
فلما اتانی ما تمنیت ساءنی
من العمر ما قد کنت اهوی واشتاق

کندی { (ابو یوسف یعقوب بن اسحق بن الصباح) اعاظم حکماء اسلامدن اولوب، پدری اسحق بن الصباح مهدی و هارون الرشید زمانلرنده کوفه امیری وجد اعلاسی اشعث بن قیس صحابهٔ رسول الله (صلعم) دن ایدی. اونك پدری قیس بن معدی کرب‌ده بتون کنده قبیله‌سنك امیری بولنمشدی. صاحب ترجمه واسطه دنیایه کلوب، بصره‌ده تحصیله بدأ ایتدکدن صکره، بغداده رحلتله، عصری مشاهیر علما و حکماسندن تحصیل علوم وفنون ایده‌رك ، استعداد فطریسی وجهله وسعی بلیغی سایه‌سنده حساب ، هندسه و سائر علوم ریاضیه ایله هیئت، نجوم ، منطق ، فلسفه، طب، موسیقی وسائر فنونده تمیز ایتمش؛ ووسعت معلوماتیله شهرت بولوب، مأمون خلیفه‌نك نظر التفات واحسانته مظهر اولمش؛ وبعده معتصم واوغلی احمد زمانلرنده دخی حرمت واعتباره مالك بولنمشیدی. علوم و فنون مذکوره‌ده بر چوق تألیفاتی اولوب، بین الاسلام (الفیلسوف) دینمکله شهرت بولمشدر. حقیقة کندیسندن اول بین الاسلام حکیم وفیلسوف یتیشمه‌مشیدی. کندیسنك لسان یونانیدن بر چوق کتب حکمیه ترجمه ، وآرسطونك افکار ومسلکنی ایضاح وتفصیل ایتدیکی ترجمهٔ حالنده محرر اولوب، کندیسی ایسه عرب اوغلی عرب اولمغله، لسان یونانی‌یه وقوفی استبعاد اولندیغندن، حنین بن اسحق کبی سریانی ویا رومی الاصل مترجملرك یونانی وسریانی لسانلرندن ترجمه ایتدکلری کتابلری اصلاح ایله برابر ، ایضاح و تفصیل ایتمش اوله‌جغی آکلاشیلیور . هر حالده کندیسی اسلامده ابو-الحکماء دینمکه مستحق اولوب، حیفا که معلومات و افکار عمیقهٔ فنیه‌سنه احکام نجومیه و سحر کبی محال شیلر مزج ایتمکه تنزل ایتمشدر . حتی بر حکم نجومیسندن طولایی جزا دخی کورمش اولدیغی حالده ، ینه او فکر باطلدن واز کچمه‌مشدی . علوم ریاضیه‌نك تطبیقاتنده دخی ید طولی صاحبی اولوب، دجله وفرات بیننده بعض جدوللر کشادی وسائر عملیات جسیمهٔ هندسیه دخی کندیسنك معرفتیله اجرا اولنمشدی . مشاهیر مهندسیندن احمد بن شاکر وموسی بن شاکر کندی‌یی چکه-میوب، بر افترا ایله خلیفه‌نك نظرندن دوشور-دکدن صکره ، خلیفه‌نك امریله کتابلرینی ضبط و «کندی» تسمیه اولنان بر محله وضع ایله ، بونلره مراجعت ایده‌رك، برینی طولتمق ایستمشلرسه-ده، تشبث ایتدکلری (جعفری) جدولی کشادنده موفق اوله‌مدقلرندن، حل مسئله‌یه دعوت اولنان (سید بن علی) بو ایکی قرداش حقنده بر عذر درمیان ایتمکله برابر، کندی‌یی عفو و کتابلرینی کندیسنه تسلیم ایتدیرمشیدی . کندی تدریسله دخی مشغول اولوب، ابو معشر جعفر بن محمد البلخی، حسنویه، نفطویه ، سلمویه و سائر مشاهیر جمله‌ تلامذه‌سندن ایدی. تألیفات فنیه‌سی پك چوق اولوب، بعض اقوال و امثال مشهوره‌سیله اشعاری دخی واردر. تاریخ ولادت ووفاتی بولنه‌میوب، آنجق ایکنجی قرن هجری اواخرنده دنیایه کلوب ، اوچنجی قرنك اواسطنه‌دك برحیات بولندیغی آکلاشیلیور . اسمی اوروپاجه دخی معروف اولوب ، (آلکندی) دینمکله وحتی یالکز فیلسوف صفتیله مشهوردر. باشلیجه تألیفاتی بروجه آتی اولوب ، بونلرك درجهٔ اهمیتی عنوانلرندن مستبان اولور : «کتاب الفلسفة الاولی فیمادون الطبیعیات والتوحید» ، «کتاب الفلسفة الداخلة والمسائل المنطقیة

والمناصة وما وافق الطبيعيات » ، « رسالة فى انه لاتنال الفلسفة الا بالرياضيات » ، « كتاب الحث على تعلم الفلسفة » ، « رسالة فى كمية كتب آرسطوطاليس وما يحتاج اليه فى تحصيل علم الفلسفة مما لاغنى فى ذلك عنه منها وترتيبها و اغراضه فيها » ، « كتاب فى ذلك عنه منها وترتيبها واغراضه فيها » ، « كتاب فى قصد آرسطوطاليس فى المقولات اياها قصدا والموضوعة لها » ، « الرسالة الكبرى فى المقياس العلمى » ، « كتاب اقسام العلم الانسى » ، « كتاب مائية العلم واقسامه » ، « كتاب فى ان افعال البارئ كلها عدل لاجور فيها » ، « كتاب فى مائية الشئ الذى لانهاية له وباى نوع يقال للذى لانهاية له » ، « رسالة فى الابانة انه لايمكن ان يكون جرم العالم بلا نهاية وان ذلك انما هو فى القوة » ، « كتاب فى الفاعلة والمنفعلة من الطبيعيات الاول » ، « كتاب فى عبارات الجوامع الفكرية » ، « كتاب فى صنعة الرياضات » كه بعض اسئله واقعه يه جوابدر ، « كتاب فى بحث قول المدعى ان الاشياء الطبيعية تفعل فعلاً واحداً بايجاب الخلقة » ، « رسالة فى الرقى فى الصناعات » ، « رسالة فى رسم رقاع الى الخلفاء والوزراء » ، « رسالة فى قسمة القانون » ، « رسالة فى مائية العقل والابانة عنه » ، « رسالة فى الفاعل الحق الاول التام والفاعل الناقص الذى هو فى المجاز » ، « رسالة الى المأمون فى العلة والمعلول » ، « اختصار كتاب ايساغوجى لفرفوريوس » ، « مسائل كثيرة فى المنطق وغيره و حدود الفلسفة » ، « كتاب فى المدخل المنطقى باستيفاء القول فيه » ، « كتاب فى المدخل المنطقى باختصار وايجاز » ، « رسالة فى المقولات العشر » ، « رسالة فى الابانة عن قول بطليموس فى اول كتابه فى المجسطى عن قول ارسطوطاليس فى انالوطيقا » ، « رسالة فى الاحتراس من خدع السوفسطائية » ، « رسالة بايجاز واختصار فى البرهان المنطقى » ، « رسالة فى الاسماء الخمسة اللاحقة لكل المقولات » ، « رسالة فى سمع الكيان » ، « رسالة فى سمع الكيان » ، « رسالة فى عمل آلة مخرجة الجوامع » ، « رسالة فى المدخل الى الارثماطيقى خمس مقالات » ، « رسالة الى احمد بن المعتصم فى كيفية استعمال الحساب الهندى اربع مقالات » ، « رسالة فى الابانة عن الاعداد التى ذكرها فلاطن فى السياسة » ، « رسالة فى تأليف الاعداد » ، « رسالة فى التوحيد من جهة العدد » ، « رسالة فى الخطوط والضرب بعدد الشعير » ، « رسالة فى الكمية المضافة » ، « رسالة فى النسب الزمانية » ، « رسالة فى الحيل العددية وعلم اضمارها » ، « رسالة فى ان العالم وكل مافيه كرى الشكل » ، « رسالة فى الابانة على انه ليس شئ من العناصر الاولى والجرم الاقصى غير كرى » . « رسالة فى ان الكرة اعظم الاشكال الجرميه والدائرة اعظم الاشكال الجرميه والدائرة اعظم من جميع الاشكال البسيطة » ، « رسالة فى الكريات » ، « رسالة فى عمل السمت على كرة » ، « رسالة فى ان سطح البحر كرى » ، « رسالة فى تسطيح الكرة » ، « رسالة فى عمل الحلق الست واستعمالها » ، « الرسالة الكبرى فى التأليف » ، « رسالة فى ترتيب النغم الدالة على طبائع الاشخاص العالية وتشابه التأليف » ، « رسالة فى المدخل الى صناعة الموسيقى » ، مختصر الموسيقى فى تأليف النغم و صنعة العود » كه معتصم خليفه نك اوغلى احمد ايجون يازلمشدر ، « رسالة فى اجزاء خبرية الموسيقى » ، « رسالة فى ان رؤية الهلال لاتضبط بالحقيقة وانما القول فيها بالتقريب » ، « رسالة فى احوال الكواكب » كه بعض اسئله وارده يه جوابدر ، « رسالة فى جواب مسائل طبيعية فى كيفيات نجومية » كه ابو معشرك اسئله سنه جواباً يازلمشدر . « رسالة فى الفصلين » ، « رسالة فيما ينسب اليه كل بلد من البلدان الى برج من البروج وكوكب من الكواكب » ، « رسالة فى الاختلاف فى صور المواليد » كه بوده وارد اولمش اسئله يه جوابدر ، « رسالة فيما حكى من اعمار الناس فى الزمن القديم وخلافها فى هذا الزمن » ، « رسالة فى تصحيح عمل نمودارات المواليد والهيلاج والكدخداة » ، « رسالة فى ايضاح علة رجوع الكواكب » ، « رسالة فى الابانة ان الاختلاف الذى فى الاشخاص العالية ليس علة الكيفيات الاول » ، « رسالة فى سرعة مايرى من حركة الكواكب اذا كانت فى الافق وابطائها كلما علت » ، « رسالة فى الشعاعات » ، « رسالة فى فصل ما بين السير وعمل الشعاع » ، « رسالة فى علل الاوضاع النجومية » « الرسالة المنسوبة الى الاشخاص العالية المسماة سعادة ونحاسة » ، « رسالة فى علل القوى المنسوبة الى الاشخاص العالية الدالة على المطر » ، « رسالة فى علل احداث الجو » ،

« رسالة فى العلة التى لها يكون بعض المواضع تكاد لاتمطر »، « رسالة فى اسرار النجوم وتعلم مبادىء الاعمال » كه تلامذه سندن زرتبه خطاباً يازمشدر، « رسالة فى العلة التى ترى من الهالات للشمس والقمر والكواكب والاضواء النيرة »، « كلام فى المجرات »، « رسالة فى النجوم »، « رسالة فى اعراض كتب اقليدس »، « رسالة فى اصلاح كتب اقليدس »، « رسالة فى اختلاف المناظر »، « رسالة فى عمل شكل المتوسطين »، « رسالة فى تقريب وتر الدائرة »، « رسالة فى تقريب وتر التسع »، « رسالة فى مساحة ايوان »، « رسالة فى تقسيم المثلث والمربع وعملهما »، « رسالة فى كيفية عمل دائرة مساوية لسطح اسطوانة مفروضة »، « رسالة فى شروق الكواكب وغروبها بالهندسة »، « رسالة فى قسمة الدائرة ثلاثة اقسام »، « رسالة فى اصلاح المقالة الرابعة عشر والخامسة عشر من كتاب اقليدس »، « رسالة فى البراهين المساحية لما يعرض من الحسابات الفلكية »، « رسالة فى تصحيح قول ابسقلاس فى المطالع »، « رسالة فى اختلاف مناظر المرآت »، « رسالة فى صنعة الاسطرلاب بالهندسة »، « رسالة فى استخراج خط نصف النهار وسمت القبلة بالهندسة »، « رسالة فى عمل الرخامة بالهندسة »، « رسالة فى ان عمل الساعات على صفيحة تنصب على السطح الموازى للافق خير من غيرها »، « رسالة فى استخراج الساعات على نصف كرة بالهندسة »، « رسالة فى السوانح »، « مسائل فى مساحة الانهار وغيرها »، « رسالة فى النسب الزمانية »، « كلام فى العدد »، « كلام فى المرايا التى تحرق »، « رسالة فى امتناع وجود مساحة الفلك الاقصى المدبر للافلاك »، « رسالة فى ان طبيعة الفلك مخالفة لطبائع العناصر الاربعة وانه طبيعة خامسة »، « رسالة فى ظاهريات الفلك »، « رسالة فى العالم الاقصى »، « رسالة فى سجود الجرم الاقصى لباريه »، « رسالة فى الرد على المنانية فى العشر مسائل فى موضوعات الفلك »، « رسالة فى الصور »، « رسالة فى انه لايمكن ان يكون جرم بلا نهاية »، « رسالة فى المناظر الفلكية »، « رسالة فى امتناع الجرم الاقصى من الاستحالة »، « رسالة فى صناعة بطليوس الفلكية »، « رسالة فى تناهى جرم العالم »، « رسالة فى مائية الفلك واللون اللازم اللازوردى المحسوس من جهة السماء »، « رسالة فى مائية الجرم الحامل بطباعه للالوان من العناصر الاربعة »، « رسالة فى البرهان على الجسم السائر ومائية الاضواء والاظلام »، « رسالة فى المعطيات »، « رسالة فى تركيب الافلاك »، « رسالة فى الاجرام الهابطة من العلو وسبق بعضها بعضا »، « رسالة فى العمل بالالة المسماة الجامعة »، « رسالة فى كيفية رجوع الكواكب المتحيرة »، « رسالة فى الطب البقراطى »، « رسالة فى الغذاء والدواء المهلك »، « رسالة فى الابخرة المصلحة للجو من الاوباء »، « رسالة فى الادوية المشفية من الروائح المؤذيه »، « رسالة فى كيفية اسهال الادويه وانجذاب الاخلاط »، « رسالة فى علة نفث الدم »، « رسالة فى تدبير الاصحاء »، « رسالة فى اشفية السموم »، « رسالة فى علة بحارين الامراض الحادة »، « رسالة تبيين العضو الرئيس من جسم الانسان والابانة عن الالباب »، « رسالة فى كيفية الدماغ »، « رسالة فى علة الجذام واشفيته »، « رسالة فى عضة الكلب الكلب »، « رسالة فى الاعراض الحادثة من البلغم، وعلة موت الفجاءة »، « رسالة فى وجع المعدة والنقرس »، « رسالة الى رجل فى علة شكاها فى بطنه ويده »، « رسالة فى اقسام الحميات »، « رسالة فى علاج الطحال الجاسى من الاعراض السوداوية »، « رسالة فى اجساد الحيوان اذا فسدت »، « رسالة فى تدبير الاطعمة »، « رسالة فى صنعة اطعمة من غير عناصرها »، « رسالة فى الحيلة »، « كتاب الادوية الممتحنه »، « كتاب الاقراباذين »، « رسالة فى الفرق بين الجنون العارض من لمس الشياطين وبين ما يكون من فساد الاخلاط »، « رسالة فى الفراسة »، « رسالة فى ايضاح العلة فى السمائم القاتلة السمائية وهو على المقال المطلق الوباء »، « رسالة فى الحيلة لدفع الاحزان »، « جوامع كتاب الادوية المفرده لجالينوس »، « رسالة فى الابانة عن منفعة الطب اذا كانت صناعة النجوم مقرونة بدلائلها »، « رسالة فى الاشئة للاخرس »، « رسالة فى تقدمة المعرفة بالاستدلال بالاشخاص العالية على المسائل »، « رسالة فى مدخل الاحكام على المسائل »، « رسالة فى الاخبار عن كمية ملك العرب وهى الرسالة فى اقتران النحسين فى برج السرطان »، « رسالة فى قدر منفعة الاختيارات »، « رسالة فى

قدر منفعة صناعة الاحكام من الرجل المسمى منجماً باستحقاق » ، « رسالة مختصرة فى حدود المواليد » ، « رسالة فى تحويل سنى المواليد » ، « رسالة فى الاستدلال بالكسوفات على الحوادث » ، « رسالة فى نقض مسائل الملحدين » ، « رسالة فى تثبيت الرسل عليهم السلام » ، « رسالة فى الاستطاعة وزمان كونها » ، « رسالة فى الرد على من زعم ان للاجرام فى هويتها فى الجو توقفات » ، « رسالة فى بطلان قول من زعم ان بين الحركة الطبيعية و العرضية سكون » ، « رسالة فى ان الجسم فى اول ابداعه لاساكن ولا متحرك ظن باطل » ، « رسالة فى التوحيد بتفسيرات » ، « رسالة فى بطلان قول من زعم ان جزءاً لايتجزأ » ، « رسالة فى جواهر الاجسام » ، « رسالة فى اوائل الجسم » ، « رسالة فى افتراق الملل فى التوحيد وانهم مجمعون على التوحيد وكل قدخالف صاحبه » ، « رسالة فى التجسد » ، « رسالة فى البرهان » ، « كلام مع ابن الراوندى فى التوحيد » ، « كلام رد بن على بعض المتكلمين » ، « رسالة فى مائية مالانهاية له وما الذى يقال لانهاية له وباى نوع يقال ذلك » ، « رسالة الى محمد بن الجهم فى الابانة عن وحدانية الله عز وجل وعن تناهى جرم الكل » ، « رسالة فى الاكفار والتضليل » ، « رسالة فى ان النفس جوهر بسيط غير داثر مؤثر فى الاجسام » ، « رسالة فى ماللنفس ذكره وهى فى عالم العقل قبل كونها فى عالم الحس » ، « رسالة فى خبر اجتماع الفلاسفة على الرموز العشقية » ، « رسالة فى علة النوم والرؤيا ومايرمز به النفس » ، « رسالة فى ان ما بالانسان اليه حاجة مباح فى العقل قبل ان يخطر رسالته الكبرى فى السياسة » ، « رسالة فى تسهيل سبل الفضائل » ، « رسالة فى سياسة العامة » ، « رسالة فى الاخلاق » ، « رسالة فى الاخلاق » ، « رسالة فى التنبيه على الفضائل » ، « رسالة فى نوادر الفلاسفة » ، « رسالة خبر فضيلة سقراط » ، « رسالة فى محاورة جرت بين سقراط وارسواس » ، « رسالة فى خبر موت سقراط » ، « رسالة فيما جرى بين سقراط و الحرانيين » ، « رسالة فى العقل » ، « رسالة عن العلة الفاعلة القريبة للكون والفساد فى الكائنات الفاسدات » ،

« رسالة فى العلة التى لها قيل ان النار و الهواء والماء والارض عناصر لجميع الكائنة الفاسدة وهى غير هـا يستحيل بعضها الى بعض » ، « رسالة فى اختلاف الازمنة التى تظهر فيها قوى الكيفيات الاربع الاولى » ، « رسالة فى النسب الزمانية » ، « رسالة فى علة اختلاف انواع السنة » ، « رسالة فى مائية الزمان وماهية الدهر والحين والوقت » ، « رسالة فى العلة التى لها يبرد اعلى الجو ويسخن ماقرب من الارض » ، « رسالة فى الاثر الذى يظهر فى الجوو يسمى كوكبا » ، « رسالة فى الكوكب الذى ظهر ورصده اياماً حتى اضمحل » ، « رسالة فى الكوكب ذى الذؤابة » ، « رسالة فى العلة الحادث بها البرد فى آخر الشتاء فى الابان المسمى ايام العجوز » ، « رسالة فى علة كون الضباب والاسباب المحدثة له » ، « رسالة فيما رصد من الاثر العظيم فى سنة اثنتين وعشرين ومأتين للهجرة » ، « رسالة فى الآثار العلويه » ، « رسالة فى اختلاف مواضع المساكن من كرة الارض » ، كه تاءدوسيوسك « كتاب المساكن » نك شرحى اولوب ، مؤلفك اوغلى احمد خطاءاً يازلمشدر ، « رسالة فى علة حدوث الرياح فى باطن الارض المحدثة كثير الزلازل والخسوف » ، « رسالة فى علة اختلاف الازمان فى السنة وانتقالها باربعة فصول مختلفه » ، « كلام فى عمل السمت » ، « رسالة فى ابعاد مسافات الاقاليم » ، « رسالة فى المساكن » ، « رسالة الكبرى فى الربع المسكون » ، « رسالة فى اخبار ابعاد الاجرام » ، « رسالة فى استخراج بعد مركز القمر من الارض » ، « رسالة فى استخراج آلة يستخرج بها ابعاد الاجرام » ، كه كندى ايجاد كردهسى اولان بر آلتك صورت استعمالنى مبيندر ، « رسالة فى عمل آلة يعرف بها بعد المعاينات » ، « رسالة فى معرفة ابعاد قلل الجبال » ، « رسالة الى احمد بن محمد الخراسانى فيما بعد الطبيعة و ايضاح تناهى جرم العالم » ، « رسالة فى اسرار تقدمة المعرفة » ، « رسالة فى تقدمة المعرفة بالاحداث » ، « رسالة فى تقدمة الخبر » ، « رسالة فى تقدمة الاخبار » ، « رسالة فى تقدمة المعرفة فى الاستدلال بالاشخاص السماوية » ، « رسالة فى انواع الجواهر والاشباه » ، « رسالة فى نعت الحجارة والجواهر و معادنها وجيدها ورديها واثمانها » ، « رسالة فى

تلويح الزجاج »، «رسالة فيما يصبغ فيوطى لوناً»، «رسالة فى انواع الحديد والسيوف وجيدها و مواضع انتسابها»، «رسالة الى احمد بن المعتصم بالله فيما يطرح على الحديد والسيوف حتى لاتنثلم ولا تكل»، «رسالة فى الطائر الانسى»، «رسالة فى تمريخ الحمام»، «رسالة فى الطرح على البيض»، «رسالة فى انواع النحل وكرائه»، «رسالة فى عمل القمقم السياح»، «رسالة فى العطر وانواعه»، «رسالة فى كيمياء العطر»، «رسالة فى الاسماء المعماة»، «رسالة فى التنبيه على خدع الكيمياثيين»، «رسالة فى الاثرين المحسوسين فى الماء»، «رسالة فى المدوالجزر»، «رسالة فى اركاب الخيل»، «الرسالة الكبيرة فى الاجرام الغائصة فى الماء»، «رسالة فى الاجرام الهابطة»، «رسالة فى عمل المرايا المحرقه»، «رسالة فى شعار المرآة»، «رسالة فى اللفظ»، «رسالة فى الحشرات»، «رسالة فى جواب اربع عشرة مسئلة طبيعية»، «رسالة جواب ثلاث مسائل»، «رسالة فى قصة المتفلسف بالسكوت»، «رسالة فى علة الرعد والبرق والثلج والبرد والصواعق والمطر»، «رسالة فى بطلان دعوى المدعين صنعة الذهب و الفضة وخدعهم»، «رسالة فى الابانة ان الاختلاف الذى فى الاشخاص العالية ليس علة الكيفيات الاولى كما هى علة ذلك فى التى تحت الكون والفساد ولكن علة ذلك حكمة مبدع الكل عزوجل»، «رسالة فى قلع الآثار من الثياب وغيرها»، «رسالة الى يوحنا بن ماسويه فى النفس وافعالها»، «رسالة فى ذات الشعبتين»، «رسالة فى علم الحواس»، «رسالة فى صفة البلاغة»، «رسالة فى قدر المنفعة باحكام النجوم»، «كلام فى المبدع الاول»، «رسالة فى صنعة الاحبار والليق»، «رسالة الى بعض الاخوان فى رموز الفلاسفة فى المجسمات»، «رسالة فى عناصر الاخبار»، «كتاب فى الجواهر الخمسة»، «رسالة الى احمد بن المعتصم فى تجويز اجابة الدعاء من الله عز وجل لمن دعاه»، «رسالة فى الفلك والنجوم ولم قسمت دائرة فلك البروج على اثنى عشر قسماً وفى تسميتهم السعود والنحوس وبيوتها واشرافها وحدودها بالبرهان الهندسى».

كنسينغتون { (Kensington) انكلتره نك ميدلسكس قونتلغنه تابع ولوندره نك اقسامندن معدود بر قصبه اولوب، ٢٥٠٠٠ اهاليسى، قراليچه يه مخصوص سرايى وبو سرايه مربوط اولديغى حالده اهالينك تفرجيچون آچيق بولنديريلان كوزل باغچه سيله ناديده رسملرى حاوى صالونى وبرچوق كوشكلرى واردر.

— ممالك مجتمعه نك فيلادلفيا شهرى اقسامندن دخى بو اسمله برمعموره اولوب، ٥٠٠٠٠ دن زياده اهاليسى واردر.

كنعان { حام بن نوح (عم) ك اوغلى اولوب، پدريله برابر نبى مشار اليهك بد دعاسنه مظهر اولمش؛ وساحل شام جهتنه كلوب، دنيايه كلن اون بر اوغلندن قالان اون بر قبيله ارض كنعان دينلان برده ساكن اولمشلر.

كنعان { ارض — (Chanaan) فنيكه دينلن صيدا و صور و بيروت جهتلريله فلسطين خطه سندن و سوريه خطهٔ قديمه‌سنك بر قسمندن عبارت برمملكت قديمه اولوب، حضرت نوح (عم) ك حفيدى آنف الذكر كنعان بن حامك اسميله تسميه اولنديغى مرويدر. حضرت يعقوب (عم) كنعانده ساكن اولوب، بعده ذريتى مصرده قالمش؛ وحضرت موسى (عم) جانبندن مصردن اخراجيله، صحراى تيه ده قرق سنه طولاشدقدن صكره ارض كنعانك جنوب شرق قسمندن عبارت اولان فلسطينده يرلشمشلردى. اصل كنعان ايسه فنيكه وكنعانيون فنيكه ليلردر. مورخين عرب كنعانيونك عربى يه مشابه بر لسانله متكلم بولنمش اولدقلرينى بيان ايديورلر، كه حقيقةً فنيكه ليلر امم ساميه دن بولنمغله، لسانلرى عربى يه مشابه ايدى. [«فنيكه» ماده سنه مراجعت بيوريله.]

كنعان پاشا { سلطان محمد خان ثالث دورنده يالكز برآى قپودان دريا بولنمش وزرادن اولوب، چركسى الاصلدر. اندرون همايونده تربيه اولنه رق، سلحدار و بعده يكيچرى آغاسى اولدقدن صكره، ١٠٦٥ ده رتبهٔ وزارتله بودينه مأمور اولمش؛ وعودتنده سلستره ايالتنه نصب اولنمش ايسه ده، بر سنه صكره ١٠٦٦ ده مسند قپودانى يه تعيين اولنه رق، كريدده ونديكليلرله محاربه ده بولندى. قرق چشمه مكتبى خطيره سنده مدفوندر.

— سلطان مراد رابع دوری وزراسندن دخی بو اسمده بری بولنوب، قزاقلرك دفعنه مأمور اولمش؛ وله سفری هنگامنده درسعادتده قائممقاملق ایتمش؛ وایران سفرنده آخسخه‌یی ضبط ایلمش ایدی. درسعادته عودتنده بغدادده بولنان صدر اعظمك عودتنه‌دك ثانیاً قائممقام نصب اولنمش؛ وبعده آناطولی وبوده والیلکنه نصب اولنه‌رق، اردلده مجارلرله محاربه ایتمش ایدی.

کنغری { (وزبازدی‌جانغری) قسطمونی ولایتنده و قسطمونینك ۹۰ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق، بایرمسی بریرده وقزیل ایرماغه تابع بر چایك ایکی قولی آره‌سنده ۸۹۵ مترهلك ارتفاعده و ۳۰°۳۴′۳۷″ عرض شمالی ایله ۳۱°۱۲′۳۵″ طول شرقیسده واقع سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی، ۱۰ جامع شریفی، ۱۶ مسجدی، ۱۳ مدرسه‌سی، بر اعدادیهٔ ملکیه وبر رشدیه ایله ۲ ابتدائیه و ۱۴ صبیان مکتبلری، بر روم و ارمنی مکتبی، ۲ کتبخانه‌سی، ۷ تکیه‌سی، ۲ کلیساسی، ۲ موقتخانه‌سی، ۷۱۷ دکانی، ۵ خانی، بر خراب بدستانی، ۶ حمامی، ۶ دکرمنی، بر کارگیر و ۴ اخشاب کوپریسی، متعدد چشمه‌لری، قصبه‌نك اطرافنده ایکی بچق ساعتلق مسافه‌یه‌قدر ممتد اولور باغ و باغچه‌لری و قصبه‌نك آرقه‌سنده خراب بر قلعه‌سی واردر. قصبه داخلنده آلاجه و بز اعمال، و جوارلریله برمقدار تجارت اجرا اولنور. تاغالاتلرك زماننده قالمه اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (غانغره) در، که شمدیکی اسمك عینی دیمکدر.

— کنغری قضاسی سنجاغك اورته‌سنده واقع اولوب، غرباً وغرب شمالی طرفندن چرکش قضاسیله، شمالاً نفس قسطمونی سنجاغیله، شرقاً ینه قسطمونی سنجاغی واسکلب قضاسیله، جنوباً دخی آنقره ولایتیله محدوددر. قوچحصار، شعبان اوزی وتوخت ناحیه‌لریله برابر ۲۰۸ قریه‌یی حاوی اولوب، ۸۵۱۰۲ اهالی ایله مسکوندر، که بو مقدارك‌ده یالکز ۷۳۷ روم و ۳۳۳ ارمنی اولوب، قصوری کاملاً مسلم وترکدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، شمالدن جنوبه میلانی واردر، وبو استقامتده برچوق چایلر آقوب، قزیل ایرماغه دوکیلور. طوپراغی پك منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله سبزه ومیوه‌لرك انواعی حاصل اولور، وهله بغدایی پك مقبولدر. مرکز قضایه ۳ ساعتلق مسافه‌ده پك زنکین بر قیا طوزی معدنی بولنوب، کلیتله اخراج اولنور. بوندن بشقه ایکی طوز کولیله صولری طوزلی برچوق قایناقلر بولنیور. قیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر و سائره اوله‌رق حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، خیلی بیاغی، تفتیك، قیل، یاغ، دری دخی اخراج اولنور. درون قضاده ۲۷۳ جامع ومسجد، ۲۶۵ مکتب، ۱۵ مدرسه وکتبخانه، ۲۹ تکیه وزاویه، ۳ کلیسا ومناستر، ۱۱۸۳ دکان ومغازه، ۱۹ فرون، ۲۵ خان، ۷ حمام، ۲۴۵ دکرمن وخزار، ۲ اون فابریقه‌سی موجوددر. اراضیسی ۱۸۲ ۷۳۷ دونم اولوب، ۱۱۹ پارچه اورمانی‌ده واردر. واردات سنویه‌سی ۳۳ ۰۰۰ لیرا راده‌لرنده‌در. مرکز قضا قسطمونی‌یه واورادن اسکله‌سی اولان اینه‌بولی‌یه برشوسه ایله مربوطدر.

کنغری { سنجاغی. قسطمونی ولایتنی ترکیب ایدن درت سنجاغك بری اولوب، ولایتك جنوب شرقیسنده واقع وبناءً علیه ساحلدن محرومدر. شمالاً قسطمونی مرکز سنجاغیله. غرباً بولی سنجاغیله، جنوباً و شرقاً دخی انقره ولایتیله محدوددر. اراضیسی طاغلق اولوب، حدود شمالیه‌سنده (ایلغاز) طاغی غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری امتداد ایتدیکی کبی، بونك جنوبنده ایشیق طاغی، صاری طاغ و قوش طاغی ینه او استقامتده اوزانوب، آره‌لرنده (دورك) نهری وادیسی قالیور، که بو نهر شرقه طوغری آقه‌رق، قسطمونی سنجاغنك طوسیه قضاسنه کیده‌رك، حدود ولایتده قزیل ایرماغه دوکیلور. مذکور ایکی صره طاغلرك داخلی اتکلرندن بر چوق چایلر اینوب بو نهره قاریشیور؛ ویالکز منتهای غربنده یعنی چرکش قضاسنده‌کی صولر فیلیاس ایرماغنه تابع صوقانلی نهرینه دوکیلن

حماملی جانی تشکیل ایدرلر . جنوبده‌کی ایکنجی صره طاغلرك جنوبی اتکارندن اینن صولر ایسه آبری آبری قزیل ایرماغه دوکیلوب ، بونلرك اك بیوکی مرکز لوا یانندن کچن (آجی‌صو)در. هواسی قیشین صوثوق اولوب، آیلرجه قارله مستور بولنورسه‌ده ، یازین پك لطیف وعمومیت اوزره پك صاغلامدر . طوپراغی پك منبت اولوب ، بغدای، آرپه، یولاف، چاودار، بورچق، نخود، مرجمك و سائر حبوباتله پاموق، جهری، خشخاش ومیوه و سبزه‌لرك انواعی حاصل‌اولور. اورمانلری چوق ایسه‌ده ، ساحلدن بعدی و یوللرك فقدانی جهتلریله بو یوزدن استفاده اولنه‌میور . معادنه دائر هنوز بر کشفیات وتحریات اولنمامش‌ایسه‌ده ، قیا طوزی معدنلری وطوزلی کوللریله طوزلی‌میاه جاریه‌سی چوقدر . و مملحه‌لردن چیقان طوز سنجاغك خارجنه دخی سوق اولنور . حیوانات اهلیه‌دن قیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر وسائره وطاغلرنده آناطولینك هر طرفنده بولنان حیوانات وحشیه بولنیور . صنایع محلیه پاموقدن بزوآلاجه نسجیله محصولات زرعیه‌وحیوانیه‌نك استحضارندن وآغاجدن‌قاشیق وقواطه‌کبی شیلر اعمالندن عبارتدر. سنجاق کنغری وحرکش اسملریله، قضا و٦ ناحیه‌دن مرکب اولوب، ٤١٦ قریه و ١٤٠٤٨٢ اهالی‌یی حاویدر، که بونلرك ٧٩٧ سی روم و ٣٥٣ ی ارمنی اولوب، قصوری کاملاً مسلم وترکدر . بو سنجاغك موقعاً وتاریخجه قسطمونیدن زیاده آنقره ولایتیله مناسبتی اولوب، قدیماً غالاتیادن معدود ایدی. شرق جهتنده بولنان اسکلب قضاسی بر قاچ سنه اوله کلنجه‌یه‌قدر بو سنجاغه ملحق ایکن، اخیراً آنقره ولایتنده تشکیل اولنان چوروم سنجاغنه الحاق اولنمشدر. بو وجهله سنجاغه پك یقین‌اوله‌رق جریان ایدن قزیل ایرماق مجراسی نه جنوب ونه‌ده شرق جهتندن ایکی ولایت آره‌سنده خط حدود اتخاذ اولنمشدر.

کنك (Gange) هندستانك اك بیوك واك مشهور ایرماغی اولوب، بو قطعهٔ واسعه‌نك قسم شمالیسنی شق ایله بنکاله کورفزینه دوکیلور. هندولر عندنده اسکیدن بری مقدس عد اولنان بو نهر عظیم هیمالایه سلسلهٔ جبالنك غرب جهتنده وسند ایرماغی منابعنك قربنده ٣٠° ٥٤′ عرض شمالی ایله ٧٦° ٤٧′ طول شرقیه‌ده و ٤٢٠٠ متره ارتفاعی اولان‌درین بر مغاره‌دن (باکراتی) اسمیله نبعانله ، پك اینیشلی بر یتاغك ایچنده سیل کبی غرب جنوبی‌یه وبعده غربه طوغری آقه‌رق، هیمالایه‌نك شمالی مائله‌سندن یعنی تیبتدن کلن وکندیسندن بیوك اولان (جاوی) نهرینی اخذ ایله، طاغلر آره‌سنده بر طار بوغازدن بالمرور، جنوب غربی‌یه و بعده جنوب شرقی‌یه طوغری آقار، ودها آشاغیده (جلکار) و (بهلنك) اسملریله بیوك ایکی نهراخذ ایده‌رك، اووه‌یه دوشر؛ و (هردوار)ه واصل‌اولنجه، صاغدن برجدوله صوینك قسم‌اعظمنی ویرر، که بو جدول (دواب) اووه‌لری ایچنده ٥٠٠ کیلومتره‌لك محلده جریانله ، اطرافنی صولادقدن صکره، (کونپور) نهرینه دوکیلوب، بو ایکی نهر آره‌سنده بر سیر سفائن یولی آچیور . اورادن (کنك) ایرماغی جنوبه طوغری‌آقه‌رق، کوچك سفینه‌لرك سیرینه مساعد حاله کلیر، وندریجاً شرقه میل ایده‌رك، (قنوج) شهر قدیمی قارشیسنده واقع فرح‌آباده واصل‌اولنجه، شرقه طوغری اولان میلی بر درجه دها آرتار، وصولدن (رحیلقند) دن کلن (رمپنکه) ، صاغدن دخی (دوآب) اووه‌لرندن کلن (کالی نادی) اسملریله بیوجك ایکی نهرآلیر. نهایت (کونپور) شهرینه واصل اولدقده، بیوك بر ایرماق حالنده اولوب، کنیشلکی بر کیلومتره‌یه قریبدر، ویشیلتراق صولری دکیز کبی تموج ایدر. اورادن ٢٥٠ کیلومتره آشاغی (اله آباد) شهرینه واصل اولدقده ، کرك هیمالایه اتکارندن و کرك کجرات حدودنده‌کی (ماهی) و (ویندیه) سلاسل جبالندن کلن برچوق انهارك جمعندن متشکل‌اولان وبرخیلی مسافه‌ده یعنی (دوآب) اووه‌لرنده کندیسیله متوازیاً آقان (جمنه) نهر عظیمنی صاغدن آلیر . اورادن کاه شماله وکاه جنوبه میل ایده‌رك، شرقه طوغری آقار، و (میرزاپور) و (بنارس) شهرلری‌اوکندن کچر. هندولرجه مقدس عد اولنان بوشهرك‌اوکنده وسعتی ٥٠٠ متره اولوب، قوراقلق موسمنده ثانیه‌ده ٥٥٠ و فیضاننده ٧٥٠٠ مکعب متره صو دوکر. بنارسك آلت طرفنده صولدن (اود) خطه‌

سـندن كلن (كومتی) نهرینی آلیر. (بهار) خطهٔ
واسعه‌سنه كیردكدن صكره، ینه صولدن (كوكره)
نهر عظیمنی ودها آشاغیده صاغدن فیضانی پك
قوتلی اولان (سونه) نهرینی اخذ ایدر. برآز دها
آشاغیده (پاطنه) شهرندن كچوب، اورادن آشاغی
صـولدن (نپال) مملكتندن متوازیاً آقه‌رق كلن
بر قاچ نهر ونهایت اك بیوكاری اولان (كوسی)
نهرینی آلیر. نهایت بهاردن بنكاله خطه‌سنه كیركن،
بردن بره جنوبه طوغری دونوب، طولاشیقلی بر
جریاندن صكره، جنوب شرقی‌یه طوغری دونه‌رك،
وجنوبه طوغری برچوق قوللر صاله‌رق، واسع
دالیه‌سنی تشكیل ایدر؛ و اك بیوك قولی (پادما)
اسمیله استقامتنده دوامله، ینه شمالدن برطاقم انهار
آله‌رق، نهایت تبتدن كلن (براهماپوتره) نهر
عظیمیله برلشدكدن صكره، جنوبه طوغری بر
درجه دها میل ایدر، وینه صاغدن برطاقم قوللر
و جدوللر صاله‌رق، بنكاله كورفزینك منتهاسنده
قره‌لرك ایچنـه اوزانمش و برطـاقم آطه‌لرله اوكی
قپانمش برخلیجك ایچنه دوكیلور؛ و تا منصبنده شمال
شرقیدن وبرمان حدودندن كلن (سورمه) نهرلریله
قاریشیر. براهماپوتره ایله برلشدیكی محلده قوراقلق
موسمنده ثانیه‌ده ٢٠٠٠ و فیضاننده ٣٣٩٣٤
مكعب متره صو دوكر. مجراسی خط مستقیم اوزره
٢٠٠٠، وطولاشیقلری‌ده حساب اولندقده تقریباً
٣٠٠٠ كیلومتره‌در. فیضانی نیسانك اواخرنده
باشلایوب، تموزده او درجه‌ده آرتار، كه نهرك
صولری حدای دائمیسندن ١٠ متره یوقاری قالقوب،
مجراسنك آشاغی طرفنده یتاغنه صیغمامغله، دالیه‌
سنده ١٥٠ كیلومتره وسعتنده بر یر تكمیل صو
آلتنده قالیر. آغستوسـك اواخرنده كونده ٢٥
سانتمتره نسبتنده انمكه باشلار. (كوونپور) ایله
(پاطنه) آره‌سنده یتاغنك وسعتی قوراقلق موسمنده
١ وفیضاننده ٢ كیلومتره راده‌لرنده اولوب، اورادن
آشاغی بش آلتی كیلومتره‌یه قـدر توسع ایتدیكی
اولور. براهماپوتره‌نك تبتده‌كی حوضـهٔ واسعه‌سی
داخل حساب اولمقسزین، كنك ایرماغنك هندستا-
نك شمالنـده‌كی حوضـه‌سی شمالاً هیمالایه، غرباً
(آراوالی)، جنوباً (ویندیه) سلاسل جبـالیله محاط
بیوك بر مسـتطیل صورتنده و ٩٣٢٠٠٠ مربع
كیلومتره وسعتنده‌در.

كنكك حوضـه‌سی هندستـانك اك منبت،
اك معمور واسكیدن بری اك مدنی یری اولوب،
بو قطعه‌نك اك بیوك واك مشهور شهرلری دخی بو حوضه
داخلنده وبو ایرماقله تابعلری كنارلرنده‌در. دالیه‌سی
نیلك دالیه‌سنك ایكی مثلندن بیوك اولوب، ایرماق
بونی ومجراسی اوزرنده بولنان اووه‌لری سنی واروا
ایله احیا ایده‌رك، دنیانك اك منبت یرلری حكمنه
قویبور. آنجق نیل كبی سدلر وبندلرله ضبطی ممكن
اوله‌میوب، فیضاننده چوق دفعه دالیه‌سنده بیوك
شهروقصبه‌لری ومزروعاتی تخریب، واهالی وحیوا-
ناتی اتلافله، اورته‌لغی دكیزه دوندردكدن صكره،
صـولر چكلدیكنده چـوق دفعه نهرك قـوللری
اسكی مجرالرینی تركله یكی یتـاقلر پیدا ایدرلر.
بر وجهله‌كه دالیه‌نك هر نره‌سی قازلسه، طوپراغك
آلتندن سفائن انقاضی وسائر نهر علائمی چیقـار.
عرض اقتضاسنجه حرارت فوق العاده طوپراغك
اوستنی قورودورسه‌ده، برآز قازلدیغی كبی آلتندن
صو چیقار. بو حال پك كایتلی وپك ایی برنج حصو-
له مساعد ایسه‌ده، بر طرفدن قالقان بخارلر و بر
طرفدن‌ده نهرك سـورودكلدیكی مواد عضویه‌نك
چورومسندن چیقار تعفنات هر وقت قولره ظهورینه
واورادن بتون عالمه انتشـارینه سببیت ویرمكده،
وبنكاله‌نك هواسی یرلیلردن بشقه كیمسـه‌یه یاراما-
مقده‌در. بیـوك آغزلری ١٤ اولوب، بر چوق
كوچكلری‌ده واردر. بهر سـنه‌ده دكیزه ١٨٠
ملیون مكعب متره چامور وقوم دوكر. مد وجزر
(راججعل)ه قدر ٢٤٠ كیلومتره‌لك محلده ظاهر
اولور، (وكوكره)نك ملتقاسنه‌دكده حس اولنور.
بیوك كیلر هر موسمده اله آباده وفیضانی موسمنده
(كوونپور)ه وجنـه‌ده آكره‌یه قدر چیقمـغله،
هندستانك اك بیوك واك ایشـلك طریق تجارتی
بو ایرماقدر.

كنك ایرماغی اسكیدن بری هندولر عندنده
مقدس عد اولنه‌رق، كنارلرنده برهمنیلرك برچوق
معبدلری ومبارك عد ایتدكاری یرلری واردر.
هردوار ایله له آباد وبنارس اك مقدس شهرلریدر.
بو نهره جنتك طریقی نظریله باقدقلرندن، اسكیدن

هندولر اولولرینك جنازه‌لرینی نهرك ایچنه آتار - لردی. بو ایسه هم هوایی عفونتلندیروب، همده شهرلرده یالیلرك اوكندن قوشلر وتمساحلر طرفندن پاره‌لانمش برآلای میتلر یچمسی کبی دهشت‌انگیز منظره‌لره محل ویردیکندن ، انكلیز حکومتی بو عادت مکروهه‌یی منع ایتمکله ، شمدی جنازه‌لری نهرك کنارنده یاقوب، کوللرینی نهره آتمقله قناعت ایدیورلر.

کنکوَر { همدان ایله کرمانشاه آره‌سنده برکوچك قصبه اولوب، خراب اولمش غریب بر سرایی اولدیغی، وجزیرهٔ ابن عمر قربنده دخی بو اسمله متین بر قلعه بولندیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

کنکه { کتب عربیه‌ده بو اسمله اعاظم حکماء هنددن بری ذکر اولنوب، هیئت ونجوم وطبده ید طولی صاحبی اولدیغی ذکر اولنیور. عربی‌یه ترجمه اولنمش کتابلری بروجه آتیدر: «کتاب النموذار فی الاعمار»، «کتاب اسرار المواليد»، «کتاب القرانات» کبیر و صغیر، «کتاب الطب»، «کتاب التوهم»، «کتاب فی احداث العالم والدور فی القران».

کنوریو { کرید جزیره وولایتنك قندیه سنجاغنده بر قضا اولوب، ٧٥ قریه‌دن مرکبدر.

کنوفروریون { (Cænophrurium) یعنی «یکی قلعه» سلیوری‌نك ٩ کیلومتره غرب شمالیسنده اسکی بر قصبه اولوب، ایمپراطور آورلیان ٢٧٥ تاریخ میلادیسنده اوراده قتل اولنمشدی. الیوم خرابدر.

کنه { یاخود کنوپولیس (Cæne, Cænopolis) یونانك لاقونیه خطهٔ قدیمه‌سنده بر شهر اولوب، مشترینك عبادتنه مخصوص جسیم بر معبدیله مشهور ایدی. دها اسکی اسمی (تناروت) ایدی. — مصرده‌کی (هرموپولیس) شهرینك دخی نام دیگریدر.

کوار { وان ولایتنك حکاری سنجاغنده وولایت وسنجاغك شرق جهتنده اوله‌رق ایران حدودنده بر قضا اولوب، شمالاً الباق، غرباً لوانك مرکزی اولان جولمرك، جنوباً شمیدان قضالریله ، شرقاً دخی ایران حدودیله محدوددر. فخری مدیرلرله اداره اولنور ٦ ناحیه و١٨٤ قریه‌یی حاویدر. اهالیٔ قضا ٢٦٢٠٠ اولوب، ١٤٧٠٠ ی، اکثریت اوزره کرد اولمق اوزره، مسلم وسنی، ٩٠٠٠ ی نسطوری، ١٩٠٠ ی ارمنی و٣٠٠ ی اسرائیلیدر. مرکزی اولان (دیزا) قصبه‌جغی وانك ١٨٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده و ٢١٣٣ متره ارتفاعنده واقع اولوب، ٣٦٠٠ اهالیسی وایرانده (اورمیه) شهریله و وان و موصل ایله خیلی ایشلك تجارتی واردر. اراضیسی طاغلق اولوب، شمال جهتنده سنبل طاغی وغرب طرفنده ٤٠٠٠ متره ارتفاعی اولان جلو طاغی ممتد اولور. اورمانلری آز اولوب، قواق، سکود ، جوز ویبانی الما وآرمود آغاجلری واردر . واسع و پك منبت اووه‌لری دخی اولوب، علی‌الخصوص دیزا اووه‌سی پك محصولداردر. محصولاتی حبوبات متنوعه ایله کثرتلی سبزه ومیوه‌دن عبارتدر. مرعالری چوق وپك ایی اولوب ، قویون ، کچی وصیغیر اوله‌رق کلیتلی حیوانات اهلیه‌سی وار ایسه‌ده، پك شدتلی وسورکلی اولان قیش موسملرنده بونلرك اداره‌سی خیلی کوجدر. بونك ایچون اووه‌لرده وعلی‌الخصوص قضانی شرقدن غربه شق ایله زاب نهرینه دوکیلن (نهیل) چایی کنارلرنده یتیشن پك اوزون اوتلردن کلیتلی قورودوب، قیش ایچون صاقلارلر. مرکز قضاده هر هفته بازار و(کریل) قریه‌سنده اغستوسك ١٥ نده بیوك بر پنایر قوریلوب، اوچ کون سورر. مرکزده جماعات مختلفه‌یه مخصوص اوچ صبیان مکتبی و بعض کویلرده نسطوری وارمنیلرله پروتستان میسیونرلرینه مخصوص بر قاچ کوچك مکتب واردر.

کُوار { فارسده شیرازدن ١٠ فرسخلق مسافه‌ده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

کُوّار { سودان بلادندن فزانك جنوبنده بر اقلیم اولدیغی، وعقبه بن عامر طرفندن فتح اولنوب، بر دها عربلره قارشی حرب ایتمه‌مك ایچون ، حاکمنك پارمقلری کسلدیکنی یاقوت حموی بیان ایدیور. (قوار) ماده‌سنده بیان اولنان واحك عینی اولدیغنده شبهه یوقدر.

بو حالده عقبه بن عامر ١٨° عرض شمالی جوارلرنده اولان او برله قدر ایلریلمش دیمکدر.

کواش { وان ولایت و سنجاغنده ووان کولنك جنوبنده بر قضا اولوب، شمالاً مذکور کول ایله، شرق شمالی جهتندن ولایت مرکز قضاسیله، جنوباً شتاق ومکس، غرباً قارچکان قضالریله محدوددر. مرکزی ٤٢٣٩ اهالیسی اولان وسطان قصبه‌سیدر. قضا ٥ ناحیه و٧٩ قریه‌یی حاوی اولوب، ١٣١٦٤ اهالیسی واردر، که بونلردن ٨١٣٠ ی مسلم واکثریت اوزره کرد، ٤٨٥٠ سی ارمنی، ٥٩ ی اسرائیلی و١٢٥ ی یزیدی وسائره‌در. اراضی ومحصولاتیله سائر احوالی وان سنجاغنك سائر طرفلرینه مماثلدر. «معجم البلدان» ده (کواشی) اسمیله مذکور اولوب، اسم قدیمی (اردمشت) اولدیغی بیان اولنیور.

کواکب { حجازده مدینهٔ منوره ایله تبوك آره‌سنده بر طاغدر.

کوال { مروشاهجانده بر نهر اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کوانپور { (Cawnpore) هندستانك شمال غربی ایالاتندن اله آباد ایالتنده واله آبادك ١٨٥ کیلومتره شمال غربیسنده وکنك ایرماغنك ساحل یمیننده اوله‌رق (دوآب) خطه‌سنده بیوك بر شهر اولوب، ١٢٢٧٧٠ اهالیسی، کنیش ودوز سوقاقلری، نهرك اوستندن یکر دمیردن بر صو یولی وپك ایشلك تجارتی واردر. بیوك کمیلر بو شهرك اوکنه قدر نهرده ایشلیوب، اورادن یوقاری دها کوچك سفائن وسائر وسائطله نقل اولندیغندن، بو شهرك اسکیدن بری اهمیت تجاریه‌سی اولوب، اخیراً دهلی‌یه، الکهنویه، اکره‌یه، کلکته‌یه وسائر بیوك شهرلره دمیریول خطلریله‌ده ارتباطی بر قات دها اهمیتنی آرتیرمشدر.

کواهی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، جنتمکان سلطان سلیم خان اول حضرتلرینك زماننده ارباب تیماردن ایدی. پادشاه مشارالیهك نامنه «کنز البدایع» عنوانیله برمنظومه یازوب، همان هر بیتنده بر ضرب مثل ایرادینی التزام ایتمشدر. شو بر ایکی بیت اونكدر:

بو اور ایتدوکن اول کیم بد عملدر
کیم ایتی اولدیرن سوور مثلدر
اوشنه طوغرو سوز ایچون قهردن
قوغلسه‌ك غم دکل طقوز شهردن

کوبا { (Cuba) اسپانیولجه اولدیغندن، قوبه صورتنده تلفظ اولنوب، بوبله یازلمق دها طوغریدر. [«قوبه» ماده‌سنه مراجعت.]

کوبك { خداوندکار ولایتنك کوتاهیه سنجاغنه تابع عشاق قضاسنده و عشاقك ٤٠ کیلومتره جنوبنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٩ قریه ایله برابر قضانك قسم جنوبیسندن عبارت اولان ناحیه‌یی تشکیل ایدر. ناحیه‌نك اهالیسی ٤٩٠٠ کشی اولوب، جمله‌سی مسلمدر. اراضیسی دوز واووه‌لق اولوب، بناز چایی ناحیه‌یی شمالدن جنوبه شق ایدر. وناحیه‌نك قسم جنوبیسنده شرقدن غربه آقان بیوك مندرسه دوکیلور. طوپراغی پك منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله سبزه و میوه‌لرك انواعی وآفیون، جهری، پلاموط، پاموق و سائره حاصل اولور. قضا داخلنده بر کوکوردلی ایلیجه واردر. ناحیه داخلنده ٦ جامع و٥ مدرسه موجوددر. اورمان ومرعالری ومختلف آو حیواناتی واردر.

کوبلی { خداوندکار ولایتنده ارطغرل سنجاغنك مرکز قضاسنده وبیله‌جکك ٨ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق کوتاهیه طریقی اوزرنده ناحیه مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، ناحیه‌سی اون قریه‌دن مرکبدر.

کوپار { (Cupar) اسقوچیه‌ده ادیمبورغك ٤٢ کیلومتره شمال شرقیسنده (فیفه) قونتلغنك مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٥٠٠ اهالیسی، وکتب کثیرهٔ ممتازه نشر ایتمش بر بیوك مطبعه‌سی واردر.

کوپری { (یاخود وزیرکوپریسی) سیواس ولایتنك آماسیه سنجاغنده وآماسیه‌نك ٧٠ کیلومتره غرب شمالیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٨٦٠٠ اهالیسی، ١٣ جامع شریفی، بری کوپریلی زاده فاضل پاشانك وقفی اولمق اوزره ٢ کتبخانه‌سی، ٦ مدرسه‌سی، کوپریلی محمد پاشانك اوقافندن بر چوق خیراتی، ٦

خانی، ۰ حمامی، ٦٤٦ دکانی، رشدیه مکتبی، بدستانی، ۳ تکیه‌سی و ۲ زاویه‌سی واردر. اهالیسنك ۷۲۰ سی جماعات ثلثه‌یه منسوب ارمنی، ۲۸۰ ی روم وقصوری مسلم وترکدر. هر پازار ایرتسی‌کونی قصبه‌ده پازار قوریلور. قزیل ایرماغه تابع بر چایك اوزرنده اولان کوپریسندن طولایی بو اسمله تسمیه اولنوب، طاول مدت بو قصبه‌ده اقامت و اجرای حکومت ایتمش اولان مشهور کوپریلی محمد پاشا طرفندن اعمار اولنمغله، (وزیر کوپریسی) دخی دینلمشدر.

— کوپری قضاسی سیواس ولایتنك غرب شمالی کوشه‌سندن عبارت اولوب، جنوباً عثمانجق، جنوب شرقی جهتندن حوضه قضالریله، شمال شرقی طرفندن طربزون ولایتنك جانیك سنجاغیله، شمالاً وغرباً دخی قسطمونی ولایتیله محاط و محدوددر. قضا ۸ ناحیه و ۱٦۰ قریه‌یی حاوی اولوب، ۲٤۱۲۰ اهالی ایله مسکوندر، که بونلرك ۳٦۲۰ مذاهب ثلثه‌یه منقسم ارمنی، ۱۰۰۰ ی روم و قصوری مسلم وترکدر. اراضیسی عارضه‌لی وطاغلرله محاط اولوب، غرب وشمال حدودینی تفریق ایدن قزیل‌ایرماغه دوکیلور یکرمی قدر چایی واردر، که بونلرك اك بیوکلری (استولاز) ایله (اولوچای) در. ایکی قطعه اورمانی اولوب، محلنده استعمال اولنه‌جق قدر کراسته واودون قطع اولنور. طوپراغی خیلی منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله پاموق وسبزه ومیوه‌لرك انواعی حاصل اولور. مرعالری‌ده کوزل اولوب، حیوانات اهلیه‌دن قویون، کچی، صیغیر وسائره بولنور. صنایع محلیه سختیان، کلیم، چول کبی شیلر اعمالندن عبارتدر. قضا داخلنده ۱۸ جامع، ۷۵ مسجد، ٤٥ اسلام و ٤ خرستیان مکتبی موجوددر.

کوپری حصاری { اسکیشهر قربنده اسکی بر قلعه اولوب، وقتیله متانت واهمیتی وار ایدی. ٦۸۸ تاریخنده سلطان عثمان خان غازی جانبندن فتح اولنمشدی.

کوپری صویی { بو اسمله آناطولیده ایکی نهر اولوب، بری قونیه ولایتنده (دیپوبراز) طاغندن نبعانله، جنوبه طوغری جریان ایده‌رك، آنطالیه کورفزینه دوکیلور. اسم قدیمی (اوریمدون) در. — دیکری سیواس ولایتنك آماسیه سنجاغنده طاوشان طاغندن نبعانله، وزیر کوپریسی قربنده قزیل ایرماغه دوکیلور.

کوپریلی { (Veleze) سلانیك ولایت وسنجاغنده و سلانیکك ۱٤٥ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق واردار نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱٦۲۷۹ اهالیسی. ۹ جامع شریفی، ۲ مسجدی، ۷ تکیه‌سی، ۳ کلیساسی، بر مناستری، بر رشدی، ۳ ابتدائی و ۲ صبیان اسلام مکتبیله، بر رشدی و ۳ ابتدائی بلغار و ۲ ابتدائی روم مکتبلری، ۳۲ خانی، بر حمامی، ۲۰ دکرمنی، پاموق، سیسام، قیطان ومنسوجاته مخصوص ۹ فابریقه‌سیله متعدد منسوجات دستکاهلری، سنه‌ده برکره مایسده اوچ کون سورر پنایری وبك ایشلك تجارتی واردر. بو قصبه‌ده خیلی مقدار باصدیرمه دخی یاپیلوب، اطرافه اخراج اولنور.

— کوپریلی قضاسی سلانیك ولایتنك منتهای شمال غربیسنده واقع اولوب، جنوب شرقی طرفندن تکوش قضاسیله، شرقاً وشمالاً وشمال غربی طرفندن قوصوه، غرباً وغرب جنوبی جهتندن دخی مناستر ولایتلریله محدوددر. قضا بوغاپیل ونیقودیم اسملریله ایکی ناحیهٔ ملحقه‌سیله برابر ۹۱ قریه‌دن مرکبدر. اهالیٔ قضا ۵۰۰۱۵ کشی اولوب، ۱۷۱۵۳ ی اسلام، ۳۲۳۵۲ سی بلغار، ۵۸۸ ی قبطی، ٤۱۷ سی روم و ۵ ی اسرائیلیدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، غرب شمالی جهتنده (غواژمیه) وغرب جنوبی طرفنده پاپونه طاغلری بولنیور. واردار ایرماغی قضانك قسم شرقیسنده شمالدن جنوبه آقوب، صاغ وصولدن بر چوق چایلر اخذ ایدر. طوپراغی پك منبت اولوب، اراضیٔ مزروعه‌سی تقریباً ٤۱۳۰۰۰ دونمدن عبارتدر. اك باشلی محصولاتی: غدای، چاودار، یولاف، آرپه، داری، مصر، فاصولیه، پتاته، پرنج، کتن، کنویر، توتون، پاموق، سیسام، آفیون، اوزوم میوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. باغلری ۳۲۰۰۰ دونمه بالغ اولوب، سنوی بر ملیون قیه راده‌لرنده شراب اعمال اولنور. ایپك بوجکی وآری قوغانلری

دخی چوقجه اولوب، خیلی مقدار قوزه وبال آلنمقده‌در. مرعالری چوق وکوزل اولوب، حیوانات اهلیه‌سی ١١٠٠٠٠ قدر قیون، ٥٠٠٠٠ کچی، ١٥٠٠٠ صغیر، ٢٠٠٠ آت، ٣٥٠٠ مرکب، ٣١٠ استر، ٨٥٠٠ طوموز وسائره‌دن عبارتدر. قضانك شرق وجنوب جهتلرنده بر قاچ اورمانی اولوب، محلنده صرف اولنمق اوزره، بر مقدار کراسته ومحروقات قطع اولنور. صنایع محلیه شیاق وعبا وچوراب کبی یوکدن معمول شیلرله سختیان وسائره اعمالندن عبارتدر. داخل قضاده ٤٤ مکتب، ٤ مدرسه، ٢ کتبخانه موجوددر. سلانیك اسکوب دمیر یول خطی قضایی شق ایله مرکزی ایچندن کچه‌رك، تجارتی تسهیل ایدیور. باشلیجه ذخیره وآفیون ایله شرابه متعلق اولان تجارتی سنوی ٨٠٠٠٠ لیرا راده‌لرنده‌در. واردات سنویه‌سی ٤٥٠٠٠ لیرا راده‌لرنده‌در.

کوپریلی { (محمد پاشا) مسند صدارت عظمایی احراز ایتمش وزرای دولت عثمانیه‌نك اك مقتدرلرندن اولوب، آرناؤد جنسیتنه منسوبدر. برات سنجاغنك تیمورجه قضاسی قراسندن برنده دنیایه کلوب، درسعادته ورودله، سرای همایونه داخل اوله‌رق، طباخین خاصه زمره‌سنه الحاق ایتمشدی. بعده طشره‌یه چیقوب، خسرو پاشایه انتسابله، کیده‌رك خزینه‌داری اولمشدی. قره مصطفی پاشانك صدارتنده میرآخورلق رتبه‌سنه نائل اولمش؛ و بعده ایکی طوغ ایله شام وقدس وطرابلس ایاللرینه والی نصب اولنمشدی. ١٠٦١ تاریخنده رتبهٔ وزارتله قبه نشین اولمشیکن، متعاقباً کوستندیل سنجاغنه تعیین اولنمش؛ و مؤخراً مسکن اتخاذ ایتمش اولدیغی کوپری قصبه‌سنه چکلمشیدی. مقام صدارته کچن ابشیر پاشا حلبدن درسعادته کلیرکن ویردیکی عرضحال اوزرینه، ثانیاً طرابلس ایالتنه نصب اولنمش ایسه‌ده، محل مأموریتنه وصولندن اول، ابشیر پاشانك اقبالی دکیشمش اولمغله، صاحب ترجمه دخی عزل اولنه‌رق، کوپری‌یه معاودت ایلمشدی. ١٠٦٦ تاریخنده مسند صدارته کچن بیونی اکری محمد پاشایه، اورادن مرورنده، تقدیم عرضحال ایتمسی اوزرینه، یکیدن طرابلس ایالتنه نصب اولنه‌رق، امور سفریه‌سنی تدارك ایتمکده ایکن، بعض خیرخواهان دولتك اخطار وتوصیه‌سی اوزرینه، مسند صدارت عظما عهدهٔ لیاقتنه تودیع اولنمغله، اصلاحات اساسیه‌یه بدأ ومباشرتله، امور مالیه و عسکریه وعدلیه‌یی محور لایقنه، وقوت وسطوت دولتی حال اصلیسنه ارجاع ایتمش ایدی. ١٠٦٧ ده لیمنی وبوزجه آطه‌یی ایادیٔ اعدادن استرداد، وبر سنه صکره دائرهٔ انقیاددن چیقمش اولان اردل خلقنی تربیه ایچون سوق عسکر ایدوب، ینوه‌یی فتح، و ١٠٧٠ ده (وراد) قلعه‌سنی ضبط ایتمشدی. ١٠٧٢ ده خسته‌لنوب، ایکی اوچ آی یاتدقدن صکره، سکسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، ارتحال ایدوب، چنبرلی طاش قربنده کتبخانه‌سی خطیره‌سنده دفن اولنمشدر. مدت صدارتی دور جنتمکان سلطان محمدخان رابعده بش سنه ایله اوچ آی واون کوندر. امور دولتی اوج بالای شوکت وسطوته ایصاله موفق اولمسی اقتدار خارق العاده‌سنه دلیل واضح اولوب، بعض مورخین مجازاتده کوستردیکی شدتی تنقید ایتمشلرسه‌ده، بو دخی او وقته کوره ضروری اولان اسباب سیاست جمله‌سندن اولمغله، معذور کوریله‌بیلیر. هر حالده دولته ایتدیکی خدمات حقنده اطالهٔ لسانی تجویز ایتمز. درسعادتده چنبرلی طاش قربنده مدرسه وکتبخانه‌سی وکوپریده دخی بعض مبراتی واردر. خدمات مبروره‌سنه بناءً کندیسندن صکره مسند صدارت اوغلی فاضل احمد پاشایه توجیه اولنمش؛ واولاد واحفادندن دها بر قاچ ذات بو مقام جلیله کچمشلردر.

کوپریلی زاده { (فاضل احمد پاشا) دور سلطان محمد خان رابعده

مسند صدارت عظمایه چقن وزرادن اولوب، آنف الترجمه کوپریلی محمد پاشانك اوغلی وخلفیدر. ۱۰۴۵ تاریخنده کوپری قصبه‌سنده دنیایه کلوب، ابتدا طریق علمه سلوکله، قره چلبی زاده عبد العزیز افندیدن و سائر علماء عصرندن تحصیل ایده‌رك، زمرهٔ مدرسینه داخل اولمش ایکن، طریق ملکیه انتقال ایله، ۱۰۶۹ ده وزارتله ارضروم، ۱۰۷۰ ده شام والیلکنه، ۱۰۷۱ ده درسعادته جلبله قائممقاملق مسندینه نصب اولنمش؛ وپدرینك خسته‌لغی زماننده وکالت ایدوب، وفاتنده ۱۰۷۲ ده، ۲۷ یاشنده اولدیغی حالده، مقام صدارت عظمایه چقمش؛ وبر سنه صکره نمچه‌لیلر اردل (یعنی ترانسیلوانیه) قلاعنه تجاوز ایتمکله، سرعسکرلك عنوانیله اردوی همایونله او طرفه عزیمت ایده‌رك، ۱۰۷۴ ده (اویوار) قلعه‌سنی ۲۶ کون محاصره‌دن صکره فتح ایله، بیوك بر مظفریته نائل اولمش؛ وموسم شتا حلول ایتمکله، مشتای بلغراده عودتله، بهارده یکیدن ترتیب سفر ایتدیکنده، نمچه طرفندن سفیرلر کوندریله‌رك، عقد مصالحه التماس اولنمغله، منافع دولت علیه‌یه موافق بر معاهده عقدیله، ادرنه‌یه عودت ایده‌رك، مظهر نوازش پادشاهی اولمش ایدی. یکرمی درت سنه‌دن بری عثمانلیلرك تحت محاصره‌سنده بولنان کرید جزیره‌سنك اکمال فتحی ایچون ۱۰۷۷ ده دونمای همایونله کرید صولرینه بالذات عزیمت ایدوب، یکرمی طقوز آی شدتلی تعرضلرله بعد الاشتغال، ۱۰۸۰ ده وندیکلیلری جزیره‌دن کاملاً طرد واخراجله، بتون کریدی فتح ایده‌رك، مظفراً ادرنه‌یه عودت، والتفات شهریاری‌یه نائلیتله کسب مفخرت ایتمشدی. ۱۰۸۳ ده دولت عثمانیه‌نك تحت حمایه‌سنده بولنان قزاقلر خطماننه له قرالی طرفندن تعرض وقوعبولمغله، پادشاه مشارالیه بالذات اختیار سفر بیوردقلرنده، صاحب ترجمه دخی رکاب همایون معیتنده عزیمت ایدوب، (قمنچه) فتحنده فوق العاده غیرتی کورلمشیدی. بعض امراضه دوچار اولوب، ۱۰۸۷ ده ادرنه‌یه عزیمت همایون وقوعنده، معیتنده کیتمکه اقتداری اولمامغله، موکب همایونك آرقه‌سی صره آهسته آهسته کیتمکده ایکن، جسرارکنه قربنده قره بیر چفتلکنده تکمیل انفاس حیات ایتمش؛ ونعشی درسعادته نقل ایله، پدرلری یاننه دفن اولنمشدر. مدت صدارتی اون بش بچق سنه اولوب، ۴۲ یاشنده وفات ایتمشدر. غیرت واقتدارده پدرینه ماننده اولوب، فضله اوله‌رق علم وفضلی وحلم وکرم و سخاوتی دخی وار ایدی. آنجق امور عادیه‌نك تسریع وعشیه‌سنه اهمیت ویرمه‌مکله اتهام اولنور. پدرینك کتبخانه‌سنه علاوةً بر خیلی کتب معتبره وقف ایتمش؛ ودرسعادت وکوپریده بعض خیرات براقمشدر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، مجارستانده (اویوار)ی فتح ایتدیکنده سویلدیکی شو تاریخ مصراعی زادهٔ طبعیدر:

الله معین اولدی فتح ایلدك اویواری

کوپریلی زاده { (مصطفی پاشا) دور سلطان سلیمان خان ثانی واحمد خان ثانیده مسند جلیل صدارتده بولنمش وزرادن اولوب، کوپریلی محمد پاشانك اوغلی وآنف الترجمه فاضل احمد پاشانك کوچك برادریدر. ۱۰۴۷ ده دنیایه کلوب، طریق علمه سلوکله، پدر وبرادرینك زمانلرنده مدارسهٔ علومله مشغول ایکن، خاندانلرینك پرورده‌سی اولان مرزیفونلی مصطفی پاشا صدارتنده ۱۰۹۱ ده یکدن رتبهٔ وزارتله اعزاز، و۱۰۹۵ ده نیکبولی الحاقیله سلستره ایالتنه وبابا طاغی سردارلغنه نصب اولنمش؛ بعده عزل وتقاعد، ومؤخراً ساقز وسدالبحر محافظلغنه نصب، و۱۰۹۸ ده درسعادته جلبله، قائممقام تعیین اولنمشدی. جنتمکان سلطان سلیمان خان ثانی حضرتلرینك جلوسنی متعاقب زوربازلرك مکریله سدالبحره کوندریلوب، قندیه وبعده ساقز محافظی اولمشدی. ۱۱۰۱ ده ادرنه‌یه جلبله، مهر صدارت عهدهٔ درایتنه تسلیم اولنمشدر. ابتدا ایشه شدتله باشلایه‌رق، نظام وانتظام وعدالت واستقامتی دها زیاده تقرر ایتدیردکدن صکره، اردوی همایونه قوت ویره‌رك، سفره عزیمت، وایادیٔ دشمنه چکمش اولان شهر کویی، نیش، ودین وبلغرادی استرداد وبتون اوجهتلرده حکومت عثمانیه‌یی تأمین ایتدکدن صکره، مظفراً درسعادته

حوتله، الای والا ایله استقبال اولنمش؛ وایلك بهارده مصمم اولان سفر تدارکاتیله اشتغال ایدوب، بو اثناده سلطان احمد خان ثانی جلوس ایتدکده، صاحب ترجه مقام صدارتده ابقا اولنه‌رق، ۱۱۰۲ سنه‌سی اول بهارنده اردوی همایونله مجارستان سفرینه عزیمت، وباده برنسی لویدیه قارشی کمال مظفریتله حرب ایتدکده ایکن، میدان حربده قورشون اصابتیله شهید اولمش؛ ونعشی درسعادته نقل ایله، پدر وبرادری یاننه دفن اولنمشدر. مدت صدارتی جنتمکان سلطان سلیمان خان ثانی واحمد خان حضرتلرینك زماننده ایکی سنه ایله اوچ آی قدر اولوب، ۵۵ یاشنده وفات ایتمشدر. غیور، عالم، مستقیم ودیندار بر ذات اولوب، آنجق امور خارجیه‌دن چوق وقوفی یوغیدی.

کوپریلی زاده (نعمان پاشا) سلطان احمد خان ثالث دورنده مسند صدارت عظمایه کچمش وزرادن اولوب، آنف الترجه کوپریلی زاده مصطفی پاشانك اوغلیدر. درسعادتده دنیایه کلوب، تحصیل علم وکمال ایتدکدن صکره، عمزاده‌سی (عموجه‌زاده حسین پاشا) نك زمان صدارتنده ۱۱۱۲ ده وزارتله قبه نشین، وبعده بربرینی متعاقب ارضروم، آناطولی، اغریبوز، قندیه وبنه اغریبوز والیلك ومحافظلقلرینه نصب اولنمش؛ وسلطان مصطفی خان ثانینك شرف مصاهرتنه نائل اولمش ایدی. ۱۱۲۲ تاریخنده، حلیلهٔ محترمه‌لرینك زفافی بهانه‌سیله، درسعادته جلب اولنه‌رق، چورلیلی علی پاشا یرینه مسند صدارت عظمایه نصب اولنمش؛ وکندیسی عالم، عفیف وکامل بر ذات ایسه‌ده، علوم ومعنویاتله وعبادتله اشتغالی وانزوایه میلی زیاده اولوب، امور دنیایه پك ده رغبتی اولمدیغندن، ٦٣ کون صکره بالانفصال، صره‌سیله اغریبوز، حانیه، قندیه، یانیه، و۱۱۲٦ ده قره‌طاغ سرعسکرلکی انضمامیله بوسنه، بعده بلغراد، ایچ ایل، قبریس منصبلرینه نصب اولنمشدی. ۱۱۲۹ ده نمچه‌لینك حدود عثمانیه‌یه تجاوز نیتنده بولندیغی حس اولنمغله، مقابله‌یه مهیا اولمق اوزره، ثانیاً بوسنه ایالتنه تعیین اولنه‌رق، بوسنه دلاورلریله دشمن اردوسنی تار ومار، وبرچوق مهمات واسلحه وغنائم اخذ ایتمش؛ وبعده ایالت مذکوره‌نك غوائلی زیاده اولمغله، لاجل الاستراحه قندیه محافظلغنه نقل اولنه‌رق، ۱۱۳۱ ده اوراده ارتحال ایتمشدر. وفاتنده هنوز اللی یاشنده یوغیدیسه‌ده، بر پیر سالخورده قدر کامل وصاحب تمکین ایدی.

کوپریلی زاده (عبدالله پاشا) آنف الترجه کوپریلی زاده مصطفی پاشانك اوغلی اولوب، عالم وادیب وجسور بر ذات ایدی. سلطان احمد خان ثالث دورنده نادرشاهه قارشی آچیلان ایران سفرنده تبریز جهتنده‌کی اردوی همایونك سرعسکری اولمغله، تبریز شهرینی فتح ایتمش؛ وشاه مشار الیه ایله مکالمه‌یه مأمور اولمش ایدی. ۱۱٤۸ ده ایرانیلرله یکیدن آتش حرب اشتعال ایتدکده، وقوع بولان شدتلی بر محاربه‌ده شیرانه حمله ایدوب، شهید اولمشدر. پدری مجارستانده و اوغلی عبدالرحمن بك دخی کندیسندن طقوز سنه اول همدانده شهید اولمش ایدی. عبدالله پاشانك اشعار عربیه‌سنی حاوی مرتب دیوانی اولوب، غالبا اخیراً بیروتده نشر اولنمشدر.

کوپیدون (Cupidon) اسکی روما‌لیلر اساطیرنده عشق الهی زعم اولنوب، زهره ایله مشتری ویامریخك اوغلی زعم، وقنادلی والنده بر یایله اوقلری حاوی بر قبور طوتار کور ویاکوزی باغلی چیلاق بر کوچك چوجق شکلنده تصویر ایدرلردی. روحدن کنایه اولان (پسیخه) نام پرینك عاشقی ایدی. یونانیلر عندنده (اروس) یعنی «عشق» نامیله معروف ایدی.

کوت العماره بغداد ولایت وسنجاغنده وبغدادك ۱۵۷ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق دجله‌نك ساحل یسارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٤۱۱۵ اهالیسی، رشدیه مکتبی، شیعیلره مخصوص بیوك بر جامعیله سنیلره مخصوص دیکر بر جامع شریفی، بر حاوره‌سی، ۲ خانی، ۱۰ مغازه‌سی، ۵۰ دکانی و ۲ حمامی واردر. بو قصبه یکی اولوب، بر قاچ سنه اول دجله‌ده ایشلین وابورلر ایچون بر کومور دپوزیتوسندن عبارت ایدی.

— کوت العماره قضاسی بغداد سنجاغنك

منتهاى جنوبنده واقع اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى تقريباً ٧٥٠٠ مربع كيلومتره واهاليسى ٣٠٠٠٠ كشى قدردر. اراضيسى دوز اولوب، چول حالندن دنيانك اك منبت برى حالنه كچمك ايچون اسكى جدوللرك تعمير وتكثيريله، سقى واروا ايله احيا اولنمغه محتاجدر. اكثر اهاليسى خيمه‌نشين عربانه عبارت اولوب، بنى لام عشيرتنك ربيعه قبيله‌سنه منسوبدر. قضا ٤ ناحيه‌يه منقسمدر. اهالينك يدنده بولنان اراضئ مزروعه‌سى ١٠٠٠ قدرفدان يعنى ٢٧ ٥٧٠ يكى دونمدن عبارت اولوب، خزينهٔ خاصه‌نك اخيراً دجله جدولنى كشاد ايله آچديغى يرلردخى ٥٠٠٠ فدانه يعنى ١٣٧ ٨٥٠ يكى دونمه بالغ اولور. اك باشلى محصولاتى بغداى وآرپه اولوب، سنوى آشاغى يوقارى ٢٨ مليون كيلو بغداى و ٦٥ مليون كيلو آرپه حاصل اولور. اراضيسنك بر قسمى ايراندن كلن ودجله‌يه دوكيلان (كلال) نهريله اروا اولنه‌رق، پك منبتدر. ايران حدودى جهتنده كوزل مرعالرى اولوب، حيوانات اهليه‌سى چوقجه‌در. سنوى حيوانات تولداتى ١٠٠٠٠ صيغير، ٢٨٠٠ آت، ٤٠٠٠ مركب، ٧٠٠٠ دوه، ٩٠٠٠٠ قيون و آنجق ١٠٠ كچيدن عبارتدر.

كوتاهيه { خداوندكار ولايتنده وبروسه‌نك ١٢٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده اولەرق پورسق طاغنك اتكنده و ٩٣٠ مترەلك ارتفاعده واقع لوا مركزى بر شهر اولوب، ٢٢ ٢٦٦ اهاليسى، ٢٤ جامع شريفى، ٢١ مدرسه‌سى، ٢ كتبخانه‌سى، ١٦ تكيه‌سى، ٤ كليساسى، برر اعداديهٔ ملكيه ورشديه ايله ٤ ابتدائيه و٢٣ صبيان مكتبى، روم وارمنيلره مخصوص برر رشديه وبرر ابتدائيه و قيز مكتبلرى، ٢ بدستانى، ٩ خانى، ١١ حمامى، اسكيدن برى مشهور اولان كوتاهيه چينيلرى اعمالنه مخصوص ١٢ فابريقه‌سى، ٦ دباغخانه‌سى، ٣٠ فرونى و ١٣٦٧ دكان ومغازه‌سى واردر. جوامع شريفه‌سنك اك بيوكى اولان (اولو جامع) يلديرم سلطان بايزيد خانك بنا كرده‌سى اولوب، ديكرلرندن برقاچى‌ده سلجوقيلرك و كرميان اوغللرينك آثارندندر. شهر واسع ومنبت بر اووه‌نك كنارنده اولوب، خانه‌لرى اكثريت اوزره طوپراقدن ايسه‌ده، منظرهٔ عموميه‌سى خيلى كوزلدر. شهرك جنوب غربيسنده واقع بر تپه‌نك اوزرنده بيزانس زماننده‌ن قالمه بر قلعه‌سى واردر. اطرافى كوزل باغ و باغچه‌لرله محاطدر. هواسى لطيف ومياه جاريه‌سى بولدر. آنجق سوقاقلرى طار وغير منتظم اولوب، اكثريسنك اورته‌سندن كچن صولر چامورلى وچركابليدر. تجارتى خيلى ايشلك اولوب، ذكر اولونان چينيلردن بشقه درون شهرده خالى وكليم ايله خاولى، آلاجه، سختيان وسائره اعمالى كبى صنعتلر دخى ايلريدر. بياغى وتفتيك ايله آفيون اخراجاتى ايلك باشلى تجارتنى تشكيل ايديور. درسعادتدن قونيه‌يه ممتد اولان بر دمير يول خطى شهرك ايچندن كچمكله، ايلريده پك چوق‌دها ترقى ايده‌جكى شبهه‌سزدر. اهاليسندن ٤٠٠٠ ى روم و ٣٠٠٠ ى ارمنى اولوب، جمله‌سى لسان تركى ايله متكلمدرلر. جوارلرينك اوزوميله ويشنه، كراز، آرمود كبى ميوه‌لرى پك كوزلدر. اسكى بر شهر اولوب، اسم قديمى (قوتيايوم Cotyaeium) در. ايچنده واطرافنده بر چوق آثار عتيقه‌سى واردر. سلجوقيلر طرفندن فتح، وممالك اسلاميه دائره‌سنه ادخال اولنه‌رق، دولت سلجوقيه‌نك انقراضندن صكره كرميان اوغللرينك مركزى اولمشيدى. كرميان اوغلى يلديرم سلطان بايزيد خانه ويرديكى قزينه جهاز اوله‌رق كوتاهيه‌يى خداوندكار غازى‌يه تسليم ايتمشيدى.

— كوتاهيه قضاسى همنامى اولان سنجاغك مركز قضاسى اولوب، جنوب غربى طرفندن عشاق وكدوس، غرباً سماو قضالريله، شمال غربى طرفندن بروسه، شمالاً ارطغرل سنجاقلريله، شرقاً اسكيشهر قضاسيله، جنوب شرقى طرفندن دخى قره حصار صاحب سنجاغيله محاط ومحدوددر. قضا شهر ايله اطراف شهر، آلتون طاش، كركى، ويرانجق، كوش، آرمود ابلى، طاوشانلى، اكريكوز اسملريله ٨ ناحيه‌دن مركب اولوب، ٣٤٠ قريه‌يى حاوى و ١٢٠ ٣٣٣ اهالى ايله مسكوندر، كه بونلرك مركزده بولنان ٧٠٠٠ خرستيانندن ماعداسى كاملاً مسلمدر. اراضيسى چوق عارضه‌لى دكل ايسه‌ده، خيلى مرتفعدر. جنوب غربى جهتنده مرادلى و شمال طرفنده طومانيچ طاغلرينك اتكلرى بولنوب،

خیلی اورمانلری‌ده واردر . اراضیسی پك منبت اولوب، ذخیره ومیوه و سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور . حیوانات اهلیه‌سی‌ده چوقجه‌در . قضا داخلنده ٢٣٧ جامع شریف، ٤٠ مسجد ، ٤٦ مدرسه، ٣ کتبخانه، ٣٧ تکیه ، ٥ کلیسا ، ١٢٠ اسلام و ٤ خرستیان مکتبی، ٣٦ حمام، ١٥ خان، ٤٣ دباغخانه و ٢٠٥٠ دکان موجوددر . درون قضاده برقاچ ایلیجه وبرچوق خرابه‌لرله آثار عتیقه موجوددر .

کوتاهیه | سنجاغی . خداوندر ولایتی ترکیب ایدن بش سنجاغك بری اولوب، مرکزینك اسمیله مسمادر . شمالاً ارطغرل، شمال غربی جهتندن بروسه و قره‌سی سنجاقلریله ، غرب جنوبی طرفندن آیدین ولایتیله ، جنوب شرقی جانبندن قره‌حصار صاحب سنجاغیله شرقاً دخی آنقره ولایتیله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ١٨٠٠٠ مربع کیلومتره اولوب، کوتاهیه، اسکیشهر، سماو، کدوس وعشاق اسملریله ٥ قضایه منقسم اولدیغی حالده، ١٤ ناحیه و ٨٥١ قریه‌یی حاویدر . اهالیسی ٣٤٢٣١٧ کشی اولوب، ٣٠٢٢٨٣ ی مسلم، ٢٩١٣٤ ی روم، ١٠٠٤٦ سی ارمنی، ٧٥٤ ی ارمنی قتولیکی و ١٠٠ ی اسرائیلیدر. اراضیسی مرتفع اولوب، شمال جهتنده کشیش طاغنك وجنوب غربی طرفنده مراد چاینك اتکاری ممتد اولمغله، آره‌لرنده بر طاقم یوکسك اووه‌لر و وادیلر تحصل ایدیور . موقعنك ارتفاعنه مبنی اوچ مائله‌یه تابع اولوب، میاه جاریه‌سنك بعضیسی مرمره‌یه، بر طاقمی قره دکیزه وبرقاچی‌ده آق دکیزه دوکلمك اوزره اوچ جهته آقیور . بیوك مندرس ایرماغی سنجاغك جنوب شرقی کوشه‌سنی شق ایتدیکی کبی، بناز چایی دخی بوکا دوکیلور . سنجاغك غرب جهتنده آقان (کدوس) نهری دخی آطه‌لر دکیزینه دوکلمك اوزره ، آیدین ولایتنه کیرر . سنجاغك شمال غرب کوشه‌سنده آقان سماو نهری مرمره‌یه دوکیلن صوصیغیرلی‌یی تشکیل ایتمك اوزره، قره‌سی سنجاغنه کیرر. قره دکیزه دوکیلن (سقاریه) ایرماغی ایسه بو سنجاغك وسطلرنده نبعان ایتدیکی کبی، ینه او جهتك شمال طرفنده آقان (پورسق) چایی دخی بو ایرماغه دوکیلور . هواسی عمومیت اوزره صاغلام اولوب، ارتفاعنه مبنی یازین سرینجه وپالکز اغستوس آینده براز صیجاقدر . قیشین برودت زیاده‌جه‌در . طوپراغی منبت اولوب ، باشلیجه محصولاتی : بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، داری، مصر، نخود، فاصولیه، بزلیه، مرجمك، سیسام، کتن ، پاموق، آفیون، توتون، کنویر ، پلاموط، کستانه، جوز، اوزوم وسائر میوه‌وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. ایپك بوجکلریله آریلری‌ده چوق اولوب، خیلی ایپك وبال ایله بال‌مومی چیقار . سنجاغك اورمانلری ٥٠٠٠ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، باشلیجه اشجاری . میشه، چام، کستانه ، کورکن وسائره‌در. میشه وچاملرینك بوبی ١٢ وقطری ٧ مترویه قدر اولوب ، کراسته قطع وتخته‌لر اعمال اولنیورسه‌ده، یالکز اسکیشهر قضاسنده‌کی اورمانلرك کراسته‌سی پورسق نهرندن صال ایله ایندیریلوب، سائرلری آنجق احتیاجات محلیه‌یه صرف اولنه‌رق، وسائط نقلیه فقدانندن طولایی بشقه محله نقل اولنه‌میور. سنجاغك معادنی دخی چوق اولوب، کمور، سیملی قورشون، آنتیمون، بلور وسائر معدنلر بولندیغی محقق ایسه‌ده، شمدیکی حالده اخراج اولنانلری اسکیشهر قضاسنده‌کی لوله طاشیله سماو قضاسنده‌کی قروم معدنلرندن عبارتدر. صوئوق وصیجاق میاه معدنیه‌سی‌ده چوق اولوب، اك زیاده اسکیشهر وعشاق قضالرنده‌در . حیوانات اهلیه‌سنك سنوی تولدات عمومیه‌سی ٨٠٠٠٠٠ رأسه قریب اولوب، قیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر، بیکیر، استر، مرکب ودوه ایله سائره‌دن عبارتدر. سنوی ١٩٣٠٠٠ کیلو بیاغی، ١٦٤٠٠٠ کیلو تفتیك و ١٢٨٠٠٠ کیلو قدرده کچی قیلی آلنیر کوتاهیه سنجاغنده اسکیدن بری بعض معمولات صناعیه چیقمقده اولوب ، بونلرك اك مهملری کوتاهیه‌نك مشهور چینیلریله عشاقك خالیلری وبعض معمولات دباغیه ایله اسکیشهرده چیقان لوله طاشندن یاپیلان چیغاره‌لق وسائره‌در. کوتاهیه چینیلرینك اعمالی چوقدن بری رواجسزلغه وسکته‌یه اوغرامش ایسه‌ده، بو صوك سنه‌لرده یکیدن اویاندیرلمغه باشلامشدر . عشاق خالیلری ایسه هر وقت شهرت ورواجلرینی محافظه ایتمکده اولدیغندن، بو صنعتك کیتدکجه ترقی

ايده‌جكى شبهه‌سزدر. بوسنجاغك ساحلى بوغيسه‌ده، سواحلدن پك ده اوزاق بولنمديغندن، تجارتى استقبال ايچون بيوك بر ترقى‌يه مساعددر. مخرجى ازميرايله مدانيه وازميد ياخود حيدرپاشا اولوب، اسكيشهر-دن قونيه‌يه تمديد اولنان دمير يول خطى سنجاغى اورته‌سندن شق ايتديككى، ازميردن بدأ ايدن خط دخى سنجاغه داخل اولوب، او بر خطله كسب التصاق ايتمك اوزره‌در. بو ايكى خط كوتاهيه‌سنجاغنك تجارت ومعموريتنى پك زياده توسيع ايده-جكدر. بروسه‌دن قونيه‌يه كيدن شوسه دخى سنجاغى شق ايديورسه‌ده، كرك بوشوسه‌يه وكرك دمير يول موقفلرينه منتهى اوله‌جق شعبه‌لر اولمديغندن، سنجا-غك هرطرفندن محصولات اخراج اولنه‌مامقده‌در. باشليجه اخراجاتى لوله طاشى، تفتيك، يپاغى، ذخيره وآفيون اولوب، مجموعى سنوى ٢٠٠٠٠٠٠ عثمانلى ليراسى راده‌لرنده‌در. قهوه، شكر، طاش ياغى، منسوجات مختلفه وسائره‌دن عبارت اولان ادخالاتى ايسه سنوى آنجق ٤٥٠٠٠٠ عثمانلى ليراسنه بالغ اوليور. آنجق بو مقدارلر عمومى اولميوب، سنجاغك بتون اخراجات وادخالاتى بونك اوچ درت مثلنه بالغ اوله‌جغى تخميندر. درون لواده ٥ رشديه و ٧٩٩ ابتدائيه‌ايله ١١ خرستيان مكتبى موجوددر.

كوتبورغ { ياخود غوتنبورغ (Göteborg,) (Gothenbourg) اسوجك جنوب جهتنده و استوقهولمك ٣٧٠ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق (كوته الف) نهرينك جنوبى قوللى اوزرنده ومنصبندن بر قاچ كيلومتره يوقاريده ايالت مركزى برشهراولوب، ١١٤٥٢٧ اهاليسى، استوقهولم وقريستيانيه‌يه طوغرى دمير يوللرى، كاركير وكوزل ابنيه‌سى، برچوق جدوللرى وبونلرك اوزرنده متحرك دمير كوپريلرى، پك تميز سوقاقلرى، هدم اولنان اسكى استحكاماتى يرلرنده كوزل باغچه‌لريله تفرجگاهلرى، متعدد مكتب ومطبعه‌لرى، مكمل بر نباتات باغچه‌سى، پاموقدن منسوجاته ايپ، كاغد، شكر، اسپيرتو، توتون وسائره فابريقه‌لرى وپك ايشلك تجارتى واردر. كثرت نفوسجه اسوجك ايكنجى يعنى پايتختدن صكره برنجى شهريدر.

— كوتبورغ مع بوس ايالتنك مساحهٔ سطحيه‌سى ٥١٠١ مربع كيلومتره واهاليسى: ٣١٣٣٣٠ كشى اولوب، كوللرى و ساحلى قارشيسنده كوچك آطه‌لرى چوقدر.

كوتروم { (بايزيد) [« بايزيد (كوتوروم —) » ماده‌سنه مراجعت.]

كوتم { كيلانده بر كوچك قصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

كوتمبرغ { (Guttemberg) فن طباعتك موجد شهيرى اولوب، اصيل بر عائله‌يه منسوب اولديغى حالده، ١٤٠٠ تاريخنده آلمانيه‌نك (ماينه) قصبه‌سنده طوغمش، و١٤٦٨ تاريخنده وفات ايتمشدر. ١٤٢٤ ده استراسبورغه كيدوب، آكلاشلديغنه كوره، ١٤٤٠ تاريخلرنده فن جليل مذكورك ايلك تجاربنى شهر مذكورده اجرا ايتمش؛ وابتدا تخته اوزرينه محكوك حرفلر قوللانوب، بعده دوكمه حروفات قالبلرينى ياپمش؛ وطبع ايچون بر دستكاه ايجاد ايتمش ايدى. بو تجاربه بر خيلى آقچه صرف ايدوب، مالملكنى اتلاف ايتدكدن صكره، ١٤٤٤ ده وطنى اولان ماينسه‌يه دونمش؛ و ١٤٥٠ ده (فوست) اسمنده ارباب ثروتدن بريله عقد شركت ايدوب، بونك ويرديكى آقچه ايله، ايلك دفعه اوله‌رق، بر انجيل طبع ايتمش ايدى. بعده بو شركتى حل ايدوب، ١٤٥٦ ده كندى باشنه برمطبعه تأسيس، و١٤٦٥ تاريخنه‌دك اداره ايده‌رك، برخيلى كتابلر نشر ايتمش ايدى. آنجق طبع ايتديكى كتابلره نامنى وضع ايتمديكندن، بر خيلى وقت موجدلكى‌ده منازع فيه بولنمشدر. ١٤٦٠ تاريخندن برى آلمانيه‌ده بهر يوز سنه‌ده كوتمبرغك ولادتى يورطيسى اجرا اولنمقده‌در. ماينسه و استراسبورغده وپارسده رسمى مطبعه‌نك حوليسنده هيكللرى ركز اولنمشدر.

كوتنبرغ { (Kuttenberg) چهستانده (قزاسلاو) لك ٩ كيلومتره شمال غربيسنده بر قصبه اولوب، ١٢٨٠٠ اهاليسى بر سرايى، ضابطان چوجقلرينك تربيه‌سنه مخصوص مكتبى، شكر فابريقه‌لرى وجوارنده باقير وقورشون معدنلرى واردر.

كوته { (Gœthe) آلمانيه‌نك اك بيوك شعرا ومحررلرندن اولوب، ١٧٤٩ ده

ماین نهری اوزرنده‌کی فرانقفورت شهرنده طوغمش، و ۱۸۳۲ ده وفات ایتمشدر. لیپسیغ شهرنده علم حقوق تحصیل ایدوب، شهادتنامه آلدقدن صکره، موسیقی ترك ایله، ادبیاته انتساب ایده‌رك، ۱۷۷۲ تاریخنده بر تیاترو کتابی و ۱۷۷۴ ده مشهور (ورتر) حکایه‌سنی نشر ایتمکله، بیوك بر شهرت قزانوب، (وایمار) برنسی کنج شارل اوکوستك فوق‌العاده محبت وتوجهنی قزانمش؛ وبونك سرایه جلب اولنه‌رق، بعض مأموریتلره معینه‌کیرمشدی. بونك معیتنده اولدیغی حالده، بربرینی متعاقب برچوق حکایه و تیاترو کتابلری نشر ایدوب، اك نهایت ۱۷۹۸ ده میدانه قویدیغی (فاوست) عنوانلی تیاترو رساله‌سی افکار ومسلك حکیمانه‌سنی دخی مبین اولمغله، فوق‌العاده بر رغبته مظهر اولمش؛ وبو اثرینك نشرندن صکره مؤلفنه آلمانیه‌جه عصرینك فریدی نظریله باقلمه باشلانمشیدی. بیوك بوناپارت آلمانیه‌یه کیردیکنده کوته ایله صورت مخصوصه‌ده کوریشه‌رك، کندیسنی (لژیون دونور) نشانیله تلطیف ایتمشدی. عمرینك صوك وقتنه‌دك نشر آثاردن خالی قالمامش؛ و فنون طبیعیه‌یه متعلق دخی بعض اثرلر نشر ایتمشیدی. ۸۳ یاشنده‌ایکن وفات ایدوب، (وایمار) ده محب صادق اولان شاعر شهیر (شیلر) ایله حامیسی بولنمش اولان شارل اوکوستك مزارلری آره‌سنده دفن اولنمشدر. کرك شعری وکرك نثری آلمان لساننده نمونه اتخاذ اولنمغه شایان اولوب، فنون طبیعیه‌ده بعض کشفیاتی دخی واردر. اعتقادی (پانتئیسم) دینلن بر اصول تصوفدن عبارت اولوب، آنجق بو خصوصده بیوك بر قیدسزلق کوسترمشدر. آثارنده هیجان اثری اولمیوب، صوغوق بر مسلك حس اولنیور.

کوته الف (Göta-Elf) اسوجده بر ایرماقدر، که (وزن) بیوك کولنك آیاغی حکمنده اولوب، بو کولدن چیقدقدن صکره ۳۳ متره ارتفاعدن دوشن (ترولهتان) شلاله‌سنی تشکیل ایدر، وبعده ایکی قوله آیریلوب، بری (کوتبورغ) شهرینك آلت طرفنده غاتفات دکیزینه دوکیلور. بوایکی قولك آره‌سنده (هیسینکن) جزیره‌سی تشکیل ایدیور. مجراسی ۱۳۰ کیلومتره اوزون اولوب، ثانیه‌ده دکیزه ۵۲۳ مکعب متره صو دوکر.

کوته‌لاند (Götaland) [«فوتیا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کوتینکن (Göttingen) پروسیه‌ده هانووره ایالتنك (هیندسهایم) سنجاغنده وهیلدسهایمك ۷۱ کیلومتره جنوبنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۷۰۰۰ اهالیسی، بیوك منسوجات وکتان ایپلیك ایله چینی وسائره فابریقه‌لری واردر.

کوثابه روسیه‌ده (بلغار) شهرندن بیوك بر شهر اولوب، اصطخری روسلری اوچ قسمه تقسیمله، اك شرق قسمنك مرکزی کوثابه اولدیغنی بیان ایدیور. بونك روسلرجه اسمی نه اولدیغی ونره‌ده بولنمش اولدیغی تحقیقه محتاجدر.

کوثر طایف قربنده برقریه اولوب، ظالم شهیر حجاج بن یوسف ابتدای حالنده بو قریه‌ده صبیان معلمی ایدی.

کوثری اوتنجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، اسمی علیدر. استانبوللی اولوب، سپاهیلر زمره‌سندن ایدی. شو بیت اونکدر:

چیقارمش باشنی باقغه غنچه جامه خوابندن
همان دمبسته قالمش نعلکی کورمش حجابندن

کوثری ایران شعراسندن دخی ایکی ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی بخارالی اولوب، ۸۸۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

در خیال بستهٔ خندان آن بادام چشم
چشمهٔ خونیست چشم من که دارد نام چشم

— ایکنجیسی همدان ساداتندن اولوب، شاه عباس صفوی زماننده یاشامش، و بر «خسرو وشیرین» منظومه‌سی یازمشدر. شو بیت اوندندر:

ز بس کز عکس کل شد خاك رنکین
غلط میکرد هر دم دست کلچین

کوثی ارض بابلده یعنی عراق عربده‌اسکی بر قصبه اولوب، حضرت ابراهیم (عم) ك مسقط رأسی اولدیغی و اوراده آتشه آتلدیغی مرویدر. فراتدن آیریلان جدوللرك اك برنجیسی بو قصبه یانندن کچن و (نهر کوثی) دینلن

جدول ایدی. اوتنجی سال هجریده سعد بن ابی وقاص (رضه) قادسیه‌دن عودتنده بو قصبه‌یی فتح ایتمشدی. بوکا (کونی ربی) دینلوب، ارض بابلده (کونی الطریق) اسمیله دیکر بر قصبه دخی وار ایدی. — کونی مکهٔ مکرمه‌ده دخی بر محله اولوب، بنی عبدالدارك مسکنی ایدی.

کوچ بهار { (Koutch Behar) هندستانك بنکاله خطه‌سنده وکلکته‌نك ٤٢٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق براهما. پوتره ایرماغنه تابع (ترشه) نهری اوزرنده همنامی بر حکومت ممتازه‌نك مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی واردر. راجه‌یه مخصوص سرایدن بشقه کارکیر خانه‌لری اولمیوب، ئلبه‌لردن مرکبدر:

— کوچ بهار حکومت ممتازه‌سی طوغریدن طوغری‌یه انکلیز حکومتنه تابع (کوچ بهار شاهراجی) ایالتنك اورته‌سنده و هر طرفدن بو ایالتله محاط اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۳۸۵ مربع کیلومتره و اهالیسی ۵۳۲۵۶۵ کشیدر. اراضیسی دوز ویك منبت اولوب، هیمالایه اتکلرندن نبعانله جنوبه طوغری جریان ویك صیق یتاق تبدیل ایدن برچوق انهارله بونلرك آره‌لرنده‌کی جدوللرله اروا اولنور. الککثرتلی محصولاتی پرنج وتوتوندر. هواسی پك صیجاق دکلسه‌ده، رطوبتلی وآغیردر. قوله دائمی صورتده بولنوب، بعضاً صالغین حالنه کچر. اهالیسی (کوچ) جنسیتنه منسوب ایسه‌لرده، هندولك ادعاسنده بولنیورلر. مسلمانلری ۱۰۰۰۰۰ راده‌لرنده‌در. راجه‌نك مقری اولان همنامی قصبه‌دن بشقه بیوك واهمیتلی معموره‌سی یوقدر.

کوچ بهار شاهراجی { [« شاهراجی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کوچك احمد پاشا { [« احمد پاشا (کوچك —) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کوچك امیر { (سید ابراهیم) مشاهیر خطاطیندن اولوب، آماسیه‌لی وبر روایتده عن اصل خراسانلیدر. شیخ حمد الله ایله برلکده تعلم خط ایتمشدی. سلطان قورقودده خط معلمی اولمشیدی. بر مدت آماسیه‌ده مفتیلك ایدوب بعده کوزلرینه عمی طاری اولمغله تقاعد اولمش؛ وآخر عمرنده بر کوزی آچلمش ایدی. کتب کثیره‌یه مالك اولوب، اکثرینی کندی خطیله استنساخ ایتمشیدی. ۹۳۵ ده وفات ایتمشدر.

کوچك چکمجه { [« چکمجه (کوچك —) » ماده‌سنه مراجعت.]

کوچك حسین پاشا { [« حسین پاشا (کوچك —) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کوچك قینارجه { بلغارستانك سلستره سنجاغنده وسلستره‌نك ٤٢ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق دوبریجه حدودنده بر قریه اولوب ۱۷۷٤ تاریخ میلادیسنده دولت عثمانیه ایله روسیه بیننده عقد اولنان معاهده‌نك امضا اولندیغی محل اولمغله مشهوردر. بو معاهده ایله روسیه قره دکیزده ساحل ایدینوب، قریم وقوبان تاتارلرینی دخی دولت عثمانیه‌نك تحت تابعیتندن چیقارمش ایدی.

کوچك مصطفی پاشا { ونام دیکرله سنك مصطفی پاشا. [« مصطفی پاشا (سنك —) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کوچك مندرس { [« مندرس » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کوچنجی خان { ماوراء النهرده حکومت سورن اوزبکان سلاله‌سنك ایکنجی حکمداری اولوب، دولت مذکوره‌نك بانیسی اولان شاهی بکك اوغلیدر. ۹۱۶ تاریخنده، پدرینك قتلی اوزرینه، مسند حکمداری‌یه کچمشدی. ۹۱۸ ده شاه اسماعیل صفوینك نجم ثانی ایله متفق اولان هند حکمداری بابر شاهك عسکری ماوراء النهره تجاوز ایتمشلرسه‌ده، صاحب ترجمه‌نك یکنی عبید خان کندیلرینه مقابله ایدوب، وقوع بولان محاربه‌ده ایرانیلر مغلوب ومرقوم نجم ثانی مقتول اولمشدی. ۹۳۵ ده کوچنجی خان خراسانه تجاوز ایده‌رك، شاه طهماسبله محاربه ایتمش ایسه‌ده، مغلوباً عودت ایتمش؛ وایرتسی سنه

ينه خراسانه عسكر سوق ايدوب، عقد مصالحه ايله ماوراء النهره عودتنده وفات ايتمشدر. مدت حكومتی يكرمی سنه‌در. (كرجم خان) دينلكله دخی معروفدر.

كودرز { ايران قديمك اك مشهور قهرمانلرندن اولوب، رستم زال ايله معاصر بولنمشدی؛ ورستم سيستانك اولديغی كبی كودرز دخی اصفهان جهتنك حاكمی ايدی. چوق معمر اولوب، اولاد واحفادی سكسان عددينه بالغ اولمشيدی، كه جمله‌سی معيتنده حرب ايدوب، علی الخصوص سياوشك اخذ ثاريچون ايرانيلرك تورانيلره قارشی اولان محاربات دورادورانه‌لرنده ابراز شجاعت ايتمشلردی. بونلرك اك مشهوری كيو بن كودرزدر، كه كيخسروك جست وجوسنه مأمور اولوب، تبديل قيافتله طول مدت توراندە طولاشمش، ونهايت كيخسروی بولوب، ايرانه كتيرمش ايدی. كودرزك اوصاف قهرمانانه‌سی وهله منتهای شيخوختنده تورانيلرك سر عسكری (پيران) ايله ايتديكی مبارزه ومرقومی صورت قتلی شهنامهٔ فردوسيده پك كوزل تصوير اولنيور.

كور { (Kour, Koura, Kyrus) قافقاسيه‌نك اك بيوك ايرماغی اولوب، قارصك شمالنده حضر طاغندن نبعانله، شمال شرقيه طوغری آقه‌رق، كرجستان واديسنه دوشر، وشرق وبعده شرق جنوبيه طوغری دونه‌رك، وصاغ وصولدن بر چوق درەلر آله‌رق، تفليس شهری ايچندن كچر، واورادن آشاغی صاغدن بر چوق انهار آلوب، قره باغ اووه‌لرينه دوشمزدن اول صولدن دخی (يوره) و (آلازان) نهرلرينی آلير؛ ومذكور اووه‌نك آشاغی جهتنده ايران حدودينی آيره‌رق كلن (آراس) نهرينی اخذ ايله، بر وقت شرقه طوغری آقدقدن صكره، جنوبه طوغری دونه‌رك، ساليانی قصبه‌سنه واصل اولنجه، ايكی قوله آيريلير، كه بری جنوبه طوغری اولان جريانده دوامله، قره آغاج قوينه، وديكری شرقه طوغری دونه‌رك، قره آغاج قوينك شمالنده بحر خزره منصب اولور. مجراسی ١٠٥٠ كيلومتره اوزونلغنده اولوب، فيضاننده ثانيه‌ده ١٠٠٠ و قوراقلق موسمنده ١٩٤ مكعب متره صودوكر. سيرسفائنه درجهٔ صلاحيتی پك اهميتسز ايسه‌ده، باليغی پك چوق اولوب، علی الخصوص منصبی قربنده كليتلی باليق صيد اولنور.

— بو اسمله فارسده دخی بر نهر اولوب، (كوه بل) ايله (كره كوه) آره‌سنده نبعانله، شمال غربيه وبعده جنوب شرقيه طوغری آقه‌رق، (نيريز) كولنه دوكيلور. مجراسی ٤٥٠ كيلومتره طولنده‌در. بوكا (بندامير) دخی ديرلر.

كوراساو { (Curaçao) آمريقاده آنتيل دكيزنده ونزوئلا جمهوريتنك ساحلی قارشيسنده و ساحلدن ٧٥ كيلومتره‌لك مسافه‌ده اوله‌رق ١٢°٤′ ايله ١٢°٢٢′ عرض شمالی و ٧١°٩′ ايله ٧١°٣٨′ طول غربی آره‌لرنده واقع وفلمنك دولتنه تابع بر آطه اولوب، جنوب شرقيدن شمال غربيه بويی ٦٠ كيلومتره واكی ٣ ايله ١٢ كيلومتره آره‌سنده‌در. مساحهٔ سطحيه‌سی ٥٥٠ مربع كيلومتره‌در. اهاليسی ٢٤ ٠٠٠ راده‌لرنده اولوب، مختلف جنسيتلره منسوب آوروپا مهاجرلرندن عبارت و فلمنكجه، پورتكيزجه، فرانسزجه وساٸر لسانلردن مخلوط غريب بر لسانله متكلمدرلر. اراضيسی طاغلق وغير منبت اولوب، آنجق ساحل جنوبيسنده پك صاغلام بر ليمانی واردر. بو ليمانك مدخلنده ايكی قلعه‌سی و (ويلهلمستاد) سربست اسكله‌سی بولنيور، كه ١٠ ٠٠٠ اهاليلی جامع پك تجارتكاه بر قصبه‌در. بو اسمله معروف ايچكينك اعمالنه يارايان پورتقال قبوقلری بو اسكله‌دن فلنكه نقل اولنيور. جوارلرنده‌كی اوچ آطه ايله برابر بر دائره تشكيل ايدوب، سنوی بر مليون فرانق ايراد ويريور.

كورانی { (ملا — شمس الدين احمد بن اسماعيل) اعاظم علمادن اولوب، دولت عثمانيه‌ده مشيخت اسلاميه مقامنه نائل اولانلرك دردنجيسيدر. مملكتندن قاهرهٔ مصره انتقال ايله، علمای عصرندن تحصيل علوم ايدوب، حديثده مشهور ابن حجر عسقلانيدن اجازت آلمش؛ وفقه وتفسير وقرائت وساٸر علومده دخی يد طولی قزانمش ايدی. شهر مذكورده تدريس ايله مشغول ايكن، مولانا يكان افندی حجدن عودتی اثناسنده علم وفضلنی مشاهده ايتمكله،

برلكده جانب رومه عزيمتنى التماس ايده‌رك ،
ادرنه‌ده جنتمكان سلطان مراد خان ثانى حضرتلرينه
تقديم ايتمشيدى . پادشاه مشاراليه ملا كورانينك علم
وفضلنى تقديرله، بروسه‌ده بعض مدارس مدرسلكنه،
وبعده مغنيساده بولنان شهزاده سلطان محمد خانك
معلملكنه نصب بيورمشيدى . شهزادهٔ مشاراليه،
جلادت طبعنه مبنى، درسدن امتناع ايتمكله، هيچ
بر معلم تعليمنه موفق اوله‌مديغى حالده، صاحب
ترجمه، جانب پادشاهيدن آلديغى امر ومساعده
اوزرينه، استعمال شدتله، آز مدت طرفنده ختم
اتديره‌رك، علوم لازمه‌يى تعليمه موفق اولمش؛
وشهزاده‌نك فوق العاده محبتنى قزانديغى كبى،
سلطان مراد خانك پك چوق انعام واحسانلرينه
دخى نائل اولمشيدى . ابو الفتح سلطان محمد خان
مشاراليهى جلوسلرنده كنديسنه وزارت تكليف
بيورلمش ايسه‌ده، قبول ايتميوب، قاضيعسكرلكله
قناعت ايتمشيدى . مؤخراً بروسه قاضيلكنه نصب
اولنمش؛ وصكره جانب مصره عودت ايتمش؛ واوراده
قايتباى طرفندن حسن قبول اولنه‌رق، پك چوق
اكرام والتفات كورمشيدى . بر مدت صكره
سلطان محمد خان كنديسنى يكيدن جلبله، ٨٦٢ ده
ثانياً بروسه قضاسنه نصب، وبر چوق تخصيصات
تعيين بيورمشيدى . اوراده امور قضا ايله وتدريس
وتأليف ايله مشغول ايكن، ٨٨٨ ده مقام مشيخت
اسلاميه‌يه نصب بيوريله‌رق، ٨ سنه بو مقامده
دوامله، كمال حقانيت وعدالتله، بر صورت فوق العا-
ده‌ده ادارهٔ امور شرعيه ايتدكدن صكره،
جنتمكان سلطان بايزيد خان ثانى حضرتلرينك
دورنده ٨٩٣ ده ارتحال ايدوب، استانبولده
بنا كرده‌سى اولان جامع شريف خطيره‌سنده دفن
اولنمشدر . « غاية الامانى فى تفسير السبع المثانى »
عنوانيله بر تفسير شريف يازمشدر، كه بر چوق
يرلرنده علامهٔ زمخشرى وبيضاوينك تدقيقاتلرى
اوزرينه بحثلر آچه‌رق تخطئه ايتمشدر. «صحيح بخا-
رى»يه دخى « الكوثر الجارى على رياض البخارى »
عنوانيله مكمل بر شرح ايله سائر كتب معتبره‌يه
دخى بر طاقم حواشى وتعليقات تأليف ايتمشدر.

كورجى { وكورجستان [« كرجستان » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

كوردفان { (Kordofan) سودان شرقيده بر مملكت اولوب، خرطومك
اوتوز اوتوزبش كيلومتره جنوب غربيسندن باشلا-
يه‌رق، نيلك غربى قولى اولان بحر ابيضك ساحل
غربيسندن دارفوره قدر ممتد اولور. متمهدينك
خروجنه‌دك خديويت مصريه‌نك ممالك سودانيه‌سندن
بولنمش اولان بو مملكت ١٢° ايله ١٥° عرض
شمالى و٢٣°٣٠َ ايله ٢٩°١٠َ طول شرقى آره-
لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى تقريباً
١٠٨٠٠٠ مربع كيلومتره واهاليسى ٢٨٠٠٠٠
كشيدر، كه بهر مربع كيلومتره باشنه ٢ ½ كشى
دوشيور. شمال طرفندن نوبه‌دن وغرب جهتندن
دارفوردن وقسماً شرق جانبندن دخى بحر ابيضدن
خالى چوللرله آيرلمش اولوب، جنوب جهتنده (بقاره)
و(شلوك) اقوام سودانيه‌سيله مسكون واسع اورمانلر
بولنيور. بو جهت (دارنوبه) اسميله دخى معروفدر.
اراضيسى دوز اولوب، اووه‌لرى حذاى بحردن
بش آلتى يوز ومجراى نيله قريب اولانلرى ٤٠٠
متره قدر مرتفعدر. اوته بريسنده بولنان طاغ و
تپه‌لرى دخى اووه‌لردن اوچ درت يوز متره قدر
مرتفع اولوب، هيچ برى حذاى بحردن اعتباراً
٨٥٠ متره قدر ارتفاعى تجاوز ايتمز . طوپراغى
بوز رنكنده اولوب، (غره) دينلن ترابدن ويا
اتربهٔ بركانيه‌دن عبارتدر . بحر ابيض حدود شر-
قيه‌سنده و بوكا تابع اولان (بحر العرب) جنوب
طرفنده آقوب، اصل مملكتك ايچنده دائمى الجريان
انهار يوقدر . يالكز ياغمور ياغديغنده واديلرنده
بر مقدار صو آقوب، بودخى نيله واصل اولمازدن،
قوملرده محو اولور. اهالى صويه اولان احتياجلرينى
صهريج وقيو ايله دفع ايدوب، حالبوكه قيولرى
دخى ٥٠ قدر درين اولديغندن، باشليجه مدار
معيشتلرى اولان حيواناتى صولامغه زحمت چكرلر.
هواسى عموميت اوزره صيجاق اولوب، بر قوراقلق
وبر ياغمور موسمى واردر . مايسده ختام بولان

قوراقلق موسمنده میزان الحراره كولكه‌ده ۳۲ درجه‌دن زیاده اولوب، ۴۹ درجه‌یه‌قدر چیقدیغی ده اولور. مایسده باشلایان و محلنده (خریف) تعبیر اولنان یاغمور موسمی دخی سرین ایسه‌ده ، بعض سنه‌لرده بو موسمده دخی قوراقلق حکم سوروب، قیتلق اولور.

یاغمور موسمی حکمنی سوردیکی وقت کوردفان خیلی منبت بر یر اولوب، هر نه قدر قوراقلق موسمنده اورته‌لق یانمش حالنه کچه‌رك، آغاجلرك یاپراقلری دخی دوشر ایسه‌ده، یاغمورلرك باشلامسیله برابر اورته‌لق زمردکبی اولوب، اشجارك چیچکلرندن هوای نسیمی دخی عنبرین اولور. چقور یرلر کول حالنه کچوب، بعده تدریجاً صولرك چقور جهتنه چکلمکله، سائر طرفلری کوزل بر چایر صورتنی آلیر . او وقت بیکارجه دوه، صیغیر، قیون، کچی و سائر حیوانات اهلیه اطرافده‌کی چوللردن بو چایرلره و بو صو محللرینه سوق اولنور. یاغمورلرك باشلامسیله برابر اهالی طوپراغی ایشلمکه باشلایوب، هر نه قدر مشغولیتلری حیوانات رعیی ایسه‌ده، بر خیلی محصولات دخی یتیشدیریرلر. اك برنجی محصولی (دخن) تعبیر ایتدکلری داری‌یه مشابه بر ذخیره اولوب، بغدای، توتون، بامیه وسائر بعض سبزه‌لر دخی حاصل اولور. خرمالری واقالیم حاره‌یه مخصوص سائر میوه‌لری ده چوقدر. اورمانلرنده کایتلی ضمغ چیقار آغاجلری اوفق واکری بوکری اولوب، کراسته‌یه الویریشلی دکلدر. حیوانات اهلیه‌سی: دوه، اورکوجلی صیغیر، قویون، کچی، آت، استر، مرکب و طیور بیتیه انواعندن و حیوانات وحشیه‌سوده : کرکدان، ظرافه، کیك انواعی، آرسلان، پارس، قپلان، صیرتلان، چقال، یبانی کدی، میمون، دوه قوشی وسائره‌دن عبارتدر . فیل بولنمامغه باشلامشدر. آلتون معدنلری چوق ایسه‌ده، ایشلنمیوب، برایلر یالکز صولرك سوروکلدکلری توزلری طوپلارلر. اخراجاتی آلتون توزی، دوه قوشی تویی، ضمغ، دری وسائره‌دن عبارت اولوب، مصر طریقیله اخراج اولنان ضمغ تقریباً ۱ ½ ملیون، دوه قوشی تویی، ۲ ملیون، دریلردخی ½ ملیون فرانقه بالغ اولور. صنایع محلیه دمیرك اعمالیله بعض قبا منسوجات ومعمولات دباغیه‌دن عبارتدر.

اهالیسی اوچ جنسیتدن مرکب اولوب، بر طاقملری نوبیلردن فرقمز و زنجیلردن معدوددر . بر طاقملری ینه آز چوق سیاه اولدقلری حالده، حبشیلره قریب اولان برابره‌دن اولوب ، قافقاس عرقنه منسوبدرلر . بر طاقملری‌ده اقلیمك تأثیریله رنکلری قوپولاشمش عربلردن عبارت اولوب ، بونلر (کبابش) و (بقاره) یعنی قویون وصیغیر چوبانلری اسملریله ایکی‌یه منقسمدرلر. حیوانات سوریلرینه مالك اولان و عشیرت حالنده یاشایان بو اوچنجی طاقم کوردفانك اك کثرتلی و اك اهمیتلی اهالیسیدر. مرکزی یکرمی اوتوز بیك اهالیلی و بر بیوك جامع شریف ایله پك ایشلك چارشویی حاوی اولان (العبید) قصبه‌سیدر . حکومت مصریه کرك بو قصبه‌ده وکرك مملکتك هر طرفنده بر خیلی اعمارات و تأسیسات نافعه‌یه موفق اولمشیدی.

کوردوس { آیدین ولایتنك صاروخان سنجاغنده و مغنیسانك ۸۷ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق قوم چایی اوزرنده و ۵۵۵ متره‌لك ارتفاعده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، یالکز ۵۶۰ ی روم وقصوری مسلم اوللق اوزره، ۴۰۰۰ اهالیسی ، ۳ جامعی، بر کلیساسی، رشدیه مکتبی، ۸۴ دکان و مغازه‌سی ، ۲ حمامی، ۳ خانی و ۱۰ چشمه‌سی وبرچوق خالی و سجاده دستکاهی واردر. بو معمولاتی مشهور وپك مقبول اولوب، سنوی ۵۶۰۰۰ مربع متره‌دن زیاده خالی اعمال اولنور. قصبه پك مائل برموقعده مؤسس واکثر خانه‌لری چامورله صیوانمش اولدیغندن، منظره‌سی پك حزن انکیزدر.

— کوردوس قضاسی ولایت وسنجاغك منتهای شمالنده اولوب، شمالاً خداوندکار ولایتیله شرقاً دمیرجی و الاشهر، جنوباً صالحلی ، غرباً دخی آق حصار قضالریله محدود اولدیغی حالده ، بورلو ناحیه‌سیله برابر ۱۳۵ قریه‌دن مرکبدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۱۱۳ مربع کیلومتره اولوب ،

٣٥٠ مربع كيلو مترهلكى اراضئ مزروعه، ١٨٥ مربع كيلومترهلكى اورمان، ٥٠ مربع كيلومترهلكى مرعى و ٥٢٨ مربع كيلو مترهلكى يعنى نصفنه قريب محلى اراضئ خاليه‌دن عبارتدر. اهاليسى ٣١٤٤٤ كشى اولوب، يالكز ٦٢٥ ى روم و قصورى كاملاً مسلم و جمله‌سى لسان تركى ايله متكلمدرلر. اراضيسى طاغلق اولوب، منبت يرلرى ده واردر. باشليجه محصولاتى ذخيره ايله قورى اوزوم وسائر ميوه وسبزه‌لردن عبارت اولوب، زيتونلرى ايكنجى درجه‌ده‌در.

كوركان { جهانكير شهير تيمورلنكك منسوب اولديغى خاندانك اسميدر.
[«تيمورلنك» و «تيمورلنك (آل —)» ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.]

كورله { طربزون ولايت و سنجاغنده بر قضا اولوب، شرقاً وقف كبير، غرباً تيره‌بولى قضالريله، شمالاً قره دكيزله، جنوباً دخى كوشخانه سنجاغيله محدوددر. ٥٦ قريه‌دن مركب اولوب، مركزى ساحله قريب بولنان (ايليو) قريه‌سيدر. اهاليسى ٣١٠٥٨ كشى اولوب، ٦٩٤ ى روم، ٢١٤ ى ارمنى و قصورى مسلمدر. اراضيسى ١٥٦٠٤٢ دونم اولوب، باشليجه محصولاتى: مصر، بغداى، فندق، اوزوم وسائره‌دن عبارتدر. اوزومدن خيلى شراب اعمال اولنور: اهاليسى اينجه وقالين كتن بزيله شياق وشال نسج، وتفنك، طبانجه، مقاص كبى دميردن آلات اعمال ايدرلر. چام آغاجندن تخته وچمشيردن قاشيق دخى ياپارلر.

كورليچ { (Görlitz) پروسيه‌نك سيلزيه ايالتنده و (ليغنيچ) ك ٨٠ كيلومتره غربنده اوله‌رق (نايسه) نهرى اوزرنده بر شهر اولوب، ٤٥٥٠٠ اهاليسى، متعدد ابنيه و آثار مشهوره‌سى، كتبخانه‌سى، تاريخ طبيعى عمليا‌تخانه‌سى، معادن نمونه‌خانه‌سى، جمعيت عليه‌سى و چوخه، بز، قوردله وسائره فابريقه‌لرى واردر.

كورنائيق { (Cyrénaïque) اسكى يونانيلرك برقه خطه‌سنه يعنى بنغازى سنجاغنه ويردكلرى اسم اولوب، بو خطهٔ مذكورده تأسيس ايتمش اولدقلرى (كورنه) يعنى قيروان قديم شهرينه نسبتله حاصل اولمش بر اسم ايدى.

كورنه { (Cyrène) اسكى يونانيلرك برقه ساحلنده تأسيس ايتدكلرى معموره‌لرك برى اولوب، عربلرجه بوندن مأخوذ اولان (قيروان) اسميله معروفدر؛ وعقبه بن نافعك افريقيه‌ده تأسيس ايتديكى قيرواندن تفريقى ايچون، بوكا (قيروان القديم) ديرلر. بو شهر ميلاد عيسى (عم) دن ٦٣٠ سنه اول تأسيس اولنوب، اسكندريه‌نك تأسيسندن اول قارتاجدن صكره افريقا قطعه‌سنك اك بيوك و اك تجارتكاه شهرى ايدى. ساحلدن ١٦ كيلومتره ايچريده اولوب، اسكله‌سى (آپولونيه) قصبه‌سى ايدى. ازمنهٔ قديمه‌ده علوم ومعارفك اك پارلاق مركزلرندن اولوب، حكمادن بعض ذوات مدرسه‌لر قورمش؛ وبر چوق علما و حكما يتيشمش ايدى. اليوم خرابه‌لرى انظار حيرتى جالبدر.

كوروس { (Kyrus) ياخود كيروس اسكى يونانيلر ايران حكمدارلرندن مشهور كيخسروه بو نامى ويررلردى، كه خسرودن غلط اوله‌جغى آكلاشيليور. — (كنچ كوروس) اسميله دخى آردشير همنك بر برادرينى تسميه ايديورلر، كه يونانلرك روايتنه كوره، برادرى طرفندن آناطولى واليسى ايكن وراثت ادعاسيله برادرينه عصيان ايدوب، مورخ شهير اكسنوفونك تحت قيادتنده بولنان اون بيك يونان عسكرينك دخى امداديله عراقه طوغرى حركت ايتمش؛ و اوراده مغلوب و مقتول اولمغله، اكسنوفون معيتنده‌كى اون بيك كشى ايله كردستان طاغلرنده يوللرينى غائب ايده‌رك، بر چوق وقت طولاشدقدن، وبر خيلى مشقت چكدكدن صكره، قره دكيز ساحلنى بولوب، اورادن بحراً يونانه عودت ايتمشلردى. اكسنوفون بو سياحتى ضبط ايدوب، اخلافه يادكار براقشدر. بو اثر او جهتك احوال قديمهٔ جغرافيه‌سنه دائر خيلى معلوماتى حاوى اولمغله اهميتى حائزدر.

كوزه { جبل لبنانده بر قضا اولوب، ملحقاتى اولان ٣ ناحيه ايله برابر ٥٠ قريه‌دن مركبدر. — آيدين ولايتنده منتشا سنجاغنك اشمه قضاسنده دخى بو اسمله بر ناحيه

بولنوب ، ١٩ قریه‌دن مرکبدر. — کذلك قسطمونی ولایت وسنجاغنك اینه بولی قضاسنده دخی بو اسمله بر ناحیه اولوب ، ١٤١ قریه‌دن مرکبدر. بوکا کورهٔ نحاس دخی دینلوب ، باقر معدنی واردر.

کوریجه { (Koritza) آرناؤدلقده مناستر ولایتنده ومناسترك ٥٥ کیلو متره جنوب غربیسنده اوله‌رق موراوه طاغنك غربی اتکنده وهمنامی اولان اووه‌نك کنارنده حذای بحردن ٨٦٠ متره ارتفاعنده واقع سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ١٨٠٠٠ قدر اهالیسی، ٢ جامع شریفی، بر مدرسه‌سی، بر تکیه‌سی، ٤ کلیساسی ، بر اعدادی وایکی ابتدائی مکتبی، آرناؤد لساننده تحصیله مخصوص بری ذکوره ودیکری اناثه مخصوص ایکی مکتبی، رومجه‌یه مخصوص بر اعدادی و بر ابتدائی ایله بر قیز مکتبی، اولاخلره مخصوص دخی دیکر بر، که جمعاً ٩ مکتبی ، بر عمارتی، بیوك و ایشلك چارشیسی، بهر جمعه ایرتسی قوربلور بازاری، ولنجه وشیاق کبی بعض منسوجات دستکاهلری ، ٧٥٧ دکان ومغازه‌سی ، ٢٣ خانی، ٢ حمامی ، بر اون فابریقه‌سی، بر ساعت قله‌سی ، ٢ اجزاخانه‌سی، و ٣٤ فرونی واردر. خانه‌لری کارکیر وسوقاقلری منتظم اولوب، هله چارشیسی پك کوزلدر. هواسی زیاده‌جه صوثوق اولوب، یازین لطیف ایسه‌ده، اووه‌سنك منتهای شمالده بولنان (مالك) کولی بعضاً صیتمه‌یی تولید ایدیور. کوریجه قصبه‌سی ابوالفتح سلطان محمد خانك رجالندن و سلطان بایزید خان ثانینك لالاسی وامیرآخوری اولان سالف‌الترجمه قوجه امیرآخور الیاس بك طرفندن سلطان بایزید خان مشار الیه دورنده تأسیس اولنمشدر. غازیٔ مشار الیه اوراده بولنمش اولان اسکی بر مناستری مبلغنه ایله هدم و یرینه الیوم موجود اولان بیوك ورصین بر جامع شریف ومدرسه وعمارت وتکیه بنا ایده‌رك، قصبه‌نك اساسنی وضع ایتمش ایدی. بو قصبه آدریاتیق دکزیله آطه‌لر دکزی آره‌سنده تجارت نقطهٔ نظرنجه اهمیتلی بر نقطه‌ده بولنمغله، هله بو صوك سنه‌لرده پك چوق توسع وترقی ایتمش ، وکیتدکجه ایلرولمکده‌در. اهالیسی کاملاً آرناؤد اولوب ، ثلثانی خرستیان وبونلرك ده اکثری مصر ورومانیه‌ده تجارتله مشغولدرلر.

— کوریجه قضاسی شرقاً مناستر سنجاغیله شمالاً استاروه، غرباً قولونیه ، جنوباً دخی کسریه قضالریله محدود اولوب، ملحقاتی اولان اوپار وبهلشته ناحیه‌لریله برابر ١٦٠ قریه‌دن مرکبدر. اهالیسی ٥٩٧٢٥ کشی اولوب ، جزئی بر مقدار اولاخدن ماعداسی کاملاً آرناؤد اولدیغی حالده ، نصفندن زیاده‌سی مسلم وقصوری خرستیاندر. اراضیسی آز عارضه‌لی وطاغلرله محاط اووه وبایرلردن عبارت اولوب، اولدقجه منبتدر. (دوول) نهری قضانی شق ایدوب، برقاچ دره آلیر. قضا داخلنده (وانتروق) و (مالك) اسملریله ایکی کول دخی بولنوب، خیلی بالیق صید اولنور. محصولاتی ذخایر متنوعه ایله الما، آرمود، اوزوم، قاؤن، قاربوز وسائره‌دن عبارتدر. قضانك سنوی وارداتی ٣٥٠٠٠ لیرانی متجاوزدر.

کوریجه { سنجاغی . مناستر ولایتنی ترکیب ایدن بش سنجاغك بری واك جنوب غربیسی اولوب ، شمالاً ایلبصان ومناستر، شرقاً ینه مناستر ، جنوب شرقی طرفندن سرفیجه سنجاقلریله ، جنوباً و غرباً دخی یانیه ولایتیله محاط و محدوددر . کوریجه ، کسریه ، قولونیه واستاروه اسملریله ٤ قضا و ٦ ناحیه‌یه منقسم اولوب، ٤٣٩ قریه‌یی حاویدر . اهالیسی ١٥٩٣٧٩ کشی اولوب، کسریه قضاسنده بولنان جزئی مقدار بلغار ویهودی وهر طرفده طاغنیق بولنان برمقدار اولاخدن ماعداسی کاملاً آرناؤد اولدقلری حالده، ٧٤٤٨٩ ی مسلم و قصوری خرستیاندر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، (غراموس) طاغی شمالدن جنوبه امتداده، شرقه طوغری بر طاقم قوللر تمدید ایدر. شرق شمالی جهتنده دخی (نرچقه) جبلی بولنیور . سنجاغك قسم اعظمی آدریاتیك دکیزینه منصب اولان (دوول) نهری حوضه‌سنده بولنوب، یالکز جنوب شرقی جهتی یعنی کسریه قضاسی سلانیك کورفزینه دوکیلان اینجه قره صو حوضه‌سنده بولنیور. باشلیجه نهرلری مذکور (دوول) ایله اینجه قره صویه تابع (ویستریجه) در. دوول ایکی چایدن ترکب ایدوب، بونلرك بری غراموسك شرق اتکلرندن و دیکری نرچقه‌نك غربی مائله‌سندن اینه‌رك، برلشدکدن صکره، صاغدن

(وندوق) كولنك آياغنى دخى اخذ ايله ، غربه طوغرى جريان ، و بر بوغازدن مرور ايده‌رك ، كوريجه اووه‌سنه كيرر ، واوراده بالتوسع ، (اسوپرينه) ودها آشاغيده (مالك) كوللرينى تشكيل ايدر ، و (اوپار) ناحيه‌سنده برچوق دره‌لر آلدقدن صكره ، يانيه ولايتنك برات سنجاغنه كيروب ، موزاكه اووه‌سنده برات نهريله برلشه‌رك ، (سمان) ايرماغنى تشكيل ايدر . (ويستريجه) نهرى دخى غراموسك شرق اتكلرندن اينن برقاچ چايدن بالتركب ، كسريه كولنك آياغنى دخى اخذ ايله ، جنوب شرقى‌يه طوغرى آقه‌رق ، اينجه قره صويه قاريشمق اوزره ، سرفيجه سنجاغنه كيرر . اوخرى كولنك قسم جنوبيسى كوريجه سنجاغى داخلنده بولنديغى كبى ، (پرسپه) و(وندوق) كوللرى دخى حدودنده وكسريه ايله (اسوپرينه) و (مالك) كوللرى ده سنجاغك ايچنده بولنيور . كوريجه اووه‌سى كاملاً مزروع اولوب ، سائر طرفلرنده دخى زراعته الويرشلى وادى و ياپلرى واردر . باشليجه محصولاتى : بغداى ، آرپه ، مصر ، فاصوليه ، نخود ، مرجمك ، بورچق ، يولاف و سائر حبوباتله ، الما ، آرمود ، اريك ، آيوه ، قاؤون ، قاربوز ، صوغان وسائره‌در . اورمانلرى آز اولوب ، احتياجات محليه‌يه كوره كراسته واودون قطعنه كفايت ايديور . يازلق مرعالرى ضررسز اولوب ، حيوانات اهليه‌سى ١٦٠٠٠٠ قيون ، ٨٧٠٠٠ كچى ، ٢٠٠٠ صيغير ، ٤١٥٠ بيكير وسائره‌دن عبارتدر . كوريجه قربنده كومور معدنى بولنوب ، اون فابريقه‌سنده ومحروقات يرينه قوللانلق اوزره ، اهالى طرفندن اخراج اولنمقده‌در . سنجاغك سنوى وارداتى ٩٥٠٠٠ ليرا راده‌لرنده‌در .

كوريشان { (Kurrichane) آفريقاى جنوبينك كافرستان مملكتنده و (ليتاقو) نك ٣٢٠ كيلومتره شمال شرقيسنده بر قصبه اولوب ، ١٦٠٠٠ اهاليسى واردر .

كوزل حصار { آيدين قصبه‌سنك اسكى اسميدر . [« آيدين » ماده‌سنه مراجعت .] — ازمير قربنده دخى بو اسمله بر كوچك قصبه وقلعه اولوب ، ظن اولنديغنه كوره (تمنوس) شهر قديمنك محلنده‌در .

كوس اووه { قوصوه اسمنك اسكى تواريخ عثمانيه‌ده مستعمل املاسيدر .

كوستاو { (Gustave) بو اسمله اسوجده ٤ حكمدار كلمشدر :

برنجيسى (كوستاو واصه) ديمكله معروف اولوب ، ١٤٩٦ ده طوغمش ، و ١٥٦٠ ده وفات ايتمشدر . اسوج زادكاندن (اريق واصه) نك اوغلى اولوب ، دانيمارقه قرالى ايكنجى قريستيانك اسوجدن آلديغى رهنلر ميانده بولنمش ؛ وبرمدت اسير قالدقدن صكره ، ١٥١٩ ده فرار ايدوب ، بر خيلى زمان كويليلر اورته‌سنده مجهول بر حالده ياشادقدن صكره ، وطننى اجنبيلرك تسلطندن قورتارمق نيتنى اظهارله ، اطرافنه برچوق عونه طوپلايوب ، ١٥٢٣ ده استوقهولمك اوزرينه هجوم ايتمش ؛ و شهرى ضبط ايتديكنى متعاقب ، قراللق تختنه اجلاس اولنه‌رق ، دول اجنبيه ايله مناسبات دوستانه‌يى تأكيدله ، بر طاقم نظامات و قوانين وضع ، و پروتستان مذهبنى رسماً قبول و نشر ايتمش ؛ وقتوليك پاپاسلريله ، ايكنجى قريستيانك چيقاردقلرى غوائلى دفع ايله ، زراعت وتجارت وصنايعك ترقيسنه ومكاتب عموميه‌نك تكثيرينه خدمت ايتمش ؛ و١٥٦٠ تاريخنده ، ٦٤ ياشنده اولديغى حالده ، اوغلى يرينه اقعادله ، فراغت ايدوب ، اوچ آى صكره وفات ايتمشدر .

— ايكنجيسى (كوستاوآدولف) ديمكله و« بيوك » عنوانيله معروف اولوب ، ١٥٩٤ ده طوغمش ؛ و١٦١١ ده پدرى طقوزنجى شارله خلف اولوب ، او صره‌ده اسوج دولتى دانيمارقه وروسيه ولهستانله محاربه‌ده بولنمغله ، كنديسى دانيمارقه وروسيه ايله عقد مصالحه ايده‌رك ، لهليلرى ايكى بيوك محاربه‌ده كلياً مغلوب ايتمش ؛ وايمپراطور فرديناننده قارشى آلمانيانك پروتستان پرنسلريله عقد اتفاق ايله ، بونلرك باشنه كچوب ، ١٦٣١ ده ليپسيغده بيوك بر مظفريته نائل اولمش ؛ وبر سنه صكره (لوچن) ده بر ايكنجى غالبيت قزانمش ايسه‌ده ، اثناى حربده مقتول اولمشدر . بومحارباتله مشغول اولمغله برابر ، صنايع وتجارت ومعارفك

ترقيسنه دخی بيوك خدمتلر ایتمشدر . قيزی (قريستينه) خلفی اولمشدر.

— اوچنجيسی ١٧٤٦ ده طوغوب، ١٧٧١ ده پدری (آدولف فردريق)ه خلف اولمش؛ و زادكان ايله سناتونك غصب ایتمش اولدقلری حقوق ونفوذی استرداد ایتمك اوزره، يكی بر قانون اساسی وضع ايدەرك، تبعەسنه قبول ايتديرمش ايسەده، بعده زادكان طائفەسی روسيەنك تشويقيله عصيان ايدوب، صاحب ترجمه روسيه ايله ايتديكی محاربۀ بحريەده مغلوب اولديغی حالده، دانيمارقه دخی روسيه ايله برلشمش ايسەده، انكلتره وپروسيه وفلنك دولتلرينك توسطيله دانيمارقه بيطرف براغلمله، كوستاو روسلری مغلوب، وعقد معاهدەيه مجبور ایتمشيدی. مؤخراً مقتول اولمشدر. بودخی علوم وصنايعه خدمت ايدوب، استوقهولم آقادمياسنی تأسيس، وموزەسنی توسيع ایتمشدر. بعض آثار قليەسیده واردر.

— دردنجيسی ١٧٧٨ ده طوغوب، پدری اوچنجی كوستاوك قتلی اوزرينه، ١٧٩٢ ده، عمی سودرمانيه دوقەسنك وصايتيله، تخته چيقمش؛ وزماننده روسيه فينلاندەيی ضبط ايتديكی كبی، كوچنديرمش اولديغی فرانسه دخی بعض يرلرينی ضبط ایتمش؛ وكنديسنك بعض تشبثات ومعاملاتندن طولايی ١٨٠٩ ده يرينه عمی مرقوم سودرمانيه دوقەسی اون اوچنجی شارل ناميله يرينه چيقدی. كوستاو ايسه تبديل نام ايله ممالك اجنبيەده ياشايوب، ١٨٣٧ ده وفات ایتمشدر.

كوستاويا { (Gustavia) آمريقادەكی كوچك آنتيل جزايرندن فرانسەيه تابع (سنت بارتلمی) جزيرەسنك مركزی بر قصبه وسربست اسكله اولوب، جزيرەنك ساحل غربيسنده واقع و ١٠٠٠٠ اهاليی جامعدر.

كوستره { آنقره ولايتنك قيصريه سنجاغنده دوەلو قضاسنه تابع بر ناحيه اولوب، ٣٢ قريەدن مركبدر.

كوستنجه { (Konstanitza) رومانيەنك دوبريجه خطەسنده وبكرشك ٢١٠ كيلومتره شرقنده اولەرق قره دكيز ساحلنده سنجاق مركزی بر قصبه واسكله اولوب، ٥٠٠٠ اهاليسی، صيغ وطار ليمانی وايشلك تجارتی واردر. ٦٣ كيلومتره طولنده بر دمير يول خطی بو اسكلەيی طونه كنارندەكی (چرناوودە)يه ربط ايدوب، اورادن بر كوپری ايله افلاقه امراری متصوردر. بو قصبه (تومی) شهر قديمی محلنده بولنيور، كه مشهور (اوويد)ك منفاسی بولنمشدر. بعده روماليلر (قونستانيه) اسميله بر تجارتخانه تأسيس ایتمشلردی، كه شمديكی اسمی بوندن محرفدر.
— سنجاغی دوبريجەنك نصف جنوبيسندن عبارت اولوب، مساحۀ سطحيەسی ٦٠٥١ مربع كيلومتره واهاليسی ٣٣٢٣٥ كشيدر، كه بونلردن ١٤٠٣٩ ی ترك وتاتار، ٩٨٥٤ ی بلغار، ٨٩٧٧ رومان و٣٦٦ سی روم واسرائلی وارمنيدر.

كوستنديل { (Kustendil) بلغارستانك صوفيه سنجاغنده وصوفيەنك ٧٠ كيلومتره جنوب غربيسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٤٣٨٠ اهاليسی واردر.

كوسم والده { (ماهپيكر) جنتمكان سلطان احمدخان اولك قادينلرندندر. حسن و جمال وعقل و درايتيله مشار اليها زماننده شهرت بولمش ايدی . يكی جامع شريفك اساسنی بو خاتون وضع ايتديكی كبی، اسكداردەكی چينيلی جامع دخی جملۀ خيراتندن اولوب، والده خانی دينلن جسيم خان دخی جامع شريف مذكوره موقوف اولمق اوزره، كنديلری طرفندن بنا ايتديرلمشدر.

كوسه ميخال { (ميخال غازی) مشاهير غزاتدن اولوب ، دولت عليۀ عثمانيەنك قوتنه پك چوق خدمتی سبق ایتمشدر. كشيش طاغی اتكنده واقع (خرمن قيا) قلعەسنك دره بكی اولوب ، ارطغرل غازينك حياتنده برادری كوندوز آلپ ايله برلكده اينه كول دره بكنك يانده مسافر ايكن، اسكيشهر دره بكيله صاحب ترجمه عثمان غازی يی طوتمغه كلدكلرنده، كوسه ميخال عثمان غازينك الينه اسير

دوشمش واو وقتدن غازئ مشارالیهه فوق العاده بر محبت پیدا ایدوب، مؤخراً او جوارلر خرستیان دره بکاری عثمان خانه خیانت ایتمك مقصدیله، کندیسنی دعوت ایتدکلرنده، کوسه میخال بونلرك نیت خیانتکارانه‌لرندن غازئ نامداری خبردار ایتمش؛ ودها صکره‌لری سقاریه وادیسنده کوینك ومدرنی ایله سائر بعض یرلری ضبط ایتمسنه معاونت ایلمش ایدی. ٧٠٨ تاریخنده دین اسلامی قبول ایله، بسبتون عثمان غازینك تحت اطاعتنه کیروب، فیمابعد دولت عثمانیه‌نك ترقی و توسعنه وسلطان اورخان غازینك بروسه‌یی فتح ایتمسنه وسائر فتوحاتنه کلی یاردیم ایتمش؛ و اولاد و احفادی عصرلرجه، اورنوس بك زاده‌لر کبی، دولتك اك متین رجالندن بولنوب، بیوك مناصبه چقمش؛ وکلیتلی وقفلر براقه‌رق، بر چوق خیرات وجوده کتیرمشلردر. صاحب ترجمه بعد الاهتدا دخی تبدیل نام ایتمیوب، اسکی اسمیله شهرت بولمشدر.

کوشان { اقصای بلاد ترکده بر قصبه اولوب، صاحبنك وقتیله ترك ملوکنك اك قوتلیسی بولنمش اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

کوشك { آیدین ولایت و سنجاغنده مرکز لوایه ملحق بر ناحیه اولوب، ١٧ قریه‌دن مرکبدر.

کوفا { هرات نواحیسندن (باذغیس) ده بر قصبه اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کوفان { کوفه شهرینك نام دیکری ویا جوارلرینك اسمی ایدی.

کوفن { خراسانده ابیورددن ٦ فرسخلق مسافه‌ده بر قصبه اولوب، مأمون خلیفه زماننده عبد الله بن طاهر طرفندن بنا اولنمشدی.

کوفه { عراق عربك اك مشهور شهرلرندن اولوب، بغدادك ١٥٠ کیلومتره جنوبنده و نجفك ٢ کیلومتره شرقنده اوله‌رق فراتدن آریلان بر جدولك اوزرنده واقع ایدی. بو شهر حضرت عمر بن الخطاب (رضه) زماننده وقادسیه مظفریتندن صکره اوله‌رق بصره ایله بر سنه‌ده یعنی ١٧ نجی سال هجریده سعد بن ابی وقاص (رضه) طرفندن اعمار، ومسجدیله دار الامارتی بنا اولنمشدی. فضائلی حقنده پك چوق روایات بولنان کوفه جامعی مداین وطیسفون کبی مدن عظیمه وشهیره خرابه‌لرندن منقول مرمر وسماق ستونلرله مزین اولوب، بعده عبید الله بن زیاد وحجاج بن یوسف طرفندن دخی تعمیر اولنمشدی. بو جامع حضرت علی المرتضی (رضه) افندمزك محل شهادتلریدر. حضرت مشار الیه ایله سبط مکرم امام حسن (رضه)ك زمان خلافتلرنده کوفه دار الخلافه اولوب، بعده بنی امیه زماننده عراقك مرکز حکومتی وخلافت عباسیه زماننده علوم عربیه‌نك اك پارلاق مرکزی بولنمش؛ وصکره خراب اولمشدر. شمدیکی حالده خرابه‌لری وبو ویرانه‌لرك ایچنده فقیرانه بر کوی اولوب، قربنده نجف وکربلا معموره‌لری پیدا اولمشدر. کوفه‌نك تأسیسندن اول اورالرده (حیره) و (انبار) بولنیوردی. جغرافیون عربك بیانه کوره دردنجی قرن هجری اوائلنده کوفه‌ده ٨٠٠٠٠ خانه یعنی تقریبا ٤٠٠٠٠٠ اهالی وار ایدی. ادبیات عربیه‌ده کوفه‌لیلرك بصره‌لیلره قارشی بر مذهب مخصوصلری اولدیغی وبو شهرده پك چوق نحاة ولغویون وادبا وشعرا یتیشدیکی معلومدر. خط کوفی دینلکله معروف خط قدیم دخی بو شهره نسبتله تسمیه اولنمشدر.

کوك ایرماق { قسطمونی ولایتنده بر نهردر، که القاز طاغنك شمالی اتکندن نبعانله، شرق شمالی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، قسطمونی شهری یانندن کچن چایی دخی اخذ ایتدکدن صکره، شرق جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك، ولایتك حدود شرقیه‌سنده قزیل ایرماغه دوکیلور.

کوکب { فرس شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر: برنجیسی (میرزا مهدئ مازندرانی) نادرشاهك منشیسی اولوب، سفارتله استانبوله اعزام اولنمش؛ وعودتنده بغداده وصولنده نادر شاهك اضمحلالی خبر آلمغله، کوشهٔ انزوایه چکلمش ایدی. «درهٔ

نادره » و « نادرنامه » عنوانلریله ایکی منظومه‌سی واردر. شو بیت اونکدر:

ز شوق عشق تسکین دل بیتاب خود کردم
ز آتش چارهٔ بیتابیٔ سیماب خود کردم

— ایکنجیسی (محمد یحیی علی بن شیخ طالب) هندستانك کاکور قصبه‌سندن اولوب، ۱۲۵٦ ده وفات ایتمشدر. شو مقطع اونکدر:

بکلزار جهان از رشك خالی نیست کس کوکب
که اشك از دیدهٔ شبنم روان شد کل چوخندان شد

کوکب { (درویش محمد) مشاهیر خطاطیندن وحافظ عثمانك شاکردانندن اولوب، خطوط ستّه تحریرنده مهارتی وار ایدی. ۱۱٤۹ ده وفات ایتمشدر.

کوکب { طبریه قصبه‌سی اوستنده بولنان طاغك اوزرنده اردن وادیسنه حاکم بر قلعه اولوب، صلاح الدین ایوبی طرفندن فتح وهدم اولنمشدی.

کوکبان { یمن ولایتنك صنعا سنجاغنده وصنعانك غرب شمال جهتنده بر قضا اولوب، مرکزی صنعایه ۱۵ ساعتلق مسافه‌ده واقع و ۲۵۰۰ قدر اهالی ایله کوزل بر جامع شریفی و ٦ مسجد ایله ۵۰ قدر دکانی حاوی اولان (طویله) قصبه‌سیدر. قضا محویت وشبام اسملریله ۲ ناحیه‌یی حاوی اولوب، بونلرك مرکزلری دها بیوکدر. قضا جبل سرانك اوستنده وبحر احمر مائله‌سنده واقع اولوب، بحر مذکوره دوکلك اوزره غربه طوغری آقار بر قاچ چایی واردر. ارتفاعنه مبنی هواسی معتدل وطوپراغی منبت اولملغله، یمنك اك معمور یرلرندن اولوب، ۹۵۰۰۰ اهالی‌یی وبونلر میاننده ۲۵۰۰ قدر اسرائیلی نفوسی حاویدر. اهالیسی وفرت ذکا وفطانتله متصف اولوب، حدیده طریقیله تجارت ایتمده‌ده مهارتلری واردر؛ وبر طاقلری زراعتله اشتغال ایدرلر. محصولاتی: بغدای، آرپه، دوره، مصر، بقله، مرجك، قهوه وسائره ایله میوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. حیوانات اهلیه‌سی اورکوجلی صیغیر، قیون، دوه، آت، مرکب وطیور بیتیه‌دن؛ وحیوانات وحشیه‌سی: جیلان، یبان کچیسی، طاوشان، تیلکی، صاکسار، میمون وطیور مختلفه‌دن عبارتدر. قنسده بلبل کبی اوتر بر جنس سرچه دخی واردر. اصل کوکبان قضا داخلنده واقع بر طاغك اسمی اولوب، بو طاغك اوستنده (قلعهٔ کوکبان) اسمیله قدیم بر قلعه دخی واردر، که ایچنده بر قشله دخی یاپلمشدر. اسکی تاریخلرده کوکبانده پك بیوك وپك مصنع بر قصر بولندیغی واوستنده‌کی ذی‌قیمت احجارك ضیاء شمسك انعکاسیله پارلامسندن (کوکبان) تسمیه اولندیغی مذکوردر.

کوکبی { فرس شعراسندن اولوب، بخارالیدر. فن موسیقیده دخی مهارتی وار ایدی. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

کر یار شبی بادکران سیر کند
وز کوی صلاح رو سوی دیر کند
غم نیست دلا چویار بیمهر ووفاست
با ماچه وفا کردکه باغیر کند

کوکجه آغاج { قسطمونی ولایت وسنجاغنك (طاشکوپری) قضاسنده بر ناحیه اولوب، ۳۳ قریه‌دن مرکبدر.

کوکجه طاغ { خداوندکار ولایتنك بروسه سنجاغنده اطرانوس قضاسنه تابع بر ناحیه اولوب، قضانك جهت جنوبیه‌سنده واقعدر. شمالدن جنوبه بویی ۱٦ و شرقدن غربه اکی ۱۲ ساعت اولوب، ٤۲ قریه‌یی حاوی و ٤۹۰۰ اهالی ایله مسکوندر. مرکزی (اینه قوللر) قریه‌سی اولوب، هواسی لطیف ومیاه جاریه‌سی بول ولذیذدر. مرعا واورمانلری چوقدر. محصولاتی ذخایر متنوعه‌دن عبارت اولوب، میوه وسبزه‌سی بوقدر. بر قاچ یرنده میاه معدنیه وایلیجه‌لری واردر. ناحیه داخلنده ٤۳ جامع، ۲ مدرسه و۳۳ مکتب موجوددر.

کوکجه کول { (وارمنیجه سوانغه Sévanga) قافقاسیه‌ده اریوان ایالتنك یکی بایزید قضاسنده ٤۰°۹′ ایله ٤۰°۳۷′ عرض شمالی و ٤۲°٤۱′ ایله ٤۳°۲۲′ طول شرقی آره‌لرنده بر کول اولوب، بویی ۷۱ واك کنیش یرنده اکی ۲۷ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۱۳۹۳ مربع کیلومتره‌در. سطحی حذای بحردن ۱۹۳۲ متره یوکسك اولوب، درینلکی ۱۱۰ متره‌یه قدر واریر. هر طرفدن یوکسك جبال برکانیه ایله محاط اولوب، جنوب وشرق طرفنده‌کیلرك ذروه.

لری ٣٤٠٠ مترەیە قدر چیقار. ایچنه بر چوق چایلر دوکیلوب، فضلهٔ میاهی شمال غربی کوشه‌سندن (زنکه) ویا (سوان) اسمیله چیقوب، آراس نهرینه دوکیلور. صویی آغردر. ایچنده ینه (سوان) اسمیله بر کوچك آطه واردر. ساحل غربیسی قربنده بایزید قصبه‌سی بولنیور.

کوکچای { قافقاسیه‌نك شیروان خطه‌سنده بر نهردر، که قافقاس سلسله‌سنه مربوط بابا طاغندن نبعان ایله، جنوبه طوغری آقه‌رق، (کور) ایرماغنه دوکیلور. — مذکور چایك اوزرنده بو اسمله قضا مرکزی بر قصبه‌دخی واردر.

کوکرجینلك { بیغا سنجاغنده وبیغا قربنده بر کوچك قصبه اولوب، ٨٣١ تاریخنده سلطان مراد خان ثانی طرفندن فتح اولنمشدی.

کوکسون { حلب ولایتنده مرعش سنجاغنك اندرین قضاسنده ومرعشك ٨٠ کیلومترە غرب شمالیسنده وواسع بر اووه کنارنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ناحیه‌سی ١٩ قریه‌دن مرکبدر. کوکسون اووه‌سنده ٩٢١ تاریخنده سنان پاشا علاء الدوله‌یی مغلوب وقتل ایدوب، ذو القدریه دولتنه ختام ویرمشیدی.

کوکصو { آطنه ولایتنك ایچ ایل سنجاغنده بر نهردر، که ولایتك حدودینی آیران بوغا سلسلهٔ جبالندن نبعان ایله، سنجاغك بوینجه شرقه طوغری آقه‌رق، وصولدن بر چوق انهار آله‌رق، سلفکه اووه‌سنه دوشر، و بو قصبه‌نك یانندن جریان ایله، آق دکیزه دوکیلور. مجراسنك بویی ٢٠٠ کیلومترە‌یی متجاوزدر.

— بو اسمله استانبولده بوغاز ایچنك آناطولی یاقه‌سنده وآناطولی حصاری اتصالنده دخی بر کوچك دره اولوب، کنارلری یازین مسیره اتخاذ اولنور؛ وادیسنده بر طوغله وکرمیت فابریقه‌سی واردر.

کوك نور { (Koukou-Nor) [«قوقو. نور» ماده‌سنه مراجعت.]

کوکو { جغرافیون عرب آثارنده سودان وسطیده بورنو مملکتنك مرکزی اولان (قوقه) شهرینه ویریلن اسمدر. [«قوقه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کوکیلی { سلانیك ولایت وسنجاغنده وسلانیکك ٦٥ کیلومترە قدر شمال غربیسنده اوله‌رق واردار مجراسنك ساحل غربیسی قربنده ودمیر یول خطی اوزرنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ اهالیسی، ٢٤٨ دکانی، ٢٢ مغازه‌سی، ٨ خانی، ٢ جامعی، بر مدرسه‌سی، ذکور واناثه مخصوص ٢ اسلام، ٢ روم و٢ بلغار مکتبی واردر.

— کوکیلی قضاسی شمال غربی جهتندن تکوش، شمال شرق طرفندن استروجه، شرقاً طوبران، جنوباً وجنوب غربی جانبندن دخی یکیجه وودینه قضالریله محاط اولدیغی حالده، ٥٧ قریه‌دن مرکبدر. اهالیسنك مقداری حقنده بر کونه قیده دسترس اوله‌مدق. اراضیسی طارضه‌لی اولوب، واردار وادیسنده اووه‌لری وسائر طرفلرنده دخی منبت بایر ووادیلری واردر. واردار ایرماغی قضایی شق ایدوب، صاغدن قضانك طاغلرندن ایناین واراضیسنی سقی ایدن بر قاچ چای آلیر. محصولاتی: بغدای، آرپه، یولاف، چاودار، مصر، سیسام وسائر حبوباتله، پاموق، توتون ومیوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. اهالی ایپك بوجکی بسلیوب، خیلی مقدار قوزه چیقاریرلر. اورمانلری احتیاجات محلیه‌یه کوره اولوب، مرعالری چوقدر، واهالیسی خیلی مقدار قیون، صیغیر وسائر حیوانات اهلیه بسلرلر. صنایع محلیه باشلیجه ایپکجیلك وعباجیلقدن عبارت اولوب، کلیتلی عبا اخراجیله مشهور اولان (میا طاغی) بو قضاده‌در. سنوی بر ملیون مترەیە قریب عبا یاپیلوب، روم ایلینك سائر طرفلرینه وآناطولی‌یه اخراج، ومحلنده مترەسی ٣ غروشه فروخت اولنور. قوزه‌نك حاصلات سنویه‌سی ٣٠٠٠٠٠، وتوتون ١٠٠٠٠٠ قیه راده‌لرنده‌در. قضانك وارداتی ٣٠٠٠٠ لیرایه قریبدر. دمیر یول مناسبتله تجارتی ایشلککدر. بر قاچ سنه اوله کلنجه‌یه قدر بو قضا طوبران قضاسنه ملحق بر ناحیه صورتنده اداره اولنوردی.

کول { قسطمونی ولایت وسنجاغنك مرکز قضاسنه تابع بر ناحیه اولوب، ٥٩ قریه‌دن مرکبدر.

كولان { بلاد ترك حدودنده كوزل بر كوچك قصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

كول بازارى { خداوندكار ولايتنك ار. طغرل سنجاغنده مركز لوا قضاسنه ملحق بر ناحيه اولوب، بيله‌جك شرق جهتنده واقع و٧١ قريه‌دن مركبدر. اهاليسى ١٤٢٠٦ كشى اولوب، ٣٦١٠ ى خرستيان وقصورى كاملاً مسلمدر. شرقدن غربه بويى ١٣ وشمالدن جنوبه اكى ١١ ساعت اولوب، اراضيسى آز عارضه‌لى وكوزل مرعالرى حاويدر. محصولاتى: ذخاير متنوعه ايله پاموق، آفيون، اوزوم وساٸر ميوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. خيلى مقدار ايپك قوزه‌سى‌ده چيقار. مركز ناحيه‌ده ميخال غازينك جامع شريفى وبتون ناحيه‌ده ٦٠ جامع، ٥٧ مكتب، ٣ مدرسه، ٣ كليسا، ٢٨ دكان، ٤ خان، برحمام و بر ايلجه موجوددر. ناحيه‌يه اسمنى قزانديران كولده اوردك صيد اولنور.

كولحصار { قونيه ولايتنك بوردور سنجاغنه تابع تفنى قضاسنده و ولايتك حدود غربيه‌سى قربنده كوچك بر كولك ساحل شرقيسنده ناحيه مركزى بر كوچك قصبه اولوب، ناحيه‌سى ١٥ قريه‌دن مركبدر. كولك طول وعرضى بر ساعتلق مسافه‌در.

كولك { آطنه ولايت وسنجاغنك طرسوس قضاسنده و ولايتك قونيه ولايتى جهتندن حدودينى تشكيل ايدن بوغا سلسلهٔ جبالنده بر بوغاز اولوب، مذكور سلسلهٔ جبالك او جهتده يكتا قپوسى حكمنده اولديغى حالده، ايكى جهتى صرب ويوكسك قيالردن عبارت طار بر گچيد اولمغله، سوق الجيش نقطهٔ نظرنجه بيوك اهميتى واردر. مدخلنده خراب بر قلعه‌سى ومصرلى ابراهيم پاشانك ياپديرمش اولديغى بعض استحكامات بولنيور. — بوغازك مدخلنده بو اسمله ناحيه مركزى بر قريه دخى بولنوب، ناحيه‌سى ٣٧ قريه‌دن مركبدر.

كومبرلاند { (Cumberland) نفس انكلتره‌نك شمال غربى كوشه‌سنده واير. لانده دكيزى ساحلنده اوله‌رق اسقوچيه حدودنده بر قونتاق اولوب، بويى ١١٥ واكى ٦٥ كيلومتره اولديغى حالده، ٢٢١٠٠٠ اهالى ايله مسكوندر. مركزى (قارليسله) در. اراضيسى عارضه‌لى اولوب، شايان تصوير يرلرى چوقدر. هواسى صاغلام ايسه‌ده، رطوبتى زياده‌در. قورشون وكومور معدنلرى ودكرمن طاشى اوجاقلرى واردر. صنايعى پك ايلرى دكلدر. قديماً كات اقوامندن (كومبر) قوميله مسكون بولنديغندن، بو اسمله تسميه اولنمشدر.

— بو اسمله آمريقاى شماليده دخى بر چوق يرلر واردر. ازآن جمله كنتوكى وتنسه جمهوريتلرينى شق ايله (اوهيو) نهرينه دوكيلور بر نهر واردر، كه مجراسى ٨٠٠ كيلومتره اوزونلغنده‌در.

كومبينن { (Gumbinnen) پروسيه‌نك شرقى پروسيه ايالتنده وقونيغسبرغك ١٠٥ كيلومتره شرقنده پرنسلك مركزى بر قصبه اولوب، ٩٠٠٠ اهاليسى، مكتب اعداديسى، فن معمارى وفن قباله مكتبلرى وچوخه، فانله، اسپرتو و ساٸره فابريقه‌لرى واردر. — پرنسلكنك شمالدن جنوبه بويى ٢٢٠ كيلومتره واهاليسى ٦٠٠٠٠٠ كشيدر.

كوملجنه { ادرنه ولايتنده وادرنه‌نك ١٤٥ كيلومتره غرب جنوبيسنده وآطه‌لر دكيزنده‌كى بورى كول كورفزى ساحلندن ٢٥ كيلومتره ايچريده اوله‌رق قره‌جه صوكنارنده واقع سنجاق مركزى بر قصبه اولوب، ١٣٥٦٠ اهاليسى، ١٠ جامع شريفى، ١٥ مسجدى، ايكى روم وبر ارمنى كليساسى، بر حاوره‌سى، ٤ مدرسه‌سى، بركوچك كتبخانه‌سى، ٢ تكيه‌سى، ٤ تربه‌سى، اعدادئ ملكيسى، مكتب ابتداٸيسى، ١٠ صبيان مكتبى، رومله وساٸر جماعات غيرمسلمه‌يه مخصوص مكتبلرى، عمومى باغچه‌سى، ياريم كاركير كوپريسى، ٢ اون فابريقه‌سى، سنه‌ده بر قوريلوب بش كون دوام ايدر حيوانات پنايرى، اطرافده بر قاچ مسيره‌سى، باغ وباغچه‌لرى، بلديه‌يه عاٸد بر غربا خسته‌خانه‌سى، اسكى بر قلعه‌سى و١٢٥ چشمه‌سى واردر. اسكله‌سى (قره‌آغاج) اولوب، دده آغاجدن سلانيكه تمديد اولنان دمير يول خطى دخى كوملجنه‌نك ياننذن كچمكله، تجارتنى بر قات دها تزييد ايتمشدر. كوملجنه خداوندكار غازى

زمانـنده اورنوس بك معرفتیله فتح اولنـه‌رق، مشارالیهك بعض اوقافی‌ده واردر.

— كوملجنه قضاسی سنجاغك شرق جنوبی قسمندن عبارت اولوب، شرقاً دده آغاج سنجاغیله، شمالاً سلطان یری، غرباً داری دره و اسكجه قضالریله، جنوباً دخی آطه‌لر دكیزیله محدوددر. شابخانه، مارونیه، قراء جدید، یاصی، شیخ جمعه، كیرلی، چقال اسملریله ٧ ناحیه و ٢٨٧ قریه‌دن مركب اولوب، ٦٩ ٢١٨ اهالیسی واردر. قضانك شمال وشرق جهتلری طاغلق اولوب، قارلی طاغله طوقاجق، قزیل یایله، شابخانه، كلبك وكاییكلو طاغلری بولنیور. ساحله طوغری اراضیسی انحطاط ایدوب، كوزل بایر واووه‌لر تشكل ایدیور. مذكور طاغلردن مركزك یانندن كچن قره‌جه صو ایله شرق جهتنده یاردیملی دره ودیكر بر قاچ كوچك چای اینوب، اراضیسنی سقی ایدر. طوپراغی منبت اولوب، محصولات و سائر احوالی زیرده سنجاغك تعریفی صره‌سنده بیان اولنمشدر.

كوملجنه { سنجاغی ادرنه ولایتنی تركیب ایدن ٦ سنجاغك بری و اك غربیسی اولوب، شرقاً دده آغاج، شرق شمالی طرفندن ادرنه سنجاقلریله، شمالاً شرق روم ایلی ایله، غرباً سلانیك ولایتیله، جنوباً دخی آطه‌لر دكیزیله محاط ومحدوددر. كوملجنه، سلطان یری، اخی چلبی، روبجوز، اكری دره، داریدره واسكجه اسملریله ٧ قضایه منقسم اولدیغی حالده، یالكز ایكیسی موظف وقصوری فخری مدیرلرله اداره اولنور ٣٣ ناحیه و ٧٠٤ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ٢٤٥ ٠٧٢ كشی اولوب، بوندن ٢٠٦ ٩١٤ ی یعنی قسم كلیسی مسلم، ١٥ ٢٤١ ی روم، ٢٠ ٦٧١ ی بلغار، ٣٦٠ ی ارمنی ٣٣٩ ی اسرائیلی، ٩١٢ سی چنكانه و ٢٣٥ ی اجنبیه‌در. اراضیسی عارضه‌لی ومختلف اولوب، غرب شمالی جهتنده دسپوط طاغی، حدود شمالیه‌سنده قره بالقان، وسطلرنده‌ده قارلی طاغ و سائر جبال بولندیغی كبی، ساحله قریب یرلری دخی منحط واووه‌لقدر. طاغلرك آره‌لرنده‌ده كوزل وادیلر وبعض طار اووه‌لر واردر. بیوك انهاری اولمیوب، یالكز قره صو (ونام دیكرله مسته) ایرماغی حدود غر-
بیه‌سنی تشكیل ایدیور. سائر میاه جاریه‌سی اوفق چای و دره‌لردن عبارت اولوب، بونلردن شمال جهتنده‌كیلر مریجه تابع آرده نهرینه و جنوبده‌كیلر طوغریدن آطه‌لر دكیزینه دوكیلور. سواحلی خیلی كیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، اورته جهتنده (بوری كولی) تعبیر اولنور بر بیوك قوی بولنیور، كه قره‌لرك ایچنه خیلی ایلری‌یه قدر ممتد اولیورسه‌ده، صیغ وكنارلری بطاقلق اولوب، هوانی عفونتلندیریور. بو سببدن او جوارلرده‌كی یرلرك هواسی آغر وصیتمه‌لی اولوب، شرقی جهتنده‌كی سواحل ایله طاغلق یرلرینك هواسی ایسه پك لطیف وصاغلامدر. طوپراغی منبت اولوب، مزروع و قابل زراعت اراضیسی بر بچق ملیون دونمدن زیاده‌جه وباغلری ١٢ ٠٠٠ دونمه قریبدر. محصولاتی: بغدای، آرپه، یولاف، چاودار، مصر، داری، بورچق، سیسام، قبلوجه، فصولیه، مرجك، نخود، بقله، بزلیه، پتاته، توتون، پاموق، كتان، سپوركه، زیتون وسبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارت اولوب، ذخایرینك مجموعی سنوی ٢ ملیون كیله‌دن زیاده‌یه بالغ اولور. اوزومدن كلیتلی شراب یاپیلوب، محلنده صرف وجوارلره دخی اخراج اولنور. اورمانلری ٧٧ قطعه وجمعاً ٢١٣ ٨٤٥ دونمدن عبارت اولوب، میشه، چام، قاین، كولكن، دیش بوداق، قره آغاج وسائر اشجاری حاویدرلر. بونلردن اودون قطع وكمور اعمال اولندقدن بشقه، بر خیلی مقدار كراسته دخی كسیلیور. بر آنتیمون وبر باقر معدنی اخراج اولنمقده اولوب، سیملی قورشون، منغانز، چنقو، قروم وسائر معدنلری‌ده وار ایسه‌ده هنوز اخراج اولنمامقده‌در. حیوانات اهلیه‌سی تقریباً ٤٤٥ ٠٠٠ قیون، ٣٢٣ ٠٠٠ كچی، ٦٥ ٠٠٠ صیغیر، ٥ ٠٠٠ خركله، ٨ ٠٠٠ بیگیر، ٩ ٥٠٠ استر، ٧٥٠ دوه، ٦ ٠٠٠ مركب و سائره‌دن عبارتدر. اهالی ایپك بوجكی دخی بتشدیروب، خیلی مقدار قوزه چیقاریرلر. معمولات صناعیه عبا، شیاق، كلیم، سجاده، [illegible]، یاصدیق ودوشمه‌لك ایله سختیان وسائره‌دن عبارتدر. الك كثرتلی اخراجاتی و مدار تجارتی ایسه توتون اولوب، بو محصولك جنسی كوزل ومقداری كلیتلی اولمغله، هر طرفه سوق اولنور. دده آغاجندن

سلانيكه تمديد اولنان دمير يول خطى سنجاغى شرقدن غربه شق ايتمكله، تجارت و معموريتى تزييد ايتمكده‌در. داخل لواده ٥٧٥ جامع شريف، ٣٥٤ مسجد، ٧٣ كليسا ومناستر، ٥٠ مدرسه ، ١ عمارتخانه، ١ كتبخانه ٧١٦ مكتب، ٢ خسته‌خانه، ٢٧٨٨ دكان ومغازه، ١٤٦ خان وهوتل، ٦ حمام، ٨ اون فابريقه‌سى، ١٠٨٩ دكرمن ، ٢ دباغخانه، ١١٩ فرون، ١ مملحه، ٧٩ عباطولابى، ١٦ صابونخانه، ١٠١ تخته بيچقيسى، ٦٨ كوپرى، ٥١٣٩ چشمه، ١٣ تكيه وزاويه، ٢١ تربه وبر چوق خرابه‌لر وآثار عتيقه موجوددر. بو سنجاق ١٢٩٥ ده تشكيل اولنمشدر . سنجاغك واردات سنويه‌سى ١٥٠٠٠٠ ومصارف محليه ٢٩٠٠٠ ليرا راده‌لرنده‌در .

كومور { (Gœmœr) مجارستانده تيسه نهرينك اوته‌سنده بر ايالت اولوب، بويى ٩٩ واكى ٧٠ كيلومتره اولديغى حالده، ٢٢٢٠٠٠ اهالى ايله مسكوندر. مركزى (غروس استفلدروف)در. اراضيسى باشليجه طاغلق واورمانلق اولوب ، هواسى سرينجه‌در . باشليجه محصولاتى: كتن، اوزوم، توتون وآز مقدارده ذخايردن عبارتدر. حيوانات اهليه‌سى چوقدر . دميرى مشهور وشراب اخراجاتى زياده‌در.

كومورن { (Kœmœrn) مجارستانده پرسبورغك ٧٥ كيلومتره جنوبنده وطونه‌نك اورته‌سنده بر آطه‌نك اوزرنده واقع ايالت مركزى بر قصبه اولوب ، ١٩٠٠٠ اهاليسى، متين قلعه‌سى، مكتب اعداديسى، منسوجات فابريقه‌لرى، دباغخانه‌لرى ، ذخيره و كراسته و شراب تجارتى وصيد ماهيى واردر . جنتمكان سلطان سليمان خان دورنده فتح اولنوب، بعده بر دها ضبط اولنمشدى . — ايالتنك بويى ٦٥ و اكى ٤٤ كيلومتره اولوب، ١٥٠٠٠٠ اهالى ايله مسكوندر.

كومين { كرمانده بر قصبه اولديغنى اصطخرى بيان ايديور.

كونان { خداوندكار ولايتنك قره‌سى سنجاغنده وباليكسرينك ٦٠ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق مرمره ساحلندن ٢٢ كيلومتره‌لك مسافه‌ده وهمناميله اولان چايك اوزرنده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٦٨٠ ى روم وقصورى مسلم اولمق اوزره، ٥٣٧٠ اهاليسى ، ١٥ جامع شريفى، ٢ مدرسه‌سى، رشديه مكتبى، بر كليساسى، بر حمامى، ٤ خانى ، ٧٠ دكانى، ٥ مغازه‌سى، ١٢ فرونى وقصبه‌نك ٧ كيلومتره جنوب شرقيسنده مشهور بركوكوردلى ايليجه‌سى واردر.

— كونان قضاسى ولايت وسنجاغك منتهاى شمال غربيسنده واقع اولوب، شرقاً باندرمه ، جنوباً نفس باليكسرى قضالريله، غرباً بيغا سنجاغيله، شمالاً دخى مرمره دكزينك اردك كورفزيله محاط و محدوددر . ٧٣ قريه‌يى حاوى اولوب، ٣٨٨٠٠ اهاليسى واردر ،كه بونلرك ٢٨٢٠ سى روم و قصورى كاملاً مسلم وتركدر . اراضيسى آز طارضه‌لى اولوب، شايان ذكر طاغلرى يوقدر . خواجه چايى قضانى جنوبدن شماله شق ايده‌رك ، صاغدن كونان چايى آلير. مانياس كولى قضانك حدود شرقيه‌سنده بولنيور. مزروع و قابل زراعت اراضيسى ١١٦٥٠٠ دونم اولوب ، باشليجه محصولاتى: بغداى، آرپه ، يولاف ، چاودار ، مصر ، دارى، بورچاق، بقله، نخود، فاصوليه ، بوكرلجه، مرجمك، پتاتس، كتن وسائره‌دن عبارتدر. هواسى پك لطيف وصاغلام اولوب، اوزوميله سائر ميوه‌لرى ده چوق ولذيذدر. ميشه وسائر آغاجلرى حاوى برقاچ اورمانى ده واردر . بوراقس و سائر معدنلرى دخى واردر. قضا داخلنده ٦٥ جامع و مسجد، ٢ كليسا، ٢ مدرسه، ٧٥ مكتب، ٢٥٠ دكان ومغازه، ٥ خان، ٥ حمام، ١٥ فرون، ٤٢ دكرمن، ٢ اون فابريقه‌سى و٦٠ چشمه موجوددر.

كونش حصار { (ياخود كليسا حصار) قونيه ولايتنك نيكده سنجاق وقضاسنده و نيكده‌نك ٢٠ كيلومتره‌قدر جنوبنده كوچك بر قصبه اولوب، حكمادن (آپولونيوس)ك وطنى بولنمش اولان (تيانه) شهر قديمنك موقعنده بولنديغى مظنوندر.

كونك { آيدين ولايتنده منتشا سنجاغنك مركزى قضاسنده و (اشن) نهرى اوزرنده و منصبى قربنده بر قريه اولوب،

اسکی‌برشهر خرابه‌لری اوزرنده بولنمغله، اطرافنده برچوق آثار عتیقه بولنیور.

کونکان (Konkan) هندستانك ساحل غربیسنده بحر عمان ایله کات سلسلهٔ جبالنك غربی اتکاری آره‌سنده بر خطه اولوب، بمبای اداره‌سنی ترکیب ایدن درت ایالتك برینی تشکیل ایدیور. شمالاً گجرات ایالتیله، شرقاً دکن ایالتیله، جنوباً دخی مدراس اداره‌سیله محدوددر. پورتکیز دولتنه تابع اولان (غوآ) اسکله‌سیله جوارلری‌ده بو ایالتك ساحلنده بولنیور. بمبای شهرینی دخی حاوی اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۷۰۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۳۲۵۹۷۷۶ کشی اولوب، تانه، بمبای، کلابه، راتنکیری وشمالی کناره اسملریله ۵ سنجاغه منقسمدر. بوندن ماعدا بو خطه‌نك ایچنده انکلتره حمایه‌سنده بولنور اوچ حکومت موجود اولوب. بونلرك‌ده مساحهٔ سطحیه‌لری ۴۵۵۲ مربع کیلومتره ونفوسلری ۳۰۰۲۱۶ کشیدر. غربدن شرقه یعنی ساحلدن سلسلهٔ جباله قدر اکی پك آز یرلرده ۵۰ کیلومتره‌یی متجاوز اولوب، بعض یرلرنده طاغك اتکاری ساحله قدر ممتد اولور. بناءً علیه، یاغمورلرك کثرتیله برابر، بیوك انهاری یوقدر. طاغ اتکاری اورمانلرله مستور اولدیغی کبی، اووه‌سی دخی پك منبت و مزروع اولوب، هیئت مجموعه‌سی زمرد آسابردر. دکیزی پك فرطونه‌لی اولمغله برابر، تجارتنك اهمیتنه مبنی، دائما سواحلی قارشیلرنده کمیلر و واپورلرك طولاشدیغی کوریلور. اهالیسی پك مختلط اولوب، هندك هر طرفندن کلمش اقوام مختلفه ایله عرب، ایرانی، حبشی، زنجی، پورتکیزلی، انکلیز وسائره‌دن مرکبدر. کبرلر یعنی زردشتیلر دخی گجراتدن صکره، الك زیاده بو ایالتده بولنیورلر. بمبایدن بشقه بر قاچ اسکله‌سی دخی واردر. بری بمبایدن ودیکری (غوآ) دن بدأ ایله ایچری‌یه طوغری اوزانیر ایکی دمیر یول خطی اولوب، برنجیسی ۳ شعبه‌یه انقسامله، بری گجراته کیرمك اوزره، شماله، بری اله آباد وکلکته‌یه طوغری شرق شمالی‌یه وبری‌ده مدراسه طوغری شرق جنوبی‌یه اوزانیر.

کونیغ (Kœnig) طباعت ماکینه‌سنك موجدی اولوب، ۱۷۷۵ ده (آیزلبن) ده طوغمش، و۱۸۳۳ ده وفات ایتمشدر. ایجاد ایتدیکی ماکینه الك اول «تایمس» غزته‌سنك طبعنده قوللانیلوب، بعده اوغسبورغ غزته‌سیچون بخارله چوریلیر بر ماکینه ایجاد، و (وورچبورغ) قربنده بو ماکینه‌لرك اعمالیچون بر فابریقه تأسیس ایتمشدی.— بو اسمله مشاهیر ریاضیوندن بری‌ده اولوب، اون سکزنجی قرن میلادیده آلمانیه‌ده یاشامشدر.

کونیغسبرغ (Königsberg) پروسیه‌ده «شرق پروسیه» ایالتنك مرکزی بر شهردر، که برلینك ۵۲۵ کیلومتره شرق شمالیسنده و (پرکل) نهرینك ایکی جهتنده اوله‌رق بو نهرك منصبندن ۸ کیلومتره یوقاریده وقتیله آیری آیری بولنمش اوچ قصبه‌نك جمعندن متشکل اولوب، ۱۷۲۷۵۸ اهالیسی، جسیم استحکاماتی، نهرده کوچك کمیلرك دخوله مساعد لیمانی، دار الفنونی، ۲۲۰۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، نباتات باغچه‌سی، موزه‌سی، تاریخ طبیعی ومعادن نمونه‌خانه‌سی، رصدخانه‌سی، ٤ مکتب اعدادیسی، متعدد صنایع وتجارت مکتبلری، برچوق جمعیات علمیه‌سی و شرکتلری، کوزل تفرجکاهلری، مصنع وپك بیوك بر پروتستان کلیساسیله دیکر ۱٤ پروتستان و بر قتولیك کلیساسی، ۲ حاوره‌سی، بیوك تیاتروسی، دوکمخانه‌لری، دباغخانه‌لری، بویاخانه‌لری، چوخه، یلکن بزی، ماکینه، اجزاء کیمیویه، توتون، جیغاره وسائره فابریقه‌لری، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری وپك ایشلك تجارتی واردر. شهره قدر چیقه‌میان بیوك کمیلر (پیلاو) اسکله‌سنه یناشوب، مذکور اسکله بر دمیر یول خطیله دخی شهره مربوطدر.

— ینه پروسیه‌نك براندبورغ ایالتنده (اودر) نهری اوزرنده‌کی فرانقفورت سنجاغنده وفرانقفورتك ۷۰ کیلومتره شمالنده دخی بو اسمله قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦۵۷۰ اهالیسی واردر.

کونیغسهوته (Königshütte) پروسیه‌نك سیلزیه ایالتنده (اوپلن) سنجاغنك (باتین) قضاسنده و ۷ کیلومتره جنوب

شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۲۷ ۵۲۰ اهالیسی، قربنده کورله دمیر وچنقو معدنلری وبیوك دو- کمخانه ودمیرخانه‌لری واردر.

کوویه (Cuvier) اعاظم طبیعیوندن او- لوب، محقق اون طقوزنجی قرنك آرسطوسی عنوانه نائل اولمشدر. ۱۷۶۹ تاریخنده (مونتبلیار) ده طوغوب، ۱۸۳۲ ده پارسده وفات ایتمشدر. بر پروتستان عائله‌سنه منسوب ایدی. مملکتی مکتبنده و بعده استوتغارد دارالفنوننده تحصیل ایدوب، آلمان لسان وادبیاتی دخی اوکره- ندکدن صکره، نورماندیه‌ده بر مربیلکه کیروب، اوراده وظیفه‌سنی ایفا ایتمکله برابر، علوم طبیعیه‌ده توسیع معلوماته چالیشیردی. چوق کچمه‌دن وسعت معلوماتی طویلوب، ۱۷۹۵ ده پارسه جلبله، بعض مکاتبده تاریخ طبیعی وتشریح قیاسی معلملکنه نصب اولنمش؛ وکرك درسلریله کرك نشریاتیله جلب انظار دقت ایده‌رك، بیوك بر شهرت وشان قزانمش؛ و ۱۷۹۶ ده انستیتو اعضالغنه و ۱۸۰۳ ده فنون شعبه‌سنك کتابت دائمه‌سنه انتخاب ومتعاقباً فرانسه آقادمیاسنه دخی قبول اولنمشدی. ۱۸۱۴ تاریخنده شورای دولت اعضالغنه وبعده داخلیه دائره‌سی ریاستنه و ۱۸۳۰ ده اعیان هیئتنه نصب اولنمشدی. فنونك ترقیسنه وعلی الخصوص تاریخ طبیعی ایله مقایسه‌لی فن تشریحه پك چوق خدمتلر ایدوب، حیواناتی کوزل بر یولده تصنیف ایتمش؛ وحیوانات کیکلری آره‌سنده اویله بر مناسبت کشف ایتمش، که برحیوانك یالکز بر عضوی کیکنی بولمغله دیکرلرینك نه صورتده اوله جغنی بولمق ممکن اولیور. کرهٔ ارض اوزرنده جنسلری منقرض اولمش بر چوق حیوانات ونباتات بولنمش اولدیغنی دخی فناً الك اول اثبات ایدن صاحب ترجمه اولوب، کندی کشفی اولان اصول تشریحیه ایله بونلرك چوغنك شکل وصورتنی تعیین، وبو حیوانات منقرضه‌یی دخی صنوف وانواع و اجناسه تفسیله، کوزل بر یولده تصنیف ایتمشدر. طبقات ارضك قدمنی حاوی اولدقلری انقاض حیوانیه واسطه‌سیله تعیین ایتمك اصولنی کشف ایده‌رك، علم الارضه دخی پك بیوك خدمتلر ایتمشدر. تشریح قیاسی‌یه دائر ۵، حیوانات منقرضه عظام مستحاثه‌سی وکرهٔ ارضك تحولاتی حقنده ینه ۵، اعضای بدنك ترتیبنه کوره تصنیف اولنمش حیوانات علمی عنوانیله ٤، بالیقلرك تاریخ طبیعیسنه متعلق ۲ جلددن مرکب درت جسیم ومهم تألیفیله فنی مجموعه‌لره و آنسیقلوپدیلره درج ایتدیرمش اولدیغی بر چوق مقالات مهمهٔ فنیه‌سی واردر. آثاری دفعاتله طبع ونشر و سائر لسانلره دخی ترجمه اولنمشدر.

کوهات هندستانك شمال غربی جهتنده پیشاور ایالتنده وپیشاورك ۶۰ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق سند ایرماغنه تابع بر چایك اوزرنده وسفید کوهه مربوط (افریدی) طاغنك اتکنده واقع سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب ۱۱ ۲۷۵ اهالیسی، متعدد کوزل جامع شریفی، سوری، اطرافنده منبت اووه‌لری، پك لطیف هواسی و دلکشا منظره‌سی واردر. — سنجاغی پیشاور ایالتنك غرب جنوبی کوشه‌سندن عبارت اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۷ ۳۵۳ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۴۵ ٤۲۰ کشیدر، که بونلرك ده یوزده ۹٤ ی مسلم اولوب، افغانلیلرله مجنسدر. اراضیسی طاغلق اولوب، منبت وادیلری‌ده واردر. باشلیجه محصولاتی بغدای، آرپه، مصر، پاموق وتوتوندن عبارتدر.

کوه بابا آسیای وسطیده هیمالایا سلسلهٔ جبالی شعباتندن بیوك بر طاغدر، که افغانستان داخلنده و ۶۵°۴۰´ دن ۶٤° طول شرقی‌یه ممتد اولور؛ وشرق طرفنده بولنان هندو کوهدن ۳۷۱۳ متره ارتفاعی اولان (حاجی‌کاك) بوغازیله آیرلمشدر. الك یوکسك ذروه‌سنك ۵۴۸۶ متره ارتفاعی اولوب، ۵۰۰۰ متره‌دن یوکسك دیکر تپه‌لری‌ده واردر. غرب جهتنده‌کی (سیاه کوه) دخی کوه بابانك مابعدی حکمنده‌در. مائلهٔ جنوبیه‌سندن آقان بیوجك بر قاچ چای بالاجتماع (هلمند) نهرینی تشکیل ایدرلر. مائلهٔ شمالیه‌سندن اینن صولر ایسه جیحونه دوکیلور.

کوه دامن افغانستانده هندوکوهك جنوب شرق اتکلرنده بر خطه اولوب، جنوباً بر طاقم تپه‌لرله کابلدن آیرلمشدر، وشرق طرفنده (ریك روان) اسمیله براوفق چول بولنیور. اشجار ونباتاتله مستور زمرد آباد بر بر

اولوب، كليتلى ذخاير وپاموق وتوتون حاصل ايدر واديلرى، قرا وقصبات وقلاعله مزين تپه‌لرى و شايان تصوير موقعلرى واردر. سوق الجيش نقطهٔ نظرنجه‌ده اهميتى واردر . اهاليسى تاجيك يعنى فارسى‌خوان اولوب، جسور آدملردر.

كوهربيكم { مشاهير شاعرات ايراندن اولوب، آذربيجانليدر. شو بر ايكى بيت برفخريه‌سندندر:

اكر بباغ دهم زلف عنبر آسارا
بدام زلف كشم آهوان صحرارا
كذار من بكليسا اكر فتد روزى
بدين خويش كشم دختران ترسارا
بيك نكاه دو صد مرده ميكنم زنده
خبر دهيد ز اعجاز من مسيحارا

كوهرخان سلطان { جنتمكان سلطان سليم خان ثانى حضرتلرينك كريمهٔ محترمه‌سى اولوب، مشهور پياله پاشايه وارمشيدى.

كوهرشاد { ايرانك اك مشهور خطاطه‌لرندن اولوب، خطاط شهير مير عمادك كريمه‌سيدر . پدرندن تحصيل خط ايدوب، كسب شهرت ايتمشدى. اولاد واحفادى دخى خطاطلقده شهرت قزانمشلردر.

كوهرود { ايرانده بر سلسلهٔ جبالدر، كه عراق عجم ايله فارس وكرمان آره‌لرنده كردستاندن بلوجستانده‌كى (پشتبام) طاغلرينه‌قدر ١٨٠٠ كيلومتره‌لك مسافه‌ده ممتد اولور. كاشان ايله اصفهان آره‌لرنده ارتفاعى ٣٠٠٠ متره راده‌لرنده اولوب، اك يوكسك ذروه‌سى اولان (هزار كوه)ك ايسه ٤٥٠٠ متره ارتفاعى واردر، وتپه‌لرى همان دائمى صورتده قارله مستوردر. اتكلرينك هر ايكى طرفنده چوللر و قوملق يوكسك يرلر ممتد اولديغندن، كوهروددن اينن چايلر آز مسافه‌ده جريانندن صكره چولده قورورسه‌ده، جريان ايتدكلرى يرلرى سق و اروا ايله احيا ايتمكه كافيدر؛ وايرانك وسطلرنده بر چوق معموره‌لر بولنمسى بوصولرك سايه‌سنده‌در. اصل كوهرود اسمى بو سلسله‌نك كاشان ايله اصفهان آره‌سنده واقع بربوغازينه مخصوص اولوب، جغرافيون طرفندن بتون سلسله‌يه تعميم اولنمشدر.

كوهستان { « طاغلق ير » ديمك اولان بو اسم ايرانده وآسياى وسطيده بر چوق يرلره علم اولمشدر:

اك مشهورى خراسانك قسم جنوبيسندن عبارت اولان بيوجك برخطه‌در، كه عرب جغرافيونى عندنده (قهستان) ويا (قوهستان) ديمكله معروفدر. غرباً دشت كبيرله، جنوباً دشت لوط ايله، شرقاً (نا اميد) چوليله محاط، شمالاً دخى بركوچك چول ايله خراساندن آيرلمشدر. طاغلرندن اينن برچوق چايلر بو چوللرده غائب اولوب، يالكز (قاين) چايى اكثريا (هريرود) نهرينه واصل اولور. اك بيوك معموره‌سى (قاين) اولوب، وقتيله مشهور بولنمش ديكر بر چوق قصبه‌لرى دخى واردر . تون وطبس دخى بو خطه داخلنده‌در.

— ايكنجيسى افغانستانده هندوكوهك جنوبى اتكلرنده وكابلك قربنده واقع اولوب، ارتفاع وسطيسى ٢٠٠٠ ايله ٢٥٠٠ متره آره‌لرنده اولمغله برابر، هواسى لطيف واشجار ومحصولات ومعموره‌لرى چوقدر . ٢٠٠٠٠٠ راده‌لرنده اولان اهاليسى تاجيك اولوب، لسان فارسى ايله متكلم وجسارت وشجاعتله متصفدرلر.

— اوچنجيسى هندوكوهك او بر طرفنده سند ايله كونار واديلرى آره‌سنده واقع اولوب، محلك صربلغى جهتيله اهاليسى پك سركشدر. بو حالنه بناءً احوالى تماميله معلوم دكلدر.

— هندستانك سند قطعه‌سنده و بلوجستان حدودى اتصالنده دخى بو اسمله برخطه اولوب، كراچى ايالتنه ملحقدر. مساحهٔ سطحيه‌سى ١٠٥٠٠ مربع كيلومتره اولوب، ٥٦٨٠ اهاليسى واردر. اراضيسى آز منبت اولوب، اهاليسى قيون وكچى سوريلريله وكوچبه حالنده ياشايورلر. يغماكرلكه دخى انهماكلرى اولمغله، انكليز حكومتى بر مقدار پوليس عسكريله اسايشى محافظه‌يه چاليشير.

— ماوراء النهرده زرافشان وادئ مشهورينك بوقارى طرفلرينه‌ده بعضاً كوهستان نامى ويريليور.

— بلوجلر كلاتك شمال جهتنده وافغانستان حدودنده‌كى طاغلق يره‌ده بو نامى ويريورلر.

كويا { (حسام الدوله فقير محمد خان بهادر) هندستان مشاهير شعراسندن و

آفریدی قبیله‌سی رؤساسندن اولوب، اوده حکومتی ارکانندن ایدی. اردو وفارسی لسانلرنده مرتب دیوانلری و «کلیله ودمنه» یه بر ترجمه‌سی واردر. شو بیت اونکدر:

یار با غیر ز پیش من دلسوخته رفت
شعلهٔ در دل آتش زده افروخته رفت

کویانه { («غویانه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کویجکز { آیدین ولایتنک منتشا سنجاغنده بر قضا اولوب، شرقاً مکری، غرباً مرمریس و مغله قضالریله، شمالاً دکیزلی سنجاغیله، جنوباً دخی آق دکیزله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٦٦٠ مربع کیلومتره اولوب، نصفندن زیاده‌سی یعنی ١٤٨٤ کیلومتره‌لکی طاغ وسائره اوله‌رق اراضیٔ خالیه، ٦٧٦ کیلومتره‌لکی اراضیٔ مزروعه، ١٥٠ کیلومتره‌لکی‌ده مرعادر. قضا ٦٩ قریه‌دن مرکب اولوب، ٢٠٣٦٩ اهالیسی واردر، که بونکده یالکز ٢٤٠ ی روم وقصوری کاملاً مسلم وترکدر. مرکزی (یوکسک قوم) قریه‌سیدر. قضانک حدود شرقیه‌سنده (دالمان) وغرب جهتنده (نامنام) چایلری شمالدن جنوبه آقه‌رق دکیزه منصب اولورلر. ایکنجینک مجراسی اوزرنده (لیمان) ویا (دالیان) اسمیله بر کول بولنوب، مرکز قضا بونک کنارنده اولدیغی کبی، مرکز قدیمی اولان کویجکز قریه‌سی ده قربنده ایدی. بوکول طوزلی بطاقلقلری حاوی اولوب، جوارلرینک هواسنی افساد ایدیور. مع‌هذا کولک اطرافی پک کوزل منظره‌لی اولوب، کولک آیاغی قایقلرک سیرینه صالح اولمغله، دکیز ایله کول آره‌سنده ایشلر قایقلر واردر. اورمانلرینک آغاجلری میشه وچام وسائره‌دن عبارت اولوب، بر مقدار کراسته قطع و ساحله تنزیل اولنور. حیوانات اهلیه‌سنک تولدات سنویه‌سی ٩٦٠٠٠ رأس قدر اولوب، ٧٧٠٠٠ ی قیوندر. اکثر اهالیسی یوروک وسائره اوله‌رق خیمه نشین وچوبانلقله مشغولدرلر. دالان چایی منصبنک قربنده وساحل بحرده (قاونوس) شهر قدیمنک بعض خرابه‌لری وقیانک ایچنه اویلمش قدیم مزارلری واردر.

کویسنجق { موصل ولایتنک شهر زور سنجاغنده و کرکوک ٧٠ کیلومتره شمالنده اوله‌رق زاب اسفلک صاغ کنارنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، اسکی بر قلعه‌سی، بر جامع شریفی، ١٠ مسجدی، ٣ مدرسه‌سی، ٦ صبیان مکتبی، ٣ تکیه‌سی، ٣٤٠ دکانی، ٣ حمامی، ١ فرونی و ٨ دکرمنی واردر. اهالیسی عمومیت اوزره مسلم وکرددر. هواسی پک لطیفدر.

— کویسنجق قضاسی جنوباً نفس کرکوک یعنی سنجاغک مرکز قضاسیله، غرباً اربل، شمالاً رواندز قضالریله شرقاً دخی سلیمانیه سنجاغیله محدود اولوب، شقلاوه ناحیه‌سیله برابر ٢٥٢ قریه‌یی حاوی و ١٨٠٠٠ اهالی ایله مسکوندر، که بونلرک یالکز ٥٠٠ ی کلدانی یعنی نسطوری و ٦٠ ی اسرائیلی اولوب، قصوری کاملاً مسلم وکرددر. اراضیسی مختلف اولوب، زاب اسفل نهری قضایی شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه طوغری اورته‌سندن شق، وایکی جهتدن بر قاچ چای و دره اخذ ایدر. هر نه قدر طوپراغی پک منبت ایسه‌ده، زراعته لایقیله اهمیت ویرلمدیکندن، محصولاتی احتیاجات محلیه‌یه آنجق تقابل ایدوب، بعض سنه‌لرده قحط وقوعه کلیر. باشلیجه محصولاتی ذخایر متنوعه ایله پرنج، پاموق، توتون، بقله ومیوه‌لرک انواعندن عبارتدر. مرکز قضایه بر بچق ساعتلق مسافه‌ده واقع آرموده قریه‌سی میوه‌لرینک کثرت ونفاستیله مشهوردر. اوزومی دخی چوق اولوب، ناحیه مرکزی اولان شقلاوه من القدیم اوزوم وشرابیله مشهور بولنمشدر. هواسی صوغوقجه ایسه‌ده، پک صاغلامدر. قضا داخلنده خراب بعض مناسترلر وسائر آثار عتیقه موجوددر.

کویمباتور { (Coïmbatour) هندستانک دکن قطعه‌سنده و مدراس اداره‌سنده ومدراسک ٥١٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق کات سلسلهٔ جبالنک شرق اتکنده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ٣٥٣١٠ اهالیسی، واسع و منتظم سوقاقلری وآنجق آغیر صورلری واردر.

— سنجاغنک مساحهٔ سطحیه‌سی ١٩٢٤٨ مربع کیلومتره اولوب، ١٧٦٣٢٧٥ اهالی ایله مسکوندر. اراضیسی طاغلق ایسه‌ده، منبت

اولوب، پك كوزل ايشلنيور. الك كليتلى محصولاتى پرنج ايله توتوندر. لسان محلى (تامول) لسانى اولوب، آشاغى طرفلرينك اهاليسى برهمنى المذهب وطاغليلرى نيم وحشيدر.

كوينك { (و نام ديكرله طوره‌لى) قسطمونى ولايتنك بولى سنجاغنده وبولينك ٨٠ كيلومتره غرب جنوبيسنده اوله‌رق سقاريه‌يه تابع بر چايك اوزرنده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ قدر اهاليسى، شهزاده غازى سليمان پاشانك بنا كرده‌سى اولان بيوك بر جامع شريفى، مشهور آق شمس الدينك تربه‌سى، رشديه مكتبى، ٣ مدرسه‌سى، ١ ابتدائى و ٤ صبيان مكتبى واردر.

— كوينك قضاسى ولايت وسنجاغك غرب جنوبى كوشه‌سنده واقع اولوب، شمالاً مدرنى قضاسيله، شرقاً آنقره، جنوباً خداوندكار ولايتلريله، غرباً دخى ازميد مستقل متصرفلغيله محدوددر. قضا ٧٨ قريه‌دن مركب اولوب، ولايت سالنامه سنده اهاليسى ١٦٦٦٢ كشى كوستريليورسه‌ده، بو مقدار پك آز كورينيور. اراضيسى منبت اولوب، باشليجه محصولاتى: بغداى، آرپه، مصر، دارى، بورچق، خشخاش، توتون وسبزه وميوه‌لرك انواعندن عبارتدر. اورمانلرى چوق اولوب، خيلى كراسته قطع اولنمقده وكراسته تجارتى كيتدكجه ايلريلمكده‌در. حيوانات اهليه‌سى و على الخصوص قيون وصيغيرلرى زياده‌جه اولوب، ايى مقدار پينير چيقار. بو قضاده صارى وسياه سختيان ايله كوساله، دوشمه‌لك، آلاجه، كليم، چول وسائره اعمال اولنور. قضا داخلنده ١٣٢ جامع ومسجد، ٨٣ صبيان مكتبى، ١٥ خان، ١٩٥ دكان، ٧ دباغخانه، ٦٥ دكرمن، ١٢ صو خزارى و ١٦ كاركير كوپرى موجوددر.

كوينه { (Guyenne) فرانسه‌نك اسكى تقسيماتنده غرب جنوبى جهتنده برخطه اولوب، جنوباً غاسقونيه، شرقاً لانكدوق، شمالاً اوورنيه، ليموزن، آنغوموآ و سنتونيه خطه‌لريله، غرباً دخى غاسقونيه كورفزيله محدود ايدى. شمديكى تقسيماتده ژيرونده، لوت، لوت مع غارونه، دوردونيه، آويرون ايالتلرينى ولانده ايله تارن مع غارونه ايالتلرينك بر قسمنى حاويدر. قرون وسطاده غاسقونيه ايله برابر بيوجك بر حكومت تشكيل ايدوب، مركزى بوردو شهرى ايدى.

كهف { نوبه‌نك بحر احمرده‌كى ساحلنده وسواكنك مؤسس اولديغى جزيره‌نك قارشيسنده بر قصبه اولوب، سواكنه بر ريختمله مربوطدر. ٣٠٠٠ اهاليى حاوى اولوب، سواكنك بر قسمى عد اولنديغى حالده، تجارتجه اوندن زياده اهميتى واردر.

كهف { تونسك شمال جهتنده و تونس شهرينك ١٧٤ كيلومتره جنوب غربيسنده وجزاير حدودندن ٤٠ كيلو متره‌لك مسافه‌ده اوله‌رق بركانى و مغاره‌لرى حاوى بر اراضيده واقع بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهاليسى، برنوس دستكاهلرى، كوزل باغچه‌لرى، زيتون، حبوبات وحلفا تجارتى وبعض آثار عتيقه‌سى واردر. ازمنهٔ قديمه‌ده قارتاجليلر زماننده اهميتلى بر معموره اولوب، (سيقه‌ونريا) اسميله معروف ايدى.

كهوآ { (Ke-Hoa). قوشنشينده (هوئه)نك ٤٠٠ كيلومتره شمال غربيسنده ايالت مركزى بر شهر اولوب، ٣٠٠٠٠ اهاليسى واردر.

كى آقسار { ياخود كى آشار (Cyaxare) يونان قديم مورخلرينك قولنه كوره، مديا يعنى ايرانك شمال غربى قسمى حكمدارى اولوب، قبل الميلاد ٦٥٥ دن ٥٩٥ تاريخنه‌دك ٦٠ سنه حكم سورمش؛ مملكتنه تجاوز ايدن تورانيلرى دفع ايتمش؛ و ٦٢٥ ده آثوريلر ايله محاربه ايدوب، نينوى‌يى ضبط ايتمش؛ وفتوحاتى قزيل ايرماغك برى طرفنه‌دك سوروب، ليديه حكمدارى (آليات)ى مغلوب ايتمش ايدى. اوغلى (آستياغ) خلفى اولمشدر. بونك ايرانيلرك تاريخيله تطبيقى پك مشكل اولوب، آنجق (آستياغ) اسمنك (آزى‌داهاقه) يعنى ضحاك تازى اسميله مشابهتى كوريلور.

— برايكنجى كى آقسار دخى واردر، كه آستياغك اوغلى وبرنجى كى آقسارك تورونى اولوب، اكسنوفونك روايتنه كوره، قبل الميلاد ٥٦٠ دن ٥٣٦ تاريخنه‌دك حكم سورمش؛ و اردوسى

همشیره‌زاده‌سی کیروس (یعنی کیخسرو) ه تسلیم ایتمش ایدی. وفاتنده کیخسرو خلفی اولمشدر؛ بو روایت کیخسروك آستیاغی قتل ایله تختنی ضبط ایتدیکنه دائر اولان روایت مشهوره‌یه مخالفدر.

بو ایکنجی کی‌اقساره بعض مورخلر مدیا داراسی نامنی ویرمك و تورانده (آسوئروس) اسمیله مذکور اولان حکمدارك عینی اولدیغنی ادعا ایتمك ایستمشلردر.

کیابزرك امید { [«بزرك امید» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کیاروس { (Gyaros) یونانك کیقلاده جزایر صغیره‌سندن اولوب، آندروس جزیره‌سنك جنوب غربیسنده واقع و الیوم (کیوره) اسمیله معروفدر. رومالیلر زمانده همان خالی اولوب، منفا اتخاذ اولنمشدی.

کیاالهراسی { (عمادالدین ابو الحسن علی بن محمد الطبری) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن وابو حامد غزالینك رفقاسندن اولوب، ٤٥٠ تاریخنده طبرستانده طوغمش؛ و نیسابورده امام الحرمیندن تحصیل فقه ایله، امام غزالی ایله برابر اکده مشار الیهك معید درسی اولمش؛ وبعده (بیهق) ه کیدوب، بر مدت تدریسله مشغول اولدقدن صکره، عراقه کیده‌رك، مدرسهٔ نظامیه‌ده مدرس اولمش؛ و بر مدت مجدالملك برکیارق بن ملکشاه سلجوقینك خدمتنده بولنوب، بو دولتده قاضیلق ایتمش؛ ومشار الیهك بر چوق احسان و اکراملرینه نائل اولمش ایدی. علم حدیثده دخی ید طولاسی وار ایدی. ٥٠٤ تاریخنده بغدادده وفات ایدوب، شیخ ابو اسحق شیرازینك تربه‌سنه دفن اولنمشدر.

کیپاریسه { (Cyparisse) یونانده موره شبه جزیره‌سنك مسینیا خطه‌سنده ویونان دکیزی ساحلنده برشهر قدیم اولوب، الیوم (آرقادیا) اسمیله معروفدر.

کیپوزقوآ { (Guipuzcoa) اسپانیانك منتهای شمالنده واقع (باسق) خطه‌سنك منقسم بولندیغی ایکی ایالتك شرق جهتنده بولنانی اولوب، شمالاً بحر محیط اطلاسینك قاسقونیه کورفزیله، شمال شرقی طرفندن فرانسه حدودیله، شرقاً وشرق جنوبی طرفندن ناواره خطه‌سیله، غرب جنوبی جهتندن آلاوه، غرباً دخی بیسقایه ایالتلریله محدوددر. اسپانیه‌نك اك کوچك ایالتی اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٨٨٥ مربع کیلومتره واهالیسی ١٨١ ٨٤٥ کشیدر. مرکزی (سان سباستیانو) در. اراضیسی طاغلق اولوب، بیرنه اتکلرندن عبارت ایسه‌ده، یاغمورلری چوق اولمغله قابل زراعت یرلرینی ایشلیوب، معدنلرینی اخراج، ومیاه جاریهٔ کثیره‌سنی ماکینه‌لر چویرمه‌ده استعمال ایتدکلرندن، بو کوچك ایالت اسپانیه‌نك اك معمور واك زیاده مسکون بریدر. طاغلرینك هیچ بری ١٥٠٠ متره‌لك ارتفاعی تجاوز ایتمیور، ونهرلری ده قیصه‌در. ساحلنده قوی ولیمانلری چوق اولوب، مقدما اورادن اسپانیوللر چوق تجارت اجرا ایدرلر ایدی. صیدماهیسی‌ده چوقدر. صنایعی‌ده پك ایلری وفابریقه‌لری زیاده‌در. ایالت ٤ قضایه منقسم و٩٣ ناحیه‌یی شاملدر.

کیتو { (Quito) آمریقای جنوبیه‌ده اقوآدور جمهوریتنك وپیشینشا ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، ١٣´ ٠° عرض جنوبی ایله ٨١° ٥´ طول غربیده اوله‌رق پیشینشا قربنده و٢٩٠٨ متره ارتفاعنده واقعدر. غیر منتظم بر شهر اولوب، ٨٠٠٠٠ اهالیسی، دارالفنونی، دارالمعلمینی، داخلی اعدادیسی، رهبانه مخصوص مدرسه‌سی، کتبخانه‌سی، کوزل وکنیش بر میدانی، رئیسه مخصوص سرایی، مصنع کلیسالری، متعدد مناسترلری، بیوك خسته‌خانه‌سی، یوك و پاموق منسوجاتله ایپلك و دانتله فابریقه‌لری واردر. شهردن اطرافده‌کی درت بش برکان کوزیکور. آمریقانك کشفندن اول موجود بولنمش معموره‌لرندن اولوب، پرو دولتنك اك مهم شهرلرندن ایدی. آمریقای جنوبینك استقلالندن صکره دخی بر مدت پرو داخلنده بولنوب، بعده قولومبیایه الحاق اولنمش؛ و١٨٣١ ده اقوآدور جمهوریتنك مرکزی اولمشدر. دفعاتله حرکت ارضدن خراب اولمشدر.

کیخسرو { (ایران قدیمك کیانیان ملوکنك اوچنجیسی اولوب، کیکاوسك تورونی وسیاوشك اوغلیدر. «شهنامه» نك روایتنه کوره، سیاوش اوکی والده‌سنك افتراسنه اوغرایوب،

بدرینه کوچمکله ، تورانه قاچەرق ، افراسیابك حسن قبولنه مظهر اولمش، وبونك قیزی فرنکیسی تزوج ایتمش ایدی . اوراده دخی افراسیابك برادری کرسیوزك افتراء حسودانەسنه اوغرامغله ، قاتل بدری طرفندن قتل ایتدیرلمش؛ وحامل بولنان زوجه‌سی فرنکیس کیخسروی طوغوردیغنده ، بونك قتلنی وزیری پیرانه حواله ایتمش ایسه‌ده ، پیران آجیوب، چوجغی برچوبانه تسلیم ایتمش؛ وکیخسرو طاغلرده چوبانلر میاننده بیومش ایدی . بعده ایرانیلر رستم زالك وطوس وکودرزکبی قهرمانلرك ریاستیله تورانه عسکر سوق ایدەرك، بر طرفدن سیاوشك انتقامنی اخذه وبر طرفدن دخی کیخسروی تحری‌یه باشلامشلردی. نهایت کودرزك اوغلی کیو کیخسروی توراندە بولوب، ایرانه کتیرمکله، بیوك بدری کیکاوس کندیسنی کندی برینه تخته اجلاس ایتمش؛ واوندن صکره کیخسرو کندیسی تورانه عسکر سوقیله، افراسیابی کندی مدیله قتل ایدەرك، بدرینك انتقامنی آلمشدی. بر مدت صکره کیخسرو نابدید اولوب، نه اولدیغی آکلاشیله‌مامش. یونان قدیم مورخلری کیخسروه کیروس نامنی ویروب ، والده‌سنك بدری اولان میدیا حکمداری آستیاغی قتل ایله تختنی ضبط، وبعده نینوی، بابل، سوریه وبتون آناطولی‌یی استیلا ایله ، بیوك بر جهانکیر اولدقدن صکره، اسکیتلرله ایتدیکی محاربه‌ده (توماریس) اسمنده بر ملکه طرفندن قتل اولنه‌رق، سرمقطوعی قان ایله مملو بر طلوم ایچنه قونیله‌رق: « قان ایله طویمادکسه شمدی طوی ! » دینلدیکنی بیان ایدیورلر. بونلرك بیاننه کوره کیروس قبل‌المیلاد ٥٩٩ تاریخنده طوغمش، و ٥٦٠ تاریخنده تخته جلوس ایله ٥٣٠ ده قتل اولنمش. بو بابده ایرانیلرله یونانیلرك روایتلری آره‌سنده مشابهت وار ایسه‌ده، کلی مباینت بولندیغی دخی آشکاردر.

کیخسرو { [« غیاث الدین کیخسرو » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

کیخسرو خان { ایران شعراسندن اولوب، عن اصل کرجستانلی اولدیغی حالده، شاه سلیمان صفوی زماننده مناصب عالیه‌یه نائل اولمش؛ وشجاعت وسخاوتله دخی مشهور اولوب ، اوزبکیلره قارشی بعض مظفریاته نائل اولمش ایدی . شو بیت جمله اشعارندندر:

پیش رویش سوختم آخر دل دیوانه‌را
چون نکه دارد کسی ازسوختن پروانه‌را

کیدرمنستر { (Kiderminster) انکلتره‌نك (وورچستر) ایالتنده و وورچسترك ٢٢ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (استور) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب ، ٢٠١٦٥ اهالیسی وخالی، چوخه، ایپك قماشلر وسائره فابریقه‌لری واردر.

کیدروس { قسطمونی ولایت وسنجاغنك جیده قضاسنده و جیده‌نك غرب جهتنده اوله‌رق، قره‌دکیز ساحلنده بر کوچك قصبه واسکله اولوب ، (کیتورروس Gytorus مدینۀ قدیمه‌سی محلنده واقعدر .

کیدنوس { (Kydnus) طرسوس قصبه‌سی ایچندن کچن قره صوبك اسم قدیمیدر .

کیدون { (Kydon) کریده‌ده‌کی خانیه شهرینك اسم قدیمیدر.

کیدونیه { (Kidonie) آیوه‌لق قصبه‌سنك روجه‌اسمی اولوب ، اسم قدیمی (هراقلیه) ایدی.

کیران { آذربیجانده تبریز ایله بیلقان آره‌سنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

کیروس { و دها طوغریسی کوروس (Cyrus) یونان قدیم مورخلرینك کیانیاندن کیخسروه ویردکلری اسمدر .
[« کیخسرو » و « کوروس » ماده‌لرینه مراجعت.]

کیروس { (Quiros) اسپانیا مشاهیر بحریونندن اولوب ، ١٥٩٥ تاریخنده قپودان مندانه معیتنده‌کی طائفه‌دن اولدیغی حالده، بحار بعیده‌یه سیاحت ایتمش؛ وبونك وفاتنده برینه کچوب ، دونمانك بقیه‌سنی اخذله مانیله‌یه، مکسیقه‌یه وبرویه کچمش؛ واوچنجی فیلیبدن ایکی کمی آلوب ، موجودیتی مأمول ایتدیکی بر جنوبینك تحریسنه چیقمش ؛ و تحریاتی اثناسنده پولینسیاده برچوق آطه‌لر و او میانده یکی هبریده جزایرینی کشف ایله، « روح القدس ارضی » تسمیه ایتمش؛ وبو جزایری اسکان ایچون اوچنجی فیلیبدن وسائط لازمه ایستمش ایسه‌ده استحصال ایده‌مه‌مش؛

و ١٦١٤ ده بر ديكر سياحته بدأ ايتمك اوزره ، ليمايه كيدركن، پاناماده وفات ايتمشدر . اراضئ جنوبيه حقنده اوچنجى فيليپه تقديم ايتمش اولديغى لايحه نشر اولنمشدر.

كيره‌سون { طربزون (Kérassunda) ولايت وسنجاغنده وطربزونك }

١١٠ كيلومتره غربنده اوله‌رق قره دكيز ساحلنده قضا مركزى بر قصبه واسكله اولوب، نصفى مسلمان ونصف ديكرى روم وآزمقدارده ارمنى اولمق اوزره، ٨٤٤٠ اهاليسى، ١١ جامع شريفى، بر تكيه‌سى، ٩ كليساسى، بر قشله‌سى، اوستنده‌كى تپه‌ده براسكى قلعه‌سى، ٥٠٠ دكانى، ١٥ خانى، ٣٠ فرونى، ٥ حمامى، ٤ دكرمنى، فنارى وپك ايشلك تجارتى واردر. قصبه قلعه‌نك بولنديغى تپه‌دن ساحله قدر ممتد بر سطح مائلك اوزرنده مؤسس اولمغله، منظره‌سى ونظارتى پك كوزلدر. مذكور تپه ايله برابر دكيزك ايچنه اوزانمش بربرون تشكيل ايدوب، بو برون قره‌يه طار بر برزخله مربوطدر، وآرقه طرفى فندق آغاجلريله مستوردر. كيره‌سون پك اسكى اولوب، يونان قديم مهاجرلرى طرفندن بنا، وكراز آغاجلرينك كثرتندن طولايى (كراسوس) تسميه اولنمشدى. بعده خراب اولوب، مشهور مهردادك اوغلى (فرناق) طرفندن اسكى محلنك قربنده (فرناقيه) اسميله يكيدن تأسيس اولنمش؛ وروماليلرك الينه كچنجه، يكيدن اسكى اسمى احيا اولنمش ايدى . فاتحى اولان (لوقولوس) برنجى اوله‌رق بو قصبه‌دن كراز فدانلرينى رومايه نقل وغرس ايتمشدى. اسكله‌سنه برقاچ پوسته واپورى مقنن صورتده اوغراديغى كبى ، بر چوق يوك واپورلرى ويلكن كيلرى دخى يناشوب، ذاتاً قره حصار شرقيه وسيواسه واورادن ايلرى‌يه تمديد اولنان بر شوسه‌نك‌ده مبدئى اولمغله، تجارتى كوندن كونه تزايد ايتمكده‌در.

— كيره‌سون قضاسى شرقاً كورله، غرباً اردو قضالريله، جنوباً سيواس ولايتنك قره حصار شرقى سنجاغيله، شمالاً دخى قره دكيزله محاطدر. آق كوى، پير عزيز وكشاب ناحيه‌لريله برابر ١٤٦ قريه‌دن مركب اولوب، يالكز ١١٨٨٤ ى روم و٩٣٨ ى ارمنى وقصورى كاملاً مسلم اولمق اوزره، ٦٤٥٢٦ اهاليسى واردر. اراضيسى طاغلق اولوب، بعض طاغلرينك اتكلرى ساحل بحره قدر ممتد اولور. اكثر اراضيسى بركانى وكلسى اولوب، بر طاقم غريب بوغازلرى و شايان تصوير موقعلرى دخى واردر. قابل زراعت اراضيسى آز اولمغله برابر، پك اوفق وبربرلرندن اوزاق تارله‌لردن مركب اولمسى مناسبتيله محصولات ارضيه‌سى احتياجات محليه‌يه كفايت ايتميور. ساحل جهتنده الك زياده پرنج و مصر و ايچ طرفلرنده بغداى وآرپه زرع اولنور. فاصوليه زياده حاصل اولوب، خيلى مقدار اخراج اولنور. برر مقدار نخود وبقله وسنوى ٦٠٠٠ قيه قدر توتون دخى حاصل اولور. لكن قضانك الك بيوك محصولى فندق اولوب، زحمتسز يتيشن بو محصولدن سنوى ايكى اوچ مليون كيلو اخراج اولنور. ميوه‌لريله اوزومى دخى چوقجه ايسه‌ده، بونلره بحق باقلميور؛ وحاصل اولان شرابلر پك عاديدر. قضانك يوكسك طرفلرنده مرعالر كوزل اولوب، بر خيلى مقدار حيوانات اهليه بسلنيورسه‌ده، منتظم چايرلرى اولميوب، قيش ايچون مالزم تداركنه چاليشلديغندن قيشين چوق دفعه حيوانات آچ قالوب، تلف اولور. اورمانلرى پك چوق اولوب ، اراضيسنك هان نصفى بيوك آغاجلى اورمانلرله ونصف ديكرينك قسم اعظمى فندق، كراز وسائر اشجار مثمره ايله مستور، وبو وجهله منظرهٔ عموميه‌سى پك دلربادر. ساحله قريب محللرنده سكود، قواق، قاين، ميشه، جوز، سروى وبو يوكسك طرفلرده چامك انواعيله كوركن، ترمنتى، ديش بوداق، ميشه، قره آغاچ، چشير وكراسته‌يه پك الويريشلى سائر انواع اشجار بولنيور . قره دكيز سواحلنك او جهتى ازمنهٔ قديمه‌دن برى كثرت معادنيله مشهور اولوب، وقتيله چيقارلمش معدنلرك يرلرى كورلمكده‌در. كشاب ناحيه‌سنده ساحلدن ٣ ساعتلق مسافه‌ده واقع بدينجك قريه‌سنده پك زنكين بر قورشون معدنى بولنوب ، آنجق امتياز رسميسى آلنه‌مامشدر .

قضانك سائر طرفلرنده دخی سیملی قورشون، باقر، آنتیمون، منغانز، دمیر وسائر معدنلر بولندیغی محققدر. بو معدنلرله اورمانلرك صورت منتظمه‌ده ایشلنمسی برکون مملکتك بیوك بر منبع ثروتی اولمق استعدادنده‌در. میاه معدنیه‌سوده چوق اولوب، ازآنجمله بولانجقده پك نافع بر چلیکلی صو واردر. صنایع محلیه بعض قبا منسوجات نسجیله قیوجیلق، باقرجیلق، دمیرجیلك ومرانغوزلق کبی شیلردن عبارتدر. بالیقجیلق اهالینك باشلیجه صنعتلرندن اولوب، طون یاغی استحصالیچون بر خیلی مقدار یونس بالیغی دخی صید ایدرلر. تجارتی خیلی ایشلك اولوب، قضانك باشلیجه فندیق، فاصولیه، دری، طون یاغی وسائره‌دن عبارت اخراجات سنویه‌سی ۱۸۵۰۰۰ راده‌لرینه چیقار. قضانك سنوی اعشاری ۱۶۵۰۰، تمتع ویرکیسی ۷۲۰۰، کمرك حاصلاتی‌ده ۵۴۰۰ لیرا راده‌لرنده‌در.

کیریل { سنت — (St Cyrille) روم مذهبنده بو اسمله اوچ عزیز بولنوب، برنجیسی ۳۱۵ تاریخنده قدسده طوغمش، ودفعاتله قدس پطریقی اولوب، برقاچ دفعه نفیه کیتمش؛ وآریوس مذهبیله سائر مذاهبه تابع بولنانلر علیهنده پك زیاده شدت کوسترمشدر. ۳۸۶ ده وفات ایدوب، مارتك ۱۸ نده یورطیسی اجرا اولنور. خرستیانلرك عقائدینه وموعظه‌یه دائر لسان یونانیده برقاچ تألیفی واردر.

— ایکنجیسی ۴۱۲ تاریخنده اسکندریه پطریقی اولوب، آریوس ونسطور مذهبلرنده بولنانلرله اسرائیلیلر علیهنده بیوك بر شدت کوسترمش؛ وبوندن طولایی مصر والیسی بولنان (اورست) ایله محاربه ایتمشدی. ۴۴۴ تاریخنده وفات ایدوب، ۹ کانون ثانی و۲۸ تموزده یورطیسی اجرا ایدرلر. بونك‌ده بعض آثاری واردر.

— اوچنجیسی اسلاولرك عزیزی عد اولنوب، فیلسوف لقبیله ملقبدر. طقوزنجی قرن میلادیده سلانیکده دنیایه کلوب، پطریق طرفندن خزر قومنی خرستیانلغه دعوت ایتمکه مأمور اولمغله، بونلرك خانی وتبعه‌سنی واپتیز ایتمش؛ و ۸۶۰ تاریخنده بلغارلر میاننده ومورواویه وچهستانده نشر مذهبه مأمور اولوب، (بوده)ده بر آقادمیا تأسیس، والیوم اسلاولرك قوللاندقلری حروفی ترتیب ایلمش ایدی. ۸۶۸ ده وفات ایدوب، شباطك ۱۴ نده یورطیسی اجرا اولنیور. اسلاو لساننده برقاچ تألیفی اولدیغی مرویدر.

کیرینال { (Quirinal) روما شهرینك شمال غربی کوشه‌سنده برتپه اولوب، اوستنده پاپالرك سرایی بولنمغله، الیوم پاپا دائره‌سی وپاپالق مقامی معناسیله دخی قوللانیلیر.

کیرینوس { (Quirinus) اسکی رومالیلر عندنده حرب معبودی زعم اولنوب، مشهور (رومولوس)ك شدتلی بر فرطونه اثناسنده بو معبوده قلب اولندیغنه اینانیرلردی.

کیز { (یاخود جیز) مکران خطه‌سنك مرکزی واك ایشلك اسکله‌سی اولوب، قیربوندن ۲ و(تیز) دن ۵ مرحله‌لك مسافه‌ده بولندیغی وخرما آغاجلری چوق اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کیزر { (Geysers) غرائب طبیعتدن اوله‌رق ایسلانده‌ده بر طاقم معدنی صولردر، که طبیعی فسقیه‌لر کبی یردن غریب بر شکل وصورتده ۳۰ و ۵۰ متره یوقاری‌یه قدر فیشقیریرلر. بونلرك فورانی دائمی اولمیوب، نوبتله وقوع بولور.

کیزو { (Guizot) فرانسه‌نك اك مشهور محررین و سیاسیوننden اولوب، ۱۷۸۷ ده (نیم) شهرنده بر پروتستان عائله‌سنده طوغمش؛ وپدری مشهور آووقاتلردن اولدیغی حالده، ۱۷۹۴ ده ارباب اختلال طرفندن اعدام اولنمغله، والده‌سیله برلکده اسویچره‌یه قاچوب، جنو شهرنده تحصیل علوم ایتمش؛ و ۱۸۰۵ ده پارسه عودتله، ادبیاته انتساب ایدوب، ۱۸۰۹ده فرانسز لساننك مترادفاتی لغت کتابنی نشر ایتمش؛ و ۱۸۱۲ ده آتیة الترجه (پولینه مولان) ایله عقد ازدواج ایدوب، بعض آثاری تحریرنده وازآنجمله «اون دردنجی لویی دوری فرانسز شعراسنك تراجم احوالی» اثرینك ترتیبنده و (جیبون) تاریخنك ترجمه‌سنده بونك معاونتنی کورمش ایدی. ۱۸۲۷ تاریخنده بو زوجهٔ طالعه‌سی وفات ایدوب، بر سنه

صکره (الیزه دیلون) ی تزوج ایتمش ایدی. ۱۸۱۳ تاریخنده (سوربونه) مکتبنده تاریخ معلم معاونی وبعده معلمی اولمش؛ و برنجی ایمپراطورلغك سقوطنده داخلیه باش کتابتنه و بعده مجلس معاینه وتفتیش اعضالغنه نصب اولنمشدی. ناپولیونك عودتیله بو دفعه سوردیکی یوزکونلك حکومتی اثناسنده اون سکزنجی لوینك معیتنده (غاند) شهرینه قاچوب، او تاریخدن اعتباراً مشروطیتله اداره اولنور قراللق طرفنی التزام ایتمش؛ وبومسلکی حقنده برقاچ مهم کتاب یازمشدر. عدلیه مستشارلغنه وشورای دولت اعضالغنه وسائر بعض مأموریتلره نصب اولندقدن صکره، ۱۸۲۱ ده عزل اولنه‌رق، سوربونه مکتبنده‌کی تاریخ معلملکنه عودت ایتمش ایسه‌ده، اثنای تدریسده بیان ایتدیکی افکار افراط‌پرورانه ۱۸۲۵ ده بو معلملکدن دخی عزلنی موجب اولوب، بعده (مارتینیاق) ك باش وکالتنده ینه شورای دولت اعضالغنه نصب اولنه‌رق، بو اثناده تاریخ وادبیاته متعلق اولان آثار مشهوره وجسیمه‌سنی نشره باشلامشدی. بو جمله میاننده ۲۶ جلددن مرکب بر انکلتره تاریخیله ۳۱ جلددن مرکب بر فرانسه تاریخی وجمله‌نك اشهری اولان ۵ جلددن مرکب «مدنیت تاریخی» بولنیور. برچوق غزته‌لره، رسائل موقوته‌یه وآنسیقلوپدیه‌لره دخی مقاله‌لر یازوب، کندیسی دخی «فرانسه مجموعه‌سی» عنوانیله بر رساله موقوته تأسیس ایتمشدی. مسلك مخصوصنه مغایر فکرده بولنانلره قارشی نطقلر و مقاله‌لر ایراد ونشریله جالب انظار دقت اولوب، لوئی فیلیپك فرانسه قراللغنده تقررینی متعاقب ایلك تشکل ایدن قابنتوده داخلیه ناظری اولمش؛ وجمهوریت طرفدارلریله حکومت مطلقه طرفدارلری آره‌سنده مشروطیت طریقی التزامله، طرفینی قاندیرمغه پك چوق سعی ایتمش؛ وحریت طرفدارلرینی خشنود ایده‌جك بر طاقم نظامات قبول ایتدیره بیلمش ایسه‌ده، مخالفینی ارضا ایده‌میوب، ۱۸۳۰ ده استعفایه مجبور اولمش؛ و (قازیمیر پریه) قابنتوسنه قول ونفوذیله یاردیم ایدوب، ۱۸۳۲ ده مارشال سولت، دوق دوبروغلی وموسیو تیر ایله برلکده معارف ناظری صفتیله یکی هیئت وکلایه داخل اولمش؛ ومکاتب ابتدائیه‌نك اصلاحیله سائر تشبثات معارف پرورانه‌یه موفق اولوب، آلتی سنه بو مقامده قالدقدن صکره، آز مدت بعدالاستراحه، ۱۸۳۶ ده ثانیاً معارف ناظری و ۱۸۴۰ ده لوندره سفیری اولمش؛ وفرانسه‌یه آوروپا دول معظمه‌سی میاننده غائب ایتمش اولدیغی موقعی قزاندیرمغه چالیشمش؛ وینه او سنه خارجیه ناظری اولوب، سکز سنه بو مقامی محافظه ایتدکدن صکره، ۱۸۴۸ اختلالنده امور سیاسیه‌دن کف ید له، لوندره‌یه چکیلوب، بقیهٔ عمرینی اوراده مطالعه و تحریرله کچیرمش؛ و ۱۸۷۴ ده وفات ایتمشدر. بو صوك سنه‌لرده دخی امور سیاسیه واداره‌یه متعلق برخیلی تألیفات معتبره میدانه قویمشیدی.

کیزو { مادام — (Mme P. Guizot) فرانسه‌نك اك مشهور محرره‌لرندن اولوب، آنف الترجمه کیزونك زوجه‌سیدر. ۱۷۷۳ ده پارسده طوغوب، ۱۸۲۷ ده وفات ایتمشدر. اختلال اثناسنده مالملکنی غائب ایتمکله، کچنمك ایچون، بر طاقم حکایه کتابلری یازوب، ۱۸۰۱ تاریخنده تأسیس اولنان بر رسالهٔ موقوته‌یه مقاله‌لر یازمش؛ و ۱۸۱۲ ده موسیو کیزویه واروب، بعض آثار تحریرنده کندیسنه یاردیم ایتمش؛ و تربیهٔ اطفال حقنده پك نافع وعلم اخلاقه موافق بر طاقم کتابلر وچوجقلرك اکلنه‌رك واستفاده ایده‌رك اوقویه‌جقلری برطاقم حکایه‌لر یازمشدر.

کیزه { (Guise) فرانسه‌نك (اسنه) ایالتنده و (روین) ك ۲۴ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق (اوآزه) نهری اوزرنده ناحیه مرکزی مستحکم بر قصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی، دباغخانه‌لری، کتان، کنویر، ایپلیك وباغ فابریقه‌لری واردر. وقتیله بر قونتلق وبعده دوقه‌لق مرکزی اولوب، کیزه دوقه‌لرینك فرانسه تاریخنده اهمیتی واردر.

کیزیق { یاخود کیزیقوس (Gyzique, Gyzicus) مسیه خطهٔ قدیمه‌سنده ومرمره دکیزنده واقع همنامی اولان بر کوچك شبه جزیره‌نك برزخنده یعنی قپو طاغی برزخنده واردکك شرق طرفنده بولنمش بر شهر قدیم اولوب، معبدلری، مکتبلری، جانبازخانه‌لری،

تیاترولری وساٸر بوکبی ابنیۀ عمومیه‌سیله لیمان و استحکاماتنك مکملیتیله مشهور ایدی . میلاددن ٤١٠ سنه اول آتنه‌لی میلتیاد کیزیق اوکنده اسپارته‌لیلرك دونماسنی باتیرمشدی. میلاددن ٧٤ سنه اول مهرداد بو شهری ٣٠٠٠٠٠ عسکرله محاصره ایتمش ایسه‌ده، روما سردارلرندن (لوقولوس) غلبه‌یه مقتدر اولمشدی. تیبریوس زماننده روم ممالکنه الحاق اولنه‌رق، دردنجی قرن میلادیده تشکیل اولنان (هلسپونت) یعنی بحر سفید بوغازی ایالتنه مرکز اتخاذ اولنمشدی . ٩٤٣ تاریخ میلادیسنده شدتلی بر حرکت ارضدن خراب اولوب ، اکثر اهالیسی انقاض آلتنده قالمش ؛ و قورتلانلری‌ده شهری براقوب قاچشملردر . او وقتدن بری خراب اولوب، ویرانه‌لری جالب انظار حیرت وعبرت اولمقده‌در. مؤسس بولندیغی قپو طاغی شبه جزیره‌سی قدیماً جزیره حالنده اولوب ، بیوك اسکندر (کیزیق) شهرینی ضبط ایتدیکنده، شهردن قارشیسنده‌کی قره‌یه ایکی کوپری تمدید ایتدیرمش؛ ومرور زمانله کوپریلرك آلتی طولوب، برزخ حالنه کچمکله، جزیره شبه جزیره‌یه دونوب، قره‌یه ربط اولنمشدر.

کیسا { (Geysa) بو اسمله مجارستانده بر دوقه وایکی قرال کلمشدر . دوقه اوننجی قرن میلادیده حکم سوروب، برنجی اوله‌رق خرستیانلغی قبول ایتمش؛ واوغلی استفان بو مذهبی رسماً اعلان ایله، تبعه‌سنده‌ده قبول ایتدیرمشیدی. — قراللردن برنجیسی برنجی بلانك اوغلی اولوب، ١٠٧٤ ده عمزاده‌سی سالومونی اسقاطله ، تختنی ضبط ایده‌رك ، اوچ سنه حکم سورمشدر . — ایکنجیسی برنجینك تورونك اوغلی اولوب، ١١٤١ تاریخنده پدری ایکنجی بلایه خلف اولمش ؛ و ١١٦١ ده وفات ایتمشدر . ١١٥١ ده ایمپراطور اوچنجی قونراده عرض اطاعت ایتمشدی.

کیسامو { (Kissamo) کریدك خانیه سنجاغنده وساحل شمالیسنك منتهای غربنده ایکی اوزون شبه جزیره آره‌سنده واقع بر بیوك قویك ایچنده قضا مرکزی بر قصبه و اسکله اولوب، ٥٠٠٠ قدر اهالیسی وزیتون یاغی، شراب، کستانه، صوغان وساٸره اخراجاتی واردر.

اسکی بر قصبه اولوب، استرابونك جغرافیه‌سنده دخی مذکوردر. — قضاسی جزیره‌نك غرب شمالی کوشه‌سندن عبارت اولوب، ١٦٥ قریه‌دن مرکبدر .

کیسوس { ازمیر سنجاغنده‌کی چشمه قصبه‌سنك نام قدیمیدر .

کیش { (و معربی قیس) بحر فارسده هرمز بوغازی قربنده ٢٧ عرض شمالیده و ٥٣° ایله ٥٤° طول شرقی آره‌سنده واقع وایرانك فارس ویا لار خطه‌سنه تابع بیوجك بر جزیره اولوب ، قره‌دن ٢ ایله ١٠ کیلومتره آره‌لرنده بر وسعتده بولنان بر بوغازله آیرلشدر. ساحل ایله متوازیاً شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه طوغری ممتد اولوب، بویی تقریباً ١١٠ و وسطی اکی ٢٠ کیلومتره‌دردر . اورته‌سی کنیشجه اولوب، ایکی اوجی دها طاردر. مساحۀ سطحیه‌سی ١٣٣٣ مربع کیلومتره‌در. اورته جهتنده ایکی ساحلدن ایکی شبه جزیره اوزانوب، اطرافنده هنجام، لارك وهرمز اسملریله اوچ آطه دخی واردر . هر نه قدر ایکی دکیزك محل اختلاطنده واقع اولوب، کوزل لیمانلری‌ده وار ایسه‌ده، اراضیسی پك قورو وطاشلق ویازین حرارتی پك شدتلی واشعۀ شمسك انعکاسی پك تأثیرلی اولدیغندن، اولانجه اهالیسنك‌ده چوغی کوکورد وطوز اخراجیله مشغول اولان مسقط عربلری‌ده عمانه وایران ساحلنه چکلمکه مجبوردرلر. پك آز یرلری قابل زراعت اولوب ، جزئی آربه و قاوون قاربوزله بعض میوه‌دار آغاجلر یتیشیر. اهالیسی کاملاً عرب اولوب، ١٥٠٠٠ راده‌لرنده‌در. ١٨٨٤ تاریخ میلادیسنده وقوعبولان شدتلی بر حرکت ارض جزیره‌نك اکثر خانه‌لرینی تخریب ایتمشدر. ینه کیش دینلن مرکزی ساحل شرقیسنده واقع اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی واردر. ساحل غربیسنده‌ده (بسیدور) وساحل شمالیسنده (لفت) قصبه‌لری بولنیور .

کیشنف { (Kichenev) روسیه‌نك جنوب غربی جهتنده بساربیه خطه وایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، بندرك ٥٣ وهوجه بکك ١٦٠ کیلومتره شمال غربیسنده واقع و ١٣٠٠٠٠ اهالیلی جامعدر. یکی واسکی

اوله‌رق ایكی قسمه منقسم اولوب، آیریجه ۷ محله‌یی‌ده واردر. ۱۸ روس، ۲ ارمنی و بر قتولیك كلیساسیله ۳۲ حاوره‌سی، مكتب اعدادیسی، رهبانه مخصوص مدرسه‌سی، بر باغچوانلق مكتبی، كتبخانه‌سی، تیاتروسی، ٤ قیشله‌سی، ۱۲۰۰ فابریقه‌سی، پك ایشلك تجارتی، اطرافنده اشجار مثمره وسبزه باغچه‌لریله توتون تارله‌لری وباغلری واردر. ۱۸۱۲ تاریخنده روسیه‌نك الینه كچدیكنده یالكز ۷۰۰۰ اهالیسی وار ایدی.

كیغه { یاخود كغه (Guègues) آرناؤد قومنك منقسم بولندیغی ایكی شعبه‌دن بری اولوب، آرناؤدلغك قسم شمالیسنده یعنی اشقومبی نهرینك اوته‌سنده ساكندرلر. دیكر شعبه‌سنه طوسقه نامی ویریلیور. كیغه‌لر طوسقه‌لر قدر ذكی ومستعد دكلر ایسه‌ده، متانتلری دها زیاده اولوب، اسلافلرینك اخلاق وعاداتی محافظه‌ده دخی زیاده ثبات كوستریورلر. طوسقه‌لر اكثریت اوزره قره كوزلی وقره صاچلی اولدقلری حالده، كیغه‌لرده صاری صاچ ومائی كوز اغلبدر. جسارت وشجاعتده هرایكی طائفه بر اولوب، كیغه‌لر هجومده وطوسقه‌لر ایسه ثباتده دها قوتلیدرلر. كرك طوسقه‌لرك وكرك كیغه‌لرك ثلثانی مسلم اولوب، خرستیان بولنان بر ثلثلری طوسقه‌لقده اورتودوقس وكیغه‌لرده قتولیكدر، و بونلر لاتین دینمكله معروفدرلر، واكثریت اوزره میردیته‌ده واشقودره طاغلرنده بولنیورلر. كغه‌لر طوسقه‌لردن دها ایری جثه‌لی واوزون بویلی اولوب، اسكی یونانیلرك (دیو géant) معناسیله قوللاندقلری كیغاس اسمنك اشبو كیغه اسمندن مأخوذ اولدیغی آكلاشیلیور؛ زیرا شاعر اومیروس بو دیولرك (آقروكراونیا) یعنی خیاره طاغلرینك اوته‌سنده ساكن اولدقلرینی بیان ایدیور، كه اوراسی‌ده كیغه‌لرك محلیدر. [«آرناؤد» و «آرناؤدلق» ماده‌لرینه‌ده مراجعت بیوریله.]

كیغی { ارضروم ولایت وسنجاغنده وارضرومك ۱۳۲ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق بیك كول چایی اوزرنده قضا مركزی بر كوچك قصبه اولوب، ٤٠٠٠ قدر اهالیسی، بر جامع شریفی، بر مدرسه‌سی، ۲ ارمنی كلیساسی، بر رشدیه وارمنیلره مخصوص بری ذكور و دیكری اناث ایچون ۲ مكتبی و بر قاچ دكان وخانیله دباغخانه، موخانه، بزرخانه، بویه‌خانه كبی بر خیلی عملخانه‌لری واردر. قصبه جوز و قواق وسائر اشجار ایله محاطدر.

—كیغی قضاسی ارضروم سنجاغنك جنوب غربی كوشه‌سنده واقع اولوب، شمالاً ترجان وخنس قضالریله، شرقاً بتلیس، جنوباً ینه بتلیس و دیاربكر، غرباً دخی معمورة العزیز ولایتلریله محدوددر. قضا ۱۵ فخری ناحیه و ۲۱۷ قریه‌یی حاوی اولوب، ٤١٢٢٥ اهالی ایله مسكوندر، كه بونلرك یالكز ۱۱۳۰۱ ی ارمنی، ۷۳۹ ی ارمنی پروتستانی، ۲۷٦ سی روم و قصوری كاملاً مسلمدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، فراته تابع بیك كول چایی ابتدا شرقدن غربه وبعده شمالدن جنوبه قضایی شق ایده‌رك، صاغ وصولدن برچوق دره‌لر آلیر. طوپراغی خیلی منبت اولوب، بغدای، آرپه، چاودار، نخود، بقله، مرجك، قاؤن، قاربوز، صوغان و سائر محصولاتی واردر. اورمانلری احتیاجات محلیه‌یه كوره كراسته واودون وكمور قطعنه كفایت ایدیور. خیلی مقدار بال‌دخی چیقار. یقین وقته كلنجه‌یه قدر چیقارلمقده وكله اعمالنه قوللانلمقده بولنمش بر نوع دمیر معدنی واردر. هولك قریه‌سی قربنده یدی سنه‌ده بر كره ظهورله درت آی جریان ایتدیكی مروی اولان وامراض جلدیه‌یه فائده‌سی مجرب بولنان بر معدن صویی واردر. صنایع محلیه‌نك باشلیجه‌لری برلی بز نسجیله آیاق قابی اعمالندن عبارتدر. قضا داخلنده ۱۷ جامع، ۲ مدرسه، ۱۲ مكتب، ۳۸ ارمنی كلیساسی، ۲۸٤ دكرمن، ۱۰ بزرخانه، ۲ دباغخانه، ۱ بویاخانه، ۱۰ كوپری و ۹۵ چشمه موجوددر.

كیف { (Kief, Kiew) روسیه‌نك جنوب غربی جهتنده وپترسبورغك ۱۳۰۰ كیلومتره جنوبنده اوله‌رق (دنیپر) نهرینك صاغ كنارنده ایالت مركزی برشهر اولوب، ۱۲۷۲۵۰ اهالیسی، اطرافنده واسع بر خندقی، آیا صوفیه اسمیله بیوك بركلیساسی، دیكر متعدد كوپریلری، نهرك اوزرنده برآصمه كوپریسی، آقادمیا برینی دخی طوتار بیوك برمكتبی، دارالفنونی وبوكا ملحق

كتبخانه‌سیله رصدخانه‌سی وعملخانه ونمونه خانه‌لری، ایکی مکتب اعدادیسی، رهبانه مخصوص مدرسه‌سی، مهندسخانه‌سی، بورسه‌سی، تیاتروسی، جسیم استحکاماتی، طوبخانه‌سی، متعدد قشله‌لری وبرقاج فابریقه‌سیله پك ایشلك تجارتی واردر. برقاچ عزیزك مزارلرینی حاوی اولوب، الك اول خرستیانلغی قبول ایدن بیوك دوقه‌لرك مرکزی بولنمش اولملغله، روسلر عندنده مقدس عد اولنوب، بهر سنه اللی بیك قدر زوار طوپلانیر.

—کیف ایالتی روسیه‌نك جنوب غربی کوشه‌سنده واقع کوچك روسیه‌نك منقسم اولدیغی درت ایالتك بری اولوب، شمالاً مینسك، غرباً وواهینیه وپودولیه، جنوباً خرسون، شرقاً پولتاوه وچرمیغوف ایالتلریله محدوددر. ٥١° ٣٥′ ایله ٤٨° ٢٥′ عرض شمالی و٢٦° ایله ٣٠° ٥٠′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٠٩٩٨ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٦٢٤٣٢٣ کشیدر. اراضیسی عمومیت اوزره دوز اولوب، غرب جهتنده قارپات سلسله‌سنك بعض آلچق اتکلری ممتد اولور، و شرق طرفنده دخی دنیپر مجراسی قربنده بعض تپه‌لر بولنیور. هله شمال وجنوب جهتلری بسبتون دوز اولوب، شمالده‌کی اووه‌نك بر طاقم بطاقلقلری واردر، وجنوب جهتنده‌کی اووه ایسه روسیه‌نك چوللری مقامنده اولان واوزون اوتلرله مستور بولنان صحرالردندر. بر خیلی مسافه‌ده حدود شرقیه‌سنی تشکیل ایدن (دنیپر) ایرماغنك درت بش یوز متره وسعتی اولوب، هرطرفی سیر سفائنه صالحدر. سائر میاه جاریه‌سنك اکثری بوکا منصب اولوب، یالکز جنوب جهتنده آقان (سینوخه) ایله (سیوب) نهرلری (بوغ) ایرماغنه تابعدر. کوللری آز ایسه‌ده، شمال جهتنده بطاقلقلری زیاده‌در. هر نه قدر قیشین اوج آی صولر منجمد حالنده بولنورسه‌ده، برودتی، روسیه‌نك شمال جهتلرنده اولدیغی کبی، تأثیرلی دکلدر. طوپراغی پك منبت اولوب، هر نه قدر فن زراعت پك ترقی ایتمه‌مش، وآلات وادوات زرعیهٔ جدیده هنوز قوللانلغه باشلامامش ایسه‌ده، ینه اراضیسنك یوزده ٥٨ ی یعنی ٣ ملیونه قریب یکی دونمی مزروع اولوب، احتیاجات محلیه‌نك پك مافوقنده ذخیره حاصل اولور، وفضله‌سنك برمقداری اخراج وبر مقداری اسپیرتویه تحویل اولنور. الك باشلی محصولاتی بغدای، آرپه و چاودار اولوب، مصر، کتن، کنویر، مرجمك، پتاته، توتون وپنجار دخی حاصل اولور. میوه وسبزه‌لری‌ده چوق اولوب، کیف قربنده طوت آغاجلری زیاده اولملغله، بر خیلی ایپك چیقار. حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، ایری جثه‌لی صیغیرلری و اینجه یپاغیلی قیونلری واردر. اورمانلری ١٢٢٣٩٦٠ دونم وسعتنده اولوب، ایالتك بر ربعنی ستر ایدیور. شمال جهتنده چام وسائر طرفلرنده کورکن، اخلامور، قاین وسائر آغاجلر بولنوب، خیلی مقدار کراسته قطع اولنور. صنایع محلیه کوندن کونه ترقیده اولوب، شکر، اسپیرتو، بیره، چوخه وسائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری کیتدکجه چوغالمقده‌در. تجارتی پك ایشلك اولوب، ایالتی شق ایدن دمیر یول خطلریله دنیپر ایرماغی موارداتنی تسهیل ایدیور. اهالیسنك قسم اعظمی روس ایسه‌ده، زادکان صنفی لهلیدر. اسرائیلیلری یوزده ١٢ نسبتنده‌در. برمقدار اهالیٔ اسلامیه دخی واردر. ایالت داخلنده ١٢ شهر و قصبه، ١٠٢ بیوك قریه و ١٢١٦ کوچك کوی واردر. ایالت ١٢ قضایه منقسمدر.

کیف { مروورود ایله باذغیش آره‌سنده وبغشور قربنده قدیمی بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کیفانه { سند خطه‌سنك مرکزی بر شهر اولوب، ساحلدن ایکی فرسخ ایچریده وقامهلدن ٤، سنداندن دخی ٥ مرحله‌لك مسافه‌ده بولندیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

کیفی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، آماسیه‌لیدر. شو بیت اونکدر:

او یارك خوابه وارمش چشم پرخشمی چاتوب قاشین
اویور شهباز وحشیدر قنادینه چکوب باشین

کیفی { ایران شعراسندن اولوب، عن اصل سیستن یهودیلرندن ایکن، شیرازده شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وجهانکیرك زماننده هندستانه کیدوب، اوراده وفات ایتمشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

در بيابان فراقت ز مصيبت زدكى
كردبادى شوم وخاك كنم برسرخويش

كيقباد { ايران ملوك قديمه‌سندن كيانيان سلاله‌سنك برنجى پادشاهى اولوب ، افراسيابك ايراندن اخراجندن صكره حكم سورن زاب وكرشاسبك وفاتنده تخت ايرانه اقعاد اولنمشدى. روايته كوره، كنديسى منو چهر بن فريدونك تورونى اولوب، البرز طاغنده عبادتله مشغول ايكن، تخت ايرانك منحل قالمسى اوزرينه، زال طرفندن رستم اعزام اولنه‌رق، كنديسنى البرز طاغندن اخذله، تخته اقعاد ايتمشدى. اسكيلرك زعمنجه ١٢٠ وياخود ٤١ سنه حكومت سوروب، عدل و دادبله تبعه‌سنى ممنون ايتمش؛ و وادئ جيحونده تركلرله بر چوق محاربه‌لر ايلمش ايدى. رستمدن بشقه، قارن، كشواد ومهراب اسملرنده اوچ قهرمان تحت امرنده ايدى. وفاتنده تورونى كيكاوس جانشين اولمشدر. بعض مورخلر مديا حكمدارلرندن اسكى يونانيلرك (ديوقس) ديدكلرى حكمدارك عينى اولديغنى ظن ايده‌رك، ميلاددن ٧٠٠ سنه اول حكم سورديكنى وهمدانى بنا ايتديكنى روايت ايتمشلردر. هر حالده بو تاريخلر اساطيرله مستور ومظلمدر.

كيقباد { [« علاء الدين كيقباد » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

كيقباد { (معز الدين —) دهلى حكمدارلرندن اولوب، سلطان غياث الدين بلبانك تورونيدر. ٦٨٥ تاريخنده، جدينك وفاتنده، پدرينك بنكاله‌ده بولنديغنى فرصت اتخاذيله، تخته جلوس ايتمش؛ وايرتسى سنه بنكاله‌دن عسكر سوق ايدن پدرى نصير الدين بغرا خان ايله مصادمه ايتمشيدى. مشهور خسرو دهلوى بو بابده «اقتران السعدين» عنوانيله بر منظومه يازمشدر. ٦٨٧ تاريخنده فيروز شاه خلجى صاحب ترجمه‌يى محاربه‌ده قتل ايله، دهلى‌يى ضبط ايتمشدى.

كيقلاده { (Cyclades) آطه‌لر دكيزنده‌كى جزاير مجتمعه‌سنك غرب جنوبى جهتنده يونانلره ويريلن اسم اولوب، شرق وشمال طرفنده يونانلره (اسپوراده) نامى ويريليور. بو اسملرك برنجيسى « دائروى » وايكنجيسى « طاغنيق » ديمك اولمغله، هيئت مجموعه‌لرينك شكل وصورتنه كوره تسميه اولنمشلردر. اسپوراده جزايرينك قسم اعظمى ممالك عثمانيه‌دن اولديغى حالده، كيقلاده جزايرينك جمله‌سى يونانه تابع اولوب، نفس يونانك شرق جنوبى ومورە شبه جزيره‌سنك شرق طرفنده بر ايالت تشكيل ايديورلر. ٣٦° ايله ٣٨° عرض شمالى و٢٢° ايله ٤٠´ ٢٣° طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب، بك كوچكلرى محسوب اولمديغى حالده، ٢٠ يى متجاوز اوله‌رق، اك بيوكلرى: آندروس، تينوس، ناكسوس، پاروس، زيا، شيره، سرفو، سيفنو، ميلو، تيوس، سانتورينى، آمورغو وسائره‌در. مركزلرى شيره جزيره‌سنده‌كى (هرمو‑پوليس) قصبه‌سيدر. بونك شرق جهتنده واقع (ولوس) جزيره‌سى كوچك ايسه‌ده، زمان قديمده يونانيلر عندنده مقدس عد اولنوب، بو جزايرك مركزى اعتبار اولنوردى. مجموعنك مساحهٔ سطحيه‌سى ٢٦٩٥ مربع كيلومتره اولوب ، ١٣١٥٠٨ اهاليسى واردر. يالكز جنوبنده بولنانلرى بركانى الاصل اولوب، على الخصوص سانتورين ايله قربنده بولنان كوچك آطه‌لر تحولات بركانيه‌لريله علم الارضجه اهميتلى بر صورت ابراز ايديورلر. بونلردن يقين وقتلرده دخى آتش فورانلرى وشدتلى زلزله‌لر وقوع بولمشدر. عموميت اوزره اراضيلرى طاغلق وطوپراقلرى آز منبت اولوب، مع هذا اوزوم، زيتون، انجير وسائر ميوه‌لرله سبزه و بعض ذخائر حاصل اولور. آنتيپاروس وسريفو جزيره‌لرنده دمير معدنلرى واردر. حيوانات اهليه‌لرى بر مقدار كچى وقيوندن عبارتدر. الحاصل بر كونه ثروت طبيعيه‌لرى اولمديغندن، كوچكلرينك چوغى خالى اولوب، بيوكلرينك اكثر اهاليسى وحتى قاريلرى‌ده يونانده وممالك عثمانيه‌ده خدمتجيلك، آشچيلق كبى خدمتلرله وبعض اوفق تفك صنعتلرله كچنمك مجبوريتنده‌درلر. بر طاقلرى‌ده كميجى اولوب، كميجيلكده مهارتلرى واردر. ايالت ٧ قضايه منقسم اولوب، ٣٦ ناحيه‌يى حاويدر.

كيقلوپ { (Cyclopes) اساطير يونانيه‌ده كويا آلنلرينك اورته‌سنده بر تك كوزلرى بولنان بر جنس موهوم دولره ويريلن اسم اولوب، بونلرى ليمنى جزيره‌سنده (وولقان) ك تحت نظارتنده اوله‌رق مشتريك صاعقه‌لرينى ياپمقله

مشغول زعم ایدرلردی. — شاعر شهیر اومیروس ایسه کیقلوپلری سیجلیه جزیره‌سنده چوبانلقله مشغول تصویر ایدوب، انسان اتی یدکلرینی یازیور. بعضلری‌ده کیقلوپلره سیجلیه‌نك وسائر بعض طرفلرك اهالیٔ قدیمه‌سی نظریله باقوب، ازمنهٔ قدیمه‌دن قالمه وجسیم طاشلردن معمول بعض دیوار وابنیه انقاضنه‌ده، بونلرك آثاری اولمق اوزره، «ابنیهٔ کیقلوبیه» نامنی ویررلر. کیقلوپلری پلاسجلرله التباس ایتدیرنلر دخی واردر.

کیقه (Ghika) افلاق و بغدانده دفعاتله پرنسلك ومؤخراً وکالالق مقاملرنده بولنمش بر خاندان اولوب، من اصل آرناؤددر. بو خاندانك باشی اولان کیقه آرناؤدلقده پرمدی قصبه‌سی قربنده واقع (پلومباری) قریه‌سندن اولوب، کوپریلی محمد پاشا زماننده، همشهریلك وحقوق سابقه مناسبتیله، ١٠٦٨ تاریخنده یکدن بغدان وویووده‌لغنه تعیین اولنمشدی. افلاق وویووده‌سی بولنان روم (میخنه) دولتك دشمنلریله مناسبات خفیه‌ده بولنه‌رق، صاحب ترجمه‌نك دولته اولان صداقتنی چکه‌مه‌مکله، اوزرینه عسکر سوق ایدوب، مغلوب ایتمش؛ وکیقه بندره واورادن ادرنه‌یه التجا ایتمش؛ ومرقوم میخنه‌نك تنکیلندن صکره افلاقه وویووده تعیین اولنمش ایدی. — بونك اوغلی غلیغور اسقول کیقه ١٠٧٨ تاریخنده صدر اعظم فاضل احمد پاشانك حمایه‌سیله، پدرینه خلف اولوب، مجار محاربه‌سنده افلاق عسکریله اردوی همایونك امدادنده بولنمش؛ وبعده دشمن ورفیق بولنان قانتاقوزنك افتراسنه اوغرایوب، قورقوسندن ترانسیلوانیه‌یه قاچمش؛ واوچ سنه صکره ثانیاً افلاق وویووده‌سی اولوب، ١٠٨٢ده لهلیلرله وقوع بولان محاربه‌ده افلاق عسکریله برابر لهلیلر طرفنه دونمك دنائتنی ارتکاب ایتمش ایدی. — بونك اوغللرندن آلکساندر کیقه و بعده اوغلی یورکی کیقه دیوان همایون ترجمانلغنده بولنمش، وبرنجیسی اعدام اولنمش ایدی. — مرقوم آلکساندرك برادری (غریغور کیقه) ابتدا افلاق وویووده‌سی بعده دیوان همایون ترجمانی و١١٣٩ده بغدان وویووده‌سی اولوب، روسیه واوستریایه قارشی وقوع بولان محاربه‌لرده دولته خدمتی کورلمش ایسه‌ده، برسنه صکره، برادرینك اعدامی مناسبتیله، عزل، و١١٦١ده ثانیاً افلاق وویووده‌لغنه نصب اولنمش؛ وعدالت وحسن حرکتله اهالی‌یی وباب عالی‌یی ممنون ایتمش ایدی. اوغلی کنج (ماتیاس کیقه)یی دیوان همایون ترجمانلغنه نصب ایتدیردکدن صکره، وفات ایدوب، بکرشده بنا کرده‌سی اولان مناسترده مدفوندر. — اوغللرندن مرقوم ماتیاس کیقه مؤخراً افلاق وصکره بغدان وویووده‌سی اولدیغی کبی، (اسقارلاتو کیقه) دخی بغدان وویووده‌لغنده بولنمش ایدی. — کیقه خاندانندن دیکر بر (غریغور کیقه) ١٨٢١ تاریخ میلادیسنده افلاقه، و(آلکساندر کیقه) دخی ١٨٤٨ده بغدانه وویووده نصب اولنمشدی. — آوروپا ادبیاتنده وشعبات مختلفهٔ معارفده اولان وسعت معلوماتیله شهرت قزانان و(دوره‌دیستریا) اسم کاذبیله بیلنن (هله کیقه) نام قادینك‌ده بو خاندانه منسوب بولندیغی اونودلمامق اقتضا ایدر. [«دوره‌دیستریا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کیکاوس ایران قدیم ملوکندن کیانیان سلاله‌سنك ایکنجی حکمداری اولوب، کیقبادك torونی و خلفیدر. شهنامه‌نك قولنه کوره، متهور وکوته اندیش بر حکمدار اولوب، متانت موقعی وجسارت اهالیسیله مشهور اولان مازندرانه عسکر سوق ایده‌رك، اسیر دوشمش؛ ورستم بن زال طرفندن قورتارلمش ایدی. زوجه‌سی سودابه‌نك افتراسیله کندی اوغلی سیاوشی غضبه آلوب، افراسیابك یاننه قاچمغه مجبور ایتمشیدی. نهایت مصره عسکر سوق ایده‌رك، چوللرك ایچنده عسکری پریشان اولدیغی حالده، او ورطه‌دن دخی رستمك الیله تخلیص اولنمشدی. کیکاوس چوق وقت معمر اولوب، torونی کیخسرو تورانده بولدیرلوب، کتیرلدیکنده، تختی کندیسنه ترکله، فراغت ایتمشدی.

کیکاوس [«عزالدین کیکاوس» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کیکس (Gygès) صاروخان وآیدین جهتلرندن عبارت اولان (لیدیه) خطهٔ قدیمه‌سی ملوکندن اولوب، (مرمناد) سلاله‌سنك رئیسیدر. ابتدای امرده لیدیه حکمداری قاندا

ۋلك وزیری اولوب، حکمدار موی الیه زوجه سنك
حسن وآننه مفتون اولمغله، معتمدی اولان صاحب
ترجمه یه قاریسنی چپلاق کوسترمك ایچون، کندیسنی
اوطه سنك قپوسی آرقه سنه صاقلامش؛ وزوجه سی
یتاغه کیررکن، صاحب ترجمه یی کورمکله، بونی
کندی شخصی ایچون بیوك بر حقارت عد ایتد.
یکندن، کیکسی یاننه جلب ایده رك: «یا قانداولی
اولدیروب، یرینه کچر، و بنم زوجم اولورسك،
ویاخود اولومه راضی اولورسك» دیه ایکی شقدن
برینی تکلیف ایتدیکنده، کیکس ناچار برنجی شقی
قبول ایله، میلاد عیسادن ۷۰۸ سنه اول تخته
چیقمش؛ و۲۷ سنه حکم سوروب، آسیای صغیرك
سواحلنده کی یونان مستعمراتندن بر چوق یرلر
وتروآده یی ده ضبط، و میلت و ازمیر وقولوفون
شهرلرینی محاصره، وممالکنی خیلی توسیع ایتمشدی.
بو حکایه یی هرودوت بو وجهله نقل ایدیور. افلا.
طون ایسه کیکسك چوبان اولدیغنی وکویا صاحبی
غیر مرئی حاله قویان بر مهر بولوب، بونك قوتیله
(قانداول)ك زوجه سی یاننه صوقیله رق، کندینی
سودیرمش، واونکله بالاشتراك زوجنی اتلاف
ایتمش اولدیغنی روایت ایدیور.

کیکاو بابا { مشاهیر مظنه ومجذوبیندن اولوب، عن اصل ایرانك
(خوی) قصبه سندن اولدیغی حالده، جانب رومه
رحلتله، بروسه نك فتحنده سلطان اورخان غازی
حضرتلرینك معیتلرنده بولنمش؛ وپادشاه مشار
الیهك حسن ظن و محبتنه مظهر اولمش ایدی.
سلطان اورخان غازی کندیسنه اینه کولی مالکانه
ویرمك ایستمشلرسه ده، صاحب ترجمه برشیء قبول
ایتمیوب، بروسه قربنده برزاویه ده عزلت گزین قناعت
اولمش؛ ووفاتنده اوراده دفن اولنمشدر. تربه سی
زیارتکاهدر. برکیکی کندینه آلیشدیروب، بو
حیوانه سوار اولدیغی حالده کزدیکیچون، بو لقبله
شهرت بولمشدر.

کیل { موصل ولایتنك شهر زور سنجاغنده مرکز لوا قضاسنه تابع بر نا.
حیه اولوب، ۵۰ قریه دن مرکبدر.

کیل { (Kiel) آلمانیاده شلسویغ هولستاین ایالتنك اشلسویغ سنجاغنده و
اشلسویغك ۱۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله رق
اوزون وطار برکورفزك منتهاسنده وبالطیق دکیزیله
بحر شمالی آره سنده یکی کشاد اولنان جدولك
باشنده بر شهر واسکله اولوب، ۸۵۶۶۸ اها.
لیسی، دارالفنونی، موزه سی، نباتات باغچه سی،
اسکی برمکتب اعدادیسی، بحریه، تجارت، اورمان
مکتبلری، دارالفنونه مربوط ۱۵۰۰۰۰ جلدی
حاوی کتبخانه سی، رصدخانه سی، معادن نمونه خانه سی،
دیکر متعدد مؤسسات علیه و خیریه سی، درت
پروتستان وبر قتولیك کلیساسی، ایکی خسته خانه سی،
بر تیمارخانه سی، کورلره مخصوص بردائره سی، برسرایی
واطرافنده کوزل باغچه لری، واسع وصاغلام لیمانی،
ترسانه سی، کوزل ریختملری، استحکاماتی، جوار.
لرنده مفرح محللری، دمیر دوکمخانه لری، ماکینه،
توتون، بیره وسائره فابریقه لری وذخیره، کراسته
وحیوانات تجارتی واردر. کیل آلمانیانك برنجی
مرسای عسکریسی اولوب، دوائر بحریه سی اورا.
ده در.

کیلارنی { (Killarney) ایرلانده نك (کری) ایالتنده و(قورق)ك
۶۵ کیلومتره غربنده اوله رق همنامی اولان کولك
کنارنده برقصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی واردر.
— کیلارنی کولی اوچ پارچه کولدن مرکب اولوب،
بر چاغلایله وقره قوش قیاسی دینلن بر قیا یاننده
غریب بر صورتله ایشیدیلن عکس صدا ایله
مشهوردر.

کیلان { (ومعربی جیلان) ایرانك شمال جهتنده بر خطه و ایالت اولوب،
بحر خزرك جنوب غربی ساحلی بوینجه ممتد اولور.
شمالاً آز برمسافه ده روسیه حدودیله یعنی قره باغ
خطه سیله، غرباً آذربیجانله، غرب جنوبی طرفندن
وجنوباً عراق عجمینك زنجان وقزوین سنجاقلریله،
شرق جنوبی طرفندن مازندرانله، شمال شرقی
جهتندن دخی بحر خزرله محاط و محدود اولوب،
۳۶° ۲۰′ ایله ۳۷° ۳۰′ عرض شمالی و ۴۶° ۲۵′
ایله ۴۸° ۴۰′ طول شرقی آره لرنده ممتد اولدیغی
حالده، ساحل بوینجه بویی ۲۰۰ کیلومتره ومساحهٔ
سطحیه سی ۱۱۰۱۳ مربع کیلومتره اوله رق،
تخمیناً ۲۶۲۰۰۰ اهالی ایله مسکوندر. اراضیسی

طاغلق اولوب، البرز سلسلهٔ جبالی روسیه حدودندن كله‌رك، ساحل ایله متوازیاً كیلان ایچنده بر هلال شكلنده ممتد اولور . اك یوكسك ذروه‌سی قسم جنوبیسنده واقع (تخت سلیمان) طاغی اولوب، ٤٤٠٠ متره ارتفاعی واردر. آذربیجان حدودنده بولنان (آق طاغ)ك ده ارتفاعی ٤١٠٠ متره‌در. كیلان طاغلرینك اتكلری همان لب دریایه قدر ممتد اولوب، ساحل بوینجه اكی ٧٠ كیلومتره‌یی تجاوز ایتمین طار برقوم منطقه‌سی اوزانیور . بو طاغلرك دكیزه ناظر اولان جهتی بر قوهٔ خارق العاده ایله بیوین اورمانلرله وانواع نباتاتله مستوردر. آصمه‌لر یبانی حالنده قابن آغاجلرینك تپه‌لرینه قدر چیقار . دوز محللری دخی پرنج و سائر انواع مزروعاتله مستور اوله‌رق، بر بحر زمردین صورتنی ابراز ایدر. طاغلرك اوبر مائله‌سی ایسه عراق عجمی اراضیسی كبی چیلاق وقورودر . بو طاغلردن بر چوق انهار اینوب، بحر خزره منصب اولورلر . بونلرك بالطبع مجرالری قیصه ایسه‌ده، صولری خیلی چوق اولوب، اراضیسنی سقی ایدرلر. اك اوزونلری البرزك آرقه طرفندن كله‌رك بو سلسله‌نك بر بوغازندن كچن (سفید رود) و نام دیكرله (قزیل اوزن)در، كه منصبندن اعتباراً ١٥٠ كیلومتره‌لك محلی سیرسفائنه صالحدر.

كیلانك هواسی، ایرانك سائر هر طرفنه مغایر اوله‌رق، پك رطوبتلی اولوب، یازین درجهٔ حرارت پك زیاده اولمدیغی حالده ، حامده حس اولنان صیقندی‌یه مماثل برصیقندی انسانی راحتسز ، و بعض خسته‌لقلر تولید ایدر. یالكز آره صره اسن و (بادكرم) دینكله معروف اولان بر روزكار رطوبتی وحتی بطاقلقلری ده بر كونده قورودور. قیشین ایسه هواسی پك لطیف وملایمدر . آوروپا قطعه‌سنده یتیشن اشجارك همان جمله‌سی كیلانده بولنوب، طاغلری یوكسك آغاجلرله مستور اولدیغی كبی، آلچق جهتلرنده‌ده نار، آیوه، الما، آرمودك انواعی، صاری وسیاه اریك، شفتالی، زردالی ، بادم، جوز، كستانه، موشموله، بیاض وسیاه‌طوت، اینجیر، فستیق، كراز، آغاج چیلككی، زیتون آغاجلری وسائر اشجار مثمره خدایی نابت حالنده یتیشیرلر. هله آصمه‌لری پك چوق وپك قوتلی اولوب، اكثریا آغاجلره صاریلر ، واوفق سیاه دانه‌لی بخوشجه بر اوزوم ویرر، كه شیره وپكمز و سركه اعمالنه یارار . پورتقال ولیمون آغاجلری‌ده‌چوقدر. قاوون وقاربوزلرله سبزه‌لری پك صولی ایسه‌ده ، چوق لذتلی دكلدر. یالكز باطلجانلری وانجیر و طوتی‌پك لذتلیدر. كیلانیلرك اك‌زیاده یتیشدیردكلری محصول پرنج اولوب، اكمك یرینه دخی خاشلانمش پرنج یمكی صحته دها موافق بولیورلر. بغدای، آرپه و سائر حبوبات دخی یتیشدیررلر . ایپك بوجكی دخی یتیشدیروب ، كلیتلی قوزه وایپك اخراج ایدرلر . الحاصل كیلان ایرانك اك محصولدار و اك زنكین یریدر. حیوانات اهلیه‌سی باشلیجه قیون وصیغیرایله آتدن عبارت اولوب، قیونلرینك چوغی قره‌مان وبرآزی قیویرجق جنسندندر. صیغیرلری كوچك‌و اوركوجلی اولوب، بونلره یوك دخی یوكلدیرلر . آتلری اتلی وقوتلیدر. حیوانات وحشیه‌سی، پك چوق اولوب، طاغلرده آیی ، طوموز، قپلان ، پارس، كییك، قره‌جه، طاغ‌كچیسی ، یبانی قیون ، تیلكی، طاوشان، صاكسار ، زردآوه ، سمور ، كلیتلی چقال، ككلیك، چیل، وسائر طیور و صو قوشلری وسائره بولنور.

اصل اهالیسی ایرانی الاصل و دیلی جنسنه منسوب اولوب، فارسینك اسكی پهلوی‌یه دها زیاده مشابهتی اولدیغی مظنون بولنان قبا بر نوعیله متكلمدرلر. سیمالری منتظم و بویلری معتدل اولوب، اركككلری زیاده‌جه اسمر و بوزوق بكزلی ایسه‌ده، قادینلری بیاض وپك كوزلدر. چوبانلقله مشغول اولان طاغلیلری جسور آدملردر . شاه عباس ماضی ونادر شاه زمانلرنده ودها صكره‌لری نقل واسكان اولنمش بر مقدار كرد وتركمان اهالی دخی واردر. زراعت و حیواناتدن بشقه بعض صنایعله دخی مشغول اولوب، باشلیجه صنایع محلیه اینه‌كچیلك وایپك وبوكدن بعض قماشلر نسجیدر . بالیقچیلق دخی مدار مشغولیتلرینك بری اولوب، سواحلده خیلی بالیق صید اولنه‌رق و طوزلنه‌رق اخراج اولنور . معارف خیلی منتشر اولوب ، اوقویوب یازمق بیلمینلری آزدر. رسم، موسیقی، شعر وسائر صنایع نفیسه‌یه میل و انهماكلری و

آوروپا معمولاتنی تقلیده استعدادلری پك زیاده‌در. کافهٔ اهالی مسلم وشیعی المذهبدر.

کیلان ایالتنك مرکز اداره‌سی (رشت) شهری اولوب، ایالت: رشت، رانکو، لاهیجان، فومن، وکسکر اسملریله ٥ قضایه منقسم و ١٢٥٠ قریه‌یی حاویدر. اصل شهر و قصبه دینمکه لایق رشت ایله لاهیجان اولوب، دیکر قضا مرکزلری ورشتك اسکله‌سی اولان (انزلی) پك کوچکدر.

گیلان { آرناؤدلقده قوصوه ولایتنك پرشتنه سنجاغنده وپرشتنه‌نك ٢٣ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق موراوه نهرینه تابع برچایك اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٤٥٠٠ اهالیسی، ٢ جامع شریفی، بر کلیساسی، بر رشدیه و ٢ ابتدائیه مکتبی، بازاری و اولدجه تجارتی واردر.

— گیلان قضاسی پرشتنه سنجاغنك جنوب شرقی قسمندن عبارت اولوب، شمال غربی جهتندن نفس پرشتنه قضاسیله، جنوباً اسکوب سنجاغیله شرق شمالی طرفندن دخی صربیه حدودیله محدوددر. قضا ١٩٠ قریه‌دن مرکب اولوب، قسم کلیسی آرناؤد واسلام وبر آز مقداری اسلاو اولمق اوزره، تخمیناً ٣٠٠٠٠ کشی ایله مسکوندر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، منبت بایر ووادیلریله بعض اوفق اووه‌لری دخی واردر. قره طاغ سلسله‌سی جنوب شرق حدودینی تشکیل ایدوب، صربیه حدودنده دخی (غولیاق) سلسله‌سی وغرب جهتنده (زغوواج) ایله قونیجه طاغلری بولنیور. بو طاغلرك قضا درونده بولنان داخلی اتکلرندن اینن صولر موراوه نهرینی تشکیل ایدیور، که شرق شمالیه طوغری آقه‌رق، طونه‌یه منصب اولمق اوزره، صربیه‌یه کیریور. قضانك شمال شرق جهتنده ٢٥٠٠٠ بکی دونم وسعتنده اورمان بولنوب، احتیاجات محلیه‌یه کوره کراسته و اودون قطع اولنور. طوپراغی خیلی منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله کلیتلی کنویر حاصل اولور. بوکنویردن اهالیٔ محلیه‌نك ملبوساتده قوللاندقلری قبا برنوع بز یاپیلیر. قضا داخلنده حامضلی بر معدن صویی ومتعدد خراب کلیسا وقلعه وسائره بولنوب، ازآن جمله خداوندکار غازینك قوصوه مظفریتی زماننده‌بك اهمیتلی بولنمش اولان (نوووبرده) قلعه وقصبه‌سنك خرابه‌لری قضانك شمال جهتنده مشهوددر.

کیلدفورد { (Guildford) انکلتره‌ده لوندره‌نك ٣٠ کیلومتره جنوب غربیسنده (سوری) قونتلغنك مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی واردر.

کیلسه { (Kielce) روسیه‌نك لهستان خطه‌سنده و (وارشوه) نك ١٧٥ کیلومتره جنوبنده ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠٠٥٠ اهالیسی، دمیرخانه‌لری وشکرفابریقه‌لری واردر. — کیلسه ایالتی برقاچ سنه اول رادوم ایالتندن آیریلوب، تشکیل اولنمشدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٠٠٩٢ مربع کیلومتره اولوب، ٦٢٢٨٤٢ اهالی ایله مسکوندر. ایالت ٣ قضایه منقسمدر.

کیلمارنوق { (Kilmatnock) اسقوچیه‌نك (آیر) ایالتنده ژو آیرك ١٨ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ٢٣٠٤٠ اهالیسی، صنایع مکتبی، سائر مکتبلری، کتبخانه‌سی وسائر مؤسساتی واردر.

کیلوآ { (Kiloa) آفریقانك ساحل شرقیسنده زنکبار حاکمنه تابع برقصبه واسکله اولوب، مقدما خیلی معمور ایکن، شمدی یالکز ٣٠٠٠ اهالیسی واردر.

کیلیا { (Kilia) روسیه‌یه تابع بساربیه ایالتنك اسماعیل قضاسنده واسماعیلك ٤٠ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق طونه‌نك اك شمالی قولی اوزرنده بر قصبه اولوب، ٨٢٦٥ اهالیسی واردر.

کیلیان { (Kilian) چینه تابع ترکستان شرقیده بر بیوك طاغ وبر قصبه اولوب، طاغ ٧٥°٣٠′ ایله ٧٧° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور، و وسطی ارتفاعی ٥٥٠٠ ایله ٦٠٠٠ متره آره‌سنده‌در. قصبه یارقندك ١٢٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع اولوب، درت بش بیك اهالیسی واردر.

کیلیکیا { (Clicie) آسیای صغیرك یعنی آناطولینك تقسیمات قدیمه‌سنده قطعهٔ مذکوره‌نك منتهای شرق جنوبیسنده بر خطه اولوب، شمدیکی آطنه وایچ ایل سنجاقلرندن عبارت

اولمغله، غرباً پامفیلیا و پیسیدیا، شمالاً لیقاوُنیا و قپادوقیا ، شرقاً سوریه خطه‌لریله، جنوباً دخی آق دکیزله محاط ومحدود ایدی. ایکی‌یه منقسم اولوب ، نفس آطنه سنجاغندن عبارت اولان قسم شرقیسنه « اووه‌لق کیلیکیا » ، وایچ ایل سنجاغندن عبارت اولان قسم غربیسنه « طاغلق کیلیکیا » نامی ویریلیر ایدی . برنجیسنك مرکزی طرسوس وسائر باشلیجه معموره‌لری : سولس، ماله ، ایسوس (ایاش) و آنازاربه ایدی . ایکنجیسنك باشلیجه قصبه‌لری : سلفکه ، سلینونته (سلندی)، کلندریس (کلندره) وسائره ایدی. اهالیء اصلیه‌سی سریانی اولوب، سوریه اهالیسندن تفریق ایچون، بونلره (لوقوکیلیکیان) یعنی «آق‌سریانیلر» دیرلردی. یونان مهاجرلری خطه‌نك سواحلنده بعض قصبه‌لر ومهاجرلر تأسیس ایتمشلردی. کیخسرو طرفندن ایران دولتنه الحاق اولنوب، اسکندردن صکره ماکدونیه‌لی طوائف ملوکدن سلفکیلرك وبعده مصر بطالسه‌سنك ضبطنه کچمش؛ ومیلاد (عیسی) دن بر قرن اول سواحلی بر طاقم قورصانلره ملجأ اولمغله، پومپیوس بونلری بعد التنکیل مملکتی روما دولتنه الحاق ایتمش؛ وبو دولتك انقسامنده شرق ایمپراطورلغی حصه‌سنه دوشمش ایدی. شرق جهتی بنی امیه‌نك وهمان هر طرفی عباسیلرك زماننده فتح اولنه‌رق، ممالك اسلامیه‌یه الحاق اولنمش ایکن، اهل صلیب زماننده بنی لیون نامیله معروف بر خرستیان حکومتنه تابع بولنمش؛ وروم سلجوقیلری دورنده بو حکومته‌ده تدریجاً ختام ویریله‌رك، دولت سلجوقیه‌نك انقراضنده بو خطه قرهمان ورمضان اوغللریله ذوالقدریه حکومتی آره‌سنده منقسم اولوب، نهایت سلطان محمد خان ثانی وبایزید ثانی ویاوز سلیم خان حضراتی زمانلرنده قطعیاً ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمشدر.

کیلیمانجارو { (Kilima N'djaro) آفریقا قطعه‌سنك الك یوکسك طاغی اولوب، قطعهٔ مذکوره‌نك شرق جهتنده ۳° ٦′ عرض جنوبی ایله ۳۵° ۳′ طول شرقیده واقعدر. منفرد بر جبل عظیم اولوب ، ایکی تپه‌سی واردر ، که شرق طرفنده بولنان و (کیبو) دینلن الك یوکسکنك ٥٩٥٤ و (کیماونزی) دینلن غربیسنك اوکا قریب ارتفاعی واردر . خط استوایه اولان قربیتیله برابر ٤٠٠٠ متره‌دن یوقاری قسملری سرمدی قارله مستور و ٣٦٠٠ متره‌دن یوقاری طرفلری اشجاردن عاریدر . بحر محیط هندی ساحلیله ویقتوریا نیانزه کولی آره‌سنده وسومالی اراضیسیله زنکبار حدودنده واقع اولوب ، شمال جهتنده‌کی یرلر اسماً انکلیز وجنوبده‌کیلر آلمان مستملکاتندن معدوددر.

کیلیمانسی { (Quilimancy) آفریقای شرقیده بر ایرماقدر، که کیلیمانجارو جبل عظیمنك شمالنده (اولو) طاغلرندن نبعان ایدن ایکی چایدن بالترکب، شرقه طوغری جریانله ملینده اسکه‌سی قربنده بحر محیط هندی‌یه دوکیلور.

کیلیمانه { (Quilimané) آفریقای جنوبینك ساحل شرقیسنده پورتکیز دولتنه تابع موزامبیق مملکتنده و (زامبز) ایرماغنك دالیه‌سنده نهر مذکورك قوللرندن بری اوزرنده ومنصبی قربنده بر قصبه اولوب ، ٣٠٠٠ اهالیسی وآلتون وفیل دیشی تجارتی واردر.

کیماراٴنس { (Guimraens) پورتکیزك (مینهو) ایالتنده و پورتونك ٤٢ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی، بر سرایی، بر قاچ کوزل میدانی و بیچاق ایله سفره بزی وسائره فابریقه‌لری واردر.

کیمازج { فارس نواحیسندن بر ناحیه اولدیغی « معجم البلدان » ده مسطوردر.

کیماك { چین حدودنده واسع بر ولایت اولوب ، اهالیسی ترك جنسیتنه منسوب وخیمه‌نشین اولدیغی، و او جهتدن منتهای ممالك اسلامیه اولان (طراربند)دن ٣٠ کونلك مسافه‌ده اولوب، آره‌لرنده زهرلی ییلانلر وسائر حشراتله مملو وادیلر وبوغازلر و طاغلر بولندیغی یاقوت حموی بیان ایدیور . بو مملکتك شمدیکی اصطلاحات جغرافیه‌جه نره‌سی اولدیغی تحقیقه محتاجدر.

کیمبر { (Cimbres) یاخود چیمبر اسکی جرمان اقوامندن اولوب ، اساساً دانیمارقه‌نك جنوب جهتنده وبو آلانده ساکن اولدقلری حالده، میلاد عیسی (عم) دن ١١٤ سنه اول، بالطیق دکیزینك اوسواحلی باصمه‌سی اوزرینه،

توتونلر وآبروتلرله برلكده غاليايه دخول ايله ، اسپانيه‌يه قدر ايلريلدن صكره، ايتاليا جهتنه رجعتله، مذكور ايكي قومدن آيريله‌رق ، شمالدن ايتاليايه داخل، وقبل‌الميلاد ١٠١ تاريخنده قاتولوس ومار-يوس ايله ايتدكلري محاربه‌ده مغلوب وپريشان اولمشلردر. كيمري ياخود كومري (Kimris) اسميله غالياده بولنمش اولان قوم قديمه بر اصلدن بولند-قلري مظنوندر.

كيمبرلي (Kimberley) آفريقاي جنوبيده اميد برونی مستعمره‌سنك غربي (غريقوآلند) ايالتنده وقاپتوونك ٨٤٠ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق (وال) نهري ساحل يسارندن ٣٠ كيلومتره‌لك مسافه‌ده و (اورانژ) حكومت مستقله‌سنك حدودنده ١٣٤١ متره‌لك ارتفاعده واقع ايالت مذكوره‌نك مركزي بر قصبه اولوب، ١٣٥٩٠ اهاليسي وجوارنده كاپتلي الماس واردر. هر سنه چيقان الماس اوچ درت مليون انكليز ليراسي قيمتنده‌در. — بو اسمله آوستراليا‌ده دخي بعض يرلر واردر.

كيمبروورت (Kimberworth) انكلتره‌نك يورق قونتلغنده و (شفيلد)ك ١٠ كيلومتره شمال شرقيسنده بر قصبه اولوب، ١٦٠٤٥ اهاليسي واردر.

كيمپر (Quimper) فرانسه‌نك شمال غربي جهتنده وپاريسك ٥٤٩ كيلومتره غربنده و (اوده) ايله (استير) نهرلرينك ملتقاسنده (فينيستره) ايالتنك مركزي بر قصبه اولوب ، ١١٨٣٣ اهاليسي ، داخلي مكتبي ، كتبخانه‌سي ، زراعت جمعيتي ، نهرك اوزرنده ليماني ، كوزل تفرجگاهلري وبرقاچ مصنع كليساسي واردر.

كيمپرله (Kimperlé) فرانسه‌نك (فينيستره) ايالتنده و (ايزوله) ايله (اله) نهرلرينك ملتقاسنده اوله‌رق ، كيمپرك ٤٤ كيلو متره شرق جنوبيسنده قضا مركزي بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسي، نهرده ليماني، دمير يولي ، داخلي مكتبي وايشلك تجارتي واردر.

كيمري ياخود كومري (Kmris) آوروپا اقوام قديمه‌سندن اولوب، ابتدا قره دكيزك شمال جهتنده ساكن ايكن، ميلاد عيسى (عم) دن اوچ قرن اول غاليانك ماوراى آلپ جهتنه چكه‌رك، برطاقي كالتلري طرد له، (رين) و (سينه) مجرالري آره‌سنده موطن اتمش؛ برطا-قمري سينه ايله لوآره واديلري آره‌سنده بولدقلري كلتلره قاريشمش؛ برطاقلري دخي (آلبيون) يعني انكلتره‌يه چكوب، جزيره‌نك غرب جنوبي كوشه‌سنده يرلشمش ايديلر. بو هجوملرنده (هوغادارن) يعني (قوتلي هو) اسمنده بر رئيس و يا حكمدارك تحت قيادتنده ايديلر. بونلرك آنفاً البيان (كيمبر) قوميله بر اصلدن آيرلمش اولدقلري و غوت يعني اسكي جرمان اقوامندن بولندقلري مظنوندر. لسانلري كالت لساندن فرقلي اولوب ، فرانسه‌ده برتانيه سواحلنده سويلنيلن (آشاغي برتون) ايله انكلتره‌ده (والس) و (قورنوآي) خطه‌لرنده سويلنيلن غال لسانلرنده كيمري لسانك بعض آثار باقيه‌سي موجوددر. — كيمريان (Cimmériens) اسميله معروف اولان و ينه قره‌دكيزك سواحل شماليه‌سنده ساكن ايكن، قبل‌الميلاد ٦٨٠ تاريخلرنده آسياي صغيره چكه‌رك، ليديه‌يي ضبط اتمش ، وبر طاقلري جرمانيا و غاليا و برتانيه‌يه قدر ايلريلمش اولدقلري تواريخ قديمه‌ده مسطور بولنان قومك دخي بونلرك عيني اولدقلري آكلاشيليور. بونلرك قراكلق مغاره‌لرده ياشادقلري دخي آثار مذكوره‌ده مروي اولوب، مملكتلرينه اساطير يونانيه‌ده اوپقو مملكتي نظريله باقيليردي. قريم اسمنك‌ده اهالئ قديمه‌سي بولنمش اولان بو قومك اسمندن مأخوذ اولديغي آكلاشيليور.

كيمون (Cimon) يونان قديمده آتنه جمهوريتنك الك مشهور سردارلرندن اولوب، ميلتيادك اوغلي ايدي. ميلاددن ٤٨٠ سنه اول ايرانيلره قارشي (سالامينه) غالبيتي قزاندقدن صكره، بتون يونان دونما وعسكرينه عموي قوماندان تعيين اولنمش؛ وقبل الميلاد ٤٧٠ تاريخنده آناطولينك پامفيليا خطه‌سنده ايران عسكر ودونماسني مغلوب ايده‌رك، آسياي صغيرك سواحلنده‌كي يونان مستعمره‌لريني سربست براقق و آطه‌لر دكيزينه ايران دونماسي كيرمه‌مك شرطلريني حاوي برمعاهده عقد اتمش ايدي. مشهور (پريقلس) ايله بينلرنده رقابت بولنمغله، ٤٦١ تاريخنده مرقومك

نفوذيله نفی ایدلمش ایكن، ٤٥٦ ده آتنه‌یه جلبله، رأس حكومته انتخاب اولنوب، اسپارته‌لیلرله مصالحه وقبریس جزیره‌سنه دونماسوق ایده‌رك، (كیتیوم) قصبه‌سنی محاصره ایتمكده ایكن، ٤٤٩ ده وفات ایتمشدر. پك حقانیتلی وكریم بر ذات اولوب، عموم اهالینك محبتنی قزانمش ایدی.

كین { (Gignes) فرانسه مشاهیر مستشرقیننده اولوب، ١٧٢١ تاریخنده (یونتوآزه)ده طوغمش، و ١٨٠٠ ده پارسده وفات ایتمشدر. لسان سریانی معلمی، حافظ كتب و آقادمیا اعضاسندن بولنمش؛ و چین لسانه دخی واقف اولوب، چین و چینجه‌یه دائر بعض كتابلر یازمشدر. الك مهم اثری هونلرله تركلر و مغوللرك تاریخنه دائر ٥ بیوك جلد اوزره یازمش اولدیغی كتابدر، كه تدقیقات ومطالعات عمیقه‌یی حاویدر.
— اوغلی دخی مستشرقیندن اولوب، چینجه‌دن فرانسزجه ولاتینجه‌یه بر لغت كتابی و سائر بعض آثار یازمشدر. ١٧٥٩ ده طوغوب، ١٨٤٥ ده وفات ایتمشدر.

كینتوس قورتیوس { (Quintus Curtus, Quinte Curce) لاتین مورخلرندن اولوب، برنجی قرن میلادیده یاشامش اولدیغی مظنوندر. بیوك اسكندرك تاریخنه دائر یازمش اولدیغی ومبدئیله بعض اقسامی مفقود اولان اثری تاریخدن زیاده بر حكایه كتابی حكمنده ایسه‌ده، فصاحتی جهتیله آثار مشهوره ادبیه‌دن معدوددر.

كینساله { (Kinsale) ایرلانده‌نك (قورق) قونتلغنده و قورقك ٢٢ كیلومتره جنوبنده بر قصبه واسكله اولوب، ٨٦٠٠ اهالیسی، كوزل ریختمی، قلعه‌سی و دكیز حماملری واردر.

كینغامپ { (Guingamp) فرانسه‌نك «ساحل شمالی» ایالتنده و (سنت بریوق)ك ٣١ كیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق (تریو) نهری اوزرنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٧٨٩٥ اهالیسی، داخلی مكتبی، زراعت جمعیتی، ایپلكخانه‌لری، دباغخانه‌لری، كوزل بر مأكولات بازاری واردر.

كینغستون { (Kingston) انكلتره‌نك (سوری) قونتلغنده وتامیسه نهری اوزرنده اوله‌رق لوندره‌نك ١٦ كیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ٢١٠٧٨ اهالیسی، بیوك بر كلیساسی وتیمارخانه‌سی واردر.
— آمریقانك آنتیل جزایرندن انكلتره‌یه تابع (جامایقه) جزیره‌سنك ساحل جنوبیسنده دخی بو اسمله بر شهر واسكله اولوب، ٤٠٠٠٠ اهالیسی، كوزل لیمانی، خسته‌خانه‌لری، پك ایشلك تجارتی و آنجق نهایت درجه‌ده آغر هواسی واردر.
— آمریقای شمالیده دومینیون قطعه‌سنك یوقاری قناده ایالتنده وسنت لوران ایرماغی اوزرنده اوله‌رق (اونتاریو) كولنك شمال شرقی اوجنده دخی بو اسمله بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی، كوزل لیمانی، سفائن حربیه وتجاریه اعمالنه مخصوص حوضلری وپك ایشلك تجارتی واردر.

كینوكفال { (Cynocéphales) یعنی «كوپك باشلری» تسالیه‌ده فارساله یعنی چتالجه قربنده وشرق جهتنده بر موقعك اسم قدیمی اولوب، روماليلرله ماكدونیه حكومتی آره‌سنده وقوعبولان محاربه‌لرك ایكنجیسنه ختام ویرن بیوك جنك ایله مشهوردر، كه بونده روما سرداری فلامینیوس ماكدونیه حكمداری بشنجی فیلیپی میلاددن ١٩٧ سنه اول كلیاً مغلوب ایتمشدی.

كینه { یاخود غوینه (Guinée) آفریقا قطعه‌سی سواحل غربیه‌سنك بر بیوك قسمنه ویریلن اسم اولوب، بو اسم بر تقسیم طبیعی وجغرافی‌یه مبنی اولمامغله، آفریقانك اوجهتلری ایی بیلنمدیكی وقت آوروپا بحریونی طرفندن ویرلمش اولدیغندن، موضوع‌لهی تمامیله معین دكلدر. اكثریا كینه اسمی سنغامبیا حدودندن یعنی (سیره‌لیونه) قوینندن ساحل ایله متوازیاً غربدن شرقه بیافره كورفزینه واورادن شمالدن جنوبه غابون خلیجنه ولب دریادن قونغ سلسله‌جبالنك صرتنه وسائر داخلی جباله‌دك ممتد اولان یرلره ویریلیور. بو اعتبارله مبدأ شمال غربیسی ٨° ٤٠′ عرض شمالی ایله ١٥° ٣٠′ طول غربیده و منتهای جنوب شرقیسی ٠° ٣٠′ عرض شمالی ایله ٧° طول شرقیده واقعدر. بعضلری بو اسمی تعمیله، مسماسی ساحل جنوبی

بوینجه ١٨° عرض جنوبی‌یه قدر تمدید ایدیورلر. بو تقدیرده گینه بحر محیط آطلاسینك آفریقا قطعه‌سنك غرب جنوبی جهتنده تشكیل ایدیگی وگینه كورفزی دینلكله معروف واسع بر كورفزك بتون سواحلنی قاپلایوب، جنوبه ناظر اولان قسم شمالیسنه شمالی یاخود یوقاری گینه، وغربه ناظر اولان قسم جنوبیسنه جنوبی یاخود آشاغی گینه دیرلر. آنجق شمدیكی جغرافیه‌ده اورالرینك تقسیماتی بشقه بولده اولوب، اصطلاحات جدیدهٔ جغرافیه‌ده هر بر قسمنك كندینه مخصوص اسمی اولدیغندن، وذاتاً بینلرنده همان هیچ بر وجهله اشتراك ومشابهت اولمیوب، بردن بیان اولنه‌بیله‌جك احوال مشتركه وعمومیه‌لری اولمدیغندن، هر بری حقنده كندی اسمی صره‌سنده ویردیگمز معلوماتله اكتفا ایده‌رك، شوراجقده تطویل مقاله حاجت كورمیورز.

گینه { پورتكیز — سی (Guinée Portuguaise) } گینه‌نك منتهای شمالیسی ٨° ٤٠´ عرض شمالیدن یوقاری چیقمدیغی معلوم اولدیغی حالده، پورتكیزلیلر سنغامبیا ساحلنده ١٠° عرض شمالیدن یوقاری بولنان بر كوچك مهجرلرینه رسماً بو اسمی ویریورلر. بو كوچك مملكتك ٦١٥٠٠ اهالیسی اولوب، یالكز ٤٠ ی پورتكیزلی، ٦٢ سی سائر آوروپالی وقصوری یرلی زنجیلردندر. مركزی (بولامه) در. ینه بولامه اسمیله بر كوچك آطه‌سی دخی واردر.

گینه { یكی — یاخود پاپوآسیا (Nouvelle Guinée, Papouasie) } بحر محیط كبیرك ملانسیا قسمنده بر بیوك جزیره اولوب، آسیادن معدود اولان (سونده) جزائرینی احاطه ایدن دكیزله بحر محیط معتدل آره‌سنده شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری ممتد اولدیغی حالده، بویی تقریباً ٢٤٠٠ واك كنیش یرنده اكی ٦٦٠ كیلومترودر. جزیره خط استوانك جنوبنده بولنوب، اك غربی نقطه‌سی اولان « سلامت » برونی ١٢٨° ٤١´ ٥٠´´ طول شرقی ایله ١٠° ٣٤´ عرض جنوبیده واك شمالی نقطه‌سی اولان (غروده هوپه) برونی ٠° ١٩´ عرض جنوبیده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٨٥٣٦٢ مربع كیلومتره اولوب، آوسترالیا قطعه‌سی قره اعتبار اولندیغی حالده، كرهٔ ارضك اك بیوك جزیره‌سیدر. اطرافنده بولنان جزایر صغیرهٔ ملحقه‌سیله برابر مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٠٧٩٥٦ مربع كیلومترویه بالغ اولور. غرب جهتنده دوه بوینی رسمنده بر برزخله جزیره‌یه مربوط آغزی آچیق بر قفا شكلنده بر شبه جزیره‌سی وشرق طرفنده قویروق وآیاق شكلنده اوچ شبه جزیره‌سی واردر. اراضیسنك طبیعتنه ونباتات وحیواناتنه نظراً وقتیله، اطرافنده‌كی صیغ بوغازلرك قره‌دن عبارت اولمسیله، غرب جهتنده سلب وملوك آطه‌لریله جنوب جهتنده‌كی آوسترالیایه بیتشیك بولنمش اولدیغی آكلاشیلیور. ساحل شمالیسنده مذكور شبه جزیره ایله نفس جزیره آره‌سنده ژیلوتیق اسمیله بیوك بر كورفز بولنوب، بونك منتهای شرقنده (اوررویل) برونی و(آبزنوه) نهرینك منصبی بولنیور. اورادن شرقه طوغری ساحل كیتدكجه یوكسلوب، (غوتیه) جبالك اتكلری لب دریایه قدر اینر، وبر طاقم قویلر تشكیل ایدر، كه باشلیجه‌لری (هومبولد) و(اسطرلاب) قویلریدر. بو صوك قویك اوته‌سنده (فینیستر) سلسلهٔ جبالی دكیزك ایچنده بر شبه جزیره صورتنده اوزانوب، یكی برتانیه جزیره‌سی قارشیسنه‌دك واصل اولور. بو شبه جزیره ایله ساحل جنوبیده بولنان دیگر شبه جزیره آره‌سنده واسع وآلچق بر اووه ممتد اولور، كه انهارك فیضاننده اكثر طرفلری صو آلتنده قالیر. قویروق صورتنده شرق جنوبی‌یه طوغری ممتد اولان شبه جزیره ایسه بر صره تپه‌لردن عبارت اولوب، سواحلی یوكسكجه وبرقاچ قویی حاویدر. سواحل جنوبیه‌سنك اكثر طرفلری كاه صودن خارج وكاه آز صو ایله مستور بر صره قیالرله محاطدر. بو طرفدن آوسترالیانك (یورق) شبه جزیره‌سنك اوجنه تقرب ایدوب، آره‌لرنده ینه بویله صیغلر وقیالرله مسدود اولان (تورس) بوغازی بولنیور.

جزیره‌نك ایچ طرفی تماميله معلوم ومكشوف دكل ایسه‌ده، بوینجه بر طاقم سلاسل جبال ممتد اولدیغی معلوم اولوب، بونلردن برینك جزیره‌نك منتهای غرب شمالیسنده واقع شبه جزیره‌ده بولنان اوجی ٢٩٠٢ متره ارتفاعی اولان (آرفاق) طاغنی تشكیل ایدیور. جزیره‌نك وسطلرنده چوق

دها يوكسك طاغلر بولنوب، يكى كينه هندستانك هيمالايه جباليله آمريقانك (آند) جبالى آره‌سنده كرهٔ ارضك نصفى ديمك اولان مسافه‌نك اك مرتفع يريدر. خط استوايه اولان قربيتيله برابر، ذروه لرى سرمدى قارلرله مستور طاغلر بولنيور. بونلردن آوروپاليلرك (شارل لويى) تسميه ايتدكارى سلسله ٤٠٠ كيلومتره‌لك مسافه‌ده ممتد اولوب، ذروه‌لرى ٥٠٠٠ متره‌دن يوكسكدر. بونك غرب جهتنده هنوز تحقيق اولنمامش بر طاقم طاغلر بولنوب، بونلرك مذكور (فينيستره) طاغيله ارتباطى واردر، كه مذكور (اسطرلاب) ايله (هوثون) كورفزلرى آره‌سنده ٣٥٠٠ متره‌يه قدر ارتفاع كسب ايدر. بونك شرق جهتنده (اوون استانلى) طاغى ممتد اولوب، ٤٠٢٤ متره ارتفاعى واردر. مياه جاريه‌سى پك چوق اولوب، ساحل جنوبيسنده‌كى پاپوا كورفزينه دوكيلن ومنصبنده واسع بر داليه ايله برقاچ آطه تشكيل ايدن (فلى) ايرماغى انهارينك اك بيوكيدر. بونك مجراسى ٨٠٠ كيلومتره‌دن اوزون، اولوب ، منصبندن ٦٥٠ كيلومتره يوقاريده (آليسه) اسميله خيلى بيوك بر ديكر نهر دخى دوكيلور. (ژيلونيق) كورفزى كنارينه دوكلن (آمبرتوه) نهرينك دخى تشكيل ايتديكى داليه خيلى كنيش اولوب ، آنجق مجراسى هنوز كشف اولنمامشدر. يكى كينه‌يه ملحق وسواحلى قربنده واقع بر چوق جزاير منفرده و مجتمعه بولنوب، باشليجه‌لرى بروجه آتيدر: شمال غربى جهتنده پاپو جزايرى بولنيور، كه اك بيوكلرى وايچو، سالاواتى وميسول آطه‌لريدر؛ ژيلونيق كورفزنده (ژوبيه) و (ميسوره) آطه‌لريله بر چوق جزاير صغيره، ساحل شمالينك آچيقلرنده (شوتن) ايله (داميبه) ونام ديكرله (روق) بولنيور؛ جنوب شرقى جهتنده‌كى شبه جزيره ايكى طرفدن آطه‌لرله محاط اولوب، اك بيوكلرى (انترقوستو) و(مورسبى) جزاير مجتمعه‌سيدر، كه برنجيلرى (غوشن) وايكنجيلرى (چين) بوغازيله ساحلدن آيرلمشدر؛ دها شرق جهتنده (كيرويرابى)، (مايو) و (لويسياده) جزاير مجتمعه‌سى بولنور . ساحل جنوبينك قار- شيسنده بولنان آطه‌لرك چوغى تشكلات مرجانيه‌دن اوله‌رق كوچك ايسه‌ده، قره‌يه پك يقين اولان

(فردريق هنرى) جزيره‌سى جمله‌نك اك بيوكى اولديغى كبى، غرب جنوبى جهتنده‌كى واسع وآچيق كورفزك اورته‌سنده‌كى (آرو) ودها غربى جهتنده‌كى (كى)آطه‌لرى دخى ذكره شاياندر. قسم شماليسنده تشكلات بركانيه علاماتى كوريلوب، بو صوك ايكيوز سنه ظرفنده آلتى كره بركان پاتلامه‌سى و شدتلى حركت ارض كبى حاللر وقوع بولمشدر .

يكى كينه‌نك هواسى، عرضنه نسبتله، معتدل اولوب، ميزان الحراره ٣٩ درجه‌يى تجاوز ايتمز. درجهٔ وسطيسى ٢٧ ايله ٣٢ آره‌سنده‌در . اك صيجاق آيى شباط واك سرينى آغستوسدر. طاغلرينك ارتفاعى حسبيله روزكار هر خانغى طرفدن اسسه، حامل بولنديغى رطوبتى ترك ايتمكله، ياغمورلرى پك چوق اولوب، هله كيجه‌لرى همان دائما ياغار . تشرين ثانيدن نيسانه قدر شمال شرقى، و مايسدن تشرين اوله قدر جنوب غربى روزكارى اسوب ، برنجيسى جزيره‌نك مائلهٔ شماليه‌سيچون ياغمور ومائلهٔ جنوبيه‌سيچون قوراقلق، و ايكنجيسى بالعكس مائلهٔ جنوبيه‌سيچون ياغمور ومائلهٔ شماليه‌سيچون قوراقلق موسمى ايسه‌ده، بحق قوراقلق يكى كينه‌ده هيچ بر وقت حكم سورمز . فرطونه وبوره‌لرى دخى چوق وصيقدر. شمال جهتنك هواسى دها صاغلام اولوب، جنوب جهتنده رطوبتله بطاقلقلرك كثرتندن بعض يرلرده هوا آغيردر . مملكته مخصوص صيتمه‌لى بر نوع ديزانترى خسته‌لغى حكم سورر . ياغمورلرك كثرتيله حرارت نباتاتك پك زياده نشو ونما بولمسنى منتج اولوب ، اكثر طرفلرى افلاكه سرچكمش اشجار مختلفه‌يى حاوى صيق اورمانلرله مستوردر. طوپراغى او قدر منبتدر، كه نباتات مضره‌دن تطهيرله سطحى ايشلنمسى كليتلى محصولات آلمق ايچون كافيدر . آنجق اهاليسى تنبل ونيم وحشى برحالده بولنمغله، طبيعتك بو نعمت فوق العا- ده‌سندن پك آز استفاده ايده بيلوب، طاتلى بر نوع بطاته، شكر قامشى وموز كبى جزئى شيلرله قناعت وباشليجه خدايى نابت ميوه‌لر وكوكلرله تعيش ايدرلر. جنس نباتاتجه يكى كينه آسيايه مربوط اولان (مالسيا) جزايريله آوستراليا آره‌سنده بر خط واصل حالنده اولوب، شمال جهتنك نباتاتى اك زياده مالسيا وجنوبده‌كيلر آوستراليا نباتاتنه مشابهدر ؛

و بو ایکنجی قسمنده آقاسیا واوقالیپتوس آغاجلری چوقدر. حیواناتجه ایسه تماميله آوستراليايه تابع اولوب، بونك دخی ذات الثدیه حیواناتی (قانغورو) دینلن حیوانك اجناسندن وعلی الخصوص بورایه مخصوص اولان وآغاج داللرنده یاشایان بر جنسیله برجنس یبانی طاووز وقاریجه بر بعض حیوانلردن عبارتدر. آنجق طیورله بوجکلری چوق وپك کوزل اولوب، جنت قوشی دینلن وکوزللکده بیانسز اولان قوش همان بو آطه‌یه مخصوصدر. طیورینك ٦٠ نوعی صایلمشدر. کلبك وسائر بوجکلرینكده پك کوزللری بولنیور. حیوانات زاحفه‌سیده چوقدر. معادنی حقنده هنوز تحریات اجرا اولنمیوب، آنجق انهارینك سوروکلدیکی طوپراقلرده آلتون ریزه‌لری بولندیغنه نظراً بو معدنك موجود اولدیغنه حکم اولنیور.

یکی کینه‌نك مقدار اهالیسی بالطبع مجهول اولوب، یاریم ملیون قدر تخمین اولنیور. بونلری برقاچ جنسیته تقسیم ایتمکه چالیشمشلرسه‌ده، اساساً اهالیء اصلیه (پاپو) دینلن جنسه منسوب اولوب، بو جزیره بو جنسك اصل وطنی اولمغله، (پاپو آسیا) اسمیله دخی معروفدر. شمال غربی جهتنده اوته‌دن بری ملاییلر یرلشوب، برطاقلری آیریجه و خالص حالنده یاشامقده ایسه‌ده، بر طاقلری‌ده پاپولرله اختلاط و ازدواج ایده‌رك، ملز بر جنس تولید ایتمشلردر. کذلك جزیره‌نك سواحل جنوبیه‌سنده آوستراليالیلر وسواحل شرقیه‌سنده پولینسیالیلر اسکیدن بری وقت وقت وطاقم طاقم کلوب یرلشه‌رك، وپاپولرله برلشه‌رك، ملز قوملر وجوده کتیرمشلردر. نسبةً مدنی اولان سواحل پاپولرینك بو اختلاطلرینه قارشی طاغلرده وحشی حالنده قالمش اولان و (آرافوره) تسمیه اولنان پاپولر خالص بر حالده قالوب، سیمای اصلیلرینی محافظه ایتمش اولدقلرندن، بعض سیاحلر بونلری دخی آیری برجنس ظن ایتمشلردر. یکی کینه‌لیلر عمومیت اوزره جسور آدملر اولوب، قبائل بیننده محاربه‌لر اکسیك اولماز. وقتیله ظن اولندیغی قدر وحشی اولمیوب، سواحلده‌کیلر زراعتله وبعض قباصنعتلرله دخی اشتغال ایدرلر. هله کمیجیلکده بیوك مهارتلری اولوب، اویلمش کوتوکدن عبارت اولان کوچك قایقلریله اوزاقلره قدر کیدرلر. مذهب وآیینلری مجهول اولوب، آنجق عمومی بعض قلبه‌لری کورلدیکندن، بونلرك معبد، وطوپراق وآغاج وطاشدن قبا بعض بیوك هیکللرینك معبود وصنم اتخاذ اولندیغی مظنوندر. غرب شمالی سواحلنده‌کی ملاییلر ایسه مسلماندر. پاپولرك ایچنده انسان اتی یر قبائل بولندیغی دخی محققدر. شرق جهتنده‌کی ملزلرك لسان واخلاقجه وکرك سیماجه پاپولردن زیاده پولینسیا اهالیسنه مشابهدرلر. یکی کینه‌لیلر باشلیجه محصولات نباتیه ایله بسلنیرلرسه‌ده، بالیق، آو اتی، میدیه، وبعض بوجکلر دخی یرلر. تعدد ازواج عندلرنده مساغ اولوب، قاریلره پك خوار نظریله باقر، وخدمات شاقه‌ده قوللانیرلر.

یکی کینه‌نك ′٤٠ °١٣٨ طول شرقیه قدر اولان قسم غربیسی اسماً فلمنکه تابع اولوب، دولت مشارالیها اوراده پك آز تجارتی تأمین ایچون، آره‌صره سواحلی قارشیسنه بر سفینهٔ حربیه کوندریر. قسم شرقینك جنوب طرفی ینه اسماً انکلتره‌نك مستملکاتندن اولوب، شمال طرفنده‌ده اخیراً آلمانیه دولتی ادعای مالکیته قالقیشمشدر. یکی کینه جزیره‌سنك سواحل شمالیه‌سی ١٥٢٦ تاریخندن اعتباراً اون آلتنجی قرن میلادیده اسپانیه وپورتکیز بحریونی طرفندن کشف اولنوب، ١٦٠٦ ده اسپانیه‌لی قپودان (قورس) بو جزیره ایله فلمنك جدید آره‌سنده بولنان والیوم کندی اسمیله تسمیه اولنان بوغازی وسواحل جنوبیه‌سنك بر قسمنی دخی کشف ایتمش ایسه‌ده، بو کشفی اسپانیا دولتی طرفندن سر ومکتوم طوتیلوب، بعده اونودلمغله، اخیراً میدانه چیقدیغندن، برچوق وقت یکی کینه‌یه فلمنك جدیدك بر پارچه‌سی نظریله باقلمش؛ وآنجق ١٧٧٠ ده مشهور قپودان قوق ایلك سیاحتنده بو بوغازی کشفله، یکی کینه‌نك آوسترالیادن آیری بر بیوك جزیره اولدیغنی عالمه طانیتدیرمشدر.

کینه کورفزی (Golfe de Cuinée) { بحر محیط آطلاسینك آفریقا قطعه‌سنك غرب جنوبی جهتنده تشکیل ایتدیکی واسع بر کورفز اولوب، شمالاً وشرقاً کینه سواحلیله محاط اولدیغندن، بو اسمله تسمیه اولنمشدر. مثلث الشکل واسع بر کورفز اولوب، سواحلنده بر قاچ کنیش وآچیق قویی واردر، که الك معتالری (نیجر) نهر عظیمی منصبنك ایکی طرفنده بولنان (بنین) و (بیافره) قویلریدر.

ایکنجیسنك ایچنده ساحله قریب اسپانیایه تابع (فرناندوپو) جزیره‌سیله دخی آچیقده وبونك جنوب غربی جهتنده پورتکیزه تابع پرنس، سان تومه وآنوبون آطه‌لری بولنیور. شمال غربیدن کان بر آقنتی کینه کورفزینی طولاشه‌رق جنوبه طوغری ایتر. بو کورفزك کندینه مخصوص بر طاقم شدتلی فرطونه‌لری واردر، که اکثریا اوچ درت ساعتدن زیاده دوام ایتمزسه‌ده، پك شدتلی روزکار وياغمور ویلدیرملرله آنسزین ظهور ایتدیکندن، کمیجیلری دوچار حیرت و دهشت ایدر. بو فرطونه‌لردن صکره هوا حامل بولندیغی الکتریقی غائب ایدوب، خفیف وسرین اولور.

کیوك خان { جنکیز خانك توروني واوکتا قاآنك اوغلی اولوب، ٦٣٩ تاریخنده پدری فوت اولدیغی زمان، روسیه ومجارستان جهتلرنده فتوحاتله مشغول اولمغله، مغوللرك عادتی اوزره، اوچ سنه والده‌سی (توراکینا) خاتون حکم سوردکدن صکره، ٦٤٢ تاریخنده کندیسی بالفعل حکمدار اولمش؛ وپدرینك چینده باشلامش اولدیغی فتوحاته دوام ایتمش ایسه‌ده، یالکز بر سنه ایله بر قاچ آی حکومت سوروب، ٦٤٤ ده سمرقند حدودنده وفات ایتمشدر.

کیوکوك { (Keokuk) ممالك مجتمعه‌نك (یووه) جمهوریتنده ویووه‌نك ١٦٥ کیلومتره جنوبنده واوله‌رق میسیسیپی ایرماغی مجراسنك یوقاری طرفنده بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی، مکتب طبیه‌سیله سائر مکاتبی، خسته‌خانه‌سی، نهر مذکورده کوزل لیمانی و ایشلك تجارتی واردر.

کیومرث { اساطیر ایرانیه‌یه کوره ایرانك برنجی حکمداری وپیشدادیان سلاله‌سنك رئیسی اولوب، بوکا ایلك یارادیلان ودها طوغریسی الك اول تأسیس دولت ایدن آدم نظریله باقرلردی . اسمی زند لساننده « بیوك آدم » معناسنی افاده ایدر. حیوان پوستی کییوب، دیولرله و یبانی حیوانات ایله پنجه‌لشدیکی، واوغلی (سیامك) بوجدالارك برنده مقتول اولمغله، توروني (هوشنك) کندیسنه خلف اولدیغی « شهنامه » ده مسطوردر.

کیوه { ازمید مستقل متصرفلغنده وازمیدك ٥٥ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق صاغدن سقاریه ایرماغنه دوکیلان براوفق چایك اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ قدر اهالیسی واردر. — کیوه قضاسی شمالاً آطه بازاری، غرباً نفس ازمید وقره مرسل قضالریله، جنوباً خداوندکار، شرقاً دخی قسطمونی ولایتلریله محدود اولوب، آق حصار وطراقلی ناحیه‌لریله برابر ١٠٨ قریه‌یی حاویدر. اراضیسی آز عارضه‌لی و پك منبت اولوب، ذخیره وسائر محصولاتی وکوزل مرعالری واردر . سقاریه ایرماغی قضانك اورته‌سندن شق ایدر. حیدرپاشادن بدأ ایدن آناطولی دمیر یول خطی دخی قضانك اورته‌سندن کچر.

کییوتیره { (Guillotière) فرانسه‌ده لیون شهرینك برمحله‌سی اولوب، شهر مذکورك قارشیسنده و (رونه) ایرماغنك صول کنارنده واقعدر . برچوق ایپك واجزاء کیمیویه فابریقه‌لریله ٣٨٠٠٠ اهالیسی واردر.

کییوم { یاخود کوییوم (Guillaume) بو اسمله قتولیکلرك اوچ عزیزی واردر: برنجیسی ابتدا آکیتانه پرنسی اولوب، فرانسه‌یه دخول ایتمش اولان مجاهدین اسلامه قارشی حرب ایتمکله، ایمپراطور شارلمان طرفندن تولوزه قونتی وآکیتانه دوقه‌سی عنوانلرینه نائل اولمش؛ و٨٠٨ تاریخنده دنیادن چکیله‌رك، تأسیس ایتدیکی بر مناستره قپانمش؛ و ٨١٢ ده وفات ایتمشدر . مایسك ٢٨ نده یورطیسی اجرا اولنور.
— ایکنجیسی فرانسز زادکانندن اولوب، کنجلکنی سفاهتله کچیردکدن صکره، توبه‌کار اولوب، اهل صلیب میاننده قدسه کیتمش؛ وعودتنده (ملاواله) مناسترینه چکیله‌رك، ١١٥٧ ده اوراده وفات ایتمشدر . شباطك ١٠ نده یورطیسی اجرا اولنور.
— اوچنجیسی (بورژه) باش پسقپوسی اولوب، ١٢٠٩ ده وفات ایتمشدر. شباطك ١٦ سنده یورطیسی اجرا اولنور.

کییوم { [بو اسمده اولان انکلتره وآلمانیه حکمدارلریچون «ویلیام» و «ویلهلم» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

(حرف الکافك صوکی)

ل

(باب اللام — فصل الالف الخ)

لآلی { اوتنجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن وقضاتدن اولوب، صاروخان سنجاغنده ایدی. مشهور کمال پاشا زاده‌نك درسندن استفاده ایتمشدی. شو مقطع اونکدر:

خیال خرده فکرایت وصفدندانده دلدارك
لآلی تاکه نظمك اوله در وکوهر مکنون

لاب { نوبه‌ده بر یر اولوب، وقتیله سیاه کوله و خلایق اخراجیله معروف ایدی. حتی کافور اخشیدی دخی اورادن ایدی.

لابرادور { (Labrador) آمریقای شمالیده انکلتره‌یه تابع دومینیون قطعهٔ واسعه‌سنك منتهای شرقنده بیوك برشبه جزیره اولوب، شرقاً بحر محیط آطلاسی ایله، شمالاً هودسون بوغازیله، غرباً هودسون کورفزی ودهاطوغریسی دکیزیله محاط ومحدوددر. حدودجنوبیه‌سی اراضیٔ خالیه‌ده بولنمغله، پك‌ده معین دکل ایسه‌ده، هودسون دکیزینك منتهای جنوبنده واقع جامس کورفزینك منتهای جنوبندن (سنت لوران) ایرماغنك منصبنده تشکیل ایتدیکی خلیجه‌قدر بر خط مستقیم چکادیکی حالده، بو خط موهومه لابرادورك حدود جنوبیه‌سی نظریله باقیله بیلیر. بو حدود داخلنده °۴۹ ایله '۳۰ °۶۲ عرض شمالی و °۵۷ ایله °۸۱ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، عرضاً همان بیوك برتانیه‌یه معادلدر. غیر منتظم بیوك برمثلث صورتنده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۱۰۰۰۰۰ ودیکر بر تخمینه کوره ۱۳۷۰۰۰۰ مربع کیلومتره اولمغله، فرانسه‌نك ایکی مثلندن زیاده وبلکه ایکی بچق مثلی وسعتنده‌در. شرق جنوبی جهتندن (بل ایسل) بوغازیله (ترنو) جزیره‌سندن آیرلمش، و جنوباً قناده‌نك کبك ایالتیله محدود اولوب، سائر طرفلردن اکثریا منجمد حالنده بولنور دکیزلرله محاطدر. ساحل شمالیسنده یعنی هودسون بوغازنده (اونغاوه) اسمیله بیوك بر کورفزی و ساحل غربیسنك قسم شمالیسنده (موسکیتو) اسمیله اوزون بر قویی واردر.

اراضیسی دوز وچپلاق اولوب، غروئنلاند سواحلندن و بافن وفوقس بوغازلرندن اینه‌رك سواحلك اوکنده بیغیلان بوزکتله‌لری وقطب شمالیدن بر مانعه تصادف ایتمکسزین اسن صوئوق روزکارلر بو اراضیٔ واسعه‌یی ناقابل اسکان اوله‌جق بر حالده بولندیریور. سواحلده و دره وکوللرنده بوزلر آنجق اغستوس آینده اریمکه باشلارلر. شبه جزیره‌نك ایچ طرفی بدی سکنز یوزمتره یوکسکلکنده بر یایله اولوب، برچوق کنیش کوللری حاویدر. یاغان قارلرك کلیتی میاه جاریه‌سنك کثرتنی موجب اولوب، مذکور کوللرك آیاقلری حکمنده برچوق نهرلر کوللردن کوله دوشه‌رك، و مجرالرنده بر طاقم شلاله وسرعتلی اینیشلر تشکیل ایده‌رك، سواحله اینر. طوپراغی اکثر یرلرنده چپلاق غرانیت قیاسی وغیر منبت بعض اتربه‌دن عبارت اولوب، سیرك اوله‌رق اکری بوکری بعض بودور آغاج وچالیلر وتك توك یبانی برنج اوتی کبی برطاقم اوتلر کوریلور. شبه جزیره‌نك شرق و شمال جهتلریله ایچ طرفی بو حالده اولوب، حتی بو حالی کورن بعض سیاحین لابرادورك هیچ بر وقت قابل سکنی اوله‌میه‌جغنه حکم ایتمشلردی. مع هذا هودسون دکیزی سواحلیله

سنت‌لوران ایرماغی حوضه‌سی یعنی شبه جزیره‌نك غرب وجنوب جهتلری بسبتون بو حالده اولمیوب ، اورالرینك بعض محصولات ویرر طوپراغی ودها ممکن‌التحمل هواسی واردر . اورالری هواجه نوروجدن دها سرت ایسه‌ده ، طوپراقجه مملکت مذکوره‌یه مرجحدر. بناءً علیه هر نه‌قدر شمدیکی حالده شبه جزیره‌نك اهالیسی قیشین قار وطوپراقلر آلتنده دلیکلرده یاشایان اسکیمولردن عبارت ایسه‌ده، ذکر اولنان غرب وجنوب جهتلرینك بر کون کرکی کبی مسکون ومعمور و مدنی بر مملکت حالنه کچمسی مأمولدر . سواحلنده بالیغك وطوپراغنده معادن مختلفه‌نك کثرتی‌ده بوکا استعداد ویرییور. کوللرینك اك بیوکلری : میستاسینی، نچقوئون ، قانینپوسقاو، آپیوقاقومیج ، اوقلر (یعنی براق صو) وسائره‌در. انهارینك‌ده باشلیجه‌لری جنوبدن باشلایه‌رق : رونتس، ایست من، غریت وهال ریور (یعنی بیوك بالنه ایرماغی)، قوتسوآق ، جورج ریور وسائره‌در .

ذکر اولنان جنوب وغرب جهتلرنده قیشین صوغوق زیاده ایسه‌ده، قار یاغمدیغی وقت هوا آچیق ودائما یابس اولوب، صحته نافعدر. یازین دخی حرارت تدریجاً آرتوب، معتدل صورتده بولنور . شمال وشرق جهتلرنده ایسه طقوز آی متمادیاً قیش شدتله حکمنی سوروب، میزان الحراره تحت الصفر ٤٤ درکه‌یه قدر اینر، وهوا اکثریا سیسلرله مملو بولنور. حزیرانده بردن بره یازه کیریلوب، چوق دفعه برکونده میزان الحراره کلی فرق ایده‌رك ، صفردن یوقاری ٣٨ درجه‌یه قدر چیقار! ایلوله قدر اوچ آی سورن بوقیصه وصیجاق یاز موسمنده سیوری سینکلر انسانه نفس آلدیرمیه‌جق درجه‌ده چوغالیر؛ قارلرك اریمسندن نهرلر طاشوب، اورته‌لق صو آلتنده قالیر، وبطاقلقلر چوغالیر؛ اورانك یکتا واسطهٔ نقلیه‌سی اولان قیزاق ایشلمز اولور، وبشقه یول دخی یوقدر. بناءً علیه، او دهشتلی اقلیمك قیشی او درجه برودتیله برابر یازینه مرجحدر . لابرادورك ٥٦° وحتی ٥٧° عرض شمالی‌یه قدر اولان یرلرنده اشجار حاصل اولوب، اوندن یوقاری یالکز اکری بوکری بعض چالیلر بولنور، وطوپراق قارله مستور اولمدیغی وقت کول رنکنده برطاقم یوسونلرله تستر ایدر.

اقلیم وهواسنك بو شدتیله برابر لابرادورك حیوانات وحشیه‌سی وعلی‌الخصوص دریلری کورك اعمالنه یارایان حیوانلری چوق اولوب، تیلکینك بیاض، صاری، سیاه و هپسندن مقبول اولان کومشیسی، آیینك بیاض و سیاه وبوزی، سمور، قوندوز، زرداوه، صو سموری، صیغین، رق، قورت، مسك فاره‌سی، کیربی و سائره بولنور. ترنو کوپکی دینلکله معروف اولان ایری جنس کوپك اسکیمولرك رفیق غیر مفارقی اولوب، قیزاق چکمه‌ده ویوك قالدیرمه‌ده دخی قوللانیلیر. بوکوپك قوتلی ومشقته وآجلغه متحمل بر حیوان ایسه‌ده، پك سرت ومفسد اولدیغی جهتله، قوللانلمسی کوجدر. سواحلده مورینه وآبی بالیغیله سائر بالیق انواعی بولنوب، یازین هر طرفدن بالیق صیدیچون کمیلر طوپلانیر؛ وبهر سنه ٢٥ ملیون فرانق قیمتنده بالیق چیقار. سواحلك قارشیسنده‌کی کوچك آطه‌لر صو قوشلریله مستور کوریلور.

اهالیسی آوروپالی واصل آمریقالی‌ایله اسکیمودن مرکب اولوب، اصل آمریقالیلر: ماسقاپی، اوتاوه وطاغلی اوله‌رق اوچ طائفه‌یه منقسمدرلر. بو اوچ طائفه‌نك برنجیسی یالکز ٢٨٦٠ کشی اولدقلری حالده ٨٥٠٠٠٠ مربع کیلومتره‌لك اراضیده طاغنیق بولنیورلر. دیکر ایکی طائفه دخی آنجق بیکر کشی قدر اولوب، بونلر داخلده‌کی کوللر کنارلرنده وبتون اراضئ وسطیه‌ده جولان ایدر، وهودسون دکیزی سواحلنه‌قدرده اینرلر. اکثری اسماً اولسون خرستیانلغی قبول ایدوب ، قناده فرانسزجه‌سنی سویلرلر. اسکیمولر لابرادورك شمال وشمال شرقی جهتلرنده یعنی اك شدتلی صوغوقلرده یاشایوب، مقدارلری آنجق ١٢٠٠ کشی‌یه بالغ اولور. بونلر پروتستانلغی وانکلیز لسانی قبول ایتمشلردر. آوروپالیلر ایسه شبه جزیره‌نك جنوب و شرق طرفلرنده بولنوب ، قناده فرانسزلریله انکلیزلردن مرکب اولدقلری حالده، کورك ایچون حیوان آولامغله وبالیقچیلقله مشغولدرلر. عموم اهالیسی ١٠٠٠٠ کشی قدر اولوب، ٥٠٠٠ ی اصل آمریقالی، ١٢٠٠ اسکیمو و قصوری انکلیز وفرانسز مهاجرلرندن عبارتدر.

تقسیمات رسمیه‌ده لابرادور شبه جزیره‌سی

اوجه منقسم اولوب، لابرادور اسمی یالکز شرق شمالی ساحلنه یعنی الك صوئوق واك آز قابل عمران اولان جهتنه تخصیص اولنمشدر. بتون قسم شرقیسی یعنی الك بیوك جهتی ایسه جالس کورفزینك اوته سنده یعنی غرب جهتنده کی یرلرله برابر « شرق شمالی اراضیسی » نامیله بر سنجاق اتخاذ اولنمشدر. سنت لوران نهری حوضه سنده بولنان واك زیاده قابل عمران اولان قسم جنوبیسی ایسه قناده نك کبك ایالتنه الحاق اولنمشدر. بو وجهله الیوم رسماً لابرادور دینلن یرك صید ماهیدن بشقه هیچ براهمیتی وبر کونه محصولی یوقدر.

لابرویر (La Bruyère) فرانسه مشاهیر محررینندن اولوب، ١٦٤٥ تاریخنده پارسده طوغمش، و ١٦٩٦ ده وفات ایتمشدر. یونان قدیم حکماسندن تئوفراستك « خصائل » عنوانلی کتابنی زیاده تقدیر ایدوب، طبع ایتدیرمش؛ وبعده کندیسی دخی بو عنوان ایله بر اثر نشر ایدوب، بو اثری حکیم یونانینك تألیفندن چوق دها مکمل اولمغله برابر، تصویر ایتدیکی اخلاق وخصائلی تطبیقه دخی قالقیشیلوب، هرکس ایستدیکی معنایی ویردیکندن، بیوك بر شهرت قزانمشدر.

لابوئتی (La Boétie) فرانسه مشاهیر محررینندن اولوب، ١٥٣٠ تاریخنده دوردونیه نك سارلات قصبه سنده طوغمش؛ وپك کوچکدن اظهار کمال ایدوب، ١٦ یاشنده ایکن کتب قدیمهٔ یونانیه دن برقاچ کتاب ترجمه ایتمش ایدی. یازدیغی کتابلرك الك مشهوری « اختیاری اسارت » عنوانلی اثریدر، که بونکله (مونتنی) ك محبتنی قزانمش ایدی. ١٥٦٣ ده وفات ایتمشدر. اکثر آثاری (مونتنی) طرفندن نشر اولنمشدر.

لابیرنت (Labyrinthe) بو اسمله ازمنهٔ قدیمه ده بر آلتنده پك طولاشیقلی ومدخل ومخرجلری زور بولنور بر طاقم مغاره لر وار ایدی، که بعضلری حکمدار خاندانلرینه مدفن وبعضلری معبد اتخاذ اولنوردی. بونلرك الك مشهوری کریدده اولوب، کویا ایچنده (مینوتاوروس) اسمنده بیرتیجی بوغاشکلنده غریب بر جانور بولنور، ومجرملر بونك ایچنه براقیلوب، بوجانوره یم اولوردی. مصرده دخی ایکی، مدللیده بر و ایتالیانك (قلوتریوم) شهرنده برلابیرنت وار ایدی.

لاپ (Lapes) آرناؤد قومنك منقسم بولندیغی ایکی شعبه دن طوسقه شعبه سنی ترکیب ایدن اقسامدن بری اولوب، ارکری سنجاغنك نفس ارکری و دلوینه ایله قورولش و برات سنجاغنك دخی آولونیه قضالرنده یعنی (ویوسه) مجراسنك غرب جنوبی طرفنده و چاملرك شمالنده ساکندرلر. لاپلر سائر آرناؤدلردن زیاده اخلاق وعادات قدیمه لرینی محافظه ایدوب، اکثری چوبان اوله چکینیرلر؛ وکوستریشلری اولمدیغی حالده، حربده پك جسور وثباتلی اولوب، دسایس حربیه ده دخی کندیلرینه مخصوص مهارتلری واردر. شعره پك زیاده استعدادلری اولوب، ارککلری حرب ایدرکن، وقایع حربیه یی نظم ایدوب، اوقورلر؛ و قادینلری وفات ایدن اقربالرینه بداههٔ اویدوردقلری مرثیه لرله اغلارلر. لاپلر بیننده دخی قورواشلیلر شجاعت و مردلکله ممتازدرلر. بونلر اسملرینك مشابهتنه باقه رق قریشدن کله اولمق ادعاسنده بولنیورلر.

لاپاز [« باز » ماده سنه مراجعت بیوریله.]

لاپروز (La Pérouse) فرانسه مشاهیر بحریوننددن اولوب، ١٧٨٢ ده آمریقای شمالیده هودسون دکیزنده انکلیزلری ایدنمش اولدقلری مستملکاتدن اخراجه مأمور اوله رق بعض مخاطره لی خدمتلرده بولنمش؛ و ١٧٨٥ تاریخنده اون آلتیجی لویی طرفندن کشفیات بحریه یه مأمور اولوب، « بوسوله » و « اسطرلاب » کمیلریله بحر محیطه چیقمش؛ وچین وجاپون و آوسترالیا سواحلنی بر مدت طولاشدقدن صکره، ١٧٨٨ ده کندیسندن خبر آلنمامغه باشلامش؛ وبیهوده تحریسنه کمیلر کوندریلوب، نهایت ١٨٢٧ ده انکلیز قپودان (دیلون) (وانیقورو) جزیره سی ساحلنده مذکور کمیلرك انقاضنی بولمشدر. لاپروزك نشر اولنمش بر سیاحتنامه سی واردر.

لاپسشته (Lapsichta) مناستر ولایتنك سرفیجه سنجاغنده کی ناسلیچ قصبه سنك اسم دیکریدر. [« ناسلیچ » ماده سنه مراجعت بیوریله.]

لاپسکی { (Lampsaque) بیغامستقل متصر-
{ فلغنده و بحر سفید بوغازینك
مرمره جهتنده‌کی مدخلی قربنده قلعهٔ سلطانیه‌نك
۳٤ کیلومتره شرق شمالیسنده وکلیبولینك ۳ میل
بحری جنوبنـده قضـا مرکزی بر قصبه واسکله
اولوب، ۲۰۰۰ اهالیسی و۱ رشدیه ایله ذکور
واناثه مخصوص اسلام وروملرك ایکیشر ابتدائیه
مکتبی واردر. اطرافنـده منبت بر اووه وبونك
اطرافنده باغلرله مستور کوزل تپه‌لر بولنیور. پك
اسکی بر قصبه اولوب، اك اسکی اسمی (پیتوئسه)در.
بعده (لامپساکی) تسمیه اولنمشدی. ازمنهٔ قدیمه‌ده
خیلی معمور بولنمشدر .

— لاپسکی قضاسی سنجاغك شمال جهتنده
واقع اولوب، جنوباً قلعهٔ سلطانیه مرکز قضاسیله،
شرقا بیغا قضاسیله، شمالاً مرمره دکیزیله، غرب
شمالی جهتندن دخی بحر سفید بوغازیله محاطدر.
برغوس و چارداق ناحیه‌لریله برابر ۸٦ قریه‌یی
حاوی اولوب، قسم کلیسی مسلم و۱۵۰۰ قدری
روم وارمنی واسرائیلی اولمق اوزره، ۲٦۳ ۱۲
اهالیسی واردر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، قاز
طاغی سلسله‌سنه مربوط معدن طاغی، اولو طاغ،
کورکن‌طاغی کبی برقاچ طاغی وارایسه‌ده، بونلردن
یالکز اولوطاغك ۹۱۲ متره ارتفاعی‌اولوب، دیکر-
لرینك ارتفاعی ۵۰۰ متره‌دن آشاغیدر. میاه جاریه-
سی‌ده چوق‌اولوب،اراضیسی‌سقی ایدر. اك مهملری
برغوس‌چاییدر. بوقضا اسکیدن بری باغ وباغچه‌لرینك
کثرتیله مشهور اولوب، خیلی مقدار شراب چیقا-
ریلیر. سائر محصولاتی: بغدای، آرپه ، یولاف ،
مصر، چاودار، بورجاق، داری، سیسام، نخود،
بقله، آناسون، زیتون، جوز، کستانه وسائره‌دن
عبارتدر. سبزه‌سی‌ده چوقدر. یکرمی بیك قیه
قدر توتون دخی حاصل اولور. اورمانلری چوقجه
اولوب، چام، میشه، کورکن، قره آغاج، اخلامور
وسائر آغاجلر بولنیور . مرعالری کوزل اولوب،
حیوانات اهلیه‌سی تقریباً ٤٤۰۰۰ قیون وکچی،
٤٤۰۰ صیغیر، ۵۳۰۰ مرکب، ۲۵۰ دوه
و۱۲۰ بیکیردن عبارتدر. داخل قضاده ٤۰
جامع ومسجد، ۳٦ مکتب، ۵ مدرسه، ۲ کلیسا،
۱٦۵ دکان ومغازه، ۲خان، ۸ حمام، ۱۰ دکرمن،
۲۵ فرون، ۱ اون فابریقه‌سی، ٤ طالیان و۱۲۸
چشمه موجوددر .

لاپلاته { (La Plata) آمریقای جنوبیده
{ (پارانا) نهرعظیمیله(اوروغوآی)
نهرینك بحرمحیط آطلاسی‌یه دوکلزدن اول تشکیل
ایتدکلری بیوك برخلیج اولوب ، ٦۰°٤۲′ طول
شرق ایله ۳٤° عرض جنوبیده باشلایه‌رق شرق
جنوبی‌یه طوغری ممتد اولور. مدخلی شمالده‌کی
(مالدانودو) ایله جنوب جهتنده بولنان (سان
آنطونیو) برونی آره‌سنده ۲۳۰ کیلومتره‌وسعتنده-
در. اورادن پارانا و اوروغوآیك منصبلرینه‌دك‌بویی
ایسه ۳۰۰ کیلومتره‌در . آنجق خلیج اورادن
ایچری (مونتویدئو) شهریله (پونتادلاس‌پیدراس)
آره‌سنده طارلاشوب، بر ایکنجی مدخل پیدا
ایدر،که اورادن ایچریسی اصل‌خلیج عداولنه‌بیلیر.
بو ایکنجی مدخلك اکی یالکز ۱۰۰ واورادن
اعتباراً بویی ۲۰۰ کیلو متره‌در. بوخلیجك صیغلری
وصو آلتنده قیالری چوق اولمغله برابر فرطونه‌لری
دخی شدتلی اولمغله، سفائن حقنده پك‌مخاطره‌لیدر.
بحر محیطده سیر ایدن‌جسیم‌کیلر ووابورلر بو خلیجی
کچدکدن صکره پارانا ایرماغنده دخی ۳۰۰ کیلو
متره یوقاری‌یه‌قدر چیقیورلر. (دیاز ده‌سولیس)
۱۵۱۲ تاریخنده بوخلیجی کشف‌ایتدیکنده، اطرا-
فنده کومش وآلتوندن بر چوق شیلر اغتنام
ایتدیکیچون ، بونی «کومش نهری» مناسبتیله
(ریو دلاپلاتا) تسمیه ایتمشدی. ساحل‌جنوبیسنده
آرجنتین وساحل‌شمالیسنده اوروغوآی جمهوریتلری
بولنوب، بوایکی دولتك کرسیٔ‌حکومتلری اولان
(بوئنوس‌آیرس) ایله (مونتویدئو) شهرلری‌دخی
ساحللرنده بولنیور. [« پارانا » و « اوروغوآی »
ماده‌لرینه‌ده مراجعت بیوریله .]

— آرجنتین جمهوریتنه دخی بعضاً (لاپلاته
جمهوریتی) دینلیر. [« آرجنتین » ماده‌سنه مراجعت.]

لاپلاته { (La Plata) آمریقای جنوبیده
{ آرجنتین جمهوریتنك بوئنوس
آیرس ایالتنده وبوئنوس آیرسك ۳۸ کیلو متره
شرق جنوبیسنده اوله‌رق همنامی اولان خلیجه

دوکیلن (سانتیاغو) نهری منصبنده ایالت مذکو-
رەنك مرکزی بر شهر واسکلهاولوب، ۴۳۴۸۶
اهالیسی، لیمانی، موزەسی، کتبخانەسی، رصدخانه-
سی، متعدد مکاتبی، ایشالك چارشیسی و بر چوق
فابریقەلری واردر. ۱۸۸۲ ده تأسیس اولنوب،
سوقاقلری پك منتظمدر، و کیجەلری الکتریقله
تنویر اولنور.

لاپلاس { (Laplace) اعاظم ریاضیوندن اولوب، ۱۷۴۹ ده فرانسەنك
قالوادو ایالتنده واقع (پومونت آن اوژ) قصبه-
سنده طوغمش، و۱۸۲۷ ده وفات ایتمشدر. ۱۹
یاشنده ایکن بر مکتب عسکریده ریاضیه معلمی
اولوب، کوستردیکی اقتدار اوزرینه، بعض مکاتب
ملکیەده دخی معلم نصب، و مجلس معارف
اعضالغنه قبول اولنمش؛ وبیوك ناپولیون زماننده
بر آرەلق داخلیه ناظری اولمش؛ وبعده اعیان
مجلسی اعضالغنه وصکره ریاستنه نصب اولنەرق،
نهایت هیئت اعیانه داخل اولەرق، وفاتنەدك بو
صفتی محافظه ایتمشدر. (نیوتون)ك اجرام سماویەنك
قوۀ جاذبه ودافعەسی حقندەکی اصولنی اکمال
واتمام، وبر چوق مقاله وکتابلرله اثبات وتعمیم
ایتمشدر. دها بر چوق کشفیات وتدقیقات فنیەیه
موفق اولوب، متعدد جلدلردن مرکب جسیم وپك
مقبول تألیفات براقمشدر. آثاری دفعاتله طبع
اولنمشدر.

لاپونیه { (Laponie) آوروپانك منتهای شمالنده اسقاندیناو شبه جزیره-
سنك قسم شمالیسیله روسیەنك شمال غربی جهتندن
عبارت واسعجه بر یر اولوب، شمدیکی حالده روسیه
واسوج ایله نوروج آرەلرنده منقسم اولمغله، هر بر
قسمی بر ایالته ملحق اولدیغندن، لاپونیه اسمی
تقسیمات رسمیەیه کیرمیوب، جغرافیای ماضی
اصطلاحاتی صرەسنه کچمشدر. لاپونیه اسمی
اسقاندیناو شبه جزیرەسنك قطب شمالی دائرەسی
داخلنده یعنی ۶۵° عرض شمالیدن یوقاری
اولان یرلرینی وفینلاندە مملکتنك ینه دائرۀ
مذکوره داخلنده اولان یرلریله شرق جنوبییه
طوغری ممتد اولان (قولا) شبه جزیرەسنی
احاطه ایدر. بو وجهله دائرۀ قطب شمالیدن ۷۱°
عرض شمالیيه و۱۰° دن ۳۰°۲۰′ طول شرقییه
قدر ممتد اولوب، جنوباً ملحق بولندیغی درت
حکومتك (یعنی اسوج، نوروج، فینلانده و
روسیەنك) دیکر اراضیسیله و اوبر اوچ جهتدن
بحر منجمد شمالی ایله محاطدر. مساحۀ سطحیەسی
۳۸۵۰۰۰ مربع کیلومتره قدر اولوب، آنجق
۲۵۳۶۵ کشی ایله مسکوندر. الك مسکون یری
نوروجدەکی قسمی اولوب، اوراده مربع کیلومتره
باشنه ۲ دن زیاده، اسوجده بردن زیادەجه
وفینلانده و روسیەده بردن چوق آشاغی آدم
دوشیور. لاپونیەیی سائر یرلردن تفریق ایدن
احوال طبیعت اراضیسیله نباتات وحیواناتی اولوب،
اهالیسی اولان لاپونلر ایسه لاپونیەنك خارجنده
جوار یرلرده دخی طاغنیق بر حالده بولنیورلر.

لاپونیەنك اراضیسی مختلف اولوب، نوروجه
تابع اولان غرب شمالی جهتی طاغلق وسائر طر-
فلری یوکسکجه لکن دوز ویاآز متموج برحالدەدر.
طاغلق جهتنده ساحل ایله متوازیاً ایکی صرەطاغلر
ممتد اولوب، آرەلرنده بر طاقم یوکسك یایلەلر ووادیلر
وبوز درەلری بولنیور. بو طاغلرك الك یوکسکلری
۲۱۴۵ و۲۱۰۰ و۱۹۱۰ وایکنجی درجەده او-
لانلری ۱۲۵۰ و۱۲۰۰ متره ارتفاعلرندەدر.
بوز درەلرینك الك بیوکی (اسوارتیس) درەسیدر، که
۴۰ کیلومتره وسعتنده و۹ کیلومتره بوینده اولوب،
منصبی حذای بحردن پك یوکسك اولمغله، طالغەلر
آلتنی یدکجه، جسیم بوز کلتەلری قوپوب، دکیزه
دوشر و دکیزك ایچنده اوزقلره قدر یوزوب،
کمیجیلری دهشته دوچار ایدرلر. بو قسمك ساحلی
یوکسك اولوب، قرەلرك ایچنه زیاده صوقلمش
اوزون وطولاشیقلی بر طاقم خلیجلری وساحلك
قارشیسنده یوکسك و طاغلق بر چوق آطەلری
واردر. اسوجدەکی لاپونیەنك ساحلی اولمیوب،
غرب وشمال جهتندن نوروج لاپونیەسنك طاغلریله
محاط جنوبه طوغری مائل بر بایر صورتندەدر، که
مذکور طاغلردن تشعب ایدن وکیتدکجه آلچالان
بر طاقم قوللرله وادیلره منقسم اولوب، هروادیده
بر نهر آقار، و جریاننده بالدفعات توسع ایدەرك،
بربرینی متعاقب بر چوق کوللر تشکیل ایدر، که
بونلرك بهرینه بر کوللر دیزیسی نامی ویریلەبیلیر.

بو قسمك اورمانلرى پك چوق اولوب، كوللرى
اورمانلرله محاط اوله‌رق، اورمانلر ماثيتراق‌رنكلريله
وكوللرده‌كى انعكاسلريله اورته‌لغه غريب بر منظره
ويريور. جمله‌سى بوتنيه كورفزينه دوكيلن نهرلرينك
اك بيوكلرى: لوله، فينه، قاليكس و فينلانده
حدودينى آيران (تورن) ايله بوكا تابع (موئونيو)
نهرلريدر. بو اسملرك جمله‌سنه اسوج لساننده
«نهر» ديمك اولان (الف) اسمى منضم اوليور.
فينلانده‌ده‌كى لاپونيه دخى همان بو حالده اولوب،
آنجق بوراده مائلهٔ جنوبيه‌دن بشقه، بر مائلهٔ
شماليه دخى بولنوب، آره‌لرنده بر صره تپه‌لر
بولنديغى حالده، مائلهٔ جنوبيه‌سنك صولرى بالاجتماع
ينه بوتنيه كورفزينه دوكيلن (كمس) ايرماغنى
تشكيل ايدر. مائلهٔ شماليه‌سنك صولرى ايسه
نوروج ايله روسيه حدودى آره‌سنده (وارانكر)
خليجنه دوكيلن (پاسويغ) نهرينه طوپلانير. بو
مائله‌ده لاپونيه كوللرينك اك بيوكى اولان (اناره)
كولى دخى بولنيور. روسيه‌ده‌كى لاپونيه‌نك
اراضيسى دها دوز ومع هذا يوكسك اولوب،
سواحلى صرب ومرتفعدر، وايچريسنك كوللرى
ونهرلريله صولاق وبطاقلق يرلرى پك چوقدر.
بو قسم باشليجه قولا شبه جزيرهٔ عظيمه‌سندن
عبارت اولوب، قسم غربيسنده بحر منجمد شماليه
دوكيلن (قولا) نهرى، وشمالدن بحر مذكوره
جنوبدن دخى شمالى آق دكيزك (قاندالاقه)
كورفزينه دوكيلور آياقلرى اولان (ايماندره) كولى
بولنيور.

لاپونيه‌نك اورمانلق اولميان جهتلرينك وعلى
الخصوص قسم شماليسنك طوپراغى چيلاق قيالردن
وغير منبت چوراق يرلردن وحزن انكيز اوله‌جق
صورتده بر برينى متعاقب يكمنظر اراضئ متموجه‌دن
وصاريمتراق كوللردن عبارت اولوب، اوچ درت
آى سورن ياز موسمنده روزكاردن اك زياده
محفوظ يرلرنده اكرى بوكرى بر طاقم بودور
آغاجلر وچاليلر ويا ديكنلر بولنيور. طقوز آى
دوام ايدن قيش موسمنده ايسه طوپراغيله منجمد
كول ونهرلرى كاملاً قار آلتنده قالوب، اورته‌لق
دهشت انكيز بر كفنه بورلمش كبى كورينور.
عموم لاپونيه اراضيسنك يوزده ٣٨ ى اورمانلق،
٣٢ سى كول وبطاقلق، ٣٠ ى ده طاغلقدر.
روسيه وفينلانده‌ده‌كى لاپونيه‌نك همان هيچ يازى
اوليوب، آغستوسده صولر اريو اريمز يكيدن
طوكمغه باشلار. اسوجده‌كى لاپونيه‌ده يازين ميزان
الحراره ١٥ درجه‌يه قدر چيقار. نوروجده‌كى
لاپونيه‌نك ايسه، عرضاً دها يوقارى اولمسيله
برابر، سواحلى مشهور (غولف استريم) آقنديسنك
واكثريت اوزره اسن جنوب غربى روزكارينك
تأثيريله هواسى چوق دها معتدل اولوب، ميزان
الحراره كانون ثانيده تحت الصفر ١٥ دركه‌دن
آشاغى اينمز و حد وسطيسى ٥ دركه‌در. يازين
ايسه صفردن يوقارى ٢٨ و ٣٠ درجه‌يه قدر
چيقار. آنجق طاغلره چيقلدقجه بالطبع برودت
آرتوب، سرمدى قار وبوزلره تصادف اولنور.
كوللرى چوق اولان ايچ طرفلرنده يازين قار
وبوزلر اريمكه باشلار باشلاماز هوا بيوك و پك
معجز سيورى سينكلرله طولار. اك جنوبى
جهتنك حزيرانده‌كى اك اوزون كونى وكانون
اولده‌كى اك اوزون كيجه‌سى ٢٤ ساعت اولوب،
بو ايكى موسمك برنجيسنده كونشك غروبيله طلوعى
وايكنجيسنده طلوعيله غروبى آره‌سنده آنجق بر
ايكى دقيقه كچر. اك شمالى جهتنده ايسه يازين
ايكى بچق آى كونش آصلا غروب ايتميوب، ٧٥
كون دوام ايدر اوزون بر كوندوز؛ وقيشين ينه
ايكى آى كونش افقده اصلا كوزيكميوب، ٧٥
كون سورر اوزون بر كيجه اولور. بو كيجه‌نك
ظلمت دائمه‌سى دهشتنى قارلره انعكاسله زياده پارليان
مهتابلر ورنكارنك نورلر صاچان فجر شماليلر تعديل
ايديور. بويله بر اقليم و هواده بولنان بر برك
نباتات ومحصولاتجه نه حالده بولنه‌جغى معلوم
اولوب، مع هذا برنجى درجه‌ده اسوجه وايكنجى
درجه‌ده فينلانده وروسيه‌يه تابع لاپونيه‌ده برخيلى
اورمانلر بولنوب، اك جنوبى جهتلرنده چام ودها
شمالده قاين وسكود آغاجلرى بولنيور، وشماله
طوغرى چيقلدقجه، آغاجلر كسب ندرت ايتمكله
برابر، بويلرى دخى كوچولوب، بو دور حالنه كچر.
اسوج لاپونيه‌سنده مايس اواخرندن ايلول ابتدا-
لرينه دك ميزان الحراره صفردن يوقارى ١٥
درجه‌لرنده بولنمغله، بر مقدار آرپه وچاودار

ويولاف اكيلوب، اكثريا محصوللرى آلنير، وبعضاً يشيل اوله‌رق حيوانلر ايچون كسيلير. پتاته دها ايى يتيشوب، اك باشلى غدالريدر. بو وجهله محصولاتى اهاليسنك معيشتنه كافى اولميوب، روسيه وآمريقادن ذخيره ادخال اولنور. طوته مشابه بر ميوه ويرر بوكرتلن جنسندن بعض آغاجلرى‌ده واردر. نوروج لاپونيه‌سنك هواسى دها معتدل اولمغله برابر، اورمانلرى آز و محصولاتى يوق حكمنده‌در. حيوانات وحشيه‌سى: قورت، آيى وتيلكينك انواعندن عبارتدر. قوندوز وصيغين و سائره آرتق بولنميوب، يالكز (رن) دينلن صيغين روسيه لاپونيه‌سنك بعض طرفلرنده يبانى حالنده دخى بولنيور. قوشلرى وعلى الخصوص صو قوشلرى چوق ايسه‌ده، اصل لاپونيه‌نك منبع ثروتى واهاليسنك برنجى مدار تعيشى باليقلرى اولوب، كرك سواحلى وكرك نهر وكوللرى باليغك انواعيله مملودر. اك زياده بولنانلرى يايين وموروينه باليقلرى اولوب، بحر منجمد شماليينك آچيقلرنده بالينه وآيى باليغى وسائر بيوك باليقلر دخى بولنور، وكليتله صيد اولنور. حيوانات اهليه‌يه كلنجه، كوچبه حالده ياشايان لاپونلرك يالكز (رن) ايله كوپكلرى، وسواحل ايله اورمانلق جهتلرنده متمكن بولنانلرينك برر مقدار قيون، كچى وصيغيرلرى دخى واردر. رن دينلن صيغين او منجمد چوللرك دوه‌سى حكمنده اولوب، بونلر سودينى واتى ير وكنديسنى قيزاق چكمه‌ده قوللانيرلر.

لاپونلر اقوام تورانيه زمره‌سنك اورال شعبه‌سندن اولوب، فينو آرله لسانجه وسيما واخلاقجه چوق مشابهتلرى واردر. اساساً شرقدن كلمه اولوب، آنجق آوروپانك اقطار شماليه‌سنه انتقاللرى پك اسكى وحتى معادنك كشفندن اول اولديغى، واقوام جرمانيه‌دن اولان اسقانديناولرك مرورندن اول بتون اسقانديناو شبه جزيره‌سنك لاپونلرله مسكون بولنمش ايدوكى مظنوندر. هرحالده بونلر متمكن اولميوب، كوچبه حالنده جولان ايتمكده بولنمش؛ وبعده اسقانديناولر شبه جزيره‌يى ضبطله، لاپونلرى شماله طوغرى يوسكورتمشلردر. لاپونلرك سويلدكلرى لسان او درجه تشعب ايتمش، ومسافه‌لرك بعدیله اختلاطك فقدانندن طولايى بو شعبه‌لر آره‌سنده او قدر فرق پيدا اولمشدر، كه بربرليله كوچ آكلاشيله بيليورلر. بعض ميسيونرلر لسانلرينه حروف اويديرمشلرسه‌ده، ادبياتلرى برطاقم مكتب ومذهب كتابلرندن عبارتدر. مع هذا اوقويوب يازمق بيلمينلرى نادر اولوب، چوغى اسوج وفينوآ وروس لسانلرينه دخى واقفدرلر. سواحلده بولنانلرى باشليجه باليقچيلقله، اورمانلق يرلرده ساكن اولانلرى جزئى زراعتله وكراسته‌جيلك وينه نهر وكوللرده باليق صيديله، كوچبه حالنده ياشايانلرى ايسه رن سوريلريله مشغولدرلر. بونلر هوانك او برودتيله مملكتك طاغلق وچوللك طرفلرنده چادر آلتنده ياشايوب، باشليجه ات وسوتله بسلنيرلر. غرائبدن اوله‌رق، بونلر ياز موسمنده اوتلر بيتمكه باشلاديغى وقت ياپلالره چيقه‌جق يرده، بالعكس، قيشين اورالره كيدوب، يازين سيورى سينكلردن سواحله ايمك مجبوريتنده بولنيورلر. دريلرى كورك اعمالنه يارايان يبانى حيوانلرك صيدى‌ده لاپونلرك مشغوليتلرى جمله‌سندندر.

لاپيت (Lapithes) اسكى يلاسج اقوامندن برقوم اولوب، پنئوس يعنى كوستم نهرى واديسنده ساكن بولنورلردى. قومشولرى بولنان (سانتور) لر بونلرك حكمدارى بولنان (پيريتوئوس) ى دوكونى كوننده تحقير ايتدكلرندن طولايى، لاپيتلر سانتورلرى مغلوب ايده‌رك، يرلرندن اخراج ايتمشلرسه‌ده، بعده سانتورلر بيوك برقوتله دونوب، لاپيتلرى طرد واخراج ايتمش؛ ولاپيتلرك برطاقمى آرقاديه‌نك (فولوئه) خطه‌سنه وبرطاقملرى‌ده موره شبه جزيره‌سنك (ماله) برونه هجرت ايتمشلر ايدى.

لاتاقونغه (Latacunga) آمريقاى جنوبينك (اقوآدور) جمهوريتنده وكيتونك ۹۰ كيلومتره جنوبنده اوله‌رق آند سلسله‌سى ياملسنده و ۲۸٦۰ مترەلك ارتفاعده (ليون) ايالتنك مركزى برقصبه اولوب، ۱٤۰۰۰ اهاليسى واردر. (قوتوپاقس) بركانى قربنده اولوب، دفعاتله زلزله‌دن خراب اولمشدر.

لات زمان جاهليتده ثقيف قبيله‌سنه مخصوص مشهور برصنم اولوب،

(عزى) ايله برابر بين العرب پك معتبر ايدى. طائفده مربع الشكل بر طاشك اوزرنده مؤسس اولوب، اوستنده قبه‌سى وار ايدى؛ وجزيرة العربك هر طرفندن زيارتنه كيديليردى. ثقيف دين اسلامه داخل اولدقده، فخر كائنات (صلعم) افندمز ابو سفيان بن حرب ايله مغيره بن شعبه‌يى ويا ايكيسندن برينى هدمنه مأمور بيورمغله، هدم واحراق، ويرينه طائف مسجدى بنا اولنمشدر.

لاتموس { (Latmos) آسياى صغيرك يونيه ايله قاريه خطهٔ قديمه‌لرى آره‌سنده وشمديكى قوش آطه‌سى قربنده بر طاغك اسم قديمى اولوب، اساطير وخرافات يونانيه‌يه كوره، كويا قمردن كنايه اولان (ديانه) نام الهه‌نك معشوق اولان چوبان (انديميون) ايله بو طاغده ملاقات ايدردى. قربنده بولنان بر اسكى قصبه دخى بو اسمله تسميه اولنوردى.

لاتوپوليس { (Latopolis) مصرده حكومت سورن ماكدونيه‌لىلرك مصرك بر قاچ معموره‌سنه ويردكلرى اسم اولوب، الك بيوكلرى اليوم (اسنا) دينلن شهر ايدى.

لاتونه { ياخود لتو (Latone, Léto) يونان قديم اساطيرنده (كويوس) نام ديو ايله همشيره‌سى (فويه) دن متولد بر پرى اولوب، ابو الآلهه زعم اولنان مشترينك معشوقه‌سى اولمغله، بونك زوجه‌سى (يونون) طرفندن تعقيب اولنه‌رق، ارض دخى بوكا ملجأ ويرمه‌مكه اجبار اولنمش ايكن، دكيز الهى زعم اولنان (نپتون) حالنه آجيه‌رق، قمر دريادن (دلوس) جزيره‌سنى چيقاروب، اورايه التجايه دعوت ايتمش؛ وجزيرهٔ مذكوره‌ده مشتريدن (ديانه) و (آپولون)ى دنيايه كتيرمش. حامل قادينلر بوندن استمداد ايدرلردى. مصريلرك (بوتو) الهه‌سيله بر عد ايدنلر واردر.

لاتين { (Latins) عن اصل روما شهرينك جنوب جهتلرنده واقع لاتيوم خطهٔ قديمه‌سنك اهاليسى اولوب، روما شهرى لاتيومك حدود شماليه‌سنده واقع ايدى. روماليلر بر چوق وقت لاتينلرله اوغراشدقدن صكره، ميلاددن ٣١٤ سنه اول لاتيومى قطعياً ضبط ايتمشلردى. بو ضبطدن صكره روماليلر لاتيومك برچوق يرلرينى اسكان ايتدكلرى كبى، لاتينلر دخى رومايه طولدقلرندن، وآكلاشلديغنه كوره، لسان وقوميتلرى‌ده بر اولديغندن، روماليلره دخى لاتين ولسانلرينه لاتين لسانى نامى ويرلمشدر. روما ايمپراطورلغنك ايكى‌يه انقسامنده غرب ايمپراطورلغنه وبونك تحت اداره‌سنده بولنان يرلره (لاتين) اسمى ويرلوب، روما دولتى روم ياخود بيزانس ولاتين اسملريله ايكى‌يه آيرلمشيدى. خرستيانلقدن صكره كليسا ايكى‌يه آيرلديغنده، غربى يعنى قتوليك كليساسنه تابع اولانلره ينه روم اسمنه قارشى لاتين اسمى ويرلمشدى. حالا بوكون مملكتمزده ديانةً پاپايه تابع اولان خرستيانلره لاتين نامى ويريليور. اصل لاتينلر يعنى روماليلر حقنده «روما» ماده‌سنده تفصيلات لازمه ويرلمش اولديغندن، بوراده تكرارينه حاجت كورلميور.

قرون وسطاده لاتين لسانى بتون اوروپاى جنوبيده تعمم ايتمش ايسه‌ده، بو قدر توسعندن والسنهٔ اجنبيه كلمه‌لريله قاريشمسندن فصاحتنى غائب ايدوب، مرور زمانله هر مملكتده بشقه درلو سويلنمككه باشلامغله، بوندن بر قاچ لسان تولد ايتمشدر، كه بونلره لاتين لسانلرى ويا (السنهٔ لاتينيه) نامى ويريليور. لاتين لسانلرينك برطاقمى بوكون آوروپانك الك واسع السنه‌سندن اولوب، مكمل ادبياته مالكدرلر؛ وبر طاقملرى‌ده يالكز تكلمده مستعمل اولوب، قبا عد اولنمقده‌در. لاتين لسانلرى بروجه آتيدر: ايتاليانجه، فرانسزجه، اسپانيولجه (يعنى قاستيلانجه)، پورتكيزجه، قاتالانجه، (اسپانيه‌نك شرق شماليسنده)، غاليجه (اسپانيه‌نك غرب شماليسنده)، پرووانسجه (فرانسه‌نك جنوبنده)، رومانشجه (اسويچره‌نك شرق جنوبيسنده)، رومانجه (افلاق وبغدان ايله روم ايلنده‌كى اولاخلرده). بو لسانلر بيننده همان برينى بيلن ديكرندن‌ده آزچوق مآل استخراج ايده‌بيله‌جك درجه‌ده مشابهت وقرابت موجوددر. اصل لاتين لسانى ايسه بوكون هيچ بر يرده تكلم اولنميوب، يالكز اسكى روماليلرك آثارينه منحصر قالمشدر. لاتين لسانى تكلمدن قالقدقدن صكره، بر خيلى وقت آوروپاده علما و ادبا بيننده مستعمل لسان تحريرى حالنده قالوب، آنجق فصيح اولان اسكى لاتين لسانى حالنده اولمديغندن، بوكا «يكى لاتينجه» نامى ويريليور.

لاتين ايمپراطورلغى (Empire Latine) دردنجى اهل صليب سفرنده فرانسز ووندیك اهل صليبنك ١٢٠٤ تاريخ ميلاديسنده قسطنطنيه‌ده بشنجى آلكسيسى اسقاطله تأسيس ايتدكارى دولته ويريلن اسمدر، كه تاريخ مذكوردن ١٢٦١ تاريخنه‌دك ٥٧ سنه دوام ايدوب، بروجه آتى ٦ ايمپراطور حكم سورمشدر:

١	فلانده قونتى برنجى بودوئن	١٢٠٤
٢	هنرى	١٢٠٦
٣	پير دوقورتنى	١٢١٢
٤	روبرت دوقورتنى	١٢١٩
٥	ايكنجى بودوئن	١٢٢٨
٦	ايكنجى بودوآنك وصيسى ژان دوبريان	١٢٣١
—	ثانياً ايكنجى بودوئن	١٢٣٧ الى ١٢٦١

مذكور ١٢٦١ تاريخنده ميخائل پالئولوغوس قسطنطنيه‌يى ضبطله، روم ايمپراطورلغى اعاده ايتمشدر.

لاتينوس (Latinus) لاتيوم خطهٔ قديمه‌سى اسكى حكمدارلرندن اولوب، ميلاد عيسى (عم) دن ١٣٠٠ سنه اول حكم سورمش، وخطهٔ مذكوره بونك اسمنه نسبتله (لاتيوم) تسميه اولنمش ايدى. تروآنك خرابندن صكره اورادن قاچان (انئوس)ى قبول ايله، قيزى (لاوينيه)يى كنديسنه تزويج ايتمشدى.

لاتيوم (Latiume) ايتاليانك ساحل غربيسنده اسكى بر خطه اولوب، شمالاً اتروريه ايله جنوباً قامپانيه خطه‌لرى آره‌سنده ايدى. روما شهرى ايسه لاتيوم ايله اتروريه‌نك خط حدودى اوزرنده واقع ايدى. اسكى و يكى لاتيوم اسملريله ايكى‌يه منقسم اولوب، برنجيسى خطه‌نك قسم شماليسندن عبارت وبر حكومات مجتمعه هيئتى تشكيل ايدن آلبه، برنسته، بدوم، تيبور، آجيده، فرجله شهرلرندن مركب ايدى. ايكنجيسى خطه‌نك قسم جنوبيسندن عبارت واك، وولسق، روتول، اوسول قوملرندن مركب اولوب، آناغنيس، سوئسه پومينه، وليتره، آنتيوم، آنقسور، آردئه، سوئسه آورونقه شهرلرينى حاوى ايدى. لاتيوم خطه‌سى مستقل ايكن، يالكز برنجى قسمدن عبارت اولوب، بعده روماليلرك الينه كچدكدن صكره، بونلر ايكنجيسنى ضبطله، يكى لاتيوم اسميله اسكيسنه الحاق ايتمشلردى. روماليلر تا رومولوسك زماننده لاتيوم حكوماتنى ضبط ايتمكه باشلايوب، قبل الميلاد ٦٦٤ تاريخنده (آلبه) شهرينى استيلا ايتمشلردى. (تاركين‌سوپرب)ك زماننده لاتيوم حكومات متفقه‌سى روما حكومتنى طانيمغه مجبور اولوب، بعده ٤٩٨ و٤٩٦ده ومؤخراً ٣٤٥ و٣٣٨ده عصيان ايتمشلرسه‌ده، ٣١٤ ده قطعياً رام اولمشلردى. او تاريخدن اعتباراً روماليلر لاتيوم خطه‌سنده بر چوق معموره‌لر تأسيس ايدوب، روماليلرله اسكان ايتمكه باشلامشلردى. مع‌هذا لاتيوم شهر وقصبه‌لرينك بعض امتيازات مخصوصه‌لرى وار ايدى، كه «لاتين قوانينى» اسميله معروف ايدى.

لاجين [«حسام‌الدين» ماده‌لرينك ايكنجيسنه مراجعت بيوريله.]

لادوغه (Ladoga) روسيه‌نك شمال غربى جهتنده فينلانده بيوك دوقه‌لغيله پترسبورغ و اولونج ايالتلرى آره‌سنده بر كول اولوب، آوروپا قطعه‌سنك اك بيوك كوليدر. فينلانده كورفزينك ٣٨ كيلومتره شرقنده اولوب، آياغى اولان (نوا) ايرماغى واسطه‌سيله فضلهٔ مياهى بو كورفزه دوكيلور. تقريباً ٦٠° ايله ٤٠´ ٦١° عرض شمالى آره‌سنده اولوب، ٢٩° طول شرقى خطى اورته‌سندن كچر. شمالدن جنوبه بويى ٢٠٠ ووسطى اكى ١٠٠ كيلومتره اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ١٨ ١٣٠ مربع كيلو متره‌در. اطرافنده‌كى آلچق اووه دخى بر چوق كوللرى حاويدر، كه بونلر صولرك فيضاننده لادوغه ايله برلشيرلر. يالكز جنوب جهتنده و پترسبورغ شهرى جوارلرنده بعض تپه‌لر بولنيور. بو كوله باشليجه اوچ نهر دوكيلوب، بونلردن غرب جهتندن كلن (دوقسه) نهرى (سايمه) كولنك، شرقدن كلن (اسوير) نهرى (اونغا)نك، جنوبدن كلن (وولخوف) نهرى دخى (ايلمن) كولنك اياقلريدر. دها برچوق چايلر آلوب، حوضه‌سى ٢٢٠ ٦٥١ مربع كيلومتره وسعتنده‌در. شمال وغرب جهتلرنده سواحلى قيالى وگيرينتيلى چيقنتيلى اولوب، دريكلگى ده زياده‌در. شرق و جنوب طرفلرنده ايسه، دريكلگى آز وسواحلى قوملق و صيق اورمانلرله

مستوردر. آیاغی اولان (نوا) نهرینك كولدن چیقدیغی محله قوملر بیغلدیغندن سیر سفائن ایچون اسوبرك منصبندن نوانك مجراسنه‌دك بر جدول آچمشلردر. كولك صویی پك براق وطاتلی اولوب، زیاده صوئوق اولدیغی حالده، بالیقلری پك چوق و متنوعدر. كوچك برنوع آیی بالیغی دخی بولنور. قیشین درت آی كول منجمد حالنده‌در.

لاده { (Lada) آسیای صغیرك میلت شهر قدیمی قارشیسنده بولنمش بركوچك آطه اولوب، ازمنهٔ قدیمه‌ده ایكی بیوك محاربهٔ بحریه ایله شهرت قزانمشیدی. بونلرك برنجیسی میلاددن ٤٩٨ سنه اول ایرانیلرله یونیه‌نك یونان مهاجرلری آره‌سنده وقوعبولوب، ایرانیلر بونلرك دونماسنی باتیرمغله، یونیه‌یی ضبط ایتمشلردی. ایكنجیسی قبل المیلاد ٢٠٠ تاریخلرنده وقوع بولوب، بونده (آتال) ماكدونیه حكمداری بشنجی فلیپی مغلوب ایتمشدی. بیوك مندرسك دوكدیكی چامورلر او جهتدن قره‌نك دكیزك ایچنده اوزامه‌سنی منتج اولمغله، بوآطه چوقدن قره‌یه بیتیشوب، الیوم وجودی یوقدر.

لادیسلاس { (Ladislas) مجارستان قراللرندن بروجه آتی یدی كشینك اسمیدر:

برنجیسی ١٠٧٧ تاریخنده برادری (كیسا) یه خلف اولوب. بلغارلری وصربلیلری جزیه‌یه باغلامش، وخرواتستانی الكاسنه الحاق ایتمشدی. بیوك واراردین شهرینك مؤسسیدر. اهل صلیبله فلسطین سفرینه حاضرلنمقده ایكن، ١٠٩٥ تاریخنده ٥٤ یاشنده وفات ایدوب، پاپا طرفندن مؤخراً اعزه زمره‌سنه ادخال اولنمشدر. حزیرانك ٢٧ سنده یورطیسی اجرا ایدرلر.

— ایكنجیسی واوچنجیسی ١١٧١ و ١٢٠٤ تاریخلرنده پك آز مدت حكومت سوروب، شایان تذكار بر ایش كورمه‌مشلردر.

— دردنجیسی، بشنجی استفانك اوغلی اولوب، ١٢٧٢ تاریخنده پدرینه خلف اولمش؛ وچهستان قرالی (اوتوقار) ی اسقاط خصوصنده ایمپراطور (رودولف) ه یاردیم ایتمش ایسه‌ده، تاتارلرله قومانلر كندیسی اوزرینه هجوم ایتدكلرنده، ایمپراطوردن بركونه امداد كورمیوب، قومانلرك الینه اسیر دوشه‌رك، اتلاف اولنمش؛ وملكتی خراب بر حالده براقمش ایدی.

— بشنجیسی لهلیلرجه (ولادیسلاس) اسمیله معروف اولوب، لهستان قرالی (یاگلون) ك اوغلی اولمغله، ١٤٣٤ ده لهستان قراللغنده پدرینه خلف اولمش؛ و ١٤٤٠ ده آوستریالی آلبرتك وفاتنده بونك اوغلی برینه مجارستان قراللغنه انتخاب اولنمش؛ ودرعقب عثمانلیلرك هجومنه مقابله‌یه مجبور اولوب، جنرالی بولنان مشهور هونیادك جسارتی سایه‌سنده بر مدت طیاندقدن صكره، ١٤٤٤ ده وارنه ملحمهٔ كبیره‌سنده عسكری كلیاً مغلوب وپریشان و كندیسی مقتول اولمشدی.

— آلتنجیسی آنف البیان آوستریالی آلبرتك اوغلی اولوب، بشنجی لادیسلاسك مجارستان قراللغنه انتخابنده آوستریاده ایمپراطور اوچنجی فردریقك یانه التجا ایتمش؛ و ١٤٥٣ ده مجارلر طرفندن دعوت اولنه‌رق، تخته اقعاد اولنمشدی. زمانی عثمانلیلرك مهاجماتنه قارشی طورمغله كچوب، ینه هونیادك جسارتی یاردیمیله طیانه بیلمشیكن، بونك وفاتنده صیت وشهرتنی چكه‌میوب، بیوك اوغلنی اتلاف ایتمش؛ وبو حركتیله تبعه‌سنك نفرتنی قزاندیغندن، عاقبت موقعنی تركله، پراغه‌یه چكلمكه مجبور اولوب، ١٤٥٧ ده اوراده ١٩ یاشنده وفات ایتمشدر. مرقوم هونیادك ایكنجی اوغلی (ماتیاس قرون) خلفی اولمشدر.

— یدنجیسی، كه ایكنجی ولادیسلاس دینمكله دخی معروفدر، لهستان قرالی بشنجی قازیمیرك اوغلی اولوب، ١٤٧١ ده چهستان قرالی اولمش؛ و ١٤٩٠ ده، ماتیاس قورونك وفاتی اوزرینه، لهستان قرالی بولنان برادری ژان آلبرتك ممانعتیله برابر، مجارستان قراللغنی قبول ایدوب، حدودك محافظه‌سی امورینی استفان ژاپولی‌یه تركایله، امور داخلیه‌نك اصلاحنه حصر همت ایده‌رك، تبعه‌سنی ممنون وبختیار ایتمشدی. ١٥١٦ ده وفات ایتمشدر.

لادیسلاس { ونام دیكرله لانسلو (Ladislas, Lancelot) ناپولی قراللرندن اولوب، ١٣٧٦ ده طوغمش؛ و ١٠ یاشنده ایكن، والده‌سی ماركریته‌نك وصایتیله پدری اوچنجی شارله خلف اولوب، ادعای حق وراثت ایدن

آنژولی ایکنجی لویی ایله بر مدت اوغراشدقدن صکره، ١٣٩٩ ده بلا رقیب ملك موروثنه صاحب اولنجه، بتون ایتالیایی اله کچیرمك هوسنه دوشوب، ١٤٠٨ تاریخنده رومایی و جوارلرندهکی ممالکی ضبط ایتمش ایسه‌ده، ١٤١١ ده طوسقانه‌ده ایکنجی لویی طرفندن مغلوب اولمش؛ و بعده یکیدن کسب قوتله، نیتنك اجراسنه تشبث ایتمك اوزره ایکن، ١٤١٤ تاریخنده سفاهتدن وفات ایتمشدر.

لادیق { سیواس ولایتنك آماسیه سنجاغنده و آماسیه‌نك ٣٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق اسکله‌سی اولان صامسونك ٥٥ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی، ٢ جامع شریفی، ٢ مدرسه‌سی، ١٥٠ جلدی حاوی بر کتبخانه‌سی، رشدیه مکتبی وبر زاویه‌سی واردر. اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (لاؤدیکه) در. واسترابونك زماننده بیوجك بر شهر ایدی.

— لادیق قضاسی سنجاغك شمال شرقی کوشه‌سندن عبارت اولوب، غرباً حوضه، جنوباً نفس آماسیه قضالریله، شرقاً توقاد سنجاغیله، شمالاً دخی طربزون ولایتیله محدود اولدیغی حالده، ٤ ناحیه و ١٩٥ قریه‌یی حاوی و ٤٢٤١٥ اهالی ایله مسکوندر. اهالیسنك ٢٠٠٠ ی روم، ٨٤٢٠ مذاهب ثلثه‌یه منقسم ارمنی وقصوری مسلم وترکدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، کراسته‌یه یارار اشجار مختلفه‌یی حاوی اورمانلرله مستور طاغلری واردر. میاه جاریه‌سی قضانك حدود شرقیه‌سنی آیران یشیل ایرماغه تابع اولوب، اك بیوك نهری مرکز قضا قربنده واقع لادیق کولندن چیقان (ترس آقان) صوییدر. مذکور کولك اکی یاریم وبویی ایکی ساعت اولوب، ایچنده کثرتله بالیق وکنارلرنده حصیر اعماله یارار سازلر بولنور. محصولاتی: بغدای، آرپه وسائر حبوباتله پتاته ومیوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. مراعالری پك کوزل اولمغله، حیوانات اهلیه‌سی زیاده‌جه اولوب، قیون، کچی، صیغیر وسائره‌دن مرکبدر. مانده‌لرینك جنسی پك اییدر. قضا داخلنده ٤٧ جامع، ٣٢ مسجد، ١ رشدیه، ٥٠ اسلام و ١٩ خرستیان مکتب ابتدائیسی، ٣ مدرسه، ١٠ زاویه، ١٦ خان، ٣ حمام، ٢١٥ دکان و ٥٨ دکرمن موجوددر. مرکز قضایه یاریم ساعتلق مسافه‌ده حیوانات اویوزینه نافع بر معدن صویی واردر.

لاذر { مکرانده و سیستاندن اوچ کونلك مسافه‌ده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

لاذقیه { (Latakieh, Laodicée) ساحل شامده بیروت ولایتنه ملحق و بیروتك ١٨٠ کیلومتره شمالنده اوله‌رق دکیزه ممتد بر برون اوزرنده ولب دریادن بر کیلومتره ایچریده لوا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی، ١١ جامع شریفی، ٢٩ مسجدی، ٧ کلیساسی، بر مناستری، بر اعدادیهٔ ملکیه و ١٨ ابتدائیه مکتبی، ٨ خانی، ٦ حمامی، ٩٣٧ دکان ومغازه‌سی و ٣٢ یل وحیوان دکرمنی واردر. لیمانی ذاتاً کوچك واسکی قلعه‌سنك انقاضیله طولمش اولدیغندن، یالکز یرلی سونکرجی قایقلرینك دخولنه مساعددر. ابنیه‌سی کارکیر وکوزل وسوقاقلری قالدیرملی اولوب، قصبه‌نك اوستنده ٦٥ متره یوکسکلکده بر تپه واوستنده کوزل بر جامع شریف واردر. ایچریه طوغری یوللری ولیمانی منتظم اولمدیغی حالده، ینه تجارتی خیلی ایشلك اولوب، توتون، زیتون یاغی، ذخیره، میوه، پاموق وسائره اخراجاتی واردر. مختلف قماشلر نسجنه مخصوص دستکاهلری و دیکر بعض معمولات صناعیه‌سی دخی واردر. لاذقیه پك اسکی بر معموره اولوب، اسکی فنیکه‌لیلر زماننده (رامیثا) تسمیه اولنوردی. سلفقوس نیقاتور زماننده (لاؤدیکه) تسمیه اولنمشدی، که شمدیکی اسمی بوندن مأخوذدر. یولیوس قیصر طرفندن (یولیه) تسمیه اولنمش ایسه‌ده، بو اسم محافظه اولنمامشدر. رومالیلر زماننده پك معمور اولوب، کلیتلی شراب اخراجیله مشهور ایدی. اسکی باغلری شمدی توتون تارله‌لری اولمشدر. دور اسلامده دخی معمور اولوب، بعده اهل صلیب محاربانی اثناسنده دفعاتله فرنکلر طرفندن ضبط و اهل اسلام طرفندن استرداد اولنمغله، خراب اولمش، و قلعه‌لری هدم اولنمشدی. حرکت ارضدن دخی اوچ دفعه خراب اولمشدر.

— لاذقیه قضاسی همنامی اولان سنجاغك مركز قضاسی اولوب، قسم شمالیسندن عبارت اولمغله، شمالاً حلب ولایتیله، شرقاً صهیون، جنوباً جبله قضالریله، غرباً دخی آق دكیزله محاطدر. ٤ ناحیه و ١٨١ قریه‌دن مركب اولوب، ٣٩١٧٣ اهالی ایله مسكوندر، كه بونلرك یالكز ٢٢٥٧ سی خرستیان واسرائیلی وقصوری كاملاً مسلمدر. اراضیسنك قسم اعظمی اووه‌لق اولوب، نهر كبیر، نهر القش ووادی قندیل اسملریله اوچ چای اراضیسنی سقی ایدر. طوپراغی خیلی منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله میوه وسبزه‌لرك انواعی وتوتون، پاموق، زیتون وسائره حاصل اولور.

لاذقیه { سنجاغی. ساحل شامده بیروت ولایتی تركیب ایدن بش سنجاغك بری واك شمالیدی اولوب، جنوباً طرابلس سنجاغیله، شرقاً سوریه وحلب ولایتلریله، شمالاً ینه حلب ولایتیله، غرباً دخی آق دكیزله محاط اولدیغی حالده، لاذقیه، صهیون، جبله ومرقب اسملریله ٤ قضایه منقسم و ١٧ ناحیه ایله ١٤٤٠ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ١١٦٧٨٦ كشی اولوب، بونلردن ١٠٩٩٧٠ ی مسلم و ٦٨١٦ سی غیرمسلمدر. اهالیٔ اسلامیه‌سی عمومیت اوزره عرب اولوب، اهالیٔ غیرمسلمه‌سی دخی لسان عربی ایله متكلمدرلر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، جبل نصیریه سنجاغك حدود شرقیه‌سی بوینجه جنوبدن شماله طوغری ممتد اولور، وتوللریله اتكلری غربه طوغری ساحله قدر اوزانه‌رق، برطاقم كوزل وادیلر وپایرلر وبونلرك آره‌لرنده آز چوق كنیش اووه‌لر تشكیل ایدر. بو جبالدن برچوق انهار غربه طوغری آقه‌رق و سقی اراضی ایده‌رك، دكیزه منصب اولور. مسافه‌نك آزلغی جهتیله بونلرك هیچ بری بیوك اولمیوب، اك اوزونلری مركز لوا قربنده منصب اولان (نهر كبیر) در. سواحلی بعض كیرنتی وچیقنتیلری حاوی ایسه‌ده، هیچ بر صاغلام لیمانی یوقدر. هواسی ارتفاعه كوره تخالف ایدوب، سواحلنده معتدل اولدیغی حالده، شرقه طوغری یوقاری چیقلدقجه سرینلكی آرتار. محصولاتی ذخایر متنوعه ایله زیتون، اوزوم وسبزه‌لرك انواعیله توتون، پاموق وسائره‌دن عبارت اولوب، سنوی تقریباً ٧٥٠٠٠٠ كیله بغدای، ٣٠٠٠٠٠ كیله آرپه، ٢٣٠٠٠٠ كیله نخود، ٢٣٠٠٠٠ كیله داری، ١٤٠٠٠ كیله بقله، ١٨٠٠٠ كیله مرجمك، ٧٠٠٠ كیله سیسام، ١٥٠٠ كیله فصولیه، ٧٨٠٠٠ قیه پاموق، ٧٨٠٠٠ قیه زیتون یاغی، ٢٨٥٠٠٠ قیه توتون حاصل اولور. ایپك بوجكی وآری‌ده یتیشدیریلوب، ٣٣٠٠٠ قیه قدر ایپك قوزه‌سی و ٥٠٠٠ قیه بال آلنیر. حیوانات اهلیه‌دن اك زیاده كچی بولنوب، بونلرك مقداری ٣٠٠٠٠٠ رأسی متجاوزدر. ١٤٠٠٠ قدر قیون، ٣٠٠٠ صیغیر، ١٨٠٠ آت، ٨٠٠ مركب، ٢٥٠ دوه وسائره دخی بولنور. سنوی ٩٠٠٠ قیه پیاغی و ١١ قیه كچی قیلی آلنیر. طیور بیتیه وعلی الخصوص طاوق جنسی چوق اولوب، یمورطه‌لرك هواسی آله‌رق بوزلمیه‌جق بر حاله وضعیله ممالك اجنبیه‌یه اخراجیچون بر قاچ فابریقه آچلمشدر. اورمانلری ٩ قطعه‌دن عبارت اولوب، مجموعی ١٨٠٠٠٠ دونم وسعتنده‌در. اشجاری باشلیجه چام، میشه، پلاموط میشه‌سی وسائره‌دن عبارت اولوب، كراسته‌یه الویریشلیدر. صنایع محلیه یوك وپاموق و ایپكدن بعض قماشلر نسجیله صابون اعمالی كبی شیلردن عبارت اولوب، سنوی ١٠٠٠٠ قیه قدر صابون یاپیلیر. لوا داخلنده ١٨٦ جامع ومسجد وكلیسا كبی معابد ومكاتب موجوددر.

لار { ایرانك فارس خطه‌سنده وشمدیكی تقسیماتده كرمان ایالتنده لارستان خطه‌سنك مركزی برقصبه اولوب، شیرازك ١٧٥ كیلومتره شرق جنوبیسنده وكرمانك ٢١٠ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق ساحل بحردن ٩٠ كیلومتره ایچریده اولدیغی حالده، ١٢٠٠٠ قدر اهالیسی، خرابه یوز طوتمش غایتله مكمل چارشیسی، دوشكون اولمغله برابر ینه خیلی ایشلك تجارتی، صرب بر قیانك اوزرنده قلعه‌سی وبونك ایچنده پك درین بر طاتلی صو قیوسی، اطرافنده ذخیره وپاموق ایله سنوی ٣٠٠٠ یوك قدر توتون حاصل ایدر منبت اراضیسی وقوتلی وكوزل دوه‌لری واردر. شاه عباس ماضی بو قصبه‌یی پك زیاده اعمار ایتمش ایسه‌ده، بعده تدنی ایدوب، اكثر

ابنیه‌سی و اوچ بیکی متجاوز اولان صهرنجلرینک چوغی خراب حالنده بولنیور. — لارستان خطه‌سنه‌ده بعضاً لار اسمی ویریلیر.

— یاقوت حموی بو اسمله قیس جزیره‌سیله سیراف آره‌سنده بر آطه بولنوب، محیط دائره‌سی ١٢ فرسخ اولدیغنی، واهالیسنک اینجی صیدیله مشغول بولندیغنی، وکندیسی اوغرامش اولدیغنی بیان ایدیور. خریطه‌ده کیش جزیره‌سنک شرق طرفنده (لارک) اسمیله بر آطه کوریلیور؛ او اولسه کرکدر.

لارجان { طبرستانده ری ایله آمل آره‌سنده و بو قصبه‌لرک هر برندن ١٨ فرسخلق مسافه‌ده بر قصبه‌جق اولوب، آل بویه زماننده بعض وقایع تاریخیه‌یه مصدر اولمشدر.

لارده { اندلسده قرطبه‌نک شرق جهتنده مشهور بر قصبه اولوب، ملحقاتی طرکونه‌یه متصل اولدیغی وعلماء اسلامدن بر قاچ ذاتک مسقط رأسی بولندیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر.

لارستان { (یاخود لار) ایرانک قسم جنوبیسنده عن اصل فارس خطه‌سنه وشمدیکی تقسیماتده کرمان ایالتنه ملحق بر خطه اولوب، فارسک شرق جنوبی وکرمانک جنوب غربی جهتنده وبحرفارس ساحلنده واقعدر، وشرقاً هرمز بوغازینه وجزیرهٔ کیشک قارشیسنه قدر ممتد اولور. ٢٦°٣٠′ ایله ٢٨°٢٥′ عرض شمالی و ٥٠°١٠′ ایله ٥٣°١٠′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٩٤٦٨ مربع کیلومتره‌در. کرمسیر تعبیر اولنان ایرانک اک صیجاق ممالکندن اولوب، طاغلری چپلاق ونهرلرینک صولری آزدر، واکثریا یالکز قیشین آقار. طاغلرینک ارتفاعی ٢٠٠٠ ایله ٣٠٠٠ متره آره‌سنده‌در. انهارینک اک بیوکلری نهبندرود، لار، آب شوردر. بناءً علیه اکثر یرلرینک ایچیله‌جک صویی صهریج صویندن عبارتدر. مع هذا صو آلتنده بولنان ویا درین قیولرله اروا اولنان یرلرنده پورتقال وخرما ایله توتون، پاموق وبعض ذخایر حاصل اولور. سواحلنده بعض کوچک قصبه‌لری اولوب، باشلیجه‌لری: بندرنخل، لنجه، چارک، دوائر، بوستانه وسائره‌در. ساحله قریب یرلری دشتستان اسمیله معروف اولوب، طوپراغی قوملق ایسه‌ده، موسم یاغمورلرینک کثرتی کلیتلی خرما وپورتقال آغاجلری یتیشمه‌سنی انتاج ایدر. اهالیسی ٩٠٠٠٠ کشی راده‌لرنده اولوب، داخلده‌کیلر ایرانی وکرد وساحلده‌کیلر عربدر. عربلر نیم مستقل اولوب، یقین وقتلره کلنجه‌یه قدر قورصانلقله مشغول ایدیلر. وقتیله بحر فارس سواحل وجزایرینه حاکم بولنمش بردولت مستقله صورتنده اولوب، شاه عباس ماضی طرفندن فتح وایرانه ضم، وکاه فارس کاه کرمان ایالتنه الحاق اولنمشدر.

لارنده { قونیه ولایتنده‌کی قره‌مان قصبه‌سنک نام دیکریدر. «قره‌مان» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

لارنقه { یاخود لرناقه (Larnaka) و نام دیکرله (طوزله) قبریسک شرق جنوبی ساحلنده ولفقوشه‌نک ٣٤ کیلومتره شرق جنوبیسنده واقع بر قصبه اولوب، جزیرهٔ مذکوره‌نک اک ایشلک اسکله‌سی اولدیغی حالده، ٧٨٢٥ اهالیسی، ولیمانی اولمدیغی حالده، خیلی ایشلک تجارتی واردر. پک اسکی قصبه اولوب، فنیکه‌لیلر زماننده (کیتیم) و یونانیلر طرفندن (کیتون) تسمیه اولنوردی. الیوم قربنده (کیتی) اسمیله بر قریه واطرافنده بر طاقم مزارلر ومغاره‌لرله سائر آثار عتیقه بولنیور.

لاروش سوریون { La Roche-Sur-Yon فرانسه‌ده پاریسک ٤٣٢ کیلومتره جنوب غربیسنده و (یون) نهری کنارنده (وانده) ایالتنک مرکزی بر قصبه اولوب، ٨٢٩٨ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی، کتبخانه‌سی، دوز وکنیش سوقاقلری، زراعت جمعیتی، آت یتیشدیرمکه مخصوص حاراسی، بیوک ناپولیونک هیکلی وسائر آثاری واردر.

لاروشفوقولد { (La Rochefoucauld) فرانسه‌نک بو اسمله مسمی ناحیه مرکزی بر کوچک قصبه‌یه منسوب، اسکی وبیوک بر دوقه خاندانه منسوب مشاهیردن برقاچ ذاتک اسمی اولوب، اک مشهورلری یازدیغی «امثال» ایله کسب صیت ایدن (فرانسوا دوق دلاروشفوقولد)

—

در،که ١٦١٣ ده پارسده طوغمش، و١٦٨٠ ده وفات ایتمشدر. امثالی مشهور اولوب، دفعاتله نشر اولنمشدر.

لاروشله (La Rochelle) فرانسه‌ده پارسك ٤٧٠ کیلومترو جنوب غربیسنده وبحر محیط آطلاسی ساحلنده بر قویك ایچنده «آشاغی شارنته» ایالتنك مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ١٧٢٧٧ اهالیسی، استحکاماتی، داخلی مکتب اعدادیسی، علوم وفنون و صنایع نفیسه آقادمیاسی، کتبخانه‌سی، نباتات باغچه‌سی، تاریخ طبیعی نمونه‌خانه‌سی، ترسانه‌سی، ضربخانه‌سی، بورسه‌سی، سفائن اعماله مخصوص حوض ودستگاهلری، دکیز حماملری، شکر، پاکن بزی، قطران وسائره فابریقه‌لری، دکرمنلری، مملحه‌لری، مورینه بالیغی صیدینه مخصوص سفائنی وپك ایشلك تجارتیله محصولات ارضیه وصناعیه اخراجاتی واردر.

لاروق (La Roque) فرانسه مشاهیر سیاحیندن اولوب، ١٦٦١ ده طوغمش، و١٧٤٥ ده وفات ایتمشدر. شرقده طول مدت سیاحت ایدوب، آیری آیری یمن، فلسطین، شام سیاحتنامه‌لرینی تحریر ونشر ایتمشدر.

لاره (Lares) اسکی روماليلرك خانه وعائله‌لرینك حامیلری عد ایتدکلری بر جنس ملك ویا پریلری اولوب، بونلرك پك کوچك پایدقلری صنملرینی اوجاقلری یاننده بر رافه قورلردی. زنکینلرك خانه‌لرنده بونلره مخصوص حجره‌لر وار ایدی. بو صنملر پدردن اولاده میراثه قالیردی. خانه‌لره مخصوص اولان لاره‌لردن بشقه شهره مخصوص بولنانلری‌ده اولوب، بیوك جاده‌لرده ومیدانلرده بولندیریلیردی. لاره‌لره اك اول یتیشن محصولاتدن وسوت ومیوه تقدیم ایدرلردی. هر عائله‌ده بولاره‌لرله برابر اجدادك (مانه) تعبیر ایتدکلری ارواح وخیاللرینه ده حرمت ایدرلردی. اشبو (لاره) و(مانه) اسملرینك عربلرك (لات) و (منات) معبودلری اسملریله اولان مشابهتی شایان دقتدر.

لاری (مولی مصلح الدین —) مشاهیر علمادن اولوب، ایرانك لار شهرنده نشأتله، جلال الدین دوانی تلامذه‌سندن میر کمال الدین حسیندن و میر غیاثدن و سائر مشاهیر عصرندن تحصیل علوم نقلیه وعقلیه ایتدکدن‌صکره، هندستانه رحلتله، همایون شاهك انعام و الطافنه مظهر اولمش؛ و مشار الیهك وفاتنده، اوراسنی ترکله، زیارت بیت الله الحرام مقصدیله جانب حجازه کیدوب، بعد الحج بلاد رومه انتقال، وشهردن شهره کزه‌رك، استانبوله وصول ایتمش؛ وابو السعود افندی و سائر علماء عصریله علوم عقلیه ونقلیه‌ده مباحثه‌یه کیریشوب، اثبات فضل وکمال ایتمکله، بعض تخصیصاته نائل اوله‌رق، بر مدت اقامتدن صکره، دیار بکره رحلت ایتمش؛ واورا والیسی بولنان اسکندر پاشایه انتسابله، اولادینك خواجه‌سی اولمش؛ ومشارالیهك انهاسیله کندیسنه خسرو پاشا مدرسه‌سی مدرسلکی رؤسی توجیه اولنمش ایدی. ٩٧٩ تاریخنده شهر مذکورده وفات ایتمشدر. علم هیئتده کوزل بر متنی، بو فنده «التذکرة» عنوانلی کتاب و منطقده «التهذیب» شرحلری قاضیمیرك «شرح الهدایه‌سنه»، اصفهانینك «شرح الطوالع» نه وسائر کتب علمیه‌یه حاشیه‌لری، تفسیر بیضاوی‌یه حواشیسی، «شمائل النبی»یه عربی وفارسی شرحی وخلقت عالمدن کندی زمانه‌دك فارسی العباره بر تاریخی وبر چوق قصائد وسائر اشعاری واردر. شو بر ایکی بیت او جمله‌دندر:

الا انما الدنیا کأحلام نائم
فمن ذاك ایقاظ الانام نیام
وطوفان نوح قد نجا منه فرقة
ولکن طوفان المنیة عام

— جنتمکان ابو الفتح سلطان محمد خان حضرتلرینك زماننده ینه ایرانك لار قصبه‌سندن کلمش فن‌طبه واقف بر لاری دخی اولوب، پادشاه مشار الیهك خدمت طبابتنده بولنمشدی.

لاریسه (Larissa) تسالیه‌نك مرکزی اولان یکیشهرك اسم اصلیسیدر.
[«یکیشهر» ماده‌سنه مراجعت بیورلیه.]

لاز قره دکیزك جنوب شرقی سواحلنده ممالك عثمانیه‌نك طربزون ولایتنده وروسیه دولتنه تابع باطوم جهتنده ساکن برقوم اولوب، اساساً اقوام قافقاسیه‌دن اولمغله، کرجیلرله قرابت جنسیه‌لری واردر. لازلر سیاجه تمامیله

عرق قافقاسی‌یه منسوب اولوب ، قفالری بیوك و آرمودی، آلنلری واسع، بورونلری دوز و بعضاً آزبجق کرلی، صاچلری اکثریا کستانه ویا قرال، کوزلری الا ویا مائی، قد وقامتلری موزون ومشی وحرکتلری لونداندر. کندیلری جسور وجست و چالاك، چالیشقان وذکی آدملر اولوب، حرب اثناسنده یغمایه میللری وار ایسه‌ده، ایشده‌یك ناموسلی وصادق آدملردر. کمیجیلکده‌کی مهارتلری دخی مشهور اولوب ، عثمانلی دونغاسنك اك ایی نفرات وضابطانی بونلردندر. لقردیلری بولجه اولوب ، چوق سویلمکله شهرتلری واردر . نسب و جنسیتجه عرق قافقاسی‌یه منسوب اولدقلری سیمالرندن ظاهر اولدیغی حالده، لسان اصلیلرینی اونودوب ، ترکجه تکلم ایتمکده‌درلر . لازلر عمومیت اوزره مسلم اولوب، ایچلرنده بولنان واکثریا باقیرجیلق و وخلاجلقله مشغول اولان خرستیانلر ایسه لاز اولمیوب، تا ازمنهٔ قدیمه‌ده اورالرده یرلشمش اولان یونان قدیم مهاجرلری اولادندندر، والیوم سویلدکلری لسان یونانیٔ قدیمك سائر طرفلر روجه‌سندن فرقلی برنوع غلطیدر.

لازار { (Lazar) حضرت عیسی(عم) زماننده بیت‌لحمده یاشامش ، ونبی مشار الیه ایمان کتیرمش اولان مریم و مارته نام ایکی همشیره‌نك برادرلری اولوب، وفاتندن درت کون صکره، بدنی مزارنده چوریمکه باشلامش اولدیغی حالده، حضرت مشار الیهك معجزه‌سیله احیا اولندیغی انجیلده مذکوردر . خرستیانلر کندیسنی اعزه‌دن عد ایدوب، ایلولك ۲ سیله کانون اولك ۱۷ سنده یورطیسنی اجرا ایدرلر.

لازستان { طربزون ولایتنك منتهای شرقنده برسنجاق اولوب، مقدما مرکزی باطوم ایکن، شمدی ریزه قصبه‌سیدر . اك زیاده لاز اهالی ایله مسکون اولان جهتدن عبارت اولمغله، بو اسمله تسمیه اولنمشدر. غرباً نفس طربزون سنجاغیله، جنوباً ارضروم ولایتیله، شرقاً روسیه حدودیله، شمالاً دخی قره‌دکیزله محدوددر. ساحل بوینجه طولی ۱۲۰ کیلومتره‌قدر اولوب ، عرضی ۲۵ ایله ۳۰ کیلومتره آره‌لرنده‌در . سنجاق ریزه، آتنه وخوبه‌اسملریله ۳ قضایه منقسم اولوب، ۶ ناحیه‌و ۳٦٤ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ۱۳۸٤۲۷ کشی اولوب، ٦٨٩ ی روم وقصوری کاملاً مسلم ولازدر. اراضیسی طاغلق و سنکستان اولوب ، حدود جنوبیه‌سی جغرافیای قدیمده «پونت آلپلری» دینلن بر سلسلهٔ جبالك صرتندن عبارتدر . وبونك اتکلری ساحله قدر ممتد اولور . میاه جاریه‌سی چوق ایسه‌ده جمله‌سی قیصه اولوب ، یالکز قیشك اواخرنده صولری چوقدر . بونلرك باشلیجه‌لری غربدن باشلایه‌رق : اسپوروز، پازار ، فورتنه و ویجه دره‌لریدر . اورمانلری چوق اولوب ، طاغلرینك یوقاری طرفلرنده چام، دها آشاغیده میشه و جوز وخوبه قضاسنده چمشیر آغاجلری بولنیور. طوپراغی پك منبت دکلسه‌ده ، اهالیسنك چالیشقانلغی سایه‌سنده احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایده‌جك مقدار بغدای وسائر حبوبات وآتنه قضاسنده پرنج دخی حاصل اولور. فاصولیه وفندیق محصوللرندن ایسه خیلی مقدار اخراجات دخی اولیور. معادنه متعلق‌بکی تحریات اجرا اولنمامش ایسه‌ده، طاغلرده دمیر، سیملی قورشون ، منغانز و سائر معدنلر بولندیغنه بعض دلیللر بولنوب، بومعدنلری بعضلری اسکی زمانلرده چیقارلمقده بولنمشدر . پترول یعنی طاش یاغی دخی دکیزك ایچنده و قره‌ده بولندیغی استدلال اولنیور . صنایع محلیه برلی بز نسجیله بعض اوفق تفك صنعتلردن واك زیاده کمی وقایق انشاسیله کمیجیلك وبالیقجیلقدن عبارتدر.

لاسرنا { (La Serena) آمریقای جنوبینك شیلی جمهوریتنده قوکیمبو اسکله‌سندن ۸ کیلومتره ایچریده واقع قوکیمبو ایالتنك مرکزی برقصبه اولوب ، ۱٤۰۰۰ اهالیسی و مذکور اسکله‌یه قدر دمیریولی واردر.

لاسقاریس { (Lascaris) روم ایمپراطورلرندن ازنیقده حکومت سورن شعبه‌سی ایمپراطورلرندن بر قاچ کشینك منسوب اولدیغی بر خاندان اولوب ، بعض احفادی یقین وقتلره کلنجه‌یه قدر موجود ایدی. بوخاندانك رئیسی (تئودور لاسقاریس) در ، (آ آکسیس آنکلوس)ك دامادی اولوب، ۱۲۰٤ تاریخنده ، قسطنطینیه‌نك اهل صلیب طرفندن ضبط اولنمسی اوزرینه، آسیای صغیره چکیله‌رك، مرکزی ازنیق

اولمق اوزره ، بيتنيه ، ليديه و فريجيه يعني خدا-
وندكار وصارو خان ايله آيدين جهتلرندن عبارت بر دولت تأسيس ايتمش ، و قائن پدري مرقوم آلكسيس ايله روم سلجوقي حكمداري طرفندن كوردبكي مخاصماته قارشي مدافعه ايدوب، ٢٠ سنه حكومت سوردكدن صكره ، ١٢٢٢ ده وفات ايتمشدر. اوچنجي تأهلي اولمق اوزره، قسطنطينيه تختني ضبط ايدن (بيرقورتني)ك تيزيني تزوج ايتمشيدي . دامادي (يان دو قاس واتاكي) ايله توروني كوچك تئودور لاسقاريس خلفلري اولمش، وبو آدم بر طاقم اوهامه تابع اولوب ، بر چوق مظالمه آلت اولدقدن صكره، بونك نتايجندن اوله‌رق تلف اولمشدر . بونك ٦ ياشنده قالان اوغلي بر آز مدت ايمپراطور نامني طاشيدقدن صكره ١٢٦٠ تاريخنده ميخال پالئولوغ طرفندن اسقاط و مالكي ضبط اولنمشدر .

— ينه بو عائله‌يه منسوب (قسطنطين لاسقاريس) ارباب معارفدن اولوب، استانبولك فتحنده فرانسو آ اسفورچه طرفندن ميلانه جلب اولنه‌رق، شهر مذكورده وبعده روما وناپوليده لسان يوناني تدريسيله مشغول اوله‌رق، بو لسانك ومدنيت يونانيه‌نك آوروپاجه انتشارينه سبب اولمشدر. يازديغي بر صرف يوناني حروف يونانيه ايله الك اول طبع اولنان كتاب اولمشدر.

— (يان لاسقاريس) دخي مديجيس پرنسلري طرفندن فلورانسه‌يه جلب اولنه‌رق، ال يازيسيله يازلمش كتب يونانيه جمعيچون يونانه اعزام اولنمش؛ وبعده سكزنجي شارل طرفندن فرانسه‌يه جلب اولنه‌رق، اون ايكنجي لويي وبرنجي فرانسوآنك التفاتنه ومؤخراً پاپا اونجي لئونك حمايه‌سنه نائل اولمش ؛ وبو دخي معارف يونانيه‌نك اوروپاجه انتشارينه خدمت ايتمشدر. ١٤٤٥ ده طوغوب، ١٥٣٥ ده وفات ايتمشدر. فريجيا خطهٔ قديمه‌سنك (ريندا قوس) قصبه‌سنده دنيايه كلمش اولمغله، بو قصبه‌نك اسمنه نسبتله ياد اولنور.

لاسوس { (Lassus) بلچيقه‌لي مشهور بر موسيقي شناس اولوب، ١٥٢٠ تاريخنده طوغمش، و ١٥٩٥ ده وفات ايتمشدر.

لاسيوتا { (La Ciotat) فرانسه‌نك « رونه آغزي » ايالتنده ومارسليه‌نك ٢٣ كيلومتره جنوب شرقيسنده ناحيه مركزي بر قصبه و اسكله اولوب، ١٠٠٠٠ اهاليسي، ليماني، قلعه‌سي ، فناري، داخلي مكتبي، بحريه مكتبي ، سفائن اعماله مخصوص حوض ودستكاهلري وشراب، قورو يمش وزيتون ياغي اخراجاتي واردر.

لاشتر { نهاونددن ١٠ وسابور خواستدن ١٢ فرسخلق مسافه‌ده بر ناحيه اولديغني ياقوت حموي بيان ايديور.

لاشكرد { كرمانده جيرفتدن اوچ مرحله‌لك مسافه‌ده مشهور بر قصبه ايدي.

لاشودفون { (La chaux de Fond ودهاطوغريسي La chaude Font يعني صيجاق چشمه) اسويچره‌نك نوشاتل جمهوريتنده ونوشاتلك ١٣ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق (ژوره) طاغلرينك يوكسك بر واديسنده واقع برقصبه اولوب، ٢١٠٠٠ اهاليسي، ساعت ودانتله فابريقه‌لري ومعدن صويي واردر.

لاشيد { (Lassithi) كريد جزيره‌سنك شرق شمالي جهتنده‌كي بيوك كورفز قربنده وهمنامي اولان طاغك اتكنده بر كوچك قصبه اولوب، همنامي اولان سنجاغك مركزيدر.

— لاشيد سنجاغي كريد ولايتني تركيب ايدن بش سنجاغك بري و الك شرقيسي اولوب، غرباً قنديه سنجاغيله محدود و سائر طرفلردن دكزله محاطدر. نفس لاشيد، يره‌پتره، اويانو واسته اسملريله ٤ قضايه منقسم اولوب، ٢٠ ناحيه و١٣٠ قريه‌يي حاويدر. اهاليسي ٥٣٧٧٤ كيشي اولوب، ١٠٣٦٠ ي مسلم، ٤٣٣٧٦ ي خرستيان و ٣٨ ي اسرائيليدر. اراضيسي عارضه‌لي اولوب، غرب جهتنده بولنان لاشيد طاغنك ارتفاعي ٢١٥٤ متره‌در، وقوللري جزيره‌نك منتهاي شرق شماليسنه قدر ممتد اولوب، اوراده (سيدرو) برونني تشكيل ايدر. طوپراغي آطه‌نك هر طرفندن آز منبت اولوب، محصولاتي جزئي حبوباتله زيتون، پورتقال، ليمون وسائره‌دن عبارتدر.

لاعه { يمنده (صبر) جبلنده برقصبه اولوب، يانده (عدن لاعه) دينمكله معروف

كوزل بر قريه بولنديغى، و ٣٤٠ تاريخنده يمن اهاليسندن ملوك فاطميه نامنه بيعت آلان محمد بن الفاضلك بو قصبه‌ده اظهار دعوت ايتديكنى ياقوت حموى بيان ايديور.

لاغر (قاضى احمد) مشاهير شعراء ايراندن اولوب، سيستانليدر، و اوراده قضا ايله مشغول ايدى. نحافت بدنى سببيله بو مخلصى اختيار ايدوب، (قاضىء لاغر) ديمكله شهرت بولمشدى. ٩٥٨ تاريخنده وفات ايتمشدر. بر آره‌لق مملكتى حاكمندن رنجيده اولوب، قندهاره قاچمش، واورادن شو قطعه‌يى ارسال ايتمش ايدى:

شهنشـها بكرم عذر بنـده‌را بپذير
ز صحبتت دوسه روزى اكركناره كنم
ز باده منع تو نتـوانم ونيكويم نيست
كه مى خورند حريفان ومن نظاره كنم

لاغرى ايران شعراسندن اولوب، شو رباعى اونكدر:

اشـك كه از چشم ترم ريخته
هست بخـون جكر آميخته
ده بده وشـهر بشهر ازغمت
لاغرىء دلشـده بكريخته

لاغوس (Lagus) مصرده حكومت سورن بطالسه‌دن برنجيسنك پدرى اولوب، بوكا نسبتله سلالهٔ مذكوره‌يه لاغوسيان (Lagides) نامى دخى ويريليور.

لاغوس (Lagos) پورتكيزك آلفارو (يمنى الغرب) ايالتنده ليسبونه‌نك ١٦٠ كيلومتره جنوبنده بر كوچك قويك ايچنده واقع بر قصبه واسكله اولوب، ٧٨٨٠ اهاليسى وشراب ايله قورو انجير اخراجاتى واردر.

لاغوس (Lagos) آفريقانك ساحل غربيسنده يوقارى كينه‌نك «اسرا ساحلى» مملكتنده وساحلدن كنيش بر بطاقلقله آيرلمش اولان (قورامو) آطه‌سنك منتهاى غربنده انكلتره‌نك «آلتون ساحل» مهجرى حكومتنه تابع بر حكومت محليه‌نك مركزى بر شهر اولوب، ٣٣٦٠٠ اهاليسى واردر، كه بونلرك يكرمى بش سنه اول ١٠٠٠٠ مسلم، ٢٠٠٠٠ ى بت پرست و ٣٦٠٠ ى آوروپالى ايدى. آنجق دين اسلام پك چابق ترق ايتديكندن، شمدى‌يه قدر پك آز بتپرست قالمش اوله‌جغى مأمولدر.

پورتكيزليلرك مؤسساتندن اولوب، بعض كوزل ابنيه‌سى‌ده واردر. يرليلرجه اسمى (وانى) در.

لاغوس ياخود سان جوآن دلوس لاغوس (Lagos, S. Juan delos Lagos) مكسيقه‌نك (جاليسقو) حكومتنده و (لاغوس ده مورنو) نك ٣٥ كيلومتره غربنده سنجاق مركزى برقصبه اولوب، ٢٢٠٤٠ اهاليسى و سنه‌ده بر كره قوريلوب يدى كون دوام ايدر پك ايشلك پنايرى واردر.

لاغوس (Lagos) روم ايلنده كوملجنه سنجاغنده قره آغاج اسكله‌سى اوكنده‌كى كورفزك اسمى اولوب، بورى كوليله اختلاطى واردر.

لاغوس ده مورنو (Lagos de Moreno) مكسيقه‌نك جاليسقو جمهوريتنده وغوآد الاجاره‌نك ١٧٠ كيلومتره شرق شماليسنده سنجاق مركزى بر شهر اولوب، ٤٢٣٢٠ اهاليسى واردر.

لافت بحر فارسده عمان ايله هجر آره‌سنده بر جزيره اولوب، (جزيرة بنى كاوان) دخى دينيلردى. خلافت جناب فاروق زماننده عثمان بن ابى العاص طرفندن فتح اولنه‌رق، اورادن فارسه چكلمش؛ وفاتح مشاراليه جانبندن بو جزيره‌ده بر بيوك جامع ياپلمش ايدى. ياقوت حموى بو جزيره‌نك وقتيله بحر فارسك الك معمور آطه‌سى اولديغنى، وكندى زماننده اسمى بيله مجهول اولوب، دفعاتله اورادن كچديكى حالده اسمنى ايشيتمديكنى بيان ايديور. شمدى بشقه اسمله مسمى اولسه كركدر.

لا فرته ماسه (La Ferte-Macé) فرانسه‌نك اورنه ايالتنده و (دومفرونت) ك ١٩ كيلومتره شرقنده ناحيه مركزى بر قصبه اولوب، ٩٤٢٩ اهاليسى، بز ايله شريت فابريقه‌لرى، چشيردن معمول شيلرى وبوياخانه‌لرى واردر.

لافلش (La Flèche) فرانسه‌نك (سارته) ايالتنده و (مانس) ك ٤٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق (لوآر) نهرى اوزرنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٨٨٨٨ اهاليسى، مشهور بر مكتبى و بعض فابريقه‌لرى واردر.

لا فونتن { (La Fontaine) فرانسه مشاهیر شعراسندن اولوب، اوفق چوجقلر ایچون منظوم حیوانات حکایه لری یازمغله کسب شهرت و تمیز ایتمشدر. بر اورمان مأمورینك اوغلی اولوب، ۱۶۲۱ ده (شاتوتیری) ده طوغمش؛ و ۱۶۹۵ ده وفات ایتمشدر. یکرمی ایکی یاشنده ایکن شعر سویلمکه باشلایوب، بعض کبرانك وبر طاقم کبار قادینلرك توجه وحمایه سنی قزانمش؛ وبر خیلی وقت دوشسه (بویون)ك وبعده یکرمی سنه مادام (دلاسابلیه) نك یاننده یاشامشیدی. آنجق اون دردنجی لوینك توجهنی قزانه مامشدی. شعراء معاصرینندن راسین، مولیر وبرنیه ایله صحبت ایتمشدر. یازدیغی حکایه لرك بعضلری حسن اخلاق قواعدینه تماميله موافق اولمدیغی حالده، بیوك بر شهرت قزانوب، دفعاتله طبع ونشر اولنمشدر؛ وچوجقلره ازبر ایتدیرلمسی عادت اولمشدر.

لافیت { (J. Laffitte) فرانسه نك اك مشهور رجال مالیه وسیاسیه سندن اولوب، ۱۷۶۷ ده بایونه ده طوغمش، و ۱۸٤٤ ده وفات ایتمشدر. فقیر بر مارانغوزك اوغلی اولوب، کنج ایکن پارسه کیدوب، بر بانکرك یاننده یازیجی اولمش؛ وکیدهرك افندیسی طرفندن اورتاقلغه قبول اولنمش؛ وبو بانقه نك ترقیسنه خدمت ایدوب، امور مالیه ده کی اقتدارینی اثبات ایتمکله، ۱۸۱٤ تاریخنده بانقه مدیری اولمش؛ وبعض احوال مشکله ده خزینهٔ دولتك بیوك خدمتلرنده بولنمش ایدی. ۱۸۱۵ ده مبعوث انتخاب اولنوب، ناپولیوندن صکره آوروپا دولتك فرانسه ده اعاده ایتدکاری حکومتك ادارهسنه قارشی مخالفتده بولنمش؛ و ۱۸۳۰ وقوعاتنده کلی مدخلی اولمش ایدی. او صره ده مالیه ناظری و بعده باش وکیل اولوب، آنجق مسلك متخذی بکنمدیکندن، چوق کچمه دن استعفا ایدهرك، بر دها آیرلمامق اوزره، مخالفین فرقه سنه کچمش؛ وبو وجهله امور سیاسیه ایله اوغراشیرکن، کلی زیانلره اوغرایوب، بانقه سنی طاغیتمغه وقونافنیده صاتمغه مجبور اولمش ایدی. کندیسی کریم وفداکار بر ذات اولوب، مملکتنك سلامتی و معارف وصنایعك ترقیسی یولنه کلیتلی مبلغلر فدا ایتمش، وفقرا ومحتاجینه باقش اولدیغندن، اهالی اعانه طوپلایهرق، قوناغنی مشتریسندن مبایعه ایله کندیسنه اعاده وتقدیم ایتمشلردی. یکیدن امور مالیه یه کیریشوب، بانقه سنی یکیدن احیا ایله، اسکی حالنه کتیرمشدی.

لاقای { (Lacaille) مشاهیر منجمین و ریاضیوندن اولوب، ۱۷۱۳ ده فرانسه نك (رومینی) قصبه سنده طوغمش، و ۱۷۶۲ ده وفات ایتمشدر. قاسینی و مارلدی ایله کسب الفت ایدوب، برابرلرنده هیئته متعلق بعض تدقیقات فنیه ده بولنمش؛ و ۲۵ سنه (مازارن) مکتبنده ریاضی معلمکی ایتمشدر. نجوم ثابته نك جدوللرینی تصحیح قویلوب، سمانك نصف شمالیسنده کیلری بمدالاکمال، نصف جنوبیسنده کیلری ده تصحیح ایچون امیدبرونه سیاحت ایتمشدی. علوم ریاضیه یه، جراثقاله، هیئته، فن بصره و سائر فنونه دائر بر قاچ معتبر تألیفی وازیاج وتقویملری واردر.

لاقوندامین { (La Condamine) مشاهیر سیاحیندن اولوب، ۱۷۰۱ ده پارسده طوغمش، و ۱۷۷٤ ده وفات ایتمشدر. کافهٔ فنونه واقف اولوب، کرهٔ ارضك هان هر طرفنی کزمشدی. ۱۷۳۶ ده خط استواده کرهٔ ارضك شکلی و وسعتنی تعیینه بوکر ایله برلکده مأمور اولوب، اون سنه بیابانی آمریقای جنوبینك ایچ طرفلرینی کزمش؛ و مکمل سیاحتنامه لر یازمشدر. بعض آثارینی انکلیز و اسپانیول لسانلرنده تألیف ایتمشدر.

لاقونیه { (Laconie) یونان قدیمك پلوپونیسوس یعنی موره شبه جزیره سنده بر خطه اولوب، شبه جزیرهٔ مذکوره نك جنوب شرقی قسمندن عبارت اولمغله، غرباً مسینیه، شمالاً آرقادیه وآرغولیده خطه لریله سائر طرفلردن دخی دکیزله محاط ایدی. مرکزی (اسپارته) ایدی. اراضیسی طاغلق و آز منبت اولوب، (اوروتاس) نهری میاه جاریه سنك اك بیوکی ایدی. اهالیسی جسارتلریله وبك ساده یاشایشلریله مشهور ایدیلر. [«اسپارته» ماده سنه مراجعت بیوریله.]

— یونانك شمدیکی تقسیماتنده لاقونیه نك

شرق شمالی قسمی آرقادیه‌یه ترك، واوكابدل مسینیه‌نك
شرق جنوبی پارچه‌سی لاقونیه‌یه الحاق اولنه‌رق ،
بنه بو اسمله بر ایالت تشكیل ، و اسپارته قصبه‌سی
مركز اتخاذ اولنمشدر . لاقونیه ایالتنك مساحهٔ
سطحیه‌سی ٤٢٤٠ مربع كیلومتره و اهالیسی
١٢٦٠٨٨ كشیدر. ساحل جنوبیسی لاقونیه ویا
ماراتونیس كورفزی نامیله بیوك بر كورفز ایله
(قرون) كورفزینك قسم شرقیسنی تشكیل ایدیور.
بو ایكی كورفزدن برنجیسنك ایكی طرفندن (مالیا)
و (ماتاپان) اسملریله ایكی اوزون شبه جزیره اوزا-
دوب، برنجیسنك اوجنده (الافونیس) و(سریغو)
جزیره‌لری بولنیور . ایالتك قسم اعظمی الیوم
(ایری) وقدیماً (اوروتاس) تسمیه اولنان نهرك
حوضه‌سندن عبارت اولوب، بو نهر شمال غربیدن
جنوب شرقی‌یه جریانله ، كورفزك ایچنه دوكیلور .
بو حوضه وهمان بتون ایالت طاغلرله محاط اولوب،
غرب جهتنده (مالیا) شبه جزیره‌سنی تشكیل ایدن
واهالیسنك خشونت وجسارتیله مشهور اولان
(مانیه) طاغی بولنیور، كه اك یوكسك ذروه‌سی
اولان (آیوس ایلیاس)ك ٢٤٠٠ متره ارتفاعی
واردر. مذكور نهر وادیسی اولدقجه كوزل و
منبت اولوب، سائر طرفلری كوهستان وسنكستان
واهالیسی پك كریدر. مذكور وادیده بر مقدار
ذخیره حاصل اولوب، سائر طرفلری وقتیله مستور
بولندیغی اورمانلردن دخی محروم قالمغله ، یالكز
مرعالری حاویدر، واهالیسنك چوغی كچی چو-
بانلغیله كچنیرلر. سواحلنده بر خیلی قوی ولیمانلری
اولوب، سواحل اهالیسی ماهر كمیجیلردر . ایالت
٤ قضایه منقسمدر.

لاكدمونیه { (Lacédémone) یونان
قدیمك آنف البیان لاقونیه
خطه‌سی مركزی اولان اسپارته وجوارلرینه ویریلن اسم
اولوب، خطهٔ مذكوره‌ده میلاد عیسی علیه السلامدن
١٦ قرن اول حكم سورمش اولدیغی مروی اولان
(لاكدمون) ك اسمنه نسبتله حاصل اولمشدی.

لاكدیو { (Laquédives) هندك غرب
جنوبی ساحلی آچیقلرنده واقع بر
جزایر مجتمعه هیئتنه آوروپا جغرافیونی طرفندن ویریلن
اسم اولوب، اصل اسملری (لكه) اولدیغی حالده،
هند لسانده « آطه » دیمك اولان (دیب) كلمه-
سیله لدی الترکیب، حاصل اولان (لكدیب) دن
غلطدر. [« لك » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

لالاشاهین پاشا { اعاظم غزاة عثمانیه‌دن
اولوب، سلطان اور-
خان غازی دورنده بعض خدمات مبروره‌ده بو-
لنه‌رق، بروسه‌ده بر مكتب وكرماستیده بر خانقاه
وبر كوپری یاپدیرمش ایدی . بعده خداوندكار
غازی دورنده روم ایلی فتوحاتنده پك بیوك خد-
ماتی كورلوب، اورنوس بك وحاجی ایلبكی وتیمور
طاش پاشا ایله برلكده فتح بلادده غیرت ایتمشدر .
زغره، فلبه، صماقو، احتمان و سائر او جهتده
بولنان ممالكی ضمیمهٔ دولت عثمانیه ایتدكدن صكره،
چامورلی اووه‌ده صربلیلری بیوك بر انهزامه اوغرا-
تمش؛ وبعده فره‌جك ، قواله، درامه ، زخنه و
سائر بلاد و قلاع كثیره‌یی تسخیر ایلمش ایدی .
فلبه وجوارلری كندیسنه مالكانه ویریلوب ، روم
ایلی بكلربكیسی تعیین بیورلمش، و شهر مذكوری
مقر اتخاذ ایتمش؛ واورادن فرصت بولدقجه عسكر
سوقیله قوجه بلقانده‌كی قلعه و بوغازلری بربر
فتحه موفق اولمشیدی . ٧٧٨ تاریخنده نیشك
فتحی اثناسنده ارتحال ایدوب، یرینه تیمورطاش پاشا
روم ایلی بكلربكی اولمشدی. آناطولیده‌كی خیرات
مذكوره‌سندن بشقه روم ایلنده فتح ایتدیكی بلادده
جامع ومدرسه وعمارت كبی برچوق مبرانی وافلبه
اوكنده مریج نهری اوزرنده مكمل بر كاركیر
كوپریسی واردر . اصل ونسبی حقنده بر كونه
معلوماته دسترس اولنه‌میوب، لالا عنواننه باقیلیر
ایسه، خداوندكار غازی‌یه لالالق ایتمش اولمسی
ملحوظدر.

لالا محمد پاشا { و لالا مصطفی پاشا [« محمد
پاشا (لالا —) » و
« مصطفی پاشا (لالا —) » ماده‌لرینه مراجعت .]

لالاند { (Laaland) دانیمارقه‌نك بالطیق
دكیزنده‌كی جزایرندن اولوب ،
(فالستر) ایله (لانكلاند) جزیره‌لری آره‌سنده
واقعدر. بویی ٥٨ واكی ٢٢ كیلومتره اولوب،
٤٥٠٠٠ ، وبرلكده اداره اولندیغی فالستر
جزیره‌سیله وبرقاچ كوچك آطه ایله برابر ٩١٠٠٠

اهالیسی واردر. مرکزی (ماریبوغ) قصبه‌سیدر.

لالاند { (Lalande) فرانسه مشاهیر منجمیننـدن اولوب، ١٧٣٢ ده بورغـده طوغمش، و١٨٠٧ ده وفات ایتمشـدر. ٤٦ سـنه بیاپی، فرانسـه مکتبنده هیئت معلملکی ایتمش؛ ومستعد طلبـه‌یی حزئی بر اجرتله ویا مجاناً خانه‌سنده اعاشه وتربیه ایده‌رك، پك چوق شاکر- دان یتیشدیرمش؛ وهیئت ونجوم علملرینك ترقیسنه خدمت ایده‌جك بر چوق تألیفات نافعـه ومقبوله نشریله کسب شهرت ایتمش ایدی. دینسزلکیله واوروجك وطیرطیل کبی شـیلر یمك کبی غریب حاللریله دخی مشهوردر.

لاله { هندستان شعراسندن و کایتهه قومی براهمه‌سـندن اولوب ، قاضی محمد صادق خان اخترك شاکردانندن ایدی. شو رباعی اونکدر:

داریم هوای وصل آن یارکه نیست
خواهیم وفا از آن ستمکارکه نیست
در فرقت یار صبر جستیم و قرار
آواز بر آمد ازدل زارکه نیست

لاله‌خاتون { (بنت قطب‌الدین محمد کرمانی) ایرانك اك مشهور شـاعره وفاضله‌لرندن عقل وادب ودرایت مردانه ایله متصفه بر قادین اولوب ، کرمان حاکملری نسلنه منسوب اولمغله ، بر مدت مملکت مذکوره‌ده حکمرانلق سورمش؛ وارباب علم وهنری حمایه وتشویقله کسب نیکنامی ایتمشدر . پاشادیغی زمان وحکومت سور- دیکی مدت‌حقنده برقیده دسترس اولنه‌مدی. شو بر بیت جملهٔ اشعار رائقه‌سندندر :

من آن زنم که همه کار من نکو کاریست
بزیر مقنعهٔ من بسی کله داریست
نه هر زنی بدوکز مقنعه است کد بانو
ولی بنزد خدا پیشه‌ام پرستاریست

لالی { (حسن بیك) ایران شعراسـندن اولوب ، همدانلیـدر . ١٠٠٢ تاریخنده کنج یاشـنده وفات ایتمشدر . شـو بیت اونکدر:

مرا ز بستر هجران سر جدائی نیست
بجز خیال تو با غیر آشنایی نیست

لاما { (Lama) بودا دیننك تیبت ومغو- لستانده مرعی اولان مذهبنده رؤساء روحانیـه‌یه و جسیم مناسترلر طولدیران کشیشلرینه ویریلن اسم اولوب ، بونلره نسبتله مذکور مذهبـه «لاما مـذهبی» نامی دخی ویریلیور. بو روحانیلرك وبو مذهبه تابع بولنانلرك رئیس اکبرینه‌ده بیوك لاما ویا (دالایی لاما) نامی ویریلیور، که تیبتك مرکزی اولان (لهاسه) ده مقیم اولوب، بو مذهبـده بولنـانلرك «پاپا»سی حکمنده‌در .

لامارتین { (La Martine) فرانسه‌نك اعاظم ادبا و شعرا سـندن و(رومانتیسم) تعبیر اولنان مسلك جدید منتسبین ودها طوغریسی ائمه‌سندن اولوب، ١٧٩٠ تاریخنده (ماقون) ده طوغمش، و١٨٦٩ ده وفات ایتمشدر. پدری ضـابط اولوب، کندیسی دخی ١٨١٤ ده خاصه اردوسـنده عسکرلك ایتمشـدی. ١٨٢٠ تاریخندن اعتباراً اشعارینی نشر ایتمکه باشـلایوب، بربرینی متعاقب برقاچ مجموعهٔ اشعار میدانه قویمش؛ واشعارنده مثلی نا مسبوق بر یکی طرز واصـول کورلمکله، بر طرفدن شدتلی اعتراضاته اوغرامقله برابر، بیـوك بر شهرت قزانمش؛ و ١٨٢٩ ده فرانسه آقادمیاسی اعضـالغنه قبول اولنمش ایدی. بو آره‌ده امور خارجیه مسلکنه انتسابله، ١٨٢١ده سفارت معیتنده نابولی‌یه کیتمش؛ وزنکین بر انکلیز قزیله عقد ازدواجـدن صکره، لوندره سفـارتی باشکاتبی ومؤخراً طوسقانه‌ده مصلحتکذار و١٨٣٠ ده یونانده سفیر ومرخص اولمشیدی. لویی فیلیپك قعودنده استعفا ایدوب، شرقه بر سیاحت ایتمش؛ وبو سیـاحتنده زیاده اسراف ایتمکله، ثروت مو- جوده‌سنی افنا ایتمش، وبر قزینك وفاتیله‌ده مصاب اولمشدی. بو سیاحتی اثناسـنده جنتمکان سلطـان عبد المجید خانك حضورینه چیقوب، التفاتنه مظهر اولمش، وکندیسنه آیدین ولایتنده برچفتلك دخی احسان اولنمشدی. عودتنده برشرق سیاحتنامه‌سی وبرچوق اشعار نشرایده‌رك، صیت وشهرتی آفاق‌کیر اولمغه باشلا- مشدی. ١٨٣٤ده برغ و١٨٣٩ده وطنی اولان ماقون طرفندن مبعوث انتخاب اولنوب، ١٨٤٨ تاریخنده‌ك وطننك مبعوثی بولنمش؛ ومنافع عمومیـه‌نك التزام ومدافعه‌سی یولنده ایراد ایتدیکی بلیغ نطقلریله‌ده انظار عمومیه‌یی جلب ایتمشدی. خیلی وقت طرف

آلقدن اجتناب ایتمش ایسه‌ده، ۱۸٤۷ ده نشر ایتدیکی « ژیروندنلر تاریخی » فکر ومسلك مخصوصنی اظهار ایده‌رك، ۱۸٤۸ وقایعنه میدان آچان اسبابك اك قوتلیلرندن بولنمشدر. تاریخ مذکورده تشکیل اولنان حکومت موقته هیئتنه خارجیه ناظری صفتیله داخل اولوب، بو هیئتك روحی مثابه‌سنده بولنمش؛ و مسلم انام اولان مسلك اسایش پرورانه‌سی امن واسایشك دوامنه داخلاً وخارجاً برضامن یرینی طوتمشدی. قوانین واصول اداره‌نك تأسیسیچون تشکل ایدن مجلس اعضالغنه اون ایالت طرفندن انتخاب اولنمش؛ واجرآت مجلسنی ترکیب ایدن بش اعضانك بری بولنمشدر. جنرال قاوانیاقك رأس حکومته انتخابندن صکره، ساده مبعوثلغیله اکتفا ایدوب، ۱۸۵۱ ده رئیس حکومت بولنان لویی ناپولیونك آنسزین ایمپراطورلغی اعلاننده استعفاسنی ویره‌رك، امور سیاسیه‌دن بسبتون چکلمش؛ و وفاتنه‌دك بو حال اعتزالده یاشایوب، یکی بعض اشعاریله بر چوق تألیفات تاریخیه وحکایه کتابلری وبو میانده سکز جلددن مرکب بر عثمانلی تاریخی تحریر ونشر ایتمش ایسه‌ده، اسکی شهرتنه بر شیء ضم اولنمیوب، ثروتجه حالی متزلزل اولدیغی کبی، شهرتجه دخی بر نسیان ایچنده یاشامشدر. لامارتینك پك متحسس بر قلبه مالك اولوب، انسانك یورکنه قدر نفوذ ایدن ساده وصوك درجه‌ده سلیس و فصیح افاده‌سنك هر جمله‌سندن پك مؤثر بر طاقم حسیات رقیقهٔ قلبیه ترشح ایدر. کنجلکنده قلب حساسیله برابر لطیف وسویملی بر چهره‌یه مالك اولمغله، کاه عاشق وکاه معشوق اولمق اوزره، بر طاقم عشق آمیز سرکذشتلره اوغرادیغندن، اکثر حکایه کتابلری کندی سرکذشتلرندن عبارتدر. آثاری اوقونمغله طویلیه‌جق وتکرار تکرار اوقوندقجه تلذذ اولنه‌جق صورتله قلمه آلنمشدر.

لامبت { (Lambeth) انکلتره‌نك (سوری) قونتلغنده وقتیله آیریجه بر قصبه اولوب، شمدی لوندره شهرینه قاریشمشدر. شهر مذکورك غرب جهتندن عبارت اولوب، ۱۵٤ ٦۱۱ اهالیسی، بیوك و مصنع بر کلیساسی، پسقپوسه مخصوص سرایی و بر چوق مؤسسات خیریه‌سی واردر.

لامبرت { (Lambert) ایتالیا قرالرندن اولوب، ۸۹۱ تاریخنده پدری اسپولته‌لی (کی) طرفندن حکومته تشریك ایدلمش؛ و ۸۹٤ ده پدرینه وارث اولوب، درت سنه دخی یالکز حکومت سورمشدر.

لامبزلك { (Lambezellec) فرانسه‌نك فینستره ایالتنده و (برست)ك ۵ کیلومتره شمالنده بر قصبه اولوب، ۱۱ ۳۳٤ اهالیسی ودکرمنلریله بعض فابریقه‌لری واردر.

لامپدوزه { (Lampedousa) آق‌دکیزده تونس امارتنك ساحل شرقیسی قارشیسنده ایتالیایه تابع بر کوچك آطه اولوب، تونس ساحلندن ۱۳۰ وسیچیلیه ساحلندن ۲۲۰ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ومالطه‌نك ۱۷۵ کیلومتره غرب جنوبیسنده واقعدر. محیط دائره‌سی تقریباً ۳۰ کیلومتره اولوب، ۹۵۰ اهالیسی واردر. غرب جهتی اورمانلق وغیر مزروع اولوب، شرق طرفنده باغلریله انجیر وخروب آغاجلری واردر. شمال غربی اوجنده بر لیمانیله فناری واردر. ایتالیا حکومتی طرفندن پولتیقه متهملریچون منفا اتخاذ اولنمشدر.

لامعی { (محمود بن عثمان بن علی النقاش) مشاهیر شعرا وادباء عثمانیه‌دن اولوب، جدی بروسه‌لی اولدیغی حالده، تیمورلنك طرفندن ماوراءالنهره نقل اولنه‌رق، اوراده نقاشلق صنعتنی اوکرندکدن صکره وطننه عودت ایتمش؛ وصاحب ترجمه‌نك پدری اولان اوغلی عثمان سلطان بایزید دورنده دفتردار اولمش ایدی. صاحب ترجمه تحصیل علوم ایتدکدن صکره عارف بالله سید احمد بخاری‌یه انتسابله، طریق تصوفه سلوك، وبر مقدار تقاعد معاشیله قناعت ایده‌رك، نظم وتألیف آثاره حصر اوقات ایتمش ایدی. آثار منظومه‌سی: « فرهادنامه »، « وامق وعذراء »، « ویسه ورامین »، « ابسال وسالمان »، « کوی و چوکان »، « شمع وپروانه »، « جابرنامه »، « هفت پیکر »، « شهرانکیز بروسه »، « مقتل امام حسین »، « لغت فارسیه »، «دیوان اشعار»؛ آثار

منثوره‌سی‌ده: « حسن‌دل »، « شرف‌الانسان »، « عبرت‌نما »، « منقبهٔ اویس‌القرنی »، « ترجمهٔ نفحات الانس »، « ترجمهٔ شواهد النبوه »، « شرح دیباجهٔ گلستان »، « شرح معماء اسماء الحسنی »، « بهار وحزان »، « منشآت »، « مجمع‌اللطائف » و سائره‌دن عبارتدر. ٩٣٨ تاریخنده وفات ایدوب، بروسه‌ده مدفوندر. شو مطلع جمله اشعارندندر:

چاغریشور کوکده ملکلر آه وزارمدن مدد
اودلره یاندم بو آه پر شرارمدن مدد

لامعی { فرس شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی عن اصل جرجانلی اولوب، اکثریا خراسان وکرمانده یاشامش؛ ودولت سلجوقیه زماننده شهرت بولوب، حجة‌الاسلام امام غزالی ایله صحبت ایتمش؛ ونظام‌الملکك توجه و احسانه نائل اولمشیدی. اشعاری پك متین و علوم مختلفه‌ده‌کی اقتداری شعریله متناسب ایدی. سمرقندده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت بر قصیده‌سندندر:

هست این دیار یار اکر شاید فرود آرم جمل
ترسم دباب وعدرا حال از رسوم و از ملل
جویم رفیقی‌را اثرکو دارد از لیلی خبر
داندکزین منزل قرکی رفت و کی آمد زحل

— ایکنجیسی (شیخ جمال‌الله)هندستانك اکبر آباد شهرندن اولوب، دهلی حکمداری بهادر شاهك زماننده یاشامش؛ و هندو بچه‌لره قرائت تعلیمیله مشغول بولنمشدر. دیوان اشعاری ٣٠٠٠ قدر بیتی حاویدر. شو بیت اونکدر.

شودکر دشت چیا نالهٔ مجنون بسودایت
بفریاد آورد مانند نی شاخ غزالانرا

— اوچنجیسی جهانکیر پادشاهك دورنده دهلیده یاشایوب، قلندر مشرب بر آدم ایدی. شو بیت اونکدر:

لذت اندر ترك لذت بود ای آزادکان
ماکدایان ترك این لذت نمید انسته ایم

لامغو { (Lamégo) پورتکیزك بیره ایالتنده و (قویمبره) نك ١٢٩ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی واسکی بر قلعه‌سی واردر.

لامنتن { (Lamentin) آمریقانك آنتیل جزایرندن (مارتینیق) جزیره‌سنك جنوب غربی ساحلنده و (فورت روآیال) ك ٣٥ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، اطرافنده پك منبت ولکن هواسی پك آغیر یرلری ومتعدد شکر فابریقه‌لری واردر.

لامنه { (Lamennais) مشاهیر مؤلفیندن اولوب، ١٧٨٢ ده فرانسه‌نك (سنت مالو) قصبه‌سنده طوغمش، و١٨٥٤ ده وفات ایتمشدر. ابتدا دینداراهٔ بر تربیه آلمش ایکن، بعده امور مذهبیه‌یه متعلق هیچ برشی اوقومقسزین، کندیسیچون دائما آچیق بولنان بر کتبخانه‌نك کتابلرینی مطالعه ایله، خواجه‌سز تحصیل وکسب معلومات ایتمش؛ وبعده پاپاس بولنان برادری طرفندن کندیسنه علوم مذهبیه تعلیم اولنه‌رق، نهایت کندیسی دخی طریق رهبانه داخل اولمش؛ وحکومت روحانیه‌نك حکومت جسمانیه‌یه تفوقنه دائر متعصبانه بر طاقم کتابلر یازوب، بونلردن بعضیسیله حکومت جسمانیه‌نك منافعنه طوقنمغله، حبس اولنمق وکتابلری مصادره ایدلمك کبی بعض مجازاته دوچار اولمشیدی. نهایت بر کتابنك پارس باش پسقپوسی طرفندن منع اولنمسی اوزرینه، ادارهٔ روحانیه‌یه اعلان خصومتله، ١٨٣٠ تاریخندن اعتباراً افکار جدیده‌یه تابع اولوب، مذهب واصول عتیقه علیهنده نشریاته قویوله‌رق، اسکی آثاریله طبان طبانه ضد بر چوق کتابلر تألیف ایتمش؛ و١٨٤٨ ده اصول اداره‌یی تأسیس ایچون متشکل هیئته داخل اولمش ایدی. وفاتنده، وصیتی اوزره، جنازه‌سی پاپاسسز وآیین مذهب اجرا اولنمقسزین قالدیرلمشدر.

لامیا { (Lamia) یونانده آتنه‌نك ١٥٢ کیلومتره شمال غربیسنده زیتون کورفزی ساحلندن ٨ کیلومتره ایچریده فتیوتیده مع فوکیده ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٥٠٠ اهالیسی، اوستنده‌کی تپه‌ده بر قلعه‌سی واوکنده کنیشجه ومنبت براووه‌سی واردر. ادارهٔ عثمانیه زماننده (زیتون) تسمیه اولنوب، آوروپاجه دخی بو اسمله دها معروفدر.

لان { بلاد قافقاسده بحر خزر ساحلنده وباب الابواب یعنی دربند قربنده واسع بر خطه‌نك جغرافیون اسلام آثارنده کوریلن اسمی اولوب، او جهتده یرلشمش اولان اقوام تورانیه‌دن (آلان) قومنك اسمندن مأخوذ اولدیغی

آكلاشيلبور. حتى ياقوت حموى بين العوام (علان) دينلديكنى علاوه ايديور. [«آلان» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

لانارق { (Lanark) اسقوچيه‌ده ادبمبور غك ٤٩ كيلومتره غربنده وقلايده نهرى شلاله‌سنك قربنده قونتلق مركزى بر قصبه اولوب، ١١٥٠٠ اهاليسى واردر. — لانارق قونتلغنك بويى ٨٨ واكى ٥٣ كيلومتره اولوب، ٣٤٠ ٧٦٥ اهاليسى، كومور معدنى وبر چوق فابريقه‌لرى واردر.

لانداق { ياخود لندك (Landak) بورنئو جزيرۀ كبيره‌سنده (بونتيانه)نك ١٠٠ كيلومتره شمال شرقيسنده فلنكه تابع بر كوچك حكومتك مركزى بر قصبه اولوب، آلتون معدنى والماسى واردر.

لانداو { (Landau) باويره‌ده اسپيره‌نك ٢٦ كيلومتره جنوب غربيسنده بر قصبه اولوب، ٧٦٠٠ اهاليسى وبعض استحكاماتى واردر.

لاندسبرغ { (Landsberg) پروسيه‌نك براندبورغ ايالتنده وفرانقفورتك ٧٩ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق (وارته) نهرى اوزرنده برقصبه اولوب، ٢١٥٠٠ اهاليسى، تيمارخانه‌سى، حبسخانه‌سى وكاغد، چوخه، يوكلى وپاموقلى قماشلر وسائره فابريقه‌لرى وتجارت بحريه‌سى واردر.

لاندسقرونه { (Landskrona) اسوجك (مالموهوس) ايالتنده و(مالمو)نك ٣٤ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق (سوند)ك ساحل شرقيسنده بر قصبه اولوب، ٩٧٦٥ اهاليسى و شكر، قانت، توتون، يوك منسوجات و سائره فابريقه‌لريله دباغخانه‌لرى، دوكمخانه‌لرى وسفائن اعماله مخصوص دستكاهلرى واردر.

لاندسهوت { (Landshut) باويره‌نك بوقارى باويره ايالتنده و(مونيخ)ك ٦٠ كيلومتره شمال شرقيسنده بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهاليسى، قلعه‌سى، ١٥٢ متره يوكسكلكده چاكانى اولان بيوك بر كليساسى، كتبخانه‌سى، كيمياخانه‌سى، وبيوك تياترويى واردر. دار الفنونى ١٨٢٦ ده مونيخه نقل اولنمشدر.

— پروسيه‌نك سيلزيه ايالتنده و(رايخنباخ)ك ٤٥ كيلومتره غربنده دخى بو اسمله بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى واردر.

لانده { (Landes) فرانسه سواحل غربيه‌سنك قسم جنوبيسنده بر خطه اولوب، اراضيسنك متحرك قوملردن عبارت وچوراق اولمسيله معروفدر. وقتيله غاسقونيه‌دن معدود اولوب، ٤ وقونته‌يه منقسم ايدى. شمديكى حالده قسم اعظمى همنامى اولان ايالته داخل اولوب، يالكز منتهاى شماليسى (ژيرونده) ايالتنه تابعدر.

لانده { ايالتى (Dép. des Landes) فرانسه‌نك جنوب غربى ايالاتندن اولوب، شمالاً ژيرونده، شرقاً لوت مع غارونه وژرس، جنوباً آشاغى پيرنه ايالتلريله غرباً دخى بحر محيط آطلاسى ايله محدوددر. مساحۀ سطحيه‌سى ٩٠٩٣ مربع كيلومتره اولوب، ٣٠٩٧٣٢ اهاليسى واردر. مركزى (مونت ده مارسان)در. شمال وغرب جهتلرنده‌كى قسم اعظمى متحرك قوملردن عبارت اولوب، بو يرلر متقدما بسبتون چول وچوراق حالنده ايكن، چام آغاجلرى غرسيله قوملرك حركتى طورديريله‌لى خيلى منبت اولمشدر. جنوب وشرق طرفى ايسه اساساً محصولداردر. (آدور) نهرى جنوب شرقى جهتنى شق واروا ايدوب، ديكر بر قاچ چايى دخى واردر. باشليجه محصولاتى ذخيره ايله اوزوم، صفران وسائره‌در. شرابلرى پك مقبولدر. دمير معدنيله مرمر، ليطوغرافيا طاشى، پورسلن طوپراغى، پوچولانه وسائره اوجاقلرى چوقدر. بيكيرلريله طاووزلرى وطيور بيتيه‌سيله آو حيواناتى‌ده مشهوردر. باشليجه صنايعى اكثر اراضيسنى ستر ايدن چام اورمانلرندن كراسته قطعيله كاتلى منطار اخراجندن وطوموز باصدیرمه‌سى استحضارندن عبارت اولوب، چام وبز فابريقه‌لريله دباغخانه‌لرى‌ده واردر. ايالت ٣ قضايه منقسم اولوب، ٢٨ ناحيه و٣٣٣ دائره‌يى حاويدر.

لانسروت { (Lancerote) قناريه جزاىرندن برى اولوب، جزاير

مجتمعهٔ مذکوره‌نك شمال شرقی جهتنده واقعدر. بویی ٥٣، اکی ٢٢ کیلومتره اولوب، ١٦٠٠٠ اهالیسی واردر. مرکزی (تکیزه) قصبه‌سیدر. اراضیسی برکانیدر. ١٧٣٠ تاریخنده دهشتناك بر صورتله پاتلامش بر برکانی واردر.

لانسیانو (Lanciano) ایتالیانك آبروچه چیتربوره ایالتنده و(کیتی)نك ٢٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ١٨٥٠٠ اهالیسی، اسکی بر کوپریسی ومقبول شرابی واردر.

لانغره (Langres) فرانسه‌نك یوقاری مارنه ایالتنده و (شومونت)ك ٣٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٧٨٤٨ اهالیسی، استحکاماتی، داخلی مکتبی، رهبانه مخصوص مدرسه‌سی، کتبخانه‌سی، مشهور بیچاقلرله سرکه، موم وسائره فابریقه‌لری واردر.

لانغلوا (Langlois) فرانسه مشاهیر هنرورانندن اولوب، رساملقده، حکاکلقده وآثار عتیقه علمنده کسب شهرت ایتمشدر. ١٧٧٧ ده (پونت دلارش) ده طوغوب، ١٨٣٧ ده وفات ایتمش؛ وبر چوق آثار براقمشدر.

— بو اسمده مشاهیر مستشرقیندن بری دخی اولوب، ١٧٨٨ ده پارسده طوغمش؛ و١٨٥٤ ده وفات ایتمشدر. هند قدیم کتابلرندن بر قاچ اثر مهمك مترجمیدر.

لانغله (Langlé) فرانسه مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ١٧٦٣ ده طوغمش، و١٨٢٤ ده وفات ایتمشدر. اکثر شرق لسانلرینی تحصیل ایدوب، بر مدت پارسده السنهٔ شرقیه مکتبنده فارسی وملایی لسانلری معلملکنی ایتمش؛ وتیمورلنکك اصول ادارهٔ ملکیه وعسکریه‌سی حقنده بر کتابله هندجه‌دن بعض آثار ترجمه، و(آمیوت)ك تاتارجه‌دن فرانسزجه‌یه اوله‌رق ترتیب ایتمش اولدیغی لغت کتابنی نشر ایلمشدر.

لانقاستر (Lancaster) انکلتره‌نك شمال غربی جهتنده مانچسترك ٣٣ ولوندره‌نك ٣٣٥ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق ایرلانده دکیزینه دوکیلن (لونه) نهری اوزرنده واقع ایالت مرکزی بر شهر اولوب، ٢٥٠٠٠ اهالیسی، دمیر دوکمخانه‌لری، دمیریول واغونلریله پاموق وایکدن منسوجات مختلفه ومشمع وسائره فابریقه‌لری واردر. کوچك واپورلر نهرده شهرك ریختملرینه قدر چیقیورسه‌ده، بیوکلری ٨ کیلومتره آشاغیده واقع (غلاسون) اسکله‌سنده طوروررلر. بر یتیمخانه‌سیله تیمارخانه‌سی ومتعدد مکتبلری وبر کتبخانه‌سی‌ده واردر. اسکی بر قصبه اولوب، رومالیلر زماننده (لونجویقوم) تسمیه اولنوردی.

— لانقاستر ونام دیکرله لانقاشیر ایالتی یعنی قونتلغی شمالاً (وستمورلاند)، شرقاً یورق، جنوباً چستر ایالتلریله وغرباً ایرلانده دکیزیله محاط اولوب، بو حدود داخلنده‌کی قسم اعظمندن بشقه شمال غربی جهتنده (فورنس) اسمیله بسبتون مفرز بر پارچه‌سی واردر، که غرباً (کومبرلاند) وشرقاً (وستمورلاند) ایالتلریله محدود اولدیغی حالده، بر شبه جزیره صورتنده دکیزك ایچریسنه کیرمشدر. بتون ایالتك مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٨٦٠ مربع کیلومتره اولوب، ٣٤٥٤٤٤٠ اهالی ایله مسکوندر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ٧١١ کشی دوشوب، انکلتره‌نك اك مسکون بریدر. مرکز اداره‌سی کوچك واسکی اهمیتندن دوشوك ایسه‌ده، ایالت داخلنده (لیورپول) و (مانچستر) کبی ایکی جسیم شهر بولنیور، که هر بری پك بیوك تجارت وصنایع مرکزیدر. قسم شرقیسنده اسقوجیه‌دن کلن بر طاقم طاغلر تشعب ایدوب، ذروه‌لری ٧٠٠ متره‌یه وارماز. قسم غربیسی ایسه وقتیله بطاقلق اولوب، قورودلمش اووه‌لردن عبارت وتورب دینلن محروقات برینه قوللانیلان چورومش نباتات مستحاثه‌لرینی حاویدر. فورنس قسمی ایسه دها عارضه‌لی اولوب، آنجق اوراده اك یوکسك طاغی ٨٠٣ متره ارتفاعنده‌در. مرسی، ریبله، ویره ولونه نهرلری وبونلره تابع برچوق چایلر ایالتی شق وارواایدر؛ وبو نهرلرك دردی‌ده منصبلرنده پك اوزون خلیجلر تشکیل ایدیور. بوخلیجلردن بشقه سواحلنك برچوق قوی ولیمانلری واردر. مرتفع جهتلرنده هواسی صوغوق وسواحله قریب اولان غرب و جنوب جهتلرنده معتدل اولوب، یاغمورلری پك چوقدر. طوپراغی منبت ایسه‌ده، سرت بر بالچیقدن عبارت اولدیغندن، ایشلنمسی خیلی زوردر. بناءً علیه بر

بیوك قسمی الیوم مرعی و تورب حالنده ایسه‌ده، کوندن کونه آچیلوب، تارله‌یه تحویل اولنمقده‌در. اراضیٔ مزروعه‌سی یوزده ٦٥ نسبتنده اولوب، الك برنجی محصولی یولاف، ایکنجی درجه‌ده آرپه و اوچنجی درجه‌ده بغدای وسائره‌در . باشلیجه حیوانات اهلیه‌سی ٢٢٥٠٠٠ صیغیر، ٢٨٥٠٠٠ قیون و ٤٠٠٠٠ قدر بیکیردن عبارتدر. سوت، یاغ و پینیر اخراجاتی چوقدر. لکن مملکتك الك برنجی منبع ثروتی کور معدنی اولوب، سنوی یکرمی یکرمی بش ملیون طونیلاته قدر چیقار. دمیر معدنلری‌ده چوقدر. بز وباصمه کبی پاموق منسوجاتنجه بو ایالت بتون دنیانك برنجی یری او. لوب، ایکی بیکی متجاوز فابریقه‌سنده درتیوز بیکه قریب عمله بو صنعتله اشتغال ایدرلر. یوك وایپك قماشلرله دمیردن مختلف ماکینه‌لر وسائر آلات وادوات دخی یاپیلیر. الحاصل صنایع وتجارتی پك ایلریدر.

لانقاستر { (Lancaster) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (پانسیلوانیه) جمهوریتنده و(هاریسبورغ) ك ٥٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق برچوق دمیر یول خطلرینك نقطهٔ تقاطعنده واقع قونتلق مرکزی برشهراولوب، ٢٥٧٧٠ اهالیسی وتفنك، بالطه، زراعت ماکینه. لری، آرابه، دمیر یول لوقوموتیفی، منسوجات مختلفه وسائره فابریقه‌لری واردر. مکاتبی‌پك‌مکملدر دکیزه قدر سیر سفائنه صالح بر جدولی اولوب، تجارت بحریه‌سی دخی ایشلك اولمغله، کوندن‌کونه بیومکده‌در. اهالیسنك قسم اعظمی آلماندر.
— ممالك مذکوره‌ده بو اسمله بر چوق کوچك قصبه‌لر وقونتلقلر دها واردر.

لانکدوق { (Languedoc) فرانسه‌نك تقسیمات قدیمه‌سنده جنوب جهتنده واقع بر خطه‌سی اولوب، رونه ایرماغنك صاغ کنارندن آق دکیز ساحلی بوینجه پیرنه سلسلهٔ جبالنك اتکلری قربنه قدر ممتد اولوردی؛ و (روسیلون) ایله (فوآ) قونتلقی نام ایکی کوچك خطه لانکدوق ایله پیرنه سلسله‌سی آره‌سنده حائل اولوردی . مرکزی (تولوزه) شهری ایدی . آشاغی و یوقاری لانکدوق اسملریله ایکی قسمه منقسم اولوب، برچوق دره بکلکلرینی حاوی ایدی. شمدیکی تقسیماتده: آردشه، اوده، غارد، یوقاری غارونه، هرولت، یوقاری لوآره، لوزره وتارن ایالتلرینه منقسمدر. رونه مجراسنه وآق دکیز سواحلنه متوازیاً ممتد اولور (ویواره) و (سونه) اسملریله ایکی صره طاغلری اولوب، منتهای جنوبنده‌ده پیرنه سلسلهٔ عظیمه‌سنك اتکلری بولنیور. بو وجهله قسم اعظمی آق دکیز مائله‌سنده ایسه‌ده، جبال مذکوره‌نك اوته طرفنده بحر محیط آطلاسی مائله‌سنده واقع (لوآره) و (غارونه) حوضه‌لرینه تابع یرلری وبو ایرماقلره دوکیلور بعض میاه جاریه‌سی دخی واردر. هواسی ارتفاعنه کوره مختلف اولوب، آق دکیز مائله‌سنده وهله سواحلنده عادتاً صیجاقدر. طوپراغی پك منبتدر . طاغلق یرلرنده مرعی و اورمانلری چوقدر. باغلری مشهوردر. بو خطه روماليلر زماننده (ناربونزه) و بعده (سپتیمانیه) تسمیه اولنمشدی . بشنجی قرن میلادیده مملکتی ضبط ایدن ویسیغوتلر کندیلرینه نسبتله (غوتیه) اسمنی ویرمشلردی. سکزنجی قرن میلادیده مجا. هدین اسلامك الینه کچوب، برآز مدت ممالك اسلامیه عدادینه داخل اولدقدن صکره، تدریجاً شارل مارتل وپپن و شارلمان طرفندن استرداد وفرانق دولتنه الحاق اولنه‌رق، (سپتیمانیه) دوقه. لغی نامیله بر ایالت ممتازه اتخاذ اولنمش؛ وکیده‌رك کسب استقلال ایتمش ایدی . اون اوچنجی قرن میلادیده‌فرانسه‌یه الحاق‌اولنه‌رق، او وقت‌فرانسه‌نك جنوب جهتنده سویلنیان (اوق) لسانه نسبتله (لانکدوق) تسمیه اولنمشدر. [زیاده تفصیلات ایچون الیوم منقسم بولندیغی ایالاتك اسامیسنه مراجعت بیوریله.]

لانکلاند { (Langeland) یعنی «اوزون یر» . دانیمارقه‌ده (فین) ونام آخرله (فیونیه) جزیره‌سنك جنوب شرقی ساحلی قربنده واقع و بو جزیره‌یه ملحق برآطه اولوب، شرقاً (لالاند) جزیره‌سندن ١٢ کیلومتره اکنده بر بوغازله آیرلمشدر، که (لانکلاند بات) دینمکله معروفدر. غرب جهتندن کندیسیله مذکور فیونه جزیره‌سی و (تاسینکه) ایله (ارو) آطه‌لری آره‌سنده بولنان بوغاز ایسه چوق دها طار وبر

طاقم کوچك آطه‌لری حاویدر. شمالدن جنوبه بویی ٥٤ کیلومتره اولوب، اکی هیچ بر برده ٨ کیلومتره‌یی تجاوز ایتمیور. منتهای شمالیسی ″٣ ′١٠ °٥٥ عرض شمالی ایله ″٣٥ ′٣٥ °٨ طول شرقیده و منتهای جنوبیسی ′٤٠ °٥٤ عرض شمالی ایله ′٢٠ °٨ طول شرقیده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٨٨ مربع کیلومتره اولوب، ٢١٠٠٠ اهالیسی واردر. اراضیسی آز متموج اولوب، اڭ یوکسك یرینك آنجق ٤٨ متره ارتفاعی واردر. طوپراغی منبت اولوب، ذخیره وکتنویر ایله سائره حاصل اولور. اورمانلریله مرعالری‌ده چوقدر. اهالیسی کلیتلی صیغیر یتیشدیررلر. سواحلی دوز اولوب، یالکز ساحل غربیسنده بر قویی واردر. مرکزی اولان (رود کوبینغ) قصبه‌سی ساحل غربیسنده‌در.

لانکنسالزه (Langensalza) پروسیه‌ده صاقسه ایالتنك (ارفورت) سنجاغنده وارفورتك ٣٠ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (سالزه) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠٥٤٠ اهالیسی، یوك وکتنویر ایپلکیله چوخه وآلات زرعیه فابریقه‌لری وجوارنده کوکوردلی وطوزلی میاه معدنیه‌سیله قابلیجه‌لری واردر.

لانکو (Langö) نوروجك ساحل غربیسنده بر آطه اولوب، °٦٨ عرض شمالی خطنك بر آز شمالنده واقعدر. سواحلی پك کیرینتیلی جیقنتیلی وقیالر وآطه‌جقلرله محاط وبر چوق شبه جزیره و برونلری حاویدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٨٨ مربع کیلومتره اولوب، ٩٠٠٠ اهالی ایله مسکوندر.

لانوس (Lanos) آمریقای جنوبینك چوللری حکمنده اولان پك واسع واوزون قبا اوتلرله مستور اووه‌لره اسپانیوللر طرفندن ویریلن اسمدر. لانوسلر اڭ زیاده ونزوئلا، برازیلیا، آرجنتین ممالکنده وسائر او جهتلرده بولنیور.

لاوجه بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی ذکر ایدوب، نره‌ده اولدیغنی بیان ایتمیور.

لاؤچئو (Lao-Tséu) چینك حکما و شاعرلرندن اولوب، قونفوچیو‌دن اول اوله‌رق، قبل المیلاد ٦٠٠ تاریخلرنده یاشامشدر. تناسخی تدریس ایدوب، بو دخی فیثاغورس کبی دنیایه مقدمکی کلیشلرینی ونه قالبلرده کلدیکنی تخطر ایتمك ادعاسنده بولنوردی. (تاؤته کینغ) یعنی «عقل اول» عنوانیله بر تألیفی واردر، که چینلیلرك کتب مقدسه‌سندن معدوددر. بر مذهبك مؤسسیدر، که الیوم چینده مرعی اولوب، برچوق تابعلری واردر. کتابی فرانسزجه‌یه وسائر آوروپا لسانلرینه ترجمه اولنمشدر.

لاؤدیکه (Laodice) ماکدونیه حکمدارلری فیلیپك سردارلرندن آنتیوخسك زوجه‌سی واسکندرك وفاتندن صکره سوریه حکمداری اولان سلفقوس نیقاتورك والده‌سیدر.

— دیکر بر لاؤدیکه دخی ینه سلفقیلردن آنتیوخس تئوسك همشیره وزوجه‌سی اولوب، برقومدن سلفقوس قالینیقوس ایله آنتیوخس هیراقس اسملریله ایکی اوغلی اولدقدن صکره، زوجی مصرده حکومت سورن بطالسه خاندانه منسوب (برنیکه) یی تزوج ایتمك اوزره، کندیسنی تطلیق ایتمش، ومؤخراً تکرار تزوج ایلمش ایدی. صاحبهٔ ترجمه زوجیله اورتاغنی قتل ایتدیره‌رك، اوغلی سلفقوسی تخته اقعاد ایتمش؛ و مصر حکمداری بطلیموس اورجت میلاددن ٢٤٠ سنه اول کندیسنی قتل ایلمشدر.

لاؤدیکیه (Laodicée) زمان قدیمده آسیاده ماکدونیه‌لی حکمدار عائله‌لرینه منسوب (لاؤدیکه) اسمنده بعض قادینلره منسوب بر قاچ شهر وقصبه وار ایدی. اڭ مشهورلری فریجیا خطه‌سنده بولنمش اولانیدر، که آنفه الترجمه لاؤدیکه طرفندن تأسیس اولنه‌رق، (لیقوس) نهری اوزرنده واقع اولمغله (آدلیقوم) تعبیریله تفریق اولنوردی. (دیوسپولیس) و (روآس) دخی تسمیه اولنوردی. میلادك ٦٥ تاریخنده حرکت ارضدن خراب اولوب، بعده (مارق آورل) طرفندن تعمیر اولنمش؛ وقسطنطین زماننده بیوك فریجیا ایالتنه مرکز اتخاذ اولنمش ایدی. ٣٦٢ تاریخ میلادیسنده بر مجلس روحانینك محل انعقادی اولمشدی. ١٤٠٢ تاریخ میلادیسنده تیمورلنك طرفندن ضبط وتخریب اولنه‌رق،

او وقتدن خرابه حالنده‌در . خرابه‌سی آیدین ولایتنك دكزلی سنجاغنده (اسكی حصار) اسمیله معروفدر . [بو اسمه مراجعت بیوریله]

— بوندن صكره اك مشهورلری: (لاؤدیكیه قومبوستَه) و (لاؤدیكیه آدماره) ایدی‌كه برنجیسی الیوم (لادیق) وایكنجیسی (لاذقیه) اسملریله معروفدرلر . [بو اسملره مراجعت بیوریله .]

لاورانسه { (Lawrance) ممالك مجتمعه‌نك (قانساس) جمهوریتنده و (تویقه)نك ٤٩ كیلو متره شرق جنوبیسنده اوله‌رق (قانساس) نهری اوزرنده سنجاق مركزی بر قصبه اولوب، ١٠٤٠٠ اهالیسی، دارالفنونی، متعدد مكتبلری، بر سطح مائل اوزرنده كوزل موقع ومنظره‌سی، دمیر یولی و ایشلك تجارتی واردر. — بو اسمله ممالك مذكوره‌ده بر قاچ كوچك قصبه دخی واردر.

لاوریقوشه { (Lauricocha) آمریقای جنوبینك (پرو) جمهوریتنده بر كولدر، كه ١٠°٣٠′ عرض جنوبی ایله ٧٨°٥٠′ طول غربیده واقع اولوب ، بویی ١٣ وانی ٥ كیلومتره‌در. (تونغوراغوآ) نهری بو كولدن چیقار. — كنارنده ینه بو اسمله ٥٠٠٠ اهالیلی جامع برقصبه بولنیور.

لاوریوم { (Laurium) یونان قدیمده آتیقه خطه‌سنك منتهای جنوبنده وساحل بحر قربنده برقصبه اولوب، اطرافنده‌كی كوش معدنیله مشهور ایدی . معدن مذكورك اخیراً یكیدن اخراجنه بدأ اولنمشدر.

لاؤزانه { (Lausanne) اسویچره‌نك (وود) ناحیه‌سنده و (برنه)نك ٨٠ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (لمان) كولی ساحل شمالیسندن ٢ كیلو مترهلك مسافه‌ده قضا مركزی برشهر اولوب، ٣٠١٨٠ اهالیسی، آقادمیاسی، فن جراحی مكتبی، اعدادیهٔ طبیه‌سی، مكتب صنایعی وسائر مختلف مكتبلری، خسته‌خانه ومكتبی حاوی اوله‌رق كورلره مخصوص بر دار العجزه‌سی، بتون اسویچره‌یه عائد خسته‌خانه‌سی و محكمهٔ تمیزی، ٨٠٠٠٠ جلدی و ١٠٠٠٠٠ رسائلی حاوی كتبخانه‌سی، آثار عتیقه و رسم ایله تاریخ طبیعی موزه‌سی، تاریخ وعلوم طبیعیه جمعیتلری وساعتجیلكه، جواهرجیلكه ومنسوجات وسائره‌یه مخصوص بر خیلی فابریقه‌لری واردر . موقع و منظره‌سی پك كوزل اولوب، اوزون بر كوپریسی ، بر تونلی ومتعدد ابنیهٔ مصنعه‌سی واردر.

لاؤس { (Laos) هند چینینك وسطلرنده واسع بر یر اولوب، قسم اعظمی سیام وبرر قسمی برمان وآنام ممالكندن معدود ایسه‌ده، حقیقتده (لاؤس) مستقل اولوب، اهالیسی‌ده ممالك متجاوره‌ٔ مذكوره اهالیسندن جنسیتجه بسبتون فرقلیدر. لاؤسك حدودی تمامیله معین و معلوم دكل ایسه‌ده، تقریباً ١٥° ایله ٢١° عرض شمالی و ٩٦° ایله ١٠٥° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، (مقونغ) ایرماغی حوضه‌سنك قسم اعظمیله (منام) ایرماغی حوضه‌سنك قسم اعلاسنی حاوی، وبو وجهله غرباً سیام وبرمان، شمالاً چینه تابع (یوننان) شرقاً تونكین وآنام، جنوباً دخی قامبوج ممالكیله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی معلوم دكل ایسه‌ده، ٤٠٠٠٠٠ مربع كیلومتره‌دن زیاده تخمین اولنوب، مقدار اهالیسی دخی بر ایكی ملیون راده‌لرنده طاغلق طرفلرنده وعلی‌الخصوص هنوز مجهول اولان قسم شمالیسنده (مویس) اسمیله معروف واصل لاؤسلیلردن بسبتون فرقلی برطاقم وحشیلر بولنیور.

اراضیسی یوكسك وطاغلق اولوب، حدود جنوبیه‌سی قربنده (منام) ایله (مقونغ) وادیلری آره‌سنده غربدن شرقه (دونغ پایابای) و یا (باساق) اسمیله بر سلسلهٔ جبال ممتد اولورلر . اورادن یوقاریسی بر یایله حكمنده اولوب، اكثری مقونغ ایرماغنه منصب اولمق اوزره ، بر چوق انهاری واردر. مع هذا بوطرفلرده ١٠٠٠ متره‌لك ارتفاعی متجاوز یرلری اولمیوب ، یایله‌لرینك چوغی ایكی اوچ یوز متره ارتفاعنده‌در . آنجق شماله طوغری چیقلدقجه، ارتفاع آرتوب، یوننان حدودی قربنده پك یوكسك طاغلری واردر . اك بیوك نهری مذكور مقونغ اولوب، غرب جهتنده دخی (سالوئن) مجراسنك یوقاری طرفی و (منام) ایرماغنك منابعی بولنیور . كرك بو ایرماقلر وكرك تابعلری اولان بر چوق انهار اكثریا سیل صورتنده

آقوب، برطاقم شلاله‌لر و سرعتلی اینیشلر تشکیل ایدر، وفیضانلرنده مجرالری اطرافنده‌کی آلچق یرلری باصارلر. هواسی پك افراطلی وتفریطلی اولوب، ملتهم روزکارلرینه وياغمورلره تابعدر. تشرین ثانیدن مایسه‌قدر قوراقلق موسمی حکم سوروب، هوا بزم ایلك بهاره معادل‌اولور؛ ومیزان‌الحراره اکثر طرفلرنده ۱۸ و ۲۰ درجه‌لرینی کوستروب، یالکز بعض طرفلرنده ۱۱ درجه‌یه‌قدر چیقار. منتهای شمالیسنك طاغلق یرلرنده ایسه هوا ارتفاعك درجه‌سنه کوره سرینددر. نباتاتجه پك زنکین بریر اولوب، هر نه‌قدر قوراقلق موسمنده اوتلر قورور، وآغاجلر یاپراقلرینی دوکر ایسه‌ده، یاز یاغمورلری یاغمغه باشلاربا‌شلاماز، اورته‌لق زمرده دونوب، اهالی تخم زرعنه باشلارلر. الك برنجی محصولی پرنج اولوب، صولاق یرلرده اکیلن‌عادی پرنجدن بشقه یوکسك یرلرده اکیلیر بر نوع پرنج دخی واردر، که دها لذیذ اولمغله، لاؤسلیلر بونی ترجیح ایدرلر. برر مقدار مصر، داری، یولاف‌و سائره دخی اکرلر. پاموق دخی الك باشلی محصولاتندندر. شمال جهتنده موز و خرما آغاجلری واسع اورمانلر تشکیل ایده‌جك درجه‌ده چوقدر. چیوید وبویا و یا یاغ استحصالنه یارار سائرنباتات و اشجاری دخی چوقدر. کنویر ودیکر الیافی‌حاوی نباتاتی وکراسته ومرانغوزلغه یارار قیمتلی اشجاریله طارچین کبی بهاراتی دخی واردر. مع‌هذا وسعت اراضیسنه نسبتله اهالیسنك ندرتنه بناءً پك آز یرلری مزروع ومعمور اولوب، اکثر طرفلری چالیلق وسازلق حالنده اراضیٔ خالیه‌دن عبارتدر. حیواناتجه هند چینینك سائرطرفلرینه مشابه‌اولوب، فیل، کرکدان، قپلان، پارس، آیی، میمونلرك انواعی وسائره بولنیور. حیوانات اهلیه‌سی ایسه باشلیجه فیل، مانده واوکوزدن عبارتدر. بیکیر و استر ایله طوموزلری آزدر. مانده‌لری پك‌ایری وقوتلیدر. اوکوزلری اورکوجلی اولوب، صرتلرینه یوك حمل ایدرلر. بونلر یبانی حالنده دخی کثیتله بولنوب، کرك اتلریچون وکرك تأنیس ایچون صید واخذ اولنورلر. برمقدارایپك بوجکی‌ده‌یتیشدیررلر ایسه‌ده، اکثریا ایپك بوجکاری کندی کندیلرینه اورمانلرده یابدقلری قوزه‌لری طوپلایوب، بوندن آشاغی برجنس ایپك چیقاریرلر.

لاؤسلیلر خالص هند چینی جنسیتنه منسوب اولوب، چهره‌لری تاتار چهره‌سنی آکدیرر، وبویلری قیصه وصقاللری سیرك ایسه‌ده، سیمالری سائر هند چینی اهالیسندن دها دوزکون وکولکه‌ده یاشایانلرینك رنکلری دها بیاضدر. کندیلری ساکن وملایم آدملر ایسه‌ده، برآز حیله‌کارلقلری واردر. یردن بر ایکی متره یوکسك اوله‌رق، قازیقلر اوزرینه مبنی اخشاب خانه ویا براقه‌لرده ساکن ایسه‌لرده، عشیرت حالنده بسبتون ترك ایتمیوب، بعضلری الآن کوچبه حالنده یاشایورلر. اکثر قصبه وقریه‌لری نهر کنارلری بوینجه ممتد سیرك وباغچه‌لرله محاط خانه‌لردن مرکبدر. اهالی (بودا) دینیله متدین ایسه‌ده، جن وپریلره وسحره وسائر بوکبی‌شیلره اعتقادلری دخی‌اولوب، سحربازلق وهکیملك ایدر قادینلری واردر. عمومی اثوابلری ارککلرده بر پشتمالدن وقادینلرده بلدن دیزه قدر اوزانیر برنوع فیستاندن‌عبارت ایسه‌ده، ارککلرك زنکینلری طار قوللی بر نوع جاکت، وبر شال واولی قادینلر دخی کوکسلرینی اورته‌جك بر یلك دخی‌کییرلر. تعدد ازواج یالکز زنکینلرده اجرا اولنوب، لکن قاریلرینك‌یالکز بری رسمی ومشروع صاییلیر. ناموسه چوق مبالاتلری اولمیوب، زنانك جزاسی جزئی بر جزای نقدیدن عبارتدر. اسارت عندلرنده مرعی ایسه‌ده، کوله وخلایقلرینه حسن معامله ایدرلر. زراعت واکرمك وطوقومق ایشلری اکثریا قادینلره منحصر اولوب، ارککلری آنجق آوجیلق وبالیقچیلقله مشغول اولورلر، ویا تنبل طورورلر. لسانلرینك سیام لسانندن آز فرق واردر.

لاؤمدون (Laomédon) تروآحکمداری (مشهور پریامك پدری اولوب، اساطیر یونانیه‌ده وفاسزلغیله مشهوردر. کویا شمسدن کنایه اولان (آپولون) ایله دکیز الهی زحل اولان (نپتون) کوکدن طرد اولندقلرنده، بونك یانینه کلوب، تروآنك سور وقلعه‌لرینی یاپمغه یاردیم ایتمشلرسه‌ده، صوکنده متفق علیه اولان اجرتلرینی ویرمدیکندن، آپولون وبابی

ونپتون طغیانی میاهی مسلط ایتمش؛ ولاؤمدون کاهنلره مراجعتنده، قیزی (هسیونه) یی بر دکیز جانوارینه آتمقدن بشقه چاره اولمدیغنی بیان ایتمشلر؛ و قهرمان شهیر (هرکول) اون ایکی کوزل آت مقابلنده مذکور جانواری قتل ایله، قیزینی تخلیص ایتمش ایسه‌ده، لاؤمدون بوکاده وعد ایتدیکی آتلری ویرمدیکندن، هرکول تروآیی ضبط و تخریب ایله، کندیسنی و اولادینی اتلاف، ویالکز (پریام) ی صاغ براقه‌رق، اونی یرینه تخته اقعاد ایتمش.

لاؤن (Laon) فرانسه‌ده پاریسك ۱۳۱ کیلومتره شمال شرقیسنده (اسنه) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ۹۱۳٤ اهالیسی، استحکاماتی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، دارالعجزه‌سی و بر قاچ فابریقه‌سیله اولدقجه تجارتی واردر.

لاووآزیه (Lavoisier) اعاظم کیمیا. کراندن اولوب، ۱۷٤۳ تاریخنده پاریسده طوغمشدر. کوچکدن علوم طبیعیه‌یه میل ایدوب، ۲۵ یاشنده فنون آقادمیاسی اعضالغنه قبول اولنمش؛ ومؤخراً بر بیوك میری چفتلك اداره‌سنه مأمور اولوب، فن کیمیاده‌کی معلومات نظریه‌سنی اجرا وتطبیقه میدان بولمشدی. ۱۷۷۵ ده یانمق فعلنك هواده‌کی مولد الحموضه‌نك یانان جسملرله ترکیب کیمیویه‌سندن حاصل اولدیغنی کشف واثبات ایدوب، کیمیاجه بر دور جدید آچمش؛ و۱۷۸٤ ده صوینك ترکیبنی کشف ایتمش ایدی. ۱۷۸۷ ده (کویتون) و (موروو) ایله مشترکاً اصطلاحات کیمیویه‌یی تعدیل وتصحیحه باشلامشدی. بر طرفدن دخی تطبیقات واجراآته دوامله، کیمیایه وزراعته بیوك خدمتلر ایتمشدر. مع هذا، مجرد برمیری چفتلك مدیری اولمق بهانه‌سیله، ۱۷۹۳ ده ارباب عصیان طرفندن بالتوقیف، محکمهٔ عرفیه‌نك قراریله ۱۷۹٤ سنه‌سی اعدام اولنمشدر. بر چوق تألیفات وتحقیقات فنیه‌یه تشبث ایدوب، اکماللریچون مهلت طلب ایتدیکی حالده رجاسی مسموع اولمیوب، ناتمام قالمشدر. کیمیا وحکمت طبیعیه‌یه دائر بر قاچ تألیفی اولوب، کلیات آثاری ۱۸٦۰ تاریخنده مصارف دولتله طبع ونشر اولنمشدر.

لاوور (Lavaur) فرانسه‌نك (تارن) ایالتنده و (آلبی) نك ٤۰ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۷۰۷۷ اهالیسی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی وایپك فابریقه‌لری واردر.

لاوی (Levi) حضرت یعقوب (عم) ك اوچنجی اوغلی اولوب، (لیا) دن متولد ایدی. قبل المیلاد ۲۱۱۷ دن ۱۹۸۰ تاریخنه ودیکر بر حسابه کوره ۱۷٤۸ دن ۱٦۱۱ تاریخنه‌دك ۱۳۷ سنه معمر اولمشدر. حضرت موسی وهارونك جد اعلاسیدر. موسویلرده ریاست روحانیه بونك نسلنه منحصردر. ارض مقدس اسباط بیننده تقسیم اولندقده لاوی نسلنه آیریجه بر یر ویرلمیوب، سائر یرلرك عشر محصولاتی وطاغنیق اوله‌رق ٤۸ معموره ویرلمشیدی.

لاوینیوم (Lavinium) ایتالیانك (لاتیوم) خطهٔ قدیمه‌سنده ورومانك جنوبنده بر شهر قدیم اولوب، طقوزنجی قرن میلادیده عربلر طرفندن تخریب اولنمشدر.

لاهارپ (Laharpe) فرانسه‌نك اك مشهور شعرا و ادباسندن اولوب، ۱۷۳۹ ده پاریسده طوغمش؛ و۱۸۰۳ ده وفات ایتمشدر. پدری عن اصل اسویچره‌نك (وود) ناحیه‌سی زادکانندن اولوب، فرانسه‌نك خدمت عسکریه‌سنه کیرمشیدی. برقاچ تیاترو کتابی وسائر منظومه‌لر یازوب، وولترك تقدیرینه مظهر اولمشدی. حکیم مشار الیه ایله سائر حکمانك افکارینه تابع اولوب، فرانسه‌ده افکار جدیده‌نك اك خواهشلی آلقیشلایجیلرندن ایکن، ۱۷۹٤ ده بلاسبب حبس اولندیغندن، فیما بعد تبدیل فکر ومسلك ایده‌رك، افکار عتیقه و ریاست روحانیه لهنده یازمغه باشلامش؛ واعدامنه حکم اولنمش ایسه‌ده، صاقلانه‌رق قورتلمش ایدی. برامکه‌نك وقعهٔ معلومه‌سنی دخی بر فاجعه صورتنده سلك نظمه چکمشدر. کندیسی فقیر الحال اولدیغندن، مجرد کچنمك ایچون دخی بعض کتابلر نشرینه مجبور اولمشدی.

لاهای (La Haye) فلمنك دولتنك پایتختی وجنوبی هولانده ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، آمستردامك ٤۵ کیلومتره

جنوب غربیسنده وساحل بحر قربنده اوله‌رق بر قاچ جدولك اوزرنده واقعدر. کثرت نفوسجه فلمنكك اوچنجی شهری ایسه‌ده، آوروپانك اك کوزل معموره‌لرندن اولوب، ۱۸۵۷۴۴ اهالیسی، پك منتظم سوقاقلری، کوزل اشجارله مزین میدانلری، مصنع ابنیه‌سی، قراله مخصوص سرایی، رسم آقادمیاسی، متعدد ومکمل مؤسسات علمیه وفنیه‌سی وصنایع مختلفه‌یه مخصوص فابریقه‌لری واردر.

لاهور { (Lahore) هندستانك شمال غربی جهتنده وکلکته‌نك ۱۷۷۰ کیلومترو غرب شمالیسنده ودهلینك ده ۴۳۸ کیلومترو شمال غربیسنده اوله‌رق سند ایرماغنه تابع (چیناب) نهرینه دوکیلن (راوی) چاینك صول کنارندن ½۱ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقع پنجاب ایالتنك مرکزی بر شهر شهیر اولوب، ۱۴۹۳۷۰ اهالیسی، شمال شرق کوشه‌سنده بر تپه‌نك اوزرنده اسکی بر قلعه‌سی، اصل شهرك اطرافنده قیرمزی طاشدن معمول بر سوری، اسکی ملوك تیموریه‌یه مخصوص بولنمش سرایی، ملوك مذکوره‌دن جهانکیر واورنکزیبك کندی اسملرینه منسوب جامع شریفلری، دیکر مؤسسات وآثار اسلامیه‌سی، پنجابه مخصوص دار الفنونی، السنهٔ شرقیه‌یه مخصوص مکتبی، مکتب فنون طبیه‌سی، دیکر متعدد مکاتب ومدارسی، موزه‌سی، خسته‌خانه‌سی، پك ایشلك بازار وچارشیلری، مجوهراته متعلق معمولاتیله کومش ویا آلتون قاقمه‌لی باقیر ودمیر آوانیسی وصیرمه‌لی و قلابدانلی قماشلری واردر. لاهور وقتیله چوق بیوك ودها معمور اولوب، اطرافنده‌کی واسع خرابه‌لر وبونلر میاننده مشهور اولان ابنیهٔ مصنعه ویرانه‌لری اسکی معموریتنه شاهددر. شمدیکی شهرك سوقاقلری طار وابنیه‌سی پك یوکسك اولدیغندن، اکثریسی حزن انکیزدر. صنایع محلیه‌سی دخی اسکی حالندن چوق تدنی ایتمشدر.

— لاهور سنجاغی پنجاب ایالتنك مرکزی اولوب، ۲۳۲۰۸ مربع کیلومترو وسعتنده اولدیغی حالده، ۱۸۸۹۴۹۵ اهالی ایله مسکوندر.

لاهون { صعید مصرده بر قصبه اولوب، ایچنده حضرت یوسف (عم)ك مسجدی وبرصو بندی بولندیغی «معجم البلدان»ده مسطوردر.

لایباخ { (Laybache) آوستریا ومجارستان دولتنده وتریسته‌نك ۹۸ کیلومترو شمال شرقیسنده ایلیریه وقارنیوله ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، ۲۳۰۰۰ اهالیسی، حبسخانه اتخاذ اولنان اسکی بر قلعه‌سی، داخلی وخارجی مکتب اعدادیسیله رهبانه مخصوص مدرسه‌سی، دار المعلمینی، رصدخانه‌سی، کتبخانه‌سی، زراعت وصنایع جمعیتلری، اجزاء کیمیویه ایله پورسلین، ایپك قماشلر، قوردله فابریقه‌لری وایشلك تجارتی واردر. اسکی بر شهر اولوب، روماليلر زماننده (آمونیا) وقرون وسطاده (لاباقوم) اسمیله معروف ایدی.

لایپسیغ { و لایپنیچ [«لیپسیغ» و«لیپنیچ» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

لایتمریج { (Leitmeritz) چهستانده پراغه‌نك ۵۳ کیلومترو شمال غربیسنده و (البه) ایرماغی اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی، مکتب اعدادیسی، ایشلك تجارتی و یاپی بالیغی اخراجاتی واردر. جوارلری او قدر کوزلدر، که چهستانك جنتی تسمیه اولنمشدر.

لایته { (Leitha) آوستریا ومجارستانده بر نهردر، که آوستریا باش دوقه‌لغنده (نایستاد)ك ۹ کیلومترو جنوبنده نبعانله، مجارستانه داخل اولور، وطوننك برقوللیه برلشدکدن صکره بو ایرماغه دوکیلور.

لایحی { (مصطفی) اونیجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، سیروزلیدر. ابتدا طریق علیه سلوك ایدوب، بعده جانب مصره عزیمتله، طریق کلشنی‌یه انتساب ایده‌رك، قلندرانه بر عمر سورمکه باشلامش؛ ومؤخراً درسعادته کله‌رك، صدراعظم سمیز علی پاشانك اعتقاد وحسن ظننه مظهر اولمغله، بر نیجه مدت مرجع خاص وعام اولدقدن صکره، پاشای مشار الیهك دائره‌سی آدملرینك حسد وافتراسنه اوغرامغله، مملکتنه عودت ایده‌رك، ۹۷۳ ده اوراده وفات

ایتمشدر. اشعار ونوادری جامع بر مجموعه ترك ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

طریق کعبهٔ تحقیقه رهروان اولانه
جناب حضرته برشاهراهدر ایشیکك

لائرت { (Laërte) ایتاکی جزیره‌سنك حکمدار قدیمی اولوب، مشهور اولیسك پدری ایدی.

لائرته { (Laërte) آسیای صغیرده کیلیکیا ایله پامفیلیا خطهٔ قدیمه‌لری آره‌سنده وساحل بحرده یعنی علائیه جوارلرنده بولنمش مستحکم بر شهر قدیم اولوب، لائرته‌لی دینمکله معروف دیوجانسك وطنی ایدی.

لاینه { (Leine) آلمانیه‌ده بر نهردر، که پروسیه‌نك صاقسه ایالتنده (دون) طاغندن نبعان ایله، هانووره قراللغنه کیروب، (کوتینکه)نك ایچندن بعدالمرور، هانووره شهرینه واصل اولنجه، سیر سفائنه صالح اولور؛ و ۲۵۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (آلر) نهرینه دوکیلور.

لاییس { (Laïs) یونان قدیمده حسن و آنلریله وشوخ مشربلکلریله شهرت بولمش آنا قیز ایکی قادین اولوب، برنجیسی عن اصل سیجیلیه‌لی اولدیغی حالده، قورنته‌ده ساکن اولمش؛ وآتنه‌نك اك مشهور رجالنی وعلی الخصوص مشهور (آلکیبیاد)ی دام عشقنه دوچار ایتمشدی. بعده بر دلیقانلی‌یه تعشق ایدوب، بونك آرقه‌سی صره تسالیه‌یه کیده‌رك، اورانك قادینلری قیصقانمغه باشلیوب، کندیسنی میلاددن ۳۸۰ سنه اول قتل ایتمشلردر. — دیکری بونك‌له آلکیبیادك قیزی اولوب، والده‌سنك اثرینه تبعیت ایتمشدر.

لب { اندلسده بحر محیط ساحلنده برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

لبابه { (ام الفضل — بنت الحارث الهلالیه) صحابیاتدن بر قادین اولوب، فخر الرسل (صلعم) افندمزك بالدیزی یعنی ام المؤمنین (میمونه) جنابلرینك همشیره‌سی، عم پاك جناب نبوی عباس بن عبدالمطلب (رضه)ك زوجه‌سی وخالد بن ولید (رضه)ك تیزه‌سی ایدی. حضرت خدیجه (رضها) دن صکره الك اول اسلامه کلن صاحبهٔ ترجمه اولدیغی مروی اولوب، جناب حضرت نبویدن حقنده چوق حرمت ورعایت ابراز بیورلوردی. جعفر بن ابی طالب و بعده ابو بکر صدیق ونهایت علی المرتضی (رضهم) حضراتنه وارمش اولان (اسماء بنت عمیس) ودیکر عم رسالتپناهی حمزه بن عبدالمطلب (رضه)ك زوجه‌سی اولان (سلمی بنت عمیس) دخی صاحبهٔ ترجمه‌نك لام همشیره‌لری ایدی. خالد بن ولید حضرتلرینك والده‌سی اولان همشیره‌سی (لبابة الصغری)دن تفریق ایچون (لبابة الکبری) دینمکله معروفه ایدی. حضرت عباس (رضه) دن فضل، عبدالله، قثم، عبدالرحمن و دیکر ایکی، که جمعاً آلتی اولاد دنیایه کتیرمشدر. اوغلی عبدالله (رضه) وسائر بعض ذوات کندیسندن روایت احادیث شریفه ایتمشلردر.

— خالد بن ولید حضرتلرینك والده‌سی اولان همشیره‌سی (لبابة الصغری)نك ایسه اسلامی و وصحبتی مختلف فیهدر.

لبابه { اندلسده سرقسطه‌یه محلق بر یر اولوب، لبابی نسبتیله معروف بعض مشاهیر اسلامك مسقط رأسی بولنمشدر.

لبابه بنت عبدالله { عبدالله بن جعفر الطیارك قیزی اولوب، ملوك امویه‌دن عبدالملك بن مروانه وارمش ایسه‌ده، مرقومك مشهور اولان آغزینك رائحهٔ کریهه‌سنه تحمل ایده‌میوب، اظهار استکراه ایتدیکیچون، تطلیق اولنه‌رق، هاشمیلردن علی بن عبدالله بن العباس (رضهم)ه وارمش ایدی.

لبادین { دمشق شامده باب جیرون قربنده مشهور بر محله ایدی. — سمرقندك دخی برمحله‌سی بو اسمله معروف اولوب، (کوی نمدکران) دخی دینلیردی.

لبان { یمنك اوته‌سنده واقع مهره خطه‌سنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

لبدوس { (Lebedos) آسیای صغیرده آطه لردکیزی ساحلنده و (قولوفون) شهر قدیمنك غرب شمالیسنده یعنی شمدیکی صیغاجق قصبه‌سی قربنده اسکی بربلده اولوب، یونیا خطهٔ قدیمه‌سنه ملحق ایدی. لیسیماخوس طرفندن تخریب اولنه‌رق، اهالیسی (افس)ه یعنی آیاثلوغه نقل اولنمشدی.

لبده { (Leptis) طرابلس غربك شرق طرفنده ساحل بحرده و مركز لوا اولان خمس قربنده بولنمش بر شهر قديم اولوب ، فنيكه‌ليلرك بنا كرده‌سى ايدى؛ و قارتاجليلره تابع اولوب، بونلره ويركى ويررردى. قارتاجليلرله روماليلر بيننده وقوعبولان محاربات مشهوره‌نك اوچنجيسنده لبده‌ليلر روماليلرك طرفنى التزام ايتدكلرندن، بونلر طرفندن حمايه اولنه‌رق ، شهر دها زياده معموريت كسب ايتمش؛ وعلى‌الخصوص اوراده طوغمش اولان (سپتيم سور) طرفندن چوق تزيين اولنمش ايدى. پك بيوك وتجارتگاه ايدى. بعده تدريجاً تدنى ايدوب، فتوحات اسلاميه زماننده بسبتون اهميتدن دوشمش؛ ويالكز قلعه‌سى قالوب، مؤخراً بعض سركش عربان طرفندن ملجأ اتخاذ اولنمشدى. اليوم بعض خرابه‌لرى موجود اولوب، دكيز چكلدكجه، ديبنده بر چوق آثار عتيقه ظهور ايتمكده‌در.

لبرون { (Lebrun) فرانسه‌ده بو اسمله ، برى رسام وايكنجيسى شاعر اولمق اوزره، اوچ مشهور ذات كلمشدر. رسام ١٦١٩ تاريخنده پارسده طوغوب، ١٦٩٠ ده وفات ايتمش؛ وبر چوق رسملرله بعض تأليفات براقمشدر. شاعرلرك برنجيسى ١٧٢٩ ده طوغوب، ١٨٠٧ ده وفات ايتمشدر. ايكنجيسى ١٧٨٥ ده طوغوب ، ١٨٧٣ ده وفات ايتمشدر.

لبطيط { اندلسده جزيرة الخضراء اعمالندن بر قصبه ايدى.

لبله { اندلسده قرطبه‌نك بش مرحله غربنده وساحل بحرده اثمار ومحصولاتى چوق بر قصبه اولديغى جغرافيون عرب آثارنده مسطور اولوب، اليوم اسپانيوللرك (هوئلوه) ديدكلرى قصبه اولسه كركدر.

لبنان { جبل — (Liban) شام خطه‌سنك قسم وسطيسنده ساحل ايله متوازياً جنوب غربيدن شمال شرقيه طوغرى ممتد بر طاغ اولوب، ١٥′ ٣٣° ايله ٤٠′ ٣٤° عرض شمالى و ٣٣° ايله ٣٤° طول شرقى آره‌لرنده اوزانيور. بويى ١٥٠ كيلومتره اولوب، صرتى ساحل بحردن حد وسطى اوزره، ٢٠ ويا ٢٥ و شمال جهتنده ٣٥ كيلومتره اوزاقدر. منتهاى جنوبيسنده ليطانى ونام ديكرله قاسميه و منتهاى شماليسنده النهر الكبير نهرلرى بولنيور. غربى مائله‌سى سطح مائل صورتنده اولوب، شرقدن غربه ويا شرق شماليدن غرب جنوبيه طوغرى لب دريايه قدر اوزانير بر چوق قوللرى واردر؛ وبونك آره‌سنده متوازياً بر طاقم انهار آقوب ، درين واديلر آچمشلردر . شرق جهتنده جبل لبنان ايله متوازياً جبل الشيخ و جبل شرقى ممتد اولوب ، آره‌لرنده (بقاع) ويا (بقاع العزيز) تسميه اولنان واسع بر وادى بولنيور. كرك جبل لبنانك شرق وكرك قارشيسنده‌كى جبل شيخك غربى اتكلرى ديك و صرب اولوب، بقاع خطه‌سى ايكى طرفدن بر ديوارله محاط كبى كورينور؛ وبو واديده برى شماله وديكرى جنوبه طوغرى ايكى نهر آقوب برنجيسى (عاصى) وايكنجيسى (ليطانى) ديمكله معروفدر . اك مرتفع ذروه‌سى ٣٢١٢ متره ارتفاعنده اولوب، ٣٠٠٠ متره‌لك ارتفاعى متجاوز دها ايكى اوچ ذروه‌سى و ٢٥٠٠ ايله ٣٠٠٠ متره ارتفاعلرى آره‌سنده برقاچ محلى واردر. ارتفاعلرى ٢٠٠٠ متره‌يه قريب اوله‌رق، بر قاچ بوغاز وكچيدى دخى واردر. هر نقدر اسمى السنۀ ساميه‌ده بياضلقه وسوده دلالت ايدن (لبن) دن مشتق ايسه‌ده، هر بر يرى بياض كورينه‌جك صورتده سرمدى قارلرله مستور اولميوب ، بو اسمك سواحلده‌كى بياض قيالرندن نشأت ايتمسى محتملدر. يوقارى طرفلرنده صنوبر كلسيه‌سى آره‌لرنده برچوق واسع ودرين مغاره‌لرى اولوب، ايچلرنده قبل الطوفان ياشامش حيوانات منقرضه كميكلرى و انسانلرك احوال ابتدائيه‌سى آثارى بولنيور . دكيزدن اوزاقدن منظره‌سى پك تأثيرلى وعظمتلى اولوب، آنجق وقتيله مشهور بولنمش اولان فستيق آغاجلرى كسب ندرت ايدوب ، اكثر طرفلرى چيلاق اولديغندن، يقيندن كورنيشى اوقدر كوزل دكلدر. يالكز قسم جنوبيسى دها كوزل و دها معمور ومزروعدر . دكيزدن كلن بلوطلر جبلك غربى مائله‌سنده رطوبتلرينى ترك ايتدكلرندن، بو طرفك مياه جاريه‌سى دها چوقدر . دكيز قيسنده اسكى عبرانيلرك (كنعان) تسميه ايتدكلرى طار بر اووه ممتد اولوب، بونك اوستنده ١٢٠٠ متره‌لك

ارتفاعه‌قدر (وسط) تعبیر اولنان بر منطقه اوزا-
نیور، كه ساحلدن صكره الك مسكون یری‌اولوب، كویلری ومزروعاتی واردر. اورادن ۱۸۰۰ متره ارتفاعنه‌دك اولان اوچنجی منطقه‌نك یالكز دره-
لرنده ومحفوظ محللرنده بعض مزروعاتله میشـه ، چام، آردیچ، اخلاط وسائر اشجار بولنیورسه‌ده ، آچیـق یرلرنده روزكارلرك شـدتی هیچ بر شیئك حصولنه مجال براقیور. اورادن یوقاری آنجق بر طاقم سیرك اوتلر وچالیلر بولنوب، یازین قیـون و كچی سوریلری سوق ورعی اولنور. آنجق جبـل لبنانك اصل مرعی و اورمان دینله‌جـك یرلری یوقدر. ساحلده ووسط منطقه‌سنده حبوبات متنوعه ایله توتون، پنبه ومیوه‌لرك انواعی حاصل اولور. جبل لبنانك حیوانات وحشیه‌سی: آیی ، طوموز ، پارس، قورت، صرتلان، تیلكی، چقال، قره‌جه و سائره‌دن عبارتدر.

لبنان { (جبل — متصرفلغی) شام خطه-
سنده بیروت ایله سوریه ولایتلری وآق دكیز آره‌لرنده مستقلاً و صورت ممتازه‌ده اداره اولنور بر سنجاق اولوب، جنوباً بیروت‌ولا-
یتنك مركز سنجاغیله، شرقاً سوریه ولایتیله، شمالاً ینه بیروت ولایتنك طرابلس شام سنجاغیـله غرباً دخی آق دكیزله محاطدر . سواحلك قسم اعظمی بو متصرفلغه ملحق اولدیغی حالده ، اورته‌سـنده بولنان بیروت شهری وجوارلری جبـل لبنان‌سنجا-
غندن خارجدر. همنامی اولان طاغك بتونی دخی سنجاق داخلنده اولمیوب، منتهای شمالی وجنوبیسی بیروت ولایتنه ملحقدر. شرقاً ایسه جبل مذكورك مائله‌شرقیه‌سنك آشاغیسنه یعنی بقاع‌العزیز وادیسنه قدر ممتد اولور. مساحهٔ سطحیه‌سی ۶۵۰۰ مربع كیلومتره اولوب، ۳۹۹ ۵۰۰ اهالی ایله‌مسكوندر. اهالیسنك جمله‌سی لسان عربی ایله متكلم وسریانی‌و فنیكه‌لی وعرب اولادندن اولوب ، مذهبجـه قسم اعظمی یعنی نصفندن زیاده‌سی‌مارونی وقصوری‌مسلم، درزی، روم، روم قتولیكی وسـائره‌در. هیچ بر قصبه‌سی اولمیوب، كرك مركزی اولان (بیت‌الدین) وكرك قضامركزلری قرادن‌عبارتدر؛ ومتصرفلری قیشین اكثریا بیروتده اقامت ایدرلر . متصرفنك قتولیك مذهبنه تابع اولمسی‌شرط اولوب ، بش‌سنه مدتله باب عالی طرفندن تعیین ، ودول معظمه طرفندن تصدیق اولنور . سنجاق بروجه آتی ۸ قضایه منقسم اولوب، ۴۰ ناحیه و ۹۱۳ قریه‌یی حاویدر :

قضا	مقدار نواحی	مقدار قرا
شوف	۱۲	۲۱۰
متن	۵	۱۷۸
كسروان	۱۰	۲۲۶
بترون	۸	۱۵۲
جزین	۲	۱۰۷
كوره	۳	۵۰
زحله	·	۱
دیرالقمر	·	۷
جمعاً	۴۰	۹۳۱

[سنجاغك سائر احوالیچون مادهٔ آتیه‌یه مرا-
جعت بیوریله .]

لبنانی { ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، اصفهان قربنده واقع لبنان قریه-
سندن ایدی . كنج یاشنده‌وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی واردر. شو بر ایكی بیت فخرالدین زید بن حسن‌الحسینی مدحنده سویلدیكی برقصیده‌سندندر:

جانا حدیث عشق ندانی كجا رسد
هركز بودكه دولت وصلت مرا رسد
من خودكیم‌كه دولت وصلت طمع كنم
اینم نه بس‌كه دوریٔ هجرت بما رسد

لبنی { اندلس ادیبه‌لرندن بر قیز اولوب ، حسن وجالده وعلم صرف و حساب وشعر وادبیاتده وحسن خطده ید طولاسی اولمغله، حكم بن عبدالرحمن‌الثالثك خدمت كتابتنده‌استخدام اولنوردی .

لبون { (Lebon) هوا غازیله تنویر اصولنك موجدی اولوب ، ۱۸۰۰ تاریخنده هم تسخین هم تنویر ایچون ایجاد ایتدیكی بر نوع غاز لامبه‌سیچون امتیاز آله‌رق، ایرتسی سنه (هاوره) ده اجرا ایتمش ایسه‌ده، اهالی طرفندن حسن قبـول و رغبت كورمدیكیچون، ممالكتی اولان فرانسه‌یی تركله، انكلتره‌یه كیده‌رك، بو اصول نافعی اوراده موقع اجرایه قویمشدر.

لبیب افندی { متأخرین شعراء عثمانیه دن درت کشینك مخلصیدر :
برنجیسی دیاربکرلی اولوب ، ایکی کوزندن اعمی اولدیغی حالده، تحصیل علومله، شهر مذکورده مفتی اولمش؛ ویکرمی سنه قدر بو مقامده بولنه‌رق، ۱۱۶۰ ده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر :

اولمه فرهاد ای دل اول شوخك لب شیرینته
طاغ طیانماز تیشهٔ تکلیف جور آیینته

— ایکنجیسی (صادق —) استانبوللی ومیرمیراندن عبد الله پاشانك اوغلی اولوب، دفتردارلق و محاسبه‌جیلك کبی بعض مأموریتلرده بولنه‌رق، ۱۲۲۷ تاریخنده، آناطولی محاسبه‌جیسی ایکن، اوراده طاعوندن وفات ایتمشدر. شو مقطع اونکدر :

سلم ترکه ارتقایه لبیب
شوق بی اختیار وار دلده

— اوچنجیسی (عبد الله —) رئیس الکتاب واصف افندینك اوغلی اولوب، طریق علمه سالك اولمغله، ۱۲۵۳ تاریخنده مکه منلاسی ایکن طائفده وفات ایتمشدر. شو مقطع اونکدر:

دور رخکله سر و قدك فکرمه آلوب
وقت بهار وش ینه کلزاره اوغرادم

— دردنجیسی (محمد —) ۱۲۰۳ ده درسعادتده دنیایه کلوب، طوبخانه روزنامه‌جیسی ودیکر برچوق مأموریتلردن صکره مجلس محاسبهٔ مالیه رئیسی بولنمشدر. شو مطلع اونکدر :

کلسه بیت الحزن عشقده سیرانمه آه
ایلر انصاف بنم چاك کریبانمه آه

لبید { (بن ربیعه یاخود بن اسود بن عامر بن مالك بن جعفر الجعفری) صحابه‌دن واعاظم شعراء عربدن اولوب، معلقات سبعدن برینك صاحبیدر. جاهلیتده پك چوق اشعاری اولوب، معلقه‌سنك مطلعی اولان:

أ لا کل شیء ماخلا الله باطل
و کل نعیم لا محالة زائل

بیتی تقدیر جناب نبوی‌یه دخی مظهر اولوب، هیچ بر شاعرك آغزندن بوندن کوزل سوز چیقمامشدر ، بیورلمشدی . « اقرأ » سورهٔ شریفه‌سی نازل اولدقده، کعبهٔ معظمه‌ده لبیدك بو قصیده‌سی قارشیسنده تعلیق بیورلمش اوننغله ، او صره‌ده لبید قومی هیئت مبعوثه‌سیله برلکده‌کلوب، بو سورهٔ شریفه‌یی کورنجه ، کلام مخلوق اولمدیغنی درکله، همان نزد جناب نبوی‌یه کیده‌رك ، شرف اسلامله مشرف اولمش ؛ و بعده خیلی وقت دها معمر اولوب، ۴۱ تاریخنده ۱۴۰ یاشنده و بر روایتده حضرت عثمان (رضه)ك زمان خلافتنده کوفه‌ده ارتحال ایتمشدر. بر روایتده بعدالاسلام فخر کائنات (صلعم) افندمزه و صحابهٔ کرامه قارشی هجوه جرأت ایدن شعراء کفاره جواباً بر چوق اشعار سویلمش؛ وبر روایتده‌ده بعد الاهتدا نصاحت قرآنیه‌یه حیران اولوب، آرتق شعرسویلمکدن واز کچمش ایدی . شو بیتی‌ده ام‌المؤمنین عایشه (رضها) دن مرویدر :

ذهب الذین یعاش فی اکنافهم
وبقیت فی خلف کجلد الا جرب

لپانتی { (Lépante) و نام دیکرله (اینه بختی) نفس یونانك ساحل جنوبیسنده وقورنته کورفزینك ساحل شمالیسنده اوله‌رق آتنه‌نك ۱۶۹ کیلومتره غربنده بر قصبه اولوب، ۲۰۰۰ اهالیسی واردر. قرون وسطاده اهمیتی زیاده اولوب، عثمانلیلرله وندیکلیلر آره‌سنده برچوق محاربانه میدان اولمشدی . اسم قدیمی (ناوپاقتوس) اولوب، بواسم یکیدن احیا اولنمشدر. وتواریخ عثمانیه‌ده مستعمل (اینه بختی) اسمی دخی بوندن مأخوذدر . — قورنته کورفزینه دخی (لپانتی کورفزی) دیرلردی.

لپتیس { (Leptis) [« لبده » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

لپطا { (Lépeta) قبریس جزیره‌سنك ساحل شمالیسنده (کرینه) دن ۲ ساعتلق مسافه‌ده بر قریه اولوب، لاپاتوس (Lapathus) نام قدیم قصبه‌نك محلنده واقعدر.

لپه { (L'Épée) صاغر ودیلسزلره مخصوص یازی وتعلیم اصولنك موجدی‌اولوب، ۱۷۱۲ ده ورسایده طوغمش، و ۱۷۸۹ ده پارسده وفات ایتمشدر. کندیسی طریق رهبانه منسوب اولوب، ابتدا حاللرینه آجیدیغی ایکی‌دیلسز وصاغر همشیره‌یه اشارتلرله تعلیم وتفهیم علومه مجبور اولمش؛ وطوتدیغی اصولك مأمولی مافوقنده حسن نتیجه ویردیکنی کورنجه ، اولانجه مالملکنی

صرفله دیلسز وصاغرلره مخصوص بر مکتب آچوب، بونلرک تعلیمیله مشغول اولمش؛ وحق بو خدمتدن کری طورمامق ایچون، کندیسنه ویریلن پسقپوسلغی دخی رد ایلمشدی. اصول مخترعه‌سی حقنده بر تألیفی واردر.

لت { یاخود لتون (Lettes, Letons) روسیه‌نک شمال غربی جهتنده ساکن بولنان لیتوآنیه‌لیلرک بر قسمنی تشکیل ایدن بر قوم اولوب، قورلانده ایله قوونو، لیوونیه، ویتبسک و پسقوف ایالتلرنده بولنیور، مقدارلری ۹۰۰۰۰۰ نفوسه قریبدر. [« لیتوآنیه » ماده‌سنه مراجعت.]

لجأ { شامده سوریه ولایتنک حوران سنجاغنده وجبل حورانک غرب شمالیسنده بر یر اولوب، شرقاً وادی‌لووه، غرباً وادی‌الحرم، جنوباً دخی وادی القنوات ایله محاط مرتفع بر یردر. اراضیسنک غرابت شکل و وضعیتیله مشهور اولوب، وقتیله آتش‌افشان بر برکان بولنمش اولان حوران طاغندن آقمش لاولردن متشکلدر. بو لاولر ۲۰۰ متره قالینلغنده اوله‌رق طونارکن چاتلایه‌رق، شاهرم شاهرم اولمش؛ ودرین اوچوروملر ودیک چقورلرله بر چوق دیلیملره بعدالانقسام، ایچلرنده محبوس اولان غازلرک دخی پاتلامه‌سیله، بعض طرفلری بسبتون آلت اوست اولوب، قارمه قاریشیق آتلمش جسیم قیالر یغینی شکلنی آلمشدر. بو حال اراضی مذکوره‌نک اوته‌دن بری بر طاقم فراری وعاصیلره ملجأ اولمسنه مساعد اولمغله، محل مذکور بو معنی ایله (لجأ) تسمیه اولنمشدر. اسکی عبرانیلر عندنده (ارجوب) ویونانیلر و رومالیلرجه (تراخونیتیس) اسملریله معروف ایدی.

لجم { افریقیه‌ده مهدیه قربنده پک متین بر قلعه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

لجون { اردنده یعنی شریعه وادیسنده و طبریه‌دن ۲۰ میللک مسافه‌ده بر قصبه اولدیغنی جغرافیون عرب آثارنده محرر اولوب، اورته‌سنده مدور بر قیا واردر، که آلتندن بول بر صو چیقوب، قصبه‌نک باغچه‌لرینی اروا ایدر. بو صویک حضرت ابراهیم (عم)ک معجزه‌سیله چیقمش اولدیغی مرویدر.

لچه { (Lecce) ایتالیانک جنوب جهتنده و (تارنته)نک ۹۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوترانته ایالتنک مرکزی برشهر اولوب، ۲۳۰۰۰ اهالیسی، قلعه‌سی، مکتبی وبعض کوزل ابنیه‌سی واردر. اسکی برشهر اولوب، اسم قدیمی (آلبوم)در.

لُحج { یمنک جنوب جهتنده و عدنک ۴۰ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق ۱۳° ۲۶´ عرض شمالی ۵۲´ ۳۴° ۴۲ طول شرقیسنده همنامی اولان برکوچک حکومتک مرکزی برقصبه اولوب، صو بندلری وسدلر واسطه‌سیله اطرافنی سقی واروا ایدر بر وادینک ایچنده بولنمغله، باغ و باغچه وخرمالقلری و ۵۰۰۰ اهالیسی واردر. (الحوطا) اسمیله دخی معروفدر.

لحیانی { (ابوالحسن علی بن حازم) مشاهیر لغویوندن اولوب، علم لغتده بر چوق نوادرک حافظی ایدی.

لحیه { یمن ولایتنک حدیده سنجاغنده و حدیده‌نک ۱۲۰ کیلومتره شمالنده اوله‌رق بحراحمر ساحلنده واقع برقویک ایچنده قضا مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، سور داخلنده ۱۵۰ وخارجنده ۵۰۰ قدر کارکیر وعریش دینلن سازدن خانه‌سی یعنی تقریباً ۳۵۰۰ اهالیسی، سورک خارجنده بر قلعه‌سی و ۳ جامعی واردر. صویی ایکی ساعتلق مسافه‌ده واقع قیولردن دوه‌لرله جلب اولنه‌رق، قوراقلق موسمنده بو قیولرک صویی آجی اولمغله، دها اوزاقده بولنان دیکر قیولردن جلب اولنور. — لحیه قضاسی ملحق اولان زهره ناحیه‌سیله برابر تهامه‌ده واقع اولوب، هواسی پک صیجاق وآغیرجه‌در. محصولاتی دوره، سیسام، چیوید وسبزه‌دن عبارتدر. سواحلی قارشیسنده بر چوق جزایر صغیره بولنوب، بونلرده خیلی مقدار صدف وانجی صید اولنور.

لخ { (Lech) آلمانیه‌ده برنهردر، که تیرولک (برکنز) اورمانندن نبعانله، باویره‌یه داخل اولوب، (ویلس) ایله (ورتاخ) چایلرینی اخذ، و ۲۵۰ کیلومتره‌لک مسافه قطع ایتدکدن صکره، (تاپبورغ) قربنده طاغدن طونه‌یه منصب اولور.

لخفلد (Lechfeld) باویره‌ده آنف‌البیان نهرك شق ایتدیکی واسع بر اووه اولوب، بر قاچ محاربهٔ عظیمه‌یه میدان اولمشدر.

لخمی (ابوالحسن علی بن‌الانجب) مشاهیر فقهاء مالکیه‌دن وادبا وشعرادن اولوب، عن‌اصل قدس‌دن اولدیغی حالده، اسکندریه‌ده نشأت ایتمش؛ وخطهٔ مصریه‌ده تدریسله مشغول اولوب، ٦١١ تاریخنده قاهره‌ده وفات ایتمشدر. شو قطعه جمله اشعارندر:

تجاوزت ستين من مولدى
فاسعد ايامى المشترك
يسائلنى زائرى حالتى
وما حال من حل فى المعترك

لخمی (ابوالحکم عبدالسلام بن عبدالرحمن) اندلس مشاهیر علماسندن اولوب، اشبیلیه‌لیدر. ناتمام بر تفسیر شریفی وبر « شرح اسماء الله الحسنی » سی واردر. ٥٣٦ تاریخنده وفات ایتمشدر.

لذتی (حسین بیك) ایران شعراسندن اولوب، همدانلی اولدیغی حالده، اکبر شاه زماننده هندستانه رحلت ایتمشدی. شو بیت اونکدر:

مرا از بستر هجران سر جدائی نیست
بجز خیال تو با غیر آشنایی نیست

لر ایرانك غرب جهتنده‌کی لورستان خطه‌سنك نام دیگریدر. آلتنجی و یدنجی قرن هجریده اتابکاندن ایکی سلاله بو مملکتده حکم سوروب، برنجیسی (اتابکان لر بزرك) وایکنجیسی (اتابکان لر کوچك) اسملریله شهرت بولمشلردر. [« اتابکان » ماده‌سنه مراجعت.] اصل (لر) ویا (لور) کرد عشایرندن بیوك بر عشیرتك اسمیدر. [« لورستان » ماده‌سنه مراجعت.]

لرقه اسپانیاده‌کی (لورقه) قصبه‌سنك اسم عربیسیدر. [« لورقه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

لرن (Lerins) آق‌دکیزده فرانسه‌نك ساحل جنوبیسی قربنده « بحری آلپ » ایالتنك غراسه قضاسنه تابع (قان) ناحیه‌سنه ملحق و (قان)ك ٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع بر طاقم آطه‌لر اولوب، (سنته مارکریته) و (سنت هورونات) اسملریله ایکی بیوجك و بر قاچ کوچك آطه‌دن مرکبدر. بیوکلرندن برنجیسنك بویی ٣، ایکی آنجق بر و محیط دائره‌سی ٧ کیلومتره اولوب، چام اورمانلریله و مرعالرله مستوردر. بر کولی، برلیانی، وبر بیوك قلعه‌سی واردر، که پولتیقه متهملریچون محبس اتخاذ اولنمشدر. ایکنجیسنك بویی ١½ ومحیط دائره‌سی ٣ کیلومتره‌در. بونده مشهور بر مناستر وار ایدی، که ویرانه‌لری موجوددر. بو آطه‌لر زمان قدیمده فنیکه‌لیلر طرفندن اعمار واسکان اولنوب، برنجیسی (لرونه) وایکنجیسی (لرینه) تسمیه، وایکنجیسنده (برقونوم) اسمیله بر شهر تأسیس اولنمشدی.

لرناقه [« لارناقه » و « طوزله » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

لرو (Leroux) فرانسه‌نك علم ثروت و اصول معاشرت حقنده اتعاب ذهنله تألیفات یازان حکماسندن اولوب، ١٧٩٨ تاریخنده پارسده طوغمش؛ وابتدا مشهور (سنت سیمون)ك طریقنه تابع اولمش ایسه‌ده، بعده کندینه مخصوص بر طریق واصول اتخاذ ایده‌رك، ١٨٤١ ده مادام ساند ایله و ١٨٤٢ ده (زینو) ایله برلکده بر رساله موقوته تأسیس ایتمش؛ و ١٨٤٨ ده وضع قوانین مجلس منتخبی اعضالغنه نصب اولنمش ایدی. اوچنجی ناپولیونك ایمپراطورلغی اعلاننده ترك دیاره مجبور اولوب، بر مدت (جرسی) جزیره‌سنده یاشادقدن صکره، ١٨٦٠ ده اعلان اولنان عفو عمومیدن بالاستفاده، فرانسه‌یه عودت ایتمش؛ و فیما بعد امور سیاسیه‌یه قاریشمیوب، ١٨٧١ ده وفات ایتمشدر. جمعیت بشریه‌نك حال واستقبالی وچاره اصلاحی حقنده بر قاچ تألیفی واردر.

لروآدتیول (Leroy d'Étiolles) فرانسه مشاهیر اطباسندن اولوب، مثانه طاشنك بلاعملیات کسر و اخراجی اصولنك موجدلرندندر. بو کشفنه مقابل ٦٠٠٠٠ فرانق مکافاة آلمشیدی. ١٧٩٨ ده (نوربی) قربنده (اتیوله) قصبه‌سنده طوغمش؛ و ١٨٦٠ تاریخنده وفات ایتمشدر.

لریده (Lérida) اسپانیه‌نك قاتالونیه خطه‌سنده و بارسلونه‌نك ١٣٢ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق (ابره) ایرماغنه

تابع (سفره) نهرينك صاغ كنارنده ايالت مركزى بر شهر اولوب، ٢٠٣٧٠ اهاليسى، اوستنده‌كى صرب تپه‌ده اسكى بر قلعه‌سى، ينه اسكى و اوزون بر كوپريسى، جامعدن مبدل برقاچ مصنع كليساسى وعربلردن قالمه ديكر ابنيه‌سى، يوكسك خانه‌لرى، طار وطولاشيقلى لكن تميز سوقاقلرى، اطرافنده پك چوق باغ وباغچه‌لرى وايپكخانه‌لريله دباغخانه‌لرى واردر. سواحلدن كلن ايكى دمير يول خطى بو شهرده برلشوب، ساراغوسه‌يه طوغرى اوزانيور. اسكى برشهر اولوب، اسم قديمى (ايلرده Ilerda) در. اهاليسى عندنده (ليده Leyda) اسميله معروفدر.

— لريده ايالتى قاتالونيه خطه‌سنك منقسم بولنديغى درت ايالتك برى واك بيوكى اولوب، خطهٔ مذكوره‌نك غرب شمالى قسمندن عبارت اولديغى حالده، شمالاً فرانسه حدوديله و(آندوره) جمهوريت صغيره‌سيله، شرقاً جيرونه، وبارسلونه، جنوباً تاراغونه، جنوب غربى طرفندن ساراغوسه، غرباً دخى هوئسقه ايالتلريله محدوددر . مساحهٔ سطحيه‌سى ١٢١٥١ مربع كيلو متره اولوب، ٢٨٥٤١٧ اهاليسى واردر . ايالتك قسم شماليسى پيرنه سلسلهٔ جبالنك اتكلرندن وقوللرندن عبارت اولوب، ٣٤٠٠ متره‌يه قدر ارتفاعلرى واردر . بو جبالدن برچوق صولر اينوب، (سفره) نهرينه دوكيلورلر . نهر مذكور ايالتك همان بتون مياه جاريه‌سنى وعلى الخصوص غربدن كنديسى قدر بيوك اولان (نوكره پالارزه) نهرينى آله‌رق ، ايالتك جنوب غربى حدودنده (ابره) ايرماغنه قاريشير. انهار مذكوره‌نك صولرينى سقى اراضيده قوللانمق اوزره عربلرك ياپمش اولدقلرى و اليوم اسپانيوللر جه دخى (ساقيه) ديدكلرى معروف اولان جدوللرك بر طاقمى موجود ايسه‌ده، چوغى خراب اولمشدر. طاغلرى يقين وقته كلنجه‌يه قدر چام وسائر اشجار اورمانلريله مستور ايكن، بو صوك وقتلرده اورمانلر اتلاف اولنمغله ، انهارك صولرى دخى آزالمش، وفيضانلرى بالعكس چوغالوب، اراضى‌يه مضر اولان سيل صورتنى آلمشدر. پيرنه طاغلرنده دمير، باقير، قورشون، كومش، آلتون وكوكرد معدنلرى بولنيورسه‌ده، چيقاريلانلرى پك آز و اصول اخراجلرى پك ناقصدر. مرعالرى پك واسع وپك ايى اولوب، اهاليسى كليتلى سوريلر بسلرلر . آشاغى طرفلرينك باشيجه محصولاتى حبوبات متنوعه ايله ميوه‌لرك انواعى واوزوم، زيتون وسائره‌دن عبارت اولوب، صولامه جدوللرينك اسكى حالنه ارجاعى تقديرنده بو محصولاتك چوق ترقى وتزايد ايتمسى طبيعيدر. صنايعى آز و تجارتى پك كريدر . هواسى ارتفاعه كوره مختلف ايسه‌ده ، عموميت اوزره صاغلام اولوب، ايالت داخلنده يوز ياشنى كچكين صاغلام اختيارلر كثرتله بولنيور. اهاليسى جسور، ذكى، چاليشقان، وفادار و ناموسلى آدملر اولوب، قاتالان لسانيله متكلمدرلر. ايالت ٨ قضايه منقسم اولوب، ٣٢٥ ناحيه‌يى حاويدر.

لريوز { ياخود لريوس (Léro, Eéros) آطه‌لر دكيزنده آناطوليه‌يه ملحق و آناطولينك ساحل غربيسى قارشيسنده واقع آطه‌لردن اولوب، شمال غربى جهتنده واقع اولان وناحيه صورتنده اداره اولنان باطنوس آطه‌سيله برابر جزاير بحر سفيد ولايتنك ساقز سنجاغنه ملحق بر قضا تشكيل ايديور . اك يوكسك نقطه‌سى اولان و ٣٢٣ متره ارتفاعى بولان (قليدى) طاغى ٣٧°١٠′٤٢″ عرض شماليله ٢٤°٣١′٢٠″ طول شرقيده واقعدر . مساحهٔ سطحيه‌سى ٤٩٥٠ يكى دونمدن عبارت اولوب، تقريباً ٣٠٠٠ اهالى ايله مسكوندر. سواحلى پك كيرينتيلى چيقينتيلى اولوب ، اوزون بورونلرى وكوزل قويلرى واردر. آغاجلرله مستور ومنظره‌سى پك لطيفدر. همنامى اولان قصبه ساحل شرقيسنده و بر قاچ طرفدن دكيزه ناظر كوزل بر تپه‌ده واقع اولوب ، اهاليسنك اكثرى اسكندريه وقاهره‌ده تجارتله مشغول اغنيادن اولمغله، خانه‌لرى دلنشين ومنظره ونظارتى پك لطيفدر . جنوباً قاليمنوز آطه‌سندن طار وصيغ بر بوغازله آيرلمشدر. ساحل شماليسنده (پارتنى) اسميله بر ليمانى واردر .

لزكى { (Lesghis, Lezghis) قافقاسيه‌ده ساكن بولنان اقوامدن بر قوم اولوب، من اصل داغستانك اهاليسى اولدقلرى حالده، خطهٔ مذكوره‌نك عدم كفايتى ومع هذا داغستانه ترك وتاتار وسائر اجناسدن بر چوق

مهاجرلك دخی كلوب یرلشمسی اوزرینه، لزكیلرك بر طاقمی داغستانك خارجنه چیقمغه مجبور اولوب، شروان وكرجستانه وقوبان وترك جهتلرینه‌دك قافقاسیه‌نك هر طرفنه طاغلمشلردر. جمله‌سی آنجق یاریم ملیون نفوسه بالغ اولدقلری حالده، اللی‌یی متجاوز قوم وقبیله‌یه منقسم اولوب، آره‌لری اوقدر آچلمشدر، كه بر برلرینك لسانلرینی قولای آكلایه‌میوب، عربی ویا تركی لسانلرینی بینلرنده تعاطیٔ افكار ایچون لسان عمومی اتخاذ ایتمكه مجبور اولمشلردر. منقسم بولندقلری شعبه‌لردن برینك (آوار) تسمیه اولندیغنه باقه‌رق، بعض مؤلفلر بونلرله قرون وسطاده آوروپایی استیلا ایدن آوارلر آره‌سنده بر قرابت جنسیه وجودینی حد امكانه ارجاع ایچون، لزكیلری تاتار اقوامندن یعنی عرق تورانیدن عد ایتمك ایستمشلرسه‌ده، كرك چهره وسیمالری وكرك لسانلری بو ادعانك علیهنده شهادت ایدیور. لزكیلرك چركسلر وكرجیلرله لسانجه بركونه مشابهتلری اولوب اولمدیغی مجهول ایسه‌ده، هر حالده بونلرك دخی اونلر كبی اقوام قافقاسیه‌دن اولدقلرنده شبهه یوقدر. كندیلری ذكی، جسور، چالیشقان، استقلال وحریته پك تشنه وتناسب اعضا وحسن اندامه مالك آدملر اولوب، صاحب اولدقلری یرلری فوق العاده بر صورتده ایشلیورلرسه‌ده، بو یرلرك عدم كفایتندن طولایی چاپول ویغمایه دخی الفت پیدا ایتمش؛ وعلوفه‌یه مقابل بیانجیلرك خدمت عسكریه‌سنه كیرمكه اسكیدن بری آلیشمشلردر. رئیسلری اولان شیخ شاملك معیتنده روسلره قارشی طول مدت مردانه مقاومت ایتمشلردر. كندیلری سنی المذهب مسلم اولوب، آنجق اسكیدن بعض اعتقادات و عادات باطله‌یی دخی محافظه ایتمشلردر.

لزوئور { (Lesueur) فرانسه‌ده بو اسمله مشهور بر رسام و بر موسیقی شناس كلمشدر. برنجیسی ۱۶۱۷ ده پارسده طوغوب، ۱۶۵۵ ده وفات ایتمشدر. بر چوق رسملری باقیدر. — ایكنجیسی ۱۷۶۳ ده (آبویله) قربنده طوغوب، ۱۸۳۷ ده وفات ایتمشدر. بر چوق مشهور بسته‌لری واردر.

لزینه { (Lesina) آدریاتیق دكیزنده دالماجیه ساحلی قارشیسنده وآستریا ومجارستان دولتنه تابع بر جزیره اولوب، (برازه) ایله (قورزوله) آطه‌لری آره‌سنده واقعدر. شرقدن غربه ممتد بر یر اولوب، ۴۳°۱۰′ عرض شمالیده اوزانیور. بویی ۷۰ و اكی ۶ ویا ۷ ومنتهای غربنده ۱۱ كیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۸۸ مربع كیلومتره اولوب، ۱۳۰۰۰ اهالی ایله مسكوندر. ساحل جنوبیسی بوینجه بر صره تپه‌لر اوزانوب، اك یوكسكی ۶۳۳ متره ارتفاعنده‌در. ساحل غربیسی بر طاقم قیالقلری ولزینه لیمانی دخی حاویدر. باغلری و شرابی وبرده زیتون یاغیله انجیر وسائر میوه‌لری مشهور اولوب، بر مقدار ذخیره دخی اولور. صیدماهیسی‌ده چوقدر. اهالی بر مقدار قیون دخی بسلرلر. هواسی صاغلام ولطیف اولوب، كوكس علتلرینه مبتلا اولانلره نافعدر.

لساژ { (Lesage) فرانسه مشاهیر مؤلفیندن اولوب، ۱۶۶۸ تاریخنده (سارزو) ده طوغمش، و ۱۷۴۷ ده وفات ایتمشدر. جزویتلرك مكتبنده تحصیل ایدوب، ابتدا برتانیه‌ده مالیه‌جه بعض مأموریتلرده بولندقدن صكره، پارسه كیده‌رك، بسبتون ادبیاته حصر مساعی ایتمش؛ وفیمابعد قلمنك محصولیله یاشایوب، بر چوق تیاترو مضحكه‌لری وحكایه كتابلری یازمشدر. اك مشهورلری «ژیل بلاس» عنوانلی حكایه كتابیدر.

لسان { كوفه‌نك واوندن اول حیره‌نك بولندیغی محله ویریلان اسمدر.

لسانی { (یحیی —) اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، محاسبه‌جه بعض مأموریتلرده مستخدم ایدی. شو بیت اونكدر:

تغافل ایلمك یكدر لسانی طعن نا اهله
قولاق طوتمق بیلورسك قول اعدایه سفاهتدر

لسانی { (مولانا —) ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، شیرازلی اولدیغی حالده، اكثر عمرینی تبریز وبغداده چكیرمش؛ و ۹۴۲ ده تبریزده وفات ایتمشدر. اون بیكه قریب بیتی حاوی دیوانی اولوب، اشعاری شتركه قبیلندندر. صاحب تذكره دولتشاه ایله صحبت ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

هر كز غبار خاطر موری نبوده ام
این سلطنت بملك سلیمان برابرست

لسبوس { (Lesbos) مدللی جزیره‌سنك اسم اصلیسیدر . [« مدللی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

لسقواچ { (Leskowatz) صربیه‌نك نیش سنجاغنده و نیشك ۳۵ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق موراوه نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۹۷۹۰ اهالیسی واردر. برلین معاهده‌سیله صربیه‌یه ترك اولنان یرلردن اولوب، قبل الترك جوارلرینك اکثر اهالیسی آرناؤد ومسلم اولمغله، ممالك عثمانیه‌یه هجرت ایتمشلردر .

لسقوفچه { (Leskowetz) بلغارستانك طرنوی سنجاغنده و طرنوینك ۲۰ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق طونه‌یه دوکیلن (یانتره) نهرینه تابع (اسلاتار) چایی اوزرنده بر قصبه اولوب ، ٦٤٢٥ اهالیسی واوسطنده‌کی تپه‌ده بر مناستری واردر.

لسقویك { (Liaskowiki) یانیه ولایت وسنجاغنده و یانیه‌نك ٦٥ کیلومتره قدر شمالنده اوله‌رق (ویوسه) نهرینه دوکیلن (چارشووه) چایی اوزرنده و مرتفع بر محلده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۲۷۰۰ اهالیسی، بر قاچ جامع وتکیه‌سی، چارشیسی وساعت قله‌سی واردر. مقدما ناحیه مرکزی ایکن، برآره‌لق مجدداً تشکیل اولنان بر سنجاغه مرکز اتخاذ اولنمش؛ واخیراً سنجاغك لغویله قضا مرکزی قالمشدر. اهالیسنك قسم کایسی مسلم اولوب، امور تجاریه وصرافیه‌ده‌کی مهارت وملکه‌لریله مشهوردرلر. بو قصبه‌ده پك مقبول بر نوع بادم سوجوغی وبادم ازمسندن قرابیه‌لر یاپیلیر .

— لسقویك قضاسی جنوب شرقی طرفندن وجنوباً قونیچه ونفس یانیه قضالریله، غرباً وغرب شمالی طرفندن ارکری سنجاغیله، شمالاً و شمال شرقی طرفندن دخی مناستر ولایتنك کوریجه سنجاغیله محدود اولوب ، ٤٩ قریه‌دن مرکب و۱۸۰۵۲ اهالی ایله مسکوندر. اهالیسنك قسم اعظمی مسلمدر. اراضیسی آز منبت واکثر طرفلری عارضه‌لی وطاشلقدر. مرعالری ضررسز اولوب، قیون و کچی وسائر حیوانات اهلیه‌سی واردر .

محصولاتی حبوبات متنوعه وبعض میوه وسبزه‌لردن عبارتدر.

لش { (Alessio) آرناؤدلقده اشقودره ولایت وسنجاغنده واشقودره‌نك ۳٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (درین) ابرماغنك کنارنده وبو نهرك منصبندن برساعت قدر یوقاریده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۵۳۰۰ اهالیسی، ۸۰ دکاندن عبارت چارشیسی، هر بازار کونی قوریلور ایشلك بازاری و درت جامع شریفی واردر . اصل قصبه‌نك محلی درینك طاشمه‌سندن حاصل اولان بطاقلقلردن طولایی آغر هوالی اولمغله، اهالینك قسم اعظمی (مورکینه) تپه‌سنك مائله‌سنده باغچه‌لرله محاط کوزل ومرتفع خانه‌لرده اقامت ایدرلر. اصل قصبه ایله بو قسمك آره‌سنده واقع هرمی الشکل تپه‌ده وندیکلیلردن قالمه اسکی بر قلعه وایچنده بر قاچ صهریج وسائره بولنیور. وندیکلیلرك زماننده قصبه دکز قیبسنده وایکی طرفی درین مجراسیله محاط برآطه اوزرنده واقع اولوب، کوزل ابنیه واستحکاماتی حاوی وخیلی بیوك ومعمور ایدی. او وقتدن قالمه بش بیوك کلیسادن بری جامع شریفه تبدیل اولندقدن صکره خراب اولمشدر ، که بونك خطیره‌سنده مشهور اسکندر بكك مدفون بولندیغی دخی محقق ایسه‌ده، مزاری بللی دکلدر . دیکر ایکیسی الیوم جامع شریفدر. پك اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (لیسوس Lissus) در. اهالیسنك قسم اعظمی مسلم وقصوری لاتیندر.

— لش قضاسی شمالاً نفس اشقودره، شرقاً میردیته، جنوباً آقچه حصار قضالریله، غرباً دخی آدریاتیق دکیزیله محاط ومحدود اولوب، زادریمه ومالیسیا ناحیه‌لریله برابر ۳۹ قریه‌دن مرکب و ۳۰۰۰۰ قدر اهالی ایله مسکوندر، که بونلرك قسم اعظمی مسلم وقصوری لاتیندر. قضانك قسم شرقیسی طاغلق و قسم غربیسی لب دریایه قدر اووه‌لق اولوب ، طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، اراضیسنی شق ایدن درین ابرماغی یتاغنك سدلرله محفوظ اولمامسندن طولایی، بو نهرك طغیانی اکثر اراضیسنی بطال حالنه قویمقده‌در. باشلیجه محصولاتی مصر، پرنج، بغدای، آرپه وسائره‌دن عبارتدر.

مرعالری چوق وپك كوزل اولوب، اشقودره جوارلرینك اهالیسی قیشین قیونلرینی بو مرعالره سوق ایدرلر. طاغلری اورمانلرله مستور وكوزل آغاجلری حاوی اولوب، ممالك اجنبیه‌یه اخراج اولنمق اوزره، هر سنه كلیتلی كراسته قطع اولنور. درین نهرنده یالكز كوچك قایقلر ایشلیه بیلوب، اسكله‌سی اشقودره قضاسنه ملحق شنكیندر.

لشبونه { پورتكیزك پایتختی اولان لیسبونه شهرینه عربلر طرفندن ویریلن اسم اولوب، اكثریا (اشبونه) دیرلردی. [«لیسبونه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

لطف { فرس متأخرین شعراسندن بروجه آتی بش كشینك مخلصیدر:

برنجیسی (لطف علی بیك) افشار اولوسندن اولوب، قاسم خانك تورونیدر. شو بیت اونكدر:

كمرشرا میان نمی باید
بی نشانرا نشان نمی باید

— ایكنجیسی (لطف علی خان) داغستانلی علی قلیخانك عمی اولوب، ثروت وسامانه مالك ایدی. شو بیت اونكدر:

خانهٔ جانم زغم كردی خراب
خوب كردی خانه ات آباد باد

— اوچنجیسی (لطف الله) بخارالی اولوب، طبیعتی لطائفه مائل ایدی. قضا وتدریسله مشغول ایدی. شو بیت اونكدر:

عید ست چرا كشتهٔ جانان نشودكس
حیف است كه عید آید وقربان نشودكس

— دردنجیسی (لطف الله حكیم) فن طبده دخی ماهر ایدی. شو بیت اونكدر:

آن قدر محو تماشای جمالش كردیم
كه خود از خاطر خود نیز فراموش شویم

— بشنجیسی شاعر خوش مقال ولكن مجهول الاحوال اولوب، شو بیت اونكدر:

مجنون بدشت بود ووصالش نصیب شد
من در حریم وصلم و محروم مانده ام

لطف الله { (خواجه —) سربداران ملوكنك اوچنجیسی اولوب، ملوك مذكوره‌نك ایكنجیسی اولان خواجه وجه الدین مسعودك اوغلی ورئیس سلاله خواجه عبد الرزاقك یكنی ایدی. كوشك واقتدارسز برآدم اولوب، ٧٦١ تاریخنده پهلوان حسن طرفندن مسند اقتداره چكیرلمش؛ وآنجق ١٥ آی حكومت سوردكدن صكره، ینه مرقوم طرفندن حبس، ومحبسده قتل اولنمشدر.

لطف الله { (شیخ —) حاجی بیرام ولی (قدس سره) نك خلفاسندن اولوب، بالیكسریده پوست‌نشین ارشاد بولنمشدر، واوراده مدفوندر.

لطف الله توقاتی { [«لطفی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

لطف الله محمد { هندستان ادباسندن اولوب، اورنك زیب شاهك زماننده یاشامش؛ ودولتشاهك مشهور تذكرة الشعراسی «آسمان سخن» عنوانیله فارسی نظمه چكوب، بروج سما كبی ١٢ بابه تقسیم ایلمشدر.

لطف الله نیشاپوری { مشاهیر شعراء ایراندن اولوب، تیمورلنك واولاد واحفادی زماننده خراسانده یاشامش؛ وتصوفه انتسابله زهد وعبادته اشتغال ایده‌رك، نهایت، مشهدده تربهٔ امام قربنده بر باغ طوتوب، اوراده عبادتله مشغول ایكن، ٨١٦ تاریخنده، پك مسن اولدیغی حالده، وفات ایتمشدر. «تاریخ شاهرخ» عنوانیله تیمورك وشاهرخك احوالنی مبین بر تألیفی وبر چوق اشعاری وعلی الخصوص مناقب فخر كائنات وائمهٔ اثنا عشر حقنده بر چوق قصائدی واردر. شو بر ایكی بیت بو قصائدینك برندندر:

حجاب ره آمد جهان ومدارش
زره تا نیندازدت بر مدارش
بیاد وی وتاب تیرش تیرزد
نعیم خزان ونسیم بهارش الخ

لطف علی خان { ایرانده سلالهٔ حاضره‌دن برآز اول حكومت سورن زند سلاله‌سنك صوك حكمداری اولوب، ١٢٠٣ تاریخنده پدری جعفر خانه خلف اولمش؛ وآقا محمد خان قاجار ایله برچوق محاربه‌لر ایدوب، نهایت ١٢١٠ ده اسیر دوشمكله، حبس اولنه‌رق، متعاقباً محبسده قتل اولنمشدر.

لطفی { (مولانا لطف الله) اعاظم علما وشعرادن اولوب، توقاتلیدر. سنان

پاشادن تحصیل علوم ایدوب، بعده علی قوشجی دیار عجمدن رومه کلدیکنده صاحب ترجمه مشار الیه سنان پاشانك اشارتیله علامهٔ مشار الیهدن علوم ریاضیه و هیئت و سائرهیی دخی تحصیل، وبعده سنان پاشایه تعلیم ایتمش ایدی. وزیر مشار الیهك دلالتیله ابو الفتح سلطان محمد خانك خدمتنه نائل اولوب، حافظ کتب اولمش؛ وبو سایهده برچوق کتب نادره مطالعهسنه دسترس اولمش ایدی. سنان پاشا غضب پادشاهی یه اوغرایوب، سفریحصاره نفی اولندقده، صاحب ترجمه دخی برلکده کیدوب، بعده جنتمکان سلطان بایزید خان زماننده بعض مدارس مدرسلکنه نصب اولنمشدی. کندیسی لاابالی مشرب خطیب زادهنك سید شریفك حاشیهٔ تجریدینه یازدیغی حاشیهیی تزییفه قالقیشمش اولدیغندن، بونك سعی وتشویقیله، برطاقم اصحاب اغراضك شهادت کاذبهسی اوزرینه، الحادینه حکم اولنهرق، دمی اباحه ایدیلوب، کندیسی اخذ وتوقیف، و ۹۰۰ تاریخنده اعدام اولنمشدر. «ولقدمت شهیداً» تعبیری تاریخ قتلیدر. برچوق حواشی ورسائل علمیهسی وعلوم و فنونك تعداد و تقسیمنه دائر معتبر برکتابیله بعض اشعاری واردر.

لطفی { فرس شعراسندن بروجه آتی ذواتك مخلصیدر:

برنجیسی مولانا لطفی روئی که ماوراء النهردن اولوب، ترکی و فارسی اشعار رائقهسی واردر. مولانا جامی ایله معاصر اولوب، صحبت ایتمشدر. طریق تصوفه دخی انتسابی وار ایدی. شو مطلع اونکدر:

ای ز زلف شب مثالت سایه پرور آفتاب
شام زلفترا بجاهی ماه درخور آفتاب

— ایکنجیسی اصفهانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

بکش خنجر که جان بهر تو ای نازك میان دارم
تو خنجر درمیان داری و من جان درمیان دارم

— اوچنجیسی سبزوارلی اولوب، شو بیت جلهٔ اشعارندندر:

عشق باید بکمال ارنه زلیخا زچه رو
پنجه در پنجه کند جذبهٔ یعقوبی را

— دردنجیسی طهرانلی اولوب، پدری و جدی صرافلقله مشهور ایدیلر. شو بیت اونکدر:

آه کز دیدن او گریه بر آورد مرا
آخر این گریه بلائی بسر آورد مرا

— بشنجیسی تبریزلی اولوب، پدری صرفی کانچیلقله مشهور ایدی. هندستانه سیاحت ایدوب، جهانگیر شاهك التفاتنه و موزون الملك عنواننه نائل اولمش ایدی. شو بیت اونکدر:

ز روزگار بود تلخکامی همه کس
ز تلخکامی من روزگار تلخ شده است

— آلتنجیسنك وطنی معلوم اولهمیوب، شو رباعی اونکدر:

ز سوز سینه فریاد از دل ناشاد بر خیزد
بلی درخانه آتش چون فتد فریاد بر خیزد
باآن زلف ورخ وبالا بهرجا بگذری آنجا
همه سنبل دمد گل بشکفد شمشاد بر خیزد

— یدنجیسی مشهدلی اولوب، لطائف وظرائف معانی ایله مشهوردر. شو بیت اونکدر:

شد چو مهمان من آن شمع شب افروز امشب
کاش تاصبح قیامت نشود روز امشب

— سکزنجیسی کشمیرلی اولوب، برهمنی المذهب ایدی. شو بیت اونکدر:

یقینم شد که از درد دل زارم خبردارد
که هر دم بهرمن تدبیر آزاری دکر دارد

— طقوزنجیسی نیشابورلی اولوب، شو بیت اونکدر:

چه لازمست تو بد نام قتل ما باشی
ستارهٔ وسپهری و روزگاری هست

لطفی پاشا { قانونی سلطان سلیمان خان دورنده مسند صدارت عظمایه چیقمش وزرادن اولوب، آرناود جنسیتنه منسوبدر. حرم همایونده تربیه اولنهرق، آغالق ایله طشرهیه چیقدیغنده، الویهٔ متعددهیه نصب اولنمش؛ و خیر الدین باربروس ایله برابر ایتالیانك جنوبندهکی (پویه) خطهسنه وقورفه جزیرهسنه وقوع بولان سفرده سرعسکر بولنمشدی. بو سفردن عودتنده،

هر نه سببه مبنی ایسه، بر آز وقت نکبته اوغرا-
دقدن صکره، وزیر ثالث وبعده وزیر ثانی اولمش؛
وسلطان سلیمان خانك همشیره‌سنی تزوجله ، شرف
مصاهرتله قدری اعلا اولنمش ایدی . ٩٤٤ ده
ایاس پاشادن صکره صدر اعظم اولوب ، اوچ
سنه امور دولتی اداره ایتدکدن صکره، بر فاحشه-
نك عضو تناسلی کسلمکله جزالندیرلمسنی امر
ایتدیکندن، آداب عمومیه‌یه مغایر اولان بو معاملهٔ
شدتکارانه‌سندن طولایی، زوجه‌سی بولنان سلطانك
عتاب وتکدیرینه دوچار اولدقده، مقابلهٔ جرأتکا-
رانه‌ده بولنمغله، مشار الیهادن مفارقتی اجرا اولنمغله
برابر، کندیسی عزل، ودیمتوقه‌یه نفی اولنه‌رق ،
٩٥٠ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر . ادبیات
عربیه‌یه وفقه و حدیث وسائر علومه وحتی فن طبه
دخی وقوف تامی اولمغله، عربی و ترکی العباره بر
چوق کتابلر تألیف ایتمشدر، که اك معروفلری :
کندی زمانه‌دك بر تاریخ عثمانیسی ، آداب وزرایه
دائر « آصف نامه » عنوانیله بر کتابی ، طبه دائر
بر تألیفی ، « تحفة الطالبین » ، « کتاب الاسئلة
والاجوبة »، « تنبیه الغافلین وتأکید الکاسلین »،
حدیثه دائر « کتاب الکنوز فی لطائف الرموز » ،
« زبدة المسائل فی الاعتقادات والعبادات » وسائره-
در. الحاصل عالم وعاقل بر وزیر ایدیسه‌ده، مغرور
وخود پسند اولوب، مدت صدارتنده بعض مراسم
قدیمه‌نك رفعیله یکی اصوللر وضعنه قالقیشمش ایدی.
بعض خیرات ومبرانی دخی واردر.

لطیف { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعرا-
سندن اولوب ، بروسه‌لیدر .
(طوطیٔ لطیف) دیمکله مشهور ایدی. بر مدت
قضالرده طولاشوب ، ذاتاً پدرندن انتقال ایدن
ثروتی بر قات دها تزیید ایتدکدن صکره ، استا-
نبولده بر مدرسه بنا ایتدیروب ، ایچنده تدریس
علومله امرار بقیهٔ عمر ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کرکز لوسن چرخی مه نودن فراغم وار
بو عالم کشتزارنده نه چفتم نه اوراغم وار

لطیف { ایران شعراسندن دخی اوچ کشینك
مخلصیدر:
برنجیسی اصفهانلی اولوب، محمد شاه زماننده
هندستانه رحلتله، دهلیده توطن ایتمشدی . شو
بیت اونکدر :

بعزم گریه نشستم برهگذار کسی
که بر رهش ننشیند دگر غبار کسی

— ایکنجیسی (آقا لطیف) قزوینلی اولوب،
شو بیت اونکدر :

ای دیده خون ببار مبادا که پای یار
ممنون دستگیریٔ رنگ حنا شود

— اوچنجیسی (لطیف الدین سنجری) مرا-
غه‌لی اولوب، شو رباعی اونکدر:

کویی که بگو چگونه اشکت خون شد
چون نیست دلی باتوچه گویم چون شد
در دیدهٔ من خیال رخسار تو بود
اشکم چوگذر کرد بران گلگون شد

لطیفی { اوننجی قرن هجری شعراسندن
اولوب، عن اصل قسطمونیلی او-
لدیغی حالده، استانبولده امرار ایام ایتمش؛ وچوق
معمر اولمشدر . بر تذکرة الشعراسی واردر ، که
اخیراً طبع ونشر اولنمشدر. قنالی زاده حسن چلبی
حس رقابتله صاحب ترجمه‌نك تذکره‌سنه حرف انداز-
لق ایدوب ، « لطافت استعاراتدن بری » اولدیغنی
بیان ایدیور . بیچاره نه بیلیردی که کندیسنك
تذکره‌سنده اوقدر اوزنه‌رك بذل ایتدیکی استعارا-
تك حلاوتدن بسبتون تهی کورینه‌جکی بر کون
کله‌جکدر. شو بیت لطیفی‌نك جملهٔ اشعارندندر :

کوزم یاشیلی بحر ایتدك فراقکله جدالقدن
سنکله قانی ای ظالم صو سزمزدی آرالقدن

لطیفی { هندستان مشاهیر شعراسندن اولوب،
جونپورلیدر. لطائف اشعاری حاوی
مرتب دیوانی و حکیم سنائینك « حدیقه » سنه
تقلیداً « منازل » عنوانیله بر مثنویسی واردر.
شو مقطع اونکدر :

عشق آتش بدل زار لطیفی زد وسوخت
طرف جان سوختن وشعلهٔ آهش نکرید

لعلی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن
ایکی ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی اسکوبلی اولوب، شو بیت اونکدر:

زاهدك کوکلنده جنت عاشقك دیدار یار
لاجرم هرکشینك باشنده بر سوداسی وار

— ایکنجیسی استانبوللی اولوب، طریق
علیه منسوب ایدی. شو بیت اونکدر:

ای کوکل اولمغه سر دفتر ارباب نظر
دقت ایت هر ورق اوستنه قدك دال اولسون

لفقوشه { (Nicosia, Leucosia) قبریس
جزیره‌سنك وسطلرنده و(مسوریه)

اووه‌سنك اورته‌سنده اوله‌رق (پدپاس) جابی اوزرنده جزیرهٔ مذکوره‌نك مرکزی بر قصبه اولوب، ثلثانی مسلم وبر ثالثی روم اولمق اوزره، ١١٠٠٠ اهالیسی، ونديكليلردن قالمه استحکاماتی، کلیسادن مبدل (آیاصوفیه) اسمیله بر جامع شریفی وچارشیسی واردر. وقتیله بیوجك بر شهر اولوب، شمدی خراب کبیدر. یازین هواسی پك آغردر.

لفکه { خداوندکار ولایتنك ارطغرل سنجاغنده و سنجاغك مرکز قضاسنده اوله‌رق بیله‌جکك ٣٦ کیلومتره شمالنده سقریه ایرماغنك صول کنارنده وحیدر پاشادن آنقره‌یه کیدن دمیریول خطی اوزرنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٢٦٥ اهالیسی وجوارلرنده پك محصولدار اراضیسیله اولدقجه تجارتی واردر. اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (لوکه Leucœ) در. — ناحیه‌سی ٢٥ قریه‌دن مرکب اولوب، داخلنده ٣ جامع شریف، ١٨ مسجد، ٢ مدرسه، ١ کلیسا، ٦ حمام، ٩٨ دکان، ١ دباغخانه، ١ اجزاخانه، ١ خسته خانه، ٣ ایپکخانه، ٣ یاغخانه وساٸره واردر.

لفکه‌لی مصطفی پاشا { [«مصطفی پاشا (لفکه‌لی —)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

لقان { رومده یعنی آناطولیده بر قصبه اولوب، سیف الدوله بن حمدان طرفندن فتح ایدلمش اولدیغی کتب عربیه‌ده مسطور ایسه‌ده، اسم حاضریله تطبیق اولنه‌مدی.

لقانی { ایران شعراسندن اولوب، استرابادلیدر. شو بیت اونکدر:

بر زبانم حرف تیغ دلستان من کذشت
خیر باشد تیز حرفی بر زبان من کذشت

لقمان { حکمتله شهرت شعار بر ذات اولوب، قرآن کریمده مذکور اولمغله، نبوتنه قائل اولانلر دخی وار ایسه‌ده، حکیم ربانی وموحد اولوب، نبی اولماسی احتمالی دها قویدر. حضرت داود (عم) له معاصر اولدیغی مروی اولوب، نوبه‌لی و حبش اصل کوله اولدیغی ادعا ایدنلر دخی وار ایسه‌ده، عرب اولمسی احتمالی صحته دها قریب کورینور. هجرت نبویه‌دن بیك سنه‌یی متجاوز زمان اول جزیرة العربك عمان جهتنده بو اسمله بر حکیم کلوب، اخلاقه متعلق حکمت آمیز بر طاقم حیوانات حکایاتی یازمش اولدیغی دخی معلوم اولوب، قرآن کریمده مذکور اولان لقمانك‌ده بونك عینی اولمسی احتمالدن بعید دکلدر. حکایات مذکوره موجود اولوب، پك یکی بر عربجه ایله یازلمش ایسه‌ده، عباره‌لرینك زمانه کوره تبدیل ایدلمش اولمسی‌ده ممکندر. بعض محققین ایسه حکایات مذکوره‌نك (اسوپوس) نام حکیم یونانینك حکایاتندن مأخوذ و مترجم اولوب، لقمان حکیمه اسناد اولندیغی ذهابنده بولنیورلر. یمنده حکم سورر بنی قحطال ملوکی میاننده دخی شداد ایله شدید آره‌سنده بر لقمان مذکور اولوب، طول عمره نائل اولدیغی منقول اولمغله، لقمان حکیم بو اولمسی‌ده ملحوظدر. الحاصل لقمان حکیمك محل وزمان ظهوریله شخصی وترجمهٔ حالی مبهمدر.

لقمان { ایران شعراسندن اولوب، شو رباعی اونکدر:

ای زلف ترا قاعدهٔ مشك فروشی
خورشید رخت را روش غالیه پوشی
ای خضر ز سر چشمهٔ حیوان نکنی یاد
یك شربت اکر ز ان لب چون نوش بنوشی

لقیط { صحابه‌دن بر قاچ ذاتك اسمی اولوب، اك معروفلری: (ابو العاص لقیط بن الربیع بن عبد العزی بن عبد شمس بن عبد مناف القرشی العبشمی) در، که حضرت زینب (رضها) نك زوجی وداماد جناب نبوی اولوب، قبل الاسلام نکاحی اجرا ایدلمش اولمغله، بعدالوحی حضرت زینب (رضها) کندیسندن بالمفارقه نزد جناب نبوی‌یه هجرت ایتمش؛ وبعده صاحب ترجمه دخی اسلامه کلمکله، تجدید نکاحله، وبر روایتده اسکی نکاحیله بنت رسول الله کندیسنه اعاده بیورلمش ایدی. حضرت مشار الیهادن (امامه) اسمنده بر قیزی دنیایه کلمشیدی. — (ابو عاصم لقیط بن صبره ویا بن عامر) دخی بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر.

لك { (Leck) فلمنکده (رین) ایرماغنك دالیه‌سنده آیرلدیغی شعبه‌لرك بری اولوب، شعبات مذکوره‌نك اك جنوبیسی اولدیغی حالده، ابتدا شمالده‌کی (اوترخت) ایالتنی جنوبده بولنان (کلدره) و (جنوبی هولانده) ایالتلرندن

تفریق، وبعده بو صوك ایالت داخلنده جریان ایدر. کولنبورغده ۱۵۰ متره اوزون بر کوپریسی وبندلری واردر. روتردامك اوست طرفنده (وال) و(موزه) ایرماقلریله برلشیر.

لك { افریقانك برقه خطه‌سنده بر قصبه اولوب، علماء وادباء اسلامدن (ابکی) } نسبتیله معروف بعض ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر.

لك { یاخود لکدیب (Laquédives) یعنی «یوز بیك آطه» بحر عمانده هندستانك } غرب جنوبی ساحلی آچیقلرنده وساحل مذکوردن حد وسطی اوزره ۳۰۰ کیلومتره‌لك مسافه‌ده بر جزایر مجتمعه هیئتی اولوب، ۱۰° ایله ۱۴° عرض شمالی و ۲۰′ ۶۹° ایله ۴۰′ ۷۱° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولدیغی حالده، ۱۰ بیوك وبر چوق کوچك آطه‌لردن مرکب، وشمال وجنوبی اوله‌رق ایکی طاقه منقسمدر. بیوکلرینك اسملریله مقدار نفوسلری بروجه آتیدر:

شمالی طاقم	
آمینی (امین دیب)	۲۱۸۹
چتلت	۵۶۲
کدمت	۲۰۸
کلتان	۷۶۶
بیتره	خالی
جنوبی طاقم	
آغاتی (اکتی)	۱۲۹۰
کوارتی	۲۰۱۶
انتروت	۲۶۳۵
کلبنی (قالپنی)	۱۰۲۹
سوهلی	خالی

۹° ایله ۸° عرض شمالی آره‌سنده واقع اولوب، اهالیسنك جنس واحوالنجه (مال دیب) جزایرندن معدود اولمسی اقتضا ایدن (مینیکوی) جزیره‌سی دخی ادارةً لك جزایرینك جنوبی طاقمنه ملحقدر. ۲۸۰۰ نفوسی جامع اولان بو آطه ایله برابر لك جزایرینك مجموع اهالیسی ۱۳ ۴۹۵ کشی‌یه بالغ اولور. شمالی طاقم انکلتره‌نك مستملکاتندن اولوب، جنوبی کناره سنجاغنه ملحقدر.

جنوبی طاقم ایسه (کناوری) راجه‌سنك ملکی ایکن، بونلر دخی ۱۸۷۷ تاریخندن بری انکلیزلر طرفندن اداره اولنوب، ملیبار سنجاغنه الحاق اولنمشدر. اراضیلری آلچق اولوب، اراضیٔ مرجانیه‌دن وقومدن عبارتدر. میاه جاریه‌لری هیچ یوغیسه‌ده، هر نره‌لری قازلسه پك آز درینلکده صو چیقار. اکثرینك شرق طرفلری هلال شکلنده اولوب، محفوظ قویلری واردر. مع هذا او دکیزلرك فرطونه وبوره‌لری پك شدتلی اولوب، بهر سنه کمیجیلك ایدن اهالیٔ ذکوردن بر چوق تلفات وقوعه کلیور. بو سببه مبنی اناث اهالیسی ارککلردن یوزده اون ویکرمی نسبتنده زیاده‌در. اهالی کاملاً مسلم ایسه‌ده، عادت قدیمه‌لرینه توفیقاً اولاد اناث میراثه قونوب، ارککلری میراثدن محرومدر. طوپراقلری آز منبت اولوب، بر مقدار برنج، بتاته وسائر محصولات حاصل اولورسه‌ده، اصل جزایرك محصولی و اهالیسنك مدار تعیشی قوقه دینلن هندستان جوزی اولوب، بو آغاجلری ۲۵۰ ۰۰۰ مقدارینه بالغ اولور؛ والیافندن دخی کمیلرده مستعمل ایپ وخلاط وسائره یاپارلر. بو جزایر شرقه طوغری سفر وتجارت ایدن عرب بحریونك اوته‌دن بری معلومی اولوب، ابن بطوطه دخی زیارت وبر خیلی مدت ایچلرنده اقامت ایتمشدر. سیاحتنامه‌سنده (جزایرلك) تسمیه ایدیور.

لکام { حلب ایله آطنه ولایتلری آره‌سنده‌کی خنزیر طاغنك اسم عربیسیدر. }

لکز { قافقاسیه‌ده دربندك اوته‌سنده بر خطه اولوب، اکثری مسلم وبر } مقداری خرستیان اولان اهالیسنك کندیلرینه مخصوص بر لسانله متکلم اولدقلری جغرافیون عرب آثارنده مسطور اولمغله، سالف البیان (لزکی) قومنك اسمندن غلط اولدیغی نمایاندر. یاقوت حموی ایچلرندن (لکزی) نسبتیله معروف بعض مشاهیر علما یتیشدیکنی دخی علاوه ایدیور.

لکزینغتون { (Lexington) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك } کنتوکی حکومتنده و فرانقفورتك ۳۸ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق کنتوکی نهرینه تابع

(الحوزن) چايى اوزرنده وبش دمير يول خطنك محل تقاطعنده سنجاق مركزى بر قصبه اولوب، ٢٠٠٠٠ اهاليسى، دار الفنونى، متعدد مكاتب ومؤسسات خيريه‌سى، منسوجات ومعادن فابريقه‌لرى، ايشلك تجارتى وپاريشه مخصوص مشهور برآت ميدانى واردر. ١٧٧٦ ده تأسيس اولنوب، خيلى وقت كنتوكى حكومتنك مركزى بولنمشدر.

لكنتى { (ملاحيدر) هندستان شعراسندن اولوب، لاهورليدر. ابتدا (روانى) تخلص ايتمش ايسه‌ده، لساننده‌كى لكنته بناءً بعده بو مخلصى اختيار ايتمشدى. شو بيت اونكدر:

ترك چشم اوزمسق هر چه بامن راز گفت
غمزهٔ غماز با آن شوخ يك يك باز گفت

لكنهو { (Lakno, Lucknow) هندستانك شمال غربى ايالاتنده و (اود) خطه‌سنده اوله‌رق كالكته‌نك ٩٠٦ و بنارسك ٢٨٠ كيلو متره شمال غربيسنده گنك ايرماغنه تابع (گومتى) نهرى اوزرنده و ٢٦° ٥١′ ٤٠″ عرض شمالى ايله ٧٨° ٣٨′ طول شرقيده ايالت مركزى برشهر اولوب، ٢٧٣٠٢٨ اهاليسى، كنيش ودوز سوقاقلرى، جسيم ابنيه‌سى، فرح افزا منظره‌سى، متعدد عمومى باغچه‌لرى وآغاجلرله مزين ميدان و تفرجگاهلرى، ايپكلى وصرمه‌لى قاشلرله مجوهرات و سائره فابريقه‌لرى، ايشلك تجارتى، اود نوابنك خدمتنده كليتلى بر ثروت قزانمش اولان بر فرانسزك ميراث ووصيتيله ياپلمش بيوك بر مكتبى، متعدد جوامع ومساجد وسائر مؤسسات اسلاميه‌سى، ليطوغراف مطبعه‌لرى وبرقاچ دمير يول خطى واردر. لكنهو شهرى يكى اولوب، اكبر شاه زماننده (لكمانپور) شهر قديمى موقعنده بنا اولنمش؛ و ١١٦٧ تاريخ هجريسنده تأسس ايدن (اود) دولتنك مركزى اولوب، او تاريخدن اعتباراً اود حكمدارلرى طرفندن اعمار وتوسيع و مؤسسات علميه وخيريه ايله تزيين اولنه‌رق، اليوم كثرت نفوسجه هندستانك دردنجى شهريدر؛ و مؤسسات اسلاميه‌سى دهلينك كيلردن بيله دها چوق و دها مكملدر. ١٨٥٧ تاريخنده اود دولت اسلاميه‌سنه ختام ويريله‌رك، شهر انكليزلرك النه كچمشدر.

للك { ياخود للج (Lélégues) اسكى پلاسج اقواممندن بر قوم اولوب، روايته گوره، آسياى صغيرك (قاريه) ساحلندن گريده واورادن موره شبه جزيره‌سنه گچه‌رك، مغاريده، انوليه، اوبيا (يعنى اغريبوز) جهتلرينه ياپلمش؛ وبر شعبه‌لرى آناطولى ساحلنده ادرميد جوارلرنده توطن ايتمش ايدى. لاكدمونيه ومغاره‌ده الك اول حكومت سورنلر دخى بو قومه منسوب ايديلر.

لمان { (Léman) اسويچره‌نك منتهاى غرب جنوبيسنده وفرانسه حدودنده بر كول اولوب، منتهاى غرب جنوبيسنده واقع شهرك اسمنه اضافتله (جنو كولى) ديديكله دخى معروفدر. اسويچره‌نك جنو، وود، واله ناحيه‌لريله فرانسه‌نك (يوقارى ساووا) ايالتى آره‌سنده و ٤٦° ايله ٤٧° عرض شمالى بيننده اوله‌رق هلال شكلنده شرقدن غربه اوزانيور. سطحى حذاى بحردن ٣٧٥ متره يوكسكدر. محيط دائره‌سى ١٥٢ كيلو. متره اولوب، ثلثى فرانسه وثلثانى اسويچره‌يه عائددر. بويى ٨٢ كيلومتره اولوب، الك كنيش يرنده اكى ١٤ كيلومتره‌يه بالغ اولماز. الك درين محلنده عمقى ٣٣٤ وعمق وسطيسى ١٥٠ متره‌در. مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٧٨ مربع كيلومتره‌در. فرطونه‌لرى وطالغه‌لرى پك شدتليدر. بو كوله كرك اسويچره وكرك فرانسه‌ده‌كى سواحلدن ٤٠ قدر چاى ودره وسيل دوكيلوب، الك بيوكلرى (رونه) ايرماغيدر، كه اسويچره‌نك جنوبنده آلپ جباللرينك بوز دره‌لرندن اينه‌رك، (واله) ناحيه‌سنى شرق شماليدن غرب جنوبى‌يه و بعده جنوب شرقيدن شمال غربى‌يه طوغرى شق ايله، كولك منتهاى شرقنده ساحل جنوبيدن (لمان) ه دوكيلور؛ وكولك منتهاى غرب جنوبيسنده جنو شهرى اوكنده خروج ايده‌رك، برمدت بو ناحيه داخلنده بعد الجريان فرانسه‌يه گيرر. بو وجهله (رونه) ايرماغى (لمان) كولنى بوينجه شق ايدوب، دخولنده حاوى اولديغى طوپراق وقوم وسائر موادى ترك ايتمكله، گيتدكجه كولك ديبى يوكسلمكده وهله منصبنده‌كى اووه‌يى كولك ايچنه طوغرى اوزاتمقده‌در. سواحلى آلپ وژوره جباليله صوئوق روزگارلردن محفوظ و اورمانلر، چايرلر، باغلر وگوزل قصبه و قريه‌لرله

مستور اولمغله، كولك منظره‌سی پك دلنشيندر . بری شمال و ديكری جنوب ساحلی بويتجه ايكی دمير يول خطی ممتد اولوب، بر طاقم شعبه‌لری‌ده واردر.

لمايه { اندلسك المريه اعمالندن بر قصبه او. لوب، مشاهير علماء اسلامدن بعض ذواتك مملكتی بولنمشدر.

لمبرغ { ولهجه لووو (Lemberg, Lewow) آوستريا ومجارستان دولتنك غاليچيه خطه‌سنده و ويانه‌نك ٥٦٥ كيلومتره شرق شماليسنده اوله‌رق (ويستوله) ايرماغنه تابع (بوغ) نهرينه دوكيلن (پولتو) چايی تشكيل ايدن برقاچ درمنك اوستنده و اورمانلی تپه‌لرله محاط بر اووه‌ده واقع خطهٔ مذكوره‌نك مركزی بر شهر اولوب ، ١٢٧٩٤٣ اهاليسی، دارالفنونی، واسع كتبخانه‌سی، موزه‌سی، تاريخ طبيعی ومعادن وسائره نمونه‌خانه. سی، نباتات و حيوانات باغچه‌لری، متعدد مكاتبی، مختلف جمعيات علميه و فنيه‌سی، بيوك بر خسته خانه‌سی ، كنيش دوز و تميز سوقاقلری ، كوزل ابنيه‌سی، بوك وپاموق منسوجاتله مجوهرات، كورك و سائره فابريقه‌لری ، دباغخانه‌لری، بوياخانه‌لری ، سنه‌ده اوچ بيوك پنايری، روسيه وممالك عثمانيه ورومانيه ايله اينشلك تجارتی، هدم ايدلمش اولان اسكی استحكاماتی يرلرنده كوزل تفرجگاهلری ومتعدد عمومی باغچه‌لری واردر.

لمطه { تونسك ساحل شرقيسنده ومناسترك ١٢ كيلومتره جنوب شرقيسنده او. له‌رق ″٤٣ ′٣٩ °٣٥ عرض شمالی ايله ′٣١ °٨ طول شرقيده بيوك برخرابه ويانده ٥٠٠ اهاليلی جامع بر قريه اولوب ، قارتاجليلر زماننده معمور بولنمش‌اولان (لپتيس مينور) يعنی (لبدة الصغری) شهرينك ويرانه‌لرندن عبارتدر. قلعه، صو يولی، تياتروكبی بعض ابنيهٔ جسيمه‌نك انقاضی واليوم قائم ديوار وستونلری مشهوددر.

— ياقوت حموی بو اسمله اقصای غربده‌وارض كبير يعنی صحرای كبيره متصل بر يرو قبائل بربردن برقبيله اولديغنی بيان ايده‌رك، پك صاغلام قالقانلريله مشهور اولديغنی‌ده علاوه ايديور.

لمعی { اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ايكی ذاتك مخلصيدر:

برنجيسی (درويش) ينه شعرادن لامعينك اوغلی اولوب ، سلطان سليمان خانك خواجه‌سی خيرالدين افندی‌يه ملازم اولمشيدی. شو مطلع اونكدر:

فكر زلفكدر شب فرقتده جان اكلنجه‌سی
كيجه ايله مرغك اولور آشيان اكلنجه‌سی

— ايكنجيسی (عبدالله) بروسه‌لی اولوب، درسعادته ورودله، چيوی‌زاده‌يه ملازم اولمشيدی.

لمنی { ياخود ليمنوس (Lemnos) آناطولی‌يه ملحق جزاير بحر سفيدك اك شمالده بولنانلرندن بر جزيره اولوب، آناطولی ساحليله آينوروز آره‌سنده همان مساوی مسافه‌ده واقع اولديغی حالده، منتهای شماليسی اولان (بلاوه) برونی °٤٠ عرض شمالی خطنك برآز ايلريسنده بولنيور، و °٢٣ طول شرق خطی اورته‌سندن كچيور. شمالدن (پارادیسی) وجنوبدن (مودروس) كورفزلری بربرينه تقرب ايدوب، آره‌لرنده قالان برزخ جزيره‌يی هكبه شكلنده ايكی‌يه آييريور. شرقدن غربه بويی ٣٤ وشمالدن جنوبه اكی ٣٠ كيلومتره اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سی ٤٧٧ مربع كيلومتره واهاليسی ٢٢٠٠٠ كشيدر. ينه لمنی ويرليلرجه قلعه ديمك اولان (قاسترو) اسميله معروف مركزی ساحل غربيسنده واقع اولوب ، اسم قديمی (ميرينه) در . ساحل شرقيسنده (قوكينو) و مودروس كورفزی ايچنده ينه (مودروس) و (آغريونيسی) اسملريله اوچ كوچك قصبه‌سی‌ده واردر. اوته‌دن بری قضا صورتنده اداره او. لنمقده ايكن، مقدما امروز، بوزجه‌آطه و بوز بابا (آيوستراتی) جزيره‌لريله برلشديريله‌رك ، جزاير بحرسفيده ملحق برسنجاق اتخاذ اولنمشدر. اصل لمنی جزيره‌سی بر قضا تشكيل ايدوب، ١٧ قريه‌يی ومونمدروس اسميله بر ناحيه‌يی حاويدر. ديكر اوچ جزيره‌دن بوز بابا مركز لوايه ملحق بر ناحيه و امروز ايله بوزجه آطه دخی برر قضا صورتنده اداره اولنورلر. بتون سنجاق ٣ قضا، ٢ ناحيه‌و ٤١ قريه‌يی حاويدر . لمنی جزيره‌سنك اراضيسی بركانی اولوب ، وقتيله آتش افشان بولنمش اوچ درتيوز متره ارتفاعنده تپه‌لری وبونلرك آره‌سنده ياتمش مواد بركانيه ايله طولو اووه‌لری واردر.

هیچ بر نهری یوغیسه‌ده، چشمه‌لری و قاینـاقلری چوقدر. طوپراغی منبت اولوب، آرپه وساٸر حبوباتله اوزوم وانجیر حاصل اولور. اورمانلری یوقدر. مرعالری ضررسزاولوب، اهالیسنك ٤٠٠٠٠ قدر قویونلری واردر . جنتمكان ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی زماننده ونديكليلردن آلنمشدر.

لن { (Lens) فرانسه‌نك (پادوقاله)ایالتنده و (پترنه)نك ١٨ كیلو متره جنوب شرقیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٩٣٨٣ اهالیسی واردر.

لنا { (Lena) سیبریه‌ده بر ایرماقـدر، كه ایرقوچق ایالتنده یاقال جبالنك شمال غربی جهتندن نبعان‌له، شمال غربی‌یه ویا قوتسـق ایالتنه كیردكدن صكره، شماله طوغری آقه‌رق، ٢٦٠٠ كیلومتره‌لك جریاندن صكره، بحر منجمد شمالی‌یه منصب اولور. جریانی بطیٔ وفرق اولنماز صورتده‌در. سوروكاديكی قوملرده آلتون ریزه‌لری بولنور.

لناپ { (Lennape) آمریقای شمالی اقوام اصلیه‌سندن اولوب، آوروپالیلرك دخولندن اول آلغانی سلسلهٔ جبالنك غرب طرفلرنده ساكن وبرچوق قبائل وشعباته منقسم ایدیلر.

لنتینی { (Lentini) ایتالیاده سیچیلیه جزیره‌سنك سیراقوزه ایالتنده و سیراقوزه‌نك ٣٥ كیلو متره شمال غربیسنده اوله‌رق همنامی اولان كولك جنوب شرقی كوشه‌سنده برقصبه اولوب، ١٣٤٦٠ اهالیسی وچینی فابریقه‌سی واردر. اسكی برقصبه اولوب، اسم قدیمی (لئونتیوم) ایدی. ریاضیٔ شهیر (اوقلیدس) ك مملكتیدر.

لنجویه { زنج مملكتنده بیوك برآطه‌اولوب، زنج حاكمنك پایتختی بولندیغی، و اخیراً اهالیسی بونی تركله (تنباتوا) دینلن دیكر بر جزیره‌یه نقل ایتدكلرینی یاقوت حموی بیـان ایدیور . زنكبـار جزیره‌سی اولمق احتمالی وارد خاطراولورسه‌ده، بوحالده «جزیرة عظیمة» دینلمك ایجاب ایتمزدی.

لنچیقه { یاخود لنچیچه (Lenezyca, Lentchitza) روسیه‌یه تابع لهستانك (قالیچ) ایالتنده وقالیچك ٨٣ كیلومتره شرق شمالیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ١٥٥٤٥ اهالیسی واردر.

لنقطه { سلانیك ولایت وسنجاغنده وسلانیكك ٢٠ كیـلومتره قدر شمـال شرقیسنده اوله‌رق آیواسیل كولنه دوكیلن دره‌نك كنارنده وكوزل بر اووه‌نك اورته‌سنده واقع قضا مركزی بر كوچك قصبه اولوب، ١٧٠٠ اهالیسی، ١ جامع شریفی، ١ مسجدی، ١ مدرسه‌سی، ذكور واناثه مخصوص ٢ مسلم و٢ غیر مسلم مكتب ابتدائیسی، ١ كلیساسی، ١٦٤ دكانی، ١٠ مغازه‌سی، ١٤ خانی، ١ اون فابریقه‌سی وقصبه‌جوارنده نافع برقابلیجه‌سی وبهرهفته قوریلور بازاری واردر. — لنقطه قضاسی غرباً سلانیك، شمالاً دورمحصار قضالریله شمال شرقی طرفندن سیروز سنجاغیله، شرقاً اورفانی كورفزیله، جنوباً دخی كسندیره قضاسیله محاط اولوب، ٩٩ قریه‌دن مركب و٤٢٢٧٠ اهالیی جامعدر، كه بونلر دخی ترك، روم، بلغار، چنكانه وسائره‌دن مركبدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، شمال جهتنده (بشیك) وجنوب طرفنده (كوك طاش) و (قولوموڭده) طاغلری واورته‌لرنده دوز اووه‌لری واردر. قضا داخلنده آیواسیل، ماوروو وبشیك كوللری بولنوب، ایلك ایكیسنك فضلهٔ میاهی اوچنجیسنه وبونك فضله‌سی‌ده اورفانو كورفزینه دوكیلور. بتون قضانك میاه جاریه‌سی ده بو كوللره طوپلانیر. طوپراغی پك منبت اولوب، اراضیٔ قضادن تقریباً ٦٠٠٠٠ دونمی متساویاً بغدای وآرپه، ٢٠٠٠٠ دونمی چاودار، ١٥٠٠٠ دونمی یولاف، ١٠٠٠٠ دونمی مصر، ٥٠٠٠ دونمی داری و پاموق، ٥٠٠ دونمی توتون زرع اولنور. باغلری ده ١٠٠٠٠٠ دونم قدر اولوب، كایتلی شراب چیقار. ایپك بوجكی وقوزه محصولی ده كیتدكجه ایلریلمكده‌در. مركز قضاده اولان هفته‌لق بازاردن بشقه (صوخه) قریه‌سنده دخی بهر جمعه ایرتسی كونی بازار وبازاركاه قریه‌سنده دخی (پاشا بناری) نامیله سنه‌ده بركره بیوك بر بنـایر قوریلور. قیون، صیغیر، وسـاٸر حیوانات اهلیه‌سی‌ده چوقدر. قضانك واردات سنویه‌سی ٤٤٠٠٠ لیرا واده‌لرنده‌در.

لوآر { (Loir) فرانسـه‌ده بر نهردر، كه (اوره مع لوآر) ایالتنده (سرتی) قربنده نبعانله، لوآر مع شر، سارته‌ومنه مع لوآره

ایالتلرینی شق ایده‌رك، و بونوال ، ساتودون ، واندومه، مونتوآره ، شارتره ، لافلش وسائر قصبه‌لرك ایچندن مرورله ، ۳۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، آنژرك اوست طرفنده (لوآره) ایرماغنه تابع (سارته) نهرینه دوکیلور. مجراسنك آشاغی طرفنده کنیشلکی ۶۰ متره‌یه قریب اولوب، قسم اعظمی سیر سفائنه ویوقاری جهتی صال یوز- دیرمکه صالحدر. قوراقلق موسمنده ثانیه‌ده ۸ وفیضاننده ۴۰۰ مکعب متره صو دوکر.

لوآر مع شر { (Loir-et-Cher) فرانسه‌- نك ایالات وسطیه‌سندن اولوب، ایچندن جریان ایدن ایکی نهرك اسملریله تسمیه اولنمشدر. شمالاً (اوره مع لوآره) شمال شرق طرفندن (لوآره)، شرقاً (شر)، جنوباً (ایندره)، جنوب غربی طرفندن (ایندره مع لوآره)، غرباً دخی (سارته) ایالتلریله محدود او- لوب؛ مساحهٔ سطحیه‌سی ۶۳۵۱ مربع کیلومتره و اهالیسی ۲۸۰۳۵۸ کشیدر. اراضیسی آزعارضه‌لی اولوب، (لوآره) ایرماغی اورته‌سندن کچر، و ایالت داخلنده صاغدن (سیزه)، صولدن دخی (بوورون) چایلرینی آلیر. ینه مذکور ایرماغه تابع (لوآر) نهری دخی ایالتك شمال غربی ، و (شر) نهری جنوب شرقی جهتنده ینه او استقامتده یعنی غرب جنوبی‌یه طوغری آقارلر. قسم شمالی و وسطیسنك طوپراغی منبت اولوب، ذخیره، کنوبر، اوزوم ، ومیوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. جنوب و شرق طرفلری ایسه ، بطاقلق و چوراق یرلردن عبارت اولوب ، هواسی آغیر و اهالیسی پك فقیر ومسکیندر. قیون، صیغیر، طیور بیتیه و سائر حیوانات اهلیه‌سیله آو حیواناتی و نهرلرده بالیغی چوقدر. صنایع محلیه متوسط حالده اولوب، بعض دمیرخانه‌ودوکمخانه‌لریله، چوخه، پاموق منسوجات ، کاغد، فانت، پنجارشکری، سرکه، جام و سائره فابریقه‌لری واردر. مرکزی (بلوآ) قصبه‌سی او- لوب، ایالت ۳ قضایه منقسم و ۲۴ ناحیه ایله ۲۹۷ دوائری حاویدر.

لوآره { (Loire) فرانسه‌نك اك بیوك ایرماغی اولوب، ایالات جنوبیه‌دن (آردش) ایالتنده (ولی) طاغلرندن نبعانله، شماله وبعده شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق، صولدن کندیسیله متوازیاً آقان (آلیه)‌یی وصاغدن (آرو) ونیوره و دها بر طاقم انهار اخذ، وهر بری مخالف بر طرفه آقان رونه، رن و سینه حوضه‌لریله بعض جدوللر وا- سطه‌سیله اختلاط ایتدکدن صکره، فرانسه‌نك جهت شمالیه‌سنه قریب اولان (اورلیان) شهرینه واصل اولور؛ اورادن غرب جنوبی‌یه طوغری دونوب ، صولدن بو وورون، شر ، ایندره و ویانه نهرلرینی بعدالاخذ، غرب شمالی‌یه طوغری میل ایده‌رك ، صولدن (توئه) چایی وصاغدن لوآر واودون‌کبی برچوق تابعلری بولنان (سارته) نهرینی آلیر؛ و اورادن کاه شماله وکاه جنوبه میلانله غربه طوغری آقه‌رق، (نانته) شهرینه واصل اولنجه ، صاغدن (ادره) نهرینی آله‌رق اوزون برجدول ایله اختلاط، وصولدن (سوره) نهرینی اخذ ایدر؛ ونهایت اوزون وکنیش برخلیج تشکیل ایده‌رك، بحر محیط آطلاسی‌یه منصب اولور. مجراسی تقریباً ۱۰۰۰ کیلومتره اوزونلغنده اولوب، حوضه‌سی ۱۲۱۰۹۲ مربع کیلومتره یعنی فرانسه‌نك یوزده ۲۲ ویاخود ۲۳ یدر؛ و ۱۲ ایالت ایچندن و یا کنارندن کچر. فیضاننده صویی چوق و جریانی پك شدتلی اولوب، وقتیله موجب اولدیغی دهشتلی تخریباتك اوکنی آلمق ایچون، مصارف عظیمه اختیاریله جسیم سدلر انشا اولنمشدر. سورکلدیکی قوملر دخی یتاغنی طولدیرمغله سیر سفائنه مانع اولدیغندن، بر طرفدن بونلرك تطهیریله اوغراشلمقله برابر، بر طرفدن دخی جابجا نهر ایله متوازی جدوللر آچلمشدر. قوراقلق موسمنده ایسه بالعکس صویی پك آزالوب، یتاغنك قسم اعظمی قورور. مع هذا مجراسنك اوچ ربعندن زیاده‌سی یعنی ۷۶۰ کیلو- متره‌لکی سیر سفائنه صالح اوله‌جق حاله قونمشدر.

بشنجی جلدك صوكی


UC-NRLF
$B 443 773